YOSË NANAMËN

Porciones del Antiguo Testamento
y
el Nuevo Testamento
de nuestro Señor Jesucristo
en el idioma
shahui
(chayahuita)

LigaBíblica® INTERNACIONAL

Wycliffe®

Las ilustraciones en las páginas 736, 760 y 967 por Horace Knowles se usan por cortesía de
© The British & Foreign Bible Society, 1954, 1967, 1972, 1995.

Las ilustraciones en las páginas 743, 813, 893 y 906 por Louise Bass se usan por cortesía de
© The British & Foreign Bible Society, 1994.

La ilustración en la página 786 por Graham Wade se usa por cortesía de
© The United Bible Societies, 1989.

La ilustración en la página 763 por Darwin Dunham se usa por cortesía de
© United Bible Societies, 1989, Nairobi, Kenya.

Las ilustraciones en las páginas 1087 y 1180 por D. Koop, ILV, Perú.

Las ilustraciones en las páginas 13, 21, 25, 42, 65, 73, 100, 107, 119, 130, 137, 229, 231, 242, 269, 320, 335, 336, 369, 389, 488, 547, 606, 616, 650, 683, 684, 688, 700, 717, 728, 732, 750, 757, 770, 781, 787, 793, 795, 797, 803, 806, 819, 830, 843, 859, 861, 865, 867, 869, 873, 874, 891, 897, 902, 913, 915, 919, 925, 926, 929, 937, 939, 940, 942, 944, 960, 963, 974, 980, 985, 986, 1121, 1163, 1164, 1199 y 1205 se usan por cortesía de
© David C. Cook Publishing Co., 1978.

Porciones del Antiguo Testamento
y el Nuevo Testamento
de nuestro Señor Jesucristo
en el idioma
shahui (chayahuita)

Primera edición en dos volúmenes separados:
El Nuevo Testamento de nuestro Señor Jesucristo, 1978
Versión abreviada del Antiguo Testamento, 1991

Segunda edición revisada, 2011
2000 ejemplares

Publicado por © Wycliffe Bible Translators, Inc. 2011
P.O. Box 628200, Orlando, FL 32862-8200

Hecho el depósito legal en la Biblioteca Nacional del Perú Nº 2011-05323

Impreso por Korean Bible Society, 1365-16 Seocho-Dong Seocho-Ku, Seoul, Korea

www.ScriptureEarth.org

Este obra está bajo una licencia Creative Commons
http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/
Compartir — Usted es libre de copiar, distribuir y comunicar públicamente la obra.
Reconocimiento — Debe reconocer los créditos de la obra.
No comercial — No puede utilizar esta obra para fines comerciales.
Sin obras derivadas — No se puede alterar, transformar o generar una obra derivada.

Contenido

Yosë Quiricanën nontopisopita yonquicaiso marë' ninshitërinso'
(al lector) · · ·

Copo naporinso'
(Job) *384*
Yosë yonquiatona cantapiso'
(Salmos) *407*
A'chinacaso nanano'sa'
(Proverbios) *465*
A'china'pi naporinso'
(Eclesiastés) *480*
Isaiasë pënëntërinso'
(Isaías) *484*
Irimiasë pënëntërinso'
(Jeremías) *545*
Isiquiro pënëntërinso'
(Ezequiel) *580*
Naniri naporinso'
(Daniel) *593*
Osiasë pënëntërinso'
(Oseas) *612*
Coiro pënëntërinso'
(Joel) *625*
Amosë pënëntërinso'
(Amós) *633*
Conasë pënëntërinso'
(Jonás) *649*
Miquiasë pënëntërinso'
(Miqueas) *653*
Apaco pënëntërinso'
(Habacuc) *664*
Sacariasë pënëntërinso'
(Zacarías) *671*
Maraquiasë pënëntërinso'
(Malaquías) *673*

Nasha Ya'huëantarinso'
(Nuevo Testamento) · · · · · ***679***
Matio ninshitërinpoa' Quisocristo naporinso' nitotacaso marë'
(Mateo) · · · · · *681*
Marco ninshitërinpoa' Quisocristo naporinso' nitotacaso marë'
(Marcos) · · · · · *756*
Nocasë ninshitërinpoa' Quisocristo naporinso' nitotacaso marë'
(Lucas) · · · · · *799*
Coansha ninshitërinpoa' Quisocristo nohuitatëhua' nanpimiatacaso marë'
(Juan) · · · · · *870*
Quisoso ca'tano'sanënpita napopiso'
(Hechos de los Apóstoles) · · · · · *921*
Paonori Nomaquë ya'huëpisopita ninshitërinso'
(Carta a los Romanos) · · · · · *989*
Paonori Corintoquë ya'huëpisopita ninshitërinso'
(1a Carta a los Corintios) · · · · · *1017*
Paonori Corintoquë ya'huëpisopita ninshitaantarinso'
(2a Carta a los Corintios) · · · · · *1046*
Paonori Carasiaquë ya'huëpisopita ninshitërinso'
(Carta a los Gálatas) · · · · · *1065*
Paonori Ipisoquë ya'huëpisopita ninshitërinso'
(Carta a los Efesios) · · · · · *1077*
Paonori Piriposëquë ya'huëpisopita ninshitërinso'
(Carta a los Filipenses) · · · · · *1089*
Paonori Corosasëquë ya'huëpisopita ninshitërinso'
(Carta a los Colosenses) · · · · · *1097*
Paonori Tisaronicaquë ya'huëpisopita ninshitërinso'
(1a Carta a los Tesalonicenses) · · · · · *1105*
Paonori Tisaronicaquë ya'huëpisopita ninshitaantarinso'
(2a Carta a los Tesalonicenses) · · · · · *1111*
Paonori Timotio ninshitërinso'
(1a Carta a Timoteo) · · · · · *1115*
Paonori Timotio ninshitaantarinso'
(2a Carta a Timoteo) · · · · · *1124*
Paonori Tito ninshitërinso'
(Carta a Tito) · · · · · *1130*
Paonori Pirimon ninshitërinso'
(Carta a Filemón) · · · · · *1134*
Cotioro'sa' Quisocristo imapisopita a'na piyapiri ninshitërinso'
(Carta a los Hebreos) · · · · · *1136*
Santiaco ninshitërinso'
(Carta de Santiago) · · · · · *1160*

Pitrori Yosë piyapinënpita ninshitërinso'
(1a Carta de Pedro) ·1168
Pitrori imapisopita ninshitaantarinso'
(2a Carta de Pedro) ·1177
Coanshari imapisopita ninshitërinso'
(1a Carta de Juan) ·1183
Coanshari ninshitaantarinso'
(2a Carta de Juan) ·1191
Isonta' Coanshari ninshitaantarinso'
(3a Carta de Juan) ·1193
A'na Cotasë ninshitërinso'
(Carta de San Judas) ·1195
A'na tahuëri ma'sha onpocaso' Coansha ninshitërinso'
(Apocalipsis) ·1198

Antiguo Testamentoquë sha'huirinso', Nuevo Testamentoquënta sha'huiantarinso'
(Pasajes Paralelos) · 1233

Nuevo Testamentoquë sha'huiantarinsopita, Antiguo Testamentoquënta sha'huirinso'
(Pasajes Paralelos) · 1238

Ya'ipi Yosë quiricanën nontahua'
(Lista de lectura) · 1243

Mapas · 1249

Yosë Quiricanën nontopisopita yonquicaiso marë' ninshitërinso'

(Al lector)

Yosë catahuarinpoa ni'ton, iporaso' Antiguo Testamento na'con na'con ya'huëtërinpoa huachi. Co ya'ipimiachin ya'huëchátërarinpoahuë'. Yosëíchin nitotërin ya'ipi ya'huëtiinpoaso'. Patoma pochin Antiguo Testamento ya'huëantarinso', Nuevo Testamento otëëpinanë chachin a'na quiricaquëráchin ya'huërin huachi. Ina noya nontamaso marë' pi'pian sha'huichinquëma'.

- Onpopinquëso ninshitopiso' nanimarinso pë'nacha ninshitaantapiso quënanarama'. Quënanpatama', ma'sona tapon naporinsopita anitotiinpoaso marë' ninshitopi. Iso pochin: Jonás 1.3quë Tarsis ninanoquë tosahuaton ina pirayan hua'huishin[a] ya'huërin. Ina página ninshitopiso nanimarinquë hui'sharahuatona', ma'sona tapon ina nanan sha'huirinso' ninshitopi. Iso pochin:

---

[a] **1.3** *Tarsis Ninano':* Inaso ninano', Ispania parti ya'huërin topi.

- 'Na'con dibujoro'sa ya'huërin noya noya ayonquiinpoaso marë'. A'naquënso a colores nipisopita niquë niquë quënaanama'. Napoaponahuë', nanimarinquë ma'sona onporapiso' sha'huitarinpoa'. Nisahuaton, insëquësona ninshitopiso sha'huitarinpoa'. Iso pochin:

Coanshari Quisoso aporintërinso'
(Mateo 3.13-17)

- Maparo'santa nisha nisha parti ya'huëpiso', ya'natiirinso páginaro'saquë ya'huërin. Naporahuaton nitiquirinquënta ya'huërin.

- Nitiquioninso ya'carinta' Antiguo Testamentoquë sha'huirinsopita Nuevo Testamentoquënta ina chachin pochin sha'huirinso' ya'huërin. Iso pochin:
Génesis 1.27 — Mateo 19.4

- Onpopinquëso [ ] iso pochin quënaanama'. Ina pochin nininsoanaquë ninshitopisoso', ira iraca ya'huërinsopita so'nanpi quiricaro'saquë co ya'huërinhuë'. Ejm: Marcos 16.9-16.

- Onpopinquënta ( ) iso pochianaquë ninshitopiso' quënaanama'. Ina nananso nipirinhuë', co ninshitopisohuë' pi'pian anitotarinpoa nótëquën nitotacaso marë'. Ejm: Esdras 1.1quë.

Siro copirno camaitërinso'

Titulo pë'natë pi'pian sha'huiarin ma'pitasona onpopisopita. Co ya'ipi 2 Reyes, 1 y 2 de Crónicas, inapita ya'huëtërinpoahuë ni'ton.

Onpopinquëso' ( ) ina pochianaquë nisha nohuitopiso' anitotërinpoa'. Ejm: Génesis 35.19.

Naporahuaton, ma'sona tapon naporinsopitanta ina pochianaquë ninshitopi. Ejm: Mateo 5.26.

- Inapita yonquiatoma nontohuatama', noya noya Yosë Nananën nitotarama', tënai.

Nani huachi.

YOSË NANAMËN

YA'NAN YA'HUËRINSO'

(Antiguo Testamento)
Porciones

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Ya'ipi ma'sha caniaritërinso'

Yosë nani ma'sha acorinso'

1 [1] Yosë nani ma'sha acorinso sha'huichinquëma': Iráca co manta ya'huërinhuë'. Yosëíchin ya'huërin. Caniaritapon, pi'iro'të'ton acorin. Ina quëran isoro'panta', acorin. [2] Naporo' isoro'paso', co ipora pochin nishátërarinhuë'. Ya'ipi marësáchin ninin, pa'pi anpotërin. Tashiri noyá i'copitërin. Naporo chachin Yosë ispiritonënso', i' aipi yanpo yanpónantarin.

[3] Naporo' Yosë tapon: "¡Tashinantërinso nii'sohuanchin huachi!" tënin. Topachina, nii'sohuantërin huachi.

[4] Nii'sohuantërinso nóya nicaton, nisha acorin. Tashinta', nisha acorin.

[5] Nii'sohuantërinsoso': "Tahuëri," itërin. Tashinaonta': "Tashi'," itërin. Tashirahuaton tahuëriantahuachina, i'huaraya huarë' a'na tahuërira', nanirin huachi.

[6] Ina quëran Yosë taantarin: "¡Niquë niquë i' ya'huëcaso marë' ya'copinamën ya'huë'in!" tënin. Topachina, inachachin ya'huërin huachi.

[7] Yosëri i' ya'copinamën nipachina, ina aipi i' ya'huërin. Inaanaquënta', i' ya'huërin.

[8] Nani acohuachina, inápaquë ya'huërinsoso': "Pi'iro'të'," itërin. Tashiantarahuaton tahuëriantahuachina, i'huaraya huarë' cato tahuëri nanirin huachi.

[9] Ina quëran Yosë taantarin: "¡Yaniro'pa' ya'nocaso marë' pi'iro'tëanaquë i' ya'huërinso', inaquëráchin niyonto'in!" tënin. Topachina, inachachin ya'huërin huachi.

[10] Yaniro'paso': "no'pa'," itërin. I' niyontoninsoso': "marë," itërin. Ya'ipi acorinsopita noyasáchin nisarin ni'nin. Ina nicaton, [11] Yosë taantarin: "¡Nisha nisha sharo'sa papoina'! Nisha nisha panpatororo'santa nisha nisha ya'pirihuanpiso', papoina'. ¡Nisha nisha nararo'santa nisha nisha nitopisopita no'paquë papoina'!" tënin. Topachina, inachachin ya'huërin huachi. [12] Ina nohuanton nisha nisha sharo'sa', panpatororo'sa', nararo'sa', inapita isoro'paquë paporin. Acorinsopita nicaton: "¡Ma nóyacha acorahuë paya!" tënin. [13] Tashiantarahuaton tahuëriantahuachina, i'huaraya huarë' cara tahuëri nanirin huachi.

[14-25] Ina quëran Yosë taantarin: "¡A'pininsopita pi'iro'tëquë ya'huë'in. Tahuëri, tashi a'pintacaso marë' ya'huë'in. Inapita a'pinpachina, tahuëri, tashi', nisha nisha acoarin. Naporahuaton yoquiro'sa', pi'ipiro'sa', inapitanta piyapiro'sa nitotapi huachi!" tënin. Topachina, inachachin ya'huërin huachi.

[16] Tahuëri a'pinacaso marë' panca masho acorahuaton, tashinta

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

a'pinacaso marë' hua'huishin miachin acorin. Tayoraro'santa acorin.
17-18 Yosëri inapita isoro'pa' a'pintacaso marë' pi'iro'të̈që̈ acorin. Tahuëri, tashi a'pintarin. Acorinsopita nicaton: "¡Ma nóyacha acorahuë paya!" të̈nin.
19 Tashiantarahuaton tahuëriantahuachina, i'huaraya huarë' catapini tahuëri nanirin huachi.
20 Ina që̈ran Yosë taantarin: "¡Nisha nisha ma'sharo'sa i'që̈ ya'huë̈caiso marë' ya'huë'in! Nisha nisha samiro'santa ya'huë'in. ¡Naporahuaton, nisha nisha inairaro'sa yanponacaiso marë' ya'huë'in!" të̈nin. Topachina, inachachin ya'huërin huachi.
21 Panca ma'sharo'sa nisha nisha nipisopita, marë̈që̈ ya'huë̈caiso marë' acorin. Nisha nisha samiro'santa', acorin. Anpiantë̈huano'santa', acorin. Acorinsopita nicaton: "¡Ma nóyacha acorahuë paya!" të̈nin.
22 I'që̈ ya'huë̈caiso nipisopita noya yonquirapiton iso pochin sha'huitërin: "¡Na'amiatatoma marë̈ro'saquë ya'huë̈co'!" itërin. Naporahuaton anpiantë̈huano'santa', sha'huitërin: "¡Na'amiatatoma canpitanta isoro'paquë ya'huë̈co'!" itërin.
23 Tashiantarahuaton tahuëriantahuachina, i'huaraya huarë' a'natërápo tahuëri nanirin huachi.
24 Ina që̈ran Yosë taantarin: "¡Nisha nisha ma'sharo'sa ya'huë'in! Tananquë ya'huë̈caiso nipisopita, pë'tahuacaiso nipisopita, niohuaratacaiso nipisopita. ¡Inapita ya'huë'in!" të̈nin. Topachina, inachachin ya'huërin huachi.
25 Inapita ma'sharo'sa', ya'ipi Yosëri acorin. Acorinsopita nicaton: "¡Ma nóyacha acorahuë paya!" të̈nin.
26 Naporo tahuëri chachin tapon: "¡Iporaso huachi piyapi niahua'! Inaso canpoa pochachin nisarin. Chiníquën nanantaton, samiro'sa', anpiantë̈huano'sa', inapita hua'anë̈ntarin. Ma'sharo'sa pë'tahuacaiso nipisopita, tananquë ya'huë̈caiso nipisopita, niohuaratërinsopita, ya'ipi inapitanta hua'anë̈ntarin," të̈nin.
27 Yosëri piyapi acoapon, inaora pochachin acorin.
A'nara quëmapi, a'nara sanapi. Inaíchin ninin.
28 Noya yonquirapiton iso pochin sha'huitërin: "Nóya ya'huë̈co'.
Na'a hua'huasha ya'huë̈chinquëma'.
Shiparimapita na'atona', ya'ipi parti ya'huë'ina'.
Ya'ipi hua'anë̈ntoco'. Samiro'sa', ma'sharo'sa',
anpiantë̈huano'sa', niohuaratërinsopita, inapita hua'anë̈ntoco'," itërin.
29 Napotahuaton, itaantarin: "Ni'quë'. Nisha nisha sharo'sa apapotërahuë nitërinso capamaso marë'. Notohuaro' nisha nisha nararo'santa nitërinso ca'quë', iroquë'. 30 Ma'sharo'sa', anpiantë̈huano'sa', niohuaratërinsopita, inapitaso nipirinhuë', panpatoro acotërahuë capacaiso marë'" itërin. Napotohuachina,

inachachin nipi huachi. 31 Naporo' Yosëri ya'ipi acorinsopita nicaton: "¡Ma nóyacha ya'ipi acorahuë paya!" tënin. Tashiantarahuaton tahuërian-tahuachina, i'huaraya huarë' saota tahuëri nanirin huachi.

2 1 Inapoaton Yosë: Isoro'pa', pi'iro'të', ya'ipi inaquëpita ya'huërinsopitarë chachin tënirin huachi.

2-3 Ya'ipi acorinsopita tënirahuaton, tahuëririnquë chinotërin. Napoaton, ina tahuëri noya ni'nin. Noya nicaton, chinoto tahuëri acorin. Napoaton piyapi pënënin: "Naporo tahuëri chinotatoma', casá-chin yonquico," itërin.

4 Ina pochin Yosë iráca: Isoro'pa', pi'iro'të', inapita acorin. Ya'ipi no'tëquën sha'huitaranquëma'.

Itin nararoquë piyapi acorinso'

Sinioroso[a] Yosë ni'ton, inapita ya'nan acoaponahuë', 5 co sharo'sa ya'huëyátërarinhuë'. Co panpatoronta papoyátërarinhuë'. Co o'nan tëranta acoyátërarinhuë'. Naporahuaton co insonta isoro'paquë sha'tacaso marë' ya'huëyátërarinhuë'. 6 Napoaponahuë', no'pa quëran chachin i'sha pipiton, së'cotërotárin. 7 Naporo' Sinioroso Yosë ni'ton, yaniro'pa' amocan quëran quëmapi ninin. Nani nisahuaton, nanpi-caso marë' pihuinitërin. Inapotohua-china, niirahuaton nanpirin huachi.

8 Ina piquëran, Sinioroso noyápiachin nararo Itin itopiquë acorin. Inaso no'pa', Cortanii' quëran pi'i pipirinso parti quëparitërin. Inaquë ya'huëcaso marë' quëmapi nininso acorin. 9 Naporahuaton,

[a] **2.4** *Sinioro:* Sinioroso', iráca iprioro'sari Yosë nininën Yapi (YHWH) itopi. Ina pochin nohuitopiso', cacharonquë, Sinioro itopi.

nisha nisha noyápiachin cashino'sa apapotërin. Yashi yashin ca'chináchin nitërinsopita apapotërin. Nararo huancánachin nanpirin nara apapotërin. Inaquë chachin a'nanta', apapotërin. Anitotacaso nara itopiso'. Ina ca'pachina', noya nininsopita nitotaponahuë', co noyahuë' nininsopitanta nitotapi huachi.

10 Itinquë a'nara i' pipirin. Ya'ipi nararo asë'cotërotacaso marë' naporin. Ina quëran chachin catapini së'parai' pa'tërin. 11 Ya'natiirinsoso', Pisonii' itopi. Inaso', Apira parti conimarin. Inaquë oro ya'huërin. 12 Inaquë oro ya'huërinso', noya noya ninin. Pimo yaquinta noya noya nininso ya'huërin. Nisha na'pinta ya'huërin, onisi itopiso'. 13 Ina quëran niantarinsonta', Quiconii' itopi. Inaso', ya'ipi Coso parti pa'tërin. 14 A'nanta', Tiquirisii' itopi. Inaso', Asiria ninano pi'i ya'coninso parti quëran acorin. Ya'natomarinsoso nipirinhuë', Iopiratisii' itopi.

15 Sinioroso Yosë ni'ton, Itin nararoquë quëmapi acorin. Inaquë sacataton a'paicaso marë' acorin. 16 Naporo' iso pochin camairin: "Ya'ipi isopita nararo'sa nitërinso', noya ca'quë', iroquë', inapoquë'. 17 Anitotacaso nara nitërinsoíchin, co nohuantërahuë capamaso'. Inaso ca'patan, noya nininso nitotaponahuë', co noyahuë' nininsonta nitotaran. Ama ina nitërinso ca'quësohuë'. Ina ca'patan, tëhuënchachin chiminaran," itërin.

Yosëri sanapi nininso'

18 Ina quëran Sinioroso Yosë ni'ton, taantarin: "Quëmapi inaora ya'huëcaso', co noyahuë'. A'na nianta'i nipachin, inari noya catahuacaso marë'," tënin. 19-20 Ina quëran ya'ipi ma'sharo'sa', anpiantëhuano'sa', inapita no'pa quëran ninin huachi. Inapita nisahuaton, quëmapi quëshirin inari nininën acotacaso marë'. Pë'tahuaro'sa', anpiantëhuano'sa', ma'sharo'sa tananquë ya'huërinsopita, inapita nininën acotërin. Ma nininënsona acotohuachina, ina chachin ninihuanpi huachi. Napoaponahuë', co a'na ma'shari tëranta nanitërinhuë', quëmapi noya catahuacaso'.

21 Napohuachina, quëmapi noyá ahuë'ëtërin. Huë'ëso', a'nara nininpitën ocoitërin. Ocoitahuaton, anoyataantarin huachi. 22 Ina nininpitë quëran chachin sanapi ninin. Capayatohuachina, sanapi nininso a'notërin. 23 Quënanahuaton, quëmapi pa'yanin. Pa'yataton, tapon: "¡Isocha tëhuënchinso', ca pochachin Yosëri ninin! Cá quëran ninin ni'ton, sanapi itarahuë," tënin.

24 Napoaton quëmapi sa'apachin, pa'pin, a'shin inapita patahuaton, sa'inë' nichinpitacaso ya'huërin. Catoya'pi nipirinahuë', a'naíchin pochin nipi huachi.

25 Quëmapiso sa'inë chachin noya ya'huërapi. Co a'moanaponaraihuë', co manta tapanpihuë'.

Co Yosë natëtonaraihuë', oshahuanpiso

3 1 Sinioroso Yosë ni'ton, ya'ipi tananquë ma'sharo'sa ya'huërinsopita acorin. Ya'huanso nipirinhuë', a'napita ma'sharo'sa quëran yonqui yonquínahuan ninin. Sanapi yanonpintaton, paaparin nontacaso marë':

—¿Tëhuënchachin ta'ma Yosë apiratërinquëma ya'ipi isopita nararo'sa nitërinso capamaso to? itërin.

2-3 —Ya'ipi nitërinso', noya capa'huaiso'. A'naíchin huancánachin huanirinso', co Yosë nohuantërinhuë': "Ama ina nitërinso', ca'cosohuë'. Ama së'huacosohuë'. Ca'patama', tëhuënchachin chiminarama'," itërincoi Yosë, itërin.

4-5 —Co napoarinhuë'. Co chiminaramahuë'. Ca'patamaso', ya'ipi noya nininsopita, ya'ipi co noyahuë' nininsopitanta', nitotarama huachi. Inapita nitotatoma',

Yosë pochachin nisarama'. Ina nitotaton, Yosë apiratërinquëma', itërin.

6 Ina natanaton, sanapiso nara nitërinso ni'sárin: Noyápiachin nicaton ca'chináchin cancantërin.

"Ina ca'pato, ya'ipi nitotarahuë huachi," tënin. Napoyan quëran, së'pashorahuaton ca'nin. So'ionta quëtohuachina, inanta ca'nin. 7 Naporo chachin nisha yonquipi huachi: "I'nanpirashitë canposo pa'sárë'," niitopi. Ninapotatona', iquira huëron pipitopi. Inapoatona', nipa'shianatopi.

8 I'huanahuanquë huisontapaso', Yosëri nararoquë huëcapairinso natanpi. Natanahuatona', na'picaiso marë' ta'api. 9 Na'pitopirinahuë', inariso përarin:

—Atan[b]. ¿Insëquëta ya'huaran? itërin.

10 Natanahuaton, quëmapiso tapon:

—Co'ta o'maranso' natanai. I'nanpirashitëcoi ni'toi, të'huatërainquën. Naporahuaton tapantatëinquën, na'pirai, itërin.

11 —¡I'yan! ¿Onporahuatomata nitotapanamaso'? Nara a'naíchin nininso': "Ama isoso nitërinso ca'quësohuë'," itopiranquënhuë': ¡Nani ca'nan! itërin.

12 —Iso sanapi quëtërancoso', quëtërinco ni'ton, ca'nahuë, itërin.

13 Napotohuachina, sanapi ya'huërë' tahuërëtahuaton, itapon:

—¿Onpoatonta naporanso'? itërin.

—Ya'huan nonpintërinco ni'ton, ca'nahuë, tënin sanapi.

14 Naporo' Sinioroso Yosë ni'ton, ya'huan ya'huërë' tahuërëtahuaton, co huachi noya ya'huëcaso marëhuë' sha'huitërin:

—Piyapi nonpintëranso marë' a'napita ma'sharo'sa quëran, pa'pi co noyahuë' ni'nanquën. Napoaton ipora quëran huarë' cancanën quëran no'pa' pa'taran. Inapoaton, chiminaquë huarë' nosorotaran. 15 Ca nohuanto sanapi inimicotarinquën. Quëmarinta ina inimicotaran. Quëmá quëran pipipisopitanta', sanapi quëran pipipisopitarë' niinimicotapona'. A'na tahuëri sanapi quëran pipirinsoari[c] minsëmiatarinquën. Napoaponahuë', quëmarinta chiníquën ina aparisitaran, itërin.

16 Ina quëran sanapi ya'huërë' itapon:

—Co natërancoso marëhuë', hua'huanpatan pa'pi iquin quëran huaiaran. Napoaponahuë', so'yan ya'cariantaran. Naporahuaton, so'yan camaiinquënso ya'huërin, itërin.

17 Ina quëran quëmapinta itapon:

—Sa'an natëton, nara nitërinso co capacasohuë nipirinhuë', ca'nan. Naporanso marë' ya'ipiro'pa' co huachi noyatacaso marëhuë' sha'huitarahuë. Napoaton nitapiarin. Pa'pi chiníquën sacataquë huarë' coshataran. Chiminaquë huarë' inapoaran. 18 Naporahuaton, nahuano'sa', shihuarino'sa', inapita na'con na'con papotapon huachi. Nisha nisha canomëro'sa', nararayaro'sa', inapita yoniton, capon. 19 Pa'pi chiníquën sacatahuarë' coshataran. Napoin quëran chiminaran huachi. No'pa quëran ninanquën ni'ton, no'pa chachin niantamaso ya'huërin, itërin.

20 Atanso', sa'in nininën acotërin, Ipa itërin. Ina quëran ya'ipi piyapi na'acaiso ni'ton, ina pochin nohuitërin. 21 Quëmapi sa'inë chachin a'mocaiso marë' ma'sha sha'huëtë quëran Yosëri nitërin. Ina quëtohuachina, a'moanpi huachi. 22 Naporo chachin tënin: "Iporaso', piyapi canpoa pochachin nitotërin. Noya nininso nitotahuaton, co noyahuë' nininsonta nitotërin. Ni'quëna nanpirin nara nitërinsonta ca'pachin. Napohuachinso', nanpimiatarin," tënin.

---

[b] **3.9** *Atanso':* Piyapi tapon naporin. [c] **3.15** *Sanapi quëran pipirinso topachina:* Quisocristo ninoton napotërin.

23 Napoaton Sinioroso Yosë ni'ton,
noyápiachin nararo quëran quëmapi
ocoirin. Ocoirahuaton, niquë acorin.
Inaquë sacatacaso marë' acorin. No'paquë
chachin sacatapon huachi. 24 Piyapi
ocoirahuaton, pi'i pipirin parti quëran
a'paito anquëniro'sa acorin. Inapitaso',
quiropino'sa itopi. Noyápiachin nararo
a'paicaiso marë' acorin. Ina ya'carinta',
sahuëni orotaton huënin huënintárin
acorin. Ama incari tëranta nanpirin
nara ya'caricaso marëhuë', a'pairapi.

Atan ya'nan
hui'ninpita napopiso'

4 1 Atan sa'in hua'huanpachina,
quëmapia'huaya huairin. "Yosë
catahuarinco ni'ton, quëmapia'huaya
hua'huanahuë huachi," ta'ton, nininën
acotërin. Caino itërin. 2 Ina quëran hua'-
huaantarin. Quëmapi chachin huaiaan-
tahuachina, Apiri itërin. Hui'napitohua-
chinara, Apiriso ohuicaro'sa pë'tahuarin.
Cainoso nipirinhuë', imin camayo.

3 A'na tahuëri cato chachin ofrenda
quëcatona', Yosë chinotapi. Cainoso',
sha'ninso quëran Yosë chinotacaso marë'
quënin. 4 Apiriso nipirinhuë', ohuicanën-
pita ya'nan hua'huatopiso quënin. Amo
amoshin nininsopita Yosë chinotaton
tëpacaso marë' quënin. Yosëso Apiri
nóya ni'nin. Ofrendanëonta nóya ni'nin.
5 Cainoso nipirinhuë', co noyahuë' ni'nin.
Ofrendanëonta co noyahuë' ni'nin. Ina
marë' Cainoso', pa'pi no'huitërin. No'hui-
taton, aquinorárin. 6 Ina nicaton, Siniorori
itapon: "¿Onpoatonta no'huitaton aquino-
ráran? ¡Ama huachi no'huitëquësohuë'!
7 Noya ninan naporini, noya cancanchi-
tonhuë'. Nipirinhuë', co nohuantëranhuë'
noya nicacaso ni'quëhuarë', co noyahuë'
nisápaso marë' oshanën minsëarinquën.
Ina nipirinhuë', noya nipatan, nanitëran
ina minsëcaso'," itërin.

8 Natanaponahuë', co yanatëtërinhuë'.
A'na tahuëri iin itapon:

—Huëquë iyara iminquë pa'a, itërin.
Inaquë canconpachinara, iin ahuëaton,
tëparin.

9 Siniorori nitotaton, Caino itapon:

—¡Ma'sona iyaya onporinso', sha'-
huitoco! itërin. Napotohuachina,
Cainoso tapon:

—Co nitotërahuë'. ¡Co ina a'pairá-
pa'huaso ya'huërinhuë'! itërin. 10 Napo-
tohuachina, Siniorori itapon:

—¿Onpoatonta naporan? Iyaya
tëpaton, pa'pi co noyahuë' ninan.
Huënainën a'patëran ni'ton, co huachi
noya ya'huëcamaso marëhuë' sha'-
huitaranquën. 11 Iya'hua tëparanso
marë' pa'pi co noyahuë' ni'nanquën.
Huënainënquë no'pa' asë'cotëtëran
ni'ton, ocoiaranquën. 12 Iminaton,
sha'topiranhuë tëranta', co huachi
noyatarinhuë'. Co huachi ya'huëmia
ya'huaponhuë', patë patérantapon. Co
huachi sano cancantaranhuë', itërin.

13 —¡Ma'huantacha nisarahuë paya! Co
ahuantochináchinhuë' ana'intaranco.
14 Ipora tahuëri iso ro'të quëran ocoia-
ranco. Co huachi ya'huëmia ya'huapo-
huë', patë patéranta'huaso ya'huërin.
Co huachi sano cancanta'huaso ya'hua-
ponhuë'. Co chinota'huanquënso tëranta
nanitapohuë'. Napoaton inso tëranta
quënanpachinco, tëpaponco tënahuë,
itërin Cainori.

15 —Insosona tëpahuachinquën, inanta
na'con na'con ana'intacaso ya'huërin.
Canchisëro ana'intacaso ya'huërin,
itërin Siniorori. Napotahuaton marca
acotërin. Quënanpachina ama tëpa-
caiso marëhuë', inapotërin.

16 Ina quëran Caino pa'nin. Yosë quëran
pipirahuaton, Noto parti ya'huëconin.
Inaso no'pa', Itin quëran pi'i pipirinso
parti quëparitërin.

Caino shinpita napopiso'

17 Caino sa'apachina, hui'nahuanin.
Hui'nin nasitohuachina, Inoco itërin.
Ina quëran Caino ninano ocoihuachina:
"Inoco ninano'," itërin.
18 Inoco hui'nahuanpachina, Irato
itërin. Iratonta hui'nahuanpachina,
Miocairo itërin. Miocairo ya'huërë'
hui'nahuanpachina, Mitosairo itërin.
Mitosaironta hui'nahuanpachina, Namico
itërin. 19 Namicoso', cato sa'ahuanin.
A'naso', Ata itopi. A'nanta', Sira itopi.
20 Ataso hua'huanpachina, Caparo itopi.
Caparo shinpitaso' pë'tahuatona'pi-
ro'sa'. Napoaton në'mëtë pëiro'saquë
ya'huëpi. 21 Caparoso', a'nara iya'huain
ya'huëtërin, Coparo itopiso'. Coparo
shinpitaso', arpa míso pi'nipi. Nisha
nisha pirinaonta míso pihuipi. 22 Siraso
nipirinhuë', hua'huanpachina, Topa-
rocaino itopi. Inaso', hua'na camayo
ya'conin. Hua'namia nitotahuaton,
sha'pi hua'nanta nitotërin. Topa-
rocainoso', a'nara oshin ya'huëtërin,
Naama itopi.
23 A'na tahuëri Namicoso', sa'inpita
itapon:

"Natanquë Ata. Quëmanta Sira,
noya natanco sha'huichin-
quëma':
A'na quëmapi tëparahuë pë'sha-
rincoso marë'.
Hui'napi nipirinhuë', ahuërin-
coso marë' napotërahuë.
24 Iin tëparinso marë' Caino tëpa-
huachinaso',
canchisëro aquëtë Yosëri i'huë-
rëtapon.
Caso nipirinhuë', tëpatërahuëso
marë' tëpahuachinaco,
canchisë shonca canchi-
sëro aquëtë i'huërëtacaiso
ya'huërin," itërin.

Sito nasitërinso'

25 Oshaquëran Atan sa'in, hua'huaanta-
huachina, Sito itërin. "Cainori tëparinso
ya'huërënamën Yosë quëtaantarinco,"
ta'ton, ina pochin nininën acotërin.
26 Sitonta hui'nahuanpachina, Inosë itërin.
Naporo quëran huarë' piyapiro'sa caniari-
topi Yosë chinotatona', "Sinioro" itacaiso'.

Atan shinpita napopiso'

5 1 Atan shinpita napopiso sha'huichin-
quëma nitotoco'. Yosëri piyapi nipa-
china, inaora pochachin ninin. 2 Quëmapi,
sanapi, nisahuaton, noya ya'huëcaiso
marë' noya yonquirapiton sha'huitërin.
Acorinso tahuëri chachin nohuitaton:
"Isopitaso': 'Piyapiro'sa',' itarahuë," tënin.
3 Atan pasa cara shonca pi'ipitaso',
hui'nin nasitërin. Nasitohuachina, Sito
itopi. Inaso', pa'pin noyá quëparin.
4 Sito nasitërin piquëran Atanso', posa
pasa pi'i aquëtë ya'huaantarin. A'napita
hui'ninpitanta quëmapi'sa', sanapi'sa',
ya'huëtërin. 5 Ya'ipiya quëran Atanso',
iscon pasa cara shonca pi'i icanin. Ina
quëran chiminin huachi.
6 Sito pasa a'natërápo pi'ipitaso', hui'nin
nasitërin. Nasitohuachina, Inosë itopi.
7 Inosë nasitërin piquëran Sitoso', posa
pasa canchisë pi'i aquëtë ya'huaantarin.
A'napita hui'nipitanta quëmapi'sa',
sanapi'sa', ya'huëtërin. 8 Ya'ipiya quëran
Sitoso', iscon pasa shonca cato pi'i icanin.
Ina quëran chiminin huachi.
9 Inosënta iscon shonca pi'ipitaso',
hui'nin nasitërin. Nasitohuachina,
Cainan itopi. 10 Cainan nasitërin piquëran
Inosëso', posa pasa shonca a'natërápo
pi'i aquëtë ya'huaantarin. A'napita
hui'ninpitanta quëmapi'sa', sanapi'sa',
ya'huëtërin. 11 Ya'ipiya quëran Inosëso',
iscon pasa a'natërápo pi'i icanin. Ina
quëran chiminin huachi.

12 Cainan canchisë shonca pi'ipitaso', hui'nin nasitërin. Nasitohuachina, Maarariro itopi. 13 Maarariro nasitërin piquëran Cainanso', posa pasa catapini shonca pi'i aquëtë ya'huaantarin. A'napita hui'ninpitanta quëmapi'sa', sanapi'sa', ya'huëtërin. 14 Ya'ipiya quëran Cainanso', iscon pasa shonca pi'i icanin. Ina quëran chiminin huachi.

15 Maarariro saota shonca a'natërápo pi'ipitaso', hui'nin nasitërin. Nasitohuachina, Carito itopi. 16 Carito nasitërin piquëran Maarariroso', posa pasa cara shonca pi'i aquëtë ya'huaantarin. A'napita hui'ninpitanta quëmapi'sa', sanapi'sa', ya'huëtërin. 17 Ya'ipiya quëran Maarariroso', posa pasa iscon shonca a'natërápo pi'i icanin. Ina quëran chiminin huachi.

18 Carito pasa saota shonca cato pi'ipitaso', hui'nin nasitërin. Nasitohuachina, Inoco itopi. 19 Inoco nasitërin piquëran Caritoso', posa pasa pi'i aquëtë ya'huaantarin. A'napita hui'ninpitanta quëmapi'sa', sanapi'sa', ya'huëtërin. 20 Ya'ipiya quëran Caritoso', iscon pasa saota shonca cato pi'i icanin. Ina quëran chiminin huachi.

21 Inoco saota shonca a'natërápo pi'ipitaso', hui'nin nasitërin. Nasitohuachina, Matosarino itopi. 22 Inocoso', nani tahuëri Yosë chinotaton, ina nohuantërinsoráchin ninin. Matosarino nasitërin piquëran Inocoso', cara pasa pi'i aquëtë ya'huaantarin. A'napita hui'ninpitanta quëmapi'sa', sanapi'sa', ya'huëtërin. 23 Ya'ipiya quëran Inocoso', cara pasa saota shonca a'natërápo pi'ipi ya'huëtërin. 24 Inaso', Yosë nohuantërinsoráchin nininso marë' a'nanaya ayarin. Yosëri inápaquë quëparin.

25 Matosarino pasa posa shonca canchisë pi'ipitaso', hui'nin nasitërin. Nasitohuachina, Namico itopi. 26 Namico nasitërin piquëran Matosarinoso', canchisë pasa posa shonca cato pi'i aquëtë ya'huaantarin. A'napita hui'ninpitanta quëmapi'sa', sanapi'sa', ya'huëtërin. 27 Ya'ipiya quëran Matosarinoso', iscon pasa saota shonca iscon pi'i icanin. Ina quëran chiminin huachi.

28 Namico pasa posa shonca cato pi'ipitaso', a'nara hui'nin nasitërin. 29 Nasitohuachina, Noi itërin. "Siniorori piyapi co huachi noya ya'huëcaso marëhuë' sha'huitaton, ana'intërin. Napoaton isoro'pa' nitapirin. Pa'pi chiníquën sacataquë huarë' cosharo manë'. Iso hua'huashaso nipirinhuë', nanan anoyatatonpoa achinotarinpoa'," ta'ton, ina pochin nininën acotërin. 30 Noi nasitërin piquëran Namicoso', a'natërápo pasa iscon shonca a'natërápo pi'i aquëtë ya'huaantarin. A'napita hui'ninpitanta quëmapi'sa', sanapi'sa', ya'huëtërin. 31 Ya'ipiya quëran Namicoso', canchisë pasa canchisë shonca canchisë pi'i icanin. Ina quëran chiminin huachi.

32 Noiso', a'natërápo pasa pi'ipitaquë huarë' hui'nin paninantërinso nasitërin. Ina quëran cato hui'ninpita ya'huëtaantarin. Hui'ninpitaso': Simo, Camo, Cahuito, inapita itopi.

Piyapi'sa nitapicancanpiso'

6 1 Piyapi'sa na'asahuatona', yanquëpi huachi. Itohua itohua ninanoro'sa ocoiatona ya'huërapi. Na'a hui'ninapita nano'sa ya'huëtopi. 2 Yosë hui'ninpitari[d] ina nano'sa ni'sahuatona', pa'yatopi. Napoaton huayonatona huayonatona', costapiso mara'piapi. 3 Napoaponahuë', Siniorori co costatonhuë' tapon: "Co piyapi'sa ya'huëmiatápaiso ya'huërinhuë'. Piyapi ni'ton, chiminacaiso ya'huërin. Napoaton pasa cato shonca pi'ipira', nanpipona'," tënin.

[d] **6.2** *Yosë hui'ninpita topachina, ma'sona tapon naporinso':* Co insonta nitotërinhuë'. "Yosë imaro'sa hui'nina'," topi a'naquën.

4Yosë hui'ninpitari ina sanapiro'sa macatona', hui'nahuanpi. Hui'nahuanpachinara, panca piyapiro'sa ya'huërin huachi. Ina quëran inapitaso', iráca quëran huarë' hua'ano'sa nahuinpisopita ya'huëpi. 5Napoaponaraihuë', pa'pi co noyahuë' cancantopi. Co noyahuë' nicacaisoráchin yonquipi ni'ton, Yosëri co noyahuë' ni'nin. 6-7Ina nicaton, sëtërin: "Ma'marëcha piyapi acorahuë paya. Ata'huanchi nipachin. Ya'ipi pë'tahuaro'sa', anpiantëhuano'sa', no'paquë niohuaratërinsopita, inapitarë chachin ata'huantarahuë huachi," tënin. 8Napoaponahuë', Noiso nóya ni'nin.

Noi panca nancha nininso'

9Noi naporinso sha'huichinquëma': Noiso Yosëíchin natëton, nóya ninin. Naporo tahuëri'sa inaíchin Yosë nohuantërinso ninin. 10Inaso', cara hui'ninpita quëmapisáchin ya'huëtërin: Simo, Camo, Cahuito, inapita.

11-12Naporo' ya'ipi isoro'paquë ya'huëpisopita nitapicancanpi. Pa'pi co noyahuë' nicatona', ahuëtacaisoráchin cancantopi. Napopiso Yosëri ni'nin. 13Ina nicaton, Noi itapon:

"Ya'ipi piyapiro'sa ata'huantarahuë. Pa'pi co noyahuë' nipi ni'ton, piyapi'sa co huachi sano cancantopihuë'. Napoaton ya'ipiro'paquë ya'huëpisopita ata'huantarahuë huachi. 14Quëmaso nipirinhuë', panca nancha niquë'. Yaquihuan nara quëran nisahuaton, aipi quëran, acopo quëran, to'ni pochin nininquë to'níquëtëquë'. Patoanaro'santa acotëquë'. 15Nancha nipatan, iso pochin acoquë': Pasa cara shonca a'natërápo mitro naporopitërinso'. Cato shonca cato mitro miria pancanatërinso'. Shonca cara mitro miria inaparinso'. 16Naporahuaton, cara pa'cotë acotëquë'. Pëirapiranso ya'cari', miria mitro aquërinquë huintana acotëquë'. Ya'coananta', a'natëran acotëquë'. 17A'na tahuëri panca pacon a'paarahuë, ya'ipiro'pa' imotarin. Ya'ipi piyapiro'sa', ma'sharo'sa', inapita taquiitapi. 18Quëmaro'coso nipirinhuë', anoyatarahuë ni'ton, nancha tënihuatan, sa'anë'quën chachin ya'conaran. Hui'nanpitanta', sa'inarë chachin ya'conapi. 19Naporahuaton, ma'sharo'santa nisha nisha nipisopita quëran, a'nara quëmapi, a'nara sanapi yontonquë'. Inapitanta canpita pochin cha'ëcaiso marë' yontonquë'. 20Anpiantëhuano'sa', pë'tahuaro'sa', no'paquë niohuaratërinsopita, ya'ipi inapita catoya catoya ya'conapona'. Canpitarë chachin ya'huaantacaiso marë' ya'conapona'. 21Notohuaro' cosharo nisha nisha nininsopita ayontonahuaton nanchaquë po'moquë'. Canpita capacamaso nisahuaton, ma'sharo'santa capacaiso marë' po'moquë'," itërin.

22Napotohuachina, Noiso' ya'ipi Yosëri camairinso chachin ninin huachi.

Nanchaquë ya'conpiso'

7 1Ina quëran Siniorori Noi itapon: "Ya'ipi ipora ya'huëpisopita a'porinaco. Quëmasáchin nohuantërahuëso ninan. Napoaton iporaso', sa'anë'quën chachin nanchaquë ya'conquë huachi. Hui'nanpitanta', sa'inarë chachin ya'coina'. 2Chinotamacoso marë' ma'sharo'sa tëpacaiso nipisopitaso', canchisë quëmapi nisahuaton canchisë sanapi nanchaquë po'moquë'. Ya'huërë' co ina marë' nipisopitasohuë', a'nara quëmapi, a'nara sanapi inaíchin po'moquë'. 3Nisha nisha anpiantëhuano'santa', nanchaquë po'moquë'. Canchisë hua'anën, canchisë sanapinën na'antacaiso marë' po'moquë'. 4Canchisë tahuëri quëran ca nohuanto o'nanapon. Catapini shonca tahuëri, tashirë chachin o'namiatapon. ¡Inapotato ya'ipi isoro'paquë acorahuësopita ata'huantarahuë!" itërin.

5 Noiso', ya'ipi Siniorori camairinso
chachin ninin.
6 Noi saota pasa pi'ipitaso', paconi
isoro'pa' imotërin. 7 Naporo inaso', sa'inë
chachin nanchaquë ya'conin. Hui'ninpi-
tanta sa'inarë chachin cha'ëcaiso marë'
ya'conpi. 8-9 Yosë chinotacaso marë'
ma'sharo'sa tëpacaiso nipisopitanta', Noirë
chachin catoya catoya nanchaquë ya'conpi.
A'nara quëmapi, a'nara sanapi ya'conpi.
Co ina marë' nipisopitahuënta ya'conpi.
Anpiantëhuano'sa', niohuaratërinsopita,
inapitanta inapochachin ya'conpi. Yosëri
sha'huitërinso chachin nipi.
10 Yosëri sha'huitërinso chachin, canchisë
tahuëri quëran paconi isoro'pa' imotarin
huachi. 11 Naporo' Noiso', saota pasa
pi'i, cato yoqui, shonca canchisë tahuë-
ritarin. Naporo chachin isoro'pa' huën-
charoatë pochin ninin. Marënta acoporo
ya'huërinso', pipimiatërin. Naporahuaton
inapaquënta', i' ya'copinamën ya'huë-
rinso nii'soatërin. Napohuachina, pa'pi i'
isoro'paquë anotimarin. 12 Catapini shonca
tahuëri tashirë chachin isoro'paquë o'na-
miatarin huachi. 13 Naporo tahuëri chachin
Noi sa'inë nanchaquë ya'conin. Hui'nin-
pitanta', Simo, Camo, Cahuito, inapitanta
sa'inarë' sa'inarë' ya'conpi. 14 Tananquë
ma'sharo'sa ya'huërinsopita, pë'tahuaro'sa
nipisopita, niohuaratërinsopita, anpian-
tëhuano'sa', inapitanta ya'conpi. 15 Yosë
nohuanton, ma'sharo'sa catoya catoya
nanchaquë ya'conpi. 16 Nisha nisha nipiso-
pita quëran, a'nara quëmapi, a'nara sanapi
ya'conpi. Yosëri Noi camairinso chachin
nipi. Nani ya'conpachinara, Siniorori
chachin nancha ya'coananën oncorapirin
huachi.

Pacon pa'ninso'

17 Catapini shonca tahuëri o'nanárin.
Pamatohuachina, nanchaso no'pa quëran
yanponin huachi. 18 Pamaso' aquëtë
chachin mëntaintararin, nanchaso
nipirinhuë', noya yanponarin. 19-20 Pa'pi
pacon pa'sahuaton, ina inápa motopi-
ro'sa quëran huarë' imotërin. Inapita
motopiro'sa imotahuaton, canchisë
mitro aquëtë pantarin. 21-22 Naporo' ya'ipi
piyapiro'sa isoro'paquë ya'huëpisopita,
taquiitopi. Anpiantëhuano'sa', pë'tahua-
ro'sa', tananquë ma'sharo'sa ya'huërinso',
niohuaratërinsopita, inapitanta ta'huan-
topi. Ya'ipi nii o'huatona nanpipisopita,
taquiitopi huachi. 23 Noisáchin cha'ërin.
Panca nanchaquë ya'conpisopitarë',
cha'ërin. A'napitaso nipirinhuë', ya'ipi
ta'huantopi. Pë'tahuaro'sa', anpiantë-
huano'sa', niohuaratërinsopita, inapi-
tanta ya'ipi taquiitopi huachi. 24 Pasa
a'natërápo shonca tahuëri isoro'pa' iiri
imotaton, napotërin.

Pacon huinquintomarinso'

8 1 Naporo' Yosëri Noi, ya'ipi ma'sha-
ro'sa nanchaquë ya'huëapisopita,
inapita yacatahuarin. Ina nohuanton
pacon huinquintacaso marë' ihuan
pa'nin. 2 Co'huara huinquinchátërasо-
huë', o'nan'ton më'tarin. Naporo' marë
acoporo quëran pipirinso', nioncotërin.
Inápaquë i' ya'copinamën nii'soatë-
rinsonta inaporin. 3 Pasa a'natërápo
shonca tahuëri quëran, i' pi'piyan
pi'piyan huinquintomarin. 4 Canchisë
yoqui, shonca canchisë tahuëri quëran,
Ararato motopiro'sa hui'nimotënquë
nanchaso', ya'mitërin. 5 Iscon yoqui
nanirahuaton tahuëririnquë, moto-
piro'sa hui'nimotëna ya'nopi huachi.
6 Inapita ya'nohuachinara, catapini
shonca tahuëri quëran, Noiso nancha
huintanananën i'soatërin. 7 Naporo' a'nara
itatan a'parin. Inaso', itohua itohua yanpo
yanpónantarin. I' huinquintacaso ninaton,
naporin. 8 Ina piquëran, Noiso' i' huinquin-
tërinso nitotacaso marë', nëpë ya'huërë'

a'paantarin. 9A'papirinhuë', co intopa huënsëcasohuë ni'ton, yanpo yanpónantarin. Naporarin quëran, nanchaquë chachin huënantarin. Huëntahuachina, Noiri masahuaton po'moantarin.

10Canchisë tahuëri quëran, naquëranchin a'paantarin. 11Nëpëso pa'sahuaton, i'huarayasha huarë' huënantarin. Oripo nara së'para'huaya monoquënë chachin naquërahuaton quëntarin. Naporo' Noi, yaniromarinso nitotërin huachi. 12Canchisë tahuëri quëran naquëranchin nëpë a'paantapirinhuë', co huachi huëntarinhuë'.

13Noi saota pasa a'na pi'itapaso', ya'ipiro'pa' yaniromarin huachi. Caniaritërinso yoquiquë, ya'natiirinso tahuëri chachin, napopinchin nancha pëirapirinso oquirin. Naporo ya'ipiro'pa' yaniromarinso nocorin. 14A'na yoqui, cato shonca canchisë tahuëri nanihuachina, ya'ipiro'pa' noyá yaniromarin huachi.

15Naporo chachin Yosëri Noi itapon: 16"Iporaso huachi sa'anë'quën chachin nancha quëran pipiquë'. Hui'nanpitanta', sa'inarë chachin pipiina'. 17Ya'ipi ma'sharo'santa ocoiquë pa'ina'. Anpiantëhuano'sa', pë'tahuaro'sa', no'paquë niohuaratërinsopita, ya'ipi inapitanta pipiina'. Notohuaro' hua'huatatona', ya'ipiro'paquë yanquë'ina'," itërin.

18Napotohuachina, ya'ipi piyapi'sa cha'ëpiso pipipi. 19Ma'sharo'santa pipipi: Pë'tahuaro'sa', niohuaratërinsopita, anpiantëhuano'sa', inapitanta pipipi huachi. 20Nani pipihuachinara, Noiso a'nara artaro ninin. Yosë chinotacaso marë' ma'sharo'sa tëpacaiso nipisopita masahuaton, tëparin. Anpiantëhuano'santa', manin. A'naya a'naya nisha nisha nipisopita quëran tëparin. Tëparahuaton, Sinioro chinotacaso marë' artaro aipi ya'ipi ahuiquitërin. 21Ma'sharo'sa ahuiquitërinso pimóchin imërahuaton, Yosëri nóya ni'nin. Naporo' inaso tapon: "Hua'huatapona quëran huarë' piyapi'sa', co noyahuë' nicacaisoráchin cancantopi. Inaso niponahuë', co huachi ipora ana'intërahuëso pochin, isoro'pa' ana'intaantapohuë'. Co huachi ma'sharo'santa inapotapohuë'.

22 Isoro'paquë ya'huapona pochin,
piyapi'sa noya sha'tapona'.
Nitërinsonta macapona'.
Huënocanta ya'huërahuaton,
sëhuëonta ya'huapon.
Pi'ipi tahuëri'santa nanira-
huaton, o'napinta nanipon.
Tahuëri, tashi', inapitanta
ya'huapon," tënin.

Yosë Noirë' anoyatërinso'

9 1 Naporo' Noi, hui'ninpitarë chachin, Yosëri nóya yonquirapiton iso pochin sha'huitërin: "Na'a hui'nahuanatoma', ya'ipiro'paquë ya'huëco'. 2 Ya'ipi ma'sharo'sa', anpiantëhuano'sa', marëquë ya'huërinsopita, inapita hua'anëntarama'. Inapitaso të'huatarinënquëma'. 3 Carima ya'ipi inapita capamaso marë' quëtaranquëma'. Nisha nisha huërono'santa ca'co'. Ma'sona tëranta nayaramaso ca'co'. 4 Huënaiso nipirinhuë', ama ca'cosohuë'. Ma'sha tëpahuatama', huënainën noyá inquitahuatoma', ca'co'. Huënainëni ananpirin ni'ton, ama inaso ca'cosohuë'. 5 Canpita capiniso', co nitëpamaso ya'huërinhuë'. Tëpatohuatama', ana'inta'huanquëmaso ya'huërin. Ma'sharo'sarinta piyapi tëpahuachin, ana'intarahuë. Tëpatohuatama', a'naya a'nayanquëma tëhuënchachin ana'intaranquëma'.

6 Insosona piyapi tëpahuachin,
a'nari i'huërëtarin.
Cá pochachin nicamaso marë'
acoranquëma'.
Napoaton, co nitëpamaso
ya'huërinhuë'.
7 ¡Napoaponahuë', canpitaso na'a
hui'nahuanatoma',
ya'ipiro'paquë ya'huëco'!" itërin.

8 Ina quëran itaantarin: 9 "Ni'co'. Ipora canpitaro'co anoyatërahuëso', shiparimapitanta yonquiato, napotaranquëma'. 10 Ya'ipi ma'sharo'santa yonquiato napotaranquëma': Anpiantëhuano'sa', pë'tahuaro'sa', tananquë ma'sharo'sa ya'huërinso', nisha nisha nipisopita nancha quëran pipipiso yonquiato, sha'huitaranquëma'. 11 Ipora canpitaro'co anoyatato sha'huitëranquëmaso', co onporonta nishataponhuë'. Co huachi piyapi'sa', ma'sharo'sa', inapita pacon quëran ata'huantaantapohuë'. Co huachi paconi isoro'pa' ata'huantaantaponhuë'.

12-13 Canpitarë'co nani anoyatomiatërahuë. Ma'sharo'sarë'conta', nani anoyatërahuë. Ina yonquicamaso marë' yahua'tanëhuë inápaquë acoarahuë. 14 Chitoro inápaquë ya'nohuachin, yahua'tanëhuënta ya'noarin. 15 Naporo' canpitaro'co anoyatato sha'huitëranquëmaso', yonquiarahuë. Ama huachi i' quëran, isoro'pa' ata'huaanta'huaso marëhuë', yonquiarahuë. 16 Yahua'tan chitoroquë ya'nohuachin ni'sarahuë. Ina ni'pato, ya'ipi piyapi'sarë'co ya'ipi ma'sharo'sarë'co anoyatërahuëso', ayonquiarinco. 17 Nani ina acorahuë ayonquiinpoaso marë'. Canpitarë'co anoyatërahuëso ayonquiarinpoa'. Ma'sharo'sarë'conta anoyatërahuëso ayonquiarinpoa'," itërin. Ina pochin Yosëri Noi sha'huitërin.

Noi hui'ninpitarë' naporinso'

18 Noi hui'ninpita nancha quëran pipipisopita, iso nápo ya'huëpi: Simo, Camo, Cahuito, inapita. Camoso', a'nara hui'nin ya'huëtërin. Inaso', Canaan itopi. 19 Caramiáchin Noi hui'ninpita nipirinahuë', inayaquëranchin isoro'paquë piyapi'sa na'antapi. 20 Ina piquëran Noi iminaton, inaquë opasáchin shacaton, oparotërin. 21 A'na tahuëri Noi huino o'oton, no'pirin. No'piton, në'mëtë pëinën huáncana notataton, i'nanpirashitë quëhuëánin. 22 Camoso', inaquë

ya'conahuaton ni'pirinhuë', pa'pin no'piton huë'ësárin quënanconin. Quënanahuaton iinpita sha'huitapon pa'nin: "Tata no'piton i'nanpirashitë quëhuëánin ni'conahuë," itërin. (Nani sha'huirahuëso chachin Camoso', Canaan pa'pin.) 23 Ina natanahuatona', Simo, Cahuito, inapitaso a'nara a'mopiso mapi. Ina masahuatona', niimopitopi. Niimopitopiquëranchin, pinëna quëran ya'conatona', pa'pina imotopi. Niquë notëtopi ni'ton, co pa'pina ni'pihuë'.

24 Noi nonatohuachina, hui'nin hua'hua nininsoari, napotërinso natantërin.
25 Natantahuaton, Canaan itapon:

"¡Tata tëhuërin ni'ton, pa'pi co noyahuë' nicatënquën co huachi noya ya'huëcamaso marëhuë' sha'huitaranquën!
Yosë chiníquën ana'ichinquën.
Ipora quëran huarë' iyaro'sa camaiáponquën.
Shiparimapitanta inaporápona'," itërin.

26 Ina quëran taantarin:

"Sinioroso', Yosënëhuë. Inari Simo noya nicaton noya ya'huëcaso marë' catahuain.
Canaanso', Simo piyapinën niin.
27 Yosë nohuanton, Cahuito, pancana hua'anënchin.
Simo ya'huërinquë noya ninicatona ya'huë'ina'.
Canaanso', Cahuito piyapinën niin," tënin.

28 Pacon pa'ninso piquëran, Noiso' cara pasa a'natërápo shonca pi'ipi ya'huaantarin.
29 Ya'ipiya quëran iscon pasa a'natërápo shonca pi'i icanin. Ina piquëran chiminin huachi. Ina pochin Noi ninin.

Noi shinpita napopiso'

10 1 Iporaso', Simo, Camo, Cahuito, inapita shinpita napopiso sha'huichinquëma'. Pacon pa'ninso piquëran hui'nahuanatona na'antapiso', sha'huichinquëma'. Simo, Camo, Cahuito, inapitaso nani sha'huirahuëso chachin, Noi hui'ninpita.

2 Cahuito hui'ninpitaso', isopita: Comiri, Macoco, Matai, Capano, Toparo, Misico, Tirasi, inapita. 3 Comiri hui'ninpitanta': Asiquinasi, Nipato, Tocarama, inapita. 4 Capano hui'ninpitanta': Inisi, Tarsis, Quitimo, Notanimo, inapita. 5 Ina nápo Cahuito hui'ninpita, shinpita inapita ya'huëpi. Inapitaso', marë yonsano'sa parti, ya'huëpi. Inatohua ninanoro'sa ocoirahuatona', a'naya a'naya nacionënaquë, a'na huënton a'na huënton, nisha nisha ya'huëpi. Inahuara no'panënaquë ya'huëpi. Naporahuatona', inahuara nonpiso nananquë nonatona', ya'huëpi.

6 Camo hui'ninpitanta isopita: Coso, Misiraimo, Oto, Canaan, inapita. 7 Coso hui'ninpitanta': Sipa, Apira, Sapota, Naama, Sapitica, inapita. Naama hui'ninpitanta': Sipa, Titan, inapita. 8 Cososo', a'na hui'nin ya'huëtërin anta', inaso', Nimoroto itopi. Ina'ton chini chiníquën nanantaton, isoro'paquë hua'an ya'conin. 9 Nimorotoso Siniorori catahuarin ni'ton, pa'pi míso inantërin. Napoaton piyapi'sa nonpachinara pa'yatopi napocaiso': "Siniorori Nimoroto catahuarin ni'ton, míso inantërin. Inapochachin quëmanta catahuainquën," topi. 10 Nimoroto hua'anëntërinso no'paquë, ninanoro'sa panca panca nipisopita, isopita ya'huërin: Papiri, Irico, Acato, Carini, inapita. Inapita ninanoro'saso', Sinaro parti ya'huëpi. 11 Ina parti quëran Asoronta pipirahuaton, ninanoro'sa ocoirin: Ninihui, Niopoto-iri, Cara, inapita itopiso'. 12 Naporahuaton, Nisin ninananta ocoirin. Inaso', panca ninano'. Ninihui, Cara, inapita ninanoro'sa huáncana ya'huërin.

13-14 Misraimo shinpitaso': Notoro'sa', anamoro'sa', niapiro'sa', napotoro'sa', patrosoro'sa', casonoro'sa', capotoro'sa', inapita. Capotoro'sa quëran huiristino'sa pipipi.

15 Canaanso', paninan hui'nahuanpachina, Siton itërin. Ina quëran hui'nahuaantahuachina, Iti, itërin. 16-18 Canaan shinpitanta isopita: Quiposoro'sa', amororo'sa', quiriquiro'sa', iporo'sa', arasiro'sa', siniro'sa', arapatiro'sa', simariro'sa', amatiro'sa', inapita. Ina piquëran Canaan huëntono'sa niquë niquë yanquëëpi. 19 Canano'sa no'pa' hua'anëntopiso', Quiraro parti huarë' icanin. Siton ninano quëraonta', Casa ninanoquë huarë' icanin. Naporahuaton, Sotoma, Comora, Atoma, Sipoin, inapita ninanoro'sataquëchin no'pa' mapi. Nasa ninanoquë huarë' no'pa' hua'anëntopi. 20 Ina nápo Camo hui'ninpita, shinpita inapita ya'huëpi. A'naya a'naya nacionënaquë, a'na huënton a'na huënton, nisha nisha ya'huëpi. Inahuara no'panënaquë ya'huëpi. Naporahuatona', inahuara nonpiso nananquë nonatona', ya'huëpi.

21 Cahuito iin mashonënso', Simo itopi. Inanta', hui'ninpita ya'huëtërin: Ipiri hui'ninpitaso', Simo shinpita nipi. 22 Simo hui'ninpita isopita ya'huëpi: Iramo, Asoro, Arapasato, Noto, Aramo, inapita. 23 Aramonta hui'ninpita isopita ya'huëpi: Osi, Ori, Quitiri, Masi, inapita. 24 Arapasatonta', Saro pa'pin. Saronta', Ipiri pa'pin. 25 Ina quëran Ipirinta cato hui'ninpita ya'huëtërin: A'naso', Piriqui itopi. Naporo tahuëri'sa piyapi'sa itohua itohua yanquëëpi ni'ton, ina pochin ninihuanin. Iya'huainta Cotano itopi. 26-29 Cotanoso', iso nápo hui'ninpita ya'huëtërin: Aromota, Siripi, Asaromapi, Quira, Atoramo, Osaro, Tiquira, Oparo, Apimairo, Sipa, Opiro, Apira, Copa, inapita. 30 Inapitaso Misa parti ya'huërahuatona', Sipari parti huarë' ya'huëpi. Ina partiso', motopiro'sarachin niconin. Cortanii' quëran, pi'i pipirinso parti ya'huërin. 31 Ina nápo Simo hui'ninpita, shinpita, inapita ya'huëpi. A'naya a'naya nacionënaquë, a'na huënton a'na huënton, nisha nisha ya'huëpi. Inahuara no'panënaquë ya'huëpi. Naporahuatona', inahuara nonpiso nananquë nonatona', ya'huëpi.

32 Ina nápo Noi hui'ninpita quëran pipipi. Nisha nisha huënton nipisopita. Nisha nisha shimashonëna quëran pipitona', nisha nisha parti no'pa' hua'anëntopi. Pacon pa'ninso piquëran itohua itohua yanquëpi. Yanquërahuatona', nisha nisha naciono'sa isoro'paquë ya'huërinso ocoipi.

Nisha nisha nananquë Yosëri anoninso'

11 1 Pacon piquëran notohuaro' piyapi'sa na'antapi. Naporo' ya'ipiya a'na nananquësáchin nonpi. 2 Pi'i pipirinso parti quëran pipirahuatona', Sinaro parti canquipi. Inaso no'pa', noyápiro'tëchin ni'ton, inaquë ya'huëcaiso marë' quëparitopi.

3 A'na tahuëri inahua capini ninontatona', napopi: "Huëco pa'ahua', natëricho no'pa quëran nicatëhua', a'pëahua'," nitopi. Ina nisahuatona', natëricho quëran na'pi ya'huërënamën pëipi. Achinpitacaiso marënta', to'ni pochin nininquë achinpitopi. Siminto pochin nininso ya'huërënamën, inaquë achinpitopi. 4 Ina quëran ninontaantapi: "Huëco chiníquën cancantatëhua', ninano ocoia'ahua'. Ina nisahuatëhua', a'na torinta pi'iro'tëquë huarë' nincaninso niahua'. Inapoatëhua', sacóshin nahuinarihua'. Naporahuaton, co huachi itohua itohua yanquëcaso ya'huaponhuë'," nitopi.

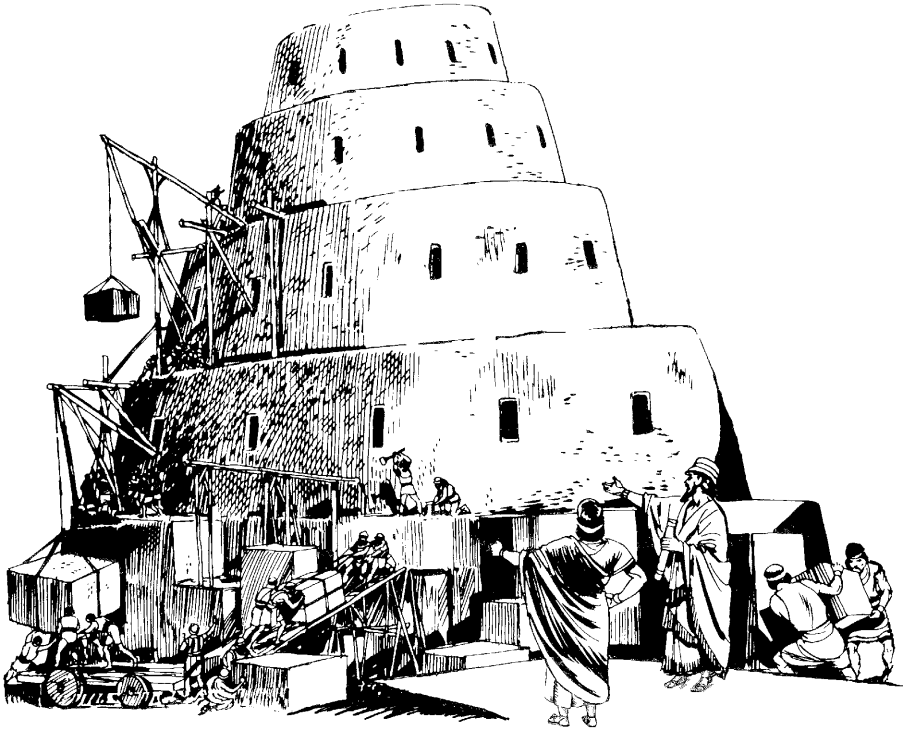

5 Napopirinahuë', Sinioroso o'marin.
O'marahuaton ninano', tori, inapita nisapiso ni'quimarin. 6 Ni'quimarahuaton,
yonquirin: "Isopitaso inaquësáchin
ya'huatona', ina nananquësáchin nonpi
ni'ton, nani caniaritopi sacatacaiso'.
Po'pachinara, co incari tëranta nanitarinhuë atananpitacaso'. 7 Napoaton
acopitacaso marë', pa'matëhua nonpiso
anishatahua'. Ama huachi ninatanacaiso marëhuë', napotahua'," tënin.
8 Inapotaton, Siniorori piyapi'sa itohua
itohua ayanquëërin. Ninano nisapisonta
a'porahuatona', tananpitopi huachi.
9 Inaquë chachin Siniorori, ya'ipi piyapi'sa nonpiso anishatërin. Ina quëran
chachin, ya'ipi isoro'paquë ayanquëërin.
Napoaton ina ninanoso', Papiri[e] itopi.

Simo shinpita napopiso'

10 Simo shinpita napopiso sha'huichinquëma'. Pacon pa'ninso piquëran
cato pi'ipitapaso', Simo pasa pi'ipitarin.
Naporo' a'nara hui'nin nasitërin. Nasitohuachina, Aropasa, itërin. 11 Ina piquëran
Simoso', a'natërápo pasa pi'i aquëtë
ya'huaantarin. A'napita hui'ninpitanta
quëmapi'sa', sanapi'sa', ya'huëtërin.
12 Aropasa cara shonca a'natërápo
pi'ipitaso', hui'nin nasitërin. Nasitohuachina, Saro itërin. 13 Ina piquëran
Aropasaso', catapini pasa cara pi'i aquëtë
ya'huaantarin. A'napita hui'ninpitanta
quëmapi'sa', sanapi'sa', ya'huëtërin.
14 Saro cara shonca pi'ipitaso', hui'nin
nasitërin. Nasitohuachina, Ipiri itërin.

[e] **11.9** *Papiriso':* "Co ninatananpiquëhuë'," tapon naporin.

15 Ina piquëran Saroso', catapini pasa
cara pi'i aquëtë ya'huaantarin. A'napita
hui'ninpitanta quëmapi'sa', sanapi'sa',
ya'huëtërin.
16 Ipiri cara shonca catapini pi'ipitaso',
hui'nin nasitërin. Nasitohuachina,
Piriqui itërin. 17 Ina piquëran Ipiriso',
catapini pasa cara shonca pi'i aquëtë
ya'huaantarin. A'napita hui'ninpitanta
quëmapi'sa', sanapi'sa', ya'huëtërin.
18 Piriqui cara shonca pi'ipitaso',
hui'nin nasitërin. Nasitohuachina,
Nio itërin. 19 Ina piquëran Piriqui cato
pasa iscon pi'i aquëtë ya'huaantarin.
A'napita hui'ninpitanta quëmapi'sa',
sanapi'sa', ya'huëtërin.
20 Nio cara shonca cato pi'ipitaso',
hui'nin nasitërin. Nasitohuachina, Siroco
itërin. 21 Ina piquëran Nioso', cato pasa
canchisë pi'i aquëtë ya'huaantarin.
A'napita hui'ninpitanta quëmapi'sa',
sanapi'sa', ya'huëtërin.
22 Siroco cara shonca pi'ipitaso',
hui'nin nasitërin. Nasitohuachina,
Nacoro itërin. 23 Ina piquëran Sirocoso',
cato pasa pi'i aquëtë ya'huaantarin.
A'napita hui'ninpitanta quëmapi'sa',
sanapi'sa', ya'huëtërin.
24 Nacoro cato shonca iscon pi'ipitaso',
hui'nin nasitërin. Nasitohuachina, Tari
itërin. 25 Ina piquëran Nacoroso', pasa
shonca iscon pi'i aquëtë ya'huaantarin.
A'napita hui'ninpitanta quëmapi'sa',
sanapi'sa', ya'huëtërin.
26 Tari canchisë shonca pi'ipitaso',
hui'nin paninantërinso nasitërin. Ina
quëran cato hui'ninpita ya'huëtaan-
tarin. Hui'ninpitaso': Apran, Nacoro,
Aran, inapita.

Tari, naporinso'

27-28 Sha'huitëranquëmaso chachin Tari
hui'ninpitaso', isopita: Apran, Nacoro,
Aran, inapita. Aran hui'ninso', Noto
itopi. Aranso', Orë ninanoquë chiminin.
Ina ninanoso', Cartia parti ya'huërin.
Co'huara pa'pin chiminyátërasohuë',
chiminin. Hua'huatërinso ninanoquë
chachin naporin. 29 Apranso', Sarai
manin. Nacoronta', Mirica manin.
Miricaso', Aran hui'nin. Inaso', a'nara
caipayain ya'huëtërin, Isca itopiso'.
30 Saraiso co hua'huana'pihuë ni'ton,
co hua'huaninhuë'.
31 Tariso', Orë ninano quëran pipirin.
Cartioro'sa ya'huërin quëran pipira-
huaton, Canaan parti chinoton, pa'nin.
Hui'nin Apran itopiso Sarairë chachin
quëparin. Naporahuaton, shionta Noto
itopiso quëparin. Pa'sapirinahuë', Aran
ninanoquë canconpachinara, inaquë
quëparitonpi. 32 Inaquë ya'huëasoi',
Tariso chiminin. Cato pasa a'natërápo
pi'ipitaso chiminin huachi.

Piyapinënpita shimashonën nicacaso marë' Yosëri Apran acorinso'

12 1 A'na tahuëri Siniorori Apran
itapon: "Ya'huëran quëran pipi-
miatëquë'. Quëmopinënpita, tataparin
ya'huërinso no'pa', inapita patëquë'. A'na
no'pa' carinquën a'notaranquën. Inaquë
ya'huëconquë huachi. 2 A'na tahuëri ca
nohuanto, shiparinpita panca nacion
ocoiapona'. Carinquën catahuamiata-
ranquën. Inapotaranquën ni'ton, sacó-
shin nahuinaran. Naporahuaton, quëmá
quëran a'napitanta catahuararahuë.
3 Inpitasona noya nicatënën catahuahua-
chinën, carinta inapita inapotarahuë.
Inpitasona co huachi noya ya'huëcamaso
marëhuë' sha'huitohuachinën, carinta
inapita napotarahuë. Quëmá quëran,
ya'ipi piyapi'sa nisha nisha nipisopita
catahuararahuë," itërin.
4-6 Apranso Yosëri sha'huitërinso
chachin, Aran ninano quëran pipirin.

Canaan parti paacaiso marë' pipirin. Canchisë shonca a'natërápo pi'ipitaso napoarin. Sa'inë chachin pa'nin. Sa'inso', Sarai itopi. Apin Noto itopisonta', quëparin. Ya'ipi ma'shanënapitarë chachin pa'pi. Piyapinënapitanta quëmapi'sa', sanapi'sa asacatacaiso marë' Aranquë pa'anpiso', quëpapi. Ya'ipi quiquipi. Canaan parti canconpachinara, Apranso piyapinënpitarë chachin ya'ipi ina no'pa' pa'tatona', pëntontopi. Siquimo ninanoquë huarë' canconpi. Inaquë panca insina nara ya'huërin. Ya'huëhuano'sa mamanshinëna moshapiquë ni'ton: "Mori insina," itopi. Ina parti naporo canano'sa ya'huëapi. 7Inaquë Siniorori, Apran ya'notahuaton, itërin: "Ya'ipi iso no'pa', shiparinpita quëtarahuë hua'anëntapona'," itërin. Naporo chachin Apran Sinioro chinotacaso marë' a'nara artaro ninin. Inaquë ya'notërin ni'ton, chinotërin.

8Ina quëran motopiro'sa parti pa'pi. Ina motopiro'saso', Pitiri ninano quëran, pi'i pipirinso parti quëparitërin. Inaquë në'mëtë pëiro'sa otënpi ya'huëcaiso marë'. Pitiri ninanoso', pi'i ya'coninso parti acorahuatona', Ai ninanonta', pi'i pipirinso parti acopi. Ina huancánachin ya'huëipi. Inaquë naquëranchin Apran Sinioro chinotacaso marë' a'na ya'huërë' artaro niantarin. 9Ina piquëran Apran piyapinënpitarë chachin paantapi. Oshaquëran pa'sápatona', Niquipi parti canconpi.

Apran Iquipitoquë pa'ninso'

10Naporo tahuëri'sa ina parti panca tanarotopi. Napoaton Apran piyapinënpitarë chachin Iquipito parti yacapatacaiso marë' pa'pi. Ya'huëpiquë co manta capacaiso ya'huërinhuë' ni'ton, inatohua pa'pi. 11Iquipito no'paquë ya'caritohuachina Apranso', Sarai itapon: "Ni'quë', quëmaso tëhuënchachin noyápiroyanchinquën. 12Iquipitoro'sa ni'pachinën noyaponën nimara: 'Isoso quëmapi, paso sanapi so'in,' ta'tona', caso tëpaponaco. Quëmaso nipirinhuë', macainënquënso marë' co tëpaponënhuë'. 13Napoaton ama quëma na'in quëran tëpainacoso marëhuë': 'Isoso yo'yohuë,' tëquë', topirahuë," itërin.

14Iquipito no'paquë Apran camahuachina, Iquipitoro'saso Sarai ni'sahuatona', pa'yatopi: "Ma noyápiroyanchincha paya," topi. 15Iquipito copirnoso', "huaraon" itopi. Ina catahuapisopita hua'ano'santa', Sarai ni'pi. Ni'sahuatona', noyápiroyanchin nininso hua'anëna sha'huitonpi. Natanahuaton huaraonso': "Quëshico," tënin. Napoaton Saraiso', ina pëinënquë quëpapi. 16Sarai marë' huaraonso', Apran pa'pi payarin. Nani ma'sha topinan quëtërin. Ohuicaro'sa', ohuacaro'sa', camiyoro'sa', moraro'sa', inapita quëtërin. Naporahuaton piyapinënpita camaicaso marë' quëmapi'sa', sanapi'sa', quëtërin.

17Napoaponahuë', Sarai na'inin ni'ton, Yosëri huaraon ana'intërin. Sa'in, hui'ninpitarë chachin chiníquën canio quëran ana'intërin. 18Napoaton Apran amataton, itapon: "¿Onpoatonta napotëranco? ¡Iso sanapi sa'an nipirinhuë', sha'huichitonco pora! 19'Oshihuë' tënanso marë', cari shimanahuë. ¡Ma'tana sa'an, macaton quëpaquë huachi!" itërin. 20Napotahuaton piyapinënpita camairin: "¡Apran, sa'inë chachin ocoico pa'in. Ma'shanënpitanta quëpa'in!" itërin.

Apran, Notorë' nia'popiso'

13 1Apranso sa'inë chachin Iquipito quëran pipirin. Ma'shanënpitarë chachin Niquipi parti huënantatona ya'huëinantapi. Apin Noto

itopisonta', inarë chachin huënantarin. 2Apranso', notohuaro' oro, prata, pë'tahuaro'sa', inapita ya'huëtaton pa'pi ma'huan. 3Niquipi parti quëran oshaquëran pa'sápatona', Pitiri ninanoquë huarë' huënantapi. Ina quëran paantarahuatona', i'hua ya'huërinquë chachin ya'huëinantapi. Pitiri ninano', Ai ninano', inapita ninanoro'sa huáncana ya'huëinantapi. 4I'hua artaro nininquë chachin, Sinioro chinotaantarin. 5Notonta', apin pochachin pa'pi ma'huan. Notohuaro' ohuicaro'sa', ohuacaro'sa', inapita ya'huëtërin. Piyapinënpitanta na'a ya'huëtërin. 6Nipirinhuë', notohuaro' pë'tahua ya'huëtopi ni'ton, co huachi pasto nanirinhuë pë'tahuaro'sa capacaiso'. Napoaton co huachi nanitopihuë cato chachin inaquëráchin ya'huëcaiso'. 7Apran pë'tahuanën a'paipisopita, Noto pë'tahuanën a'paipisopitarë', pasto niapiratatona yánino'huipi. Naporoso', canano'sa', huirisiro'sa', inapitanta inaquë chachin ya'huërapi.

8Napoaton a'na tahuëri Aprani Noto itapon: "Canposo', quëmopinpo ninë'. Co canpo capini nino'huicaso ya'huërinhuë'. Co piyapinënpopitanta', nino'huicaiso ya'huërinhuë'. 9Niquë niquë nipachin, ya'huëa'a. Ni'quë'. No'paso panca ya'huërin. Insëquësona ya'huëcamaso marë' nohuantëranquë, quëma huayonquë'. Pë'natë parti huayonpatan, caso pëtëtë parti pa'sarahuë. Pëtëtë parti huayonpatan, caso pë'natë parti pa'sarahuë," itërin. 10Natanahuaton Notoso', motopia'hua quëran, Cortanii' yonsan noyarotomarinso nocorin. Sohuaro ninanoa'huaquë huarë' notërinso' icanin. Inaquëso', notohuaro' i' ya'huërin ni'ton, pa'pi noyaro'pa' ninin. Sinioro sha'tërinquë pochin ni'ton, Iquipito no'pa' pochin ninin. (Ina pochin iráca ina no'pa' nipirinhuë', co'huara Siniorori Sotoma, Comora, inapita ninanoro'sa ata'huanchátërasohuë', naporin.) 11Ina ni'sahuaton, Notoso ya'ipi ina no'pa' huayonin. Inaso no'pa', pi'i pipirinso parti ya'huërin. Inapoatona', Apran Notorë' nia'popi. 12Apranso', Canaan parti quëparitërin. Notoso', Cortanii' yonsan ninanoro'sa parti ya'huëconin. Sotoma ya'cariya ya'huëconin. 13Inaquëso', ya'huëhuano'sa pa'pi co noyahuë' nipi. Inapoatona oshahuanpi ni'ton, Yosëri no'huípiro ni'nin.

14Noto pa'pachina, Siniorori Apran ya'notaton itapon: "Huaniran quëran ya'ipi parti notëtëquë': Pë'natë parti, pëtëtë parti, pi'i pipirinso parti, pi'i ya'coninso parti, ya'ipi inaquëpita notëton, noya ni'quë'. 15Ya'ipi no'pa' ni'nanso', carinquën hua'anëntacaso marë' quëtaranquën. Quëmari hua'anëntomiataran. Naporahuaton, shiparinpitarinta hua'anëntomiatapona'. 16Ca nohuanto shiparinpita pa'pi notohuaro' na'amiatapona'. Mo'shi co pichicasohuë' ninin. Inapochachin shiparinpitanta co onpo pichicasohuë' na'apona'. 17Iporaso', paaton ya'ipi iso no'pa' pa'tëquë'. Itohua itohua pa'tëquë'. Carinquën quëtaranquën ni'ton, inapotëquë'," itërin.

18Ina natanahuaton, Apranso piyapinënpitarë chachin në'mëtë pëiro'sa ótënpiso mapi. Masahuatona', insina nararoquë pa'pi. Inaquë pa'sahuatona', ya'huëconpi huachi. Ina nararoso', Mamiri itopisoari hua'anëntërin. Ipron ninano ya'cariya inaso'. Inaquë Apran Sinioro chinotacaso marë' a'na artaro niantarin.

Aprani Noto nicha'ërinso'

14 1Naporo' Misopotamia parti: Sinaro ro'tëquë, Amarahuiro itopiso' copirno nisarin. Irasaro

ro'tëquënta', Arioco itopiso copirno nisarin. Iran ro'tëquëso nipirinhuë', Quitaraomiro itopiso copirno nisarin. Coimo ro'tëquënta', Titaro itopiso copirno nisarin. 2-3 Inapitaso', isopita a'natërápo copirnoro'sarë', niinimicotatona niahuërápi: Pira, Pirsa, Sinapo, Simipiri, inapita itopisoarë' niahuërápi. Piraso', Sotoma ninano copirno. Pirsanta Comora ninano copirno. Sinaposo nipirinhuë', Atoma ninano copirno. Simipirinta Sipoin ninano copirno. Pira ninanoa'hua copirnonta', inapita catahuarin. (Pira ninanoa'huaso', Soaro itopi anta'.) Inapitarë', a'natërápo copirnoro'sa', Sitin motopiana itopiquë, sontaronënapita yontonpi ahuëtacaiso marë'. Inaso motopiana, Chimirii' marë parti quëparitërin. 4 Ina nápo copirnoro'sa chachin Quitaraomirori iráca canaton, shonca cato pi'ipi camairin. Napoaponahuë', ina pi'i niantarinquë a'natërápo copirnoro'saso napopináchin yonquiatona', Quitaraomiro yaahuëpi huachi. 5 Ina pi'i huëantarinquë Quitaraomiroso', cara copirno catahuarinsopitarë chachin, huëantarin. Asotaroto Carnain parti huë'sahuatona', nihuaimoro'sa canaipi. Ina quëran sosiro'sa ya'huërë', An ninanoquë ya'huëpisopita canaantapi. Imiro'santa', Sapi-quiritain ninanoquë canaantapi. 6 Orioro'santa Sëir motopiro'saquë canatona', Ir-paran ninanoquë huarë' imapi. Ina ninanoso', inotëro intonquë ya'huërin. 7 Quitaraomiroso cara copirno catahuarinsopitarë chachin tahuërëantarahuatona', In-mispa ninanoquë canquipi. Ina ninanoso', Catisë itopi anta'. Huëantapona pochin amaricoro'sa ya'huërinso parti tiquitëriapi. Naporahuaton amororo'santa', Asisontamarquë ya'huëpisopita inapotopi.

8-9 Naporiatona', Sitin motopianaquë canquipi huachi. Naporo' Sotoma, Comora, Atoma, Sipoin, Pira, inapita ninanoro'sa copirnonënaso', inaquë pa'mapi. Sontaronënapitarë chachin pa'mapi. Inaquë inapita a'natërápo copirnoro'saso', Quitaraomiro, catahuarinsopita, inapitarë' niahuëpi huachi. 10 Ya'ipi Sitin motopianaquë, notohuaro' to'ni pochin nininso' posoro'sa ya'huërin. Naporo' quira nipachinara, Sotoma, Comora, inapita copirnoro'sa', piyapinënapitarë chachin ta'api. Ta'apirinahuë', ina posoro'saquë anotopi. A'napita cara copirnoro'saso nipirinhuë', motopiro'sa ta'atopi.

11 Canatoro'saso', Sotoma, Comora inapita ninanoro'saquë ya'conpi. Inaquë ya'conatona', cosharo', ma'sharo'sa pa'ton nininsopita, inapita ya'ipi macatona quiquipi. 12 Sotomaquë, Apran apin Notonta', ya'huërin ni'ton, inanta quëpapi. Ya'ipi ma'shanënpitarë chachin quëpapi. 13 Napoaponahuë', a'nara quira quëran cha'ërahuaton, Apran sha'huitapon pa'nin. (Apranso', iprio[ë] piyapi itopi.) Naporo' inaso', Mamiriri hua'anëntërinso insina nararoquë ya'huërarin. Mamiriso', amoro piyapi. Iin mashonënpitaso': Aniri, Iscoro, inapita. Inapitaso' Apran payatona', catahuapi.

14 Apranso apin quëpapiso natantahuaton, piyapinënpita natëtono'sa nipiso huayonin. Inapitaso', pëinënquë chachin hua'huatatona so'sopiso'. Ayontonpachina, cara pasa shonca posa quëmapi'sa ya'ipiya quëran icanpi. Inapitarë', Apran pa'nin copirnoro'sa imacaso

[ë] **14.13** *Iprioso':* Nisha nisha tapona ina pochin nohuitopi. Co nitotërëhuahuë' ma'chachinsona tapon napopiso'. A'naquënso': "Ipiri shinpita ni'ton, napo nohuitopi," topi.

marë'. Tano ninanoa'huaquë huarë' imarin. 15 Pa'sahuatona', inimicoro'sa quënanconpi. Yono tashi nisahuaso', ya'copirahuatona', ahuëpi. Copirnoro'sa canarahuatona', imapi. Opa ninanoquë huarë' imapi. Ina ninanoso', Tamasco ninano quëran norti parti quëparitërin. 16 Inapoatona', ya'ipi ma'sha quëpapiso' matopi. Notonta nicha'ërahuatona', ya'ipi ma'shanënpitanta quëpatopiso', mataantarin. Naporahuaton, na'a piyapiro'sa nicha'ërin. Sanapi'santa quëparapirinahuë', nicha'ërin.

Miriquisori Apran nacapirinso'

17 Apranso' Quitaraomiro canarin. Cara copirno catahuarinsopitarë chachin canarin. Inapita canarahuaton huënantarin. Huëntaso', Sotoma copirnori nacapirin. Sapi motopianaquë nacapirin. Inaso', "copirno motopiana," itopi anta'. 18 A'na copirnorinta', Apran nacapirin. Inaso', Miriquiso itopi. Sarimoquë copirno ya'conahuaton, corto hua'an nimantarin. Yosë chini chiníquën nanantërinso marë' sacatërin. Inaso Apran a'carahuaton, huinonta o'shitërin. Piyapinënpitanta', a'carin, o'shitërin, napotërin. 19 Nani a'carahuaton, Miriquisori Apran iso pochin sha'huitërin:

"Yosë chini chiníquën nanantërinso', catahuainquën.
Inaso', pi'iro'të', isoro'pa', inapita acorin.
20 ¡Ma noyacha Yosëso chini chiníquën nanantërin paya! itahua'.
Ina nohuanton, inimiconënpita minsëran," itërin.

Naporo Aprani inimicoro'sa ma'sha matërinso', shonca quëran a'nara Miriquiso quëtërin. Inaso', diesmo itopi.

21 Ina piquëran Sotoma copirnori, Apran itapon:

—Piyapi'sara' quëtoco, ya'huërë' ma'shaso', quëmari maquë', itërin. 22-23 Napotopirinhuë', Apraniso' itapon:

—Yosë chini chiníquën nanantaton, pi'iro'të', isoro'pa', inapita acorin. Ina ni'sárinco ni'ton, co pi'shi tëranta', co sapatë nonin tëranta caora marë' macapohuë': "Cari, Apran ama'huanahuë." Ama tëcamaso marëhuë', co macapohuë'. 24 Caso caora marë' co manta nohuantërahuë'. Piyapinëhuëpita ca'pisoíchin tëhuënchinso', nani matatë pochin nitëranquën. Naporahuaton, Aniri, Iscoro, Mamiri, inapitanta ahuëta'huaso', catahuarinaco. Inapita tëhuëchinso' ma'sha mapiso', onpopionta macacaiso ya'huërin, itërin.

Yosë, Apranë anoyatërinso'

15 1 Ina piquëran Siniorori, Apran ya'notërin. Co huë'ëponahuë', hua'narëso pochin nontërinso' natanin:

—Apran, ama të'huaquësohuë', carinquën pa'poyaranquën. Panca acanamiataranquën, itërin. 2-3 Napotopirinhuë', Apraniso' itapon:

—Sinioro. Quëmaso Yosënquën. Panca acanamiatopirancohuënta', co hui'nahuë ya'huëtërincohuë' ni'ton, topinan quëran nisarin. Co a'naya tëranta hui'nahuë quëtërancohuë ni'ton, piyapinëhuë Irisëro itëraiso ya'huërëtaponco. Inaso Tamasco piyapi nipirinhuë', chiminpato ya'huërëtaponco, itërin. 4 Siniororiso nipirinhuë', itapon:

—Co ina ya'huërëtaponquënhuë'. Hui'nan chachin ya'huërëtaponquën, itërin.

5 Itahuaton, në'mëtë pëinën quëran ocoirin. Ocoirahuaton, sha'huitërin:

—Pi'iro'të në'përahuaton, tayoraro'sa pichiquë'. Nanitohuatan pichiquë'. Ina nápo shiparinpita ya'huëtarinquën, itërin. 6 Naporinso natanahuaton: "Yosë

no'tëquën nontërinco," tënin Apran. Naporinso marë' Siniorori nóya ni'nin huachi. 7Napoaton itapon:

—Caso Sinioroco. Orë ninano quëran ocoiranquën. Inaquëso cartiaro'sa ya'huërin. Iso no'pa' quëtaranquën hua'anëntomiatacaso marë', itërin.

8—¿Onporahuatota hua'anëntomiata'huaso nitotapo? tënin Apran.

9—A'nara ohuaca', a'nara capra, a'nara carniro, inapita cara pi'ipitopiso' quëshico. Naporahuaton, a'nara nëpë', a'nara pë'tahua nëpëa'hua', inapitanta quëshico, itërin Yosëri. 10Aprani, inapita ma'sharo'sa Yosë quëshirin. Tëparahuaton huancánachin nichatëra'piarin. Nichatërinsopita, cato panshinquë ya'carísha acorahuaton, anotëra'piarin. Inairaro'saso nipirinhuë', co nichatërinhuë'. 11Ma'sha tëparinsopita, capita marë' tamëro'sa o'mapirinahuë', Apraniso a'parárin.

12Nani tashiahuachina, Apranso' noyá huë'ëtërin. A'nanaya pa'pi tashirori imotërin ni'ton, të'huatërin. 13Naporo' Siniorori itapon:

—A'na tahuëri shiparinpita, nisharo'sataquë yacapatapona'. Inaquë piyapitatona', camaiyapona'. Aparisitapona'. Catapini pasa pi'i inapoapona'. 14Cariso nipirinhuë', aparisitërinsopita ana'intarahuë. Ina piquëran shiparinpita, noya cha'ëpona'. Ma'huano'sa pipipona'. 15Quëmaso nipirinhuë', noyá mashoya nicama huarë' chiminapon. Co parisitaranhuë'. Inapoaton shimashonënpita quënancoanan. 16Catapini shinpita huënton, ya'huërin piquëran, shiparinpita isëquë chachin huëntapona'. Amororo'sa co noyahuë' nipiso', co aquëtë huarë' nishátërarinhuë'. Napoaton naporo tahuëri'sa huarë' ana'intarahuë huachi.

17Nani tashihuachina, a'nanaya orno conai' tomontárinso ya'norin. Naporahuaton, panca yanatëtë pochin pën orótahuaton, ma'sharo'sa nichatërinsopita huáncana, na'huërin. 18Naporo tahuëri chachin, Sinioro Apranë anoyatërin. Anoyataton itapon:

—Shiparinpita iso no'pa' quëtarahuë: Iquipito i' quëran huarë' Iopiratisii' pancai'pa', hua'anëntopiso naniarin. 19-21Iporaso': Quiniro'sa', sinisëro'sa', catomono'sa', itiro'sa', huirisëro'sa', nihuaimoro'sa', amororo'sa', canano'sa', quiriquiro'sa', quiposoro'sa', inapitari iso no'pa' hua'anëntapi. Hua'anëntapirinahuë', quëma shiparinpita quëtarahuë, itërin.

Ismairo nasitërinso'

16 1Sarai co hua'huana'pihuë ni'ton, co Apran hui'nahuaninhuë'. Napoaponahuë', Saraiso a'nara cosonanën ya'huëtërin. Inaso iquipitoron. Acara itopi. 2A'na tahuëri Saraiso', so'in itapon:

—Ni'quëchi, Sinioro co nohuantërinhuë ni'ton, co hua'huanahuë'. Napoaponahuë', cosonanëhuë acoanchinquën topirahuë. Tapona inaso', hua'huana'pi nisápirinhuë'. Hua'huanpachin cari masarahuë hua'huahuë pochachin nicacaso marë', itërin.

Napotohuachina, Apranta nohuantërin. 3Naporo chachin Saraiso', Acara masahuaton, so'in acoantërin. Nani shonca pi'ipi Canaan parti ya'huapona pochin, napoapi. 4Shiarahuaton Acaraso', cayorin huachi. Inaporahuaton, hua'anën nocanin. Nocanaton, co yanatërinhuë'. 5Naporo' Sarairi Apran itapon:

—Quëma tëhuëran ni'ton, Acara nocaninco. Cari chachin acoantopiranquënhuë', iporaso' hua'huanaton, nocaninco huachi. Sinioro chachin inquënposona tëhuërëso' anitochinpo': Quëma tëhuëmaranquën, ca a'na

napomaraco, itërin. 6Napotohuachina, Apraniso' itapon:

—Ni'quë', cosonanënso', natëinquënso ya'huërin. Ma'sona nohuantëranso' nitëquë', itërin.

Naporo quëran huarë' Saraiso', Acara pa'pi aparisitërin. Napoaton, inaso ta'arin huachi. 7Ta'apirinhuë', Sinioro anquëninëni[f] inotëro parti quënanin. Shor iraquë i'sha pipirinso' ya'cari', quënanin. 8Quënanahuaton, natanin:

—Quëmaso' Acaranquën, nohuitëranquën. Sarai cosonanënquën. ¿Intoparanta huëcaton, intopata pa'saran? itërin.

—Patronanëhuë Sarai itopiso' ta'ananpiarahuë, tënin Acara. 9Naporo' Sinioro anquëninëni, itapon:

—Naquëranchin patronanën paapantaquë'. Ma'sona camairinquënsopita, natëquë', itërin. 10Napotahuaton itaantarin:

"Ca nohuanto, hua'huayátërahuë amiparinpita ya'huëtarinquën.
Co pichicasohuë' na'apona'.
11 Ipora cayoranso', quëmapia'huaya huaiyaran.
Huaihuatan, Ismairo itëquë'.
Co napion ancantaton na'nëranso',
Sinioro nataninquën ni'ton, ina nininën acotëquë'.
12 Mashotohuachin, tanan cahuario pa'pi notëraya pochin nisarin.
Ya'ipiya inimicotarin. Inanta', ya'ipiya quëran, inimicotapona'.
Quëmopinënpitari co quë'yapirinahuë',
inahua notënanquë chachin ya'huapon," itërin.

13Siniorori nontërin ni'ton, Acaraso' pa'yanënquë tapon: "¿Yosë chachin nontaporahuë co chiminahuë ti?" tënin. Ina yonquiaton, iso pochin Sinioro nohuitërin: "Nicatonco, catahuarincoso Yosë," itërin. 14Napoaton inaquë poso ya'huërinsonta', "Nanpiton, ni'sárincoso' posonën," itopi. Ina pososo', Catisë ninano', Piriti ninano', inapita ninanoro'sari ahuancanapirin. 15-16Acaraso' anquëni natërahuaton, patronanënquë chachin paantarin. Tahuëri nanihuachina huairin. Apran posa shonca saota pi'ipitaso', hui'nin nasitarin. Nasitohuachina, Ismairo itërin.

Marca niacotacaiso' camaitërinso'

17 1Apran iscon shonca iscon pi'ipitaso', Siniorori ya'notahuaton, itapon:

—Caso Yosëco, ya'ipi nanitaparahuë. Natëtonco, nohuantërahuësoráchin niquë'. 2Napohuatan, quëmarë'co anoyatarahuë. Ca nohuanto, hua'huayátërahuë shiparinpita ya'huëtarinquën, itërin. 3Naporo' Apranso', isonin. Isonin quëran, no'paquë huarë' monshomarin. Inapoaso Yosëri sha'huitaantarin:

4—Ni'quë', iso pochin quëmarë'co anoyatarahuë. Quëmá quëran na'a naciono'sa pipiarin. 5Naporahuaton, co huachi Apran itaponënhuë'. Ipora quëran huarë' Apraan itaponën. Ca nohuanto na'a naciono'sa quëmá quëran pipipona ni'ton, ina pochin nohuitaponën. 6Carinquën catahuaranquën ni'ton, notohuaro' shiparinpita ya'huëtarinquën. A'naquën shiparinpita, copirno ya'conapona'. A'naquëonta', naciono'sa ocoiapona'. 7Quëmarë'co ipora nani anoyatërahuë. Shiparinpitarë'conta

[f] **16.7** *Sinioro anquëninën topachina:* Yosë chachin tapon naporin.

a'na tahuëri anoyatarahuë. Yosënënco ni'to, catahuaráponquën. Shiparinpitanta inapotápo. 8 Ya'ipi Canaan no'pa' ipora ya'huëranquë, hua'anëntacaso marë' quëtaranquën. Shiparinpitanta iso no'pa chachin hua'anëntomiatapona'. Inapitanta', casáchin chinotaponaco, itërin.

9 Napotahuaton, taantarin:

—Napoaponahuë', quëmarë'coso nani anoyatërahuë ni'ton, natëco. Inapochachin shiparinpitanta natëinaco. 10 Ina pochin canpitarë'co anoyatërahuë. Canpitanta anoyatërëhuaso yonquicamaso marë' ya'ipi quëmapinquëma', marcahuanamaso ya'huërin. Naporahuaton, ya'ipi shiparimapitanta inachachin natëina'. 11 Taparonëmaquë, sha'huëchin imorayatërinso', niyashitëtoco'. Inaporamaso', ayonquiarinquëma carë'quëma anoyatëramaso'. 12 Ipora quëran huarë' ya'ipi quëmapinquëma ninamasopita, nasitërin quëran posa tahuëritapaso', marcanën acotoco'. Hui'namanta', inapotoco'. Piyapinëma nisharo'sa pa'antëramasonta inapotoco'. 13 Ya'ipinquëma niacotacaso ya'huërin. Co a'naya tëranta topinan nicamaso ya'huërinhuë'. Inapohuatama', canpitarë'co anoyatërahuëso', nonëmaquë chachin chiminamaquë huarë' ya'huëápon. 14 Nipirinhuë', insosona co marcanën niacotohuachinhuë', ya'huërama quëran ocoimiatoco'. Canpitarë'co anoyatërahuëso', co natërinhuë ni'ton, inapotoco', itërin.

15 Naporo chachin, Yosëri Apraan itaantarin:

—Sa'aonta' Sarai itopiramahuë', co huachi inapochin nohuitaramahuë'. Ipora quëran huarë' Sara[g] itapoma'. 16 Inanta noya nicato catahuararahuë ni'ton, hua'huanarin huachi. Tëhuënchachin cari noya nicato inapotarahuë. Na'a naciono'sa', ina quëran pipipona'. Ina quëran pipipisopita a'naquënso', copirno ya'conapona', itërin.

17 Napotohuachina, Apraanso isonin. Isonin quëran no'paquë huarë' monshorahuaton tëhuarin. Tëhuapon pochin yonquirin: "¡Pasa pi'ipitohuachinara, co huachi hui'nahuanpihuë'! ¡Saranta iscon shonca pi'ipitaton, co huachi onporonta nanitërinhuë hua'huanacaso'!" tënin yonquinënquë. 18 Napoaton iso pochin Yosë nontërin:

—¡Ma'cha Sinioro sha'huitërancoso chachin Ismairo catahuaranhuë paya! itërin.

19 Yosëriso nipirinhuë', itapon:

—Sa'anquë chachin hui'nahuanaran ta'to, napotaranquën. Hui'nan nasitohuachin, Isaco[h] itaran. Quëmarë'co anoyatërahuëso', inanta sha'huitarahuë. Sha'huitërahuëso chachin, shinpitanta catahuamiatarahuë. 20 Ismairo marënta nontërancoso', nani natananquën. Inanta catahuarahuë. Ca nohuanto na'a hui'ninpita ya'huëtapon. Ina quëran pipipisopita na'amiatapona'. Shonca cato hua'ano'sa nicacaiso' hui'nahuanapon. Ina shinpita quëran panca nacion pipipon. 21 Napoaponahuë' quëmaro'co anoyatato sha'huitëranquënsopitaso', Sara hua'huinquën nisarin. A'na pi'i quëran, ipora tahuëri'sa pochin, Isaco nasitapon, itërin. 22 Apraan nontërinso tonitahuaton, Yosëso ina quëran pa'nin huachi.

23 Naporo tahuëri chachin Apraanso', hui'nin Ismairo itërinso marca acotërin. Piyapinënpita pëinënquë chachin nasitopisonta', inapotërin. A'napitanta coriquinën quëran pa'aninso',

[g] **17.15** *Saraso':* Copirno hui'nin tapon naporin. [h] **17.19** *Isacoso':* Tëhuarinso' tapon naporin.

acotërin. Ya'ipi quëmapi'sa Apraan pëinënquë ya'huëpisopita, marca niacotopi huachi. Yosë camaitërinso chachin nipi. 24-25 Apraan iscon shonca iscon pi'ipitaso', taparonën sha'huëchin yashitëtopi. Ismaironta shonca cara pi'ipitaso', inapotopi. 26-27 Naporo tahuëri chachin ya'ipi quëmapi'sa nipisopita marca niacotopi. Apraan, Ismairo, inapita niacotopi. Piyapinënpitanta inapopi. A'naquën pëinënquë chachin nasitopi. A'naquënso', coriquinën quëran nisharo'sa pa'antërin. Ya'ipiya niacotopi huachi.

Sara hua'huanacaso sha'huitërinso'

18 1 Insina nararo', Mamiriri hua'anëntërinquë Apraan ya'huëarin. Inaquë niso', Siniorori, ya'notaantarin. Camotëchin pochin nisapaso' ya'notërin. Në'mëtë pëinën ya'coananënquë huënsaso', napoarin. 2-3 Apraanso ni'pirinhuë', cara quëmapi ina notënanquë huaniapi quënanin. Quënanahuaton, a'naroáchin paaparin nontacaso marë'. Isonin quëran no'paquë huarë' monshorahuaton, itapon:

—Sinioro, pi'pian yanontëranquën. Ama na'huëtocosohuë'. 4 Canpita topatama', nipa'morantëcamaso marë' piyapinëhuë i'sha quëshiinquëma'. Inapoatoma', nara tashinantërinquë, na'yapoma pochin, chinototaco'. 5 Ya'huërahuëtaquëchin na'huëarama ni'quëhuarë', ma'sha tëranta capamaso quëshiinquëma'. Ina quëran chiníquën cancantatoma', paantamaso marë', itërin.

—Naporan ni'quëhuarë', inta nipachin, itopi.

6 Napotohuachinara, Apraanso në'mëtë pëinënquë ya'conahuaton, Sara itapon:

—Manorahuaton, cato shonca quiro pochin, noya noya tricoro'mo nininso' maquë'. Ina masahuaton, pan niquë', itërin. 7 Sa'in sha'huitahuaton, ta'arë'nachin ohuacaro'sa ya'huarinquë pa'nin. Noya noya nininso' toroa'hua huayonin. Huayonahuaton, a'nara piyapinën quëtërin. Quëtohuachina, inaso' tëparahuaton a'naroáchin capacaiso marë' anpirin. 8 Ina a'capon pochin, ohuaca sho'shoi' atachirotopisonta', acotërin. Naporahuaton ohuaca sho'shoi' o'shitërin. Inapoaton, a'capon pochin ninararin pahuantohuachina acotacaso marë'. Ni'toro'sa nara tashinantërinquë coshatasoi naporin.

9 Nani coshatohuachinara, ni'toro'sari Apraan natanpi:

—¿Sa'anpo huachi? itopi.

—Ma'tana në'mëtë pëi acoana ya'huëarin, itërin. 10 Naporo' a'nari itapon:

—A'na pi'i quëran, nicaponquën huëantarahuë. Naporo' Sara hua'huanaton, hua'huin ipoarin huachi, itërin.

Napoasoi Saraso', ya'ipi nonpiso' natanárin. Apraan pinën quëran, në'mëtë pëi acoana, ya'coana pirayan natanárin. 11 Apraan, Sara, inapitaso nani mashotopi. Saraso yaniton, co huachi onpo hua'huanchináchinhuë', ninin. 12 Ina yonquiaton, co huachi huina cacotatonhuë', tëhuarin huachi. Tëhuapon pochin, yonquirin: "Inaporahuë naporini, noya cancanchitohuë'. Napoaponahuë', catocoi chachin nani mashotërai ni'ton, co quiyaso inapoasocoihuë' ayapoi," tënin yonquinënquë.

13 Siniororiso nipirinhuë', Apraan itapon:

—¡Sara co tëhuacasohuë nipirinhuë', tëhuarin! "Nani paiyaco" ta'ton, ¿co natëtërinhuë' hua'huanacaso ti? 14 ¡Caso Sinioroco ni'to, ya'ipi nohuantërahuëso' nanitaparahuë nica'huaso'! A'na pi'i quëran, nicaponquën huëantarahuë.

Naporo' Sara hua'huanaton, hua'huin ipoarin huachi, itërin. 15 Sinioro naporinso natanaton, të'huanënquë Saraso tapon:

—Co tëhuarahuë', tënin. Napoaponahuë', Siniorori itapon:

—Napopiranhuë', tëhuaranso' nitotërahuë, itërin.

Sotomaro'sa marë'
Yosë nontërinso'

16 Nani coshatohuachinara, paantacaiso marë' ni'toro'saso' huanipi huachi. Sotoma ninanotaquëchin pa'sahuachinara, Apraani chi'yarin. Nontaton patacaso marë' chi'yarin. 17-18 Papon pochin, Sinioroso' yonquiraarin. "Apraan quëran a'na tahuëri panca nacion pipiarin. Naporahuaton ina nacionso', chiníquën nanantarin. Napoaton ma'sona yaninahuëso', sha'huita'huaso ya'huërin. Nani sha'huitërahuë ya'ipi naciono'sa isoro'paquë ya'huërinsopita, ina quëran catahua'huaso marë'. 19 Nani ina huayonahuë hui'ninpita, shinpita, inapita noya pënënacaso marë'. A'chintërahuësopita natëtona', noya nicacaiso marë' pënënarin. Inapohuachin, sha'huitërahuëso chachin quëtarahuë huachi," tënin yonquiaton. 20 Napoaton, Siniorori itapon:

—Sotomaquë, Comoraquë, inaquëpita ya'huëpisopita, panca oshahuanpi. Inapoatona pa'pi co noyahuë' nahuinpi. 21 Napoaton inatohua pa'sarahuë. ¿Sha'huitërinacoso chachin ta'ma nisapi? ta'to, nitota'huaso marë' pa'sarahuë.

22 Cato ya'piso quëchitahuatona', Sotoma ninanoquë pa'pi. Apraanso nipirinhuë', Siniororë' ninontacaso marë' quëparitërin. 23 Napoaton ya'carirahuaton, natanin:

—Tëhuëpisopitaso' no'tëquën chachin ata'huantamaso ya'huërin. Co tëhuëpisopitasohuë' nipirinhuë', co inapotamaso ya'huërinhuë'. 24 Tapona a'natërápo shonca ya'pi', co tëhuëpisopitasohuë' ninanoquë ya'huëpi. Ina nápo ya'huëpiso yonquiaton: ¿Co ninano nicha'ësaranhuë'? 25 ¡Ama Sinioro napoquësohuë'! ¡Tëhuëpisopita, co tëhuëpisopitahuë' co napopináchin oshahuanpiso pochin ana'intamaso ya'huërinhuë'! ¡Ama napoquësohuë'! ¡Quëmaso', noya noya coisë ya'ipi isoro'pa' marë' ninan ni'ton, no'tëquënáchin ana'intamaso ya'huërin! itërin. 26 Napotohuachina, Siniorori itapon:

—A'natërápo shonca co tëhuëpisopitahuë', Sotoma ninanoquë ya'huëhuachin, inapita nosoroato ya'ipi ina ninanoquë ya'huëpisopita nicha'ësarahuë, itërin. 27 Apraaniso nipirinhuë', naquëranchin nontaantarin:

—Quëmaso Yosënquën, caso topinan piyapico niporahuë', naquëranchin nontaanta'inquën. Ama ina marë' no'huicosohuë'. 28 Catapini shonca a'natërápora' co tëhuëpisopitahuë' nanihuachina', a'natërápo pahuaninso' marëáchin, ¿ya'ipi Sotomaquë ya'huëpisopita, ata'huantapon ti? itërin.

—Catapini shonca a'natërápo tëranta co tëhuëpisopitahuë' ya'huëhuachina', co ninano ata'huantarahuë', itërin.

29 —Tapona catapini shoncara', co tëhuëpisopitahuë' ya'huëpi, taantarin Apraan.

—Ina napoya tëranta ya'huëhuachinaso', co ata'huantarahuë', tënin Yosë. 30 Apraaniso nipirinhuë', naquëranchin Yosë nontaantarin:

—Inachin inachin nontápiranquënhuë', ama ina marë' no'huicosohuë' topirahuë. Tapona cara shoncara' ya'huëpi, itërin.

—Cara shoncaya tëranta ya'huëhuachina', co ata'huantarahuë', itërin.

31 —Tëhuënchachin caso Sinioro co
natantonhuë pochin nontáranquën. Cato
shoncara', co tëhuëpisopitahuë' ya'huë-
huachina': ¿Onpoaranta'? itaantarin.
—Cato shoncanta co tëhuëpisopi-
tahuë' ya'huëhuachina', co ninano
ata'huantarahuë', itërin Yosëri.
32 Apraani naquëranchin nontaantarin:
—Iporaíchin Sinioro nontaantaran-
quën. Ina quëran co huachi apipon-
quënhuë ni'ton, ama no'huicosohuë'.
Shoncaíchin co tëhuëpisopitahuë'
quënanpatan: ¿Onpoaranta'? itërin.
Napotohuachina, Siniorori itaantarin:
—Shoncaya tëranta co tëhuëpiso-
pitahuë' ya'huëhuachina', co ninano
ata'huantarahuë'. 33 Apraan nontërinso
toquitahuaton, Sinioroso pa'nin huachi.
Apraaonta', në'mëtë pëinënquë'pa'
panantarin.

Sotomaro'sa', Comoraro'sa', inapita ata'huantërinso'

19 1 Nani yatashirahuaso', cato
anquëniro'saso Sotoma nina-
noquë camapi. Ninano ya'coanaquë
chachin Noto huënsaso', camapi.
(Inaquë ya'huëhuano'sa niyontonpi
ma'sha yonquiatona anoyatacaiso
marë'.) Cato ya'pi canquipiso quëna-
nahuaton, paaparin nontapon. Isonin
quëran no'paquë huarë' monshorin.
2 Monshorin quëran itapon:
—Caso siniororo'sa piyapinëma
pochinco. Huëco pëinëhuëquë onpo-
pionta huë'ëcamaso nohuantoco'. Inaquë
nanitërama nipa'morantëcamaso'.
Tashiraya yapa'patama paantaco',
itërin. Napotopirinhuë', inapitaso co
nohuantopihuë'.
—Naporinchi paya. Napopiranhuë'
co nohuantëraihuë'. Caniquë tëranta
noya huë'ëpoi, itopi. 3 Napotopirinahuë',
Notori naquëranchin naquëranchin
sha'huitohuachina, napoin quëran
pëinënquë pa'pi huachi. Canconpa-
chinara, noya cosharo nitërin. Pan
co ahuëpocatopinanhuë' anpitaton,
inapitarë' acotohuachina, ni'toro'sa
coshatopi huachi.
4 Napoaponahuë', co'huara chino-
chátërasoihuë' ya'ipi ya'huëhuano'sari
Noto pëinën tancapitopi. Hui'napiro'sa
quëran, mashoro'saquë huarë' yamoipi.
5 Noto no'huitona', chiníquën nontiipi:
—¡Quëmapi'sa pëinënquë canquipiso'!
¿Intopata ya'huapi? ¡Ocoiquë tëcari'i!
itopi. 6-7 Naporo' Notoso' pëinën noyá
oncotahuaton, inapita nontapon pipirin.
—Ama iyaro'sa napocosohuë', pa'pi
co noyahuë' yonquirama'. 8 Cato hui'na-
huëpita nano'sa co quëmapiri së'hua-
yátërarinsohuë', ya'huëtërinco. Inapita
nipachin ocoichinquëma', nohuantë-
ramaso' nitoco'. Isopita quëmapi'saso
nipirinhuë', ama napotocosohuë'. Cari
përarahuë pëinëhuëquë ya'conquipi
ni'ton, napotaranquëma', itërin. 9 Inapi-
tariso nipirinhuë', itapona':
—¡Po'shaquë quëmaso'! Nisha piya-
pinquën niponahuë', ¿yacamairancoi ti?
¡Iporaso huachi inapita quëran na'con
na'con, quëma nitarainquën! itopi.
Napotatona', Noto ahuërapi. Pëinën
ya'coananta', yapaparapitopi huachi.
10 Napoaponahuë', ni'toro'sari Noto
mapi. Masahuatona', acoana po'mopi.
Napotatona', ya'coana oncotaantapi.
11 Naporo chachin piyapiro'sa aipiran
nisapisopita, a'naroáchin asomarayapi
huachi. Hui'napiro'sa quëran, masho-
ro'saquë huarë' ya'ipi somarayapi. Ina
nipirinahuë tëranta', amiai huarë'
ya'coana yonípi.
12 Naporo' ni'toro'sari, Noto itapona':
—¿Ya'huëtërinquën aquëtë huarë'
quëmopiro'sa isëquë? Hui'nanpita
quëmapi'sa', sanapi'sa', mi'sëro'sa

nicacaiso nipisopita ya'ipi inapita, iso ninano quëran ocoiquë'. Ocoiaton áquë quëpaquë'. 13Iso ro'të ata'huantarai ni'ton, quëpaquë'. Iso ninanoquë pa'pi co noyahuë' nipiso', na'a piyapi'sari Sinioroquë sha'huirapipi. Napoaton, ata'huanta'huaiso marë' a'parincoi, itopi.

14Napotohuachinara, Notoso mi'sënpita nicacaiso nipisopita sha'huitacaso marë' pa'nin:

—¡Manóton huëco pa'ahua'! Iso ninano quëran pipia'ahua'. ¡Siniorori iso ninano ata'huantarin ni'ton, huëco pa'ahua'! itërin. Itopirinhuë', co natëpihuë'. 15Nani tahuëri ya'cari nipachina, anquëniro'sari Noto itapona':

—¡Pashi tëquë'! Sa'an, cato hui'nanpita, inapita masahuaton, iso ninano quëran ocoiquë huachi. Ninano ata'huantëraiquë, chimintama'. 16Napotopirinahuë', Notoso' co manorinhuë' ni'ton, Yosëri nosoroaton, yanicha'ërin. Napoaton anquëniro'sari, sa'inë chachin maimirarin. Hui'ninpitanta maimirarahuatona', ninano quëran cha'ëcaiso marë' ocoipi.

17Ninano quëran nani pipihuachinara, a'na anquëniri itapon:

—¡Cha'ëcamaso marë' manóton ta'aco'! Ama pinëma parti tahuërëcosohuë'. Pa'mia paco'. Ama ma'sha marë' tëranta iso motopianaquë chinicosohuë'. Cha'ëcaso nohuantohuatama', motopiro'sa parti ta'aco', itërin. 18-19Notoriso nipirinhuë', itapon:

—¡Co Siniororo'sa topirahuë'! Tëhuënchachin canpitaso', na'con catahuaramaco huachi. Noyanquëma ni'ton, nicha'ëramaco. Napoaponahuë', motopiro'sa parti ta'aca'huaso', co nanitarahuë'. Huancopi ni'soi', ayaro' icantatoncoi tiquihuachincoi. 20Ni'co', pasëyáquë a'na ninanoa'huaya ya'huërin. Inaquë tëhuënchinso' noya paca'huaiso' topirahuë. Nohuantoco inaquë pa'i cha'ëca'huaiso marë'. ¿Co'ta inaso', co panca ninanoyahuë'? itërin. 21Napotohuachina a'na anquëniri itapon:

—Nani natananquën nontërancoso'. Nohuantëranso chachin nisarahuë. Co ina ninanoso', ata'huantapohuë'. 22Napoaponahuë', ¡manóton inatohua paco'! Inatohua canama huarë' Sotoma ninano ata'huantarai huachi. Napoaton ina ninanoso', Soaro[i] itopi. 23Nani tahuërihuachina Notoso', Soaro ninanoquë camarin. 24Naporo' Siniorori, pën o'nan pochin a'paimarin. Sha'pi mo'shirë chachin, a'paimarin. Sotoma, Comora, inapita ninanoro'sa aipi a'paimarin. 25Inapotaton, ata'huantërin. Ya'ipi inaquë ya'huëpisopitarë chachin ata'huantërin. Ina motopianaquë papotërinsopitanta', ya'ipi tiquirin. 26Noto sa'inso nipirinhuë', co Soaroquë camarinhuë'. Oshaquëran so'in imaquiáponahuë', pinën parti tahuërëhuachina, inaquë chachin yamora moto' taranaton, chiminin.

27Tashiramiachin Apraanso', i'huara Sinioro nontërintaquëchin pa'nin. 28Ina quëran, Sotoma, Comora, inapita ninanoro'sa nocorin. Ya'ipi ina motopiananta nocomapirinhuë', ina ro'të quëran pa'pi huëhuëpiro conai pipirarin ni'nin. Panca orno quëran tomontërinso pochin, pipirarin. 29Ina pochin, ina motopianaquë ninanoro'sa Yosëri ata'huantërin. Noto yacapatërinso parti noyá ata'huantërin. Notoso nipirinhuë', co ata'huantërinhuë'. Apraan yonquiaton, cha'ëcaso marë' ina quëran ocoirin.

[i] **19.22** *Soaroso':* Pi'pira'huaya tapon naporin.

**Moaporo'sa', amono'sa',
inapita ya'huërinso'**

30 Inapita ninanoro'sa ta'huantopi piquëran, Notoso' të'huatërin. Të'huataton, Soaroquë ya'huëcaso co nohuantërinhuë'. Napoaton cato hui'ninpitarë chachin motopiro'sa parti, ya'huëcaiso marë' pa'pi. Inaquë a'na motopi naninquë, cara chachin ya'huëpi. 31 A'na tahuëri paya paya nininsoari, caia'huain, itapon:

—Ni'quë caira. Ya'ipi parti sanapi'sa ya'huërinso', so'yatona hua'huanpi. Canposo nipirinhuë', isoporinquë quëmapi pahuanin quëran, co inapochináchinhuë' ninë'. Tataíchin mini nipirinhuë', nani inanta mashotarin. 32 Napoaton, huëquë pa'a o'shitatë tëpaita'a. Inapotatë', hua'huanpo ya'huëtiinposo marë' huë'ëpa'a, itërin.

33 Naporo tashi chachin pa'pina huino o'shitomiatopi. Nani ano'pihuachinara, paninanso' pa'pin quëhuënaparin. No'pirahuë ni'ton, co nataninhuë' hui'nini quëhuënaparinso'. Co pa'ninso tëranta nataninhuë'. 34 Tahuëriantarinquë paninanso', caya'huain itaantapon:

—Ni'quë caira, achin tashi caso tata quëhuënaparahuë. Quëma ya'huërë' quëhuënapacaso marë' ipora tashinta ano'pianta'a. Inapoatë catonpo chachin tatanpo quëran tëranta hua'huasha ya'huëchinpo', itërin. 35 Ninapotatona', naporo tashi naquëranchin pa'pina huino o'shitaantapi. Nani ano'pihuachinara, hua'hua nininso ya'huërë', pa'pin quëhuënaparin. No'pirahuë ni'ton, Notoso' co nataninhuë' hui'nini quëhuënaparinso'. Co pa'ninso tëranta', nataninhuë'. 36 Inapoatona', cato chachin cayopi. Pa'pina quëran napopi. 37 Paninanso' huaihuachina, quëmapia'huaya huairin. Inaso', a'shini Moapo[j] itërin. Iso quirica ninshitasoco huarë', ina ipora moaporo'sa ya'huërinso shimashonëna ninin. 38 Hua'hua nininsonta huaihuachina, quëmapia'huaya chachin ya'huëtërin anta'. Inanta a'shini Pinami[k] itërin. Iso quirica ninshitasoco huarë', ina ipora amono'sa ya'huërinso shimashonëna ninin.

Apraan Apimiricorë naporinso'

20 1 Apraanso', piyapinënpitarë chachin ya'huëapi quëran pipipi. Pipirahuatona', Niquipi parti paantapi. Quiraro ninanoquë canconahuatona', inaquë ya'huëcaiso marë' quëparitopi. Ina ninanoso', Catisë ninano quëran Shor parti ira pa'ninso' huáncana quëparitërin. 2 Apraanso inaquë ya'huapon pochin, Sara sa'in nipirinhuë': "Oshihuë," toconin. Napoaton Quiraro copirno Apimirico itopisori yamanin. Camaitohuachina, macacaso marë' Sara quëpatopi. 3 Napoaponahuë', naporo tashi chachin Yosëri huë'ënquë pënënin: "Quëmaso chiminaran. Sanapi mananso so'yahuan ni'ton, chiminamaso ya'huërin," itërin. 4 Apimiricoso', co Sara ichihuë'ëshátërarinhuë'. Napoaton Sinioro itapon: "Sinioro co manta onporahuë ni'ton, co tëpaancoso ya'huërinhuë'. 5 Co'ta Apraan chachin naporin: 'Oshihuë,' tënin. Saranta': 'Yo'yohuë,' tënin. Cato chachin napopi ni'ton, co nitotatohuë manahuë," itërin. 6 Napotohuachina, Yosërinta huë'ënquë chachin a'paniantarin: "Tëhuënchachin co nitotatonhuë' naporan. Napoaton ca nohuanto co ichihuë'ëranhuë'.

[j] **19.37** *Moaposo':* Pa'pin quëran ya'huërinso', tapon naporin. [k] **19.38** *Pin-amiso':* Piyapinëhuëpita hui'nin tapon naporin.

Carinquën ya'copiranquën ama oshahuanaton tëhuëtancoso marëhuë'. 7 Iporaso nipirinhuë', so'in chachin quëtaantaquë'. Inaso pënëntona'pi ni'ton, quëma marë' nontarinco. Ama chiminamaso marëhuë', nontarinco. Co'so' quëtaantahuatanhuë', sa'an, hui'nanpita, inapitarë'quën chachin, ta'huantaran," itërin huë'ënquë.

8 Tahuërianpitohuachina, Apimiricoso huënsëintarahuaton, piyapinënpita amatërin. Huë'pachinara, ya'ipi hua'narinso sha'huitërin. Natanahuatona', piyapinënpitaso pa'pi pa'yanpi. 9 Ina quëran Apraan amatahuaton, itapon:

—¡Ma'huantacha nitapirancoihuë paya! ¡Caso co maquë tëranta tëhuëtëranquënhuë'! Quëmaso nipirinhuë', napotatoncoi panca yaaoshahuanpirancoihuë'. Ca aoshahuanatonco, quëmopinëhuëpita, piyapinëhuëpita, inapita, na'inchitonhuë'. ¡Co naporëhuë'! 10-11 ¿Ma'ta yonquiaton, napotopirancohuë'? itërin. Napotohuachina, Apraani itapon:

—Isëquëso', co manta Yosë natëpihuë'. Sa'ahuë matiinacoso marë' tëpaponaco caso', ta'to naporahuë. 12 Naporahuaton Saraso', oshihuë anta'. Ina tataquëranchin nipiraihuë', mamahuëi quëranso', nisha ninai. Napoaton cari manahuë. 13 Yosë chachin, tatahuë ya'huërin quëran pipicaso' camaihuachincora, sa'ahuë sha'huitërahuë: "Insëquë tëranta pa'nëhuaquë: 'Inaso yo'yo masho,' tëquë ta'a, itërahuë," tënin Apraan.

14 Ina natanahuaton, Apimiricoso sa'in quëtaantarin. Naporahuaton, ohuicaro'sa', ohuacaro'sa', inapita quëtërin. Piyapinënpita camaicaso marënta': Quëmapi'sa', sanapi'sa', inapita quëtërin. 15 Ina quëtahuaton, itërin:

—Ni'quë iya, no'panëhuëso pancana, insëquëso costaranquë ya'huëquë', itërin. 16 Saranta', itapon:

—Ni'quë imoya, yo'yo masho huaranca coriqui prata quëran nininso' quëtërahuë. Ya'ipiya quëran co tëhuëransohuë' nitotacaiso marë' ina nápo quëtarahuë. Co insonta pinoinquënso ya'huërinhuë'. 17 Ina quëran Apraan, Yosë nontërin Apimirico marë'. Ina sa'in, cosonanënpita, inapita marënta', Yosë nontërin. Nontohuachina, Yosëri anoyatërin. Naquëranchin hua'huasha ya'huëtaantacaiso marë' anoyatërin. 18 Siniorori nani Apimirico ya'huërinquë, sanapi'sa ana'intopirinhuë'. Ama hua'huanacaiso marëhuë', Sara na'in quëran napotopirinhuë'. Napoaton Apraani Yosë nontërin inari anoyatacaso marë'. Napohuachina, Yosëri Apimirico sa'in, piyapinënpita sa'ina', inapita anoyatërin. Hua'huasha ya'huëtaantacaiso marë' anoyatërin.

Isaco nasitërinso'

21 1 Sha'huitërinso chachin, Siniorori Sara catahuarin. 2 Ina nohuanton napoin quëran cayorin huachi. Tahuëri nanihuachina, quëmapia'huaya huairin. Inaso', Apraan mashoya nicaquë huarë' hui'nahuaninso hua'huatërin. Yosëri sha'huitërinso tahuëri'sa chachin, hui'nin nasitërin. 3 Sa'inquë chachin hui'nahuaninso nasitohuachina, Isaco itërin. 4 Yosë camaitërinso chachin posa tahuëritohuachina, marca acotërin. 5 Apraan pasa pi'ipitaso', hui'nin Isaco itërinso', nasitarin. 6 Naporo' Sara yonquirin: "Yosë catahuarinco ni'ton, capa cancantato, tëhuarahuë. A'napitanta', hua'huanahuëso nitotohuachina', ya'ipiya quëran capa cancantatona tëhuapona'. 7 Co hua'huana'picohuë ni'to, co inso

tëranta Apraan nontaton: ‘Tëhuënchachin Saraquë huiˈnahuanaran,’ co ichitonhuëˈ. Inaso nipirinhuëˈ, máshoya niponahuëˈ, huiˈnahuanin huachi,” tënin.

Acara, Ismairo, inapita Apraani aˈparinsoˈ

8 Isacoaˈhuaya oshaquëran soˈsohuachina, aˈshini aˈpotërin. Aˈpotërinso tahuëri, capa cancantacaiso marëˈ Apraan panca pita ninin. 9 Capa cancantapirinahuëˈ, Saraso ˈ co noyahuëˈ cancantërin. Cosona huaˈhuini Isaco monaton yaˈnipitarin niˈnin. 10 Napoaton Apraan shaˈhuitërin: “¡Cosonasoˈ, huaˈhuinë chachin, aˈpaquë paˈin! Isacoso huaˈhuahuë chachin niˈton, co nohuantërahuëˈ quëma maˈshanënpita cosona huaˈhuionta quëtacasoˈ,” itërin. 11 Ina natanaton, Apraan panca sëtërin. Huiˈnin niˈton, sëtëyarin. 12 Sëtopirinhuëˈ, Yosëri itërin: “Ama huiˈnapi marëˈ sëtëquësohuëˈ. Co cosonanën marëˈ tëranta sëtacaso yaˈhuërinhuëˈ. Maˈsona Sara nohuantërinso niquëˈ. Isaco quëran pipipisopita, noya noya catahuararahuë. Inapita mini yonquiato nani shaˈhuitëranquën nisapasoˈ. 13 Cosona huaˈhuionta catahuarahuë. Ca nohuanto, shinpita panca nacion ocoiapona ˈ. Huiˈnan chachin anta niˈton, catahuarahuë,” itërin.

14 Tahuëririnquë tashiramiachin Apraansoˈ, Acara quëtacaso marëˈ cosharo manin. Aˈnara shaˈhuëtë morsaquë iˈsha taˈpanahuaton, quëtërin. Huiˈnionta Ismairo itërinsoˈ, aˈpaantërin quëpacaso marëˈ. Inahuaso paˈpachinara, Piirsipa inotëro parti chihuëatonaˈ, topinan paˈsápi. 15 Iˈsha shaˈhuëtë morsaquë yaˈhuërinsoˈ, taˈquipi. Taˈquihuachinara Acarasoˈ, naraaˈhuaya tashinantërianaquë huaˈhuin acorahuaton, patërin. 16 Aquëmiachin paˈsahuaton, huënsëconin. Ama huaˈhuin chimininso nicacaso marëhuëˈ, inaquë huënsëconin. Huënsëhuachina, huiˈnapiso naˈnërin huachi.

17 Yosëri, huiˈnapi naˈnërinsoˈ natanin. Napoaton Yosë anquëninëni, inápa quëran përasahuaton nontërin: “¿Maˈta Acara onporan? ¡Ama paˈyanquësohuëˈ! Yosëri, huiˈnapi naˈnërinsoˈ natanin. 18 Manóton paˈsahuaton, macontaquëˈ. Ama patëquësohuëˈ. Ca nohuanto, huaˈhuan quëran panca nacion pipipon,” itërin. 19 Naporoˈ Yosë nohuanton, Acara aˈna posoquë iˈsha quënanin. Inaquë paˈsahuaton, shaˈhuëtë morsaquë manin. Ina masahuaton, huaˈhuin oˈshitonin.

20-21 Yosëri, huiˈnapi catahuarin niˈton, nóya aˈshinin. Paran inotëro parti yaˈhuëpi. Míso pëˈchinantërin. Oshaquëran aˈshini Iquipito sanapi yoniton, acoantërin.

Apimirico Apraanë anoyatopisoˈ

22 Naporo tahuëriˈsa pochin Apimirico paˈnin Apraan nontapon. Huicororëˈ paˈnin. Inasoˈ, Apimirico sontaronënpita camairinsoˈ. Inaquë Apimiricori Apraan itapon:

—Tëhuënchachin quëmasoˈ nani maˈsha nipatana, Yosë catahuarinquënso niˈnai. 23 Napoaton isëquë chachin Yoscoarëˈ taˈton shaˈhuitoco: Ama huiˈnahuëpita, shihuëpita, ama ca tëranta ˈ, maˈsha onpotancoso marëhuëˈ, shaˈhuitoco. Carinquënso nosoroatënquën co maˈsha onpotëranquënhuëˈ. Inapochachin quëmanta noya niˈcoi. Aˈnapita yaˈhuëhuanoˈsantaˈ, noya niˈcamaso marëˈ Yoscoarëˈ taˈton shaˈhuitoco, itërin. 24 Napotohuachina Apraan tapon:

—Yoscoarëˈ co maˈsha onpotaranquëmahuëˈ, itërin.

25 Napoaponahuë', Apraani itaantapon:
—Carinquëmaso', noya yonquirapiranquëma'. Quëma piyapinënpitaso nipirinhuë', a'nara poso ihuaraiso matërinacoi, itërin. 26 Ina natanahuaton, Apimiricori itapon:
—Co sha'huitërancohuë' ni'ton, ipora huarë' namaso natanahuë. Inpitaso inapotomarinquën. Co caso nitotërahuë', itërin. 27 Napotohuachina, naporo tahuëri cato chachin, noya ninitona ya'huëcaiso marë' anoyatopi. Yoscoarë' ta'tona', anoyatopi. Ina quëran anoyatopiso yonquicaiso marë' Apraani ohuicaro'sa', ohuacaro'sa', inapita manin. Masahuaton Apimirico quëtërin. 28 Naporahuaton canchisë ohuica nanoyan nipisopita huëntonën quëran nisha acoarin. 29-30 Nisha acoaso', Apimiricori itapon:
—¿Ma'marëta canchisë ohuicaro'sa nisha acoaran? itërin.
—Isopita canchisë ohuica, quëtaranquën: "Tëhuënchachin Apraani ina poso ninin," ta'camaso marë' quëtaranquën, itërin. 31 Napoaton ina ro'tëso', Piirsipa itopi. Inaquë cato chachin Yoscoarë' ta'tona', anoyatopi ni'ton, ina pochin nohuitopi. 32 Nani anoyatohuachina Apimiricoso', Huicororë chachin huiristino'sa no'panën parti paantapi.
33 Nani pa'pachinara, Apraanso inaranchin Sinioro chinotërin. Inaso': "Yosë ya'huëmiatërinso'," itopi anta'. Inaquë chinotaton, a'nara tamarisco nara sha'nin. Nani sha'huirahuë chachin ina no'paso', Piirsipa itopi. 34 Hua'qui Apraan huiristino'sa no'panënaquë, yacapatërin.

Yosëri Apraan tënirinso'

22 1 Ina piquëran Yosëri: "¿Tëhuënchachin ta'ma Apraan natërinco to?" ta'ton, tënicaso marë' përarin:
—Apraan, itërin.
—Ma'ta Sinioro ya'huëarahuë, tënin Apraan. 2 Naporo' Yosëri itapon:
—Hui'nan Isaco itëranso', a'naíchin ni'ton, nosoromiatëran. Ina nipirinhuë', masahuaton Moria parti quëpaquë'. Inaquë canconpatan, a'na motopi a'notaranquën. Inaquë chinotancoso marë' ina tëparahuaton, ya'ipi ahuiquitëquë', itërin.
3 Tahuëririnquë Apraanso', tashiramiachin huënsëintarahuaton, tapatarin huachi. Ihuë Yosë chinotaton ahuiquitacaso marë' pë'shitërinso', moranënquë a'mitërin. Ina quëran hui'nin, cato piyapinënpita, inapita quëparin. Yosëri sha'huitërinquë pa'nin huachi.
4 Cara tahuëri quëran Apraanso', Yosëri sha'huitërinso' no'pa' notërin. 5 Naporo' piyapinënpita itapon:
—Isëquë ninatacoi. Moranta isëquë patarahuë. Quiyaso' amasha aquëcha pa'sahuatoi, Yosë chinotarai. Nani chinotohuatoi o'mantarai, itërin. 6 Ihuë Yosë chinotaton ahuiquitacaso', Isaco apitëntërin. Inaoranta cosoroa'hua, pë'to ra'pi, inapita manin. Ina quëran pa'pi huachi.
7 Papon pochin Isacori, Apraan itapon:
—¡Tata! itërin.
—¿Ma'ta conpaa'hua'? itërin pa'pini.
—Ni'quë tata, nani ihuë ya'huërin. Pë'to ra'pinta ya'huërin. Carniroa'hua ya'ipi ahuiquitacaso marëso': ¿Intoparanta manë'? itërin Isacori.
8 —Yosë nohuanton conpa ya'huapon, itërin pa'pini. Ina quëran, paantapi.
9 Yosëri sha'huitërinquë canconpachinara, Apraanso a'nara artaro ninin. Tënirahuaton, ina aipi ihuë acorin. Ina quëran hui'nin tonporahuaton, ihuë aipi acorin. 10 Inaquë acorahuaton tëpacaso marë' cosoroa'hua manantërin. 11 Naporo chachin Sinioro anquëninëni, inápa quëran përarin:

—¡Apraan! ¡Apraan! itërin.

—Ma'ta Sinioro ya'huëarahuë, itërin Apraani. 12Sinioro anquëninëniso', itapon:

—Ama hui'nan tëpaquësohuë'. Tëniponquën napotopiranquënhuë', iporaso' nani nitotërahuë. Ya'ipi cancanën quëran huarë' imaranco tënahuë. Hui'nan a'naíchin nipirinhuë', co apiratërancohuë ni'ton, nitotërahuë, itërin. 13Naporo' Apraan tahuërërahuaton ni'pirinhuë', a'nara carniro quënanin. Yosë nohuanton pomonën quëran, nara'huaya së'paquënquë a'tënin. Ina masahuaton hui'nin ya'huërënamën tëparin. Inapotaton, Yosë chinotacaso marë' ya'ipi ahuiquitërin. 14Ina quëran Apraani ina ro'të aninihuanin. "Pahuantërinpoaso' Sinioro quëtërinpoaquë," itërin. Napoaton, iporahuanta ina pochin nohuitapi. "Motopiquëso', pahuantërinpoasopita Sinioro quëtërinpoa'," topi nonatona'.

15-16Sinioro anquëninëni, naquëranchin inápa quëran Apraan përaton itapon:

—Sinioro naporin: "Ya'ipi cancanën quëran huarë' natëtonco, a'naíchin hui'nan nipirinhuë' co apiratërancohuë'. Inaporanso marë' noya ni'nanquën. Caso Yosëco ni'to, no'tëquën sha'huitaranquën. 17Noya nicatënquën catahuamiataranquën. Ca nohuanto shiparinpita, tayoraro'sa nápo na'apona'. Marë yonsanquë inotëra'huaya nápo, na'amiatapona'. Naporahuaton, inapitaso inimiconëna minsëra'piapona'. 18Quëma natëranco ni'ton, ya'ipi isoro'paquë naciono'sa ya'huërinsopita, shiparinpita quëran catahuararahuë," itërin.

19Nani Yosë chinotahuatona', Apraanso hui'ninë chachin piyapinënpita quëparitopiquë, pa'mantapi. Ina quëran ya'ipi chachin, Piirsipaquë panantapi. Inaquë Apraan hua'qui ya'huërin.

Nacoro hui'ninpita nipiso'

20Hua'quimiachin ya'huapona pochin, Apraanso natantërin. "Miricanta', Nacoro sa'in nininso', Sara pochachin hua'huanin anta'," itopi. 21Paninanso', Os itopi. Ina quëran niantarinso', Pos itopi. Ina quëran a'nanta niantarinso', Quimoino itopi. (Quimoinonta hui'nahuanpachina, Aramo itopi.) 22Quimoino quëran nasitaantapi: Quisito, Aso, Piritasi, Itarapi, Pitoiro, inapita. 23Ina Pitoiro mini, Nipica pa'pin. Nacoroso', Apraan iya'huain. Ya'ipiya quëran Miricaso', posa hua'huinpita ya'huëtërin. Ina nápo Nacoroso', sa'inquë chachin hui'nahuanin. 24Naporahuaton a'na sa'inquënta hui'nahuanin. Ina sa'inso', Nioma itopi. Inaquë hui'nahuaninsopitaso': Tipa, Caamo, Taas, Maaca, inapita.

Sara chimininso'

23 1Saraso', pasa cato shonca canchisë pi'i icanin. 2Ina quëran Quiria-arpa ninanoquë chiminin. Ina ninanoso', Ipron itopi anta'. Inaso Canaan parti ya'huërin. Sa'in chimininso marë' Apraanso', sëtaton, na'nërárin, ayanárin, naporin.

3 Ina quëran, sa'inco' nonën patahuaton, ya'huëhuano'sa nontapon pa'nin. Ya'huëhuano'saso', itiro'sa itopi. Hua'ano'sa nipisopita niyontoyantopiquë, quënanconin. Inaquë nontahuaton itapon:

4 —Caso co ya'huëhuancohuë' niporahuë', yacaparanquëma'. Sa'ahuë chiminin ni'ton, chiminpatamara nipo'moramaso' no'pa' pa'antoco canta topirahuë, itërin. 5 Napotohuachina, Iti hua'ano'sari itapona':

6 —Natanquë sinioro sha'huichinquën. Yosë huayoninquën ni'ton, quëmaso' chiníquën nanantëran. Nipo'moraiso' no'pa' insosona noya noya ni'nanquë, sa'anco' po'moquë'. Co incoi tëranta apiratarainquënhuë', itopi. 7-8 Napotohuachinara, Apraanso huanirahuaton, itiro'sa nontaantacaso marë' mónsho tënin:

—Tëhuënchachin isoporinquë sa'ahuëco' po'moca'huaso nohuantohuatama', catahuaco. Canpitari ya'huërënamëhuë Sohuaro hui'nin Ipron itopiso', nontoco topirahuë. 9 Maquipiraquë nanin ya'huërinso', pa'anchinco. Inaso no'panën intonquë ya'huërinso'. Onposona pa'tërinso' no'tëquën pahuërëtarahuë. Inapohuato, chiminpatoi nipo'moca'huaiso marë' isoporinquë ya'huëtarinco huachi. 10 Ipronta Iti piyapi. Inanta inaquë chachin nisarin ni'ton, a'napita hua'ano'sa natantonënquë inaora chachin Apraan sha'huitërin. Chiníquën nonin ninano ya'coanataquëchin, na'huëpisopitanta', natanacaiso marë':

11 —Ama sinioro napoquësohuë'. Topinan naninso quëtaranquën. Inainpichin no'pa' ya'huërinsonta', quëchinquën. A'napitanta natantonënquë sha'huitaranquën. Napoaton sa'anco' po'moquë huachi, itërin.

12 Napotopirinhuë', Apraanso ya'huëhuano'sa inachintopiso nitotaton, anoyatarin. Naquëranchin ya'huëhuano'sa ni'tonënquë mónsho taantarin. 13 A'napitanta natantonënquë, Ipron itaantapon:

—Natanquë api nontaanta'inquën topirahuë. Onpopionta no'pa marë' pahuërë' maquë'. Naporo huarë' sa'ahuëco' po'moarahuë, itërin.

14-15 —Noya sinioro pa'. Ina no'paso', catapini pasa coriqui prata quëran nininso' pa'tërin. Canpoaso ma'huaënpoa ni'tëhua', co inaíchin marë' aquëtë huarë' nonsápaso ya'huërinhuë'. Napoaton, po'mochanquë sa'anco huachi, itërin.

16 Napohuachina, Apraanso ina nápo marë' anoyatërin. Ina quëran Iti hua'ano'sa ni'tonënquë, no'tëquën pahuërëtërin. 17-18 Inapoaton Apraani, Ipron no'panën Maquipiraquë ya'huërinso', pa'anin. Ina no'paso', insina nararo Mamiriri hua'anëntërin quëran, pi'i pipirinso parti quëparitërin. No'pa', nanin, nararo'sa inainpichin ya'huërinso', inapita Apraani hua'anëntërin huachi. Iti hua'ano'sari ya'ipiya quëran nitotopi. Ninano ya'coanataquëchin na'huëpisopitanta', nitotopi.

19 Nani anoyatahuaton Apraanso', Maquipira naninquë sa'inco' po'morin huachi. No'pa' pa'aninquë napotërin. Ina no'paso' sha'huirahuëso chachin, Mamiriri hua'anëntërinso no'pa quëran, pi'i pipirinso parti quëparitërin. Ina ro'tëso', Ipron itopi anta'. Canaan parti ya'huërin. 20 Ina pochin Apraan, no'pa', nanin, inapita pa'anaton, hua'anëntërin. Itiro'sari, pa'antërin nipa'pitacaiso marë'.

Isaco marë' sanapi yonípiso'

24 1 Apraan nani noyá mashotërin huachi. Nani ma'sha nininquë Siniorori catahuamiatërin.

2-3A'na tahuëri, piyapinën masho masho
nininso', përarin. Inari ya'ipi ma'sha-
nënpita a'pairin. Huë'pachina itapon:
—Natëancoso nitota'huaso marë',
tonaroana së'huatoco. Së'huatatonco:
"Sinioroso Yosë ni'ton, inápaquë
hua'anëntaton, isoro'panta hua'anën-
tërin. Ina ni'sárinco ni'ton, no'tëquën
natëaranquën. Co isoporinquë Canaan
sanapi nininso', Isaco macacaso ya'huë-
rinhuë'," itoco. 4Quëma chachin hua'-
huatërahuëso no'paquë paquë'. Inaquë
pa'sahuaton, quëmopinëhuëpita quëran
sanapi yonítëquë', itërin.
5Napotohuachina, piyapinëniso itapon:
—Napopiranhuë', sanapi yonirahuëso
co yaimaquintahuachincohuë': ¿Onpo-
chita? ¿Hua'huatëranso parti hui'nan
quëpamanta'i ti? itërin. 6Napotohua-
china, Apraani itapon:
—¡Ama napoquësohuë'! ¡Co inaquë
quëpamantacaso ya'huërinhuë'! 7Sinio-
roso' Yosë ni'ton, inápaquë hua'a-
nëntërin. Nani ina sha'huitërinco iso
no'pa' shihuëpitari hua'nëntacaso'.
Iráca tatahuë ya'huërin no'pa quëran
ocoirinco. Quëmopinëhuëpita ya'huërin
parti quëran ocoirinco huachi. Ocoira-
huatonco isëquë quëninco. Inari chachin
anquëninën a'pararin catahuainquënso
marë'. Ina nohuanton, sanapi nohuan-
tarin isëquë huëcacaso'. 8Sanapi isëquë
huëcacaso co nohuantohuachinhuë',
naporo huarë' Yoscoarë' tënanso co
na'intarinquënhuë'. Nipirinhuë' ama
onporonta inatohua hui'nahuë quëpa-
quësohuë', itërin.
9Napotohuachina, piyapinëni Apraan
tonaroananën së'huatërin. Së'huata-
huaton: "Yoscoarë', sha'huitërancoso
chachin, nisarahuë," itërin. 10Itahuaton,
tapatarin huachi. Hua'anën ma'sha-
nënpita, pa'ton pa'ton nininsopita,
huayonahuaton, nicanatacaso marë'
tapararin. Shonca camiyoquë apë'pë-
tahuatona', Nacoro ninano itopiquë,
pa'pi huachi. Inaso ninano', Misopo-
tamia parti ya'huërin.
11Pa'sápatona', canconpi huachi.
Ninano aipiran, yatashirahuaso
canconpi. Naporo oraquë nano'sa i'sha
macapona posoquë huë'sapi. Apraan
piyapinënso' camiyoro'sa a'na poso
pirayan achinotarin. 12Naporahuaton
inaquë chachin Yosë nontërin: "Ni'quë
Sinioro, quëmaso Yosënquën. Hua'anëhuë
Apraan, natërinquën. Hua'anëhuë
nosoroaton catahuaco. 13Nano'sa i'sha
macapona huëcasoi', iso poso pirayan
ninatapo. 14Insoso nanon: 'Yonshanën
chinohuaraquë', canta pi'piyan i'sha
o'opainquën,' itohuato: 'O'oquë api,
camiyonënpitanta machi o'oina','
ichinco. Ina quëran piyapinën Isaco
marë' sanapi huayonanso', nohuitarahuë.
Ina pochin nitohuachinco: Tëhuënchachin hua'anëhuë Yosëri nosoroaton
catahuarin, tosarahuë," itërin.
15Orarinso' co tiquiyátërasohuë', a'nara
nanon yonsha pitënahuaton, huë'sarin
ni'nin. Inaso nanon, Pitoiro hui'nin.
Nipica itopi. (Pitoiroso', sha'huirahuëso
chachin Nacoro hui'nin. Miricaquë
hui'nahuaninso'. Nacoronta Apraan
iya'huain.) 16Nipicaso', noyápiroyanchin.
Naporahuaton nanon, co quëmapiri
së'huayátërarinhuë'. Canquirahuaton
posoquë nohuaramarin. Yonshanën
amëntaitërinso pitënahuaton, panantapirinhuë', 17Apraan piyapinëni ta'ara-
huaton, icantonin. Icantahuaton, itapon:
—Canta apia'hua, yonshanën quëran
pi'pian i'sha o'opainquën topirahuë,
itërin.
18—O'oquë api, itërin Nipicari. Napo-
tahuaton, yonshanën chinohuararin.
Inapoaton o'shitacaso marë' së'quëtërin.
19Nani o'opachina, Nipicari itapon:

—I'sha maantarahuato, camiyonënpitanta o'opiquë ta'panchi nohuantopiso' o'oina', itërin. 20 Itahuaton, a'naromarëáchin pë'tahuaro'sa o'opiquë, ta'panarin. Ya'ipi camiyoro'sa', o'ocai huarë' inaporin. 21 Inapoaso', Apraan piyapinënso' co manta taponahuë', topinan ni'sárin: "Tëhuënchachin Sinioro catahuarinco ni'ton, ¿co topinan iratomaracohuë ti?" tënin yonquiaton. 22 Camiyoro'sa nani o'opachinara, Apraan piyapinënso', oro quëran po'moitëra pochin nipiso' manin. Saota cramo pochin quë'ninso'. Ina masahuaton, Nipica nitëananënquë a'tëntërin. Naporahuaton cato a'sontanpa oro quëran nipiso', quëtërin. A'naya a'naya pasa na'con cramo quë'ninso', quëtërin. 23-25 Inapita quëtahuaton, natanin:

—¿Ma'ninta quëmaso' tata?

—Caso tatahuë Pitoiro. A'shinso', Mirica itopi. Tata pa'pinso' Nacoro itopi.

—¿Ya'huërin canpita pëinëmaquë chinota'huaiso to?

—Ya'huërin mini. Camiyoro'santa capacaiso ya'huërin, itërin Nipicari.

26-27 Ina natanaton, Apraan piyapinënso isonin. Isonin quëran Yosë chinotaton itapon: "¡Ma noyacha Sinioroso paya! Inaso Yosë, hua'anëhuë Apraan natërinso'. Tëhuënchachin hua'anëhuë nosoroaton, noya catahuaantarin. ¡Quëmopinënpita pëinënquë huarë' no'tëquën quëninco!" tënin.

28 Nipicaso' ta'arë'nachin a'shin pëinënquë pa'nin. Inaquë ya'ipi naporinso sha'huiontarin. 29-30 Nipicaso' a'na yo'in mashonën ya'huëtërin. Inaso', Napano itopi. Po'moitëra pochin nininso' oshin quëtopiso' nicaparin. A'sontanparinsopitanta', nicaparin. Sha'huirinsonta natanahuaton, Apraan piyapinën yonicaso marë' posoquë ta'amarin. Ina pirayan, camiyonënpitarë chachin huaniárin quënamarin. 31 Inaquë nontaton itapon:

—Huëquë api. Quëmaso' Sinioro noya catahuarinquën. ¡Co aipiran quëparitamaso ya'huërinhuë'! Nani pëi taparahuë canpita marë'. Camiyoro'santa huë'ëcaiso', nani taparahuë, itërin.

32 Napotohuachina, pëiquë pantapi huachi. Inaquë Napanori pë'pëtoro'sa chinohuararahuaton, camiyoro'sa a'carin. Apraan piyapinën, ca'taninsopitarë chachin nipa'morantëcaiso marënta', i'sha quëshirin. 33 Cosharo acotohuachinara, Apraan piyapinënso' tapon:

—Co'huara coshachátërapohuë', ma'marësona huë'nahuëso'ton, sha'huita'huanquëmaso ya'huërin, tënin.

—Ina'ton nipachin sha'huitocoi, itërin Napanori.

34 —Caso Apraan piyapinënco. 35 Siniorori hua'anëhuë catahuamiatërin ni'ton, pa'pi notohuaro' ma'sha ya'huëtërin: Ohuacaro'sa', ohuicaro'sa', inapita notohuaro' pë'tahuarin. Naporahuaton oro, prata inapita ya'huëtërin. Piyapinënpitanta quëmapi'sa', sanapi'sa', inapita ya'huëtërin. Camiyoro'sa', moraro'sa', inapitanta na'a pë'tahuarin. 36 Naporahuaton sa'in Sara itopisonta', a'naíchin hua'huanin. Paiya nicaponahuë', quëmapi hua'huanin. Inari iporaso', ya'ipi hua'anëhuë ma'shanënpita, hua'anëntapon huachi. 37 Hua'anëhuë camairincoso', natëca'huaso marë' nani Yoscoarë' ta'to sha'huitërahuë. Naporo' napotërinco: "Co isoporinquë Canaan sanapi nininso', Isaco macacaso ya'huërinhuë'. 38 Tatahuëi quëran quëmopi ninaisopita ya'huëpiso parti tëhuënchinso' paquë'. Inaquë pa'sahuaton, huëntonëhuë quëran chachin sanapi hui'nahuë marë' matomaquë'," itërinco. 39 Napotohuachincora, cari

itërahuë: “Quëmaso' hua'anëhuënquën nipiranhuë' nonchinquën: Pa'pato, co'so' sanapi yaimaquintahuachincohuë' ¿Ma'ta onpo'i?” itërahuë. 40 Napotohuatora, sha'huitërinco: “Ni'quë', caso Sinioro iranën no'tëquën pa'tërahuë ni'ton, anquëninën a'pararin catahuainquënso marë'. Ina nohuanton, noya pa'sahuaton sanapi quënamaran. Tatahuëi quëran quëmopinëhuë hui'nin chachin, hui'nahuë marë' matomaran. 41 Quëmopinëhuë co hui'nin yaa'pantihuachinquënhuë', naporo huarëáchin Yoscoarë' tënanso', co na'intarinquënhuë',” itërinco.

42 Napoaton huë'sápatoi, ipora tahuëri posoquë canquirai. Inaquë Yosë nontato napotërahuë: “Sinioro quëmaso Yosënquën. Hua'anëhuë Apraan chinotërinquën. Ni'quë Sinioro. Tëhuënchachin quëma catahuararanco noya huë'nahuë nipachinso', 43-44 iso poso pirayan nontaranquënso' natanco. Apira sha'huitohuatënquën inachachin niin tënahuë. Inso nanonsona, i'sha macapon o'marinso', cari natanpato: ‘Canta pi'piyan yonshanën quëran i'sha o'opainquën,’ ichi. Napotohuato: ‘O'oquë api. Camiyonënpitanta machi o'oina',’ ichinco. Ina quëran hua'anëhuë hui'nin marë' sanapi huayonanso', nohuitarahuë,” itërahuë. 45 Ora-rahuëso', co tiquiyátërasocohuë', Nipica o'marin ni'nahuë. I'sha macacaso marë' yonshanën pitënahuaton, posoquë o'marin. Paaparahuato: “Canta api i'sha quëtoco topirahuë,” itërahuë. 46 Napotohuatora, yonshanën a'naroáchin chinohuararahuaton, itaponco: “O'oquë api, camiyonënpitanta machi o'oina',” itahuatonco, o'shitërinco. Camiyoro'santa', o'shitërin. 47 Ina quëran cari natanahuë: “¿Ma'ninta quëmaso' tata?” itërahuë.

“Caso tatahuë, Pitoiro. Inaso', Nacoro hui'nin. Miricaquëya hui'nahuaninso',” itërinco. Itohuachincora, a'nara po'moitëra pochin nininso' nitëananënquë a'tëntërahuë. Naporahuaton cato a'sontanpacaso quëtërahuë. 48 Ina quëran isonahuato, Sinioro chinotërahuë: “¡Ma noyanquëncha quëmaso' Sinioro paya! Quëmaso Yosënquën, hua'anëhuë Apraan natërinquën. Noya quënanco ni'ton, no'tëquën canquirahuë. Hua'anëhuë hui'nin acoantacaso marë' quëmopinën hui'nin chachin quëpatarahuë,” itërahuë, Sinioro chinotato. 49 Iporaso huachi, sha'huitoco nitochi. ¿Tëhuënchachin hua'anëhuë nosoroapoma ti? Co'so' nohuantohuatamahuë', sha'huitoco inanta nitochi. Nani nitotohuato ma'sona nica'huaso' yonquiarahuë huachi, itërin.

50 Napotohuachina, Napano, Pitoiro, inapitari itopi:

—Ya'ipi naporansopita Sinioro nohuanton naporin tënai. Napoaton, so'yachin nipachin. 51 Ma'tana Nipica ya'huëarin. Siniorori ina pochin nohuantërin ni'quëhuarë', quëpaquë'. Hua'anën hui'nin so'yachin, itopi.

52 Napopiso natanahuaton, Apraan piyapinënso isonin. Isonahuaton, no'paquë huarë' monshomarin: “Yosparinquën Sinioro,” itërin. 53 Ina quëran notohuaro' ma'sha quëninsopita o'quirin. Oro quëran, prata quëran, ina quëranpita nipiso', Nipica nicanarin. A'mocasonta', pa'ton nininsopita quëtërin. A'shin, yo'in, inapitanta notohuaro' ma'sha pa'ton nininsopita quëtërin. 54 Naporo huarë' Apraan piyapinën, ca'taninsopitarë chachin, coshatopi, o'opi, napopi. Naporahuatona naporo tashi inaquë chinotopi huachi.

Tahuëririnquë capayatahuaton, Apraan piyapinënso Nipica pa'pin, yo'in inapita itapon:

—Ipora tahuëri hua'anëhuë ya'huërinquë yapaantarahuë ta'a, tënin. 55 Napopirinhuë', Nipica yo'inso a'shinë chachin, itapona':

—Shonca tahuëri tëranta nanon quëparichin. Ina piquëran noya imasarinquën huachi topiraihuë', itopi. 56 Itopirinahuë', Apraan piyapinënso napoantarin:

—Ama aquëtë huarë' ahua'quicosohuë'. Yosë nohuanton, noya huëcato, co topinan iratërahuë'. Napoaton hua'anëhuë ya'huërinquë pananta'huaso ya'huërin tënahuë, itërin. 57 Napohuachina, itaantapi:

—Pa'ahua nipachin nanon përahua'. ¿Ma'tama ichinpoa pa'? topi. 58 Nipica përasahuatona', natanpi:

—¿Ipora tahuëri chachin nohuantëran iso quëmapi imacaso to? itopi.

—Nohuantërahuë mini, tënin.

59 Napohuachina, Nipica pacacaso nohuantopi huachi. Ina aso'sorinso sanapinta', a'pantopi. Naporahuaton a'napitanta piyapinënpita, sanapi'sa nininso' a'pantopi. Apraan piyapinën, ca'taninsopita, inapitanta noya a'papi huachi. 60 Nani yapa'pachina, yo'ini nóya yonquirapiton iso pochin sha'huitërin:

"Oshira, Yosë catahuainquën.
Pa'pi nohuantërai, noya hua'huanaton,
notohuaro' amiparinpita ya'huëtiinquënso'.
Naporahuaton amiparinpitanta',
Yosëri catahuain inimiconënapita minsëra'piaina'," itërin.

61 Nani nontohuachinara, Nipicaso piyapinënpitarë chachin, camiyoro'saquë ya'mitëahuatona', Apraan piyapinën imapi. Ina pochin Apraan piyapinën, Nipica matomarahuaton, huënantarin huachi.

62-63 Naporo' Isacoso', Niquipi parti ya'huëarin. "Nanpiton ni'sárincoso' poso," itopiquë Yosë yonquiapon pa'nin quëran, huënantárin. Nani yatashirapaso', a'nanaya ni'pirinhuë', ni'toro'sa camiyonënapitarë chachin canquirapi ni'nin. 64 Nipicanta', Isaco ni'sahuaton, camiyonën quëran nohuararin. 65 Nohuararahuaton Apraan piyapinën natanin:

—¿Inta pasoso' quëmapi canpoataquëchin huë'sarin? itërin.

—Ina mini Isaco. Hua'anëhuë Apraan hui'nin, itërin. Ina natanahuaton, Nipicaso niimomototërinso' në'mëtëquë, nipa'shinayatërin. 66 Canconpachinara, piyapinëni ya'ipi naporinso Isaco sha'huitërin. 67 Ina quëran Isacoso', a'shinco në'mëtë pëinënquë Nipica quëparin. Co hua'quiya quëranhuë' macaton, noya cancantërin. Pa'pi nosoromiatërin. A'shin marë' sëtápirinhuë', inapoaton noya cancantërin huachi.

Apraan Sitoraquë hui'nahuaninsopita

25 1 Apraanso', a'na sa'in ya'huëtaantarin. Inaso', Sitora itopi. 2 Inaquënta hui'nahuaantarin. Inaquë hui'ninpitaso': Simiran, Cocosan, Mitan, Matian, Isopa, Soa, inapita. 3 Cocosan hui'ninpitaso': Sipa, Titan, inapita. Titan quëran pipipisopitaso': Asororo'sa', nitosoro'sa', niomoro'sa inapita. 4 Matian hui'ninpitaso': Ipan, Ihuiri, Anoco, Apitan, Iritan inapita. Ya'ipi inapitaso', Sitora quëran pipipi.

5-6 Na'a hui'ninpita Apraan ya'huëtopirinhuë', Isacoráchin pochin ya'ipi ma'shanënpita, quëtërin. Sitoraquë, Acaraquë hui'nahuaninsopitaso', pi'piyan pi'piyan ma'sha nicanarin. Naporahuaton, nanpiso chachin niquë a'parin. Pi'i pipirinso parti ya'huëcaiso marë' a'parin. Co nohuantërinhuë' Isacorë' napopináchin ya'huëcaiso'.

Apraan chimininso'

7 Apraanso ya'ipiya quëran, pasa
canchisë shonca a'natërápo pi'i icanin.
8 Nani noyá mashoya nipachina, mashori
quëparin. Chiminpachina, shima-
shonënpita, quënancontarin huachi.
9 Hui'ninpita: Isaco, Ismairo, inapitari,
pa'pitopi. Maquipira naninquë po'mopi.
Maquipiraso', sha'huirahuëso chachin,
insina nararo Mamiriri hua'anëntërin
quëran, pi'i pipirinso parti quëparitërin.
Soaro hui'nin Ipron itopisoari, ina
no'paso' hua'anëntopirinhuë'. (Inapi-
taso' itiro'sa'.) 10 Ina no'pa chachin iráca
Apraan nanpipon itiro'sa', pa'antërin.
Inaquë inanta', sa'inco' Sara itopiso'
pirayan, po'mopi.
11 Apraan chiminpachina, Yosëri
Isaco, catahuamiatërin. Inaso Nipicarë
chachin: "Nanpiton ni'sárincoso' poso,"
itopiso' pirayan, ya'huërapi.

Ismairo quëran pipipisopita

12 Sha'huitëranquëmaso chachin,
Apraan Acaraquëya hui'nahuanpachina,
Ismairo itopi. Acaraso', iquipitoron.
Sara piyapinën. Ismairo hui'ninpitaso',
isopita: 13-15 Paninantërinso' Nipayo
itërin. Ina piquëran niantapisopitaso':
Sitaro, Atipiri, Mipisan, Misma, Toma,
Masa, Atar, Tima, Quitoro, Nahui, Sitima
inapita. 16 Ina nápo Ismairo hui'ninpita
ya'huëpi. Shonca cato ya'ipiya quëran.
A'naya a'naya no'panëna hua'anën-
topiso', niapora'piapi. Ya'huëpisonta
inapotopi. Naporahuaton, inapitaso
inahuara inahuara huëntonënaquë,
hua'an ya'conpi.
17 Ismairo pasa cara shonca canchisë
pi'ipitaso' chiminin. Chiminpachina,
pa'pitopi huachi. 18 Ismairo quëran
pipipisopitaso', Apira parti, Shor parti,
inapita partiro'sari ahuancanapirin.
Inaquë, no'pa' macatona ya'huëpi.
Iquipito notënanquë ya'huëpi. Ina parti-
taquëchin Iquipito quëran, Asiriaquë
ira pa'ninso' na'huërin. Iinpitari, co
nohuantopirinahuë', inaquë no'pa'
macatona', ya'huëpi huachi.

Isaco hui'ninpita nasitërinso'

19 Iporaso Isaco naporinso sha'hui-
chinquëma': Inaso', Apraan hui'nin.
20 Catapini shonca pi'ipitaso', sa'arin.
Pitoiro hui'nin Nipica itopiso', manin.
Inaso yo'in, Napano itopi. Inapitaso'
arano'sa itopi. Patan-aran parti
ya'huëpi. 21 Nipicaso', co nanitërinhuë
hua'huanacaso'. Ina marë' Isaco Sinioro
nontërin. Napohuachina, nontërinso'
natanahuaton, catahuarin ni'ton, Nipica
cayorin huachi.
22 Catopia'huaya cayoaton, yo'na-
mënquë niahuërapi natanin. Napoaton
yonquirin. "Hua'huahuëpita ipora-
quëranchin niahuërapi ni'quëhuarë':
¿Ma'marëta aquëtë huarë' nanpiiso'?"
tënin. Inapochin yonquiaton, Siniorori
anitotacaso marë' nontërin. 23 Natan-
pachina, Siniorori itapon:

"Catopia'huaya cayoran.
Inapita shinpita quëran cato
nacion pipipon.
Cato huënton nicatona', niahuë-
rápona'.
Ipora shimashonëna co'huara
nasichátëraponahuë',
niahuëpiso pochin nicapona'.
A'nara chini chiníquën nanan-
tapon.
Naporahuaton hua'hua ninin-
soari
masho masho nininso camai-
rápon," itërin.

24 Napoin quëran, Nipica huaicaso
nanirin. Catopia'huaya huairin.
25 Quëchitërinsoso' quëhuashin

aina'huatahuaton, ya'ipi anporotërin. Napoaton Isao[l] itopi. 26 Ina pa'taso chachin, iionta', a'na imirin quëran Isao matocanahuaton, hua'huataantarin. Naporinso marë' inaso', Cacopo[m] itopi. Isaco saota shonca pi'ipitaso', hui'ninpita nasitapi.

Isao tëhuërinso'

27 Catopia'huaro'sa noya so'sopi. Isaoso' hui'napitahuaton, ma'sha yonicaso pa'yatërin. Míso inantërin. Cacoposo nipirinhuë', co inaporinhuë'. Ya'huëpiquë pa'yatërin ya'huápaso'. 28 Isaoso', pa'pini na'con na'con pa'yatërin. Inantërinso capaton, napotërin. Ya'huërë' Nipicaso', Cacopo na'con na'con pa'yatërin.

29 A'na tahuëri Cacopo shantë a'itarin. Inapoaso Isaonta', inantapon pa'nin quëran, pa'pi canotërin huënantarin. 30 Cacopo a'itërinso ni'sahuaton itapon:

—Nosoroco iya, tana yatëparinco caso'. Quëhuashin[n] cosharo anpiranso', canta quëtoco ca'i, itërin. 31 Napotohuachina, Cacopori itapon:

—Paninanquën ni'ton, na'con ya'huëtarinquën canacamaso'. Carinquën nipachin ya'huërëchinquën. Naporo huarë' iso cosharo quëtaranquën, itërin. 32 Napotohuachina, Isaoso' tapon:

—Ni'quë iyasha, tana caso yatëpararinco. Chiminpatoso', paninan ninahuëso marë' cana'huaso' ya'huëtërincosopita, topinan quëran nisarin, itërin.

33 —Yoscoarë' quëtaranquën itoco nipachin, itaantarin Cacopori. Napotohuachina, "Yoscoarë' quëtaranquën," itërin. Inapoaton, Isaoso paninan nininso marë' canacaso ya'huëtërinsopita, co pa'yatërinhuë'. 34 Naporo huarë' Cacopori, pan acotahuaton, shantë a'itërinsonta o'huintërin. Nani ca'sahuaton, o'osahuaton, Isaoso' pa'nin huachi. Paninan nininso marë' canacaso ya'huëtërinso', co manta pa'tërinhuë pochin nitërin.

Isaco Quiraro ninanoquë naporinso'

26 1 Naporo tahuëri'sa Isaco ya'huërinso parti panca tanarotopi. Apraan nanpiso tahuëri'sa napopiso pochin, ninin. Napoaton sa'in, piyapinënpita, inapitarë chachin Quiraro ninanoquë pa'pi. Huiristino copirno, Apimirico itopiso ya'huërinquë pa'pi. 2 Inaquë Siniorori ya'notahuaton, itërin: "Ama Iquipitoquë pa'maquësohuë'. Insëquësona quëparitacaso', carinquën sha'huitaranquën. 3 Ipora marëso', iso no'paquë ya'huëtaco'. Carinquën ca'tanatënquën catahuararanquën. Ya'ipi iso no'pa', carinquën quëtaranquën. Shiparinpitanta', ina chachin quëtarahuë. Tataparin Apraan nani sha'huitërahuë ni'ton, quëtaranquëma'. 4 Ca nohuanto quëma shiparinpita, na'amiatapona'. Tayoraro'sa pi'iro'tëquë ya'huërinso nápo, ya'huapona'. Inapitari ya'ipi iso no'paro'sa hua'anëntapona'. Naporahuaton, ya'ipi isoro'paquë naciono'sa ya'huërinsopitanta', shiparinpita quëran catahuararahuë. 5 Apraanso': Ya'ipi sha'huitërahuësopita, camairahuësopita, pënënahuësopita, a'chintërahuësopita, ya'ipi inapita natërin ni'ton, napoarahuë," itërin.

6 Siniorori napotohuachina, Quiraro ninanoquë quëparitopi. 7 Ya'huëhuano'sari Nipica ni'sahuatona', so'in

---

[l] **25.25** *Isao:* Isaoso' piyapi anporo yonquiatona', ina pochin nohuitopi. [m] **25.26** *Cacopo:* Cacoposo', monatona'pi tapon naporin. [n] **25.30** *Itomo:* Itomoso', quëhuashin cosharo tëninso marë' inapochin Isao apoyatopi.

natanpachinara: “Sa'ahuë,” ta'caso nipirinhuë', të'huaton nonpinin: “Oshihuë,” tënin. “Nipica noyápiroyanchin ni'ton, ya'huëhuano'sari macapona'. Ya'huërë' caso tëpaponaco,” ta'ton naporin.

8 Hua'qui quëran pochin Apimiricoso', huintananën quëran notëtarin. Notëtapirinhuë', Isacori Nipica apinorarin quënanin. 9 Naporo' amatahuaton:

—¡Nipicaso', sa'an tënahuë! Ina niponahuë': ¿Onpoatonta', “oshihuë,” tënan? itërin.

—“Ina na'intërinco tëpaponaco caso',” ta'to naporahuë, itërin Isacori. 10 Napopirinhuë', Apimiricori itapon:

—¡Co napochitoncoihuë pora! Onpichin sa'an inso ya'huëhuani tëranta', ichihuë'ërin. Ina marë' quiyaso' oshahuaintoihuë', itërin. 11 Napotahuaton, piyapinënpita camairin:

—Inquëma tëranta iso quëmapihuë nipon, sa'inhuë nipon së'huahuatama', tëhuënchachin chiminarama', itërin.

12 Ina pi'iquë Isaco inaquë iminapatërin. Sha'tohuachina, Yosëri catahuarin ni'ton, pa'pi notohuaro' nitërinso' manin. 13 Notohuaro' ma'sha ya'huëtahuaton, pa'pi ma'huan quëparitërin. 14 Pa'pi notohuaro' ohuicaro'sa', ohuacaro'sa', piyapinënpita, inapita ya'huëtërin. Ina marë' huiristino'sari noyapatona', no'huipi. 15-17 Napoin quëran Apimiricori Isaco itapon:

—Quëmaso' quiya quëran na'con na'con ma'huanan ni'ton, pipiquë huachi, itërin. Napotohuachina Isacoso', sa'in, piyapinënpita, pë'tahuanënpitarë chachin pa'pi. Quiraro motopianaquë, pa'sahuatona', inaquë quëparitopi. Iráca Apraan nanpipon, ina piyapinënpitari posoro'sa ihuapiso', huiristino'sari amëntarotopi.

18 Inaquë ya'huëapona pochin, naquëranchin ina posoro'sa ihuaantararin. Iráca pa'pincori nanpipon ihuapisopita, inapotaantapi. Ina chiminpachina huiristino'sari, amëntarotopirinahuë', ina posoro'sa chachin ihuaantarin. Iráca pa'pincori ina posoro'sa nohuitërinso chachin, inarinta nohuitaantarin.

19 A'na tahuëri Isaco piyapinënpitari motopianaquë a'na poso ihuarapi. Ihuarapirinahuë', no'pa quëran i' pipirinso' quënanpi. 20 Napoaponahuë', Quiraro motopianaquë, huiristino'sa ohuicanëna a'paipisopita, no'huitopi. Isaco ohuicanënpita a'paipisopitarë', nino'huitona niahuëpi: “¡Iso i'shaso', quiyaquën!” Niitatona', niahuëpi. Napoaton Isacori, apoyatërin: “Niahuëyatopiso' poso,” itërin. 21 Ina piquëran piyapinënpitari, a'na ya'huërë' ihuaantapi. Ina marënta', naquëranchin niahuëantapi. Inanta', Isacori apoyataantarin: “Niinimicotopiso' poso,” itërin. 22 Isacoso', sa'in, piyapinënpita, pë'tahuanënpita, inapitarë chachin, áquë pa'pi huachi. Inaquë a'na poso ihuantapi. Ina marëso' co huachi niahuëpihuë' ni'ton: “Cha'ëpisopita, posonën,” itërin. “Ipora tëhuënchinso' Sinioro nicha'ërinpoa noya noya isëquë ya'huëcaso marë'” ta'ton, ina pochin ina poso nohuitërin.

23 Ina quëran, Piirsipa parti paantapi. 24 Naporo tashi Siniorori ya'notahuaton itapon:

“Caso Yosëco. Tataparin Apraan chinotërinco.
Ama të'huaquësohuë'.
Carinquën ca'tanatënquën catahuamiataranquën.
Piyapinëhuë Apraan natërinco ni'ton,
ca nohuanton shiparinpita na'amiatapon,” itërin.

25 Napotohuachina Isacoso', a'nara artaro inaquë ninin. Ina nisahuaton, Sinioro chinotërin. Inaquë ya'huapona pochin piyapinënpitari a'na ya'huërë' poso ihuaantapi.

Isaco Apimiricorë anoyatërinso'

26 A'na tahuëri Apimiricoso', Quiraro
quëran Isaco nontapon huë'nin. Aosato,
Huicoro, inapitari ca'tanin. Aosatoso',
amiconën. Huicoroso nipirinhuë',
capitan, sontaronënpita camairinso'.
27 Canquihuachinara, Isacori itapon:
—Canpitaso co quë'yatomacohuë',
ya'huërama quëran ocoiramaco. ¿Ma'ma-
rëta iporaso' yaniantaramaco? itërin.
28 —Tëhuënchachin quëmaso', Sinioro
catahuamiatërinquën ni'nai. Napoaton
yonquirai quëmarë'coi anoyata'huaiso'.
Iso pochin anoyatahua': 29 Quiyaso
ya'huëraiquë, co ma'sha onpotërain-
quënhuë', noya nicatëinquën, noya
quëran a'parainquën. Napoaton
quëmanta', ama ma'sha onpotocoi-
sohuë'. Yosë quëmaso' ipora noya
nicatënquën catahuarinquën ni'ton,
napotarainquën, itërin. 30 Napotohua-
chinara, naporo chachin Isacori panca
pita nitërin ni'ton, coshatopi, o'opi,
napopi. 31 Tahuëririnquë tashiramia-
chin, huënsëantahuachinara itohuara
capini: "Yoscoarë' noya nini'tëhua'
ya'huarihua'," nitopi. Ina quëran, nani
anoyatahuatona': "Pa'sarai huachi,"
topachinara, Isacori itapon: "Osharan
paco', Yosë catahuainquëma'," itërin.
32 Naporo tahuëri chachin, Isaco
piyapinënpitari huë'sahuatona', sha'-
huitiipi: "Poso ihuaráraiso', nani i'sha
quënanai," itiipi. 33 Napotohuachinara,
Apimiricorë anoyatatona': Yoscoarë'
niitopiso', yonquiaton, ina pososo'
aninihuanin, "Sipa" itërin. Napoaton
ina ninanoso', ipora Iso quirica ninshi-
tasoco huarënta' Piirsipa itopi.
34 Isao catapini shonca pi'ipitohua-
china, Cotita manin. Inaso', Piiri
itopiso' hui'nin. Piiriso', Iti piyapi.
Ina piquëran Isaoso', a'na maantarin,
Pasima itopiso'. Inaso', Iron hui'nin.
Ironta Iti piyapi chachin. 35 Ina cato-
ro'sa co Yosë imatonahuë', Isaco, Nipica
inapita na'con asëtatona', aparisitopi.

Cacopo nonpinaton, iin ya'huërëtërinso'

27 1 Isaco noyá mashotohua-
china, pëtorayataton co
huachi quënantërinhuë'. A'na tahuëri
hui'nin paninan Isao itopiso' përarin.
Huë'pachina:
—Conpa, itërin.
—Ma'ta tata ya'huarahuë, itërin Isaori.
2 —Ni'quë conpa, nani caso masho-
tërahuë. Payo chiminapo huachi.
3 Napoaton pë'chinanën, shinërënën-
pita, inapita masahuaton ma'sha yoní-
quë'. 4 Nani tëpahuatan, costarincoso
chachin po'morahuaton, quëshico ca'i.
Ina quëran noya ya'huëcamaso marë'
sha'huitaranquën huachi. Co'huara
chiminyátërasocohuë', inapochin-
quën, itërin.
5-6 Napoaponahuë', Nipicanta Isao
napotërinso natanarin. Napoaton ina
tananquë paaso chachin, a'naroáchin
Cacopo përaton sha'huitërin:
—¡Natanquë hua'hua sha'huichinquën.
Nani iya masho tatari napotërinso' nata-
yatërahuë! 7 "Ma'sha yoníquë'. Nani tëpa-
huatan, costarincoso chachin po'mora-
huaton, quëshico ca'i. Ina quëran Sinioro
ni'tonënquë chachin noya ya'huëcamaso
marë' sha'huitaranquën huachi. Co'huara
chiminyátërasocohuë', inapochinquën,"
itërin. 8 Napoaton noya natanquë sha'hui-
chinquën. 9 Pë'tahuaro'sa ya'huërinquë
pa'sahuaton, cato chipoa'hua noya noya-
topiso' macontarahuaton quëshico. Cari,
tata masho costarinso chachin po'mochi.
10 Nani anpitohuato, quëmari quëpa-
tëquë ca'in. Inapotohuatan, quëma noya
ya'huëcamaso marë' sha'huitarinquën

huachi. Co'huara chimiyantërasohuë', inapochinquën, itërin.
11 A'shini napotopirinhuë', Cacoporiso itapon:
—Iyahuëso anporohuan. Caso nipirinhuë', tomapico. 12 Tatahuë së'huahuachinco, nohuitarinco. Nohuitatonco: "Cacopo nonpintarinco," topachin, co inapotatoncohuë' ama huachi noya ya'huëca'huaso marëhuë' sha'huitarinco, itërin.
13 Itopirinhuë', a'shini itapon:
—Co huachi noya ya'huëcamaso marëhuë' sha'huitohuachinquën hua'hua, ca marë' niin. Quëmaso sha'huitëranquënso chachin nicaton, cato chipoa'hua quëshico, itërin.
14 Cacoposo', macontarahuaton a'shin quëshirin. Tëparahuaton, inari Isaco costarinso chachin, po'motërin. 15 Isao noya noya a'morinsopita në'mëtë pëinënquë taparinsonta', manin. Inaquë Cacopo a'moantërin. 16 Naporahuaton, chipoa'hua sha'huëtë quëran, tanpaquënpita, cononën, inapita achinpitërin. 17 Inapotahuaton, po'morinso sënanquë o'huintërin. O'huintahuaton, panë chachin pa'pin quëtacaso marë' hua'huin quëtërin.
18 Cacoposo', pa'pin ya'huërinquë ya'conahuaton, nontoonin:
—¡Tata! itërin.
—Ya'huarahuë conpa. ¿Inso hui'nahuënquënta quëmaso'? itërin pa'pini.
19 —Ca mini Isaoco, paninantërancoso'. Nani sha'huitërancoso' quëshiranquën. Huënsëaton tata, ma'sha inanahuëso', ca'quë'. Ina piquëran noya ya'huëca'huaso marë' sha'huitoco huachi, itërin.
20 Napotohuachina, Isacori natanapon:
—¿Onporahuatonta conpa a'naroáchin quënan quënanaranso'? itërin.
—Sinioro chinotëranso', inaso Yosë ni'ton, catahuarinco quënana'huaso', itërin Cacopori. 21 Pa'piniso nipirinhuë', itaantarin:
—Ya'carico nipachin së'huainquën. Tëhuënchachin Isaonquën ninanso yanitotërahuë, itërin. 22 Napotohuachina, pa'pini së'huacaso marë' ya'caririn. Së'huarahuaton, tapon: "Isao pochin tanpaquënso' niponahuë', Cacopo pochin nohuianantërahuë," tënin. 23-24 Isao tanpaquën pochin anporohuaninso marë' co nohuitërinhuë'. Napoaponahuë' co'huara noya ya'huëcaso marë' sha'huichátërasohuë', naquëranchin nataantarin:
—¿Tëhuënchachin quëma Isaonquën? itaantarin.
—Inaco mini, itërin Cacopori. 25 Napotohuachina, Isacori itapon:
—Acotoco nipachin conpa inantëranso ca'i. Ina quëran nani coshatohuato, noya ya'huëcamaso marë' sha'huitaranquën huachi, itërin. Napotohuachina, Cacoposo' pa'pin capacaso acotërin. Huinonta quëshirin. Isacoso', noya coshatahuaton, o'orin, naporin.
26 Inaporahuaton hui'nin itapon:
—Ya'cariatonco conpa apinoco, itërin.
27 Cacopori pa'pin apinocaso marë' ya'caritohuachina, Isacori a'morinso huë'ëropinën imërin.

Naporo' noya ya'huëcaso marë' iso pochin sha'huitërin:

"Naporin ta'a, ina pochin mini
huë'ëropitëran.
Siniorori catahuahuachina imin
noya noyatërin.
Napohuachina pimoanahuaninso pochin quëmanta
huë'ëropitëran.
28 Yosë nontërahuë ina nohuanton
o'nan ya'huëchinquën.
Sha'tohuatan noya noya nitacaso marë' ya'huëchinquën.
A'napita nitërinso' mapi quëran,
noya noya maquë quëmaso'.

Notohuaro' trico nitërinso'
maquë capamaso'.
Notohuaro' huinonta ya'huë-
chinquën o'ocamaso'.
29 Hua'huayátërahuë piyapi'sa
camaiquë'.
Naciono'santa të'huatatënën
natëinënquën.
Iyaparinpitanta camaiquë'.
Të'huatatënën inapitanta
natëinënquën.
No'huitënën co huachi noya
ya'huëcamaso marëhuë'
sha'huitohuachinën, Yosë-
rinta inapotarin.
Inpitasona noya ya'huëcaso
marë' sha'huitohuachinën,
Yosërinta inapotarin," itërin.
30 Isacori, Cacopo noya ya'huëcaso marë' sha'huitërinso', tonitërin. Tonitohuachina, inaso pa'pin ya'huërin quëran pipirin. Pipiso chachin, Isaonta inantapon pa'nin quëran huëntararin huachi. 31 Huëntarahuaton, inantërinso po'mointarin. Anpirahuaton, pa'pin quëpataton, itapon:

—Huënsëquë tata, inantërahuëso po'motëranquën ca'quë'. Capaton noya ya'huëca'huaso marë' sha'huitoco huachi, itërin. 32 Napotohuachina Isacori natanin:

—¿Inquënta quëmaso'? itërin.

—Ca mini Isaoco, paninatërancoso', itërin. 33 Hui'nin natanahuaton, Isaco pa'pi pa'yantërin. Pa'yanaton ropa ropátarin quëran itapon:

—¿Inta nipachin apípora inantërinso po'morahuaton, quëshirinco? Co quëma canquiyátërasënquënhuë quëshirinco ni'ton, nani ya'ipi ca'nahuë: "Isao mini," ta'to, nani noya ya'huëcaso marë' sha'huitërahuë. Ipora inaso', noya noya ya'huapon huachi, itërin. 34 Pa'pin naporinso natanahuaton, Isaoso co napion cancantaton na'nëmiatërin. Na'nëton pa'pin nontërin:

—¡Canta tata, noya ya'huëca'huaso marë' sha'huitoco! itërin 35 Itopirinhuë', pa'pini itapon:

—Iyaa'hua huë'sahuaton nonpintiirinco ta'a. Quëma pochin ancantato, noya ya'huëcaso marë' sha'huitërahuë, itërin.

36 —¡No'tën chachin inaso', Cacopo itopi paya! ¡Nani catoro monararinco! Paninan ninahuëso marë' ya'huëtiincoso nininso'ton, matërinco. Iporanta', tatahuë noya ya'huëca'huaso marë' sha'huitiincoso' mataantarinco. ¿Co'tama canta', pi'piyan tëranta noya ya'huëca'huaso marë' sha'huitaponcohuë' to? itërin. 37 Napotohuachina, Isacori itapon:

—Ni'quë conpa: Nani Cacopo sha'huitërahuë camairápainquënso'. Ya'ipi quëmopinënpita camairápaso marë' nani sha'huitërahuë. Hua'huayátërahuë, trico, huino, inapita ya'huëtacaso marë' Yosë nontërahuë. Inasá tiquiantërahuë ni'ton, ¡quëma marëso' capa huachi ta'a! itërin. 38 Itopirinhuë', Isaoriso chiníquën nontaantarin:

—¿Iyayáchin noya ya'huëcaso marë' sha'huitacaso ya'huërin ti? ¡Canta onpopionta inapotoco! itërin. Napotahuaton chiníquën na'nëantarin.

39-40 Napohuachina, Isacori itapon:
"Quëmaso nipirinhuë',
noyaro'pa' aquëtë ya'huaran.
O'nan pahuaninquë ya'huëapon.
Noya ya'huëcaso marë' ahuëtápamaso ya'huapon.
Iya'hua camairáponquën.
Napoaponahuë', chini chiníquën nipatan,
iya'hua quëran, pipiaran
huachi," itërin.

Cacopo iin ta'ananpirinso'

41 Naporo quëran huarë' Isaori Cacopo pa'pi no'huirin huachi. Inasá pa'pini noya ya'huëcaso marë' sha'huitërin

ni'ton, naporin. Napoaton yonquirárin: "Payo tata chiminapon. Ina chiminpachin, Cacopo tëpaarahuë," tënin. 42 Isao napo yonquitërinso', Nipicaso nitotërin. Napoaton Cacopo amatahuaton, itapon:

—Ni'quë hua'hua. Iya masho, napotëranso marë' yatëparinquën natantërahuë. 43 Napoaton noya natanco sha'huichinquën. A'naroáchin Aran ninanoquë ta'aquë'. Api masho Napano pëinënquë paquë'. 44-45 Inaquë paaton, hua'quimiachin yacapaontaquë'. Iya masho no'huitërinso' sanoquë huarë', inaquë ya'huëcontaquë'. Co huachi quënanpachinquënhuë', napotëranso' naniantapon. Naporo' huënantamaso marë' amataranquën. Co nohuantërahuë' naporo chachin catonquëma chiminamaso', itërin.

46 Ina quëran Nipicaso', Isaco nontapon pa'nin:

—Iti sanapi'sa Isaori maninso' co noyahuë' nipi ni'ton, chiminchináchin cancantërahuë. Cacopo ya'huërë' ina sanapi chachin, iso Canaan ro'tëquë ya'huërinso maantahuachin, chimina'huaso noya noya nisarin, tënahuë, itërin.

28 1 Nipicari napotohuachina, Isacori, Cacopo amatahuaton, noya nontërin. Co no'huirinhuë'. Noya ya'huëcaso marë' sha'huitaton itapon: "Yosë noya catahuainquën conpa," itërin. Napotahuaton pënënin: "Ama iso Canaan no'paquë sanapi máquësohuë'. 2 Patan-aran parti tëhuënchinso' paquë'. Tata masho Pitoiro ya'huërinquë pa'sahuaton, api Napano hui'ninpita a'nara maquë'. 3 Yosë ya'ipi nanitaparinso' catahuainquën. Na'a hui'nanpita quëchinquën. Quëmá quëran na'a naciono'sa pipicaso marë' inapochinquën. 4 Yosëri Apraan noya ya'huëcaso marë' sha'huitërinso chachin, quëmanta quëchinquën. Quëma shiparinpitanta', inachachin quëchin. Iso no'pa' ipora yacapatërëhuaso', quëchinquëma'. Yosëri nani Apraan sha'huitërin ni'ton, quëtarinquëma'," itërin. 5 Ina pochin Isacori Patan-aran parti Cacopo a'parin. Cacoposo' pa'sahuaton, Napano ya'huërinquë canconin. Nani sha'huirahuëso chachin inaso', Pitoiro hui'nin. Pitoiroso' Aran piyapi. Napanoso', Nipica yo'in miáchin. Nipicanta', Cacopo, Isao, inapita a'shina'.

Isao sa'antarinso'

6 Isaoso', pa'pini, Cacopo noya ya'huëcaso marë' sha'huitërinso' ni'nin. Patanaranquë sa'acaso marë' a'parinsonta', ni'nin. Naporahuaton, pa'pini noya ya'huëcaso marë' sha'huitapon pochin: "Ama Canaan sanapi máquësohuë'," itërinsonta natanin. 7 Pa'pini, a'shini, sha'huitërinso chachin Cacoponta', Patan-aranquë pa'ninso' ni'nin. 8 Pa'pin inaporin ni'ton, Isaoso': "Canaan sanapiso', co tatahuë costarinhuë'," tënin. 9 Napoaton, Ismairo nicapon pa'nin. Inaso', Apraan hui'nin. Inatohua paaton, Ismairo hui'nin Maarata itopiso' maantarin. Inaso', Nipayo oshia'huain. Nani cato Canaan sanapi macaponahuë', inanta maantarin.

Yosëri Cacopo ya'notërinso'

10-11 Cacopo Piirsipa quëran pipirahuaton, Aran ira pa'tërin. I'huatohuachina, quëparitërin huë'ëton pacacaso marë'. A'nara na'pi masahuaton, motoantacaso marë' acorin. Ina motoantaton huë'ërin. 12 Naporo tashi huë'ëton, hua'narin: A'nara nanpënan no'paquë paquërahuaton, Yosë ya'huërinquë huarë' nincanin ni'nin. Ina nanpënanquë chachin,

pancatë ni'ton, Yosë anquëninënpita a'naquën pantarapi, a'naquënso o'marapi. 13 Naporahuaton, Sinioro chachionta', ina pirayan huaniarin ni'nin. Inari nontaton, itapon: "Caso Sinioroco. Quëmaquën Tata masho, Apraan itopiso' chinotërinco. Tata parionta chinotërinco. Quëhuëntëranso' no'pa' quëtaranquën. Shiparinpitanta', iso no'pa chachin hua'anëntapona'. Isoso no'pa', Canaan itopi. 14 Ca nohuanto shiparinpita na'amiatapona'. Mo'shi pochin na'apona'. Norti parti, sor parti, pi'i pipirinso parti, pi'i ya'coniniso parti, ya'ipi inapita parti hua'anëntapona'. Quëmá quëran, ya'ipi piyapi'sa nisha nisha nipisopita catahuararahuë. Shiparinpita quëraonta inapotarahuë. 15 Ni'quë'. Carinquën ca'tanaranquën. Intópanta pa'patan, carinquën a'paiaranquën. Carinquën chachin iso no'paquë quënantaranquën. Co onporonta pataranquënhuë', ya'ipi sha'huitëranquënso' naniquë huarë' catahuararanquën," itërin.

16 Cacoposo' capayatahuaton, yonquirin: "Tëhuënchachin Sinioro isëquë ya'huëapirinhuë', co caso nitotërahuë'," tënin. 17 Napoaton, pa'pi pa'yanin. Pa'yanaton tapon: "Iso ro'tëso', Yosë chinotacaso marë' nóya. Isëquë chachin, Yosë pëinën[ñ] ya'huërin. Naporahuaton ¡Yosë ya'huërinso ya'coananën!" tënin.

18 Tahuëririnquë Cacoposo', tashíramiachin capayatahuaton na'pi motoantërinso manin. Masahuaton, nohuitacaso marë' onë pochin ahuanirin. Naporahuaton ina aipi toma opotërin. Inapotahuaton, Yosë marë' acorin. 19 Inaquë chachin iráca a'na ninano ya'huërin. Noso itopiso'. Ina pochin nohuitopirinahuë', Cacopori nisha nininën acotaton, Pitiri itërin. 20-21 Inaquë Cacopori Yosë sha'huitaton itapon: "Quëma chachin ipora iratërahuëquë ca'tanco. Quëma nohuanton cosharo', a'moca'huaso', inapitanta ya'huëchinco. Naporahuaton quëma nohuanton tatahuë ya'huërinquë, noya huënanta'i. Inapo catahuahuatanco: 'Sinioroíchin Yosënëhuë,' ta'to, chinotaranquën. 22 Iso na'pi onë pochin ahuanirahuësonta', quëma pëinën nisarin. Naporahuaton, ya'ipi quëtëranco quëran, pi'pian quëtáponquën. Shonca canahuato a'nara quëchinquën," itërin.

Cacopori Napano yacaparinso'

29 1 Cacopo pa'sápaton, pi'i pipirinso parti ya'huëpisopita ya'huërinquë canconin. 2 Ninano ya'cari', a'na poso quënanconin. Ina pirayan cara huënton ohuicaro'sa i'sha o'shitacaiso marë' achinotapi. Ina pososo', pancatë na'piquë a'tantopi. 3 Ya'ipi ohuica huëntono'sa niyontonpachinara, a'paipisopitari naní quëran yamotahuatona', chi'huincapi. Ohuicanëna o'shitacaiso marë' inapopi. Nani o'opachinara, naquëranchin inaquë chachin a'tantaantapi.

4 Cacopori a'paipisopita natanin:

—¿Intoparanta canpitaso iyaro'sa'? itërin.

—Aran quëran quiyaso' ta'a, itopi.

5 —¿Nohuitërama canpita Nacoro hui'nin, Napano itopiso' to? taantarin Cacopo.

—Nohuitërai mini, itaantapi.

6 —¿Noya ya'huëarin? itaantarin.

—Noya mini ya'huarin, itopi. Napotahuatona':

[ñ] **28.17** *Yosë pëinën:* Iprio nananquëso', Pitiri itopi.

—¡Ma'tana hui'nin Naquira itopiso' huë'sarin! Ohuicanënpitarë chachin huë'sarin, itaantapi. 7Naporo' Cacopo tapon:

—Yono pi'i ya'huëarin ni'ton, pahuanarin ohuicaro'sa huë'ërinquë oncorapicaso'. ¿Onpoatonta co o'shitatoma pasto capacaiso marë' quëpaantaramahuë'? itërin.

8—Co nanitëraihuë' inapoca'huaiso'. Ya'ipi ohuica huëntono'sa a'paipisopitarë chachin niyontonacaiso' ninarai. Naporo huarë' nanitërai na'pi chi'huincatahuatoi, ohuicaro'sa o'shita'huaiso', itopi.

9-10Inapita nontaso', Naquiraso' pa'pin ohuicanënpitarë chachin canquirin. Inari pa'pin ohuicanënpita a'paitërin. Ina ni'sahuaton, Cacoposo' a'naroáchin posoquë pa'nin. Pa'sahuaton, na'pitë masho chi'huincatërin. Chi'huincatahuaton, apin ohuicanënpita o'shitërin. 11Ina quëran Naquira apinorahuaton: "I'huata oshi," itërin. Napotahuaton, na'nërarin. 12Cacopori sha'huitërin: "Caso quëmaquën tata, apihuëmiáchin. Quëmaquën a'shacha Nipica itëramaso hua'huinco ni'to, naporahuë," tënin. Ina natanaton, Naquiraso ta'arë'nachin pa'pin sha'huitapon pa'nin.

13Cantonahuaton sha'huitërin: "A'shacha Nipica hua'huin, Cacopo itopiso' canquirin," itërin. Ina natanahuaton, Napanoso ta'arë'nachin nicapon pa'nin. Quënanconahuaton apinorin. Apinorahuaton: "I'huata api," itërin. Nontahuaton pëinënquë quëparin. Inaquë Cacopori ya'ipi naporinso apin sha'huitërin. 14Napanori natanahuaton itapon: "Quëmaso' tëhuënchachin quëmopinëhuënquën ninan," itërin.

Sanapi marë' Cacopo sacatërinso'

Cacoposo' Napano pëinënquë a'na yoquira' nani yacapatërin. 15Ina piquëran Napanori itapon:

—Quëmopinëhuënquën nipiranhuë', co topinan asacata'huanquënso ya'huërinhuë'. Sha'huitoco onposo canacamaso nohuantëranso'. 16Napanoso' cato hui'ninpita nano'sa ya'huëtërin: Paninanso' Nia itopi. Ina piquëran niantarinsoso', Naquira itopi. 17Niaso', noyápiachin ya'pirahuanin. Naquiraso nipirinhuë', noyápiroyanchin, co máquën tëranta tëhuërinhuë'. 18Cacoposo' Naquira costaton, apin itapon:

—Hui'nan hua'hua nininso', Naquira itëramaso nohuantërahuë. Ina marë' canchisë pi'ipi quëma marë' sacatarahuë, itërin. 19Napotohuachina, Napanori itapon:

—Naporan ni'quëhuarë', quëmari maquë nipachin. Nishaso quëtacaso', co noyahuë'. Yacapatonco sacatëquë nipachin, itërin. 20Inapoaton Cacoposo' Naquira marë' canchisë pi'ipi sacatërin. Hua'qui sacatopirinhuë', Naquira pa'pi nosoraoton, cara tahuëriíchin sacatërinso pochin cancantërin.

21Nani canchisë pi'i sacatohuachina, Cacopori Napano itapon:

—Acoantoco huachi hui'nan. Sha'huitëranquënso' nani nanirahuë huachi, itërin. 22Napotohuachina Napanoso' ya'ipi ya'huërin pirayan ya'huëpisopita, amatërin. Cacopo sa'arinquë pita nicacaso marë' amatërin. 23Napoaponahuë' nani tashihuachina, Napanoso Naquira ya'huërënamën Niasa', Cacopo acoantërin. Inaso co nohuitatonhuë', ichihuë'ërin. 24Naporahuaton Napanori, a'nara piyapinën sanapi nininso Nia nicanarin. Camaicaso marë' nicanarin. Inaso sanapi Siripa itopi.

25Tahuëririnquë tashíramiachin Cacoposo', Nia ichihuë'ërinso ni'nin. Ni'sahuaton, pa'pi pa'yantërin. Napoaton Napano chiníquën nontërin:

—¡Co napochitoncohuë pora! ¡Co'ta Naquira marë' nani sacatërahuë! ¡Nani nonpintëranco ni'sora! itërin.

26—Isëquëso api, co hua'hua nininso'ton, aso'yaraihuë'. 27Nia mananso marë' a'na simana pita nicacaso ya'huërinso', naniquë'. Ina nanihuatan, Naquira ya'huërë' acoantaranquën. Canchisë pi'i chachin ca marë' sacatacaso' nohuantohuatan, inapotaranquën, itërin Napanori. 28Napotohuachina, Cacopo nohuantërin. Nia maninso marë' simana pita imapiso nanihuachinara, Napanori, Naquira ya'huërë' acoantërin. 29Napanori, a'nara piyapinën sanapi nininso' camaicaso marë' Naquiranta nicanarin. Ina sanapiso' Pira itopi. 30Nani acoantohuachina, Cacoposo', Naquira ichihuë'ërin huachi. Inapoaton ina na'con na'con nosororin. Niaso nipirinhuë', co onpopinchin nosororinhuë'. Canchisë pi'ipi chachin Napano marë' sacataantacaso' niponahuë', nosororin.

Cacopo hui'ninpita nininso'

31Cacoposo', Nia co onpopinchin nosororinhuë'. Ina nitotaton, Siniorori catahuarin hua'huanacaso marë'. Naquiraso nipirinhuë', ina nohuanton chachin, co nito hua'huaninhuë'. 32Niaso', cayorahuaton quëmapia'huaya huairin. Inaso', Nopino itërin. "Sinioro sëtërahuëso' nicaton, catahuarinco. Hua'huanahuë ni'ton, iporaso' so'yahuë nosoroaponco huachi," ta'ton, ina pochin hua'huin nohuitërin. 33Naquëranchin, cayoantarahuaton, quëmapia'huaya huaiantarin. Inaso', Simion itërin. "Nocaninacoso' Sinioro natanin. Natanaton catahuarinco. Napoaton a'na hua'huasha quëtaantarinco," ta'ton, ina pochin hua'huin nohuitërin. 34Naquëranchin cayoantarahuaton, quëmapi chachin hua'huantarin. Inaso', Nihui itërin. "Nani cara hua'huanahuë ni'ton, iporaso' so'yahuë na'con na'con chinpitaponco huachi," ta'ton, ina pochin hua'huin nohuitërin. 35Niaso', naquëranchin cayoantarahuaton quëmapia'hua chachin huaiantarin. Inaso Cota itërin. "Iporaso' huachi, Sinioro pa'yatato chinotarahuë," ta'ton ina pochin hua'huin nohuitërin. Nani catapini hua'huanahuaton, copi tënin huachi.

30 1Naquira co nito hua'huanatonhuë', cainpain noyaparin. Napoaton so'in itapon:

—Hua'huantoco canta'. Co'so' hua'huantohuatancohuë', chiminarahuë, itërin. 2Cacoporiso nipirinhuë', no'huiton itapon:

—¡Co caso Yosëcohuë'! Ina co nohuantërinhuë ni'ton, co hua'huananhuë', itërin.

3Napotohuachina, so'in itapon:

—Ni'quë'. Piyapinëhuë Pira itërëhuaso', maquë topirahuë. Ina mapatan hua'huanpachin, cari masarahuë. Hua'huahuë chachin nicacaso marë' masarahuë. 4Inapoaton, Naquirari piyapinën Pira itopiso', so'in acoantërin. Acoantohuachina, ichihuë'ërin. 5Piraso', cayorahuaton quëmapia'huaya huairin. 6Naporo' Naquira tapon: "Isoso hua'huasha, Tano itarahuë. Yosë nontërahuëso' natanatonco: 'Tëhuënchachin quëmaso' noya ninan ni'ton, catahuaranquën huachi,' itërinco. Napoaton a'nara hua'huasha quëtërinco," tënin. Ina yonquiaton ina pochin nohuitërin. 7Ina quëran Pira cayoantarahuaton, quëmapia'huaya chachin huaiantarin. 8Naporo' Naquira taantarin. "Iso hua'huashaso', Nipitari itarahuë. Na'con caipayarë'co nichinitërai, iporaso huachi nani minsërahuë," ta'ton ina pochin nohuitërin.

9Nianta co huachi hua'huanacaso nanitërinhuë'. Napoaton piyapinën Siripa itopiso' Cacopo acoantërin. 10-11Siripa ya'huërë' cayoaton hua'huanpachina,

Niaso tapon: “ ‘¡Ma noyacha nisharahuë paya!’ tënahuë. Napoaton iso hua'huashaso', Caro itarahuë,” tënin. 12 Ina piquëran Siripaso', a'na ya'huërë' hua'huaantarin. 13 Naporo' Niaso' tapon: “¡Ma noyacha ya'huërahuë paya! Iporaso ya'ipi sanapiro'sa': ‘¡Ma noyacha inaso ya'huërin paya!’ itaponaco ta'to, iso hua'huashanta', Asiri itarahuë,” tënin.

14 Trico macacaso tahuëri'sa', Nopino pa'sahuaton, mantracora huayo itopiso' quënanconin. Ina masahuaton, a'shin quëshimarin. Ina quënapataton Naquirari itapon:

—Hua'huan mantracora huayo quëshirinquënso', quëtoco canta topirahuë, itërin. 15 Napotopirinhuë', Niari itapon:

—Ayon caira. ¡Ama napopitëraquësohuë'! ¡So'yahuë nani osërëtëranco! Hua'huahuë ya'huërë' mantracora huayo quëshirincosonta' ¿yaosërëtaantamaranco ti? itërin.

—Ina quëtohuatanco, ipora tashi Cacopo quëmarë' huë'ëpon, itërin Naquirari. 16 Tashi huarë' Cacopo pasto quëran huënantahuachina, Niari nacapirahuaton:

—Hua'huahuë mantracora huayo quëshirincoso', nani Naquira quëtërahuë. Quëmaro'co ipora tashi huë'ëca'huaso marë' inaquë pahuërëtërahuë, itërin.

Napotohuachina, naporo tashi Niaso', Cacopo huë'ëparin. 17 Hua'huanacaso marë' orarinso Yosëri natanahuaton, catahuarin. Napoaton Niaso', a'natërápo hua'huinpita nicacaso' cayoantarin. 18 Nasitohuachina tapon: “Isoso' hua'huasha, Isacaro itarahuë. Camairahuëso sanapi so'yahuë acoantërahuë ni'ton, Yosë acanarinco,” ta'ton, ina pochin hua'huin nohuitërin. 19 Ina quëran Nia cayoantarahuaton, saota nicacaso' hua'huaantarin. 20 Nasitohuachina taantarin: “Iso hua'huashaso', Saporono itarahuë. Noya nininso chachin Yosë nicararinco. Nani saota hua'huasha a'notërahuë ni'ton, iporaso' so'yahuë noya noya ni'sarinco,” ta'ton, ina pochin nohuitërin. 21 Nitiquioninquë Niaso', sanapia'huaya hua'huanin. Nasitohuachina, Tina itërin.

22 Naquiraso co hua'huana'pihuë ni'ton, na'con Yosë nontërin. Napohuachina, napoiyan quëran nosoroaton a'panirin. Ina nohuanton hua'huanin huachi. 23 Paninantërinso' huaihuachina, tapon: “Co hua'huana'picohuë' nicato tapanápirahuë'. Yosë chachin catahuarinco ni'ton, hua'huanato co huachi tapana'huaso ya'huërinhuë'. 24 A'na ya'huërë' Sinioro quëtaanta'inco topirahuë,” ta'ton, Cosi itërin.

Cacopo Napanorë', ninonpintopiso'

25 Cosi nasitërin piquëran Cacoposo', Napano itapon:

—Ya'huërahuëquë chachin yapanantapirahuë'. 26 Sa'ahuëpita, hui'nahuëpita, inapita quëtoco. Nani inapita marë' sacatërahuëso' nanirin. Quëma nitotëran onpo sacatërahuësona ni'ton, quëpai huachi topirahuë, itërin. 27 Napotopirinhuë', Napanoriso' itapon:

—Ama napoquësohuë api. Quëma yacaparanco ni'ton, Sinioro catahuarinco. Ani'tato, ina nitotërahuë. Napoaton quëparitëquë tënahuë. 28 Sha'huitoco onposona canacamaso nohuantëranso'. Nápo chachin pahuërë'inquën, itërin.

29 Napotohuachina, Cacopori itapon:

—Quëma marë' onpo sacatërahuëso', nani nitotëran. Pë'tahuanënpitanta noya a'pairahuëso', nani nitotëran. 30 Co'huara huë'shátërapohuë', caraíchin ya'huëtërinquën. Iporaso nipirinhuë', pa'pi notohuaro' na'amiatërin. Huë'nahuë

quëran huarë' Sinioro catahuarinquën. Iporaso huachi canta', caora marë' sacata'huaso' nanirin huachi, itërin.

31 —Caquë chachin sacataantacaso marë' ¿onpota pahuërë'inquën? taantarin Napano.

—Ama coriqui pahuërëcosohuë'. Apira sha'huitaranquënso' nohuantohuatan, quëma marë' sacataantarahuë. 32 Ipora tahuëri pë'tahuanënpita huëntonënquë pa'sarahuë. Pa'sahuato, yaráton carniroa'huaro'sa', niquë acoarahuë. Naporahuaton chipoa'huaro'santa ninshipiton nipiso', niquë acoarahuë. I'coapi nipisopitanta inapotarahuë. Inapita quëran pahuërë' quënana'huaso marë' napoarahuë. 33 Inapohuato, a'na tahuëri canarahuëso ni'quihuatan, no'tëquën sacatërahuëso nitotaran. Pë'tahuatërahuëquë, i'coapiro'sa', ninshipitono'sa inaporáchin chiporo'sa quënanaran. Naporahuaton, yaráton carniro'saráchin quënanaran. Nisha quënanpatanso', ihuaranquën ni'ton, naporin, itërin Cacopori.

34 —Noyapa'. Inapoa'a nipachin, tënin Napano.

35 Napoaponahuë', naporo tahuëri chachin inaso chiporo'sa hui'tonpi nipisopita, i'coapi nipisopita, nisha acorin. Chipo sanapi'santa ninshipiton, nipiso', inaquë acorin. I'coapiro'sa', máquënso tëranta huiritopisopita, inapitanta inaquë chachin acorin. Ya'ipi yaráton carniroa'huaro'santa', inapotërin. Inapotahuaton hui'ninpitari a'paicaiso marë' quëtërin. 36 Ina quëran, pë'tahuaro'sa huayoninsopitarë chachin Napanoso', Cacopo ya'huëarin quëran, cara tahuëri iratatë pa'në'pa', pa'pi.

Cacoposo nipirinhuë', co manta taponahuë', a'napita ohuicaro'sa Napanonquën a'paitarin. A'paitapon pochin canacaso marë' isoporin: 37 Nara së'paro'sa huara napapiráchin nanpi së'patërinso' pë'shitërin. Isopita nararo'sa së'paquën napotërin: Aramo, ni'to', tanpapi, inapita së'paquën manin. Masahuaton, hui'tona'piarin. Hui'toninsopitanta', i'shotëra'piarin. Acopo huiritërinso ya'nocaso marë', inapotërin. 38-39 Ina quëran huararo'sa hui'tonanpinan nininso', pë'tahuaro'sa huëntonën notënanquë acorin. I'sha o'opiquë acorin. Inaquë pë'tahuaro'sa nito'quëpi ni'ton, naporin. Huararo'sa notërahuatona quëmapi nipisopita to'quëtopi. Inapohuachinara hui'ninpitaso': Hui'tontono'sa', ninshipitono'sa', i'coapiro'sa', inapita hua'huatapi. 40 Naporo' Cacoposo', inapita nisha acorarin huachi. Inapotërinso', Napano pë'tahuanënpita yaratono'sa', hui'tontono'sa', inapita notënanquë acoonin. To'quëcaiso marë' acoonin. Inapoaton Cacoposo', Napano pë'tahua huëntonën quëran na'apisopita, inaora huëntonënquë acoaton ana'atarin huachi. 41 Panca panca pë'tahuaro'sa nipisopita huënaitohuachinara, i'sha o'opiquë huararo'sa acorin. Nito'quëapona pochin huararo'sa notëcaiso marë' naporin. 42 Mashiraa'huaro'sa huënaitohuachinaraso', co huararo'sa acorinhuë'. Napoaton pi'pira'huaya nipisopitaso', Napano marë' ninin. Ya'huërë' panca pancaro'saso', inaoranquën ninin. 43 Inapoaton inaso', pa'pi ma'huanin. Pa'pi notohuaro' ohuica ya'huëtahuaton, piyapinënpitanta quëmapi'sa', sanapi'sa', ya'huëtërin. Notohuaro' camiyoro'sa', moraro'sa', inapitanta ya'huëtërin.

Cacopo, mi'sën ta'ananpicaso yonquirinso'

31 1 Ina quëran Cacoposo', mi'sënpitari pinorinso' natantërin: "Cacoposo' tata pë'tahuanënpita

matahuaton, pa'pi ma'huanin," topi natantërin. 2Naporahuaton Napanori chachinta', co huachi iráca pochin nitërinhuë' ni'nin. 3Naporo' Siniorori Cacopo itapon: "Tataparin, quëmopinënpita, inapita ya'huërinso parti panantaquë'. Carinquën ca'tanatënquën catahuaranquën," itërin.

4Ina natanaton, Naquira, Nia inapita pastoquë amatërin. Inaora ohuicanënpita a'pairinquë amatërin. 5Huë'pachinara, itapon:

—Tataparima co huachi iráca pochin noya ni'nincohuë'. Yosëso nipirinhuë', ca'tanatonco catahuarinco. Inaso' tatahuëri chinotërinso'. 6Canpitaso', nani nitotërama tata marë' chiníquën sacatërahuëso'. 7Naporahuaton nonpintahuatonco co no'tëquën pahuërërincosohuënta', nitotërama'. Napoaponahuë', Yosë catahuarinco ni'ton, co aquëtë huarë' ihuarincohuë'. 8A'na tahuëri tataso' tënin: "Ninshipitono'sa quëchinquën sacatëranso marë'," topachina, ya'ipi sanapi ninshipitonáchin hua'huanpi. A'na tahuërinta': "Hui'tontono'sa quëchinquën sacatëranso marë'," taantahuachinaso', hui'tontono'sáchin hua'huataantapi. 9Yosë nohuanton ina pochin tata pë'tahuanënpita hua'huatopi. Canpoanquën nicacaso marë' napopi.

10A'na tahuëri pë'tahuaro'sa huënaitaso', hua'narahuë. Chipo mashoro'sari, chipo sanapi'sa to'quësapi hua'narahuë. To'quëtona'piro'saso', a'naquënso hui'tonpiro'sa', a'naquënso ninshipitono'sa', a'naquëonta i'coapiro'sa', inapita quënanahuë. 11Naporo chachin Yosë anquëninën përarinco: "¡Cacopo!" itërinco. Itohuachincora: "Isëquë nisarahuë," itërahuë. 12Naporo' anquëni itërinco: "Noya ni'quë', ya'ipi chipo mashoro'sa', chipo sanapi'sa to'quëpisopita, hui'tonpiro'sa', ninshipitono'sa', i'coapiro'sa', inapitaráchin to'quërapi. Napano nonpintërinquënso nitotato, ni'nanso chachin a'ninquënta nicacaso marë' catahuaranquën. 13Ca mini Yosëco, iráca Pitiriquë ya'notëranquën. Inaquë na'pi tomaquë opotahuaton, chinotaancoso marë' acoran. Naporahuaton inaquë chachin casáchin chinotaancoso marë' sha'huitëranco. ¡Manóton huëquë pa'a! Iso no'pa quëran pipirahuaton, hua'huatëranso no'pa parti panantaquë'," itërinco, tënin Cacopo.

14Ina topachina, Naquira, Nia, inapitari itapon:

—Quiyanta mini tata chiminpachin, co huachi ma'sha tëranta maca'huaiso ya'huërinhuë'. 15Naporahuaton ipora chachin nisharo'sa pochin tata ni'nincoi huachi. ¡Pa'anpitërarincoi ni'ton, quiya marë' pahuërëtaton ina nápo sacatëran! 16No'tëquën chachin Yosëri, tata ma'shanënpita, matahuaton, canpoa quëtërinpoa'. Inaso' canpoanquën, hua'huanpoapitanquën. Napoaton, ma'sona Yosë sha'huitërinquënso', niquë huachi, itopi.

Cacopo ta'arinso'

17-19Sa'inpitari napotërin ni'ton, Cacoposo Canaan parti panantacaso yonquirin. Pa'pin ya'huërinso no'paquë paantacaso marë' tapatarin huachi. Napanoso' a'na parti ohuicanënpita ya'iapon pa'nin. Inaquë pa'ninso' Naquirari, pa'pin mamanshinënpita ihuarin. Ya'ipi quëmopinënpitarë chachin mosharinso', ihuarin. Cacoposo' sa'inpita, hui'ninpita, inapita, camiyoro'saquë a'mitërin. Pë'tahuanënpita, ma'shanënpita, ya'ipi inapita quiquirin. Ya'ipi inapitaso', Patan-aranquë sacataton canarinso'. 20Inapoaton Cacopori,

Napano nonpintahuaton, co sha'huitaponahuë' huëshirin. 21 Ya'ipi ma'shanënpitarë chachin Cacoposo', ta'arin. Co hua'quiya quëranhuë', Iopiratisiiquë pëntoitahuatona', Carata motopiro'sa parti, notëëtërin.

Napanori Cacopo imaquirinso'

22 Cara tahuëri quëran Napanoso', Cacopo ta'arinso' nitotërin. 23-24 Ina nitotaton, quëmopinënpitarë chachin, imaquirin. Canchisë tahuëri quëran, Carata motopiro'sa parti canquipi. Napoaponahuë', naporo tashi Yosëri huë'ënquë ya'notaton itapon: "Natanquë Napano sha'huichinquën. Ni'quëna Cacopo no'huiton ma'sha onpototan. Tananpitëquë pa'in," itërin. Tahuërianpitahuaton Napanoso', 25 piyapinënpitarë chachin Carata motopiro'saquë Cacopo nincantopi. Ina motopiro'saquë inanta', huëntonënë chachin chinotopi. Napanonta ina motopiro'saquë chinotaponahuë', co niquënanyátërapihuë'. 26 Cacopo quënanahuaton, chiníquën nontërin:

—¡Pa'pi co noyahuë' ninan! ¡Co nonpinchitoncohuë' pora! Ahuëtahuatë sanapi'sa manëso pochin hui'nahuëpita quëshiaranco. 27 Nonpintatonco, co sha'huitaponcorahuë' ta'aiaran. ¡Co naporëhuë'! Ya'huëranquë yapaantaranso sha'huitëranco naporini, noya ninontatëhua capa cancanchitërihuahuë'. Pita nicatëhua': Tonton, arpa, inapita pi'nipiquë ninonchitërihuahuë'. 28 Hui'nahuëpita, shihuëpitanta', ichita'airan ni'ton, co apinoto nonta'huaso' quëtërancohuë'. ¡Co manta yonquirëhuë pochin ninan! 29 Nohuantërahuë naporini, ma'shátërahuë ya'ipinquëma ana'inchitënquëmahuë'. Napoaponahuë', achin tashi chachin Yosë nontërinco. Inaso' tataparionta chinotërin. Huë'ëhuëquë ya'notatonco nontërinco: "Natanquë Napano sha'huichinquën. Ni'quëna Cacopo no'huiton ma'sha onpototan. Tananpitëquë pa'in," itërinco. 30 Tataparin ya'huërinquë ya'nipishahuë yapantaton huë'saran ni'quëhuarë', ¡co mamanshinëhuëpitaso' ihuatonco quëitonhuë' pora! itërin Napanori.

31 Napotohuachina, Cacopori Napano itapon:

—Të'huatatënquën topinan huë'sarahuë: "Paanta'huaso sha'huitohuatoso', sa'ahuëpita osërëtamarinco," ta'to, naporahuë. 32 Nipirinhuë', insosona tëranta mamanshinënpita matahuatënquën, quësahuachin, ¡chimiin! Ma'sona tëranta quëmaquën nininso' quësahuato, ya'ipi quëmopinënpoapita ni'tonënquë a'noquë'. Inapotaton quëpamantaquë', itërin. Napopirinhuë Cacoposo', Naquirari pa'pin mamanshinënpita ihuarinso', co nitotërinhuë'. 33 Naporo' Napanoso', mamanshinënpita yoniton patë patérantarin. Cacopo në'mëtë pëinënquë'ton ya'conin. Pipirahuaton, Cacopo cosonanënpita nininquë, ya'coantarin. Nianquën nininquënta ya'conaponahuë', co mamanshinënpita quënaninhuë'. Ina quëran pipirahuaton, Naquiranquën nininquë ya'huërë' ya'coantarin. 34 Naquiraso' mamanshiro'sa masahuaton, po'orin. Camiyoquë huënsëcaiso marë' nitopisoanaquë po'orin. Inapotahuaton, ina aipi huënsëtërin. Pa'pinso' ya'ipi në'mëtë pëianaquë yonípirinhuë', co quënaninhuë'. 35 Naquirari itapon:

—Tata, co huanirahuëso marëhuë', ama no'huicosohuë'. Sanapicoi inachintëraiso tahuëri nanitërinco ni'ton, huënsëárahuë, itërin. Napanori mamanshinënpita yonisápirinhuë', co quënaninhuë'.

36 Co quënanpachinahuë', Cacopo ya'huërë' no'huitaton Napano chiníquën nontërin.

—¿Maquëta tëhuëtëranquën ni'nan? ¿Ma'ta onpoato oshahuanahuë ni'ton, co napion cancantaton imaquirancoso'? 37 Ya'ipi ma'shanëhuëpita o'quiaton yoniran. ¿Ma'ta quënaparanco quëmaquën nininso'? Ma'sona quënanpatan, a'ninquëchin, quëmopinënpita notënanquë acoquë'. Quëmopinëhuëpitarinta', ni'in. Inapita sha'huichinpoa' insososna no'tëquën noninso'. 38 Cato shonca pi'i quëma marë' sacatërahuë. Naporo' co a'na ohuica tëranta', co a'na chipo tëranta ana'huarinhuë'. Huëntonënpita quëran, co a'na carniro tëranta', capitëranquënhuë'. 39 Ni'niro'sari pë'tahuanënpita tëpahuachinara, co onporo tëranta a'nota'huanquënso marë' quëshiranquënhuë'. Caoranquën masahuato, acoantarahuë. Tahuërihuë nipon, tashihuë nipon, ihuatohuachinanta', ca apahuërëtëranco. 40 Tahuëri nipachina pi'i acorinco, tashinta nipachina sëhuën acorinco. Pë'tahuaro'sa a'paito, huë'ëi natanahuë. Inapoato nohuantaso' parisitërahuë. 41 Cato shonca pi'i quëma marë' sacatato, ya'ipi inapita ahuantërahuë. Cato hui'nanpita marë' shonca catapini pi'ipi sacatërahuë. Pë'tahuanënpita marënta', saota pi'i sacatërahuë. Naporahuaton, apira apira pochin nisha nisha cana'huaso sha'huitëranco. 42 Apraan chinotërinso catahuarinco. Tata Isaconta', inachachin chinotërin. Co'so' ina catahuarincohuë naporini, topinamiáchin ya'huërahuëquë a'pa'itoncohuë'. Yosëso nipirinhuë', parisitërahuëso' nitotërin. Chiníquën sacatato ma'sha ya'huëtërincosonta', nitotërin. Napoaton achin tashi pënëninquën, itërin Cacopori.

Cacopo, Napanorë' anoyatopiso'

43 Cacopori napotohuachina, Napanoso' tapon:

—Isopita catoro'saso', hui'nahuëpita. Isopita hua'huaro'santa shihuëpita. Pë'tahua huëntono'santa', caquën. Ya'ipi isëquë ni'nanso', caquënáchin. Napoaponahuë', hui'nahuëpita catahua'huaso marë' ya'ipi quëchi nipachin. Shihuëpitanta quëchi.

44 Napoaton huëquë pa'a Yoscoarë' niitatë anoyata'a. Catonpo chachin anoyatërëhuaso ayonquiinposo marë' inapoa'a, itërin. 45 Napotohuachina, Cacoponta', "Noyapa'," tëcaton, a'nara na'pi manin. Ina masahuaton, onë pochin ahuanirin. 46 Naporo' quëmopinënpita camairin:

—¡Na'piro'sa yontonco'! itërin. Itohuachina, ya'ipiya quëran na'piro'sa yontonpi. A'mitë a'mitëtahuatona', panca imopi. Ina quëran, ya'ipiya coshatopi, na'piro'sa a'mitë a'mitëtopiso pirayan coshatopi. 47 Napanoso' inaora nanamënquë, ina ro'të nohuitaton, "Quicaro Saatota," itërin. Cacoporiso nipirinhuë', inaora nanamënquë ina ro'të chachin, Carata, itërin. 48 Naporo' Napano tapon:

—Iso na'piro'sa imorëso', catonpo chachin ayonquiarinpo Yoscoarë' ta'të ipora tahuëri anoyatërëso'. Napoaton, ina no'paso' ipora huanta Carata, itopi. 49-50 Naporahuaton Mispa itopi anta': "Nipatohuatë, co huachi niquënanarihuë'. Napoaponahuë', Sinioro chachin ni'inpo'. Co insonta ya'huërëquë naporëso ni'pirinpohuë', Yosë chachin ni'inpo'. Napoaton ama hui'nahuëpita no'huiton aparisitëquësohuë'. Ama aquëtë chachin sanapi'sa maantaquësohuë'. Ina marë' Yoscoarë' ta'ton sha'huitoco," itërin. Ina naporinso marë' ina pochin ina no'pa' nohuitopi.

51 Napanoso' aquëtë chachin Cacopo sha'huitaantarin:

—Ni'quë'. Na'pi imorahuëso ya'huëarin. Onë pochin na'pi

ahuanirahuësonta ya'huarin. Ya'huërëhuaso huáncana inapita acorahuë. 52 Inapita ayonquiarinpo ama quëmanta ma'sha onpotancoso marëhuë', isëquëran pëntonquësohuë'. Co ca tëranta ma'sha onpota'huanquënso marë' isëquëran pëntona'huaso ya'huërinhuë'. 53 Canpo capini nanan ya'huëhuachin, Yosë chachin anitochinpo', inquënposona tëhuërëso'. Ina Yosë chachin quëmaquën tata masho Apraan, chinotërin. Caquën tata masho Nacoronta chinotërin. Inquënposo tëhuëhuatë', ina chachin ana'inchinpo', itërin. Napotohuachina, Cacoposo': "Caquën tata chinotërinso ni'sárinco ni'ton, co napoarahuë'," tënin. 54 Inapoatona anoyatohuachinara, Cacoposo inaquë chachin Yosë chinotacaso marë' ma'sharo'sa tëparin. Nani Yosë chinotohuachinara, quëmopinënpita ichicoshatërin. Ya'ipiya coshatopi. Nani coshatohuachinara, inaquë chachin huë'ëantapi.

55 Tahuëririnquë tashíramiachin Napanoso' huënsëintarahuaton, hui'ninpita, shinpita, inapita apinora'piarin: "Yosë catahuainquëma noya paco'," itahuaton ya'huërinquë pa'mantarin huachi.

Cacopo, Isaorë' niquënanpiso'

32 1-2 Napano piyapinënpitarë chachin pa'mantahuachina, Cacoponta piyapinënpitarë chachin paantarin. Paasoi Cacoposo', Yosë anquëninënpitari nacapirin. Inapita quënanahuaton, tapon: "Isopitaso', Yosë sontaronënpita huënton. Catahuainacoso marë' a'paimarinso'," tënin. Napoaton ina ro'tëso': Maanain[o], itërin.

3-4 Naporo' Cacoposo', comisiono'sa Isao sha'huitacaiso marë' Sëir no'paquë a'parin: "Iya'hua huënantárin ni'ton, iso pochin nanan a'patiarinquën: 'Ca iya masho huënantárahuë. Ma'sona quëma camaitëranso nisarahuë. Cato shonca pi'ipi api Napano ya'huërinquë yacapatërahuë. 5 Na'a ohuacaro'sa', moraro'sa', ohuicaro'sa', inapita ya'huëtërinco. Piyapinëhuëpitanta', quëmapi'sa', sanapi'sa', ya'huëtërinco. Iso nanan, a'pataranquën noya ninicatë ya'huëantacaso marë' tënin,' itoco'," itërin. Napotahuaton a'parin.

6 Comisiono'sa huënantahuachinara, Cacopo sha'huitiintapi:

—Iya masho Isao nicapoi a'parancoi ni'toi, pa'nai. Huë'saranso nitotaton, inaora chachin nacapiinquënso marë' huë'sarin. Catapini pasa quëmapi'sari imaquiarin, itiipi. 7-8 Ina natanahuaton, Cacoposo pa'pi pa'yanin. Pa'yanaton yonquirárin. Yonquirárin quëran, piyapinënpita, ohuicanënpita, ohuacanënpita, camiyonënpita, inapita cato huënton acorin. "Iya mashori, a'na huënton ahuëhuachina', a'na huëntonso ta'ararin," ta'ton naporin.

9 Ina quëran iin të'huataton, iso pochin Yosë nontërin: "Sinioro, quëmaso Yosënquën. Tata masho Apraan chinotërinquën. Tata Isaconta chinotërinquën. Quëma sha'huitëranco ni'ton, ya'huërahuëquë huë'sarahuë. Quëmopinëhuëpita ya'huërinquë huë'sarahuë. Naporahuaton: 'Ca nohuanton noya pa'saran,' itëranco. 10 Tëhuënchachin co noyacohuë' ni'to, co nosoroancoso' ya'huërinhuë'. Co no'tëquënáchin catahuaancoso ya'huëpirinhuë'. Iráca ya'huërahuë quëran pipipo, Cortaniiquë pëntoitërahuë. Naporo' co ma'sha tëranta quëparahuë. Pitananëhuëro'coáchin pa'nahuë. Napopirahuë', iporaso' cato huënton pochin hua'anëntërahuë. 11 ¡Nosoroatonco Sinioro iya

[o] **32.1-2** *Maanainso':* Cato huënton sontaro'sa', tapon naporin.

masho Isao quëran, nicha'ëco! Nani huë'sarin ni'ton, ahuërahuatonco, sa'ahuëpita, hui'nahuëpitarë'co chachin niquitohuachinco. 12Nani quëma chachin, catahuancoso marë' a'ninquëchin sha'huitëranco. Naporahuaton, shihuëpitanta caquëran pipipisopita, inotëra'huaya pochin na'acaiso' sha'huitëranco. Marë yonsanquë inotërahuaya ya'huërinso', co pichicasohuë'. Ina pochin na'acaiso' nani sha'huitëranco," itërin.

13Naporo tashi inaquë Cacopo huë'ërin. Tahuëririnquë capayatahuaton, ya'cariya ya'huërinsopita quëran, pëtahuaro'sa huayonin. Iin masho Isao nicanacaso marë' huayonin: 14-15Cato pasa chipo sanapi, cato shonca chipo, cato pasa ohuica, cato shonca carniro, cara shonca camiyo paya nasha huaipiso hua'huinpitarë chachin, catapini shonca ohuaca', shonca toroa'hua, cato shonca mora sanapi nininso', shonca mora quëmapi, inapita.

16Inapita huayonahuaton, piyapinënpita quëtërin a'na huënton a'na huënton quëpacaiso marë'. Co'huara pa'shátërasoihuë', ma'sona nicacaisonta sha'huitërin:

—Canpitaso quëchitoco'. A'na huënton'ton pa'in. Amasha aquëmiachin nipachin a'na ya'huërë', paanta'in. Ama napopináchin pacosohuë', itërin. 17-18Quëchinamën huënton quëpana'pi sha'huitërin:

—Iya masho Isao nacapiatënquën natanpachinquën: "¿Inta quëmaso' hua'anën? ¿Intohuata pa'saran? ¿Inquënta pë'tahuaro'sa quëpaaranso'?" itohuachinquën, quëmari iso pochin sha'huitëquë': "Isopita pë'tahuaro'saso', quëma marë' quësarahuë. Cacopo a'patiarinquën. Inaso', quëma piyapinën pochin cancantërin. Nani inanta piquëran huë'sarin," itëquë', itërin. 19A'napita huënton quëpana'piro'santa', sha'huitërin:

—Canpitanta iya masho Isao quënanpatama', inachachin sha'huitoco'. 20Nani sha'huitohuatama', napotaantaco': "Inaora chachinso', piquëran huë'sarin," itoco', itërin.

Isopochin yonquiaton Cacopo naporin: "Isopita pë'tahuaro'sa quëtato no'huirincoso asanoarahuë. Ina piquëran caora chachin ni'sarahuë. Tapona inapotërahuëso marë' inanta noya nontaantarinco," tënin yonquinënquë. 21Inapoaton Isao quëtacaso'ton, aquëchitërin. Inaoraso nipirinhuë', huë'ëcaso marë' ya'huëarinquëranchin quëparitërin.

Cacopo anquënirë nipanirinso'

22-23Napoaponahuë', naporo tashi chachin co'huara huë'ëshátërasoihuë', Cacoposo' huanirin. Huanirahuaton, cato sa'inpita, cato cosononanënpita, inapita ayontonin. Shonca a'na hui'ninpitanta inaquë chachin ayontonin. Ayontonahuaton Capocoi' pëntoinantaquëchin, apëntoitërin. Ya'ipi pë'tahuanënpita, ya'ipi ma'shanënpita, inapitarë chachin aquëtëran a'parin.

24Cacoposo' inaora quëparitohuachina, a'nara quëmapi ya'norin. Inarë tahuërianpitaquë huarë' nohuantaso' nipanipi. 25Napoaponahuë quëmapi ya'norinsoso', co Cacopo minsëcaso nanitërinhuë'. Co nanitatonhuë', Cacopo tonaransën, ahuëtërin. Catantën nipaquëtërintaquëchin ahuërin ni'ton, notohuëtërin. Nipanisoi napotërin. 26Quëmapi ya'norinsoso', Cacopo itapon:

—A'poco huachi, nani tahuëririarin, itërin.

—Co'so' noya ya'huëca'huaso marë' sha'huitohuatancohuë', co a'poaranquënhuë', itërin inarinta'.

27—¿Ma'ninquënta quëmaso'? itaantarin quëmapiri.

—Cacopo itërinaco, taantarin inanta'. 28Naporo' ina quëmapiriso' itapon:

—Co huachi Cacopo itarinënhuë'. Ipora quëran huarë' Israiro itarinën. Yosë chinitëran, piyapi'santa chinitëran. Chinitaton canatëran ni'ton, ina pochin nohuitarinën, itërin.

29—Iporaso' quëmanta' nininën sha'huitoco, itërin Cacopori. Napotopirinhuë', inariso itapon:

—Co quëmaso' nininëhuë natanancoso ya'huërinhuë', itërin. Ina quëran inaquë chachin Cacopo noya ya'huëcaso marë' sha'huitërin. 30Napoaton Cacoposo' ina ro'të aninihuanin: "Pinoiro[p]," itërin. "Isëquë chachin, Yosë nirayarahuë. Ina niponahuë' co chiminahuë'," ta'ton, ina pochin ina ro'të nohuitërin.

31Pi'i pipiriahuaso', Pinoiro quëran huë'sarin huachi. Catantëntaquëchin, tonaransë notohuëtërin ni'ton, sonpariarin. 32Napoaton iso quirica ninshitasoco huarënta Israiro shinpitaso', ma'sharo'sa catantënquë pancarin ipatë ya'huëtërinso', co ca'pihuë'. Inaquë Cacopo ahuëpi ni'ton, co ca'pihuë'.

Cacopo Isaorë' nanan anoyatopiso'

33 1Cacoposo', Isao catapini pasa quëmapi'sarë chachin huë'sarin ni'nin. Ina ni'sahuaton, cara huënton hui'ninpita acorin. Niataquë a'na huënton, Naquirataquë a'na huënton, cosonaro'sataquë, a'na huënton. 2Cosonaro'sa'ton hua'huinpitarë chachin aquëchitërin. Ina quëran Nia hua'huinpitarë chachin ahuancanatërin. Naquiraso', Cosirë' piquëran acorin. 3Inaporahuaton, Cacoposo quëchitërin. Iin masho ya'cariapon pochin, canchisëro mosharin. Isonin quëran no'paquë huarë' monshorahuaton mosharin.

4Cacoposo' të'huaton naporin. Napopirinhuë Isaoriso', ta'aquirahuaton iin iporin. Iporahuaton, apinorin, naporin. Cato chachin noya ancantatona', nina'nëtopi. 5Ina quëran Isaoso', sanapi'sa', hua'huaro'sa inapita ni'nin. Ni'sahuaton iin natanin:

—¿Isopita po'? ¿Inpitata? itërin.

—Hui'nahuëpita ta'a. Yosë nohuanton ya'huërinso', tënin Cacopo. 6Naporo' cosonaro'saso hua'huinpitarë chachin, Isao huëcapaipi. Ina notënanquë huë'sahuatona', isonpi. Isonpi quëran no'paquë huarë' monshorahuatona', moshaipi. 7Ina quëran Nia ya'huërë' hua'huinpitarë chachin, inapoantapi. Piquëran Cosiso', a'shinë chachin, huë'sahuatona', Isao notënanquë inahuanta inapoantapi.

8Ina quëran Isaoso', Cacopo natanin:

—¿Ma'marëta ina nápo pë'tahua huëntono'sa a'paransopita, nacapirimarahuë? itërin.

—Noya ninicatë ya'huantacaso marë' a'patëranquënsopita, itërin Cacopori.

9—Ama iya'hua napoquësohuë'. Canta ya'huëtërinco chachin. Co quëtaancoso ya'huërinhuë', itërin Isaori. 10Itopirinhuë', Cacoposo' taantarin:

---

[p] **32.30** *Pinoiroso':* Yosë ya'pirin tapon naporin.

—Ama iya masho napoquësohuë'. Tëhuënchachin noya ninicatë ya'huantacaso nohuantohuatan, onpopionta maquë ta'a. Quëmaora chachin noya nontaantarancoso' nicato, Yosë chachin napotërincoso pochin cancantërahuë. 11 Yosë nohuanton ma'huanahuë, co manta pahuantërincohuë'. Napoaton, quëshiranquënsopita, onpopionta maquë', itërin. Napotápaton Isao anohuantërin. Ya'ipi a'patërinsopita manin huachi.

12 Ina quëran Isao taantarin:

—Noyapa'. Huëquë nipachin carinquën ca'tainquën pa'a, itërin. 13 Napotohuachina, Cacoporiso itapon:

—Tëhuënchachin iya masho nosoroatonco napotëranco. Nipirinhuë' hui'nahuëpita hua'huaro'saráchin. Ohuicaro'sa', ohuacaro'sa', inapitanta nasha hua'huatopiso ya'huërin. Manon quëpahuatëso', a'na tahuëri marëáchin nanitërin, ohuica'huaro'sa taquicaiso'. 14 Noya quëmaso' pataquë topirahuë. Quiyaso nipirinhuë' oshaquëranchin pacapoi. Hua'huaro'sapitarë'coi, pë'tahuaro'sapitarë'coi oshaquëran pa'sarai. Co hua'quiya quëranhuë', Sëir parti cantoontapatënquën, inaquë niquënaantarihua huachi, itërin.

15 —Noyapa'. Naporan ni'quëhuarë', quëchitota'i nipachin. Nipirinhuë' ca'tainquënso marë' caraya piyapinëhuëpita pachi, itërin. Itopirinhuë', Cacoposo taantarin:

—Ama iya napoquësohuë'. Noya quiyaora pa'sarai, itërin. 16 Napotohuachina, Isaoso piyapinënpitarë chachin Sëir parti paantarin.

17 Cacoposo nipirinhuë', Socoto parti pa'nin. Inaquë pëitacaiso marë' piyapinënpita camairin. Naporahuaton, pë'tahuanënpita na'icaiso marë' tanpora'huaro'sa anitërin. Napoaton, ina no'pa' "Socoto[q]" itërin. 18 Inaquë hua'quimiachin ya'huërin. Ina quëran Cacoposo', ya'ipi huëntonënë chachin Siquimo ninano notënanquë pa'nin. Inaquë në'mëtë pëiro'sa otëantarin. Inapoaton Patan-aran quëran huë'ninso', Canaan no'paquë noya canquirin. 19 Në'mëtë pëiro'sa ótënpiso' no'pa', Cacoposo' pasa coriqui marë' pa'anin. Ina no'paso', a'na quëmapi Amoro itopiso' hui'ninpitari hua'anëntopirinhuë', pa'antërin. Inaso', a'nara hui'nin ya'huëtërin, Siquimo itopi. 20 Ina piquëran Cacoposo', Yosë chinotacaso marë' a'nara artaro ninin. Ina nisahuaton aninihuanin: Ir Iroi Israiro[r], itërin.

Siquimori Tina tapiton po'orinso marë' i'huërëtopiso'

34 1 Cacopo hui'nin Niaquëya ya'huëtërinso', Tina itopi. Ina nanontohuachina, a'na tahuëri Siquimo ninanoquë nanon capini nini'cai marë' pa'nin. 2 Inaquë ni'so', Siquimori ni'sahuaton noyarin. Inaso', sha'huitëranquëmaso chachin Amoro hui'nin. Amoroso', hua'an ya'conin. Ipo piyapi ni'ton, ya'ipi iporo'sa hua'anëntërin. Siquimori Tina co nohuanchachinpirinhuë' ichihuë'ërahuaton, po'orin. 3 Napoaponahuë', pa'pi nohuantërin. Napoaton Tinari nohuantacaso marë' ma'pitaso ninin. 4 Naporo chachin Siquimoso' pa'pin itapon:

—Paaton tata, Tina maca'huaso marë' pa'pin nontoonquë'. Quëmopinënpitanta nontoonquë'. Ina pa'pi nohuantërahuë, itërin.

---

[q] **33.17** *Socotoso':* Tanpora'huaro'sa', tapon naporin. [r] **33.20** *Ir Iroi Israiroso':* Yosëso', Israirori chinotërinso', tapon naporin.

5 Cacoposo' hui'nin po'opiso' nitotaponahuë', co manta tëninhuë'. Hui'ninpita pë'tahuaro'sa a'pairapi ni'ton, co manta tëninhuë'. Inapita canquiai huarë' sha'huitacaso' yonquirin. 6 Siquimo pa'pinso' Cacopo nontacaso marë' pa'nin. 7 Cacopo hui'ninpita huënantahuachinara, napopiso' natantopi. Natantahuatona', pa'pi no'huitopi. Siquimori oshina co mashátëraponahuë', ichihuë'ërin ni'ton, napopi: "Inapoaton inaso', israiro'sanpoa panca tëhuëtërinpoa'. ¡Co onporonta inapocaso ya'huërinhuë'!" topi. 8 Amoroso nipirinhuë', inapita nontaton napotërin:

—Hui'nahuë Siquimo itërahuëso', oshiparima pa'pi nohuantërin macacaso marë'. Onpopionta quëtoco'. 9 Inapoatëhua', ya'huëa'ahua topirahuë. Napohuatëhua', quiyanta canpita hui'nama macapoi. Canpitanta', quiya hui'nahuëi masarama'. 10 Isëquë quëparitatoma', quiyapitarë' ya'huëco'. Iso no'paquë ya'huatoma sacatoco'. Nohuantëramaso' pa'anco'. No'panta yapa'anpatama', pa'anco', itërin.

11 Siquimonta huanirahuaton, nonsarin huachi:

—Tata napotërinquëmaso', nohuantoco ta'a. Onposo' natanpatamaco quëtaranquëma'. 12 Sanapi marë' pahuërëtërë quëran na'con na'con apahuërëtohuatamaco noya, co ma'shahuë'. Naporahuaton ma'sona nicana'huanquëmaso' natanpatamaconta', quëtaranquëma'. Onpopionta cari mai, topirahuë, tënin.

13 Napopirinhuë', inapitariso oshina na'inin ni'ton, i'huërëtacaiso marë' yamonapi. Napoaton Siquimoso' pa'pinë chachin noyasha nontatona itapona':

14 —Noya nipirinhuë'. Co quiyaso' nanitëraihuë' co marcahuan quëmapi oshihuëi quëta'huaiso'. Quëtërai naporini, quiya marëso' pa'pi taparo niitonhuë'. 15 Ya'ipinquëma quiya pochachin marcahuanama huarë' canpita naporamaso nisarai. Nohuantohuatama', ya'ipi quëmapinquëma marca niacotoco nipachin. 16 Naporo huarë' tëhuënchinso', canpitanta hui'nahuëi masarama', quiyanta canpita hui'nama masarai. Inapohuatëhua a'na huëntoínchin pochin nisarëhua huachi. 17 Nipirinhuë', co'so' nohuantohuatamahuë', isëquëran pipiarai. Oshihuëinta macatoi, quëpaarai, itopi.

18 Napotohuachina Siquimoso' nohuantërin. Pa'pionta nohuantërin. 19-20 Cacopo hui'nin pa'pi nohuantaton Siquimoso', a'naroáchin natëtërin. Inaso', ya'ipi Amoro hui'ninpita quëran chini chiníquën nanantërin. Napoaton, pa'pinë chachin ninano ya'coanaquë pa'pi. Inaquë ya'huëhuano'sa niyontonpi, ma'sha yonquiatona anoyatacaiso marë'. Ya'huëhuano'sa niyontonpachinara, itapona':

21 —Pasopitaso' noyaro'sa'. Pancana no'pa' ya'huëtërinpoa ni'ton, inapitanta yacapatënënpoa' pa'anapona'. Canpoanta nanitarihua inahua hui'ninpita macacaso'. Ya'huërë' inapitanta canpoa hui'nanpoa nanitapi macacaiso'. 22 Napoaponahuë' inapoatëhua ya'huëcaso marë', ya'ipi quëmapinpoa marcahuanacaso' nohuantopi. Inahua napopiso chachin canpoanta nicacaso' nohuantopi. 23 Inapohuatëhua', ya'ipi ya'huëtopiso canpoanquën nisarin. Pë'tahuanëna', ma'shanëna', ya'ipi inapita canpoanquën nisarin. Huëco nohuantoco inapoa'ahua'. Napohuatëhua', inapitaso canpoarë' ya'huëcaiso marë' quëparitapi, itopi. 24 Siquimo pa'pinë chachin napopiso natanatona', nohuantopi. Napoaton ya'ipi quëmapi'sa chiníquëno'sa nipiso', marca niacotopi huachi.

25 Niacotopi quëran cara tahuëritapaso', Cacopo hui'ninpita Siquimo ninanoquë

pa'pi. Simion, Nihui, inapita itopiso' pa'pi. Inapitaso', Tina yo'inamiáchin nipi. Ya'huëhuano'sa marca niacotopiso', pa'pi iquitopi. Inapoasoi chachin pa'sahuatona', sahuëninënaquë ya'ipi quëmapi'sa tëpaconpi. Co noyachátërasoihuë' ahuëtopi ni'ton, co chinitopihuë'. 26 Amoronta', Siquimorë chachin tëpapi. Inapotahuatona', Siquimo pëinën quëran Tina masahuatona', pa'pi huachi. 27 A'napita iinpitanta canquirahuatona', ya'ipi quëmapi'sa nani tëpapi ni'ton, ninanoquë ma'sha ya'huërinso mamiatopi. Oshina Siquimori tapirinso marë', i'huërëtatona inapotopi. 28 Ya'ipi ohuicanëna', ohuacanëna', moranëna', inapita matopi. Ya'ipi ninanoquë ya'huërinso', aipiraonta ya'huërinso', mapi. 29 Pëiro'saquë ma'sha ya'huërinsopitanta', ya'ipi ihuatopi. Naporahuaton ya'ipi hua'huaro'sa', sanapi'sa', inapitanta masahuatona quëpapi. 30 Simion, Nihui, inapita huënantahuachinara, pa'pinari itapon:

—Canpitaso napoatoma', sacai anoyata'huaso nitëramaco. Canano'sa', huirisëro'sa inapitaso', ya'huëhuano'sa'. Naporamaso natantohuachina', no'huiponaco caso huachi. Nihuëntonahuatona ahuëaponaco. Caso co na'ashahuë' piyapinëhuëpita ya'huëtërinco ni'ton, ya'ipinpoa tiquiaponënpoa', itërin. 31 Napotopirinhuë', inapitariso itaantapi:

—¿Monshihuantë paya pochin oshihuë nitacaso' nohuantopiranhuë' ti? itopi.

Yosëri Pitiriquë Cacopo noya ya'huëcaso marë' sha'huitërinso'

35 1 Naporo' Yosëri Cacopo huë'ënquë ya'notaton, camairin: "Caso Yosëco. Iráca iya masho Isao ta'ananpisën ya'notëranquën. Pitiriquë paantaton, inaquë ya'huëconquë'. Inaquë canconpatan, chinotaancoso marë' a'nara artaro niquë'," itërin. 2 Napotohuachina Cacoposo', ya'ipi hui'ninpita, sa'inpita, piyapinënpita, inapita camairin:

—Ya'ipi nisha nisha mamanshiro'sa chinotëramaso', a'poco'. A'poatoma quëshico pa'pitahua'. Naporahuaton amarahuatoma', noya nininso i'nanpiraco'. 3 Manóton Pitiriquë pa'ahua'. Inaquë Yosë chinota'huaso marë' artaro nica'huaso ya'huërin. Iráca nanan ya'huëtaponco, Yosëso na'con catahuarinco. Naporahuaton, itohua itohua pa'nahuëquë, ca'tanatonco catahuarinco, itërin.

4 Napotohuachina, nisha nisha mamanshinëna moshapiso quëshipi. Pë'tëhuëratëro'santa moshapiso quëshipi. Ya'ipi inapita Cacopori Siquimo ninano ya'cari', pa'pitërin. A'nara insina nara pirayan, pa'pitërin. 5 Pa'pachinara, Yosë nohuanton, nisha nisha ninanoro'saquë ya'huëpisopita pa'pi të'huapi. Napoatona co nanitopihuë' Cacopo hui'ninpita, imatona i'huërëtacaiso'.

6 Cacoposo' huëntonënë chachin, pa'sápatona', Noso ninanoquë canconpi. (Ina ninanoso', Pitiri itopi anta', Canaan parti ya'huërin.) 7 Inaquë canconahuaton, artaro ninin huachi. Inaquë Yosë chinotërin ni'ton, ina ro'të aninihuanin: "Iri Pitiri[s]" itërin. Iráca iin të'huataton ta'ananpihuachina, inaquë chachin Yosëri huë'ënquë ya'notërin ni'ton, napo nohuitërin.

8 Nipica piyapinën Tipora itopisonta chiminpachina, inaquë chachin pa'pitopi. Insina nara pirayan pa'pitopi. Pitiri ninano ya'cariya, inapotopi. Cacopori inanta aninihuanin: "Na'nëi' insina," itërin.

---

[s] **35.7** *Iri Pitiriso':* Pitiriquë ya'huërinso Yosë, tapon naporin.

9 Cacopo Patan-aran quëran huënantahuachina, Yosëri naquëranchin
inaquë ya'notaantarin. Ya'notaton noya
ya'huëcaso marë' sha'huitërin. 10-12 Iso
pochin sha'huitërin:
"Quëmaso' Cacopo itërinën.
Co huachi ina pochin nohuitarinënquënhuë'.
Ipora quëran huarë' Israiro
itarinën," itërin.
Ina quëran nininën canpiatahuaton
itaantapon:
"Caso Yosëco, ya'ipi nanitaparahuë.
Notohuaro' hui'nanpita ya'huëchinquën.
Shiparinpitanta', hua'huayátërahuë ya'huë'ina'.
Quëmá quëran, a'na nacion
pipipon.
Naporahuaton, shiparinpitanta
na'a huëntono'sa nicapona'.
A'naquën shiparinpita, copirno
ya'conapona'.
Tata masho Apraan, tataparin Isaco,
inapita iso no'pa' ahua'anëntërahuë.
Ina chachin quëmanta quëchinquën.
Shiparinpitanta iso no'pa chachin
hua'anëntapona'," itërin Yosëri.
13-14 Napotahuaton pa'pachina, Cacoposo' a'nara na'pi masahuaton onë
pochin ahuanirin. Yosëri nontërintaquë
chachin ahuanirin. Ina quëran toma',
huino, inapitaquë opotahuaton, Yosë
marë' acorin. 15 Iráca nohuitërinso
chachin ina ninanoso', Pitiri itërin.

Naquira chimininso'

16-17 Hua'quimiachin inaquë ya'huërapi quëran paantapi. Pa'sápatona',
Iporata ninanoquë ya'caritopi huachi.
Inaquë Naquiraso', pa'pi parisë quëran
huaiton, co'chachin ninin. Napoaso
ahuaitona'piri itapon: "Ama pa'yanquësohuë', quëmapi chachin huaiyantaran," itërin. 18 Napotopirinhuë',
Naquiraso' yachiminin huachi. Nani
yachiminahuaso', hua'huin nininën
acotërin: Pin-oni[t] itërin. Itopirinhuë',
Cacoporiso', Mincamin[u] itërin. 19 Inapo
chimintërin Naquira. Napoaton Iporata
ira pirayan pa'pitopi. (Iporataso ipora
marë', Pirin itopi.) 20 Naquira pa'pitahuaton, po'oronën aipi Cacoposo' Panca
ra'pi ahuanirin. Ina na'pi ahuanirin
quëran, Naquira po'oronën nohuitopi.
21 Inaporahuaton, Israiroso paantarin.
Itiri tori aquëcha, ya'huaantacaiso marë'
në'mëtë pëinëna ótëënpi. 22 Inaquë hua'quimiachin ya'huëpi. Inaquë chachin
Nopinoso', pa'pin cosonanën Pira itopiso
monshitaton, ichihuë'ërin. Ina natantahuaton, Israiroso pa'pi no'huitërin.

Cacopo hui'ninpita nininso'

Cacoposo' shonca cato hui'ninpita
quëmapi'sa ya'huëtërin. 23 Niaquëya
nipisopitaso' isopita: Paninanso' Nopino,
ina quëran, Simion, Nihui, Cota, Isacaro,
Saporono, inapita. 24 Naquiraquëya nipisopitanta isopita: Cosi, Mincamin, inapita.
25 Naquira piyapinën Pira itopisoquënta
isopita: Tano, Nipitari, inapita. 26 Nia
piyapinën Siripa itopiquënta', isopita:
Caro, Asiri, inapita. Ina nápo Cacopo
hui'ninpita ya'ipiya quëran ya'huëpi.
Ya'ipi pochin Patan-aranquë nasitopi.

Isaco chimininso'

27 A'na tahuëri Cacoposo' pa'pin
ya'huërinquë pa'nin. Inaso', Mamiriquë

[t] **35.18** *Pin-oniso':* Na'con na'con aparisitërincoso hua'hua, tapon naporin. [u] **35.18** *Mincaminso':* Pa'ya pa'yatërahuëso hua'hua, tapon naporin.

ya'huërin. Ina ninanoso' Arapa itopi anta'. Naporahuaton ina chachin Ipron itomantapi. Inaquë Apraan, Isaco, inapita ya'huëpi. 28 Pasa posa shonca pi'ipitaso', Isaco chiminin. 29 Noyá mashoya nicaquë huarë' chiminin. Chiminpachina, hui'ninpita Isao, Cacopo, inapitari nipa'pichantopiso' naninquë po'mopi.

Isao quëran pipipisopita

36 1 Isao quëran pipipisopita sha'huichinquëma'. Inaso', Itomo itopi anta'. 2-5 Isaoso' Canaan sanapi'sa manin: A'naso', Ata itopi. Inaso', Iron hui'nin. Ironta', Iti huënton piyapi. Inaquëya Isao hui'nahuanpachina, Iripasi itërin. A'na sa'ionta Aoripama itopi. Inaso', Ano hui'nin, Sipion shiin. Inaquëyanta hui'nahuanpachina, isopita: Quiosi, Caaran, Cori, inapita. Isaoso', Ismairo hui'nionta manin, Pasima itopiso'. Inaso', Nipayo oshia'huain. Inaquënta hui'nahuanpachina, Niohuiro, itërin. Ina nápo hui'ninpita Canaan parti ya'huëapon nasitopi.

6 Isaoso' Cacopo patahuaton, a'na parti ya'huapon pa'nin. Sa'inpita, hui'ninpita, yaipi inarë ya'huëpisopita quëparin. Pë'tahuanënpita, ma'shanënpita, inapita Canaan parti ya'huapon pochin canarinsonta', ya'ipi quiquirin. 7 Cacoponta', napopin chachin ma'huanin ni'ton, co huachi nanitopihuë inaquësáchin ya'huëcaiso'. Pastonta pë'tahuanëna capacaiso co huachi nanipihuë ni'ton, nia'popi. 8 Inapoaton, Isaoso Sëir motopiro'sa parti pa'nin ya'huapon. Sha'huitëranquëmaso chachin Inaso', Itomo itopi anta'.

9 Ina nápo Isao hui'ninpita ya'huëtërin. Inaso', ya'ipi itomoro'sa shimashonën. Inapitaso', Sëir motopiro'sa parti ya'huëpi. 10 Sha'huitëranquëmaso chachin, Isaoso Ataquëya hui'nahuaninso', Iripasi itërin. Ya'huërë' Pasimaquëya nininso', Niohuiro itërin. 11 Iripasi hui'ninpitaso', isopita: Timan, Omaro, Sipo, Catan, Quinasi, inapita. 12 Inapitaso' Ata aminpita. Iripasiso', a'na cosonanën ya'huëtërin Timona itopi. Inaquëya hui'nahuanpachina, Amarico itërin. 13 Niohuiro hui'nipitanta', isopita: Naato, Siran, Sama, Misa, inapita. Inapitanta Pasima aminpita. Pasimaso' sha'huitëranquëmaso chachin, Isao sa'in ninin anta'. 14 Aoripamaquënta', Isao hui'nahuaninsopitaso': Quiosi, Caaran, Cori, inapita. Aoripamaso', Ano hui'nin, naporahuaton Sipion shiin.

15-19 Isao shinpita huëntono'sa hua'anëntopisopitaso', isopita: Timan, Omaro, Sipo, Catan, Quinasi, Cori, Amarico, inapita. Sha'huitëranquëmaso chachin Isao paninanënso', Iripasi itopi. Ina hui'ninpitaso', Itomo no'paquë Isao shinpita huëntono'sa', hua'anëna ya'conpi. Ya'ipi inapita Ata aminpita. Niohuironta Isao hui'nin chachin ninin. Ina hui'ninpitanta', isopita: Naato, Siran, Sama, Misa, inapita. Inapitanta Itomo no'paquë Isao shinpita huëntono'sa', hua'anëna ya'conpi. Ya'ipi inapitaso', Pasima aminpita. Sha'huitëranquëmaso chachin Ano hui'nin Aoripama itopiso hua'huinpitanta', isopita: Quiosi, Caaran, Cori, inapita. Inapitanta Isao shinpita huëntono'sa hua'anëna ya'conpi. Ya'ipi ina hua'ano'sa', Isao shinpita. Isaoso', Itomo itopi anta'.

20-21 Co'huara Isao inaquë pa'shátëraponhuë', a'nara Or huënton piyapi Sëir itopiso'ton inaquë ya'huërin. Quëmopinënpitarë chachin ya'huërin. Ina hui'ninpitaso', isopita: Notan, Soparo, Sipion, Ano, Tison, Isëri, Tisan, inapita. Inapita'ton Itomo no'paquë Or huënton hua'ano'sa ya'conpi. Inapitaso'

Sëir quëran pipipisopita ya'huëpi.
22 Notan hui'ninpitaso', isopita: Orin,
Iman, inapita. Notan oshinso', Timona
itopi. 23 Soparo hui'ninpitanta', isopita:
Arapan, Manaato, Iparo, Sipo, Onan,
inapita. 24 Sipion hui'ninpitanta isopita:
Aiya, Ano, inapita. Ina Ano chachin,
inotëro parti pa'pin moranënpita
a'pairin. Inapita a'paiaso', no'pa
quëran i'sha pipirinsopita quënanin.
25 Anoso', a'na hui'nin ya'huëtërin,
Tison itërinso'. Naporahuaton, a'na
hui'nin sanapi, ya'huëtërin. Sha'huitë-
ranquëmaso chachin inaso', Aoripama
itërin. 26 Tisonta hui'ninpita isopita:
Intan, Ispan, Itëran, Quiran, inapita.
27 Isëri hui'ninpitanta isopita: Piran,
Saapan, Acano, inapita. 28 Tisan hui'-
ninpitanta isopita: Osi, Aran, inapita.
29-30 Or huënton hua'ano'saso', isopita:
Notan, Soparo, Sipion, Ano, Tison, Isëri,
Tisan, inapita. Ina nápo Or huënton
hua'ano'sa ya'huëpi. A'naya a'naya
huëntonënaquë, hua'an ya'conpi. Sëir
parti napopi.

Itomo no'paquë copirnoro'sa ya'conpiso'

31-32 Co'huara israiro'sa copirno
ya'huëchatërasoihuë', isopita'ton Itomo
no'paquë copirno ya'conpi. Pira'ton
ya'conin. Inaso', Pioro hui'nin. Tinapa
ninanoquë ya'huërin. 33 Ina chiminpa-
china, Sira hui'nin Copapo itopisori
ya'huërëtërin. Inaso', Posora nina-
noquë ya'huërin. 34 Inanta chiminpa-
china, Osamori ya'huërëtërin. Inaso',
Timan parti ya'huërin. 35 Osamonta
chiminpachina, Atatori ya'huërëtërin.
Inaso', Pitato hui'nin. Apito ninanoquë
ya'huërinso'. Inari matiano'sa', Moapo
no'paquë ahuëaton canarin. 36 Atato
ya'huërë' chiminpachina, Sama-
rari ya'huërëtërin. Inaso', Masarica
ninanoquë ya'huërin. 37 Samaranta
chiminpachina, Saonori ya'huërëtërin.
Niopo ninanoquë ya'huërinso'. Inaso
ninano', Iopiratisii' yonsanquë ya'huërin.
38 Ina ya'huërë' chiminpachina, Paaro-
ananori ya'huërëtërin. Inaso', Acaporo
hui'nin. 39 Paaro-ananonta chiminpa-
china, Atatori ya'huërëtërin. Inaso', Pao
ninanoquë ya'huërin. Atato sa'inso',
Miitapiri itopi. Inaso', Matiriti hui'nin,
Misaapo shiin.

40-43 Isonápo Isao quëran pipipisopita
huëntono'sa ya'huërin: Ya'huëpiso
no'panënanta', inachachin aninihuanpi:
Timon, Arapa, Quitito, Aoripama,
Iran, Pinon, Quinasi, Timan, Mipasar,
Maquitiri, Iramo, inapita. Ina nápo
Itomo huëntono'sa shimashonënpita
ya'huërin. Inapitaso' Itomo no'paquë
yanquëatona itohua itohua ya'huëpi.
Isaoso', Itomo itopi anta'.

37 1 Cacoposo nipirinhuë', Canaan
parti quëparitërin ya'huëcaso
marë'. Pa'pinconta' inaquë chachin
ya'huëaponahuë', co hua'quiyahuë'
ya'huërin.

Cosi, iinpitarë chachin napopiso'

2 Cacopo hui'ninpita naporinso sha'-
huichinquëma nitotoco'. Cosi shonca
canchisë pi'ipitapon pochin, iinpitarë
chachin pa'pin ohuicanënpita a'pairin.
Pa'pin cosonanënpita: Pira, Siripa,
inapita hua'huinpitarë' a'pairin. Iinpi-
taso co noyahuë' nipi ni'ton, Cosiso'
pa'pinquë yásha'huirapirin.

3 Cacoposo' a'napita hui'ninpita
quëran, Cosi na'con na'con nosororin.
Nani másho nicaquë huarë', Cosiso
hua'huatërin ni'ton, nosoromiatërin.
Napoaton a'mocaso marë' noyápiachin
nininso' nitërin. 4 Iinpitariso nipirinhuë',
pa'pini ina na'con na'con nosororinso'

nicatona', co quë'yapihuë'. Co quë'yatonaraihuë', co nanitopihuë' noya nontacaiso'.

5-7 A'na tashi Cosi hua'narin. Tahuëririnquë, iinpita sha'huitërin:

—Natanco iyaro'sa hua'narahuëso sha'huichinquëma': Huë'ëhuëquë, iminquë ya'ipinpoa trico masarëhua'. Manëhuasonta tonporarëhua ni'nahuë. A'nanaya ca tonporahuësoso', huanirin. Canpita tonporamasoso nipirinhuë', ca tonporahuëso' mosharapi. Ya'ipi tahuitatona', monshopi quëran mosharapi, itërin. Ina natanahuatona', iinpitariso aquë aquëtë no'huipi. 8 Napohuachina, inapitari itapon:

—Hua'an ya'conpato iyahuëpita camaiyápo ¿tocomaranquën ti? ¡Catoro' quëma camaiyáponcoi! itopi. Hua'narinso marëpita na'con na'con no'huipi. Sha'huihuachina, co yainhuë' natanpi.

9 Ina piquëran Cosiso', hua'naantarin. Naporonta iinpita sha'huitaantarin:

—Natanco iyaro'sa a'na hua'naantarahuëso sha'huitaanta'inquëma'. Hua'nato ni'pirahuë', pi'i, yoqui, shonca a'na tayoraro'sa', inapita monshorahuatona moshararinaco ni'nahuë, itërin. 10 Cosi ina hua'narinso', pa'pin iinpita inapita sha'huitohuachina, pa'pini pënënaton itapon:

—¿Ma'ta tapon inapochinpita hua'na hua'namantaranso'? Napoahuarë' mamaparin, iyaparinpita, ca chachionta' ¿a'na tahuëri moshaponquën ti? itërin. 11 Iinpitariso noyapatona', aquë aquëtë no'huirápi. Pa'pinso nipirinhuë', hui'nin naporinso na'con yonquirárin.

Cosi pa'anpiso'

12 A'na tahuëri Cosi iinpitaso', Siquimo ninano ya'cari pa'pi. Pa'pina ohuicanënpita, chiponënpita inapita quëpapi pasto yonitona a'cacaiso marë'. 13 Naporo' pa'pini Cosi itapon:

—Ni'quë conpa. Iya mashoro'sa Siquimo ya'cari ya'huëapi. Inaquë ohuicaro'sa', chiporo'sa', inapita a'pairapi. Paaton ni'contaquë topirahuë, itërin.

—Noya tatapa'. Pa'i nipachin, itërin.

14 —Inta conpa. Pa'sahuaton iyamashoro'sa ni'contaquë'. Ohuicaro'sa', chiporo'sa', inapitanta onpoinsona nisapiso', nahuicontaquë'. Ina quëran huë'sahuaton, onpoapisona sha'huitiico canta nitochi, itërin.

Cacoposo Ipron motopianaro'sa quëran, Cosi a'parin. Inaso pa'sápaton Siquimoquë canconin. 15 Ina parti chihuëaton pa'sápirinhuë', a'na quëmapiri quënanahuaton itapon:

—¿Ma'ta yonisaran?

16 —Iyahuëpita yonisárahuë ta'a. ¿Co pora nitotëranhuë' insëquësona pë'tahuanëna a'paiyapiso to? itërin. 17 —Nani isëquëran pa'pi: "Totanquë pa'ahua'," niitapi pora, itërin.

Cosiso pa'sápaton, Totan ninano ya'cariya iinpita quënanconin. 18 Inapitarinta', áquë quëran Cosi quënanpi. Quënanahuatona', co'huara ya'carichátërasohuë', tëpacaiso marë' a'naroáchin yonquipi. 19 Inahua capini ninontopi:

—¡Ni'co'. Hua'natona'pi huë'sarin! 20 Huëco tëpa'ahua'. Inapotatëhua poso yaninantëquë po'moa'ahua'. Ina quëran "pa'piniri ca'nin," itahua'. Inapotohuatëhua', ¿naniinta'ma hua'narinsopita pa'? niitopi. 21 Nopinoso natanahuaton, Cosi pa'poyacaso marë' itapon:

—Ama tëpa'ahuasohuë'. 22 Co tëpatacaso ya'huërinhuë'. Iso inotëroquë yaninantë poso nininquë të'yatoco'. Ama canpitariso' ma'sha onpotocosohuë', itërin. Iya'huain nanin quëran ocoirahuaton, pa'pinquë'pa' a'paantacaso yonquiaton, naporin.

23 Cosiso iinpitataquë canconpachina,
no'huitona noyápiachin a'morinso
matopi. 24 Matahuatona yaninantë
posoquë, të'yatopi.
25 Inapotahuatona', coshatapi huachi.
Coshatasoi ni'pirinahuë', a'na huëntona'
Ismairo nicatono'sa', nioshirin huë'sapi.
Carata parti quëran huë'sapi. Camiyo-
nënaquë, pimo hua'sairo'sa', parsamo
nimirio, pimo yaqui', inapita quësapi.
Iquipitoquë pa'anapona', quëparapi.
26 Naporo' Cotaso iinpita itapon:
—¡Iya'hua tëpahuatëhua', co manta
canarihuahuë'! Naporahuaton inapo-
tohuatëhua', nonpi nonpínantacaso'
ya'huapon. 27 Ama tëpa'ahuasohuë'.
Ismairo nicatono'sa tëhuënchinso' pa'an-
tahua'. No'huípiro mini nipirinhuë', co
nishahuë'. Iyanpoa', tënin. Napohuachina,
iinpitari: "¡Tëhuënchachinchi paya!" topi.
28 Nicatono'sa inataquëchin na'huërahua-
chinara, iinpitari Cosi ocoipi. Yaninantë
poso quëran ocoirahuatona', nicatono'sa
pa'antopi. Cato shoncatë coriqui pahuërë-
tohuachinara, Iquipitoquë quëpapi huachi.
29 Nopinoso Cosi të'yatopiquë huënan-
tahuachina, co huachi iin quënanquin-
tarinhuë'. Pa'pi pa'yanaton a'morinso
osharin[v]. 30 Ina quëran iinpitataquë
huënantarahuaton, itiintarin:
—¡Iya'hua capa huachi! ¡Ma'huan-
tacha caso nisarahuë paya! tënin.
31 Naporo' iinpitaso', Cosi a'morinso
masahuatona chipo tëpapiso' huënai-
nënquë, asë'cotëtopi. 32 Inapotahuatona
pa'pinaquë a'papi. Quëpana'piso' iso
pochin pënënpi: "Iso a'mopiso quënanai.
Noya ni'quë'. ¿Hui'nanquën a'na nimara
ti?" itëquë', itahuatona a'papi huachi.
33 Cacoposo' nohuitahuaton, tapon:
"¡Iso mini hui'nahuë a'morinso'!"
tanan ni'niri napotërin ipora, tënin.
34 Napoapon pochin co napion cancan-
taton a'morinso nioshatërin. Napora-
huaton, sa'catën nininso' sëtohuachinara
a'mopiso', a'morin. Ina a'morin quëran
hui'nin chimininso marë' hua'qui
na'nërárin, ayanárin, naporárin. 35 Ya'ipi
hui'ninpitari achinicancanpirinahuë',
inaso co nohuanchátërarinhuë', sëtë-
rinso inquicaso'. Aquë aquëtë hui'nin
marë' na'nëton, naporin: "Chimipiro'sa
ya'huërinquë hui'nahuë quënanconta'
huarë' sëtërahuëso' copi tapo," tënin.
36 Ismairo nicatono'saso', Iquipitoquë
camapi. Camahuachinara, Cosiso a'nara
quëmapi Potihuaro itopiso', pa'antopi.
Inaso', Iquipito copirnori catahuacaso
marë' acorin[w]. Capitan ya'conaton,
copirno a'paipisopita sontaro'sa camairin.

Cota, Tamararë' naporinso'

38 1 Naporo tahuëri'sa Cotaso
iinpita patahuaton, Atoran
ninanoa'huaquë pa'nin. Inaquë a'na
quëmapi Iro itopiso ya'huërin. Ina

[v] **37.29** *A'morinso osharin:* Ina parti ya'huëpisopitaso', co napion ancantohuachinara, inapopi.
[w] **37.36** *Copirno catahuapisopitaso':* Naporo tahuëri'sa macayora'piapi.

ya'huërinquë yacapatonin. 2-3Inaquë yacapatapon pochin, a'nara nanon nohuitërin. Inaso', Soa itopiso' hui'nin. Soaso' Canaan piyapi. Cotari natanpachina, acoantopi. Inaquë hui'nahuanpachina, paninanën nasitërin. Ina nohuitaton, Iri itërin. 4Naquëranchin sa'in cayoantarin. Nasitohuachina, quëmapi chachin niantarin. Inaso', Onan itërin. 5Naquëranchin hua'huaantahuachina, quëmapi chachin niantarin. Inaso', Sira itërin. Quisipo ninanoquë Cota ya'huëaso', inaso nasitërin.

6Iri hui'napitohuachina, pa'pini Tamara acoantërin. 7Acoantopirinhuë', Iri co noyahuë' nininso' co Sinioro costarinhuë ni'ton, ina nohuanton chiminin. 8Napohuachina, Cotari Onan ya'huërë' itapon:

—Iya masho ayananpirinso sa'in, quëmari maquë'. Canpoaso inachintërëhua ni'ton, imoya macaton, inaquë hui'nahuanquë'. Hui'nahuanpatan, Iri quëran pipicaiso nipisopita quëmá quëran ya'huëtarin huachi, itërin. 9Onanso' Tamara macaponahuë': "Hui'nahuanpato, hua'huaro'sa co caquën nisarinhuë'. Irico hui'ninpitaráchin pochin nisarin," tënin yonquinënquë. Napoaton, Tamara tëcarihuachina, aipi a'paconin. Ama iinco ya'huërënamënpita, ina quëran ya'huëcaso marëhuë' naporin. 10Onan naporinso Sinioroso nitotaton, chiníquën no'huitërin. Napoaton inanta', ina nohuanton chimiantarin. 11Naporo' Cotaso', Tamara itapon:

—Quëyoroantaran ni'quëhuarë', iporaso' tataparin ya'huërinquë paantaquë'. Hui'nahuë Sira itërahuëso hui'napitaquë huarë', inaquë ya'huëtaquë', itërin. Itaponahuë', co tëhuënchachin napotërinhuë'. Nonpintaton naporin: "Sira ya'huërë', iinpita pochachin chimiantahuachin," ta'ton naporin. Napoaton Tamaraso', pa'pin ya'huërinquë pa'nin ya'huapon.

12Cara pi'iquëran pochin Cota sa'in ya'huërë' chimiantarin. Inaso' sha'huitëranquëmaso chachin, Soa hui'nin. Chiminpachina, Cotaso sëtaton na'nërárin. Sëtërinso' inquihuachina, Tinato ninanoa'huaquë pa'nin. Ohuicanënpita ya'inapiro'sa inaquë ya'huëapi ni'ton, pa'nin nicapon. Amiconën Iro itopisorë' pa'nin. Iroso', Atoran piyapi. 13-14Tamaraso ina nitotaton, quëyoron a'morinso ocoirin. Inaporahuaton, nitaparin. Niimomototërinso' në'mëtëquë nipa'shinayatërin. Ama nohuitacaiso marëhuë' naporin. Inaporahuaton, Inain ninanoa'hua ya'cari', huënsëconin. Inaso' ninano', Tinato iraquë ya'huërin. Sira nani hui'napitopirinhuë', co acoantopihuë' ni'ton, shiin yanonpintërin. 15-16Cotari quënanahuaton, nipa'shinayatërinso marë': "Isoso sanapi, monshihuantë'," tënin. Napoaton pëshonin ya'caricaso marë'. Co shiin nohuitatonhuë', itapon:

—¿Canta quëmaro'co nii topirahuë? itërin.

—¿Ma'ta nipachin pahuërëaponco? tënin sanapinta'.

17—Pë'tahuarahuësopita quëran, a'nara chipoa'hua a'patiaranquën, itaantarin Cotari.

—Inta nipachin. Napoaponahuë', ma'sha tëranta quëmaquën nininso' patëquë'. Chipoa'hua a'patianco huarë', cari tapaarahuë, itërin sanapiri.

18—¿Ma'ta nipachin pachi? tënin Cota.

—Sicho po'moitëranën pë'natëransoarë chachin, huaranën, inapita patëquë', itërin. Napotohuachina Cotaso', nataninsopita quëtërin. Inapoaton tëcarihuachina, naporo chachin hua'huantërin. 19Ina quëran Tamaraso', pa'pin ya'huërinquë panantarin. Nipa'shinayatërinso' ocoirin. A'morinsonta ocoirahuaton, naquëranchin quëyoron a'morinso a'moantarin.

20 Ina quëran Cotariso', chipoa'hua
a'patërin. Amiconën Irori quëpatërin.
Sanapi acoantërinsopita ayantacaso
marë' a'patopirinhuë', inariso co huachi
quënanconinhuë'. 21 Napohuachina,
ya'huëhuano'sa natanin:
—Monshihuantë sanapi Inain ira
pirayan huënsëyantërinso': ¿Intohuata
pa'nin? itërin.
—Co isëquë monshihuantë sanapi
ya'huërinhuë', itopi. 22 Napotohuachina,
Cota ya'huërinquë huëantarahuaton,
itiintarin:
—Co'chi sanapi quënanconahuë paya.
Ya'huëhuano'santa': "Co isëquë monshi-
huantë sanapi ya'huërinhuë'," itërinaco,
itërin. 23 Napotohuachina, Cotari itapon:
—Ma'ta pini. Noyatapon. Quëtëra-
huësopita yamapachin, main nipachin.
Ina marë' nanan ocoihuatëhuaso',
piyapi'sa tëhuaponënpoa'. Nanichi
chipoa'huaya a'patochinpirahuë', co
quëmari quënanconanhuë', itërin.
24 Cara yoqui quëran pochin, Cota
sha'huitapona huëcapaipi:
—Shiparin Tamara itërëhuaso',
monshihuanin. Napoaton iporaso'
cayorin huachi, itopi. Natanahuaton
Cotaso', no'huitaton yai tënin:
—¡Ocoirahuatoma', a'pëco chimiin!
tënin. 25 Ya'huëhuano'sari Tamara
a'pëcaso marë' ocoirapirinahuë',
inaso shiin nanan a'patërin: "Iso sicho
po'moitëra pë'natërinsorë chachin
nininso' hua'anën, napotërinco. Iso
huaranta', inanquën chachin ni'ton,
noya nicaton nohuitëquë'," itëquë',
itërin. 26 Cotaso', shiini a'patërinsopita
nohuitahuaton, naporin: "Tëhuënch-
achin caso co noyahuë' ninahuë'. Co
Sira acoantatohuë', tëhuërahuë. Inaso
nipirinhuë', noya noya ninin," tënin.
Naporo quëran huarë' Cotaso', co huachi
onporo tëranta shiin tëcariantarinhuë'.
27 Tamara huaicaso nanihuachina,
catopia'huaya hua'huatopi. 28-29 Nasi-
tapona napopi: A'na'ton imiria'huain
ocoirin. Napohuachina ahuaitona'piri,
quëhuan pi'shiquë, tonpotanpatërin.
"Iso'ton hua'huacharin," ta'ton, napo-
tërin. Napopirinhuë', hua'huashaso
tanpara'huain po'moantarin. Shiara-
huaton a'naso', nasitochanin. Napoaton
ahuaitona'piri nininën acotërin: Parisi[x]
itërin. "Ya'copirinquënso inquirahuaton,
pipiran," itahuaton, inapochin nohui-
tërin. 30 Quëhuan pi'shiquë tonpotanpa-
tërinsoso', ina piquëran hua'huatërin.
Inaso' nohuitaton: Saro itërin.

Hua'an sa'ini, Cosi apirinso'

39 1 Sha'huitëranquëmaso chachin
Cosiso', Ismairo nicatono'sari
Iquipito no'paquë quëpapi. Inaquë a'nara
Iquipito quëmapi Potihuaro itopiso'
pa'antopi. Inaso', Iquipito copirnori
catahuacaso marë' acorin. Capitan
ya'conaton, copirno a'paipisopita
sontaro'sa camairin. 2 Cosiso napoto-
pirinahuë', Siniorori co naniantërin-
huë'. Inari catahuarin ni'ton, hua'anën
pëinënquë noya yonquiaton yacapatërin.
Noya nicaton, noya ya'huërin. 3 Cosiso',
Yosëri catahuarin. Hua'anëni ina nicaton:
"Nani ma'sha Cosi nipachina, Yosëri
catahuarin ni'ton, noya pipitërin," tënin.
4 Napoaton pa'yatërin. Pa'yataton, acorin
catahuacaso marë'. "Ma'pitasona nina-
huëquë, quëma catahuaponco," itërin.
Naporahuaton, ya'ipi piyapinënpita
camaiaton asacatacaso marë' acorin.
Ya'ipi ma'shanënpitanta a'paicaso marë'
acorin. 5 Ina acorin quëran huarë', Sinio-
rori Potihuaro catahuamiatërin. Cosi

[x] **38.28-29** *Parisiso':* Pasoarinso' tapon naporin.

noya nicaton, napotërin. Pëinënquënta ma'sha nipachina catahuarin. Iminënquënta sacatohuachina', sha'topiso' noya noyatërin. 6Cosiri ya'ipi ma'shanënpita noya a'paitërin ni'ton, co huachi ma'marë tëranta yonquiárinhuë'. Topinan noya coshatárin huachi.

Cosiso', noyapin noyapin ni'tomantarin ni'ton, ya'ipi quëran pa'yatopi. 7Napoaton co hua'quiya quëranhuë', hua'anën sa'ini ni'sárin quëran noyarin huachi. A'na tahuëri itapon:

—Huëquë pa'a quëmaso' inapoquë', itërin. 8Napotopirinhuë', Cosiso co pi'pisha tëranta nohuantërinhuë'. Napoaton itapon:

—Ni'quë siyora, pi'pian sha'huichinquën topirahuë: Hua'anëhuë ya'ipi ya'huëtërinsopita a'paia'huaso marë' acorinco. Cari ya'ipi a'paiarahuë ni'ton, co ma'marë tëranta yonquiárinhuë'. Natërinco ni'ton, sano cancantërin. 9Chini chiníquën nanan quëtërinco iso pëiquë camaita'huaso marë'. Naporahuaton, hua'anëhuë co ma'sha tëranta apiratërincohuë'. Quëmasáchin tëhuënchinso' sa'inquën ni'ton, apiratërinco. Napoaton, co caso pi'pian tëranta nohuantërahuë' pa'pi co noyahuë' nininso' nicaca'huaso'. ¡Naporahuaton quëmarë'co ninahuë naporini, co Yosë natëtohuë', pa'pi oshahuaintohuë'! itërin. 10Napotopirinhuë', sanapiriso Cosi ichiquëhuënacaso marë' nani tahuëri apisárin. Inaso napoaponahuë', co pi'pisha tëranta nohuantërinhuë'.

11-12A'na tahuëriso nipirinhuë', Cosi pëiquë sacatapon ya'conin. Naporo' co a'napita ya'huëasoihuë ni'ton, sanapiso Cosi so'huianarinso matërin. Inapotaton:

—Huëquë pa'a quëmaso inapoquë', itërin. Napotopirinhuë', Cosiso niso'huianatërinso pa'coirahuaton, ta'arin.

13-15Ina patërinso ni'sahuaton, sanapiso yanonpinin. Yanonpinaton chiníquën huiyo tënin. A'napita piyapinënpita përacaso marë' naporin. Huë'pachinara, itapon:

—¡Ni'cochi iso'! So'yahuë a'nara iprio piyapi quëshiantërinpoa tapiinpoaso marë'. Ya'conahuaton masapirincohuë', canpita huëcacamaso marë' caso chiníquën huiyo tënahuë. Ina natanaton, ta'arë'nachin pipirin. ¡Niso'huianatërinsonta', patërin! itërin.

16Piyapinënpita napotahuaton, Cosi niso'huianatërinso' taparin. So'in huëcaquë huarë' taparin. 17-18Ina huë'pachina, piyapinënpita sha'huitërinso chachin inanta sha'huitërin:

—Iprio piyapi quënanso', patoananëhuëquë ya'conahuaton masapirincohuë'. Chiníquën huiyo topatora, a'porahuatonco ta'arin. Niso'huianatërinsonta', patërin. 19¡Inapotërinco piyapinën! itërin.

Sa'ini sha'huitërinso' natanahuaton, Cosi hua'anënso pa'pi no'huitërin. 20Cosi macacaiso marë' piyapinënpita camairin. Nani mapachinara, tashinan pëiquë po'mopi. Copirno tëhuëtopisopita ya'huëapiquë po'mopi. 21Tashinan pëiquë po'mopirinahuë', Siniororiso' co Cosi naniantërinhuë'. Nosoroaton catahuaantarin ni'ton, tashinan pëi hua'ani, noya nicaton pa'yatërin: "Cosiso', nóya hui'napi," ta'ton, noya ni'nin. 22Napoaton catahuacaso marë' acorin: "Quëmari a'napita prisoro'sa', a'paiaran," itërin. Napoaton Cosi camaitërinsoráchin tashinan pëiquëso', prisoro'sa nipi. 23Cosi camaitohuachina tashinan pëiquë, noyasáchin sacatopi. Napoaton tashinan pëi hua'anso', co huachi Cosi sacatërinso' ni'sárinhuë': "Siniorori chachin Cosiso catahuarin ni'ton, ma'sona nipachina, noya pipitërin" ta'ton, naporin.

Hua'ano'sa hua'napiso', Cosiri no'tëquën sha'huitërinso'

40 [1]Ina piquëran cato hua'ano'-sari Iquipito copirno tëhuëtopi: A'naso', copirno huino o'shitona'piro'sa hua'an. A'nanta', ina marë chachin pan nina'piro'sa hua'an. Cato chachin copirno tëhuëtopi. [2-3]Napoaton copirnori inapita no'huirin. No'huiton tashinan pëiquëtacaiso' camaitërin. Napohuachina cato chachin inaquë po'mopi. Ina tashinan pëiso', copirno a'pairinsopita capitan pëinënquë ya'huërin. Cosi ya'huëarinquë chachin po'mopi. [4]Copirno a'pairinsopita capitaniso', Cosi itapon: "Isopita cato hua'ano'sa quëmari noya a'paiton, catahuaquë'," itërin. Inapotohuachina inapita hua'ano'saso', hua'qui inaquë ya'huëpi.

[5]A'na tashiso nipirinhuë', cato hua'ano'sa chachin, hua'napi. A'naya a'naya hua'napiso', co inachachin tapon hua'napihuë', nisha nisha tapon hua'napi. [6]Tashíramiachin Cosiriso nicapon huë'pachina, sëtápi quënanquirin. [7]Napoaton, cato chachin natanin:

—¿Onpoatomata iporaso' pa'pi sëtëramaso pochin ya'norama'? itërin.

[8]—Catocoi chachin hua'napiraihuë', co insonta ya'huërinhuë' ma'sona tapon hua'naraiso anitotiincoiso', itopi.

—¡Yosë mini nanitërin ma'sona tapon hua'narësopita anitotiinpoaso'! Sha'huitoco hua'naramaso', itërin.

[9-10]Napotohuachina o'shina'piro'sa hua'anso', hua'narinso Cosi sha'huitërin:

—Huë'ëhuëquë a'nara opa ya'huë ni'nahuë, cara së'pahuaninso'. Nicasoco chachin, papo së'patarin. Papo së'patahuaton, yancotarin. Yancotërinquëranchin nitërinsopita cayarin. [11]Ina pirayan canta', huaraon o'orinso' minënën së'quëato, huaniárahuë. Opa cayarinso masahuato, huaraon o'orinquë shi'shirahuë. Inapotahuato huaraon ihuëtërahuë. Ihuëtohuatora ma'parinco huachi, itërin. [12-13]Napotohuachina, Cosiri itapon:

—Naporinchi paya. Ma'sona tapon hua'naranso sha'huichinquën: Cara së'pahuaninso', cara tahuëri tapon naporin. Cara tahuëriya quëran, huaraonso' quëma tëhuëranso' yonquiantarin. Nanan anoyatahuatënquën naquëranchin acoantarinquën ina marë' sacataantacaso'. Iráca naporanso chachin naquëranchin o'shitaantaran huachi. Ina tapon, ina pochin hua'naran. [14-15]Inapotohuachinquën, canta nosoroatonco yonquico. Ocoincoso marë' huaraon sha'huitëquë'. Iprioro'sa ya'huëpiquë caso ya'huëpirahuë', topinan quëran no'huitonaco pa'aninaco. Co manta onporahuë ni'ton, co tashinan pëiquë ya'huápa'huaso ya'huërinhuë'. Napoaton nosoroco canta', itërin.

[16-17]Napotohuachina, copirno marë' pan nina'piro'sa hua'anta': "Noyachi sha'huitërin paya," ta'ton, hua'narinso Cosi sha'huitërin:

—Canta nipirinhuë', iso pochin hua'narahuë: Cara ya'huiri pan acoinanquë pitëmotorahuato, huiríton pano'sa quëpárahuë. Ya'natontarinso acoinanquë, nisha nisha cashi cashin pano'sa copirno marë' ya'huërin. Napoaponahuë', inairaro'sa huë'sahuatona pitëmotorahuë quëran capitarinaco, itërin. [18]Napotohuachina, Cosiri itapon:

—Cara pan acoinanso', cara tahuëri tapon naporin. [19]Cara tahuëriya quëran, huaraonso' quëmanta tëhuëranso' yonquiantarin. Naporo chachin piyapinënpita camaiapon: "Noninquë huënquëconorahuatoma', naraquë pë'tënco chimi'in," itapon. Inapotohuachinën, chanaro ca'tëro'sari noshanën capona', itërin.

20 Cara tahuëriya quëran, huaraon
hua'huatërinso tahuëri nanirin. Naporo'
ya'ipi catahuarinsopita hua'ano'sa
ichicapacancanacaso marë', panca
pita ninin. Ya'ipi përarinsopita ni'to-
nënquë huaraonso' camaitërin: "Cato
hua'ano'sa chachin tashinan pëi quëran
ocoico'," tënin. 21 O'shina'piro'sa
hua'anso', naquëranchin asacataan-
tarin. Napoaton naquëranchin iráca
pochachin huaraon o'shitaantarin.
22 Pan nina'piro'sa hua'anso nipirin-
huë', huaraoni piyapinënpita camairin
naraquë pë'tënacaiso marë': "Noninquë
huënquëconorahuatoma', tëpaco',"
itërin. Cosiri sha'huitërinso chachin
nitopi. 23 O'shina'piro'sa hua'aniso',
Cosiri catahuacaso marë' sha'hui-
tërinso', naniantërin. Inapoaton co
catahuarinhuë'.

Huaraon hua'nahuachina,
Cosiri no'tëquën sha'huitërinso'

41 1 O'shina'piro'sa hua'an,
tashinan pëi quëran pipirinso'
nani cato pi'ipitërin. Naporo' huaraon
chachionta hua'narin. Niroi' yonsanquë
huaniarin nihua'narin. 2 A'nanaya
ni'pirinhuë', canchisë ohuaca' Niroi'
quëran pipirapi. Pa'pi amoshináchin
pipirapi ni'nin. I' quëran pipirahuatona',
shi'shinamatëro' huáncana coshatapi.
3 Ina quëran niantapirinhuë', canchisë
chachin Niroi' quëran pipirapi ni'nin.
Inapitaso' capa nishinahuën nansë-
yaráchin niconpi. Pipirahuatona i'
yonsanquë a'napita ohuacaro'sa pirayan
huanirapi. 4 Nicaso chachin, inapitaso',
amoshino'sa pashica ta'papi. Inapo-
tatona', canchisë chachin pë'yaquë
huarë' ca'miatopi. Naporo' huaraonso'
capayatërin. 5 Naquëranchin huë'ëan-
tapirinhuë', hua'naantarin. Canchisë
trico moto' noya noyatërinso' a'na
nanquëáchin nitërin ni'nin. 6 Inapita
pirayan, canchisë chachin pipiantarin.
Inapitaso' pi'iri ahuiquitërinso pochin
ya'nopi. 7 Inapitanta noya noyatërinso
nipisopita pashica ta'papi. Inapotatona
pë'yaquë huarë' ca'miatopi. Naporo
chachin huaraonso' capayataantarin.
Capayatahuaton: "Co ipora topinan ina
pochin hua'narahuë," tënin.

8 Tashiramiachin huaraonso'
hua'narinso yonquiaton, co napion
cancantërin. Napoaton piyapinënpita
camairin ya'ipi Iquipito no'paquë nino-
tona'piro'sa huëcacaiso marë'. Quirica
nitotoro'santa amatërin. Inapita huë'-
pachinara, hua'narinso' sha'huitërin.
Sha'huitopirinhuë', co incari tëranta
nanitërinhuë' ma'sona tapon hua'narinso
sha'huitacaiso'. 9 Naporo huarë' o'shi-
tona'piro'sa hua'an Cosi yonquirin.
Ina yonquiaton huaraon itapon:
"Ipora huarë' yonquirahuë ma'sona
i'hua chachin nica'huaso' nininso'.
10 Quëmaso' chiníquën nanantëran.
Caso piyapinënco nipirahuë' sha'hui-
taranquën. Pan nina'piro'sa hua'anoco
chachin, iráca no'huitoncoi tashinan
pëiquë apo'motërancoi. Inaso' tashinan
pëi', a'pairinënquënsopita capitan
pëinënquë ya'huërin. 11 A'na tashiso'
catocoi chachin hua'narai. A'naya
a'nayacoi nisha nisha tapon hua'narai.
12-13 Inaquë chachin quiyaro'coi a'nara
iprio hui'napi ya'huëarin anta'. Inaso'
ina capitani chachin, asacatacaso marë'
pa'anin. Hua'naraiso sha'huitohuatëira,
ma'sona tapon naporinso no'tëquën sha'-
huitërincoi. Sha'huitërincoiso chachin
caso naquëranchin asacataantaranco.
A'naso nipirinhuë', noninquë ahuën-
quëconotahuaton atëpatëran," itërin.

14 Inapo sha'huitohuachina, copirnoso
Cosi macontacaso marë' piyapinën
a'parin. A'naroáchin tashinan pëi

quëran ocoipi. Cosiso niya'itahuaton, nitaparin. Noya nininso' a'mosahuaton, huaraon nicapon pa'nin. 15 Canconpachina, huaraoni itapon:

—Caso hua'napirahuë', co insonta nanitërinhuë' ma'sona tapon hua'narahuëso sha'huitiincoso'. Quëma tëhuënchinso' nitotëran, topi natantërahuë, itërin.

16 —Co caora nohuanton nitotërahuë'. Quëma piyapinënco ni'to, Yosë chachin anitotohuachinco, sha'huitaranquën. Ma'sona noya nicacaso marë', sha'huitaranquën, itërin.

17 Napotohuachina huaraoni itapon:

—Huë'ëhuëquë Niroi' yonsanquë huaniárahuë hua'narahuë. 18 Naporo chachin, canchisë ohuaca' pa'pi amoshináchin nipisopita, i' quëran pipirapi. Pipirahuatona shi'shinamatëroquë coshatapi ni'nahuë. 19 Ina quëran canchisë chachin pipiantapi niantarahuë. Capa nishinahuën nansëyaráchin pipirapi. ¡Co onporo tëranta ya'ipi Iquipitoquë ina pochin nipisopita ni'chinahuë'! 20 Nicasoco chachin, inapitaso', amoshino'sa pashica ta'papi. Inapotatona canchisë chachin, pë'yaquë huarë' ca'miatopi. 21 Pë'yaquë huarë' caponaraihuë', co manta ca'pisohuë pochin ya'nopi. Naporo capayatërahuë.

22 Huë'ëantapirahuë', naquëranchin hua'naantarahuë: Huë'ëhuëquë Canchisë trico moto' noya noyatërinso' a'na nanquëáchin nitërin ni'nahuë. 23 Inapita pirayan, canchisë chachin pipiantarin. Inapitaso' pi'iri ahuiquitërinso pochin ya'nopi. 24 Inapitarinta noya noyatërinso nipisopita pashica ta'papi. Inapotatona pë'yaquë huarë' ca'miatopi ni'nahuë. Ninotona'piro'sa sha'huitopirahuë', co insonta nanitërinhuë' ma'sona tapon naporinso', sha'huitiinacoso', itërin.

25 Napotohuachina, Cosiri huaraon itapon:

—Caso quëma piyapinënco nipirahuë', sha'huitaranquën: Catoro hua'naranso', a'naíchin tapon hua'naran. Ina quëran Yosë chachin anitotërinquën ma'sona ina nicacaso' yonquirinso'. 26 Canchisë ohuaca' noyápiachin nipisopita, canchisë pi'ipi tapon hua'naran. Canchisë trico moto' noyápiachin nipisopitanta', ina chachin tapon naporin. 27 Canchisë ohuaca' capa nishinahuën nansëyaráchin nipisonta', hua'naran. Inapitaso', amoshino'sa piquëran pipipi. Inapitanta canchisë pi'ipi chachin tapon naporin. Ina pochachin noya noyatërinso' trico moto' pirayan, canchisë chachin papoantarin hua'naran. Pi'iri ahuiquitërinso pochin ya'nopisopitanta', ina chachin anitotërinpoa'. 28 Napotëranquënso chachin mini nisarin. Piyapinënco nipirahuë', Yosë ma'sona yanininso nani sha'huitëranquën. 29 Yosë nohuanton canchisë pi'ipi iso Iquipito no'paquë nani ma'sha noya noyatapon. Co manta pahuanaponhuë'. 30-31 Ina piquëranso nipirinhuë', canchisë pi'ipi chachin panca tanarotapi. Napoaton co huachi inso tëranta', Iquipito no'paquë noya ya'huërinso yonquiarinhuë'. Pa'pi pahuantomiatapi ni'ton, co huachi iso no'paquë noya ya'huaponahuë'. 32 Caso piyapinënco nipirahuë' sha'huitaranquën. Nani Yosë yonquirin inapocaso'. Naporahuaton co hua'quiya quëranhuë' naniarin. Napoaton ina nohuanton, catoro inachachin hua'naran.

33-34 Inapocaso ni'ton, a'nara quëmapi yonquínahuan ni'ton, noyá nitotërinso' yoníquë'. Ya'ipi iso no'panënquë ya'huëpisopita camaicaso marë' acoquë'. Naporahuaton, chirinchiro'sa acoquë' ya'ipi hua'anëntëranquë pa'ina'. Cosharo yontonacaiso marë' pa'ina'. Noya noyatacaiso' pi'ipiro'saquë yontoina'. A'natërápo costaro

quëran, a'na costarora ma'pachina'. Ya'ipi Iquipito no'paquë inapo'ina'. 35 Naporo' pi'ipiro'saquë trico yontonpiso', niquë tapaina'. Quëma chachin anitotahuatënën, ninanoro'saquë tapaina'. Tanaro tahuëri'sa canquihuachina, capacaiso marë' inapo'ina'. 36 Inapohuachina', Iquipito no'paquë trico tapapinan ya'huapon. Canchisë pi'i tanarotacaiso canquihuachina, ina ca'sapi huachi. Ina capatona', ya'ipi iso no'paquë ya'huëpisopita co chiminaponahuë', itërin.

Copirno ya'huërënamën camaitacaso marë' Cosi acopiso'

37 Cosi yonquirinso natanahuatona', huaraonso hua'ano'sapitarë chachin: "¡Ma nóyacha yonquirin paya!" topi. 38 Napoaton huaraonso' piyapinënpita itapon:

—Iso quëmapiso', Yosë ispiritonëni chachin ya'coancantërin. Co onporonta a'na quëmapi iso pochin nininso' ina sacato nicacaso marë' quënanarihuahuë', tënin. 39-40 Piyapinënpita napotahuaton, Cosi itapon:

—Co a'na quëmapi quëmá quëran yonqui yonquínahuan ni'ton, noya noya nitotërinso ya'huërinhuë'. Yosë chachin ya'ipi inapita anitotërinquën. Napoaton carinquën acoaranquën pëinëhuëquë, ya'huërënamëhuë camaitacaso marë'. Ya'ipi piyapinëhuëpitanta natëinënquënso ya'huërin. Copirnoco ni'to, casáchin quëmá quëran chini chiníquën nanantarahuë. 41 Ni'quë'. Ipora tahuëri carinquën acoaranquën ya'huërënamëhuë ya'ipi Iquipito no'pa' hua'anëntacaso marë', itërin.

42 Napotahuaton huaraonso', imisirinquë sicho po'moitëranën po'morinso' ocoirin. Ina ocoirahuaton Cosi imisirinquë po'motërin. Inapotahuaton, piyapinënpita camairin: "Noya noya rino pi'shi quëran në'mëtë nipiso' a'motoco'. Naporahuaton, osëtë oro quëran nipiso', apë'pëconotoco'. 43 Ina quëran, toronanëhuëquë pa'patora, imaquirinso toronanquë ananpëco'. Inapotahuatoma', quëpaco'. Ina quëpasëma', piyapinëhuëpitari chiníquën sha'huiina': '¡Isonco'!' tëra'ina'," itërin. Ina pochin copirnori Cosi acorin ya'ipi Iquipito no'paquë, camaitacaso marë'. 44 Ina piquëran huaraoni Cosi itaantapon:

—Ca mini copirnocoso nipirahuë', co inso tëranta iso no'paquë inaora nohuantërinso' nisarinhuë'. Naniyarin quëran huarë' ma'sona nicacaiso', quëma camaitaran, itërin. 45 Copirnori, Cosi Iquipito nananquë nisha nininën acotërin: Sahuinato-paniya, itërin. Naporahuaton Potihuira hui'nin Asina itopiso' acoantërin. Potihuiraso', On ninanoquë corto hua'an ya'conin. Ina pochin Cosi, ya'ipi Iquipito no'pa' hua'anëntacaso marë' acopi.

46 Cosi cara shonca pi'ipitohuachina, Iquipito copirno marë' caniaritërin sacatacaso'. Nani acohuachina, huaraon nontahuaton caniaritërin ya'ipi Iquipito no'pa' pa'tacaso'. 47 Canchisë pi'ipi noya noyatacaiso' pi'ipiro'saquë, hua'huayátërahuë cosharo noyatërin. 48 Cosiri ya'ipi trico tapacaiso nininso', ma'patërin. Ma'pataton, ninanoro'saquë taparin. Canchisë pi'ipi naporin. Nani ninanoro'saquë trico taparin. Ina pirayan imino'saquë sha'pisopita mapiso', taparin. 49 Pa'pi notohuaro' trico Cosiri ayontonin. Marë yonsanquë inotëra'hua ya'huërinso pochin ayontonin. Pa'pi notohuaro' ni'ton, pichirápirinahuë', co onpo pichichináchinhuë' nipachina, tananpitopi huachi.

50 Co'huara tanarotacaiso caniarichátërasohuë', Cosiso cato hui'ninpita

ya'huëtërin. 51 Paninanso' Manasisi itërin: "Yosë chachin parisitërahuëso', quëmopinëhuëpita, inapita ananiantërinco," ta'ton, ina pochin hui'nin nohuitërin. 52 Ina quëran niantarinsoso', Iprain itërin. "Yosë nohuanton parisitërahuëso no'paquë chachin noya noya acorinco," ta'ton ina pochin hui'nin nohuitërin.

53 Canchisë pi'ipi Iquipitoquë ma'sha noya noyatacaiso' pi'ipiro'sa', na'huërin huachi. 54 Naporo' Cosi naporinso chachin, tanarotacaiso caniaritërin. Canchisë pi'ipi chachin naporin. Ya'ipi a'napita no'paro'saquënta', tanarotopi. Iquipitoquëráchin cosharo tapapinan ya'huërin. 55 Iquipito ya'huëhuano'santa cosharori pahuantohuachinara, huaraon paapapi. Trico natanacaiso marë' paapapi. Natanpachinara, huaraoni ya'ipi iquipitoro'sa itapon: "Paatoma', Cosi nontoonco'. Ma'sona itohuachinquëma', ina nico'," itërin. 56 Ya'ipi Iquipito no'paquë piyapi'sa tanarotacaiso caniaritohuachina, Cosiso chirinchiro'sa camairin: "Cosharo taparëhuaso pëiro'sa i'soatatoma', ya'huëhuano'sa pa'antoco'," itërin. Aquë aquëtë tanarotapi ni'ton, pa'antapi huachi. 57 Naporahuaton ya'ipi parti quëran huë'sapi. Cosi trico taparinso' pa'antacaiso marë' Iquipitoquë huë'sapi. Co inso no'paquë tëranta', cosharo noyatërinhuë' ni'ton, naporapi huachi.

Cosi iinpitanta Iquipitoquë pa'piso'

42 1 Iquipitoquë trico pa'anacaso ya'huërinso', Cacoponta' nataantërin. Ina natantahuaton, hui'ninpita itapon: "¡Co topinan nini'sápamaso ya'huërinhuë'! 2 Nani sha'huitërinaco Iquipito no'paquë trico pa'anacaso marë' ya'huërinso'. Napoaton inaquë pa'matoma', pa'amaco'. Ama tana tiquiinpoaso marëhuë' inapoco'," itërin

3 Pa'pini napotohuachina, Cosi iinpitaso', shonca ya'pi trico pa'anapona Iquipitoquë pa'pi. 4 Mincaminso nipirinhuë', pa'pini co nohuantërinhuë' a'pacaso'. Inaso', Cosi iin miachin. Ina yo'nanquëranchin pipipiso'. "Pa'ninquë tapona ma'sha yaonpoápirinhuë'," ta'ton, co yaa'parinhuë'. 5 Cacopo hui'ninpitaso', a'napita piyapi'sarë' pa'pi. Ya'ipi Canaan parti tanarotopi ni'ton, notohuaro' pa'mapi.

6 Nani sha'huitëranquëmaso chachin Cosiso', huaraon ya'huërënamën ya'ipi Iquipitoquë camaitarin. Naporahuaton ina camaitohuachina, ya'ipi parti quëran huë'pisopita, trico pa'antapi. Iinpitanta camahuachinara, nontacaiso marë' isonpi quëran no'paquë huarë' monshorahuatona', moshaipi. 7 Ipora quënanapon chachin Cosiso', iinpita nohuitërin. Nohuitaponahuë', co nohuitërinhuë pochin ninin. Napoaton no'huitatë pochin co yashinhuë' nontërin:

—¿Canpita po'? ¿Intoparanta huë'nama'? itërin.

—Canaan parti quëran, trico pa'anapoi o'marai, itopi. 8 Cosiriso iinpita nohuitërin. Inapitariso napoaponahuë', co ina nohuitopihuë'.

9 Naporo' Cosiso', iráca hua'naton iinpita sha'huitërinso' yonquirin. Ina yonquiaton itapon:

—Canpitaso', nëhuëtona'pirosanquëma tënahuë. No'panëhuëi insëquësona co noya a'paipinanhuë' ni'camaso marë' huë'nama', itërin.

10-11 —¡Co sinioro inacoihuë'! Quiyaso' quëma piyapinënpita pochin ninai. Tricoíchin pa'anapoi o'marai. Ina tataquëranchin ya'ipicoi ninai. Co onporo tëranta nëhuëtochinaihuë', itopi.

12—Nonpiánama'. No'panëhuëi insëquë-
sona co noya a'paipinanhuë' ni'camaso
marë' huë'nama ipora, taantarin Cosiso'.
13Napotopirinhuë', inapitariso itapona':
—Quiyaso' quëma piyapinënpita
pochin ninai. Ya'ipiya quëran ina
tataquëranchin, shonca catocoi ninai.
Canaan parti ya'huërai. Hua'hua
nininsoso', tatarë' quëparitërin. A'naso
nipirinhuë', ayarin, itaantapi.
14-15—¡Nani napotëranquëma'! Canpi-
taso' nëhuëtona'piro'sanquëma tënahuë.
Iyaparima hua'hua nininso quëcama
huarë', no'tëquën nonamaso' nitotarahuë.
Huaraon ya'huërin ni'ton, no'tëquën
nontaranquëma'. Co ina quëpatamahuë',
co onporonta isëquëran pipiaramahuë'.
16A'naquëma paaton maconta'in. A'na-
pitanquëmaso nipirinhuë', tashinan pëi
ya'contarama'. Ina huë'pachin, naporo
huarë' naporamaso natëaranquëma'.
Co'so' huë'pachinhuë', tëhuënchachin
nëhuëtona'piro'sanquëma'. ¡Huaraon
ya'huërin ni'ton, no'tëquën nontaran-
quëma'! itërin.
17-18Cara tahuëri Cosiri iinpita
tashinan pëiquëtërin. Inapotopirin-
huë', nontaantarin:
—Canta Yosë të'huatërahuë. Iso pochin
nipatama', co tëpaaranquëmahuë'.
19Tëhuënchachin noya nina'piro'san-
quëma nipatama', a'naquëma tashinan
pëiquë quëparichin. A'napitanquëmaso
nipirinhuë', quëmopinëma capacaiso
marë' trico quëpatoma', panantaco'.
20Ina quëran, no'tëquën nonamaso'
nitota'huaso marë', iyaparima hua'hua
nininso quëshimaco. Co'so' quëmahua-
tamahuë' tëhuënchachin chiminarama',
itërin. Napotohuachina: "Noyapa',"
topi. 21Napoaponahuë', inahua capini
ninontopi:
—Tëhuënchachin canpoaso' iráca pa'pi
co noyahuë' ninëhua'. Iya'hua ma'sha
onpotohuatëhuara, nosorochináchin
nontopirinpoahuë', co nosororëhuahuë'.
Co napion ancantërinso nicarihuara-
huë', co tahuërëtërëhuahuë'. Napoaton
iporaso' canpoanta', po'sarëhua huachi,
nitopi. 22Napohuachinara, Nopinori
itapon:
—Co'ta carima': ¡Ama napotocoso-
huë'! itopiranquëmahuë', co natëramа-
cohuë'. Napoaton iporaso' canpoanta',
tëpatona'pi i'huërëtopiso pochin nita-
rinënpoa', itërin. 23Inapitaso', Cosiri
ya'ipi nataninso' co nitotopihuë'.
Iquipito nanan quëráchin nontërin
ni'ton, napopi. Nontohuachina, a'nari
inahua nonpiquë ohuërërin ni'ton, co
nitotopihuë'.
24Iinpita ninapotapiso natanahuaton,
Cosiso amashamiachin pa'sahuaton,
na'nërin. Na'nëi' cacotohuachina,
huëantarin. Huë'sahuaton iinpita ni'to-
nënquë piyapinënpita camairin Simion
macatona tonpocaiso'. 25Ina quëran
camaitaantarin: "Costaronënaquë trico
po'motoco'. Coriqui pahuërëtopisonta',
inaquë chachin po'moantaco'. Napo-
rahuaton, cosharo caracaiso marënta
quëtoco'," itërin. Camairinso chachin
piyapinënpita nipi.
26Inapotohuachinara, moranënaquë
triconëna a'mitahuatona', ya'huëpi'pa'
panantapi huachi. 27Huë'ëcaiso nininquë
canconpachinara, a'naso', moranën
a'cacaso marë' costaronën i'shiritërin.
Inapotopirinhuë', trico marë' coriqui
pahuërëtërinso' quënanin. Ina quëna-
naton, pa'yanin. 28Pa'yanaton, iinpita
itapon:
—Ni'cochi. ¡Trico marë' pahuërëtë-
rahuëso', ayantaantarinaco! ¡Costa-
ronëhuëquë chachin quënanahuë!
itërin. Iinpitaso natanahuatona', pa'pi
pa'yanpi. Pa'yanahuatona', inahua
capini ninontapi: ¡Yosë ana'intarinpoa

ni'ton, co pahuërëtaponahuë' trico quësarin! Nitopi.
29 Ya'huëpiquë cancontahuachinara,
ya'ipi napopiso pa'pina sha'huitopi:
30 —Iquipito no'pa' hua'anquë
camahuatoira, co yashinyántërahuë'
nontërincoi. "Canpitaso', nëhuëto-
na'piro'sanquëma ipora," itërincoi.
31-32 Napotopirincoihuë': "Co quiyaso'
inacoihuë'. Co onporonta nëhuëtochi-
naihuë'. Ina tataquëranchin shonca
catocoi ninai. Hua'hua nininso', Canaan
parti tatarë' quëparitërin. A'naso
nipirinhuë', ayarin," itërai. 33-34 Napo-
tohuatoira, itaantarincoi: "A'naquëma
isëquë quëparichin. A'napitanquëmaso
nipirinhuë', quëmopinëma capacaiso
marë' trico quëpatoma', panantaco'.
Napoaponahuë', iyaparima hua'hua
nininso quëshimaco. Naporo huarë' co
nëhuëtonapiro'sanquëmahuë ninamaso'
nitotarahuë. Ina nitotohuato, iyaparima
quëparitërinso' ocoitaranquëma'. Nisa-
huaton, noya huachi nanitarama iso
no'paquë pa'anamaso'," itërincoi, itopi.
35 Nani pa'pina sha'huitahuatona',
trico ohuatopi. Ohuatohuachinara,
Cosi iinpitaso', a'naya a'naya costa-
ronënaquë, coriquinëna quënaantapi.
Tanpanantëa'huayaquë ya'huëarin
quënaantapi. Ina quënanatona', pa'pi
pa'yanpi. Pa'pinanta pa'yanin. 36 Naporo'
Cacopori itapon:
—Canpitaso hui'nahuëpita tiquita-
ramaco. Cosi ayarin. Simionta capa.
¡Iporaso Mincanta yaquëpataantaramaco!
¡Ya'ipi inapita casa', ahuanta'huaso
ya'huërin! itërin 37 Naporo' Nopinori,
pa'pin itapon:
—Iya'hua a'pahuatan, cari tata
a'paiarahuë. Co'so' quëshintahuatën-
quënhuë', cato hui'nahuëpita nininso',
nanitëran tëpamaso', itërin. 38 Cacoposo
nipirinhuë', tapon:
—Hui'nahuëso', co onporo pa'sa-
rinhuë'. Iin mashonën nani chiminin.
Inaíchin ina yo'nanquëranchin nipiso'
ya'huëarin. Pa'namaquë ina ya'huërë'
ma'sha onpoantahuachin, caso mashoco,
sëto tëpaponco huachi, tënin.

Mincamin Iquipitoquë quëpapiso'

43 1-2 Canaan parti co manta
capacaso ya'huërinhuë' ni'ton,
aquë aquëtë tanarotapi. Napoaton i'hua
Iquipitoquë trico pa'anpiso' pë'yapi.
Pë'yahuachinara, Cacoposo' naquëran-
chin hui'ninpita camaiantarin:
—Pa'mantatoma trico pa'amantaco',
itërin. 3-5 Napopirinhuë' Cotari itapon:
—Co'ta tata hua'an napotërincoiso',
nani sha'huitërainquën: "Co'so' iyapa-
rima hua'hua nininso quëmahuatama-
huë', ama o'macosohuë'. Ina quëmama
huarë' tahuërëtaranquëma'," itërincoi.
Iya'hua a'paantohuatancoi, naporo
huarë' trico pa'antomarainquën. Co'so'
a'paantohuatancoihuë', co pa'maarai-
huë', itërin.
6 —¡Canpitaso pa'pi co noyahuë'
acoramaco! ¿Ma'marë chachinta ina
quëmapi sha'huitërama a'na iya'hua
ya'huëtërinquëmaso'? itërin pa'pini.
7 —Na'con natanincoi onpo ya'huë-
tërëhuasona nininso': "¿Nanpiárin
tataparima'?" itahuatoncoi: "¿A'na
iyaparimanta ya'huërin?" itomanta-
rincoi. Napo natanpachincoira, topinan
a'panitërai. ¡Co quiyaso' nitotëraihuë':
"Iyaparima hua'hua nininso quëshi-
macoi," itiincoiso'! itopi.
8 Naporo' Cotari pa'pin itaantarin:
—Tëhuënchachin tata nanpicaso'
nohuantohuatëhua', iya'hua a'paquë pa'i.
Cari a'paiarahuë. A'paantohuatancoi
a'naroáchin pa'sarai. Inapohuatëhua',
co chiminarihuahuë'. Hui'napoapitanta',

noya nanpiapi. 9Iya'hua pa'pachin, cari ni'sarahuë. Ma'sha onpohuachinso', ca ana'intoco huachi. Co'so' quëshintahuatënquënhuë', chiminaquë huarë' na'inarahuë. 10I'hua chachin napotasënquën a'pantërancoi naporini, ¡nani catoro pa'sahuatoi, huënanta'itoihuë'! itërin.

11Napotohuachina, pa'pini itapon:

—Co onpotacasohuë' ni'quëhuarë', isopoco nipachin: Hua'an nicanacamaso marë' iso no'paquë ma'sha noya noyatërinsopita costaronëmaquë quëpaco': Parsamo nimirio, ninoi', pimo hua'sai', pimo yaqui', tanpapi nitërinso', ni'to nitërinso', inapita pi'pian pi'pian po'motahuatoma', quëpaco'. 12Coriquinta', catoro' pa'anacaso nanirinso', quëpaco'. I'hua ayantërinquëmaso', inaora chachin quëtaantaco'. Tapona tëhuëatona', ayantërinënquëma'. 13¡Paco nipachin! Iya'hua quëparahuatoma', hua'an nimaantarico'. 14Yosë ya'ipi nanitaparinso' nontarahuë catahuainquëma'. Ina nohuanton hua'an nosoro'inquëma'. Simionta nosoroaton ocoi'in. Naporahuaton, Mincanta a'painta'in. ¡Canta co hui'nahuan mashoco pochin quëparita'huaso Yosë nohuantohuachin, inapo'i nipachin! itërin.

15-16Cacopo hui'ninpitaso', hua'an nicanacaiso nininsopita mapi. Ina masahuatona', coriquinta catoro pa'anacaso' nanirinso' mapi. Naporahuaton, Mincamin quëparahuatona', Iquipitoquë pa'pi huachi. Cosi ya'huërinquë camahuachinara, nontopi. Cosiso', Mincamin quëpiso quënanahuaton, piyapinën camairin:

—Isopita pëinëhuëquë quëpaquë'. Naporahuaton a'nara ohuaca' tëparahuaton, anpiquë'. Ipora camotëchin nisahuaso', inapitaro'co coshatarahuë, itërin. 17Napotohuachina, piyapinënso' ina inachachin ninin. Cosi iinpita ina pëinënquë quëparin. 18Napoaponahuë', inapitaso quëpasoi pa'yanpi. Pa'yanatona inahua capini ninontapi:

—Nonpintahuatënënpoa', pëinënquë quësarinpoa'. I'hua coriqui ayantërinpoaso marë' quësarinpoa'. Masahuatënënpoa piyapinënpita pochin asacatarinënpoa'. Moranënpoapitarë chachin asacatarinënpoa', nitopi.

19-21Napoaton Cosi pëinënquë yaya'conpachinara, piyapinën itapona':

—Pi'pian sinioro nonchinquën topiraihuë'. I'hua chachionta o'mapoi, tëhuënchachin trico pa'anapoi o'marai. Pa'anahuatoi panantápiraihuë', huancopi huë'ëconaiquë, costaronëhuëi i'shiritërai. I'shiritopiraihuë', coriqui pahuërëtëraiso' ya'ipi chachin costaronëhuëiquë quënanai. Napoaton quëtaanta'huanquëmaso marë' quëmantarai. 22Incariso acomara, co quiyaso nitotëraihuë'. A'na coriquinta ipora trico pa'antohuatëinquëma', pahuërëta'huaiso marë' quëmarai, itopi. 23Napopirinahuë Cosi piyapinëniso':

—Sano cancantoco'. Ama pa'yancosohuë'. Naporo' pahuërëtëramaso', nani manahuë. Yosë chinotëramaso nimara costaronëmaquë acotërinquëma'. Inachachin tataparimanta chinotërin, itërin.

Napotahuaton, Simion tashinan pëi quëran ocoirahuaton quëshirin. 24Ina quëran, ya'ipi chachin Cosi pëinënquë po'morin. Inaquë i'sha nipa'morantëcaiso marë' quëtërin. Moranënapitanta', a'carin. 25Camotëchin Cosirë' coshatacaiso', nani nitotopi. Napoaton ninapona pochin, nicanacaiso marë' quëshipiso', taparapi huachi.

26Cosi canquihuachina, nicanacaiso marë' quëshipiso' quëtopi. Naporahuatona', isonpi quëran no'paquë huarë'

monshorahuatona', moshapi. 27Cosiri iinpita nontahuaton itapon:

—I'hua o'mapoma': ¿Tatahuëi ya'huëarin itëramaco pora? ¿Noya ya'huëarin? ¿Nanpiarin ipora huanta ti? itërin. 28Inapitaso' mónsho tahuatona':

—Tatahuëiso', quëma piyapinën pochin ninin. Noya ya'huëarin. Ipora huanta nanpiárin, itopi. 29-30Cosiso yonquitopirinhuë', Mincamin quënanin. Inaso iya'huain. Ina yo'nanquëranchin nipiso'. Ina tasatahuaton, natanin:

—¿Isona: "Iya'hua a'na huëshirai" tënamaso ti? itahuaton, iin itapon: "¡Yosë chachin hua'hua catahuainquën!" itërin. Napotaso chachin iin ni'sahuaton, na'nëchináchin cancantërin. Napoaton a'naroáchin patoananënquë ya'conahuaton, na'nërin.

31Na'nërinso' pa'cotohuachina, nipa'morayaton, pipiantarin. Pipirahuaton piyapinënpita camairin: "¡O'huinco huachi!" itërin. 32Cosiso', a'na misaquë nisha o'huintopi. Cacopo hui'ninpitanta a'na misaquë nisha o'huintopi. Iquipitoro'santa Cosirë' coshatopiso', a'na misaquë nisha o'huintopi anta'. Iquipitoro'saso', iprioro'sarë' coshatacaiso', na'in pochin ni'pi. Napoaton nisha coshatopi. 33Cosi iinpitaso', misaquë yahuënsëhuachinara, Cosiri a'naya a'naya sha'huitërin huënsëcaiso marë'. Paninan'ton, ahuënsërahuaton, ina quëran niantarinso' ahuënsërin. Inapotaton, huinshoin nininquë huarë' ahuënsërin. Napoaton: "Pi'ipinënpoa no'tëquën tantiarinpoa'," topi. Napoatona itohuara capini nini'pi. Nini'sahuatona', pa'yanpi. 34Cosiso inaora ca'ninso chachin, iinpitanta a'carin. Mincaminso nipirinhuë' o'huintohuachinara, a'napita iinpita quëran na'con na'con acotopi. Nani coshatohuachinara, napopináchin o'opi. Inapoatona capa cancantopi.

Cosi, iinpita tënirinso'

44 1Nani ca'pachinara, o'opachinara, Cosiso piyapinën camairin:

—Isopita quëmapi'sa costaronënaquë, trico amëntatëquë'. Naporahuaton coriquinëna pahuërëtopisonta', a'naya a'naya costaronënquë chachin acotaantaquë'. 2Minënëhuë prata quëran nininsonta', hua'hua nininso costaronënquë acotëquë'. Coriquinën, trico marë' pahuërëtërinso' pirayan acotëquë', itërin. Napotohuachina, piyapinënso' ina inachachin ninin.

3Tahuëririnquë pi'i pipirirahuaso Cosiso', iinpita nontahuaton a'parin. Napohuachina moranënapitarë chachin pa'pi huachi. 4-5Ninano quëran pipitona iinpitaso co aquëyátërasoihuë', Cosiso piyapinën itapon:

—Apira quëmapi'sa pa'piso', imaquë'. Cantonahuaton napotëquë': "¿Onpoatonta canpitaso nosoropirinënquëmahuë', co noyahuë' ninama'? Prata quëran minë nininso', hua'anëhuë o'oton ninorinso chachin ihuatërama'. ¡Pa'pi co noyahuëchi ninama paya!" itëquë', itërin.

6Cantonahuaton piyapinënso' Cosiri sha'huitërinso chachin itërin. 7Napotohuachina, inapitariso itaantapi:

—¿Ihuatërama', itërancoi ti? ¡Co'chi quiyaso onporo tëranta', inapo'itoihuë'! 8¿Co'ta Canan parti quëran huarë' coriqui costaronëhuëiquë quënanpatoira, quëshiantaranquën pora? ¿Onporahuatoita iporaso', pratahuë nipon, orohuë nipon, hua'anën pëinën quëran ihuachitoihuë'? 9Quiyaso' piyapinënpita pochincoi ninai. Incoi tëranta minë quënapahuatancoi, chimiin. Quiyanta', piyapinënpita pochin asacatocoi tënai, itopi. 10Napotohuachina, Cosi piyapinënso' taantarin:

—Noyapa'. Naporama ni'quëhuarë', inapochinquëma nipachin. Nipirinhuë', insosona minë quënaparahuësoíchin, piyapinëhuë nisarin. A'napitanquëmaso', co manta onpoaramahuë', itërin. 11 Napotohuachina, a'naya a'naya costaronëna chinohuaratona', i'shiritapi huachi. 12 I'shiritohuachina yonisarin. Paninan nininso costaronën quëran caniaritahuaton, hua'hua nininso costaronënquë huarë', yonirin. Yonípachina, Mincamin costaronënquë quënanin huachi. 13 Ina nicatona iinpitaso', pa'pi sëtahuatona a'moanpiso oshapi. Napohuachina, a'naya a'naya pë'pëtonëna moranënaquë a'mitahuatona', naquëranchin ninanoquë ayaimantapi.

14 Cotaso', iinpitarë chachin Cosi pëinënquë canconpachina, inaso ya'huëarin quënamantapi. Quënanahuatona', isonpi quëran no'paquë huarë' monshorahuatona', moshaipi. 15 Moshasoi', Cosiso iinpita itapon:

—¡Co'chi canpitaso yonquinahuano'sa pochinhuë ninama paya! ¡Caso chiníquën nanantërahuë ni'ton, nito ninorahuë! itërin. 16 Napotohuachina, Cotari itapon:

—¡Tëhuënchachin co onpo a'pania'huainso nanitëraihuë'! ¡Co naporaihuë', co ta'cahuaiso ya'huërinhuë'! Oshahuanaiso', nani Yosë nitotërin. Ma'tana ya'huarai. Minënën maninsorë chachin asacatocoi, itopi. 17 Napotopirinahuë', Cosiriso itapon:

—Co napoarinhuë'. Insosona minënëhuë quënapapisoíchin piyapinëhuë nisarin. A'napitanquëmaso', tatama ya'huërinquë noya panantaco'. Co insonta ma'sha onpotarinquëmahuë', itërin.

Cota, Mincamin ya'huërënamën yaquëparitërinso'

18 Cosi napohuachina, Cotari amasha ya'carirahuaton, itapon:

—Pi'piyan sinioro nonchinquën topirahuë. Yonquirahuëso no'tëquën sha'huichinquën. Quëmaso' huaraon pochachin chiníquën nanantëran. Napoaton ama no'huitonco ana'intaancoso marëhuë' napotaranquën. 19 I'hua huë'naiquë, quëmaso natanancoi tatahuëi ya'huëtërincoiso'. A'na iyahuëinta ya'huëtërincoiso', natanancoi. 20 Quiyarinta naporo sha'huitëranquën: "Tatahuëi ya'huëtërincoi, nani máshoya," itërainquën. A'na iya'huanta hui'napi ya'huëtërincoiso', sha'huitërainquën. Inaso', tatahuëi nani máshoya niso' hua'huatërin. Naporo chachin sha'huitëranquën tatahuëri na'con nosororinso'. Ina yo'nanquëranchin hua'huatopisopita cato ya'huëpirinahuë', a'naso ayarin ni'ton, inaíchin quëparitërin. Napoaton nosoromiatërin. 21 Naporo' sha'huitërancoi nohuitamaso marë' quëca'huaiso'. 22 Napotohuatancoira, sha'huitërainquën: "Iya'huaso', co nanitërinhuë' pa'pin huëshicaso'. Huëshirin naporini, pa'pinso' sëtori tëpa'itonhuë'," itërainquën. 23 Napotopiranquënhuë': "Co'so' iya'hua quëpatamahuë', co onporonta tahuërëtaranquëmahuë'," itërancoi.

24 Tatahuëitaquë canconpatoira, ya'ipi quëma napotërancoiso' sha'huitërai.

25-26 Hua'quimiachin quëran, tataso' camairincoi: "Pa'sahuatoma' trico pa'amantaco'," itopirincoihuë', quiyariso': "Co nanitëraihuë'. Iya'hua a'paantohuatancoi, naporo huarë' pa'sarai. Co'so' ina quëpahuatoihuë', co hua'an tahuërëtarincoihuë'," itërai. 27 Napotohuatoira, tatahuëi sha'huitërincoi: "Canpita nitotërama sa'ahuëco' catoíchin hua'huaninso'. 28 A'naso', ayarin. Napoaton naporo quëran huarë' co quënanchinahuë'. Pa'piniri ca'mara tënahuë. 29 Iin ya'huërë' quëparamaquëya ma'sha

onpohuachin, canpita tëhuëarama'. Canpita tëhuënëmaquë caso mashoco sëto tëpaponco huachi," itërincoi.

30-31 Tatahuëso', iya'huarë' a'naíchin pochin nipi. Co'so' quiyarë' pantahuachinhuë', tatahuëso chiminapon. Quiya tëhuënëhuëiquë tata mashoyaso' sëtori tëpapon. 32 Co'huara huë'shamátërapoihuë' sha'huitërahuë: "Iya'hua a'paantohuatancoi, cari ni'sarahuë. Ma'sha onpohuachinso', ca ana'intoco huachi," itërahuë. Naporahuaton napotomantarahuë: "Co'so' quëshintahuatënquënhuë', chiminaquë huarë' na'inarahuë," itërahuë. 33 Napoaton nontaranquën natanco topirahuë. Ca iya'hua ya'huërënamën quëma piyapinën quëparichi tënahuë. Inaso iinpitarë', pananta'in. 34 Co'so' iya'hua pantahuachinso', co caso nanitërahuë tatahuëtaquë, pananta'huaso'. Tatahuë ma'sha onporinso', co yani'nahuë', itërin.

Iinpitari Cosi nohuitopiso'

45 1 Ya'ipi piyapinënpita ni'tonënquë Cotari nontërinso tonitohuachina, Cosiso co huachi ahuantërinhuë'. Co huachi ahuantatonhuë', Iquipito nananquë chiníquën nonin: "¡Ya'ipinquëma pipico'!" itërin. Napotohuachina, ya'ipi piyapinënpita pipipi. Iinpitarëáchin nicaso', nohuitacaiso marë' sha'huirin. 2 Sha'huiton Cosiso', na'nëmiatarin huachi. Chiníquën na'nërin ni'ton, ya'ipi iquipitoro'sa nitotopi. Huaraon pëinënquë huarë' a'naquënso pa'sahuatona', sha'huitonpi. 3 Naporo huarë' Cosiso', inahuara nanamënaquë iinpita nontërin:

—¡Ca mini Cosico! ¿Nanpiárin iporahuanta tata? itërin. Napotopirinhuë', iinpitariso pa'pi të'huatatona', co nanitopihuë' nonacaiso'. 4 Të'huatopirinahuë', Cosiriso itapon:

—Ama iyaro'sa të'huatocosohuë', ya'caritoco', itërin. Naporo huarë' iinpitari ya'caririn. Ya'carihuachinara, itaantarin:

—Ca mini iyaparimaco. ¿Co'ta iráca nicatono'sa Iquipitoquë huëcasoi pa'anamaco?

5 Napotëramacoso marë' ama canpitaora nino'huicosohuë'. Co canpitaso yonquipiramahuë', Yosë chachin aquëchitiirinco. Notohuaro' piyapi'sa ananpicaso marë' aquëchitërinco. 6 Ipora huarë' iso no'paquë, cato pi'ipi nisarin tanarotopiso'. A'natërápo pi'i chachin, pahuanarin. Ina nápo pi'i sha'topirinahuënta', co manta nitërinso' macaponahuë'. 7 Napotëranquëmaso chachin nisarin. Yosëso nipirinhuë', aquëchitiirinco. Canpitanta shiparima ya'huëtiinquëmaso marë' naporin. Canpita chachinta', huëhuëpiro ninin quëran nicha'ëinquëmaso marë' aquëchitiirinco. 8 Inapocaso ni'ton, co canpita nohuanton isoporinquë huë'nahuë'. Yosë chachin a'parinco ni'ton, huë'nahuë. Ina nohuanton, huaraon ayonquina'pi nica'huaso marë' ya'conahuë. Ya'ipi ma'shanënpita a'paiato, piyapinënpitanta', camaica'huaso marë' ya'conahuë. Naporahuaton, ya'ipi Iquipitoquë huaraon ya'huërënamën hua'anënta'huaso marë' acorinco.

9 Manóton paantatoma', tata sha'huitonco': "Cosi ya'huëarin, iso pochin nanan a'patiarinquën: 'Ya'ipi Iquipito no'paquë hua'anënta'huaso marë' Yosë acorinco. Manóton o'maton, ni'quimaco. 10 Ya'ipi hui'nanpita, shia'huaro'sa', inapitarë chachin, o'maco'. Në'tahuanëmapita, ma'shanëmapita, ya'ipi ya'huëtërinquëmaso', quiquiimaco'. O'mahuatama', Cosin parti acoaranquëma'. Inapohuatama', co aquëya quëranhuë' nini'sáparihua'. 11 Naro'pa

huachi carima cosharo quëtáponquëma'. Ya'ipi huë'namaso nápo chachin co manta ichipahuantaranquëmahuë'. A'natërápo pi'ipi pahuanarin tanaro tahuëri'sa na'huëcaso ni'ton, napotápënquëma',' itoco'. 12 Iya'huanta', canpitanta', ya'ipi naporahuëso', nani natanamaco. 13 Chiníquën nanantato Iquipitoquë hua'anëntërahuësonta', nani ni'nama'. Ya'ipi ni'namaso' tata sha'huitonco'. ¡Manóton paantatoma tata macontaco'!" itërin.

14 Napotahuaton, iya'huain iporin. Ina iporin quëran na'nërin. Mincaminta', Cosi iporin quëran na'nërin. 15 Ina quëran Cosiso', ya'ipi iinpita noya nontaton së'quërin. Inapitanta iporahuaton na'nërin. Ina piquëran inapitarinta co huachi të'huatatonahuë', noya nontopi huachi.

16 Huaraon pëinënquënta', a'naroáchin nanan nincanin: "Cosi iinpita canquipi," itopi. Ina natanahuaton, huaraonso catahuarinsopita hua'ano'-sarë chachin noya cancantopi. 17 Noya cancantaton huaraoniso', Cosi itapon:

—Iyaro'sa sha'huitëquë', pë'tahuanënaquë trico a'mitahuatona', Canaan parti pananta'ina'. 18 Paantatona', pa'pina quëma'ina'. Ya'ipi quëmopinënpitarë chachin, o'ma'ina'. O'mahuachina', Iquipitoquë noya noya no'pa' nininso', cari quëtarahuë. Napoaton inapitaso', iso no'paquë ma'sha noya noyatërinsopita, capona'. 19 Sa'ina', hui'nina', pa'pina', inapita quëmacaiso marë', camaiquë toronano'sa isëran quëpa'ina'. Sha'huitëquë a'naroáchin huë'ina'. 20 Naporahuaton, ama aquëtë ma'shanënapita yonqui'inasohuë'. Iquipitoquë ma'sha noya noya nininsopita, inapitari hua'anëntapona', itëquë', itërin. 21 Napotohuachina, Cacopo hui'ninpitaso' ina inachachin nipi. Huaraon camaitërinso chachin, Cosiri toronano'sa quëtërin. Naporahuaton cosharo iraquë caracaisonta', quëtërin. 22 O'nanpiracaisonta', ya'ipi iinpita ananitëra'piarin. Mincaminso nipirinhuë', cara pasa coriqui prata quëran nininso' quëtahuaton, a'natërápo a'mocaso quëtërin. 23 Pa'pionta', shonca moraquë, noya noya ma'sha Iquipitoquë ya'huërinso', a'patontarin. Naporahuaton shonca moraquë chachin, trico, pan, cosharo', inapita a'patontarin. O'mahuachina carimacaiso marë' a'patontarin. 24 Pacacaiso marë' nontohuachinara, Cosiso iinpita itapon:

—Osharan paco'. Amana iraquë nino'huíracosohuë', itërin. Napotohuachina pa'pi huachi.

25 Inapitaso', Iquipito quëran pipirahuatona', Canaan parti canconpi. Pa'pina ya'huërinquë chachin canconpi huachi. 26 Pa'pina nontatona sha'huitopi: "¡Cosi nanpiárin tata! ¡Inari ya'ipi Iquipito no'pa' hua'anëntërin!" itopi. Ina natanahuaton, Cacoposo pa'yanënquë tachianantërin. Sha'huitopirinahuë', co natëtërinhuë'. 27 Napoaponahuë', Cosiri nanan a'patërinso natanin. Ina natanahuaton, toronano'sa quëpamacaiso marë' a'patontarinsonta', ni'nin. Naporo huarë' capa cancantomiatërin huachi. 28 Capa cancantaton tapon: "¡Të huënchachin Cosi nanpiárin! Co'huara chimiantërasocohuë' pa'mato nimai," tënin.

Iquipitoquë pa'mapiso'

46 1 Cacoposo' ya'ipi huëntonënë chachin pa'sarin. Ya'ipi ma'shanënpitarë' pa'sarin. Piirsipaquë canconpachinara, ma'sha tëparin. Tëparahuaton, pa'pinco' Yosë chinotërinso chachin chinotërin. 2 Naporo tashi

Yosëri hua'narëso pochin ya'notërin. Ya'notahuaton, nininën quëran përarin: "Cacopo" itërin. Napotohuachina, inariso itapon:

—Ma'ta Sinioro ya'huarahuë, itërin.

3—Caso Yosëco. Tataparionta chinotërinco. Iquipitoquë pa'macaso marë' ama të'huaquësohuë'. Inaquë shiparinpita na'atona', panca nacion ocoiapona'. 4Canta quëmaro'co Iquipitoquë, pa'marahuë. Naporahuaton ca chachin, ina no'pa quëran shiparinpita ocoiarahuë. Inaquë chiminpatan, Cosi nocoarinquën, itërin.

5Ina quëran Cacoposo', Piirsipa quëran paantarin. Hui'ninpitari toronanquë a'mitopi. Huaraoni quëpamacaiso marë' toronano'sa a'patontarinquë, inapotopi. Sa'ina', hui'nina', inapitanta a'mitopi. 6-7Cacoposo', hui'ninpitarë chachin pa'sarin. Hui'ninpitanta sa'ina hui'ninpitarë chachin pa'sapi. Ya'ipi inapitarë chachin pa'sápatona', Iquipito no'paquë huarë' camapi. Ya'ipi ma'shanënapitanta Canaan parti ya'huëtopiso', quiquipi. Të'tahuanënapitanta', Ohuicaro'sa', ohuacaro'sa', chiporo'sa', inapitanta quiquipi.

8Isopita, Cacopo quëran pipipisopita Iquipitoquë pa'mapi. Inapita chachin israiro'sa itopi anta': Paninantërinso', Nopino. 9Ina hui'ninpitaso': Anoco, Huaron, Isron, Caromi, inapita. 10Simion hui'ninpitanta', Quimoino, Camin, Ohuato, Caquin, Sohuaro, Saono, inapita. Saonoso', Canaan sanapiquë hui'nahuaninso'. 11Nihui hui'ninpitanta', Coirison, Quiato, Mirari, inapita. 12Cota hui'ninpitanta', Iri, Onan, Sira, Parisi, Saro, inapita. Iri, Onan, inapitaso', Canaan parti chachin chiminpiso', nani nitotërëhua'. Parisi hui'ninpitanta', Isron, Amoro, inapita. 13Isacaro hui'ninpitanta', Toran, Popan, Copo, Simiron, inapita. 14Saporono hui'ninpitanta', Siriti, Iron, Cariri, inapita. 15Ina nápo Cacopo hui'ninpita quëmapi'sa Niaquëya ya'huëpi. Sanapinta a'nara ya'huëtërin: Tina itërinso'. Inapitaso', Patan-aranquë ya'huapon hui'nahuaninsopita. Nia quëran pipipisopitaso', cara shonca cara ya'pi', sanapirë chachin icanpi.

16Caro hui'ninpitanta', Sipion, Aqui, Ispon, Soni, Iri, Aroti, Ariri, inapita. 17Asiri hui'ninpitanta', Imina, Isopa, Isopi, Piria, inapita. Oshinanta ya'huërin: Sira itopi. Piria hui'ninpitanta', Ipiri, Mariquiri, inapita. 18Caro, Asiri, inapitanta Cacopo hui'ninpita Siripaquëya nipiso'. Ina quëran nipisopitaso', ya'ipiya quëran shonca saota ya'pi', icanpi. Siripaso' Napanori Nia catahuacaso marë' nicanarinso', nani nitotërëhua'.

19Naquiranta Cacopo sa'in chachin ninin. Ina hua'huinpitanta', Cosi, Mincamin, inapita. 20Cosiso', Asinaquë hui'nahuaninsopita: Manasisi, Iprain, inapita. Inapitaso', Iquipitoquë nasitopi. Asinanta', ayonquianta'inquëma'. Inaso', Potihuira hui'nin. Potihuiranta', On ninanoquë corto hua'an ya'conin. 21Mincamin hui'ninpitanta', Pira, Piquiri, Asipiri, Quëra, Namano, Iqui, Nosi, Mopimo, Opimo, Arato, inapita. 22Ina nápo Naquira quëran nipisopita ya'huëpi. Shonca catapini ya'pi ya'ipiya quëran icanpi.

23Tanoso', a'naíchin hui'nahuanin: Osimo itërin. 24Nipitari hui'ninpitanta': Casiiri, Coni, Quisiri, Sirimo, inapita. 25Tano, Nipitari inapitanta Cacopo hui'ninpita nipi. Inapitaso', Piraquëya nipiso'. Ina quëran nipisopitaso', ya'ipiya quëran canchisë ya'pi', icanpi. Piranta', Napanori Naquira catahuacaso marë' nicanarinso', nani nitotërëhua'. 26-27Iquipitoquë pa'mapisopita, saota shonca saota

ya'pi icanpi. Ya'ipi inapitaso', Cacopo quëran pipipisopita. Hui'ninpita sa'inaso' co pichipihuë'. Cosi hui'ninpitaso' cato. Inapitaso' inaquë chachin nasitopi. Cacopo, Cosi, inapitarë' canchisë shonca ya'pi ya'ipiya quëran icanpi.

28 Co'huara Cosin parti camayátërasoihuë', Cacoposo' Cota camairin: "Cosi sha'huitëquë huë'in, Cosin parti nacapi'inco," itërin. Inaquë Cota paaso', Cacoposo ya'ipi huëntonënë chachin Cosinquë camapi huachi. 29 Iin cantomarahuaton Cotaso', pa'pini nanan a'patërinso sha'huitërin. Sha'huitohuachina Cosiso', a'naroáchin piyapinënpita camairin toronanën tapacaiso marë'. Inaquë huënsërahuaton, Cotarë chachin pa'nin. Pa'sahuaton pa'pin quënanconpachina, iporin. Iporinquëranchin hua'qui na'nërárin. 30 Naporo' Cacopori, itapon:

—Ayapiranhuë', quënaantaranquën ni'ton: ¡Iporaso' chiminpatonta noyatapon huachi tënahuë! tënin.

31 Pa'pin nani nontahuaton Cosiso', ya'ipi iinpita, quëmopinënpita inapita itapon:

—Huaraon nicapo pa'sarahuë. Pa'sahuato itapo: Ya'ipi quëmopinëhuëpita Canaan parti ya'huëpirinahuë', yacapainacoso marë' o'mapi. 32 Ohuacanënapita, ohuicanënapita, ya'ipi ma'shanënapita quiquiimapi. Inapitaso pë'tahuatona'piro'sa', itarahuë. 33-34 Napotohuato, huaraon përasarinquëma'. Përatënquëma' maquësona sacatëramaso' natanpachinquëma': "Quiyaso', shimashonëhuëipita pochachin, ohuica pë'tahuana'piro'sacoi," itoco'. Napohuatama', Cosin partiquë ya'huapoma'. Iquipitoro'saso', ohuica pë'tahuana'piro'sarë', napopináchin ya'huëcaiso', na'in. Napohuatama', canpitaráchin inaquë ya'huapoma', itërin.

47 1 Cosiso', pa'pin, iinpita, inapita nontahuaton huaraon sha'huitapon pa'nin: "Tatahuë, iyahuëpita, inapita Canaan parti quëran o'mapi. Ya'ipi ohuicanënapita, ohuacanënapita, ma'shanënapita, inapitarë chachin o'mapi. Nani Cosin parti niquipi," itërin. 2 Ina piquëran a'natërápo iinpita huayonin. Huayonahuaton, huaraoni nohuitacaso marë' quëparin. 3 Naporo' inari natanin:

—¿Maquëta canpitaso sacatërama'? itërin.

—Quiyaso' quëma piyapinënpita pochincoi ninai. Shimashonëhuëipita pochachin ohuica pë'tahuatona'piro'sacoi. 4 Canaan parti ya'huëpiraihuë', na'con tanarotërai. Pastonta', ohuicaro'sa capacaiso', yanirin. Napoaton no'panënquë o'marai ya'huapoi. Yosë marë' nohuantëquë', Cosin parti ya'huë'i topiraihuë', itopi. 5 Napotohuachinara, huaraoniso' Cosi itapon:

—Yacapainënquënso marë' tataparin, iyaparinpita, inapita o'mapi. Nani o'mapi ni'quëhuarë', 6 ya'ipi Iquipito no'pa' hua'anëntërahuëquë, noya inapita ya'huëcaiso'. Cosin parti noya noya no'pa' ninin. Inaquë ya'huëcaiso marë' quëtëquë'. A'naquën quëmopinënpita pë'tahuatacaso' noyá nitotohuachina', caquën pë'tahuanëhuëpita, a'paicaiso marë' acoquë', itërin.

7 Ina piquëran Cosiso', huaraon anohuitacaso marë' pa'pionta quëparin. Cantontahuaton Cacoposo', monsho tënin, nontacaso marë'. 8 Huaraoni ni'sahuaton natanin:

—¿Onpo pi'ita ya'huëtërinquën? itërin.

9 —Nani pasa cara shonca pi'ipi ya'huëtërinco. Co ya'huëmia ya'huëatohuë', patë patérantarahuë. Inapoato na'con parisitërahuë. Shimashonëhuëpitaso', na'con na'con tahuëri ni'pi. Co caso

inapita icantapohuë' nimara tënahuë, itërin. 10 Cacoposo nani huaraon nontahuaton, Cosirë chachin pa'nin huachi.
11 Ina quëran Cosiso', Iquipitoquë noya noya no'pa' nininso' quëmopinënpita quëtërin. Huaraoni camairinso chachin ninin. Inapoatona Cacoposo' hui'ninpitarë chachin Namisi parti no'pahuanpi. Namisiso', Cosin itopi anta'. 12 Naporahuaton Cosiso', ya'ipi quëmopinënpita cosharo quëtárin. Panca huënton nininso' na'con na'con, quëtërin. Caraya nininso', pi'piyan quëtërin. Inapotërin.

Iquipitoquë onpo sacatacaiso', Cosi camaitërinso'

13 Co insëquë tëranta trico ya'huërinhuë'. Napoaton na'con na'con tanarotopi huachi. Canaan partiquënta', Iquipitoquënta', piyapiro'sa tanari tiquirarin. 14 Inaquëpita ya'huëpisopita, Cositaquë trico pa'anápirinahuë', nii'quianapi huachi. Ya'ipi coriqui trico marë' pahuërëtopiso', Cosiso yontonin. Yontonahuaton huaraon pëinënquë taparin.
15 Canano'sa', iquipitoro'sa', inapita coriquinëna i'quihuachinara, iquipitoro'saso', Cosi nontapona pa'pi:
—¡Yosë marë' cosharo quëtocoi! Capa nii'quianarai huachi. Capa coriqui ni'ton, co huachi cosharo quëtohuatancoihuë', tana tëpaponcoi quiyaso'. Ina marë' quëmanta co huachi noya nisaranhuë', itopi.
16 —¡Naporinchi paya! Capa coriquinëma ni'quëhuarë', pë'tahuanëmapita nipachin quëco'. Ina quëpatama', trico quëtarainquëma', itërin Cosiri.
17 Napotohuachina iquipitoro'saso', pë'tahuanëna quëshipi: Cahuarionëna', ohuicanëna', ohuacanëna', moranëna', inapita quëshipi. Inapita marë' naporo pi'iquë trico canpiatërin.
18 Ina pi'i na'huëanatopi. A'na pi'i maantarinquë naquëranchin iquipitoro'saso', Cosi paapantapi nontaantacaiso marë':
—Nani quëma nitotëran capa coriqui ya'huëtërincoisohuë'. Ya'ipi pë'tahuanëhuëipitanta canpitanquën ninin. Co huachi ma'sha tëranta ya'huëtërincoihuë' pahuërëta'huaiso'. No'panëhuëíchin ya'huërin. Naporahuaton quiyanta ya'huëarai. 19 Quiyaora chachin nipachin, no'panëhuëirë'coi pa'ancoi. Ina ya'huërënamën trico quëtocoi. Inapohuatoi huaraon piyapinënpitacoi nisarai. Ina marë' no'panëhuëiquë chachin sacachi. Cosharo quëtohuatancoi, no'panëhuëiquë sacatarai ni'ton, co nitapiarinhuë'. ¡Taquihuatoiso', no'panëhuëinta' pantatarin. Inapohuatoi, quëmanta co manta canaponhuë'! itopi.
20 Napotohuachinara, Cosiso ya'ipi iquipitoro'sa no'panëna huaraon marë', pa'antëra'piarin. Co manta capacaisohuë ni'ton, no'panëna pa'ana'piapi. Inapopi ni'ton, ya'ipi Iquipito no'pa', huaraoni hua'anëntërin huachi. 21 Naporahuaton ya'ipi Iquipito no'paquë iquipitoro'sa ya'huërinso', Cosiri pa'anaton piyapitërin. 22 Corto hua'ano'sa no'panënáchin co Cosiri pa'antërinhuë'. Inapitaso' huaraoni topinan trico quëtárin ni'ton, co no'panëna pa'anacaiso ya'huërinhuë'.
23 Ina quëran Cosiri piyapi'sa itapon:
—Iporaso', huaraon hua'anëntërinquëma huachi. No'panëmanta hua'anëntërin. Ma'tana ya'pirin ya'huëarin quëpatoma', sha'co'. 24 Napoaponahuë', sha'namaso' nanitohuachin, a'natërápo costaro quëran a'na costarora huaraon quëtamaso ya'huërin. Catapini costaroso nipirinhuë', canpitaora marë' nisarin. Hui'namapita, yacaparinquëmasopita, inapitanta capacaiso marë' nisarin. Naporahuaton ina quëran chachin

shacacamaso ya'huërin, itërin. 25Napotohuachina, inapitaso taantapi:

—Noyapa'. Inapochin nisarai. Quëmaso noya piyapinquën ni'ton, tana tëpaincoiso nipirinhuë', nicha'ërancoi. ¡Huaraon nipachin piyapichincoi! itopi. 26Inapoaton Cosi camaitërin ya'ipi Iquipito no'paquë piyapinënpita ma'sona nicacaiso'. Sha'topiso nanitohuachina, a'natërápo costaro quëran, a'nara huaraon quëtacaiso ya'huërin. Iso quirica ninshitasoco huarënta', ina camaitërinso', ipora huanta Iquipitoquëso ina chachin nisapi. Corto hua'ano'saso nipirinhuë', co huaraon marë' quëtacaiso ya'huërinhuë'. Inapita no'panënaso', co huaraoni pa'antërinhuë' ni'ton, co quëtopihuë'.

Cacopo nohuantërinso'

27Israiro'saso', Iquipito no'paquë ya'huëapi huachi. Cosin parti no'pa' mapi. Inaquë ya'huëapona pochin na'amiatopi. 28Cacoposo shonca canchisë pi'ipi, Iquipitoquë ya'huëantarin. Ya'ipiya quëran pasa catapini shonca canchisë pi'i icanin.

29A'na tahuëri Cacoposo', nani chiminacaso ya'caritërin ninatanin. Napoaton Cosi sha'huitacaso marë' a'nara a'parin. Huë'pachina, itapon:

—Tëhuënchachin nosorohuatanco, nohuantërahuëso' niquë'. Ina yanipatanso', tonaroana së'huatoco. Së'huatonco: "Yoscoarë' nohuantëranso' nisarahuë," itoco'. ¡Caso chiminpato, ama Yosë marë' isëquë pa'pitocosohuë'! 30Shimashonëhuëpita quënancona'huaso tahuëri nanitohuachinco, Iquipito no'pa quëran quëpaco. Quëparahuatonco, inapita po'mopiquë, canta po'moontaco, itërin.

—Noyapa'. Inapochinquën nipachin, itërin Cosiri.

31—Yoscoarë' inapochinquën itoco, itaantarin pa'pini. Napotohuachina, Cosiso': "Yoscoarë' inapotaranquën," itërin. Ina natanaton, Cacoposo, pë'saranënquë huënsërin. Inaquë huënsërin quëran, "Yosparinquën," ta'caso marë' mónsho tënin.

Iprain, Manasisi inapita noya ya'huëcaiso marë' sha'huitërinso'

48 1Ina piquëran miachin Cacoposo' caniorin. Napohuachina Cosi sha'huitopi. Ina natanahuaton, nicapon pa'nin. Hui'ninpitanta cato chachin quëparin. Manasisi, Iprain, inapita. 2Cosiri nicapon huë'ninso sha'huitohuachinara, chiníquën cancantaton pë'saranënquë huënsërin. 3-4Cosiso', hui'ninpitarë chachin ya'coontarahuaton pa'pin nontoonin. Ina quëran Cacoposo' Cosi itapon:

—Yosë ya'ipi nanitaparinso', Noso ninanoquë ya'notërinco. Inaso ninano', Canaan parti ya'huërin. Ya'notahuatonco, iso pochin noya ya'huëca'huaso marë' sha'huitërinco: "Ni'quë'. Ca nohuanto, notohuaro' hui'nanpita ya'huëtarinquën. Quëmá quëran pipipisopita, na'a naciono'sa ocoyapona'. Naporahuaton, inapita, iso no'pa' quëtarahuë. Inapitari hua'anëntomiatapona'," itërinco. 5Hui'nanpita Iprain, Manasisi, inapitaso co'huara yacapaponquën huë'shamátërasocohuë' ya'huëtërinquën. Inapitaso' caquën nicapona'. Napoatona', Yosë no'pa' hua'anënta'huaso sha'huitërincoso', hua'anëntapona'. Nopino, Simion, inapita pochin ni'tona', hua'anëntapona'. 6Inapita piquëran hui'nahuanpatan, quëmaoranquën nisapi huachi. Inapitaso' Iprain, Manasisi, inapita iya'huainpita nicapona'. Ina ni'tona iin mashonëna no'panëna quëran, inapitanta', no'pa'

macapona'. 7Co topinan napotaranquënhuë'. Mamaparin co aquëtë hua'huaninso marëhuë', napotaranquën. Quëmanta nani nitotëran: Patan-aran quëran huënantasëhua', Canaan parti quëmaquën mama tëparëhua'. Iporata ninano ya'cariya nicasëhua', chiminin. Chiminpachina, inaquë chachin ira pirayan pa'pitërëhua'. (Ina ninanoso', ipora marë' Pirin itopi anta'.)

8Ina ta'sochachin a'nanaya Cacoposo' tahuërëtahuaton ni'pirinhuë', Cosi hui'ninpita quënanin. Inapita quënanaton, hui'nin natanin:

—¿Inpitata isopitaso'? itërin.

9—Isopita mini hui'nahuëpita. Yosë nohuanton naro'pa' ya'huëtërincoso', itërin Cosiri.

—Amashachin aya'carico. Noya ya'huëcaiso marë' sha'huichi, itaantarin Cacopori. 10Cacoposo' noyá mashoya ni'ton, co huachi ina inahuë quënantërin. Napoaton Cosiri hui'ninpita aya'caririn. Napohuachinara, Cacoposo shinpita iporahuaton apinorin. 11Ina quëran Cosi itapon:

—Co huachi onporo tëranta quënana'huanquënso' yonquipirahuë', Yosë nohuanton hui'nanpitanta quënanahuë. 12Pa'pin to'topitënquë hui'ninpita huënsëápirinahuë', Cosiri ahuanirin. Ahuanirahuaton, pa'pin notënanquë isonin. Isonin quëran no'paquë huarë' monshorin. Noya nicaton napotërin.

13Ina quëran cato hui'ninpita chachin manin. Iprainso', inchinanën quëran së'quërin. Ya'huërë' Manasisiso' ahuënanën quëran së'quërin. Inapo së'quërin quëran pa'pin aya'caririn. Napoaton Iprainso', shiin ahuënanën quëran acorin. Ya'huërë' Manansisiso', shiin inchinanën quëran acorin. 14Cacoposo nipirinhuë', tanpaquënpita chi'huaratahuaton, inchinanën quëran Iprain së'huamotorin. Manasisiso paninan nipirinhuë', ahuënanën quëran së'huamotorin. 15-16Inaporahuaton Cosi noya ya'huëcaso marë' iso pochin sha'huitërin:

"Shimashonëhuëpita Apraan,
Isaco, inapita Yosë natëpi.
Canta hua'huatërahuë quëran huarë'
ina chachin noya a'pairinco.
Ina Anquëninënʸ chachin ya'ipi
ma'sha onporahuë quëran,
nicha'ërinco.
Inari chachin isopita hui'napi'sa
catahuain.
Notohuaro' hui'ninpita ya'huëchina'.
Hua'huayátërahuë, isoro'paquë
na'aina'.
Inapita nicatona piyapi'sa',
yonqui'inaco.
Tata Isaco, tata masho Apraan,
inapitanta yonqui'ina'," itërin.

17Cosiso nipirinhuë', paninantërinso' ahuënan quëran shiini së'huamotorinso' ni'nin. Ina nicaton co noyahuë' cancantërin. Napoaton pa'pin inchinan imirin masahuaton, Iprain motën quëran chi'huincatërin. Chi'huincatahuaton Manasisi motënquë acotërin. 18Inapoapon pochin pa'pin itapon:

—Co tata. ¡Ama inapoquësohuë'! Isocha paninanso'. Inchinan imira quëran, ina së'huamotoquë', itërin. 19Pa'pinso nipirinhuë', co nohuantërinhuë' inapocaso'. Napoaton itapon:

—¡Naporin mini conpa, nani nitotërahuë! Manasisinta shinpita quëran panca nacion nisarin. Iyaa'huainso napoaponahuë', noya noya nicaton shinpita quëran na'con na'con naciono'sa pipiarin. 20Naporo tahuëri chachin,

ʸ **48.15-16** *Yosë Anquëninën topachinaso':* Yosë chachin ta'tona napopi.

Cacopori shinpita nóya yonquirapiton iso pochin sha'huitërin:

—Israiro nacionquë ya'huëpisopita noya ya'huëcaiso marë' yasha'huitohuachina', canpita nininëma yonquiatona iso pochin sha'huitapona': "Yosë quëmanta catahuainquën. Iprain, Manasisi, inapita catahuarinso pochachin catahuainquën," niitapona', itërin. Inapoaton, Cacoposo Iprain'ton acorin. Manasisiso nipirinhuë', piquëran acorin.

21 Ina quëran Cosi tahuërëtahuaton itapon:

—Ni'quë'. Caso chiminapo huachi. Yosëso nipirinhuë', ya'huëmiataton catahuarinquëma'. Inari chachin shimashonëma no'panënquë quëpanantaponquëma'. 22 Quëmaso' ya'ipi iyaparinpita quëran, panca pancana no'pa' quëtëranquën. Siquimo motopi quëtëranquën. Inaso' no'pa', amororo'sa ahuëato osërëtërahuëso', itërin.

Cacopo yachiminaton, hui'ninpita nontërinso'

49 1 Nani shinpita noya ya'huëcaiso marë' sha'huitohuachina, Cacoposo' ya'ipi hui'ninpita amatërin. Huë'pachinara itapon:

"Amasha ya'carico conparo'sa'.
Ma'sona a'na tahuëri onpocamaso', carinquëma sha'huichinquëma natanco'.
2 Canpitaso hui'nahuëpitanquëma'.
Caso Cacopoco niporahuë', Israiro itërinaco anta'.
Carima sha'huitaranquëma ni'ton, natanco'.
3 'Quëmaso' Nopino, paninanquën.
Chiníquën nisoco, ya'nan hui'nahuananquënso'.
Chini chiníquën nanantaton, noya noya nicamaso' ninan.
4 Inapocamaso nipiranhuë', co huachi inapoaranhuë'.
I' pa'pi chinii' nipachina, co onpo asanoirëhuë'.
Ina pochachin nicaton cosonanëhuë monshitëran,' itërin.
5 'Simion, Nihui, canpitaso, napopináchin cancantërama'.
A'napita ma'sha onpotamaso marë' nisha nisha ohuararama'.
6 Niyontonamaquë, ama onporo tëranta ya'noisohuë'.
No'huitatoma piyapi tëparama'.
Co natantonquëmahuë' nicatoma', tororo'sa nishitëtëntëntërama'.
7 Tanan ni'niro'sa pochin no'huitërama'.
Napopiramahuë', co onporonta inachachin nisápomahuë'.
Carima ya'ipi Israiro nacionquë, ayanquëmiataranquëma',' itërin.
8 'Quëmaso' Cota, iyaparinpita pa'yataponën.
Inimiconënpita minsëra'piapon.
Iyaparinpita quëran huarë' moshaponën.
9 Quëmaso' conpa masho, Cota itëranquën.
Pa'pinia'hua pochin chinimiatëran.
Mapintahuaton pa'pini' pë'inihuachina,
mónsho mónsho tërarinquëran quëhuënin huachi.
Panca pa'pini' pochin ninan.
¡Pa'pini' chinotaso', co incari tëranta apisarinhuë'!
Inapochachin quëmanta inimiconënpita nitaponën.
10 Co inso tëranta hua'an quëran, quëmaso' Cota, ocoiarinënhuë'.
Huara së'quëranso co insonta mataponënhuë'.

Hua'anën chachin o'maquë
huarë' co nanitapaponën-
huë'.
Ina o'mahuachin, ya'ipi nacio-
no'sari natëpona huachi.
11 Cotaso notohuaro' oparohua-
naton, mora'huanënta', co
apiratarinhuë'.
Inaquë capacaso marë' a'sonpi-
tërapon.
Huinoquë chachin a'morinso
pë'sapon.
¡Opa huayo no'huiquënquë
chachin, inapotapon!
12 Ya'pirinpitanta', huino quëran
quëhua quëhuashin ninin.
Natëquënpitanta', sho'shoi'
quëran huiri huiríchin
ninin,' itërin.
13 'Quëmaso' Saporono, marë
yonsan parti ya'huapon.
Panca nancharo'sa nonshinanëna
ya'huërinquë, ya'huëapon.
No'panënso', Sitonquë huarë'
naniarin,' itërin.
14 'Quëmaso' Isacaro, chiníquën
mora pochin nisaran.
Pë'tahua pëiro'saquë pë'pëtë-
ranquëranchin chinotaran.
15 "¡Noyachi iso no'pa' paya! Yashi
yashin chinochachináchin,"
tëcapon.
Co pahuërëpirinënhuë', noya
cancantaton patron marë'
sacataran,' itërin.
16 'Quëmaso Tano, quëmaora
huëntonënquë ya'huëpiso-
pita catahuaran.
Nanan ya'huëtohuachina',
anoyatacaiso catahuaran.
A'napita Israiro huëntono'sa
pochachin nisaran.
17 Ya'huan yaquëtëtërinso pochin
nisaran.
Inaso', ira pirayan yamorin
quëtëtacaso marë'.
Cahuario tocanën quëtëhua-
china, piyapi ya'mitërinso',
anotapon.
Inapochachin quëmanta',
inimicoro'sa nitaran,' "
itërin Cacopori hui'ninpita
nontaton.
18 Ina quëran Cacoposo' Yosë
nontaton tapon:
"¡Sinioro, quëmaso' nicha'ësa-
ranco tënahuë!" itërin.
19 A'napita hui'ninpitanta
yonquiaton taantarin:
" 'Quëmaso Caro, matararoro'sa
huënton ya'contarinquën.
Quëmariso napoaponahuë',
nita'atahuaton imasaran,'
itërin.
20 'Quëmaso' Asiri, noya noya
cosharo ya'huëtarinquën
capacaso'.
Copirnoro'sa ca'ninso pochin
ca'sápon.
Napoaton quëmari quëtohuatan
inapitanta ca'sapi,' itërin.
21 'Quëmaso' Nipitari, co camai-
nënquënso costaponhuë'.
Tanan yo, noyanpia'huaráchin
hua'huinpitarë' pa'ninso
pochin nisaran.
Inapochachin quëmá quëran
pipipisopitanta',
na'a nisahuatona', noyanpia'-
huaráchin nicapona',' itërin.
22 'Quëmaso Cosi, i'sha yonsanquë
huayo huanirinso pochin
ninan.
Inaso' huayo pa'pi notohuaro'
nitërin. Së'paquënpitanta',
paira pa'tërin.
23 Pë'chinan camayoro'sa', no'hui-
rinquën.

No'huitënën pë'chinan shinërëquë yaohuaninën.
Napotatënën, co noya quëran ya'huëchináchinhuë nitarinën.
24 Quëmaso nipirinhuë', chini chiníquën tanpatëran.
Pë'chinanënquë inimicoro'sa të'yanantohuatan, co pacoitaranhuë'.
Yosë imarahuëso', chini chiníquën nanantërin.
¡Ina catahuarinquën inimicoro'sa minsëaran!
Sinioroso' ohuica hua'anën pochin ni'ton, a'pairinco.
¡Ina chachin quëmanta a'paiatënquën catahuarinquën!
25 Yosënëhuë chachin, catahuapënquën.
Inaso', ya'ipi nanitapaton catahuapënquën.
Ina nohuanton, o'nanpachina catahuainquën.
Acoporonta i' ya'huërinso', ina nohuanton pipiton catahuainquën.
Pë'tahuanëmapita, sanapinëmapita, inapitanta huaihuachina catahuain.
26 Tata mashocoro'sa iráca, noya ya'huëca'huaso marë' sha'huitërinaco.
Carinquënso', ipora noya noya sha'huitaranquën.
Motopiro'sa ya'huërárinso ta'huantaquë huarë', Yosë catahuaráponquën.
A'napita iyanpita quëran, noya noya nicatënquën huayonanquën.
Napoaton së'huamotorahuatënquën quëma marë' Yosë nontërahuë,' itërin.
27 'Quëmaso' Mincamin, pa'pi mapinton tanan ni'nira pochin nicapon.
Tashiramiachin inaso mapintahuaton, ca'miatërin.
Naporo' i'huanahuanquë chachin pë'sotërinsonta', a'napitari ca'papi.
Inapochachin quëmanta', yaata'huantëransopita nitaran.
Inapotahuaton ma'shanënanta', nipatomatapoma',' " itërin.
28 Ina pochin Cacopo shonca cato hui'ninpita noya ya'huëcaiso marë' sha'huitërin. Inapita quëran shonca cato Israiro huëntono'sa pipipi.

Cacopo chimininso'

29 A'na tahuëri Cacoposo', hui'nipita camairin: "Co hua'quiya quëranhuë' chiminarahuë huachi. Chiminpato, shimashonëhuëpita pa'pitopiso pirayan po'moontaco. Iti huënton piyapi, Ipron itopisori, ina no'paso' hua'anëntopirinhuë'. 30 Maquipiraquë nanin ya'huërinso yonquiato napotarahuë. Inaso', Canaan parti ya'huërin. Mamiri notënanquë ya'huërin. Ina no'pa' mini iráca tata mashoco Apraan nipa'pitacaiso marë' pa'anin. Ina pirayan no'pa' ya'huërinsorë chachin naporo Ipron pa'antërin. 31 Inaquë Sara, Apraan, inapita chiminpachinara ya'conpi. Tata Isaco, mama Nipica inapitanta inaquë chachin ya'conpi. Inaquë canta', sa'ahuë Nia itërahuëso ya'conin. 32 Ina no'paso' naninë chachin, Iti huënton piyapi'sa pa'antopi," itërin. 33 Cacoposo' hui'ninpita camairinso tonitohuachina, pë'saranënquë quëhuëantarin. Quëhuënaso chachin, chiminin huachi.

50 1 Pa'pin chiminpachina Cosiso', ina nonën iporin quëran na'nërin, apinorin, napotërin. 2 Ina

quëran notoronënpita camairin pa'pinco' nonën tapacaiso'. Camaihuachina, ama chanatacaso marëhuë' taparapi. Pa'pincoso', Cacopo itahuatona', Israiro itopi anta'. 3Catapini shonca tahuëri quëran nonën tapapi huachi. Ina nápo tahuëri nohuantërin tapacaso marë' ni'ton, ina nápo tahuëri sacatopi.

Iquipitoro'saso', canchisë shonca tahuëri Cacopo marë' sëtopiso' imapi. 4-5Ina tahuëri'sa na'huëhuachina, Cosiso' huaraon catahuapisopita hua'ano'sa', nontërin:

—Tëhuënchachin noya ni'patamaco, ca marë' huaraon nontoonco'. Naporin Cosi: "Co'huara tata chiminyátëraponhuë', camairinco Yoscoarë' ta'to natëca'huaso': 'Nipa'pita'huaiso marë' taparahuëquë chachin, po'moontaco. Inaso', Canaan parti ya'huërin,' itërinco. Quëtoco paato tatahuë pa'pitonta'i, topirahuë. Nani pa'pitontahuato, o'mantarahuë tënin," itoco', itërin. 6Sha'huitohuachinara, huaraoniso hua'ano'sa itapon:

—Cosi sha'huitonco': "Paaton tataco', pa'pitontaquë'. Sha'huitërinquënso chachin nitontaquë'," itoco', itërin.

7-8Huaraoni napotohuachina, Cosiso', pa'pin pa'pitacaso marë' pa'nin. Ya'ipi copirno catahuapisopita hua'ano'sa pa'pi. Iinpitanta', quëmopinënpitarë chachin pa'pi. Cosin partiso', hua'huaro'saráchin pë'tahuaro'sa a'paicaiso marë' patopi. 9Sontaro'santa', a'naquën toronano'saquë, a'naquënso cahuarioro'saquë, Cosi ca'tanpi. Napoaton hua'huayátërahuë piyapi'sa pa'pi.

10Pa'sápatona', Corin-a-atatiquë canconpi. Inaquë niyontonatona panca sëtopi. Inaquë Cosi pa'pin marë' canchisë tahuëri sëtërinso', naniantarin. (Corin-a-atatiso', trico to'norapiquë) Ina no'pa quëranso', Cortanii' pi'i ya'coninso parti acorin. 11Canano'sa inaquë ya'huëpisopitari, napopiso ni'pi. Ina ni'sahuatona', inahua capini ninontopi: "Iquipitoro'sa pa'piapona huëcatona', panca sëtapi," topi. Napoaton ina no'paso', aninihuanpi: Apiri-misraimo, itopi. Iquipitoro'sa sëtopiquë, tapon naporin. Ina no'pa quëranso', Cortanii' pi'i ya'coninso parti acorin.

12-13Cacopo hui'ninpitaso', pa'pin nanpipon camaitërinso chachin ya'ipi nipi. Canaanquë quëpantarahuatona', Maquipiraquë nanin ya'huërinquë po'moontapi. Iti piyapi, Ipron itopisori, ina no'paso' hua'anëntopirinhuë', Apraani iráca nipa'pitacaiso marë' pa'antërin. Ina naninso no'parë chachin, Mamiri ya'huërin quëran, pi'i pipirinso parti quëparitërin. 14Nani pa'pin po'oroquë po'mohuachinara, Cosiso' iinpitarë chachin Iquipitoquë pa'mantapi. Ya'ipi ca'taninsopitanta', pa'mantapi.

Cosi iinpita napopiso'

15Cacopo chiminpachina Cosi iinpitaso', ina të'huatatona inahua capini ninontopi: "Iráca aparisitërëhuaso marë' tapona Cosi no'huitonpoa yai'huërëtápirinpoahuë'," niitopi. 16-17Ina yonquiatona', iso pochin nontacaiso marë' a'napita a'papi: "Co'huara tata chimiyantëraponhuë', camairincoi nonta'huainquënso': 'Iyaparinpita aparisitopirinënquënhuë', co noyahuë' nicatona oshahuanpiso', Yosë marë' naniantëquë',' itoco', itërincoi. Napoaton, quiyarionta nontarainquën nanan anoyataancoiso marë'. Quiyanta', tatanpoa chinotërinso Yosë chachin imarai ni'ton, inapotocoi," itopi. Napo nontasoi', Cosiso na'nërarin.

18Naporo chachin iinpitanta', canquipi. Canquihuachinara, isonpi quëran

no'paquë huarë' monshorahuatona', moshaipi. Mosharahuatona', itopi:

—Ma'tana iya, ya'huarai. Hua'anëntatoncoi yacamaihuatancoi, inapotocoi, itopi. 19 Napotopirinahuë', Cosiriso itapon:

—Ama iyaro'sa pa'yancosohuë'. Caso piyapico ni'to, co nanitërahuë' Yosë ya'huërënamën pochin nica'huaso'. 20 Canpitaso mini, ma'sha onpotamacoso yonquipiramahuë', Yosëso nipirinhuë', inaporamaso anoyatërin. Ama notohuaro' piyapi'sa taquicaiso marëhuë', inaporin. 21 Napoaton ama pa'yancosohuë'. Carinquëma cosharo quëtáponquëma'. Hui'namapitanta quëtapo. Naponontaton, Cosiso iinpita asanocancanin. Noyasha nontërin.

Cosi chimininso'

22 Cosiso iinpitarë chachin, Iquipitoquë ya'huëhuantopi huachi. Inaso', pasa shonca pi'i icanin. 23 Hua'qui ya'huaton, Iprain hui'ninpita ni'nin. Inahuanta hui'nahuanpiso shi'ahuainpitaquë huarë', ni'nin. Naporahuaton Manasisi shiin Maquiri itopiso hui'ninpitanta', macaton aso'sorin. Ina marë' to'topitënquë ahuënsëra'piarin.

24 A'na tahuëri Cosiso', iinpita itapon: "Co hua'quiya quëranhuë', chiminapo huachi. Napoaponahuë', Yosëso catahuainquëmaso marë' o'mararin. Iso no'pa quëran ocoiarinquëma'. Apraan, Isaco, Cacopo, inapita quëtacaso marë' sha'huitërinso no'paquë, quëpantarinquëma'," itërin. 25 Ina quëran iinpita camairin: "Yoscoarë' ta'toma', nohuantërahuëso nitoco," itërin. Napotohuachina: "Yoscoarë' nohuantëranso', nisarai," itopi. Naporo' Cosiri itapon: "Tëhuënchachin Yosë o'mararin catahuainquëmaso marë'. Ina tahuëri nanihuachin, nansënëhuë isëquëran quëpanantamaso ya'huërin," itërin. 26 Pasa shonca pi'ipitaso', Cosi Iquipitoquë chiminin. Chiminpachina, nonën ama chanatacaso marëhuë taparahuatona', a'na atahuaroquë po'mopi. Ina pochin Cacopo hui'ninpita nipi.

Iquipito quëran pipitona napopiso'

Israiro'sa Iquipitoquë parisitopiso'

1 1-4 Iráca Cacopo hui'ninpitarë chachin Canaan parti ya'huëpirinahuë', ina quëran Iquipito parti ya'huëcaiso marë' pa'pi. Inapitaso', israiro'sa itopi anta'. Sa'ina', hui'ninapitarë chachin pa'pi. Cacopo hui'ninpitaso', isopita: Nopino, Simion, Nihui, Cota, Isacaro, Saporono, Mincamin, Tano, Nipitari, Caro, Asiri, inapita. 5 Inapitaso hui'ninpitarë chachin, canchisë shonca ya'pi icanpi. A'nara Cacopo hui'nin Cosi itopiso', naporo nani Iquipitoquë ya'huërarin.

6 Hua'qui ya'huapona pochin Cosiso', iinpitarë chachin taquipi. 7 Napoaponahuë', na'a hui'ninapita ya'huëtopi ni'ton, hua'qui quëran pa'pi notohuaro' na'api. Ya'ipi Iquipito no'paquë yanquëatona ya'huëpi.

8 Hua'qui quëran nasha copirno Iquipitoquë hua'anëntërin. Cosiso', nani iráca chiminin ni'ton, naporinso co nitotërinhuë'. Napoaton co israiro'sa nosoroatonhuë', piyapinënpita itapon: 9 "Ni'co'. Israiro'saso canpoa quëran na'con na'con na'atona', chini chiníquëno'sa nisapi huachi. 10 Iporaso ama aquëtë na'acaiso marëhuë', pa'ahua ma'sona tëranta onpotatëhua ya'copia'ahua'. Co'so' inapotohuatëhuahuë', aquëtë chachin na'apona'. Inimicoro'sa yaahuëpachinënpoa', ina inahuanta catahuatohuachina', minsëarinënpoa'. Inapoatona patohuachinënpoa', co huachi piyapihuanarëhuahuë'," itërin.

11 Ninapotatona', chiníquën asacatopi. Sacato hua'ano'sa acorahuatona', inapitari chiníquën camaipi. Huaraon copirno cosharo tapacaso marë' ninanoro'sa aocoipi. Piton, Namisisi, inapita itopiso'. 12 Inapotatona aparisitopirinahuë', na'con na'con na'antapi. Napoaton iquipitoro'sari pa'pi të'huatopi.

13-14 Të'huatatona', israiro'sa chiníquën aparisitopi. Co pahuëraponaraihuë' asacatopi. Natricho nicacaiso marë' no'pa' ato'capi. Iminënaquënta ahuëanaquëranchin chiníquën asacatopi. Napotopi.

Israiroa'huaro'sa tëpacaiso marë' copirno camaitërinso'

15 Naporo tahuëri'sa Iprio[a] sanapi'sa hua'hua iquitohuachinara, cato sanapi'sari catahuarin. Ina sanapi'saso': Poa, Sihuira, inapita itopi. Copirnori inapita përasahuaton, itapon:

16 —Israirono'sa hua'hua iquitohuachina', noya ni'co'. Sanapia'huaya nipachin, noya nanpi'in. Quëmapia'huaso nipirinhuë', ¡tëpaco'! itërin.

17 Napotopirinhuë', inapitaso Yosë na'con na'con të'huatatona', co

[a] **1.15** *Iprioso':* Israiro tapon naporin.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

quëmapia'huaro'sa tëpapihuë'. 18Napohuachina, copirnori amataantarahuaton:

—¿Onpoatomata co quëmapia'huaro'sa tëparamahuë'? itërin.

19—Co'ta israirono'saso', co iquipitorono'sa pochinhuë'. Chiníquëno'sa ni'ton, co'huara quiya canshátërasocoihuë', inahuara huaipi, itopi.

20-21Inapoatona israiro'saso', aquë aquëtë na'atona chini chiníquën nisapi. Poa, Sihuira, inapitanta Yosë natëtona noya nipi ni'ton, inari catahuarin na'a hua'huina ya'huëtopi. 22Huaraonso nipirinhuë', piyapinënpita itapon: "Israiroa'huaro'sa quëmapia'huaya nasitohuachin, i'quë të'yaitoco chimiichin. Sanapia'huaro'saso nipirinhuë', noya nanpi'ina'," itërin.

Moisësë hua'huatërinso'

2 1Naporo tahuëri'sa a'nara Nihui huënton quëmapi sa'arin. Sa'ionta ina huënton sanapi chachin. 2Sanapiso cayoantarahuaton, quëmapia'huaya huairin. Hua'huin noyápiachin nicaton, cara yoqui pëinënquë po'orin. 3Napoaponahuë', co huachi onpo po'ocasohuë ni'ton, otënahuan i'më

shishinamatënan quëran ninin. I'quë yanpona marë' noyá to'niquëtërin. Inaquë hua'huin acorahuaton, a'tanapitërin. Inapotahuaton, Niroi' yonsan shi'shinamatëroquë ayanponapirin. 4Oshinso nipirinhuë', yo'yoa'huain ni'ca marë' inaquë acorin. Ya'cariya na'piton: "¡Onpo'in ta'ma pa'!" ta'ton, ni'sárin.

5Co hua'quiya quëranhuë' huaraon hui'nin nanon nininso', amapon pa'sarin. Piyapinënpita sanapi'sa nipisopitarë chachin yonsan pa'tasoi', otënahuan i'mëso' shi'shinamatëroquë yanpoitarin quënanin. Ina ni'sahuaton a'nara piyapinën macacaso camairin. Napotohuachina, quëshirin. 6I'soatohuachina, quëmapia'huaya na'nëárin quënanin. Na'nërinso' natanahuaton, nosororin. Pa'yataton tapon: "¡Isoso', Israiroa'hua!" tënin.

7-8Naporo' oshin huë'nin. Huë'sahuaton, tapon:

—Nohuantohuatan, Israiro sanapi sho'shoihuan nininso' iso hua'huasha nocomatiinquënso marë' përai, itërin.

—Inta nipachin quëshico, itërin. Itohuachina, a'shin macapon pa'nin. 9Quëshihuachina, huaraon hui'nini itapon:

—Iso hua'huasha nocomatoco. Ina marë' pahuërë'inquën, itërin.

Napotohuachina, hua'huin masahuaton, nocomatërin. 10Nani chinotona'hua nipachina, huaraon hui'ninquë quëpatërin. Inari hua'huin pochin nicaton aninihuanin: Moisësë, itërin. Iquipito nananquë: "I' quëran ocoirahuëso'," tapon naporin.

Moisësë Iquipito quëran ta'arinso'

11Moisësëso copirno pëinënquë hui'napitahuaton, mashotërin huachi. A'na tahuëri a'napita israiro'sa yonquiaton, pa'nin nicapon. Nani na'a pi'ipi

Iquipitoquë ya'huëhuano'sari chiníquën asacatopi ni'ton, parisitápi quënanconin. A'nanaya ni'pirinhuë', a'nara Israiro quëmapi quënanin. Co manta onpoyapirinhuë' Iquipito quëmapiri ahuëaton, yatëpararin. 12 Moisësëri nosoroaton: "Cari i'huërëchi," ta'ton, ya'ipi yonquitërin. Co inso tëranta quënanpachinahuë', Iquipito quëmapi ahuëaton tëparin. Inapotahuaton inotëquë pa'pitërin. 13 Tahuëririnquë inaquë chachin paantarahuaton, cato Israiro capini niahuërapi quënancoantarin. Napoaton ahuëtona'pi itapon:

—¡Ama canpita capini niahuëcosohuë'! itërin.

14 Napotopirinhuë', ahuëtona'piriso itapon:

—¡Co insonta camaiancoso marë' nanan quëtërinquënhuë'! Co coisë pochin nicamaso ya'huërinhuë'. I'huara Iquipito quëmapi tëparanso pochin ¿ca ya'huërë' yatëpaantamaranco ti? itërin.

Ina natanahuaton, Moisësë pa'yanin: "Iquipito quëmapi tëparahuëso' nani ya'ipi nitotopi," tënin yonquinënquë. 15 Naporinso chachin huaraonta', Moisësëri Iquipito quëmapi tëparinso' nitotërin. Napoaton yonitona tëpacaiso marë' piyapinënpita camairin. Moisësëso nipirinhuë', Matian parti ta'arin. Inaquë canconahuaton, chinotacaso marë' a'na poso pirayan huënsëconin.

16 Chinotaso', canchisë nano'sa canquipi. I'sha macatona ohuicanënapita o'shitacaiso marë' canquipi. Inapitaso' Nihuiro hui'nipita. (Nihuiroso', Quitoro itopi anta'.) Inaso', Matianquë corto hua'an ya'conin. 17 Napoaponahuë', a'napita ohuica a'paina'piro'santa canquipi. Inapitari nano'sa no'huitona a'parapi. A'parapirinahuë', Moisësëri pa'poyarin. Inari chachin i'sha masahuaton, ohuicanënapita o'shitërin. 18 Ya'huëpiquë canconpachinara, pa'pinari natanin:

—¿Onpoatomata iporaso' tahuëriachin huëntarama'? itërin.

19-20 —A'napita ohuica a'paina'piro'sa no'huirapirinacoihuë', a'nara Iquipito quëmapi pa'poyarincoi. Inari chachin i'shanta masahuaton, ohuicaro'sa o'shitërin, itopi.

—¿Inapo huachi? ¡Paatoma sha'huitoco canpoarë coshachin! itërin pa'pinari.

21 Coshatapona pochin, Nihuirori yacapacaso marë' Moisësë sha'huitërin. Natanahuaton nohuantërin. Co hua'quiya quëranhuë' hui'nin Sihuira itopiso', acoantërin huachi. 22 Sihuira hua'huanpachina, Moisësëri aninihuanin: Cohuirison itërin. Cohuirisonso': "Nishaco nipirahuë' isëquë yacapatërahuë," tapon naporin.

Yosëri israiro'sa yanicha'ërinso'

23 Napoyan quëran Iquipito copirno chiminin huachi. A'na ya'huërë' ya'coantaponahuë', inanta israiro'sa co nosororinhuë'. Inachachin asacatapi. Chiníquën parisitatona', na'në na'nérantapi. Napoatona Yosë nontopi huachi: "Catahuacoi Sinioro. Chiníquën parisitarai. Nicha'ëcoi," itopi. Napopiso' Yosëri natanin. 24-25 Piyapinënpita parisitopiso' ni'sahuaton, na'nëpisonta natanin. Naporo' iráca shimashonënapitarë' anoyatërinso', yonquirin. Apraan, Isaco, Cacopo, inapitarë' anoyatërinso yonquiaton, yacatahuarin huachi.

Israiro'sa ocoicaso marë' Yosëri Moisësë acorinso'

3 1 Moisësëso', mi'sën ohuicanënpita a'paitarin. Inaso' sha'huitëranquëmaso chachin Matianquë corto hua'an ya'conin. A'na tahuëri

Moisësëso', ohuicaro'sa quëpaton a'cacaso marë' inotëro pëntontërin. Oripi motopiquë huarë' canconin. Ina motopiso', Yosë motopinën itopi anta'. 2Inaquë Sinioro anquëninëni ya'notërin. Sarsa nara'huaya huëyararinso huáncana quënanin. Moisësëri ni'sápirinhuë', nara'huaya huëyarinso co manta huiquitërinhuë ni'ton, pa'pi pa'yantërin. 3Ina nicaton tapon: "¿Onpoatoncha napoca? ¡Ya'carirahuato ni'i, onpoatonsona co huiquitërinsohuë' nitochi!" tënin. 4-5Ya'carirarinso ni'sahuaton, Yosëri përarin:

—¡Moisësë! ¡Moisësë! itërin.

—Ma'ta Sinioro isëquë nisarahuë, tënin.

—¡Ama aquëtë ya'caricosohuë'! ¡Isëquë ya'notëranquën ni'ton, isëquë chachin sapatën ocoirahuaton chinotoco! itërin Yosëri. 6Ina quëran itaantarin:

—Caso Yosëco. Shimashonënpita: Apraan, Isaco, Cacopo, inapita chinotërinaco, itërin.

Ina natanahuaton, Moisësë pa'yanin. Nipa'copirayatahuaton, co huachi Yosë ni'caso nohuantërinhuë'. 7-9Napoaponahuë', Yosëri aquëtë chachin sha'huitaantarin:

—Piyapinëhuëpita israiro'sa itopiso', Iquipitoro'sari chiníquën asacatatona aparisitomiatapi. Sacato hua'ano'sari, ahuëanaquëranchin asacatapi. Napoaton catahua'huaso marë' chiníquën nontërinaco. Ina natanato, inapita nicha'ëca'huaso marë' o'marahuë. Iquipitoro'sari hua'anëntopirinahuë', ocoirahuato panca no'pa' nininquë quëparahuë. Inaquëso', co manta pahuaninhuë'. Iporaso' inaquë: Canano'sa', itiro'sa', amororo'sa', huirisëro'sa', iporo'sa', quiposoro'sa', inapita ya'huërapi. Ina huëntono'saso', co chinotërinacohuë'. 10Napoaton Iquipitoquë a'paaranquën. Paaton huaraon nontoonquë piyapinëhuëpita a'pa'in pa'ina', itërin.

11Moisësëso napoaponahuë' të'huaton:

—¡Hua'ancota' pini copirnonta nontohuato, natëinco! Co'chi paya, co caso nanitërahuë israiro'sa Iquipito quëran ocoica'huaso', itërin.

12—Co'ta carinquën catahuaranquën. Ca'tanaranquën ni'ton natëco. Catahuaranquënso nitotamaso marë', no'tëquën sha'huitaranquën. Israiro'sa ocoirahuaton, iso motopiquë chachin chinotaramaco, itërin.

13—Israiro'santa co natëponacohuë' nimara: "Yosë chinotërëhuaso', shimashonënpoapitarinta chinotërinso', ya'notërinco. Ocoica'huanquëmaso marë' ya'notatonco a'parinco," itarahuë. Napotohuato: "¿Ma'ninta nipachin inaso'?" Itohuachinaco: "¿Ma'ta tëcapo?" itaantarin Moisësëri. 14-17—Israiro ansiano'sa ayontonahuaton sha'huitëquë': "Naporin Yosë: 'Caso Yosëco ya'huëmiatërahuë. Sinioro itaramaco. Shimashonëmapita Apraan, Isaco, Cacopo, inapita chinotërinaco. Iquipitoquë chiníquën aparisitërinëmaso nitotërahuë. Nani yonquirahuë nicha'ëa'huamaso marë'. Iquipito quëran ocoirahuatënquëma', Canaan parti quëpaaranquëma'. Inaquëso', canano'sa', itiro'sa', amororo'sa', huirisëro'sa', iporo'sa', quiposoro'sa', inapita ya'huërapi. Inapitaso', co manta chinotërinacohuë'. Inaso no'pa' noya noya, inaquëso co manta pahuaninhuë',' tënin," itëquë'. Ina ya'notatonco nonta'huanquëmaso marë' a'parinco. 18Napotohuatan, Israiro hua'ano'saso natëarinquën tënahuë. Inapitarë'quën chachin Iquipito copirno paaparahuaton, napotëquë': "Yosë chinotëraiso', o'marin nicaincoiso marë'. Napoaton a'pacoi pa'i inotëro parti nacapi'i. Cara tahuëri

aquërin'pa' pa'sahuatoi, ina chinota'huaiso marë' ma'sha tëpaarai, itoco'.
19 Napotopiramahuë', co inaso nohuantarinhuë'. Napoaponahuë', onpopionta cari anatëtarahuë. 20 Chiníquën nanantato, ma'sha pa'pi huëhuëpiro nininsopita a'noarahuë. Iquipitoro'sa ata'huantochináchin ana'intarahuë. Naporo huarë' a'parinquëma huachi. 21 Naporahuaton, ca nohuanton, pa'yanënaquë nani ma'sha topinan quëtaponënquëma'. Co topinan chachin pipiapomahuë'. 22 Ya'ipi israirono'sa', Iquipito sanapi'sa paaparahuatona', ma'sha pa'ton nipisopita natantapona': Oro quëran, prata quëran, inapita quëran nipiso' ma'patapona'. A'mocaisonta', ma'patapona'. Inaquë hua'huina a'motapi huachi. Ya'ipi natantopiso' quëtapona'. Co manta apiraponahuë'. Inapotatona iquipitoro'sa nanquianapona'," itërin.

4 1 Yosëri napotopirinhuë', Moisësëso taantarin:

—Israiro hua'ano'sa ya'notërancoso sha'huitohuato, co natëtaponahuë': "Co ipora ya'notopirinquënhuë', napoaran," ta'tona', co natëponacohuë', itërin.
2 Napotohuachina, Yosëri natanin:

—¿Ma'ta së'quëaran? itërin.

—Pitananëhuë ta'a, itërin Moisësëri.
3 —No'paquë të'yatëquë', itërin Yosëri.

Të'yatohuachina, Yosë nohuanton ya'huan taranin. Ina të'huataton Moisësëso pashi tënin. 4 Ta'arapirinhuë', Yosëri itapon:

—Huinamën quëran maantaquë', itërin.

Moisësëri huinamën quëran mapachina, pitana chachin taraantarin. Naporo' Yosëri itapon:

5 Israiro hua'ano'sa ni'tonënquë inapotëquë'. Huaranën ya'huan taraninso ni'pachina', ya'notëranquënso natëtapi huachi: "Shimashonënpoapita Apraan, Isaco, Cacopo, inapitari Yosë chinotërin. Inari Moisësë ya'notërin," tosapi. 6-8 Inapopiranhuë' co natëhuachinënhuë', a'na ya'huërë' a'notaantaquë': "Imiranën a'moransoanaquë po'moquë'," itërin.

Po'mohuachina: "Ocoiquë'," itaantarin. Ocoihuachina, chana caniori imirinquë manin ni'nin.

Naquëranchin Yosëri sha'huitaantarin: "Inaquë chachin po'moantaquë'," itaantarin. Po'moantaton, ocoihuachina, noyataantarin. Naporo' Yosëri itërin:

—Ya'nan a'notëranso nicaponaraihuë co natëhuachinënhuë', naquëranchin a'notaantahuatan, natëarinën huachi, itërin.

9 Ina quëran taantarin:

—Inapita a'notopiranhuë co natëhuachinënhuë', Niroiquë pa'sahuaton i'sha maquë'. No'paquë opohuatan, naporo chachin huënai' taranin, itërin.

10 Ya'ipi inapita Yosëri sha'huitopirinhuë', Moisësëso':

—¡Ma'cha Sinioro napotaranquën paya! Co caso noya nona'picohuë'. Icotëmiachinco. Napoaton co insonta yanatërincohuë'. Hua'huatapo quëran huarë' inaporahuë, taantarin.

11 —Co'ta inaso nani nitotërahuë. Ca nohuanto a'naquën noya nonpi. Ca nohuanton chachin a'naquënso', co nonpihuë'. Ca nohuanton a'naquën noya quënantopi. Ca nohuanton chachin a'naquënso', somarayapi. 12 Napoaton, Iquipitoquë noya paquë'. Noya nonacasoso', carinquën catahuaranquën. Ma'sona ta'casonta', anitotaranquën, itërin.

13 Napotopirinhuë', Moisësëso taantarin:

—¡Ma'cha Sinioro napotaranquën paya! A'na piyapi a'paquë ta'a, itërin.

14 Naporinso marë' Yosëri no'huiton itapon:

—¡Co'ta inatohua iya masho Aaron itopiso ya'huëarin! Inanta Nihui huënton quëmapi. Inaso míso nonin. Nani ayonquirahuë ni'ton, huë'sarin nacapiaponquën. Quënanpachinquën capa cancantarin. 15-16 Ya'ipi camairanquënso', ina sha'huitëquë'. Inari quëma ya'huërënamën israiro'sa nontarin. Quëma ca ya'huërënamëhuë nonsaranso pochin, inanta quëma ya'huërënamën nonsarin. Carinquëma catahuaponquëma nonacamaso'. Ma'sona nicacasonta anitotaranquëma'. 17 Huaranënta quëpaquë'. Sha'huitëranquënsopita nicaton, ina quëran huëhuëpiro nininsopita a'noaran, itërin.

Moisësë Iquipitoquë paantarinso'

18 Ina quëran Moisësë mi'sën pëinënquë panantarin. Cancontarahuaton itapon:

—Iquipitoquë yapaato nontaranquën. Onpoácaita' quëmopinëhuëpita, ta'to yapa'sarahuë, itërin.

—Noyapa'. Yosë catahuainquën noya paquë', itërin mi'sëni.

19 Nani mi'sën nontaponahuë', co pa'shátërasohuë', Yosëri ya'notaton: "Paquë huachi Iquipitoquë. Iráca yatëparinquënsopita nani chiminpi," itërin.

20 Napotohuachina, moranënquë sa'in, hui'ninpita, inapita a'mitëahuaton Iquipitoquë paantarin. Sha'huitërinso chachin Yosë huaranëonta', quëparin. 21 Co'huara Iquipitoquë canshátërasohuë', Yosëri nani sha'huitërin:

—Iquipitoquë canpatan, copirno ni'tonënquë huaranën quëran nani ma'sha pa'pi huëhuëpiro nininsopita niquë'. Inanta chiníquën nanantërahuëso', nitotacaso marë' inapoquë'. Ca nohuanto co natëponquënhuë'. Co natëtënquënhuë' co israiro'sa yaa'paponhuë'. 22 Naporo' quëmari napotëquë': Naporin Yosë: "Caso Yosëco. Israiro'sa nosororahuë. Inapitaso' paninan hui'nahuë pochin ni'nahuë. 23 Napoaton inapita a'pacaso marë' camayaranquën. A'paran naporini, pa'sahuatona chinochitonacohuë'. Co a'paranhuë ni'quëhuarë', quëma hui'nan paninantëranso tëparahuë, tënin Yosë," itëquë', itërin.

24 Paasoi huancopi i'huatohuachinara, huë'ëcaiso marë' tapatopi. Inaquë Yosëri huëcapairahuaton, Moisësë yatëparin. 25-26 Naporo chachin Sihuirari, cosoroa'hua na'pi quëran nipiso' masahuaton, hua'huin marca acotërin. Ina sha'huëchin masahuaton, so'in taparonën[b] caritërin. Inapotahuaton itapon: "Tëhuënchachin quëmaso', hua'huahuë huënainën quëran pa'poyarinquën huachi," itërin.

Sihuira naporinso ni'sahuaton, co huachi Yosëri Moisësë yatëparinhuë'.

Moisësë, Aaronë chachin israiro'sa nontopiso'

27 Naporo chachin Yosëri Aaron itapon:

—Inotëro parti pa'sahuaton Moisësë nacapiconquë', itërin.

Yosë natëton Aaron pa'nin. Yosë motopinën itopiquë pa'nin. Inaquë Moisësë quënanahuaton, së'quërin. Noya ninontopi. 28 Naporo' Moisësëri, Yosëri chiníquën nanan quëtërinso' sha'huitërin. Ma'pitasona nicacaso ya'huërinso'. Ma'pitasona sha'huitacaso ya'huërinso', inapita iin sha'huitërin.

29 Ina quëran cato chachin pa'sahuatona', Israiro ansiano'sa ayontonpi. 30 Niyontonpachinara, Aaroni hua'ano'sa sha'huitërin:

[b] **4.25-26** *Taparonën:* Iprio nananquëso ninshitohuachinara, nantën topi. Napoaponahuë', taparonëna yonquiatona napopi.

—Yosë Iquipito quëran ocoinpoaso marë' nani Moisësë acorin, itërin. Naporahuaton Yosëri camairinso chachin, ansiano'sari natëcaiso marë' Moisësënta sacai nininsopita ninin.

31 Ansiano'saso', ya'ipi natëpi. Parisitapirinahuë Yosëri yacatahuarinso natanahuatona', no'paquë huarë' monshorahuatona', Yosë chinotopi huachi.

Huaraon nontapona pa'piso'

5 1 Ina quëran Moisësëso Aaronë chachin, Iquipito copirno nontapona pa'pi. Quënanconahuatona itapona':

—Israiro'sacoi Sinioro chinotëraiso', nanan a'patatënquën naporin: "Israiro'saso', piyapinëhuëpita. A'paquë inotëro parti pa'ina', inaquë chinotatonaco capa cancanchina'," tënin, itopi.

2 Napotopirinahuë':

—¿Ma Siniorocha inaso nicaya? ¿Ina canta natëi topiramahuë ti? ¡Co caso canpita Sinioro chinotëramaso nohuitërahuë'! ¡Naporahuaton co onporonta a'pa'huanquëmaso ya'huërinhuë'! itërin copirnori.

3 —Ina mini Yosë chinotëraiso'. Catahuaincoiso marë' nani o'marin. Inotëro parti paca'huaiso ya'huërin cara tahuëri iratërai'pa'. Inaquë ma'sha tëparahuatoi, ina chinotarai. Co'so' inapohuatoihuë', canio quëranhuë nipon, quira quëranhuë nipon taquihuatoi, itaantapi.

4-5 Napotaantapirinahuë':

—Iporaso' notohuaro' israiro'sa no'panëhuëquë ya'huëpi. ¡Co canpitari sacatopiso', acopitamaso ya'huërinhuë'! itaantarin copirnori.

6-7 Napotahuaton, naporo tahuëri chachin Iquipito sacato hua'ano'sa', Israiro sacato hua'ano'sa', inapita amatërin. Huë'pachinara camairin: "Ama huachi israiro'sa shinpitë quëtocosohuë'. Inahuara chachin paatona maina'. 8-9 Napoaponahuë', onposona natricho nisapiso', nápo chachin acocaiso ya'huërin. Israiro'saso chirotëro'sa ni'ton, Moisësë, Aaron, inapita quëran: 'Yosë chinotapoi inotëro parti pa'i,' ta'caiso nanan a'patërinaco. Napoaton canpitari chini chiníquën asacatoco'. Ama nonpintopiso' natëcaiso marëhuë', inapotoco'," itërin.

10-11 Napotohuachina Iquipito sacato hua'ano'sa', Israiro sacato hua'ano'sa inapitari israiro'sa itapona': "Iquipito copirno naporin: 'Ama huachi shinpitë quëtocosohuë', inahuara chachin maina'. Napoaponahuë', onposona natricho nisapiso', nápo chachin acocaiso ya'huërin,' tënin," itopi.

Israiro sacato hua'ano'sa copirno nontapona pa'piso'

12 Napoaton israiro'saso', shinpitë i'hua yaquipiso nicosotopi. Ina nicosotacaiso marë' ya'ipi Iquipito ro'të pa'topi. Ina huachi, shinpitë ya'huërënamën chipirorë' to'capi. 13 Iquipito sacato hua'ano'sari, itapona': "¡Manoco'! I'hua shinpitë quëtáponëma natricho acoramaso nápo chachin, iporanta acoamaso ya'huërin," itopi.

14 Israiro'saso nipirinhuë', co nanitopihuë nanicaiso'. Napoaton Iquipito sacato hua'ano'sari, Israiro sacato hua'ano'sa ahuëpi: "Nani cato tahuëri nisarin co natricho naniramasohuë'," itopi.

15 Napotohuachinara, Israiro sacato hua'ano'saso copirno nontapona pa'pi: "Piyapinënpitacoi nipiraihuë' ¿Onpoatonta ina pochin aparisitaramacoi? 16 Piyapinënpita, natricho nica'huaiso camairinacoi. Napoaponahuë', co huachi shinpitë quëtërinacoihuë'. Napoaton

co naniraiso marëhuë', ahuërinacoi. Inahua tëhuëpi ni'ton, co naniraiquëyahuë' ahuërinacoi," itopi.

17 Copirnoriso nipirinhuë', itapon:

—¡Canpitaso chirotënquëma'! Napoaton nohuantërama paatoma Yosënëma chinotamaso'. Co yasacatatomarahuë naporama tënahuë. 18 Napoaton paantatoma sacatantaco'. Iporaso' co huachi shinpitë quëtarinënquëmahuë'. Napoaponahuë', i'hua shinpitë quëtáponëma natricho acoramaso nápo chachin, iporanta acoamaso ya'huërin, itërin.

19 Israiro sacato hua'ano'saso ina natanahuatona', co napion cancantopi. 20 Nani copirno nontahuatona', Moisësë, Aaron inapita aipiran ninatasoi quënanpi. 21 Inaquë quënanatona':

—Canpitaso copirno nontatoma', panca tëhuërama'. Ipora inaso', catahuarinsopitarë chachin na'con na'con no'huirinacoi. Naporama a'piquë tëpaponacoi a'na nimara. Ina marë' canpitanta Yosë ana'inchinquëma', itopi.

Moisësë Yosë nontërinso'

22 Napotohuachinara, Moisësë Yosë nontërin:

—Sinioro. ¿Onpoatonta piyapinënpita na'con na'con aparisitaran? Co ipora piyapinënpita na'con na'con aparisitacaso marë' a'parancohuë'. 23 Isëquë canquirahuato, nanan quëtërancoso copirno sha'huitërahuë. Ina natanaponahuë', aquë aquëtë chachin piyapinënpita aparisitarin. Quëmarinta ina nicaponahuë', co yanicha'ëranhuë', itërin.

6 1 Moisësëri napotohuachina, Yosëso tapon:

—Tëhuënchachin Iquipito copirno ana'intomiatërahuëso', ni'saran. Naporo co ahuantatonhuë': "¡Manóton pipico huachi!" itaponquëma', itërin.

Yosëri naquëranchin Moisësë camaiantarinso'

2 Naquëranchin Siniorori Moisësë nontaantarin:

—Caso Yosëco. 3 Shimashonënpita iráca co nininëhuë chachin nohuitopihuë': "Sinioro," co itërinacohuë': "Yosë ya'ipi nanitaparinso'," itërinaco topinan. 4 Canaan no'pa' quëta'huaso marë' nani inapitaro'co anoyatërahuë. Inaquë ya'huëpirinahuë', nisharo'sa pochin topinan yacapatopi. 5 Iporaso nipirinhuë', iquipitoro'sari israiro'sa chiníquën aparisitapi. Ahuëatona tësharapi natanahuë. Ina ni'sahuato, shimashonënpitaro'co anoyatërahuëso' yonquirahuë.

6-8 Napoaton piyapinëhuëpita iso pochin sha'huitëquë': "Caso Sinioroco. Carinquëma Iquipito quëran ocoiaranquëma'. Iporaso' chiníquën asacatopirënënquëmahuë', carinquëma chiníquën nanantato nicha'ësaranquëma'. Chiníquën aparisitërinënquëma ni'ton, carinta no'tëquën i'huërëtarahuë. Ocoirahuatënquëma', piyapinëhuëpita pochin ni'saranquëma'. Canpitanta', casáchin chinotaramaco. Iporaso' iquipitoro'sa chiníquën asacatatënquëma aparisitapirinënquëmahuë', ocoiaranquëma'. Ocoihuatënquëma', Sinioroco ninahuëso' nitotarama huachi. Iráca nani Apraan sha'huitërahuë no'pa' quëta'huaso'. Isaco, Cacopo, inapitanta inachachin sha'huitërahuë. Inaquë quëparahuatënquëma ina no'pa chachin ahua'anëntaranquëma'. Caso Sinioroco, tënin," itëquë', itërin.

9 Ya'ipi Yosëri sha'huitërinso' Moisësëri israiro'sa sha'huitërin. Inahuaso nipirinhuë', co napion ancantápatona', co yanatëpihuë'. 10 Naporo' Yosëri, Moisësë itaantapon:

11 —Paantarahuaton, Iquipito copirno sha'huitaantaquë israiro'sa a'pa'in, itërin.

12—Icotëmiachinco ni'ton, co israiro'sa
tëranta natërinacohuë'. Aquëtë huarë'
copirnoso', co natëponcohuë', itërin
Moisësëri. 13Naporo Yosëri, Moisësë,
Aaron, inapita camairin: "Israiro'sa sha-
huitoco': 'Nani Yosë nanan quëtërincoi
Iquipito quëran ocoica'huainquëmaso','
itoco'. Iquipito copirnonta', ina chachin
sha'huitoco'," itërin.

Moisësë, Aaron, inapita Yosëri Iquipitoquë nontaantarinso'

28-29Iquipitoquë chachin Yosëri Moisësë
nontaton itaantapon:

—Caso Yosëco ni'to, camayaranquën:
Paaton ya'ipi sha'huitaranquënso',
Iquipito copirno sha'huitonquë', itërin.

30Moisësëso napoaponahuë':

—Caso Sinioro icotëmiachinco ni'to,
copirno co natëponcohuë', itërin.

7 1Napotopirinhuë', Yosëri itaantapon:
—Ni'quë'. Copirno ni'tonënquë ca
ya'huërënamëhuë ma'sha nicacaso marë'
nani acoranquën. Iya masho Aaronso nipi-
rinhuë', quëma ya'huërënamën nonsarin.
2Ya'ipi camaitërahuëso', quëmari Aaron
sha'huitaran. Ya'huërë' inanta', inachachin
Iquipito copirno sha'huitarin. No'panën
quëran israiro'sa a'pacaso marë' sha'hui-
tarin. 3-5Inaso nipirinhuë', co natëponquë-
mahuë'. Ca nohuanto co natëponquëma-
huë'. Co natëpirinquëmahuë', iquipitoro'sa
cari ana'intarahuë. Ina marë' chiníquën
nanantato pa'pi huëhuëpiro nininsopita
ma'sha a'noarahuë. Naporo huarë' a'pa-
ponquëma'. Piyapinëhuëpita na'con apari-
sitopi ni'ton, ina pochin i'huërëtarahuë.
Naporo huarë' iquipitoro'sa nohuitarinaco:
"Tëhuënchachin mini israiro'saso', Sinioro
chinotopi," tapona'. Ina pochin israiro'sa',
Iquipito quëran ocoiarahuë. Sontaro'sa
pochin pipiapi, itërin.

6Moisësë, Aaron, inapitaso' Yosëri
sha'huitërinso chachin ya'ipi nipi huachi.
7Moisësë posa shonca pi'ipitapaso',
Aaronta posa shonca cara pi'ipitarin.
Naporo' Iquipito copirno nontopi.

Moisësë, Aaron, inapita copirno nontapona paantapiso'

8-9Yosëri Moisësë, Aaron inapita
itaantapon:

—Iquipito copirno nontapoma
pa'patama': "Ma'sha nipachin sacai

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

nininso a'noco ni'i," itarinquëma'. Napotohuachinquëma', quëmari Moisësë, Aaron sha'huitëquë huaranën no'paquë të'yachin. Copirno ni'tonënquë të'yatohuachin ya'huan taraanin huachi, itërin.

10 Cato chachin pa'sahuatona', copirno ni'conpi. Nontohuachinara inari itapon: "Chiníquën nanantëramaso nipachin, a'notoco ni'i," itërin. Napotohuachina Yosëri camairinso chachin nipi. Copirno, ina catahuapisopita hua'ano'sa', inapita ni'tonënquë Aaronso', huaranën të'yatërin. Anotaso chachin ya'huan taranin huachi.

11 Copirnoso nipirinhuë', nitotono'sa', pënotono'sa', inapita amatërin. Inapitanta pënotatona', inachachin nicacaiso marë' amatërin. 12 Inapitanta huaranëna të'yatohuachinara, a'naroáchin ya'huan taranpi anta'. Napoaponahuë', Aaron ya'huanëni a'napita pë'yarin. 13 Yosë naporinso chachin, Iquipito copirnoso ina nicaponahuë', co natantochinachinhuë cancantërin. Napoaton Moisësë, Aaron inapita co natërinhuë'.

Shoncaro ana'intërinso'

Ya'nan ana'intacaso marë' Niroi' huënai' atarantërinso'

14 Ina quëran Yosëri, Moisësë nontaton itaantapon: "Iquipito copirno co pi'pisha tëranta nohuantërinhuë', piyapinëhuëpita a'pacaso'. 15 Napoaton tashiraya tashiramiachin copirno Niroi' yonsanquë ninaquë'. Inaquë pa'pachin, ni'saran. Huaranën ya'huan taraninsonta quëpaquë'. 16-17 Inaquë quënanahuaton sha'huitaran: 'Sinioro chinotëraiso', a'parinco napota'huanquënso': "Piyapinëhuëpita chinotinacoso marë' inotëro parti a'paquë pa'ina'. I'hua chachionta nani sha'huitëranquën. Co yanatëtëranhuë ni'ton, a'na quëran ya'huërë' tëniantaranquën. Caso Sinioroco ni'ton, natëancoso ya'huërin," tënin. Ina marë' huaranëhuë quëran Niroi' ahuëirarahuë. Inapotohuato, ya'ipi i' chachin huënai' taraanin huachi. 18 Samiro'sa taquiapona'. Naporahuaton anaiarin ni'ton, iquipitoro'sa amirotapona o'ocaiso',' itëquë'.

19 Nani copirno sha'huitohuatan, Aaron camaiquë huaranën quëran iiro'sa ihuëchin. I'shanaro'sa', sonoro'sa', i'sha tapapisopita, inaquëpitanta ihuëchin. Ihuëtohuachin, ya'ipi ina i'sha huënai' taranarin huachi. Orinano'saquënta i'sha tapapiso', huënai' taranapon. Na'pi quëran, nontë quëran ina quëranpita nicatona i'sha tapapiso', napoapon," itërin.

20 Moisësë, Aaron, inapita Yosëri camairinso chachin ya'ipi nipi. Copirno, ina catahuapisopita hua'ano'sa', inapita ni'tonënquë Aaronso', huaranën ihuëto ihuëtotarin quëran, Niroi' ahuëirin. Naporo chachin ya'ipi i' huënai' taranin huachi. 21 Samiro'sa, taquipi. Naporahuaton anairin ni'ton, iquipitoro'sa amirotatona', co nanitopihuë o'ocaiso'. Ya'ipi Iquipito parti isharo'sa huënaisáchin ninin.

22-23 Napoaponahuë', Iquipito pënotono'santa pënotatona', ina chachin niantapi. Napoaton copirnoso', Yosë naporinso chachin, co yanatëtërinhuë'. Co natëtatonhuë', ya'huërinquë paantarin. 24 Iquipitoro'saso', co tëquëin o'ocaiso' nanitatonaraihuë', o'ocaiso marë' yonsanquë posoro'sa ihuapi.

Catoro ana'intacaso marë' huarira ana'atërinso'

25 Yosë nohuanton iiro'sa huënai' taranin quëran huarë' canchisë tahuëritarin.

8 1 Naporo' Yosëri Moisësë itaantapon:

—Paaton copirno nontaantaquë': "Piyapinëhuëpita chinotinacoso marë'

inotëro parti a'paquë pa'ina'. 2Co'so' a'pahuatanhuë', ya'ipi ya'huërama parti huarira huëcapaiarinquëma'. 3-4Niroiquë na'amiatapona'. Pipirahuatona', quëma pëinënquë ya'conapi. Catahuarinquënsopita hua'ano'sa pëinënaquënta ya'conapi. Ya'ipi piyapinënpita pëinënaquë ya'conapi. Niitatënquëma apiponquëma'. Patoanaro'saquë, huë'ëramaquë, pan ninamaquë inaquëpita ya'conapi, tënin," itëquë', itërin.

5Napotërinso chachin Moisësëso' paaton copirno nontoonin. Nontopirinhuë', co yanatëtërinhuë'. Napoaton Yosëri camairin: "Aaron sha'huitëquë huaranën iiro'saquë ihuë'in. I'shanaro'sa', sonoro'saquë, inaquëpita huarira pipicaso marë' ihuë'in. Ina quëranpita pipitona ya'ipi Iquipito parti yanquërapi," itërin.

6Moisësëri sha'huitohuachina, Aaronso ya'ipi iiro'sa ya'huërinquë huaranën ihuërin. Ina iiro'sa quëran huarira pipirahuatona', ya'ipi Iquipito ro'të yanquëëtërin. 7Napoaponahuë', Iquipito pënotono'santa pënotatona', i' quëran huarira ocoipi anta'. Inapitanta ya'ipi ina ro'të yanquëëtopi. 8Copirnoso nipirinhuë', Moisësë, Aaron, inapita amatahuaton itapon:

—Sinioro nontoco huariraro'sa inquichincoi, co huachi ahuantëraihuë'. Inquitohuachincoi naporo huarë' ina chinotacaso marë' israiro'sa a'parahuë, itërin.

9Napotohuachina:

—Noyapa'. Sha'huitoco nipachin onporota nohuantëran canpita marë' Yosë nonta'huaso'. Ina nontohuato, huariraro'sa quëran ana'intërinquënso', copi tapon. Catahuarinquënsopita hua'ano'sa', piyapinënpita, inapitanta copi ta'papon. I'quëráchin ya'huapona', itërin Moisësëri.

10-11—¡Tashiraya chachin copichin tënahuë ta'a! tënin copirno.

—Naporanso chachin mini nisarin, tashiraya copi ta'parinquëma'. I'quëráchin ya'huëhuachina', co huachi apiponquëmahuë'. Inapohuachin: "Tëhuënchachin israiro'sari chinotopiso', chini chiníquën nanantërin tosaran," itërin Moisësëri.

12Moisësë, Aaron, inapita copirno pëinën quëran pipipi huachi. Ina quëran huariraro'sa a'parinso noquitacaiso marë' Moisësë Yosë nontërin. 13Nontërinso chachin Yosëri a'panirin. Ya'ipi huariraro'sa pëiro'saquë, aipiran, imino'saquë, inaquëpita ya'huërinso', taquipi huachi. 14Të'yatacaiso marë' yontonpirinahuë', co ya'ipi inquiyátërasoihuë', chanatërin. Napoaton ya'ipi Iquipito ro'tëquë pa'pi anahuanin. 15Napoaponahuë', Yosë naporinso chachin nani huarira inquitohuachina copirnoso', Moisësë, Aaron, inapita co natërinhuë'. Co natantochináchinhuë' cancantaton co israiro'sa yaa'parinhuë'.

Cararo ana'intacaso marë' ico ana'atërinso'

16Naquëranchin Yosëri, Moisësë itapon: "Aaron sha'huitëquë': Huaranën quëran, no'paquë amocan ya'huërinso ahuë'in. Inapohuachin, ya'ipi Iquipito ro'tëquë ico na'apon huachi," itërin.

17Yosëri camairinso chachin, Moisësë, Aaron, inapita nipi. Aaroni no'paquë amocan ya'huërinso', ahuërin. Inapohuachina, ya'ipi Iquipitoquë amocan ya'huërinso', ico taranin. Na'asahuatona', piyapi'sa', ma'sharo'sa', inapita shi'shirapi huachi. 18Iquipito pënotono'santa', pënotatona ico yaana'atopirinahuë', co nanitopihuë'. Icori, piyapi'sa', ma'sharo'sa', inapita aparisitapi. 19Napoaton pënotono'saso' copirno nontapona pa'pi: "¡Yosë nohuanton po'sarëhua'!" itopi.

Napotopirinahuë', Yosë naporinso chachin, Iquipito copirnoso co natëtërinhuë'.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Catapiniro ana'intacaso marë' tonca ana'atërinso'

20 Naquëranchin Yosëri, Moisësë itapon:

—Tashiraya anoachin capayatahuaton, i'që pa'maquë'. Inaquë copirno pa'mahuachin, nacapiquë'. Nacapirahuaton sha'huitaantaquë': "Naporin Yosë: 'Piyapinëhuëpita chinotinacoso marë' a'paquë pa'ina'. 21 Co yaa'pahuatanhuë', pa'pi notohuaro' tonca a'pataranquën. Ya'ipi catahuarinquënsopita hua'ano'sa', piyapinënpita, inapitarë'quën chachin shi'shiinquëmaso marë' a'pataranquëma'. Pëianaquë huarë' tonca na'apon. No'paquënta', tomon tomoncharápon. 22-23 Cosin partiso nipirinhuë', co tonca a'parahuë'. Inaquëso piyapinëhuëpita ya'huëpi ni'ton, co a'parahuë'. Canpitaráchin aparisitaponquëma'. Israiro'saso', co aparisitapihuë',' tënin. Tashiraya chachin napoarin. Inapohuachin: 'Tëhuënchachin Sinioroso', chiníquën nanantaton ana'intarincoi,' tapon," itërin.

24 Sha'huitërinso chachin, Yosë ninin. Pa'pi notohuaro' tonca ana'atahuaton, a'parin. Copirno, ina catahuapisopita hua'ano'sa', piyapinënpita, inapita pëinënaquë ya'conpi. Ya'conatona', aparisitapi. Ya'ipi Iquipito parti yanquëatona tapipi huachi.

25 Ina ni'sahuaton copirnoso', Moisësë, Aaron, inapita amataantarin. Huë'pachinara itapon:

—Paco nipachin Yosënëma chinotoco'. Ama napoaponahuë', áquë pacosohuë', itërin.

26 —Co naporinhuë'. Co'so' áquë pa'patoihuë', iquipitoro'sa Yosë chinotatoi ma'sha tëparaiso' ni'sapi. Ina ma'sharo'saso canpitari mosharama ni'ton, na'piquëtahuatonacoi tëpaponacoi. 27 Napoaton, inotëro parti paca'huaiso ya'huërin. Cara tahuëri iratërai'pa' ma'sha tëparahuatoi, Yosë chinotarai. Ina pochin camairincoi ni'toi napoarai, itërin.

28 —Inta nipachin. Inotëro parti paco', inaquë Yosënëma chinotoco'. Napoaponahuë', ama co'chachin áquë pacosohuë'. Nisahuaton ca marë' Yosë nontoco', tënin.

29 Copirno napohuachina, Moisësëso tapon:

—Apira pipihuato Yosë nontarahuë. Tashiraya chachin toncaro'sa patarinquën. Catahuarinquënsopita, piyapinënpita, inapitanta patacaiso marë' ina nontarahuë. Ama napoaponahuë', nonpintocoisohuë huachi. Onpopionta a'pacoi pa'i Yosë chinochi, itërin.

30-31 Moisësëso copirno pëinën quëran pipirahuaton, Yosë nontërin. Toncaro'sa a'pacaso marë' nontërin. Naporo chachin toncaro'sa copirno patërin. Ina catahuapisopita, piyapinënpita, inapitanta patohuachina capa ninin huachi. 32 Napoaponahuë', co naporo tëranta natëtërinhuë'. Co natantochináchinhuë' cancantaton, co israiro'sa a'parinhuë'.

A'natëráporo ana'intacaso marë' pë'tahua canio ya'coninso'

9 1 Napohuachina Yosëri Moisësë itaantapon:

—Paaton copirno nontaantaquë': "Naporin Yosë: 'Piyapinëhuëpita chinotinacoso marë' a'paquë pa'ina'. 2-3 Co'so' a'pahuatanhuë', ya'ipi ya'huërama parti, pë'tahua canio ya'conapon: Cahuarioro'sa', moraro'sa', camiyoro'sa', ohuacaro'sa', ohuicaro'sa', inapita caniotarama'. Inapoatona chiminapona'. 4 Israiro'sa pë'tahuapisopitaso nipirinhuë', co ma'sha tëranta onpotarahuë'. Napoaton co a'naya tëranta inaquëso', chiminaponhuë'.

5 ¡Tashiraya chachin canpitaso' pë'tahuanëma caniopon!' tënin," itëquë', itërin.

6 Tahuëririnquë Yosë nohuanton, iquipitoro'sa pë'tahuanëna pa'pi chiníquën caniorahuatona', chiminapi huachi. Israiro'sa pë'tahuapisopitaso nipirinhuë', co a'naya tëranta chimininhuë'. 7 Copirnoso', nitotacaso marë' piyapinënpita a'parin. Israiro'sa pë'tahuatopisopita nicacaiso marë' a'parin. Paatona ni'conpirinahuë', tëhuënchachin co a'naya tëranta chimininhuë'. Copirnoso', ina nitotaponahuë tëranta', co natantochináchinhuë' cancantërin. Ina pochin cancantaton co israiro'sa Yosë chinotacaiso marë' yaa'parinhuë'.

Saotaro ana'intacaso marë' sëncopi canio a'parinso'

8 Naquëranchin Yosëri, Moisësë, Aaron, inapita itaantarin: "Paatoma a'na ornoquë pi'piyan huariano maco'. Ina masahuatoma', copirno ni'conco'. Ina ni'tonënquë nipatama', quëmari Moisësë huariano inápaquë ta'saquë'. 9 Ta'saranso' tomontohuachin, ya'ipi Iquipito parti yanquëarin. Piyapiro'sa', pë'tahuaro'sa', inapita aipi anotarin. Anotohuachina, notohuaro' sëncopirapi huachi," itërin.

10-11 Yosëri napotërinso chachin, huariano masahuatona copirno nicapona pa'pi. Cantonpachinara, Moisësëso huariano inápaquë ta'sarin. Ina ta'sarin quëran ya'ipi iquipitoro'sa', notohuaro' sëncopipi. Pë'tahuanënpitanta naporin. Pënotono'santa pënotatona inachachin nicacaiso marë' copirnori amataantarin. Amatopirinhuë', inahuanta notohuaro' sëncopiatona', co ya'nopihuë'. 12 Napoaponahuë', Yosë nohuanton co copirno nanitërinhuë Moisësë, Aaron, inapita natëcaso'. Moisësë napotërinso chachin ninin.

Canchisëro ana'intacaso marë' ocai anotërinso'

13 Naquëranchin Yosëri, Moisësë itapon:

—Tashiraya anoachin capayatahuaton, copirno ni'contaton nontaantaquë': "Naporin Yosë israiro'sari chinotërinso': 'Piyapinëhuëpita chinotinacoso marë' a'paquë pa'ina'. 14 Co a'pahuatanhuë', iporaso' chini chiníquën ana'intaranquën. Catahuarinquënsopita hua'ano'sa', piyapinënpita, inapitanta inapotarahuë. Co insonta isoro'paquë ca pochin ya'huërinhuë'. Ina ipora anitotaranquën. 15 Nohuantërahuë naporini, chini chiníquën canio po'motatënquëma nani ya'ipinquëma tiqui'itënquëmahuë'. 16 Napoaponahuë', quëmaso ca nohuanto nanpiaran. Nani acoranquën chiníquën nanantërahuëso', a'nota'huanquënso marë'. Ana'intëranquënso' nitotohuachina', ya'ipi parti nahuinarahuë huachi.

17 Napotopiranquënhuë', co piyapinëhuëpita yaa'paranhuë'. Co a'pahuatanhuë', 18 tashiraya ipora pochin, panca ocai a'pataranquën. Iráca quëran huarë' co ina pochin iquipitoro'sa ni'chinpihuë'. 19 Sha'huitëquë ya'ipi pë'tahuanëna', pëianaquë po'moina'. Ya'ipi ma'shanënanta aipiran ya'huërinso', acoanaráchin po'moina'. Co'so' inapotohuachinahuë', ocairi tiquiarin. Piyapiro'sa', ma'sharo'sa', inapita topinan pa'sahuachina tiquiarin huachi,' tënin," itëquë', itërin.

20 Yosë camaitërinso Moisësë sha'huihuachina, a'naquën natëtopi. Copirno catahuapisopita hua'ano'saso', Yosë të'huatopi. Napoaton piyapinënapita pënënpi ama aipiran pacacaiso marëhuë'. Pë'tahuanënapitanta acohuana po'mopi. 21 A'naquënso nipirinhuë', co natëtatonahuë', piyapinënapita co

sha'huitopihuë'. Pë'tahuanënapitanta co tapapihuë'.

22 Naquëranchin Yosëri, Moisësë camayantarin.

—Ya'ipi Iquipito parti ocai anotacaso marë' tanpaquën inápaquë ihuëquë'. Piyapiro'sa', pë'tahuaro'sa', nararo'sa', ya'ipi inapita paquitacaso marë' inapoquë'.

23 Huaranën së'quërin quëran chachin Moisësëso', tanpaquën inápaquë ihuërin. Naporo chachin ya'ipi Iquipito parti, o'coritarin, huirátarin, ocai anotarin, naporin. 24 Iráca quëran huarë' Iquipito parti co ina pochin ni'chinpihuë'. Pa'pi chiníquën huirátahuaton ocai anotarin huachi. 25 Notohuaro' piyapi'sa', pë'tahuaro'sa', inapita tiquirin. Sharo'sa', nararo'sa', inapitanta paquitërin. 26-32 Sharo'sa ocairi pa'pitërin: Rino, sipata, inapita itopiso tapirin. Rinoso', nani yancon, sipatanta nani huënshara nipirinhuë', tapirin. Trico, sintino, inapitaso pahuanasoi ni'ton, noya cha'ëchachinpi. Napoaponahuë', israiro'sa ya'huëpiquëso', co manta ocai anotërinhuë'. Napoaton copirnori, Moisësë, Aaron, inapita amataantarin. Huë'pachinara itapon:

—Tëhuënchachin co noyahuë' nicato oshahuanahuë'. Co Yosëso tëhuërinhuë'. Quiya tëhuëraiso'. Co huachi ya'copiaponquëmahuë', noya pa'sarama huachi. Ina pochin sha'huitoco'. ¡Ocai, huira, inapita co huachi ahuantëraihuë'! itërin.

—Tëhuënchachin Yosë chinotëraiso', ya'ipiro'pa' hua'anëntërin. Ina anitota'huanquënso marë' ninano quëran pipiso chachin Yosë nontarahuë. Ama huachi ocai, huira, inapita anotacaso marëhuë' nontarahuë. Co mini quëmaso', Yosë të'huachátëraranhuë'. Catahuarinënquënsopita hua'ano'santa', co ina të'huachátërapirinahuë', Yosë nontarahuë, itërin.

33 Nani copirno nontohuachinara, ninano quëran pipirin huachi. Pipipon chachin, inápaquë anquirahuaton Yosë nontërin. Nani orahuachina naporo chachin, o'nan më'tarin. Huira copi tënin. Ocainta', co huachi anotërinhuë'. 34 Inapita copi topirinahuë', copirnoso co natantochináchinhuë' cancantaantarin. Catahuarinsopita hua'ano'santa', inapochachin cancantaantapi. 35 Yosëri ninorinso chachin copirno ninin. Co israiro'sa a'pacaso nohuantërinhuë'. Moisësëri israiro'sa sha'huitërinso chachin ninin.

Posaro ana'intacaso marë' sëquërë' ya'coninso'

10 1 Yosëri Moisësë itaantapon: "Paaton copirno ni'coantaquë'. Nani ma'sha nanitapato pa'pi huëhuëpiro nininsopita acoarahuë ina ana'inta'huaso marë'. Ca nohuanton inaso', catahuarinsopita hua'ano'sarë chachin co natantochináchinhuë' cancantapi. 2 Iquipitoro'sa inapotohuato, hui'namapita, sha'huitohuatama' nitotapi huachi. Shiparimapitanta nitotapona'. Iquipitoro'saso chinitapirinacohuë', cariso nipirinhuë', mona po'motato pa'pi huëhuëpiro nininsopita ana'inta'huaso marë' acorahuë: 'Tëhuënchachin inaso Sinioro, israiro'sanpoa chinotërëhuaso',' ta'camaso marë' napotarahuë," itërin.

3 Yosëri napotërinso chachin Moisësë, Aaron, inapita copirno nicapona pa'pi. Quënanconahuatona', itapona': "Naporin Yosë: '¿Onporo huarëta të'huatatonco natëponco? Piyapinëhuëpita chinotinacoso marë' a'paquë pa'ina'. 4 Co'so' a'pahuatanhuë', tashiraya chachin ya'huëramaso ro'tëquë, Yosë, sëquërë' a'patarinquëma'. Chitoro pochin

anoantarinquëma'. 5Ya'ipi ya'huëramaso parti na'atarinquëma'. Sharo'sa', nararo'sa', inapita i'hua ocai cha'ëtërinso', pë'yatarinquëma huachi. 6Ya'ipi Iquipito ro'të yanquëëtarin. Quëma pëinënquë, catahuarinënquënsopita hua'ano'sa pëinënaquë, piyapinënpita pëinënaquënta ya'contarin. Tatama', shimashonëma co inapita tëranta inapochin ni'chinpihuë',' tënin," itoonpi.

Itahuatona pa'pachinara, 7catahuapisopita hua'ano'sari copirno itapona': "¡Ama huachi ina quëmapi aquëtë huarë' aparisitápainpoaso nohuantahuasohuë'! ¡Nani ya'ipi ya'huërëhuaso no'pa', Yosëri tapiarin huachi! A'paquë huachi paaton israiro'sapitarë chachin Yosë chinochin," itopi.

8Napotohuachina Moisësë, Aaron, inapita amataantarahuaton itapon:

—Noyapa', paatoma nipachin Yosë chinotoco'. Napoaponahuë': ¿Inpitata pa'sarama'? ina'ton sha'huitoco, itërin.

9—Ya'ipicoi paca'huaiso ya'huërin: Hui'napi'sa', mashoyaro'sa inapita pa'sapi. Hui'nahuëipita hua'hua nipiso quëran huarë', quëpaarai. Ohuicanëhuëipita, ohuacanëhuëipita, inapitanta quëpa'huaiso ya'huërin. Yosë marë' panca pita nisarai ni'ton, ya'ipi inapita quëpa'huaiso ya'huërin, itërin.

10Napotopirinhuë', copirnoso taantarin:

—¡Naporinchi paya! Yosë chinotëraiso catahuarincoi. Ya'ipi hui'nahuëipitarë'coi chachin pacapoi ¿topiramahuë ti? ¡Co napoaramahuë'! ¿Co'ta yata'ananpitomaco napoarama'? 11Napopiramahuë', co ya'ipinquëma pacamaso ya'huërinhuë'. Tëhuënchachin Yosë yachinotohuatama', quëmapimasáchin paco', itërin.

Itahuaton, piyapinënpita camairin Moisësë, Aaron, inapita iquianan quëran a'pacaiso'. 12A'papirinahuë', Yosëriso Moisësë itapon: "Huara së'quëran quëran, sëquërëro'sa huëcacaiso marë' camaiquë'. Huë'pachina', ya'ipi Iquipito ro'tëquë nararo'sa', sharo'sa', inapita ocai cha'ëtërinso pë'yaina'," itërin.

13-14Moisësëso', Yosë natëton anquirin. Anquihuachina, naporo chachin Yosë nohuanton ihuan huë'sarin huachi. Pi'i pipirin parti quëran huë'sarin. Ya'ipi tahuëri, ya'ipi tashi ihuantarin. Ina ihuani chachin sëquërë' quënin. Hua'huayátërahuë ni'ton, ya'ipi Iquipito ro'të imotërin. Iráca quëran huarë' co ina nápo sëquërë' ni'chinpihuë'. A'na tahuërinta co huachi ina pochin ya'huëantaponhuë'. 15Sëquërësáchin ni'ton, co huachi no'pa' quënanpihuë'. Ya'ipi sharo'sa', ya'ipi nitopiso', inapita pë'yarin. Ocai quëran cha'ëpirinahuë', sëquërëri pë'yamiatërin huachi. 16Copirnori a'naroáchin Moisësë, Aaron, inapita amataantarahuaton: "Tëhuënchachin co Yosë natëtohuë' oshahuanahuë. Canpitanta co natëtënquëmahuë', tëhuërahuë. 17Oshahuanpirahuë', ama ina yonquicosohuë'. Onpopionta Yosë nontoco sëquërëro'sa a'pachincoi. Co'so' pa'pachinahuë', tëpaponcoi quiyaso'," itërin.

18-19Ina natanahuatona', copirno pëinën quëran pipipi. Pipirahuaton Moisësë copirno marë' Yosë nontërin. Napohuachina Yosë nohuanton panca ihuan paantarin. Pi'i ya'coninso parti quëran huë'sahuaton, ya'ipi sëquërë' quiquirin. Quëhuai' marë'pa' të'yaitërin. Co a'naya tëranta Iquipitoquë acorinhuë'. 20Napoaponahuë', Yosë nohuanton copirno co natantochináchinhuë' cancantërin. Ina pochin cancantaton co israiro'sa yaa'parinhuë'.

Iscono ana'intacaso marë' tashitopiso'

21Naquëranchin Yosëri, Moisësë camayantarin: "Tanpaquën inápaquë ihuëquë'. Naporahuaton, ya'ipi Iquipito

ro'tëquë tashitacaiso marë' camaiquë'. Ca nohuanton carichináchin tashiapon," itërin.

22-23 Yosë natëton Moisësë tanpaquën ihuëpachina, ya'ipi Iquipitoquë tashitopi. Cara tahuëri naporin. Pa'pi tashi ni'ton, iquipitoro'sa co nanitopihuë' niquënanacaiso'. Co pacacasonta nanitopihuë'. Israiro'sa ya'huëpiquëso nipirinhuë', inachachin tahuëri nisarin. 24 Naporo' copirnoso', Moisësë amataantarin. Huë'pachina itapon:

—Paco nipachin Yosënëma chinotoco'. Hua'huaro'santa quëpaco'. Napoaponahuë', ama ohuacanëma', ohuicanëma', inapitaso quëpacosohuë', itërin.

25-26 —Co naporinhuë'. Ohuacanëhuëipita, ohuicanëhuëipita, inapitanta quëpa'huaiso ya'huërin. Co nitochátëraraihuë' onposona Yosë marë' tëpa'huaiso'. Canconpatoi, inaquë Yosë sha'huitaponcoi. Naporahuaton, canpitanta pë'tahuanëma quëtamacoiso ya'huërin. Yosë chinotatoi tëpa'huaiso marë' quëtaramacoi, itërin.

27 Naquëranchin Yosë nohuanton copirno co natantochináchinhuë' cancantërin. Napoaton co israiro'sa a'pacaso nohuantërinhuë'. 28 Ina pochin cancantaton Moisësë itapon:

—¡Paquë huachi! ¡Ama huachi onporo tëranta huëcapaiantacosohuë'! ¡Naquëranchin quënaantahuatënquën atëpataranquën huachi! itërin.

29 Napotohuachina Moisësënta tapon:

—Noyapa'. Quëma naporanso chachin mini nisarin. Co huachi niquënanarihuë', itërin.

Iquipitoro'sa shoncaro ana'intërinso'

Iquipito paninano'sa tëpacaso' sha'huitërinso'

11 1 Naporo chachin Yosëri, Moisësë itaantapon: "A'naroíchin huachi Iquipito copirno, piyapinënpitarë chachin ana'intarahuë. Ina piquëran a'paponquëma'. Inaora chachin nontaponquëma pipimiatamaso marë'. 2 Iporaso nipirinhuë', israiro'sa ayonquiquë iquipitoro'sa ma'sha ma'paina'. Ya'huëpiso pirayan ya'huëpisopita, pa'ton nininso ma'sha nataina'. Oro quëran, prata quëran, inaquëranpita nipiso' ma'pachina'," itërin.

3 Moisësëri sha'huitërinso chachin, israiro'saso ma'sha natantacaiso marë' pa'pi. Pa'pachinara, Yosë nohuanton iquipitoro'sa co no'huitopihuë'. Ma'sona natantopiso' quëtopi. Moisësënta të'huatatona noya ni'pi. Copirno catahuapisopita hua'ano'sarinta ina pochachin Moisësë ni'pi.

4-5 Naporo Moisësëso', copirno itaantapon: "Sinioro naporin: 'Yono tashi nisapaso', ya'ipi Iquipito ro'të pa'tarahuë. Iquipito paninano'sa tëpa'huaso marë' napoarahuë. Ya'ipi paninano'sa chiminacaiso ya'huërin. Quëma paninanëonta hua'anëntacaso catahuarinquënso', chiminarin. Piyapinënpita paninanënanta chiminapon. Sanapi'sa pë'santona'piro'sa paninanënanta napoarin. Co pë'tahuanëma ya'nan hua'huatërinso tëranta cha'ëponhuë'. 6 Iráca quëran huarë' co onporonta ina pochin na'nëramahuë'. Naporahuaton co onporonta ina pochin na'nëantaramahuë'. 7 Israiro'saso nipirinhuë', co a'na paninanëna tëranta tëpapohuë'. Co pë'tahuanëna ya'nan hua'huatërinso tëranta', inapotapohuë'. Napoaton inaquëso', co a'na ni'nira tëranta na'nëponhuë'. Ina quëran israiro'sa nosororahuëso', nitotarama huachi,' tënin. 8 Inapotohuachinquëma', ya'ipi catahuarinënquënso hua'ano'sa', paapaponaco. Paapatonaco isonahuatona moshaponaco: 'Paquë huachi. Israiro'santa quëpaquë',' itaponaco. Naporo huarë' isëran pa'sarahuë," itërin.

Noya no'huitahuaton, Moisësë copirno
pëinën quëran pipirin. 9 Pipihuachina
Yosëri, itapon: "Copirno napotopiran-
huë', co natëarinquënhuë'. Napoaton
nanitarahuë iquipitoro'sa ana'inta'-
huaso'. Pa'pi huëhuëpiro nininsopita
ma'sha a'noto ana'intarahuë," itërin.
10 Moisësë, Aaron, inapita Yosëri
camairinso chachin nipi. Huaraon
ni'tonënquë ya'ipi pa'pi huëhuëpiro
nininsopita ma'sha a'nopi ana'intacaso
marë'. Copirnoso', ina nicaponahuë
tëranta', co natantochináchinhuë'
cancantërin. Siniorori ina pochin
acorin ni'ton, co israiro'sa Iquipito
quëran yaa'parinhuë'.

Pascoa cosharo capacaiso marë' a'chintërinso'

12 1 Moisësë, Aaron, inapita Iqui-
pitoquë chachin ni'soi', Yosëri
sha'huitërin israiro'sa sha'huitacaiso
marë': 2 "Canpita marëso' iso yoqui,
ya'natiirinso yoqui nisarin. Napo-
rahuaton, iso yoqui na'con na'con
yonquiarama'. 3-5 Ya'ipi israiro'sa
nitotacaiso marë' sha'huitoco'. Ipora
yoquiráchin shonca tahuëritahuaso',
nani pëiquë ya'huëramaso', a'nara
carniroa'huahuë nipon, chipoa'huahuë
nipon maina'. Tëpatona capacaiso
marë' nisha aco'ina'. A'na pi'ipitërinso'.
Co máquën tëranta tëhuërinsohuë'
inapochina'. Napoaponahuë', nani-
caiso tantiaina'. A'naquën pëiquë co
na'ashahuë' nipachina, niya'yoranpiso'
capini nipatomatatona ca'ina'.
6 Nani pë'tahuanëna nisha acohua-
china', cara tahuëri tapaina'. Tahuëri-
rinquë, pi'i yaya'conahuaso tëpa'ina'.
Nani tëpahuachina', huënainën maina'.
7 Huënai' mapiso masahuatona', ya'coana
chinpirinso nararo'sa', pashichina'.
8 Naporo tashi pë'tahua tëpapiso',
chinpinan ca'ina'. Pan co ahuëpocato-
pinanhuë' po'ochina'. Main pacatororë
chachin ca'ina'. 9 Ama napoaponahuë',
nanpi ca'inasohuë'. Co po'mopinan
tëranta capacaiso ya'huërinhuë'.
Chinpinan ca'ina'. Motën, pa'inantën,
chi'chinën, inapitanta chinpinan ca'ina'.
10-11 Naporahuaton a'moanpi quëran
chachin a'naroáchin ca'ina'. Sapatënë-
nanta co ocoiaponaraihuë', huaranëna
së'quëpiquëranchin ca'ina'. Manora-
huatona yapa'sapiso pochin ca'ina'.
Ama tahuëririnquë capacaiso marë'
pë'sochinasohuë'. Ca yonquiatomaco
pascoa pita nisarama ni'ton, pë'soto-
huatamaso', ahuiquitacaso ya'huërin.
12 Naporo tashi chachin ya'ipi Iqui-
pito ro'të pa'tato, iquipitoro'sa pani-
nanëna tëpaarahuë. Pë'tahuaro'santa
quëmapi nininso ya'nan hua'huato-
pisopita, tëpaarahuë. Caso Sinioroco
ni'to, naporahuëso chachin nisarin.
Iquipitoro'sa inapotohuato, maman-
shinëna atapanarahuë. 13 Canpitaso
nipirinhuë', co të'huatamaso ya'huë-
rinhuë'. Ya'coana chinpirinso nararo'sa
huënaiquë pashitëramaso' quënanpato,
paninantëramaso' co ma'sha onpota-
rahuë'. Topinan na'huëtaranquëma'.
14-20 Ipora quëran huarë' canpitaso',
ya'ipinquëma ca yonquiatomaco,
iso pita na'huëcamaso ya'huërin.
Hui'namapita, shiparimapita, inapi-
tanta inapoápaiso ya'huërin. Iquipito
quëran ocoiranquëmaso' yonquica-
maso marë', inapoarama'. Canchisë
tahuëri hua'quiarin. Iso yoquiquëráchin
na'huëpoma'. Shonca catapini tahuëri
nanihuachin, i'huanahuanquë nispira-
tarama'. Cato shonca a'na tahuëriquë
huarë' i'huanahuanquë ta'huantapon.
Caniaritërinso tahuëri niyontonatoma',
yonquiaramaco. Ta'huantërinso tahuë-
rinta', niyontonatoma yonquiaramaco.

Naporo tahuëri'sa', co sacataramahuë'. Cosharo nicacamarëáchin pi'pian sacatarama'. Insëquë tëranta ya'huëpatama', canchisë tahuëri chachin pan co ahuëpocatopinanhuë ca'sarama'. Caniaritërin quëran, ta'huantaquë huarë' inapoarama'. Co pi'pian tëranta pan ahuëpocatërinso tapapomahuë'. Inso tëranta naporo tahuëri'sa pan ahuëpocatopinan ca'pachina', Israiro huënton quëran ocoicaso ya'huërin. Nisha piyapi'sa tëranta napohuachina', inapotamaso ya'huërin, tënin Yosë," itopi.

Pascoa cosharo ca'piso'

21 Moisësë, Israiro ansiano'sa amatahuaton, itapon:

"Ya'ipi israiro'sa sha'huitoco'. Carniroa'huanënahuë nipon, chipoa'huanënahuë nipon macatona tëpa'ina'. Pascoa cosharo capacaiso marë' inapochina'. 22 Tëpahuachina huënainën sënanquë maina'. Ina quëran isopo naraa'huaya së'paquën së'tamorahuatona', huënaiquë i'comiichina'. Inapotatona', ya'coananëna yonsanquë pashichina'. Nani pashitohuachina, co huachi inso tëranta pëinëna quëran pipicaiso', ya'huërinhuë'. Tahuëririnquë huarë' pipipona'. 23 Inapotohuatëhua', Yosë noya ni'sarinpoa'. Paninanënpoapita co tëpaponhuë'. Iquipitoro'sa pëinënaquëso nipirinhuë', tëpaton anquëniri paninanëna tëpara'piapon.

24 Canpitaso nipirinhuë', ipora quëran huarë' Yosë a'chintërinpoasopita, natërápamaso ya'huërin. 25 Yosë nani sha'huitërinpoa no'pa' quëtiinposo'. Inaquë ya'huëpatama', iso pita chachin nani pi'iquë na'huërápamaso ya'huërin. 26-27 Hui'namapita ma'sona tapon pascoa cosharo ca'namaso', natanarinquëma'. Natanpachinquëma', canpitariso' a'chintarama': 'Iso mini pë'tahua pascoa tahuëri tëparëhua'. Yosë noya nicatëhua capacaso marë' inapotërëhua'. Iráca shimashonënpoapita Iquipitoquë parisitopi. Parisitapirinahuë', Yosëri nicha'ëcaso marë' iquipitoro'sa paninanëna' tëparin. Canpoaso nipirinhuë' paninanënpoa', co naporo chiminpihuë'. Ina yonquiatëhua coshatërëhua',' itoco'," itërin.

Moisësë noninso' tiquihuachina, ya'ipi Israiro ansiano'sa Yosë chinotopi. Isonpi quëran no'paquë huarë' monshorahuatona chinotopi. 28 Ina quëran israiro'saso', Siniorori Moisësë, Aaron, inapita camairinso chachin nipi.

Shoncaro ana'intacaso marë' paninano'sa tëparinso'

29 Yono tashi nisapaso', ya'ipi Iquipitoquë paninano'sa quëmapi nipiso', Siniorori tëparin. Copirno hui'nin paninantërinsonta', chiminin. Inari pa'pin hua'anëntacaso nani catahuarapirinhuë', chiminin. Tashinan pëiquë apina'piro'sa paninantopisopitanta', chiminpi. Pë'tahuanëna quëmapi ya'nan hua'huatopiso quëran huarë' chiminpi. 30 Naporo' copirnoso', capayatërin. Ina catahuapisopita hua'ano'santa', capayatopi. Capayatopirinahuë', nani pëiquë na'nëro'sa', noncaromiatopi. Co a'na pëiquë tëranta chimipi pahuaninhuë'. 31 Napohuachina copirnori, Moisësë, Aaron, inapita amataantarin. Canconpachinara itapon: "Paco huachi ya'huërahuë quëran. Ya'ipi israiro'santa paatona Yosë chinochina'. 32 Ohuicanëma', ohuacanëma', ya'ipi inapitanta quëpaco'. I'hua quëran huarë' apiramaco ni'quëhuarë', paco huachi. Ca marënta Yosë nontoco ama huachi ana'inchincosohuë'," itërin.

33 Iquipitoro'santa': "Ya'ipicoi chiminapoi nimara," ta'tona', israiro'sa

amanorapi. 34-36 Israiro'saso', Moisësëri camairinso chachin, iquipitoro'sa ma'sha ma'parapi: Ma'sha oro quëran, prata quëran, ina quëranpita nipiso' ma'patopi. A'mocaisonta', ma'patopi. Inapita natantohuachinara quëtopi. Yosë nohuanton iquipitoro'sa co no'huitopihuë'. Ma'pitaso natanpachinara, quëtopi. Inapotatona iquipitoro'sa nanquianapi. Ina quëran pan co ahuëpocatopinanhuë nicacaiso marë' tapapisonta so'quëtopi. Acopisorë chachin, quëpacaiso marë' a'mopiquë so'quëtopi. So'quëtahuatona', a'naya a'naya apitëntopi.

Iquipito quëran pipipiso'

37 Israiro'saso', Namisisi ninano quëran pipirahuatona', Socoto parti canconpi. Saota pasa huaranca quëmapi'sa chiníquëno'sa nipiso', pa'sapi. Sanapi'sa', hua'huaro'sa', mashoyaro'sa', inapitaso co pichipihuë'. 38 Notohuaro' ohuicaro'sa', ohuacaro'sa inapita quëparapi. Notohuaro' nisha nisha piyapi'santa', imatapi. 39 Iquipitoro'sari ya'huëpi quëran pipicaiso' amanotopi. Napoaton, co caracaiso tëranta anpiaponaraihuë', pipipi. Napoaton pan co ahuëpocatopinanhuë nicacaiso marë' tapapiso' mapi. Masahuatona', huancopi anpipi huachi. 40-41 Israiro'saso', catapini pasa cara shonca pi'ipi Iquipitoquë ya'huëpi. Iquipitoquë ya'nan pa'piso tahuëri naniso chachin, inatopa quëran pipirapi. Sontaro'sa Yosëri camairinso pochin, pipipi huachi. 42 Pipipiso tashi', ya'ipi tashi Yosëso israiro'sa a'paiton ni'sárin. Iquipito quëran ocoicaso marë' naporin. Napoaton ina yonquiatona', pascoa tashi nanihuachina, co inso Israiro quëmapi tëranta', huë'ëcaso ya'huërinhuë'.

Yosëri chachin israiro'sa quëparinso'

13 17 Iquipito copirnori israiro'sa a'pahuachina, Yosëso yonquiaton naporin: "Israiro'sa no'tën ira quëpatohuato, huiristino'sa parti cancoanpi. Canconpachina', huiristino sontaro'sari yaahuëapon. Ina të'huatatona', Iquipitoquë chachin pa'mantahuachina'," tënin. Ina yonquiaton co ina irataquëchin quëparinhuë'. 18 Ichipëshonahuaton, conicaiso marë' Quëhuai' marë[c] parti quëparin. Inotëro parti ira pa'ninso pa'topi.

Sontaro'sa pochin, israiro'sa Iquipito quëran pipipi. 19 Yapipipona pochin, Moisësëri a'nara camairin Cosi nansëquën quëpacaso marë'. Inaso iráca co'huara chimiyantëraponhuë', iinpita sha'huitërin: "Tëhuënchachin a'na tahuëri catahuainpoaso marë' Yosë o'mararin. Ina nanihuachin, nansënëhuëpita Canan parti quëpamaso ya'huërin," itërin. Iinpitari naporo a'panipi ni'ton, shinpitari quëparapi huachi.

20 Israiro'saso', Socoto parti quëran pipirahuatona', Itan ninanoa'huaquë canconpi. Canconahuatona', inaquë chinotopi. Ina ninanoa'hua quëran huarë', inotëro parti caniaritërin. 21-22 Yosëri israiro'sa co pi'pian tëranta patërinhuë'. Tahuëri nipachina, chitoro naporopi nininso quëchitërarin. Tashi nipachinanta', ina chitoro chachin pën pochin huënarataton pacacaiso a'notërarin. Napoaton onpohuachina, tashirë chachin noya pa'pi.

Quëhuai marë pëntontopiso'

14 1-2 Ina quëran Yosëri Moisësë itapon:

"Israiro'sa sha'huitëquë ayaimatona', Pi-airo ninanoa'hua notënanquë

[c] **13.18** *Inaso' marë naporo tahuëri'sa':* "Shi'shinamatëro marë" itopi.

chinochina'. Inaso ninanoa'hua, Paaro-sion ninanoa'hua notënanquë chachin ya'huërin. Inanta', Quëhuai marë aquëtëran ya'huërin. Ina ya'cari', a'na ninanoa'huanta ya'huërin. Inaso', Miquitoro itopi. Ina ninanoa'huanta pi'i pipirinso parti quëran Pi-airo ya'yoranin. 3 Inapohuatama', Iquipito copirno yonquiaton: 'Israiro'sa inotëro parti chihuëatona ayaimantapi,' tapon. 4 Ca nohuanton co natantochináchinhuë' cancantaton, imaquiarinquëma'. Napoaponahuë imaquihuachinquëma', sontaronënpita huëntonënë chachin ata'huantarahuë. Inapotohuato, Sinioroco ninahuëso ya'ipi iquipitoro'sa nitotapi," itërin.

Yosë camaitërinso chachin israiro'sa nipi. 5 Inapoasoi Iquipito copirnoso', israiro'sa ta'arapiso sha'huitopi. Ina natanahuaton, nisha cancantërin huachi. Catahuapisopita hua'ano'santa', nisha cancantopi: "¡Ma'huantacha canpoaso ninëhua paya! ¿Ma'marëcha israiro'sa a'parëhua nicaya? iporapo huachi ¿Inta canpoa marë' sacatapon?" nitopi.

6 Inapochin yonquiaton, ahuëtacaso toronanën tapacaiso marë' piyapinënpita camairin. Inaquë ya'conahuaton, ya'ipi sontaronënpita quëparin. 7 Ya'ipi toronano'sa Iquipitoquë ya'huërinso', quëparapi. Hua'ano'santa', saota pasa toronan noya noya nininsopitaquë pa'sapi. A'naya a'naya toronanquë a'nara sontaro hua'an pa'sarin. 8 Sinioro nohuanton copirno co natantochináchinhuë' cancantaton, israiro'sa imasarin. Chiníquën nanantatona pipipiso' nani nicaponahuë', imasarin.

9 Iquipitoro'saso', ya'ipi sontaronënpitarë chachin israiro'sa imasapi. A'naquën toronano'saquë, a'naquënso cahuarioro'saquë imasapi. Pa'sahuatona', Quëhuai marë yonsanquë notëonpi. Chinotacaiso marë' Yosëri sha'huitërintaquë ya'carionpi. 10 Ya'caritapiso quënanatona', israiro'saso pa'pi pa'yanpi. Pa'yanatona', chiníquën Yosë nontopi: "Sinioro catahuacoi," itopi. 11 Moisësënta itapona': "¡Ma'marëta Iquipito quëran ocoirancoi! Iso inotëroquë quiyaso' tëpaponacoi. Iquipitoquëso' po'oro' ya'huëpirinhuë'. Ina quëran ocoyatoncoi panca tëhuëran. 12 Co'ta inaquë chachin: 'Tananpitocoi iquipitoro'sa marë' sacachii,' itërainquën. Isëquë quiyaso' chiminapoi. Iquipitoro'sa marë' sacatarai naporini, noya noya niitonhuë'," itopi.

13-14 Napotopirinahuë', Moisësëriso itapon:

—¡Ama pa'yancosohuë'! ¡Chiníquën cancantoco'! Sinioro chachin nicha'ërinpoaso', ipora ni'sarama'. Inari canpita ya'huërënamën ahuëtaton, iquipitoro'sa minsëarin. Napoaton co huachi onporo tëranta inapita quënanaramahuë', itërin.

15 Naporo' Siniorori Moisësë itapon:

—Co catahua'huanquënso marë' nontaancoso ya'huërinhuë'. Israiro'sa pacacaiso tëhuënchinso', camaiquë'. 16 Quëmanta huaranën ihuëtaton, marë patomaiquë'. Yaniro pa'tatona', piyapinëhuëpita pëntonacaiso marë' inapotëquë'. 17-18 Ca nohuanton iquipitoro'sa co natantochináchinhuë' cancantatona', imaponëma'. Napoaponahuë', cari ata'huantarahuë. Copirno, sontaronënpita, toronanënapita, inapitarë chachin minsëarahuë. Inapotohuato, ya'ipi iquipitoro'sa nitotapi: "Tëhuënchachin israiro'sa Yosënënaso', chini chiníquën nanantërin," tosapi.

19-20 Moisësëri camaihuachina, israiro'sa Quëhuai marë parti pa'sapi. Iquipito sontaro'sarinta', aquëran imaquiapi. Naporo' Sinioro

anquëninëonta quëchitëraponahuë', Israiro huënton aquëchitahuaton, piquëran niacorin. Chitoro naporopi nininsonta inapochachin ninin. Inapoatona', cato huëntoni chachin huancanapipi. Israiro'saso', chitorori pën pochin ni'ton, noya pacacaiso marë' a'pintërarin. Iquipitoro'saso nipirinhuë', yaráton chitoro pochin nicaton, co manta a'pintërinhuë'. Napoaton ya'ipi tashi imapirinahuë', co nanitopihuë israiro'sa icantacaiso'.

21 Moisësë marë parti huaranën ihuërin. Ihuëpachina, Yosë nohuanton naporo tashi pi'i pipirin parti quëran, panca ihuan huë'nin. Ya'ipi tashi chiníquën ihuantohuachina, marë patomairin huachi. Patomairin ni'ton, panca ira pochin yaniro ya'norin. 22 Ahuënan quëran i' paira pochin nisarin, inchinan quëraonta', napopin chachin ni'ton, inataquëchin israiro'sa pëntonapi huachi.

23 Iquipito copirnonta', sontaronënpitarë chachin israiro'sa imapi. Toronanënapita, cahuarionënapita, inapitarë chachin huancanaquë huarë' imapi. 24 Imasapirinahuë tahuëri ya'cari nisapaso', Yosëri iquipitoro'sa ma'sha onpotacaso yonquirin. Naporopi chitoro pën pochin ya'norin quëran, panca ma'sha onpotërin. Napoaton iquipitoro'sa panca pa'yanpi. 25 Naporahuaton, toronano'sa tahuinamën atachitërin. Atachitohuachina co huachi nanitopihuë manocaiso'. Naporo' iquipitoro'sa', noncacá topi: "¡Huëco israiro'sa patahua'! ¡Sinioro chinotopiso', ahuëarinpoa huachi!" topi. 26 Naporo' Yosëri, Moisësë itapon: "Huaranën marë parti ihuëantaquë'. Naquëranchin marë inachachin nianta'in. Iquipitoro'sa imaquiarinëmaso', toronanëna', cahuarionëna', inapitarë chachin imochin," itërin.

27 Moisësë Yosë natëton, huaranën ihuërin. Nani tahuëri nisahuachina,

marëso' inachachin niantarin huachi. Iquipitoro'saso ta'arapirinahuë', iiri imotërin. 28 Ya'ipi sontaro'sa', toronanëna', cahuarionëna', inapitarë chachin iiri imotërin huachi. Co a'naya tëranta cha'ërinhuë'. 29 Israiro'saso nipirinhuë', noya pëntonpi. Ahuënan quëran inchinan quëran i' paira pochin ninin ni'ton, inataquëchin noya pëntonpi.

30 Ina pochin naporo tahuëri Yosëri israiro'sa nicha'ërin. Iquipitoro'sari hua'qui hua'anëntopirinahuë', nicha'ërin. Iquipito sontaro'sa chimiitopisoso', marë yonsaiquë yanpoáporin ni'pi. 31 Siniorori chiníquën nanantaton iquipitoro'sa ana'intërin. Ina ni'sahuatona', israiro'saso' Yosë të'huatopi: "Tëhuënchachin Yosë catahuarinpoa'. Moisësënta', ina natëton catahuarinpoa'," ta'tona natëtopi huachi.

Yosë cantanën cantapiso'

15 1 Inapotaton Siniorori nicha'ëpachina, Moisësëso ya'ipi israiro'sapitarë chachin Yosë cantanën cantapi. Cantatona', itapona':

"Sinioro nicha'ërinpoa ni'ton,
cantahua'.
Inimiconënpoapitaso huë'pirinahuë',
inari pa'pi huëhuëpiro nitaton,
minsërin.
Sontaro'sa', cahuarioro'sa',
ya'ipi marëquë tiquiitërin.
2 Sinioroso chini chiníquën
nanantaton achinirinpoa'.
Ina tëhuënchinso' nicha'ërinpoa':
'Ma noyacha inaso paya,'
itatëhua cantahua'.
Tatanënpoarinta chinotërin.
Napoaton pa'yatahua'.
3 Chini chiníquën ni'ton, inimicoro'sa tiquirin. Inaso', Sinioro itërëhua'.
4 Toronano'sa', copirno sontaronënpita, inapita marëri imotërin.
Sontaro hua'ano'santa chiníquën nanantopirinahuë',
Quëhuai marëquë tiquiitërin.
5 Na'pi pochin marë huancanai nicotaitomapi.
Anpo anpo nininquë pa'mapi.
6 Sinioro. Ma noyacha ninan paya.
Chini chiníquën nanantaton, inimicoro'sa pa'sa pa'satëran.
7 Inimicoro'sa chinitopirinënhuë', quëmariso nipincatatë pochin ata'huantëran.
Shinpitë ahuiquitërëso pochin no'huitaton ana'intëran.
8 Quëmari pihuitë pochin nitohuatana, marë nipatomairin.
I' tachitaton, cato paira pochin ninin.
9 Inimicoro'saso yonquipi:
'Pa'ahua imatëhua icantahua'.
Icantatëhua sahuëni quëran tiquia'ahua'.
Ma'shanëna osërëtatëhua', nipatomatahua',' topirinahuë'.
10 Quëmariso' chiníquën pihuihuatana,
cosharo mi'tërëso pochin marëri mi'tërin huachi.
I' niso'nantërinso' huáncana nininquë promo pochin nicotaitomapi.
11 Co insonta Sinioro quëma pochin nininhuë'.
Quëmasáchin noya noyanquën. Chini chiníquën nanantëran.
Ana'intacaso marë' pa'pi huëhuëpiro nininsopita ma'sha a'noran.
Napoaton ya'ipiya quëran chinochinën.

12 Chiníquën nanantëranso a'noton,
inimicoro'sa ana'intëran.
No'pari o'huarinso pochin nito-
huachina, capa nipi huachi.
13 Pa'pi nosoromiatërancoi ni'ton,
nicha'ërancoi.
Chiníquën nanantaton quëpa-
rancoi.
Ya'huëca'huaiso marë' huayo-
nanquë chachin quëparancoi.
14 Nisha nisha nacionquë ya'huëpi-
sopita, pa'yanapona'.
Naporanso natantohuachina
napoapona'.
Huiristino'sa hua'hua iquitopiso
pochin, cancantapona'.
15 Itomo capitano'santa', pa'yanë-
naquë niiri i'co i'copitapon.
Moapo hua'ano'saso', ropa ropa-
tapona'.
Canano'santa co huachi chiní-
quën cancantaponahuë'.
16 Catahuacoi Sinioro. Nisha nisha
naciono'sa të'huachina
huachi.
Na'pi co pacaritërinsohuë
pochin, quëma nohuanton
niina'.
Piyapinënpitacoi no'pa-
nëna na'huëta'huai huarë'
napo'ina'.
17 Sinioro quëmaso' noyasáchin
ninan.
Hua'anëntëranquë chachin
quëpacoi.
Ya'huëmiatamaso marë' motopi
nani huayonan.
Chinotiinënquënso pëi quëmari
chachin ninan,
inaquë quëpacoi ya'huëmiachi.
18 Sinioronënpoaso nipirinhuë',
hua'anëntomiatapon.
Co onporonta pipiarinhuë',"
topi.

Marianta cantarinso'

19 Iquipito copirnoso', sontaronënpitarë
chachin, israiro'sa imarin. A'naquën toro-
nano'saquë. A'naquëonta', cahuarioro'-
saquë imarin. Imatona marëquë ya'conpi.
Ya'conpachinara, Yosë nohuanton marë
inachachin niantarin. Napoaton ya'ipiya
chimiitopi. Israiro'saso nipirinhuë', noya
pëntonpi. Yaniro pa'tatona', noya pën-
tonpi. 20 Naporo' a'na sanapinta huanirin,
Maria itopiso'. Inaso', Yosë yonquirinso
sha'huina'pi. Aaron oshinpain. Pantirita
pi'niaton, Yosë cantanën cantararin.
Ya'ipi israirono'santa yorantapi. Napora-
huatona Yosë marë' nansarapi. 21 Maria
cantaton tapon:

"Yosë nicha'ërinpoa ni'ton,
cantahua'.
Inimicoro'saso huë'pirinahuë',
Yosëri pa'pi huëhuëpiro nitaton,
minsërin.
Sontaro'sa', cahuarioro'sa',
ya'ipi marëquë tiquiitërin
huachi," tënin.

Yosëri i'sha anoyaitërinso'

22 Nani cantahuachinara, Moisësëri,
israiro'sa camairin inotëro parti paca-
caiso marë'. Ina inotëroso', Shor inotëro
itopi. Cara tahuëri iratopirinahuë', co
manta i'sha quënanpihuë'. 23 Napoyan
quëran i'shana quënanaponaraihuë',
main ni'ton, co nanitopihuë' o'ocaiso'.
Napoaton israiro'sari ina i'shana
apoyatopi: "Mara" itopi. Maraso', main
tapon naporin.

24 Napoaton Moisësë no'huiantapi.
Naporahuaton: "¿Ma'ta iporaso' o'orë'?"
nitopi. 25 Moisësëso nipirinhuë', Yosë
nontërin. Inari catahuacaso marë'
nontohuachina, a'nara nara'huaya
a'notërin. Ina masahuaton i'shaquë
të'yaitohuachina noyaitërin huachi.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Inaquë Yosëri israiro'sa natëtono'sa nicacaiso marë' tënirin. Naporahuaton onpopinsona nicacaiso' Yosëri pënënin: 26 "Caso Sinioroco. Canpitaso chinotëramaco. Casáchin nanitërahuë anoyatacaso'. Nonahuësopita nóya natanco'. Noya natanatoma', nohuantërahuëso nico'. Camaitërahuësopita natëtoma noya nipatama', carinquëmanta noya ni'saranquëma'. Noya nicatënquëma canpitaso', catahuaaranquëma'. Iquipitoro'saso', nisha nisha quëran ana'intërahuë. Canpitaso co ina pochin ana'intaponquëmahuë'," itërin.

27 Ina quëran paantarahuatona', Irimo parti canconpi. Inaquëso', shonca cato i'sha no'pa quëran pipirinso ya'huërin. Naporahuaton canchisë shonca palmeraro'sa ya'huërin. Inaquë noya i'sha ya'huërin ni'ton, në'mëtë pëinëna ótënatona', hua'quimiachin inaquë ya'huëpi.

Cosharo inápa quëran a'paimarinso'

16 1 Israiro'sa Iquipito quëran pipipiso' nani a'na yoqui patoma nisarin. Naporo' inapitaso', Irimo quëran paantarapi huachi. Pa'sahuatona', Sin inotëro parti canconpi. Inaso' inotëro', Irimo quëran, Sinai motopiquë huarë' nincanin. 2 Inaquë chachin israiro'sa', naquëranchin Moisësë, Aaron, inapita no'huiantapi: 3 "Canpitaso co quë'yatoncoirahuë', inotëro parti tana tiquiincoiso marë' quënancoi. ¡Iquipitoquë chachin Yosë tëparincoi naporini, noya noya niitonhuë'! Inaquëso noya coshatatoi, natërai. Na'a nosha ya'huërin," itopi.

4-5 Naporo Yosëri, Moisësë itapon: "Ca nohuanto cosharo', inápa quëran o'nan pochin anotimapon. Nani tahuëri pa'sahuatona', macacaiso ya'huërin. Pë'yainpichin macapona'. Pancasomaria tahuëriso nipirinhuë', cato tahuëri marë' machina'ina'. Inapotato inpitasona natërinacoso', inpitasona co yanatërinacosohuë', nohuitarahuë," itërin.

6 Napohuachina, Moisësë, Aaron, inapitari israiro'sa itapona':

—Sinioro chachin Iquipito quëran ocoirinquëmaso', i'huanahuanquë nitotarama'. 7 Tashirayanta tashíramiachin Sinioro huënaráchin huënaráchin a'pininso', ni'sarama'. Pinoramaso' nani nataninquëma'. Quiya mini no'huipiramacoihuë', Sinioro nohuanton pipirama ni'ton, ina pinorama huachi, itopi. 8 Ina quëran Moisësë taantarin:

—I'huanahuanquë Sinioro, nosha quëtarinquëma capamaso marë'. Tashiramiachinta', hua'huayátërahuë cosharo quëtarinquëma'. Nani nataninquëma pinoramaso ni'ton, napotarinquëma'. Quiya mini no'huipiramacoihuë', Sinioro nohuanton pipirama ni'ton, ina pinorama huachi, itërin.

9 Ina quëran Moisësëri Aaron itapon:

—Pinopiso' nani natanin ni'ton, sha'huitëquë israiro'sa', Sinioro ni'tonënquë niyontoina', itërin.

10 Aaroni israiro'sa nontaso chachin, inotëro parti notëtopirinahuë', chitoroquë Sinioro huënaráchin huënaráchin a'pininso', quënanpi. 11 Naporo' Yosëri Moisësë itapon: 12 —Israiro'sa pinorinacoso' nani natanahuë. Napoaton sha'huitëquë': "Sinioro napotërinpoa': 'I'huanahuanquë nosha ca'sarama', tashiramiachinta', cosharo ya'huapon. Natëaquë huarë' coshatarama'. Inapotohuatënquëma', ca Sinioroco ninahuëso' nitotarama huachi, tënin,' itëquë'," itërin.

13 Naporo' i'huaraya chachin, nisha ocoron canquirin. Hua'huayátërahuë huëcatona ya'huëpiso nani chachin ya'sotiirin. Tahuëririnquënta tashíramiachin

ni'pirinahuë', ya'huëpiso nani chachin no'pa' imotërinso', ma'sha poroncayo pochin quënanpi. 14 Poroncayo tomontohuachina, shipihuaninso pochin no'paquë quëparitërin. 15 Co nohuitatonaraihuë', israiro'saso' inahua capini ninatanapi: "¿Ma'ta isoso'?" tosapi. Napohuachinara, Moisësëri itapon:

—Iso mini cosharo Yosë a'patimarinpoaso'. 16 A'naya a'nayama capamaso marë' cato quiro pochin masarama'. Co na'con na'con macacamaso ya'huërinhuë'. Ina pochin Sinioro camaitërin, itërin.

17 Itohuachina, israiro'saso ina inachachin nipi. A'naquën na'a mapi. A'naquënso', pi'pian mapi. 18 Ina quëran tantiahuachinara, niquëtopi ni'ton, co insonta ya'sotërinhuë'. Naporahuaton co insonta pahuantërinhuë'. Napopináchin mapi huachi.

19 Ina quëran Moisësëri pënëantarin:

—Cosharo manamaso', ama tashiraya marë' tapacosohuë', itërin. 20 Moisësëri napotopirinhuë', a'naquënso co natëtatonaraihuë', cosharo mapiso tahuëririnquë capacaiso marë' tapapi. Tapapirinahuë', pa'pi notohuaro' shonataton anarin huachi. Napohuachina Moisësëri, chiníquën no'huirin.

21 Nani tahuëri tashíramiachin, a'naya a'naya cosharo mapi. Nani yono pi'irahuaso', pi'iri pi'cahuachina soquirin.

22 Napoaponahuë', pancasomaria tahuëriso cato tahuëri marë' machinapi. Catapini quiro pochin a'naya a'naya mapi. Inanapo mapi ni'ton, Israiro hua'ano'saso', Moisësë sha'huitapona pa'pi. 23 Sha'huitohuachinara Moisësëri itapon:

—Ina mini Yosë nohuantërinso': Tashiraya sahuato nisarin. Sinioro marë' chinotacaso tahuëri. Cosharo manamaso', ipora chachin anpico'. Ma'sona a'itamaso nininsopitanta', a'itochanco'. Tashiraya marëpita inapotoco', itërin.

24 Moisësë camaitërinso chachin nipachinara, tahuëririnquë capacaiso marë' tapapiso', co manta shonatërinhuë'. Naporahuaton co anarinhuë'.

25 Naporo' Moisësëri itaantapon:

—Taparamaso', ca'co huachi. Iporaso', sahuato. Sinioro marë' chinotacaso tahuëri. Ipora tahuëriso', co huachi aipiran cosharo quënanaramahuë'. 26 Saota tahuëri nanitarama macacamaso'. Canchisëinquënso nipirinhuë', sahuato ni'ton, co ya'huëarinhuë', itërin. 27 Inaso napopirinhuë', a'naquënso naporo tahuëri cosharo macapona pa'pi. Pa'pirinahuë', co manta quënanpihuë'. 28 Napohuachina Siniorori, Moisësë itapon:

—Nani pënënpirahuë'. Nani a'chintopirahuë'. ¿Onporo huarëta natëponaco? 29 Nani acotëranquëma a'na tahuërira' chinotamaso'. Napoaton pancasomaria tahuëri nanihuachin, cato tahuëri marë' cosharo quëtëranquëma'. Ina ni'ton, sahuato nanihuachin, ama ya'huërama quëran pipicosohuë', itërin.

30 Naporo huarë' israiro'sa', canchisë tahuëri nanihuachina chinotopi. 31 Israiro'saso', cosharo mapiso nohuitatona', "mana," itopi. Inaso' huiríchin, conantroraya pochin ninin. Naporahuaton cachita ninoiquë cayontopinan pochin cashi cashin ninin.

Pi'pian mana tapacaso camaitërinso'

32 Ina quëran Moisësëri israiro'sa camairin:

—Iso pochin Yosë camaitërin: "Iquipito quëran ocoirahuatënquëma', inotëro parti quësaranquëma'. Naporo' cosharo quëtëranquëmaso' shiparimapitanta nohuitacaiso marë', tapaco'.

Cato quiro pochin ya'coninso', mana masahuatoma tapaco',” tënin, itërin.
33-34 Aaronta camairin:

—Cato quiro pochin mana masahuaton, yonshaquë po'moquë'. Ina quëran Yosërë'quënpoa anoyatërëhuaso caposonën notënanquë acoaran. A'na tahuëri shiparinpoapita nohuitacaiso marë' inaquë tapaaran, itërin.

Itohuachina, Yosëri Moisësë camairinso chachin, Aaronso' ninin.

35 Catapini shonca pi'i pochin israiro'sa', mana ca'pi. Canano'sa ya'huëpiquë notënanquë canconai huarë' manasáchin ca'pi. 36 Mana tantiacaiso marë' israiro'saso', comiri itopisoquë tantiapi. Inaquëso cato quiro pochin ya'conin. Shonca comiri quëran a'nara ipa itopiso' icanin.

Na'pi quëran i'sha pipirinso'

(Números 20.1-13)

17 1 Ya'ipi israiro'sa Sin inotëro quëran pipiantapi. Yosëri camairinso natëtona', oshaquëran pa'sapi. Pa'sápatona Rihuitin parti canconpi. Napoaponahuë', co i'sha ya'huëantarinhuë' o'ocaiso'. 2 Napoaton Moisësë noncarotaantapi:

—¡I'sha quëtocoi o'oi! itopi.

—¿Ma'marëta caso noncarotaramaco? Inapohuatamara, canpitaso Yosë chachin tëniantarama', itërin. 3 Itopirinhuë', israiro'saso' co natëpihuë'. Napishinhuë yamorotona', Moisësë itaantapi:

—¡Ma'marëta Iquipito quëran ocoirancoi! ¡Quëma ocoirancoi ni'ton, yamoro quiyaso' tëpaponcoi! Hui'nahuëipita, pë'tahuanëhuëipita ya'ipicoi yamoro tëpaponcoi, itopi.

4 Napotohuachinara, Moisësëso chiníquën Yosë nontërin.

—¿Ma'ta Sinioro isopita onpochi? ¡Co hua'quiya quëranhuë' na'piquëtaponaco! itërin.

5-6 —Caraya ansiano'sa sha'huitëquë imainën. Inapitarë'quën chachin israiro'sa na'huëtahuatoma', Oripi motopiquë paco'. Huaranënta i' ahuëiranso quëpaquë'. Inaquë carinquën panca na'pi aipi ninaranquën. Canconpatan, ina na'pi ahuëquë'. Nani ahuëhuatan, piyapi'sa o'ocaiso marë' a'naroáchin i'sha pipiarin, itërin Yosëri.

Napotërinso chachin Moisësëso', Israiro ansianoro'sari nicasoi na'pi ahuërin. Inapohuachina, notohuaro' i'sha pipirin huachi. 7 Moisësëri ina ro'të apoyatërin: “Miripa” itërin. Miripaso', no'huitatona noncaropiquë tapon naporin. Inaquë israiro'sa', Moisësë noncarotopi ni'ton, ina pochin nohuitërin. Naporahuaton Masa itopi anta', Masaso', “co natëtopiquëhuë'”, tapon naporin. “Co ipora Yosë a'pairinpoahuë',” topi ni'ton, ina pochin nohuitërin.

Amaricoro'sarë' niahuëpiso'

8 Amaricoro'sari, israiro'sa ahuëcaiso marë' huëcapaipi. Rihuitinquë niahuëpi. 9 Naporo' Moisësëso', piyapinën Cosoi itopiso' camairin:

—Amaricoro'sa ahuëamaso marë' israiro'sa huayonahuaton quëpaquë'. Caso nipirinhuë', motopiquë pantato Yosë huaranën quëpaarahuë, itërin.

10 Cosoiso', Moisësë camaitërinso natëton amaricoro'sa ahuëcaso marë' pa'nin. Ya'huërë' Moisësë, Aaron, inapitaso Cosoi catahuacaiso marë' panën'pa' nanpëpi. A'na Israiro ansiano Ori itopisonta quëpapi. 11 Moisësë tanpaquën ihuëpachina, israiro'sa canatapi. A'pamahuachinaso', amaricoro'sa canatapi. 12 Tanpaquën ihuërápaton canotërin ni'ton, Aaron, Ori, inapitari huënsëcaso marë' na'pi acotopi. Naporahuaton catoari chachin tanpaquën achinipi ni'ton, co huachi a'pamarinhuë'. Pi'i ya'conaquë huarë' co a'pamarinhuë'. 13 Inapohuachina, Cosoiri amaricoro'sa minsërin huachi.

14 Ina quëran Yosëri, Moisësë itapon:
—Quirica masahuaton, amaricoro'sapitarë'quëma niahuëramaso', inaquë ninshitëquë'. Ama insonta naniantacaso marëhuë' ninshitëquë'. Cosointa sha'huitëquë'. Naporin Yosë: "Ca nohuanto amaricoro'sa', ta'huantapona'. Napoaton co huachi inso tëranta inapita yonquiapihuë'," tënin, itëquë'.
15 Ina yonquiaton Moisësëso', Yosë chinotacaso marë' a'nara artaro ninin. Ina artaro aninihuanaton: "Sinioroso' pantiranëhuë," itërin. "Sinioro catahuarincoi inimicoro'sa minsërai," ta'ton, ina pochin aninihuanin. 16 Ina quëran taantarin:

"Sinioro pantiranën së'quëárahuë ni'ton,
Yosëri amaricoro'sa shinpita ahuërápon," tënin.

Israiro'sa Sinaiquë canconpiso'

19 1-2 Israiro'sa Rihuitin quëran pipirahuatona', Sinai inotëro parti canconpi. Canconahuatona', Sinai motopi notënanquë chachin chinotopi. Iquipito quëran pipipiso', nani cato yoqui nisahuaton a'na tahuërira' nisarin. Naporo' inatopa canconpi.
3 Inaquë nisoi, Yosëri Moisësë përarin:
—Iso motopiquë nanpëintaquë', itërin. Itohuachina, Moisësë motopi hui'nimotën'pa' nanpëontarin. Inaquë Yosëri itapon:
—Apira nani ma'sha sha'huitaranquën. Ya'ipi sha'huitaranquënso', Cacopo shinpita israiro'sa itopiso' sha'huitëquë': 4 Nani ni'nama iquipitoro'sa ana'intërahuëso'. Canpitaso noya a'paiatënquëma ya'huërahuëquë huarë' quënanquëma'. Panca onian anpiantënquë hua'huin a'mitahuaton quëparin. Inapochachin carimanta', noya quënanquëma'. 5 Ya'ipi isoro'paquë nisha nisha piyapi'sa cari hua'anëntërahuë. Napoaton canpitaso', ya'ipi camaitërahuëso natëco'. Ma'sona ta'tëhua canpitarë'co anoyatërahuësonta co'so' naniantohuatamahuë', noya ni'saranquëma'. A'napita piyapiro'sa quëran, noya noya ni'saranquëma'. 6 Carinquëma hua'anëntaranquëma'. Canpitaso corto hua'ano'sa nicacamaso marë' acoranquëma'. Piyapinëhuëpita nicacamaso marë' acoranquëma'. Nisha nisha piyapi'sa anohuitaramaco huachi. Ya'ipi inapita israiro'sa sha'huitëquë', itërin.
7 Itohuachina, Moisësë nohuaraimarahuaton, Israiro ansiano'sa amatërin. Nani huë'pachinara, ya'ipi Siniorori sha'huitërinso' sha'huitërin. 8 Ansiano'saso pa'sahuatona', ya'ipi israiro'sa Yosë naporinso sha'huitopi. Ina natanahuatona':
—Noyapa'. Ma'sona Yosë camaitërinso nisarai, topi. Napohuachinara, Moisësë naquëranchin motopiquë paantarahuaton, napopiso' Sinioro sha'huitontarin. 9 Nani sha'huitohuachina, Siniorori itapon:
—Natanquë sha'huichinquën: Nontaranquënso' piyapi'sari natanacaiso marë' chitoro yaráchin nininquë ya'notaranquën. Ina natanpachina', natëmiataponën huachi, itërin.
Itohuachina, naquëranchin Moisësëri israiro'sa a'panitopiso', Sinioro sha'huitaantarin. 10-11 Naporo' Siniorori itapon:
—Pa'maton israiro'sa sha'huitomaquë': Casáchin yonqui'inaco. Naporahuaton pë'sainatona noya nitapaina'[d]. Ipora

[d] **19.10-11** *Nitapaina topachina:* Co a'mopisoráchin yonquirinhuë'. Oshanënanta inquicaiso marë' napotërin.

tahuëri, tashirayanta inapo'ina'. Ina tashiraya ca Sinioroco chachin o'mararahuë. Sinai motopi hui'nimotën'pa' o'mararahuë. Ya'ipi israiro'santa chitoroquë o'marahuëso', ni'sapi. 12 Caraya Israiro quëmapi'sa sha'huitëquë motopi nanimarinquë hui'shatona', tahuichina'. Naporahuaton, sha'huitëquë ama inso tëranta ina aquëtë na'huëtacaiso marëhuë'. Inso tëranta ina aquëtë na'huëhuachin, tëpacaiso ya'huërin. 13 Napoaponahuë', aquëranchin na'piquëhuë nipon, pë'chinanquëhuë nipon, tëpamaso ya'huërin. Piyapihuë nipon, ma'shahuë nipon na'huëhuachin, onpopionta tëpamaso ya'huërin. Carniro pomon irininso natanai huarë', nanitapi motopi'pa' nanpëcaiso', itërin.

14 Napotohuachina, Moisësëso pa'marin. Pa'marahuaton Yoseíchin yonquicaiso marë', israiro'sa sha'huitomarin. Sha'huitohuachina, a'mopisonta pë'sapi. 15 Naporahuaton itaantarin:

—Tashiraya aquëtëran Sinioro o'mararin. Ama pi'pian tëranta sa'ama cariapomarahuë', noya ninaco', itërin.

Itohuachina, israiro'sa pë'sainahuatona', cara tahuëri pochin co sa'ina ya'caripihuë'.

16 Moisësë naporinso chachin naporo tahuëri nanihuachina, tashiramiachin chiníquën o'coritaton, huirátarin. Yaráton chitoro nininso motopi imotërin. Naporahuaton carniro pomon chiníquën pihuipiso' natanpi. Ina natanatona', ya'ipi israiro'sa ya'huëpiquë pa'yanpi. Pa'yanatona ropa ropatapi. 17 Napohuachina, Moisësëri israiro'sa ya'huëpi quëran ocoirin. Ocoirahuaton, Yosë nacapicaiso marë' motopi nanimarin'pa' quëparin. 18 Pën huáncana Yosë o'marin. Conainta panca orno pochin tomontárin. Panca ocohua pa'ninso pochachin, ya'ipi motopi nacon nacóntarin. 19 Carniro pomon pihuipisonta', chini chiníquën yacana'piarin natanpi. Moisësëri nontohuachina, Yosëriso huira tënëntërinso pochin a'panirin.

20 Sinioroso' o'maton, Sinai motopi hui'nimotën'pa' nohuaraimarin. Ina quëran inatopa panantacaso marë', Moisësë përaantarin. Napotohuachina Moisësë nanpëantarin. 21 Inaquë Yosëri itaantapon:

"Pa'mantaton israiro'sa sha'huitomantaquë': 'Ama Sinioro yanicatoma', hui'shapiso na'huëtocosohuë'. Ina na'huëtohuatamaso', na'con na'conquëma chiminapoma',' itëquë'. 22 Corto hua'ano'saíchin noya ya'cariarinaco. Napoaponahuë', inahuanta casáchin yonquiainaco huarë' napoapi. Ama chiminacaiso marëhuë' inapocaiso ya'huërin, itërin. 23 Napotohuachina Moisësëri itapon:

—Israiro'saso', nani nitotopi. Quëma camaitëranso chachin motopi nanimarinquë nani hui'sharai ni'ton, co ina aquëtë huë'sapihuë'," itërin. 24 Itopirinhuë Siniororiso' itaantarin:

—Onpopionta pa'maquë'. Ina quëran Aaron quëntaquë'. Israiro'saso', co hui'sharamaso na'huëtacaso ya'huërinhuë'. Co a'napita corto hua'ano'sa tëranta, huëntacaiso ya'huërinhuë'. Huëntahuachinaso', ata'huantarahuë, itërin.

25 Itohuachina, Moisësëso pa'marahuaton israiro'sa ya'ipi sha'huitomarin.

Shonca nanan pënëntërinso'

20 1 Yosë chachin pënëntaton naporin:

2 "Ca Sinioroco hua'anëntaranquëma'. Iquipitoquë chiníquën asacatopirinënquëmahuë', nani ocoiranquëma huachi. Apira noya natëamacoso marë' sha'huichinquëma natanco'.

3 Casáchin Yosëco ni'to, casáchin
chinotoco.
4 Ama manta nonanpiso' nicatoma
moshacosohuë': Inápaquë
ya'huërinso', isoro'paquë,
acoporoquë, marëquë, co
inaquëpita ya'huërinso
nonanatoma', moshacamaso
ya'huërinhuë'. Ama manta
mamanshi chinotocosohuë'.
5 Ama monshorahuatoma inapita
moshacosohuë'. Ama pi'pian
tëranta chinotocosohuë'.
Casáchin Sinioroco ni'to, a'pi-
tëranquëma'. Co natëhuata-
macohuë', ana'intaranquëma
huachi. Hui'namapita, shipa-
rimapita, hui'nama shinpi-
taquë huarë' ana'intarahuë.
6 Nosoroatomaco pënënanquë-
masopita natëhuatamaso
nipirinhuë', carinquëmanta
nosoroaranquëma'. Shipa-
rimanta nosoroarahuë.
Huaranca shimapita huënton
ya'huëaquë huarë' nosoroato
catahuarahuë.
7 Ama topinan quëran chinoto-
cosohuë'. Topinan quëran
chinotohuatamaco, oshahua-
narama'. Ma'sona sha'hui-
huatama', ama nonpina-
toma': 'Yoscoarë',' tocoso-
huë', ana'intotënquëma'.
8 Nani simana a'na tahuërira' yonquia-
macoso marë' chinotoco'.
9 Saota tahuëri noya sacatoco'.
10 Tahuëririnquëso napoaponahuë',
ca yonquiamacoso marë'
chinotarama'. Co naporoso
sacataramahuë'. Co hui'na-
mapita tëranta sacatarin-
huë'. Piyapinëmapita, pë'ta-
huanëmapita inapitanta co
sacatacaiso ya'huërinhuë'.
Co nisha piyapiro'sa tëranta',
yacaparimasopita asacatara-
mahuë'.
11 Saota tahuëri quëran ya'ipi
acorahuësopita tënirahuë.
Inápaquë, isoro'paquë,
marëquë, inaquëpita ya'huë-
rinso tënirahuë. Tahuëririnquë
chinotërahuë. Napoaton, ina
tahuëri noya nicato, chinoto
tahuëri acorahuë: Naporo
tahuëri chinotatoma', casáchin
yonquico.
12 Tatama noya nicatoma natëco'.
Mamamanta natëco'. Natë-
huatama', na'con catahua-
ranquëma'. Canaan no'pa'
quëtohuatënquëma', hua'qui
inaquë noya ya'huarama'.
13 Ama piyapi tëpacosohuë'.
14 Nimapatama', ama nitëhuanan-
pitocosohuë'.
15 Ama manta ihuatocosohuë'.
16 Ama piyapi nonpinapicosohuë'.
17 Ama a'napita ma'shanën
noyapatocosohuë': Sa'ina',
piyapinënapita, toronëna',
moranëna', inapita co noya-
patamaso ya'huërinhuë'. Co
ma'shanëna tëranta noyapa-
tamaso ya'huërinhuë'," itërin
Yosëri israiro'sa pënënaton.

Israiro'sa pa'yanpiso'

18 Noninso', huiratërinso', carniro
pomon pihuipiso', inapita natanahuatona',
israiro'saso' pa'pi të'huatopi. O'cori', pën,
conai', inapitanta quënanatona', pa'pi
pa'yanpi. Pa'yanatona co nohuantopihuë'
ya'caritacaiso'. 19 Napoaton Moisësë, itopi:
—Ama huachi Yosëso nonchincoiso-
huë'. Chiminpatoi. Quëmari natanaton
sha'huitocoi natëi, itopi.

20—Ama pa'yancosohuë', Yosë o'marin
tëniinquëmaso marë'. Ina pochin
ya'notërinquëma', ina të'huatatoma
ama oshahuanamaso marëhuë', itërin.
21 Israiro'saso', aquëranchin notëapi.
Naporo' Moisësëso', Yosë noninso'
natanacaso marë' chitoro yara yará-
chin nininquë ya'conin. Inaquë piya-
pi'sa sha'huitacaso marë' Yosëri nani
ma'sha pënënarin.

Onpoinsona artaro
nicacaso' sha'huirinso'

22 Siniorori, Moisësë itapon: "Apira
sha'huitaranquënso', israiro'sa sha'hui-
tëquë': 'Nani inápa quëran nontëranquë-
maso' natanama'. 23 Ama mamanshi ca
pochin chinotamaso marë' nicosohuë'.
Oro, prata, co inapita quëran nicacaso
ya'huërinhuë'. 24 Chinotamacoso marë'
artaro yanipatama', no'pa quëran nico'.
Inaquë oshanëma marë' pë'tahuanëma'
tëparamaso', ya'ipi ahuiquitoco'. Nanan
anoyatërëhuaso marënta tëparamaso',
inaquë chachin pi'pian ahuiquitoco'.
Insëquësona chinotamacoso huayo-
nahuëquë inapohuatama', noya ni'sa-
ranquëma'. O'marahuato, nani ma'sha
ninamaquë catahuamiataranquëma'.
25 Na'pi quëran yanipatamaso', ama
patëtopinan na'pi quëran nicosohuë'.
Hua'naquë na'pi patëtohuachinara, co
huachi artaro marë' noyahuë'. 26 Napo-
rahuaton, ina nipatama', ama nanpë-
nahuan nicosohuë'. Piyapi'sa máquëma
tëranta co noya imotëramasohuë'
ni'chinquëma', tënin,' itëquë'," itërin.

Yosë israiro'sarë' anoyatërinso'

24 1 Ina quëran Siniorori, Moisësë
itapon:
—Naquëranchin Aaronë'quën
nanpëintaquë'. Iporaso' hui'ninpitanta
huënta'ina'. Natapo, Apio, inapita
huënta'ina'. Naporahuaton canchisë
shonca Israiro ansiano'santa', quëntaquë'.
Iso Sinai motopiquë nisarahuë ni'ton,
huëntaco'. Inahuaso napoaponahuë',
ama co'chachin ya'cari'inacosohuë'.
Aquëchamiachin isonatona', no'paquë
huarë' monshopi quëran chinochi-
naco. 2 Quëmasáchin ya'cariarancoso'.
A'napitaso quëmarë' huëntaponahuë',
aquëmiachin quëran chinotarinaco.
A'napita israiro'santa', co imaquintai-
nënso ya'huërinhuë', itërin.
3 Napotohuachina Moisësëso', pa'sa-
huaton ya'ipi Yosë camaitërinso', israiro'sa
sha'huitoonin. Ina natanahuatona':
—Noyapa'. Ya'ipi Yosë camaitërinso
nisarai, itopi.
4 Ina quëran Yosë pënëntërinso' ama
naniantacaiso marëhuë' ya'ipi ninshi-
tërin. Tahuëririnquë a'cayan capayata-
huaton, motopi nanimarin'pa', a'nara
artaro ninin. Naporahuaton shonca cato
na'piro'sa', Yosë marë' ahuanirin. Shonca
cato huënton israiro'santa ya'huërin
ni'ton, inanapo ahuanirin. 5 Ina quëran
caraya Israiro hui'napi'sa camairin
tororo'sa Yosë marë' tëpacaiso'. Nani
tëpahuachinara, a'naquënso artaro
aipi oshanëna marë' ya'ipi ahuiqui-
topi. A'naquëonta', pi'pian ahuiquitopi.
Inaso nanan anoyatopiso marë' itopiso'.
6 Tororo'sa tëpapiso' huënainën mapi.
Inaso' Moisësëri, napoinchin tasono'-
saquë manin. Napoinchinso nipirinhuë',
artaro aipi ta'satërin. 7 Ina quëran,
Yosërë' anoyatopiso quirica chiníquën
nontërin. Ya'ipi israiro'sa natanacaiso
marë' naporin. Nani natanpachinara:
—Ya'ipi cancanëhuëi quëran Sinioro
camaitërinso natëarai, topi.
8 Naporo' Moisësëso', tasono'saquë
huënai' ya'huërinso', manin. Masa-
huaton, ya'ipi israiro'sa ta'satërin.
Nani ta'satohuachina itapon:

—Iso huënai' pa'nin ni'ton, Yosë canpoarë' anoyatërinso anitotërinpoa'. Ina marë' nanamën ninshitërahuëso' nani sha'huitëranquëma'. Ina natëhuatëhua', Yosë noya ni'sarinpoa', itërin.

9 Ina quëran Moisësë, Aaron, Natapo, Apio, inapita motopi'pa' pantapi. Canchisë shonca ansiano'santa', inatohua pantapi. 10 Inaquë pantahuachinara, Israirori chinotërinso Yosë chachin quënanpi. Noyápiachin nininquë to'quëtërin. Sapiro na'pira'hua huënaratërinquë pochin to'quëtërin. A'ninquëchin pi'iro'të pochin ya'norin. 11 Yosë chachin nicaponaraihuë' isopita hua'ano'sa co chiminpihuë'. Yosërë' anoyatopiso yonquiatona', ca'pi, o'opi, napopi. Ina quëran naquëranchin nohuaraimantapi.

Moisësë motopiquë paantarinso'

12 Siniorori Moisësë itaantapon:

—Iso Sinai motopiquë nisarahuë ni'ton, huënantaton ninaco. Inaquë cato na'pitëa'hua quëchinquën. Inaquë pënëntërahuëso', camaitërahuëso', inapita nani ninshitërahuë. Ina quëran israiro'sa a'chintarama', itërin.

13-14 Itohuachina Moisësëso', Cosoirë chachin pacacaiso marë' huanipi. Naporo ansiano'sa itapon:

—O'ma'huai huarë' isëquëranchin ninatacoi. Aaron ya'huëarin. Orinta ya'huëarin. Inapita ya'huapi ni'ton, catahuarinquëma'. A'naquëma nanan ya'huëtohuachinquëma', inapita sha'huitoco catahuainquëma anoyatoco', itërin. Inapo sha'huitahuaton cato chachin motopi'pa' pantapi. 15 Moisësëso motopi huancorintë Cosoi acorahuaton, inaora pantarin. Pantápaton pomosoontarin. Naporo' chitorori ya'ipi noyá imotërin. 16 Sinioro huënaráchin huënaráchin a'pininso', Sinai motopi a'pintimarin. Saota tahuëri chitorori imotërin. Tahuëririnquëso', Siniorori Moisësë përarin. 17 Israiro'santa', Sinioro huënaráchin huënaráchin a'pininso', quënanpi. Panca pën nënëhuachina, ma'sha a'naroáchin ahuiquitërinso pochin motopi hui'nimotënquë ya'norin. 18 Moisësëso chitoro i'copirinquë ya'conahuaton, motopi hui'nimotën'pa' pantarin. Catapini shonca tahuëri tashirë chachin inatohua ya'huërarin.

Mamanshi moshapiso'

(Deuteronomio 9.6-29)

31 18 Sinai motopiquë Siniorori nani ya'ipi Moisësë sha'huitohuachina, cato na'pitëa'hua quëtërin. Ina na'pitëa'huaro'saquë, inaora chachin pënëntërinso nanan ninshitërin.

32 1 Israiro'saso Moisësë hua'quirinso ni'sahuatona', Aaron paahuapi:

—Moisësë Iquipito quëran ocoipirincoihuë'. ¿Intohuaso pa'mara? Co nitotëraihuë'. Napoaton catahuaincoiso marë', mamanshi nitocoi, itopi.

2 —Sa'ama', hui'namapita, inapita oro quëran pë'tëhuëratë nipiso' pë'tënpi. Ina nipachin ma'parahuatoma quëshico, itërin Aaroni.

3 Napotohuachina ya'ipiya quëran quëpatopi. 4 Aaronso' ina masahuaton, asoquirin. Nani soquihuachina hua'natëquë sacataton, toroa'huaya nonanin. Tënihuachina ya'ipiya quëran nonca topi:

—¡Iso mini yosënënpoa Iquipito quëran ocoirinpoaso'! topi.

5 Ina ni'sahuaton Aaronso', toroa'huaya nonaninso' notënanquë artaro nitërin. Nani tënihuachina chiníquën nonsahuaton sha'huirin:

—¡Tashiraya Sinioro marë' pita niahua'! itërin.

6 Tahuëririnquë tashíramiachin capayatahuatona', pë'tahuaro'sa tëpapi. Oshanëna marë' itopisoso', ya'ipi ahuiquitopi[e]. Nanan anoyatopiso[ë] marë' itopisonta tomaquën ahuiquitopi. Inaporahuatona coshatopi. Coshatatona', o'osapi huachi. Naporapi quëran caniaritopi a'naratipita co noyahuë' nicatona', capa cancantacaiso'. 7 Ina nicaton Sinioroso' Moisësë itapon:

—Nohuaramarahuaton, piyapi'sa nimaquë'. Inapitaso' Iquipito quëran ocoipiranhuë', co natëtonacohuë' nitapicancanpi. 8 Pënënahuësopita naniantatona', a'naroáchin pëshonpi huachi. Oro asoquirahuatona moshacaiso marë', toroa'huaya nonanpi. Ina chinotacaiso marë' pë'tahuanëna tëparahuatona', ahuiquitopi. Nani chinotahuatona': "¡Iso mini yosënënpoa Iquipito quëran ocoirinpoaso'!" toconpi, itërin.

9 Ina tosahuaton, taantarin:

—Israiro'sa ni'sápato: Tëhuënchachin inapitaso', co natantochináchinhuë' cancantopi, tënahuë. 10 ¡Ama manta tëquësohuë'. Isopita pa'pi ano'huitërinaco ni'ton, apiramiachin tiquichina'i topirahuë! Inapita tiquirahuato, quëma shiparinpita quëran noya noya nacion ocoiarahuë, itërin.

11 Moisësëso napoaponahuë', noyasha nontaton Sinioro itapon:

—Ama Sinioro napotëquësohuë', chiníquën nanantaton nani Iquipito quëran israiro'sa ocoiran. 12 Inapita ata'huantohuatan, iquipitoro'sa pinosarinquën: "Yosëso israiro'sa co quë'yarinhuë'. Napoaton motopiro'sa parti ata'huantacaso marë', isëran ocoirin, tosapi. Ina ni'ton, ahuantëquë'. Ama inapita ma'sha onpotëquësohuë'. 13 Piyapinënpita: Apraan, Isaco, Cacopo, inapita yonquiaton shinpita nosoroquë'. 'Caso Yosëco ni'to, catahuaranquëma'. Shiparimapita tayora nápo na'apon. Iso no'pa chachin inapitari hua'anëntomiatapona',' itëran. Ina yonquiquë'," itërin.

14 Ina natanaton, Sinioroso co huachi nohuantërinhuë piyapinënpita ma'sha onpotacaso'. 15 Ina quëran Moisësë o'marin. Na'pitëa'huaro'saquë ninshitopinan Yosë pënëntërinso' quëmarin. Ina na'pitëa'huaro'saso', cato quëran chachin ninshitopinan. 16 Inaso na'pitëa'huaro'sa', Yosëri chachin taparahuaton, ninshitërin. O'mananquë Cosoi marimantarin.

17 Noncaropiso' natanahuaton, Cosoiso Moisësë itapon:

—¡Israiro'sa chiníquën noncarorapi! ¿Quira nisamarai ti? itërin.

18 —Ahuëtatona canatohuachinara, co ina pochin cantapihuë'. Canahuachinaranta', co ina pochin na'nëpihuë'. No'pitona naporapi caso natanahuë, tënin Moisësë.

19 Nani ya'caritohuachina, toroa'hua nonanpiso', nansapiso', inapita ni'quimarin. Pa'pi no'huitaton, na'pitëa'huaro'sa motopi nanimarin'pa'

[e] **32.6** *Ya'ipi ahuiquitopi topachinara:* Co capacaiso marë' anpiatona napopihuë'. Oshanëna inquicaiso marë' inapopi. [ë] **32.6** *Nanan anoyatopiso marë' topachinaso':* Tomaquënáchin pochin ahuiquitopi. Noshinënso' ca'pi.

të'yatahuaton, pa'paarin huachi. 20 Ina quëran toroa'hua nonanpiso' masahuaton pënquë të'yatërin. Naporahuaton pë'sanin. No'mo no'moshin nipachina, i'që opoitërin. Nani opoitohuachina, ina i'sha o'ocaiso marë' israiro'sa camairin.

21 Ina quëran Aaron itapon:

—¿Ma'ta onpotërinquën isopita ni'ton, mamanshi nicaton napoin aoshahuanan? itërin.

22 —Ama iya no'huitëquësohuë'. Israiro'sa co noyahuë' cancantopiso', nani nitotëran. 23-24 Huëcapairahuatonaco: "Moisësë Iquipito quëran ocoipirincoihuë', ¿Intohuaso pa'mara? Co nitotëraihuë'. Napoaton catahuaincoiso marë', mamanshi nitocoi," itërinaco ni'ton: "Oro ya'huëtohuachinquëma', quëshico," itërahuë. Ina quëran quëpachinara pënquë të'yatërahuë, të'yatohuatëra ¡Iso toroa'huaya pipirin! toconin.

25 Moisësëri ni'pirinhuë', israiro'saso no'pitona', a'naratipita pa'pi co noyahuë' nisapi. Aaroni atëhuërin ni'ton, inimiconënpitari tëhuayatochináchin nisapi. 26 Napoaton, ya'huëpiquë ya'conpitaquëchin huanirahuaton, chiníquën përatërin:

—¡Sinioro natëhuatama', huëntaco isëquë! tënin.

Napohuachina, ya'ipi nihuiro'sari paapapi.

27 —Naporin Sinioro, chinotërëhuaso': "A'naya a'nayanquëma sahuëninëma maco'. Paantarahuatoma', israiro'sa co noyahuë' nisapiso', ahuëconco'. Ya'huëpiquë ya'contahuatoma', tëpara'piaco'. Iyama nisapirinhuë' tëpaco'. Amiconëma', niyacaparamaso', inapitanta tëpaco'," tënin, itërin Moisësëri.

28 Napotohuachina, ana'intacaiso marë' nihuiro'sa pa'pi. Cara huaranca quëmapi'sa pochin tëpapi. 29 Naporo' Moisësëri itapon:

—Ipora quëran huarë' Yosë catahuamiatërinquëma huachi. Iyama nisapirinhuë', ana'intërama'. Hui'namanta napotërama'. Co noyahuë' nipiso marë' ana'intërama ni'ton, Yosë nanan quëtërinquëma ina marë' sacatacaso', itërin.

30 Tahuëririnquë Moisësëso', ya'ipi israiro'sa amatahuaton itapon:

—Canpitaso panca tëhuëatoma oshahuanama'. Iporaso' naquëranchin Sinioro ya'huëarinquë paanta'huaso ya'huërin. Oshanëma marë' nontonta'i, tapona yainquitápirinquëmahuë', itërin.

31-32 Inapoaton naquëranchin Moisësë motopi'pa' panantarin. Inaquë Sinioro nontaton itapon:

—Tëhuënchachin piyapinënpita oshahuanpi. Mamanshi oro quëran nicatona moshapi ni'ton, oshahuanpi. Ina nipirinhuë', oshanën inquitaton, nóya niantaquë'. Co'so' yainapotohuatanhuë', nininëhuë quiricanënquë[f] ninshitëranso' tapiquë[g], itërin.

33-34 —Insosona tëhuëtatonco oshahuanpachin, inasáchin quiricanëhuë quëran tapiarahuë. Napoaton pa'maquë'. Sha'huitëranquënso' no'paquë israiro'sa quëpaquë'. Anquëninëhuë a'notarinquën no'tëquën pacacaso marë'. Napoaponahuë', ana'inta'huaso tahuëri nanihuachin, ana'intarahuë. Co noyahuë' nipiso marë' no'tëquën ana'intarahuë huachi, itërin.

35 Ina tosahuaton, Siniorori israiro'sa ana'intërin. Toroa'hua Aaroni nonaninso' moshapi ni'ton, chiníquën canio të'yanantërin.

---

[f] **32.31-32** *Quiricanënquë topachina:* Nanpipisopita nininën acotërinso yonquiaton naporin.
[g] **32.31-32** *Tapiquë topachina:* "Pahuanpirinhuë chimina'huaso', chimincha'in huachi," ta'ton naporin.

Naquëranchin paantapiso'

33 1-2 Siniorori naquëranchin Moisësë itaantarin:

—Israiro'sa Iquipito quëran nani ocoiran. Iporaso' no'pa' quëta'huanquëmaso' nininquë quëpaquë huachi. Inaquëso', co manta pahuaninhuë'. Nani Apraan, Isaco, Cacopo inapita sha'huitërahuë shinpita ina no'pa' quëta'huaso'. Ina marë' anquëninëhuë a'pararahuë no'tëquën pacacamaso marë' a'notarinquën. Inaquëso', canano'sa', amororo'sa', itiro'sa', huirisiro'sa', iporo'sa', quiposoro'sa', inapita ya'huëapi. Ya'huëapirinahuë', cari ocoiarahuë. 3-6 Napoaponahuë', caso co israiro'saro'co pa'sarahuë'. Inapitaro'co pa'patoso', co natëtochináchinhuë' cancantopi ni'ton, huancopi tiquihuato. Iporaso' oro quëran nitapapisopita ocoi'ina'. Ina piquëran yonquiarahuë ma'sona onpota'huaso', tënin Yosë, itëquë', itërin.

Ina natantatona', israiro'sa panca sëtopi. Chiníquën Yosëri pënënin ni'ton, sëtopi. Naporahuaton nitapapisopita Sinai motopi quëran huarë' ocoirahuatona', co huachi pë'pëpihuë'.

Yosë nontacaiso marë' në'mëtë pëi ya'huërinso'

7 Moisësëri Yosë nontacaiso në'mëtë pëi masahuaton, ya'huëpiso aquëchamiachin, ótënconin. Ina në'mëtë pëiso' nohuitaton itapon: "Yosë nontacaso në'mëtë pëi'," itërin. A'naquën Yosë nontacaso nohuantohuachina, inaquë pa'sarin. Inaso napotëranquëmaso chachin, ya'huëpiso' aquëcha acopi.

8 Moisësë inatopa pa'pachina, ya'ipi israiro'sa në'mëtë pëinëna ya'coananënaquë huanipi. Inaquë ya'conaquë huarë' notërápi. 9 Moisësë inaquë ya'conaton Yosërë' ninontahuachina, chitoro naporopi nininso yaporitimarin. Yaporitimaton ya'coanaquë chiniimarin. 10 Israiro'saso', chitoro ya'coanaquë chinirinso ni'pi. Ina ni'pachinara, a'naya a'naya ya'coananënaquë isonahuatona Yosë chinotopi.

11 Yosëso Moisësë yanontohuachina, inaora chachin nontërin. Nipayarëhuaso' nontërëso pochin ninin. Nani ninontohuachinara, Moisësëso ya'huëpiquë huëantarin. Piyapinën Cosoi itopisoso nipirinhuë', co onporonta ina quëran pipichininhuë'. Cosoiso', Non hui'nin. Naporo' inaso', co sa'ayátërarinhuë'.

Moisësë Yosë pinëínchin quënantërinso'

12 A'na tahuëri Moisësëri, Sinioro itapon:

—Ni'quë Sinioro, israiro'sa quëpa'huaso marë' sha'huitopirancohuë', co caora nanitërahuë'. Naporahuaton co sha'huitërancohuë', inë'cosona paca'huaso'. Napoaponahuë', nani sha'huitëranco natërancoso'. Napoaton: "Nosororanquën," itëranco. 13 Tëhuënchachin napohuatan, yonquiransopita anitotoco. Ina nitotohuato, noya noya natëaranquën. Israiro'saso', quëma piyapinënpita. Ama ina naniantëquësohuë', itërin.

14 —Carinquën chachin ca'tanaranquën ni'ton, sano cancantaran, itërin Siniorori.

15 Napoaponahuë', Moisësëso taantarin:

—Co'so' quëma chachin ca'tanpatancoihuë', isëquëranchin quëparichi. 16 Quëma chachin ca'tanpatancoi, ya'ipi iso parti ya'huëpisopita, nohuitarinacoi. Piyapinënpitacoi nicatoi nishatëraisonta nitotapi. Inapotohuatancoi, naporo huarë' co a'napita naciono'sa pochin nisaraihuë', itërin.

17 —Natëranco ni'ton, nosororanquën.
Napoaton ca'tanaranquëma', itërin Yosëri.
18 —Quëmaso', huënaráchin huënaráchin ya'noran. Napoaton co napion
yani'nanquën. Ni'inquën topirahuë,
itërin Moisësëri.
19 —Noya ni'nahuësopita nosoromiatërahuë. Napoaton na'huëtohuatënquën, noya noya ninahuëso ni'saran.
Naporo' nininëhuë sha'huiarahuë.
Caora nohuanto piyapi'sa nosororahuë.
Co noyahuë' nipirinahuë', nosoroato
catahuarahuë. 20 Napoaponahuë', ya'pirahuëso co ni'saranhuë'. Inso tëranta
ni'pachinco chiminapon, itërin Yosëri.
21 Ina quëran napotaantarin:
—Ni'quë', ca pirayan a'nara natëtë
ya'huërin, inaquë huaniton ninataquë'.
22 Huënaráchin huënaráchin ya'noto
na'huëtasënquën chachin, ina natëtë
nanintërinquë, acoaranquën. Naporahuaton imirahuë quëran ina nanin
pa'copitarahuë. 23 Nani na'huëhuato,
imirahuë chi'huincatarahuë. Naporo
pinëhuëíchin ni'saran. Ya'pirahuëso
nipirinhuë', co ni'caso ya'huërinhuë',
itërin Yosëri Moisësë nontaton.

Nasha quëran ninshitaantarinso'

34 1 Siniorori, Moisësë itaantapon:
—Cato na'pitëa'huaro'sa i'hua
pa'paaransopita pochachin tapaquë'.
Inaquë i'hua ninshitërahuëso pochachin
ninshitaantarahuë. 2 Nani tapahuatan, iso
Sinai motopiquë chachin, tashiraya tashíramiachin huënantaquë'. Hui'nimotënquë
carinquën ninaranquën. 3 Napoaponahuë',
quëmaoraíchin huëntaquë'. Naporahuaton
ama insonta isëquë huëntainsohuë'. Ohuacaro'sa', ohuicaro'sa', co inapita tëranta
coshatai marë' huëntacaiso ya'huërinhuë', itërin. 4 Siniorori napotohuachina,
Moisësëso cato na'pitëa'hua taparin. I'hua
pa'paarinsopita pochachin acorin.

Inapita masahuaton, tahuëririnquë
tashíramiachin Sinai motopi'pa'
nanpëontarin. Siniorori camairinso
chachin ninin. 5 Nani pomosontahuachina, Sinioroso chitoroquë yaporitiimarin. Inaquë Moisësërë' niquënanpi.
Naporo Sinioroso', onpopinsona nininso
sha'huirarin. 6 Moisësë na'huëtapon
pochin chiníquën nonsarin:
—¡Caso Sinioroco! ¡Caso Sinioroco!
Caso Yosëco noyápiachin cancantërahuë. A'naroáchin yanosorotërahuë. Co a'naroáchin no'huitërahuë'.
Piyapinëhuëpita nosoromiatërahuë.
No'tëquënáchin nonahuë. 7 Piyapinëhuëpita nosoroato, huaranca shinpita
huënton ya'huëaquë huarënta', co
nisha cancantarahuë'. Co noyahuë'
nipirinahuë', oshanën inquitato nanan
anoyatërahuë. Co natëtochináchinhuë'
cancantatona oshahuanpachinaranta',
inapotërahuë. Napoaponahuë', insosona
tëhuëhuachin, onpopionta ana'intarahuë. Hui'ninpita, shinpita, inapitanta
ana'intarahuë. Shinpita hui'ninaquë
huarënta ana'intarahuë, tënin. 8-9 Ina
natanaton, Moisësëso isonin quëran
no'paquë huarë' monshorin. Monshorahuaton, Sinioro chinotërin. Napotahuaton itapon:
—¡Ai Sinioro! Tëhuënchachin nosorohuatancoso', ca'tancoi. Tëhuënchachin
piyapinënpita co natantochináchinhuë'
cancantopi. Napoaponahuë', ya'ipi co
noyahuë' nicatoi oshahuanaiso', inquitatoncoi nanan anoyatocoi. Nanan
anoyatatoncoi piyapinënpita pochin
ni'coi huachi, itërin.

Naquëranchin anoyatopiso'

(Deuteronomio 7.1-5)

10 Ina quëran Siniorori napotaantarin:
"Noya natanquë sha'huichinquën.
Ya'ipi israiro'santa noya nataina':

Naquëranchin canpitarë'co anoyatarahuë. Catahuatënquëma', ma'sha pa'pi huëhuëpiro nininsopita a'noarahuë. Co inso nacionquë tëranta', isoro'paquë ina pochin ni'chinpihuë'. Ya'ipi piyapi'sa insëquësona pa'namaquë, ca Sinioroco nanitaparahuëso' ni'sapi. Canpita catahuatënquëma', pa'pi huëhuëpiro nininsopita a'noarahuëso', ni'sarama'.

11 Ya'ipi ipora camairanquëmasopita natëco'. Inapohuatama', amororo'sa', canano'sa', itiro'sa', huirisëro'sa', iporo'sa', quiposoro'sa', inapita të'yatarahuë. No'panëna matamaso marë' inapitaso napotarahuë.

12 Ama inapitarë'quëma anoyatocosohuë'. Inapitarë'quëma nipayahuatamaso', anishacancantarinënquëma'.
13 Artaroro'sa mamanshi chinotacaiso marë' nipiso', ohuatoco'. Na'pirosanta', nararo'santa chinotopisopita, pa'quira'piaco'.

14 Ama mamanshi chinotocosohuë'. Caso Sinioroco pa'pi a'pitëranquëma'.

15 Inatohua ya'huëpisopitarë'quëma', ama ma'sha marë' tëranta anoyatocosohuë'. Mamanshinëna moshacaiso marë' ma'sha tëpapiso' ca'patotama'.
16 Ni'cona hui'nina canpita hui'nama acoantohuachina'. Inapohuachinso', inahuaso mamanshinëna moshasoi', hui'namanta moshapatapona'.

17 Ama onporo tëranta hua'na asoquirahuatoma', mamanshi nicosohuë'.

Nani pi'iquë pitaro'sa na'huëcaiso ya'huërinso'

18 Pan co ahuëpocatopinanhuë' capacaiso pita, na'huëco'. Ina tahuëri'sa canquihuachina, sha'huitëranquëmaso chachin nico'. Canchisë tahuëri pan co ahuëpocatopinanhuë ca'sarama'. Ina pitaso', apipo[h] yoquiquë na'huëarama'. Naporo yoqui Iquipito quëran pipirama ni'ton, naporo na'huëco'.

19 Hui'nama quëmapia'huaya paninantëramaso', caquën nisarin. Inapochachin ohuacanëmanta', ohuicanëmanta', chiponëmanta', ya'nan hua'huatopiso', caquën nisarin. Quëmapi nipachin, caquën nisarin. 20 Mora ya'nan hua'huaninso', quëmapi nipachin, ina ya'huërënamën carniroa'hua quëtaramaco. Chipoa'huahuë nipon quëtaramaco. Co ina ya'huërënamën quëtohuatamacohuë', nitohuëconotahuatoma' tëpaarama'. Hui'nama paninantërinso' ya'huërënamënta', ma'sha quëtamacoso ya'huërin. Co insonta ina pitaquë topinamiáchin huëcacaso ya'huërinhuë'.

21 Saota tahuëri sacatarama'. Tahuëririnquëso nipirinhuë', chinotarama'. Sha'to tahuëri nisapirinhuë', chinotoco'. Nitërinso' macamaso tahuëri nisapirinhuë tëranta', chinotacaso ya'huërin.

22 Simanaro'sa pita itopisonta na'huëco'. Naporo tahuëri'sa ya'nan trico cayarinso manamaso', quëtaramaco. Naporahuaton nisha nisha nitërinsopita nanquiramaso' pitanta', na'huëco'.

23 Ya'ipi Israiro huënton quëmapi'sa', nani pi'iquë cararo pitanëhuëpita na'huëcaiso marë' ya'nopona'. 24 Cari chachin ya'yoraninquëmasopita naciono'sa a'pararahuë. Napoaton pancana hua'anëntarama'. Ina ni'ton, nani pi'iquë cararo chinotamacoso marë' huë'sarama'. Huë'patama', co insonta no'panëma matiimaso yonquiaponhuë'. 25 Chinotamacoso marë' ma'sha tëpahuatama', ama huënainën pan ahuëpocatopinanë', a'nocosohuë'. Naporahuaton pascoa cosharo marë'

[h] **34.18** *Apipo yoqui canpoa marëso':* Pascoa yoqui tënëhua'.

ma'sha tëparamaso', ama tahuëririnquë capacaso marë' tapacosohuë'.

26 A'na tahuëri chinotamacoso pëi ya'huëapon. Naporo' sharo'sa ya'nan nitërinso' noya noyatërinsopita ca marë' quëpaarama'.

Chipoa'huaro'sa ama a'shin sho'shoinënquë anpicosohuë'," itërin Siniorori.

Moisësë, Yosë pënëntërinsopita ninshitërinso'

27 Ina quëran Siniorori Moisësë itaantarin: "Ya'ipi ipora pënënanquëmasopita ninshitëquë'. Canpitarë'co nani anoyatërahuë ni'ton, ina na'con yonquiamaso ya'huërin," itërin. 28 Moisëso naquëranchin catapini shonca tahuëri tashirë chachin, Siniororë' ya'huërárin. Co manta ca'ninhuë', co manta o'orinhuë'. Naporo' shonca nanan Yosë pënëntërinso' ninshitërin. Na'pitëa'huaro'saquë ninshitërin.

29 Ina quëran Moisësëso', Sinai motopi quëran nohuaraimarin. Cato na'pitëa'huaro'sa', Yosë pënëntërinsopita ninshitërinso' quëmarin. Yosërë' hua'qui ninontopi ni'ton, ya'ipi ya'pirin huënaratërin. Napoaponahuë', co ina nitotërinhuë'. 30 Israiro'sari ya'pirin huënaratërinso ni'sahuatona', panca pa'yanpi. Aaronta', pa'yanin. Napoaton të'huatatona', co yaya'caripihuë'. 31 Moisësëso nipirinhuë', Aaron, Israiro hua'ano'sa', inapita përarin. Huënantahuachinara nontërin huachi. 32 Ina quëran israiro'santa ya'caritohuachinara, Sinai motopiquë ya'ipi Yosë camaitërinsopita sha'huitërin. 33 Nani sha'huitohuachina, Moisësëso në'mëtërinquë nipa'copirayatërin huachi. 34 Napoaponahuë', Yosë nontacaso në'mëtë pëiquë ya'conpachina, nipa'copirayatërinso' ocoirin. Topinanaya Yosë nontërin. Nani pipihuachina, ma'sona Sinioro camaitërinso', israiro'sa sha'huitërin. 35 Israiro'sari nirayahuachinara, Moisësë huënararayatërinso ni'pi. Naporo' naquëranchin në'mëtërinquë nipa'copirayatantarin. Ina pochin pa'sárin. Yosë nontacaso në'mëtë pëiquë ya'contaquë huarë', Yosë nontacaso marë' ocoiantarin.

Yosë chinotacaso marë' në'mëtë pëi ótënpiso'

40 16 Moisësë Yosë chinotacaso marë' në'mëtë pëi nipachina, Siniorori camairinso chachin ya'ipi ninin. 17 Iquipito quëran pipipiso', nani a'na pi'ipi nisahuaton a'na tahuërira' nisarin. Naporo', Yosë chinotacaso marë' në'mëtë pëi otënpi huachi. 18 Moisësëso', catahuarinsopitarë chachin Yosë chinotacaso marë' në'mëtë pëi otënpi. Iso pochin otënpi: Sënchina huanitiinan nininsopita acora'piapi. Inaquë sënchinaro'sa ahuanira'piapi. Conëraro'santa acora'piapi. Ina quëran nontëro'santa achinpira'piapi. 19 Ina quëran pëiso', në'mëtëquë'ton a'pëtopi. Ina aipi sha'huëtë quëran nipiquë imotaantapi. Siniorori camairinso chachin ya'ipi ninin.

20-21 Ina quëran pënëntërinso nanan na'pitëa'huaro'saquë ninshitërinso' manin. Ina masahuaton Yosërë' anoyatopiso caposonën itopiquë po'morin. Ina aipi a'tanamën acotërin. Inapotahuaton quëpacaiso marënta', huëratëntaëchin naranënpita patorotopi. Ina quëran në'mëtë pëi acoana huancánachin aquëtë aconpi. Ina ya'copitai marë' tanónën në'mëtëquë pëi patonpi. (Ya'natiirin patoanaso', noya patoana itopi. Ina aquëtë nininsoso', noya noya patoana itopi.) Siniorori camairinso chachin ya'ipi ninin.

22 Ina quëran Moisësëso', ya'natiirinso patoanaquë misanta po'morin. Norti

parti quëran acorin. 23 Pan Yosë marë' acopisonta', misa aipi noyasha apanshinin. Siniorori camairinso chachin ya'ipi ninin.

24 Misa notënanquënta', sor parti quëran së'parahuan nanparin acorin. Canchisë nanparin ya'huëtërinso'. 25 Inaquë acorahuaton, Yosë marë' nanparino'sa nininso' i'chinpitëra'piarin. Siniorori camairinso chachin ya'ipi ninin.

26 Artaroa'hua oro quëran nipisonta acorin. Ya'natiirinso patoana tanónën në'mëtëquë patonpiso ya'cari', acorin. 27 Nani acohuachina, ina aipi yonarin pochin pimóchin nininso', Sinioro marë' a'përin. Siniorori camairinso chachin ya'ipi ninin.

28 Ina quëran, në'mëtë pëi ya'coananën pa'shintacaso marë', në'mëtë ótënin. 29 Ina quëran artaro ya'huërë' acorin. Yosë chinotacaso marë' në'mëtë pëi ótënpiso notënanquë acorin. Inaso' artaro, ma'sha oshanëna marë' tëpahuachinara, inaquë ahuiquitopiso'. Nani acohuachinara, naporo chachin inaquë ma'sharo'sa Yosë marë' ya'ipi ahuiquitërin. Naporahuaton arosë pochin nininsopitanta inapotërin. Siniorori camairinso chachin ya'ipi ninin.

30 Sha'huitëranquëmaso chachin Yosë chinotacaso marë' në'mëtë pëi ótënpiso notënanquë, artaro acopi. Ina huáncana panca pantica acopi. Nani acohuachinara, inaquë i'sha ta'panpi. 31-32 Inaquë i'sha macatona', Moisësë, Aaron, Aaron hui'ninpita, inapita hui'sëpi. Nipa'morantëpi, napopi. Yosë chinotacaso marë' në'mëtë pëi ótënpiquë yaya'conpachinara, inaporahuatona ya'conpi. Artaroquë Sinioro marë' ma'sha a'pëcaiso marënta ya'caritohuachinara, inapopi. Siniorori camairinso chachin ya'ipi ninin. 33 Tiquiapon pochin Moisësëso', Yosë chinotacaso marë' në'mëtë pëi ótënpiso i'iratë', artarorë chachin pancana pairapirin. Ina pairapirinso ya'coanaquënta', pa'shintacaso marë' në'mëtë ótënin.

Yosë chinotacaso marë' në'mëtë pëi ótënpachinara, chitorori imotërinso'

34 Nani ya'ipi tënihuachinara, chitorori Yosë chinotacaso marë' në'mëtë pëi ótënpiso', imotërin huachi. Yosë huënaratërinsonta', ina acoana noyá a'pintërin. 35 Inaporin ni'ton, co Moisësë nanitërinhuë' inaquë ya'conacaso'.

36 Yosë chinotacaso marë' në'mëtë pëi ótënpiso quëran chitoro inápaquë niotëhuachina, ya'ipi israiro'santa në'mëtë pëinëna so'nanpi. Naporahuaton pacacaiso marë' tapatapi huachi. 37 Co chitoro inápaquë niotëhuachinahuë', israiro'santa co në'mëtë pëinëna so'nanpihuë'. Inaranchin inápaquë niotëquëcaso' ninapi. 38 Israiro'sa pipipi quëran chinopiquë canconai huarë' Sinioronta inapitarë' pa'sarin. Tahuëri nipachina, Yosë chinotacaso marë' në'mëtë pëi ótënpiso aipi, chitoro quënanpi. Tashinta nipachina, ina chachin pën pochin huënaratërin ni'pi.

Nihuiro'sa marë' ninshitërinso'

Natapo, Apio, inapita tëhuëpiso'

10 1Aaron hui'ninpita Natapo, Apio, inapitaso Yosë yachinotatona a'pëtinanëna mapi. Pënsha acorahuatona', atomontacaiso marë' yonarin pochin nininso' acotopi. Co Yosëri ina pochin camaipirinhuë napopi. 2Napohuachina, inapita ahuiquitacaso marë' Siniorori chachin pën a'patimarin. Napoaton cato chachin chiminpi. 3Ina quëran Moisësëri Aaron itapon:

—Pocamaso' mini apiratatënquëma i'hua Sinioro naporin: "Ya'caririnacosopita, noya noya ninahuëso a'notarahuë. Israiro'santa huënaratërahuëso', a'notarahuë," tënin. Aaronso nipirinhuë', co manta tëninhuë'.

Nanan anoyatacaso tahuëri nininso'

16 1-2Aaron hui'ninpita na'con na'con Sinioro ya'cariatona', chiminpi. Ina piquëran Siniorori, Moisësë itapon: "Iya masho Aaron sha'huitëquë' nitochin. Chinotamacoso pëiquë noya noya patoana nininquëso', co topinan tahuëri ya'conaramahuë'. Co anoyatërëhuaso caposonën a'tanamën notënanquë tëranta huanicaiso ya'huërinhuë'. Ina aipi, chitoroquë yáya'norahuë ni'ton, topinan tahuëri ya'conpatama', chiminarama', itëquë'," itërin.

3Ina quëran itaantarin: "Nani pi'iquë inaquëso', a'naroíchin Aaron ya'coanin. Nanan anoyatacaso tahuëri itopiquëáchin, ya'coanin. Inaquë Aaron ya'conpachin, a'nara toroa'hua chinotamacoso pëiquë oshanën marë' quëcapon. A'nara carnironta', ya'ipi ahuiquitacaso marë' quëcapon. 4Nani cato chachin quëpachin, i'nanpirarahuaton, amapon. Ina quëran corto hua'an a'mocaso marë' acopiso' a'mosarin huachi. Carsonsicho sariotahuaton, a'mocaso nininso a'moanin. Ina aipi sintoronquë nitonporahuaton, nitonpomototërinso yancopon. Ya'ipi corto hua'an a'mocaso marë' acopisoso', rino pi'shi quëráchin nipi.

5Ya'ipi israiro'sa oshanëna marënta', cato chipo Aaron quëshiapi. Naporahuaton ya'ipi ahuiquitacaso marë' a'na carnironta', quëshiapi. 6Inaora toroa'huanënso nipirinhuë', oshanën

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

marë' Aaroni ahuiquitarin. Inapotohuachin, oshanën inquitarahuë. Sa'in, hui'ninpita, inapitanta co noyahuë' nipiso', inquitarahuë. 7 Ina quëran cato chiporo'santa ca marë' quëpiso', quëcapon. Noya patoana ya'coananën notënanquë huarë' a'notiincoso marë' quëcapon. 8 Inaquë nicanatona ocoipiso pochin chiporo'sa nitarin. Cato na'pitëa'huayaquë, inquënsona nicacaso ninshitapon. A'naquë: 'Siniororonquën,' ta'ton, ninshitarin. A'naquëso nipirinhuë': 'Asasironquën[a],' ta'ton ninshitarin. 9 Insosona chipo ca marë' nininso' capainchinpachin, Aaroni quëcaton a'notaponco. Ina piquëran israiro'sa oshanën inquita'huaso marë' inari chachin tëpapon. 10 A'nanta', Asasironquën nininso', co tëpaponahuë', quëshiponco. Israiro'sa oshanën inquita'huaso marë' quëshiponco. Ina piquëran inotëro parti, Asasiro ya'huërintaquëchin a'papona huachi.

11 Aaronso', inaora oshanën marë' toroa'hua quëninso' tëparin. Sa'in, hui'ninpita, inapitanta oshanëna marë' inapotarin. Inapohuachina, oshanën inquitarahuë. Sa'in, hui'ninpita, inapitanta oshanëna inquitarahuë. 12 Ina quëran a'pëtinan masahuaton, artaroquë pënaya po'mochin. Inaso artaro, chinotërinacoso në'mëtë pëi ótënpiso notënanquë ya'huërin. Cato së'tamo yonarin pochin pimóton nininsonta noya noya patoana itopiquë quëpa'in. 13 Nani acoana nipachin, yonarin pochin pimóton nininso', tomontacaso marë' pënsha aipi aco'in. Ya'norahuëso patoanaquë tomonchin. Tomontërinsoari anoyatërëhuaso caposonën a'tanamën imotapon. Inapotohuachin co Aaron chiminaponhuë'. 14 Toroa'hua huënainën maninsonta', pi'pian main. Masahuaton, pi'i pipirinso parti quëran caposonëhuë a'tanamën ta'sachin. Ina quëran caposonëhuë a'tanamën notënanquëraonta', imirin quëran canchisëro' ta'sachin. 15 Nani inapotohuachin, chipo israiro'sa oshanëna marë', nininso' tëpa'in. Tëpahuachin, huënainën sënanquë main. Ina huënai' masahuaton, noya noya patoanaquë quëpapon. Inaquë caposonëhuë a'tanamën aipi ta'satapon. Ina quëran caposonëhuë a'tanamën notënan quëranta', ta'satapon. Toroa'hua huënainën quëran napotërinso chachin nitarin. 16 Inapotaton, noya noya patoana tapararin. Israiro'sa amirotochináchin ni'nahuëso' nicatona tapipi ni'ton, tapararin. Co natantochináchinhuë' cancantatona chinitërinaco ni'ton, napoarin. Naporahuaton oshahuanpiso marë', ina pochin tapacaso ya'huërin. Inapochachin ya'ipi chinotëramacoso në'mëtë pëi nitamaso ya'huërin. Pëinëhuëso', israiro'sa ya'huëpiso huáncana ya'huërin. Napoaton amirotochináchin ni'nahuëso' nicatona', tapipi.

17-18 Aaron noya noya patoanaquë israiro'sa oshanëna inquita'huaso marë' camaitërahuëso niin. Inapoaso', co insonta chinotëramacoso në'mëtë pëiquë ya'conacaso ya'huërinhuë'. Ina quëran pipiahuarë', ya'conapona'. Nani inaoranquën, sa'in, hui'ninpita, ya'ipi israiro'sa', inapita Siniorori oshanën inquitohuachin, Aaron pipiarin. Pipirahuaton artaro ya'huërë' tapaarin. Inaso' artaro chinotëramacoso në'mëtë pëi ótënpiso notënanquë ya'huërin. Toroa'hua, chipo, inapita huënainën pi'pian masahuaton, artaro pomonënpita

[a] **16.8** *Asasiroso':* Inaso ma'sona nininso nisha nisha yonquirapipi. Napoaponahuë inaso', chipo israiro'sa oshanën quëpana'pi ninin.

pashitarin. Naporahuaton ya'ipi tahuirinquë pashitarin. 19 Ina quëran ina huënaiquë chachin, imirin quëran i'comiitahuaton, artaro aipi canchisëro' ta'satarin. Israiro'sari oshahuanatona tapipirinahuë', inapo taparahuaton chinotamacoso marë' acoantarin.

20 Chinotamacoso marë' në'mëtë pëi' acoramaso' ya'ipi taparahuaton, artaronta nani tapahuachin, a'na chipo ya'huërë' quëcacaiso camaitapon. 21 Nani quëpachina', ina së'huamotorahuaton israiro'sa ya'ipi co noyahuë' nipiso sha'huitarin. Ya'ipi co natantochináchinhuë' nicatona', chinitatë pochin nitërinacosopita sha'huitarin. Inapoaton ya'ipi oshahuanpiso sha'huitarin. Inapo sha'huitaton, israiro'sa oshahuaninso', chipo motënquë acoatë pochin nitarin. Nani ya'ipi sha'huitohuachin, a'na quëmapiri inotëro parti quëpaton, inaquë a'papon. 22 Inapotohuachin, chipo inotëro parti chihuëaton, israiro'sa oshanëna co piyapi ya'huërinquëhuë' quëpatapon.

23 Ina quëran Aaron chinotëramacoso pëiquë ya'coantarahuaton, rino pi'shi quëran a'morinso ocoiarin. Inaporahuaton inaquë acoarin. 24 Inaranchin amarahuaton, nani tahuëri a'morinso a'moantarin. Ina quëran i'iratëquë pipirahuaton, cato carniro nininso' Sinioro marë' tëparin. Nani tëparahuaton, artaroquë ya'ipi ahuiquitarin. Inaoranquën'ton ahuiquitarin. Ina quëran israiro'sanquën nininsonta', ahuiquitarin. Inapohuachin, oshanën inquitarahuë. Israiro'santa', oshanëna inquitarahuë. 25 Toroa'huanta oshanën marë' tëparinso tomaquën, artaroquë chachin ahuiquitarin. Israiro'sanquënta oshanëna marë' chipo tëparinso tomaquën, inaquë chachin ahuiquitarin anta'.

26 Insosona chipo Asasironquën nininso' inotëro parti aconpachin, a'morinso pë'sapon. Inaporahuaton i'quë amapon. Naporo huarë' ya'huëramaquë ya'coantapon.

27 Toroa'hua, chipo, inapita oshanëna marë' tëpatona huënainën noya noya patoanaquë quëpaapi. Inapitaso', noshinëna ahuiquitacaiso ya'huërin: Noshinën, sha'huëtën, chi'chinën, inapitaso', ya'huëramaso inton aquëtë ahuiquitapona'. 28 Insosona ahuiquitërinso', a'morinso pë'sarahuaton, i'quë amapon. Naporo huarë' ya'huëramaquë ya'coantapon.

29 Ya'ipi ipora camairanquëmasopita, co canpitasáchin camairanquëmahuë'. Shiparimapitanta', natëcaiso ya'huërin. Pascoa tahuëri'sa na'huërin quëran huarë' canchisë yoqui pichiarama'. Naporo yoqui shonca tahuëri nanihuachin, Sinioro marë' chinotarama'. Co manta sacatamaso ya'huërinhuë'. Co nisharo'sa yacaparinquëmasopita tëranta', sacatapihuë'. Naporo tahuëri co manta coshatapomarahuë', yonquiaramaco. 30 Naporo tahuëri oshanëma inquiarama'. Ca Sinioroco inquitaranquëma'. Ina inquitohuatënquëma', co huachi ina marë' na'inaramahuë'. 31 Ya'ipi ipora camairanquëmasopita, co canpitasáchin camairanquëmahuë'. Shiparimapitanta', natëcaiso ya'huërin. Ina tahuëri noya nicatoma canpitaso', ca marë' chinotarama'. Co coshatatomarahuë', chinotaramaco.

32 Insosona corto hua'an tomaquë opomototatona huayonpachina', pa'pini chachin ya'ipi camaitërahuësopita nicacaso marë' nanan quëtarin. Rino pi'shi quëran corto hua'an marë' nitopiso' a'mosahuaton, ma'pitaso nicacaiso' camaitërahuëso nisarin. Inapohuachin oshanëna inquitarahuë. 33 Noya noya

patoana, noya patoana, artaro, inapita oshahuanatoma tapiramaso', naporo tahuëri anoyatarin. Inapohuachin, corto hua'ano'sa', israiro'sa', inapita oshahuanpiso', inquitarahuë.

34 Ya'ipi ipora camairanquëmasopita, co canpitasáchin camairanquëmahuë'. Shiparimapitanta', natëcaiso ya'huërin. Nani pi'iquë a'narora ya'ipi camaitërahuëso nico'. Ya'ipi israiro'sa oshanën inquita'huaso marë' inapoco',” itërin Yosëri Moisësë nontaton.

Ina quëran, Siniorori Moisësë camairinso chachin Aaronso' ya'ipi ninin.

Noya nicacaiso marë' pënëninsopita

19 1 Naquëranchin Siniorori Moisësë nontaton itapon: 2 “Apira napotaranquënso', ya'ipi israiro'sa sha'huitëquë':

Caso Yosëco noyasáchin ninahuë. Napoaton canpitanta', noyasáchin nico'.

3 Tatama noya nicatoma natëco'. Mamamanta natëco'.

Chinoto tahuëri sha'huitëranquëmaso' noya nicatoma chinotoco'. Caso Yosëco napotaranquëma ni'ton, natëco.

4 Ama mamanshi chinotocosohuë'. Ama hua'na asoquirama quëran mamanshi ca pochin chinotamaso marë' nicosohuë'. Caso Yosëco napotaranquëma ni'ton, natëco.

5 Nanan anoyatërëhuaso marë' chinotatomaco, ma'sha tëpahuatama', noya cancantatoma inapoco'. Noya ni'inquëma'. 6 Ma'sona ina marë' tëparamaso' noshinën, naporo tahuëri chachin capamaso ya'huërin. Tahuëririnquënta noya capacaso niponahuë', ina tashirayaso', ahuiquitamaso ya'huërin. 7 Inapotamaso nipirinhuë' ca'patama', ma'sha tëparamaso co huachi noya ni'sarahuë'. 8 Inso tëranta ina ca'pachin, ana'inta'huaso ya'huërin. Ca marë' nininso' co të'huatërinhuë' ni'ton, ya'huërama quëran ocoicamaso ya'huërin.

9 Sharo'sa nitërinso' macacaso nanihuachin, ama naniarin quëran huarë' macosohuë'. Pi'pian pi'pian quëparitërinsopita, ama oshatocosohuë'. 10 Oparonëmanta nitërinso', ama naniarin quëran huarë' macosohuë'. Shitatërinsopitanta ama oshatocosohuë'. Sa'ahuaro'sa', nisharo'sa', inapita marë' acotoco'. Caso Yosëco napotaranquëma ni'ton, natëco.

11 Ama ihuatocosohuë'. Ama nonpincosohuë'. Naporahuaton, ama ninonpintocosohuë'.

12 Ama Yoscoarë' ta'toma', piyapi'sa nonpintocosohuë'. Napohuatama', co manta të'huatëramacosohuë pochin nisarama'. Ca Sinioroco napotaranquëma'.

13 Ama ahuëton nicosohuë'. Ama ahuëtatoma', a'napita ma'shanëna matocosohuë'.

Sacato catahuarinëmasopita, naporo tahuëri chachin pahuërëco'.

14 Ama në'huëyaro'sa co noyahuë ya'huëcaiso marë', sha'huitocosohuë'.

Ama iraquë somarayaro'sa i'pacaiso marë' ma'sha acotocosohuë'. Ca Sinioroco napotaranquëma'.

15 Hua'anquëma nipatama', no'tëquënáchin ana'intoco'. Sa'huaro'sa nisapirinhuë' co noyahuë' nipachina', no'tëquën ana'intoco'. Ma'huano'santa co noyahuë' nipachina', no'tëquën ana'intoco'.

16 Ama nanan pa'yatocosohuë'.

A'na piyapi yatëparahuachina', ama catahuatëquësohuë'. Ca Sinioroco napotaranquëma'.

17 A'na piyapi tëhuëtohuachinquën, ama cancanën quëran no'huiráquësohuë'.

A'na piyapi tëhuëhuachin, no'tëquën pënënamaso ya'huërin. Co

pënënpatanhuë', quëmarinta catahuaran oshahuanacaso'.

18 Ama canpita capini nino'huitoma nii'huërëtocosohuë'. Canpitaora ninosororamaso pochachin a'napitanta', nosoroco'. Ca Sinioroco napotaranquëma'.

19 Ama topinan quëran pënënanquëmasopita, natancosohuë'. No'tëquën natëco'.

Ama nisha pë'tahuaquë, pë'tahuanëma ato'quëtocosohuë'.

Sha'tohuatama', ama ina iminquëráchin nisha nisha ya'pirin, sha'cosohuë'.

A'mocamaso yanipatama', ama nisha nisha quëran pa'tocosohuë'. A'naquëcháchin pa'toco'.

20 A'naquën cosona nanon ni'ton, a'na quëmapiri macacaso marë' nohuantërin. Nani anoyataponahuë', hua'anën quëran ocoicaso marë' co pahuërëapichátërarinhuë'. Napoaponahuë', a'nari ichihuë'ërin nipachina, tëhuëna'piso', tëhuërinso marë' topinan pahuërëtapon. Onposona pahuërëtacaso sha'huitohuachina', pahuërëtapon. Co tëpacaiso ya'huërinhuë'. Ina cosonaso', pa'anatona hua'anëntopi ni'ton, co tëpaponahuë'. 21 Oshanën inquicaso marë' tëhuëna'piso', a'nara carniro quëcapon. Chinotëramacoso në'mëtë pëi', ya'coananënquë huarë' quësarin. 22 Ina carniroso', tëhuëna'pi oshanën marë' tëparapi. Inapotohuachina', corto hua'an ina marë' nontarinco ni'ton, oshanën inquitarahuë.

23 No'pa' quihuitëranquëmaquë ya'conpatama', nisha nisha huayoro'sa sha'sarama'. Nitohuachina', co a'naroáchin iroaramahuë'. Cara pi'ipi nitërinso', piyapi co marcahuanhuë pochin nitarama'. 24 Catapini pi'inquëso' ya'ipi nitërinso' ca marë' acoarama'. Naporo' chinotatomaco, capa cancantarama'. 25 A'natërápo pi'ipinquë tëhuënchinso', noya huachi iroarama'. Inapohuatama', shanëma na'con na'con nitapon. Caso Yosëco napotaranquëma ni'ton, natëco.

26 Ma'sha capamaso marë' tëpahuatama', huënainën noyá inquico'.

Ama ani'tacaso marë' pënotonquë pacosohuë'. Ama pënotatoma a'na tahuëri ma'sona onpocaiso sha'huicamaso nohuantocosohuë'.

27-28 Nichimiantohuatama', ama canpitaso niya'itocosohuë'. Co shinoratë tëranta yaquicaso ya'huërinhuë'. Co máquëma tëranta ina marë' niyanocamaso ya'huërinhuë'. Naporahuaton ama nonëmaquë marca pochin, ma'sha nonancosohuë'. Ca Sinioroco napotaranquëma'.

29 Ama hui'nama sanapi nininso', mamanshi marë' monshihuainasohuë'. Ama inapotatoma ya'huëramaso no'pa' tapicosohuë'.

30 Chinoto tahuëri sha'huitëranquëmaso', noya nicatoma chinotoco'. Chinotëramacoso në'mëtë pëinta', noya ni'co'. Caso Sinioroco napotaranquëma'.

31 Ama chimipiro'sa përahua'yancosohuë'. Ama pënotonquë ma'sha nitotacaso marë' pacosohuë'. Ina pochin nipatama', amirotochináchin nisarama'. Caso Yosëco napotaranquëma ni'ton, natëco.

32 Mashoyaro'sa', paiyaro'sa', inapita noya ni'quë'. Huë'pachina', huanirahuaton noya nontëquë'. Canta të'huatatomaco, noya ni'co. Ca Sinioroco napotaranquëma'.

33-34 Nisharo'sa yacapahuachinquëma', ama aparisitocosohuë'. Canpita capini pochachin nicatoma', nosoroco'. Iquipitoquë canpitanta', nisharo'sa pochin nicatoma yacapatërama'. Ina yonquico'. Caso Yosëco napotaranquëma ni'ton, natëco.

35 Ama ihuatamaso marë' a'nitiinano'sa', pë'tënano'sa', inapita tapicosohuë':

Naporopitërinso a'nicaso', quëquëninso' pë'tënacaso', no'huiquën a'nicaso', inapita ama tapicosohuë'. 36 No'tën pë'tënanquë pë'tënco'. Na'con pë'tëna marë' nininso', no'tëquënáchin acotoco'. Naporopitërinso', pancanatërinso', inapitanta no'tëquën a'nico'. Caso Yosëco Iquipito quëran ocoiranquëma ni'ton, natëco.

37 Ya'ipi pënënanquëmasopita, ya'ipi camairanquëmasopita, inapita natëco'. Ca Sinioroco napotaranquëma ni'ton, natëco," itërin.

Niyontonacaiso tahuëri'sa

23 1 Siniorori Moisësë nontaton itapon: 2 "Isonta', israiro'sa camaitërahuëso sha'huitëquë': Nisha nisha yoquiquë, nisha nisha tahuëri nani huayonahuë. Canpita niyontonatoma', casáchin chinotamacoso marë' huayonahuë. Ina tahuëri'sa nohuitatoma': 'Sinioro marë' niyontonëhuaso tahuëri'sa',' tosarama'.

3 Nani simanaquë saota tahuëri sacatarama'. Tahuëririnquëso nipirinhuë', co sacataramahuë'. Ina tahuëri noya nicatoma chinotaramaco. Naporo tahuëri chinotamacoso marë' niyontonarama'. Insëquë tëranta ya'huëpatama', naporo tahuëri chinotamacoso marë' chinotarama'.

4 Isopita tahuëri'santa', noya nicatoma chinotaramaco. Naporo niyontonatoma', chinotoco:

5 Nani pi'iquë canpita marë' ya'natiirinso yoqui nanihuachin, pascoa pita ca marë' na'huëarama'. Shonca catapini tahuëri nanihuachin i'huanahuanquë, nispiratarama'.

6 Tahuëririnquëso', pan co ahuëcatopisohuë' capacaso pita caniaritarama'. Canchisë tahuëri ca yonquiatomaco ina pochin pan ca'sarama'. 7 Ina pita caniaritërinso tahuëri chinotamacoso marë', niyontoanama'. Naporo tahuëri co sacataramahuë'. 8 Canchisë tahuëri'sa chachin chinotamacoso marë', ma'sha tëparahuatoma ahuiquitarama'. Ina pita nitiquirinso tahuërinta', chinotamacoso marë' niyontoantarama'. Naporo tahuërinta', co sacataramahuë'," itërin Yosëri Moisësë nontaton.

Ya'nan cayarinsopita mapiso' pita

9 Naquëranchin Siniorori Moisësë nontaantarin: 10-11 "Israiro'sa sha'huitëquë': No'pa' quëtaranquëmataquë ya'huëhuatama', sipata sha'namaso cayahuachin, quëshico. Noya noyatërinsopita quëran ya'nan së'tamo manamaso', corto hua'an quëtonco'. Inari chinoto tahuëri tahuëririnquë a'notaponco. A'notohuachinco carinta israiro'sa noya ni'sarahuë. 12 Sipata së'tamo a'notëramacoso tahuëri chachin a'nara carniroa'huanta a'na pi'ipitërinso' a'notapomaco. Co máquën tëranta tëhuërinsohuë', a'notapomaco. Corto hua'ani ina tëparahuaton, chinotincoso marë', ya'ipi ahuiquitapon. 13 Catapini quiro miria pochin noya noya sipata ro'monta quëshipomaco. Inaso', tomaquë ayontatoma taparamaso'. Inanta', corto hua'ani ca marë' pimóchin ahuiquitarin. Ina aipi opocaso marënta', cato tason pochin huino quësarama'. 14 Ya'ipi inapita ca marë' quënamaso', corto hua'ani ahuiquitarin. Co'huara inapochátërasohuë', co canpitaso ina sipata quëran pan nicatoma capamaso ya'huërinhuë'. Co iyanatoma tëranta', co nanpira tëranta', capamaso ya'huërinhuë'. Ya'ipi ipora camairanquëmasopita, co canpitasáchin camairanquëmahuë'. Shiparimapitanta', natëcaiso ya'huërin. Insëquë tëranta ya'huëpatama', ina pochin nicacamaso ya'huërin.

Trico nanquipiso' pita

15-17 Noya noyatërinsopita sipata së'tamo a'notëramacoso tahuëri, yonquico'. Chinoto tahuëri tahuëririnquë, corto hua'ani ca marë' ina ahuiquitarin. Inapotërinso tahuëri quëran, canchisë chinoto tahuëri pichisarama'. Tahuëririnquëso', a'natërápo shonca tahuëri icanin. Naporo' ya'huëramaquë, nasha trico masarama'. Ina manama quëran, ca marë' pan ninamaso', quëshipomaco. Iso pochin nisarama': Trico ro'mo noya noya nininso' quëran, cato pan ahuëpocatopinan nisarama'. A'naya a'naya catapini quiro quë'ninso'. Ya'nan nitërinsopita noya noyatërinso' quëran, ca marë' nicapoma'. 18 Inapitarë chachin isopitanta', quësarama': Canchisë carniroa'hua a'na pi'ipitopiso' co máquëna tëranta tëhuërinsohuë' quësarama'. A'na toroa'hua, cato carniroa'hua, inapitanta quësarama'. Inapitaso' corto hua'ani tëparahuaton ca marë' pimóchin ya'ipi ahuiquitarin. Inapitarë chachin trico ro'mo', huino, inapitanta quëshiaramaco.

19 Naporo chachin a'nara chipo tëpaarin oshanëma marë'. Nanan anoyatërëhuaso marë' nininsonta', cato carniroa'hua a'na pi'ipitërinso' tëpapon. 20 Nani tëparahuaton corto hua'ani, inapita ofrenda huënshopinan a'notaponco. Pano'sa nasha trico quëran ninamasorë chachin a'notaponco. Inapitaso' ca marë' quënama ni'ton, corto hua'anquën nisarin.

21 Naporo tahuëri chachin canpitanta', niyontonatoma chinotaramaco. Co manta sacatamaso ya'huërinhuë'. Ipora camairanquëmasopita, co canpitasáchin camairanquëmahuë'. Shiparimapitanta', natëcaiso ya'huërin. Insëquë tëranta ya'huëpatama', ina pochin nicacamaso ya'huërin.

22 Sharo'sa nitërinso' macacaso nanihuachin, ama naniarin quëran huarë' macosohuë'. Pi'pian pi'pian quëparitërinsopita, ama oshatocosohuë'. Sa'ahuaro'sa', nisharo'sa', inapita marë' acotoco'. Caso Yosëco napotaranquëma ni'ton, natëco," itërin.

Tronpitaro'sa pihuipiso pita

23 Naquëranchin Siniorori Moisësë itaantapon: 24 "Isonta' camaitërahuëso', israiro'sa sha'huitëquë': Pascoa yoqui na'huërin quëran huarë', saota yoqui pichisarama'. Canchisë nanicaso marë' caniaritërinso tahuëri chachin chinotarama'. Nani pi'iquë naporo tahuëri yonquiamacoso marë' niyontoanama'. Tronpitaro'sa pihuitoma niyontoanama'. 25 Naporo tahuëri chinotamacoso marë' corto hua'ani ma'sha tëpaton ahuiquitarin. Co manta sacatamaso ya'huërinhuë'," itërin.

Nanan anoyatacaso tahuëri

26 Naquëranchin Siniorori Moisësë itaantapon: 27 "Isonta' camaitërahuëso', israiro'sa sha'huitëquë': Tronpitaro'sa pihuipiso' pita yoquiquë chachin, shonca tahuëri nanihuachin, nanan anoyatacaso tahuëri nisarin. Naporo' co coshatatomarahuë', chinotamacoso marë' niyontoanama'. Naporo' chinotamacoso marë', corto hua'ani ma'sha tëparinso' ahuiquitarin. 28 Nanan anoyatacaso tahuëri ni'ton, co manta sacatacaso ya'huërinhuë'. Naporo tahuëri oshanëma inquitaranquëma'. 29 Inso tëranta naporo tahuëri coshatohuachin, ya'huërama quëran ocoiarama'. 30 Inapochachin naporo tahuëri sacatohuachinanta', cari chachin ata'huantarahuë huachi.

31 Ama naporo tahuëri manta sacatocosohuë'. Ipora camairanquëmasopita,

co canpitasáchin camairanquëmahuë'. Shiparimapitanta', natëcaiso ya'huërin. Insëquë tëranta ya'huëpatama', ina pochin nicacamaso ya'huërin. 32 Canpitaso naporo tahuëri ca yonquiatomaco co coshatatomarahuë', chinotaramaco. Iscon tahuëri nanihuachin i'huanahuanquë iso pita caniaritarin. Tahuëririnquë i'huaraya huarë' nitiquiarin," itërin.

Imënamëro'sa pita

33-34 Naquëranchin Siniorori Moisësë itaantapon: "Isonta' camaitërahuëso', israiro'sa sha'huitëquë': Nanan anoyatacaso tahuëri yoquiquë chachin shonca a'natërápo tahuëri nanihuachin, imënamëro'sa pita na'huëarama'. Canchisë tahuëri ca yonquiatomaco pita nisarama'. 35 Caniaritërinso tahuëri niyontonatoma chinotaramaco. Ama manta naporo tahuëri sacatocosohuë'. 36 Canchisë tahuëri chachin corto hua'ani ma'sha tëpapiso', ca marë' ahuiquitarin. Nani canchisë tahuëri na'huëpachin, tahuëririnquëso niyontoantarahuatoma chinotaramaco. Naporonta ma'sha tëpapiso', corto hua'ani ca marë' ahuiquitarin. Naporonta pita tahuëri ni'ton, co manta sacatamaso ya'huërinhuë'.

37-38 Inapita pitaro'saquë, yonquiaramaco: 'Sinioro chinotacaso tahuëri'sa',' tosarama'. Naporo tahuëri'sa ca marë' ofrenda quënamaso' ahuiquitarama'. Oshanëma marë' ma'sha quënamasoso', ya'ipi ahuiquitarama'. Trico, sipata, inapita no'moquëonta', ca marë' quësarama'. Nanan anoyatërëso marë' nininsonta', ma'sha quëshipomaco. Huinonta ofrenda quëcacaso' nininso', inanta quësarama'. Nisha nisha pitaquë quëcamaso' nininso' quësarama'. Naporahuaton nani simanaquë chinoto tahuëri'sa nanihuachin, chinotamacoso ya'huërin. Ma'sona tëranta quëtamacoso' sha'huitohuatamaco, quëcatoma a'notamacoso ya'huërin. Canpitaora yonquinëma quëraonta ofrenda yaquëtohuatamaco, quëshitomaco a'notaramaco.

39 Nanan anoyatacaso tahuëri yoquiquë chachin shonca a'natërápo tahuëri nanihuachin, canchisë tahuëri pita nisarama'. Trico nani nanquiramaso piquëran, chinotamacoso marë' inapoarama'. Caniaritërinso tahuëri chinotatoma', yonquiaramaco. Nitiquirinso tahuëririnquënta chinotatoma', yonquiantaramaco. 40 Caniaritërinso tahuëri, sharo'sa noya noyatërinsopita nitërinso' masarama'. Palmeraro'sa monoquënta', masarama'. Panca ta'an nara së'paquëonta', masarama'. I' yonsanquë huanirinsopita aramo nara itopiso' së'paquëonta masarama'. Inapita quëran imënamëtatoma', chinotamacoso huayonahuëquë canchisë tahuëri ca yonquiatomaco nóya cancantarama'. 41 Pascoa yoqui na'huërin quëran huarë' canchisë yoquitapaso', nani pi'iquë ca marë' pita nisarama'. Canchisë tahuëri niyontonatoma chinotaramaco. Ipora camairanquëmasopita, co canpitasáchin camairanquëmahuë'. Shiparimapitanta', natëcaiso ya'huërin. 42 Ina canchisë tahuëri'sa chachin canpitaso israiro'sanquëma', chinotatomaco imënamëro'saquë ya'huëarama'. 43 Ca Sinioroco Iquipito quëran ocoiranquëma'. Inotëro parti quëcaponquëma', imënamëro'saquë ichiya'huëranquëma'. Ya'ipi shiparimapitanta nitotacaiso marë' ina pita na'huëarama'," itërin.

44 Siniorori napotërinso chachin Moisësëri israiro'sa', sha'huitërin. Nisha nisha tahuëri'saquë, nisha nisha pita Sinioro yonquiatona', noya na'huëcaiso marë' sha'huitërin.

Inotëro parti napopiso'

Corto hua'ano'sari israiro'sa noya ya'huëcaiso marë' onpo sha'huitacaiso', a'chintërinso'

6 22 Naquëranchin Siniorori Moisësë nontaton itapon: 23 "Israiro'sa catahua'huaso marë', Aaron, hui'ninpitarë chachin sha'huipona'. Yasha'huitohuachina', iso pochin sha'huichina':

24 'Sinioro chachin catahuainquën,
hui'nanpita, pë'tahuanënpita,
shanënpita, inapita ana'á-
chinquën.
Ina chachin nosoroatënquën
noya a'pai'inquën.
25 Sinioro quëma marë' noya
cancanchin.
Nosoromiatërinquënso', a'no-
chinquën.
26 Nosoroatënquën Sinioro nóya
ni'inquën.
Sano cancantaton noya ya'huë-
quë',' itapi.

27 Ina pochin corto hua'ano'sari, onpopinsona ninahuëso israiro'sa sha'huitapona'. Inapohuachina carinta', inapita nosoroato catahuamiatarahuë," itërin.

Yosë chinotacaso në'mëtë pëi ótënpiso chitorori imotërinso'

(Éxodo 40.34-38)

9 15 Yosë chinotacaso marë' në'mëtë pëi ótënpiso tahuëri, chitorori imotërin. Inaso', "Yosërë' anoyatopiso në'mëtë pëi'," itopi anta'. Nani i'huaraya nisapaso' ina pëi aipi, ina chitoro chachin pën pochin huënaratárin. Tahuërianpitaquë huarë' inaporin. 16 Tahuëri nipachina, chinotacaso pëi aipi chitorori imotërin. Tashinta nipachina, ina chachin pën pochin huënaratárin. Nani tahuëri inaposárin. Co onporonta nishatërinhuë'.

17 Chitoro Yosë chinotacaso pëi quëran inápaquë niotëhuachina, ya'ipi israiro'santa pacacaiso ya'huërin. Insëquësona chitoro chiniconpachina, inaquë chinotapi. 18 Chitoro inaporin quëran, israiro'sa Siniorori camairin pacacaiso', chinotacaiso'. Chitoro Yosë chinotacaso pëi quëran co niotëhuachinahuë', inaquëranchin ya'huërápi. 19 Hua'quinta chitoro inaquëranchin ya'huëpachina, israiro'sa co pa'pihuë'. Inaquëranchin ya'huëatona', Yosë marë' sacatapi. 20 A'na tahuëriso', cara tahuëri pochin chitoro chinotacaso pëi aipi ya'huërin. Sinioro nohuanton niotëhuachina, israiro'santa paantapi. Sinioro nohuanton chachin chiniconpachina, israiro'santa chinotapi. 21 A'na tahuëriso', a'na tashiíchin chinotacaso pëi aipi chitoro ya'huërin. Tashiramiachin niotëhuachina, israiro'santa paantapi. Tahuërihuë nipon, tashihuë nipon niotëhuachina, israiro'sa paacaiso ya'huërin. 22 A'na tahuëriso', chitoro cara tahuëríichin chinotacaso pëi aipi ya'huërin. A'na tahuëriso', a'na yoquira'. A'na tahuërinta', a'na pi'ira' ya'huërárin. Inapohuachina, israiro'sa co huachi pa'pihuë'. Napoaponahuë', niotëantahuachina, israiro'sa paantapi. 23 Yosë nohuanton niotëhuachina, israiro'sa paantapi. Yosë nohuanton chachin chiniconpachina, chinotaantapi. Co pa'pachinahuë', inaquëranchin Yosë marë' sacatapi. Yosëri Moisësë sha'huitërinso chachin israiro'sa nipi.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Israiro'sa Sinai quëran paantapiso'

10 [11] Israiro'sa Iquipito quëran pipipiso', nani a'na pi'i nisahuaton a'na yoqui cato shonca tahuëritapi. Naporo tahuëri chachin Yosë chinotopiso pëi quëran, chitoro niotërin huachi. Inaso pëi', "Yosërë' anoyatopiso në'mëtë pëi'," itopi anta'. [12] Inapohuachina Sinai inotëro quëran israiro'sa paantapi. Pa'sapirinahuë' Paran inotëro partiquë nipachinara, chitoro chiniconin.

[33] Ina pochin Sinioro motopinën quëran, israiro'sa paantapi. Cara tahuëri iratopi. Siniororë' anoyatopiso caposonën quëpana'piro'sa quëchitapi. Sinioro nohuanton chitoro chiniconpachina, inaquë chinotapi huachi. [34] Tahuëri nipachina ipora paasoi chachin Sinioro chitoronën israiro'sa notënanquë pa'sarin. [35] Yosë caposonëonta ipora quëpasoi chachin, Moisësë Yosë nontarin:

"¡Huanitë pochin nicaton
Sinioro, inimiconënpita
a'paquë'!
Co quë'yarinënquënsopitahuë'
nicatënën, ta'aina'," itërin.
Nani yapa'piquë naporin.

[36] Yosë caposonën quëpapisopita chiniconpachinara, Moisësë napoantarin:

"¡Naquëranchin Sinioro huëantaquë'!
Israiro sontaro'sa chinotapiquë
huëantaquë'.
Inahuaso co pichinahuanhuë'
ya'huëpi," taantarin. Nani
chiniconpiquë naporin.

Nosha marë' na'nëpiso'

11 [1] A'na tahuëri israiro'sa nisha nisha parisitatona amipi huachi. Amiatona', Sinioro pinopi. Inaso natanahuaton, chiníquën no'huitërin. No'huitaton, ya'natiirinso në'mëtë pëiro'sa ahuiquitacaso marë' pën a'patimarin. [2] Ina ni'sahuatona', chiníquën Moisësë nontopi. Moisësënta inahua marë' Sinioro nontohuachina, ina nohuanton a'naroáchin pën tacopirin. [3] Napoaton ina parti inahua nananquë "Tapira," itopi. Inaquë Sinioro nohuanton, huiquianapi ni'ton, ina pochin nohuitopi.

[4] Iquipito quëran pipipona', co israiro'saráchin pipipihuë'. Nisha nisha piyapi'santa imatiipi. Inahuaso capacaisoráchin yonquiatona', nosha marë' na'nëpitërapi. Inapita nicatona israiro'santa', na'nëtona ninapotapi: "¡Ma'cha nosha quëtërinënpoa ca'nëhuahuë paya! [5] Iquipitoquëso', co pa'an quëran sami ca'nëhuahuë'. Pipino, sanchia, inapita ca'nëhua'. Sahuanpa, ajosë, pëiro inapita hua'sanëno'santa ca'nëhua'. [6] Iporaso nipirinhuë', manasáchin capatëhua', yanisarëhua huachi," topi.

[7] Manaso', conantroraya pochachin ninin. Huiríton niponahuë', sha'pi sha'piroton. Comoro yaqui pochin. [8] Anpipinanso', tricoro'mo tomarë' tapapiso', iyapinan pochin ninin. Nani tahuëri tashiramiachin, israiro'sa pa'pi ina macapona'. A'naquënso pë'sanatona', pan pochin nicatona ca'pi. A'naquëonta', amasha amasha pë'sanatona a'itopi. [9] Tashi poroncayotohuachina, mananta ya'huëpiquë anotimarin.

[10] Israiro'saso' sa'ina hui'ninpitarë chachin në'mëtë pëinëna ya'coanaquë na'nërápi. Napopiso' Moisësë natanin. Ina natanaton, co noyahuë' ni'nin. Siniooronta napopiso' nicaton, pa'pi no'huitërin. [11] Napoaton Yosë nontaton itapon:

—Caso quëma piyapinënco ni'to, ama aquëtë aparisitocosohuë'. ¡Ama huachi aquëtë israiro'sa hua'anën

pochin nica'huaso marë' quëtocosohuë'! Ina pochin acoatonco, aparisitaranco. 12 Iráca shimashonënpita sha'huitëran no'pa' quëtacaso'. Inaquë quëpa'huaso marë' acopirancohuë', co huachi nanitërahuë'. Inapita quëpacasoso', hua'huaro'sa ipotë quëparëso pochin niconin. Co caso pa'pinacohuë'. Co caso a'shinacohuë'. ¡Napoaton co quëpa'huaso ya'huërinhuë'! 13 Na'nëtatonaco: "Nosha quëtocoi ca'i, itárinaco" ni'ton, ¿intoparancha nosha macato iso nápo piyapi'sa a'cai paya? 14 Caso caora co nanitërahuë' ina nápo piyapinënpita quëpa'huaso'. Pa'pi sacai natanahuë ta'a. 15 Inachachin nisápahuaso' nohuantohuatan, acopitochanco nipachin. Ina noya noya. Noya ni'patancoso' inapotoco. Chimipatoso', co huachi po'pin parisitapohuë', tënahuë, itërin.

16 Napotopirinhuë', Siniororiso' itaantarin:

—Canchisë shonca ansiano'sa chiníquën nanantopisopita huayonahuaton, ayontonquë'. Nani ayontonpatan, chinotëramacoso në'mëtë pëiquë quëntaquë'. Inaquë ninaco. 17 Inaquë o'marahuato nontaranquën. Naporo' inapita aya'coancatacaso marë', napoinchin ispirito quëtëranquënso' mataranquën. Inapitanta quëma pochin cancantatona', israiro'sa quëpacaiso' catahuapënën. 18 Ina quëran israiro'sa sha'huitëquë tashiraya marë' nitapacancaina'. Naporo' nosha ca'sapi. Na'nëtona': "¡Ma'cha nosha quëtërinënpoa ca'nëhuahuë paya! ¡Iquipitoquë tëhuënchinso noya noya ya'huëapirëhuahuë'!" topiso', nani natanahuë. Noyapa', napopi ni'quëhuarë', nosha nipachin quëchi ca'ina'. 19 Co a'na tahuëriáchin ca'sapihuë'. Co cato tahuëri, co a'natërápo tahuëri, co shonca tahuëri, co cato shonca tahuëriáchin ca'sapihuë'. 20 A'na yoquira' nanirinso chachin nosha ca'sapi. Amirotaquë huarë' ca'sapi. Ca chachin inahua huáncana huë'sápirahuë', na'nëpi. Na'nëtona': "¡Ma'marëcha Iquipito quëran pipirëhua paya!" topi. Napoatona nocaninaco ni'ton, napotarahuë, itërin Yosëri.

21 Moisësëso napoaponahuë', taantarin:

—Saota pasa huaranca quëmapi'sa chiníquëno'sa nipisopita, imaquiarinaco. ¿A'na yoquira' nosha capa'huaiso quëtáponcoi ti? ¡Co'chi inaquë huarëso nanitërahuë natëa'huanquënso paya! 22 ¡Ya'ipi ohuicaro'sa', ohuacaro'sa', quësaraiso' tëparai naporini, co iso nápo naniitonahuë'! Marëquë ya'ipi sami ya'huërinso quëtopirëhuahuë tëranta', co naniitonahuë', itërin. 23 Siniororiso napoaponahuë' itapon:

—"Co inaso nanitaparanhuë'," ¿itëranco ti? Inta nipachin. ¿In ta'ma no'tëquën noinpa'? itërin.

Canchisë shonca ansiano'sa napopiso'

24 Moisësëso', pa'sahuaton Siniorori napotërinso' israiro'sa sha'huitonin. Ina quëran canchisë shonca ansiano'sa ayontonin. A'napita ansiano'sa quëran huayonahuaton, Yosë chinotacaso pëi tahuirinquë ahuanira'piarin. 25 Naporo' Sinioroso' chitoroquë o'marahuaton, Moisësë nontiimarin. Ina quëran napopinchin ispirito quëtërinso' matahuaton, canchisë shonca ansianoro'sa quëtërin. Inari ya'coancantohuachina, pënëntona'piro'sa pochin caniaritopi Yosë yonquirinso' sha'huicaiso'. Napoaponahuë napopiso', naporoíchin naporin. 26 Cato ya'pinta Moisësëri huayonpirinhuë', co chinotopiso pëiquë pa'pihuë'. Inapitaso', Iritato, Mitato, inapita itopi. Inapitanta ispiritori ya'coancantërin ni'ton, ya'huëpiquëranchin caniaritopi

Yosë yonquirinso' sha'huicaiso'. 27Napohuachina, a'nara hui'napi ta'arë'nachin pa'sahuaton Moisësë sha'huitonin:

—¡Iritato, Mitato, inapita ya'huëpiquëranchin Yosë yonquirinso', sha'huirapi! itërin. 28Naporo' Moisësë piyapinëni itapon:

—¡Ama sinioro napo'inasohuë'! ¡Sha'huitëquë ta'china'! itërin. Moisësë piyapinënso', Cosoi itopi. Inaso', Non hui'nin. Cosoiso', hui'napitapon quëran huarë', Moisësë marë' sacatërin. 29Inari napotohuachina, Moisësëso naporin:

—¡Ama a'pitocosohuë'! Inapitanta pënënchina'. Ya'ipi israiro'sa Siniorori, ispiritonën aya'coancantërin ni'ton, ina yonquirinso sha'huirapi naporini, noya noya niitonhuë'. 30Ina quëran Moisësëso ansiano'sarë chachin, ya'huëpiquë paantapi.

Nisha ocoron, a'pairinso'

31Ina quëran Sinioro nohuanton marë parti quëran, panca ihuan huë'nin. Ina huë'sahuaton, nisha ocoron israiro'sa ya'huëapiquë pa'pi notohuaro' quënin. Yaporisha yanpoáporin. A'na mitroíchin pochin inaparinso yanpoáporin. Ya'huëpi quëran inaporinso', a'na tahuëri iratërëso aquërin'pa' huarë', inachachin pa'nin. 32Naporo' ya'ipi tahuëri, machináchin nii'huapi. Tashinta', inapochinachin tahuërianpitopi. Tahuëririnquënta', inapopiso nii'huantapi. Napoatona naní quëran shonca imo shonca imo pochin mapi. Nani mapachinara, ya'huëpiso aquëcha ayanitopi. 33Napoaponahuë', nisha ocoron anpipiso ipora huarë' capasoi', Siniorori no'huirin. Chiníquën canio quëran ana'intaton, notohuaro' piyapi'sa tiquirin. 34Napoaton ina parti apoyatopi: "Quiporo-ataapa" itopi. Inaora nanamënaquë, "capacasoáchin cancantopisopita po'oro'," tapon naporin. 35Quiporo-ataapa quëran paantarahuatona', Asirotoquë canconpi. Inaquë hua'quimiachin ya'huëpi.

Aaron, oshinë chachin Moisësë pinopiso'

12 1A'na tahuëri Aaron, Maria inapita Moisësë pinopi. Coso sanapi maninso marë' chinotopi. 2Naporahuaton: "Sinioroso co Moisëséachin nontërinhuë', quiyanta nontërincoi chachin," topi nonatona'. Napopiso napoaponahuë', Siniororinta natanin. 3Moisësëso', ya'ipi piyapi'sa quëran sano sano quëmapi ninin. 4Napoaton Siniorori inapita cara chachin: "Caranquëma chachin chinotëramacoso pëiquë pantaco'," itërin. Napotohuachina, cara chachin pa'pi. 5-6Naporo' Sinioroso' yaráton chitoro nininquë o'marahuaton, chinotacaso pëi ya'coanataquëchin chiniimarin. Ina quëran Aaron, Maria inapita përarin. Ya'caritohuachinara, itapon: "Natanco sha'huichinquëma'. Inso tëranta yonquirahuëso yasha'huitohuato, co a'ninquë ya'notato sha'huitarahuë'. Hua'narëso pochin ni'pachinco, ma'sona yonquirahuëso' sha'huitarahuë. Huë'ënquëhuë nipon nontato, sha'huicaiso marë' anitotarahuë. 7Piyapinëhuë Moisësëso nipirinhuë', co ina pochin anitotërahuë. Inaso', ya'ipi piyapinëhuëpita quëran no'të no'tëquën natërinco. 8Napoaton inarë'coso', a'ninquëchin nonai. Ina pochin inarë'co nonahuë ni'ton, co onporonta canpitaso ina pinocamaso ya'huërinhuë'," itërin.

Canan no'pa' nëhuëcaiso marë' a'parinso'

(Deuteronomio 1.19-25)

13 1-2Ina quëran Siniorori, Moisësë nontaton itapon: "Caraya quëmapi'sa huayonahuaton, no'pa' nicacaiso

marë' Canan parti a'paquë'. Inaso no'pa' quëtaranquëma'. A'na huënton a'na huënton ninin quëran a'nara quëmapi hua'an nininso huayonquë'," itërin. 3 Siniorori napotohuachina, Paran inotëro parti quëran Moisësëri Israiro hua'ano'sa a'parin. No'pa' nahuicaiso marë' a'parin.

25-26 Catapini shonca tahuëri Canaan no'pa' noya ni'pi. Nani ni'sahuatona', shonca cato hua'ano'saso', Catisëquë huënantapi. Inaso ninano', Paran inotëro parti ya'huërin. Inaquë Moisësë, Aaron, nisahuaton a'napita israiro'santa ya'huërapi. Nani canquimahuachinara, ni'piso sha'huiimapi. Sharo'sa nitërinsonta quëpiso', a'noimapi. 27 Ina quëran Moisësë itapona':

—I'hua a'parancoiso', nani no'pa' ni'contarai. Tëhuënchachin inaquëso', co manta pahuaninhuë'. Ma'tana nitërinsopita quëmaraiso' ni'co'. 28 Napoaponahuë', ya'huëhuano'saso chini chiníquëno'sa pochin ya'nopi. Ninanonënapitanta', pancana. Pairapipisonta inápa nisahuaton tanónën. Naporahuaton panca piyapi Anaco itopiso' shinpitanta quënanai. 29 Amaricoro'saso nipirinhuë', Niquipi parti ya'huëpi. Ya'huërë' itiro'sa', amororo'sa', quiposoro'sa', inapitaso motopiro'sa parti ya'huëpi. Canano'saso nipirinhuë', Cortanii' yonsan parti ya'huërahuatona', marë yonsanquë huarë' ya'huëpi, itopi.

30 Naporo' Caripiso', israiro'sa Moisësë notënanquë nisapiso acopitahuaton, itapon:

—¡Huëco iyaro'sa pa'ahua'! Ya'huëhuano'sa canarahuatëhua', no'panëna matahua'. ¡Canpoari noya minsëarihua'! itërin. 31 Ina natanaponaraihuë', a'napita no'pa' nicapona pa'pisopitaso', co nohuantopihuë':

—¡Co'chi napoarihuahuë paya! Inapitaso' canpoa quëran chini chiníquëno'sa ni'ton, minsëarinënpoa', topi. 32 Naporahuatona a'napita israiro'sa', apa'yanacaiso marë' itapona':

—No'pa' nahuipoi pa'piraihuë', pa'pi co noyahuë' ni'conai. Inatohuaso', chimirin ya'huërin. Ya'ipi ya'huëhuano'sa ni'conaiso', mashoina' huanipi. 33 Panca piyapi Anaco itopiso' shinpitanta quënanai. Inapita pirayan huanihuatoira, sëquërëya pochin ninatanai. Inapitanta nicatoncoi, ina pochin cancantërinacoi, itopi.

Canan piyapi'sa të'huatatona co Sinioro natëpisohuë'

14 1 Ina natanatona israiro'saso', co napion cancantatona', "yai," topi. Chiníquën na'nëchináchin tahuërianpitopi. 2 Naporahuatona, Moisësë, Aaron inapita pinopi. Inahua capininta': "Iquipitoquëhuë nipon, iso inotëroquëhuë nipon chiminëhua naporini, noya noya niitërihuahuë'. 3 ¡Co Sinioro iso no'paquë quëcainpoaso nipirinhuë'! Canpoaso ahuëtërëhuaquë tëpahuachinënpoa', sa'anpoa', hui'nanpoa', inapita masapi huachi. ¡Iquipitoquë chachin pa'mantarëhua naporini, noya noya niitonhuë!" nitopi. 4 Ina quëran inahua capini: "¡Huëco pa'ahua a'na hua'an acoatëhua', Iquipitoquë chachin pa'manta'ahua nipachin!" taantapi.

5 Moisësë, Aaron, inapitaso ina ni'sahuatona', piyapi'sa notënanquë isonpi. Isonpi quëran, no'paquë huarë' monshopi. 6 Cosoi, Caripi, inapitaso nipirinhuë', panca sëtatona a'mopiso oshapi. Inapitanta Canaan no'pa' nohuitapona pa'piso'. 7 Inapitari israiro'sa itapona':

—¡No'pa' nahuipoi pa'naiso', pa'pi nóya ni'contarai! 8 Sinioro noya

ni'pachinpoaso', catahuarinpoa inaquë ya'conacaso'. Ina chachin ina no'pa' quëtarinpoa'. Ina no'paquëso', ma'sha noya noyatërin. Co manta pahuaninhuë'. 9Napoaton Sinioro natëco'. Ama ya'huëhuano'sa të'huatocosohuë'. Co oshatarihuahuë' minsëcaso'. Inahuaso co Yosë natëpihuë' ni'ton, co incari tëranta catahuarinhuë'. Canpoaso nipirinhuë', Sinioro chachin catahuararinpoa'. ¡Ama manta të'huatocosohuë'! itopi.

10Napotopirinahuë', israiro'saso' co natëtopihuë'. Tëpacaiso marë' na'piquë yatë'yarapi. Naporo chachin Sinioro huënaratërinso', chinotacaso pëi aipi ya'norin. Ya'ipi israiro'sa ni'tonënaquë ya'norin. 11Naporo' Siniorori, Moisësë itapon:

—¡Ma'chachinta ni'tona', isopita yánocaninaco! Inapita catahua'huaso marë' nani ma'sha sacai nininsopita nipirahuë', ¡co yanatërinacohuë'! 12Chiníquën canio a'patato, tiqui'i nipachin. Ama no'pa' quihuitërahuëquë ya'conacaiso marëhuë', inapochi. Inapita tiquirahuato, quëma shiparinpita quëran noya noya nacion ocoiarahuë, itërin.

13Moisësëso napoaponahuë', Sinioro itapon:

—Iquipitoro'saso nani nitotopi, ya'huëpi quëran chiníquën nanantaton ocoirancoiso'. Iporaso' israiro'sa tiquihuatan, inanta nitotapona'. 14Ina nitotatona', Canaan parti ya'huë'pisopita sha'huitapona'. Inahua chachionta nani natantopi ya'huërai huáncana ya'huëranso'. Piyapi capini ninontopiso pochin ninontërësonta', nitotopi. Pa'patoira naporopi chitoroquë quëchitëransonta nani nitotopi. Tashinta nipachina, ina chitoro chachin pën pochin huënaratërinso', inanta nitotopi. 15Ya'ipi inapita nitotopirinahuë', a'naromarëáchin israiro'sa tiquihuatan, inapitaso tapona': 16"Caso Yosëco ni'to, Canaan no'pa' quëtaranquëma'," ta'ton, israiro'sa quësapirinhuë', co huachi nanitatonhuë', inotëro parti tiquirin, itaponën. 17Napoaton ipora chachin, chini chiníquën nanantëranso a'notocoi. Sha'huiranso chachin niquë'. Nani i'hua sha'huitëranco: 18"Caso co a'naroáchin no'huitërahuë'. Piyapinëhuëpita nosoromiatërahuë. Co noyahuë' nipirinahuë', oshanëna inquitato nanan anoyatërahuë. Co natëtonacohuë' oshahuanpachinanta', inapotërahuë. Tëhuëhuachinaso napoaponahuë', onpopionta ana'intarahuë. Hui'ninpita, shinpita, inapitanta ana'intarahuë. Shiparina shinpita nicoantarinquë huarënta ana'intápo," tënan. 19Ina pochin quëmaso' piyapinënpita nosoroan nichinapon chachin, nosoroquë'. Iquipito quëran huarë' na'con tëhuëtërinën. Tëhuëtopirinënhuë', isëquë huarë' nani quë'canquiran ni'ton, co noyahuë' nipiso inquitaton, noya ni'quë', itërin.

Siniorori israiro'sa ana'intërinso'

(Deuteronomio 1.34-40)

20Moisësëri napotohuachina Siniorori itapon:

—Noyapa'. Quëma napotëranco ni'ton, co ata'huantarahuë'. 21Napoaponahuë', caso nanpiárahuë. Naporahuaton, ya'ipi isoro'paquë noyasáchin ninahuë. Naporahuëso' no'tëquën nininso pochachin apira sha'huitaranquënsonta', no'tëquën nisarin. 22-23Chini chiníquën nanantato, Iquipitoquë nani ma'sha sacai nininsopita ninahuë. Inotëro partinta inaporahuë. Inaporahuësopita anitotërinquëma noyasáchin ninahuëso'. Ina nicaponaraihuë israiro'saso', na'aro tënirinaco.

Naporahuaton camaitërahuësopita co natëpihuë'. Ina ni'ton, napopisopita co inso tëranta ya'conaponahuë'. Shimashonënapita no'pa' quëta'huaso' sha'huitërahuëquë co ya'conaponahuë'. Nocaninacosopita co inso tëranta ya'coanpihuë'. 24 Piyapinëhuë Caripi itëramasoráchin nanitaparahuëso' natëton, nishatërin. Napoaton ina tëhuëchinso' no'pa' nohuitacaso marë' pa'ninquë ya'conapon. Shinpitanta inaquë ya'huëapona'. 25 Amaricoro'sa', canano'sa', inapitaso canonamatëro'saquë ya'huëpi. Canpitaso nipirinhuë', tahuërëantarahuatoma', tashiraya chachin inotëro parti pa'tomantaco'. Quëhuai marë parti pa'mantaco', itërin.

26 Naquëranchin Siniorori, Moisësë, Aaron, inapita nontaton itapon:

27 —Israiro'sa co noyahuë' cancantatona', na'con pinorinaco ni'ton, ¡co huachi ahuantërahuë'! Ya'ipi pinorinacosopita nani natanahuë. 28-29 Napoaton quëma Moisësë pa'sahuaton, ya'huërënamëhuë israiro'sa sha'huitonquë: "Caso Sinioroco nanpiárahuë ni'to, no'tëquën nontaranquëma'. Nonatoma naporamaso chachin, co nanitaramahuë' Canaanquë ya'conacamaso'. I'hua chachin nipichiramaquë, cato shonca pi'ipitëramaso' quëran huarë' pichirinënquëma'. Ina naponquëma chachin pochin, pinoramaco ni'ton, iso inotëro parti chachin chiminarama'. Chiminpatama', nansëquëma notëntërantapon. 30 Caripi, Cosoi, inapitaráchin ya'conapona'. Inaquë po'moanquëmaso marë' no'tëquën sha'huitopiranquëmahuë', co natëtëramahuë' ni'ton, canpitaso co ya'conaramahuë'. 31 Hui'namanta yonquiatoma': 'Inimicoro'sa mataponënpoa',' topiramahuë', co napoarinhuë'. Inapitaso' canpita no'pa' nocanamaquë po'mohuato, nóya ya'huëapona'. 32 Canpitaso iso inotëro parti chiminpatama', nansëquëma notëntërantapon. 33 Isëquë chachin hui'namapitanta', ohuicanëna a'paitona ya'huapona'. Catapini shonca pi'ipi napoapona'. Canpita co natëramacohuë' ni'ton, hui'namapitanta ina pochin parisitapi. Ya'ipi mashonquëma ninamasopita isëquë chachin taquiama huarë' inapoapona'. 34 Hua'ano'sa Canaan no'pa' nohuitacaiso marë' a'paramasopita, catapini shonca tahuëri hua'quipi. Inapochachin carimanta', catapini shonca pi'ipi ana'intaranquëma'. A'na tahuëri marë', a'na pi'ira parisitarama'. Inapotohuatënquëma', ya'ipiya quëran nitotapoma': 'Sinioro ano'huitacasoso', pa'pi co noyahuë',' tëcapoma'. 35 Ca Sinioroco no'tëquën sha'huitaranquëma'. Ina pochin mini co noyahuë' cancantopisopita, ana'intarahuë. Iso inotëro parti napopináchin yonquiatoma', co yanatëramacohuë ni'ton, isëquë chachin taquiapoma'," itërin.

Shonca hua'ano'sa chimininso'

36-37 Shonca cato hua'ano'sa Canaan no'pa' nohuitacaiso marë' Moisësëri a'parin. Napopirinhuë shonca ya'piso', pa'pi co noyahuë' nanan sha'huiimapi. Ina natanatona', piyapi'sa Yosë no'huipi. Napoaton ina nohuanton chiníquën caniori ma'ton tiquirin huachi. 38 Cosoi, Caripi, inapitaso nipirinhuë', co chiminpihuë'.

Orma ninanoquë israiro'sa canapiso'

(Deuteronomio 1.41-46)

39 Ya'ipi Sinioro naporinso Moisësëri israiro'sa sha'huitohuachina, pa'pi sëtopi huachi. 40 Tahuëririnquë, tashíramiachin capayatahuatona', motopiro'sa parti

pantapi. Inaquë a'na motopi hui'nimotën'pa' pantarahuatona', napoontapi:

—Tëhuënchachin co noyahuë' nicatëhua oshahuanëhua'. Napoaponahuë', nani isëquë huëntarëhua'. ¡Huëco pa'ahua', Sinioro sha'huitërinpoaquë ya'coanhua'! topi.

41 —Canpitaso co Sinioro natëtomahuë', napoarama'. Canpitaora nohuanton yaya'conpiramahuë', co onporo napoaramahuë'. 42 Co huachi Sinioro catahuarinquëmahuë ni'ton, ama aquëtë pacosohuë'. Inimicoro'sa minsëchinquëma'. 43 Amasha pa'patama', amaricoro'sa', canano'sa inapita quënancontarama'. Yosë nani a'porama ni'ton, inapitarë'quëma niahuëhuatama', tiquiarinënquëma', itërin Moisësëri.

44 Napotopirinhuë', inapitaso onpopionta pa'pi. Canaan motopiro'sa parti ahuëtacaiso marë' pa'pi. Siniororë' anoyatopiso caposonënso', co quëpapihuë'. Co Moisësë tëranta pa'ninhuë'. Ya'huëpiquëranchin ya'huërapi. 45 Naporo' amaricoro'sa', canano'sa', inapita ninananonëna quëran pipirahuatona', israiro'sa ahuëimapi. Nita'atohuachinara Orma ninanoquë huarë' imaquimapi. Naporo' israiro'sa ahuëatona canamiatopi.

Na'pi quëran i'sha pipirinso'

(Éxodo 17.1-7)

20 1 Amaricoro'sa', canano'sa', inapitari canapi piquëran, israiro'saso huë'piso parti pa'mantapi. Pascoa yoquiquë, Sin inotëro parti camantapi. Catisë ninanoquë hua'qui quëparitopi. Inaquë Maria chiminin. Chiminpachina, inaquëranchin pa'pitopi. 2 Inaquënta capa i'sha niantahuachina, israiro'saso niyontonahuatona', Moisësë, Aaron inapita no'huitona noncarotaantapi:

3 —¡Siniorori tëparinsopitarë' quiyanta chiminai naporini, noya noya niitonhuë'! 4 ¡Quiyaso' Yosë piyapinënpitacoi ni'toi, co iso inotëro parti quëcancoiso nipirinhuë'! Quiya nisahuaton, pë'tahuanëhuëipitanta chimina'huaiso marë' ¿isoporinquë quëntamarancoi ti? 5 ¡Ma'marëta Iquipito quëran po'coninquë quënancoi! Co manta isëquëso sha'nëhuë'. Co iquira nararo'sa ya'huërinhuë'. Co oparoro'sa ya'huërinhuë'. Co cranata nararo'santa huanirinhuë'. Co i'sha tëranta o'oca'huaiso ya'huërinhuë', itopi.

6 Ina natanatona', Moisësë, Aaron, inapitaso piyapi'sa patopi. Patahuatona Yosë chinotacaso pëi ya'coanaquë, pantapi. Inaquë isonpi quëran no'paquë huarë' monshorahuatona', Sinioro chinotopi. Naporo' Sinioro huënaratërinso', ya'norin. 7-8 Siniorori, Moisësë itapon:

—Iya masho Aaronë'quën, israiro'sa ayontonco'. Nani niyontonpachina', huaranën maquë'. Masahuaton inapita ni'tërantapaquë, na'pi camaiquë i'sha quëchinquëma'. Ca nohuanto israiro'sa o'ocaiso marë' na'pi quëran i'sha pipiarin. Pë'tahuanënapitanta o'opona huachi, itërin.

9 Siniorori camairinso chachin Moisësëso', huaranën chinotopiso pëi quëran maconin. 10 Ina quëran Aaronë chachin na'pi notënanquë israiro'sa ayontonpi. Inaquë Moisësëri no'huiton itapon:

—Canpitaso co natantochinachin cancantopiramahuë', sha'huichinquëma': Canpita o'ocamaso marë' ¿iso na'pi quëranpita i'sha ocoica'huaiso ya'huërin ti? itërin. 11 Ina tosahuaton huaranën quëran catoro na'pi ahuërin. Inapotohuachina, notohuaro' i'sha pipirin ni'ton, israiro'sa o'opi huachi. Pë'tahuanënanta o'opi. 12 Moisësë,

Aaron, inapitaso napoaponahuë' Yosëri itapon:

—Canpitaso co natëtapomarahuë' naporama'. Ina ni'ton, israiro'sa co chinotërinacohuë'. Ya'ipi cancanëma quëran natëtoma naporama naporini, israiro'sa chinochitonacohuë'. Chinotatonaco: "¡Ma noyacha inaso paya!" ichitonacohuë'. Napoaton canpitanta', no'pa' quëtaranquëmaquë co ya'conaramahuë', itërin. 13 Ina i'sha pipirinquë apoyatopi: "Miripa i'sha" itopi. Inaquë israiro'sa co Sinioro natëtonaraihuë' i'sha marë' nonca topi ni'ton, Siniorori noyasáchin nininso' a'notërin.

Israiro'sa na'huëcaiso', itomoro'sari ya'copipiso'

14 Catisë quëran caraya quëmapi'sa', Moisësëri a'parin Itomo copirno nontacaiso marë'. Cantonahuatona itapona': "Quiyaso' israiro'sacoi, canpita quëmopinëma ninai. Nani nitotëran Iquipitoquë yacapatatoi, parisitëraiso'. Isëquë huarë' canquia'huaiso marënta', na'con parisitërai. 15 Shimashonëhuëipita iráca Iquipito parti pa'pi. Inaquë hua'qui ya'huëpi. Oshaquëranchin iquipitoro'sari, shimashonëhuëipita aparisitërin. Quiyanta ya'huëantahuatoira, inapochachin aparisitërinacoi. 16 Parisitápatoi catahuaincoiso marë' Sinioro nontërai. Chiníquën nontohuatoira natanahuatoncoi catahuarincoi. Anquëninën a'paimarin Iquipito quëran ocoincoiso marë'. Iporaso' Catisë ninanoquë ya'huëarai, canpita no'panëma naniconinquë nisarai. 17 Iporaso nipirinhuë', no'panëmataëchin na'huëca'huaiso marë' natainquën ta'toi huë'nai. Co iminëmaquë ya'conapoihuë'. Oparonëmanta co ya'contapoihuë'. Co posonëmaquë tëranta i'sha o'opoihuë'. Tëquën irasáchin pa'tarai. Co pëshonaraihuë'. No'panëma na'huëta'huai huarë' inapoarai," itopi. 18 Copirnoriso nipirinhuë', itapon:

—¡Co naporinhuë'! Co no'panëhuëitaëchin na'huëcamaso ya'huërinhuë'. Co natëtohuatamahuë', sontaronëhuëpitaro'co chachin ana'intaranquëma', itërin. 19 Itohuachina, israiro'sari noya sha'huitërin:

—Tëquën irasáchin pa'tarai. Papoi pochin o'oca'huaiso marë' pëshonpatoi, pahuërëarainquën. Pë'tahuanëhuëipita o'orinso marënta', pahuërëarainquën. Topinan na'huëca'huaiso marë' napotarainquën, itopi.

20-21 —¡Co na'huëaramahuë'! itahuaton, sontaronënpitarë chachin noyá niacorahuatona', israiro'sa ama na'huëcaiso marëhuë' to'shitëpi. Ina ni'sahuatona', israiro'saso' a'na ira pa'tacaiso' yonquipi huachi.

Aaron chimininso'

22 Ya'ipi israiro'sa Catisë quëran pipirahuatona', Or motopi parti notëtopi. 23 Inaquë itomoro'sa no'panën nanirintaëchin, Siniorori Moisësë, Aaron inapita itapon: 24 "Aaronso' chiminapon huachi. Israiro'sa no'pa' quëta'huaso' sha'huitërahuëquë co ya'conaponhuë'. Miripa i'shataquë camairanquëmaso co natëramahuë ni'ton, Aaronso' isëquë chiminapon. 25 Quëmari Moisësë Or motopi hui'nimotënquë quëpaquë'. Hui'nin Iriasaro itëramasonta', quëpaquë'. 26 Inaquë Aaron, corto hua'an ni'ton, a'morinso ocoitahuaton, hui'nin a'motëquë'. Pa'pinso' inaquë chachin chiminapon," itërin.

27 Sinioro camaitërinso chachin, Moisësëso ninin. Ya'ipi israiro'sa ni'tonënquë, cara chachin Or motopiquë pantapi. 28 Pomosontahuachinara, Aaron corto hua'an ni'ton, a'morinso

ocoitërin. Nani ocoitahuaton, inaquë hui'nin a'motërin. Inaquë chachin Aaron chiminin huachi. Ina quëran Moisësë, Iriasaro, inapitaíchin o'mapi huachi. 29"Aaron chiminin huachi," ta'tona', israiro'saso' na'con sëtopi. Cara shonca tahuëri ina marë' na'nërápi.

Ormaquë ya'huëpisopita canapiso'

21 1Canaan copirno Arato ninanoquë ya'huërinso', sha'huitopi:

—Israiro'sa Atarimo ira huë'shiapi, itopi. Ina natanahuaton, sontaronënpitarë chachin israiro'sa nacapirahuatona', ahuërin. Canatahuaton na'amiachin israiro'sa manin. Masahuaton, ya'huërin'pa' quëparin. Ina ninanonënso', Niquipi parti ya'huërin. 2Inapotohuachinara, israiro'saso Sinioro nontatona itapona': "Canano'sa minsëa'huaiso' catahuahuatancoi, ninanonënapita ata'huantomiatarai," itopi. 3Napopiso chachin Siniorori, canano'sa minsëcaiso' catahuarin. Ya'ipi inapita ata'huantahuatona', ninanonënapitanta', ata'huantomiatopi. Napoaton ina parti Orma itopi.

Sha'pi hua'na quëran ya'huan nonanpiso'

4Or motopi quëran israiro'saso pipirahuatona', Quëhuai marë parti pa'mantarapi. Ama itomoro'sa no'panëntaëchin pacacaiso marëhuë', panca conitopi. Papona pochin israiro'sa no'huitaantapi. 5No'huitatona', Sinioro pinopi. Moisësënta itapona':

—¡Ma'marëcha Iquipito quëran ocoirancoi paya! ¿Iso inotëro parti chimina'huaiso marë' quëntamarancoi ti? Capa i'sha, capa cosharo ya'huërinhuë'. Manaíchin capatoi nosorotarai, itopi.

6Napopiso marë' Siniorori ana'intaton, quëtëton ya'huano'sa a'patiirin. Inapitari quëtërin ni'ton, na'a israiro'sa chiminpi. 7Napohuachinara, Moisësë paaparahuatona itapona':

—¡Ma'huantacha ninai paya! Sinioro no'huitoi, quëmanta no'huitënquën oshahuanai. Sinioro nontëquë ya'huano'sa a'pachincoi, itopi. Itohuachinara, Moisësëso Sinioro nontërin. Israiro'sa oshanën inquitaton, catahuantacaso marë' nontërin. 8Ina quëran Siniorori, Moisësë itapon:

—A'nara ya'huan nonanaton, naraquë achinpiquë'. Inapotahuaton ahuaniquë'. Inso tëranta ya'huanahuachin, ina achinpiranso', në'pë'in. Inapohuachin, co chiminaponhuë', itërin. 9Napotohuachina, Moisësëso sha'pi hua'na quëran ya'huan nonanin. Inapotahuaton, naraquë achinpirin. Inso tëranta ya'huanahuachina, a'naroáchin ina në'pëconin. Në'pëhuachina, Sinioro nohuanton noyatërin.

Copirno Paracori, Paramo amatërinso'

22 1Israiro'sa pa'sápatona', Moapo canonamatëquë canconpi. Canconahuatona', inaquë ya'huëantapi. Moapo no'paso', Cortanii' quëran pi'i pipirinso parti quëparitërin. Quirico ninano notënanquë ya'huërin.

2-4Israiro'sari amororo'sa ata'huantërinso natantahuaton, Moapo copirnoso pa'yanin. Naporo tahuëri'sa Paraco itopiso', Moapo copirno ninin. Inaso' copirno Sipor itopiso' hui'nin. Piyapinënpitarinta israiro'sa hua'huayátërahuë huësapiso ni'sahuatona', pa'pi të'huatopi. Ina yonquiatona Matian ansiano'sa sha'huitonpi: "Israiro'saso', notohuaro' ni'tona', tiquiaponacoi quiyaso'. Toro masho panpatoro' capaton pë'yarinso pochin, nitaponacoi," itopi.

5Napoaton copirnoso', piyapinënpita Pitor ninanoquë a'parin. Paramo

macontacaiso marë' a'parin. Inaso', Pioro hui'nin. Pitor ninanonta', Amapi ro'tëquë ya'huërin. Iopiratisii' yonsanquë. Paracori piyapinënpita camairin Paramo napotacaiso': "Iquipito quëran notohuaro' piyapi'sa pipirahuatona', ya'ipi ya'huërai ro'tëquë ya'soipi. Iporaso ya'huërahuë ninano notënanquë chachin, ya'huëintarapi. 6 Chini chiníquëno'sa ni'ton, ma'shátërahuë quiyaso' canaponacoi. Napoaton a'naroáchin huëcaton, ama huachi noya ya'huëcaiso marëhuë' quëmari sha'huitiiquë'. Quëmaso' noya ya'huëcaiso marë' sha'huitohuatana, ina inachachin ninin. Naporahuaton ama huachi noya ya'huëcaiso marëhuë' sha'huitohuatananta', ina inachachin ninin. Quëmari inapotohuatan, tapona minsërahuatoi, ya'huërai quëran yaa'parai," itoco', itërin.

7 Moapo ansiano'sa', Matian ansiano'sa', inapitaso na'con coriqui quëpapi. Paramori israiro'sa inapotohuachin, pahuërëcaiso marë' quëpapi. Ya'huërinquë canpachinara, Paracori nanan a'patërinso sha'huitopi. 8 Sha'huitohuachinara, Paramori itapon:

—Isëquë tahuërianpitoco'. Ina quëran ma'sona Sinioro camairincoso', sha'huichinquëma', itërin. Napotohuachina, Moapo ansiano'saso', inaquë quëparitopi.

9 Naporo tashi Siniorori Paramo ya'notahuaton, itapon:

10-11 —¿Inpitata quëma pëinënquë nisapi? itërin.

—Sipor hui'nin Paraco itopiso' Moaporo'sa hua'anëntërin. Ina, piyapinënpita a'pairin sha'huitiinacoso marë': "Iquipito quëran notohuaro' piyapi'sa pipirahuatona', ya'ipi ya'huërai ro'tëquë ya'soipi. Napoaton a'naroáchin huëcaton ama huachi noya ya'huëcaiso marëhuë' sha'huitiiquë'. Quëmari inapotohuatan, tapona minsërahuatoi, no'panëhuëi quëran a'parai," tiquipi, itërin.

12 —Ama inapitarë'quën paquësohuë'. Naporahuaton co ina piyapiro'sa inapotamaso ya'huërinhuë'. Inapitaso' cari chachin noya ya'huëcaiso marë' nani sha'huitërahuë, itërin Yosëri.

13 Tahuëririnquë tashíramiachin capayatahuaton, comisiono'sa itapon:

—Sinioro co nohuantërinhuë' canpitaro'co paca'huaso'. Napoaton ya'huëramaquë paantaco', itërin.

14 Napotohuachina Moapo hua'ano'saso', pa'mantarahuatona Paraco itapona':

—Paramo co nohuantërinhuë' imaquintaincoiso', itiipi.

15 Paracoso napoaponahuë', naquëranchin a'napita hua'ano'sa ya'huërë' a'paantarin. Chini chiníquën nanantopiso', nisahuaton na'con na'con a'paantarin. 16-17 Paramo cantonahuatona', itapona':

—Sipor hui'nin Paraco itëraiso nanan a'patiantarinquën: "Onpopionta huëcaton, isopita piyapi'sa ama huachi noya ya'huëcaiso marëhuë' sha'huitiiquë'. Huë'patan noya noya ni'saranquën. Ma'sona nohuantëranso' natanpatanco, acotaranquën," tënin, itopi.

18 Itopirinahuë Paramoriso' itapon:

—Caso co caora yonquinëhuë quëran ma'sha nica'huaso' nanitërahuë'. Pancahuë nipon, naniahuë nipon ma'sha nipatora, Yosë nohuantërinsoráchin nisarahuë. Pëinën mëntasha oro, prata, inapita Paraco quëtopirincohuë tëranta', Yosë nohuantërinsoráchin nisarahuë. 19 Napoaponahuë', ipora tashi canpitanta isëquë tahuërianpitoco'. ¿Ma'tama iporaso' Sinioro taanta'in pa'? itërin.

20 Naporo tashi Siniorori ya'notantarahuaton, itapon:

—Quëma marë' huë'pachinaso', imaquë nipachin. Napoaponahuë', ma'sona nohuantërahuësoráchin quëmaso' nisaran, itërin.

Yosë anquëninëni Paramo ya'copirinso'

21 Tahuëririnquë Paramoso', Moapo hua'ano'sa imacaso marë' moranën tapararin. 22 Nani tapahuachina, inaquë ya'mitëahuaton pa'sarin. Cato piyapinënpitari imasapi. Napoaponahuë', pa'sarinso marë' Yosëriso co noyahuë' ni'nin. Napoaton Sinioro anquëninëni ya'copicaso marë' to'shitërin. 23 Paramoriso co quënanpirinhuë', moranënso Sinioro anquëninën quënanin. Iraquë sahuëninën së'quërin quëran huaniarin. Ina quënanaton, pëshonin. Pëshonpachina, Paramori iraquë a'paantacaso marë' naraquë chiníquën huihuirin. 24 Sinioro anquëninënso amasha pa'nin. Pa'sahuaton, cato oparo na'pi quëran pairapipiso' huancánachin ira pa'ninquë to'shitaantarin. Inaëchinso', ira co pancanayahuë'. 25 Moraso naquëranchin Sinioro anquëninën quënaantarahuaton, pëshoantarin. Pëshoantapirinhuë', na'pi paira ya'huërin ni'ton, inaquë hua'anën nantëquën ya'quëantërarahuaton oquërërin. Napotohuachina, Paramoso' moranën naquëranchin huihuiantarin. 26 Napoaponahuë', Sinioro anquëninënso amasha paantarin. Pa'sahuaton, ira yami yamianásha'huaya nininquë to'shitaantarin. Inaquëso', co onpo pëshonchinách inhuë' ninin. 27 Moraso naquëranchin Sinioro anquëninën quënaantarahuaton, quëhuënin huachi. Co onpo pëshonacasohuë' ni'ton, naporin. Napohuachina Paramoso', naquëranchin moranën no'huiton, huihuiantarin. 28 Naporo' Sinioro nohuanton, moraso nonin. Nonsahuaton hua'anën itapon:

—¡Carinquënso', co ma'sha onpotopiranquënhuë'! Quëmaso isoarë', nani cararo huihuiranco, itërin.

29 —Co yanatërancohuë ni'ton, napotëranquën. Sahuëni ya'huëtërinco naporini, nani tëpa'itënquënhuë', itërin.

30 —Iráca quëran huarë' quëparanquën nipirinhuë', co po'tochinanquënhuë', itaantarin moranëni.

—Naporin mini nipirinhuë', taantarin Paramo.

31 Naporo' Sinioro nohuanton, Paramonta Yosë anquëninën quënanin huachi. Sahuëni së'quëaton iraquë huaniárin quënanin. Ina quënanahuaton isonin. Isonin quëran no'paquë huarë' monshorahuaton, mosharin. 32 Sinioro anquëninëniso' itapon:

—Co cara cararo moranën huihuicasohuë nipirinhuë'. Co noyahuë' nicacaso' yonquiran ni'ton, carinquën to'shitëapiranquënhuë'. 33 Co moranën pëshoninhuë' naporini, nani tëpa'itënquënhuë huachi. Napoaponahuë', moraso co tëpa'itohuë', itërin.

34 —To'shitërancoso' co nitotatohuë', oshahuanahuë'. Napoaponahuë', quëma topatan ayamanta'i nipachin, itërin.

35 —Paquë imatëquë'. Napoaponahuë', ma'sona sha'huitëranquënsoráchin nonsaran, itërin.

Paramo, Paracorë' niquënanpiso'

Napotohuachina Paramoso', Paracori hua'ano'sa a'parinso imaquirin. 36 Paramo huë'sarinso natanahuaton, Paracoso' nacapicaso marë', no'panën naniconinquë ninarin. Inaquë a'na ninano ya'huërin. Arnoi' chinpinamënquë ya'huërin. Paramo quënanahuaton, itapon:

37 —Carinquën përapiranquënhuë'. ¿Onpoatonta co yahuëntaranhuë'?

"Huëntaran naporini, noya nicatënquën no'tëquën pahuërë'itënquënhuë'," itërin.
38 —Ma'tana nani canquirahuë. Napoaponahuë', co ma'sha tëranta caora yonquinëhuë quëran, nona'huaso ya'huërinhuë'. Yosë sha'huitërincosorá-chin sha'huipo caso'. 39 Ina quëran cato chachin Quiria-osoto ninanoquë pa'pi. 40 Inaquë Paraco camaitërin ohuacaro'sa', ohuicaro'sa', inapita tëpacaiso'. Paramo, hua'ano'sa imaquirinso', inapita quëpatontacaiso marë' naporin.
41 Tahuëririnquë Paracoso', Paramo yonisahuaton, Pamoto-Paaro motopi'pa' quëpantarin. Ina quëran nocotahuaton, israiro'sa ya'huëpiso intonquë, në'mëtë pëiro'sa quënanin.

23 1 Ina quëran Paramori Paraco itapon:
—Isëquë chachin canchisë artaro nitoco. Inaquë ahuiquitacaso marënta', canchisë toroa'hua, canchisë carniro, inapita quëquë', itërin. 2 Ina natanahuaton, Paracoso' ina inachachin ninin. Cato ya'pi chachin ma'sha tëparahuatona Yosë marë' acopi. A'naya a'naya artaroquë a'nara toroa'hua, nisahuaton a'nara carniro acopi. 3 Ina quëran Paramori, Paraco itapon:
—Isëquë ma'sharo'sa tëpatë acorëso pirayan ninataco. Caso amasha pa'sarahuë tapona Sinioro o'marin nicaincoso marë'. Ina quëran ma'sona anitotërincoso', sha'huitaranquën, itërin.

Paramori israiro'sa noya ya'huëcaiso marë' sha'huitërinso'

Ina tosahuaton Paramoso', a'na panëna'huaya tomaro'të nininquë pantarin. 4 Inaquë Yosëri ya'notohuachina, Paramori itapon:
—Canchisë artaro ninahuë. A'naya a'nayaquë a'nara toroa'hua nisahuaton a'nara carniro tëparahuato, quëma marë' acorahuë, itërin. 5 Napotohuachina Siniorori Paramo anitotërin ma'sona ta'caso'. Nani anitotahuaton itapon:
—Paracotaquë paantarahuaton, carinquën anitotëranquënso chachin sha'huitëquë', itërin. 6 Paramoso' huëantarahuaton, Paraco huaniárin quënanquiantarin. Artaroquë ma'sha acopiso' pirayan huaniárin. Moapo hua'ano'santa', inaquë yamorapi. 7 Naporo' Paramoso', Yosëri anitotërinso sha'huirin:

"Moapo copirno Paraco itopiso',
pi'i pipirinso parti quëran amatërinco ni'ton, huë'nahuë.
Aran motopiro'sa parti ya'huëpirahuë':
'Huëcaton israiro'sa ama huachi noya ya'huëcaiso marëhuë' sha'huitiiquë'.
Cacopo shinpita co noyahuë' yonquirapiton napotëquë','
tënin, itërinaco.
8 Napopirinhuë', inahuaso Yosëri noya ni'nin.
Noyasáchin yonquirapirin.
Napoaton co nanitërahuë' inapota'huaso'.
Co pi'pian tëranta nanitërahuë', co noyahuë' yonquirapia'-huaso'.
9 Inápa natëtëro'sa quëran notërahuë.
Motopia'huaro'sa quëraonta nocorahuë.
Co a'napita piyapiro'sa pochinhuë' inahuaso nicatona',
Yosë marë' nanpicaiso' nohuantopi.
10 Amocan tomontërinso pochin,
co onpo pichichináchinhuë' na'api.
Onposo ya'huëpiso', co insonta nitotërinhuë'.

Inahuaso noyasáchin nipi ni'ton,
noyasha chiminapona'.
Inahua pochin canta', chimi-
nahuë naporini,
noya noya cancanchitohuë',
tënahuë," itërin.
11 Naporinso natanahuaton, Paracori
Paramo itapon:
—¡Ama napotëquësohuë'! Inimico-
nëhuëpita ama huachi noya ya'huë-
caiso marëhuë' sha'huitamaso marë'
amatëranquën huë'nan. Quëmariso
napoaponahuë', noya ya'huëcaiso
marë' sha'huitëran, itërin.
12 —Co'tana nani sha'huitëranquën.
Sinioro anitotërincosoráchin nonsarahuë.
Co caora nohuanto ma'sha ta'cahuaso'
nanitërahuë', itërin Paramori.
13 —Huëquë nipachin niquë'pa' quëpan-
ta'inquën. Ina quëranso', israiro'sa
ya'huëpiso co ya'ipi ni'saranhuë'. Caraí-
chin në'mëtë pëiro'sa intonquë ya'huërin-
sopitaráchin ni'saran. Ina quëran noco-
rahuaton, ama huachi noya ya'huëcaiso
marëhuë' sha'huitëquë', itërin.
14 Ina tosahuaton, Pisca motopi hui'ni-
motënquë Paramo quëparin. Sohuimo
noya ro'të itopiquë quëparin. Inaquë
canchisë artaro ninin. A'naya a'naya
artaroquë a'nara toroa'hua, a'nara
carniro, inapita tëparinso' acorin.
15 Inaquë Paramori, Paraco itapon:
—Isëquë ma'sharo'sa tëpatë acorëso
pirayan ninaantaco. Caso Sinioro
nacapiapo amasha pa'sarahuë, itërin.
16 Pa'pachina Siniorori Paramo naca-
piaton, ma'sona taantacaso anitotaan-
tarin. Ina quëran itapon:
—Paracotaquë paantarahuaton,
carinquën anitotëranquënso chachin
sha'huitonquë', itërin. 17 Paramoso'
paantarahuaton, Paraco huaniárin
quënancoantarin. Artaroquë ma'sha
acopiso' pirayan huaniárin. Moapo
hua'ano'santa', inaquë yamorapi.
Naporo' Paracori itaantapon:
—¿Ma'ta Sinioro itërinquën? itërin.
18 Itohuachina, Paramoso' Yosëri anito-
tërinso', sha'huiaantarin:
"Paraco, quëmaso' Sipor hui'-
ninquën.
Noya natanquë sha'huichin-
quën:
19 Yosëso co canpoa pochinhuë'.
Co nisha nisha nonaton nonpi-
ninhuë'.
Ma'sona topachina, inachachin
nisarin.
Catahuatacaso sha'huihuachina,
catahuatërin.
20 Nani Yosë camairinco israiro'sa
noya ya'huëcaiso marë' sha'-
huita'huaso'.
Yosëri chachionta nani inapita
noya ya'huëcaiso marë' sha'-
huitërin.
Napoaton co nanitërahuë'
naponin ya'huëcaiso marë'
sha'huita'huaso'.
21 Siniorori israiro'saso', noyasá-
chin ni'nin.
Cacopo shinpita ni'tona', co
manta yaonpotërinhuë'.
Napoaton inahuarinta', hua'anën
pochin nicatona pa'yatopi.
22 Tanan ohuacaso' no'huitohua-
china, pomonën quihuirin.
Inapochachin israiro'santa',
Yosëri chiníquën nanantaton
Iquipito quëran ocoirin
ni'ton,
inasáchin quihuípi.
23 Cacopo shinpitaso', ma'sha onpo-
tacaiso marë' nonënpachina-
ranta',
co manta onpoapihuë'.
Shontapirinahuë tëranta', israiro'-
saso co manta onpoapihuë'.

Ipora chachin israiro'sa sha'huitahua':
'¡Canpitacha tëhuënchinso',
Yosëso catahuarinquëma paya!
Catahuatënquëma inaso', huëhuëpiro nininsopita ninin,' itahua'.
24 Yosë piyapinënpita nani huanipi huachi.
Pa'pini' yamapintërinso pochin inahuaso nipona'.
Mapintaquë huarë' pa'pini' chinotërin.
Ina pochin inahuaso' nisapi.
Mapinën huënai' o'óta huarë' sanorinso pochin nisapi," tënin Paramo.
25 Naporo' Paracori, Paramo itapon:
—Israiro'sa ama huachi noya ya'huëcaiso marëhuë' sha'huitamaso' co nanitëranhuë ni'quëhuarë', ¡ama nipachin noya ya'huëcaiso marënta' sha'huitëquësohuë'! itërin.
26 —Nani sha'huitëranquën pora: "Caso Sinioro camaitërinsoráchin nisarahuë," itëranquën, itërin Paramori.
27 —Huëquë nipachin a'na parti ya'huërë' quëpanta'inquën. Tapona inaquëso', Yosë quëtërinquën israiro'sa ama huachi noya ya'huëcaiso marëhuë' sha'huitamaso', itaantarin Paracori.
28 Napotahuaton, Pioro motopi hui'nimotën'pa' Paramo quëpantarin. Ina quëran notëtohuatëra, ya'ipi inotëro parti quënantërë'. 29 Inaquë Paramori, Paraco itapon:
—Isëquë chachin canchisë artaro nitoco. Inaquë ahuiquitacaso marënta', canchisë toroa'hua, canchisë carniro, inapita quëquë', itërin. 30 Ina natanahuaton, Paracoso' ina inachachin ninin. Ma'sha tëparahuaton, a'naya a'naya artaroquë a'nara toroa'hua, a'nara carniro acorin.

24 1 "Sinioroso nipirinhuë', israiro'sa noya ya'huëcaiso marë' sha'huita'huasoráchin nohuantërin," tënin Paramo yonquiaton. Napoaton co huachi i'hua pochin nininhuë'. I'huaso', Siniorori ma'sona anitotacaso marë' amasha pa'nin. Iporaso' co pa'ninhuë'. Ina quëranchin inotëro parti notëtërin. 2 Ya'ipi israiro'sa ya'huëpiquë, a'na huënton a'na huënton në'mëtë pëinëna ótëna'piapi quënanin. Naporo chachin Yosë ispiritonëni, ya'coancantërin huachi. 3 Ya'coancantohuachina, Yosë yonquirinso sha'huiton naporin:
"Caso Paramoco. Tatahuëso', Pioro itopi.
Yosë nohuantërinso' nitotato, no'tëquën sha'huitaranquën.
4 Yosë ispiritonën ya'coancantohuachincora, noya noya nitotërahuë.
Yosë chachin nanan anitotërinco.
Co huë'ëporahuë', hua'narëso pochin quënanahuë.
Ina Yosëso ya'ipi nanitaparin.
5 Cacopo shinpitanquëma ninamaso':
¡Ma noyápiachincha në'mëtë pëinëmaso paya!
Israiro'sanquëma ninamaso':
¡Ma noyápiachincha ya'huëramaso paya!
6 Palmeraro'sa panshinquë sha'piso pochin ya'huërama'.
Yanco imino'sa i' yonsanquë sha'piso pochin ya'norama'.
Sinioro shinparotërinso pochin ninama'.
Nonara i' yonsanquë huaniáporinso pochin ya'huëramaso ya'norin.
7 Israiro'saso', notohuaro' i'sha ya'huëtapi.

O'ocaiso', sha'topiso opotacaiso',
inapita marë' ya'huëtapi.
Copirnonënanta', chini chiníquën nanantapon.
Napoaton Acaco copirno canamiatapon.
8 Tanan ohuacaso' no'huitohuachina, pomonën quihuirin.
Inapochachin israiro'santa',
Yosëri chiníquën nanantaton Iquipito quëran ocoirin ni'ton,
inasáchin quihuípi.
Israiro'saso', nisha nisha naciono'sa canapona'.
Ma'sha capatë pë'yarëso pochin inimicoro'sa nitapona'.
Nansëna pa'qui pa'quitatona',
pë'chinan shinërënëna quëran papito papitotapona'.
Ina pochin inimicoro'sa nitapona'.
9 Israiro'sa chinotai marë' quëhuënpachinara,
pa'piniro'sa pochachin niconpi.
Co macari tëranta ochinanaponhuë'.
Inpitarisona inapita noya ya'huëcaiso marë' sha'huitohuachina',
inapitanta noya ya'huëcaiso marë' sha'huitapona'.
Inpitarisona ama huachi noya ya'huëcaiso marëhuë' sha'huitohuachina, inapitanta inapotacaiso ya'huërin,"
tënin.

Paramo ninoton sha'huiantarinso'

10 Paramo naporinso natanahuaton, Paracoso pa'pi no'huitërin. No'huitaton pinca tëcapon pochin tapon:

—Inimiconëhuëpita ama huachi noya ya'huëcaiso marëhuë' sha'huitëquë', ta'to amatopiranquënhuë', nani cara cararo noya ya'huëcaiso marë' sha'huitëran.
11 Noya nicatënquën na'con yaacanapiranquënhuë', Sinioro ya'copirinquën ni'ton, co inapotaranquënhuë'. ¡Iporaso' ya'huëranquë paantaquë huachi! itërin.

12-13 —Co'ta nani hua'ano'sa a'paransopita sha'huitërahuë: "Paraco pëinënquë, oro, prata, inapita amëntatahuaton quëtopirincohuë tëranta', Sinioro camaitërinsoráchin nisarahuë. Caso caora yonquinëhuë quëran ama huachi noya ya'huëcaiso marëhuë' sha'huita'huaso' co nanitërahuë'. Noya ya'huëcaiso marë' sha'huica'huasonta co nanitërahuë'," itërahuë.
14 Iporaso' mini quëma naporanso chachin, ya'huërahuëquë paantarahuë. Napoaponahuë', co'huara pa'shátërasocohuë', ma'sona pasopita a'na tahuëri onpotiinquëmaso sha'huichinquën.

15 Naporo' Paramo, Yosë yonquirinso sha'huirin.

"Caso Paramoco. Tatahuëso',
Pioro itopi.
Yosë nohuantërinso' nitotato,
no'tëquën sha'huitaranquën.
16 Yosë ispiritonën ya'coancantohuachincora, noya noya nitotërahuë.
Yosë chachin nanan anitotërinco.
Co huë'ëporahuë', hua'narëso pochin quënanahuë.
Ina Yosëso chini chiníquën nanantaton ya'ipi nanitaparin.
17 A'na tahuëri napocaso sha'huiarahuë.
Hua'qui quëran niponahuë nanipon.
A'na tahuëri a'nara israiro'sa copirnonëna ya'huëapon.
Tayora a'pininso pochin nicaton, Cacopo shinpita catahuapon.

Moapo piyapi'sa ata'huantapon.
Ya'ipi Sito shinpita napotapon.
18 Itomoro'santa misëapon.
Inimiconën Sëir itopiso'
no'panën, mataton hua'anëntapon huachi.
Israiro'saso' ahuëtohuachina',
canatëra'piapona'.
Napopiso', nisha nisha parti
nahuinapon.
19 Ina copirnoso', Cacopo shiin
nisarin. Inaso', inimicoro'sa
minsëapon.
Ninanoro'saquë ya'huëpiso',
ya'ipi noyá tiquiapon," tënin.
20 Amaricoro'sa ya'huëpiquë notërahuaton, Yosë yonquirinso sha'huiantarin:
"Amaricoro'saso', chini chiníquëno'sa'.
Napopirinahuë', israiro'sari
noyá ata'huantapon," tënin.
21-22 Quini quëran pipipisopita ya'huëpiquënta notërahuaton, Yosë yonquirinso sha'huirin:
"Quini quëran pipiramasopitaso', noyá niacorapitoma
ya'huërama'.
Natëtëro'saquë inaira hua'huatërinso pochin ya'huëpiramahuë',
inaira pë'pëtë' huiquitërinso
pochin, asiriaro'sa minsëarinquëma'.
Inapoatona', ya'huëpi'pa'
quiquiarinënquëma'," tënin.
23 Ina quëran Yosë yonquirinso', sha'huiantarin:
"¡Ma'huantacha nisapi paya!
Yosë napohuachin: ¿Inpitacha cha'ërë'poya?
24 Sontaro'sa Chipri quëran
nancharo'saquë huë'sapi.
Asiriaro'sa minsërahuatona
ata'huantapona'.
Ipiri itopiso' nacionta', napotapona'," tënin.
25 Yosë yonquirinso sha'huirahuaton,
Paramoso ya'huërin'pa' paantarin.
Paraconta ya'huërin'pa' pa'nin anta'.

Cosoi, Moisësë ya'huërënamën ya'coninso'

27 12 A'na tahuëri Siniorori Moisësë itapon:
—Aparin motopiquë pantarahuaton, israiro'sa no'pa' quëtarahuëso' notëquë'. 13 Nani ni'patan, inaquë chiminaran huachi. Inapoatan, iya masho Aaron pochachin shimashonënpita quënancoanan. 14 Sin inotëro parti ni'sëma capa i'sha ni'ton, israiro'sa no'huirinaco. Naporo' catoma chachin camairanquëma'. Camaipiranquëmahuë', canpitaso no'huitatoma co noyahuë' ninama'. Camairanquëmaso chachin ninama naporini, israiro'sa noya ni'itonacohuë'. Miripa i'shanaquë naporamaso yonquiato napotaranquën. Inaso i'sha', Catisë parti ya'huërin, itërin.
15-17 —Sinioro quëmasáchin Yosënquën. Quëma nohuanton ya'ipicoi nanpirai. Piyapinënpita catahuacaso marë' a'nara hua'an acoquë'. Co acohuatanhuë', ohuicaro'sa co hua'anëhuanhuë pochin israiro'sa nicapona', itërin Moisësëri.
18 —Non hui'nin Cosoi itëramaso', nani huayonato ispiritonëhuë aya'coancantërahuë. Ina së'huamotorahuaton, israiro'sa catahuacaso marë' acoquë'.
19-20 Ina quëran Iriasaro corto hua'anquë quëpaquë'. Naporahuaton, ya'ipi israiro'santa ni'tonënquë ya'huërëtiinquënso sha'huitëquë'. Ya'ipi israiro'sa natërinënso pochin, inanta natëcaiso marë' sha'huitacaso ya'huërin. 21 Napoaponahuë', Cosoi hua'an ya'conaton ma'sona yanipachin, Iriasaro corto hua'anquë

pa'sarin. Inari huachi Cosoi ya'huërënamën sha'huita'huaso marë' Orin[a] quëran natanaponco. Anitotërahuëso chachin Cosoiri israiro'sa camaiapon, itërin.

22-23 Siniorori camairinso chachin Moisësëso', ya'ipi ninin. Cosoi masahuaton, Iriasaro corto hua'anquë quëparin. Naporahuaton ya'ipi israiro'sa niyontonpiquë sha'huitërin inari ya'huërëtacaso'. Ina quëran së'huamotorahuaton, ina marë' Yosë nontërin. Inapotaton israiro'sa camaicaso marë' acorin.

[a] **27.21** *Orinso':* Nisha nisha yonquirapipi. Iráca Israiro hua'ano'sa ma'sona no'tëquën yanitotohuachina: Orin, Tomin, inapita itopi quëran Sinioro natanpi. Natanpachinara, inari nohuantërinso' inapita quëran no'tëquën anitotërin.

Moisësë pënëntaantarinso'

Insëquësona Moisësë pënëantarinso'

1 [1]Moisësëso', israiro'sa camaicaso marë' Cosoi acorin. Ina acorahuaton, ya'ipi israiro'sa', pënëantarin. Arapa inotëroquë nicasoi', naporoíchin pënënin huachi. Inaso' no'pa' Cortanii' quëran, pi'i pipirinso parti quëparitërin. Ina ro'të chachin Moapo canonamatë itopi anta'. A'natëran Sopë ninano nisahuaton, Paran ninano ya'huërin. A'natëraonta', Tohuiro, Napan, Asiroto, Tisaapa, inapita ninanoro'sa ya'huërin. [2](Sinai motopi quëran huarë' shonca a'na tahuëri quëran pochin Catisi Parnia ninanoquë canpi. Itomoro'sa no'panëntaquëchin ira ya'huërinso pa'tohuachinara, napopi. Inataquëchin napoaponahuë', na'a motopiro'sa ya'huërin.) [3]Israiro'sa Iquipito quëran pipipiso' nani cara shonca iscon pi'i nisapi. Ina nisahuaton, shonca yoqui a'na tahuërira' naniso chachin Moisësëri israiro'sa sha'huitaantarin. Ya'ipi Sinioro pënëntërinso' sha'huitaantarin. [4]Co'huara pënënchátëraponhuë', israiro'saso amororo'sa canapi. Isipon ninanoquë Sicon copirno sontaronënpitarë chachin canapi. Asotaroto, Itërii, inapita ninanoro'saquënta', Oco copirno sontaronënpitarë chachin canapi. Inapitaso' Pasan parti ya'huëpi. [5]Moaporo'sa no'panënquë nicasoi', Moisësëso caniaritërin israiro'sa pënënacaso'. Inahuaso no'panën, napotëranquëmaso chachin Cortanii' quëran pi'i pipirinso parti quëparitërin. Naporo' iso pochin pënëntërin:

[6]Sinai motopiquë ni'sëhua', Sinioro napotërinpoa': "Nani hua'qui iso motopiquë ya'huërama'. [7]Napoaton ma'shanëma masahuatoma', motopiro'sa parti paco'. Amororo'sa ya'huërinso parti pa'sahuatoma', ya'yoraninsopita partinta pa'toco'. Arapa parti itopiquënta', paco'. Motopiro'sa parti, Niquipi parti, canonamatë parti, marë yonsan parti, ya'ipi inaquëpita paco'. Inaquëso', canano'sa ya'huërin. Ina aquëtënta', Nipano parti itopiquë pa'sahuatoma', Iopiratisii' pancaiquë huarë' paco'. [8]Nani ya'ipi ina no'pa' carinquëma quëtëranquëma hua'anëntamaso marë'. Napoaton pa'sahuatoma', ina no'pa' máco huachi. Iráca shimashonëmapita Apraan, Isaco, Cacopo, inapita nani sha'huitërahuë: 'Caso Sinioroco ni'to, quëtaranquëma', itërahuë,' itërinpoa'," tënin Moisësë.

No'tëquën natëtacaiso marë' pënëninso'

4 [1]Moisësëri israiro'sa nontaton itapon: "Iporaso huachi, Sinioro pënëntërinso' natëco'. Camairinquëmasopitanta', natëco'. Nani ya'ipi carinquëma a'chintëranquëma'. Ama topinan quëran natanatomarahuë', ina nohuantërinso nico'. Inapohuatama', noya nanpitoma Yosë quihuitërinpoaso' no'paquë ya'conatoma hua'anëntarama'. Shimashonënpoapita sha'huitërinso chachin quëtarinpoa'. [2]Sinioroso Yosënënpoa ni'ton, natëcaso marë' na'con camairinquëmaso', nani sha'huitëranquëma'. Ama ina apancatocosohuë'.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Naporahuaton ama a'na nananya tëranta apahuantocosohuë'. 3Nani ni'nama Pioro motopiquë Sinioro ana'intërinpoaso'. Ya'huëhuano'sa mamanshinëna Paaro itopiso', quëmopinënpoa moshatapatopi ni'ton, tiquirin. 4Canpitaso nipirinhuë', co inapoatomarahuë' inasáchin cancantërama ni'ton, Sinioro iporahuanta nanpicaso' quëtarinquëma'.

5Ya'ipi Sinioronënpoa pënëntërinso', camaitërinso', inapita sha'huitërincoso' nani a'chintëranquëma'. No'pa' manamaquë ya'huëhuatama', ya'ipi inapita natëco'. 6Natëtatoma', ina inachachin nico'. Inapohuatama', nisha nisha piyapi'sa na'con nitotatoma yonquínahuano'sa ninamaso', nitotapi huachi. Ina nitotohuachina': '¡Ma noyacha inapitaso pënëntërinso nanan ya'huëtopi paya! Napoaton na'con nitotatona', yonquínahuano'sa nipi,' tosapi. 7¡Co inso nacion tëranta', canpoa pochin Yosë imapihuë'! Inahuaso', mamanshinënari catahuacaso marë' nontopirinahuë', co catahuarinhuë'. Canpoaso nipirinhuë', onporoso' nontohuatëhuara, a'naroáchin a'panirinpoa'. 8Tëhuënchachin mini co a'na nacion tëranta canpoa pochin ya'huërinhuë'. A'napitaso co canpoa pochin no'tëquënáchin pënëntërinso nanan ya'huëtopihuë'. Camaitërinso nanan tëranta co ya'huëtopihuë'. Inapita canpitaso', ipora ya'ipi a'chintaranquëma'. 9Ni'cona nani ma'sha ni'namasopita naniantotama'. A'chintëranquëmasopitanta yonquiráco'. Ipora a'chintëranquëmasopita ama naniantatomarahuë', hui'namapitanta a'chintoco'. Shiparimapitanta inapotoco'," itërin.

Sinai motopiquë Yosëri nontërinso ayonquiantarinso'

10Ina quëran itaantarin: "Iráca Sinai motopi notënanquë ni'sëma', Sinioro nontatonco napotërinco: 'Israiro'sa ayontonquë nonahuëso' natanacaiso marë'. Noya nicatonaco chiminai huarë' imainacoso marë' pënënarahuë. Ina quëran hui'ninapitanta a'chintohuachina', inahuanta imasarinaco,' itërinco. 11Canpitaso naporo', motopi nanimarinquë ya'caritërama'. Ina motopi quëranso', panca pën inápaquë huarë' pipirarin ni'nama'. Ina pën quëran chachin yaráton chitoro pochin ya'norin. 12Naporo' Sinioroso', pën huáncana quëran nontërinpoa'. Noninso' mini natanapomarahuë', co manta quënanamahuë'. 13Shonca nanan pënëninpoa quëran, Sinioro canpoarë anoyatërinso anitotërinpoa'. Inapita cato na'pitëa'huaquë ninshitërin. Ina quëtahuatonpoa camairinpoa no'tëquën natëcaso marë'. 14Pënëntërinsopita, camaitërinsopita, inapita a'chinta'huanquëmaso marë' canta camairinco. No'pa' quëtarinquëmaquë ya'conpatama natëcamaso marë', a'chintaranquëma'," itërin.

Ama mamanshi moshacaiso marëhuë' pënëninso'

15-18Moisësëso', israiro'sa nontaton itaantapon: "Sinai motopiquë Sinioroso', pën huáncana quëran nontërinpoa'. Noninso' mini natanapomarahuë', naporo co manta quënanamahuë'. Ni'cona nitapicancanatoma mamanshi nipatama'. Quëmapi, sanapi, ma'sharo'sa', anpiantëhuano'sa', samiro'sa', inapita pochin ya'norinso nitama'. 19Pi'iro'tënta në'pëhuatama', ni'cona pi'i, yoqui, tayoraro'sa', inapita quënanatoma moshachináchin cancantotama'. Inapitaso' ya'ipi piyapi'sa a'pintacaso marë' acorin. Canpoaso nipirinhuë', Yosëíchin chinotacaso ya'huërin.

20Canpitaso', Sinioro Iquipito quëran ocoirahuatënquëma hua'anëntërinquëma'.

Hua'namia asoquicaso marë' ornoquë a'përahuatë', asoquirë'. Inapochachin canpitanta Iquipitoquë parisitápiramahuë', ocoirinquëma'. Napoaton ina piyapinënpita ninama huachi. 21 Napoaponahuë', canpita na'in quëran canta', no'huirinco: 'Caso Yosëco ni'to, co Cortanii' pëntontahuaton noyaro'paquë ya'conaranhuë',' itërinco. Inaso' no'pa', canpitari hua'anëntarama huachi. 22 Napoaton caso iso Moapo no'paquë chachin chiminarahuë. Co Cortanii' pëntontarahuë'. Canpita tëhuënchinso' pëntontatoma', ina noyaro'pa' hua'anëntarama'. 23-24 Napoaponahuë', ni'cona Siniororë'quënpoa anoyatërëhuaso naniantotama'. Ama manta mamanshi nicatoma moshacosohuë'. Nani Sinioro anitotërinpoa', ama a'naratipita nonanacaso marëhuë'. Sinioronënpoaso' pa'pi a'pitërinpoa'. Co natëhuatamahuë', no'huitënquëma' pënquë ahuiquitërëso pochin ana'intarinquëma'.

25 Noyaro'paquë ya'conpatama', hua'qui ya'huëapoma pochin, hui'namapita ya'huëtarinquëma'. Shiparimapitanta ya'huëtohuachinquëma', mashotarama huachi. Co naporo tëranta mamanshi nicacaso ya'huërinhuë'. Sinioro naniantotama'. Ama manta nonanatoma', moshacosohuë'. Co Sinioro natëtomahuë' inapohuatama', pa'pi co noyahuë' nisarama'. Ina marë' chiníquën no'huiarinquëma'. 26 Pi'iro'të', isoro'pa', inapita ya'huërinso ni'nëhua'. Inapochachin sha'huitaranquëmasonta', no'tëquën nisarin. Cortanii' aquëtëran no'pa' ya'huërinso' macatoma hua'anëntopiramahuë', mamanshi moshacaso marë' nipatama', co hua'qui inaquë ya'huëaramahuë'. Na'con na'conquëma chiminarama'.

27 Nisha nisha naciono'saquë Sinioro nohuanton, quëpaponënquëma'. Inaquënta napoaponahuë', na'con na'conquëma chiminarama'. Caraíchinquëma co chiminaramahuë'. 28 Inaquë quëpahuachinënquëma', nisha nisha mamanshiro'sa piyapi'sari nipiso' moshaarama'. A'naquën nara quëran, a'naquënso na'pi quëran nipi ni'ton, co manta quënantopihuë', co natantopihuë', co coshatopihuë', co niipihuë'. Napoaponahuë', canpitaso moshatapatarama'. 29 Napoaponahuë', inaquë ni'sëma ya'ipi cancanëma quëran, nisahuaton ya'ipi hua'yanëma quëran Sinioro nontohuatama', natanatënquëma catahuaarinquëma'. 30-31 Nisha nisha parisitápatoma', mamanshi chinotëramaso a'poarama'. Ina a'poatoma Sinioroíchin chinotoco'. Napohuatama', inaso nóya nichinapon chachin, co a'poarinquëmahuë'. Co ata'huantarinquëmahuë'. Noya cancantaantahuatama', shimashonëmapitarë' anoyatërinso yonquiaton catahuantarinquëma': 'Caso Yosëco ni'to, no'tëquën nontëranquën,' itërin ni'ton, catahuarinquëma'.

32-38 Shimashonëmapita nosoroaton huayoninquëma'. Chiníquën nanantaton Iquipito quëran nicha'ërinquëma'. A'napitaso canpita quëran chini chiníquëno'sa'. Napopirinahuë', canpitari ya'huërëtamaso marë' inapitaso no'panëna quëran Yosëri a'pararin. Ipora tahuëri'sa napoarinso chachin a'pararin. Inta nipachin yonquirico': Co'huara canpita ya'huëyátërasënquëmahuë', ya'nan piyapi Yosëri ninin quëran huarë' napopiso' yonquirico'. Naporahuaton nisha nisha piyapi'sa isoro'paquë ya'huëpisopita natanico'. Natanpiramahuë': ¡Co onporo tëranta inahuaso', canpoa Yosë catahuamiatërinpoaso pochin catahuarinso', sha'huitaponënquëmahuë'! Canpoaso', Yosë chachin pën huáncana quëran

nontërinpoaso natanëhua'. Natanarihuarahuë co chiminëhuahuë'. ¡Co inso nacionquë tëranta inapopihuë'! Canpoaso', a'napita naciono'sa quëran Yosë huayoninpoa'. Huayonatonpoa', acorinpoa' piyapinënpita nicacaso marë'. Ina marë' iquipitoro'sa Yosëri tëniton, aparisitërin. Nisha nisha ma'sha sacai nininsopita a'notërin. Ina, ya'huërënamënpoa iquipitoro'sa ahuëaton, a'payanin. Inapoaton chiníquën nanantërinso' a'notërinpoa'. ¡Tëhuënchachin co intopa tëranta Yosë pochin mamanshiro'sa nipihuë'! 'Sinioroíchin Yosëso'. Co a'na ina pochin ya'huërinhuë',' ta'camaso marë' nani ma'sha ninin. Inápa quëraonta pënënainquëmaso marë' nontërinquëma'. Isoro'paquënta', panca pën a'notërinpoa'. Ina huáncana quëran nontërinpoasonta natanëhua'.

39 Napoaton noya yonquirahuatoma': 'Sinioroíchin Yosëso'. Inápaquë hua'anëntërinso pochachin isoro'paquënta hua'anëntarin. Co a'na ina pochin ya'huërinhuë',' toco'. 40 Ya'ipi pënëninquëmasopita natëco'. Camairinquëmasopitanta', natëco'. Inapita ipora tahuëri carinquëma sha'huitaranquëma'. Inapohuatama', Yosë no'pa' quëtarinquëmaquë noya ya'huëarama'. Naporahuaton hua'qui tahuëri ni'sarama'. Shiparimapitanta noya ya'huëapona'. Co incari tëranta ina no'paso osërëtarinquëmahuë'," itërin Moisësëri.

Yosë na'con na'con nohuantërinso'

6 1 Naquëranchin Moisësëri israiro'sa nontaton itapon: "Yosë camairinco ni'ton, pënëntërinsopita, camaitërinsopita, inapita natëcamaso marë' apira sha'huitaantaranquëma'. Yosë no'pa' quëtarinquëmaquë ya'huëhuatama', inapita no'tëquën natëco'. 2 Ina pochin mini Sinioro noya nicatë natëcaso ya'huërin. Pënëntërinsopita, camaitërinsopita, inapita chiminaquë huarë' natëco'. Naporahuaton hui'namapita, shiparimapita, inapitanta natëchina'. Inapohuatama', hua'qui tahuëri ni'sarama'. 3 Napoaton ya'ipi israiro'sanquëma no'tëquën natëcamaso marë' sha'huitaranquëma'. Natëhuatama', Yosë no'pa' quëtarinquëmaquë noya ya'huarama'. Inaquëso', co manta pahuaninhuë'. Naporahuaton na'con na'con na'asarama'. Shimashonënpoapita Siniorori sha'huitërinso chachin nisarin.

4-5 Iporaso', ya'ipi israiro'sanquëma natanco'. Yosëíchin hua'anëntërinpoa'. Inasáchin natërëhua'. Inaso' Sinioro ni'ton, ina na'con na'con nosorocaso ya'huërin. Ya'ipi cancanëma quëran, hua'yanëma quëran, chinirama quëran, ya'ipi inaquëranpita nosoromiatoco'. 6 Inapita ipora sha'huitëranquëmaso', yonquinëma quëran nitotoco'. 7 Hui'namapitanta', apira apira ina a'chintoco'. Pëinëmaquë ya'huëhuatama', sha'huitoco'. Iratasëmanta inapotoco'. Yahuë'ëpatama', capayatohuatama', naporonta a'chintamaso ya'huërin. 8 Inapita camairinpoaso', ninshitëramaquë ninshitahuatoma', pë'toa'huayaquë po'moco'. Ina quëran ahuënan tanpanëmaquë nitonpotoco'. Të'yamaquëhuë nipon inapotoco'. Ina quëran yonquiamaso marë' napoarama'. 9 Pëinëma ya'coanaquënta', ina nanan ninshitoco'. Onëro'saquënta ninshitoco'," itërin.

Natëtacaiso marë' pënëninso'

10 Naquëranchin Moisësëri israiro'sa pënëantarin: "Shimashonënpoapita Apraan, Isaco, Cacopo, inapita nani sha'huitërin: 'Caso Yosëco ni'to, iso

no'pa' quëtaranquëma',' itërin. Sha'huitërinso chachin Sinioronënpoa inaquë aya'coaninquëma'. Inaquëso', panca ninanoro'sa noyápiachináchin ya'huërin. Co canpitari ninamahuë'. 11 Pëinënaquënta notohuaro' nani ma'sha ya'huërin. Noya noya nininsopita ya'huërin. Co canpitari sacatatoma acoramahuë'. Posoro'santa nani ya'huërin. Co canpitari ihuaramahuë'. Oparoro'sa', oripororo'sa', inapitanta ya'huërin. Co canpitari sha'namahuë'. Ina canpitaso', co sacaiyátërahuë' macatoma natëaquë huarë' capoma', o'opoma'. 12 Inapoapomarahuë', ama Sinioro naniantocosohuë'. Canpitaso Iquipitoquë parisitapiramahuë', nicha'ërinquëma'. 13 Sinioroíchin chinotoco'. Inasáchin natëcaso ya'huërin. Inaso' hua'anëntërinpoa'. Ma'marësona tëranta natëtacaiso marë' sha'huihuatama', Yoscoarë' ta'toma sha'huico'. 14 Ya'yoranimasopita piyapi'saso', nisha nisha mamanshiro'sa moshatona ya'huëpi. Ama canpitaso', inapita moshacosohuë'. 15 Sinioronënpoaso' Yosë ni'ton, ni'sárinpoa'. Inaso', pa'pi a'pitërinpoa'. Ina naniantatoma mamanshi moshahuatama', no'huitënquëma nanitërin ana'intiinquëmaso'. Ina nohuanton na'con na'conquëma chiminarama'.

16 Ama Yosë tënicosohuë'. Ama ina camaicosohuë'. Ina nohuantërinsoráchin yonquicaso ya'huërin. Ama huachi catoro Masaquë naporamaso pochin niantacosohuë'. No'huichinquëma'. 17 Sinioroso' Yosë ni'ton, camairinquëmasopita, no'tëquënáchin natëco'. Pënëntërinsonta no'tëquën natëco'. 18 Sinioro nohuantërinsoráchin nico'. Ma'pitasona noya nicacaso' nani sha'huitërinpoa'. Inapita natëhuatama', nani tahuëri catahuarinquëma'. Shimashonënpoapita nontaton: 'Caso Yosëco ni'to, shiparimapita iso no'pa' quëtarahuë,' itërin. Sha'huitërinso chachin Sinioronënpoa noyaro'pa'quë aya'coaninquëma'. 19 Inapohuatama', sha'huitërinpoaso chachin, ya'ipi inimicoro'sa ina nohuanton ta'ananpiarinquëma'.

20-21 A'na tahuëri hui'nama': '¿Ma'ta tapon isopita camaitërinso', pënëntërinso', inapita Sinioro sha'huitërinpoa natëcaso marë'?' itohuachinënquëma': 'Quiyaso' Iquipitoquë, copirno camaiatoncoi aparisitápirincoihuë'. Sinioro chiníquën nanantaton ina quëran ocoirincoi. 22 Ocoincoiso marë' nani ma'sha ninin. Iquipito copirno piyapinënpitarë chachin anitotacaso marë' pa'pi huëhuëpiro nininsopita, ma'sha a'norinso ni'nai. 23 Inapoaton Iquipito quëran ocoirahuatonpoa', shimashonënpoapita no'pa' quëtacaso' sha'huitërinquë quëninpoa'. Ina quëtërinpoa ni'ton, ina no'paquë ipora ya'huëarëhua'. 24 Ina quëran Sinioro sha'huitërinpoa ya'ipi camaitërinsopita natëcaso marë'. Naporahuaton ina pa'yatatëhua noya ni'caso' sha'huitërinpoa'. Inapohuatëhua nani tahuëri catahuarinpoa'. Ina nohuanton, ipora nanpirëhuaso pochin, noya ya'huëáparihua'. 25 Napoaton inapita camairinpoaso', noya yonquiatëhua natëahua'. Sinioroso', ni'sárinpoa'. Ina natëhuatëhua', sha'huitërinpoaso chachin noya nisarëhua',' itahua'," itërin Moisësëri.

Ama mamanshi moshacaiso marëhuë' pënëantarinso'

7 1 Naquëranchin Moisësëri israiro'sa nontaantarin: "Sinioroso Yosënënpoa ni'ton, catahuarinquëma no'pa' quëtarinquëmaquë ya'conacamaso'. Ina marë' canchisë naciono'sa

a'pararin. Canpita quëran na'con na'con ni'tona chini chiníquën nanantopirinahuë', a'pararin. Canano'sa', itiro'sa', amororo'sa', huirisëro'sa', quiriquiro'sa', iporo'sa', quiposoro'sa', inapita itopiso' a'pararin. 2Sinioro nohuanton inapita naciono'sa canahuatama', ata'huantamaso ya'huërin. Co nosoroamaso ya'huërinhuë'. Naporahuaton ama inapitarë'quëma ma'sha marë' tëranta anoyatocosohuë'. 3Co inahua sanapi'sa macamaso ya'huërinhuë'. Co hui'namapitanta ina sanapi'sa macacaiso ya'huërinhuë'. Nano'santa ya'huëtohuachinquëma', co inahua hui'napi'sa acoantamaso ya'huërinhuë'. 4Ina pochin nimapachinaso', inahuaso co Yosë imapihuë ni'ton, hui'nama anishacancantarin. Sinioro a'poatona', nisha nisha mamanshi chinotapi huachi. Inapohuatama', Sinioro no'huiarinquëma'. No'huitënquëma a'naromarëáchin ata'huantarinquëma'. 5Mamanshi chinotacaiso marë' artaroro'sa nipiso', ohuatamaso ya'huërin. Na'piro'santa', nararo'santa chinotai marë' nipiso', noyá ata'huantoco'. Mamanshinënanta ahuiquitoco'. 6Canpitaso nipirinhuë', Sinioroíchin chinotamaso marë' nani acorinquëma'. Na'a naciono'sa isoro'paquë ya'huëpirinhuë', canpitaso', ina piyapinënpita nicamaso marë' huayoninquëma'," itërin Moisësëri.

Siniorori nosoroaton huayoninso'

7Naquëranchin Moisësëri israiro'sa nontaantarin: "Canpitaso a'napita naciono'sa quëran, hua'hui hua'huishin nacion ninama'. Napopiramahuë', Sinioro nohuantatënquëma huayoninquëma'. 8Napoaton Iquipito quëran ocoirinquëma'. Inaquë canpitaso', chiníquën sacatatoma parisitërama'. Inapoápiramahuë', Sinioro nosororinquëma'. Nosoroatënquëma chiníquën nanantaton huaraon quëran nicha'ërinquëma'. Naporahuaton shimashonënpoapita sha'huitërinso' nanicaso marë' napotërinpoa'. 9Naporinso marë': 'Sinioroíchin Yosëso'. Shimashonënpoapitarë' anoyatërinso', co onporonta naniantarinhuë'. Ina nosoroatëhua camaitërinsopita natëhuatëhua', co naniantarinpoahuë' canpoanta',' toco'. 10Nipirinhuë', co Sinioro nosorohuachinahuë', co hua'quiya quëranhuë' ata'huantarin. 11Napoaton ya'ipi camaitërinso', pënëntërinso', inapita ipora tahuëri camairanquëmaso', natëco'," itërin Moisësëri.

Natëhuachinara, Siniorori catahuamiatarinso'

12Naquëranchin Moisësëri israiro'sa nontaantarin: "Iporaso' nani Sinioro camaitërinsopita sha'huitëranquëma'. Ina natëtoma', ina inachachin nico'. Inapohuatama', Sinioronënpoa canpoarë' anoyatërinso yonquiarin. Ina yonquiaton noya catahuarinpoa'. Nani shimashonënpoapita sha'huitërin ni'ton, catahuaarinpoa'. 13Nosoroatënquëma catahuaarinquëma ni'ton, ina nohuanton na'a hui'nama ya'huëtarinquëma'. Hui'namapitanta', inapochachin catahuamiatarin. Trico, sipata, inapita sha'namasonta', noya noyatarin. Ina nohuanton huinonta o'ocamaso', tomanta capamaso', co pahuantarinquëmahuë'. Ina nohuanton ohuacanëmanta', ohuicanëmanta na'asarin. Shimashonënpoapita sha'huitaton: 'Caso Yosëco ni'to, iso no'pa' quëtaranquëma',' itërin. Ina ni'ton quëtarinquëma'. Inaquë ya'contapama', inapotarinquëma'. 14Canpitaso a'napita naciono'sa quëran, na'con na'con

catahuamiatarinquëma'. Ina nohuanton sanapinëmanta hua'huana'piráchin nisarin. Quëmapimanta hui'nahuana'piro'saráchin nisarama'. Pë'tahuanëmapitanta inapochachin nisarin. 15 Sinioro pa'poyarinquëma ni'ton, co manta canio masarinquëmahuë'. Iquipitoro'saso', iráca nisha nisha quëran ana'intërin. Nani canpita ina nitotërama'. Co canpitaso ina pochin ana'intarinquëmahuë'. Ya'ipi inimiconëma tëhuënchinso' ina pochin ana'intapon. 16 Canpitaso napoaponahuë', nisha nisha piyapiro'sa Sinioro nohuanton minsëhuatama', ata'huantochinacaso ya'huërin. Ama inapitaso nosorocosohuë'. Co mamanshinëna tëranta moshacamaso ya'huërinhuë'. Ina moshahuatamaso', co huachi noyatomarahuë' chiminarama huachi.

17 Canpitaso nimara: 'Isopita nacionо'saso', canpoa quëran na'con na'con ya'huëpi. Ina ni'ton, co onporonta nanitarihuahuë' a'pacaso',' tosarama'. 18 Ama inapita yonquiatoma të'huacosohuë'. Sinioronënpoaso' Yosë ni'ton, Iquipito copirno piyapinënpitarë chachin co oshatarinhuë' minsëapon. Ina yonquico'. 19 Sinioro chiníquën nanantaton Iquipito quëran nicha'ërinquëmaso', yonquico'. Nani ina anitotërinpoa nisha nisha ma'sha ninin quëran, chini chiníquën nanantërinso'. Iquipitoro'sa napotërinso chachin, të'huatëramasopita naciono'santa minsëapon. 20 Canpita të'huatatënquëma', a'naquënso na'pipona'. Na'pipirinahuë tëranta', Siniorori apa'yamiatatoton tiquiapon. 21 Napoaton ama të'huatatoma ropatocosohuë'. Sinioronënpoaso' Yosë ni'ton, chini chiníquën nanantërin. Naporahuaton pa'pi të'huatoro'. Ina chachin canpitaso' catahuaarinquëma'. 22 Sinioro nohuanton pi'pian pi'pian quëran ya'huëhuano'sa a'pararama'. Co a'naromaráchin a'pamaso ya'huërinhuë'. Mapinton ma'sharo'sa na'atona machinquëma'. 23 Co a'naromarëáchin a'papiramahuë', nani Sinioro acorinquëma oshaquëranchin inapita minsëcaso'. Inapotatoma ata'huantamaso marë' acorinquëma'. 24 Yosë chachin nani acorinquëma copirnonënanta minsëatoma', camaicamaso marë'. Canpitari minsëhuatama', co huachi insoari tëranta isoro'paquë inapita yonquiapihuë'. Hui'nina', shiina', inapita ata'huantarama ni'ton, co yonquiapihuë'. Canpita ahuëtohuatama', co inso copirno tëranta', chinitarinquëmahuë'. Napoaton minsërahuatoma', ya'ipi ina copirnoro'sa tiquiarama'. 25 Mamanshinëna chinotopiso', ahuiquitarama'. A'naquën mamanshi oro quëran, prata quëran ina quëranpita tanónën pashitopi. Ni'cona ina machináchin cancantotama'. Inapohuatamaso', co Sinioro nohuantërinsohuë' nisarama'. 26 Inapitaso' co Siniorori nohuantërinhuë' ni'ton, ata'huantamaso ya'huërin. Napoaton ama pëinëmaquë quëpacosohuë'. Quëpahuatama', canpitanta Sinioro ata'huantarinquëma': 'Inaso', co Siniorori nohuantërinhuë',' toco','' tënin Moisësë.

Yosëri nosoroaton a'pairinso'

8 1 Naquëranchin Moisësë israiro'sa nontaantarin: "Ya'ipi Yosë camaitërinsopita nani ipora sha'huitaranquëma ni'ton, natëco'. Inapohuatama', notohuaro' na'asarama'. Naporahuaton, shimashonënpoa no'pa' quëtacaso' sha'huitërinquë ya'huëpisopita minsëarama'. 2 Catapini shonca pi'i inotëro parti pa'tasëma', Sinioro nohuanton nisha nisha ma'sha onporama'. Inapotatënquëma', natëtochináchin cancantamaso

marë' napotërinquëma'. Onpopinsona cancantëramaso', nitotacaso marë' tënirinquëma'. Naporahuaton: '¿Tëhuënchachin ta'ma natërë'ponaco to?' ta'ton napotërinquëma'. Inaso nipirinhuë', co patërinquëmahuë'. Ama ina naniantocosohuë'. 3Ina nohuanton a'na tahuëri tana acorinquëma'. Napoaponahuë', ina piquëranso capamaso marë' mana a'patiimarinquëma'. Inanpi cosharoso co nohuitopiramahuë', quëtërinquëma'. Co shimashonëmapitari tëranta nohuitopihuë': 'Co cosharoriáchin, piyapi ananpirinhuë'. Ya'ipi Yosë noninso' natëhuachin tëhuëchinso', nanpiarin,' ta'camaso marë' inanpi cosharo quëtërinquëma'. 4Catapini shonca pi'ipi pa'sápomarahuë', co a'moramaso mocarinhuë'. Co nantëma tëranta pomatërinhuë'. 5Napoaton: 'Sinioroso' nóya ni'ton, hui'nanpo nosorohuatëra, pënënëso pochin, pënëninpoa',' toco'.

6Napoaton Sinioronënpoaso' Yosë ni'ton, noya nicatoma camaitërinsopita natëco'. A'chintërinquëmasopitanta', ina inachachin nico'. 7Sinioro chachin noyaro'paquë ichiya'conapënquëma'. Inaquëso', notohuaro' i'sharo'sa ya'huërin. I'shanaro'sa', huinano'sa', inapitanta motopiro'saquë ya'huërin. Motopianaro'saquënta', ya'huërin. 8Trico, sipata, inapita noya noyatërin. Oparoro'sa', iquirararo'sa', inapita ya'huërin. Cranata huayoro'sa', oripo nararo'sa', inapitanta noyatërin. Ninointa co pahuaninhuë'. 9Inaquëso', co manta cosharo pahuantarinquëmahuë'. Ina no'paquëso', co ma'sha tëranta pahuantarinquëmahuë'. Hua'namia na'piroro'saquë quënanarama'. Copri hua'nanta', motopinënpitaquë ocoiarama'. 10Napoaton nani coshatatoma natëhuatama', Sinioro chinotoco'. Chinotatoma': '¡Ma noyacha Yosëso ni'ton, noyaro'pa' quëtërinpoa paya!' toco',' itërin.

Yosë yonquirápaiso marë' pënëninso'

11Naquëranchin Moisësë israiro'sa nontaantarin: "Sinioronënpoasáchin Yosëso ni'ton, ni'cona ina naniantotama'. Ni'cona camaitërinsopita, pënëntërinsopita, inapita naniantotama'. Inapita ipora tahuëri sha'huitaranquëma'. 12Inaquë ya'huëapoma pochin natëaquë huarë' coshatarama'. Naporahuaton noya pëiro'sa nisarama ya'huëcamaso marë'. 13Ohuacanëma', ohuicanëma', inapita notohuaro' na'asarin. Ma'sha pa'anatoma na'con na'con coriqui, oro, inapita canarama'. Ina quëran na'con na'con ma'sha pa'anarama'. 14Ina pochin nipatama', ni'cona nocantotama'. Iquipitoquë canpitaso', asacatatënënquëma aparisitërinënquëma'. Inapotápirinënquëmahuë', Sinioro inaquëran ocoirinquëma'. Napoaton ama ina naniantocosohuë'.

15Pa'pi huëhuëpiro inotëro partitaquëchin quëninpoa'. Inaquë notohuaro' ya'huano'sa', yonpincaro'sa', inapita ya'huërin. Inaquë co manta i'sha ya'huërinhuë'. Napoaponahuë', o'ocahuaso marë' natëtë quëran, i'sha ocoirin. 16Ina chachin mana quëtërinpoa capacaso marë'. Inaso cosharo', shi'mashonënpoanta co nohuitopihuë'. Inapotatënquëma tënirinquëma'. Naporahuaton, natëtochináchin cancantamaso marë' napotërinquëma'. 17'Quiyaora sacatatoi ya'ipi isopita ma'sha canarai,' ama tocosohuë'. 18Sinioro achinirinquëma ni'ton, sacatatoma nani ma'sha ma'patërama'. Shimashonënpoapitarë' anoyataton, sha'huitërinso' nanicaso marë' catahuarinquëma'. Ama ina naniantocosohuë'.

19Napotopiranquëmahuë', ina naniantatoma nisha nisha mamanshiro'sa

moshahuatama', iporaquëranchin sha'huitaranquëma': Tëhuënchachin na'con na'conquëma ta'huantarama tënahuë. 20 Noyaro'paquë ya'conapoma pochin, Siniorori nisha nisha naciono'sa ata'huantërapon. Inapochachin canpitanta co ina natëhuatamahuë', ata'huantarinquëma'," itërin.

Inaora nohuanton catahuarinso'

9 1 Naquëranchin Moisësëri israiro'sa nontaantarin: "Natanco israiro'sanquëma': Nani nanirin Cortanii' pëntontatoma', chini chiníquën naciono'sa ya'contatoma minsëamaso'. Inaquë inápa pairahuan ninanoro'sa ya'huëpirinhuë', canpitari ya'contatoma minsëarama'. 2 Inaquë ya'huëpisopitaso', panca piyapiro'sa nipi. Panca piyapi Anaco itopiso' shinpita pochin niconpi. Canpitaso napopiso' nani natantërama': 'Panca piyapi Anaco shinpitaso', co insoari tëranta minsëarinhuë',' topi.

3 Iporaso' Sinioro chachin quëchitaton, quëpararinpoa nitotoco'. Inaso', pën nani ma'sha ahuiquitërinso pochin ina naciono'sa atapanahuaton, ata'huantarin. Napoaton canpitariso' a'naromaráchin, a'papoma'. A'napitaso nipirinhuë', tiquiapoma'. Sinioro nani sha'huitërinquëmaso chachin nisarin. 4 Sinioro nohuanton nani inapita a'pahuatama': 'Noya ninëhuaso marë' Sinioro catahuarinpoa inapita a'patëhua', no'panëna matërëhua',' ama tocosohuë'. Co ina marë' a'parinhuë'. Pa'pi co noyahuë' nipi ni'ton, a'parin. 5 Tëhuënchachin co canpita noya ninamaso marë', inapita no'panëna masaramahuë'. Inapita co noyahuë' nipiso marë', a'pararin. Naporahuaton, shimashonëmapita: Apraan, Isaco, Cacopo, inapita sha'huitërinso' yonquiaton inapotarin. 6 Yonquicamaso marë' naquëranchin sha'huichinquëma'. Co canpita noya ninamaso marë' ina noyaro'pa' quëtarinquëmahuë'. Canpitaso co natantochináchinhuë' cancantërama ni'ton, co quëtiinquëmaso nipirinhuë'," itërin.

Sinai motopiquë mamanshi moshapiso ayonquiantarinso'

7 Naquëranchin Moisësëri israiro'sa nontaantarin: "Inotëro parti paasëma', Sinioro tëhuëtëramaso' ama naniantocosohuë'. Iquipito quëran pipirama quëran isëquë canquiama huarë' co natantochináchinhuë' cancantërama'. Ina pochin cancantatoma Sinioro tëhuëtërama'. 8 Sinai motopiquë ni'sëma Sinioro ano'huitërama'. Ina marë' no'huitomiataton shiata'huantërinquëma'. 9 Caso na'pitëa'huaro'sa ma'pata'huaso marë' inatohua paantarahuë. Ina na'pitëa'huaro'saquë Siniororë'quënpoa anoyatërëhuaso ninshitërin. Ina ma'paca'huaso marë' catapini shonca tahuëri tashirë chachin co manta coshatërahuë', co manta o'orahuë', naporahuë. 10 Inaquë Sinioro cato na'pitëa'huaro'sa inari chachin ninshitërinso' quëtërinco. Niyontonëhuaso tahuëri motopi quëran nontërinpoaso chachin inaquë ninshitërin. Pën huáncana quëran naporo pënëninpoa'. 11 Sha'huitëranquëmaso chachin catapini shonca tahuëri tashirë chachin na'huërin piquëran, cato na'pitëa'huaro'sa quëtërinco. Canpoarë anoyatërinso chachin ninshitaton, quëtërinco. 12 Ina quëtahuatonco: 'Manóton nohuaramarahuaton, piyapi'sa nimaquë'. Inapitaso' Iquipito quëran ocoipiranhuë', pa'pi co noyahuë' nisapi. Pënënahuësopita naniantatona', a'naroáchin pëshonpi huachi. Hua'na asoquirahuatona moshacaiso marë' mamanshi nipi,' itërinco.

13-14 Ina tosahuaton, taantarin: 'Israiro'sa ni'sápato: "Tëhuënchachin

pasopitaso' co natantochináchinhuë' cancantopi," tënahuë. ¡Ama manta tëquësohuë'! ¡Apiramiachin tiquichina'i! Inapotohuato, co huachi incari tëranta inapita yonquiarinhuë'. Quëma shiparinpita quëran tëhuëchinso' noya noya nacion ocoiarahuë,' itërinco.

15 Motopi quëran nohuaramahuatora, cato na'pitëa'huaro'sa quëmarahuë. Inaquë Yosërë'quënpoa anoyatërëhuaso', nani ninshitërin. Naporo' motopiquëso', pën tënëntárin. 16 Ya'huëarëhuaquë canquimahuatora, co Sinioro natëtomarahuë' oshahuanamaso' ni'quimarahuë. Pënëninquëmaso a'porahuatoma', mamanshi, toroa'hua pochin nonanatoma', moshararama'. 17 Ina ni'sahuato, cato chachin na'pitëa'huaro'sa quëmarahuëso', të'yatërahuë. Të'yatato canpita ni'tonëmaquë pa'paarahuë," itërin.

Israiro'sa marë' Yosë nontërinso'

18 Naquëranchin Moisësëri israiro'sa nontaantarin: "Inapoatoma oshahuanamaso marë', naquëranchin isonahuato Sinioro nontërahuë. I'hua naporahuëso chachin, catapini shonca tahuëri tashirë chachin co manta coshatërahuë', co manta o'orahuë'. Panca tëhuëatoma Sinioro ano'huitopiramahuë', canpita marë' ina nontërahuë. 19 Pa'pi no'huitënquëma' yaata'huantërinquëmaso marë', canta panca pa'yanahuë. Napopirahuë' nontohuatora, natanahuatonco co ata'huantërinquëmahuë'. 20 Aaronta pa'pi no'huiton Siniorori yatëpapirinhuë', ina marënta nontërahuë ni'ton, co tëparinhuë'.

21 Ina quëran toroa'hua nonanamaso' manahuë. Ina marë' oshahuanama ni'ton, pënquë të'yatërahuë. Naporahuaton pë'sanahuë. No'mo no'moshin nipachina, motopi quëran i'sha o'marinquë opoitërahuë.

22 Tapiraquënta tëhuërama'. Masaquë, Quiporo-atapaquë, inaquëpitanta tëhuëatoma Sinioro ano'huitërama'. 23 Catisë Parniaquënta', Sinioro camaitërinso co natëamaso nohuantëramahuë': 'No'pa' quëtaranquëmaquë ya'conco huachi,' itërinquëma'. Itopirinquëmahuë': 'Co nimara Yosë catahuarinpoahuë',' toconatoma', co natëramahuë'. 24 Ya'nan nohuitëranquëma quëran huarë', canpitaso co natantochináchinhuë' cancantërama'. Ina pochin cancantatoma', co Sinioro natëramahuë'.

25-26 Mamanshi moshatoma oshahuanamaso marë' Sinioro yaata'huantërinquëma'. Ina ni'ton, naquëranchin i'hua naporahuëso pochin, catapini shonca tahuëri tashirë chachin isonahuë. Isonahuato chiníquën Sinioro nontërahuë: 'Sinioro, ama piyapinënpita ata'huantëquësohuë'. Chiníquën nanantaton, inapitaso Iquipito quëran ocoiran. Inapotaton hua'anëntëran ni'ton, ama ata'huantëquësohuë'. 27 Tëhuënchachin inapitaso', co natantochináchinhuë' cancantatona', co noyahuë' nipi. Na'con oshahuanpirinahuë', ama ina yonquiquësohuë'. Piyapinënpita Apraan, Isaco, Cacopo, inapitaso natërinën. Ina yonquiquë'. 28 Israiro'sa ata'huantohuatan, iquipitoro'sa pinotënën: "Siniorori no'pa' quëtacaso' sha'huitopirinhuë', co nanitërinhuë' inaquë po'mocaso'. Naporahuaton co quë'yamantatonhuë', isëran ocoiaponahuë inotëro parti ata'huantërin," itaponën. 29 Israiro'sasо', quëma piyapinënpita nipi. Chiníquën nanantaton, Iquipito quëran ocoiran ni'ton, hua'anëntëran,' itërahuë," itërin.

Naquëranchin anoyatopiso sha'huirinso'

(Éxodo 34.1-10)

10 1 Naquëranchin Moisësëri israiro'sa nontaantarin: "Catapini shonca tahuëri tashirë chachin Yosë nontërahuë piquëran, inaso

itaponco: Cato na'pitëa'huaro'sa i'hua pa'paaransopita pochachin tapaquë'. A'na caposonta', nontë quëran niquë'. Inapita nisahuaton, nontaancoso marë' iso motopiquë huënantaquë'. 2 Inaquë i'hua na'pitëa'huaro'sa pa'paaranquë ninshitërahuëso chachin ninshitaantarahuë. Nani ninshitohuato, caposoquë taparan.

3 Sinioro naporinso chachin, acasia nara itopi quëran caposo ninahuë. Ina nisahuato, cato na'pitëa'huaro'-santa taparahuë. Nani tapahuatora, motopi'pa' quëpantarahuë. 4-5 Inaquë Siniorori shonca pënëntërinsopita ninshitërin. Ya'nan ninshitërinso pochachin ninshitaantarin. Naporo' niyontonëhuaquë, motopi quëran pënë-ninquëmaso chachin inaquë ninshitërin. Pën huáncana quëran naporo nontërinpoa'. Nani ninshitahuaton quëtohuachincora, nohuaramarahuë. Ina quëran caposoquë na'pitëa'huaro'sa quëtërincoso' po'morahuë. Sinioro camairincoso chachin po'morahuë. Ipora iso quirica ninshitasoco huarënta inaquë ya'huëarin.

10 Inapoato i'hua pochachin catapini shonca tahuëri tashirë chachin, motopi'pa' ya'huërahuë. Inaquë canpita marë' Sinioro nontërahuë. Nontohuatëra, naquëranchin natanatonco, co ata'huantërinquëmahuë'. 11 Naporo' itaponco: 'Pa'maton, israiro'sa quëpaquë'. Paatona shimashonënapita no'pa' quëta'huaso sha'huitërahuëquë ya'coina',' itërinco," itërin.

Israiro'sa ma'sona nicacaiso ya'huërinso'

12 Naquëranchin Moisësëri israiro'sa nontaantarin: "Israiro'sanquëma ninamaso', noya natanco'. Ma'sona noya nicacaso' Sinioro nohuantërinso' sha'huichinquëma'. Ina të'huatatë noya ni'caso' nohuantërin. Noya nicatë natëcaso'. Ya'ipi cancanënpoa quëran, ya'ipi hua'yanënpoa quëran nosoroatë', chinotacaso nohuantërin. 13 Ya'ipi camaitërinsopita, pënëntërinsopita, inapita natëcaso' nohuantërin. Inapohuatëhua Yosë noya nicatonpoa', catahuarinpoa'. 14 Sinioronënpoaso' Yosë ni'ton, ya'ipi pi'iro'të hua'anëntërin. Ya'ipi inaquë ya'huërinsopitanta hua'anëntërin. Isoro'panta nisahuaton, ya'ipi ya'huërinsopitarë chachin hua'anëntërin. 15 Inaso niponahuë', shimashonëmapita nosoroaton huayonin. Canpitaso inapita shinpitanquëma ni'ton, huayoninquëma'. A'napita piyapiro'sa quëran noya noya nicatënquëma napotërinquëma'. Ipora naporamaso chachin ninin.

16 Co natantochináchinhuë' cancantëramaso', a'poco huachi. Siniororë'-quënpoa anoyatërëhuaso', cancanëma quëran natëtochináchin cancantoco'. 17 Sinioroso' Yosë ni'ton, ya'ipi yosëro'sa quëran chini chiníquën nanantërin. Ya'ipi hua'ano'santa', hua'anëntërin. Co incari tëranta inaso', camaiaponhuë'. Chini chiníquën nanantaton, pa'pi të'huatoro ya'norin. Ya'ipi piyapi'sa napopináchin ni'nin. Co incari tëranta inaso': 'Pahuërë'inquën, ama ana'in-tocosohuë'' co itaponhuë'. 18 Sa'ahuaro'sa', quëyorono'sa', inapita no'të-quën catahuarin. Nisha piyapiro'sa yacaparinpoasopitanta', nosoroaton cosharo', a'mocaiso', inapita quëtërin. 19 Canpitanta', Iquipitoquë nisha piyapi pochin ninama'. Napoaton nisharo'sa nosoroco'.

20 Sinioroso' Yosë ni'ton, noya ni'co'. Noya nicatoma', inasáchin cancanëma quëran huarë' chinotoco'. Inasáchin cancantoco'. Natëinëmaso marë' sha'huihuatama', Yoscoarë' ta'toma

sha'huico'. 21 Inaso' nóya ni'ton,
canpoaso' inasáchin chinotërëhua'.
Inaíchin Yosë imarëhuaso'. Cata-
huainpoaso marë', pa'pi huëhuëpiro
nininsopita ma'sha a'norin, canpitanta
ni'nama'. 22 Canchisë shonca ya'píchin
iráca shimashonënpoapita Iquipitoquë
ya'huëcaiso marë' pa'mapi. Iporaso
nipirinhuë', Yosë catahuarinpoa ni'ton,
inápaquë tayora ya'huërinso pochin,
na'arëhua'," itërin Moisësëri.

A'naíchin chinotacaso pëi ya'huëcaso ya'huërinso'

12 1 Naquëranchin Moisësëri
israiro'sa nontaantarin: "Isonta',
Yosë pënëntërin. Inaso', shimashonën-
poapitarinta chinotopi. Ina camaitërin
ni'ton, chiminaquë huarë' natëco'.
Inachachin no'pa' quëtarinpoa'. Inaquë
ya'huëhuatama', ya'ipi natëco'.

2 Inaquë ya'huëpisopitaso', itohua
itohua ya'huëtopi mamanshinëna mosha-
caiso'. A'naquën motopiro'saquë, a'na-
quënso nipirinhuë', motopia'huaro'saquë,
a'napitaso panca ta'an nararo'sanaquë,
inaquëpita chinotopi. Nisha nisha
piyapiro'sa inaquë ya'huëpiso', nani
minsëhuatama', chinotopisopitanta',
ya'ipi ata'huantamaso ya'huërin.
3 Mamanshi chinotacaiso marë' arta-
roro'sa nipiso', ohuatamaso ya'huërin.
Na'piro'santa', chinotai marë' nipiso',
pa'para'piaco'. Nararo'santa ina marë'
nipiso', ahuiquitoco'. Mamanshinënanta
inapotoco'. Ama incari tëranta inapita
yonquicaiso marëhuë' inapotoco'.

4-5 Canpitaso nipirinhuë', co inapita
pochin Yosë chinotaramahuë'. Inaquë-
sáchin chinotarama'. No'pa' mapa-
tama', a'na huënton a'na huënton
hua'anëntarama'. Insosona Sinioro
huayoninquë, inaquë chinotacaso
pëi acoarama'. Inaquë pa'sahuatoma
canpitaso chinotarama'. 6 Inaquë
canpitaso', Sinioro noya nicatoma
ma'sharo'sa tëpapoma'. A'naquën ya'ipi
ahuiquitapoma'. A'naquënso', pi'pian
ahuiquitapoma'. Nani ma'sha quëran
diesmoro'santa', inaquë quëparama'.
Catahuatacaiso marënta camaitopiso',
inapotoco'. Ma'sona Sinioro quëtamaso'
sha'huitohuatama', quëpamaso ya'huërin.
Canpitaora nohuanton ma'sha yaquë-
tohuatama', inanta quëpaco'. Ohuaca-
ro'sa', ohuicaro'sa', inapitanta ya'nan
hua'huatopiso', inapotoco'. Ya'ipi inapita
inaquë quëpatarama'. 7 Inaquë Sinioro
yonquiatoma': Sa'ama', hui'nama',
quëmopiro'sa', inapita coshatarama'.
Sacatëramaquë, pë'tahuatëramaquë,
inaquëpita Yosë catahuamiatërinquëma'.
Ina yonquiatoma capa cancantarama'.

8 Co ipora naporëhuaso pochin,
inaquëso nisaramahuë'. Isëquëso',
insëquë tëranta Sinioro ma'sha yaquëto-
huatama quëtarama'. 9 Iporaso Yosë no'pa'
quëtërinpoaquë, co ya'conchátërarëhua-
huë'. Sinioro no'pa' quëtohuachinquëma',
sano cancantarama'. Inaquë natëcamaso
marë' pënënaranquëma'. 10-11 Cortanii'
pëntontohuatama', Sinioro no'pa' quëta-
rinquëmaquë ya'huëmiatarama'. Ya'ipi
inimicoro'sa minsërahuatoma', sano
cancantarama huachi. Naporo' insë-
quësona Siniorori huayonin ni'ton, ina
chinotacaso në'mëtë pëi acoarama'.
Inaquë ipora camairanquëmasopita
Sinioro quëshiarama'. Ina noya nicatoma
ma'sharo'sa tëpapoma'. A'naquën noyá
ahuiquitapoma'. A'naquënso', pi'pian
ahuiquitapoma'. Nani ma'sha quëran
diesmoro'santa', inaquë quëpatapoma'.
Catahuatamaso marënta camaitopiso',
quëpapoma'. Ma'sona Sinioro quëtacaso'
sha'huitohuatama' inanta quëpatapoma'.

12 Naporo tahuëri'sa', Sinioro marë'
pita nisarama'. Hui'nama', piyapinëma',

inapitanta canpitarë chachin capa cancantapona'. Nihuiro'santa canpitarë ya'huërinso', naporo capa cancanchina'. Inapitaso' co canpita pochin no'pa' mapihuë' ni'ton, ichicapacancanco'.

13 Ni'cona insëquë tëranta Sinioro marë' ma'sha tëparahuatoma ahuiquitotama'. 14 Inso huëntonquësona Sinioro huayoninquë, ina chinotacaso në'mëtë pëi acohuatama', inaquëráchin inapoco'. Ya'ipi ipora camairanquëmasopita, inaquë nico'.

15 Napoaponahuë', nosha capamaso marëso', nanitërama insëquë tëranta ya'huëramaquë tëpamaso'. Sinioro nohuanton na'a pë'tahua ya'huëtohuachinquëma', nayaramaquë tëparama'. Ina noshinënso', ya'ipiya quëran nanitapi capacaiso'. Co oshanëna inquiaponaraihuë tëranta noya ca'sapi. Nisha nisha yoro'sa noshinën pochin nitapi. A'napita tanan ma'sharo'sa pochin nitapi. 16 Huënainënso nipirinhuë', ama ca'cosohuë'. I'sha oporëso pochin no'paquë opoco'.

17 Trico, huino, toma', inapita quëran diesmo ocoico'. Ohuaca', ohuica, inapitanta ya'nan hua'huatopiso', inapotoco'. Ma'sona tëranta Sinioro quëtamaso' sha'huitohuatama', ocoico'. Canpitaora nohuanton yaquëtëramasonta inapotoco'. Inapita ocoiramaso', co ya'huëramaquë capamaso ya'huërinhuë'. 18 Insëquësona Siniorori huayonin ni'ton, ina chinotacaso në'mëtë pëi acorama'. Inaquësáchin inaso', quëpatoma ca'sarama'. Hui'nama', piyapinëma', inapitanta canpitarë chachin capa cancantapona'. Nihuiro'santa canpitarë ya'huërinso', naporo capa cancanchina'. Sacatëramaquë, pë'tahuatëramaquë, inaquëpita Yosë catahuarinquëmaso yonquiatoma', capa cancantarama'. 19 Sinioro no'pa' quëtarinquëmaquë ya'huapoma pochin ama nihuiro'sa naniantocosohuë'. Catahuaco ama pahuanchinasohuë'.

20 Sinioro sha'huitërinquëmaso chachin, ina nohuanton a'na tahuëri aquëtë huarë' no'pa' quëtaantarinquëma'. Naporo' nosha nayahuatama', noya capamaso ya'huërin. 21 Sinioro no'pa' quëtarinquëmaso', a'na tahuëri aquëtë huarë' hua'anëntarama'. Napoaton a'naquëma Yosë chinotacaso në'mëtë pëi acorama quëran, áquë ya'huarama huachi. Napohuatama', inaquëranchin nanitërama ohuacanëma', tëpatoma capamaso'. Ohuicanëmanta', Sinioro nohuanton ya'huëtohuachinquëma inapotamaso ya'huërin. Sha'huitëranquëmaso chachin co chinotacaso në'mëtë pëiquë quëpamaso ya'huërinhuë'. 22 Ina noshinënpitaso', ya'ipiya quëran nanitopi capacaiso'. Co oshanëna inquiaponaraihuë tëranta', nisha nisha yoro'sa noshinën pochin nitapi. A'napita tanan ma'sharo'sa pochin nitapi. 23 Huënainënso nipirinhuë', ama ca'cosohuë'. Huënainëni ma'sha ananpirin ni'ton, ama inaso ca'cosohuë'. 24 I'sha oporëso pochin opoco no'paquë pa'in. 25 Co huënainën ca'patamahuë', noya ya'huëarama'. Hui'namapitanta noya ya'huëapona'. Noya ninamaso marë' Yosë noya ni'sarinquëma'. 26 Sinioro marë' acoramasopitaso nipirinhuë', ina quëtamaso ya'huërin. Ma'sona quëtamaso' sha'huitëramasopitanta', Sinioro huayoninquë chachin quëpatoma quëtapoma'. 27 Inaquë tëparahuatoma', Sinioro artaronënquë ya'ipi ahuiquitapoma'. Ina ma'sharo'sa huënainënso', artaro aipi opopoma'. Noshinënso napoaponahuë', noya capamaso ya'huërin.

28 Ya'ipi ipora sha'huitëranquëmasopita, pa'yatatoma natëco'. Inapohuatama noya ya'huëarama'. Hui'namapitanta

noya ya'huëapona'. Noya ninamaso marë' Yosë noya ni'sarinquëma'," itërin.

Ama mamanshi moshacaiso marëhuë' pënëantarinso'

29 Naquëranchin Moisësë israiro'sa nontaantarin: "Sinioro catahuarinquëma ni'ton, nisha nisha naciono'sa no'panëna matarama'. Inapita Siniorori ata'huantohuachin, canpitari ya'huërëtarama huachi. 30 Inapitaso' nisha nisha mamanshiro'sa moshapi. Ni'cona canpitanta inapita nonanatoma', mamanshinëna moshapatotama'. 31 Ama Sinioro a'pocosohuë'. Ama ina ya'huërënamën, mamanshiro'sa moshacosohuë'. Inaquë ya'huëpisopitaso', inapoatona' co Sinioro costarinsohuë' nipi. A'naquënso', hui'ninapitaquë huarë' pënquë ahuiquitopi. Mamanshinëna moshacaiso marë' napopi. Ama canpitaso Yosë chinotohuatama', ina pochin nicosohuë'.

32 Ya'ipi camairanquëmasopita, no'tëquën natëco'. Ama ina apancatocosohuë'. Naporahuaton ama a'na nananya tëranta apahuantocosohuë'," itërin.

Yanishacancantopisopita ana'intacaso ya'huërinso'

13 1 Naquëranchin Moisësëri israiro'sa nontaantarin: "A'na tahuëri pënëntona'pihuë nipon, ma'sona tapon hua'napiso sha'huina'pihuë nipon, ya'notaponquëma'. Ya'notatënquëma': 'Caso ma'sha sacai nininso' nicacaso', nanitaparahuë,' itatënquëma sha'huitarinquëma ma'sona nicacaso'. 2 Ina naporinso chachin nipachina sha'huitaponquëma': 'A'naquën yosëro'sa co nohuichátëraramahuë'. Huëco pa'ahua inapitanta chinotahua',' itaponquëma'. 3 Napotohuachinquëma', ama natëtocosohuë': '¿Tëhuënchachin ta'ma ya'ipi cancanëna quëran, ya'ipi hua'yanëna quëran nosororinaco ti?' ta'ton, Sinioro tëniarinquëma'. 4 Sinioroso' Yosë ni'ton, inaíchin noya nicatoma imaco'. Camairinquëmasopita natëco'. Nohuantërinso' nitotatoma', ina inachachin nico'. Inasáchin cancantatoma ya'ipi cancanëma quëran chinotoco'. 5 Sinioroso' Yosë ni'ton, Iquipito quëran nicha'ërinquëma'. Inaquë canpitaso', chiníquën asacatatënënquëma aparisitërinënquëma'. Inapotopirinënquëmahuë', inasáchin chinotamaso marë' ocoirinquëma'. Ina pënëntona'pi yanishacancantërinquëmaso', tëpamaso ya'huërin. Ma'sona tapon hua'napiso sha'huina'pihuë nipon, inapotohuachinquëma tëpamaso ya'huërin. Inso tëranta co noyahuë' cancantaton inapotohuachinquëma', tëparahuatoma acopitoco'. 6 Iporaso' a'naya a'nayanquëma sha'huitaranquëma'. Tapona a'na tahuëri yanishacancantarinënquën. Iyaparinhuë nipon, hui'nanhuë nipon, sa'an nosororansohuë nipon, nipayaransohuë nipon, yainapotarinquën. Ina marë' po'oana quëran: 'Huëquë pa'a iso mamanshi chinota'a. Inaso' co nohuitërëhuë'. Co tatanpoa tëranta nohuitërinhuë',' itarinënquën. 7-8 Ya'conaramaso no'paquë, nisha nisha mamanshiro'sa ya'huërin moshapiso'. Inaquë ya'huëpatama', inapita huáncana ya'huëarama'. A'naquën ya'caria. A'naquënso áquë'. Itohua itohua ya'huëapon. Inapita moshapiso moshacaiso marë' sha'huitohuachinën, ama natëtëquësohuë'. Naporinso co natanacaso tëranta ya'huërinhuë'. Co huachi nosoroaranhuë'. Naporinso marë' sha'huirapiquë'. 9 Tëpamaso ya'huërin. Quëmari'ton caniaritaran na'piquëtacaso'. Ina quëran, a'napita israiro'santa inapotapona'. 10 Tëpama huarë' na'piquëtamaso ya'huërin. Sinioro imaran

quëran yanishacancantërinquën ni'ton, inapotaran. Sinioroso' Yosë ni'ton, Iquipito quëran nicha'ërinquën. Inaquë quëmaso' chiníquën asacatatënën aparisitapirinënquënhuë', ina ocoirinquën. 11 Inapotatoma tëpahuatama', ya'ipi israiro'sa nitotapi. Nitotohuachina', të'huatapi huachi ina pochin pa'pi co noyahuë' nininso' nicacaiso'," itërin.

Pënëntona'pi Moisësë pochin ya'huaantacaso nininso'

18 14 Naquëranchin Moisësëri israiro'sa nontaantarin: "Nisha nisha piyapi'sa no'panëna mataramasopitaso', pënoton pa'yatopi. 'A'na tahuëri ma'sona onpocaiso' nito sha'huirahuë,' topisopitanta natëpi. Canpitaso nipirinhuë', Sinioronënpoa Yosë ni'ton, co inapita pochin natëcamaso' nohuantërinhuë'. 15 Canpitaso nishatarama'. Sinioro chachin a'nara Israiro quëmapi acoarin pënëntacaso marë'. Naporahuaton, ma'sona a'na tahuëri onpocaso' sha'huicaso marë' acoarin. Cá pochachin nisarin. Ina huachi canpita shiparimapita natëcaiso ya'huërin. 16 Ina mini canpitaso ya'ipinquëma', Sinai motopiquë Sinioro sha'huitërama': 'Sinioronënpoaso' Yosë ni'ton, ama huachi iso pochin nontaanta'incoisohuë'. Co huachi naquëranchin pën ni'ca'huaiso nohuantëraihuë'. Ama chimina'huaiso marëhuë' naporai,' tënama'. 17-18 Ina natanaton, Sinioro tënin: 'No'tëquën napopi. Ca nohuanto a'nara Israiro quëmapi acoarahuë quëma pochin pënëntacaso marë'. Inari ma'sona camaitërahuësopita, nohuantërahuësopita, inapita sha'huitarinquëma'. 19 Inaso' ya'huërënamëhuë sha'huiarin ni'ton, insosona co natëhuachinhuë', ana'intomiata'huaso ya'huërin. 20 A'naquënso napoaponahuë', nonpinatona': "Sinioro chachin a'parinco ni'ton, sha'huitaranquëma'," tapona'. Nonpinatona naporapi ni'ton, inapitaso tëpamaso ya'huërin. A'naquënta', mamanshi moshacamaso marë' pënënpachinquëma', inanta tëpamaso ya'huërin. 21 Canpitaso nimara ma'sona sha'huitohuachinquëma', nisha nisha yonquiapoma': "¿Onpo nitotatëcha: Inaso', Sinioro nohuanton sha'huitarinpoa', tëcarihua'?" tapoma'. Napohuatama iso yonquico': 22 Camairahuësopita, ma'sona onpocaso sha'huihuachina', tëhuënchachin inapoarin. Ina quëran nitotarama'. Napoaponahuë co inapohuachinhuë', co ca nohuanton naporinhuë'. Inahuara nohuanton napopi. Napopisopita co të'huatamaso ya'huërinhuë',' tënin Sinioro," itërin.

Nonpinatona sha'huirapisopita ma'sona onpotacaiso ya'huërinso'

19 15 Naquëranchin Moisësëri israiro'sa nontaantarin: "A'na tahuëri ya'huëramaquë co noyahuë' nicatona', tëpataponahuë nipon, ihuataponahuë nipon. Ina marë' a'na piyapi a'pirama'. Napoaponahuë', a'na ya'piriáchin sha'huirapihuachin, co ana'intacaso ya'huërinhuë'. Cato ya'pihuë nipon, cara ya'pihuë nipon ina chachin sha'huirapihuachina', naporo huarë' ana'intacaso ya'huërin.

16 A'naquën co noyahuë' cancantaton, a'na piyapi yanonpinapiton sha'huirapirin: 'Iso quëmapi Sinioro tëhuëtaton na'inpiro ninin,' tapon. 17 Napohuachina cato chachin, Sinioro chinotacaso pëiquë pa'sapi. Corto hua'ano'sa', coisëro'sa', inapitari natanacaiso marë' pa'sapi. 18-19 Coisëro'sari, cato chachin naniarin quëran huarë' natanapona'. Natanapi quëran: 'Co no'tëquën sha'huirapirinhuë', nonpinapiárin,' topachinaso', inasá ana'intacaiso

ya'huërin. Sha'huirapirinso' ma'sona onpotacaiso' nohuantërinso chachin, inasá nitacaiso ya'huërin. Inapotatoma co noyahuë' cancantopisopita, acopitamaso ya'huërin. 20 Napotopiso a'napita israiro'santa natantohuachina', të'huatapi huachi. Të'huatatona co huachi nohuantapihuë', ina pochin pa'pi co noyahuë' nicacaiso'. 21 Insosona co noyahuë' nipachina, ama nosorocosohuë'. Tëpatohuachina, inanta tëpacaso ya'huërin. A'na piyapi ya'pirin tapirayahuachin, inanta tapirayacaso ya'huërin. Natëquën nipantohuachin, inanta inapotacaso ya'huërin. Nantënahuë nipon, imirinahuë nipon tapihuachin, inanta inapotacaiso ya'huërin," itërin.

Sa'ina të'yatohuachina', onpocaisona ya'huërinso'

24 1 Naquëranchin Moisësë israiro'sa nontaantarin: "A'na quëmapi sanapi maponahuë', ichihuë'ërinquë co costarinsohuë' ni'nin. Napohuachina të'yatërinso' nitotacaiso marë', quiricaquë aninshitahuaton, ina sanapi quëtapon. Inapotahuaton a'papon huachi. 2 So'in ya'huërin quëran pipihuachina, nanitërin inaso', a'na quëmapi so'yataantacaso'. 3-4 So'yaantapirinhuë', ina ya'huërë' chimininhuë nipon, ya'nan so'yatërinso pochinhuë nipon, nocaantarin. Nocanaton quirica aninshitahuaton a'pocaso marë' quëtërin. Napohuachina, ya'nan maninsoari co huachi nanitërinhuë' ina sanapi chachin maantacaso'. Nani a'na quëmapi so'yataantaton, co huachi noyatërinhuë'. Napopisopita Siniorori co që'yarinhuë'. Napohuatamaso', no'pa' Sinioro quëtarinquëmaso tapiarama'," itërin.

Nisha nisha natëcaiso marë' pënëntërinso'

5 Naquëranchin Moisësëri israiro'sa nontaantarin: "Quëmapi nasha sa'asahuachina, co ahuëtacaso marë' quëpacaso ya'huërinhuë'. Co ma'sha marë' tëranta hua'ano'sari camaicaso ya'huërinhuë'. Sa'arin quëran huarë', a'na pi'ira inapotapona'. Ya'ipi ina pi'i nanirinso chachin ya'huërinquë ya'huëaton, sa'in acapacancanapon.

6 A'na piyapi nihuihuachinquëma': 'Nihuirancoso' pahuërëanco huarë', pë'santo na'pinën cari taparahuë,' ama itocosohuë'. Ina quëtohuachinquënso', co huachi nanitarinhuë' onpo nanpicaso'.

7 A'naquën Israiro capini nipirinhuë', nanitopi nipo'ocaiso'. Camaicaso marëhuë nipon, pa'anacaso marëhuë nipon, inaporin. Inapoaso quënayatohuatama', tëpamaso ya'huërin. Inapotatoma', co noyahuë' cancantopisopita acopitamaso ya'huërin.

8 Piyapi chana caniori mapachina, Nihui huënton corto hua'ano'sa natëcaiso ya'huërin. Camaitopiso', no'tëquënáchin natëchina'. Nani cari chachin inapita camairahuë, piyapi'sa inanpi caniori mapachina, ma'sona onpotacaiso'. 9 Iráca Iquipito quëran pipirahuatëhua huëcasëhua', Siniorori Maria ana'intërinso yonquico'. Tëhuëtërin ni'ton, no'tëquën ana'intërin.

10 Iyaparima ma'sha a'nanatoma', ina ayantinquëmaso nitotamaso marë', ama canpitaora chachin pëinënquë ya'conatoma', ma'shanën matocosohuë'. 11 Aipiran ninaco'. Inaora chachin, ma'sona tëranta quëchinquëma'. 12-13 Sa'ahuamia nininso' ayantinquëmaso nitotamaso marë' a'morinso quëtohuachinquëma', ama mamiatocosohuë'. Co'huara tashiyátërasohuë' quëtaantaco'. Noya huë'ëcaso marë' quëtaantaco'. Inapotohuatama', catahuainquëmaso marë' Yosë nontarin. Sinioronta inaporamaso marë', noya ni'sarinquëma'.

14-15 Sacatoro'sa no'tëquën pahuërëco'. Nisha piyapi'sa yacaparinquëmasohuë nipon, Israiro piyapihuë nipon camaihuatama', naporo tahuëri chachin pahuërëco'. Sa'ahua ni'ton, nanpicaso marë' coriqui nohuantarin. Co'so' pahuërëhuatamahuë', ana'inta'huanquëmaso marë', nontarinaco. Nontohuachinaco, co noyahuë' nicatoma oshahuanarama ni'ton, ana'intaranquëma'.

16 A'naya a'naya oshanën marë' no'tëquën ana'intacaso ya'huërin. A'na piyapi tëhuërinso marë', co pa'pin co a'shin ana'intacaso ya'huërinhuë'. Inapochachin pa'pinhuë nipon, a'shinhuë nipon tëhuërinso marë' co hui'nin ana'intacaso ya'huërinhuë'.

17 Nisha piyapiro'sa', sa'ahuaro'sa', inapita nosoroatoma ama ma'sha onpotocosohuë'. Quëyorono'sa nihuihuachinquëma', ayantinquëmaso nitotamaso marë', ama a'morinso matocosohuë'. 18 Iquipitoro'sa canpitaso', hua'anëntatënquëma asacatërinënquëma'. Sinioronënpoaso' Yosë ni'ton, ina quëran ocoirinpoa'. Ama ina naniantatomarahuë', ipora camairinquëmasopita natëco'.

19 Trico tonpohuë nipon sipata tonpohuë nipon, iminëmaquë manamaso' naniantohuatama', ama yonípoma paantacosohuë'. Tananpitoco pahuantopisopitari maina'. Nisharo'sahuë nipon, sa'ahuaro'sahuë nipon, quëyorono'sahuë nipon, inapitari maina'. Inapohuatama', Sinioro noya nicatënquëma nani ma'sha ninamaquë catahuamiatarinquëma'.

20 Oripo huayo mapatama', ta'amënquë na'huëtëramasopitaso', ama ayantatoma maantacosohuë'. Tananpitoco pahuantopisopitari maina'. Nisharo'sahuë nipon, sa'ahuaro'sahuë nipon, quëyorono'sahuë nipon, inapitari maina'.

21 Inapochachin oparonëmanta sënahuatama', na'huëtëramasopitaso', ama ayantatoma maantacosohuë'. Tananpitoco pahuantopisopitari maina'. Nisharo'sahuë nipon, sa'ahuaro'sahuë nipon, quëyorono'sahuë nipon, inapitari maina'. 22 Iquipitoro'sa canpitaso', ya'huëpiquë hua'anëntatënënquëma asacatërinënquëma'. Napoaton ama ina naniantatomarahuë', ipora camairanquëmasopita natëco'.

25 1 A'naquëma nanan ya'huëtohuachinquëma', coisëro'sa sacatërinquë paco'. Inapita noyá natanarinquëma'. Insosona tëhuëhuachin, no'tëquën ana'intacaso sha'huitapi. Co tëhuërinsopitasohuë' nipirinhuë', co ana'intaponahuë'. 2 Tëhuëna'pi huihuicaiso nipachin, coisë camaitapon no'paquë api'patona', huihuicaiso'. Inapotatona tëhuërinso marë' ina ni'tonënquë chachin no'tëquën ana'intapi. 3 Huihuihuachinaso', ama inso tëranta catapini shoncaro aquëtë huihuiinasohuë'. Ama na'con na'con aparisitatona atapanacaso marëhuë', inayara huihuiina'.

4 Toro asacatohuatama', a'caco'. I'nataton to'norayahuachin, ama tonpoanantocosohuë'. Tananpitoco' pi'pian pi'pian coshachin," itërin.

Co hui'nahuanyátërasoihuë' chiminpachina', onpocaisona ya'huërinso'

5 Naquëranchin Moisësëri israiro'sa nontaantarin: "A'na tahuëri nanitopi pocacaiso': Cato quëmapi'sa ina no'paráchin hua'anëntaponahuë', a'naso co hui'nahuanyátërasohuë', sa'in ayananpirin. Inapohuachin, sanapiso' co nisha quëmapiri masarinhuë'. So'inco iini chachin maantacaso ya'huërin. Inapohuachina, no'tëquën nisarin. 6 Ya'nan quëmapia'hua hui'nahuaninso', iinco apoarin. Ama iinco nininën Israiro

huënton quëran ayacaso marëhuë' inapoarin. 7 Napoaponahuë', co'so' imoroëni yamapachinhuë', sanapiso hua'ano'sa sacatërinquë pa'sarin. Inaquë ansiano'sa sha'huitapon: 'Inachintërëhuaso a'poaton, imoya co yamanincohuë'. Co nohuantërinhuë' iinco nininën Israiro huëntonquë ya'huëcaso',' itapon. 8-9 Napohuachina, ansiano'sari amatahuatona macacaso marë' nontapona'. Nani nontopirinahuë' co nohuantohuachinhuë', imoroëni ansiano'sa ni'tonënquë, a'nara sapatën ocoitahuaton ipirayatapon. Inapotahuaton itapon: 'Quëmapiso', iinco nosoroaton ya'huërënamën hui'nahuanacaso ya'huërin. Co'so' yainapohuachinhuë' po'tacaso ya'huërin,' itarin. 10 Inapotohuachina, naní quëran israiro'sari ina quëmapi quëmopinënpita apoyatapona': 'Sapatën ocoitopiso' quëmopinënpita,' itapona'," itërin Moisësë.

Ya'nan cayarinsopita Sinioro marë' quëtacaso' nininso'

26 1-2 Naquëranchin Moisësëri israiro'sa nontaponahuë', a'naya a'naya pochin pënënarin: "Sinioroso Yosënënpoa ni'ton, no'pa' quëtarinquën hua'anëntacaso marë'. Inaquë ya'conaton iminpatan, ya'nan cayarinsopita'ton, masaran. I'mëquë po'morahuaton, insëquësona ina chinotacaso pëi' acocaso Sinioro huayoninquë quëpaaran. 3 Insosona naporo corto hua'an nisarinquë quëpaaton: 'Sinioroso' Yosënëhuë ni'ton, shimashonëhuëpita iráca sha'huitërin: "Caso Yosëco ni'to, iso no'pa' shiparimapita quëtarahuë," itërin. Ina sha'huirinso chachin, nani ya'conahuë,' tosaran. 4 Nani ina sha'huihuatan, corto hua'anso' i'mëquë quënanso' ma'paarinquën. Masahuaton, Sinioro artaronën notënanquë acoarin.

5 Nani Sinioro notënanquë acohuachina, iso pochin Sinioro nontaran:
'Shimashonëhuëpitaso', Aran piyapi'sa'.
Caraíchin ni'soi', paatona patë patérantapi.
Oshaquëran Iquipito ro'tëquë ya'huëcaiso marë' pa'mapi.
Inaquë na'atona panca nacion tarancoantapi.
6 Napoaton iquipitoro'saso':
"Minsëhuachinënpoa'," ta'tona', aparisitërinacoi.
Co quë'yatonacoirahuë', chiníquën asacatërinacoi.
7 Naporo' Sinioro nontëranquën huachi:
"Quëmasáchin Yosënquën. Shimashonëhuëipita chinotërinënquën.
Nosoroatoncoi catahuacoi," itërainquën.
Napotohuatëinquën, natanancoi huachi.
Aparisitërinacoiso ni'sahuaton, yacatahuarancoi huachi.
8 Chiníquën nanantaton, ocoirancoi.
Nisha nisha ma'sha sacai nininsopita iquipitoro'sa a'notëran.
Co ni'chinpisohuë' a'notaton, a'payanan.
9 Nani nicha'ërahuatoncoi, iso no'paquë quënancoi.
Isëquëso', co manta pahuaninhuë'.
10 Napoaton no'pa' quëtëranco quëran,
sha'nahuësopita ya'nan cayarinso' quëshiaranquën,' tosaran.

Napotahuaton, Sinioro notënanquë i'mëquë quënanso' acoaran. Nani

acohuatan, isonahuaton ina chinotaran. 11 Ina piquëran Sinioro marë' pita nisaran. Quëmopinënpitarë'quën chachin nani ma'sha Sinioro quëtërinquën. Ina yonquiaton, capa cancantaran. Naporo chachin nihuiro'sa', nisha piyapiro'sa yacaparinquëmasopita, inapitanta canpitarë chachin capa cancantapi anta',” itërin.

Diesmo acocaso ya'huërinso'

12 Naquëranchin Moisësëri israiro'sa nontaantarin: “Nani pi'iquë a'naya a'nayama', sha'tëramaso' manama quëran diesmo, Sinioro marë' acocamaso ya'huërin. Napoaponahuë', nani cara pi'ipi quëran pahuantopisopita quëtacaso marë' a'na diesmonta acoarama'. Nihuiro'sa', nisha piyapiro'sa yacaparinquëmasopita, quëyorono'sa', sa'ahuaro'sa', inapita marë' acoarama'. Inapitanta ya'huëpiquë noya coshatacaiso marë' acoarama'. 13 Naporo' a'naya a'nayanquëma', Sinioro nontatoma itapoma': ‘Nani quëma marë' diesmo nininso' nisha acorahuë. Ina quëran nihuiro'sa quëtërahuë. Nisharo'santa yacaparinacoisopita, inapotërahuë. Quëyorono'sa', sa'ahuaro'sa', inapitanta quëtërahuë. Camairancoso chachin ninahuë. Co manta naniantërahuë' sha'nahuësopita quëran diesmo ocoica'huaso'. 14 Ina acorahuëso', co manta së'huarahuë'. Co nichimiyantëraiquë tëranta capa'huaso nohuantërahuë'. Co oshanëhuëro'co nisahuasoco tëranta ina ca'nahuë'. Co chimipiro'sa marë' tëranta ina acorahuë'. Diesmo acocaso camaitëranso', ya'ipi Sinioro natëranquën.

15 Quëmaso', inápaquë noya noya pëiquë ya'huërëso pochin ya'huëtëran. Inaquë ya'huëaponahuë', isoro'paquë ya'huëraiso nitotëran. Israiro'sacoiso', quëma piyapinënpitacoi ni'ton, catahuamiatocoi. No'pa' quëtërancoisonta', nóya. Co manta pahuaninhuë'. Shimashonëhuëpita sha'huitëranso chachin ninin. Inanta', noya yonquirapiquë'. Quëma nohuanton nani ma'sha sha'naisopita noya noyachin,’ tosaran,” itërin.

Sinioroíchin cancantacaiso marë' huayoninso'

16 Naquëranchin Moisësëri israiro'sa nontaantarin: “Sinioroso Yosënënpoa ni'ton, ipora tahuëri ya'ipi pënëntërinsopita, no'tëquën natëcamaso marë' camairinquëma'. Camaitërinsopitanta', inapotoco'. Ya'ipi cancanëma quëran nisahuaton ya'ipi hua'yanëma quëran inapita natëco'. 17 Nani quëma ipora sha'huiran: ‘Sinioroso' Yosënëhuë ni'ton, ina imato pënëntërinsopita, camaitërinsopita, a'chininsopita, inapita natëarahuë,’ tënan. Napoaton no'tëquën natëquë'. 18 Sinioronta ipora nani sha'huirin: ‘Canpitaso israiro'sanquëma'. Sha'huitëranquëmaso chachin carinquëma hua'anëntëranquëma'. Ya'ipi camairanquëmasopita natëcamaso ya'huërin,’ tënin. 19 Inari ya'ipi naciono'sa ninin. Napoaponahuë', canpitaso noya noya acoarinquëma'. Catahuarinquëma ni'ton, naní quëran nohuitarinënquëma'. Naporahuaton noya nicatënënquëma': ‘Ma noyacha israiro'saso' acorin paya,’ tapona'. Sinioroso' Yosë ni'ton, ina naporinso chachin nohuantarinquëma ina marë' sacatamaso',” itërin.

Onporahuatonsona noya acoantaton catahuaantacaso ya'huërinso'

30 1 Naquëranchin Moisësëri israiro'sa nontaantarin: “Nani carinquëma sha'huitëranquëma'. Sinioro

no'tëquën natëhuatamaso', catahuamiatarinquëma'. Shiparimapitanta natëhuachina', inapotarin. Napoaponahuë', co'so' ina natëhuatamahuë', ama huachi noya ya'huëcamaso marëhuë' sha'huitatënquëma aparisitarinquëma'. Shiparimapitanta co'so' natëhuachinahuë', inapotarin. Yosë nohuanton inimicoro'sa minsërahuatënquëma', no'pa' quëtërinquëma quëran áquë naciono'saquë, quëpaponquëma'. Inaquë yacapatapoma pochin, canpitaso ipora napotëranquëmaso' yonquiapoma'. Shiparimapitanta inapotohuachina, cancan yonquiapona inahuanta'. Canpita huayonamaso ya'huërin. Yanatëtohuatama', natëtarama'. Co yanatëtohuatamahuë', co natëtaramahuë'. 2 Mamanshiro'sa chinotapiramahuë', Sinioroíchin chinotaantahuatama', noya ni'sarinquëma'. Ipora camairanquëmasopita ya'ipi cancanëma quëran nisahuaton, ya'ipi hua'yanëma quëran natëantamaso ya'huërin. Shiparimapitanta ina pochachin nicacaiso ya'huërin. 3 Inapohuatama', co huachi Sinioro ana'intarinquëmahuë'. Nosoroatënquëma noya acoantarinquëma'. Shiparimapitanta inimicoro'sari nisha nisha naciono'saquë ayanquëpirinahuë', Siniorori ayontoantarin. 4 Pa'pi áquë no'paro'saquë inimicoro'sari ayanquëpirinahuë', Siniorori no'panënaquë chachin naquëranchin quënantapon. 5 Shimashonëna ya'huërinquë chachin quënantapon. (Canpita yonquiatënquëma napoarahuë.) 'No'panëna chachin quëtaantarahuato, noya ya'huëantacaiso marë' catahuantapo. Ca nohuanto canpita quëran na'con na'con hui'ninpita, ya'huëtapona',' itërinquëma Yosë. 6 Naporoso canpoarë' anoyatërinso cancanëmaquë chachin ninshitërëso pochin, acoarin. Inapotatënquëma natëtochináchin cancantamaso marë' catahuarinquëma'. Ya'ipi cancanëma quëran nisahuaton, ya'ipi hua'yanëma quëran nosoroamaso marë' inapotarinquëma'. Inapohuatama', no'pa' quëtërinquëmaquë, hua'qui tahuëri ni'sarama'. 7 Sinioronënpoaso' Yosë ni'ton, ya'ipi ana'intiinquëmaso sha'huirinso', inimiconëmasa' ana'intapon. Co quë'yarinënquëmasopitasa' inapotapon. 8 Canpitaso nipirinhuë', Sinioroíchin, tahuërëtaantahuatoma chinotarama'. Camaitërinsopitanta ipora sha'huitëranquëmaso', natëarama'. 9 Inapohuatama', ma'pitaso ninamaquë catahuamiatarinquëma'. Napoaton, na'a hui'nama ya'huëtarinquëma'. Pë'tahuanëmanta notohuaro' na'apon. Shanëmapitanta notohuaro' nitapon. Tëhuënchachin mini noya nicatënquëma catahuantarinquëma'. Iráca shimashonëmapita noya nicaton catahuarinso pochachin nitarinquëma'. 10 Ya'ipi Yosë camaitërinsopita, pënëntërinsopita, inapita iso quiricaquë nani ninshitërahuë. Inasáchin tahuërëtaantatoma', ya'ipi cancanëma quëran natëco'. Nisahuaton ya'ipi hua'yanëma quëran ina natëhuatama', sha'huitëranquëmaso chachin catahuarinquëma'.

11 Isopita ipora camaitërinsopita, co co'chachin sacaihuë' natëcaso'. Ya'ipi noya natëtochináchin ninin. 12 Co inápaquë ya'huërinhuë'. Napoaton: '¡Canpoanta natëcaso marë' inápaquë macontarahuatona anitochinënpoa'!' Co ta'caso ya'huërinhuë'. 13 Co marë aquëtëran ya'huëarinhuë'. Napoaton: '¡Canpoanta natëcaso marë' marë aquëtëran macontarahuatona anitochinënpoa'!' Co ta'caso ya'huërinhuë'. 14 Yosë camaitërinsopitaso', co áquë ya'huëarinhuë'. Nani yonquinëma quëran nitotërama ni'ton, natëco'.

Naporahuaton ina chachin nanamëma quëraonta nanitërama sha'huicamaso'.
15 Ya'ipinquëma noya natanco': Ipora tahuëri quëtaranquëma huayonacamaso marë'. Noyasáchin nipatama', noya nanpiarama'. Ya'huërë' co noyahuë' nicacasoáchin cancantohuatama', co noya nanpiaramahuë'. Chiminamaso ya'huërin. 16 Ipora sha'huitëranquëmasopita natëtoma', Sinioro nosoromiatohuatama', noya ya'huëarama'. Pënëntërinsopita, camaitërinsopita, a'chininsopita, inapita natëco'. Inapita natëtoma ina nonanpatama', hua'qui tahuëri ni'sarama'. Naporahuaton na'a hui'namapita ya'huëtarinquëma'. Sinioronënpoaso Yosë ni'ton, ya'conarama no'paquë, noya catahuamiatarinquëma'. 17-18 Napoaponahuë', ya'ipi iso sha'huitëranquëmasopita, co natëtatomarahuë nisha nisha mamanshiro'sa moshahuatama', ipora oraquë chachin sha'huitaranquëma': Tëhuënchachin co noyataramahuë', itëranquëma'. Cortanii' pëntontatoma no'pa' mapomarahuë', co hua'quiya quëranhuë' inimicoro'sa huë'sahuatona', tiquiarinënquëma'.
19 Ipora tahuëri chachin huayonacamaso marë' sha'huitëranquëma'. Noya nanpiamasohuë nipon, chiminamasohuë nipon. Yosë catahuainquëmasohuë nipon, ana'intiinquëmasohuë nipon. Sinioro natëtoma noya nanpicamaso' huayonco'. Shiparimapitanta ina chachin huayoina'. Pi'iro'të', isoro'pa', inapita ya'huërinso ni'nëhua'. Inapochachin sha'huitaranquëmasonta', no'tëquën nisarin. 20 Sinioronënpoaso' Yosë ni'ton, inasáchin cancantatoma nosoroco'. Nosoroatoma no'tëquën natëco'. Inapohuatama', hua'qui tahuëri no'pa' quëtarinquëmaquë, ya'huëarama'. Nani shimashonëmapita Apraan, Isaco, Cacopo, inapita: 'Caso Yosëco ni'to, shiparimapita iso no'pa' quëtarahuë,' itërin," tënin Moisësë.

Cosoi, Moisësë ya'huërënamën hua'an ya'coninso'

31 1 Naquëranchin Moisësëri ya'ipi israiro'sa nontaton itapon:
2 "Nani caso pasa cato shonca pi'ipitërahuë. Co huachi nanitërahuë' áquë pa'sápa'huaso'. Naporahuaton Sinioro chachin nani sha'huitërinco: 'Quëmaso' co Cortanii' pëntontaranhuë',' itërinco.
3 Napoaponahuë', Sinioronënpoaso Yosë ni'ton, quëchitahuaton quëpaarinquëma'. Pa'namaquë naciono'sa quënanamaso', inari ata'huantëra'piapon. Canpitari no'panëna macacamaso marë' inapotapon. Siniorori nani huayonin ni'ton, piyapinëhuë Cosoi itërëhuaso', hua'anëma nisarin. 4 Iso yonsan quëran amororo'sa copirnonënapitaso': Sion, Oco, inapita nipirinahuë', Sinioro catahuarinpoa ni'ton, piyapinënpitarë chachin ata'huantërëhua'. Inapochachin aquëtëran naciono'sa ya'huërinsopitanta nitarin. 5 Sinioro nohuanton inapita naciono'sa nani minsëhuatama', ya'ipi camairanquëmaso chachin nitamaso ya'huërin. 6 Ama të'huatoma nisha nisha cancantocosohuë'. Inapitarë'quëma niahuëhuatama', ama manta pa'yancosohuë'. Sinioronënpoaso' Yosë ni'ton, catahuararinquëma'. Co onporonta patarinquëmahuë'. Co naniantarinquëmahuë'," itërin Moisësëri.
7 Ina quëran Moisësëso', Cosoi përarin. Naporo' ya'ipi israiro'sa ni'tonënquë, hua'an acocaso marë' sha'huitërin: "Ama të'huaton, nisha nisha yonquiquësohuë'. Siniorori shimashonënpoapita iráca: 'Caso Yosëco ni'to, iso no'pa' shiparimapita quëtarahuë,' itërin. Naporinso chachin quëmari isopita quëparahuaton, ina no'pa' ahua'anëntaran. 8 Sinioro

chachin quëchintaton no'tëquën quëpaarinquën. Co onporonta patarinquënhuë'. Co naniantarinquënhuë'. Napoaton ama manta të'huatëquësohuë',” itërin Moisësëri.

Nihuitopiso ayatacaso pi'iquë, Yosë pënëntërinso quirica nontacaso ya'huërinso'

9 Ya'ipi isopita pënëntërinso', Moisësëri quiricaquë ninshitërin. Ninshitahuaton Nihui huënton corto hua'ano'sa', ya'ipi Israiro ansiano'sa', inapitari tapacaiso marë' quëtërin. Corto hua'ano'saso', Yosërë' anoyatopiso caposonën quëpana'piro'sa'. 10 Ina quëtahuaton, pënënin: “Nani canchisë pi'i nanihuachina, canpitaso israiro'sanquëma ninihuiramaso' ayatamaso ya'huërin. Imënamëa'huaro'sa pitaquë napoarama'. 11 Insëquësona chinotamacoso marë' cari huayonarahuë. Inaquë iso quirica nontopiso', ya'ipiya quëran natanacaiso ya'huërin. 12 Naporo' ya'ipi Israiro quëmapi'sa', sanapi'sa', hua'huaro'sa', inapita niyontonapona'. Nisharo'santa ninanonëmaquë yacaparimasopita, huëcapona'. Huëcatona', pënëntërahuëso nontopiso' natanacaiso ya'huërin. Ina quëran të'huatatonaco, noya nicainacoso' nitotapi. Inapoatona ya'ipi camaitërahuëso natëcaiso marë' natanacaiso ya'huërin. 13 Inapohuatama', hui'namapitanta co manta nitotopirinahuë', nitotapi. Nitotatona noya nicatonaco, pënëntërahuësopita, chiminaiquë huarë' natëapi. Cortanii' pëntontohuatama', inaquë no'pa' ya'huërinso masarama'. Inaquë napoaramaso huachi,” itërin Moisësëri.

Yatonitaton, Siniorori Moisësë anitotërinso'

14 Ina quëran Siniorori, Moisësë itapon: “Ni'quë', nani ora naniarin chiminamaso huachi. Napoaton Cosoi amatahuaton, catonquëma chachin chinotëramacoso në'mëtë pëiquë paco'. Inaquë camaiarahuë ma'sona Cosoi nicacaso',” itërin Yosëri. Napotohuachina cato chachin inaquë pa'pi. 15 Inaquë nicasoi ya'coana pëtëcha, naporopi chitoro ninin quëran Siniorori ya'notërin.

16 Naporo' Siniorori Moisësë itapon: “Co hua'quiya quëranhuë quëmaso' chiminapon. A'napitaso no'pa' quëtarahuëquë ya'conpachina', nisha cancantapi. Inapoatona', nisha nisha mamanshiro'sa ya'huëhuano'sari moshapiso', moshatona a'poaponaco. Inapitaro'co nani anoyatopirahuë', napoatona anoyatërahuëso tapiapona'. 17 Napoaponahuë', inapopiso marë' carinta chiníquën no'huito tananpitarahuë. Manta tëranta ya'huëpachinanta', co huachi inapita yonquiarahuë'. Pa'pi parisitatona naporo huarë': ‘Tëhuënchachin Sinioro a'porinpoa ni'ton, po'sarëhua',’ tëcapona'. 18 Napopirinahuë tëranta caso aquë aquëtë co tahuërëtarahuë'. Nisha nisha mamanshiro'sa moshatona', pa'pi co noyahuë' nipiso marë', napotarahuë.

19 Iporaso huachi quëmari Moisësë iso cantanën anitotaranquënso ninshitëquë'. Ina quëran israiro'sa yonquinëna quëran nitotatona', cantacaiso marë' a'chintëquë'. Co natëhuatamacohuë', ana'intaranquëma' itërahuëso yonquicaiso marë', a'chintëquë'. Nani quëmari a'chintëran ni'ton: ‘Co'chi inaso nitotëraihuë paya,’ co tosapihuë'. 20 Iráca shimashonënapita, sha'huitërahuë: ‘Caso Yosëco ni'to, iso no'pa' shiparimapita quëtarahuë,’ itërahuë. Napotërahuëso chachin, inaquë aya'coanahuë. Inaquëso co manta pahuaninhuë ni'ton, inaquë ya'conatona', natëaquë huarë' coshatapona'. Coshatatona amonpachina', nisha

nisha mamanshiro'sa tahuërëtapona'. Inapoatona nocanaponaco. Napoatona inapitaro'co anoyatërahuëso', tapiapona'. 21 Napoaponahuë', a'porinacoso marë' pa'pi parisitohuachina', naporo iso cantanën a'chintëransoari ayonquiarin huachi: 'Tëhuënchachin nani cantanën quëran sha'huitopirinpoahuë',' tëcapona huachi. Shiparinanta iso cantanën nitotatona', cantapona ni'ton, yonquiapi anta'. Co'huara sha'huitëranquëmaso' no'paquë po'moyatërasocohuë', nani nitotërahuë co noyahuë' nicacaisoráchin cancantopiso'. Napoaton iso cantanën aninshitaranquën," itërin Siniorori.

22 Naporo tahuëri chachin Moisësë iso canta ninshitërin. Nani ninshitahuaton, israiro'sa a'chintërin nitotacaiso marë'.

23 Ina quëran Yosëso', Cosoi ya'huërë' tahuërëtahuaton itapon: "Ama të'huatonahuë', chiníquën cancantëquë'. Israiro'sa no'pa' quëta'huaso' nani sha'huitërahuë. Nani quëma huayonanquën israiro'sa ina no'paquë po'moamaso'. Carinquën catahuaranquën inapotaran," itërin.

24-25 Ya'ipi isopita pënëntërinso', Moisësëri a'na so'nanpi quiricaquë ninshitërin. Nani ninshitahuaton nihuiro'sa quëtërin. Inahuaso', Siniororë' anoyatopiso caposonën quëpana'piro'sa'. Inapita quëtahuaton sha'huitërin: 26 "Pënëntërinso' quirica ninshitërahuëso maco'. Masahuatoma', Siniororë'quënpoa anoyatërëhuaso caposonën pirayan acoco'. Inaquë ya'huëcaso marë' acoco'. Inaquë ya'huëaton, co natëtohuatamahuë' Sinioro ana'intiinquëmaso ya'huërinso ayonquiarinquëma'. 27 Nani co natantochináchinhuë' cancantëramaso', nitotërahuë. Ni'co'. Nanpichinapo chachinta Sinioro co natëtomarahuë tëhuëtërama'. Aquëtë huarë' nisarama chiminpatoso'. 28 Ya'ipi ansiano'sa', ya'ipi hua'ano'sanëma', inapita isëquë quëco'. Canpita sha'huitaranquëmaso chachin inapitanta sha'huichi. Nani natanamaco ni'ton, no'tëquën sha'huitaranquëma'. Pi'iro'të', isoro'pa', inapita ya'huërinso ni'nëhua'. Inapochachin sha'huitaranquëmasonta', no'tëquën nisarin. Ina ni'ton: 'Co sha'huitërinpoahuë',' co tosaramahuë'. 29 Carimaso ipora nani camairanquëma', no'tëquën imacamaso marë'. Napoaponahuë nani chiminpato, ina a'porahuatoma nitapicancanarama'. Ina marë' a'na tahuëri Yosë ana'intatënquëma aparisitarinquëma'. Sinioro ni'sápirinquëmahuë', co noyahuë' nisarama ni'ton, chiníquën ano'huitarama'," itërin Moisësëri.

Moisësë cantarinso'

30 Ina quëran Moisësëso', Siniorori canta anitotërinso', ya'ipi israiro'sa niyontonpiquë a'chintërin:

32 1 "Pi'iro'të', isoro'pa', canpitanta natanco'.
Piyapi pochin nicatoma natanco nonsarahuë.
2 A'chinahuëso', o'nan pochin nicapon.
Nonahuësonta poroncayo pochachin nisarin.
Aca moto' o'nani pacatoro shipitërinso pochin nicapon.
Panpatoro i'shaquë ta'satërëso pochin nisarin.
3 Ca marëso': 'Sinioro, pa'pi nóya,' tënahuë.
Canpitanta ina nohuitatoma': 'Tëhuënchachin pa'pi nóya,' toco'.
4 Inaso', nóya pa'poyarinpoa'.
Ma'sha nipachina, co tëhuërinhuë'.
No'tëquënáchin nicaton nóya ninin.

Inaso' Yosë, no'tëquënáchin
nonin.
Topinanso' co onporonta piyapi
ma'sha onpotërinhuë'.
No'tëquënáchin ninin. Inaíchin
Yosëso'.
5 Canpitaso pa'pi co noyanquë-
mahuë'.
Yosë chachin nipirinhuë' tëhuë-
tërama'.
Co hui'ninpita pochin nicai-
maso ya'huërinhuë'.
6 ¡Co napochitomahuë pora!
Napotatoma', co yonquiramahuë
pochin niconama'.
¡Ina canpitaso nininquëma'!
¡Hui'ninpita pochachin a'pairin-
quëma'!
¡Co'ta ina acorinquëma'! ¡Ina
nohuanton nacion ocoirama'!
7 Tahuërëtërëso pochin nica-
toma', iráca chachin napo-
rinso yonquirico'.
Tataparima natanco sha'hui-
chinquëma'.
Mashoyaro'santa natanco anito-
chinquëma'.
8-9 Chini chiníquën nanantërin-
soari, iráca piyapi'sa niquë
niquë acorin.
Nisha nisha naciono'saquë
ya'huëcaiso marë', acorin.
No'pa' mapiso' nanirinso',
acotëra'piarin.
Israiro'sanpoaso nipirinhuë',
noya noya no'pa' acotërin-
poa'.
Cacopo shinpitanpoaso', hua'a-
nëntiinpoaso marë' huayo-
ninpoa'.
10 Inotëro parti huëcasëhua', nito-
tërin.
Inaquëso no'pa', yanirosáchin.
Apira apira ihuan pa'nin.
Napoaton iporëso pochin pa'po-
yarinpoa'.
Noya a'chintërinpoa'. Ya'pira
pa'poyarëso pochin nitërin-
poa'.
11 Panca onian yaquëpatërinso',
yonquico'.
Hua'huinpita yaquëpaton yanpo
yanpónantarin.
A'nara tëniton atatërin.
Anotapirinhuë', na'huëtërama-
rahuaton anpiantën quëran
pancapirin.
Inapotaton quëpanantarin.
Ina pochachin Sinioronta nita-
tonpoa', a'chintërinpoa'.
Nisha nisha huëhuëpiro quëran
ocoirinpoa a'nitotiinpoaso
marë'.
12 Sinioroíchin nipirinhuë' noya
quëninpoa'.
¡Co inso mamanshiri tëranta',
catahuacaso ya'huërinhuë'!
13 Motopiro'sa parti quëninpoa'.
Catahuarinpoa ni'ton, inimico-
ro'sa minsërëhua'.
Nisha nisha nitërinsopita
a'carinpoa'.
Natëtëquë ninoi' ya'huërinso
o'shitërinpoa'.
Na'piro nininquë oripo nara-
ro'sa huanirin.
Ina quëran toma ocoiaton
quëtërinpoa'.
14 Pë'tahuanënpoa quëraonta',
sho'shoi' ocoirëhua'.
Ocoiatëhua atachirotërëhua'.
Noya noya carniroa'huaro'sa
ca'nëhua'.
Carniroro'sa', chipo mashoro'sa',
inapita Pasan parti ya'huërinso',
ca'nëhua'.
Noya noya trico nininso' ca'në-
hua'.

Noya noya opa quëran huino
nipiso', o'orëhua'.
15 Noya nocomarinquëma ni'ton,
israiro'sanquëma amonama'.
(Ma'sha amomiataton tomapiin
tomapiin nininso pochin
ninama'.)
Napoaponahuë', cahuario yato'-
tatërinso pochin,
Yosë chachin acopirinquëma-
huë', a'porama'.
Noya pa'poyatënquëma nicha'ë-
pirinquëmahuë', nocanama'.
16 Yosëso mamanshiro'sa co
quë'yapirinhuë',
canpitaso inapita moshatoma',
ano'huitërama'.
Inaporama ni'ton, a'pitatën-
quëma no'huirinquëma'.
17 Mamanshiro'sa marë' ma'sha-
ro'sa tëparama'.
Inapoatoma', sopairo'sa chachin
chinotërama'.
Sinioroíchin chinotacaso nipi-
rinhuë', inapita chinotë-
rama'.
Shimashonëmapitaso', co ina
moshapirinahuë'.
Canpitaso inapita ipora nohuita-
toma', yamoshaconama'.
18 Yosëso tatama pochachin pa'po-
yarinquëma'.
Ina nohuanton nanpipomarahuë',
naniantërama'.
19 Naporamaso nicaton, Yosëso
no'huitërin huachi.
Hui'ninpita pochin nipirama-
huë', no'huirinquëma'.
20 Napoaton naporin: ‘Tëhuënch-
achin co noyahuë' nipi.
Hui'nahuëpita pochin ni'pira-
huë', co huachi natërahuë'.
Napoaton a'porahuato co huachi
catahuapohuë'.
¿Onpo'ina ta'ma pa'? tënahuë.
21 Mamanshi moshapi ni'ton,
a'pitato no'huitërahuë.
Mamanshiso' co máquënhuë'
nipirinhuë', chinotopi.
Nisha piyapi'sa catahuarahuë
ni'ton, canpitariso a'pita-
rama'.
Inapitaso co yonquipirinaco-
huë', catahuarahuë.
Ina marë' canpitanta no'huita-
rama'.
22 Pa'pi ano'huitëramaco ni'ton,
pën huëchimitërinso pochin
nisarahuë.
Acoporo partiquë huarë' ahui-
quitarahuë.
Ya'ipi motopiro'sa achinirinsopi-
tanta', ahuiquitarahuë.
Isoro'panta', nani ma'sha papo-
tërinsopitarë chachin inapo-
tarahuë.
23 Pë'chinan camayo ma'sha yatë-
paton, inantërinso pochin
nisarahuë.
Na'con parisitacaso a'patima-
ranquëma'. Nani ma'sha
quëran parisitarama'.
24 Tanarotatoma', taquiarama'.
Sapo quëraonta', ta'huanta-
rama'.
Nisha nisha canio yaconaton,
tiquiarinquëma'.
Tanan ni'niro'sa a'patarán-
quëma'. Quëtëton ya'huano'-
santa', a'pataranquëma'.
25 Inimicoro'sari hui'namapita
cachiro'saquë tëpapon.
Pëianaquënta ya'huëapoma-
rahuë', pa'yan yatëpápon-
quëma'.
Hui'napi'sa', nano'sa', mashoya-
ro'sa', hua'huaro'sa', inapi-
tanta inimicoro'sari tëpapon.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

26 “Ya'ipi parti israiro'sa ayanquë'i.
Tiquimiatohuato, co huachi insonta inapita yonquiarinhuë',” topirahuë.
27 Inapotohuatoso nipirinhuë', inimicoro'sa tëhuaponaco:
“Quiyaso' chini chiníquën nanantërai.
Co Sinioro nohuantopirinhuë', israiro'sa tiquirai.
¡Ma noyacha ninai quiyaso paya!” tosapi.
Napoaton co israiro'sa tiquicaiso' nohuantërahuë'.
28 Israiro'saso napoaponahuë', co no'tëquën yonquipihuë'.
Co manta natantërëhuë pochin niconpi.
29 Yonquinahuano'sa nipi naporini, sha'huitërahuëso' yonqui'itonahuë'.
Natëtopi naporini, co ma'sha onpo'itonahuë', tënahuë.
30 Napoaton israiro'sa napotërahuë: Tëhuënchachin mini tananpitëranquëma'.
Napoaton a'naíchin inimico sontaro nipirinhuë', huarancanquëma nita'atërinquëma'.
Catoyáchinta nipirinahuë', shonca huarancanquëma nita'atërinquëma'.
Carinquëma a'paiápiranquëmahuë tananpitëranquëma ni'ton,
ca nohuanto inimicoro'sa minsërinquëma',’ itërahuë,” tënin.
31 Naquëranchin Moisësë cantaton tapon: “Inimiconënpoapitanta nani nitotopi:
‘Canpoaso mamanshiro'sa chinotopirëhuahuë', co tëhuënchachin catahuarinpoahuë'.
Israiro'sari chinotërinsoso nipirinhuë', tëhuënchachin catahuarin,’ topi.
32 Inahuaso', oparo nitapirinso pochin nipi.
Opaso' cashi cashin nipirinhuë', inahuaso', opa máin pochin nipi.
Shi'ërin nitërinso pochin niconpi.
Pa'pi co noyahuë' nipi ni'ton, Sotomaro'sa', Comoraro'sa', inapita pochin cancantopi.
33 Inahua huinonënaso', ya'huan tomainën yatëparinposo pochin ninin.
Inapitaso', maquëran tëranta tëpainënpoaso' yonquiapi.
34 Inapita yonquiaton Yosëso tapon:
‘Co noyahuë' nipirinahuë', co ana'inta'huaso' sha'huitarahuë'.
Pa'ton nininso' taparëso pochin ta'charárahuë.
35 Ana'inta'huaso tahuëri nanihuachin, naporo no'tëquën i'huërëtarahuë.
Anotërëso pochin nipachina', naporo huarë' ana'intarahuë.
Nani huachi ta'huantacaiso tahuëri ya'caritërin.
¡Nani ora naniriarin ana'intacaso'!’ ” tënin.
36 Naquëranchin Moisësë cantaton tapon:
“Canpitaso Sinioro chachin pa'poyarinquëma'.
Co huachi nanitëramahuë' ni'pachina, nosoroarinquëma':
‘Piyapinëhuëpita inimiconënpitari yaminsërin.

Chiníquëno'sa capa nira'piapi.
Sanpacharo'santa capa nisapi,'
topachina, catahuaarinquëma'.
37-38 Naporo' inaso nontatënquëma':
' "Mamanshiro'sa pa'poyarinpoa'," ¿tënama pora?
¿Intohuata inahuaso pa'pi huachi?
¡Inapita marë' ma'sha tëpatoma tomaquën a'catë pochin nitërama'!
¡Huinonta quëshitoma o'shitërëso pochin nitërama'!
Inapita nipachin pa'poyainquëma'.
Pashítatona catahuainquëma huachi.
39 Casáchin Yosëco. Mamanshiro'saso', co ca pochin nipihuë'.
Ca nohuanto piyapi'sa nanpirapi, ca nohuanto chiminapi.
Ca nohuanto piyapi'sa ma'sha onpopi.
Ca nohuanto chachin noyataantapi.
Ana'inta'huaso chinotohuato, co insonta cha'ëtarincohuë'.
Chini chiníquënco ni'to, ana'intarahuë.
40-41 Inápaquë anquirahuato sha'huitaranquëma':
Caso ya'huëmiatërahuë ni'to, no'tëquën sha'huitaranquëma'.
Sahuëni huënaráchin ya'huëtërincoso to'nahuato,
noya coisë pochin nisarahuë.
Inimiconëhuëpita no'tëquën i'huërëtarahuë. No'huirinacosopita, nanirinso chachin ana'intarahuë.
42 Pë'chinan shinërëquë inimicoro'sa tëpahuatëra,
huënaisáchin shinërëro'sa acorë'.
Inapochachin ana'intohuato co insonta cha'ësarinhuë'.
Sahuëninëhuë quëran inapita tiquiarahuë.
Acania'pitopisopita, topinan mapisopita, ya'ipi inapita tëparahuë.
Ainëna a'pamapisopitaquë[a] huarë' tëparahuë,' tënahuë," tënin.
43 Cantarinso tiquiapon pochin Moisësëso' taantarin:
"Canpitanta nisha nisha nacionо'saquë ya'huëramasopita,
israiro'sarë'quëma capa cancantoco'.
Piyapinënpita tëpahuachina', Siniorori no'tëquën i'huërëtarin.
Hua'anën ni'ton napotarin.
Ya'ipi inimiconënpita ana'intaton i'huërëtarin.
Israiro'sa oshanën inquitahuaton, no'panënta', tapararin," tënin Moisësë cantaton.

Israiro'sa yatonitaton, Moisësë naporinso'

44-45 Naporo' Moisësë, Cosoi, inapitari ya'ipi israiro'sa niyontonpiquë ina canta a'chinpi. Caniaritërin quëran, tiquiaquë huarë' a'chinpi. 46 Nani a'chintahuaton itapon: "Ya'ipi ipora sha'huitëranquëmasopita noya yonquico'. Ina quëran hui'nama', shiparima', inapitanta camaico ya'ipi pënëntërinso' natëcaiso

[a] **32.42** *Ainëna a'pamapisopita:* Naporo tahuëri'sa a'naquën sontaro nicasoi', ainëna a'pamapi.

marë'. 47 Sinioronënpoaso' Yosë ni'ton,
inasáchin cancantatoma pënëntërinsopita no'tëquën natëco'. Ina noya natëhuatama', hua'qui noya nanpiarama'.
Co hua'quiya quëranhuë' Cortanii'
aquëtëran no'pa' masarama'. Sinioro
pënëntërinso' noya natëhuatama',
hua'qui inaquë ya'huarama',” itërin.

**Moisësë no'pa' notëcaso'
sha'huitërinso'**

48-49 Naporo tahuëri chachin Siniorori,
Moisësë nontaton itapon: “Aparin motopiro'saquë pa'sahuaton, Nipo motopi
hui'nimotën'pa' nanpëontaquë'. Ina
motopiso', moaporo'sa no'panënquë
ya'huërin. Quirico ninano notënanquë'.
Ina quëran Canaan no'pa' notëaran. Ina
no'pa' hua'anëntacaiso marë' israiro'sa
quëtarahuë. 50 Inaquë nanpëontarahuaton
chiminaran. Inapoaton shimashonënpita
quënancontaran. Iya masho Aaron, Or
motopiquë chiminin. Inapoaton shimashonënpita quënanconinso pochachin,
quëmanta nisaran. 51 Catoma chachin
Sin inotëro parti, co casáchin cancantatomacohuë tëhuëtëramaco. Ina ni'ton,
co israiro'sa naporo noya ni'ninacohuë'.
Miripa-Catisë i'shaquë naporama'.
52 Napoaton aquëran israiro'sa no'pa'
quëtarahuëso' notëaran. Co inaquë
ya'conaranhuë',” itërin.

**Israiro'sa Moisësëri noya
ya'huëcaiso marë' sha'huitërinso'**

33 1-2 Moisësëso', Yosëri anitotërinso sha'huina'pi. Co'huara
chimiyantërasohuë', israiro'sa noya
ya'huëcaiso marë' sha'huitaton iso
pochin sha'huitërin:

“Sinai motopiquë ni'sëhua',
Sinioro huëcapairinpoa'.
Itomo motopiro'sa parti quëran
huarë',
pi'i a'pininso pochin, noya nicacaso' anitotërinpoa'.
Paran ninano motopiro'sa
quëran huarë', huënaratërinso imaquirëhua'.
Ina na'huëtahuaton, Miripa-
Catisë quëran huarë' noya
quëninpoa'.
Inchinan quëran së'quëatë
pochin, pënëntërinso nanan
quëshirinpoa'.
Chiníquën nanantërin ni'ton,
naporo panca pën ni'nëhua'.
3 Canpoaso' israiro'sanpoa',
Sinioro nosoromiatërinpoa'.
Inasáchin imapatëhua', pa'poyarinpoa'. Inasáchin canpoaso
chinotërëhua'.
Ma'pitaso camairinpoasopita
ninëhua'.
4 Ca Moisësëco, pënëntërinso'
ma'patërahuë.
Tatanpo ma'sha ayananpirinso
manëso pochin,
Cacopo shinpitanpoa ma'patërëhua'.
Noya noya ni'ton, ina canpoaso'
na'con na'con nohuantërëhua'.
5 Ya'ipi Israiro huëntono'sanpoa
niyontonëhuaquë,
pënëntërinso nanan quëtërinpoa'.
Hua'anënpoapitanta inaquë
ni'soi', quëtërinpoa'.
Naporo' Sinioroso', copirnonënpoa ya'conin,” tënin.
6 Nopino huënton israiro'sa
yonquiaton, Moisësë tapon:
“¡Nopino huënton israiro'saso',
ama ta'huantatonaraihuë'
ya'huë'ina'!
¡Ama napoaponahuë na'amiachinasohuë'.

Chini chiníquën nanantohuachina'!" tënin.
7 Cota huënton israiro'santa yonquiaton, tapon:
"Cota huënton israiro'sa nontohuachinquën,
noya natanaton Sinioro catahuaquë'.
Nia'popiso piquëran quëma nohuanton a'napita israiro'sarë',
a'na huëntoíchin nianta'ina'.
Chini chiníquën nanantaton pa'poyaquë'.
Catahuaquë ama inimiconënpitari minsëinasohuë'," itërin.
8 Nihui huënton israiro'santa yonquiaton, tapon:
"Orin, Tomin, inapitaso quëmaquën ninin Sinioro.
Quëmari corto hua'ano'sa quëtëran.
Inahuaso', quëmasáchin cancantërinën.
Masa, itopiquë tënirahuaton, Miripa i'sha itopiquë chiníquën pënënan.
Inaquë chachin piyapinënpita marë', i'sha na'pi quëran ocoitëran.
9 Inahuaso', camaitëranso natëpi. Israiro'sarë'quën anoyatëranso imamiatapi.
Quëmopinëna quëran, ina na'con na'con cancantopi.
Ina marë' pa'pina', a'shina', inapita niponaraihuë':
'Co'chi onporonta ni'naihuë paya,' itopi.
Iina', oshina', inapitanta', 'Co'chi nohuitëraihuë' paya,' itopi.
Hui'nina tëranta nisapirinhuë':
'Ahuën, inpitaso nimara,' itopi.
10 Inahua mini israiro'sa a'chintapi.
Pënëntëransopita, a'chinansopita, inapita a'chintapi.
Chinotëranquënso pëi artaro'saquë, yonarin pochin pimóchin a'pëpi.
Ma'sharo'santa quëma marë' tëpapiso', ahuiquitapi.
11 Quëma marë' sacatopi ni'ton, catahuaquë noya noya sacachina'.
Napopiso' nicaton noya cancantëquë'.
Ahuëatë nipanpitërëso pochin, ya'ipi inimiconënpita nitëquë'.
No'huipisopitari ama naquëranchin huanianta'inasohuë'," itërin.
12 Mincamin huënton israiro'santa yonquiaton, tapon:
"Mincamin huënton israiro'sasо', Siniorori nosororin.
Napoaton inahuaso', sano ya'huapona'.
Chini chiníquën nanantërinsoari pa'poyarápon.
Motopia'huanënpitaquë ya'huëaton, pa'poyarápon," tënin.
13 Cosi huënton quëran pipipisopita israiro'santa yonquiaton, tapon:
"Cosi huënton quëran pipipisopita israiro'sa', Sinioro catahuaquë'.
No'panëna noya noya niin.
Poroncayo inápa quëran anotërinsoari noya noya shipichin.
Acoporoquë i' ya'huërinsonta', noya noya nininso ya'huëchin.

I'shanaro'sa quëran, iro'saquë
pipirinso'.
14 Cosi shinpita sha'topiso', noya
noyachin.
Nani pi'iquë cayacaiso nipiso-
pita, noya noya maina'.
Tahuërinën nanihuachina
napo'ina'.
15 Hua'huayátërahuë nitërinso'
maina'.
Iráca motopiro'sa' notohuaro'
ya'huërinso pochin
sha'pisopitanta', notohuaro'
maina'.
Ina mapisopitaso', ya'huëmiachin.
Motopiro'sa', motopia'huaro'sa',
inapita ya'huërárinso pochin
niin.
16 Noya noya cosharo nininsopita
no'panënaquë noyachin.
Quëmari Sinioro Cosi shinpita
catahuaquë'.
Yonquirapirahuëso chachin
ya'huëchina'.
Quëmari chachin iinpita
hua'anën nicacaso marë',
Cosi huayonan.
Ca huayonancoso pochachin,
nitëran.
Sarsa nara huëyaponahuë', co
huiquitërinhuë' nininquë
ya'notëranco.
Ya'notatonco canta', israiro'sa
ocoia'huaso marë' camairanco.
Quëmaso' noyasáchin yonquira-
pirancoi.
17 Toro ya'nan hui'nahuaninso',
noya noyatërin.
Tanan ohuacanta chini chiní-
quën ninin.
Inapitaso' pomonëna quëran pata-
tatona', chinitërinsopita a'papi.
Inapita pochin Cosi hui'ninpita
huëntono'sa nisapi.
Hua'huayátërahuë sontaro'sa
Iprain huëntonquë
ya'huapon.
Mamasisi huëntonquënta
napoapon.
Ya'ipi nisha nisha piyapiro'sa
minsëapona'.
Isoro'pa' nanirinquë huarë'
a'papona'," tënin.
18 Saporono, Isacaro, Inapita huën-
tono'santa yonquiaton, tapon:
"Saporono huënton israiro'sa-
maso' pa'ana marë' marë
pa'tohuatama',
capa cancantoco'. Isacaro
huënton israiro'samanta',
capa cancantoco'.
Hua'huayátërahuë pë'tahuata-
toma canpitaso',
në'mëtë pëiro'saquë ya'huëa-
poma'.
19 A'napita Israiro huëntono'sa
përapona':
'Huëco pa'ahua Sinioro chino-
tërëhuaso motopiquë, ina
chinotahua',' tapona'.
Inaquë paatona', Sinioro marë'
ma'sha tëpatona chinotapona'.
Pa'anai marë', marë pa'tohua-
china',
nisha nisha nacion nonshina-
no'saquë ma'sha pa'anatona
canapona'.
Ina canapi quëran noya
ya'huëapona'," tënin.
20 Caro itopiso' Israiro huëntonta
yonquiaton, tapon:
"Caro itopiso' Israiro huëntonso',
quëmari Sinioro na'con na'con
no'pa' quëtaran.
Ina marë' noya yonquirapitënën
chinotarinën.
Pa'pini' paya ya'torahuaton
piyapi ninarin.

Tëparahuaton tanpaquën,
motën, inapita pa'sa
pa'satërin.
Inapochachin Caro huënton
sontaro'saso', inimicoro'sa
nitapona'.
21 Ya'ipi Israiro huënton hua'ano'-
sari Canaan no'pa' patoma-
tapona'.
Naporo' Caro itopiso' Israiro
huëntonso', noya noya no'pa'
mapon.
Hua'an marë' pochin nininso'
mapon.
Israiro'sa Canaanquë ya'conpa-
china', inapita quëchitapona'.
Inahuaso', quëma nohuantë-
ranso' Sinioro nicapona'.
Camaitëransopita natëtona',
Israiro huëntonquë no'tëquë-
náchin nisapi," itërin.
22 Tano itopiso' Israiro huëntonta
yonquiaton, tapon:
"Tano itopiso' Israiro huëntonso',
pa'pinia'hua pochin nisarin.
Pa'piniso' yamapintohuachina,
niitaton ma'sha manin.
Ina pochachin inahuanta',
Pasan parti quëran pipitona',
inimicoro'sa ahuëapona'," tënin.
23 Nipitari itopiso' Israiro huën-
tonta yonquiaton, tapon:
"Nipitari itopiso' Israiro huën-
tonso', Siniorori nóya ni'nin.
Pa'pi notohuaro' inari cata-
huarin.
Sor parti yonsanquë huarë'
panca sono nininso' hua'a-
nëntapon," tënin.
24 Asiri itopiso' Israiro huëntonta
yonquiaton tapon:
"Asiri itopiso' Israiro huën-
tonso', Siniorori nóya cata-
huain.
A'napita Cacopo shinpita
quëran, na'con na'con noso-
roaton catahuain.
Pa'pi notohuaro' oripo narahua-
natona',
ina tomaquë nantëna
nipa'morantëina'.
25 Ama inimicoro'sari ya'conta-
caso marëhuë',
ninanonëna ya'coanaro'santa',
noyá aco'ina'.
Chiníquën ni'tona ya'huëmiata-
caiso marë' nóya acoina'.
Hua'namia quëran, sha'pi
hua'na quëran, ina quëran-
pita nipiso acoina'.
26 Israiro'sanpoáchin noya noya
Yosë chinotërëhua'.
Co a'na ina pochin nininhuë'.
Cahuarioquë ya'mitërëso pochin,
chiníquën nanantaton chitoro aipi
catahuainpoaso marë' o'marin.
27 Ya'huëmiatërinso Yosë chachin
pa'poyarinpoa'.
Chini chiníquën nanantaton
catahuarinpoa'.
Co onporonta sanpataponhuë'.
Ina catahuarinpoa ni'ton, inimi-
coro'sa nicatonpoa ta'anan-
pirinënpoa'.
Nani inapita ata'huantacaso
marë' nanan quëtërinpoa'.
28 Israiro'sanpoaso', co manta
të'huatarihuarahuë' ya'huëa-
rihua'.
Shiparinpoapitanta', napoapona'.
Sha'patëhua', notohuaro' tricoro
ya'huëapon capacaso'.
Notohuaro' oparo ya'huëapon
o'ocaso'.
Co onporonta o'nan pahuanta-
rinpoahuë'.
29 ¡Mainacha canpoaso' israiro'-
sanpoa ninëhua paya!

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Co inso nacion tëranta', canpoa
pochin nininhuë'.
Sinioro chachin nicha'ërinpoa'.
Ina chachin pa'poyarinpoa'.
Catahuarinpoa', napotërinpoa'.
Inimiconënpoapita, sahuëni-
nënpoa quëran minsërëhua'.
Ina pochachin Sinioronta cata-
huarinquëma', inimicoro'sa
minsëarama'.
Inimiconëma ahuërapirama-
huë', co nanitatonaraihuë'
moshaponëma':
'Ama huachi niahuëa'huasohuë'.
Nohuantëramaso' natancoi
quëchinquëma',' itaponën-
quëma'.
Inapotatoma atapanapoma
huachi," itërin Moisësë
israiro'sa nontaton.

Moisësë chiminpachina
Yosëri pa'pitërinso'

34 [1]Israiro'sa tonitahuaton, Moapo inotëro quëran Moisësëso', Nipo motopiro'saquë pantacaso marë' notërin. Pisca motopi hui'nimotën'pa' pomosoontarin. Ina motopiso' Quirico ninano notënanquë ya'huërin. Ina quëran Siniorori ya'ipi Carata no'pa' a'notërin. Tano israiro'sa huënton, no'pa' macacaso' nininquë huarë' a'notërin. [2]Nipitari, Iprain, Manasisi, inapitanta no'pa' macacaiso nininso' a'notërin. Cotanta no'pa' macacaso nininso', a'notërin. Marë pancai' itopiquë huarë' a'notërin. [3]Niquipi partinta a'notërin. Cortanii' motopiananta a'notërin. Quirico quëran canonamatë, Soaro ninanoquë huarë' pa'marinsonta a'notërin. Quiricoso', "Palmeraro'sa ninano'," itopi anta'.

[4]Naporo' Siniorori itapon: "Iso mini no'pa', Apraan, Isaco, Cacopo, inapita: 'Caso Yosëco ni'to, iso no'pa' shiparimapita quëtarahuë,' ta'to sha'huitërahuëso'. Quëmaora ya'piranën quëran chachin ni'camaso nohuantato, a'notëranquën. Napoaponahuë', quëmaso' co inaquë ya'conaranhuë'," itërin.

[5]Ina pochin Yosë piyapinën Moisësë itopiso chiminin. Moapo no'paquë chachin chiminin. Siniorori sha'huitërinso chachin ninin. [6]Nani chiminpachina, Siniorori Moapo parti a'na motopianaquë pa'pitërin. Piti-pior notënanquë pa'pitërin. Napoaponahuë', iso quirica ninshitasoco huarënta', co insonta pa'pitërinso' nohuitërinhuë'. [7]Pasa cato shonca pi'ipitapaso' chiminin. Chini mashorapaso ni'ton, co ya'pirionta sanpachátërapirinhuë' naporin. [8]Cara shonca tahuëri israiro'sa', Moisësë chimininso yonquiatona', na'nërápi. Moapo inotëro parti napopi. Inachintopiso ni'ton, inanapo tahuëri na'nëtopi.

[9]Moisësë co'huara chiminyátëraponhuë', Cosoi marë' Yosë nontërin. Së'huamotorahuaton hua'an acocaso marë', nontërin. Napoaton Siniorori catahuarin noya yonquiaton, israiro'sa camaicaso'. Camaitohuachina, ya'ipi israiro'sari natëpi. Siniorori Moisësë sha'huitërinso chachin nipi.

[10-12]Napoaponahuë', co huachi onporo tëranta israiro'sa ya'huërinquë pënëntona'pi Moisësë pochin ya'huaantarinhuë'. Inaíchin Siniororë' a'ninquëchin ninontërin. Siniorori camairin ni'ton, nani ma'sha pa'pi huëhuëpiro nininsopita Iquipito copirno ana'intacaso marë' ninin. Ina catahuapisopita hua'ano'sa', ya'ipi piyapinënpita, inapitanta ana'intacaso marë' naporin. Israiro'sa ni'tonënquënta chiníquën nanantaton, ma'pitaso nicaton a'payanin. Ina piquëranso', co huachi insonta ina pochin nanitaparinhuë'.

Cosoi naporinso'

Yosëri Cosoi camairinso'

1 [1]Moisësëso' Yosë piyapinën. Non hui'nin Cosoi itopisoso nipirinhuë', Moisësë catahuarin. Ina chiminpachina, Yosëri Cosoi nontaton itapon: [2]"Piyapinëhuë Moisësë itëramaso', nani chiminin. Ina chiminin ni'ton, quëmari ya'ipi israiro'sa Cortanii' ichipëntontaran. No'pa' quëtaranquëmaquë ya'conacamaso marë' napoarama'. [3]Moisësë sha'huitërahuëso chachin nitaranquëma'. Insëquë huarësona pa'namaquë ya'ipi ina no'pa' quëtaranquëma'. [4]Niquipi inotëro parti quëran no'pa' quëtaranquëmaso' caniaritarin. Nipano motopiro'sa partinta quëtaranquëma'. Iyopiratisii' pancaiquë huarë' quëtaranquëma'. Itiro'sa ya'ipi no'pa' mapiso' matarama'. Marë pancai' itopiquë huarë' hua'anëntarama'. [5]Nanpisënquën, co inso tëranta nanitarinhuë' minsëinquënso'. Moisësë catahuarahuëso pochachin quëmanta catahuaranquën. Co naniantaranquënhuë'. Co pataranquënhuë'. [6]Ama të'huatonhuë', chiníquën cancantëquë'. Carinquën catahuaranquën inimicoro'sa minsëaran. Inapita minsërahuaton, no'panëna israiro'sa patomataran. Nani shimashonënapita quëta'huaso' sha'huitërahuë ni'ton, inapotaran. [7]Napoaton ama të'huatonhuë', chiníquën cancantëquë'. Piyapinëhuë Moisësë nani pënëninquëma'. Ya'ipi ina pënëntërinso' natëquë'. Ama manta ina naniantëquësohuë'. Ina pochin nipatan ya'ipi ma'pitaso ninanquë noya pipitarinquën. [8]Nani tahuëri pënëntërahuëso' quirica nontoco'. Naporahuaton noya natëancoso marë' tahuëri tashirë chachin ina yonquiráquë'. [9]Carinquën camaiaranquën ama të'huatonhuë', chiníquën cancantacaso marë'. Carinquën catahuaranquën. Insëquësona pa'patan ca'tanaranquën. Napoaton ama pa'yanquësohuë'," itërin Yosëri.

Canano'sa ahuëcaiso marë' noya niacopiso'

[10]Yosëri napotohuachina Cosoiso', Israiro hua'ano'sa camairin: [11]"Ya'ipi ya'huëarëhuataëchin pa'toco'. Pa'sahuatoma israiro'sa camaico cosharo carahuaso', niina'. Cara tahuëri quëran Cortanii' pëntontarihua'. Sinioro no'pa' quëtarinpoaquë, ya'conacaso marë' napoarihua'. Inaquë na'a inimicoro'sa ya'huëpirinahuë', Yosë catahuarinpoa ni'ton, minsëarihua'. Minsërahuatëhua', no'panëna matarihua'," itërin.

[12]Nopino huënton, Caro huënton, Manasisi patoma huënton, inapitanta nontaton itapon:

[13]—Moisësëso' Sinioro piyapinën. Ina camairinquëmaso', yonquico'. Sinioroso Yosënënpoa ni'ton, noya ya'huëcamaso marë' no'pa' quëtarinquëma'. [14]Ya'ipinquëma nito ahuëtëramasopita, ahuëtamarë ohuararamaso maco'. Sa'ama', hui'nama', inapitaso isëranchin quëparitapi. Pë'tahuanëmanta isëranchin quëparichin. Moisësë no'pa' quëtërinquëmaquë, quëparitapi. Canpitaso nipirinhuë', ya'natontatoma paco'. Quëmopinëma iscon huënton

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

patoma ya'huërinso', catahuamaso marë' paco'. Canaan no'paquë ya'huëpisopita minsërahuatoma', no'panëna matamaso marë' inapoco'. 15Quëmopinëmanta Siniorori catahuapon. Canpita catahuarimaso pochachin inapitanta no'pa' quëtohuachina, sano cancantapi huachi. Nani inapitanta no'pa' hua'anëntohuachina', canpitanta ya'huëramaquë chachin huënantapoma'. No'panëmaquë ya'huëmiatamaso marë' huënantapoma', itërin.

16Napotohuachina inapitaso', Cosoi itapona':

—Ya'ipi camairancoisopita nisarai. Intohuaso paca'huaiso camaihuatancoi, inaquë pa'sarai. 17Moisësë camaihuachincoira natërai. Inapochachin quëmanta natëarainquën. Isoíchin nohuantëraiso' sha'huichinquën: Sinioroso Yosënënpoa ni'ton, Moisësë ca'tanaton catahuarin. Inapochachin quëmanta ca'tanatënquën catahuainquën. 18Insosona tëranta quëma camaitëranso co natëhuachinquënhuë', chimiin. Isoíchin nohuantërai quëma nicacaso': Ama të'huatonhuë', chiníquën cancantëquë', itopi.

Quirico ninano nëhuëcaiso marë' catoya'pi a'parinso'

2 1Israiro'saso', Sitin itopiso' ro'tëquë ya'huëantarapi. Ina quëran Cosoiso' catoya'pi nëhuëtacaiso marë' a'parin. Co'huara pa'shátërasoihuë' itapon: "Po'oana quëran Canaan parti paatoma ni'contaco'. Inaquë pa'sahuatoma Quirico ninano noya ni'co'. Nani ni'sahuatoma', sha'huitiimaco," itërin. Napotohuachina, pa'pi. Pa'sápatona Quirico ninanoquë canconpi. Inaquë a'nara monshihuantë sanapi ya'huërin. Inaso', Nacapa itopi. Ina pëinënquë cansahuatona', huë'ëpatacaiso marë' quëparitopi. 2Napoaponahuë', a'na ya'huëhuani quënanahuaton, Quirico copirno sha'huitoonin:

—Cato Israiro quëmapi'sa ya'huërëhuaso', nëhuëcaiso marë' huë'pi, itërin. 3Napotohuachina, Nacapa natanacaiso marë' sontaro'sa a'parin. Inapitaso' cantonahuatona natanpi:

—Cato quëmapi'sa huë'ëpaiarinën, topi natantërai. Inahuaso nëhuëtona'piro'sa ni'ton, ocoiquë quëpa'i, itopi. 4Napotopirinahuë', inariso co'huara sontaro'sa huë'shátërasoihuë' nani po'orin. Napoaton itapon:

—Tëhuënchachin mini cato ya'pi ni'quirinaco. Napoaponahuë', intohuaranso huë'piso co nitotërahuë'. 5Nani yatashirapaso' pa'pi. Naporo oraquë, ninano ya'coananta oncotapi. Intohuasona pa'piso', co nitotërahuë'. Napoaponahuë', a'naroáchin imapatama', icantarama', itërin. 6Pëinën aipi[a] ananpërahuaton po'oaponahuë', naporin. Rino[b] tonporo'sa a'huintacaso marë' acorinso huáncana po'orin. 7Nacapa naporinso natanahuatona', copirno sontaronënpitaso a'naroáchin imapi. Inapita pipihuachinara, ninano ya'coana oncotaantapi. Sontaro'saso' Cortanii' ira pa'topi. Ina pa'tatona', pëntoinano'saquë huarë' imapi.

8Nëhuëtona'piro'sa co'huara huë'ëshátërasoihuë', Nacapariso' nanpëontarahuaton itapon:

9—Tëhuënchachin Sinioro ya'ipi iso no'pa' canpita quëtaponquëma'. Ina nohuanton quiyaso pa'pi të'huatërainquëma'. Ya'ipi isëquë ya'huëraiso', naporai. 10Canpita Iquipito quëran

---

[a] **2.6** *Pëinën aipi topachina:* Co canpoa pëi pochin yonquicaso ya'huërinhuë'. Siminto quëran a'canpiso pochin inahuaso a'canpi. [b] **2.6** *Rino:* Itopi quëran pi'shi ocoiatona në'mëtë nipi.

pipihuatamara, Yosëri Quëhuai marë ayanirin. Pëntonamaso marë' napotërin. Naporahuaton cato amoro copirnoro'sa ata'huantërama'. Piyapinënapitarë chachin napotërama'. Inapitaso' Cortanii' aquëtëran ya'huëpirinahuë', napotërama'. 11 Inapita nitotatoi, pa'pi të'huatërainquëma huachi. Napoaton co incoi tëranta nanitëraihuë', chinita'huainquëmaso'. Canpita Sinioro imaramasoso', Yosë chachin. Inápaquë hua'anëntërinso pochachin isoro'paquënta hua'anëntërin. 12 Napoaton Yoscoarë' ta'toma', quëmopinëhuëpitaro'co chachin nicha'ëco. Carinquëma nosororanquëmaso pochachin canpitanta nosoroco. Naporahuaton no'tëquën nontëramacoso' nitota'huaso marë' ma'sha tëranta quëtoco. 13 Ama tatahuë, mamahuë, inapita tëpatocosohuë'. Yo'yohuëpita, caihuëpita, inapitanta nosoroco'. Ya'ipi ma'shanënanta ama ata'huantocosohuë', itërin. 14 Napotohuachina a'nari itapon:

—Inso Israiro quëmapi tëranta', ma'sha onpotohuachinquëma', Sinioro chachin catocoi tëpa'incoi. Quëmahuë nipon, quëmopinënpitahuë nipon, ma'sha onpotohuachinënquëma', inapochincoi. Co'so' anoyatërëhuaso sha'huihuatanhuë', inapotarainquën. Sinioro iso no'pa' quëtohuachincoi, quiyarinta no'tën chachin nosoroarainquëma', itërin.

15 Ninano pairanënquë chachin Nacapaso', pëinën paquërin. Ina ni'ton, huintananëntaquëchin noninquë cato chachin chinohuararin. Ama insoari tëranta quënanacaso marëhuë' naporin. 16-17 Co'huara chinohuarayátërasohuë', pënënin:

—Motopiro'sa parti paatoma cara tahuëri na'pico'. Ama sontaro'sa quënanainëmaso marëhuë' inapoco'. Nani inapita huënantahuachina', naporo huarë' ya'huëaramaquë paco', itërin. Napotohuachina inapitari itapona':

—Yoscoarë' catahuaranquëma itëranquënso', no'tëquën natëarai. 18 Napoaponahuë', quëmanta iso huintanaquë quëhuan nonin a'sonamaso ya'huërin. Iso no'pa' maca'huaiso marë' ya'ipicoi huëntahuatoi, nonin a'sonan quëran pëinën nohuitapi. Nani canquihuatoi isëquësáchin niyontonco'. Tataparin, mamaparin, yo'yoparinpita, caiparinpita, inapita isëquësáchin ninachina'. Ya'ipi inahua quëmopinënpitanta niyontoina'. 19 Insosona aipiran pa'sápachin tëpaarai. Inaora tëhuënënquë chiminapon. Co quiya tëhuëaraihuë'. Napoaponahuë', insoari tëranta iso pëianaquë ya'huëarinso ma'sha onpotohuachin, na'intarincoi. Quiya catocoi na'intarincoi. 20 Inaso nipirinhuë', Yoscoarë' ta'tëhua anoyatërëhuaso sha'huihuatan, co huachi quiyanta sha'huitëranquënso' nisaraihuë', itopi. 21 Napotohuachina Nacapaso' tapon:

—Noyapa'. Inapoa'ahua nipachin, tënin. Napotahuaton huintananën quëran chinohuarahuachina pa'pi huachi. Nani pa'pachinara quëhuan nonin huintananënquë a'sonin. Aipiran quëran a'sonin. 22 Cato ya'piso motopiro'sa parti pa'pi. Inaquë cara tahuëri na'pipi. Sontaro'sariso' yonisápirinahuë', co quënanpihuë'. Napohuachina huënantapi. 23 Naporo' inahuaso', motopi quëran o'mantapi. Cortanii' pëntontahuatona', Cosoi ya'huëarinquë panantapi. Nani camahuachinara ya'ipi napopiso' Cosoi sha'huitopi:

24 —Nani huachi Siniorori ya'ipi ina no'paquë ya'huëpisopita a'payanin. Napoaton co oshatarihuahuë', inapita minsëcaso', itopi.

Cortanii' pëntontopiso'

3 1 Tahuëririnquë tashíramiachin Cosoiso' Sitin quëran pipirin. Ya'ipi israiro'sarë chachin pipirin. Pa'sápatona', Cortaniiquë canconpi.

Canconahuatona', në'mëtë pëinëna ótëantapi. Sinioro camaitërinso ninacaiso marë' inaquë ya'huërapi. 2Cara tahuëri quëran Israiro hua'ano'saso', ya'huëapiso pa'topi. 3Papona pochin israiro'sa iso pochin camaipi: "Nihui huënton corto hua'ano'sari, Yosërë'quënpoa anoyatërëhuaso caposonën quëparapi ni'sarama'. Quëparahuachina', canpitarinta imaco'. 4Ina imapatama', insëchinsona pacamaso nitotarama'. Co inquëma tëranta iso ira pa'tochinamahuë' ni'ton, ina imacamaso ya'huërin. Ama napoaponahuë', Yosë caposonën co'chachin ya'caricosohuë'. A'na quiromitro pochin aquërinso piquëran imaco'," itopi.

5Ina quëran Cosoirinta itapon: "Iporaso' Sinioro camaitërinso' nicatoma nitapaco'. Tashiraya inaso', catahuainpoaso marë' chini chiníquën nanantërinso a'notarinpoa'," itërin. 6Tahuëririnquë corto hua'ano'santa', itapon: "Yosërë'quënpoa anoyatërëhuaso caposonën pitënama quëran quëpaco'. Quëchitahuatoma ina pitënama quëran Cortanii' pëntontoco'," itërin. Napotohuachina corto hua'ano'saso', Cosoi camaitërinso chachin nipi.

7Naporo' Siniorori Cosoi itapon: "Ipora tahuëri quëran huarë' na'con na'con catahuaranquën. Napoaton, noya nicatënën israiro'sa natëponën. Inapohuato, inahuaso nitotapi huachi: 'Moisësë catahuarinso pochachin Siniorori Cosoi ya'huërë' catahuarin,' tosapi. 8Quëmariso nipirinhuë', corto hua'ano'sa camaiquë': 'Siniororë'quënpoa anoyatërëhuaso caposonën, pitënama quëran Cortaniiquë canconpatama', yonsansha huanico',' itëquë'," itërin.

9Siniorori napotohuachina Cosoiso' israiro'sa itapon: "Huëco', Sinioro catahuainpoaso marë' sha'huirinso' natanco'. 10Yosëso nanpiárin. Ipora napoarin quëran catahuarinpoaso anitotarinpoa'. Canpitaso ahuëta marë' pa'namaquë, inimicoro'sa minsëra'piapoma'. Yosë catahuarinquëma ni'ton, napotarama'. Canano'sa' ata'huantarama'. Itiro'sa', iporo'sa', huirisëro'sa', quiriquiro'sa', amororo'sa', quiposoro'sa', inapitanta napotarama'. 11Ni'co'. Corto hua'ano'saton, Siniororë'quënpoa anoyatërëhuaso caposonën, pitënpi quëran Cortanii' ya'contapi. Sinioronënpoaso' ya'ipi isoro'paquë ya'huërinsopita hua'anëntërin. 12Iporaso' shonca cato ya'pi huayonco'. Nani huënton quëran a'naya a'naya huayonco'. Israiro'sanpoaso' shonca cato huëntonpoa ni'ton, ina nápo huayonco'. 13Corto hua'ano'sa Sinioro caposonën, pitënpi quëran nohuaraitapi. Inaso Sinioro, ya'ipiro'pa' hua'anëntërin. Ipora nohuaraitasoi chachin, Cortaniiso yanisarin huachi. Inapoaton pëtëtëran i'sha o'marinso', i' pa'copitopiquë sanoirinso pochin nicapon," itërin.

14-15(Naporo tahuëri'sa sha'topiso' macacaiso tahuëri'sa nisarin. Napoaton Cortanii' paquiitarin[c].) Cosoiri napotohuachina israiro'saso', ya'huëapi quëran pipipi. Pipirahuatona corto hua'ano'sa imapi. Inapitaso' Siniororë' anoyatopiso caposonën, pitënpi quëran i'naitomapi. I'naitasoi chachin pëtëtëran i'sha o'marinso', i' pa'copitopiquë chinirinso pochin ninin. 16Co ina'huaya naporinhuë'. Atamo ninanoquë naporin. Inaso ninano', Sarëtan itopiso ya'cari ya'huërin. Sarëtanso', sontaro'sa

[c] **3.14-15** *Paquiitarin topachina:* Co canpoa parti pochin nininhuë'. Motopi parti ni'ton, sha'topiso' co manta onpotërinhuë'.

noyá niacorapipiquë. Pë'natëran i' pa'marinsoso nipirinhuë', Chimirii' marë'pa' nitiquimarin. Ina pochin Siniorori Cortanii' patomairin. Inapohuachina israiro'saso', Quirico ninano notënanquë pëntonpi huachi. 17 Corto hua'ano'saso', Siniororë' anoyatopiso caposonën pitënpi quëran huanirápi. Cortanii' huinquintërinso huáncana huanisoi', ya'ipi a'napita israiro'saso', no'pa' pa'tatona pëntonpi.

Shonca cato na'piro'sa Cortaniiquë mapiso'

4 1 Ya'ipi israiro'sa pëntonpachinara, Siniorori Cosoi itapon: "Shonca cato Israiro quëmapi'sa huayonquë'. Nani huënton quëran a'naya a'naya huayonquë'. 2-3 Nani huayonpatan, na'piro'sa ocoicaiso camaiquë'. Cortanii' yanirinquë masahuatona', shonca cato ocoi'ina'. Corto hua'ano'sa huaniapitaquëran ocoi'ina'. Ocoirahuatona', ipora tashi chinotaramaquë quëpa'ina'," itërin.

4 Napotohuachina, Cosoiso shonca cato quëmapi'sa huayoninso përarin. 5 Huë'pachinara itapon: "Cortanii' yanirinquë huancanaquë huarë', paco'. Sinioronënpoa caposonën notënanquë a'naya a'nayama a'nara na'pi maco'. Israiro'sanpoaso', shonca cato huënton ninëhua'. Napoaton, a'naya a'naya mapatama', shonca cato ya'ipiya quëran naniarin. 6-7 Catahuainpoaso marë' Sinioroso' Cortanii' patomairin. Chini chiníquën nanantaton naporin. Ina ayonquiinpoaso marë', iso na'piro'sa imoarëhua'. A'na tahuëri hui'namapita natanarinquëma': '¿Ma'ta tapoma iso na'piro'sa imorama'?' itaponënquëma'. Napotohuachinënquëma': 'Yosë yonquia'huaiso marë' imorai. Iráca corto hua'ano'sari, Sinioro caposonën pitënpi quëran Cortanii' pëntontacaiso marë' i'naitomapi. I'naitasoi chachin i' nipatomairin. Inaporin ni'ton, no'pa' pa'tatoi pëntonai,' itarama'," itërin.

8 Napotohuachina, inahuaso Cosoiri camairinso chachin nipi. Pa'sahuatona', na'piro'sa Cortanii' yanirinquë mapi. Israiro'saso' shonca cato huënton ni'ton, shonca cato mapi. A'naya a'naya huënton marë' a'nara na'pi mapi. Masahuatona', chinotai marë' në'mëtë pëinëna ótënpiquë imopi. Siniorori Cosoi camairinso chachin nipi. 9 Naporahuaton Cosoiso', shonca cato na'pi chachin maantarin. Ina na'piro'saso', corto hua'ano'sa Siniororë' anoyatopiso caposonën pitënpi quëran huanipitaquëchin, a'mitë a'mitëtërin. Ina na'piro'saso', iso quirica ninshitasoco huarënta', inaquëranchin ya'huapi.

10 Siniorori Cosoi quëran israiro'sa camairin. Ya'ipi camaitërinso nicasoi corto hua'ano'saso', Cortanii' yanirinso huáncana huanirápi. Siniororë' anoyatopiso caposonën, pitënpi quëran huanirápi. Moisësënta ina pochin Cosoi camairin ni'ton, inapochin nipi. Manorahuatona', Cortanii' yanirinso pëntontopi. 11 Naní quëran pëntonpachinara, corto hua'ano'santa pëntonpi huachi. Siniororë' anoyatopiso caposonën, pitënpi quëran pëntonpi. Nani pëntonahuatona naquëranchin quëchitaantapi. 12 Nopino, Cato, inapita Israiro huëntono'santa' pëntonpi. Manasisi patoma huënton israiro'santa', napopi. Moisësëri camairinso chachin noyá niacorahuatona pëntonpi. Inahua'ton quëchitapi. 13 Catapini shonca huaranca israiro'sa ahuëtai marë' noyá niacopi. Inaporahuatona', Sinioro caposonën notënanquë na'huëpi. Pa'sahuatona', Quirico canonamatë parti notëtopi. 14 Naporo tahuëri ya'ipi israiro'sa ni'tonënquë, Siniorori Cortanii' ayanirin.

Ina nicatona Cosoi pa'yatopi. Chiminaquë huarë' pa'yatatona', të'huatapona huachi. Moisësë napotopiso pochachin, Cosointa nitapi.

15 Naporo' Siniorori Cosoi camairin:
16 "Corto hua'ano'sa canpitaro'co
anoyatërahuëso' caposonën pitënpi
quëran Cortanii' yanirinso huáncana
huanipiso', camaiquë pipiina'," itërin.
17 Napotohuachina, Cosoiso' pipicaiso
marë' camaitërin. 18 Corto hua'ano'sa
pipihuachinara, naquëranchin Cortaniiso', inachachin niantarin. Co'huara
yaniyátëraponhuë' paquiitërinso
pochachin niantarin.

19 Pascoa[d] yoquiquë shonca tahuëritapaso', israiro'sa Cortanii' yanirin quëran pëntonpi. Pëntonahuatona Quiricaro itopiquë chinotai marë' në'mëtë pëinëna ótëantapi. Quiricaroso' Quirico quëran, pi'i pipirinso parti quëparitërin. 20 Inaquë Cosoi na'piro'sa Cortanii' quëran ocoipiso', a'mitë a'mitëtërin. Shonca cato chachin napotërin. 21 Naporahuaton israiro'sa itapon: "A'na tahuëri hui'namapita natanaponquëma': '¿Ma'ta tapoma isopita na'piro'sa a'mitë a'mitëtërama'?' itaponënquëma'. 22-23 Napotohuachinënquëma': 'Yosë yonquia'huaiso marë' a'mitë a'mitëtërai. Iráca Sinioro caposonën, corto hua'ano'sari pitënpi quëran Cortanii' pëntontacaiso marë' i'naitomapi. I'naitasoi chachin Sinioro nohuanton i' nipatomairin. Inaporin ni'ton, no'pa' pa'tatoi pëntonai. Iráca chachionta pëntona'huaiso marë' Quëhuai' marë patomairin. Inapotaso', no'pa' pa'tatoi pëntonai. Inapochachin Cortaniinta nitërin,' itarama'. 24 Ina pochin sha'huihuatama', ya'ipi isoro'paquë nisha nisha piyapi nipisopita Sinioro chini chiníquën nanantërinso nitotapona'. Naporahuaton canpitanta', 'Sinioroso Yosënënpoa ni'ton, noya nicatëhua natërápaso ya'huëchinpoa',' tosarama'," itërin Cosoiri.

Quiricaroquë marca niacotopiso'

5 1 Cortanii' quëran pi'i ya'coninso parti no'paquë, nisha nisha copirnoro'sa ya'huëpi. Amoro copirnoro'sa', Canaan copirnoro'sa', inapita ya'huëpi. Amororo'saso', Cortanii' yonsan parti ya'huëpi. Canano'santa', marë Pancai' parti ya'huëpi. Ya'ipi inapita natantopi: "Siniorori Cortanii' ayanirin. Inapotaso', israiro'santa pëntontopi," topi. Ina natantatona', na'con na'con pa'yanpi. Napoaton co nanitopihuë' israiro'sa chinitacaiso'.

2 Naporo tahuëri'sa Siniorori Cosoi itapon: "Na'pi quëran cosoroa'huaro'sa niquë'. Inaquë israiro'sa marca acotëquë'," itërin. 3 Napotohuachina cosoroa'huaro'sa nisahuaton Israiro quëmapi'sa marca acotërin. Araroti[e] motopi itopiquë napotërin. 4-6 Iráca Iquipitoquë ya'huëasoi chachin israiro'sa marca acotopi. Mashoro'sa', hua'huaro'sa', ya'ipi acotopi. Catapini shonca pi'i inotëro parti pa'tasoi hua'huatopisopitaso', co acotopihuë'. Iquipito quëran mashoro'sa pipipisopitaso' co Sinioro natëpihuë'. Napoaton inari sha'huitërin: "Shimashonëmapita iráca sha'huitërahuë: 'Caso Sinioroco ni'to, no'tëquën sha'huitaranquëma'. A'na tahuëri shiparimapita iso no'pa' co manta pahuaninsohuë' quëtarahuë,' itërahuë. Napotopirahuë, canpitaso co

[d] **4.19** *Pascoa pitaso':* Ya'natiirinso yoquiquë israiro'sa marë' ninin. [e] **5.3** *Araroti Iprio nananquëso':* Quëmapi'sa taparonën sha'huëchin yashitëtopiquë, tapon napopi.

natëramacohuë'. Napoaton caso Sinioroco ni'to, no'tëquën sha'huitaranquëma'. Canpitaso co inaquë ya'conaramahuë',"
itërin. Napotërinso chachin, inapitaso inotëro parti taquipi. Inapoatona ipora Cortanii' pëntontopisopitaso' na'con na'con co marcahuanyántërapihuë'. 7Napoaton Cosoi camaitërin inapita marca acotacaiso'. Co natëtatonaraihuë' taquipisopita hui'nina', acotapi. Inapitaso' pa'pina ya'huërënamën Siniorori Canaan no'paquë po'moarin. Inotëro parti pa'sápatona co acotopihuë ni'ton, inapotapi huachi. 8Nani ya'ipi acotohuachinara, noyatai huarë' inaranchin chinotopi. 9Naporo' Siniorori Cosoi itapon: Iquipitoro'sa marë' israiro'sa sacatatona', taparo nisápirinahuë', cari inquitërahuë huachi. Iporaso' marcahuanatona', co huachi taparo nipihuë'. Napoaton ina ro'tëso', Quiricaro, itopi.

10Israiro'saso' inaquëranchin ya'huëasoi', pascoa pita na'huëpi. Catapini tahuëri pochin inaquë ya'huëasoi', i'huanahuanquë nispiratapi. Quiricaroso', Quirico ninano canonamatëquë ya'huërin. 11Naporo tahuëri chachin pan co ahuëpocatopinanhuë' ca'pi. Triconta iyanapinan ca'pi. Tahuëririnquëso nipirinhuë', Canaan no'paquë sha'topiso' nitërinso' ca'pi huachi. 12Naporo quëran huarë' mana copi tënin huachi. Napoaton israiro'saso', co huachi onporo tëranta ina ca'pihuë'. Naporo pi'i quëran huarë', Canaan no'paquë sha'topiso' nitërinso' ca'pi.

Sinioro sontaronënpita hua'anën quënaninso'

13A'na tahuëri Cosoiso', Quirico ninano ya'cari nisarin. Inaquë ni'so' a'nanaya a'nara quëmapi ni'nin. Sahuëninën së'quërin quëran ina notënan quëran huaniárin. Ya'carirahuaton Cosoiri natanin: ¿Inta quëma catahuaran? israiro'sacoi catahuarancoi: ¿Inimiconëhuëipita nica? itërin. 14Napotohuachina, inariso itapon:

—Co canpita catahuaranquëmahuë'. Co inimiconëma tëranta catahuarahuë'. Sinioro sontaronënpita hua'anënco nicato o'marahuë, itërin. Ina natanaton, Cosoiso isonin quëran no'paquë huarë' monshorin. Monshorinquëranchin nataantarin:

—Caso quëma piyapinën pochinco ninahuë. ¿Ma'ta Sinioro nohuantëran nica'huaso'? itërin. 15Napotohuachina, inariso itapon: ¡Isëquë ya'notëranquën ni'ton, sapatën ocoirahuaton chinotoco! itërin. Ina natanaton, Cosoiso inaquë chinotërin.

Quirico ninano ahuëcaiso marë' Siniorori anitotërinso'

6 1Quiricoro'saso', ninano ya'coanaro'sa noyá oncotopi. Ama israiro'sari ya'contatona ahuëcaiso marëhuë' napopi. Napoaton co insonta pipirinhuë', co insonta ya'coninhuë'. 2Napoaponahuë', Siniorori Cosoi itapon: "Quirico ninano ata'huantacaso marë' carinquën catahuaranquën. Copirnonëna', sontaronënpita, inapita minsëarama'. 3Quëmaso' sontaronënpitarë'quën chachin ninano tahuitëquë'. Nani tahuëri a'narora' tahuitoco'. Inapochináchin saota tahuëri naniin. 4Iso pochin pa'sarama': Canchisë corto hua'ano'sa quëchinamën pa'sapi. Carniro pomon së'quërahuatona pa'sapi. Ina piquëran canpitarë'co anoyatërëhuaso caposonën quëparapi. Corto hua'ano'sari pitënpi quëran quëparapi. Ina piquëran Israiro sontaro'santa pa'sapi. Canchisë tahuëri nanihuachinaso', canchisëro tahuitarama'. Corto hua'ano'sa papona pochin carniro pomon pihuisoi tahuitarama'.

5 Canchisëro' tahuitëramaso nanisëma
chachin, pomono'sa nisha pihuirapi
huachi. Naporo canpitaso', chiníquën
'yai,' toco'. Naporo chachin ninano
pairanën nohuatapon. Nohuatohua-
china, notëtërama quëran chachin
ninano ya'contatoma ahuëco'," itërin.
6 Napotohuachina Cosoiso' corto
hua'ano'sa përarin. Huë'pachinara
itapon: "Canchisë ya'pima carniro
pomon së'quëramaquëran quëchitoco'.
Ina piquëran a'napitanquëmanta',
Siniororë'quënpoa anoyatërëhuaso
caposonën quëpaco'," itërin. 7 Israiro
sontaro'santa Cosoiri itapon: "Paatoma
ninano tahuitoco'. Ahuëtai marë' noyá
niacoatona quëchitopisopita'ton, quëchi-
china'. Ina piquëran carniro pomon
quëpapisopita pa'ina'. Ina piquëran
Sinioro caposonën quëpapisopitanta
imachina'," itërin. 8-9 Israiro'saso', Cosoi
camaitërinso chachin ya'ipiya quëran
nisapi. Ahuëtai marë' noyá niacoatona
quëchitopisopita'ton, quëchitapona'.
Ina piquëran carniro pomon quëpa-
pisopita pomontërë'nachin papona'.
Sinioro caposonën quëpapisopitanta',
imatapona'. Piquëran huarë' a'napita
Israiro sontaro'santa papona'. 10 Co'huara
Israiro sontaro'sa ninano tahuichá-
tërasoihuë', Cosoiri nani camairin:
"Ta'tatoma canpitaso paco'. Cariima
camaia'huanquëma huarë' chiníquën
'¡yai!' tarama'," itërin.

Quirico ninano ata'huantopiso'

11 Cosoi camaitohuachina, Corto
hua'ano'saso Sinioro caposonën pitënpi
quëran, a'narora' ninano tahuitopi.
Nani tahuitahuatona', naquëran-
chin ya'huëapiquë paantapi. Tashi
nipachina huë'ëcaiso marë' inaquë
paantapi. 12 Tahuëririnquë tashíra-
miachin Cosoiso' capayataantarin.
Ya'ipi israiro'santa capayatopi. Corto
hua'ano'santa', Sinioro caposonën
maantarahuatona pitëantapi. 13 Ahuëtai
marë' noyá niacoatona quëchitopiso-
pita, quëchitopi. Ina piquëran carniro
pomon quëpapisopita pomontërë'na-
chin pa'antapi. Ina piquëran Sinioro
caposonën quëpapisopitanta pa'sapi.
Piquëran huarë' a'napita Israiro sonta-
ro'santa pa'sapi. 14 Naporonta a'narora'
ninano tahuitaantapi. Inarë nani catoro
tahuitapi. Nani tahuitahuatona', naquë-
ranchin ya'huëapiquë paantapi. Saota
tahuëri inaposápi.
15 Canchisë tahuëri nanihuachina,
tashiyachin huënsëintapi. Nani tahuëri
napopiso chachin naquëranchin
ninano tahuitaantapi. Ina tahuëriso
napoaponahuë', canchisëro' tahuitopi.
16-20 Canchisëro' tahuitopiso nanisoi
chachin, corto hua'ano'sa pomontaan-
tapi. Pomontasoi', Cosoiso' sontaro'sa
camairin: "Iso ninanoquë ya'huëpisopita,
ma'shanënapitarë chachin ata'huan-
tomiatamaso ya'huërin. Pëiro'santa
ohuatamaso ya'huërin. Sinioro ina
pochin camaitërin ni'ton, inapotamaso
ya'huërin. Monshihuantë sanapi Nacapa
itopisoso', nosoroco'. Ina nisahuaton
pëinënquë ya'huëapisopitanta', noso-
roco'. Inari nëhuëtona'piro'sa a'para-
huëso po'orin ni'ton, nosoroco'. Ni'cona
ina ninanoquë ma'sha ya'huërinso',
canpitaora marë' matama'. Nani inaso
Sinioro camairinquëma', ata'huanta-
maso'. Co ina natëtomarahuë' mapa-
tamaso', ya'ipinpoa ama huachi noya
ya'huëcaso marëhuë' sha'huitatonpoa
ana'intarinpoa'. Oro, prata, inapitaso
nipirinhuë', macatëhua Sinioro marë'
pa'ton nipisopita tapapiquë, acoarihua'.
Sha'pi hua'na, hua'namia inaquëran-
pita ma'sha nipisonta macatëhua',
inapotarihua'," tënin. Camaitërinso

toquitohuachina corto hua'ano'saso', pihuimiatopi huachi. Naporo' Cosoiso': "Yai toco huachi," tënin. Ina natanatona', Israiro sontaro'saso' chiníquën: "¡Yaiii!" topi. Napohuachinara, ninano pairanën inápa nipirinhuë' nohuatërin. Naporo' israiro'saso', notëtopi quëran chachin ninano ya'contatona ahuëpi.

21 Sahuëni quëran ahuërahuatona quëmapi'sa', sanapi'sa', hui'napi'sa', mashoyaro'sa', inapita tëpapi. Tororo'sa', ohuicaro'sa', moraro'sa', inapitanta tëpapi. Ya'ipi ata'huantopi. Nacapa, quëmopinënpita, inapitaíchin cha'ëpi.

22 Cato nëhuëtona'piro'sa i'hua a'parinsopita, Cosoiri itantapon: "Monshihuantë sanapi pëinënquë pa'sahuatoma', ocoicontaco'. Ya'ipi quëmopinënpitarë chachin ocoico'. Yoscoarë' ta'toma sha'huitëramaso chachin nitonco'," itërin. 23 Napotohuachina, inapitaso pa'sahuatona ocoiconpi. Pa'pin, a'shin, yo'inpita, cainpita, inapitanta ocoiconpi. A'napita áquë quëmopinënpitanta ocoiconpi. Ya'ipi inapita ocoirahuatona', ya'huëapi aquëcha acoonpi. Ama ma'sha onpotacaiso marëhuë' inaquë acopi. 24 Ina quëran israiro'saso', ninanoquë oro, prata, inapita mapi. Sha'pi hua'na, hua'namia, inapita quëran ma'sha nipisopitanta mapi. Inapita macatona Sinioro marë' pa'ton nipisopita tapapiquë acopi. Nani inapita mapachinara, ninanoquë pëiro'sa ya'huërinso ya'ipi ahuiquitopi. 25 Nacapa, quëmopinënpita, inapitaso nipirinhuë', co Cosoiri atëpatërinhuë'. Quirico ninano nëhuëcaiso marë' a'parinsopita catahuarinso marë' co atëpatërinhuë'. Naporo quëran huarë' Nacapa quëran pipipisopitaso', israiro'sa yacapapi huachi. 26 Ina quëran Cosoiso', iso pochin sha'huirin: "Inso tëranta Quirico ninano anoyataantahuachin, Siniorori chachin ama huachi noya ya'huëcaso marëhuë' sha'huitaton ana'inchin. Simintonën acoaso', hui'nin paninatërinso' chimiin. Ninano pairapipiso' ya'coanaro'santa acoaso', hui'nin huinsho nininso' ya'huërë' chimianta'in. Yoscoarë' inapoarin," tënin. 27 Sha'huitërinso chachin Siniorori Cosoi catahuarin. Napoaton ya'ipi ina parti ya'huëpisopita, Cosoi chiníquën nanantërinso' natantopi.

Amororo'sa canapiso'

10 (Cosoiso' israiro'sarë chachin Quirico ninano ata'huantopi. Ina piquëran Ai ninano ya'huërë' yaata'huantopirinahuë', co nanitopihuë'. Ina quëran Cosoiso' hua'ano'sapitarë chachin Yosë nontohuachinara, a'nara Israiro quëmapi oshahuaninso' Yosëri anitotërin. Inaso', ahuëtapon pochin ma'sha maninso' inaora marë' po'orin. Inari na'intërin ni'ton, co huachi israiro'sa canatopihuë'. Napohuachina tëhuëna'piso', sa'in, hui'ninpitarë chachin tëpapi. Ma'shanënpitanta', ya'ipi ata'huantopi. Naporo huarë' Yosëri israiro'sa noya niantaton, Ai ninanoquë ya'huëpisopita ata'huantacaiso marë' catahuaantarin.) 1 Cosoiso' israiro'sarë chachin Quirico ata'huantopi. Ina piquëran Ai ninano ya'huërë', inapotaantapi. Capaon ninanoquë ya'huëpisopitaso', ina natantopi. Ina natantatona', ama israiro'sarë' niahuëcaiso marëhuë', anoyatopi. Anoyatopi ni'ton, inapitarë' ya'huëpi. Ina ya'cari a'nanta ninano ya'huërin. Quirosarin itopiso. Copirnonënso', Atonisi itopi. Inaso piyapinënpitarë chachin israiro'sa canatëriapiso natantatona', pa'pi pa'yanpi. Pa'yanatona': 2 "Capaonso', panca ninano'. Ai ninano quëran panca panca. Naporahuaton noya noya ninin. Copirnoro'sa ninano hua'anëntopiso

pochin niconin. Piyapinënpitanta noyá nitotopi ahuëtacaiso niponaraihuë' napopi," topi. 3-5Catapini Amoro copirnoro'sa ina ya'cariya ya'huëpi. A'naso', Oamo itopi. Inaso' copirno, Iporon ninanoquë hua'anëntërin. A'nanta', Piran itopi. Inaso', Carmoto ninano itopiquë hua'anëntërin. A'nanta', Cahuia itopi. Inaso', Naquisi ninano itopiquë hua'anëntërin. A'nanta', Tipiri itopi. Inaso', Icoron ninano itopiquë hua'anëntërin. Inapita copirnoro'sa Atonisiri piyapinënpita quëran nanan a'patërin: "Copirnonëhuëi naporin: 'Capaon ninanoquë ya'huëpisopita Cosoi, israiro'sa', inapitarë' nani anoyatopi. Ama niahuëcaiso marëhuë' inapopi. Napoaton huëco pa'ahua Capaono'sa ahuëca'huaiso catahuacoi,' tënin," itopi. Napotohuachinara, nohuantopi. Inapoatona a'natërápo Amoro copirnoro'sa sontaronënapitarë chachin Capaon paapapi. Inaquë ya'huëpisopita ahuëcaiso marë' pa'pi.

6Ina nicatona Capaonquë ya'huëpisopitaso', Cosoi sha'huitacaiso marë' a'nara a'papi. Quiricaroquë nincantahuaton sha'huitonin: "Ya'ipi amoro copirnoro'sa' motopiro'sa parti ya'huëpiso', nihuëntonpi. Nihuëntonahuatona ahuëinacoiso marë' o'mapi. Nani anoyatërëhua piyapinëma nica'huaiso' nichinapon chachin nosorocoi. Nosoroatoncoi sontaronënpitarë'quën chachin huëquë manóton inapita quëran pa'poyacoi," itërin. 7Napotohuachinara, Cosoiso ya'ipi sontaronënpita ayontonin. A'naquën sontaro'saso', noya noya ahuëtopi. Inapitanta Quiricaroquë ayontonin. 8Co'huara Capaonquë pa'shátërasoihuë', Siniorori Cosoi itapon: "Ama amororo'sa të'huatëquësohuë'. Carinquën catahuaranquën ya'ipi inapita minsëamaso'," itërin.

9Siniorori sha'huitohuachina, Cosoiso' ya'ipi sontaronënpitarë chachin Quiricaro quëran pa'pi. Tashi pantarápatona', amororo'sa co yonquiasoihuë' ahuëcontapi. 10Sinioro nohuanton amororo'sa pa'pi pa'yanpi. Inapohuachinara, Cosoiso' sontaronënpitarë chachin, notohuaro' amororo'sa tëpapi. Capaon ninano tancapitapirinahuë', inapotopi. A'naquën amororo'saso ta'apirinahuë', israiro'sari imapi. Piti-oron ninanoquë ira pa'ninso parti imapi. A'naquëonta Asica ninano', Maquita ninano', inapita ninanoro'sa ya'huërinso parti huarë' ta'api. Napopirinahuë israiro'sari imatona notohuaro' tëpapi. 11Piti-oron ninano ya'cari', a'na nicotoana ya'huërin. Inataquëchin a'naquën amororo'saso', israiro'sa të'huatatona pa'mapi. Ina pa'tomasoi, Siniorori chachin inápa quëran notohuaro' panca na'piro'sa a'patiimarin. Ocai pochin a'patiimarin. Ina na'piro'sari notohuaro' tiquirin. Israiro'sari sahuëniquë tëpapi quëran na'con na'con tiquirin.

12Sinioro nohuanton israiro'sari amororo'sa canapi. Naporo tahuëri chachin Cosoi Yosë nontërin. Sontaronënpita natantonënquë Sinioro nontaton, tapon:

"Pi'i, Capaon ninanoquë tachitëquë'.
Quëmanta yoqui, Acaron motopianaquë tachitëquë'," itërin.
13Napotohuachina: Pi'i, yoqui,
inapitanta tachitopi.
Israiro'sari inimiconënpita
minsëai huarë' tachitopi.

Ina chachin noya nina'pi itopisonta quiricaquë ninshitërinso naporin. Naporo pi'i, camotëchin nisarin. Nisaponahuë', a'na tahuërira pochin tachitaton, co huachi manorinhuë' ya'conacaso'. 14Iráca quëran huarë' co ina pochin tahuëri

ya'huëchininhuë'. Ina piquëraonta co huachi ina pochin tahuëri ya'huëantarinhuë'. Naporoíchin Sinioro a'na piyapiri nontërinso', po'pin a'panirin. Sinioro chachin israiro'sa catahuaton ahuëtarin ni'ton, naporin. 15Ina quëran Cosoiso', israiro'sarë chachin Quiricaroquë pa'mantapi.

Cosoi yachiminaton israiro'sa nontërinso'

24 1-2Siquimo ninanoquë Cosoi ya'ipi Israiro huëntono'sa ayontonin. Ansianoro'sa', hua'ano'sa', coisëro'sa', sontaro hua'ano'sa', inapita ayontonin. Sinioro chinotacaso marë' në'mëtë pëi ótënpiso' notënanquë ayontonaton itapon:

—Sinioro israiro'sanpoa chinotërëhuaso naporin: "Iráca shimashonëma Tari itopiso' Iopiratisii' yonsanquë ya'huërin. Hui'ninpitaso': Apraan, Nacoro, inapita. Inaquë ya'huëapona pochin inapitaso', nisha nisha mamanshiro'sa moshapi. 3Apraanso', ina quëran ocoirahuë. Ocoirahuato, ya'ipi iso no'pa' pa'tacaso camairahuë ni'ton, ya'ipi pa'tërin. Ina quëran ca nohuanton chachin shinpita na'amiatërin. Ca nohuanton hui'nahuanpachina Isaco itërin. Ina'ton canpita shimashonëma ninin. 4Isaconta ca nohuanton cato hui'nahuanin. Cacopo, Isao, inapita. Isaoso', Sëir motopiro'sa parti no'pa' quëtërahuë. Cacoposo napoaponahuë', hui'ninpitarë chachin Iquipitoquë pa'mapi.

5Hua'qui quëran shimashonëmapita catahuarahuë. Ina quëran ocoica'huaso marë' Moisësë, Aaron, inapita a'parahuë. Iquipitoro'sa chiníquën aparisitato, shimashonëmapita ocoirahuë. 6Iquipito quëran pipihuachinara, ina copirnoso', sontaronënpitarë chachin imaquirin. Quëhuai' marëquë huarë' imaquirin. Quira toronaro'saquë, cahuarioro'saquë, inaquëpita imaquipi. 7Napotahuachinara, shimashonëmapitaso' catahua'huaso marë' nontërinaco. Napoaton inapita catahua'huaso marë' inapita pinëna quëran, pa'pi tashiro acorahuë. Cato huëntono'sari chachin ahuancanapirin. Ca nohuanton chachin marërinta imotohuachina, iquipitoro'sa taquiitopi. A'naquëma iquipitoro'sa napotërahuëso' ni'nama'.

Ina piquëran canpitaso', hua'qui inotëro parti ya'huërama'. 8Napoyan quëran carima amororo'sa ya'huëpiquë quënanquëma'. Cortanii' aquëtëran ya'huëpisopita'ton chinitërinënquëma'. Chinitopirinënquëmahuë', carima catahuaranquëma ni'ton, inapita minsërama'. Inapotahuatoma', ina parti no'pa' ya'huërinso' hua'anëntërama'. 9Sipor hui'nin Paraco itopisonta piyapinënpitarë chachin chinitërinënquëma'. Canainënquëmaso marë', inaso Pioro hui'nin Paramo itopiso amatërin: 'Huëcaton, ama huachi noya ya'huëcaiso marëhuë' sha'huitiiquë',' itacaso marë' amatërin. 10Inaso nipirinhuë', co caso nohuantërahuë' inapotinëmaso'. Co inapotatënquëmarahuë' ca nohuanto noya ya'huëcamaso marë' sha'huitërinquëma'. Inapotatënquëma nicha'ëranquëma'. 11Ina quëran canpitaso', Cortanii' pëntontërama'. Pëntontatoma Quirico ninanoquë canconama'. Ina ninanoquëso', nisha nisha piyapi'sa ya'huëpi: Amororo'sa', huirisëro'sa', canano'sa', itiro'sa', quiriquiro'sa', iporo'sa', quiposoro'sa', inapita ya'huëpi. Inapitaso chinitopirinënquëmahuë', carima catahuaranquëma ni'ton, inapita minsërama'. 12Cato amoro copirnoro'sa aquëtëran ya'huëpisonta', co canpitari minsëramahuë'. Co sahuëninëmaquë

minsëramahuë'. Co pë'chinanëmaquë minsëramahuë'. Cari pa'pi a'payanahuë ni'ton, ta'ananpirinquëma'. Co'huara canchátërasënquëmahuë', ta'ananpirinquëma'. 13 Ipora canpitaso co sacaiyátërahuë', ninanoro'saquë ya'huërama'. A'napita sacai ocoirinquë ya'huërama'. Opa, asitona, inapitanta co canpitari sha'piramahuë', nitërinso' ca'nama'. Ya'ipi iso no'pa', ma'sha ya'huërinsopitarë chachin carima quëtëranquëma'," tënin, itërin.

Napotahuaton, taantarin:

14 —Ya'ipi ina sha'huitëranquëmaso' yonquiatoma', Sinioro të'huatoco'. Të'huatatoma no'tëquënáchin natëco'. Iráca shimashonëmapita Iopiratisii' yonsanquë ya'huëapona', nisha nisha mamanshi moshapi. Iquipitoquënta inapopi. Inapita a'porahuatoma Sinioroíchin chinotoco'. 15 Napoaponahuë', co Sinioroíchin yachinotohuatamahuë', ipora tahuëri huayonco insosona yachinotëramaso': ¿Shimashonëmapita Iopiratisii' yonsanquë ya'huëapona', nisha nisha mamanshi moshapiso nica? ¿Amororo'sa mamanshinëna moshapiso' nica? Caso nipirinhuë', quëmopinëhuëpitarë'co chachin Sinioro chinotarai, itërin.

16 Napotohuachina israiro'sari itapona':

—¡Co nohuantëraihuë' nisha nisha mamanshi moshaca'huaiso'! Sinioro catahuaincoi ama ina pochin nicaca'huaiso marëhuë'. 17 Quiyaso', iquipitoro'sa chiníquën asacatatonacoi aparisitápirinacoihuë', ina quëran ocoirincoi. Shimashonëhuëipitanta ocoirin. A'naquëncoiso', ni'tonëhuëiquë chachin pa'pi huëhuëpiro nininsopita na'aro ninin. Huëcasocointa', nisha nisha piyapi nipisopita ya'huëpiquë na'huëtiirai. Tahuëri tashirë chachin a'pairincoi. 18 Huë'naitaquëchin nisha nisha piyapiro'sa ya'huëpirinahuë', inari chachin inapita a'parin. Amororo'sa'ton isëquë ya'huëpirinahuë', a'parin. Napoaton quiyanta Sinioroíchin chinotarai. Inaíchin Yosënëhuëi ni'ton, chinotarai, itopi.

19 Napopirinahuë', Cosoiriso itapon:

—Yosëso noyasáchin ninin. Naporahuaton, a'pitatënquëma', co nisha nisha chinotamaso quëtërinquëmahuë'. Co natantochináchinhuë' cancantatoma oshahuanápatama', co ahuantarinquëmahuë'. 20 Ina a'porahuatoma nisha nisha mamanshiro'sa moshahuatama', Sinioronta i'huërëtarinquëma'. Na'con catahuapirinquëmahuë', chiníquën ana'intarinquëma', itërin. 21 Napotohuachina, israiro'saso taantapi:

—Co inapoaraihuë'. Sinioroíchin quiyaso' chinotarai, itopi. 22 Naporo' Cosoi taantarin:

—Sinioroíchin chinotarai tënamaso', canpitaora chachin sha'huirama', itërin.

—Quiyaora chachin mini sha'huirai, topi ya'ipiya quëran. 23 —Ya'ipi mamanshi mosharamasopita nipachin a'poco'. Inapita a'porahuatoma', ya'ipi cancanëma quëran Sinioroíchin tahuërëtoco'. Inasáchin israiro'sanpoaso' chinotërëhua', itërin Cosoiri.

24 —Sinioroso Yosënënpoa ni'ton, inasáchin chinotarai. Naporahuaton ina camaitërinsoráchin nisarai, topi ya'ipi israiro'sa'.

25-26 Naporo tahuëri chachin Cosoiso', iráca Yosërë' anoyatopiso', israiro'sa sha'huitaantarin. Siquimo ninanoquë naporin. Sinai motopiquë sha'huitaton, pënëntërinso', camaitërinso', inapita sha'huitërin. Ina quëran ya'ipi inapita Yosë pënëntërinso' quiricaquë ninshitopisonta sha'huitërin. Nani ya'ipi inapita sha'huitohuachina, insina narasoquë panca na'pi acocaiso camaitërin.

Camaitohuachina, Yosë chinotacaso marë' në'mëtë pëi ótënpiso pirayan acopi. 27 Ina quëran ya'ipi israiro'sa sha'huitërin:

—Ni'co'. Iso na'pi masho a'na tahuëri ayonquiarinpoa'. Sinioro ipora tahuëri sha'huitërinpoaso natanatëhua a'panirëhuaso', ayonquiarinpoa'. "Yoscoarë' inasáchin chinotarai," tënamasonta' ayonquiarinquëma'. Iso na'pi ni'patama' ina yonquico', itërin. 28 Ina piquëran Cosoiso' ya'ipi israiro'sa', ya'huëpiquë ya'huëpiquë a'paantarin.

Cosoi chimininso'

29 Co hua'quiya quëranhuë' Cosoiso' chiminin. Pasa shonca pi'ipitapaso' chiminin. Inaso', Yosë piyapinën ninin. Sha'huitëranquëmaso chachin Non hui'nin. 30 Nani chiminpachina, no'panënquë pa'pitopi. No'panënso', Tinato-sëra ninanoquë ya'huërin. Inaso ninano', Iprain huënton israiro'sa no'pa' mapiquë ya'huërin. Caasi motopi itopi quëran, pëtëtë parti quëparitërin. 31 Israiro'saso', Cosoi chiminaquë huarë' Sinioroíchin chinotopi. Ansianoro'sa Siniorori catahuarinso ni'pisopita chiminai huarë', inaíchin chinotopi.

Cosi nansëquën pa'pitopiso'

32 Cosi nansëquën Iquipito quëran quëpisonta', Siquimo ninanoquë pa'pitopi. Ina no'paso', Cacopori iráca Siquimo pa'pin Amoro itopiso' hui'ninpita pa'antërin. Pasa coriqui marë' pa'antërin. Ina no'paso' Cosi shinpitanquën quëparitërin.

Iriasaro chimininso'

33 Ina piquëran Aaron hui'nin Iriasaronta', chiminin. Chiminpachina, quëmopinënpitari hui'nin Huinisë itopiso' no'panënquë pa'pitopi. Inaquë a'nara motopia'huayaquë pa'pitopi. Inaso' no'pa' Iprain huënton israiro'sa no'pa' mapiquë ya'huërin. Inaquë Cosoiri no'pa' quëtërin ni'ton, inaquë pa'pitopi.

Israiro hua'ano'sa napopiso'

Sinioro anquëninën Poquimo itopiquë ya'norinso'

2 1-2Sinioro anquëninënso Quiricaro quëran pipirahuaton, Poquimo itopiquë pantarin. Inaquë cancontarahuaton, israiro'sa itapon: "Carinquëma Iquipito no'pa' quëran ocoiranquëma'. Ocoirahuatënquëma', iso no'paquë quënanquëma'. Iso no'paso', shimashonëmapita nani sha'huitërahuë quëta'huanquëmaso marë': 'Caso Yosëco ni'to, iso no'pa' shiparimapita quëtarahuë,' itërahuë. Ina quëran canpitanta sha'huitëranquëma': 'Canpitaro'co anoyatërahuëso' co onporonta nishataponhuë'. Canpitanta napoaponahuë', ama Canaanquë ya'huëpisopitarë'quëma', anoyatocosohuë'. Mamanshi moshacaiso marë' artaroro'sa nipiso' ata'huantoco',' itëranquëma'. Napotopiranquëmahuë', canpitaso co natëramacohuë'. Co natëtatomahuë' pa'pi no'huípiro ninama'. 3Napoaton iporaso' sha'huitaranquëma': Nisha nisha piyapiro'sa iporahuanta ya'huëapiso', co huachi aquëtë a'paarahuë'. Inahua', mamanshinëna', inapita anishacancantarinënquëma'," itërin. 4Sinioro anquëninëni napotërinso' natanahuatona', ya'ipi israiro'saso na'nëmiatopi. 5Napoaton ina ro'tëso' aninihuanpi: "Poquimo," itopi. Naporahuatona', inaquë chachin ma'sha tëparahuatona Sinioro chinotopi.

Israiro'sa Yosë a'popiso'

11Israiro'saso', Yosë a'poatona pa'pi co noyahuë' niantapi. Siniorori chachin ni'sápirinhuë', mamanshi Paaro itopiso' moshacaiso caniaritopi. 12Sinioro chachin nipirinhuë', a'popi. Shimashonënpitaso': "Inaíchin Yosëso'," ta'tona imapirinahuë', inahuaso a'popi. Inari nosoroaton Iquipito quëran ocoipirinhuë', naniantopi. Ina a'porahuatona', ya'huëhuano'sa mamanshi moshapisopita moshapatopi. Inapohuachinara Yosëri no'huípiro ni'nin. 13Inapoatona israiro'saso', Sinioro a'popi. Mamanshi Paaro itopiso' moshacaiso marë' a'popi. Asotariti mamanshi paya, itopisonta moshapi.

14Napoaton Siniorori israiro'sa no'huirin. No'huiton ihuatëro'sa a'patërin ma'shanëna matacaiso marë'. Naporahuaton ya'yoranpisopita inimicoro'sari huëcapaipi. Huëcapairahuatona ahuëpachinara, canaipi. Co nanitopihuë', chinitatona minsëcaiso'. 15Nani ahuëtai marë' pa'piquë, Siniorori inimiconëna catahuarin ni'ton, israiro'sa canara'piapi. Inari sha'huitërinso chachin nitopi.

Siniorori ma'sha onpotaton israiro'sa chiníquën aparisitërin. 16Aparisitaponahuë', ina nohuanton chachin hua'ano'sa huanipi. Israiro'sa catahuacaiso marë' huanipi. Inimicoro'sari ma'shanëna nanquitahuachinara, inapita hua'ano'sari israiro'sa nicha'ërin. 17Inapotopirinahuë', israiro'saso co inapita natëantapihuë'. Sinioroíchin chinotacaiso marë', inapitariso pënënpirinahuë', israiro'saso co inasáchin cancantopihuë'. Nisha nisha mamanshiro'sa moshapi. Shimashonënapitaso', Sinioro camaitërinsopita

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

natëpi. Inapitaso nipirinhuë', co inapita pochin nipihuë'.

18 Inimiconënpitari aparisitahuachinara, israiro'sa tarëtatona na'nërápi. Naporo' Siniorori nosororin. Ina nohuanton inapita catahuacaso marë' hua'an huanirin. Ina nanpiso' Siniorori catahuarin ni'ton, inimiconënpita quëran israiro'sa nicha'ërin. 19 Napoaponahuë', ina hua'an chiminpachina, naquëranchin Sinioro a'poantapi. Ina a'porahuatona', mamanshiro'sa moshaantapi. Shimashonëna quëran aquë aquëtë co noyahuë' nicoantapi. Inapoatona', co natantono'sahuë pochin cancantopi.

20 Napopiso marë' Siniorori israiro'sa no'huiton tapon: "Isopitaso', shimashonënapitarë'co anoyatërahuëso' tapipi. Naporahuaton co yanatërinacohuë'. 21 Cosoi nanpiso', nisha nisha piyapiro'sa Canaan parti ya'huëpi. Ya'huëpirinahuë', co ya'ipi inari ocoirinhuë'. Israiro'sa co natërinacohuë' ni'ton, co huachi inapita piyapiro'sa ocoyapohuë'," tënin. 22 Inapotaton Sinioroso', israiro'sa yonquipiso yanitotërin: "¿Shimashonëna pochin ta'ma isopitanta natëtonaco imaponaco to?" ta'ton napotërin. 23 Napoaton inapita nisha nisha piyapiro'sa co Siniorori ya'ipi ocoirinhuë'. Inapitaso' co Cosoiri minsëcaso' nohuantërinhuë' ni'ton, inaquëranchin quëparitopi.

Tipora, Paraco, inapita napopiso'

4 (Israiro'saso', Yosë a'porahuatona co noyahuë' nipi. Naporahuatona nisha nisha mamanshiro'sa moshapi. Napoaton Aran piyapiro'sari'ton, posa pi'ipi aparisitopi. Inapitaso' na'con parisitatona Yosëri catahuacaso marë' nontopi. Napohuachinara Sinioro nohuanton Otoniro itopiso' huanirin. Inari nicha'ësahuaton, catapini shonca pi'ipi catahuarin. Ina chiminpachina, israiro'saso co noyahuë' niantapi. Nisha nisha mamanshiro'sa moshaantapi. Napoaton Siniorori moaporo'sa ya'huërë' israiro'sa aparisitacaiso marë' a'patiintarin. Shonca posa pi'ipi aparisitopi. Na'con parisitatona catahuacaiso marë' Yosë nontopi. Napohuachinara Sinioro nohuanton loto itopiso' huanirin. Inari nicha'ësahuaton, posa shonca pi'ipi catahuarin. Ina piquëran co noyahuë' niantahuachinara, huiristino'sari ya'huërë' aparisitaantarin. Inapotohuachinara, Siniorori inapita nicha'ëcaso marë' Samacaro itopiso' ahuaniantarin.)

1 Ioto chimininso piquëran, israiro'saso co noyahuë' niantapi. Siniorori chachin ni'sápirinhuë', napoantapi. 2 Napohuachinara, Sinioro nohuanton Canaan copirno Capin itopisori huë'sahuaton, canairin. Capinso', Asoro ninanoquë hua'anëntërin. Ya'ipi sontaronënpita camairinsoso', Sisara itopi. Inaso', Arosi-coimo ninano itopiquë ya'huërin. 3 Capinso', iscon pasa toronano'sa hua'namia quëran nipiso' ya'huëtërin. Naporahuaton cato shonca pi'ipi israiro'sa hua'anëntaton, pa'pi aparisitërin. Nápo pi'ipi quëran huachi, catahuacaiso marë' Yosë nontopi.

4 Naporo tahuëri'sa israiro'saso', a'na sanapiri hua'anëntërin. Inaso', Tipora itopi. Inaso sanapi, Yosëri anitotërinso sha'huina'pi. So'inso', Napito itopi. 5 Inaso' sanapi a'nara palmera tashinantërinquë yáhuënsërin. Huënsëyantërinquë ni'ton: "Tipora palmeranën," itopi nohuitatona'. Iprain huënton israiro'sa no'panën motopitontarin'pa' ya'huërin. Pitiri quëran Nama ninano'pa'

ira pa'ninso' huáncana ya'huërin. Israiro'sa nanan ya'huëtohuachinara anoyatacaiso marë' inaquë paapapi.

6 A'na tahuëri Tiporaso', Apinoamo itopiso' hui'nin amatërin. Inaso', Paraco itopi. Quitisë ninanoquë ya'huërin. Inaso ninano', Nipitari israiro'sa huënton no'pa' mapiquë ya'huërin. Canquihuachina, itapon:

—Israiro'sanpoa chinotërëhuaso Yosë, iso pochin camairinquën: "Taporo motopiquë pa'sahuaton, shonca huaranca Israiro sontaro'sa ayontonquë'. Saporono, Nipitari, inapita huëntono'sa quëran ayontonquë'. 7 Ca nohuanto Sisara huëcapayarinquën. Inaso', Capin copirno sontaronënpita camairinso'. Quison i'sha itopiquë huëcapayarinquën. Toronanënpita, sontaronënpita inapitarë chachin huë'sapi. Huëcapaipirinënquënhuë', carinquën catahuaranquën inapita minsëamaso'," tënin, itërin. 8 Napotohuachina Paracoso' tapon:

—Carë'quën pa'patan, naporo huarë' pa'sarahuë. Co'so' pa'patanhuë', co canta pa'sarahuë', itërin.

9 —Pa'sarahuë mini. Napoaponahuë', Sinioro nohuanton a'nara sanapi Sisara tëpapon. Napoaton co quëmaso' na'con na'con nahuinaponhuë': "Paraco ahuëtacaso caniaritaton, minsëtaquë huarë' ninin," co tëcaponahuë', itërin Tiporari.

Napotahuaton inarë Quitisë ninanoquë pa'nin. 10 Inaquë Paracoso' sontaro'sa ayontonin. Saporono, Nipitari, inapita huëntono'sa quëran, ayontonin. Niyontonpachinara, shonca huaranca sontaro'sa camaicaso marë' ananirin. Tiporanta inarë chachin pa'sarin. 11 Quitisë ninano ya'cari', a'nara insina nara ya'huërin. Saanain itopiquë ya'huërin. Inaquë a'nara Quini piyapi Ipiri itopiso ya'huërin. Në'mëtë pëinënpita ótënahuaton, inaquë ya'huërin. Inaso' quëmopinënpitarë' ya'huëpirinhuë', huëshirahuaton inaquë ya'huërin. Inapitaso', Opapo shinpita. Opaposo', Moisësë sa'in yo'in. 12 Paraco sontaronënpitarë chachin Taporo motopiquë niyontopiso', Sisara natantërin. 13 Ina nitotaton sontaronënpita ayontonin. Iscon pasa hua'namia toronano'santa yontonin. Ya'ipi inapitarë chachin Arosi-coimo ninano quëran pipipi. Pipirahuatona', Quison i'sha itopiquë huarë' pa'pi. 14 Naporo' Tiporari Paraco itapon:

—Pashi tëquë huachi. Ipora mini Sinioro catahuararinquën. Sisara sontaronënpitarë chachin minsëcamaso marë' napotarinquën. Sinioro chachin quëchitaton quëma sontaronënpita ma'sona nicacaiso' anitotarin, itërin.

Naporo' Paracoso', Taporo motopi quëran nohuaramarin. Shonca huaranca sontaronënpitarë chachin o'marin. 15 Sisara sontaronënpitarë' niquënanpi huachi. Niahuëhuachinara, Siniorori Sisara sontaronënpita a'payamiatërin. Toronano'saquë pa'napiro'santa inapotërin. Sisara quëran huarë' pa'yanënquë toronanën quëran nohuararin. Nohuararahuaton no'pa' ta'atërin. 16 Inapoaso Paraconta', sontaronënpitarë chachin inimico sontaro'sa imapi. Toronano'saquë pa'napiro'santa Arosi-coimo ninanoquë huarë' imapi. Naporo tahuëri Sisara sontaronënpita ya'ipi tiquipi.

17 Naporo tahuëri'sa copirno Capinso', Ipirirë' noya ninicaton ya'huërin. Quëmopinënpitarënta napopi. Sha'huitëranquëmaso chachin Ipiriso', Quini piyapi ninin. Napoaton Sisaraso' ina ya'huërinquë ta'arin. Ipiri sa'in në'mëtë pëinënquë huarë' nincanin. Inaso' sanapi Cairi itopi. 18 Cantonpachina, inari noyasha nontërin:

—Huëquë ya'cointaquë imoya. Ama të'huaquësohuë', itërin. Ya'coontahuachina, sahuanasaquë imotahuaton po'orin. 19Naporo' Sisaraso', yamoroton i'sha natantërin. Napotohuachina inaso', ohuaca sho'shoi' sha'huëtë morsaquë taparinso' manin. I'shiritahuaton ta'panin. Ina quëran o'ocaso marë' quëtërin. Nani o'opachina, imotaantarin. 20Naporo' Sisarari itapon:

—Në'mëtë pëinën ya'coanaquë huanitaquë'. Inso tëranta huëcaton: "¿Insha tëranta isëquë ya'huërin? topachina: 'Capa co ya'huërinhuë',' itëquë'," itërin. 21Sisaraso' pa'pi canotaton inaquëranchin huë'ërin. Huë'ëton noyá hua'cotërin. Ina ni'sahuaton Cairiso panca marticho manin. Në'mëtë pëi achinicaso marë' tachinara paintopisonta manin. Inapita masahuaton oshaquëran paaparin. Monshorahuaton, huëratëanain pirayan nara paintopiquë paquëëtërin. Inapotërinquëranchin ahuëantaton papitërin. Ina pochin Sisara chiminin.

22Ina imaton Paraco canquihuachina, Cairiri nacapirahuaton itapon:

—Quëmapi yonisaranso', huëquë a'nochinquën huachi, itërin. Napotahuaton në'mëtë pëinënquë'pa' po'morin. Inaquë Sisara quënanconin. Motën papitopinan chimipi tantëtëárin quënanconin. 23Inapotaton Siniorori Canaan copirno Capin itopiso' atapanin. Israiro sontaro'sari sontaronënpita minsërin ni'ton, atapanin. 24Naporo quëran huarë' israiro'saso', Canaan copirno Capin itopiso', na'con na'con ahuëpi. Napotërapi quëran ata'huantopi huachi.

Tipora, Paraco, inapita cantapiso'

5 1Inimicoro'sa minsërahuatona Tipora, Paraco, inapitaso iso pochin cantapi.

2 Ya'ipinquëma Sinioro chinotoco'.
Israiro nacionquë quëmapi nipisopita ya'huërarin ni'ton, chinotoco'.
Quëmapi'sa ni'tona', ipora huanta yaahuëtapi.
Hua'anëni ina marë' përapachina: "Noyapa'. Huëco pa'ahua nipachin," topi.
3 Copirno ninamasopita natanco. Chirinchi ninamasonta', natanco:
Sinioro cantanën cantarahuë. Israiro'sacoi Yosë chinotëraiso', cantanën cantarahuë.
4 Sëir parti quëran Sinioro pipihuatana, isoro'pa' nacontërin.
Pi'iro'tënta nipa'tanin. Chitoro quëranpita o'nan hui'shirin.
Itomo no'pa quëran pipihuatana, naporin.
5 Quëma notënanquë Sinioro, motopiro'sa nacontërin.
Sinai motopinta nacontërin. Israiro'sacoi Yosë chinotëraiso notënanquë, naporin.
6 Anato hui'nin Samacaro itopi.
Ina nanpiso tahuëri'sa', Cairi nanpiso tahuëri'santa isopopi:
Israiro'sa iratohuachinara, co tëquën iraro'sa pa'topihuë'.
Huëhuëpiro iranatëro'sa pa'topi.
Ama inimicoro'sari quënanacaiso marëhuë' napopi.
7 Israiro ninanoa'huaro'saso' patopi.
Co pairahuano'sahuë' ni'ton, patopi. Naporo' caso huanirahuë huachi.
Ca Tiporaco huanirahuë. Israiro nacion a'shin pochin ni'to, huanirahuë.

8 Naní quëran israiro'saso' mamanshiro'sa mosharapi.
"Nasha yosëro'sa'," ta'tona moshapi.
A'napita israiro'saso inimico ahuëasoi naporapi.
Ninano ya'coanaro'saquë huë'pachinara, ahuëasoi naporapi.
Catapini shonca huaranca Israiro sontaro'sa ya'huëpi.
Ya'huëaponaraihuë', iscoto nipa'shintacaiso' capa.
Co nansa tëranta ya'huëtopihuë'.
9 Israiro hua'ano'sa napopiso marë': "Yosparinquën," itërahuë.
Israiro sontaro'santa ahuëtai marë' përapatoira:
"Noyapa'. Huëco pa'ahua nipachin," topi.
Napopiso marënta': "Yosparinquën," itërahuë.
¡Ya'ipinquëma Sinioro chinotoco'!
10-11 A'naquëmaso', huiri moraro'saquë pa'nama'.
Noya huënsënano'saquë a'naquëmanta huënsërama'.
A'naquëmaso nipirinhuë', topinan ira pa'tërama'.
Naporamasopita ya'ipinquëma sha'huico'.
Pë'tahuaro'sa i'sha o'opiquë hua'na shari shari pi'niatoma':
"Ma noyacha Sinioroso' minsëtërin paya," toco'.
Israiro ninanoa'huaro'saquë minsëtërinso' yonquiatoma', inapoco'.
12 Capayatërëso pochin cancantëquë Tipora.
Capayatërëso pochin cancantaton cantaquë'.
Quëmanta Paraco Apinoamo hui'ninquën.
¡Huaniton inimicoro'sa mananso' quëpaquë'!
13 Naporo' Israiro sontaro'sa', motopi quëran nohuaramapi.
Chini chiníquëno'sa nipisopita ahuëcaiso marë' napopi.
Përarahuë ni'ton, Sinioro sontaronënpita niyontonpi.
Inimico sontaro'sa ahuëcaiso marë' niyontonpi.
14 A'naquën Iprain huënton sontaro'santa o'mapi.
Mincamin huënton sontaro'santa', inahua piquëran canquipi.
Maquiri shinpita hua'ano'santa', huë'pi.
Saporono huënton chirinchiro'santa huë'pi.
Ahuëtai marë' motopianaquë pa'mapi.
15-16 Isacaro huënton hua'ano'santa', Tipora ca'tanpi.
Inapitanta Paraco catahuacaiso marë' pa'pi.
Motopianaquë Paraco imamapi.
Nopino huënton sontaro'sa hua'anënpitaso': "Quiyaso' quëmapicoi," topi.
No'tëquën naporini, co ohuica huëntono'sa pirayan quëparichitonahuë'.
Ohuica a'pairo'sa ohuicanëna përapiso' natanápatona', co noyahuë' nipi.
17-18 Carata parti ya'huëpisonta', Cortanii' aquëtëranchin quëparitopi.
Tano huënton sontaro'santa nancha nonshinano'sa pirayan quëparitopi.

Asiri huënton sontaro'santa',
ya'huëpiquëranchin quëparitopi.
Marë yonsan parti quëparitopi.
Saporono, Nipitari, inapita
huëntono'santa':
"Chiminapoi nimara," taponaraihuë', ahuëtacaiso marë'
o'mapi.
19 Naporo' copirnoro'sa', Tanaco
ninanoquë huë'pi.
Miquito i'sharo'sa pirayan
pa'mapi.
Canaan copirnoro'sa ahuëtai
marë' huë'pirinahuë', co
prata mapihuë'.
Co manta pa'ton nininso' mapihuë'.
20 Tayoraro'sa pi'iro'tëquë
ya'huëpi.
Inapitanta catahuainpoaso
marë' Sisara ahuëimatë
pochin nipi.
Sinioro catahuarinpoa ni'ton,
napopi.
21 Quison i'sha itopisori ya'ipi
moto' pama huëcaton, inimicoro'sa quiquirin.
Yapëntonpirinahuë', amocan
huitërëso pochin nitërin.
Inaso i'sha, iráca ya'huërinso'.
Inari chiníquën nanantopisopita
së'copiconotërëso pochin
nitërin.
22 Cahuarioro'sa yancopisonta',
irin irinchararin.
Chiníquën cahuarioro'sa
ni'tona', ta'a ta'acharapi.
23 Sinioro anquëninën naporin:
"Mirosi ninanoquë ya'huëpisota
pa'pi co noyahuë' nicato,
ama huachi noya ya'huëcaiso marëhuë' sha'huitarahuë.
Sinioro catahuacaiso marë' na'a
chiníquën cancantopisopita
huë'pi.
Inahuaso co huëpihuë' ni'ton,
napotarahuë," tënin.
24 Cairiso nipirinhuë', a'napita
sanapi'sa quëran noya noya
ninin.
Inaporin ni'ton, noya ya'huëcaso marë' sha'huitarahuë.
Inaso', Ipiri sa'in. Ipirinta Quini
piyapi.
Israiro në'mëtë pëiro'saquë na'a
sanapi'sa ya'huërin.
Inapita quëran na'con na'con
Cairiso', noya ya'huëcaso
marë' sha'huitarahuë.
25 I'shaíchin Sisarariso' natanin.
Inariso nipirinhuë', ohuaca sho'shoi' quëtërin.
Toma tomaiton, noya tasonquë
chachin quëtërin.
26 Inapotaponahuë', ahuënan quëran
tachinara paintopinan manin.
Inchinan quëraonta', panca
marticho manin.
Inaquë huëratëanain pirayan
paquëëtahuaton, canca
cancatarin.
27 Cairi nantën pirayan Sisaraso',
nianapitarin.
Iquitaton naporarin quëran
chiminin huachi.
28 Sisara a'shinso', co napion
cancantërin.
Huintana quëran notëtahuaton
tapon:
"¡Hua'huahuë toronanënquë
canquicaso',
na'con na'con hua'quiarin!
¿Onpoatoncha napoca nicaya?"
tënin.
29 A'naquën yonqui yonquínahuan
sanapi'sari itapona':

Inaora chachinta naporin:
30 “Ahuëtatona mapiso' nipatomatapi ipora.
Cosonaro'sa a'naya a'nayahuë nipon, cato catohuë nipon niquëtapi.
Sisara marëso', nisha nisha pi'shi quëran pa'topinan në'mëtëro'sa':
A'nahuë nipon, catohuë nipon nisha nisha quëran ninshipiso' në'mëtë.
Minsëtona'pi ni'ton, apë'pëconotacaso marë' quëtapi,” tosapi.
31 Ina pochin mini Sinioro ya'ipi inimiconënpita ta'huanchina'.
Nosororinënquënsopitaso nipirinhuë', huënaráchin huënaráchin ya'noina'.
Camotëchin pi'i huënaratërinso pochin ya'noina', topi cantatona'.
Naporo quëran huarë' israiro'sa catapini shonca pi'i noya ya'huëantapi.

Israiro'sa catahuacaso marë' Yosëri Quitiono acorinso'

6 1 Israiro'saso', co noyahuë' niantapi. Siniorori chachin ni'sápirinhuë', napoantapi. Napopiso marë' Siniorori matiano'sa catahuarin ni'ton, israiro'sa minsëipi. Minsërahuatona canchisë pi'ipi hua'anëntopi. 2 Hua'anëntatona', na'con na'con israiro'sa aparisitopi. Napoatona inapitaso', matiano'sa të'huatatona na'pishinano'sa nipi. Motopi nanino'saquënta', na'pipi. Sacai' pacacaso nininquëpita na'pipi. 3 Israiro'sa sha'topiso' nanitaso chachin matiano'sa', amaricoro'sa', pi'i pipirinso parti ya'huëro'sa', inapitari yáhuëcapaipi. Huëcapairahuatona ahuëipi. 4 Israiro no'paquë huë'sahuatona', sha'pisopita mapiso' pë'yaquipi. Marë pancai' ya'cari', Casa parti itopi. Inaquë huarë' pë'yaquipi. Napotopi ni'ton, israiro'saso co manta capacaiso ya'huëtopihuë'. Ohuicaro'sa', ohuacaro'sa', moraro'sa', inapita quëran huarë' matopi. 5 Në'mëtë pëinënarë chachin huë'pi. Pë'tahuanënapitanta quëpi. Inapitarë chachin Israiro no'pa' ya'contatona', ya'ipi pë'yatopi. Camiyonënapitanta', hua'huayátërahuë quëpi. Sëquërë' ya'conquirinso pochin nipi. 6 Inapotopi ni'ton, israiro'saso pa'pi parisitopi. Napoin quëran catahuacaso marë' Sinioro nontopi:

7 “Matiano'sa Sinioro aparisitarinacoi. Nosoroatoncoi nicha'ëcoi,” itopi. 8 Napotohuachinara, a'nara pënëntona'pi a'patiirin. Inaso' huë'sahuaton itapon: “Sinioro Israiro'sanpoa chinotërëhuaso naporin: ‘Canpita shimashonëmapitaso', Iquipito no'paquë hua'anëntatona aparisitapirinahuë', cari ocoirahuë. Ina nitotërama'. 9 Co inahuasáchin Iquipito quëran ocoirahuë'. Canpitanta', nisha nisha piyapiro'sa aparisitapirinënquëmahuë', nicha'ëranquëma'. Canpita iso no'paquë ya'conapoma pochin, inapitaso no'panëna quëran a'parahuë. Inapita a'parahuato, no'panëna quëtëranquëma'. 10 Caso Sinioroco. Yosënëmaco ni'to, chinotëramaco. Amororo'sa no'panënquë iporaso' ya'huëarama'. Inapitaso', nisha nisha mamanshiro'sa moshapi. Ama canpitaso inapita të'huatocosohuë', itëranquëma'. Napotopiranquëmahuë', canpitaso co natëramacohuë',’ tënin Sinioro,” itërin pënëntona'piri.

11 Naporo' Sinioro anquëninën o'marin. O'marahuaton Opra ninanoquë pa'nin. Ina ya'cari', a'nara insina nara ya'huërin. Coasë itopiso' no'panënquë ya'huërin. Ina insinasoquë huënsërin. Coasëso',

Apisiro huëntona'hua quëmapi. Inaso', a'nara hui'nin ya'huëtërin Quitiono itërin. Naporo tahuëri inaso', trico to'norarinso' pa'tanayararin. Opa to'poipiquë inapotarin. Ama matiano'sari quënanacaiso marëhuë' na'piton sacatarin. 12 Inapoaso', Sinioro anquëninëni ya'notahuaton itapon:

—Quëmaso' chiníquën mashonquën. Naporahuaton, chiníquën cancantëran. ¡Sinioro chachin catahuararinquën! itërin.

13 —¡Ma'cha Sinioro napotaranquën paya! ¡Tëhuënchachin Sinioro catahuararincoi naporini, co po'sáitoihuë'! Iráca shimashonëhuëipita Iquipito quëran ocoirin. Ocoicaso marë' chiníquën nanantaton nani ma'sha ninin. ¡Iporaso nipirinhuë' co huachi inaporinhuë'! Sinioro a'porahuatoncoi aparisitiincoiso marë' matiano'sa catahuarin, itërin Quitionori. 14 Napotohuachina Siniorori ni'sarin quëran itapon:

—Matiano'sa aparisitarinquëma'. Napoaponahuë', quëmari inapita quëran quëmopinënpita nicha'ëquë'. Chiníquënquën ni'ton, nanitapapon. Carinquën chachin camaiaranquën, itërin. 15 Quitionoso napoaponahuë', naquëranchin taantapon:

—¡Ma'cha Sinioro napotaantaranquën paya! ¿Maquëcha israiro'sa nicha'ërë'poya? Ya'ipi Manasisi huënton quëran, quiya huëntoa'huayaso', na'con popriyatërai. Naporahuaton ya'ipi quëmopinëhuëpita quëran ca na'con na'conso' ma'sha pahuantërinco, itërin.

16 —Carinquën catahuaranquën ni'ton, noya nanitapaaran. A'naíchin quëmapi minsërëso pochin, ya'ipi matiano'sa minsëaran, itërin Siniorori.

17-18 —Tëhuënchachin nosorohuatancoso', Yosënquën ninanso' anitotoco. Ofrendanëhuë apira quësarahuë. Ina a'nota'huanquënso marë' ninaco topirahuë, itërin Quitionori.

—Inta nipachin, isëranchin ninaranquën, itërin Siniorori.

19 Quitionoso' pa'sahuaton a'nara chipoa'hua tëparin. Tëparahuaton po'morin. Ina po'morahuaton cato shonca quiro pochin tricoro'mo manin. Ina quëraonta', pan co ahuëcatopinanhuë' anpirin. Chipoa'hua noshinën anpirinsoso', a'na i'mëquë po'morin. No'huiquënso', huë'ëtaquëranchin acorin. Ya'ipi inapita insina narataquë quëparin. 20 Canconpachina, anquëniri itapon: "Nosha, pan, inapita iso natëtë aipi acoquë'. Nani acohuatan ya'ipi ina aipi no'huiquën opoquë'," itërin. Napotohuachina Quitionoso' ina inachachin ninin. 21 Ina quëran anquëniso', pitananën quëran nosha, pan, inapita Quitionori acorinso', caririn. Cariaso chachin natëtë quëran pën pipirin. Pan, nosha, inapita noyá ahuiquitërin. Ina quëran chachin Sinioro anquëninënso', ayarin.

22 "Sinioro anquëninën chachin nontápirahuë'," tënin. Ina quëran Yosë nontaton:

—¡Ma'huantacha Sinioro ninahuë paya! Anquëninën chachin nisapirinhuë', nirayarahuë, itërin. 23 Siniororiso nipirinhuë', itapon:

—Ama pa'yanquësohuë'. Co chiminaponhuë'. Caso sano cancantërahuë. Inapochachin quëmanta sano cancantëquë', itërin. 24 Napotohuachina Quitionoso' a'nara artaro inaquë ninin. Sinioro chinotacaso marë' ninin. Nani nisahuaton aninihuanin: "Sinioro asanocancaninpoa'," itërin. Ina artaroso', iso quirica ninshitasoco huarënta ya'huërarin. Opra ninanoquë ya'huërarin. Inaquëso', Apisiro huëntona'hua israiro'sa ya'huëpi.

25 Naporo tashi chachin Siniorori Quitiono itapon:

—Tata ohuacanënpita quëran a'nara toro maquë'. Toro masho quëran naniamiachin nininso' maquë'. Inaso', nani canchisë pi'ipitërin. Tataparin mamanshi Paaro itopiso' chinotacaso marë' artaro nininsonta', ohuatëquë'. Naranta moshacaiso marë' acopiso', a'nëquë'. Inaso', artaro pirayan ahuanipi. 26Iso motopia'hua hui'nimotën'pa', a'nara artaro ca marë' niquë'. Caso Yosënënco ni'to, inapoquë'. Ina quëran toro mananso', tëpaquë'. Inapotahuaton ina artaro aipi ya'ipi ahuiquitëquë'. Nara moshacaiso marë' acopiso a'nëhuatan, pë'cha pë'chataran. Ina ihuë aipi acorahuaton ya'ipi noyá ahuiquitëquë', itërin. 27Napotohuachina Quitionoso' catahuacaiso marë' shonca piyapinënpita quëparin. Inapitari catahuarin ni'ton, ya'ipi Siniorori camairinso ninin. Napoaponahuë', co tahuëri inaporinhuë'. Pa'pin quëmopinënpita, ina ninanoquë ya'huëpisopita, inapita të'huataton, tashi inaporin. 28Tahuëririnquë piyapi'sa capayatohuachinara, Paaro artaronën ohuatopinan ni'conpi. Ina pirayan nara moshacaiso marë' acopisonta', a'nërahuatona pë'cha pë'chatopi. Naporahuatona ina ihuëquë chachin, nasha artaroquë a'nara toro ya'ipi ahuiquitopi. 29Napohuachinara inahuara capini ninatanpi:

—¿Incháchinta naporin nicaya? topi. Natantërapi quëran nitotopi huachi:

—Coasë hui'nin Quitiono itopiso naporin, topi sha'huirapitona'. Naporo' Coasë paaparahuatona itapona':

30—Hui'nan ocoiquë tëpa'i. Paaro artaronën ohuatërin ni'ton, tëpaarai. Ina pirayan nara moshacaso marë' acorëhuasonta a'nërin ni'ton, napotarai, itopi. 31Inariso napoaponahuë', yamopisopita itapon:

—¡Co Paaro pa'poyatoma', ina marë' ahuëtamaso ya'huërinhuë'! Insosona ina yapa'poyahuachin, co'huara tahuëriátërasohuë chimi'in, tënahuë. Paaro Yosë nipachinso', inaora chachin ahuëchin. Artaro ohuatopiso' inanquën ni'quëhuarë', inapo'in, tënin. 32Naporo quëran huarë' Quiotionoso apoyatatona': "Quiropaaro," itopi. Paaro artaronën ohuatërinso marë': "Paarori chachin Quitiono ahuëcaso nohuantërëhua'," ta'tona ina pochin nohuitopi.

33Ina quëran matiano'sa', amaricoro'sa', pi'i pipirinso parti ya'huëro'sa', inapita niyontoantapi. Naporahuatona Cortanii' pëntontopi. Pëntontahuatona', Quisiriro itopiso motopianaquë ya'huëintapi. Në'mëtë pëinëna ótënahuatona ya'huëintarapi. 34Napoaponahuë', Yosë ispiritonëni Quitiono ya'coancantërin huachi. Ya'coancantohuachina, carniro pomon pihuirin. Ya'ipi Apisiro huëntona'hua sontaro'sa niyontonacaiso marë', pihuirin. 35Naporahuaton ya'ipi Manasisi huënton sontaro'sa huë'sahuatona', catahuacaiso marë' comisiono'sa a'parin. Asiri, Saporono, Nipitari, inapita huëntono'santa huëcacaiso marë' a'parin. Natanahuatona', inahuanta Quitiono huëcapaipi.

36-37Napohuachinara Quitionoso', Yosë nontaton itapon:

—Sinioro napotërancoso chachin cá quëran israiro'sa yanicha'ëhuatan, anitotoco. Ohuica sha'huëtë anporonënpitarë chachin, trico to'noraraiquë acoarahuë. Tashiraya tashíramiachin poroncayori inaso', shipichin. No'pa' inainpichinso', ya'sa'in. Inapohuachin, ca quëran israiro'sa yanicha'ëranso nitotarahuë, itërin. 38Inapo yonquitaton acohuachina, naporinso chachin ninin. Tashiramiachin huënsëintarahuaton, ohuica sha'huëtë acorinso', shi'shirin. Shi'shihuachina, a'na tason mëntaísha poroncayo manin. 39Ina niponahuë', Quitionoso Sinioro nontaantarin:

“Naquëranchin yanatëantaranquën ni'ton, ama no'huicosohuë'. Iporaíchin ohuica anporo quëran yatëniantarahuë. Iporaso', ohuica anporo ya'sa'in. Inainpichin no'paso nipirinhuë', poroncayori shipichin,” itërin. 40 Naporo tashi Sinioroso', ina inachachin niantarin. Ohuica anporoso', ya'sárin. Inainpichin no'paso nipirinhuë', poroncayori shipitërin.

Quitionori matiano'sa minsërinso'

7 1 Quitionoso' Quiropaaro toquitopi huachi. Inaso', ya'ipi sontaronënpitarë' a'cayan capayatopi. Pa'sahuatona', Aroto itopiquë pirayan chinotopi. Inaquë, no'pa quëran i'sha pipirinso ya'huërin. Në'mëtë pëinëna ótënatona', chinotopi. Inaquë chinotatona', matiano'sa ya'huëquiapiso', pëtëtë parti acopi. Inapitaso', Mori itopiso motopianaquë ya'huëquiapi. 2 Naporo' Siniorori, Quitiono itapon: “Notohuaro' sontaro'sa quësaran. Ina nápo chachin ahuëtopiquë matiano'sa minsëamaso catahuahuatënquëma', sontaronënpitaso' nocantapi: ‘Co Yosë catahuapirincoihuë', quiyaora ahuëtatoi canatërai,’ tëcapona'. 3 Napoaton napotëquë': ‘Inquëmaso të'huahuatama', ya'huëramaquë panantaco',’ itëquë',” itërin. Quitionori tëniton napotohuachina, cato shonca cato huaranca sontaro'sa ya'huëpi'pa' panantapi. Shonca huarancara', quëparitopi. 4 Inanapora' quëparitopirinahuë', Siniororiso itaantarin: “Na'con chachin nisapi. I'sha o'ocaiso marë' quëpaquë'. Inaquë cari tëniarahuë. Ina piquëran sha'huitaranquën inpitasona quëpamaso ya'huërinso',” itërin. 5 Napotohuachina quëparin. Inaquë Siniorori anitotërin: “I'sha imirina quëran maiatona ni'nira pochin o'opisopita, nisha acoquë'. Isonpi quëran pi'paitahuatona o'opisopitanta', nisha acoquë',” itërin. 6 I'sha imirina quëran maiatona ni'nira pochin o'opisopitaso', cara pasa icanpi. A'napitaso nipirinhuë', pi'papiquëranchin o'opi. 7 Naporo' Siniorori, Quitiono itapon: “Isopita cara pasa sontaro'sarë'co matiano'sa quëran nicha'ësaranquëma'. A'napitaso', noya pa'ina',” itërin. 8 Napotohuachina Quitionoso', inapita ya'huëpi'pa' a'parin. Co'huara pa'shátërasoihuë' napoaponahuë', yonshanëna', carniro pomonëna', inapita ma'parin.

Cara pasa quëmapi'sa huayoninsopitarëáchin quëparitërin. Matiano'sa motopianaquë ya'huëasoi', inapitaso motopi'pa' chinotopi. Në'mëtë pëinëna ótënatona chinotopi. 9 Naporo tashi Siniorori Quitiono camaiapon: “Huënsërahuaton matiano'sa ahuëcaso marë' pa'maquë'. Carinquën catahuaranquën inapita minsëamaso'. 10 Napoaponahuë', ahuëtamaso të'huatohuatan, ya'huëapi'pa' pa'maquë'. Piyapinën Pora itëransoarë'quën pa'maquë'. 11 Inaquë pa'mahuatan ma'sona nonpiso' natanquë'. Naporo' chiníquën cancantaton, ahuëtaran huachi,” itërin. Napotohuachina, piyapinënë chachin inimicoro'sa ya'huëapi'pa' pa'marin. Aquë aquë a'paitopisopita nisapiquë huarë' ya'cariimapi. 12 Matiano'sa', amaricoro'sa', pi'i pipirinso parti ya'huëro'sa', inapitaso motopianaquë yanquëquën ya'huëquiapi. Sëquërë' ya'conquirinso pochin niquipi. Camiyonënapitanta hua'huayátërahuë ni'ton, inotëra'huaya marë yonsanquë ya'huërinso pochin na'api. 13 Quitiono, Pora, inapitaso', a'paitoro'sa ya'huëapiquë ya'caritiimapi. Sontaro capini hua'napiso nisha'huitasoi', ya'cariimapi. A'naso', tapon:

—Po'pin hua'narahuë ta'a. A'nara pan sipata quëran nipiso', motopi quëran tanapitimararin. Ya'huëarëhuaquë canquimarahuaton, a'nara në'mëtë pëi ohuanquimarin.

Ohuanquimaton të'yatërin, tënin. 14Napotohuachina a'nariso itapon:

—Hua'naransoso nipirinhuë', Coasë hui'nin Quitiono sahuëninën quëran ahuëinpoaso', tapon hua'naran. Yosëri ina, sontaronënpitarë chachin catahuararin ni'ton, matiano'sanpoa minsëarinënpoa', tënin. 15Ninapotopiso' natanahuaton, Quitionoso Yosë chinotërin. Ina quëran israiro'sa chinotapiquë panantarahuaton, camaitërin:

—¡Pashi toco pa'ahua'! Sinioro catahuararinpoa ni'ton, matiano'sa minsëarihua', itontarin.

16A'naroáchin cara pasa sontaronënpita cara huënton acorin. Inapotahuaton carniro pomono'sa quëtëra'piarin. Yonsharo'santa quëtërin. Inaanaquë yanatëtë i'chinpitopinan nani po'mopi. 17Inapita quëtahuaton itapon: "Quiyaso matiano'sa ya'huëapiso aquëtëran, pa'sarai. Inaquë cancopato, ma'sona ninahuëso chachin canpitanta nico'. 18Ca pomontohuato, carë' pa'pisopitanta pomontapona'. Naporo' canpitanta', matiano'sa tancapitërama quëran pomontahuatoma chiníquën: '¡yai!' toco': '¡Sinioro minsëarinquëma'! ¡Ina nohuanton Quitiononta minsëarinquëma'!' toco'," itërin. 19Inapoaton Quitionoso' pasa sontaronënpitarë chachin, inatohua canconin. Huancana tashi sontaro'sa a'paitacaiso marë' nani niya'huërëtasoi chachin canconpi. Naporo' carniro pomono'sa pihuirapi huachi. Yonsharo'santa quëpapiso' pa'quira'piapi. 20Cara huëntono'sa chachin carniro pomono'sa pihuipi. Yonsharo'santa pa'quira'piapi. Ahuënanëna quëran yanatëtëro'sa i'chinpitopiso', së'quëpi. Inchinanëna quëraonta pomono'sa së'quëpi. Naporahuaton chiníquën, yaitopi: "¡Pashitoco huachi quëtochina'ahua'! ¡Sinioro nohuanton minsëtarihua'! ¡Quitiononta ina nohuanton catahuarinpoa'!" topi. 21-22Naporahuatona', inahuaso inaquëranchin quëparitopi. Ya'huërë' matiano'saso' naní quëran, yaitërë'nachin ta'arapi. Napoasoi cara pasa Israiro sontaro'saso', carniro pomonëna pihuirápi. Naporo' Sinioro nohuanton co ta'apisopitasohuë', inahuara capini niahuërapi. A'naquënso', pë'natë parti ta'api. A'naquëonta', Piti-sita ninanoquë huarë' canconpi. Inaso ninano', Sirira ninanoquë ira pa'ninso parti ya'huërin. Ya'huërë' a'napitaso', Apiri-miora ninano no'pa' maninquë huarë' ta'api. Ina pirayan Tapata ninanonta ya'huërin.

23Napohuachinara Quitionoso', a'napita israiro'sa huëcacaiso marë' comisiono'sa a'parin: Nipitari, Asiri, ya'ipi Manasisi huënton, inapita huëcacaiso marë' a'parin. Matiano'sa imatona tëpacaiso marë' naporin. 24Iprain huënton no'panën parti, ya'ipi motopitontarinso parti, inaquëpitanta comisiono'sa a'parin. Inapitaso' canconahuatona', itapona': "Pa'matoma canpitanta', matiano'sa ahuëmaco'. Cortanii' pëntoshinano'saquënta to'shitëco'. Co'huara inapita'ton pëntonarai. Pitapara ninanoquë huarë' inapotëra'piaco'," tënin Quitiono, itopi. Napotohuachina Iprain huënton sontaro'saso', Quitiono naporinso chachin nipi. 25Naporahuatona', inapitaso cato Matian hua'ano'sa mapi: Oripi, Sipi, inapita itopiso'. Oripiso': "Oripi natëtë," itopiquë tëpapi. Napoaton iso quirica ninshitasoco huarënta', ina natëtëso', ina pochin nohuitapi. Ya'huërë' Sipinta'. "Sipi opa to'poinan," itopiquë tëpapi. Inanta opa to'poinan, iso quirica ninshitasoco huarë' ina pochin nohuitapi. Ipraino'saso matiano'sa imapiso tananpitatona', Quitiono ya'huëarinquë panantapi. Oripi, Sipi, inapita tëpapiso' motëna quëpatopi. Cortanii' yonsan'pa' ya'huëarin ni'ton, inatohua quëpatopi.

Matian copirnoro'sa Quitionori maninso'

8 [1]Iprain huënton sontaro'saso' no'huitatona', Quitiono chiníquën nontopi: "Matiano'sa ahuëcaso yonquiaponahuë': ¿Onpoatonta quiyanta amatërancoi catahuarainquënhuë'?" itopi. [2]Napotohuachinara, inariso itapon:

—¡Canpita mini tëhuënchinso' cá quëran na'con na'con pochin ahuëtërama'! Quiya mini caniaritopiraihuë', canpitaso na'con na'con pochin ahuëtërama'. [3]Matian hua'ano'sa Oripi, Sipi, inapita nipirinahuë', Sinioro catahuarinquëma ni'ton, minsërama'. Caso co ina pochin ninahuë', itërin. Ina natanatona Iprain sontaro'saso', no'huitopiso' sanoatona copi topi huachi.

[4]Quitionoso', cara pasa sontaronënpitarë chachin Cortanii'pa' camapi. Inimicoro'sa imasápatona pa'pi canotaponaraihuë', pëntoantapi. [5]Socotoquë canconpachinara, ya'huëhuano'sa itapon:

—Yosë marë' ma'sha tëranta sontaronëhuëpita a'caco'. Matian copirnoro'sa Sipa, Saromona, inapita itopiso' imasápatoi pa'pi canotërai. Napoaton a'caco topirahuë, itërin. [6]Napotopirinhuë', ninano hua'ano'sariso itapona':

—Sipa, Saromona, inapita nani manama naporini, sontaronënpita a'caitoihuë', itopi.

[7]—Sinioro catahuararinco inapita masarahuë. Mapato, huënantararahuë. Huënantahuato inotëroquë nahuano'sa', ihuatatëro'sa', inapita mariapo. ¡Inapitaquë oquërëpiaranquëma'! itërin Quitionori. [8]Ina quëran Pinoiro ninanoquë pa'pi. Inaquënta Socotoquë natantërinso chachin nataantarin. Natantopirinhuë', inahuanta Socotoro'sa a'panitopiso pochachin a'panitaantapi. [9]Napoaton Quitionori itapon:

—Inimicoro'sa minsërahuë quëran huënantahuato, iso torinëma ohuatarahuë, itërin.

[10]Sipa, Sarmona, inapitaso', Caracoro ninano itopiquë ya'huërapi. Shonca a'natërápo huaranca sontaronënapitarë' inaquë nisapi. Inaíchin quëparitopi. Nani pasa cato shonca huaranca sontaro'sa chiminpi. [11]Inotëro intontaquëchin ira pa'ninso' Quitionoso' pa'tërin. Nopa, Copia, inapita ninanoro'sa pi'i pipirinso parti quëran acorahuaton, sontaronënpitarë chachin inimicoro'sa imarin. Nincantoonahuaton ahuërin. Co manta yonquiasoihuë', ahuërin. [12]Napotohuachinara, Sipa, Sarmona, inapitaso ta'api. Ta'apirinahuë', Quitionori sontaronënpitarë chachin imapi. Imatona cato chachin mapi. Napohuachinara ya'ipi Matian sontaro'sa pa'pi pa'yanpi.

[13]Quitionoso' sontaronënpitarë chachin matiano'sa ahuërahuatona tahuërëantapi. Iris motopitaëchin huënantapi. [14]Inaquë a'nara hui'napi Socoto ninanoquë ya'huërinso', manin. Ina masahuaton na'con natanin. Natanpachina, inariso Socoto hua'ano'sa', ansianoro'sa', inapita nininënpita ninshitahuaton quëtërin. Canchisë shonca canchisë nininënpita ninshitërin. [15]Nani quëtohuachina Quitionoso' Socoto ninanoquë pa'nin. Inaquë ya'huëhuano'sa ayontonahuaton itapon:

—I'hua na'huëpoi, sontaronëhuëpita canotatona tanapi. Ina marë' cosharo natanpatënquëmara: ¿Apiratëramaco pora? "Sipa, Saromona, inapita nani manama naporini, sontaronënpita a'ca'itoihuë'," tënama'. Nocanatomaco napopiramahuë': ¡Ma'tana cato chachin quënai! itërin. [16]Itahuaton, inotëroquë nahuano'sa', ihuatatëro'sa', inapita maririnso manin. Inaquë Socoto ansiano'sa nohuantaso ana'intërin. [17]Naporahuaton

Pinoiro ninanoquë tori ya'huërinsonta ohuatërin. Ya'huëhuano'santa tëparin.
18 Ina quëran Quitionoso' Sipa, Sarmona inapita natanin:
—Taporo motopiquë quëmapi'sa tëparamaso': ¿Onpopinta ni'topi? itërin.
—Quëma pochachin ni'topi. Copirno hui'ninpita pochin a'naya a'naya ni'topi, itopi. 19 Napotohuachinara:
—¡Iya mashoro'sa napotërama'! Co'so' tëparamahuë' naporini, Yoscoarë' co carimanta', ipora tëpa'itënquëmahuë', itërin chiníquën nontaton. 20 Napotahuaton hui'nin paninanso' camairin:
—Quitiri: ¡Pashi ta'ton isopita tëpaquë'! itërin. Pa'pini napotopirinhuë', inaso hua'hua ni'ton, co inapita tëpacaso nohuantërinhuë'. 21 Napohuachina, inapitaso' Quitiono itapona':
—¡Quëma chachin nipachin tëpacoi! ¡Quëmapiso', chiníquën cancantërin quëran nohuitërë'! itopi. Napotohuachinara, inari chachin tëparin huachi. Inapotahuaton camiyonënapita tapatona apë'pëconotopiso', matërin.
22 Ina piquëran israiro'sari Quitiono itapona':
—Matiano'sa hua'anëntápirinpoahuë', quëma inapita quëran nicha'ërancoi. Inapotërancoi ni'quëhuarë', quëma huachi copirnonëhuëi niquë. Quëmá quëran pipipisopitanta hua'anënchincoi topiraihuë', itopi. 23 Inariso napoaponahuë', itapon:
—Co carima hua'anëntaranquëmahuë'. Co hui'nahuëpita tëranta hua'anëntiinquëmaso ya'huërinhuë'. Sinioro chachin hua'anëntarinquëmaso'.
24 Pë'tëhuëratëro'sa inimico osërëtëramaso' tëhuënchinso' quëshico, itërin. (Inimico sontaro'saso' inotëro parti ya'huëpi. Ina ni'tona', inanpi pë'tëhuëratëro'sa oro quëran pë'tënpi.) 25 Napotohuachina, a'nara a'mopiso huëtopi. Inaquë pë'tëhuëratëro'sa mapiso' acopi. Acorahuatona itapona':
—Ma'tana huachi maquë', itopi. 26 Ya'ipi quëtopiso' shonca iscon quiro pochin quë'nin. Matian copirnoro'sa matopisopitanta', quëtopi: Nisha nisha nitapapisopita oro quëran nipiso', cani në'mëtëro'sa pa'ton nipisopita, camiyonënapitanta apë'pëconotopiso', inapita quëtopi. Inapitaso' co pë'tënpihuë'. 27 Ina oro asoquirahuaton Quitionoso' a'nara corto hua'an cotonën pochin ninin. Inaso' coton ipoto itopi. Ina nisahuaton ninanonën Opra itopiquë acorin. Inasáchin pa'yatatona ya'ipi israiro'saso', co huachi Sinioroíchin pa'yatopihuë'. Ina moshaton Quitiononta', quëmopinënpitarë chachin nisha cancantopi.
28 Ina pochin israiro'sari matiano'sa canarahuatona atapanpi. Naporo quëran huarë' inapitaso', co huachi israiro'sa ahuëcaiso yonquipihuë'. Israiro'saso Quitiono nanpiso', catapini shonca pi'ipi noya ya'huëpi.

Quitiono chimininso'

29-30 Quitionoso ya'huërinquë pa'sahuaton, pëinënquë ya'huëantarin. Na'a sa'inpita ya'huëtërin ni'ton, canchisë shonca hui'ninpita ya'huëtërin. 31 Siquimo ninanoquënta', a'nara cosonanën ya'huëtërin. Inaquënta hui'nahuanpachina Apimirico itërin.
32 Quitionoso' mashoya nicaquë huarë' chiminin. Chiminpachina, ninanonën Opra itopiquë pa'pitopi. Pa'pinco' Coasë itopiso' pa'pitopiquë chachin inanta', pa'pitopi. Opraso', Apisiro huëntona'hua ninanonëna'.
33 Quitiono chimininso piquëran israiro'saso', Sinioro a'poantapi. Paaro mamanshi nisha nisha nonanpiso' moshacaiso marë' a'popi. Napoatona mamanshi Paaro-piri itopiso na'con

na'con moshacaiso marë' huayonpi. 34 Sinioroso Yosënëna nipirinhuë', ina naniantopi. Ya'ipi inimiconënapita quëran nicha'ëpirinhuë', naniantopi. 35 Quiropaararinta na'con catahuapirinhuë', quëmopinënpita co nosoropihuë'.

Apimirico copirno ya'coninso marë' Cotamo pënënto nanan sha'huirinso'

9 1 Sha'huitëranquëmaso chachin Apimiricoso', Quiropaaro hui'nin. A'shinso Siquimo sanapi ni'ton, na'a quëmopinënpita inaquë ya'huërin. Napoaton Apimiricoso', inaquë pa'nin inapita nontapon:

2 —Canpoaso quëmopinpoa ninëhua'. Napoaton ma'sona nicacaso' sha'huitaranquëma'. Iporaso' canchisë shonca ya'pi tata hui'ninpitaráchin hua'anëntarinquëma'. Siquimo ya'huëhuano'sa canpitari nontoco': "A'naíchin Quiropaaro hui'nin hua'anënchinpoa'," ta'caiso marë' anohuantoco', itërin. 3 Apimiricoso quëmopinëna ni'ton, nohuantopi catahuacaiso'. Napoatona ina imacaiso marë' ya'huëhuano'sa anohuantopi. 4-5 Naporahuaton canchisë shonca coriqui prata quëran nininso' quëtopi. Paaropiri moshapiso pëi quëran, macatona quëtopi. Ina coriquiquë inaso', imacaiso marë' tëpatoro'sa pahuërërin. Inapitarë chachin Opraquë pa'nin. Pa'pinco' ya'huërinquë pa'sahuaton, saota shonca iscon iin mashonënpita tëparin. A'nara pancara'pi aipi tëparin. Cotamo itopisoíchin na'pirahuaton cha'ërin. Inaso Quiropaaro hui'nin hua'hua nininso'. 6 Ina piquëran Siquimoro'sa', Piti-miroro'sa', inapita niyontonpi. Insina nara ya'cari' niyontonpi. Ina pirayan na'pi moshacaiso marë' acopiso ya'huërin anta'. Inaquë niyontonahuatona', Apimirico copirno nicacaso marë' acopi.

7 Ina nitotaton Cotamoso', Quirisin motopi itopiquë nanpëontarin. Inatohua quëran ya'ipi Siquimoro'sari natanacaiso marë' chiníquën nonin:

"Siquimoquë ya'huëramasopita ya'ipinquëma noya natanco ayonqui'inquëma'. ¡Inapochachin canpitanta', Yosë noya nata'inquëma'! 8 'A'narora nararo'santa', copirno nohuantopi. Napoaton oripo nara natanpi: "Quëma copirnonëhuëi niquë topiraihuë'," itopi. 9 Oriporiso nipirinhuë', itapon: "Co nanitërahuë'. Copirno ya'conpatoso', co huachi cá quëran toma ocoiyapihuë'. Ina quëran piyapiro'sa Yosë noya nicatona chinotopi. Inahuara capininta', noya ninicatona nipashitopi," itërin.

10-11 Napotohuachina nararo'saso', iquira nara ya'huërë' inachachin natanpi. Natanpirinahuë', inanta tapon: "Co nanitërahuë'. Copirno ya'conpatoso', co huachi cashi cashin nininsopita nitapohuë'," tënin.

12-13 Napotohuachina nararo'saso', opa nara ya'huërë' inachachin nataantapi. Natanpirinahuë', inanta tapon: "Co nanitërahuë'. Copirno ya'conpatoso', co huachi cá quëran huino nisapihuë'. Ina o'otona piyapiro'sa capa cancantopi. Yosënta capa cancantërin," itërin.

14 Napoin quëran nararo'saso', nahuanton nara sarsa itopiso' ya'huërë' natanpi. 15 Napotohuachinara, nahuanso tapon: "Tëhuënchachin copirnonëma nica'huaso' nohuantohuatama', ya'ipinquëma huanirahuësoanaquë na'ico'. Napoaponahuë', co copirnonëma nica'huaso nohuantohuatamahuë', cá quëran pën pipiarin. Ya'ipi Nipano motopiro'saquë nonara ya'huërinso ata'huantacaso marë' pipiarin," tënin inaso'.'

16 Iporaso' carima sha'huichinquëma': Apimirico copirnonëma nicacaso marë'

acoatoma', co noyahuë' ninama'. Nisha nisha cancantatoma naporama'. Tatahuëso' iráca noya catahuapirinquëmahuë', canpitariso' co nosororamahuë'. Quëmopinënpitanta', co inapotëramahuë'. 17 Matiano'sa quëran nicha'ëinquëmaso marë', inaso chiminchináchin ahuëtërin. 18 Canpitaso nipirinhuë', tatahuë hui'ninpitacoi, a'poramacoi. Saota shonca iscon ya'pi pancara'pi aipi tëpara'piarama'. Casáchin cha'ërahuë. Naporahuaton cosonanënquë hui'nahuaninso', copirno nicacaso marë' acorama'. Inaso Apimirico itërama'. Quëmopinëma nininso marëáchin acorama'. 19 Napoaton carima ipora itaranquëma'. Tëhuënchachin tatahuë, hui'ninpita, inapita noya nicatoma Apimirico copirno acohuatama', Sinioro catahuainquëma inarë'quëma noya ya'huëco'. Inanta canpitarë noya ya'huë'in. 20 Co'so' ina pochin cancantatomarahuë acohuatamaso', Apimirico quëran pën pipi'in. Pën pipirahuaton ya'ipi Siquimoquë ya'huëramasopita ata'huanchinquëma'. Piti-miroquënta ya'huëpiso', inapochin. Siquimo, Pitimiro, inaquëranpitanta pën pipirahuaton Apimirico ata'huanchin," tënin Cotamo.

21 Ina tosahuaton Piiri ninanoquë ta'arin. Iin mashonën të'huataton, inaquë ya'huëcaso marë' pa'nin. 22 Apimiricoso', israiro'sa cara pi'ipi hua'anëntërin.

Sanson hua'huatërinso'

13 1 Israiro'saso', co noyahuë' niantapi. Siniorori chachin ni'sápirinhuë', napoantapi. Napopiso marë' Siniorori huiristino'sa catahuarin ni'ton, israiro'sa minsëpi. Minsërahuatona catapini shonca pi'ipi hua'anëntopi. 2 Tano israiro'sa huënton no'panënquë a'nara ninano ya'huërin. Inaso ninano', Sora itopi. Inaquë a'na quëmapi sa'inë chachin ya'huërin. Inaso' quëmapi Manoa itopi. Sa'inso' co nito hua'huaninhuë'. 3 Napoaponahuë', Sinioro anquëninëni ya'notahuaton, itapon: "I'huata imoya. Apira nanan sha'huitaranquën noya natanquë'. Quëmaso', co onporonta hua'huanchinanhuë'. Ina nipirinhuë', iporaso cayorahuaton quëmapia'huaya huaiaran. 4 Napoaton co huino o'ocamaso ya'huërinhuë'. Co ma'sha tëranta sairinso' o'osaranhuë'. Naporahuaton Yosë huayontërinquëmasoráchin[a] nininso', ca'saran. 5 Hua'huanso co'huara nasichátëraponhuë', Siniorori hua'anëntapon. Inaso co onporonta aya'itaranhuë'. Napoaton nasario[b] nisarin. Ina mini huiristino'sa hua'anëntërima quëran, nicha'ëinquëmaso' caniaritapon. Napoaton inaso', ina pochin nisarin," itërin.

6 Ina natanaton, sanapiso so'in sha'huitapon pa'nin: "A'nara quëmapi Yosëri a'paimarinso huëcapairinco. Sinioro anquëninën chachin ya'norin ni'ton, pa'pi pa'yantërahuë. Co cariso natanahuë', nininën. Co inanta', sha'huitërincohuë'. 7 Quëmapia'hua ya'huëtiincoso sha'huitërinco: 'Ina marë' co huino o'ocamaso ya'huërinhuë'. Co ma'sha tëranta sairinso', o'ocamaso ya'huërinhuë'. Naporahuaton Yosë huayontërinquëmasoráchin nininso', ca'saran. Ina hua'huashaso', co'huara

---

[a] **13.4** *Huayontërinquëmasoráchin topachina:* Yosëri israiro'sa Moisësë quëran ma'pitaso capacaiso sha'huitërinso' yonquiaton napotërin. [b] **13.5** *Nasario nipisopitaso':* A'naquën Yosë marë' co onporonta máin o'opihuë'. Naporahuaton co niya'itopihuë'. A'naquënso napoaponahuë', onpo pi'ipisona inapocaiso', sha'huirin. Napohuachina, naporoíchin inapopi.

nasichátëraponhuë' Sinioronquën nisarin ni'ton, nasario nisarin. Chiminaquë huarë' co aya'itaponhuë',' itërinco," itërin. 8 Ina natanaton, Manoaso Sinioro nontaton itapon: "Sinioro, pi'pian nonchinquën topirahuë. Sa'ahuë nontërinso quëmapi, naquëranchin a'patiimantaco. Hua'huasha nasitarinso', ma'sona onpota'huaiso anitochincoi," itërin.

9-10 Yosëri Manoa a'paniton anquëninën a'paimantarin. Sa'in inaoráchin iminquë ni'so' ya'notaantarin. Ina nicaton sanapiso' ta'arë'nachin so'in sha'huitapon pa'nin:

—¡Isochi! ¡Quëmapi i'hua ya'notërincoso ya'notaantarinco! itërin.

11 Manoaso' sa'inë chachin pa'sahuaton quënanconin. Quënanconahuaton itapon:

—¿Quëmana i'hua sa'ahuë ya'notëran? itërin

—Ca mini, itërin quëmapiri.

12 —Quëma sha'huiranso' nanihuachin: ¿Ma'ta onpotatoi hua'huasha aso'soi? itërin Manoari.

13-14 —Ya'ipi sha'huitërahuësopita sa'an nicacaso ya'huërin:

Co huino o'ocaso ya'huërinhuë'. Co manta opa quëran nipiso', co ma'sha tëranta sairinso' o'ocaso ya'huërinhuë'. Naporahuaton Yosë huayontërinquëmasoráchin, ca'sarin. Ya'ipi sha'huitërahuësoráchin niin, itërin anquëniri.

15-16 Manoaso', quëmapi ya'norinso co nohuitërinhuë': "Isoso Sinioro anquëninën," co ta'tonhuë', itapon:

—Ama pataquësohuë'. Chipoa'hua tëparahuato anpiri'i ca'a topirahuë, itërin.

—Quëparitopirahuë tëranta co quëma cosharonën ca'paitënquënhuë'. Napoaponahuë', chipoa'hua tëpahuatan nanitëran Sinioro marë' ya'ipi ahuiquitacaso', itërin anquëniri.

17 —Nininën tëranta nipachin sha'huitocoi topiraihuë'. Sha'huitërancoiso' nanihuachin yonquiatënquën: "Yosparinquën" ita'huainquënso marë' nohuantërai, itërin Manoari.

18 —¿Ma'marëta nininëhuëso yanitotëran? Inaso pa'yapiro', co sha'huichináchinhuë', itërin anquëniri.

19-20 Napotohuachina Manoaso', chipoa'hua quëpatërin. A'nocaiso tricoro'monta quëpatahuaton, panca natëtë aipi inapita Sinioro marë' noyá ahuiquitërin. Ahuiquitaso', Sinioroso pa'yapiro nininso' a'norin. Manoa sa'inë chachin nicasoi a'norin. Artaroquë pën panca tënëntohuachina, Sinioro anquëninënso pën huáncana inápaquë panantarin. Ina nicatona isonpi quëran no'paquë huarë' monshomapi. 21 Manoaso naporo huarë': "Tëhuënchachin inaso quëmapi, Yosë anquëninën chachin," tënin. Ina piquëran co huachi onporonta ya'notërinhuë'. Co sa'in tëranta ya'notërinhuë'. 22-23 Naporo' sa'in itapon:

—Yosë chachin canposo quënanatë', tëhuënchachin chiminarë', itërin. Napotopirinhuë':

—Co ipora napoarihuë'. Sinioro yatëparinpo naporini, chipoa'hua, tricoro'mo, inapita ya'ipi ahuiquitërëso', co ma'paitonpohuë'. Ni'nësopitanta', co a'nochitonpohuë'. Ma'pitaso nicacasonta co sha'huichitonpohuë', itërin sa'ini.

24 Tahuëri nanihuachina sanapiso' quëmapia'huaya huairin. Ina nohuitaton: Sanson itërin. Hua'huasha noya so'sorarin. Naporahuaton Siniororinta catahuararin. 25 Sansonso' Tano huënton israiro'sa ya'huëpiquë ya'huërin. Sora quëran, Istaoro ninano'pa' ira pa'ninso' huáncana ya'huërin.

A'na tahuëri inaquë ni'so', Sinioro ispiritonëni ya'coancantërin. Ya'coancantaton chini chiníquën nicacaso catahuararin.

Sanson sa'arinso'

14 1A'na tahuëri Sansonso' Timina itopiso' ninanoquë pa'marin. Inaquë nicaso', a'nara huiristino sanapi quënanin. Costarin ni'ton, yamanin. 2Ya'huërinquë huënantarahuaton, pa'pin, a'shin, inapita sha'huitiintarin:

—Huiristino sanapi Timina ninanoquë quënanahuëso', yamanahuë. Pa'matoma ina maca'huaso marë' anoyatomaco topirahuë, itërin. 3Napotohuachina pa'pin, a'shin, inapitari:

—¡Yasa'apatan co huiristino sanapi yonicaso ya'huërinhuë'! Inapitaso', co canpoa pochin Yosë chinotopihuë'. ¡Na'con nano'sa canpoa huëntonën-poaquë ya'huërin! A'napita Israiro huëntono'saquënta ya'huërin, itopi. Napotopirinahuë', Sansonso tapon:

—Ina mini nipirinhuë', inaso nanon pa'pi nohuantomiatërahuë. Napoaton ina maca'huaso marë' anoyatomaco', itaantarin. 4Naporo tahuëri'sa huiristino'sari israiro'sa hua'anëntapi. Napoaton Sinioro nohuanton Sansonso' huiristino sanapi yamanin. Oshaquëranchin huiristino'sa ahuëcaso marë' yamanin. Pa'pin, a'shin, inapitaso': "Sinioro nohuanton napoarin," co topihuë'. Co inaora tëranta ina nitotërinhuë'.

5Inapoaton Sansonso', Timina ninanoquë pa'marin. Pa'pin, a'shin, inapitarë chachin anoyatacaso marë' pa'marin. Ninano ya'cari', oparoro'sa ya'huërin. Inaquë Sansonso ya'conahuaton, opa cayarinso yonisarin. Yoniso', pa'pini' hui'napishini përantahuaton niitërin. 6Naporo' Sinioro ispiritonëni noyá ya'coancantërin. Ya'coancantohuachina, pa'pini' manin nicaso chipoa'hua onoatë pochin nitërin. Co ma'sha tëranta së'quëaponahuë' napotërin. Napoaponahuë naporinso', co pa'pin, a'shin, inapita sha'huitërinhuë'. 7Ina quëran pa'sahuatona', nanon costarinso nontomapi. Nani nontahuatona', ya'huëpi'pa' panantapi.

8-9Hua'quimiachin quëran Sansonso', sanapi yamaninso macapon pa'marin huachi. Pa'mapon pochin, ira quëran pëshonahuaton pa'pini' tëparinso nicapon pa'nin. Ni'conpirinhuë', ina chanatërinquë ninori ya'huëtërin quënanconin. Imirin quëran oquirahuaton ni'pirinhuë', no'huiquën nipachina, manin. Masahuaton irorachinin paantarin. Pa'pin, a'shin, inapitanta icantahuaton quëtërin. Quëtohuachina, inapitanta iropi. Napoaponahuë', pa'pini' chanatëquë maninso', co sha'huitërinhuë'.

10Sanson pa'pinso' shiin nicapon pa'marin. Inachintopi ni'ton, nasha mi'së nichinapon chachin Sansonso' pita ninin. Canchisë tahuëri marë' pita ninin. Inatohuaso nimapachinara, ina nápo tahuëri pita imapi. 11Ina pochin pitaquëso' sa'ana'pi ca'tanacaso marë' na'a hui'napi'sari ca'tanin. Napoaton cara shonca huiristino quëmapi'sari Sanson ca'tanpi. 12Inapita cara shonca ya'pi Sansoni itapon:

—A'nara ninocaso nanan sha'huichinquëma'. Canchisë tahuëri pita imarëhuaquë, ma'sona tapo naporahuëso' sha'huitoco. No'tëquën sha'huitohuatamaco, no'tëquën pahuërëaranquëma'. Noya noya rino pi'shi quëran a'mocaso nipiso', a'naya a'nayanquëma quëtaranquëma'. Pitaquë a'motë ni'tacaso marënta', a'naya a'naya quëchinquëma'. 13Napoaponahuë co no'tëquën sha'huihuatamahuë', a'naya a'nayanquëma casa' nisha quëtapomaco, itërin. Napotohuachina inapitaso':

—Sha'huitocoi nipachin. Ya'ipicoi noya natanarainquën, itopi. 14Naporo' Sansonso tapon:

"Mapinton ma'sha quëran,
cosharo pipirin.

Chiníquën masho quëran, cashi
cashin nininso pipirin,"
itërin.
Napotopirinhuë', co yayonquipihuë'.
Nani cara tahuëri pita imapiso na'huë-
ponahuë', co nitochátërapihuë'.
15 Catapininquëso nipirinhuë', Sanson
sa'in paapapi. Paaparahuatona':
—Quëmari so'yan natanquë ma'sona
tapon ninocaso nanan sha'huitërincoiso'.
Co'so' sha'huitohuatancoihuë', pënquë
ahuiquitarainquën. Ya'ipi quëmopinën-
pitarë'quën chachin inapotarainquëma'.
¿Ihuaancoiso marë' përamarancoi ti?
itopi. 16 Napotohuachinara, sanapiso
so'in paaparahuaton itapon:
—Quëmaso co tëhuënchachin noso-
rorancohuë'. ¡No'huiranco tënahuë!
Ya'huërai capini ninaisopitarë'quën
nicanaton, ninocaso nanan sha'huitëran.
Caso napoaponahuë', ma'sona tapon
naporanso', co sha'huitërancohuë', itërin.
—Tatahuë, mamahuë, co inapita
tëranta sha'huitërahuë'. Aquëtë huarë'
quëmaso', co sha'huita'huanquënso
ya'huërinhuë', itërin Sansoni. 17 Napoto-
pirinhuë', sa'iniso' na'nëtárin. Canchisë
tahuëri pita imapiso nápo chachin
na'nëtárin. Napotápachina, Sansonso
pita ta'huantërinso tahuëri ma'sona
tapon naporinso sha'huitërin. Sha'hui-
tohuachina, inaso pa'sahuaton, inahua
capini nisha'huitopi. 18 Naporo tahuëri
chachin co'huara pi'i yaconyátërasohuë',
inahuaso Sanson paaparahuatona itoonpi:
"Ninoíchin ya'ipi quëran cashi
cashinso'.
Pa'piníchin ya'ipiya quëran
chini chiníquënso'," itoonpi.
Napotohuachina Sansonso tapon:
"Ohuaca nanon chiníquën ni'ton,
catahuarinpo no'pa' ohuërërë'.
Ina pochachin canpi-
tanta' co'so' sa'ahuë
sha'huitërinquëmahuë' napo-
rini,
ma'sona tapo naporahuëso' co
no'tëquën sha'huichitomaco-
huë'," itërin.
19 Naporo' Sinioro ispiritonëni Sanson
ya'coancantërin. Ya'coancantohuachina,
Ascaron ninano itopiquë pa'nin. Inaquë
pa'sahuaton cara shonca ya'huëhuano'sa
tëparahuaton a'mopiso ocoitëra'piarin.
Ina quëparahuaton canapiso marë'
pahuërëtërin. Ninocaiso nanan no'tëquën
sha'huipiso marë' Sansonso' nihuitërin
ni'ton, ina pochin pahuërëtërin. Ina
piquëran Sansonso' pa'pi no'huitahuaton,
pa'pin, a'shin, inapita ya'huërinquë
panantarin. Co sanapi ichiya'huëyá-
tërasohuë', panantarin. 20 Sansonso co
huachi sa'in paaparinhuë' ni'ton, pa'pini
a'na quëmapi acoantërin. Sanson sa'apon
ca'taninso chachin acoantërin.

15 1-2 Hua'quimiachin quëran
trico nitërinso' macacaso
tahuëri'sa nanirin. Naporo' Sansonso'
sa'in nicapon pa'mantarin. Ina quëta-
caso marë' chipoa'hua quëpatomarin.
Camarahuaton mi'sën itapon:
—Sa'ahuë patoananënquë nicapo ya'coa-
nahuë, itërin. Mi'sëniso napoaponahuë', co
nohuantërinhuë'. Napoaton itapon:
—Co'tama nohuantëranhuë', ta'to,
a'nara amiconën naporo ca'tanin-
quënso', quëtërahuë. Napoaponahuë',
caia'huainso noya noyaron nichinapon
chachin, ina maquë'. Cainpain ya'huë-
rënamën maquë topirahuë, itërin.
3 Napotopirinhuë', Sansoniso' itapon:
—¡I'yan! Napotëramaco ni'quëhuarë',
iporaso' huiristino'sanquëma ma'sha
onpotaranquëma'. Inapotohuatënquëma
canpitaora tëhuënëmaquë napotaran-
quëma', itërin. 4 Napotahuaton pa'nin.
Cara pasa anporo huinan anashi
maconin. Inapita masahuaton, cato

cato tonporin. Huinamëna quëran inapotëra'piarin. Inapotahuaton ina huáncana ina huáncana a'nara yanatëtë tonpoantëra'piarin. 5 Ya'ipi tonpoantohuachina, yanatëtëro'sa i'chinpitëra'piarin. Inapotahuaton huiristino'sa tricoronëna huáncana a'parin. Inapotohuachina trico macatona imopisopita huëyarin. Co mashátërapisopitahuënta' huëyarin. Oparoro'santa huëyarahuaton, oripororo'sa quëran huarë' huëyarin.

6 Huiristino'saso', natantápatona nitotopi huachi: "Sanson naporin. Mi'sëni sa'in osërëtahuaton, amiconën acoantërin. Ina i'huërëtacaso marë' naporin," itopi. Ina natantatona', sanapiso' pa'pinë chachin maconpi. A'përahuatona', cato chachin tëpapi. 7 Naporo' Sansonso' taantarin:

—Naporamaso marë' ¡Yosë ni'sárinco i'huërëtaranquëma'! Inapota'huanquëma huarë' tananpitaranquëma', tënin.

8 Napotaton huiristino'sa ahuëmiatërin. Inapotaton notohuaro' tiquirin. Ina piquëran Itan natëtëana itopiquë pa'sahuaton ya'huëconin.

Mora cohuiratëquë huiristino'sa tiquirinso'

9 Huiristino'saso', israiro'sa huëcapaipi. Nii itopiquë huarë' huë'pi. Inaquë në'mëtë pëinëna ótëna'piapi. Ina no'paso', Cota huënton no'panënquë ya'huërin. 10 Napohuachinara, inahuariso huiristino'sa natanpi:

—¿Onpoatonta iporaso huëcatoma yaahuëtaantarama'? itopi.

—Sanson macapoi huë'nai. Ahuërincoi ni'ton, i'huërëta'huaiso marë' huë'nai, itopi huiristino'sari.

11 Ina natanatona', cara huaranca Cota huënton sontaro'sari Sanson paapapi. Itan natëtëanataquë paaparahuatona':

—¡Huiristino'saso', canpoa quëran chini chiníquëno'sa nipiso', nani nitotëran! ¡No'huipirinënhuë' isëquë huëcaton quiyanta na'intarancoi! itopi.

—Canta ma'sha onpotërinaco ni'ton, topinan i'huërëtërahuë, tënin Sanson.

12 Napotohuachina:

—Quiyaso macatëinquën huiristino'saquë yoca'huainquënso marë' huë'nai, itopi.

—Yoscoarë' ta'toma nipachin, ama canpita chachin tëpamacoso marëhuë' sha'huitoco, itërin Sansoni.

13 —Yoscoarë' co tëparainquënhuë'. Topinan masahuatëinquën huiristino'saquë yo'coanainquën, itopi. Napotatona cato caporin nasharinquë tonpopi. Inapotatona na'pirin quëran ocoipi. 14 Nii itopiquë canconpachinara huiristino'saso', capa cancantatona noncarorë'nachin nacapitapi. Capa cancantapirinahuë', Sinioro ispiritonëni Sanson ya'coancantërin. Naporo' tanpaquën, imirin, inapita tonpopiso' oshitërin. Rino pi'shi pënquë a'përëso pochin nitaton oshitërin.

15 Naporahuaton mora cohuiratë manin. Co noya yaniyátërarinsohuë' masahuaton, inaquë ahuëaton huaranca huiristino'sa tëparin. 16 Inapotahuaton tapon:

—Mora cohuirachaquë, a'na imo, cato imo imorahuë.
Mora cohuirachaquë huaranca huiristino sontaro'sa tëparahuë, tënin.

17 Ina quëran mora cohuiratë të'yatërin. Napoaton ina no'paso': Namato-nii[c], itopi. 18 Naporahuaton Sansonso' pa'pi yamororin. Yamoroton Sinioro nontërin: "Quëma catahuaranco ni'ton, ina nápo inimicoro'sa minsërahuë. Inaporahuë piquëranso', co ipora yamoro tëpaincoso nohuantëranhuë'. Yamoro tëpahuachincoso', isopita

[c] **15.17** *Namato-niiso':* Cohuiratë motopia'hua tapon naporin.

piyapiro'sa nonëhuë tëhuapona'. Co marcahuanpirinahuë', nonëhuë tëhuapona',” itërin. 19Naporo' Siniorori, Niiquë nanin ya'huërinso', i'sohuatërin. I'sohuatohuachina i'sha pipirin ni'ton, ina o'oton chiníquën cancantërin. Napoaton inaquë no'pa quëran i'sha pipirinsoso', iso quirica ninshitasoco huarënta', In-acori[d] itapi. 20Sansonso', cato shonca pi'ipi israiro'sa hua'anëntërin. Huiristino'sari ina parti hua'anëntasoi', naporin.

Sanson Casa ninanoquë naporinso'

16 1A'na tahuëri Sansonso', Casa ninano itopiquë pa'nin. Inaquë a'nara monshihuantë sanapi quënanin. Quënanaton pëinënquë huë'ëpacaso marë' ya'conaparin. 2Ya'huëhuano'saso', Sanson o'marinso natantopi. Natantatona', ninano tahuirapitopi. Naporahuaton ninano ya'coanaro'santa ya'ipi ina tahuëri noya a'pairápi. Tashihuachina huë'ëpona pa'pi: “Tashiraya tashíramiachin tëpa'ahua',” ta'tona pa'pi. 3Sansonso napoaponahuë', huáncana tashiquë huarë' quëhuënarin quëran huënsëintarin. Pa'sahuaton ninano onconan masho opashorahuaton pitënin. Chinpirinsopita, hua'nanënpita, inapitarë chachin pitënahuaton pa'nin. Ipron ninano notënanquë motopi ya'huërinso hui'nimotën'pa', acoontarin.

Tarirari Sanson sha'huirapirinso'

4A'na tahuëri Sansonso', a'na ya'huërë' sanapi quënaantarin. Inaso' sanapi Tarira itopi. Sorico motopiana itopiquë ya'huërin. 5Huiristino hua'ano'sari Tarira paaparahuatona itapona':

—Sansonso' chini chiníquën ni'ton, a'naroáchin yaminsërincoi. Onporahuatonsona chinirinso', natanquë'. Naporahuaton, onpo minsëca'huaisonta', quëmari noyasha nontaton natanquë'. Sha'huitohuachinquën quiyanta sha'huitocoi. Ina marë' a'naya a'nayacoi, huaranca a'na pasa coriqui prata quëran nininso' pahuërëarainquën, itopi.

6Napotohuachinara, inariso Sanson itapon:

—Sha'huitoco: ¿Onpoatonta quëmaso napoin chiniran? Naporahuaton ¿Onpo tonpotohuatënquënta co huachi oquiaranhuë'? itërin.

7—Canchisërin pë'chinan nonin co yaniyátërarinsohuëquë tonpohuachinaco, co huachi chiniarahuë'. Piyapimia pochin nicato co huachi chiniarahuë', itërin Sansoni.

8Napotohuachina, inaso huiristino hua'ano'sa inachachin sha'huitërin. Sha'huitohuachina, inanapo pë'chinan nonin quëpatopi. Ina quëran Sanson ahuë'ëtaton, inaquë noyá tonporin. 9Co'huara tonpoyátëraponhuë', caraya huiristino'sa patoananënquë po'orin. Napoaton tënicaso marë' chiníquën ochinanin:

—¡Pashi tëquë Sanson! ¡Huiristino'sa ahuëarinquën! itërin. Naporo inaso', capayatahuaton tonporinso' oshitërin. O'sërina'huaya a'përëso pochin nitërin. Napoaton huiristino'saso', co nitotopihuë' onporahuatonsona chinirinso'. 10Napoaton Tarirari itapon:

—¡Ni'quëchi nonpintëranco! Nonpintopirancohuë', iporaso' tëhuënchachin no'tëquën sha'huitoco huachi, itërin.

11—Nasha caporin co ma'marë tëranta camaipinanhuë nininquë tonpohuachinaco, co huachi chiniarahuë'. Piyapimia pochin nicato inapoarahuë, itërin Sansoni.

12Napotohuachina, ahuë'ëtaantarahuaton nasha caporin manin. Inaquë tonporahuaton, chiníquën ochinaantarin:

---

[d] **15.19** *In-acoriso':* Yosë nontohuachina, i'sha pipirinquë tapon naporin.

—¡Pashi tëquë Sanson! ¡Huiristino'sa ahuëarinquën! itaantarin. Naporonta caraya huiristino'sa patoananënquë nani po'orin. Sansonso napoaponahuë', capayatahuaton caporino'saquë tonporinso' oshitaantarin. Pi'shirin oshitatë pochin nitërin. 13 Naporo' Tarirari itaantapon:

—¡Iporanta nonpintaantaranco! Iporaso nipirinhuë', no'tëquën sha'huitoco huachi, itërin.

—A'nantacaso marë' ótënanquë, ainëhuë canchisë huënton nininso' sihuiantëquë'. Inapotahuaton a'nan a'sonanso nara, aco acopo pa'huacorahuaton pasaantëquë'. Inapotohuatanco, co huachi chiniarahuë'. Piyapimia pochin nicato napoarahuë, itërin.

Napotohuachina, Sanson ahuë'ëtaantarin. Inapotahuaton, ainën canchisë sihuirin nininso' a'nantacaso marë' ótëninsoarë', sihuiantërin. 14 Inapotahuaton, a'soninso nara aco acopo pa'huacorin. Inapotahuaton pasaantërin. Naporo' chiníquën ochinaantarin:

—¡Pashi tëquë Sanson! ¡Huiristino'sa ahuëarinquën! itaantarin. Inaso napoaponahuë', capayatahuaton nara pasaantërinso' a'nanë chachin ocoirin. Napoaton huiristino'sa patoanaquë Tarirari po'orinso', co nanitopihuë' macacaiso'. 15 Napohuachina, Tarirari itapon:

—¡Quëmaso' nonpintënquën! "Nohuantëranquën," topatana, nonpiánan. Isoarë' nani cararo monaranco. Inapoaton, chiniranso co yasha'huitërancohuë', itërin. 16 Tarirariso', inachin inachin natanárin. Nani oraquë pochin inachachin natanápachina, Sanson ami ami natanin. Napotárin ni'ton, chiminchináchin cancantërin. 17 Napoin quëran onporahuatonsona chinirinso', sha'huitërin huachi:

—Sinioro piyapinën nica'huaso marë' acorinaco ni'to, nasarioco. Co'huara nasichátërapohuë' ina marë' acorinaco. Napoaton co intëranta ya'ichinincohuë'. Ya'irinaco naporini, co huachi chiniitohuë'. Piyapimia pochin nicato co huachi inapo'itohuë', itërin.

18 Napotohuachina Tariraso': "Ipora tëhuënchinso' no'tëquën sha'huitërinco huachi," tënin. Napoaton huiristino hua'ano'sa sha'huitacaiso marë' nanan a'patërin: "Ipora tëhuënchinso' huëco'. Onporahuatonsona chinirinso', nani Sanson sha'huitërinco," ta'caso nanan a'parin. Napohuachina, inahuaso coriquirë chachin huëcapaipi.

19 Naquëranchin Tariraso Sanson ahuë'ëtaantarin. Tonanënquë ahuë'ëtahuaton, a'na quëmapi përarin ya'icaso marë'. Ainën canchisë sihuirin acorinso napochachin inari yaquirin. Inapotahuaton macacaiso marë' napotërin. 20 Nani ya'ihuachina ochinaantarin:

—¡Pashi tëquë Sanson! ¡Huiristino'sa ahuëarinquën! itërin. Inaso napoaponahuë', capayatahuaton tapon: "I'hua pochin naquëranchin cha'ëantarahuë," tënin. Napopirinhuë', Siniorori tananpitërinso co nitotërinhuë'. 21 Naporo' huiristino'sari mapi huachi. Masahuatona papoirayatopi. Ina quëran Casa ninanoquë quëpapi. Inaquë sha'pi hua'na catinaquë catinaquëtopi. Inapotahuatona tashinan pëiquë pë'santo ra'pi masho ohuërërápaso marë' acopi. 22 Napoaponahuë', ainënso naquëranchin a'shiantararin.

Sanson chimininso'

23 A'na tahuëri huiristino hua'ano'sa niyontonpi. Sanson canapiso yonquiatona', capa cancantacaiso marë' niyontonpi. Naporahuaton, mamanshinëna Tacon itopiso' chinotacaiso marë' ma'sharo'sa tëparapi. Capa cancantatona iso pochin cantarapi:

"Sansonso' inimiconënpoa nipirinhuë'.
Mamanshinënpoa catahuarinpoa ni'ton, ina canarëhua'," tosápi.

24 Ina nicatona a'napita huiristinosanta',
cantarapi. Cantatona', mamanshinëna
chinotopi. Napopi:
"Mamanshinënpoa catahuarinpoa
ni'ton, Sanson canarëhua'.
Inaso' inimiconënpoa ni'ton,
sha'tërëhuasopita tapirin.
Naporahuaton na'aquënpoa
tiquirinpoa'," topi cantatona'.
25 Naporápatona capa cancantopi.
Capa cancantonënaquë: "Sanson
macontaco tëhuahua'," topachinara,
tashinan pëi quëran ocoipi. Ocoira-
huatona tëhuarápi. Niyontopiso pëiso',
na'pi quëran ni'ton, achinicaso marë'
cato onëro'sa pochin ya'huëtërin. Pëi
huáncana acopi. 26 Sansonso', somaraya
ni'ton, a'na hui'napishari së'quëaton
quëntarin. Naporo' ina hui'napi itapon:
—Moshatacaiso pëi achinirinsopita
cato ya'huëtërin. Inaquë pisana'huaso
marë' quëpatonco asë'huaco, itërin.
27 Ya'ipi huiristino hua'ano'sa moshata-
caiso pëiquë nisapi. Notohuaro' huiris-
tino quëmapi'sa', sanapi'sa', inapitanta
ya'conpi. Aipi pa'cotëquënta', cara
huaranca pochin huiristino'sa noco-
tatona', Sanson tëhuapiso costarápi.
28 Naporo inaso', chiníquën Yosë
nontërin: "¡Sinioro nosoroco! Iporaí-
chin yonquirahuatonco catahuaco.
Achiniantaco papoirayatërinacoso
marë' huiristino'sa i'huërëchi,"
itërin. 29 Napotahuaton moshatacaiso
pëi achinirinsopita, cato tanpan-
quëranchin caririn. Carirahuaton
piquëëconin. 30 Inapotahuaton
chiníquën nonin: "¡Carë'quëma
napopináchin canpitanta huiristi-
no'sanquëma chiminco'!" tënin. Ina
tosahuaton, ya'ipi chinirin quëran
pitarin. Pitahuachina, moshatacaiso
pëi nohuatiimarin. Nohuatahuaton
huiristino hua'ano'sa ni'pirin.
A'napita huiristino'santa inapotërin.
Inapoaton Sansonso' chiminapon
pochin na'con na'con huiristino'sa
tëparin. Nanpiponso' na'a tëpaponа-
huë', co ina nápo tëparinhuë'. 31 Ina
piquëran iya'huainpita, quëmopinën-
pita, inapita o'mapi. Nonën masa-
huatona pa'pinco' Manoa itopiso'
po'oronënquë po'moonpi. Inaso'
po'oro', Sora ninano quëran Istaoro
ninanoquë ira pa'ninso' huáncana
ya'huërin.

Rota naporinso'

Moapoquë pa'piso'

1 1-2Hua'anso'sa Israiro parti hua'anëntasoi', ya'ipi ina parti tanarotopi. Napohuachinara, a'naso Cota huënton quëmapi Pirin ninanoquë ya'huërinso', pipirin. Pipiton moaporo'sa no'panën parti pa'nin yacapatapon. Inaso' quëmapi Irimiri itopi. Sa'in, cato hui'ninpita, inapitarë chachin pa'nin. Sa'inso', Noimi itopi. Hui'ninpitanta', a'naso Quirion, a'nanta', Maaron itopi. Ya'ipi inapita Pirinquë ya'huëpi ni'ton, iporataro'sa itopi. Inapitaso' Moapoquë canconahuatona', inaquë ya'huëantapi.

3Inaquë ya'huëapirinahuë', Irimiriso chiminin. So'in chiminpachina Noimiso', cato hua'huinpitarëáchin quëparitërin. 4-5Hua'quimiachin quëran hua'huinpitaso', inaquëranchin sa'api. Moapo sanapi'sa mapi. A'naso', Orpa itopi. A'nanta', Rota itopi. Shonca pi'ipi pochin Moapoquë ya'huëasoi', Maaron, Quirion, inapitanta chiminpi. Inapoaton Noimiso' so'in, hua'huinpita, inapitari taquinanpirin. Napohuachinara, inaora paya quëparitërin.

Noimi Rotarë chachin Pirin'pa' paantarinso'

6A'na tahuëri Noimiso', yacapatërinquë nanan natantërin: "Siniorori israiro'sa nosoroantarin. Ina nohuanton cosharo noyataantarin," topi. 7Napohuachinara, yacapatërin quëran pipirin. Pipirahuaton Cota huënton israiro'sa no'panën parti paantarin. Cato notainpitarë chachin pa'nin. 8-9Inapitarë' pacaponahuë', iraquë itapon:

—Pa'mantatoma canpitaso', mamama nimaco topirahuë'. Canpitaso na'con nosororamaco. Hua'huahuëpitanta', napotërama'. Ina marë' Sinioro canpitanta nosoro'inquëma'. Ina nohuanton chachin noya so'yaantatoma', pëinëmaquë noya ya'huëco', itërin. Itahuaton, pacacaiso marë' apinora'piarin. Inahuaso napoaponahuë', na'nëconpi. 10Na'nëtona itapona':

—¡Ama a'shacha a'pacoisohuë'! Quëmarë'coi chachin ya'huëran'pa' pa'sarai, itopi. 11Napotopirinahuë', Noimiri itaantapon:

—Panantaco hua'huata'huaro'sa'. ¡Imapatamaco, topinan quëran imasaramaco! Co huachi caso hua'huaantapohuë'. Hua'huanahuë naporini, inapita chachin maanta'itënquëmahuë'. 12-13Paatoma ya'huëramaquë paantaco'. Nani caso paiyaco. Co huachi onpo so'yaanta'huasohuë' niconahuë. Ipora tashi so'yaantato hua'huanahuë nicaipo tëranta', co apípora so'soitonahuë'. ¡Inapita hui'napitai huarë' macaimaso', co canpitaso ninacamaso ya'huërinhuë'! ¡Canpitanta inapita so'socaiso' ninatoma', co topinan nipayatamaso' nohuantërahuë'! Co carë'quëma pacacamaso ya'huërinhuë'. Tëhuënchachin Sinioro nohuanton chiníquën parisitërahuë. Napoaponahuë', canpitanta parisitëramaso' ni'pato, na'con na'con parisitarahuë, itërin. 14Napotohuachina, inahuaso naquëranchin na'nëantapi. Napoin quëran Orpaso', a'shatën yapataton apinorin huachi. Apinorahuaton panantarin. Rotaso napoaponahuë', inarë quëparitërin. 15Naporo' Noimiri itapon:

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

—Ni'quë hua'hua. Caishaso', ya'huëramaso no'paquë paantarin. Mamanshinën moshacaso marë' paantarin. Quëmanta inarë'quën paquë', itërin.

16 Napotopirinhuë', Rotariso' itaantapon:

—¡Ama a'shacha pata'huanquënso sha'huitocosohuë'! Intohuaso pa'patan, inaquë canta pa'sarahuë. Intohuaso ya'huëhuatan, inaquë canta ya'huëarahuë. Canta', Israiro sanapi pochin nisarahuë. Quëma Sinioro chinotëranso', canta chinotarahuë. 17 Intohuaso' chiminpatan, inaquë canta chiminpato pa'pichinaco. Co'huara chiminyátërapohuë' patohuatënquënso', Sinioro chiníquën ana'inchinco, itërin. 18 Naporinso natanaton, Noimiso co huachi aquëtë ya'huërinquë paantacaso sha'huitërinhuë'.

19 Ina pochin cato chachin pa'sápatona Pirin'pa' canconpi huachi. Ninanoquë ya'conpachinara, naní quëran pa'yatopi. Pa'yatatona napopi:

—¡Ni'cochi. Noimi canquirin! topi.

20 Napopirinahuë', inariso itapon:

—Ama Noimi itocosohuë'. Mara itoco. Sinioro Ya'ipi nanitaparinso' chiníquën aparisitërinco ni'ton, ina pochin nohuitoco. 21 Naporo' pacapo, na'con quëparëso pochin ninahuë. Iporaso nipirinhuë' co huachi manta quëntarësohuë pochin ninahuë. Sinioro ina pochin nohuantërin ni'ton, naporahuë. ¡Napoaton ama huachi Noimi itocosohuë'! Sinioroso' ya'ipi nanitaparin. Ina ana'intatonco aparisitërinco. 22 Ina pochin Noimiso', Moapo no'pa quëran huënantarin. Hua'huatën Rota itopisorë' huënantarin. Sipata macacaiso' caniaritapaso canquipi.

Pooso iminënquë Rota naporinso'

2 1 Noimiso', so'inco quëran a'nara imoroën ma'huan ya'huëtërin. Inaso', Pooso itopi. Naní quëran noya ni'pi. 2 A'na tahuëri Rotari Noimi itapon:

—Imino'saquë pa'i topirahuë. Tapona inso sipata yaquina'pi tëranta', patërinsopita maca'huaso' nohuantërin, itërin.

—Paquë nipachin hua'hua, itërin a'shatëni. 3 Napotohuachina iminquë pa'nin. Yaquina'piro'sa otayapiso', masárin. Co nitotopirinhuë', ina iminso Poosonquën.

4 Inapoaton ma'pataso', imin hua'anën Pirin quëran canquirin. Canquirahuaton yaquina'piro'sa noya nontërin: "Sinioro chachin catahuainquëma'," itërin. Napotohuachina piyapinënpitanta',

"Quëmanta Sinioro catahuainquën," itopi. 5-6Ina quëran Poososo' sacatoro'sa hua'an natanin:

—¿Inta hui'nin paso' sanapi? itërin.

—Inaso', Moapo sanapi. Inatohua quëran Noimi imaquirinso'. 7Yaquina'piro'sa imaton, otayapiso macacaso marë' nani nataninco. Tashiramiachin quëran huarë' sacatápirinhuë', apira huë'sahuaton pi'pian chinotarin, itërin. 8Napohuachina paaparahuaton itapon:

—Natanquë imoya pi'pian sha'huichinquën. Ama a'na imino'saquë otayapiso' macapon paquësohuë'. Piyapinëhuëpita sanapi'sa nipisopitarë'quën, isëquëranchin maquë'. 9Yaquina'piro'sa insëquësona yaquiantahuachina', inatohua inahuanta pa'sapi. Naporo' quëmanta inapita imaquë'. Ama insonta apiinquënso marëhuë', nani piyapinëhuëpita sha'huitërahuë. Yamorohuatan, yonsharo'saquë i'sha ya'huëarin. Insosona së'huapiso' o'ocontaquë', itërin. 10Napotohuachina, inaso Pooso noya nicaton isonin quëran no'paquë huarë' monshomarin. Ina quëran itapon:

—¿Onpoatonta ina pochin ni'nanco? Caso nisha sanapico nipirahuë', noyasha nontëranco, itërin.

11—So'yan chiminin quëran huarë', a'shacha nosororanso', nani nitotërahuë. Tataparin, mamaparin, no'panën, inapita huëshiran. Co nohuitopirancoihuë', yacapaancoiso marë' huë'nansonta', nitotërahuë. 12Inapohuatana, quëmaso Yosë chachin yoniton naporan. Inaso Sinioro, israiro'sacoi chinotërai. Ina pa'poyainquënso marë' inaporan. Inaso', atari hua'huinpita to'cohuëtërinso pochin pa'poyarinpoa'. ¡Napoaton inari chachin naporanso marë' acanainquën ta'to, ina nontërahuë! itërin. 13Napotohuachina, Rotariso itapon:

—Quëmaso noyasha nontëranco. Ina pochin nontatonco achinicancananco. Caso co piyapinënpita sanapi'sa pochin tëranta nipirahuë', noyasha nontëranco, itërin.

14Capacaiso marë' ora nanihuachina, Poosoriso', Rota përaton itapon:

—Huëquë imoya pan macaton, nocaroya tëranta', i'shiiquë'. Iso nocaroso', huino áin ninin quëran nipi, itërin. Napotohuachina, pa'sahuaton yaquina'piro'sarë', huënsëconin. Naporahuaton sipatanta iyanapiso', Poosori quëtohuachina ca'nin. Natëaquë huarë' coshatahuaton pë'sotopitërarin.

15Ina piquëran paantarahuaton otapisopita maantararin. Naporo' Poosori, piyapinënpita iso pochin camairin:

—Sipata tonporamaso' quëraonta', a'naya a'naya main. Ama apiracosohuë'. 16Tonpoasëmanta', a'naya a'naya atatoco'. Inari macacaso marë' inapotoco'. Naporahuaton ama insoquëma tëranta apicosohuë', itërin. 17Ina pochin Rotaso', Pooso iminënquë sipata otapiso' manin. Tashiaquë huarë' manin. Naporo tahuëri yontoninso to'norarahuaton, pë'tënpachina, cato shonca quiro na'con icanin.

18Ina quëran ma'patërinso pë'përahuaton, ninanoquë pa'mantarin. A'shatën cantonahuaton, ma'patërinso a'notërin. Cosharo pë'sotërinsonta', quëtërin. 19A'shatëni itapon:

—¿Inta iminënquë ipora tahuëri ma'patëran? ¿Insëquëta inanapo manan? insosona ina pochin catahuarinquënso', Siniorori catahuain, itërin. Napotohuachina sha'huitërin:

—Pooso itopiso' iminënquë ipora tahuëri ma'patërahuë, itërin Rotari.

20—Siniorori ina catahuain tënahuë. Iráca chimipicoro'sa nosororinso pochachin, canpoanta ipora nosororinpoa'. Inaso' quëmopinpoa'. Napoaton inanta', nanitërin nicha'ëinpoaso', tënin Noimi. 21Ina quëran Rota taantapon:

—Napotomantarinco a'shacha: "Piyapinëhuëpita sanapi nipisopitarë'quën paaton otayapiso' maquë'. Ya'ipi sha'tërahuëso' nanquiai huarë' inapitarë'quën paquë'," itërinco, itërin.

22—Tëhuënchachin no'tëquën napotërinquën: Piyapinënpita sanapi nipisopitarë'quën paquë'. Ama a'na iminquë paquësohuë', apichinën, itërin a'shatëninta'. 23Napotopiso chachin Rotaso' Pooso piyapinënpita sanapi nipisopitarë' pa'nin. Otayapisopita ma'patárin. Sipata nanquirahuatona', trico ya'huërë' nanquiyai huarë' inapitarë' pa'nin. Ina pochin Rotaso', a'shatën yacaparin.

Poosori Rota nosororinso'

3 1A'na tahuëri Noimiri Rota itapon:
—Noya noya ya'huëcamaso marë' so'yan yoníta'huanquënso ya'huërin tënahuë. 2Ni'quë'. Poososo' quëmopinënpoa ni'ton, ina piyapinënpita sanapi'sa nipisopitarë'quën pa'nan. Ipora tashi inaso', sipata to'norarinso të'yarayacaso marë' pa'sarin. 3Napoaton quëmaso' amarahuaton pimo hua'saiquë nipashitëquë'. Inaporahuaton noya noya a'moranso', a'moquë'. Ina quëran to'noratopiquë paquë'. Inaso napoaponahuë', ama insonta quënanainquënso marëhuë' noyá na'piquë'. Pooso coshataton o'oquë huarë' na'piton ninataquë'. 4Insëquësona huë'ëpachin, noya ni'quë'. Ina quëran paaparahuaton pa'shorantëquë'. Inapotahuaton nantën pirayan quëhuënquë'. Inapohuatan inari chachin sha'huitarinquën ma'sona nicacaso', itërin. 5Napotohuachina Rotaso' tapon:
—Inta nipachin. Napotërancoso chachin nisarahuë, itërin.

6Itahuaton nitaparin. Naporahuaton to'noratopiquë pa'nin. Inaquë canconahuaton, a'shatëni napotërinso chachin ninin. 7Poososo' coshatërin, o'orin, naporin. Naporahuaton noya cancantërin. Ina quëran sipata imopiso' pirayan quëhuënin. Yono tashi Rotari, co irinaponahuë' ya'caririn. Nantëquën niimotërinso' pa'shirapirin. Inapotahuaton nantën pirayan quëhuënin. 8Huancana tashi nisahuaso', Poososo' capayatërin. Huënsëintarahuaton, cari cariarin. Inaporahuaton pa'pi pa'yantërin: "¿Ma sanapita iso napoarin?" ta'ton:

9—¿Ma sanapinquënta quëmaso'? itërin
—Caso Rotaco. Quëma piyapinën pochinco ninahuë. Quëmaso' quëmopinquën. A'moranso huirotënquë tëranta imopitoco. Pa'poyatonco nicha'ëancoso marë' inapotoco. Ina marë' máco topirahuë, itërin.

10—Sinioro chachin catahuainquën imoya, tënahuë. Ipora naporan quëran so'yancoráchin cancantëranso anitotëranco. Nani ayananpirinquën nichinapon chachin a'na quëmapi cá quëran hui'na hui'napi yoniitonhuë'. Ma'huanhuë nipon, co ma'huanhuë' nininso tëranta', yoniitonhuë'. Quëmaso napoaponahuë', co inaporanhuë'. 11Ama imoya të'huaquësohuë'. Ya'ipi ya'huërahuëquë ya'huëpisopita noya sanapi ninanso' nani nitotopi. Napoaton sha'huitërancoso chachin nisarahuë. 12Napoaponahuë caso so'yanco marë', áquë quëmopimiachinco. A'nara ya'huëtërinquën ya'cari quëmopi. 13Tashiraya ina nontarahuë pa'poyatënquën nicha'ëinquënso marë'. Nohuantohuachin anoyatarinquën. Co'so' nohuantohuachinhuë', Yoscoarë' carinquën anoyataranquën. Iporaso' isëquëranchin chinotëquë', itërin Poosori.

14Naporo tashi Rotaso' Pooso nantën pirayan huë'ërin. Tahuëririnquë tashi chachin capayatërin. Poosori: "Ama huë'nanso inso tëranta nitochinsohuë',"

itërin ni'ton, naporin. 15Naporo' Poosori itaantapon:

—Aipi a'moranso ocoirahuaton, noya së'quëquë', itërin. Inapohuachina, catapini shonca quiro pochin quë'ninso' sipata acotërin. Ina quëran apë'pëtohuachina, Rotaso ninano'pa' paantarin.

16A'shatën pëinënquë canpachina, inari itapon:

—¿Onpoca hua'hua? itërin. Napotohuachina Poosori napotërinso' sha'huitërin. 17Ina quëran napoantarin:

—Co topinamia a'shacha payataquë panantamaso ya'huërinhuë', ta'ton, iso sipata quëtërinco, itërin.

18—Napotërinquën ni'quëhuarë', iporaso' ninaquë': ¿Ma'tama onpo'inpa'? Inaso', ya'ipi anoyataquë huarë' chinotarin, tënahuë, itërin a'shatëni.

Pooso sa'arinso'

4 1Ina quëran Poososo pa'sahuaton, ninano ya'coanaquë huënsëconin. Inaquë piyapi'sa yániyontonpi ni'ton, huënsëconin. Naporo chachin Poosori Rota sha'huitaton: "Inaso so'yanco marë' ya'cari' quëmopi," itërinso' quëmapi na'huëarin. Quënanahuaton përarin:

—Iyasha. Huëquë huënsëriaquë', itërin. Napotohuachina, inaso huënsëconin. 2-3Shonca ansianoro'santa përarin. Inapitaso' ninano hua'ano'sa'. Huë'pachinara inahuanta ahuënsërin. Inapotahuaton quëmopinën itapon:

—Noimi Moapo no'pa quëran huënantarin. Huëntarahuaton so'inco no'panën yapa'anin. 4Quëmanta nitota marë' ina sha'huitaranquën. Yapa'anpatan quëmari pa'antëquë'. Ya'ipi isopita ni'tërantapaiso' natantonënaquë sha'huitaranquën. Ninano ansiano'santa natantonënaquë napotaranquën. Quëmaso' Irimiricoco marë' quëmopimia ninan. Napoaton nanitëran no'panën pa'anamaso'. Co yapa'antohuatanhuë', sha'huitoco nitochi. Canta', nanan ya'huëtërinco pa'anta'huaso', itërin. Napotohuachina quëmopinëniso':

—Cari pa'antapo, itërin. 5Naporo' Poosori itaantapon:

—Noimi no'panën pa'antohuatanso', onpopionta Rota quëyoron macamaso ya'huërin. Inaso' moaporon. Ama so'inco no'pa' maninso' quëran nininën ayacaso marëhuë' inapotaran, itërin. 6Napotohuachina quëmopinënso' taantapon:

—Inapocaso ni'quëhuarë', co caso nanitapohuë' nimara. Chiminpato, ina no'pa' hui'nahuëpitari macacaso nipirinhuë', co huachi inapoapihuë'. Nohuantohuatan ya'huërënamëhuë quëmari pa'antëquë', itërin. 7-8Naporo tahuëri'sa Israiro nacionquë iso pochin inachintopiso ya'huërin: Quëmopinëna capini ma'sona ya'huërënamën nicacaso' niquëtopi. Napohuachinara, nanan yo'na'piso sapatën ocoirahuaton, quëmopinën quëtërin. Ma'sona nipa'antatona anoyatohuachinaranta', inapopi. Inachintopi ni'ton, quëmopinënso' a'nara sapatën ocoirin. Ocoirahuaton Pooso quëtërin. Ina quëtahuaton itapon:

—Quëmari pa'antëquë', itërin.

9Naporo' Poososo', ya'ipi inaquë nisapisopita itapon:

—Irimirico, Quirionco, Maronco, inapita no'panën Noimiri hua'anëntërin. Ina huachi cariso', canpita ni'tonëmaquë pa'antarahuë. 10Canpita ni'tonëmaquë chachin, Rota quëyoronta masarahuë. Inaso', Moapo sanapi Maaroncori ayananpirinso'. Inapohuato no'panën nininënso', Maaronco nininënquë chachin ya'huëápon. Co incari tëranta naniantaponhuë', itërin. 11-12Napohuachina, ya'ipi inaquë nisapisopitari itapona':

—Quiya mini ni'tonëhuëiquë napoaran. Sinioro nohuanton sanapi mananso', Naquira, Nia, inapita pochin niin. Inapita quëran ya'ipi israiro'-sanpoa pipirëhua'. Quëmanta ya'ipi Pirin ninanoquë ya'huëpisopita noya ni'inën. Napotërinënso', ya'ipi iso ninanoquë nahui'in. Sinioro nohuanton ina sanapi masaranquë na'a hui'nahuanquë'. Inapita quëraonta panca huënton quëmopiro'sa pipiina'. Parisi itërëhuaso ya'huëtërinso nápo', pipiina'. Inaso', Cota hui'nin Tamaraquëya hui'nahuaninso', itopi. 13 Ina pochin Poososo', Rota manin. Nani mapachina ichihuë'ërin. Napohuachinara Sinioro nohuanton cayorahuaton quëmapia'hua huairin.

14 Naporo' sanapi'sari Noimi itapona':

—¡Ma noyacha Sinioroso paya! itahua'. Ina nohuanton nëhuëtiinquënso marë' amia'hua ya'huëtërinquën huachi. Ma'cha inaso iso no'panënpoaquë, noya nicaton nahuininhuë paya. 15 Noyá paiya nipatan, ina achinicancanarinquën, nocomarinquën. Inaso', hua'huatoparin hua'huin ni'ton, napotarinquën. A'shionta nosoromiatërinquën ni'ton, canchisë hua'huanpoa quëran na'con na'con pa'tërin, itopi. 16 Napotohuachinara, Noimiso amin manin. Masahuaton inari chachin aso'sorin. 17 Ina nicatona', niya-capapiso' capini sanapi'sariso' itapona':

—¡Noimi hua'huin miáchin hua'huatatë pochin ninin! topi. Inahuari chachin aninihuanatona', Opito itopi. Inaso' Quisi pa'pin ni'ton, Tapi shimashonën.

Tapi shimashonënpita nininso'

18-22 Isopita Parisi quëran pipipisopita ya'huëpi: Parisi hui'nahuanpachina Isromo, itopi. Isromonta hui'nahuanpachina Aramo, itopi. Aramonta hui'nahuanpachina Aminatapo, itopi. Inanta hui'nahuanpachina Nasono, itopi. Nasononta hui'nahuanpachina Sarëmon itopi. Inanta hui'nahuanpachina Pooso, itopi. Poosonta hui'nahuanpachina Opito, itopi. Opitonta hui'nahuanpachina Quisi, itopi. Quisinta hui'nahuanpachina Tapi, itopi.

Samoiro naporinso'

Yosë nohuanton Ana hua'huaninso'

1 [1]Iprain huënton motopiro'saquë a'nara ninano ya'huërin Nama itopiso'. Inaquë a'nara quëmapi Iricana itopiso ya'huërin. Inaso', Sohui itopiso' shiin. Iricanaso', Iroamo itopiso' hui'nin. Iroamonta pa'pin, Irio itopi. Irionta pa'pin, Too itopi. Toonta pa'pin, Sohui itopi. Inaso', Iprain huënton quëmapi. [2]Iricanaso' cato sa'ahuan. A'na sa'inso' Ana itopi. A'nanta', Pinina itopi. Pininaso' hua'huana'pi. Ya'huërë' Anaso', co nito hua'huaninhuë'.

[3]Nani pi'iquë Iricanaso', Siro ninano itopiquë pa'nin. Sinioro ya'ipi nanitaparinso' chinotacaso marë' pa'nin. Inaquë nipachina ma'sha tëparahuaton ina chinotërin. Inaquë Iri itopiso' corto hua'an hui'ninpita catoya'pi sacatopi. Inapitaso' Opini, Pinisë, inapita itopi. Inapitanta corto hua'ano'sa nicatona Sinioro marë' sacatopi. [4]Iricana Sinioro marë' ma'sha tëparin. Inaso', nanan anoyatopiso marë' itopiso'. Inapohuachina, Pinina, hua'huinpita, inapitaso napopináchin quëtërin. [5]Anaso nipirinhuë', panca panca quëtërin. Sinioro nohuanton co hua'huana'pihuë nipirinhuë', nosororin. Nosoroaton yánapotërin. [6]Napoaton Pininariso' co yainhuë' nontërin. Naporahuaton Sinioro nohuanton co hua'huana'pihuë ni'ton, nocanaton tëhuarin. No'huiantërinso' nichinapon chachin napotërin.

[7]Nani pi'iquë Sinioro chinotacaso pëiquë pa'pachinara, Anaso na'nëton co yacoshatërinhuë'. Pininari no'huirárin ni'ton, naporin. [8]Napohuachina, so'ini itapon: "Ana. Ama sëtaton na'nëquësohuë'. Noya coshatëquë'. Carinquënso nosororanquën. Ya'ipiya quëran na'con na'con nosororanquën. Shonca quëmapia'hua hua'huanan naporini, co onpopinchin noya cancanchitonhuë'. Ca ya'huëarahuë ni'ton, noya noya cancantëquë'," itërin.

[9]A'na tahuëri Siroquë paantapi. Inaquë nicasoi', nani coshatohuachina Anaso huanirin. Huanirahuaton Yosë chinotacaso në'mëtë pëiquë pa'nin. Iri corto hua'an ya'coanaquë huënsëaso', ya'coontarin. [10]Inaquë nipachina na'nërin. Parisitërinso marë' co napion cancantaton na'nërin. Na'nëton Sinioro nontërin. [11]"Sinioro quëmaso ya'ipi nanitaparan. Piyapinënco niporahuë' parisitërahuëso nicaton, a'nara quëmapia'hua hua'huana'huaso', quëtoco. Inapotëranco naporini, carinta ina hua'huahuë quëma marë' aco'itohuë'. Ina anitota'huanquënso marë' co onporonta ya'iapihuë'," itërin.

[12]Ina pochin hua'qui Sinioro nontërin. Iri corto hua'anso', Ana nanamën ni'sárin. [13]Inaso napoaponahuë', yonquinën quëran Sinioro nontërin. Co manta noninso ya'caninhuë', nanamënsáchin nahuë nahuëtárin. Napoaton Iririso': "Isoso sanapi no'pirin," tënin yonquinënquë. [14]Ina yonquiaton itapon:

—¡Co no'piquë huarë' o'ocaso ya'huërinhuë'! Tananpitëquë huachi huinoso', itërin.

[15]—Co apiya no'pirahuë'. Co huino o'orahuë'. Co ma'sha tëranta main

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

nininso' o'oporahuë', co napion ancantato Yosë nontarahuë. Parisitërahuëso' Sinioro sha'huitarahuë. 16 Ama yonquirapitonco: "Isoso inpio sanapi," itocosohuë'. Parisitato co noyahuë' cancantërahuë ni'ton, hua'qui Yosë nontërahuë, itërin Anari.

17 —Noyapa'. Sano cancantaton paquë huachi. Israiro'sanpoa chinotërëhuaso Yosë chachin, ma'sona natananso acochinquën, itërin corto hua'ani.

18 —Ma'cha inachachin a'na tahuërinta noya niantarancohuë paya, itaantarin Anari. Ina quëran inaso paantarahuaton, coshatoonin. Naporahuaton co huachi sëtërinhuë'.

19 Tahuëririnquë a'cayan Yosë chinotahuatona', ya'huëpi'pa' paantapi.

Ina quëran Iricanaso', sa'in ichihuë'ërin. Naporo' Sinioroso', Anari nontërinso' yonquiaton catahuarin. 20 Ina nohuanton cayorin huachi. Tahuëri nanihuachina quëmapia'huaya huairin. Nininën nohuitaton Samoiro itërin. Sinioro natanaton hua'huaninso marë' ina pochin nohuitërin.

21 Ina pi'i niantarinquë Iricanaso', Siroquë paantarin. Sa'in, hui'ninpita, inapitarë chachin pa'sahuatona', Sinioro sha'huitërinso' quëpatërin. Naporahuaton nani pi'iquë Sinioro marë' ma'sha tëpacaso' nininso' quëpatërin. 22-23 Anaso napoaponahuë', co pa'ninhuë'. Co'huara so'in pa'shátëraponhuë':

—Co caso inatohua pa'shatërapohuë'. Hua'huasha a'pota huarë' pa'sarahuë. Nani a'potohuachin, Sinioronquën nicacaso marë' quëpatarahuë. Acoonpato, inaso inaquë ya'huëapon, itërin. Napotohuachina, so'ini itapon:

—Inta nipachin. Ma'sona nicacaso yonquiranso', niquë'. Ina a'pota huarë', isëranchin ya'huëtaquë'. Sinioro chachin catahuainquën ina sha'huitëranso' nicacaso marë', itërin. So'ini napotohuachina, inaso quëparitaton inaquëranchin hua'huin aso'sorin. So'sohuachina a'potërin.

24 Siroquë Yosë chinotacaso në'mëtë pëi ya'huërin ni'ton, hua'huin a'potohuachina, inaquë quëparin. Hua'hua nipirinhuë' quëparin. Cara toroa'hua, cato shonca cato quiro trico, inapitanta quëparin. Naporahuaton a'nara sha'huëtë morsaquë huinonta quëparin. 25 Nani inaquë nipachina a'nara toroa'hua Sinioro marë' tëpapi. Inapotahuatona Iri corto hua'an hua'huasha a'notopi. 26 Naporo' Anari itapon:

—I'huata apiya. ¿Yonquiran ipora iráca isëquë huëcato sacaroënquë Yosë nontërahuëso to? 27 Iso hua'huasha marë' naporahuë. Ni'quëchi. Nani quëtërinco. 28 Napoaton carinta', ina piyanën nicacaso marë' acorahuë, itërin. Ina natanaton, Iriso isonin. Isonin quëran no'paquë huarë' monshorahuaton Sinioro chinotërin.

Yosë cantanën Ana cantarinso'

2 1 Naporo' Ananta', Yosë nontaton itapon:

"Sinioro yonquiato capa cancantërahuë.
Ya'ipi cancanëhuë quëran capa cancantërahuë.
Achinirinco ni'ton, inimicoro'sa a'pania'huaso nanitërahuë.
Catahuarinco ni'ton, noya cancantërahuë.

2 ¡Inasáchin noya noyaso'!
¡Co insonta ina pochin pa'poyarinpoahuë'!
Co a'na yosë ina pochin ya'huërinhuë'.

3 Ama inso tëranta nocanchinsohuë'.

Ama aquëtë': 'Ca tëhuënchinso','
chinasohuë'.
Sinioroso' Yosë ni'ton, ya'ipi
naporëhuaso nitotërin.
Pë'tënatë quiro nitotërëso pochin,
naporëhuaso nitotaton, no'të-
quën sha'huitarinpoa'.
4 Ahuëtono'sa nipirinahuë', ina
topachin sanpatapi.
Sanpacharo'santa nipirinahuë',
ina topachin ahuëtapi.
5 A'naquënso', hua'huayátërahuë
cosharohuanpi.
Napoaton, pë'sotai huarë' coshatopi.
Inapopirinahuë iporaso'
pahuantopi ni'ton,
pi'pian tëranta capacaiso marë'
patrohuanpi.
A'naquënso tanarápirinahuë',
iporaso noyá coshatopi.
Co hua'huana'pihuë sanapinta',
canchisë huarë' hua'huanpi-
tërarin.
Na'a hua'huana'piso nipirinhuë',
co huachi hua'huanatonhuë',
copi tënin.
6 Sinioro nohuanton chiminarëhua'.
Ina nohuanton chachin hua'hua-
tërëhua'.
Ina topachina chimipiro'sa
ya'huërinquë pa'marihua'.
Ina taantahuachinaso', inatohua
quëran huënantarihua'.
7 Sinioro nohuanton a'naquën
ma'huanpi.
Ina nohuanton chachin a'na-
quënso popriyatopi.
Inari a'naquën atapanin. Inari
chachin a'naquënso noya
acoantarin.
8 Sa'ahuaro'sa anotopiso pochin
a'naquënso ma'sha onpopi.
Ina quëran opatërëso pochin
Siniorori noya acoantarin.
A'naquëonta', nosorotatona capacaiso
marë' huëyoroquë icaratopitërapi.
Inapopisopitanta', Siniorori
noya acoantarahuaton hua'a-
no'sapitarë ahuënsëarin.
Inapotohuachina a'napitarinta',
noya ni'pi huachi.
Sinioroáchin ya'ipiro'pa' ninin.
Inari chachin ipora ya'huëa-
rinquë acorin.
Ina nohuanton ya'ipi isoro'paquë
ya'huërinsopita noyatarin.
9 Sinioroáchin cancantopisopita
intohuaso pa'pachinara,
inari noya a'paiarin.
Co noyahuë' cancantopisopitaso
nipirinhuë', chimipiro'sa
nisapiquë pa'sapi.
Inaquëso', ya'ipi tashinantárin. Co
insonta inaora chininënquë
noya noya niacoarinhuë'.
10 Sinioroso' ya'ipi inimiconënpita
ata'huantarin.
No'huiton inápa quëran huira
a'patiimapon.
Ya'ipi isoro'paquë ya'huëpisopita,
Siniorori no'tëquën sha'huitapon.
No'tëquën sha'huitaton, yonsha
pa'paarëso pochin nitapon.
Copirno marë' huayoninsoso
nipirinhuë',
chini chiníquën nanan quëtapon,"
tënin Ana Yosë chinotaton.
11 Ina quëran Iricanaso', sa'inpita,
hui'ninpita, inapitarë chachin Nama
ninanoquë paantarin. Hua'huashaso
nipirinhuë', inaranchin quëparitërin.
Iri corto hua'ani ma'sona camairinso
nicaton, Sinioro marë' sacatarin.

Iri hui'ninpita co noyahuë' nipiso'

12 Iri hui'ninpitaso', co noyahuë'
cancantopi. Napoatona', co Sinioro

tëranta të'huatatonaraihuë', co noyahuë' nisápi. 13-14 Corto hua'ano'sa inachintopiso imatona isopopi: Israiro'sa Sinioro chinotacaiso marë' ma'sha tëpapi. Inapotahuatona co ya'ipi Yosë marë' ahuiquitohuachinarahuë', napopinchin capacaiso marë' anpipi. Anpiasoi', corto hua'an piyapinëni huëcapairin. Panca insën pochin nininquë patoroitahuaton, corto hua'an marë' nosha ocoirin. Inari Sinioro marë' ma'sha quëpiso' tëpaton a'notarin. Ya'ipi Siroquë huëcatona', ma'sha Sinioro marë' a'nopisopita inapotëra'piapi. 15 Napoaponahuë', a'na tahuëriso co napopihuë'. Ma'sha Sinioro marë' tëpapiso' tomaquën artaroquë ahuiquitacaso nipirinhuë', co'huara ahuiquichátërasoihuë', corto hua'an piyapinën'ton huë'nin. Huë'sahuaton nosha hua'anën itapon: "Nosha quëtoco, cancatato corto hua'an a'ca'i. Co inaso anpipinan ma'paponquënhuë'," itërin. 16 Napotohuachina a'naquëni itapon: "Co'. Tomaquën'ton Sinioro marë' corto hua'ani ahuiquitacaso ya'huërin. Ina piquëran quëmaso' nohuantëranso' maquë'," itërin. Napotohuachina, inariso itaantapon: "Co naporinhuë', apiramiachin quëtancoso ya'huërin. Co noya quëran quëtohuatancohuë', osërëtaranquën," itërin. 17 Inapoatona ina hui'napi'saso', co Sinioro të'huatatonaraihuë' panca oshahuanapi. Ina chinotacaiso marë' ma'sha tëpapisopita nocanatë pochin nitopi.

18 Inapoasoi', Samoiroso' hui'napira'huatarin. Rino pi'shi quëran nipinan ipoto a'mosahuaton, Sinioro marë' sacatarin. Corto hua'ano'sa inanpi a'mopi ni'ton, inanta inanpi a'morin. 19 Nani pi'iquë pa'pin, a'shin, inapitaso Yosë chinotacaso në'mëtë pëiquë pa'pi. Sinioro marë' ma'sha tëpacaso' nininso' quëparahuatona', ina marë' tëpapi. Naporahuaton, nani pa'piquë a'shini a'mocaso nitërinso' quëpatërin. 20 Napohuachina, Iriri Iricana sa'inë chachin noya yonquirapiton itapon: "Sa'an nani a'nara hua'huin Sinioro marë' acorin. Ina ya'huërënamën Sinioro chachin iso sanapiquë hui'nahuaantacaso catahuainquën," itërin.

Napotohuachina, Iricanaso sa'inpita, hui'ninpita, inapitarë chachin ya'huërin'pa' paantapi. 21 Siniorori Ana catahuarin ni'ton, hua'huaantarin. Hua'huanápaton a'natërápoa'hua ananirin. Cara quëmapi, cato sanapi ya'huëtërin. Samoiroso nipirinhuë', Sinioro chinotacaso në'mëtë pëiquëranchin ina marë' sacatarin. Inapoapon pochin so'sorarin.

22 Iri corto hua'anso nipirinhuë', nani noyá mashotërin. Napoaponahuë', cato hui'ninpita napopiso' natantárin. Israiro'sa Sinioro marë' ma'sha tëpahuachinara, napotopiso natantërin. Sanapi'santa Yosë marë' sacatopisopita, ichihuë'ëpiso natantërin. Ina sanapi'saso', Yosë chinotacaso në'mëtë pëi ya'coanaquë sacatopirinahuë', inapotopi. 23 Ina natantaton hui'ninpita itapon: "Canpita pa'pi co noyahuë' nisaramaso', naní quëran sha'huitërinaco. ¡Ama huachi ina pochin nicosohuë'! 24 A'napita israiro'sa canpita naporamaso' sha'huitërinaco ni'ton: 'Tëhuënchachin pa'pi co noyahuë' nisarama',' tënahuë. Ama conparo'sa ninonpintocosohuë'. 25 A'na piyapi ma'sha onpotohuachinpoa', Sinioro nanitërin pa'poyainpoaso'. Napoaponahuë Sinioro ma'sha onpotohuatëhua': ¡Co insonta ya'huërinhuë' pa'poyainpoaso'!" itërin. Napotopirinhuë', inahuariso co pa'pina yanatëpihuë'. Siniorori nani chinotërin tëpacaso ni'ton, co natëtopihuë'. 26 Samoiroso nipirinhuë', noya so'sorarin. Naporahuaton noyasáchin

nisarin ni'ton, piyapi'sari noya ni'pi. Siniororinta noya ni'nin.

27 Naporo tahuëri'sa a'nara pënëntona'pi Iri huëcapairahuaton itapon: "Iráca shimashonënpita Iquipito no'paquë yacapatopi. Iquipito copirnori piyapitaton asacatërin. Naporo', a'ninquëchin inapita nohuitërinaco. 28 A'napita Israiro huëntono'sa ya'huëpirinhuë', canpita huëntonëma huayonahuë. Corto hua'ano'sanquëma nicatoma ma'sha chinotiinacoso marë' quëpachinara, tëpamaso marë' huayonanquëma'. Tëparahuatoma', artaronëhuëquë ahuiquitamaso marë' huayonanquëma'. Yonarin pochin pimóchin nininsonta a'pëamaso marë' acoranquëma'. Ipoto a'mosahuatoma', chinotëramacoso në'mëtë pëiquë sacatamaso marë' nohuantëranquëma'. Caso Sinioroco ni'to, israiro'sa ma'sha ahuiquitatona chinotërinaco. Ya'ipi inapita quëran shimashonënpita nanan quëtërahuë napopinchin capacaiso'. Napoaton canpitanta noya ca'nama'. 29 Nani camairanquëma ma'sha chinotiinacoso marë' quëpiso tëpatoma', ca marë' ahuiquitamaso'. Ma'pitasona quëshirinacosonta', a'notamacoso marë' nani camairanquëma'. ¡Canpitaso co ina nocanamaso ya'huërinhuë'! ¡Ca na'con na'con pa'yataancoso nipirinhuë', quëmaso' hui'nanpita na'con na'con pa'yatëran! Israiro'sa ma'pitaso quëshihuachinacora, noya noya nininso' quëshirinaco. ¡Co ina na'con na'con ma'patatoma', canpitaso amomiatamaso ya'huërinhuë'! 30 Napoaton Sinioro israiro'sanpoa chinotërëhuaso naporin: 'Nani yonquipirahuë piyapinëhuënquën nisápamaso'. Quëmá quëran pipipisopitanta', inapo'ina topirahuë. Iporaso nipirinhuë' sha'huitaranquën: Co onporo napocamaso ya'huërinhuë'. Noya ni'ninacosopita tëhuënchinso', carinta noya ni'sarahuë. Nocaninacopitaso nipirinhuë', atapamiatarahuë'. Ca Sinioroco napotaranquëma'. 31 Co hua'quia quëranhuë hui'nanpita tëpaarahuë. Co mashochátërasoihuë' inapotarahuë. 32 A'napita israiro'sa catahuamiatohuato, quëmaso co napion ancantaton, noyapataran. Naporahuaton quëmá quëran pipipisopita co mashochátërasoihuë' chiminapona'. 33 A'na tëranta quëmá quëran pipirinso' artaronëhuëquë corto hua'an pochin sacatohuachin, noyapataton sëtápon. Sëtaton na'nërápaton, somaraya pochin quëparitarin. Naporahuaton napotëranquënso chachin nisarin. Co a'naya tëranta quëmá quëran pipirinso' mashotaquë huarë' nanpiponhuë'. 34-35 Hui'nanpita Opini, Pinisë, inapita naporo tahuërirachin chiminapona'. Napotëranquënso' nanicaso marë' napoapona'. Ina quëran a'na corto hua'an co quëmá quëran pipirinsohuë' acoarahuë. Ina tëhuënchinso' natëarinco. Ya'ipi camairahuëso', inaso nicapon. Ina acohuato, carinta noya a'paiarahuë. Ina quëran pipipisopitanta inapotarahuë. Insosona copirno huayonpato, ina marë' sacatapona'. 36 Naporo' quëmá quëran pipipisopita, a'naquën co chiminyátëraponahuë'. Inapitaso' a'naya a'naya ina corto hua'anquë isonahuatona': "Ma'shaquë tëranta corto hua'ano'sa catahuai. Inapohuato pi'pian tëranta coshatapo topirahuë," itapon,' tënin Sinioro," itërin.

Pënëntacaso marë' Yosëri Samoiro acorinso'

3 1 Samoiro nani hui'napitarin huachi. Iriri camairinso nicaton Sinioro marë' sacatarin. Iracaso

pënëntona'piro'sa', Yosëri yonquirinso apira apira anitotërin. Hua'narëso pochin anitotërin. Samoiro hua'huataso tahuëri'saso nipirinhuë', co huachi inapochininhuë'.

2-3 A'na tashiso napoaponahuë', po'nin: Iriso' patoananënquë huë'ësárin. Inaso' yasomarayaton, co huachi noya quënantërinhuë'. Samoironta Yosë chinotacaso në'mëtë pëiquë huë'ësárin. Siniororë anoyatopiso caposonën ya'cariya huë'ësárin. Së'parahuan nanparionta', co tacopiyátërarinhuë'. 4 Naporo' Siniorori përaton itapon:

—¡Samoiro! itërin. Inaso' capayatahuaton:

—Ma'ta api ya'huëarahuë, tënin. 5 Naporahuaton Iri huë'ërinquë ta'arë'nachin paapaton itapon:

—Ma'ta api ya'huëarahuë. ¿Ma'marëta përaranco? itoonin.

—Co carinquën përaranquënhuë'. Paantarahuaton huë'ëantaquë', itërin Iriri.

Napotohuachina pa'sahuaton quëhuëantarin. 6 Quëhuënápirinhuë' Siniorori naquëranchin përaantarin:

—¡Samoiro! itaantarin.

Naquëranchin huënsëantarahuaton Iri paapantarin. Paapaton itapon:

—Ma'ta api ya'huëarahuë. ¿Ma'marëta përaranco? itaantarin.

—Co carinquën përaranquënhuë'. Paantarahuaton huë'ëantaquë', itaantarin Iriri.

7 Samoiroso Yosë ya'huërinso nitotaponahuë', co nohuichátërarinhuë'. Napoaton nontopirinhuë', "Iri nontarinco," tënin.

8 Quëhuëantaso' Siniorori naquëranchin përaantarin.

Naquëranchin Samoiroso' huënsëantarahuaton Iri paapantarin:

—Ma'ta api ya'huëarahuë. ¿Ma'marëta përaranco? itaantarin. Naporo' Iriso', yonquirin huachi: "Siniorori mini përasarin ipora," tënin yonquiaton. 9 Napoaton itapon:

—Paaton quëhuëantaquë'. Sinioro a'na përasamarinquën. Përaantahuachinquën napotëquë': "Nontoco Sinioro, caso piyapinënco ni'to, natanaranquën," itëquë', itërin. Napotohuachina Samoiroso' pa'sahuaton huë'ërinquë quëhuëantarin. 10 Ina quëran Sinioroso huëantarahuaton, achin pochin përaantarin:

—¡Samoiro! ¡Samoiro! itaantarin.

—Nontoco Sinioro, caso piyapinënco ni'to, natanaranquën, itërin 11 Napotohuachina Siniorori itapon:

—Israiro'sanquëma ya'huëramaquë a'nara huëhuëpiro nininso' nisarahuë. Ina natanpatama', pa'pi pa'yanarama'. 12 Naporo tahuëri chachin Iri napotërahuëso', naniarin. Nani ina, hui'ninpitarë chachin ma'sona onpota'huaso' sha'huitërahuë. 13 Ina quëran pipipisopita ana'intomiata'huaso ya'huërinsonta', nani sha'huitërahuë. Hui'ninpita pa'pi co noyahuë' nipiso marë' napotarahuë. Nani ina nitotërin. Hui'ninpita nocaninaco nipirinhuë', co inari pënëninhuë'. 14 Napoaton: "Caso Yosëco ni'to, Iri hui'ninpitarë chachin co noyahuë' nicatona oshahuanpiso', co onporonta inquitarahuë'. Onponta oshanëna marë' ma'sha tëpapirinahuënta', co inquitarahuë'. Ma'pitaso quëshihuachinaconta', co inquitarahuë'," itërin.

15 Ina quëran Samoiroso tahuëriquë huarë' huë'ërin. Capayatahuaton Yosë chinotacaso në'mëtë pëi ya'coanaro'sa i'sohuatërin. Siniorori sha'huitërinsoso nipirinhuë', Iri të'huataton, co yasha'huitërinhuë'.

16 Co yasha'huitopirinhuë', Iriri përasahuaton itapon:

—Shamo', huëquë conpaa'hua, itërin.

—Ma'ta api ya'huëarahuë, itërin Samoirori. 17 Naporo' Iriri natanin:

—¿Ma'ta Sinioro sha'huitërinquën? Ama manta canitaponcorahuë', ya'ipi sha'huitoco. Ma'sona tëranta sha'huitërinquënso canitohuatanco, quëmasá Sinioro chini chiníquën ana'inchinquën, itërin. 18 Napotohuachina, Samoirori ya'ipi Siniorori anitotërinso sha'huitërin. Ina natanaton, Iriso panca pa'yanin:

—¡Sinioro nichinapon chachin ma'sona nohuantërinso' niin! tënin.

19 Naporarin quëran Samoiro a'shinin. Siniorori noya catahuarin. Ya'ipi sha'huitërinso chachin catahuarin. 20 Ya'ipi israiro'sari Samoiro natëpi: "Tëhuënchachin inaso', Yosëri anitotërinso sha'huitërinpoa'," topi. Tano ninano quëran, Piirsipa ninanoquë huarë' israiro'sa napopi. 21 Inapoaton Sinioroso', naquëranchin Siroquë ya'noantarin. Ya'noantarahuaton, yonquirinsopita Samoiro anitotaantarin.

4 1 Anitotohuachina, ya'ipi israiro'sa sha'huitacaiso marë' comisiono'sa a'parin.

Huiristino sontaro'sari Yosë caposonën mapiso'

Naporo tahuëri'sa huiristino sontaro'saso', niyontonpi. Israiro'sa ahuëcaiso marë' niyontonpi. Napoaton israiro'santa', inapita chinitacaiso marë' niyontonahuatona', paapapi. Israiro'saso', Ipini-sëri motopia'hua itopiquë chinotopiso acopi. Ina notënanquë huiristino'santa', Apico motopia'hua itopiquë chinotopiso acopi. 2 Huiristino'sa ahuëtacaiso caniaritopi. Niahuëhuachinara inapitari israiro'sa canapi. Catapini huaranca Israiro sontaro'sa tëpapi.

3 Israiro sontaro'sa chinotopiquë paantahuachinara: "Iporaso co Sinioro catahuarinpoahuë ni'ton, huiristino'sa canarinënpoa'. ¿Onpoatoncha napotërinpoa nicaya?" topi ansianoro'sa'. Napoatona yonquiantapi: "Huëco Siro'pa' sontaro'sa a'pa'ahua'. Inatohua quëran Siniororë'quënpoa anoyatërëhuaso caposonën maconta'ina'. Sinioro chachin canpoarë pa'pachin tëhuënchinso', inimicoro'sa quëran nicha'ësarinpoa'," niitopi. 4 Ninapotatona', sontaro'sa a'papi. Inapitaso' pa'sahuatona', Siniororë anoyatopiso caposonën macontapi. Sinioroso' ya'ipi nanitapaton, quiropino'sa huáncana shiranënquë huënsaton hua'anëntërin. Iri hui'ninpita: Opini, Pinisë, inapitanta pa'pi. Inapitari Siniororë anoyatopiso' caposonën a'paipi ni'ton, inahuanta ca'tantopi.

5 Quë'canquihuachinara israiro'sa capa cancantopi. Capa cancantatona noncaromiatopi. No'pa' nacontaquë huarë' noncaropi. 6 Huiristino'santa israiro'sa noncaropiso' natanpi. Napoatona': "¿Onpoatonta iprioro'sa napoin noncarorapi?" nitopi. Ina quëran a'nari sha'huitërin: "Sinioro caposonën macontapi. Quë'caimatona naporapi," itërin. 7 Ina natanatona', huiristino'saso pa'pi pa'yanpi: "Iporaso' Yosë chachin israiro'sa ya'huëapiquë canquirin. ¡Ma'huantacha canpoaso' nisarëhua paya! I'huaso', co Yosë caposonën ya'huërinhuë ni'ton, canatërëhua'.

8 Inaso' Yosë, chini chiníquën nanantërin. Inari iquipitoro'sa inotëro parti ata'huantërin. Nisha nisha ma'sha onpotaton tiquirin. ¿Inta iporaso' ina quëran nicha'ëinpoa? ¡Ma'huantacha canpoaso' nisarëhua paya! 9 Ina nipirinhuë', chiníquën cancantoco'. Canpoari inapita hua'anëntërëhua'. Ama inahua ya'huërë', hua'anëntiinpoaso marëhuë' ahuëtomia ahuëtahua',” niitopi. 10 Naporo' huiristino'saso', ahuëtaantapi. Ahuëtahuatona', canataantapi. Co huachi nanitohuachinarahuë', a'naquën israiro'saso, ya'huëpi'pa' ta'api. Naporo' hua'huayátërahuë Israiro sontaro'sa tëpapi. Cara shonca huaranca tëpaantapi. 11 Yosë caposonëonta osërëtopi. Iri hui'ninpita Opini, Pinisë, inapitanta tëpapi.

12 A'nara Mincamin huënton sontaroso', ahuëtaponahuë a'potahuaton Siroquë ta'arin. Ta'arë'nachin pa'sahuaton naporo tahuëri chachin canconin. A'morinso osharahuaton, amocanquë nipashimotototërin. 13 Canconpachina, Iriso ninano ya'coana pirayan huënsaton ninatárin quënamarin. Ira parti notëtaton ninatárin. Sinioro caposonën yonquirárin. Ina sontaroso ninanoquë ya'coontarahuaton, napopiso sha'huiintarin. Ina natanahuatona', ya'huëhuano'saso co napion cancantatopi. Inapoatona': “Yai,” topi. 14-16 Naporo' Iriso', nani noyá mashoya. Nani iscon shonca pi'ipitahuaton noyá somarayarin. Noncaropiso' natanaton tapon:

—¿Onpoatonta piyapi'sa napoin noncaroapi? tënin. Napohuachina ina sontarori huëcapairahuaton sha'huitërin:

—Ahuëtapi quëran ta'aito apiramiachin canquirahuë, itërin.

—¿Ma'ta api onporama'? taantarin Iri.

17 —Huiristino'sa canatonacoi pa'pi notohuaro' tiquirinacoi. Hui'nanpitanta', cato chachin tëpapi. Napotohuachinacoira napopinchin ta'arai. Yosë caposonëonta', osërëtërinënpoa', itërin. 18 Yosë caposonën osërëpiso' natanahuaton, Iriso pa'yanin. Pa'yanënquë shiranën quëran ninantërarahuaton anotërin. Ya'coana pirayan anotahuaton, ya'poamotorin. Mashoya niponahuë amonën ni'ton, inapo chimintërin. Inaso hua'an ya'conin quëran huarë', catapini shonca pi'ipi israiro'sa catahuarin.

19 Naporo chachin Pinisë sa'ionta cayoron paya, nani yahuaiarin. Yosë caposonën osërëpiso' natantërin. So'ionta tëpapi. Shionta chiminin. Inapita natantahuaton, a'nanaya hua'hua iquitarin. Iquitaton nisi'huitërarin quëran huairin huachi. 20 Noya huaiponahuë', chiminarinso ni'sahuatona', ahuaitoro'sari itapona': “Ama pa'yanquësohuë'. Quëmapia'hua huairan,” itopi. Itopirinahuë', inaso co manta pacaritërinhuë huachi. 21-22 Napoaponahuë', co'huara chiminyátëraponhuë hua'huin nohuitaton: Icapoti[a], itërin. “Sinioroë'quënpoa anoyatërëhuaso caposonën iporaso' inimiconënpoapita osërëtërinënpoa'. Napoaton co huachi inso tëranta të'huatiinpoaso ya'huërinhuë', ta'to, ina pochin hua'huahuë nohuitarahuë,” tënin. Sinioroë' anoyatopiso caposonën osërëtopi. So'in, shiin, inapitanta chiminpi ni'ton, naporin.

Huiristino'sa ya'huëpiquë Yosë caposonën naporinso'

5 1 Ipini-sëriquë Yosë caposonën macatona huiristino'saso', Asototo ninano itopiquë quëpapi. 2 Inaquë nipachina, Tacon itopiso' mamanshi moshacaiso pëiquë po'moonpi. Ina

[a] **4.21-22** *Icapotiso':* “Co'chachimia quëparitërëhua',” tapon naporin.

nonanpiso' pirayan acopi. 3Tahuëririnquë tashíramiachin moshatopiso pëiquë pa'pachinara, mamanshinënaso' anotërin ni'conpi. Sinioro caposonën notënanquë chachin anotaton quëhuëánin ni'conpi. Napohuachina panca pa'yanpi. Ahuanirahuatona', acopiquë chachin acoantapi. 4Tahuëririnquë paantahuachinara mamanshinëna anotaantarin ni'coantapi. Sinioroërë anoyatopiso caposonën notënanquë tantoncha quëhuëánin ni'conpi. Motën, tanpaquën, inapitaso ya'quiatona', ya'coana conëranën aipi quëhuënantapi. Naporinso nicatona', na'con na'con pa'yanpi. 5(Napoaton iso quirica ninshitasoco huarënta', Tacon moshapiso' pëi ya'coana conëranën, co i'natopihuë'. Asototo corto hua'ano'sa napopi.)

6Ina piquëran Siniorori Asototoquë ya'huëpisopita ana'intaton pa'pi a'payanin. Inainpichin no'paquë ya'huëpisopitanta napotërin. Panca pi'pira'piatona parisitápi. 7Parisitatona inahuaso': "Israiro'sa Yosë chinotopiso caposonën a'pa'ahua'. Inaso chini chiníquën ana'intarinpoa'. Mamanshinënpoa Tacon itërëhuasonta', chiníquën ana'intarin," topi. 8Napoaton hua'anëni, a'napita huiristino hua'ano'sa amatërin. Huë'pachinara itapon:

—Israiro'sa Yosë chinotopiso caposonën ¿ma'ta onpotahua'? itërin.

—Cato ninanoquë quëpaco', itopi inapitari.

Napohuachinara, a'naquëni ina ninanoquë quëpapi. 9Quëpapirinahuë', Siniororiso ina ninanoquë ya'huëpisopita ya'huërë', chiníquën ana'intërin. Hua'huaro'sa quëran mashoro'saquë huarë' panca pi'pira'piapi. Inapoatona chiníquën parisitapi. Napoaton inahuanta panca pa'yanpi.

10Naporo' a'naquëni, Icoron ninano itopiquë Yosë caposonën quëpaantapi. Inaquë quë'canpachinara ya'ipi ina ninanoquë ya'huëpisopita chiníquën noncaropi: "¡Israiro'sa Yosë chinotopiso caposonën quëshiantërinënpoa'! ¡Ya'ipinpoa tiquiinpoaso marë' napotarinënpoa'!" topi. 11Siniorori inahuanta chiníquën aparisitarin. Pa'pi parisitatona': "Taquiarihua canpoaso'," topi. Ina të'huatatona', hua'anëni a'napita huiristino hua'ano'sa amatërin. Canquihuachinara itapon: "Israiro'sa Yosë chinotopiso caposonën, isëran quëpaco'. Ya'huërinquë chachin quëpanantaco'. Ama ya'ipinpoa tiquiinpoaso marëhuë' inapotoco'," itërin. 12Ya'huëhuano'saso chiníquën parisitatona', mamanshinënari nicha'ëcaso marë' nontápi. A'naquënso', chiminapi. A'naquëonta', panca pi'pira'piapi. Napopi.

Yosë caposonën ayanpiso'

6 1Sinioro caposonënso', canchisë yoqui huiristino'sa no'panënaquë ya'huërin. 2Napohuachina inahuaso', corto hua'ano'sa', pënotono'sa', inapita ayontonpi. Huë'pachinara itapona': ¿Onpotahuata Sinioro caposonën? ¿Onpo a'pamanta'ahuata'? itopi. 3Napotohuachinara, inapitari itapona':

—Israiro'sa chinotërinso Yosë caposonën yaa'paantahuatama', ama topinamia a'paantacosohuë'. Ama aquëtë chachin no'huirápainpoaso marëhuë', ma'sona tëranta quëtoco'. Inapotohuatama', noyataantarihua'. Co huachi aquëtë ana'intiinpoaso ya'huëarinhuë', itopi.

4—No'huirinpoaso' acopitacaso marë': ¿Ma'ta nipachin a'notahua'? taantahuachinara:

—A'natërápo hua'ano'sanënpoapita ya'huëpi. Napoaton oro quëran

nipinan, a'natërápo pi'pirëhuaso pochin nonanatëhua', quëtahua'. A'naya a'naya marë' a'nara quëtahua'. Ina nápo chachin sho'minta nonanpinan quëtahua'. Inapitanta oro quëran chachin nipinan. Hua'anënpoapitarë chachin inapita quëran ana'intarinpoa ni'ton, inapotahua'. 5 Napoaton oro quëran pi'pirëhuasopita nonahuan. Naníquënpoa caniotëhua pi'pi pi'pi niconëhua ni'ton, napoa'ahua'. Sho'miro'santa nonahuan. Inapitanta ya'huërëhuaso no'pa' tapiarin ni'ton, nonahuan. Ina quëran israiro'sa Yosë chinotopiso', noya nicatëhua quëtahua'. Tapona inapotërëhuaso marë' ana'intërinpoaso', yatananpitápirinpoahuë'. Mamanshinënpoa', no'panënpoa', inapitanta yatananpitápirinhuë'. 6 Iráca iquipitoro'sa co natantochináchinhuë' cancantopi. Copirnonënanta', ina pochachin cancantërin. Yosëri chiníquën aparisitaquë huarë' israiro'sa a'papi. Ama canpitaso inapita pochin cancantocosohuë'. 7 A'nara toronan nico'. Ina quëran cato ohuaca' hua'huanshiron co no'pa' ohuërëyátërarinsopitahuë', maco'. Pomonënaquë nara oyoantahuatoma', toronanquë a'sonco quëpacaiso marë'. Ama napoaponahuë', hua'huinpitariso a'shina imainasohuë'. Tënpaanaquëranchin quëparichina'. 8 Ina quëran Yosë caposonën masahuatoma', toronanquë a'mitoco'. A'na caconquënta', oro quëran nonanamasopita Sinioro a'notamaso marë' acoco'. Ama huachi aquëtë chachin no'huitonpoa ana'intiinpoaso marëhuë', ina quëran pahuërëtatë pochin nisarëhua'. Inanta', masahuatoma toronanquë a'mitoco'. Nani a'mitëhuatama', ohuacaro'sa toronanquë a'sontëramaso', a'paco inahuara quëpa'ina'. 9 Napoaponahuë', insëchinsona ohuacaro'sa pa'sapiso' ni'co'. No'panënpoa notënanquë Israiro ninano Piti-simisi itopiso ya'huërin. Inaso ninano', Sinioro caposonën no'panënquë chachin ya'huërin. Ina parti pa'pachin, no'tëquën yonquiarihua': "Tëhuënchachin Sinioro nohuanton ma'sha onporëhua'," tëcarihua'. Napoaponahuë', ohuacaro'saso hua'huina yonquiatona', tënpaanquë pa'pachina': "Co Sinioro nohuanton ma'sha onporëhuahuë', topinan naporëhua'," tëcarihua', itopi.

10 Napotohuachinara, huiristino'saso' ina inachachin nipi. Cato ohuaca hua'huanshiron mapi. Hua'huinpitaso', tënpaanaquë oncorapipi. Napotahuatona', a'shinaso' toronan ohuaracaiso marë' a'sonpi. 11 Sinioro caposonëonta masahuatona', toronanquë a'mitëpi. Sho'miro'sa', pi'piro'sa', inapita oro quëran nonanpisonta', caconquë po'morahuatona', toronanquë a'mitëpi. 12 Nani a'mitëhuachinara, ohuacaro'saso' toronanë chachin a'papi huachi. A'pahuachinara, inapitaso' Piti-simisi ira patatona': "Maaa," tërë'nachin no'tëquën pa'sapi. A'natërápo huiristino hua'ano'saso', Piti-simisiro'sa no'panëna nanirinquë huarë' imaquipi.

13 Naporo' a'naquën Piti-simisi israiro'sa', motopianaquë trico masapi. Sinioro caposonën nicatona', capa cancantopi. 14 A'nara ya'huëhuan Cosoi itopiso' iminënquë toronanso' canquihuachina, inaquë chiniconin. Panca na'pi inaquë ya'huërinso pirayan chiniconin. Naporo' ya'huëhuano'sari, toronan pë'shatona ihuë atarantopi. Cato ohuacaro'santa tëpapi. Inapotahuatona ina ihuëquë chachin Sinioro marë' ya'ipi ahuiquitopi. 15 Co'huara inapochátëraponahuë', Nihui huënton israiro'sari Yosë caposonën anohuarapi. A'na caconta', anohuarapi. Inaquëso',

oro quëran nonanpisopita acopi. Inapita anohuararahuatona', panca na'pi aipi acopi. Inapoatona ya'huëhuano'saso', Sinioro chinotacaiso marë' ma'sharo'sa tëparahuatona a'naquën ya'ipi ahuiquitopi. A'naquëonta', pi'pian ahuiquitopi. 16 Napopiso nicatona a'natërápo huiristino hua'ano'saso', ya'huëpi'pa' pa'mantapi. Naporo tahuëri chachin Icoronquë camapi.

17 Huiristino'sa a'natërápo ninano ya'huëtopi: Asototo, Casa, Asocaron, Cato, Icoron, inapita. Inapita ninanoro'sa hua'anënpitaso', a'naya a'naya pipipisopita oro quëran nonanpi. Nonanatona', pahuërëtërëso pochin nitacaiso marë', Sinioro marë' acopi. 18 Oro quëran sho'miro'sa nonanpisopitanta', nápo chachin acopi. A'natërápo ya'huërin ni'ton, ina nápo acopi. A'naquën ninanoro'saso', pairahuan nipi. A'naquën ninanoa'huaro'saso', co pairahuanhuë' nipi. Panca na'pi aipi naporo Yosë caposonën acopi. Ina na'piso', ipora iso quirica ninshitasoco huarënta ya'huëárin. Piti-simisi ninano ya'cari', Cosoi iminënquë ya'huëárin.

19 Israiro'sa inaquë ya'huëpisopitaso', capa cancantopirinahuë', tëhuëpi. Yosë caposonën i'sohuatatona ni'pi. Ina ni'piso marë' canchisë shonca ya'pi Siniorori tëparin. Ina marë' panca sëtatona na'nëpi. Na'a niyacapapisopita chiminpi ni'ton, napopi. 20 Naporo' yonquiatona napopi: "Yosëso noyasáchin ninin. Napoaton tëhuërinsopitaso', inari ana'intëra'piacaso ya'huërin. ¿Intohuacha iporaso' Siniororë'quënpoa anoyatërëhuaso caposonën a'pa'ahua nicaya? Co'so' inapohuatëhuahuë', caposonën tëhuëtaantahuatëhua', ana'intaantarinpoa'," topi.

21 Ina yonquiatona Quiriato-quiarimo ninanoquë ya'huëpisopita nanan a'patopi: "Huiristino'sa Sinioro caposonën ayantërinënpoa'. Huëco canpitari isëran quëpaco'," itopi.

7 1 Napotohuachinara, inahuaso pa'sahuatona', Sinioro caposonën macontapi. Ya'huëpi'pa' quëparahuatona', Apinatapo itopiso' pëinënquë po'montapi. Inaso pëinën, motopia'huayaquë ya'huërin. Inapotahuatona', hui'nin Iriasaro itopiso' Sinioro caposonën a'paicaso marë' acopi.

Samoiro israiro'sa hua'an ya'coninso'

2 Quiriato-quiarimoquë Sinioro caposonën acopi quëran huarë', cato shonca pi'ipi na'huërin. Ya'ipi israiro'sa Siniorori catahuacaso marë' co napion cancantopi. 3 Napoaton Samoirori inapita itapon: "Ya'ipi cancanëma quëran, Sinioroíchin yanatëhuatama', nisha nisha mamanshiro'sa mosharamaso', a'poco'. Asotariti itopiso' mamanshiro'santa a'porahuatoma', Sinioroíchin cancantoco'. Inasáchin chinotohuatama', huiristino'sa hua'anëntërinpoa quëran nicha'ësarinpoa'," itërin. 4 Napotohuachina, israiro'saso nisha nisha mamanshiro'sa Paaro nonanpiso' të'yatopi. Asotariti itopisonta nonanpiso' të'yatopi. Inapita të'yatahuatona Sinioroíchin chinotopi huachi. 5 Ina piquëran Samoiroso' comisiono'sa a'parin: "Ya'ipi israiro'sanpoa Mispaquë pacatëhua niyontoanhua'. Inaquë Samoiro canpoa marë' Yosë nontarin, itoco'," itërin.

6 Napotohuachinara, Mispaquë niyontonpi. Inaquë i'sha ocoipi. Sinioro a'notacaiso marë' ocoirahuatona', no'paquë opopi. Naporo tahuëri co manta coshatatonaraihuë' Yosë chinotopi. Ya'ipiya natantonënaquë co Sinioro natëtonaraihuë' oshahuanpiso', sha'huipi. Inaquë chachin Samoiroso', israiro'sa hua'an nicacaso' caniaririn.

7 Huiristino'santa niyontonpiso natantopi. Ina natantatona', hua'anënapitaso', sontaronënapitarë chachin israiro'sa ahuëcaiso marë' huëcapaipi. Ina natanatona', inahuaso të'huatopi. 8 Të'huatona Samoiro itapona': "Yosë nontëranso', ama copi tëquësohuë'. Huiristino'sa chiníquën nanantatona hua'anëntërincoi nipirinhuë', inapita quëran nicha'ëincoi huachi," itopi.

9-11 Samoiroso', a'nara carniroa'huaya manin. Ina masahuaton, Sinioro marë' tëparin. Inapotahuaton, ya'ipimiachin ina marë' ahuiquitërin. Ina quëran israiro'sa marë' Sinioro nontërin. Nontohuachina inari a'panirin. Carniroa'huaya ahuiquitaso', huiristino'sa canquirapi. Israiro'sa ahuëcaiso marë' pashica ta'soi chachin, Sinioro nohuanton panca huira ahuëtërin. Ina natanatona pa'pi pa'yanpi. Israiro'saso', a'naroáchin Mispa quëran pipirahuatona', huiristino'sa ta'arapiso ahuëconpi. Ahuërahuatona notohuaro' inimicoro'sa tiquiipi. Piti-caro ninano itopiquë huarë' inapotopi. Inapochin israiro'sari huiristino'sa canapi huachi.

12 Ina quëran Samoiroso', panca na'pi macacaiso camaitërin. Ina macatona Mispa quëran Sën itopiso motopia'huayaquë ira pa'ninso' huáncana acorin. Ina na'pi acorinso', aninihuanin: "Ipinisëri," itërin. "Isëquë huarë' Sinioro catahuarinpoa'," tapon ina pochin nohuitërin.

13 Ina pochin israiro'sari huiristino'sa canapi. Napoatona inahuaso', israiro'sa no'panënaquë co huachi aquëtë ahuëtacaiso nohuantopihuë'. Samoiro nanpiso', Siniorori israiro'sa catahuarin. 14 Iráca huiristino'sari israiro'sa canatona', na'a ninanoa'huaro'sa matopi. Icoron quëran Cato ninanoquë huarë' napopi. Napopirinahuë', naquëranchin israiro'sari ina ninanoa'huaro'sa hua'anëntaantapi. Inapoatona no'panëna huiristino'sari matërinso', naquëranchin hua'anëntaantapi. Naporahuaton israiro'saso amororo'sarënta', co huachi niahuëpihuë'.

15 Samoiroso' chiminaquë huarë' israiro'sa hua'anëntërin. 16 Nani pi'iquë Pitiriquë, Quiricaroquë, Mispaquë, inaquëpita pa'sárin. Israiro'sa catahuacaso marë' inaquëpita pa'sárin. 17 Nani ni'tohuachina, Namaquë chachin paantarin. Inaquë pëinën ya'huëtërin. Inatohua quëran israiro'sa hua'anëntërin. Naporahuaton inaquë chachin a'nara artaro Sinioro marë' ninin.

Israiro'sa copirno nohuantopiso'

8 1 Samoiroso' mashotërin huachi. Mashotohuachina, israiro'sa hua'anëntacaiso marë' hui'ninpita acorin. 2 Paninanso', Coiro itërin. Ina quëran niantarinsoso', Apiasë itopi. Inapitaso Piirsipaquë ya'huëatona', hua'anëntopi. 3 Inahuaso napoaponahuë', co pa'pina pochin noya nipihuë'. Ma'sha na'con na'con cancantopi. Napoatona pahuërëhuachinara co huachi no'tëquën ana'intopihuë'. Inapoatona pa'pi co noyahuë' nipi.

4-5 Napoaton Israiro ansiano'sa niyontonpi. Naporahuatona', Samoiro nontacaiso marë' Namaquë pa'pi. Quënanconahuatona itapona': "Nani quëmaso' mashotëran. Napoaton co huachi nanitaranhuë' hua'qui hua'anëntancoiso'. Hui'nanpita mini acopiranhuë', inahuaso co quëma pochin nipihuë'. Napoaton a'nara copirno acotocoi camaiincoiso marë'. A'napita naciono'sa napopiso pochachin quiyanta yaninai," itopi.

6 Napotohuachinara, Samoiroso co noyahuë' cancantërin. Copirno

nohuantopiso marë' naporin. Napoaton Sinioro nontërin: "Israiro'sa', copirno acota'huaso nataninaco," itërin. 7Samoiroso' co noyahuë' cancantopirinhuë', Siniorori itapon: "Ina nohuantopi ni'quëhuarë', acotëquë nipachin. Co quëma nocaninënhuë'. Ama cari hua'anënta'huaso marëhuë' ca nocaninaco. 8Iquipito quëran ocoirahuë quëran huarë' israiro'sa nocaninaco. Quëma ipora nocaninënquënso pochachin canta nocanárinaco. Nisha nisha mamanshiro'sa moshacaiso marë' a'porinaco. 9Inapoaton nipachin nohuantopiso chachin nitëquë'. Napoaponahuë' co'huara acochátëraponhuë', sha'huitëquë ma'pitasona copirnori nitacaso'," itërin.

10Napotohuachina, Samoiroso' Yosëri sha'huitërinso' israiro'sa sha'huitërin:

11—Copirno acotohuatënquëma', isopotarinquëma': Hui'namapita masarin sontaronënpita nicacaiso marë'. A'naquën ahuëtacaso toronano'saquë pacacaiso acoapon. A'naquënta', cahuarioro'saquë pacacaiso acoapon. A'naquëonta', inaora chachin a'paicaiso marë' acoapon. 12A'naquënta', huaranca sontaro'sa camaiapon. A'naquënso', a'natërápo shonca camaiapon. A'naquëonta', iminënpitaquë no'pa' ohuërëaton sha'tapon. Nitërinsopitanta macapon, napoapon. A'naquënso', ahuëtacaiso marë' ohuarapisopita nitapona'. Naporahuaton ahuëtacaiso toronanënpita maquënpitasona nininso', nitapona'. 13Sanapi hui'namapitanta', pimo hua'sai' nitacaiso marë' masarin. Cosharo', pan, inapitanta nitacaiso marë' masarin. 14No'panëma noya noya nininsopitanta matarinquëma'. Oparonëma', oripororonëma', inapita noya noyatërinsopita matarinquëma'. Matatënquëma catahuapisopita hua'ano'sa quëtapon. 15Sha'tëramasopita nitërinsonta shonca costaro quëran a'na costarora mataponquëma'. Inapita hua'ano'sa quëtacaso marë' mataponquëma'. 16-17Naporahuaton piyapinëma', quëmapi'sa', sanapi'sa', inapitanta mataponquëma'. Toronëmapita, moranëmapita, inapitanta matahuatënquëma', inaora iminënpitaquë asacatapon. Pë'tahuanëmapitanta shonca quëran a'nara mataponquëma'. Canpitaora chachionta macatënquëma', asacatáponquëma'. 18Inapotohuachinënquëma a'na tahuëri co napion cancantarama'. Ina pochin ancantatoma', napotërinquëmaso marë' Sinioro nontarama'. Naporo inaso', co tahuërëtarinquëmahuë', itërin.

19-20Samoirori napotopirinhuë', inapitaso co ina natëpihuë'. Napoatona itaantapona':

—Ina nipirinhuë tëranta copirno nohuantërai. A'napita naciono'sa pochin quiyanta hua'anënchincoi. Inapotatoncoi ahuëta'huaiso nipachina, quëpa'incoi, itopi. 21-22Napopiso' natanahuaton, Samoiroso' ina chachin Sinioro sha'huitaantarin. Sha'huitohuachina:

—Noyapa'. Napopiso chachin nipachin copirno acotëquë', itërin. Ina natanaton, Samoiroso' israiro'sa itapon:

—Noyapa'. Naporama ni'quëhuarë', copirno nipachin acochinquëma'. Napoaponahuë', co apira acotaranquëmahuë'. Iporaso ya'huëramaquë paantaco', itërin.

Saono Samoirorë' niquënanpiso'

9 1Mincamin huëntonquë iráca, a'nara Israiro quëmapi ya'huërin. Ahuia itopiso'. Inaso' hui'nahuanpachina, Picorato itopi. Inanta hui'nahuanpachina, Siroro itopi. Siroronta hui'nahuanpachina, Apiiri itopi. Inanta hui'nahuanpachina, Quisi itopi. Naní quëran Quisiso' noya ni'pi. 2Inaso',

a'nara hui'nin ya'huëtërin Saono itërinso'. Saonoso' hui'napi. Noyapin noyapin ya'norin. Co a'naya tëranta Israiro quëmapi ina pochin ni'tërinhuë'. Naporahuaton nápo naporopi huanirin. Ya'ipi a'napitaso', të'tëtëntaquëáchin acora'piarin.

3 A'na tahuëri Quisiso' moranënpita sanapi nininso' ayarin. Napohuachina hui'nin Saono itërinso' itapon:

—Paaton moraro'sa yoníconquë'. Ina marë' a'nara piyapinënpoa quëpaquë', itërin. 4 Napotohuachina, inapita yonípona pa'pi. Pa'sápatona', Iprain huënton no'panëna motopitontarinsopita pëntontopi. Sarisa parti itopisonta pëntontopi. Napoaponahuë', co quënanpihuë'. Paantarahuatona', Saarin itopiso partinta pëntoantapi. Mincamin huënton no'panënanta', pëntontaantapi. Napoaponaraihuë', co quënanpihuë'. 5 Sopi parti canconpachinara Saonori piyapinën itapon:

—Huëquë pa'manta'a. Na'con na'con hua'quiarë'. Tataso' moraro'sa naniantaton, canpo marë' iporaso co napion ancantamara, itërin. 6 Napotohuachina inari itapon:

—Ni'quë patron. Iso ninanoquë a'nara pënëntona'pi ya'huërin. Inaso' ma'sona topachina ina inachachin ninin. Napoaton naní quëran natëpi. Huëquë inatohua pa'a. Tapona ma'sona nicacaso' no'tëquën anitotápirinpohuë', itërin.

7 —Pa'a nipachin. Napoaponahuë', co manta pahuërëcaso ya'huëtërinpohuë'. Co huachi pan tëranta tanpanantëro'saquë ya'huërinhuë', itërin Saonori.

8 —Caso prata quëran nipiso' coriquia'huaya ya'huëtërinco. Ma'sona nicacaso' anitotiinposo marë' pa'a ina quëchi, itërin piyapinëni. 9 (Ipora iso quirica ninshitasoco huarë' Samoiro pochin nipisopitaso' pënëntona'pi itërëhua'. Iráca chachinso', co ina pochin nohuitopihuë'. Ninoton sha'huina'pi itopi. Israiro'sa ma'sona Yosëri anitotacaso nohuantohuachinara, ninapotopi: "Huëquë pa'a ninoton sha'huina'pi natahuan," niitopi.) 10 Piyapinëni napotohuachina, Saonoriso' itapon:

—Noyapa'. Pa'a nipachin ni'conta'a, itërin.

Ninapotatona', cato chachin ninoton sha'huina'pi ninanonënquë pa'sapi. 11 Ina ninanoquë pacacaiso marëso', panca panën pa'topi. Ina pa'tasoi nano'sa i'sha macacaiso marë' o'marapi nacapipi. Nacapirahuatona':

—¿Ninoton quënana'pi ya'huëárin ipora ninanoquë to? itopi.

12 —Ya'huëárin mini. Napoaponahuë', nani yapa'sarin ma'sha Sinioro marë' tëpacaso nininso', a'nopon. Inahuara nohuanton artaro acopiquë a'nopon pa'sarin. Manon pa'patama', quënancoanama'. 13 Canconpatama', a'naroáchin yoníco'. Co'huara inaquë pa'shátërasohuë', ya'copiontaco'. Inaso', inaquë capon pa'sarin. Co'huara ina canshátërasohuë', co a'napitaso caponahuë'. Ina cancona huarë' capona'. Inari ma'sha Sinioro marë' tëpapiso', "Yosparinquën," itacaso ni'ton, ninapi. Inapotohuachina naporo huarë' përarinsopita capona'. Napoaton apira pa'patama' quënancoanama', itopi nano'sari.

14 Napotohuachinara, ninanoquë pantapi. Canconasoi chachin Samoironta niquë yapa'sarin. Inahuara nohuanton artaro acopiquë yapa'sarin.

15 I'huara pochin Samoiroso' nani Siniorori iso pochin anitotërin: 16 "Tashiraya ipora pochin a'nara Mincamin huënton quëmapi a'patiaranquën. Ina masahuaton israiro'sa hua'anën nicacaso marë' acoaran. Huiristino'sari

piyapinëhuëpita hua'anëntápirinahuë', inari nicha'ësarin. Inapitari aparisitopiso marë' chiníquën nontërinaco ni'ton, nosoroantarahuë," itërin.

17 Saono quënanaso chachin Siniorori Samoiro itapon: "Iso mini quëmapi i'huara napotaranquënso'. Inari piyapinëhuëpita hua'anëntarin," itërin. 18 Ninano ya'coanaquë nipachina Saonori Samoiro ya'carirahuaton itapon:

—Yosë marë' api canta', ninoton sha'huina'pi pëinën a'notoco topirahuë, itërin.

19 —Ca mini inaco. Inahuara nohuanton artaro acopiquë, huëco ca'tancoi pa'ahua'. Inaquë ipora tahuëri coshatarihua'. Tashiraya tashíramiachin anitotaranquën ma'sona yonquiransopita. Ina quëran ya'huëramaquë pa'sarama huachi. 20 Moraro'sa ayatëramasopita marëso', ama huachi sëtëquësohuë'. Nani quënanpi. Naporahuaton israiro'sanpoa ya'huërëhuaquë, ma'sha noya noyapiro nininsopitaso', quëmari hua'anëntaran. Quëmopinënpitarinta hua'anëntapona', itërin. 21 Napotohuachina Saonori itapon:

—Co'ta api caso, Mincamin huënton quëmapico. Inaso huënton, a'napita quëran hua'hui hua'huishin huënton. Naporahuaton quëmopinëhuëpitanta a'napita Mincamin huënton israiro'sa quëran na'con na'con popriyatopi ni'ton: ¿Onpoatonta ina pochin nontëranco? itërin.

22 Ina pochin Samoiroso', Saono, piyapinën, inapita quëparin. Inahuara nohuanton artaro acopiquë quëparahuaton, coshatacaiso patoanaquë po'moontarin. Hua'ano'sa huënsëpiquë chachin ahuënsërin. Cara shonca ya'pi pochin, huënsëapiso huáncana ahuënsërin. 23 Ina quëran Samoiroso', cosharo nina'pi itapon:

—Nosha nisha quëtatënquën: "Isoso', ama papinanquë yo'quësohuë'," itëranquën. Napotëranquënso', quëquë huachi, itërin. 24 Napotohuachina cosharo nina'piso', a'na tonara nanirinso chachin Saono acotërin. Acotohuachina, Samoirori itapon:

—Ni'quë'. Nani tapatëranquënso acotërinën. Isopita ichicoshata'huaso yonquiato, ipora tahuëri quëmanta tapatëranquën. Ca'quë huachi, itërin. Inapoaton naporo tahuëri Samoiroso', Saono, piyapinën, inapita ichicoshatërin.

25 Inahuara nohuanton artaro acopi quëran ninanoquë nohuaramapi. Naporo' Samoiro pëinën aipi, Saono huë'ëcaso acotopi. 26 Inaquë Saono huë'ërin. Tahuëririnquë Samoirori nanpëontarahuaton itapon:

—Huënsëaton ya'huëranquë paantaquë huachi, itërin. Napotohuachina Saonoso' huënsëintarin. Ina quëran Samoiro, Saono, ina piyapinën, inapitaso cachi pa'tapi. 27 Ninano aipiran yanohuaramahuachinara Samoirori Saono itapon:

—Piyapinën camaiquë quëchitota'in. Quëmaso nipirinhuë', pi'pian ninaco. Ma'sona Yosë tëninso sha'huichinquën, itërin.

Israiro'sa copirnonën nicacaso marë' Saono acopiso'

10 1 Naporo' Samoiroso', toma taparinso' manin. Masahuaton Saono opomototërin. Napotahuaton apinorin. Ina quëran itapon:

—Sinioro chachin israiro'sa hua'anëntacaso marë' ipora tahuëri acorinquën. Quëmari hua'anëntahuaton, ya'ipi inimiconënpita quëran nicha'ësaran. Piyapinënpita hua'anëntacaso marë' Yosë acorinquën. Ina nitotamaso marë' apira sha'huitaranquënsopita ya'ipi naniarin:

2 Apira pa'patan cato quëmapi'sa Sirisa ninano itopiquë quënancoanan. Inaso ninano', Mincamin huënton no'pa'

mapiquë ya'huërin. Naquira pa'pitopiso ya'cari', quënancoanan. Inapitaso', morarо'sa nani quënanpiso sha'huitarinën. Tataparionta canpita marë' co napion cancantërinso', sha'huitarinquëma': "¿Intopata iporaso hui'nahuë piyapinënë chachin nisaca?" tënin, itaponën. 3Amasha aquëcha pa'sahuaton, Taporo itopiquë cansaran. Inaquë a'nara insina nara ya'huërin. Inaquë cara ya'pi nacapiaran. Inahuaso', Pitiri ninanoquë Sinioro chinotacaiso marë' pantarapi. A'naso', cara chipo quëpararin. A'nanta', cara pan quëpararin. A'nanta', a'nara sha'huëtë morsaquë huino ta'panpinan quëpararin. 4Inapitaso' nontahuatënën, cato pan quëtarinën. Ma'paquë'. 5Ina quëran pa'sahuaton Yosë Quipianën[b] itopiso' ninanoquë cansaran. Inaquë panca huënton huiristino sontaro'sa ya'huërin. Ina ninanoquë ya'conpatama', a'na huëntonaca pënëntona'piro'sa nacapiarama'. Yosë yonquirinso sha'huirë'nachin huë'sapi, nacapiaran. Inahuaso', inahuara nohuanton artaro acopi quëran nohuaramarapi. A'naquën quëchitatona nisha nisha pi'níriapi. Nisha quitara, pantirita, arpa, inapita pi'níriapi. Pirinano'santa pihuiriapi nacapiaran. 6Naporo' Sinioro ispiritonën noyá ya'coancantarinquën. Ina nohuanton quëmanta inapita pochin pënëntaran. Inapotahuatënquën Sinioro anishatarinquën. 7Ya'ipi inapita nanihuachin, ma'sona noya nicacaso yonquiranso', niquë'. Naporo Sinioro catahuararinquën huachi. 8Naporahuaton Quiricaroquë quëchitaton paquë'. Inaquë canta', oshaquëranchin pa'sarahuë. Inaquë Sinioro marë' ma'sharo'sa tëparahuato ya'ipi ahuiquitarahuë. A'naquëonta', nanan anoyatërëhuaso marë' ma'sharo'sa tëparahuato, pi'pian ahuiquitarahuë. Inaquë canchisë tahuëri ninaco. Cancona huarë' ninaco. Naporo' sha'huitaranquën ma'sona nicacaso ya'huërinso', itërin. 9Nani nontohuachina, Saonoso' pa'nin huachi. Ipora pataso chachin Yosëri yonquirinso', anishatërin. Naporahuaton naporo tahuëri chachin ya'ipi Samoirori sha'huitërinsopita nanirin.

10Ina quëran Saono piyapinënë chachin Quipiaquë canconpi. Canconpachinara, a'na huëntonaca pënëntona'piro'sari nacapirin. Yosë yonquirinso sha'huirë'nachin, huë'sapi nacapirin. Naporo' Yosë ispiritonëni noyá ya'coancantërin. Napoaton Saononta inapita pochachin Yosë yonquirinso' sha'huirarin. 11A'napita pënëntona'piro'sarë', Saonoso Yosë yonquirinso sha'huirarin ni'pi. Ina ni'sahuatona', nohuitopisopitari inahua capini ninontopi: "¡Ni'cochi Quisi hui'nionta naporarin! ¡Saononta pënëntona'pichi paya!" nitopi. 12A'nanta', inaquë nisarinso napoantarin: "Co tatanpo nohuanton pënëntërëhuahuë'. Yosë nohuanton pënëntërëhua'. Napoaton Saononta Quisi hui'nin nipirinhuë' pënëntërinso marë', co pa'yanacaso ya'huërinhuë'," tënin. Napoaton a'na piyapi a'nanaya ma'sha nicaton a'payantohuachina, pa'yatopi napocaiso': "¡Co'ta Saononta pënëntona'pi anta'!" topi. 13Nani Yosë yonquirinso sha'huihuachina, Saonoso' piyapinënë chachin pa'sahuatona', ya'huëpi'pa' canconpi.

14Nani inaquë nipachina apini natanin:

—¿Intohuata pa'sápiramahuë'? itërin.

Napotohuachina Saonori itapon:

—Co'ta moraro'sa yonípoi pa'nai. Yonisápiraihuë' co quënanatoirahuë', Samoiro nicapoi pa'nai, itërin.

[b] **10.5** *Quipia:* Quipiaso' motopia'hua tapon naporin.

—¿Ma'ta inaso sha'huitërinquëma'? Sha'huitoco canta nitochi, itaantarin apini.

16—"Nani moraro'sa quënanpi huachi," itërincoi topinan, itërin Saonori. "Copirno ya'conaran," itërinsoso nipirinhuë', co sha'huitërinhuë'.

17Ina piquëran Samoiro ya'ipi israiro'sa amatërin: "Huëco Mispaquë Sinioro chinotahua'," ta'ton amatërin. 18Nani niyontonpachinara itapon:

—Sinioro israiro'sanpoa' chinotërëhuaso naporin: "Carinquëma Iquipito quëran ocoiranquëma'. Inapitaso' chiníquën nanantatona aparisitápirinënquëmahuë', nicha'ëranquëma'. Nisha nisha piyapiro'santa canarahuatënënquëma aparisitërinëma quëran nicha'ëranquëma'. 19Iporaso napoaponahuë', nocanatomaco a'poramaco. Caso Yosënëmaco ni'ton, parisitërama quëran nicha'ëranquëma'. Copirno hua'anëntiinquëmaso' natanatomaco, naporama'. Iporaso nipirinhuë', nohuantëramaso chachin nitaranquëma'. Napoaton iporaso', ni'tonëhuëquë a'na huënton a'na huënton ya'caritoco'. Huëntoa'huaro'santa', inapochachin nicatona ya'carichina'," tënin Yosë, itërin Samoirori.

20Napohuachina ya'ipi huëntono'sa a'na huënton a'na huënton ya'caritopi. Naporo' Samoirori nicanapiso pochin nitohuachina, Mincamin huënton canatërin. 21Ina piquëran, canatoro'sa huënton ya'caritacaiso camairin. Ya'caritohuachinara, Matri itopiso huëntoa'huanën canatërin. Ina huëntoa'huanënta ya'caritohuachinara, Quisi hui'nin Saono canatërin. Canatohuachina yonípirinahuë', co quënanpihuë'. 22Napoaton naquëranchin Sinioro nataantapi: "¿Isëquë Sinioro Saono nisarin?" topachinara: "Nani isëquë nisarin. Më'pëtoro'sa huáncana na'pirarin," itërin Yosëri.

23Napohuachina, ta'arahuatona na'pirin quëran ocoipi. Napotatona', a'napita israiro'sa huáncana a'nopi. A'nohuachinara ya'ipiya quëran nohuitopi huachi. Ni'pirinahuë', co a'naya tëranta ina napapi huanirinhuë'. Të'tëtëntaquëáchin a'napitaso acora'piarin. 24Naporo' Samoirori ya'ipi israiro'sa itapon:

—¡Ya'ipima ni'co'! ¡Iso mini Siniorori copirnonëma marë' huayonin! ¡Co a'na Israiro quëmapi tëranta ina pochin huanirinhuë'! itërin.

—¡Ma inacha inaso paya! ¡Hua'qui tahuëri camaiinpoa'! topi a'napita israiro'santa'. 25Ina piquëran Samoiroso', onpopinsona copirno camaitacaso israiro'sa sha'huitërin. Naporahuaton a'na so'nanpi quiricaquë ina ninshitërin. Nani ninshitahuaton Sinioro chinotacaso në'mëtë pëiquë acorin. Ina piquëran ya'ipi israiro'sa camairin ya'huëpi'pa' pacacaiso'.

26Saonoso' Quipiaquë ya'huërin. Inaquë yapa'pachina, Yosë nohuanton na'a chiníquën cancantopisopita sontaro'sari imarin. Catahuacaiso marë' imapi. 27A'naquëniso napoaponahuë', nocanatona itapona': "¡Co onporonta isoso inimiconënpoapita quëran nicha'ësarinpoahuë'!" topi. Napotatona nocanpi. Naporahuaton co ma'sha tëranta noya nicatona', nicarapihuë'. Saonoso nipirinhuë', napopiso' natanaponahuë', co nataninhuë pochin ninin.

Saonori amono'sa minsërinso'

11 1Naporo tahuëri'sa amono'sa copirnonënaso', Naasë itopi. Inaso', sontaronënpitarë chachin Capisë ninano itopiquë pa'nin. Inaso ninano', Carata parti ya'huërin. Inaquë pa'sahuaton sontaronënpita ahuëtacaiso marë' noyá acora'piarin. Ina ninano ahuëcaiso marë' naporin.

Napoaponahuë', ya'huëhuano'sari nanan a'patopi:

—Ama ahuëcoisohuë', anoyatahua'. Napohuatan quëma hua'anëntarancoi huachi, itopi. 2Napotohuachinara, inariso itapon:

—Noyapa'. Anoyatahua nipachin. Napoaponahuë', ya'ipinquëma inchinan ya'pira ocoichinquëma'. Naporo huarë' canpitarë'co anoyatarahuë. Inapotatënquëma atapana'huanquëmaso marë' napotaranquëma', itërin. 3Napotohuachina Capisë ansiano'sari itapon:

—Canchisë tahuëri quëtocoi. Ya'ipi israiro'sa ya'huëpiquë catahuainacoiso marë' nanan a'parai. Co'so' inso tëranta catahuahuachinacoihuë', inapotocoi nipachin, itopi. Napotohuachinara, Naasëso' nohuantërin.

4Ansiano'saso', comisiono'sa a'papi. Inapitaso', Saono ya'huërinso ninanoquë huë'sahuatona', Naasë naporinso sha'huiquiipi. Ina natanatona', ya'huëhuano'saso caniaritopi na'nëmiatacaiso'. 5Naporo' Saononta imin quëran huënantárin. Tororo'sa asacatërin quëran quënantárin. Piyapi'sa na'nërapiso' natanaton, natantërin:

—¿Ma'ta onpoatona na'nërantapiso'? tënin. Napohuachina Capisë quëran huëcatona nanan quëpiso' a'nari sha'huitërin. 6Ina natanpachina, Saonoso Yosë ispiritonëni ya'coancantërin. Naporo' Naasë naporinso marë' pa'pi no'huitërin.

7No'huitaton cato toronënpita tëparin. Teparahuaton pi'pian pi'pian yaquira'piarin. Inapotahuaton, a'napita comisiono'sa ya'huërë', yaquirinso quëtëra'piarin. Naporahuaton ya'ipi israiro'sa iso pochin sha'huitacaiso marë' camairin: "Saono Samoirorë chachin Pisiqui ninano itopiquë niyontonacaso' camaitopi. Ina piquëran Capisiquë ya'huëpisopita pa'poyacaso marë' Saono imarihua'. Insosona co yapa'pachinhuë', toronënpita tëpatona iso pochin yaquira'piapona'," itëra'piapi. Napotohuachinara, ya'ipi israiro'sa ya'huëpiquë Yosë nohuanton pa'pi të'huatopi. Napoatona ya'ipiya quëran catahuatacaiso marë' pa'pi. 8Pisiqui ninanoquë niyontonpachinara, Saonoso' sontaronënpita pichirin. Cara pasa huaranca israiro'sa niyontonpi. Cota huënton quëranta', cara shonca huaranca niyontonpi. 9Ina quëran Capisë comisiono'sa itapon:

—Ya'huëramaquë paantatoma sha'huiconco': "Tashiraya camotëchin nisahuaso' pa'poyaranquëma'," tënin Saono, itonco', itërin.

Napotohuachina, inahuaso Capisiquë ya'huëpisopita inachachin sha'huitonpi. Ina natanahuatona', capa cancantopi. 10Naporo' inahuaso', Naasë copirno nanan a'patopi:

—Tashiraya ma'sona nohuantëranso' nitancoiso marë' ya'ipicoi pa'sarai, itopi.

11Tahuëririnquë Saonoso', sontaronënpita cara huënton acorin. Naporahuaton co'huara tahuëriyátërasohuë', inimicoro'sa ya'huëapiquë ya'contonpi. Napotatona pa'pi notohuaro' Amon sontaro'sa tiquipi. Camotëchin huarë' ahuëatona napotopi. Caraíchin co tëpapisopitahuë' ayanquëëtopi. Napoaton a'naya a'naya ta'api.

12Ina quëran a'naquën israiro'sari Samoiro itapona':

—Saono nóya hua'anëntiinpoaso nipirinhuë', a'naquënso i'hua nocanpi. ¡Napopisopita tëpacaso ya'huërin! Quëina inapita tëpa'i, topi. 13Napopirinahuë Saonori itapon:

—Sinioro ipora tahuëri israiro'sanpoa nicha'ërinpoa'. Napoaton ipora tahuëri co insonta aquëtë tëpacaiso

ya'huërinhuë'. 14Samoironta ya'ipi
israiro'sa itapon:
—Huëco pa'ahua Quiricaroquë.
Inaquë Saono caniaritarin hua'anën-
tiinpoaso', itërin.
15Napotohuachina, ya'ipi israiro'sa
inatohua pa'pi. Inaquë nipachina,
Sinioro chinotacaso marë' në'mëtë pëi
nipiso notënanquë niyontonpi. Niyon-
tonatona': "¡Saono hua'anëntërinpoa
huachi!" topi chiníquën nonatona'.
Ina quëran Sinioro chinotacaiso marë'
ma'sharo'sa tëpapi. Nanan anoyatërëso
marë' itopiso'. Inapoaton Saono capa
cancantërin. A'napita israiro'santa
capa cancantopi.

Samoirori israiro'sa nontërinso'

12 1Naporo tahuëri chachin
Samoirori ya'ipi israiro'sa
inaquë nisapiso', itapon:
—Ni'co'. I'hua natanamacoso chachin
nani acotëranquëma'. Nani copirno
hua'anëntiinquëmaso acorahuë.
2Ma'tana ipora quëran huarë' copirno
hua'anëntarinquëma nisapaso'. Canta',
hui'napitërahuë quëran huarë' hua'a-
nëntëranquëma'. Ina nipirinhuë', nani
mashotërahuë. Mashotato acasáchin
niconahuë. Hui'nahuëpitanta nohui-
tërama'. Inapitanta isëquë chachin
nisapi. 3Iporaso', canpitarë'co onpo
sacatërahuësosona sha'huico'. Toro-
nëmahuë nipon, moranëmahuë nipon
matohuatënquëma', no'tëquën sha'huico'.
Inquëma tëranta aparisitëranquëma',
ma'sha onpotëranquëma', napoto-
huatënquëma', no'tëquën sha'huico'.
Insonquëma tëranta tëhuëpiramahuë
pahuërëramaco ni'ton, co ana'intohua-
tënquëmahuë', sha'huico anta'. Sinioro
nani nitotërin. Copirno acorinsonta
natanarinpoa ni'ton, nihuihuatënquë-
maso' no'tëquën pahuërëaranquëma',
itërin. 4Napotohuachina, inahuariso'
itapona':
—Co onporonta ihuarancoihuë'.
Co aparisitërancoihuë'. Co ma'sha
onpotërancoihuë'. Co incoi tëranta
pahuërëatëinquën ana'intancoiso
cha'ëtëraihuë', itopi.
5—Co maquë tëranta tëhuëtëranquë-
maso' nani sha'huirama'. Sinioroso'
nani nataninquëma'. Copirno acorin-
sonta nani nataninquëma', taantarin
Samoiro.
—Naporin mini, taantapi israiro'sa'.
6Ina quëran Samoiroso' ya'ipi israiro'sa
itaantapon:
—Moisësë, Aaron, inapitari Iquipito
quëran shimashonënpoapita ocoipi.
Sinioro nohuanton napopi. 7Iporaso'
noya natanco: Sinioronta ni'sárinco
ni'ton, no'tëquën ayonqui'inquëma':
"Ina catahuaarinpoa'," ta'toma', co
copirno natanamaso nipirinhuë'. Ina
natantatoma', oshahuanama'. Pa'a
carinquëma Sinioro nosoroatonpoa
catahuarinpoaso', ayonqui'inquëma'.
Shimashonënpoapitanta catahuarinso'
ayonqui'inquëma'. 8Cacopo hui'ninpita,
shinpita, inapita iráca Iquipitoquë
pa'pi. Pa'pachinara, iquipitoro'sari
chiníquën aparisitopi. Inapotohuachi-
nara shimashonënpoapitaso', Sinioro
nontopi huachi. Inariso natanahuaton,
Moisësë, Aaron, inapita acorin catahua-
caiso marë'. Inapitari Iquipito quëran
ocoirahuatona', shimashonënpoapitaso'
iso no'paquë ya'huëcaiso marë' quëpi.
9Inapitaso napoaponahuë', Siniorо-
nënpoa naniantopi. Inaso Yosënëna
nipirinhuë', naniantopi. Napopiso
marë' ina nohuanton inimiconënapi-
tari ahuërahuatona minsëipi. Capin
copirnoso', Asoroquë hua'anëntërin.
Sontaronënpita hua'anënso', Sisara
itopi. Inari minsëiton, hua'anëntërin.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Huiristino'sa', moaporo'sa', inapitarinta canarahuatona inapotopi. 10 Inapotohuachinara, Sinioro a'popiso yonquiantapi: "Sinioro, a'poatëinquën nisha nisha mamanshiro'sa mosharaiso marë' oshahuanai. Paaro, Asotariti, inapita mamanshiro'sa nonanpiso moshapiraihuë', ina a'poarai. Ina a'poatoi, quëmasáchin chinotarainquën. Nosoroatoncoi inimiconëhuëipita quëran nicha'ëcoi," itopi. 11 Ina ni'ton, Siniorori Quiropaaro, Quipiti, inapita'ton nicha'ëinquëmaso marë' acorin. Ina piquëran canta', ina marë chachin acorinco. Inapotërainquëma ni'ton, canpitaso na'a pi'ipi noya ya'huërama'. 12 Napoaponahuë', amono'sa copirno Naasë itopiso yaahuërinquëmaso', natantërama'. Ina natantatoma', copirno acota'huanquëmaso natanamaco. Sinioro chachin copirnonënpoaso nipirinhuë', naporama'. Inaso Yosënënpoa chinotërëhuaso'.

13 Iporaso', copirno huayonamaso isëquë chachin nisarin. Copirno natanamaso', Sinioro acotërinquëma huachi. 14 Sinioro noya nicatoma natëco'. Inasáchin chinotatoma', nohuantërinso' natanco'. Camaitërinsopita no'tëquën natëtoco'. Inapoatoma', copirnonëmarë'quëma chachin Sinioro nohuantërinso nico'. Inaso Yosënënpoa ni'ton, inapoco'. Inapohuatama', noya ya'huarama'. 15 Co natëtatomarahuë' camaitërinsopita a'pohuatamaso', inaso' ana'intarinquëma'. Copirnonëmarë chachin ana'intarinquëma'.

16 Ama patacosohuë'. Inaquëranchin ninaco'. Sinioro huëhuëpiro nininso' a'notarinquëma'. Chini chiníquën nanantërinso' anitotiinquëmaso marë' a'notarinquëma'. 17 Ipora tahuëri'sa trico macacaso tahuëri ni'ton, ¿co o'naninhuë' pa'? Napopirinhuë Yosë nontohuato, ina nohuanton huira, o'nan, inapita anotarin. Inapohuachin, Sinioro yonquirapirinquëmaso', nitotarama': "Copirno acotiinpoaso natanatëhua', pa'pi co noyahuë' ninëhua'," tosarama', itërin. 18 Ina tosahuaton Samoiroso' Sinioro nontërin: Nontohuachina, naporo chachin ina nohuanton huira, o'nan, inapita anotërin. Naporo' israiro'saso', Sinioro pa'pi të'huatopi. Samoironta të'huatopi.

19 Napoaton ya'ipiya quëran Samoiro itapona':

—Sinioroso Yosënën ni'ton, ina nontëquë quiya marë'. Quiyaso' quëma piyapinënpitacoi ninai. Ama ana'intatoncoi tëpaincoiso marëhuë' ina nontëquë'. Pa'pi co noyahuë' nicatoi oshahuanapiraihuë', copirno acotiincoiso natanatoi, na'con na'con tëhuërai, itopi.

20 Napotohuachinara, Samoiroriso' itapon:

—Ama pa'yancosohuë'. Tëhuënchachin mini copirno acotiinquëmaso natanatoma', pa'pi co noyahuë' ninama'. Napopiramahuë', ama Sinioro a'pocosohuë'. Ya'ipi cancanëma quëran inasáchin chinotoco'. 21 Ama mamanshiro'sa moshacosohuë'. Inapitaso', co catahuainpoaso nanitopihuë'. Co nicha'ëinpoaso' nanitopihuë'. Nonpin yosëro'sa ni'ton, co nanitopihuë'. 22 Sinioronënpoaso' Yosë chachin. Inaora nohuanton israiro'sanpoa huayoninpoa'. Inaso', nani sha'huitërinpoa a'painpoaso'. Co inaso' a'poarinpoahuë'. Ya'ipi sha'huitërinpoaso' acotarinpoa'. Ya'ipi isoro'paquë ya'huëpisopita noya nicatona': "Ma noyacha inaso paya," ta'caiso marë' napotarinpoa'. 23 Caso nipirinhuë', canpita marë' orarahuëso', co tananpitapohuë'. Tananpitohuatoso', Sinioro co natëtohuë' oshahuanarahuë. Naporahuaton carima a'chintáponquëma

noya nicatoma no'tëquën ina imacamaso marë'. 24Yosëso tëhuënchachin nosoroatonpoa na'con catahuarinpoa'. Ina yonquiatoma canpitaso', inaíchin noya nicatoma natëcamaso ya'huërin. Ya'ipi cancanëma quëran no'tëquën ina chinotamaso ya'huërin. 25Napotopiranquëmahuë', canpitaso' co noyahuë' nicacamasoráchin cancantohuatama', inimicoro'sa minsëarinquëma'. Sinioro nohuanton minsërahuatënënquëma ya'huërama quëran ocoiarinquëma'. Copirnonëmarë chachin asacatiimaso marë' ya'huëpi'pa' quëpaponënquëma', itërin.

Saono ya'nan tëhuërinso'

13 1-2Saono nani ishipinahuaso', copirno ya'conarin. Cara pi'ipi pochin israiro'sa hua'anëntaso', a'na tahuëri cara huarancara', Israiro sontaro'sa huayonin. Inapita quëran cato huaranca Miquimasë ninano itopiquë, inarë quëparitopi. Inapita quëran, Pitiri ya'cari motopia'huaro'saquënta', napopinchin acorin. Huarancaso nipirinhuë', Quipia ninanoquë hui'ninë acorin. Inaso', Conatan itopi. Quipia ninanoso', Mincamin huënton no'panënquë quëparitërin. A'napita sontaro'saso nipirinhuë', ya'huëpi'pa' paantacaiso camairin.

3A'na tahuëri Conatanso', sontaronënpitarë chachin Quipia ninanoquë pa'nin. Inaquë huiristino sontaro'sa sirihuitopiquë ya'huërin. Inaquë inaso sontaronënpitarë chachin ahuëtahuatona', huiristino sontaro'sa tiquipi. A'napita huiristino'santa napoaponahuë', israiro'sa napopiso' natantopi. Saononta ina natanahuaton, ya'ipi israiro'sa ya'huëpiquë tronpita pihuicaiso' camaitërin. Ya'ipi Israiro sontaro'sa niyontonatona ahuëtacaiso marë' naporin. 4Conatan sontaronënpitarë chachin napopiso' ya'ipi israiro'sa natantopi. Ina marë' huiristino'sari no'huipisonta natantopi. Ina nitotatona', Saonorë' Quiricaroquë ya'ipiya niyontonpi.

5Huiristino sontaro'santa israiro'sa ahuëcaiso marë' niyontonpi. Cara huaranca quira toronano'sa ya'huëtopi. Saota huaranca sontaro'santa cahuarioquë pa'pisopita ya'huëtopi. No'pa' pa'topisopita sontaro'santa hua'huayátërahuë. Inotë marë yonsanquë ya'huërinso pochin ya'huëpi. Ina nápo niyontonahuatona', Miquimasë parti notëtopi. Huë'sahuatona', Piti-apin ninano quëran pi'i pipirinso parti në'mëtë pëinëna ótëna'piapi.

6Huiristino'sa notohuaro' huë'sapi nicatona', israiro'saso panca pa'yanpi. Napoatona motopi nanino'saquë na'picaiso marë' ta'api. No'pa' nanino'saquë, natëtë casonantëro'saquë, i'sha pa'tacaso marë' cashapisopitaquë, posoro'saquë, inaquëpita na'picaiso marë' ta'api. 7Na'con chachin Israiro sontaro'sa Cortanii' pëntontopi. Caro huënton no'panën parti, na'picaiso marë' napopi. Carata partinta', pa'pi.

Saonoso napoaponahuë', Quiricaroquëranchin quëparitërin. Ya'ipi sontaronënpitanta pa'pi të'huaponaraihuë', inarë quëparitopi. 8Inaquë Saonoso' canchisë tahuëri ninarin. Samoirori sha'huitërinso chachin ninarin. Inaso napoaponahuë', co Quiricaroquë yacanquirinhuë'. Naporahuaton sontaronënpitanta caniaritopi ta'ananpicaiso'. 9"Co'huara ahuëchátërasocoihuë', ma'sha tëparahuato Sinioro chinochi," tënin. Ina yonquiaton Saonoso' piyapinënpita camairin:

—Ma'sharo'sa ya'ipi ahuiquitatë Sinioro chinotacaso nipisopita quëco'. Nanan anoyatërëhuaso marënta

nipisopita quëco', tënin. Napohuachina quëshipi. Nani quëshihuachinara inaora chachin tëparahuaton ya'ipi ahuiquitërin.

10 Inapotaso chachin Samoiro canquiarin huachi. Naporo' Saonoso' pa'sahuaton nontoonin: 11-12 Nontopirinhuë', Samoiroriso' itapon:

—¡Co quëma nicacasohuë' nininso' nicaton, pa'pi co noyahuë' ninan! itërin. Napotohuachina Saonori itapon:

—Huiristino sontaro'sa Miquimasëquë ahuëinacoiso marë' huë'pi. Sontaronëhuëpita ta'ananpirinaco. Quëmanta co sha'huiranso oraquë chachin canquiranhuë'. Inapita nicato yonquirahuë: "Sinioro catahuainpoaso marë' ma'sha tëpatëhua ahuiquitërëhua'. Caso co inapochátërasocohuë', huiristino sontaro'sa Miquimasëquë o'marahuatona ahuëhuachinaco, canaponaco," tënahuë. Ina yonquiato Sinioro marë' ma'sha tëparahuato, ya'ipi ahuiquitërahuë, itërin. 13 Napotohuachina Samoirori itapon:

—¡Co no'tëquën yonquiatonhuë' naporan! Yosë nani camairinquën ma'sona noya nicacaso'. Ina no'tëquënáchin natëran naporini, ina nohuanton quëmasáchin israiro'sa hua'anënchitonhuë'. Quëmá quëran pipipisopitanta inapita hua'anënchitonahuë'. Co a'napitari hua'anënchitonahuë'. 14 Iporaso nipirinhuë', co quëmari hua'anëntomiataponhuë'. Sinioro yonisarin a'nara quëmapi noya ni'ninso'. Quëmaso' camairinquënso', co natëranhuë'. Ina ni'ton, quëma ya'huërënamën piyapinënpita hua'anëntacaso marë' ina acoarin, itërin. 15-16 Napotahuaton, Samoiroso' Quiricaro ninano quëran pa'nin. Israiro sontaro'saso' Saono imapi huiristino'sa ahuëcaiso marë'. Quiricaro quëran pipirahuatona Quipiaquë canconpi. Sha'huitëranquëmaso chachin Quipiaso', Mincamin huënton no'panënquë ya'huërin. Inaquë nipachina Saonoso' sontaronënpita pichirin. Saota pasara' icanin. Saono, Conatan, sontaronënapita, inapitaso Quipiaquë quëparitopi. Ya'huërë' huiristino sontaro'saso', Miquimasëquë në'mëtë pëinëna otëna'piatona ya'huëipi. 17 Huiristino sontaro'sa ya'huëapi quëran cara huënton sontaro'sa pipirin. Inapitaso', ahuëtacaiso marë' itohua itohua pa'pi. A'na huëntonso', Opara ninanoquë pa'nin. Inaso ninano', Soaro parti ya'huërin. 18 A'na huëntonta', Piti-oron ninanoquë pa'nin. Ya'huërë' a'na huëntonso', Sipoin motopiana quëran motopia'hua pantarinquë pa'nin. Inotëro parti ira pa'nin'pa' inaso'.

19 Ya'ipi israiro'sa no'panënaquë co a'naya tëranta hua'na camayo ya'huërinhuë'. Huiristino'saso ina nitotoro'sa niponaraihuë', co israiro'sa yaa'chintopihuë': "A'chintohuatëhua', inahuanta ahuëtacaiso marë' sahuëniro'sa', nansaro'sa', inapita nisapi," ta'tona', apiratopi a'chintacaiso'. 20 Israiro'sa no'pa' ohuërëpiso hua'natë achi'mohuachinara, huiristino'sa paapapi. Ato'natacaiso marë' paapapi. Nanpanëna', imotonëna', osonëna', inapitanta achi'mohuachinara napopi. 21 No'pa' ohuërëpiso hua'natë, nanpa, inapita to'nahuachinara, catotë coriqui ma'patopi. Ya'huërë' imoto to'nacaso', ohuantiinan anoyatacaso', inapita marëso', a'natëra coriqui ma'patopi. 22 Napoaton Saono, Conatan, inapitaráchin sahuëni, nansa, inapita ya'huëtopi. Sontaronënapitaso ahuëtohuachinara, co a'naya tëranta inapita ya'huëtopihuë'. 23 Napoasoi a'na huëntonaca huiristino sontaro'sa Miquimasi motopitaëchin pa'sapi.

Conatan canatërinso'

14 1-2 A'na tahuëri Conatanso', catahuarinso sontaronën itapon:
—Huëquë pa'a. Motopi pa'tatë huiristino sontaro'sa aquëtëran nisapiso', ahuëconta'a, itërin. Conatanso ina pochin yonquiaponahuë', co pa'pin sha'huitërinhuë'. Inaso', sontaronënpitarë chachin Quipia ninano naniconinquë në'mëtë pëinëna ótënatona ya'huëapi. Saonoso' cranata narasoquë nisarin. Inaquë chachin trico to'noro'santa sacatapi. Saota pasa sontaro'sari Saono ca'tanpi. 3 Corto hua'an Aiasi itopisonta Saonorë nisarin. Inachintërin ni'ton, ipoto itopiso' a'morahuaton Yosë marë' Siroquë sacatërin. Aiasiso', Aitopo hui'nin. Inanta Huinisi hui'nin. Huinisënta Iri hui'nin. Icapotinta', Aiasi apin.

Conatan catahuarinsoarë ahuëtapona pa'piso', co a'napita Israiro sontaro'saso' nitotopihuë'. 4-5 Conatanso catahuarinsoarë chachin, huiristino'sa ya'huëapiquë ya'contacaiso marë' parisi pa'tapi. Inaquë nincantacaiso marë' motopi pëntontacaiso ya'huërin. Cato panca natëtëro'sa huáncana iraso pa'nin. Miquimasi notënanquë norti parti quëran a'naso natëtë ya'huërin. Inaso', Posisi itopi. Ya'huërë' a'nanta', Quipia notënanquë sor parti quëran ya'huërin. Inanta Sini itopi. 6 Papon pochin Conatanso', catahuarinso itapon:
—Huiristino sontaro'saso' motopi aquëtëran ya'huëapi. Inapitaso' co canpoa pochin Yosë chinotopihuë'. Huëquë inatohua pa'a. Tapona Sinioro catahuarinpo inapita minsërë'. Ina topachina caraíchinta nipirinahuë', inimicoro'sa minsëpi. Na'anta nipachina ina nohuanton minsëtopi, itërin. 7 Napotohuachina, catahuarinsoari itapon:
—Ma'sona yanipatan niquë'. Carinquën catahuainquën, itërin.
8 —Ni'quë'. Hui'ristino'sa quënanainposo marë' apira motopi pëntonta'a. 9-10 "Inaquë ninatacoi, pa'mari'i," topachinaso', co huachi inahua nisapiquë pantarihuë'. Isëquëranchin quëparita'a. Ya'huërë': "Huëntarico nipachin," itohuachinposo', Sinioro nohuanton inapita minsëcaso ni'ton, pantari.
11 Napoatona pantarapi. Pantasoi huiristino'sari quënanpi. Quënanatona', tëhuacaiso marë' napotopi: "Ma'tana iprioro'sa motopi nanino'saquë na'pipi quëran pipirantapi," topi. 12 Napoatona':
—¡Nanpëintarico nipachin ahuëtamaso a'chinchinquëma'! itopi chiníquën nontatona'. Naporo' Conatani catahuarinso' itapon:
—Huëquë imaco pa'a. Sinioro catahuararinpo ni'ton, huiristino'sa minsëari, itërin.
13 Napotahuaton pantarapi. Sacai ni'ton, matatona matatona pantarapi. Cantontarahuatona huiristino'sa ahuëontapi. Conatani atatohuachina, catahuarinsoari tëpachanin. 14 Naporo Conatanso', catahuarinsorë chachin cato shonca pochin inimicoro'sa tëpapi. Co panca ro'chaquëhuë nipirinhuë', napopi.
15 Ya'ipi huiristino'sa ya'huëapiquë panca pa'yanpi. A'napita huëntono'sa ahuëtacaiso marë' pa'pisopitanta napopi. Naporo chachin no'panta nacontarin. Inapotaton Yosëri huiristino'sa a'payamiatërin. 16 Saonoso' sontaronënpita a'naquën a'paitacaiso marë acorin. Inapitarinta huistino sontaro'sa pa'yanatona ta'arapiso' quënanpi. Saono sha'huitohuachinara, inaso tapon: "¿A'naquën sontaronëhuëpitari ahuërapi ni'ton, ta'aramarai ti?" tënin.
17 Napoaton sontaronënpita camairin:

—Insosona pahuaninso' nitotacaso marë' ya'ipinquëma niyontonatoma nipichico, itërin. Napotohuachina nipichipi. Napohuachinara Conatan catahuarinsoarë chachin nohuanpi. 18 Naporo tahuëri corto hua'an inaquë nisarin. Napoaton, Saonoso' co'huara ahuëchátërapónhuë', Yosë yanatanin. Corto hua'ani ipoto a'mosahuaton natanacaso ni'ton, Aiasi corto hua'an përarin:

—Ipoto quëcaton Yosë natanquë nohuantërinso' anitochinpoa', itërin. 19 Corto hua'an nontaton napotopirinhuë', huiristino'sa ya'huëapiquëso', aquë aquëtë pa'yanapi. Hua'yantatona', "yai," tërë'nachin ta'a ta'arantapi. Ina nicaton Saonoso corto hua'an itapon:

—Ama huachi quëquësohuë'. Apiramiachin ahuëta marë' pacacaso ya'huërin, itërin.

20 Saonoso' sontaronënpitarë chachin a'naroáchin niyontoantapi. Niyontonatona', ahuëtacaiso marë' pashica topi. Huiristino'saso', aquë aquëtë hua'yantopi. Hua'yantatona', inahuara capini nitahuërëtopi quëran nitëparapi huachi. 21 Naporahuaton na'a Israiro sontaro'santa hua'qui huiristino'sa catahuapirinahuë', Israiro sontaro'sa chachin catahuaantapi. Saono, Conatan, inapita sontaronënpita catahuaantapi. 22 Iprain huënton israiro'sa no'panëna motopiro'saquë, a'naquën na'pipi. Na'pirápirinahuë', huiristino'sa ta'arapiso' natantopi. Ina natantatona', inahuarinta ahuëcaiso marë' imapi. 23 Naporo' niahuëpiso', ahuëtërë'naichin Piti-apinquë huarë' nincanpi. Ina pochin naporo tahuëri Siniorori israiro'sa nicha'ërin.

Saono Yoscoarë' tëninso'

24 Naporo tahuëri israiro'sari huiristino'sa canapi. Napoaponahuë', co'huara ahuëchátërasoihuë', Saonoso piyapinënpita camairin: "Ipora tahuëri inimiconëhuëpita i'huërëta'huaso ya'huërin. Co'huara inapochátërasohuë' insosona coshatohuachin, Yosëri ana'inchin. Yoscoarë' inapochin," tënin. Ina të'huatatona Israiro sontaro'saso', co coshatopihuë'. Inapo ahuëtatona', pa'pi canotopi.

25-26 Inimicoro'sa imasápatona Israiro sontaro'saso', a'na tanana'huayaquë canconpi. Inaquë ninoi' no'paquë anpoiárin quënanpi. Ya'huërin quëran hui'shirápaton naporin. Nicaponaraihuë' co insoari tëranta yapi'nirinhuë'. Saono Yoscoarë' tëninso' të'huatatona napopi. 27 Conatanso nipirinhuë', pa'pin naporinso co nataninhuë'. Co nitotatonhuë' huaranën quëran ninoi' ya'huërinquë pacomaitërin. Inapotaton irorin. Ina iroaton a'naroáchin chiníquën cancantiintarin. 28 Naporo' a'na Israiro sontarori itapon:

—¡Ma'huantacha quëmaso' ninan paya! Co'ta quiyaso' tata Yoscoarë' ta'ton ama cosharo pi'nia'huaiso marëhuë' sha'huitërincoi: "Insosona cosharo pi'nihuachin Yosëri ana'inchin," tënin. Napoaton quiyaso' ya'ipicoi co huachi manta chiniraihuë', itërin. 29 Napotohuachina, Conatani itapon:

—Tatahuë ya'ipi israiro'sanpoa tëhuëtërinpoa'. Ni'quë', caso ninoi' iroato chiníquën cancantërahuë. 30 Cosharo inimicoro'sa osërëtërëhuaso' ca'nama naporini, ya'ipinquëma chiníquën cancanchitomahuë'. ¡Inapoatoma na'con na'con huiristino'sa a'naroáchin tëpa'itomahuë'! itërin. 31 Inapochin israiro'sari huiristino'sa canapi. Miquimasi quëran ahuëtopiso', Aiaron ninano itopiquë huarë' napotopi.

Israiro sontaro'saso' co huachi nanitopihuë'. 32 Napoinquëran inahuaso',

inimicoro'sa osërëtopiso mapi. Ohuicaro'sa', ohuacaro'sa', toroa'huaro'sa', inapita masahuatona tëpapi. No'paquë tëparahuatona', co huënainën inquitaponaraihuë' ca'pi.

33 Inapo ca'sapirinahuë', a'naquëni Saono sha'huitapona pa'pi:

—Sinioro pënëntërinso' co natëtonaraihuë', sontaro'sa oshahuanapi. Ma'sharo'sa tëpatona co huënainën inquitaponaraihuë' ca'sapi, itopi. Napotohuachinara, sontaronënpita itapon:

—Sinioro camaitërinso', co canpitaso natëramahuë'. A'nara pancara'pi pi'napirahuatoma quëshico. 34 Naporahuaton a'napita sontaro'santa sha'huitoco ohuicanëna quëcacaiso'. Toronënahuë nipon quëshiinaco iso pancara'pi aipi tëpa'ina'. Huënainën noquitacaso marë' inapochina'. Inapotohuatama', co Sinioro tëhuëtatoma oshahuanapomahuë', itërin.

Naporo tashi chachin a'naya a'naya toronëna quëcatona', pancara'pi aipi tëpapi. 35 Saononta Sinioro chinotacaso marë' a'nara artaro ninin. Ina artaroso', Saono ya'nan nininso'. 36 Ina quëran Saono taantarin:

—Huëco pa'matëhua huiristino'sa imaanta'ahua'. Ya'ipi ma'shanëna matahua'. Tahuëriquë huarë' ama a'naya tëranta nicha'ëahuasohuë', tënin. Napohuachina ya'ipiya quëran napotopi:

—Quëma topatan, pa'a imahua', itopi.

Napopirinahuë Aiasi corto hua'anso' tapon:

—Co'huara pa'shátërasëhuahuë', Yosë'ton natahuan, tënin. 37 Napohuachina Saonoso' Yosë natanin:

—¿Huiristino'sa ta'arapisopita ima'i? ¿Catahuaponcoi inapita minsëa'huaiso to? itërin. Napotopirinhuë', Siniorori naporo co manta a'panirinhuë'. 38 Napoaton Saono yonquirin: "Inso tëranta ipora oshahuanin," tënin. Inapo yonquiaton sontaro hua'ano'sa itapon:

—Ya'ipinquëma sontaro hua'ano'sanquëma ya'caritoco'. Insosona tëhuëaton oshahuaninso' natantoco'. 39 Sinioroso' nicha'ërinpoa'. Ina ni'sárinco ni'ton, no'tëquën sha'huitaranquëma'. Hui'nahuë tëranta tëhuërin nipachin, chiminarin, itërin. Napotopirinhuë', co insoari tëranta a'panirinhuë'. 40 Napoaton Saonori ya'ipi israiro'sa itapon:

—Ya'ipinquëma canpitaso', pasëran huanico'. Caso hui'nahuëro'co isëran huaniarahuë, tënin. Napohuachina sontaronënpitari itapona':

—Inta nipachin, itopi. 41 Naporo' Saonoso' chiníquën Yosë nontërin:

—Sinioro quëmaso' ya'ipi israiro'sacoi chinotërainquën. Ipora tahuëri anitotancoiso marë' natanpiranquënhuë', co a'panirancohuë'. Ca hui'nahuëro'co tëhuërahuë nipachin, nicanapiso pochin nipatoi Orin pipiarin. Ya'huërë' a'napita israiro'sa tëhuëhuachina', Tomin pipiarin, itërin. Napotohuachina Yosë nohuanton Conatan, Saono, inapita marë' nininso' pipirin. A'napita israiro'saso', co manta na'inpihuë'.

42-44 Ina quëran Saono taantapon:

—Iporaso hui'nahuëro'co ya'huërë', nicanari'i, taantarin. Napohuachina, Conatan marë' nininso' pipirin. Napoaton Saonoso' hui'nin itapon:

—Sha'huitoco conpa: ¿Ma'ta onporan? itërin. Napotohuachina inari itapon:

—Huaranëhuë quëran ninoi' ya'huërinquë pacomaitahuato pi'nirahuë pora. ¡Co inaya marëáchin tëpaancoso ya'huërinhuë', tënahuë! itërin. Napotohuachina Saonori chiníquën itaantarin:

—¡Co'so' ipora chiminpatanhuë', Yosë chini chiníquën ana'inchinco! itërin.

45 Inaso napopirinhuë', ya'ipi Israiro
sontaro'sari huanirahuatona itapona':
—¡Co Conatan chiminacaso ya'huë-
rinhuë'! ¡Ina caniaritërin ni'ton,
inimiconënpoa minsërëhua'! ¡Co
ina pochin nicacaso ya'huërinhuë'!
¡Sinioro nanpiárin nichinapon chachin
co nohuantëraihuë' Conatan ma'sha
onpocaso'! Inari mini catahuarin
ni'ton, naporinso', itopi. Napotatona',
Conatan nicha'ëpi. 46 Saonoso' huistino
sontaro'sa tananpitërin. Tananpitohua-
china, inahuaso ya'huëpi'pa' paantapi.
47 Inapoaton Saono israiro'sa hua'a-
nëntërin. Sontaronënpitarë chachin
itohua itohua no'panënaquë inimi-
coro'sa ahuërin. Inimiconënpitaso':
Moaporo'sa', amono'sa', itomoro'sa',
inapita. Sopa copirno, huiristino'sa',
inapitarinta inimicotopi. Intohua tëranta
Saono sontaronënpitarë ahuëtapona
pa'pachinara, canatëra'piarin. 48 Panca
huënton sontaro'sa yontonahuaton,
Saonoso' amaricoro'santa minsërin.
Inapoaton, israiro'sa ihuatë huëntono'sa
quëran nicha'ërin.
49 Saono hui'ninpitaso', isopita:
Conatan, Isipi, Maraquisoa, inapita.
Sanapi'santa cato ya'huëtërin: Paya
payaso', Mirapo itopi. Hua'hua nininsoso',
Micaro itopi. 50 Saono sa'inso',
Ainoama itopi. Inaso' pa'pin Aimasë
itopi. Sontaronënpita hua'anëonta',
Apiniro itopi. Inaso' pa'pin Niro itopi.
Nironta Saono apin. 51 Sha'huitëran-
quëmaso chachin Saono pa'pinso'
Quisi itopi. Apiniro pa'pionta Niro
itopi. Quisi, Niro, inapitanta Apiiri
hui'ninpita.
52 Saono hua'anëntapon, inaso sonta-
ronënpitarë chachin huiristino'sarë'
niahuërápi. Pa'pi chiníquën nino'hui-
tona niahuërápi. Napoaton Saonoso'
chiníquën nipisopita, chiníquën
cancantopisopita, inapita huayonin.
Ya'ipi israiro'sa quëran huayonahuaton,
sontaronënpita nicacaso marë' acorin.

**Saono co no'tëquën
natërinso marëhuë', Yosëri
co noyahuë' ni'ninso'**

15 1 A'na tahuëri Samoirori Saono
itapon:
—Israiro'saso' Sinioro piyapinënpita.
Ina a'parinco ni'ton, inapita hua'anën-
tamaso marë' acoranquën. Iporaso'
ma'sona ina nohuantërinso' sha'hui-
taranquën natëcaso marë'. 2 Sinioroso'
ya'ipi nanitaparin. Ina chachin iso
pochin nanan a'patërinquën: "Quëmá
quëran amaricoro'sa ana'inta'huaso'
yonquirahuë. Iráca Iquipito quëran
israiro'sa pipihuachinara, inapitari
ahuëimapi. 3 Napoaton sontaronënpita-
rë'quën paaparahuaton ahuëontaquë'.
Ya'ipi ma'sha ya'huëtopisorë chachin
ata'huantoco': Quëmapi'sa', sanapi'sa',
hua'huaro'sa', inapita ata'huantoco'.
Nasha hua'huatopisopitanta', inapotoco'.
Tororo'sa', ohuicaro'sa', camiyoro'sa',
moraro'sa', ya'ipi inapitanta', ca marë'
tiquico'," tënin Yosë, itërin.
4 Napotohuachina, inaso sontaronën-
pita ayontonin. Tiraimo ninanoquë
niyontonahuatona nipichipi. Nipi-
chihuachinara, cato pasa huaranca
sontaro'sa ya'huëpi. Cota huënton
quëranta shonca huaranca sontaro'sa
ya'huëpi.
5 Ina quëran Saonoso' sontaronënpita
Amarico ninanoquë quëparin. Ina ya'cari
a'nara i'sha ya'huërin ni'ton, inaquë
na'picaiso marë' camairin. A'nanaya
amaricoro'sa ahuëcaiso marë' napopi.
6 Naporo chachin quiniro'santa nanan
a'patërin: "¡Amaricoro'sa patahuatoma
pipico'! Canpitaso shimashonëhuëipita
Iquipito quëran pipisoi', nosororama'.

¡Napoaton ama amaricoro'sarë'quëma ta'huantamaso marëhuë', paco'! tënin Saono," itopi.

Napotohuachinara, inahuaso amaricoro'sa ya'huëpi quëran pipipi. 7 Naporo' Saonoso', sontaronënpitarë chachin amaricoro'sa ahuërin. Nita'atahuaton, Apira parti quëran imarinso', Shor parti itopiquë huarë' a'porin. Inaso' no'pa', Iquipito no'parë nichinpitërin. Inaquë huarë' ahuërahuaton canarin. 8 Saonoso' inapita canarahuaton copirnonënta manin. Inaso', Acaco itopi. Ya'huërë' sontaronënpitaso', ya'ipi tiquipi. 9 Napoaponahuë', Saonoso sontaronënpitarë chachin, Acaco co yatëpapihuë'. Pë'tahuaro'sa noya noya nipisopitanta co tëpapihuë'. Ohuicaro'sa', tororo'sa', toroa'huaro'sa amoshin nipisopita, carniroro'sa', inapitanta co tëpapihuë'. Naporahuaton ma'sha pa'ton nipisopitanta co ata'huantopihuë'. Naponin nipisopitaráchin ata'huantopi.

10-11 Ina quëran Siniorori Samoiro itapon:

—Copirno nicacaso marë' Saono acoato, sëtërahuë. Ma'sona nicacaso camairahuëso', co no'tëquën natërincohuë', itërin. Napotohuachina Samoiroso', pa'pi co noyahuë' cancantërin. Napoaton ya'ipi tashi Yosë nontochináchin tahuërianpitërin.

12 Tahuëririnquë Samoiroso' anoachin Saono nicapon pa'nin. Co'huara quënayántëraponhuë' a'naquëni itapon: "Saonoso' Carmiro ninanoquë pa'nin. Inaquë a'nara panca ra'pi ahuanirin. Ina nicatona piyapi'sari noya ni'caiso marë' ahuanirin. Inaporahuaton Quiricaroquë pa'mantacaso marë' tahuimarin," itërin.

13 Napotohuachina Samoiroso', Saono ya'huëarinquë canconin. Inari quënanahuaton itapon:

—Sinioro catahuainquën. Caso Sinioro camairincoso', ya'ipi natërahuë, itërin. 14 Napotopirinhuë', Samoiroriso' itapon:

—Sinioro camairinquënso ya'ipi natëran naporini, amaricoro'sa pë'tahuanëna ya'ipi tëpa'itonhuë'. ¡Co' mini Yosë natëranhuë ni'ton, ohuicaro'sa', ohuacaro'sa', inapita noncarorapiso natanahuë! itërin.

15 —Inapitaso' amaricoro'sa ya'huëpi quëran quëpiso'. Sontaronëhuëpitari ohuicaro'sa', ohuacaro'sa', inapita noya noya nininso' mapi. Sinioro chinotacaso marë' mapi. Inaso Yosë, quëmari chinotëranso'. A'napitaso napoaponahuë', ya'ipi tiquirai, itërin. 16 Itapirinhuë', Samoirori itapon:

—¡Ta'tëquë', achin tashi Sinioro anitotërincoso sha'huichinquën! itërin

—Sha'huitoco nipachin, tënin Saono.

17 —Co'huara copirno ya'conyántërasënquënhuë', noya cancantaton noya ninan. "Caora co nanitërahuë' noya nica'huaso'," tënan. Sinioro chachin acorinquën ya'ipi Israiro huëntono'sa hua'anëntamaso marë'. Napoaton inasáchin natëcamaso ya'huërin. 18 Amaricoro'saso', co Yosë chinotatonaraihuë' oshahuanpi. Inapita ata'huantacaso marë' Sinioro chachin camairinquën. 19 Sinioro camaitërinso natëton, sontaronënpita pëtahuaro'sa mapiso', co quëitonhuë'. ¡Quëmaso nipirinhuë', inapita quëcaton Sinioro co natëranhuë'! itërin. 20 Napotohuachina Saonori itaantapon:

—Sinioro camaitërinso', caso natërahuë'. Ma'sona nicacaso' sha'huitërincoso' natërahuë'. Ya'ipi amaricoro'sa ata'huantërai. Ata'huantahuatoi, copirnonëna manaiso' quënahuë. Inaso', Acaco itopi. 21 Sontaronëhuëpitaso nipirinhuë', ohuicaro'sa', ohuacaro'sa', inapita noya noya nininso' mapi. Inapitanta ata'huantacaso nipirinhuë', mapi. Tëpatona Quiricaroquë Sinioro chinotacaiso marë' mapi. Inaso' Yosë quëmari chinotëranso', itërin.

22 Napotohuachina Samoirori itapon:
“Ma'sha Sinioro marë' tëpatona pi'pian
ahuiquitacaiso', noya. Ya'ipi ahuiquita-
caisonta', noya. Sinioro camaitërinso
natëcasoso nipirinhuë', noya noya.
Ma'sha Sinioro marë' tëpatona pi'pian
ahuiquitacaiso', noya. Carniro tomaquën
ahuiquitasonta', noya. Camaitërinso
noya natanatë natëcasoso nipirinhuë',
noya noya. 23 Pënotonquë ani'tohua-
tëra oshahuanëso pochachin, Yosë
camaitërinsonta co natëhuatërahuë',
oshahuanë'. Mamanshi moshahuatëra
oshahuanëso pochachin co Yosë natë-
chináchinhuë' cancantohuatëranta',
oshahuanë'. Quëmaso' Sinioro camai-
rinquënso', nocanan. Ina pochachin
inanta', quëma copirno nisápaso'
nocaninquën,” itërin.

24 Napotohuachina, inariso itapon:
—Sontaronëhuëpita të'huatato ma'sona
nohuantopiso ninahuë. Inapoato Sinioro
camaitërinso', quëma sha'huitërancoso-
pita, inapita naniantërahuë. Inapoato
oshahuanahuë. 25 Inapopirahuë', co
noyahuë' ninahuëso naniantëquë'. Ina
naniantaton, carë'quën Sinioro chino-
tacaso marë' pananta'a, itërin. 26 Napo-
topirinhuë', Samoiroriso itaantarin:
—Co quëmaro'co panantapohuë'.
Sinioro camairinquënso nocananso
marë', iporaso' inanta', quëma Israiro
copirno nisápamaso' nocaninquën, itërin.

27 Napotahuaton pacacaso marë'
tahuërëaso', Saonori a'morinso huirotën
matërin. Inapotërin ni'ton, oshatërin.
28 Naporo' Samoirori itapon:
—A'morahuëso osharanso pochin,
Sinioronta ipora tahuëri hua'anëntë-
ranso oshatatë pochin nitërinquën.
Inapotatënquën, a'nara Israiro quëmapi
ahua'anëntarin. Quëmá quëran noya
noya quëmapi inapotarin. 29 Yosëso
noya noya ni'ton, israiro'sanpoa
chinotërëhua'. Co inaso nonpininhuë'.
Ma'sona nicacaso yonquirinso', no'të-
quën nisarin. Inaso co piyapihuë ni'ton,
co nisha nisha yonquirinhuë', itërin.
30 Napotohuachina Saono taantarin:
—Caso oshahuanahuë. Napopira-
huë', onpopionta', ansiano'sa', a'napita
israiro'sa', inapita ni'tonënquë noya
ni'co'. Noya nicatonco natëco. Napoaton
carë'quën Sinioro chinotacaso marë'
pananta'a. Inaso' Yosë quëmari chino-
tëranso', itërin.

31 Napotohuachina, Samoiroso' Saonorë
chachin Quiricaro ninanoquë panan-
tapi. Inaquë nipachinara, Saonoso' Yosë
chinotërin. 32 Ina quëran Samoiroso'
camaitaton:
—Amarico copirno Acaco itopiso'
quëshico, tënin. Napohuachina
quëshiipi. “Israiro'sa aparisitatonaco
tëpainacoso ya'huërin naporini, nani
tëpa'itonacohuë',” tënin yonquinënquë.
Ina yonquiaton co mácancayan quë-
ranhuë' huë'nin. 33 Samoiroriso napoa-
ponahuë', itapon:
—Sahuëninën quëran notohuaro'
piyapi'sa tiquiran. Napoatona a'shina
sa'ahuapi. Inapita sa'ahuapiso pochin
mamaparinta quëparitapon, itërin.
Itahuaton, sahuëniquë tëparin. Sinioro
camaitërinso chachin nitahuaton
yaquirin. Quiricaroquë naporin.

34 Ina piquëran Samoiroso' Naama
ninanoquë pa'nin. Inaquë ya'huërin ni'ton,
inaquë pa'nin. Ya'huërë' Saononta ya'huë-
rinquë pa'nin. Sha'huitëranquëmaso
chachin Saonoso' Quipiaquë ya'huërin.
35 Naporo quëran huarë' Samoiroso'
nanpipon co huachi Saono quënan-
chininhuë'. Siniorori Saono israiro'sa
copirnonën nicacaso marë' acorin.
Napoaponahuë', co huachi ina marë'
nohuantërinhuë' ni'ton, Samoiro sëtërin.
Sëtaponahuë', co huachi ni'chininhuë'.

Israiro'sa copirnonën nicacaso marë' Tapi acorinso'

16 [1]A'na tahuëri Siniorori Samoiro itapon:

—¡Noya huachi! ¡Ama aquëtë Saono yonquiaton sëtáquësohuë'! Co huachi nohuantërahuë' inari israiro'sa hua'anëntápaso'. Ohuaca pomonquë ca marë' toma nininso' ta'panconquë'. Inaporahuaton Quisi itopiso' pëinënquë paquë'. Inaso', Pirinquë ya'huërin. Ina hui'ninpita quëran, a'nara copirno nicacaso marë' nani huayonahuë. Quëmari tomaquë opomototahuaton acoaran, itërin.

[2]—¿Onporahuatocha inapochi nicaya? ¡Ina marë' pa'sarahuëso' Saono nitotohuachin tëpaponco! itërin. Napotohuachina, Siniorori itapon:

—A'nara ohuaca'hua macaton paquë'. Inso tëranta ma'marësona pa'saranso' natanpachinquën: "Iso ohuaca'hua tëpaato Yosë chinota'huaso marë' huë'sarahuë," itëquë'. [3]Inatohua canconpatan, ohuaca'hua tëpaton chinotancoso marë' Quisinta përaquë'. Naporo' carinquën anitotaranquën ma'sona nicacaso'. Insosona huayonahuëso', a'notaranquën. A'notohuatënquën quëmari copirno nicacaso marë' ina acoquë', itërin.

[4-5]Napotohuachina Samoiroso' Siniorori camairinso chachin ninin. Pirinquë canconpachina, ninano ansiano'sari, të'huainpichin natanpi:

—¿Ma'sha onpotancoiso marë' huë'samaranquën ti? itopi. Napotohuachinara, Samoiroso tapon:

—Co naporinhuë'. Ma'sha tëpato Sinioro chinota'huaso marë' huë'nahuë. Iporaso', Sinioro camaitërinso nicatoma nitapaco'. Inapoatoma', ca'tanco Sinioro chinochi. Naporahuatëhua coshatahua', itërin. Ina quëran Samoiroso', Quisi hui'ninpitarë chachin taparin. Sinioro camaitërinso nicaton, taparin. Inapotaton sha'huitërin Yosë chinotacaso marë' ohuaca'hua tëparinquë pacacaiso'.

[6]Inaquë canconpachinara, Samoiroso' Iriapo noya ni'sárin. Inaso', Quisi hui'nin paninantërinso'. Ina ni'sahuaton yonquirin: "Iso mini ipora israiro'sa hua'anëntacaso marë' Siniorori huayonin," tënin yonquinënquë. [7]Inariso napoaponahuë', itapon: "Noyapintërinso', naporopitërinso', ama inasáchin nicaton noya ni'quësohuë'. Cariso', co ina nohuantërahuë'. Piyapinquëmaso', aipi ya'norinsoráchin nicatoma noya ni'nama'. Caso nipirinhuë', acopo cancanën quëran yonquirinso nitotërahuë. Insosona noya yonquihuachina, noya ni'nahuë," itërin. Napotërin ni'ton, Samoiroso co Iriapo huayoninsohuë', nitotërin.

[8]Napohuachina Quisiso', hui'nin Apinatapo itërinso ya'huërë', përarin. Huë'pachina Samoiro a'notërin. Inaso napoaponahuë', tapon:

—Isonta co Siniorori huayoninhuë', tënin. [9]Ina quëran Quisiso', a'na ya'huërë hui'nin Samoiro a'notacaso marë' quëantarin. Inaso', Sama itërin. Samoiroso napoaponahuë', taantapon:

—Co isonta Siniorori huayoninhuë', tënin. [10]Inapochinachin Quisiso', canchisë hui'ninpita Samoiro a'notërin. Inariso napoaponahuë', itapon: "Isopita hui'nanpitaso', co Siniorori huayoninhuë'," itërin. [11]Ina quëran Quisi nataantarin:

—¿Inaíchin ya'ipiya quëran hui'nanpita? taantarin.

—Hua'hua nininso pahuanin. Inaso ohuicaro'sa a'pairarin, itërin Quisiri.

—A'nara a'paquë maconta'in. Ina canquia huarë', coshatarëhua', itërin Samoirori.

12 Napotohuachina Quisiso', a'nara
a'parin ina macontacaso marë'. Inaso'
canquihuachina ni'pirinhuë', hui'napi.
Noyapin noyapin ni'tahuaton, quë-
huashin aintërin, naporin. Naporo'
Siniorori Samoiro itapon:
—Iso mini huayonahuëso'. Ina copirno
nicacaso marë' tomaquë opomoto-
tahuaton, acoquë', itërin. 13 Siniorori
napotohuachina, inaso pomonquë toma
quëninso' manin. Ina masahuaton iinpita
ni'tonënquë copirno nicacaso marë'
acorin. Inaso' hui'napi Tapi itopi. Naporo
quëran huarë' Sinioro ispiritonëni ya'coan-
cantërin. Ina piquëran coshatopi huachi.
Nani coshatohuachinara Samoiroso',
ya'huërin'pa' panantarin. Inaso', sha'huitë-
ranquëmaso chachin Namaquë ya'huërin.

Saono marë' Tapi sacatërinso'

14 Naporo tahuëri'sa Sinioro ispiri-
tonënso', Saono quëran pipirin. Ina
pipihuachina Yosë nohuanton sopairi
ya'coancantërin. Inari ya'coancanto-
huachina, ahua'yantaton aparisitárin.
15 Napoaton piyapinënpitari itapona':
—Yosë nohuanton sopai aparisitá-
rinquën. Inapotohuachinpora, mosica
pi'nipiso natanpatëra noya ninatanë'.
16 Napoaton camaitëquë a'nara arpa
nito pi'nirinso' yoníchinën. Onporo-
sona sopai aparisitohuachinquën, inari
arpa pi'ni'in. Pi'nihuachina quëmaso'
noya ninataanan, itopi.
17 —Noyapa'. A'nara nipachin arpa
nito pi'nirinso' yonitoma quëshico,
itërin. 18 Napotohuachina a'nara piya-
pinëni itapon:
—Quisi Pirinquë ya'huërinso', a'nara
hui'nin arpa noya pi'nirin. Inaso', chiní-
quën cancantaton míso ahuëtërin. Noya
yonquiaton nonin. Noyapin noyapin
ni'tërin. Siniorori na'con catahuarin.
Naporin. Inaso' nininën Tapi, itërin.

19 Naporo' Saonoso' a'nara piyapinën
camairin: "Paaton Quisi sha'huitontaquë':
'Hui'nan Tapi itëranso', a'patiico.
Inaso', ohuicanënpita a'pairin,' tënin
Saono, itëquë'," itërin. 20 Napotohua-
china Quisiso' hui'nin Tapi itërinso',
Saono a'patiirin. Inaquë Quisiso',
Saono isopita a'patërin: A'na moraquë
pansáchin, a'patërin. A'na sha'huëtë
morsaquënta huino a'patërin. Napo-
rahuaton a'nara chipoa'hua, a'patërin.
21 Inapita quëpaton Tapi Saonotaquë
canconin. Canconpachina, ina marë'
sacatërin huachi. Saonori noya nohui-
tahuaton, Tapi pa'yatërin. Napoaton
inari na'con na'con catahuacaso marë'
acorin. 22 Ina piquëran Saonoso', a'nara
piyapinën a'parin Quisi nontacaso
marë': "Tapi nóya ni'nahuë ni'ton,
carë sacachin topirahuë, tënin Saono,"
itërin. 23 Inapoaton Tapiso' Saono marë'
sacatërin. A'na tahuëri Yosë nohuanton
sopairi aparisitaantarin. Aparisito-
huachina, Tapiso' arpa masahuaton
pi'nirarin. Inapohuachina Saonoso',
chiníquën cancantaton noya nina-
taantarin. Sopai ispiritonëonta', Saono
pi'pian tananpitërin.

Tapi canataton israiro'sa catahuarinso'

17 1 Huiristino'sa naquëranchin
sontaronënpita yontoanta-
rahuatona', israiro'sa yaahuëantapi.
Cota huënton no'paquë cato ninano
ya'huërin. Soco, Asica, inapita. Inapita
huáncana Ipisi-tamin itopiquë huë-
catona', ya'huëintarapi. Ina piquëran
huiristino sontaro'saso', Socoquë niyon-
tonpi. 2 Ya'huërë' Saononta sontaronën-
pitarë chachin Ira motopiana itopiquë
ya'huëquiipi. Në'mëtë pëinëna ótëna-
tona ya'huëquiipi. Inaquë ya'huëapona
pochin huiristino'sarë' niahuëcaiso

marë' noya niacorapi. 3Huiristino'-saso', a'na motopia'huaquë panshinpi. Israiro'santa a'naquë panshinpi. A'na motopianariáchin ya'shopirin.

4Huiristino sontaro'sa quëran, ahuëtacaso caniaritacaso marë' a'nara sontaro pipirin. Cara mitro pochin naporopitërinso'. Inaso Coriato itopi. Cato ninano itopiquë ya'huërin. 5Motën ya'copicaso marë' sha'pi hua'na quëran casco nipinan yancorin. Cancanën, pinën, inapita ya'copicaso marënta', inanpi hua'na quëran chachin nipinan a'morin. A'natërápo shonca a'natërápo quiro pochin quëquëninso' a'morin. 6Tonainpitanta ya'copicaso marë' inanpi hua'na quëran chachin nipinanquë ya'copitërin. Nansa'huanta', inanpi hua'na quëran chachin pasaranin. 7Nansanën huëratëonta', a'nan conëra napapi ninin. Natëquënso', hua'namia quëran nipinan. Inaso', saota quiro na'con quë'nin. Catahuacaso marë' sontaro acorinsonta', aquëchitërin.

8Chiniconahuaton, no'huitarin. No'huitaton:

—¡Canpitaso', ahuëamacoiso marë' huë'nama'! Caso huiristinoco. Canpitaso nipirinhuë', Saono piyapinënquëma'. A'nara huayonco o'maton carë niahuë'in. 9Inaso' chini chiníquën ni'ton, ahuërahuatonco canahuachinco, canpita hua'anëntaramacoi. Napoaponahuë', cari minsëhuato, quiyarima hua'anëntarainquëma'. 10Ipora tahuëri carinquëma napotaranquëma'. ¡A'nara a'paimaco o'main! tënin chiníquën no'huitaton. 11Saonoso sontaronënpitarë chachin naporinso', natanpi. Ina natanahuatona', pa'pi pa'yanpi.

12Sha'huitëranquëmaso chachin Pirin ninanoquë a'nara Israiro quëmapi ya'huërin. Inaso', Quisi itopi. Saono copirno nicaso', inaso' nani másho ninin. Posa hui'ninpita ya'huëtërin. A'naso', Tapi itërin. 13-14Cara hui'ninpita masho masho nipisopitaso', isopita: Iriapo, Apinatapo, Sama, inapita. Inapitaso', cara chachin ahuëtacaiso marë' Saono imapi. Tapiso', inapita quëran hua'hua hua'hua ninin. 15Inaso Saono catahuaponahuë', co inarë' ya'huëmia ya'huërinhuë'. Onpohuachina Pirinquë pantaraahuaton, pa'pin ohuicanënpita a'paitaantarin. 16Coriatoso', catapini shonca tahuëri Israiro sontaro'sa apisárin. Nani tashiramiachin nani i'huaraya naporápirinhuë', co paapapihuë'.

17A'na tahuëri Quisiso' Tapi itapon:

—Trico iyanapinan cato shonca quiro pochin maquë'. Isopita shonca paonta masahuaton iya mashoro'sa nisapaiquë a'naroáchin quëpatëquë'. 18Isonta shonca quiso ohuaca sho'shoi' quëran nipinan, capitan hua'an quëpatëquë'. Iya mashoro'sa onpoinsona nisapiso', ni'contaquë'. Naporahuaton noya ya'huapiso nitota'huaso marë', ma'sha tëranta quëchinën quëshico, itërin. 19Saonoso' sontaronënpitarë chachin huiristino sontaro'sarë nino'huirápi. Ira motopianaquë naporápi. Tapi iin mashonënpitanta', inaquë nisapi.

20Tahuëririnquë tashíramiachin Tapiso', pa'pini cosharo quëtërinso' pë'përin. Quisi ohuicanënpitaso', a'na piyapiri a'paitarin. Ina pë'përin quëran Israiro sontaro'sa ya'huëapiquë canconin. Naporo chachin sontaro'saso' niya'cariatona nino'huirápi natanconin. 21Israiro sontaro'sa huiristino sontaro'sarë' ninotëcaiso marë' panshinpi. 22Tapiso' quëparinsopita, a'na sontaro quëtërin a'paitacaso marë'. Cosharo', ahuëtacaiso marë' ohuarapisopita, inapita a'pairinso'

quëtërin. Sontaro'sa panshinpiquë ta'aontarahuaton, iin mashonënpita nontoonin. 23 Nontapirinhuë', huiristino sontaro'sa panshinpi quëran, Coriato chachin pipiantarin. Pipirahuaton naquëranchin Israiro sontaro'sa no'huiantarin. No'huitërinso' Tapinta natanin.

24-25 Ina nicatona Israiro sontaro'saso' pa'pi të'huatopi. Të'huatatona pinëna quëran pa'sa pa'sapi. Napoatona ninapotapi: "¡Ni'co'! ¡Ina sontaro chachin pipiantarin! ¡Ano'huitiinpoaso marë' napoárin! Napoápirinhuë', insoari tëranta ina canahuachin, copirnori notohuaro' ma'sha pa'ton nininso' quëtapon. Ina quëtahuaton a'nara hui'nin nanon ya'huëtërinso', acoantapon. Naporahuaton ina quëmopinënpitaso', co huachi copirno marë' pahuërëtáponahuë'," tosapi. 26 Napopiso', co Tapi nataninhuë'. Co natanatonhuë', a'napita sontaro'sa natanin:

—Canpoaso', Yosë nanpiárin nininso imarëhua'. Ina catahuarinpoa ahuëtarëhua'. Paso huiristinoso', co ina chinotërinhuë'. ¡Napoaton co pi'pian tëranta ina pochin no'huiinpoaso ya'huërinhuë'! Insosona ina tëpaton taparo nitarinpoaso' acopitohuachina': ¿Ma'ta copirnori quëtapon? itërin. 27 Napotohuachina, inapitaso nonatona napopiso' sha'huitopi. Insosona Coriato tëpahuachin copirnori quihuítërinso' sha'huitopi.

28 Iriaposo napoaponahuë', Tapi naporinso natanin. Ina natanaton, iya'huain chiníquën no'huiton itapon:

—¡Co quëmaso isoporinquë huëcamaso nipirinhuë'! Quëmaso ohuicaro'sa nicacaso ya'huërin. Inapitaso inotëroquë ya'huërapi. Co a'na a'paina'pi acoantaton huëshicasohuë' nipirinhuë'. ¡Co natantonquënhuë ni'ton, quira nisaraiso topinan costacaso marë' huë'nan! itërin.

29 —¡Co caso manta onporahuë'! Yonquirëso sha'huihuatëra, co ma'shahuë'. ¡Naporahuëso marë' co no'huitonco atapanancoso ya'huërinhuë'! itërin Tapiri.

30 Napotahuaton iin mashonën ya'huincananpirin. Ina quëran a'na sontaro ya'huërë' ina chachin natantarin. Natanpachina, inarinta ina chachin sha'huitaantarin. 31 Tapi natantërinso natanahuatona', a'naquën sontaro'sari Saono sha'huitoonpi. Inarinta natanahuaton, a'naroáchin amatërin.

32 Cantontarahuaton Tapiri Saono itapon:

—Ama inso tëranta paso' huiristino sontaro të'huachinasohuë'. Quëmaso' chiníquën nanantëran. Caso piyapinënco nipirahuë', ina ahuëa'huaso marë' pa'sarahuë, itërin. 33 Napotohuachina Saonori itapon:

—Quëmaso hua'huanquën. Pasoso nipirinhuë', hui'napitërin quëran huarë' ahuëchantërinso'. Co quëmaoraíchin ina ahuëcaso marë' pacamaso ya'huërinhuë', itërin. 34-35 Ina natanaton, Tapiriso' itapon:

—Quëmaso' chiníquën nanantëran. Caso piyapinënco. Tatahuë ohuicanënpita a'pairahuë. Ina a'paiasoco a'na tahuëri pa'pinihuë nipon, tocanihuë nipon huë'nin. Huë'sahuaton a'nara ohuica manin. Masahuaton ta'arahuachina, imato matërahuë. Napotohuatora, ca ya'huërë' yatahuërëtaantarinco. Inapotohuachincora, nanamën matato ohuishananahuë. Napotahuato ahuëhuatora, tëparahuë. 36 Pa'pini' nisapirinhuë', tocani' nisapirinhuë', inapotato tëpara'piarahuë. Paso huiristinonta

co Yosë chinotaponahuë', naporinso marë' inapotarahuë. Canpoaso', Yosë nanpiárin nininso imarëhua'. Ina sontaronënpoapita nipirëhuahuë' no'huirinpoa ni'ton, tëpaarahuë. 37 Pa'pini', tocani', inapita quëran Sinioro nicha'ërinco. Ina chachin paso' huiristino sontaro quëranta', nicha'ësarinco, itërin. Napohuachina Saonori itapon:

—Inta nipachin. Naporan ni'quëhuarë', paquë'. Sinioro catahuainquën, itërin.

38 Napotahuaton sontaronënpita camairin Tapi a'motacaiso marë'. Inaora a'morinso chachin a'motopi. Casco sha'pi hua'na quëran nipiso', ayancotopi. Hua'na coton a'motopi. 39 Ina a'motohuachinara, a'morinso aipi sintoronquë nitonporin. Inaquë sahuëninën pë'tënahuaton, iratacaso tënirin. Iratopirinhuë' yacantërin. Napoaton a'naroáchin Saono itapon:

—Isanpi co no'quiatorahuë' yacantërahuë, itërin. Napotahuaton a'motopiso', ya'ipi pa'coirin. 40 Huaranën masahuaton, a'natërápo na'pira i'shaquë manin. Tomarain tomarain nininso masahuaton, tanpanantënquë po'morin. Ina quëran na'pira a'parinquë manin. Inapita masahuaton, huiristino sontaro ahuëapon pa'nin. 41 Coriatoso', oshaquëran oshaquëran Tapi ya'carirarin. Catahuacaso marë' sontaro acorinsonta', quëchitëriarin.

42 Coriatori Tapi ni'pirinhuë', quëhuashin aintahuaton, noyapin noyapin ni'tërin ni'nin. Ina pochin nicaton nocanin. 43 Huaranën së'quërin quëran huë'sarinso nicaton, itapon:

—Asha'. ¿Ni'nitë masho ti? ¡Ni'nirachaso' naraquë ahuërë'! itërin. Itahuaton, Tapi ama huachi noya ya'huëcaso marëhuë', mamanshinën nontërin. 44 Napotahuaton itaantapon:

—Noyapa'. ¡Huëquë nipachin tëpatënquën soporo'sa', ni'niro'sa', inapita a'ca'inquën! itërin.

45 —Quëmaso', sahuëni, nansa, nansa'hua, inapita tëpaancoso marë' quëshiantaranco. Caso nipirinhuë', Sinioro nanan quëtërinco ni'ton, huëcapayaranquën. Inaso' Yosë, ya'ipi nanitaparinso'. Israiro sontaro'sacoi hua'anëntërincoi. Ina hua'anëntopirincoihuë', quëmaso' no'huirancoi. 46 Iporaso' ina chachin minsëa'huanquënso' catahuararinco. Ipora tahuëri chachin tëparahuatënquën nishitëconotaranquën. A'napita huiristino sontaro'santa chiminpiso', soporo'sa', ni'niro'sa', inapita a'caarahuë. Inapotohuato, ya'ipi isoro'paquë ya'huëpisopita nitotapi: "Israiro'saso', Yosë chachin chinotopi. Inaso', chini chiníquën nanantërin," tosapi. 47 Ya'ipi isëquë nisapisopita nitotapona huachi: "Siniorori chachin catahuarin ahuëtacaiso ni'ton, canatopi. Napoaton nansa, sahuëni, co inapitaquëáchin canatërëhuë'," tosapi. Ina nohuanton ipora tahuëri quiyarima minsëarainquëma', itërin.

48 Coriato ya'caritërarin. Tapiso nipirinhuë', ta'arë'nachin pa'sarin ahuëapon. 49 Tanpanantën quëran na'pira ocoirahuaton, na'pi a'parinquë acorin. Huënintahuaton të'yarahuachina Coriato të'intaquëchin na'pira pa'ta pa'taratarin. Napoaton inaso', nocotërinquëranchin anotërin. 50-51 Inapotaton Tapiri Coriato canarin. Na'pira a'parinquëáchin nipirinhuë', acohuachina, nitëpatëpatarin. Tapiso' co sahuënihuanhuë ni'ton, ya'cariconin. Yacariconahuaton inaora sahuëninën chachin ocoitahuaton, tëpachanin. Ina piquëran nishitëconotërin. A'napita huiristino sontaro'saso' chini chiníquën

sontaronëna chimininso ni'pi. Ina nicatona ta'api huachi.

52 Naporo' Israiro sontaro'sa', Cota sontaro'sa', inapitaso chiníquën no'huitopi. Chiníquën no'huitëratona huiristino'sa imapi. Cato, Icoron, inapita ninanoro'sa ya'coanaro'saquë huarë' imapi. Saarain itopi quëran ira pa'ninquë notohuaro' huiristino sontaro'sa tëpapiso' quëhuënantapi. Inapita cato huiristino ninanoro'saquë huarë' naporin.

53 Inapita ahuëcaiso marë' imapi quëran, israiro'saso huënantapi. Huënantarahuatona huiristino'sa ya'huëquipiquë ma'sha mamiatopi.

54 Tapiso' Coriato motën, ahuëtacaso marë' ohuararinsopita, inapita pëinënquë quëparin. Inaquë tapacaso marë' quëparin. Ina piquëran mototënso', Quirosarinquë quëparin.

55 Co'huara inapoyatëraponhuë', Saonoso sontaronënpita hua'an natanin. Inaso Apiniro itopi. Tapi Coriato ahuëapon paaso natanin:

—Apiniro. ¿Ma'ninta paso' hui'napi pa'pin? itërin. 56 Napotohuachina, inariso itapon:

—Quëmaso' chiníquën nanantëran. Yoscoarë' co nitotërahuë', itërin.

—Natantëquë nipachin, itaantarin Saonori.

57 Coriato tëparahuaton, nishitëmototërinso' otërin quëran Tapi huënantarin. Huënantaso', Apinirori nacapirahuaton

Saonoquë quëparin. 58 Quë'canconpachina, inari natanin:

—Sha'huitoco hui'napi ¿Inta quëmaso tata? itërin.

—Quëmaso' sinioro copirno, chiníquën nanantëran. Caso tatahuë, Quisi itopi. Inaso', quëma piyapinën pochin ninin. Pirinquë ya'huërin, itërin Tapiri.

Conatan Tapirë' anoyatërinso'

18 1-4 Naporo tahuëri chachin Saonori Tapi sha'huitërin: "Ipora quëran huarë' ca marë' sacatomiatëquë'. Ama huachi pëinënquë paantaquësohuë'," itërin. Nani napotohuachina, Conatani Tapi apayamiatërin. Inaora ninosororinso pochachin nosororin. Napoaton Yoscoarë' niitatona nipayamiatacaiso marë' anoyatopi. Ninapotatona anoyatopiso nitotacaiso marë' Conatanso', aipi a'morinso pa'coirin. A'morinsonta pa'coirahuaton inapita Tapi quëtërin. Sahuëninën, pë'chinanën, sintoronën, inapitanta quëtërin.

5 Saono ma'sona tëranta camaitohuachina, Tapiso' a'naroáchin natëtërin. Napoaton napopinchin sontaronënpita camaicaso marë' acorin. Acohuachina ya'ipi sontaronënpita noya cancantopi. Sontaro hua'ano'santa', noya ancantopi.

Tapi naní quëran pa'yatopiso marë' Saono no'huitërinso'

6 Tapi Coriato tëparinso piquëran, Israiro sontaro'saso' huënantapi. Inachintopiso ni'ton, ya'ipi Israiro sanapi'sari Saono nacapipi. Ya'ipi ninanoro'sa quëran huë'sahuatona', nacapipi. Pantirita, arpa, inapita pi'nirahuatona', cantarë'nachin nansaariapi. Capa cancantatona naporiapi. 7 Cantatona', nansatona', naporápi:

"Saonoso', huaranca inimicoro'sa tëparin.
Tapiso nipirinhuë', shonca huaranca tëparin," tosápi.

8 Ina natanaton, Saonoso' co noyahuë' cancantërin. Napoaton pa'pi no'huitaton tapon:

—Tapiso' shonca huaranca inimicoro'sa tëparin, itopi. Caso nipirinhuë', "huarancaíchin tëparin," itërinaco. ¡Ya'huërënamëhuë copirno acocaisoáchin pahuanarin! tënin. 9 Naporo quëran huarë' Saonoso', Tapi saitërin huachi.

10 Tahuëririnquë naquëranchin aparisitërinso sopairi, Saono aparisitaantarin. Napohuachina pëinënquë hua'yantaantarin. Nansanën së'quërin quëran hua'yantaso', Tapiso' arpanën pi'nirarin. Hua'yantohuachina yápi'nirin ni'ton, napoantarin. 11 A'nanaya Saonoso' nansanën ihuësahuaton Tapi ohuanpirinhuë', pashicharinso' pacoitërin. Naquëranchin napotaantapirinhuë', pacoitaantarin: "Pairaquë Tapi payon payonta'i," ta'ton napopirinhuë', co nanitërinhuë'.

12 Napohuachina Saonoso', Tapi të'huatërin huachi: "Siniorori inaso' na'con catahuarin. Caso nipirinhuë', co huachi catahuarincohuë'," ta'ton të'huatërin. 13 Napoaton na'a sontaro'sa camaicaso marë' acorin. Ya'huincananpicaso marë' napotërin. Napohuachina Tapiso' sontaronënpitarë chachin ahuëtapon pa'sárin. Co huachi ya'huëmia ya'huërinhuë'. 14 Siniorori catahuarin ni'ton, Tapi ma'sona nipachina noya pipitërin. 15 Noya noya nisarinso nicaton, Saonoso' ina të'huatërin. 16 Napoaponahuë', a'napita israiro'saso Tapi pa'yatopi. Cota huëntono'sarinta napotopi. Ahuëtapona pa'pachinara, inari noya camairin ni'ton, noya ahuëtopi. Napoatona noya huënantapi.

17 A'na tahuëri Saonori Tapi itapon:

—Natanquë api sha'huichinquën: Chiníquën cancantaton Sinioro marë' ahuëtëquë'. Ina pochin nicacaso marë'

hui'nahuë paninan nininso' quëtaranquën. Inaso', Mirapo itërahuë, itërin. "Huiristino'sari tëpahuachina', co caora chachin tëpa'huaso ya'huëaponhuë'," ta'ton napotërin. 18 Napotohuachina Tapiri itapon:

—Co caso máquëncohuë'. Quëmopinëhuëpitanta', co máquëno'sahuë'. Napoaton co nanitërahuë' mi'sëta'huanquënso', itërin.

19 Napotaponahuë acoantacaso tahuëri nanihuachina, co sha'huitërinso chachin nininhuë'. Mirapo Tapi acoantacaso nipirinhuë', a'na quëmapi Atiriri itopiso' acoantërin. Inaso', Miyora ninanoquë ya'huërin. 20-21 Napoaponahuë', Saonoso a'nanta hui'nin nanon ya'huëtërin. Micaro itërin. Inaso', Tapi cancantërin. Ina sha'huitohuachinara, Saono noya cancantërin: "Ina nipachin Tapi acoanchi. Ina marë' inaso', huiristino'sa ahuë'in. Napoin quëran huiristino'sari tëpahuachin noya nisarin," ta'ton, naquëranchin Tapi itapon:

—Ipora tëhuënchinso' mi'sëhuënquën nisaran, itërin.

22 Napotahuaton Saonoso', caraya piyapinënpita camairin Tapi nontacaiso marë':

—Paatoma inaoraíchin Tapi nontoonco': "Nohuantëquë copirno mi'sëtamaso'. Inaso', tëhuënchachin nosoromiatërinquën. Piyapinënpitacointa nóya ni'nainquën," itoco', itërin.

23 Napotohuachina piyapinënpitaso' Tapi paapapi. Paaparahuatona', ya'ipi Saonori napotërinso sha'huitopi. Sha'huitohuachinara inari itapon:

—¡Naporinchi paya! Caso topinan piyapico. Naporahuaton co ma'huancohuë': "Copirno mi'sëtëquë'," topatamara noya nicatomaco naporama'. Sacai nipirinhuë', inta nipachin, itërin.

24-25 Napotohuachina piyapinënpitaso' ina ina chachin Saono sha'huitoonpi. Ina natanaton, Saonoso' co noyahuë' yonquirin: "Huiristino'sari tëpa'in," tënin. Ina yonquiaton piyapinënpita naquëranchin Tapi nontaantacaiso marë' a'paantarin:

—Quëmapinposo' inachintërëhua ni'ton, sanapi marë' pahuërëtërë'. Caso co ina pochin pahuërëincoso' nohuantërahuë'. Inimiconëhuëpita i'huërëta'huaso marë' pasa huiristino sontaro'sa tëpa'in. Tëparahuaton taparonëna sha'huëtën machin. Matahuaton quëshiinco, tënin Saono itoco', itërin.

26a Napotohuachina, naquëranchin Tapi paaparahuatona ina chachin sha'huitoonpi. Ina natanaton: "Inanapo huiristino'sa tëparahuato copirno mi'sëchi nipachin," tënin.

26b-27a Co'huara copirnori tahuëri sha'huitërinso' naniyátërasohuë', Tapiso' pa'nin. Sontaronënpitarë chachin pa'sahuaton, cato pasa huiristino'sa tëpaconin.

27b Inapotaton taparonëna sha'huëtën matëra'piarin. Matëra'piaton copirno mi'sëtacaso marë' quëpatërin. Napohuachina, inariso hui'nin Micaro itërinso acoantërin. 28-29 Napoaponahuë', Saonoso Siniorori Tapi catahuarinso', ni'nin. Hui'nininta so'in nosororinso' ni'nin. Inapita nicaton, aquë aquëtë të'huatërin. Napoaton inimicotomiatërin.

30 Naporahuaton huiristino hua'ano'sa sontaronënpitarë chachin ahuëtapona yáhuë'pi. Nani huë'piquë niahuëhuachinara, a'napita Israiro hua'ano'sa quëran Tapiso' noya noya ahuëtërin. Napoaton naní quëran nóya ni'pi.

Saonori Tapi yatëparinso'

19 1-2 A'na tahuëri Saonoso', Tapi tëpacaiso' camaitërin. Conatan camairahuaton, a'napita hua'ano'santa

camairin. Camaipirinhuë', Conataniso' pa'pi nosoroaton Tapi sha'huitërin.

—Tata yatëparinquën. Napoaton tashiraya a'cayanchin co piyapi pa'ninquëhuë' na'piquë'. 3Caso tataro'co, pastoquë na'piárantaquë pa'sarahuë. Naporo' quëma marë' ina nontarahuë. Ina quëran ma'sona topachin sha'huichinquën, itërin.

4Inaquë nipachina Conatani Tapi marë' pa'pin nontaton itapon:

—Ama tata Tapi ma'sha onpotëquësohuë'. Inaso' co manta onpotërinquënhuë'. Na'con catahuarinquën tëhuënchinso'. 5Naporo' Coriato tëpapon, chiminchináchin ninin. Siniorori catahuarin ni'ton, ina quëran israiro'sanpoa nicha'ërinpoa'. Quëmaora chachin naporinso nicaton capa cancantëran. ¡Napoaton co tëpamaso ya'huërinhuë'! ¡Co manta onporinhuë'! itërin. 6Hui'nini napotërinso natanahuaton, Saonoso chiníquën nonin:

—Yoscoarë' co tëpapohuë', tënin.

7aIna tosahuaton Saonoso', ya'huërin'pa' paantarin. Conatanso nipirinhuë', Tapi përasahuaton pa'pinë ninontopiso' sha'huitërin.

7bIna quëran pa'pin ya'huërinquë quëpaantarin. Napohuachina naquëranchin Tapiso' Saono marë' sacataantarin.

8Naquëranchin israiro'sa huiristino'-sarë' niahuëantapi. Napoaton Tapiso' sontaronënpitarë chachin huiristino'sa ahuëcaiso marë' paantapi. Ahuëtohuachinara, huiristino'sa canatona', notohuaro' tiquipi. Cha'ëpisopitaso', ta'api. 9-10Ina piquëran Tapiso' Saono pëinënquë huënantarin. A'na tahuëri Saonoso' naquëranchin sopairi ya'coancantaantarin. Nansanën së'quërin quëran patoananënquë huënsëaso napoantarin. Tapiso' arpa pi'niarin. Napoápirinhuë a'nanaya Saonori nansaquë të'yanantërin: "Pairaquë payon payonta'i," ta'ton të'yanantopirinhuë', pashi charinso pairara' ohuanin. Naporo tashi chachin Tapiso', pëinënquë ta'arin.

11Naporo chachin Saonoso' piyapinënpita camairin. Tapi pëinënquë paatona a'paicaiso marë' camairin: "Tashiraya pëinën quëran pipihuachin tëpaco'," ta'ton naporin. Sa'iniso napoaponahuë', sha'huitërin:

—Co'so' ipora tashi ta'ahuatanhuë', tatari a'parinsopita tashiraya tëpaponquën, itërin. 12Napotahuaton huintana quëran noninquë so'in anohuaramarin. Inapotërin ni'ton, Tapi ta'arin. 13So'in inapotahuaton Micaroso', a'nara mamanshi manin. Masahuaton Tapi huë'ërinso pë'saraquë aquëhuënin. Motën parti quëran chipo anporo quëran nipiso', motoantonan acotërin. Inapotahuaton sahuanasaquë imotërin.

14Tahuëririnquë Saono piyapinënpitaso', Tapi pipicaso' ninarápirinahuë', co pipirinhuë'. Napohuachina quëpacaiso marë' ya'coana pi'niconpi. Pi'nihuachinara, Micarori i'soatahuaton itapon: "Tapi caniorin," itërin.

15Napotohuachina Saono sha'huitoonpi. Sha'huitopirinahuë', inaso camaitaantarin:

—Quëhuëanpirinhuë tëranta', masahuatoma quëshico tëpa'i, itërin. 16Napotohuachina pëinënquë ya'conpi. Ya'conatona pë'saranënquë ni'pirinahuë', mamanshira' quëhuëánin ni'contapi. Chipo sanapi anporo quëran motoantonan nipiquë motën parti quëran acotopi. Ina ni'sahuatona', Saono sha'huitapona paantapi.

17Ina natanaton, Saonoso' Micaro itapon:

—¡Co po'pin nonpintatonco inimiconëhuë a'pa'itonhuë' pora! ¿Onpoatonta naporan? itërin.

—Co'so' a'pahuatancohuë', Yoscoarë' tëparanquën itërinco ni'ton, naporahuë, itërin hui'nini.

18 Inapoaton Tapi ta'arin. Pa'sahuaton Namaquë Samoiro nontoonin. Saonori napotërinso' ya'ipi sha'huitërin.

Ina quëran Samoirorë chachin Nayoto ninano itopiquë pa'pi ya'huëapona'. 19 Saonoso' piyapi'sa nonpiso' natantërin: "Tapiso' Nayotoquë ya'huëarin," topi. 20 Ina natantaton, piyapinënpita inatohua a'paantarin. Tapi macontacaiso marë' a'parin. Canconahuatona ni'pirinahuë', Samoiroso a'na huëntonaca pënëntona'piro'sa ichipënëntarin ni'conpi. A'nanaya Yosë ispiritonëni inahuanta ya'coancantohuachina, caniaritopi pënëntacaiso'.

21 Ina natanaton, Saonoso a'napita ya'huërë', Tapi macontacaiso marë' a'paantarin. A'papirinhuë', inahuanta a'napita pochachin pënëntaantapi. Naquëranchin Saonoso' a'napita ya'huërë a'paantapirinhuë', inahuanta ina chachin niantapi.

22 Napohuachina inaora chachin Namaquë pa'nin. Sico ninanoquë panca i'sha tapapiquë ya'huërin. Inaquë canpachina, Samoiro, Tapi, inapita natantërin. Natantohuachina: "Nayotoquë ya'huapi," itopi. 23 Ina natanaton inaquë pa'sapirinhuë', Yosë ispiritonëni inanta ya'coancantërin. Ya'coancantohuachina, inanta pënëntërin. Pënëntochináchin Nayotoquë huarë' canconin. 24 Naporahuaton o'nanpiramantarin. O'nanpirapi Samoiro notënanquë ya'ipi tahuëri ya'ipi tashi quëhuënárin. Napoaton piyapi'sa nonpachinara pa'yatopi napocaiso': "¡Saononta pënëntona'pi anta'!" topi.

Tapi ta'acaso Conatani catahuarinso'

20 1 Tapi Nayoto quëran ta'arahuaton, Conatan ya'huërinquë pa'nin. Quënanconahuaton itapon:

—¡Co caso manta tëhuërahuë'! ¡Co ma'marë tëranta ana'intiinacoso ya'huërinhuë'! Tataparin co manta onpotërahuë' ni'ton: ¡Co tëpaincoso ya'huërinhuë', tënahuë! itërin. 2 Napotohuachina, inariso itapon:

—¡Co Yosë nohuantarinhuë' tatahuë tëpainquënso'! ¡Co tëpaarinquënhuë'! Tatahuë ma'sona yanipachina onpopionta sha'huitërincoso', nani nitotëran. Napoaton iporanta ma'sona nicacaso' yonquihuachina, co po'otarincohuë', itërin. 3 Napotopirinhuë', Tapiriso chiníquën sha'huitaantarin:

—Nipayarëso' tata nani nitotërin: "Tapi tëpahuato, Conatan co noyahuë' cancantarin. Napoaton ama sha'huichisohuë'," tosarin. Napoaponahuë', Yoscoarë' co hua'quiya quëranhuë' caso tata tëpaponco, itërin.

4 —¿Onporahuatota catahuainquën? itërin Conatani.

5 —Ni'quë'. Tashiraya yoquia'huarai' pita[c] nisarin. Napoaton copirnorë'co capahuaso ya'huërin. Inaso nipirinhuë', tashiraya aquëtëran i'huaquë huarë' caso imino'saquë na'pii topirahuë. 6 Tata natantohuachinco, napotëquë': "Pirinquë ya'ipi quëmopinëhuëpitarë'co chachin Yosë chinotarai. Nani pi'iquë Sinioro chinotacaso marë' ma'sha tëpa'huaiso nininso', tëpaarai. Napoaton a'naroáchin pa'sarahuë," itërinco ni'ton, a'parahuë, itëquë'. 7 Napotohuatan: "Noyapa'," topachin,

[c] **20.5** *Yoquia'huarai' pitaso':* Nasha yoqui canquirinso', Sinioro marë' niin ta'tona na'huëpi. Naporo tahuëri Yosë chinotacaiso marë' ma'sharo'sa tëpapi. Tronpitaro'sa pihuipi. Napopi.

co manta të'huata'huaso ya'huërinhuë'. Napoaponahuë' no'huitohuachinso', tëhuënchachin tëpaincoso nitotaran. 8Caso piyapinënco nipirahuë', Sinioro marë' nipayacaso' nisha'huitërë'. Napoaton ina pochin tata sha'huitëquë topirahuë. Napoaponahuë', ca tëhuërahuë nipachinso', quëma chachin nipachin tëpachinaco. Co tataquë huarë' quëpaancoso ya'huërinhuë', itërin. 9Napotopirinhuë', inariso itapon:

—¡Ama ina pochin yonquiquësohuë'! Ma'sona tatahuë yaonpotohuachinquën, tëhuënchachin sha'huitaranquën, itërin.

10—Tata co yainhuë' a'panihuachinquën, ¿inta ina sha'huitaponco? itërin Tapiri. 11Napotohuachina Conatani itapon:

—Huëquë iminquë pa'a sha'huichinquën, itahuaton quëparin. 12Inaquë nipachina itaantapon:

—Sinioronta ni'sárinco ni'ton, sha'huitaranquën. Inaso', ya'ipi israiro'sanpoa chinotërëhua'. Tashirayahuë nipon, tashiraya aquëtëranhuë nipon, ma'sona tatahuë yonquirapirinquënso', natanarahuë. Noyaso yonquirapihuachinquën, sha'huitaranquën. 13Co noyahuë' yonquirapihuachinquënta', Yoscoarë' sha'huitaranquën. Inapotatënquën catahuaranquën noya ta'acaso marë'. Co'so' inapotohuatënquënhuë', Sinioro chiníquën ana'inchinco. Naporahuaton ina chachin quëmanta catahuainquën. ¡Iráca tata catahuarinso pochachin nichinquën! 14-15Yoscoarë' inapotaranquën. Quëmanta Yoscoarë' ta'ton, noyasáchin nicancoso' sha'huitoco. Sinioro noya ni'ninquënso pochin canta ni'co. Chiminpatoso nipirinhuë', iso pochin niquë': Siniorori ya'ipi inimiconënpita ata'huantarin. Inapotopirinhuë tëranta ama quëmopinëhuëpitaso' nanian-tëquësohuë'. Inapitaso' noyasáchin ni'quë'. 16Co'so' ina pochin nipatanhuë', quëmopinënpitarë'quën chachin Sinioro ana'intarinquëma'. Yoscoarë' tënanso' co natëranhuë ni'ton, ana'intarinquëma', itërin. Ina pochin Conatan Tapirë' Yoscoarë' ta'tona', anoyatopi. 17Inaora ninosororinso pochachin Conatani Tapi nosororin. Ina pochin nosoroaton naquëranchin Yoscoarë' ta'ton, catahuacaso sha'huitërin.

18Ina quëran Tapi itaantapon:

—Tashiraya yoquia'huarai' pita nisarin. Huënsëyantëranquë capa nipatan, tata nohuanarinquën. 19Cara tahuëri quëranso nipirinhuë', na'con na'con nohuanarinquën. Napoaton i'hua na'piranquë paquë'. Paantarahuaton, na'piro'sa inaquë imopiso aquëtë', na'piquë'. 20Ina parti pë'chinanëhuëquë cara shinërë a'pararahuë. No'quicaso marë' a'parëso pochin nisarahuë. 21Nani a'pahuato piyapinëhuë camaiarahuë: "Paaton shinërëro'sa yoníquë'," itohuato pa'sarin. Paaso': "Naro'paran nisapi. Maquimaquë'," itohuatoso', noya nanan ya'huërin ni'ton, noya huë'saran. Sinioronta nitotërin co manta onpoaranhuë'. 22Napoaponahuë': "Shinërëro'sa quëma aquëtë' nisapi," itohuatoso', paquë'. Sinioro pacamaso nohuantërin ni'ton, pacamaso ya'huërin. 23Yoscoarë' niitatë anoyatërëso nipirinhuë', Sinioronta nani nitotërin. Co inaso naniantarinhuë', itërin.

24Napotohuachina Tapiso', Conatani sha'huitërinquë na'pirin. Tahuëririnquë pita nanihuachina, copirnoso coshatapon huënsërin. 25Paira pirayan huënsëyantërinquë huënsërin. Conatanso', pa'pin notënanquë huënsërin. Apinironta', Saono pirayan huënsërin. Napoaponahuë', Tapiso huënsëyantërinquë capa. 26Naporo' Saonoso' Tapi nohuanaponahuë', co manta tëninhuë':

"Ma'shaquë tëranta tëhuëaton oshahuamara. Napoaton Sinioro marë' ma'sha tëpapiso' noshinën co capacaso' nohuantërinhuë'," tënin yonquinënquë.

27 Tahuëririnquënta pita chachin niponahuë' co Tapi ya'noantarinhuë'. Napohuachina Saonoso' Conatan natanin:

—¿Onpoatonta Quisi hui'nin co i'huaranta capacaso marë' ya'norinhuë'? itërin. 28-29 Napotohuachina, inariso itapon:

—Pirinquë a'naroáchin yapaaton nataninco: "Pirinquë ya'ipi quëmopinëhuëpita Yosë chinotapi. Sinioro chinotacaiso marë' ma'sha tëpacaiso nininso', tëparapi. Naporahuaton inaquë nica'huaso marë' iya masho camairinco. Napoaton inaquë pita na'huëca'huaso marë' quëtoco pa'i," itërinco. Napotohuachincora a'parahuë. A'parahuë ni'ton, co inaso' isëquë nininhuë', itërin. 30 Ina natanaton, Saonoso hui'nin pa'pi no'huirin. No'huiton itapon:

—¡Ma'ninquën chachinta ni'ton, naporan! ¡Quisi hui'ninë'quën noyá nipayaranso', nani nitotërahuë! Ina marë' quëmaso' taparo nisaran. Mamaparinta na'intaran ni'ton, inanta taparo nisarin. 31 Inaso nanpirápachin, co quëmaso nanpicaso tëranta ya'huërinhuë'. Aquëtë huarë' ya'huërëtaancososo', co nanitaranhuë'. Napoaton a'paquë piyapinënpita macoina'. Inaso', chiminacaso ya'huërin, itërin. 32 Napotopirinhuë', inariso pa'pin itapon:

—¿Onpoatonta chiminacaso ya'huërin? ¿Ma'ta onporinso marë' tëpacaso ya'huërin? itërin. 33 Hui'nini napotopirinhuë', Saonoso co manta taponahuë' nansanën ihuërin. Hui'nin ohuanacaso marë' ihuërin. Inaporinso marë': "Tëhuënchachin tatari Tapi yatëparin," tënin yonquiaton. 34 Napohuachina Conatanso', pa'pi no'huitaton, pa'pin huaninanpirin. Co huachi naporo coshatocoantarinhuë'. Pa'pini Tapi pinorinso marë', pa'pi sëtaton naporin.

35 Tahuëririnquë inaso', Tapiri ninarinquë'pa' pa'nin sha'huitapon. Nisha'huitopiso' oraquë pa'nin. A'nara piyapinën hui'napishin quëparin. 36 Inaquë canconahuaton, piyapinën itapon:

—Paaton shinërëro'sa a'paarahuëso yonícontaquë', itërin. Napotohuachina piyapinënso' ta'ararin. Ta'aso' Conataonta', pë'chinanënquë, shinërënën a'pararin. Chiníquën të'yatërin ni'ton, hui'napi aquëtë anotërin. 37 Piyapinëni cantonpachina Conataniso' chiníquën sha'huitërin:

—¡Shinërëso' quëma aquëtë nisarin! itërin. 38 Naquëranchin piyapinën sha'huitaantarin:

—¡Manóton ta'aquë'! itaantarin. Napotohuachina hui'napiso', shinërë maconahuaton hua'anën quëpataantarin. 39 Hua'anën naporinso natanaponahuë', co manta yonquirinhuë': "Nanan nisha'huitapi," co tëninhuë'. Conatan, Tapi, inapitasáchin ma'sona tapona napopiso nitotopi. 40 Ina quëran Conatanso', pë'chinanën, shinërënënpita, inapita piyapinën quëtërin. Quëtahuaton naporo chachin ya'huërinquë quëpanantacaso' camairin.

41 Nani pa'pachina, na'piro'sa imopiso' aquëtëran quëran Tapi pipirin. Pipirahuaton Conatan notënanquë isonahuaton, no'paquë huarë' monshomarin. Noya nicaton cararo napotërin. Ina quëran nisë'quërahuatona', nina'nëtopi. Tapiso' na'con na'con na'nëton sëto inquiahuarë' na'nërin. 42 Napoin quëran Conatani itapon:

—Noya paquë huachi. Catonpo chachin Yoscoarë' ta'të nisha'huitërë ni'ton, ama të'huatëquësohuë'. Noya nipayatë

ya'huëcaso marë' nani Yosë nontërë'. Shinpopitanta noya ninicatona ya'huëcaiso marë' nani anoyatërë', itërin.

Nani ninontohuachinara, Tapiso' pa'nin huachi. Ya'huërë' Conataonta', ya'huërinquë paantarin.

Pan Yosë marë' acopiso'
Tapi ca'ninso'

21 [1]Tapiso' pa'sahuaton Nopo[d] ninano itopiquë canconin. Canconahuaton Aimirico corto hua'an nicapon pa'nin. Inaso', Tapi inaoraíchin huë'sarin ni'nin. Ina ni'sahuaton pa'yanin. Pa'yanaton itapon:

—¿Ma iporata quëmaoraíchinso' huë'saran? itërin. [2]Napotohuachina:

—Copirno ma'sha nica'huaso camayatonco itërinco: "Ma'marësona a'paranquënso', ama insonta nitochinsohuë'," itërinco. Sontaronëhuëpitaso nipirinhuë', nani camairahuë insëquësona niquënana'huaiso'. [3]¿Ma'ta ipora ya'huëtërinquën capacaso'? A'natërápo pan quëtoco topirahuë. Co'so' ya'huëtohuachinquënhuë', ma'sha tëranta quëtoco quëpa'i, itërin.

[4]—Pan mini ya'huëpirinhuë', co pan miahuë'. Sinioro marë' acorahuësoráchin ya'huërin. Co canpitaso ina capamaso ya'huërinhuë'. Napoaponahuë', sontaronënpita co osha nipihuë' nipachinso', quëchinquën, itërin.

[5]Napotohuachina, Tapiriso aquinorahuaton itapon:

—Sontaronëhuëpitaro'co chachin ahuëtapoi yápa'nai. Napohuatoira, co osha ninaihuë'. Aquëtë huarë' iporaso', chini chiníquën copirno camairincoi ni'ton, co inapoatoi oshahuanaihuë', itërin. [6]Napotohuachina, corto hua'anso' Sinioro marë' pan acopiso chi'huincarinsopita Tapi quëtërin. Inanpi pansáchin inaquë ya'huërin ni'ton, quëtërin. Inaso pano'sa', noya patoana itopiquë acopiso'. Nasha pano'sa huënocachararinso' acoaton, naporo tahuëri chachin chi'huincarinso'.

Tapi Saono tëpacaso co
nohuantërinsohuë'

24 (Nopo ninano quëran Tapi pipihuachina, oshaquëran saota pasa pochin sontaronënpita ya'huëtërin. Inapitariso', catahuacaso marë' imapi. Saonori sontaronënpitarë chachin yaahuëaton imasárin ni'ton, itohua itohua ya'huë ya'huérantapi.) [1]A'na tahuëri Saonoso' huiristino'sa ahuëapon pa'nin quëran, huënantarin. Naporo' a'nari itapon: "Tapiso' In-cati inotëroquë ya'huëarin," itërin. [2]Natanahuaton Saonoso', cara huaranca sontaro'sa huayonin. Ya'ipi Israiro huëntono'sa quëran ina nápo huayonin. Inapitarë pa'sahuaton Tapi sontaronënpitarë chachin yonípi. Natëtëro'sa pa'pi huëhuëpiro nininquëpita yonípi.

[3]Pa'sápaton Saonoso' ohuicaro'sa ahuë'ëtopiquë canconin. Ina yacaria motopi nanin ya'huërin. Inaquë Tapi piyapinënpitarë chachin na'pirapirinahuë', Saonoso' chi'chicaso marë' ya'conin. [4]Naporo' a'nara piyapinëni sacaroënquë Tapi itapon:

—Ni'quë'. Ipora tahuëri chachin Sinioro sha'huitërinquënso' nanirin: "A'na tahuëri inimiconën ma'sona nohuantëranso' nitamaso marë' quëtaranquën," itërinquën, itërin. Napotohuachina Tapiso', oshaquëran paaparin. Paaparahuaton Saono a'morinso huirotën yashitëtërin. [5]Napoaponahuë', yashitëtërinso marë' co noyahuë' cancantërin. [6]Ina quëran piyapinënpita sacaronquë itapon:

---

[d] **21.1** *Nopoquë naporoso':* Yosë chinotacaso në'mëtë pëi ya'huërin.

—¡Siniorori Saono huayonin copirno nicacaso marë'! Napoaton cariso', co ina tëpa'huaso nanitërahuë', itërin. 7 Napotahuaton Tapiso', ama Saono tëpacaiso marëhuë' piyapinënpita ya'copirin. Inaso co manta yonquiaponahuë', ina quëran pipirin. 8 Pipihuachina, Tapinta a'naroáchin pipiintarin. Pipirahuaton chiníquën itapon:

—¡Api, api! itërin. Napotarinso natanaton, Saonoso tahuërëtërin. Naporo' Tapiri noya nicaton, isonin quëran no'paquë huarë' monshomarin. 9 Ina quëran itapon:

—A'naquën nonpinapitonaco: "Tapi yatëparinquën," itërinën. Napotopirinënquënhuë', co inapita natëcamaso ya'huërinhuë'. 10 Ipora tahuëri chachin nitotaran co carinquën yatëparanquënsohuë'. Sinioro nani quëtërinco naninquë tëpa'huanquënso'. Inaso nipirinhuë', co nohuantërahuë' inapota'huanquënso': "Siniorori huayonin ni'ton, apiso copirno ya'conin," ta'to naporahuë. 11 Ni'quë api. A'moranso yashitërahuëso', së'quëárahuë. Yashitasoco nohuantërahuë naporini, tëpa'itënquënhuë'. Napoaponahuë', co inapotëranquënhuë'. Ina quëran nitotëquë', co manta yaonpotëranquënsohuë'. Co a'napita tëranta ma'sha onpotiinënso' camairahuë'. Co maquë tëranta tëhuëpirahuë' quëmaso' tëpaancoso marë', yonisáranco. 12 Sinioro chachin no'tëquën sha'huichinpo', inquënposona tëhuërëso'. Inari chachin ma'sha onpotërancoso marë' i'huërëchinquën. Caso napoaponahuë', co onporo tëranta tëpaponquënhuë'. 13 Iráca quëran huarë' pa'yatopi napocaiso': "Co noyahuë' cancantopisopitaráchin co noyahuë' nipi," topi. Caso co ina pochin cancantërahuë ni'ton, co të'huataancoso ya'huërinhuë'. Co onporonta tëpaponquënhuë'. 14 Naporahuaton co caso máquëncohuë'. Quëmaso' copirnonquën nichinapon chachin pëinënquë huënsëyarápamaso ya'huërin. Napopirinhuë', po'pin inotëroquë huëcaton tahuëri chiniaran. ¡Ni'nira chimipitë', imincara, inapita co onporonta yonirëhuë'! Inapita pochin nipirahuë', quëmaso yonitonco ainashitáranco. 15 Napoaton Sinioro chachin no'tëquën sha'huichinpo', inquënposona tëhuërëso'. Inari chachin naporahuëso' no'tëquën tantiainco. Inapotatonco quëmá quëran pa'poyainco, itërin.

16 Tapiri tonitohuachina, Saonoso' pa'yanaton chiníquën itapon:

—¡Tapi chachin mini nontarinco! tosahuaton na'nëmiatërin. 17 Ina quëran itapon:

—Quëma no'të no'tëquënso' yonquiran. Carinquënso na'con aparisitopiranquënhuë', quëmaso nosororanco. 18 Ipora tahuëri anitotëranco noya yonquirapirancoso'. Sinioro chachin nani quëtërinquën tëpaancoso'. Napoaponahuë', co tëparancohuë'. 19 Inso tëranta inimiconën tëpachináchin quënanpachina, co onporonta nicha'ërinhuë'. Napoaton noya ni'nancoso marë', quëmanta Sinioro noya ni'inquën. 20 Tëhuënchachin quëmaso', copirno ya'coanan tënahuë. Ina ya'conpatan chiníquën nanantaran. Naporahuaton israiro'santa', noya noya ya'huëapona huachi. 21 Iporaso sha'huitoco: "Sinioro ni'sárinco hui'nanpita, shiparinpita, inapita co tëpapohuë'. Nininënapita ninshitopiso' tapiatona naniantohuachina', itoco," itërin.

22 Napotohuachina: "Sinioro ni'sárinco co napoarahuë'," itërin Tapiri. Nani ninontohuachinara, Saonoso pëinënquë panantarin. Tapinta sontaronënpitarë chachin na'pipi'pa' ya'coantapi.

Huiristino sontaro'sa Tapiri catahuarinso'

28 (Oshaquëranchin Samoiro chiminin. Ina piquëran Tapi, quëmopinënpita, saota pasa sontaronënpita, inapitaso Saono ta'ananpipi. Huiristino'sa ya'huëpiquë pa'sahuatona', a'na pi'i na'con inaquë yacapatopi.)
[1]A'na tahuëri huiristino'saso', sontaronënapita yontoantapi. Israiro'sa ahuëcaiso marë' napoantapi. Cato ninano copirnonënso', Aquisi itopi. Inari Tapi itapon:

—Quëmanta sontaronënpitarë'quën chachin catahuancoso marë' pacamaso ya'huërin, itërin. [2]Napotohuachina:

—Pa'sarai mini quiyanta'. Caso piyapinënco. Míso ahuëtërahuëso ni'saranco huachi, itërin.

—Míso ahuëtëran ni'quëhuarë', ipora quëran huarë' a'pairinacosopita sontaro'sa camaiaran, itërin Aquisiri.

Saono ninotona'piquë pa'ninso'

[3]Samoiro chimininso' ayonquianta'inquëma': Ina chiminpachina ya'ipi israiro'sari na'nëtopi. Ina quëran Namaquë pa'pitopi. Hua'huatërinso ninanoquë chachin napotopi. Saonoso' iráca chachin ninotona'piro'sa Israiro no'pa quëran ocoirin. Chimipiro'sa hua'yanën nito përatona nontopisopitanta', napotërin. [4]Huiristino'sa niyontoantapi. Naporahuatona Sonin ninano itopiso' notënanquë pa'sahuatona ya'huëconpi. Në'mëtë pëinëna ótënatona ya'huëconpi. Saononta israiro'sa ayontonin. Ayontonahuaton, Quiripoa motopi itopiquë në'mëtë pëinëna ótënatona ya'huëconpi anta'. [5]Huiristino'sa ya'huëintapiso', Saono ni'nin. Ina ni'sahuaton, pa'pi pa'yamiatërin. [6]Napoaton Yosëri anitotacaso marë' natanin. Natanpirinhuë', co inariso a'panirinhuë'. Hua'narin quëran, Orin quëran, pënëntona'piro'sa quëran, inapita quëran anitotacaso nohuantopirinhuë', co anitotërinhuë'.

[7]Napohuachina, sontaro hua'ano'sa camairin:

—Inso sanapi tëranta', chimipiro'sa hua'yanën nito përaton nontërinso', yonítoco. Paato nonta'huaso marë' nohuantërahuë, itërin. Napotohuachina inahuari:

—Intoro ninano itopiquë, a'nara sanapi ina nitotërinso ya'huërin, itopi. [8]Ina natanaton, Saonoso' ama nohuitacaiso marëhuë' nisha a'morin.

Naporahuaton cato hua'ano'sarë ina sanapi nicapon tashi pa'nin. Cantonahuaton itapon:

—A'na piyapi chimininso përatoco. Ma'sona yanitotërahuëso', anitochinco topirahuë. Insosona sha'huitaranquënso', ispiritonën[e] përatoco, itërin. [9]Napotohuachina, inariso itapon:

—Ni'quë'. Saono naporinso nani nitotëran. Ninotona'piro'sa', chimipiro'sa hua'yanën nito përatona nontopisopita, inapita iso no'pa quëran ocoirin. Napotarancoso natëhuatënquën, inaso nitotohuachin atëpataponco. ¡Napoaton co napotaancoso ya'huërinhuë'! itërin sanapiri.

[10]—Yoscoarë' co ina marë' manta onpoaranhuë', itaantarin Saonori.

[11]—¿Inso' chimipita përachinquën? taantarin sanapi.

—Samoiro përatoco, itërin Saonori. Napotohuachina përarin. [12]Sanapiso'

---

[e] **28.8** *Ispiritonën topachina:* Yosë quiricanënquëso' canpoa chimipiro'sa hua'yanën yonquiatona napopi.

a'nanaya ni'pirinhuë', Samoiro huë'sarin ni'nin. Ina ni'sahuaton huiyo tënin. Naporahuaton Saono itapon:

—¡Nonpintëranco! ¡Quëma mini Saononquën! itërin sanapiri. 13 Itopirinhuë':

—Ama të'huatëquësohuë'. ¿Ma'ta ni'nan? itaantarin Saonori.

—A'nara yosë no'pa quëran pipirarin ni'nahuë, taantarin sanapi. 14 Napohuachina Saonori itapon:

—¿Onpopinta ya'norin ni'nan? itërin.

—Máshoya ya'norin ni'nahuë. Aipi a'morinso niimopitopinan ya'norin, itërin sanapiri. Ina natanaton, Saonoso': "Samoiro mini," tënin. Naporahuaton isonin. Isonin quëran no'paquë huarë' moshomarin. Noya nicaton napotërin.

15 Naporo' Samoirori itapon:

—¿Ma'marëta përatonco apiranco? itërin.

—Co napion cancantato përaranquën. Huiristino'sa ahuëinacoso marë' huëcapairinaco. Yosënta', a'porahuatonco co huachi a'panirincohuë'. Pënëntona'piro'sa quëranta co a'panirincohuë'. Co hua'narahuë quëran tëranta', a'panirincohuë'. Napoaton ma'sona nica'huaso' anitotaancoso marë', apëratëranquën itërin. 16 Napotohuachina, Samoirori itapon:

—Sinioro a'porahuatënquën inimicotërinquën ni'quëhuarë', ¡ama caso natancosohuë'! 17 Ina nohuanton iráca sha'huitëranquën: "Co huachi nohuantërinhuë' israiro'sa quëmari hua'anëntacaso'," itëranquën. Ina nohuanton chachin Tapi ya'huërëtarinquën huachi. 18 Naporo' amaricoro'sa ya'ipi ata'huantacaso camairinquën. Camaipirinquënhuë', co no'tëquën natëranhuë ni'ton, naporin. 19 Naporahuaton ya'ipi ahuëtamarë huë'namasopita, ina nohuanton huiristino'sa minsëarinquëma'. Tashiraya quëmaso hui'nanpitarë'quën chachin carë'quën nisarama huachi. Ina nohuanton ya'huëintaramaquë ma'sha ya'huëtërinquëmasonta', huiristino'sa matarinënquëma', itërin. 20 Naporo' a'nanaya Saonoso', chimipi pochin anotërin. Naporopi ni'ton notëntochinarin. Samoirori napotërinso' natanaton, naporin. Naporo tahuëri, naporo tashi co manta ca'mantatonhuë', naporin. 21 Saono pa'pi pa'yaninso', sanapiso ni'nin. Napohuachina ya'carirahuaton, itapon:

—Ni'quë sinioro. Caso quëma piyapinën pochinco ninahuë. Tëpainacoso ya'huërinso nitotaporahuë', natëranquën. 22 Ina pochin quëmanta', sha'huitohuatënquën natëco topirahuë. Chiníquën cancantaton paantamaso marë' cosharo nitatënquën a'ca'inquën, itërin.

23 Saonoso' co nohuantërinhuë' coshatacaso'. Co nohuantopirinhuë', hua'ano'sa quëparinso', sanapi, inapitari apisápachina nohuantërin huachi. Huaniintarahuaton pë'saraquë huënsëconin. 24 Naporo' sanapiso', toroa'hua amoshin pë'tahuarinso' manin. Pëinën aquëtëran acorinso masahuaton tëparin. Ina pi'iso' tricoro'monta manin. Ina quëran pan co ahuëpocatopinanhuë anpirin. 25 Nani inapita anpihuachina, capacaiso marë' acotërin. Nani coshatohuachinara, sanapi nontahuatona ya'huëapiquë paantapi. Naporo tashi chachin pa'pi.

Saono hui'ninpitërë chachin chiminpiso'

31 1 Huiristino sontaro'sari israiro'sa ahuëipi. Ahuërahuatona notohuaro' tiquipi Quiripoa motopiquë inapotopi. Napotohuachinara, a'napitaso ta'api. 2 Saononta hui'ninpitarë chachin ta'apirinahuë',

huiristino'sari imapi. Icantatona', cara chachin hui'ninpita tëpapi: Conatan, Apinatapo, Maraquisoa, inapita. 3Ina quëran Saonoráchin cancantopi huachi. Pë'chinan camayoro'sari shinërënëna quëran ohuanpi. Inapotohuachinara, inapita pa'pi të'huatërin. 4Napoaton catahuacaso marë' sontaro acorinso', itapon:

—Pasopitaso' co marcahuano'sahuë'. Inapitaso yatëpahuachinaco, aparisitatonaco tëpaponaco. Napoaton sahuëninën quëran papitatonco tëpaco, itërin. Napotopirinhuë', inariso pa'pi të'huaton co nohuantërinhuë'. Napohuachina inaora chachin sahuëninën ya'huaratërin. 5Catahuacaso marë' sontaro acorinsoari Saono chimininso ni'nin. Ina ni'pachina niinapotaton inanta chiminin. 6Ina pochin naporo tahuëri Saono hui'ninpitarë chachin chiminin. Catahuacaso marë' acorinso sontaronta', chiminin. A'napita sontaronënpitanta chiminpi. 7Israiro'sa Cortanii' motopiana aquëtëran ya'huëpisopita natantopi: "Saono, hui'ninpitarë chachin nani chiminpi. Sontaronënpitanta napopinchin chiminpi. Napopinchin ta'api," topi. Ina natantatona', ya'huëpiso ninanoro'sa pipinanpitona ta'api. Napohuachinara, huiristino'saso canconahuatona inaquë ya'huëconpi huachi. Ina no'paso', Cortanii' quëran pi'i pipirinso parti quëparitërin.

8Tahuëririnquë huiristino'saso', israiro'sa chiminpisopita ma'shanëna matapona pa'pi. Naporo' Saono hui'ninpitarë chachin chiminpiso quënanpi. 9Quënanahuatona', Saonoso' nishitëconotopi. Ahuëtacaso marë' ohuararinsopitanta matopi. Inapotahuatona', ya'ipi ya'huëpiquë nanan sha'huicaiso marë' sontaro'sa a'papi. A'pahuachinara, inahuaso mamanshi pëiro'saquë sha'huiconpi. 10Nonënso', Piti-san ninano itopiso' pairanënquë pë'tënpi. Ahuëtacaso marë' ohuararinsopitaso', Asotariti moshapiso pëiquë acopi.

11Carata parti Capisi ninanoquë ya'huëpisopitaso', Saono napotopiso natantopi. 12Natantatona', chiníquën cancantopisopitari yonquipi catahuacaiso'. Ya'ipi tashi iratatona', Saono nonën pë'tënpiso mapi. Hui'ninpitanta nonëna pë'tënpi ni'ton, inanta mapi. Ya'ipi masahuatona Capisi'pa' quëpantapi. Cancontarahuatona', ahuiquitopi. 13Inapotahuatona', nara tashinantërinsoanaquë nansëna pa'pitopi. Inapotatona canchisë tahuëri co coshataponaraihuë', sëtopiso nanipi.

Samoiro piquëran
Tapi hua'anëntërinso'

Saono tëpapiso' Tapi natantërinso'

1 [1]Tapiso' sontaronënpitarë chachin amaricoro'sa ahuërin. Ahuërahuatona canapi. Inapoaso', Saono cara hui'ninpitarë chachin nani tëpapirinahuë', co nitochátërarinhuë'. Inaso', sontaronënpitarë chachin Sicaraco ninano itopiquë ya'huëpi. Ahuëtopi quëran canquitona', nani cato tahuëri inaquë ya'huërapi.

[2]Tahuëririnquë a'nara hui'napi canquirin. Saono sontaronënpitarë chachin ya'huëpi quëran canquirin. A'morinso nioshatërin. Naporahuaton, motëonta mo'shiquë nisë'momotorin. Sëtërinso' nitotai marë' naporin. Canquirahuaton Tapi notënanquë noya nicaton isonin. Isonin quëran no'paquë huarë' monshomarin. [3]Naporo' Tapiri natanin:

—¿Intohuaranta huë'saran? itërin.

—Huiristino'sari israiro'sa ya'huëapiquë ya'huëasoi ahuëquipi. Caso nipirinhuë', cha'ërahuë, itërin.

[4]—¿Ma'ta onpopi? ¡Sha'huitoco canta nitochi! itërin Tapiri.

—Huiristino'sari ahuërahuachinara, israiro'saso ta'api. Napoaponahuë', notohuaro' Israiro sontaro'sa chiminpi. ¡Saononta Conatanë chachin tëpapi anta'! itërin hui'napiri.

[5]—Saono, hui'ninë chachin chiminpiso': ¿Onpo nitotëranta'? itërin Tapiri.

[6]—Quiripoa motopiquë topinan pa'sáporahuë', Saono quënanahuë. Nansanën paquëaton yachiminárin. Huiristino sontaro'sari ohuanpi ni'ton, naporin. Huiristino sontaro'santa ahuëtacaiso toronano'saquë ya'caritërapi. Cahuarioro'saquë pa'pisopitanta', naporapi. [7]Naporo chachin tahuërërahuaton quënaninco. Përápachincora: "¿Ma'ta nohuantëran nica'huaso'?" itërahuë. [8]Napotohuatora, inaso nataninco: "¿Ma piyapinquënta quëmaso'?" itërinco. "Caso amaricoco," itërahuë. [9]Naporo' inaso', manóton tëpa'huaso' camairinco. Nani yachimiánpaton napotërinco. [10]Napotohuachincora, tëparahuë. Co onpo nanpichináchinhuë' nitopiso' nicato, napotërahuë. Inapotato yancorinso', a'sontanparinso', inapita matërahuë. Quëmaso' hua'anëhuënquën ni'ton, quëshinta'huanquënso marë' matërahuë, itaantarin hui'napiri.

[11]Ina natanaton, Tapiso sontaronënpitarë chachin a'mopiso oshapi. Sëtopiso' nitotai marë' napopi. [12]Saono, hui'ninë chachin chiminpiso marë' oshaapona pochin na'nërápi. Israiro sontaro'santa canapiso' yonquiatona napopi: "Israiro sontaro'saso', Sinioro sontaronënpita nipirinahuë', canapi," ta'tona', na'nëpi. Inapoatona i'huaraya huarë' coshatopi.

[13]Ina quëran Tapiriso' nanan quëna'pi natanapon:

—¿Intoparanta quëmaso'? itërin. Itohuachina:

—Caso nishaco. Amaricoco ta'a, itërin.

[14]—Siniorori chachin copirno nicacaso marë' huayoninso tëparan. ¡Ina tëpaton

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

pa'pi co noyahuë' ninan! itaantarin Tapiri
chiníquën nontaton. 15 Napotahuaton
a'nara piyapinën përarin. Huë'pachina:
—¡Tëpaquë'! itërin. Napotohuachina,
inariso tëparin. 16 Ina chiminaso',
Tapiri itapon:
—Quëmaora tëhuënënquë chiminaran:
"Siniorori copirno huayoninso' tëpa-
rahuë," tënanso marë' nina'intëran, itërin.

**Saonoco', Conatanco',
inapita yonquiaton Tapi
na'nëton oshaarinso'**

17-18 Naporo tahuëri Tapiso', Saonoco',
Conatanco', inapita yonquiaton oshaa-
rárin. Naporahuaton Cota huënton
israiro'sa nitotacaiso marë' a'chintacaiso
camaitërin. Ina chachin noya nina'pi
itopisonta quiricaquë ninshitërinso
ya'huëárin. Iso pochin acorin:

19 "¡Ma'huántacha israiro'sanpoa
ninëhua paya!
¡Hua'anënpoapita chachin nipi-
rinahuë', nani tëpapi!
Motopinënpoapitaquë napotopi
ta'a. ¡Chiníquën cancantopi-
rinahuë', nani tëpapi!
20 Amana Cato ninanoquë ina
nanan sha'huicosohuë'.
Asocaron cachiro'saquënta',
ama ina nitochinasohuë'.
Huiristino sanapi'sa nitotatona
capa cancantohuachina'.
Inpio sanapiro'sa niponaraihuë',
capa cancantohuachina'.
21 Quiripoa motopiro'sanquëma',
carima ama huachi noya
ya'huëcamaso marëhuë'
sha'huichinquëma':
Ama huachi canpitataquë o'na-
naton shipichinquëmasohuë'.
Ama poroncayo tëranta inapo-
chinquëmasohuë'.
Inaquë na'a israiro'sa tëpapi.
Chiníquën cancantopisopita
hua'ano'sa nisapirinahuë',
napotopi.
Iscotonëna to'pi to'pitërëso
pochin nitopi.
Inaquë chachin Saono iscotonën
huënarachantërinso', sacorin
huachi.
22 Saono, Conatan, inapitaso ahuë-
tapona pa'pachinara,
co topinan ayaimapihuë'.
Sahuëninëna quëran inimico-
ro'sa tëpai huarë' huënantapi.
Shinërënënaquënta tëpai huarë'
huënantapi.
Chiníquën cancantopisopita
nipirinahuënta', co oshatopi-
huë' tëpapona'.
23 Saono, Conatan, canpitaso noso-
rorainquëma'.
Noyanquëma ni'ton, ya'ipicoi
nosororainquëma'.
¿Nanpipoma co nia'poramahuë'
pora?
¿Chiminamaquënta co nia'pora-
mahuë' pa'?
¡Panca oniano'saso' yanponpa-
chinara, chiníquën pa'pi!
¡Canpitaso napoaponahuë ta'a-
huatamara,
inapita quëran chini chiníquën
pa'nama'!
¡Pa'piniro'santa', chiníquëno'sa'.
Canpitaso napoaponahuë', chini
chiníquëno'sa ninama'!
24 Israiro sanapi'sanquëmanta',
Saono yonquiatoma na'nëco'.
Ina copirno nicapon ma'huanama'.
Ma'maro në'mëtë pa'ton
nininquë a'mopitërarama'.
Noya noya rino pi'shi quëran
nipiso', a'morama'.
Oro quëran nipisopitanta', nita-
pamaso marë' pa'anama'.

¡Inapitaso pa'ton nipirinhuë',
naporama'!
25 ¡Chiníquën cancantopirinahuë',
nani tëpapi!
Niahuëpiquë chachin nani
tëpapi ta'a.
Conatanochi motopiro'saquë
tëpapi.
26 ¡Quëma marë' pa'pi sëtërahuë
ta'a!
Quëmaso' iyahuëmiáchin
pochin ninan.
Nanpisënquën noya noya nipa-
yarë'.
Sanapiso' quëmapi chinpitohua-
china, pa'pi nosororin.
Quëmaso' inapita quëran na'con
na'con nosororanco.
27 ¡Chiníquën cancantopirinahuë',
nani tëpapi!
Hua'anënpoapita ahuëtai marë'
nisha nisha ohuarapi.
Napopirinahuë', inimiconën-
poapitari nani acopitopi
huachi," tënin oshaaton.

**Cota huënton copirno
Tapi acopiso'**

2 1 Ina piquëran Tapiso', Sinioro
natanapon:
—Cota huënton no'panënquë na'a
ninanoro'sa ya'huërin. ¿Noya ina
ninanoro'saquë paca'huaiso' to? itërin.
—Noya paquë', itërin Siniorori.
—¿Inso ninanoquëta pa'i? taantarin
Tapi.
—Iporon ninanoquë paquë', itaan-
tarin Siniorori.
2 Inari napotohuachina Tapiso',
sa'inpitarë chachin inatohua pa'nin.
Sa'inpitaso' a'nara Ainoama itopi.
Inaso', Quisiriroquë ya'huërin. A'nanta',
Apicairo itopi. Inaso', Naparo itopi-
sori ayananpirinso'. Naparocoso',
Caromiroquë ya'huërin. 3 Sontaronën-
pitanta', sa'ina hui'ninpitarë chachin
imapi. Inapitaso napopinchin Ipronquë
ya'huëconpi. A'naquëonta', ina ya'cari
ninanoa'huaro'saquë ya'huëconpi.
4-5 Ina piquëran Cota huënton quë-
mapi'sa Ipronquë niyontonpi. Tapinta
ina huënton quëmapi ni'ton, copirno-
nëna nicacaso marë' inaquë acopi.
Capisi ninano Carata parti ya'huërin.
Inaquë ya'huëpisopitari Saono noso-
roatona pa'pitopiso', Tapi natantërin.
Ina natantaton, inapita sha'huitacaiso
marë' comisiono'sa a'parin. Iso pochin
ta'caiso' a'parin: "Saonoso' copirno-
nënpoa ni'ton, ina na'con nosoroatoma
pa'pitërama'. Ina marë' canpitanta
Sinioro chachin catahuainquëma'. 6 Napo-
rahuaton nosoroatënquëma no'tëquë-
náchin catahuainquëma'. Naporamaso
marë' carimanta', noya nicatënquëma
nosoroaranquëma'. 7 Napoaton iporaso',
canpitanta chiníquën cancantoco'.
Saonoso' nani chiminin. Ina chimin-
pirinhuë', Cota huënton israiro'saso',
copirnonëna nica'huaso marë' nani
acorinaco. Canpita topatamaso', nani-
tërahuë copirnonëma ya'cona'huaso',
tënin Tapi," itopi.

**Ya'ipi israiro'sa copirnonëna
nicacaso marë' Tapi ya'coninso'**

5 (Cota huënton israiro'sa copirno-
nëna Tapi ya'conin. Ina piquëran
Iso-posi itopiso' a'napita israiro'sa
copirnonëna nicacaso marë' ya'conin.
Inaso', Saonoco' hui'nin. Sontaronënpita
hua'anënso', Apiniro itopi. Ya'huërë'
Tapi sontaronënpita hua'anënta', Coapo
itopi. Inapitaso' hua'qui niahuëpi.
Napoin quëran Iso-posiso', cato piya-
pinënpitari tëparin.)
1 Ina piquëran, ya'ipi Israiro ansia-
noro'sa Ipronquë pa'pi. Inaquë Tapi

quënanconahuatona', itapona': "Canpoaso', israiro'sanpoaráchin. 2Saono'ton copirnonënpoa ya'conin. Napoaponahuë', naporo quëran huarë' quëmari Israiro sontaro'sa camairan. Ahuëtacaiso marë' quëpahuatana, quëmari chachin quëantaran. Naporahuaton Sinioro chachinta', nani sha'huitërinquën copirnonëhuëi nicamaso marë'. Ohuicaro'sa hua'anëni a'pairinso pochin nitancoiso marë' nani acorinquën," itopi. 3Inapoatona ya'ipi Israiro ansianoro'sari Tapi Ipronquë nontoonpi. Napotohuachinara inarinta', "Sinioronta ni'sárinco ni'ton, noya camaitarahuë," itahuaton inapitarë' anoyatërin. Napohuachina, inapitaso ya'ipi israiro'sa copirnonëna nicacaso marë' acopi huachi.

4Cara shonca pi'ipitaso' copirno ya'conarin. Ya'ipiya quëran catapini shonca pi'ipi copirno ninin. 5Ipronquë'ton ya'conaton, Cota huënton israiro'sa hua'anëntërin. Canchisë pi'ipi miria inaquë hua'anëntërin. Ina quëran ya'ipi israiro'sa hua'anëntohuachina, cara shonca cara pi'ipi hua'anëntërin. Quirosarin ninanoquë naporin.

Quirosarin notënanquë noyá niacorapipirinahuë', Tapiri minsërinso'

6Onporahuatonsona Tapi Quirosarin ninanoquë hua'anëntërinso', sha'huichinquëma': Inaso', sontaronënpitarë chachin Quirosarinquë ya'huëapon pa'nin. Ina notënanquë quiposoro'sa noyá niacorapitona ya'huëpi. Inapita ahuëcaiso marë' Tapiso' sontaronënpitarë chachin paaparin. Ina ni'sahuatona', inapitaso yonquinëna quëran: "Co onporonta Tapi ya'contarinpoahuë'," topi. Napoaton nocanatona nanan a'patopi: "Co onporonta quëmaso' ninanonëhuëiquë ya'conaranhuë'. Somarayaro'sa', sonpacharo'sa', inapitaráchin iso ninano a'paiapirinahuë tëranta', co napoaranhuë ta'a," itopi. 7-9Naporo' Tapiso' sontaronënpita itapon: "Quiposoro'sa ahuëcamaso marë' isopoco': Yaya'conpatama', i'sha ninanoquë ya'conintaquëchin ya'conacamaso ya'huërin. Nani ya'conpatama', somarayaro'sa', sonpacharo'sa', inapita quihuitërinacoso' tëpaco'. 'Inapitari tëranta ya'copiapon,' topiso marë' inapita pa'pi co quë'yarahuë'," tënin. Napoaton piyapi'sa nonpachinara napopi: "Somarayaro'sa', sonpacharo'sa', inapitaso', co onporonta Sinioro pëinënquë ya'conaponahuë'," topi. Inapotaton Tapiso' sontaronënpitarë chachin quiposoro'sa ya'contatona ahuëpi. Nani canarahuatona inaquë ya'huërin. Napoaton inaso ninano': "Tapi ninanonën," itopi anta'. Oshaquëranchin Quirosarin co pairahuanhuë' nininsonta apairatërin. No'pa' pa'pipi quëran apairatërinso', pëinënquë'pa' huarë' nanirin.

Iran itopiso' copirnori, Tapi catahuarinso'

10Tapiso' aquë aquëtë chiníquën nanantarin. Siniorori catahuarin ni'ton, naporin. Inaso' Yosë ya'ipi nanitaparin. 11Napoaton Tiro copirno Iran itopisori, piyapinënpita hua'ano'sa nininso' a'patiirin. Nontë camayoro'sa', na'pi camayoro'sa', inapitanta a'patiirin. Inapitari pëinën nitacaiso marë' nonara nontë quëpatopi. 12Inapotohuachinara Tapi tapon: "Sinioro chachin Israiro copirno nica'huaso marë' acorinco. Ya'ipi israiro'sa nosoroaton, noya noya hua'anënta'huaso catahuarinco," tënin yonquinënquë.

Tapi Quirosarinquë hui'nahuaantarinsopita

(Tapiso' Ipronquë hua'anëntapon pochin, saota hui'ninpita quëmapi'sa ya'huëtërin.)

13 Ina quëran Quirosarinquë ya'huëcaso marë' pa'pachina, na'a sanapi'sa maantarin. Inaquëpitanta hui'nahuanpachina, aquë aquëtë hui'ninpita quëmapi'sa', sanapi'sa', ya'huëtaantarin. 14-16 Hui'ninpita inaquë hua'huatopisopitaso', isopita: Samoa, Sopapo, Natano, Saromon, Iparo, Irisoa, Nihuico, Cahuia, Irisama, Iriata, Irihuirito, inapita. Ya'ipi inapitaso', quëmapiráchin nipi.

Huiristino'sa Tapiri minsërinso'

17 Tapi ya'ipi israiro'sa copirnonëna nicacaso marë' acopi. Ina acopiso', huiristino hua'ano'santa natantopi. Napoaton sontaronënapita ayontonatona', ina yonicaiso marë' paapapi. Tapiso' ina nitotaton, sontaronënpitarë chachin motopi nanino'saquë na'picaiso marë' pa'pi. 18 Huiristino'saso huë'sahuatona', Nihuaimo motopiana itopiso' hua'anëntiipi. 19 Napoaton Tapiso' Sinioro natanin:

—¿Huiristino'sa ahuëca'huaso marë' pa'i? ¿Quëma catahuaponco inapita minsëa'huaso' to? itërin. Napotohuachina, inariso itapon:

—Paapaton ahuëconquë'. Carinquën catahuaranquën inapita minsëamaso', itërin.

20 Naporo' Tapiso', sontaronënpitarë chachin a'na no'paquë canconpi. Inaquë israiro'saso ahuëtatona', huiristino'sa canapi. Napoaton Tapi tapon: "I'sha paquiitohuachina ihuairin. Inapochachin Sinioro catahuarinco ni'ton, inimicoro'sa ya'contato ahuërahuë," tënin. Napoaton ina no'paso nohuitaton: Paaro-pirasin itërin. 21 Huiristino'saso', co ahuantatonaraihuë', ta'api. Ta'atona mamanshinënapitanta patopi. Patohuachinara Tapiso' sontaronënpitarë chachin inapita mapi.

22 Napotopirinahuë', huiristino'saso naquëranchin huëantapi. Huë'sahuatona', Nihuaimo motopiana hua'anëntiantapi. 23 Napohuachinara Tapiso', naquëranchin Sinioro nataantarin. Natanpachina Siniorori itapon:

—Ama notënan quëran ahuëconcosohuë'. Conitahuaton, pinëna parti quëran ahuëconco'. Parsamo nararo'sataquëchin canconpatama', inaquë ahuëtoco'. 24 Ina nararo'sa hui'nimotënquë piyapi'sa iratërinso pochin natanarama'. Ina natanpatama', ahuëtoco'. Cá chachin quëchitato huiristino'sa tiquiarahuë. Ina nitotamaso marë' ina pochin natanarama', itërin.

25 Siniorori camairinso chachin Tapiso' ninin. Inapoatona huiristino sontaro'sa canapi. Capaon quëran Coisiri ninano itopiquë huarë' canapi.

Siniororë anoyatopiso caposonën Tapiri yaquëparinso'

6 1 A'na tahuëri Tapiso' sontaronënpita ayontoantarin. Ya'ipi Israiro huëntono'sa quëran huayonaton, cara shonca huaranca ayontonin. 2 Inapitarë chachin Quirosarin quëran pa'nin. Pa'sahuatona', Quiriato-quiarimoquë canconpi. Inaso ninano', Paara itopi anta'. Cota huënton no'panënaquë ya'huërin. Siniororë anoyatopiso caposonën macaton Quirosarinquë quëpacaso marë' inatohua pa'nin. (Israiro'saso', Sinioro ya'ipi nanitaparinso' chinotopi. Ina caposo a'tanamënquë, Sinioroso hua'anëntërinso shiranën ya'huëtërin. Cato quiropino'sa nonanpiso' huáncana ya'huërin.) Ya'huërinso ninanoquë acocaso marë' Tapiri yaquëparin.

3-4 Apinatapo itopisoso', motopia'hua hui'nimotën'pa' pëinën ya'huëtërin. Inaquë canconahuatona', a'naquëni Sinioroë anoyatopiso caposonën ocoiconpi. Ina quëran nasha toronan nininquë a'mitëpi. Cato torori ina toronanso' ohuarararin. Apinatapo hui'ninpitari ótëërapi. Inapitaso' Aiyo, Osa, inapita. Aiyoso', quëchitërarin. Osaso', piquëran pa'sarin. 5 Tapiso', a'napitarë chachin imatatona', cantararapi. Nansararapi. Ya'ipi cancanëna quëran naporarapi. A'naquën nisha nisha nininsopita pi'nirarapi: Arpa, nisha quitara, pantirita, pirinan, hua'na shari shari, inapita pi'nirasoi', naporarapi.

6 Nacon itopiso' trico to'norarinquë canquiasoi chachin tororo'saso', i'paconpi. Ina nicaton Osaso', Sinioro caposonën pitë pitëtëarin: "Anotarin," ta'ton naporin. 7 Siniororiso napoaponahuë', naporinso marë' Osa pa'pi no'huirin. No'huiton inaquë chachin tëparin. Caposonën pirayan anotaton chiminin. 8 Ina nicaton Tapinta pa'pi no'huitërin. Siniorori Osa tëparinso marë' naporin. Napoaton ina ro'tëso' apoyatërin: "Pirisiosa[a]" itërin nohuitaton. Napoaton iso quirica ninshitasoco huarënta', ina chachin ina no'pa' nohuitapi. 9 Naporo tahuëri Tapiso' Sinioro pa'pi të'huatërin. Të'huataton chiníquën nonin: "¡Sinioroë'quënpoa anoyatërëhuaso caposonën co onporo quëpa'huaso ya'huërinhuë'!" tënin. 10 Co huachi quëpachináchinhuë' cancantaton, piyapinënpita camairin: "Opito-itomo itopiso' pëinënquë'pa' acoonco'," itërin. Opito-itomoso', huiristino quëmapi. Cato ninanoquë ya'huëpirinhuë', iporaso' israiro'sa yacaparin.

11 Tapi camaitohuachina, piyapinënpitaso ina inachachin nipi. Cara yoqui Opito-itomo pëinënquë Sinioro caposonën ya'huërin. Inaquë ya'huëhuachina, Siniorori sa'in, hui'ninpita, inapita catahuamiatërin.

Sinioro caposonën Quirosarinquë quë'cancontapiso'

12 A'naquën israiro'sari Tapi sha'huitopi: "Sinioro caposonën Opito-itomo pëinënquë acoran ni'ton, Siniorori ina catahuamiatërin. Quëmopinënpita, ma'shanënpita, inapita catahuamiatërin," itopi. Ina natanaton, piyapinënpitarë chachin pa'nin. Capa cancantaton Opito-itomo pëinën quëran ocoirin. Ocoirahuaton Quirosarinquë quëparin. 13 Sinioro caposonën pitënpisopita pa'sapi. Saota achiíchin paasoi', Tapiso a'nara toro Sinioro marë' atëpatërin. A'nara carnironta', amoshin nininso ina marë chachin atëpatërin. 14 Tapiso', a'nara ipoto rino pi'shi quëran nipiso' a'morin. Ina a'mosahuaton ya'ipi cancanën quëran Sinioro marë' nansaraarin. 15 Sinioro caposonën quëpapisopita ca'tanpisopitaso', capa cancantatona': "Yai, yai," charapi. Tapinta napórarin. A'naquëonta', tronpitaro'sa pihuiraapi.

16 Sinioro caposonën Quirosarinquë quë'canconpi. Napohuachinara, Saonoco' hui'nin Micaro itopisoso', huintananën quëran nocotiirin. Nocotopirinhuë', so'inso' nansaton pashi pashitëriarin. Sinioro chinotaton napóriapirinhuë', inariso' co yainyántërahuë', ni'nin. 17 Co'huara Sinioro caposonën maconchátërasoihuë', Tapiso' piyapinënpita camairin: "Sinioro caposonën acocaso marë' në'mëtë pëi nitatoma', ótënco'," itërin. Napotohuachina piyapinënpitaso',

[a] **6.8** *Pirisi-osaso':* Osa pë'sarapiquë tapon naporin.

ina inachachin nipi. Napoaton Sinioro caposonën pitënpi quëran canquihuachinara, inaquë acoonpi. Naporahuaton Tapiso' Sinioro chinotacaso marë' ma'sharo'sa yo'nin. Corto hua'ano'sari tëpatona a'naquën oshanën marë' ya'ipi ahuiquitopi. A'naquënso nipirinhuë', nanan anoyatopiso marënta', tëpapi. 18 Nani inapita Sinioro marë' ahuíquitohuachinara, ya'ipi israiro'sa itapon: "Sinioroso' ya'ipi nanitaparin. Inari chachin catahuaráponquëma ni'ton, nóya ya'huëarama'," itërin. 19 Inapotahuaton a'naya a'naya pan quëtëra'piarin: A'nara pan mia. A'naso' pan pochin tatiro[b] quëran nipiso'. A'nanta', opa ayanitopi quëran nipiso'. Quëmapi'sa', sanapi'sa', quëtëra'piarin. Ina piquëran ya'ipiya ya'huëpi'pa' panantapi.

20 Tapinta pëinënquë pa'sahuaton, sa'inpita, hui'ninpita, inapita nontoonin. Micaroriso nipirinhuë', nacapirahuaton itapon:

Quëmaso' Israiro copirnonquën nipiranhuë', co taparohuanhuë' ninan. Piyapinënpita quëmapi'sa', sanapi'sa', inapita ni'tonënquë nansaton naporan, itërin. 21 Sa'ini napotohuachina, inariso itapon:

—Tëhuënchachin mini nansarahuë. Napoaporahuë Sinioro chinotato naporahuë. Tataparin ya'huërënamën israiro'sa hua'anënta'huaso marë' ina huayoninco. Ya'ipi quëmopinënpita ya'huërënamën huayoninco. Napoaton ina chinotato caso nansarahuë. 22 Iporaso' pi'pian nansarahuë. A'na tahuëriso na'con na'con nansahuatonta', noyatapon. Inaporahuëso marë': "Co taparohuanhuë' ninan," itëranco. Napopiranhuë tëranta', piyapinëhuëpita sanapi'sa nipisopitaso', noya ni'sarinaco, itërin. 23 Naporinso marë' Micaroso', co hua'huana'pihuë' quëparitërin.

Yosë Tapirë' anoyatërinso'

7 1 Tapi copirno ni'ton, pëinënquë ya'huëaton camaitarin. Siniorori catahuarin ni'ton, co huachi inimicoro'sari ahuëcaiso nohuantopihuë'. 2 A'na tahuëri inaso', pënëntona'pi Natan itopiso' nontaton itapon:

—Ni'quë'. Caso nonara nontë pëiquë noya ya'huërahuë. Sinioro caposonënso nipirinhuë', topinan në'mëtë pëiquë ya'huëarin, itërin. 3 Napotohuachina Natani itapon:

—Ina pëinën yanitohuatan, nitëquë'. Sinioro catahuarararinquën, itërin.

4 Napotopirinhuë', naporo tashi chachin Siniorori ya'notaton itapon: 5 "Paaton piyapinëhuë Tapi, yonquirahuëso sha'huitëquë': 'Pëi ya'huëca'huaso marë', co quëma nitarancohuë'. 6 Israiro'sanquëma Iquipito quëran ocoiranquëma'. Naporo quëran huarë' ipora huanta co pëimiaquë ya'huërahuë. Topinan në'mëtë pëiro'saquë itohua itohua ya'huërahuë. 7 Ca nohuanton israiro'sa a'paicaso marë' hua'ano'sa acorahuë. Co inso hua'an tëranta', natanahuë nonara nontë quëran, pëi nitiincoso'.' 8 Napoaton piyapinëhuë Tapi sha'huitëquë': 'Sinioro ya'ipi nanitaparinso napotërinquën: "Quëmaso' hui'napitapon co máquënquënhuë' ninan. Ohuicaro'sa a'pairapiranhuë', carinquën ocoiranquën. Piyapinëhuëpita hua'anëntamaso marë' acoranquën. 9 Intopa tëranta pa'nanquë, carinquën ca'tanatënquën catahuaranquën. Inimiconënpita chinitopirinënquënhuë', carinquën catahuaranquën inapita tiquicamaso'. Ca nohuanton

[b] **6.19** *Tatiroso':* O'yapi pochin nininso'.

sacóshin nahuinan. Chiníquën nanantopisopita pochin quëmanta nahuinan. 10 Naporahuaton, canpita ya'huëcamaso marë' no'pa' taparahuë. Inaquë ya'huëcamaso marë' acoranquëma'. Isëquëso', co insonta apiponquëmahuë'. Co noyahuë' nipisopita co aparisitaponquëmahuë'. Shimashonëmapitaso' iso Canaan no'paquë ya'nan ya'huëapona', aparisitopi. Canpitaso ipora co huachi inapotarinënquëmahuë'. 11 Naporo tahuëri'saso', israiro'sanquëma catahuaimaso marë' nisha nisha hua'ano'sa acorahuë. Quëmanta carinquën catahuaranquën inimiconënpita minsëamaso'. Ya'ipi inapita quëran nicha'ëranquën. Naporahuaton ca nohuanton quëmá quëran pipipisopitanta', israiro'sa hua'anëntápona'. 12 A'na tahuëri chiminpatan, a'nara hui'nan copirno nicacaso marë' acoarahuë. 13 Ina huachi pëinëhuë nitarinco. Ca nohuanto ina ya'conaton, hua'anëntomiatapon. 14 Inaso', hui'nahuë pochachin ni'sarahuë. Inanta', pa'pin pochachin ni'sarinco. Inaso' tëhuëpachin, ana'intatë huihuirëso pochin nitarahuë. Quëmapi'sa hui'nina nosoroatona pënënpiso pochin nitarahuë. Ina quëran pipipisopitanta copirno ya'conpachina', ina pochachin nitarahuë. 15 Napotaporahuë', inapitaso co a'pomiatarahuë'. Saonoso' tëhuërinso marë' a'pomiatërahuë. A'pomiatato, ina ya'huërënamën quëma acoranquën. Inapitaso', co ina pochin nitarahuë'. 16 Quëmá quëran pipipisopita cari a'pairápo. Napoaton inapitaráchin piyapinëhuëpita copirnonëna ya'conapona'. Ca nohuanto inapitaso copirno ya'conatona', hua'anëntápona'. Co nisharo'sari hua'anëntarinhuë'," tënin,' itëquë'," itërin.

17 Napotohuachina, Nataniso' inachachin Tapi sha'huitërin. 18 Naporo' inaso', Yosë caposonën acopiso' në'mëtë pëiquë ya'conin. Ya'conaton iso pochin Sinioro nontërin: "Sinioro. Quëmaso Yosënquën. Chini chiníquën nanantëran. Caso co máquëncohuë'. Quëmopinëhuëpitanta', co máquëno'sahuë'. Napoaton israiro'sa copirnonëna nica'huaso' co inashitërahuë'. 19 Quëmaso Sinioro, Yosënquën. Chini chiníquën nanantëran. Co copirno nica'huaso' inashitopirahuë', acoranco piyapinënpita hua'anënta'huaso marë'. Naporahuaton cá quëran pipipisopitanta piyapinënpita hua'anëntacaiso marë' acoaran. ¡Co inso piyapi tëranta', quëma pochin nininhuë'! 20 Quëmaso Sinioro, Yosënquën. Chini chiníquën nanantëran. Co huachi nanitërahuë' ma'sona ita'huanquënso'. Caso piyapinënco. Noyá nohuitëranco. 21 Quëmaso' Sinioro, pa'yapiro nininso' nicaton catahuaancoso yonquiran. Cá quëran pipipisopitanta', ina chachin nitaran. Quëmaora nohuanton inapocaso yonquiaton nitota'huaso marë' sha'huitëranco. 22 Quëmaso Sinioro, Yosënquën. Chini chiníquën nanantëran. ¡Ma nóyacha quëmaso' ninan paya! Shimashonëhuëipita yásha'huitërinacoi: 'Co insonta ina pochin ya'huërinhuë'. Co a'na yosë tëranta ina pochin nininhuë',' itërinacoi. 23 Israiro'sacoiso', piyapinënpitacoi. Nishatërai ni'ton, co a'na nacion tëranta quiya pochin ya'huërinhuë'. Iquipito quëran nicha'ërahuatoncoi, hua'anëntërancoi. Nisha nisha naciono'sa isëquë ya'huëpirinahuë', ocoiran. Inapitaso' nisha nisha mamanshi moshapirinahuë', napotëran. Huëhuëpiro nitaton ocoiran ni'ton, sacóshin nahuinan. 24 Israiro'sacoi hua'anëntápancoiso marë' naporan. Napoaton quëmaso' Sinioro Yosënëhuëinquën nisaran. 25 Inapoaton quëmaso', sha'huitërancoso'

yonquiráquë'. Ama naniantëquësohuë'. Cá quëran pipipisopitanta copirno ya'conpachina, sha'huitërancoso chachin nitëquë'. 26Quëmaso' Sinioro ya'ipi piyapi'sa noya nicatënën pa'yachinën. Nontohuachinën napo'ina': '¡Quëmaso Sinioro ya'ipi nanitaparan! ¡Israiro'sa Yosënënquën. Inapita noya a'paiton catahuaran! Tapiso' quëma piyapinën ninin. Ina quëran pipipisopitanta copirno ya'conpachina', noya hua'anëntomiachina'. Quëmari chachin inapita a'paiquë',' ichinën. 27Quëmaso' Sinioro ya'ipi nanitaparan. Cá quëran pipipisopitaráchin copirno ya'conacaiso', anitotëranco. Napoaton piyapinënco nipirahuë', nanitërahuë iso pochin nonta'huanquënso': 28Quëmaso Sinioro, Yosënquën. Chini chiníquën nanantëran. No'tëquënáchin nonan. Caso piyapinënco nipirahuë', na'con nosoroatonco catahuancoso sha'huitëranco. 29Sha'huitërancoso chachin nipachin, cá quëran pipipisopita copirno ya'conpachina, catahuaquë'. Inapotaton noya a'paiquë'. Quëmaso Sinioro, Yosënquën. Chini chiníquën nanantaton, nani sha'huitëranco. Napotërancoso chachin, inapitaso nitaran ni'ton, noya hua'anëntapona'," itërin.

Tapiri Mihui-posi catahuarinso'

9 1A'na tahuëri Tapiso', piyapinënpita natanin: "¿Saonoco' quëmopinënpita a'naya tëranta ya'huëarin to? iráca Conatancorë'co anoyatatoi, 'Yoscoarë' co nino'huiarihuë',' niitatoi nipayarai. Ina yonquiato inso tëranta quëmopinën ya'huëapachin, sha'huitoco. Nosoroca'huaso marë' napoarahuë," itërin. 2Napotohuachina, a'nari itapon: "Saono quëmopinënpita piyapinëna a'nara ya'huëarin, Sipa itopiso'," itërin. Ina natanaton: "Quëshico," itaantarin.

Quëpachina itapon:

—¿Quëma Sipanquën? itërin.

—Inaco mini sinioro copirno. Caso piyapinënco ni'to, ma'sona camaitëranso nisarahuë, itërin inarinta'.

3—¿A'naya tëranta Saono quëmopinën ya'huëarin to? Ya'huëapachin sha'huitoco. Yosë ni'sárinco nosoroarahuë, itërin Tapiri.

—Ya'huëarin mini a'nara Conatanco hui'nin. Inaso', Mihui-posi itopi. Cato pa'huën quëran chachin yamorin, itërin Sipari.

4¿Insëquëta ipora ina ya'huëarin? itaantarin Tapiri.

—Notiparo ninano itopiquë ya'huarin. Amiri hui'nin Maquiri itopiso' pëinënquë ya'huëarin, tënin Sipanta'.

5Napotohuachina, copirnori camairin quëcacaso'.

6Maconpachina, canquirin. Inaso' Conatanco hui'nin ni'ton, Saonoco' shiin. Canquirahuaton copirno notënanquë mónsho tënin. Noya nicaton naporin. Tapiriso' chiníquën nontaton itapon:

—¿Quëma Mihui-posinquën? itërin.

—Inaco mini sinioro copirno. Caso piyapinënco ni'to, ma'sona camaitëranso nisarahuë, itërin inarinta'.

7—Ama të'huatocosohuë'. Iráca quëmaquën tatacorë'co, "Yoscoarë' co nino'huiarihuë'," niitatoi nipayarai. Ina yonquiato carinquën nosoraoaranquën. Tata masho Saonoco' no'panën macamaso marë' camaitarahuë. Naporahuaton quëmaso', ipora quëran huarë' carë'quën coshataran, itërin. 8Napotohuachina, inariso mónsho taantarahuaton:

—Caso piyapinënco. Co máquëncohuë' ni'to, ina pochin catahuaancoso co inashitërahuë'. ¡Ni'nira chimipitë pochinco ni'to, co ma'marë tëranta pa'tërahuë'! itërin. 9Napotopirinhuë', copirnoriso Sipa amatahuaton itapon:

—Saonoco' no'panën, ma'shanënpita, inapita Mihui-posi quëtarahuë. 10-13Napoaton quëmaso', hui'nanpitarë'-quën chachin ina no'paquë sacatarama'. Piyapiparinpitanta inaquë chachin sacatapona'. Sha'tëramaso cayahuachin, macatoma tapaarama'. Hua'anënco' quëmopinënpita nanpicaiso marë' inapotarama'. Mihui-posiso napoaponahuë', carë chachin coshatápon, itërin. Sipaso' shonca a'natërápo hui'ninpita ya'huëtahuaton, cato shonca piyapinënpita ya'huëtërin. Inari copirno itapon:

—Ya'ipi camaitëranso sinioro copirno nisarai, itërin.

Mihui-posiso' cato pa'huën quëran chachin yamorin ni'ton, co nanitërinhuë' sacatacaso'. Napoaton Sipaso', hui'ninpitarë chachin ina marë' sacatopi. Piyapinënpitanta ina marë' sacatopi. Inaso', sa'inë chachin Quirosarinquë ya'huërin. Inaquë copirno ya'huërin ni'ton, inanta inaquë ya'huërin. Copirno hui'ninpita pochin nicaton, nani tahuëri inarë coshatërin. A'nara hui'nin hua'huishin ya'huëtërin. Inaso', Micaia itopi.

Tapi oshahuaninso'

11 1Pi'ipi tahuëri'sa yananiriapaso', copirnoro'sa ahuëtapona yápa'pi. Ina tahuëri'sa Tapinta sontaronënpita ahuëtacaiso marë' a'parin. Ya'ipi sontaronënpita hua'anënso', Coapo itopi. A'napita hua'ano'sarë chachin pa'sahuatona', amono'sa canaconpi. Naporahuaton, Napa ninano itopiso' ahuëcaiso marë' tancapitoonpi. Tapiso napoaponahuë', Quirosarinquëranchin quëparitërin.

2A'na tahuëri i'huararahuaso', inaso chinotërin quëran huënsërin. Pëinën aipi nanpëontarahuaton, costatarin. Costatapon pochin nocotopirinhuë', a'nara sanapi quënanin. Inaso' sanapi noyápiroyanchin. I'iratënënquë amararin. 3Ina ni'sahuaton, nohuitacaso marë' piyapinënpita a'parin. Inapitaso huëantarahuatona', itapona': "Inaso' sanapi Iriamo hui'nin Pitisapi itopi. So'ionta Oriasë itopi. Inaso', Iti piyapi," itiipi. 4Napotopirinahuë', quëshicaiso' camaitërin. Quëpatohuachinara ichiquëhuënin. Inahua sanapi'saso' inachintopiso quënanpachinara, amirotochináchin Yosëri ni'nin[c]. Pitisapiso inaporinso', nasha inquiarin[d]. Nasha inquiaso ni'ton, inapotërin. Nani inapotohuachina, naporo tashi chachin sanapiso' pëinënquë panantarin.

5Inaso napoaponahuë', cayorin. Inapoaton naporinso nitotacaso marë' Tapi nanan a'patërin. 6Ina nitotaton a'nara piyapinën a'parin. Coapo hua'an sha'huitacaso marë' a'parin: "Iti quëmapi Oriasë itopiso' a'patiico," ta'caso nanan a'patërin. Ina natanaton, Coaposo a'patiirin.

7Canquihuachina, onpopinsona amono'sarë' niahuëpiso natanin. Coapo hua'an, sontaro'sa', inapitanta onpopinsona ya'huëapiso natanin. Napotohuachina, Oriasëri inapita sha'huitërin. 8Sha'huitohuachina, Tapiri itapon: "Noyapa'. Iporaso huachi pëinënquë paaton nipa'morantëquë'[e]," itërin. Napotohuachina, Oriasëso' Tapi pëinën quëran pipirin. Nani pa'pachina, piyapinënpita quëran noya noya cosharo nininso' a'patërin.

---

[c] **11.4** *Amirotochináchin Yosëri ni'nin topachina:* Israiro sanapi'sa inapopiso', ayonquirinpoa'. Huënainëna quënanpiso tahuëri'sa', co huachi Yosë chinotacaiso nanitopihuë'.
[d] **11.4** *Inquiarin topachina:* Inachintopiso no'narin piquëran Yosë camaitërinso nicatona', inquipi. [e] **11.8** *Nipa'morantëquë topachina:* "Sa'an ichihuë'ëquë'," tapon napotërin.

9 Napoaponahuë', Oriasëso co
pëinënquë pa'ninhuë'. Copirno pëinën
a'paipisopita sontaro'sarë' tahuërian-
pitërin. Copirno pëinën ya'coanaquë
tahuërianpitërin.
10 Oriasë naporinso Tapi sha'huitopi.
Sha'huitohuachinara, amataantahuaton
natanin:
—I'huara quëmaso' aquëran canquiran.
Napoaponahuë': ¿Onpoatonta co
pëinënquë paaton chinotëranhuë'?
itërin. 11 Copirnori napotohuachina,
inariso itapon:
—Yosë chinotërëhuaso caposonën,
ya'ipi Israiro sontaro'sa', Cota huënton
sontaro'sa', inapitaso co pëianaquë
ya'huëapihuë'. Topinan imënamëa'-
huaro'saquë ya'huëapi. Hua'anëhuë
Coapo itopiso', a'napita hua'ano'sa
acoransopita, inapitanta aipiran huë'ë-
sapi. Napoaton caso co nanitërahuë'
pëinëhuëquë ya'conato, yashi yashin
chinota'huaso'. ¿Coshatato, o'oto, sa'a-
huëro'co nicato, capa cancanchi ti?
¡Co onporonta caso sinioro copirno
inapochin nisarahuë! itërin. 12 Napo-
topirinhuë', inariso' itaantapon:
—Iporaíchin i'huatëquë'. Tashiraya
a'pa'inquën huachi, itërin.
Napotohuachina, Oriasëso' Quiro-
sarinquë chachin nii'huarin. 13 Naporo
tahuëri copirnori a'carin, o'shitërin,
napotërin. Naporahuaton na'con
na'con o'shitaton ano'pirin. Nani tashi
nipachina, Oriasëso' copirno pëinën
quëran pipirin. Pipirahuaton, a'paito
sontaro'sa pëiquë chinotaantarin. Co
pëinënquë paantarinhuë'.
14 Tahuëririnquë Tapiso' Coapo
a'patacaso marë' quirica ninshitërin.
Oriasëri chachin quëpatacaso marë'
ninshitërin. 15 Iso pochin ta'caso'
ninshitërin: "Chini chiníquën niahuë-
rapaiquë Oriasënta quëchichin. Inaquë
ahuëtaso', inimicoro'sari tëpacaiso
marë' a'napitari ta'ananpiina'," itërin.
16 Copirnori napotohuachina Coaposo',
sontaronënpitarë chachin ninano
tancapitërin. Ahuëcaiso marë' inapo-
tahuaton, sontaro'sa chini chiníquën
ahuëtopisopitarë', Oriasënta a'parin.
17 Naporo' inimicoro'saso', ninano
quëran pipirahuatona ahuëtopi. Inapo-
huachinara, a'naquën Israiro sontaro
hua'ano'sa tëpapi. Oriasënta tëpapi.
18 Ina quëran Coaposo', Tapi sha'-
huitacaso marë' a'nara sontaro
a'patërin. Niahuëpiso' sha'huitacaso
marë' naporin. 19 Co'huara pa'shátë-
rasohuë' onpopinsona sha'huitacaso'
anitotërin: "Ahuëtërëhuaso', ya'ipi
copirno sha'huitëquë'. 20 Ina natanaton,
no'huitapon a'na nimara. No'huitaton:
'¿Onpoatonta inimicoro'sa ninano
na'con na'con ya'carirama'? ¡Nani
canpita nitotërama paira aipi quëran
inimicoro'sa ma'sha të'yanantopiso'!
21 Inapoaton mini iráca Tipisi ninano
itopiquë Quiropaaro hui'nin Apimirico
itopiso' tëpapi. Inaso' copirno nipirin-
huë', a'na sanapiri paira aipi quëran
pë'santora'pi të'yanantaton tëparin.
Ina canpitaso nani nitotërama ni'ton,
¡co na'con na'con ya'carichitomahuë'!'
itaponquën. Naporo' quëmarinta
napotëquë': 'Sontaro hua'an Oriasë
itopisonta chiminin,' itëquë'," itërin.
22 Napotohuachina, inaso pa'nin. Tapi
ya'huërinquë canconahuaton, Coasëri
anitotërinso chachin sha'huitoonin.
Ina natanaton no'huitërin. No'huitaton
nanan quëna'pi itapon:
—¿Onpoatonta inimicoro'sa ninano
na'con na'con ya'carirama'? ¡Nani
canpita nitotërama paira aipi quëran
inimicoro'sa ma'sha të'yanantopiso'!
Inapoaton mini iráca Tipisi ninano
itopiquë Quiropaaro hui'nin Apimirico

itopiso' tëpapi. Inaso' copirno nipirinhuë', a'na sanapiri paira aipi quëran pë'santora'pi të'yanantaton tëparin. Ina canpitaso nani nitotërama ni'ton, ¡co na'con na'con ya'carichitomahuë'! itërin. 23 Naporo' nanan quëna'piriso itaanpon:

—Inimicoro'sa ahuëtai marë' pipipisopitaso', quiya quëran na'con na'con pipipi. Inaso nipirinhuë', quiyari ninano ya'coanaquë huarë', pa'të pa'tëtocoanai. 24 Naporo' mini pë'chinan camayoro'sa inaninacoi. Paira aipi quëran inapotatonacoi a'naquën sontaro hua'ano'sanënpita tëpapi. Inapitarë', Oriasënta tëpapi, itërin. 25 Ina natanaton, Tapiriso' itapon:

—Sha'huitëquë Coapo ama ina marë' aquëtë sëchinsohuë'. Inachin quiraquëso'. A'naquën sontaronënpoapitanta', chiminacaiso ya'huërin. Napoaponahuë', chini chiníquën cancantaton ina ninanoquë inimicoro'sa ya'huërinso', ahuë'in. Inapita ata'huantaquë huarë' inapochin. Quëmarinta achinicancancontaquë', itërin.

26 Oriasë sa'inso', so'in chimininso natantërin. Ina natantaton, canchisë tahuëri sëtërinso' imarin.

27 Sëtërinso tahuëri'sa na'huërin. Naporo' Tapiso', pëinënquë quëntacaiso marë' piyapinënpita camairin. Inapotaton manin. Hua'huin noya nasitaponahuë', Siniororiso Tapi naporinso co noyahuë' ni'nin.

Natani Tapi pënëninso'

12 1 Siniorori Natan camairin Tapi nontacaso marë'. Cantoonahuaton itapon:

—A'na ninanoquë cato quëmapi'sa ya'huëpi. A'naso', ma'huan. A'naso nipirinhuë', co ma'huanhuë'. 2 Ma'huanso', notohuaro' ohuicaro'sa', ohuacaro'sa', inapita ya'huëtërin. 3 A'naso nipirinhuë', a'naíchin ohuica'hua pa'aninso' ya'huëtërin. Inaora chachin nocomarin ni'ton, a'shinin. Hui'ninpitarë napopináchin ohuica'huanta so'sorin. Inaora cosharonën chachin a'carin. O'orinso' o'shitërin. Ina pirayan huë'ërin. Naporin. ¡Hui'nin sanapia'hua nosororinso pochachin nosororin! 4 A'na tahuëri ma'huanso', a'na quëmapiri nicapon aquëran huëcapairin. Ina a'cacaso marë' inaso', co nohuantërinhuë' pë'tahuanënpita tëpacaso'. Co ohuicanën co ohuacanën yatëparinhuë'. Co inapita yatëpatonhuë', co ma'huanhuë' nininso ohuicanën matërin. Ina atëpatahuaton, cantiirinso quëmapi a'cacaso marë' apo'motërin, itërin.

5-6 Ina natanaton, Tapiso pa'pi no'huitërin. Ma'huan naporinso marë' no'huitaton, Natan itapon:

—¡Co nosoroatonhuë' napotërin ni'quëhuarë', pahuërëchin. Catapini ohuica ina marë' pahuërëtacaso ya'huërin. Naporahuaton, Yoscoarë' noya chiminacaso'! itërin.

7-8 Naporo' Natani itapon:

—Quëma mini, ina ma'huan pochin ninan. Naporin Sinioro chinotërëhuaso': "Israiro'sa copirnonëna nicamaso marë' carinquën huayonanquën. Saono quëran nicha'ëranquën. Ina pëinën, sa'inpita, inapita quëtëranquën. Ya'ipi israiro'santa hua'anëntamaso marë' quëtëranquën: 'Co inaíchin nanitërincohuë',' tënanta nicaipo', aquë aquëtë quëchitënquënhuë'. 9 Nani carima pënënanquëma': Nimapatama' ama nitëhuananpitocosohuë', itëranquëma'. Naporahuaton ama tëpatocosohuë' itëranquëma'. Napo pënëntërahuëso' co nocanacaso ya'huëpirinhuë', nocanan. ¡Inapoaton co costarahuësohuë' ninan! Quëma camaitëran quëran Oriasë amono'sari tëparin. Inapotahuaton sa'in matëran.

10 Ina macaton nocananco ni'quëhuarë', co huachi hui'nanpita noyasha ya'huëapihuë'. Itohuara capini ma'sha nionpotápona'. 11 Caso Sinioroco ni'ton, sha'huitaranquën: Ca nohuanton a'na tahuëri quëmopinënpita chachin ma'sha onpotatënënquën aparisitarinënquën. Ca nohuanton a'nara quëmopinën, cosonanënpita osërëtarinquën. Osërëtahuatënquën ya'ipi ni'tërantapaiquë ichiquëhuënapon. 12-13 Quëmaso' po'oana quëran naporan. Caso nipirinhuë', ya'ipi israiro'sa ni'tonënquë tahuëri ana'intaranquën," tënin Sinioro, itërin.

Napotohuachina: "Tëhuënchachin naporahuë," ta'ton, Natan itapon:

—Tëhuënchachin co Sinioro natëtohuë' oshahuanahuë, itërin. Napotohuachina inari itapon:

—Inaporanso marë' chiminamaso ya'huëpirinhuë', Sinioro co ina pochin ana'intarinquënhuë'. 14 Napoaponahuë', co noyahuë' ninanso marë' inimiconënpitari Yosë nocanpi. Inapotopi ni'ton, hui'nan nasha hua'huatërinso', chiminacaso ya'huërin, itërin.

15 Napotahuaton, Natanso ya'huërinquë paantarin. Ina pa'pachina, Sinioro nohuanton Oriasëco' sa'inquëya hui'nahuaninso', chiníquën caniorin. 16 Naporo' Tapi ina marë' Yosë nontërin. Ina marë' nontaton co coshatërinhuë'. Tashinta nipachina, co huachi huë'ërinquë huë'ërinhuë'. No'paquë quëhuënaton tahuërianpitárin. 17 Inaporápachina, ansianoro'sa pëinënquë ya'huëpisopitari huanicaso sha'huitopi. Sha'huitápirinahuë', co nohuantërinhuë'. Co yahuanirinhuë'. Co inapitarë' yacoshatërinhuë'. Naporárin.

18 Canchisë tahuëri quëran hua'huasha chiminin huachi. Piyapinënpitariso nipirinhuë', të'huatopi sha'huitacaiso': "Hua'huasha nanpipon chachin nontopirëhuahuë', sëtaton co yanataninpoahuë'. 'Nani chiminin,' itohuatëhua', na'con na'con sëtapon. ¡Ni'quëna ma'sha nionpotohuachin!" nitopi. 19 Inaso napoaponahuë', ina pochin ninontopiso' ni'nin. Ina nicaton: "Nani chimimara," tënin yonquinënquë. Napoaton piyapinënpita natanin:

—¿Nani hua'huishin chiminin? itërin.

—Nani chiminin ta'a, itopi.

20 Ina natanahuaton, huanirin. Amarahuaton nitaparin. Pimóton nininso' pashirin. Naporin. Inapo nitaparahuaton, Yosë caposonën acocaso marë' në'mëtë pëi nipiquë ya'conin. Inaquë Yosë chinotahuaton, pëinënquë paantarin. Capacaso natantohuachina, acotiipi ca'nin. 21 Naporo' piyapinënpitari itapona':

—Canpoaso nichimiyantohuatëhuara, co coshatërëhuahuë'. ¿Onpoatonta ipora quëmaso', coshatëran, o'oran, naporan? Hua'huasha nanpiápon, ina marë' sëtaton co coshatëranhuë'. ¡Napoaponahuë ina chiminpachina, quëhuënan quëran huanirahuaton coshatëran! itopi. 22 Napotohuachinara Tapiri itapon:

—Hua'huasha nanpipon co coshatatorahuë' Yosë nontërahuë, na'nërahuë, naporahuë: "Tapona Sinioro nosoroatonco hui'nahuë anoyatërin," ta'to naporahuë. 23 Iporaso' nani chiminin ni'quëhuarë': ¡Ma'marëta aquëtë huarë' inapoiso'! Co caso nanitërahuë' ananpita'huaso'. A'na tahuëri chiminpato, quënancontarahuë. ¡Inaso', co huachi isoro'paquë ya'noaponhuë'! itërin.

Saromon hua'huatërinso'

24 Pitisapinta', hua'huin marë' pa'pi sëtërin ni'ton, Tapiri noyasha nontahuaton achinicancanin. Ina quëran oshaquëran hua'huaantarin.

Huaihuachina Saromon[ë] itërin. Inaso' hua'huasha nasitohuachina Siniorori noya nicaton nosororin.

25 Ina nosororinso', Natan quëran Tapi anitotërin. Ina natanaton hui'nin iso pochin nohuitërin: Quititiasë[f] itërin.

Tapi Apësaronë nanan anoyatopiso'

14 (Hua'qui quëran Tapiso', hui'ninpitari nanitopi huachi. Siniorori Natan quëran iráca Tapi sha'huitërin. Ina nanicaso marë' Amoniso', oshin tapirin. Inaso', Tamara itopi. Pa'pina quëranso' inarachin nicaponahuë', a'shina quëranso nisha. Napoaponahuë', cato pi'i quëran pochin ina yo'in miáchin nininsoari, Amon atëpatërin. Inaso', Apësaron itopi. Oshin napotërinso marë' i'huërëtaton napotërin. Iin mashonën inapotaton, shiin ya'huërinquë ta'arin. Quisoro ninanoquë shiinso' copirno ni'ton, inaquë cara pi'ipi yacapatërin. Inaquë nicaso', Coaposo ina huëntacaso marë' Tapi nontërin.)
21 Napotohuachina a'na tahuëri Tapiso' Coapo itapon:

—Ni'quë'. Natanancoso', nani nohuantërahuë. Apësaron isëquë huënantacaso marë' paapaquë'. Paaparahuaton nontoonquë huënanta'in, itërin. 22 Napotohuachina, inaso Tapi mosharin. Isonin quëran no'paquë huarë' monshorahuaton mosharin. Ina quëran copirno noya ya'huëcaso marë' sha'huitaton itapon:

—Sinioro noya catahuainquën. Tëhuënchachin noya ni'nancoso', ipora tahuëri anitotëranco. Quëmaso' copirnonquën nipiranhuë', sha'huitëranquënso' nicaton anitotëranco, itërin. 23-24 Napotahuaton, Coaposo pacacaso marë' huanirin. Naporo' Tapiri itaantapon:

—Apësaron quëpatan, ama ni'incosohuë'. Pëinënquë no'tëin, itërin. Coaposo Quisoroquë pa'sahuaton, Apësaron quënanconin. Inaquë nontahuaton Quirosarinquë quënantarin. Nani canquintahuachina, Apësaronso ya'huërinquë no'tëërin. Co pa'pin ni'ninhuë'.

25 Apësaronso ya'ipi israiro'sa quëran, noya noyapin ni'tërin. Ina marë' naní quëran pa'yatopi. Co máquën tëranta tëhuërinhuë'. 26 Nani pi'iquë a'naroíchin niya'itërin. Quëquën ni'ton, pë'huaton niya'itërin. Napotohuachina ainënso', cato quiro na'con quë'nin. Pë'tënan Copirno nohuantërinsoanpiquë pë'tënpachinara, inanapo quë'nin.
27 Naporahuaton cara hui'ninpita quëmapi'sa ya'huëtërin. A'nara sanapinta noyápiroyanchin ya'huëtërin. Inaso', Tamara itërin.

28 Cato pi'ipi pochin Quirosarinquë ya'huërin. Napoaponahuë', co pa'pin ni'shátërarinhuë'. 29 Napoin quëran Coapo nontacaso marë' piyapinën a'parin: "Copirno sha'huitëquë', inarë'co nanan anoyachi," tënin hua'anëhuë. Ta'caso nanan a'patërin. Napotopirinhuë', inaso co nohuantërinhuë' pacacaso'. Napohuachina naquëranchin nanan a'pataantarin. Naporonta co nohuantaantarinhuë'.

30 Napohuachina Apësaronso', piyapinënpita camairin:

—Ni'quë'. Coapo iminën caquën pirayan ya'huërin. Sipataráchin sha'ninso' nani cayarin. Paatoma ina i'chinpitoco', itërin.

[ë] **12.24** *Saromonso':* Sano quëmapi tapon naporin. [f] **12.25** *Quititiasëso':* Siniorori nosororinso' tapon naporin.

Natanahuatona', inahuaso i'chinpitonpi. 31 Inapotohuachinara Apësaron
pëinënquë a'naroáchin Coapo pa'nin:
—¿Onpoatonta piyapinënpita iminëhuë
i'chinpitërinaco? itërin.
32 —Po'pin yonquiato naporahuë:
"¿Ma'marëcha Quisoro quëran huë'-
nahuë nicaya? inaquë nisarahuë napo-
rini, noya noya niitohuë'," tënahuë.
Ina Coapori copirno sha'huichin ta'to,
piyapinëhuë catoro a'patopiranquën-
huë', co huë'nanhuë'. Iporaso huachi
sha'huitonquë copirno ni'china'i.
Tëhuërahuëso marë' yatëpahuachinco
tëpachina'inco, itërin.
33 Napotohuachina, inaso, copirno
sha'huitoonin. Ina natanaton, inaso
Apësaron amatërin. Pa'pinquë canqui-
huachina, isonin quëran no'paquë huarë'
monshorahuaton mosharin. Inarinta
apinorahuaton nontërin.

Apësaroni pa'pin ya'huërëtërinso'

15 1 Hua'quimiachin quëran Apë-
saronso', a'nara ahuëtacaso
toronan cahuarionënpitarë chachin
pa'anin. Naporahuaton a'natërápo
shonca sontaro'santa', a'pairápaiso
marë' acorin. 2-3 Naporahuaton nani
tahuëri tashíramiachin ira yonsanquë
ninatárin. Ninano ya'coana pirayan
naporin. A'naquënso', nanan ya'huë-
topi ni'ton, copirno nontapona pa'sapi.
Inari ma'sona onpotacaso' no'tëquën
sha'huitarin. Inapopisopita Apësa-
ronso përasahuaton, intohuaransona
huë'sapiso', natanin. Natanpachina: "Ina
Israiro huënton quëran caso ta'a," itopi.
Napotohuachina, inariso itapon: "Quë-
mariso' inimiconën no'tëquën yasha'-
huirapiran. Ina pochin mini nicacaso
ya'huërin. Copirnoso napoaponahuë', co
nanitarinhuë' natanainquënso'," itërin.
4 Ina tosahuaton taantarin: "¡Ma'cha ca
iso no'paquë coisë hua'an, ya'conahuë
paya! Inaporahuë naporini, ya'ipi
nanan ya'huëtopisopita caquë huë'i-
tonahuë'. ¡Cari tëhuënchinso ma'sona
onpotacaso', no'tëquën sha'huichito-
huë'!" itëra'piarin. 5 Nontacaiso marë'
ya'carihuachinaranta noya së'quërin,
iporin, apinorin, napotërin. 6 Ya'ipi
copirno paapapisopita inapotëra'-
piarin. Inapotohuachina, israiro'saso
co huachi copirno pa'yatatonaraihuë',
inara' pa'yatapi huachi.
7-8 Inapochinachin catapini pi'i
na'huërin. A'na tahuëri inaso', pa'pin
paaparahuaton itapon:
—Siria parti Quisoro ninanoquë
yacapatapo, chinota'huaso marë' Yosë
sha'huitërahuë: "Quëma nohuanton
Quirosarinquë panantarahuë naporini,
ma'sharo'sa tëpato, chinochitënquën-
huë'," itërahuë. Napotërahuëso chachin
ina catahuarinco. Napoaton quëtoco
canta Ipron ninanoquë paato, Yosë
sha'huitërahuëso' nii, itërin.
9 —Noya paquë conpa, itërin pa'pini.
Napotohuachina, inaso inaquë pa'nin.
10 Co'huara inatohua pa'shátëraponhuë',
comisiono'sa a'parin. Ya'ipi Israiro
huëntono'sa iso pochin anitotacaiso
marë' a'parin: "Tronpita pihuipiso'
natanarama'. Ina natanpatama':
'Ipronquë Apësaron israiro'sanpoa
hua'anëntiinpoaso marë' copirno nani
acopi,' tosarama'," itërin. 11 Napora-
huaton cato pasa quëmapi'sa pochin
Quirosarin quëran inatohua quëparin.
Inapitaso', co pi'pisha tëranta yonqui-
rinso nitotaponaraihuë' imapi: "Yosë
imaton noya nisarin," ta'tona', imapi.
12 Naporahuaton Aitohuiro itopisonta
amatërin. Inaso', copirno ayonqui-
na'pi. Quiro ninano itopiquë ya'huërin.
Ma'sha Yosë marë' tëparinso a'noso',

ca'tanacaso marë' amatërin. Napotohuachina inarinta imarin. Inapoatona na'con na'con israiro'sa Apësaron imasapi. Ina na'con na'con imatona chini chiníquën nanantapi huachi.

Tapi Quirosarin quëran ta'arinso'

13 Naporo' a'nari pa'sahuaton Tapi sha'huitoonin: "Na'con na'con israiro'sa inimicotatënën Apësaron imasapi," itërin. 14 Napotohuachina, inaso sontaro hua'ano'sa Quirosarinquë ya'huëapiso camairin:

—A'naroáchin pa'ahua'. Co'so' inapohuatëhuahuë', Apësaron minsëarinpoa'. Manóton pa'ahua'. Icantatonpoa ya'ipi iso ninanoquë ya'huërëhuaso sahuëniquë tëpahuachinpoa', itërin. 15 Napotopirinhuë', inapitariso copirno itapona':

—Quiyaso' sinioro copirno ma'sona quëma camaitëranso nisarai, itopi.

16 Copirnoso', shonca cosonanënpita pëinën tapatacaiso marë' acorin. A'napitaso nipirinhuë', ya'ipi quiquirin. 17 Tapiso', ca'taninsopitarë chachin Quirosarin quëran pipirin. Pa'sapirinhuë', ya'natooninso pëi nininquë chiniconin. 18 Sontaro hua'ano'sanënpitanta', ina pirayan chiniconpi. Quiritoro'sa', piritoro'sa', inapitaso copirno a'paina'piro'sa'. Inapitaso' saota pasa sontaro'sa Cato ninano quëran huë'pisopitarë' na'huëatona', quëchitapi.

19 Naporo' Copirnoso', a'nara ina ninanoquë ya'huërinso quëmapi përarin. Inaso', Itai itopi. Përasahuaton itapon:

—¡Co quëmaso' quiyarë'quën huëcamaso ya'huërinhuë'! Paquë paantaton nasha copirnorë'quën quëparitëquë'. Quëmaso' nisha piyapinquën. No'panën quëran ocoirinën ni'ton, yacaparancoi. 20 Quëmaso', co hua'qui yacapayátërarancoihuë'. Naporahuaton co ca tëranta nitochatërarahuë' insëquësona paca'huaiso'. Napoaton co nanitërahuë' quëpa'huanquënso'. Paquë paantaton quëmopiparinpita Quirosarinquë quëpanantaquë'. Sinioro ca'tanatënquën catahuainquën. Ama nanianchinquësohuë' tënahuë, itërin. 21 Napotohuachina, inariso itapon:

—Sinioro ya'huërin ni'ton, no'tëquën sha'huitaranquën. Insëquësona quëma nipatan, inaquë canta nisarahuë. Nanpihuatan inaquë canta', quëmarë'co nanpiarahuë. Chiminpatan inaquë canta', quëmarë'co chiminarahuë, itërin. 22 Napotohuachina Tapiri itapon:

—Napoahuarë' huëquë nipachin, itërin. Inapoaton Itaiso', piyapinënpitarë chachin Tapi imarin. A'napitarë chachin imapi.

23 Tapiso' ca'taninsopitarë chachin co napion ancantopi. Papona pochin na'néraapi. Inapochinachin Sitron i'sha pëntontopi. A'napita'ton quëchitopi. Piquëran copirnoso', pëntonin. Inapoatona piyapinënpitaso' quëchitopi. Quëchitatona inotëro parti ira pa'ninso' pa'topi.

24 Corto hua'an Satoco itopisonta', Tapi imasarin. Yosërë' anoyatopiso caposonën quëpana'piro'sarë chachin ya'ipi pa'sapi. Inahuaso nihuiro'sa'. Yosë caposonënso quësáponaraihuë', Apiataro corto hua'ani a'paicaso marë' iraquë acopi. Quirosarinquë ya'huëpisopita ya'ipi noquitai huarë', inari ni'sarin. 25 Nani ya'ipi pa'pachinara, Copirnori Satoco itapon:

—Yosë caposonën ninanoquë quëpaantaquë'. Sinioro nosoroatonco catahuahuachincoso', huënantahuato niantapo. Acorëhuaquë chachin niantapo. 26 Napoaponahuë', co huachi yacatahuahuachincohuë', noyatapon. Ma'sona ina nohuantërinso' nichinco, itërin. 27 Napotahuaton itaantarin:

—Apiatarorë'quën ninanoquë paantaco'. Hui'naonta Aimasë itëranso', paanta'in. Apiataro hui'nin Conatan itërinsonta', pa'in. Inaquë ma'sona onporapiso nëhuëcontaco'. 28 Napoasëma', Cortanii' ya'cari' inotëro nininquë ninaranquëma'. Ninanoquë ma'sona onporapiso' anitotamacoso marë', inaquë ninaranquëma'. Ina piquëran Cortanii' pëntontarahuë, itërin.

29 Napotohuachina, inahuaso Yosë caposonën Quirosarinquë quëpaantapi. Naporahuatona', inaquë quëparitopi.

30 Tapiso' Oriposë motopia'hua nanpëtacaso marë' sapatën ocoirin. Ocoirahuaton i'nanpirantë nanpëontarin. Motëonta mo'shiquë nipashimototahuaton, na'nërë'nachin nanpërin. Ya'ipi imapisopitanta inapochachin nicatona pa'sapi. Sëtopiso' nitotacaiso marë' napopi. 31 A'nari Tapi sha'huitërin: "Aitohuironta Apësaron catahuarin," itërin. Ina natanaton, inaso Sinioro nontërin: "Aitohuirori ma'sona nicacaso', Apësaron ayonquiarin. Ayonquihuachin, quëma nohuanton ama natëinsohuë'," itërin.

32 Oriposë motopia'hua hui'nimotënquë israiro'sa Yosë chinotopiquë ya'huërin. Tapi inaquë pomosontahuachina, a'nara Arqui piyapi Osai itopisoari nacapirin. Inaso' a'morinso osharahuaton, motëonta mo'shiquë nipashimototërin. 33 Tapiri itapon:

—Quëmaso imapatanco, saca sacai' ta'aca'huaso nisarin. 34 Quirosarinquë tëhuëchinso' paantaquë'. Inaquë pa'sahuaton Apësaron iso pochin nontëquë': "Caso quëma piyapinënco nisarahuë. Tata catahuarahuëso pochachin quëmanta catahuainquën," itëquë'. Napotohuatan, ina piyapinën nicacaso marë' nohuantarinquën. Inapoaton Aitohuirori ma'sona nicacaso marë' ayonquihuachin, quëmariso' nisha ayonquiquë'. 35 Satoco, Apiataro, inapitaso inaquë nisapi. Nani inapita sha'huitërahuë ma'sona onpocaiso' yonquihuachina', sha'huitiinacoso marë'. Napoaton quëmari inapita sha'huitaran, ma'sona Apësaron onpotiincoso yonquirinso'. 36 Satoco, Apiataro, inapita hui'ninpitanta inaquë nisapi. Aimasë, Conatan, inapita. Inapita quëran ya'ipi yasha'huitëramacoso anitotoco, itërin.

37 Napotohuachina Osaiso', Quirosarinquë panantarin. Apësaron piyapinënpitarë chachin ya'conasoi', inanta ya'coontarin.

Tapi ta'ahuachina naporinso'

16 1 Tapiso' piyapinënpitarë chachin Oriposë motopia'hua pomosotoontarin. Pomosotoontarahuatona amasha paasoi', Mihui-posi piyapinën Sipa itopisori nacapirin. Cato moraquë cato pasa pan quësarin. Pasa pan pochin nininso' opa ayanitopi quëranta', quësarin. Pasa chachin sharo'sa cayarinso', a'nara sha'huëtë morsaquë huino, inapitanta quësarin. 2 Nacapirahuaton copirnori itapon:

—¿Ma'marëta isopita quësaran? itërin.

—Moraro'saso', sa'anpita, hui'nanpita, inapita ya'mitëatona pacacaiso marë' quësarahuë. Pan, sharo'sa cayarinso', inapitaso', sontaro'sari capacaiso'. Huinoso nipirinhuë', inotëro pa'tasëma yamoro yatapinantopisopitari o'ocaiso', itërin Sipari.

3 —¿Saonoco' shiin Mihui-posi po'? itaantarin copirnori.

—Inaso', Quirosarinquëranchin quëparitërin: "Iporacha tëhuënchinso' tata mashoco Saono pochin israiro'sa copirnonëna nica'huaso marë' acoaponaco," ta'ton ya'huëárin, itërin.

4—Noyapa'. Ya'ipi ina hua'anëntërinso', iporaso quëmaquën nisarin, itërin copirnori.

—Ipora tahuëri noya nicatonco catahuamiatëranco. ¡Ma'cha ina pochachin catahuarárancohuë paya! itërin Sipari. Copirno noya nicaton monshoapon pochin napotërin.

5Paorin ninano itopiquë Tapi canconin. Ina quëran pipiton a'nara Saonoco' shiini chiníquën no'huirin. Inaso', Cohuira hui'nin, Simii itopiso'. 6A'paipisopita sontaro'sa', sontaronënpita, inapita huáncana Tapiso' pa'sarin. Napopirinhuë', Simiiso' no'huitapon pochin na'piraquë të'yarárarin. Sontaro hua'ano'santa', inapotëriarin. 7Të'yaratapon pochin:

—¡Paquë pa'sáquë matararo mashonquën! 8Saonoco' hui'ninpita tiquirahuaton, ina ya'huërënamën copirno ya'conan. Inapoaton co noyahuë' ninanso marë' Sinioro ana'intarinquën. Iporaso' ina nohuanton Apësaron ya'huërëtërinquën. Quëmaso matararonquën ni'ton, co noyahuë' ninanso marë' parisitaran, itërarin.

9Naporo' Sirohuia hua'huin Apisai itopisori, copirno itapon:

—Paso piyapi co máquënhuë'. ¡Co ina pochin no'huiinquënso ya'huërinhuë'! ¡Apiramiachin pa'sahuato nishitëconochi! itërin.

10—Coapo, Apisai, canpitaso Sirohuia hua'huinpitanquëma'. No'huirincoso yatëpahuatama', co no'tëquën yonquiramahuë'. Inaso', co inaora nohuanton napotërincohuë', Siniorori camairin ni'ton, napotamarinco. Napoaton naporinso marë' co na'ininhuë', itërin. 11Napotahuaton Apisai, sontaro hua'ano'sa', inapita itapon:

—Ni'co'. Hui'nahuë chachin nipirinhuë', yatëparinco. Aquëtë huarë' Mincamin huënton piyapiso' tëpaincosonta ya'huërin. ¡Tananpitoco no'huiinco! Siniorori ina pochin camaimara. 12Ipora parisitërahuëso' Sinioronta ni'sarin. Tapona ipora ina no'huirincoso marë', Sinioro yacatahuápirincohuë', itërin.

13Napotohuachina paantapi. Tapiso' ya'ipi ca'taninsopitarë chachin ira pa'tapi. Ya'huërë' Simiiso', Tapirë napopináchin panën nisha pa'tarin. No'huipon pochin na'piquë të'yarárarin. Amocaonta masahuaton pa'sárarin. 14Pa'sápatona Cortaniiquë camapi. Ya'ipiya canotopi ni'ton, inaquë chinotopi.

Osairi Apësaron monarinso'

15Napoasoi Apësaronso', imarinsopitarë chachin Quirosarinquë nani ya'conpi. Aitohuirorinta', catahuaton imaquirin. 16Ya'huërë' Osaiso', Apësaron nacapiapon pa'nin. Ina pa'yataton chiníquën nonin:

—¡Ma inacha copirnoso paya! ¡Hua'qui tahuëri camaiinpoa'! tënin. 17Ina natanaton, Apësaroniso itapon:

—Quëmarëso' tata pa'pi nipayarin topirahuë. Iporaso napoaponahuë', nisha cancantëran ya'noran. ¿Onpoatonta co ina imaranhuë'? itërin.

18—Co nanitërahuë' ina imaca'huaso'. Quëmaso', Sinioro chachin copirno nicamaso marë', huayoninquën. Ya'ipi israiro'santa nohuantërinquën. Napoaton canta', quëma catahuararanquën huachi. 19Naporahuaton Amiconëhuë hui'ninquën. Napoaton, noya ancantato catahuararanquën. Tataparin catahuarahuëso pochachin quëmanta nitaranquën, itërin.

Aitohuirori Apësaron pënëninso'

20-21Ina quëran Apësaroni Aitohuiro natanin:

¿Ma'ta iporaso' niahua huachi? itërin. Napotohuachina, inariso pënënin:

—Insoari tëranta copirno sa'inpita tëcarihuachina: "Copirno ya'huërëtërin huachi," tënëhua'. Napoaton tata cosonanënpita inapotëra'piaquë'. Inapitaso' pëi a'paicaiso marë' patërin. Inapohuatan ya'ipi israiro'sa': "Inaporin ni'ton, iporaso' pa'pini, tëhuënchachin co huachi quë'yaponhuë'," tosapi. Napoatona quëmasáchin cancantaponën huachi, itërin.

22 Napotohuachina, piyapinënpitari a'nara në'mëtë pëi copirno pëi aipi otënpi. Nani ótënpachinara, inaquë ya'conaton pa'pin sa'inpita inapotëra'piarin. Inaporinso', ya'ipi israiro'sa nitotopi. 23 (Naporo tahuëri'sa Aitohuiro ma'sona nicacaiso' natanpanchinara, pënënin. Pënënpachin, Yosë sha'huirinso pochachin nitopi. Ina pochin Aitohuiro natëpi. Tapirinta natërin. Apësaronta natërin.)

Osai, Aitohuiro, inapitari Apësaron nisha nisha ayonquipiso'

17 1 Apësaronso', pa'pin cosonanënpita inapotërin. Ina piquëran Aitohuirori pënënin:

—Apiramiachin shonca cato huaranca israiro'sa huayonarahuë. Inaporahuato ipora tashi chachin inapitaro'coi tata ahuëa'huaiso marë' imasarai. 2 Canotaton sanpataso chachin ahuëarai. Inapotatoi a'payanarai. Naporo' piyapinënpitariso', ta'ananpipona'. Inapotohuachina tatasáchin tëparahuë. 3 Ina catahuapisopitaso', co manta onpotarahuë'. Oshaquëranchin inapitarë'co anoyatarahuë. Inapohuato, nohuantapona quëma ya'huërë' natëinënso'. Quëmaso', tatasáchin chiminacaso nohuantëran. Ina chiminpachin, ya'ipinpoa sano ya'huëantarihua', itërin. 4 Ina pochin pënëninso' Apësaron costarin. A'napita Israiro ansiano'santa', costapi. Inahuarinta copirno yápënënpi. 5 Ya'ipiya quëran costapirinahuë', Apësaronso Osainta quëcacaiso camaitaantarin. Inanta yonquirinso sha'huihuachin nitotacaiso marë' naporin.

6 Osai canquihuachina Apësaronso', Aitohuirori pënëninso' sha'huitahuaton, itapon:

—Ina pochin Aitohuiro pënëninco: ¿Noya ipora ina pochin nicacaso' to? ¿Ma'ta quëma yonquiran? itërin.

7 —Aitohuiro ipora pënëninquënso', co noyahuë'. 8 Nani quëmaso' tataparin nohuitëran. Inaso', piyapinënpitarë chachin chiníquën cancantona'piro'sa'. Apiramiachin inahuaso', pa'pi no'huitapi. Tocani paya hua'huinpita matopiso pochin cancantapi. Naporahuaton tataso' ahuëton nichinapon chachin nani tantiarin inimiconënpitari ahuëcaiso'. Inapo yonquiaton tashiso', co piyapinënpitarë' huë'ëponhuë'. 9 Nani ipora apiramiachin inso motopi naninquë tëranta', na'piarin. Onpopinquëhuë nipon nisarin. Ipora ahuëtasoi chachin, inapitari quëma sontaronënpita tëpaapi. Tëparahuachina a'naroáchin quëma sontaronënpitaso': "Nanichi canarinënpoa paya," tosapi. 10 Napohuachina a'naquën sontaronënpita chiníquën cancantopirinahuënta co huachi nanitapihuë'. Pa'pini pochin cancantopirinahuë tëranta', co huachi chiniapihuë'. Naní quëran israiro'saso': "Tapi, sontaronënpita, inapitaso chiníquën cancantopisopita," topi. 11 Napoaton carinquën pënëiquën: Pëtëtë parti Tano ninano ya'huërin. Pë'natëraonta Piirsipa ninano ya'huërin. Ya'ipi ina nani chachin israiro'saso ya'huëatona', marë yonsanquë inotëra'huaya pochin na'api. Ina nápo chachin niyontoina'. Naporahuaton tata ahuëamaso marë'

quëmari chachin inapita quëpaquë'.
12 Naporo' tataparin intohua ya'huëpirinhuë tëranta', ahuëarihua'. Poroncayo anotohuachina, ya'ipi parti anotërin. Ina pochin canpoanta noyá tahuirapitohuatëhua', co intoparan ta'aponhuë'. Inapotatëhua', sontaronënpitarë chachin tiquiarihua'. 13 Pairahuan ninanoquë cha'ëcaso marë' ya'conpirinhuë' tëranta', po'tarihua': Ya'ipi Israiro sontaro'sanpoa nonino'sa quëparihua'. A'naya a'naya quëran ina ninano na'pinënpita ohuaratëhua', i'quë huarë' të'yaitarihua'. Inapotohuatëhua', co a'na na'pi tëranta inaquë ya'huëaponhuë' na'picaso', itërin.

14 Apësaron, Israiro ansiano'sa', inapitaso Osai naporinso natanpi. Ina natanatona': "Osaicha, Aitohuiro quëran noya noya pënëninpoa paya," topi. Aitohuirori no'tëquën pënënpirinhuë', Sinioro nohuanton co ina imapihuë'. Tapiri, Apësaron canacaso marë' naporin.

15 Ina quëran pipirahuaton Osaiso', corto hua'ano'sa Satoco, Apiataro, inapita ni'conin. Ni'conaton Aitohuirori Apësaron, Israiro ansiano'sa', inapita pënëninso' sha'huitërin. Inaora chachionta inapita pënëninso' sha'huitërin. Nani sha'huitahuaton: "Inapita Tapi sha'huitonco nitochin. 16 Naporahuaton sontaronënpitarë chachin a'naroáchin Cortanii' pëntonchina'. Ama tëpacaiso marëhuë' inapo'ina', itoco'," itërin.

17 Conatan, Aimasë, inapitaso', Inroquë itopiso huinanquë nisapi. Co nanitopihuë' Quirosarinquë pacacaiso'. Inaquë quënanpi naporini, Apësaronquë sha'huirapiitonahuë'. Ina camaitërin macatona', Tapi sha'huirapicaiso marë' aparisichitonahuë'. Napoaton Satoco, Apiataro, inapitaso', a'nara piyapinën sanapi inatohua a'papi. Osairi Tapi nanan a'patërinso sha'huitacaso marë' a'papi. Ina natanatona', inapitaso a'naroáchin Tapi sha'huitapona pa'pi. 18 Pa'sapirinahuë', a'na hui'napiri quënanin. Quënanaton, Apësaronquë sha'huirapipon pa'nin. Napohuachina: "Nani quënaninënpoa'," ta'tona', a'na pëiquë ta'api. Ina pëi hua'anënso', Paorin ninanoquë ya'huërin. Pëi hua'anën natanpachinara, ina posonënquë na'picaiso marë' nohuaramapi. 19 Ina quëran ina quëmapi sa'inso', posonën a'tantërin. Inapotahuaton, trico to'norarinso' ina aipi a'huintacaso marë' acorin. Inapotohuachina, co insonta manta nitotërinhuë'.

20 Apësaron sontaronënpita canquirahuatona', sanapi natanpi:

—Aimasë, Conatan, inapita yonisarai. ¿Co quëmari ni'nanhuë'? itopi.

—Isëchin mini na'huëpi. I' parti pa'mapi pora, itërin sanapiri.

Napotohuachina, yonípona pa'pi. Yonisápirinahuë', co quënanpachinaraihuë' Quirosarinquë paantapi.

21 Sontaro'sa pa'pachinara, cato ya'piso pipipi. Ta'arë'nachin pa'sahuatona', Tapi sha'huitomapi: "A'naroáchin Cortanii' pëntontoco'. Aitohuirori nani Apësaron tëpainquënso marë' pënënin," itopi.

22 Napotohuachinara, inaso piyapinënpitarë chachin tashi nipirinhuë', Cortanii' pëntontopi.

23 Aitohuiroso': "No'tëquën pënënpirahuë', co Apësaron natërincohuë'. Co natërincohuë' ni'quëhuarë', pa'pini canapon," tënin. Ina yonquiaton moranën taparin. Inaquë ya'mitëahuaton hua'huatërinso ninanoquë pa'nin. Canconahuaton quëmopinënpita, piyapinënpita, inapita nontërin. Ma'pitaso nicacaiso' camaitërin. Inaporahuaton, noninquë nihuënquëconorin quëran chiminin.

Napohuachina, inanta pa'pinco' po'mopiquë chachin po'moontapi.

Tapi Maanain ninanoquë canconinso'

24 Apësaronso', Israiro sontaro'sa ayontonin. Ayontonahuaton Tapi ahuëcaso marë' imarin. Naporahuaton sontaronënpitarë chachin Cortanii' pëntontërin. Naporo' Tapinta piyapinënpitarë chachin, Maanain ninanoquë canconpi. Inaso ninano', pairahuan. 25 Apësaronso', sontaronënpita hua'anën nicacaso marë' Amasa itopiso' acorin. Coapo ya'huërënamën ina acorin. Amasaso', a'nara Ismairo quëmapi hui'nin. Inaso', Itara itopi. Apicairo itopiso' macaton hui'nahuaninso'. Apicairoso', Naasi hui'nin. Naporahuaton Sirohuia cainpain. Nani sha'huitëranquëmaso chachin inaso', Coapo, Apisai, inapita a'shina'. 26 Apësaronso sontaronënpitarë chachin Carata parti canconpi. Inaquë chinotai marë' në'mëtë pëinëna ótëna'piapi.

27 Maanainquë canpachinara, cara quëmapi'sari nontacaiso marë' Tapi nacapipi: A'naso', Naasi hui'nin. Sohui itopi. Napa ninanoquë ya'huërinso'. Ina ninanoso', amono'sa no'panënquë ya'huërin. A'nanta', Amiri hui'nin Maquiri itopiso'. Inanta Notiparo ninanoquë ya'huërin. A'nanta', Parisirai itopi. Inaso nipirinhuë', Carata parti Noquirin ninano itopiquë ya'huërin. 28-29 Inapitari, sahuanasaro'sa', panticaro'sa', no'pa' huë'ëtaro'sa', inapita quëshipi. Trico, sipata, trico ro'mo', sipata iyana, aparaya, shantë, inapitanta quëshipi. Ninoi', ohuaca sho'shoi' atachirotopiso', ina quëran chachin quiso nipiso', ohuica sho'shoi' quëranta quiso nipiso', inapita quëshiipi: "Tapi piyapinënpitarë chachin inotëro huë'shitona canotopi, tanapi, yamoropi, napopi. Quëpatahua inaya tëranta ca'ina'," ta'tona inapita quëshipi.

Apësaron canatona', tëpapiso'

18 1 Tapiso' sontaronënpita ayontonahuaton hua'ano'sa acora'piarin. A'naquën, huaranca sontaro camairarin. A'naquënso', pasa sontaro camairarin. 2-3 Inapotahuaton patoma pochin Coapo hua'an a'pantërin. Inanapochachin Coapo iin Apisai itopisonta', a'pantërin. Itai itopisonta inanapochachin a'pantërin. Naporahuaton ya'ipi sontaronënpita itapon:

—Canta', canpitaro'co pa'sarahuë, itërin. Napopirinhuë', inapitariso itapona':

—Co naporinhuë'. Co pacamaso ya'huërinhuë'. Quiyaso' inimicoro'sa co aquëtë tahuërëtarinacoihuë'. Tëpahuachinacoi co ma'shahuë' nisarin. Nita'atohuachinacointa', noyatapon. Quëma tëhuënchinso' shonca huarancacoi pochin pa'tëran. Napoaton quëmaso' ninanoquëranchin quëparitaton catahuacoi, itopi.

4 —Naporama ni'quëhuarë', inapo'i nipachin, itërin Tapiri. Napotahuaton ninano ya'coanaquë ya'huincá tënin. Sontaronënpita pipicaiso marë' naporin. Inapohuachina, a'na huënton a'na huënton pipipi. A'naquën huaranca huaranca. A'naquënso', pasa pasa pipipi. 5 Sontaro'sa co'huara pipiyátërasoihuë', Tapiso' Coapo, Apisai, Itai, inapita camairin: "Noya nicatomaco natëhuatamacoso', ama Apësaron ma'sha onpotocosohuë'," itërin. Ya'ipi sontaro'sa natantonënquë inapita hua'ano'sa napotërin.

6 Inapoatona Tapi sontaronënpitaso', Apësaron sontaronënpitarë' niahuëcaiso marë' pa'pi. Niquënapachinara niahuëpi. Iprain tanan itopiquë niahuëpi.

7 Niahuëhuachinara, Tapi sontaronënpitari Apësaron sontaronënpita canapi. Notohuaro' tiquipi. Cato shonca huaranca sontaro'sa pochin chiminpi. 8 Ya'ipi ina tanan nani chachin niahuëpi. Napoaponahuë', co Tapi sontaronënpitariáchin ina nápo tiquirinhuë'. Tanani na'con na'con napotërinso'.

9 Ahuëtasoi Apësaronso', moranënquë ya'mitëpinan pa'sarin. Pa'sapirinhuë', a'nanaya pa'pin sontaronënpita quënanin. Napohuachina, tahuërërahuaton ta'acaso marë' pashi tënin. Pashitopirinhuë', moranënso insina naraanaquë ya'conconin. Notohuaro' së'paquënpita ya'huërintaquëchin na'huërapirinhuë', inaquë ainën a'tënconin. Moraso na'huërin ni'ton, inaso' inaquëranchin huëntënárin.

10 A'nari quënanahuaton, Coapo sha'huitapon pa'nin:

—Apësaron insina së'paquë ainën quëran a'tënpinan huëntënárin quënanahuë, itërin. 11 Napotohuachina:

—¡Nani quënanan ni'quëhuarë', tëpachina'itonhuë'! Paantarahuaton tëpaontahuatan, noya ancantato shoncatë coriqui prata quëran nininso', quëchitënquënhuë'. Ina quëtahuatënquën, chini chiníquën nanantaton camaitacaso marë', hua'an sintoron quëtochina'itënquënhuë', itërin.

12 —Huarancatë coriqui prata quëran nininso' quëtopirancohuë tëranta', co tëpa'itohuë'. Nani quiyanta natanai copirno camairinquënso'. Apisai, Itai, inapitanta ina chachin camairin. Ama hui'nin ma'sha onpotamaso marëhuë' camairinquëma'. 13 Tëparahuënta nicaipo', copirnoso nitotaanta'itonhuë'. (Ina marëso', co po'oana quëran ma'sha nishápasohuë' niconin.) Tëparahuë naporini, inaso canta yatëpaanta'intoncohuë'. Co quëma pa'poyaitoncohuë', itërin.

14 —Co nonsápatë tahuëri chiniacaso ya'huërinhuë', itërin Coapori.

Napotahuaton cara hua'naroa'hua manin. Ina masahuaton Apësaron paaparin. Inaso', inaquëranchin huëntënárin quënanconin. Quënanconahuaton cara hua'naroa'huaquë chachin ninopinëntaquëchin të'yanantaton, papitërin. 15 Inapotohuachina Coapo catahuarinsopita shonca sontaro'sari tancapitatona tëpaihuarë' nitopi. 16 Nani tëpahuachinara, Coaposo tronpita pihuina'pi pihuicaso' camairin. Ama huachi Apësaron sontaronënpita imatona ahuëcaiso marëhuë' napotërin. Camaihuachina, inaso pihuirin huachi. Inapoaton, Coapori ahuëtopiso acopitërin. 17 Naporo' Apësaron nonën masahuatona', no'pa' nanin acoponantëquë të'yatopi. Inapotahuatona', notohuaro' na'piro'saquë imotopi. Sontaronënpitaso co huachi imapachinarahuë', ya'huëpi'pa' ta'api.

18 Inaso nanpipon, piyapinënpita camairin a'nara panca ra'pi ahuanicaiso'. Napotohuachina inapitaso', copirno motopiana itopiquë ahuanipi. Ahuanirahuatona', ina nininënquë nohuitopi. Inaso', co huachi a'naya tëranta hui'nin quëmapi ya'huëtërinhuë' ya'huërëtacaso ni'ton: "Iso na'pi ahuanirahuë quëran, yonquiaponaco," ta'ton naporin. Napoaton iso quirica ninshitasoco huarënta inachachin: "Apësaron na'pinën," itapi.

19 Ina quëran Satoco hui'nin Aimasëri Coapo itapon:

—Ta'arë'nachin pa'sahuato copirno sha'huitoco'in: "Sinioro noya nicatënquën inimiconënpita quëran nicha'ërinquën," ito'in, itërin.

20 —Co quëma iporaso' copirno nanan quëpatacaso ya'huërinhuë'. A'na tahuëri mini quëmari nanan quëpataran. Iporaso' copirno hui'nin

chiminin ni'ton, co quëpataranhuë', itërin. 21 Napotaponahuë', a'nara Itiopia sontaro camaiaton itapon:

—Quëmari pa'sahuaton ma'sona onporëhuaso' copirno sha'huitoonquë', itërin. Napotohuachina, inaso Coapo notënanquë mónsho tënin. Naporahuaton ta'arë'nachin pa'nin. 22 Napoaponahuë', Aimasëso naquëranchin Coapo itaantapon:

—Onpopionta canta', Itiopia quëmapi imasarahuë, itërin. Napotaantapirinhuë':

—¡Ama apia'hua napoquësohuë'! Copirno hui'nin chimininso sha'huitohuatan, co ina marë' manta canaranhuë', itaantarin Coapori.

23 —¡Ma'ta pini! Onpopionta pa'sarahuë, tënin Aimasë.

—¡Naporan ni'quëhuarë', paquë nipachin! itërin Coapori. Napotohuachina, inaso pa'nin. Motopianataquëchin ta'arahuaton, Itiopia quëmapi na'cotërin.

24 Napoasoi Tapiso', cato ya'coanaro'sa huáncana huënsëárin. Ina ya'coanaro'sataquëchin ninanoquë ya'conpi. A'paitona'pi sontaronta', ya'coanaro'sa pëirapipiso aipi nanpërahuaton, a'paitárin. Inaso', ira parti notëtahuaton ni'pirinhuë', a'nara quëmapi ta'arë'nachin huë'sarin ni'nin. 25-26 Chiníquën nonaton, quënaninso' copirno sha'huitërin. Naporo' copirnoso', chiníquën nonaton tapon:

—Inaoráchin huë'sarin ni'quëhuarë', noya nanan quëshiarinpoa', tënin. Napoin quëran huë'sarinsoso', yacaritëriarin. Naporo' a'paitona'piso', naquëranchin notëantapirinhuë', a'na ya'huërë' ta'ariantarin ni'nin. Ina ni'sahuaton, ya'coana a'paina'pi chiníquën sha'huitërin:

—¡A'na ya'huërë', ta'arë'nachin huëantararin! itërin.

—Inanta noya nanan quëshiarinpoa', tënin copirno. 27 Naquëranchin a'paina'pi sontaroso', copirno sha'huitaantarin:

—Ta'arin quëran nohuitërahuë. Ya'nan huë'sarinsoso', Satoco hui'nin Aimasë tënahuë, tënin.

—Inaso', noya quëmapi. Co nisha nisha cancantërinhuë'. Noya nanan quëshiarinpoa ipora, tënin copirnonta'.

28 Aimasë canquirahuaton copirno notënanquë isonin. Noya nicaton isonin quëran no'paquë huarë' monshomarin. Ina quëran nontaton itapon:

—¡Ma noyacha Sinioroso paya! Inaso' Yosë chinotëranso'. Ina nohuanton yaocoirinënquënsopita quiyari minsërai, itërin. 29 Napotohuachina copirnori itapon:

—¿Apësaron po'? ¿Co manta onporinhuë'? itërin.

—Coaposo', quëma piyapinën. Huëca'huaso marë' ina camaiasonco chachin sontaro'sa panca noncarorapi. Noncarorapirinahuë', co caso nitotërahuë' ma'sona onpopiso', itërin Aimasëri. 30 Naporo' copirnori camairin:

—Amasha ya'huincarahuaton inaquë huanitaquë', itërin. Napotohuachina, inaso ina inachachin ninin.

31 Naporo' Itiopia quëmapinta canquiarin. Canquirahuaton itapon:

—Noya nanan quëshiaranquënso' nitotëquë sinioro copirno. Ipora tahuëri Sinioro noya nicatënquën catahuarinquën. Ya'ipi yaocoirinënquënsopita quëran nicha'ërinquën, itërin. 32 Napotohuachina, inanta copirnori itapon:

—¿Apësaron po'? ¿Co manta onporinhuë'? itërin.

—Nani chiminin. Inimicotërinënquënsopita, yaocoirinënquënsopita, ma'sha yaonpotërinënquënsopita, inapita inapora'piapi naporini, noya niitonahuë', itërin. 33 Ina natanaton, copirnoso pa'pi sëtërin. Sëtaton ya'coana aipi patoana ya'huërinquë nanpëontarin. Inaquë hui'nin marë'

sëtaton, na'nëmiatërin. Ayanapon pochin naporin:

"Apësaron, hui'nahuë ta'a.
Apësaron conpaa'hua ta'a.
Quëma ya'huërënamën
chiminahuë naporini, noya
niitohuë ta'a. Apësaron,
hui'nahuë ta'a. Apësaron
conpaa'hua ta'a," tënin
na'nëton.

19 1Tapi Copirno hui'nin marë' sëtaton na'nërinso' natantatona', a'naquëni Coapo sha'huitapona pa'pi. 2Naporo tahuëri sontaro'saso', inimicoro'sa minsëatona capa cancantacaiso yonquiapirinahuë', Tapi naporinso marë' inahuanta sëtopi. 3Napoatona', tapainpichin Maanainquë huënantapi. Inimicoro'sari minsëaton nita'atopiso pochin, ta'tatona ninanoquë ya'coinpi. 4Napoasoi copirnoso', sëtaton niimorayatërin. Naporin quëran chiníquën yaitárin: "Apësaron, hui'nahuë ta'a. Apësaron conpaa'hua ta'a," tosárin.

5Napohuachina, Coaposo copirno pëinënquë pa'sahuaton itapon:

—Quëmaso' sinioro copirno piyapinënpita atapanan. Inimiconënpita ahuëatënën tëpainënquënso nipirinhuë', inapitaso pa'poyarinën. Hui'nanpita, sa'anpita, cosonanënpita, inapitanta pa'poyapi. 6Co quë'yarinënquënsopitahuë' nosoroaton, nosororinënquënsopitaso' co quë'yaranhuë'. Inapoaton quiyaso' hua'an acorancoisopita co pa'tëraihuë pochin ni'nancoi. Apësaron nanpiárin naporini, ya'ipicoi chiminpiraihuënta', naporo tëhuënchinso' noya ancanchitonhuë', tënahuë. 7Iporaso nipirinhuë', pipiton sontaronënpita noya nontaton achinicancanquë'. Co'so' inapohuatanhuë', ya'ipi patarinën. Sinioronta ni'sárinco ni'ton, no'tëquën sha'huitaranquën. Ipora tashi co a'naya tëranta catahuarinënquënso quëparitarinhuë'. Inapotohuachinën na'con na'con parisitaran. Hui'napitapon quëran huarë' ma'sha onpoaton parisitëran nipirinhuë', co inayátërahuë iporaso' nisaran, itërin. 8Napotohuachina copirnoso', ninano ya'coanaquë pa'sahuaton huënsëconin. Naporinso ya'ipiya quëran natantohuachinara, nontacaiso marë' paapapi.

Tapi Quirosarinquë paantarinso'

Apësaronco' sontaronënpitaso tronpita pihuipiso natanahuatona', ya'ipiya ya'huëpi'pa' ta'api. Nani ina sha'huitëranquëma'. 9Ina piquëran ya'ipi Israiro huëntono'saquë pochin nonatona napopi: "Tapi copirno huiristinoro'sa quëran nicha'ërinpoa'. Inaso nipirinhuë', Apësaronco të'huataton iso no'pa quëran ta'arin. 10Ina huachi copirnonënpoa nicacaso marë' acopirëhuahuë', nani chimimin. A'naroáchin pa'ahua Tapi hua'anëntaantainpoaso marë' Quirosarinquë quëpanta'ahua'," niitopi.

11-12Ina pochin nonpiso', yacapatërinso ninanoquë Tapi nataantërin. Ina natantaton, corto hua'ano'sa', Satoco, Apiataro, inapita nanan a'patërin. Iso pochin ta'caso a'patërin: "Cota huënton ansiano'sa nontoonco'. Naporin Tapi: 'Manóton pëinëhuëquë panantato, hua'anëntaanta'huaso catahuainaco. A'napita israiro'saso', nani yonquiapi Quirosarinquë quëpanantainacoso'. Canpoaso', ina huënton quëransáchin nicarihuarahuë', co inapita pochin yonquiramahuë ni'ton, tapanamaso ya'huërin, tënin,' itoco'," itërin. 13Naporahuaton apin Amasa itopisonta sha'huitacaiso marë' nanan a'patërin: "Copirno naporin: 'Quëmaso'

quëmopinëhuënquën. Napoaton ipora quëran huarë' ya'ipi sontaronëhuëpita quëmari camaiapon. Coapo ya'huërënamën napoaran. Co'so' inapotohuatënquënhuë', Yosë chiníquën ana'inchinco, tënin copirno,' itoco'," itërin.

14 Napotaton copirnoso', Cota huënton quëmapi'sa catahuacaiso marë' anohuantërin. Napohuachinara, napopináchin yonquiatona', Tapi nanan a'patopi: "Sontaro hua'ano'sarë chachin Quirosarinquë huënantaton, hua'anëntaantacoi," itoonpi.

15 Napotohuachinara, copirnoso piyapinënpitarë chachin huënantatona', Cortaniiquë canquipi. Cota huënton quëmapi'saso', nacapiatona nontacaiso marë' Quiricaroquë pa'mapi. Naporahuaton Cortanii' pëntontohuachinara catahuatacaiso marë' pa'mapi. 16 Simii Paorinquë ya'huërinsonta', manorahuaton Copirno nacapicaso marë' pa'marin. Mincamin huënton quëmapi niponahuë', Cota huënton quëmapi'sarë chachin pa'marin. 17 Simiiso' huaranca quëmapi'sari ca'tanin. Inapitaso' Mincamin huënton quëmapi'sa'. Inapitarë chachin Saonoco' piyapinën Sipanta', shonca a'natërápo hui'ninpitarë o'marin. Cato shonca piyapinënpitanta quëmarin. Ya'ipi inapitaso', co'huara Tapi Cortaniiquë canquimayátërasohuë', camapi. 18 Pëntoinantaquëchin pëntonatona', aquëtëran Tapi ninapi. Sa'inpita, hui'ninpita, inapitarë chachin huë'pachina catahuacaiso marë' napopi. Canquihuachinara, copirnori noya ni'caso marë' pëntoinanquë catahuamiatopi. Inaora chachin yapëntonahuaso', Simiiri noya nicaton, no'paquë huarë' monshorin quëran mosharin. 19 Ina quëran itapon:

—Caso piyapinënco nipirahuë', i'hua Quirosarin quëran pipisënquën no'huiranquën. Napoaponahuë' ina naniantaton, ama ana'intocosohuë'. Naporahuaton ama huachi ina yonquiquësohuë'. 20 Tëhuënchachin tëhuëato na'inpiro ninahuë. Inapopirahuë', quiya'ton nacapiaponquën o'marai. Cota huënton quëmapi'sarë'coi naporai. A'napita Israiro huënton quëmapi'saso', co nacapiaponën huë'shamátërapihuë', itërin. 21 Naporo' Apisaiso', tapon:

—Quëmaso' sinioro copirno Sinioro chachin huayoninquën. Ina nipiranhuë', Simii no'huitënquën na'inpiro ninin. ¡Chiminacaso ya'huërin tënahuë caso'! tënin. 22 Apisai napopirinhuë', Tapiso' Coaponta itapon:

—Canpitaso Sirohuia hua'huinpitanquëma'. Catonquëma chachin yai'huërëtatoma naporama'. Caso nipirinhuë', co ina pochin yonquirahuë'. Ca mini Israiro copirnocoso'. ¡Napoaton canpitaso', co nisha camaitamaso ya'huërinhuë'! Co nohuantërahuë' ipora tahuëri a'na Israiro quëmapi tëranta chiminacaso', itërin. 23 Ina quëran Simii tahuërëtahuaton itapon: "Yoscoarë' co carinquën atëpataranquënhuë'," itërin.

24 Saonoco' shiin Mihui-posi itopisonta copirno ninapon pa'marin. Apia nipirinhuë', catahuapi ni'ton, Quirosarin quëran pa'maton Cortanii' aquëtëran copirno ninarin. Tapi Quirosarin quëran pipirin quëran huarë' sëtaton co manta nitaparinhuë'. Co nantën tëranta pa'morinhuë'. Co shinoratëonta', yaquirinhuë'. Co a'morinso tëranta pë'sarinhuë'. Naporin. 25 Copirno nontacaso marë' ya'caritohuachina, inariso quënanahuaton itapon:

—¿Onpoatonta co imarancohuë'? itërin.

26 —Piyapinëhuë Sipa itërahuëso' nonpintërinco sinioro copirno. Apiaco ni'to, ima'huanquënso marë' mora tapatiincoso' ina camaipirahuë'. Inaso co natërincohuë'. 27 Naporahuaton, quëmaquë

nonpinapirinco: “Iporacha tëhuënchinso' tata mashoco Saono pochin israiro'sa copirnonëna nica'huaso marë' acoaponaco, tënin” ta'ton nonpinapirinco. Nonpinapipirincohuë', co të'huatërahuë'. Quëmaso' Yosë anquëninën pochinquën ni'ton, nitotaran insosona no'tëquën noninso'. Ina nitotaton ma'sona onpotaancoiso', yonquiaran. 28 Ya'ipi Saonoco' quëmopinënpitacoi tiquirancointa naporini, no'tëquën niitonhuë'. Napopirinhuë', nosoroatonco quëmarë'co chachin coshata'huaso quëtëranco. Napoaton: ¡Co huachi nanitërahuë aquëtë huarë' natana'huanquënso'! itërin Mihui-posiri.

29 —Nani natananquën. Co huachi aquëtë nonacaso ya'huërinhuë'. Nani Sipa ya'ipi Saonoco' no'panën quëtërahuë. Quëtopirahuë', iporaso' camaitaantapo quëmarë nipatomatacaso', itërin copirnori.

30 —Ya'ipi inari macha'in. Co ina na'con na'con yonquirahuë'. Noya huënantaton, hua'anëntaantarancoi ni'ton, ina marë' tëhuënchinso' noya noya cancantërahuë, itërin Mihui-posiri.

31 Carataquë ya'huërinso Parsirai itopisonta', Noquirin ninano quëran copirno chi'yaimarin. Cortanii' apëntontacaso marë' chi'yaimarin. Naporahuaton inaquë nontaton panantacaso marë' naporin. 32 Tapi imarinsopitarë chachin Maanainquë ya'huasoi', inari catahuarin. Nani mashoya, posa shonca pi'ipitaponahuë', ya'ipiya capacaiso inari quëtërin. Pa'pi ma'huan ni'ton, ina nápo nipirinhuë', ananitërin. 33 Panantacaso marë' nontahuachina, copirnori itapon:

—Huëquë Quirosarinquë pa'a. Inaquë carinquën ni'saranquën huachi, itërin. 34 Inariso napoaponahuë', itapon:

—Caso co huachi hua'qui tahuëri nicapohuë'. Napoaton ¿Ma'marëta inatohua imaconta'inquën? 35 Nani posa shonca pi'ipitërahuë. Ca'patora, o'opatora co huachi yátërahuë'. Cantapisonta', co huachi ina inahuë natanahuë'. Imapatënquën sacai nisaran. Napoaton co nohuantërahuë' ima'huanquënso'. 36 Cortanii' pëntontacamaso marëíchin ca'tanaranquën. Inaíchin ni'quëhuarë', co aquëtë huarë' acanaancoso ya'huërinhuë'. 37 Iso tëhuënchinso natainquën. Ya'huërahuë ninanoquë pananta'huaso quëtoco. Inaquë chiminpato, quëmopinëhuëpita pa'pichinaco. Shimashonëhuëpita po'mopiquë canta', po'moinaco. Hui'nahuë Quiman itërahuëso' tëhuënchinso' ya'huëarin. Inanta', carinquën natëranquënso pochin natëarinquën. Ina tëhuënchinso' imainquën. Imapachinquën nosoroaton catahuahuatan, noya nisarin topirahuë, itërin.

38 —Noyapa'. Quëpaarahuë. Ma'sona onpota'huaso' sha'huitohuatanco, ina chachin nitarahuë. Quëmanta ma'sona natanpatanco, quëchinquën, itërin copirnori.

39 Ya'ipiya quëran Cortanii' pëntontopi huachi. Copirnonta pëntonpachina, Parsirairi noya pacacaso marë' apinorin. Napotahuaton ya'huërin'pa' panantarin. 40 Copirnonta', Quimanë chachin Quiricaroquë pa'nin. Cota huënton sontaro'sari imapi. Patoma pochin a'napita Israiro sontaro'santa o'mapiso', Tapi imapi.

41 Co hua'quiya quëranhuë' Israiro sontaro'saso' copirno paaparahuatona itapona':

—Cota huënton sontaro'saráchin hua'anëntatë pochin nitarinën. Inapotahuatënën quëmopinënpita, sontaronënpita, inapita Cortanii' ichipëntontërinën. ¿Onpoatonta napopi? itopi. 42 Napotohuachinara, Cota huënton sontaro'sari itapona':

—Copirnoso' quëmopinëhuëi chachin ni'ton, napotarai. Napoaponahuë', ama

ina marë' no'huitocosohuë'. ¡Co copirno cosharo ca'paraihuë'! Co ma'shanën tëranta matatoi napotaraihuë', itopi.
43 Napotohuachinara, inahuaso taantapona':

—Canpitaso a'na huëntoínchinquëma'. Quiyaso nipirinhuë', shonca huëntoncoi ni'toi, copirno ca'tana'huaiso ya'huërin anta'. Na'con na'concoi nichinapon chachin ama nocancosoihuë'. ¡Quiyari'ton copirno Quirosarinquë huënantacaso', yonquirai! itopi. Ninapotatona', nino'huipi. Cota huënton sontaro'saso napoaponahuë', na'con na'con no'huitopi.

Yosë chinotaton Tapi naporinso'

22 1-2 Siniorori Tapi nicha'ërin. Copirno Saonocori inimicotaton yatëpapirinhuë', nicha'ërin. A'napitarinta inimicotatona yatëpapirinahuë', nicha'ërin. Ina yonquiaton iso pochin cantarin:

"Quëmasáchin Sinioro pa'poyaranco.
Na'pianaquë na'pirahuëso pochin ya'copiranco.
Quëmasáchin yánicha'ëranco.
3 Quëmaso Yosënquën. Quëmasáchin imaranquën.
Panca na'piana noyá ya'copirinco.
Iscotonta', noya pa'poyarinco.
Inapochachin quëmanta noya pa'poyaranco.
Chiníquën nanantaton nicha'ëranco.
Ina inápa natëtëquë noya na'pirë', inapochachin quëmanta noya ya'copiranco.
Inimicoro'sa quëran nicha'ëranco.
No'huitërayaro'sa yatëpapirinacohuë', nicha'ëranco.
4 Inimicoro'sa yaahuëhuachincora, nontëranquën.
Ina natanaton, inapita quëran nicha'ëranco.
Napoaton chinota'huanquënso ya'huërin.
5 Inimicoro'sa imapachinacora: 'Masarinaco mini.
Marë co'sacairi imotërinso pochin tëpaponaco,' topirahuë.
Huëhuëpiro pama pochin inimicoro'saso ni'ton,
inapita nicato pa'pi të'huatërahuë.
6 Ohuaca' caporinquë a'sonpatëra, co ta'arinhuë'.
Ina pochachin canta', nani chimirin a'soninco topirahuë.
Pëcotanquë ma'sha mapatëra, tëparë'.
Ina pochachin canta', macatonaco tëpaponaco topirahuë.
7 Napoaton co napion ancantato Sinioro përaranquën.
'¡Catahuaco!' ta'to nontëranquën.
Napotohuatënquëra, ya'huëran quëran natananco.
Chiníquën nontohuatënquëra, natananco huachi.
8 Naporo' quëma nohuanton, chiníquën ocohua pa'nin.
Motopiro'santa nacon naconchararin.
Quëma Sinioro no'huitëran ni'ton, naporin.
Inimiconëhuëpita no'huiton naporan.
9 Pa'pi no'huitëran ni'ton, nitëquën quëran conai pipirinso pochin ya'noran.
Nanamën quëran panca pën pipirinso pochin ya'noran.

¡Inaran chachin pënayaro'sa
opororanso pochin ya'noran!
10 Pi'iro'të pa'shintëranso'
pa'shirëso pochin nitaton,
o'maran.
O'mahuatana, panca chitoro
nininquë o'maran.
¡Yara yaráchin nininquë
o'maran!
11 Cahuarioquë ya'mitërëso
pochin a'na quiropinoquë
ya'mitëran.
Yanponatë pa'nëso pochin
a'naroáchin huëcapairinco.
Panca ihuanta', anpiantëhuan
pochin ninin.
Ina aipi pa'nëso pochin
o'maranso' ya'norin.
12 Pa'pi të'huatoro ya'nocaso marë'
yaráton chitoro ya'copirin-
quën.
O'nan ya'huërinquë chitoro
napotërinquën.
13 Quëma nisaranquë o'cori
huënaratërinso pochin huë-
naratarin.
Pënayaro'santa o'nan pochin
a'paimaran.
14 Chini chiníquën nanantona'pi
Sinioronquën nipiranhuë',
ano'huitërinën.
No'huitaton huira pochin:
'Sharí,' tënan.
15 Pë'chinanquë shinërë të'yatë-
rëso pochin, o'corinënpita
a'paimaran.
Inimiconëhuëpita inaquë ohua-
nëso pochin ayanquëëran.
16 Inimiconëhuëpita no'huiton
iquianantëran.
Inapita no'huiton pihui
pihuiaran.
Naporo' marë anpo nipirinhuë',
no'pa' ya'no ya'noarin.
Isoro'pa' achinipisopitanta',
ya'no ya'noarin.
17 Panca marëquë pa'itërëso
pochin inimicoro'sa nitëri-
naco.
Quëmaso' imiranën ihuëtatë
pochin nitëranco.
Napotohuatancora, inaquë
matatë pochin nicato
cha'ërahuë.
18 Inimiconëhuëpitaso', chini
chiníquën nanantopi.
Chiníquëno'sa ni'tona no'huipi-
rinacohuë', inapita quëran
nicha'ëranco.
19 Ma'sha onpoasoco chachin
pashita'parinaco.
Quëmaso' Sinioro napoapona-
huë', catahuaranco.
20 Inimicoro'sa quëran nicha'ë-
ranco ni'ton, co tëparinaco-
huë'.
Nosororanco ni'ton, nicha'ë-
ranco.
21 Noya ninahuëso marë' noya
catahuaranco.
Co maquë tëranta na'inpiro
ninahuë' ni'ton, nóya acana-
ranco.
22 Quëma camaitëransopita no'të-
quën natërahuë.
Pënëntëransopita no'tëquëná-
chin natërahuë.
23 Ya'ipi camaitëransopita natë-
rahuë.
Pënëntëransopitanta ya'ipi natë-
rahuë.
24 Noyasáchin nicato imaranquën.
Co noyahuë' nipatëra, tëhuërë'.
Co caso pi'pian tëranta inapo-
rahuë.
25 Quëma nohuantëransoráchin
ninahuë.
Napoaton Sinioro acanaranco.

26 No'tëquënáchin natëhuachinën,
quëmarinta no'tëquënáchin
catahuaran.
Noyasáchin nicatona imapa-
chinën, noya nicaton cata-
huaran.
27 No'tëquën nontohuachinën quë-
marinta no'tëquën nontaran.
Yanonpintohuachinënso', quëmariso'
na'con na'con nitotaton monaaran.
28 Co manta nanitopisopitahuë',
nicha'ëran.
'Cashacha',' topisopitaso nipirin-
huë', atapanaran.
29 Quëmaso' a'pintatë pochin nita-
tonco noyasha acancantë-
ranco.
Tashinanquë pa'nëso pochin
ma'sha onpotatonaco yatë-
parinaco.
Quëmaso nipirinhuë', a'pintatë
pochin nitëranco.
Napotohuatancora, co inimico-
ro'sa ma'sha onpotarinaco-
huë'.
30 Quëma catahuaranco ni'ton,
inimicoro'sa ahuëarahuë.
Pairahuan ninanoro'saquë
ya'huëpirinahuë', ya'contato
minsërahuë.
31 Quëmaso Sinioro ninansopita,
noyasáchin ninin. Co manta
tëhuëranhuë'.
Catahuancoiso sha'huitërancoi-
sopitaso', natëpiro ninin.
Sontaro'sa iscotonëni pa'poyarin.
Inapochachin quëmanta natëri-
nënquënsopita pa'poyaquë'.
32 ¡Quëmasáchin Sinioro Yosën-
quën!
¡Co a'na ya'huërinhuë' pa'po-
yaincoiso'!
33 Quëma catahuaranco ni'ton,
chiníquën ahuëtërahuë.
Quëma catahuaranco ni'ton,
noyasáchin nisarahuë.
34 Quëma catahuaranco ni'ton, yo
pochin ta'arahuë.
Huëhuëpiro motopiro'sa nininquënta míso pa'nahuë.
Inaporahuë ni'ton, co inimico-
ro'sa icantërinacohuë'.
35 Quëma a'chintëranco ahuëta'-
huaso'.
Achiniranco ni'ton, sha'pi
hua'na pë'chinano'saquë
inantërahuë.
36 Inimicoro'sa quëran pa'poyara-
huatonco, nicha'ëranco.
Nosoroatonco catahuaranco
noya noya ya'huërahuë.
37 Inimicoro'sa imapachinacora co
sacai quëranhuë' ta'ananpi-
rahuë.
Inapohuatora, co to'coitona-
huanhuë' ta'arahuë.
38 Inimicoro'sa nita'atohuatora,
imato tiquirahuë.
Ya'ipi tiquia'huarë' huënanta-
rahuë.
39 ¡Ya'ipi tiquiato, pa'sa pa'satë-
rahuë!
Notatohuachinara, inaquëran-
chin ta'huantopi.
40 Quëma achiniranco ni'ton,
inimicoro'sa ahuërahuë.
Co natantochináchinhuë'
cancantopisopitanta mosha-
rinaco.
41 Quëma nohuanton inimicoro'sa
ta'ananpirinaco. Ta'apiri-
nahuë imarahuë.
Inapotato, no'huirinacosopita
tiquirahuë.
42 Canarahuatora, catahuacaiso
marë': 'Yai' topi.
Napopirinahuë', co incari cata-
huarinhuë'.

Quëmápita Sinioro përápirinënhuë', co a'paniranhuë'.
43 Amocan pa'sarëso pochin inimicoro'sa canarahuë.
Cachiquë chipiro' i'natërëso pochin inimicoro'sa nitërahuë.
44 Piyapinëhuëpita chachionta chinitopirinacohuë', nicha'ëranco.
Nisha nisha naciono'sa hua'anëntërahuë quëran co ocoirancohuë'.
Co nohuitërahuësopitanta', natërinaco.
45 Nisharo'sa niponaraihuë', natëinacoso nohuantopi.
Ma'sona camaihuatora a'naroáchin natërinaco.
46 Nisha piyapiro'santa të'huatatonaco co huachi chinitërinacohuë'.
Të'huanënaquë, ropatërë'na na'pipi quëran pipipi.
47 ¡Sinioro quëmaso ya'huëmiatëquë'!
¡Ma noyacha quëmaso' pa'poyarancoi paya!
Quëmaso' nicha'ëranco, pa'poyaranco, napotëranco.
Napotëranco ni'ton, sha'huihuato naní quëran pa'yachinën.
48 Quëmaso Yosënquën ni'ton, inimiconëhuëpita i'huërëtëran.
Quëma chachin nisha nisha naciono'sa camaica'huaso marë' acoranco.
49 Inimiconëhuëpita quëran nicha'ëranco.
A'naquën co natëtatonahuë' yaocoirinaco. Inapita quëraonta nicha'ëranco.
Sinioro: No'huitërayaro'sa yatëpapirinacohuë', quëma nicha'ëranco.
50 Nisha nisha naciono'saquë chinotaranquën.
Quëma yonquiatënquën cantarahuë.
51 Quëma catahuaranco ni'ton, na'aro inimicoro'sa minsërahuë.
Huayonatonco copirno nica'huaso marë' acoranco.
Nosoroatonco yácatahuaranco.
Cá quëran pipipisopitanta inapotápon," tënin Tapi Yosë cantanën cantaton.

Tiquinamën canta Tapi ocoirinso'

23 1 Isoíchin huachi Tapi ocoiaton, cantarin:
"Caso Quisi hui'ninco: Tapi itërinaco.
Napoyaconpirahuë', Yosë noya noya acorinco.
Yosë chachin huayoninco copirno ya'conahuë.
Inaso', tata masho Cacopocorinta', chinotërin.
Ca mini yashi yashin cantana'pi Israiroco.
Iso pochin acoarahuë natanco':
2 Sinioro ispiritonën cá quëran nontarinquëma'.
Noninso chachin apira sha'huitaranquëma'.
3 Israiro'sanpoa chinotërëhuaso', nontërinco.
Yápa'poyarinpoaso naporin:
'Insosona copirno ya'conpachin, noyasáchin nicaton camaitapon.
Ca të'huatatonco natëincoso ya'huërin.
4 Ina pochin nipachin, tahuëririarinso pochin piyapi'sa catahuapon.

Noyahuanquë pi'i a'pininso
pochin catahuatapon.
O'nan më'tahuachina, panpa-
toro noya paporin.
Ina pochin noya copirnoso cata-
huatapon,' tënin.
5 Napoaton cá quëran pipipisopi-
taso', Yosëri catahuarápon.
Nani ina marë' inarë'co anoya-
tomiatërahuë.
Inaora chachin nanan yocaton
co nonpintarincohuë'.
Ina nohuanton ya'ipi inimico-
ro'sa minsërahuë.
Ya'ipi nohuantërahuëso' natan-
patëra, acotërinco.
Ina chachin a'na tahuërinta
nitáponco.
6-7 Co noyahuë' nipisopitaso nipi-
rinhuë', Yosëri ata'huan-
tapon.
Inapitaso' a'tën shihuarin co
quë'yarësohuë pochin nica-
pona'.
Inaso' yainquihuatëra, co
topinan paaparëhuë'.
Sahuënirë'quënpo chachin
paaparë'. Pi'quirahuatë sona-
mënquë imorë'.
Yanipachina a'pëhuatëra, noyá
huëyarin huachi," tënin Tapi
cantaton.

Ya'nan Israiro copirnoro'sa napopiso'

Tapi copirno mashotaton parisitërinso'

1 [1]Tapi copirno mashotërin. Napohuachina të'narin ni'ton, noyá a'motopi. Inapotopirinahuë tëranta', co nanitërinhuë' huënocatacaso'. [2]Napoaton a'nara catahuacaso marë' hua'an acorinsoari itapon: "A'nara nanon nocomatënquën nëhuëtiinquënso marë' yonítiinënso ya'huërin. Naporahuaton cahuainquënso marë' quëmarë chachin huë'ën," itërin.

[3]Napotohuachina a'nara nanon noyápiroyanchin nininso' ya'ipi Israiro no'paquë yonípi. Yonipachinara, Sonin ninano itopiquë a'nara quënanpi. Inaso' sanapi, Apisaca itopi. Ina quënanatona Copirnoquë quëpapi. [4]Ina sanapiso' noyápiroyanchin. Inari copirno a'paiaton nocomarárin. Inaso napoaponahuë', co onporonta copirnori tëcarichininhuë'.

Atoniasë, copirno yaya'coninso'

[5]Naporo tahuëri'sa copirno hui'nin Atoniasë itopisoso', pa'pin yaya'huërëtaton: "Ca copirno nisarahuë," tënin. (Inaso', Aquita itopiso' hua'huin.) Ina pochin yonquiaton na'amiachin ahuëtacaiso toronano'sa pa'anin. Cahuarioquë pa'pisopita sontaro'santa ya'huëtërin. A'pairápaiso marënta', a'natërápo shonca sontaro'sa ina marë' acorin. [6]Inaso hua'huatapon quëran huarë' co pa'pini pënëninhuë' ni'ton, co noyahuë' cancantërin. Ma'sona tëranta nisahuachina, co onporo tëranta pa'pini: "Ma'marëta ina pochin nisaran," co itërinhuë'. Apësaronco piquëran inaso' hua'huatërin. Naporahuaton inanta', noyapin noyapin ni'tërin. [7]A'na tahuëri inaso', Coapo itapon: "Catahuaco canta', copirno ya'coin," itërin. Itohuachina: "Noyapa', catahuainquën nipachin," itërin inarinta'. Apiataro corto hua'anta ina chachin natanpachina, inarinta a'panirin. [8]Satoco corto hua'aniso napoaponahuë', co ina catahuarinhuë'. Coiata hui'nin Pinaia itopiso', Natan pënëntona'pi, inapitarinta co ina catahuapihuë'. Tapi amiconën Simii itopisonta', co Atoniasë catahuarinhuë'. Copirno a'paipisopita sontaro'santa', co ina catahuapihuë'.

[9]A'na tahuëri Atoniasëso', Soiriti natëtë pirayan pita ninin. (Inaso natëtë', Noquiri itopiquë huinan ya'huërinso ya'cari ya'huërin.) Ina pitaquë capacaiso marë' ohuicaro'sa', tororo'sa', toroa'huaro'sa amoshin nipisopita, inapita atëpatërin. Inapoaton ya'ipi pochin iinpita përarin. Ya'ipi Cota huënton sacatoro'sa copirno marë' sacatopisonta', përarin. Coshatasoi sha'huirin: "Ya'ipi israiro'sa copirnonën ca ya'coanahuë," itërin. [10]Napoaponahuë', Natan pënëntona'piso co përarinhuë'. Pa'pin a'paipisopita sontaro'sa', Pinaia, iya'huain Saromon, inapitanta co përarinhuë'.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

11 Natanso naporapiso nicaton,
Saromon a'shin nontapon pa'nin:
—Atoniasë pita nisarin. Inaquë ya'ipi
përarinsopita natantonënquë naporin:
“Israiro'sa copirnonën ca ya'coanahuë,”
tënin. Copirnoso', co manta nitotopi-
rinhuë' napoarin. 12 Napoaton apira
carinquën sha'huichinquën ma'sona
noya nicamaso'. Inapohuatan co tëpa-
ponënhuë'. Saromonta co tëpaponа-
huë'. 13 Paaton copirno nontoonquë':
“Quëmaso' sinioro copirno chiníquën
nanantëran. Nani iráca sha'huitëranco:
‘Yoscoarë' hui'nahuë Saromon itërahuëso'
ya'huërëtaponco,’ itëranco. Napoapona-
huë', nani Atoniasë ya'conaton hua'a-
nëntacaso caniaritarin huachi,” itëquë'.
14 Napotasën chachin canta ya'conato,
ina chachin sha'huitarahuë, itërin.
15 Napotohuachina Pitisapiso' pa'sa-
huaton, patoananënquë copirno ni'conin.
Inaso' noyá mashoya ni'ton, Apisacari
a'pairárin ni'conin. 16 Naporo' isonin
quëran no'paquë huarë' monshora-
huaton, copirno mosharin. Inapoaso'
copirnori itapon:
—¿Ma'ta nohuantëran? itërin.
17 —Quëmaso' sinioro copirno
chiníquën nanantëran. Nani iráca
sha'huitëranco: “Yoscoarë' hua'huan
Saromon itërëso' ya'huërëtaponco,”
itëranco. 18 Napoaponahuë', nani
Atoniasë ya'conaton hua'anëntа-
caso caniaritarin huachi. Naporinso
quëmaso sinioro copirno, co nitochá-
tëraranhuë'. 19 Tororo'sa', toroa'hua-
ro'sa inapita atëpatërin. Na'a ohuica-
ro'santa atëpatahuaton, pita nisarin.
Hui'nanpita ya'ipiya pochin përarin.
Apiataro, Coapo, inapitanta përarin.
Saromoánchin co përarinhuë'. 20 Inaso
napopirinhuë', ya'ipiyacoi ninárainquën
insosona quëma ya'huërënamën copirno
acocaso'. 21 Co'so' ina pochin Saromon
acoyátërasënquënhuë', ma'sha onpo-
huatan, Atoniasë quiyaso' tëpaponcoi.
22-23 Nontaso chachin Natan pënën-
tona'pinta', copirno pëiquë canquirin.
Canquirinso a'nari sha'huitohuachina:
“Ya'cointa'in,” tënin. Copirno notë-
nanquë nipachina, inaso noya nicaton
isonin. Isonin quëran no'paquë huarë'
monshomarin. Naporo' Pitisapiso'
pipirin. 24 Natani copirno itapon:
—¿Quëma chachin sinioro copirno
camaitëran ni'ton, Atoniasë quëma
ya'huërënamën hua'anëntarin huachi?
25 Ipora tahuëri chachin inaso pita
nicaton, na'a ohuicaro'sa', tororo'sa',
toroa'huaro'sa', inapita atëpatërin. Inapo-
rahuaton ya'ipiya pochin hui'nanpita
përarin. Sontaro capitano'santa përa-
sahuaton, Apiataro corto hua'aonta
përarin. Inaquë capatona', o'otona',
chiníquën noncaroapi: “¡Atoniasë
copirno, hua'qui tahuëri hua'anën-
chinpoa'!” tosapi. 26 Napoaponahuë',
co caso sha'huitërincohuë'. Satoco
corto hua'an, Pinaia, inapitanta co
sha'huitërinhuë'. Co Saromon tëranta
sha'huitërinhuë'. 27 Insosona quëma
ya'huërënamën hua'anëntacaso co
sha'huitaponcorahuë' acoran ni'ton,
¿ina pochin nisamarai ti? itërin.

Saromon copirno ya'conacaso', Tapi camaitërinso'

28 Natani napotërinso' natanahuaton,
Tapiso', Pitisapi apërátaantarin. Huë'-
sahuaton inaso', copirno notënanquë
huanirin. 29-30 Naporo' copirnori itapon:
—Sinioroso', nisha nisha ma'sha
onporahuësopita quëran nicha'ërinco.
Ina ni'sárinco ni'ton, Yosë chinotërë-
huaso yonquiato iráca Yoscoarë' itëran-
quën. Napo nontëranquënso chachin,
ipora tahuëri nisarahuë. Hua'huan
copirno ya'conaton, hua'anëntërahuëso

shiranëhuëquë huënsapon huachi, itërin. 31 Napotohuachina Pitisapiso', copirno noya nicaton isonin. Isonin quëran no'paquë huarë' monshomarin. Napotahuaton chiníquën nonin:

—¡Nanpimiatataton sinioro copirno hua'anëntocoi! itërin.

32-33 Ina quëran Tapiso' piyapinënpita camairin Satoco corto hua'an përacaiso'. Pinaia, Natan pënëntona'pi, inapitanta amatërin. Huë'pachinara itapon:

—Catahuainacoso marë' hua'ano'sa acorahuëso quëparahuatoma', hui'nahuë Saromon itërahuëso moranëhuëquë a'mitoco'. Inapotahuatoma', Quiyon huinanquë quëpaco'. 34 Inaquë Satoco, Natan, inapitari tomaquë opomototahuatona', israiro'sa copirnonën nicacaso' marë' aco'ina'. Nani acohuachina', naní quëran chiníquën noina': "¡Saromon copirno hua'qui tahuëri nanpiton, hua'anënchinpoa'!" china'. 35 Ina quëran ca'tanatoma', hua'anëntërahuëso' shiranëhuëquë ahuënsëico'. Nani ina huayonahuë ca ya'huërënamëhuë ya'ipi israiro'sa hua'anëntacaso marë', itërin.

36 Naporo' Pinaiari copirno itapon:

—¡Noyapa'! Camaitëranso chachin mini nisarai. Ipora camaitëranso', Yosë nohuantërinso chachin niin. 37 Naporahuaton quëma catahuarinquënso pochachin Saromonta Siniorori catahuain. Ina nohuanton quëma hua'anëntëran quëran noya noya inaso hua'anënchin, itërin.

38 Ina quëran inapitaso', quiritoro'sa', piritoro'sa', inapitarë chachin Quiyon huinanquë pa'pi. Copirno moranënquë Saronon a'mitëahuatona pa'pi. 39 Co'huara inaquë pa'shátëraponaraihuë', Satoco corto hua'anso', Yosë caposonën ya'huërinquë pa'nin. Ina quëran pomonquë Yosë marë' toma tapapiso masahuaton pa'nin. Canconpachina, inaquë Saromon opomototahuaton copirno nicacaso marë' acorin. Ina piquëran a'nari carniro pomon pihuirin. Naporo' ya'ipi ca'tanpisopitari chiníquën nonatona': "¡Saromon copirno hua'qui tahuëri nanpiton, hua'anënchinpoa'!" topi. 40 Naporahuatona Quirosarinquë imaquipi. Capa cancantatona pirinano'sa pihuiriapi. Inapoapona pochin chiníquën noncaropi ni'ton, no'pa' nacontochináchin niriapi.

41 Atoniasëso', ya'ipi përarinsopitarë chachin pë'inipi. Naporo' a'napita israiro'sa noncaropiso' natanpi. Coaponta carniro pomon pihuipiso' natanahuaton tapon:

—Ninanoquë chiníquën noncarorapi. ¿Ma'ta ipora onpocai? tënin. 42 Napoaso chachin Apiataro corto hua'an hui'nin Conatan itopisoso' canquirin. Canquihuachina Atoniasëri itapon:

—Huëquë'. Quëmaso' chiníquën nanantëran. Noya nanan ipora quëshiarancoi, itërin.

43 —Co'chi paya. Copirnonënpoa ya'huërëtacaso marë' nani Saromon acorin. 44-45 Satoco, Natan, Pinaia, inapita copirnori camairin: "Quiritoro'sa', piritoro'sa', inapitarë'quëma chachin Saromon ca'tanatoma', ya'huërënamëhuë ina acoco'. Ina marë' moranëhuëquë a'mitëco'. Naporahuaton Satoco corto hua'an, Natan pënëntona'pi, inapitari copirno nicacaso marë' Quiyonquë aco'ina'," tënin. Ina pochin nicatona', capa cancantërë'nachin huënantarapi. Inahua mini noncarorapiso natanama nisapaso'. 46-48 Inapoaton Saromon, hua'anëntacaso shiranënquë huënsërin. Catahuacaso marë' copirno Tapiri acorinsopitanta paaparahuatona': "Ma noya copirnonëhuëi nicacaso marë' ya'conan. Yosë chachin catahuainquën tata quëran panca

pancana hua'anëntamaso',” itopi. Copirno Tapi chachionta pë'saranënquë mónsho tahuaton, iso pochin Yosë chinotërin: “Ma noyanquëncha quëmaso' Sinioro ninan paya. Quëmaso Yosënquën, israiro'sacoi chinotërainquën. Quëma nohuanton a'nara hui'nahuë camaitacaso marë' ya'conin ni'nahuë,” tënin, itërin Conatani.

49 Ina natanahuatona', Atoniasëri përarinsopitaso', pa'yanpi. Napoatona a'naroáchin yanquëpi. 50 Atoniasënta Saromon të'huataton, Yosë caposonën ya'huërinso në'mëtë pëiquë cha'ëcaso marë' pa'nin. Inaquë pa'sahuaton artaro pomonënpitaquë matonin[a].

51 Naporinso nicaton, a'nari Saromon sha'huitapon pa'nin:

—Sinioro copirno. Atoniasë të'huatërinquën. Napoaton artaro pomonënpitaquë matërin. Nanan a'patatënquën naporin: “Ama ipora tëpa'incoso marëhuë', ‘Yoscoarë',’ ta'ton sha'huichinco,” tënin, itërin. 52 Napotohuachina Saromoni itapon:

—Noya nipachinso', co manta onpotarahuë'. Napoaponahuë', co noyahuë' nininso' nitotohuato, chiminapon, tënin. 53 Napotahuaton caraya hua'ano'sa artaro quëran chi'huincacaiso marë' camairin.

Ina quëran Atoniasëso', copirno pëinënquë pa'nin. Inaquë nipachina, copirno Saromon notënanquë mónsho tahuaton mosharin. “Natëaranquën,” ta'ton naporin. Ina quëran copirnori ya'huërinquë pacacaso camairin.

Yachiminaton Tapi camaitërisopita

2 1-2 Tapiso' nani yachiminin ninatanin. Napoaton hui'nin Saromon nontaton itapon: “Piyapico ni'to canta', co hua'quiya quëranhuë' chiminarahuë huachi. Quëmaso nipirinhuë', quëmapi chachin huaniton, chiníquën cancantëquë'. 3 Nani Yosë camairinpoa', a'chintërinpoa ina nohuantërinso nicacaso'. Ya'ipi ina camaitërinso natëquë'. Ya'ipi Moisësë ninshitërinpoaso natëquë'. Ina mini Yosë pënëninpoa'. Ina pochin nipatan, nani ma'sha ninanquë noya pipitarinquën. Intohuasona pa'pataonta', noya pa'saran. 4 Hui'nanpita, shiparinpita, inapitanta inasáchin natëcaiso ya'huërin. Inapohuatama', carë anoyatërinso chachin, quëmopinënporáchin israiro'sa copirnonëna nicapona'.

5 Coapo naporinso', ama naniantëquësohuë'. Inaso', cato sontaro hua'ano'sa tëparin. Niro hui'nin Apiniro itopiso'ton tëparahuaton, Itëra hui'nin Amasa itopisonta tëparin. Inapitariso quiraquë ahuëtatona tëpatopirinahuë', Coaporiso', ina i'huërëtërin. Napoaponahuë', co quira tahuëri napotërinhuë'. Topinan tahuëri napotërinso marë' na'inin. Quëmari iporaso', no'tëquën ana'intacaso ya'huërin. 6 Napoaton yonquínahuan ma'sha niquë'. Inaporinso marë' ama noya chiminchinsohuë'.

7 Carataquë ya'huërinso Parisirai hui'ninpitaso nipirinhuë', nosoroaton catahuaquë'. Quëma coshatëranso misaquë chachin inahuanta coshachina'. Iráca iya mashoco Apësaron ya'huërëtatonco no'huirinco ni'ton, ta'ananpirahuë. Naporo' inahuaso', nosoroatonaco pa'poyarinaco. Napoaton nosoroquë'.

8 Isonta', sha'huichinquën yonquiquë': Cohuira hui'nin Simii itopiso', iporahuanta ya'huëarin. Inaso', Mincamin huënton

---

[a] **1.50** *Artaroquë oshanënpo marë' ma'sha ahuiquitohuatëra:* Yosë oshanënpo inquitërinpo'. Ina pochachin a'na piyapi artaro pomonënpitaquë matohuachina, tëhuërinsopitari co na'intarinhuë'.

quëmapi. Paorinquë ya'huërin. Iráca ta'ato Maanainquë paasoco, pa'pi chiníquën no'huirinco. Inaso niponahuë', noya huënantahuatora, Cortanii'pa' nacapirinco. Naporo': 'Yoscoarë' co carinquën tëparanquënhuë',' itërahuë. 9Ipora quëmariso' ama huachi nicha'ëquësohuë'. Yonquínahuanquën ni'ton, ma'sona onpotacaso' nitotaran. Inaporinso marë' ama noya chiminchinsohuë anta'," itërin.

Tapi chimininso'

10Ina piquëran Tapi chiminin. Chiminpachina, Quirosarinquë pa'pitopi. Inaso ninano', sha'huitëranquëmaso chachin: "Tapi ninanonën," itopi. 11Catapini shonca pi'ipi israiro'sa copirnonën ya'conin. Canchisë pi'i Ipronquë hua'anëntërin. Cara shonca cara pi'i, Quirosarinquë hua'anëntërin. 12Ina quëran Saronon copirno, pa'pin ya'huërëtaton, israiro'sa hua'anëntërin. Inaso' hua'anëntohuachina, chini chiníquën nanantaton, ya'ipi israiro'sa noya camairin.

Saromon Iquipito copirno hui'nin maninso'

3 1Saromon copirno Iquipito copirnorë', noya nini'tona ya'huëcaiso marë' anoyatopi. Anoyatopiso yonquicaiso marë' Saromonso', Iquipito copirno hui'nin manin. Masahuaton, iracaya Quirosarin itopiquë ichiya'huëcaso marë' quëparin. Sacatoro'-sari, pëinën, Yosë pëinën, ninano paira, inapita tënicai huarë' inaquë ichiya'huërin. 2Naporo tahuëri'sa Yosë pëinën co nishátërapihuë'. Napoaton israiro'saso Sinioro chinotacaso marë' ma'sha yatëpahuachinara, inahuara nohuanton artaro acopiquë tëpatona chinotopi.

Yonquínahuan nicacaso marë' Saromoni Yosë nataninso'

3Saromonso' Sinioro nosororin. Naporahuaton pa'pinco' pënëntërinsopita acorinso', natërin. Napoaponahuë', inahuara nohuanton artaro acopiquë ma'sharo'sa tëpaton, Sinioro chinotërin. Yonarin pochin nininsonta a'pëaton chinotërin. 4Capaon ninanoquë huarënta pa'sahuaton, Yosë chinotacaso marë' ma'sha tëparin. Inaquë ya'huërinso artaro na'con na'con yamotopi ni'ton, inaquë huarë' pa'nin Yosë chinotapon. A'na tahuëri ina marë' huaranca ma'sha atëpatërin. Inapotaton oshanën marë' corto hua'ano'sari noyá ahuiquitopi.

5Naporo tashi chachin Siniorori huë'ënquë ya'notahuaton itapon: "Ma'sona nohuantëranso' natanco acochinquën," itërin. 6-7Natanahuaton inariso': "Tatacoso' quëma piyapinën. Inaso', no'tëquënáchin imamiatërinquën. Noyasáchin nicaton, co manta ihuatërinhuë'. Ina marë' quëmariso' noya nicaton catahuaran. Ina nosoroaton israiro'sa hua'anënta'huaso marë' acoranco canta'. Quëma nohuanton hui'napico niporahuë', ina ya'huërënamën hua'anënta'huaso marë' acoranco. Co manta camaita'huaso nitotopirahuë', napotëranco. 8Napoaponahuë', piyapinënpita huayonanso hua'anëna ya'conahuë. Inahuaso notohuaro' ni'tona', panca nacion ocoipi. Onposona ya'huëpiso', co pichichináchinhuë'. 9Ina pochin nacionso', co insonta nanitërinhuë' inaora noya hua'anëntacaso'. ¡Quëmari anitotohuatan tëhuënchinso', noya camaitapon! Napoaton yonquínahuan nica'huaso marë' catahuaco. Noya nininso', co noyahuë', nininso' inapita nitochi. Inapita nitotohuato piyanënpita noya hua'anëntarahuë," itërin.

10Ina natanaton, Sinioroso' noya cancantërin. 11Napoaton itapon: "Yonquínahuan nicaton piyapinëhuëpita noya hua'anëntacaso natanancoso marë' noya cancantërahuë. Co hua'qui

tahuëri nanpicamaso' natanancohuë'. Co ma'huanamaso', co inimiconënpita tëranta chiminacaiso', natanancohuë'. 12 Napoaton natanancoso', carinquën quëtaranquën. Ca nohuanton a'napita quëran yonqui yonquínahuan nisaran. Iráca quëran huarë' co insonta quëma pochin nininhuë'. A'na tahuërinta ya'huëpirinahuë' co quëma pochin nisapihuë'. 13 Ma'huanacaso', pa'yápiro nicacaso', inapitaso co natanancohuë'. Co natanpirancohuë', inapitanta acotaranquën. Acotomiataranquën ni'ton, nanpisënquën co insonta isoro'paquë quëma pochin copirno ya'huëaponhuë'. 14 Nohuantërahuësoráchin nicaton, pënëntërahuësopita, camaitërahuësopita, inapita natëquë'. Tataco natërincoso pochin nipatan, hua'qui tahuëri ni'camaso' catahuaranquën," itërin.

15 Naporo' Saromonso capayatahuaton, tapon: "Siniorochi huë'ëhuëquë nontërinco paya," tënin. Ina quëran Quirosarinquë canconpachina, Siniororë anoyatopiso caposonën ya'huërinquë ya'conconin. Inaquë ya'conaton oshanën marë' ma'sharo'sa tëparin. Tëparahuaton ya'ipi ahuiquitërin. Nanan anoyatërinso marënta', ma'sharo'sa tëparin. Inapotaton ya'ipi catahuacaiso marë' hua'ano'sa acorinsopita, ichicoshatërin.

Saromon yonquínahuan coisë nininso'

16-17 Ina piquëran cato monshihuantë sanapi'sari copirno paapapi. Ina notënanquë nipachinara, a'nari itapon:

—¡Ma'cha sinioro copirno napotaranquën paya! Caso iso caisharo'co, ina pëiquëráchin ya'huërai. Inanta pëiquë ya'huëaso', ca'ton huairahuë. 18 Cara tahuëritapasoco inanta', huaiantarin. Ina pëiquëso', catocoíchin ya'huërai. 19-20 A'na tashiso napoaponahuë', isoso hua'huin ya'quëtaton tëparin. Yono tashi inaso', huë'ësoco huënsëintarin. Hua'huahuë matatonco chimipia'hua acotërinco. 21 Tashiramiachin capayatahuato, hua'huahuë asho'shoca'huaso marë' mapirahuë', nani chiminin. Napoaponahuë', noya ni'patora, inaso co caquënhuë' nininso', nohuitërahuë, itërin. 22 Inaso napopirinhuë', a'nariso itapon:

—¡Co naporinhuë'! ¡Hua'huan mini chimipia'huaso'! Ya'huërë' nanpia'huaso' caquën, itërin.

—Chimipia'huaso quëmáquën. Nanpia'huaso' caquën, itërin ya'nan noninsoari. Ninapotatona', copirno ni'tonënquë nino'huirápi.

23-25 Naporápachinara, copirnoso yonquirin: "Ya'nan noninsoso': 'Hua'huahuëso nanpiárin. Chimipia'hua a'nanquënso',' tënin. Ya'huërë' a'nanta': 'Co naporinhuë'. Nanpia'huaso' caquën. Chimipia'hua inanquën,' tënin." Ina pochin yonquiaton, piyapinënpita camairin:

—¡A'nara sahuëni quëshico! tënin. Napohuachina, quëpatopi. Ina quëran camaitaantarin:

—Nanpia'hua nisahuaso', huancánachin nichatoco'. Inapotatoma a'natëran a'nara quëtoco'. A'nanta', a'natëran quëtoco', tënin. 26 Napoaponahuë', hua'huasha a'shin cháchinso co napion cancantërin. Inapoaton, hua'huin marë' copirno itapon:

—Ama sinioro copirno nanpia'huaya tëpaquësohuë'. Iso cai quëtëquë aso'soin, itërin. A'nariso napoaponahuë', itapon:

—¡Nichachina'! Co quëmari tëranta macamaso ya'huërinhuë', itërin. 27 Naporo' copirnoso', camaitaton tapon:

—Ama tëpacosohuë'. Nanpia'hua masahuatoma', paso' sanapi quëtoco'. Ina a'shin cháchinso ni'ton, quëtoco', itërin piyapinënpita.

28 Naporinso ya'ipi israiro'sa natantopi. Ina natantatona', pa'yanpi huachi: "Tëhuënchachin Yosëri catahuarin. Napoaton yonquínahuan pochin no'tëquën sha'huirin," topi.

Tiro copirno Iran itopisorë', Saromon anoyatërinso'

5 1 Tiro copirno Iran itopisoso', Saromon pa'pincorë' noya nipayapi. Saromoni huachi pa'pin ya'huërëtaton, israiro'sa hua'anëntarinso natantërin. Ina natantaton, catahuacaso marë' hua'ano'sa acorinsopita a'patërin. Noya cancantërinso sha'huitacaiso marë' naporin. 2 Saromonso' sha'huitohuachinara, inapita noya nontërin. Noya nontaton hua'anëna iso pochin ta'caiso nanan a'patërin: 3 "Caquën tataco', Yosë chinotacaso pëi nicacaso yonquipirinhuë', inimiconënpitarë niahuëápatona', co nanitërinhuë'. Napoin quëran huachi Siniorori catahuarin inimiconënpita minsërin. 4 Inapita minsëpirinhuë', Yosë pëinënso' co nitërinhuë'. Iporaso nipirinhuë', Sinioro nohuanton co huachi niahuëatoiraihuë', sano ya'huërai. Co huachi inimicoro'sa ya'huërinhuë'. Naporahuaton co ma'sha tëranta të'huata'huaiso ya'huërinhuë'. 5 Napoaton cari huachi yonquirahuë, Yosë chinotacaso pëi anita'huaso'. Inari chachin iráca tataco nani sha'huitërin: 'Ca nohuanto hui'nan quëma ya'huërënamën israiro'sa hua'anëntarin. Inari piyapinënpita camaiapon chinotiinacoso pëi nitiinacoso',' itërin. 6 Napoaton catahuaco. Piyapinënpita camaiquë Nipano motopiro'sa quëran nonara ocoichinaco. Ina ocoicaiso marë' piyapinëhuëpitanta', quëma piyapinënpita catahuapona'. Canpita no'panëmaquë sitono'sa ya'huëpi. Inapitaso' misotopi nontëquë sacatacaiso'. Quiyaso' israiro'sacoi co ina nitotëraihuë'. Napoaponahuë' piyapinënpita sacatërinso marëso', ma'sona nohuantëranso' natanco no'tëquën pahuërë'inquëma'," itërin.

7 Iran piyapinënpitaso', pa'sahuatona ina inachachin hua'anëna sha'huitontapi. Natanaton, inaso capa cancantërin. Capa cancantaton tapon: "¡Ma noyacha Sinioroso paya! Ina nohuanton Tapico hui'nin, yonquínahuan ninin. Ina pochin ni'ton, israiro'sa nóya hua'anëntapon," tënin. 8-9 Ina tosahuaton Saromon sha'huitacaiso marë' piyapinënpita a'pataantarin: "Naporanso', nani piyapinëhuëpita sha'huitërinaco. Natanancoso chachin nonara, pino nara, inapita a'pataranquën. Piyapinëhuëpitari Nipano motopiro'sa quëran marë'pa' të'yaitapona'. Inaquë nantënahuatona', marë quëpatapi. Insëquësona nohuantëranquë quë'camahuachina', piyapinënpitari i'shiritahuatona quëpataponën. Ina marë' quëmanta nisha nisha cosharo quëtaranco ya'huërahuëquë piyapinëhuëpita capacaiso marë'," itërin.

10 Inapoaton Iranso', nonara, pino nara, inapita Saromon quëtërin. Onposona nohuantërinso' quëtërin. 11 Ya'huërë' Saromoninta', nani pi'ipiquë Iran copirno cosharo quëtërin: Catapini michon catapini pasa huaranca quiro quë'ninso' trico. Tomanta asitona quëran ocoipiso', catapini huaranca catapini pasa nitro. 12 Inapoaton Siniorori Saromon catahuarin yonquínahuan nicacaso marë'. Sha'huitërinso chachin acotërin. Naporahuaton Saromoniso', Iran copirnorë' noya ninicatona ya'huëcaiso marë' anoyatopi.

13 Naporo tahuëri'sa Saromonso', israiro'sari catahuacaiso marë', sontaro'sa chiníquën nanan quëtërin piyapi'sa huayonacaiso'. Inapoatona', ya'ipi israiro'sa no'panënaquë cara shonca huaranca quëmapi'sa yontonpi. 14 Inapitaso', cara huënton acopi. Shonca

huaranca shonca huaranca acopi. A'na huënton'ton Nipano motopiro'saquë a'na yoqui marë' pa'sapi. Huëantarahuatona', cato yoqui ya'huëpiquë ya'huëantapona'. Inapitaso', co pahuërëaponaraihuë' asacatopi. Isopita sacatoro'sa hua'anënaso', Atoniran itopi. 15 Naporahuaton pasa a'natërápo shonca huaranca quëmapi'sa', Saromon marë' sacatapi. Ina motopiro'saquë chachin posa shonca huaranca ya'pi na'piro'sa', pëicaiso marë' patëtapi. Canchisë shonca huarancanta', pë'pëto camayoro'sa ya'conpi. 16 Camaitoro'santa', cara huaranca ya'huëpi. 17 Saromonso' na'pi patëtoro'sa pancara'pisáchin patëtacaiso' camaitërin. Yosë pëinën simintonën marë' inapita nohuantërin. Ina na'piro'saso', na'con na'con pa'topi. 18 Inapoatona pëi camayoro'saso', nara pë'shitëpi, na'piro'sa patëtopi, napopi. Yosë pëinën nitacaiso marë' inapita tapapi. Inapita pëi camayoro'saso', Saromon, Iran, inapita piyapinënpita. Quiparo ninanoquë ya'huëpisopitanta', catahuatopi.

Saromon Yosë chinotacaso pëi' anitërinso'

6 1 Copirno ya'conin quëran huarë' Saromonso', nani catapini pi'ipitarin. Naporo' Yosë chinotacaso pëi' anitacaso caniaritarin. Pascoa yoqui quëran a'na yoqui niantarinquë caniaritarin. Naporo' israiro'sa Iquipito quëran pipipiso', nani catapini pasa posa shonca pi'ipi nanirin.

2 Yosë chinotacaso pëi' nipachinara: Cato shonca canchisë mitro naporopitërinso acopi. Pancanatërinsonta iscon mitro acopi. Inaparinsoso nipirinhuë', shonca cara mitro miria acopi. 3 Ya'coana parti quëran ishpanamën pochin nininso' ya'huëtërin. Pëi' pancanatërinso' nani chachin iscon mitro naporopitërin. Pancanatërinsoso' catapini mitro miria ya'huëtërin. 4 Naporahuaton huintanaro'santa acotacaiso marë' camaitërin. Hua'nanan quëran nipiquë pa'shintëra'piapi. 5 Corto hua'ano'sa ma'sha tapacaiso marënta', apëitaantarin. Pairaro'sa nanirinquë aipiran quëran, cara pa'cotë ya'huëcaso marë' inapotërin. Cato parti quëran chachin, naporopitërin quëran inapotërin. Oncotënan parti quëraonta acorin. 6 Ya'natomarinso pa'cotëso', cato mitro miria pancanatërin. Huancanachinso', cara mitro ya'huëtërin. Ya'natontarinsoso nipirinhuë', cara mitro miria ya'huëtërin. Yosë chinotacaso pëi pairanën acohuachinara, co napopináchin tanónën acopihuë'. No'pa quëranso', tano tanónën acopi. Huancana pa'cotë partiso', shimënën miachin acopi. Inapa pa'cotë partiso', shimë shimënën acopi. Ama pa'cotëro'sa huicanëna paira aquëtëran huarë' na'huëcaso marëhuë', ina pochin acopi. 7 Yosë pëinën acohuachinara, na'piro'sa ocoipiquëranchin noyá tapapinan quëpi. Napoaton pëihuachinara co huachi martichoquë sacatopihuë'. Co na'pi patëtopiquë tëranta', co ma'sha hua'naquë tëranta sacatopihuë ni'ton, tanahuantárin. 8 Ya'natomarinso pa'cotë ya'coananën, inchinan parti quëran acotopi. Huancana pa'cotë', inapa pa'cotë', inaquëpita pantacaso marë' tahuirantarin nanpënanquë pantapi. 9 Pëina'piro'sa Yosë chinotacaso pëi yaa'canpachinara, huicaro'sa acora'piapi. Ina aipi nontëro'sa chi'nipipi. Huicaro'sa', nontëro'sa', inapitaso nonarasáchin acotopi. 10 Ma'sha tapacaiso marë' pa'cotëro'sa huicanënpitanta', nonara quëran nitopi. Ya'ipiana chachin inapotopi. Inapita pa'cotëro'saso', cato mitro miriasáchin inapara'piapi.

11 Naporo' Siniorori Saromon itapon: 12 "Iporaso', chinotamacoso pëi nitaranco. Israiro'sanquëma ya'huëramaquë ya'huëca'huaso marë' nitaranco. Ya'ipi

camaitërahuëso natëtonco noya niquë'. Inapohuatan, carinta tataparinco sha'huitërahuëso pochachin nitaranquën. 13 Canpita ya'huëramaso huáncana ya'huëato, catahuaráponquëma'. Co onporonta pataranquëmahuë'. Iso pëiquë nontohuatamaco, natanaranquëma',” itërin.

14 Inapoatona pëina'piro'saso', Yosë chinotacaso pëi tënipi. 15 Nani tënihuachinara, Saromoni pëina'piro'sa acoana tapacaiso' camairin. Acoana ya'ipi paira nani chachin nonara nontëquë achinpitëra'piacaiso', camairin. Napohuachina inapotopi. I'natacaisoso nipirinhuë', pino nontëquë inapotopi. 16 Yosë chinotacaso pëi acoana, patoana nitopi. Iscon mitro naporopitërinso'. (Pancanatërinsonta nápo chachin.) No'pa quëran huarë' huica'pa' icaninso', nonara nontë quëran pairatopi. Noya noya patoana nicacaso marë' inapotopi. 17 Ya'natiirinsoso', panca panca patoana ninin. Inaso', shonca posa mitro naporopitërin. 18 Ya'ipi acoana nontëro'sa achinpitopiquë, noyápiachin nonanpi. Nontëquë chachin patëtahuatona', yancoro'sa', sharo'sa nitopiso', inapita nonanpi. Nonarasáchin ya'norin. Co a'na na'pi tëranta ya'norinhuë'.

19 Ina quëran Saromonso', noya noya patoana nininso' taparin. Inaquë

Siniororë' anoyatopiso caposonën acocaso marë' taparin. 20Sha'huitëranquëmaso chachin noya noya patoanaso', iscon mitro pancanatahuaton nápo chachin naporopitërin. Inaparinsonta', nápo chachin ya'huëtërin. Patonpiso ya'carinta', a'nara artaro acorin. Nonara nontë quëran anitahuaton, ya'ipi chachin oro quëran pashitopi. 21Ina quëran chachin ya'ipi pëiana pashitopi. Noya noya patoananta inapotopi. Ina patoanaso', ya'coananën aipi oro quëran catina nipiquë acotopi. 22Inapotatona', ya'ipi acoana oro quëran pashitopi. Acoana artaro ya'huërinsonta', inanpi quëran chachin pashitopi.

23Cato quiropino'santa', anitërin. Oripo nara quëran anitahuaton, noya noya patoana nininquë acorin. A'naya a'naya catapini mitro miria naporopitërinso anitërin. 24-25A'naya a'naya anpiantëna cato mitro miria pochin ya'huëtërin. Napoaton cato quëranso', catapini mitro miria ya'huëtopi. Inapitaso' inanapapiráchin nipi. Naporahuaton napopináchin ya'nopi. 26Naporopitopisonta', napopináchin nipi. 27Inapitaso' noya noya patoanaquë iso pochin acocaiso', Saromon camaitërin: Anpiantëna anquipi quëran acopi. A'naso', ahuënan anpiantën quëran a'natëran paira caririn. A'nanta', inchinan anpiantën quëran a'natëran paira caririn. Ya'huërë' huancanachinso', anpiantëna quëran nicaripi. 28Inapitanta oro quëran pashitacaiso', camaitërin. Camaitohuachina inapotopi.

29Ya'ipi pairatopiquë, acoana quëran, aipiran quëran nontëquë chachin patëtahuatona', quiropino'sa nonanpi. Palmeraro'sa', yancoro'sa', inapitanta nonanpi. 30-32Acoana i'natopisonta', ya'ipiana chachin oro quëran pashitopi. Noya noya patoanaquënta', inapotopi. Ina ya'coananënso', catotë huarë' ya'huëtërin. Inapitaso', oripo nontë quëran nitopi. Inapitaquënta patëtahuatona', quiropino'sa', palmeraro'sa', yancoro'sa', inapita nonanpi. Inapotahuatona', oroquë pashitopi anta'. Ina ya'coanaso', a'natërápo cachinën ya'huëtërin. No'pa parti quëran cato ya'huëtërin. Inapa quëranso', cara cachinën ya'huëtërin. 33-34Tëquën ya'coananën chachinso', catapini cachihuan acorin. Onconan chinpinano'saso', oripo nara quëran nitopi. Onconano'saso', pino nontë quëran nitopi. I'soahuahuachinara, tahuí chararin. 35Inapitaquënta patëtahuatona', quiropino'sa', palmeraro'sa', yancoro'sa', inapita nonanpi. Inapotahuatona oroquë pashitopi anta'. 36I'iratënta pairapirin. Cara panshin na'pi patëtopinan quëran acorin. A'na panshina' nonara nontë tanónën nininso' quëran, acotopi.

37-38Saromon copirno ya'coninso nani catapini pi'ipitaso', Yosë chinotacaso pëi' simintonën acotapi. Pascoa yoqui quëran, niantarinso' yoquiquë inapotapi. Nani shonca a'na pi'i copirno ya'coninso' nanihuachina, tënirapi huachi. Pascoa yoqui quëran posa yoqui na'huërahuaso', tënirapi. Ya'ipi yonquirinso acocaiso marë' Saromon piyapinënpitaso', canchisë pi'i sacatopi.

Yosë caposonën chinotacaso pëiquë quëpapiso'

8 1Yosë chinotacaso pëi' tënipiso piquëran, Saromonso' Quirosarinquë israiro'sa ayontonin. Ansiano'sa nipisopita a'naya a'naya huëntonënaquë, hua'an ya'conpisopita, a'napitanta hua'ano'sa pochin chiníquën nanantopisopita, inapita ayontonin. Siniororë' anoyatopiso caposonën pa'pincori acorin quëran, Yosë chinotacaso pëiquë

quëpacaiso marë' naporin. 2Imënamëa'huaro'sa pita itopiquë niyontonapi. Inaso' pita, pascoa yoqui quëran canchisë yoquitahuaso', na'huëpi.

3Ya'ipi Israiro ansiano'sa canquihuachinara, corto hua'ano'sari Yosë caposonën quëpacaiso marë' naranënpita patorotopiso' mapi. 4A'napitanta', në'mëtë pëinën so'nanapi. So'nanahuatona inarë chachin quëpapi. Inaquë ohuaracaiso marë' nisha nisha acopisonta', quëpapi. Iráca Yosë camaitërinso chachin nitopi. 5Naporo' Saromonso', ya'ipi niyontonpisopitarë chachin Yosë caposonën notënanquë ma'sharo'sa ina marë' tëpapi. Co pichinahuanhuë' ohuicaro'sa', tororo'sa', inapita tëpapi.

6Ina quëran corto hua'ano'sari Yosë chinotacaso pëi acoana po'moontapi. Noya noya patoana itopiquë po'morahuatona', quiropino'sa anpiantëna quëran anquipisoanaquë acoonpi. 7Ina quiropino'saso' anpiantëna quëran anquiápi. Inapoatona Yosë caposonën, naranënpita, inapita ana'itatë pochin nitopi. 8Napoaponahuë', Yosë caposonën naranënpita patorotopisoso', naporopi acotopi. Ina ni'ton, noya noya patoana i'sohuatohuachinara, noya patoana itopi quëran huarë', pi'pian ya'norinso quënanpi. Inapo acopiso', iso quirica ninshitasoco huarënta inaquëranchin nisarin. 9Yosë caposonënquëso', cato na'pitëa'huaro'sa ya'huërin. Inapitaquë israiro'sa Siniororë anoyatopiso', ninshitopi. Iquipito quëran pipipona Sinaiquë Moisësëri po'morin.

10Yosë chinotacaso pëi quëran corto hua'ano'sa pipipi. Nani pipihuachinara, chitorori mëntatërin. 11Ina a'pininso nicatona corto hua'ano'saso', co huachi nanitopihuë' acoana sacatacaiso'. Yosë huënaratërinsoari noyá a'pintërin ni'ton, napopi.

Pëi Yosë marë' acorinso'

12Ina quëran Saromonso' Yosë nontaton itapon:

"Quëmaso' Sinioro tashinanquë
ya'huëran.
13 Inaquë ya'huëpiranhuë', carinquën pëi anitëranquën.
Inaquë ya'huëmiatamaso marë'
acotëranquën," itërin.

14Itahuaton, israiro'sa huanirantapaiso ya'huërë', tahuërëtaantarin. Tahuërëtahuaton noya ya'huëcaiso marë' sha'huitërin: 15"¡Ma noyacha Sinioroso paya! Inaso', israiro'sanpoa chinotërëhua'. Tata Tapico sha'huitërinso chachin nani acotërinpoa'. Inari iráca sha'huitërin: 16'Israiro'sa Iquipito quëran ocoirahuë. Naporo quëran huarë' co a'na ninano tëranta', no'panëmaquë chinotamacoso pëi nitamacoso marë' huayonahuë. Quëmaso napoaponahuë', cari chachin huayonanquën israiro'sa hua'anëntamaso marë',' itërin. 17Tatacoso' mini nohuantopirinhuë' Yosënënpoa pëinën nitacaso'. 18Siniorori itërin: 'Chinotamacoso pëi yanitatonco, noya yonquiran. 19Napoaponahuë', co quëma nitarancohuë'. Hui'nan ya'huërëtarinquën nininso', ina nitarinco huachi,' itërin. 20Napotërinso chachin, ina nohuanton cari tatahuë ya'huërëtërahuë. Inapoato ina chinotacaso pëi anitërahuë. 21Naporahuaton, shimashonënpoa Iquipito quëran pipipona Siniororë' anoyatopi. Ina caposonën ya'huëcaso marë' a'nara patoana acotërahuë," itërin.

22-23Ina quëran Saromonso', artaro notënanquë pa'nin. Inaquë Sinioro marë' ma'sharo'sa ahuiquitopiso'. Niyontonpisopitanta pinën parti quëran huanirantapi. Naporo' anquirahuaton Yosë nontërin: "Quëmaso' Sinioronquën.

Ya'ipi israiro'sacoi chinotërainquën. Co a'na Yosë tëranta isoro'paquë quëma pochin ya'huërinhuë'. Pi'iro'tëquënta co ya'huërinhuë'. Inë'quën tëranta anoyatohuatan, sha'huitëranso chachin ninan. Inso tëranta ya'ipi cancanën quëran natëhuachinquën nosoromiatëran. 24 Ina pochinquën ni'ton, tatahuërë'quën anoyatëran. Anoyataton sha'huitëran: 'Hui'nan ya'huërëtarinquënso', chinotamacoso pëi nitarinco,' itëran. Inaso' natërinquën ni'ton, sha'huitëranso chachin nani nanirin.

25-26 Naporahuaton, isonta tata Tapico nani sha'huitëran: 'Ca nohuanton quëmá quëran pipipisopitaráchin israiro'sa hua'anëntapona'. Quëma natërancoso pochachin inapitanta natëhuachinaco, inapoapi,' itëran. Ina pochin sha'huitëran ni'ton, ina inachachin nitëquë'.

27 Pëi mini nitopiranquënhuë', co quëmaso' inaquë naniaranhuë'. Co pi'iro'tëquë tëranta naniranhuë' nichinapon chachin, aquëtë huarë' iso pëi nitëranquënquëso', co naniponhuë'. 28-29 Ina niponahuë', Sinioro quëmaso Yosënëhuëinquën. Canta piyapinënco ni'ton, apira nontaranquënso' natanco. Chinotiinënquënso marë' iso pëiquë huë'pachina', tahuëri tashirë chachin ni'sáquë'. Isëquë quëma nininën ya'huëarin ni'ton, nontëranquënso' natanco. 30 Quëmaso inápaquë ya'huëran. Nipirinhuë' Insëran tëranta iso pëi notërahuatoi nontohuatëinquën, noya natancoi. Inapoaton catahuacoi. Oshahuanpatointa nontarainquën. Nontohuatëinquën, oshanëhuëi inquitatoncoi nanan anoyatocoi.

31 Ma'sha nionpotopiso' nisha'huirapihuachina', insosona sha'huirapiso' artaronën notënanquë pa'sarin. Chinotatënën ma'sha tëparahuatona ahuiquitopiquë pa'sarin. Topinan quëran napotohuachina': 'Yoscoarë' co naporahuë',' tapon. 32 Naporinso natanahuaton, no'tëquën nonsahuachin pa'poyaquë'. Insosona tëhuëhuachin, no'tëquën ana'intëquë'.

33-34 Tapona a'na tahuëri israiro'sa co natëtënënhuë', oshahuanapona'. Napohuachinaso', inimiconënapitari minsërahuatona quiquiapona'. Inapitaso napoaponahuë', chinotaantarinën. Iso pëinën ya'huërinso parti notërahuatona', nontapënën. Inapotohuachinën, ya'huëran quëran natanaton, oshanëna inquitëquë'. Nanan anoyatahuaton, shimashonëna no'pa' quëtëranquë chachin quënantaquë'.

35-36 A'na tahuëri israiro'sa co natëtënënhuë', oshahuaantapi. Inapopiso marë' quëma nohuanton co huachi o'nan ya'huëarinhuë'. Napohuachina: 'Co noyahuë' ninëhuaso marë' Yosë ana'intarinpoa',' ta'tona', chinotaantarinën. Oshanëna a'porahuatona pëinën parti notëtopi quëran nontaantarinën. Inapotohuachinën, ya'huëran quëran natanahuaton, piyapinënpita oshanën inquitëquë'. Nanan anoyatahuaton a'chintëquë onpopinsona imainënso'. Naporahuaton quëma nohuanton o'nanta'in. Ama taquiatonaraihuë', no'pa' hua'anëntopiso niya'huërëtápaiso marë'.

37 Piyapinënpita co natëtënënhuë' oshahuaantahuachina', quëmari ana'intaran. Quëma nohuanton sha'topisopita co manta nitaponahuë'. Pi'i quëranhuë nipon, taquiapon. Sëquërërihuë nipon, cha'chorihuë nipon, pë'yapon. Pëtoratërin quëranhuë nipon, chanatapon. A'na tahuëriso inimiconënpitarihuë nipon, ninanonëna tancapitahuatona ahuëapona'. Chiníquën caniohuë nipon ya'conaton, tiquiapon. Inapoatona parisitapona'.

38 Ina marë' a'naya a'nayahuë nipon,
ya'ipi israiro'sahuë nipon: 'Oshahua-
nëhua ni'ton, Yosë ana'intarinpoa','
tapona'. Inapohuachina' pëinën parti
anquirahuatona', nontapënën. Oshanën
inquitacaso marë' nontohuachinën,
quëmari inquitëquë'. 39 Quëmasáchin
a'naya a'nayacoi yonquiraiso', nito-
tëran. Ina nitotaton a'naya a'nayacoi
no'tëquën a'panicoi. Oshahuanpiso
marë' aparisitëran ni'ton, nirótëa-
tona nontohuachinën, ina inquitaton
nanan anoyatëquë'. 40 Inapotohuatan,
shimashonëna no'pa' quëtëranquë
ya'huëapona'. Inaquë ya'huëapona
pochin noya nicatënën chinotáponën.
41-43 Nisha piyapiro'santa niponaraihuë',
noya nicaton nahuinanso natantapi.
Chiníquën nanantëransonta', natantapi.
Ina natantatona', áquë ya'huëapona-
raihuë' huëcapayarinën. Huë'pachina',
pëinën parti notëtahuatona nontaponën.
Inapotohuachinën, ya'huëran quëran
natanahuaton, nataninënquënso chachin
acotëquë'. Ya'ipi isoro'paquë nisha
nisha piyapiro'sa ya'huëpi. Inapitanta',
nohuitiinënquënso marë' a'paniquë'.
Nohuitohuachinën noya nicatënën
quiya pochachin chinotarinën huachi.
Inapoatona': 'Tëhuënchachin Saromon
Yosë chinotacaso pëi anitërinquë,
Sinioro ya'huërin. Napoaton inaquë ina
nontohuatëra, nataninpoa',' tapona'.
44-45 Israiro sontaro'sa inimiconënpita
ahuëcaiso marë' intohuaso' quëmari
a'pahuatan, nontarinën. Intohuaran
tëranta iso ninano huayonanso parti
notëapi. Chinotiinënquënso marë' pëi
anitëranquënso parti notëtahuatona',
nontarinën. Napohuachina', ya'huëran
quëran natanahuaton, catahuaquë'.
46 Quiyaso' piyapicoi, ya'ipicoi oshahuancoi. Co quëma natëtëinquënhuë' naporai. Napoaton israiro'sa tëhuëtatënën oshahuanpachina', quëmariso' chiníquën no'huiton ana'intaran. Inimiconënpitari minsëatona', ya'huëpiso no'pa'pa' quëpapona'. Aquëhuë nipon, yacariahuë nipon, quëpapona'. 47 Tapona quëpapiso' no'paquë, chinotatënën: 'Tëhuënchachin co noyahuë' ninai. Ina nipirinhuë', oshanëhuëi inquitatoncoi catahuacoi,' itapënën. 48-49 Tapona quëpapiso' no'paquë quëmasáchin cancantatënën chinotërinën. Tapona shimashonënpita no'pa' quëtëranso parti, Quirosarin ninano huayonanso parti, iso pëi anitëranquënso parti notëtahuatona', nontarinën. Inapotohuachinën ya'huëran quëran natanahuaton, catahuaquë'. 50 Co noyahuë' nicatona oshahuanpiso', inquitëquë'. Co natantochináchinhuë' cancantopisonta inquitahuaton, catahuaquë'. Quëpapisopitari nosorocaiso marë' catahuaquë'. 51 Israiro'saso', quëma piyapinënpita. Quëmari hua'anëntëran. Shimashonënpita Iquipitoquë aparisitápirinahuë', ocoiran. Hua'na asoquipiso ornoquë pochin parisitapirinahuë', napotëran.

52 Canta piyapinënco ni'to, nontaranquënso' natanco. Israiro'santa piyapinënpita. Inapitanta nontarinën ni'ton, natanquë'. ¡Co napion ancantatoi nontohuatëinquën natancoi! 53 Nisha nisha piyapiro'sa', nisha nisha nacionquë ya'huëpi. Ya'huëpirinahuë', quëmaso huayonancoi. Piyapinën Moisësë itopiso', quëma nohuanton shimashonëhuëipita Iquipito quëran ocoirin. Naporo' ina quëran anitotërancoi hua'anëntërancoiso',"
itërin.

54 Ina pochin Saromonso', Yosë nontërin. Artaro notënanquë isonin quëran anquirahuaton nontërin. 55 Ina quëran huanirahuaton, israiro'sa noya ya'huëcaiso marë' sha'huitërin:

56 "¡Ma noyacha Sinioroso paya! Sha'huitërinpoaso chachin israiro'sanpoa noya ya'huërëhua'. Moisësë quëran anitotërinpoaso chachin, noya catahuarinpoa'. 57-58 Sinioronënpoaso' Yosë ni'ton, catahuainpoa'. Shimashonënpoapita catahuarinso pochachin nichinpoa'. Ama naniantatonpoarahuë', natëtochináchin cancantacaso marë' catahuainpoa'. Ma'pitaso ninëhuaquë nohuantërinsoráchin nicatëhua pënëntërinso' natëahua'. Nohuantërinsopita, camaitërinsopita, inapitanta natëahua'. Ya'ipi inapita natëcaiso marë' shimashonënpoapita camairin. 59 Ipora tahuëri Sinioro nontërahuëso', tahuëri tashirë chachin yonquira'in. No'tëquënáchin catahuainpoaso marë' napo'in. Canpoaso ina piyapinënpita ninëhua ni'ton, nani tahuëri pahuantërinpoasopita acochinpoa'. 60 Inapotohuachinpoa', Sinioronënpoasáchin Yosë nininso', ya'ipi isoro'paquë nitotapi. Nisha nisha piyapiro'sa ya'huëpiso nohuitapi. 61 Napoaton canpitanta Sinioro no'tëquën imaco'. Ina Yosënënpoa chinotërëhuaso'. Pënëntërinsopita, camaitërinsopita, inapita ipora tahuëri natërëhuaso pochachin nisáco'," itërin.

62-63 Ina piquëran Saromonso', niyontonpisopitarë chachin Sinioro marë' ma'sharo'sa tëpapi. Naporo' Saromonso', cato shonca cato huaranca tororo'sa atëpatërin. Ohuicaro'santa pasa cato shonca huaranca atëpatërin. Nanan anoyatërinso marë' ina nápo atëpatërin. Inapoaton Saromonso', a'napitarë chachin Yosë chinotacaso pëi Sinioro marë' acorin.

64 Naporo tahuëri chachin copirnoso', i'iratë huáncana nininquë, Yosë marë' acorin. Inaso i'iratë', Yosë chinotacaso pëi ya'coananën notënanquë ya'huërin. Inaquë oshanëna marë' ma'sha tëpapisopita, ya'ipi ahuiquitopi. Trico pochin nipisopita quëshipisonta', Sinioro marë' a'nopi. Nanan anoyatopiso marë' ma'sharo'sa tëpapiso' tomaquëonta', Sinioro marë' inaquë ahuiquitopi. Sha'pi hua'na artaroso', Yosë pëinën notënanquë acopirinahuë', hua'huishin ni'ton, co inaquë inapita ahuiquitacaiso nanirinhuë'. Napoaton i'iratë huáncana, inapotopi. 65 Naporo' Saromonso israiro'sapitarë', hua'huayátërahuë niyontonpi. Amato ninano quëran huarë' o'mapi. Inaso ninano', pëtëtë parti ya'huërin. Iquipito i'sha itopi quëraonta', huëntapi. Inaso' i'sha pë'natë parti ya'huërin. Iquipitoro'sa no'pa' mapiso' nanirinquë ya'huërin. Imënamëa'huaro'sa pita itopiquë napopi. Sinioro chinotatona capa cancantacaiso marë' napopi. Ina pita na'huëhuachinara, Yosë pëinën Sinioro marë' acoatona', canchisë tahuëri chachin pita niantapi. Ya'ipiya quëran shonca catapini tahuëri pita na'huëpi. 66 Tahuëririnquë Saromonso', israiro'sa nontahuaton, ya'huëpi'pa' a'parin. Inahuarinta copirno nontahuatona', ya'huëpi'pa' paantapi. Siniorori Tapi catahuarinso' yonquipi: "Ma noyacha Siniorori piyapinën catahuarin paya. Canpoanta', na'con catahuarinpoa'," topi. Ina yonquiatona capa cancantërë'nachin ya'huëpi'pa' paantapi.

Yosë Saromonë' anoyatërinso'

9 1-3 Saromon Yosë chinotacaso pëi', inaora hua'anëntacaso pëi', inapita tënirin. Naporahuaton ma'pitaso nicacaso' yonquirinsopitanta', tënirin. Inapita tënihuachina, naquëranchin Siniorori ya'notaantarin. Capaonquë ya'notërinso pochachin nitaton, itapon: "Pëi anitatonco nontërancoso marë' nani natananquën. Napoaton inaquë nontiinacoso

marë' acorahuë. Ina yonquiato cari a'pairápo. 4Quëmaso' tataparinco pochachin cancantaton natëco. Ama nonpinaton, canamaso yonquiquësohuë'. No'tëquënáchin piyapi'sa yonquirapiquë'. Nani carima pënënanquëma'. Nani anitotëranquëma no'tëquën natëamacoso'. Canpita capininta onpopinsona nini'camaso', nani anitotëranquëma'. 5Ina pochin nipatan, quëmá quëran pipipisopitaráchin israiro'sa hua'anëntapona'. Tataparinco nani sha'huitërahuë: 'Ca nohuanto quëmá quëran pipipisopitaráchin israiro'sa hua'anëntapona',' itërahuë. 6-7Napoaponahuë', quëmahuë nipon, quëmá quëran pipipisopitahuë nipon, pënëntërahuësopita, camaitërahuësopita a'poatoma', nisha nisha mamanshiro'sa moshahuatama', israiro'sa no'pa' quëtërahuë quëran ocoiarahuë. Chinotamacoso marë' pëi acorahuësonta', a'poarahuë. Inapotohuatënquëma', nisha nisha nacionquë ya'huëpisopita tëhuayatáponënquëma'. 8Iso pëi noyápiachin nipirinhuë', ca nohuanton inimicoro'sari ohuatohuachina', na'piro'sara' yamorápon. Ina nicatona na'huëro'saso', tëhuapona'. Tëhuapona pochin inahua capini ninatanapi: '¿Onpoatoncha Siniorori napotërin nicaya?' niitapona'. 9Naporo' a'nari itapon: 'Siniorori nosoroaton shimashonënapita Iquipito quëran ocoirin. Ocoipirinhuë', inapitaso nisha nisha mamanshiro'sa moshacaiso marë' ina a'popi. Napoaton Yosërinta inapita a'porahuaton po'pin aparisitërin,' itapon," itërin.

Sapa no'pa' copirnori,
Saromon nicapon huë'ninso'

10 1Sapa no'pa' copirnoso', sanapi. "Saromon Yosëri catahuarin ni'ton, yonquínahuan," topiso' natantërin. Ina natantaton yatënirin: "Tëhuënchachin yonquínahuan nipachin, sacai' yonquicaso nininsopita natanpato, a'paniponco," ta'ton, Quirosarinquë huë'nin.

2Chini chiníquën nanantopisopita hua'ano'sari ca'tanpi. Camiyonënpitaquë pimo hua'sairo'sa', oro, na'pira'hua pa'ton nininsopita, inapita notohuaro' quënin. Saromonquë canquihuachina, tënicaso marë' ma'pitaso yanataninsopita natanin. 3Natanpachina, inariso ya'ipi no'tëquën a'panirin. 4Ya'ipi no'tëquënáchin a'panitërinso natanaton: "Tëhuënchachin iso quëmapiso', yonqui yonquínahuan," tënin. Hua'anëntërinso pëi anitërinsonta', ni'nin. 5Misanënquë na'a noya cosharo capacaiso marë' acopiso', hua'ano'sa ya'huëcaiso marë' noyápiachin patoanaro'sa acotërinso', piyapinënpita, o'shina'pi hua'ano'sanënpita, onpo sacatopiso', onpo a'moanpiso', corto hua'ano'santa Sinioro marë' noya ma'sharo'sa tëparahuatona ya'ipi ahuiquitopiso', ya'ipi inapita ni'nin. Ya'ipi inapita ni'sahuaton, pa'pi pa'yantërin.

6Pa'yanaton Saromon itapon: "Ya'huërahuëso parti, yonquínahuan ninanso' natantërahuë. Ma'pitasona ninansopitanta', natantërahuë. No'tëquën sha'huitërinaco, tënahuë. 7Sha'huitopirinacohuë', co natëtërahuë'. Caora chachin huëcato ni'ca'huarë' natëtërahuë huachi. Nitotëransopita, ma'sha ya'huëtërinquënsopita, inapita sha'huitopirinacohuë', co nanirinso chachin sha'huitërinacohuë', tënahuë. 8¡Sa'anpita, ya'ipi piyapinënpita, inapita nóya ya'huëpi ni'nahuë! Inapitaso' nani tahuëri nonanso' natanápatona', capa cancantopi, tënahuë. 9Sinioroso Yosënën ni'ton, noya nicatënquën acorinquën israiro'sa hua'anëntamaso marë'. Inaso',

israiro'sa nosororinso' co onporonta nishatarinhuë'. Napoaton, no'tëquën hua'anëntacaso marë' acorinquën. ¡Ma noyacha Sinioroso paya!" itërin.

10 Napotahuaton cara huaranca iscon pasa saota shonca quiro quë'ninso', oro quëtërin. Na'pira'hua pa'ton nininsopita, pimo hua'sairo'sa', inapitanta notohuaro' quëtërin. Co onporonta ina nápo pimo hua'sai' israiro'sa ya'huëpiquë, quëchinpihuë'. 11-13 Saromoninta notohuaro' ma'sha nicanarin. Naporahuaton ma'pitaso nataninsopita quëtërin. Ina piquëran Sapa copirnoso', ca'taninsopitarë chachin ya'huërin'pa' panantarin.

Naporahuaton Iran copirno nanchanënpitanta', pa'anamarë' pa'pi quëran, oro quëpi. Opiro parti quëran quëpi. Notohuaro' santaro nontë', na'pira'hua pa'ton nininsopita, inapitanta quëpi. Ina santaro nontë quëran Yosë chinotacaso pëiquë nanpënano'sa ya'huërinso', matatona nanpëcaiso' acotëra'piapi. Hua'anëntërinso pëiquënta', inapotopi. Arparo'sa', quitara pochin nipisopita, inapitanta pi'nina'piro'sa marë' ina nontë quëran chachin nitopi.

Saromon ma'huanaton nahuininso'

14-15 Nani pi'iquë ma'sha pa'ana'piro'saso', Israiro no'paquë Saromon copirno pahuërëpi. Arapia parti copirnoro'sa ya'huëpisopitarinta', ina pahuërërápi. Ya'ipi Israiro huëntono'saquë chirinchiro'sa ya'huëpisopitarinta', pahuërërápi. Inapitari pahuërëpiso' aquëtë Saromonso', cato shonca cato huaranca quiro oro quë'ninso' nani pi'iquë ma'patërin. 16 Notohuaro' oro ya'huëtaton Saromonso', cato pasa iscoto inaquëran anitërin. Pancaráchin anitërin. A'naya a'naya saota quiro quë'ninso' anitërin. 17 Ina nápo anitahuaton, cara pasa iscotoa'huanta oro quëran chachin anitaantarin. A'naya a'naya quiro miria na'con quë'ninso' anitërin. Nani anitahuaton: "Nipano tanan pëi'" itopiquë acorin.

18 Hua'anëntacaso shiranënta', huiri pomon quëran anitërin. Nani tënihuachinara, oro quëran ya'ipi pashitopi. 19 Ina shiraso', nanpënan ya'huëtërin. Saota achinahuan. Pisanamënta', tahuishin miachin. Huënsërinso', panca na'huëtërin. Tanpaquën ya'nanacaso marënta', cato tëranchin ya'huëtërin. Inapita pirayan, a'natëran, a'natëran pa'pini' nonanpiso' huaniárin acopi. 20 A'naya a'naya achinano'saquënta', cato cato pa'pini' nonanpiso' acora'piapi. A'natëran a'natëran a'nara acopi. Ya'ipiya quëran shonca cato ya'huërin. ¡Co onporonta a'na parti ina shira pochin nichinpihuë'!

21 O'orinquë minëro'santa', oro quëransáchin nipi. "Nipano tanan" itopiso pëiquënta coshatacaiso marë' ohuarapisopitaso', inanpi quëransáchin nipi. Co manta prata quëranso ya'huërinhuë'. Naporo tahuëri'saso', na'con na'con oro ya'huërin ni'ton, prataso', co aquëtë pa'tërinhuë'. 22 Tarsis ninano itopiquë Saromonso' nancharo'sa anitërin. Inapitaquë piyapinënpitari nani cara pi'ipi quëran oro quëshipi. Prata, huiri pomon, tanpahuano'sa', nisha huaro huaroro'sa', inapita quëshipi. Iran copirno nanchanënpitarë chachin pa'sahuatona quëshipi. 23 Saromon copirnoso', ya'ipi isoro'paquë copirnoro'sa na'huëtërin. Ma'huanin quëran na'huëtahuaton, yonquínahuan ninin quëraonta', na'huëtëra'piarin. 24 Napoaton naní quëran yani'pi. Noninsonta yanatanpi. Yosëri yonquínahuan acorin ni'ton, yanatanpi. 25 Naporahuaton nani pi'iquë ma'sha tëranta quëpatopi nicanacaiso marë'. Prata

quëran nipiso', oro quëran nipiso', a'mocaiso nipisopita, ahuëtacaiso marë' ohuarapisopita, cosharo apimotacaso marë' ya'huërinsopita, cahuarioro'sa', moraro'sa', inapita quëpatopi.

Saromon toronano'sa', cahuarioro'sa', inapita pa'aninso'

26 Saromon toronano'sa pa'anahuaton, cahuarioquë pa'napiro'santa camairin. Huaranca catapini pasa toronano'sa ya'huëtërin. Cahuarioquë pa'napiro'santa shonca cato huaranca camairin. Inapitaso' nisha nisha ninanoro'saquë acorin. Ahuëtacaiso toronano'sa acorinquë, acora'piarin. Napopinchin Quirosarinquë a'paito sontaro'sa ya'huërinquënta acorin. 27 Pa'pi notohuaro' prata Quirosarinquë ayontonin. Na'piro'sa pochin ana'atërin. Nonaranta', ana'atërin. Canonquë tanan iquiraro'sa na'arinso nápo ana'atërin. 28-29 Cahuarioro'saso', copirno marë' ma'sha pa'anpisopitari Iquipitoquë pa'anpi. Sisiria partinta pa'anpi. Inaquëpita noya noya cahuarioro'sa ya'huërin ni'ton, napopi. Pa'anatona copirno nanchanënpitaquë, israiro'sa ya'huëpiquë a'paintapi. Iquipitoquë toronan pa'anpachinara, saota pasatë' coriqui marë' pa'anpi. Ina coriquiso', prata quëran ninin. Ya'huërë' a'nara cahuarioso pa'anpachinara, pasa a'natërápo shoncatë marë' pa'anpi. Iti copirnoro'sa', Siria copirnoro'sa', inapitanta huë'sahuatona', ina cahuarioro'sa', toronano'sa', inapita pa'anquipi. Copirno marë' ma'sha pa'anpisopitari pa'antopi.

Israiro'sa cato huënton ocoicaiso' sha'huirinso'

11 26 Hua'qui quëran a'na hua'ani Saromon chinitërin. Inari chachin hua'an acopirinhuë', naporin. Inaso' hua'an Napato hui'nin Quiropoamo itopi. Inaso', Sirita ninano itopiquë ya'huërin. Iprain israiro'sa no'panënquë ya'huërin. Pa'pinso' nani chiminin. A'shinso', Sirohuia itopi. Inaso quëyoron. 27 Onpoatonsona copirno chinitërinso', sha'huichinquëma nitotoco': Inanta Saromon marë' sacatërin. Tapi ninanonën itopiquë no'pa' amëntarotahuatona', pairanën anoyataantapi. 28 Saromoni chiníquën hui'napi nicaton, sacato hua'an nicacaso marë' acorin. Iprain, Manasisi, inapita huëntono'saquë sacatoro'sa ya'huërinso', camaicaso marë' acorin. Inapitaso', Cosi shinpita.

29 A'na tahuëri Quiropoamoso', Quirosarin quëran ni'tapon pa'nin. Naporo' iraquë, a'nara pënëntona'pi nasha capaquë niimotopinan nacapirin. Inaso', Aiasi itopi. Siro ninanoquë ya'huërin. Inahuaráchin inaquë nisapi. 30 Naporo' Aiasiso', nasha capa manin. Osharahuaton shonca cato osërarin. 31 Inaporahuaton, Quiropoamo itapon: "Shonca osharahuëso', quëmari maquë'. Sinioro israiro'sanpoa chinotërëhuaso napotërinquën: 'Saromon hua'anëntërinso osërëtahuato, shonca huënton quëmari hua'anëntacaso marë' quëtaranquën. 32 Saromonso' a'na huëntoínchin hua'anëntapon. Piyapinëhuë Tapi itopiso' noya nicato napotarahuë. Quirosarinta cari huayonahuë inaquë pëinëhuë ya'huëcaso marë' ni'ton, nosororahuë. Napoaton ina pochin nisarahuë. 33 Saromonso' a'porahuatonco, mamanshiro'sa moshapatërin. Siton mamanshi paya Asotariti itopiso' mosharin. Quimosi itopisonta mosharin. Inaso', moaporo'sari mosharinso'. Mircon itopisonta mosharin. Inanta amono'sari mosharin. Inapoaton co costarincosohuë' ninin. Pënëntërahuësopita, anitotërahuësopita, inapita co inaso pa'pinco pochin natërinhuë'

ni'ton, napotarahuë. 34 Napoaponahuë', ya'ipi hua'anëntërinso co ipora osërëtarahuë'. Pa'pinco' noya nicato, chiminaquë huarë' hua'anëntacaso quëtarahuë. Tapiso' iráca nanpipon, pënëntërahuëso', camaitërahuëso', inapita natërin ni'ton, napotarahuë. 35 Hui'nini ya'huërëtohuachin, naporo huarë' hua'anëntërinso osërëtarahuë. Ina osërëtahuato, quëma huachi shonca huënton nininso' hua'anëtacaso marë' quëtaranquën. 36 Hui'ninso' a'na huëntoínchin hua'anëntapon huachi. Tapi quëran pipirinso' Quirosarinquë hua'anëntacaso marë' napoarin. Inaquë chinotiinacoso marë' huayonahuë ni'ton, napoarahuë. 37 Quëmaso nipirinhuë', acoaranquën na'con na'con israiro'sa hua'anëntacaso marë'. Onposo' no'pa' hua'anëntamaso nohuantohuatan, hua'anëntaran. 38 Ya'ipi camairanquënsopita natëton noya nipatanso', noya ni'saranquën. Tapiso' iráca nanpipon, pënëntërahuëso', camaitërahuëso', inapita natërin. Ina pochin quëmanta natëhuatanco, carinquën catahuaranquën ni'ton, quëmá quëran pipipisopitaráchin israiro'sa hua'anëntapona'. Tapi sha'huitërahuëso chachin quëmanta nitaranquën. 39 Tapi quëran pipipisopitaso', Saromon tëhuërinso marë' ana'intarahuë. Napoaporahuë', co ana'intomiatapohuë',' tënin Sinioro," itërin.

40 Napotërinso natantaton, Saromonso Quiropoamo yatëparin. Inaso napoaponahuë', Iquipitoquë ta'arin. Saromon chiminaquë huarë' inaquë yacapatërin. Naporo' iquipitoro'saso', Sisaco copirno itopisoari hua'anëntërin.

Saromon chimininso'

41 Saromon hua'anëntapon naporinso', yonquínahuan nininso', inapita a'na quëmapiri ninshitërin. "Saromon hua'anëntapon naporinso'," ta'ton ninshitërin. 42 Saromonso', Quirosarin quëran ya'ipi israiro'sa hua'anëntërin. Catapini shonca pi'ipi hua'anëntërin. 43 Ina quëran chiminpachina, Tapi ninanonën itopiquë pa'pitopi. Ina piquëran hui'nin Nopoamo itopisori ya'huërëtërin huachi.

Israiro'sa cato huënton ocoipiso'

12 1-3 Nopoamoso', Siquimoquë pa'nin. Inaquë israiro'sa nani niyontonpi: "Nopoamo copirnonënpoa ya'conin huachi," ta'caiso marë' niyontonpi. Naporo' Quiropoamoso', Iquipitoquëranchin nisarin. Saromon ta'ananpiton pa'ninquëranchin ya'huëarin. A'naquëni Nopoamori israiro'sa hua'anëntërinso', sha'huitopi. Napohuachina, Iquipito quëran pipirahuaton ya'huërinquë chachin huënantarin. Israiro ansiano'sari amatohuachinara, ya'ipi hua'ano'sapitarë chachin Nopoamo nontacaiso marë' paapapi. Quënanconahuatona itapona':

4 —Tatacoso', chini chiníquën asacatërincoi. Naporahuaton, copirno marë' nininso' na'con apahuërëtërincoi. Inapoatoi parisitërai. Quëmaso' ipora sanoanan quëran camaicoi. Pahuërëta'huaiso' nininsonta amashamiachin a'pamaquë'. Inapohuatan, noya natëarainquën, itopi.

5 —Noyapa'. Yonquiri'i nipachin. Iporaso pa'sahuatoma', cara tahuëri quëran huëantaco'. Naporo' sha'huitaranquëma yonquirahuëso', itërin. Napotohuachina, inahuaso pa'pi.

6-7 Nani pa'pachinara, Nopoamoso pa'pinco' catahuarinsopita ansianoro'sa amatërin. Ma'sona nicacaso natanpachina, inahuariso sha'huitopi:

—Tëhuënchachin israiro'sa natëinquënso nohuantohuatan, nataninënquënso chachin nitëquë'. Ama huachi co'chachin asacatëquësohuë'. Naporahuaton pahuërëtacaiso' nininsonta', a'pamaquë', itopi.

8-11 Napotopirinahuë', inariso co natërinhuë'. Co natëtonhuë', a'napita hua'ano'sa co masho nipisopitahuë' amatërin. Huë'pachinara, inahuanta ina chachin natanin. Natanpachina, inahuariso itapona':

—Ama huachi co'chachin asacatocoisohuë'. Naporahuaton pahuërëta'huaiso nininsonta', a'pamaquë', itërinën. Napotërinënsopita, iso pochin sha'huitëquë': "Tatahuëso' chiníquën asacatërinquëma'. Carimaso nipirinhuë', chini chiníquën asacataranquëma'. Na'con pahuërëtacaso' camairinquëma'. Caso nipirinhuë', na'con na'con pahuërëtamaso' camaiaranquëma'. Inaso', sintoron quëran ahuihuitërinquëma'. Carimaso nipirinhuë', hua'nara'huaquë motoanpinan huihuitiinanquë, ahuihuitaranquëma'," itëquë', itopi.

12 Cara tahuëri quëran Quiropoamoso', a'napitarë chachin Nopoamo paapantapi. Sha'huitërinso chachin nipi. 13 Paapantapirinahuë', inariso co yainhuë' nontërin. Co ansianoro'sari pënëninso pochin sha'huitërinhuë'. 14 A'napita hua'ano'sa co mashohuë' nipisopitari pënëninso' sha'huitërin: "Tatahuëso' chiníquën asacatërinquëma'. Carimaso nipirinhuë', chini chiníquën asacataranquëma'. Copirno marë' nininso' na'con pahuërëtacaso' camairinquëma'. Caso nipirinhuë', na'con na'con pahuërëtamaso' camaiaranquëma'. Inaso', sintoron quëran ahuihuitërinquëma'. Carimaso nipirinhuë', hua'nara'huaquë motoanpinan huihuitiinanquë ahuihuitaranquëma'," itërin. 15 Inapoaton Nopoamoso', Israiro hua'ano'sari natanpiso', co natërinhuë'. Siniorori Aiasi quëran Quiropoamo sha'huitërinso' nanicaso marë', naporin.

16 Copirnori napotërinso' Israiro hua'ano'saso', natanpi. Ina natanatona': "¡Co'chi natërinpoahuë paya!" topi. Napoatona copirno chiníquën nontopi:

"Tapi quëran pipipisopita, co huachi
hua'anëntiincoiso ya'huërinhuë'.
Quisi chiminpachina ma'shanënpita Tapiri manin.
Co ina quëran canpoaso' ma'sha tëranta manëhuahuë'.
Ma topinanta shinpita natëráparihua'.
Napoaton, ¡huëco patahua huachi!
Sacataton inanta', hui'ninpita nocoma'in," itopi.

Napotatona', inapitaso ya'huëpi'pa' pa'pi huachi. 17 Ya'huërë' Cota huënton israiro'saso', Nopoamo copirno natëpi.

18 Israiro hua'ano'saso', no'huitatona pa'pi. Paasoi chachin Nopoamoso', Sacato hua'an Atoramo itopiso' a'parin. No'huitatona pa'sapisopita noya nontaton asanocaso marë' a'parin. A'papirinhuë', inapitariso na'piquëtatona tëpapi. Ina nitotaton Nopoamoso', a'naroáchin toronanënquë nanpëaton Quirosarinquë ta'arin. 19 Ina pochin shonca huënton israiro'saso', Tapi quëran pipirinso' copirno a'popi. Napoaton iso quirica ninshitasoco huarënta ina chachin nisapi.

20 Quiropoamo Iquipito quëran huënantarinso', ya'ipi israiro'sa natantopi. Ina quëran niyontonahuatona', amatopi. Canquihuachina, shonca huënton israiro'sari, copirnonëna nicacaso marë' acopi. Cota huënton israiro'saráchin Tapi quëran pipirinso' copirno natëpi.

21 Nopoamoso' Quirosarinquë canquirahuaton, pasa posa shonca huaranca sontaro'sa ayontonin. Cota, Mincamin, inapita huëntono'sa quëran ina nápo ayontonin. Shonca huënton israiro'sa ahuëatona, naquëranchin hua'anëntaantacaso marë' naporin.

22 Napopirinhuë', Yosëri Simaiasë itopiso nontaton camairin:

23 —Paaton Nopoamo nontoonquë'. Cota, Mincamin, inapita sontaro huëntono'santa nontoonquë': 24 "Naporin Sinioro: 'Carima camaiaranquëma ama iyamapitarë'quëma niahuëcamaso marëhuë'. Ca

nohuanton piyapinëhuëpita cato nacion ya'huëapon. Napoaton ya'huëramaquë panantaco',' tënin Sinioro," itëquë', itërin. Cantonahuaton, inaso Siniorori camairinso sha'huitërin. Ina natanatona', inahuaso camaitërinso chachin nipi. Co huachi ahuëtacaiso marë' pa'pihuë'.

Quiropoamo mamanshi moshacaiso camaitërinso'

25 Quiropoamoso' copirno ya'conahuaton, Siquimo ninano noyá acorin. Inaso ninano', Iprain israiro'sa no'panënquë ya'huërin. Noyá acorapiton inaquë ya'huërin huachi. Ina piquëran Pinoiro ninano itopisonta noyá acorapirin.

26-27 Oshaquëran yonquiaton tapon: "Israiro'saso', Sinioro chinotacaiso marë' ma'sharo'sa Quirosarinquë tëpapi. Ina marë', pa'sápachina', ma'shátërahuë Nopoamo noya niantapona'. Napohuachina tëparahuatonaco Nopoamo natëantapona'. Inapohuachina, Tapi quëran pipirinso chachin ya'ipi israiro'sa hua'anëntaantapon," tënin yonquiaton.

28 Inapo yonquirinso hua'ano'sa sha'huitërin. Inapitarë nonsahuaton, cato toroa'hua oro quëran anitërin. Tënihuachinara israiro'sa itapon: "Canpoaso israiro'sanpoa', nani na'aro Quirosarinquë pa'nëhua'. Ma'tana yosënënpoapita. Isopita mini Iquipito quëran ocoirinpoa'," itërin.

29-30 Napotahuaton piyapinënpita camairin a'nara Pitiriquë acocaiso marë'. A'naso nipirinhuë', Tano ninanoquë acopi. Napohuachina israiro'saso', a'naquën Pitiriquë pa'pi. A'naquëonta', Tano ninanoquë pantapi. Toroa'huaro'sa moshacaiso marë' inaquëpita pa'sápatona', co huachi Yosë chinotacaiso marë' Quirosarinquëso pa'pihuë'. Inapoatona israiro'saso', oshahuanpi.

31 Naporahuaton Quiropoamoso', inahuara nohuanton artaroro'sa na'con na'con anitërin. Inaquëpita corto hua'ano'sa pochin sacatacaiso marë' topinan israiro'sa acorin. Co Nihui huënton israiro'sa acorinhuë'.

32-33 Nasha pita na'huëcaiso marënta', inaora yonquinën quëran ocoirin. Ina pitaso', pascoa yoqui quëran canchisë yoqui nisahuaton shonca a'natërápo tahuëritahuaso', na'huëpi. Cota huënton israiro'sa Quirosarinquë niyontonatona pita na'huëpiso pochin ninin. Quiropoamo chachinta', toroa'hua nonanpiso' moshacaso marë' Pitiriquë yápa'marin. Inaquë ma'sharo'sa tëparahuaton nonanpiso' mosharin. Naporahuaton ina moshaton yonarin pochin nininso' a'përin. Inaora nohuanton artaroro'sa acorinquë sacatacaiso marënta', corto hua'ano'sa acora'piarin.

Acapo copirno ya'coninso'

16 (Nopoamo chiminpachina, hui'nin Apiamo itërinso Cota huënton copirno ya'conin. Inanta chiminpachina, hui'nin Asa itërinsoari ya'huërëtërin. Quiropoamonta chiminpachina, hui'nin Natapo itërinsoari israiro'sa hua'anëntaantarin. Inaso napoaponahuë', Isacaro huënton quëmapi Paasa itopisoari tëparin. Inapotaton ya'huërëtërin. Inanta chiminpachina, hui'nin Ira itërinsoari ya'huërëtërin. A'nara sontaro hua'ani napoaponahuë', tëparahuaton inanta ya'huërëtërin. Inaso', Simiri itopi. Napoaponahuë', inanta' a'nara sontaro hua'ani tëparahuaton ya'huërëtërin. Inaso', Omiri itopi.)

29 Cota huënton copirno Asa itopisoso', cara shonca posa pi'ipitarin. Inanapo pi'ipitaso', Omiri hui'nin Acapo itopiso ya'huërë', israiro'sa hua'anëntacaso marë' ya'conin. Inaso ya'conin quëran huarë', cato shonca

cato pi'ipi israiro'sa hua'anëntërin. Samaria ninanoquë ya'huëaton naporin. 30 Napoaponahuë', pa'pi co noyahuë' ninin. Ina marë' Sinioroso' co noyahuë' cancantërin. 31 Quiropoamo iráca co noyahuë' ninin. Acaposo nipirinhuë', na'con na'con co noyahuë' ninin. Canaan sanapi Quisapira itopiso' macaton, naporin. Quisapiraso' pa'pin, Iti-paaro itopi. Inaso Sitonquë copirno ya'coninso'. Inapitaso' Paaro mamanshi moshapi ni'ton, Acaponta ina moshapatërin. 32 Samariaquënta', a'nara Paaro moshacaiso' pëi artarorë chachin anitërin. 33 Naporahuaton naranta moshacaiso marë' ahuanirin. Ina naraquë chachin Asira itopiso' mamanshi nonanpi. Inapita anitërinso marë' Siniorori Acapo no'huirin. A'napita copirnoro'sa no'huirin quëran, na'con na'con ina no'huirin.

34 Acapo hua'anëntaso tahuëri'sa', Quirico ninano iráca ata'huantopiso', anoyataantapi. Pitiriquë a'nara Israiro quëmapi ya'huërin, Iiri itopiso'. Ina caniaritërin quëran simintonën acopi. Naporo chachin hui'nin paninantërinso', chiminin. Inaso', Apiramo itopi. Napoin quëran payora a'canin. A'canahuaton onconano'sa acoaso chachin, huinshoin ya'huërë' chimiantarin. Inaso', Sicopo itopi. Siniorori iráca Cosoi napotërinso chachin ninin.

Pi'imiatacaso Iniasë sha'huirinso'

17 1 Carata parti, Tisipi ninanoquë a'nara pënëntona'pi ya'huërin. Inaso', Iniasë itopi. A'na tahuëri inaso', Acapo paaparahuaton itapon: "Sinioro chinotërëhuaso ya'huërin ni'ton, caso inasáchin natërahuë. Ina camairinco ni'ton, no'tëquën sha'huitaranquën. Ipora quëran huarë' co huachi o'nanaponhuë'. Co poroncayo tëranta ya'huëaponhuë'. Ca sha'huianta'huarë' ya'huëantapon. Co Sinioro natëtonhuë' oshahuananso marë' ina pochin ana'intarinquën," itërin. 2 Ina quëran Siniorori Iniasë itapon: 3 "Cortanii' aquëtëran pi'i pipirinso parti pa'sahuaton, Quiriti i'shaquë na'pipon pochin ya'huëconquë'. 4 Ina i'sha o'osaran. Naporahuaton nani cari itatano'sa camairahuë cosharo quëpatiinënquënso'," itërin.

5 Napotohuachina, inaso ina inachachin ninin. Cortanii' aquëtëran pi'i pipirinso parti pa'sahuaton, Quiriti i'shaquë ya'huëconin. 6 Inaquë itatano'sari nani tashiramiachin nani i'huaraya nosha, pan, inapita quëpatopi. Yamorohuachina i'sha o'orin.

7 Napoápirinhuë', hua'qui quëran ina i'shaso', yanirin. Co o'naninhuë' ni'ton, naporin.

Iniasë quëyoroni nocomarinso'

8-9 Napohuachina Siniorori Iniasë itaantapon: "Iporaso', Saripita ninano itopiquë pa'sahuaton ya'huëconquë'. Inaso ninano', Siton parti ya'huërin. Nani inaquë a'nara quëyoron camairahuë nocomainquënso marë'," itërin.

10 Napotohuachina, inaso Saripitaquë pa'nin. Ninano ya'coanaquë canconahuaton, a'nara quëyoron ihuë masarin quënanconin. Përasahuaton itapon:

—Yosë marë' canta imoya, pi'pian i'sha quëshico o'oi, itërin. 11 Inaso', i'sha matapon pa'sapirinhuë', naquëranchin përantarin. Huëantahuachina itapon:

—Yosë marë' paonta quëshico topirahuë, itaantarin. 12 Napotaantahuachina, inariso itapon:

—Yoscoarë' co anpipinan ya'huëtërincohuë'. A'na së'tamoíchin pochin orinanquë arina ya'huëcharinco. Tomanta yonshaquë pi'pisha ya'huëtërinco. Inaíchin anpiato

hua'huahuë a'ca'huaso marë' ihuë masapirahuë': "Ina pë'yachinatoi tana tëpachina'incoi," ta'to naporapirahuë', itërin.

13—Ama imoya pa'yanquësohuë'. Paaton naporanso chachin anpiontaquë'. Napoaponahuë', ca'ton anpitahuatonco quëshico ca'i. Ina piquëran canpitanta', capamaso marë' anpiantaquë'. 14Sinioro israiro'sacoi chinotëraiso', naporin: "Ca nohuanto arina orinanquë ya'huërinso', co nitiquiaponhuë'. Tomanta yonshaquë ya'huërinso', napoarin. Ca nohuanton o'nanpachin, cosharo ya'huëaquë huarë', ya'huëápon," tënin Sinioro, itërin.

15Napotohuachina, inaso ina inachachin ninin. Napoaton quëyoron, hua'huin, Iniasë, inapitaso hua'qui noya coshatopi. 16Siniorori piyapinën quëran sha'huitërinso chachin arina, toma', inapita ya'huërinso', co nitiquirinhuë'. Ya'huërachinin.

17Hua'qui quëran quëyoron hua'huinso', caniorin. Chiníquën caniorahuaton, chiminaquë huarë' ninin. 18Hua'huin chiminpachina, inaso Iniasë itapon:

—Quëmaso' Yosë nohuanton pënëntëran. ¡Co carinquënso', manta onpotëranquënhuë'! Co Yosë natëtohuë' oshahuanahuë. Napoaton ina ayonquiancoso marë' hua'huahuë tëpatëranco. ¡Inapotatonco ana'intëranco tënahuë! itërin. 19Napotohuachina, inariso itapon:

—Hua'huan quëshico, itërin.

Quëpatohuachina, matërin. Inapa pë'satëquë huë'ërinso patoana ya'huërin ni'ton, inatohua quëpantarin. Quëpantarahuaton, huë'ërinso pë'saranënquë acoontarin. 20Ina quëran chiníquën Yosë nontërin: "¡Sinioro quëmaso', Yosënëhuënquën! Iso quëyoronso' na'con nosororinco. Pëinënquë chachin ichiya'huërinco. Quëmariso napoaponahuë', hua'huin tëpataton, pa'pi asëtaran," itërin. 21-22Napotahuaton chimipia'hua cararo ya'quëtërin. Inapotapon pochin chiníquën Yosë nontaantarin: "¡Sinioro quëmaso', Yosënëhuënquën! ¡Quëma nohuanton iso hua'huasha nanpianta'in tënahuë!" itërin. Napotohuachina Siniorori a'paniton, quëmapia'hua ananpitaantarin.

23-24Naporo' Iniasëri quëmapia'hua maimirarahuaton, anohuaramarin. Inaquë a'shin quëtaton:

—¡Ni'quë imoya hua'huan nanpirin! itërin.

—Iporacha tëhuënchinso' Yosë piyapinën ninanso' noya noya nitotërahuë huachi. Ma'sona tëranta quëmaso' topatan, Sinioro anitotërinquënso no'tëquën sha'huiaran, itërin quëyoroni.

Iniasëri Acapo nontaantarinso'

18 1Cara pi'ipi Israiro no'paquë co manta o'naninhuë'. Ina piquëran Siniorori Iniasë nontaton itapon: "Paaton Acapo nontaantaquë'. Ca nohuanton o'nanapon huachi," itërin.

2Napotohuachina pa'nin. Samariaquë canquirahuaton ni'pirinhuë', piyapi'sa tanarotatona pa'pi chiníquën parisitapi. 3-4Iniasë Samariaquë huëcaso', Acaponta piyapinën Apitiasë itërinso' nontacaso marë' përarin. (Apitiasëso', ya'ipi cancanën quëran huarë' Sinioro chinotërin. Napoaton pënëntona'piro'sa nosoroaton catahuarin. I'hua chachin Quisapirari sontaro'sa camairin inapita tëpacaiso'. Napohuachina Apiasëso', pasa pënëntona'pi masahuaton po'orin. A'natërápo shonca, a'natërápo shonca acorahuaton, cato motopi nanino'saquë po'orin. Inapotahuaton, a'carárin.)

5Apitiasë canquihuachina Acapo copirnori itapon:

—Niquë niquë paatëhua ya'huërëhuaso no'pa', pa'tahua'. Iro'sa', huinano'sa', inapita ya'huërinquë pë'tahuaro'sa quëpa'ahua'. Pasto quënanpatëhua', inaquë cahuarioro'sa', moraro'sa', inapita a'ca'ahua'. Co'so' inapohuatëhuahuë', ya'ipi taquiapona', itërin.
6 Napoatona niquë niquë pa'pi.
7 Apitiasëso', iraquë Iniasë nacapiaton, pa'yanin. Ina quëran mónsho tahuaton:
—¿Quëma ta'ma sinioro, Iniasënquën nica? itërin.
8 —Ca mini. Paaton Acapo sha'huitëquë yanontërahuë, itërin Iniasëri.
9 —¡Acapo napotohuato, co manta onpopirahuë' tëpaponco caso! 10 I'hua chachin inaso', comisiono'sa nisha nisha parti a'parin yoniinënquënso marë'. Nisha nisha nacionquë pa'pirinahuë', co quënaninënhuë'. Huënantatona sha'huihuachinara: "¿Yoscoarë' co quënanamahuë'?" itërin copirnori. Napotohuachina, inapitaso': "Nonpinpatoiso', Yosë ana'inchincoi" topi.
11-12 Po'pin yonípirinënhuë', co quënaninënhuë'. Iporaso': "Paaton copirno sha'huitonquë yanontërahuë," itëranco. Pa'nahuëso' Sinioro ispiritonën niquë'pa' quëpaantaponquën. Copirno huë'pachin co quënanquiponquënhuë'. Inapohuachin, inaso atëpataponco. Hui'napitapo quëran huarë' Yosëíchin pa'yatopirahuë, inapotaponco.
13 I'hua chachin Quisapirari sontaro'sa camairin pënëntona'piro'sa tëpacaiso'. Napohuachina, cariso' pasa pënëntona'pi po'orahuë. A'natërápo shonca, a'natërápo shonca acorahuato, cato motopi nanino'saquë po'orahuë. Inapotahuato, a'carárahuë. ¡Co a'na ina nitotomaranquënhuë'!
14 ¡Acapo yanontëranso sha'huitohuato, inaso huëntapon. Napoaponahuë' co quënanpachinquënhuë', tëpaponco caso'! itërin Apitiasëri.
15 —Sinioroso' ya'ipi nanitaparin. Ina marë' sacatato no'tëquën sha'huitaranquën. Ipora tahuëri chachin Acaporo'co nona'huaso ya'huërin, itërin Iniasëri.
16 Napotohuachina Apitiasëso', Acapo yonípon pa'nin. Quënanconahuaton, Iniasëri yanontërinso sha'huitërin. Ina natanahuaton nicapon pa'nin.
17 Ipora quënanapon chachin Acapori itapon:
—¡I'yan! Israiro'sa aparisitápiranhuë', nani quënananquën huachi, itërin.
18 —Quëma tëhuëchinso' piyapinënpitarë'quën chachin Sinioro camaitërinso a'poran. Ina a'porahuatoma nisha nisha mamanshiro'sa Paaro nonanpiso' mosharama'. Ina na'intërinquëma parisitarama'.
19 Iporaso' Carmiro motopiquë israiro'sa ayontonquë'. Catapini pasa a'natërápo shonca ya'pi Paaro marë' pënëntopisopitanta', përaquë'. Catapini pasa Asira marë' pënëntopisopitanta', huë'ina'. Inapitaso' Quisapirari pahuërërin, itërin Iniasëri.

Paaro marë' pënëntopisopita Iniasëri canarinso'

20 Iniasëri napotohuachina Acaposo', israiro'sa ayontonacaiso marë' comisiono'sa a'parin. Ya'huërë' inaora chachinso', Paaro marë' pënëntopisopita Carmiro motopiquë ayontonin.
21 Naporo Iniasëso israiro'sa ya'carirahuaton, itapon:
—Ama huachi cato imatocosohuë'. Sinioro Yosë nipachin inasáchin imaco'. Paaronta Yosë nipachin, ina nipachin imacoso', itërin. Napotohuachina co a'panitopihuë'.
22 Iniasëriso', naquëranchin itaantapon:
—Casáchin Sinioro marë' pënëntarahuë. Napoaponahuë' Paaro marëso', catapini pasa a'natërápo shonca ya'pi ya'huërapi.
23 Inta nipachin, cato toroa'hua quëco'. A'nara Paaro marë'

huayonahuatona tëpa'ina'. Nani tëpahuachina artaronënquë ihuë aipi aco'ina'. Napoaponahuë', ama a'përapichinasohuë'. Ya'huërë' canta', a'nara tëparahuato Sinioro artaronën aipi acoarahuë. Napoaporahuë', co canta a'përapitarahuë'.
24 Nani acohuachina Paaro nonchina'. Tëhuënchachin Yosë nipachin ahuiquitacaso marë' pën a'patimain. Canta inapotahuato, Sinioro nontarahuë. ¡Insososona a'panitaton pën a'paimahuachin, ina tëhuënchachin Yosëso'! itërin. Napotohuachina ya'ipi israiro'sari:

—¡No'tëquën! Ina pochin niin, topi.

25 Napohuachinara, Paaro marë' pënëntopisopita Iniasëri itapon:

—Canpitaso na'aquëma ni'quëhuarë', canpita'ton toroa'hua huayonahuatoma inapotërico'. Nani tapahuatama', ama a'përapitapomarahuë', mamanshinëma nontoco ahuiquitacaso marë', itërin.
26 Napotohuachina inahuaso', a'nara toroa'hua huayonpi. Ina tëparahuatona artaro aipi acopi. Inapotahuatona tashiramiachin quëran camotëchin huarë' Paaro nontápi: "¡Paaro a'panicoi!" tosápi. Napoapona pochin, artaro conitatona pashi pashitërapi. Napopirinahuë' co a'panitërinhuë'.
27 Camotëchin nisapaso' Iniasëri tëhuarin:

—¡Chini chiníquën nontoco'! yosë inanta ni'quëhuarë a'paniinquëma'. Ma'sona nisamara. Chi'chiámara a'na, iyámara, ni'tapon pa'mara, huë'ësámara. ¡Huë'ësápachin ochinanco'! itárin.
28 Napotápirinhuë', inapitaso chiníquën: "Yai, yai," tëcapona pochin conitapi. Cosoroa'huaro'saquë, nahuacaro'saquë, inaquëpita inahuara niohuanpitërapi. Inachintopi ni'ton, huënai' amaquë huarë' inapopi.
29 Napochináchin panca tëhuërënin huachi. Sinioro marë' ma'sha ahuiquitacaiso ora na'huëpirinhuë', co macari a'panirinhuë'.
30 Naporo' Iniasëri israiro'sa itapon:

—Iporaso', ya'ipinquëma yacaritoco', itërin. Napotohuachina, ya'ipi yacaripi. Iráca chachin inaquë Yosë marë' artaro acopirinahuë', ohuatopi. Ina chachin Iniasëri anoyatarin. 31 Ina marë' shonca cato na'piro'sa ohuatopiso' manin. Cacopo hui'ninpita ya'huërinso napochachin manin. Ina Cacopo chachin iráca Siniorori aninihuanin: "Quëmaso' Israiro itarinën," itërin. 32 Ina na'piro'sa quëran Sinioro artaronën niantarin. Ina tahuirinquënta', panca casharin. Cato shonca quiro trico ya'coninso', casharin. 33 Inaporahuaton artaro aipi ihuë acorin. Ina quëran toroa'hua tëparahuaton yaquirin. Inapotërinsopita ihuë aipi acorin.

34 Inaquë acorahuaton israiro'sa camairin:

—Catapini orina'hua i'sha quëcatoma', toroa'hua yaquirahuëso opotoco', itërin. Napotohuachina ina inachachin nipi. Naquëranchin inapotaantacaiso camaitaantahuachina, inapotaantapi. Cararo inapotopi. 35 Inapotopi ni'ton, i'shaso' artaro noyá së'cotërin. Casharinsonta', noyá mëntaitërin.

36 Ahuiquitacaso ora nanihuachina, artaro ya'carirahuaton chiníquën Yosë nontërin: "¡Sinioro, quëmaso' Apraan, Isaco, Cacopo, inapita chinotërinën! Ipora nontëranquënso' a'panitonco, quëmasáchin Yosënquën ninanso' anitotocoi. Canta piyapinënco ni'to, camaitëranso chachin nisarahuë. Inanta nitochina'. 37 A'panico Sinioro. Quëmasáchin Yosënquën nicaton, piyapinënpita noya chinotaanta'inënquëso nohuantëran. ¡Ina nitotacaiso marë' a'panico!" itërin. 38 Naporo chachin inápa quëran Siniorori pën a'paimarin. Oshanëna marë' artaro aipi acopiso'

ya'ipi ahuiquitërin. Ihuë, na'piro'sa', amocan, i'sha mëntairinso', inapitanta huiquitërin. 39Ina nicatona ya'ipi ni'tërantapisopita isonpi. No'paquë huarë' monshorahuatona': "¡Siniorocha Yosëso paya!" topi. 40Naporo' Iniasëso camaitaton:

—¡Paaro marë' pënëntopisopita ya'ipi maco'! itërin. Napotohuachina israiro'sari ya'ipi mapi. Nani mapachinara: "Quison i'shaquë quëparahuatëhua', inaquë tëpa'ahua'," tënin. Napohuachina inaquë quëparahuatona tëpapi.

O'nanacaso marë' Iniasë orarinso'

41Ina quëran Iniasëri Acapo itapon:

—Paaton coshatëquë', o'oquë', co'huara o'nan huë'shatërasohuë', inapoquë'. Nani o'nan ya'caritarin, itërin. 42Napotohuachina pa'sahuaton, coshatërin, o'orin, naporin.

Iniasëso napoaponahuë', Carmiro motopi hui'nimotën'pa' pantarin. Inaquë isonahuaton, to'topitënënquë huarë' ya'pirin paquëmarin. 43Ina quëran piyapinën itapon:

—Paaton marë parti notëtëquë', itërin. Napotohuachina, inaso pa'sahuaton notëontarin. Huënantarahuaton:

—Capa, co manta ya'norinhuë', itërin. Napotopirinhuë', Iniasëri naquëranchin camaiantarin:

—Canchisëro pa'sahuaton notëontaquë', itërin. 44Canchisëro pa'ninquë, piyapinënso' sha'huiintarin:

—¡Marë quëran imira napapi chitoro pipiarin quënanahuë! itintarin. Naporo' hua'anëni camaiantarin:

—Paaton Acapo sha'huitonquë toronanën cahuarionënpitaquë a'tënchin. Inaporahuaton a'naroáchin pa'in. Co'huara chiníquën o'nani ya'shopiara, itërin.

45Napotohuachina Acaposo', toronanënquë huënsërahuaton, Quisiriro ninanoquë pa'nin. Paaso', o'nan tashirotërin. Ihuanë chachin huëcaton chiníquën o'nanarin huachi. 46Iniasëso', Siniorori achinirin. A'morinso amotoontarahuaton, sintoronquë noyá huëquëantërin. Inaporahuaton ta'ahuachina, Acapo na'huëtërin. Ina'ton Quisiriro ninanoquë canconin.

Oripi motopi'pa' Iniasë ta'arinso'

19 1Acaposo ya'huërin'pa' canconahuaton, ya'ipi Iniasë naporinso Quisapira sha'huitërin. Paaro marë' pënëntopisopitanta atëpatërinso', sha'huitërin. 2Ina natanahuaton Quisapiraso', Iniasë sha'huitacaso marë' a'nara comision a'parin: "Naporin Quisapira: 'Quëmaso' Paaro marë' pënëntona'piro'sa acorahuëso', atëpatëran. Napoaton carionta atëpata'huanquënso ya'huërin. Tashiraya ipora pochin atëpatëransopita pochin nitaranquën. Co'so' inapotohuatënquënhuë', mamanshiro'sa chiníquën ana'inchinaco,' tënin," itërin.

3Ina natanaton, Iniasëso pa'yanin: "Co'so' ta'ahuatohuë', tëpaponaco," ta'ton Piirsipa ninanoquë piyapinënë chachin ta'arin. Inaso ninano', Cota huënton no'panën pa'marin'pa' ya'huërin. Inaquë canconahuaton, piyapinën patërin. 4Ina quëran inaso', inotëro parti paaton, a'na tahuërira' iratërin. Napoin quëran nitama nara tashinantërinquë huënsëconin. Inaquë co napion cancantárin. Yachiminaton: "¡Co huachi Sinioro ahuantërahuë'! ¡Canta', shimashonëhuëpita pochachin naponahuë ni'ton, acopitochanco!" itërin. 5Napotahuaton ina narasoquë quëhuënin. Quëhuënin quëran huë'ërin.

Napoaponahuë', Sinioro anquëninëni pichianahuaton ochinanin. Capayatohuachina itapon: "Huënsërahuaton coshatëquë'," itërin. 6Huënsërahuaton yonisarin. Ni'pirinhuë', motoantërinso pirayan pan pënayaquë anpipiso', quënanin. I'shanta yonshaquë ina pirayan huënsëarin. Ina quëran huanirahuaton coshatërin, o'orin, naporin. Nani coshatohuachina quëhuëantaton huë'antarin. 7Napoaponahuë', Sinioro anquëninëni pichiantarahuaton ochinaantarin. Capayatohuachina itapon: "Huënsëantarahuaton coshataantaquë'. Áquë iratamaso ya'huëtërinquën. Co'so' noya coshatohuatanhuë', co chinoranquë cancontaranhuë'," itërin. 8Napotohuachina, caantarin, o'oantarin, naporin. Inaporahuaton, catapini shonca tahuëri tashirë chachin iratërin. Pa'sápaton Oripi motopi'pa' huarë' canconin. Ina motopiso', Sinioro motopinën itopi anta'.

9Cancontarahuaton, motopi naninquë huë'ëcaso marë' ya'conin. Ya'conpirinhuë', Siniorori itapon: "¿Ma'ta isëquë nisaran Iniasë?" itërin. 10"Quëmaso Sinioro Yosënquën, ya'ipi nanitaparan. Napoaton pa'pi a'pitëranquën. Israiro'sarë'quën anoyatëranso a'popi. Artaronënpitanta', ohuatopi. Quëma marë' pënëntopisopitanta', sahuëniquë tëpapi. Casáchin nipirinhuë', tëpainacoso marë' yonisarinaco," itërin Iniasëri.

11Naporo' Siniorori itapon: "Aipiran pipirahuaton huaniquë'. Inaëchin na'huëarahuë ni'ton, inaquë huaniquë'," itërin. Napotohuachina, inaso pipirin. Naporo' Sinioroso' na'huëarin. Naporo chachin pa'pi chiníquën ihuan paaton motopiro'sa pa'ton pa'tontërin. Natëtëro'santa opoa opoatërin. Sinioroso napoaponahuë', co ihuanquë ya'huërinhuë'. Ihuan na'huëso chachin, ocohua ya'huërë' paantarin. Sinioroso napoaponahuë', co ocohuaquë tëranta ya'huërinhuë'. 12Ocoanta copita'so chachin, pën ya'huërë' paantarin. Sinioroso napoaponahuë', co inaquë tëranta ya'huërinhuë'. Naporo' Iniasëso', ya'coontarin. Pën na'huërin piquëran, yashin yashin natanchináchin, sanóshin huinpiso irinin. 13Ina natanaton, aipi a'morinso quëran nipa'copirayatërin. Inaporahuaton pipiintarin. Naporo' Siniorori nontaton itapon: "¿Ma'ta isëquë nisaran Iniasë?" itërin. 14Napotohuachina: "Quëmaso' Sinioro Yosënquën, ya'ipi nanitaparan. Napoaton pa'pi a'pitëranquën. Israiro'sarë'quën anoyatëranso a'popi. Artaronënpitanta', ohuatopi. Quëma marë' pënëntopisopitanta', sahuëniquë tëpapi. Casáchin quëparitopirahuë, tëpainacoso marë' yonisarinaco," itërin.

15Naporo' Siniorori itapon: "Ya'huëranquë paantarahuaton Tamasco ninanoquë huarë' paquë'. Inaso ninano', inotëro intonquë ya'huërin. Inaquë a'nara quëmapi Asairo itopiso', Siria copirno nicacaso marë' acoonquë'. 16Ya'huërë' israiro'sa copirnonën nicacaso marënta', Nimisi shiin Quio itopiso', acoquë'. Quëma ya'huërënamën pënëntona'pi nicacaso marënta', Sahuati hui'nin Irisio itopiso', acoquë'. Inaso', Apiri-miora ninanoa'huaquë ya'huërin. 17-18Inapotohuatan, insosona Asairo quëran cha'ëpachin, Quiori tëpapon. Quio quëran cha'ëpachin, Irisiori tëpapon. Ina nipirinhuë', ca nohuanton canchisë huaranca israiro'sa imamiatarinaco. Inapitaso mamanshi Paaro itopiso', co moshapihuë'," itërin.

Pënëntacaso marë' Irisio acorinso'

19Siniorori napotohuachina, Iniasëso ya'huërinquë paantarin. Apiri-miora

ya'cari nipachina, Irisio sacatarin quënanconin. Shonca a'na quëmapi'santa quëchitapi. Inapitaso' cato cato tororo'saquë no'pa' ohuërërantapi. Piquëran nininso Irisiori quëpararin. Iniasëri paaparahuaton, aipi a'morinsoquë imopitërin. Inapotahuaton huëshiarin. 20Naporo chachin Irisioso', tororo'sa a'porin. Ina quëran ta'arahuaton icantoonin:

—Imasaranquën mini sinioro. Napoaponahuë', quëtoco paato, tata, mama, inapita nonta nonta'i, itërin.

—Noya paquë'. Ama napoaponahuë', napotëranquënso' naniantëquësohuë', itërin Iniasëri.

21Napotohuachina, pa'sahuaton cato chachin toro asacatërinso', tëpaconin. Ina anpicaso marënta', nararo'sa oyoninso' manin. Inaquë nosha anpihuachina, ca'pi. Nani ca'pachinara, pa'pin, a'shin, inapita, nontërin. Inapotahuaton, Iniasë imarin. Imaton, ina marë' sacatërin.

Napoto oparonën Acapori osërëtërinso'

21 1Hua'qui quëran pochin Acaposo', nanan ocoiantarin. Quisiriroquë chachin a'nanta quëmapi ya'huërin. Napoto itopiso'. Inaso', Acapo copirno hua'anëntërinso pëinën pirayan oparonën ya'huëtërin. 2A'na tahuëri Acaposo', Napoto itapon:

—Oparonën pa'antoco topirahuë. Ina marë' no'tëquën pahuërë'inquën. Co'so' pa'antancoso' nohuantohuatanhuë', carinquën nipachin a'na oparo noya noya nininso' quëchinquën. Pëinëhuë pirayan ya'huërin ni'ton, nisha nisha cosharo shaca'huaso marë' nohuantërahuë, itërin. 3Napotopirinhuë', inariso itapon:

—Isoso oparo', tatahuë yachiminaton, cari hua'anënta'huaso marë' quëtërinco. Shimashonëhuëpitarinta ina chachin hua'anëntopi ni'ton, co quëta'huanquënso' Yosë nohuantërinhuë', itërin.

4Napotërinso natanaton, inaso sëtërin, no'huitërin, naporin. Pëinënquë quëhuënconahuaton, paira parti notëtërin quëran natantárin. Coshatacaso marë' përapirinahuë', co nohuantërinhuë'. 5Napohuachina Quisapirari paaparahuaton itapon:

—¿Onpoatonta pa'pi sëtaton, co yacoshatëranhuë'? itërin.

6—Napoto oparonën nohuantato, iso pochin nontërahuë: "Ina marë pahuërë'inquën. Co ina nohuantohuatanhuë', a'na oparo ina ya'huërënamën noya noya nininso quëchinquën," itërahuë. Napotopirahuë, co nohuantërinhuë', itërin so'ini.

7—¿Macairata hua'anquënso'? Ama ina marë' sëtatonhuë', coshatëquë'. ¡Carinquën quëtaranquën Napoto oparonën! itërin sa'ini.

8Napotahuaton Acapo nininën a'pitahuaton quiricaro'sa ninshitërin. Copirno sichonënquë chachin sichotahuaton, Quisiriro ansiano'sa a'patërin. 9-10Quiricaro'saquëso' tapon: "Niyontonatoma ayono nicacamaso marë' sha'huico'. Niyontonpatama', ya'natiirinso huënsënanquë Napoto ahuënsëco'. Ina notënanquënta', cato ya'pi ina nonpinapicaiso marë' ahuënsëco'. Ina quëran ya'ipi natantapaiquë nonpinapiina': 'Napoto Yosë no'huiton, pinorin. Copirnonta', napotërin natanai,' ichina'. Ina piquëran inaso', ninano quëran ocoico'. Inaquë na'piquë të'yaratoma tëpaco'," tënin.

11-14Napohuachina ya'huëhuano'sa', ansiano'sa', hua'ano'sa', inapitaso ina inachachin nipi. Inapoatona', a'nara comision Quisapira sha'huitacaso marë'

a'papi. Cantonahuaton: “Napoto nani na'piquë të'yaratona tëpapi,” itërin.

15 Ina natanaton, Quisapiraso' so'in sha'huitërin: “Oparonën co yapa'antërinquënsohuë', nani chiminin. Paaton ina oparo quëmari maquë',” itërin. 16 Ina natanaton, Acaposo Napoto oparonën hua'anëntërin huachi.

17 Naporo' Siniorori Iniasë nontaton itapon: 18 “A'naroáchin pa'sahuaton, Acapo ni'contaquë'. Apiramiachin inaso', Napotoco oparonënquë nisarin. Ayananpirin ni'ton, hua'anëntacaso marë' pa'nin. 19 Quënanconpatan napotëquë': ‘Naporin Sinioro: Napoto tëparahuaton oparonën matëran. Inapotëran ni'ton, ni'niraro'sari huënainën irotërin. Ina marë' quëmanta inaquë chachin ni'niraro'sa huënainën irotapënën,’ itëquë',” itërin.

20 Napotohuachina, pa'sahuaton Siniorori napotërinso' Acapo sha'huitonin. Napotohuachina Acapori itapon:

—¡Quëmaso' inimiconëhuënquën nipiranhuë', niquënanëchi paya! itërin. Napotohuachina Inari itapon:

—Co Sinioro costarinsohuëráchin ninanso marë' niquënanë'. 21 Napoaton Sinioro napotërinquën: “Ya'ipi quëmá quëran pipipisopita Israiro nacion quëran ata'huantarahuë. A'naquën inaora marë' sacatapona'. A'naquënso' patrohuanapona'. Inapopirinahuë ya'ipi inapita tiquiarahuë. 22 Quiropoamo, Paasa, inapita copirnoro'sa quëmopinënpita napotërahuëso pochachin quëmanta nitaranquën. Inapita pochachin quëmanta israiro'sa aoshahuanan. Inaporan ni'ton, pa'pi no'huitato napotaranquën.

23 Quisapiranta yonquiaton, Siniorori itërin: ‘Quisapiranta chiminpachin, Quisiriro ninano pairanën pirayan, ni'niraro'sari noshanën capona'. 24 Insosona quëma quëmopinën ninanoquë chiminpachin, ni'niraro'sari ca'sarin. Áquëso' chiminpachin, chanaro ca'tëro'sari capona',’ tënin,” itërin. 25 (Co a'na tëranta Acapo copirno pochin ya'huërinhuë'. Inaso', ya'ipiya quëran nápo naponin ninin. Sa'ini camairin ni'ton, co Sinioro nohuantërinsohuë', nisárin. 26 Nisha nisha mamanshiro'sa mosharápaton, amororo'sa pochin niconin. Inapitaso' Siniorori ocoirin. Israiro'sari ya'huërëtacaiso marë' napotërin.)

27 Iniasëri napotërinso' natanahuaton, Acaposo pa'pi sëtërin. A'morinso osharahuaton, sa'catën nininso' a'morin. Naporahuaton co huachi coshatatonhuë', Yosë yonquirin. Huë'ëpachinanta', inanpi a'morinquëranchin huë'ërin. Oshanën marë' sëtërinso' nitotacaiso marë' naporin. 28-29 Napohuachina, Siniorori Iniasë itapon: “¡Ni'quë'! Acaponta co noyahuë' nininso marë' sëtërin. Napoaton inaporinso marë' co nanpiso' ana'intapohuë'. Nani chiminpachin, hui'nini ya'huërëtapon. Naporo' quëmopinënpita ana'intarahuë,” itërin.

Acapo minsëcaiso', Micaiasëri sha'huitërinso'

22 1 Cara pi'ipi pochin israiro'saso', siriaro'sarë' co huachi niahuëpihuë'. 2 Naporo' Cota huënton copirno Cosahuato itopisoso', Acapo nicapon pa'nin. 3 Ninontërapi quëran Acaposo', sontaro hua'ano'sanënpita napotërin:

—Carata parti Namoto ninano ya'huërin. Inaso ninano', canpoanquën. Napoaponahuë', Siria copirnori hua'anëntarin. ¡Pa'ahua osërëtahua'! itërin. 4 Napotahuaton, Cosahuatonta natanin:

—Siria sontaro'sa Namotoquë ya'huëapi. ¿Co'tama quëmanta inapita

ahuëa'huaiso catahuaponcoihuë' to? itërin.

—Quëma topatan, catahuainquën nipachin. Sontaronëhuëpita ira pa'topiso', cahuarioquë pa'piso', inapitanta quëma sontaronënpita catahuararin. 5Napoaponahuë', co'huara pa'shátërasëhuahuë', Sinioro natahuan. Ina nohuantërinso' anitochinpoa', itërin inarinta'.

6-7Napotohuachina Acaposo', pënëntona'piro'sa ayontonin. Catapini pasa ayontonahuaton natanin:

—¿Sontaro'saroco chachin pa'sahuato, Namotoquë Siria sontaro'sa ya'huëpiso', ahuëco'in? itërin. Napotohuachina inahuari:

—Noya paquë'. Sinioro catahuararinquën ni'ton, inapita minsëaran, itopi. Napopirinahuë', Cosahuatoso Acapo natanin:

—¿Co'tama aquëtë Sinioro marë' pënëntërinso ya'huërinhuë nica? inanta natanëhua naporini, no'tëquën anitochitonpoahuë', taantarin.

8—Ya'huërin mini a'nara. Inaso', Imiro hui'nin Micaiasë itopiso'. Cariso napoaporahuë', co quë'yarahuë'. Ma'sha onpoca'huasoráchin sha'huitërinco ni'ton, naporahuë, tënin Acapo. Napopirinhuë':

—Ama napoquësohuë', itërin Cosahuatori. 9Naporo' Acaposo', a'nara hua'an camairin:

—A'naroáchin Micaiasë quëquë', itërin.

10Cosahuato, Acapo, inapitaso shiranënaquë huënsërantapi. Ahuëtai marë' nitapapiquëranchin Samaria ninano prasa'huayanënquë huënsëapi. Inaso' prasaa'huaya ya'coana pirayan ya'huërin. Inaquë a'napita pënëntona'piro'saso', pënëntápi.

11A'naso pënëntona'pi, Quinaana hui'nin Sitiquiasë itopi. Inaso' pënëntacaso marë' hua'na quëran pomono'sa ninin. Ina a'norahuaton, chiníquën pënëntarin: "¡Naporin Sinioro: 'Iso pomono'sa[b] quëran ohuanëso pochin nitaton, Siria sontaro'sa minsëaran! Tiquiaquë huarë' inapotaran,' tënin," tosárin. 12A'napita pënëntona'piro'santa', inachachin copirno sha'huitápi: "Siria sontaro'sa Namotoquë ya'huëpiso', ahuëconquë'. Napohuatan canataran. Sinioro catahuarinquën ni'ton, inapita minsërahuaton ninano osërëtaran," itápi.

13Micaiasë macapon pa'ninso' hua'ani, quënanconahuaton itapon: "Naní quëran a'napita pënëntona'piro'saso', copirno nohuantërinso chachin sha'huitapi. Napoaton quëmanta', inapita pochachin sha'huiquë topirahuë'," itërin.

14—Sinioro camairincosoráchin Yoscoarë' caso sha'huiarahuë, itërin Micaiasëri.

15Acapotaquë canconpachina, inari itapon:

—Micaiasë. ¿Noya ipora Namotoquë paato Siria sontaro'sa ahuëca'huaso' to? itërin.

—Paaton ahuëconquë'. Canpita canatarama'. Sinioro catahuarinquëma ni'ton, inimicoro'sa minsërahuatoma', ninano osërëtarama', itërin Micaiasëri.

16—"Sinioro ni'sárinco no'tëquën sha'huitaranquën," ta'ton no'tëquën sha'huitoco. Nani na'aro sha'huitëranquën ina pochin nontancoso', itaantarin Acapori. 17Naporo' Micaiasë tapon:

"Pa'patan ma'sona onpocamaso'
nani ninorahuë.
Ohuicaro'sa co hua'anëhuanhuë
pochin Israiro sontaro'sa
motopiro'sa yanquëëtopi.

[b] **22.11** *Pomonso':* Iráca israiro'sa ya'huëpiso parti, chiníquën nipiso' ayonquirin. Toro pomonën quëran co oshatarinpoasohuë pochin nininso' ayonquirin.

Napopi ni'ton, Sinioro sha'huitërinco:
'Inapitaso' co hua'anëna ya'huëtopihuë'.
Napoaton noya quëran ya'huëpi'pa' paanta'ina',' tënin,"
itërin.
18 Naporo' Acaposo', Cosahuato itapon:
—¡Ni'nina huachi! ¡Napotëranquënso chachin ma'sha onpoca'huaso' sha'huitarinco! itërin.
19 Ina quëran Micaiasëso', taantapon:
—Naporanso marë' Sinioro a'notërincoso sha'huichinquën natanquë': Sinioro hua'anëntacaso shiranënquë huënsëarin ni'nahuë. Sontaronënpitanta'[c], ina ya'cari huaniápopi. Inchinan quëran, ahuënan quëran huaniápopi.
20-21 Naporo' Siniorori inapita natanin: Namoto ninanoquë Siria sontaro'sa ya'huëapi. Inaquë pa'sahuaton, chimina marë': ¿Incarita Acapo nonpintapon ipora? itërin. Napohuachina na'a anquëniro'sari nisha nisha sha'huitopi. Napoaponahuë', a'na sopairi Sinioro ya'carirahuaton: "Cari nonpintarahuë," itërin. "¿Onpo nonpintaponta'?" itërin Siniororinta'.
22 "Ya'ipi pënëntona'piro'sa Acapo camairinso nonpintarahuë. Inapitari sha'huitohuachina, ahuëtapon pa'sarin," itërin sopairi. Ina natanaton, Siniorori itapon: "Naporinchi paya. Nonpintaran ni'sora. Pa'maton inapotëquë'," itërin.
23 Naporin ni'ton, nonpintarinënso' nani nitotëran. Sinioro tëpainquënso' yonquirin. Napoaton sopairi pënëntona'piro'sa camairanso', anonsarin, itërin.
24 Naporo' Sitiquiasëri, Miquiasë panpirayarin. Napotahuaton:
—"Sinioro ispiritonëni Sitiquiasë anitotacaso tananpitërin. ¡Ina tananpitaton, ca ya'huërë anitotërinco huachi," topatan, ninonpintaran! itërin.
25 —Co hua'quiya quëranhuë' a'na patoanaquë a'na patoanaquë na'picaso marë' ta'a ta'arantapon. Naporo' no'tëquën nonahuëso', nitotaran quëmanta', itërin Micaiasëri.
26 Naporo' Acaposo' sontaronënpita camairin:
—Micaiasë masahuatoma', Amon chirinchitaquë quëpaco'. Hui'nahuë Coasë itërahuësoarinta ni'in.
27 Inapitaquë quëparahuatoma', sha'huitoco tashinanpëiquëchina'. Naporahuaton pi'pian pi'pian a'caina', o'shichina', napochina'. Siria sontaro'sa minsëato huënanta'huarë', inapochina', itërin.
28 Micaiasëso napoaponahuë', taantarin:
"Noya huënantahuatanso',
co tëhuënchachin Sinioro
noninso' sha'huirahuë'," tënin.
29 Ina pochin Acapo, Cosahuato, inapitaso Namotoquë Siria sontaro'sa ahuëapona pa'pi. Ya'ipi sontaronënpitarë chachin pa'pi.
30 Inaquë nipachina Acaposo', Cosahuato itapon:
—Quëmaso' a'moranquëranchin ahuëtapon paquë'. Caso nipirinhuë', nisha a'moto ahuëtarahuë, itërin. Napoaton inaso', nisha a'morin quëran ahuëtapon ya'conin.
31 Siria copirnoso', cara shonca cato capitano'sa camairin. Inapitaso' ahuëtacaiso toronano'saquë sontaro'sa pa'piso' hua'anëna'. Inapita camaiaton itapon: "Israiro copirnoráchin cancantatoma ahuëco'," itërin.
32 Napotohuachina inapitaso', Cosahuato quënanpi: "Iso mini Israiro copirno," ta'tona tancapitopi. Inapotohuachinara, inaso "yai," tënin.
33 Naporo inapitariso', nohuitopi: "Co aso Israiro copirnohuë'," ta'tona a'popi.

[c] **22.19** *Sontaronënpita topachina:* Anquëninënpita tapon naporin.

34 Napoaponahuë', a'nara Siria sontaro
pë'chinanën quëran inantërin. Topinan
a'paponahuë', Acapo ohuanin. Hua'na
cotonën nipachintërintaëchin pichinan
ninopinën ohuantërin. Napotohuachina
inaso', toronanën quëpana'pi camairin:
—¡Acorinacochi paya! ¡A'potahuaton
chi'huincaco! itërin. 35 Naporo tahuëri
pa'pi chiníquën siriaro'sarë' niahuëpi.
Napoasoi copirnoso', a'naquën sonta-
ro'sari achinipi ni'ton, huanichináchin
nii'huarin. Napoaponahuë', i'hua-
raya huarë' chiminin. Toronaanaquë
huënainën noquitërin ni'ton, naporin.
36 Pi'i yaya'conahuaso', Israiro sontaro
hua'ano'sa chiníquën nanan sha'huipi:
"¡Ya'ipinquëma ya'huëramaquë paco'!
37 Copirnonënpoa chiminin ni'ton, co
huachi ahuëtacaso ya'huërinhuë'," topi.
Ninapotatona yanquëëpi. A'naquën
hua'ano'saso nipirinhuë', copirno nonën
Samariaquë quëpapi. Inaquë quëmo-
pinënpitari pa'pitopi. 38 Ina piquëran
a'naquën piyapinënpitari i'sha tapa-
piquë toronanën pa'motopi. Inaquë
chachin monshihuantë sanapi'santa
amapi. Siniorori Iniasë quëran iráca
sha'huitërinso chachin, ni'niraro'sa-
rinta huënainën irotopi.
39 Iso quiricaquë, co ya'ipi Acapo
naporinso ninshitërahuë'. A'na quë-
mapinta ninshitaton: "Acapo hua'anën-
tapon naporinso'," ta'ton ninshitërin.
Hua'anëntacaso pëinën anitaton,
huiri pomon quëran acoana taparinso
sha'huirin. Ninanoro'sa apairatërin-
sonta', sha'huirin. 40 Inapochin Acapo
chiminin. Ina chiminpachina, hui'nin
Ocosiasë itërinso ya'huërë', israiro'sa
hua'anëntërin.

Piquëran Israiro copirnoro'sa napopiso'

Iniasë inápaquë pantarinso'

2 [1]Panca ihuanquë Siniorori Iniasë quëpacaso' yonquirin. Yaquëpahuachina, Iniasëso Irisiorë chachin Quiricaro quëran pipirapi. [2]Naporo' Iniasëri itapon:

—Sinioro Pitiri'pa' a'parinco. Quëmaso' isëranchin quëparitëquë topirahuë, itërin.

—¡Yoscoarë' co quëparitarahuë'! itërin Irisiori.

Napotohuachina, cato chachin Pitiri'pa' pa'pi. [3]Canconpachinara, pënëntona'piro'sa inaquë ya'huëpisopitari nacapipi. Nacapirahuatona', Irisio itapona':

—Siniorori maistronën ipora tahuëri quëpararin. ¿Nani ina nitotëran to? itopi.

—Nani mini nitotërahuë. Ama napoaponahuë canpitaso', ina sha'huicosohuë', itërin Irisiori.

[4]Ina piquëran Iniasëri Irisio itaantapon:

—Sinioro Quiricoquë a'paantarinco. Quëmaso' isëranchin quëparitëquë topirahuë, itaantarin.

—¡Yoscoarë' co quëparitarahuë'! itaantarin Irisiori.

Napotohuachina, cato chachin inatohua paantapi. [5]Canconpachinara, pënëntona'piro'sa inaquë ya'huëpisopitari ya'huërë', nacapipi. Nacapirahuatona', Irisio itapona':

—Siniorori maistronën ipora tahuëri quëpararin. ¿Nani ina nitotëran to? itopi.

—Nani mini nitotërahuë. Ama napoaponahuë canpitaso', ina sha'huicosohuë', itërin Irisiori.

[6]Ina piquëran Iniasëri Irisio itaantapon:

—Sinioro Cortanii'pa' a'paantarinco. Quëmaso' isëranchin quëparitëquë topirahuë', itaantarin.

—¡Yoscoarë' co quëparitarahuë'! itaantarin Irisiori.

Napotohuachina, cato chachin inatohua paantapi. [7]Inatohua camatona ni'pirinahuë', a'natërápo shonca pënëntona'piro'santa naporo chachin canquimapi. Canquimarahuatona', aquëranchin huanitona notëtápi. Iniasëso', Irisiorë chachin Cortanii' yonsan'pa' pa'sahuatona', chiniconpi. [8]Naporo' Iniasëso', aipi a'morinso so'nanahuaton huihuiirin. Inapotohuachina, iiso nipatomairin. Napohuachina, cato chachin inataquëchin pëntonpi. [9]Aquëtëran nipachinara, Iniasëri itapon:

—Ipora tahuëri pataranquën. Co'huara pachátëraponquënhuë', sha'huitoco ma'sona nohuantëranso' acochinquën, itërin. Napotohuachina, inariso itapon:

—Quëmaso maistro, Sinioro ispiritonën ya'coancantërinquën ni'ton, nani ma'sha nanitaparan. Caso nipirinhuë', quëmá quëran na'con na'con ya'coancanchinco topirahuë, itërin.

[10]—Sacai nininsochi natananco paya. Patasënquën chachin quënanpatanco, natanancoso chachin ya'huëtarinquën.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Co'so' napohuatanhuë', co ina pochin nitarinquënhuë', itërin Iniasëri.

11 Ninapotatona cato chachin pa'sapi. Papona pochin ninontërapi. Naporo' a'nanaya pën pochin toronan ya'norin. Cahuarionënpitanta', inapochachin ya'norin. Inari ya'con ya'contahuaton Iniasë chi'huincarin. Inapoaton, inaso panca ihuanquë inápaquë quëpantarin. 12 Ina nicaton Irisioso', chiníquën nonin: "¡Maistro, maistro! ¡Quëmaso' panca sontaro'sa huënton pochin nicaton, ya'ipi israiro'sacoi pa'poyarancoi!" tënin.

Ina piquëranso', co huachi maistronën quënaninhuë'.

Iniasë ya'huërënamën Irisio pënëntërinso'

Ina tosahuaton sëtonënquë a'morinso osharin. Catotë huarë' acorin. 13 Naporahuaton Iniasë aipi a'morinso anotërinso manin. Tahuërëantarahuaton Cortanii' yonsanquë huaniintarin. 14 Ina a'morinsoquë chachin huihuiitahuaton, tapon: "¡Sinioro, quëmaso' hua'anëhuë Iniasë chinotërinquën! ¡Ina catahuaranso pochachin canta', catahuaco!" itërin.

Naporo chachin Cortanii' nipatomairin. Napohuachina aquëtëran pëntoantarin. 15-16 Naporinso nicatona pënëntona'piro'sa Quiricoquë ya'huëpisopitaso': "Iniasë ya'coancantërinso chachin, iporaso Irisionta ya'coancantërin," topi.

Naporo' paaparahuatona nontopi. Mónsho tahuatona':

—Ni'që maistro. Quiyaso', a'natërápo shonca ya'pi chiníquën cancantona'picoi huë'nai. Paatoi maistronën yoni'i. Tapona Sinioro ispiritonëni otërahuaton, onpopinquë të'yatërin. Motopiro'saquëhuë nipon, motopianaro'saquëhuë nipon të'yatërinso yoniri'i, topiraihuë', itopi.

Inariso napoaponahuë', itapon:

—Ama pacosohuë', itërin. 17 Napotopirinhuë', inapitariso apisápi. Napotápachinara tapanaton itapon:

—Paco nipachin, itërin. Pa'sahuatona inapitaso', cara tahuëri yonípi. Yonisápirinahuë', co quënanpihuë'. 18 Irisioso Quiricoquëranchin quëparitërin ni'ton, co manta quënanpachinarahuë' huënantapi. Huëntahuachinara inari itapon:

—Co'ta nani sha'huitopiranquëmahuë', itërin.

Huinan anoyaitërinso'

19 Quirico ya'huëhuano'sari Irisio paaparahuatona itapona':

—Ni'që maistro. Ninano ya'huëtëraiso noyaro'tëquë nipirinhuë', huinan o'oraisoso', co noyahuë'. Naporahuaton no'panta', co ma'sha noyatërinhuë', itopi.

20 —A'nara nasha tasonquë yamora quëshico, itërin inari.

Quëpatohuachinara, 21 huinanquë pa'sahuaton inaquë ta'saitërin. Inapoapon pochin:

—Naporin Sinioro: "Cari iso huinan anoyaitërahuë. Iporaso' co huachi ina o'orama quëran caniotoma chiminapomahuë'. Co no'pa' tëranta tapiarinhuë'. Iporaso' ma'sha sha'patama', noyatapon huachi," tënin, itërin. 22 Naporinso chachin huinan noyaitërin.

Ama huachi noya ya'huëcaiso marëhuë', hua'huaro'sa sha'huitërinso'

23 Ina piquëran Irisioso', Pitiri'pa' pa'sarin. Inaso ninano', panënquë ya'huërin. Nanpëaso', na'a hua'huaro'sari nacapirin. Nacapirahuatona tëhuarapi: "Chiniaton nanpëquë soquimoto," itatona tëhuapi. 24 Napotohuachinara, Irisiori tahuërëtahuaton co noyahuë' ni'nin:

"Napotëramacoso marë' Sinioro co noyahuë' ni'ninquëma'. Napoaton ama huachi noya ya'huëcamaso marëhuë', sha'huichinquëma'," itërin. Itahuaton pataso chachin, cato tocani' ya'norin, catapini shonca cato hua'huaro'sa oqui oquitahuatona', tëpapi. 25 Ina quëran Irisioso', Carmiro motopi'pa' paantarin. Ina piquëran Samariaquë huënantarin.

Sonin sanapi Irisiori catahuarinso'

4 8 A'na tahuëri Irisioso', Sonin ninanotaëchin na'huërarin. Na'huëso', a'na ya'huëhuan sanapiri cosharo ca'pacaso marë' apisárin quëran, pëinënquë po'morin. Inaso sanapi chiníquën nanantërin. Ina piquëranta', nani pa'ninquë inaquë coshatapatërin. 9-10 Napoápachina sanapiso' so'in itapon:

—Ni'quë'. Quëmapi yáni'ninposo', pënëntona'pi. Inaso', Yosë marëáchin pënëntërin tënahuë. Pa'a a'nara patoana, pëi aipi nita'a. Inapotahuatë', pë'sara, misa, shira, nanparin, inapita acota'a. Napohuatë nicaponpo huë'pachin, inaquë huë'ëpaponpo', itërin. Napoatona nitopi.

11-12 A'na tahuëri inaso piyapinënë chachin huëcaton, ina patoanaquë huë'ëpatërin. Naporo' piyapinën Quiasi itërinso camairin:

—Pëi hua'anën përaquë', itërin. Përapachina ya'caritiintarin. Ina quëran Irisioso', piyapinën camaiantarin: 13 —Iso sanapi yánosororinpo ni'ton, natanquë maquëta catahua'a: Copirnohuë nipon, sontaro'sa hua'anhuë nipon nonta'a catahuacaiso marë' topirahuë, itërin. Napotohuachina, sanapiso' natanpirinhuë' co a'panitërinhuë'. Topinan tapon:

—Caso a'napita ya'huëhuano'saro'co noya ya'huërahuë, tënin.

14 —¿Maquëta nipachin catahua'a? tënin Irisio piyapinën nontaton.

—Isoso sanapi co hua'huahuanhuë'. So'inta', nani mashoya, itaantarin piyapinëni.

15-16 Hua'anëni camaiantahuachina, amasha ya'caritacaso marë' përaantarin. Ya'coanaquë huarë' huë'pachina, Irisiori itapon:

—A'na pi'iquë ipora pochin hua'huanaran. Quëmapia'hua ya'huëtarinquën huachi, itërin.

—Quëmaso sinioro, Yosë marë' pënëntëran. Napoaton co ina pochin narintaancoso ya'huërinhuë', itërin sanapiri.

17 Sanapiriso co natëpirinhuë', sha'huitërinso chachin cayorin. Cayorahuaton tahuërinën nanihuachina, quëmapia'hua huairin. 18-19 Quëmapia'huaso' noya so'sorarin. A'na tahuëri pa'pinso' piyapinënpitarë', trico macatona yaquirapi. Hui'niniso nicapon pa'pirinhuë', moto' iquitaton:

—¡Ayao! ¡Moto' tëpararinco ta'a! tënin. Naporo' pa'pinso', piyapinën camairin a'shinquë quëpacaso marë'. 20 Masahuaton inariso', a'shinquë quëparin. Inarinta ma'parahuaton camotëchin huarë' tonainquë ahuënsërin. Naporo' pi'i hua'huasha chiminarin huachi. 21 Hua'huin nani chiminpirinhuë', Irisio patoananënquë acoontarin. Huë'ërinso pë'saraquë acorahuaton oncorapirin. 22 Inapotahuaton so'in përarin:

—A'nara piyapinën morarë chachin huë'in. Inaquë ya'mitëato pënëntona'pi ni'coni'i. Ina quëran huënantarahuë, itërin.

23 —¿Ma'marëta iporaso' yani'nan? Co yoquia'huaraihuë'. Co sahuatohuë', itërin so'ini.

—Ama pa'yanquësohuë'. Noya pa'sarahuë, itaantarin sa'ininta'. 24 Ina quëran piyapinën camairin mora tapacaso marë'. Nani tapahuachina ya'mitëahuaton:

—Mora huëntëntëraton manóton quëpaco. Sha'huita'huanquë huarë' achiniquë', itërin. 25 Irisioso', Carmiro motopiquë ya'huëarin ni'ton, inaquë pa'nin. Ya'caritahuachina, nohuitahuaton piyapinën itapon:

—Sonin sanapi, yáyacaparëso huë'sarin, ni'quë'. 26 Ta'arahuaton nacapiquë'. Quënamarahuaton, so'in, hua'huin, inapita onpohuinsona ya'huëapiso natamaquë', itërin.

Inaso' pa'sahuaton natamapirinhuë': "Noya ya'huëapi," itërin topinan. 27 Cancontahuachina, Irisio quënancontarahuaton, iporantërin. Ina nicaton piyapinëniso' yachi'huincapirinhuë':

—Tananpitëquë'. Co napion cancantaton napoarin. Napoaponahuë', ma'sona onporinso co Sinioro anitochátërarincohuë'. 28 Naporo' sanapiri nontaton itapon:

—¡Hua'huahuë ya'huëtiincoso', co carinquën natananquënhuë'! ¡Ama narintocosohuë', itëranquën tëhuënchinso'! itërin. 29 Ina natanaton, piyapinën camairin:

—Tapatahuaton pitananëhuë maquë'. Ina quëran iso sanapi pëinënquë paquë'. Inso tëranta nacapihuatan ama nontëquësohuë'. Nontopirinënhuë tëranta', ama a'paniquësohuë'. Canconpatan, hua'huasha ya'pirin aipi pitananëhuë acoquë', itërin. 30 Sanapiso napoaponahuë', Irisio itapon:

—Yoscoarë' sinioro, quëma pa'patan naporo huarë' canta pa'sarahuë, itërin. Napotohuachina, inanta pa'nin.

31 Piyapinënso', quëchitahuaton hua'anëni sha'huitërinso chachin pitananën quëran nitopirinhuë', hua'huashaso co pacaritërinhuë'.

Napohuachina hua'anën nacapiapon paantarin:

—Camairancoso chachin nitopirahuë', hua'huashaso co pacaritërinhuë', itërin.

32 Naporo' Irisionta canquirahuaton, chimipia'hua pë'saranënquë acopiso' quënancontarin. 33 Inaoraíchin nioncorapiton, Yosë nontarin. 34 Nani orahuachina chimipia'hua aipi ya'mitëontarin. Nanamën, ya'pirin, imirin, inapita hua'huashataquë acorin. Ya'quëëtohuachina, chimipia'huaso huënocatarin. 35 Huaniantarahuaton patoanaquë itohua itohua pa'sarin. Ina quëran naquëranchin inapotaantarin. A'nanaya hua'huashaso', nanpiintarahuaton canchisëro a'chiconin. Ina quëran ni'tërin huachi. 36 Napohuachina, piyapinën përasahuaton a'shin përacaso' camairin. Huë'pachina itapon:

—Ma'tana imoya hua'huan huachi, itërin. 37 Napohuachina sanapiso', "Yosparinquën," ta'caso marë', Irisio nantën pirayan isonin. Isonin quëran no'paquë huarë', monshomarin. Ina quëran hua'huin masahuaton, pipirin.

Namano chana canio quëran noyatërinso'

5 1 Siria copirno sontaronënpita hua'anën, Namano itopi. Inaso', Copirnori nóya ni'nin. Siniorori ina hua'an quëran siriaro'sa catahuarin inimiconënpita minsëpi. Napoaton nóya ni'nin. Napoaponahuë', inaso chana caniori manin.

2 I'hua chachin siriaro'saso', israiro'sarë niahuëpi. Naporo' siriaro'saso', a'nara Israiro sanapia'hua mapi. Siria parti quëpahuachinara, Namano sa'ini camaicaso marë' manin. 3 A'na tahuëri inaso', patrononën itapon:

—Samariaquë a'nara pënëntona'pi ya'huërin. Ina nicapon hua'anëhuë pa'nin naporini, chana canio ya'huëtërin quëran noyachitonhuë', itërin.

4 Ina natanaton, sanapiso', so'in sha'huitërin. Inaso', pa'sahuaton ina

chachin copirno sha'huitoonin. 5Ina natanahuaton copirnoso':

—Noyapa'. Paquë inatohua nipachin. Cari ninshitahuato ina pochin Israiro copirno quirica a'patarahuë, itërin.

Napotohuachina, Namanoso inatohua pacacaso marë' tapatarin. Cara shonca huaranca coriqui prata quëran nininsopita manin. Saota huaranca coriqui oro quëran nininsopitanta manin. A'mocaisonta', shonca manin. Ya'ipi inapitaso', anoyatohuachina quëtacaso marë' quëpatapon. 6Quiricanta copirnori ninshitërinso', masahuaton israiro'sa ya'huëpiso parti huë'nin. Canquirahuaton Israiro copirno quirica a'notiirin. Inaquë ninshitaton naporin: "Iso quirica nontohuatan, carinquën Namano a'pataranquënso nitotaran. Inaso', sontaronëhuëpita hua'anën. Chana caniori manin quëran anoyatamaso marë' a'pataranquën," tënin. 7Nontohuachina, inaso pa'yanin. Inapoaton a'morinso osharin. Inaporahuaton piyapinënpita natantonënquë tapon:

—¡Co caso Yosëcohuë'! Inacha tëhuënchinso' nohuantërinsopita ananpirin. Nohuantërinsopitaso', chiminpi. Siria copirnoso', co chana caniori maninso anoyata'huaso marë' a'patiincoso ya'huërinhuë'. Inta yonquirico canpitanta'. Ahuëinënpoaso yonquiaton napotarinco inaso' tënahuë, tënin.

8"Quirica a'patopiso nontaton copirnonënpoaso', a'morinso osharin," topiso', Irisio natantërin. Ina natanaton, iso pochin nanan a'patërin: "¿Onpoatonta a'moranso osharan? Quëmapi huë'ninso', sha'huitëquë ni'quiinco. Ni'pachinco, tëhuënchachin Israiro no'paquë pënëntona'pi ya'huërinso', nitotarin," ta'caso nanan a'patërin.

9Namanoso ina nitotaton, toronanënquë pa'nin Irisio nicapon. Pëinën ya'coanaquë huarë' canconahuaton, chiniconin. 10Inaquë nipachina, Irisiori a'nara comision camairin sha'huitacaso': "Naporin pënëntona'pi: 'Paaton cortanii'pa' canchisëro ya'coitëquë'. Inapohuatan, chana canio maninquënso inquiaran,' tënin," itoonin. 11Ina natanaton, Namanoso no'huitërin:

—Sëëshi. Pipirahuaton ta'ma Sinioro nontapon. Ina quëran chanatërahuëquë së'huarahuaton, inquitarinco, topirahuë. 12Tamascoquënta iiro'sa ya'huërin. Apana, Huara huara, inapita. Ina iiro'saso', ya'ipi Israiro iiro'sa quëran noya noya. ¡Inaquënta paato ya'coitërahuë naporini, noyachitohuë nimara! tënin. Napoaton no'huitërachinin pa'nin. 13Pa'sapirinhuë', piyapinënpitari ya'carirahuatona':

—Sinioro. Sacai nininsonta pënëntona'pi sha'huitërinquën naporini, a'naroáchin natëitonhuë'. Aquëtë huarë' iporaso', co sacaiyátërahuë' camairinquën. Ya'coitohuatan noyataran, itopi. 14Napotohuachinara, pa'sahuaton Irisiori camairinso chachin ninin. Canchisëro Cortaniiquë ya'coitërin. Napohuachina noyataton hui'napira'hua pochin sha'huëtëtërin.

15Nani noyatohuachina ya'ipi ca'taninsopitarë chachin Irisio nicapona panantapi. Cantonahuaton:

—Ya'ipi isoro'paquë nisha nisha mamanshi moshapirinahuë', co inapitaso Yosëhuë'. Isëquësáchin Yosëso ya'huërin tënahuë. Ina nitotato, quëshiranquënsopita maquë topirahuë, itërin.

16—Yoscoarë' co manta ma'paranquënhuë', itërin Irisiori. Namanori apisápirinhuë', co nohuanchátërarinhuë' ma'pacaso'. 17Napohuachina Namanori itapon:

—Co manta yama'parancohuë' ni'quëhuarë', carin nipachin natainquën

quëtoco. Cato mora pë'përinso' no'panëma masarahuë. Ya'huërahuë ro'tëquë canconpato, ina quëran Sinioro chinota'huaso marë' artaro nisarahuë. Ipora quëran huarë' caso, co huachi mamanshiro'sa marë' ma'sha tëpato chinotapohuë'. Sinioroíchin marë' ma'sharo'sa tëpato, a'naquën ya'ipi ahuiquitapo. A'naquënso', tomaquënsa' ahuiquitapo. Inapohuato, canta Sinioroíchin chinotapo huachi. 18 Napoaponahuë' inaquë nipato, Nimon mamanshi moshacaiso pëiquë copirnonëhuë ca'tanarahuë. Inaso moshatacaso marë' matanparahuatonco isonpachin, canta isonarahuë. Ama ina marë' Sinioro ana'inchincosohuë', tënahuë.

19 —Co ana'intarinquënhuë'. Noya paquë', itërin Irisiori. Napotohuachina, Namanoso pa'sarin huachi.

Amasha paaso', 20 Irisio piyapinënso yonquirin: "Hua'anëhuëso', Namano co manta ma'paponahuë' a'parin. Yoscoarë' cari imasarahuë. Tapona ma'sha tëranta ma'parahuë," tënin.

21 Inapo yonquiaton, ta'arë'nachin imarin. Nincantoonpachina Namanori nohuitahuaton nohuararin:

—¿Ma'ta onporama'? itërin.

22 —Co manta onpopiraihuë', hua'anëhuë a'parinco nonta'huanquënso marë'. Naporin: "Cato pënëntona'pi hui'napi'sa', Iprain huënton motopiro'sa quëran nicaponaco canquipi. Napoaton inapita quëta'huaso marë' cara huaranca coriqui prata quëran nininso', nohuantaparanquën. Ina nisahuaton cato a'mocasonta', nohuantërahuë," tënin, itërin. 23 Napotohuachina:

—Noyapa'. Onpopionta saota huaranca maquë', itárin. Napotápachina, anohuantërin. Napoaton cato tanpanantëquë a'mocaisorë chachin coriqui po'motërin. Inapotahuaton cato piyapinënpita camairin pë'pëtacaiso'.

24 Motopia'huaquë canconpachinara, tanpanantëro'sa ma'parin. Ina quëran Namano piyapinënpitaso nontahuaton, hua'anëna'pa' a'parin. Nani pa'pachinara, ma'patërinso masahuaton, pëiquë noyá taparin.

25 Inapotahuaton, hua'anën nicapon pa'nin. Cantonpachina hua'anëni:

—¿Intohuaranta huë'saran? itërin.

—Co caso intohua tëranta pa'nahuë', itërin inariso'. 26 Hua'anëniso napoaponahuë', chiníquën nontaton:

—Namano nontiinquënso marë' torononën quëran nohuararin. Inapoaso canta', ninoto inaquë ni'nanquën. Quëmaso': "Coriqui, a'mocaso', inapita ma'patacaso', noya. Oripororo'sa', oparoro'sa', ohuicaro'sa', tororo'sa', piyapinta camaicaso marë' quëmapi'sa', sanapi'sa', inapitanta pa'anacaso', noya anta'," tocomaranquën. ¡Co naporinhuë'! ¡Co ina pochin nanpicaso tahuërihuë'! 27 Co ina pochin yonquiranso marëhuë', Namano chana canio inquirinso', quëmaquë pa'sarin. Quëmá quëran pipipisopitanta', inanpihuanapona'. Co onporonta inquiapihuë', itërin. Napotohuachina piyapinënso' pa'nin. Paaso chachin chana caniori pipitohuachina, ocai pochin huirihuantërin pa'nin huachi.

Imoto' ayanpointarinso'

6 1 A'na tahuëri pënëntona'piro'sari Irisio itapona':

—Canpoaso', na'aquënpoa ya'huërëhua'. Napoaton pëi ya'huëtërëhuaso', co nanirëhuahuë'. 2 Cortanii' yonsan'pa' pa'sahuatoi, inaquë huachi pëica'huaiso marë' nara mai, topiraihuë', itopi.

—Noyapa'. Paco nipachin, itërin Irisiori. 3 Napoaponahuë', a'nari itapon:

—Pa'a quëmanta ca'tancoi topirahuë, itërin.

—Noyapa'. Pa'i nipachin, tënin inanta'.
4 Napoatona Cortanii'pa' pa'mapi. Camahuachinara, nararo'sa a'nërantapi.
5 Sacatapirinahuë', a'naso yonsaisha pë'shitëarin. Inapoaso', imotonën nocoitahuaton anpoquë pa'nin. Naporo chachin: "Yai," ta'ton:
—¡Maistro! ¡Imoto' a'paitërahuë ta'a! ¡Topinan a'nancharahuëso nipirinhuë', napotërahuë! itërin.
6 —¿Insëchinta pa'nin? itërin Irisiori. Napotohuachina a'notërin. Naporo' Irisioso nara pë'shitërahuaton, inaquë chachin të'yaitërin. Inapotohuachina yanpointarin. 7 Yanpointahuachina:
—Maquë huachi, itërin. Napotohuachina manin.

Siria sontaro'sa atapaninso'

8 Siriaro'saso', israiro'sarë' niahuëantapi. Napoaton Siria copirnoso', sontaro hua'ano'sa yáayontonin. Napohuachina insëquësona israiro'sa to'shitatona ahuëcaiso marë' nisha'huitopi. 9 Siniororiso napoaponahuë', insëquësona yaninatopiso', Irisio anitotërachinin. Inaso anitotohuachina, Israiro copirno sha'huitacaiso marë' comision a'parachinin. Ama inaëchin pacacaiso marëhuë' sha'huitërachinin. 10 Inapohuachina Israiro copirnoso', sontaronënpitarë chachin co inatohua pa'pihuë'. Irisio camaitërinquë pa'pachinara na'aro cha'ërachinpi. 11 Naporápachinara, Siria copirnoso pa'pi no'huitërin. Napoaton sontaro hua'ano'sa përasahuaton:
—¿Incháchinta yonquirëhuasopita Israiro copirno sha'huitërachinin? ¡Sha'huirapico nitochi! itërin. 12 Napotohuachina a'nari itapon:
—Co insonta naporinhuë'. Irisio inaquë ya'huëaton, ya'ipi quëma naporanso', Israiro copirno sha'huitërachinin. Huë'ëranquë tëranta napohuatan, inaso nitotapon, itërin. 13 Ina natanaton, copirnoso piyapinënpita camairin:
—Paatoma natantoco insëquësona Irisio ya'huëarin. Ina nitotohuato, macacaiso marë' sontaro'sa a'paarahuë, itërin.
Napotohuachina, natantoonpi: "Totanquë ya'huëarin," itohuachinara, inachachin copirno sha'huitopi. 14 Naporo' notohuaro' sontaro'sa inatohua a'parin. A'naquën cahuarioro'saquë, a'naquëonta toronano'saquë. A'naquënso ira pa'topi. Tashi cantoonahuatona', tancapitopi huachi.
15 Tahuërihuachina, Irisio piyapinënso' capayatërin. Aipiran pa'sahuaton ni'pirinhuë', pa'pi notohuaro' sontaro'sari ninano tancapitopi ni'nin. Ina quëran ya'coontarahuaton, hua'anën sha'huitërin:
—Pa'pi notohuaro' sontaro'sa tancapitërinënpoa'. ¿Onpoa'ahuata iporaso huachi? itërin.
16 Napotopirinhuë', inariso itapon:
—Ama të'huatëquësohuë'. Canpoa catahuarinpoasopitaso', na'con na'con ya'huëapi, itërin. 17 Napotahuaton Yosë nontërin: "Sinioro. Quëma nohuanton piyapinëhuë ca ni'nahuëso' ni'in," itërin. Napotohuachina Siniorori catahuarin ni'ton, quënanin huachi. Hua'huayátërahuë sontaro'sa quënanin. Cahuarioquë pa'pisopita, toronanquë pa'pisopita, inapita motopiquë ya'sorápi. Ya'ipi inapitaso', pën pochin ya'notona Irisio tahuirapitopi.
18-19 Siria sontaro'sari yaahuërahuachinara, Irisioso Yosë nontërin. Nontaton: "Sinioro, quëma nohuanton isopita somarayaina'," itërin. Napotohuachina, nataninso chachin Siniorori asomarayarin. Ina quëran pipirahuaton itapon:
—Isëquë huëcatoma', canpitaso chihuërama'. Quëmapi yonisaramaso

ya'huërinquë, carima quëpa'inquëma', itërin. Napotahuaton Samaria'pa' quëparin.

20 Inaquë canconpachinara, Irisioso' naquëranchin Yosë nontaantarin: "Iporaso' Sinioro quëma nohuanton, somarayapiso' inquianta'ina'," itërin. Napotohuachina Sinioro nohuanton inquiantapi. Israiro copirno ya'huërinquë chachin naporin. 21 Inari ni'sahuaton Irisio natanin:

—Quëmaso' tatahuë pochin ninan. Sha'huitoco: ¿Atëpachi isopita ti? itërin.

22 —Co tëpacaso ya'huërinhuë'. Quëmaora chachin ahuëtahuaton, a'naquën nanpi mapatana, co tëpachinanhuë'. Aquëtë isopitaso'. A'carahuatoma o'shitoco'. Inapotahuatoma ya'huëpi'pa' a'paantaco', itërin. 23 Napotërinso chachin copirnoso', inapita marë' panca pita nitërin. Coshatopi, o'opi, napopi. Ina quëran noya nontahuaton, hua'anënaquë chachin a'paantarin. Naporo quëran huarë' Siria sontaro'saso', hua'quimiachin co huachi israiro'sarë' niahuëpihuë'.

Samaria tancapitohuachinara, Irisio naporinso'

24 A'na tahuëri Siria copirno Pin-ata itopisoso', sontaronënpita ayontoantarin. Ina quëran paaparahuatona Samaria ninano ahuëcaiso marë' tancapitoonpi. 25 Inapotopi ni'ton, co huachi cosharo macacaiso nanitopihuë'. Napoaton inanaquëso', co manta capacaiso ya'huërinhuë'. Inapopi ni'ton, mora moto' tëranta pa'pi pa'ton. Posa shonca coriqui prata quëran nininso' pa'tërin. Nëpë chi'chirinso tëranta', patoma quiro patomaíchin nipirinhuë', a'natërápo coriqui prata quëran nininso' pa'tërin.

26 A'na tahuëri Israiro copirnoso', paira aipi pa'sarin. Paaso', a'na sanapiri chiníquën nontaton:

¡Catahuaco sinioro copirno! itërin. 27-30 Napotohuachina, inariso itapon:

—¡Co Sinioro tëranta catahuahuachinquënhuë', aquëtë huarë' caso! Trico, huino, inapita co manta ya'huëtërincohuë'. ¿Onpoatonta napopiranhuë'? itërin.

—Iso cai nonpintërinco ni'ton, naporahuë. I'hua inaso': "Hua'huan quëquë ipora tahuëri tëpatë' ca'a. Tashiraya caquën ya'huërë' inapotaanta'a," itërinco. Napotohuachincora, hua'huahuë po'morahuatoi ca'nai. Inaso napoaponahuë', co huachi nohuantërinhuë' hua'huin a'nocaso', itërin. Ina natanaton, copirnoso a'morinso nioshatërin. Naporin ni'ton, në'pëpisopitari acopo a'morinso ni'pi: "Sëtaton, sa'catën a'morin," topi. 31 Naporo' copirnoso': "¡Ipora tahuëri Irisio anishitëconotarahuë! ¡Co'so' inapotohuatohuë', Sinioro chiníquën ana'inchinco!" tënin chiníquën nonaton.

32 Irisioso', pëinënquë ya'huëarin. Israiro ansiano'sarë chachin huënsëatona', ninontapi. Napoasoi copirnori tëpacaso marë' a'pairinso quëmapi, nani ya'caritëriarin. Co'huara canquiyátërasohuë', inaso ansiano'sa itapon:

—Copirnoso' tëpatona'pi hui'nin nichinapon chachin nani a'pairin comision nishitëconotiincoso marë'. Napoaton ina canquihuachin, ya'coana oncotahuatoma patëëtoco'. Ina piquëran copirno chachinta canquiarin, itërin. 33 Itaso chachin comision'ton, canquirin. Ina piquëran copirno chachinta canquirahuaton Irisio itapon:

—Sinioro nohuanton po'sarëhua ni'quëhuarë', co huachi catahuainpoaso ninacaso ya'huërinhuë', itiirin.

7 1 Napotiihuachina, Irisiori itapon:

—Sinioro naporinso sha'huichinquën natanquë': "Tashiraya ipora pochin co huachi cosharo pa'tarinhuë'. Cara

quiro tricoro'mo, sipataro'monta saota quiro nipirinhuë', a'naíchin coriqui prata quëran nininso' pa'tapon. Iso ninano ya'coanaquë ina nápo marë' nipa'antarama',” tënin, itërin. 2Napohuachina, copirno catahuarinso hua'ani, Irisio a'paniton itapon:

—Sinioro inápaquë huintanaro'sa i'soatopirinhuë tëranta', co naporanso chachin nisarinhuë', itërin. Napopirinhuë', Irisiori sha'huitërin: “Quëmanta mini ni'saran. Napoaponahuë', co ina ca'saranhuë',” itërin.

3Catapini chana caniori maninsopita ya'coana pirayan aipiran quëran ya'huëpi. Inapitaso' ninontatona':

—Capa capacaso' ya'huëtërinpoahuë'. Co isëranchin chimirin ninacaso ya'huërinhuë'. 4Acoana ya'conpatëhua', inaquënta tanari piyapi'sa quëtarin. Isëranchinta ninapatëhua', tana tëpaonpoa'. Huëco pa'ahua nipachin siriaro'sa ya'huëapi'pa' ni'conta'ahua'. Nosorohuachinënpoaso', nanpiarëhua'. Tëpahuachinënpoanta ma'ta pini. Copitochan'ahua huachi, niitopi.

5Ninapotatona', siriaro'sa ya'huëapiquë yatashirahuaso pa'sapi. Ya'caricon-pachinara tanahuantápi quënanconpi. 6Sinioro nohuanton Siria sontaro'saso', notohuaro' sontaro'sa toronano'saquë, cahuarioro'saquë, inaquëpita huë'sapiso pochin natanpi. Ina natanatona': “Israiro copirnoso', Iquipito copirno, Iti copirno, inapita copirnoro'sa sontaronënpitarë chachin pahuërërin. Napoaton inapita ahuëaponpoa huëcapaiarinënpoa',” topi. 7Ina ta'tona tashiro'porahuaso ta'amiatopi. Në'mëtë pëinëna ótënpiquëranchin patopi. Cahuarionënapita, moranënapita, inapitanta cha'ëcaiso marë' patopi.

8Chana caniohuano'saso canconahuatona', a'na në'mëtë pëiquë ya'conpi. Inaquë coshatopi, o'opi, napopi. Naporahuatona', prata, oro, a'mocaiso', inapita mapi. Ina quëran mapiso', aquëmiachin po'oconpi. Naquëranchin huënantarahuatona', a'na në'mëtë piëquë ya'huërë' yacoantarahuatona inapoantapi. 9Naporápi quëran inahua capini:

—Canpoa marëáchin ma'sha macatëhua', canpoaso' co noyahuë' nisarëhua'. Iporaso' noya nanan sha'huicaso' ya'huëpirinhuë', co sha'huirëhuahuë'. Tahuëri huarë' sha'huihuatëhuaso', ana'intaponënpoa'. Ipora chachin pa'sahuatëhua copirno pëinënquë siriaro'sa ta'apiso' sha'huiconta'ahua', niitopi.

10Ninapotatona', Samaria'pa' paantapi. Cancontarahuatona', a'paito sontaro'sa sha'huitoonpi:

—Siriaro'sa ya'huëapiquë pa'piraihuë', co manta ya'huëpihuë'. Cahuarioro'sa', moraro'santa', a'sonpiquëranchin ya'huëapi. Në'mëtë pëiro'santa ótënpiquëranchin nisapi, itopi. 11Ina natanatona', inahuaso Copirno pëinën a'paipisopita përatona sha'huitopi. 12Copirnonta natantahuaton, tashi nipirinhuë' huënsërin. Ina quëran hua'ano'sa ayontonahuaton itapon:

—Ma'sona siriaro'sa yaonpotërinpoaso', carima sha'huichinquëma'. Tana quëtárinpoaso' nani nitotatona', yamonarinënpoa': “Ya'huëarëhuaso patatëhua', na'piahua'. Inapohuatëhua israiro'saso', ya'huëpi quëran pipirahuatona huë'sapi. Inapohuachina ama tëparihuarahuë' camaicaso marë' maahua',” nitopi ipora. Ina pochin yonquiatona naporapi, itërin. 13A'na hua'anso napoaponahuë', tapon:

—A'natërapoíchin cahuario quëpari-tërin. Napoaton inaquë ya'mitëatona', ni'contacaiso marë' sontaro'sa pa'ina'. Nanpihuachina', noyatapon. Chiminpachinanta', noyatapon chachin.

Canpoanta isëquë co noya ya'huëá-
parihuahuë', tënin.
14 Napohuachina, cato toronanquë
cahuarioro'sa a'sontahuatona', sontaro'sa
ina marë' a'papi. 15 Inapitaso' pa'sa-
huatona', cortanii'pa' huarë' ta'apiso
imapi. Ya'ipi ira nani chachin në'mëtë,
ma'sha, inapita otapiso' niraapi. Ina
quëran huënantarahuatona', ni'piso
copirno sha'huitiintapi. 16-18 Ina natana-
huatona', siriaro'sa ya'huëapiquë pa'pi.
Ya'ipiya quëran pa'sahuatona ma'sha
mamiatopi. Napoaton Siniorori Irisio
quëran sha'huirinso chachin cara quiro
tricoro'mo, sipataro'monta saota quiro,
nipirinhuë', a'naíchin coriqui prata
quëran nininquë nipa'antopi. Samaria
ninano ya'coanaquë napopi. Copirnoso',
catahuarinso' hua'an ninano ya'coana
a'paicaso marë' acorin. Acopirinhuë',
hua'huayátërahuë piyapi'sa pipitona
ya'taatopi. Inapotatona to'pi to'pitopi
ni'ton, chiminin. Irisiori sha'huitërinso
chachin nitopi. 19 Irisiori co huachi
cosharo pa'tacaso' sha'huihuachina,
inaso co natëtonhuë': "Sinioro inápaquë
huintanaro'sa i'soatopirinhuë tëranta',
co naporanso chachin nisarinhuë'," itërin. Napopirinhuë', Irisiori naporo
sha'huitërin: "Quëmanta mini ni'saran.
Napoaponahuë', co ina ca'saranhuë'," itërin. 20 Napotërinso chachin ninin.
Piyapi'sari ninano ya'coanaquë to'pi
to'pitahuatona tëpapi.

Israiro'sa Yosëri catahuacaso marë' sha'huirahuaton, Irisio chimininso'

13 (A'na tahuëri Irisiori a'nara
pënëntona'pi a'parin: "Quio
itopiso' israiro'sa copirnonën nicacaso
marë' acoonquë'," itërin. Ina piquëran
inaso copirno ya'conahuaton, Israiro
copirno Coramo itopiso' tëparin. Cota
huënton copirno Ocosiasë itopisonta
tëparin. Acapoco sa'in Quisapira itopi-
sonta', Iniasë sha'huirinso chachin Quio
camaitërin quëran inapa pa'cotë quëran
të'yatohuachinara chiminin. Acapoco
hui'ninpitanta tiquirin. Ina piquëran
inaso' chiminin. Ina chiminpachina,
hui'nin Coacasë itopiso ya'huërë',
israiro'sa hua'anëntërin. Inanta
chiminpachina, hui'nin Coasë itopiso
ya'huërë', hua'anëntërin.) 14 Naporo
tahuëri'sa Irisioso', chiminchináchin
caniorin. Ina natanaton, Coasë copirnori
paaparin. Quënanconahuaton iporin
quëran na'nëtërin. Na'nëtapon pochin:

—¡Quëmaso' tatahuë pochin ninan!
¡Panca sontaro'sa huënton pochin
nicaton ya'ipi israiro'sacoi pa'poya-
rancoi! itërin.

15 —A'nara pë'chinan, shinërënën-
pita, inapita maquë', itërin Irisiori.
Napotohuachina, copirnoso inapita
manin. 16-17 Naporo' Irisiori itaantapon:

—Pë'chinanquë shinërë acorahuaton
a'pacaso marë' ótoroquë', itërin. Coasëri
inapotaso', piquëimirarin. Inapotapon
pochin:

—Pi'i pipirinso parti quëran huin-
tana ya'huërinso', i'soatëquë', itërin.
Napotohuachina i'soatërin. Naporo'
camaiantarin:

—Iporaso': ¡A'paquë huachi! itërin.
Ina natanaton, Coasëso a'parin. Shinërë
paaso', Irisioso tapon:

"¡Sinioro pëchinanën quëran chachin
nicha'ësarinquëma'! ¡Siriaro'sa minsë-
rahuaton nicha'ësarinquëma'! Ina
nohuanton quëmari Siria sontaro'sa
Ahuico ninanoquë minsëaran. ¡Tiquiaquë
huarë' nitaran!" itërin. 18 Ina quëran
camaiantarin:

—A'napita shinërëro'sa maquë', itërin.
Napotohuachina copirnoso inapita
manin. Nani mapachina:

—Shinërëro'saquë no'pa' huihuiquë', itaantarin Irisiori. Ina natanaton, Coasëso cararo no'pa' huihuiton tananpitërin. 19 Naporinso marë' Irisiori no'huirin:

—A'natëráporohuë nipon, saotarohuë nipon huihuiran naporini, noya noya niitonhuë'. Siria sontaro'sa minsërahuaton tiquimiachitonhuë'. Iporaso napoaponahuë', cararora inapita minsëaran, itërin. 20 Ina quëran Irisioso chiminin. Chiminpachina, quëmopinënpitari pa'pitopi. Ina piquëranso' Moapo ihuatë huëntono'sari israiro'sa ihuacaiso marë' yáhuëcapaipi. Nani pi'ipiquë napopi. 21 A'na tahuëri inapita huëcasoi', israiro'santa chimipi pa'pitapi. Co huë'sapiso nicatonaraihuë' naporapirinahuë', a'nanaya ya'nohuachinara pa'yanpi. Pa'yanënaquë chimipiso', Irisioco po'mopi pirayan të'yatopi. Napotatona ta'ananpipi. Chimipiso napoaponahuë', Irisio nansëquën cari cariaso chachin nanpiantarahuaton, huanirin.

Samaria ninano canapiso'

18 (Israiro copirno Coasë itopiso piquëran, canchisë copirnoro'sa ya'huëantarin. Inapitanta napoaponahuë', co Yosë natëtonaraihuë', co noyahuë' nininsoráchin nipi. Piquëran pochin ya'coninsoso', Osiasë itopi. Ina pa'pinso', Ira itopi.) 9 Ina saota pi'ipi hua'anëntaso', Cota huënton copirnonta', nani cara pi'ipi copirno ya'coninso nisarin. Inaso', Acaso hui'nin Isiquiasë itopi. Naporo tahuëri'sa Asiria copirno Saromanasaro itopiso' huë'nin. Sontaronënpitarë chachin huë'sahuatona', Samaria tancapitopi. Inapotahuatona ahuëpi. 10 Tancapitopiso cara pi'ipi nanihuachina, canapi huachi. Naporo' Isiquiasëso', nani saota pi'ipitarin copirno ya'coninso'. Osiasënta', nani iscon pi'ipitarin. 11 Asiria copirnori israiro'sa canarahuaton, ya'huërinso ro'tëquë quëparin. Ara parti, Aporo parti, inapita parti acorin. Inapitaso', Cosaniiquë ya'huërin. Naporahuaton Mitia piyapiro'sa ninanonënaquënta', acorin. 12 Sinioroso Yosënëna nipirinhuë', co natëpiso marëhuë' inapotopi. Inapitarë anoyatërinso', co natëpihuë'. Moisësënta camaitërinsopita co natëpihuë'. Inaso', Sinioro natëton no'tëquën camaitopirinhuë', co natëpihuë'.

Sinaquiripo Cota huënton ahuëcaso marë' huë'ninso'

13 Isiquiasë copirno shonca catapini pi'ipi hua'anëntaso', Asiria copirno Sinaquiripo itopisori ahuëcaso marë' huëcapairin. Ya'ipi pairahuan ninanoro'sa Cota huëntonquë ya'huërinso', ahuërahuaton canara'piarin. 14 Asiria copirno Naquisëquë ya'huëaso', Isiquiasëri nontacaso marë' comision a'patërin. Iso pochin ta'caso' a'patërin: "Tëhuërahuë. Napopirahuë', ama ya'contatoncoi ahuëcoisohuë'. Ina marë' onposo' pahuërëta'huaso camaihuatanco, pahuërëaranquën," tënin copirnonëhuë, itërin. Napotohuachina inaso': "Iscon huaranca iscon pasa iscon shonca quiro prata. Nisahuaton iscon pasa iscon shonca quiro oro. Inanapo Isiquiasë pahuërë'inco nipachin," tënin. 15-16 Napohuachina Isiquiasëso', Yosë chinotacaso pëiquë prata ya'huërinso', ya'ipi manin. Hua'anëntërinso pëiquënta pa'ton nininsopita taparin. Inaquënta prata ya'huërinso', ya'ipi manin. Naporo chachin Yosë chinotacaso pëi ya'coanaro'sa oro quëran apashitërinso', mataantarin. Ya'ipi inapita masahuaton, Asiria copirno quëtërin.

17-18 Ina piquëran inaso', cara hua'ano'sa chiníquën nanantopisopita Naquisi quëran Quirosarinquë a'parin. Panca sontaro'sa huëntonta', inapitarë a'parin. Isiquiasë, sontaronënpita, inapitarë niahuëcaiso marë' naporin. Inapita hua'ano'saso', a'nara ya'ipi sontaronënpita hua'anën ya'conin. A'nanta', sontaro'sa quëpana'pi hua'an ya'conin. A'naso nipirinhuë', catahuarinso' hua'an. Ya'ipi inapita pa'sahuatona', Quion huinan quëran cashatona', i'sha quëpapiso ya'cari' ya'huëconpi. Ina cashapisoso', panca tapainanquë mëtaiconin. Inaquë piyapi'sa pë'sainacaiso marë' pa'pi. Ina quëran Isiquiasë përapi nontacaiso marë'. Përapirinahuë', inaso co pa'ninhuë', cara hua'ano'sa inapita nontacaiso marë' a'parin. A'naso', hua'anëntërinso pëiquë camaitona'pi. Inaso', Iriaquin itopi. A'nanta copirnoro'sa onpo hua'anëntopisona ninshitona'pi. Inaso', Sipina itopi. Asapo hui'nin Coa itopisonta', ninshitona'pi. Inanta pa'nin.

Asiria hua'ano'sa nocantopiso'

19 Canconpachinara, Asiria hua'ano'sari itapona': "Naporin Asiria copirno: 'Noya ipora ya'huëarihua',' ama chinsohuë' Isiquiasë. 20 'Noyasha anoyatohuato, co ahuëaponacohuë',' topachin ninonpintarin. Panca sontaro'sa huënton ya'huëtahuatonpo', míso ahuëtohuatëra tëhuëchinso', no'tëquën ina pochin nonsarëhua'. ¡Chinitamacoso marë' co insonta nanitërinhuë' catahuainënquëmaso'! 21 'Iquipitoro'sa catahuaponacoi,' tënama ipora. Napopiramahuë', iquipitoro'saso piquiranan nopantë pochin niconpi. Piquiranan nopantëquë piquëëtohuatëra, pápi papitarinpo'. Inapochin Iquipito copirnori ya'ipi catahuacaiso marë' chinotopisopita nitapon. 22 Naporahuaton:

'Sinioroso Yosënëhuëi ni'ton, ina catahuaponcoi,' tënama'. Iráca canpitaso', itohua itohua ina Yosë chinotamaso marë' artaroro'sa ya'huëtërinquëma'. Isiquiasëso nipirinhuë', ina artaroro'sa ayatëra'piarin. Naporahuaton ya'ipi Quirosarinquë ya'huëramasopita, 'iso ninanoquë artaro ya'huërin. Isëquëáchin Sinioro chinotoco',' itërinquëma'. Ya'ipi Cota huëntonquë ya'huëpisopitanta', ina chachin camairin. 23 Pa'a hua'anëhuërë' Isiquiasë anoyachin. Sontaro'sa cahuarioquë pa'piso' yoniton ananiin. Napohuachin, carima cato huaranca cahuario quëtaranquëma'. 24 Ina natanaton, Isiquiasëso tosarin: 'Iquipitoquë cahuarioro'sa ma'patarahuë. Sontaro'santa cahuarioquë pa'pisopita inaquë ma'patarahuë,' topachin, topinan quëran napoarin. Napoaton ma'patopirinhuë tëranta', co nanitarinhuë' Asiria sontaro'sa nita'atacaso'. ¡Apinapicha nininso' hua'an tëranta co nita'atarinhuë'! 25 Naporahuaton: 'Inahuara nohuanton ahuëinacoiso marë' huë'pi,' topachin, co no'tëquën yonquirinhuë'. Sinioro catahuarincoi ni'ton, minsëarainquëma'. Ina catahuarincoi ni'toi, no'panëma ata'huantarai. Ina camairincoi ni'toi, po'sarai, itonco hua'anëma'," itopi.

26 Napotohuachina Iriaquin, Sipina, Coa, inapitari itapona':

—Ama onpopionta quiya nonaiquë nontocoisohuë'. Paira aipi nisapisopitanta natanpachina'. Quiyaso' nitotërai ni'ton, Aran nananquë nontocoi topiraihuë', itopi. 27 Napotopirinahuë', Asiria hua'anso', tapon:

—Co Isiquiasëráchin nonta'huaiso marë', Asiria copirno a'parincoihuë'. Paira aipi nisapisopitanta', nitotacaiso' nohuantërin. Inapitanta canpita pochachin chi'chi' ca'chináchin, iyai o'ochináchin nisapi, itërin.

28-29 Napotahuaton Israiro nananquë chiníquën nonin:

—Asiria copirno naporinso natanco': "Isiquiasë nonpintárinquëma ni'ton, ama natëcosohuë'. Inaso co onporonta nanitarinhuë' sontaronëhuëpita quëran nicha'ëinquëmaso'. 30 Inaso': 'Sinioro ninahua nicha'ëinpoa'. Ina nohuanton isëquëso', co Asiria sontaro'sa ya'conatona minsëarinënpoahuë',' itërinquëma'. 31 Napotopirinquëmahuë', ama inaso natëcosohuë'. Asiria copirno tëhuënchinso napotërinquëma': Ama huachi chinitácoisohuë'. Nanan anoyatahua hua'anënchinquëma'. Napohuatama', oparonëma nitërinso ca'sarama'. Iquiranëmanta nitërinso', ca'sarama'. I'shanëmanta taparamaquëranchin o'osarama'. 32 Ina piquëran a'na ro'të'pa' quëpaponquëma'. Iso no'panëma pochin ninin'pa' quëpaponquëma'. Inaquë pan nicacaso marë' trico noya noyatërin. Huinonta nicacaso marë' opa noya noyatërin. Oriponta' noyatërin ni'ton, notohuaro' toma ocoipi. Ninointa co pahuaninhuë'. Inaquë pa'patama' noya ya'huëarama'. Co chiminaramahuë'. Isiquiasëso pënënatënquëma': 'Sinioro nicha'ësarinpoa',' itárinquëma'. Napotatënquëma inaso', nonpintárinquëma'. Napoaton co ina natëamaso ya'huërinhuë'. 33 Asiria copirno sontaronënpitacoiso', nisha nisha nacionquë ya'huëpisopita minsëra'piarai. Co inso nacion tëranta', yosënënari nicha'ërinhuë'. 34 Amatoquë, Arohuatoquë, Sihuaropaimoquë, Inanquë, Ipaquë, inaquëpita nisha nisha mamanshi moshapi. ¡Moshapirinahuë', ahuëhuatoira co mamanshinënari nicha'ërinhuë'! Samariaquë ya'huëpisopita tëranta co yosënënari nicha'ërinhuë'. 35 Co inso yosënëna tëranta', inapita ninanoro'sa quiya quëran nicha'ërinhuë'. '¡Quiyaso' Quirosarinquë ya'huërai ni'ton, Sinioro nicha'ësarincoi!' co ta'camaso ya'huërinhuë'," itërin.

36 Napotopirinhuë', inapitaso co manta a'panitopihuë'. Isiquiasëri ina pochin camairin ni'ton, co a'panipihuë'. 37 Ina natanatona', Isiquiasë a'parinsopitaso co napion cancantopi. Napoatona a'mopiso oshapi. Ina quëran Asiria hua'ani napotërinso', Isiquiasë sha'huitacaiso marë' paantapi.

Asiria copirno quëran cha'ëpiso'

19 1 Cara hua'ano'sariso', Asiria hua'ani napotërinso' Isiquiasë sha'huitonpi. Ina natanaton, co napion cancantërin. Inapoaton a'morinso osharin. Ina quëran sa'catën a'mosahuaton, Sinioro chinotacaso pëiquë Yosë nontacaso marë' pa'nin. 2 Co'huara inaquë pa'shátëraponhuë', Iriaquin, Sipina, corto hua'ano'sa masho masho nipisopita, inapita camairin: "Sa'catën a'mosahuatoma', Amosë hui'nin Isaiasë pënëntona'pi ni'conco'. 3 Cantonpatama' iso pochin sha'huitoco': 'Iporaso' co napion cancantarëhua'. Inimicoro'sa aparisitatënënpoa', taparo nitarinënpoa'. Napoaton sanapi hua'hua iquitohuachina, co nanitërinsohuë pochin nisarëhua'. 4 Sinioroso Yosënën ni'ton, ya'ipi nitotërin. Asiria copirnori hua'ano'sa a'parinsopita quëran pinorinsonta', natanin. Ma'cha ina natanaton ana'intërin naporini, noya niitonhuë'. Quëmanta Sinioro nontëquë ya'huëarëhuaso', catahuainpoa', tënin Isiquiasë,' itonco'," itërin.

5 Napotohuachina, inapitaso pa'pi. Isaiasë quënanconahuatona', copirno naporinso sha'huitonpi. 6 Natanahuaton inaso': "Hua'anëma sha'huitoco': 'Asiria copirno piyapinënpita na'con pinorinaco.

Ama ina natanaton pa'yanquësohuë'.
7 Ca nohuanton nanan natantarin. Ina
natanaton, ya'huërinquë paantarin.
Inaquë nipachina, tëpapona huachi,'
tënin Sinioro," itërin.
8 Napoasoi Asiria copirnoso', Naquisi
ninano patahuaton, Nipina ninano ahuë-
caso marë' pantarin. Asiria sontaro'sa
hua'anso' ina natanahuaton, sontaro-
nënpitarë chachin inatohua panantarin.
9 Asiria copirnoso inaquë ni'so', nanan
natantërin: "Iquipito copirno Tiraca
itopiso', ahuëinquënso marë' huë'sarin.
Cota huënton sontaro'sa catahuacaiso
marë' huë'sarin," itopi.
Napotopiso' natanaton, naquëranchin
hua'ano'sa a'paantarin. Isiquiasë copirno
quirica quëpatacaiso marë', a'parin.
10 Ninshitaton naporin: "Quëmaso
Yosënën napotërinquën: 'Ca nohuanton
asiriaro'saso', co minsëarinquëmahuë','
itërinquën. Napotohuachinquëna,
quëmaso' ina natëran. Napotopirin-
quënhuë', ama natëquësohuë'. 11 Nisha
nisha copirnoro'sari nisha nisha parti
hua'anëntopirinahuë', Asiria copirno-
ro'sari ata'huantëra'piapi. Inpitasona
ata'huantacaiso yonquihuachinara,
inapotëra'piapi. Napoaton quëmanta':
'¡Sinioro nicha'ësarincoi quiyaso'!'
Co ta'camaso ya'huërinhuë'. 12 Iráca
shimashonëhuëpitanta copirno
ya'conpi. Inapitanta na'a ninanoro'sa
ata'huantopi. Inapitaso' nisha nisha
yosëro'sa moshapirinahuë', co inapitari
nicha'ërinhuë': Cosan ninano', Aran,
Nisihui, Tirasaro, inapita ninanoro'sa
ata'huantopi. (Tirasaroquëso', Piti-itin
parti quëran huëcatona inaquë ya'huë-
pirinahuë', ata'huantopi.) 13 Amatoquë,
Arohuatoquë, Sihuaropaimoquë,
Inanquë, Ipaquë, ¡inaquëpita copirno-
ro'sa hua'anëntopiso', nani ta'huantopi!"
tënin ninshitaton.

14 Asiria copirno piyapinënpitari
Isiquiasë quirica quëtopi. Ma'para-
huaton nontërin.
Nani nontahuaton, Yosë chinotacaso
pëiquë pa'nin. Inaquë nipachina, opori-
nahuaton Sinioro caposonën notënanquë
a'notoonin. 15 Ina quëran Yosë nontaton:
"Quëmaso' Sinioro, Yosënquën. Israi-
ro'sacoi chinotërainquën. Quiropino'sa
aipi, hua'anëntëranso shiranën ya'huërin.
Quëmariáchin ya'ipi naciono'sa ninan.
Isoro'pa', pi'iro'të', inapitanta quëma
nohuanton ya'huërin. 16 Asiria copirno
ninshitaton pinorinquënso' natanquë'.
Quëmaso' nanpirápiranhuë', napotë-
rinquën. 17 Tëhuënchachin mini Asiria
copirnoro'sa nisha nisha naciono'sa
ata'huantopi. 18 Mamanshinënapitanta',
pënquë a'përa'piapi. Inapitaso' co
Yosëhuë ni'ton, napotopi. Piyapi'sari
na'pi quëran, nontë quëran, inaranpita
nipi ni'ton, napotëra'piapi. 19 Quëmaso
Sinioro, Yosënëhuënquën. Asiriaro'sa
chiníquën nanantopirinahuë', inapita
quëran nicha'ëcoi. Inapotohuatancoi
ya'ipi naciono'sa isoro'paquë ya'huë-
rinso', quëmaíchin Sinioronquën
ninanso' nitotapi huachi," itërin.
20 Naporo' Isaiasëri, Isiquiasë sha'huita-
caso marë' a'nara comision a'patërin. Iso
pochin ta'caso' a'patërin: "Yosënënpoa
nontëranso', nani nataninquën. 21 Iso
pochin Siniorori Asiria copirno anitotërin:

'Quirosarinquë ya'huëpisopita
nanon pochin nicatona',
tëhuaponënquën Asiria copirno.
Tëhuatënën huësë huësétapona'.
Ninanonëna patohuatan, napoa-
pona'.

22 ¿Ca nipirahuë' pinoranco ti?
¿Ca nipirahuë' iquianantëranco
ti?
"¡Co insonta minsëarincohuë'!"
ta'ton nocananco.

Caso Yosëco. Israiro'sa chinotërinaco.
Noyasáchin nipirahuë', napotëranco.
23 Piyapinënpita quëran no'huitonco naporan:
“Quira toronano'sa co pichicasohuë' ya'huëtërinco.
Inapitaquë paato, motopiro'sa hui'nimotën'pa' nanpërahuë.
Nipano motopi hui'nimotën'pa' nanpërahuë.
Nonararo'sa inaquë panca panca nipisopita a'nërahuë.
Pino naranta noyanpinayanchin nipisopita napotërahuë.
Ina inápa motopiro'saquë nanpërahuë.
Inaquë nararo'saso', sha'pinan pochin ya'huërin.
24 Nisharo'sa ya'huëpiquë posoro'sa ihuato o'orahuë.
Ya'ipi Iquipito iro'santa', i'naitato ayanirahuë,” toconan.
25 Quëmaso': “Caora nohuanto inaporahuë,” topiranhuë',
iporaso nitotëquë huachi.
¡Ca nohuanton, ina pochin ninan!
Iráca quëran huarë' yonquirahuëso', nani nanirin.
Napoaton pairahuan ninanoro'sa nipirinahuë', ata'huantëran.
Inapotahuaton na'piro'sa', nararo'sa', inapitara'
yamo yamo toconin acoran.
26 Ina ninanoro'saquë ya'huëpisopitaso', panpatoro pochin niconpi.
Napoatona pa'pi të'huatërinën.
Të'huatatënën pa'pi taparo nipi.
Panpatoro nasha paporinso' hua'tërëso pochin co manta chinipihuë'.
Socatë pëipitëquë, pacatoro paporinso pochin niconpi.
Inanpi pacatoroso', pi'iri co oshatarinhuë' ahuitapon.
Ina pochin quëmarinta', inapita minsëcaso' co oshatëranhuë'.
27 Intohuaso' pa'patan, nani nitotërahuë.
Ma'sona nipatananta', ya'ipi nitotërahuë.
No'huimiatërancosonta', nitotërahuë.
28 No'huitomiatëranso', nocantomiatëranso', inapita nitotërahuë.
Ina nitotato, yo'nananëhuë quëran a'tënitëtaranquën.
Cahuario hua'nanan acatëntohuatëra, noya ótëërë'.
Inapotatë pochin nitohuatënquën, naporo huarë' natëaranco.
Huë'nansotaquëchin apayantaantaranquën,’ itërin,” tënin.
29 Ina quëran Isaiasëso', Isiquiasë paaparin.
Quënanconahuaton iso pochin sha'huitërin:
“Inaporë'pota'ma nica,” topatan,
isopoarinquëran inapocaso nitotaran:
Cato pi'ipi trico inaora paporinso' ca'sarama'.
Ina quëran niantarinquëso',
canpitaora sha'tatoma nitërinso' masarama'.
Oparotohuatama', nitërinso' ca'sarama'.
30 Cota huëntonquë quëparitopisopitaso',
sharo'sa itëhuanatona nitërinso pochin nisapi.
31 Co ya'ipi Quirosarinquë ya'huëramasopita ta'huantaramahuë'.

Na'amiachinquëma cha'ësarama'.
Sinioroso' ya'ipi nanitaparin.
Pa'pi a'pitatonpoa napotarinpoa'.
32 Asiria copirnonta yonquiaton,
Sinioro naporin:
"Co Quirosarinquë ya'coaninhuë'.
Co a'na shinërë tëranta a'paponhuë'.
Co iscotonënquë na'piton ahuëtarinhuë'.
Paira nanpëtacaso marënta', co no'pa' nanpënan nicaponhuë'.
33 Pa'pachina, huë'shirinso ira chachin pa'tonantapon.
Co Quirosarinquë ya'conaponhuë'.
Ca Sinioroco napotaranquëma'.
34 Cari chachin iso ninano pa'poyato nicha'ësarahuë.
Piyapinëhuë Tapi natërinco ni'ton, napoarahuë.
Ca napoarahuë ni'ton, inapota'huanquëmaso ya'huërin," tënin Sinioro, itërin.
35 Naporo tashi chachin Sinioro anquëninëni pa'sahuaton, Asiria sontaro'sa tëpaconin. Pasa posa shonca a'natërápo huaranca tëpachanin. Tahuërihuachina nanpipisopitaso ni'pirinahuë', chiminpisopita na'con na'con quëhuënantapi ni'pi. 36 Ina nicaton Asiria copirnoso', tapatacaiso' camaitërin. Nani tapatohuachinara, hua'anëntërinso ninanoquë panantapi. Inaso ninano', Ninihui itopi.
37 A'na tahuëri Asiria copirnoso', Nisoroco mamanshi moshapiso pëiquë ya'conin. Ina moshaso chachin cato hui'ninpitari huëcapairahuatona tëpapi. Inapitaso' Atëramirico, Sarisiri, inapita. Pa'pina tëparahuatona', Ararato parti ta'api. Chimipicoso', a'nanta hui'nin ya'huëtërin Isaraton itërinso'. Inari pa'pin ya'huërëtaton, Asiria hua'anëntaantarin.

Cota huëntonquë Cosiasë hua'anëntërinso'

22 (Isiquiasë chiminpachina, hui'nin Manasisi itërinsoari ya'huërëtërin. Ina ya'huërë chiminpachina, hui'nin Amon itërinsoari ya'huërëtaantarin. Amon ya'huërë chiminpachina, hui'nin Cosiasë itërinsoari ya'huërëtaantarin.) 1 Cosiasë Cota huënton copirno nicacaso marë' caniaritohuachina, posa pi'ipiíchin ya'huëtërin. Cara shonca a'na pi'ipi Quirosarinquë copirno ya'conin. A'shinso', Ataia hui'nin Itita itopi. Posocato ninanoquë ya'huërin. 2 Cosiasë hua'anëntapon noyasáchin ninin. No'tëquën Sinioro natërin. Iráca shimashonën Tapi naporinso pochin inanta ninin.

Iráca pënëntërinso' quirica quënanpiso'

3-4 Copirnoro'sa hua'anëntërinso ninshitona'piso', Sahuin itopi. Inaso pa'pin, Asariasë itopi. Inanta pa'pin, Misoramo itopi. Cosiasë copirno shonca canchisë pi'i copirno ya'coninso nisahuaso', Sahuin përasahuaton, Sinioro chinotopiso pëiquë a'parin. Inaquë Iriquiasë corto hua'an nontaton, iso pochin sha'huitacaso marë' camairin:

—Nihuiro'saso', Sinioro chinotacaso pëi ya'coanaquë a'paitopi. Naporahuaton israiro'sa Sinioro marë' coriqui quëpachinara, yontonpi. Ina yontonpiso ma'paquë'. 5-6 Nani ma'pahuatan Yosë chinotacaso pëi anoyatona'piro'sa hua'anënpita quëtëquë'. Inapitari sacatoro'sa pahuërërapi. Nontë camayo

nipisopita, sacato hua'ano'sa', pëina'-piro'sa', inapita. Naporahuaton, ina coriqui quëran chachin nontëro'sa', na'piro'sa pëicai marë' nininso', inapita pa'anapi. Inapitaso' nohuantapi Yosë chinotacaso pëi anoyatacaiso marë'.
7 Inapitaso co ihuatatonaraihuë', no'të-quën sacatapi. Napoaton onpo castara-piso', co sha'huitiinënso ya'huërinhuë', itëquë', itërin.

8 Napotohuachina, pa'sahuaton sha'huitoonin. Nani natanahuaton, Iriquiasëso' a'na sha'huitërin: "Sinioro chinotacaso pëi acoana, iráca pënëntë-rinso' quirica quënanai. Ma'tana iso'," itahuaton quëtërin. Quëtohuachina, Sahuinso' ina ma'parahuaton nontërin.

9-10 Ina piquëran copirno sha'huitoonin:

—Yosë chinotacaso pëiquë coriqui ya'huërinso', piyapinënpitari nani yontonpi. Inapotahuatona', pëi anoya-tona'piro'sa quëtopi. Naporahuaton Iriquiasë corto hua'an, iso quirica quë-tërinco, itërin. Napotahuaton Cosiasë copirno natanacaso marë' nontërin.
11 Iráca pënëntërinso quirica natana-huaton, copirnoso a'morinso osharin. Sëtërinso[a] nitotacaiso marë' naporin.
12 Ina quëran corto hua'an Iriquiasë amatahuaton, Sahuin hui'nin Aican itopisonta amatërin. Micaiasë hui'nin Acaporo', Sahuin ninshitona'pi, piya-pinën Asaiasë itërinso', inapitanta amatërin. Huë'pachinara, itapon:

13 —Paatoma', onpopinsona ni'nincoso', Sinioro natanco'. Ya'ipi iso ninanoquë ya'huëpisopita, ya'ipi Cota huëntonquë ya'huëpisopita, inapitanta onpopinsona Yosëri ni'ninso', natanco'. Iso quirica quëran inaso pënënpirinpoahuë', co natërëhuahuë'. Shimashonënpoapitanta', pënëntërinso' co natëpihuë'. Napoaton ipora Sinioroso', pa'pi no'huitomara, itërin.

14-16 Napotohuachina, inapitaso Saron sa'in Orata itopiso', nicapona pa'pi. Inaso sanapi, Yosë yonquirinso sha'huina'pi. So'inso', Tiquipa hui'nin. Ya'huërë' inanta', Arasi hui'nin. Arasiso', corto hua'ano'sa a'morinso tapana'pi. Orataso so'inë', Quirosarin quëran ya'natiirinso barrio pirayan ya'huërin. Cantonahuatona natanpachinara:

—Sinioro chinotërëhuaso naporin: "Natanamacoso marë' a'parinquëmaso', iso pochin sha'huitonco': 'Caso Sinioroco napotaranquën. Tëhuënchachin Quiro-sarinquë ya'huëpisopita ana'intarahuë. Moisësë ninshitërinso chachin iso ninano ata'huantarahuë. Pënëntërahuëso' quiri-caquë Cota huënton copirno nataninso chachin nitarahuë.
17 Ya'ipi Cota huënton israiro'sa a'porinaco. Inapoatona nisha nisha mamanshiro'sa moshacaiso marë' yonarin pochin nininso', a'pëpi. Na'con co noyahuë' nipiso marë' ano'huitëri-naco. Napoaton isëquë ya'huëpisopita ana'inta'huaso ya'huërin huachi,' itoco'," tënahuë.
18-19 Napoaponahuë a'pairin-quëmasonta', iso pochin sha'huitoco': "Pënëntërahuëso' quirica nontohuachina, quëmaso natëran: 'Iso ro'tëquë ya'huëpi-sopita ata'huantarahuë,' tënahuëso' nata-naton, co napion cancantëran. Oshanën marë' sëtëran. Piyapinënpita oshanën marënta', sëtëran. Shimashonënpitanta', co natëpiso marëhuë' naporan. Inapoaton a'moranso osharan. Inaporanso marë' carinta', nontërancoso natananquën. Ca Sinioroco napotaranquën.
20 Carinquën quëtaranquën noya chimintamaso'. Inapoaton shimashonënpita pa'pitopiquë

[a] **22.11** *Sëtërinso' topachina:* "Pënëntërinso' quirica co natërahuë ni'quëhuarë', Yosë ana'in-tiincoso ya'huërin," ta'ton naporin.

pa'pitaponën. Iso ninano', piyapinënpita, inapita ata'huantërahuëquë parisitopiso', co ni'saranhuë', tënin, itonco hua'anëma',” itërin.

Copirno a'parinsopitaso', hua'anënaquë huënantarahuatona ina inachachin sha'huitopi.

23 [1]Ina natanahuaton, copirnoso Quirosarinquë ya'ipi ansianoro'sa ya'huëpiso amatërin. Ya'ipi Cota huëntonquë ya'huëpisopitanta', amatërin.

[2]Amatohuachina, ya'ipi huë'pi. Ya'ipi Quirosarinquë ya'huëpisopitanta', niyontonpi. Pënëntona'piro'sa', corto hua'ano'sa', inapitanta Yosë chinotacaso pëiquë niyontonpi. Inaquë Cosiasë copirnoso', Siniororë anoyatopiso quirica[b] ninshitopiso' chiníquën nontërin. Inaso' quirica Sinioro chinotacaso pëiquë nasha quënanpiso'. [3]Nani nontohuachina, Yosë pëinën ya'coanaquë panca onë pochin nininso' pirayan huanirin. Inaquë huanirahuaton, Sinioro natëcaiso marë' sha'huitërin. Ya'ipi cancanëna quëran huarë' pënëntërinso', camaitërinso', inapita natëcaiso' sha'huitërin. Siniororë anoyatopiso natëcaisonta', sha'huitërin. Ya'ipi inapitaso', pënëntërinso quiricaquë ninshitopinan nani ya'huërin. Ina pochin sha'huihuachina, ya'ipi niyontonpisopitanta', ina pochachin natëcaiso' Sinioro sha'huitopi.

Cota huëntonquë Cosiasë noya noya Yosë imacaiso camaitërinso'

[4]Sinioro natëcaiso' sha'huitopiso piquëran, Cosiasëso' Iriquiasë corto hua'an përarin. A'napita corto hua'ano'sa', ya'coana a'pairo'sa', inapitanta përasahuaton camairin: “Sinioro chinotopiso pëiquë, Paaro mamanshi chinotacaiso marë' nisha nisha ma'sha ya'huërin, Asira mamanshi payanta moshacaiso marë' ya'huërin. Nisha nisha tayora moshacaiso marënta ya'huërin. Ya'ipi inapita ocoirahuatoma', ninano aipiran ahuiquitoco'. Sitron i'sha yonsanquë imino'saquënta', napopinchin ahuiquitoco'. Ina ahuiquitëramaso yanonënta', Pitiri'pa' quëpaco',” itërin. [5]Amon copirno, Manasisi copirno, inapitaso iráca mamanshiráchin pa'yatopi. Napoatona inapita moshacaiso marë' corto hua'ano'sa acora'piapi. Quirosarin pairapipiso' tahuirinquë, inahuara nohuanton artaroro'sa acopiso ya'huërin. Cota huënton ninanoro'saquënta ya'huërin. Inaquëpita ina corto hua'ano'saso', Paaro marë', pi'i marë', nisha nisha tayoraro'sa marënta', yonarin pochin nininso' a'pëpi. Ya'ipi ina corto hua'ano'sa Cosiasëri camaiton: “Canpitaso' co huachi corto hua'ano'sa nisaramahuë'. Co huachi yonarin pochin nininso' a'pëaramahuë',” itërin. [6]Nara moshacaiso marënta patëtopiso', Yosë chinotacaso pëiquë ya'huëpirinhuë'. Inaso', Asotariti itopi. Inanta', Cosiasë camaitërin quëran corto hua'ano'sari ocoipi. Ocoirahuatona', Sitron i'sha yonsanquë a'pëpi. Ina quëran yanonën masahuatona', sa'ahuaro'sa chiminpachinara pa'pitopisoanaquë pa'sapi. [7]Sinioro chinotacaso pëi i'iratëquënta', na'a patoanaro'sa acopi. Inaquë nimonshitapona pochin mamanshi moshacaiso marë' acopi. A'naquën sanapi'santa inaquë chachin Asira marë' a'mopiso nipi. Cosiasëri ina patoanaro'sa aohuatërin. Quëmapi'sa', sanapi'sa', inapitanta inaquë sacatopiso', a'papi.

[8-9]Naporo tahuëri'sa na'a Nihui huënton corto hua'ano'sa ya'huëpi. Inapitaso' Cota huënton ninanoro'saquë

[b] **23.2** *Siniororë anoyatopiso quirica:* Iráca pënëntërinso' quirica ina chachin tapon naporin.

ya'huëatona', Sinioro marë' yonarin pochin nininso' a'pëpi. Inahuara nohuanton artaroro'sa acopiquë napopiso marë', Cosiasëri Quirosarinquë huëcacaiso camairin. Huë'pachinara ayontonahuaton itapon: "Canpitaso', inahuara nohuanton artaroro'sa acopiquë yonarin pochin nininso' a'përama'. Pëtëtë parti Quipa ninano quëran, pë'natë parti Piirsipa ninanoquë huarë' inaporama'. Inaquëpita artaroro'sa ya'huërinso', co Yosë marë' acopihuë'. Co inaquë Sinioro chinotacaiso ya'huërinhuë'," itërin. Napotahuaton camairin: "A'napita corto hua'ano'-sarë'quëma', pan co ahuëpocatopinanhuë' noya ca'co'. Napoaponahuë', Sinioro pëinën artaroquë ma'sha ina marë' quëpiso', co a'pëamaso ya'huërinhuë'," itërin. Quirosarin chirinchinta', Cosoi itopi. Inanta', ninano ya'coana ahuënan quëran artaroro'sa acorin. Sopairo'sa chinotacaso marë' acorin. Inapitanta copirno camaitërin quëran corto hua'ano'sa', Yosë pëinën ya'coana a'pairo'sa', inapitari ohuatopi.

10 Pini-inon motopianaquënta', Moroco mamanshi moshacaiso marë' artaro ya'huërin. Inaquë a'naquën hui'nina ahuiquitahuatona', ina mamanshi moshapi. Inapopirinahuë', Cosiasëri camairin ina artaro tapicaiso'. Ama insonta huachi, inaquë hui'nina a'pëcaiso marëhuë' inapotopi.

11 Iráca copirnoro'sari pi'i moshacaiso marë' toronan cahuarionënpitarë chachin acotopi. Inapitaso' Sinioro chinotacaso pëi ya'coanaquë acopi. Ina pirayan Natan-mirico hua'an ya'huërin. Ina hua'ani cahuarioro'sa ina marë' acopiso' a'pairin. Napopirinahuë' Cosiasëri ina cahuarioro'sa aosërëtërin. Toronanta a'përahuaton ahuiquitërin. 12 Manasisi copirno ya'huëapon, mamanshiro'sa moshacaiso marë' artaroro'sa anitërin. Sinioro chinotacaso pëi i'iratënquë, anitërin. A'napita copirnoro'santa', ina pochachin anitopi. Acaso copirno patoananën a'caontarinso aipi artaroro'sa anitopi. Inapita artaroro'santa', Cosiasë copirnori aohuatërin. Inapita pa'qui pa'quitopi. Inapotahuatona no'morainpitaso', Sitron i'sha'pa' inquiitopi.

13 Iráca Saromon copirnonta', Oriposë motopiquë sor parti quëran artaroro'sa anitërin. Asotariti mamanshi moshacaiso marë', anitërin. Inaso' mamanshi, sitono'sari mosharinso'. Quimosi mamanshi marënta', anitërin. Inanta moaporo'sari mosharin. Mirico mamanshi marënta', anitërin. Inaso', amono'sari mosharin. Ya'ipi ina mamanshiro'sa Siniorori co quë'yarinhuë'. Napoaton Cosiasëri: "Ina artaroro'saso', co Sinioro marë' acopisohuë'," ta'ton, ya'ipi ata'huantërin.

14 Na'piro'sa', nararo'sa', inapita moshacaiso marë' acopiso', apa'quitëra'piarin. Inapotahuaton atë'yatëra'piarin. Inapita acopiquëso', piyapi nansëro'sa acotëra'piapi.

15 Napato hui'nin Quiropoamo copirnonta iráca, inaora nohuanton artaro acopisoanpi Pitiriquë acorin. Toroa'hua nonanpiso' moshacaiso marë' naporin. Inaquë moshatatona', israiro'sa oshahuanpi. Cosiasë, corto hua'ano'sa', ya'coana a'pairo'sa', inapitari pa'sahuatona', ohuatoonpi. Inapotahuatona pa'qui pa'quitopi. No'morainachin acorahuatona', ahuiquitopi. Inaquë chachin Asira mamanshi nonanpisonta ya'huëpirinhuë', inanta inapotopi. 16 Co'huara ina artaro ohuachátërasoihuë', po'nin. Ina pirayan motopia'huaquë nipa'pitopiso ya'huërin. Ina nicaton Cosiasëri catahuarinsopita itapon: "Nansëro'sa inaquë ya'huërinso', ocoirahuatoma

quëco',” itërin. Quëpatohuachinara, ina artaro aipi ahuiquitërin. Ama huachi inso tëranta inaquë ma'sha ahuiquitacaso marëhuë', inapotërin. Quiropoamo nanpiso chachin, a'na pënëntona'piri inapotacaso sha'huitërin. Sha'huitërinso chachin Cosiasëri nitërin. 17 Ina quëran Cosiasëso', natantërin:

—¿Isopo na'pi ahuanipiso'? tënin. Napohuachina ya'huëhuano'sari:

—Inaquë mini Cota huënton pënëntona'pi pa'pitopi. Inaso iráca huë'nin. Naporo' iso artaro quëmari isopotamaso', ninorin, itopi. 18 Naporo' Cosiasë camaitërin:

—Tananpitoco inaso'. Co incari tëranta nansëquën së'huacaso ya'huërinhuë', tënin. Inapoatona', co inaso nansëquën së'huapihuë'. Pënëntona'pi Samaria quëran huë'ninsonta chiminpachina, inaquë chachin pa'pitopi ni'ton, co inanta nansëquën së'huapihuë'.

19 Samariaquënta inahuara nohuanton artaroro'sa acopiso ya'huërin. A'naquën artoro'sa ya'huërinquëso', Israiro copirnoro'sa camaitohuachinara pëi acotëra'piapi. Inapoatona Sinioro pa'pi ano'huitopi. Napoaton Cosiasëri ya'ipi inapitanta', aohuatëra'piarin. Pitiriquë ya'huërinsopita nitërinso pochin inapitanta nitërin. 20 Co'huara ina artaroro'sa ata'huanchátërasohuë', corto hua'ano'sa inaquë mamanshi moshapisopita atëpatërin. Ina artaroro'sa aipi inapotërin. Inaquë chachin piyapi nansëro'santa ahuiquitopi. Inaporahuaton Quirosarinquë paantarin.

Cosiasë pascoa na'huërinso'

21 A'na tahuëri copirnoso', ya'ipi Cota huëntonquë ya'huëpisopita camairin: “Sinioro marë' pascoa pita na'huëa'ahua'. Iráca Moisësë pënëntërinso' quiricaquë ninshitërinso pochachin niahua',” tënin. 22 Napohuachina, na'huëpi. Iráca hua'ano'sa na'huëpi quëran huarë' co ina pita na'huëchinpihuë'. Israiro copirnoro'sa', Cota huënton copirnoro'sa', inapita hua'anëntaponanta', co na'huëpihuë'. 23 Cosiasë copirno, shonca posa pi'ipi copirno ya'coninso naniquë huarë', Quirosarinquë na'huëantapi.

Cosiasë Yosëíchin cancantërinso'

24 Cosiasëso', Yosëíchin cancantaton, pënotono'sa', ninotona'piro'sa', inapitanta ya'ipi ayatërin. Quëmopinënapitarë' mamanshi moshapisonta napotërin. Nisha nisha mamanshiro'sa', nisha nisha moshacaiso marë' Quirosarinquë ya'huëtopiso', Cota huëntonquënta ya'huëtopiso', ayatërin. Inapitaso Yosëri co quë'yarinhuë ni'ton, napotërin. Iriquiasë corto hua'an, Sinioro chinotacaso pëiquë pënëntërinso quirica quënaninso natëton, naporin. 25 Cosiasëráchin ina pochin Sinioro imaton, ya'ipi cancanën quëran, ya'ipi hua'yanën quëran, ya'ipi chinirin quëran Sinioroíchin natërin. Moisësë pënëntërinso chachin natërin. Co inso copirno tëranta', inapochin iráca quëran huarë' natërinhuë'. Ina piquëranta', co huachi a'na ina pochin ya'huëantarinhuë'.

26 Ina nipirinhuë tëranta Siniorori Cota huënton israiro'sa no'huirinso', co sanorinhuë'. Iráca Manasisi copirnori co noyahuë' nicaton ano'huitomiatërinso marë' naporin. 27 Napoaton Sinioro tapon: “Pëtëtë ya'huëpiso israiro'sa a'poato, a'parahuë pa'pi. Inapochachin Cota huënton israiro'santa', nitarahuë. Quirosarin ninananonta huayonato, inaquë chinotiinacoso marë' pëi acorahuë. Inapopirahuë co huachi nohuantarahuë',” tënin.

Cosiasë chimininso'

28 Iso quiricaquë, co ya'ipi Cosiasë naporinso ninshitërahuë'. A'na

quëmapinta ninshitaton: “Cota huënton copirnoro'sa hua'anëntapona napopiso',” ta'ton ninshitërin. 29 Cosiasë hua'anëntaso chachin Iquipito copirno Nicao itopiso' huë'nin. Sontaronënpitarë chachin huë'sahuatona', Iopiratisii'pa' chinotona pa'sapi. Asiria copirno catahuacaso marë' pa'sapirinhuë', Cosiasëri sontaronënpitarë chachin Miquitoquë nacapirin. Nacapipirinhuë', Nicaori ipora quënanaso chachin tëparin. 30 Inapotohuachina hua'ano'sari a'na toronanquë nonën acorahuatona', Quirosarinquë quëpapi. Inaquë pa'pitacaiso marë' anitërinquë po'mopi. Ina piquëran hui'nin Coacasë itopiso masahuatona', pa'pin ya'huërënamën copirno nicacaso marë' Yosë nontahuatona acopi.

Coaquin copirno hua'ano'sapitarë chachin Papironia'pa' quëpapiso'

24 (Cosiasë chimininso piquëran Coacasë hua'anëntaponahuë', cara yoquíchin hua'anëntërin. Nicao copirnori huëcapairahuaton, minsëirin. Inapotahuaton ya'huërin'pa' quëparin. Napohuachina, iya'huain Coasin itopiso shonca a'na pi'ipi hua'anëntaantarin. Ina chiminpachina, hui'nin Coaquin itopiso ya'huërë' hua'anëntaantarin.)

8 Coaquin shonca posa pi'ipitahuaso', Cota huëntonquë copirno ya'conarin. Cara yoquíchin Quirosarinquë hua'anëntërin. A'shinso', Irinatan hui'nin, Niosta itopi. Quirosarinquë ya'huërin. 9 Coaquinta napoaponahuë', co Sinioro natëtonhuë' co noyahuë' ninin. Pa'pinco' naporinso chachin nininso marë' Siniorori co noyahuë' ni'nin anta'.

10 Ina hua'anëntaso', Papironia copirno sontaronënpitari huëcapairin. Huë'sahuatona', Quirosarin ninano ahuëcaiso marë' tancapitiipi. 11 Inapotasoi', Papironia copirno Napocotono itopisonta', canquirin.

12 Napotohuachinara, Coaquin copirnoso co huachi chinitatonhuë', Napocotono natërin. A'shin, hua'ano'sa', sontaro hua'ano'sa', ayonquirinsopita, inapitarë chachin napopi. Napohuachinara, Napocotono sontaronënpitari inapita mapi. Napocotono copirno ya'conin quëran huarë', posa pi'ipitapaso naporin.

13 Ina piquëran Napocotonoso', Yosë chinotacaso pëiquë pa'ton nininsopita manin. Copirno hua'anëntërinso pëiquënta', naporin. Naporahuaton iráca Saromon copirno Yosë chinotacaso pëiquë oro quëran Sinioro marë' anitërinsopita ya'ipi pa'quirin. Siniorori inapotacaiso sha'huitërinso chachin ninin. 14-16 Naporahuaton Quirosarinquë ya'huëpisopita, ya'ipi pochin quiquirin. Hua'ano'sa nipisopita, noya noya sontaro'sa', ma'sha nina'piro'sa', hua'na camayoro'sa', inapita. Ya'ipiya quëran shonca huaranca ya'pi pochin quëpapi. Caraya pochin piyapi'sa Cota huëntonquë quëparitopi. Sa'a sa'ahua nipisopitaráchin patopi. Naporo' Coaquin copirnonta', a'shinë chachin quëpapi. Sa'inpita, hua'ano'sa', ma'huano'sa', ya'ipi inapita Quirosarin quëran Papironia'pa' quëpapi. Canchisë huaranca sontaro'sa míso ahuëtopiráchin quëpapi. Ma'sha nina'piro'sa', hua'na camayoro'sa inapitanta', huaranca icanpi.

17 Naporo' Napocotonoso', Cota huëntonquë copirno nicacaso marë' Mataniasë acorin. Inaso', Coaquin apin. Ina acorahuaton nininën nisha acotërin Sitiquiasë itërin.

Sitiquiasë copirno ya'coninso'

18 Sitiquiasëso', cato shonca a'na pi'ipitapon copirno ya'conin. Shonca

a'na pi'ipi Quirosarinquë hua'anëntërin. A'shinso', Amotaro itopi. Inaso', Irimiasë hui'nin. Nipina ninanoquë ya'huërinso'. 19 Sitiquiasënta napoaponahuë', co Sinioro natëtonhuë' co noyahuë' ninin. Coaquin naporinso chachin nininso marë' Siniorori co noyahuë' ni'nin. 20 Napoaton Siniorori Quirosarinquë ya'huëpisopita no'huiton, co huachi ahuantërinhuë'. Ya'ipi Cota huëntonquë ya'huëpisopitanta napotërin. Inapotahuaton no'pa' quëtërin quëran a'parin.

Co'huara inapochátërasohuë Sitiquiasëso', co huachi Napocotono copirno yanatërinhuë'.

Quirosarin ninano ata'huantopiso'

25 1 Sitiquiasë copirno ya'coninso', nani posa pi'i shonca yoqui shonca tahuëri nisarin. Naporo tahuëri Napocotonoso', sontaronënpitarë chachin canquirin. Quirosarin tancapitahuatona', ahuëcaiso marë' itohuaran itohuaran no'pa' nanpënano'sa nipi.

2 Tancapitochinaichin Sitiquiasë copirnoso', shonca pi'ipi nanianatërin. 3-4 Pascoa yoqui quëran cara yoqui iscon tahuëri imasahuaso', Quirosarin ninanoquë cosharo ta'huantërin. Naporo' Papironia sontaro'saso', Quirosarin ninano pairanën pacoantopi. Napoaton Sitiquiasëso', sontaronënpitarë chachin naporo tashi ta'api. Cato paira ya'huërinso parti ya'coana ya'huërintaquëchin pipipi. Copirno yancoronëntaquëchin ira ya'huërinso masahuatona', pa'pi. Papironia sontaro'sa a'paitapirinahuë', Cortanii' motopiana parti ta'api.

5 Ta'arapirinahuë', Papironia sontaro'sari imapi. Quirico canonamatë parti icantopi. Inaquë Sitiquiasëso', sontaronënpitari ta'ananpitona yanquëënanpipi. 6 Napotohuachinara, Sitiquiasëso' hui'ninpitarë chachin mapi. Naporo' Napocotonoso', Amato parti ya'huëarin. Nipra ninanoquë ya'huëarin. A'naquën Papironia sontaro'sari Sitiquiasëso', hui'ninpitarë chachin inatohua quëpapi.

Inaquë nipachinara, Napocotonori ana'intacaiso' camaitërin. 7 Ni'tonënquë chachin hui'ninpita tëpara'piapi. Ya'huërë' inaso ocoshorayarahuatona', Papironia'pa' catinaquëtopinan quëpapi. Copirno camaitërinso chachin nipi.

Yosë chinotacaso pëi ohuatopiso'

8 Napocotono copirno ya'coninso', shonca posa pi'ipi, a'natërápo yoqui, canchisë tahuëri nisarin. Naporo tahuëri a'pairinsopita sontaro'sa hua'anën a'parinso', Quirosarinquë canconin. Inaso hua'an, Naposaratan itopi. 9 Inaso', sontaronënpitarë chachin Yosë chinotacaso pëi i'chinpitërin. Copirno hua'anëntërinso pëi', ya'ipi noya noya pëi nipisopita, inapitanta inapotërin. 10 Sontaronënpitarinta', ninano pairanën ohuatopi.

11 Ina piquëran Quirosarinquë quënanquipisopita Papironia'pa' quëpantapi. A'naquën inahuara nohuanton copirno yanatëpiso', a'naquëonta', ninanoquë quënanpiso'. Caraya ma'sha nina'piro'sa nipisopitanta', quëpapi. 12 Inapotahuatona', caraíchin pochin patopi huachi. Sa'ahua nipisopita, nosorotapisopita, inapitaíchin pataantapi. Oparoro'sa', imino'sa', inaquëpita sacatacaiso marë' patopi. 13 Yosë chinotacaso pëiquë nisha nisha ma'sha sha'pi hua'na quëran nipiso ya'huërin: Onëro'sa pochin nininso'. Ina onëro'sa ato'quëtopiquë nininso'. Panca pantica pochin i'sha

acocaiso marë' nininso', ya'ipi inapita pa'qui pa'quitahuatona', Papironia'pa' quëpapi. 14 Huariano acocaso marë' nipisopita, para pochin nininsopita, nanparin i'yaritinano'sa', o'huintinano'sa', inapita quëpapi. Naporahuaton, nisha nisha Sinioro chinotacaiso marë' ohuarapisopita sha'pi hua'na quëran nipiso', ya'ipi quiquipi. 15 Oro quëran, prata quëran, nisha nisha nipisopitanta', tasono'sa', pënaya quëpainano'sa', inapitanta ya'ipi quiquipi.

16 Cato onëro'sa pochin nipisopita, panca pantica pochin i'sha acocaiso marë' nininso', inapita iráca Saromon copirnori Yosë chinotacaso pëiquë acorin. Inapita quë'ninso', co tantianahuanhuë' quë'nin. 17 A'naya a'naya onë pochin nininso', posa mitro na'con ya'huëtërin. Inapita naniontarinquë motën pochin acotopi cato mitro tanoninso'. Inapita aipi Yosë chinotacaso pëi ishpanamën pochin nininso' a'mitopi. Ina motën pochin nininquë hua'na camayoro'saso', catina atahuitopi. Ina catinaro'saquënta', cranata nitërinso nonanpi. Ya'ipi inapitaso', sha'pi hua'na quëransáchin nipi.

Cota huënton israiro'sa quëpaantapiso'

18 Naporo' Naposaratanso', Siraiasë corto hua'an manin. Ina quëran niantarinsonta manin. Inaso Sooniasë itopi. Naporahuaton cara hua'ano'santa', Yosë pëinën a'paina'piro'sa manin. 19 A'nara sontaro hua'an, copirno ayonquina'piro'santa a'natërápo, a'nara sontaro huayona'pi hua'an, nisahuaton saota shonca ma'huano'sa Quirosarinquë ya'huëpiso', inapitanta manin. 20 Inapita masahuatona', Napocotono ya'huëarinquë quëpapi. Naporo inaso', Nipra ninanoquë ya'huëarin.

21 Nipraso' Amato ro'tëquë ya'huërin. Inaquë quë'canpachinara, Napocotonori ya'ipi inapita tëpacaiso' camaitërin. Ina pochin Cota huënton israiro'santa', ya'huëpiso no'pa quëran, ocoipi.

Napocotonori patërinsopita Iquipitoquë ta'apiso'

22 Napocotonoso' caraya israiro'sa Cota huëntonquë ya'huëcaiso marë' acorin. Inapita camaicaso marë' a'nara chirinchi acotërin. Inaso', Quitariasë itopi. Mispaquë ya'huërinso'. Pa'pinso' Aican itopi. Ina pa'pionta', Sahuin itopi. 23 Cota huënton sontaro hua'ano'saso'[c], ina natantopi. Ina natantatona', sontaro'sarë chachin Mispaquë Quitariasë paapapi. A'naso hua'an, Ismairo itopi. Inaso', Nitaniasë hui'nin. A'nanta', Coanan itopi. Inaso', Cario hui'nin. A'nanta', Siraiasë itopi. Inaso', Tanomito hui'nin. Tanomitoso', Nitopa ninanoquë ya'huërin. A'nanta', Caasaniasë itopi. Inaso', Maaca hui'nin. 24 Cantonpachinara Quitariasëri sha'huitërin: "Ama Papironia hua'ano'sa të'huatocosohuë'. Noya isëranchin ya'huëatëhua', Papironia copirno camaitërinso natëahua'. Inapohuatëhua', noya ya'huëarihua'. Yoscoarë' no'tëquën sha'huitaranquëma'," itërin.

25 Napotopirinhuë', pascoa yoqui quëran canchisë yoquitapaso', Ismairori huëcapairin. (Inaso', Cota huënton copirnoro'sa quëmopinën. Nisahuaton Nitaniasë hui'nin, Irisama shiin.) Ismairoso', shonca sontaro'sarë chachin huë'sahuatona', Quitariasë tëpaipi. A'napita cotioro'sa', Papironia sontaro'sa',

[c] **25.23** *Sontaro hua'ano'sa:* Isopita hua'ano'saso', Naposaratan huë'pachina, co Quirosarinquë ya'huëpihuë'. Ina paaquë huarë' ya'noantapi.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

inapitanta Mispaquë ya'huëpiso', inapotopi. 26 Napohuachina cotioro'saso', papironiaro'sa të'huatopi. Napoaton sontaro hua'ano'sa', topinan piyapiro'sa nipisopita, inapitaso Iquipito'pa' ta'api.

Papironia copirnori Coaquin noya acoantarinso'

27 Coaquinso', iráca Papironia'pa' quëpapi. Quëpapiso', nani cara shonca saota pi'ipi, shonca cato yoqui nisahuaton, cato shonca canchisë tahuëri nisarin. Naporoso', a'na copirno Papironiaquë hua'anëntarin huachi. Inaso', Ipiro-mirataco itopi. Inari Coaquinso', noya nicaton tashinan pëi quëran ocoirin. 28 Noya nontahuaton a'napita copirnoro'sa quëpapi quëran noya noya ni'nin. 29 Inapotohuachina Coaquinso', tashinan pëiquë a'morinso ocoirahuaton të'yatërin. Ina quëran noya a'mosahuaton, nani tahuëri copirno ca'parin. Chiminaquë huarë' naporin. 30 Naporahuaton copirnori pahuantërinsopita pa'anacaso marë' nani tahuëri coriqui quëtárin. Chiminaquë huarë' inapotërin.

Istrasë naporinso'

Siro copirno camaitërinso'

1 (Cotioro'sa Quirosarin quëran quëpapiso', nani canchisë shonca pi'ipi pochin nanirin. Papironia no'paquëso' Napocotono piquëran, nisha nisha copirnoro'sari hua'anëntërin. Papironiaro'sa minsërahuatona', Mitia, Pirsia, inapita copirnoro'sari, hua'anëntaantapi. Napoin quëran Siro itopiso' copirno ya'coantarin.)

1 Pirsia copirno Siro itopiso', a'na pi'ipira hua'anëntarin. Naporo' Irimiasë quëran Sinioro sha'huirinso' nanicaso marë', Siroso nanan a'parin. Ya'ipi hua'anëntërinquë nitotacaiso marë' iso pochin ninshitahuaton a'parin:

2 "Caso Siroco. Pirsia copirnoco ni'to, napotaranquëma'. Sinioroso' Yosë ni'ton, inápaquë hua'anëntërin. Ina acorinco nisha nisha naciono'sa hua'anënta'huaso marë'. Camairinco ni'ton, Quirosarinquë ina chinotacaso pëi anitarahuë. Inaso ninano', Cota parti ya'huërin. 3 Napoaton Sinioro piyapinënquëma nipatama', paco'. Paatoma ina chinotacaso pëi', Quirosarinquë nicontaco'. Sinioroso' Yosënëma ni'ton, catahuarinquëma pëinën nitamaso'. Inaso' Yosë, Quirosarinquë ya'huërin. 4 Inpitasona ina piyapi nipachina', niyacapapisopitari catahuain: Prata, oro, ma'sha, pë'tahua, inapita quëran catahuaina'. Inahuara nohuanton Yosë chinotacaso pëi nicacaiso marë' ma'sha yaacohuachinanta', acoina'. Inaso' pëi Quirosarinquë ya'huëapon," tënin.

Quirosarinquë huënantapiso'

5 Ina nitotatona Cota huënton hua'ano'sa', Mincamin huënton hua'ano'sa', corto hua'ano'sa', nihuiro'sa', inapitaso yonquipi panantacaiso'. Sinioro chinotacaso pëi Quirosarinquë yaanoyataantapi. Sinioro nohuanton ina pochin yonquiatona', tapatapi huachi. 6 Ina nicatona niyacapapisopitari prata, oro, ma'sha pa'ton nininsopita, pë'tahua, inapita quëran catahuapi. Naporahuaton inahuara nohuanton Yosë chinotacaso pëi nicacaiso marë' nani ma'sha acopi. 7 Sinioro chinotacaso pëiquë nisha nisha ma'sha ohuarapiso' iráca ya'huërin. Ya'huëpirinhuë', Napocotonori Quirosarin quëran ocoirahuaton, mamanshinënpita moshapiquë acoonin. Siro copirnori inapita ayantaantarin. 8 Ayantohuachina, Mitritatisë itopisori ma'parin. Inaso', pa'ton nininsopita tapana'pi hua'an. Inari ya'ipi pichisahuaton, Sispasaro hua'an quëtërin. Inaso', Cota huënton hua'an. 9-11 Isonápo ma'sharo'sa ohuarapisopita pichipiso ya'huërin: Cara shonca tasono'sa oro quëran nininso'. Huaranca tasono'sa prata quëran nininso'. Cato shonca iscon cosoroa'hua. Cara shonca posicho oro quëran. Catapini pasa shonca posicho prata quëran. Huaranca ma'shanta nisha nisha nipisopita. Inapitaso' ya'ipiya quëran a'natërápo huaranca catapini pasa icanin. Ya'ipi inapita Sispasaroso' ma'patahuaton, Quirosarinquë quëpanantarin.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Sinioro chinotaantapiso'

3 (Israiro'saso huë'sápatona', ya'huëpiquë canquipi. Canquirahuatona', nisha nisha ninanoro'saquë ya'huëcaiso marë' yanquëëpi.)

[1]Pascoa yoqui quëran canchisë yoqui nanihuachina, israiro'saso imënamëa'huaro'sa pita na'huëpi. Naporo' yoquiquë ya'huëpi quëran huë'sahuatona', Quirosarinquë niyontonpi. Ya'ipiya quëran niyontonpi co pahuanpihuë'. [2]Naporo' corto hua'anso', Cosoi itopi. Inaso pa'pin, Cosata itopi. Saratiro hui'nin Soropapiro itopisonta hua'an ya'conin. Ina cato hua'ano'sa quëmopinënpitarë chachin Sinioro chinotacaiso marë' artaro nipi. Iráca Moisësëso' Sinioro piyapinën ni'ton, pënëntaton ninshitërin. Ina camaitërinso chachin ma'sha tëpatona', oshanëna marë' inaquë ya'ipi ahuiquitopi. [3]Naporo' artaro nicapona', noyá acochanpi. Inaquë ya'huëantapisopita të'huatatona', ina pochin acopi. Inapoatona nani tashiramiachin nani i'huaraya ma'sha tëpapiso', Sinioro chinotacaiso marë' ya'ipi ahuiquitopi. [4]Naporahuaton pënëntërinso' quiricaquë camaitërinso chachin, imënamëa'huaro'sa pita na'huëpi. Ina pitaquënta nani tahuëri ma'sharo'sa tëpatona', oshanëna marë' ya'ipi ahuiquitopi.

Onposona nani tahuëri ahuiquitacaiso camaitërinso chachin nipi. 5Nani tahuëri oshanëna marë' ahuiquitahuatona', nani yoquia'huarai' pitaquënta inapopi. Nisha nisha Sinioro marë' pita na'huëcaiso ya'huërinquënta', inapopi. Inaquë chachin inahuara nohuanton Sinioro ma'sha quëshihuachinara, ahuiquitopi. 6Naporo' yoqui ya'natiirinso tahuëri quëran huarë', oshanëna marë' ma'sha tëpapiso' ya'ipi ahuiquitacaiso caniaritopi. Sinioro chinotacaso pëi' co nishátëraponaraihuë', artaronën nipiquë inapotopi. 7Ina quëran pëina'piro'sa', nontë camayoro'sa', inapita pahuërëpi. Cosharo', huino, toma', inapitanta Tiro piyapiro'sa quëtopi. Siton piyapiro'santa inapotopi. Inapitaso' Nipano motopi quëran nonara ocoiatona', marë quëpatomacaiso' camaipi ni'ton, inapotopi. Siro copirno camaitërinso chachin nipi.

Sinioro chinotacaso pëi niantapiso'

8Soropapiro, Cosoi, corto hua'ano'sa', nihuiro'sa', ya'ipi huënantapisopita, inapita Sinioro chinotacaso pëi niantacaiso' caniaritaantapi. Canquintapi quëran huarë' nani a'na pi'i cato yoqui nisarin. Nihuiro'sa cato shonca na'con pi'ipitopiso', hua'ano'sa pochin sacato camaitacaiso marë' acopi. 9Ya'ipi sacato camaitacaiso marë' isopita hua'ano'sa ya'huëpi: Cosoi corto hua'an, Catomiri, Inatato, inapita hui'ninpita, quëmopinënpita, inapita. Inapitaso' Nihui huënton israiro'saráchin.

10Yosë chinotacaso pëi simintonën acoasoi', capa cancantatona Sinioro chinotopi. Corto hua'ano'sa Sinioro chinotai marë' a'mopiso', a'mopi. Ina a'mosahuatona', huanipi quëran Tronpitaro'sa pihuipi. Asahua quëran pipipisopita nihuiro'santa', hua'na shari shariro'sa pi'nipi. Napopi. Inapitaso iráca Tapi copirno camaitërinso chachin nipi. 11"Yosparinquën Sinioro," itatona', Yosë cantanën cantapi: "Sinioroso noya ni'ton, chinotahua'. Israiro'sanpoa nosororinpoaso', co nitiquiaponhuë'," topi. Inapoatona capa cancantopi. Capa cancantatona nonca, nonca charapi: "¡Ma noyacha Sinioroso'! ¡Ina catahuarinpoa ni'ton, ina chinotacaso pëi simintonën nani acoarëhua'!" topi. 12Na'a corto hua'ano'sa', nihuiro'sa', ansianoro'sa', inapita masho masho nipisopitaso', iráca ya'huërinsonta ni'pi ni'ton, sëtopi. Inaso ata'huantopirinahuë', inaquë chachin acoantarapi nicatona', chiníquën na'nëpi. Inapitaso' na'nëpirinahuë', na'con na'con capa cancantatona': "Yai, yai," charapi. 13Napopi ni'ton, co natantochináchinhuë' noncaropi. Aquë quëran huarë' napopiso ya'canin.

Yosë chinotacaso pëi' a'canacaiso marë' nanan yo'ninso'

6 (Sacatápirinahuë', co'huara a'cayántërasoihuë' inimicoro'sari acopitërin. Napohuachina tananpitopirinahuë', cato pënëntona'piro'sari pënënin acoantacaiso marë'. Sacatasoi inimicoro'saso': "Iso pëi nicacaso' co nanan ya'huërinhuë'," itopi. Napotopirinahuë', pëina'piro'sariso' itapona': "Nani iráca Pirsia copirno Siro itopiso nanan quëtërincoi ni'ton, pëiantarai," itopi. Ina natanatona', Tario copirno quirica a'patopi nitotacaso marë'.)

1Napotohuachinara, Tario copirnoso piyapinënpita camairin: "Quiricaro'sa na'con na'con nohuantërëhuasopita Papironiaquë taparëhua'. Inaquë yoníconco'," itërin. 2Napotohuachina,

yonisápatona Copirno hua'anëntërinso
pëiquë quënanpi. Inaso pëi', Aquimita
ninanoquë ya'huërin. Inaso ninano',
Mitia propinciaquë ya'huërin. So'nanpi
quiricaquë ninshitopinan quënanpi.
Inaquë iso pochin nanan ya'huërin:

3-4 "Siro copirno ya'coninso pi'iquë
chachin, Yosë chinotacaso pëi nica-
caiso marë' nanan yo'nin. Inaso pëi',
Quirosarinquë ya'huërin. Nani iráca
ya'huëpirinhuë' ohuatopi ni'ton, inaquë
chachin acoantacaiso ya'huërin. Inaquë
ma'sharo'sa tëpatona', Yosë chinota-
caiso marë' nisapi. Iso pochin acocaiso
camaitërin: Simintonën noya acora-
huatona', caniarichina'. Inaparinsoso',
cato shonca canchisë mitro ya'huëtarin.
Pancatërinsonta', nápo chachin panca-
nachin. Cara panshin panca na'piro'sa
quëran acoina'. Naporahuaton a'na
panshina', nasha nontë quëran aco'ina'.
Ina acocaiso marë' coriqui taparahuë
quëran pahuërëchina'. 5 Iráca Napoco-
tonori Yosë chinotacaso pëi quëran,
nisha nisha ma'sharo'sa ohuarapiso'
ocoirin. Ocoirahuaton, Papironia'pa'
quëparin. Inapitanta', naquëranchin
Quirosarinquë quëpananta'ina'. Ya'huë-
rinquë chachin ya'huëantacaso marë'
inapochina', tënahuë," tënin.

6-7 Ina natanaton Tario copirnoso',
hua'ano'sa Iopiratisii' aquëtëran ya'huë-
pisopita quirica a'patërin. Iso pochin
aninshitahuaton a'patërin:

"Tatinai, Sitaro-posnai, canpitaso pi'i
ya'coninso parti no'paquë, chirinchi
ya'conama'. A'napita chirinchiro'-
santa inaquë ya'huëpiso', yonquiato,
ya'ipinquëma ninshitaranquëma':
I'hua chachin ninshitatomaco natana-
maco: '¿Tëhuënchachin Siro copirno
nanan yo'nin, Yosë chinotacaso pëi
Quirosarinquë niantacaiso'?' itëra-
maco. No'tëquën mini. Napoaton
ipora canpitaso', ina pëi nisapiso-
pita ya'huincananpico'. Cotioro'sa
chirinchinëna', ansianoro'sa', piyapi-
nënapita inapitari Yosë chinotacaso
pëi nianta'ina'. Iráca ya'huërinquë
chachin acoina'. 8 Ina marë' canpi-
tanta isopoamaso ya'huërin: Cotio
ansiano'sa ina pëi nisapisopita,
canpitarinta catahuamaso ya'huërin.
Ya'huërama parti camaitërahuëso',
pahuërëárinaco. Ina coriqui ya'huërin
quëran, ma'pitamarësona nohuan-
tohuachina', a'naroáchin quëtoco'.
Ama sacatapiso tananpitacaiso
marëhuë', inapotoco'. 9 Quirosarin
corto hua'ano'santa', ma'sona natan-
pachinquëma', sha'huitërinquëmaso
chachin ya'ipi quëtamaso ya'huërin.
Toroa'huaro'sa', carniroro'sa',
carniroa'huaro'sa', inapita topachina',
a'naroáchin quëtoco'. Inapitaso Yosë
inápaquë ya'huërinso chinotatona',
ya'ipi ahuiquitacaiso marë' nohuan-
topi. Trico, yamora, huino, toma',
inapitanta nani tahuëri quëtoco'.
10 Inapotohuatama', Yosë inápaquë
hua'anëntërinso noya chinotapi. Ina
marë' ma'sha tëparahuatona', ahui-
quitapi. Naporahuaton ca marënta',
Yosë nontapi. Hui'nahuëpita marënta',
Yosë nontapi.

11 Isonta', camaitërahuëso natëco':
Insosona iso camaitërahuësopita
co natëtohuachinahuë', ana'intoco'.
Pëinënquë huica ya'huërinso pishoin-
toco'. Inapotahuatoma ahuanico'. Ina
ahuaniramaquë, inapa quëran pitaco'.
Inapotohuatama', ya'huararaton chimi-
napon. Naporahuatoma pëinëonta
ohuatoco yamora'in. 12 Na'a ninanoro'sa
isoro'paquë ya'huërin. Napopirinhuë',
Yosëso pëinën nitacaiso marë', Quiro-
sarin ninano huayonin. Inari chachin
insosona pëinën yaata'huantërinso',

ana'inchin. Ina nitacaisonta', no'huitatona ya'copitopisopita, inapochin. Copirnoro'sahuë nipon, naciono'sahuë nipon napohuachina', ata'huantëra'pia'in. Ca Tarioco camaitarahuë ni'ton, a'naroáchin natëco, tënahuë," tënin.

Sinioro chinotacaso pëi a'canpiso'

13 Napotohuachina, ina hua'ano'saso' copirno Tario camaitërinso chachin ya'ipi nipi. 14 Inapoatona', cotio hua'ano'saso' tëniaquë huarë' sacatopi. Ito hui'nin Sacariasë pënëntona'pi Sinioro nohuanton sha'huirinso chachin nipi. Aquio pënëntona'pinta', inachachin sha'huirin. Isopita Pirsia copirnoro'santa camaitopiso chachin tënipi: Siro, Tario, Artaquirquisë, inapita. 15 Tario copirno ya'conin quëran huarë', a'natërápo pi'ipi, shonca a'na yoqui, cara tahuëri nisahuaso', Sinioro chinotacaso pëi nisapiso', a'canpi huachi. Ina yoquiso', atara[a] yoqui itopi.

16 Nani a'canpachinara, ya'ipi huënantapisopita capa cancantopi. Capa cancantatona pëi tënipiso', Yosë marë' acopi. 17 Naporo tahuëri Sinioro chinotacaiso marë' pasa toroa'hua, cato pasa carniro, catapini pasa carniroa'hua, inapita tëpapi. Shonca cato chiponta ya'ipi israiro'sa oshanëna marë' noyá ahuiquitopi. Shonca cato huënton ya'huëpi ni'ton, a'nara a'na huënton marë' nanirin. 18 Ina quëran corto hua'ano'santa', onporosona sacatacaiso acotopi. Nihuiro'santa ma'sona nicatona catahuatacaiso', acotopi. Inapoatona Sinioro marë' Quirosarinquë onpo sacatacaiso' sha'huitopi. Moisësë iráca ninshitërinso chachin nicacaiso marë' inapopi.

19 Ina quëran ina yoqui niantarinquë pascoa ni'ton, ina pitanta Sinioro marë' na'huëpi. Shonca catapini tahuëritahuaso', caniaritopi. 20 Corto hua'ano'sa', nihuiro'sa', inapitaso napopianachin yonquiatona nani oshanëna inquipi. Pënëntërinso' quiricaquë camaitërinso chachin nicatona inquipi. Napoaton ya'ipi huënantapisopita marë' ma'sharo'sa tëpapi. Inapoatona Sinioro chinotacaiso marë' napopi. A'napita corto hua'ano'sa marënta tëpapi. Inahuara marënta inapopi. 21-22 Napoaton ya'ipi huënantapisopita pascoa pitaquë cosharo nipiso' ca'pi. A'napitanta nisharo'sa niponaraihuë', co noyahuë' nipiso' a'porahuatona', ca'patopi anta': "Sinioro chinotëramaso', quiyanta imasarai topachinara," ca'patopi. Canchisë tahuëri capa cancantatona pan co ahuëpocatopinanhuë ca'pi: "Sinioro catahuarinpoa ni'ton, ina chinotacaso pëi a'canëhua'. Ina nohuanton Pirsia copirno catahuarinpoa ni'ton, tënirëhua'," ta'tona capa cancantopi.

Istrasë a'napitarë chachin Quirosarinquë canquipiso'

7 1 Hua'qui quëran a'na ya'huërë', Pirsia parti hua'anëntaantarin. Inaso', Artaquirquisë itopi. Ina hua'anëntaso', a'nara Nihui huënton quëmapi ya'huërin. Inaso', Istrasë itopi. Pa'pinso', Siraiasë itopi. Inanta pa'pin Asariasë itopi. Ina pa'pionta Iriquiasë. 2-5 Iriquiasënta pa'pin, Saromo itopi. Inanta pa'pin, Satoco. Inanta pa'pin, Aitopo. Ina pa'pionta', Amariasë. Inanta pa'pin, Asariasë. Ina pa'pionta', Mirayoto. Inanta pa'pin, Siraiasë. Ina pa'pionta', Osi. Inanta pa'pin, Poqui. Ina pa'pionta', Apisoa. Ina pa'pionta', Huinisë. Inanta

[a] **6.15** *Atara yoqui canpoa marëso':* Toquën yoqui itërëhua'.

pa'pin, Iriasaro. Ina pa'pionta', Aaron. Inaso', ya'nan corto hua'an ya'coninso'.
6-9 Istrasëso', iráca pënëntërinso' quirica nóya nitotaton, a'china'pi ya'conin. Ina quiricaquë Sinioro nohuanton Moisësë ninshitërin. Naporahuaton Siniorori noya catahuarin. Napoaton Artaquirquisë copirnori ya'ipi nataninsopita catahuacaso marë' quëtërin. Inapoaton inaso', Papironia quëran Quirosarinquë huëntarin. A'na huëntona', israiro'sari imaquipi. Inapitaso' a'naquën corto hua'ano'sa'. A'naquënta', nihuiro'sa'. A'napitaso', cantana'piro'sa'. A'napitanta', ya'coana a'pairo'sa'. A'naquënso', Yosë chinotacaso pëiquë sacatopisopita.
Artaquirquisë nani canchisë pi'ipi copirno ya'coninso nisapaso', Quirosarinquë canquipi. Ya'natiirinso yoquiquë ya'natiirinso tahuëri chachin pipipi. Napoaponaraihuë', a'natërápo yoqui nisahuaton, a'na tahuëri quëran Quirosarinquë canquipi. Siniorori catahuarin ni'ton, noya iratopi.
10 Istrasëso', ya'ipi cancanën quëran Sinioro pënëntërinso yanitotërin. Ina nitotahuaton, no'tëquën natëcaso yonquirin. Naporahuaton, a'napita israiro'santa a'chintochináchin cancantërin.
11 Artaquirquisë copirnori quirica ninshitahuaton, quëtërin. Istrasëso' corto hua'an. Naporahuaton Yosë camaitërinsopita, pënëntërinsopita, inapita noyá nitotahuaton, israiro'sa a'chintërin. Iso pochin ninshitahuaton quëtërin:

12 "Ca Artaquirquisë copirnoco Istrasënquën nontaranquën. Quëmaso' corto hua'anquën. Naporahuaton Yosë inápaquë ya'huëaton, pënëntërinso', noyá nitotëran. Ina nitotaton a'china'pinquën ya'conan.

13 Na'a israiro'sa hua'anëntërahuëquë ya'huëapi. Inpitasona quëmarë' Quirosarinquë pacacaiso nohuantohuachina', pa'ina'. Corto hua'ano'sahuë nipon, nihuiro'sahuë nipon, pa'ina'.
14 Canchisë hua'ano'sa ayonquirinacosopita ya'huërin. Inapitarë'co chachin anoyatatoi, Quirosarinquë a'paaranquën. Onpopinsona Cota parti, Quirosarinquë, inaquëpita nisapi ni'conquë'. ¿Yosë pënëntërinso' quiricaquë naporinso chachin ta'ma nisacai?
15 Canpita Yosënëma chinotëramasoso', Quirosarinquë ya'huërin. Ina marë', oro, prata, inapita caora nohuanton acorahuë. Hua'ano'sa ayonquirinacosopitanta', inapochachin acopi. Ya'ipi inapita inátohua quëpaquë'.
16 Ya'ipi Papironia propinciaquënta natantohuatan, quëtarinën. Corto hua'ano'sa', piyapiro'sa', inapitanta inahuara nohuanton Yosë pëinën marë' acoapi. Napohuachina', inapitarë chachin ya'ipi quëpaquë'.
17 Ina coriquiquë toroa'huaro'sa', carniroro'sa', carniroa'huaro'sa', inapita pa'anaran. Sharo'sa no'moquën ahuiquitacaso', huinonta artaro aipi opotacaso', inapitarë chachin pa'anaran. Inapotahuaton Yosë chinotëramaso pëi artaronënquë ahuiquitoco'.
18 Oro, prata, inapita ya'sohuachin, ma'sona Sinioro nohuantërinso nicatoma tiquico'.
19 Nisha nisha Yosë pëinënquë ohuaracaiso marënta quëtërainquën. Inaso', ina chinotëramaso pëiquë quëmari chachin quëtontaquë'.
20 Yosë chinotamaso marë' ma'sona aquëtë pahuanpachin, ma'sha tapatërinacoso' pëiro'saquë ma'patëquë'.
21 Ca Artaquirquisë copirnoco camaitarahuë. Iopiratisëi' aquëtëran pi'i ya'coninso parti, na'anquëma ma'sha tapatëramacosopita ya'huërama'. Ina naponquëma chachin iso pochin camaiaranquëma'.

Corto hua'an Istrasë ma'sona natanpachinquëma', quëtoco'. Inaso', Yosë inápaquë ya'huëaton pënëntërinso', noyá nitotërin. Ina nitotaton a'china'pi ya'conin. 22 Prata natanpachinquëma', cara huaranca cara pasa quiroquë huarënta nanitërama quëtamaso'. Triconta', cato shonca cato huaranca quiroquë huarë' quëtoco'. Huinohuë nipon, tomahuë nipon topachin, cato pasa cato shonca rataquë huarë' nanitërama quëtacaso'. Yamoranta', onposo' nohuantërinso' quëtamaso ya'huërin. 23 Yosë inápaquë hua'anëntërinso pëinën marë' ma'sona nohuantohuachin, a'naroáchin quëtacaso ya'huërin. Ama maquëran tëranta hui'nahuëpita, piyapinëhuëpita, inapita inari ana'intacaso marëhuë' inapotoco'. 24 Naporahuaton, isonta nitotoco': Corto hua'ano'sa', nihuiro'sa', cantana'piro'sa', ya'coana a'pairo'sa', Yosë chinotacaso pëiquë sacatopisopita, inapitaso', co a'napita pahuërërinacoso pochin pahuërëtapihuë'. Apahuërëtohuatamaso', na'inarama'.

25 Quëmanta Istrasë Yosë yonquínahuan acorinquën. Inapotërinquën nichinapon chachin, coisëro'sa', chirinchiro'sa', inapita acoquë'. Iopiratisëi' aquëtëran pi'i ya'coninso partiquë inapoquë'. Piyapiro'sa noya nicatona ya'huëcaiso marë' camaichina'. Yosë pënëntërinso' nitotopisopita acoquë'. Co nitotopisopitahuënta acohuatan, a'chintëquë'. 26 Insosona Yosë pënëntërinsohuë nipon, ca pënëntërahuësohuë nipon, co natëhuachinahuë', tëpa'ina'. Na'in na'inpiro nipachina', inapochina'. Co onpopinchin tëhuëhuachinahuë', ya'huërin quëran ocoirahuatona', a'na no'paquë të'yachina'. Pahuërëchinahuë nipon, tashinan pëiquëchinahuë nipon, inapochina tënahuë," tënin ninshitaton.

Yosparinquën ta'ton, Yosë nontërinso'

27-28 Copirnori quirica quëtohuachina, Istrasëso' Yosë nontaton tapon:

"Yosparinquën Sinioro. Quëmaso Yosënquën. Shimashonëhuëpitanta chinotërinquën. Quëma nohuanton, Pirsia copirno noya yonquirin. Quirosarinquë chinotiinënso pëi noya nicaton, quëma marë' sacata'huaiso' catahuarincoi. Quëma nohuanton copirno nosororinco. Ina ayonquipisopitanta', catahuarinaco. A'napita hua'ano'santa napotërinaco. Ina marë' chiníquën cancantërahuë. Inapita catahuarinaco ni'ton, chiníquën nanantopisopita israiro'sa ayontonahuë. Inapitarë'coi paca'huaiso marë' naporahuë," itërin.

Niimiasë naporinso'

Niimiasë Yosë nontërinso'

1 1-2 Caso Niimiasëco. Tatahuëso' Acariasë itopi. Artaquirquisë copirno ya'coninso', nani shonca iscon pi'ipi, iscon yoqui nisarin. Naporo yoquiso', pascoa yoqui quëran iscon yoquitarin. Caso, Sosa ninanoquë ya'huërahuë. Inaquë copirno ya'huërin ni'ton, canta inaquë ya'huërahuë. Inaquë ya'huëasoco Cota parti quëran iyahuë canquirin. Inaso', Anani itërai. Inarë chachin caraya quëmapi'sa huë'pi anta'. Canquihuachinara: "¿Onpopinta ipora Quirosarin ninanoquë quëparitopisopita ya'huëapi?" Itërahuë. 3 "Inapitaso ya'huëaponaraihuë', na'con parisitapi. Ninano pairanën ohuatopiquëranchin ya'huëarin. Ya'coana onconano'santa', iráca ahuiquitopi. Inapoatona taparo nisapi," itërinco iyahuë.

4 Ina natanato pa'pi sëtërahuë. Huënsërahuë quëran na'nëmiatërahuë. Naporahuato, na'a tahuëri co coshatatorahuë', Yosë nontërahuë:

5 "Quëmaso' Sinioro Yosënquën. Inápaquë ya'huëaton chini chiníquën nanantëran. Pa'pi huëhuëpiro nininsopita ninan. Nosororinquënsopitarë'quën anoyatohuatana, no'tëquënáchin catahuaran. Camaitëransopitanta natëhuachinën inapotëran. 6 Onpopionta Sinioro nontëranquënso' natanco. Israiro'sacoiso', quëma piyapinënpitacoi. Inapita marë' tahuëri tashirë chachin nontaranquën. Tëhuënchachin quiyaso' co natëtëinquënhuë', oshahuanai. Canta', quëmopinëhuëpitaro'co chachin oshahuanahuë. 7 Pa'pi co noyahuë' nicatoi, camaitëransopita, pënëntëransopita, inapita co natëraihuë'. Quëma nohuanton iráca piyapinën Moisësë itopiso', inapita ninshitërincoi. 8 Naporo chachin ina sha'huitëran: 'Co'so' natëtonacohuë' oshahuanpachina', ya'ipi parti isoro'paquë ayanquëarahuë. 9 Napoaponahuë', co noyahuë' yonquiramasopita a'porahuatoma casáchin tahuërëtaantahuatamaco, noya ni'saranquëma'. Camaitërahuësopita noya natëantahuatama', huayonahuëso no'paquë chachin chinotaantaramaco. No'pa' nanirinquë huarë' quëpapirinënquëmahuë tëranta', isëquë chachin quëantaranquëma',' itërancoi.

10 Quiyaso' quëma piyapinënpitacoi. Chini chiníquën nanantaton Iquipito quëran ocoirancoi. 11 Onpopionta Sinioro nontëranquënso' natanco. A'napita piyapinënpitanta', nontarinënso' natanquë'. Quiyaso' pa'yata'huainquënsoráchin cancantarai. Copirno yanontërahuë. Nontohuato, quëma nohuanton noya natanatonco catahuainco," itërahuë.

Niimiasë Quirosarinquë pa'ninso'

2 1-2 Naporo' caso, Artaquirquisë copirno o'shitona'pico. Inaso copirno ya'conin quëran huarë', cato shonca pi'ipi nisahuaton, a'na yoquira' nisarin. Naporo' o'shitasoco, pa'pi sëtërahuëso ni'nin. Ina nicaton:

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

"Pa'pi sëtëran ni'nahuë. Carinquënso', co canioranhuë pochin ni'nanquën. Nanan ipora ya'huëtërinquën," itërinco. Napotohuachincora, pa'pi pa'yanahuë.

3-5—Quëmaso' hua'anëhuënquën. Nanpimiataton hua'anëntocoi. Iráca shimashonëhuëpita Quirosarinquë ya'huëpi. Chiminpachinara, inaquëranchin nipa'pitopi. Inaso' ninano pairanën, inimicoro'sari iráca ohuatopi. Onconanënpitanta ahuiquitopi. Ipora huanta ina chachin nisárin. ¡Napoaton iporaso', co nanitërahuë' capa cancanta'huaso'! itërahuë.

—¿Ma quërancha catahuainquën nicaya? itërinco copirno. Napotohuachincora, Yosë inápaquë ya'huërinso nontahuato copirno natanahuë:

—Noya ni'patancoso', onpopionta Cotia parti a'paco panta'i. Inaquë paato Quirosarin ninano anoyatonta'i, itërahuë. 6Copirnoso', sa'in pirayan huënsëarin. Napotërahuëso' natanahuaton, itaponco:

—Pa'patan: ¿Onporota huënantaran? itërinco. Napotohuachincora, tahuëri huënanta'huaso sha'huitërahuë. Sha'huitohuatora, nohuantërin a'paincoso'. 7Naporahuaton chirinchiro'sa Iopiratisii' aquëtëran ya'huëpiso', anitotacaso marë' quirica copirno aninshitërahuë. "Inapitanta ma'marësona pa'sarahuëso' nitotatona', Cotia parti paca'huaso' quëchinaco ta'to," naporahuë. Ina chirinchiro'saso', pi'i ya'coninso parti ya'huëpi. 8Asahua hua'an marënta', aninshitërahuë. Inaso' hua'an, copirno tananën a'paina'pi. Ama nara apiratiincoso marëhuë' aninshitërahuë. Yosë chinotacaso pëi pairanën ya'coanaro'sa marë' nohuantarahuë. Ninano pairanën ya'coanaro'sa marënta', nohuantarahuë'. Caora pëinëhuë marënta', nohuantarahuë ni'ton, aninshitërahuë.

Inapita natanpatora, Sinioro nohuanton co manta copirno apiratërincohuë'.

9Yahuë'patora, sontaro hua'ano'sa ca'tanaincoso marë' a'parin. Cahuarioro'saquë inahuanta imaquirinaco. Sontaro'santa cahuarioro'saquë chachin imaquirinaco. Iopiratisii' aquëtëran pi'i ya'coninso parti canquihuatoira, chirinchiro'sa copirnori quirica a'patiirinso', quëtëra'piarahuë. 10Ina parti cato hua'ano'sa ya'huëpi: Sanparato, Topiasë, inapita itopiso'. Sanparatoso' Oron piyapi. Ya'huërë' Topiasëso', Amon piyapi. Inapitaso' israiro'sa catahua'huaso marë' huë'sarahuëso natantahuatona', pa'pi no'huitopi.

Ninano pairanën acoantacaso sha'huirinso'

11-12Napoin quëran Quirosarinquë canquirahuë huachi. Canquirahuato, cara tahuëri chinotërahuë. Naporo tashi caraya quëmapi'sarë'co huë'ërai quëran huënsërai. Naporo' Yosë ayonquirincoso', co inso tëranta sha'huichátërarahuë'. Huënsërahuatoi pa'nai. Casáchin cahuarioquë pa'nahuë. A'napitaso', topinan ira patopi. 13Naporo tashi chachin motopiana ya'coana, itopitaquëchin pipirahuë. Panca ya'huan huinan itopiquë pa'sarahuë. Ina quëran amoro inquinan ya'coana itopiquë paantarahuë. Papo pochin ninano pairanën nírarahuë. Ya'ipi ohuatopi. Onconanënpitanta iráca ahuiquitopi nírarahuë. 14Ina quëran huinan ya'coana itopiquë paantarahuë. Ina pirayan copirno i'sha taparinsonta ya'huërin. Inaquë huarë' noya cahuarioquë paporahuë', ina aquëtëso', co huachi onpo pacasohuë' niconin. 15Tashi chachin i'sha imacontarahuë. Ina quëran ninano pairanën nocorahuë. Tahuërëantarahuato, pipirahuëtaquëchin ya'coantarahuë.

16 Hua'ano'saso', pa'nahuëso' co
nitotopihuë'. A'napita cotioro'santa',
co manta sha'huichátërarahuë'. Corto
hua'ano'sa', ma'huano'sa', hua'ano'sa',
topinan piyapiro'sa', inapitanta pairaquë
catahuatacaiso marë' co nonchátërara-
huë'. 17 Naporo' sha'huitërahuë huachi:
—Ya'ipinpoa naponin ya'huëarë-
huaso', nitotërëhua'. Quirosarin nina-
noquë pëiro'sa ohuatëra'piapi. Paira
onconanënpitanta iráca ahuiquitopi.
Napoaton sacai ya'huëarëhua'. Ninano
pairanën acoanta'huaso marë' huë'-
nahuë. Huëco canpitanta nicatahua-
tëhua a'canhua'. Inapotohuatëhua co
huachi tëhuáponënpoahuë', itërahuë.
18 Ina quëran Yosë catahuarincosopita
sha'huitërahuë. Ina nohuanton copirno
nanan quëtërincosonta sha'huitërahuë.
Napotohuatora inapitaso':
—¡Huëco pa'ahua caniaritahua'!
topi. Ina quëran sacatacaiso marë'
noya ninontatona niachinicancanpi.
19 Sanparato, Topiasë, inapitaso napoa-
ponahuë nocanatonacoi, tëhuarinacoi:
—¿Ma'cha canpitanta inaquë yanian-
tarama nicaya? ¡Copirno ipora no'hui-
toma', co huachi yanatëantaramahuë'!
itërinacoi. A'na hua'aonta', tëhuarincoi.
Inaso Arapia piyapi. Quisimo itopi.
20 Tëhuapirinacoihuë':
—Yosë inápaquë hua'anëntërinso',
catahuararincoi noya sacatarai. Quiyaso'
ina piyapinënpitacoi ni'toi, Quirosarin
ninano anoyataantarai. Canpitaso
nisharo'sanquëma'. Co ya'copitamaso
ya'huërinhuë', itërahuë.

Inimicoro'sa napopiso'

4 1 Ninano pairanën acoantaraiso'
Sanparato natantahuaton, pa'pi
no'huitërin. No'huitaton yaatapa-
nincoi. 2 Amiconënpita, Samaria sonta-
ro'sa', inapita nontaton tëhuarincoi:
"Cotioro'saso', tanari yatëparárin. ¿Ina
nipirinhuë' yasacatopi ti? '¡Naquë-
ranchin ma'sha tëparahuatëhua Yosë
chinotaantarihua'! ¡A'na tahuëri
marëáchin sacato tëniarihua'! ¡Na'pi-
ro'santa huiquitopirinahuë', yamopi
quëran nasha pipipona'!' tëcatona
inaporapi ipora," tënin. 3 Topiasënta
ina pirayan huaniton, tapon: "Ni'co',
nani pairatatona na'pi aya'huiriraanta-
rapi. Napoaponahuë', anashiri tëranta
nanpëtohuachin, nohuatapon," tënin
tëhuaton.
4 Napotápachinacoira caso Yosë
nontato itapo: "Quëmaso Yosënëhuëin-
quën. Nocanatonacoi tëhuarinacoiso',
natanquë'. No'huitonacoi napotarinacoi
ni'ton, quëmari ana'intëquë'. Quëma
nohuanton inimiconënapitari minsë-
rahuatona', a'na no'pa'pa' të'yachina'.
5 Co noyahuë' cancantopiso marë'
ama nicha'ëquësohuë'. Oshahuanpiso
yonquiráquë'. Paira nicasocoi no'huia-
tërinacoi ni'ton, inapotëquë'," itërahuë.
6 Napotápirinacoihuë', co tananpitë-
raihuë'. Sacatápatoi huancopitontarai.
Ya'ipiya quëran noya cancantërai
ni'ton, napotërai. 7 Inapotëraiso', Sanpa-
rato, Topiasë, arapiaro'sa', amono'sa',
asototoro'sa', inapitanta natantopi. Co
huachi intoparan ya'conacaisohuë'
nipachina, na'con na'con no'huitopi.
8 Napopináchin yonquiatona ahuëi-
nacoiso marë' yahuëcapairinacoi.
Inapoatona sacatëraiso', yatapiantapi.
9 Ina natantatoi, catahuaincoiso marë'
Yosë nontërai. Naporahuaton tahuëri
tashirë chachin a'paita'huaiso marë'
niacorai. 10 Napoin quëran Cota huënton
sacatoro'sa chachinta napopi: "Na'pi
pë'përo'sa sanpatopi huachi. Pa'pi
notohuaro' na'pi yamorinso ya'huëarin.
Quiyanta co huachi a'canchináchinhuë
cancantërai," topi.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

11 Inimicoro'santa napopi: “Yaahuërëhuaso', ama nitochinasohuë'. A'nanaya ya'contatëhua tiquia'ahua'. Inapotatëhua atananpitahua',” topi. 12 Napopirinahuë', cotioro'sa inaquë ya'huëpisopitaso', apira apira sha'huitiirinacoi: “Itohuaran itohuaran yaya'contatënënquëma yaahuërinënquëma',” itiirinacoi. 13 Napotohuachinacoira, sacatoro'sa quëmopinënpitarë chachin yapo yaporia paira nininquë acora'piarahuë. Sahuëninëna', nansanëna', pë'chinanëna', inapitarë chachin acora'piarahuë. Ya'coanaro'saquënta', inapotëra'piarahuë. 14 Inapotopirahuë', të'huatopiso' nicato ya'ipi hua'ano'sa', ma'huano'sa', sacatoro'sa', inapita sha'huitërahuë:

—Ama inapita të'huatocosohuë'. Sinioroso' chini chiníquën nanantaton, pa'pi huëhuëpiro ninin. Ina catahuarinpoa ni'ton, ahuëtoco'. Iyanpoapita, hui'nanpoapita, sa'anpoa', pëinënpoa', inapita yonquiatëhua', ahuëtahua', itërahuë.

15 Yosë nohuanton, chinotërinacoiso nitotërai. Inahuanta noyá niacorapiraiso' natantopi. Napoaton co huachi ahuërinacoihuë'. Napohuachina ya'ipicoi sacataantarai. 16-18 Naporo quëran huarë', patomachin piyapinëhuëpita pairaquë sacatopi. Patoma chachin: Sahuëni, nansa, iscoto, pë'chinan, inapita së'quëatona a'paitapi. Hua'na cotonsáchin a'momantapi. Hua'ano'sarinta sacatoro'sa noya catahuapi. Na'pi pë'përo'santa chi'yatapona pochin niyatainpita sacatapi. Ya'ipi sacatoro'sa sahuëninëna', pë'tënpiquëranchin sacatapi. Tronpita camayonta ca pirayan huanirin. 19 Ya'ipi hua'ano'sa', ma'huano'sa', sacatoro'sa', inapita cari sha'huitërahuë: “Canpoaso', panca sacato nisarëhua'. Co inaquërachin sacatatëhuahuë', aquë aquë niacorëhua'. 20 Napoaton insëquësona tronpita pihuipiso' natanpatama', a'naroáchin ta'aintaco'. Naporo' Yosënënpoa catahuainpoaso marë' ahuëtarin,” itërahuë.

21 Inapochin niacoatoi, i'huaquë huarë' i'huaquë huarë' sacatërai. A'naquën sacatasoi', napopinchin nansanëna së'quërahuatona a'paitapi. 22 Naporahuaton ya'ipi sacatoro'sa inaranchin huë'ëcaiso camairahuë. Catahuatoro'sa quëran huarë', ina pochin camairahuë. Tashinta a'paitacaiso marë', tahuërinta sacatacaiso marë' napotërahuë. 23 Naporahuaton co i'nanpiratoi huë'ëraihuë'. Nansanta niacoantëraiquëranchin huë'ërai. Amaca'huaiso marëáchin i'nanpirarai.

Istrasë Yosë quiricanën nontërinso'

8 (Yosëri catahuarin ni'ton, pairaquë sacatopiso' a'naroáchin a'canpi. Hua'qui quëran pochin Niimiasëso', ya'ipi cotioro'sa amatërin.)

1-3 Pascoa yoqui quëran saota yoqui a'na tahuëri na'huërapaso', ya'ipi cotioro'sa a'na prasaquë niyontonpi. Inaso' prasa, I'sha ma'caiso' ya'coana itopiso' notënanquë ya'huërin. Inaquë niyontonahuatona', Istrasë maistro Moisësë pënëntërinso' quirica nontacaso marë' sha'huitopi. Inaso' quirica, Yosëri chachin israiro'sa iráca anitotërin. Napotohuachinara, inaso quësahuaton ya'ipi quëmapi'sa', sanapi'sa', hua'huaro'sa quëran huarë' natantonënquë nontërin. Tashiramiachin quëran huarë' caniaritërinso', nontochináchin camotëanatërin.

Ya'ipiya quëran noya natanápi. 4 Naporo' quirica nontacaso marë', nontë quëran pë'satë nitopi. Inaquë huanirin quëran nontërin. Inchinan

quëran Matataiasë, Sima, Aniasë, Oriasë, Iriquiasë, inapita huanipi. Ahuënan quëranta', Pitaiasë, Misairo, Marquiasë, Asomo, Asapatana, Sacariasë, Misoramo, inapita huanipi. 5 Yanontohuachina, inatohua huanirahuaton, so'nanpiso quirica oporinin. Napohuachina ya'ipiya quëran notërápi. Oporinaso chachin natanacaiso marë' ya'ipiya quëran huanipi. 6 Ina nontacaso marë' Istrasëso', anquirahuaton Yosë chinotërin: "¡Ma noyanquëncha quëmaso' Sinioro ninan paya! ¡Ya'ipi nanitapaton chini chiníquën nanantëran!" tënin. Napohuachina, ya'ipi niyontonpisopitanta anquirahuatona': "¡Naporin mini!" topi. Napoatona isonpi quëran no'paquë huarë' monshomapi.

7-8 Cosoi, Pani, Siripiasë, Camin, Acopa, Sapitai, Otiasë, Maasiasë, Quirita, Asariasë, Cosapito, Anan, Piraia, inapitaso nihuiro'sa'. Ina ni'tona Yosë pënëntërinso' nontohuachina, ma'sona tapon naporinsopita piyapi'sa a'ninquëchin sha'huitapi. Yosë pënëntërinso' quirica chiníquën nontahuatona', ma'sona tapon naporinsopita sha'huiantapi. 9 Ina natanatona', niyontonpisopitaso na'nëpi. Napoaton Niimiasë, Istrasë, ma'sona tapon naporinsopita sha'huina'piro'sa', inapitari piyapi'sa achinicancanpi. Ama aquëtë sëtatona na'nëcaiso marëhuë', achinicancanpi. Naporahuaton ina tahuëriso', Sinioro marë' acopiso tahuëri ni'ton, co na'nërápaiso marëhuë' napotopi. 10 Ina quëran Istrasëri itapon: "Paatoma noya coshatoco'. Huino sha'moronta o'oco'. Naporahuaton a'naquën co manta ya'huëtohuachinahuë', përaco ca'painëma', o'opainëma'. Sinioro marë' tahuëri acorëhua ni'ton, inapoco'. Ama sëtatomarahuë' Sinioro yonquiatoma noya cancantoco'. Inaso', noya a'paiarinpoa'," itërin.

11 A'napita nihuiro'sarinta', na'nëpisopita achinicancanpi: "Ipora tahuëriso', Sinioro marë' acorëhuaso tahuëri. Napoaton co na'con na'con na'nëcamaso ya'huërinhuë'," itopi.

12 Napotohuachinara, inahuaso ya'huëpiquë pa'sahuatona', coshatopi, o'opi, napopi. A'naquëonta co ya'huëtohuachinarahuë', ichica'pi, ichio'opi, inapotopi. Naporahuatona', a'chintopiso noya nitotopi ni'ton, capa cancantopi.

13 Tahuëririnquë Israiro hua'ano'saso', niyontoantapi. Corto hua'ano'sa', nihuiro'sa', inapitanta niyontonpi. Istrasërë chachin Yosë quiricanën nontaantapi. 14 Nontohuachinara, Sinioro Moisësë quëran camaitërinso quënanpi: "Israiro'sa ina yoquiquë chachin shonca a'natërápo tahuëritapaso', imënamëa'huaro'sa pita na'huëina'," tënin. 15 Napohuachina, Quirosarinquë nisahuaton ya'ipi ninanoro'saquë, iso pochin nanan a'papi: "Tanano'saquë pa'sahuatoma', oripo, tanan oripo, arayan, inapita nararo'sa së'paquën maco'. Nisha nisha panpënta maco'. Panca ta'an nararo'sa së'paquën, inapita maco'. Inapita quëran imënamëa'huaro'sa nicarihua'. Quiricanënquë ninshitopiso chachin nicarihua'," topi. 16 Napotohuachinara, camaitopiso chachin macatona imënamëa'huaro'sa nipi. A'naquën pëinëna a'canpiso aipi. A'naquëonta', i'iratënënaquë nipi. A'naquënso', Yosë chinotacaso pëi i'iratëquënta', acopi. I'sha macacaiso ya'coana notënanquënta', prasa ya'huërin ni'ton, inaquënta acopi. Iprain ya'coana itopiquënta', prasa ya'huërin ni'ton, inaquënta nipi. 17-18 Nani acohuachinara, ya'ipi huënantapisopita, pita na'huëquë huarë', inaquë ya'huëpi. Iráca Non, hui'nin Cosoi itopiso nanpiso', na'huëpi

quëran huarë', israiro'sa co ina pita na'huëchinpihuë'. Inapoatona capa cancantopiso', canchisë tahuëri nanipi. Caniaritërin quëran huarë' Istrasëri Yosë pënëntërinso quirica nontërin. Nani tahuëri naporin. Ta'huantërinso tahuëririnquënta', Sinioro marë' niyontoantapi. Quiricanënquë camaitërinso chachin nipi.

Israiro'sa oshanëna marë' Istrasë Yosë nontërinso'

9 [1]Naporo' yoquiquë cato shonca catapini tahuëritahuaso', israiro'saso naquëranchin niyontoantapi. Sa'catën a'mosahuatona', mo'shiquë nisë'momotopi. Inapoatona co coshatonaraihuë' Yosë nontopi. [2]Nisharo'sarë niya'tontopirinahuë', inapita a'porahuatona', Sinioro marë' huanipi. Shimashonënapitarë chachin co noyahuë' nicatona oshahuanpiso', yonquipi. [3]Naporo chachin Yosë pënëntërinso' quirica, cara ora pochin nontopi. Ina quëran nápo ora chachin oshanëna yonquiatona', Sinioro sha'huitopi. Naporahuatona Sinioro chinotopi. [4-5]Ina quëran isopita nihuiro'saso', pë'satëquë nanpëpi: Cosoi, Pinoi, Catomiri, Sipaniasë, Otiasë, Pitaiasë, Poni, Siripiasë, Pani, Quinani, Asapaniasë, inapita. Inapitaso' chiníquën Yosë nontopi. Nani nontohuachinara, niyontonpisopita achinicancanpi: "Sinioroso Yosënënpoa ni'ton, huanirahuatëhua ina chinotahua':

Inaso', ya'huëmiatarin. Co onporonta ta'huantarinhuë'.
¡Noya noya ni'ton!
'Yosparinquën Sinioro,' itahua'," itopi.

[6]Istrasënta', Yosë nontaton tapon: "Quëmasáchin Sinioronquën.
Quëmari ya'ipi pi'iro'të acoran.
Ya'ipi ya'huërinsopitarë chachin ninan.
Isoro'pa', marë, inapitanta ninan.
Ya'ipi inaquëpita ya'huërinsopitarë chachin acoran.
Quëma nohuanton ya'ipi ya'huëapi.
Quëma nohuanton chachin ya'ipi nanpiapi.
Pi'iro'tëquë ya'huërinsopita chinotarinën.

[7]Quëmaso' Sinioro, Yosënquën.
Apran huayonahuaton, Orë ninano quëran ocoiran.
Inaquëso cartioro'sa ya'huëpi.
Ina chachin nininën canpiataton,
Apraan itëran.

[8]'Tëhuënchachin natëarinco,' ta'ton,
inarë'quën anoyatëran.
Canano'sa', itiro'sa', amororo'sa',
huirisëro'sa', quiposoro'sa', quiriquiro'sa',
inapita no'panën matahuaton,
shinpitari hua'anëntacaiso marë' sha'huitëran.
Quëmaso' no'tëquënáchin nonan ni'ton,
sha'huitëranso chachin nanirin.

[9]Shimashonëhuëipita Iquipitoquë pa'pi aparisitapirinahuë',
Quëhuai' marë yonsanquë na'nëtërinënso' natanaton, catahuaran.

[10]Iquipito copirnonta ana'intaton,
nani ma'sha pa'pi huëhuëpiro' nininsopita a'notëran.
Piyapinënpitarë chachin ana'intaton, napotëran.
Israiro'sa co quë'yatonaraihuë' aparisitapi ni'ton,
ana'intaton, napotëran.
Inapoaton iporaso', sacóshin nahuinan.

11 Marë patomaihuatana, yanirotaquëchin
piyapinënpita pëntonpi.
Imaquipisopitaso nipirinhuë',
anpoquë na'pi të'yaitërëso
pochin nitëran.
12 Piyapinënpitaso' quëpahuatana,
naporopi chitoro aquëchitëran.
Tashinta pa'pachinara ina
chachin,
pën pochin huënaratërarin.
Noya pacacaiso marë' a'pintërarin.
13-14 Ina quëran Sinai motopiquë
nohuaraimaran.
Naporo' inápa quëran noya
nicacaiso marë' pënënan,
camairan, naporan.
No'tën nanan a'chintahuaton,
yonquínahuan ya'huëcaiso
marë' anitotëran.
Pënënancoisopita, camairancoisopita, anitotërancoisopita,
inapitaso noyasáchin ninin.
Chinoto tahuërinta acotëran.
Ina tahuëri noya nicatona',
chinotiinënso marë' acotëran.
Piyapinën Moisësë itopiso quëran,
ya'ipi inapita anitotëran.
15 Tanahuachinaranta', inápaquë
cosharo ya'huërinso quëtëran.
Yamorohuachinaranta', natëtë
quëran i'sha ocoitëran.
No'pa' quëtamaso quihuitëranquë ya'caritohuachinara:
'Ya'conatoma hua'anëntoco
huachi,' itëran.
16 Napotopiranhuë', shimashonëhuëipitaso' co natëtopihuë'.
Co natantochináchinhuë',
cancantatona', co natërinënhuë'.
17 Quëmariso' na'con catahuapiranhuë',
co ina yayonquipihuë'.
Co natëtënënhuë' Iquipitoquë
chachin
panantacaiso' yonquiantapi.
Ina marë' hua'an yonípi.
Iquipitoro'sari camaiantacaiso
marë' yatahuërëantapi.
Napopirinahuë tëranta', co ata'huantëranhuë'.
Noyápiachin cancantaton,
a'naroáchin yanosorotëran.
Co a'naroáchin no'huitëranhuë'.
Piyapinënpita nosoromiatëran
ni'ton, co a'poranhuë'.
18-19 Oro asoquirahuatona toroa'hua
nonanpi.
Tënihuachinara:
'Quëma Iquipito quëran ocoirancoi,' itopi moshatona'.
Inapoatona na'aro tëhuëtërinën.
Napopitërapirinahuë', quëmariso' nosororan.
Nosoroaton co inotëroquë
a'poranhuë'.
Tahuëri nipachina, chitorori
quëparárin.
Tashinta', ina chitoro quëran
pën pochin
a'pintaton co patërinhuë'.
Inapoaton no'tëquën paacaiso
marë' a'notëraran.
20 Quëma Ispiritonëni nosoroaton
a'chintërarin.
Mananta co osërëtëranhuë'.
Yamorohuachinaranta i'sha
quëtëran.
21 Inotëro parti catapini shonca
pi'ipi nocomaran.
Co manta ichipahuantëranhuë'.
A'mopisonta', co mocarinhuë'.
Iratápirinahuë', co pomarantëtopihuë'.
22 Na'a naciono'sa hua'anëntopiso
osërëtaton,

shimashonëhuëi ahua'anëntëran.
A'na huënton a'na huënton
no'pa' quëtëra'piaran.
Sicon copirno Isponquë ya'huëpirinhuë',
no'panën osërëtaton ahua'anëntëran.
Oco copirnonta Pasan parti
ya'huëpirinhuë',
inanta no'panën osërëtaton
ahua'anëntëran.
23 Quëma nohuanton notohuaro'
hui'nahuanpi.
Tayoraro'sa nápo na'api.
Shimashonënpita no'pa' quëtacaso
sha'huitëranso chachin ahua'anëntëran.
24 Napotëranso chachin shinpitari
Canaan no'pa' hua'anëntopi
huachi.
Canano'sari inaso no'pa' hua'anëntopirinahuë',
quëma nohuanton canapi.
Inapotatona atapanpi.
Na'a copirnoro'sa ya'huëpirinahuë' canapi.
Nisha nisha piyapiro'sa nipirinahuë', canapi.
Canarahuatona', nohuantopiso
nitopi.
25 Na'a pairahuan ninanoro'sa
ya'huëpirinhuë'.
No'panënanta noya noya nipirinhuë'.
Pëiro'saquënta notohuaro'
ma'sha amëntatopi.
I'sha tapainano'sa', oparoro'sa',
oripororo'sa', nisha nisha
cashino'sa', inapita ya'huëpirinhuë', ya'ipi mapi.
Inapoatona noya coshatopi,
o'opi, napopi.
Inapoatona amonpitërapi.
Nosororan ni'ton, capa cancantopi.
26 Quëmariso' nosoropiranhuë',
co natëtënënhuë' ano'huitërinën.
Pënëntëransopita nocanatona
a'popi.
Quëma marë' pënëntopisopitanta tëpapi.
Inapitari co noyahuë' nipiso
a'ninquëchin sha'huitopi:
'Ina a'porahuatoma', Sinioroíchin tahuërëtoco',' itopi.
Napotopirinahuë', tëpapi.
Inapoatona panca tëhuëtërinën.
27 Napoaton inimiconënapitari
canaipi.
Inapitari hua'anëntatona aparisitopi.
Parisitatona nontohuachinën,
quëmariso' nosoroantaran.
Inápa quëran natanahuaton,
catahuaran.
Quëma nohuanton hua'ano'sa
huanipi.
Aparisitopisopita a'pacaiso
marë' huanipi.
28 Napoaponahuë', noya ya'huëantahuachina',
a'naroáchin naniantaantarinën.
Quëmari ni'sápiranhuë',
co noyahuë' niantapi.
Napoaton naquëranchin inimicoro'sari
minsërahuatona aparisitaantapi.
Parisitatona nontaantahuachinën,
nosoroaton inápa quëran catahuantaran.
Inimiconënpita quëran na'aro
nicha'ëran.
29 Quëma pënëntëransopitaráchin
natëantatona',
ya'huëcaiso pënënan.
Pënënpiranhuë': 'Noya quiyaora
ya'huëapoi,'

tënëso pochin cancantatona co
natëtopihuë'.
Camaitëransopita, sha'huitëran-
sopita,
inapita natëhuachina ananpito-
miatacaso nipirinhuë',
co natëtochináchinhuë' cancan-
topi.
30 Napopirinahuë', na'con pi'ipi
ahuantaton ni'sáran.
Quëma ispiritonën quëran
pënëntona'piro'sa ayonquiran.
Inapitari pënënpirinhuë', co
natëpihuë'.
Napoaton nisha nisha naciono'-
saquë quëpapi.
Inapitari hua'anëntatona
camaipi.
31 Napoaponahuë' nosoromiataton,
co a'pomiatëranhuë'. Co ata'-
huantëranhuë'.
Noyápiachin cancantaton,
nosorochináchin cancantëran
ni'ton, naporan.
32 Quëmaso Yosënëhuëinquën.
Chini chiníquën nanantaton
pa'pi huëhuëpiro nininsopita
ninan.
Nosororancoiso' co nishatërin-
huë'.
Quiyarë'quën anoyatëransonta',
inachachin nisárin.
Napoaton parisitëraiso' no'të-
quën tantiaquë'.
Copirnonëhuëipita, hua'ano'sa',
corto hua'ano'sa', pënëntona'pi-
ro'sa',
shimashonëhuëipita, ya'ipicoi
nani nohuantaso parisitërai.
Asiria copirnoro'sa quëran huarë'
aparisitërinacoiso', ipora huanta
inapoarai.
33 Co quëma tëhuëran quëran
parisitëraihuë'.
Quiyaora tëhuënëhuëiquë pari-
sitarai.
Sha'huitërancoiso chachin
co noyahuë' ninaiso marë'
no'tëquën ana'intërancoi.
34 Copirnonëhuëipita, hua'ano'sa',
corto hua'ano'sa', shimashonë-
huëipita, ya'ipi inapita
quëma pënëntëranso' co natë-
pihuë'.
Camaitëransopita, sha'huitëran-
sopita,
inapitanta co natëpihuë'.
35 No'pa' ahua'anëntëransoso',
pancana nisahuaton noyaro'pa'.
Inaquë nani ma'sha quëtëran.
Inapotopiranhuë', co pa'yatatë-
nën chinotërinënhuë'.
Co noyahuë' nipisonta co
yaa'popihuë'.
36 Napoaton iporaso', topinan
quëran asacatárinacoi.
Shimashonëhuëipita no'pa'
quëtëran.
Sha'tatona capacaiso marë'
quëtopiranhuë',
inaquë chachin topinan quëran
asacatárinacoi.
37 Na'con nitërinso mapiraihuë',
nisha copirnoro'sa matërachi-
nincoi.
Oshanëhuëi marë' ana'inta-
toncoi,
ina copirnoro'saquë yo'nancoi.
Pë'tahuanëhuëipita quëran
huarë', nohuantopiso' nitopi.
Inapoatoi pa'pi parisitarai,"
itërin.
38 Ina yonquiatoi: "Ipora quëran huarë'
Yosëíchin natëarai huachi," ta'toi, quiri-
caquë ina pochin ninshitërai. Inapoto-
huatoira, hua'ano'sa', corto hua'ano'sa',
nihuiro'sa', inapitari hui'shapi. Inapo-
tahuatona sichotopi huachi.

Copo naporinso'

Onpopinsona Copo ya'huërinso'

1 [1]Oso parti itopiquë a'nara quëmapi ya'huërin, Copo itopiso'. Inaso' noyasáchin nicaton, co manta tëhuërinhuë'. Yosë no'tëquën natëton, co manta piyapi'sa ma'sha onpotërinhuë'. [2-3]Shonca hui'ninpita ya'huëtërin. Canchisë quëmapi, cara sanapi. Notohuaro' pë'tahuatërin: Canchisë huaranca ohuicaro'sa', cara huaranca camiyoro'sa', a'natërápo pasa moraro'sa', inapita pë'tahuarin. No'pa' ohuërërinsopitanta toronënpitarë chachin a'natërápo pasa ya'huëtërin. Naporahuaton piyapinënpitanta', hua'huayátërahuë camairin. Napoaton a'napita pi'i pipirinso parti ya'huëro'sa quëran, ma'huan ma'huan inaso'.

[4]Hui'ninpitaso noya ninicatona', coshatacaiso marë' yánipërapi. Noya noya cosharo acohuachinara, napopi. A'naya a'naya pëinënaquë coshatopi. A'na'ton përatërin. Ina quëran a'na ya'huërë', përataantarin. Inapopi. Nani napopiquë oshinapitanta', përapi. [5]Nipërapiso tahuëri'sa na'huëhuachina, Coposo tashíramiachin huënsëintarin. Ya'ipi hui'ninpita amatahuaton a'naya a'naya marë' ma'sharo'sa tëparin. Inapotahuaton oshanëna marë' ya'ipi ahuiquitërin: "Tapona hui'nahuëpitaso', cancanëna quëran Yosë no'huitona', pinoápirinahuë'," ta'ton naporin. Nani nichicoshatopiquë naporin.

Copo nani ma'sha onporinsopita

[6]A'na tahuëri Yosëso', anquëninënpita ayontonin. Inapitarë chachin sha'huirapirinpoaso' anquëni[a] itopisonta', pa'nin. [7]Ina nicaton Siniorori itapon:

—¿Intohuaranta huë'nan? itërin.

—Itohua itohua pasoro'paquë pa'sárahuë, itërin Satanasëri.

[8]—¿Piyapinëhuë Copo itopiso ni'chinan to? Co insonta paso ro'paquë ina pochin ya'huërinhuë'. Inaso no'tëquën natëtonco, noyasáchin ninin. Napoaton co ma'marë tëranta', pënënacaso ya'huërinhuë'. Naporahuaton co inso tëranta', ma'sha onpotërinhuë', itaantarin Yosëri.

[9-10]—Co topinan natërinquënhuë'. Nani ma'sha nipachina quëmari catahuaran. Inapotëran ni'ton, notohuaro' pë'tahua ya'huëtërin. Inapoaton ma'huanin. Sa'in, hui'ninpita, ma'shanënpita, inapitanta quëmari noya a'pairan ni'ton, natërinquën. [11]Napoaponahuë', inta ya'ipi ya'huëtërinso osërëtëriquë'. Inapotohuatan, a'ninquëchin no'huiarinquën, itaantarin Satanasëri.

[12]Naporo' Siniorori itapon:

—Inta nipachin. Nani ma'sha ya'huëtërinso', ma'sha onpotëriquë'. Inaora chachinso napoaponahuë', ama manta ma'sha onpotëquësohuë', itërin.

Napotohuachina, inaso Sinioro ya'huërin quëran pipirin.

[13]A'na tahuëri Copo hui'ninpitaso', naquëranchin coshatacaiso marë' nipëraantapi. Napoatona', paninantërinso pëinënquë noya coshatapi. [14-15]Napoasoi', Copotaquë a'nara piyapinën ta'arë'nachin canquirin. Canquirahuaton itapon:

---

[a] **1.6** *Sha'huirapirinpoaso' anquëni:* Iprio nananquëso', Satanasë itopi.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

—¡Tororo'saquë no'pa' ohuërëasocoi, moraro'saso', ina pirayan coshatapi! A'nanaya sapioro'sa canquirahuatona', ya'ipi pë'tahua a'pairo'sa', sacatoro'sa', inapita tiquiipi. Inapotahuatona', pë'tahuanënpita quiquitërinën. ¡Casáchin cha'ërahuato sha'huita'huanquënso marë', ta'aintarahuë! itiirin.

16 Inari sha'huitaso', a'na ya'huërë' piyapinën ta'ainantararin. Canquirahuaton itapon:

—¡O'cori pochin inápa quëran pën anotiimarin! Inapoaton ya'ipi ohuicanënpita tiquitërinquën. A'paina'piro'santa', tiquirin. ¡Casáchin cha'ërahuato sha'huita'huanquënso marë', ta'aintarahuë! itiintarin.

17 Inarinta sha'huitaso chachin, a'na ya'huërë' piyapinën ta'ainantararin. Inarinta canquirahuaton itapon:

—¡Camiyoro'sa a'pairápiraihuë', cara huënton cartioro'sa huë'sahuatona', ahuëirinacoi! Tiquirahuatonacoi, camiyoro'sa quiquitërinën. ¡Casáchin cha'ërahuato sha'huita'huanquënso marë', ta'aintarahuë! itiintarin.

18-19 Inarinta sha'huitaso chachin, a'na ya'huërë' piyapinën ta'ainantararin. Canquirahuaton itapon:

—¡Ya'ipi hui'nanpita paninantëranso pëinënquë coshatapirinahuë', a'nanaya panca ihuan huë'nin! Inotëro parti quëran huë'sahuaton, pëi të'yatërin. Napotohuachina ya'ipi hui'nanpita tiquitërinquën. ¡Caso cha'ërahuato sha'huita'huanquënso marë', ta'aintarahuë! itiintarin.

20 Naporo Coposo', co napion cancantahuaton huanirin. A'morinso osharahuaton, noyá niya'irin[b]. Inaporahuaton, Yosë chinotacaso marë', isonin. Isonin quëran no'paquë huarë' monshomarahuaton:

21 —Ipora hua'huatapo, co manta ya'huëtërincohuë'. Chiminpatonta', co manta quëpapohuë'. Sinioro nohuanton ma'sha ya'huëtopirincohuë', ina nohuanton capa niantarin. ¡Ma noyacha Sinioroso paya! tënin. 22 Inapoaton Coposo', nani ma'sha onpoaponahuë', co Yosë no'huiton oshahuaninhuë'.

Aquë aquëtë ma'sha onporinso'

2 1 Naquëranchin Yosëso', anquëninënpita ayontoantarin. Satanasënta inapitarë paantarin. 2 Naporo' Siniorori itaantapon:

—¿Intohuaranta huëantaran? itërin.

—Itohua itohua pasoro'paquë pa'sárahuë, itërin Satanasëri.

3 —¿Piyapinëhuë Copo itopiso' ni'nan huachi? Co insonta pasoro'paquë ina pochin ya'huërinhuë'. Inaso', no'tëquën natëtonco noyasáchin ninin. Napoaton co ma'marë tëranta pënënacaso ya'huërinhuë'. Naporahuaton co inso tëranta ma'sha onpotërinhuë'. Quëma napotëranco ni'ton, ya'ipi ma'shanënpita topinan quëran ayatërahuë. Inapotopirahuë', inaso co pi'pisha tëranta nisha cancantërinhuë', itërin.

4 Siniorori napotopirinhuë', inariso itaantapon:

—Ma'shanënpita ayatopiranhuë', inaora chachinso co ma'sha onpotëranhuë ni'ton, ina pochin cancantarin. 5 Inta inaora chachin ma'sha onpotëriquë'. Inapotohuatanso', tëhuënchachin no'huitënquën a'poarinquën, itërin. 6 Naporo' Siniorori itapon:

—Inta nipachin. Ma'sha onpotëriquë'. Napoaponahuë', ama tëpaquësohuë', itaantarin.

7 Napotohuachina, inaso Sinioro ya'huërin quëran pipiantarahuaton Copo ya'huërinquë paantarin.

---

[b] **1.20** *Niya'irin:* Ina parti ya'huëpisopitaso', pa'pi sëtohuachinara napopi.

Ina nohuanton Coposo', pa'pi chiníquën caniori manin. Ya'ipi nonënquë ta'tasáchin ni'ton, yonito yonito toconin. 8Napohuachina, amoro ahuiquitopiquë pa'sahuaton huariano aipi huënsëconin. Inaquë socatë masahuaton niitërárin. 9Naporo' sa'ini itapon:

—Noyasáchin nicaponahuë' po'sáran ni'quëhuarë', Yosë no'huirahuaton a'poquë'. Inaporahuaton, chiminchanquë huachi, itërin.

10—¡Co'chi quëmaso' no'tëquën yonquiranhuë paya! Noya nininsopita Yosë quëtohuachinpoa', ma'parëhua'. Co noyahuë' nininsopitaso quëtohuachinpoa': ¿Co ma'pacaso ya'huërinhuë' ti? ¡Inanta mini ma'pacaso ya'huërin! itërin. Inapoaton Coposo', parisitaponahuë' ahuantërin. Co pi'pian tëranta Yosë no'huiton, oshahuaninhuë'.

Copo amiconënpitari huëcapairinso'

11Coposo', cara amiconënpita ya'huëtërin. A'naso', Irihuasë itopi. Inaso', Timan parti ya'huërin. A'nanta', Piritato itopi. Inanta', Soa parti ya'huërin. A'nanta', Sohuaro itopi. Inaso', Naamato parti ya'huërin. Copo parisitërinso' inapitanta natantatona', achinicancanacaiso marë' paapacaiso yonquipi. Huëcatona niquënanpachinara, napopináchin Copo ya'huërinquë canquipi. 12Aquëranchin notërahuatona ni'pirinahuë', inaso nishinahuën ya'norin ni'ton, co nohuitopihuë'. Noya nohuitahuatona', chiníquën na'nëtopi. Co napion ancantatona', a'mopiso oshapi. Naporahuatona amocan inápaquë ta'sapi. Inaquë chachin nisë'momotopi. Napopi. 13Naporahuatona', Coporë chachin no'paquë huënsëpi. Canchisë tahuëri tashirë chachin co manta taponaraihuë' napopi. Chiníquën parisitërinso' nicatona', co manta itopihuë'.

Parisitaton Copo naporinso'

3 1-2Canchisë tahuëri nani na'huëhuachina, Coposo' parisitápaton hua'huatërinso tahuëri yonquirin. Ina yonquiaton ina tahuëri no'huirin[c]. Napoaton chiníquën tapon:

3 "¡Tatahuë hui'narincoso tashi
yonquiato,
pa'pi co noyahuë' ni'nahuë!
¡Hua'huatërahuëso tahuërinta
inapochachin ni'nahuë!
4 ¡Ma'cha naporo tahuëri
tashi nininhuë' paya!
Co Yosëri nohuaninhuë' naporini,
co tahuëriitonhuë'.
5 ¡Pa'pi tashirori imotërin naporini,
noya noya niitonhuë'!
¡Ma'cha yaráchin chitorori
i'copitërinhuë paya!
¡Pi'ihuë nipon chiminaton a'payaninhuë paya!
6 ¡Ma'cha tatahuë hui'narincoso
tashi
tashinantërinsoari ayatërin
naporini,
noya noya niitonhuë'! tënahuë.
Inaporin naporini,
¡co huachi nani pi'iquë ina
tahuëri pichi'itonahuë'!
¡Co huachi nani yoquiquë
tëranta yonqui'itonahuë'!
7 ¡Ma'cha naporo tashi mamahuë
co hua'huanincohuë' paya!
Inaporin naporini, co insonta
noya cancanchitonhuë'.

---

[c] **3.1-2** *Tahuëri no'huirin:* Canpo piyapinpoanta parisitohuatëhuara: "¡Ma'marëcha nanpito po'sárahuë paya!" tënëso pochin inapitanta tahuëri no'huipi.

8 Panca ya'huan marëquë
ya'huërin.
Inaso', Nipiatan itopi.
Pënotono'sari pënoitohuachi-
nara,
ina anocantopi, topi.
¡Ma'cha inapitari, naporo tashi
pënopihuë' paya!
Inapotopi naporini,
co mamahuë hua'huaintonco-
huë'.
9 ¡Ma'cha naporo tahuëririnquënta',
huënio tayora co ya'norinhuë'
paya!
¡Tahuëricasonta ninapirinahuë'
co tahuëririnhuë naporini,
noyata'itonhuë'!
¡Tahuërinta huënihuaninso',
co quënanpihuë' naporini,
noya noya niitonhuë'!
10 Co inapoatonhuë', naporo tashi
hua'huata'huaso quëtërinco
ni'ton,
pa'pi co noyahuë' ni'nahuë.
¡Ya'copirinco naporini,
co po'pin nosorochitohuë'!
11 ¡Yo'nanquë chachin
chiminahuë naporini, noya
niitonhuë'!
¡Mamahuë huaisonco chachin
chiminahuë naporini,
noya noya niitohuë'!
12 Mamahuë huairahuatonco
tonainquë acorinco.
Inapotatonco asho'shorinco.
¡Co inapotërincohuë' naporini,
noya noya niitohuë'!
13 Naporo' chiminahuë naporini,
yashi yashin huë'ëpiso pochin
sano cancantato chinota'itohuë'.
14-15 Iráca copirnoro'sa',
catahuarinsopita hua'ano'sa',
inapitaso', nipa'pitacaiso marë'
panca no'papiro'sa nipi.
Hua'ano'sa nipisopitanta noto-
huaro'
oro, prata, inapita
hua'anëntopiso pëiro'saquë
yontonpi.
Inapitanta nani chiminpi ni'ton,
inapitarë'co canta', chinota'ito-
huë'.
16 Ana'huayaro'saso', pa'pitopi.
Chimipia'hua hua'huatopisonta',
inapotopi.
Canta inapotërinaco naporini,
noya noya cancanchitohuë'.
17 Apiro'saso', piyapi'sa yaaparisi-
topi.
Napoaponaraihuë' chiminpachi-
nara,
copi topi huachi.
Parisitápatona amipisopitanta',
chiminpachina chinotopi
huachi.
18 Quiraquë mapisopitanta',
sacato hua'ano'sari na'con
aparisitopi.
Napoápirinahuë chiminpachi-
nara,
inahuanta copi topi huachi.
19 Chimipiro'sa ya'huëpiquëso',
ma'huano'sa
sa'ahuaro'sarë', napopináchin
ya'huërapi.
A'naquën hua'anëhuanpirina-
huënta',
inaquëso', co huachi hua'anë-
huanpihuë'.
20 Yosë nohuanton piyapi hua'hua-
tërin.
¡Napoaponahuë', parisitacaiso
marë'
hua'huatopiso yonquiato,
co noyahuë' cancantërahuë'!
Parisitapisopitaso' chiminchi-
napi naporini,
noya noya niitonahuë'.

21 A'naquën parisitatona', yachi-
minpi huachi.
Oro yonirëso pochin chimirin
nohuantopi.
¡Napopirinahuë nanpirápiso
marënta',
co noyahuë' cancantërahuë'!
22 Napoin quëran chiminpachi-
nara, pa'pitopi.
Naporo huarë' capa cancantopi
huachi.
23 Piyapinpoa Yosë
nohuanton ya'huëpirëhuahuë',
ma'sona onpocaso' co anitotë-
rinpoahuë'.
Oncorapirëso pochin acorinpoa'.
Co onpo ta'ananpichináchin-
huë', ninëhua'.
24 Co napion natanato tarëtárahuë
co capahuaso tëranta yonquirahuë'.
Na'nërápato co yamoro manin-
cohuë'.
25 Ya'ipi të'huatërahuësopita,
huë'huëtërahuësopita,
inapita cantiirinco ta'a.
26 'Pi'pian tëranta chinochi,' topi-
rahuë,
co manta sano cancantërahuë'.
¿Onpoatoso' topinan parisitá-
marahuë?"
tënahuë yonquiato.

Irihuasëri Copo pënëninso'

4 1-2 Naporo' Irihuasëri Copo pënë-
naton itapon:
"Iya Copo, tëhuënchachin pari-
sitáran ni'ton,
nontiinënso' co noyahuë' nata-
napon.
Napoaponahuë', naporanso
natanato,
sha'huitochina'inquën tënahuë.
3-4 Quëmaso' maistro pochin
nicaton
na'a piyapi'sa a'chintëran.
Sanpatopiso pochin cancantopi-
sopitanta',
achinicancanan.
Sëtopisopitanta noya catahuaran.
Yanitëpapisopitanta
noya nontaton achinicancanan
ni'ton, co nitëpapihuë'.
5 Inapona'piquën ni'ton,
ipora ma'sha onporanquë
chiníquën cancantëquë'.
6 Quëmaso' no'tëquën Yosë
natëran.
Inapoaton noyasáchin ninan.
Naporan nichinapon chachin,
'Yosë mini anoyataantaponco,'
tëquë'.
7 Inta yonquiriquë'. No'tëquëná-
chin natërinsopitaso',
co Yosëri ata'huantochininhuë'.
Co a'naya tëranta'.
8 Co noyahuë' nipisopita tëhuën-
chinso',
napopiso marë' no'tëquën
ana'intarin.
Ma'sharaya sha'patëra,
ina nitërinso chachin manë'.
Inapochachin Yosëriso
no'tëquën i'huërëtarin.
Nani hua'qui tahuëri nicato,
ina noyá nitotërahuë.
9 Panca ihuan pa'pachina, nani
ma'sha tapirin.
Inapochachin Yosërinta',
a'nanaya inapita no'huiton ata'-
huantarin.
10 Pa'piniro'sa përapachina a'pa-
yaninpo'.
Inapochachin co noyahuë' nipi-
sopitaso', yano'huitopi.
Napoápirinahuë', Yosëri acopi-
tapon.
Pa'piniro'sa nipanatëtaton
acopitërin.

Inapochin inapitanta nitapon.
11 Pa'piniro'sa
nipanatëtohuachinara,
co huachi mapintatonaraihuë'
chiminpi.
Napohuachinara,
pa'pinia'huaro'saso' yanquëëpi.
Inapochachin no'huitërayaro'-
santa
chiminpachina', hui'ninpita
patapona'.
12 Ina caso co nitotopirahuë' anito-
tërinaco.
A'nara hua'yan oshaquëra'huaya
nontatonco sha'huitërinco.
13 Yono tashi piyapi'sa huë'ësoi',
huë'ëhuëquë nocorinco.
Capayatohuatora, pa'yan
tënahuë.
14 Ina quëran pa'yamiatato,
ropa ropátarahuë.
15 Ihuan pochin
pihui pihuirayararinco nata-
nahuë.
Napohuachina, na'con na'con
a'payaninco.
16 Ni'pirahuë', pi'pian quiró tënin
ni'nahuë.
Napoaporahuë', co nirayarahuë'.
Topinan tanahuantápirinhuë',
noninso huachi natanahuë:
17 'Yosë marëso', co a'naya tëranta
noyasáchin nina'pi ya'huërin-
huë'.
Noyápiachin cancantërinsonta',
co a'naya tëranta ya'huërinhuë'.
18 Inápaquë camairinsopita
ya'huëtërinso tëranta',
pi'pian Yosëri natërin.
Co nanitërinhuë' noyá natëcaso'.
Anquëniro'santa', tëhuëpiso
quënayatërin.
19 Aquëtë huarë' piyapi'saso',
co manta chinipihuë'.
No'papi pëi amocanquë pëipiso
pochin niconpi.
No'son pochin shi'sharichiná-
chin niconpi.
20 Isoro'paquë nanpipiso',
co hua'quirinhuë'.
Hua'huatopi quëran
chiminaquë huarë',
a'na tahuëriíchin pochin
hua'quirin.
Chiminpachinara, copi tochi-
napi.
Co huachi insoari tëranta
nohuanaponhuë'.
21 Pi'shirin yashitërëso pochin
copi tapona'.
Co yonquínahuan nishátërasoi-
huë',
ta'huantapona',' itërinco.

5 1 Chiníquën: 'Oo,' tëquë'.
Tapona a'panirinën.
¡Catahuainquënso marë'
co a'na anquëni tëranta ya'huë-
rinhuë'!
2 Co yonquinahuanhuë' nipatëra,
no'huitomiatërë'.
Inapohuatëra chimirin yonitë
pochin ninë'.
3 A'naquën piyapi'sa co noya
yonquiaponahuë', ma'huanarin.
Naporapirinhuë', co hua'quiya
quëranhuë'

ya'ipi ya'huëtërinso ata'huantapona'.
4 Inapona'pi hui'ninpitaso', co incari catahuaarinhuë'.
Coisëro'sarinta na'con na'con ana'intohuachina',
co inso tëranta ina marë' nonsarinhuë'.
5 Sha'tërinsopita nitërinsonta',
tanarotopisopitari pë'yapon.
Nahuano'sa huáncana ocoiatona', pë'yapona'.
Ma'sharáchin cancantopisopitari,
ma'shanëna noyapapona'.
Inapotatona osërëtapona'.
6 Pacatoroso' inaora paporin.
Co noyahuë' nicacasoso nipirinhuë',
co inaora nohuanton ya'huërinhuë'.
Inapochachin parisitacasonta
co topinan naporinhuë'.
7 Pën no'huitohuachina,
chocaca chocaca chararin.
Inapochachin piyapinpoanta',
canpoara tëhuënënpoaquë parisirëhua'.
8 Quëma pochin nisarahuë naporini,
Yosëíchin tahuërëtaanta'itohuë'.
Catahuaincoso marë' ma'sha onporahuëso',
ya'ipi sha'huichitohuë'.
9 Inaso', nani ma'sha pa'pi huëhuëpiro
nininsopita ninin. ¡Na'aro naporin!
Naporinsopita
co insonta nanitërinhuë' nitotacaso'.
10 Ina nohuanton isoro'paquë o'nanin.
Napohuachina sharo'sa nipa'quirin.
11 Sano piyapiro'santa catahuahuachina,
noya noya acorin huachi.
Sëtopisopitanta',
sëto inquitaton acapacancanin.
12 A'naquën yonquínahuan ni'ton,
a'napita ma'sha onpotacaiso' yonquipi.
Napopipirinahuë',
Yosëso yonqui yonquínahuan ni'ton,
yonquipiso tapitarin.
Inapotohuachin,
co huachi yonquipiso chachin nisapihuë'.
13 Yonquinahuano'saso', yamonatopi.
Napopirinahuë',
Yosëso yonqui yonquínahuan ni'ton,
minsëaton atapanarin.
Piyapi'sa ma'sha onpotacaiso' yonquipirinahuë',
Yosëri yonquipiso tapiarin.
14 Hua'yantërëso pochin cancantatona',
tahuëri nipirinhuë', tashi pochin pa'sapi.
Tashiri noyá i'copitërinso pochin nisapi.
15 Co noyahuë' nipisopitari
sa'ahuaro'sa aparisitërin.
Napoaponahuë',
Yosëri inapita quëran nicha'ësarin.
16 Co chinipisopitahuënta',
Yosëri catahuacaso ninapi.
Co noyahuë' nipisopitaso nipirinhuë',
së'copianantatë pochin, ma'sha onpotaton, acopitarin.
17 Yosë pënënaponquën po'tërinquën.
Napoaton tëhuënchachin noya cancantëquë'.

Inaso', ya'ipi nanitaparin.
Ina nohuanton ma'sha onpohuatan,
ama no'huitëquësohuë'.
18 Ina nohuanton caniohuatan,
ina nohuanton chachin noyatapon.
Ina nohuanton parisitohuatan,
ina chachin inquitapënquën.
19 Naquëranchin naquëranchin huëhuëpiro
ninin quëran nicha'ësarinquën.
Ina nohuanton co nosorotáponhuë'.
20 Tanaro tahuëri'sa nipachin,
co chiminaponhuë'.
Quira tahuëri'santa',
co tëpaponënhuë'.
21 Yanonpinapihuachinën,
ina pa'poyarinquën.
Nonapitënën ma'sha onpotochináchin
nitopirinënhuë', co të'huataranhuë'.
22 Tanaro tahuëri'santa noya cancantaran.
Nisha nisha ma'sha onpohuataonta',
noya chinitaran.
Maton ma'sharo'sa
tëranta', co të'huataranhuë'.
23 Na'piro'santa co iminënpitaquë,
ya'copiarinquënhuë'.
Maton ma'sharo'santa payapënën.
Napoaton co sacai quëranhuë',
iminënquë sacataran.
24 Pëinënquë ya'huëpisopitanta
ma'huanapona'.
Pë'tahuanënpita pichihuatan,
co pahuanaponhuë'.
25 Pa'pi notohuaro' shiparinpita
ya'huëtarinquën.
Iminquë pacatoro ya'huërinso
pochin na'apona'.
26 Sharo'sa cayahuachina, manë'.
Inapochachin quëmanta',
máshoya nipiranhuë', chinirápon.
27 Nani hua'qui tahuëri
nicato inapita nitotërahuë.
Ya'ipi sha'huitëranquënso',
no'tëquënáchin ninin.
Nani sha'huitëranquën ni'ton,
quëmarinta tëniriquë',” itërin Irihuasëri.

Piyapinpoa co hua'qui nanpiarëhuasohuë'

14 (Irihuasëri nontohuachina, Coposo' a'paniantarin. Tonitohuachina, Piritatori ya'huërë' Copo nontaantarin. Inanta Copori a'paniantarin. Ina quëran Sohuarori ya'huërë', Copo nontaantarin. Inanta a'paniantarin. Ina a'panirinso tiquiapon pochin Yosë nontaton, tapon.)
1 Piyapicoiso',
sanapi quëran hua'huatatoi,
co chiniraihuë'.
Co hua'qui nanpipiraihuë',
na'con parisitërai.
2 Yanco huësohuatochina ahuiantarin.
Inapochachin piyapicointa',
a'naroáchin capa nisarai.
Hua'yanëhuëi pi'iquë,
a'naroáchin na'huërinso pochin ninai.
3 Ina pochinco ni'to,
¡co yonquiancoso ya'huërinhuë'!
¡Co coisë pochin nitancoso ya'huërinhuë'!
4 Piyapicoi co a'nayacoi tëranta
noyápiachin cancantëraihuë'.
Ina pochin nininso hui'narinco ni'ton,
në'huëtërahuëso pochin cancantërahuë.

5 Onposona nanpica'huaiso',
quëma isoro'paquë quëtërancoi.
Chimina'huaiso nanihuachin,
co pi'pisha tëranta na'huëarinhuë'.
6 Inapoarai ni'ton,
ama yonquicoisohuë'.
Quiyaora ya'huëatoi sano cancanchi.
Pahuërë marë' sacatëraiso pochin
nicatoi noya ancanchi.
7 Nara a'nëhuatëra,
papoyantacaso' ninarë'.
Papoyantohuachina na'antarin.
8 Itënso' nani a'shiitë masho.
Namënëonta chiminaton mocasarin nipirinhuë',
9 o'nani masápachina papotaantararin.
Nasha sha'pinan nara pochin së'pahuantarin.
10 Piyapiso napoaponahuë' chiminpachina,
co aso inapoyátërarinhuë'.
¡Inapohuachina copi tochaanin!
11 Sonoro'santa tomoitaton yanirin.
Iro'santa inapohuachina yanirin.
Ina pochin piyapicointa chiminpatoira,
capa nisarai.
12 Napohuatoiso',
co pi'iro'të' ta'huanchátërasohuë',
pa'pitërinacoi quëran co ya'noaraihuë'.
Huë'ërai pochin ninaiso',
co capayatëraiso pochin nisaraihuë'.
13 Chimipiro'sa ya'huërin quëran
huënantacaso nanitërai naporini,
chiminacaso nohuanchitohuë'.
Inapoasoco, no'huitëranso
asanorahuaton yonquianta'itoncohuë'.
14 Napoaponahuë' piyapi chiminpachina,
co huachi nanpiantaponhuë'.
Sontaro'saso', sirhuitopi quëran
pipicaiso' ninapi.
Nanpiantacaso ya'huërin naporini,
ina pochin canta',
nanpianta'huaso ninaitohuë'.
15 Tahuëri nanihuachin përaitoncohuë'.
Nanpiantarahuato, a'paniitënquënhuë'.
Quëma ninanco ni'ton,
nosoro'itoncohuë'.
16 Iporaso mini
oshahuanahuëso marë' ana'intëranco.
Naporoso co huachi
oshanëhuë yonqui'itonhuë'.
17 Tëhuërahuësopita naniantaton,
ya'ipi oshanëhuë inquichitoncohuë'.
18 Motopiro'sa notarintopi.
Natëtëro'santa nopoatatona',
nohuatopi.
19 Chiniiri na'piro'sa asoquirin.
O'naninta amocan quiquirin.
Inapochachin quëmanta',
piyapi noya ya'huëcaso ninarinso osërëtëran.
20 Canamiatahuaton, no'panën
quëran të'yatëran.
Inapotohuatan, nishinahuën
ni'tahuaton pa'sarin huachi.
21 Hui'ninpita piyapi'sari noya
ni'pachina',
co nitotarinhuë'.
Taparo nitohuachinanta', co
nitotarinhuë'.
22 Nanpiraiquëáchin iquita'huaiso',
sëtatoi co napion ancanta'huaiso',
inapita ya'huërin, itërin.

Piritato a'paniton Copo noninso'

19 (Copo tonihuachina, naquëranchin Irihuasëri nontaantarin. Ina quëran Copori a'paniantarin. Tonitaantahuachina, naquëranchin Piritatori Copo nontaantarin.)

1 Ina quëran Copori a'paniton itapon:
2 "¡Tananpitatomaco copi toco huachi!
Nontohuatamacora, cosora'huaquë
papitërëso pochin nitëramaco.
3 Nani na'aro no'huiramaco.
Inapoatoma', aparisitaramaco ni'ton, tapanco huachi.
4 Tëhuërahuë nicai'ponta',
co canpita na'inchitënquëmahuë'.
Ca na'intarincoso'.
5 Parisitërahuëso' nicatomaco pënënamaco:
'Quiyaso' Copo quëran noya noya ninai,' tënama'.
6 Tëhuënchachin mini Yosë po'tatonco atapaninco.
Ma'sha pëcotanquë manëso pochin nitatonco ana'intërinco.
7 Natanco: 'Tëpaarinaco mini,' ta'to yaitosárahuë.
Napopirahuë', co insonta a'panirincohuë'.
Noya coisë no'tëquën sha'huirinso pochin
canta nichinaco topirahuë.
Co insonta inapotërincohuë'.
8 Parisitërahuëso' ta'ananpitë pochin yanitopirahuë'.
Ira pa'copitatë pochin Yosë nitërinco.
Co onpo ta'achináchinhuë' ninahuë.
Iranëhuë, tashiri noyá i'copitërinso pochin acotërinco.
9 Ya'ipi ma'shanëhuë matërinco.
Piyapi'sa noya ni'pirinacohuë',
ina nohuanton ma'sha onporahuë ni'ton,
co huachi të'huatërinacohuë'.
10 Na'pi pëi ohuatërëso pochin nitërinco.
Nara itëquën quëran huarë',
ocoihuachinara co huachi paporinhuë'.
Inapochachin canta', co huachi noya ya'huëca'huaso ninarahuë'.
11 Panpëtë i'chinpitërëso pochin no'huitonco inimicotërinco.
12 Ya'ipi sontaronënpita a'paimaton,
inapita quëran aparisitatë pochin nitërinco.
Tancapitahuatonaco ahuëinacoso marë'
noyá niacopiso pochin nitërinaco.
13 Quëmopinëhuëpita, amiconëhuëpita,
inapitanta Yosë po'tërinco ni'ton,
ta'ananpirinaco.
Nisha pochin nitatonaco napotërinaco.
14 Quëmopinëhuëpita, amiconëhuëpita,
inapitanta a'porinaco.
15 Yáni'ninacosopitanta', naniantërinaco.
Piyapinëhuëpita sanapi'sa nipisopitanta', nishapotërinaco.
Camaihuatora, co huachi natërinacohuë'.
16 Piyapinëhuë camaihuatora, co manta natërincohuë'.
Nontápirahuë tëranta co natërincohuë'.

17 Sa'ahuë tëranta ya'carihuatora,
no'huiconinco.
Ina mamaquëranchin ninaisopitanta
amirotërinaco.
18 Hua'huaro'sa quëran huarë'
tëhuaconinaco.
Huënsërahuë quëran huanihuatora,
no'huirinaco.
19 Noyá payarinacosopita, nosororahuësopita,
inapita quëran huarë' imicotërinaco.
20 Nansëyaráchin nicato
nani yacanara'piarinco natanahuë.
Inapoato parisi quëran nanpiárahuë.
21 Canpitaso amiconëhuëpitanquëma' ni'toma',
nosoroco topirahuë.
Ahuëatë niquitërëso pochin Yosë nitatonco,
pa'pi aparisitërinco ni'ton, naporahuë.
22 Yosë aparisitarincoso', nani'in.
¡Ama canpi canpitanta aparisitocosohuë'!
Tananpitoco huachi.
¡Nani na'aro quëtëtë pochin nitëramaco!

Amiconënpita nontaton Copori tonitërinso'

31 (Cara amiconënpitari chachin cara cararo Copo nontopi. Nani nontopiquë inarinta a'panira'piarin.) Toninamën a'panitaton tapon:
1 'Yoscoarë' co nano'sa tëranta noyaca'huaso ya'huërinhuë',' ta'to Yosë sha'huitërahuë.
2 Napopirahuë tëranta', sanapi'sa noyarahuë naporini,
Yosë ya'ipi nanitaparinso' inápa quëran ana'inchitoncohuë'.
3 ¡Co noyahuë' nicatona oshahuanpisopita,
Yosëri co noyahuë' ni'nin!
4 ¡Yosëso ya'ipi naporahuëso' ni'sárinco!
¡Iratato onpo achisona pa'nahuësonta', nitotërin!
5-6 Co noyahuë' yonquiato ma'sona nipatoso',
Yosë noya coisë pochin ni'ton, no'tëquën sha'huiin.
Insosona yanonpintohuatoso',
pë'tënanquë pë'tënëso pochin nitatonco tantiainco.
Inapotohuachinco,
co manta onporahuësohuë' nitotarin.
7 Noyasáchin ninahuë quëran pëshonahuë, ma'sharáchin yonquirahuë,
ihuatërahuë, inaporahuë nipachinso',
8 Yosë chachin ana'inchinco.
A'napitari sha'tërahuëso ca'ina'.
Sha'tërahuësopita
itëquën quëran huarë' ya'ipi huinquichina'.
9-10 Sa'ahuëso', sa'ahuë ni'ton, noyarahuë.
So'yahuan noyato yamonshitohuatoso',
Yosë ana'inchinco.
A'na quëmapiri sa'ahuënta hua'anënchin.
Niyacaparaiso' capini sa'in nëhuërápatoso',
nisharo'sari sa'ahuënta monshichina'.
11 Ina pochin ninahuë nipatoso',
pa'pi co noyahuë' niitohuë'.
Coisëro'santa', no'tëquën ana'intiinacoso ya'huëitonhuë'.

12 Pënso' ya'ipi ahuiquitërin.
So'yahuan monshitërahuë naporini,
ina pochin canta',
ya'ipi ma'shanëhuëpita
Siniorori ata'huanchitonhuë'.
13-14 Piyapinëhuëpita apahuantërahuëso marë'
natanpachinacora,
nohuantopiso' no'tëquën acotërahuë.
Co'so' inapotërahuë naporini,
Coisë pochin nicaton
Yosë yaana'intohuachinco,
¡co onporonta chinichitohuë'!
Naporahuëso marë' natanpachinconta',
¡co onpo a'panicaso nanichitohuë'!
15 Ina Yosëráchin nohuanton
mamanpoa hua'huaninpoa'.
Piyapinëhuëpitarë'co
napopináchin ananpirinco.
16 Popriyaro'sa pahuantohuachinara,
catahuarahuë.
Quëyorono'santa tanarin ni'patora,
a'carahuë.
Co tana natanacaiso' nohuantërahuë'.
17 Sa'ahuaro'santa nosoroato ichicoshatërahuë.
18 Inapitaso' hui'nahuëpita
pochin nicato napotërahuë.
Quëyorono'santa pa'poya'huaso',
co naniantërahuë'.
19-20 A'naquën a'mocaiso pahuantërin ni'ton,
sëhuëni canachináchin nipi.
A'naquëonta popriyatatona', co manta
a'mocaiso ya'huëtopihuë'.
Napopiso' ni'patora, a'mocaiso quëtërahuë.
Ohuicanëhuëpita anporonën quëran
huaita ocoipiquë a'mocaiso anitato,
a'motërahuë.
Inapotërahuësopitaso':
'Yosparinquën,' yáitërinaco.
21 Co onporo tëranta sa'ahuaro'sa no'huito,
ma'sha onpota'huaso' sha'huitërahuë.
'Coisëro'sa noya nicatonaco, co ana'intaponacohuë',
tëcaporahuë tëranta Yosë të'huatato co inapotërahuë'.
22 Inapita naporahuëso', co no'tëquën nipachinsohuë',
tanpaquëhuëpita ya'qui'in.
Shorancanëhuëpitahuë nipon, noshitëchin.
23 'Co noyahuë' nipato,
Yosë chini chiníquën nanantaton nanitërin ana'intiincoso'.
Inapotohuachinco co ahuantarahuë','
ta'to, noyasáchin ninahuë.
24 'Oro, coriqui, inapita ya'huëtërinco ni'ton,
noya ya'huëápo,' co tënahuë'.
25 A'naquën notohuaro' ma'sha
ya'huëtohuachinara, noya cancantopi.
Caso co onporo tëranta ina pochin yonquirahuë'.
Na'con coriqui canapirahuë tëranta', co naporahuë'.
26 Pi'i noyápiachin a'pinin ni'nahuë.
Yoquinta pa'yápiro ya'norin.
27 Napopirinahuë',
co po'oana quëran tëranta

inapita mosharahuë.
Co imirahuë tëranta apinoto
inapita mosharahuë.
28 Inapoato co noyahuë' ninahuë
naporini,
no'tëquën ana'intiincoso
ya'huëitonhuë'.
Yosëíchin inápaquë ya'huëpirin-
huë',
'na'a yosëro'sa ya'huërin,'
tënëso pochin niitohuë'.
29 Inimiconëhuëpita ma'sha onpo-
huachinara,
co onporo tëranta noya cancan-
tërahuë'.
A'napitarihuë nipon ma'sha
onpotohuachinara,
sëtëyarahuë.
30 Co onporo tëranta inapita
co noyahuë' yonquirapito
no'huirahuë':
'Ma'cha chiminaton copi tocha-
ninhuë' paya,'
co tënahuë'.
31 Piyapinëhuëpita nonpachinara,
napopi:
'Copo pëinënquë huë'ëpatopiso-
pitaso',
naní quëran noya coshatopi,' topi.
32 Nisharo'santa',
pëinëhuëquë huë'ëcaiso marë'
përarahuë.
Co cachiquë huë'ëcaiso nohuan-
tërahuë'.
33 A'naquënso', tëhuëaponaraihuë':
'Co tëhuëraihuë',' toconpi.
Caso nipirinhuë', tëhuërahuëso-
pita co po'orahuë'.
Co onporonta po'oana quëran
co noyahuë' ninahuë'.
34 A'naquënso', piyapi'sari noya
ni'caiso marë'
co noyahuë' nipirinahuë', co
manta itopihuë'.
Caso nipirinhuë', co naporahuë'.
Quëmopinëhuëpita tëranta co
noyahuë' nipachinara,
no'tëquën pënënahuë.
35-36 ¡Ma'cha naporahuëso'
insha tëranta natërincohuë
paya!
Naporahuësopitaso',
nani ninshitato huirmarahuëso
pochin acorahuë.
Napopirahuë', co natëramaco-
huë'.
Co natëpiramacohuë', Yosëso
ya'ipi nanitaparin.
Ina tëhuënchinso' ya'ipi nanpi-
rahuëso' nitotaton,
no'tëquën sha'huiarin tënahuë.
Canpitaso': 'Co noyahuë' ninan,'
itëramaco.
Naporamaso nani ninshita-
toma',
coisëquë a'noramaso pochin
nipiramahuë',
co manta tapana'huaso ya'huë-
rinhuë'.
Ninshitëramaso
noya nicato yancorëso pochin
nitarahuë.
Caso no'tëquën nonato napoa-
rahuë.
Canpitaso nipirinhuë', tëhuë
tantiatomaco
naporama ni'ton, napoarahuë.
37 Ya'ipi naporahuësopita, Yosë
sha'huitarahuë.
Hua'an co tëhuëatonhuë',
co manta Yosë po'otërinhuë'.
Ina pochin canta', Yosë
ya'cariapo.
38 No'panëhuënta
no'tëquën achinotërahuë ni'ton,
co na'nëton, sha'huirapiatë
pochin nitiincoso ya'huërin-
huë'.

39-40 Napoaporahuë', iminënaquë sha'-
topisopita nitërinso' ihuahuato,
Yosë nohuanton no'panëhuëquë
trico ya'huërënamën,
nahuano'saráchin papoin.
Imin camayoro'santa topinan
quëran asacatohuato,
Sipata ya'huërënamënta', paca-
torora papo'in," tënin Copo.
Inapochin Copo, amiconënpita a'pa-
nirinso', tiquirin.

Yosëri chachin Copo
no'tëquën ayonquirinso'

38 (Coposo' cara aminconën-
pita chachin a'panira'piaton
acopitëra'piarin. Naporo' a'na hui'napi
ya'huërë', noantarin. Cara chachin Copo
amiconënpita pënënin. Copori acopi-
tëra'piarinso marë' pënëna'piarin. Ina
quëran Copo ya'huërë tahuërëtahuaton,
pënënin. Chiníquën pënënpirinhuë',
inaso co insoari tëranta a'panirinhuë'.)
1 Naporo' Siniorori chachin panca
ihuan quëran, Copo nontërin:
2 "Chiníquën nanantërahuëso', co
no'tëquën nitotatonhuë',
¡co manta nitotëransohuë
pochin quëmaso' nonan!
3 Iporaso chiníquën cancantë-
ranso', a'notoco ni'i.
Natanpatënquën: ¡A'panicona!
4 Isoro'pa' ya'huëcaso marë'
simintonën pochin nininso'
acoasoco,
¿insëquëta naporo quëmaso'
nisaran?
'¡Na'con nitotërahuë!' tënan
ni'quëhuarë',
¡Sha'huitoco insëquësona
naporo nisaranso'!
5 Inso napapisona isoro'pa'
acocaso', ¿inta ina
yonquirin?
¿Inso pichinantona'pirita pichi-
nantërin?
6 Isoro'pa' achinicaso marë'
¿maquëta simintonën
acotopi?
Noya noya na'pinën nininso',
¿macarita acotërin?
¡Cari mini inapita acotërahuë!
7 Tahuëri ya'cari tayoraro'sa
ya'nopiso',
piyapi'sa pochin cantasoi', cari
inapita acotërahuë.
Anquëninëhuëpitanta capa
cancantasoi', acotërahuë.
8 A'shin yo'namën quëran
hua'huasha pipirin.
Inapochachin marënta', acoporo
quëran pipirin.
Ama ta'huëaton isoro'pa' imota-
caso marëhuë',
¡cari ya'coananën oncotërëso
pochin nitërahuë!
9 Canopia'huaso', so'nashitëquë
so'quëtërë'.
Inapochachin marënta so'quë-
tërëso pochin nitamarë',
chitoro acotërahuë.
10 Insëquësona marë nanicaso',
cari acotërahuë.
Ya'coananën niahuitërëso
pochin nitërahuë.
Ama ina aquëtë pacacaso marë-
huë' napotërahuë.
11 Marë camaiato sha'huitërahuë:
'Isëquë huarë' naniaran.
Isëranso co na'huëaranhuë'.
Co'sacainënpita, co panoro-
huanhuë pa'piso pochin
huë'pi.
Yonsaiquë huëncahuachina
sanoapona huachi,' itërahuë.
12 Huënihuantacaso camaihuatana:
¡Co onporonta natëarinquën-
huë'!

¡Co quëma nohuanton tahuëririnhuë'!
13 Pi'iso', ya'ipi parti a'pinin.
A'pinpachina, co noyahuë' nipisopita na'pipi.
¡Co quëma camaitëran quëran a'pininhuë'!
14 Nisha sichoquë chipiro' sichotohuatëra,
a'naroáchin nonanpiso' ya'norin.
Inapochachin pi'i a'pinpachina motopiro'sa ya'norin.
Anconën quëran a'shitopinan a'morëso pochin
isoro'pa' ya'norin.
15 Co noyahuë' nipisopitaso',
pi'i a'pininso të'huatopi.
Napohuachina,
piyapi'sa ma'sha onpotacaiso' co huachi nanitopihuë'.
16 Acoporo quëran marë pipirinso',
co insonta ni'chininhuë'.
¡Co quëmanta ni'nanhuë'!
17 Piyapi'sa chiminpachinara,
tashinanquë pa'sahuatona ya'huëpi.
¡Inaquë ya'conpitaëchin co quëmaso ni'chinanhuë'!
18 Isoro'pa' onpo mitrosona pancanatërinso',
co quëmaso' nitotëranhuë'.
Ya'ipi nitotëranso pochin nonan ni'quëhuarë':
¡Inta ina sha'huitërico!
19 Tahuëri, tashi', inapita niquë niquë taparahuë.
¡Insëquësona taparahuëso',
co quëmaso' nitotëranhuë'!
20 Tahuërihuachina ya'ipi parti a'pinin.
Tashihuachinanta', ya'ipi parti tashirin.
¡Ca nitotërahuë quëran inapitanta',
sacatoro'sa niya'huërëtopiso pochin nipi!
21 Iráca nasitaton nitotërëso pochin nonan ni'quëhuarë':
¡Nani ipora ya'ipi inapita nitotëran!
22 Ocai', ocai tachitërinso',
inapitaso taparahuëquë ya'huëárin.
Inapita taparahuëquë:
¡Co onporonta quëmaso' ni'conanhuë'!
23 Quira nicatona piyapi'sa niaparisitopi.
Napohuachinara,
ca nohuanton ocai anotohuachina, copi topi.
24 O'cori huënsha', topachina niosërarin.
Inapoaton ira pochin pa'tërin.
¡Ina pa'tërinso', co quëmaso' nohuitëranhuë'!
Pi'i pipirinso parti quëran ihuan huëcaton,
ya'ipi isoro'paquë yanquëërin.
¡Onpo pa'ninsona co quëmaso' nitotëranhuë'!
25 No'pa' cashahuatëra, i'sha pa'irinso pochin,
panca o'naonta canquirin.
Huiraitohuachinanta', ira huë'shitë pochin ninin.
Incarisona inapita ira a'notatë pochin nitërinso',
¡co quëma nitotëranhuë'!
26 Cari mini inapita ira a'notërëso pochin nitërahuë.
Inotëro parti o'nanacaso marë' napotërahuë.
Inaquëso co piyapi ya'huëpirinhuë', ca nohuanton o'nanapon.
27 Ca nohuanton o'nanpachina,
tomaro'të nipirinhuë', panpatoro papopon.

28 O'nan, poroncayo', inapitaso',
co piyapi'sa pochin pa'pina
ya'huëtopihuë'.
¡Ca nohuanton inapitaso
ya'huëpi!
29 Ocai', i' tachitërinso', inapitaso
co piyapi pochin a'shina ya'huë-
topihuë'.
¡Ca nohuanton inapitaso
ya'huëpi!
30 I'shanta sëhuënquë na'pi pochin
tachitërin.
Inapoaton marë aipinta', tachi-
tërin.
¡Ca nohuanton inapitanta
napopi!
31 Tayoraro'sa huënton Priyatisë
itopiquëso',
tayoraro'sa sësëshin yamopi.
Orion itopiquëso[d] nipirinhuë',
tayoraro'sa aquë aquë ya'nopi.
¡Ca nohuanton inapitanta
inapopi!
32 Huënioso', a'cayan ya'norin.
¡Ca nohuanton inanta naporin!
Tocani paya[e] itopisoso' tahuëri-
nënquë ya'norin.
Tocania'hua itopisonta[ë] naporin.
¡Co quëma nohuanton ya'nopi-
huë'!
33 Tayoraro'saso pi'iro'tëquë,
camaipinan pochin pa'sapi.
¡Co quëmari camairan quëran
napoapihuë'!
¡Napoaton co quëma nohuanton
isoro'pa a'pintopihuë'!
34 Cari chitoro camaihuatora,
o'nan anotërin.
Quëmaso' o'nanacaso marë'
camaihuatan,
¡co onporo natëarinquënhuë'!
35 O'cori camaihuatora, nohuantë-
rahuëquë pa'sarin.
¡Quëmariso' camaihuatan, co
onporo natëarinquënhuë'!
36 Yo'huin tamë, hua'antë', inapi-
taso
yonquínahuan pochin nipi.
Co quëmari ina pochin acoran-
huë'.
37-38 Onposona chitoro ya'huërinso',
¿inta nanitërin pichicaso'?
No'pa' yaniton huëncharopa-
china,
ina shipirotacaso marë':
¿Inta nohuanton inápa quëran
o'nan anotërin?
39 Pa'pini' payaro'sa hua'huinpita
a'cacaiso marë'
cari mapinën yonítërahuë.
Napotohuatëra, amiaquë huarë'
ca'pi.
Co quëmari mapinën yonítëran-
huë'.
40 Ya'huërinquëhuë nipon, niqui-
huinanquëhuë nipon,
mapintacaiso marë' ya'chorán-
tapi.
Ma'sha na'huëhuachina,
pashita'patona', tëpaquë huarë',
nitopi.
41 Itatana'huaro'sa tanahuachina
noncaropi.
A'shinari a'cacaiso marë' ma'sha
yonípachinara,
cari quëtërahuë.
¡Co quëmari quëtëranhuë'!

39 1 Tanan chiporo'sa onporo-
sona hua'huatopiso',
¡co quëma nitotëranhuë'!

[d] **38.31** *Orionso':* Tayoraro'sa huënton ina pochin nohuitopi. [e] **38.32** *Tocani paya itopisoso':* Tayoraro'sa huënton ina pochin nohuitopi. [ë] **38.32** *Tocania'huaso':* Tayoraro'sa huënton ina pochin nohuitopi.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Yo payaro'santa huairinso',
¡co quëmaso' ni'nanhuë'!
2 Onpo yoqui quëransona inapita
hua'huatopiso',
¡co quëmaso' nitotëranhuë'!
3 Monconpirahuatona tanpachinara,
hua'huina hua'huatapi.
4 Ina quëran chinirahuatona',
so'sorapi.
Ca'mëtatona a'shinpachinara,
a'shina patopi huachi.
5 Tanan moraso',
co camaipinanhuë ya'huërin.
¿Incarita inapo ya'huëcaso
quëtërin?
¡Cari quëtërahuë inapo ya'huë-
caso'!
6 Inotëro parti ya'huëcaso marë'
acorahuë.
Co ma'sha noyatërinquëhuë',
ya'huërin.
7 Ninanoquë noncaropiso', co
costarinhuë'.
Pë'pëto camayori,
moranënpita no'huirë'nachin
quëparin.
Ina pochin quëpacaiso', co
costarinhuë'.
8 Pasto yoniton motopia'huaro'sa
pa'tërin.
Ma'sha huëron tëranta
canomëtërinso', capacaso marë'
yonirin.
9 Tanan ohuacaso', topinan
ya'huërin.
Camaihuatan:
¡Co onporo natëarinquënhuë'!
Ohuacanënpita huë'ërinquë: ¡Co
onporo huë'ësarinhuë'!
10 'Toronëhuërë' sacachin,' ta'ton,
no'panën ohuërëcaso marë'
camaihuatan,
¡co onporo inaso' sacatapon-
huë'!
11 Chiníquën ni'ton, catahuain-
quënso marë' camaihuatan,
¡co onporo catahuaponquën-
huë'!
12 Shanënpita mananquë camai-
huatan,
to'norapiso' yontonacaso marë'
camaihuatan,
¡co onporo inaso' natëarinquën-
huë'!
13 Apistro[f] itopiso inairaso',
capa cancantaton porin porin-
tarin.
Napoaponahuë', co cayoquën
nosororinhuë'.
14 Inotëroquë huairahuaton patërin.
Pi'iri pi'cahuachina hua'huin
taranin huachi.
15 'Piyapi'sari i'natapona nimara,'
co tëninhuë'.
Ma'sharo'sarihuë nipon to'poita-
caiso', co yonquirinhuë'.
16 Nisha'hua pochin hua'huinpita
nitërin.
Huaiton sacai nicaponahuë', co
a'pairinhuë'.
17 Cari inaso ina pochin ninahuë.
Co onpopin yonquinahuanhuë',
acorahuë.
18 Napoaponahuë' huanirahuaton
ta'ahuachina,
co cahuarioquë tëranta icanto-
chináchinhuë' ninin.
19 Cahuarioso', chini chiníquën.
Onquironënquë tanónën anporo
panshinin.
¡Co quëmari ina pochin acoran-
huë'!
20 Niihuachina, sëquërë pochin
ninin.

[f] **39.13** *Apistroso':* Panca inaira masho. Ya'ipi anpiantëhuano'sa quëran panca panca ninin.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Nocantërëso pochin nanamën
airintërin.
Napohuachina të'huatoro'
natanpi.
¡Co quëma nohuanton cahuario
naporinhuë'!
21 Ahuëtacaiso marë' quëpahua-
chinara,
tanpaquën quëran no'pa' ihua
ihuátarin.
Co panorohuanhuë', niahuëa-
piquë ta'arin.
22 Huëhuëpiro nininquë pa'sapo-
naraihuë',
co manta të'huapihuë'.
Sontaro'saso' sahuënihuansá-
chin nipirinahuë',
co manta të'huatopihuë'.
23 Cahuarioquë pa'pachinara,
pë'chinan shinërë tapapiso',
irinarin.
Nansanëna', nansa'huanëna',
inaquëpita nitë'yanantohuachi-
nara,
a'pin a'pinchararin.
Ina tëranta nipirinhuë', co
të'huatopihuë'.
24 Ahuëtacaiso marë' tronpita
pihuihuachinara,
inahua'ton yaquëchitopi.
Pashitópachinara, a'naroáchin
inimicoro'sa nisapaiquë
canconpi.
Mapintono'sa tanatona',
a'naroáchin mapinëna pë'yapiso
pochin
co osharapihuë' inimicoro'sa
nisapaiquë canconacaiso'.
25 Tronpita pihuipiso' natanaton,
a'panitërëso pochin ninin.
Ina pochin nicaton, na'në
na'nécharin.
Aquëran inimicoro'sa imëpiso
pochin ninin.
Hua'ano'sa camaitopiso', natanin.
Niahuëatona noncaropisonta',
natanin.
26 Cocoitë', míso yanponin.
Yanpon topachina sor parti
no'tëërin.
¡Co quëmari nitotaton, inapo-
caso a'chintëranhuë'!
27 Panca oniaonta', inápa cari
nininquë
pë'pëtën acorahuaton hua'hua-
tërin.
¡Co quëmari inaquë hua'huata-
caso camairanhuë'!
28 Inaso', tahuëri tashirë chachin
inaporinquë ya'huërin.
Noyá niacorapipiquë pochin
ya'huërin.
29 Inatohua quëran yonquitaton,
ma'sharo'sa macacaso marë'
quënanin.
30 Hua'huinpitaso', huënai' pa'yatopi.
Ma'sha chimininquë panca
onianso' co pahuaninhuë'.

40 1-2 Caso ya'ipi nanitapato
inapita nipirahuë',
¿coisëquë niquëpapiso pochin
yanitëranco ti?
¿Ipora huanta nohuantëran
a'paniancoso'?" itërin Yosëri
Copo nontaton. Napotohua-
china inariso':
3-4 "¡Caso co ina pochin nona'huaso
nipirahuë', naporahuë!
Iporaso' co huachi yanonahuë'.
5 Nani na'aro nonahuë.
Co huachi aquëtë yanonahuë'," itërin Copori.

**Naquëranchin Copo,
Siniorori nataantarinso'**

6 Copo napohuachina, naquëran-
chin panca ihuan quëran Siniorori
nontaantarin:

7 “Naquëranchin chiníquën
cancantaton nontaantaco.
Nataantahuatënquën a'panian-
taco.
8 ‘Sinioroso' topinan quëran ana'in-
tatonco tëhuërin,’ tënan.
Napoaton quëmaso', co manta
tëhuëransohuë pochin
ya'noran.
9 ¡Quëmaso' co ca pochin chiní-
quën nanantëranhuë'!
Caso nonpatora, huira pochin
ya'canin nonahuëso'.
¡Quëmaso nonpatana, co ina
pochin nonanso ya'caninhuë'!
10 Chiníquën nanantona'pi
hua'anso', noyápiachin nita-
parin.
Ina pochin nitapahuatan:
‘Coposo' ya'ipiya quëran chini
chiníquën nanantërin,’ tosapi.
11 Inaporahuaton nocantoro'sa
atapanquë'.
Pa'pi chiníquën no'huitaton
napotëquë'.
12 Tëmën mapachinara i'poitopi.
Co noyahuë' nipisopita quëma-
rinta',
i'poitatë pochin ana'intëquë'.
Topinan ni'sharapiranhuë',
paira nohuaatërinso pochin niina'.
13 Ya'ipi inapita no'paquë pa'pitë-
rëso pochin nitëquë'.
Chimipiro'saso', oncorapipiso
pochin nitopi.
Inapochachin quëmanta inapita
oncorapiquë'.
14 Napohuatan tëhuënchinso',
carionta natëaranquën:
‘Tëhuënchachinchi chiníquën
nanantaton canatërin paya,’
tëcapo.
15 Piimoto itopisoso', panca masho.
Toro pochin pasto ca'nin.
Inanta cari acorahuë.
Quëma acoranquënso pocha-
chin acorahuë.
16 Pishanpiranën pa'pi chiníquën.
Chiníquën ni'ton,
ocapironënpita to'mo to'moto-
conin.
17 Huinamënso', nonara pochin
taríton.
Nantë ipatënënpitanta', nia'-
sonto nia'sonto toconin.
18 Nansëquënpitanta', sha'pi
hua'na topo pochin niconin.
Hua'namia hua'nanan pochin
pa'huëtërin.
19 Ya'ipi ma'sharo'sa ninahuë quëran
ina noya noya acorahuë.
Cariáchin acorahuë ni'ton, nani-
tërahuë tëpa'huaso'.
20 Motopiro'saquë, tanan ma'sha-
ro'sa ya'nipipi.
Inaquë panpatoro yoniton
coshatërin.
21 Tancoroanaquë quëhuënin.
Piquiraroanaquë na'pirin.
22 Tancoroanaquë na'irin.
I' yonsan aramo nararo'sari
tahuirapitërin.
23 I' pamatohuachina co aso
të'huatërinhuë'.
Panca paquiitahuaton
nanamëntaquëchin icantopi-
rinhuë tëranta',
co manta tëninhuë'.
24 Noninquë tonpoanantaton
ocoshorayacaso',
¡co insonta nanitarinhuë'!

41 1-2 A'na ma'shanta', ina pochin
marëquë acorahuë.
Inaso', nipiatan[g] itopi.

[g] **41.1-2** *Nipiatan:* Inaso ma'sha, mato taya pochin niponahuë', panca panca ninin.

¡Inaso', co pi'pian tëranta
yo'nanaquë oshicamaso nanitaranhuë'!
Noninquë tonpoanantacaso',
i'naraquë a'tëncohuiratëtacaso',
inapotacaso', ¡co onporonta nanitaranhuë'!
3 Mapatan, co noyasha nontarinquënhuë'.
'Nosoroatonco a'paco pa'i,' co itarinquënhuë'.
4 Yatëparahuataonta': 'Ama tëpacosohuë',
chiminaquë huarë' quëma piyapinën nisarahuë,'
¡co itarinquënhuë'!
5 Inaira ya'nipitërë'.
¡Co inarë'quënso', ya'nipicaso nanitaranhuë'!
Piyapinënpita sanapi nipiso costacaiso marë'
¡co a'sonconotahuaton quëpataponhuë'!
6 Ca'nan tëpahuatëra, anpirahuatë a'catërë'.
Inaso': ¡Co onporonta inapotaranhuë'!
Panca ca'nanso', yaquiatë pa'anë'.
Inaso': ¡Co inapotaton pa'ana'piro'sa pa'antaranhuë'!
7 Pë'chinanquë ma'sha inanpatëra, pápi papitarë'.
Arponquënta motën ohuantohuatëra, tëparë'.
Inaso': ¡Co onporonta napotaranhuë'!
8 Inta macaton tëniriquë'.
Inaso' chinitarinquën ni'ton,
¡co catoro macamaso yonquiaranhuë'!
9 Inaso' topinan ni'sharapirinahuë',
pa'yani tëpa tëparapon.
10 Insoari tëranta apipachin, inaso no'huitarin.
¡Napoaton co insonta ina apicaso yonquiarinhuë'!
11 Insoariso ina apipachin,
¡co onporonta ina canaarinhuë'!
12 Onpopinsona nipiatan nininso',
sha'huitochina'inquën:
Nantën quëran huarë' pa'pi chinirin.
¡Co inso ma'shari tëranta',
chinirinso icantërinhuë'!
13 Sha'huëtënso' pa'pi taríton.
Cato ya'huiri sha'huëtëtërin.
¡Co incari tëranta ina i'soarinhuë'!
14 Natëquënpita paira pochin panshinin.
Pa'pi huëhuëpiro ni'ton,
¡co incari tëranta nanitarinhuë' ina onirianancaso'!
15 Pinënso', iscotoro'sa apanshinpiso pochin nininquë ya'copirin.
Ina panshino'saso', na'pi pochin tachitopi.
16 Ina iscotoro'saso', noyá niya'quëtopi.
Napoaton co ihuan tëranta inaëchin ya'coninhuë'.
17 Nichi'huarataton noyá nichinpitërin.
¡Co insonta ina oquiarinhuë'!
18 A'chiconpachina, o'cori pochin huënsha huënshachararin.
Ya'pirinpitanta quëhuashin huënaratërin.
Tashiramiachin pi'i pipihuachina ya'norinso pochin ninin.
19-21 Nanamën quëran pën pipirin.
Ina pën chachin huënapo huënapochararin.
Nitën quëraonta conai pipirin.
Panca huë'ëtaquë i'sha inpiitohuachina,
panca tomontërin.

Ina pochin nitëquën quëran
tomontërin.
Pihuihuachina pëyara matërin.
22 Cononënso', panca masho.
Naporahuaton pa'pi chiníquën.
Ina ni'pachinara, ya'ipiya
quëran të'huatopi.
23 Noshinën tëranta inaso', taríton.
Hua'namia asoquipi quëran
nipiso pochin tarítërin.
24 Ninopinëonta', natëtë tarítë-
rinso pochin tarítërin.
Na'pi quëran nanpi nipiso
pochin ninin.
25 Huanihuachina, hua'ano'santa
pa'yanpi.
Pa'yanënaquë ta'amiatopi.
26 Sahuëni, nansa, shinërë,
hua'naroa'hua, inapitaquëso',
co onporo nanitaranhuë paqui-
tacaso'.
27 Hua'namiaquë ohuanpirinahuë',
shinpitëquë ohuanpiso pochin
natanin.
Sha'pi hua'naquënta nipirinhuë',
nara nanparo pochin natanin.
28 Pë'chinan shinërëquë ohuanpi-
rinahuënta', co ta'aponhuë'.
Na'piquë të'yarahuachina',
shinpitë pochin natanapon.
29 Panca pasananquë ahuëpirina-
huë',
pëshananquë ahuëpiso pochin
natanapon.
Nansa'hua të'yanantohuachina'
iriniarinso natanaponahuë',
topinan tëhuarinso pochin nisarin.
30 Chipiro pa'tohuachina, ni'hua-
cotërinso hui'shatárin.
Panca tricho[h] ohuarahuachi-
nara,
no'pa' ni'huacorinso pochin
acorin.
31 Marë anpoquë quëhuëitohua-
china,
comamaitárin.
Huë'ëtaquë i'sha ainpitërëso
pochin nitërin.
Panca huë'ëtaquë mintoro nica-
caiso marë'
nisha nisha ayontopi.
Ayontai marë' chiníquën ohuë-
rëpi.
Inapochachin inarinta marë
nitërin.
32 Marë pa'tohuachina, cato
quëran chachin i' ta'sararin.
Ta'sarinso' moncoiaton, huirí-
chin huënaratërarin.
Acasáchin nisahuaton
naporopi aintërinso pochin
marë acorin.
33 Isoro'paquë, marëquë, inaquëpita
co a'na, ma'sha ina pochin
ya'huërinhuë'.
Inaso' ma'sha, co të'huarohuan-
huë',
cari acorahuë.
34 Co panorohuanhuë' ma'sharo'sa
nipisopitanta
co oshatarinhuë' canapon.
Ya'ipi tanan ma'sharo'sa hua'a-
nëntatë pochin nitërin,"
itërin Yosëri.

**Copo tiquiapon pochin
Yosë nontërinso'**

42 1 Yosëri napotohuachina, Copo-
riso itapon:
2 "Quëmaso' Sinioro
tëhuënchachin ya'ipi nanita-
paran.

[h] **41.30** *Trichoso':* To'noratacaiso marë' nipiso'. Coarton pochin nininquë a'natëran notohuaro' hua'natëro'sa achinpitopi.

Ma'sona yanipatan, co insonta
ya'copiarinquënhuë' ina nica-
caso marë'.
3 'Chiníquën nanantëranso co
no'tëquën nitotatohuë',
¡co manta nitotërahuësohuë
pochin nonahuë!'
Quëma tëhuënchinso' no'tëquën
yonquiaton,
noyasáchin ninan ni'ton,
co ina pochin yonquirapia'-
huanquënso nipirinhuë'.
Naporanso co no'tëquën
yonquiaporahuë', napo-
rahuë.
Co onpo yonquichináchinhuë
ni'ton,
co no'tëquën yonquirahuë'.
4 Quëmaso napotëranco:
'Natanquë yanontëranquën.
Ma'pitaso natanpatënquën a'pa-
nicona,' itëranco.
5 I'hua caso': 'Yosë nohuitërahuë','
topirahuë.
A'napita sha'huitërinacosora'
yonquiato, naporahuë.
Iporaso nipirinhuë',
a'ninquë quënananquënso
pochin nontërancoso' nata-
nahuë.
6 Napoaton co noya yonquiato-
huë'
nonahuëso marë' tapanahuë.
Amocan, huariano', inaquëpita
huënsëato
nonahuëso marë' sëtërahuë.
Ama huachi ina yonquiquëso-
huë', tënahuë," itërin.

Yosëri Copo noya acoantarinso'

7 Siniorori ina pochin Copo nonto-
huachina, inarinta yonquirinso Sinioro
sha'huitërin. Ina piquëran Sinioroso',
Irihuasë ya'huërë tahuërëtaton itapon:
"Quëmaso' amiconënpitarë'quën chachin
co no'tëquën yonquirapiramacohuë'.
Napoaton Copo nontohuatamara, co
no'tëquën sha'huitëramahuë'. Inaso
nipirinhuë', no'tëquën yonquirapitonco
sha'huirin. Napoaton iporaso', pa'pi
no'huiranquëma'. 8 No'huiranquë-
maso' sanoca'huaso marë', isopoco':
Canchisë toro, nápo chachin carni-
ronta quëpatoma', Copo ni'conco'. Inari
canpita marë' inapita tëparahuaton
ya'ipi ahuiquitapon. Inapotahuaton
canpita marë' nontarinco. Nontohua-
chinco, noya natanahuato co ma'sha
onpotaranquëmahuë'. Co no'tëquën
yonquirapitomacohuë' Copo sha'huitë-
ramaso marë', na'inama'. Napopirama-
huë', co ma'sha onpotaranquëmahuë'.
Coposo', no'tëquën yonquiarapitonco
sha'huirin," itërin.

9 Napotohuachina, inapitaso Siniorori
camairinso chachin nipi. Ina quëran
Copori inapita marë' Yosë nontërin.
Nani nontohuachina, Siniorori a'pa-
niton co ma'sha onpotërinhuë'.

10 Amiconënpita marë' Copo Yosë
nontohuachina, inaora chachinta noya-
tahuaton, noya noya ya'huëantarin.
I'hua ya'huëtërin quëran na'con na'con
ya'huëtaantarin. 11 Iinpita, oshinpita,
amiconënpita, ya'ipi nohuitërinso-
pita, inapitari pëinënquë huëcapaipi.
Huë'pachinara, inapitarë chachin
noya noya cosharo ca'pi. Naporo',
parisitërinso marë' achinicancanpi.
Naporahuatona', a'naya a'nayari a'na
tansëra' prata quëtopi. Ina nisahuaton
a'nara oro quëran nipiso' po'moitëra
quëtëra'piapi.

12 Iráca co'huara ma'sha onpoyátëra-
ponhuë', Yosëri Copo noya catahuarin.
Ma'sha onporin piquëranso', noya
noya catahuarin. Ina nohuanton ohui-
canënpita shonca catapini huaranca,

camiyonënpitanta saota huaranca, no'pa' ohuërërinsopitanta toronënpitarë chachin huaranca, moranënpitanta huaranca, inanapo ya'huëtërin. 13 Hui'ninpitanta canchisë quëmapi, cara sanapi ya'huëtaantarin. 14 Paya paya nininsoso', Imima itërin. Huancana nininso', Sisia itërin. Ina quëran niantarinso', Quirin-apoca itërin. 15 Inapitaso' noyápiroyanchin. Co a'naya tëranta isoro'paquë inapita pochin ya'huërinhuë'. A'na tahuëri pa'pinari itapon: "Chiminpato, yo'yoro'sapitarë'quëma napopináchin ma'shanëhuëpita patomatëranquëmaso' masarama'," itërin. 16 Parisitaponahuë' noyataantarinso piquëran Coposo', pasa catapini shonca pi'ipi aquëtë ya'huëantarin. Ina nápo tahuëri nicaton, hui'ninpita, shinpita, inapita ni'nin. Shinpitanta hui'nahuanpiso', hui'nina ya'huëtai huarë' tahuëri ni'nin. 17 Naporo' Copo chiminin huachi. Noyá mashoya nicaquë huarë' chiminin.

Yosë yonquiatona cantapiso'

Tëhuënchachin noya cancantërëhuasopita

1 [1] Cancanënpoa quëran huarë' Yosë imapatëhua', noya ni'sarinpoa'.
Ina marë' tëhuënchachin noya cancantarihua'.
Co noyahuë' nipisopitaso', yaanishacancantërinënpoa'.
Yainapotohuachinënpoa', ¡ama natëahuasohuë'!
Oshahuano'sa napopiso', ¡ama nonanapatahuasohuë'!
A'naquënso', Yosë yatëhuapi.
¡Co inapita payacaso ya'huërinhuë'!
[2] Sinioro pënëntërinso' pa'yatatëhua',
tahuërinta tashinta co nanian-tarihuahuë'.
[3] Inapohuatëhua',
i'shana yonsanquë sharo'sa sha'pinan pochin nicarihua'.
Inaso', monoquën quëran huarë' noya noyataton,
tahuërinën nanihuachin nitërin huachi.
Ina pochin nipatëhuaso', ya'ipi ninëhuasopita noya pipitarinpoa'.
[4] Co noyahuë' nipisopitaso', co onporo napoapihuë'.
Arosë sha'huëtë ihuani quiquiconin.
Ina pochin nicatona', co manta chiniapihuë'.
[5] Ana'intacaso tahuëri nanihuachin,
co onporo cha'ëponahuë'.
Noya nipisopita huáncana,
co onporo huaniapihuë'.
[6] Noyasáchin nipatëhua', Sinioro a'paiarinpoa'.
Co noyahuë' nipisopitaso nipirinhuë', oshanënari na'intarin.
Inari na'intarin ni'ton, ta'huantapona huachi.

Yosëri hua'anëntacaso marë' acorinso'

2 [1] Inpio naciono'saquë ya'huëpisopita, co no'tëquën yonquipihuë'.
Sinioro co quë'yatonaraihuë' pinosapi:
"Huëco canpoari minsëahua'," ta'tona', ma'sha onpotacaiso' yonquirapi.
[2] Copirnoro'sa', hua'ano'sa', inapita niyontonpi.
Sinioro ahuëcaiso marë' nisha'huitapi.
Copirno huayoninso tëranta', co nohuantopihuë':
[3] "¡Huëco canpoara nohuantërëhuaso' niahua'!
¡Co ina natëcaso ya'huërinhuë'!" tosapi.
[4] Sinioroso', inápaquë hua'anëntërin.
Piyapi'sari no'huipiso' natanaton, tëhuarin.
[5] Ina quëran no'huiton pënënin.
Iquianantaton a'payanin:
[6] "Quirosarin ninanoso', cari huayonahuë.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Inaquë hua'anëntacaso marë'
¡nani copirno acorahuë!"
itërin.
7 Copirno acorinsonta pënëntaton:
"Iporaso Sinioro yonquirinso',
sha'huichinquëma'.
Inachachin nontatonco:
'Quëmaso' hui'nahuënquën.
Ipora acoranquën hua'anëntamaso marë'.
8 Nisha nisha naciono'sa', hua'anëntaton camaiaran.
Isoro'pa' nanirinquë huarënta natanpatanco,
ya'ipi quëtaranquën hua'anëntaran.
9 Hua'na huaraquë copirnoro'sa ata'huantaran.
No'pa' huë'ëta nipatërëso pochin nitaran,' itërinco," tënin.
10 Napoaton copirnoro'sanquëma yonquico'.
Hua'ano'sanquëmanta', noya natanco'.
Apira a'chintaranquëmaso',
noya nitotoco'.
11 Sinioro të'huatatoma', noya chinotoco'.
Inapoatoma', capa cancantoco'.
12 Isonama quëran hui'nin chinotoco'.
Inapotatoma', apinorantëco'.
Co'huara no'huiyátërasënquëmahuë', inapoco'.
No'huihuachinquëmaso', pahuayanpiramahuë' chiminarama'.
Co'so' chinotohuatamahuë',
a'nanaya inaso no'huiarinquëma'.
Ina natëtoma chinotohuatamaso nipirinhuë',
tëhuënchachin noya cancantarama'.

Yosë chiníquën nanantaton noya acorinpoaso'

Yosë cantanën Tapiri ocoirinso'

8 1 Quëmasáchin Sinioro hua'anëntërancoi.
Ya'ipi isoro'paquë ya'huërinsopita hua'anëntëran.
"¡Ma noyanquëncha quëmaso' ninan paya!
Ya'ipi inápaquë ya'huërinsopita quëran,
noya noyanquën quëmaso'," tënai.
2 Quëma nohuanton hua'huaro'sa noya chinotarinën.
Sho'shopia'huaro'santa', chinotarinën.
Inapohuachinara, chini chiníquën nanantaton,
piyapinënpita pa'poyaran.
Inapita pa'poyaton, inimicoro'sa minsëaran.
3 Pi'iro'të acoranso' në'pëhuatora,
yoqui, tayoraro'sa', inapita ni'nahuë.
Ina nicato: "Ma noyacha acorin paya," tënahuë.
4 Inapita acoaponahuë',
¿piyapicointa yonquirancoi ti?
¡Co quiyaso' máquëncoihuë'!
¡Co yonquiatoncoi catahuancoiso inashitëraihuë'!
5 Ina nipirinhuë', anquëniro'sa pochin shininancoi.
Noya nicatoi hua'anënta'huaiso marë' acorancoi.
6 Hua'an pochin nica'huaiso marë' acorancoi.
Ya'ipi ma'sha hua'anëntërai.
7-8 Ohuacaro'sa', ohuicaro'sa', tanan ma'sharo'sa',
anpiantëhuano'sa', samiro'sa i'që pa'pisopita,

nisha nisha ma'sharo'sa
marëquë ya'huëpiso',
ya'ipi inapita ahua'anëntërancoi.
9 Quëmasáchin Sinioro hua'anën-
tërancoi.
Ya'ipi isoro'paquë ya'huërinso-
pita hua'anëntëran.
"¡Ma noyanquëncha quëmaso'
ninan paya!
Ya'ipi inápaquë ya'huërinsopita
quëran,
noya noyanquën quëmaso'," tënai.

Piyapi'sa nitapicancanpiso'

Isonta canta Tapiri ocoirin

14 1 Piyapi'sa naponin yonquia-
tona',
co Yosë ya'huërinhuë pochin
cancantopi.
Inapoatona chihuëpiso pochin
nipi.
Co nishinahuën nicatona', osha-
huanpi.
¡Co a'naya tëranta noya nininhuë'!
2 Inápa quëran Sinioroso' noco-
rinpoa'.
"¿A'naya tëranta ta'ma yonquí-
nahuan ni'ton,
chinotaponco to?" ta'ton ninapi-
rinhuë'.
3 ¡Co'chi paya! Ya'ipiya pëshonpi.
Chihuërëso pochin nicatona
nitapicancanpi.
¡Co a'naya tëranta noya nina'pi
ya'huërinhuë'!
4 Co noyahuë' nipisopitaso',
co manta yonquirëhuë pochin
nipi.
Cosharo ca'nëso pochin Yosë
piyapinënpitanpoa nitari-
nënpoa'.
Naporahuatona', co manta
Sinioro chinotopihuë'.
5 Inahuaso', pa'yanatona ropata-
pona'.
Canpoaso nipirinhuë', ina
imarëhua ni'ton, catahuara-
rinpoa'.
6 Sano piyapiro'sa yonquipiso',
yatëhuapi.
Napopirinahuë', Siniorori inapi-
taso noya nicaton pa'poya-
rarin.
7 ¡Ma'cha Quirosarin quëran
Sinioro huë'sahuaton,
israiro'sanpoa nicha'ërinpoahuë
paya!
Piyapinënpitanpoa nipirë-
huahuë', a'na parti quëni-
nënpoa'.
Sinioro nohuanton ya'huërë-
huaquë panantahuatëhua',
Cacopo shinpitanpoa noya
ancantarihua'.
Ya'ipi israiro'sanpoa napoari-
hua'.

Onporahuatësona Yosë noya chinotacaso ya'huërinso'

Isonta canta Tapiri ocoirin

15 1 Sinioro quëmaso' noya
noyanquën.
¿Onporahuatoita noya nohuita-
tëinquën
quëma hua'anëntëranquë nani-
tërai ya'huëca'huaiso'?
2 Noya nipisopitaráchin nanitopi
inaquë ya'huëcaiso'.
A'napita no'tëquën yonquirapi-
caso ya'huërin.
No'tën nanansáchin yonquiatë-
hua',
no'tëquënáchin nonacaso
ya'huërin.
3 Co pinotacaso ya'huërinhuë'.
Co a'napita ma'sha onpotacaso
ya'huërinhuë'.

4 Co noyahuë' nipisopita co pa'yatacaso ya'huërinhuë'.
Yosë pa'yatopisopitaso', noya ni'caso ya'huërin.
Ma'sona nicacaso' sha'huihuatëhua',
co canapirëhuahuë tëranta ananicaso ya'huërin.
5 A'na piyapi coriqui a'nanpatëhua',
co manta ananpëcaso nohuantarihuahuë'.
A'na piyapi co manta tëhuëpirinhuë' ana'intacaso marë'
pahuërëhuachinënpoa', co ma'patarihuahuë'.
Inaporëhuasopitaso',
co onporonta to'coitërëso pochin nisarëhuahuë'.

Yosë nosoroatonpoa a'pairinpoaso'

Tapi Yosë nontërinso'

16 1 "Yosë noya a'pairinco," ta'to imaranquën Sinioro.
Napoaton noya a'paico.
2 Quëmasáchin chinotëranquën.
Co nohuitëranquënhuë' naporini,
co noya cancanchitohuë'.
3 A'naquën ya'huëhuano'saso',
mamanshiráchin moshapi.
"Inapitaso' chiníquën nanantopi," ta'tona', imapi.
4 Mamanshiráchin pa'yatatona',
a'na ma'patërachinpi.
Inapita marë' ma'sha tëparahuatona', huënai' a'patopi.
Caso co pi'pisha tëranta inapita pochin cancantarahuë'.
5 Quëmasáchin Sinioro nohuantëranquën.
Catahuamiatëranco ni'ton, nóya cancantarahuë.
Noya a'paiatonco ni'sáranco.
6 Quëma nohuanton nóya ya'huërahuë.
Catahuaranco ni'ton, nóya cancantërahuë.
7 Yonquiransopita anitotëranco.
Ina marë' noya cancantato chinotëranquën.
Tashirë chachin yonquihuatënquën,
a'chintaranco noya nica'huaso marë'.
8 Nani tahuëri quëmaso' ca'tanaranco.
Inchinanëhuë quëran ya'huëaran ni'ton,
co anotatë pochin nisarahuë.
9 Napoaton caso capa cancantërahuë.
Co chimina'huaso tëranta të'huatërahuë'.
10 Quëmasáchin Sinioro natëranquën ni'ton,
co nohuantaranhuë' nonëhuë chanatacaso'.
Hua'yanëhuënta', co chimipiro'sa ya'huërinquë të'yataranhuë'.
11 Onporahuatoso' nanpimiata'huaso', quëma a'chintaranco.
Nani tahuëri catahuaranco ni'ton, noya cancantarahuë.
Quëmaquë'pa' nipato, capa cancantomiatarahuë.

Yosë noya noya nininso'

Isonta canta Tapiri ocoirin

19 1 Pi'iro'të në'pëhuatëhuara, nani ma'sha Yosëri acorinsopita ni'nëhua'.
Inapita ya'huërin ni'ton, Yosë noya noya nininso' anitotërinpoa'.
2 Tahuërinta tahuëri capini, tashinta tashi capini
nisha'huitopiso pochin nicatona',

Yosë noya noya nininso' anitotërinpoa'.
3 Nonpiso' co natanëhuahuë'.
Topinan tanahuantárin.
4 Napoaponahuë', nisha nisha parti, inachachin anitotarin.
Ya'ipi isoro'paquë nahuinin.
Pi'inta ya'huëcaso marë' inápaquë pëi pochin acotërin.
5 Nani tahuëri inaso', ta'ana'pi pochin nisarin.
Capa cancantaton iranën pa'tërinso pochin nisarin.
Sa'ana'pi huë'ërinso patoana quëran, pipirinso pochin ninin.
6 Pipirin quëran ya'norahuaton, pomosoontarin.
Ina quëran ya'conin'pa' nohuaramarin.
Co incari tëranta pi'catërinso' cha'ëtërinhuë'.
7 Sinioro pënëntërinsonta', noya noya.
Anitotohuachinpoa', anoyacancantërinpoa'.
Sha'huirinsopita noya natëhuachina',
apínapichin yonquipisopitanta', yonquínanhuan quëparitapi.
8 Nanamën quëran no'tëquën anitotërinpoa'.
Natëhuatëhua', noya cancantarihua'.
Camaitërinsopitaso', noyasáchin.
Natëhuatëhua', quënantërëso pochin cancantarihua'.
9 Sinioro të'huatatëhua natëhuatëhua',
co në'huëtërinso pochin nisarëhuahuë'.
Inapohuatëhua', ya'huëmiatarihua'.
Sha'huirinsopitaso', no'tëquënáchin.
Ya'ipi inapitaso', noyasáchin.
10 Oro pa'ton ni'ton, na'con nohuantopi.
Ina quëran pa'ton pa'ton Yosë sha'huirinsoso ni'ton,
na'con na'con nohuantahua'.
Ninointa cashi cashin ni'ton, pa'yatopi.
Yosë sha'huirinsoso', ina quëran cashi cashin ni'ton,
na'con na'con pa'yatahua'.
11 Yosë sha'huirinsopita yonquiatëhua', niyátainpichin ya'huëarihua'.
Noya natëhuatëhua', na'con catahuarinpoa'.
12 Co noyahuë' nipatoira, co quiyaora nitotëraihuë'.
Tëhuëtatëinquën oshahuanpiraihuë', co nitotëraihuë'.
Ina marë' ana'intancoiso nipirinhuë', nicha'ëcoi.
13 "Quiyaora noya nisarai," topatoira, co natantochináchinhuë' cancantarai.
Piyapinëncoi ni'toi, ina pochin cancantohuatoi, inquitocoi.
Inapotohuatancoi, co tëhuëca'huaiso ya'huëtarincoihuë'.
Panca oshahuana'huaiso nipirinhuë', cha'ësarai.
14 Quëmaso' nani tahuëri ni'sarancoi.
Catahuacoi noyasáchin yonquiatoi, noyasáchin noin.
Quëmasáchin Sinioro pa'poyatoncoi, nicha'ërancoi.

Parisitopirinhuë', Yosëri noya acoantarinso'

Isonta canta Tapiri ocoirin

22 1 Quëmaso Yosënëhuënquën nipiranhuë',
¿onpoatonta patëranco?
¡Huëcaton nicha'ëco huachi!
Co napion ancatato nontaranquënso' natanaton, ¡catahuaco huachi!

[2] Tahuëri tashirë chachin nontá-
piranquënhuë',
co a'panirancohuë'.
¡Inapoato co manta sano
cancantërahuë'!
[3] Quëmaso napoaponahuë', noya-
sáchin ninan.
Ya'ipi israiro'sacoi hua'anëntë-
rancoi.
Napoaton ya'ipicoi chinotërain-
quën.
[4] Iráca shimashonëhuëpita natë-
rinën.
"Catahuarinpoa mini," topiso
marë' nicha'ëran.
[5] Chiníquën nontohuachinën
nicha'ëran.
Quëma ninarinën ni'ton, co
atapananhuë'.
[6] Caso nipirinhuë', co piyapi
pochin ni'ninacohuë'.
Cha'cho pochin nicatonaco
tëhuarinaco.
Na'a piyapi'sa co quë'yarinaco-
huë'.
[7] Na'huëpona pochin nocanato-
naco tëhuarinaco.
Tanshitatonaco, aquinotërinaco.
[8] Napoatona':
" 'Yosë natërahuë ni'ton, cata-
huaponco,'
tënin ni'quëhuarë', inari
nicha'ëin.
Nosororin ni'quëhuarë',
nicha'ëin," topi nonatona'.
[9] No'huitonaco napopirinahuë',
no'tëquën mini nosororanco.
Quëma nohuanton hua'huatë-
rahuë.
Quëma nohuanton mamahuë,
iporahuatonco asho'sho-
rinco.
[10] Co'huara hua'huachátërasoco-
huë', a'pairanco.
Yo'nanquë nicasoco quëran
huarë'
quëmaso' acoranco chinota'-
huanquënso marë'.
[11] Ama naniantocosohuë'.
Nani ma'sha onpopirahuë', co
insonta catahuarincohuë'.
[12] Toro no'huitëraya pochin inimi-
coro'sa tancapitërinaco.
Pasan parti tororo'saso', chiní-
quëno'sa'.
Ina pochin nicatona yaminsëri-
naco.
[13] Pa'piniso' përaantahuaton
ma'sha manin.
Inapochachin inimicoro'santa',
no'huimiatahuatonaco pashita'-
parinaco.
[14] I'sha në'huëi' nipachina, oporë'.
Inapochachin canta', co huachi
nohuantërinacohuë'.
Ya'ipi nansënëhuëpita nia'po
nia'po toconin ninatanahuë.
Pa'nanso' pënquë soquirin.
Inapochachin canta cancantato,
co huachi chiníquën cancantë-
rahuë'.
[15] Sënan a'pëhuatëra yanirin.
Ina pochachin canta',
yanirahuëso pochin nicato co
huachi chinirahuë'.
Pa'pi yamoroto yaniconopira-
rahuë ninatanahuë.
Chiminpatëra, amocan taranë'.
Inapochinachin canta nisa-
rahuë.
[16] Huëntonën ni'niraso', tancapita-
huatona ma'sha mapi.
Inapochachin canta', inimico-
ro'sa nitërinaco.
Imirahuë, nantëhuë, inapita
oquitërinaco.
[17] Nansënëhuëpita pichichináchin
pasháporin.

Parisitasoco inimicoro'saso
ni'sárinaco.
18 A'morahuëso', nicanapiso pochin
nicatona', a'naya a'naya mapi.
19 Napotopirinacohuë', quëmaso'
Sinioro achiniaranco.
Ama patocosohuë'. ¡A'naroáchin
huë'sahuaton catahuaco!
20 Sahuëniquë tëparëso pochin
yanitërinaco.
Nicha'ëco ama inapochinacoso-
huë'.
Ni'nira pochin cancantatona yatë-
papirinacohuë', ¡pa'poyaco!
21 Pa'piniro'saso', nahuëantahua-
tonpo yamaninpo'.
Tanan ohuacaro'santa pomonën
quëran yatëparinpo'.
Inapita pochin inimicoro'sa yani-
topirinacohuë', ¡nicha'ëco!
22 Inapotohuatanco, imarinquën-
sopita achinicancanarahuë.
Niyontonaiquë chinotatënquën:
"Yosparinquën," itarainquën.
23 Sinioro imarëhuasopita inasá-
chin chinotahua'.
¡Cacopo shinpitanpoa inasáchin
pa'yatahua'!
¡Ya'ipi israiro'sanpoa inapoa'a-
hua'!
24 Popriyaro'sa parisitohuachi-
nara, Sinioroso' co topinan
ni'sárinhuë'.
Co na'pitatë pochin nicaton,
tananpitaponhuë'.
Co napion ancatatona nonto-
huachinara, natanahuaton
catahuararin.
25 Naporinso marë' ina chinotato:
"Notohuaro' imarinënquënso-
pita niyontonpiquë, chinota-
ranquën.
No'tëquën nonaton catahuatë-
ranso marë' napotaranquën.
Ma'sona nica'huaso' sha'huitë-
ranquënsopita,
chinotërinënsopita ni'tonënquë
ananiarahuë," itarahuë.
26 A'naquëmanta', a'napita aparisi-
tápirinënquëmahuë',
noyá natëaquë huarë' coshatoco
huachi.
Sinioro yoniramasopita hua'qui
tahuëri nicatoma', ina chino-
toco'.
27 Nisha nisha piyapinquëma nisha
nisha nacionquë ya'huërama'.
Ya'ipi parti ya'huëramasopita
huëcapairahuatoma', ina
chinotoco'.
¡Isonahuatoma chinotoco'!
28-29 Sinioro mini ya'ipi naciono'sa
hua'anëntërin ni'ton,
isonahuatona chinochina'.
Ya'ipi ma'huano'sa', ya'ipi
nanpipisopita, inapitari
chinochina'.
Ina nohuanton nanpirapi ni'ton,
inapochina'.
30 Cá quëran pipipisopita Sinioro
chinotápona'.
Ina naporinsopita chiminai
huarë' sha'huipona'.
31 A'na tahuëri hua'huatopisopita,
Yosë no'tëquënáchin nininso'
sha'huitapona'.
Nani ma'sha nininsopitanta',
anitotapona'.

Sinioro a'pairinpoaso'

Isonta canta Tapiri ocoirin

23 1 Quëmaso' Sinioro nóya
a'pairanco.
Ohuicaro'sa hua'anëni a'pai-
rinso pochin nitëranco.
Co manta pahuantërincohuë'.
2 Hua'anëni ohuicaro'sa noya
pastoquë quëparin.

Nani coshatohuachinara, inaquë
chinotopi.
O'ocaiso marënta', sanoi'
nininquë quëparin.
3 Inapochachin canta', achinican-
canachinanco.
Noyanquën ni'ton, anoyacancantë-
ranco noya nica'huaso marë'.
4 Chiminchináchin nipirahuë
tëranta',
co manta të'huata'huaso ya'huë-
rinhuë'.
Quëmaso' Sinioro co patarancohuë'.
Ohuicaro'saso', hua'anëni
huaranën quëran pa'poyarin.
Inapochachin canta noya
ni'saranco ni'ton, chiníquën
cancantarahuë.
5 Inimicoro'sa no'huipirinacohuë',
quëmaso' noya nicatonco, noya
cosharo acotëranco.
Pimo hua'saiquë pashimototëranco.
Minëquë ta'panápatëra cha'huë-
rinso pochin
ya'soaquë huarë' catahuaranco.
6 Noya noyanquën ni'ton, nosoro-
miatëranco.
Chimina'huaquë huarë' cata-
huarancoso nisarin.
Ina piquëranta', quëmaro'co
chachin ya'huëranquë
ya'huëmiatarahuë.

Noya noya copirno
hua'anëntarinso'

24 1 Ya'ipi isoro'paso', Siniorori
hua'anëntërin.
Ya'ipi ya'huërinsopitarë chachin
hua'anëntërin.
2 Ina nohuanton isoro'pa' achini-
rinsopita ya'huërin.
Marëro'sa', iro'sa', inapita aipi
noyá acorin.
3-5 Sinioro motopinënquë: ¿Inta
nanitërin nanpëcaso'?
¡Co insonta topinan napoarin-
huë'!
Noya noya chinotacaso
pëinënquë,
¿Inta nanitërin ya'huëmiata-
caso'?
¡co insonta topinan inaquë
ya'huëmiatarinhuë'!
A'naquën noyasáchin yonquiaton,
noyasáchin ninin.
Naporahuaton co mamanshi
mosharinhuë'.
Yoscoarë' topachinanta', no'të-
quënáchin nonin.
Ina pochin nininso' nanitërin
Sinioro pëinënquë ya'huë-
caso'.
Ina pochin nininsoso', Siniorori
catahuararin.
Yosëri noya nicaton, nicha'ësarin.
6 Ina pochin cancantohuatëhua',
Yosë nóya chinotarëhua'.
Cacoponta ina pochin cancan-
taton ina chinotërin.
7-10 Quirosarin ninano ya'coanaro'-
sasо',
iráca quëran huarë' ya'huërin.
Noya noya copirno yaya'conpa-
china,
ya'coana a'pairo'sa camaiapona':
"¡Ya'coanaro'sa noyá i'soatoco'!
¡Naporo huarë' noya noya
copirno ya'conarin!" itapi.
"¿Inta isoso noya noya copirno?"
topachinanta':
"¡Isoso mini Sinioro! Israiro'-
sanpoa chinotërëhuaso'.
Chini chiníquën nanantaton,
míso ahuëtërin.
Inariáchin ya'ipi ma'sha ya'huë-
rinso hua'anëntërin," tosa-
rëhua'.

Sinioro a'pintatonco nicha'ërincoso'

Isonta canta Tapiri ocoirin

27 [1] Sinioro, quëmaso' a'pintatonco nicha'ëranco.
¡Co insonta të'huata'huaso ya'huërinhuë'!
Sinioro, quëmaso' pa'poyaranco ni'ton, noya ya'huëarahuë.
¡Co inso tëranta të'huatarahuë'!
[2] A'naquën co noyahuë' nipisopita, inimicotërinaco.
Niyontonatona', yaahuërinaco.
Ahuëatonaco ata'huantiinacoso yonquipi.
Napoaponaraihuë',
inahuasá i'parahuatona anotopiso pochin nisapi.
[3] Sontaro'sa huënton tancapitopirinacohuë tëranta',
co pa'yanapohuë'.
Ahuëinacoso marë' noya niacohuachinaranta',
sano cancantarahuë.
[4] A'naíchin ma'sha Sinioro natainquën acotoco.
Ina pa'pi nohuantato napoarahuë.
Quëma pëinënquë quëtoco ya'huë'i.
Inaquë ya'huëato chinota'inquën.
Noyápiachin ninanso', ni'sa'i.
[5] Parisitacaso tahuëri canquihuachin,
quëma Sinioro pa'poyaponco.
Pëinënquë chachin po'orëso pochin nitaranco.
Inaquë noya noyaso na'pirai.
[6] Naporo' inimicoro'sa co huachi nanitapaponacohuë'.
Ina quëran ma'sharo'sa quëcato,
pëinënquë quëma marë' tëpato, ahuiquitarahuë.
Capa cancantato, "yai," charápo.
Nisha nisha cantanën cantato chinotaranquën.
[7] Quëma Sinioro nontaranquën ni'ton, natanco.
Nosorochináchin nontaranquën ni'ton, catahuaco.
[8] "Nontoco catahuainquën," itarancoso pochin cancantërahuë.
Napoaton nontaranquën Sinioro.
[9] Ama na'pitatë pochin nitocosohuë'.
Ama no'huitonco a'pacosohuë'.
Catahuancoso marë' quëmasáchin chinotëranquën.
A'pohuatanco, co insonta pa'poyaponcohuë'.
Quëmasáchin Yosënëhuënquën ni'ton, nicha'ëranco.
[10] Tatahuë, mamahuë, inapita a'popirinacohuë tëranta',
quëmaso' Sinioro masahuatonco catahuararanco.
[11] Inimiconëhuëpita ma'sha yaonpotërinaco.
Napoaton Sinioro ma'sona nica'huaso' anitotoco.
A'ninquëchin anitotoco cha'ëi.
[12] Ama canainacoso marëhuë' pa'poyaco.
Nonpinapitonaco, yaaparisitërinaco.
[13] Yaaparisitopirinacohuë',
Sinioro nosorancoso' niantararahuë.
Isoro'paquë nanpisoco chachin niantararahuë.
[14] Napoaton chiníquën cancantato:
"¡Sinioroso' onpopionta catahuararinco!
Chiníquën cancantato inasáchin ninarahuë.
¡Tëhuënchachin Sinioro catahuarinco!" tënahuë.

**Oshanën sha'huitohuachina,
Yosëri inquitërinso'**

Isonta canta Tapiri ocoirin

32 [1] Insososna tëhuëaton oshahuanpirinhuë',
Yosëri noyá inquitohuachina,
tëhuënchachin capa cancanchin.
[2] Oshanënpoa Yosë sha'huitohuatëra, inquitërinpoa'.
Inquitërinpoa ni'ton,
inaso co pi'pian tëranta ina yonquirinhuë'.
[3] Oshahuanpirahuë', co no'tëquën nonahuë':
"Caso noyaco, co oshahuancohuë'," toconahuë.
Napopirahuë', co sano cancantërahuë'.
Sëtoro'co chachin ya'huëato,
nonëhuënta sanpatëra'piarin ninatanahuë.
[4] Tahuëri tashirë chachin ana'intëranco ni'ton,
quëquën pë'pëto quëparëso pochin ninatanahuë.
Pi'isahuachina pasto yanirinso pochin
Co huachi manta chinirahuë ninatanahuë.
[5] Naporo' oshanëhuë sha'huitëranquën.
Co noyahuë' ninahuësopita no'tëquën sha'huitëranquën.
Inapohuatora, ya'ipi oshanëhuë Sinioro inquitëranco huachi.
[6] Inapotëranco ni'ton, imarinënquënsopita nontaponën.
Yacatahuatëranso tahuëri'sa nontaponën.
Paquiitërinso pochin ma'sha onpocaso tahuëri nanipon.
Napopirinhuë', imarinënquënsopitaso sano cancantapona'.
[7] Quëmaso Sinioro pa'poyarancoi.
Huëhuëpiro ninin quëran ya'shopirancoi.
Catahuarancoi ni'ton, canatohuatoi cantarápoi.
[8] Sinioronënpoa naporin:
"Carinquën catahuaranquën no'tëquën yonquicaso'.
Anitotaranquën ma'sona nicacaso'.
Noyasha pënënatënquën,
noya ira a'norëso pochin nitaranquën.
[9] Inapotohuatënquën, quëmaso' natëco.
Ama cahuario, mora, inapita pochin cancantëquësohuë'.
Inapitaso' noninquë a'sonconotahuatë', hua'nanan acatëntërë'.
Inapotohuatëra, noya natëtopi huachi.
Co'so' inapotohuatërahuë', co onporonta ya'yoraninpohuë'," tënin.
[10] Inpioro'saso', na'con parisitapona'.
Sinioro ninarëhuasopitaso nipirinhuë',
canopia'hua so'quëtërëso pochin nitatonpoa',
nosoromiatërinpoa'.
[11] Sinioro yonquiatoma capa cancantoco'.
Noya piyapitatoma a'napita ma'shanënanta noya ni'patama',
capa cancantatoma', "yai," charáco'.

**"Yosparinquën Sinioro,"
itaton, chinotërinso'**

33 [1] Noyasáchin nina'pinquëma noya cancantoco'.
Ya'ipi cancanëna quëran imapisopitari
Sinioro chinotohuachina', noya noya cantapi.

2 Arpa pi'niatoma Sinioro chinotoco'.
"Yosparinquën Sinioro," ta'toma pi'nico'.
Shoncarin arpanta pi'niatoma', cantanën cantaco'.
3 Nasha canta ocoirahuatoma cantaco'.
Noya cantatoma', noyasha pi'nico'.
4 Sinioro nanamënso', no'tëquënáchin ninin.
Noyasáchin ma'sha acorin quëran
co nisha nisha cancantërinsohuë', anitotërinpoa'.
5 Noya coisë[a] pochin no'tëquën yonquihuatëhua',
Sinioro nosoroarinpoa'.
Ya'ipiro'paquë ina nosororinpoaso ni'nëhua'.
6 Sinioro camaitohuachina, pi'iro'të ya'norin.
Inaquë ya'huërinsopitanta', nonin quëran chachin acorin.
7 Marënta pancai' nipirinhuë', yontonahuatë taparëso pochin itohua itohua acorin.
8 Ya'ipiro'paquë ya'huëramasopita Sinioro noya nicatoma natëco'.
Ya'ipi nanpiramasopita noya nicatoma natëco'.
9 Ina nonin quëran nani ma'sha ya'huërin ni'ton, natëco'.
Ina camaitërin quëran noyá acopinan quëparitërin.
Napoaton noya nicatoma natëco'.
10 Nisha nisha piyapiro'sa ma'pitaso nicacaiso' yonquipi.
Siniorori ya'copihuachina, co yonquipiso nicaponahuë'.
11 Sinioro ma'pitaso nicacaso' yonquihuachina,
ina tëhuënchinso' onpopionta ya'huëapon.
12 Sinioro piyapinënpitaso' capa cancanchina'.
Inari huayoninsopita napo'ina'.
13 Sinioroso' inápa quëran ni'sárinpoa'.
Ya'ipi piyapinpoa ya'huërëhuaso ni'ninpoa'.
14 Ya'huërin quëran huarë' inaso', isoro'paquë ya'huëpisopita noya ni'sárin.
15 Inari cancanëna acotërin.
Ma'pitaso nisapiso', noya ni'sárin.
16 Panca sontaro'sa huënton tëranta',
co copirnonëna nicha'ësarinhuë'.
Chiníquëno'sa nipirinahuë tëranta',
co inaora cha'ëcaiso nanitapihuë'.
17 Cahuarioro'saso', chiníquëno'sa'.
Napopirinahuë tëranta',
co ina aipi ya'mitëatona cha'ësapihuë'.
18 Sinioro chinotopisopitaso nipirinhuë',
inari a'paimiatarin.
Noya nicatona natëpisopitaso', inapotarin.
19 Chimirin quëran nicha'ëcaso marë' a'paiarin.
Tanaro tahuëri'santa nipirinhuë',

[a] **33.5** *Noya coisëso':* No'tëquën yonquirin. Co noyahuë' nipisopita ana'intarin. Noya nipisopitaso' pa'poyararin. Nonpinapipirinahuë', pa'poyararin.

a'paiaton catahuararin ni'ton,
nanpiapi.
20 Quiyaso' Sinioroíchin chino-
tërai.
¡Ina pa'poyatoncoi catahua-
rincoi!
21 Ina yonquiatoi capa cancantërai.
"Inaso', noyasáchin nicaton cata-
huararincoi," ta'toi naporai.
22 ¡Quëmasáchin Sinioro ninaran-
quën ni'ton,
nosorocoi! tënahuë.

Siniorori a'pairinso'
yonquiaton cantarinso'

Isonta canta Tapiri ocoirin

34 1 Apira apira Sinioro chino-
tarahuë.
Ina chinota'huaso', co onpo-
ronta tananpitapohuë'.
2 Sinioro imato: "¡Ma noyacha
ninahuë paya!" tënahuë.
Sano piyapiro'sa natanpachi-
nara, capa cancanchina'.
3 Huëco napopináchin Sinioro
chinotahua'.
Chini chiníquën nanantërinso
marë' inapotahua'.
4 Ma'sha onpoato Sinioro chinotë-
rahuë.
Pa'pi pa'yanpirahuë', ina
nicha'ërinco huachi.
5 Sinioroíchin në'pëhuatëhua',
capa cancantarihua'.
Co onporonta topinan quëran
ina ninarihuahuë'.
6 Sa'ahuaya pochin cancantato,
chiníquën Sinioro nontë-
rahuë.
Inaso', nani ma'sha onporahuë
quëran nicha'ërinco.
7 Sinioro noya nicatë natëhuatëra,
anquëninën tahuirapitatonpoa
pa'poyararinpoa'.
8 Sinioroso' nóya. Tënitoma nito-
toco canpitanta'.
Ina natëtona chinotopisopitaso',
¡tëhuënchachin capa cancan-
china'!
9 Sinioroáchin cancantëramasopi-
taso',
ina noya nicatoma natëco'.
Ina noya nicatona natëpisopitaso',
nani ma'sha noya nininso'
ya'huëtapi.
10 Pa'pinia'huaro'santa cosharo
pahuantopi.
Pahuantohuachinara, tana
natanpi.
Sinioroíchin yonihuatëhuaso',
nani ma'sha noya nininso' co
onporo pahuantarinpoahuë'.
11 Huëco hua'huaro'sa a'chinchin-
quëma', natanco'.
Sinioro noya nicatë natëcaso'
a'chintaranquëma'.
12-13 ¿Hua'qui tahuëri nicatoma',
noya ya'huëcaso nohuantërama ti?
Napohuachinso', noyasáchin
nonacamaso ya'huërin.
Ama onporo tëranta nonpinquë-
sohuë'.
14 Co noyahuë' ninansopita a'pora-
huaton,
noyasáchin niquë huachi.
Naporahuaton sano ya'huëca-
maso cancantëquë'.
Sano ya'huëaton ina pochin
ya'huëquë'.
15 A'napita ma'shanëna noya nica-
tona',
co së'huahuachinahuë',
Siniorori noya a'paiarin.
Ma'sha onpoatona nontohuachi-
nara,
noya natanaton catahuararin.
16 Co noyahuë' nipisopitaso nipi-
rinhuë',

Siniorori co noyahuë' ni'nin.
Ata'huantohuachin, co incari
tëranta inapita yonquiarin-
huë'.
17 Noya nipisopita ma'sha onpoatona
Sinioro nontohuachinara, noya
natanin.
Inapoaton nani ma'sha onpopi
quëran nicha'ësarin.
18 Oshanëna marë' co napion sëto-
huachinara,
ya'carísha Siniorori huaniparin.
Oshanëna yonquiatona na'në-
huachinara,
Siniorori nicha'ësarin.
19 Noyasáchin nipisopitanta', nisha
nisha ma'sha onpopi.
Napopirinahuë', nani ma'sha
onpopi quëran Siniorori
nicha'ësarin.
20 Ya'ipi nansëquën quëran huarë'
Siniorori a'pairarin.
Co a'naya tëranta nipantapihuë'.
21 Co noyahuë' nipisopitaso nipi-
rinhuë',
co noyahuë' nipisoari chachin
tëpapon.
Noya nipisopita co quë'yahua-
chinarahuë',
ana'intacaso ya'huërin.
22 Piyapinënpitaso', Siniorori
nicha'ësarin.
¡Inasáchin chinotopisopitaso',
co onporonta ana'intacaso
ya'huëaponhuë'!

Yosëíchin yonquicaso ya'huërinso'

Isonta canta Tapiri ocoirin

37 1 Ama co noyahuë' nipiso-
pita yonquiaton no'hui-
tëquësohuë'.
Na'a ma'sha ya'huëtohuachina',
ama noyapatëquësohuë'.
2 Iporaso' mini noya ya'huëapi.
Napopirinahuë', pasto pochin
nisapi.
Pasto nipotohuatëra ahuirin.
Inapochachin inahuanta',
a'nanaya ta'huantapona'.
3 Canpitaso noya nicatoma
Sinioro natëco'.
Inasáchin cancantatoma isoro'-
paquë ya'huëco'.
4 Sinioroíchin nosoroaton capa
cancantëquë'.
Ina nohuanton nohuantomia-
tëransopita natananso',
ya'huëtarinquën.
5 Nani tahuëri Yosë nontatoma':
"Nohuantëranso' Sinioro anito-
toco natëinquën," itoco'.
Inasáchin chinotohuatama',
catahuararinquëma'.
6 Camotëchin nipachina, pi'i noya
noya a'pinin.
Inapochachin Sinioro catahua-
huachinquëma',
noya nicatoma imamiatëra-
maso', ya'noarin.
7 Sinioro yonquiaton sano
cancantëquë'.
"Catahuaponco mini," tëcaton
ina ninaquë'.
A'naquën co noyahuë' nicapo-
nahuë'
ma'huanahuachin, ama no'hui-
tëquësohuë'.
8 Ama no'huitaton yai'huërëtë-
quësohuë'.
Inapohuatan, aquë aquëtë
nanan ya'huëapon.
9 Co noyahuë' nipisopitaso',
ya'huëpiso no'pa quëran a'papona'.
Sinioro chinotopisopitaso nipi-
rinhuë',
ya'huëpiso' no'pa' hua'anëntа-
pona'.
10 Co noyahuë' nipisopitaso',

co hua'quiya quëranhuë'
ta'huantapona'.
Yonipiranhuë tëranta', co
huachi inapita ni'saranhuë'.
11 Sano piyapiro'saso nipirinhuë',
iso no'pa' hua'anëntapona'.
Naporahuatona', sano cancan-
tapi huachi.
12 Inpioro'saso', noya nipisopita
ma'sha yaonpotopi.
Napoatona co tënorochináchin-
huë' ni'pi.
13 Napopirinahuë',
Siniororiso' inapita yonquiaton
tëhuarin.
Ana'intacaso tahuëri nani
naniarin ni'ton, naporin.
14 Inpioro'saso', sahuëni,
pë'chinan, inapita quihuípi.
Sa'ahuaro'sa', sano piyapiro'sa',
noya piyapiro'sa',
inapita tëpacaiso marë' inapita
ohuarapi.
15 Sahuëninën quëran yatëpatopi-
rinhuë',
inaorasa' nisha chiminapon.
Pë'chinanëonta', nopantapon.
16 A'naquën inpioro'sa niponarai-
huë', notohuaro' ma'huanpi.
Noya piyapiso' pi'pian ya'huëta-
ponahuë', noya noya ninin.
17 Inpioro'saso', Siniorori ata'huan-
tapon.
Noya piyapiro'saso nipirinhuë',
achiniapon.
18 No'tëquën imapisopitaso', Sinio-
rori a'paiarin.
Inari ahua'anëntërinsonta',
ya'huëmiatapon.
19 Parisitacaso tahuëri canquihua-
chin, co tapanaponahuë'.
Tanaro tahuëri'santa nipirin-
huë', natëaquë huarë' cosha-
tapona'.
20 Pasto yanipachina a'naroáchin
huëyarin.
Inapochachin inpioro'saso',
Yosëri ana'intapon.
Sinioro inimicotopisopitaso',
conai yanquëërinso pochin
nicapona'.
21 Inpioro'saso ma'sha a'nantapo-
naraihuë',
co yapahuërëtopihuë'.
Noya piyapi'saso', nosoroatona
a'nantopi.
22 Siniorori catahuarinsopitaso',
iso no'pa' hua'anëntapona'.
Inari co noyahuë yonquirapiton
no'huirinsopitaso',
ta'huantapona'.
23 Piyapi noya nisahuachina,
Siniorori chachin achiniarin
noya noya nicacaso marë'.
24 Anotërëso pochin nipirinhuë
tëranta',
co inaquëranchin quëparitarin-
huë'.
Siniorori imirin quëran
së'quëatë pochin nitarin
ni'ton,
huaniantapon.
25 Iráca canta hui'napico nipirahuë',
iporaso' mashotërahuë huachi.
Mashotopirahuë, noya nipiso-
pitaso
co onporonta nosoro ya'huëtá-
rinso ni'chinahuë'.
Co hui'nina tëranta ma'shari
pahuantërinhuë ni'ton, co nata
natantérantapihuë'.
26 Nani tahuëri piyapi'sa noso-
roaton ma'sha a'nanin.
Hui'ninpitanta noya ni'tona',
noya catahuatapi.
27 Co noyahuë' ninansopita a'pora-
huaton
noyasáchin niquë'.

Ina pochin nipatan ya'huëmiataran.
28 Sinioroso', noyasáchin nipisopita pa'yatërin.
Imamiatërinsopita co onporonta a'poarinhuë'.
Noya a'pairápon.
Inpioro'sa shinpitaso nipirinhuë', ata'huantapon.
29 Noya nipisopitaso', iso no'pa' hua'anëntapona'.
Naporahuatona', inaquë ya'huëmiatapona'.
30 Noya nipisopitaso', yonquínahuan nonpi.
Noya coisë pochin no'tëquën nonpi.
31 Cancanëna quëran Yosë a'chininso', yonquirápi.
Napoaton co to'coitërëso pochin nisapihuë'.
32 Co noyahuë' nipisopitaso',
noya nipisopita po'oana quëran nëhuëpi.
"Tëpachina'i," ta'tona napopi.
33 Napopirinahuë', Siniorori ya'copiarin co masapihuë'.
Ana'intacaiso marë' coisëquë quëpahuachinaranta',
ina nohuanton coisëri noya a'papon.
34 Quëmanta Sinioro natëton ina ninaquë'.
Inapohuatan Sinioro noya acoarinquën.
Inari chachin iso no'pa' hua'anëntacaso marë' quëtarinquën.
Inpioro'sa ata'huantërinso', quëmaora ya'piran quëran chachin ni'saran.
35 A'naquën inpioro'sa noya ya'huëatona', a'napita nocanpi.
Nara panca ta'ahuaninso pochin noya noyatopi.
36 Napoaponaraihuë', na'huërinso pochin nicatona',
capa nisapi huachi.
Inapita yonquiato yonípirahuë', co huachi quënanahuë'.
37 Noya nicaton no'tëquënáchin imarinso', ni'quë'.
Inaso' co pa'yan pa'yan tëcatonhuë', sano cancantapon.
38 Co natantochináchinhuë' cancantopisopitaso',
ta'huantomiatapona'.
Co noyahuë' nipisopitaso',
ta'huantacaiso' cantiipon.
39 Noya nipisopitaso' Siniorori catahuararin.
Ma'sha onpoatona co napion ancantohuachina',
inari pa'poyapon.
40 Siniorori catahuararin ta'acaso'.
Inpioro'sari ma'sha yaonpotërin quëran
ta'acaso' catahuapon.
Pa'poyacaso marë' ina nontopi ni'ton, nicha'ësarin.

Pa'poyarinso marë' Yosë chinotërinso'

Isonta canta Tapiri ocoirin

40 1 Ma'sha onpohuatora, Sinioroíchin catahuaincoso ninarahuë.
Naporahuë ni'ton,
co napion ancantato nontërahuëso' natanahuatonco, catahuarinco.
2 Ya'coroquë ya'corotërëso pochin co napion ancantopirahuë',
ina quëran ocoirëso pochin catahuarinco.
Natëtëquë ahuanirincoso pochin achinicancaninco ni'ton,
chiníquën cancantato noya pa'nahuë huachi.

3 Inapotërinco ni'ton, nasha
cantanën ocoiato cantarahuë.
"Ma noyacha Yosë catahuarinco
paya,"
tënahuë cantato.
Ina nicatona', na'a piyapiro'sa
Yosë të'huatopi.
Ina të'huatatona', natëpi huachi.
4 Sinioroíchin ninahuatëhua',
tëhuënchachin capa cancanta-
rihua'.
Co natëtochináchinhuë' cancan-
topisopita,
co catahuainposo marë' yonirihuahuë'.
Mamanshi moshacaiso marë'
Yosë a'popisopitanta',
co tahuërëtarihuahuë'.
5 Napoaton Sinioro nontato napo-
tërahuë:
"Quëmaso' Sinioro catahuan-
coiso marë'
notohuaro' pa'yápiro nininso-
pita ninan.
Noya yonquirancoisonta', hua'-
huayátërahuë.
Catahuarancoisopita sha'hui-
huatointa',
co apira tiquichináchinhuë'.
6 Ma'sharo'sa tëpatoi chinota'huain-
quënso', co nohuantëranhuë'.
Trico ro'mo pochin nininso'
quëshihuatëinquënta', co
nohuantëranhuë'.
Oshanëhuëi marë' ma'sha ya'ipi
ahuiquitohuatointa',
co noya ni'sarancoihuë'.
Napoaponahuë', quëma
nohuanton nasitërahuë
natëa'huanquënso marë'.
7 Napoaton naporahuë:
Ma'tana Sinioro isëquë nisarahuë.
Quiricanënquë naporinso
chachin nitoco'.
8 Quëma nohuantëranso chachin
nohuantërahuë nica'huaso'.
Pënëntëranso', cancanëhuë
quëran yonquirárahuë.
9 Notohuaro' piyapinënpita niyon-
tonpiquë,
noya nicacaiso' sha'huitërahuë.
Nani Sinioro sha'huitërahuëso'
nitotëran.
Co piyapi'sa canitërahuë'.
10 Noyasáchin ninanso' sha'huitë-
rahuë.
Nicha'ërancoso', co nisha nisha
cancantëransohuë',
inapitanta sha'huitërahuë.
Nosororancoso', no'tëquënáchin
nonanso', inapitanta',
notohuaro' piyapinënpita niyon-
tonpiquë no'tëquën sha'hui-
tërahuë.
11 Quëmanta Sinioro nosoroatonco
catahuaco.
No'tëquën nontërancoso
chachin nosoroco.
12 Na'con ma'sha onporahuë.
Co tiquinahuanhuë ni'ton, co
sha'huichináchinhuë'.
Co noyahuë' ninahuëso marë'
parisitárahuë.
Ya'pirahuë quëraonta', co
huachi noya quënantërahuë'.
Motohuëquë na'con ain
ya'huërin.
Ina quëran na'con na'con
ma'sha onporahuë.
Naporahuaton co huachi chiní-
quën cancantërahuë'.
13 ¡Sinioro! Nosoroatonco nicha'ëco.
Manóton huë'sahuaton catahuaco.
14 ¡Yatëparinacosopita quëmari
atapanquë'!
Ma'sha yaonpotërinacosopitanta',
co taparohuanhuë pochin ta'a-
nanpiinaco.

15 Nocanatonaco tëhuarinacosopitanta',
inapochachin ta'ananpiinaco.
16 Quëma chinotërinënquënsopitaso nipirinhuë',
yonquiatënën capa cancanchina'.
Quëmari nicha'ëcaso' nohuantopisopitanta napo'ina':
'¡Sinioroso' chini chiníquën nanantërin!' china'.
17 Caso nipirinhuë', ma'sha onpoato nosorotárahuë.
Ama Sinioro naniantocosohuë'.
Quëmasáchin catahuatonco nicha'ëranco.
¡Manóton catahuaco huachi!" itërahuë.

Sëtaton Yosë nontërinso'

Cori hui'ninpita canta ocoipiso'

42 1 Yo ta'ahuachina, yamoroton i'sha na'con na'con nayarin.
Inapochachin canta', Yosë na'con na'con nohuantërahuë.
2 Yamoro yatëparincoso pochin cancantato,
Yosë na'con na'con nohuantërahuë.
Inaso' nanpiárin ni'ton, yachinotërahuë.
¿Onporo huarëcha ina pëinënquë paato,
chinotaantarë'poya? tënahuë.
3 Nani tahuëri piyapi'sa tëhuarinaco:
"¿Inso huachi Yosë chinotëranso'?" itërinaco.
Napotërinacoso marë'
tahuëri tashirë chachin sëtato na'nërahuë.
4 Ina yonquihuatora, pa'pi sëtërahuë.
Iráca na'a niyontonahuatoi, Yosë chinotërai.
Pëinënquë yapa'patoira, cari piyapi'sa quëparahuë.
Capa cancantatoi nonca nonca tërarai.
"Yosparinquën Sinioro," tëcatoi, panca pita ninai.
Iporaso napoaponahuë', parisitárahuë.
5 Parisitapirahuë', ¡ama huachi sëchisohuë'!
¡Ama huachi napoin ancanchisohuë'!
"Sinioro catahuaantaponco," tënahuë.
Ina nohuanton noya chinotaantapo.
Inasáchin Yosënëhuë ni'ton, nicha'ësarinco.
6 Ina pochin cancantato Yosë nontërahuë:
"Cortanii' hui'nirai parti Irmon motopi ya'huërin.
Nisaro motopinta ya'huërin.
Ina parti ya'huëato,
pënsha yatacopirinso pochin cancantërahuë.
Napoaton Sinioro na'con yonquiaranquën.
7 Panca tahuano'saquë,
anoiro'sa tënëntërinso natanë'.
Anoi' imotërincoso pochin Sinioro quëma nohuanton nanirinso chachin parisitërahuë.
8 Napoaporahuë', tahuëri nanihuachin nosoroaranco.
Tashinta nipirinhuë', yonquiatënquën cantarápo.
Quëmasáchin ananpiranco ni'ton, nontáponquën:
9 Quëmaso' Sinioro yápa'poyaranco.
¿Onpoatonta iporaso' naniantëranco?
Inimiconëhuëpita aparisitërinaco ni'ton, sëtárahuë.

10 Inimicoro'sa no'huirina-
coso' yonquiato, co napion
cancantërahuë'.
Nani tahuëri piyapi'sa tëhuarinaco:
'¿Inso huachi Yosë chinotë-
ranso'?' itárinaco," itërahuë.
11 Parisitapirahuë', ¡ama huachi
sëchisohuë'!
¡Ama huachi napoin ancanchi-
sohuë'!
Sinioro catahuaantaponco.
Ina nohuanton noya chinotaan-
tapo.
Inasáchin Yosënëhuë ni'ton,
nicha'ësarinco.

Noya acoantacaso marë'
Yosë nontërinso'

43 1 Ina quëran Yosë nontaan-
tarahuë:
"Co caso manta onpopirahuë',
aparisitárinaco.
Inpioro'sa niponaraihuë' napo-
tarinaco.
Co noyahuë' cancantatona',
nonpinapirinaco.
Inapotopirinacohuë',
¡inapita quëran nicha'ëco!
2 Quëmasáchin Yosënëhuënquën
ni'ton, yápa'poyapirancohuë'.
¿Onpoatonta co huachi tahuërë-
tërancohuë'?
Inimiconëhuëpita aparisitëri-
naco ni'ton, sëtárahuë.
'¡Co inapochin sëtápa'huaso
ya'huërinhuë'!' tënahuë
yonquiato.
3 Quëmaso' Sinioro no'tëquëná-
chin a'chinan.
A'chinan quëran a'pintoco
iranën no'tëquën pa'chi.
Ya'huëranquë chachin paca'-
huaso', a'nochinco.
4 Artaronënquë huarë' cancona-
huato chinotaranquën.
Arpa pi'niato: 'Yosparinquën,'
itaranquën.
Quëmasáchin yonquiatënquën
capa cancantërahuë," itërahuë.
5 Parisitápirahuë', ¡ama huachi
sëchisohuë'!
¡Ama huachi napion ancanchi-
sohuë'!
Sinioro catahuaantaponco.
Ina nohuanton noya chinotaantapo.
Inasáchin Yosënëhuë ni'ton,
nicha'ësarinco.

Yosë pa'poyatonpoa
achinirinpoaso'

Isonta Cori hui'ninpita canta ocoipiso'

46 1 Yosë pa'poyatonpoa achi-
nirinpoa'.
Nani ma'sha onporëhuaquë
catahuarinpoa'.
2-3 Napoaton co të'huarëhuahuë'.
Isoro'pa' nisha nisha nisapi-
rinhuë tëranta',
co pa'yanarihuahuë'.
Motopiro'sa marëquë'pa'
niitohuachina',
Marë panca co'sacaitaton tënën-
tapon.
Napohuachina, motopiro'sa
nacon naconcharapon.
Inapopirinhuë tëranta', co
të'huatarihuahuë'.
4 A'na noyápiachin i' nininsoari[b],
Yosë ninanonënquë ya'huëpiso-
pita acapacancanin.
Inaquëso', Yosë chini chiníquën
nanantërinso' chinotopi.

[b] **46.4** *Noyápiachin i' nininsoari topachina:* A'na tahuëri ina pochin ya'huëcaso tapon naporin.

5 Yosë chachin inaquë ya'huërin ni'ton,
co incari tëranta minsëarinhuë'.
Tahuëririahuachina Siniorori
catahuararin.
6 Ina nonpachina, isoro'pa'
soquiarin huachi.
Naciono'saquë nisha nisha copirno-
ro'sari hua'anëntërinso
no'huitapirinahuë', ropatatona
hua'ya hua'yantápona'.
7 Sinioroso', ya'ipi nanitaparin.
Inaso', yacatahuarinpoa'.
Iráca Cacapori chinotërinso',
pa'poyararinpoa'.
8 Ya'ipi piyapi'sa yonqui'ina'.
Yosë naporinso noya ni'ina'.
Ina nohuanton co noyahuë' nipi-
sopita, ta'huantopi.
9 Ya'ipi ro'pa' nanirinquë huarë',
ina nohuanton co huachi quira
nisapihuë'.
Pë'chinano'sa', nansaro'sa',
inapita pa'quirin.
Quira toronano'santa ahuiquita-
huaton:
10 "¡Ta'toco huachi! Ca Yosëco
napotaranquëma'.
Cari ya'ipi naciono'sa hua'anën-
tarahuë.
¡Ya'ipi ro'pa' hua'anënta'huaso
ya'huërin!" itarin.
11 Sinioroso' ya'ipi nanitaparin.
Inaso', yacatahuarinpoa'.
Iráca Cacapori chinotërinso',
pa'poyararinpoa'.

Yosë ya'ipiro'pa' hua'anëntërinso'

Isonta canta, Cori hui'ninpitari ocoirinso'

47 1 Nisha nisha piyapinquëma
ya'huëramaso',
Sinioro yonquiatoma pinca
pinca toco'.
Ina pa'yatatoma', "yai, yai,"
charáco'.
2 Sinioroso' chini chiníquën nanan-
taton, pa'pi të'huatoro ya'norin.
Ya'ipi isoro'pa' hua'anëntaton
noya noya copirno ya'conin.
3 Israiro'sanpoaso' ina catahua-
rinpoa ni'ton,
nisha nisha naciono'sa ata'huan-
tërëhua'.
Inapita canatëhua', nohuantërë-
huaso nitërëhua'.
4 Ina huayontërinpoa no'pa'
hua'anëntacaso'.
Ina hua'anëntatëhua Cacopo
shinpitanpoaso':
"Ma noyacha no'pa' hua'anëntë-
rëhua paya.
Nosoroatonpoa ahua'anëntërin-
poa'," tënëhua'.
5 Sinioroso' Yosë.
Hua'anëntacaso shiranënquë
huënsëcaso marë'
nani nanpërin.
Naporo chachin capa cancanta-
tëhua', noncarorëhua'.
Corto hua'ano'santa', tronpita-
ro'sa pihuirantapi.
6 Yosë cantanën cantaco cantahua'.
Copirnonënpoa ni'ton, ina
cantanën cantahua'.
7 Inaso' ya'ipi ro'pa' hua'anën-
tërin ni'ton,
noya yonquiatoma', cantanën
cantaco'.
8 Yosëso', ya'ipi naciono'sa copir-
nonën
nicacaso marë' ya'conin.
Noya noya hua'anëntacaso
shiranënquë huënsëárin.
9 Naciono'sa hua'anënapita,
Yosë piyapinënpitarë' nipayapona'.
Apraan shinpitarë' napoapona'.
10 Yosë nohuanton isoro'paquë
copirnoro'sa ya'conpi.
Inari ya'ipi hua'anëntarin.

Oshanën inquitacaso
marë' Yosë nontërinso'

Isonta canta Tapiri ocoirin

51 [1] Quëmaso' Sinioro noyanquën ni'ton, nosoroco.
Nosoromiatatonco oshanëhuë inquitoco.
[2] Co noyahuë' cancantërahuëso noyá pa'morëso pochin,
oshanëhuë inquitatonco noyápiachin cancan quëtoco.
[3] I'hua tëhuënchachin co noyahuë' ninahuë.
Oshahuanahuëso' yonquiato, co napion cancantërahuë.
[4] Noya pënënpirancohuë', co natëranquënhuë'.
Na'inpiro nininso' nicato tëhuëtëranquën.
Co natëranquënhuë ni'quëhuarë',
ana'intancoso ya'huërin.
[5] Tëhuënchachin hua'huatapo quëran huarë',
co noyahuë' cancantërahuë.
Mamahuë yo'namënquë ya'huëasoco quëran huarë',
oshahuanchináchin cancantërahuë.
[6] Noya cancanta'huaiso marë' acorancoi ni'ton,
catahuacoi no'tëquën yonqui'i.
[7] Oshanëhuë inquitoco noyápiachin cancanchi.
Pa'mocancanco huiri huiríchin pochin cancanchi.
[8] Co noyahuë' nicato chiníquën sëtopirahuë'.
Anoyacancantohuatanco, capa cancantarahuë huachi.
[9] Oshahuanpirahuë', ama huachi ina yonquiquësohuë'.
Ya'ipi co noyahuë' ninahuëso', inquitoco.
[10] Nasha cancan Sinioro quëtoco.
Cancanëhuë anoyatohuatanco, noyápiachin cancantaantarahuë.
Inapotohuatanco noyasáchin yonquiato,
natëtochináchin cancantarahuë.
[11] Ama a'pomiatocosohuë'.
Noya nica'huaso catahuarincoso ispirito,
ama cancanëhuë quëran ocoiquësohuë'.
[12] Co noyahuë' ninahuë ni'ton, sëtërahuë.
Anoyacancantoco noya cancantaanta'i.
Quëma ispiritonën achinianta'inco.
[13] Inapotohuatanco oshahuano'sa a'chintantarahuë.
Pënënpato, co noyahuë' yonquipisopita
a'porahuatona', imasarinën huachi.
[14] Nicha'ëco, ama tëpa'inacosohuë'.
Quëmasáchin nanitëran nicha'ëancoso'.
Inapotohuatanco,
nicha'ërancoso' yonquiato cantaarahuë.
[15] Catahuaco Sinioro nicha'ërancoso' sha'hui'i.
Noya noyanquën ninanso' yonquiato, cantanën cantai.
[16] "Oshanëhuë marë' ma'sha tëpato ya'ipi ahuiquichi," topirahuë, co ina nohuantëranhuë'.
[17] Oshanëhuëi marë' pa'pi sëtatoi, co napion cancantohuatoira tëhuënchinso', noya ni'sarancoi.
[18] Quirosarin ninano nosoroantaquë'.

Pairanën ohuatopiso' noya
acoantaquë'.
19 Naporo' tëhuënchinso', quëma
marë' ma'sha nininso'
tëpaarai.
A'naquën ya'ipi ahuiquitarai.
A'naquëonta', pi'pian ahui-
quitarai.
Naporo', artaronënquë toroa'-
huaro'sa ahuiquitatoi chino-
tarainquën.

Yosë yanohuitërinso'

63 1 Quëmasáchin Yosënëhuën-
quën.
Pa'pi yamororëso pochin cancan-
tato, yanohuitëranquën.
Inotëroquë no'pa' yanirin.
Inaquë sha'tohuatëra, co noyatë-
rinhuë'.
Ina pochin cancantato noyá
nohuita'huanquë huarë'
sano cancantarahuë.
2 Chinotërinënquënso pëiquë
chinotatënquën noya nohuichin-
quën.
Tëhuënchachin chiníquën
nanantaton, ya'ipi nanita-
paran.
Quëmaso' noya noyanquën.
3 Co huachi nosorohuatancohuë',
chimina'huaso noya noya.
Noya noyanquën ni'ton, chino-
táponquën.
4 Isoro'paquë nanpisoco, chinotá-
ponquën.
Nontohuatanquën, natananco
mini.
5 Noya ancantato, noya cosharo
ca'nëso pochin
chiníquën cancantarahuë.
Noya ancantato chinotaranquën.
6 Tashinta quëhuënpatora
yonquiáranquën.
Yono tashihuë nipon,
tahuëri ya'carihuë nipon capa-
yatohuatora,
yonquiantaranquën.
7-8 Na'con catahuaranco ni'ton,
inchinan quëran së'quërëso pochin,
quëpatonco co onporonta a'poa-
rancohuë'.
Anpiantëhuano'sa
hua'huin to'cohuëtërinso pochin
a'pairanco.
Napoaton noya ancantato canta-
rahuë.
9 Yatëparinacosopitaso',
inahua'ton chiminpachina',
pa'pitapi.
10 Inimiconënpitari sahuëniquë
tëpapona'.
Inapotohuachina', asaniro'sari
capona'.
11 Piyapinënpitacoi chinotatëin-
quën capa cancanchii.
Copirnonëhuëinta', chinotatën-
quën capa cancanchin.
Nonpintëro'saso nipirinhuë',
quëmari Sinioro ana'intaton
ata'huantapon.

Nani pi'iquë Yosë catahuarinpoaso'

65 1-2 Quëmasáchin Yosën-
quën.
Sionquë chinotërinënquënso pëi
ya'huërin.
Noya noyanquën ni'ton,
ya'ipiya quëran chinochinën.
Ma'sona nica'huaiso' sha'huito-
huatëinquën,
ina inachachin nica'huaiso
ya'huërin.
Nontërainquënso' natanatoncoi
catahuarancoi ni'ton, inapoca'-
huaiso ya'huërin.
Napoaton ya'ipi piyapi'sa nonta-
rinënquën.

3 Co noyahuë' cancantatoi co
noyahuë' ninai.
Oshahuanpiraihuë', oshanëhuëi
inquitërancoi.
4 Nohuita'huainquënso marë'
huayonancoi ni'ton,
noya cancantërai.
Noya cosharo pëinënquë
ya'huërin.
Ina a'catë pochin nitatoncoi
catahuacoi nohuitatëinquën
noya noya cancanchii.
5 Quëmaso Yosënëhuëinquën.
Nontohuatëinquëran no'tëquën
a'paniarancoi.
Pa'pi huëhuëpiro nininsopita
nicaton a'paniarancoi.
Isoro'pa' nanirinquë ya'huëpiso-
pita quëma ninaponën.
Marë aquëtëran ya'huëpisopita
quëran huarë', ninaponën.
6 Quëmari motopiro'sa achiniran.
Chiníquën nanantaton naporan.
7 Marë panca co'sacaitohuachina,
quëmari asanoiran.
Nisha nisha naciono'santa
no'huitohuachinara,
quëmariáchin asanoran.
8 Isoro'pa' nanirinquë huarë'
ya'huëpisopitanta',
huëhuëpiro ninanso' nicatona
të'huatopi.
Quëma nohuanton
pi'i pipirinso parti ya'huëro'sa
capa cancantopi.
Pi'i ya'coninso parti ya'huëro'-
santa napopi.
9-10 Quëma nohuanton o'nani, no'pa'
ohuërëpiso' acaniororin.
Inapotërinquë sha'tohuachinara,
notohuaro' nitërin huachi.
Nishitëmototopisonta cata-
huaran ni'ton, noyataan-
tarin.
11 Quëma nohuanton nani pi'iquë
cosharo noya noyatërin.
Chitoro quëran o'nan anoto-
huachina, nani ma'sha noya
noyatërin.
12 Inotëro partinta o'nanpachina,
pastoro'sa canomëtërin.
Motopiro'saquënta o'nanpachina,
huënaráchin a'mopiso pochin
ya'nopi.
13 Canonamatëro'saquë pë'tahua
huëntono'sa na'arin.
Motopianaro'santa', tricororo'-
sari imotërin.
Capa cancantatona noncaropiso
pochin nipi.
Ya'ipi inapita cantapiso pochin
nipi.

**Nani ma'sha nininso'
yonquiatëhua', Yosë pa'yatahua'**

66 1 Ya'ipi isoro'paquë ya'huë-
rëhuasopita
capa cancantatëhua', Yosë
chinotahua'.
2 Pa'yapiro ni'ton, ina cantanën
cantahua'.
Noya noya nininso cantaro'sa
cantatëhua', chinotahua':
3 "Nani ma'sha acoransopitaso',
pa'yápiro ninan.
Chini chiníquën nanantëran ni'ton,
inimiconënpita të'huatatënën,
anotatona': 'Tomonca,' tëca-
pona'.
4 Ya'ipi piyapi'sa chinotaponën.
Quëma cantanën cantatona
pa'yataponën," itahua'.
5 Sinioro catahuainpoaso marë'
naporinsopita, yonquico'.
Canpoa marë' pa'yapiro ninin-
sopita acorin:
6 Marë pancai' nipirinhuë',
ayanirin.

Iinta ayanipachina, no'pa' pa'tatona',
shimashonënpoapita pëntonpi.
Inaquëpita Yosë yonquiatona capa cancantopi.
7 Inaso', chiníquën nanantaton hua'anëntomiatarin.
Ya'ipi naciono'sa a'paiarin.
Ama co natantochináchinhuë' cancantopisopitari
ya'huërëtacaiso marëhuë', a'paiarin.
8 Nisha nisha piyapinquëma ya'huëramaso',
Yosë pa'yatatoma chinotoco'.
Cantanën cantatoma inapoco'.
9 Ina nohuanton nanpiarëhua'.
Co ta'huantërëhuahuë'.
10 Napoaton ina nontato:
"Quëmaso' Yosënëhuëinquën.
Prata asoquirëso pochin tënirancoi.
11 Ritiquë sami manëso pochin nitërancoi.
Panca pë'pëto a'mitëtatë pochin aparisitërancoi.
12 Tananpitërancoi ni'ton,
apinapicharo'santa to'pi to'pitatë pochin nitërinacoi.
Pancai' apëntontërëso pochin nitatoncoi, aparisitërancoi.
Naporahuaton pënquë
po'morëso pochin ma'sha onpotërancoi.
Napoaponahuë', napoin quëran noya noya acoantarancoi.
13 Napoaton pëinënquë ya'conahuë.
Inaquë quëma marë' ma'sha tëparahuato ya'ipi ahuiquitarahuë.
Inapoato sha'huitëranquënso', ananiarahuë.
14 Ma'sha onpochináchin nicasoco,
inapochin nica'huaso' sha'huitëranquën.
15 Noya nicatënquën chinota'huanquënso marë'
tororo'sa amo amonën nininso' quëshiaranquën.
Tororo'sa', chipoa'huaro'sa', carniroro'sa',
inapita quëma marë' tëparahuato, pimóchin ahuiquitarahuë," itërahuë.
16 Ya'ipinquëma Yosë chinotëramasopita,
huëco catahuarincoso sha'huichinquëma'.
17 Co napion ancantato chiníquën Yosë nontërahuë.
Naporahuato cantanën cantarahuë.
18 Co noyahuë' yonquirahuë naporini,
co Sinioro natëitoncohuë'.
19 Inaso napoaponahuë',
natanahuatonco a'panirinco.
20 Ma noyacha Yosëso paya.
Nontohuatora a'panirinco.
Nosoroatonco catahuarinco.

Co napion ancantaton Yosë nontërinso'

Isonta canta Tapiri ocoirin

69 1-2 Quëmaso Yosënëhuënquën.
Pa'itato yachimiitarahuëso pochin nisarahuë.
Nosoroatonco nicha'ëco.
Ya'coroquë pa'miatarahuëso pochin nisarahuë.
Co maquë tëranta nantëhuë chinicaso ya'huërinhuë'.
Anpo acopo camarëso pochin nisarahuë.
Chinii' quëpararincoso pochin parisitarahuë.

[3] Yaitápato sacarorahuë.
Napoápato iquin conopiratërahuë.
Yosë catahuaincoso ninato,
pëtorayatërëso pochin ni'tërahuë.
[4] Ainëhuë hua'huayátërahuë nipirinhuë',
ina quëran na'con na'con inimicotërinacosopita na'arin.
Co manta onpotopirahuë',
no'huirinaco.
Inimicoro'sa na'atona', topinan quëran yatëparinaco.
Co manta ihuatopirahuë',
ayana'huaso camaiárinaco.
[5] Quëmaso Yosënëhuënquën.
Caso co manta yonquirahuësohuë pochin ninahuë.
Oshanëhuë co nanitërahuë',
po'ota'huanquënso'.
[6] Sinioro, quëmaso' ya'ipi nanitaparan.
Ama tëhuërahuëso marë' chinotërinënquënsopita tapainasohuë'.
A'naquën pa'pi nohuantatona',
chinotërinën.
Ama naporahuëso yonquiatona',
inapitanta a'pochinasohuë'.
[7] Imaranquënso marë' na'aro ma'sha onpotërinaco.
Inapotatonaco atapaninaco.
[8] Iyahuëpita tëranta nisha pochin ni'ninaco.
Mamahuë hua'huinpita niponaraihuë', inapotërinaco.
[9] Quëma pëinën Sinioro pa'pi a'pitërahuë.
Napoaton quëma inimiconënpita no'huirinaco canta'.
[10-11] Sëtato na'patëra, tëhuaconinaco.
Sëtohuatora, sa'catën a'morahuë.
Napohuatoranta', tëhuayatoninaco.
[12] Naní quëran chinotárinaco.
Ninano ya'coanaro'saquë huënsëpisopitanta', pinorinaco.
No'pirahuëro'sa quëran huarë',
cantahuachinara a'piantërinaco.
[13] Caso nipirinhuë', Sinioro chiníquën nontëranquën.
Quëmaso Yosënëhuënquën ni'ton, ipora catahuaco.
Nosoroatonco a'panico huachi.
Yácatahuaranco ni'ton, nicha'ëco.
[14] Ya'corotërahuëso pochin ninahuë quëran, ocoico huachi.
No'huirinacosopita quëran nicha'ëco.
Anpo quëran ocoirëso pochin nitoco.
[15] Ama chinii' quëparincoso pochin ma'sha onpo'isohuë'.
Panca nihui o'huatërinso pochin inimicoro'sa yanitërinaco.
Pa'poyaco ama canainacosohuë'.
[16] Quëmaso' noyanquën Sinioro.
Nosoromiatërancoi ni'ton, a'panico.
Pa'pi nosoromiatatonco yonquico huachi.
[17] Piyapinënco ni'to, ama nocancosohuë'.
Pa'pi huëhuëpiroquë nisarahuë ni'ton,
a'naroáchin catahuaco.
[18] Ya'carirahuatonco catahuaco.
Inimiconëhuëpita quëran nicha'ëco.
[19] Ma'sha onpotërinacoso' quëma nitotëran.
Atapaninacoso', co noyahuë' ni'ninacoso', inapitanta nitotëran.

Inpitasona inimicotërinacosopitanta', nitotëran.
20 Ma'sha onpotápatonaco asëtomiatërinaco.
Inapoato co huachi chiníquën cancantërahuë':
"Insha tëranta ta'ma nosoroatonco
achinicancanaponco," ta'to ninápirahuë'. ¡Co'chi paya!
21 Cosharonëhuëquë noniarinaco.
Yamorohuatoranta', huino áin o'shitërinaco.
22 Napopiso marë' ana'intëquë':
Capatona', o'otona capa cancantopirinahuë',
ina quëran chachin nitapicancaina'.
23 Somarayarëso pochin cancantatona',
ama no'tëquën yonqui'inasohuë'.
Naporahuatona', yamorinso pochin quëparichina'.
24 No'huiton chiníquën ana'intëquë'.
Ama a'naya tëranta ta'ananpiinënquënsohuë'.
25 Ya'huëpiquë ama huachi ya'huë'inasohuë'.
Tananhuantërarin quëran pantachin.
26 Quëma nohuanton parisitopirahuë',
ina inahuanta aparisitarinaco, tëhuarinaco, napotërinaco.
27 Co noyahuë' nipiso marë' parisichina'.
Ama oshanëna inquitëquësohuë'.
28 Nanpipisopita quiricanënquë nininëna ninshitëranso', tapiquë'.
Ama noya piyapi'sa nininënpitarë' nininëna ninshitëquësohuë'.
29 Caso canioto, co napion cancantápirahuë',
quëma Yosënëhuënquën anoyatahuatonco nicha'ëco.
30 Quëma cantanën cantato chinotaranquën.
"Yosparinquën," itatënquën napotaranquën.
Inapoato Sinioro noya cancantarahuë.
31 Toro tëparahuato ahuiquitopirahuë',
toroa'huanta tëpato inapotopirahuë',
co cantato chinotëranquënso pochin ni'saranhuë'.
32 Ina nicatona parisitopisopita capa cancantapi.
Chinotërinënquënsopita chiníquën cancantapi.
33 Nosorotopisopitari nontohuachinara, Siniororiso' natanin.
Piyapinënpita áquë quëpapirinahuë', co nocaninhuë'.
34 Inápaquë ya'huëpisopitarinta', Sinioro chinochina'.
Isoro'pa', marë, inaquëpita ya'huëpisopitanta',
ya'ipiya quëran ina chinochina'.
35 Quëmari chachin Quirosarinquë ya'huëpisopita nicha'ësaran.
Cota huënton no'panënaquë ninanoro'sa ya'huërinsonta',
anoyataantaran.
Quëma nohuanton piyapinënpita
iso no'pa chachin hua'anëntapona'.
Hua'anëntatona', inaquë ya'huëapona huachi.
36 Piyapinënpita quëran pipipisopitanta',
iso no'pa chachin hua'anëntapona'.
Nosororinënquënsopita isëquë chachin ya'huëapona'.

Copirno marë' Yosë nontërinso'

Isoso canta, Saromoni ocoirinso'

72 [1] Quëmasáchin Yosënquën
ni'ton chinotaranquën.
Copirnonëhuëi catahuaquë'.
Quëma pochin no'tëquën
yonquiaton,
noyasáchin niin.
[2] Quëma pochin cancantaton
hua'anënchincoi.
Quëma piyapinënpitacoi, noya
camaiincoi.
Sa'ahuaro'santa', catahuain.
[3] Motopiro'sa', motopia'huaro'sa',
inaquëpita sano ya'huëatona',
no'tëquën yonqui'ina'.
[4] Sa'ahuaro'sa pa'poyain.
Inapita hui'ninpitanta nicha'ëin.
Nonpinatona ihuatopisopitaso',
nipincatërëso pochin ana'in-
chin.
[5] Të'huatatënquën natëmiachin-
quën.
Pi'i, yoqui, inapita ya'huëmiato-
piso pochin,
naporinso ama ayachinsohuë'.
[6] Pasto nipotohuatëra, o'nanpa-
china papotaantarin.
Poroncayonta no'pa' shipiro-
tërin.
Inapochachin copirnonëhuëi
nicaton, catahuachin.
[7] Ina hua'anëntaso', sano
ya'huëatoi no'tëquën
yonqui'i.
Yoqui ta'huantomiataquë
huarë', inapo ya'huëchi.
[8] A'na marë quëran, a'na marë'pa'
hua'anëntërinso no'pa'
naniin.
Iopiratisii' quëran, isoro'pa'
nanirinquë huarë' hua'anën-
chin.
[9] Inimiconënpita inotëro parti
ya'huëpi. Inapitaso':
"Co huachi nanitëraihuë' chini-
ta'huaiso'.
Hua'anëntatoncoi camaiincoi
nipachin,"
ta'tona inarë anoyachina'.
[10] Noya nicatona', nani ma'sha
quëchina'.
Copirno marë' nininsonta
pahuërëchina'.
Tarsis copirnoro'sa',
So'tono'saquë copirnoro'sa
ya'huëpiso',
inapitarinta inapochina'.
Sapa, Sipa, inaquëpita copirno-
ro'sa ya'huëpisonta',
inapochina'.
[11] Ya'ipi copirnoro'sa ina notë-
nanquë isoina'.
Ya'ipi naciono'saquë ya'huëpiso-
pitari natëina'.
[12] Nosorotopisopitari nontohua-
china', nicha'ësarin.
Pahuantopisopitanta co incari
catahuapirinhuë',
inari catahuapon.
[13] Sano piyapiro'sa nosoroaton
catahuapon.
Nosorotopisopita chimirin
quëran nicha'ësarin.
[14] Hua'anëntatona aparisitohua-
china', nicha'ësarin.
Na'con pa'tërinso pochin
nicaton napotarin.
[15] Copirnonëhuëi ¡Hua'qui tahuëri
nanpiton, camaiincoi!
Sapaquë oro ya'huërinso quëchina'.
Ina marë' Yosë nontápaiso ya'huërin.
Siniorori chachin catahuara'in.
[16] Notohuaro' trico
ya'huërëhuaso no'paquë ya'huë'in.
Motopiro'sa hui'nimotënquëpita
noya noyachin.

Nipano motopi tanantërinquë
ma'sha noya noyatërin.
Ina pochin trico sha'nëhuaso'
noyachin.
Imino'saquë pacatoro ya'huërinso pochin.
Ninanoro'saquënta', notohuaro'
piyapi na'ain.
17 Noya copirno ni'ton, ya'ipi parti
noya nahui'in.
Pi'i ya'huërárinso pochin
inanta', yonquira'ina'.
Insosona noya ya'huëcaso marë'
yasha'huihuachin
i'na yonquiaton sha'hui'in.
Ya'ipi naciono'saquë ya'huëpisopitari ina pa'yachina'.
18 ¡Ma noyacha Yosëso paya!
Inaso' Sinioro, israiro'sanpoa
chinotërëhuaso'.
Inasáchin nani ma'sha ninin.
19 Inaso', noyápiachin.
Inasáchin chinotomiachina'.
¡Yosë huënaratërinsoari ya'ipi isoro'pa'
noyá a'pinchin!
¡Inapo'in mini!
20 Isëquë huarë' Tapi Yosë nontërinsopita ta'huantërin. Inaso', Quisi hui'nin.

Yosë shia'porahuëso'

Isoso canta, Asahuari ocoirinso'

73 1 Yosëso', israiro'sanpoa
pa'pi nosororinpoa'.
Noyápiachin cancantohuatëhua', nosororinpoa'.
2 I'huaso nipirinhuë', pi'pian
nisha yonquirahuë.
Yosë yaa'porëso pochin cancantërahuë.
3 Co noyahuë' nipisopita noyaparahuë.
Inapitaso nocanatonpoa co
noyahuë' nipirinahuë',
noya noya ya'huërapi.
Ina yonquiato co noyahuë'
yonquipirahuë'.
4 Inapitaso' noya noya ya'huëatona',
co chiminacaiso yonquipihuë'.
5 Co a'napita pochin parisitatonaraihuë',
yashi yashin ya'huërápi.
6 Nitapapiso', co tapayapihuë'. Ina
pochachin inahuanta':
"Ma noyacha caso ninahuë
paya," toconpi.
A'moanpisonta', co a'popihuë'.
Inapochachin inahuanta',
a'napita ma'sha onpotacaisorá-
chin cancantopi.
7 Pa'pi amonpi ni'ton, tomari yai'-
copirayatárin.
Co noyahuë' nicacaisoráchin
yonquimantapi.
8 Co taparohuanhuë' no'huitopi.
Co yonquinahuanhuë ni'tona',
piyapi'sa ma'sha yaonpotopi.
9 Inápaquë hua'anëntërinsonta',
pinopi.
Isoro'paquë ya'huëpisopitanta',
chinotopi.
10 Napoaton na'a piyapi'sari pa'yatopi.
Yosë piyapinënpitanta inahua
pochachin yacancantopi.
11 Inapita yonquiatona napopi:
"Isopitaso' co noyahuë' nisápirinahuë', co Yosë nitotarinhuë'.
Chini chiníquën nanantaponahuë', co manta a'piponhuë'.
12 Ni'co isopita:
Co noyahuë' niponaraihuë',
na'con canapi.
Co parisitaponaraihuë',
ma'huanpi.
13 Topinan quëran canpoaso' noyápiachin cancantërëhua'.
Topinan quëran co noyahuë'
ninëhuasopita a'porëhua'.

14 Apira apira ahuërëso pochin
Yosë nitárinpoa'.
Nani tashíramiachin ma'sha
onpotárinpoa',” topi.
15 Canta inapita pochin yonquirahuë naporini,
imarinënquënsopita anishacancanchitohuë'.
16 Ina na'con yonquiato:
“¿Onpoatoncha napoca nicaya?” topirahuë,
co nanitërahuë no'tëquën
yonquica'huaso'.
17 Yosë chinotacaso pëiquë ya'conato yonquiárahuë.
Naporo huarë' inapita ta'huantacaiso ya'huërinso',
yonquirahuë huachi.
18-19 Tëhuënchachin co natëpisopitahuë', co ya'huëmiatapihuë'.
A'nanaya to'coitërëso pochin
nipachina', ta'huantapona'.
Naporo huarë' no'tëquën yonquiatona pa'yanapona huachi.
20 Quëmari Sinioro capayatërëso
pochin nicaton ana'intaran.
Noya ya'huëpirinahuë',
ana'intaran huachi.
21 Inapita yonquiato no'huitochináchin cancantopirahuë'.
22 Co no'tëquën yonquiatohuë'
co yonquinahuanhuë pochin
ninahuë.
¡Quëma marëso' Sinioro, ma'sharo'sa pochin niconahuë ipora!
23 Napoaporahuë', co a'porancohuë'.
Nosoroatonco inchinan imira
quëran
së'quërëso pochin quëparanco.
24 Noya nica'huaso marë' nani
tahuëri ayonquiranco.
A'na tahuërinta', inápaquë
quëpantaranco huachi.
25 ¡Quëmasáchin Sinioro nohuantëranquën!
Imaranquën ni'ton, isoro'paquë ya'huërinsopita, co
pa'yatërahuë'.
26 A'na tahuëri Sinioro parisitërahuë.
Na'con parisitopirahuë',
quëmaso' hua'anëntomiatëranco.
Achinicancananco ni'ton,
imamiataranquën.
27 Co imarinënquënsopitasohuë',
quëmari ata'huantapon.
A'porinënquënsopitanta', acopitapon.
28 Caso nipirinhuë',
nohuita'huanquënsoráchin
cancantarahuë.
Ina pochin cancantohuato, noya
noya nisarahuë.
Quëma hua'anëntatonco pa'poyaranco.
Napoaton ya'ipi naporansopita
sha'huirápo.

Nosoroaton noya acoantacaso marë' Yosë nontopiso'

Isonta canta, Asahuari ocoirin

80 1-2 Quëmaso' Sinioro, ohuica
hua'anën pochin ninan.
Israiro'sacoiso', ohuicanënpita
pochin ninai.
Cosi shinpita noya a'paiquë'.
Quiropino'sa anquipisoanaquë
quëmaso' ya'huëran.
Noya nicaton Iprain, Mincamin,
Manasisi,
inapita huëntono'sa catahuaquë'.
Chiníquën nanantaton
nicha'ëcoi.
3 Quëmaso Yosënquën.
Catahuacoi iráca pochachin
nianta'i.

Noya nicatoncoi nicha'ëhuatancoi, cha'ësarai.
4 Sinioro quëmaso' ya'ipi nanitaparan.
Ama huachi no'huitoncoirahuë', nontërainquënso' natanaton, nicha'ëcoi.
5 Cosharo ya'huërënamën, na'nëca'huaiso' quëtërancoi.
O'oi ya'huërënamënta', sëto quëtërancoi.
6 Niyacaparaiso' capini nipirinhuë', nocanatonacoi tëhuarinacoi.
Inimicoro'santa tëhuarinacoi.
7 Quëmaso Yosënquën. Ya'ipi nanitaparan.
Catahuacoi iráca pochachin nianta'i.
Noya nicatoncoi nicha'ëpatancoi, cha'ësarai.
8 Opa pa'huë ocoirëso pochin piyapinëpitacoi Iquipito quëran ocoirancoi.
Inpio naciono'saquë ya'huëpisopita a'parahuaton,
no'panënaquë shacatë pochin nitërancoi.
9 No'pa' taparoatë sha'tërëso pochin nitohuatancoira,
itëhuanatë pochin nisahuatoi, a'shinai.
Inaporahuatoi ya'ipi iso no'pa' ya'huëtërai.
10 Na'amiatatoi, motopiro'saquë huarë' ya'huërai.
Nipano motopiro'saquënta ya'sotërai.
11 Pi'i ya'coninso parti quëran, marë Pancaiquë huarë' ya'huëtërai.
Pipirin quëraonta', Iopiratisëiquë huarë' ya'huërai.
12-14 Quëmaso' ya'ipi nanitaparan.
Quiyaso' quëma opanën pochin nipiraihuë':
¿Onpoatonta co huachi pa'poyarancoihuë'?
Inimiconëhuëipita na'huëpona pochin
ma'sha onpotërinacoi.
Naman pochin cancantatona', yapë'yarinacoi.
Inápa quëran nocorahuatoncoi, nosorocoi.
Ama huachi ana'intocoisohuë'.
15 Quëmaora chachin shacatë pochin nitërancoi.
Quëma chachin a'pairancoi.
16 Iporaso nipirinhuë', inimicoro'sa minsërincoi.
Ninanonëhuëipitanta', pënquë ahuiquitëra'piapi.
Ina marë' quëmarinta', inapita no'huiton ata'huantëquë'.
17 Piyapinënpitacoiso', quëma chachin noya acorancoi.
Ama amiatonhuë', catahuacoi.
18 Catahuaantahuatancoi, co huachi onporonta a'poarainquënhuë'.
Ananpitaantarëso pochin nitocoi, chinotaanta'inquën.
19 Quëmaso' Sinioronquën, ya'ipi nanitaparan.
Catahuacoi iráca pochachin nianta'i.
Noya nicatoncoi nicha'ëpatancoi, cha'ësarai huachi.

Yosë chinotacaso pëisáchin cancantërinso'

Isoso canta, Cori hui'ninpita marë' ocoipiso'

84 1 Sinioro quëmaso' ya'ipi nanitaparan.
¡Ma noyápiachincha quëma pëinënso paya!
2 Ina i'iratëquë cancona'huaso marë' co napion cancantarahuë.

Quëma nohuanton Sinioro
nanpirai.
Ya'ipi cancanëhuë quëran
quëma cantanën cantara-
rahuë.
3 Shinihuatë', pëirashi', inapitanta
artaronënpitaquë pë'pëtën acoa-
tona', hua'huatopi.
Quëmaso hua'anëhuëinquën,
Yosënëhuëinquën.
Sinioronquën ni'ton, ya'ipi nani-
taparan.
4 Pëinënquë chachin a'naquënso
ya'huëatona',
quëma marë' sacatopi.
Naporahuatona nani tahuëri
chinotërinën.
Inapitaso' tëhuënchachin capa
cancantopi.
5 Catahuaransopitanta', tëhuën-
chachin capa cancantopi.
Napoaton hua'anëntëranquë
huarë' nohuantopi irata-
caiso'.
6 Na'nëi' motopiana itopitaquë-
chin na'huëihuachinara,
no'pa quëran i'sha pipirinso'
quënanquitona o'opi.
Naporoso nani o'napi ya'cari
ni'ton,
noya noya i'sha quënanquipi.
7 Ya'caritapona pochin, chini
chiníquën cancantërapona'.
Quirosarinquë canconpachinara,
Yosë chachin quënanëso pochin
nicapona'.
8 Sinioro quëmaso Yosënquën,
ya'ipi hua'anëntëran.
Iráca Cacopo chinotërinquën.
Nontaranquënso' natanaton,
a'panico.
9 Copirno huayonaton acotërancoiso',
iscoto pochin ya'copirincoi.
Noya nicaton ina catahuaquë'.
10 Huaranca tahuëri niquë ya'huëpira-
huë', co noya cancantarahuë'.
A'na tahuëriíchin tëranta
pëinën i'iratëquë nipato,
noya noya cancantarahuë.
Pëinën ya'coananën a'paina'pi
nica'huaso',
na'con na'con nohuanchitohuë'.
Co noyahuë' nipisopita pëinënquë
ya'huëca'huasoso nipirinhuë', co
nohuantërahuë'.
11 Sinioroso' Yosë ni'ton, pa'poya-
rinpoa'.
A'pintatë pochin catahuarinpoa
no'tëquën yonquicaso'.
Noyasáchin nipatëhua', nosoro-
rinpoa'.
Noya nicatonpoa', noya nininso'
co apiratërinpoahuë'.
12 Sinioro quëmaso', ya'ipi nanita-
paran.
Chinotërinënquënsopitaso',
tëhuënchachin capa cancantomiatapi.

Yosë ninananonën
pa'yapiro nininso'

Isoso canta, Cori
hui'ninpitari ocoirinso'

87 1 Noya motopiquë chachin
Yosëso ninananonën acorin.
2 Quirosarin ninano ya'coananën-
pitaso', Siniorori nosororin.
Ya'ipi Israiro ninanoro'sa quëran
na'con na'con nosororin.
3 ¡Quirosarinso' Yosë ninananonën
chachin!
Ina yonquiatona pa'yapiro sha'-
huipi.
4-5 Sinioro chachinta sha'huiton:
"Nisha nisha ninanoro'saquë
ya'huëpisopita imarinaco.
Iquipito, Papironia, Huiristia,
Tiro, Itiopia, inaquëpita
a'naquën imarinaco.

Ya'ipi inapitaso nonpachinara:
‘Quirosarinquë pacatoi, hua'huatëraiso pochin ninai,’ topi.
Ya'huëhuano'santa nonpachinara, inachachin sha'huipi.
Caso Yosëco chini chiníquën nanantato iso ninano ocoirahuë.
6 Nisha nisha naciono'sa nininëna ninshitohuatora:
‘Ya'ipi isopita naciono'sa
Quirosarinquë hua'huatatona pochin nipi,’ tënahuë
7 Inapitanta nansarë'nachin cantatona',
‘quiyanta Quirosarinquë Yosë nohuitërai,’ topi,” tënin.

Yosë Tapirë' anoyatërinso'

Isoso canta, Israi quëmapi
Itan itopisori ocoirinso'

89 1 Sinioro quëmaso' nosoromiatëranco.
Ina yonquiato cantanën cantarápo.
Co nisha nisha cancantëransohuë', sha'huirápo.
2 Co nisha nisha cancantatonhuë', nosoromiatëranco.
Pi'iro'të' co nishatërinsohuë pochin quëmaso' ninan.
3 Nani quëmaso' Tapirë'quën anoyatëran.
Piyapinën huayonanso ni'ton, nani sha'huitëran:
4 “Ca nohuanton quëmá quëran pipipisopitanta hua'anëntapona',” itëran.
5 Quëmaso' Sinioronquën ni'ton, ya'ipi inápaquë ya'huëpisopita chinotërinën.
Co nisha nisha cancantatonhuë', pa'yapiro ninanso marë' chinotërinën.
6 Co a'na yosë quëma pochin ya'huërinhuë'.
Inápaquë ya'huëpirinahuë tëranta', co quëma pochin nipihuë'.
7 Quëmaso' chini chiníquën nanantëran.
Pa'pi të'huatoro ya'noran. Anquëninënpita tancapitërinën.
8 Sinioro quëmaso' ya'ipi hua'anëntëran.
¡Co insonta quëma pochin nininhuë'!
Ya'ipi nanitapaton, no'tëquënáchin nonan.
¡Co insonta quëma pochin nininhuë'!
9 Marë no'huitohuachina panca co'sacaitërin.
Quëmariáchin nanitëran asanoicaso'.
10 Marëquë panca ma'sha ya'huërinso',
co oshataranhuë minsëapon.
Chini chiníquën nanantaton inimiconënpita a'paran.
11 Pi'iro'të', isoro'pa', inapitaso quëmaquën.
Ya'ipi isoro'paquë ya'huërinso quëmari acoran.
12 Quëmari norti parti, sor parti, inapita acoran.
Taporo, Irmon, inapita motopiro'santa', quëmari acoran.
Inapitanta piyapi pochin nicatona', chinotaponën.
Capa cancantatona', cantapona'.
13 Quëmaso' chini chiníquën nanantëran.
Inchinan tanpanënso' chiníquën ni'ton, yáminsëtëran.
14 Quëmaso' noya coisë pochin ni'ton, no'tëquënáchin yonquiran.

Napopináchin piyapi'sa nicaton,
ma'sona onpotacaso' no'tëquën sha'huiran.
Nosorotëranso', co nisha nisha
cancantëransohuë',
ina pochin ninanso' co a'porinquënhuë'.
15 Noya ancantatona' chinotohuachinën, tëhuënchachin capa
cancantapi.
Quëmari Sinioro a'pintatë
pochin quëpaaran ni'ton,
noya pa'sapi.
16 Nani tahuëri quëma yonquiatënën capa cancantapi.
No'tëquënáchin yonquiranso
marë' pa'yatërinën.
17 Tëhuënchachin quëma catahuarancoi ni'ton, chiníquën
cancantarai.
Naporahuatoi, noya noya
ya'noarai.
Noya yonquirancoi ni'ton, chini
chiníquën nanantarai.
18 Sinioronënpoaso' iscoto pochin
nicaton, pa'poyarinpoa'.
Noyasáchin nicaton hua'anëntërinpoa'.
19 Piyapinënpita hua'natopiquë
pochin ya'notaton, sha'huitëran:
"Piyapinëhuëpita quëran
a'nara quëmapi chiníquën
cancantërinso huayonahuë.
Cari catahuarahuë ni'ton, noya
noya acorahuë.
20 Inaso', Tapi. Piyapinëhuë huayonahuëso'.
Ca marë' toma nipiquë opomototohuachina,
copirno nicacaso marë'
acorahuë.
21 Inaso', cari chachin catahuarápo.
Chini chiníquën nanantato
achinirápo.
22 Co inimiconënpitari ahuëarinhuë'.
Co noyahuë' nipisopitari co
minsëarinhuë'.
23 Inimiconënpita cari chachin
minsëtarahuë.
Inapotohuato, co huachi inapita
quënanaponhuë'.
No'huipisopitanta', ata'huantarahuë.
24 Cari nosoroato catahuarápo.
Ca nohuanton chini chiníquën
nanantapon.
25 Chiníquën nanantaton hua'anëntapon.
Marë Pancai' quëran Iopiratisëiquë huarë' hua'anëntapon.
26 Nontohuachincora, 'quëmaso
tatahuënquën, Yosënëhuënquën,
pa'poyaranco, nicha'ëranco,
napotëranco,' itaponco.
27 Carinta', paninano'sa ahua'anëntopiso pochin quëtarahuë.
Ya'ipi a'napita copirnoro'sa quëran,
chini chiníquën nanantarin.
28 Ina nosororahuëso' co nishatarinhuë'.
Inarë'co anoyatërahuësonta', co
nishatarinhuë'.
29 Ina quëran pipipisopitaráchin
ya'huërënamën hua'anëntapona'.
Pi'iro'të ya'huëaso', co nishari
hua'anëntarinhuë'.
30-32 Napoaponahuë', a'chintërahuësopita a'pohuachina',
naporahuaton co camaitërahuëso pochin nanpihuachinahuë', ana'intarahuë.

Pënëntërahuësopita, camaitërahuësopita,
inapitanta co yanatëtonaraihuë' co noyahuë' nipachina',
huaraquë ahuërëso pochin nitarahuë.
33 Inapotopirahuë', Tapiso' nosoroápo.
Nani sha'huitërahuë ni'ton, co naniantarahuë'.
34 Inaro'co anoyatërahuëso', yonquirápo.
Nani nonahuë ni'ton, inachachin nisápon.
35 Caso noyasáchin nicato naporahuë:
Yosëco ni'to, no'tëquën Tapi sha'huitërahuë.
Napoaton co nonpintarahuë'.
36 Ina quëran pipipisopitarácin copirno ya'conpachina', hua'anëntapona'.
Pi'i ya'huëaso', co a'napitari hua'anëntarinhuë'.
37 Yoquinta ya'huërárinso pochin nicapona'.
Pi'iro'të ya'huërinso co ta'huachátërasohuë',
co nisharo'sari israiro'sa hua'anëntaponhuë'," itëran.
38 Napotaponahuë', Tapi copirno shinpita no'huiton ana'intëran.
Huayonpiranhuë', nocanaton a'poran.
39 Inarë'quën anoyatëranso naniantëran.
Shinpita hua'anëntërin quëran ocoiran.
40 Ninanonënpita pairanën inimiconënpitari pacoantëra'piarin.
Pëinënpitanta ohuatëra'piapi.
41 Inapotopi ni'ton, na'huëro'sari nohuantopiso' mapi.
Napotopiso marë' ya'caria ya'huëpisopitari tëhuayatopi.
42 Quëma nohuanton inimiconënpitari chiníquën nicatona', canapi.
Canatatona', capa cancantopi.
43 Sahuëninën achi'motatë pochin nitëran.
Ahuëtohuachinanta', co huachi catahuaranhuë'.
44 Noya noya ya'nopirinhuë', napoonin ya'norin huachi.
Hua'anëntacaso shiranënta', të'yatatë pochin nitëran.
45 Hua'qui nanpicaso nipirinhuë', tahuëri matëran.
Inapotëran ni'ton, pa'pi taparo nisarin.
46 ¡Ama huachi Sinioro na'pirëso pochin nitocoisohuë'!
¡Ama huachi pën huëyarárinso pochin no'huitáquësohuë'!
47 Sinioro, caso co hua'qui ya'huëapohuë'.
Pi'pian marë' isoro'paquë acorancoi.
48 Co inso tëranta ya'huëráponhuë'.
Co insonta chimirin quëran cha'ësarinhuë'.
49 Ya'nan nosororancoiso', yonquiantaquë'.
¡No'tëquënáchin nonaton Tapi sha'huitëranso' yonquiquë'!
50 Piyapinënpitacoi nipiraihuë', na'a piyapi'sa no'huirinacoi.
No'huirinacoiso', cancanëhuë quëran yonquirárahuë.
51 Inapochin inimiconënpita nitárinacoi.
¡Huayonanso shinpitacoi nipiraihuë', no'huirárinacoi!
52 ¡Ma noyacha Sinioroso ni'ton, ya'huëmiatarin paya!
¡Amen!

Pi'pian marë' isoro'paquë ya'huërëhuaso'

Moisësë oraton naporinso'

90 [1] Sinioro quëmaso' pa'poyarancoi.
Iráca quëran huarë' a'pairancoi.
[2] Co'huara isoro'pa', motopiro'sa',
inapita ya'huëyátërasohuë',
quëmaso' ya'huëran.
Iráca quëran huarë' ya'huëran.
Tahuëri nitiquipirinhuë tëranta',
quëmaso ya'huëápon.
Quëmasáchin Yosënquën.
[3] Nanpirapiraihuë', camaitaton:
"Piyapinquëma', amocan
taraantaco'," tënan.
Topatana, chiminatoi amocan
taranai.
[4] Tëhuënchachin huaranca pi'inta
nipirinhuë',
a'na tahuëriíchin pochin quëmariso' ni'nan.
Cara oraíchin tashi a'paitopiso
pochin niconin.
[5] Chiniiri quëparinso pochin nitërancoi.
Hua'naraiso pochin co hua'qui
nanpiraihuë'.
[6] Pacatoro yancotërinso pochin ninai.
Inaso', tashíramiachin noyápiachin ya'norin.
I'huaraya huarëso nipirinhuë',
ahuirin.
Inapochachin quiyanta co
hua'qui ya'huëraihuë'.
[7] Tëhuënchachin ano'huitohuatëinquën, a'payanarancoi.
No'huihuatancoira, ata'huantërancoi.
[8] Ya'ipi co noyahuë' ninaisopita
nitotëran.
Po'oana quëran nicatoi oshahuanpiraihuë', ya'ipi nitotëran.
[9] Tëhuënchachin no'huihuatancoira,
hua'yanëhuëi matërancoi.
Sëtërarai quëran panca nii o'huahuatoira, co hua'quirinhuë'.
Inapochachin nanpiraisonta', co
hua'quirinhuë'.
[10] Canchisë shonca pi'íchin nanpiraiso nanirin.
Chiníquëno'saso', posa shonca
nanipi.
Ina nápo pi'ipi nanpitona nipa'yatopi.
Napopirinahuë', na'con na'con
sacai nipi.
Naporahuatona', a'napitarinta
amipi.
Naporápirinahuë', a'naroáchin
tahuëri na'huëhuachina,
chiminapi anta huachi.
[11] ¡Co incoi tëranta no'huitonënquë
ma'sha onpotancoiso', nitotëraihuë'!
¡Co insonta no'huitomiatëranso',
nitotërinhuë'!
[12] Co hua'qui isoro'paquë ya'huëapoihuë ni'ton,
catahuacoi yonquínahuan
ya'huë'i.
[13] Sinioro tahuërëtaantacoi.
¡Ama huachi no'huicoisohuë'!
Nosoroatoncoi catahuaantacoi.
[14] Tahuëririahuachina, nosororancoiso' a'notocoi.
Inapotohuatancoi, quëma
cantanën cantatoi,
chiminaquë huarë' capa cancantarai.
[15] Na'a pi'ipi parisitërai.
Inanapo pi'ipi chachin catahuacoi noya cancanchii.
[16] Quëma nohuanton piyapinënpitacoi, chiníquën nanantëranso ni'i.

Quiya quëran pipipisopitanta
ina chachin ni'ina'.
17 Na'con nohuantërai quëma
pochin cancanta'huaiso'.
Napoaton noya ni'coi.
Yanatërainquën ni'ton,
catahuacoi quëma nohuantëranso chachin nii.

Sinioro noya noya pa'poyarinpoaso'

91 1 Sinioroso' chini chiníquën
nanantaton, ya'ipi nanitaparin.
Ina ya'ipi cancanënpoa quëran
imapatëhua', sano ya'huëarihua'.
Chiníquën nanantaton a'paiarinpoa'.
2 Sinioro nontohuatëhuara:
"Quëmaso Yosënëhuënquën.
Na'pianaquë na'piraiso pochin
ya'copirancoi.
Inápa pairahuan ninano pochin
pa'poyarancoi.
Ma'sha onpohuatoira, quëmasáchin chinotërainquën,"
itërëhua'.
3 Pëcotanquë ma'sha manëso pochin
ma'sha yaonpotopirinënpoahuë',
inaso nicha'sarinpoa'.
Naporahuaton ina nohuanton co
tiquito canio[c] tiquiarinpoahuë'.
4 Anpiantëhuano'sa hua'huina
to'cohuëtopiso pochin
a'paiarinpoa'.
A'paiarinpoa ni'ton, sano
ya'huëarihua'.
Iscoto ya'copirinpoaso pochin
no'tëquën noninso pa'poyararinpoa'.
5 Tashinta co manta të'huatacaso
ya'huërinhuë'.
Tahuërinta pë'chinan quëran
tëpainënpoaso' co të'huatarihuahuë'.
6 Tiquito canio matohuachina, co
tashi tëranta të'huatarihuahuë'.
Tahuërinta nani ma'sha onpopirëhuahuë', co pa'yanarihuahuë'.
7 Ahuënanënpoa parti quëran
huaranca nanitopi taquicaiso'.
Inchinanënpoa quëranta shonca
huaranca taquirapirinahuë',
co canpoaso' ma'sha onpoarihuahuë'.
8 Canpoara ya'piranpoa quëran
chachin
co noyahuë' nipisopita Yosëri
ana'intërinso' ni'sarëhua'.
9-10 Canpoaso', Sinioro chachin pa'poyainpoaso marë' acorëhua'.
Chini chiníquën nanantërinso'
nontërëhua ni'ton, co manta
onpoarihuahuë'.
Co tiquito canio tëranta macainpoaso ya'huërinhuë'.
11 Yosëri anquëninënpita a'paiinpoaso marë' camaiarin.
Intohuaso pa'nëhuaquë, inapita
a'paiarinpoa'.
12 Ama na'piquë tëranta i'pacaso
marëhuë',
imirina quëran masarinënpoa'.
13 Pa'piniro'sa', ya'huano'sa',
panca ma'sharo'sa',
inapita huáncana noya pa'sarëhua'.
14 Sinioro napotërinpoa':
"Nohuitatomaco nosororamaco
ni'ton,

[c] **91.3** *Tiquito canio topachina:* Co pënoton quëran topiso yonquipihuë'. Caniomia niponahuë' ya'conpachina, notohuaro' piyapi'sa tiquichanin.

inapita quëran nicha'ësaranquëma'.
Co insonta nanitapaponquëmahuë'.
15 Nontohuatamaco a'paniaranquëma'. Ca chachin ca'tanaranquëma'.
Ma'sha onpoatoma co napion ancantopiramahuë', nicha'ësaranquëma'.
Inapotaranquëma ni'ton, naní quëran noya ni'sarinënquëma'.
16 Hua'qui tahuëri nanpitoma', noya ya'huëapoma'.
Nicha'ëranquëmaso' yonquiatoma', capa cancantarama',"
itërinpoa'.

Sinioro chini chiníquën nanantaton hua'anëntarinso'

93 1 ¡Sinioro hua'anëntarin huachi!
Noya noya a'morëso pochin ya'norin.
Chini chiníquën nanantaton camaitarin.
Ya'ipiro'pa' nóya acorin ni'ton, co pi'pian tëranta nacontarinhuë'.
2 Quëmaso Sinioro ya'huëmiatëran.
Nani ma'sha caniaritërin quëran huarë', hua'anëntëran.
3 Quëmaso' Sinioronquën. Iro'saso', panca co'sacaitatona tënëntopi.
4 Quëmaso napoaponahuë', inápaquë ya'huëran.
Marëro'sa co'sacaitatona tënëntopi quëran chini chiníquën nanantëran.
5 Sinioronquën ni'ton, camaitëransopita ya'huëmiatarin.
Noyasáchin nicaton, chinotërinënquënso pëiquë ya'huëran.
Inaquë ya'huëran ni'ton, pëinënso' noyápiachin ya'norin.

Capa cancantatëhua Yosë cantanën cantahua'

95 1 Huëco Yosë chinotahua':
"¡Ma noyanquëncha quëmaso paya!" itahua'.
Inaso' nóya a'pairinpoa ni'ton, capa cancantatëhua cantahua'.
Inaíchin nicha'ërinpoa'.
2 "Yosparinquën Sinioro," itatëhua chinotahua'.
Nisha nisha cantanën cantatëhua', pa'yatahua'.
3 Yosëíchin chini chiníquën nanantërin.
Piyapi'saso' nisha nisha moshapirinahuë',
Yosëíchin chini chiníquën nanantërinso'.
4 Acoporo ya'huërinsopita quëran huarë' hua'anëntërin.
Ina inápa motopiro'santa', hua'anëntërin.
5 Marënta inari acoaton hua'anëntërin.
Yaniro'panta imirin quëran chachin ninin.
6 Huëco Yosëíchin yonquia'ahua'.
Isonatëhua ina chinotahua'.
Ina nininpoa ni'ton, pa'yatahua'.
7 Inaíchin Yosënënpoa'.
Canpoaso' ina piyapinënpitanpoa ninëhua'.
Ohuicaro'sa hua'anëni pastoquë noya a'pairin.
Inapochachin Sinioronta noya a'pairinpoa'.
Ipora tahuëri ina nontarinquëma ni'ton,
noya natanatoma yonquico':
8 "Iráca inotëro parti shimashonëmapita huëcasoi',

Miripaquë, Masaquë, inaquëpita
co natërinacohuë'.
Ama inapita napopiso pochin
nicosohuë'.
9-10 Inapitaso' na'con catahuato,
catapini shonca pi'ipi nani
ma'sha quëtërahuë.
Inapotopirahuë', co natëtonaco-
huë' tënirinaco.
Napoaton inapita no'huito:
'Isopitaso', camaitërahuësopita
co yanatërinacohuë'.
Co yanohuitërinacohuë'.
Co cancanëhuë yamapihuë'.
11 Napoaton caso Yosëco ni'to,
no'tëquën sha'huitërahuë.
Co natëtonacohuë ano'huitëri-
naco ni'quëhuarë',
co onporonta noyaro'paquë
ya'conatona',
sano cancantaponahuë','
tënahuë," itërinquëma'.

Nasha cantanën cantatëhua',
Sinioro chinotahua'

96 1 Nasha cantanën cantatëhua',
Sinioro chinotahua'.
Ya'ipi isoro'paquë ya'huërëhua-
sopita
inasáchin chinotahua'.
2 "Yosparinquën Sinioro," itatë-
hua', chinotahua'.
Nicha'ërinpoaso', a'napitanta
sha'huitahua'.
3 Yosëso noyasáchin nicaton,
pa'yapiro nininsopita ninin.
Naporinso ya'ipi piyapi'sa sha'-
huitahua'.
4 Yosëso chini chiníquën nanantërin.
Inasáchin chinotacaso ya'huërin.
Mamanshiro'saso' topinan
quëran të'huatopi.
Yosë tëhuënchinso' të'huatacaso
ya'huërin.
5 Piyapiro'sa mamanshinënapi-
taso', co máquënhuë'.
Sinioroso nipirinhuë', pi'iro'të
acorin.
6 Yosëso huënaráchin huënará-
chin ya'norin.
Chini chiníquën nanantërin.
Ina chinotacaso pëiquë nani
ma'sha noyápiachin
ya'huërin.
7 Nisha nisha piyapinquëma',
Sinioro yonquiatoma chinotoco'.
Chini chiníquën nanantërinso
marë' pa'yatoco'.
8 Noya nicatëhua ina natëahua'.
Ma'sha ina marë' quëcatëhua',
chinotacaso pëi' i'iratëquë
niyontoanhua'.
9 Sinioro pëinënso', noyápiachin.
Ina i'iratëquë ya'conatëhua
chinotahua'.
Ya'ipi piyapi'sari ina të'hua-
china'.
10 Nisha nisha naciono'saquë
ya'huëpisopitanta':
"Sinioro hua'anëntërinpoa
huachi.
Isoro'pa' noya acorin ni'ton, co
huachi nacontarinhuë'.
Nisha nisha piyapinpoa nipirë-
huahuë',
napopináchin nicatonpoa'
hua'anëntarinpoa'," toco'.
11 Inápaquë ya'huëpisopita capa
cancanchina'.
Isoro'paquë ya'huëpisopitanta
capa cancanchina'.
Marënta tënënchin.
¡Nani ma'sha inaquë ya'huëpi-
sopitanta capa cancantatona
tënënchina'!
12 ¡Sharo'santa noya noyatapona'!
Nararo'santa', capa cancantërëso
pochin noya noyatapona'.

13 ¡Sinioro o'maton hua'anëntarinpoa ni'ton, napoapi!
¡Ya'ipi piyapiro'sa no'tëquën hua'anëntarin!
Noya coisë pochin nicaton, hua'anëntarinpoa'.

Nininpoa ni'ton, Sinioro chinotacaso ya'huërinso'

100 1 Ya'ipi isoro'paquë ya'huërëhuasopita,
capa cancantatëhua Sinioro cantanën cantahua'.
2 Capa cancantatëhua Sinioro pa'yatahua'.
Capa cancantatëhua ina chinotacaso pëiquë ya'coanhua'.
3 Yosëíchin chini chiníquën nanantërin.
Ina nitotoco canpitanta'.
Inaso nininpoa ni'ton, hua'anëntërinpoa'.
Ina piyapinënpoa canpoaso'.
Ohuicaro'sa hua'anëni a'pairinso pochin
noya a'pairinpoa'.
4 Chinotacaso marë' ya'conpatëhua':
"Yosparinquën Sinioro.
¡Ma noyanquëncha ni'ton,
catahuarancoi paya!" itahua'.
5 Sinioroso' noyasáchin ninin.
Nosoromiatërinpoa ni'ton,
co onporonta a'poarinpoahuë'.
Sha'huitërinpoaso chachin
hui'nanpoa', shia'huayanënpoa',
inapitanta noya catahuarápon.

Yosë nosororinpoaso'

Isonta canta, Tapiri ocoirin

103 1-2 Pa'pi pa'yatato ya'ipi cancanëhuë quëran Sinioro chinotarahuë.
Inaso' nóya ni'ton, ya'ipi cancanëhuë quëran napoarahuë.
Noya catahuarinco ni'ton, "Yosparinquën," itarahuë.
Ya'ipi catahuarincosopita yonquirápo.
3 Ya'ipi co noyahuë' ninahuëso' inquitërinco.
Ya'ipi caniorahuësonta', anoyatërinco.
4 Ana'intincoso ya'huëpirinhuë', chimirin quëran nicha'ërinco.
Pa'pi nosoroatonco nóya ni'ninco.
5 Noya cosharoráchin a'carinco.
Inapotatonco,
panca onian anporonën quëran nitapaantarinso pochin acorinco.
6-7 A'naquënso', a'napitari ma'sha onpotatona', aparisitopi.
Inapotohuachinara,
Siniorori noya coisë pochin nicaton catahuarin.
Yonquirinso chachin iráca Moisësë anitotërin.
Nani ma'sha nininsopitanta israiro'sanpoa anitotërinpoa'.
8 Sinioroso' noyápiachin cancantërin.
A'naroáchin yanosorotërin.
Co a'naroáchin no'huitërinhuë'.
Piyapinënpoapita nosoromiatërinpoa'.
9 Co apira apira pënëninpoahuë'.
No'huihuachinpoanta', co no'huimiatërinpoahuë'.
10 Pa'pi co noyahuë' nicatëhua', oshahuanpirëhuahuë',
co nanirinso chachin ana'intërinpoahuë'.
11 Noya nicatëhua natëhuatëhua', nosoromiatarinpoa'.
Isoro'pa' quëran pi'iro'tëso' co nincantarihuahuë'.
Inapochachin Yosë nosororinpoasonta',

co ya'ipi nitotarihuahuë'.
12 Pi'i pipirin quëran, ya'coninquë huarë' áquë tënëhua'.
Ina quëran áquë áquë pochin
Yosëso oshanënpoa inquitatonpoa', naniantërin.
13 Ina noya nicatëhua natëhuatëhua', nosoroarinpoa'.
Quëmapi hui'nin nosororinso pochin nitarinpoa'.
14 Canpoaso', amocan quëran nininpoa ni'ton,
co chinirëhuasohuë', nitotërin.
Napoaton nosororinpoa'.
15 Isoro'paquë canpoaso' panpatoro pochin niconëhua'.
Yanco huësoatërinso pochin ninëhua'.
16 Inaso' ihuani pihuitë pochin nipachina,
a'naroáchin capa ninin huachi.
Inapochachin canpoanta chiminpatëhua',
a'naroáchin naniantërinënpoa'.
17 Napoaponahuë', Sinioro noya nicatëhua natëhuatëhuaso',
nosoromiatarinpoa'.
No'tëquënáchin yonquiaton, shinpoapitanta catahuarápon.
18 Canpoarë anoyatërinso natëtëhua',
camaitërinsopitanta natëhuatëhua', inapotarinpoa'.
19 Yosëso inápaquë ya'huëaton, ya'ipi hua'anëntërin.
20 Anquëniro'sanquëmanta chiníquën nanantapomarahuë',
Sinioro chinotoco'.
Canpitaso ina camaihuachinquëma a'naroáchin natërama'.
21 Inápaquë hua'huayátërahuë ya'huëramasopitanta', ina chinotoco'.
Canpitaso ina natëtoma', nohuantërinso' ninama'.
22 Ya'ipi isoro'paquë ya'huëramasopitanta',
Sinioro chinotoco'.
Ya'ipi hua'anëntërinquë ya'huëramasopita
ina chinotoco'.
Ya'ipi cancanëhuë quëran Sinioro chinotarahuë.

Nani ma'sha acorinsopita
Yosëri noya a'pairinso'

104 1 Ya'ipi cancanëhuë quëran Sinioro chinotarahuë.
Tëhuënchachin quëmaso' Sinioro chiníquën nanantëran.
Noyápiachin a'moton, huënaráchin huënaráchin ya'noran.
2 Quëmaso' noyasáchin nicaton, tahuëri pochin cancantëran.
Në'mëtëquë pa'shintërëso pochin pi'iro'tënta acoran.
3 Marë aipi inápa pë'satë' pëi pochin
ya'huëcamaso marë' acoran.
Chitoronta', toronanën pochin quëparinquën.
Ihuaonta', anpiantëhuan pochin nicaton, quëparinquën.
4 Ihuano'santa comisiono'sa pochin acoran.
O'coriro'santa piyapinënpita pochin natërinën.
5 Simintonën'ton acorahuaton, isoro'pa' noyá acorin.
Co onporonta nichi'huincaponhuë'.
6 A'morëhuaso', nonënpoa imotërinso pochachin
marëri naporo ya'ipiro'pa' imotërin.
Motopiro'sa quëran huarë' imotërin.
7 Quëmari sha'huitohuatana,

huinquintatë pochin nicaton
pa'mairin.
Huira pochin nonanso' natana-
huaton, ta'arin.
8 Naporo' motopiro'santa',
moncorointapi.
Motopianaro'santa', pa'mapi.
Insëquësona quëmari sha'huitë-
ranquë nanipi.
9 Marënta ya'huëcaso', acotëran.
Co inaquëran pipiton isoro'pa'
imotaponhuë'.
10 Quëma nohuanton no'pa'
quëran i'sha pipiton pancai-
tërin.
Pa'ihuachina, motopianaro'sata-
quëchin pa'ipi.
11 Inaquë tanan ma'sharo'sa o'opi.
Tanan moraro'santa ina
o'otona', yamoro inquipi.
12 I yonsanquë inairaro'sa
hua'huatopi.
Nararo'saquë huënsëatona',
përarantapi.
13 Ya'huëran quëran huarë'
o'nan a'paimaton motopiro'sa
shipirotëran.
Isoro'pa' yamororëso pochin
nisapirinhuë',
ina a'paimahuatana
yamororinso inquirinso pochin
ninin.
14 Quëma nohuanton pastoro'sa
ma'sharo'sa marë' a'shinpi.
Piyapi'santa sha'topiso' noyato-
huachinara,
cosharo ya'huëtopi huachi.
15 O'otona noya ancantacaiso
marë' huinonta ya'huëtopi.
Ya'pirina tapacaiso marë'
tomanta ya'huëtopi.
Capatona chinicaiso marë'
paonta ya'huëtopi.
16 O'nanpachina nararo'santa',
yamoro inquirinso pochin nipi.
Nipano motopiquë
nonararo'sa Siniorori sha'ninso
napopi.
17 Inaquë inairaro'sa hua'huatopi.
Pino nararo'saquënta', yo'huin
tamëro'sa huënsëpi.
18 Inápa motopiro'saquëso',
chiporo'sa ya'huërin.
Natëtëanaro'saquënta', shihua-
niro'sa ya'huërin.
19 Tahuëri tantiacaiso marë' yoqui
acoran.
Pi'inta nitóton pochin ora nani-
huachina, na'pipon pa'sarin.
20 Tashihuachinanta',
yaráton a'mopiquë isoro'pa'
imotërëso pochin nitëran.
Naporo tashi pa'tëro'saso', pipi-
rapi.
21 Pa'piniro'sa tanatona', përaran-
tapi.
Inapoatona cosharonëna', Yosë
natanapi.
22 Pi'i pipihuachina napoaponahuë',
huë'ëshinantënënaquë
quëhuëantapi.
23 Naporo' piyapi'sa ya'huërë',
sacatapona pa'pi.
Sacatochinaichin nii'huapi.
24 ¡Ma'pitacha Sinioro quëmaso'
ninan paya!
Noya yonquiaton nani ma'sha
acoran.
Nani ma'sha ninansopita
isoro'pa' mëntatërin.
25 Quëmari chachin marë acoran.
Inaso' pancai' ni'ton,
co pi'pisha tëranta aquëtëran
quënantërëhuë'.
Inaquë pa'pi notohuaro' ma'sha
ya'huërin.
A'naquën panca, a'naquën
hua'huishin.

26 Inaso', panca nancharo'sari
pa'tërin.
Inaquë nipiatan ya'huërin.
Inaso', panca ma'sha.
Quëmari ina ma'sha, marëquë
ya'nipiitacaso marë' acoran.
27 Ya'ipi inapita quëmari cosharo
quëtacaso' ninarinën.
28 Quëmari quëtohuatana cosha-
topi huachi.
Imiranën ihuëtatë pochin nito-
huatana,
noya noya nininso' capatona
natëpi.
29 Apiratohuatana, pa'pi pa'yanpi.
Niinëna matohuatana, chimi-
napi.
Inapoatona', amocan taraantapi.
30 Ispiritonën a'paimahuatana,
nani ma'sha acoantaran.
Isoro'pa' anashatatë pochin
nitaantaran.
31 Sinioro noya noya nininsoso',
ya'huëmiatarin.
Nani ma'sha acorinsopita nicaton,
inaso' noya cancantërin.
32 Siniorori nocohuachina,
isoro'pa' nacontërin.
Motopiro'santa carihuachina,
conai tomontërin.
33 Nanpito në'catasoco, Sinioro
chinotarahuë.
Nisha nisha cantanën cantato
ina chinotarahuë.
34 Inasáchin yonquirahuëso nito-
taton, noya cancanchin.
Inaíchin yonquiato caso noya
cancantërahuë.
35 Oshahuano'sa isoro'paquë
ya'huëpisopitaso',
ta'huanchina'.
Ya'ipi inpioro'santa', copichina'.
Ya'ipi cancanëhuë quëran
Sinioro chinotarahuë.
Ya'ipinquëma':
"¡Ma noyanquëncha quëmaso
Sinioro paya!" itoco'.

Israiro'sa catahuaton Sinioro nani ma'sha nininso'

105 1-2 Nisha nisha piyapi'sa
Sinioro naporinso
sha'huitahua'.
"¡Yosparinquën Sinioro," itatëhua',
nisha nisha cantanën cantahua'!
Na'con catahuarinpoaso', sha'-
huiahua'.
3 Inaso', noyasáchin ninin.
Ina imarëhua ni'ton, nipa'yata-
hua'.
Ya'ipi Sinioro chinotërëhuaso-
pita,
capa cancantahua'.
4 Sinioroso' chini chiníquën
nanantërin ni'ton,
inasáchin chinotahua'.
Noya nicainpoaso marë' chiní-
quën yonquia'ahua'.
5 Nani ma'sha huëhuëpiro ninin-
sopita a'norinso',
ama naniantahuasohuë'.
A'chintatonpoa sha'huitërinpoa-
sonta',
ama naniantahuasohuë'.
6 Canpoaso' Apraan, Cacopo,
inapita shinpitanpoa'.
Sinioro nani huayoninpoa
ni'ton, noya natanco'.
7 Sinioroso Yosënënpoa ni'ton,
ina hua'anëntërinpoa'.
Inaso', ya'ipiro'pa' hua'anën-
tërin.
8-9 Apraan, Isaco, inapitarë nani
anoyatërin:
"Caso Yosëco ni'to, catahuaran-
quëma'," itërin.
Nani sha'huitaton, co nanianta-
rinhuë'.

Huaranca shinpita huënton
ya'huëpirionta', co nanianta-
rinhuë'.
10 Cacoposo', Israiro itopi anta'.
Inarë anoyatërinso', co onpo-
ronta nishataponhuë'.
11 Ina sha'huitaton:
"Quëmari iso Canaan no'pa'
hua'anëntaran.
Carinquën quëtaranquën ni'ton,
napoaran," itërin.
12 Ya'nan ya'huëapona', caraíchin
ya'huëpi.
Topinan nisharo'sa pochin
ya'huëpi.
13 A'na nacion quëran a'na
nacionquë pa'pi.
Nisha nisha copirnoro'sari
hua'anëntërinquë pa'pi.
14 Insëquë tëranta pa'pachinara,
co Yosë nohuantërinhuë' a'napi-
tari ma'sha onpotacaiso'.
Copirnoro'santa' ana'intaton,
pënënin:
15 "Ama huayonahuësopita no'hui-
cosohuë'.
Pënëntona'piro'sa acorahuëso',
ama ma'sha onpotocosohuë',"
itërin.
16 Yosë nohuanton iráca tanarotopi.
Capa, co manta capacaiso
ya'huërinhuë'.
17 Napoaponahuë', ina nohuanton
Cosi quëchitërin.
Inaso', a'na hua'ani camaicaso
marë' pa'anin.
18 Pa'huëquën catinaquëtatona',
oquërë oquërëtopi.
Ina quëran tashinan pëiquënta
po'mopi.
19 Sinioro nanamën sha'huirinso
marë' piyapi'saso':
"Tëhuënchachin ta'ma
naporë'po'," topirinahuë',
tanarotacaiso naniquë huarë',
natëpi huachi.
20 Copirnori camaihuachina,
ocoipi huachi.
Inaso' copirno notohuaro' piya-
piro'sa camairin.
21 Ocoirahuaton chiníquën nanan
quëtërin.
Ya'ipi hua'anëntërinquë camai-
tacaso marë' acorin.
22 Ansianoro'sa', hua'ano'sa',
inapita a'chintacaso marë'
acorin.
A'chintohuachina, na'con na'con
nitotopi huachi.
23 Ina quëran Israironta inátohua
pa'marin.
Ina chachin Cacopo itopi anta'.
Pa'marahuaton nisharo'sa
pochin Iquipitoquë yacapa-
tërin.
Iráca Noi hui'nin Camo itopiso'
no'pa' maninquë yacapa-
tërin.
24 Yosë nohuanton inaquë israiro'-
sanpoa na'amiatërëhua'.
Ya'huëhuano'sa quëran, chini
chiníquëno'sa nicoantarë-
hua'.
25 Napoaponahuë', ina nohuanton
chachin
iquipitoro'sari shimashonënpoa-
pita inimicotopi.
Nonpintatona', sacatopiso marë'
co pahuërëpihuë'.
Yosë piyapinënpita nipirinahuë',
inapotopi.
26 Napohuachina piyapinën
Moisësë itopiso' a'patërin.
Aaronta huayonin ni'ton, inarë
pa'nin.
27 Iquipitoro'sa ni'tonënaquë
nisha nisha huëhuëpiro nininso-
pita a'nopi.

Camo itopiso' no'pa' maninquë
inapopi.
28 Yosë nohuanton iquipitoro'sa
tashiri imotërin.
Inapoaponaraihuë', co yanatëto-
pihuë'.
29 Iquipitoquë iro'sa ya'huërinso',
huënai' atarantërin, samiro'sa
tiquirin, napotërin.
30 Ya'huëpiso no'pa' nani chachin
huarira ana'atërin.
Copirno huë'ërinso patoanaquë
huarë' ya'conpi.
31 Sinioro nonpachina tonca, ico,
inapita na'amiatopi.
Inapitari iquipitoro'sa aparisi-
topi.
32 O'nan pochin ocai a'paimarin.
Pënë chachin anotërin.
33 Oparoro'sa', iquirararo'sa',
inapita paquitërin.
Ya'ipi nararo'sa Iquipitoquë
ya'huërinso', paquitërin.
34 Yosë noantahuachina, sëquë-
rënta canquirin.
Pa'pi notohuaro' ni'ton, co
pichinahuanhuë'.
35 Sharo'sa', pacatororo'sa', ya'ipi
inapita pë'yarin.
36 Inaquë chachin paninano'santa
tiquirin.
Ya'ipi ya'nan hua'huatopisopita
napotërin.
37 Inapotaton piyapinënpita Iqui-
pito quëran ocoirin.
Inapitaso' orohuanatona', prata-
huanatona',
ma'huano'sa pipipi.
Papona pochin co manta onpo-
pihuë'.
38 Pa'piso' nicatona iquipitoro'saso',
nóya cancantopi huachi.
Nani ma'sha onpoatona', pa'pi
pa'yanpirinahuë'.
39 Panca chitoroquë ya'copiatë
pochin
Yosëri piyapinënpita nitërin.
Tashinta a'pintacaso marë'
ina chitoro chachin pën pochin
acorin.
Nosha nohuantohuachinara,
ocoron pochin nininso',
hua'huayátërahuë a'patiirin.
40 Cosharo inápa quëran
o'marinso'
a'caton noyá anatërin.
41 Natëtënta nipoatahuaton, noto-
huaro' i'sha ocoirin.
Inaso', tëquëin pochin inotëro
parti pa'tërin.
42 Piyapinën Apraan itopiso' sha'-
huitërinso
yonquiaton, naporin.
43 Inapochin Yosëri piyapinënpita
ocoihuachina,
capa cancantatona', "nonca,
nonca," charapi.
44 Nisha nisha naciono'sari no'pa'
hua'anëntopiso osërëta-
huaton,
inapita quëtërin.
Sacatatona acopisopitanta',
inapotërin.
45 Pënëntërinsopita, a'chininsopita,
inapita noya nicatona natëcaiso
marë' napotërin.
"¡Ma noyacha Sinioroso paya!"
toco'.

Sinioro piyapi nosoroaton yacatahuarinso'

107 1 Sinioroso' nóya.
Naporahuaton nosoro-
miatërinpoa'.
Napoaton, "Yosparinquën,"
itahua'.
2 Inimicoro'sa quëran Sinioro
nicha'ërinpoasopita,

napoa'ahua'.
3 Nisha nisha no'paro'sa quëran
ayontoantarinpoa'.
Norti quëran, sor quëran, pi'i
pipirin parti quëran,
ya'coninso parti quëran,
ya'ipi inaquëranpita ayonto-
ninpoa'.
4 A'naquënso', inotëro parti
chihuëatona', pa'sápirina-
huë',
co a'na ninano tëranta ya'huë-
caiso marë' quënanpihuë'.
5 Tanatona co huachi chinipihuë'.
Yamorotona', yachiminpi huachi.
6 Napohuachinara,
co napion cancantatona', Yosë
nontopi.
Naporo' inari nicha'ërin.
7 Ina nohuanton noya ira
quënanpi.
Ninanoquë pipitona noya
ya'huëpi huachi.
8 Sinioroso nosoromiatërinpoa
ni'ton,
nani ma'sha onporëhuaquë
pa'yápiro ninin.
Inapoaton catahuarinpoa'.
Ina marë', "Yosparinquën
Sinioro," itahua'.
9 Pa'pi yamorotohuatëhuara, ina
chachin inquitërinpoa'.
Pa'pi tanahuatëhuaranta', napo-
tërinpoa'.
10-11 A'naquëonta co noyahuë' nica-
tona',
tashinanquë të'yatopiso pochin
chiníquën parisitopi.
Inapoatona', chiminchináchin
nipi.
Sinioro camaitërinso co natëto-
naraihuë', napopi.
Ina nohuantërinso' nitotapona-
raihuë' nocanpi.
Ina marë' catinaquëtopinan
parisitopi.
Inapoatona', pa'pi sëtopi.
12 Sinioro nohuanton chiníquën
sacato të'yanantopi.
I'patona anotohuachinaranta',
co macari catahuarinhuë'.
13 Napohuachinara,
co napion cancantatona', Yosë
nontopi.
Naporo' inari nicha'ërin.
14 Tashinanquë të'yatatë pochin nito-
pirinahuë', ina quëran ocoirin.
Catinaro'santa', oshitëra'piaton
nicha'ërin.
15 Sinioroso' nosoromiatërinpoa
ni'ton,
nani ma'sha onporëhuaquë
pa'yápiro ninin.
Inapoaton catahuarinpoa'.
Ina marë', "Yosparinquën
Sinioro," itahua'.
16 Ya'coanaro'sa sha'pi hua'na
quëran nipirinhuë',
pa'quira'piarin.
Hua'nanano'santa hua'namia
quëran nipirinhuë',
inapotëra'piarin.
17 A'naquën nipa'yatacaisoráchin
cancantatona', a'naratipita nipi.
Co noyahuë' nisápatona',
caniopi huachi.
18 Co'chachin nicatona a'pocosha-
rotopi.
Napoatona tapinanpitërapi.
19 Napohuachinara,
co napion cancantatona', Yosë
nontopi.
Naporo' inari nicha'ërin.
20 Ina nohuanton noyatopi.
Po'oroquë pacacaiso nipirin-
huë', cha'ëpi.
21 Sinioroso' nosoromiatërinpoa
ni'ton,

nani ma'sha onporëhuaquë
pa'yápiro ninin.
Inapoaton catahuarinpoa'.
Ina marë', "Yosparinquën
Sinioro," itahua'.
22 "Ma noyacha Sinioroso' nosoro-
rinpoa paya,"
ta'tëhua ina chinotahua'.
Noya ancantatëhua',
nani ma'sha naporinso sha'huia-
hua'.
23 A'naquënta', nanchaquë marë
pa'topi.
Ma'sha quëpatona pa'anacaiso
marë' napopi.
24 Inaquë Sinioro
huëhuëpiro nininsopita a'no-
rinso ni'pi.
25 Inari camaihuachina,
panca ihuan pa'sarin.
Inapohuachina panca co'sacai-
tërin.
26 Inari pi'iro'të parti nancha
anë'pëtërin.
Inapotahuaton a'pamaantarin.
Napohuachina, co huachi nanpi-
chináchinhuë' cancantopi.
27 Napoatona', no'pirahuëro'sa
pochin pisancaroconpi.
Nitotono'sa nipirinahuë', co
huachi manta nanitopihuë'.
28 Napohuachinara,
co napion cancantatona Yosë
nontopi.
Naporo' inari nicha'ërin.
29 Ina nohuanton ihuan copi tënin.
Co'sacainta asanoirin.
30 Naporinso marë' noya cancan-
topi.
Inapotaton, chinopiso nonshi-
nanquë chachin
canconacaiso', catahuarin.
31 Sinioroso' nosoromiatërinpoa
ni'ton,
nani ma'sha onporëhuaquë
pa'yápiro ninin.
Inapoaton catahuarinpoa'.
Ina marë', "Yosparinquën
Sinioro," itahua'.
32 Ya'ipi imarëhuasopita niyonto-
nëhuaquë ina chinotahua'.
Ansianoro'santa', niyontonpiquë
ina pa'yachina'.
33 Inari chachin iro'santa ayaniton,
inotëro atarantërin.
I'shanaro'sa ya'huërinquënta',
yaniro atarantërin.
34 Noyaro'panta nipirinhuë', ina
nohuanton nitapirin.
Ya'huëhuano'sa co noyahuë'
nipiso marë',
ana'intaton inapotërin.
35 Inotëronta napoaponahuë',
noyaro'pa' atarantërin.
Na'a i'sharo'sa', sonoro'sa',
inapitari tahuitërin.
36 Tanarotopisopita inaquë acorin.
Inapitaso ya'huëatona', ninano-
ro'sa ocoipi.
37 Inaquë sha'tatona', notohuaro'
nitërinsonpita mapi.
Oparoro'santa ya'huëtopi.
38 Yosëri catahuarin ni'ton, na'a-
miatopi.
Pë'tahuanënapitanta', sacóshin
ana'atopi.
39 Hua'qui quëran co noyahuë'
nipisopitari atapanin.
Chiníquën aparisitatona', shiti-
quipi.
40 Yosëriso napoaponahuë', inapita
ana'intaton,
inotëroro'saquë achihuërin.
41 Popriyatopisopitaso' nicha'ërin.
Noya nipi ni'ton, noya noya
acorin.
Hui'ninapitanta', notohuaro'
ya'huëtopi.

Ohuicaro'sa pochin na'api.
42 Noya nipisopitaso' ina nicatona',
capa cancantopi.
Co noyahuë' nipisopitaso nipirinhuë', ta'topi.
43 Yonquínahuan nipatamaso',
sha'huitaranquëmasopita yonquico'.
Yosë nóya nosororinpoaso',
yonquiráco'.

Siniorori copirno chiníquën nanan quëtërinso'

Isonta canta, Tapiri ocoirin

110 1 Yosëri Sinioronëhuë sha'huitërin:
"Inchinanëhuë quëran huënsëquë'.
Inimiconënpita carinquën minsëchinquën," itërin.
2 Ina napotërinquën ni'ton, catahuainquën.
Inimiconënpita minsëra'piaquë'.
Nani Quirosarinquë hua'anëntacaso marë' acorinquën.
3 Copirno ya'conanso tahuëri chachin,
piyapinënpita noyá nitaparahuatona', pa'yataponën.
Natëmiatinënquënso marënta', sha'huitaponën.
Poroncayo nani tashi shipihuaninso pochin
hui'napitëransonta ina chachin nisápon.
4 Yosë chachin nani sha'huitërinquën:
"Caso Yosëco ni'to, no'tëquën sha'huitaranquën:
Quëmaso' noya noya corto hua'an acoaranquën.
Miriquiso[d] pochin nisaran.
Co onporonta pipiaranhuë'," itërinquën.
5 Yosëso inchinanën quëran ya'huëarin.
Ana'intacaso tahuëri nanihuachin,
copirnoro'sa ata'huantapon.
6 Naciono'sa ayontonahuaton coisë pochin nisarin.
Notohuaro' piyapi'sa tiquiarin.
Itohua itohua inimicoro'sa pa'pamotora'piapon.
7 Huëcapon pochin i'shanaquë i'sha o'osarin.
Ina o'oton chiníquën cancantiintapon.

Yosëíchin chinotacaso ya'huërinso'

115 1 Quëmasáchin noya noyanquën ni'ton, pa'yachinën.
Nosoromiatatoncoi catahuarancoi.
Napoaton co quiyaso' pa'yatiinacoiso ya'huërinhuë'.
2 Inpioro'saso', tëhuatona natanincoi:
"¿Insëquëta ipora Yosënëmaso'?" itërinacoi.
3 Yosënëhuëiso', inápaquë ya'huëarin.
Inaora nohuanton ma'sona nohuantërinso' ninin.
4 Inpioro'saso', oro quëran mamanshiro'sa nipi.
Prata quëraonta nipi.
Inaora imirina quëran nicatona', moshapi.
5 Inapitaso' nanamëna ya'huëtaponaraihuë',

[d] **110.4** Miriquiso naporinso nitotacaso marë' Gen 14.18-20 nontëquë'. Heb 6.20-7.28 inaquënta nontëquë'.

co nanitopihuë' nonacaiso'.
Ya'pirahuanponaraihuë', co
nanitopihuë' quënantacaiso'.
6 Huëratëhuanaponaraihuë', co
natantopihuë'.
Nitëhuanaponaraihuë', co nani-
topihuë' imëtacaiso'.
7 Imirahuanaponaraihuë', co
nanitopihuë' së'quëtacaiso'.
Nantëhuanaponaraihuë',
co nanitopihuë' iratacaiso'.
Co conopiranëna tëranta irininhuë'.
8 Ina nina'piro'santa', mamanshiro'sa pochin niconpi.
Ina moshapisopitanta', inapita
pochachin niconpi.
9 Israiro'sanpoaso', Sinioroíchin
chinotahua'.
Inaso', catahuatonpoa pa'poyarinpoa'.
10 Corto hua'ano'sanquëma', Sinioroíchin chinotoco'.
Inaso', catahuatonpoa pa'poyarinpoa'.
11 Sinioro noya nicatoma natëramasopitanta',
inaíchin chinotoco'.
Inaso', catahuatonpoa pa'poyarinpoa'.
12 Sinioroso yonquiantarinpoa
ni'ton,
catahuamiatarinpoa'.
Ya'ipi israiro'sa catahuararin.
Corto hua'ano'santa napotarin.
13 Ina noya nicatona natëpisopitanta', catahuararin.
Hua'ano'sa', topinan piyapi'sa',
inapitanta imapachina', catahuararin.
14 Sinioro chachin catahuainquëma
na'con na'con hui'nahuanco'.
Hui'namapitanta inapochin.
15 Sinioroso' pi'iro'të, isoro'pa',
inapita acorin.
Ina chachin canpitanta catahuainquëma'.
16 Sinioroso', pi'iro'të hua'anëntërin.
Isoro'paso nipirinhuë',
piyapinpoa ahua'anëntërinpoa'.
17 Chiminpisopitaso', tanahuantápiquë pa'pi.
Inaquë pa'sahuatona', co huachi
nanitopihuë' Yosë pa'yatacaiso'.
18 Canpoaso nipirinhuë' ipora
quëran huarë'
"Yosparinquën Sinioro," tosáparihua'.
Naporahuaton: "¡Ma noyacha
Yosëso paya!" itahua'.

**"Yosparinquën Sinioro,"
ta'ton chinotërinso'**

116 1 Co napion ancantato
nontërahuëso',
Sinioro natanatonco catahuarinco.
Napoaton carinta', ina nosoroato pa'yatërahuë.
2 Nosoroatonco a'panirinco ni'ton,
chiminaquë huarë' ina chinotápo.
3 I'hua iquitato, "chiminapo,"
topirahuë.
Naporo' pa'pi të'huato, co
napion ancantërahuë.
4 Naporo' Sinioro nontërahuë:
"Nicha'ëco Sinioro, ama
chimiinsohuë'," itërahuë.
5 Sinioroso' nosorotochináchin
cancantërin.
Noya coisë pochin pa'poyatërin.
Noyápiachin cancantërin.
6 Sinioroso' sa'ahuaro'sa a'pairin.
Co'chachin nicasoco nicha'ërinco.

7 Sinioro nosoroatonco catahuarinco ni'ton,
sano cancantaantarahuë.
8 To'coitërëso pochin nicato na'nërápirahuë', nicha'ërinco.
Chimirin quëran nicha'ërinco ni'ton,
9 Sinioroíchin isoro'paquë natëarahuë huachi.
10 Parisitaporahuë':
"Sinioro nicha'ësarinco ni'ton, sha'huiarahuë," tënahuë.
11 Napoaporahuë', parisitápato naporahuë:
"Ya'ipi piyapinpoa nonpinëhua'," tënahuë.
12 Iporaso naporahuë:
"¿Onporahuatocha ya'ipi Sinioro catahuarincoso marë'
i'huërëchi nicaya?" tënahuë yonquiato.
13 Nicha'ërancoso' yonquiato,
"Yosparinquën Sinioro" itaranquën.
Quëmasáchin imatënquën nani tahuëri nontáponquën.
14 Ma'pitaso quëta'huanquënso sha'huitëranquënsopita ananiarahuë.
Ya'ipi piyapinënpita ni'tonënquë napoarahuë.
15 Sinioro nosororëhuasopita yachiminpatëhua',
inaso co noyahuë' cancantërin.
16 Caso Sinioro, piyapinënco.
Mamahuënta', piyapinën chachin.
Nisha nisha ma'sha onpoato chiminchináchin nipirahuë', nicha'ëranco.
17 Ina marë' "Yosparinquën," itatënquën
ma'sha tëparahuato chinotaranquën.
Naporahuaton nani tahuëri chinotaranquën.
18 Ma'pitaso quëta'huanquënso sha'huitëranquënsopita ananiarahuë.
Ya'ipi piyapinënpita ni'tonënquë ananiarahuë.
19 Sinioro chinotacaso pëi i'iratëquë napoarahuë.
Quirosarin ninanoquë chachin napoarahuë.
¡Ma noyacha Sinioroso paya! itarahuë.

Yosë chini chiníquën nanantaton pa'yapiro acorinso'

118 1 Sinioroso' nosoromiatërinpoa'.
Inaso' nóya ni'ton, "Yosparinquën," itahua'.
2 Ya'ipi israiro'sanpoa': "Sinioroso' nosoromiatërinpoa'," itahua'.
3 Corto hua'ano'santa': "Sinioroso' nosoromiatërinpoa'," china'.
4 Noya nicatona natëpisopitarinta': "Sinioroso' nosoromiatërinpoa'," china'.
5 Co napion ancantato Sinioro nontërahuë.
Ina quëran natanahuatonco nicha'ërinco.
6 ¡Sinioro catahuararinco ni'ton, co të'huatarahuë'!
Co piyapi'sa ma'sha onpotiincoso ya'huërinhuë'.
7 ¡Sinioro catahuararinco ni'ton, no'huirinacosopita minsëarahuë!
8 Piyapi'sa catahuainpoaso', co aquëtë ninacaso ya'huërinhuë'.
Sinioro catahuainpoaso ninahuatëhua',

noya noya nisarëhua'.
9 Hua'ano'santa nanitërin catahuainpoaso'.
Sinioro catahuainpoaso ninahuatëhua',
noya noya nisarëhua'.
10 Ya'ipi naciono'saquë ya'huëpisopita tancapitërinaco.
Napopirinahuë', Sinioro nanan quëtërinco ni'ton,
inapita minsëarahuë.
11 Ya'ipi parti quëran tancapitërinaco.
Napoaponahuë', Sinioro nanan quëtërinco ni'ton,
minsëarahuë.
12 Cancan pochin yamotopirinacohuë',
nahuan huëyarapirinhuë' tacopirinso pochin
no'huitopiso' sano sanoapi.
Sinioro chachin nanan quëtërinco ni'ton,
inapita minsërahuë.
13 Atatinacoso marë' chiníquën pitarëso pochin
nitërinaco.
Napotopirinacohuë', Sinioro o'marahuaton
catahuarinco.
14 Ina achinirinco ni'ton,
cantanën cantato chinotarahuë.
Insáchin nicha'ërinco.
15 Sinioro imamiatopisopita pëinënaquëso',
capa cancantatona', cantarapi.
Sinioro nohuanton Inimicoro'sa canapi ni'ton, napopi.
16 ¡Sinioro chiníquën nanantërinsoso', pa'yapiro!
¡Inaso' chiníquën nanantaton,
inimicoro'sa minsërin!
17 ¡Co chiminarahuë'! Yosë catahuararinco.
Sinioro naporinso sha'huica'huaso marë' nanpiarahuë.
18 Sinioro chiníquën ana'intopirincohuë',
co chimirinquë a'parincohuë'.
19 Sinioro chinotacaso pëi' i'soatoco'.
Ya'conato, "Yosparinquën Sinioro," ichi.
20 Ina mini Sinioro ya'coananën.
Imamiatopisopita inaëchin ya'conapona'.
21 Nontëranquënso' a'paniranco ni'ton,
"Yosparinquën Sinioro," itaranquën.
Nicha'ërancoso marënta',
"Yosparinquën," itaranquën.
22 Pëina'piro'sa na'pi nocanatona të'yatopi.
Të'yatopirinahuë', hua'anëni maantarahuaton,
noya noya na'pi pochin acoantarin.
23 Sinioro chachin ina pochin ninin.
Ina yonquiatëhua':
"¡Ma'pitacha nitotërin paya!" tënëhua'.
24 Iso mini tahuëri Siniorori acorinso'.
Ina tahuëri nanirin ni'ton, capa cancantahua'.
25 ¡Onpopionta Sinioro nicha'ëcoi!
¡Onpopionta catahuacoi noya noya ya'huëanta'i!
26 Sinioro chachin a'nara a'paimarin
hua'anëntiinpoaso marë'.
¡Ma noyacha inaso' o'maton hua'anëntarinpoa paya!
Yosë chinotacaso pëi quëran noya ya'huëcamaso marë' sha'huitarinquëma'.

27 Sinioroso' Yosë ni'ton, a'pintatë
pochin nitarinpoa'.
Artaro pomonënpitaquë ina
marë' tëpacaiso ma'sharo'sa
a'sonco'.
28 Quëmaso' Sinioro chini chiníquën nanantëran.
"¡Ma noyanquëncha ninan
paya!"
ta'to chinotaranquën.
29 Tëhuënchachin Sinioroso' nóya
ni'ton, nosoromiatërinpoa'.
Ina marë' canpitanta': "Yosparinquën," itoco Yosë.

¡Ma noyacha Yosë nanamënso paya!

119 97 ¡Quëma a'chinanso
Sinioro, pa'pi nosororahuë! ¡Ya'ipi tahuëri
ina yonquirárahuë!
98 Camaitëransopita hua'anëntomiatërahuë.
Inapita catahuarinco ni'ton,
inimiconëhuëpita quëran
yonqui yonquínahuan ninahuë.
99 A'chintërinacosopita quëran
na'con na'con nitotërahuë ninatanahuë.
Camaitëransopita na'con
yonquirápato naporahuë.
100 Yonquínahuan mashoro'sa
quëran
na'con na'con nitotërahuë ninatanahuë.
Nanamën natëto naporahuë.
101 Nanamën natëca'huaso marë'
co noyahuë' ninahuësopita a'porahuë.
102 Quëmachachin a'chintaranco
ni'ton,
sha'huiransopita co nanianta-
rahuë'.
103 Ninoi' cashi cashin irorë'.
Quëma nanamënso nipirinhuë',
ina quëran cashi cashin pochin
natanahuë.
104 Quëma nanamën cancantato,
yonquínahuan quëparitërahuë.
Napoaton nonpintëro'sa co quë'-
yarahuë'.
105 Tashi noya pacacaso marë'
nanparin a'pininquë noya
pa'në'.
Inapochachin quëma nanamënso',
no'tëquën yonquica'huaso anitotërinco.
106 Noya nica'huaiso marë' sha'huiransopita natëarahuë.
"Yoscoarë' natëarahuë,"
tënahuë ni'ton, napoarahuë.
107 Pa'pi napion cancantarahuë
Sinioro.
Nani sha'huitëranco catahuancoso ni'ton,
ananpitatë pochin nitoco.
108 "Yosparinquën Sinioro," ta'to
chinotaranquën.
Ina natanaton, noya cancantëquë'.
Naporahuaton sha'huiransopita
a'chintoco.
109 Tëpachináchin nitárinaco.
Napoaporahuë',
co quëma a'chinansopita
naniantërahuë'.
110 Co noyahuë' nipisopita
pëcotanquë ma'sha manëso
pochin yanitërinaco.
Napoaporahuë', co quëma
nanamën naniantërahuë'.
111 Camaitëransopita quëtëranco
ni'ton,
hua'anëntomiatarahuë.
Inapita acapacancaninco ni'ton,
napoarahuë.
112 Ya'ipi cancanëhuë quëran huarë'

quëma pënëntëranso' natëca'-
huaso' nohuantërahuë.
Chiminaquë huarë' ina natëa-
rahuë.
129 Camaitëransopitaso', pa'pi
pa'yapiro'.
Napoaton caso inapita natë-
rahuë.
130 Quëma nanamën natanpatora,
a'pintërëso pochin catahua-
rinco.
Apinapichin yonquipisopitanta',
ina natanpachina, yonquínan-
huan quëparitapi.
131 Camaitëransopita pa'pi nohuan-
tërahuë.
Ina marë' co napion ancantato
nontëranquën.
132 Nosororinënquënsopitaso',
noya nicaton nosororan.
Ina pochin canta', noya nica-
tonco nosoroco.
133 Nani sha'huitëranco catahuaan-
coso'.
Ama co noyahuë' cancantëra-
huëso canaincosohuë'.
134 Piyapi'sa ma'sha yaonpotëri-
naco.
Nicha'ëco ama ma'sha onpochi-
nacosohuë'.
Quëma nanamën no'tëquën
yanatërahuë.
135 Caso piyapinënco.
Noya nicatonco pënëntëranso-
pita a'chintoco.
136 Quëma a'chinansopita co piya-
pi'sa natëpihuë'.
Ina marë' sëtato na'nërárahuë.
137 Quëmaso', noya coisë pochin-
quën.
Sha'huiransopitanta no'tëquëná-
chin sha'huiran.
138 Ya'ipi camaitëransopitanta',
noyasáchin camaitëran.
No'tëquënáchin sha'huitërancoi.
139 Quëma nanamën Sinioro
a'pitato
co napion ancantërahuë.
Inimiconëhuëpitaso', ina
naniantopi ni'ton,
ina pochin cancantërahuë.
140 Quëma sha'huitërancoisopitaso
sacai nanicaso nipirinhuë',
quëma nohuanton nanirin.
Napoaton quëma nanamënso',
pa'pi nosororahuë.
141 Caso, co máquëncohuë ni'ton,
nocaninaco.
Napoaporahuë', quëma nana-
mënso co naniantarahuë'.
142 Quëmaso' noya coisë pochin-
quën,
no'tëquënáchin sha'huiran.
A'chinansopitanta', no'tëquëná-
chin a'chinan.
143 Na'aro ma'sha onpoato co
napion ancantërahuë.
Napoaporahuë quëma camaitë-
ransopita
yonquiato noya cancantërahuë.
144 Camaitëransopitaso', no'tëquë-
náchin camaitëran.
Catahuaco yonquínahuan nicato
ya'huë'i.

Sinioro pa'poyarinpoaso'

121 1 Motopiro'sa në'përa-
huato naporahuë:
"¿Incha iporaso' catahuaincoso
marë' huë'nëpoya?" tënahuë.
2 Sinioro chachin catahuaincoso
marë' huë'sarin.
Inaso' pi'iro'të acorahuaton,
isoro'panta acorin.
3 Ina a'paiarinpoa ni'ton,
co to'coitarihuahuë'.
Pa'poyainpoaso marë'
co pi'pian tëranta huë'ëponhuë'.

4 Inaso', co nito huë'ërinhuë'.
Israiro'sanpoa pa'poyainpoaso marë'
co onporonta huë'ëponhuë'.
5 Sinioro canpoaso' a'paiarinpoa'.
Ina chachin pa'poyararinpoa'.
Catahuainpoaso marë'
canpoa pirayan nisarin.
6 Tahuërinta', co pi'i acoarinpoahuë'.
Yoquinta', co manta onpotarinpoahuë'.
7 Nani ma'sha huëhuëpiro quëran
Sinioro pa'poyararinpoa'.
Inapotarinpoa ni'ton, noya nanpiarihua'.
8 Intohuasona pa'nëhuaquë,
Sinioro pa'poyararinpoa'.
Co onporonta naniantarinpoahuë'.

Quirosarin yonquiatona cantapiso'

122 1 "Sinioro chinotacaso pëiquë pa'ahua'," itohuachinacora, inapitaro'co capa cantantërahuë.
2 ¡Ma noyacha Quirosarinso paya!
Ya'coananënpitataquëchin ya'conatëhua',
capa cantantërëhua'.
3 Iso ninanoso', Yosë chinotacaso marë' ocoipi.
Napoaton isëquëso', noya ninicatëhua ya'huëa'ahua'.
4 Isëquë chachin Sinioro huëntonënpita huë'pi.
"Yosparinquën Sinioro," itacaiso marë' huë'pi.
Israiro'sanpoa ina pochin camairinpoa ni'ton, naporëhua'.
5 Isëquë coisëro'sa sacatopi.
Tapi quëran pipipisopita copirnoro'santa',
isëquë hua'anëntopi.
6 Quirosarinquë sano ya'huëcaiso marë' Yosë nontoco'.
Quirosarin pa'yatërëhuasopitaso', noya ya'huëa'ahua'.
7 Iso ninano pairapipisoanaquë, sano ni'tona', ya'huë'ina'.
Hua'ano'sa sacatopiquë sano ni'tona', sacachina'.
8 Quëmopinëhuëpita inaquë ya'huëpi.
Amiconëhuëpitanta', inaquë ya'huëpi.
Inapita yonquiato:
"Inaquë sano ni'tona ya'huë'ina'," tënahuë.
9 Sinioro chinotërëhuaso pëi', inaquë ya'huërin.
Napoaton inaquë noya ya'huëcaiso', na'con nohuantarahuë.

Inimicoro'sa quëran nicha'ërin ni'ton, "Yosparinquën," ta'tona', cantapiso'

Isonta canta Tapiri ocoirin

124 1-2 Yosë tëhuënchachin catahuarinpoa'.
Co catahuarinpoahuë naporini,
inimiconënpoapita nani minsëitonpoahuë'.
Inachachin ya'ipi israiro'sanpoa sha'huiahua'.
Inimicoro'sa ahuëinënpoaso marë' huë'pirinahuë',
Sinioro catahuarinpoa'.
3 Co'so' ina catahuarinpoahuë naporini,
ya'ipi mi'tërëso pochin nani nichitënënpoahuë'.
Chiníquën no'huitënënpoa', napochitënënpoahuë'.
4 Pamari ma'sha quiquirinso pochin nani ata'huanchitënënpoahuë'.
5 Pacon paquiirinso pochin nichitënënpoahuë'.
6 Tanan ni'niri ma'sha nasharirinso pochin

co oshata'itënënpoahuë'.
7 Huënson acohuatëra, anpiantëhuano'sa manë'.
Ohuëtëhuachinaso nipirinhuë', cha'ërin.
Inapochachin inimicoro'sa ma'sha yaonpotopirinënpoahuë', cha'ërëhua'.
8 Sinioroáchin tëhuëchinso' catahuarinpoa'.
Inaso', pi'iro'të acorahuaton, isoro'panta acorin.

Noya noya ya'huëantacaiso marë' Yosë nontopiso'

126 1-2 Nisharo'sa ya'huëpiquë parisitápirëhuahuë',
Sinioro nohuanton ya'huërëhuaquë chachin ya'huëantarëhua huachi.
Inaporëhuaso', hua'narëso pochin cancantopirëhuahuë',
no'tëquën ni'ton, capa cancantatëhua huinarëhua'.
Naporahuatëhua', nonca noncáchararëhua'.
Nisha nisha piyapiro'santa':
"¡Ma noyacha Siniorori catahuarin paya!" topi.
3 Tëhuënchachin Sinioroso' panca catahuarinpoa'.
Ina yonquiatëhua capa cancantërëhua'.
4 Iporanta', Sinioro noya catahuaantacoi.
Niquipi inotëroquë co manta paporinhuë'.
O'nanpachina napoaponahuë', noya papoantarin.
Inapochachin quëmanta nicaton, catahuacoi noya ya'huëanta'i.
5 Parisitatoi na'nërë'nachin sha'tërai.
Napoaponahuë', sha'tëraiso' nanitohuachina,
capa cancantatoi masarai.
6 Sha'tamarë' ya'pirin quëpatëhua na'nëpirëhuahuë',
capa cancantatëhua cantarë'nachin huënantarihua'.
Trico tonporo'sa ipo ipotahuatëhua', huënantarihua'.

Yosë catahuahuachinpoa noya ya'huërëhuaso'

Isonta canta, Saromon ocoirinso'

127 1 Co'so' Sinioro pëicaso' catahuahuachinpoahuë',
topinan quëran pëina'piro'sa sacatopi.
Co'so' Sinioro ninano a'paihuachinhuë',
topinan quëran a'paitoro'sa a'paitopi.
2 A'naquën tashirë chachin sacatopi.
Naporahuatona chiníquën sacatai huarë' coshatopi.
Napoaponaraihuë', co sano cancantopihuë'.
Yosë nosororëhuasopitaso',
tashi noya huë'ëpirëhuahuë',
ina nohuanton noya cosharo ya'huëtërinpoa'.
3 Sinioro catahuahuachinpoaso',
hui'nanpoapita ya'huëtërinpoa'.
4 Hui'napitasëhua hui'nanpoa ya'huëtërinpoaso',
na'con catahuarinpoa'.
Sontaro, pë'chinan shinërëro'sa së'quërinso pochin nipi.
5 Na'a shinërë ya'huëtërinpoaso pochin
na'a hui'nahuanpatëhua', capa cancantarihua'.
Inimiconënpoapita coisëquë quëpahuachinpoa',
co atapanarinënpoahuë'.

Yosë na'con na'con nohuantërinso'

130 [1-2]Pa'pi napion cancantato nontaranquën Sinioro.
Natanatonco catahuaco.
Nosorochináchin nontarainquën ni'ton, catahuaco.
[3]Quiyaso' piyapicoi oshahuanpiraihuë', nontarainquën.
Co noyahuë' ninaiso' yonquiráran naporini,
co onporonta noya ni'itoncoihuë'.
[4]Nipirinhuë' oshanëhuëi inquitërancoi ni'ton,
noya nicatëinquën chinotarainquën.
[5]Ya'ipi cancanëhuë quëran catahuaancoso ninaranquën.
Nani sha'huitëranco ni'ton, "co nonpintarancohuë'," tënahuë.
[6]A'paitoro'saso', tahuëricaso pa'pi ninapi.
Inapita quëran na'con na'con cariquënso', ninaranquën.
[7]Ya'ipi israiro'sanpoa Sinioro ninahua'.
Inaso' nosororinpoa ni'ton, noyá nicha'ësarinpoa'.
[8]Canpoaso' ina piyapinënpoa ni'ton,
ya'ipi co noyahuë' ninëhuasopita, inquitarinpoa'.

Papironia iro'sa yonsanquë sëtopiso'

137 [1]Papironia iro'sa yonsanquë huënsëatoi na'nërai.
Quirosarin na'huanatoi naporai.
[2]Ninanoquë aramo nararo'sa ya'huërin.
Ina së'paro'saquë arparo'sa pë'tënai.
[3]Canatonacoi quëparinacoisopitaso':
"Quirosarinquë cantayantëramaso',
acoco nata'inquëma'," itërinacoi.
Ya'ipi ma'shanëhuëi osërëtaponaracoihuë':
"Capa cancantatoma
Yosë cantanën acoco'," itërinacoi.
[4]Napotopirinacoihuë' nisharo'sa ya'huëpiquëso',
¡co onporonta' Sinioro cantanën canta'huaiso ya'huërinhuë'!
[5]Quirosarinso', co onporonta naniantarahuë'.
Naniantohuatoso', inchinan imirahuë chachin tachichin.
[6]Nënërahuënta piracotëquë chinpiaton tachichin.
Quirosarináchin yonquiato tëhuënchinso', noya cancanchi.
[7]Quirosarin ninano canahuachinara,
itomoro'sa capa cancantopi:
"¡Ohuatoco'! ¡Pairanën paquëëmarinquë huarë'
inapotoco'!" topi.
Napopiso' yonquiaton Sinioro inapitanta ana'intëquë'.
[8]Canpitanta papironiaro'sa', ata'huantaponëma'.
Napotëramacoiso marë'
insosona nanirinso chachin ana'intohuachinquëma',
tëhuënchachin capa cancanchin.
[9]Quëmapia'huanëmapita natëtëquë huihuira'piapona'.
Insosona inapona'pi,
tëhuënchachin capa cancanchin.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Yosëso ya'ipi nitotahuaton,
ya'ipi parti ya'huërinso'

Isonta canta, Tapiri ocoirin

139 1 Sinioro, quëmaso'
nohuitatonco
yonquirahuësonta nitotëran.
2 Ya'ipi ninahuësopita quëmaso'
nitotëran.
Aquëranta nipirinhuë', ma'sona
yonquirahuëso nitotëran.
3 Pa'patora, nitotëran.
Chinotohuatoranta', nitotëran.
Ya'ipi ninahuësopita, nitotëran.
4 Co nonshátërapirahuë tëranta',
ma'sona ta'cahuaso' nani nito-
tëran.
5 Ya'ipi parti quëran tahuirapitatë
pochin ya'copiranco.
Imiran quëran picopitatë pochin
nitëranco.
6 Ya'ipi inaporanso yonquihua-
tora, pa'yanahuë.
Onpoatonso napomaranquën.
Yonquirahuëso', co inaquë
huarë' icaninhuë'.
7 Ispiritonën pata'huaso', ¡co
onporonta nanichitohuë'!
Ta'ananpipiranquënhuë tëranta',
¡co onporo pachitënquën-
huë'!
8 Pi'iro'tëquë pa'pirahuënta',
inaquë quëmaso nisaran.
No'pa' acoporoquë pa'mapi-
rahuë tëranta',
inaquënta quëmaso ya'huëaran.
9-10 Inaira pochin yanponato,
pi'i pipirinso parti pa'pirahuë
tëranta',
inaquë quëmaso ya'huëaran.
Marë Pancai' naniconinquë
pa'naonta naporini,
inaquënta inchinan imira
quëran
së'quëatë quëparëso pochin co
a'poitoncohuë'.
11 "Tashinanquë na'pichi nipa-
chin," tënahuënta naporini,
co ina tëranta catahuaitoncohuë'.
12 Tashinanquë tëranta co na'pi-
chitënquënhuë'.
Quëma marëso' tashinta',
tahuëri pochin
a'piánahuanin.
13 Ya'ipi nonëhuëquë ya'huërinso-
pita quëmari acoran.
Quëma nohuanton mamahuë
yo'namënquë piyapi tara-
nahuë.
14 Nani ma'sha ninansopita pa'ya-
piro ni'ton, chinotaranquën.
"¡Ma'pitacha Sinioroso' acorin
paya," tënahuë!
15 Yo'nanquë nonëhuë a'shininso',
ya'ipi ni'nan.
No'pa' acoporoquë a'shinatë
pochin nipirahuë', quëmaso
ni'nanco.
16 Yo'nanquë nonëhuë a'shinaso',
ya'ipi ni'nan.
Onpo tahuërisona nanpica'hua-
sonta', quëma acotëranco.
Co'huara nasichátërapohuë',
quiricanënquë inapita
ninshitëran.
17 ¡Manápocha quëmaso' Sinioro
yonquiran paya!
Inapita pichirahuë naporini,
co onporonta ya'ipi pichiitohuë'.
18 Inapita pichicaso' nohuantë-
rahuë naporini,
inotëro'mo quëran na'con
na'con na'aitonhuë'.
Pichirápirahuë tëranta', huë'ë-
nanpiitohuë'.
Capayataantahuatonta', quë-
marë'co chachin nianta'ito-
huë'.

19 ¡Sinioro, inpioro'sa ata'huantëquë huachi!
Tëpatoro'santa acopitëquë', co yani'nahuë'.
20 Pinorinënquënsopita, topinan quëran chinitërënënquënsopita,
inapitanta acopitëquë'.
21 Co quë'yarinënquënsopitahuëso', ¡carinta co quë'yarahuë'!
No'huirinënquënsopitanta', co noyahuë' ni'nahuë.
22 Ya'ipi cancanëhuë quëran no'huirahuë.
Inimicoro'sa pochin ni'nahuë.
23 Cancanëhuë Sinioro nicaton tantiaquë'.
Tënitonco yonquirahuësonta nitotëquë'.
24 Co noyahuë' nisarahuë nipachinso',
nanpirin iraquë chachin ahuaniantaco.

Ya'ipi piyapinpoa Sinioro chinotacaso ya'huërinso'

Isonta canta', Tapiri ocoirin

145 1-2 "¡Ma noyanquëncha quëmaso' Sinioro paya!"
Quëmaso copirnonëhuënquën.
Chinotomiatáponquën.
Nani tahuëri naporápo. Co onporonta copitosarahuë'.
3 Sinioroso', chini chiníquën nanantërin.
Inasáchin noya noya chinotahua'.
Chiníquën nanantërinso', co inquënpoa tëranta nitotarihuahuë'.
4-7 Hui'nahuëipitarë'coi chachin,
hui'nahuëipitanta hui'ninarë chachin
acoransopita yonquiatoi chinotápoinquën.
Chiníquën nanantaton nani ma'sha ninanso', sha'huirápoi.
Noya noya ni'ton, huënaráchin ya'noransonta', sha'huirápoi.
Pa'yapiro ninansopita sha'huirápoi.
Chiníquën nanantaton huëhuëpiro ninansopita sha'huirápoi.
Noya noya ya'noranso sha'huirápoi.
Nosoromiatërancoiso' yonquiatoi sha'huirápoi.
Noyasáchin ninansonta', chiníquën sha'huirápoi.
Naporaiso', co onporonta nishatapoihuë'.
8 Sinioroso' noyápiachin cancantërin.
A'naroáchin yanosorotërin.
Co a'naroáchin no'huitërinhuë'.
Naporahuaton nosoromiatërinpoa'.
9 Inaso', ya'ipi marë' pa'pi noya ninin.
Ya'ipi acorinsopita noya a'pairin.
10 Nani ma'sha acoransopita Sinioro, chinochinën.
Imarinënquënsopitanta', noya chinochinën.
11 Noya noya hua'anëntëranso' yonquiatona', sha'huiina'.
Chini chiníquën nanantaton catahuatëransopitanta', sha'huiina'.
12 Ya'ipi nanitaparanso', piyapi'sa nitochina'.
Noya noya hua'anëntëransonta', nitochina'.
13 Quëma hua'anëntërancoisoso', ya'huëmiatarin.

Co onporonta quëmaso' hua'an
quëran pipiaranhuë'.
14 Anotërinso pochin nipisopitaso',
Siniorori achiniantarin.
Sanpatopisopitanta', ahuaniantarin.
15 Quëmasáchin ya'ipiya në'përinën.
Tanasoi chachin cosharo quëtamaso marë' napopi.
16 Quëmari nosoroaton quëtohuatana,
ya'ipiya quëran macatona ca'pi.
17 Ma'pitaso nipachina, Sinioroso'
noyasáchin ninin.
Ya'ipi nininsopita nosoroaton
noya acorin.
18 Chinotërinsopitaso', ya'carísha
quëran natanin.
Tëhuënchachin nohuantatona
chinotopisopita, inapotërin.
19 Noya nicatona natëpisopitaso',
Siniorori nohuantopiso'
acotërin.
Catahuacaso marë' nontohuachinara, natanaton nicha'ësarin.
20 Sinioro nosoropisopitaso', inari
pa'poyararin.
Co noyahuë' nipisopitaso', ata'huantarin.
21 Sinioro chinotato:
"¡Ma noyacha inaso paya!" ichi.
¡Ya'ipiya quëran Sinioro chinotahua'!
¡Ama onporonta copitahuasohuë'!

Ya'ipi acorinsopitari
Sinioro pa'yatopiso'

148 1 ¡Ma noyacha Sinioroso
paya!
¡Inápaquë ya'huëramasopita ina
chinotoco'!
¡Pi'iro'të quëran huarë' ina
pa'yatoco'!
2 ¡Ya'ipi Sinioro anquëninëpitari
ina chinochina'!
¡Ina sontaronëna nipisopitanta',
ina pa'yachina'!
3 Pi'i, yoqui, inapitanta ina chinochina'.
Tayoraro'sa huënaráchin nipisopitanta', ina pa'yachina'.
4 Ina inápa pi'iro'të nininsonta',
ina chinochin.
Pi'iro'të aipi i' ya'huërinsonta',
ina pa'yachin.
5 Ya'ipi inapitari Sinioro chinochina'.
Ina camaitërin quëran ya'ipi
inapita ya'huëpi.
6 Inari ya'huëmiatacaiso marë'
inapita acorin.
Onpo ya'huëcaisonta', inari
acotëra'piarin.
Napoaton co onporonta tapiaponahuë'.
7 Isoro'paquë ya'huëramasopitanta', Sinioro chinotoco'.
Ya'ipi marë anpotërinsopita,
inaquë panca ma'sharo'sa
ya'huërinso',
8 o'cori', ocai anotërinso',
ocai tachitërinso', noyahuan
chitoro',
Yosëri camaihuachina panca
ihuan pa'ninso',
9 motopiro'sa', motopia'huaro'sa',
ya'ipi nonararo'sa', huayo
nararo'sa',
10 pë'tahuaro'sa', tanan ma'sharo'sa',
anpiantëhuano'sa', niohuaratona'piro'sa',
11 ya'ipi copirnoro'sa', ya'ipi piyapinënpita,
hua'ano'sa', coisëro'sa',
12 quëmapi'sa', sanapi'sa',
hui'napi'sa', mashoro'sa',
hua'huaro'sa', payaro'sa',
13 ¡ya'ipinquëma canpitanta',
Sinioro chinotoco'!

Inaíchin chini chiníquën nanantërin ni'ton, pa'yatoco'.
Pi'iro'të', isoro'pa', inapitaso noyápiachin ya'nopi.
Yosëso nipirinhuë', inapita quëran noya noya ya'norin.
14 ¡Piyapinënpitanpoa chiníquën nanan quëtërinpoa'!
Ya'ipi imarinsopitari chinochina'.
Israiro'sanpoaso', cancantërinpoa'.
Ina piyapinënpoa ninëhua'.
¡Ma noyacha Sinioroso paya!

Nisha nisha pi'niatona Sinioro chinotacaso sha'huirinso'

150 1 ¡Ma noyacha Sinioroso paya!
Sinioroso' pëinënquë ya'huëarin.
Niyontonahuatëhua', inaquë chinotahua'.
Pi'iro'tëquë acorinsopita nicatëhua',
chiníquën nanantërinso' yonquia'ahua'.
2 Ya'ipi nanitahuaton nani ma'sha ninin. Ina marë' pa'yatahua'.
Iráca quëran huarë' ya'ipi hua'anëntarin.
Ina yonquiatëhua': "Yosparinquën Sinioro," itahua'.
3 Tronpitaro'sa pihuitëhua', ina chinotahua'.
Nisha nisha arparo'sa pi'niatëhua cantahua'.
4 Pantiritanta pi'niatëhua', Sinioro marë' nansaahua'.
Nisha nisha pirinan, pihuitëhua', ina pa'yatahua'.
5 Pinca pinca ta'tëhua', Yosë yonquia'ahua'.
Shari shari ta'tëhua', "Yosparinquën," itahua'.
6 Ya'ipi nanpirëhuasopita inasáchin chinotahua'.
¡Ma noyacha Sinioroso paya! itahua'.

A'chinacaso nanano'sa'

Ma'marësona a'chinacaso nanano'sa ninshitopiso'

1 1-2Saromonso', Tapi hui'nin. Inaso',
Israiro copirno ya'conahuaton,
pënëinpoaso marë', na'a a'chinacaso
nanano'sa ninshitërin.
Ina nanano'saso', yonquínahuan
nicacamaso marë' anitota-
rinquëma'.
Noya nanpicamaso marë' yaa'-
chintatënquëma', naporin.
3 Inaso', yonquínahuan
nicacaso marë' catahuarin-
quëma'.
Noyasáchin nicatoma',
no'tëquën yonquicamaso cata-
huarinquëma'.
4 Hui'napi'sa co no'tëquën
yonquipihuë'.
Ina yonquihuachina', chinóton
yonquiapi.
Na'con nitotatona', noya
yonquiapi huachi.
5 Yonquínahuan nipisopitaso',
pënëinpoaso marë' ninshito-
piso', pa'yatapona natana-
caiso'.
Inapoatona', yonqui yonquína-
huano'sa nicapona'.
6 Napoatona', ma'sona tapon
pënëntopiso', yonquiapona'.
Yonquínahuano'sa nonpiso',
natanapona'.
Ninocaiso nanano'santa', noya
sha'huipona'.
7 Yonquínahuan nicamaso'
nohuantohuatama',
Sinioro noya nicatoma natëco'.
Co yonquínahuanhuë' nipachi-
nara,
yonquínahuan yonquipisopita
nocanpi.
Co a'chintacaiso tëranta pa'ya-
topihuë'.

Hui'napi'sa pënëninso'

8 Natanquë hua'hua pënëinquën:
Tataparin a'chintohuachinquën,
noya natanquë'.
Mamaparionta a'chintërinquënso',
ama naniantëquësohuë'.
9 Inapita a'chinpiso co nanianto-
huatanhuë',
nitapacaiso marë' yancotë
yancopiso pochin,
miyo pë'pëpiso pochin costa-
piro' ya'noaran.
10 Oshahuano'sa yanonpintohua-
chinquën,
ama pi'pian tëranta natëquëso-
huë'.
11 Yanonpintatënën:
"Huëquë pa'a quëmanta',
piyapi to'shitatëhua tëpa'ahua'.
Co manta yonquiasoihuë' inapo-
tahua'.
12 Chimirinso', piyapi'sa tëpacaso
co oshatarinhuë'.
Inapochachin canpoanta piyapi
mapatëhua',
co oshatarihuahuë'.
13 Nani ma'sha manëhua quëran
ma'huanarihua'.
Pëinënpoapitanta', amëntata-
rihua'.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

14 Huëquë napopináchin sacatahua'.
Inaquëráchin coriquinta tapahua',"
itarinënquën.
15 Napotopirinënhuë',
¡ama hua'hua imatëquësohuë'!
Inahuaso', co noyahuë' yonquiatona pa'sapi.
Ya'huincananpiquë'.
16 Inahuaso', co noyahuë' nicacaiso marë' manopi.
Tëpatacaiso marë' manopi.
17 Inaira nani notëtohuachina
topinan quëran huënson acorë'.
18 Inapochachin tëpatoro'saso',
inahuara chachin pison acopiquë
ya'conpiso pochin nicatona',
ma'sha onpotochinaichin nisapi.
19 Ma'huanacaisoráchin cancantopisopitaso',
inapo ta'huantapona'.

Yonquínahuan acocaso marë' përátërinso'

20 Yonquiso piyapi pochin nicaton,
piyapiro'sa yonquínahuan acocaso marë'
cachiro'saquë chiníquën sha'huirárin.
Prasaro'saquënta', naporárin.
21 Na'con yamopiquë naporin.
Ninano ya'coanaro'saquënta',
yonquirinso sha'huiton atosárin:
22 "A'naquëmaso', co chinoton yonquiátëraramahuë'.
¿Onporo huarëta co chinotonhuë' yonquiramaso nanian-tapoma'?
A'naquëmanta', narinatoma tëhuacamasoráchin cancantarama'.
¿Onporo huarëta ina pochin cancantëramaso a'poapoma'?
Apínapichin yonquiramasopitanta',
¿Onporo huarëta nitoton nicacamaso nohuantapoma'?
23 Cariima pënënanquëmaso',
natëco huachi.
Natëhuatamaco, ispiritonëhuë aya'coancantaranquëma'.
Naporahuaton, yonquirahuësopita anitotaranquëma'.
24 Nani carima pënënanquëma'.
Canpitaso nipirinhuë',
co yanatëramacohuë'.
Yacatahuatënquëma', imira ihuëtërëso pochin
nitopiranquëmahuë', co tahuërëtëramacohuë'.
25 Napoatoma', pënënanquëmasopita nocanama'.
A'chintëranquëmasopitanta', co yaimaramahuë'.
26 Naporamaso marë'
ma'sha onpocamaso' cantiiponquëma'.
Inapoatoma pa'yan yatëpasënquëma',
carimanta tëhuayataranquëma'.
27 Panca ihuan canquirinso pochin nanan ya'huëtarinquëma'.
Ma'sha onpoatoma co napion cancantarama'.
28 Naporo huarë'
chinotatomaco përasaramaco.
Cancantatomaco yonípiramacohuë',
co huachi quënanaramacohuë'.
29 No'tëquën yonquicaso nocanama ni'ton,
inapotaranquëma'.
Co Sinioronta noya nicatoma natëramaso marëhuë', napoarama'.
30 Yaotëatënquëma napotápiranquëmahuë',

pënënanquëmasopita nocanama'.
31 Napoaton ina na'intarinquëma
parisitamaso ya'huërin.
Amiquë huarë' ca'nëso pochin
parisitarama'.
'Caora nohuantato napoarahuë,'
tënamaso marë' napoarama'.
32 Co nitotoro'sahuë' pëshonpiso',
nonanapatërama'.
Inaporamaso', canpitanta tëpaponquëma'.
Co yonquinahuano'sahuë'
ma'huaninsonta',
noyapatërama'.
Inaporamaso canpitanta', tapiponquëma'.
33 Inquëmaso napoaponahuë',
noya natanatomaco natëtohuatama',
sano ya'huëarama'.
Co manta ma'sha onpocaso'
të'huataramahuë'," tënin.

Onporahuatësona yonquínahuan nicacaso ya'huërinso'

3 5 Ama canpitaora yonquiramaso
nicosohuë'.
"Yosëíchin catahuarinco,"
ta'toma',
ya'ipi cancanëma quëran ina
natëco'.
6 Ma'sona tëranta yanipatama':
"Anitotoco Sinioro no'tëquën
yonqui'i," itoco'.
Napohuatama', anitotarinquëma'.
Ina catahuarinquëma noya nicacamaso'.
7 "Caso caora no'tëquën yonquirahuë," ama tëquësohuë'.
Sinioro noya nicaton natëquë'.
Inapoaton co noyahuë' ninanso'
a'poquë'.
8 Inapohuatan noya noya nimirio
pochin
nonën marë' ya'huëtarinquën.
9 Ma'sha ya'huëtërinquënsopita
Sinioro noya nicaton quëtëquë'.
Sha'nansopita ya'nan cayarinsonta', quëtëquë'.
10 Inapohuatan sacóshin cosharo
ya'huëtarinquën.
Huinonta co pahuantarinquënhuë'.
11 Yonquiquë hua'hua: Yosë nosororinpo'.
Noya noya imacahuaso marë'
ina nohuanton a'na tahuëri
parisirë'.
A'na tahuëri pi'pian ana'intopirinpohuë',
ama amiaton a'poquësohuë'.
12 Nosororinpoa ni'ton,
a'na tahuëri ina nohuanton
ma'sha onporëhua'.
Hui'ninpita pochin nicatonpoa',
pi'pian ana'intërinpoa noya
noya yonquicaso marë'.
13 Insosona nitoton nisahuaton
yonquínahuan nipachin,
tëhuënchachin capa cancanchin.
14 Oro, prata, inapitaso',
co onpopinchin catahuarinpoahuë'.
Yonquínahuan nicacasoso nipirinhuë',
na'con na'con catahuarinpoa'.
15 Na'piraa'huaya pa'ton nipisopita
quëran
yonquínahuan nicacasoso',
na'con na'con pa'tërin.
Pa'yapiro ma'sha nipisopita
tëranta
co ina pochin pa'tërinhuë'.
16 Inchinan quëran ihuëtatë
pochin

hua'qui tahuëri nanpicaso'
quëtarinpoa'.
Ahuënan quëran ihuëtatë
pochin
ma'huanacaso', noya nicatë-
nënpoa natëinënpoaso',
inapita quëtarinpoa'.
17 Yonquínahuan nicacaso'
cancantohuatëhua',
noyápiachin cancantarihua'.
Sano ni'tëhua ya'huëarihua'.
18 Yonquínahuan nipatëhua',
nanpirin nara ca'nëso pochin
ninëhua'.
Yonquínahuan ninëhuaso co'so'
a'pohuatëhuahuë',
tëhuënchachin capa cancanta-
rihua'.
19 Yonquínahuan ni'ton,
Sinioroso' pi'iro'të noyá acorin.
Isoro'panta inapotërin.
20 Yonquínahuan ni'ton marënta',
a'na patonquë a'na patonquë
pochin acorin.
Ina nitotërin quëran poronca-
yonta hui'shirin.
21 Ma'sona hua'hua yanipatan,
noya yonquirahuaton niquë'.
Ama inapita naniantëquësohuë'.
22 Inapo ya'huëhuatan,
nanpirin quënanëso pochin
nisaran.
Miyo pë'pëpiso pochin costa-
piro' ya'noaran.
23 Intohua tëranta pa'patan,
co manta të'huarë'quën pa'sa-
ranhuë'.
Naporahuaton, co to'coitërëso
pochin nisaranhuë'.
24 Chinotohuatan, co manta
të'huataranhuë'.
Huë'ëpatan, noya huë'ësaran.
25 A'nanaya ma'sha onpocaso' co
të'huataranhuë'.
Inpioro'sa ana'intohuachinanta',
co pa'yanaponhuë'.
26 Sinioro yonquiaton chiníquën
cancantaran.
Ina a'paiarinquën ni'ton,
co anotatë pochin nisaranhuë'.
27 Sa'ahuaro'sa nosorocaso
ya'huërin.
"Catahuaco topirahuë,"
itohuachinquën, catahuaquë'.
Ma'sona pahuantërinso' ya'huë-
tohuachinquën,
quëtëquë'.
28 Ama apiratëquësohuë'.
"A'na tahuëri nimara quëchin-
quën,"
ama itëquësohuë'.
Ya'huëtohuachinquën, quëtochi-
naquë'.
29 Ama a'na piyapi naponin
yonquirapiquësohuë'.
Noya nicatënquën yacapahua-
chinquën nosoroquë'.
30 Ama topinan quëran no'huitë-
quësohuë'.
Co ma'sha onpotopirinquënhuë'
no'huihuatan,
co noyahuë' nisaran.
31 Ama ahuëtono'sa' noyapaquëso-
huë'.
Ama co noyahuë' nininso',
nonanquësohuë'.
32 Yosëso co noyahuë' nipisopita
co quë'yarinhuë'.
Noya nipisopitaso', noya
apayarin.
33 Co noyahuë' nipisopita ya'huë-
topisopitaso',
Yosëri co noyahuë yonquira-
piton no'huirin.
Noya nipisopita hua'anëntërin-
soso',
noya nicaton, noya yonquira-
pirin.

34 Nocantopisopitaso', Siniorori
nocanapon.
Sano piyapi nipisopitaso',
inaora nohuanton catahuapon.
35 Yonquínahuan nipisopitaso',
piyapi'sari noya nicatona natëpona'.
Co yonquinahuanhuë' nipisopitaso',
co ina pochin nitaponahuë'.

Chirotëro'sa pënëninso'

6 6 A'naquëmaso', chiroconama'.
Paatoma canpitaso nipi
ni'conco'.
Ma'pitaso nisarinso nicatoma',
cancan maco'.
7 Inaso', co hua'anën ya'huëtërinhuë'.
Co incari tëranta ma'sona nicacaso', camairinhuë'.
8 Pi'ipi tahuëri cosharonën
yontonin.
Sharo'sa macacaso tahuëri'sa
cosharo yontonaton taparin.
9 ¡Capayatëquë huachi chirotë'!
¡Huënsëaton huachi ma'sha
niquë'!
10 "Amashamiachin huë'ëri'i,"
tëcaton,
nichi'huara tanpatëran quëran
huë'ëantaran.
11 Napoápatan ma'sha nohuantamaso' cantiarinquën.
Matararo huëcapairinquënso
pochin,
popriyatacasonta', cantiarinquën.

Yosëri co quë'yarinsopitahuë'

16 Saota pochin, canchisënta
ya'huërin
co Siniorori quë'yarinsopitahuë':
17 Caso noya noyaco topisopita.
Nonpinacasoráchin cancantopisopita.
Co ma'sha onpotopirinahuë'
tëpatopisopita.
18 Co noyahuë' nicacaisoráchin
yonquipisopita.
Co noyahuë' nicacaiso marë'
pa'pi manopisopita.
19 Piyapi nonpinapipisopita.
Noya ninicatona ya'huërapirinahuë', nanan ocoirapipisopita.
Inapita co Siniorori quë'yarinhuë'.

So'in tëhuananpitaton, naporinso'

7 1 Sha'huitaranquënsopita
hua'hua, natëquë'.
Ya'ipi camairanquënsopita
yonquiráquë'.
2 A'chintatënquën camairanquënsopita natëquë'.
Ya'pira pa'poyarëso pochin
inapita cancantohuatan,
nanpiaran.
3 Imisëranënpitaquë tonpoantëquë'.
Naporahuaton yonquinën
quëran nitotëquë'.
4 Sa'ina cancantopiso pochin
yonquiso', cancantëquë'.
Quëmopinën pochin noya
ni'quë'.
5 Ina, so'in tëhuananpitë sanapi
quëran, nicha'ësarinquën.
Inaso nisha niponahuë' yashi
yashin nonaton,
quëmapi'sa yaanishacancantërin.
6-8 A'na tahuëri huintananëhuë
quëran
co a'pípirohuë' notëtárahuë.
Notëtapirahuë', na'amiachin
hui'napi'sa

co panorohuanhuë' huë'sapi
ni'nahuë.
A'naso na'con na'con nicaton,
cachi taconorinquë canquirin.
Pëntontahuaton, ina sanapi
ya'huërinso parti pa'sarin.
9 I'huaraya napoarin, nani yata-
shirapaso'.
10 A'nanaya inari chachin
monshihuantë sanapi pochin
nisahuaton nacapirin.
11 Inaso' sanapi nisha nisha
cancantërin.
Inapoaton co pëinënquë ya'huë-
rinhuë'.
12 Cachiro'saquë, prasaro'saquë,
cachiro'sa taconorinquë,
inaquëpita pa'sárin.
Inaporinquë quëmapi ninarárin.
13 Inaso', hui'napi iporahuaton
apinorin.
Co taparohuanhuë' nontaton
itapon:
14 "Nanan anoyatërëso marë'
ma'sha tëpa'huaso' Sinioro sha'-
huitërahuë.
Ina sha'huirahuëso', ipora
tahuëri ananirahuë.
15 Napoaton yoníponquën huë'-
nahuë.
Napishinhuë yanicatënquën
yoniranquënso',
¡nani quënananquën!
16 Noyápiachin sahuanasaquë
quëhuëntërahuëso' huëtërahuë.
Inaso', Iquipito rino pi'shi
quëran nipinan.
17 Noya hua'saiquë chachin
quëhuëntërahuëso', pashitërahuë.
Ina hua'saiso', shinpanantë',
canina, pimo yaqui',
inaquëranpita nipi.
18 Huëquë canposo tahuërianpi-
taquë huarë' inapoa'a.
19 So'yahuëso' áquë pa'nin ni'ton,
co pëiquë ya'huërinhuë'.
20 Tanpanantënquë na'a coriqui
quëparin.
Yoqui nincoan nisapa huarë'
huënantapon," itërin.
21 Ina pochin yáshin nontaton,
hui'napi anohuantërin.
22 A'naroáchin nohuantaton
imarin.
Toro tëpacaiso marë' imatërinso
pochin nirachinin.
Yo pisonquë ya'coninso pochin
ninin anta'.
23 Huinca ritiquë ya'coninso
pochin ninin.
Pë'chinan shinërëri ninopinën
cancata huarë'
yonquipirinhuë',
co huachi nanitërinhuë
cha'ëcaso'.
24 Ina pochin hua'hua ni'ton,
napotëranquënso', noya nata-
naton yonquiquë'.
25 Ama ina pochin sanapi cancan-
tëquësohuë'.
Ama ina marë' ta'huantacaso',
ya'huëchinquënsohuë'.
26 Nani na'a hui'napi'sa inapo
tiquirin.
Chiníquëno'sa nipirinahuë' nani
tiquirin.
27 Ina sanapi pëinënquë pacaca-
soso',
chimipiro'sa ya'huërinquë ira
pa'ninso pochin ninin.

**Yonqui piyapi pochin
nicaton pënëntërinso'**

8 1 Yonquiso', piyapi pochin
nicaton
chiníquën sha'huitarinpoa'.
Yonquínahuan acoinpoaso
marë' napoarin.

2 Motopia'huaro'saquë
nanpëaton,
iraro'santa nipëntontërinquë,
3 ninano ya'coanaro'saquë,
inaquëpita huanirahuaton tapon:
4 "Canpita piyapinquëma pënënaranquëma'.
5 Na'aquëma hui'napinquëma
ni'ton,
co noya yonquiátëraramahuë'.
Naponin yonquiramasopitanta',
yonquínahuan nicacamaso'
nohuantoco'.
6 Noya nininso' sha'huitaranquëma ni'ton, noya natanco'.
7 No'tën nanan nininso' sha'huitaranquëma'.
Nonpinacasoso', co costarincohuë'.
8 Noyasáchin caso nonahuë.
Co pi'pian tëranta nonpintaranquëmahuë'.
9 Nitotonquëma nipatamaso',
a'ninquëchin nonahuëso' nitotarama'.
Co pi'piyan tëranta' nonahuëso
nocanaramahuë'.
10 Coriqui quëran na'con na'con
yonquínahuan nicacamaso'
cancantoco'.
Oro quëran noya noya, na'con
na'con
nitotacamaso' cancantoco'.
11 Na'pira'huaya pa'ton nipisopita
quëran
yonquínahuan nicacasoso',
na'con na'con pa'tërin.
Pa'yapiro ma'sha nipisopita
tëranta
co ina pochin pa'tërinhuë'.
12 Caso Yonquico ninahuë. Nitotono'sapitarë'co ya'huërahuë.
Naporahuaton noya noya nitopënëntërahuë.
13 Sinioro noya nicatoma natëhuatama',
co noyahuë' ninamasopita
co quë'yamaso ya'huërinhuë'.
'Caso noya noyaco,' topachinara, co quë'yarahuë'.
Nocantohuachina',
co noyahuë' nipachina', nonpinpachina',
inapohuachinaranta', co quë'yarahuë'.
14 Ca nohuanton ma'sha nicacaiso
marë' yonquipi.
Inapohuachinara ca nohuanton
ina inachachin acopi.
Ca nohuanton no'tëquën
yonquipi, chinipi, napopi.
15 Ca nohuanton copirnoro'santa',
hua'anëntopi.
Noya nicacaiso marë' no'tëquën
camaitopi.
16 Hua'ano'santa cari catahuarahuë hua'anëntopi.
Coisëro'santa catahuahuatora,
ma'sona onpotacaiso' no'tëquën
sha'huipi.
17 Nosororinacosopita, carinta
nosororahuë.
Inpitaso cancantohuachinaco,
quënanarinaco.
18 Nohuantërahuësopita,
cari ma'huanacaiso' quëtërahuë.
A'napitari noya nicatona natëcaiso', noya ya'huëcaiso',
inapita cari quëtërahuë.
19 Oro, prata, inapita noyá asoquihuachinara,
na'con pa'tërin.
Cari quëtërahuësopitaso',
inapita quëran na'con na'con
pa'tërin.
20 Ca nohuanto piyapi'sa no'tën ira
pa'topi.
Ca nohuanto chachin noya nipi.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

21 Nosororinacosopitaso',
no'pa' hua'anëntacaiso marë'
cari quëtëra'piapo.
Pa'ton nininsopita tapapi-
quënta',
cari amëntatëra'piapo.
22 Iráca chachin caniaritapon,
Sinioro hua'anëntërinco.
Co'huara ma'sha acoyátëraponhuë', hua'anëntërinco.
23 Ya'nan tahuëri caniaritaso
chachin
Sinioro ca'ton acorinco.
Co'huara isoro'pa' acoyátëraponhuë', acorinco.
24 Co'huara marëro'sa', iiro'sa',
no'pa' quëran i'sha pipirinsopita, inapita ya'huëyátëraponhuë',
ca'ton acorinco.
25 Co'huara motopiro'sa', motopia'huaro'sa',
inapita noya acoyátëraponhuë',
Sinioro acorinco.
26 Co isoro'pa', co noyaro'paro'sa',
co amocan tëranta acoyátërasohuë',
Sinioro acorinco.
27 Marë inápaquë ya'huërinso'
ya'copinamën acoaso',
nani canta inaquë nisarahuë.
28 Chitoronta inápaquë noya
acoaso',
29 marënta ama ya'huërin quëran
cha'huëaton
pipicaso marëhuë' camaiaso',
isoro'panta simintonën pochin
nininso' acoaso',
30 inapoaso', nani inaquë canta
nisarahuë.
Co pi'pian tëranta a'porahuë'.
Cari acapacancanahuë.
Nani oraquë pochin inarë'co
ya'nipiárahuë.
31 Isoro'pa' acorinquë ya'nipiárahuë.
Piyapiro'sa acorinso yonquiato,
capa cancantërahuë.
32 Iporaso hua'huaro'sa noya
natanco'.
Ca nonanpatamaco,
tëhuënchachin capa cancantarama'.
33 Noya yonquicaso marë' a'chintohuachinënquëma',
noya natanco'.
34 A'paitona'piso', nani tahuëri
ya'coana a'pairin.
Inso tëranta noya natanatonco
ina pochin cancantohuachinco,
tëhuënchachin capa cancantapon.
35 Inso tëranta quënanpachincoso',
nanpirin quënanapon.
Siniororinta nosoroaton catahuacaso quënanapon.
36 A'pohuachinacoso napoaponahuë',
huëhuëpiro nisapi.
Insosona co quë'yahuachincohuë',
inaora chachin chimirin yonisarin," tënin yonqui pënëntaton.

Hui'napi'sa pënënacaso marë' ninshitërinso'

13 1 Yonquínahuan hui'napi
nipachin,
pa'pini pënënaton
ana'intohuachina, noya cancantërin.
Co natantonhuë' nininsoso',
co pënënacaso' tëranta nohuantërinhuë'.
2 Noya yonquiaton nonpatan,
no'tëquën canarëso pochin
nisaran.

Nipirinhuë', a'na piyapi co
noyahuë'
yonquirapiton sha'huirapi-
huatan,
parisitacaso quënanaran.
3 Noya yonquiatë nonpatëra,
noya nia'pairëso pochin
ninëhua'.
Macatë macatë nonpatëraso',
canpora chachin ma'sha onpo-
caso' yonisarëhua'.
4 Chirotëso ma'sha nohuantopi-
rinhuë',
co sacatërinhuë' ni'ton, co
ya'huëtërinhuë'.
Sacaton nipachinaso', noya
ya'huëapona'.
5 Piyapi noya nipachinso',
nonpinacaso' co pa'yatërinhuë'.
Co noyahuë' nipisopitaso nipi-
rinhuë',
taparo nicatona nahuinapona'.
6 Piyapi noya nipachin, noya
nininsoari
ama ma'sha onpocaso marëhuë'
ya'copirin.
Oshahuano'saso nipirinhuë',
co noyahuë' nipisoari ata'huan-
tapon.
7 A'naquën ma'huan pochin
ya'noponaraihuë',
co manta ya'huëtopihuë'.
A'naquëonta', popriya pochin
ya'noponaraihuë',
co manta pahuantopihuë'.
8 Isoro'pa' marë' ma'huanso',
coriquinën quëran nanitërin
cha'ëcaso'.
Popriyaso napoaponahuë', co
aquëtë huarë' pinosapihuë'.
9 Noya nipisopitaso',
a'piánahuaninso pochin nisapi.
Co noyahuë' nipisopitaso nipi-
rinhuë',
nanparin tacopirinso pochin
nisapi.
10 "Caso noya noyaco," topisopi-
taso',
a'naroáchin nanan ocoipi.
Sano piyapiro'saso nipirinhuë',
yonquínahuan nicacaiso' na'con
na'con cancantopi.
11 Nonpinatona ma'huanpisopi-
taso',
oshaquëran oshaquëran
ma'shanëna capa nicapon.
Pi'pira'huaya quëran huarë'
yontonpisopitaso nipirinhuë',
ana'atapona'.
12 Ma'sona ninarëhuaso co canti-
huachinpoahuë',
ina marë' napion ancantápa-
rihua'.
Ninarëhuaso chachin cantihua-
chinpoaso',
nanpirin huayo ca'nëso pochin
nisarëhua'.
13 Camairinënquënso co natëhua-
tanhuë',
parisitamaso ya'huërin.
Natëhuatanso nipirinhuë', cana-
camaso quënaanan.
14 Yonquínahuan piyapi a'chinin-
soso',
nanpirin huinan pochin ninin.
Ina a'chininso natëhuatëhua',
chimirin quëran nicha'ësarin-
poa'.
15 Noya yonquina'piso', naní
quëran pa'yatapona'.
A'na piyapi co noyahuë' yonqui-
rapitona'
sha'huirapihuachinaso nipirin-
huë', ta'huantacaiso marë'
napopi.
16 Yonquínahuanso', noya
yonquiaton ma'sha ninin.
Co yonquinahuanso nipirinhuë',

tëhuëaponahuë' co tapaninhuë'.
17 Co noya comisionso',
nanan apancatërin.
Noya comisionso nipirinhuë',
nanan anoyatërin.
18 Pënënpiso' nocanpachina',
popriyatapona'.
Naporahuatona co noya nicaponahuë'.
Natëhuachinaso nipirinhuë',
a'napitari na'con noya nicapona'.
19 Nohuantërëhuaso chachin ya'huëtohuachinpoa',
acapacancaninpoa'.
Co noyahuë' yonquipisopitaso nipirinhuë',
co nohuantopihuë' co noyahuë' nipiso a'pocaiso'.
20 Yonquínahuano'sarë'quën nipayapatan,
yonquínahuan nisaran.
Co noyahuë' yonquipisopitarë'quën
nipayapatan, nitapicancanaran.

15 1 No'huirapirinënhuë' sanoanan quëran
a'panihuatan, asanotaran.
Iquianan quëran chachin a'panihuatanso',
na'con na'con ano'huitaran.
2 Yonquinahuano'sa nonpachinara,
natanpisopitaso' yonquínahuan nicapona'.
Co yonquinahuano'sahuë' nonpachinara,
anishacancantapi.
3 Sinioroso' ya'ipi parti ya'huëarin.
Noya nipisopita,
co noyahuë' nipisopitanta ya'ipi ni'sárin.
4 Noyasha nonpatëra, nanpirin nara pochin ninë'.
Naponin nonpatëraso nipirinhuë', piyapi'sa asëtërë'.
5 Co yonquinahuanhuë' nipachin,
co pa'pini tëranta pënënaton ana'intacaso nohuantërinhuë'.
Noya natanpachinso', yonquínahuan nisarin.
6 A'naquënso co ihuatochináchinhuë', cancantopi.
Inaporinsopitaso', notohuaro' ma'sha pëinënquë ya'huëtërin.
Co noyahuë' nipisopitaso nipirinhuë',
na'con canapirinahuë', co inari catahuarinhuë'.
7 Yonquinahuano'saso nonpachinara,
piyapi'sa yonquínahuan acoapi.
Ya'huërë' co yonquinahuano'sahuë' nonpachinara,
anishacancantopi.
8 Co noyahuë' nipisopita Yosë marë' ma'sha acopiso',
Yosëri co noyahuë' ni'sarin.
Noya nipisopitari nontohuachinaso',
noya natanaton catahuarin.
9 Co noyahuë' nipisopita napopiso',
co Siniorori ahuantërinhuë'.
Noyasáchin nipisopitaso nipirinhuë', nosororin.

20 1 Huinoso pa'yatohuatëra, co panorohuanhuë' acorinpoa'.
Máin o'opatëra, anishacancantërinpoa'.
No'pirao' ma'sha nipatëra,
co manta noya nisarëhuahuë'.
2 Copirno no'huitohuachinaso', pa'pini' përarinso pochin ninin.
Insoariso ano'huitohuachin, chimirin yonitë pochin nisarin.

3 Co noyahuë' yonquipisopitaso',
a'naroáchin nanan ocoipi.
Insosona co napohuachinhuë',
pa'yatatona pincarotapona'.
4 Sha'to tahuëri nipirinhuë',
chirotëso co sha'tërinhuë'.
Macacaso tahuëri'sa huarë'
yonípirinhuë', co quëtaponahuë'.
5 Po'oana quëran ma'sha nicacaiso' yonquihuachinara,
anpo acopoi' nanimarin'pa'
i'sha ya'huërinso pochin ninin.
Yonquínahuan nipisopitaso nipirinhuë',
nanitopi ina yonquipiso no'tëquën tantiacaiso'.
6 Na'a piyapi'sa nonpachinara:
"Caso noya piyapico," topi.
Napopirinahuë',
no'tëquënáchin nona'piso', co
a'naya tëranta quënanëhuë'.
7 A'naquën noyasáchin nicatona',
co manta yaihuatopihuë'.
Napopisopita hui'ninpitaso
pa'pina chiminpirinahuë',
noya ya'huatona capa cancantapona'.

22 1 Na'a oro, prata, inapita
ya'huëtacaiso',
co onpopinchin pa'tërinhuë'.
Noya piyapi nininso marë'
noya nahuinpachin na'con
na'con pa'tërin.
2 Ma'huano'saso', popriro'sa
quëran nishatopi.
Napoaponahuë', cato chachin
Yosëri ninin.
3 Yonquínahuanso', huë'huëpiro
nininso' tantiarin.
Napoaton co'huara ma'sha
onpoyátëraponhuë',
ya'huincarin.
Naponin yonquipisopitaso nipirinhuë',
co inapoatonahuë', ma'sha
onpocaso' quënapatopi.
4 Sano piyapi nicatëhua Yosë
natëhuatëhua',
ma'huanacaso', hua'qui nanpicaso',
noya nicainënpoaso', inapita
quënanarihua'.
5 Co noyahuë' nisápatëhuaso',
huënsonquë ma'sha manëso
pochin ma'sha onpoarihua'.
Noya yonquihuatëhuaso nipirinhuë',
co noyahuë' ninëhuasopita
a'poatëhua', noya nicarihua'.
6 Hua'huatapona quëran huarë'
hui'nanpoa noya nicacaiso
marë' pënëanhua'.
Inapotohuatëhua mashotohuachinanta',
hua'huatapon nitotërinso',
co naniantarinhuë'.

Ma'shaso', co ya'huëmiatërinhuë'

23 4 Ama ma'huanacasoráchin
cancantëquësohuë'.
Inaporanso a'porahuaton, sano
cancantëquë'.
5 Intana noya yonquiriquë'.
Ma'shaso', co ya'huëtomiatopihuë'.
Inaso', onian yanponaton
pa'ninso pochin nisarin.
Anpiantëhuanaton pa'ninso
pochin pataantarinpoa'.

Inpitarë'quënpoasona co nipayacasohuë' ya'huërinso'

19 Pënënanquënsopita hua'hua,
noya natanaton, yonquínahuan
niquë'.
Noya nicacasoráchin cancantëquë'.

20 O'ocaisoráchin, capacaisoráchin
cancantopisopitarë'quën, ama
nipayaquësohuë'.
21 O'ona'piro'sa', coshatono'sa',
inapitaso popriyatapona'.
Ya'ipi chirotëro'sa', pa'piyará-
chin a'mopona'.
Napoaton co inapitarë'quën
nipayacaso ya'huërinhuë'.

Onporahuatësona tatanpo', mamanpo', inapita acapacancanëso'

22 Tataparin camaihuachinquën
noya natanaton natëquë'.
Mamaparin paiya nipachi-
nanta',
ama amirotatonhuë', catahua-
quë'.
23 No'tëquën nanan nitotacaso',
yonquínahuan nicacaso', a'chin-
piso' noya natanacaso',
yonqui yonquícharacaso',
inapita cancantëquë'.
Ina pochin nipatan, ama a'po-
quësohuë'.
24 Yonquínahuan nisahuaton noya
hui'napi nipachin,
no'tën chachin pa'pinso', noya
cancantarin.
"Ma noyacha hui'nahuë ya'huë-
tërinco paya,"
ta'casonta nanitërin.
25 Ina hui'napi pochin niquë
quëmanta'.
Inapohuatan, tataparin, mama-
parin, inapita
noya cancantapona'.
"Ma noyacha hui'nahuë ya'huë-
tërinco paya,"
tëcapon tataparin.
"Ma noyacha hua'huahuë
ya'huëtërinco paya,"
tëcapon mamaparinta'.

Onpopinsona monshihuantë sanapi nininso'

26 Cancantaton hua'hua, nanpira-
huëso ni'quë'.
Noya nicatonco nonanco.
27 Monshihuantë sanapiso', nanin-
catë yamianasha pochin
niconin.
Inarë'quënpoa po'patëra, inaquë
to'huarantërëso pochin nisa-
rëhua'.
28 Ina pochin sanapi'saso', ihuatë
pochin yato'shitëtopi.
Inapoatona', na'a piyapi'sa
anishacancantopi.

No'picaso' pa'yatohuatëra, ma'pitaso onpocaso ya'huërinso'

29 A'naquën parisitatona',
"¡ma'huantacha ninahuë paya!"
tëcapona'.
Iquitatona', tarëtapona'.
Nanan ya'huëtohuachina', sëta-
pona'.
Co manta onpopirinahuë', ahuë-
huachina',
isarorayarachin ni'tapona'.
¿Inpitacha naporë'poi nicaya?
30 Co inso napoarinhuë'.
No'picasoáchin cancantopiso-
pita napoapona'.
Nisha nisha o'oi yapi'nipisopita
napoapona'.
31-32 Ama máin nininso' nocoaton
pa'yatáquësohuë'.
"¡Ma noyacha yanpoáporairin
paya!"
Ama tëquësohuë'.
Yashi yashin mini mitopiran-
huë',
osha oshaquëranchin ya'huan
quëtëtohuachina,
iquitopiso pochin nitarinquën.

33 No'pirao' nipatanso',
ma'pitaso quënanatë pochin
nisaran.
Nisha cancantaton,
co yonquirësohuë pochin
nonsaran.
34-35 Marë huáncanai'
nanchaquë pa'sárëso pochin
ninatanaran.
Pantiranën a'paontapi'pa'
pë'satëa'hua acopiso' aipi
quëhuëánëso pochin ninatanaran.
Naporahuaton tapon:
"Ahuëpirinacohuë', co iquitërahuë'.
Huihuipirinacohuë', co natanahuë'.
Napoaporahuë nonataantahuatora,
aquëtë chachin o'oi yoniantarahuë," tapon.

Yonquínahuan nicacaso', na'con na'con catahuarinpoaso'

24 3 Yonquínahuan nipatëra,
noya pëirë'.
Yonqui yonquícharahuatëra,
achinicaso marë'
simintonën'ton acotërë'.
4 Ma'sha nicacaso' nitotohuatëra,
pëinënpoaquë patoanaro'sa
amëntatërë'.
Noyápiachin pa'ton nininsopita
quëran amëntatërë'.
5 Chiníquën nipatëra, na'con
catahuarinpo'.
Yonquínahuan nipatëraso',
na'con na'con catahuarinpo'.
Chiníquën nanantohuatëra,
catahuarinpo'.
Yonquínahuan nipatëraso',
na'con na'con catahuarinpo'.
6 Noya yonquirahuatë quira ninë'.
Na'a ayonquina'piro'sa sha'huihuachina',
nanitërë canatacaso'.

Inimiconën ma'sha onpohuachin, co capa cancantacaso ya'huërinhuë'

17 Inimiconën ma'sha onpohuachin:
"Ma noyacha naporin paya,"
ama tëquësohuë'.
Ma'sha opohuachin,
ama ina marë' capa cancantëquësohuë'.
18 Naporinso marë' noya ancantohuatan,
co Sinioro costaponhuë'.
Co costatonhuë', ana'intërinso
tananpitapon.

Co noyapatatë no'huitacaso ya'huërinhuë'

19 Co noyahuë' nipisopita
yonquiaton,
ama no'huitëquësohuë'.
Na'a ma'sha ya'huëtohuachina',
ama noyapatëquësohuë'.
20 Co noyahuë' nipisopitaso',
co noya quëran ta'huantaponahuë'.
Nanparin tacopirinso pochin
inapitaso ta'huantapona'.

Inimicoro'sa ma'sona onpotacaso' a'chininso'

25 21 Inimiconën tanahuachin,
a'caquë'.
Yamorohuachin, o'shitëquë'.
22 Inapotohuatan, atapanaran.
Inaporanso marë' Sinioro
chachin acanaarinquën.

Nisha nisha a'chininsopita

27 1 A'naquëma co Yosë
yonquiapomarahuë':
"Tashiraya ma'sha nisarahuë,"
toconama'.
Napopiramahuë', canpitaso co
nitotëramahuë'

tashiraya ma'sha onpocamaso'.
2 Noya nipiranhuë tëranta
ama ina marë', "caso noya
noyaco," tëquësohuë'.
A'napita naporapihuachinquën
tëhuënchinso', noya nisaran.
3 Na'pi, inotë', inapitaso pa'pi quëquën.
Co yonquinahuanhuë' no'huitë-
rinsoso napoaponahuë',
inapita quëran quëquën
quëquën pochin ninin.
4 Piyapi no'huitohuachinaso',
co tënorotochináchinhuë'
cancantërin.
Pa'pi huënocatohuachinanta',
ma'sha ata'huantochináchin niconin.
Noyapatatona no'huitohuachi-
naso' napoaponahuë',
aquë aquëtë co ahuantacasohuë'
nisarin.
5 Tëhuënchachin nosorohuachin-
quënso',
pënënatënquën co canitarinquënhuë'.
6 A'naquënso', inimiconënpoa
nipirinhuë',
nonpintatonpoa nanitërin
yashin nontiinpoaso'.
Amiconënpoa nipirinhuë',
pënënatonpoa ana'intohuachin-
poa', inaso
noya noya catahuarinpoa'.

**Co nitotochináchinhuë'
nipisopita**

30 18 Cara pochin, catapininta
ya'huërin.
Pa'yapiro nisahuaton co nitoto-
chináchinhuë' nipisopita:
19 Onian yanponpachina, ya'huan
natëtë pa'tohuachina,
nancha marë pa'tohuachina,
inapita insëchinsona pa'piso',
co nitotochináchinhuë'.
Inapochachin quëmapinta
nanon maninquë hui'nahuaninso',
co onpo nitotochináchinhuë',
niconin.

Noya sanapi nininso'

31 10 Noya sanapi chachin
yoniton mapatan,
na'con canaran.
Na'pira'huaro'sa pa'ton nininso-
pita quëran,
na'con na'con inaso' pa'tërin.
11 Sa'an noya nipachin natëaran.
Co onporonta inaso a'na
quëmapi tëhuarinhuë'.
Nani tahuëri sacataton coriqui
ya'huëtapon.
12 Noya nicaton yáshin ichiya'-
huëaponquën.
Chiminaquë huarë' inapotapon-
quën.
13 Huaita, rino pi'shi, inapita
pa'anin.
Noya ancantaton imirin quëran
nisha nisha ma'sha ninin.
14 Nicatono'sa nanchanën pochin
nicaton,
aquëran cosharonën quësarin.
15 Co'huara tahuëriátërasohuë'
capayataton,
hua'huinpita, piyapinënpita,
inapita a'carin.
16 No'panta yapa'anpachina,
noya nicaton pa'anin.
Canarinso coriqui quëran
oparotërin.
17 Co chirotonhuë' noya sacatërin.
18 Ma'sha pa'aninsopitanta
ana'atacaso marë'
inaora chachin ni'sárin.
Tashirë chachin sacataton,
nanparinëonta orotárin.
19 Inaora chachin pi'shitaton
a'nantohuachina,
nisha nisha ocoirin.

20 Sa'ahuaro'sa', pahuantopisopita,
inapitanta nosoroaton cata-
huarin.
21 Ya'ipi pëinënquë ya'huëpisopita
Sëhuën nipachina a'mocaiso
quëtëra'piarin.
Napoaton co ocai anotacaso
tëranta të'huatërinhuë'.
22 Inaora chachin huëtaton
quëhuëntacaso' ninin.
Noya noya në'mëtë nininsopita
quëran a'morin.
23 So'ionta', ninanonënquë naní
quëran nohuitopi.
Ya'huërinso no'paquënta',
noya nicatona natëpi.
24 A'nantaton, na'a a'mocaiso
ninin.
Nitonpocaiso marënta', na'a
sintoron ninin.
Inapita nisahuaton pa'anin.
25 Ma'sha onpoaponahuënta chiní-
quën cancantërin.
A'na tahuëri ma'sona onpoca-
sonta',
co të'huatërinhuë'.
26 Nonpachina, nóya yonquiaton
nonin.
Piyapi'sa nosoroaton a'chin-
tërin.
27 Ma'pitaso pëinënquë nipiso',
a'pairarin.
Sacainën quëran quënana
huarë' coshatërin.
28-29 Hua'huinpitari pa'yatatona
itapona':
"Noya sanapi'sa na'con ya'huë-
pirinhuë',
quëmaso' inapita quëran noya
noyanquën," itopi.
So'ininta pa'yataton inachachin,
itërin.
30 A'naquën sanapi noyasha nona-
ponahuë', yanonpinin.
Noyápiroyanchin nipirinaonta',
topinan quëran.
Sinioro noya nicaton natëhua-
chin tëhuëchinso', noya
nicatona',
pa'yatapona'.
31 Nani ma'sha nipachina, pa'pi
nóya ninin ni'ton,
ya'ipi piyapi natantonënquë
noya nicatona natëapi.
Hua'ano'sa quëran huarë', noya
nicatona pa'yatapi.

A'china'pi naporinso'

Nani ma'sha nicacaso marë' tahuërinën ya'huërinso'

3 1 Ya'ipi ma'sha isoro'paquë ninë-
huaso', tahuërinën ya'huëtërin.
Ma'pitaso nicacaso' nohuantërëhua-
sopitanta', oranën ya'huëtërin:
2 Hua'huatacaso tahuëri.
Chiminacaso tahuëri.
Sha'tacaso tahuëri.
Sha'tërësonta hua'taantacaso
tahuëri.
3 Ma'sha onpotacaso tahuëri.
Nonëntacaso tahuëri.
Ma'sha ninëso', oquicaso tahuëri.
Oquirësonta anoyataantacaso
tahuëri.
4 Na'nëcaso tahuëri.
Huinacaso tahuëri.
Sëtacaso tahuëri.
Pita nicacaso tahuëri.
5 Na'pira inquicaso tahuëri.
Inquirëso', yontoantacaso tahuëri.
Ipocaso tahuëri.
Tananpitacaso tahuëri.
6 Ma'sha yonicaso tahuëri.
Ayatacaso tahuëri.
Tapacaso tahuëri.
Të'yatacaso tahuëri.
7 Oshacaso tahuëri.
Osharësonta pipitaantacaso
tahuëri.
Ta'tápaso tahuëri.
Nonacaso tahuëri.
8 Nosorocaso tahuëri.
No'huitacaso tahuëri.
Quira nicacaso tahuëri.
Nanan anoyatacaso tahuëri.

Nanpisëhua noya ancantacaso ya'huërinso'

9 Sacatoráchin cancantatëhua co
napion cancantopirëhuahuë'. ¡Co manta
tëhuënchachin canarëhuahuë'! 10 Ina
pochin Yosë acoatonpoa', cahuario
panca pë'pëto a'mitëtërëso pochin
nitërinpoa'. 11 Inari chachin tahuërinën
nanihuachin, ya'ipi ma'sha noyápiachin
acorin. Piyapinpoanta yonquínahuan
acorinpoa'. Iráca quëran huarë' tahuëri
ya'huërinso yonquiatëhua', a'na tahuë-
rinta ya'huëantacaso', pi'pian anitotë-
rinpoa'. Co ya'ipi Yosë naporinsopita
nitotacaso' nanitërëhuahuë'.
12-13 Napoaton nanpisëhuaso', noya
ancatatëhua ya'huëcaso ya'huërin.
Sinioro nani quëtërinpoa', capacaso',
o'ocaso', sacatatë canacaso', inapita
acotërinpoa ni'ton, noya ancantahua'.
14 Nani ma'sha Yosë acorinsopitaso', ina
chachin ya'huëmiatarin. "Iso pahuan-
tërin ni'ton, acochi. Isoso ya'sotërin
ni'ton, machi," co ta'caso ya'huërinhuë'.
Ina pochin Yosëri acorin. Të'huatatëhua
ina chinotacaso marë' naporin. 15 Ipora
ya'huërinsopita nani iráca quëran huarë'
ya'huërin. A'na tahuërinta ina chachin
nisápon. Yosë nohuanton iráca napopi-
sopitanta', naquëranchin ya'huëantapon.

Ya'ipi, no'pa chachin niantacaiso ya'huërinso'

16 Isoro'paquë nanpipo pochin, nisha
nisha co noyahuë' nipiso' ni'nahuë.
A'naquën co noyahuë' nipi ni'ton,
coisëro'sari no'tëquën ana'intacaiso

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

nipirinhuë', co ana'intopihuë'. 17 Napoaponahuë', isoro'paquëso ma'sha nicacaiso tahuërinën ya'huëtëra'piarin. Ina yonquiato co huachi aquëtë sëtërahuë'. Noya nipisopita, co noyahuë' nipisopita, tahuërinën nanihuachin, Yosëri coisë pochin nicaton ma'sona onpotacaso', no'tëquën sha'huitapon.

18 Naporahuaton isoro'paquë nanpisëhua chachin Yosë tëniarinpoa'. Canpoanta', ma'sharo'sa pochachin niconëhuaso' nitotacaso marë' tëniarinpoa'. 19 Tëhuënchachin piyapinpoanta ma'sharo'sa pochin niconëhua': Inapita niipiso pochin canpoanta niitëhua nanpirëhua'. Inapita chiminpiso pochin canpoanta', chiminëhua'. Co canpoaso' ma'sharo'sa quëran na'con na'con pa'tërëhuahuë'. Napoaton nani ma'sha ya'huërinsopita, topinan quëran ya'huërin. 20 Ya'ipi inaquëráchin pa'sarëhua'. Amocan quëran ya'ipi ninin. Naporahuaton amocan chachin ya'ipi niantacaiso ya'huërin. 21 "Piyapinpoa chiminpatëhua', ispiritonënpoaso' inápaquë pantarin. Ya'huërë' ma'sharo'sa ispiritonënso', pa'pi acoporoquë pa'marin. Ina caso no'tëquën nitotërahuë," ta'caso', ¡co insonta nanitërinhuë'! 22 Napoaton piyapinpoa isoro'paquë nanpisëhua chachin, sacatërëhuaso marë' noya coshatahua', noya o'oahua', nohuantërëhuasopita ma'patahua', napoa'ahua'. Inayara canpoaso' acanatë pochin Yosë quëtërinpoa'. Chiminpatëhua', ya'ipi patarihua'. Ina piquëran ma'sona isoro'paquë onporapiso' a'notiinënpoaso marë' co insonta quësarinpoahuë'.

Capa cancantatëhua ya'huëcaso'

9 7 ¡Huëco pa'ahua capa cancantahua'! Noya coshatahua', noya o'oahua', napoa'ahua'. Sacatërëhuaso marë' nani Sinioro noya ni'ninpoa'. 8 Huiritonáchin a'moquë'. Noya hua'saiquë nipashimototáquë'. 9 Sanapi nosoroaton manan. Inarë'quën chiminaquë huarë' yashin ya'huëquë'. Yosë acorinquën isoro'paquë co hua'qui ya'huëcaso marëhuë'. Nohuantaso' isoro'paquë sacatëranso marë' inayarë'quën tëranta quëmanta niquë'. 10 Ma'sona tëranta nicacaso' yonquihuatan, ya'ipi cancanën quëran niquë'. A'na tahuëri chiminpatan, co huachi manta nisaranhuë'. Co manta yonquiaranhuë'. Co inaquëso ma'sha nitotërëhuë'. Co inaquëso' yonquínahuan ninëhuë'.

11 Isopitanta', isoro'paquë ni'nahuë: Ta'apisopita nicanahuachinara, co chini chiníquën ta'apisopitaráchin canatopihuë'. Ahuëtohuachinaranta', co chiníquën cancantopisopitaráchin canatopihuë'. Co yonquínahuan nipisopitaráchin cosharohuanpihuë'. Co yonqui yonquicharapisopitaráchin ma'huanpihuë'. Co nitotono'saráchin piyapi'sari noya ni'pihuë'. Ya'ipinpoa capainchiaquë huarë' noya ninëhua'. 12 Naporahuaton co inquënpoa tëranta ninorëhuahuë' onporosona chiminacaso'. Canpoanta samira ritiquë manëso pochin, inairanta huënsonquë manëso pochin, co yonquiasëhuahuë', ma'sha onpocaso' cantiarinpoa'.

Noya yonquiatëhua', ya'ipi cancanënpoa quëran sacatacaso ya'huërinso'

11 1 Na'a cosharo ya'huëtohuachinquën,
pa'anacaso marë' marë quëpatëquë'.
Napohuatan co hua'quiya quëranhuë'
na'con na'con canaaran.
2 Ma'sha ya'huëtohuachinquën,
ama apiraquësohuë'.

Pahuantiinquë huarënta yo'quë'.
Co nitotërëhuahuë' tashiraya
ma'sha onpocaso ni'ton,
inapoquë'.
3 O'nanchináchin chitoro ya'no-
huachina,
isoro'paquë o'nanapon.
Nara mashonta inpanaton norti
partihuë nipon,
sor partihuë nipon notëtohua-
chin,
inaquëran chachin quëparitapon.
4 Sha'tacaso tahuëri nipirinhuë',
a'naquënso ihuan të'huatatona
co sha'topihuë'.
Nitërinso' macacaso tahuërinta
nipirinhuë',
o'nan të'huatatona co mapihuë'.
5 Co ina pochin nicacaso ya'huërinhuë'.
Canpoaso' ihuan insëchinsona pa'ninso',
co nitotërëhuahuë'. Hua'huashanta
a'shin yo'namënquë a'shininso', co
nitotërëhuahuë'. Inapita co nitotërë-
huasohuë pochachin Sinioro ma'sona
nicacasonta co nitotërëhuahuë'. Ina
nohuanton nani ma'sha ya'huërin.
6 Napoaton tashiramiachin sha'tëquë'[a].
I'huanahuanquënta'[b], sha'taantaquë'.
Co nitotërëhuahuë' insoso noyatapon
nimara. Ya'nan sha'nëhuaso a'na nimara,
piquëran sha'tërëhuaso a'na nimara.
Cato chachin a'na nimara.

Hui'napi'sa pënëninso'

12 1 Yosëso nininquën.
Hui'napitasënquën chachin
ina imaquë'.
Co hua'quiya quëranhuë'
mashotaran.
Naporo', co huachi yashinhuë'
ya'huëaran.
Inapoaton: "Co huachi yain
nanpichináchinhuë'
cancantërahuë," tosaran.
2 Co'huara pi'i a'pininso tacopiá-
tërasohuë', imaquë'.
Yoqui, tayoraro'sa', inapitanta
co'huara a'pinpiso tacopiátëra-
soihuë', imaquë'.
Iporaso' o'nan më'tarinso
piquëran
chitoro inapaantarin.
Inapita noya ya'huëasoi chachin
imaquë'.
3 Mashotohuatan,
pëi mocarinso pochin nisaran.
Naporo' a'pairinquënsopita
pochin nininso',
ropatapona huachi.
Pëi nonoropitërinso pochin
monconpicaso' ya'huëapon.
Morinoro'sa nito'quiratërinso
pochin
natëro'santa capa nira'piapon.
Inapoaton co huachi noya
coshataranhuë'.
Huintana quëran costatërëso
pochin quënantopiranhuë',
oshaquëran oshaquëran pëtora-
yatarama'.
4 Ina pochin nisahuatan
ya'coanaro'santa cachi'pa' notë-
topiso', nioncotapon.
Inapita nioncotërinso pochin
co huachi aquëran natantaran-
huë'.
Morinonta huënotërinso',
copi tëninso pochin
co huachi nanitaranhuë' noya
coshatamaso'.
Inairaro'santa yáshin përapiri-
nahuë',

[a] **11.6** *Tashiramiachin sha'tëquë', topachina:* Sha'to tahuëri caniaritapaso' yonquiarin.
[b] **11.6** *I'huanahuanquënta topachina:* Sha'to tahuëri tahuërapaso yonquiarin.

co huachi natanaranhuë'.
5 Inapamiachin nanpëhuatan,
huëhuëtaran.
Iratohuataonta', a'naroáchin
ma'sha onpoaran.
Shinpira yancotërinso pochin
motëonta huiritapon.
Co huachi chiniatonhuë',
sëquërë tëranta quëquëntaran.
Arcapara nara itopiquë[c] nino-
nënpiranhuë tëranta',
co huachi natëarinhuë'.
Nani huachi ya'huëmiatonta-
ranquë
yapa'sápaton napoaran.
Naporaran quëran chiminpatan,
na'nëro'sa noncaropiso natanapi
huachi.
6 Yosëso nininquën.
Ipora chachin ina imaquë'.
Co'huara o'sërin prata quëran
nininso[d] noshitëtara,
co'huara huë'ëta oro quëran
nininsonta ya'quiara,
partinta poso quëran i'sha ocoi-
rëso',
co'huara ina pirayan ya'poara,
i'sha ohuaracaso' porianënta
co'huara ya'quiara,
inapita napopiso pochin, a'na
tahuëri quëmanta chimi-
naran.
Napoaton co'huara ina tahuëri
naniyátërasohuë', Yosë
imaquë'.
7 Amocan quëran Yosë nininquën ni'ton, chiminpatan nonënso', no'pa' niantapon.
Ispiritonënta', Yosë'pa' paantapon. Ina quëtërinquën ni'ton,
ina chachin mataantarinquën.
8 Inapita yonquiato
ca a'china'pico napoantarahuë:
¡Co manta isoro'paquë canamia-
tarihuahuë'!
¡Topinan quëran ya'huërëhua'!
tënahuë.

[c] **12.5** *Arcaparaso':* Sanapi ipocaiso marë' ninonënpiso'. [d] **12.6** *O'sërin prata quëran nininso':* Isanpi o'sërinso', prata asoquiatona pi'shirin pochin atarantopi quëran nipiso'.

Isaiasë pënëntërinso'

Cota huënton israiro'sa oshahuanacaisoráchin cancantopiso'

1 [1] Osiasë copirno'ton Cota huëntonquë hua'anëntaso', Isaiasë pënëntacaso' caniaritërin. Ina quëran Cotamo ya'huërë', hua'anëntaantarin. Ina piquëran Acasonta', hua'anëntaantarin. Ina quëran, Isiquiasënta hua'anëntaantarin. Inapita copirnoro'sa Cota huëntonquë hua'anëntasoi', Isaiasë pënëntërin. Inaso', Amosë hui'nin. Yosëri hua'narëso pochin a'notaton, Cota huënton israiro'sa', Quirosarin ninano', inapita ma'sona onpocaiso' anitotërin.

[2] Pi'iro'tëquë, isoro'paquë,
inaquëpita ya'huëramaso',
ya'ipinquëma Sinioro noninso natanco':
"Hui'nahuëpita hua'huishin quëran huarë' aso'sorahuë.
Inapotopirahuë', inahuaso co natërinacohuë'.
[3] Toroso', hua'anën nohuitërin.
Moranta', hua'anëni pëi acotërinso', nohuitërin.
Israiro'saso piyapinëhuëpita nipirinahuë', co nohuitërinacohuë'.
Co nohuitatonacohuë', co manta yonquipisohuë pochin niconpi.
[4] Oshahuanacasoráchin cancantëramasopita,
¡ma'huantacha nisarama paya!
Canpitaso pa'pi co noyahuë' ninama'.
Co noyahuë' nipisopita hui'narinquëma'.
Nitapicancamiatërama'. A'poramaco. Naporama'.
Caso Yosëco noyasáchin ninahuë ni'ton, Israiro chinotërinco.
Inaco nipirahuë', a'poramaco.
[5-6] Canpitaso co natantochináchinhuë'
cancantëramaso', co yaa'poramahuë'.
Ina marë' no'huitënquëma ana'intëranquëma'.
Co máquëma tëranta noyatërinso ya'huërinhuë'.
Motëma quëran nantëranëmaquë huarë',
pi'niosáchin pochin, pomato pomato toconinso pochin,
ta'taráchin niconinso pochin, niconama'.
Naporamaso', co inso tëranta nonëninquëmahuë'.
Co tomaquë tëranta pashitatënënquëma asanorinënquëmahuë'.
Inapoatoma co huachi manta chiniramahuë'.
[7] Ya'ipi ya'huëramaso no'pa',
tananhuantárin quëparitërin.
Ninanoro'santa', huiquitërantarin.
Inimiconëmapitanta ni'tonëmaquë chachin
sha'tëramasopita nitërinso',
capitërinënquëma'.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Sotoma ninano ata'huantopiso pochin
ya'ipi ya'huëramaso' ta'huantërin.
8 Quirosarin ninanoáchin quëparitërin.
Oparo a'paicaiso marë' ina huancánachin pëi acopiso pochin
quëparitërin.
Pipinoro' huáncana na'icaiso marë' pëi acopiso pochin ninin.
Inimicoro'sari ninano tancapitërinso pochin
inaora quëparitërin," tënin Sinioro.
9 Sinioroso' ya'ipi nanitapaton,
carayanpoa quëparitahuaso marë' a'pairinpoa'.
Co'so' inaporinhuë naporini,
Sotoma, Comora, inapita ninanoro'sa pochin,
nani ta'huanchitërihuahuë'.

Yosë chinotopirinahuë', topinan quëran napopiso'

10-11 Quirosarin hua'ano'sanquëma'.
Canpitaso' sotomaro'sa hua'anëna pochin niconama'.
Comoraro'sa pochin nipiramahuë',
Sinioro pënëntërinso' noya natanco:
"Ama huachi ma'sharo'sa ca marë' quëcosohuë'.
Na'a carniroro'sa oshanëma marë' ya'ipi ahuiquitarama'.
Toroa'huaro'santa tomaquën ahuiquitarama'.
Tororo'sa', ohuicaro'sa', chiporo'sa',
inapita huënainënanta', co huachi noya ni'nahuë'.
12 Chinotamacoso marë' canpitaso', pëinëhuëquë huë'nama'.
Napohuatamara, canpitaora nohuanton huë'nama'.
¡Pëinëhuë i'iratëro'sa to'quiatoma anë'huëtamaso',
co carima camairanquëmahuë'!
13-14 Co noyahuë' nisápomarahuë',
ma'sha tëpatoma chinotamacoso marë' yáquënama'.
Inapita quënamaso', co manta pa'tërinhuë pochin ni'nahuë'.
Inapita a'pëhuatamara conainën pantarinso',
co huachi ahuantërahuë'.
Nani sahuato, nani yoquia'huaraiquë,
niyontonatoma chinotëramaco.
Co noyahuë' cancantërama ni'ton,
niyontonpiramahuë' amiranquëma'.
Amitënquëma', co huachi ahuantëranquëmahuë'.
15 Nontamacoso marë' anquihuatamara,
co manta yani'nanquëmahuë'.
Na'aro nontopiramacohuë', co natanaranquëmahuë'.
Na'con tëpatërama ni'ton, huënai' imirasáchin pochin ni'nanquëma'.
16 Amarëso pochin nicatoma', ¡ama huachi oshahuancosohuë'!
¡Co noyahuë' ninamasopita a'poco huachi!
17 ¡Noya nicacamaso' nitotoco'!
A'napita napopináchin nicacamaso marë' cancantoco'.
Sa'ahuaro'sa', quëyorono'sa', inapita catahuatoma pa'poyaco'.

18 Huëco pa'ahua nonatëhua
anoyatahua'.
Quëhuanën quëran a'shitërëso
pochin
na'con oshahuanpiramahuë',
inquitaranquëma'.
Ina inquitatënquëma', ocai,
pi'shiro, inapita
huiritërinso pochin, anoyacan-
cantaranquëma'.
19 Natëhuatamaco,
sharo'sa noya noyatërinso'
ca'sarama'.
20 Napoaponahuë', co natantochi-
náchinhuë' cancantápatama',
quiraquë ta'huantapoma'," tënin.
Sinioro chachin ina pochin sha'-
huitërinpoa'.

Quirosarinquë ya'huëpisopita ana'intahuaton, noya acoantarinso'

21 Naquëranchin Sinioro pënënin-
quëmaso' natanco':
"Iráca Quirosarinquë ya'huëpisopita
casáchin cancantërinaco.
¡Iporaso nipirinhuë', monshi-
huantë sanapi pochin
cancantërama'!
Iracaso', ya'ipi inaquë ya'huëpi-
sopita noyasáchin nipi.
No'tëquënáchin yonquipi.
Inapopirinahuë',
iporaso', tëpatoro'saráchin
pochin ya'huërama'.
22 Prataso' pa'ton.
Inapochachin canpitanta nipira-
mahuë'.
Iporaso' ina chi'chironën pochin
niconama'.
Noya huino pochin noya nipira-
mahuë',
iporaso', i'sha pochin nico-
nama'.
23 Hua'ano'sanëma quëran huarë'
co natantochináchinhuë'
cancantopi.
Ihuatëro'sarë' nipayapi.
Pahuërëhuachinara,
co huachi no'tëquën ana'intopihuë'.
Ma'sha topinan quëtápaiso'
nohuantoonpi.
Sa'ahuaro'sa', quëyorono'sa', inapita
ma'sha onpotohuachinara, co
pa'poyapihuë'.
24 Napoaton ca Sinioroco ya'ipi
nanitapato naporahuë:
'Caso ya'ipi nanitaparahuë.
Co insonta Israiro nacionquë ca
pochin ya'huërinhuë'.
¡Copi toco huachi! Inimicotë-
rinacosopitaso', no'tëquën
ana'intarahuë.
¡I'huërëta'huaso ya'huërin!
25 Naquëranchin ma'sha onpotaan-
ta'huanquënso ya'huërin.
Amoro ahuiquitomiatërëso
pochin amirotochináchin
ninamaso', inquitaranquëma'.
26 Ca nohuanton iráca pochachin
coisëro'sa', ya'huëtaantarin-
quëma'.
Ayonquina'piro'santa', ya'huëan-
tapon.
Noya acoantahuatënquëma':
"Noyasáchin nipiquë ninano',"
itaantaponëma'.
"No'tëquënáchin natëtopiquë
ninano'," itaponëma anta'.
27 Quirosarinquë ya'huëpisopita
casáchin tahuërëtaantahuachi-
naco, nicha'ësarahuë.
Caso noyaco ni'to, napotarahuë.
28 Co natëtochináchinhuë' cancan-
topisopita,
oshahuano'sa', inapitaso',
tëshi pa'quirëso pochin nita-
rahuë.

A'porinacosopitanta', chiminapona'.
29 Canpitaso', insina narasoro'saquë mamanshiro'sa mosharama'.
Yancororo'saquënta', inaporama'.
Inapita na'con pa'yatopiramahuë', atapanaponquëma'.
30 Insina nara nohuamëtërinso pochin canpitanta nisarama'.
Yancoro' i'shari pahuantërinso pochin nisarama'.
31 Chiníquëno'sanquëma nipomarahuë',
shinpitë yanimë pochin nisarama'.
Co noyahuë' ninamasopitaso',
pën no'huitërinso pochin nisarin.
Huëchinpitohuachina,
naporo chachin huëyapoma huachi.
Co incari tëranta atacopitaponhuë',' tënahuë," tënin.

Sinioro ya'ipi hua'anëntarinso'

2 1 Amosë hui'nin Isaiasë pënëntona'piso', Yosëri hua'narëso pochin a'notërin. Cota huënton israiro'sa', Quirosarin ninano', inapita ma'sona onpocaiso' anitotërin:
2 Ayaro tahuëri ya'caritohuachin,
Sinioro chinotacaso pëi ya'huërinquë motopiso',
Siniorori noya noya acoapon.
A'napita motopiro'sa quëran ina inápa nisarin.
Nisha nisha nacionquë ya'huëpisopita
inaquë huëcapona'.
3 Notohuaro' piyapiro'sa huë'sahuatona':
"Huëco Sinioro motopinënquë panta'ahua'.
Israiro'sari chinotërinso pëinënquë panta'ahua'.
Pënëntërinsopita a'chinchinpoa'.
A'chintohuachinpoa noya natëahua'.
Sion motopi quëran Yosë chachin a'chintarinpoa'.
Quirosarin ninano quëran nanamën a'chinapi," tëcapona'.
4 Nisha nisha naciono'sa Siniorori coisë pochin nicaton no'tëquën sha'huitarin.
Nisha nisha piyapiro'sa nino'huirápirinahuë', acopitapon.
Sahuëninëna', no'pa' ohuërënano'sa atarantapona'.
Nansanënanta', yaquitonano'sa atarantapona'.
Co inso piyapiro'sa tëranta', niahuëcaiso marë'
ohuarapisopita macaponahuë'.
Naporahuatona', co huachi niahuëcaiso marë' nia'chintaponahuë'.
5 Cacopo shinpitanpoaso',
¡huëco Sinioro natëahua'!
Pi'i a'pininquë noya pa'nëso pochin
noya yonquianta'ahua'.

Oparo pochin nininso'

5 1 Amiconëhuë nosororahuëso' ya'huërënamën, oparonën yonquiaton cantarinso' cantararahuë:
"Amiconëhuë nosororahuëso' oparohuanin.
Noyaro'paquë chachin acorin.
2 No'pa' ohuërërahuaton, na'piranënpita inquitërin.
Noya noya oparo'sa pa'huëquën huayonaton, apitërin.
Imin huáncana tori acorin.
Nanpinta to'poitacaso marë' na'pi quëran nitërin.

‘Cashi cashin opa nitapon,’ ta'ton,
noya ancantaton ninarin.
Napoaponahuë', áin opasáchin
nitërin.
3 Iporaso' Quirosarinquë ya'huëramasopita,
carima natainquëma sha'huitoco.
Cota huënton israiro'sanquëmanta', sha'huitoco.
¿Inta tëhuërin ni'ton, oparonëhuë naporin?
¿Ca nica, inaora chachin nica?
4 ¡Noya nitacaso marë' nanirinso chachin nani acotërahuë!
No'tëquën chachin caso cashi cashin opa nitacaiso' ninarahuë.
Inapotopirahuë', áin opasáchin nitërin.
5 Noyapa'. Naporin ni'quëhuarë',
oparonëhuë ma'sona onpota'huaso' yonquirahuëso',
sha'huitaranquëma':
Nahuan shatërahuëso oquitarahuë ya'contatona tapiina'.
Pairanënta oquitohuato,
pë'tahuaro'sari ya'contatona',
to'qui to'quichina'.
6 Inapotahuato patarahuë.
Co incari pacarapiponhuë'.
Co incari yaquisë'paponhuë'.
Nahuano'sa', pacatoro', inapitari imotapon.
Chitoronta camaihuato, co inaquë o'nanaponhuë',”
tënin nosororahuëso'.
7 Israiro'sa', Cota huënton israiro'sanpoa',
canpoaso', Sinioro ya'ipi nanitaparinso' oparonën pochin ninëhua'.
Napoaton: “Inapitaso', pënëntërahuëso' natëtona
noya nicacaiso ya'huërin,” topirinhuë Sinioroso'.
Nitëpacasoráchin tëhuënchinso' pa'yatërëhua'.
Noya nicacaso' ninapirinhuë',
ma'sha nionpotatëhua nitëshararëhua'.

Isaiasë pënëntacaso marë' acorinso'

6 1 Osiasë copirno chimininso pi'iquë, hua'narëso pochin Sinioro ni'nahuë. Hua'anëntacaso shiranën pa'pi inápaquë acorahuaton, huënsëarin ni'nahuë. A'morinsonta', chinotacaso pëi ya'ipi mëntatërin. 2 Nisha anquëniro'sa pën pochin ya'nopisonta', Sinioro huënsërinso aipi yanpoápopi. A'naya a'naya saota saota anpiantëhuanpi: Cato anpiantëna quëran, ya'pirina nipa'copirayatopi. Cato quëranta', taparonëna parti quëran, nonëna pa'copitopi. Cato quëranso' yanponpi. 3 Naporahuatona inahua capini nonatona naporápi:

“Sinioroso' noyasáchin nicaton,
noya noya ninin.
Ya'ipi nanitaparin.
Ya'ipi isoro'paquë ma'sha acorinsopita,
Yosë chini chiníquën nanantërinso' anitotërinpoa',” tosápi.

4 Napopiso' ya'can topachina, Yosë
chinotacaso pëi ya'coananënpita
nacon nacontapi. Naporahuaton ya'i-
piana chachin conairi mëntatërin.
5 Ina yonquiato: "¡Ma'huantacha caso
nicato chiminarahuë paya! ¡Caso co
noyahuë' cancantato naponi nonahuë!
¡A'napitanta ca pochachin cancantopi
nipirinhuë', inapitarë'co ya'huërahuë!
¡Napoaporahuë', Sinioro ya'ipi nanita-
paton ya'ipi hua'anëntërinso quëna-
nahuë!" tënahuë.
6 Naporo chachin pën pochin
ya'norinso anquëni, huëcapairinco.
Artaro aipi pënaya ya'huërinso naquë-
tinanquë aquëtahuaton, quëshiantë-
rinco. 7 Ina pënayaquë carianantonco:
"Ni'quë'. Nani pënayaquë caria-
nananquën.
Napoaton co noyahuë' ninanso'
Yosë inquitërinquën.
Co noyahuë' ninansopita
na'intopirinquënhuë', inquitë-
rinquën," itërinco.
8 Naporo' Sinioro noninso' nata-
nahuë:
"¿Inta iporaso a'pa'i?
¿Incha ya'huërënamënpoa
nanan sha'huicaso marë'
pa'në'poya?" tënin.
"Ma'ta Sinioro ca ya'huëarahuë.
Ca nipachin a'paco," itërahuë.
9 Napotohuatora:
"Paaton nipachin piyapinëhuë-
pita sha'huitëquë':
'Onponta nanamëhuë natanpi-
ramahuë',
co natëtaramahuë'.
Ma'pitaso ninahuëso
ni'sápomarahuë tëranta', co
yonquiaramahuë',' tënin
Sinioro, itonquë'.
10 Piyapinëhuëpita yonquinëna
tapitëquë'.
Në'huëya pochin cancanchina'.
Somarayapiso pochin cancanta-
tona',
ama manta no'tëquën yonqui'i-
nasohuë'.
Sha'huitërahuëso' no'tëquën
yonquipi naporini,
oshanëna a'poitonahuë'.
Inapopi naporini,
co huachi ana'inta'huaso'
ya'huëitonhuë'," itërinco.
11 Napotohuachincora, natanahuë:
"¿Onporo hua'quita Sinioro ina
pochin cancantapona'?"
itohuatora:
"Ninanoro'sa ata'huantohua-
china',
tanahuantápai huarë' napoapi.
Pëiro'sa', imino'sa', inaquëpi-
tanta sacorápona huachi.
12 Naporo' ca Sinioroco nohuanton
piyapinëhuëpita inimicoro'sari
quiquiapona'.
Inapotohuachina', ya'huëpiso
no'pa' tanahuantápon.
13 Pasaya'pi quëran shonca tëranta
quëparitohuachina,
inapitanta ta'huantapona'.
Napoaponahuë',
a'naquën nara a'nëhuatëra
papotaantarinso pochin,
Sinioro marë' nipisopitaso',
ya'huëantapona'," itërinco.

Acaso' copirno Isaiasëri
ya'nan sha'huitërinso'

7 1 Osiasë copirno hui'ninso', Cotamo
itopi. Ina hui'ninta', Acaso itopi.
Ina ya'huërë Cota huënton copirno
nicaso', Siria copirnoso', Israiro
copirnorë' nicatahuatona', Quirosarin
ahuëcaiso marë' huëcapaipi. Napoapo-
naraihuë', co nanitopihuë minsëcaiso'.
Siria copirnoso', Nisin itopi. Ya'huërë'

Israiro copirnoso', Nimariasë hui'nin
Pica itopi.
2 Naporo' Acaso' copirno quëmopi-
nënpitarë chachin sha'huitacaiso marë'
paaparahuatona': "Siriaro'sa israiro'sarë
nicatahuatona', huëcapaiarinënpoa'," itopi. Napohuachinara, piyapinënpi-
tarë chachin pa'yanpi. Pa'yanatona
nararo'sa ihuani pa'tan pa'tantërinso
pochin ropatopi.
3 Naporo' Siniorori Isaiasë itapon:
—Hui'nan Siaro-iasopo itëranso masa-
huaton, Acaso' copirno nacapiontaquë'.
Inaso', panënquë i'sha pa'shintopiso'
yonsanquë quënaontaran. Ina i'sha
pa'shintopisoso', pë'saina'pi camayo
no'pa' hua'anëntërinso ira pa'nin'pa',
ya'huërin. 4-5 Quënaontarahuaton
sha'huitëquë':
"Niyátainpichin ya'huëquë'. Napoa-
ponahuë', ama pa'yanquësohuë'. Cato
copirnoro'sa pa'pi no'huitënquën huëca-
paiarinquënso yonquiaton, ama të'hua-
tëquësohuë'. Inahuaso', cato pënamocha
yatacopirinso pochin tomontapi. Nisin
siriaro'sarë chachin huë'sarin. Nima-
riasë hui'nionta israiro'sarë chachin
huëcapaiarinënquën. Inapitaso' nani
anoyatopi nicatahuatona', ma'sha
onpotiinënquënso marë'. Inapoatona':
6 'Cota huëntono'sa ya'contatëhua',
a'payanhua'. Inapotatëhua no'panëna
matahua'. Naporahuatëhua', Tapiiri
hui'nin inahua copirnonëna nicacaso
marë' acoa'ahua',' niitopi," itëquë', itërin.
7 Napopirinahuë', Sinioroso taan-
tarin:
"Co onporonta inapoarinhuë'.
8-9 Siria copirno ninanonënso',
Tamasco itopi.
Inaquë Nisin copirno hua'anën-
tërin.
Israiro copirno ninanonënta',
Samaria itopi.
Inaquë Nimariasë hui'nin hua'a-
nëntërin.
Napopirinhuë', saota shonca
a'natërápo pi'ipiya quëran
israiro'saso co huachi nacion
nicaponahuë'.
Co'so' canpitanta',
cancanëma quëran huarë' natë-
huatamacohuë',
inapita pochachin nisarama'," tënin Sinioro, itërin Isaia-
sëri.

Naquëranchin sha'huitërinquë, Imanino hua'huatacaso sha'huitërinso'

10 Siniorori Isaiasë quëran naquëran-
chin Acaso' nontaantarin: 11 "Napo-
tëranquënso chachin mini nisarin.
Ina nitotacaso marë' Yosë nontëquë
ma'sona a'nochinquën. Aco acopo-
roquë ya'huërin quëranhuë nipon,
ina inápaquë ya'huërin quëranhuë
nipon a'nochinquën," tënin Sinioro,
itërin Isaiasëri.
12 Napotohuachina Acasoso' tapon:
"Inca, co nontarahuë'. Co Sinioro tëni-
caso ya'huërinhuë'," tënin.
13 Naporo' Isaiasëso taantapon:
"Tapi copirno shinpitanquëma
hua'an ya'conamaso', noya
natanco'.
Canpitaso piyapi'sa ma'sha
onpotatoma', apinama'.
'Co ina nanirinhuë',' tënëso
pochin cancantatoma',
¿Yosë chachinta yaapinama' ti?
14 Sinioro chachin napoahuarë'
ma'sona a'notarinquëma nitota-
maso marë':
Ni'quë'. Ca nohuanton nanon
cayoapon.
Inapoaton quëmapia'huaya
huaipon.

Inaso' hua'huin nohuitaton,
Imanino itapon.
15 Inaso' hua'huatapon,
ohuaca sho'shoi' atachirotopiso capon.
Ninoi' iroapon, napoapon.
16 Ina hua'huasha co'huara chinotoa'hua nishátërasohuë',
ipora cato copirnoro'sa a'payaninquënsopita no'panëna',
ata'huantapona huachi.
17 Sinioro nohuanton
quëmanta tahuëri cantiarinquën.
Piyapinënpitanta cantiipon.
Quëmá quëran pipipisopitanta cantiarin.
Iráca shimashonëmapita
israiro'sarë nia'popiso pochachin
pa'pi parisitamaso' cantiarinquëma'.
Naporoso', Asiria copirno
quëran napoarama'.
18 Ina tahuëri'sa nanihuachin,
Sinioro nohuanton inimicoro'sa
huë'sapi.
Iquipito iro'sa quëran
yon[a] tomontërinso pochin huëcapona'.
Asiria parti quëraonta
ninora sanantërinso pochin
huëcapona'.
19 Canquihuachina,
motopi casonantëro'saquë,
ya'huëintapona'.
Natëtëanaro'saquë, shihuarinoro'saquë,
ohuacaro'sa o'orinquë, inaquëpita ya'huëintapona'.
20 Ina tahuëri'sa nanihuachin,
Asiria copirno quëran Sinioro
ana'intarinquëma'.
Inaso', sontaronënpitarë chachin
quëpainëmaso marë'
ihuimotoarinëma'.
Shinonëma', shinoratënëma',
inapitanta ihuitaponënquëma'.
21-22 Ina tahuëri'sa nanihuachin,
inso tëranta a'nara ohuaca',
cato ohuica, inaíchin pë'tahuaponahuë',
notohuaro' sho'shoi' ocoiapon.
Atachirotatonpita capon.
Ninoi' iroapon, napoapon.
Inimicoro'sari quiquicaiso nipirinhuë' cha'ëpisopitaso',
tëhuënchachin inapoapona'.
23 Ina tahuëri'sa nanihuachin,
imino'sa pantatápon.
A'naquën oparo huaranca
ya'huë ya'huëtërinso',
huarancatë coriqui pa'topirinhuë',
pantataton, shihuarino niantapon.
24 Inaquë yaya'conpachina',
pë'chinan, shinërë, inapitarë chachin
ya'contatona ma'sha inanapona'.
Ya'ipi no'panëma nahuan nonitëraro niantapon.
25 Panëno'saquë sacatohuachinara,
noyaro'pa' ni'ton, topinan nanpaquë ohuërëpi.
Inapopirinahuë', pantatatona'
nahuan nonitëraro ni'ton,
të'huatapona ya'contacaiso'.
Tororo'sa', ohuicaro'sa',
inapitaráchin ya'conatona coshatapona',” itërin.

Isaiasë hui'nin nininën quëran ma'sona onpocaiso' ninorinso'

8 1 A'na tahuëri Sinioro nontatonco itaponco: “Panca nontë maquë'.
Inaquë a'ninquëchin ninshitapon:

[a] **7.18** *Yon:* Iprio nananquëso', shona tënin.

‘Mairo-sararo-aspaso'[b].’ 2Yaninshi-
tohuatan, Oriasë corto hua'an ni'to-
nënquë ninshitëquë'. Quiripiquiasë
hui'nin Sacariasë itopisonta ni'tonënquë
ninshitëquë'. Inapitaso', no'tëquën
ninshitëranso' sha'huipona',” itërinco.
3-4Ina piquëran miachin sa'ahuëso
cayorahuaton, quëmapia'hua ya'huë-
taantarin. Naporo' Sinioro itaponco:
“Hui'nan nohuitaton, Mairo-sararo-
aspaso', itëquë'. Co'huara ina nonaton,
‘tata, mama,’ toshátërasohuë',
Tamasco, Samaria, inapita ninano-
ro'sa minsëapona'. Asiria copirno
piyapinënpitari napotapona'. Minsëra-
huatona', hua'anëna quëpatontacaiso
marë' ma'shanëna pa'ton nipisopita
quiquitapona',” itërinco. 5Ina quëran
nontaantarinco:

6-8“Cota huënton israiro'saso',
Nisin copirno, Nimariasë
hui'nin,
inapita të'huatopi.
Inapita të'huatatona', nocani-
naco.
Caso Siroi' i'sha, sanoi' pa'ninso
pochin
inapita catahuapirahuë', noca-
ninaco.
Napopi ni'quëhuarë',
ca nohuanton Asiria copirno
sontaronënpitarë chachin huë-
capaipon.
Inaso' huë'pachin,
Iopiratësii' paquiitërinso pochin
ya'ipi Cota huënton ninanoro'sa
ahuëapon.
Pancai' paquiitohuachina,
conopirataquë huarë' icaninso
pochin nisarin.
Asiria copirnoso', panca onian
yanponaton,
mapinën nocorinso pochin
ya'ipi iso no'paquë ya'huëpiso-
pita ahuëapon.
Napoaponahuë', ca Sinioroco
canpitarë'co chachin nisa-
rahuë,” itërinco.
9Nisha nisha nacionquë ya'huë-
ramasopita nihuëntonco'.
Inapopiramahuë', pa'yan tëpa-
ponquëma'.
Aquë ya'huëramasopita natanco
sha'huichinquëma':
Ahuëtamaso marë' noyá
niacoco'.
Noyá niacopiramahuënta', pa'pi
pa'yanarama'.
Tëhuënchachin noyá niacopira-
mahuënta', napoarama'.
10Onpo ahuëtamaso yonquihuata-
manta',
topinan quëran yonquiarama'.
Ma'sona nicamaso' nonpatama',
co napoarinhuë'.
Yosëso quiyarë'coi chachin
ya'huëarin ni'ton,
co inapoaramahuë'.

Sinioro tëhuënchinso' të'huatacaso ya'huërin

11Sinioro chiníquën nanantaton achi-
nirinco. Inapotahuatonco ama a'napita
pochin cancanta'huaso marëhuë',
pënëninco: 12“A'napitaso', të'huarë'na
ya'huëpi. A'na hua'an ahuëcaiso marë'
po'oana quëran yonquihuachinara,
nanan nahuinin. Napopirinhuë', co
nani napopiquë no'tëquën nininhuë'.
Napoaton a'napitaso të'huatopirinahuë',
co canpitaso të'huatamaso ya'huërinhuë'.
13Caso Sinioroco ya'ipi nanitaparahuë.
Noyasáchin ninahuë. Ca tëhuënchinso
të'huatamacoso ya'huërin. Carimaso',

[b] **8.1** *Mairo-sararo-aspasoso':* A'naroáchin ahuëatënënpoa', ihuaponënpoa', tapon naporin.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

ya'ipinquëma ni'saranquëma'. 14 Israiro'-
sanquëmaso', cato huënton ya'huërama'.
Natëhuatamaco, carima catahuaran-
quëma no'tëquën chinotamacoso'. Co'so'
natëhuatamacohuë', pëcotan pochin
nisarahuë. Iraquë na'pi i'patochináchin
ya'huërinso pochin nisarahuë. Huën-
sonquë ma'sha mapiso pochin, ritiquë
sami mapiso pochin, Quirosarinquë
ya'huëpisopita ana'intarahuë. 15 Na'con
israiro'sa i'patona anotopiso pochin nica-
pona'. Inapoatona chiminapona'. Pëco-
tanquë ma'sha mapachinara co huachi
pipirinsohuë pochin nisapi," itërinco.

16 Ina quëran a'chintërahuësopita
pënënato:
"Ipora sha'huitëranquëmaso',
noya natëco'.
A'chintëranquëmasopita,
anitotëranquëmasopita, inapi-
tanta ama naniantocosohuë'.
17 Cacopo quëran pipipisopita,
Siniorori co huachi yacatahua-
rinhuë'.
Cariso napoaporahuë', inasá-
chin ninarahuë:
'Catahuarinco mini,' tënahuë.
18 Sinioro ya'ipi nanitaparinso',
Sion motopiquë ya'huërin.
Hui'nahuëpita ina quëtërincoso-
pitarë'co chachin
israiro'sa ayonquica'huaiso
marë' acorincoi.
19-20 A'naquënso', sha'huitëranquë-
masopita co natëtatonahuë':
'Chimipiro'sa apërahua'yanta-
toma', natanco'.
Pënotono'santa sacaronquë
nonpisopita natahuan.
¡Nisha nisha piyapi'sa yosënëna
natanacaiso ya'huërin!
¡Chimipiro'sa tëranta nanpiarë-
huasopita ma'sona onpocaso'
anitotiinpoaso marë'
natanacaiso ya'huërin!' itapo-
nëma'.
Inapitaso napopirinahuë',
co pi'pian tëranta noya yonquia-
tona naporapihuë'.
Co tahuërianpitërëso pochin
nishátërapihuë'.
21 Inapoatona piyapiro'sa patë
patérantapona'.
Aparisitapona', tana anatana-
pona', napotapona'.
Tana natanápachina', no'huita-
pona'.
No'huitatona', copirnonëna',
yosënëna',
inapita ama huachi noya
ya'huëcaiso marëhuë', sha'-
huitapona'.
Inápaquë në'pëtahuatona', cata-
huacaiso yonisapi.
22 Isoro'paquënta yonípirinahuë',
co insoari tëranta catahuaponhuë'.
Napoaton parisitatona', nosoro-
tápona'.
Tashinanquë co napion ancantë-
rëso pochin
cancantápona'.
Tahuëripirinhuë tëranta tashirá-
rinso pochin
cancantápona'.

9 1 Napoaponahuë'
parisitopisopitaso',
co inachachin parisitápona-
huë'," itërahuë.

**Yosëri acorinso nasitaton,
hua'anëntarinso'**

Cariria parti ya'huëpisopita'ton Yosëri ana'intërin. Inapotaton atapanin. Inaquë saporonoro'sa', nipitariro'sa', inapita ya'huëpi. Inapitaso' inpioro'sarë niya'yoranpi. Inapita no'panënaso', Cortanii' quëran pi'i ya'coninso parti hua'anëntopi. Inataquëchin tëquën ira

marë'pa' pa'ninso ya'huërin. Inapitaso
Yosëri ana'intaton atapanpirinhuë', a'na
tahuëri noya nicaton catahuaantapon.
2-3 Inapitaso' co noyahuë' nicatona',
tashinanquë iratërëso pochin
cancantopi.
Inapopirinahuë', panca a'pintë-
rëso pochin
noya nicacaiso anitotapona'.
Sinioro quëma chachin
capa cancanta'huaiso', quëshi-
rancoi.
Sha'naiso mapatoira, capa
cancantërai.
Canatatona notohuaro' ma'sha
nipatomatohuachinaranta',
capa cancantopi.
Inapochachin quiyanta', quëma
ni'tonënquë
capa cancantomiatarai.
4 Piyapinënpita hua'anëntatona
aparisitopirinahuë', quëmari
nicha'ëran.
Inapotahuaton co huachi inimi-
conënpitari
aparisitápaiso quëtëranhuë'.
Matiano'sa iráca ata'huantë-
ranso pochin
inimiconënpita minsëran.
5 Inimicoro'saso',
sapatë po'motona ta'caca ta'ca-
cacharapi.
A'mopisonta', huënaisáchin
acopi.
Inapopirinahuë', sapatëro'sa',
a'mopiso',
ya'ipi inapita ahuiquitohua-
china', pëni ca'sarin.
6 Canpoa marë' a'nara quëma-
pia'hua nasitërin.
Hui'nanpoa Yosë quëtërinpoaso
pochin
a'nara ya'ipiya marë' quëtë-
rinpoa'.
Ina mini hua'anëntacaso marë'
acorinso'.
Nisha nisha quëran nohuita-
pona':
"Pa'yapiro yonquirinso'."
"Co minsëchináchinhuë' Yosë."
"Ya'huëmiatona'pi tata."
"Sano cancantona'pi hua'an."
Ina pochinpita nohuitapona'.
7 Tapi copirno iráca hua'anëntë-
rinso shiraquë
huënsëaton hua'anëntapon.
Chiníquën nanantaton, ya'ipi
parti camaitapon.
Ina hua'anëntarin ni'ton, sano
ya'huëmiatapi.
Co onporonta hua'anëntërinso
nitiquiaponhuë'.
No'tëquënáchin yonquiaton,
noyasáchin nicapon.
Ipora quëran huarë' naporinso',
co onporonta nishataponhuë'.
Sinioroso' ya'ipi nanitaparin.
Nosoromiatatonpoa napoarin.

Yosëri acorinso
hua'anëntohuachin, noya
ya'huëcaiso ya'huëarinso'

11 1 Nara moto' itëquën quëran
pichopitahuaton
papotaantarinso pochin a'na
tahuëri Quisi shiin
copirno ya'conaton, hua'anën-
tapon.
2 Sinioro ispiritonëni ya'coancan-
tomiatapon.
Inari yonquínahuan nicacaso'
quëtapon.
Nitopënëntahuaton, chiníquën
nanantapon.
Sinioro noya nohuitaton, natëpon.
3 Co papinanquë piyapi'sa
ma'sona onpotacaso' sha'hui-
ponhuë'.

Co nanan natëtaton piyapi'sa
ma'sona onpotacaso' sha'huiponhuë'.
4 Noya coisë pochin, sanpatopisopita
ma'sona onpotacaso' sha'huitapon.
Popriyatopisopitanta
pa'poyaton, catahuapon.
No'huitërayaro'saso', topinan
noncharapirinhuë'
ana'intapon.
Co noyahuë' nipisopitanta',
pihuitë' a'parëso pochin ata'huantapon.
5 Piyapi nani tahuëri a'moanaton
pa'ninso pochin,
noyasáchin nicaton no'tëquënáchin nonsarin.
6 Ina tahuëri nanihuachin: Tanan
ni'niraro'santa co huachi
carniroa'huaro'sa macatonahuë',
napopináchin ya'huëapona'.
Pa'piniro'santa chipoa'huaro'sarë',
napopináchin chinotapona'.
Toroa'huanta pa'pinia'huarë',
napopináchin ya'huëaton
so'sopon.
A'na hua'huashari inapita
quëpapon.
7 Ohuacanta tocani payarë',
napopináchin pasto ca'sarin.
Hua'huinapitanta', napopináchin quëhuënapona'.
Pa'pini' mashonta tororë',
napopináchin pasto capon.
8 Hua'huaro'santa', quëtëton
ya'huano'sarë' ya'nipipona'.
Ina ya'huërinquë icarahuachinanta',
co manta onpotarinhuë'.
9 Ya'ipi hua'anëntërinquë noyasáchin nicapona'.
Co insonta a'napita ma'sha
onpotaponhuë'.
Marë i'shari mëntaitërinso
pochachin
ya'ipiro'paquënta Sinioro nohuitapi.

Israiro'sa Yosëri ana'intacaso sha'huitërinso'

28 1-4 ¡Ma'huántacha Samaria
ninanoquë ya'huëpisopita nisapi paya!
Inaquë Israiro copirno hua'anëntërin.
Yanco ahuirin quëran yancotë
nipiso pochin nipirinhuë',
ina ninanoso', israiro'sari
pa'yatërin.
Inapitaso' no'picaisoráchin
cancantatona', co noyahuë'
nipi.
Noyaro'pa' motopiana inapatontarinquë
ina ninanoso acopirinahuë',
ya'huëhuano'saso', huino o'otona
no'picaisoráchin cancantopi.
Napoaton inapita ana'intacaso
marë'
Siniorori a'nara chiníquën
quëmapi acorin.
Inari ocai anotërinso pochin
chiníquën nanantaton anoantarin.
Panca ihuan ma'sha quiquirinso
pochin,
ihuai' sharo'sa inquirinso
pochin,
pacon huëhuëpiro pa'ninso
pochin,
ya'ipi atatahuaton to'pi to'pitarinso pochin,
ina quëmapiri nitapon.
Samariaquë no'picaisoráchin
cancantopisopita

ata'huantapon.
Noyápiachin yancotë ya'huë-
tohuachinara nipa'yatopiso
pochin
ina ninanoso' israiro'sari pa'ya-
topirinahuë', inapotapon.
Iquira huayo ya'nan cayarinso-
pita quënanpachinara,
co oshatapihuë' macatona capa-
caiso'.
Inapochachin ina quëmapinta',
canquihuachin
co oshataponhuë' ina ninano
ata'huantacaso'.
5 Ina tahuëri nanihuachin,
Sinioro ya'ipi nanitaparinso',
pa'yatapona'.
Caraya cha'ëpisopitari, noya
nicatona pa'yatapona'.
Pa'pi noya yancotë pa'yatopiso
pochin nitapona'.
6 Coisëro'sa nanan anoyatohua-
chinara,
inari catahuapon no'tëquën
sha'huitacaiso'.
Sontaro'sa ninano pa'poyapiso-
pitanta',
chiníquën cancantatona pa'po-
yacaiso
catahuapon.
7 Samariaro'sa huino o'otona
pisan pisan toconpi.
Máin pa'yatatona', inpan inpan
toconpi.
Inapita pochachin corto
hua'ano'sa', pënëntona'piro'sa',
inapitanta ina pochin o'otona
no'pirápi.
Huino o'osápatona naponin
yonquipi.
Inapitaso' hua'narëso pochin
quënantacaiso nipirinhuë',
ma'sona nicacaso' sha'huicaiso
nipirinhuë',
no'pirahuëro'sa ni'ton, co Sinio-
rori anitotërinhuë'.
8 O'opiquë, imopiso' saiana-
huanin.
Co insëquë tëranta imopiso
pahuaninhuë'.
9-10 Canta yonquiatonaco napopi:
"¡Isaiasëntachi yaa'chintë-
rinpoa'!
¡Sinioro anitotërincoso a'chin-
chinquëma'!
ta'ton atosárin.
Hua'huaro'sa quirica nontacaso
nitotahuachinara:
'ta ta tata të të tëtë ti ti titi to to
toto,' tosápi.
Inapita pochin cancantatonpoa
napotápirinpoahuë', ¡macari
natanapon!" topi.
11 Noyapa'. Naporama ni'quëhuarë',
inimiconëma quëran Sinioro
nontarinquëma'.
Nisha piyapiro'sa huëcapaira-
huatënëma',
nisha nananquë nontarinquëma'.
Ma'sha onpotarinquëmaso' nica-
toma',
naporo huarë' Sinioro yaa'chin-
tërinquëmaso',
nitotarama huachi.
12 Nani iráca ina sha'huitërin-
quëma':
"Cariáchin nanitërahuë asano-
cancana'huanquëmaso'.
Canotërëso pochin cancanto-
huatama',
caquë huëcatoma', chinotoco,"
itërinquëma'.
Napotopirinquëmahuë', co
canpitaso natëramahuë'.
13 Napoaton hua'huaro'sa quirica
a'chintohuachinara
nontopiso pochin Sinioro nonta-
rinquëma'.

Naporarama quëran aquë
aquëtë pochin nisarama'.
Noya pa'sarama quëran
ninantërarahuatona anotopiso
pochin nisarama'.
I'parahuatoma anotapoma'.
Inapoatoma chiminapoma'.
Huënsonquë inaira mapiso
pochin
nitohuachinquëma', co pipiara-
mahuë'.

Quirosarinquë
ya'huëpisopitanta pënëninso'

14-15 Quirosarinquë hua'an ya'cona-
toma camaitëramasopitanta',
Sinioro naporinso natanco':
"Canpitaso co panorohuanhuë'
camaitërama'.
Nonpatamara naporama':
'Sinioro piyapiro'sa ana'intohua-
chin,
co quiyaso' chimina'huaiso
ya'huërinhuë'.
Nani chimirinë'coi anoyatërai.
A'napitaso parisitapona',
quiyaso' cha'ësarai.
Piyapi'sa co noyahuë' ninaiso'
sha'huirapihuachinacoi,
nonpintahuatoi chinitarai.
Inapohuatoi, a'naroáchin natëa-
rinacoi.
Inapohuatoi co insonta minsëa-
rincoihuë',' toconama'," tënin.
16 Napoaton Sinioro naporin:
"Ni'quë'. Sionquë a'nara na'pi
acoarahuë.
Noyá huayonpinan nisahuaton,
pa'pi pa'ton.
Inari pëi achiniarin.
Ina, pëi simintonën pochin
nisarin.
Insosona natëhuachinco,
co të'huarë'na ya'huëaponhuë'.
17 Ina pëi nipato, huanirinso ótëi-
namën pochin
noyasáchin nicacaiso'
ya'huëapon.
No'tëquënáchin nicacaisonta',
tahuaninso tantiatiinan pochin
nisarin.
Nonpinatoma yacha'ëramasopi-
taso nipirinhuë',
panca ihuan paaton pëi atatë-
rinso pochin,
paquii' mëntacontarahuaton
quiquitërinso pochin
Asiria copirno ata'huantarin-
quëma'," tënin.

Sinioro co natëpiso
marëhuë' sha'huitërinso'

30 1 Siniorori israiro'sa pënë-
naton itapon:
"Canpitaso hui'nahuëpita
pochin nipiramahuë',
iráca quëran huarë' co yanatë-
ramacohuë'.
Ma'sona tëranta nicacaso'
yonquihuatamara, co chino-
tëramacohuë'.
Co carima ayonquipiranquëma-
huë', ma'pitaso yaninama'.
Inapoatoma', na'con na'con
oshahuanama'.
Ina marë' canpitaso', ¡ma'huan-
tacha nisarama paya!
2 Co natanapomaracohuë',
manorahuatoma Iquipitoquë
pa'marama'.
Sanohuaninquë na'irëso pocha-
chin canpitanta',
huaraon pa'poyainquë-
maso marë' natanapoma
pa'marama'.
3 Napopiramahuë',
inaso co catahuainquëmaso
nanitarinhuë'.

Sanohuaninquë na'irëso pochin
nicamaso marë'
Iquipitoquë pa'maramaso',
atapanaponquëma'.
4 Soan, Anisë, inapita ninanoro'sa
quëran
catahuainëmaso marë'
hua'ano'sa a'parama'.
5 Inapitaso napoaponahuë', co
catahuainquëmaso nanitapi-
huë'.
Co maquë tëranta inapita cata-
huaponquëmahuë'.
Ina na'intarinquëma na'con
parisitarama',” itërin.
6-7 Pë'tahuaro'santa hua'ano'sari
quëpapiso' yonquiato sha'huita-
ranquëma':
Camiyoquë, moraquë, inaquë-
pita ya'mitëatona
Iquipitoquë hua'ano'sa pa'sapi.
Na'con pa'tërinsopita tapapiso',
inapitaquë a'mitëatona Iquipito
hua'ano'sa quëpatapona'.
Niquipi inotërotaquëchin
pa'sapi.
Pa'pi huëhuëpiro no'pa' pa'tapi.
Inaquëso', pa'piniro'sa përaran-
tapi.
Quëtëton ya'huano'sa',
yanpona'pi ya'huano'sa',
inapitanta ya'huërin.
Iquipitoro'sa co maquë nanito-
pirinahuë', inapita quëpata-
pona'.
Napoaton cariso', iquipitoro'sa
apoyatërahuë:
“Topinan quëran përana'pi
ma'sha,” itërahuë.
8 Ina quëran Sinioroso' camaian-
tatonco:
“Iporaso' nontë masahuaton,
sha'huitëranquënsopita ninshi-
tëquë'.
Noya ninshitahuaton inaquë
acoquë'.
Sha'huirahuësopita nitotacaiso
marë'
inaquë ya'huëmiachin.
9 Isopitaso piyapinëhuëpita nipiri-
nahuë',
nisha nisha cancantatona co
yanatërinacohuë'.
Co natantochináchinhuë'
cancantatona',
a'chintërahuësonta co nohuan-
topihuë' natanacaiso'.
10-12 Ninotona quënana'piro'sa sha'-
huitatoma':
‘Ama hua'narëso pochin quëna-
natoma
pënëncoisohuë',’ itonama'.
Pënëntona'piro'santa':
‘Ama Sinioro no'tëquën anitotë-
rinquëmasopita,
sha'huitocoisohuë'.
Costaraisopita tëhuënchinso',
sha'huitocoi.
“Noya ya'huëapoi,” ta'toi
huë'ërai pochin cancantëraiso',
ama quëma huë'sahuaton
ochinanatë pochin nitocoiso-
huë'.
Ya'huincananpicoi quiyanta
nohuantëraiso' nisa'i.
Sinioro natëramaso', a'poco
huachi.
Co huachi nohuantëraihuë',
Sinioro naporinso natana'-
huaiso'.
Inaso', noyasáchin ninin. Israi-
rori chinotërin,’ toconama'.
Napoaton inaso sha'huitarin-
quëma':
‘Canpitaso sha'huitëranquëma-
sopita nocanatoma',
ahuëtono'sa', co noyahuë'
piyapi'sa', inapita

catahuaimaso marë' yonirama'.
13 Inapoatoma canpitaso', na'i-
nama'.
Inapa paira no'papi quëran
nipiso
yanotontërinso pochin huëhuë-
piro nisarama'.
Inapohuachina co yonquiasë-
huahuë', nohuatimapon.
14 Canpitanta ma'sha onpocaso'
cantiihuachinquëma',
minë noyá ya'quirinso pochin
nisarama'.
Inapohuachina, co huachi
pënaya
macacaso marë' tëranta ya'huë-
rinhuë'.
Co i'sha poso quëran macacaso
tëranta
nanitërëhuë',' tënin Sinioro,"
itërinco.
15 Naporahuaton, inaso taantarin:
"Canpitaso nisha nisha cancan-
tërama'.
Huëco natëantatomaco sano
cancantoco'.
Inapohuatama', nicha'ësaran-
quëma'.
Sano cancantatoma casáchin
chinotoco.
Inapohuatama', chiníquën nisa-
rama'," tënin Sinioro.
Napopirinhuë', co canpitaso
nohuantëramahuë'.
16 Co yanatëtomarahuë' naporama':
"Co'chi paya. Cahuarioquë
tëhuënchinso
ya'mitëahuatoi ta'apoi," toco-
nama'.
Naporama ni'quëhuarë', ta'aca-
maso' ya'huëapon.
"Chiníquën ta'ana'pi torona-
no'saquë ta'apoi," tomanta-
rama'.
Naporama ni'quëhuarë',
chini chiníquën ta'anapiro'sa
imaponquëma'.
17 Huarancanquëma nipomarahuë',
a'na inimico sontaroíchin nita'a-
taponquëma'.
A'natërápo inimico sontaroíchin
niponaraihuë',
ya'ipinquëma nita'atarinquëma'.
Tomaro'të motopiquë pantira
naranën
a'huanipiso pochin nicama
huarë' napoarama'.
18 Inapotiimaso sha'huitopirinquë-
mahuë',
iporaso nosoroinquëmaso marë'
ninarinquëma'.
Inaso', nosororinquëmaso' pa'pi
yaa'notërinquëma'.
Sinioroso' noyasáchin nina'pi.
Inaso Yosë ni'ton,
inasáchin ninahuatëhua',
tëhuënchachin capa cancanta-
rihua'.

Iquipitoro'sari catahuacaiso' nohuantopisopita, ma'sona onpocaiso ya'huërinso'

31 1 Iquipitoro'sari catahuacaiso
marë' paapapisopita,
¡ma'huántacha nisapi paya!
"Cahuarioro'sa', na'a sontaro'sa
toronanquë pa'pisopita,
notohuaro' cahuarioquë pa'piso-
pita sontaro'sa',
inapita catahuaponacoi," topiso-
pitanta',
¡ma'huantacha nisapi paya!
Co Siniorori catahuacaiso nina-
pihuë'.
Inaso' noyasáchin ninin ni'ton,
Israirori chinotërin.
Napoaponahuë', co ina nonto-
pihuë'.

Ina marë' ¡ma'huantacha nisapi
paya!
2 Co chinotopiramahuë', inaso
yonquínahuan ni'ton,
ma'sha onpotiinquëmaso' nito-
tërin.
Ma'sona nicacaso' sha'huihua-
china, ina inachachin nisarin.
Inaso', co noyahuë' nipisopita
ata'huantapon.
Inapita catahuapisopitanta',
inapotapon.
3 Iquipitoro'saso', co yosëro'sahuë'.
Topinan piyapiro'sa inahuanta'.
Cahuarionënapitanta', topinan
ma'sharo'sa',
co ispiritoro'sahuë'.
Siniorori ana'intacaso nanihua-
chin,
pa'poyapisopita ta'huantapona'.
Pa'poyatona'piro'santa napoa-
pona'.
Ya'ipi napopináchin quiraquë
ta'huantapona'.
4 Isonta', Sinioro naporinso sha'-
huitaanta'inquëma':
"Pa'pini' ohuica mapachina,
no'huitárin.
Napoaso', co a'paina'piro'sa
tëranta të'huatërinhuë'.
Notohuaro' niyontonatona
no'huipirinahuë tëranta',
co mapinën patarinhuë'.
Inapochachin caso Sinioroco
nisarahuë.
Ya'ipi nanitapato,
Quirosarin pa'poya'huaso marë'
o'marahuë.
5 Inairanta hua'huinpita
pa'poyaton,
pë'pëtën aipi yanpo yanpónan-
tarin.
Inapochachin canta ya'ipi nani-
tapato,
Quirosarin a'paiapo, pa'poyapo,
nicha'ëpo, inapotapo.
6 Israiro'sanquëma'.
Canpitaso co natëtomacohuë',
na'con tëhuëtëramaco.
Inapotopiramacohuë', huëco
casáchin natëantaco.
7-8 Mamanshiro'sa nicatoma osha-
huanama'.
Inapitaso', oro, prata, inapita-
quëran ninama'.
Inapita mosharamaso a'pohuatama',
naporo tahuëri chachin
asiriaro'sa minsëapona'.
Napoaponahuë', co piyapi'sari
minsëarinhuë'.
Quira të'huatatona piyapinën-
pita ta'apona'.
Hui'napinënapitanta ahuëtona-
piro'sa nisapirinahuë',
asacatacaiso marë' macapona'.
9 Copirnonënanta', pa'yanënquë
ta'apon.
Hua'ano'santa', pantiranëna
ta'ananpipona'.
Nani Quirosarinquë panca pën
acorahuë.
Inimiconëma ana'inta'huaso
marë' naporahuë," tënin.

**Noyasáchin nicaton
hua'anëntërinso'**

32 1 Natanco a'na sha'huitaan-
ta'inquëma':
A'nara' copirno ya'conaton,
noyasáchin hua'anëntapon.
Naporo' hua'ano'santa', noyasá-
chin nicatona hua'anëntapona'.
2 A'naya a'naya, ihuan na'pitiinan
pochin pa'poyatapi.
Ma'sha onpocaso tahuëri nipa-
chin, catahuatapi.
Yaniroquë sharo'sa opotacaiso
marë'

cashapiso pochin nisapi.
Panca natëtë inotëroquë, pi'i
ya'copirinso pochin nisapi.
3 Ma'sona yanipachina', noya
ni'sahuatona acoapona'.
Ma'sona sha'huitahuachinanta',
noya huëratëhuanatona natanapona'.
4 Ma'sona nicacaso' yonquihuachina,
noya yonquiatona nicapona'.
Ma'sona nonpachina', a'ninquë-
chin nonsapi.
5 Co noyahuë' nipisopita naporo
tahuëri'saso',
"noya quëmapi," co itaponahuë'.
Apiro'santa', co huachi noya
nicaponahuë'.
6 Co noyahuë' nipisopitaso',
naponin nonapona'.
Yonquinënaquë co noyahuë'
nicacaiso' yonquiapi.
Mantanta nicatona', co Yosë
pënëntërinso' natëpihuë'.
Sinioropita yanonpinapipitërapi.
Tanapisopita co a'capihuë'.
Yamoropisopitanta', co yao'shi-
topihuë'.
7 Apiro'saso', monatacaiso marë'
ma'pitaso nipi.
Pa'pi co noyahuë' nicacaiso'
yonquirápi.
Popriro'sa nonpintatona ihuapi.
No'tëquën catahuacaiso marë'
natantopirinahuënta', co
catahuapihuë'.
8 Noya quëmapiso nipirinhuë',
noya nicacaso' yonquirin.
Yonquirinsopita nipachina, co
nisha nisha cancantarinhuë'.

Siniorori piyapinënpita ana'intahuaton, noya acoantarinso'

9 Sanapi'sanquëmanta', pënëin-
quëma natanco:
Canpitaso co manta yonqui-
rëhuë pochin
nicatoma': "Noya ya'huëápoi,"
toconama'.
Napopiramahuë', carima sha'-
huichinquëma natanco:
10 Iporaso mini noya ya'huëapira-
mahuë',
a'na pi'i na'con quëran pochin,
pa'yanatoma ropatapoma'.
Cosharo', o'oi', inapita
pahuantaponquëma ni'ton,
napoarama'.
11 Co manta yonquiatoma ya'huëá-
piramahuë',
pa'yanatoma ropatoco huachi.
Noyasha nitaparamaso' pa'coi-
rahuatoma',
sëtatoma a'moramaso', a'moco'.
12 Noyápiachin imino'sa', noya-
ro'paquë oparoro'sa ya'huë-
rinso',
inapita yonquiatoma na'nëco'.
13 No'panëma patarama ni'ton,
pantatápon.
Nahuano'sa', nonitëraro'sa',
inapitari imotapon.
Pëiro'sa capa cancantëramaquë,
pantatápon.
Ninanonëmaquënta napopira-
mahuë', napoapon.
14 Noya pëiro'sa ya'huëtërinquë-
maso patapoma'.
Ninanoquënta notohuaro'
ya'huëpiramahuë', tana-
huantápon.
Noyá niacorapiramasopitanta',
patomiatarama huachi.
Tanan moraro'sa inaquë noya
ya'huëapona'.
Nisha nisha pë'tahuaro'santa
inaquë coshatapona'.
15 Napoaponahuë', Sinioroso'
ya'ipi nanitapaton,

o'mantararin catahuainpoaso
marë'.
Naporo' inotëroquënta', noya-
ro'paquë pochin sha'tapona'.
Noyaro'paro'santa', aquëtë
huarë' noya noya nicapon.
16 Ya'ipi piyapiro'sa no'tëquëná-
chin yonquiapi.
Inapoatona', ya'ipi ya'huërë-
huaso no'paquë noyasáchin
nicapona'.
17 Noyasáchin nicatona', sano
ya'huëapona'.
"Sinioro catahuarincoi," tëca-
tona', noya ya'huëmiatapona'.
18-20 Sano ya'huëpiquë piyapinëhuë-
pita ya'huëapona'.
Noyá acopinan pëiro'saquë,
nóya ya'huëapona'.
Tanano'sa a'nëatona tiquipiri-
nahuë tëranta',
ninanonta minsërahuatona
taparo nitopirinahuë tëranta',
canpitaso noya ya'huëatoma',
capa cancantomiatarama'.
Sha'tëramaso oporapitamaso
marë',
notohuaro' i'sha ya'huëtapon-
quëma'.
Pastonta', tororo'sa', moraro'sa',
inapita
capacaiso marë' co pahuana-
ponhuë'.

Ahuëtopisopita Siniorori ana'intacaso sha'huitërinso'

33 1 A'naquëmaso', piyapi'sa
ahuëatoma ata'huantë-
rama'.
A'naquëmanta', nonpintatoma
ma'sha onpotërama'.
A'napita inapotopiramahuë', co
canpitaso inapotërinënquë-
mahuë'.
Ata'huantërama piquëran,
canpitanta ata'huantaponën-
quëma'.
Nonpintatoma piyapi'sa ma'sha
onpotërama piquëran,
canpitanta inapotaponën-
quëma'.
2 Quiyaso' Sinioro quëmasáchin
ninarainquën ni'ton, noso-
rocoi.
Nani tashíramiachin catahua-
rancoi.
Ma'sha onporaiso tahuëri'santa',
nicha'ëcoi.
3 Quëmari no'huiranso' natana-
tona',
nisha nisha piyapiro'sa ta'api.
Quëma huaniranso nicatona',
naciono'santa yanquëapi.
4 Sëquërë' pa'pachina chitoro
tashirotërinso pochin pa'nin.
Ina pochachin inimiconënapi-
tanta ya'contatona',
ma'shanënapita pa'ton nininso'
osërëtapona'.
5 Sinioroso' pi'iro'tëquë ya'huërin.
Inaso', chini chiníquën nanan-
tërin.
Ina nohuanton Quirosarinquë
no'tëquën yonquiatona noyasá-
chin nisapi.
6 Ina nohuanton chachin inaquë
noya ya'huëapona'.
Inaquë ya'huëpisopitaso',
yonquínahuan nicatona',
nitotono'sa nicapona'. Inapoa-
tona cha'ëpona'.
Sinioro të'huatatona natëpi
ni'ton,
ma'sha pa'ton nininso' quëna-
nëso pochin nipi.
7 Cota huënton sontaro'saso',
chiníquën cancantopisopita
nipirinahuë',

catahuacaiso marë' cachiro'-
saquë
chiníquën na'nërantapiso'
natanco'.
Anoyatacaiso marë' a'papisopi-
tanta',
co anoyatatonaraihuë', na'në-
rantapi.
8 Iraro'sa tanahuantápi. Co
huachi pa'topihuë'.
Nicatahuacaiso marë' anoyato-
pisopitanta', tapipi.
Quënaninso no'tëquën sha'hui-
na'pinta', nocanconpi.
Itohuara capini ma'sha nionpo-
topi.
9 Sha'pirinahuë', co nítërinhuë
ni'ton,
no'pa chachionta sëtatona
a'mopiso pochin ninin.
Nipano tanan quëran huarë'
ahuiánahuanaton tapaninso
pochin ninin.
Saron motopiananta', inotëro
pochin niconin.
Pasan parti, Carmiro motopi
parti, inaquënta
nararo'sa ahuiánahuanatona',
nohuamonotopi.
10 Sinioro chachin naporin:
"Iporacha canta', huanito
ma'sha nisarahuë.
Chini chiníquën nanantërahuëso',
noya noya ninahuëso', inapita
a'noarahuë.
11 Canpitaso ma'sha nicacaso
yonquipiramahuë',
yonquiramasopitaso', shinpitë
yanimë pochin ni'ton,
co manta chiniarinhuë'.
Pihuitë pochin nitatënquëma',
ana'intaranquëma'.
Pëni ata'huantërinso pochin
nitarinquëma'.
12 Nisha nisha ninanoro'sa huiqui-
tatona', huariano taranapi.
Nahuan yanirinso pochin huë-
yapona'.
13 Aquë ya'huëramasopita, napora-
huëso natanco'.
Ya'caria ya'huëramasopitanta
naporahuëso nicatoma':
'Tëhuënchachin Sinioroso',
chini chiníquën nanantërin,'
toco'," tënin.
14 Quirosarin oshahuano'saso',
pa'yanapi.
Ya'ipi inpioro'santa pa'yanatona':
"Sinioroso', pën ma'sha ahuiqui-
tërinso pochin ninin.
Ya'huëmiatërinso pën pochin
ni'ton,
¡Sinioro ana'intërinquëso', pën
ya'huëmiataton ya'ipi ahui-
quitërin!
¡Co inquënpoa tëranta', inaquë
ya'huëcaso nanichitërihua-
huë'!" tapona.
15-16 A'naquën no'tëquënáchin
yonquiatona', no'tëquëná-
chin nonpi.
Co piyapi'sa ma'sha onpotatona
ma'huanpihuë'.
Ma'sha yanicanapirinahuë
tëranta', no'tëquën ana'intopi.
Tëpatacaso marë' sha'huitopiri-
nahuë', co nohuantopihuë'.
Co noyahuë' nicacaiso', co
pi'pian tëranta yonquipihuë'.
Napopisopitaso', noya ya'huëa-
pona'.
Natëtëanaro'saquë ya'copiina-
mën acorinso pochin nisapi.
Cosharo', o'oi, inapita co
pahuantapihuë'.
17 Naquëranchin copirno noya
noya ya'norinso nianta-
poma'.

Naporoso', no'panënpoa nanirinso pa'pi áquë nisarin.
18 Naporo' inimicoro'sa të'huatëranso' yonquiaton tapon:
"Inimico hua'an, sontoronënpita nicacaso marë' pichiyantërinpoaso',
¡co huachi ya'huërinhuë'!
Inimico copirno marë' pahuërëtacaso' ma'patona'pi hua'aonta',
¡co huachi ya'huërinhuë'!
Toriro'sa pichirahuaton onposo sontaro'sa a'pacaiso marë' tantiachantërinso hua'aonta',
¡co huachi ya'huërinhuë'!" tosaran.
19 Co panorohuanhuë' inimicoro'sa
huáncana ya'huëpiranhuë'.
Co huachi inapita huáncana ya'huëaponhuë'.
Inapitaso' nonpachinaranta', co natanchináchinhuë' nonconpi.
Nisë'morinso pochin nonpachinara co incari nataninhuë'.
20 Quirosarin ninano ni'co'.
Inaquë nani pi'iquë pita na'huëcaso marë' pa'nëhua'.
Inaso ninano', noyá acopinan ya'huërin huachi.
Sontaro'sa në'mëtë pëinëna noya ótënpiso pochin ninin.
Inapita achinicaiso marë' noninënpitaso',
co incari tëranta oshitëaponhuë'.
Naranënpita pa'huacopisonta', co incari tëranta opanaponhuë'.
21 Inaquë Sinioroso', huënaráchin huënaráchin ya'nopon.
Inaquëso na'a iro'sa ya'huëapon.
Pancairo'santa ya'huëapon.
Inaquëso napoaponahuë', co onporo tëranta inimiconënpitari ya'contaponahuë'.
Inapitaso' chiníquën nancharo'sa ya'huëtopi.
Panca no'soratëhuan nipirinahuë', co nanitapihuë'.
22-23 Sinioroso' coisënënpoa ni'ton, ma'pitaso nicacaso' pënëninpoa'.
Inaso' copirnonënpoa ni'ton, nicha'ësarinpoa'.
Ina nohuanton inimicoro'sa nanchanënaquë
pancara nara ahuanipiso', co chiniaponhuë'.
Sihuirinënpita ananahuatërin ni'ton,
ihuani pihuicaso' në'mëtënta', sa'moconin.
Inapohuachina, inimicoro'sa ma'shanëna osërëtarihua'.
Somarayaro'sa quëran huarë' ma'sha macapona'.
Sonpacharo'santa ma'sha mamiatapona'.
24 Quirosarinquë ya'huëpisopitaso', Siniorori oshanëna inquitarin ni'ton,
co huachi a'naya tëranta', "caniorahuë caso'," tëcaponahuë'.

Quirosarinquë ya'huëpisopita Yosë nohuanton huënantapiso'

35 1 Inotëroquëso co manta noyatatonhuë',
sëtatë pochin no'pa' nisárin.
Napopirinhuë', Yosë nohuanton noyatohuachina',
capa ancantona'pi pochin nisarin.
2 Nirio yanco huësoatërinso pochin capa cancantomiachin.

Yosë nohuanton Nipano tanan
pochin nicapon.
Carmiro motopi, Saron moto-
piana,
inapita noyaro'paro'saquë pochin
nani ma'sha sha'pachina', noya
noyatapon.
Inapohuachina', Yosë chini
chiníquën nanantërinso'
ni'sapi.
Noya noya nininso' ya'nopon
huachi.
3 Sanpatërëso pochin cancantopi-
sopita, achinicancanco'.
Canotërëso pochin cancantopi-
sopitanta',
catahuaco chiníquën cancan-
china'.
4 Të'huana'piro'santa sha'huita-
toma':
"¡Chiníquën cancantoco'! ¡Ama
pa'yancosohuë'!
Sinioro o'mararin nicha'ëinquë-
maso marë'.
Inimiconëmapitaso', no'tëquën
i'huërëtarin," itoco'.
5-8 Naporo' somarayaro'sa quënan-
tapona'.
Në'huëyaro'santa natantapona',
nonapona'.
Sonpacharo'santa', yo pochin
niipona'.
Inotëroso', ya'shi ya'shin nipi-
rinhuë',
no'pa quëran notohuaro'
i'sharo'sa pipirantapon.
Sonoro'santa ya'huëapon.
Ipora asaniro'sa ya'huërin-
quënta',
piquiraroro'sa', shi'shinamatë-
ro'sa', inapita ya'huëapon.
Ina no'panëmataëchin a'nara
caritira pëntonapon.
Co oshanëna inquihuachinahuë',
co nanitapihuë inataëchin pa'ta-
caiso'.
Naponin yonquipisopitanta', co
inataquëchin pa'sapihuë'.
Ina caritiraso': "Yosë caritira-
nën," itapona'.
9 Inaquëso', co pa'piniro'sa
ya'huëaponhuë'.
Co huachi të'huatoro ma'sha-
ro'sa ya'huëaponhuë'.
Inataëchin Yosëri nicha'ërinso-
pita huënantapona'.
10 Siniorori nicha'ërinsopita
Quirosarinquë huënanta-
pona'.
Capa cancantatona cantarë'na-
chin huënantapona'.
Noya ya'huëatona capa cancan-
tapona'.
Co huachi iquitacaiso' ya'huëa-
ponhuë'.
Co huachi na'nëcaiso' ya'huëa-
ponhuë'.

Quirosarinquë ya'huëpisopita
Siniorori achinicancaninso'

40 1 Sinioro naporin:
"Piyapinëhuëpita noya
nontatoma', achinicancanco'.
2 Noyasha nontatoma piyapinë-
huëpita
catahuaco chiníquën cancan-
china'.
Sontaro sirihuitërinso pochin
nininso', nani nanirin.
Tëhuëpiso marë' ana'intëra-
huëso', nani pahuërëtatë
pochin nipi.
Oshanëna marë' nani na'con
na'con parisitopi," tënin.
3-4 Natanco, a'na quëmapi chiní-
quën sha'huirarin:
"Sinioro yao'marin ni'ton, ira
tapaco'.

Inotëroquë ira ya'huërinso ótëco'.
Panëno'sa papatahuatoma',
iconantërinsopita mëntarotoco'.
Na'piro'santa chi'huincaco'.
Inapochachin canpitanta',
cancanëma anoyatoco'.
5 Naporo' Sinioro chini chiníquën
nanantërinso' a'notarinpoa'.
Napohuachina ya'ipi piyapi'sari
ni'sapi.
Sinioro chachin naporin," tapon.
6 Ina quëran napoantarin nata-
nahuë:
"Chiníquën sha'huiquë'," tënin.
Napohuachina cari natanahuë:
"Ma'ta chiníquën sha'hui'i,"
itërahuë.
"Ya'ipi piyapi'sa panpatoro
pochin niconpi.
Iminquë yanco ya'huërinso
pochin co chinipihuë'.
7 Panpatoroso pacahuatëra,
a'naroáchin yanirin.
Yancoro'santa a'naroáchin
ahuirin.
Sinioro nohuanton inapita co
chinirinsohuë pochin,
piyapi'santa', co chinipihuë'.
8 Panpatoroso', yaniconin. Yanco-
ro'santa ahuiconin.
Sinioro nanamënso napoapo-
nahuë', ya'huëmiatarin,
tëquë'," itërinco.

Chiníquën nanantaton Sinioro o'mararinso'

9 Quirosarinquë ya'huëramaso-
pita noya nanan sha'huico'.
Motopi naniontarinquë nanpë-
rahuatoma chiníquën sha'-
huiontaco'.
Ama të'huatatomahuë' ya'ipi
Cota huënton israiro'sa sha'-
huitoco':
"¡Ma'tana Sinioro chinotërë-
huaso'!
10 Chiníquën nanantaton o'ma-
rarin.
Ya'ipi minsërahuaton, piya-
pinënpita isëquë chachin
quëantarin.
Nisharo'sari hua'anëntopi-
rinahuë', inapita quëran
nicha'ërin.
11 Hua'anëni ohuicanënpita
a'pairin.
Carniroa'huaro'sa', iporahuaton
quëparin.
Nasha huaipisopita oshaquëran
quëpaton a'carin.
Ina naporinso pochin
canpoanta', Sinioro noya
a'paiarinpoa'," itoco'.

Sinioro chini chiníquën nanantërinso'

12 Sinioroso' chini chiníquën
nanantaton,
marë pancai' nipirinhuë', a'na
imiraquëáchin a'nirin.
Pi'iro'tënta cara cuartaíchin
pochin a'nirin.
Ya'ipi isoro'paquë amocan
ya'huërinsonta',
pë'tënacaso marë' a'nitiinanquë
po'morin.
Motopiro'sa', motopia'huaro'sa',
inapitanta pë'tënanquë
pë'tënin.
13-14 ¡Co insoari tëranta Sinioroso'
ótëarinhuë'!
¡Co insoari tëranta ma'sona nica-
caso', ina a'chintërinhuë'!
¡Co insoari tëranta', pënënaton
yonquínahuan ina acorinhuë'!
15 Naciono'sa panca nipirinahuë',
Sinioro marëso', a'na shi'taíchin
i'sha pochin niconpi.

Marë yonsan no'paro'saquë
ya'huëpisopitanta',
amocan pochin co manta pa'to-
pihuë'.
16 Ya'ipi Nipano tananquë tëranta
ma'sharo'sa ina marë' tëpacaiso'
co naniarinhuë'.
Inaquë na'con ihuë ya'huëpirin-
huë',
co ina tëranta naniarinhuë Yosë
marë' ahuiquitacaiso'.
17 Ya'ipi naciono'santa ina
marëso',
co máquëno'sahuë'.
Co manta pa'tërinsopitahuë
pochin niconpi.
18-19 ¡Co a'naya tëranta Yosë pochin
ya'huërinhuë'!
¡Co inso mamanshi tëranta', ina
pochin ya'huërinhuë'!
Mamanshiso', hua'na asoquira-
huatona nipi.
Nitapacaiso' nina'piri oro
quëran pashitërin.
Inapotahuaton prata quëran
catinaa'huaro'sa apë'pëco-
notërin.
20 "Nara quëran nii," topachinanta',
onëhuan nininso nara huayonin.
Inaporahuaton noyá nitotërinso
patëtona'pi, yonirin.
Inari noyá payontohuachina, co
anotërinhuë'.
21 ¡Canpitanta nitotërama ni'sora!
¡Nani natanama sha'huipisopita!
¡Ya'nan caniaritërin quëran
huarë' sha'huipisopita
ya'huërin!
¡Isoro'pa' Yosëri acorin quëran
huarë' nani nitotërama'!
22 Yosëso', pi'iro'të tahuirinso aipi
hua'anëntarin.
Inatohua quëran canpoaso'
sëquërë pochin ni'ninpoa'.
Na'icaso marë' në'mëtë ótënëso
pochin pi'iro'tënta ótënin.
Në'mëtë pëi ótënatë pochin
nitërin.
23 Ina nohuanton chiníquën
nanantopisopitanta',
co huachi máquëno'sahuë'
nisapi.
Hua'ano'santa ina nohuanton
ta'huantapi.
24 Ina marëso' hua'ano'santa',
sharo'sa nasha pichopitopiso
pochin niconpi.
Ipora huarë' itëa'huain pipia-
rinso pochin,
co manta chinipihuë'.
Siniorori pihuitë pochin nito-
huachina, chiminatona
ahuiánahuanapi.
Panca ihuan pa'pachina,
trico sha'huëtë quiquirinso
pochin nitërin.
25 Sinioroso' noyasáchin nicaton
naporin:
"¿In pochinta ni'namaco?
¡Co ca pochin a'na ya'huërin-
huë'!
26 Inta nipachin pi'iro'të në'përico'.
¡Nani canpita cari acorahuëso'
nitotërama'!
Ya'ipi inaquë ya'huërinsopita
acoato,
a'naya a'naya insëquësona
nohuantërahuëquë acorahuë.
Chini chiníquën nanantato
nininëna quëran përapatora,
ya'ipi ya'nopi," tënin.
27 Israiro'sanquëma', canpitaso
Cacopo shinpitanquëma'.
Canpitaso naporama':
"¡Sinioroso co huachi tahuërëtë-
rinpoahuë'!
Parisitápirëhuahuë' co noninin-
poahuë'," tënama'.

¡Co ina pochin yonquicamaso
ya'huërinhuë'!
28 ¡Nani canpitaso nitotërama'!
¡Nani sha'huitërinënquëmaso'
natanama'!
Sinioronënpoaso', Yosë ya'huë-
miatërinso'.
Inari isoro'pa', ya'ipi ya'huërin-
sopitarë chachin acorin.
Co aso canotaton në'ca në'cato-
sárinhuë'.
Nitotërinsonta', co naninahuan-
huë'.
29 Canotopisopita, inari achinian-
tarin.
Sanpatopisopitanta', ananitaan-
tarin.
30 Hui'napi'sa niponaraihuë', cano-
tatona në'ca në'catopi.
Hua'hua hui'napi'santa', i'para-
huatona anotopi.
31 "Sinioro mini catahuarinco,"
topisopitaso nipirinhuë',
nashaquëranchin chiniantarëso
pochin nicapona'.
Panca onian co sacai quëranhuë
yanponinso pochin nicatona',
co oshataponahuë ma'sona noya
nicacaiso'.
Co canotonahuanhuë ta'arëso
pochin co sanpataponahuë'.
Co aminahuanhuë iratërëso
pochin, Yosë imamiatapona'.

**Nisha nisha naciono'saquë
ya'huëpisopita pënëninso'**

41 1 Naquëranchin Sinioro
taantarin:
"Marë yonsanquë naciono'sa
ya'huëramasopita,
ta'tatoma nontaranquëmaso'
natanco'.
Chiníquën cancantatoma huëco
noanhua'.
Chiníquën nanan ya'huërin
ni'ton, niyontonatëhua
noanhua'.
2 ¡Ca nohuanton pi'i pipi-
rinso parti a'nara copirno
ya'conapon!
Inaso', ya'ipi inimiconënpita
minsëapon.
Cari catahuarahuë ni'ton, nisha
nisha naciono'sa hua'anën-
tapon.
Nisha nisha copirnoro'sa
camaiapon.
Sahuëninën, pë'chinanën,
inapita quëran ahuëaton,
trico to'norahuatëra pi'pitën
pa'sarëso pochin nitapon.
3 Inimiconënpita imapachin,
yanponatë pochin pacaton co
oshataponhuë' icantacaso'.
4 Casáchin Yosëco ni'to, inapita
acorahuë.
Ca nohuanton nani ma'sha
isoro'paquë onpopi.
Ca Sinioroco naporahuë.
Co'huara isoro'pa' ya'huëyátëra-
sohuë', ca'ton ya'huërahuë.
Nani ma'sha ya'huërinsopita
ta'huantopirionta', caso
ya'huëápo.
5 Marë yonsano'saquë naciono'sari
Siro copirno sontaronënpitarë
chachin
huë'sarinso nicatona', pa'yana-
pona'.
Isoro'panta', ya'huërinso nani
chachin nacontarin.
Nani huë'sapi, nani ya'caritë-
riapi.
Nisha nisha parti quëran huëca-
tona niyontonapi," tënin.
6 Mamanshi nina'piro'saso',
ma'sha nina'pi capini nicatahua-
tona', niachinicancanpi.

7 Nara patëtona'piri, nitapacaiso'
nina'pi achinicancanin.
Marticho quëran papincatona'-
pinta',
papiotiinanquë sacatona'pi achi-
nicancanin:
"Nani noyá achinpitërëhua'," itërin.
Napotahuaton naoquë
mamanshi noyá payontërin.
Chiníquën huanicaso marë'
napotërin.
8 Piyapinënpitanpoaso napoapo-
nahuë'
Sinioro chachin achinicancanin-
poa':
"Natanco israiro'sanquëma':
Canpitaso' piyapinëhuë Cacopo
itopiso' shinpitanquëma'.
Amiconëhuë Apraan itopisonta
shimashonëma'.
9 No'pa' nanirinso parti quëran
pochin ocoiranquëma'.
Pa'pi áquë ya'huëapiramahuë',
acoranquëma piyapinëhuëpita
nicacamaso marë'.
Carinquëma huayonanquëma
ni'ton, co a'poranquëmahuë'.
10 Ama manta të'huacosohuë',
ca'tanaranquëma'.
Ama pa'yancosohuë'. Caso
Yosëco ni'sáranquëma'.
Carinquëma achiniatënquëma
catahuaranquëma'.
Chiníquën nanantato inchina-
nëhuë quëran së'quëaran-
quëma'.
11 No'huirinënquëmasopita atapa-
narahuë.
Chinitërinënquëmasopitanta',
ata'huantarahuë.
12 Inimicotërinënquëmasopita
yonípatama', co huachi
quënanaramahuë'.
Quira nicatona yaminsëpirinën-
quëmahuë',
ca nohuanton ta'huantapona'.
13 Caso Sinioroco ni'to, Yosënëmaco.
Imirahuë quëran së'quëatë
pochin quëpáranquëma'.
Napoaton:
'Ama të'huacosohuë', catahua-
ranquëma',' itaranquëma'.
14 Canpitaso israiro'sanquëma', co
na'ashanquëmahuë'.
Cha'cho co chinirinsohuë
pochin nipiramahuë',
carima chachin catahuaran-
quëma'.
Caso Yosëco noyasáchin
ninahuë ni'ton, chinotëra-
maco.
Carinquëma nicha'ësaran-
quëma'.
15 Carima catahuaranquëma
ni'ton, inimiconëmapita
minsëarama'.
Nasha to'noratiinan cato
panshin natëhuaninso
pochin nisarama'.
Motopiro'sa papatatë amocan
atarantërëso pochin nita-
rama'.
Motopia'huaro'santa papata-
toma',
trico sha'huëtë atarantatë
pochin nitarama'.
16 Trico pintiarëso pochin nitohua-
tama',
panca ihuani quiquirinso pochin
ya'ipi inimiconëmapita ata'-
huantapoma'.
Canpitaso napoaponahuë',
Sinioro yonquiatoma capa
cancantarama'.
Naporahuatoma': 'Ma noyacha
Sinioro imarai paya,' tosa-
rama'.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Caso noyasáchin ninahuë ni'ton,
Israiro chinotërinco.
17 Popriro'sa', sano piyapiro'sa',
inapitaso i'sha yonípirinahuë',
co quënanpihuë'.
Pa'pi yamorotona', yaniconopirapi.
Napopirinahuë', ca Sinioroco
ni'to, catahuarahuë.
Ca Yosënëmaco ni'to, inapitanta
co a'poapohuë'.
18 Tomaro'të motopiro'saquë iro'sa
ocoiarahuë.
Motopianaro'saquënta', i'shanaro'sa ocoiarahuë.
Inotëroro'santa', sonoantëro'sa
atarantarahuë.
Yaniroro'saquënta', huinano'sa
acoarahuë.
19 Inotëroquë nonararo'sa sha'sarahuë.
Acasiaro'sa', mirtoro'sa', oriporo'sa', inapitanta sha'sarahuë.
Yaniroquënta', siprisëro'sa', pino
nararo'sa',
apitoro'sa', inapita sha'sarahuë.
20 Ya'ipi piyapiro'sari nicatona',
yonquiinacoso marë' napoarahuë:
'Sinioro mini chiníquën nanantaton
inapita acorin,' ta'caiso marë'
napoarahuë.
Caso Yosëco noyasáchin ninahuë
ni'ton, Israiro chinotërinco,"
tënin Sinioro.

Topinan quëran mamanshiro'sa chinotopiso'

21 Israiro'sa copirnonënaso',
Sinioro chachin.
Inari mamanshiro'sa përaton:
"Mamanshiro'sanquëma',
piyapinëhuëpitaro'co nihuëntonahuëquë,
huëco canpitanta nonco'.
Natëa'huainquëmaso marë'
canpitanta
chiniatoma nonco'.
22 Onpoatonsona iráca napopisopita naporinso',
a'na tahuërinta ma'sona onpocaso ya'huëarinso',
inapita sha'huitocoi.
Napohuatama', yonquirápoi.
No'tëquën nanihuachin, natëarainquëma huachi.
23 Ina piquëran ma'sona onpoantacasonta sha'huiantaco'.
Napohuatama', 'tëhuënchachin
yosëro'sa anta',' tosarai.
Ma'sha tëranta canpitanta nico'.
Noya nininsohuë nipon,
co noya nininsohuë nipon, nico'.
Ina nicatoi pa'yana'huaiso
marë' inapoco'.
24 Napotopiranquëmahuë', canpitaso co máquëmahuë'.
¡Co manta nicacaso' nanitaparamahuë'!
Chinotiinëmaso marë' huayoninquëmasopitaso',
apiro'sa ni'ton, napopi.
25 Pi'i pipirinso parti quëran
a'nara copirno huë'sarin.
Nininën quëran përápato huë'sarin.
Huë'sahuaton nortitaquëchin
canquipon.
Tëshitona'pi no'pa' to'carinso
pochin,
inaso copirnoro'sa nitëriapon.
Co incari tëranta chinitaponhuë'.
26 ¡Co inso mamanshinquëma
tëranta',
co'huara ina naniyátërasohuë'
sha'huiramahuë'!

Insonquëma tëranta co'huara
ina naniyátërasohuë'
sha'huirama naporini,
‘tëhuënchachinchi no'tëquën
sha'huipi paya,’ chitohuë'.
Co inquëma tëranta ina sha'huiramahuë'.
Co insonta nonamaso' nataninhuë'.
27 Ca mini tëhuënchinso' sha'huirahuë.
A'nara nanan sha'huina'pi
Quirosarinquë a'parahuë:
‘Co hua'quiya quëranhuë Quirosarin ya'huëhuano'sa quëpapiso
huënantapona',’ ta'caso marë'
a'parahuë.
28 Napoato ni'pirahuë', co a'na
mamanshi tëranta ya'norinhuë'.
Co inso tëranta ma'sona noya
nicacaiso' sha'huicaso
ya'huërinhuë'.
Natanahuësopitanta a'paniinacoso', co insonta ya'huërinhuë'.
29 ¡Ya'ipi mamanshiro'saso' co
máquënhuë'!
Co manta nicacaiso' nanitopihuë'.
Capanantë mamanshiro'sa
niconpi,” itërin.

Sinioro piyapinën napoarinso'

42 1 Sinioro naporin: “Natanco
sha'huichinquëma'.
Piyapinëhuë nohuitoco'. Cari
chachin ina achiniapo.
Huayonahuëso ni'ton, nóya
ni'nahuë.
Ispiritonëhuë nani aya'coancantërahuë.
Noya coisë pochin nicaton,
ya'ipi naciono'sa no'tëquën sha'huitapon.
2 Nonpachin co chiníquën yaitosáponhuë'.
Co cachiro'saquë iquianan
quëran pënëntaponhuë'.
3 A'naquën piquira yanopantërinso pochin
co huachi nanitopirinahuë',
inari achiniantarin.
Nanparin yatacopirinso pochin
Yosë yaa'popirinahuë', catahuaantarin noya imaantacaiso'.
Noya coisë pochin ya'ipi piyapi'sa no'tëquën sha'huitapon.
4 Co amichináchinhuë sacataton,
isoro'paquë noya nicatona
ya'huëcaiso catahuatapon.
Marë yonsanquë ya'huëpisopitanta', inari a'chintacaso
ninapona',” tënin.
5 Sinioroso' Yosë ni'ton, pi'iro'të
acorin.
Ina acoaton në'mëtë pëi ótënëso
pochin nitërin.
Isoro'panta', nani ma'sha ya'huërinsopitarë chachin acorin.
Ina nohuanton piyapi'sa inaquë
nanpipi.
Inari chachin niinta acotërin.
6 Ina chachin piyapinën nontaton
itaantapon:
“Carinquën acoranquën nohuantërahuëso' nicacaso marë'.
Imirahuë quëran së'quëatë
pochin, carinquën achiniaranquën.
Quëmá quëran piyapiro'sa
nicha'ëca'huaso marë'
acoranquën.
Inapitaro'co anoyatërahuëso
ayonquiamaso marë' acoranquën.
Ya'ipi naciono'sa a'pintatë
pochin no'tëquën anitotaran.

7 Somarayaro'sa anoyarayataran.
Sopairi minsëaton hua'anëntërinsopita,
pa'pi tashinan pëiquë pochin ichiya'huërin.
Inapitanta ocoiatë pochin nitacaso marë' acoranquën," itërin.
8 Ina quëran Sinioro taantarin:
"Caso Sinioroco. Ina mini ninënëhuë.
Casáchin noya noyaco ni'ton, pa'yatiinacoso ya'huërin.
Co mamanshiro'saso' noya nicatona natëcaiso ya'huërinhuë'.
9 Ni'co'. Ya'nan sha'huirahuësopitaso' nani nanirin.
Iporaso co'huara naniyátërasohuë',
nasha nininsopita ya'huërë', sha'huitaantaranquëma'," tënin.

Yosëri nicha'ërinso marë' cantapiso'

10 Nasha canta cantatoma', Sinioro chinotoco'.
Aquë no'paro'saquë ya'huëpisopita, ina chinochina'.
Marë pa'topisopitanta', ina chinochina'.
Inaquë ma'sharo'sa ya'huërinsopita,
marë yonsano'saquë ya'huëpisopita,
ya'ipi inapitanta', ina chinochina'.
11 Ninanoro'sa inotëroquë ya'huërinsopita,
ina chinotatona capa cancanchina'.
Quitaro huënton piyapiro'santa',
në'mëtë pëinënaquë capa cancanchina'.
Sira ninanoquë ya'huëpisopitanta',
capa cancantatona cantaina'.
Motopiro'sa hui'nimotëna quëran huarë' chiníquën cantaina'.
12 "¡Ma noyacha Sinioroso paya!" ta'tona',
Marë yonsanquë ya'huëpisopita ina chinochina'.
13 Míso ahuëtona'pi pochin Sinioroso' pa'sarin.
Ahuëtona'pi chiníquën ahuëtërinso pochin nisarin.
"Yai," tahuaton caniaritarin.
Inaporahuaton inimiconënpita minsëarin.
14 Ina quëran Sinioro taantapon:
"Hua'qui tahuëri pochin ta'tërahuë.
No'huípiro nipirinahuë', ahuantërahuë.
Iporaso napoaporahuë', sanapi yahuaihuachina
'huiyo,' tosárinso pochin nisarahuë.
'Sëco sëco',' ta'ton canotarinso pochin nisarahuë.
15 Motopiro'sa', motopia'huaro'sa', inapita ata'huantarahuë.
Ya'ipi caninchárinso ayanisarahuë.
Iro'sa ya'huërinquë, yaniro atarantarahuë.
Sonoro'santa', ayanisarahuë.
16 Somarayaro'santa ira co nohuitopisohuë', quëpatarahuë.
Inapita marë' tashinantërinso', tahuëriya pochin atarantarahuë.
Na'piro iraro'santa', siminto ira pochin atarantarahuë.
Onpopionta inapochin acotarahuë.

17 Mamanshi chinotatona':
‘Canpitaso yosënëhuënquëma',’
topisopitaso nipirinhuë', tapanatona ta'ananpiponaco,” tënin.

Israiro'sa somaraya pochin cancantopiso'

18 Israiro'sa pënënaton Siniorori napotërin:
“Canpitaso në'huëya pochinquëma nipomarahuë', natanco'.
Canpitaso somaraya pochinquëma nipomarahuë',
noya ni'co'.
19 Israiro'sanquëmaso', piyapinëhuëpitanquëma'.
Cari huayonanquëma nanamëhuë sha'huicamaso marë'.
Carima huayonpiranquëmahuë',
canpitaso a'napita piyapiro'sa quëran
soma somaraya pochin, në'huë në'huëya pochin niconama'.
20 Na'con catahuaranquëmaso nicapomarahuë', co yanatëramacohuë'.
Noya natantapomarahuë',
sha'huitëranquëmasopita co natëtëramahuë'.
21 Sinioroso Yosë nicha'ëtona'pi ni'ton,
a'chininso noya noya ni'caiso marë'
na'con na'con nohuantërëhuaso chachin a'chinin.
22 Napoaponahuë israiro'saso',
inimiconënpitari ya'ipi hua'anëntopiso matopi.
A'naquënso', të'huanënaquë motopi nanino'saquë na'pirápi.
A'naquëonta', macatona tashinan pëiquëtopi
pahuërëapitatona ocoicaiso marë' a'naquën inapotopirinahuë',
co macari tëranta pahuërapitaton nicha'ërinhuë',” itërin.
23 Inapotopiranquëmahuë', ¡co inso Israiro tëranta', yanatëtërinhuë'!
Naporahuaton co inquëma tëranta
ma'sha onporama quëran cancan yonquicamaso nohuantëramahuë'.
24 Canpitaso Cacopo shinpitanquëma',
nani noyá nitotërama insososona nohuanton
huëcapairahuatënënquëma minsërinënquëmaso'.
Inapotahuatënënquëma quiquirinënquëmasonta',
¡nani nitotërama'!
¡Sinioro mini nohuanton napotërinënquëma'!
Co ina natëtomahuë' oshahuanama ni'ton, napotërinquëma'.
Onpopinsona nanpicaso' nani pënënpirinquëmahuë',
co ina pochin ninamaso marëhuë' napotërinquëma'.
25 Napoaton Sinioro no'huitënquëma ana'intërinquëma'.
Ina nohuanton inimicoro'sa ahuërinquëma'.
Inapoaton pën quëran ana'intërëso pochin nitërinquëma'.
Napotopirinquëmahuë', co naporo tëranta yonquiramahuë'.

Sinioroíchin nicha'ërinpoaso'

43 1 Israiro'sanquëma', nininquëmaso' nontarinquëma natanco'.
Canpitaso Cacopo shinpitanquëma ni'toma', noya natanco':

"Carinquëma nicha'ëranquëma
ni'ton, ama të'huacosohuë'.
Carima nininëma quëran përa-
ranquëma ni'ton, hua'anën-
tëranquëma'.
2 Pëntoitamaso' nipachin, carima
a'paiaranquëma'.
Pancairo'saquë tëranta pëntoito-
huatama', co pa'itaramahuë'.
Pën tënëntarintaquëchin pën-
tonpatama' co huiquitara-
mahuë'.
Co pën tëranta ahuiquitarinquë-
mahuë'.
3 Caso Sinioroco ni'to, napoarin.
Carima nicha'ësaranquëma'.
Caso Yosëco noyasáchin ninahuë
ni'ton, Israiro chinotërinco.
A'napita hua'anëntapirinënquë-
mahuë', cari pa'ananquëma'.
Iquipito, Itiopia, Sapa, inapita
naciono'sa
pahuërë pochin quëtato, pa'a-
nanquëma'.
4 Noya nicatënquëma nosororan-
quëma'.
Canpitaso', ma'sha na'con
pa'tërinso pochin ninama'.
Nicha'ëtënquëma', hua'anënta'-
huanquëmaso marë'
piyapiro'sa', naciono'sa', inapita
yo'sarahuë.
5 Ama të'huacosohuë', carin-
quëma ca'tanaranquëma'.
Pi'i pipirin parti quëran,
ya'conin parti quëran,
inaquëranpita ya'huëramaquë
chachin quëantaranquëma'.
6 Norti parti inimiconëmapita
ya'huëpiso',
sor partinta ya'huëpiso', inapita
camaiapo:
'Ama huachi piyapinëhuëpita
hua'anëntocosohuë'.
Ya'huëpiquë chachin
a'painantaco'.
Iporaso' áquë nisapi.
Isoro'pa' nanirinquë huarënta
nisapirinahuë',
hui'nahuëpita quëco'.
Quëmapi'sa', sanapi'sa', inapita
quëco'.
7 Inapitaso' ca pochachin ninin-
topi.
Cari chachin inapitaso
acorahuë.
Catahuarahuëso nicatona',
ya'ipiya quëran pa'yatiinacoso
marë' acorahuë.
8 Piyapinëhuëpitaso ya'pirahua-
naponaraihuë',
somaraya pochin cancantopi.
Huëratëhuanaponaraihuë',
në'huërinso pochin cancantopi.
Ina pochin nipirinahuë', quëan-
taco'.
9 Ya'ipi nacionquë ya'huëramaso-
pita niyontonco'.
Nisha nisha piyapiro'sanquëma
niyontonatoma', sha'huico':
¡Co insonquëma tëranta
a'na tahuëri ma'sona onpocaso',
sha'huichinamahuë'!
Iracanta naporinsopita,
co insonta inapocaso sha'hui-
chininhuë'.
Co no'tëquën nonahuë nipa-
chinso',
ni'pisopitari no'tëquën sha'-
huiina',' itarahuë.
10 Israiro'sanquëmaso nipirinhuë',
nani ni'namaco.
Piyapinëhuëpita nicacamaso
marë'
huayonatënquëma acoran-
quëma'.
Nohuitatomaco chinotamacoso
marë' acoranquëma'.

Ma'ninso' ninahuësonta', nitotamaso marë' acoranquëma'.
Co'huara ca ya'huëyátërasocohuë',
co a'na yosë ya'huërinhuë'.
Ca piquëranta' co a'na ya'huëaponhuë'.
11 Casáchin Yosëco.
Casáchin nanitërahuë nicha'ëta'huaso',” itërinquëma'.
12 Ina quëran Sinioro taantarin:
“Iráca chachin nicha'ëca'huanquëmaso' anitotëranquëma'.
Napoaton nicha'ëranquëma'.
Co a'na mamanshi tëranta ina pochin nininhuë'.
Canpita nani ni'namaco.
13 Co'huara tahuëri ya'huëyátëraponhuë',
caso Yosëco ya'huërahuë.
Insosona ana'inta'huaso' yonquihuato,
co insoari tëranta nicha'ësarinhuë'.
Ma'sona nisahuato
co insonta ya'copiarincohuë',” tënin.
14 Sinioro nicha'ërinquëmaso naporin:
Inaso Yosë, noyasáchin ninin ni'ton, Israirori chinotërin:
“Canpita nicha'ëca'huanquëmaso marë'
piyapiro'sa Papironia'pa' a'paarahuë.
Ina ninano ya'coananënpita ya'ipi i'soatapona'.
Cartioro'sa inaquë ya'huëpiso capa cancantapirinahuë',
parisitapona huachi.
15 Caso Sinioroco. Ca nohuanton israiro'sanquëma ya'huërama'.
Caso Yosëco noyasáchin nicato hua'anëntëranquëma',” tënin.
16 Sinioroso', marëquënta ira a'parëso pochin ninin.
Pa'pi anpo nipirinhuë', naporin.
17 Ina nohuanton panca sontaro'sa huënton ina pa'topi.
Cahuarioro'sa', toronano'sa', inapitarë chachin pa'sapirinahuë', ata'huantërin.
Marë huancoanai' iiri imotohuachina, ya'ipi taquiitopi.
Nanparin tacopirinso pochin nipi.
18 Inari chachin piyapinënpita nontaton:
“Ama huachi iráca naporahuëso' yonquicosohuë'.
19 A'na huachi nasha nisarahuë.
Ipora chachin naporahuëso' ni'sarama'.
Naquëranchin inotëroquë ira a'patë pochin nisarahuë.
Co manta ma'sha noyatërinquëhuë', iro'sa acoarahuë.
20 Tanan ma'sharo'sa noya ni'sarinaco.
Asaniro'sa', apistroro'sa', inapitanta noya ni'sarinaco.
Co manta ma'sha noyatërinquëhuë', iro'sa acoarahuë.
Piyapinëhuëpita huayonahuëso o'ocaiso marë'
inapoarahuë ni'ton, noya ni'sarinaco.
21 Piyapinëhuëpitaso', chinotiinacoso marë' cari acorahuë.
22 Israiro'sanquëma'. Canpitaso Cacopo shinpitanquëma nipomarahuë',
co chinotëramacohuë'. Amitomaco tëhuënchinso', a'poramaco.
23 Co ohuicaro'sa ca marë' tëpatoma ya'ipi ahuiquitëramahuë'.

A'naquën ma'sharo'santa tëparahuatoma
pi'pian ahuiquitacaso nipirinhuë', co inaporamahuë'.
Co yonarin pochin nininso
tëranta natananquëmahuë'.
Co inapita quëshiamacoso'
natanatënquëma apiranquëmahuë'.
24 Co pimo nashinan pa'anahuatoma',
quëshiamacoso' natananquëmahuë'.
Noya nica'huanquëmaso marë'
co ma'sharo'sa tëpatoma
tomaquën ahuiquitamaso
tëranta', natananquëmahuë'.
Co noyahuë' nicatoma oshahuanamaso tëhuënchinso',
amiaquë huarë' ni'nahuë.
25 Inapopiramahuë', Yosënëmaco ni'to,
pa'pi co noyahuë' ninamasopita,
inquitaranquëma'.
Co yanatëtatomahuë' ano'huitopiramacohuë', co huachi
inapita yonquiarahuë'.
26 Tëhuëtëranquëma nipachinso',
anoyatahua'.
Canpitanta sha'huico', tapona co
manta tëhuëápiramahuë'.
27 Ya'nan shimashonëma', a'chintërinquëmasopita,
inapitanta tëhuëtatonaco oshahuanpi.
28 Corto hua'ano'santa', pëinëhuëquë sacatopi.
Inapopirinahuë', co noyahuë'
nipiso marë' nocanahuë.
Napoaton israiro'sanquëmaso
Cacopo quëran pipipiramahuë',
inimiconëmapitari ata'huantatënënquëma', atapanaponënquëma',” itërin.

Siniorori no'tëquënáchin nontërinso'

44 1-2 Israiro'sanquëma noya natanco'.
Sinioro naporinso sha'huichinquëma':
“Canpitaso Cacopo shinpitanquëma'.
Inaso', piyapinëhuë nicacaso marë' cari huayonahuë.
Carima ninanquëma'.
Co'huara nasichátërasënquëmahuë', acoranquëma'.
Ama pa'yancosohuë'.
Carima catahuaranquëma'.
3 Ca nohuanton inotëroquë
na'con i' ya'huëapon.
Yaniroquënta', i'shanaro'sa
ya'huëapon.
Canpita quëran pipipisopitanta
ispiritonëhuë aya'coancantarahuë.
Inapotahuato na'con catahuaarahuë.
4 Pasto noyá oporapitohuatëra, co
shia so'sorinhuë'.
Nararo'santa', i'sha yonsanquë
noya noyatërin.
Inapochachin inapitanta catahuahuato, noya noya nisapi.
5 Napohuachina a'naso':
‘Caso Sinioro hua'anëntërinco,’ tapon.
A'nanta': ‘Caso Cacopo shiinco,’ tapon.
A'nanta', imirinquë ninshitaton:
‘Yosë caso hua'anëntërinco,’ tapon.
A'naquënso', nininën ninshitahuaton,
ina pirayan Israiro nininën ninshitaantarin,” tënin.

Yosë mamanshiro'sa quëran chini chiníquën nanantërinso'

6 Sinioroso' ya'ipi nanitaparin.
Inaso', israiro'sa nicha'ësa-
huaton hua'anëntërin.
Ina nontatënquëma naporin:
"Co'huara isoro'pa' ya'huëyátë-
rasohuë', ca'ton ya'huërahuë.
Nani ma'sha ya'huërinsopita
ta'huantopirionta',
caso ya'huëápo.
Casáchin Yosëco.
7 A'na ca pochin ya'huëhuachin,
huë'sahuatona sha'huichinaco.
Casáchin caniaritërin quëran
huarë'
a'na tahuëri ma'sona onpocaso'
sha'huirahuë.
8 Ama të'huacosohuë', chiníquën
cancantoco'.
Co'ta cari iráca quëran huarë'
ma'sona onpoamaso' nani sha'-
huitëranquëma'.
Canpitaso nani natanamaco.
Casáchin Yosëco.
Co a'na yosë ca pochin pa'poya-
tona'pi ya'huërinhuë'," tënin.
9 Mamanshi nina'piro'saso', co ma'marë tëranta pa'topihuë'. Mamanshi nipachinara pa'yatopi. Pa'yatopirinahuë' inahuanta co ma'marë tëranta pa'topihuë'. Somaraya pochin cancantopisopita ina chinotopi. Apiro'sa nipisopita napopiso'. Napopiso marë' tapanacaiso' ya'huëapon. 10 Hua'na asoquirahuatona mamanshi nipachinara, topinan quëran napoapi. Inaso' yosë pochin chinotopirinahuë', co catahuaponhuë'. 11 Ina moshapisopitaso', taparo nisapi. Ina nina'piro'santa', topinan piyapiro'sa'. Napopináchin huë'sahuatona', napopiso' coisëquë sha'huipi naporini, pa'pi tapanatona pa'yaintonahuë'.

12 Mamanshi nicaton hua'na camayo naporinso yonquia'ahua'. Inaso', pënquë hua'na ahuënocatërin. Hua'na patëtiinanquë martichoquë patëëtápaton yonquirinso chachin atarantërin. Tanpaquën chiníquën ni'ton, noya sacatërin. Inapoaso co coshatohuachinhuë', co huachi nanitaantarinhuë'. Co i'sha o'opachinhuë', sanpatërin.

13 Mamanshi nina'pi naraquë sacatërinsonta', yonquia'ahua'. Inaso', mitro pochin nininquë ya'ipi a'nira'piarin. Napisë, conpasë, inapitaquë nonanahuaton sacatërin. Inapotahuaton na'pi yachananquë ashimëntërin. Napoin quëran piyapi pochin noyapin noyapin ya'norinso acorin. Nani tënirahuaton, moshatopiso pëiquë acoconin.

14 A'naquëonta', nonararo'sa sha'pi. O'nanápachina noya a'shinpi. Nohuantohuachinaso', siprisë narahuë nipon, nopri narahuë nipon sha'pi. Inapotatona', a'paipi ni'ton, aa'shinpi. 15 A'nëhuachinara, napopinchin pëiquë quëpatona a'pëpi. A'pëhuachinara napëntopi. Inaquë chachin paonta anpipi. Inapotápirinahuë', napopinchin masahuatona yosëro'sa nonanpi. Nani tënihuachinara, moshacaiso marë' isonahuatona', no'paquë huarë' monshomapi.

16 Ina nara chachin a'përinquë, nosha cancatërinso anpiaton ca'nin. Nani ca'pachina natërin. Naporahuaton napëntërarin quëran tapon: "Ma noyacha pënso paya. Nani huënocatarahuë," tënin. 17 Ina ya'sorin quëran chachin mamanshi niantarin. Nani nipachina, isonahuaton no'paquë huarë' monshorin quëran mosharin. Pa'pi nohuantaton itapon: "Quëmaso yosënëhuënquën ni'ton, nicha'ëco," itërin.

18 Napopisopita napoonpi. Co manta yonquipihuë'. Somaraya pochin cancantatona co nanitopihuë' no'tëquën

yonquicaiso'. 19 No'tëquën yonquipi naporini: “Iso mamanshi ninëhuaso naraquë chachin, a'pëtërëhua'. Inaquë pan anpiatëhua ca'nëhua'. Noshanta cancatërëhuaso', inaquë anpiatëhua ca'nëhua'. ¡Napoaton iso mamanshiso' co máquënhuë'! ¡Moshapirëhuahuë', topinan nara tantontë napotarëhua'!” chitonahuë'. 20 Napoatona', inapitaso huariano ca'piso pochin nisapi. Nonpi nanan imatona napopi. Inapitaso' co onporonta cha'ësapihuë'. Co nanitapihuë': “Iso mamanshiso', topinan quëran mosharahuë,” ta'caiso'.

Siniorori israiro'sa oshanën inquitahuaton, nicha'ërinso'

21 Naquëranchin Sinioro taantarin:
“Israiro'sanquëma'.
Canpitaso Cacopo shinpitanquëma'.
Piyapinëhuëpitanquëma ni'ton, ama naniantocosohuë'.
Canpitaso piyapinëhuënquëma', carinquëma acoranquëma'.
22 Tëhuëtatomaco oshahuanamasopita inquitëranquëma'.
Chitoro inquirinso pochin inapita ayatërahuë.
Carima nicha'ëranquëma ni'ton, ca chachin tahuërëtaantaco,” tënin.
23 Pi'iro'të', quëmanta piyapi pochin nicaton cantaquë'.
Sinioro naporinso yonquiaton cantaquë'.
Capa cancantaton, inapoquë'.
No'pa' acoporonta piyapi pochin nicaton,
“yai, yai,” chara'in.
Motopiro'sa', tanano'sa', ya'ipi nararo'sa',
canpitanta capa cancantoco'.
Nicha'ësahuatonpoa',
Sinioro chiníquën nanantërinso' a'notërinpoa'.

Siro copirno quëran a'na tahuëri piyapinënpita nicha'ësarinso'

24 Sinioroso' nicha'ërinquëma'.
Co'huara nasichátërasënquëmahuë' acorinquëmaso', naporin:
“Ca mini Sinioroco. Ya'ipi ma'sha cari acorahuë.
Cari pi'iro'të në'mëtë pëi pochin ótënahuë.
Ca nohuanton isoro'panta chinirin.
Caoraíchin acorahuë. Co insonta catahuarincohuë'.
25 Nonpin nanan pënëntona'piro'sa
ma'sona onpocaso' sha'huihuachinara,
ca nohuanton co inachachin nininhuë'.
Ninotono'santa ca nohuanton hua'yantopi.
Yonquinahuano'santa', ca nohuanton itohuara capini nipatëtopi.
Nitotopirinahuë tëranta', napoonin yonquiapi.
26 Piyapinëhuëpita
ma'sona onpocaiso' sha'huipisopitaso nipirinhuë',
ca nohuanton naniarin.
Ma'sona yonquipisonta', ca nohuanton nanipon.
Quirosarinquë ya'huëantacaiso', carima sha'huitaranquëma'.
Cota huënton ninanoro'santa', nashaquëranchin acoantapona'.

Inapitaso' ata'huantopirinahuë',
naquëranchin acoantapona'.
27 Cariso marë camairahuë napo-
rini, a'naroáchin yaniiton-
huë'.
Iro'santa' napo'itonhuë'.
28 Cari Pirsia copirno Siro itopiso
sha'huitërahuë:
'Ohuicanëhuëpita hua'anën
pochin nicacamaso marë'
carinquën acoranquën.
Ma'sona nohuantërahuëso
quëma nisaran,' itërahuë.
Quirosarinta sha'huitërahuë:
'Quëmaso ata'huantopirinën-
quënhuë',
naquëranchin anoyataantari-
nën,' itërahuë.
Chinotëramacoso pëinta sha'-
huitatë pochin:
'Naquëranchin simintonën
acotaantaponën,' itërahuë,"
tënin.

Siro copirno Yosëri camaiarinso'

45 1 Pirsia copirno nicacaso
marë' Siniorori Siro
acorin.
Imirin quëran së'quëatë quëpa-
rëso pochin
naciono'sa minsëcaso marë'
inari catahuararin.
Copirnonënapitanta ahuëtacaiso
marë' ohuarapiso', matapon.
Ina nohuanton ninano ya'coana-
ro'sa i'soatapona'.
I'soatohuachina', co incari
tëranta oncotaponhuë'.
Ipora chachin ina sha'huitaton
itapon:
2 "Intohuaso pa'patan, ca quëchi-
tërapo.
Motopiro'santa canon atarantа-
rahuë.
Panca ya'coanaro'sa sha'pi
hua'na quëran nipirinahuë',
cari pa'quiarahuë.
Hua'nanano'sa quëran pa'shin-
topirinahuë tëranta',
opa opantarahuë.
3 Pa'ton nininso' po'opisopita
carinquën a'notaranquën.
Co nohuitopiquëhuë' ma'sha
tapapisonta', a'notaranquën.
Sinioroco ninahuëso' nitota-
maso marë' napotaranquën.
Israiro'sa Yosënënaco ni'ton,
nininën acotëranquën.
4 Piyapinëhuë Cacopo itopiso'
nosoroato napoarahuë.
Israiro'santa huayonahuë ni'ton,
piyapinëhuëpita.
Inapita nosoroato nininën
quëran nohuitaranquën.
Ca nohuanton copirno acoatë-
nënquën noya noya ni'sari-
nën.
Quëmaso' co nohuitopiranco-
huë', napotëranquën.
5 Ca mini Sinioroco. Co a'na
ya'huërinhuë'.
Casáchin Yosëco.
Co quëma nohuitopirancohuë',
ca nohuanton míso ahuë-
taran.
6 Ya'ipiya quëran nitotacaiso
marë' catahuararanquën.
Pi'i pipirinso parti ya'huëpiso-
pita,
pi'i ya'coninso parti ya'huëpiso-
pita, inapitanta nitochina'.
Casáchin Sinioroco ni'ton, co
a'na ya'huërinsohuë', nito-
china'.
7 Ca nohuanton tahuëri
ya'huërin.
Ca nohuanton chachin tashinta
ya'huërin.

Ca nohuanton noya ya'huëpi.
Ca nohuanton chachin ma'sha onpopi.
Ca Sinioroco, ya'ipi inapita acorahuë.
8 Cari inápa quëran piyapi'sa isoro'paquë no'tëquënáchin
yonquicaiso marë' catahuararahuë.
Catahuarahuëso',
poroncayo inápa quëran anotërinso pochin nisarin.
Chitoro quëran o'nan anotërinso pochin nisarin.
Napohuachina isoro'paquëso',
sha'pisopita nitërinso pochin cha'ëcaiso ya'huëapon.
Nitërinso' pirayan yancotërinso pochin
noyasáchin nicacaiso' ya'huëapon," itërin.

Inaora nohuanton Yosë nani ma'sha acorinso'

9 Ina quëran Sinioro taantarin:
"Minë', yonsha, inapitaso', co onporonta hua'anën nocanaton:
'¿Ma'cha quëmanta nisaran nicaya?' co itërinhuë'.
Naporahuaton:
'Quëmaso' co nito sacatëranhuë',' co itërinhuë'.
10 Inapochachin hua'huaro'santa',
co pa'pina no'huicaiso ya'huërinhuë':
'¿Ma'marëta hui'naranco ni'ton,
isoro'paquë po'sarahuë?' co ta'caiso ya'huërinhuë'.
11 Caso Sinioroco noyasáchin ninahuë ni'ton, Israiro chinotërinco.
Carima canpitaso', piyapinëhuëpita nicamaso marë' acoranquëma'.
Hui'nahuëpita ma'sona onpota'huaso' yonquirahuëso',
¡co naniarin quëran huarë' natanamacoso ya'huërinhuë'!
Ma'sona nicaca'huaso marënta',
¡co canpita camaiamacoso ya'huërinhuë'!
12 Cari isoro'pa' ninahuë. Ya'ipi piyapiro'santa cari ninahuë.
Pi'iro'tënta', cari në'mëtë pëi ótënatë pochin acorahuë.
Ca camaitërahuë quëran ya'ipi tayoraro'sa ya'huërin.
13 Pirsia copirno Siro itopiso
ca nohuanton ya'conaton minsëtapon.
Ma'pitaso yanipachina, co sacai quëran nisáponhuë'.
Ina camaitërin quëran Quirosarin anoyataantapona'.
Inaso ninano', ca ninanonëhuë.
Co pahuërë ma'pataponahuë',
piyapinëhuëpita quëpapiso' a'papon.
Co manta nicanapirinahuë', a'papon.
Ca Sinioroco ya'ipi nanitapato napoarahuë," tënin.
14 Naquëranchin Sinioroso' israiro'sa nontaton itapon:
"Iquipitoquë imin camayoro'sa ya'huërinso',
Itiopiaquë nicatono'sa ya'huërinso',
Sapaquë ya'huëpisopitanta naporopi mashoráchin nicaponaraihuë', të'huataponënquëma'.
Të'huatatënëma', canpitarë anoyatapona'.
Inapoatoma canpita piquëran pacacaiso marë', catinaquëtarama'.
Isonahuatona nosorochináchin nontaponënquëma':

‘Canpitasáchin Yosë catahuarinquëma'.
Co a'na ina pochin ya'huërinhuë',’ itarinënquëma',” itërin.
15 Sinioro quëmaso', co a'ninquëchin ya'noranhuë'.
Napoaponahuë', israiro'sacoi nicha'ërancoi.
16 Ya'ipi mamanshi nina'piro'saso', taparo nicapona'.
Mamanshinënari co catahuarinhuë ni'ton, naní quëran tëhuayatapona'.
17 Israiro'sanpoaso nipirinhuë', Sinioro nicha'ërinpoa'.
Ya'huëmiatacaso marë' nicha'ërinpoa'.
Co onporonta taparo nisarëhuahuë'.
18 Sinioroso' Yosë ni'ton, pi'iro'të acorin.
Isoro'panta acohuachina, noyá acorin.
Co topinan nicacaso marë' acorinhuë'.
Piyapiro'sari ya'huëtacaiso marë' acorin.
Ina chachin nontatonpoa':
“Caso Sinioroco.
Co a'ninquëchin ya'norahuë'. Co a'na ca pochin ya'huërinhuë'.
19 Ma'sona yanipatora, co po'oana quëran nonato naporahuë'.
Cacopo shinpitanquëmanta':
‘Topinan tëranta chinotoco,’ co itëranquëmahuë'.
Caso Sinioroco noya coisë pochinco ni'to,
no'tëquënáchin nontëranquëma',” itërinpoa'.

Siniorori mamanshiro'sa patëntërinso'

20 Naquëranchin Sinioro nontaantarinpoa':
“Canpitaso ta'huantamaso nipirinhuë', cha'ëramasopita huëcatoma niyontonco sha'huichinquëma'.
Na'a piyapi ya'huërin co manta yonquipisohuë'.
Inapitaso' nara quëran mamanshi nipiso pitënahuatona ichiconipi.
Inapitaso' co pi'pian tëranta nicha'ëcaso' nanitopihuë'.
Napopirinahuë', ina chinotatona nontopi.
21 Huëco pa'ahua coisëquë.
No'tëquën yonquihuatama', a'paniaramaco:
¿Inta caniaritërin quëran ma'pitaso onpocaso' nani sha'huirin?
¿Inta iráca quëran huarë' inapita sha'huirin?
Ca mini Sinioroco ni'to, inapita nani sha'huirahuë.
Co a'na Yosë ca pochin ya'huërinhuë'.
Casáchin no'tëquën yonquirahuë.
Casáchin nanitërahuë minsëtato nicha'ëta'huaso'.
22 Nisha nisha parti isoro'paquë ya'huëramasopita,
huëco caquë nicha'ëinquëma'.
Casáchin Yosëco ni'to, pa'pi áquë ya'huëpiramahuë', huëco'.
23-24 Caso Yosëco ni'to,
nani sha'huirahuë ya'ipi inimiconëhuëpita minsëca'huaso'.
Nani sha'huirahuë ni'ton, napoarahuë.
A'na tahuëri ya'ipi piyapi'sa isonatona chinotarinaco.
‘Quëmasáchin Yosënquën,’ itatonaco chinotarinaco.

Inapotatonaco: ‘Sinioroíchin
no'tëquën yonquirin.
Inaíchin chini chiníquën nanan-
tërin,’ tapona'.
Ya'ipi no'huirinacosopitaso',
taparo nicapona'.
25 Israiro'saso' cari catahuarahuë
ni'ton, no'tëquën yonquia-
pona':
‘¡Ma noyacha Sinioro imatëhua
naporëhua paya!’
tëcapona',” tënin.

Papironia mamanshiro'sa quëran Yosë chini chiníquën nanantërinso'

46 1 Piri mamanshi itopiso',
nopanpitërin.
Nipo mamanshi itopisonta',
no'paquë anotërin.
Pë'tahuaro'sa aipi mamanshiro'-
saso' quëpapi.
Pa'pi quëquënpi ni'ton, pë'ta-
huaro'sa canotopi.
2 Mamanshiro'saso', nonpin
yosëro'sa'.
Napoaton nanitopi nopanpita-
caiso',
no'paquë anotacaiso', inapo-
caiso'.
Co inahuara tëranta nanitopi-
huë' cha'ëcaiso'.
Inimicoro'sari inahuanta quëpa-
pona'.
3 Yosë chachin naporin:
“Cacopo quëran pipiramasopita
natanco'.
Ya'ipi israiro'sa quëparitëra-
maso' natanco':
Co'huara nasichátërapomahuë',
carima pë'pëatë pochin quëpa-
ranquëma'.
Ipoatë pochin quëpatënquëma
a'pairanquëma'.
4 Mashotohuatamanta', inacha-
chin nitáponquëma'.
Acasáchin nipomarahuënta',
inachachin nitáponquëma'.
Carima ninanquëma'.
Carima chachin pë'pëatë pochin
quëparáponquëma'.
Carima achiniaranquëma'.
Carima chachin nicha'ësaran-
quëma'.
5 ¡Co inso tëranta ca pochin a'na
ya'huërinhuë'!
¡Co a'na ca pochin nininso
ya'huërinhuë'!
6 A'naquën, tanpanantëna quëran
na'a oro ocoipi.
Pratanta ocoiatona pë'tënanquë
pë'tënpi.
Ina quëran hua'naquë sacatë-
rinso' yonípi.
Inari mamanshi nitohuachina,
monshorahuatona moshapi.
7 Ina quëran pitënahuatona',
acopiquë acocaiso marë'
quëpapi.
Inapotohuachinara, inaquëran-
chin ya'huëárin.
Chiníquën nontopirinahuë', co
a'panitërinhuë'.
Parisitatona co napion ancanto-
pirinahuë',
co nanitërinhuë nicha'ëcaso'.
8 Canpitaso oshahuano'san-
quëma'.
Ama ninonpintocosohuë', noya
yonquico'.
9 Iráca quëran huarë' nani ma'sha
onpopiso' yonquico'.
Casáchin Yosëco. ¡Co a'na ca
pochin ya'huërinhuë'!
Caso Yosëco. ¡Co insonta a'na ca
pochin ya'huërinhuë'!
10 Tahuëri caniaritërin quëran
huarë'

ta'huantacaiso' sha'huitërahuë.
A'na tahuëri ma'sona onpocaiso'
iráca quëran huarë' sha'huitërahuë'.
Ma'pitasona nica'huaso' yonquihuatora, ina inachachin nisarin.
Ma'sona nica'huaso' yonquirahuësopita, nisarahuë.
11 Pi'i pipirinso parti a'nara quëmapi ya'huëapon.
Tahuëri nanihuachin, përápato huë'sarin.
Inaso' huë'pachin,
panca onian áquë quëran huë'sarinso pochin nisarin.
Ya'ipi yonquirahuësopita inari nicapon.
Ma'sona nica'huaso' nani yonquirahuë.
Yonquirahuëso chachin ya'huëapon.
12-13 Canpitaso', co natantochináchinhuë' cancantërama'.
Napoapomarahuë', noya natanco'.
Canpitaso naporama':
'Co nimara a'naroáchin Yosë nicha'ësarinpoahuë',' tënama'.
Napopiramahuë', co hua'quiya quëranhuë',
nicha'ëca'huanquëmaso marë' ma'sha nisarahuë.
Co hua'quiya quëranhuë', nicha'ësaranquëma'.
Quirosarinquë ya'huëpisopita cari nicha'ësarahuë.
Ya'ipi Cota huëntonquë ya'huëpisopitanta', napotarahuë.
Israiro no'paquë ya'huëpisopita noya noya ya'norahuëso', a'notarahuë," tënin.

Sinioro piyapinën, nisha nisha piyapi'sa a'pintatë pochin nitarinso'

49 1 Sinioro piyapinën naporin:
"Marë so'tono'saquë ya'huëramasopita natanco'.
Aquë naciono'saquë ya'huëramasopita noya natanco'.
Caso Sinioro marë' pënëntërahuë.
Co'huara nasichátërasocohuë', ina marë' Sinioro acorinco.
Yo'nanquë nicasoco chachin nininëhuë acotochinarinco.
2 Sahuëni noyá to'narëso pochin chiníquën nanantato nanamën sha'huica'huaso marë' acorinco.
Ama ma'sha onpotiinacoso marëhuë'
imirin quëran chachin pa'poyararinco.
Sontaro pë'chinan shinërë taparinquë acorinso pochin,
ina marë' sacata'huaso' acorinco.
3 Sinioro chachin nontatonco:
'Quëmaso' Israironquën. Piyapinëhuënquën.
Quëmá quëran noya noya ninahuëso' a'noarahuë,' itërinco.
4 Caso nipirinhuë napopirahuë':
'Topinan quëran caso chiníquën sacatato canotomarahuë,' topirahuë.
Napopirahuë Sinioroso', onpopinsona sacatërahuëso nitotërin.
Tëhuënchachin Sinioroso', chiníquën nanantërin.
Chiníquën nanantaton, no'tëquën acanararinco.
5 Sinioroso' Yosënëhuë ni'ton,

noya nica'huaso marë' achinirinco. Ina marë' noya ni'ninco.
Mamahuë yo'namënquë nicasoco quëran huarë',
ina piyapinën nica'huaso marë' acorinco.
Israiro'sa ca quëran Sinioro chachin tahuërëtaantatona',
imaantacaiso marë' acorinco.
Inapitaso Cacopo quëran pipipisopita ni'tona',
inapocaiso marë' inapotërinco.
6 Ina Sinioro chachin sha'huitaantarinco:
'Cacopo quëran pipipisopita huëntono'sa', quëmari anoyataantapon.
Inimicoro'sari quëpapirinahuë', quëmari ayontoantapon.
Napoaponahuë', co inaíchin nicacaso marë' acoranquënhuë',
nisha piyapi'santa a'chintaton,
anohuitaancoso marë' acoranquën.
A'pintërëso pochin nanamëhuë anitotaran.
Ya'ipi parti piyapi'sa cha'ëcaiso marë' a'chintëra'piapon,' itërinco," tënin.
7 Sinioroso' nicha'ëtona'pi.
Sinioroso' noyasáchin ninin ni'ton, Israirori chinotërin.
Ina chachin piyapinën nontaton:
"Quëmaso' nisha piyapi'sa nocamiatarinquën.
Nisha nisha piyapi'sa no'huiarinquën.
No'huitërayaro'sa hua'anëntatënquën asacatarinquën.
Inapotopirinënquënhuë',
copirnoro'sa', hua'ano'sa inapita ni'sarinënquën.
Noya nicatënënquën huanipona'. Huanipi quëran moshapënën.
Caso Sinioroco. Noyasáchin ninahuë ni'ton,
Israiro chinotërinco. Carinquën huayonanquën.
Napoaton sha'huitëranquënsopita ananiarahuë," itërin.
8 Siniorori chachin napotaantarin:
"Nohuantasënquën chachin catahuaranquën. Nontohuatanco natanaranquën.
Yanicha'ëranquën ni'ton, catahuaranquën cha'ëcaso marë'.
Quëmá quëran israiro'sarë'co anoyata'huaso marë'
carinquën pa'poyararanquën.
Inapohuato, ya'huëpiso no'pa' noya noya acoantarahuë.
Inimiconënapitari no'panëna tapitopirinahuë',
piyapinëhuëpitari chachin hua'anëntaantapona'.
9 Minsërahuatona quëpapisopita, quëmari sha'huitapon:
'Ipora quëran huarë' noya paco huachi,' itaran.
Tashinanquë pochin ya'huëpisopitanta': '¡Ya'noco huachi!' itaran.
Inapotohuatan, nani ira pirayan pastoro'sa quënanapona'.
Tomaro'të motopiro'saquënta',
pë'tahuanëna cosharo ya'huëtapon.
10 Co huachi tanaponahuë'. Co huachi yamoroaponahuë'.
Co pi'iri tëranta pi'caton aparisitaponhuë'.
Cari nosoroato insëchinsona pacacaiso', a'notapo.
Huinano'sa ya'huërinquë cari quëpapo.

11 Motopiro'sataquëchin ira acoarahuë.
Iraro'santa ya'huërinso', noya noya acoarahuë.
12 ¡Ni'cochi huachi! ¡Pa'pi áquë quëran huë'sapi!
A'naquën norti parti quëran,
a'naquëonta pi'i ya'coninso parti quëran,
a'napitanta Sinin no'pa quëran huë'sapi.
13 Pi'iro'tëquë ya'huëpisopita, capa cancanchina'.
Capa cancantatona': 'yai,' chara'ina'.
Isoro'paquënta', inapochachin capa cancanchina'.
Motopiro'sa quëran huarë' piyapi'sa pochin capa cancantatona', 'yai,' chara'ina'.
Sinioro piyapinënpita parisitapiso', inari noya acoantarin.
Nosoroaton napotarin ni'ton, ina pochin nico'," itërin.

Ya'huëpiquë chachin israiro'sa huënantacaiso', sha'huirinso'

14-15 Quirosarin yonquiaton Yosë naporin:
"Canpitaso Quirosarinquë ya'huëramasopita naporama':
'Sinioro a'porincoi. Yosënëhuëi nipirinhuë',
naniantërincoi huachi,' tënama'.
Napopiramahuë',
sanapiso co onporonta hua'huin nanaiantërinhuë'.
¡Co onporonta nosororinso tananpitërinhuë'!
Inaso hua'huin naniantopirinhuë tëranta',
carimaso co onporonta naniantaranquëmahuë'.
16 Carima hua'anëntatënquëma',
nininëma imirahuëquë ninshitërahuë.
Nahuanquë ninshitopinan pochin ya'huërárin.
Ninanonëma pairapiramasonta', yonquirárahuë.
17 Ninanonëma ata'huantacaiso marë'
manorahuatona huëcapairinëma'.
Noya acoantacaiso marëso',
mano manorahuatona huëcapaiponëma'.
Ata'huantërinquëmasopita, nani pa'pi huachi.
18 Quirosarinquë ya'huëramasopita itohuaran itohuaran noya notëtoco'.
Nisha nisha parti israiro'sa quëpapisopita huëantarapi.
Caso Sinioroco ya'huëárahuë ni'ton,
no'tëquën sha'huitaranquëma':
Ya'ipi israiro'sa huë'pachina,
nitapaantaranso pochin acoarinën.
Nanon yaso'yaton nitaparinso pochin nitarinën.
19 Canpitaso no'panëma tapimiatopi.
Inapotopirinahuë',
notohuaro na'asarama ni'ton, no'panëma pahuan pahuantaponquëma'.
Ninanonëma ata'huantopisopitaso', nani áquë huëshirama'.
20 A'naquën ya'huëhuano'sa quëpapi ni'ton,
ayatatë pochin nitopiranhuë',
huënantarahuatona',
quëmaora chachin sha'huitaponën:

‘Iso no'panënpoa co onpopinchin pancanayahuë'.
Onpopinquë tëranta', ya'huëca'huaiso marë' acocoi,’ itaponën.
21 Napotohuachinëma',
canpitaso yonquinëmaquë napoapoma':
‘¡Isopitaso', co ya'huëhuano'sahuë'!
Quirosarinquë ya'huëraisopitaso', quiquirinacoi.
Inapoatoi Quirosarinso', tananhuantárin patërai.
Co onpo na'aca'huaisohuë' nitërinacoi.
Isopita huë'pisopitaso', co isëquë so'sopihuë'.
¡Intohuaranso a'na huë'marai'!’ tosarama',” tënin.
22 Sinioro naporin:
“Ni'quë'. Nisha nisha piyapi'sa nisha nisha parti ya'huëpiso',
camaiato sha'huitarahuë.
Imirahuë quëran a'notërëso pochin inapita nitarahuë.
Quirosarin ya'huëhuano'sa iporahuatona
quëcacaiso marë' napotarahuë.
Sanapi nipisopitanta pa'mosorahuatona',
quëcacaiso marë' napotarahuë.
23 Copirnoro'santa hui'ninpita pochin nitarinquëma'.
Inahua hui'ninpita sanapi nipisopitanta',
nocomatënquëma aso'soarinquëma'.
Inapitaso' noya nicatënëma',
moshaponëma'.
Isonpi quëran no'paquë huarë' monshorahuatona',
canpitasáchin natëinëmaso' anitotarinënquëma'.
Inapoatona': ‘Tëhuënchachin Sinioroso' chini chiníquën nanantërin.
Naporahuaton inasáchin ninapisopitaso',
co onporonta taparo nisapihuë',’ tëcapona',” tënin.
24 Canpitaso quëparinëmaquë napoarama':
“Chiníquën piyapi ahuëtaton ma'sha maninso',
¿incarita nanitërin osërëtacaso'?
No'huitëraya nininsonta', piyapi mapachina,
¿nanitërin inari ta'ananpicaso ti?” tosarama'.
25 Sinioroso', naporin: “Nanitopi mini.
Chiníquën piyapi ma'sha maninso nipirinhuë',
a'nari nanitërin osërëtacaso'.
No'huitërayanta canatërinso',
a'nari nanitërin matacaso'.
Inapochachin canta nisarahuë.
A'naquën ma'sha yaonpotohuachinquëma', cari chinitarahuë.
Cari chachin Quirosarin ya'huëhuano'sa nicha'ësarahuë.
26 Aparisitërinëmasopita,
cari camaiarahuë inahuara noshinëna capatë pochin inahuara capini nitëpacaiso'.
Huënainënanta', huino o'otona no'pipiso pochin
no'huitonënaquë co nitënorocaisohuë' camaiarahuë.
Inapotohuato, ya'ipi piyapiro'sa nicha'ëranquëmaso' nitotapona':
‘Sinioro ni'ton, Cacopo quëran pipipisopita nicha'ërin.
Chiníquën nanantaton naporin,’ tosapi,” tënin.

50 [1-2]Ina quëran Sinioro napoantarin:
"Israiro'sanquëma'.
Carimaso na'con yaa'chintatënquëma yonípiranquëmahuë',
co quënananquëmahuë'.
Përápiranquëmahuë', co a'paniramacohuë'.
'Nihuitërinso' pahuërëtacaso marë'
pa'anatë pochin nitërinpoa',' topiramahuë'.
Oshahuanama ni'ton, pa'anatë pochin nitëranquëma'.
Co natantochináchinhuë' cancantëramaso marë'
a'poatë pochin nitëranquëma'.
¡Natëramaco naporini, carima nicha'ëitënquëmahuë'!
Marënta camaihuatora, a'naroáchin yanirin.
I'rosanta yanitona', inotëro taranapi.
Napohuachina, samiro'santa yamorori tëpapon.
Inapoatona chiminpachina', chanatapona'.
[3] Ca nohuanton pi'iro'tënta',
sëtohuachinara a'mopiso pochin aya'norahuë.
Sa'catën në'mëtë quëran
a'motatë pochin nitërahuë," tënin.

Sinioro piyapinën parisitaponahuë', ahuantërinso'

[4] Sinioro piyapinën naporin:
"Canotërëso pochin cancantopisopita
achinicancanacaso marë',
Sinioro a'chintërinco.
Nani tashiramiachin
ta'tato natanta'huaso marë'
catahuarinco.
[5] Yonquínahuan nica'huaso marë'
Sinioro catahuarinco.
Anitotohuachincora, natërahuë.
Natëtochináchin cancantërahuë.
[6] Yahuihuihuachinacora, co pinëhuë apirarahuë'.
Shinoratënta yahua'tohuachinacora co apirarahuë'.
No'huitonaco ipirayatohuachinacora,
co niquë tahuërërahuë'.
[7] Sinioro catahuarinco ni'ton,
no'huipirinacohuë', co manta tënahuë'.
'Co atapanarinacohuë',' ta'to chiníquën cancantërahuë.
[8] Pa'poyarincoso', ca pirayan nisarin.
¡Co inso tëranta ma'sha onpotërahuë'!
Inso tëranta ma'sha onpotohuatoso',
napopináchin coisëquë pa'itoihuë'.
¡Co insonta sha'huirapiincoso ya'huërinhuë'!
Yasha'huirapihuachinacoso',
huë'sahuatona sha'huichinaco.
[9] Sinioro chachin catahuarinco ni'ton,
¡co insonta ana'intiincoso sha'huiponhuë'!
A'morëso', a'shini pë'yarinso pochin,
inimicotërinacosopitaso',
ta'huantapona'," tënin.

Quirosarinquë ya'huëpisopita Siniorori nicha'ësarinso'

52 [1]Naquëranchin Sinioro taantarin:
"Quirosarinquë ya'huëramasopita,

capayatërëso pochin cancantoco'.
Naporahuatoma chiníquën cancantoco'.
Ninanonëmaso', Yosë ninananonën.
Noya noya nininso' a'morëso pochin nitapaco'.
Inpioro'saso', co huachi ya'contarinquëmahuë'.
2 Quirosarinquë ya'huëramasopita, ¡huanico huachi!
Sëtatoma amocanquë nita'satërama'.
Inaporamaso', nipa'tanco'.
Tapan inquiaton, hua'anëntacaso shiranënquë
huënsëpisopita pochin cancantoco'.
Quirosarinquë ya'huëramasopita,
hui'napinquëma nipomarahuë',
inimicoro'sa macatënënquëma',
naraquë tonpoconotërinënquëma'.
Inapotërinënquëmaso', pa'coico'.
Co huachi hua'anëntërinënquëmasohuë'
nitotacaiso marë', inapoco'.
3 Inimiconëma quëpainëmaso marë'
co pi'pian tëranta', pahuërë ma'patërahuë'.
Napoaton hua'anëntaanta'huanquëmaso marë'
co pi'pian tëranta pahuërëta'huaso ya'huërinhuë'," tënin.
4 Yosëso chini chiníquën nanantaton naporin:
"Piyapinëhuëpita ya'nan pa'pachinara,
Iquipitoquë'ton pa'pi.
Inaquë nisharo'sa pochin yacapatopi.
Ina piquëran asiriaro'sari topinan quëran aparisitopi.
5 Iporaso nipirinhuë', papironiaro'sari ya'huërë',
topinan quëran aparisitapi ni'nahuë.
Hua'anëntatona': 'Ma noyacha quiyaso' ninai paya,' tosápi.
Napoatona apira apira pinorinaco.
6 Napopirinahuë',
tahuëri nanihuachin piyapinëhuëpita nitotapi.
'Sinioro chachin canpoaso' nontërinpoa',' tosapi," tënin.
7 ¡Ma noyacha ni'ton, motopia'huaro'sataquëchin
noya nanan sha'huitaponpoa canquiarin paya!
Sinioro nicha'ërinpoa ni'ton, sano ya'huëarihua huachi.
Quirosarinquë ya'huëpisopita itapon:
"Yosë chinotëramaso', copirno ya'conin huachi," tosarin.
8 Natanco'. Ninanonëma a'paipisopita chiníquën sha'huirapi.
Napopináchin noncaroapi.
Canatohuachinara noncaropiso pochin nisapi.
Onpopinsona Quirosarinquë Sinioro huëantarinso',
inahuara ya'pirina quëran chachin ni'sapi.
9 Quirosarin ninanoquë ya'huëantaramasopita,
capa cancantatoma cantaco huachi.
Sinioro ayontoantarinquëma ni'ton, inapoco'.
Nicha'ërinquëma ni'ton, inapoco'.
10 Nisha nisha piyapi'sa ni'tonënquë
Sinioro chiníquën nanantërinso' a'norin.

Yosënënpoa nicha'ërinpoaso',
ya'ipiro'paquë ya'huëpisopita
nitotapona'.
11 ¡Papironia quëran pipico huachi!
Ama manta Yosëri amirotochinách-
chin ni'ninso' së'huacosohuë'.
Sinioro pëinënquë ya'huërinso-
pita quëpana'piro'sanquëma',
ama huachi oshahuaantacoso-
huë'.
12 Napoaponahuë' yapipihuatama',
co manorahuatoma pipipoma-
huë'.
Co ta'arëso pochin nisaramahuë'.
Sinioro chinotërëhuaso chachin,
ya'ipi parti pa'namaquë noya
a'paiarinquëma'.

Sinioro piyapinën parisitaponahuë' canatërinso'

13 Sinioro chachin naporin:
"Ni'co'. Piyapinëhuë ma'pitaso
nipachin, noya pipitarin.
Cari chachin noya nicato, noya
noya acoarahuë.
14 Ya'pirin, nonën, inapita nishina-
huën nitopi ni'ton,
co huachi piyapi pochin ya'noa-
rinhuë'.
Napoaton notohuaro' piyapi'sa
pa'yanapona'.
15 Na'a nisha nisha piyapiro'sa
nisha nisha parti ya'huëpiso',
inari oshanën inquitaton noya
acoantarin.
Napoaton copirnoro'sarinta
ni'pachinara, tachianantapona'.
Co incari tëranta sha'huitërin-
sohuë' ni'sapi ni'ton, napoa-
pona'.
Co onporonta natanpisohuë'
nitotapi ni'ton, napoapona'," tënin.

53 1 Noya nanan sha'huitërinën-
poaso' natanpirëhuahuë',
¡caraíchinpoa natëtërëhua'!
Sinioro chiníquën nanantë-
rinso', ¡co insonta yanitotë-
rinhuë'!
2 Sinioro nohuanton piyapinën,
co chiníquën nanantona'pi
pochin ya'noarinhuë'.
Naraa'huaya yaniroquë co noya-
tërinhuë'.
Inapochachin inanta', co noya
noyatarinhuë'.
3 Piyapi'sari nocanatona a'poa-
pona'.
Co noyahuë' nicatona chiníquën
aparisitapi.
A'popi ni'ton, pa'pi sëtaton pari-
sitapon.
Canpoarinta co ni'chináchin-
huë' cancantatëhua', noca-
nëhua'.
Co pi'pian tëranta noya yonqui-
rapirëhuahuë'.
4 Napoaponahuë', canpoa ya'huë-
rënamënpoa ina parisitërin.
Canpoa iquitacaso nipirinhuë',
inasá iquin natanin.
Canpoariso': "Yosëri ma'sha
onpotaton aparisitërin.
Ana'intaton, atapanin," tosa-
rëhua'.
5 Napopirëhuahuë',
co natantochináchinhuë'
cancantërëhuaso marë' ina
ohuanapi.
Co noyahuë' ninëhuasori
na'intërin pa'pi parisitarin.
Ina ana'intërin quëran noya nini-
catëhua ya'huarihua huachi.
Ohuanpisopita quëran noyata-
rihua'.
6 Ya'ipinpoa ohuicaro'sa chihuë-
piso pochin ninëhua'.

Canpoara yonquirëhuaso
imatëhua naporëhua'.
Napopirëhuahuë',
Siniorori co noyahuë' ninëhuaso
marë' inasá aparisitarin.
7 Inimiconënpitari aparisitohua-
china, co manta tosarinhuë'.
Co pi'pian tëranta nonsarinhuë'.
Carniroa'hua tëpacaso marë'
quëpapiso pochin nitapi.
O'huica ya'icaso marë' quëpa-
huachinara,
co manta tëninsohuë pochin
inanta', co manta tosarinhuë'.
8 Co manta onpopirinhuë', quëpa-
pona'.
Co insoari tëranta pa'poyara-
rinhuë'.
"Ni'cona ma'sha onpotohua-
china'," co tosapihuë'.
Naraa'huaya hua'tatë pochin
nitapi.
Yosë piyapinënpita oshahuan-
piso marë' ina tëparapi.
9 Co onporonta nonpininhuë', co
onporonta tëpatërinhuë',
napoaponahuë', co noyahuë'
piyapiro'sa pirayan pa'pitapi.
10 Sinioro nohuanton parisitaton
co napion cancantarin.
Piyapi'sa oshanëna marë' ina
chiminin ni'quëhuarë',
hua'qui tahuëri ni'sarin.
Hui'ninpita pochin nipisopi-
tanta ni'sarin.
Ina naporin quëran Sinioro
yonquirinsopita noya
naniarin.
11 Pa'pi parisitërinso piquëran:
"Tëhuënchachin ya'ipi nani-
rahuë huachi," tosarin.
Ina nitotaton noya cancantarin.
Sinioro piyapinënso', no'tëquë-
náchin ninin.
Inapoaton na'a piyapi'sa
nicha'ësarin.
Co noyahuë' nipiso marë' parisi-
taton inapotarin.
12 Napoaton Siniorori, chiníquën
nanantopisopitarë' acoapon.
Chiníquën nanantopisopitanta',
inari catahuapon canatacaiso'.
Canatohuachinara, inanta canatarin.
Inaora nohuanton chimininso
marë' napoapon.
Naporahuaton, "co noyahuë'
nininso marë' parisitërin,"
itopiso marë' napoapon.
Napotopirinahuë',
na'a piyapi'sa oshanëna marë'
inaso parisitërin.
Naporahuaton,
oshahuano'sa catahuacaso
marë' Yosë nontërin.

Yosë nosoromiatërinpoaso'

54 1 Quirosarin ninanoquë
ya'huëramasopitaso',
sanapi co hua'huana'pihuë
pochin nipiramahuë',
capa cancantatoma', noncaroco'.
Capa cancantatoma cantaco'.
Co huaitoma iquin natanpirama-
huë', Sinioro chachin naporin:
"A'popiso sanapi, so'yahuano'sa
quëran,
na'con na'con hua'huinpita
ya'huëtapon," tënin.
2 Në'mëtë pëi apancanatohuachi-
nara, isopopi:
Co të'huatonaraihuë' në'mëtë-
ro'sa otënpi.
Noninënpita anaporopitopi.
Nara paintopisopitanta', noyá
pa'huacora'piapi. Inapopi.
Inapochachin canpitanta',
ya'huëramaso no'pa' apanca-
natoco'.

3 Inchinan quëran, apancanata-
rama'.
Ahuënan quëraonta inapota-
rama'.
Canpita quëran pipipisopita na'a
naciono'sa canapona'.
Ninanoro'sa
tanahuantapisopitanta',
ya'huëtaantapona'.
4 Ama të'huacosohuë'. Co tapana-
maso' ya'huëaponhuë'.
Co no'huiponënquëmahuë'.
Nanon pochin nicapoma tapa-
namaso', naniantarama'.
Quëyoron pochin nicapoma
taparo ninamaso',
co huachi yonquiaramahuë'.
5 Nininquëmaso', sa'atatë pochin
nitarinquëma'.
Inaso' nininën, Sinioro ya'ipi
nanitaparinso'.
Inaso' Yosë, noyasáchin ninin
ni'ton, Israirori chinotërin.
Ina nicha'ërinquëma'.
Ya'ipi isoro'pa' hua'anëntaton
napotarinquëma ni'ton,
ya'ipi inapita naniantarama'.
6 Nanon so'yahuan so'ini a'po-
huachina, na'con parisitërin.
Ina pochachin canpitanta Yosë
marë' nipiramahuë',
inaso nosoroatënquëma
hua'anëntaanta'inquëmaso
marë' përaantarinquëma':
7 "Co hua'qui marë' a'poranquë-
mahuë'.
Inapotopiranquëmahuë', noso-
romiatatënquëma
naquëranchin maantaranquëma'.
8 A'nanaya no'huitó tënahuëquë,
na'pitatë pochin nitëran-
quëma'.
Napoaporahuë', co hua'qui
marë' naporahuë'.
Nosoromiatatënquëma',
yonquiantaranquëma',"
tënin Sinioro nicha'ërinquë-
maso'.
9 Ina quëran Sinioro taantarin:
"Pacon pa'ninso piquëran iráca
Noi sha'huitërahuë:
'Caso Yosëco ni'to, no'tëquën
sha'huitaranquën.
Ipora quëran huarë' co huachi
iso pochin
pacon isoro'pa' imotaantapon-
huë',' itërahuë.
Ina napotërahuëso chachin canpi-
tanta sha'huitaranquëma'.
Co huachi no'huiantaponquë-
mahuë'.
Co huachi ma'sha
onpota'huanquëmaso',
sha'huitaantaponquëmahuë'.
10 Motopiro'sa nacontopirinahuë
tëranta',
motopia'huaro'santa nipa'tanpi-
rinahuë tëranta',
nosororanquëmaso', inachachin
nisápon.
Noya ninicatëhua ya'huëcaso
marë', nani canpitaro'co
anoyatërahuë.
Naporëhuaso', co onporo tapia-
rahuë'.
Sinioro nosororinquëmaso
naporin," tënin.

Onpopinsona nasha
Quirosarin acoarinso'

11 Sinioro naporin:
"Quirosarin ninanoso', sëtoro
nisárin.
Panca ihuani të'yatërinso
pochin ninin.
Co incari tëranta
noya nontatë achinincancanëso
pochin nitërinhuë'.

Napoápirinhuë', anoyataantacaso marë'
yara na'pi pa'ton nininsoquë anoyataantarahuë.
Pairanën paquëmarinsonta', sapiro na'pi quëran acoarahuë.
12 Torinënpitanta', nopi itopiso' na'pi quëran, acoarahuë.
Ya'coananënpitanta', piriro itopiso na'piro'sa quëran acoarahuë.
Pairanënpitanta nisha nisha pa'ton nininsopita na'piro'sa quëran acoarahuë.
13 Ya'ipi inaquë ya'huëcaiso nipisopita cari a'chintarahuë.
Ya'ipi inaquë ya'huëpisopitaso', noya ya'huëatona sano ya'huëapona'.
14 No'tëquënáchin nicatona chiníquën nanantapona'.
Co inso tëranta hua'anëntarinquëmahuë' ni'ton,
co të'huaramahuë'.
Co të'huaatoma nisha nisha yonquiaramahuë'.
15 Insosona yaahuëhuachinquën, co ca nohuanton napoarinhuë'.
Pashita'papirinënquëonta', quëmari minsëaran.
16 Ni'quë'. Cari hua'na camayo ninahuë.
Inaso', pënaya ahuënarataton sacatërin.
Hua'na asoquirahuaton, ahuëtacaiso marë' ohuarapiso ninin.
Ahuëtaton tiquitona'pinta', cari ninahuë.
Tiquitohuachina, na'con tapitërin.
17 Napoaponahuë', co inso tëranta ata'huantiinquëmaso marë' hua'na acoaponhuë'.
Insosona sha'huirapihuachinquën,
quëmari acopitëra'piapon.
Inpitasona natëhuachinaco, ca nohuanton minsëtapona'.
Sinioro chachin naporin," tënin.

Noya catahuainpoaso Sinioro sha'huirinso'

55 1 Sinioro tënin:
"Yamororëso pochin cancantohuatama',
huëco anoyacancanchinquëma'.
Co coriqui ya'huëtopirinquëmahuë', catahuararanquëma'.
Nontohuatamaco cosharo achinitërinso pochachin achincancanaranquëma'.
Huino, ohuaca sho'shoi', inapita achinitërinso pochin asanocancanaranquëma'.
2 Noya natanpatamaco,
noya coshatërëso pochin acoaranquëma'.
Cosharomia co achinimiatërinquëmahuë'.
¡Co topinan quëran pahuërëtatë ma'patacaso ya'huërinhuë'!
3 Huëcapairahuatomaco noya natanco'.
Natanpatamaco nanpiarama'.
Tapi nosoroato nani sha'huitërahuë.
Ina nanicaso marë' canpitaro'co anoyatomiatarahuë.
4 Nisha nisha piyapiro'sa naporahuëso' sha'huitacaso marë', cari ina acorahuë.
Nisha nisha parti ya'huëpisopita hua'anëntaton a'chintacaso marë' acorahuë.
5 Natanco israiro'sanquëma'.
Canpitaso nisha piyapiro'sa co nohuitapomarahuë', përasarama'.

Nisha nisha naciono'saquë
ya'huëpisopita
co nohuitopirinëmahuë',
ta'arë'nachin huëcapaiarinën-
quëma'.
Caso Sinioroco noya ni'nan-
quëma ni'ton,
napotarinënquëma'," tënin
Sinioro.
6 Sinioroso', co áquë patërinpoa-
huë'.
Yonipatëhua quënanarihua'.
Nontohuatëhua', natanarinpoa'.
7 Co noyahuë' nipisopita, co
noyahuë' nipiso' a'poina'.
Nitapicancanpisopitanta',
co noyahuë' yonquipiso'
a'poina'.
Yosë chachin tahuërëtaanta-
toma', natëantaco'.
Inaso noya ni'ton, oshanëma
inquitarinquëma'.
8-9 Sinioro chachin naporin:
"Caso co canpita pochin yonqui-
rahuë'.
Ma'pitaso yanipato, co canpita
pochin caso ninahuë'.
Pi'iro'tëso isoro'pa quëran
áquë ni'ton, co nincantochiná-
chinhuë'.
Inapochachin canpitanta nisha
nisha yonquirama ni'ton,
co onporonta ca pochin
yonquiaramahuë'.
Co ca pochin ma'sha nisarama-
huë'," tënin.
10 Ina quëran Sinioro taantarin:
"Ocai', o'nan, inapitaso inápa
quëran anotërin.
Napohuachina co topinan
panantarinhuë'.
Isoro'pa' ashipirotaton anoya-
tërin,
ya'pirin apaporin, naporin.
Nitohuachina, ya'pirin shaca-
caiso ya'huërin.
Cosharonta ya'huërin huachi.
11 Inapochachin nonahuësonta',
co topinan caquë huënantarin-
huë'.
Inaso', ca nohuantërahuëso
nisarin.
Ma'sona camairahuëso nisarin.
12 Canpitaso quëparinëma quëran,
noya cancantatoma huënanta-
rama'.
Ya'huëramaso no'paquë chachin
sano cancan quëran huënanta-
rama'.
Motopiro'sa', motopia'huaro'sa',
inapitanta
piyapi pochin capa cancanta-
tona cantapona'.
Ya'ipi nararo'santa piyapi
pochin pincaropona'.
13 Sarsaro'sa ya'huërënamën, pino
nararo'sa a'shinapon.
Ihuatatëro'sa ya'huërënamën,
arayan nararo'sa a'shinapon.
Inapohuato: '¡Ma noyacha Sinio-
roso paya!' tëcapona'.
Ina pochin acorahuëso', ya'huë-
miatapon.
Co incari tëranta ata'huanta-
ponhuë'," tënin Sinioro.

Yosë nohuantërinso pochin ayonacaso ya'huërinso'

58 1 Sinioro sha'huitërinco:
"Ama manta të'huatonhuë'
chiníquën nonquë'.
Tronpita pihuihuachina irininso
pochin niquë'.
Piyapinëhuëpita co noyahuë'
nipiso marë' pënënquë'.
Cacopo quëran pipipisopita
oshahuanpiso marë' inapotëquë'.
2 Isopochin sha'huitëquë':

‘Canpitaso nani tahuëri yonquiramaco.
Imatomaco onpopinsona nanpicamaso' nitotërama'.
Napoaton noya cancantarama'.
Noyasáchin nina'piro'sa pochin ninama'.
Camaitërahuësopitanta',
co naniantëramasohuë pochin ninama'.
No'tëquënáchin pënëna'huanquëmaso' nohuantërama'.
Natëtomaco noya ancantëramaso pochin ninama'.
3 Inapopiramahuë naporama':
“Ayono nipirëhuahuë', ¡co Yosë tahuërëtërinpoahuë'!
Inaso co cancantopirinpoahuë',
¡ma topinanta ayonatëhua parisitáparihua'!” tënama'.
Ayono tahuëri nipirinhuë', canacamaso marë' sacatërama'.
Inapoatoma piyapinëmanta',
na'con na'con aparisitërama'.
4 Ayono tahuëri nipirinhuë',
nino'huitoma niahuërama'.
Inapoatoma nitëniama huarë' niacorama'.
Inapochin ayonatoma nontohuatamaco,
co a'pania'huanquëmaso ya'huërinhuë'.
5 Canpitaso ayonahuatamara sëtërëso pochin ya'norama'.
Shi'shinamatë pochin monshoáporama'.
Sa'catën a'mosahuatoma',
huariano aipi quëhuënama'.
“Ina pochin nica'huaiso' Sinioro nohuantërin,” topiramahuë',
¡co ina caso nohuantërahuë'!
“Inapoatë ayonacaso ya'huërin.
Napohuatëhua', Yosë noya ni'sarinpoa',” tënama'.
6 Ama ina pochin yonquicosohuë'.
Co ina pochin ayono nicacaso ya'huërinhuë'.
Noya nica'huanquëmaso marë' ayonahuatama', isopoco':
No'tëquënáchin yonquirapitoma', a'napitanta noya ni'co'.
Co manta onpopirinahuë' catinaquëtohuachina', parisitopi.
Inapita pochin nitopisopita,
i'shiritatë pochin nitoco'.
Toro asacatohuachinara, onquinënquë nara oyontopi.
Ina tonpotopiso' i'shiritatë pochin,
piyapi'sa inapo aparisitapiso',
nicha'ëco'.
Ama huachi no'huitatoma piyapi'sa inapo aparisitocosohuë'.
7 Cosharo ya'huëtërinquënso',
pahuantërinsopita quëtëquë'.
Sa'ahuaro'sa co pëinëna ya'huëtohuachinarahuë',
canpitari pëinëmaquë ichiya'huëco'.
A'mocaiso pahuantohuachina',
quëtoco'.
A'napita catahuachináchin cancantoco'.
8 Napohuatama', noya noya ya'huëarama huachi.
Tahuërihuachina pi'i a'pininso pochin nicapon.
Nisha nisha ma'sha onporamasopitanta', co shia noyatarinhuë'.
Naporo' noyasáchin ninamaso',
quëchitaton quëpaatë pochin nitarinquëma'.
Huënaratërahuësonta imaatë pochin nitarinquëma'.

9 Naporo' tëhuënchinso' nontohuatamaco, a'paniaranquëma'.
Catahuahuanquëmaso marë' chiníquën nontohuatamaco,
carimanta', a'panitënquëma catahuaaranquëma'.
Co'so huachi a'napita aparisitohuatanhuë',
co huachi no'huihuatanhuë',
co huachi nonpinapihuatanhuë',
10 tanapisopita a'cacaso marë' sacatohuatan,
a'napitari aparisitërinso ma'sha pahuantohuachin catahuahuatan,
tashinantërinquë nanparin a'pininso pochin nisaran.
Camotëchin pi'i a'pininso pochin nisaran.
11 Carima no'tën ira quëpatáponquëma'.
Co piyapi ya'huërinquëhuë niponahuë',
natëaquë huarë' a'caponquëma'.
Ca nohuanton chiníquën nisarama'.
Yancoro' noyá oporapitërëso pochin nisarama'.
Huinan co yanirinsohuë pochin nisarama'.
12 Canpitaso pëiro'sa ohuatopiso',
pairaro'sa ohuatopiso', inapita anoyataantapoma'.
Iráca simintonën acopisonta', noya noya acoantapoma'.
Napoaton nohuitatënëma':
"Paira ohuatopiso' anoyatona'piro'sa'."
"Pëiro'sa ohuatopiso' anoyatona'piro'sa',"
itaponëma',' itëquë'," itërinco.

Sahuato tahuëri yonquiaton Sinioro a'chininso'

13 Sinioro naporin:
"Sahuato tahuëri nanihuachin, noya nicaton chinotëquë'.
Chinotamacoso tahuëri ni'ton, ama canacaso marë' sacatëquësohuë'.
'Ina tahuëriso', capa cancantacaso tahuëri,' tëquë'.
Naporo' Sinioro noya nicaton chinotëquë'.
Inaso' noyasáchin ni'ton, chinotacaso ya'huërin.
Ama quëmaora yonquiransopita nicatonhuë', ina tahuëri noya ni'quë'.
Noya nicaton, ama ma'sona nohuantëranso' niquësohuë'.
Co canacamaso marënta sacatacaso ya'huërinhuë'.
14 Ina pochin ina tahuëri ni'patama',
ca yonquiatomaco capa cancantarama'.
Ahuëtatona canatohuachinara,
pa'yatacaiso marë' motopiro'sa quëpatopi.
Inapita quëpapiso pochin carimanta noya nisarama ni'ton, quëpaponquëma'.
Cacopo quëran pipirama ni'ton,
ina no'pa' quëtërahuëquë noya noyatërinsopita a'caponquëma'.
Inapotohuatënquëma',
capa cancantarama huachi," tënin.

Nasha Quirosarinquë noya noya ya'huëcaiso ya'huëarinso'

60 1 Cota huëntonquë, Quirosarinquë,
inaquëpita ya'huëramaso', noya natanco':
Sinioro noya noya nininso', canpitarë nisarin.
Inaso', huënaráchin huënaráchin a'pinarin.

Napoaton canpitanta', a'pininso
ahuënaratarinquëma'.
2 Ni'që'. Isoro'paso', tashiri i'co-
pitapon.
Yaráton chitorori nisha nisha
piyapi'sa imotapon.
Canpitataquëso ni'pirinhuë',
Sinioro a'pininso huënara-
tarin.
Inaso', canpitataquë noya noya
ya'noarin.
3 Noyasáchin nicatoma', tahuëri
pochin nisarama'.
Napoaton nisha nisha piyapi'sa
huëcapayaponëma'.
Tahuërianpitërëso pochin
cancantëramaso marë',
nisha nisha copirnoro'sa huëca-
paiarinëma'.
4 Ya'ipi tahuitërinquëmaso', noya
ni'co'.
Niyontonahuatona huëcapaiari-
nëma'.
Hui'namapita áquë quëran huë-
capayaponëma'.
Sanapi'sa nipisopitanta noya
a'paiatona', quësapi.
Iporahuatona quësapi.
5 Inapita nicaton, capa cancanto-
miataran.
Marë so'tono'saquë ya'huëpiso-
pita,
ma'sha na'con na'con pa'tërinso'
quëshiarinëma'.
Nisha nisha piyapi'sa ma'huana-
tona hua'anëntopiso',
quëtáponëma'.
6 Ya'ipi no'panëma nanirinquë
chachin
camiyo huëntono'sa pë'pë-
tohuanáchin huë'sapiso
ni'sarama'.
Matian parti quëran, Ipa parti
quëran,
ina quëranpita huë'sapi.
Ya'ipi camiyoro'sa Sapa parti
ya'huëpisonta',
oro quësapi. Yonarin pochin
nininsonta quësapi.
"Sinioro ma'sona nipachina,
noya noya ninin,"
ta'caiso marë' napoapi.
7 Quitaroquë ya'huëpisopita,
pë'tahua huëntono'sa quëshiari-
nënquëma'.
Nipayoquë ya'huëpisopitanta',
carniro huëntono'sa quëshiari-
nënquëma'.
Ya'ipi inapita pë'tahua huën-
tono'sa
Sinioro artaronënquë ina marë'
a'notarama'.
Inapohuatama', inaso noya noya
ni'sarinquëma'.
Inapita quëran Sinioroso',
noyápiachin pëinën, noya noya
acoapon.
8 ¡Ni'cochi pasopita! ¡Chitoro
pochin co osharapihuë' huë-
capona'!
Nëpëro'sa hua'huatopiquë
huë'sapiso pochin niriapi.
¿Ma'pitacha huëcatona napo-
riacai?
9 Panca nancharo'sa napopiná-
chin huëcatona naporiapi.
Tarsis ninanoquë nipisopita
quëchitëriapi.
Aquë quëran Quirosarin ya'huë-
huano'sa quësapi.
Oronëna', pratanëna', inapitarë
chachin huë'sapi.
Sinioro noya nicatona quëta-
caiso marë' napoapi.
Inaso' Yosë noyasáchin ninin.
Napoaton Israirori chinotërin
Ina mini noya noya acoarin-
quëma huachi.

10 Nisharo'sari Quirosarin
pairanën anoyataantapona'.
Copirnonënapitanta', canpita
marë' sacatapona'.
Sinioro no'huitënquëma ana'in-
topirinquëmahuë',
naporoso pa'pi nosoroarin-
quëma huachi.
11 Ninanonëma ya'coananënpitanta',
i'soatopiquëranchin nisápona'.
Tahuërinta', tashinta', co oncо-
taponahuë'.
Nisha nisha naciono'saquë
ya'huëpisopita
ma'sharo'sa na'con na'con pa'të-
rinso',
quëshiinëmaso marë' napoapon.
Copirnoro'sa', catahuarinsopita
hua'ano'sa',
inapita ya'conacaiso marë'
napoapon.
12 Inso nacionquë tëranta ya'huë-
pisopita
co canpita marë' yasacatohua-
chinahuë',
ta'huantomiatapona'.
13 Quirosarinquë ya'huëramasopita
Sinioro napotërinquëma':
"Nipano no'pa quëran pa'ton
nininsopita quëshiarinëma'.
Pino, apito, siprisë, inapita
nararo'sa quësapi.
Chinotërinacoso pëi', noya noya
tapacaiso marë' quësapi.
Hua'anëntërahuëso pëi',
noya noya acocaiso marë'
napoapona'.
14 Aparisitërinëmaso shinpita
huëcapairahuatënëma',
nosorochináchin nontaponëma'.
Ya'ipi nocaninëmasopitanta',
isonahuatona moshaponëma'.
Quirosarinta', 'Sinioro nina-
nonën,' itapona'.
Sinioroso' noyasáchin ninin
ni'ton,
israiro'sari inaquë chinotopi.
15 Ina tahuëri nanihuachin, co
huachi pataranquëmahuë'.
Co huachi no'huiaranquëmahuë'.
Co huachi canpitaora quëparita-
ramahuë'.
Carima noya noya acoaran-
quëma'.
Co huachi onporonta nishatara-
mahuë'.
Napoatoma capa cancantomia-
tarama huachi.
16 Noya noya cosharonëna',
naciono'sa quëshiponëma'.
Copirnonënanta', pa'ton ninin-
sopita ma'shanëna quëshipo-
nëma'.
Ca Sinioroco ni'ton, nicha'ëran-
quëmaso' nitotapona'.
Chiníquën nanantërahuëso
marë' iráca Cacoponta',
chinotërinco.
Inapochinco ni'ton, nicha'ëran-
quëmaso' nitotapi.
17 Sha'pi hua'na ya'huërënamën,
oro quëtaranquëma'.
Hua'namia ya'huërënamën,
prata quëtaranquëma'.
Nontë ya'huërënamën, sha'pi
hua'na quëtaranquëma'.
Na'pi ya'huërënamënta', hua'-
namia quëtaranquëma'.
Hua'anëntërinquëmasonta
noya hua'anëntarinquëma
ni'ton, sano cancantarama'.
A'napitanta no'tëquënáchin
yonquirapitoma', noya
ni'sarama'.
18 Nisha nisha ma'sha nionpoto-
piso',
co huachi ya'huëramaquë
natantaramahuë'.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

No'huitatona ata'huantopiso',
tapitopiso', inapitanta co huachi
natantaramahuë'.
Ninanonëma pairanënpitaquë:
'Yosë nicha'ërinpoa',' ta'caso'
ninshitarama'.
Ya'coananënpitaquënta',
'Sinioro chinotahua',' ta'caso'
ninshitarama'.
19 Co huachi pi'i a'pintiimaso',
nohuantapomahuë'.
Co yoqui tëranta', a'pintiimaso
nohuantapomahuë'.
Ca Sinioroco chachin a'pinto-
miatáponquëma'.
Yosënëmaco ni'ton, noya noya
acoaranquëma'.
20 Pi'iso', co huachi ya'conapon-
huë'.
Yoquinta co huachi ayamapon-
huë'.
Caso Sinioroco a'pintomiataran-
quëma'.
Inapotatënquëma', sëtëramaso'
inquitaranquëma'.
21 Ya'ipi inaquë ya'huëramasopita,
noya nicatënëma', natëponëma'.
No'panëma hua'anëntomiata-
rama'.
Shanëhuë, papoyantërinso
pochin nisarama'.
Chini chiníquën nanantëra-
huëso' a'noca'huaso marë'
carima noya noya acoaranquëma'.
22 Iporaso' carayanquëma nipoma-
rahuë', na'amiatarama'.
Carayanquëma nipomarahuë',
panca nacion taranapoma'.
Caso Sinioroco.
Ca nohuanton co hua'quiya
quëranhuë' naporahuëso'
nanipon.
Tahuëri acorahuëso' nanihua-
chin nanipon," itërinquëma'.

Sinioro piyapinëni israiro'sa nicha'ësarinso'

61 1 Sinioro piyapinën naporin:
"Sinioro ispiritonën ya'coan-
cantërinco ni'ton, noya cata-
huarinco.
Ina chachin acorinco popri-
yaro'sa
noya nanan sha'huita'huaso
marë'.
Aparisitopisopita catahuaca'-
huaso marë' acorinco.
Ya'huëpi quëran quëparahua-
tona hua'anëntapirinahuë',
ya'huëpiquë chachin paanta-
caiso sha'huitarahuë.
Tashinan pëiquë pochin
ya'huëapisopitanta',
ina quëran pipicaiso' sha'huita-
rahuë.
2 Ipora tahuëri'sa Yosë
nosoroatënquëma nicha'ësarin-
quëmaso',
sha'huitaranquëma'.
Inimiconëmapitanta', Yosëri
i'huërëtacaso' sha'huitaran-
quëma'.
Ya'ipi sëtopisopita
achinicancana'huaso marë'
a'parinco.
3 Quirosarinquë ya'huëpisopita
canapi ni'ton sëtápirinahuë',
inahua ya'huërë' canatohuachina',
yancotë yancopiso pochin acoa-
rahuë.
Na'nërápirinahuë', noya acan-
cantaantarahuë.
Co napion ancantápirinahuë',
catahuarahuë ni'ton, Sinioro
chinotatona cantapona'.
Nisha nisha piyapi'sari: 'Ma
noyacha Sinioroso' nanita-
paton,

piyapinënpita shacatë pochin
nitërin.
Noyanpinanyanchin nopri nara-
ro'sa pochin acorin,'
ta'caiso marë' ina pochin cata-
huapo.
4 Ninanoro'sa iráca ohuatopiso'
anoyataantapona'.
Pëiro'santa iráca ata'huantopiri-
nahuë', acoantapona'.
Ninanoro'sa tapipisopitanta',
anoyataantapona'.
5 Pë'tahua huëntonëmapita,
iminëmapita,
oparonëmapita, inapita nisha-
ro'sari a'paiapon.
6 Inapitaso' nohuitatënquëma':
'Sinioro marë' sacatopisopita
corto hua'ano'sa',' itaponëma'.
Nisha nisha naciono'sa quëran
noya noya cosharo quëpiso'
capoma'.
Inapita noya noya nitapapisopi-
taquë,
canpitanta nitapapoma'.
7 Canpitaso' inimiconëmapita
na'con na'con no'huitënëma',
taparo nitërinëma'.
Paninano'sa na'con na'con
ma'sha quëtopiso pochin
nitërënëma'.
Napoaton ya'huëramaso
no'paquë chachin
na'con na'con capa cancanto-
miatapoma'.
Paninano'sa na'con na'con
pa'ton nininsopita
quëtopiso pochin nitaponëma',"
tënin.
8 Ina quëran Sinioro taantarin:
"No'tëquënáchin nipisopita
nosororahuë.
Ihuatopiso', a'naratipita nica-
tona tëpatopiso',
inapitaso co quë'yarahuë'.
Ina pochinco ni'to piyapinë-
huëpitaso', no'tëquënáchin
acanapo.
Inapitarë'co anoyatohuato, anoya-
tërahuëso ya'huëmiatapon.
9 Inahua quëran pipipisopitaso',
nisha nisha nacionquë
nahuinapona'.
Ya'ipi ni'pisopitari: 'Tëhuënch-
chachin isopitaso'
Siniorori catahuarin,' tapona',"
tënin.
10 ¡Sinioro yonquiato, capa
cancantërahuë!
Inaso' Yosënëhuë ni'ton, acapa-
cancaninco.
Nicha'ërinco ni'ton, naporahuë.
No'tëquën yonquina'pi pochin
acorinco.
Sa'ana'pi yancotë ayancotopiso
pochin ninahuë.
Nanonta so'yacaso marë'
nisha nishaquë nitaparinso
pochin ninahuë.
11 Sharo'sa no'paquë pichopitërin.
Yanco namënën i'torohuatëra,
papoyantërin.
Inapochachin Sinioronta no'të-
quënáchin nininso' a'noarin.
Ina marë' ya'ipi naciono'saquë:
"¡Ma noyacha Sinioroso paya!"
ta'tona', cantapona'.

Yosëri inimiconënpita
ana'intacaso ya'huërinso'

63 1 A'nara huë'sarinso nicato:
—Itomoro'sa copirnonëna
ya'huërinso ninano',
Posora itopi.
Inatohuaran a'nara quëmapi
huë'sarin.
Quëhuanën quëran a'shitahuatë
a'morëso pochin huë'sarin.

Chiníquën nanantona'pi a'morinso pochin a'morin.
Co macari tëranta chinitochinách-
chinhuë', ya'norin.
¿Incha inaso nicaya? tënahuë.
Napoasoco chachin:
—Ca huë'sarahuë. Canatërahuëso', sha'huitaranquëma'.
Chiníquën nanantato nicha'ëca'huaso' nanitaparahuësonta',
sha'huitaranquëma', itërinco.
2 —Opa to'poihuatëra, a'morëso
quëhuanën quëran panshoatërinpo'.
¿Onpoatonta a'moranso ina
pochin ya'norin? itërahuë.
3 —Caoraíchin inimiconëhuëpita
ana'intato
opa to'poirëso pochin ninahuë.
Co insonta catahuarincohuë'.
Pa'pi no'huitato inimiconëhuëpita
to'pi to'pitërëso pochin nitërahuë.
No'huitonëhuëquë nipincatatë
pochin nitato minsërahuë.
Inapotërahuë ni'ton, huënainëna quëran panshoatërincoso',
ya'ipi a'morahuëso së'cotërin.
4 Inimiconëhuëpita i'huërëtato,
piyapinëhuëpita nicha'ëca'huaso' nani iráca chachin
yonquirahuë.
Ina tahuëri nanirin ni'ton,
inapotërahuë.
5 Ni'pirahuë', co insonta catahuaincoso ya'huërinhuë'.
Co ya'huërinhuë nicato,
pa'yanahuë.
Pa'yanpirahuë', caora ahuëtato
canatërahuë.
Pa'pi no'huitërahuë ni'ton,
napotërahuë.
6 Pa'pi no'huitërahuë ni'ton,
naciono'sa nipincatatë pochin
nitërahuë.
No'huitomiatato, ata'huantërahuë.
Huënainëna no'paquë pa'nin.
O'nanpachina pa'irinso pochin
ninin, itaantarinco inanta'.

Israiro'sa Yosëri nosoroarinso'

7 Onpopinsona Sinioro nosorotërinso yonquiato, sha'huiarahuë.
Ma'pitaquësona catahuarinpoaso yonquiato, cantarahuë.
Israiro huënton nosoromiatërinso marë' napoarahuë.
Pa'pi nosoroaton catahuarinso
marë' inapoarahuë.
8-9 Inapita yonquiaton Sinioro
tënin:
"Inapitaso' piyapinëhuëpita.
Co onporonta nonpintarinacohuë'," tënin.
Napoaton ma'sha onpotohuachinara,
inaora chachin ma'sha onpotapiso pochin ninatanin.
Ina pochin cancantaton nicha'ësarin.
Co a'na a'paton nicha'ësarinhuë'.
Inaora chachin pa'sahuaton
nicha'ësarin.
Nosoromiataton inapotarin.
Opatëahuatë iporëso pochin
nitarin.
Iráca quëran huarë' napotërinso', inachachin nisárin.
10 Israiro'saso napoaponahuë', co
Sinioro yanatëpihuë'.
Inaso' noyasáchin nipirinhuë',
no'huipi.

Napotopiso marë' inimiconënpita pochin nicaton, ahuërin.
11 Napotohuachina inapitaso',
iráca Yosëri shimashonënpita catahuarinso' yonquipi:
"Yosëri iráca Moisësë huayonaton,
Niroi' quëran nicha'ërin.
Inapotahuaton nohuantërinso' nicacaso marë'
ispiritonën aya'coancantërin.
Inapotohuachina, inaso hua'anënpoa pochin nicaton
Iquipito quëran ocoirinpoa'.
Iporaso napoaponahuë',
¿Intohuata pacaton co huachi yacatahuarinpoahuë'?
12-14 Yosëso chini chiníquën nanantaton
Moisësë catahuarin.
Marëquë nipachina patomairahuaton ira pochin acorin.
Napohuachina, co to'coitatonaraihuë noya pëntonpi.
Cahuarioro'sa inotëro ta'atohuachina
co to'coitopisohuë pochin nipi.
Pë'tahuaro'santa panën quëran
noyaro'tëquë chinotacaso marë' pa'mapiso pochin nipi.
Inapoaton chini chiníquën nanantërinso', nahuimiatërin huachi.
Iporaso napoaponahuë',
¿Intohuata pacaton co huachi yacatahuarinpoahuë'?" topi
Sinioro ispiritonën ira a'notatë pochin nitatonpoa',
piyapinënpitanpoa quëninpoa'.
Inapoaton noya noya nininso' nahuimiatërin.

Israiro'sa Yosë nontopiso'

15 Sinioro quëmaso', inápaquë ya'huëran.
Noya noya nininquë, huënaratërinquë, inaquë ya'huëran.
Quëmaso' pa'pi nosororancoi.
Naporahuaton chiníquën nanantëran.
Inaporan nichinapon chachin ¿co po'sápa'huaiso' nohuanchitonhuë pora?
¡Nosoroatoncoi catahuaantacoi!
16 ¡Quëmaso', tatahuëi pochin ninan!
Apraanso co a'na nohuitomarincoihuë'.
Cacoponta co a'na yonquimarincoihuë'.
Quëmaso Sinioro tatahuëi pochin ninan.
Iráca quëran huarë' nicha'ërancoi.
17 ¡Ama pëshonatë pochin nica'huaiso marëhuë', catahuacoi!
Naporahuatoi të'huatatë pochin nichinquën.
Quiyaso' piyapinënpitacoi, huëntonënpitacoi.
Nosororancoi nipachinso', ¡ama topinan ni'sácoisohuë'!
18 Noya nicatoncoi no'pa' quëtopirancoihuë'.
¡Co hua'quiyátërahuë' hua'anëntërai!
Inimiconëhuëipitari huë'sahuatona',
quëma pëinën ata'huantopi.
19 Inapotërinacoi ni'ton,
co onporonta hua'anëntërancoisohuë pochin nisarai.
Co piyapinënpita ninaisohuë pochin nisarai.

64 1 Ma'cha Sinioro pi'iro'të osharëso pochin nitaton o'maranhuë paya.
Inaporan naporini, motopiro'sa anaconchitonhuë'.

2 Sarsa naraa'huaro'sa pëni ahuiquitërinso pochin,
i'shahuë nipon ainpiitërinso pochin nicaton,
inimiconënpita ana'intëran naporini, nohuichitënënhuë'.
Nisha nisha naciono'saquë ya'huëpisopitanta',
quëma notënanquë ropachitonahuë'.
3 Co manta yonquiasocoihuë',
huëhuëpiro nininso' nipatana, pa'yanai.
Inápa quëran o'mahuatana,
motopiro'santa quëma notënanquë nacontopi.
4 Quëmaso', ninarinënquënsopita catahuacaso marë'
nani ma'sha ninan.
Ina pochin a'nanta nininso',
co onporonta natanchinpihuë'.
Co ni'chinpihuë'.
5 Noya cancantatona noya nipisopita,
nohuantëransoráchin nipisopita,
inapita quëmariso' noya ni'nan.
Iporaso nipirinhuë', oshahuanai ni'ton, no'huirancoi.
Nani hua'qui co quëma costaransohuë' ninai.
6 Ya'ipicoi quiyaso',
amirotochináchin quëmapi pochin ninai.
Ya'ipi noya ninaisopitanta',
amiro në'mëtë pochin niconin.
Naramë ahuiton shitatërinso pochin ninai.
Pa'pi co noyahuë' ninaiso' na'intërincoi ni'ton,
ihuan ma'sha quiquirinso pochin nitërincoi.
7 Co incoi tëranta chinotërainquënhuë'.
Quëmasáchin cancanta'huaiso', co nohuantëraihuë'.
Napoaton na'pitatë pochin nitërancoi.
Co noyahuë' ninai ni'ton, a'porancoi.
8 Napopiraihuë', quëmaso Sinioro tatahuëi pochin ninan.
Quiyaso tëshiro'pa pochin ninai.
Quëmaso tëshitona'pi pochin ninan.
¡Quëmasáchin ya'ipicoi ninancoi!
9 Sinioro ama huachi aquëtë no'huitëquësohuë'.
Pa'pi co noyahuë' ninaiso', ama yonquiráquësohuë'.
¡Piyapinënpitacoi ni'ton, ama naniantocoisohuë'!
10 Ninanonënpitaso' noya noya nipirinahuë', iporaso' tanahuantápi.
Inimicoro'sari Quirosarin ninano ata'huantatona tapipi.
11 Chinotëranquënso pëiinta', noya noya ni'ton,
inaquë shimashonëhuëipita chinotërinën.
Inapopirinhuë', pën quëran ata'huantopi.
Na'con na'con pa'yatëraisopita, tapitërinacoi.
12 Inaporai ni'ton, ¡onpopionta catahuaantacoi!
Co'so' inapoaton catahuaantahuatancoihuë',
atapamiatarancoi huachi.
Napoaton, ¡onpopionta catahuaantaponcoi! tënai.

Siniorori a'paniton napotërinso'

65 1 Sinioro naporin:
"Co manta cancantërinacosopitahuë', quënaninaco.
Co yonípirinacohuë', quënaninaco.
Co nontopirinacohuë':

‘Nontoco catahuainquëma!,’ itërahuë.
2 Co natantochináchinhuë' cancantopisopita
catahuaca'huaso marë', nani tahuëri
imirahuë ihuëtatë pochin nitërahuë.
Inahuara nohuantopiso' nicatona pëshonpirinahuë',
inapotërahuë.
3 Inapitaso', ni'tonëhuëquë chachin
co noyahuë' nicatona', ano'huitërinaco.
Mamanshiro'sa marë' ma'sha tëpatona',
yancororo'saquë a'nopi.
Natëricho quëran artararo'sa nipiquë,
yonarin pochin nininso', a'pëpi.
4 Inapitaso' po'ororo'saquë huënsëconpi.
Co pa'shantopiquëhuë' tahuërianpitápi.
Inapitaso', coshi nosha ca'conpi.
Nisha nisha ma'sha amirotochináchin ni'nahuëso', po'motona ca'pi.
5 Napoaponaraihuë nonpachinara:
‘Ama ya'caricosohuë'. Inaquëranchin huaniquë'.
Quëmá quëran noya noyaco ni'ton, co cariancoso ya'huërinhuë',’ toconpi.
Napoatona', pën nani tahuëri orotárinso pochin nipi.
Conai imëhuatëra, apininposo pochin nipi,” tënin.

Noya noya Quirosarin nininso'

17 Ina quëran Sinioro taantarin:
“Ni'quë'. A'na tahuëri nasha pi'iro'të acoarahuë.
Isoro'panta', nasha acoarahuë.
Ipora ya'huërinsopitaso', co huachi insonta yonquiaponhuë'.
18 Inapoarahuëso yonquiatoma', capa cancantomiatoco'.
Noya noya ya'huëcaiso marë' a'na Quirosarin acoarahuë.
Ina ya'huëhuachin, capa cancantatona inaquë ya'huëapona'.
19 Ina ninano yonquiato capa cancantarahuë.
Piyapinëhuëpitanta yonquiato, capa cancantarahuë.
Inaquëso', co huachi onporonta na'nëponahuë'.
Co huachi napion ancantatona', nontaponacohuë'.
20 Inaquëso hua'huaro'santa',
co huachi ipora hua'huatapona chiminaponahuë'.
Mashoyaro'sa', paiyaro'sa',
inapitanta tahuërinëna naniquëhuarë', chiminapona'.
Pasa pi'ipitaso' chiminpachina,
‘hui'napi nipirinhuë' chiminin,’ tapona'.
Co pasa pi'ipichátërasohuë' chiminpachinaso',
‘ama huachi noya ya'huë'insohuë', itopi ni'ton, chiminin,’ tapona'.
21 Inaquë pëirahuatona ya'huëapona'. Oparotatona', nitërinso' capona'.
22 Iporaso pëipirinahuë', a'napitasa ya'huëconpi.
Sha'topirinahuë', a'napitasa nitërinso ca'pi.
Naporoso', co huachi ina pochin nisapihuë'.
Piyapinëhuëpitaso', hua'qui tahuëri nicapona'.
Nararo'sa pochin hua'qui nanpipona'.
Huayonahuësopitaso',
sacatonëna quëran ma'sha quënanpachina',
co incari osërëtaponhuë'.
23 Co topinan quëran sacatapihuë'.
Hui'nahuanpachinaranta',

co topinan quëran hui'nahuanaponahuë'.
Tahuërinën naniquë huarë' chiminapona'.
Siniorori noya yonquirapirinso shiina ni'ton, napoapona'.
Inahuanta hui'nahuaantahuachina', ina chachin niantapona'.
24 Co'huara përashátëraponacohuë', a'paniarahuë.
Nontërinacosonta co tiquiátërasoihuë',
natanahuato a'paniarahuë.
25 Asaniro'sa carniroa'huaro'sarë', napopináchin coshatapona'.
Pa'pininta', toro pochin pasto capon.
Ya'huaonta', amocan capaton nanpipon.
Ya'ipi hua'anëntërahuëquë noyasáchin nicapona'.
Co insonta ma'sha onpotaton tapitaponhuë'," tënin.
Sinioro chachin naporin.

66 1 Naquëranchin Sinioro taantarin:
"Pi'iro'tëso', hua'anëntërahuëso shiranëhuë pochin ninin.
Isoro'panta', nantëhuë aya'nanahuëquë pochin ninin.
Ina pochin ni'ton, ¡co insëquë tëranta',
pëi nitamacoso marë' nanirinhuë'!
¡Co insëquë tëranta chinota'huaso marë'
nitamacoso' nanitëramahuë'!
2 Ca chachin ya'ipi ma'sha ninahuë.
¡Acohuatora, caniaritopi ya'huëcaiso'!" tënin.
Ina quëran taantarin:
"Napoaporahuë', caso Sinioroco sha'huitaranquëma'.
Insosona catahuaca'huaso nohuantohuachin,
nanamëhuë të'huataton natëpon.
Oshahuaninso marë' co napion cancantapon.
Naporahuaton: 'Caora co nanitërahuë noya nica'huaso',' tëcapon.
Naporinsopitaráchin, noya nicato catahuaarahuë," tënin.

Irimiasë pënëntërinso'

Caniarita'huaso marë' aninshitërahuëso'

1 1-3 Caso Irimiasëco. Tatahuëso', Iriquiasë itopi. Tatahuë, shimashonëhuëpita, inapitaso Corto hua'ano'saráchin. Anatoto ninanoquë ya'huërai. Inaso ninano', Mincamin huënton no'panënquë ya'huërin. Pënënta'huaso marë' Sinioro anitotërincosopita iso quiricaquë aninshitërahuë. Amon hui'nin Cosiasë itopiso' Cota huëntonquë shonca cara pi'ipi copirno nicaso', anitotërinco. Cosiasë hui'ninpitanta copirno ya'conpachinara, anitotaantarinco. Coaquin itopiso'ton ya'conin. Ina quëran Sitiquiasënta', ya'coantarin. Ina, shonca a'na pi'ipi, a'natërápo yoqui hua'anëntaso', Quirosarinquë ya'huëpisopita quiquipi huachi.

Pënënta'huaso marë' Yosë acorincoso'

4 A'na tahuëri Sinioro nontatonco:
5 "Co'huara nasichátërasënquënhuë', huayonanquën.
Naporo chachin acoranquën pënëntacaso marë'.
Ya'ipi nisha nisha piyapi'sa nipisopita pënënaran," itërinco.
6 Napotohuachincora:
"¡Ma'huantacha Sinioro yanitëranco paya!
Caso hui'napico ni'to, co nito nonahuë'," itërahuë.
7 Sinioroso' taantarin:
"Ama, 'caso hui'napico,' tëquësohuë'.
Ipora quëran huarë' quëmaso', intohuaso a'paranquë pa'saran.
Ma'sona camairanquënso', sha'huiaran.
8 Ama insonta të'huatëquësohuë'.
Carinquën pa'poyaranquën.
Caso Sinioroco ni'to, no'tëquën sha'huitaranquën," itërinco.
9 Ina quëran imirin ihuësahuaton cariananinco.
Inapotahuatonco nontaantarinco:
10 "Ca nohuanto nanamëhuë no'tëquën sha'huiaran.
Nisha nisha piyapi'sa', nisha nisha copirnoro'sari hua'anëntopiso',
inapita pënënacaso marë' nanan quëtaranquën.
Pënënpatan co natëtohuachinahuë',
pacatoro hua'tahuatë ata'huantërëso pochin,
no'papi pëi ohuatahuatë ninomotërëso pochin ana'intarahuë.
Noya natëhuachinaso nipirinhuë',
sharo'sa shacatë pochin nitato,
noya noya nicacaiso' catahuararahuë," itërinco.
11 Naquëranchin Sinioro sha'huitaantarinco:
"¿Ma'ta ni'nan?" itohuachincora:
"Ni'to së'pa quëran huara nipiso' ni'nahuë," itërahuë.
12 "No'tëquën ni'nan.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Nonahuësopita a'naroáchin
ananica'huaso marë'
carinta yonquirápo," taantarin.
13 Naquëranchin Sinioro nataantarinco:
"¿Ma'ta niantaran?" itaantarinco.
"Huë'ëtaquë inpitaponahuë',
norti parti quëran tahuanahuaton yanoporin," itërahuë.
14 Napotohuatora Sinioro taantapon:
"Norti parti quëran mini o'matona
iso no'paquë ya'huëramasopita
ma'sha onpotaponënquëma'.
15 Ca Sinioroco no'tëquën sha'huitaranquëma'.
Norti parti copirnoro'sa hua'anëntopiso',
piyapinënpitarë chachin o'mapona'.
Canquimarahuatona', Quirosarin
ya'coananëntaquë chachin
hua'anëntacaiso shiranëna acoapona'.
Ya'ipi pairanënpita notënanquë,
Cota huënton ninanoro'sa notënanquë,
inaquëpita hua'anëntopiso
shiranëna acoapona'.
16 Piyapinëhuëpitaso', oshahuanápatona a'porinaco.
Nisharo'sari moshapiso nonanahuatona',
inapita moshacaiso marë'
yonarin pochin nininso',
a'pëpi.
Napopiso marë' inapo ana'intarahuë.
17 Quëmaso', chiníquën cancantaton pa'saran.
Carinquën sha'huitëranquënso'
sha'huicoanan.
Ama manta inapita të'huatëquësohuë'.
Të'huatohuatan inapita ni'tonënaquë aropátaranquën.
18 Ipora tahuëri carinquën acoranquën
pairahuan ninano noyá niacorapipiso pochin nicacaso marë'.
Hua'namia quëran onë nipiso pochin,
sha'pi hua'na quëran paira nipiso pochin acoranquën.
Inapoaton ya'ipi Cota huëntonquë ya'huëpisopita chinitaran.
Copirnonënapita, hua'anënapita,
corto hua'ano'sanënapita,
inapitanta chinitaran.
19 Inapitaso ahuëapirinënhuë', co minsëarinënhuë'.
Carinquën ca'tanatënquën
a'paiaranquën ni'ton,
co minsëarinënhuë'.
Ca Sinioroco no'tëquën sha'huitaranquën," itërinco.

Co Sinioroíchin cancantatonaraihuë', panca tëhuëpiso'

2 1 Naquëranchin Sinioro nontatonco:
2 "Quirosarinquë ya'huëpisopita nontoonquë'.
Chiníquën nonaton ca Sinioroco naporahuëso' sha'huitëquë':
'Iráca casáchin cancantëramaco.
Ni'quë'. Nanon nasha so'yahuachina,
so'in na'con nosororin. Ina pochin canpitanta cancantatoma',
inotëro parti imaquiramaco.
Inaquëso co ma'sha tëranta sha'nëhuë nipirinhuë', naporama'.
3 Naporo' canpitaso', carima hua'anëntëranquëma'.

Sharo'sa ya'nan cayarinso
pochin ca marë' ninama'.
Inpitasona ma'sha onpotërinquë-
maso', cari ana'intërahuë.
Nisha nisha quëran ana'intato
i'huërëtërahuë.
Ca Sinioroco sha'huitaran-
quëma',' tënin," itërinco.
4-5 Israiro'sanquëmaso', Cacopo
quëran pipirama'.
Ya'ipinquëma Sinioro nontërin-
quëmaso' natanco':
"¡Caso co maquë tëranta shima-
shonëmapita tëhuëtërahuë'!
Napoaponahuë inapitaso', a'po-
rinaco.
Mamanshiro'sa co máquënhuë
nipirinhuë', ina imapi.
Napoaton inahuara chachionta',
nitapiatë pochin nipi.
6 Naniantatonaco, co yonirinaco-
huë'.
Cari Iquipito quëran ocoiato,
inotëro parti quënahuë.
Inaso no'pa', yaniro'. Noto-
huaro' ohuatë ya'huërin.
Inaquëso co i'sha ya'huërinhuë',
pa'pi huëhuëpiro ya'huërin.
Co insonta inaquë ya'huërin-
huë'. Co insonta inaëchin
iratërinhuë'.
7 Ina piquëran iso noyaro'paquë
nitërinsopita capacaiso
marë' quënahuë.
Noya noyatërinsopita capacaiso
marë' quëpirahuë',
huë'sahuatona', no'panëhuë tapipi.
Cari iso no'pa' hua'anëntopi-
rahuë', amirotochináchin
acotërinaco.

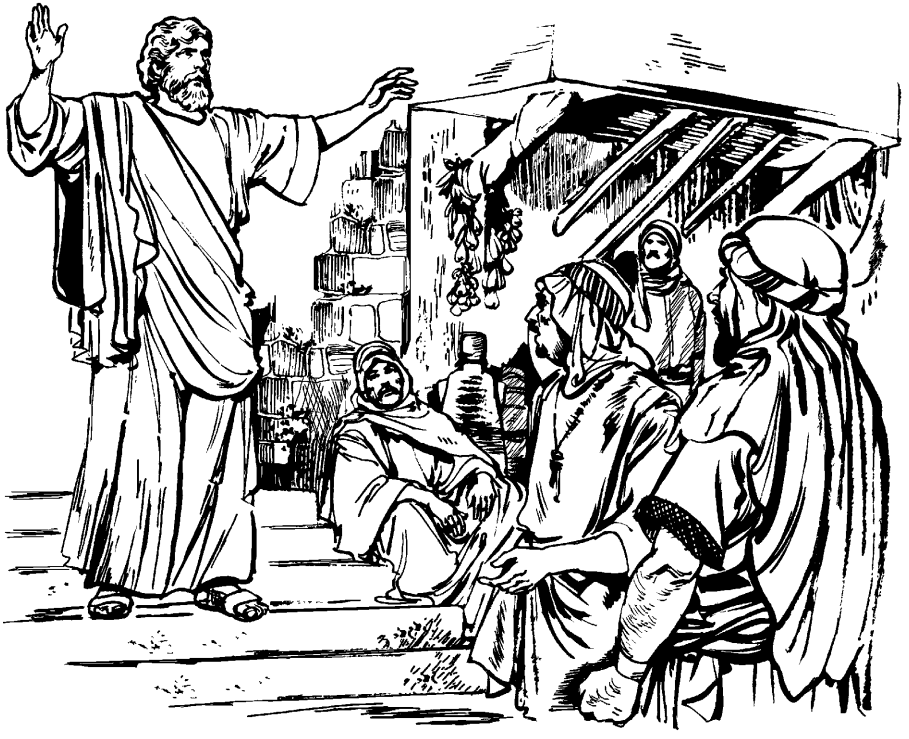

8 Corto hua'ano'sa co yonirinaco-
huë'.
Piyapinëhuëpita a'china'piro'-
santa', co nohuitërinacohuë'.
Hua'anënapita co yanatërinaco-
huë'.
Pënëntona'piro'santa Paaro
marë' pënëntonpi.
Mamanshiro'sa co máquënhuë
nipirinhuë', inapita imapi.
9 Naporamaso marë'
coisëro'saquë quëparëso pochin
nitaranquëma'.
Hui'namapita, shiparimapita,
inapitanta napotarahuë.
10 Pi'i ya'coninso parti so'to-
no'saquë pa'sahuatoma
ni'conco'.
Sitaro partinta noya ni'camarë'
comision a'paco'.
Tapona inaquëpitanta canpita
pochin nipi.
11 ¡Co inso nacionquë tëranta',
yosënëna a'porahuatona',
a'na chinotaantapihuë'!
Inapitaso' nonpin yosëro'sa
imaponaraihuë',
¡co onporonta inapochinpihuë'!
Piyapinëhuëpitaso nipirinhuë',
a'porinaco.
Noya noya nipirahuë', maman-
shiro'sa co manta
catahuatopisopitahuë', imacaiso
marë' a'porinaco.
12 Ina yonquiaton pi'iro'tënta
piyapi pochin ropachin.
¡Pa'pi pa'yanaton ropachin!
Ca Sinioroco sha'huitaran-
quëma'.
13 Piyapinëhuëpitaso' na'con
na'con oshahuanpi.
Caso inapita marë' nanpirin
i'sha huinan pochin nipira-
huë', a'porinaco.
Naporahuatona i'sha tapaina-
no'sa acopirinahuë',
nopoatonpi ni'ton, co i'sha
ya'huëirinhuë'.
Ina pochin niconinso' imacaiso
marë' a'porinaco ni'ton,
napopi.
14 Israiro'saso', co patrohuanpihuë'.
Co patronëna pëinënaquë hua'-
huatopihuë'.
¡Co ya'huëpi quëran quëpacai-
sohuë nipirinhuë'!
15 Pa'pini' yamapintohuachina,
përaantahuaton niitërin.
Inapochachin israiro'santa',
inimiconënpitari nitërin.
Inapotatona ya'ipi no'panëna
tapitopi.
Ninanonënapitanta', pënquë
ahuiquitëra'piapi.
Napoaton tanahuantárin acopi.
16 Minpisi ninano', Tapinisi
ninano', inapita sontaro'sari
hua'anëmapita tiquirin.
17 Caso Yosënëmaco ni'to,
ira a'notërëso pochin nitápiran-
quëmahuë', a'poramaco.
Napoaton naporama'.
18 Napoapomarahuë canpitaso':
'Iquipitoquë pa'sahuatoi,
Niroi' o'osarai.
Asiriaquënta pa'sahuatoi Iopira-
tisii' o'osarai.
Inapoatoi chiníquën cancantë-
rëso pochin
inapita catahuainacoiso
ninaarai,' tënama'.
Napopiramahuë', inapitaso co
catahuaponquëmahuë'.
19 Co noyahuë' ninamaso' na'inta-
rinquëma'.
Co casáchin cancantërama-
cohuë ni'ton,
parisitamaso ya'huërin.

Napoaton: ‘Sinioroso Yosë-
nënpoa ni'ton,
noya nicatëhua natëcaso
ya'huërin.
Napopirinhuë', co natërëhua-
huë'.
Naporahuaton a'pomantarëhua'.
No'tëquën chachin iporaso', co
huachi noya ya'huërëhua-
huë'.
Parisitatëhua co napion cancan-
tárëhua',’ toco yonquiatoma'.
Caso Sinioroco ya'ipi nanitapa-
rahuë. Carima sha'huitaran-
quëma'.
20 Iráca quëran huarë' no'huitë
pochin nitëramaco.
Iráca quëran huarë' co natëama-
coso' nohuantatomarahuë':
‘Co nohuantëraihuë' natëta'-
huaiso',’ toconama'.
Ya'ipi panca panëno'saquë,
ya'ipi panca ta'an nara-
soquë,
inaquëpita mamanshi mosha-
toma',
monshihuantë sanapi'sa pochin
ninama'.
21 Noya noya opa sha'nëso pochin
canpitaso acoranquëma'.
Huayonatë sha'nëso pochin
nitëranquëma'.
Inapotopiranquëmahuë', canpi-
taso co'chachin nishatërama'.
Napoatoma co huachi onpo
nohuitochináchinhuë'
ninama'.
22 Yaquiquë coton tapirëso pochin,
canpitanta na'con oshahuana-
toma nitapirama'.
Onponta lejiaquë pë'sapirama-
huë',
onpo shapon tiquiantopirama-
huënta',
oshahuanatoma coton tapipinan
pochin ninamaso',
co inquiramahuë'. Inachachin
nisárin caso ni'nahuë.
23 Canpitaso naporama':
‘Quiyaso' co mamanshiro'sa
mosharaihuë'.
Co coton tapipinan pochin
ninaihuë',’ toconama'.
¡Co ina pochin nonamaso
ya'huërinhuë'!
¿Ma'ta nipachin Pini-inon moto-
piananquë onporama'?
‘Tëhuënchachin co noyahuë'
ninai,’ toco'.
Camiyo paya huënaitohuachina
itohua itohua ta'arinso pochin
niconama'.
24 Tanan mora huënaitërinso
pochin canpitanta nico-
nama'.
Quëmapinën yoniton pa'sápa-
china, imë imëtërantarin.
Inapoasoso', co incari tëranta
asanoarinhuë'.
Quëmapinëni yonípachina, co
sacai nicaponhuë'.
Inapoaso' a'naroáchin quëna-
napon.
25 Canpitaso', mamanshiro'sa
pa'yatonëmaquë patë
patérantarama'.
Inapoatoma sapatë to'quirama',
yaniconopirarama', napo-
rama'.
Ama inapocamaso marëhuë'
pënënpiranquëmahuë': ‘Co
naporinhuë',
nisharo'sa nosoroato, inapita
imasarahuë,’ toconama'.
26 Ihuatë quënayatohuachinara,
tapanin.
Inapochachin israiro'santa',
tapanapona'.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Topinan piyapiro'sa', copirnonënapita, hua'ano'sa',
corto hua'ano'sa', pënëntona'piro'sa', inapita napoapona'.
27 Nara nipirinhuë', 'quëmaso tatahuëinquën,' itërama'.
Na'pinta nipirinhuë', 'quëmaso' mamahuëinquën,' itërama'.
Inapoatoma caso co huachi tahuërëtëramacohuë'.
Napoapomarahuë' ma'sha onpohuatamara:
'¡Nicha'ëcoi Sinioro!' itaantaramaco.
28 Cota huënton israiro'sanquëma':
¿Yosëro'sa chinotëramasopita po'?
¿Nani ninanonëmaquë a'nara acorama pora?
Inapita nipachin huëcatona',
ma'sha onporama quëran nicha'ëinquëma'.
29 Co carimaso' ¿maquë tëranta tëhuëtëranquëmahuë pora?
Canpita mini tëhuënchinso' ya'ipinquëma no'huitë pochin nitëramaco.
Ca Sinioroco sha'huitaranquëma'.
30 Topinan quëran hui'namapita ana'intërahuë.
Cancan yonquicaiso marë' napotopirahuë', co yanitotopihuë'.
Pa'piniro'sa të'huatoro ya'nopiso pochin nicatoma',
pënëntona'piro'sa tëparama'.
31 Canpitanta ipora ya'huëramasopita,
Sinioro sha'huitërinpoaso' noya natanco'.
Israiro'sanquëma': Inotëroquëso', pa'pi chiníquën pi'i pi'catërin.
¡Co carimaso', inapochin aparisitëranquëmahuë'!
No'pa' nanin acoponta', huëhuëpiro tashinantërin.
¡Co carimaso ina pochin a'payananquëmahuë'!
Canpitaso piyapinëhuëpitanquëma nipomarahuë napotëramaco:
'Nani huachi quëmá quëran cha'ërai.
Co huachi onporo tëranta', tahuërëtarainquënhuë',' itëramaco.
32 Nanon so'yarinso tahuëri nitaparinsopita,
¡co onporonta naniantërinhuë'!
Piyapinëhuëpitaso napoaponahuë',
¡nani hua'qui naniantërinaco!
33 Canpitaso', noyá nitotërama monshihuanamaso'.
Canpita quëran a'napitanta', co noyahuë' nicacaiso' nitotapi.
34 Popriyaro'sa', co manta tëhuëpisopitahuë', inapita tëparama'.
Co ma'sha tëranta onpoasoi quënayatapomarahuë', inapotërama'.
Huënainëna quëran, a'moramaso tapitatë pochin nitërinquëma'.
35 Inapoapomarahuë': 'Co manta tëhuëraihuë'.
Co ma'marë tëranta Yosë no'huiincoiso ya'huërinhuë',' toconama'.
Noyapa'. 'Co manta oshahuanaihuë',' tënamaso marë' coisëquë niquëpapiso pochin nitaranquëma'.
36 ¡Catahuainëmaso marë' ama a'na a'na yonícosohuë'!
Iquipitoro'santa yonípiramahuë',

co manta catahuaponquëmahuë'.
Asiriaro'sa napotërinquëmaso pochachin
inapitanta nitarinquëma'.
37 Catahuainëmaso marë' yoniramasopita
cari nocanato a'porahuë.
Napoaton Iquipitoquë pa'piramahuë tëranta',
huënantatoma taparo nisarama'.
Co manta catahuainëmaso nanitapihuë',” tënin Sinioro.

Israiro'sa co natëtochináchinhuë' cancantopiso'

6 16 Naquëranchin Siniorori piyapinënpita itapon:
“Pa'namaquë ira niosërarinso' quënanconpatamara, chiniconama'.
Noya ni'sahuatoma iracaya ira huayonama'.
Canpitanta chihuërëso pochin cancantohuatama',
nontoco no'tën ira a'notërëso pochin nichinquëma'.
Inasáchin pa'tohuatama' sano cancantarama',” itërin.
Canpitaso napoaponahuë':
“Co nohuantëraihuë' ina ira pa'ta'huaiso',” toconama'.
17 Napoaton Sinioroso', a'paitona'piro'sa pochin nininso' acorin.
A'paitona'piro'saso', huëhuëpiro huë'sarinso ni'pachinara, pomontopi.
Ina pochin nicatona pënëntona'piro'saso' sha'huitopirinëmahuë',
canpitaso co nohuantëramahuë' natëtamaso'.
18 Napoaton Sinioro taantapon:
“Nisha nisha piyapinquëma ya'huëramaso', natanco'.
Piyapinëhuëpita parisitacaiso ya'huërinso sha'huichinquëma'.
19 Ya'ipi isoro'paquë ya'huëpisopita natainaco.
Piyapinëhuëpita co noyahuë' nicatona oshahuanpi ni'ton,
pa'pi parisitacaiso a'patarahuë.
A'chinahuësopita, pënëntërahuëso', inapita co yanatëtonaraihuë',
nocanpi ni'ton, inapotarahuë.
20 Israiro'sanquëma', canpitaso Sapa no'pa quëran
yonarin pochin nininso' quëshiramaco.
Pimo nararo'santa áquë no'paro'sa quëran quëshiramaco.
Inapita quëshipiramacohuë':
¡Topinan quëran quëshiramaco!
Chinotamacoso marë' artaronëhuëquë
ma'sha tëparahuatoma a'naquën ya'ipi ahuiquitërama'.
A'naquënso', pi'piyan ahuiquitërama'.
Inaporamasopita, ¡ya'ipi co noyahuë' ni'nahuë!” tënin.
21 Napoaton Sinioroso' inapita yonquiaton taantapon:
“Isopitaso', piyapinëhuëpita nipirinahuë',
ca nohuanton i'parahuatona anotopiso pochin nicapona'.
Mashoro'sa hui'ninpitarë chachin,
niya'yoranpisopita amiconënarë chachin,
ya'ipi inapita chiminapona',” tënin.

Norti parti quëran huëcatona ahuëtacaiso sha'huirinso'

22 Naquëranchin Sinioro taantapon:
"Norti parti ya'huëpisopita áquë ya'huëpirinahuë', huë'sapi.
Chiníquën nacion huë'sarin.
23 Sontaronënpitanta',
pë'chinan, sahuëni, inapita quësapi.
Inapitaso', pa'pi no'huitërayaro'sa', co nito nosorotopihuë'.
Noncaropisonta', marë tënëntërinso pochin ninin.
Cahuarioquë ya'mitërahuatona', huë'sapi.
Quirosarinquë ya'huëpisopita ahuëcaiso marë' huë'sapi," tënin.
24 Quirosarin ya'huëhuano'saso', napoapona':
"Huë'sapiso natantatoi, pa'pi pa'yanai.
Inapoatoi co huachi chiniraihuë'.
Sanapi hua'hua iquitërinso pochin,
co napion cancantërai.
25 Ama insonta iminquë pa'insohuë'.
Ama ira tëranta pa'chinasohuë'.
Inimicoro'saso', noyá niacorahuatona canquiapi.
¡Ya'ipi parti inapita të'huatapi!" tosapi.
26 Yosë piyapinënpitanquëma nipomarahuë', sa'catën a'moco'.
Co napion ancantatoma',
huarianoquë nianapitoco'.
Nichimiantëramaso pochin cancantatoma', na'nëmiatoco'.
A'naíchin hui'nama nininso' chiminpachina
sëtëramaso pochin nico'.
Ata'huantarinquëmasopita
a'nanaya cantiarinquëma ni'ton, inapoco'.
27 Ina quëran Yosë itaantarinco:
"Piyapinëhuëpita quëmari tëniriquë'.
Inapotohuatan, ¿onpo'inata'ma pa'?" itërinco.
28 "Ya'ipi inapitaso Sinioro,
co natantochináchinhuë' cancantopi.
Nanan pa'yatopi, nitapicancanpi, napopi.
Sha'pi hua'na pochin, hua'namia pochin cancantopi.
29 A'huëntëquë chiníquën a'huëntohuachinara,
pën ahuënaratahuaton promo asoquirin.
Ina pochachin piyapinënpita noya tapacaso marë'
ma'sha onpotopiranhuë', co noyahuë' nipiso co yaa'popihuë'.
30 Naponpiso marë' inapitaso',
'prata chi'chirotërinso pochin niconpi,' itapona'.
A'poran ni'ton, inapo nohuitapona'," itërahuë carinta'.

Yosë chinotacaso pëiquë pënëntërinso'

7 1 A'na tahuëri Sinioro itaponco:
2-3 "Chinotërinacoso pëiquë pa'sahuaton, ya'coanaquë huaniconquë'.
Inataquëchin Cota huënton israiro'sa chinotiinacoso marë' ya'conpi. Naporahuëso' inapita anitotëquë': 'Caso Sinioroco ya'ipi nanitaparahuë. Yosëco ni'to, israiro'sanquëma chinotëramaco.
Noya noya imatomaco noya nico'.

Napohuatama', co ya'huërama quëran ocoiaranquëmahuë'. 4 A'naquënso', nonpintatënëma': "Isëquë Sinioro chinotacaso pëi ya'huërin. Napoaton co insonta ma'sha onpotiinpoaso ya'huërinhuë'," itërinëma'. 5-7 Noya noya imatomaco noya nico'. A'napitanta', no'tëquënáchin yonquirapico'. Nisharo'sa no'tëquën pahuërëco'. Sa'ahuaro'sa', quëyorono'sa', inapitanta inapotoco'. Piyapi'sa co manta onpopisopitahuë', ama tëpacosohuë'. Mamanshiro'sa moshahuatama', ma'sha onpocamaso' yonisarama'. Napoaton ama manta inapita moshacosohuë'. Napohuatama', co ya'huërama quëran ocoiapënquëmahuë'. Isoso no'pa', shimashonëmapitari hua'anëntomiatacaiso marë', quëtërahuë.

8 Canpitaso nonpi nanano'sa natëtërama'. Inaso' co pi'pian tëranta catahuarinquëmahuë'. 9 Niihuarama', nitëparama', nitëhuananpitërama', Yoscoarë' tapomarahuë nonpinama'. Paaro moshatoma yonarin pochin nininso' a'përama'. Nisha nisha mamanshiro'santa co nohuitapomarahuë', mosharama'. 10 Napoapomarahuë', pëi acotërinacoquë huë'sahuatoma', canta chinotaantaramaco. "Sinioro pëinënquë ya'huëhuatëhua', co manta onpoarihuahuë'," tënama'. Co costarahuëso nisápomarahuë', "noya inachachin nisápaso'," toconama'. 11 Iso pëi acotërinacososo', nóya. Canpitariso napoaponahuë', ihuatëro'sa ya'huëpiquë pochin atarantërama'. "Ina mini iso pëi'," ama tocosohuë'. Ina pochin cancantëramaso', nani ni'nahuë. Caso Sinioroco sha'huitaranquëma'. 12 Canaan no'paquë ipora ya'huëapoma', chinotërinacoso në'mëtë pëi acocaiso marë' Siro ninano'ton huayonahuë. Inapopirahuë', shimashonëmapita co noyahuë' nipiso marë' ina ninano ana'intërahuëso', ni'conco'. 13 Canpitanta', co noyahuë' ninamaso' a'pocaso marë' naquëranchin naquëranchin pënënanquëma'. Inapotopiranquëmahuë' co yanatëramacohuë'. Co natanamacoso tëranta nohuantëramahuë'. Caso Sinioroco sha'huitaranquëma'. 14 Siroquë chinotiinacoso në'mëtë pëi iráca ya'huëpirinhuë', co noyahuë' nipi ni'ton, ata'huantërahuë. Canpitanta chinotëramacoso pëi pa'poyainquëmaso' ninapiramahuë', co noyahuë' ninama'. Napoaton canpitanta inapita pochachin nitaranquëma'. 15 Iprain huënton israiro'saso', canpita quëmopinëma'. Napopirinahuë', no'panëhuë quëran ocoirahuë. Inapochachin canpitanta ocoiaranquëma', tënin Sinioro,' itëquë'," itërinco.

Co Sinioroíchin cancantatonaraihuë', tëhuëpiso'

16 Ina quëran Sinioro itaantaponco: "Quëmaso', ama isopita marë' nontocosohuë'. Ama napion ancantaton nontocosohuë'. Ina pochin ancantaton nontopirancohuë tëranta', co a'paniaranquënhuë'. 17 Cota huënton ninanoro'saquë, Quirosarin cachiro'saquë, inaquëpita napopiso', ¡quëmanta nani ni'nan! 18 Hua'huaro'sa ihuë yontonpi. Pa'pinaso' a'pëtopi. A'shinanta', arina taparoatona', cashin pano'sa nipi. Ina a'notatona', 'Pi'iro'të hua'an paya' itopiso' mamanshi moshapi. A'napita mamanshi marënta', ina pochin nitatona moshapi. Ina marë' caso ano'huitërinaco. 19 Napoaponahuë', co casáchin ano'huitërinacohuë'. Inahuara chachin taparo nicacaiso marë' naporapi. Caso Sinioroco napotaranquëma'.

20 Napoaton iso no'pa', pa'pi no'huito ana'intarahuë. Piyapiro'sa', ma'sharo'sa',

nararo'sa', sharo'sa', inapita quëran huarë' ata'huantarahuë. Panca pënso', co tacopitochináchinhuë' tënëntërin. Ina pochin no'huitërahuëso' nisarin," itërinco.

21 Sinioroso' ya'ipi nanitaparin. Inaso', israiro'sari chinotërin. Ina chachin piyapinënpita itaantapon: "Nohuantohuatama', onponta ma'sha ca marë' tëpaco'. Inapotahuatoma', oshanëma marë' ya'ipi ahuiquitoco'. A'naquëonta tomaquën ahuiquitatoma', noshinën ca'co'. 22 Napopiramahuë', Iquipito quëran shimashonëmapita ocoiapo, ma'sha ca marë' tëparahuatona a'naquën ya'ipi ahuiquitacaiso', a'naquëonta tomaquën ahuiquitacaiso', inapita nicacaiso', co camairahuë'. 23 Isocha tëhuënchinso' camairahuë: 'Ya'ipi camaitërahuëso natëco'. Inapohuatama', ca Yosënëmaco nisarahuë. Canpitanta', piyapinëhuëpita nisarama'. Onpopinsona cancantamaso', nani camairanquëma'. Ina chachin nico'. Inapohuatama', noya ya'huëarama',' itëranquëma'. 24 Napotopiranquëmahuë', canpitaso co natëramacohuë'. Co natantochináchinhuë' cancantatoma', co noyahuë' ninama'. Casáchin cancantamacoso nipirinhuë', nisha cancantërama'. 25 Shimashonëmapita Iquipito quëran ocoirahuë. Naporo quëran huarë' pënëntona'piro'sa a'patëranquëma'. Inapitaso' natëtonaco naquëranchin naquëranchin pënëninquëma'. 26 Pënënpirinquëmahuë', co natëramahuë'. Shimashonëmapita co natërinacohuë'. Canpitaso napoaponahuë', aquë aquëtë co natëtëramahuë'," itërin.

27 Naquëranchin Sinioro nontaantarinco: "Quëmari ya'ipi inapita sha'huitëquë'. Co natëpirinënquëonta', sha'huitëquë'. Co a'panipirinënquëonta', chiníquën sha'huitëquë': 28 'Canpitaso Sinioro yaotëatënquëma napotopirinquëmahuë', co nohuantëramahuë' natëtamaso'. Co ótëinquëmaso tëranta nohuantëramahuë',' itëquë'," itërinco.

Quirosarinquë nisha nisha moshapiso'

29 Naquëranchin Sinioro taantarin:
"Quirosarinquë ya'huëramasopita.
Naporopi ainëma yaquirahuatoma', të'yatoco'.
Inapoatoma', tanahuantárin panëno'saquë oshaatoma na'nëco'.
Piyapinëhuëpitanquëma nipomarahuë',
no'huitënquëma a'poranquëma ni'ton, inapoco'.

30 Cota huënton israiro'saso', co costarahuësohuë' nipi. Chinotërinacoso pëiquë chachin amiro mamanshinënapita po'mopi. Inapoatona pëinëhuë tapipi. 31 Pini-inon motopianaquë Tohuito[a] marë' artaro nipi. Ina aipi hui'ninapita ahuiquitopi. Inapocaisoso', co pi'pian tëranta camairahuë'. Co pi'pian tëranta yonquiyatërarahuë'. 32 Napopiso marë' tahuëri nanihuachin ina motopianaso', co huachi Tohuito itaponahuë'. Co huachi Pini-inon motopiana itaponahuë'. 'Israiro'sa tiquipiquë motopiana' itapona'. Inaquë chachin chiminpisopita pa'pitapona'. Co niquë'pa' pa'pitacaiso ya'huëaponhuë ni'ton, napoapona'. 33 Ina chimipiro'saso', chanaro ca'tëro'sa', ni'niro'sa', inapitari capona'. Co incari tëranta

[a] **7.31** *Tohuito ma'sona tapon naporinso:* Co no'tëquën nitotopihuë'. A'naquënso', 'iroi ipipiquë tapon naporin,' topi.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

a'payataponhuë'. 34 Cota huënton ninanoro'saquë, Quirosarin cachiro'saquë, inaquëpita capa cancantopiso', copi tapona huachi. Pita na'huëhuachinara capa cancantopiso', sa'apachinara cantarapipiso', inapita copi tapona'. Ya'ipi iso no'pa' tanahuantápon," tënin Sinioro.

Israiro'sa co noyahuë' nipiso marë' sëtërahuëso'

9 1-2 Ma'cha inotëro parti ya'huëca'huaso marë'
pëi ya'huëtërincohuë paya.
Inaquë pa'sahuato ya'huë'itohuë'.
Israiro'saso' quëmopinëhuëpita nipirinhuë', pachitohuë'.
Ya'ipiya quëran inahuaso', co Yosëíchin cancantopihuë'.
Nonpintahuatona patopi.
Inapitaso' quëmopinëhuëpita nipirinahuë',
na'con taquiapi ni'ton, tahuëri tashirë chachin na'nëi, topirahuë.
¡I'sha pa'irinso', huinan, inapita pochin ya'piratërahuë naporini,
noya noya niitonhuë'!
3 Sinioro naporin:
"Israiro'saso', pë'chinanquë shinërë a'parëso pochin nonpinchináchin cancantopi.
Co huachi no'tëquën nonpihuë'.
Ninonpintápi. Napoaton aquë aquëtë co noyahuë' ya'huëpi.
Co insonta yanohuitërincohuë'.
Ca Sinioroco sha'huitaranquëma':
4 Iporaso' amiconëna tëranta co huachi natëcaso ya'huërinhuë'.
Iina tëranta co natëchináchinhuë', niconin.
Inahua capini ninonpintápi.
Amiconëna nipirinhuë', nonpinapipi.
5-6 Inahuara capini ninonpintápi.
Co insonta no'tëquën noninhuë'.
Nonpinápatona', noyá no'quipi.
Pëshonëso pochin cancantatona',
co huachi nanitopihuë noya cancantacaiso'.
Ca Sinioroco sha'huitaranquëma':
Apira apira ma'sha nionpotopi.
Apira apira ninonpintopi.
Piyapinëhuëpita nipirinahuë', co yanohuitërinacohuë'.
7 Caso Sinioroco ya'ipi nanitaparahuë.
Carima sha'huitaranquëma'.
Piyapinëhuëpita naponpi ni'ton,
pën quëran tënica'huaso ya'huërin.
Co huachi onpotochináchinhuë ni'ton, napotarahuë.
8 Nonpachinara, caparihuan shinërë pochin yatëpatopi.
Nonpinacaisoráchin cancantopi.
Amiconënapita noya nontaponaraihuë',
cancanëna quëranso', ma'sha onpotochináchin cancantapi.
9 ¡Napopiso marë' onpopionta ana'inta'huaso ya'huërin!
Caso Sinioroco sha'huitaranquëma'.
10 Motopiro'sa pa'tatoma na'në na'nérantaco'.
Pastoro'santa' pa'tatoma osha oshaárantaco'.
Ya'ipi huiquitërin ni'ton, co huachi insonta inaëchin pa'ninhuë'.
Ohuacaro'santa 'maaa,' topiso', co huachi ya'caninhuë'.

Ni'niro'sa', anpiantëhuano'sa',
inapitanta ta'api.
11 Quirosarin ninano ata'huanto-
huato, na'pisá yamórantapon.
Asaniro'sa ya'huëcaiso marë'
ya'huëapon.
Cota huënton ninanoro'santa
ata'huantohuato, tanahuan-
tápona'," tënin Sinioro.
12 ¿Inta yonquínahuan ni'ton, nanitërin
onpoatonsona napopiso' nitotacaso'?
¿Inso pënëntona'pita Yosëri anitotërin
ni'ton, nanitërin onpoatonsona napo-
piso' sha'huitiinpoaso'? Inotëroso',
ya'shi ya'shin. Co insonta inaquëchin
pa'ninhuë'. ¿Onpoatonta iso no'pa-
nënpoanta ta'huantaton, ina pochin
ninin? tënahuë.
13 Sinioro naporin: "Co topinan napo-
pihuë'. Israiro'sa iráca anitotërahuë
onpopinsona nanpicaiso'. Inapotopi-
rahuë', co pi'pian tëranta natëpihuë'.
14 Co natantochináchinhuë' cancan-
tatona', inahuara costapiso imapi.
Shimashonënapitari a'chintërinso
pochachin nonpin yosëro'sa moshapi.
15 Caso Sinioroco ya'ipi nanitaparahuë.
Israiro'sa Yosënënaco. Máin nininso
a'carëso pochin, piyapinëhuëpita nita-
rahuë. O'oi noniapinan pochin nininso',
o'shitarahuë. 16 Nisha nisha piyapi'sa
ya'huëpiquë a'paato ayanquëarahuë.
Co nohuitopiquëhuë', a'paarahuë. Co
shimashonëna tëranta nohuitopiquë-
huë', a'paarahuë. Ya'ipi noquitai marë',
sahuëninëna si'huitahuatona inimico-
nënapitari ima imarantapona'," tënin.

Quirosarinquë sëtatona oshaapiso'

17 Sinioroso' ya'ipi nanitaparin.
Ina chachin camaiarinpoa':
"¡Noya natanco sha'huichin-
quëma'!
A'naquën sanapi'sa cana-
caiso marë' na'nëna'piro'sa
ya'conpi.
Inapita përáco', huë'ina'," tënin.
18 Manóton huë'sahuatona',
canpoa marë' na'nëina'.
Canpoanta na'nëmiatahua'.
19 Quirosarin quëran huarë' ya'ipi
parti na'nërantapiso' nata-
nëhua'.
¡Ma'huántacha canpoaso' ata'-
huantërinënpoa paya!
Pa'pi taparo nitërinënpoa'.
Ya'ipi ya'huërëhuaso tapitëri-
nënpoa'.
Ya'ipi no'panënpoa patacaso
ya'huërin.
20 Sanapi'sanquëmanta Sinioro
nontarinquëma' natanco'.
Noya natanco sha'huitarin-
quëma':
"Hua'huama sanapi ya'huëtërin-
quëmaso', a'chintoco na'në-
caiso'.
Payaramasopitanta', a'chintoco
sëtatona oshaacaiso'.
21 Sëtatona oshaahuachina
napo'ina':
'Pëinënpoapitaquë chimirin
ya'cotërinpoa'.
Noya noya pëiro'saquënta
ya'conin.
Cachiro'saquë notohuaro' hua'-
huaro'sa tiquipi.
Prasaro'saquënta hui'napiro'sa
inapotopi.
22 Mashoro'santa tëpapiso' notën-
tërantapi.
Ninano aipiran chi'chi' yamo-
rantarinso pochin nipi.
Yaquina'pi trico moto' atatohua-
china,
co incari maninsohuë pochin
nisapi,' china'," tënin.

23 Sinioro chachin ina pochin sha'-
huitërinpoa'.
Naquëranchin Sinioro taantapon:
"A'naquëma nani ma'sha nitotë-
rama'.
Napoapomarahuë':
'Ma noyacha caso nitotërahuë
paya,' ama tocosohuë'.
Chiníquënquëma nipatamanta':
'Ma noyacha caso chinirahuë
paya,' ama tocosohuë'.
Nani ma'sha ya'huëtohuachin-
quëmanta':
'Ma noyacha caso nani ma'sha
ya'huëtërinco paya,' ama
tocosohuë'.
24 Insonquëma tëranta',
'Ma noyacha caso ninahuë
paya,' yatopatama',
Sinioroco ninahuëso' nitotatoma
nohuitohuatamaco tëhuën-
chinso',
no'tën chachin napoarama'.
Casáchin ya'ipiro'pa' hua'anën-
tato nosororanquëma'.
Co noyahuë' nipatama' no'të-
quën ana'intaranquëma'.
Noya nipatamaso' noya ni'sa-
ranquëma'.
Cá pochin cancantopisopita
pa'yatarahuë.
Ca Sinioroco sha'huitaran-
quëma'," tënin.

Pi'i imarinso'

14 1 Pi'isárinso marë' Sinioro
itaponco:
2 "Cota huëntonquë ya'huëpiso-
pita sëtatona na'nërápi.
Ninanonënaquë co napion
ancantápi.
Ya'ipi piyapi'sa mo'cárantapi.
Quirosarinquënta parisitatona',
noncaropi.
3 Ma'huano'saso', piyapinënpita
i'sha macai marë' a'papi.
Inapitaso' i'sha tapainano'saquë
pa'pirinahuë', co quënanpi-
huë'.
Yonshanënaquë co manta i'sha
quëpihuë'.
Napohuachina co napion ancan-
tatona', moto' së'mopi.
4 Imin camayoro'santa', co napion
ancantopi.
O'nan pahuanin quëran no'pa'
huëncharo huëncharo
toconin.
Napoaton inapitanta moto'
së'mopi.
5 Yo payaro'santa tananquë
nasha huaiaponaraihuë', hua'-
huina patopi.
Capa cosharonëna ni'ton,
napopi.
6 Tanan moraro'santa tomaro'të
panëno'saquë huanitona',
asaniro'sa pochin ihuansa'
o'huaconpi.
Capa pasto ni'ton, tana tapinan-
topitërapi," tënin.

**Piyapi'sa marë' Sinioro
nontërahuëso'**

7 Sinioro tëhuënchachin quiyaso'
oshahuancoi ni'ton,
co catahuancoiso inashitërai-
huë'.
Napopiraihuë', noyanquën
ninanso nitotacaiso marë'
catahuacoi.
Nisha nisha cancantatoi na'aro
tëhuëtërainquën.
Inapoatoi na'con oshahuanai.
8 Ma'sha onporaiso tahuëri'sa
nicha'ërancoi ni'ton,
quëmasáchin israiro'sacoiso'
ninarainquën.

Na'huëro'sa a'na tashiíchin
huë'ëpatërinso pochin
ninan.
¡Ama ina pochin nicatonhuë',
catahuacoi!
9 Catahuancoiso marë' co manta
ninanhuë' ni'ton,
quëmapi hua'yantërinso pochin
ya'noran.
Ahuëtona'piso', noya pa'poya-
tërin.
¡Quëmaso nipirinhuë', co nani-
tërinsohuë pochin niconan!
Quëmaso Sinioro napoapona-
huë',
ya'huëraiso huáncana nisaran.
Piyapinënpitacoi ninaiso', ya'i-
piya quëran nitotopi.
Ama patocoisohuë', itërahuë.
10 Israiro'sa yonquiaton Sinioro tapon:
"Canpitaso' nisha nisha mamanshi
mosharama ni'ton, co noyahuë' ni'nan-
quëma'. Napoaton oshanëma yonquiato
ana'intaranquëma'," tënin.
11 Ina quëran Sinioro itaantarinco:
"Ama isopita noya ya'huëcaiso marë'
nontocosohuë'. 12 Onponta ayonapiri-
nahuë', nontërinacoso co natanarahuë'.
Oshanëna marë' onponta ma'sha ya'ipi
ahuiquitopirinahuë', trico pochin nininsopitanta onponta quëshipirinacohuë',
quëshirinacosopita co noya ni'sarahuë'.
Nani yonquirahuë quira quëran, tanaro
quëran, canio quëran, ina quëranpita
ata'huanta'huaso'," itërinco.
13 Napotohuachincora, cari itapo:
"Sinioro quëmaso napopiranhuë',
a'naquën pënëntona'piro'sari: 'Isëquë
chachin sano cancantápoma', co quira
ya'huëaponhuë', co tanaro ya'huëa-
ponhuë', Sinioro chachin inapochin
ya'huëcaso quëtarinpoa',' itápi," itërahuë.
14 Napotohuatora Sinioro taantarin:
"Co cari a'papirahuë', naporápi.
Nonpinatona naporápi. Co pi'pian
tëranta ina pochin camairahuë'. Co
nonchatërarahuë'. Inahuara yonquinëna
quëran ina pochin sha'huitárinëma'.
15 Nonpinatona pënëninënquëmaso-
pitaso', 'co quira ya'huëaponhuë'.
Co tanaro ya'huëaponhuë',' toconpi.
Napopirinahuë', inahuanta quira
quëran, tanaro quëran, inaquëranpita
chiminapona'. 16 Pënënpisopitanta ina
quëran chachin chiminapona'. Sa'ina',
hui'ninpita, inapitanta chiminapona'.
Nonënanta Quirosarin cachiro'saquë
topinan të'yatapona'. Co incari pa'pi-
tacaso' ya'huëaponhuë'. Inapotato co
noyahuë' nipiso marë', ana'intarahuë.
17 Isonta', piyapinëhuëpita sha'huitacaso
marë' nanan quëtaranquën:
'Piyapinëhuëpita nosoro-
rahuëso', panca ma'sha
onpopi.
Pa'pi huëhuëpiro ma'sha onpo-
rëso pochin nipi.
Ina marë' tahuëri tashirë
chachin, na'nërápahuaso
ya'huërin.
18 Ninano aipiran pa'patora,
niahuëpiquë chimipiro'sa
quëhuënantapi quënanahuë.
Acoana ya'conpatoranta',
piyapi'sa tanari tiquirarin
ni'nahuë.
Pënëntona'piro'sa', corto
hua'ano'sa',
inapitanta intoasona quëpara-
marai,' itëquë'," tënin.

Sinioro nontaantarahuëso'

19 Sinioro, co pora Cota huënton
israiro'sacoi a'pomiatëran-
coihuë'.
Co pora Quirosarinquë ya'huë-
raisopita amimiatërancoi-
huë'.

¿Onpoatonta nipachin co nimiriohuanhuë pochin nitërancoi?
Noya ya'huëca'huaiso ninapiraihuë',
ma'sha onpoca'huaisora', cantiirincoi.
Sano ya'huëca'huaiso ninapiraihuë',
pa'pi pa'yansa', cantiirincoi.
20 Tëhuënchachin Sinioro co noyahuë' ninai.
Shimashonëhuëipitanta', co noyahuë' nipi.
Inapoatoi oshahuanai.
21 Quëmaso noyanquën.
Naporanso nitotacaiso marë', ama a'pocoisohuë'.
Hua'anëntëranso shiranën huënaráchin huënaráchin
Quirosarin ninanoquë ya'huërin.
Ina yonquiaton iso ninanoso' nosoroquë'.
Iráca quiyarë'quën anoyatëran.
Ama ina naniantaton, nonpinatë pochin niquësohuë'.
22 Inpioro'saso', nisha nisha mamanshiro'sa moshapi.
Co inapita nohuanton o'naninhuë'.
¡Co pi'iro'të tëranta nohuanton o'naninhuë'!
Quëma Sinioro Yosënëhuëinquën ni'ton,
o'nan a'paimaran.
Quëma nohuanton ya'ipi inapita ya'huërin.
Napoaton quëmasáchin ninarainquën, itërahuë.

Ana'intacaso sha'huitërinso'

15 1 A'na tahuëri Sinioro nontatonco itaponco: "Israiro'sa nicha'ëahuaso marë' Moisësë, Samoiro, inapita nontopirinacohuë tëranta', co nosoro'itohuë'. Sha'huitëquë no'panëhuë quëran pipiina'. 2 'Intohuata nipachin pa'i,' itohuachinën, carinquën nanan quëtaranquën iso pochin sha'huitëquë':
'Canio quëran chiminacaiso nipisopita, ina quëran chiminacaiso ya'huërin.
Quira quëran chiminacaiso nipisopitanta', ina quëran chimiina'.
Tana quëran chiminacaiso nipisopitaso', ina quëran chachin chimiina'.
A'na parti quëpacaiso nipisopitanta', a'na parti quëpa'ina'.
3 Ca Sinioroco sha'huitaranquëma': Catapini nisha nisha quëran ana'intaranquëma'. Quira quëran chiminpatama', ni'niraro'sa pë'yapënquëma'. Chanaro ca'tëro'sahuë nipon, tanan ni'niro'sahuë nipon, pë'yapënquëma'.
4 Nisha nisha naciono'sa ya'huëpiso', canpita inapotaranquëmaso nitotatona', huëhuëtapona'. Isiquiasë hui'nin Manasisi itopiso Quirosarinquë naporinso marë', inapo ana'intaranquëma'.
5 Quirosarinquë ya'huëramasopita,
¡co huachi insonta nosoroinquëmaso ya'huërinhuë'!
Inapotëranquëmaso marë' ¡co insonta sëtëyainquëmaso ya'huërinhuë'!
Onpoinsona nisaramaso', ¡co insonta yanitotaponhuë'!
6 Canpitaso a'porahuatomaco, co huachi tahuërëtëramacohuë'.
Ca Sinioroco napotaranquëma'.
Noya yonquiantamacoso marë' ninarápiranquëmahuë', amirahuë.
Napoaton ana'intatënquëma ata'huantaranquëma huachi.

7 Pintiatohuatëra, naponinso
ihuani quiquirin.
Inapochachin canpitanta', ya'ipi
ninanonëma quëran ocoia-
ranquëma'.
Ya'huëramaso no'pa' tanahuan-
tárin acoarahuë.
Co noyahuë' ninamaso' co yaa'-
poramahuë ni'ton, napota-
ranquëma'.
8 Pa'pi notohuaro' quëyorono'sa
ana'atarahuë.
Marë yonsanquë inotë na'arinso
pochin acoarahuë.
Camotëchin nipirinhuë'
chimirin anoantarinquëma'.
Sanapi'sa hua'huinpitarë
chachin tiquiarin.
A'nanaya ma'sha onpohua-
china',
pa'pi pa'yanatona co napion
ancantapona'.
9 Canchisë hua'huanpisopitanta',
co huachi chiniapihuë'.
Hua'huina tiquitopi ni'ton,
pa'yanënaquë tapinanpitëra-
pona'.
Inapoatona tapanapona'.
Pi'inta a'piánpirinhuë', tashitë-
rëso pochin cancantapona'.
A'naquën cha'ëpisopitanta',
ca nohuanto inimiconënpitari
tëpapon.
Ca Sinioroco sha'huitaran-
quëma',' tënin, itëquë',"
itërinco.

Co napion ancantato Yosë nontaantarahuëso'

10 Ina quëran caso pa'pi sëtato,
mamahuë yonquirahuë:
"¡Ma'huántacha caso mama
ninahuë paya!
Quëma hua'huanpirancohuë',
naní quëran co natantonhuë
pochin nohuitërinaco.
Napoatona co quë'yarinacohuë'.
Co onporonta coriqui a'nanato-
naco ma'pachininacohuë'.
Co carinta', a'napita coriqui
a'nanchinahuë'.
Co inapopirahuë', ya'ipiya
quëran ama huachi noya
ya'huëca'huaso marëhuë',
sha'huitërinaco," tënahuë.
11 Ina quëran Yosë nontato:
"Sinioro. Co no'tëquën natëhua-
tënquënsohuë',
inapo sha'huitërinacoso' nani'in
nipachin.
Inimicotërinacosopita ma'sha
onpoatona parisitapirina-
huë',
co'so' inapita marë' nontohuatën-
quëonta', nani'in," itërahuë.

Israiro'sa ana'intacaso sha'huitërinso'

12 Ina quëran Sinioro taantapon:
"¡Asiria, Papironia, inapita
sontaro'saso',
co incari tëranta minsëcaso'
nanitaponhuë'!
13 Israiro'sa', canpitaso na'con
oshahuanama'.
Ina na'in quëran ma'shanëma
pa'ton nininsopita,
inimiconëmapita quëtarahuë.
Ya'ipi no'panëmaquë ya'huë-
rinso', topinan quiquitapo-
nëma'.
14 Ca nohuanto inimiconëmapita
hua'anëntatënquëma',
co nohuitëramasohuë' no'paquë
asacataponëma'.
Ano'huitëramaco ni'ton,
pën huëchimitërinso pochin
ata'huantaranquëma'," tënin.

Yosë nontaantarahuëso'

15 Ina quëran Yosë nontato itapo:
"Sinioro. Quëmaso' ya'ipi nitotëran.
Yonquirahuatonco catahuancoso marë' huëquë'.
Aparisitërinacosopita ama tënoroatonhuë', i'huërëtëquë'.
Inapita tënoroápatanso', tëpaponaco.
Quëma natëranquënso marë' na'con no'huirinaco.
16 Quëma nontohuatancora, pa'yátërahuë natana'huaso'.
Hua'anëntëranco ni'ton,
quëma nanamën acapacancamiatërinco.
Quëmaso Sinioro Yosënquën, ya'ipi nanitaparan.
17 A'naquën capa cancantacaisoáchin yonquipi.
Caso inapitarë'co co nipayaca'huaso' nohuantërahuë'.
Ya'coancantëranco quëran huarë' caoraíchin pochin pa'nahuë.
Piyapi'sa co noyahuë' nipachinara, quëmariso no'huiran.
Inapochachin canta cancantërahuë.
18 ¿Onpoatoncha parisitërahuëso' co copi tëcahuë' nicaya?
Apirahuëso pochin nininso', ¿onpoatoncha co noyatëcahuë'?
Co ma'sha nonën tëranta natërinsohuë pochin niconin.
Yamoromiatohuachinara hua'yantorayaquë i'sha quënanpitërapi.
Ina pochin quëmanta catahuancoso marë' ninapiranquënhuë',
co catahuarancohuë'," itërahuë.

Sinioro a'panirincoso'

19 Naporo' Sinioroso', a'pianiantarinco:
"Cachachin tahuërëtaantahuatanco, hua'anëntaantaranquën.
Ama ma'ton ma'ton nonquësohuë'.
Noya nininsoráchin nonquë'.
Inapohuatan, pënëntamaso marë' carinquën nanan quëtaranquën.
Chinitërinënquënsopita ama natëquësohuë'.
Quëma tëhuënchinso', natëinënquënso ya'huërin.
20 Ca nohuanton chiníquën huaniaran.
Sha'pi hua'na quëran paira nipiso pochin nisaran.
Ahuëapirinënquëonta', co nanitapihuë minsëinënquënso'.
Carinquën inapita quëran pa'poyatënquën nicha'ësaranquën.
Ca Sinioroco napotaranquën.
21 Co noyahuë' nipisopita ma'sha yaonpotopirinënquënhuë', nicha'ësaranquën.
Chiníquën nanantopirinahuë tëranta',
inapita quëran nicha'ësaranquën," itërinco.

Tëshitona'pi naporin quëran pënëninso'

18 1 A'na tahuëri Sinioro nontatonco itaponco: 2 "Tëshitona'pi pëinënquë pa'maquë'. Inaquë yonquirahuëso sha'huitaranquën," itërinco. 3 Napotohuachincora, pa'marahuato quënamarahuë. Inaso', tëshito

toronanquë tëshitarin nimarahuë.
4 Yonsha nisapirinhuë' nitapirin nipachina, ina no'pa quëran chachin a'na ya'huërë niantarin. Nohuantërinso chachin acoaquë huarë' tananpitërin.
5 Naporo' Sinioro sha'huitërinco:
6 "Israiro'sanquëma'. Caso chini chiníquën nanantërahuë. Tëshitona'pi no'pa quëran nohuantërinso' ninin. ¡Inapochachin canta', canpitaro'co nanitërahuë nohuantërahuëso nica'huaso'! Canpitaso', tëshiro'pa pochin niconama'. Caso nipirinhuë', tëshitona'pi pochin ninahuë.
7 Naciono'sahuë nipon, copirnoro'sa hua'anëntopisohuë nipon, a'nanaya nanitërahuë hua'tahuatë të'yatërëso pochin ata'huanta'huaso'.
8 Napoaponahuë', inaquë ya'huëpisopitaso oshanëna a'porahuatona noya yonquiantahuachina', co huachi ana'intarahuë'.
9 Ca nohuanton chachin a'na tahuëriso', naciono'sahuë nipon, copirnoro'sa hua'anëntopisohuë nipon, noya noya acoa'huaso yonquirahuë. Inapohuachina chini chiníquën nanantapi.
10 Inapitaso napoaponahuë', noya nipiso' a'porahuatona pënënahuësopita co natëpihuë'. Napopiso marë' noya acoa'huaso yonquirapiporahuë', co huachi ina pochin catahuapohuë'," itërinco.
11 Naquëranchin Sinioro nontaantarinco: "Ya'ipi Cota huënton israiro'sa sha'huitëquë'. Quirosarinquë ya'huëpisopitanta sha'huitëquë': 'Ca Sinioroco ana'inta'huanquëmaso yonquiarahuë. Napoaton co noyahuë' ninamasopita a'porahuatoma', noya noya nicacamaso cancantoco',' itëquë'.
12 Inapitaso napoaponahuë', napotapënën: 'Napotápirancoihuë', co natëarainquënhuë'. Quiyaora nohuantëraiso' nisarai. Co natantochináchinhuë' cancantatoi, co noyahuë' yonquiraiso imapoi,' itapënën," itaantarinco.
13 Napopiso marë' Sinioro tënin:
"¿Inso nacionquë tëranta ta'ma
ina pochin nonpiso natanama nicaya?
Israiro'saso', pa'pi co noyahuë' nipi.
14 Nipano motopi inápa natëtëro'saquë ocai ya'huërinso',
¡co onporonta ayaponhuë'!
Inatohuaran të'nai' i'sharo'santa o'marinso',
¡co onporonta yaniponhuë'!
15 Piyapinëhuëpitaso nipirinhuë', naniantërinaco.
Nisha nisha mamanshiro'sa moshacaiso marë'
yonarin pochin nininso' a'pëpi.
Iráca pënëntërahuësopita a'popi ni'ton,
chihuëatona nisha ira pa'topiso pochin nipi.
16 Napopiso marë', ya'huëpiso no'pa' tanahuantárin acoarahuë.
Inapotërahuëso ni'pachina', piyapi'sa pa'yanapona'.
Ya'ipi inataquëchin na'huëpisopita, pa'yanatona huësë huësétapona'.
17 Pi'i pipirinso parti quëran ihuan huë'ninso pochin
israiro'sa a'pararahuë.
Inimiconënapitari canahuachina ta'ananpipona'.
Ana'inta'huaso tahuëri nanihuachin,
co huachi catahuapohuë'," tënin.

Ma'sha onpotiinacoso marë' yonquipiso'

18 A'na tahuëri piyapi'sa chinotatonaco: "Huëco pa'ahua Irimiasë tëpacaiso marë' sha'huirapia'hua'. Ama manta naporinso natëahuasohuë'. Corto hua'ano'sa

Yosë nanamën a'chintiinpoaso', co
pahuanaponhuë'. Yonquinahuano'-
santa pënënainpoaso', ya'huëapon.
Pënëntona'piro'santa Yosë naporinso'
anitotiinpoaso', ya'huëapon," topi.
19 Napopiso' natantato, Yosë
nontërahuë:
"Sinioro nontëranquënso' nata-
naton,
inimicotërinacosopita napotëri-
nacoso' natanquë'.
20 Noya nitohuachinacoira ¡co
naponinquë i'huërëtëraihuë'!
Inahuaso napoaponahuë',
chimipi pa'pitacaiso marë' no'pa'
ihuapiso pochin yatëparinaco.
Inapita ana'intacaso yonquihua-
tana,
ama inapotacaso marëhuë',
nontëranquën.
No'huitëranso sanoaton noya
ni'camarë', napotëranquën.
21 Iporaso napoaponahuë', hui'ni-
napita chimiina'.
Tana quëranhuë nipon, sahuëni
quëranhuë nipon, chimiina'.
Sa'inanta quëyoronatona sa'a-
huaina'.
Quëmapi'santa chiníquën
caniori tëpa'in.
Hui'napinënapitanta', ahuëto-
piquë chimiina'.
22 Panca sontaro'sa huënton
inapita ahuëcaiso marë'
a'nanaya a'patiiquë'.
Pa'yanatona noncaroina'.
Ma'sha ma'caimarë' pison
acopiso pochin,
caso nonpinapitonaco ma'sha
yaonpotërinaco ni'ton,
inapotëquë'.
23 Quëmaso napoaponahuë', ya'ipi
yonquirapirinacoso nito-
tëran.
Tëpainacoso marë' napopi-
sonta', nitotëran.
Co noyahuë' nipi ni'ton, ama
nicha'ëquësohuë'.
Oshanënanta ama naniantëquë-
sohuë'.
¡Noya no'huitahuaton, ana'into-
miatëquë'.
I'parëso pochin nicatona copi-
china'!" itërahuë.

Yonsha pa'quirëso
pochin nitarinso'

19 1-3 A'na tahuëri Sinioro itaponco:
"Paaton a'nara yonsha pa'an-
conquë'. Naporahuaton a'naya a'naya
corto hua'ano'sa', ansiano'sa', inapita
përasahuaton Pini-inon motopianaquë
quëpaquë'. Inaso' motopiana: 'Socatë-
ro'sa ya'coana,' itopiso' notënanquë
ya'huërin. Inaquë nipatama' nanan
anitotaranquënso sha'huiton napotëquë':
'Cota huënton copirnoro'sa', Quirosa-
rinquë ya'huëramasopita, ya'ipinquëma
Sinioro nanan anitotarinquëmaso',
natanco'. Inaso', ya'ipi nanitapaton
israiro'sanpoa hua'anëntërinpoa'.
Isoporinquë ya'huëramasopita pa'pi
chiníquën ma'sha onpotaranquëma'.
Inso tëranta natanpachin, pa'yanaton
sha'pi sha'pitapon. 4 Ya'ipinquëma
a'poramaco ni'ton, no'pa' quëtëranquë-
maso tapiatoma', nisharo'pa' pochin
atarantërama'. Nisha nisha mamán-
shiro'sa moshacamaso marë' yonarin
pochin nininso' a'përama'. Inapita
mamanshiro'saso' co nohuitëramahuë'.
Shimashonëmapitarinta', co nohuito-
pihuë'. Co Cota huënton copirnoro'sa
tëranta nohuitopirinahuë', mosharama'.
Naporahuaton na'a piyapi'sa co manta
onpopirinahuë', tëparama'. 5 Artaroro'-
santa' ninama', Paaro moshatoma hui'-
namapita ya'ipi ahuiquitamaso marë'.

Inapocamasoso', co pi'pian tëranta camaitërahuë'. Co yonquiyatërarahuë'. 6Naporamaso marë' tahuëri nanihuachin ina motopianaso', co huachi Tohuito itaponahuë'. Co Pini-inon motopiana, itaponahuë'. "Israiro'sa tiquipiquë motopiana," itapona'. Ca Sinioroco sha'huitaranquëma'. 7Cota huëntonquë, Quirosarinquë, inaquëpita ma'sona nicacamaso' yonquipiramahuë', carima tapitaranquëma'. Ca nohuanton tëpararinëmasopita huë'sahuatona', minsërahuatënënquëma tiquiarinënquëma'. Inapotohuachinënquëma nonëmaso', chanaro ca'tëro'sa', ni'niro'sa', inapitari ca'sarin. 8Inapotohuatënquëma iso ninanoso', tanahuantápon. Piyapi'sari ni'pachina pa'yanapona'. Ya'ipi isëchin na'huëpisopita ata'huantomiatërinënquëmaso ni'pachina', pa'yanapona'. 9Ca nohuanto tananëmaquë, hui'namanta' capoma'. Inimiconëma tancapitohuachinënquëma', tana yatëparáponquëma'. Napoaton amiconëma nipirinhuë', tëpatoma capoma', tënin Sinioro,' itëquë'," itërinco.

10Nani ina sha'huihuatan, ya'ipi ca'taninënsopita ni'tërantapaiquë, yonsha quëparanso' pa'quiquë'. 11Inapotahuaton napotaantaquë': "Sinioroso' ya'ipi nanitapaton napotërinquëma': 'Ca nohuanto iso ninanoquë ya'huëpisopita, pa'quiatë pochin nitarahuë. Yonsha pa'quihuatëra, co huachi noyatacasohuë' niconin. Inapochachin iso ninanoquë ya'huëpisopitanta nitarahuë. Napoaton chiminpisopitaso', Tohuitoquëáchin pa'pitapona'. Co intohua aquëtë pa'pitacaisohuë ni'ton, napoapona'. 12Inapotapo mini isëquë ya'huëpisopita. Tohuitoquë chimipiro'sa pa'pitatona amëntatopiso pochin iso ninananta nitarahuë. Ca Sinioroco sha'huitaranquëma'. 13Quirosarinquë pëiro'sa ya'huërinso aipi[b], yonarin pochin nininso' tayoraro'sa moshacaiso marë' a'pëpi. Nisha nisha mamanshiro'sa marënta', huino opopi. Copirnoro'sa hua'anëntopiso pëiro'sa aipinta inapopi ni'ton, amirotochináchin ni'nahuë. Ya'ipi inapita pëiro'sa', Tohuito amirotochináchin ni'nahuëso pochachin ni'sarahuë, tënin Sinioro,' itaantaquë'," itërinco.

14Napotohuachincora, ina inachachin ninahuë. Tohuitoquë Sinioro nanamën nani sha'huihuatora huëantarahuë. Ina quëran Yosë chinotacaso pëi i'iratë huáncana huanirahuato, piyapi'sa sha'huitaantarahuë: 15"Sinioroso ya'ipi nanitaparin. Inaso', israiro'sanpoa hua'anëntatonpoa naporin: 'Canpitaso', pënënanquëmasopita co natëtochináchinhuë' cancantërama'. Napoaton iso ninanoquë ya'huëramasopita, ana'intaranquëma'. A'napita ninanoquë ya'huëpisopitanta', ana'intarahuë. Ya'ipi maquëranpitasona ana'inta'huanquëmaso', nani sha'huitëranquëma'. Sha'huitëranquëmaso chachin nitaranquëma',' tënin Sinioro," itërahuë.

Pasoro corto hua'an ma'sona onpocaso' sha'huitërahuëso'

20 1Imiri hui'nin Pasoro itopiso' corto hua'an, pënëntërahuëso' natanin. Inaso' corto hua'an, Yosë pëinën a'pairo'sa hua'anën ya'conin. 2Ina natanaton camaitërin: "Irimiasë huihuirahuatoma', nontëro'saquë nantëquën acatëntoco'," tënin. Napohuachina inapotërinaco. Ina nontëro'saso', "inapa Mincamin ya'coana" itopiquë ya'huërin. Ina ya'coanaso', Yosë chinotacaso pëi

[b] **19.13** *Pëiro'sa ya'huërinso aipi:* Iso nitotacaso marë' Jos 2.6 quë ni'quë'.

pirayan ya'huërin. 3Tahuëririnquë ina
nontëro'sa quëran ocoinacoso camai-
tërin. Naporo' cari itapo: "Sinioro
nininën canpiatërinquën. Co huachi
Pasoro itaponënhuë'. 'Macoro-misa-
pipi[c]' itaponën. 4Co topinan ina pochin
nohuitarinënhuë'. Sinioro napotërin-
quën: 'Ca nohuanton pa'pi chiníquën
parisitaran. Amiconënpitanta napoa-
pona'. Inapoatoma pa'pi huëhuëpiro
nisarama'. Quëma ni'tonënquë chachin
amiconënpita inimicoro'sari tëpapon.
Ya'ipi Cota huëntonquë ya'huëpisopita
Papironia copirnori canapon. Inari
a'naquën ya'huërin'pa' quëpapon.
A'naquënso', cosoroa'huaquë tëpapon.
5Iso ninanoquë ma'sha pa'ton nininso-
pita, Cota huënton copirnoro'sa pa'ton
nininsopita tapapiso', ya'ipi inapita
ca nohuanton inimicoro'sa matari-
nëma'. Papironia'pa' ya'ipi quëpapona'.
6Quëmanta Pasoro, inátohua quëpapo-
nën. Sa'an, hui'nanpita, quëmopinën-
pita, inapitarë'quën chachin pa'saran.
Inaquë chiminpatan, pa'pitaponën.
Amiconënpita nonpi nanano'sa sha'-
huitëransopitanta', quëmarë chachin
pa'pitapona',' tënin Sinioro," itërahuë.

Co napion ancantato Yosë nontaantarahuëso'

7 Sinioro, quëma piyapinën
nica'huaso marë'
noyasha nontatonco përaranco.
Napotohuatancora carinquënso
natëranquën.
Quëmaso' chini chiníquën
nanantëran ni'ton, cana-
ranco.
Quëma nanamën sha'huira-
huëso marë' nani tahuëri
tëhuarinaco.
8 Ma'sona nonpatëra co ma'sha
sha'huirahuë':
"Inimicoro'sa huë'sahuatona',
ahuëarinënquëma'.
Ata'huantarinënquëma'," tosá-
rahuë.
Ina marë' no'huirárinaco.
Tëhuarárinaco.
Quëma nanamën sha'huirahuë
ni'ton, napotërinaco.
9 Amiato: "Ama huachi Sinioro
yonqui'isohuë'.
Nanan quëtopirincohuë tëranta',
ama huachi noinsohuë'," tënahuë.
Taporahuë', quëma nanamën
ya'coancantërinco ni'ton,
pën ma'sha ahuiquitërinso
pochin nitárinco.
Nansëanaquë huarë' pi'carin-
coso pochin natanahuë.
"Chinitato nipachin ama noin-
sohuë'," taporahuë', ¡co'chi nanitërahuë'
cacota'huaso paya!
10 Naní quëran pochin tëhuatonaco:
"Ya'ipi parti pa'yan ya'huërin"
itoninaco.
Naporahuaton: "Huëco pa'ahua
sha'huirapiahua'," tosápi.
Amiconëhuëpita quëran huarë'
tëhuëca'huaso ninapi. Monato-
naco yacanarinaco.
"Canarëhua naporini, i'huërë-
chitërihuahuë'," topi.
11 Quëmaso' Sinioro napoapona-
huë',
catahuancoso marë' ya'huëaran.
Ahuëtona'pi co minsëchiná-
chinhuë pochin ninan.
Aparisitërinacosopitaso', anotë-
rëso pochin nicapona'.

[c] **20.3** *Macoro-Misapipiso':* Ya'ipi parti pa'yan ya'huërin tapon naporin.

Co minsëinacoso nanitapihuë'.
Napoatona', taparo nisapi.
Quëmari minsëranso', ama
insonta nanianchinsohuë'.
12 Sinioro quëmaso' ya'ipi nanitaparan.
Ma'sona onporaisopita no'të-
quën tantiarancoi.
Yonquiraisopitanta', naniarin
quëran huarë' nitotëran.
Quëmasáchin caso ninaranquën
ni'ton,
inimicotërinacosopita ana'intë-
ranso', ni'i.
13 ¡Sinioro pa'yatatëhua cantahua'!
Co noyahuë' nipisopita apari-
sitopirinënpoahuë', inaso
nicha'ërinpoa'.
14-15 ¡Mamahuë huairincoso tahuëri,
pa'pi co noyahuë' ni'nahuë!
Quëmapia'hua hua'huatërahuëso
tatahuë sha'huitaton acapacan-
caninso quëmapinta',
¡pa'pi co noyahuë' ni'nahuë!
16 A'naquën ninanoro'sa Siniorori
ata'huantomiatërin.
Ina ninanoro'sa pochin ina quë-
mapinta niin.
Tashiramiachin ma'sha onpoa-
tona noncaropiso', nata'in.
Camotëchinta ahuëtahuachina',
sha'huitona noncaropiso',
nataanta'in.
17 ¡Ma'cha Sinioro mamahuë
yo'namënquë
tëpachinarancohuë' paya!
Inapotëranco naporini, co hua'-
huachitohuë'.
Ina quëran chachin pa'pitërina-
coso pochin quëparichitohuë'.
18 Hua'huatato na'con parisitë-
rahuë, sëtërahuë,
taparo nisárahuë, naporahuë.
¡Co hua'huatërahuë' naporini,
noya noya niitohuë'! itërahuë.

A'na tahuëri piyapinënpita noya acoantacaso' sha'huirinso'

23 1 A'na tahuëri Sinioro nontaan-
tarinco:
"Hua'ano'saso', piyapinëhuëpita
a'paicaiso marë' acorahuë. Inapitaso',
a'paitona'pi ohuicaro'sa noya a'pairinso
pochin nitacaiso ya'huërin. Ya'huëpi-
rinhuë', co inapotopihuë ni'ton, piyapi-
nëhuëpitaso', chihuëatona yanquëëpiso
pochin nipi. Hua'ano'sa napopisopitaso',
¡ma'huántacha nisapi paya!" itërinco.
2 Sinioroso' Yosë. Ya'ipi israiro'sanpoa
chinotërëhua'. Inari chachin hua'ano'-
sanquëma anitotarinquëma': "Canpitaso
piyapinëhuëpita co noya a'paitomahuë',
ayanquëërama'. A'paitona'pi ohuica-
nënpita co noya a'pairinsohuë pochin
niconama'. Napoatoma co noyahuë'
ninama ni'ton, ana'inta'huanquëmaso
ya'huërin. Ca Sinioroco sha'huitaran-
quëma'. 3 Hua'qui quëran napoapona-
huë', piyapinëhuëpita ayontoantarahuë.
Nisha nisha parti a'parahuë quëran
huënantapona'. Ohuicaro'sa pastonënquë
chachin quënantahuatëra, na'antarinso
pochin inapitanta nitarahuë. 4 Piyapi-
nëhuëpita huënantahuachina', noya
hua'ano'sari a'paicaiso marë' acota-
rahuë. Inapitari a'paihuachina', co
manta të'huatapihuë'. Napoatona co
a'naya tëranta pahuanaponahuë'. Ca
Sinioroco sha'huitaranquëma'," tënin.
5 Ina quëran Sinioro taantarin:
"Ca nohuanton a'na tahuëri
Tapi shiin ya'huëapon.
Ina hua'anëntohuachin, yonquí-
nahuan copirno nisarin.
Noyasáchin nicaton, noya coisë
pochin nicapon.
6 Ina copirno nicaso', Cota
huënton israiro'sa
cha'ëpona'.

A'napita israiro'santa', sano
cancan quëran ya'huëapona'.
Nininën nohuitatona', 'Sinioro
nicha'ërinpoaso',' itapona',"
tënin.
7-8 Sinioro chachin sha'huitaantarin-
quëma': "Ca nohuanton a'na tahuëri
Yoscoarë' topatama', nisha nonapoma'.
Iporaso' nonpatamara: 'Sinioro ni'sá-
rinpoa'. Inaso', israiro'sanpoa Iquipito
quëran ocoirinpoa',' tënama'. Naporoso
nipirinhuë': 'Sinioro ni'sárinpoa'. Inaso'
israiro'sanpoa norti parti, nisha nisha
parti ayanquëëpirinpoahuë', ocoianta-
rinpoa',' tapoma'. Inapoatoma ya'huëra-
maquë chachin ya'huëantapoma'," tënin.

Nonpinatona pënëntopisopita pënëninso'

9 Nonpi nanan pënëntopisopita
pënëna'huaso marë' Sinioro
anitotërinco.
Ina yonquiato co napion ancan-
tarahuë.
Ya'ipi nonëhuë quëran huarë'
ropatërahuë.
No'pito yanotatárahuëso pochin
ninatanahuë.
Sinioro noyasáchin noninsopita
yonquiato naporahuë.
10 Ya'ipi Israiro no'paquë
monshihuantëro'sa pochin
cancantopisopita na'amia-
tërin.
Co noyahuë' nicacaisoráchin
cancantopisopita na'amia-
tërin.
Co noyahuë' ninicatona co
nipa'poyapihuë'.
Napoaton Sinioroso' ama huachi
isoro'pa' noyatacaso marë-
huë', sha'huitërin.
Inapotërin ni'ton, yanitë pochin
ninin.
Inotëroquë pastoro'sa ya'huërin-
sopitanta', huëyarin.
11 Napoaton Sinioro naporin:
"Pënëntona'piro'sa', corto
hua'ano'sa inapitaso noya
noya nicacaiso nipirinhuë',
inapita'ton pa'pi co noyahuë'
nipi.
Pëinëhuëquë chachin co noya-
huë' nipiso', quënayatë-
rahuë.
12 Napoaton cari chachin inapita
ana'intarahuë.
A'nanaya ma'sha onpocaiso'
cantiipon.
Co incari tëranta nicha'ëponhuë'.
Ca Sinioroco sha'huitaran-
quëma'.
13 Iráca Samariaquë pënëntona'pi-
ro'sa ya'huëpisopita napo-
piso' ni'nahuë.
Pa'pi no'huípiro ni'nahuëso nipi.
Paaro marë' pënëntopi.
Inapoatona piyapinëhuëpita
israiro'sa itopiso' achihuëpi.
14 Quirosarinquë pënëntona'pi-
ro'sa ya'huërinsonta',
napopiso' ni'nahuë.
Pa'pi co noyahuë' nicatona
sa'ina tëhuananpitopi,
nonpinpi, napopi.
Co noyahuë' nipisopita achini-
cancanpi ni'ton,
co insonta co noyahuë' nininso'
yaa'porinhuë'.
Ina pënëntona'piro'sa', ya'huë-
huano'sa',
inapitaso sotomaro'sa', como-
raro'sa', inapita pochin
ni'nahuë.
15 Caso Sinioroco ya'ipi nanitapa-
rahuë.
Inapita napopiso marë' no'të-
quën sha'huitarahuë.

Máin nininso' a'catë pochin
nitarahuë.
I'sha noniapinan o'shitatë
pochin nitarahuë.
Quirosarinquë pënëntona'piro'sa
ya'huërinso a'chinin quëran
ya'ipi co noyahuë' nipiso'
cotioro'sa ya'huëpiquë
yanquëërin," tënin.
16 Sinioroso' ya'ipi nanitapaton
israiro'sanpoa pënëninpoa':
"Ina pënëntona'piro'sa ma'sona
pënënpachinquëma',
ama natëtocosohuë'.
Inahuara yonquinëna
quëran sha'huitatënëma
nonpintárinëma'.
Co cari anitotërahuëso sha'hui-
tërinënquëmahuë'.
17 Nanamëhuë nocanpisopita
pënënpachinara:
'Ya'ipi ninamasopita noya pipi-
tarinquëma',' itopi.
Co noyahuë' yonquipiso imapi-
sopita pënënpachinaranta':
'Co manta ma'sha onpoarama-
huë',' itopi.
18 Napoaponahuë yonquirahuëso-
pitaso',
¡co ina pënëntona'piro'sa nito-
topihuë'!
¡Co insonta nicatonco nona-
huëso' nataninhuë'!
¡Co a'naya tëranta noya natana-
tonco, natëcaso' nohuantë-
rinhuë'!
19 Napoaton inapita no'huirahuë-
soso', ihuai' pochin nisarin.
Panca ihuan quiquitërinso
pochin nisarin.
Ina quiquitërinso pochin co
noyahuë' nipisopita nitarin.
20 Ca Sinioroco no'huitërahuëso',
co copi tapohuë'.
Nohuantërahuëso' naniquë-
huarë', inachachin nisápon.
Tahuëri nanihuachin, inapita
canpitanta yonquiapoma'.
Ina yonquiatoma': 'Tëhuënchachin
no'tëquën Sinioro sacatërin,' tëcapoma'.
21 Ina pënëntona'piro'saso', co cari
a'parahuë'.
Co pi'pian tëranta nonchátëra-
rahuë'.
Inahuaso napoaponahuë', mano
manorahuatë pa'nëso pochin
'Sinioro nanan quëtërincoi
ni'ton, nontarainquëma','
toconpi.
22 Tëhuënchachin piyapinëhuëpita
nipi naporini,
imarinacosopita nanamëhuë
anitochitonahuë'.
Piyapinëhuëpitanta ina nitota-
tona':
'Tëhuënchachin co noyahuë'
ninëhua'.
Huëco pa'ahua ina a'porahua-
tëhua', Sinioro natëahua','
niichitonahuë'.
23-24 Caso Yosëco ni'to, isëquë
ya'huërahuë.
Aquënta nipirinhuë', ya'huëa-
rahuë chachin.
Co inquëma tëranta nanitëra-
mahuë' na'pitamacoso'.
Inápaquë, isoro'paquë, ya'ipi
parti ya'huëarahuë.
25-26 Ina pënëntona'piro'sa nonpinta-
tënëma': 'Sinioro huë'ëhuëquë yánon-
tërinco,' topiso natanahuë. Inahuara
yonquinëna quëran naporápi. ¿Onporo
huarëcha napopiso' copi tënë'poiya?
27 Hua'napiso sha'huitona', piyapinë-
huëpita naniantiinacoso yonisapi. Iráca
shimashonënapitanta', Paaro mamanshi
moshacaiso marë' naniantërinaco.

Inapita pochachin ipora piyapinëhuëpitanta nisapi. 28-29 A'na pënëntona'pi hua'natohuachina, 'hua'narahuë ta'a,' chin. Nanamëhuë chachin natanpachinso napoaponahuë', ama nisha sha'huiinsohuë'. Tricorayaso' co pi'pitën pochin nininhuë'. Nanamëhuëso', tricoraya pochin ninin. Nanamëhuëso', pën ma'sha ahuiquitërinso pochin ninin. ¡Panca martichoquë natëtë nipoatërëso pochin ninin anta'! Ca Sinioroco sha'huitaranquëma'.

30-32 Napoaton nonpi nanan pënëntopisopita inimicotërahuë. Inahuara capini ninonpintaponaraihuë', a'napita sha'huitohuachinara: 'Sinioro anitotërincoi,' toconpi. Napopiso marë' inapita inimicotërahuë. Inapitaso' co cari a'parahuë', co pi'pian tëranta camairahuë'. Niponahuë', hua'napisopita sha'huitatënënquëma pënënarinënquëma'. Pënënpirinquëmahuë', co manta noya cancantamaso catahuaponquëmahuë'. Anishacancantarinquëma tëhuënchinso'. Caso Sinioroco sha'huitaranquëma'," tënin.

Yatëparinacoso'

26 1-2 Cosiasë hui'nin Coaquin itopiso' nasha copirno Cota huëntonquë ya'conarin. Naporo tahuëri'sa Sinioro nontatonco: "Cota huëntonquë na'a ninanoro'sa ya'huërin. Ina quëran huë'sahuatona', pëinëhuëquë chinotërinaco. Inapita sha'huitacaso marë' nani nanan anitotëranquën. Ya'ipi anitotëranquënso', pëinëhuë i'iratëquë huanirahuaton sha'huiquë'. 3 Nani co noyahuë' nipiso marë' ana'inta'huaso' yonquirahuë. Napopirahuë', natëtënën co noyahuë' nipiso a'pohuachina', co huachi yonquirahuëso chachin nitapohuë'. 4-6 Iso pochin sha'huitaran: 'Ma'sona sha'huitëranquëmasopita co'so' natëhuatamahuë', ca marë' pënëntopisopitanta co natëhuatamahuë', iso chinotëramacoso pëi', iráca Siroquë ya'huërinso pochachin ata'huantarahuë. Ca marë' pënëntopisopitaso' cari a'parahuë ni'ton, naquëranchin naquëranchin pënënárinënquëma'. Inapita co natëramahuë' ni'ton, ana'intaranquëma'. Quirosarin ninano inapotohuato, ya'ipi naciono'saquë ya'huëpisopita ama huachi noya ya'huëcaiso marëhuë' yasha'huitohuachina' iso pochin sha'huitapi: "Quirosarin ninano Yosëri ata'huantërinso pochachin canpitanta ata'huanchinquëma'," tapona', tënin Sinioro,' itëquë'," itërinco.

7 Naporinso chachin Yosë pëinën i'iratëquë sha'huirahuë. Sha'huihuatora, corto hua'ano'sa', pënëntona'piro'sa', ya'ipi ya'huëhuano'sa', inapita natanpi. 8-9 Sinioro camairincoso', nani sha'huihuatora, ya'ipi natanpisopita masahuatonaco no'huirinaco: "Iporaso' chiminamaso ya'huërin. Quëmaso' pënëntohuatana, 'Yosë chinotacaso në'mëtë pëi Siroquë ya'huërinso', Siniorori ata'huantërin. Ina pochachin isonta chinotërëhuaso pëi', ata'huantarin. Iso ninanonta ata'huantohuachin, tanahuantápon,' tënan. Napoaton quëmaso', co të'huarohuanhuë pochin nonan. ¡Co ina pochin nonacaso ya'huërinhuë'!" itërinaco.

10 Cota huënton hua'ano'santa naporapiso natantatona', copirno pëi quëran Yosë chinotopiso pëiquë pa'pi. Inaquë pa'sahuatona', "nasha ya'coana" itopiso' ya'coanaquë huënsëconpi. 11 Naporo' corto hua'ano'sa', pënëntona'piro'sa', inapitaso', hua'ano'sa', ya'huëhuano'sa inapita nontatona itapona': "Iso quëmapi chiminacaso ya'huërin. Iso ninano ta'huantacaso' sha'huirin. Ya'ipinquëma natanama'," topi.

12 Caso napoaporahuë', hua'ano'sa', ya'huëhuano'sa inapita nontato: “Sinioro nanan quëtërinco ni'ton, iso ninano', Yosë chinotacaso pëi', inapita ma'sona onpocaso' sha'huitëranquëma'. 13 Noya noya nicacamaso' cancantoco'. Sinioroso Yosënënpoa ni'ton, ina natëco'. Inapohuatama', ma'sha onpotiinquëmaso' sha'huitopirinquëmahuë', co inapotarinquëmahuë'. 14 Caso nipirinhuë', ma'sona yaonpotohuatamaco, inapotoco nipachin. 15 Napoaponahuë', noya yonquico'. Tëpahuatamacoso', co manta onpopirahuë' tëpapomaco. Ina marë' ya'ipinquëma na'inarama'. Ya'ipi sha'huitëranquëmasopitaso', co caora nohuanton sha'huitëranquëmahuë'. Sinioro a'parinco ni'ton, napotëranquëma',” itërahuë.

16 Napohuatora, hua'ano'sa', ya'huëhuano'sa', inapitari corto hua'ano'sa', pënëntona'piro'sa', inapita nontatona itapona': “Iso quëmapi co manta onpotacaso ya'huërinhuë'. Sinioroso' Yosë ni'ton, pënënainpoaso marë' a'parin,” itopi.

17-18 A'naquën ansianoro'santa', huanirahuatona ya'huëhuano'sa niyontopisopita nontopi: “Cota huëntonquë Isiquiasë copirno nicaso', Morisitoquë a'nara pënëntona'pi ya'huërin. Inanta Siniorori nanan quëtërin ni'ton, ya'ipi Cota huënton israiro'sa pënënaton itapon:

‘Sinioroso' ya'ipi nanitapaton:
Quirosarin ninano ata'huantapon.
Imin taparocamarë' ohuërëpiso
pochin nitapon.
Quirosarin ninanoquë na'piro'-
sara' yamorápon.
Yosë pëinën ya'huërinquë moto-
pia'huanta', pantatápon,’
tënin.

19 Miquiasëso napopirinhuë', ya'ipi Cota huënton israiro'sa', Isiquiasë copirno, inapitariso co tëpapihuë'. Copirno quëran huarë' Sinioro të'huataton nosorocaiso marë' nontërin. Napohuachina ata'huantacaso sha'huitaponahuë', co huachi inapotërinhuë'. Irimiasë tëpahuatëhuaso', ¡na'con na'con na'inarihua'!” itopi.

20 Simaiasë hui'nin Oriasë pënëntona'pinta', Quiriato-quiarimo ninanoquë ya'huërin. Inanta ca pochachin Siniorori nanan quëtërin ni'ton, iso ninano', iso no'pa', inapita ta'huantacaso' sha'huirin. 21 Ina naporinso', Coaquin copirno, catahuarinsopita hua'ano'sa', a'napita hua'ano'sa', inapitanta natanpi. Ina marë' copirnori yatëparin. Oriasëso napoaponahuë', ina natantahuaton të'huanënquë Iquipito'pa' ta'arin. 22 Napohuachina, copirnoso' Acaporo hui'nin Irinatan itopiso' inatohua a'parin. Caraya quëmapi'santa ina catahuacaso marë' a'parin. 23 Inapitari Iquipito quëran mamarahuatona', copirnoquë quëpi. Inari atëpatahuaton, chimipiro'sa të'yatopiso' naninquë atë'yatërin. 24 Caso napoaporahuë', a'nara hua'an catahuarinco ni'ton, co ya'huëhuano'saquë tëpainacoso marë' yo'ninacohuë'. Inaso hua'an Sahuano hui'nin Aicamo itopi.

Ya'huëpiquë chachin israiro'sa huënantacaiso sha'huirinso'

31 (A'na tahuëri Sinioro nontatonco: “Israiro'sa co noyahuë' nipiso marë' ana'intato, nisha nisha parti ayanquëarahuë. Inapotohuato na'con parisitapi. Parisitopirinahuë', cari chachin nosoroato nicha'ëantapo. Inapotato ya'huëpiquë chachin quënantapo,” itërinco.)

1 Ina quëran taantarin: “Ina tahuëri nanihuachin, casáchin ya'ipi Israiro huëntono'sa chinotarinaco. Inapitanta piyapinëhuëpita nisapi,” tënin.

2-3 Ina quëran Sinioro taantarin:
“Inotëro parti israiro'sa paasoi',
nosororahuëso', a'notërahuë.
Inapitaso' chimirin quëran
cha'ëtë pochin nipi.
Sano cancantacaiso marë'
no'pa' yonisoi',
ya'notahuato nontërahuë:
Carimaso', co pi'pisha nosoro-
ranquëmahuë'. Nosoromiatë-
ranquëma'.
Napoaton ipora huanta nosoroá-
ranquëma'.
4 Nasha quëran chachin noya
acoantaranquëma'.
Capa cancantatoma nansa-
poma'.
Shari shari pi'niatoma', nansa-
poma'.
5 Samaria motopia'huaro'saquë
naquëranchin oparotaanta-
poma'.
Inapoatama', canpitaora
chachin nitërinso capoma'.
6 Co hua'quiya quëranhuë' Iprain
motopia'huaro'saquë
a'paitoro'sa chiníquën sha'hui-
pona':
‘Huëco pa'ahua Quirosarinquë
ni'tonta'ahua'.
Inaquë Sinioro chinotonta'a-
hua',’ tëcapona',” tënin.
7 Naquëranchin Sinioro taan-
tarin:
“Ya'ipi israiro'sanquëma', capa
cancantatoma cantaco'.
Canpitaso a'napita naciono'sa
quëran
chini chiníquën nanantarama'.
Napoatoma':
‘¡Ma noyacha quëmaso' piya-
pinënpitacoi nicha'ërancoi
paya!
Carayacoi quëparitëraisopita
napotërancoi,’ tëcatoma
chinotaramaco,” tënin.
8 Naquëranchin Sinioro taantapon:
“Ca nohuanton piyapinëhuëpita
norti parti quëran huëanta-
pona'.
Isoro'pa' nanirinquë huarë'
a'naquën quëpapirinahuë',
ya'huëpiquë chachin ayontoan-
tarahuë.
Somarayaro'sa', sonpacharo'sa',
cayorono'sa', huaishirono'sa',
inapita huë'sapi.
Hua'huayátërahuë piyapi'sa
huë'sapi.
9 Orarë'nachin, na'nërë'nachin,
huë'sapi.
Cari chinii' ya'huërinquë
quëpaarahuë.
Noyá tapapinan ira quëshihuato
co i'paponahuë'.
Ca mini israiro'sa pa'pina
pochin ninahuë.
Inapitanta', paninanëhuë
pochin nipi,” tënin.
10 Naquëranchin Sinioro taan-
tarin:
“Nisha nisha nacionquë ya'huë-
ramasopitanta',
natanco Sinioro nontarin-
quëma':
Ina quëran marë so'tono'saquë
áquë ya'huëpirinahuë',
sha'huitonco':
‘Sinioro nohuanton israiro'sa
yanquëëpi. Inapotopirinhuë',
ayontoantarahuaton noya
a'paiantapon.
A'pairinsoari ohuicaro'sa noya
a'pairinso pochin
noya a'paiantapon,’ itonco'.
11 Siniorori Cacopo quëran pipipi-
sopita nicha'ërin.

Chiníquën nanantërinso'
nacioni hua'anëntopirinhuë',
nicha'ërin.
12 Napoaton huëantarahuatona',
Quirosarin motopia'huaro'saquë
cantapona'.
Siniorori catahuarinso' yonquiatona capa cancantapi.
Ina nohuanton trico, huino,
toma', ohuicaro'sa',
ohuacaro'sa', inapita ya'huëtapona'.
Pairapipisoanaquë sha'piso',
noyá oporapitopinan pochin
nisapi.
Co huachi onporo tëranta
sanpatërëso pochin nisapihuë'.
13 Nano'sa capa cancantatona
nansapona'.
Hui'napi'sa', mashoro'sa', inapitanta inapoapi.
Cari chachin achinicancanarahuë ni'ton, napoapona'.
Co huachi na'nëtonaraihuë',
capa cancantapona'.
Na'con parisitopirinahuë',
na'con na'con capa cancantapona'.
14 Corto hua'ano'santa', noya noya
cosharo nininso capona'.
Ya'ipi piyapinëhuëpita ya'sotai
huarë'
ma'sha noya nininso' quëtapo.
Ca Sinioroco sha'huitaranquëma'," tënin.
15 Naquëranchin Sinioro taantarin:
"Namaquë chiníquën na'nërarin
natanahuë.
Co napion ancantaton naporin.
Naquira hua'huinpita marë'
na'nërárin.
'Ama sëtëquësohuë'," itopirinahuë',
hua'huinpita chiminpi ni'ton, co
natëtërinhuë'.
16-17 Napopirinhuë', cari chachin
itapo:
'Naquira. Ama aquëtë na'nëquësohuë'.
Sëtëranso' co topinan nisarinhuë'.
Amiparinpita áquë quëpapirinahuë',
inimiconënapita ya'huëpi
quëran huënantapona'.
A'na tahuëri noya acoanta'huanquënso', yonquiráquë'.
Amiparinpitaso', ya'huëpiquë
chachin huënantapona'.
Ca Sinioroco sha'huitaranquën,'
itërahuë.
18 Iprain huënton israiro'santa', co
napion ancantatona na'nëtarinaco:
'Tëhuënchachin quiyaso', tanan
toro pochin niconai.
Napopiraihuë', quëma Sinioro
anocantatë pochin nitërancoi.
Catahuacoi quëmasáchin tahuërëtaanta'inquën.
Quëmaso Sinioronëhuëinquën.
Yosënëhuëinquën.
19 Quëma a'porainquënso marë'
parisitatoi, nirótërai.
"Tëhuënchachin oshahuancoi,"
ta'toi, moto' së'morai.
"Ma'huantacha ninai paya,"
ta'toi tapanai.
Hui'napitohuatëra yatëhuërëso
pochin nicatoi,
tëhuërai ni'ton, parisitërai,'
itarinaco.
20 Napohuachina' cari itarahuë:
'Canpitaso piyapinëhuëpitanquëma ni'ton, pa'ya pa'yatëranquëma'.

Co a'napitaso canpita pochin
nosororahuë'.
A'na tahuëriso mini, chiníquën
pënënanquëma'.
Inapotopiranquëmahuë', co
naniantëranquëmahuë'.
Ya'ipi cancanëhuë quëran noso-
romiatëranquëma'.
Ca Sinioroco sha'huitaran-
quëma'.
21 Israiro'sanquëma papoma
pochin ira pa'tëramaquë
nohuitamaso marë' ma'sha
tëranta acotoco'.
Huënantahuatama', co sacaihuë'
nohuitarama'.
Ya'ipi ira pa'tëramaso' noya
níraco'.
¡Israiro'sanquëma ya'huëra-
maquë chachin huënantaco'!
22 Hui'nama nimintatohuachin,
patë patérantapon.
Canpitanta israiro'sanquëma
inaporapiramahuë',
¡copi toco huachi!
Ca Sinioroco nasha nininso'
isoro'paquë acoarahuë.
Naporahuëso' natanpatama',
co natëtochináchinhuë' cancan-
tarama',' itërahuë," tënin.

Israiro'sa noya noya ya'huëantacaiso'

23 Sinioroso', ya'ipi nanitaparin. Inasá-
chin israiro'sanpoa chinotërëhua'. Ina
hua'narahuëquë nontatonco: "Cota
huënton israiro'sa na'con parisitapirina-
huë', ca nohuanton noya ya'huëantapi.
Ya'huëpiso no'paquë chachin huënan-
tahuatona', inahuara ninanonënaquë
ya'huëantapona'. Quirosarinquë huënan-
tahuachina', noya yonquirapiantatona':
'¡Quirosarin ninanoquë ya'huëpisopitaso',
Siniorori noya yonquirapiton catahuain!
Inari huayonin inaquë chinotacaso pëi
acocaiso marë',' itapona'. 24 Ya'ipi Cota
huënton israiro'sa inaquë ya'huëapona'.
Ninanoro'saquë ya'huëpisopita, imin
camayoro'sa', pë'tahua a'pairo'sa',
inapita inaquë ya'huëapona'. 25 Tana-
rëso pochin cancantopisopita a'catë
pochin nitarahuë. Yamororëso pochin
cancantopisopitanta', o'shitatë pochin
nitato achinicancanarahuë," itërinco.

26 Naporo chachin capayatato
ni'tërahuë. Hua'narahuëso yonquiato,
nóya cancantërahuë.

27 Ina quëran Sinioro taantarin:
"Israiro'sa ya'huëpiquë, Cota huënton
israiro'sa ya'huëpiquë, inaquëpita ca
nohuanton a'na tahuëri notohuaro'
piyapi'sa', na'amiatapon. Pë'tahua-
ro'santa napoapon. 28 Piyapinëhuëpita
hua'tatë të'yatërëso pochin nita'huaso
marë' nóya ni'nahuë. Ma'sha onpo-
tato ata'huantërëso pochin nita'huaso
marënta', nóya ni'nahuë. Napoaton
yonquirahuëso chachin nanirin. Iporaso
napoaponahuë', sha'tërëso pochin,
pëirëso pochin nitaanta'huaso marë'
noya ni'sápo. Ca Sinioroco sha'huita-
ranquëma'. 29 Iporaso' nonpachinara
napopi: 'Pa'pina tëhuëpiso marë' hui'-
ninpita parisitopi,' topi. Ina tahuëri
nanihuachinso', co huachi ina pochin
nonsapihuë'. 30 Co noyahuë' nipachina
inahuara chachin oshanëna marë'
chiminapona'," tënin.

Nasha quëran anoyatarinso'

31 Naquëranchin Sinioro taantarin:
"A'na tahuëri Cota huënton israiro'sa',
israiro'sa', inapitaro'co nasha quëran
anoyatarahuë. 32 Naporoso', co huachi
Iquipito quëran ocoiapo anoyatërahuëso
pochin nisarinhuë'. Iracaso inapita-
ro'co anoyatato hua'anëntopirahuë',
inapitaso anoyatërahuëso' tapipi.

33 Naporo tahuëri'sa israiro'sarë'co
anoyatohuato, iso pochin nisarahuë:
A'chintërahuësopita yonquinëna quëran
anitotarahuë. Ina nitotohuachina',
no'tëquën natëtacaiso' catahuararahuë.
Casáchin chinotarinaco. Inapitanta
piyapinëhuëpita nisapi. 34 Co huachi
insonta a'napita a'chintaponhuë'. Co
iin nontaton: 'Sinioro nohuitëquë','
co itaponhuë'. Ya'ipiya quëran nohui-
tarinaco. Hua'huishino'sa quëran
mashoro'saquë huarë' nohuitarinaco
ni'ton, co huachi nia'chintaponahuë'.
Inapitaso' co noyahuë' nicatona osha-
huanpirinahuë', oshanëna inquitato
nanan anoyatarahuë. Ca Sinioroco
sha'huitaranquëma'," tënin.

Chiníquën nanantaton
israiro'sa noya acoantarinso'

35 Sinioroso', ya'ipi nanitaparin.
Ina nohuanton pi'iso', tahuëri
a'pinin.
Yoqui, tayora, inapitaso tashi
a'pinin.
Ina nohuanton marënta co'sa-
caitohuachina, tënëntërin.
Ina Sinioro chachin naporin:
36 "Pi'i, yoqui, tayora, inapitaso ca
nohuanton a'pinpi.
Onporo tëranta co a'pinpihuë
naporini,
naporo tahuëri huarë' canta',
israiro'sa a'poca'huaso nani-
chitohuë'.
Ca Sinioroco sha'huitaran-
quëma'.
37 Onporo tëranta pi'iro'të a'ni-
caiso',
isoro'panta paquëmarinquë
huarë' nohuitacaiso',
inapita nicacaiso' nanitopi
naporini, naporo tahuëri
canta',
ya'ipi napopiso marë' israiro'sa
a'po'itohuë'.
Ca Sinioroco sha'huitaran-
quëma'," tënin.

38-39 Naquëranchin Sinioro taan-
tarin: "Quirosarinso', ninanonëhuë.
Ca nohuanton inaso', naquëranchin
acoantapona'. Ananiro tori quëran
'Co'in ya'coana' itopiquë huarë' acoa-
pona'. Ninano nanirinsoso' ina ya'coana
quëran, Caripi motopia'hua itopiquë
huarë' no'tëquën pa'sarin. Inaquë
taconorahuaton Coa itopiquë huarë'
naniarin. 40 Chimipiro'sa', huariano',
inapita të'yatopiso motopiana, ca
marë' acoapona'. Ya'ipi imino'santa',
Sitron i'shaquë huarë' inapotapona'. Ina
quëran: 'Cahuarioro'sa ya'coana' itopiquë
huarënta', inapoapona'. Inaso' ya'coana
pi'i pipirinso parti quëran ya'huërin.
Inapotohuachina', co huachi onporo
tëranta ata'huantaantaponahuë'," tënin.

Paroco Yosë chinotacaso
pëiquë quirica nontërinso'

36 1 Cosiasë hui'nin Coaquin itopiso'
Cota huënton copirno nisarin.
Nani catapini pi'ipi copirno ya'coninso
nisahuaso', Sinioro nontatonco: 2 "A'nara
so'nanpi quirica maquë'. Naporahuaton
israiro'sa', Cota huënton israiro'sa', ya'ipi
a'napita naciono'sa', inapita ma'sona
onpota'huaso' sha'huitëranquënsopita
inaquë ninshitëquë'. Cosiasë copirno
hua'anëntaso', caniaritërahuë nonta'-
huanquënso'. Ipora tahuëriquë huarë'
anitotëranquënsopita ninshitëquë'.
3 Tapona Cota huënton israiro'sa huë-
huëpiro yonquirapirahuëso nitotatona',
co noyahuë' nipiso' yaa'poápirinahuë'.
Inapopi naporini, co noyahuë' nicatona
oshahuanpiso', inquichitohuë'," itërinco.
4 Napotohuachincora, Niriasë
hui'nin Paroco itopiso' amatërahuë.

Huë'pachina, ya'ipi Sinioro anitotërincosopita ninshitacaso marë' camairahuë: "Nonahuëso chachin ya'ipi ninshitëquë'," itërahuë. Napotohuatora, ya'ipi ninshitërin. 5 Ninshitërinso tiquihuachina, camaiantarahuë: "Caso co nanitërahuë Yosë chinotacaso pëiquë paca'huaso'. 6 Napoaton ayono tahuëri nanihuachin, piyapi'sa niyontonapi. Naporo' quëma pa'sahuaton, ninshitëranso' natantonënaquë nontëquë'. Quirosarin ya'huëhuano'sa', Cota huënton ninanoro'sa quëran huë'pisopita, inapita Siniorori anitotërinso nataina'. 7 Siniorori inapita pa'pi no'huiton huëhuëpiro nitacaso' yonquirin. Tapona ina natanatona', co noyahuë' nipiso' yaa'poápirinahuë'. Inapoatona Sinioro nontopi naporini, inariso nicha'ëitonhuë'," itërahuë. 8 Napotohuatora, inaso sha'huitërahuëso chachin ninin. Yosë chinotacaso pëiquë pa'sahuaton quirica ninshitërinso' nontërin.

9 Coaquin copirno ya'coninso', a'natërápo pi'ipi, iscon yoqui nisarin. Naporo tahuëri ayono nicacaiso marë' camaitopi ni'ton, Sinioro marë' niyontonpi. Ya'ipi Quirosarin ya'huëhuano'sa', Cota huënton ninanoro'saquë ya'huëpisopita, inapita Yosë chinotacaso pëiquë niyontonpi. 10 Paroconta', inaquë pa'nin. "Nasha ya'coana," itopiso' notënanquë "Inapa i'iratë'," itopiso ya'huërin. Inaquë pantarahuaton, Sahuin hui'nin Quimariasë itopiso' patoananën quëran, ya'ipiya natantasoi quirica ninshitërinso' nontërin.

Hua'ano'sa natantonënquë Paroco nontaantarinso'

11 Micaiasënta', hua'an ya'conin. Inaso', Quimariasë hui'nin, nisahuaton Sahuin shiin. Inanta', ya'ipi Paroco quirica nontërinso' natanin. 12 Natanahuaton, copirno hua'anëntërinso pëiquë pa'nin. Quirica ninshitona'pi patoananënquë, chiníquën nanantopisopita hua'ano'sa nani niyontonpi. Irisama ninshitona'pi, Simaiasë hui'nin Piraia, Acaporo hui'nin Irnatan, Sahuin hui'nin Quimariasë, Ananiasë hui'nin Sitiquiasë, inapita. Nisahuaton, a'napita hua'ano'santa nani niyontonpi. 13 Micaiasëri ya'coontarahuaton, Paroco quirica nontërinso ya'ipi sha'huitërin. 14-15 Ina natanahuatona', hua'ano'saso a'nara comision Ioti itopiso' a'papi. Ioti pa'pinso' Nitaniasë. Nitaniasë pa'pionta Sirimiasë. Sirimiasë pa'pionta Cosi, itopi. Yaa'pahuachinara sha'huitopi: "Paroco quirica quëcaton quiyanta natana'huaiso marë' nonchin," itopi. Huë'pachina:

—Huënsëaton nontëquë', itopi. Napohuachinara, Parocoso' nontërin. 16 Hua'ano'saso natanahuatona', pa'yanpi. Pa'yanënaquë itohuara capini nini'sapi quëran:

—Namaso', copirnonta nitotacaso ya'huërin, topi. 17 Ina quëran Paroco natanpi:

—¿Onpo ninshitëranta ya'ipi iso quirica? itopi.

18 —Irimiasë, caniaritërin quëran tiquiaquë huarë' sha'huitërarinco ninshitërahuë, itërin inarinta'.

19 Napohuachina hua'ano'sari:

—Ipora quëmaso' Irimiasërë'quën chachin intópanta pa'sahuatoma', na'picamaso ya'huërin, itopi.

Coaquin copirno quirica a'përinso'

20 Hua'ano'saso', Irisama ninshitona'pi patoananënquë chachin ina quirica patopi. Ina quëran copirno pëinënquë pa'sahuatona', ya'ipi sha'huitonpi. 21 Copirnoso' natanahuaton, Ioti chachin camaiantarin ninshitona'pi pëinënquë

quirica macontacaso'. Macontarahuaton copirno, hua'ano'sa', inapita natantonënquë nontërin. 22 Pascoa yoqui quëran nani iscon yoqui na'huërin ni'ton, naporoso sëhuën tahuëri'sa nisarin. Napoaton copirnoso', napëntërinso pëiquë pana pochin nininquë napëntarin. 23 Ioti carahuë nipon, catapini panshinhuë nipon nontohuachina, copirnori cosoroa'huaquë yashararin. Inapotahuaton pënquë a'përin. Inapotochináchin ya'ipi so'nanpi quirica tiquiaquë huarë' nitërin. 24 Copirno, catahuarinsopita hua'ano'sa', inapitaso natanaponaraihuë' co manta Sinioro të'huatopihuë'. Co oshanëna marë' tëranta sëtopihuë'. 25 Irinatan, Tiraiasë, Quimariasë, inapitaso ama so'nanpi quirica a'pëcaso marëhuë' nontopirinahuë', co copirnori natërinhuë'. 26 Naporahuaton, Parocoro'co chachin macainacoiso marë' camaitërin. Quëmopinën Quiramiiro itopiso' ina marë' camairin. Asirisi hui'nin Siraiasë, Apitiiri hui'nin Sirimiasë, inapitanta ina chachin camairin. Napotohuachina, inapitaso yonisápirinacoihuë', co quënaninacoihuë'. Sinioro po'orincoi ni'ton, co quënaninacoihuë'.

A'na ya'huërë aninshitaantarincoso'

27 Quirica copirnori ahuiquitërinso piquëran, Sinioroso' nontatonco: 28 "Ya'nan aninshitëranquënso quirica Coaquin copirnori ahuiquitërin. Inapotërin ni'quëhuarë', a'na so'nanpi quirica maantarahuaton, ya'nan aninshitëranquënso pochachin aninshitaantaquë'. 29-30 Aninshitaantarahuaton, inaquë copirnonta sha'huitapon: 'Sinioro naporin: "Ca nohuanton Irimiasë aninshitërin. Papironia copirno huëcaton, iso no'pa' ata'huantapon. Inapotohuachina, piyapi'sa', ma'sharo'sa inapita co acoaponhuë'," tënin aninshitërinquë. Ina marë' quëmariso' Irimiasë no'huiran. Naporahuaton so'nanpi quirica aninshitërinsonta', ahuiquitëran. Naporanso marë' ca Sinioroco sha'huitaranquën: Quëmaso' Tapi shinquën ni'ton, israiro'sa hua'anëntëran. Napoaponahuë', ca nohuanton quëma hui'nanso', co huachi israiro'sa hua'anëntarinhuë'. Chiminpatan co pa'pitaponënhuë ni'ton, nonën tahuëriso pi'iri acoápon. Tashinta', sëhuëni quëtápon. 31 Quëmá quëran pipipisopita, catahuarinënquënsopita hua'ano'sa', ya'ipinquëma oshanëma marë' ana'intaponquëma'. Ca nohuanton Quirosarinquë ya'huëpisopita, Cota huëntonquë ya'huëpisopita, inapita huëhuëpiro sha'huitërahuëso', nanipon. Nani sha'huitopiranquëmahuë', co natëramacohuë ni'ton, napoarin,' tënin, itëquë'," itërinco.

32 Napotohuachincora, a'na so'nanpi quirica maantarahuato, Paroco ninshitona'pi quëtërahuë. Ina quëran i'hua Coaquin copirnori ahuiquitërinquë ya'huërinso pochachin aninshitaantarahuë. I'hua aninshitërahuë quëran, na'con na'con pochin aninshitocoantarahuë.

Sitiquiasë copirno natanincoso'

37 1 Papironia copirnoso', Cota huënton copirno nicacaso marë' Sitiquiasë acorin. Cosiasë hui'nin Coaquin itopiso' ya'huërënamën ina acorin. 2 Inaso napoaponahuë', catahuarinsopita hua'ano'sarë chachin Sinioro anitotërincoso sha'huitërahuëso', co natërinhuë'. Co ya'huëhuano'sari tëranta natëpihuë'.

3 A'na tahuëri copirnoso', nontiincoso marë' isopita hua'ano'sa a'pairin: Sirimiasë hui'nin Ocaro itopiso' nisahuaton,

Maasiasë hui'nin Sooniasë corto hua'an. Inapitaso' cantoonahuatonaco: "Sinioroso', Yosënënpoa'. Canpoa marë' ina nontëquë', tënin copirno," itërinaco. 4Naporo tahuëri'sa caso noya pa'sárahuë. Co tashinan pëiquë pomoyátërarinacohuë'. 5Papironia sontaro'santa Quirosarin ninano ahuëcaiso marë' tancapitápirinahuë', Iquipito copirno sontaronënpita huë'sapiso natantopi. Napohuachina Papironia sontaro'saso', Quirosarin a'porahuatona', ya'huëpiquë panantapi.

6-7Naporo' Sinioroso', comisiono'sa sha'huita'huaso marë' camairinco: "Cota huënton copirno nontamacoso marë' a'parinquëma'. Canpitarinta iso nanan sha'huitoco': 'Iquipito copirno sontaronënpita catahuainëmaso marë' huë'sapisoso', nani ya'huëpiquë ayamantapi. 8-9Papironiaro'sa patopirinënquëmahuë', naquëranchin ahuëinëmaso marë' huëantapona'. Ahuërahuatënëma', minsëarinëma'. Inapoatona ya'ipi Quirosarin ninano i'chinpitapona'. Canpitaso': "Papironia sontaro'sa nani patërinënpoa'," tonama'. Napoatoma noya cancantërama'. Co napoapihuë'. 10Canpitari inapita ahuërahuatoma', acania'pitëramasoráchin quëparitopirinahuë tëranta', ya'huëapi quëran noyamiachin huaniantarahuatona', ninanonëma i'chinpichitonahuë, tënin Sinioro,' itoco'," itërinco.

Tashinan pëiquë po'morinacoso'

11-12Papironia sontaro'saso', Quirosarin ninano patahuatona pa'sapi. Iquipito sontaro'sa huë'sapiso natantatona', napoapi. Naporo' quëmopinëhuëpitarë'coi no'pa' nipatomata'huaiso marë' pa'sarahuë. Mincamin huënton no'panënaquë pa'sarahuë. 13Mincamin ya'coana itopiquë nipatora, Iriasë a'paitoro'sa hua'an maninco. Inaso' Sirimiasë hui'nin. Sirimiasënta pa'pin Ananiasë itopi. Iriasëso masahuatonco:

—¡Quëmaso' papironiaro'sa catahuacaso marë' pa'saran! itërinco.

14—Co naporinhuë'. Co ina marë' pa'nahuë', itërahuë. Napopirahuë', inaso co natëtoncohuë', copirno catahuarinsopita hua'ano'saquë, yo'coninco. 15-16Inapita hua'ano'santa', no'huitonaco ahuihuitërinaco. Naporahuatona', Conatan ninshitona'pi pëinën tashinan pëi atarantopi ni'ton, inaquë po'morinaco. Acoporo' patoanaquë po'mohuachinacora, inaquë hua'qui ya'huërahuë.

17-18A'na tahuëri Sitiquiasë copirno hua'anëntërinso pëiquë amatërinco. Quëpahuachinacora po'oana quëran nataninco:

—¿Ma'sona tëranta Sinioro anitotërinquën to? itërinco.

—Anitotërinco mini. Quëmaso' chiníquën nanantopiranhuë', Papironia copirno minsërahuatënquën masarinquën, itërahuë.

Napotahuato, carinta copirno natanahuë:

—Ma'ta onpotatënquën tëhuëtëranquën. Catahuarinënquënsopita hua'ano'sahuë nipon, ya'huëhuano'sahuë nipon ¿Maquëta tëhuëtëranquëma ni'ton, tashinan pëiquë po'moramaco? 19A'naquën pënëntona'piro'saso': "Noya ya'huëapoma'. Co Papironia copirno ya'huëaramaso no'paquë, ahuëtaponhuë'," itërinënquëma'. Inata nipachin ina pochin nininhuë'. 20Quëmaso' chiníquën nanantëran ni'ton, nontëranquënso' natanco. Ina natanaton, nosoroco. Ama huachi Conatan ninshitona'pi pëinënquë po'moanta'inacosohuë'. Inapotaantahuachinacoso', chiminapo huachi, itërahuë.

21 Napotohuatora copirnoso', a'paito
sontaro'sa pëi i'iratënënquë acoina-
coso' camaitërin. Naporahuaton ina
camaitërin quëran nani tahuëri pan
quëshirinaco. "Pan camayoro'sa cachi"
itopiquë nipiso' quëshirinaco. Ninanoquë
capamia capacaiso nicaquë huarë'
a'paito sontaro'sa pëi i'iratënënquë
ya'huëárahuë.

Poso yaninantëquë
të'yatërinacoso'

38 1-3 A'na tahuëri ya'huëhuano'sa
pënënahuë: "Sinioro anitotiin-
poaso marë' naporin: 'Iso ninanoquë-
ranchin nisápatama', quira quëran, tana
quëran, canio quëranhuë nipon chimi-
napoma'. Napoaponahuë', papironiaro'sa
paaparahuatoma inapitarë'quëma
anoyatohuatama', ma'shanëma ayata-
pomarahuë', co chiminapomahuë'.
Quirosarin ninanoso', Papironia copirno
sontaronënpitari canapon. Co insoari
tëranta nanitarinhuë' ya'copicaso','
tënin Sinioro," itërahuë. Naporahuëso',
isopita hua'ano'santa natanarinaco:
Matan hui'nin Sihuatiasë itopiso', Pasoro
hui'nin Quitariasë itopiso', Sirimiasë
hui'nin Ocaro itopiso', Marquiasë hui'nin
Pasoro itopiso', inapita.

4 Inapita hua'ano'saso', copirno nonta-
pona pa'pi:

—Irimiasëso', ya'ipi sontaro'sa iso
ninanoquë ya'huëpiso pënënaton
a'payanin. Ya'huëhuano'santa inapo-
tërin. Inaso co yacatahuarinpoahuë'.
Canainënpoaso nohuantaton napoarin
ni'ton, chiminacaso ya'huërin, itoonpi.

5 Napotohuachinara:

—Yainapotohuatama', inapotoco
nipachin. Co caso nanitërahuë canpita
chinita'huanquëmaso', itërin copirnori.

6 Inapitaso' natanahuatona', macon-
inaco. Nonino'saquë a'sonahuatonaco,
i'sha tapainanquë a'pamarinaco.
Tanónën nisharo ni'ton, inaquë ya'co-
rotomarahuë. Ina i'sha tapainanso',
copirno hui'nin Marquiasë itopisoari
hua'anëntërin. A'paito sontaro'sa i'ira-
tënënquë ya'huërin.

7-8 Copirnoso' a'nara piyapinën
natërinso' ya'huëtërin. Inaso', Itiopia
quëmapi Ipiti-mirico, itopi. Inanta',
i'sha tapainanquë po'morinacoso
natantërin. Napohuachina copirno
pëi quëran pipirahuaton ina nontapon
pa'nin: Naporo' copirnoso', Mincamin
ya'coana itopiquë huënsëaton nonsarin.
Quënanconahuaton:

9 —Quëmaso' sinioro copirno chiní-
quën nanantëran. Irimiasë i'sha tapai-
nanquë po'motona pa'pi co noyahuë'
nipi. Inaquëso tanari tëpapon. Ninano-
quënta capa pan nirarin huachi, itërin.

10 Copirnoso natanahuaton, ina
camairin: "Cara shonca quëmapi'sa
quëparahuaton Irimiasë ocoico'. Co'huara
chimiyántërasohuë', inapotoco'," itërin.
11 Napotohuachina, copirno a'mocaiso
taparinquë pa'nin. Inaquë na'a mocaro
në'mëtë manin. Cara shonca quëma-
pi'santa quëparahuaton, në'mëtëro'sa
nonino'saquë a'sonpinan a'patomarinco.
Naporahuaton:

12 —Iso në'mëtëro'saquë irapatëana-
taquëchin tanónën acoquë'. Huëntën-
tohuachinën ama nonino'sa i'shoinquënso
marëhuë' inapoquë', itërinco.

Napotohuachincora, ina inachachin
ninahuë. 13 Inapohuatora quëmapi'saso',
nonino'sa huëntëntahuatona', ocoiri-
naco. Ina piquëran a'paito sontaro'sa
pëi i'iratënënquë, ya'huëantarahuë.

Sitiquiasë amataantarincoso'

14 Sitiquiasë copirnoso', macontainacoso
marë' piyapinënpita camaiantarin:
"Yosë chinotacaso pëi ya'coanaquë,

ninarahuë. Cato ya'coana na'huëtërë quëran, ina quëran niantarinquë ninarahuë," itiinacoso camairin. Nani inaquë nipatora:

—A'nara natainquën. Ama pi'piyan tëranta canitocosohuë', itërinco.

15—Natanancoso' sha'huitohuatënquën, atëpataponco. Ma'sona nicacaso' sha'huitohuatënquënta', co natëarancohuë', itërahuë.

16 Napotopirahuë, po'oana quëran itaponco:

—Sinioro ananpirinpoa'. Ina ni'sárinco co atëpataranquënhuë'. A'naquën tëhuënchachin yatëparinquën. Co inapitaquë tëranta yo'saranquënhuë', itërinco.

17 Naporo' carinta':

—Sinioroso', ya'ipi nanitaparin. Inaso', israiro'sanpoa chinotërëhua'. Inachachin anitotërinco sha'huitaranquën: "Papironia copirno hua'ano'sa acorinso', ninano aipiran ya'huërapi. Inapita paapaquë'. Quëmopinënpitarë'quën chachin paapaton anoyatohuatan, co tëpaponëmahuë'. Iso ninanonta co a'pëtaponahuë'. 18 Co inapohuatanhuë', papironiaro'sa minsërahuatënquëma', iso ninanonëma matarinquëma'. Inapotatona i'chinpitapona'. Inapohuachina quëmanta', co cha'ëponhuë'," itërahuë.

19 Napotohuatora:

—A'naquën cotioro'sa', nani inapita paapatona anoyatopi. Inapita të'huatërahuë. Mapachinacoso', aparisitaponaco tënahuë, itërinco.

20—Quëmaso' sinioro chiníquën nanantëran. Co masarinënhuë'. Onpopionta Sinioro anitotërinquënso', natëquë'. Inapohuatan noya cha'ësaran. 21 Co papironiaro'sa natëcaso' nohuantohuatansohuë', nani Sinioro anitotërinco:

22 Hua'anëntëranso pëiquë ya'ipi sanapi'sa ya'huërinso ocoirahuatona', Papironia sontaro hua'ano'sa quëtapona'. Inapotohuachina inahua chachinta itaponën:

"Payaransopita nonpintërinën
ni'ton, minsërinën.
'Inapita catahuararinaco,' ta'ton
quëmariso ninapiranhuë'.
Co catahuarinënquënhuë ni'ton,
pa'itohuatëra yachimiitarëso
pochin nitërinën," tosapi.

23 Ya'ipi sa'anpita, hui'nanpita, inapita papironiaro'saquë yocapona'. Quëmanta co cha'ësaranhuë ni'ton, Papironia copirnoquë yocaponën. Naporahuatona Quirosarin ninanonta', i'chinpitapona', itërahuë.

24 Napotohuatora:

—Chimirin të'huatohuatanso', ama inso tëranta napotërancoso' sha'huitëquësohuë'. 25 Catahuarinacosopita hua'ano'sa ninontërëso nitotohuachina', ma'sona sha'huitërancoso', ma'sona natananquënso', inapita yanitotapona': "Ya'ipi sha'huitohuatancoi, co tëpapoinquënhuë'," itaponën. 26 Napotohuachinën: "Ama naquëranchin Conatan pëinënquë a'paantacosohuë' chiminpato, itërahuë topinan pora," itëquë', itërinco.

27 Napotërinso chachin hua'ano'saso', nicaponaco huë'pi. Quënanquirahuatonaco na'con nataninaco. Napopirinahuë', copirno sha'huitërincoso chachin sha'huitërahuë. Co inso tëranta copirnorë'co ninontëraiso' nataninhuë ni'ton, tananpitërinaco huachi. 28 Inapoato, a'paito sontaro'sa pëi i'iratënënquë ya'huëárahuë. Quirosarin ya'contatona minsëai huarë' inaquë ya'huërahuë.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Isiquiro pënëntërinso'

Yosë huënaráchin huënaráchin ya'notërincoso'

1 1-3 Caso Isiquiro corto hua'anco. Tatahuëso', Posi itopi. Papironia'pa' canta', quëparinaco. A'na tahuëri a'napita quëpapisopitarë'co chachin Quiparoi' itopiso' yonsan'pa' nisarai. Inaquë nicasoco a'nanaya hua'narëso pochin pi'iro'të nii'sohuatohuachina, Yosë ya'norin ni'nahuë. Coaquin copirno quëpi quëran huarë' nani a'natërápo pi'ipi, catapini yoqui nisarin. Naporahuaton nani cara shonca pi'ipitarin Napocotono copirno ya'coninso'. Naporo' Sinioroso' chiníquën nanantaton, a'notërincosopita nica'huaso marë' catahuarinco. 4-5 Hua'narëso pochin norti parti quëran panca ihuan huë'sarin ni'nahuë. Naporahuaton panca chitoro quëran pën pipiarin ni'nahuë. O'coriro'sa pochin huënaratërarin. Ya'ipi ina chitoro tahuitërinso', panca huënaratarin. Pën huënaratërinso huancananta', hua'na huënaratërinso pochin ya'norin. Ina huancanachinta', catapini ma'sharo'sa piyapi pochin ni'topiso', ya'norin. 6 A'naya a'naya catapini catapini ya'pirahuanpi. Catapini catapini chachin anpiantëhuanpi. 7 Pa'huëquënpitaso', no'tënanconpi. Toroa'hua pochin tasërahuan nantëtopi. Nantëquënpitanta', sha'pi hua'na noyá so'narëso pochin ya'nopi. 8-9 Naporahuatona piyapi pochin tanpatatona imirahuanpi. Anpiantëna pë'nacha ya'huëtopi. Anpiantënëna quëran nicarira'piapi. Pa'pachinara co niquë tahuërëpihuë'. No'tëquën pa'pi. 10 Ya'pirinënapitaso iso pochin ya'nopi: Notëtopi quëranso', piyapi pochin ni'topi. Inchinan parti quëranso', pa'pini pochin ni'topi. Ahuënan quëraonta', toro pochin ni'topi. Pinëna quëranso', panca onian pochin ni'topi. 11 Anpiantëna anquipiso', inapa po'tontapi. Cato quëran anpiantëna capini nicaripi. Cato quëran chachin nonëna nipa'shintopi. 12 Ya'ipiya no'tëquën iratopi. Pa'pachinara, co nitahuërëtopihuë'. Insëquësona Siniorori chiníquën nanantaton quëpahuachina, inataquëchin pa'pi. 13 Ma'sharo'sa pochin nipisopitaso', pënaya huënaratërinso pochin ya'nopi. Yanatëtë huënin huënintohuatëra, huënaratërin. Inapoatona', itohuaran itohuaran niya'contapiso pochin nisapi. Pënso' chiníquën huënaratarin. Ina quëran o'coriro'santa pipirantapi. 14 Inapitaso' pa'pachinara, o'coriro'sa pochin co osharapihuë'. Pa'sahuatona', huënantapi. Inaporápi. 15 Ina ma'sharo'sa nirarahuë quëran ni'pirahuë', a'naya a'naya huanipiso pirayan a'nara tahuinan no'paquë ya'huërin. 16 Catapini tahuinan chachin napopináchin nipi. Topacio itopiso' pa'ton na'pi quëran nipinan pochin huënaratopi. Naporahuatona niya'contëra'piapiso pochin ya'nopi 17 Co tahuërëaponaraihuë', catapini parti quëran chachin nanitopi pacacaiso'. 18 Tahuinano'saso', panca masho nisahuaton, huëhuëpiro ya'norin. Naporahuaton ya'ipi tahuirinso nani chachin ya'pirahuana'piapi. 19 Ma'sharo'sa pa'pachinara,

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

tahuinano'santa pa'sapi. Inapatontahuachinara, inahuanta inapatopi. 20 Yosëri chiníquën nanantaton insëchinsona a'pahuachina, inaquë pa'sapi. No'pa quëran niotëhuachinara, tahuinano'santa niotëpi. Tahuinano'santa inapitarë chachin nipinan ni'ton, napopi. 21 Ma'sharo'sa pa'pachinara tahuinano'santa pa'sapi. Chiniconpachinara, inapitanta chiniconpi. No'pa quëran niotëhuachinara, inapitanta niotëpi. Tahuinano'santa inapitarë chachin nipinan ni'ton, napopi.

22 Motëna aipiso', a'tanamën pochin nininso' ya'norin. Potiriamia huënaratërinso pochin huënaratërin. 23 A'tanamën pochin nininsoanaquë, ina ma'sharo'saso anpiantëna anquipi quëran, itohuara capini nicaripi. Cato anpiantëna quëranso napoaponahuë', nonëna nipa'shintopi. 24 Pa'pachinara anpiantëna quëran tënëntopisonta natanahuë. Na'pihuanquë pamatohuachina, tënëntërinso pochin irinin. Yosë ya'ipi nanitaparinso nonpachina, ya'caninso pochin natanahuë. Naporahuaton panca sontaro'sa huënton pa'pachinara, tënëntërinso pochin natanahuë. Chiniconpachinara, anpiantëna a'pamapi. 25 Motëna aipi, a'tanamën pochin nininso ya'huërin. Ina aipi quëran pa'pi chiníquën tënëntërinso' natanahuë. 26 Ina tënëntërinquë chachin a'nara hua'anëntacaso shira pochin ni'nahuë. Sapiro itopiso' pa'ton na'pi quëran nipinan pochin ni'nahuë. Inaquë huënsërinsonta', a'nara piyapi pochin ya'norinso ni'nahuë. 27-28 Së'namën pëtëtëranso', hua'na soquihuachina huënaratërinso pochin ya'norin. Naporahuaton pën huënaratohuachina a'piánahuaninso pochini, tahuitërin. Ya'huërë' së'namën pë'natëranso', pën nënë nënëtárinso pochin ya'norin. Pi'i pi'cataso' o'nanpachina yahua'tan ya'norinso pochini ya'ipi tahuirapitërin. Ina pochin huënarataton Yosë noya noya nininso' ya'notërinco. Ina nicato isonahuë. Isonahuë quëran no'paquë huarë' monshomarahuë.

Pënënta'huaso marë' acorincoso'

2 1 Ina quëran noninso' natanahuë: "Piyapinquën nipiranhuë', huaniquë nonchinquën," itërinco. 2-3 Nontasonco chachin Yosë ispiritonën ya'coancantërinco ni'ton, ahuanirinco. Ina quëran nontaantatonco: "Piyapinquën nipiranhuë', israiro'sa nontacaso marë' a'paaranquën. Inapitaso' co natëtono'sahuë' nicatona', co yanatërinacohuë'. Shimashonënapita pochachin ni'tona', ipora tahuëriquë huarënta co yanatërinacohuë'. 4-5 Hui'ninapitanta co natantochináchinhuë' cancantopirinahuë', inapita pënënacaso marë' a'paaranquën. Pa'patan, 'Sinioro pënënatënquëma naporin,' tosaran. Napotopiranhuë tëranta co a'na natëponënhuë' nimara. Ama ina na'con na'con yonquiquësohuë'. Co natëtopirinahuë', co inapita naniantatorahuë pënëntona'piro'sa quëran pënënahuëso tëhuënchinso' yonqui'ina'. 6 Piyapinquën nipiranhuë', ama inapita të'huatëquësohuë'. Ma'sona itohuachinëonta', ama të'huaquësohuë'. Nahuano'sa', yonpincaro'sa', inapita huáncana ya'huëaranso pochin cancantaran. Inapopiranhuë', ma'sona itohuachinën ama të'huaquësohuë'. No'huitatona nishinahuën ni'tohuachinanta', ama të'huatëquësohuë'. Co natantochináchinhuë' cancantopirinahuë', ama të'huatëquësohuë'. 7 Carinquën sha'huitohuatënquën sha'huitëquë'. Co natantochináchinhuë' cancantopi ni'ton, co a'na natëponënhuë' nimara.

8 Sha'huitaranquënso' noya natanquë'.
Ama quëmaso' inapita pochin cancantëquësohuë'. Iporaso' nahuërahuaton
iso quëtaranquënso' ca'quë'," itërinco.
9 Napotohuachincora ni'pirahuë',
a'nara so'nanpi quiricaquë ninshitopiso', ihuëtarinco ni'nahuë. 10 Oporiantohuachincora ni'pirahuë', sëtatona
oshaapiso', co napion ancantatona',
¡ma'huántacha ninai paya! topiso',
parisitatona tarëtopiso', inapita catoran
chachin ninshitopinan ya'huërin.

3 1 Naporo' sha'huitatonco: "Quëmaso'
piyapinquën nipiranhuë', iso
ninshitopiso' ca'quë'. Ina ca'sahuaton
israiro'sa pënënacaso marë' paquë'," itërinco. 2 Napotohuachincora nahuërahuë ni'ton, inanta quirica a'carinco.
3 Ina quëran itaantaponco: "Iso ninshitopiso' natëaquë huarë' ca'quë'," itërinco.

Napotohuachincora, ninoi' pochin
cashi cashin ca'nahuë. 4 Naporo
chachin itaantarinco: "Paaton israiro'sa
yonquirahuëso sha'huitonquë'. 5 Co
sacai nanan nonpisopita ya'huëpiquë
a'paranquënhuë'. Israiro'sa ya'huëpiquë a'paaranquën. 6 Co notohuaro'
naciono'sa', sacai nanan nonpiquë
a'paaranquënhuë'. Inaquë a'paranquën
naporini, co natananchitonhuë'. Napoaponahuë', inapitataquë a'paaranquën
naporini, inapitaso natëitënënquënhuë'.
7 Israiro'saso nipirinhuë', co nohuantapihuë' natëinënso'. Ca chachionta co
nohuantopihuë' natëinacoso ni'ton,
napotarinën. Ya'ipi inapitaso', co
natantochináchinhuë' cancantopi.
8 Co natëpirinënhuë', ca nohuanton
quëmarinta inapita pochachin cancantaton pënënaran. 9 Tiamanti na'piso'
pa'pi taríton. Ina tarítërinso pochin
quëmanta acoaranquën. Na'pi tarítërinso pochin acoaranquën ni'ton,
ama inapita të'huatëquësohuë'. Co
natantochináchinhuë' cancantopi ni'ton,
pënënpatan nishinahuën ni'tapona'.
Napopirinahuë tëranta', ama të'huatëquësohuë'," itërinco.
10 Ina quëran itaantarinco: "Apira sha'huitohuatënquën noya huëratëhuanaton
natanquë'. Naporahuaton yonquinën
quëran nitotëquë'. 11 Israiro'sa ya'huëpi
quëran quëpiso', ni'contaquë'. Pënënpatan co a'na natëponënhuë' nimara.
Napoaponahuë': 'Sinioro pënënatënquëma naporin,' itonquë'," itërinco.
12 Naporo chachin Yosë ispiritonën
otërinco. Pinëhuë quëranso napoaponahuë', panca ocohua pa'pachina
irininso pochin natanahuë. Sinioro
ya'notërinco quëran niotëhuachina
naporin. 13 Ma'sharo'sa pochin nipisopita anpiantënëna quëran yanponapona nicaripiso', tahuinano'sa inahua
pirayan ya'huërinso', inapita naporin.
Panca ocohua irininso pochin irinpi.
14 Yosë ispiritonën otërahuatonco, ina
quëran ocoirinco. Napotohuachincora,
sëtërahuë, no'huitërahuë, naporahuë.
Sinioro chiníquën nanantaton quëpahuachincora naporahuë. 15 Israiro'sa
ya'huëpi quëran quëpisopitaso', Quiparoi'
yonsanquë, Tira-pito ninano itopiquë
ya'huëpi. Inaquë acohuachincora,
canchisë tahuëri inapitarë'co ya'huërahuë. Napoaporahuë', co nitotërahuë
ma'sona nica'huaso'. Ma'sha ta'cahuasonta', co nitotërahuë'.

A'paitona'pi pochin nicaca'huaso marë' Yosë acorincoso'

16 Canchisë tahuëri nanihuachina
Sinioro nontaantatonco: 17 "Quëmaso'
piyapinquën nipiranhuë', a'paitona'pi
pochin nicamaso marë' carinquën
acoranquën. Ma'sona israiro'sa yasha'huitohuato, nanan quëtaranquën

inapita niyátainpichin ya'huëcaiso marë' sha'huitaran. 18 A'naquën co noyahuë' nininso marë': 'Isoso', chiminacaso ya'huërin,' tosarahuë. Napotohuato, quëma nanan quëtaranquën co noyahuë' nininso' a'pocaso marë' sha'huitaran. Natëhuachinquën co chiminaponhuë'. Co sha'huitohuatansohuë', tëhuënchachin chiminapon. Napoaponahuë', chimininso marë' quëma na'intarinquën. 19 Sha'huitopiranhuë' inachachin nisápachinso', inaso' oshanën marë' chiminapon. Quëmaso napoaponahuë', ina chimininso', co na'intarinquënhuë'. 20 A'na tahuëriso nipirinhuë', a'naquën noya nicacaso no'quiponahuë', amirahuaton co noyahuë' nisarin. Tënihuato cá quëran a'potochináchin cancantarin. Inapoaso' co quëmari sha'huitohuatanhuë', chiminapon. Hua'qui noya nipirinhuë tëranta', co ina marë' nicha'ësarahuë'. Oshanën marë' chiminacaso ya'huërin. Quëmaso napoaponahuë' co sha'huitëranhuë ni'ton, ina chimininso', na'intarinquën. 21 Quëmaso co napoatonhuë', ina piyapi sha'huitëran. Napotëran ni'ton, co huachi oshahuanpachinhuë', co chiminaponhuë'. Sha'huitëranso' natërin ni'ton, noya cha'ësarin. Ina marë' quëmanta noya cha'ësaran," itërinco.

Yosë anë'huërincoso'

22-25 Inaquë chachin Sinioro së'huarahuatonco itaponco: "Huanirahuaton canonquë paquë'. Inaquë yonquirahuëso sha'huichinquën," itërinco. Napotohuachincora, inatohua pa'nahuë. Inaquë nipatëra, Quiparoi' yonsanquë quënanahuëso pochachin, Yosë huënaráchin huënaráchin ya'norinso' ni'nahuë. Ina nicato isonahuë. Isonahuë quëran no'paquë huarë' monshomarahuë. Yosë ispiritonënso napoaponahuë', ya'coancantatonco ahuanirinco. Ina quëran Sinioro nontatonco: "Paaton pëinënquë nioncorapiquë'. Ni'quë'. Ama israiro'sarë'quën pa'sápamaso marëhuë', nonino'saquë tonpoarinën. 26 Naporahuaton ca nohuanton nënëranën piracotënquë chinpiapon ni'ton, co nonsaranhuë'. Inapitaso' co natantochináchinhuë' cancantopirinahuë', co nanitaranhuë' pënënamaso'. 27 Napoaponahuë', ma'sona yasha'huitohuatënquën noya noantaran. Naporo' quëmarinta': 'Sinioro pënënatonpoa naporin,' itaran. Insososna yanatanpachinquën noya natanapon. Insosona co yanatanpachinquënhuë', co natanaponhuë'. Co natantochináchinhuë' cancantopi ni'ton, napoapona'," itërinco.

A'naya a'naya oshanëni na'intarinso'

18 1-2 A'na tahuëri Sinioro nontatonco: "Israiro'sa ya'huëpiquë nonpachinara, ipora huanta naporapi: 'Pa'pina tëhuëpiso marë' hui'ninpita parisitopi,' tosápi. Ama huachi ina pochin noinasohuë'. 3 Ca Sinioroco nanpiárahuë ni'ton, no'tëquën sha'huitaranquëma'. Ipora quëran huarë' co huachi israiro'sanquëma', ina pochin nonsaramahuë'. 4 Ya'ipi piyapiro'sa cari hua'anëntërahuë. Mashoro'santa hui'ninarë chachin hua'anëntërahuë. Insososna co noyahuë' nicaton oshahuanpachin, inaso' chiminapon.

5 Noya nina'piso', no'tëquën yonquiaton noyasáchin ninin. 6 Co motopia'huaro'saquë mamanshi moshacaso marë' ma'sha acopiso' ca'patërinhuë'. Co inapitari catahuacaso ninarinhuë'. Co sa'ina ca'patërinhuë'. Sa'in inachintërinso quënanpachina, co tëcaririnhuë'. 7 Co a'napita

aparisitërinhuë'. Nihuipisopitari: 'Pahuërëa'huanquënso' nitotacaso marë', iso ma'sha quëchinquën,' itatona quëtopirinahuë', ayantaantarin. Co insonta ihuarinhuë'. Piyapi'sa tanahuachinara, a'carin. Capa a'mocaiso nipachina, quëtërin. 8 Coriqui a'nanpachinaranta', co na'con na'con ananpërinhuë'. Co a'napita ma'sha onpotërinhuë'. Noya coisë pochin nicaton, a'naya a'naya no'tëquën sha'huirapirin. 9 Pënëntërahuëso chachin nisarin. Ya'ipi camaitërahuësopita no'tëquënáchin natërin. Naporin. Napona'piso', noya quëmapi. Naporinso marë' inaso nanpipon. Ca Sinioroco sha'huitaranquëma'.

10-11 Ina pochin quëmapi niponahuë', hui'ninso' no'huitëraya nisahuaton tëpaton. Co pa'pin naporinsopita nininhuë'. Motopia'huaro'saquë mamanshi moshacaso marë' ma'sha acopiso' ca'patërin. Sa'ina ca'patërin. 12 Popriyaro'sa co nosoroatonhuë', aparisitërin. Ihuatërin. Nihuipisopitari: 'Pahuërëa'huanquënso' nitotacaso marë', iso ma'sha quëchinquën,' itatona quëtohuachinara, co ayantaantarinhuë'. Mamanshiro'sa chinotërin. Co costarahuësopitahuë' ninin. 13 Coriqui a'nanpachinaranta', na'con na'con ananpërin. Ina pochin nipachina', co nanpicaso ya'huërinhuë'. Ya'ipi inapita co costapirahuë', naporinso marë' onpopionta chiminapon. Inaora tëhuënënquë napoapon.

14 Ina pochin quëmapi niponahuë', hui'nahuanpachina, hui'ninso' nishatërin. Pa'pin naporinsopita nicaponahuë', co ina pochin nininhuë'. 15 Co motopia'huaro'saquë mamanshi moshacaso marë' ma'sha acopiso' ca'patërinhuë'. Israiro'sa nisha nisha mamanshi chinotopi. Inaso', co inapita chinotërinhuë'. Co sa'ina ca'patërinhuë'. 16 Co a'napita aparisitërinhuë'. Nihuipisopitari: 'Pahuërëa'huanquënso nitotacaso marë', iso ma'sha quëchinquën,' itatona yaquëtopirinahuë', co nohuantërinhuë'. Co insonta ihuarinhuë'. Piyapi'sa tanahuachina a'carin. Capa a'mocaiso nipachina, quëtërin. 17 Co a'napita ma'sha onpotërinhuë'. Coriquinën a'nanpachinaranta', co na'con na'con ananpërinhuë'. Pënëntërahuëso chachin nisarin. Ya'ipi camaitërahuësopita no'tëquënáchin natërin. Naporin. Naporinsoso', nanpipon. Co pa'pin oshanën marë' chiminacaso ya'huërinhuë'.

18 Pa'pinso' a'napita aparisitërin, ihuatërin, ya'huërinquë co noyahuë' ninin, naporin. Inapoaton oshahuanin ni'ton, chiminacaso ya'huërin. 19 Ina yonquiatoma canpitaso': '¿Onpoatonta co noyahuë' nina'pi hui'ninso' pa'pin oshanën marë' co ana'intëranhuë'?' itapomaco. Hui'ninso noyasáchin nicaton, no'tëquën natërinco. Pënëntërahuësopita yai'pi natërin. Napoaton nanpicaso ya'huërin. 20 Insosona oshahuaninso', inaora chachin chiminacaso ya'huërin. Co pa'pin oshanën marë' hui'nin ana'intacaso ya'huërinhuë'. Inapochachin hui'nin oshanën marënta', co pa'pin ana'intacaso ya'huërinhuë'. Noya nipisopitaso', noya nipiso marë' no'tëquën acanapo. Co noyahuë' nina'pinta', co noyahuë' nininso marë' no'tëquën ana'inta'huaso ya'huërin," itërinco.

Sinioro, noya coisë pochin nininso'

21 Ina quëran Sinioro taantarin: "Co noyahuë' nina'pinta oshanën a'porahuaton, ya'ipi pënëntërahuëso' natëhuachin, co chiminaponhuë'. Noyasáchin nicaton no'tëquën natërincoso marë', nanpipon. 22 I'hua pa'pi co noyahuë' nipirinhuë', ya'ipi

naporinso naniantarahuë. Noya nisarin ni'ton, ina marë' nanpipon. 23 Co noyahuë' nipisopita chiminacaisoso', co nohuantërahuë'. Co noyahuë' nipiso naniantatona', noya niina'. Napohuachina tëhuënchachin nanpipona'. Ca Sinioroco sha'huitaranquëma'.

24 Noya nina'pinta noya nisarinso a'porahuaton, co noyahuë' nininso', no'huípiro nininso', inapita niantahuachin: 'Onpopionta inaso', Siniorori nanpicaso' quëtapon nimara,' ¡ama tocosohuë'! Noya nininsopita co huachi yonquiarahuë'. Co casáchin cancantatoncohuë', oshahuaninso marë' chiminapon. 25 Napohuatora canpitaso': 'Sinioroso', co noyahuë' nisarin,' tëcapoma a'na nimara. Napopiramahuë', ¡canpita mini tëhuënchinso' co no'tëquën yonquiatomahuë', co noyahuë' nisarama'! 26 Noya nina'pi nipirinhuë', noya nisarinso a'porahuaton co noyahuë' nipachin, co noyahuë' nininsopitari na'intarin ni'ton, chiminapon. 27 Napoaponahuë', co noyahuë' nipisopita tëranta', co noyahuë' nipiso a'porahuatona noya nipachina', cha'ësapi. 28 'Tëhuënchachin co noyahuë' ninahuëso marë' Yosë ana'intincoso ya'huërin,' tëcaton co noyahuë' nininso' a'pohuachin, co chiminaponhuë', tëhuënchachin nanpipon.

29 Ina natanatona israiro'saso': 'Sinioro co noyahuë' nisarin,' tëcapona'. ¡Caso mini noya nisarahuë! ¡Canpita tëhuënchinso' co no'tëquën yonquiatomahuë', co noyahuë' nisarama'! 30 Carimaso', a'naya a'nayanquëma no'tëquën yonquirapiranquëma'. Noya nipatama', noya ni'saranquëma'. Co noyahuë' nipatamaso', ana'intaranquëma'. Ca Sinioroco sha'huitaranquëma'. Ya'ipi co noyahuë' ninamasopita a'pochinaco huachi. Ama canpitaora tëhuënëmaquë ta'huantamaso marëhuë' inapoco'. 31-32 Pa'pi co noyahuë' nicatoma na'con tëhuëtëramaco. Naporamaso', a'poco huachi. Nasha cancan ya'huëchinquëma'. Ispiritonta nasha chachin ya'huëchinquëma'. ¡Canpitaso israiro'sanquëma co chiminamaso ya'huërinhuë'! ¡Co caso nohuantërahuë inso tëranta chiminacaso'! ¡Co noyahuë' ninamaso' a'pohuatama', nanpiarama'! Ca Sinioroco sha'huitaranquëma'," tënin.

A'paitona'pi, ma'sona nicacaso ya'huërinso'

33 1 A'na tahuëri Sinioro itaantarinco: 2 "Quëmaso' piyapinquën nipiranhuë', israiro'sa sha'huitacaso marë' nanan quëtaranquën: Ca nohuanton a'na no'pa'pa' quira nisahuachina', ya'huëhuano'saso a'nara sontaro a'paitona'pi nicacaso marë' huayonapi. 3 Inaso' inimicoro'sa huë'sarin quënanpachin, piyapi'sa niyátainpichin ya'huëcaiso marë' pomonquë sha'huitarin. 4 Inso tëranta a'paitona'pi pomon pihuirinso' natanaponahuë', co natëtohuachinhuë', inimicoro'sari huë'sahuaton tëpapon. Napohuachin, inaora tëhuënënquë chiminapon. 5 Pomon pihuipiso' natanaponahuë', co natëtërinhuë'. Napoaton inaora tëhuënënquë chiminapon. Co insonta ina marë' nonsarinhuë'. Natëtërin naporini, cha'ëitonhuë'. 6 A'paitona'piso', inimicoro'sa huë'sarinso nicaponahuë', co pomon pihuirinhuë'. Inapitaso canquirahuatona inso tëranta tëpahuachina', inaso', inaora oshanën marë' chiminapon. Napoaponahuë' ina chimininso marë', a'paitona'pinta' ana'inta'huaso ya'huërin.

7 Piyapinquën nipiranhuë', carinquën acoranquën israiro'sa pënënacaso marë'. A'paitona'pi pochin nisaran.

Quëmaso inapita yonquirapirahuëso', nitotahuaton pënënaran. 8-9A'na piyapi co noyahuë' nipachin, chiminacaso sha'huitaranquën. Napotohuatënquën, co noyahuë' nininso' a'pocaso marë' quëmari sha'huitaran. Sha'huitopiranhuë co natëhuachinquënhuë', inaso' oshanën marë' chiminapon. Inapohuachin, co quëma na'intarinquënhuë'. Sha'huitacaso nipirinhuë', co sha'huitohuatansohuë', inaso oshanën marë' chiminapon. Napoaponahuë', ina chimininso', quëma na'intarinquën," itërinco.

A'naya a'naya oshanëni na'intarinso'

10Naquëranchin Sinioro nontatonco: "Quëmaso' piyapinquën nipiranhuë', nanan quëtaranquën israiro'sa pënënacaso marë'. Napotëquë': 'Canpitaso nonpatamara naporama': "Quiyaso' oshahuanatoi panca tëhuërai. Inapoatoi panca pë'pëtëraiso pochin nisarai. Napoaton nanpichinapoi chachin chanatërëso pochin nisarai. ¿Onporahuatoicha noya nicatoi ya'huë'i nicaya?" tënama'. 11Napopiramahuë', caso Sinioroco ni'ton, no'tëquën sha'huitaranquëma'. Co caso nohuantërahuë co noyahuë' nipisopita chiminacaiso'. Co noyahuë' nipiso a'porahuatona nanpicaiso' nohuantërahuë. Israiro'sanquëma', co noyahuë' ninamasopita a'poco'. Ama chiminacamaso nohuantocosohuë',' tënin Sinioro, itëquë'," itërinco.

12Naquëranchin Sinioro israiro'sa sha'huitaantarin: "A'na quëmapi noya niponahuë' oshahuanpachin, i'hua noya nininsoari co nicha'ësarinhuë'. A'na piyapinta co noyahuë' niponahuë', co noyahuë' nininso' a'pohuachin, i'hua co noyahuë' nininsoari co na'intaponhuë'. Co ina marë' chiminaponhuë'. Ina pochachin noya nina'pinta oshahuaantahuachin, i'hua noya nininsoari, nanpirápaso' co catahuaponhuë'. 13A'na piyapi noya nininso': 'Quëmaso' noya ninanso marë' nanpipon,' itërahuë. Inaso napoaponahuë', napotërahuëso' yonquiaton: 'Co ana'intaponcohuë',' tosarin. Ina tëcaton co noyahuë' niantarin. Napohuachin, i'hua noya nininsopita co huachi yonquiarahuë'. Co noyahuë' nininso marë' chiminacaso ya'huërin. 14Ya'huërë' a'na piyapinta co noyahuë' nininso marë': 'Quëmaso' chiminamaso ya'huërin,' itërahuë. Inaso napoaponahuë', oshahuaninso a'porahuaton, noyasáchin nisarin. 15Ma'sha a'nantohuachin: 'I'huërëta'huanquënso nitotacaso marë', iso ma'sha quëchinquën,' itatona quëtopiso', ayantërin. Ihuatërinsonta', hua'anën chachin quëtaantarin. Pënëntërahuësopita piyapi'sari natëhuachina', inapitari ananpirin. Ya'ipi inapita no'tëquën natëton, co noyahuë' nininsopita a'porin. Naporin. Napona'piso', co chiminaponhuë', tëhuënchachin nanpipon. 16Iporaso' noyasáchin nicaton no'tëquën yonquirin ni'quëhuarë', nanpipon. I'hua co noyahuë' nicaton oshahuaninso', co huachi pi'pian tëranta yonquiapohuë'. 17Ina yonquiatoma canpitaso israiro'sa': 'Sinioroso' co noyahuë' nisarin,' tapoma'. Napopiramahuë', canpita mini tëhuënchinso', co noyahuë' nisarama'. 18Quëmapi noya nisarin niponahuë', ina a'porahuaton co noyahuë' nipachin, naporinso marë' chiminacaso ya'huërin. 19Co noyahuë' nina'pinta niponahuë', co noyahuë' nininso' a'porahuaton noya nipachin, naporinso marë' nanpipon. 20Naporahuëso marë' canpitaso': 'Sinioro co no'tëquën nisarinhuë',' taantarama'. Napopiramahuë', carimaso a'naya

a'nayanquëma', noya nipatama' acanaponquëma'. Co noyahuë' nipatamaso', ana'intaranquëma'," itërin.

Quirosarin ninano canapiso'

21-22 Quëninacoiso', nani shonca cato pi'i, shonca yoqui, a'natërápo tahuëri nisarin. Naporo' a'nara quëmapi Quirosarin quëran ta'airinso canquirin. Ina canquicaso a'na tashiíchin pahuanahuaso', Sinioro ya'notërinco. Naporonta chiníquën nanantaton, ma'sona a'notërincoso ni'ca'huaso marë' catahuaantarinco. Tahuërihuachina, quëmapi ta'airinso' nicaponco huëcaso chachin, Sinioro nohuanton noya noantarahuë. Naporo quëran huarë' co huachi në'huërahuë'. Cantiirahuatonco, inimicoro'sari Quirosarin minsëpiso' sha'huitiirinco.

Israiro'sa oshahuanpiso'

23 Naquëranchin Sinioro nontaantatonco: 24 "Israiro'sa ninanonënapita inimiconënapitari ata'huantërin. Inaquë quëparitopisopitaso napopi: 'Apraanso' inaoraíchin niponahuë', ya'ipi iso no'pa' hua'anëntërin. Aquëtë huarë' canpoaso', na'aquënpoa nichinapon chachin iso no'pa' hua'anëntarihua',' toconpi. 25-26 Napopiso marë' quëmari ca Sinioroco naporahuëso' sha'huitëquë': 'Canpitaso ma'sha tëpahuatamara, co huënainën inquitapomarahuë' ca'nama'. Mamanshiro'sa mosharama'. Piyapi'sa tëparama'. Ma'sha nohuantohuatamara, a'naroáchin hua'na ohuararama'. Co costarahuësohuë', ninama'. Ya'ipinquëma nitëhuananpitërama'. Naporama'. ¿Inapoapomarahuë', iso no'pa' hua'anëntapoma ti?' tënin Sinioro," itërinco.

27 Naporahuaton Sinioro taantarin: "A'naquënso', ninanoro'sa tapipiquë ya'huërapi. Ya'huëapirinahuë', inapitanta tëpapona'. Ninanoro'sa aipiran ya'huëpisopitanta', ni'niro'sari capon. A'naquënso natëtëanaro'saquë, motopi nanino'saquë, inaquëpita ya'huëapi. Inapitanta chiníquën canioro'sa quëran chiminapona'. Ca Sinioroco no'tëquën sha'huitaranquëma'. 28-29 Ca nohuanton iso no'pa' tapimiatapona'. Napoaton tanahuantápon. Noya no'pa' hua'anëntatoma': 'Ma noyacha no'pahuanai paya,' tënamaso', tapitaranquëma'. Israiro motopiro'saquë ya'huëpisopitanta tanahuantápon. Co huachi insonta inataquëchin na'huëaponhuë'. Pa'pi co noyahuë' nicatoma oshahuanamaso marë' ina pochin no'panëma acotaranquëma'. Naporo huarë' ca Sinioroco ninahuëso', nitotarama'," tënin.

30 Canta', Sinioro nontatonco itaponco: "Israiro'saso yonquiatënënquën, ninano pairapipiso pirayan, pëi ya'coanaro'sa pirayan, inaquëpita ninontatona napopi: 'Sinioro Isiquiro quëran anitotërinpoaso', huëco pa'ahua natanhuan,' niitopi. 31 Ninapotatona', huëcapairahuatënën quëma notënanquë huënsëipi. Yáinapopi ni'ton, napopi. Sha'huitëransopita natanpirinahuë', co nohuantopihuë' natëcaiso'. Huaino cantahuachinara, yonquinëna quëran nitotopi. Inapochachin inahuanta nonansopita yonquinëna quëran nitotopitërapi. Cancanëna quëranso napoaponahuë', coriquisáchin cancantopi. 32 Inapitaso', arpa pi'niaton huaino míso cantarinso pochin cancantërinën. Natanpirinënhuë', co natërinënhuë'. 33 Co natëpirinënhuë', ya'ipi sha'huiransopita nanipon. Naporo huarë': 'Tëhuënchachin Isiquiro Yosë nohuanton no'tëquën pënënpirinpoahuë',' tapona'," itërinco.

Co noyahuë' hua'ano'sa yonquiaton pënëninso'

34 1A'na tahuëri Sinioro nontaantatonco: 2"Quëmaso' piyapinquën nipiranhuë', Israiro no'paquë co noyahuë' hua'ano'sa ma'sona yonquirapirahuëso', sha'huitëquë': '¡Ma'huantacha Israiro hua'ano'sanquëma nisarama paya! Canpitaso', canpitaora nia'pairama'. A'paitoro'saso', ohuicanënpita a'paicaiso ya'huërin. Inapochachin canpitanta', a'paitona'pi pochin Yosë acorinquëma', israiro'sa a'paicamaso marë'. 3Canpitaso nipirinhuë', co a'pairamahuë'. Topinan sho'shoinëna o'otatë pochin nitërama'. Inapita anporonëna quëran huaita nicatoma a'morama'. Amoshin nipisopita tëpatoma ca'nama'. 4Sanpatopisopita co catahuaramahuë'. Cania'pi nipisopita co nonënamahuë'. Pa'huëna ya'panpisopitanta', co nonëntatoma tonpotëramahuë'. Chihuëpisopita co yonitoma quënantaramahuë'. Ayapisopitanta', co yoniramahuë'. Co nosoroatomarahuë', ahuëanaquëranchin a'pairama'. 5Piyapinëhuëpitaso' ohuicaro'sa pochin nipi. Co hua'anëna ya'huëtopisohuë pochin inahuara pa'sápi. Napoápatona yanquëëpi. Ni'niro'sari pë'yatë pochin nitërin. 6Motopiro'sa', motopia'huaro'sa', inaquëpita pa'sahuatona yanquëëpi. Ya'ipi isoro'paquë chihuëatona', pa'sápi. Napoápirinahuë', co macari tëranta yonicaso yonquirinhuë'.

7Napoaton canpita hua'ano'sanquëma nontaranquëmaso', natanco'. 8Ca Sinioroco ni'ton, no'tëquën sha'huitaranquëma'. Ohuicanëhuëpita co hua'anëhuanhuë' nipiso marë' nisha nisha ni'niro'sari pë'yapi. Hua'anënpita ya'huëtaponaraihuë', co inahuari a'paipihuë'. Inahuaso', inahuarasa' nia'payatë pochin niconpi. 9-10Hua'ano'sanquëma'. Carima canpitaso', piyapinëhuëpita a'paiamaso marë' acoranquëma'. Ina marë' acopiranquëmahuë', co piyapinëhuëpita a'pairamahuë ni'ton, natanco sha'huichinquëma': Caso Sinioronëmaco nipirahuë', inimiconëhuëpita pochin ni'nanquëma'. Na'a ohuicanëhuëpita a'paicamaso marë' acoranquëma'. Acopiranquëmahuë', ayatëramaco ni'ton, canpita pahuërëamacoso ya'huërin. Inapita a'paicaso marë' acopiranquëmahuë', ama canpitaorasa' nia'pairápamaso marëhuë', ocoiranquëma'. Ocoiatënquëma ohuicanëhuëpita, osërëtaranquëma'. Ama capatoma pë'yarápamaso marëhuë' napotaranquëma',' itëquë'," itërinco.

Noya hua'anën pochin nininso'

11Naquëranchin Sinioro taantarin: "Ca Sinioroco sha'huitaranquëma'. Hua'ano'sanquëma'. Canpitaso piyapinëhuëpita co noya a'pairamahuë ni'ton, cari chachin a'paiarahuë huachi. 12Noya hua'anënso', ohuicanënpita yanquëëhuachina, co napion cancantërin. Inapochachin canta', piyapinëhuëpita nicha'ëanta'huaso marë' co napion cancantarahuë'. Inapitaso' pa'pi tashirotaton huiraitërinso tahuëri itohua itohua yanquëëpi. 13-14Nisharo'sa no'panëna parti quëpapirinahuë', cari ocoiantarahuë. Yontoantarahuato, ya'huëpiso no'paquë chachin quëantararahuë. Israiro no'paquëso noya ya'huëchináchin na'a motopiro'sa', i'sharo'sa', inapita ya'huërin. Inaquë noya noya pastoro'sa ya'huërin. Inaquë noya coshatapona', chinotapona', napoapona'. Inaquë ya'huëantacaiso marë' quëantararahuë. 15-16Caora chachin ohuicanëhuëpita a'paiarahuë. Nani coshatohuachina', chinotacaiso

marë' quëpaantarahuë. Chihuëpisopita yonisarahuë. Ayapisopitanta', maantarahuato quëantararahuë. Pa'huëna ya'panpachina', tonpotarahuë. Cania'pi nipisopitanta', nonënarahuë. Amonëno'sa', chiníquëno'sa', inapita quëran huarë' noya a'paiarahuë. Ya'ipi inapita no'tëquën a'paiarahuë. Ca Sinioroco sha'huitaranquëma'.

17-18 Isonta', ca Sinioroco chachin sha'huitaanta'inquëma': Ohuicanëhuëpita pochin ninamasopita natanco: A'na tahuëri carima no'tëquën sha'huitaranquëma'. A'naquëmaso', ohuica pochin nicatoma co onpopinchin chiniramahuë'. A'naquëmanta', carniro pochin, chipo pochin, inapita pochin nicatoma chiníquëno'sa ninama'. Chiníquëno'sanquëmaso', noya noya pasto ca'nama'. ¡Co ca'namasoso', co to'pi to'pichitomahuë'! Noyai' nininso' o'orama'. ¡Co o'oramasoso', co to'moitatoma në'huëichitomahuë'! 19 Ohuicanëhuëpitaso', pasto to'pi to'pitëramaso', ca'pi. I'shanta anë'huëitëramaso', o'opi. 20 Naporamaso marë' a'na tahuëri noya coisë pochin nicato, amonëno'sa ana'intarahuë. Nansëyaro'saso nipirinhuë', catahuararahuë. Ca Sinioroco napotaranquëma'. 21 Amonënquëmaso', ohuicanëhuëpita co onpopinchin chinipisopitahuë', panirahuatoma a'parama'. Pomonëma quëran ohuanahuatoma nita'atërama'. 22 Inapotopiramahuë', cari ohuicanëhuëpita nicha'ësarahuë. Co huachi ihuarápaiso ya'huëaponhuë'. Ca chachin noya coisë pochin nicato pa'poyapo. 23 Ca nohuanto piyapinëhuë Tapi itërahuëso', huënantapon. Inaíchin ya'ipi ohuicanëhuëpita noya a'paiapon. 24 Ohuicanëhuëpitaso', casáchin chinotaponaco. Piyapinëhuë Tapi itërahuësoari hua'anën nisarin. Ca Sinioroco sha'huitaranquëma'. 25 Noya ya'huëcaiso marë' inapitaro'co anoyatarahuë. Ca nohuanton ni'niro'sa ayapon. Ama ohuicanëhuëpita apicaiso marëhuë' napoapon. Inapohuato tanano'saquë topinan huë'ëpona'. Co manta të'huatapihuë'.

26 Hua'anënta'huaso marë' motopi acorahuëso' tahuirinquë, ohuicanëhuëpita acoarahuë. Cari chachin catahuaarahuë ni'ton, nohuantasoi chachin o'nan ya'huëtapona'. 27 Nararo'santa', notohuaro' nitapon. Sha'pisopitanta hua'huayátërahuë macapona'. Napoatona ohuicanëhuëpitaso', ya'huëpiquë chachin co të'huarë'na ya'huëaponahuë'. Nisha nisha parti piyapinëhuëpita asacatacaiso marë' quëpapirinahuë', cari nicha'ësarahuë. Inapotohuato, ca Sinioroco ninahuëso' nitotapona huachi. 28 Co huachi nisha piyapiro'sari hua'anëntapihuë'. Co ni'niro'sari tëranta caponahuë'. Co incari tëranta a'payanaponhuë ni'ton, co huachi të'huarë'na ya'huëaponahuë'. 29 No'panënaquë sha'tohuachina', noya noyatapon. Co huachi tarëtapihuë'. Co inso nacionquë ya'huëpisopitari tëranta', piyapinëhuëpita yonquiatona tëhuaponahuë'. 30-31 Naporo' inapitanta', israiro'sa piyapinëhuëpita ni'ton, yacatahuarahuëso nitotapona'. Naporahuaton Sinioroco ni'to, Yosënëna ninahuëso', nitotapona'. Israiro'sanquëma', canpitaso ohuicanëhuëpita pochin ninama'. Pastonëhuëquë chachin so'sopiso pochin ninama'. Caso nipirinhuë', Yosënëmaco. Ca Sinioroco sha'huitaranquëma'," tënin.

Israiro'sa noya noya acoantarinso'

36 (A'na tahuëri Sinioro nontatonco: "Israiro'sa ya'huëpiquë chachin ya'huëapona', co noyahuë' nipi. Inapoatona no'pa' quëtërahuëso

tapipi. Napopiso marë' no'huirahuë. Ana'intato nisha nisha no'paro'saquë a'parahuë. Napoaponahuë', insëquësona pa'piquë piyapi'sa naponin yonquirapirinaco: 'Isopitaso Sinioro piyapinënpita nipirinahuë', ya'huëpiso no'pa quëran ocoipi,' topi. Napoatona piyapi'sa co noyahuë' yonquirapirinaco ni'ton, sëtërahuë," itërinco.) 22-23 Napoaton Sinioroso' israiro'sa nonta'huaso' camairinco: "Sinioro naporin: 'Canpitaso' co nicha'ëahuanquëmaso' inashitëramahuë'. Napoaponahuë', canpita na'in quëran nisha nisha parti quëparinëmaquë, piyapi'sa naponin yonquirapirinaco. Inapoatona tëhuarinaco. Napoaton napopiso' acopita'huaso marë' nicha'ësaranquëma'. Inapotohuatënquëma', nisha nisha piyapi'saso' Sinioroco ni'to, chiníquën nanantërahuëso nitotapi: "Israiro'saso', no'tën Yosë chachin chinotopi," tëcapona'. Ca Sinioroco ni'to, sha'huitëranquëmaso chachin nisarahuë. 24 Carima ya'ipi inapita no'paro'sa quëran ocoiaranquëma'. Nisha nisha piyapi'sa ya'huëpi quëran ocoirahuatënquëma', ayontonaranquëma'. Inapotatënquëma', ya'huëramaso no'paquë chachin quëpaantaranquëma'. 25 Canpitaso mamanshiro'sa moshatoma', në'huëtërinso pochin ninama'. Napoatoma co noyahuë' nipiramahuë'. Naporamaso', inquitaranquëma'. Në'mëtë në'huëtërinso', noyaiquë pë'sarëso pochin nitaranquëma'. 26 Nasha cancan quëtahuatënquëma', ispiritonta nasha chachin aya'coancantaranquëma'. Na'pi pochin co natantochináchinhuë' cancantopiramahuë', natëtochináchin cancan quëtaranquëma'. 27 Ispiritonëhuë chachin aya'coancantaranquëma ni'ton, pënëntërahuësopita natëarama'. Nanamëhuënta natëarama'. 28 Shimashonëmapita no'pa' quëtërahuëquë ya'huëapoma'. Canpitaso piyapinëhuëpita nisarama'. Canta Yosënëmaco, nisarahuë. 29 Oshanëma inquitahuato, ama huachi inachachin nisápamaso marëhuë' catahuaranquëma'. Ca nohuanto notohuaro' trico na'apon ni'ton, co huachi tanarotaramahuë'. 30 Ca nohuanton nararo'sa', sharo'sa', inapitanta na'con na'con nitapon. Ama a'napita naciono'sa ni'tonënquë, tanarotatoma taparo nicamaso marëhuë', napoarahuë. 31 Naporo' co noyahuë' ninamaso', nishinahuën ninamaso', inapita yonquiatoma tapanapoma'. 32 Ama ninonpintocosohuë'. Co canpita noya ninamaso marë' ina pochin acoaranquëmahuë'. Canpitaso co noyahuë' ninama ni'ton, tapanamaso ya'huërin.

33 Caso Sinioroco sha'huitaranquëma': Canpitaso', oshahuanatoma në'huëtërinso pochin nipiramahuë', carinquëma inquitaranquëma'. Inapotohuatënquëma', ya'huëramaso ninanoro'saquë ya'huëantapoma'. Inapitaso' iráca tapitopirinënquëmahuë', anoyataantarama'. 34 Iráca ya'huëramaquëso', inimiconëmapitari tananhuantárin acopi. Inapotopirinahuë', inaquëranchin iminahuatoma sha'taantapoma'. Inapohuatama', ya'ipi na'huëro'sari nírapona'. 35 Ina nicatona': "Iso no'paso tananhuantápirinhuë'. Iporaso' sha'tantatona noya noya acopi. Itinquë nararo ya'huërinso pochin ya'norin. Ninanonënapitanta ata'huantatona tapitopirinahuë', iporaso' naquëranchin noya niacorapitona', ya'huëantarapi," tapona'. 36 Naporo' ya'huëramaso ya'cari ya'huërapisopitaso': "Ya'huëpiso no'pa' tapitopirinahuë', tëhuënchachin Siniorori anoyataantarin. Paquiiri pa'pitatë pochin nitopirinhuë', naquëranchin shaantarëso pochin nitaantarin," tosapi. Ca Sinioroco naporahuë ni'ton, ina chachin nisarin.

37 Naporahuaton ma'marë tëranta
nontohuatamaco, a'naroáchin catahua-
rararanquëma'. Ca nohuanton notohuaro'
na'asarama'. Panca huënton ohuicaro'sa
pochin nisarama'. Ca Sinioroco sha'-
huitaranquëma'. 38 Ninanonëmapita
ata'huantatona tapitopirinëmahuë',
pa'pi notohuaro' ya'huëantapoma'.
Quirosarinquë pita tahuëri nanihua-
chin, pa'pi notohuaro' ohuicaro'sa
Sinioro chinotatona tëpacaiso marë'
quëpaapi. Inapochachin ninanonëmaquë
na'apoma'. Inapotohuatënquëma', naní
quëran ca Sinioroco ninahuëso' nito-
tapona',' tënin," itërinco.

Nansëro'sa noyá yanipiso'

37 1 Sinioroso' chini chiníquën
nanantërin. A'na tahuëri inaso',
ma'sona a'notërincoso' ni'ca'huaso
marë' catahuaantarinco. Ispiritonën
noyá ya'coancantërinco ni'ton, a'na
motopianaquë quëparinco. Inaquëso',
piyapi nansë pa'pi notohuaro' yamorárin
quënanahuë. 2 Sinioro nohuanton ya'ipi
ina motopiana itohuaran itohuaran
pa'tërahuë. Ya'ipi ina nani chachin
hua'huayátërahuë nansë', noyá yaní-
toninso nírarahuë. 3 Naporo' Sinioro
itaponco: "¿Isopita nansëro'sa noya
ipora nanpianta'itonahuë' ti?" itërinco.
"Quëmasáchin Sinioro inaso' nitotëran,"
itërahuë carinta'.

4-5 Napotohuatora, Sinioro itaantarinco:
"Carinquën nanan quëtaranquën iso
nansëro'sa nontaton: 'Yaniransëro'san-
quëma'. Sinioro naporinso natanco':
"Ca nohuanton nanpiantamaso ya'huë-
tarinquëma ni'ton, nanpiantarama'.
6 Pancarin ipatëro'sa', nosha, inapita
acotaranquëma'. Sha'huëtënta ya'huë-
tarinquëma'. Inapotahuatënquëma',
niinëhuë quëtaranquëma nanpian-
tarama'. Inapotohuatënquëma', ca
Sinioroco ninahuëso anitotaranquëma'," tënin,' itëquë'," itërinco.

7 Napotohuachincora, ina inachachin
nansëro'sa nontërahuë. Nontasoco
chachin, ocohua pa'ninso' natanahuë.
Nansëro'santa', nansënëna capini
nichinpitëra'piapi. 8 Naporahuatona
pancarin ipatëro'sa', nosha, inapita
ya'huëtaantapi. Ina quëran sha'huëtënta
ya'huëtaantapi. Napoaponaraihuë', co
nanpiyátërapihuë'.

9 Naporo' Sinioroso' nontaantatonco:
"Carinquën nanan quëtaranquën ni'ton,
niinëhuë përáquë': 'Catapini parti
quëran chachin huë'sahuaton isopita
chimipiro'sa ananpiquë',' itëquë'," itaantarinco. 10 Napotohuachincora, ina
inachachin camairahuë. Napotohuatëra,
nanpiantarahuatona huanipi. Hua'-
huayátërahuë ni'ton, panca sontaro'sa
huënton pochin ya'nopi.

11 Naporo' Sinioro nontaantatonco:
"Israiro'saso', nansëro'sa ni'nanso
pochin nipi. Ninontohuachinara: 'Nansë-
quënpoaso', noyá yanirinso pochin
niconin. Co huachi ma'marë tëranta
pa'tërëhuahuë'. Co huachi nimirio-
huanhuë pochin niconëhua',' niitopi.
12 Inapitaso napopirinahuë', quëmari
pënënaton: 'Sinioro napotërinquëma':
"Canpitaso piyapinëhuëpitanquëma
nipiramahuë', chimipiro'sa pa'pito-
piquë acoatë pochin nitëranquëma'.
Cari chachin pa'pitërinënquëma quëran
ocoiatë pochin nitaranquëma'. Áquë
quëpirinënquëmahuë', Israiro no'paquë
chachin quëpanantaponquëma'.
13-14 Pa'pitopinan pochin nisapiramahuë',
ina quëran ocoiatë pochin nitaran-
quëma'. Inapotohuatënquëma', ya'ipi
piyapinëhuëpitanquëma ca Sinioroco
ninahuëso' nitotarama'. Cari chachin
niinëhuë quëtohuatënquëma', nanpian-
tarëso pochin nisarama'. Naporahuaton

ya'huëramaso no'paquë chachin acoantaranquëma'. Inapotohuatënquëma', ca Sinioroco sha'huitëranquëmaso chachin nitëranquëmaso' nitotarama'. Ca Sinioroco napotaranquëma',” tënin Sinioro,' itëquë',” itaantarinco.

Israiro'sa a'na huëntoínchin niantacaiso ya'huërinso'

15 Ina quëran Sinioro camayatonco:
16 “A'nara nara masahuaton: ‘Iso Cota huëntonquën,' ta'caso ninshitëquë'. A'na naraquënta ninshitaton: ‘Isoso', Israiro huëntonquën,' itëquë'. 17 Nani ninshitohuatan, a'na imiraquëáchin cato chachin së'quëquë'. A'naíchin pochin nicacaiso marë' inapoquë'.
18 Inaporanso yonquiatona', natanaponën: ‘¿Ma'ta tapon ina pochin ninan?' itaponën. 19 Napotohuachinën: ‘Iso pochin Sinioro anitotërinquëma': “Israiro huëntonso Cota huëntonë', cato huënton ya'huëpirinahuë', ca nohuanton a'na huëntoínchin ya'huëapona huachi” itërinquëma',' itëquë'. 20 Ina quëran cato naraquë ninshitëransopita a'ninquëchin ihuëquë'. 21 Inaporahuaton sha'huitaantaquë: ‘Israiro'sa nisha nisha nacionquë quëpapi ni'ton, itohua itohua ya'huërapi. Cari chachin ya'ipi parti quëran ayontonahuato ocoiarahuë. Inapotahuato, ya'huëpiso no'paquë chachin quëpanantarahuë. 22 Inaquë nipachina', a'na nacioínchin nicapona huachi. Israiro motopiro'saquë ya'huëapona'. A'naíchin copirno ya'huëtapona'. Co huachi cato nacion nisapihuë'. Co huachi cato copirno ya'huëtaponahuë'. 23 Naporahuaton co huachi amiro mamanshiro'sa moshatona në'huëtërinso pochin nisapihuë'. Co huachi a'naratipita nicatona oshahuanapihuë'. Nisha nisha cancantopirinahuë' nicha'ëpato, casáchin cancantaponaco huachi. Ya'ipi oshanëna inquitahuato, piyapinëhuëpita pochin ni'sarahuë. Canta inapita Yosënëna nisarahuë.
24 Piyapinëhuë Tapi itërahuësoari copirnonëna nisarin. Naporahuaton inaíchin ohuicaro'sa hua'anën pochin nicaton, piyapinëhuëpita a'pairarin. Naporo huarë' pënëntërahuësopita, sha'huitërahuësopita, inapita natëpona'.
25 Piyapinëhuë iráca Cacopo itërahuëso', no'pa' quëtërahuëquë ya'huëapona'. Inaquë chachin shimashonënpitanta ya'huëpi. Inaquë chachin canpitanta', ya'huëapoma'. Hui'nama', shiparima', inapitanta inaquë chachin ya'huapona'. Co onporonta pipiaramahuë'. Piyapinëhuë Tapi itërahuësoari hua'anëma nisarin. Co a'nari ya'huërëtaponhuë'.
26 Ama të'huarë'na ya'huëcaiso marëhuë', inapitaro'co anoyatarahuë. Inapitaro'co anoyatërahuëso', ya'huëmiatarin. Ca nohuanton notohuaro' na'apona'. Naporahuaton chinotërinacoso pëi', inapita ya'huëpiso huáncana acoarahuë.
27 Inapita huáncana ya'huëarahuë. Inapitaso' piyapinëhuëpita nisapi. Caso inapita Yosënëna nisarahuë.
28 Chinotërinacoso pëi acorahuëso', inahua ya'huëpiso huáncana ya'huëmiatapon. Napohuachina, a'napita naciono'saso': “Tëhuënchachin Siniorori israiro'sa huayonin. Noya noya hua'anëntacaso marë' naporin,” tapona',' itaantaquë',” itërinco.

Naniri naporinso'

Papironiaquë quëpahuachinara napopiso'

1 [1]Papironia copirno Napocotono itopisoso', sontaronënpitarë chachin Quirosarin ninanoquë canquirin. Canquirahuatona', ahuëcaiso marë' tancapitopi. Naporo tahuëri'sa Cota huënton israiro'sa copirnonënaso', Coaquin itopi. Copirno ya'coninso', nani cara pi'ipitarin. [2]Sinioro nohuanton Napocotonoso' canatahuaton, Coaquin manin. Yosë pëinënquë nisha nisha ohuarapisonta ya'huërinso', patoma na'con manin. Inapita macaton ya'huërinquë quëparin. Mamanshinënpita moshapiso pëiquë acoonin. Pa'ton nininsopita tapapiquë acorin. Coaquinta israiro'sarë chachin inátohua asacatacaiso marë' quëparin. [3-5]Inaquë nipachina Napocotonoso', hua'anëntërinso pëiquë sacatopisopita[a] hua'anën camairin: "Aspina. Israiro copirno quëmopinënpita quëran hui'napi'sa huayonaton quëquë'. Israiro hua'ano'sa quëmopinënpita quëraonta', quëquë'. Noyapin noyapin ni'topisopita, co máquëna tëranta tëhuërinsohuë', yonquinahuano'sa ni'tona', míso nonpisopita, nani ma'sha nitotopisopita, hua'anëntërahuëso pëiquë sacatochináchin inashitopiso quëquë'. Inapitaso', canpoa nanan a'chinchina'. Cartioro'sa nitotërinso' quiricaro'santa'[b], cara pi'ipi a'chinchina'. A'chintasoi', ca ca'nahuëso chachin inapitanta ca'sapi. Ca huino o'orahuëso chachin o'osapi. Ina piquëran catahuainacoso marë' acoarahuë," itërin.

Naniri amiconënpitarë chachin copirno pëiquë ya'huëpiso'

[6]Napotohuachina Aspinaso', hui'napi'sa huayonin. Catapini ya'piso', Cota huënton hui'napi'sa'. Inapitaso', Naniri, Ananiasë, Misairo, Asariasë, inapita. [7]Ina pochin ninihuanpirinahuë', hua'ani Naniriso', Piritasasaro itërin. Ananiasënta', Satraco itërin. Misairoso nipirinhuë', Misaco itërin. Asariasëso', Api-nico itërin. [8]Naniriso napoaponahuë', co nohuantërinhuë' copirno ca'ninso' capacaso'. Co huino o'orinso tëranta', o'ocaso nohuantërinhuë'. Amiconënpitanta', ina pochachin yonquipi. Napoaton Naniriso': "Ama në'huëtërinso pochin Yosë nicaincoiso marëhuë', co nohuantëraihuë' iso cosharo capaca'huaiso'. Huinonta', co nayaraihuë'," itërin hua'an nontaton. [9-10]Yosë nohuanton hua'aniso Naniri noya nicaponahuë':

—Nani copirno camaitërin ma'sona canpita capacamaso'. Ma'sona o'ocamasonta', nani camaitërin. Canpitaso nisha capatoma co a'napita hui'napi'sa pochin copirno ni'pachinquëmahuë', canpita na'in quëran inaso atëpataponco. Ina të'huatato napoarahuë ta'a, itërin.

---

[a] **1.3-5** *Hua'anëntërinso pëiquë sacatopisopita:* Inapitaso' macayopinano'sa'.

[b] **1.3-5** *Cartioro'sa nitotërinso' quiricaro'sa':* Iráca quëran huarë' cartiaro'saso', tayora nitotoro'sa ya'conpi, pënotono'sa', ninotona'piro'sa', inapita ya'conpi. Nia'chintacaiso marë', inapitaso na'a quiricaro'sa ninshitopi.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

11-13 Naniri, Ananiasë, Misairo, Asariasë, inapita a'paicaso marë' Aspinaso', a'nara hua'an acorin. Ina ya'huërë Nanirири nontaton:

—Quëmaso' hua'anëhuëinquën. Quiyaso' piyapinënpitacoi. Shonca tahuëri marë' tënitoncoi, no'pa quëran paporinsopitaráchin quëtocoi ca'i. O'oca'huaiso marënta', i'shara quëtocoi. Ina piquëran a'napita hui'napi'sa copirno cosharonën ca'pisopitarë'coi nicanari'i. Co inapita pochin chinihuatoisohuë', ma'sona yonquiranso nitocoi, itërin.

14 Napotohuachina, hua'anso' nohuantërin. Shonca tahuëri no'pa quëran papotërinsopitaráchin a'carin. 15 Inanapo tahuëri quëran catapini ya'piso', a'napita hui'napi'sa copirno cosharonën ca'pisopita quëran noya noya chinipi. 16 Ina nicaton, inanpi cosharoráchin inapitaso a'carin. Ya'huërë' copirno cosharonën quëtopisoso', inaora pëinënquë quëparin. Huinonta inapotërin.

17 Yosë nohuanton inapita hui'napi'saso', yonqui yonquícharahuatona', nitoto nitotócharapi. Nisha nananquë quiricaro'sa ninshitopirinahuë', inanta nitotaantapi. Ya'ipi a'chintopiso nitotopi. Naporahuaton Naniriso', ma'sona tapon hua'napisopitanta nitotërin. Hua'narëso pochin ni'pachinanta', ma'sona tapon naporinso nitotërin. 18 Copirno tahuëri acorinso nanihuachina, ya'ipi hui'napi'sa Aspinari copirnoquë quëparin. 19 Inari tëniton nontohuachina, co a'naya tëranta Naniri, Ananiasë, Misairo, Asariasë, inapita pochin quënaninhuë'. Napoaton inapitaso', catahuacaiso marë' acorin. 20 A'na tahuëri ma'sona nicacaso' natanpachina, a'napita quirica nitotoro'sa quëran noya noya sha'huitopi. Magiaro'sa', ninotona'piro'sa', co inapitari tëranta inapita hui'napi'sa pochin copirno sha'huitopihuë'. 21 Inapoaton Naniriso', Papironia copirno hua'anëntërinso pëiquë sacatërin. Pirsia copirno Siro itopiso', a'na pi'isa' copirno ya'coninso naniquë huarë', inaquëranchin sacatërin.

Napocotono hua'narinso'

2 1 Napocotono pa'pin ya'huërënamën Copirno ya'coninso', nani cato pi'ipitarin. Naporo' inaso nisha nisha hua'naton, pa'yanin. Ina yonquirápaton co huachi huë'ëcaso nanitërinhuë'. 2-3 Napohuachina, magiaro'sa amatërin. Ninotona'piro'sa', pënotono'sa', quirica nitotoro'sa', inapitanta amatërin. Ma'sona tapon hua'narinsopita sha'huitacaiso marë' naporin. Napoaton ya'ipi inapitari paapapi. Naporo inaso':

—Huë'ëhuëquë ma'sha quënanahuë. Napoaporahuë', ma'sona tapon hua'narahuëso co nitotatohuë', yonquirárahuë, itërin.

4 Napotohuachina, inapitaso Aran nananquë copirno nontopi:

—¡Quëmaso sinioro copirno chiníquën nanantëran! ¡Hua'qui tahuëri nicaton, hua'anëntocoi! Quiyaso quëma piyapinënpitacoi. Sha'huitocoi hua'naranso nipachin, ma'sona tapon naporinso sha'huichinquën, itopi.

5 —Hua'narahuësonta sha'huitatomaco, ma'sona tapon naporinso sha'huitamacoso ya'huërin. Co'so' sha'huitohuatamacohuë', tëparahuatënëma yaquiarinënquëma'. Pëinëmanta amoro të'yatacaiso marë' ya'huëapon. 6 Hua'narahuëso sha'huitatomaco, ma'sona tapon naporinsonta sha'huitoco. Inapotohuatamaco, notohuaro' ma'sha nicanaranquëma'. Ca nohuanton naní quëran noya nicatënënquëma', moshaponënquëma'. Napoaton hua'narahuëso sha'huitatomaco, ma'sona

tapon naporinsonta sha'huitoco, itërin.
7 Inapitariso natanaponaraihuë':
—Sha'huitocoi hua'naranso nipachin. Quiyari ma'sona tapon naporinso sha'huichinquën, itaantapi.
8-9 —Nani sha'huitëranquëmaso' natanatoma', nonpintamacoso marë' co a'naroáchin yasha'huitëramacohuë'. Hua'narahuëso co sha'huitohuatamacohuë', ina quëran chachin ya'ipinquëma chiminapoma'. Nani canpita capini nonpintamacoso' nisha'huitërama'. Inapotatomaco nisha yonquica'huaso marë' naporama'. Napoaton ma'sona hua'narahuësonta', sha'huitamacoso ya'huërin. Ina sha'huitohuatamaco tëhuënchinso', ma'sona tapon naporinsonta', "no'tëquën sha'huitërinaco," tosarahuë, itaantarin copirnori.
10 —Co insonta isoro'paquë ina pochin sha'huicaso nanitërinhuë'. Naporahuaton, co inso copirno tëranta magiaro'sa', ninotona'piro'sa', quirica nitotoro'sa', inapita quëma pochin nataninhuë'. Chiníquën nanantaponahuë', co inapochininhuë'.
11 Natanancoisoso', co onpo nitotochináchinhuë'. Co piyapimiaso', ina pochin sha'huitiinquënso nanitërinhuë'. Yosëro'saráchin a'na nanitomarai'. Napoaponahuë', inapitaso co canpoarë' ya'huëpihuë', itaantapi inahuarinta'.
12 Ina natanaton, copirnoso pa'pi no'huitërin. No'huitaton ya'ipi magiaro'sa', ninotona'piro'sa', pënotono'sa', quirica nitotoro'sa', inapita Papironiaquë ya'huëpiso', tëpacaiso' camaitërin.
13 Camaitërinso nahuinpachina, Nanirinta amiconënpitarë chachin tëpacaiso marë' yonípi.

Naniri amiconënpitarë chachin cha'ërinso'

14-15 Copirno a'paipisopita hua'anënso', Arioco itopi. Copirnori magiaro'sa', ninotona'piro'sa', pënotono'sa', quirica nitotoro'sa', inapita tëpacaiso ina camairin ni'ton, nani yatëparapi. Napohuachina, Naniriso noya yonquirahuaton oshaquëran Arioco natanin:
—¿Onpoatonta ina pochin copirno camaitërin? itërin.
Napotohuachina, inariso ya'ipi sha'huitërin.
16 Ina natanaton, Naniriso copirno nontapon pa'nin: "Sinioro copirno, pi'pian ninaco. Hua'naranso sha'huitatënquën, ma'sona tapon naporinsonta', sha'huichinquën," itërin. Napotohuachina nohuantërin.
17-18 Naniriso pëinënquë pa'sahuaton, amiconënpita ya'ipi sha'huitoonin: "Canpitanta iyaro'sa catahuaco. Chiníquën Yosë nonchi copirno hua'narinso anitotatonco, ma'sona tapon naporinsonta anitochinco. Ama a'napitarë chachin tëpainënpoaso marëhuë' inapoa'ahua'," itërin. Napotohuachina, inachachin nipi.
19-20 Naporo tashi Siniorori hua'narëso pochin ya'notahuaton, ya'ipi anitotërin. Napoaton "Yosparinquën," itaton, iso pochin Yosë nontërin:

"¡Ma noyanquëncha quëmaso Sinioro paya!
Quëmasáchin ya'ipi piyapi'sa chinochinën.
Ya'ipi nitotëran. Ya'ipi nanitaparan.
21 Quëma nohuanton tahuëriro'sa nishatërin.
Quëma nohuanton copirnoro'santa ya'conpi.
Quëmari chachin inapitanta ocoiran.
Quëmari yonquinahuano'santa yonqui quëtëran.
22 A'naquën ma'sha, co nitotochináchinhuë'.
Napoaponahuë quëmari anitotohuatana, nitotopi huachi.

Quëmaso tahuëri pochin ninan
ni'ton,
co tashinanquë tëranta na'pita-
rinënhuë'.
23 Quëmaso Yosënquën.
Shimashonëhuëipitanta', chino-
tërinën.
'Yosparinquën,' itatënquën
chinotëranquën.
Quëma nohuanton yonquína-
huan nisahuato chiníquënco.
Natananquënsonta anitotë-
ranco.
Copirno hua'naton co napion
ancantápirinhuë', anitotë-
ranco," itërin.
24 Yosë nontahuaton Naniriso', Arioco
nicapon pa'nin. Quënanconahuaton:
—Ama tëpacoisohuë'. Copirnoquë
quëpaco hua'narinso sha'huita'huaso
marë', itërin.
25 Napotohuachina, a'naroáchin
inaquë quëparahuaton:
—A'nara Cotia parti quëran quëmapi
quënëso', ma'sona tapon hua'naranso',
sha'huitarinquën, itërin.
26 Napotohuachina copirnori Naniri
nontaton itapon:
—¿Quëma Piritasasaro nanitëran
hua'narahuëso', ma'sona tapon napo-
rinso', inapita sha'huitaancoso ti? itërin.
27-29 —Tëhuënchachin mini sinioro
copirno, magiaro'sa', ninotona'piro'sa',
pënotono'sa', quirica nitotoro'sa', tayora
nitotoro'sa inapita ya'huërin. Ya'huëpi-
rinahuë', co a'naya tëranta quëma yani-
totëranso nanitopihuë' anitotiinënso'.
Napoaponahuë', inápaquë a'nara Yosë
ya'huërin. Co onpo nitotacasohuë'
nipisopita nanitërin anitotiinpoaso'.
Ina mini anitotarinquën a'na tahuëri
ma'sona onpocaso'. Ma'sona hua'na-
ranso', ma'sona tapon naporinso', inapita
iporaso sha'huitaranquën: Huë'ëranquë
quëhuënaton, a'na tahuëri ma'sona
onpocaso' yonquiráran. Naporaran
quëran huë'ëpiranhuë', Yosëso', a'na
tahuëri ma'sona onpocaso', hua'naran
quëran anitotërinquën. 30 Ina canta
anitotërinco. Co a'napita piyapi'sa
quëran na'con na'con nitotërahuëso
marë' anitotërincohuë'. Ma'sona tapon
hua'naranso anitota'huanquënso marë'
anitotërinco. Sha'huitohuatënquën
quëmanta quëhuënaton yonquiráranso',
no'tëquën nitotaran huachi.
31 Hua'naranquë sinioro copirno,
a'nara nonanpiso' huaniárin quënanan.
Panca masho nisahuaton huënaratarin.
Naporahuaton pa'pi të'huatoro ya'norin.
32 Motënso', oro quëransáchin. Të'tëtën,
tanpaquën, inapitaso', prata quëran.
Së'namën, tonainpita, inapitaso sha'pi
hua'na quëran. 33 Pa'huëquënpitaso',
hua'namia quëran. Nantëquënpitaso
nipirinhuë', patomachin hua'namia
quëran, patomachin tëshiro'pa' quëran.
34 Ina nicasënquën chachin motopi quëran
inaora a'nara na'pi notarintërin. Inapo-
rahuaton, nonanpiso' nantëquën ohuan-
quimarin. Inapotohuachina ya'ipi pa'pan
pa'pantërin. 35 Ina quëran a'naroáchin
ya'ipi no'moshin taranin: Hua'namia,
tëshiro'pa', sha'pi hua'na, prata, oro,
inapita naporin. Pi'ipi tahuëri pintia-
tohuatëra, amocan quënanëso pochin
taranpachina, ihuani ya'ipi quiquirin.
Co pi'pian tëranta acorinhuë'. Ohuanto-
na'pi na'piso nipirinhuë', panca motopi
taranahuaton, ya'ipiro'pa' ya'sotërin.
36 Ina pochin hua'naran. Iporaso
ma'sona tapon naporinso sha'huichin-
quën: 37 Quëma sinioro copirno ya'ipi
copirnoro'sa quëran chini chiníquën
nanantëran. Yosë inápaquë hua'anën-
tërinso nanan quëtërinquën ni'ton,
ya'ipi hua'anëntëran. Ina nohuanton
chiníquën nanantëran. Ina nohuanton

chachin ya'ipiya quëran noya nicatënën natërinën. 38 Ya'ipi parti piyapi'sa ya'huërinso', quëma ahua'anëntërinquën. Ma'sharo'sa', inairaro'sa', inapita quëran huarë' hua'anëntamaso marë' acorinquën. Ina nohuanton ya'ipi hua'anëntëran. Napoaton nonanpiso' ni'nanso', motën oro quëran nininso pochin ninan. 39 Quëma piquëran, a'na ya'huërë' hua'anëntaantapon. Inaso co onpopinchin chiníquën nanantarinhuë'. Ina piquëranta', a'na ya'huërë' ya'ipi ro'pa' hua'anëntaantapon. Oro, prata, inapita quëran co onpopinchin sha'pi hua'naso pa'tërinhuë'. Ina pochin ina copirnonta', nisarin. 40 Ina hua'anëntërinso piquëran, a'nanta isoro'paquë hua'anëntaantapon. Inaso', hua'namia chinirinso pochin chiníquën nisarin. Hua'namiaso taríton ni'ton, ya'ipi pa'paarin. Ina naporinso pochin ina hua'anëntohuachin, a'napita copirnoro'sa ata'huantapon.

41-42 Hua'nahuatana, ina nantëquënso', hua'namia quëran nisahuaton, tëshiro'pa' quëran ni'nan. Inaso', piquëran copirno ya'coninso isoro'pa' hua'anëntohuachin, cato huënton pochin nisarin. Hua'namia pochin chiníquën nicaponahuë', tëshiro'pa pochin co onpopinchin chiniarinhuë'. 43 Hua'namia tëshiro'parë ayontërëso pochin naporo tahuëri'sa hui'nina niacoantatona a'na huëntoíchin nicacaiso marë' anoyatapi. Napopirinahuë', co a'na huëntoíchin nicacaiso' nanitapihuë'. Tëshiro'pa' hua'namiarë', co niayontacaso' nanitërinsohuë pochin nisarin. 44 Ina copirnoro'sa hua'anëntasoi', Yosë inápaquë ya'huërinso hua'anëntarin. Ina hua'anëntërinso', co onporonta ta'huantarinhuë'. Co a'napita naciono'sari minsëarinhuë'. A'napita hua'anëntopiso', ya'ipi ata'huantapon. Ya'huërë' ina hua'anëntërinsoso', ya'huëmiatapon. 45-46 Ina tapon naporin hua'naranquë motopi quëran na'pi notarintaton hua'namia, sha'pi hua'na, tëshiro'pa', prata, oro, inapita ni'nomorinso'. Yosëso chini chiníquën nanantaton, a'na tahuëri ma'sona onpocaso' anitotërinquën. Hua'naranso no'tëquën sha'huitëranquën. Ma'sona tapon naporinsonta', no'tëquën sha'huitëranquën, itërin.

Naporo' Napocotonoso', Naniri notënanquë isonin. Isonin quëran no'paquë huarë' monshorahuaton mosharin. Ina quëran piyapinënpita camairin, ma'sha tëparahuatona Naniri moshacaiso'. Yonarin pochin nininsonta a'përahuatona', moshacaiso camaitërin. 47 Ina quëran Naniri itapon:

—Canpita Yosë chinotëramasoso', ya'ipi yosëro'sa quëran chini chiníquën nanantërin. Ya'ipi copirnoro'sa hua'anëntërin. Inasáchin co nitotacasohuë' nininsonta anitotërin. Napoaton hua'narahuëso anitotatënquën, ma'sona tapon naporinsonta', anitotërinquën, itërin.

48 Ina quëran chiníquën nanantaton camaitacaso marë' acorin. Ya'ipi Papironia propinciaquë chirinchi nicacaso marë' acorahuaton, ya'ipi quirica nitotoro'sa camaicaso marënta acorin. Naporahuaton notohuaro' ma'sha pa'ton nininsopita quëtërin.

49 Naniriri copirno natanpachina, Satraco, Misaco, Api-nico, inapitanta Papironia propinciaquë chiníquën nanantatona camaitacaiso marë' acorin. Naniriso nipirinhuë', copirno hua'anëntërinso pëiquë chachin ya'huëaton, camaitarin.

Mamanshi moshapiso'

3 1 Ina piquëran Napocotono copirnoso', a'nara mamanshi oro quëran anitërin. Inaso', cara shonca mitro naporopitahuaton, cara mitro

pancanatërin. Nani tënihuachinara, Tora itopiso' noya ro'tëquë acocaiso camaitërin. Ina noya ro'tëso', Papironia propinciaquë chachin ya'huërin. 2-3Ina piquëran, ya'ipi chirinchiro'sa panca pancana hua'anëntopisopita amatërin. Sontaro hua'ano'sa', propincia chirinchiro'sa', copirno ayonquina'piro'sa', coriqui tapana'piro'sa', coisëro'sa', a'napita hua'ano'santa ya'ipi propinciaro'sa quëran, amatërin. Mamanshi anitërinso moshacaiso marë' yaacoaton, amatërin. Napohuachina, ya'ipi ina hua'ano'sa inaquë niyontonpi. 4A'na hua'ani caniaritacaso marë' chiníquën camaitërin: "Ya'ipinquëma copirno camaitërinso noya natanco'. Naporin: 'Canpitaso nisha nisha piyapinquëma'. Nisha nisha nacionquë ya'huërama'. Nisha nisha nananquë nonama'. 5-6Apira nisha nisha pi'nirapi: Tronpitaro'sa', nisha nisha pirinano'sa', inapita pihuirapi. Nisha nisha arparo'sa', tonton, tanporo, inapitanta pi'nirapi. Ya'ipi nisha nisha pi'nicaiso nipisopita pi'nirahuachina', ya'ipinquëma isonarama'. Isonama quëran no'paquë huarë' monshorahuatoma mamanshi anitërahuëso', moshaarama'. Inso tëranta co yamoshahuachinhuë', panca orno huënaratapaquë të'yatacaiso marë' camaitarahuë,' tënin," itërin.

7Napoaton nisha nisha pi'nicaiso nipisopita pi'nirahuachinara, ya'ipiya isonpi. Isonpi quëran no'paquë huarë' monshorahuatona', oro quëran mamanshi nipiso' moshapi.

8A'naquën papironiaro'saso', cotioro'sa co quë'yapihuë'. Napoaton copirnoquë sha'huirapipi. Paaparahuatona':

9—¡Quëmaso' copirnonëhuëinquën! ¡Nanpimiatatón hua'anëntocoi! ¡Ama onporo tëranta nanianchinënquënsohuë'! 10Quëmaso' ya'ipicoi camairancoi oro quëran mamanshi ninanso' moshaca'huaiso'. Nisha nisha pi'nicaiso nipisopita pi'nirahuachinara, isonahuatoi no'paquë huarë' monshorai quëran inapoa'huaiso camaitëran. 11Insosona co natëhuachinquënhuë', naporo chachin panca orno huënaratapaquë të'yatacaisonta', camaitëran. 12Napopiranhuë', a'naquën cotioro'saso', co pi'pian tëranta të'huatërinënquënhuë'. Inapitaso', quëmari chachin Papironia propinciaquë hua'ano'sa nicacaiso marë' acoran. Inahuaso napoaponahuë', co mamanshinënpita moshapihuë', mamanshi oro quëran anitëransonta', co moshapihuë'. Inapitaso', Satraco, Misaco, Api-nico, inapita, itopi.

13-14Copirnoso' pa'pi no'huitahuaton, inapita quëcacaiso' camaitërin. Quëpachinara:

—¿Tëhuënchachin canpitaso yosënëhuëpita, co yamosharamahuë' ti? Mamanshi oro quëran anitërahuësonta', co yamosharamahuë', topi. 15Iporaso nipirinhuë', moshacamaso ya'huërin. Mosica pi'nirahuachina', mamanshi anitërahuëso' isonama quëran no'paquë huarë' monshorahuatoma', moshaarama'. Co'so' inapohuatamahuë', naporo chachin orno huënaratapaquë të'yatarinënquëma'. Inapotohuachinquëma', ¡co inso yosë tëranta', nicha'ëinquëmaso nanitaponhuë'! itërin.

16-18Napotohuachina, inahuaso tapona':

—Co ina na'con yonquiraihuë' sinioro copirno. Yosë chinotëraiso' nohuantohuachin, nanitërin pën quëran nicha'ëincoiso'. Quëmá quëraonta nanitërin nicha'ëincoiso'. Napoaponahuë' co yanicha'ëhuachincointa', noyatapon. Co yosëro'sa mosharanso moshapoihuë'. Mamanshi oro quëran anitëransonta', co isonahuatoi moshapoihuë', itopi.

Pën quëran cha'ëpiso'

19 Ina natanaton, copirnoso pa'pi no'huitërin. Naporahuaton: "¡Na'con na'con orno huënaratacaso marë' ihuë të'yanantoco'!" tënin camaitaton. Napohuachina, inapotopi. 20 Ina quëran sontaronënpita chini chiníquëno'sa ya'huëtërinso', cara ya'pi chachin tonporahuatona pënquë të'yatacaiso' camairin. 21 Cara ya'piso', noya a'mopiquëranchin tonpopi. Inapotahuatona pënquë të'yatopi. 22-23 "Manóton të'yatoco'," tëninso marë' inapotopirinahuë', inahuasa' pëni tëparin. Na'con na'con ahuënaratopi ni'ton, naporin. Cara ya'piso orno acopo tonpopinan anotopi.

24 Naporo' copirnoso', a'naroáchin huanirin. Pa'pi pa'yanaton ayonquirinsopita hua'ano'sa natanin:

—¿Cara ya'pira' tonpopinan pënquë të'yatërama pora? itërin.

—Naporin mini, itopi inahuarinta'.

25 —Napoaponahuë', caso catapini ya'pi pënquë co tonpopinanhuë', ¡noya pa'sapi ni'nahuë! A'naso nipirinhuë', Yosë anquëninën pochin ni'nahuë, tënin.

26 Ina quëran orno ya'carirahuaton:

—Satraco, Api-nico, Misaco. Canpitaso', Yosë chini chiníquën nanantërinso' piyapinënpitanquëma'. ¡Pipirahuatoma huëntaco huachi! itërin chiníquën nontaton.

Napotohuachina, cara chachin pën quëran pipipi. 27 Napohuachinara, ya'ipi hua'ano'sa inaquë nisapisopitari yamotiipi. Co manta huëyapisohuë' ni'pi. Co ainëna tëranta huësorochatërarinhuë'. A'mopisonta', co manta onporinhuë'. Co pi'pian tëranta conai huë'ëropiri maninhuë'.

28 Naporo' copirnoso': "¡Ma noyacha Yosëso paya! Inaso', Satraco, Misaco, Api-nico, inapitari chinotërin. Inapita nicha'ëcaso marë' anquëninën a'paimarin. Inapitaso' Yosëíchin cancantopi ni'ton, co nohuantopihuë' a'na yosë isonahuatona moshacaiso'. Napoaton co chimirin tëranta të'huatatonaraihuë', ¡ca copirnoco nisapirahuë', co natërinacohuë'! 29 Napoaton inso tëranta isopita hui'napi'sa Yosë chinotopiso pinopachin, tëpa'ina'. Inapotahuatona yaqui'ina'. Pëinëonta amoro të'yatacaiso marë' ya'huëapon. Intohuasona ya'huëpirinahuë tëranta', inapochina'. Ma nananquësona nonpachinanta', inapotacaiso ya'huërin. Co a'na yosë ina pochin nicha'ëcaso nanitërinhuë' ni'ton, inapochina'," tënin.

30 Ina quëran copirnoso', cara chachin Papironiaquë camaitacaiso marë' chini chiníquën nanan quëtërin.

Napocotono copirno hua'yantacaso sha'huitërinso'

4 1 Ca Napocotono copirnoco ninshitaranquëma'. Canpitaso nisha nisha nacionquë ya'huërama'. Nisha nisha nananquë nonama'. Naporahuaton nisha nisha piyapinquëma'. Pa'pi nohuantërahuë ya'ipinquëma noya ya'huëatoma', sano ya'huëcamaso'. 2-3 Yosë chini chiníquën nanantaton napotërincoso', canpitanta sha'huichinquëma'. Ina nitotohuatama' canpitanta catahuaponquëma ni'ton, sha'huitaranquëma': ¡Ma'pitacha inaso ninin paya! Co piyapinpoa nanitaparëhuasohuë', inaso ninin. Ina hua'anëntërinsoso', ya'huëmiatapon. Onpo shinpoapita huënton ya'huëpirinhuë tëranta', ina chiníquën nanantërinsoso', inachachin nisápon.

4-5 Caso hua'anëntërahuëso pëiquë noya ya'huëato, capa cancantápirahuë'. A'na tashiso', hua'nato pa'pi pa'yanahuë. Ina yonquirápato co napion cancantërahuë.

6-7 Napohuachina, ya'ipi magiaro'sa',
ninotona'piro'sa', pënotono'sa', quirica
nitotoro'sa', tayora nitotoro'sa', inapita
Papironiaquë ya'huëpiso', amatë-
rahuë. Ma'sona tapon hua'narahuëso
sha'huitiinacoso marë' amatërahuë.
Canquihuachinara, hua'narahuëso'
sha'huitërahuë. Inahuaso napoaponа-
huë', co nanitopihuë' ma'sona tapon
hua'narahuëso sha'huitiinacoso'.
8 Piquëran huarë' Nanirinta huë'nin.
Inaso', yosënëhuë yonquiato Pirita-
sasaro itërahuë anta'. Inaso' quëmapi
noya yosëro'sa ispiritonëni, onpoinsona
nanpicaso' anitotërin. Ina huë'pachina,
hua'narahuëso sha'huitërahuë:

9 "Piritasasaro. Quëmaso' ninotona'piro'sa hua'anquën ni'ton, noya yosëro'sa ispiritonën ira a'notërëso pochin nitarinquën. Napoaton ya'ipi co nitotacasohuë' nininsonta nitotëran. Huë'ëhuëquë hua'narahuëso sha'huitohuatënquën, ma'sona tapon naporinso sha'huitoco topirahuë. 10 Iso pochin hua'narahuë:

Isoro'pa' huancanachinquë,
a'nara panca nara ni'nahuë.
Pa'pi inápa huanirin.
11 Inaso' nara a'shinahuaton, aquë
aquëtë pancanantërin.
Hui'nimotën quëran pi'iro'tëquë
huarë' nincanin.
Ya'ipi isoro'pa' quëran nanitopi
quënanacaiso'.
12 Monoquën noya noyatërin.
Nitërinsonta', pa'pi notohuaro'.
Inariáchin ya'ipiya cosharo
ananitërin.
Ya'ipi ma'sharo'santa inaanaquë
na'ipi.
Së'painpitaquënta', inairaro'sa
hua'huatopi.
Ya'ipi isoro'paquë ya'huërinso
inaquë nanpipi.

13-14 Ina quëran huë'ëhuëquë, a'nara
a'paito anquëni a'nanaya ni'nahuë.
Inaso' inápa quëran o'marahuaton:

'Panca nara nisahuaso' a'në-
rahuatoma', së'paquënpita
pë'shitëco'.
Monoquënpita matahuatoma',
nitërinsonta pa'sa pa'satoco'.
Ya'ipi ma'sharo'sa inaanaquë
na'ipiso', ta'aina'.
Inairaro'santa së'painpitaquë
ya'huëpiso', pa'ina'.
15 Motën, itën, inapitaso napoa-
ponahuë', inaquëranchin
quëparichin.
Hua'namia, sha'pi hua'na,
inaquëranpita catinaro'sa
nipiquë, catinaquëchina'.
Pacatororo'sa huáncana
huëshico'. Poroncayori shipi-
chin.
Pë'tahuaro'sarë' pasto ca'in.
16 Yonquinën tapiton, ma'sha
pochin cancanchin.
Ina pochin canchisë pi'ipi pa'in.
17 Ina pochin a'paito anquëniro'sa
camaitopi.
Yosëso chini chiníquën nanan-
taton, isoro'paquënta hua'a-
nëntërin.
Ina ya'ipiya quëran nitotacaiso
marë' napoarin.
Ina nohuanton copirnoro'santa
hua'anëntopi.
Insososona nohuantërinso'
copirno nicacaso marë'
acorin.
Sano sano piyapi nininso',
a'na nacion camaicaso marë'
acorin,' tënin.

18 Ina pochin hua'narahuë. Iporaso',
quëma ma'sona tapon naporinso sha'-
huitoco. A'napita nani natanpirahuë', co
insonta nanitërinhuë' sha'huitiinacoso'.

Quëmaso napoaponahuë', nanitaran. Noya yosëro'sa ispiritonën ya'coancantërinquën ni'ton, sha'huitaponco," itërahuë.

19 Sha'huitohuatora, Naniriso pa'yanin. Pa'yanaton, hua'quimiachin tachianantërin. Napopirinhuë': "Ama hua'narahuëso marë' pa'yanquësohuë'. Ma'sona tapon naporinso marë' tëranta co pa'yanacaso ya'huërinhuë'," itërahuë. Napotohuatora: "¡Ma'huantacha sinioro copirno nisaran paya! ma'sona tapon hua'naranso', inimiconënpita marë' hua'naran naporini, ¡noya noya niitonhuë'! 20 Nara inápa nisahuaton pancanan ni'nanso', hui'nimotën quëran pi'iro'tëquë nincanin. Ya'ipi parti quëran nanitopi quënanacaiso'. 21 Monoquën noya noyatahuaton, hua'huayátërahuë nitërin. Ya'ipiya capacaiso marë' nanirin. Inaanaquë ma'sharo'sa na'ipi. Së'painpitaquënta', inairaro'sa hua'huatopi. 22 Ina nara pochinquën quëmaso' sinioro copirno. Quëmanta ina nara a'shininso pochin chini chiníquën nanantëran. Chiníquën nanantëranso', pi'iro'tëquë nincaninso pochin ninin. Naporahuaton ya'ipi isoro'paquë hua'anëntëran. 23 Ina quëran a'nara a'paito anquëni inápa quëran o'marahuaton: 'Panca nara nininso' a'nërahuatoma', ata'huantoco'. Napoaponahuë', motën, itën, inapitaso', inaquëranchin quëparichin. Hua'namia, sha'pi hua'na, inaquëranpita catinaro'sa nipiquë catinaquëchina'. Pacatororo'sa huáncana huëshiina'. Poroncayorinta', shipichin. Ma'sharo'sa pochin pasto canchisë pi'ipi ca'in,' tënin. 24 Yosë chini chiníquën nanantaton, onpotatënquënsona ana'intiinquënso' nani sha'huirin. 25 Quëmaso' copirnonquën nipiranhuë', piyapiro'sa ya'huërin quëran ocoiaponën. Ma'sharo'sarë'quën ya'huëaran. Toro pochin pasto ca'saran. Poroncayonta', shipitáponquën. Ina pochin sinioro copirno canchisë pi'ipi ya'huapon. 'Yosëso chini chiníquën nanantaton, ya'ipi isoro'panta hua'anëntërin. Ina nohuanton insosona nohuantërinso', copirno nicacaso marë' acorin,' tëcama huarë' noyataran huachi. 26 Motën, itën, inapita inaquëranchin quëparitacaisoso', naquëranchin hua'anëntamaso tapon naporin. 'Yosëso ya'ipi isoro'panta hua'anëntërin,' topatan, naquëranchin hua'anëntaantaran. 27 Napoaton carinquën pënëinquën: No'tëquënáchin nicaton, ama huachi aquëtë oshahuaantaquësohuë'. Co noyahuë' ninansopitanta a'porahuaton, popriyatopisopita catahuacaso cancantëquë'. Tapona inaporanso marë' noya yaya'huërápiranhuë'," itërinco.

Copirno hua'yantërinso'

28 Naniriri sha'huitërinso chachin Napocotono ninin. 29-30 Sha'huitërin quëran huarë' a'na pi'isa' noya ya'huëantarin. A'na tahuëri hua'anëntërinso pëi inapa pë'satëquë nanpërin. Inaquë ayanapon pochin: "Ni'quë'. ¡Ma pancanacha Papironia ninanoso' paya! Cari chiníquën nanantato isëquë hua'anënta'huaso marë' aocoitërahuë. A'na tahuërinta iso ninano nicatona', chiníquën nanantërahuëso yonquiapi," tënin. 31 Noninso' co tiquiátërasohuë', inápa quëran: "¡Napocotono! Natanquë nanan sha'huichinquën. Ipora quëran huarë' co huachi copirno nisaranhuë'. 32 Piyapiro'sa ya'huërin quëran ocoiaponën. Inapotohuachinën, ma'sharo'sapitarë'quën ya'huapon. Tororo'sa pochin canchisë pi'ipi pasto capon. 'Yosëso chini chiníquën nanantaton ya'ipi isoro'paquë naciono'santa hua'anëntërin. Ina nohuanton insosona

nohuantërinso', copirno nicacaso marë' acorin,' tëcama huarë' ina pochin nisaran," itërin natanin.

33 Naporo chachin napotërinso' nanirin. Co huachi piyapiro'sarë', ya'huërinhuë'. Tororo'sa pochin pasto ca'sárin. Poroncayori shipitárin. Ainënso', onian anporo pochin a'shinin. To'tëratënënpitanta', onian to'tëratë pochin a'shinin. Naporin.

Napocotono noyataantarinso'

34 Noyata'huaso tahuëri nanihuachina, ca Napocotonoco inápaquë në'pëtërahuë. Naporo chachin hua'yantërahuëso', noyatërahuë ninatanahuë. Noyatahuato: "Yosparinquën Sinioro," itërahuë. Inaso ya'huëmiatërin ni'ton, chinotërahuë:

"Quëmaso' Sinioro chiníquën
nanantëran.
Naporanso', inachachin nisápon.
Shihuëipita onpo huënton ocoi-
pirinahuë tëranta',
quëmaso' hua'anëntápon.
35 Isoro'paquë ya'huëpisopita
quëma marëso',
co máquëno'sahuë'.
Inápaquë ya'huëpisopita,
nohuantëransoráchin nipi.
Isoro'paquënta', ina pochachin
nipi.
Chini chiníquën nanantëran
ni'ton,
co insonta nanitarinhuë', chini-
tiinquënso'.
Ma'sha nipataonta': '¿Onpoa-
tonta ina pochin nisaran?'
co itiinënso ya'huërinhuë'," itërahuë.

36 Naporo chachin noya yonquiantarahuë. Ya'ipi hua'anëntërahuëso hua'anëntaantarahuë. Naporahuaton noya nicatonaco piyapinëhuëpita natëantarinaco. Ayonquirinacosopita, chiníquën nanantopisopita hua'ano'sa acorahuëso', inapita huëcapairahuatonaco, yoniantarinaco. Naquëranchin copirno ya'coantarahuato, iráca chiníquën nanantërahuë quëran, chini chiníquën nanantaantarahuë.

37 Iporaso ca Napocotonoco, Yosë inápaquë hua'anëntërinso chinotërahuë. Inasáchin noya nicato natërahuë. Inaso' ma'sha nipachina, no'tëquënáchin nisahuaton, noyasáchin ninin. "Caso noya noyaco," topachina, inari nanitërin atapanacaso', tënahuë.

Pairaquë ninshitërinso'

5 1 Hua'qui quëran, Pirisasaro ya'huërë', Papironia copirno ya'coantarin. A'na tahuëri inaso', panca pita ninin. Ya'ipi hua'anëntërinso no'paro'sa quëran, huaranca hua'ano'sa amatërin. Inapitarë chachin coshatahuatona', notohuaro' huino o'opi. 2-3 No'piton copirnoso', oro, prata, inapita quëran Yosë marë' minëro'sa nipiso', quëshicaiso camaitërin. Ina minëro'saso', Quirosarin quëran Napocotonori iráca quëntarin. Quëshihuachinara, inapitaquë huino o'orin. Sa'inpita, cosonanënpita, hua'ano'sa amatërinso', ya'ipi inapitanta inaquë o'opi. 4 Inaquë huino o'osahuatona', mamanshinënapita oro quëran nipiso', mosharápi. Prata, sha'pi hua'na, hua'namia, nara, na'pi, inapita quëraonta nipiso', mosharápi.

5-6 Naporápirinahuë', a'nanaya piyapi imira pochin nininso' ya'norahuaton, huiríchin paira nininquë ninshitarin. Së'parahuan nanparini a'pintërin ni'ton, a'ninquëchin copirnori quënanin. Ina nicaton inaso', pa'pi pa'yanin. Pa'yanaton ropa ropátarin. 7 Ina quëran ninotona'piro'sa', quirica nitotoro'sa', tayora

nitotoro'sa', inapita quëcacaiso marë' chiníquën camaitërin. Huë'pachinara:

—Inso tëranta paso' ninshitopiso' nontaton, ma'sona tapon naporinso sha'huitohuachinco, copirnoro'sa a'morinsoanpi aa'motarahuë. Oro quëran catina nipiso' apë'pëconotarahuë. Naporahuaton ca pochin nanantacaso marë' a'na hua'aniáchini ya'copiarin, tënin.

8 Napopirinhuë', co a'nayari tëranta ma'sona tapon ninshitërinso' sha'huitacaso' nanitërinhuë'. 9 Napohuachina, copirnoso na'con na'con pa'yanaton sha'píchin ni'tërin. A'napita hua'ano'santa', onporë pochin cancantopi. 10 Copirno, hua'ano'sa', inapita pa'yanënaquë noncaropiso', copirno a'shionta natanin. Ina natanaton, coshatopiso pëiquë ya'conconin. Hua'huin paaparahuaton:

—¡Quëmaso sinioro copirno chiníquën nanantëran! ¡Hua'qui tahuëri nicaton, hua'anëntocoi! Ama na'con na'con pa'yanaton, sha'píchin ni'tëquësohuë'. 11 Isëquë a'nara quëmapi ya'huërin. Inaso', noya yosëro'sa ispiritonëni onpo nanpicasona anitotërin. Pa'pi yonquínahuan ni'ton, tata Napocotonocori noyá nohuitërin. A'napita quirica nitotoro'sa quëran yonqui yonquínahuan ni'ton, inapita hua'anën nicacaso marë' acorin. 12 Nininënso' Naniri nipirinhuë', tatacori Piritasasaro itërin. Inaso' quëmapi noya noya cancantërin. Hua'nahuatëra ma'sona tapon naporinsopita nito sha'huirin. Co nitotacasohuë' nanano'santa', nito sha'huirin. Nanan nisë'morinso pochin nipisopitanta', anoyatërin. Ina apërátëquë', ma'sona tapon pairaquë ninshitopiso', anitochinquën, itërin.

13 Napotohuachina, amatahuaton natanin:

—¿Quëma Nanirinquën ti? ¿Quëmanta', a'napita cotioro'sarë'quën tataco Cotia parti quëran quëninquën? 14 Quëma yonquiatënën: "Inaso', noya yosëro'sa ispiritonëni ya'coancantërin. Yonquinën quëraonta yonqui yonquíchararin," itërinaco. 15 Pairaquë ninshitopiso nontatona ma'sona tapon naporinso sha'huitiinacoso marë', na'con quirica nitotopisopita përarahuë. Huëcaponaraihuë', nisha nananquë ninshitopi ni'ton, co nitotopihuë'. 16 Quëmaso napoaponahuë', sacai nininsopita nito sha'huiranso' natantërahuë. Iso ninshitopiso' nontaton, ma'sona tapon naporinso sha'huitohuatanco, copirnoro'sa a'morinsoanpi aa'motaranquën. Catinanta oro quëran nipiso', apë'pëconotaranquën. Naporahuaton ca pochin nanantacaso marë' a'na hua'aínchin ya'copiarinquën, itërin.

17 Napotohuachina:

—Yanicanarancosopitaso', quëmaora chachin maantaquë'. Hua'anëntëranso pëiquë sacatohuato, noya ni'sarinaco. Inapotiinacosonta', a'na piyapi quëtëquë'. Co manta acanaancoso nohuantaporahuë', pairaquë ma'sona tapon ninshitopiso', sha'huitaranquën.

18 Yosë chini chiníquën nanantërinsoari, iráca tata Napocotono copirno nicacaso marë' acorin. Inari chiníquën nanan quëtërin ni'ton, noya noya hua'anëntërin. Ina marë' naní quëran noya nicatona të'huatopi. 19 Inapotërin ni'ton, nisha nisha piyapi'sari të'huatatona natëpi. Nisha nisha nacionquë ya'huëaponaraihuë', nisha nisha nananquë nonaponaraihuë', natëpi. Insosona nohuantërinso', atëpatërin. Insosona nohuantërinso', nicha'ërin. Nohuantërinsopita chini chiníquën nanan camaitacaiso marë' quëtërin. A'naquënso nipirinhuë', chiníquën nanantopirinahuë', ocoihuachina atapanin. 20 Inapoaton, "caso noya

noyaco. Co insonta ca pochin ya'huërinhuë',” tënin. Ina pochin yonquiaton, piyapi'sa yaaparisitërin. Napohuachina, Yosëri copirno ya'conin quëran ocoirin.
21 Co huachi nanitërinhuë' piyapi'sa huáncana ya'huëcaso'. Napoaton ocoihuachinara, tanan moraro'sarë' ya'huërin. Tororo'sa pochin pasto ca'nin. Poroncayori shipitárin. Naporin. “Yosëso chini chiníquën nanantaton ya'ipi isoro'paquë naciono'santa', hua'anëntërin. Ina nohuanton insosona nohuantërinso' copirno nicacaso marë' acorin,” tëcaquë huarë' noyatërin. 22 Tata naporinso quëmanta sinioro copirno nitotaponahuë', co cancan yonquiaton sano yonquiranhuë'. 23 Yosë të'huataton natëcaso nipirinhuë', nocanatë pochin ninan. Inapoaton minëro'sa ina pëinën quëran quëpiso amatohuatana, quëshirinën. Quëpachinara, inaquë përaransopita huino ichio'oran. Naporahuaton mamanshinënpita oro quëran nipiso', mosharan. Prata, sha'pi hua'na, hua'namia, nara, na'pi, inapita quëran nipisonta', mosharan. Inapitaso co máquëno'sahuë ni'tona', co quënantopihuë', co natantopihuë', co manta nitotopihuë', napopi. Napopirinahuë', inapitaso chinotëran. Yosëso ananpirinquën. Ina nohuantohuachin ma'pitaso yonquiranso ninan. Inaso napopirinhuë', co chinotëranhuë'.
24-25 Napoaton ninshitacaso marë' imira ni'nanso' a'parin. Ninshitohuachina:

MINI MINI TIQUIRI PARSIN

tënin.

26 *Mini* hua'anëntëranso tahuëri'sa Yosëri pichiton, ocoiarinquën huachi tapon naporin.
27 *Tiquiri* në'tënanquë në'tënëso pochin Yosë nitohuachinquëna, pahuanan tapon naporin.
28 *Parsin* hua'anëntëransoso', nipatomatapona'. Mitia piyapiro'sa', Pirsia piyapiro'sa', inapitari hua'anëntapona huachi tapon naporin, itërin Nanirири.
29 Napotohuachina copirnoso', piyapinënpita camairin: “Ca a'morahuësoanpi Naniri a'motahuatoma', oro quëran catina nipiquë apë'pëconotoco'. Naporahuaton ca pochin nanantacaso marë', a'na hua'aínchini ya'copiapon. Ya'ipinquëma ina nitotoco',” itërin. Copirno napohuachina piyapinënpitaso', ina inachachin nipi.
30 Napoaponahuë', naporo tashi chachin Pirisasaro copirno tëpapi.
31 Mitia copirno Tario itopisoari ya'huërëtërin. Saota shonca cato pi'ipitahuaso napoarin.

Naniri pa'pini quëran cha'ërinso'

6 1 Ya'ipi hua'anëntërinquë camaitacaiso marë' Tario copirnoso', pasa cato shonca chirinchiro'sa acorin.
2 Ama inapitari pi'pian tëranta ihuacaiso marëhuë', cato hua'ano'sa acorahuaton. Nanirinta ina marë' acorin. 3 Inaso napoaponahuë', noya noya nitotaton a'napita hua'ano'sa', chirinchiro'sa', inapita ya'cotërin. Ina nicaton copirnoso', ya'ipi hua'anëntërinquë camaitacaso marë' ina yaacorin. 4 Hua'ano'sa', chirinchiro'sa', inapitariso napoaponahuë', co quë'yapihuë'. Inapoatona sha'huirapicaiso marë' maquë tëranta tëhuërinso' yonípi. Naniriso noyasáchin nisahuaton, co pi'pian tëranta ihuatërinhuë'. Napoaton co nanitopihuë' sha'huirapicaiso'. 5 Napoaponahuë', onpopionta yaminsëatona': “Co'chi maquë tëranta sha'huirapichináchinhuë' niconin paya. Yosënën chinotërin

quëran tëhuënchinso', canaitërihuahuë',” topi.

6 Ninapotatona', hua'ano'sa', chirinchiro'sa', inapitari copirno nonpintacaiso marë' paahuapi. Cantonahuatona noyasha nontopi:

—¡Nanpimiatatón sinioro copirno hua'anëntocoi! 7-8 Ya'ipi no'panënpoaquë hua'ano'sa ya'conaiso', a'nara nanan quëma camaitacaso marë' yonquirai. Cara shonca tahuëri marë' quëmasáchin sinioro copirno piyapiro'sa ma'sha nohuantopiso', natainën. Co a'na piyapi natanacaiso ya'huërinhuë'. Co yosënëna tëranta natanacaiso ya'huërinhuë'. Insosona co natëtohuachinhuë', pa'piniro'sa ya'huërinquë të'yatacaiso ya'huërin. Ina inachachin nicacaiso marë' quëma sinioro copirno quirica ninshitëraiquë, nininën acorahuaton hui'shaquë'. Inapotohuatan, co huachi incari tëranta anishataponhuë'. Mitiaro'sa', pirsiaro'sa', inapita ina pochin camaitohuachinara, co incari tëranta nanitërinhuë tapicaso', itopi.

9 Ina natanahuaton, Tario copirnoso natëtërin. Quirica ninshitopiquë nininën acorahuaton, hui'sharin. 10 Camaitopiso Naniri nitotaponahuë', co natëtërinhuë'. Pëinënquë pa'sahuaton, huë'ërinso patoanaquë ya'conin. Huintananënpita Quirosarin parti notëtopiso' i'sohuatahuaton, isonin. Isonahuaton Yosë nontërin, chinotërin, naporin. Inachintërin nichinapon chachin nani tahuëri cararo naporin. 11 Ina nicatona', hua'ano'sa', chirinchiro'sa', inapitaso Naniri pëinënquë napopináchin ya'conpi. Ya'conpachinara, Yosë nontaton chinotárin quënanconpi. 12 Ina quëran a'naroáchin copirno paaparahuatona':

—Quëmaso' sinioro copirno cara shonca tahuëri marë' ya'ipi piyapinënpita camairan: “Ma'sha nohuantohuatama', casáchin natanco. Co a'na piyapi natanacaiso ya'huërinhuë'. Co yosëro'sa tëranta natanacaiso ya'huërinhuë'. Insosona co natëtohuachinhuë', pa'piniro'sa ya'huërinquë të'yatacaiso ya'huërin,” ¿tënan camaitapon pora?

—Naporin mini. Naporahuëso' nani hui'sharahuë ni'ton, co incari tëranta nanitërinhuë tapicaso'. Mitiaro'sa', pirsiaro'sa', inapita camaitërinso ni'ton, co tapicaso ya'huërinhuë', tënin copirno. 13 Napotohuachina, hua'ano'saso taantapi:

—Naniriso' a'napitarë chachin Cotia parti quëran quëpirinahuë', co natërinquënhuë'. Quirica ninshitëransonta', co të'huatërinhuë'. Inaso', cararo nani tahuëri Yosë nontaton chinotërin. Quiyari chachin ni'nai, itopi.

14-15 Ina natanaton, copirnoso pa'pi sëtërin: “Onpotahuato tëranta Naniri nicha'ëca'huaso ya'huërin,” tënin yonquinënquë. Inapoaton i'huaraya huarë' chiníquën sacatopirinhuë', hua'ano'saso niyontoantarahuatona', copirno nontaantapi:

—Naniri chiminacaso ya'huërinso', nani sinioro copirno nitotëran. Mitia, Pirsia, inapita copirnoro'saso', ma'sona nicacaiso hui'sharahuatona camaitohuachinara, co incari tëranta tapicaso nanitërinhuë', itopi.

16 Napotohuachinara, camaitërin: “Naniri quëcatoma', pa'pini' ya'huërinquë të'yatoco',” tënin. Co'huara të'yachátërasoihuë':

—Quëmaso Naniri, Sinioroíchin cancantaton natëran. Ina nicha'ëinquën, itërin.

17 Pa'pini' ya'huërinquë Naniri të'yatohuachinara, ya'coananën panca na'pi pi'napirahuatona pa'copitopi. Ina na'piquë copirnoso', sichonën quëran

sichotërin. Chiníquën nanantopisopita hua'ano'santa', ina pochachin sichotopi anta'. “Copirno camaitërinso chachin Nanirinta nitopi,” ta'caiso marë' sichotëra'piapi. 18 Ina quëran copirnoso', hua'anëntërinso pëiquë pa'nin. Co coshataponahuë', huë'ërinquë quëhuënin. Co pi'pian tëranta capa cancantacaso yonquirinhuë'. Naporahuaton ya'ipi tashi co manta huë'ërinhuë'. 19 Ipora tahuëriso chachin huënsërahuaton, pa'piniro'sa ya'huërinquë ta'arë'nachin pa'nin. 20 Nani ya'caritohuachina, co napion ancantaton:

—¡Naniri. Quëmaso Yosëíchin cancantaton natëran! Inaso' nanpiárin nichinapon chachin, ¿nicha'ërinquën pa'piniro'sa quëran to? itërin.

21-22 ¡Nicha'ërinco mini sinioro copirno! Quëmanta nanpimiataton hua'anëntocoi. Co manta tëhuëtëranquënsohuë' Yosë nitotaton, pa'piniro'sa së'copianantacaso marë' anquëninën chachin a'paimarin. Inapotohuachina, co manta onpotërinacohuë', itërin.

23 Ina natanahuaton, copirnoso capa cancantërin. Ina quëran a'naroáchin Naniri ocoicaiso' camaitërin. Nani ocoihuachinara ni'pirinahuë', co manta pa'piniro'sari onpotërinhuë'. Inaso' Yosë natërin ni'ton, noya pipirin. 24 Ina quëran copirnoso', camaitërin: “¡Naniri sha'huirapipisopita hua'ano'sa', chirinchiro'sa', sa'ina', hui'nina', inapita maco'! ¡Nani mapatama', pa'piniro'sa ya'huërinquë të'yatoco'!” tënin. Napotohuachina, inapotopi. Inapitaso' ipora të'yatasoi chachin, pa'piniro'sari macatona pa'sa pa'satopi.

25 Ina piquëran Tario copirnoso', quirica ninshitërin: “Ca Tario copirnoco ninshitaranquëma'. Canpitaso nisha nisha nacionquë ya'huërama'. Nisha nisha nananquë nonama'. Naporahuaton nisha nisha piyapinquëma'. Pa'pi nohuantërahuë ya'ipinquëma noya ya'huëatoma', sano ya'huëcamaso'. 26 Ya'ipi hua'anëntërahuëso no'paquë, Naniriri chinotërinso Yosë të'huatatoma', nóya ni'co'.

Inasáchin Yosë ya'huëmiatërinso'.
Hua'anëntërinso', co onporonta ta'huantaponhuë'.
Chiníquën nanantërinsonta', co nitiquiaponhuë'.
27 Inaíchin nicha'ëtona'piso'.
Isoro'paquë, pi'iro'tëquë, inaquëpita
co nanitapacasohuë' nininsopita ninin.
Naniri pa'piniquë të'yatopiraihuë',
inari nicha'ërin ni'ton, co manta onpotopihuë',” tënin ninshitaton.

28 Ina pochin Naniriso', Tario copirno
catahuarin. Pirsia copirno Siro itopi-
sonta', catahuarin. Inapitarinta',
chiníquën nanan camaitacaso marë'
quëtopi ni'ton, naporin.

Catapini ma'sharo'sa pochin nininso'

7 1 Pirsasaro copirno Papironiaquë
nani a'na pi'ira hua'anëntarin.
Naporo' Naniriso', a'na tashi huë'ërinquë
hua'narin. Capayatahuaton noya noya
nininsopita hua'narinso', ninshitërin.
2 Ninshitohuachina, iso pochin acorin:
"Huë'ëhuëquë panca marë ni'nahuë.
Catapini ihuano'sa[c] ya'huërinsopitari
pihuihuachina, marëso panca co'sacai-
tërin. 3 A'nanaya ni'pirahuë', catapini
panca ma'sharo'sa nisha nisha ya'nopiso',
marë quëran pipirapi. Inapitaso', co
napopináchin ni'topihuë'. Nisha nisha
ni'topi. 4 Ya'natiirinsoso', pa'pini' pochin
ni'taponahuë', panca onian pochin
anpiantëhuanin. Ina nicasoco chachin
anpiantënpita oshitëtahuatona', piyapi
pochin ahuanipi. Inapotohuachinara,
piyapi pochachin cancantërin.
5 Ina piquëran niantarinsoso', tocani
pochin ya'norin. Inaso' huanihuachina,
a'natëran inapamiachin huanirin
ni'ton, a'natëranso tahuanin. Cara
ma'sha nininpitë', naquërin ni'nahuë.
Naporahuaton: '¡Paaton onponta nosha
ca'quë'!' itopi natanahuë.
6 Ina piquëran niantarinsonta', pa'pini
pochin ya'norin ni'nahuë. Inaso', catapini
anpiantëhuanin. Motënpitanta catapini
ya'huëtërin. Naporahuaton, chiníquën
nanan quëtopi hua'anëntacaso marë'
ni'nahuë.
7 Piquëran nininsoso', pa'pi të'huatoro
ya'norin ni'nahuë. Naporahuaton pa'pi
chiníquën. Panca natëro'sa hua'namia
quëran ya'huëtërin. Nani ma'sha
quënaninsopita pë'yara'piarin. Oshitë
oshitëtëra'piarin. Pë'sotërinsopitanta
to'pi to'pitëra'piarin. Inaso', co a'napita
ma'sharo'sa huë'ëhuëquë ni'nahuëso
pochin ya'norinhuë'. Shonca pomo-
nënpita motënquë ya'huëtërin.
8 Ina ma'sha pomonënpita nicasoco
chachin, inapita huáncana quëran
a'nara pomona'huain pipitaantarin. Ina
pichopitacaso marë' cara pomonënpita
opashotopi. Inaso pomona'huaya, piyapi
pochin ya'pirahuanin. Nonpachinanta',
pa'pi nocantërin ni'nahuë.

Yosë coisë pochin nisarinso'

9 Ina quëran niantahuatora,
hua'anëntacaiso
shiraro'sa acorapi.
Inaquë a'nara Ansiano, másho
pochin ya'norinso' huën-
sërin.
A'morinsoso', ocai pochin huirí-
chin.
Ainëonta', huiri huaita noyá
pë'sapinan pochin ya'norin.
Hua'anëntërinso shiranën, ina
tahuinanënpita,
inapitanta panca pën nënë
nënëtárinso pochin ya'norin.
10 Ina notënan quëraonta', pancai'
pochin pipirarin.
I'sha niponahuë', pën pochin
ya'norin.
Notohuaro' huaranca anquëni-
ro'sari chinotopi.
Notohuaro' michon piyapi-
ro'santa', ina notënanquë
huaniápopi.
Coisëro'sa caniaritapi huachi
piyapi'sa natanacaiso'.

---

[c] **7.2** *Catapini ihuano'saso':* Ya'ipi parti quëran tapon naporin.

Quiricaro'santa onirira'piapi.
11 Pomona'huaya pipihuachina,
nocantaton noninso' natanárahuë.
Ina nicasoco chachin ma'sha shonca
pomon ya'huëtërinso tëparahuatona',
yáquira'piapi. Inapotahuatona
huiquitacaso marë' pënquë të'yatopi.
12 A'napita ma'sharo'sa pochin nipisopitanta',
hua'anëntopiso osërëtëra'piapi.
Napoaponahuë', co naporo chachin
tëpapihuë'. Tahuërinëna naniquë
huarë', inapotapona'.
13 Huë'ëhuëquë inapita nicasoco,
a'nanaya,
a'nara quëmapi chitoro huán-
cana o'mararin.
O'marahuaton Ansiano huën-
sëarinso ya'cari', pa'nin.
Ina quëran aya'caritopi huachi.
14 Inapotohuachinara,
ya'ipi noya noya hua'anëntacaso
marë'
Ansianori chini chiníquën
nanan quëtërin.
Inapotohuachina,
ya'ipi naciono'saquë ya'huëpiso-
pitari,
nisha nisha nananquë nonpiso-
pitari ina chinotapi.
Chiníquën nanantërinso', co
onporonta nishataponhuë'.
Hua'anëntërinsonta', co onporo
ta'huantaponhuë'.
15-17 Ya'ipi inapita ni'sahuato, pa'pi
pa'yanahuë. Co napion ancantato, a'nara
inaquë huaniárinso', paaparahuë: 'Ya'ipi
ni'nahuësopita ¿ma'ta tapon naporin?
Sha'huitoco canta nitochi topirahuë,'
itërahuë. Napotohuatora: 'Catapini
ma'sharo'sa pochin ni'nansopitaso',
catapini copirnoro'sa[d] tapon naporin.
Inapitaso' hua'anëntohuachina', ya'i-
piro'pa' hua'anëntapona'. 18 Inapita
piquëranso', Yosë chini chiníquën
nanantërinso' imapisopitari, hua'anën-
tapona huachi. Inapita hua'anëntohua-
china', co huachi onporonta a'napitari
hua'anëntopiso matarinhuë',' itërinco.
19-22 Napotohuachincora, nataanta-
rahuë: 'Piquëran ma'sha pipirinsoso',
a'napita quëran nisha ya'norin. Pa'pi
të'huatoro ni'tërin. Natëquënpita hua'-
namia quëran ya'huëtërin. To'tëratënpi-
tanta', sha'pi hua'na quëran ya'huëtërin.
Ya'ipi quënaninso' pë'yara'piarin. Oshitë
oshitëtëra'piarin. Pë'sotërinsopitanta',
to'pi to'pitëra'piarin. Shonca pomonën-
pita ya'huëtërin. A'na pomona'huanta
pipitaantarahuaton, ya'pirahuanin. Ina
nonpachina, pa'pi nocantërin. Napo-
rahuaton ina pomona'huaso', a'napita
pomono'sa quëran panca panca pochin
ya'norin. Ina pichopitacaso marë' cara
pomono'sa anotopi. Ina pomona'-
huaso', Yosë imapisopitanta', ahuëarin.
Inapotaton minsëarin. Napoin quëran,
Ansiano, masho pochin ya'norinso
huë'nin. Huë'pachina, Yosë imapiso-
pita no'tëquën catahuarin. Nani huachi
tahuëri nanirin Yosë piyapinënpitari
ya'ipiro'pa' hua'anëntacaso ni'ton,
naporin. Ya'ipi inapita naporinso yani-
totërahuë,' itërahuë. 23 Napotohuatora:
'Piquëran ma'sha pipirinsoso',
isoro'paquë hua'anëntacaiso',
tapon naporin anta'.
Cara ya'huërinso piquëran
inanta ya'huëapon.
Inaso', co a'napita pochin nisa-
rinhuë'.
Ya'ipi quënaninso' pë'yara'-
piapon.

[d] **7.15-17** *Catapini copirnoro'sa topachina:* Co catapini chachin tapon napoarinhuë', na'con chachin yonquiaton naporin.

Oshitë oshitëtëra'piapon.
To'pi to'pitëra'piapon. Napoarin.
24 Shonca pomonënpitaso', shonca
copirnoro'sa
ina hua'anëntërinquë hua'anën-
tapona', tapon naporin.
Ina piquëran a'na ya'huërë'
copirno ya'coantapon.
Inaso' ya'conpachin,
co a'napita copirnoro'sa pochin
nisarinhuë'.
Shonca copirno quëran cara
copirno minsëapon.
25 Yosëso chini chiníquën nanan-
topirinhuë', no'huipon.
Yosë piyapinënpitanta', shiti-
quiapon.
Yosë pënëntërinsopita anishata-
caso camaitapon.
Yosë chinotatona niyontona-
caiso tahuëri'santa', inapo-
tapon.
Yosë piyapinënpita quëran
huarë', cara pi'ipi miria
nohuantërinso' nitapon.
26-27 Napopirinhuë', coisëro'saso
piyapiro'sa natanapi.
Ina copirno ocoirahuatona',
ata'huantapi huachi.
Inapotahuatona Yosë piyapinën-
pita ya'huërë',
isoro'pa' hua'anëntacaiso marë'
quëtapona'.
Inapitaso' hua'anëntohuachina',
noya noya nisapi huachi.
Hua'anëntopiso ya'huëmiatarin.
Nisha nisha piyapiro'sa
isoro'paquë ya'huëpisopita piya-
pitapona'.
Camaihuachina natëpona','
itërinco.
28 Isëquë huarë' sha'huitëranquëmaso'
nanirin. Caso ina yonquiato co napion
cancantërahuë. Naporahuato cania'pi
ninatanahuë. Napoaporahuë', co inso
tëranta hua'narahuëso sha'huitërahuë'."

Naniri israiro'sa marë'
Yosë nontërinso'

9 1-2 Papironiaro'saso', Asoiro
hui'nin Tario itopisori hua'anën-
tarin. Inahuaso', Mitia piyapiro'sa'.
Ina Tario ipora huarë' a'na pi'ipíchin
hua'anëntaso', caso Irimiasë ninshitë-
rinso' quirica nontato, na'con yonqui-
rahuë. Inaso' pënëntona'pi, ninoton
aninshitërin: "Quirosarin ninanoso'
ata'huantohuachina', canchisë shonca
pi'ipi na'piro'sara' yamorápon," tënin.
Siniorori anitotërin ni'ton, ina pochin
aninshitërin. 3 Naporo tahuëri'sa na'con
Yosë nontërahuë. Sa'catën a'mosahuato,
huariano aipi huënsërahuë. Inapoato
ayono ninahuë. 4 Nontohuatora:

"Quëmaso' Sinioro chini chiníquën
nanantaton, ya'ipi nanitaparan. Ma'sona
sha'huitohuatancoi, no'tëquën nonan.
Nosoroatënën camaitëransopita natë-
huachinën, quëmarinta nosororanso'
a'notëran. 5 Tëhuënchachin quiyaso'
co noyahuë' nicatoi oshahuanai. Co
costaransohuë' ninai. Co quëma ya'huë-
ransohuë pochin cancantatoi ya'huërai.
Camaitëransopita, sha'huiransopita,
inapita a'porai. 6 Pënëntona'piro'saso'
piyapinënpita nipirinahuë', co natë-
raihuë'. Inapitaso' quëmari nanan
quëtëran ni'ton, copirnonëhuëipita
pënënpi. Hua'ano'sanëhuëipita, shima-
shonëhuëipita, ya'ipi israiro'sa', inapita
pënënpi. 7 Quëmaso' noya coisë pochin
nicaton, no'tëquën ana'intërancoi. Ina
marë' quiyaso' ya'ipi cotioro'sacoi
tapanai. Quirosarinquë ya'huëpisopita,
a'napita israiro'sa ya'caria ya'huëpiso',
áquë ya'huëpiso', quëma nisha nisha
no'paro'saquë të'yatërancoi. Ya'ipicoi
oshahuanai ni'ton, inapotërancoi.

8 Copirnonëhuëipita, hua'ano'sanë-
huëipita, shimashonëhuëipita, inapita
pochachin quiyanta', tapanai. Co
natëtëinquënhuë' oshahuanaiso marë'
naporai. 9-10 Quëmaso napoaponahuë',
Yosënëhuëinquën ni'ton, nosorocoi.
Nosoroatoncoi nicha'ëcoi. Quiyaso' co
natëtëinquënhuë, pënënancoisopita co
natanaihuë pochin ninai. Pënëntona'-
piro'sa quëran a'chintopirancoihuë',
co natëraihuë'. 11 Ya'ipi israiro'sacoi
a'chintërancoisopita co natëraihuë'.
Camaitëransopitanta', co natëca'huaiso
nohuantëraihuë'. Iráca Moisësë pënëntë-
rinso' quiricaquë sha'huitërancoi: 'Caso
Yosëco ni'ton, sha'huitaranquëma'. Iso
quirica quëran pënënanquëmasopita
co natëhuatamacohuë', pa'pi chiní-
quën aparisitaranquëma',' itërancoi.
Co quëma natëtëinquënhuë' panca
tëhuërai ni'ton, naporanso chachin
iporaso' parisitarai. 12 Po'pin ana'in-
tatoncoi, sha'huitërancoiso ananiran.
Ya'ipicoi, copirnonëhuëi quëran huarë'
pa'pi chiníquën ana'intërancoi. Co
intohua tëranta isoro'paquë, Quiro-
sarinquë parisitopiso pochin parisi-
chinpihuë'. 13 Moisësë pënëntërinso'
quiricaquë ninshitërinso pochachin
pa'pi chiníquën parisitërai. Inapoa-
piraihuë', co chinotërainquënhuë'. Co
noyahuë' ninaisopitanta co a'poraihuë'.
No'të nanan a'chintërancoisonta', co
imaraihuë'. 14 Quëmaso Sinioro Yosë-
nëhuëinquën ni'ton, noya coisë pochin
ninan. Napoaton po'pin parisia'huaiso
a'patiirancoi. Quëmaso' noyasáchin
nipiranhuë', quiyaso co yanatërain-
quënhuë'.

15 Quëmaso Sinioro Yosënëhuëinquën.
Chiníquën nanantaton piyapinënpitacoi
Iquipito quëran ocoirancoi. Inapota-
toncoi sacóshin nahuinan. Quiyaso
napoaponahuë', co noyahuë' nicatoi
oshahuanai. 16 Quëmaso' noyanquën
ninanso' nitotërai. Quirosarinquë
ya'huëpisopita pa'pi no'huiton
ana'intëran. Inapotëranso sanoaton,
catahuaantaquë'. Inaso ninano', quëma
ninananonën. Inaquë chinotiinënquënso
marë' pëi acoran. A'napita naciono'sa
ina pirayan ya'huëpiso', Quirosarinquë
ya'huëpisopita yonquiatona tëhuapi.
Quiyaora tëhuënëhuëiquë, inapotëri-
nacoi. Shimashonëhuëipitanta tëhuëpi
ni'ton, inapotërinacoi. 17 Quëmaso
Sinioro Yosënëhuëinquën. Caso piya-
pinënco nipirahuë' nontaranquënso'
natanco. Natanatonco pëinën nishina-
huën acopiso' yonquiquë'. Catahuaan-
tahuatancoi: '¡Ma noyacha Siniorori
catahuarin paya!' ta'tona', piyapiro'sa
pa'yatarinën. 18 Nosoroatoncoi Sinioro
nontaranquënso' natanquë'. Quirosa-
rinquë pëinën ya'huërin ni'ton, inaquë
chinotopirainquënhuë', ata'huantopi.
Ina nicaton catahuacoi: 'Noya ninaiso
marë' Sinioro a'paniarincoi,' co tënai-
huë'. Pa'pi nosororancoiso' yonquiatoi
nontarainquën. 19 ¡Sinioro onpopionta
natancoi! Tëhuëtopirainquënhuë',
nicha'ëcoi. Nontaranquënso' nata-
naton, catahuacoi. Noya nicatënënquën
pa'yatiinënso marë' catahuacoi. Quëma
pëinënso', Quirosarinquë ya'huërin.
Ina ninananonta yonquiaton catahuacoi.
Piyapinënpitacointa chinotërainquënso
yonquiaton, a'naroáchin catahuacoi,"
itërahuë.

Canchisë shonca simana nininso'

20 Ina pochin nontato oshanëhuë Yosë
sha'huitërahuë. Israiro'sa oshanënanta
sha'huitërahuë. Quirosarin marënta
nontërahuë. 21-22 Ina pochin nontasoco,
a'nara anquëni hua'an yanponahuaton
huëcapairinco. Iracanta hua'narahuëquë

quënanahuëso chachin huë'nin. Panca
tëhuërënahuaso' Yosë marë' ma'sha
tëpapiso' ahuiquitopi. Naporo ora
pochin ya'notahuatonco:

"Naniri. ¿Ya'huëaran? Yosë nani
yonquirin catahuainquëmaso'. Ina
no'tëquën ayonquica'huanquënso
marë' o'marahuë. 23 Yosë nontëranso'
caniaritasënquën chachin, inaso
a'panirinquën. Inaso' nosoromiatë-
rinquën ni'ton, anitota'huanquënso
marë' a'paimarinco. Iporaso' noya
huëratëhuanaton natanquë no'tëquën
nitotamaso marë'.

24 Quirosarin ninano', israiro'sa',
inapita Yosëri ana'intërinso',
canchisë shonca simana[e] pahua-
narin nanicaso'.
Ina nápo simana nanihuachin,
nicha'ësarinquëma'.
Co noyahuë' nicatoma Yosë
tëhuëtërama',
co natantochináchinhuë' cancan-
tatoma oshahuanama'.
Inapopiramahuë', nicha'ësarin-
quëma'.
Ina piquëranso huachi noyasá-
chin nicatoma ya'huapoma'.
Naporo huachi hua'naton
ni'nansopita naniarin.
Pënëntona'piro'santa Yosë
nohuanton anitotërinëmaso',
nanipon.
Naporo huachi Noya Noya
nininso', Yosë marë' acoa-
pona'.
25 Isonta nitotahuaton, noya
yonquiquë':
Quirosarin noya acoantacaiso
marë' nanan yo'pi quëran,
hua'an Yosëri huayoninso
ya'conaquë huarë',
canchisë simana nisahuaton,
saota shonca cato simana
hua'quiapon.
Quirosarin pairanën,
cachiro'sa', inapita anoya-
tasoi',
na'con parisitacaiso' ya'huëapon.
26 Saota shonca cato simana
piquëran
hua'an Yosëri huayoninso tëpa-
pona'.
Quirosarin ninano', Yosë chino-
tacaso pëi',
inapita naquëranchin ata'huan-
taantapona'.
A'nara copirno piyapinënpitarë
chachin
huëcaton inapotapon.
Panca paquii' a'naroáchin mën-
tarinso pochin
ta'huantacaiso' canquipon.
Quira nicacaiso', niata'huanta-
caiso',
inapitaso', tahuëri ta'huantaquë
huarë' imapon.
27 A'na simana marë' ina copir-
noso',
notohuaro' piyapi'sarë' anoya-
tapon.
Napoaponahuë ina simana
huancanarahuaso',
Yosë marë' ma'sha ahuiquita-
caiso', acopitapon.
Ma'sha Yosë marë' quëcacai-
sonta', inapotapon.
Artaro ma'sha Sinioro marë'
ahuiquitopiso notënanquë,
pa'pi co noyahuë' nininso nica-
tona', tapiapona'.
Ina piquëranso napoaponahuë',
Yosëri chachin napona'pi ata'-
huantapon huachi," itërinco.

[e] **9.24** *Canchisë shonca simana topachina:* Co simanamia yonquiaton naporinhuë'.

Osiasë pënëntërinso'

Caniaritapon ninshitërinso'

1 [1]Piiri hui'nin Osiasëso', pënëntona'pi ni'ton, israiro'sa pënënacaso marë' Yosëri anitotërin. Cota huënton israiro'sa ya'huëpiquë Osiasë copirno'ton hua'anëntaso', anitotërin. Ina quëran Cotamo ya'huërë', hua'anëntaantarin. Ina piquëran Acasonta', hua'anëntaantarin. Ina quëran, Isiquiasënta hua'anëntaantarin. Inapita copirnoro'sa Cota huëntonquë hua'anëntapona', Yosëri anitotërin. Coasë hui'nin Quiropoamonta', Israiro huëntonquë naporo tahuëri'sa copirno nisarin.

Osiasë sa'arin quëran, Siniorori israiro'sa ma'sona onpotacaso anitotërinso'

[2]Siniorori Osiasë ya'nan camaiapon: "Ya'ipi israiro'sa a'porahuatonaco, so'ina tëhuananpitopiso pochin nitërinaco. Napoaton quëmanta inapita a'chinta'huaso marë', a'nara sanapi maquë'. Ina masahuaton hui'nahuanquë'. Inaso napoaponahuë', mananso piquëran tëhuananpitarinquën. Napoaton inaquë hui'nahuanansopitaso': 'Monshihuantë sanapi hua'huinpita,' itapona'," itërin. [3]Napotohuachina Osiasëso', Tiprain hui'nin Comiri itopiso' manin.

Comiriso hua'huanpachina, quëmapia'huaya huairin. [4]Naporo' Siniorori Osiasë camaiaton: "Hui'nan hua'huatërinso', Quisiriro itëquë'. Co hua'quiya quëranhuë' Quio copirno Quisiriro ninanoquë pa'pi co noyahuë' nininso marë' shinpita ana'intarahuë. Naporahuaton tahuëri nanihuachin, Israiro huëntonquë co huachi copirnoro'sa hua'anëntaponahuë'. Ina tapon ina pochin hui'nan nohuitëquë'. [5]Co hua'quiya quëranhuë' inimiconënpitari Israiro huënton minsëapona'. Quisiriro motopiana itopiquë minsërahuatona', a'na no'pa'pa' quëpapona'," itërin.

[6]Comiri naquëranchin hua'huaantahuachina, sanapia'hua huairin. Naporo' Siniorori Osiasë camaiantaton: "Hui'nan hua'huatërinso', No-roama itëquë'. Israiro huënton co huachi nosoroapohuë'. Napoaton co huachi cha'ëtarinacohuë'. Ina tapon ina pochin inanta nohuitëquë'. [7]Cota huëntonso napoaponahuë', nosoroarahuë. Cari chachin inapitaso', nicha'ësarahuë. Yosënënaco ni'to, topinan nicha'ësarahuë. Co ahuëtatona cha'ësapihuë'. Sahuëni, pë'chinan, cahuarioro'sa', sontaro'sa cahuarioquë pa'pisopita, co inapita nohuantarahuë'," itaantarin.

[8-9]No-roama a'potohuachina, Comiriso hua'huaantarin. Huaihuachina, quëmapia'hua niantarin: Naporo' Siniorori Osiasë camaiantarin: "Hui'nan hua'huatërinso', No-ami itëquë'. Canpitaso piyapinëhuëpitanquëma nipiramahuë', co huachi piyapinëhuëpitanquëmahuë'. Canta co huachi Yosënëmacohuë'. Ina tapon inanta', ina pochin nohuitëquë'.

[10] Napoaponahuë', a'na tahuëri
israiro'saso notohuaro' na'apona'.
Marë yonsanquë inotëra'huaya
ya'huërinso pochin na'apona'.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Co incari tëranta pichicaso'
nanitaponhuë'.
Iporaso' pënënatënquëma sha'-
huitëranquëma':
'Canpitaso co piyapinëhuëpitan-
quëmahuë',' itëranquëma'.
Naporoso nipirinhuë': 'Canpi-
taso hui'nahuëpitanquëma'.
Caso Yosëco nanpito napotaran-
quëma',' itaranquëma'.
11 Naporo tahuëri'sa Cota huënton
israiro'saso',
a'napita israiro'sarë a'naíchin
hua'anëna ya'huëtapona'.
Naquëranchin ya'huëpiquë
chachin ya'huëantapona'.
Naporahuaton notohuaro' na'a-
miatapona'.
Piyapinëhuëpita ya'huëpiquë
chachin acoantapo.
Piyapi iminënquë sharo'sa sha'-
ninso pochin nitapo.
Quisiriro motopiana cari anoya-
taantahuato,
¡ina tahuëri pa'pi noya nisarin!

2 1 Naporo' canpitaso
israiro'sanquëma':
'Canpoaso' Yosë piyapinënpi-
tanpoa ninëhua',' niitarama'.
Sanapi'santa': 'Yosë nosoroanta-
rinpoa',' niitapi," itërin.

Israiro'sa mamanshi moshatona', monshihuantë sanapi pochin cancantopiso'

2 Naquëranchin Siniorori
israiro'sa itaantapon:
"Israiro nacionso', sa'ahuë
pochin ninin.
Inapitaso napoaponahuë',
tëhuananpitatë pochin nitë-
rinaco.
Napotërinacoso marë' carinta',
inapita a'porahuë.
Naporinso marë', hua'huinpitari
coisëquë quëpatona sha'hui-
rapiina'.
¡Ama huachi niminta paya
pochin nisáinsohuë'!
¡Ama huachi a'na a'na po'chin-
sohuë'!
3 Co'so' natëtohuachinhuë',
sanapi noyá i'nanpiratahua-
tona
patopiso pochin canpita no'pa-
nëma nitarahuë.
Ya'nan acoapo ya'huërinso
pochin acoarahuë.
No'pa' yaniro nipachina,
sharo'sa i'sha pahuanin quëran
taquipiso pochin nitarahuë.
4 Co huachi hua'huinpita tëranta
nosoroapohuë'.
Monshihuanárin quëran hua'-
huaninso marë' napotarahuë.
5 Sanapi nitapihuachina, co tapa-
rohuanhuë' ninin:
'Amiconëhuëpita nicapo
pa'sarahuë.
Inapitaso', cosharo', o'oi',
inapita quëtërinaco.
A'moca'huaso marënta', huaita,
rino pi'shi, inapita quëtërinaco.
Toma', huino, inapitanta quëtë-
rinaco,' tënin.
Inapochachin israiro'santa
mamanshiro'sa moshatona',
co taparohuanhuë', nipi.
6 Ina sanapi pochin nipiso marë'
iranëna nahuanquë pa'copita-
rahuë.
Naporahuaton pairaquë oncora-
piatë pochin nitarahuë.
Ama iranëna quënanacaiso
marëhuë', napotarahuë.
7 So'in tëhuananpitë sanapiso',
monshinpita imarin.

Inapochachin israiro'santa',
mamanshiro'sa chinotopi.
Inapita chinotopirinahuë',
nohuantopisoso co quënanapihuë'.
Yonipirinahuë tëranta', co
quënanapihuë'.
Naporo huachi monshihuantë
sanapi noya yonquiantaton:
'Ya'nan so'yatërahuëso chachin
tahuërëtaanta'i nipachin.
Inaro'coso', noya noya ya'huëápirahuë',' tapon.
Inapochachin israiro'santa
nisapi.
8 Cari nosoroato trico, huino,
toma', inapita quëtërahuë.
Napotopirahuë, inapitaso co
yonquipihuë'.
Prata, oro inapitanta ca
nohuanton na'con na'con
ya'huëtopi.
Napohuachinara, ina quëran
mamanshiro'sa nipitërapi.
9 Napopiso marë' carinta', trico,
huino, inapita quëtërahuëso',
matatë pochin nitarahuë.
Inapita macacaso tahuëri'sa
nanipirinhuë',
ca nohuanton co huachi macaponahuë'.
A'nantatona a'mocaiso marënta',
rino pi'shi, huaita, inapita quëtërahuë.
Inapotopirahuë', mataantapo.
10 Monshihuantë sanapiso', so'ini
ana'intërin.
Ana'intaton monshinpita ni'tonënquë a'morinso matërin.
Inapotaton, atapanin.
Inapochachin carinta', israiro'sa
atapanarahuë.
Mamanshi camayo naciono'sa
ni'tonënaquë atapanarahuë.
Co incari tëranta ana'intërahuë
quëran nicha'ësarinhuë'.
11 Inapotohuato, co huachi noya
ancantacaiso ya'huëaponhuë'.
Co ma'sha pita tëranta na'huëcaiso ya'huëaponhuë'.
Yoquia'huarai' pitaro'saquë
tëranta co huachi niyontoanpihuë'.
Co sahuatoquë tëranta niyontoantaponahuë'.
12 Monshihuantë sanapiso',
monshinpitarë' po'ninso marë'
ma'sha quëtopi.
Inapochachin israiro'santa':
'Mamanshi catahuarincoi
ni'ton,
oparoro'sa', iquirararo'sa',
inapita noya noya ya'huëtërincoi,' toconpi.
Napopiso marë' ina oparoro'sa',
iquirararo'sa', inapita, ata'huantarahuë.
Tanan ma'sharo'sari pë'yapon.
Ina no'paro'santa', pacanano'sa
atarantapo.
13 Mamanshiro'sa moshacaiso
marë'
yonarin pochin nininso' hua'qui
a'pëpi.
Inapopiso marë' ana'intarahuë.
Naporo tahuëri'sa inapita
moshacaiso marë' nitapatona',
miyosáchin, po'moitërasáchin
niconpi.
Inapoatona', caso naniantërinaco.
Ca Sinioroco sha'huitaranquëma'.
14 Inapotopirinacohuë',
nanon nohuantohuachinara
noyasha nontopiso pochin,

israiro'santa nitarahuë.
Inotëro parti quëparëso pochin nitarahuë.
Inaquë noya nontato achinicancanarahuë.
15 Israiro'sa iráca Iquipitoquë ya'huëpi.
Naporo tahuëri'saso', ipora huarë' nanontatë pochin nisapi.
Ina quëran ocoiapo, inapitaso piyapinëhuëpita.
Canta inapita Yosënënaco.
Inapochachin a'na tahuërinta niantapon.
Ya'huëpiso no'paquë chachin, oparoro'sa quëtaantarahuë.
Acoro[a] itopiso' motopiana, anishatarahuë.
Inaquë sha'tohuachina, pa'pi notohuaro' nitërinso' macapona'.
Napohuachina: 'Noya ya'huëáparihua',' tëcapona'.
16 Naporoso', co huachi 'Paaronëhuë[b],' itaponacohuë'.
'So'yahuë,' itaponaco huachi.
Ca Sinioroco sha'huitaranquëma'.
17 Iporaso' mamanshinëna nohuitatona', Paaroro'sa itopi.
Naporoso', co huachi mamanshiro'sa nininëna nohuitapihuë'.
18 Naporo tahuëri'sa nanihuachin, israiro'sa catahuaca'huaso marë'
tanan ma'sharo'sarë'co anoyatarahuë.
Inairaro'sa', ya'huano'sa', inapitarë'conta inapoarahuë.
Ama piyapinëhuëpita ma'sha onpotacaiso marëhuë'
napoarahuë.
Pë'chinan, sahuëni, inapitanta co huachi niahuëcaiso marë'
Israiro no'paquë ohuaraponahuë'.
Napohuachina piyapinëhuëpitaso', sano ya'huëapona huachi," itërin.
19-20 Ina quëran Sinioroso', piyapinënpita itaantapon:
"Israiro'sanquëma'.
Carima macatë pochin nitohuatanquëma',
co huachi onporo tëranta a'poaranquëmahuë'.
Camaitërahuëso chachin sanapi mapachinara, hua'anëntomiatopi.
Inapochachin carimanta hua'anëntomiataranquëma'.
Ya'ipi cancanëhuë quëran nosororanquëma ni'ton, napotaranquëma'.
Quëmapi sa'ináchin cancantërinso pochin carimanta nitaranquëma'.
Naporo canpitanta', ca Sinioroco ninahuëso' nitotapoma huachi," itërin.
21-22 Ina quëran Sinioro sha'huitaantatonco:
"Naporo tahuëri'sa israiro'sa nontohuachinaco,
a'naroáchin catahuararahuë.
Inapita nohuitato 'Quisiriro' itarahuë.
Quisiriroso', Yosë sha'tërinso' tapon naporin.
Ca nohuanton Israiro no'paquë o'nanapon.

[a] **2.15** *Acoroso':* Iprio nananquë "parisitopiso" tapon naporin. [b] **2.16** *Paaronëhuë:* Iprio nananquëso', hua'anëhuë tapon naporin.

Ca nohuanton sharo'santa
papotaton noyatapon.
Opa, oripo, inapitanta nitapona'.
Piyapinëhuëpita pan, toma',
huino,
inapita ya'huëtacaiso marë'
napoarahuë.
Ca Sinioroco sha'huitaranquën.
23 Naporo tahuëri'sa israiro'saso',
ya'huëpiso no'paquë chachin
ya'huëmiatapona'.
Inaquë acohuato, nóya ya'huëa-
pona'.
'No-roama' itato, co quë'yarë-
sohuë pochin nitopirahuë',
nosoromiatapo huachi.
'No-ami' itato, nisharo'sa
pochin nitopirahuë'.
'Canpitaso piyapinëhuëpitan-
quëma chachin,' itarahuë
huachi.
Inapitanta', 'Quëmaso Yosë-
nëhuëinquën,' itaponaco,"
itërinco.

Osiasë, sa'in maantarinso'

3 1 Ina quëran Sinioroso'
camaiantatonco:
"Paaton, sa'an chachin maanta-
quë'.

Inaso' a'porahuatënquën, a'na
quëmapirë' ya'huëárin.
Inapopirinhuë', naquëranchin
nosoroantaquë'.
Ina pochin caso Sinioroco
israiro'sa nosororahuë.
Inapitaso' mamanshiro'sa
moshatona',
cashin pano'sa inahua marë'
quëpi.
Ina quëran inapita mosharahua-
tona',
ina pano'saso' ca'pi.
Ina pano'saso', opa cayarinso
ayanirahuatona acotopi,"
itërinco.
2 Napotohuachincora, natërahuë.
Sa'ahuëso', nani a'na quëmapiri
hua'anëntápirinhuë',
naquëranchin hua'anëntaanta'-
huaso marë'
cari ya'huërë pa'antarahuë.
Shonca a'natërápotë coriqui
prata quëran nininso',
nisahuaton cara pasa cara
shonca quiro sipata ina
marë' yo'nahuë.
3 Nani pa'anpatora: "Nani maan-
taranquën ni'ton,
hua'qui pëiquë ya'huaantapon.
Ama huachi a'na quëmapirë'-
quën po'quësohuë'.
Hua'quimiachin co ca tëranta
quëmaro'co nisarahuë,"
itërahuë.
4 Inapochachin israiro'santa',
hua'qui co copirnohuanhuë'
nicapona'.
Co ma'sha hua'an tëranta
ya'huëtaponahuë'.
Chinotacaiso marënta', co
ma'sha tëpaponahuë'.
Na'pira'huaro'sa Yosë nohuantë-
rinso' nitotacaiso marënta',

co huachi ya'huëaponhuë'.
Co huachi a'naya tëranta corto
hua'an ya'huëaponhuë'.
Pëinënaquë mamanshiro'sa
ya'huëtopisopitanta', capa
nisarin.
5 Ina piquëran israiro'saso', Yosë
chachin tahuërëtaantapona'.
Naporahuaton a'nara Tapi
copirno shiin, copirnonëna
nisarin.
Tahuëri yanitiquirahuachin,
Sinioro noya nicatona',
chinotapi.
Inapotohuachina inarinta', noya
nicaton catahuaantapon.

**Israiro'sa co noyahuë'
nipiso marë' Siniorori
sha'huirapirinso'**

4 1-2 Israiro'sanquëma'. Sinioro
naporinso natanco':
"Iso no'paquë ya'huëpisopita
pa'pi co noyahuë' nipi.
Isëquëso', co no'tëquën ninoso-
ropihuë'.
Nisha nisha cancantopi.
Caso Yosëco nipirahuë', co
nohuitërinacohuë'.
Nonpiáponaraihuë', 'Yoscoarë','
niitopi.
Apira apira nitëpapi, niihuapi,
nitëhuananpitopi,
pa'pi no'huitërayaro'sa nipi,
napopi.
3 Napoaton ya'ipi Israiro
no'paquë, sëtatona na'në-
rápi.
Caniorëso pochin co manta
chinipihuë'.
Tanan ma'sharo'sa quëran
huarë' taquiapi.
Inairaro'sa', marë samiro'sa',
inapitanta inapoapi," tënin.

**Corto hua'ano'santa
sha'huirapirinso'**

4 Ina quëran Sinioro taantarin:
"Ama canpita capiniso', nisha'-
huirapitoma nipënëncoso-
huë'.
Corto hua'ano'sanquëmaráchin
tëhuënchinso',
co canirapichináchinhuë'
ni'nanquëma'.
5 Canpitaso pa'pi co noyahuë'
ninama ni'ton,
ana'intaranquëma'.
Tashi co quënantohuatërahuë'
i'parëso pochin
tahuëri nipirinhuë', co taparo-
huanhuë' tëhuëarama'.
Nonpi nanan pënëntona'piro'-
santa canpita pochachin
nisapi.
Israiro nacionso', mamaparima
pochin nipirinhuë', cari ata'-
huantarahuë.
6 Co nohuitërinacohuë' ni'ton,
piyapinëhuëpita ata'huanta-
rahuë.
Canpita corto hua'ano'san-
quëma tëhuërama ni'ton,
napotarahuë.
Canpita chachinta co nohuitëra-
macohuë'.
Naporahuaton co nohuantëra-
mahuë' nohuitamacoso'.
Napoaton canta', co corto
hua'ano'sa pochin ni'nan-
quëmahuë'.
Pënëntërahuësonta naniantë-
rama ni'quëhuarë',
canta canpita quëran pipipi-
sopita catahuaca'huaso',
naniantarahuë.
7 Na'con na'con corto hua'ano'sa
ya'huëapon pochin

na'con na'con tëhuëtërinaco.
Napoaton co huachi piyapi'sari
noya ni'sapihuë'.
Ma'sha onpotapi tëhuënchinso'.
8 Piyapinëhuëpita oshahuanpa-
china inquita'huaso marë',
ma'sha quëshirinaco.
Ina quëran canpitanta capa-
toma',
aquëtë huarë' oshahuanacaiso'
nohuantërama'.
9 Corto hua'ano'sa', topinan piya-
pi'sarë chachin
co noyahuë' nipiso marë' ana'in-
tarahuë.
10 Ya'ipinquëma a'poramaco
ni'quëhuarë', ana'intaran-
quëma'.
Na'con capomarahuë', co natëa-
ramahuë'.
Na'con hui'nahuanamaso
nohuantopiramahuë'[c],
co hui'nahuanaramahuë'," tënin.

Israiro'sa mamanshiráchin cancantopiso'

11 Ina quëran Sinioro taantarin:
"Mamanshi marë' sacatopisopita
sanapi'sarë' po'pachinara,
co huachi no'tëquën yonquipi-
huë'.
Huinonta pa'yatohuachinara,
inapochachin nipi.
12 Piyapinëhuëpitaso', nara
mamanshiro'sa
ma'sha nitotacaiso marë'
natanpi.
Inapitaso nara quëran nipirina-
huë', 'mamanshi a'pairincoi,'
toconpi.
Mamanshi marë' sacatopisopita
sanapi'sarë' pocatona',
hua'yantërëso pochin nipi.
Inapoatona piyapinëhuëpitaso',
chihuërëso pochin nipi.
Monshihuanápaiso marë' Yosë-
nënaco nipirahuë' a'porinaco.
13 Motopiro'sa', motopia'huaro'sa',
inapita hui'nimotën'pa' ma'sha
tëparahuatona',
mamanshinënapita moshapi.
Yonarin pochin nininsonta',
inapita marë' inaquë a'pëpi.
Panca ta'an nopri nararo'sa
tashinantërinsoanaquë,
aramoro'sa', insinaro'sa', inapita
nararo'sa
tashinantërinsoanaquënta',
inapopi.
Naporama ni'ton, hui'nama
sanapi'sa nipisopitanta',
mamanshi marë' sacatopi.
Hui'namapita sa'inanta', so'ina
tëhuananpitopi.
14 Hui'nama sanapi'sa mamanshi-
ro'sa marë' sacatohuachina',
co napopiso marë' ana'intapo-
huë'.
Hui'namapita sa'inanta so'ina
tëhuananpitohuachina',
co napopiso marë' ana'intapo-
huë'.
Canpitaora chachinta inanpi
sanapi'sarë'quëma po'nama'.
Ina sanapiro'sa mamanshi
moshahuachinara canpi-
tanta',
mamanshiro'sa marë' ma'sha
tëparahuatoma',
inapitarë'quëma napopináchin
moshapatërama'.

[c] **4.10** *Hui'nahuanacaiso nohuantopiso':* Na'a hui'nahuanacaiso marë', pë'tahuanënapitanta na'acaiso marë', mamanshi në'përahuatona', ina marë' sacatërinso' sanapirë' osha nipi.

Inapoatoma co manta yonquipisohuë pochin ninama'.
Naporama ni'ton, nitapiamaso ya'huërin.
15 Israiro'sanquëmaso nisha nisha cancantopiramahuë',
Cota huëntono'saso ama inapoatona oshahuainasohuë'.
Ama huachi Quiricaro ninanoquë pacosohuë'.
Co Piti-apin ninanoquë tëranta', pantamaso ya'huërinhuë'.
Inaquëpitaso', mamanshiro'sa marë'
inahuara nohuanton artaroro'sa acopiso ya'huërin.
Naporahuaton nonpatamanta':
'Sinioro nanpiárin ni'ton, napotaranquën,' ama tocosohuë'.
16 Israiro'saso', iráca quëran huarë' co yanatërinacohuë'.
No'huitëraya ohuaca pochin niconpi.
Tëhuënchachin caso Sinioroco ni'to,
ina pochin piyapiro'saso', co a'paiyapohuë'.
Noyápiachin pastoro'saquë carniroa'huaro'sa a'pairëso pochin yanitopirahuë',
¡co onporonta inapota'huaso ya'huërinhuë'!
17-18 Iprain israiro'saso a'porahuatonaco,
mamanshiráchin moshapi.
No'pirahuëro'sa huënton notatopiso pochin ya'ipi anotopi.
Naquëranchin naquëranchin mamanshi marë' sacatopisopita sanapi'sarë' po'pi.
Noya nicatona natëcaisoso', co nohuantopihuë'.
Taparo nicacaiso tëhuënchinso', pa'ya pa'yatopi.
19 Napopisopitaso', panca ihuani quëpatë pochin nitapon.
Napohuachinara,
mamanshi camayoro'sa nipiso marë' tapanapona'," tënin.

Israiro'sa Yosë a'popiso marë' ana'intacaso ya'huërinso'

5 1-2 Naquëranchin Siniorori piyapinënpita itapon:
"Corto hua'ano'sanquëma',
ya'ipi Israiro hua'ano'sanquëma',
copirnonta quëmopinënpitarë chachin,
ya'ipinquëma natanco sha'huichinquëma':
'Canpitaso piyapinëhuëpita anishacancantërama ni'ton,
Mispa ninanoquë pëcotan acoatë pochin ninama'.
Taporo motopiquënta huënson acoatë pochin ninama'.
Sitin motopianaquëpita no'pa' ihuarahuatoma',
pëcotan acoatë pochin ninama'.
Ina marë' ana'inta'huanquëmaso ya'huërin,' tënahuë.
3 Iprain huënton israiro'santa', nohuitërahuë.
Ya'ipi israiro'sa nohuitërahuë.
Iprain israiro'sanquëma'.
Canpitaso a'porahuatomaco mamanshiráchin mosharama'.
Ya'ipi israiro'sanquëmanta oshahuanatoma',
a'moramaso tapiatë pochin cancanëma tapirama'," itërin.
4 Israiro'saso Yosë piyapinënpita nipirinahuë', co noyahuë' nisápi.
Napopisoari ya'copirin ni'ton,

co ya'ipi cancanëna quëran ina
chinotaantacaiso nanitopi-
huë'.
Mamanshi marë' sacatopisopita
sanapi'sarë' pocatona',
co Sinioro noya nohuitacaiso'
nanitopihuë'.
5 Inapoáponaraihuë': "Ma
noyacha quiyaso' ninai
paya," toconpi.
Napopi ni'ton, na'inpiro nipi.
I'pahuatëra ma'sha onporëso
pochin,
Iprain israiro'sa co noyahuë'
nicatona', parisitacaiso'
quënanapi.
Inapitarë chachin Cota huënton
israiro'santa',
oshahuanápatona parisitacaiso'
quënanapona'.
6 Ohuicanëna', ohuacanëna',
inapita tëparahuatona',
Sinioro chinotapona nipirinhuë',
co quënanapihuë'.
A'porin ni'ton, co quënanapi-
huë'.
7 Co Sinioroíchin cancantatona-
raihuë',
mamanshiro'sa moshapiso marë'
nishaquëya hua'hua mapiso
pochin nipi.
Napopiso marë' a'na yoquiya
marëáchin
no'panëna ata'huantapi.

**Cota huënton israiro'sa',
israiro'sarë chachin
Yosëri ana'intarinso'**

8 ¡Quipia ninanoquë quira pomon
pihuico'!
¡Nama ninanoquënta', tronpita
pihuico'!
Piti-apin ninanoquëpita huëhuë-
piro huë'sarinso sha'huico'.
Mincamin huënton israiro'santa
sha'huitohuatama',
pa'yanënaquë nisha nisha
yonquiapona'.
9 Israiro nacion huëntonënpi-
taquë,
tëhuënchachin napoarinso sha'-
huitaranquëma'.
Ana'intacaso tahuëri nanihua-
chin,
Iprain huënton no'panëna', ata'-
huantapona'.
10 Ina quëran Sinioro taantarin:
"Cota huënton israiro'sa hua'a-
nënpitanta', co noyahuë'
nipi.
No'pa' na'con na'con nohuanta-
tona a'naquënso',
a'nipiso chi'huincapitarapi.
Inapochachin inapitanta niconpi.
Napopirinahuë', pa'pi no'huitato
aparisitarahuë.
Paquiiri imotohuachina parisi-
topiso pochin nitarahuë.
11 Iprain huënton israiro'saso',
inimiconënpitari aparisitápi.
Inapotápi ni'ton, co huachi
chiníquën cancantopihuë'.
Mamanshiráchin cancantopiso',
co a'popihuë' ni'ton, inapotápi.
12 Napopiso marë' carinta ana'in-
tato,
nara no'soni pë'yarinso pochin
israiro'sa hua'anëntopiso', ata'-
huantarahuë.
A'shini në'mëtë pë'yarinso
pochin
Cota huënton israiro'santa
hua'anëntopiso', inapota-
rahuë.
13 Israiro'sa pa'pi cania'pi pochin
acorahuëso' nini'sapi.
Cota huënton israiro'santa', apipiso
pochin nipiso', nini'sapi.

Napohuachina inapitaso', Asiria copirnori
catahuacaso marë' pahuapona'.
Inaso', chiníquën nanantopirinhuë',
caniopiso pochin nipiso' co anoyatarinhuë'.
Apipiso pochin nipisonta', co anoyatarinhuë'.
14 Pa'pini', niirahuaton mapintërinso pochin
israiro'sa', Cota huënton israiro'sa', inapita nitarahuë.
Cari chachin pa'sa pa'satërëso pochin aparisitarahuë.
Inapotahuato patarahuë.
Quëpatë pochin nipatonta',
co insonta osërëtiincoso' nanitarinhuë'.
15 Ina quëran hua'quimiachin tananpitarahuë:
'Oshahuanëhua ni'ton, Sinioro po'tërinpoa','
ta'caihuarë' catahuaantarahuë.
Parisitatona co napion cancantohuachina',
oshanëna inquita'huaso marë' yoníponaco," tënin.

Sinioro chachin chinotaantacaiso yonquipiso'

6 1-3 Canpitaso israiro'sanquëma naporama':
"Huëco ya'ipinpoa Sinioro chachin chinotaanta'ahua'.
Chiníquën ana'intopirinpoahuë', nontohuatëhua anoyataantarinpoa'.
Apisáchin pochin acopirinpoahuë', inachachin nonëantarinpoa'.
Noya chinotohuatëhua', a'naroáchin anoyatarinpoa'.
Ananpitaantarinpoaso pochin catahuararinpoa ni'ton, noya ni'sarinpoa'.
Chiníquën cancantatëhua Sinioro nohuitahua'.
Inapohuatëhua', Sinioroso' huëcapaiantarinpoa'.
Nani tahuëri pi'i pipirinso pochin,
o'nápiquë no'pa' caniororinso pochin huëcapaiantarinpoa'," tënama'.

Siniorori israiro'sa no'tëquën patëntërinso'

4 Napopiramahuë Sinioroso':
"Iprain huënton israiro'sanquëma',
Cota huënton israiro'sanquëma',
¿Ma'cha onpotatënquëma anoyachinquëma nicaya?
Canpita nosororamacoso', co hua'quiarinhuë'.
Tashiramiachin chitoro i'copihuachina, co hua'quirinhuë'.
Poroncayonta shipihuanpachina, a'naroáchin yanirin.
Inapita napopiso pochin nosororamacoso' nisarin.
5 Napoaton pënëntona'piro'sa quëran
pa'sa pa'satërëso pochin nitëranquëma'.
Sha'huitopiranquëmahuë' co natëramacohuë ni'ton,
tëpatë pochin nitëranquëma'.
O'cori huënsha', ta'sochachin huira ahuëtërin.
Inapochachin carimanta ana'intohuatënquëma',
co oshataponquëmahuë'.
6 Chinotatomaco ma'sha tëpamaso',
co onpopinchin nohuantërahuë'.
Nosoroamacoso' tëhuënchinso', na'con na'con nohuantërahuë.
Oshanëma marënta ma'sha tëparahuatoma

ya'ipi ahuiquitamaso', co onpopinchin nohuantërahuë'.
'Inaso' Yosë ni'ton, natëa'huaiso ya'huërin,'
ta'camaso na'con na'con nohuantërahuë," itërinquëma'.

Piyapinënpita Yosëri nosororinso'

11 [1]Sinioro naporin:
"Israiro nacion ipora caniaritapon, hua'huishin pochin ninin.
Naporo chachin cariso hui'nahuë pochin nicato, nosororahuë.
Iquipitoquë yacapatopirinhuë',
ina quëran pipicaso marë' hui'nahuë përarahuë.
[2] Israiro'saso na'aro përápirahuë',
na'con na'con aquënanpirinaco.
Inapitaso' piyapinëhuëpita nipirinahuë',
mamanshi moshacaiso marë' ma'sha tëpapi.
Yonarin pochin nininsonta a'përahuatona moshapi.
[3-5] Napopirinahuë',
cari chachin israiro'sa ira a'notërëso pochin nitërahuë.
Hua'huaro'sa iratacaso marë' a'chintërëso pochin nitërahuë.
Sanapi hua'huin nosoroaton pa'poyarin, nocomarin, napotërin.
Inapochachin carinta nitopirahuë',
co tahuërëtatonacohuë', a'porinaco.
Napopiso marë' Iquipitoquë chachin pa'mantapona'.
Naporahuaton asiriaro'sari hua'anëntapon.
[6] Ninanonënapitaquënta', inimicoro'sari ya'contatona ahuëapona'.
Noyá niacorapipirinahuë', ata'huantapona'.
Ma'pitaso nicacaiso' yonquipirinahuë',
inari na'intarin ta'huantapona'.
[7] Piyapinëhuëpitaso', co yatahuërëtërinacohuë':
'Yosëso chini chiníquën nanantërin,' taponaraihuë',
co tëhuënchachin të'huatërinacohuë'.
[8] Canpitaso israiro'sanquëma'.
No'huípiro mini nipiramahuë',
¡Co nanitërahuë a'pomiata'huanquëmaso'!
Atoma, Sipoin, inapita ninanoro'saso',
co noyahuë' nipiso marë' iráca ata'huantërahuë.
Inapita pochachin ata'huanta'huanquëmaso',
¡co'chi nanitarahuë paya!
¡Nosorochináchin cancantëranquëma'!
[9] Pa'pi no'huitopirahuë mini, ahuantarahuë.
Inapoato co ata'huantantaponquëmahuë'.
Caso Yosëco. Co piyapicohuë'.
Noyasáchin nicato canpita huáncana nisarahuë.
Co ata'huanta'huanquëmaso marëhuë', o'marahuë," tënin.

Israiro'sa Yosëri ata'huantacaso yonquirinso'

13 [4]Sinioro naporin:
"Iquipitoquë ya'huërama quëran huarë',
casáchin Sinioroco ni'to, Yosënëmaco.
Co a'na ca pochin chinotamaso ya'huërinhuë'.
Carinquëmáchin nicha'ëranquëma'.

5 Inotëro parti huëcasënquëma',
a'pairanquëma'.
Inaquëso pa'pi chiníquën pi'i
pi'catopirinhuë', a'pairan-
quëma'.
6 Napoaponahuë', na'con na'con
cosharohuanahuatoma',
nocantochináchin cancantë-
rama'.
Inapoatoma naniantëramaco.
7 Naporamaso marë'
pa'pini' yamapintërinso pochin
pashita'paponquëma'.
Yarani', iraquë ninatërinso
pochin nitaranquëma'.
8-9 Tocani' hua'huinpita ayataton
paaso piyapi quënanpachina,
tëparin.
Inapotahuaton ninopinën pa'sa
pa'satërin.
Inapochachin carinquëmanta',
nitaranquëma'.
Pa'pininta mapintohuachina,
mapinën inaranchin pë'yarinso
pochin nitaranquëma'.
Maton ma'shanta', mapinën
pa'sa pa'satërin.
Inapochachin carinquëmanta',
israiro'sanquëma ata'huantaran-
quëma'.
Co insonta pa'poyaponquëmahuë'.
10 ¡Co Copirnonëma tëranta ya'ipi
ninanonëmaquë nicha'ësa-
rinquëmahuë'!
¡Co hua'ano'sanëma tëranta
napoarinhuë'!
Inapita mini iráca nohuanta-
toma':
'Copirno, hua'ano'sa', inapita
acotocoi,' tënama'.
11 No'huitonëhuëquë copirnoro'sa
acotëranquëma'.
No'huitonëhuëquë chachin
osërëtëranquëma'.
12 Ya'ipi co noyahuë' ninamasopita
quiricaquë nani ninshitërahuë.
Ya'ipi oshanëma nani ninshitë-
rahuë.
13 Canpitaso', co yonquipisohuë
pochin ninama'.
Hua'huasha yahua'huatahua-
china noya niacorin.
Canpitaso nipirinhuë' apia'-
huaya pochin nicatoma',
co noya niacorinsohuë pochin
ninama'.
14 ¡Co carima po'oro' quëran
nicha'ësaranquëmahuë'!
¡Piyapinëhuëpita nipiramahuë',
co huachi nosoroaponquë-
mahuë'!
Napoaton chimirin përato:
'Chimirin. Quëmaso' ata'huan-
tona'pinquën.
¿Intohuata iporaso' inapoyantë-
ranso'?' itërahuë.
Po'oronta nontato:
'Po'oro'. Quëmanta' naní quëran
të'huachantërinën.
¿Intohuacha iporaso' të'hua-
chantërinënso'?' itërahuë.
15 Israiro'sa noya ya'huëantapiri-
nahuë tëranta',
cari chachin ata'huantaantapo.
Pi'i pipirinso parti quëran ihuan
huëcaton
huinano'sa ayanipon.
Nitapacaiso marë' pa'ton ninin-
sopita tapapiso',
inimiconënapitari matapon.
16 Samariaquë ya'huëpisopita cari
ata'huantarahuë.
Co natërinacohuë ni'ton,
sahuëni quëran tëpapona'.
Hua'huaro'sa masahuatona',
no'pa' huihuira'piapona'.
Cayorono'santa', nichatëra'pia-
pona'," tënin.

Yosë chachin tahuërëtaantacaiso marë' Osiasëri israiro'sa pënëninso'

14 1-2 Israiro'sanpoa'. Sinioroso
Yosënënpoa ni'ton,
ina chachin tahuërëtaanta'ahua'.
Na'con oshahuanëhua ni'ton,
Yosë a'porëhua'.
Inapopirëhuahuë', huëco naquëranchin Sinioro chinotaanta'ahua'.
Ina nontatëhua': "Ya'ipi co noyahuë' ninaiso' inquitocoi.
Ina quëran chinotohuatëinquën, noya ni'coi.
3 Asiriaro'sa co nicha'ësarincoihuë'.
Co cahuarioro'saquë ta'atoi cha'ëpoihuë'.
Quiyaora mamanshi nicatoi 'yosënëhuëi,' itopiraihuë',
co huachi ina pochin nohuitapoihuë'.
Quëmaso' Sinioro, sa'ahuaro'sa nosororan.
Quëmasáchin chinotarainquën," itahua'.

Israiro'sa noya acoantacaso' Siniorori sha'huitërinso'

4 Sinioro naporin:
"Israiro'saso', co natantochináchinhuë' cancantopirinahuë' catahuahuato, co huachi ina pochin cancantaponahuë'.
Co quë'yápirohuë nipirinahuë', nosoroarahuë.
No'huitërahuëso' sanoato, napotarahuë.
5 Israiro'sa catahuato, poroncayo pochin nisarahuë.
Inapitanta nirio yanco huësoatërinso pochin nitaparapi.
Nara chiníquën itëhuanpachina, Nipano motopi pochin chinirin.
Ina nara pochin israiro'santa nisapi.
6 Së'paquënpita quëran panca ta'antapon.
Oripo së'paro'sa pochin noyápiachin ya'nopon.
Nipano motopiro'saquë nonararo'sa pimoaninso pochin nicapona'.
7 Naporo' israiro'saso', noya a'paiantarahuë.
Trico a'naroáchin so'sorinso pochin nicapona'.
Opa yancotërinso pochin nicatona', noya ya'huëantapona'.
Nipano parti huino nipiso', nahuinin.
Ina pochin inapitanta nahuinapona'.
8 'Co huachi mamanshiro'sa pa'yatëraihuë',' tëcapona'.
Cari chachin inapita a'paiapo. Nontohuachinaco, catahuapo.
Pino nara yaramëtárinso pochin nicato,
piyapinëhuëpita cosharonëna', co ichipahuantapohuë'," tënin.

Tiquiapon pochin Osiasë pënëntërinso'

9 Yonquínahuan ni'toma', niyátainpichin ya'huëhuatama', isoíchin sha'huitaranquëmaso' yonquico':
"Onpopinsona nanpicaso' Sinioro pënëninpoa'.
Inaso', no'tëquënáchin pënëntërin.
Noya nipisopitaso', ina natëpi.
Co noyahuë' nipisopitaso nipirinhuë', co ina natëpihuë' tënahuë," tënin Osiasë.

Coiro pënëntërinso'

Israiro'sa sëquërë' quëran parisitopiso'

1 [1]Caso Coiroco. Tatahuëso', Pitoiro itopi. Iporaso' Sinioro hua'narëso pochin anitotërincoso', ninshitaranquëma'.
[2] Cota huëntonquë mashoyanquëma ya'huëramasopita,
ya'ipi ina huëntonquë ya'huëramasopitanta',
noya natanco sha'huichinquëma':
¡Tëhuënchachin co onporonta ni'namasohuë' ni'sarama'!
Shimashonëmapitanta ya'huëapona',
¡tëhuënchachin co onporonta ina pochin ni'chinpihuë'!
[3] Ipora ni'saramaso', canpitanta hui'namapita sha'huitoco'.
Inapitanta', hui'ninapita sha'huichina'.
Shiparimapita piquëran hua'huatopisonta', sha'huichina'.
[4] Ya'huërëhuaso no'paquë sëquërë' huë'sahuaton,
ya'ipi cosharo pë'yatërinpoa'.
Nisha nisha nipisopitari niya'huërëton huëcatona', napotërinënpoa'.
[5] No'pirahuëtënquëma', ¡huënsëco huachi!
Huino pa'yatëramasopita, sëtatoma na'nëco'.
Oparoro'sa sëquërëri pë'yarin ni'ton,
co huachi huino nicacaiso ya'huërinhuë'.
[6] Sëquërëro'saso' chiníquën sontaro'sa huënton pochin nicatona',
ya'huërëhuaso no'paquë ya'conpi.
Ya'ipi yanquërahuatona', naramëro'sa pë'yarin.
Pa'pini' natëquën quëran mápinën pë'yarinso pochin nipi.
[7] Ya'ipi oparonënpoapita pë'yapi.
Ya'ipi iquiraro'santa pë'yapi.
Sha'huëtën quëran huarë' capatona', ironantërin.
Së'painpitanta', huirinantaquë huarë' a'porin.
[8] Nasha so'yahuan so'in chiminpachina,
co napion ancantaton, na'nërin.
[9] Inapochachin corto hua'ano'santa na'nëpi.
Co huachi Yosë marë' tëranta cosharo', huino, inapita quëpihuë' ni'ton, napopi.
[10] Imino'saquë capa cosharo huachi.
Nichimiyantohuachinara sëtopiso pochin no'panta', tanahuantárin.
Triconta capa ninin.
Oparoro'sa', oriporo'sa', inapitanta yanirin.
[11] Imin camayonquëma', sha'tëramasopita tapitërinënquëma'.
Trico, sipata, inapita sha'piramahuë',
co huachi nitërinso' masaramahuë'.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Napoaton co napion ancantatoma', na'nëco'.
12 Oparoro'sa', iquiraro'sa',
cranata huayoro'sa',
inapitanta yanipi.
Mansanaro'sa', palmeraro'sa',
nisha nisha nararo'sa nipisopita,
yanirin.
¡Inapoatëhua Cota huëntonquë
ya'huërëhuasopitaso',
co napion cancantacaso
ya'huërin!
13 Corto hua'ano'sanquëma':
Canpitaso' Sinioro artaronënquë
sacatërama'.
Yosënënpoa chinotërëhuaso
pëiquë,
co huachi Sinioro marë'
cosharo', huino, inapita
quëpihuë'.
Napoaton sëtonëmaquë sa'catën
a'mosahuatoma',
ya'ipi tashi na'nëco'.
14 Ya'ipi Cota huëntonquë piyapi'sa
ayontonahuatoma',
ayono nicacaiso camaico'.
Sinioronënpoa chinotërëhuaso
pëiquë
ya'ipi ansiano'santa', niyontoina'.
Niyontonahuatona', catahuainpoaso marë' Sinioro
nonchina'.
15 Ana'intacaso tahuëri nani naniriarin.
Ina tahuëri nanihuachin,
¡ma'huántacha nisarëhua
paya!
Naporo' Sinioroso' ata'huatarinpoa'.
Ya'ipi nanitapaton inapotarinpoa huachi.
16 Canpoara ya'piranpoa quëran
chachin
sharo'sa osërëtërinënpoaso'
ni'nëhua'.
Napoaton co huachi Sinioro
pëinënquë capa cancantërëhuahuë'.
17 No'pa' taparopiquë ya'pirin
sha'pirinahuë',
co o'naninhuë' ni'ton, inaquëranchin chiminin.
Napoaton co huachi trico macacaso ya'huëaponhuë'.
Cosharo tapacaiso pëiro'santa',
capanantësáchin quëparitërin.
18 Pë'tahuaro'santa tanatona',
yamorotona', noncarorápi.
Ohuacaro'sa pasto yonípirinahuë', co quënanpihuë'.
Ohuica huëntono'santa', tanatona', yamorotona', taquirapi.
19 Inapoatoi Sinioro nontarainquën.
Inotëroquë pastoro'sa ya'huërinso',
pëni ahuiquitëra'piarin.
Ya'ipi nararo'santa ya'huërinso napotërin.
20 Tanan ma'sharo'sa quëran
huarë' noncarotona',
nontatë pochin nitarinënquën.
I'shanaro'sa yanira'piapi,
pastoro'sa ya'huërinquënta',
pëni ahuiquitërantararin.
Napoaton inahuanta napopi.

Ana'intacaso tahuëri

2 1 Quirosarin ninanoso', Siniorori huayonin.
Inaquë pëinën ya'huëcaso marë' huayonin.
Inaquë niyátainpichin ya'huëcaiso marë' a'paito sontaro'sari,

tronpita pihuitona huëhuëpiro
huë'sarinso sha'huiina'.
Ina natanpisopitanta', chiníquën
"yai," ta'tona
naporinso a'napita israiro'sa
sha'huichina'.
Co hua'quiya quëranhuë Sinioro
ana'intiinpoaso tahuëri
naniarin.
Napoaton ya'ipi Cota huën-
tonquë ya'huëpisopita
pa'yanatona ropachina'.
2 Ina tahuëri nanihuachin huë-
huëpiro tashinantápon.
Chitorori pi'iro'të i'copito-
huachina tashinantërinso
pochin nisarin.
Panca sontaro'sa huënton chiní-
quëno'saráchin huë'sapi.
Motopiro'sataquëchin pantërë-
rahuatona huë'sapi.
Tahuëririahuachina a'pininso
pochin niriapi.
Iráca quëran huarë' co insonta
ina pochin ni'chininhuë'.
A'na tahuërinta co huachi ina
pochin ni'sapihuë'.
3 Ina sontaro'saso', pën a'naroá-
chin ma'sha ahuiquitërinso
pochin
ya'ipi quënanpiso' pë'yarapi.
Co'huara na'huëyátërasoihuë',
nani ma'sha huiquitëran-
tarin.
Nani na'huëpi piquëraonta', pën
co sanoarinhuë'.
Co'huara inapita canquiátëra-
soihuë',
isoro'paso noyápiachin nararo
pochin nipirinhuë'.
Inapita na'huëhuachina, topinan
i'huananárin patapi.
Co ma'shari tëranta cha'ëtapon-
huë'.
4 Ina sontaro'saso', cahuarioro'sa
pochin ya'nopona'.
Cahuarioquë pa'napi sontaro
pochin chiníquën ta'apona'.
5 Motopiro'saquë niitona yanpon
topachina', chiníquën
tënëntapona'.
Quira toronano'sa ta'ahua-
chinara huanërëntërinso
pochin nisapi.
Nara yanimë huëyahuachina,
tënëntërinso pochin nipona'.
Chiníquën sontaro'sa huënton
niahuëcaiso marë' noyá niaco-
piso pochin nisapi.
6 Canquirapiso nicatona', ya'huë-
huano'saso sha'pitapona'.
Pa'pi të'huatatona ropatapona'.
7 Inimicoro'saso',
ahuëchantopiso sontaro'sa
pochin ahuëtacaiso marë'
ta'apona'.
Pairaro'santa nanpëtapona'.
Co pëshonponaraihuë', no'të-
quën pa'sapi.
8 Co niya'tataponaraihuë', a'naya
a'naya no'tëquën pa'sapi.
Onponta pëchinanquë shinërë
të'yanantapirinahuë',
pantërëpiquëranchin pa'sapi.
9 Quirosarin ninano ya'contapi.
Pairanën aipi ta'arapi.
Pëiro'saquë nanpërapi.
Huintanaro'sataquëchin ihuatë
pochin pëiquë ya'conapi.
10 Ya'ipi isoro'paquë ya'huëpiso-
pita pa'yanatona',
Sinioro notënanquë ropatapona'.
Pi'iro'tënta nacon nacontapon.
Pi'i, yoqui, inapitanta tacopiapon.
Tayoraro'santa co huachi a'pi-
naponhuë'.
11 Sinioronta pinën quëran sonta-
ronënpita acorahuaton,

huira pochin chiníquën
nonsarin.
Hua'huayátërahuë sontaronën-
pita ya'huëtërin.
Natërinsopitaso', co pichichiná-
chinhuë'.
Sinioro ana'intiinpoaso tahuëri
nanihuachin,
¡ma huëhuëpirocha nisarin
paya!
Ina tahuëri nanihuachin co
insonta ahuantarinhuë'.

**Ya'ipi cancanëna quëran
Sinioro nontaantacaiso
marë' pënëninso'**

12 Sinioroso nipirinhuë', tapon:
"Ya'ipi cancanëma quëran casá-
chin chinotoco.
Ayono nicatoma chiníquën
nontoco.
Oshanëma yonquiatoma
na'nëco'," tënin.
13 Sinioro chachin tahuërëtaan-
taco'. Inaso Yosënënpoa'.
Co napion sëtohuatamara, moto'
së'morama'.
Ina pochin cancantatoma', osha-
nëma marë' sëtoco'.
Sinioroso', noyápiachin cancan-
taton, a'naroáchin yanoso-
rotërin.
Co a'naroáchin no'huitërinhuë'.
Nosoromiatërinpoa'.
Inaso', co insonta ana'intacaso
nohuantërinhuë'. Naporin.
14 Tapona naporamaso marë'
Sinioro nosoroápirinquëma-
huë'.
Nosoroatënquëma cosharo',
huino, inapita
ina pëinënquë a'nocamaso
marë' a'patiápirinquëma-
huë'.
15 Quirosarinquë tronpita pihui-
toma piyapi'sa ayontonco'.
Niyontonpachina', ayono nica-
caiso marë' sha'huico'.
16 Ya'ipi Yosë piyapinënpita ayon-
tonco'.
Ina camaitërinso nicatoma',
Sinioro marë' nitapaco'.
Mashoyaro'sa', paiyaro'sa', hua'-
huaro'sa',
sho'shopia'huaro'sa quëran
huarë', quëina'.
Nasha nimapisopitanta',
quëhuënpiso' patoana huëshira-
huatona', huë'ina'.
17 Sinioro marë' sacatopiso' corto
hua'ano'santa', na'nëina'.
Yosë pëinën ishpanamën notë-
nanquë artaro ya'huërinso',
co aquëyahuë'.
Ina huáncana huanirahuatona',
piyapi'sa marë' Sinioro
nonchina':
"Piyapinënpita Sinioro tëhuëta-
tënën oshahuanpiso', inqui-
tëquë'.
Piyapinënpitacoi nipiraihuë' co
catahuahuatancoihuë', a'na-
pitaso tëhuaponacoi.
Ama a'napita naciono'sa cana-
rahuatonacoi, hua'anënchi-
nacoisohuë'.
Inapitaso co chinotopirinënhuë',
canarahuatonacoi:
'¿Inata nipachin israiro'sa Yosënë-
nari catahuarinhuë'?' tosapi,"
ichina'.

**Israiro'sa noya acoantacaso
Siniorori sha'huitërinso'**

18-19 Sinioro camaitërinso chachin
corto hua'ano'sari nontohuachinara,
inaso piyapinënpita nosororinso',
a'notarin. Inapita nosoroaton itapon:

"Noyapa'. Naporama ni'quë-
huarë',
ca nohuanton triconëma noya-
taantapon.
Oparo'santa huino niantamaso
marë', noyataantapon.
Oriporo'santa toma ocoyanta-
maso marë', ya'huëantapon.
Nanirinso chachin ya'huëtaan-
tarinquëma ni'ton,
co huachi tanapomahuë'.
Co huachi yamoropomahuë'.
Inpioro'santa', co huachi tëhuai-
nëmaso' ya'huëaponhuë'.
20 Norti quëran sëquërë' huë'piso',
a'pataranquëma'.
Inapoato inotëro parti të'yata-
rahuë.
Quëchitopisopitaso', chimirii'
marë'pa' inquiitarahuë.
Piquëran pa'pisopitanta', marë
pancai'pa' inquiitarahuë.
Nonënapitaso' chanatatona',
anahuanapon.
Canpita catahua'huanquëmaso
marë'
huëhuëpiro nininsopita nisa-
rahuë," tënin.
21 Cota huënton no'panënquë
ya'huëpisopita capa cancan-
china'.
Naporahuatona ama huachi
të'huainasohuë'.
Sinioro chachin piyapinënpita
catahuacaso marë'
huëhuëpiro nininsopita nisarin
ni'ton, capa cancantapona'.
22 Tanan ma'sharo'sanquëmanta',
ama huachi pa'yancosohuë'.
Cosharo ya'huëantarin ni'ton,
co tana tëpaponquëmahuë'.
Pastoro'sa ya'huërinquë pasto
pëtotërantapon.
Nararo'santa nitaantapon.
Iquiraro'sa', oparoro'sa', inapi-
tanta sacóshin nitaanta-
pona'.
23 Quirosarinquë ya'huëramasopi-
tanta', capa cancantoco'.
Ya'ipi Cota huëntonquë ya'huë-
ramasopita, noya cancan-
toco'.
Sinioroso Yosënënpoa ni'ton,
ina yonquiatoma noya
cancantoco'.
Ina nohuanton nohuantasëhua
chachin o'naantarin.
Iráca, tahuërinënquë chachin
o'naninso pochin niaantarin.
24 Imin camayoro'sa notohuaro'
trico macapona'.
Huino, toma', inapitanta noto-
huaro' ya'huëtapona'.
25 Ina quëran Sinioro taantarin:
"Sëquërëro'sa a'patáponquëma',
na'a pi'ipi co manta manama-
huë'.
Inapitaso' sontaro'sa huënton
ata'huantacaiso marë'
a'papiso pochin carima a'patë-
ranquëma'.
Ina pi'ipiro'saquë co manta
manamasohuë'
i'huërëta'huanquëmaso marë'
na'con na'con quëtaantapon-
quëma'.
26-27 Inapotohuatënquëma', noyá
natëaquë huarë' coshata-
rama'.
Inapoatoma chinotaramaco.
Canpita catahua'huanquëmaso
marë'
huëhuëpiro nininsopita ninahuë
ni'ton, chinotaramaco.
Inapotohuatënquëma ya'ipi
israiro'sanquëma':
'Tëhuënchachin Sinioronën-
poaso', Yosë.

Co a'na ya'huërinhuë' ina
pochin chinotacaso'.
Inasáchin catahuarinpoa',' tosa-
rama'.
Naporo quëran huarë' co huachi
onporonta tapanapomahuë',"
tënin.

Yosë, ispiritonën
a'paimacaso sha'huirinso'

28 Naquëranchin Sinioro taantarin:
"Ina tahuëri'sa na'huërinso
piquëran,
ispiritonëhuë ya'ipi piyapinë-
huëpita aya'coancantarahuë.
Inapotohuato, hui'namapita
quëmapi'sa', sanapi'sa',
yonquirahuëso sha'huipona'.
Mashoyaro'santa hua'natapona'.
Hui'napi'santa hua'narëso pochin
a'notërahuëso', ni'sapi.
29 Piyapinëma quëmapi'sa',
sanapi'sa', inapitanta
ispiritonëhuë aya'coancanta-
rahuë.
30 Ca nohuanton panca ma'sha
inápaquë ya'norarin.
Quënanpachina pa'yanapi.
Isoro'paquënta', piyapi'sa ayon-
quia'huaso marë' ma'sha
acoarahuë:
Huënai', pën, conai tomontë-
rinso', inapita ni'sapi.
31 Pi'inta' tashiarin. Yoquinta',
huënai pochin nisarin.
Co'huara ana'inta'huaso tahuëri
naniyátërasohuë', napoarin.
Ina tahuëri nanihuachin, pa'pi
huëhuëpiro nisarin," tënin.
32 Sinioro chinotopisopitaso nipi-
rinhuë', chimirin quëran
cha'ësapi.
Sinioro naporinso chachin
huayoninsopitaso', cha'ësapi.
Quirosarin ninanoquë
cha'ëcaiso ya'huëapon
ni'ton, napoapi.

Nisha nisha naciono'sa
ana'intahuaton, israiro'sa
noya acoantarinso'

3 1 Ina quëran Sinioro taantarin:
"Ina tahuëri nanihuachin, Cota
huëntonquë ya'huëpisopita,
Quirosarin ninanoquë ya'huëpi-
sopita, inapitaso
ya'huëpiquë chachin noya noya
ya'huëantapona'.
2 Ya'ipi naciono'sa ayontona-
rahuë.
Ayontonahuato, Cosahuato[a]
motopiana itopiquë
tëhuëpiso marë' no'tëquën sha'-
huitarahuë.
Israiro'sa napotopiso marë'
no'tëquën sha'huitarahuë.
Inapitaso' piyapinëhuëpita nipi-
rinahuë',
ya'ipi isoro'paquë ayanquëpi.
No'panënanta', nipatomatatona
hua'anëntëra'piapi.
3 Piyapinëhuëpita, nicanapiso
pochin nicatona', nipatoma-
topi.
Quëmapia'huaro'sa', sanapia'-
huaro'sa', inapitanta pa'ana'-
piapi.
Ina marë' coriqui mapisopitaso',
huino pa'anatona i'quipi.
Monshihuantë sanapi'sarë'
pocatona', i'quipi," tënin.
4 Naquëranchin Sinioro taantarin:
"Tiro, Siton, Huiristia, inaquë-
pita ya'huëramaso',

[a] **3.2** *Cosahuatoso':* Sinioro Coisë pochin nisarin, tapon naporin.

co carinquëma manta onpotëranquëmahuë'.
Napoaton co piyapinëhuëpita
ahuëamaso marë' huëcacamaso ya'huërinhuë'.
Yai'huërëtatomaco napohuatama', ta'chatoma ya'huëco'.
Nihuihuachinara yama'patopiso pochin yanitohuatamaco,
co manta quëtaranquëmahuë'.
Ina pochin cancantatoma apipatamaco,
a'naroáchin ana'intaranquëma'.
5 Canpitaso', pratanëhuë,
oronëhuë,
ma'sha pa'ton ya'huëtërincosopita, inapita ihuaramaco.
Inapita matatomaco, mamanshinëma
mosharamaso pëiro'saquë acorama'.
6 Cota huëntonquë ya'huëpisopita,
Quirosarinquë ya'huëpisopita, inapita masahuatoma',
áquë quëparama'.
Inaquë cricoro'sa pa'antërama'.
7 Inapotopiramahuë',
pa'anatoma intohuaso a'parama quëran, cari ocoiantarahuë.
Canpitaso nipirinhuë', ana'intatënquëma piyapinëhuëpita
aparisitëramaso pochachin nitaranquëma'.
8 Hui'namanta
quëmapia'huaro'sa', sanapia'huaro'sa',
inapita Cota huënton israiro'sa pa'antatë pochin nitarahuë.
Inapotohuato, inahuarinta' Sapa piyapiro'sa pa'antapona'.
Inahuaso', inotëro parti ya'huëpi.
Ca Sinioroco sha'huitaranquëma',” tënin.

9 Naquëranchin Sinioro taantarin:
“Nisha nisha nacionquë ya'huëpisopita sha'huitoco'.
Sontaro'sa huëntonëna sha'huitoco noyá niaco'ina'.
Piyapinëhuëpita ahuëcaiso marë' noyá niaco'ina'.
Chiníquën cancantopisopita përaina'.
Pa'pi ahuëton nipisopita huë'ina'.
10 Nanparo'sa quëran, sahuëniro'sa ocoi'ina'.
Yaquitonano'santa', nansaro'sa ataranchina'.
Sanpatënta nipirinhuë': ‘¡Caso chiníquënco!’ chin.
11 Ya'ipi naciono'sanquëma Cota huënton ya'yoranamasopita,
manorahuatoma ahuëtamaso marë' huëco'.
Sano piyapiro'sa quëran huarë' ahuëtona'pi tara'in.
12 Nisha nisha nacionquë ya'huëramasopita
noyá niacorahuatoma', Cosahuato motopianaquë pa'maco'.
Inaquë ya'ipi naciono'sanquëma niyontonco'.
Napohuatama', ca Sinioroco coisë pochin nicato
ma'sona onpota'huanquëmaso' no'tëquën sha'huitaranquëma'.
13 Canpita yonquirapitënquëma napoarahuë: Isopitaso', pa'pi co noyahuë' cancantopi.
Ina marë' ca Sinioroco chachin trico noyá cayahuachina yaquirëso pochin nitarahuë.
Opanta cayahuachina,
to'poirahuatona huino nipiso pochin nitarahuë.

Inapotahuato, ya'ipi isopita
ata'huantarahuë, tosa-
rahuë.
14 Pa'pi notohuaro' piyapi'sa ina
motopianaquë niyontona-
pona'.
Naporo' ca Sinioroco ma'sona
onpotacaiso' sha'huipo.
Nani ana'inta'huaso tahuëri
naniriarin ni'ton, napoa-
rahuë.
15 Ina tahuëri nanihuachin, pi'i
tashiapon.
Yoqui, tayoraro'sa, inapitanta',
co huachi a'pinaponahuë'.
16 Quirosarin quëran ca Sinioroco
camaitato,
huira tënëntërinso pochin nisa-
rahuë.
Ya'ipi isoro'pa' nacon nacon-
tapon.
Pi'iro'tënta nacon nacontapon.
Israiro'saso nipirinhuë', piyapi-
nëhuëpita ni'ton,
cari chachin noya pa'poyapo.
17 Naporo' canpitaso
israiro'sanquëma':
'Tëhuënchachin Sinioroso',
Yosënënpoa',' tosarama'.
Quirosarinso huayonahuë
ni'ton, inaquë ya'huëapo
huachi.
Naporo' inaquëso', noyasáchin
nicapona'.
Co huachi nisharo'sari minsëa-
ponhuë'.
18 Cota huënton inimiconënpita
ana'intërahuëso piquëran,
pa'pi notohuaro' oparoro'sa
ya'huëapon.
Napoaton huino sacóshin nica-
pona'.
Pastoro'santa' noya noyatapon
ni'ton,
ohuacaro'sa notohuaro' sho'-
shoi' matapi.
Motopiro'sa', motopia'huaro'sa',
inaquëpita i'sharo'sa pa'irin.
Ina pa'irinso pochin huino, sho'-
shoi', inapita ya'huëapon.
I'sharo'santa Cota huënton
no'panënquë ya'huërinso',
panca pancairo'sa nicapona'.
Chinotërinacoso pëiquë
chachin, no'pa quëran i'sha
pipipon.
Inaso' pancaitahuaton, Sitin
motopiana itopiso', pa'tapon.
19 Iquipitoro'sa no'panënaso nipi-
rinhuë', ta'huantapon.
Itomoro'sa no'panënanta',
inotëro taranapon.
Inapitaso', Cota huëntonquë
ya'huëpisopita ahuëpi ni'ton,
napoapi.
Ya'huëpiso no'paquë chachin
co manta onpopirinahuë', tëpa-
piso marë' napoapi.
20-21 Inapopiso marë', cari i'huërëta-
rahuë.
A'napita ma'sha onpotatona
na'inpisopitaso', co nicha'ë-
pohuë'.
Quirosarinquë, Cota huënton
ninanoro'saquë,
inaquëpitaso nipirinhuë',
israiro'sa ya'huërápona'.
Caso Sinioroco, Quirosarin
ninanoquë ya'huëápo,"
tënin.

Amosë pënëntërinso'

Onporosona Amosë pënëntërinso'

1 1-2 Cota huënton israiro'sa no'panënaquë a'nara ninano ya'huërin.
Inaso', Ticoa itopi. Inaquë a'nara
quëmapi Amosë itopiso ya'huërin.
Inaso', notohuaro' ohuicaro'sa pë'ta-
huarin. Naporo' Cota huëntonquë, Osiasë
copirno hua'anëntarin. Israiro'santa',
Quiropoamo copirnori hua'anëntarin.
Ina Quiropoamoso', Coasë hui'nin.
Inapita copirnoro'sa hua'anëntaso',
Yosëri yonquirinso Amosë anitotërin.
Israiro'sa ma'sona onpotacaso' yonqui-
rinso', anitotërin. Naporo' panca ocohua
pacacaso', cato pi'ipi pahuanarin.

Ina sha'huicaso marë' Amosë
tapon:
Quirosarin quëran Sinioro
nonpachina,
huira tënëntërinso pochin
nisarin.
Ina nohuanton Carmiro motopi
hui'nimotënquë
pasto ya'huërinso', ahuisarin.
Naporahuaton ya'ipi Israiro
no'paquë napoarin.

Ya'yorantopisopita naciono'sa Siniorori ana'intarinso'

3 Naporin Sinioro: "Tamasco
ninanoquë ya'huëpisopitari
Carataquë ya'huëpisopita pa'pi
aparisitopi.
Hua'namia quëran trichoro'sa[a]
nicatona ni'noratopiso
pochin
tamascoro'sari carataro'sa
aparisitërin.
Napoaton ana'inta'huaso
ya'huërin.
4 Napopiso marë' Asairo copirno
hua'anëntërinso pëi',
pënquë ahuiquitarahuë.
Pina-tato copirno noya pëinën-
pitanta', ina pëni chachin
ahuiquitarin.
5 Tamasco ninano ya'coananën-
pitaso', oquirahuato i'soata-
rahuë.
Picata-apinquë[b] hua'anëntërinso
quëmapi ata'huantarahuë.
Piti-itinquë[c] hua'anëntërinso
quëmapinta', inapotarahuë.
Inapotahuato, siriaro'saso'
Quiri parti inimiconënpitari
quiquiapona'," tënin.
6 Ina quëran Sinioro taantarin:
"Casa ninanoquë ya'huëpiso-
pitanta', pa'pi co noyahuë'
nipi.
Na'a ninanoro'saquë ya'huëpiso-
pita minsërahuatona',
itomoro'sa ya'huëpiquë quëpapi.
Inaquë inapitari asacatacaiso
marë' pa'anconpi.
Napoaton Casaquë ya'huë-
pisopita ana'inta'huaso
ya'huërin.

---

[a] **1.3** *Trichoro'sa:* Ma'sona ina tapon naporinso nitotacaso marë', Job 41.30 nota acotopiquë ni'quë'. [b] **1.5** *Picata-apinso':* Co noyahuë' nipisopita motopiana tapon naporin. [c] **1.5** *Piti-itinso':* Capa cancantopiso pëi', tapon naporin.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

7 Casa ninano pairanënpita ahuiquitarahuë.
Noya noya pëiro'sanënapitanta', ina pëni chachin ata'huantarin.
8 Asototo ninanoquë quëmapi hua'anëntërinsonta', ata'huantarahuë.
Asocaron ninanoquënta quëmapi hua'anëntërinso', inapotarahuë.
Ya'ipi chinirahuë quëran, Icoron ninanoquë ya'huëpisopita ahuëarahuë.
Co a'naya tëranta huiristino quëmapi cha'ëponhuë'," tënin.
9 Ina quëran Sinioro taantarin:
"Tiro ninanoquë ya'huëpisopitanta', pa'pi co noyahuë' nipi.
Inapitaso', a'na no'paquë ya'huëpisopitarë'
iina pochin ninicacaiso marë' nani anoyatopi.
Napoaponaraihuë' inapita chachin masahuatona',
itomoro'sari asacatacaiso marë' pa'anconpi.
Napoaton Tiroquë ya'huëpisopita, ana'inta'huaso ya'huërin.
10 Tiro ninano pairanënpita ahuiquitarahuë.
Noya noya pëiro'sanënapitanta', ina pëni chachin ata'huantarin," tënin.
11 Ina quëran Sinioro taantarin:
"Itomoro'santa', pa'pi co noyahuë' nipi.
Israiro'saso', quëmopinënapita niponaraihuë', pa'pi no'huipi.
No'huitona tëpacaiso marë' sahuëni si'huitahuatona ima imarantapi.
No'huiantopiso' nichinapon chachin,
co amasha tëranta nosoropihuë'.
Napoaton inapitanta', ana'inta'huaso ya'huërin.
12 Timan, Posora, inapita ninanoro'sa', ahuiquita'huaso ya'huërin.
Noya noya pëiro'sanënapitanta', yano taranapona'," tënin.
13 Ina quëran Sinioro taantarin:
"Amono'santa', pa'pi co noyahuë' nipi.
No'panëna apancanatacaiso marë' ahuëtopi.
Inapoatona Carataquë cayorono'sa ya'huërinso', yápoipi.
Napoaton inapitanta', ana'inta'huaso ya'huërin.
14 Napa ninano pairanënpita ahuiquitarahuë.
Noya noya pëiro'sanënapitanta ina pëni chachin ata'huantarin.
Ihuaitohuachina tënëntërinso pochin
niahuëatona noncaropiso ya'canapon.
15 Copirnonënanta', hua'ano'sarë chachin
a'na no'pa'pa' inimicoro'sari quëpapon," tënin.

2 1 Naquëranchin Sinioro taantarin:
"Moaporo'santa', pa'pi co noyahuë' nipi.
A'nara Itomo copirno pa'pitopiso nansëquën mapi.
Inapoatona yano taranaquë huarë' ahuiquitopi.
Napoaton moaporo'sa ana'inta'huaso ya'huërin.

2 Ca nohuanton Moapo parti huíquitapon.
Quirioto ninanoquë noya noyápiachin pëiro'sa ya'huërinso'
ina pëni chachin ahuiquitapon.
Tronpitaro'sa pihuisoi',
niahuëatona noncarorapi
quëran moaporo'sa chiminapona'.
3 Copirnonëna osërëtarahuë.
Ina nisahuaton hua'ano'sa
acorinsopitarë chachin,
tëpaarahuë," tënin.
4 Naquëranchin Sinioro taantarin:
"Cota huënton israiro'santa',
pa'pi co noyahuë' nipi.
A'chintërahuësopita nocanatona',
pënëntërahuësopitanta co natëpihuë'.
Shimashonëna moshapiso
chachin inapitanta moshaantapi.
Napoaton inapitanta ana'intahuaso ya'huërin.
5 Ca nohuanton Cota huënton
parti huíquitapon.
Ina pëni chachin Quirosarinquë
noya noyápiachin pëiro'sa
ya'huërinso', ahuiquitapon,"
tënin.

Israiro'santa ana'intacaso sha'huitërinso'

6 Naquëranchin Sinioro taantarin:
"Israiro'santa pa'pi co noyahuë' nipi.
A'naquën co manta tëhuëpirinahuë',
a'napitari asacatacaiso marë' pa'anpi.
Popriyaro'santa sapatë marëáchin nihuitopirinahuë',
inapotopi.
Napopiso marë' inapitanta',
ana'inta'huaso ya'huërin.
7 Inapitaso', popriyaro'sa aparisitatona atapanpi.
Sano piyapiro'santa', co no'tëquën catahuapihuë'.
A'naquëonta hui'ninë', sanapi catopitopi.
Caso noyasáchin nipirahuë',
israiro'sa napopiso marë' piyapiro'sa pinorinaco.
8 Inapitaso' mamanshi marë'
ma'sha tëpapiso' ca'patopi.
A'nanpiso pahuërëtacaiso' nitotai marë'
a'mopiso ma'patopi.
Ina huëtohuachinara, ina aipi ca'patopi.
Topinan quëran apahuërëtahuatona', coriqui ma'patopi.
Ina coriquiquë huino pa'anatona',
mamanshinëna moshapiso'
pëiro'saquë o'opi," tënin.
9 Ina quëran Sinioroso', piyapinënpita itapon:
"Iráca caso shimashonëmapita isoporinquë po'moca'huaso marë'
amororo'sa ata'huantërahuë.
Inapitaso' nonara pochin inapatopirinahuë', ata'huantërahuë
nopri nara pochin chiníquëno'sa nipirinahuë', inapotërahuë.
10 Canpitaso Iquipito quëran ocoirahuatënquëma',
catapini shonca pi'ipi inotëro parti ichiiratëranquëma'.
Ina piquëran, inahua no'panëna hua'anëntamaso marë'
quëtëranquëma'.
11 A'naquëmaso', yonquirahuëso sha'huicaso marë' acoranquëma'.

A'naquëmanta', ca nohuanton
nasario ya'conama'.
Napotëranquëmaso' no'tëquën ni'ton,
'co napopirinhuë' napoárin,' co
ta'camaso ya'huërinhuë'.
Ca Sinioroco no'tëquën sha'huitaranquëma',"
itërin.
12 Ina quëran Sinioro taantarin:
"Nasarioro'sa[d] nipirinahuë', apisápatoma huino o'shitërama'.
Pënëntona'piro'santa pënëinquëmaso
marë' nanan quëtopirahuë',
no'huitoma acopitërama'.
13 Naporamaso marë' mini,
toronanquë na'a trico a'mitëtopinan pa'pachina,
no'pa' ni'pirinso pochin canpitanta nitaranquëma'.
14 Chiníquën ta'apiramahuënta',
co cha'ësaramahuë'.
Chini chiníquën nininso tëranta
co huachi napoarinhuë'.
Chini chiníquën cancantërinso
tëranta co cha'ësarinhuë'.
15 Pë'chinanquë míso inantopirinhuë',
co huachi chiniaponhuë'.
Chiníquën ta'ana'pinta', co
cha'ësarinhuë'.
Cahuarioquë ta'arinsonta chiminapon.
16 Ina tahuëri nanihuachin, chiníquën
ahuëtona'pi nicaponahuë',
ahuëtacaiso marë' ohuararinsopita të'yatahuaton ta'apon.
Ca Sinioroco chachin no'tëquën
sha'huitaranquëma'," tënin.

Pënëntona'pi ma'sona nicacaso ya'huërinso'

3 1 Israiro'sanquëma'. Canpitaso',
Sinioro Iquipito quëran ocoirinquëma'.
Ina naporinso natanco sha'huichinquëma':
2 "Isoro'paquë nisha nisha
naciono'sa ya'huëpirinhuë',
canpitasáchin huayonanquëma'.
Inapotopiranquëmahuë', co
noyahuë' ninama ni'ton,
ana'inta'huanquëmaso ya'huërin.
3 Cato ya'pi napopináchin ya'huëhuachinara,
anoyatopi ni'ton, naporin.
4 Pa'pini' masho tananquë përapachina,
nani mapintërin ni'ton, naporin.
Pa'pini' hui'napishinta ya'huërinquë tarëtohuachina,
nani mapintaton napoárin.
5 Inaira no'paquë anotohuachina,
yaquiri si'pirin ni'ton, naporin.
Huënson, 'huë'ca',' topachina
ma'sha macaton naporin.
6 Ninanoquë pomon irinpachina,
piyapi'sa pa'yanpi.
Ninanoquë ma'sha onpohuachinara,
ca camaitërahuë ni'ton, napoarin.
7 Inapita naporinso pochachin
canta ma'sha yanipatora,
piyapinëhuëpita pënëntona'piro'sa'ton anitotarahuë.
8 Pa'pini' përarinso natanpachinara, ya'ipi piyapi'sa pa'yanpi.
Inapochachin cari ma'sona sha'huicaso marë'
a'na piyapi nanan quëtohuato,
¡onpopionta sha'huiarin!"
tënin.

Samaria ninano ata'huantarinso'

9 Ina quëran Sinioro taantarin:
"Asototo ninanoquë noyápiachin pëiro'sa ya'huërin.

[d] **2.12** Nasarioro'sa tapon naporinso yanitotohuatan Jue 13.5 notaquë nontëquë'.

Iquipitoquënta', noyápiachin
pëiro'sa ya'huërin.
Inaquëpita hua'ano'sa ya'huë-
rinso sha'huitonco':
'Samaria ninano pirayan moto-
piro'sa ya'huërinquë paco'.
Inaquë mantanta nisapiso',
ni'conco'.
Itohuara capini ma'sha nion-
potatona niaparisitapiso',
ni'conco'.
10 Inapitaso', noya nicacaiso' co
nitotopihuë'.
Ahuëtatona ma'sha mapiso',
noya pëinënaquë tapapi,'
itonco'," tënin.
11-12 Ina quëran Sinioro taantarin:
"Samariaro'sa ina pochin
cancantopiso marë',
inimiconënapitari ya'huëpiso
no'pa' tahuirapitapi.
Noyá niacorapipiso' ninanoro'sa
ohuatapona'.
Noya pëinënapitaquë ya'cona-
tona', ma'shanëna mata-
pona'.
Pa'pini' ohuica ca'pachina,
a'paitona'piso' pë'sotërinso'
manin.
Huëratënhuë nipon, pa'huë-
quënpitahuë nipon,
hua'anën a'notacaso marë'
manin.
Inapochachin Samariaquë
ya'huëpiso israiro'santa',
Tamascoquë, noya huënsëna-
no'sa pa'anatona huënsëtopi-
rinahuë',
caraíchin cha'ëtona ta'apona',"
tënin.
13-14 Sinioroso' Yosë. Ya'ipi nanita-
paton naporin:
"Cacopo quëran pipipisopita
naporahuëso' sha'huitoco'.
Ya'ipi inapitaso oshahuanpi
ni'ton, ana'inta'huaso'
yonquiarahuë.
Ina tahuëri nanihuachin,
Pitiriquë artaroro'sa ya'huë-
rinso ata'huantarahuë.
Ina artaroro'sa pomonënapi-
tanta',
inimicoro'sari yátonpachina
të'yatapona'.
15 Ma'huano'saso', o'napi pëi
ya'huëtopi. Pi'ipi pëinta
ya'huëtopi.
Ya'huëtopirinahuë', cari ya'ipi
ata'huantarahuë.
A'naquën pëiro'saso', huiri
pomon quëranpita tapapita-
rapi.
A'naquëonta panca nisahuaton
noyápiachin pëiro'sa acopi.
Inapopirinahuë', ya'ipi ata'huan-
tarahuë."
Ca Sinioroco no'tëquën sha'hui-
taranquëma'.

Samaria sanapi'sa
ma'huanpisopitanta pënëninso'

4 1 Sanapi'sanquëmanta Samaria
ninanoquë
ya'huëramasopita, natanco sha'-
huichinquëma':
Canpitaso', Pasan parti ohuaca-
ro'sa amonpiso pochin
noya coshatatoma', amonama'.
Popriyaro'sa nonpintatoma
ihuarama'.
Pahuantopisopitanta aparisitë-
rama'.
So'yamanta huino quëshiimaso
camairama'. Naporama'.
2-3 Sinioroso' Yosë ni'ton, sha'huita-
tënquëma naporin:
"Co hua'quiya quëranhuë canpi-
taso',

arpono'saquë a'tëntatë pochin
nitatënënquëma',
inimiconëmapita quëpaponën-
quëma'.
Hua'huamapitanta', yo'nanaro'-
saquë
sami pochin a'tëntahuatona',
quëpapona'.
Ninano pairanën pacoantopi
quëran
inimiconëma apanshinahua-
tënënquëma', ocoiarinën-
quëma'.
Irmon motopi parti inapo
quëpataponënquëma'.
Caso Sinioroco noyasáchin
nicato
inapotiinëmaso', no'tëquën sha'-
huitaranquëma'," tënin.

Siniorori israiro'sa
nocanananquë pënëninso'

4 Siniorori israiro'sa nocana-
nanquë pënënaton itapon:
"Pitiri, Quiricaro, inapita nina-
noro'saquë
moshatamaso marë' acorama'.
Inaquëpita paco'.
Co natëtomacohuë', na'con
na'con oshahuanco'.
Chinotatomaco tëpamaso
marënta', tashíramiachin
quëco'.
Diesmo ca marë' acoamaso
ya'huërinsonta',
nani cara tahuëri quëran quëco'.
5 'Yosparinquën Sinioro,' itama-
coso marë'
pan co ahuëpocatopinanhuë
nininsonta', ahuiquitoco'.
Canpitaora nohuanton ma'sha
yaquëtëramacosonta',
ya'ipi parti sha'hui sha'huíran-
taco'.
Inapocaso pa'yatërama ni'quë-
huarë', inapoco',"
Ca Sinioroco napotaranquëma'.

Yosëri ana'intopirinhuë',
israiro'sa co nirotëpisohuë'

6 Naquëranchin Sinioro taan-
tarin:
"Ca nohuanton ya'ipi ya'huëra-
maquë cosharo pahuanin.
Inapoapomarahuë', co tahuërë-
tëramacohuë'.
Ca Sinioroco no'tëquën sha'hui-
taranquëma'," tënin.
7 Naquëranchin Sinioro taan-
tarin:
"Ca nohuanton o'naonta
pahuantërinquëma'.
Sha'tëramaso' nanitacaso marë'
cara yoqui pahuanapirin-
huë',
a'naquën ninanonëmaquë ao'na-
nahuë.
A'naquëso nipirinhuë', co o'na-
ninhuë'.
A'na iminquëso' o'nanin.
A'naquëso nipirinhuë', o'nan
pahuanin quëran no'pa'
yanirin.
8 Naporo' i'sha pahuanin ni'ton,
a'na ninanoquë a'na ninanoquë
i'sha yonípoma pa'nama'.
Pacapomarahuë', pi'pisha
manama ni'ton, co yamoro
inquiramahuë'.
Inapoatoma nosorotápomara-
huë', co tahuërëtëramacohuë'.
Ca Sinioroco no'tëquën sha'hui-
taranquëma'," tënin.
9 Naquëranchin Sinioro taantarin:
"Ca nohuanton ihuaonta huëya
pihuirinquëma'.
Napoaton sha'tëramasopitanta
ahuiánahuanin.

Sëquërënta a'patëranquëma
ni'ton, oparonëma pë'yarin.
Iquiraro'sa', oriporo'sa', inapitanta pë'yarin.
Nisha nisha cosharo sha'namasopitanta ahuirin.
Inapoatoma parisitápomarahuë', co tahuërëtëramacohuë'.
Ca Sinioroco no'tëquën sha'huitaranquëma',” tënin.
10 Naquëranchin Sinioro taantarin.
“Iráca iquipitoro'sa nisha nisha quëran aparisitërahuë.
Inapita aparisitërahuëso pochachin canpitanta aparisitëranquëma'.
Hui'napinëmapita ahuëtopiquëranchin chiminpi.
Cahuarionëmapitanta', inimiconëmapitari matërinënquëma'.
Chinotëramaso në'mëtë pëiro'saquë
chiminpisopita anarinso', aimëtëranquëma'. Inapotëranquëma'.
Inapotápiranquëmahuë', co tahuërëtëramacohuë'.
Ca Sinioroco no'tëquën sha'huitaranquëma',” tënin.
11 Naquëranchin Sinioro taantarin:
“Sotoma, Comora, inapita ninanoro'sa',
huëhuëpiro nitato iráca ata'huantërahuë.
Inapochachin canpitanta', na'aquëma ata'huantëranquëma'.
Ina quëran cha'ëramasopitaso',
pënaya pën quëran ocoipiso pochin ninama'.
Inapoápomarahuë', co tahuërëtëramacohuë'.
Ca Sinioroco no'tëquën sha'huitaranquëma',” tënin.
12 Naquëranchin Sinioro taantarin:
“Ya'ipi inapita ninamaso marë' ana'inta'huanquëmaso ya'huërin.
Inapotaranquëma ni'ton, ni'tonëhuëquë ya'nocamaso marë'
noya niacoatoma ninaco,” tënin.
13 Sinioro napotarinquëmaso' natanco'. Inari motopiro'sa acorin.
Inari chachin ihuaonta', acorin.
Ina chachin ma'sona yanininsopita anitotërinpoa'.
Ina nohuanton tahuërinta i'huahuachina, tashirin.
Ina inápa motopiro'sa quëran huarë' inariso pa'tërin.
Inaso Sinioro, Yosë ya'ipi nanitaparinso'.
Inapochin nohuitahua', tënahuë.

Yosë chachin tahuërëtaantacaiso marë' pënëninso'

5 1 Israiro'sanquëma'. Ipora sha'huitaantaranquëmaso', noya natanco':
Canpita yonquiatënquëma',
nichimiantohuatëra sëtatë oshaërëso pochin nisarahuë.
2 Canpitaso israiro'sanquëma po'nama':
Nanon co so'yayátëraponahuë' a'nanaya ya'huërinquë chiminaton,
co macari ananpitaantarinsohuë pochin niconama'.
3-4 Sinioroso' Yosë ni'ton, napotarinquëma':
“A'na Israiro ninano quëran ahuëtacaiso marë'

huaranca sontaro'sa a'pahuatamara, pasaíchin huënantapona'.
A'na ninano quëranso' pasa a'pahuatama',
shoncaíchin huënantapona'.
Napoaponahuë', noya nanpirápamaso nohuantohuatama',
ca chinotoco catahuainquëma',"
tënin Sinioro.
5 Naquëranchin Sinioro taantarin:
"Ama Pitiriquë moshatamaso marë' pacosohuë'.
Ina ninanoso', ata'huantapona'.
Co Quiricaroquë tëranta moshatamaso marë' pacamaso ya'huërinhuë'.
Inaquë ya'huëpisopitaso', onpopionta
inimicoro'sari a'na no'pa'pa' quëpapona'.
Co Piirsipa ninanoquë tëranta moshatamaso marë'
paacamaso ya'huërinhuë'," tënin.
6 Noya nanpirápamaso' nohuantohuatama',
Sinioro chinotoco catahuainquëma'.
Co'so' ina chinotohuatamahuë',
inimiconëmapita a'patiarinquëma'.
Ya'huëramaso no'pa', ahuiquitapi.
Co inso tëranta Pitiriquë ya'huërinso', ina pën atácopitarinhuë'.
7 A'naquën noya nisapirinahuë',
co noyahuë' nisapiso pochin ma'sha onpotërama'.
Inapoatoma noya nicacaso',
nocanatë pochin nitërama'.
Ina marë' canpitaso', ¡ma'huantacha nisarama paya!
8 Inápaquë tayora huëntono'sa chitoro pochin ya'nopiso ya'huërin.
A'naso', Priyatisë itopi. A'nanta', Orion itopi.
Ya'ipi inapita Siniorori acorin.
Ina nohuanton tashinta tahuëririn.
Tahuërinta', ina nohuanton tashirin.
Ina nohuanton marë tomontërin.
Ina quëran no'paquë o'nanin.
Inaso', Sinioro. Ina pochin nohuitoco'.
9 Chiníquën nanantopisopita, chiníquëno'sa',
inapita inari ata'huantarin.
Noyá niacorapipiso' ninanonta', inari chachin ata'huantarin.
10 A'naquën coisëro'sa no'tëquën sha'huipi.
Canpitariso napoaponahuë', co quë'yaramahuë'.
Quënaninso' no'tëquën sha'huina'piro'santa', co quë'yaramahuë'.
Ina marë' canpitaso', ¡ma'huantacha nisarama paya!
11 Popriyaro'sa ihuatoma', na'con na'con trico ma'parama'.
Naporamaso marë' pa'pi noya pëiro'sa ya'huëtapomarahuë',
co inaquë ya'huëapomahuë'.
Noyápiachin oparoro'sa ya'huëtapomarahuë',
co inaquëran huino nicatoma o'opomahuë'.
12 Pa'pi co noyahuë' ninamasopita caso nitotërahuë.
Oshahuanamasonta', co pichinahuanhuë' niconin.
Noya nipisopita ihuarama'.
Ma'huano'sa pahuërëhuachinquëmara,

co huachi no'tëquën ana'intëramahuë'.
Coisëro'santa ma'huano'sa catahuapi ni'ton,
popriyaro'sara ana'intopi.
13 Ipora ya'huëpisopita, pa'pi co noyahuë' nipi.
Napoaton yonquinahuano'saso', co manta topihuë'.
14 Canpitaso nonpatamara:
"Sinioro canpoaso' catahuararinpoa'," tënama'.
Co noyahuë' ninamasopita a'porahuatoma',
nanpicamaso marë' noya nicacamaso' cancantoco'.
Napohuatama tëhuënchinso', naporamaso no'tëquën nisarin.
15 Co noyahuë' ninamasopita no'huico'.
Noya nicacamasoso nipirinhuë', pa'yatoco'.
Nanan anoyatahuatama', no'tëquënáchin sha'huicamaso' cancantoco'.
Tapona naporamaso marë' carayanquëma cha'ëramaso',
Yosë nosoroápirinquëmahuë'.
Inaso' Sinioro. Ya'ipi nanitaparin.
16-17 Isonta Sinioro sha'huitaantarinquëma':
"Ca nohuanton nani prasaquë na'nëpoma'.
Nani cachiquë co napion ancantatoma', noncaropoma'.
Notohuaro' chimipiro'sa ya'huëapon ni'ton,
canacaiso marë' na'nëro'sa nipisopita,
imin camayoro'sa', inapita na'nëcaiso marë' amatapoma'.
Yai'pi oparoro'saquë na'nëpoma'.
Ana'inta'huanquëmaso marë' o'mahuato, napoarama'.
Ca Sinioroco napotaranquëma'.
Caso Yosëco yaipi nanitaparahuë, tënahuë," tënin.
18 Ina quëran Sinioro taantarin:
"A'naquëma ana'inta'huaso tahuëri nanicaso', na'con nohuantërama'.
Naporamasopitaso', ¡ma'huantacha nisarama paya!
Ina tahuëri ma'sona onpocamaso' ¡co canpita nitotëramahuë'!
Ina tahuëri nanihuachin pa'pi tashinantápon.
19 Pa'pini' ta'ananpiapomarahuë',
tocani' ya'huërë' nacapiantarinso pochin cancantapoma'.
A'naquëonta pëinënquë ya'conahuaton, pairaquë pisanaso chachin
ya'huanarinso pochin cancantapoma'.
20 Tëhuënchachin ana'inta'huaso tahuëri nanihuachin, tashinantápon.
Pa'pi tashinantápon ni'ton, co manta ya'noarinhuë'," tënin.
21 Naquëranchin Sinioro taantarin:
"Chinotamacoso marë' pita ninamasopita, co quë'yarahuë'.
Niyontonpatamara pa'yápiro nipiramahuë', co costarincohuë'.
22 Noya nicatomaco ma'sha tëpatoma ya'ipi ahuiquitopiramahuë',
cariso' co ni'ca'huaso tëranta', nohuantërahuë'.

Trico, sipata, inapitanta quëshihuatamacora co nohuantërahuë'.
Toroa'huaro'sa amoshin nipisopita
nanan anoyatërëhuaso marë' tëparamasonta', co nohuantarahuë'.
23 Chinotatomaco cantahuatamara, nonca noncatoconama'.
Naporamaso amirahuë ni'ton, ¡ta'toco huachi!
Chinotatomaco arparo'santa pi'niramaso', ¡co huachi yanatanahuë'!
24 Pancai' pa'irinso pochin noya ninicatoma',
no'tëquënáchin niyonquirapico tëhuënchinso'.
Huinan co yanirinsohuë pochin noya piyapi nico'," tënin.
25 Naquëranchin Sinioro taantarin:
"Israiro'sanquëma canpitaso',
iráca catapini shonca pi'ipi inotëro parti pa'nama'.
Inaëchin pacasëma',
co onporonta ma'sha chinotamacoso marë' tëparamahuë'.
Naporahuaton co ma'sha tëranta quëshiramacohuë'.
26 Sicoto itopiso' mamanshi,
copirnonëma pochin nicatoma quëparama'.
Tayora nonanamaso' Quiono itopisonta', quëparama'.
Inapita mamanshiro'saso',
canpitaora chachin ninama'.
'Yosëro'sa nonanhua',' ta'toma naporama'.
27 Naporamaso marë' a'na parti quëpaponënquëma'.
Tamasco ninano aquëtëran të'yataponënquëma'.
Ca Sinioroco napotaranquëma'.
Caso Yosëco ya'ipi nanitaparahuë.
Ina pochin nohuitamacoso ya'huërin," tënin.

Israiro'sa ana'intacaso ya'huërinso'

6 1 Quirosarinquë yashi yashin ya'huëpisopita,
¡ma'huantacha nisapi paya!
Samariaquënta': "Noya ya'huëarihua'. Co manta onpoarihuahuë',"
topisopita, ¡ma'huantacha nisapi paya!
"Quirosarin, Samaria, inapita ninanoro'saso',
chini chiníquën nanantopi," topi hua'anënpita.
Napoaton a'napita israiro'saso',
inapitari catahuacaiso marë' paapapi.
2 Paapahuachinara, hua'ano'sari:
"Carini ninanoquë pa'sahuatoma',
onpopinsona ya'huëhuano'sa ya'huëpiso', ni'conco'.
Ina quëran Amato ninanoquë paantaco'. Inaso', panca ninano'.
Amato quëran Cato ninanoquë pa'mantaco'.
Inaso', huiristino'sa ninanonëna'.
Inaquëpita pa'sahuatoma', onpopinsona ya'huëpiso', ni'conco'.
¡Inapita ninanoro'saso', co Israiro no'paquë pochin ya'huëpihuë'!
¡Apinapichin no'paquë ya'huëpi!" itopi.
3-4 Inapoatoma canpitaso',

Yosë ata'huantiinquëmaso
tahuëri, co yayonquiramahuë'.
Nipirinhuë', co noyahuë' nisápatoma ina tahuëri amanotarama'.
Noyápiachin pë'sararo'sa
Huiri pomon quëran nipinan
ya'huëtërinquëma'.
Pitaro'sa tahuëri nipachina,
inaquë noyá niótënama'.
Toroa'huaro'sa amoshin
ya'huëtërinquëmaso',
carniroa'huaro'sa',
inapita tëparahuatoma noya
coshatárama'.
5 Pirinan pihuipoma pochin
manta tëranta cantarama'.
Tapi copirno pochin
co ni'chinpisohuë' pi'nicaiso',
pihuicaiso', inapita ocoipitërarama'.
6 Huino o'otoma no'pirárama'.
Noya noya hua'sai' pashirama'.
Canpitaso ta'huantochináchin
nisapiramahuë':
"Ma'ta pini," toconama'.
7 Naponama ni'ton,
canpita'ton Sinioro a'na
no'pa'pa' të'yatarinquëma'.
Pita nicatoma noncaroyantëramaso', copi tapon huachi.
8 Ina quëran Yosëso taantapon:
"Caso Yosëco ya'ipi nanitaparahuë.
Caso Sinioroco ni'to, no'tëquën
sha'huitaranquëma':
'Israiro'saso', yanocantopi.
Inapopiso co quë'yarahuë'.
Noya pëiro'sa ya'huëtopi ni'ton,
"co manta onpoaraihuë'" topisonta', co quë'yarahuë'.
Ca nohuanton inimiconënapitari
Samariaquë ya'huëpisopita
minsëapona'.
Inapotatona', yai'pi ma'shanënapita matapona',' tënahuë," tënin.
9 Naporo' a'na pëiquë shonca
ya'pi quëparitohuachina',
shonca chachin chiminapona'.
10 Naporo tahuëri'sa nanpipisopitaso', pa'pi të'huapona'.
A'naso', a'na pëiquë ya'conahuaton,
quëmopinën chimininso',
a'pëcaso marë' yonisarin.
Patoanaro'saquë yoniso', a'nara
quënanahuaton:
"¿Ya'huëarin aquëtë huarë'
piyapi acoana?" itapon.
"Capa, co ya'huërinhuë'," itarin
inarinta.
Napotahuaton, të'huanënquë
napopitarapon:
"¡Ta'tëquë'! ni'quëna aquëtë huarë'
nonaton, Sinioro chinototan.
Napohuatan, inaso natanatënquën canponta tëpahuachinpo'," itapon.
11 Sinioro chachin panca pëiro'sa
ya'huërinsopita,
ata'huantacaiso camaitapon
ni'ton, inapoapona'.
Hua'huishin pëiro'santa', inapotacaiso camaitapon.
Napohuachina, ya'ipi pëiro'sa
ta'huantapon.
12 ¡Cahuarioro'saso', co nanitopihuë'
natëtëro'sa pa'tontacaiso'!
¡No'pa' ohuërëpiquë ohuacaro'saso', co marë ohuërëaponahuë'!
"Coisëro'sa catahuainacoi,"
ta'tona a'naquënso huëcapaipirinënquëmahuë',
canpitariso' noniatë pochin
nitatoma', tëpatë pochin
nitërama'.

Inapoatoma', co inapocasohuë' nininso ninama'.
Catahuamaso marë' ninarinëma-sopita co catahuatomahuë',
na'con na'con ano'huitërama'.
13 Notiparo ninanoso', a'napitari hua'anëntapirinhuë',
inapita canarahuatoma mataan-tarama'.
Ina marë' canpitaso': "Ma noyacha ahuëtërai paya," toconama'.
"Quiyaora chiniatoi, Carnain ninanonta', minsërai,"
tomantatoma topinan quëran capa cancantërama'.
14 Naporamaso marë' noya natanco israiro'sanquëma'.
Sinioro chachin sha'huitarin-quëma'. Inaso' Yosë ni'ton, ya'ipi nanitaparin:
"Naporamaso marë' a'na nacion sontaro'sa
ahuëinënquëmaso marë' a'pata-ranquëma'.
Inapitaso' huë'pachina, pëtëtë parti Amato pëntoinan itopi quëran,
pë'natë partinta Arapa i'sha itopiquë huarë' a'parisitari-nënquëma'," tënin Sinioro.

Sëquërë quëran ana'intacaso quënaninso'

7 1 A'na tahuëri Sinioro hua'narëso pochin a'notërinco. Inaso', pa'pi notohuaro' sëquërë' acorarin ni'nahuë. Naporoso copirno marë' sha'topiso', nani yaquiatona mapi. Yaquipisonta', nani papoantararin. 2 Ina quëran sëquë-roro'saso', sharo'sa', pacatoro', inapita pë'yarantararin. Naporahuachinara:

—Sinioro, tëhuënchachin osha-huanpiraihuë', oshanëhuëi inquitocoi. Israiro'sa inapotaton ana'intohuatan, co chiniapihuë'. Hua'huaro'sa pochin nisapi nichinapon chachin ta'huanta-pona', itërahuë ina nontato. 3 Napotohua-tora, Sinioroso' israiro'sa ana'intacaso yonquiaponahuë', tananpitërin.

—Co inapotapohuë', tënin.

Pën quëran ana'intacaso quënaninso'

4 Ina piquëran Sinioroso', pën quëran ya'huërë ana'intiinpoaso yonquirinso', a'notaantarinco. Pa'pi huëya pën mashori panca marë anpotërinso', ayanimiatërin. Imino'sa', pastoro'sa', inapitanta huëya-rantararin. 5 Naporahuachina:

—Sinioro, ama ina pochin ana'into-coisohuë'. Israiro'sa inapotaton ana'in-tohuatan, co chiniapihuë'. Hua'huaro'sa pochin nisapi nichinapon chachin ta'huantapona', itaantarahuë.

6 Napotohuatora, Sinioroso' israiro'sa ana'intacaso yonquiaponahuë', tanan-pitaantarin.

—Co inapotapohuë', tënin.

Paira tantiatinan quënaninso'

7 Ina piquëran Sinioroso', a'na ya'huërë hua'narëso pochin a'notaantarinco. Sinioro chachin a'na paira pirayan huaniárin ni'nahuë. Imirinquë a'nara paira tantia-tiinan së'quëarin. 8 Ina quëran nataninco:

—¿Ma'ta Amosë ni'nan? itërinco.

—A'nara pëi tantiatiinan ni'nahuë, itërahuë.

—Ina mini. Pëina'piso', isanpi quëran paira no'tëquën pantarinso' tantiarin. Inapochachin canta', piyapinëhuëpita noyasáchin nisapiso', tantiarahuë. Na'aro nicha'ëpirahuë', co noyahuë' nipachinara, ana'intarahuë huachi. 9 Isaco quëran pipi-pisopita[e] mamanshi moshacaiso marë'

[e] **7.9** *Isaco quëran pipipisopita:* Inapitaso' israiro'sa chachin tapon naporin.

inahuara nohuanton artaroro'sa acopi. Inapitaso', ya'ipi ta'huantapona'. Israiro'sa mamanshi moshacaiso marë' pëipisopitanta', tapiarahuë. Quiropoamo copirno quëmopinënpitanta', co huachi israiro'sa hua'anëntaponahuë', tënin.

Amasiasëri Amosë no'huirinso'

10-11 Pitiriquë a'nara corto hua'an ya'huërin. Inaso', Amasiasë itopi. Pënëntërahuëso' natanahuaton, Quiropoamo copirno anitotacaso marë' nanan a'patërin: "Amosë yaocoiatënquën pinosárinquën. Naporinso', ya'ipi israiro'sacoi co noyahuë' natanai. Naporin pënëntapon: 'Inimicoro'sari israiro'sa ahuëhuachina', Quiropoamoso' ahuëtápaton, chiminapon. Inapoatona inimicoro'saso', a'na no'pa'pa' quiquiaponënpoa',' tënin," itopi. 12 Ina quëran Amasiasëso', itaponco:

—Pënëntaton yacanahuatanso', ya'huëranquë paantaton inaquë pënëntëquë'. 13 Ama huachi isëquëso pënëntëquësohuë'. Isëquë copirnonta moshatërin. Naporahuaton ya'ipi Israiro no'paquë ya'huërinsopita quëran, noya noya moshato pëi isëquëso ya'huërin, itërinco.

14 Napotohuachincora:

—Co caso pënëtona'picohuë'. Naporahuaton co cana'huaso marë' pënëntërahuë'. Caso ohuicaro'sa a'paiato sacatërahuë. Naporahuato iquira nara nitërinso', yontonato pa'anahuë. 15 Ohuicaro'sa a'pairápirahuë': "Carinquën nanan quëtaranquën ni'ton, piyapinëhuëpita pënënacaso marë' paquë'," itërinco Sinioro.

16 Napoaton quëmanta', Sinioro napotërinquënso natanquë': Quëmaso' pënënatonco: "Quiyaso', Isaco quëran pipiraisopita israiro'sacoi. Inacoi ni'toi, Yosë ma'sha onpotiincoiso yonquirinso' yasha'huitopirancoihuë', ama ina sha'huitocoisohuë'," itëranco. 17 Napotopirancohuë', quëmanta Sinioro ma'sha yaonpotërinquënso sha'huichinquën: "A'na tahuëri quëmaso sa'an, iso ninanoquë chachin pota ya'conapon. Hui'nanpitaso', sahuëni quëran chiminapona'. No'panënta', nicanatona mapona'. Quëmaso nipirinhuë', co Yosë imapiquëhuë' quëpahuachinën, inaquë chiminapon. Israiro'santa', áquë no'pa'pa' inimicoro'sari quëpapona', tënin Sinioro," itërahuë.

Huayo noyá cayatërinso pochin nininso'

8 1 A'na tahuëri Sinioro hua'narëso pochin a'notaantarinco. A'na i'mëquë huayo noyá cayatërin ni'nahuë. 2 Ina quëran Sinioro nataninco:

—¿Ma'ta Amosë ni'nan? itërinco.

—A'na i'mëquë huayo noyá cayatërin ni'nahuë, itërahuë.

Naporo' Sinioro taantarin:

—Tëhuënchachin mini. Israiro'santa', nani huachi noyá cayapiso pochin nipi. Napoaton co huachi aquëtë nicha'ësarahuë'. 3 Ina tahuëri nanihuachin, copirno noyápiachin pëinënquë cantayantopiso', copi tapon. Na'nëro'sa ya'huërë', oshaatona noncarorantapona'. Notohuaro' piyapi naporo chiminapon ni'ton, co huachi pa'pitaponahuë'. Onpopinquë tëranta topinan të'yatapona'. Co manta tëcaponaraihuë', të'yatapona'. Ca Sinioroco no'tëquën sha'huitaranquëma', tënin.

Israiro'sa ana'intacaso ya'caritërinso'

4 A'naquëmaso co panorohuanhuë' nicatoma', sano piyapiro'sa ihuarama'. Popriyatopisopitanta', na'con na'con aparisitërama'. 5-6 Canpitaso ma'sha

pa'ana'pinquëma ni'ton: “¡Trico pa'antacaso marë' yoquia'huarai' pita, manóton na'huëin! Ihuatë pë'tënanquë pë'tënatëhua', na'con na'con canacaso marë' ¡Sahuatonta', a'naroáchin na'huëin! Popriyaro'sa aquëtë apopriyatahua'. Inahuara chachionta', nihuirinpoaso marë' pa'anhua'. Sapatë marëya tëranta nihuihuachinpoa', inapotahua'. Trico nitapihuachina të'yatopirëhuahuë', ina tëranta pa'antacaso ya'huërin,” tënama'.

7 Inaporamaso marë' Sinioro tapon:
“Caso Sinioroco ni'to, israiro'sanquëma chinotopiramacohuë', co onporonta naporamaso naniantarahuë'.
8 ¡Ana'intohuatënquëma', yai'pi ro'pa' nacontapon!
¡Ya'ipi piyapiro'santa', na'nëcaiso' ya'huëapon!
Isoro'pa' chachionta', Niroi' pamatërinso pochin nisarin.
Pamatërin quëran huinquintërinso pochin, nisarin anta',” tënin.
9 Naquëranchin Sinioro taantarin:
“Isonta', ca Sinioroco no'tëquën sha'huitaranquëma':
Ina tahuëri nanihuachin, camotëchin nipirinhuë', pi'i tacopiapon.
Yono pi'i nipirinhuë', tashiapon.
10 Pita tahuëri'sa na'huëyantëramaso', acopitarahuë.
Pita ya'huërënamën, chiminpisopita marë' na'nëtoma oshaarápoma'.
Sëtohuachinara a'mopiso', canpitanta a'mosarama'.
Co napion ancatohuachinara noyá niya'itopiso pochin niya'itarama'.
A'naíchin hui'nin ya'huëtopirinhuë',
chiminpachina na'nëpiso pochin nisarama'.
11 Co hua'quiya quëranhuë', tanacaiso isoro'paquë a'pararahuë.
Napoaponahuë', co cosharo quëran tanaponahuë'.
Co o'oi quëran yamoroaponahuë'.
Ca nanamëhuë natanacaiso marë' tanarëso pochin nisapi.
12 Napoatona piyapi'sa patë patérantapona'.
Ca Sinioroco nonahuëso', yonitona napoapona'.
A'na marë quëran a'na marë'pa', norti parti quëran pi'i pipirinso parti papona'.
Napopirinahuë', co nanamëhuë natanapihuë'.
13 Nano'sa noyápiroyanchin nipirinahuë',
hui'napi'santa chiníquën cancantopirinahuë',
yamorotona', tapinanpitërapona'.
14 Samariaquë mamanshiro'sa chinotatona':
‘No'tëquën nontaranquën. Tano mamanshianta'[ë],’ topi a'naquën.
Piirsipaquënta mamanshiro'sa ya'huërinso chinotatona':
‘No'tëquën nontaranquën. Piirsipa mamanshianta',’ topi a'naquëonta'.
Napopisopitaso', ca nohuanton anotërëso pochin nipachina',
co huachi huënsëaponahuë',” tënin Sinioro.

[ë] **8.14** *Tano mamanshianta':* Tano israiro'sa huënton mamanshi moshapiso', tapon naporin.

Artaro pirayan huanirin quëran sha'huitërinso'

9 [1] Naquëranchin hua'narëso pochin Sinioro quënaantarahuë.
Inaso', artaro pirayan huaniton sha'huitërinco:
"Chinotërinacoso pëi onënënpita aipi motën pochin acotopiso', ahuëquë'.
Inapotohuatan, chinotërinacoso pëi nacontapon. Pairanënpita,
pëi a'canpiso', inapita nacontatona piyapi'sa aipi anochina'.
Nopoato nopoatotatona', piyapi'sa ni'pi'in.
Ina quëran cha'ëpisopitaso', ca nohuanton sahuëni quëran tëpapona'.
Yata'apirinahuë', co a'naya tëranta cha'ëponhuë'.
[2] Acoporoquë na'pipirinahuë', inaquëran cari ocoiarahuë.
Pi'iro'të aquëtë pantahuachinanta', cari anohuaraantapo.
[3-4] Carmiro motopi hui'nimotën'pa' na'pihuachina,
inaquënta pa'sahuato macontarahuë.
Marë acopoi' na'pitohuachinaconta',
inaquë panca ya'huan acorahuëso' a'patohuato,
inari oqui oquitapon.
Inimiconënapitari a'na no'pa'pa' quëpahuachinara,
ca nohuanton inaquë sahuëni quëran chiminapona'.
Co huachi catahuapohuë'.
Nani ata'huanta'huaso yonquirahuë," itërinco.

Amosë Sinioro chinotërinso'

[5] Sinioroso', Yosë. Inaso', ya'ipi nanitaparin.
Isoro'pa' cariatë pochin nipachina,
pëni pa'nan apoirinso pochin nitërin.
Napohuachina, piyapi'sa na'nërantapona'.
Niroi' pamatohuachina huinquintërinso pochin
isoro'panta nisarin.
[6] Sinioroso', inápaquë ya'huërin.
Isoro'pa' aipi pi'iro'të acorin.
Ina nohuanton marë quëran chitoro pipihuachina,
isoro'paquë o'nanin. Inaso' Sinioro.
Ina pochin nohuitërëhua'.

Trico taparapiso pochin israiro'sa nitarinso'

[7] Naquëranchin Sinioro pënëntaantarin:
"Isonta', ca Sinioroco no'tëquën sha'huitaranquëma':
'Israiro'sanquëma'. Canpitaso', itiopiaro'sa pochin ni'nanquëma'.
Canpita Iquipito quëran ocoirahuatënquëma
isëquë quënanquëmaso pochachin,
Crita so'ton quëran huiristino'santa quënahuë.
Siriaro'santa', Quiri parti quëran quënahuë.
[8] Israiro'sanquëma', canpitaso na'con oshahuanama nicato,
ana'intatënquëma ata'huantaranquëma'.
Napoaponahuë', co noyá ata'huantaponquëmahuë'.
Ca Sinioroco no'tëquën sha'huitaranquëma'.
[9] Trico to'norahuachinara pintiapi.

Canpitanta israiro'sanquëma',
inapotatë pochin nitiinëmaso'
camaitarahuë.
Inapotohuachinënquëma',
napoonamasopitaso co chiniaramahuë'.
10 Canpitaso nonpatamara: "Co
onporo napoarihuahuë'.
Noya ya'huëáparihua'," tocoнama'.
Piyapinëhuëpitanquëma mini
nipomarahuë',
oshahuanacasoráchin cancantërama'.
Naporama ni'ton, ca nohuanton
sahuëni quëran chiminapoma',' tënahuë," tënin.

A'na tahuëri israiro'sa noya acoantacaso' sha'huirinso'

11 Naquëranchin Sinioro taantarin:
"Co hua'quiya quëranhuë' israiro'sa
noya acoantarahuë. Iráca Tapi
copirnori hua'anëntapon naporinso
pochachin acoantarahuë. 12 Naporo'
israiro'sanquëmaso', itomoro'sa
minsërahuatoma', no'panëna hua'anëntapoma'. A'napita naciono'santa
inapotapoma'. Ca Sinioroco no'tëquën
sha'huitaranquëma'," tënin.
13 Naquëranchin Sinioro taantarin:
"Co hua'quiya quëranhuë' Israiro
no'paquë sharo'sa noya noyatapon.
Trico nanquicaiso pahuanapirinhuë',
no'pa' taparoantacaso tahuëri'sa
naniantarin. Opanta cayarinso co ya'ipi
to'poiyátërasoihuë', trico ya'huërë
shaantacaso naniantarin. Motopiro'sa',
motopia'huaro'sa', inaquëpita huino i'sha
pochin pacapon. 14 Naporo' israiro'sa
nisha nisha parti quëpapiso', isëquë
chachin quëantarahuë. Ninanoro'sa
ata'huantopisopita anoyataantapona'.
Inapotahuatona inaquë ya'huëapona'.
Oparotahuatona', huino o'opona'. Nisha
nisha cosharo shacatona capona'.
15 Inahuara no'panënaquë chachin
ya'huëantapona'. Ina piquëranso', co
huachi onporo tëranta no'pa' quëtërahuë quëran ocoiaponahuë'. Caso
Sinioroco, Yosënëmaco ni'ton, no'tëquën
sha'huitaranquëma'," tënin.

Conasë pënëntërinso'

Yosëri Conasë Ninihui ninanoquë a'parinso'

1 [1]Israiro no'paquë a'nara pënëntona'pi ya'huërin, Conasë itopiso'. Pa'pinso', Amitai itopi. A'na tahuëri Conasëso', Siniorori camairin: [2]"Ninihuiso', panca ninano'. Napoaponahuë inaquë ya'huëpisopitaso', co imatonacohuë pa'pi co noyahuë' nipi. Napoaton inaquë paquë'. Pa'sahuaton ata'huanta'huaso yonquirahuëso', sha'huiconquë'," itërin.

[3]Napotopirinhuë', Conasëso co inaquë pacatonhuë', niquë pa'nin. Sinioro yata'ananpiton, Copë ninano nonshinanquë pa'marin. Inaquë nipachina, a'nara panca nancha Tarsis ninanoquë[a] yapa'sarinso', quënanconin. Inanta pahuërëtahuaton, Sinioro ta'ananpicaso marë' imatërin.

[4]Marë huancoanai' pa'sapirinahuë', Sinioro nohuanton panca ihuai' pa'nin. Napohuachina, panca co'sacaitërin. Napoaton: "Ipora tëhuënchinso nancha ya'quiapon," topi yonquiatona'. [5]Co'huara inapoyátërasohuë', Conasëso pë'pëto quëpapiquë ya'comarahuaton huë'ësárin. Nancha quëpana'piro'santa', pa'pi pa'yanpi. Napoatona', mamanshinënapitari nicha'ëcaiso marë' nontopi. Nontopirinahuë', co yasanoirinhuë'. Napohuachina, nancha niotëintacaso marë' pë'pëto quëparapiso', të'yaitopi. [6]Nancha hua'anënso', pë'pëto quëpapiquë ya'comarahuaton ni'pirinhuë', Conasë huë'ësárin quënamarin. Quënamarahuaton:

—¡Capayatëquë huë'ëitë'! ¡Pa'pi huëhuëpiro nisarëhua'! Huënsëaton Yosëparin nontëquë'. Tapona ina yanicha'ësápirinpoahuë', itërin.

[7]Hua'ani napotohuachina, Conasënta pipiintarin. Nancha quëpana'piro'saso':

—Insosona na'inin quëran po'sarëhuaso nitotacaso marë', nicanarëhuaso pochin nicatëhua nitotahua', niitopi. Inapohuachinara, Conasë na'ininso', nitotopi. [8]Napoatona':

—Sha'huitocoi: ¿Maquëta tëhuëran ni'ton, po'sarëhua'? ¿Maquëta sacatëran? ¿Intohuaranta huë'saran? ¿Ma no'paquëta ya'huëran? ¿Ma piyapinquënta ninan? inapita sha'huitocoi nitochi, itopi.

[9]—Caso iprio piyapico ni'to, Sinioro chinotërahuë. Inaso Yosë, inápaquë hua'anëntërin. Inari chachin isoro'pa', marë', inapita acorin. [10]Sinioro camairincoso co natëtohuë', ta'ananpiarahuë, itërin Conasëri. Inapitariso pa'yanatona':

—¡Ma'huantacha quëmaso ninan paya! ¡Co napoitonhuë' pora! itopi.

[11]Aquë aquëtë marë co'sacaitarinso nicatona', na'con na'con pa'yanpi. Napoatona', Conasë nataantapi:

—¿Ma'ta onpotohuatëinquën marë co'sacaitërinso copi tapon? itopi.

[12]—Tëhuënchachin ca na'inahuëso marë' po'sarëhua'. Napoaton të'yaitoco. Naporo huarë' marë sanoiarin, itërin Conasëri. [13]Inaso napopirinhuë',

---

[a] **1.3** *Tarsis ninanoso':* Inaso ninanoso', Ispania parti ya'huërin topi.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

inapitaso yonsan'pa' ya'caritacaiso marë' chiníquën maitopi. Napopirinahuë', co nanitopihuë'. Marë aquë aquëtë co'sacaitarin ni'ton, co nanitopihuë'. 14 Napohuachina, Sinioro nontopi huachi: "Sinioro. Quëmaso nohuantëransoráchin ninan. Iso quëmapi na'inin quëran po'sarai nipachina, ama ya'ipicoi taquiita'huaiso nohuantëquësohuë'. Ya'huërë' inaso co manta tëhuëpirinhuë' të'yaitohuatoi, chimanapon. Napohuachin, ama ina na'inchincoisohuë'," itopi. 15 Inapoatona Conasë të'yaitopi. Naporo chachin marë sanoirin. 16 Ina nicatona', Sinioro chinotopi. Ya'ipi cancanëna quëran chinotatona': "Ma'sha quëma marë' tëparahuatoi chinotarainquën," itopi.

Yosëri Conasë nicha'ërinso'

17 Co'huara të'yaichátërasoihuë', Sinioroso a'nara panca sami Conasë mi'tacaso marë' camairin. Inapotohuachina, cara tahuëri tashirë chachin ina yo'namënquë ya'huërin.

2 1-2 Sami yo'namënquë ya'huëarin quëran chachin, Conasëso Yosë nontaton:

"Sinioro. Quëmaso Yosënëhuënquën.
Yachimiitato co napion ancantasoco, catahuancoso marë' nontëranquën.
Naporo' quëmaso', a'paniranco.
Marë anpotërinquë yachimiitasoco,
chiníquën nontohuatënquëna, natanatonco catahuaranco.
3-4 Quëma nohuanton nancha camayoro'sa',
marë huancoanai' të'yaitërinaco.
Marë chiniiro'sa so'nantatë pochin nitërinco.
Panca co'sacairo'sa a'paransopitanta',
imoto imototërinaco.
Naporo' iso pochin yonquirahuë:
'Iporaso', co huachi chinotëranquënso pëiquë
ya'conato, chinotaantaponquënhuë'.
Quëma pëinënso', noyasáchin ninin,' tënahuë.

5-6 Marë anpotërinquë të'yaitohuachinacora
inaquë oniquin ya'huërinso',
so'quëmototërinco.
Motopiro'sa nanimarin'pa' huarë',
camarahuë ninatanahuë:
'Co huachi onporo tëranta isëquëran
pipipohuë',' topirahuë.
Quëmaso Sinioro, Yosënëhuënquën.
Caso cha'ëca'huaso', co yonquipirahuë',
panca sami mi'tiincoso marë'
a'parahuaton,
chimirin quëran nicha'ëranco.
7 Nani yachiminasoco quëma
Sinioro yonquiranquën.
Catahuaancoso marë' nontëranquënso',
chinotërainquënso pëi quëran
natananco.
Quëma pëinënso', noyasáchin
ninin.
8-9 A'naquënso', mamanshiro'sa
moshatona', a'porinën.
Caso nipirinhuë', 'Yosparinquën
Sinioro,' itatënquën chinotaranquën.
Quëma marë' ma'sha tëparahuato chinotaranquën.
Ma'sona nicaca'huaso sha'huitëranquënsopitanta', ananiarahuë.
Quëmasáchin Sinioro nanitëran
nicha'ëancoiso',' itërin.
10 Ina quëran Siniorori camaihuachina, panca samiso', yonsan'pa'
Conasë imoconin.

Ninihuiquë ya'huëpisopita Yosëri nicha'ërinso'

3 1 Naquëranchin Siniorori Conasë camaiantarin: 2 "Ninihuiso panca ninano'. Inaquë pa'sahuaton nanan sha'huitaranquënso sha'huiconquë'," itërin.

3 Napotohuachina, Conasëso Siniorori camairinso chachin ninin. Ninihuiquë canconahuaton ni'pirinhuë', inaso panca ninano'. Cara tahuëri iratai-huarë' ya'ipi áquipi. 4 Conasëso inaquë ya'conahuaton, a'na tahuërira' iratërin. Papon pochin pënëntërarin: "¡Catapini shonca tahuëriya quëran Yosëri iso ninano ata'huantapon!" tërarin.

5 Ya'huëhuano'saso ina natanahuatona', ya'ipiya quëran natëpi: "Tëhuënchachin Yosë napotarinpoa'. Huëco pa'ahua ayono nicatëhua Yosë nontahua'. Co noyahuë' nicatëhua oshahuanëhuaso', a'poa'ahua'. Pa'pi sëtërëhuaso a'nocaso marënta', sa'catën nininso a'moahua'," niitopi. 6 Copirnonta ina nitotahuaton, hua'anëntërinso shiranën quëran huanirin. Copirno ni'ton, noyápiachin a'mopirinhuë'. Ina pa'coirahuaton, sa'catën nininso a'morin. Ina quëran aipiran pa'sahuaton, huariano aipi huënsëconin. Co noyahuë' nininsopita a'porinso', a'nocaso marë' naporin. 7 Ina quëran catahuarinsopita hua'ano'sapitarë chachin ya'ipi ninanoquë, ma'sona onpocaiso camaitërin:

"Ama insonta coshachinsohuë'. Pë'tahuanëna', pë'tahua huëntonëna', inapitanta co a'cacaiso ya'huërinhuë'. Co i'sha tëranta o'shitacaiso ya'huërinhuë'. 8 Ya'ipiya quëran sa'catën nininso a'moina'. Pë'tahuanëna quëran huarë', ina pochin a'mochina'. Co napion ancantërëhuaso', a'nocaso marë' inapoa'ahua'. Naporahuatëhua ya'ipi cancanënpoa quëran Yosë nontahua'. Ya'ipi co noyahuë' ninëhuasopita, no'huitërayanpoa nicatëhua', co tënorotochináchinhuë' cancantërëhuasopita, inapita ya'ipi a'poa'ahua'. 9 Tapona Sinioro

nosoroatonpoa', no'huirinpoaso asanoápirinhuë'. Inapohuachin, co tëpaonpoahuë',"
tënin. 10Copirno camaitërinso chachin ya'ipi piyapi'sa co noyahuë' nipiso a'popi. Yosëso', napopiso ni'nin. Ina nicaton nosororin. Inapoaton ata'huantacaso yonquirinso', tananpitërin.

Yosëri piyapi'sa nosorochináchin cancantërinso'

4 1-5Ina quëran Conasëso ninano quëran pipirahuaton, pi'i pipirinso parti pa'nin. Aquëmiachin paponahuë', ninanoso noya ya'norin. Inaquë a'nara imënamëa'huaya pochin huënsëaton na'icaso marë' acorin. Inaporahuaton na'yapon pochin: "¿Ma'tama ninano onpo'inpa'?" tënin. Yosëri ninihuiro'sa nosoroaton nicha'ërinso', Conasëso ni'nin. Ina nicaton pa'pi no'huitërin. Napoaton iso pochin Yosë nontërin:

—Ni'quë Sinioro. Quëmaso noyápiachin cancantaton a'naroáchin yanosorotëran. Naporahuaton co a'naroáchin no'huitëranhuë'. Piyapi'sa pa'pi nosororan ni'ton, ana'intacaso sha'huitaponahuë', co noyahuë' nipiso a'pohuachinara, co huachi ana'intaranhuë'. Inapochin ninanso', ya'huërahuëquë chachin nani nitotërahuë. Napoaton naporo camaihuatancora, a'naroáchin Tarsis'pa' ta'arapirahuë': "Ninihuiro'saso inimiconëhuëipita ni'tona', ama co noyahuë' nipiso a'po'inasohuë'. Yosëri ata'huantocha'in," ta'to naporahuë. Iporaso tantiarahuëso chachin ninan. Napoaton Sinioro tëpachinaco huachi. Ca marëso', chimina'huaso noya noya tënahuë, itërin. Siniororiso napoaponahuë':

—¡Co inapochin no'huitacaso ya'huërinhuë'! itërin.

6Yosëso Sinioro ni'ton, Conasë ana'itacaso marë' a'nara nonirintë na'ton pochin nininso apapotërin. Inapotahuaton a'na tashiya marëáchin imënamëa'huaya aso'quëëtërin. Inapotohuachina, noyá imorapitërin. Napoaton Conasëso', nonirintë marë' pa'pi noya cancantërin.

7Napopirinhuë', tahuëririnquë tashíramiachin Sinioroso a'nara cha'cho nonirintë a'tonacaso marë' camairin. Inapotohuachina a'naroáchin ahuirin. 8Pi'i pipihuachina Yosëso': "¡Ipora tahuëri pa'pi chiníquën pi'i pi'cachin!" tënin. Napohuachina, pa'pi chiníquën pi'i pi'cataton Conasë yatëparin. Pi'i tapinantochináchin ninatanaton yachiminin:

—Chiminahuë naporini, noya noya niitonhuë', tënin no'huitaton. 9Yosëriso napoaponahuë':

—Nonirintë ahuirinso marë' ¡co inapochin no'huitacaso ya'huërinhuë'! itërin.

—Noya mini tënahuë caso'. Chiminchináchin no'huitërahuë, itërin Conasëri.

10Naporo Siniorori:

—¡Ma'huantacha quëmaso yonquiran paya! Co quëmari nonirintë shacaton aso'soranhuë'. Co pi'pian tëranta inaquë sacatëranhuë'. Inaso', ca nohuanton a'na tashiya marëáchin so'sorahuaton, a'na tahuëriíchin ana'itërinquën. Tahuëririnquëso', ahuiantarin. Napopirinhuë', ina nosoronënquë ahuirinso marë' a'pitaton no'huitëran. 11Aquëtë huarë' mini caso', Ninihui ninanoquë ya'huëpisopita nosoroca'huaso ya'huërin. Inaso' panca ninano ni'ton, pasa cato shonca huaranca na'con piyapi'sa ya'huërin. Inapitaso', hua'huaro'sa co manta nitotatonaraihuë' tëhuëpiso pochin nipi. Naporahuaton notohuaro' pë'tahuaro'santa ya'huërin, itërin.

Miquiasë pënëntërinso'

Samariaquë ya'huëpisopita Yosëri ana'intacaso yonquirinso'

1 [1] Caso Miquiasëco. Morisito ninanoquë hua'huatërahuë. Inaso' ninano', Cota huënton israiro'sa no'panënquë ya'huërin. Sinioro hua'narëso pochin a'notatonco anitotërincosopita iso quiricaquë ninshitaranquëma'. Samaria, Quirosarin, inapita ninanoro'sa ma'sona onpotacaso' yonquirinso', ninshitarahuë. Cotamo copirno Cota huëntonquë hua'anëntaso', anitotërinco. Ina piquëran Acasonta hua'anëntaso', anitotaantarinco. Ina piquëran Isiquiasënta hua'anëntaso anitotërincosopita, ninshitaranquëma'.

[2] Ya'ipi piyapinquëma nontaranquëmaso natanco'.
Ya'ipi isoro'paquë ya'huëramasopita noya natanco':
Sinioro chachin chinotërëhuaso pëinën quëran,
co noyahuë' ninamasopita nicaton, sha'huirapiarinquëma'.
[3] Inaso ya'huërin quëran pipirahuaton,
motopiro'sa aipi huëcapon.
[4] Huëcaso', motopiro'sa soquiapon.
Pa'nan pëni apoirinso pochin nitapon.
Pama paquiitahuaton casharinso pochin
motopianaro'sa nochatapona'.
[5] Israiro'sa Sinioro co yanatëpiso marëhuë' napoarin.
Inapoatona na'con oshahuanpi ni'ton, napoarin.
¡Samaria ninanoquë chachin israiro'sa co natantochináchinhuë' cancantopi!
¡Quirosarin ninanoquë chachin Cota huënton israiro'santa', inahuara nohuanton artaroro'sa acopi!
[6] Napoaton Sinioro naporin:
"Ca nohuanton Samaria ninano ta'huantohuachin,
na'piro'sara' yamorápon.
Inaquë chachin opa shacatona oparotapona'.
Na'pinënpitanta', motopianaquë pa'sa pa'satapo.
Ninanonëna pairapicaiso marë' simintonën acopisonta', aya'noarahuë.
[7] Ya'ipi mamanshinënapita pa'quiapona'.
Chinotacaiso marë' nararo'santa acopiso', ahuiquitapona'.
So'yahuan niponahuë', so'in tëhuananpitërinso pochin cancantatona',
ina mamanshiro'sa', nararo'sa', inapita moshacaiso marë' acopi.
Napoaton ya'ipi inapita ata'huantarahuë'," tënin.

Miquiasë sëtaton oshaarinso'

[8] Sinioro napoarin ni'ton, co napion ancantato na'nërápo.
Sapatë ocoirahuato, i'nanpinantë pa'sápo.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

A'morahuësonta', pa'coirahuato
i'nanpirapi pa'sápo.
Asani' na'nëton, "huaoo,"
tárinso pochin canta', na'nërápo.
Huacopi sëtërinso pochin,
nisápo.
9 Samariaquë ya'huëpisopita
Siniorori ana'intaton,
co noyatochináchinhuë'
acoarin.
Cota huënton israiro'santa',
parisitacaiso canquiarin.
Quirosarin ninanoquë na'con
na'con israiro'sa ya'huëpirinahuë',
inapitanta parisitacaiso
canquiarin ni'ton, napoarahuë.
10 Inaporëhuaso', ama Cato ninanoquë ya'huëpisopita sha'huitocosohuë'.
Ama na'nëcamaso' nohuantocosohuë'.
Co napion ancantatoma',
Piti-ri-apra ninano amocantërinquë, nianapitoco'.
11 Sahuiri ninanoquë ya'huërama-
sopitanta',
a'na no'pa'pa' quëpainëmaso
ya'huërin.
I'nanpirashitë' quëpaponëma
ni'ton,
pa'pi taparo nicapoma'.
Saanan ninanoquë ya'huëramasopitaso', tancapitaponënquëma'.
Napoaton co pipiamaso', nanitaramahuë'.
Piti-siri ninanoquë ya'huëpisopitanta', na'nëmiatapona'.
Co huachi inso Cota huënton
Israiro tëranta',
ina ninano quihuiponhuë'.
Inimiconënapitari ata'huantërin
ni'ton,
co huachi ina quihuiponahuë'.
12 Quirosarinquë ya'huëpisopita
ahuëcaiso marë'
Sinioro nohuanton inimiconënpitari cantiarin.
Napoaton Marotoquë ya'huëpisopitanta',
a'napitari catahuacaiso marë' co
napion cancantapi:
"Catahuainacoiso ninapiraihuë',
co a'na catahuaponacoihuë'
nimara," tapona'.
13 Naquisi ninanoquë ya'huëramasopita,
canpita a'chinama quëran
israiro'sa nisha cancantopi.
Quirosarinquë ya'huëpisopitanta', anishacancantërama'.
Ina marë' canpitanta', inimico
ta'ananpiamaso marë'
toronano'sa cahuarioro'saquë
a'sontoco'.
14 Morisito-cato ninanoquë ya'huëpisopita
co huachi onporo tëranta niantapomahuë'.
Napoaton nontahuatoma
patoco'.
Aquisipi ninanoquë ya'huëpisopitanta',
Israiro copirnoro'sa anishacancantapona'.
15 Ina quëran Sinioro taantarin:
"Marisa ninanoquë ya'huëramasopitanta',
ahuëinquëmaso marë' a'nara
minsëtona'pi, a'patauranquëma'.
Ina huë'pachin, Israiro copirno,
hua'ano'sa', inapita
Atoramo ninano ya'cari nanin
ya'huërinquë,

na'picaiso marë' ya'conapona'.
16 Canpitanta Quirosarin ninanoquë ya'huëramasopita,
co napion ancantatoma', noyá niya'itoco'.
Hui'namapita nosoromiatëramaso' yonquiatoma', inapoco'.
Inapitaso' a'na parti inimiconëmapitari quëpapona ni'ton,
motëma tamë moto pochin ya'noamaquë huarë', niihuimototoco',” tënin.

Ma'huano'sa co noyahuë' nipiso'

2 1-2 A'naquëmaso', huë'ëramaquëpita co noyahuë' nicacamaso yonquirama'.
Chiníquën nanantërama ni'ton, tahuërihuachina ina inachachin ninama'.
No'pahuë nipon noyahuatamara, machinarama'.
Pëihuë nipon noyahuatamara, ihuatërama'.
Quëmopinënapitarë chachin piyapi'sa aparisitërama'.
Shimashonënapitari no'pa' ayananpipiso',
shinpitari hua'anëntapirinahuë', inapita ihuarama'.
Inaporamasopita, ¡ma'huántacha canpitaso nisarama paya!
3 Napoaton Sinioro napotërinquëma':
“Naporamaso marë' carimanta', nani yonquirahuë ma'sha onpota'huanquëmaso'.
Pa'pi chiníquën ma'sha onpoarama ni'ton,
co cha'ësaramahuë'.
Inapotohuatënquëma', co huachi nocantamaso' yonquiaramahuë'.
Pa'pi co noyahuë' tahuëri'sa nisarin ni'ton, napoarama'.
4 Ina tahuëri nanihuachin,
sëtatona oshaapiso pochin
tëhuacaiso marë' cantarapiaponënquëma':
‘Noyá ata'huantërinënpoachi paya.
Sinioro piyapinënpitanpoa nipirëhuahuë',
iporaso' a'napita hua'anëntërinënpoa'.
Inapotiinënpoaso marë' co incari tëranta ya'copirinhuë'.
No'panënpoapitanta', canarinënpoasopitari nipatomatatona',
hua'anëntopi huachi,’ itaponëma',” tënin Sinioro.
5 Sinioroso' catahuainpoaso marë' iráca canpoarë anoyataponahuë',
iporaso' co huachi catahuarinpoahuë'.

Nonpi nanan pënëntona'piro'sa co noyahuë' nipiso'

6 Ma'huano'saso', nonpi nanan pënëntona'piro'sa taranatona',
pënëntërahuëso' acopitiinacoso marë' napotërinaco:
“Co manta ma'sha onpoarihuahuë'.
Napoaton Sinioro anitotërinquënso',
co sha'huitápancoiso ya'huërinhuë'.
7 Canpoaso' noya piyapinpoa ninëhua'. Co Yosë no'huiarinpoahuë'.
Nosorinpoa ni'ton, co ana'intiinpoaso ya'huërinhuë'.
Tëhuënchachin naporaiso pochin Yosëso ninin.

No'tëquënáchin ina imapatëhua',
sha'huitërinpoasopita noya catahuarinpoa',” itërinaco.
8 Sinioroso nipirinhuë', inapita pënënaton:
“Inapo pënëntatoma canpitaso', piyapinëhuëpita tapirama'.
Inapitaso' co natantochináchinhuë', cancantatona',
co huachi yanatërinacohuë'.
Naporahuatoma piyapinëhuëpita ihuarama'.
Ahuëtopi quëran huënantahuachinara:
‘Nani huachi inimiconënpoapita quëran cha'ërëhua'.
Noya ya'huëarihua huachi,’ itërama'.
Napotahuatoma', a'mopisopita na'con na'con pa'tërinso', osërëtërama'.
9 Quëyorono'santa pëinënaquë noya ya'huëpirinahuë',
canpitariso' pëinënapita osërëtërama'.
Hua'huinapitanta', noya ya'huëcaiso marë' nani ma'sha quëtopirahuë',
inapitanta matatoma', aparisitërama'.
10 ¡Co isëquëranchin ya'huëápamaso ya'huërinhuë'!
¡Paco huachi!
Co canpita iso no'paquë noya chinotápamaso ya'huërinhuë'.
Canpitari iso no'pa' tapirama ni'ton, ata'huanta'huaso ya'huërin.
11 Nonpi nanan sha'huitona':
‘Na'con huino ya'huëapon.
Nisha nisha o'oi ya'huëhuachin, o'otoma no'pirápoma',’
topisopita tëhuënchinso', canpitaso pa'yatërama',” itërin.

Piyapinënpita noya acoantacaso' yonquirinso'

12 Ina quëran Sinioro taantarin:
“Piyapinëhuëpita ya'huëpiso no'pa quëran, inimiconënapitari quëpapona'.
Quëpapirinahuë', cari chachin ya'ipi inapita ayontoantarahuë.
Inapitaso' caraya pochin quëparitopirinahuë',
ohuicaro'sa huë'ërinquë ayontonëso pochin nitarahuë.
Ohuica huënton pastonënquë quëparëso pochin nitarahuë.
Panca huënton ohuica noncaropiso pochin
israiro'sa noncaropona'.
13 Cari chachin quëchitato inapita quëpararahuë.
Inapitaso' natëponaco huachi.
Pa'pachina', ninano ya'coanataquëchin pipipona'.
Caso hua'anënaco ni'to, Yosënënaco,” tënin.

Co noyahuë' hua'ano'sa Yosëri ana'intacaso sha'huitërinso'

3 1 A'na tahuëri Sinioroso' pënëntaton:
“Israiro hua'ano'sanquëma'.
Iporaso' canpita pënënaranquëma':
¡Canpita'ton mini piyapi'sa noya nicatoma pa'poyamaso ya'huërin!
2-3 Canpitaso napoaponahuë', co noyahuë' nicacaso' pa'yatatoma',
noya nicacasoso', co pa'yatëramahuë'.

Nosha pa'ana'piso', ohuica tëparahuaton i'sorin.
Inapotahuaton noshinën nanquitërin.
Nanquitohuachina, nansëquënáchin acorinso pochin
canpitanta piyapinëhuëpita aparisitërama'.
Ohuica i'sorahuatona
po'mocaiso marë' yaquipiso pochin
piyapinëhuëpita co tënororamahuë'.
4 Naporamaso marë' a'na tahuëri ma'sha onpoatoma nontaramaco.
Nontopiramacohuë', co a'paniaranquëmahuë'.
Pa'pi co noyahuë' ninamaso marë'
na'pitatë pochin nitaranquëma',” itërin.

Nonpi nanan pënëntopisopita ana'intacaso sha'huitërinso'

5 Naquëranchin Sinioro taantarin:
“Piyapinëhuëpitaso', chihuëpiso pochin nisha nisha yonquipi.
Nonpi nanan pënëntopisopitari nonpintopi ni'ton, napopi.
Inapitaso' insoari tëranta a'cahuachina': ‘Quëmaso' noya ya'huëaran,’ itopi.
Ya'huërë' co a'cahuachinarahuë':
‘Quëmaso napoonin ya'huëapon,’ itopi.
Napoaton cari chachin inapita itapo:
6 ‘Canpitaso tashi nipachina, hua'narëso pochin
yonquirahuëso anitotëranquëma'.
Iporaso nipirinhuë', co huachi
yonquirahuëso' anitotaponquëmahuë'.
A'na tahuëri ma'sona onpocasonta anitotopiranquëmahuë',
iporaso' co huachi anitotaponquëmahuë',’ itarahuë.
Pi'i ya'conpachina co huachi quënantërëhuë'.
Inapochachin nonpi nanan pënëntona'piro'santa',
co huachi manta anitotapohuë'.
7 Ninoton quënana'piro'sa', ninotona'piro'sa', inapitaso
co huachi no'tëquën sha'huiponahuë' ni'ton, piyapi'sari tëhuapona'.
Napoaton, inapitaso pa'pi taparo nisapi.
Co huachi anitotapohuë ni'ton, ta'tápona huachi,” tënin.
8 Caso nipirinhuë', no'tëquën Sinioro marë' pënëntarahuë ni'to,
achinirinco. Catahuarinco noya nica'huaso'.
Chiníquën cancantato, israiro'sa pënënarahuë:
“Canpitaso co Yosë natëtomarahuë', na'con oshahuanama',” itárahuë.

Siniorori Quirosarin ninano ata'huantarinso'

9 Naquëranchin Sinioro pënëntaantarin:
“Israiro hua'ano'sanquëma',
ipora chachin pënëanta'inquëma natanco:
‘Canpitaso noya nicacaso' co pa'yatëramahuë'.
Napoatoma noya nisapisopitanta', ana'intoconama'.

10 Chinotërinacoso pëi ya'huërinquë, Quirosarin ninanoquë,
inaquëpita nitëparápi, niihuarápi, naporápi nipirinhuë',
canpitaso hua'ano'sanquëma co manta tënamahuë'.
11 Coisëro'sa pahuërëhuachinara,
co huachi tëhuëna'piro'sa ana'intopihuë'.
Corto hua'ano'santa pahuërëai huarë', nanamëhuë a'chinpi.
Pënëntona'piro'santa pahuërëhuachinara:
"Yosë catahuarinpoa canpoaso'.
Ni'sárinpoa ni'ton, co manta onpoarihuahuë'.
Noya ya'huëáparihua'," itopi.
12 Naporamaso marë' chinotëramacoso pëi
ohuatapona ni'ton, pantatápon.
Quirosarin ninanonta', ina pochachin nitapi,' tënahuë," tënin.

Sinioro ya'ipi hua'anëntohuachin, sano cancantapiso'

4 1 Ayaro tahuëri ya'caritohuachin,
Sinioro chinotërëhuaso pëi ya'huërinquë motopia'hua,
a'napita motopiro'sa quëran noya noya Siniorori acoapon.
Naporahuaton a'napita motopiro'sa quëran
ina inápa acoapon.
Ya'ipi isoro'paquë ya'huëpisopita inaquë huëcapona'.
2 Notohuaro' nisha nisha piyapi'sa huëcapona pochin:
"Huëco pantatëhua Sion motopiquë Sinioro chinotahua'.
Inaquë pëinën ya'huërin ni'ton, ya'ipi israiro'sari chinotërin.
Inaso' nanamën a'chintarinpoa'.
Onpopinsona nanpicaso', anitotarinpoa'," tosapi.
Ninapotatona', Quirosarinquë papona'.
Inaquë Sinioro nanamën a'chinapi ni'ton, pa'sapi.
Inaquë Sinioroso' piyapinënpita nanamën anitotarin.
3 Naporo' Sinioroso' coisë pochin nicaton,
nisha nisha piyapi'sa no'tëquën sha'huitapon.
Notohuaro' piyapi'sa nanan ya'huëtopiso', áquë ya'huëpirinahuë',
ma'sona onpotacaiso' sha'huitapon.
Sha'huitohuachin, inahuaso sahuëninëna quëran
no'pa' ohuërënano'sa ocoiapona'.
Nansanëna quëraonta', yaquitonano'sa ocoiapona'.
Naporoso', co huachi niahuëcaiso nia'chintaponahuë'.
Naporahuaton co huachi niahuëaponahuë'.
4 Ina tahuëri nanihuachin, co huachi të'huarë'na ya'huëaponahuë'.
Opanëna', iquiranëna', inapita huanirinsoanaquë,
a'naya a'naya noya chinotapona'.
Sinioro chachin ya'ipi nanitapaton, inapocaso sha'huitarinpoa'.
5 Nisha piyapiro'saso', mamanshinëna natëpi.
Canpoaso napoaponahuë':
"Sinioroso Yosënënpoa'," ta'tëhua', inasáchin natëahua'.

6-7 Sinioro chachin
sha'huitaantarinpoa':
"Piyapinëhuëpita ana'intërahuë
ni'ton,
nisha nisha naciono'saquë
quëpapi.
Inaquë na'con aparisitopi.
Ni'niri ohuicaro'sa ya'contaton
ayanquëtërinso pochin
piyapinëhuëpita nitërahuë.
Inapotopirahuë', hua'anënta'-
huaso caniaritohuato
cari chachin ana'intërahuë
quëran, caraya cha'ëpisopita
ayontoantarahuë.
Inapitaro'co a'nara panca
nacion ocoiarahuë.
Ca chachin Sinioroco, piyapinë-
huëpita hua'anëntarahuë.
Sion motopiquë ya'huërahuë
quëran, hua'anëntarahuë.
Co huachi onporo tëranta a'na-
pitari hua'anëntarinhuë'.
8 Quirosarinquë ya'huëpisopi-
taso', Sion motopiquë noyá
niacorapipi.
Inapoaton ohuica a'paina'piro'sa
torinën pochin ninin.
Inaquë chachin canta huënsëato
hua'anëntarahuë ni'ton,
iráca pochachin niantapon," tënin.

**Co'huara Sinioro
hua'anënchátërasohuë',
ma'pitasona onpocaso
ya'huëarinso'**

9 Ina quëran Sinioro taantapon:
"Iporaso israiro'sanquëma',
ya'huërama no'pa quëran
quëpainëmaso ya'huërin ni'ton,
¡nohuantëramaso chachin
noncaroco'!
Sanapi huaica marë' iquitërinso
pochachin nico'.
Copirno ya'huëtopirinquëma-
huë',
¡inimicoro'sa quëpainënquë-
maso ya'huërin!
Copirno ayonquina'piro'santa co
chiminpirinahuë',
¡inimicoro'sa quëpainënquë-
maso ya'huërin!
10 Co nohuantopiramahuë',
inimiconëmapita áquë quëpapo-
nënquëma'.
Papironia'pa' huarë' cansarama'.
Papoma pochin caparo'tëquë
huë'ërantapoma'.
Napoarama ni'ton, ipora Quiros-
arinquë ya'huëramasopitaso',
sanapi yahuaiton nisi'huitërinso
pochin nico'.
Napoaponahuë', hua'qui parisi-
tëramaso piquëran
inimiconëma quëran carima
nicha'ësaranquëma'.
Piyapinëhuëpitanquëma ni'ton,
napotaranquëma'.
11 Iporaso' na'a naciono'saquë
ya'huëpisopita
ahuëinënquëmaso marë' niyon-
tonpi:
'Huëco Quirosarin ata'huanta-
tëhua', capa cancantahua','
niitopi.
12 Inapitaso', co yonquirahuëso nito-
topihuë'.
Cari a'na tahuëri inimiconëma-
pita ayontonarahuë.
Trico cayarinso mapachinara,
tonpopi.
Inapotahuatona to'norapiquë
yontonpi.
Inapochachin canta', inimiconë-
mapita nitarahuë.
13 Ina quëran Quirosarinquë
ya'huëramasopita camaia-
ranquëma':

‘Paatoma inimiconëmapita
ana'intoco'.
Toro trico to'norarinso pochin
inapita nitoco'.
Carinquëma catahuaranquëma
ni'ton,
ina chinirinso pochin chinia-
rama'.
Hua'na quëran pomohuanaton,
sha'pi hua'na quëran to'tëratëtë-
rinso pochin
nisha nisha parti quëran huë'pi-
sopita ata'huantapoma'.
Inapitaso ihuatatona', tiquita-
tona', inapoatona ma'huan-
piso matapoma'.
Matatoma', quëtapomaco.
Ca Sinioroco ya'ipi isoro'pa'
hua'anëntato,
camaiaranquëma',’ itaran-
quëma',” tënin.

5 1 Naquëranchin Sinioro taan-
tarin:
“Iporaso napoaponahuë', Quiro-
sarinquë ya'huëramasopita,
inimiconëma chinitamaso
yonquico'.
Inapitaso huë'sahuatona', nina-
nonëma tancapitopi.
Inapitari Israiro copirno chiní-
quën ana'intapona',” tënin.

Tapi shiin hua'anëntacaso sha'huirinso'

2 Naquëranchin Sinioro taan-
tarin:
“Pirin ninanoso', Iporata itopi
anta'.
Inaso' ninano', a'napita nina-
noro'sa Cota huëntonquë
ya'huërin quëran
nani nania'huaya.
Ina niponahuë', ya'ipi israiro'sa
hua'anëntacaso marë'
inaquë a'nara copirno nasi-
tapon.
Ina shimashonënpitaso', iráca
quëran huarë' ya'huëpi,”
tënin.
3 Napoaton ipora tananpitopirin-
poahuë', co hua'qui napota-
rinpoahuë'.
Sanapi cayorin quëran hua'huin
nasitaquë huarë'
parisirinso pochin canpoanta
parisiarëhua'.
Naporo' quëparitërëhuasopi-
taso',
inimicoro'sari quëparinsopita-
rë'quënpoa a'na huëntoíchin
niantarihua'.
4 Ina copirno hua'anëntohuachin-
poaso', ohuicaro'sa hua'a-
nëni a'paiaton
noya quëparinso pochin nita-
rinpoa'.
Sinioroso Yosënën ni'ton, inari
chiníquën nanan quëtapon.
Naporahuaton noya noya hua'a-
nëntacaso catahuapon.
Naporo' israiro'sanpoaso', sano
cancantarihua huachi.
Sinioronta ya'ipi isoro'paquë
ya'huëpisopitari
të'huatatona natëpona ni'ton,
napoarihua'.
5-6 Ina nohuanton ya'ipi parti sano
ya'huarihua huachi.
Naporo' asiriaro'sa huëcapaira-
huatënënpoa',
noyápiachin pëinënpoapitaquë
ya'contaponënpoa'.
Inapotohuachinënpoa
canpoanta', nanirinso
chachin hua'ano'sa',
sontaro'sa', inapita a'patarihua'.
Asiriaro'sa ahuëcaiso marë'
napoarihua'.

Inapitari asiriaro'sa minsërahuatona nicha'ësarinpoa'.
Naporo' hua'ano'sa a'parëhuasopitaso', inatohua hua'anëntapona'.
Ina no'pa chachin Nimorotonta', iráca hua'anëntërin.
7 Naporo' a'napitaso nisha nisha nacionquë quëpapirinahuë',
ya'huëhuano'sa ahuëapona'.
O'nan, poroncayo, inapitaso
co piyapi'sa nohuantaiquë huarë' anotërinhuë'.
Siniorori a'paimahuachina anotërin.
Inapochachin inapitanta',
ya'huëhuano'sa ahuëatona napotapona'.
8 Naporo' a'napitanta
nisha nisha nacionquë yacapatapirinahuë',
pa'pini' pochin nicapona'.
Ya'ipi ma'sharo'sa quëran pa'piniso', chini chiníquën ninin.
Inapochachin inapitanta nicapona'.
Pa'piniri ohuicaro'sa ya'contaton, tiquirinso pochin
co a'naya tëranta nicha'ëponahuë'.
9 Ina quëran Sinioro nontato:
"Ina pochin mini Sinioro.
Quëmari inimiconënpita ahuëaton ata'huantaran," itërahuë.
10 Naquëranchin Sinioro taantarin:
"Ina tahuëri nanihuachin,
ahuëtamaso marë' cahuarioro'sa ya'huëtërinquëmasopita tiquiapo.
Quira toronano'santa ya'huëtërinquëmaso', ata'huantarahuë.
11 Ninanonëmapita ata'huantarahuë.
Noyá niacorapipiramahuë', inapotarahuë.
12 Pënotatoma naporamasopitanta', acopitarahuë.
Ninotona'piro'santa', co huachi ya'huëtarinquëmahuë'.
13 Mamanshinëmapita ata'huantarahuë.
Na'piro'santa moshacamaso marë' acoramasopita, inapotarahuë.
Inapitaso' canpitaora chachin nicapomarahuë', mosharama'.
14 Chinotacamaso marë' nararo'santa acoramaso',
hua'tahuatë të'yatërëso pochin nitarahuë.
Ninanonëmapitanta', ata'huantarahuë.
15 Naciono'santa' co natërinacosopitahuë',
pa'pi no'huitato i'huërëtarahuë," tënin.

Yosëri israiro'sa sha'huirapirinso'

6 1 Naquëranchin Sinioroso', nontaantarinpoa':
"Israiro'sa'. Ca Sinioroco sha'huirapiaranquëmaso' natanco':
A'na piyapi coisëquë quëpahuachinara,
huanirahuaton, ma'sona onporinso' coisëro'sa sha'huitërin.
Inapochachin canpitanta',
ma'sona onporamaso' motopiro'sa sha'huitatë pochin nitoco'.
Inapitanta natanatënënquëma', catahuainënquëma'," itërinpoa'.

2-3 Motopiro'sa' ya'huërë nontaton,
itapon:
"Motopiro'sa', canpitaso simin-
tori pëi achinirinso pochin
isoro'pa' achinirama'.
Piyapi pochin nicatoma',
piyapinëhuëpita sha'huirapiara-
huëso', natanco'.
Israiro'saso piyapinëhuëpita
nipirinahuë', sha'huirapia-
rahuë," itërin.
Ina quëran itaantarinpoa':
"Israiro'sanquëma'. ¿Ma'ta
carima onpotatënquëma
apiranquëma'?
Sha'huitoco nitochi.
4 Shimashonëmapita iráca Iquipi-
toquë
chiníquën asacatatona aparisitá-
pirinahuë',
cari ocoiato nicha'ërahuë.
Naporahuaton catahuainëmaso
marë'
Moisësë, Aaron, Maria, inapita
acorahuë.
5 Canpitaso piyapinëhuëpitan-
quëma'.
Moapo copirno Paraco itopiso'
naporinso yonquico'.
Paramo ama huachi noya
ya'huëcamaso marëhuë',
sha'huitiinquëmaso marë' yapa-
huërërinso', yonquico'.
Inapotopirinhuë', ca nohuanton
Paramori sha'huitërinsonta',
yonquico'.
Shimashonëmapita Sitin quëran
pipirahuatona',
Quiricaroquë canconacaiso marë'
napopisonta', yonquirico'.
Cortanii' ayanirahuëtaquëchin
pëntonatona',
pa'pi canatopisopita pochin
nipiso' yonquico'," itërinpoa'.

Sinioro nohuantërinso'

6 Canpitaso naporama':
"Sinioroso', Yosë. Inápaquë
ya'huërinsopitanta hua'anën-
tërin.
Ina noya nicainpoaso marë'
¿ma'ta a'notatëhua chinotë-
rë'pëhuaya?
Toroa'huaro'sa a'na pi'ipihuaninso
oshanënpoa marë' ya'ipi ahui-
quitohuatëhua', ¿noya ni'në-
pënpoa'?
7 Huaranca carniro, pa'pi napai'
asitona toma',
inapita a'notohuatëhua', ¿noya
cancantërë'po'?
Sinioro co natëtëhuahuë' osha-
huanëhua ni'ton,
pahuërëatë pochin nicacaso
marë',
hui'nanpoa paninantërëhuaso'
quëtohuatëhua
¿noya ni'nëpënpoa'?" tënama'.
8 Napopiramahuë', co inapita Sinio-
roso' nataninquëmahuë'.
Nani inaso ma'sona nicacaso'
sha'huitërinpoa'.
Piyapi'sa nosoroatëhua pa'poya-
caso ya'huërin.
Ma'sona nicacaso' sha'huihua-
tëra, ananicaso ya'huërin.
Naporahuaton: "Caora co nani-
tërahuë noya nica'huaso'," ta'tëhua',
Sinioroíchin natëcaso ya'huërin.

Sinioroíchin noya noya nininso marë' nontërinso'

7 18 Sinioroso' noya ni'ton, ina
nontato:
"¡Quëmaíchin Yosënquën. Co
a'na quëma pochin ya'huë-
rinhuë'!

Piyapi'sa co noyahuë' nipirinahuë',
oshanëna marë' sëtatona nontërinën ni'ton, nicha'ëran.
Caraya israiro'sacoi quëparitëraisopita,
co natantochináchinhuë' cancantatoi tëhuëtërainquën.
Inapopiraihuë' nontërainquën ni'ton, tëhuëtërainquënso' naniantëran.
No'huípiro nipiraihuë' nosororancoi ni'ton,
no'huitëranso' asanoran.
Inapoaton catahuantarancoi.

19 Iporanta Sinioro nosoroantacoi.
Co noyahuë' ninaiso' inquitatoncoi pa'pitatë pochin nitëquë'.
Marë anpotërinquë ma'sha të'yaitopiso pochin oshanëhuëinta nitëquë'.
20 Shimashonëhuëpita Apraan, Cacopo, inapita sha'huitëran:
‘Shiparimapita nosoromiatato, co a'poarahuë',’ itëran iráca.
¡Napotëranso chachin nicaton, nosorocoi!” itërahuë.

Apaco pënëntërinso'

Co noyahuë' nipisopita yonquiato Sinioro nontërahuëso'

1 [1] Caso Apacoco. Pënënta'huaso
marë' Sinioro hua'narëso
pochin anitotërincoso', iso
quiricaquë ninshitaran-
quëma'.
[2] A'na tahuëri Sinioro nontato:
"Sinioro. Co napion ancantato
catahuancoso marë'
nontápiranquënhuë', ¡co a'pani-
rancohuë'!
Na'con ma'sha onpotatonacoi
aparisitarinacoi.
Napoaton nicha'ëancoiso marë'
chiníquën nontaranquën.
Inapo nontopiranquënhuë', ¡co
nicha'ërancoihuë'!
[3] Piyapi'sa ma'sha onpotatonacoi
aparisitarinacoi.
¡Catahuacoi huachi ama
napota'inacoisohuë'!
Na'con ma'sha onpotatonacoi,
yaata'huantërinacoi.
Piyapi'sa nanan ya'huëtatona
coisëro'saquë niquëparápi.
[4] Pënëntëranso' ya'huëpirinhuë',
co ina nicatona piyapi'sa no'të-
quën ana'intopihuë'.
Coisëro'saso', piyapi'sa catahua-
caiso nipirinhuë', co cata-
huapihuë'.
Noya nipisopita, co noyahuë'
nipisopitari aparisitárin.
Coisëro'santa pahuërëhuachi-
nara,
co huachi no'tëquën ana'intopi-
huë'," itërahuë.

Sinioro a'panitonco anitotërincoso'

[5] Ina quëran Sinioroso' anitotërinco:
"Israiro'sa'. A'napita naciono'-
saquë napopiso' ni'co'.
Ina nicatoma pa'yanco'.
Nani yonquirahuë pa'pi huëhuë-
piro nininso', nica'huaso'.
Canpitaso naporahuëso' sha'hui-
topirinënquëmaonta',
no'tëquën sha'huipiso' co natëa-
ramahuë'.
[6] Ca nohuanton papironiaro'sa
chiníquën nanantatona ahuëari-
nënquëma'.
Inapitaso' co tënorotochiná-
chinhuë' cancantopi.
Itohua itohua pacatona',
a'napitari no'pa' hua'anëntopiso
osërëtëra'piapi.
[7] Intohuaso pa'pachinara, piya-
pi'sa pa'pi a'payanpi.
A'payanatona', aropátopi.
Inahuara nipa'yatacaisoráchin
cancantatona':
'Quiyaso' noyasáchin ninai,'
toconpi.
[8] Cahuarionënapitaso', nioparto
pa'piniro'sa quëran
chini chiníquën ta'api.
Inotëro asaniro'sa quëran të'hua
të'huatoro ya'nopi.
Hua'huayátërahuë sontaro'sa
inapitaquë ya'mitëatona
pa'pi.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Inimico quënanpachinara, aquëquëranchin pashita'papi.
Panca onian ma'sha maninso pochin nisapi.
9 Papona pochin ya'ipi quënanpiso' ata'huantëra'piapi.
Huë'sapiso natanpachinara, naní quëran pa'yanapi.
Notohuaro' piyapi'sa asacatacaiso marë' masapi.
Marë yonsanquë inotë notohuaro' ya'huërinso pochin masapi.
10 Copirnoro'sa', hua'ano'sa', inapita co natëpihuë'.
Noyá niacorapipirinahuë tëranta tëhuaconpi.
No'pa' nanpënano'sa acorahuatona',
inataquëchin ahuëcaiso marë' ninanoro'sa ya'contëra'piapona'.
11 Panca ihuan pa'pachina, inquitërinso pochin tiquitapona'.
Inahuara chinipisora', yosënëna pochin ni'pi," itërinco.

Sinioro nontaantarahuëso'

12 Napotohuachincora, carinta itaantapo:
"Sinioro quëmaso Yosënquën ni'ton, chinotëranquën.
Noyasáchin nicaton ya'huëmiatëran.
Quëmari inapita quëran ana'intancoiso marë'
papironiaro'sa huayonan.
Quëmaso' pa'poyarápirancoihuë',
ana'intancoiso marë' inapita achiniran.
13 Quëmaso' noyasáchin nicaton, co pi'pian tëranta
co noyahuë' nipiso' noya ni'nanhuë'.
Pa'pi co noyahuë' nipiso' co onporonta costaranhuë'.
¡Tëpatoro'saso', ana'intamaso ya'huërin!
Co noyahuë' nipisopitari
noyamiachin nisapisopita ata'huantahuachina',
¡co topinan ni'sápamaso ya'huërinhuë'!
14 Samiro'saso' co na'con pa'tërinhuë'.
¡Piyapicoiso' co inapita pochin nitancoiso ya'huërinhuë'!
Ma'sharo'santa co hua'anëhuanatonaraihuë', nosoro pa'topi.
¡Co inapita pochin quiyaso' nitancoiso ya'huërinhuë'!
15 Papironiaro'saso', sami camayoro'sa pochin nipi.
Yo'nanaquë sami ohuarapiso pochin,
ritiquënta amotahuatona', ya'ipi mapiso pochin,
co oshatapihuë' nisha nisha piyapi'sa minsëcaiso'.
Inapohuachinara capa cancantopi.
16 Napoaton inapitaso', ritinëna', yo'nananëna', inapita moshapi.
Inapita moshacaiso marë' ma'sharo'sa tëpapi.
Yonarin pochin nininsonta', a'pëpi.
'Inapita catahuarincoi ni'ton, na'a noya cosharo ya'huëtërincoi,' topi.
17 Inapopirinahuë',
ama Sinioro papironiaro'sa inapotiinacoiso nohuantëquësohuë'.
Co piyapi'sa nosoro tëparápaiso ya'huërinhuë'.

2 1 Ninano a'paina'piso', inápa toriquë nanpëaton noya yonquitárin.

Inapochachin canta':
‘¿Ma'tama Sinioro ichinco pa'?’
ta'to, nináponquën,” itaantarahuë.

Sinioro anitotaantarincoso'

2 Ina quëran Sinioro anitotaantarinco:
“Na'pi patëtahuaton nontë pochin acoquë'.
Inaquë ma'sona anitotaranquënso', a'ninquëchin ninshitëquë'.
Noya nontatona nitotacaiso marë' inapoquë'.
3 Sha'huitaranquënsopitaso', co apiramiachin naniarinhuë'.
Napoaponahuë onpopionta nanipon.
Hua'quiarin pochin nipirinhuënta', ninaquë'.
Tahuërinën nanihuachin, nanipon.
4 Iso nanan inaquë ninshitëquë':
‘Papironiaro'saso' pa'pi nocantopi.
Canpitaso nipirinhuë' sano piyapinquëma ni'toma':
“Caora co nanitërahuë'.
Sinioroíchin catahuarinco cha'ëca'huaso',”
tënamaso marë' nicha'ësaranquëma nanpiarama',’ tëquë ninshitaton.
5 Huino camayoro'saso', po'oana quëran
ma'sha nionpotatona niaparisitápi.
‘Quiyaso' noya noyacoi,’ tëcatona', co sano cancantopihuë'.
Chiníquën nanantacaisoráchin cancantatona',
onponta naciono'sa minsëcaiso marë' yapa'pi.
Po'oroso', onponta chimipiro'sa mi'tatë pochin nitërin.
Inapochachin inapitanta',
onponta piyapi'sa minsëcaiso' nohuantoonpi,” itërinco.

Co noyahuë' nipisopita ma'sha onpocaiso ya'huërinso'

6 Ina quëran Sinioroso' papironiaro'sa yonquiaton naporin:
“Piyapi'sa minsërápiramahuë',
ca nohuanton inapitaso
nocanatënënquëma', iso pochin cantarapiaponënquëma':
‘Canpitaso papironiaro'sanquëma',
a'napita ma'shanëna matatoma',
ma'huanama'.
Coriqui a'nanpachinëmanta',
na'con na'con ma'pataantatoma
ma'huanpiramahuë',
¡co ina pochin nisápamaso ya'huërinhuë'!
Naporamaso marë' carinquëma
ana'intaranquëma ni'ton,
¡ma'huantacha nisarama paya!’
7 Coriqui matëramasopita, co yonquiasënquëmahuë'
i'huërëtiinquëmaso marë' huanipona'.
Apa'yanatënquëma aropátaponënquëma'.
Co nohuantopiramahuë', ma'sha ya'huëtërinquëmaso
mataponënquëma'.
8 Na'a naciono'saquë ya'huëpisopita minsërahuatoma',
ma'shanëna matërama'.
Iporaso napoaponahuë', inapita ya'huërë
canpitanta mataponënquëma'.
Nisha nisha parti isoro'paquë piyapi'sa tiquirama'.
Co tënorotochináchinhuë' cancantatoma

ninanoro'sa ata'huantërama'.
Inaporamaso marë' canpitanta
napotarinënquëma'.
9 Canpitaso a'napita minsërahua-
toma', ma'shanëna matë-
rama'.
Inaquë quëmopinëmapita ama'-
huanama'.
Ya'huëcamaso marë' noyápia-
chin pëiro'sa ninama'.
Ama ma'sha onpotiinëmaso
marëhuë' noyá niacorapi-
rama'.
Naporamaso marë' carinquëma
ana'intaranquëma ni'ton,
¡ma'huantacha nisarama paya!
10 A'napita naciono'sa ata'huanta-
toma',
canpitaora chachin Yosë ata'-
huantatënquëma
atapanainquëmaso', yonitë
pochin ninama'.
11 Na'piro'sa ninanonëma pairapi-
ramaso',
noyápiachin pëinëmaquë
huicaro'sa acoramaso',
inapitanta co noyahuë' nina-
maso',
sha'huirapitë pochin nitapon-
quëma'.
12 Canpitaso ninanonëma tapa-
maso marë'
piyapi'sa ihuarama', notohuaro'
tëparama', naporama'.
Naporamaso marë' carinquëma
ana'intaranquëma ni'ton,
¡ma'huantacha nisarama paya!
13 Natanco sha'huichinquëma':
Caso Sinioroco ya'ipi nanitapa-
rahuë.
Ca nohuanton sacatatoma cano-
tëramaso',
topinan quëran nisarin. Pëni
ya'ipi ahuiquitapon.
14 Inapotohuatënquëma',
I'shari marë mëntatërinso
pochin
ya'ipi isoro'paquë ya'huëpiso-
pita
chini chiníquën nanantërahuëso
nitotapi.
15 Canpitaso canatëramaso no'pa-
ro'saquë,
piyapiro'sa noniatë pochin
huino na'con na'con o'shita-
toma', tëpaitërama'.
Inapotahuatoma taparonëna
nitërama'.
Naporamaso marë' carinquëma
ana'intaranquëma ni'ton,
¡ma'huantacha nisarama paya!
16 Naporamaso marë'
co huachi piyapi'sa noya nicai-
nëmaso' ya'huëaponhuë'.
A'napita ni'tonënquë canpitanta
taparo nisarama'.
Sinioro chachin canpitanta
noniatë pochin nitohuachin-
quëma',
co marcahuanhuë' ninamaso',
a'napita a'notarin:
'Quiyaso' chini chiníquën
nanantërai,' topiramahuë',
pa'pi taparo nitarinquëma'.
17 Nipano motopi tanantonta-
rinquë nararo'sa tiquirama'.
Ma'sharo'santa inaquë ya'huë-
rinso tiquirama'.
Ninanoro'sa ya'huëhuano'sarë
chachin, ahuëatoma ata'-
huantërama'.
Inaporamasopita na'intarin-
quëma parisitarama'.
18 A'naquën na'pi quëranhuë
nipon, nara quëranhuë
nipon
patëtahuatona', mamanshi
tënipi.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

¡Tënipirinahuë', inaso co
ma'marë tëranta pa'tërinhuë'!
A'naquëonta mamanshinën
nontaton:
'Quëmaso yosënëhuënquën,'
itërin.
¡Napotohuachina, nonpiánin
inaso'!
Mamanshiro'saso', co nonacaso
tëranta nanitopihuë'.
Napoaton ina nina'piro'saso',
¡co inapita natëcaiso ya'huërinhuë'!
19 Mamanshi nara quëranhuë
nipon,
na'pi quëranhuë nipon ninamaso' nontatoma':
'Nicha'ëcoi quiyanta',' itërama'.
Napotopiramahuë',
¡inapitaso co manta a'paniponquëmahuë'!
Oro quëran, prata quëran
inaquëranpita pashitopirinahuë',
co manta pacaritaponahuë'.
Naporamaso marë' carinquëma
ana'intaranquëma ni'ton,
¡ma'huantacha nisarama paya!
20 Caso nipirinhuë', Sinioroco
ni'to, pëinëhuëquë ya'huëarahuë.
Ya'ipi isoro'paquë ya'huëramasopita ta'tápamaso
ya'huërin," tënin.

Apaco Sinioro chinotërinso'

3 1 Sinioro anitotërincoso yonquiato,
ina chinota'huaso marë' iso pochin
nontërahuë:
2 Nonansopita natanahuë,
acoransopitanta ni'nahuë.
Inapita yonquiato: ¡Ma noyacha
Sinioroso paya! tënahuë.
Iráca shimashonëhuëipita catahuaranso pochachin
ipora tahuëri'santa catahuacoi.
Inapotatoncoi catahuacoi
quiyanta nohuichinquën.
Co noyahuë' ninaiso marë'
no'huiponcoirahuë',
nosorochináchin cancantëranso', a'notocoi.
3 Timan parti quëran Yosë huë'sarin.
Inaso', noyasáchin nicaton
Paran motopi quëran huë'sarin.
Huënaratërinso', ya'ipi pi'iro'të
a'pintërin.
Ya'ipi isoro'paquënta', inasáchin
chinotapi.
4 Huënaráchin a'mosahuatë
pa'nëso pochin níriarin.
O'cori huënsha huënshatarinso
pochin imirin quëran pipíriarin.
Inapoaton chiníquën nanantaponahuë',
co inaporinsohuë pochin ya'norin.
5 Co'huara canquiyátërasohuë',
nisha nisha tiquito canio
matapon.
Canquirin piquëranta', notohuaro' taquiapona'.
6 Huë'sarin quëran chini' topachina, isoro'pa' nacontërin.
Isoro'pa' nocohuachina, piyapiro'sa ropatopi.
Iráca motopiro'sa ya'huërinso',
nohuatapi.
Soquirinso pochin nicatona',
ta'huantapi.
Yosë pënënatonpoa ira a'notërëso pochin
nitërinpoasoso nipirinhuë',
ya'huëmiatarin.
7 Cosan parti ya'huëpisopita
ni'nahuë.

Pa'pi chiníquën parisitatona co
napion cancantapi
Matian parti ya'huëpisopitanta
pa'yanatona ropatapi.
8 ¡Iro'sa no'huiton Sinioro,
chiníquën nanantëranso
a'noran!
¡Marëro'santa no'huiton,
chiníquën nanantëranso a'noran!
¡Napoaton cahuarioquë ya'mitë-
rëso pochin huë'nan!
¡Minsëchantërinso hua'an toro-
nanënquë
canquirinso pochin ninan!
9 Huë'patana, pë'chinanquë
yainantarëso pochin
níriaran.
Shinërënënpitanta', noyá tapa-
pinan quësaran.
Quëma nohuanton iro'santa',
no'pa' cashapi.
Sha'tai marë' taparopiso pochin
no'pa' nitopi.
10 Motopiro'santa nicatënën,
piyapi pochin ropatopi.
O'nanta', pa'pi chiníquën
anotërin.
Marënta panca co'sacaitaton,
pa'pi huëhuëpiro tënëntërin.
11 Pi'i, yoqui, inapitanta co huachi
pipiapihuë'.
Shinërënënpita, nansanën,
inapita huënaratapi ni'ton,
napoapona'.
12 No'huitaton, ya'ipi isoro'pa'
pa'taran.
Nisha nisha piyapi'sa to'pi to'pi-
tatë pochin nitaran.
13 Natananquënso marë' ina
pochin anitotëranco.
Piyapinënpita catahuacaso
marë' huë'saran.
Copirnonënanta', quëmari
chachin huayonan.
Inanta catahuacaso marë' huë'-
saran.
Inimiconënapita minsëcaso
marë' huëcatë pochin ninan.
Pëi a'canpiso o'quiatë pochin
co noyahuë' nipisopita hua'a-
nëna tëparan.
Pëi oquiatë simintonën a'norëso
pochin
piyapinënpitanta imaquipiso',
ya'ipi ata'huantaran.
14 Cahuarioquë pa'pisopita sonta-
ro'saso',
panca ihuan pochin
sa'ahuaro'sa ahuëcaiso marë'
ya'contopi:
"Quiyacha tëhuënchinso'," tëca-
tona', po'oana quëran
yaata'huantopirinahuë',
naporo quëmari hua'anën
tëparan.
Inaora shinërënënquë chachin
inapotëran.
15 Chitoroso cahuarionën pochin
ni'ton,
inaquë marë aipi pa'nan.
Inaquëso', i'sha pa'pi anpotërin.
16 Inapita natanato pa'yanëhuëquë
sha'pianantërahuë.
Pa'huëhuënta', yamo yamóshin
ninatanahuë.
Ya'ipi nonëhuënta', co chinirin-
huë' ninatanahuë.
Inapopirahuë mini: "Ipora ahuë-
rarinacosopita sontaro'saso',
Siniorori i'huërëtaton a'paya-
narin.
Tahuërinën nanihuachin, napo-
tarin," ta'to sano cancantë-
rahuë.
17-18 Inapotohuachina canta', capa
cancantarahuë.
"Sinioro nicha'ërinco huachi,"
ta'to napoarahuë.

Iquiraro'sa co
yancotopirinahuënta',
Sinioro chinotarahuë.
Sha'tërëhuasopita co
nitopirinahuënta', napoa-
rahuë.
Ohuica huëntono'sa capa nipiri-
nahuë',
ohuacaro'santa pëinënaquë
capa nipirinahuë',
naporonta ina chinotarahuë.

19 Sinioro achinicancaninco ni'ton,
noya cancantarahuë.
Motopi yo co osharinhuë'
ta'apon.
Huëhuëpiro motopiro'sa pa'to-
huachina co macari masa-
rinhuë'.
Inapochachin canta Sinioro
achinicancaninco ni'ton,
ma'sha onpoaporahuënta chiní-
quën cancantarahuë'.

Sacariasë pënëntërinso'

Noya noya copirnori
a'na tahuëri israiro'sa
hua'anëntarinso'

9 [9]Sinioro chachin naporin:
"Sion motopia'huaquë ya'huëramasopita,
capa cancantomiatoco'.
Quirosarinquë ya'huëramasopitanta',
capa cancantatoma cantaco'.
Ni'co'. Copirnonëma huë'sarin.
Inaso noyasáchin ninin.
Ya'ipi inimicoro'sa minsërin.
Ina niponahuë', topinan piyapi pochin
mora hui'napishinquë ya'mitëahuaton, huë'sarin.
[10] Inari israiro'sa ahuëtacaiso marë'
toronano'sa ya'huëtopiso', ata'huantarin.
Cahuarioro'santa ina marë'
Quirosarinquë ya'huërinso',
ata'huantarin.
Pë'chinano'santa', opana'piapon.
Ya'ipi nacionquë ya'huëpisopita camaiton:
'Ama huachi aquëtë quira nicosohuë',' itarin.
A'na marë quëran, a'na marë'pa' hua'anëntarin.
Iopiratisii' quëran,
isoro'pa' co'yontërinquë'pa' huarë' napoarin," tënin.
[11] Quirosarinquë ya'huëramasopita.
Isonta', Sinioro sha'huitarinquëma':
"A'naquën israiro'sa nisha nisha nacionquë ipora huanta ya'huëapi.
Inapitaso', poso yaninantë pochin nininquë ya'huëapi ni'ton,
cari nicha'ësarahuë.
Iráca shimashonëmapitaro'co anoyatërahuë ni'ton, napoarahuë.
Inapohuatoira, ma'sharo'sa tëparahuatona huënainën a'patopi," tënin.

Israiro'sa noya acoantarinso'

[12] Naquëranchin Sinioro taantarin:
"Na'aquëma nisha nisha parti quëpapirinënquëmahuë':
'Sinioro nicha'ësarinpoa',' ta'toma ninaramaco.
¡Iporaso tahuëri nanirin ni'ton, Quirosarinquë chachin panantaco'!
Inaso', noyá niacorapiramaso ninano'.
Nisha nisha parti paatoma na'con parisitopiramahuë',
naporama quëran na'con na'con catahuatënquëma',
noya noya acoantaponquëma huachi.
[13] Cota huënton israiro'sanquëma'.
Canpitaso', pë'chinanëhuë pochin nicamaso marë' acoaranquëma'.
A'napita israiro'saso nipirinhuë', shinërënëhuë pochin acoarahuë.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Quirosarinquë ya'huëpisopitanta',
sahuëninëhuë pochin nicacaiso marë' acoarahuë.
Ca nohuanton canpitaso',
cricoro'sa ahuëatoma minsëapoma',” tënin.
14 Piyapinënpita ahuëtacaiso marë' pa'pachinara,
inapita ya'huëapiso aipi Sinioro ya'nopon.
Shinërënënpita quëran inantohuachin,
o'cori pochin nisharápon.
Tronpita pihuirahuaton, pë'natë parti quëran
ihuan huë'ninso huáncana huëcapon.
15 Sinioroso', ya'ipi nanitaparin.
Inimiconënapitaso', israiro'sa ahuëcaiso marë'
na'pira të'yatopiquë quëcapona'.
Inanpiquë na'piro'sa të'yatopirinahuë',
israiro'saso Siniorori pa'poyapon.
Inari catahuapon ni'ton, inimiconëna minsëapona'.
Minsëhuachina', pita nicapona'.
Na'con huino o'opiso pochin noncaroapona'.
Corto hua'ano'sa ma'sha tëpahuachinara,
tasono'saquë huënai' mëntaitopi.
Inapotatona artaro aipi opopi.
Inapochachin inapitanta', tasonënaquë huino mëntaitapona'.
16 Maton ma'sharo'sari ohuica huëntonën yamapachina,
hua'anëni pa'poyarinso pochin ina tahuëri nanihuachin,
Sinioronta piyapinënpita nicha'ësarin.
Ina quëran ya'huëpiquë chachin ya'huëantahuachina',
noya noya ya'huëantapona'.
Yancotë pa'ton na'pira'huaro'sa acotohuachinara,
huënáporinso pochin noya noya ya'nopona'.
17 Naporo quëran huarë', piyapinënpita
noya noya ya'huëapona'.
Notohuaro' cosharo', huino, inapita ya'huëapon.
Napoatona hui'napi'sanënpoa', nano'sanënpoa',
inapitanta', noya noya so'sopona'.

Maraquiasë pënëntërinso'

Siniorori israiro'sa nosororinso'

1 [1]Caso Maraquiasëco. Sinioro israiro'sanpoa pënëinpoaso marë' anitotërincosopita, iso quiricaquë ninshitarahuë.

[2-3]Sinioro chachin naporin: "Iráca quëran huarë' nosororanquëma'," itërinquëma'. Canpitaso napoaponahuë', co yayonquiramahuë'. Inapoatoma': "¿Onporahuatonta nosororincoiso'?" toconama'. Napohuatamara: "Co'ta tëhuënchachin nosoroatënquëma catahuaranquëma'. Shimashonëma Cacoposo', Isaorë ina yo'nanquëranchin pipipi. Shimashonëmaso napoaponahuë', huayonato na'con na'con nosororahuë. Napoaton canpitanta', huayonatënquëma nosororanquëma'. Isaoso nipirinhuë', co huayonatohuë', co onpopinchin nosororahuë'. Napoaton shinpitanta co huayonatohuë', co onpopinchin catahuarahuë'. Isao no'pa' quëtërahuësoso', tanan motopiro'sa nipirinhuë', ca nohuanton tomaro'të motopiro'sa quëparitërin. Noyaro'pa' hua'anëntopirinhuë', tomaro'të motopiro'saquë ma'sha ya'huërinsopitaráchin ya'huërin huachi. [4]Isao shinpitaso', itomoro'sa itopi. Inapitaso inahua capini ninontatona': 'Inimiconënpoapita ya'huërëhuaso no'pa', tapitërinënpoa'. Napoaponahuë', huëco anoyataanta'ahua',' niitopi naporini: Caso Sinioroco ya'ipi nanitapato: 'Canpitaso ya'huëramaso no'pa' anoyataantahuatama', cariso naquëranchin tapitaantaranquëma',' ichitohuë'. Napoaton piyapi'saso', ina no'pa' apoyatatona': 'Pa'pi co noyahuë' nipisopita ya'huëpiso no'pa',' itapona'. Naporahuaton: 'Siniorori no'huimiatërinso nacion,' itapona'. [5]Napotërinso', canpitaora ya'piranëma quëran chachin ni'sarama'. Ina nicatoma': 'Sinioroso chini chiníquën nanantërin. Ya'huërëhuaso no'pa' aquëtënta', ina nohuantërinsoráchin ninin,' tosarama'," itërinquëma'.

Corto hua'ano'sa pënëninso'

[6]Sinioroso', ya'ipi nanitaparin. Corto hua'ano'sa pënënaton: "Hua'huaro'saso', pa'pina noya nicatona natëcaiso ya'huërin. Patrono'santa', piyapinënpitari natëcaiso ya'huërin. Caso canpita tatanëmaco ni'quëhuarë', ¡noya nicatomaco natëamacoso ya'huërin! Patronëmaco ni'quëhuarë', ¡natëamacoso ya'huërin! Canpitaso napoaponahuë', nocanamaco. Napoapomarahuë': '¿Maquëta nocanainquën?' itëramaco. [7]Artaronëhuëquë cosharo quëpatamara, co ma'pachináchinhuë' nininso', quëshiramaco. Inapoatoma no'huitë pochin nitëramaco. Inapoapomarahuë', '¿maquëta no'huitë pochin nitërainquën?' itaantaramaco. 'Manta tëranta Sinioro artaronënquë ahuiquitohuatëhua', co ma'shahuë',' toconama'. Inapo yonquiatoma', no'huitë pochin nitëramaco. [8]'Somaraya, sonpacha, cania'pi, inapochin nininso tëranta', Sinioro marë' quëpatëhua', co ma'shahuë',' tomantatoma no'huitë pochin nitëramaco. Inta nipachin, hua'anëmapita nicanacamaso marë' ina

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

pochin nininso ma'sha quëpatërico'. ¡Co inapita tëranta ina pochin ma'sha nininso', ma'paponquëmahuë'! 9Corto hua'ano'sanquëma'. Nosoroatënquëma catahua'huanquëmaso marë' nontoco. Ina marë' canpitaso ya'huërama nipirinhuë'. Ina pochin ma'sha nininsopita a'notëramaco. Ina pochin nipatama', co carimanta noya nica'huanquëmaso ya'huërinhuë'. Caso Sinioroco ya'ipi nanitapato sha'huitaranquëma': 10Inquëma tëranta', chinotëramacoso pëi ya'coananën oncoatoma noyá patanantërama naporini, noya niitonhuë'. Co huachi insonta ya'conaton, artaronëhuëquë topinan quëran a'pëchitonhuë'. Co noyahuë' ninama ni'ton, carimanta co noya ni'nanquëmahuë'. Ma'sha quëshiramacosopitanta', co huachi ma'paponquëmahuë'. 11Ya'ipi isoro'paquë nisha nisha piyapiro'sa ya'huëpiso', noya nicatonaco natërinaco. Inapotatonaco yonarin pochin nininso', chinotiinacoso marë' a'pëpi. Naporahuaton noya nininsopita ma'sha quëshirinaco. 12Canpitaso napoaponahuë', co ina pochin yonquiramahuë'. Artaronëhuëso', misanëhuë pochin nipirinhuë', manta tëranta inaquë a'notatomaco nocanama'. Cosharonëhuë pochin nininsonta', co ina inahuë' a'notëramaco. Inapotatomaco no'huitë pochin nitëramaco. 13Canpitaso nonpatamara, napomantarama': 'Ma'cháchinta Yosë marë' sacatatëhua po'sárëhuaso',' tënama'. Napoatoma nocanamaco. Ihuatëramasohuë nipon, ohuaca sonpachahuë nipon, cania'pihuë nipon, quëshitomaco chinotamacoso marë' a'notohuatamacora: 'Noya ipora ina marë' Sinioro cancantërin,' toconama'. 14A'naquëma pë'tahua huëntonëma quëran noya nininso', huayonahuatoma': 'Iso pë'tahua Sinioro marë' acoarahuë,' tënama'. Napoapomarahuë', naponin nininso quëshitomaco, ca marë' tëparama'. Ina pochin nonpintëso', pa'pi co noyahuë' nicato ama huachi noya ya'huëcaso marëhuë', sha'huitarahuë. Ya'ipi copirnoro'sa quëran, caso chini chiníquën nanantërahuë. Ya'ipi isoro'paquë nisha nisha piyapi'sa ya'huërinso', të'huatonaco natërinaco. Caso Sinioroco ya'ipi nanitapato, ina pochin sha'huitaranquëma'," itërin.

2 1Naquëranchin Siniorori corto hua'ano'sa pënënaton: "Isonta', corto hua'ano'sanquëma sha'huitaanta'inquëma': 2Canpitaso', natëamacoso ya'huërin: 'Ya'ipi cancanënpoa quëran Sinioro noya nicatëhua natëcaso ya'huërin,' tëcatoma natëco. Co'so' inapoatamahuë', ama huachi noya ya'huëcamaso marëhuë', sha'huitaranquëma'. Canpitaso', co ya'ipi cancanëma quëran noya nicatomaco natëamacoso yonquiramahuë ni'ton, co noyahuë' ni'saranquëma'. Corto hua'ano'sanquëma ni'ton, noya nininso ma'patëramasopita co huachi noya ya'huëcamaso catahuarinquëmahuë'. Inapotohuato, ma'sha onpotarinënquëma'. Ipora chachin nani inapotaranquëma'. Co noya nicatomaco natëramacoso marëhuë', inapotaranquëma huachi. Caso Sinioroco ya'ipi nanitapato, sha'huitaranquëma'.

3Corto hua'ano'sanquëma nicatoma chiníquën nanantopiramahuë', ocoiaranquëma'. Chinotamacoso marë' ma'sharo'sa tëparamasopita chi'chinënquë, pa'pirayataranquëma'. Naporahuaton chi'chi të'yatërëso pochin, canpitanta corto hua'an quëran të'yataranquëma'. 4Iráca shimashonëma Nihui itopisoro'co anoyatërahuë. Canpita corto hua'ano'sanquëma nicacamaso marë'

anoyatërahuë. Inaro'co anoyatërahuëso ama nishatacaso marëhuë', ipora pënënaranquëma nisahuaso'. Ca Sinioroco yaipi nanitapato sha'huitaranquëma'.

5 Nihuiro'co anoyatërahuëso', noya ya'huëcaso marë' na'con catahuarin. Naporahuaton noya a'pairahuë ni'ton, sano cancantërin. Të'huatatonco natëincoso marë' ina pochin catahuarahuë. Inaso', tëhuënchachin të'huatatonco natërinco. 6 Nisahuaton, nanamëhuë no'tëquënáchin piyapi'sa a'chintërin. Noyápiachin cancantaton noyasáchin nonin. Carë'co noya nipayaton, sano cancantërin. Inapochin cancantaton a'chininso marë' na'con piyapi'sa co noyahuë' nipiso', a'popi. 7 Ina pochin mini corto hua'ano'saso', piyapi'sa a'chintacaiso ya'huërin. A'chintohuachina', nohuitarinaco huachi. Ya'ipi piyapi'sa inapitari a'chintacaiso marë' paapacaiso ya'huërin. Ca Sinioroco ya'ipi nanitaparahuëso', inapita quëran anitotaranquëma'.

8 Canpitaso corto hua'ano'sanquëma nipomarahuë', noya ninamaso a'porama'. Nonpi nanan a'chinatoma', na'a piyapi'sa apëshonama'. Inapoatoma Nihuiro'co anoyatërahuëso' tapirama'. 9 Napoatoma co natëramacohuë'. Naporahuaton a'chinpatamanta', co ya'ipi piyapi'sa napopináchin ni'namahuë'. Ina marë' ca nohuanton, naní quëran apinapiro'sa pochin nicatënënquëma', nocanaponënquëma'. Ca Sinioroco ya'ipi nanitapato napotaranquëma',” itaantarin.

Sa'ina të'yatatona nisha sanapi'sa maantapiso marë' pënëninso'

10 Iporaso' ca Maraquiasëco Yosë ayonquirinco ni'ton, pënënaranquëma': Tëhuënchachin canpoaso', ya'ipinpoa' a'na tataíchin pochin ya'huëtërinpoa'. Inaso' Yosë. Ya'ipinpoa acorinpoa'. Napoaton co canpoa capini ninonpitacaso ya'huërinhuë'. Ninonpintohuatëhua', Yosë shimashonënpoapitarë' anoyatërinso tapiarihua'. 11 Cota huënton israiro'sanpoa co huachi Sinioroíchin cancantërëhuahuë'. Napoaton a'naquëma pa'pi co noyahuë' nininsopita Quirosarinquë ninama'. Ya'ipi Israiro no'paquë inapopi. Cota huënton no'paquë chinotacaso pëi acopi ni'ton, Yosëri noya nicaton nosororin. Inapopirinhuë', noya sanapi manamaso' të'yatatoma', mamanshi camayo sanapiro'sa manama'. Inapoatoma Yosëri noya ni'ninso', tapirama'. 12-14 Inapoapomarahuë canpitaso': “¿Onpoatoncha Sinioroso' ma'sha ina marë' quëshipirëhuahuë', co noya cancantaton ma'parinpoahuë'?” toconama'. ¡Ma'cha' naporamasopita ya'huërëhua quëran, Sinioro ya'ipi nanitapaton ata'huantërinquëmahuë paya! Ina quëtacaso marë' ma'sha quëshipiramahuë', artaronënquë na'nëmiatopiramahuë', inapotërinquëma naporini, noya niitonhuë'.

Ya'ipi naporamaso', nani Sinioro ni'ninquëma'. Hui'napitasëma sanapi macacaso marë' anoyatërama': “Chiminaquë huarë' a'poaranquën,” itërama'. Napopiramahuë', sa'ama të'yatatatoma a'na manama'. 15 ¡Ina Yosëráchin nonënpoa', ispiritonënpoa', inapita acotërinpoa'! ¡Tëhuënchachin Yosëso', ina imarëhuaso capiniráchin nimacacaso nohuantërin! Hui'nanpoapitanta', inanquën nicacaiso marë' naporin. Napoaton ispiritonëma a'paiatoma', hui'napitasëma sanapi manamaso', ama nonpintocosohuë'. 16 Sinioroso', ya'ipi nanitaparin. Inaso', israiro'sanpoa chinotërëhua'. Ina chachin napotaantarinpoa': “Ispiritonëma

a'paiatoma', ya'nan sanapi manamasoráchin cancantoco'. Insosona sa'in të'yatahuaton a'na maantahuachin, cariso pa'pi co noyahuë' ni'sarahuë. Ina pochin pa'pi co noyahuë' nipachina, tëpatërinso pochin ni'sarahuë," tënin.

Siniorori israiro'sa tapatë pochin nitarinso'

17 Naquëranchin Sinioro sha'huitaantarinquëma': "Nonamaso natanatënquëma', amiranquëma huachi," tënin. Napoaponahuë canpitaso': "¿Ma'ta tënaiso' natanaton Sinioro amirincoi?" toconama'. Napohuatamara, Sinioroso naporin: "Canpitaso nonpatamara: 'Co noyahuë' nipisopitanta', Yosëriso noya ni'nin. Inapitanta yonquiaton noya cancantërin,' tënama'. Napoatoma canpitaso', noyasáchin ninahuëso co natëramacohuë'," tënin.

3 1 Yosë ya'ipi nanitapaton sha'huitaantarinquëma': "Ni'co'. Co hua'quiya quëranhuë', comisionëhuë a'pararahuë. Inaso', pënënatënquëma cancanëma anoyatarinquëma'. Noya ninarëso pochin nicasëma', Sinioro o'macaso marë' napoarin. Ina Sinioro hua'qui ninarápiramahuë', a'nanaya chinotëramacoso pëiquë ya'conarin. Canpitaro'co anoyatërahuëso anitotiinquëmaso marë' a'parahuëso', nani o'macaso naniriarin. Ina canpitaso', na'con nohuantërama ni'camaso'. 2 Ina o'mahuachinso napoaponahuë', ¡co insoari tëranta', chinitacaso nanitaponhuë'! ¡Naporoso', ya'ipinquëma tëhuëramaso anitotarinquëma'! Hua'na pënquë asoquirahuatona', në'huëtërinso inquitopi. Inapochachin canpitanta', co noyahuë' ninamaso inquitarinquëma'. Shapon në'huë inquitërinso pochin oshanëma inquitarinquëma'. 3 Huënsëaton corto hua'ano'sa tapararin. Oro, prata, inapita pënquë asoquipiso pochin co noyahuë' nipisopita inquitarin. Naporo huarë' Nihui quëran pipipisopitaso', no'tën chachin ca marë' ma'sha quëpiso', a'notaponaco. 4 Naporo' Cota huëntonquë, Quirosarinquë, inaquëpita ya'huëpisopitaso', iráca pochachin noya nininso a'notaponaco. Ina marë' caso Sinioroco, noya cancantarahuë," itërinquëma'. 5 Naquëranchin Sinioro nontatënquëma': "Caso Sinioroco, ya'ipi nanitapato sha'huitaantaranquëma': 'Naporo' o'mahuato, coisë pochin nisarahuë. Noya nipatama', noya acoaranquëma'. Co noyahuë' cancantatona pënotohuachinaso', ana'intarahuë. Nitëhuananpitohuachina', Yoscoarë' taponahuë nonpinpachina', patrono'sa piyapinënapita co no'tëquën pahuërëhuachinahuë', quëyorono'sa', sa'ahuaro'sa', inapita co nitocatahuahuachinahuë', nisharo'sa aparisitohuachina', co të'huatohuachinacohuë', inapitanta ana'intarahuë,' tënahuë," itërinquëma'.

Diesmo co acoatonaraihuë', ihuatatë pochin nipiso'

6 Naquëranchin Sinioro israiro'sanquëma nontatënquëma': "Caso Sinioroco ni'to, co nishatërahuë'. Napoaton canpitaso Cacopo quëran pipiramasopita, co ata'huantëranquëmahuë'. 7 Shimashonëmapita a'porinacoso pochachin canpitanta', nanamëhuë a'porama'. Ina anitotopiranquëmahuë', co yanatëramacohuë'. Caso Sinioroco ya'ipi nanitapato, sha'huitaranquëma': 'Naquëranchin natëantaco. Inapohuatama', carimanta catahuaantaranquëma',' itëranquëma'. Napotohuatënquëmara: '¿Ma'ta onpoatoi natëanta'inquën?' toconama'. 8 Naporama ni'ton, carimanta ayonqui'inquëma': '¡Caso

Yosëco ni'to, co onporonta ihuamacoso ya'huërinhuë'! ¡Canpitaso napoaponahuë', ihuaramaco!' Napoapomarahuë', '¿ma'ta onpoatoi ihuarainquënso'?' itaantaramaco. 'Diesmoro'sa co quëtatomacohuë', ihuaramaco. Ma'pitaso quëtamacoso nininsonta', co quëtatomacohuë' naporama'. 9Tëhuënchachin ya'ipi israiro'sanquëma napotëramaco ni'ton, co noyahuë' ni'nanquëma'. Napoaton ama huachi noya ya'huëcamaso marëhuë', sha'huitaranquëma'.

Caso Sinioroco ya'ipi nanitapato, sha'huitaanta'inquëma': 10Nani ma'sha ya'huëtërinquëma quëran diesmo ocoirahuatoma', chinotëramacoso pëiquë quëco'. Inaquë ma'sha tapatërinacosopita ya'huërin ni'ton, quëco'. Inapohuatama', corto hua'ano'sa', Nihuiro'sa', inapita cosharo ya'huëtapi. Inta inapoatoma tënirico. Napohuatama', noya noya catahuararanquëma'. Pi'iro'të huintananënpita i'soatahuato, notohuaro' ma'sha noya nininsopita a'patimatë pochin nitaranquëma'. 11Sha'tohuatamara, nisha nisha nipisopitari sha'tëramasopita tapirin. Oparonëmanta', napotërin. Napotëranquëmaso chachin nipatama', co huachi inapita apiponquëmahuë'. 12Pa'pi noyápiachin ya'huarama ni'ton, yai'pi nacionquë ya'huëpisopita, pa'yatatënëma': "¡Ma noyacha inapitaso ya'huëpi paya!" tëcapona'.' Ca Sinioroco ya'ipi nanitapato, napotaranquëma'," itërinquëma'.

Sinioro co noyahuë' yonquirapipiso'

13Naquëranchin Siniorori piyapinënpita nontaton: "Canpitaso israiro'sanquëma', co noyahuë' yonquirapitomaco pinoramaco. Napoapomarahuë', '¿ma'ta itatëinquën pinorainquënso'?' itëramaco. 14Naporama': 'Topinan quëran Yosë imarai. Noya natëpiraihuë', co manta canaraihuë'. Co noyahuë' ninëhuaso a'pocaso marë' Yosë chinotohuatëhuara, sëtohuachinara a'mopiso a'morëhua'. Ina pochin a'motëhua canpoanta', Yosë chinotopirëhuahuë', topinan quëran napoarëhua'. 15Nocantono'saso', co Yosë imaponaraihuë', noya noya ya'huëpi. Co noyahuë' nipisopitanta', noya noyatopi. Inapitaso Yosë tënipirinahuë', co manta onpotërinhuë',' ta'toma', co noyahuë' yonquirapiramaco," itërin.

Ana'intacaso tahuëri naniarinso'

16Sinioro noya nicatona natëpisopitaso', Sinioro naporinso natanpi. Ina natanatona', niachinicancanacaiso marë' noya ninontopi. Napopiso Sinioronta noya natanaton, nininëna a'na quiricaquë aninshitërin: "Isopitaso', pa'yatërinaco. Naporahuatona', noya nicatonaco natërinaco. Ina marë', co onporonta' naniantacaso ya'huërinhuë'," tënin aninshitaton.

17Inapita yonquiaton Sinioro tapon: "Inapitaso noya yonquirinaco ni'ton, noya nicato piyapinëhuëpita pochachin niantarahuë. Ana'inta'huaso tahuëri nanihuachin, inapitaso noya noya nicato, nicha'ësarahuë. Hui'nini noya natëhuachin, pa'pini nosororinso pochachin inapitanta', nosoroarahuë. 18Noya nipisopitaso', noya nicato nicha'ësarahuë. Co noyahuë' nipisopitaso', no'tëquën ana'intarahuë. Ina nicatoma canpitaso': 'Yosëso', co napopináchin piyapinpoa ni'ninpoahuë'. Ina chinotohuatëhua', noya acoarinpoa'. Co'so' chinotohuatëhuahuë', no'tëquën ana'intarinpoa',' tosarama huachi," tënin.

4 1Naquëranchin Sinioro sha'huitaantarinpoa': "Caso Sinioroco ya'ipi nanitapato

sha'huitaranquëma': 'Ni'co'. Co hua'quiya quëranhuë', ana'inta'huaso tahuëri naniarin. Ina tahuëri nanihuachin, ornoquë pën huënaratërinso pochin nisarin. Nocantopisopita, co noyahuë' nipisopita, ya'ipi inapita ana'intarahuë. Panca pënquë shinpitë a'naroáchin huëyarinso pochin co noyahuë' nipisopita ana'intarahuë. 2Noya nicatomaco natëramacosopitaso nipirinhuë', noya coisë pochin ninahuëso', ni'sarama'. Pi'i a'pinpachina a'ninquëchin ma'sha quënanëso pochin ni'sarama'. Naporo' canpitaso nicha'ësaranquëma ni'ton, capa cancantarama'. Ohuaca'huaro'sa oncorapipi quëran i'sohuatohuachinara, niirë'nachin ta'apiso pochin cancantarama'. 3Ana'inta'huaso tahuëri nanihuachin, canpitaso piyapinëhuëpitanquëma nicatoma', co noyahuë' nipisopita minsëarama'. Nonëna huiquitërinso yanonën, to'pi to'pitapoma',' itëranquëma'," tënin.

Tiquiapon pochin pënëninso'

4Tiquiapon pochin Sinioroso' pënëntaton: "Piyapinëhuë Moisësë itopiso', Sinai motopiquë pënëntërahuëso' aninshitërahuë. Ama ina naniantatomarahuë', yonquiráco. Inaquë nanamëhuë, camaitërahuësopita, inapita israiro'sanquëma natëcamaso marë' quëtëranquëma'.

5Ni'co'. Ana'inta'huaso tahuëri nanihuachin, pa'pi huëhuëpiro nisarin. Co'huara ina tahuëri naniátërasohuë', Iniasë pënëntona'pi a'pataranquëma'. 6Ina pënëntohuachin hui'nahuano'saso', hui'ninapitarë' noya ninicatona ya'huëantapona'. Sanapi'santa hua'huinapitarë' inapoapona'. Hua'huaro'santa pa'pina', a'shina', inapitarë' napoapona'. Co ina pochin ninicatona ya'huëantahuachinahuë', o'marahuato ya'huëramaso no'pa' ana'intarahuë. Inapotato ata'huantomiatarahuë," tënin.

YOSË NANAMËN

NASHA YA'HUËANTARINSO'

(Nuevo Testamento)

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Matio ninshitërinpoa' Quisocristo naporinso' nitotacaso marë'

Quisocristo shimashonënpita
(Lucas 3.23-38)

1 [1]Quisocristo nanamën sha'huitaranquëma'. Inaso' Yosë hui'nin. Iráca quëran huarë' Yosë yonquirin ina a'paimacaso marë'. Tapico chachin Quisocristo shimashonën. Apraanconta' shimashonën chachin. Ya'ipi shimashonënpita iráca ya'huëpiso' sha'huichinquëma', nitotoco'.

[2]Iráca Apraan hui'nahuanpachina, Isaco itopi. Ina quëran Isaconta' hui'nahuanpachina, Cacopo itopi. Cacoposo' na'a hui'ninpita ya'huëtërin. A'naso' Cota itopi. [3]Cotanta' hui'nahuanpachina, Parisë, Saro, inapita itopi. Tamara hua'huinpita inahuaso'. Ina quëran Parisë hui'nahuanpachina, Isromo itopi. Inanta' hui'nin ya'huëtohuachina, Aramo itopi. [4]Aramonta' hui'nahuanpachina, Aminatapo itopi. Ina hui'nin Nasono itopi. Nasononta' hui'nahuanpachina, Sarëmon itopi. [5]Sarëmon yasa'apachina, Nacapa manin. Hui'nin ya'huëtohuachina, Pooso itopi. Poososo' Rota macaton, hui'nahuanin. Opito itopi. Opitonta' hui'nahuanpachina, Quisi itopi. [6]Quisinta' hui'nahuanpachina, Tapi itopi. Inaso' copirno ya'conin. Ina quëran Oriasëco' sa'in masahuaton, hui'nahuanin. Saromon itopi.

[7]Saromon hui'nin Nopoamo itopi. Ina hui'nin Apiasë itopi. Apiasënta' hui'nahuanpachina, Asa itopi. [8]Asa hui'nin Cosahuato itopi. Cosahuatonta' hui'nahuanpachina, Coramo itopi. Ina hui'nin Osiasë itopi. [9]Osiasënta' hui'nahuanpachina, Cotamo itopi. Ina hui'nin Acaso itopi. Acasonta' hui'nahuanpachina, Isiquiasë itopi. [10]Ina hui'nin Manasisë itopi. Inanta' hui'nahuanpachina, Amon itopi. Amon hui'nin Cosiasë itopi. [11]Ina hui'nin Quiconiasë itopi. Iinpitanta' ya'huërin. Naporo' cotioro'saso', inimicoro'sari Papironia quëran huëcatona', canaipi. Minsërahuatona', napopinchin ya'huëpi'pa' quëpapi asacatacaiso marë'.

[12]Ina piquëran Quiconiasë hui'nahuanpachina, Saratiri itopi. Ina hui'nin Soropapiri itopi. [13]Inanta' hui'nahuanpachina, Apioto itopi. Apioto hui'nin Iriaquimo itopi. Ina hui'nin Asoro itopi. [14]Asoronta' hui'nahuanpachina, Satoco itopi. Satoco hui'nin Aquimo itopi. Ina hui'nin Irioto itopi. [15]Iriotonta' hui'nahuanpachina, Iriasaro itopi. Iriasaro hui'nin Matan itopi. Ina hui'nin Cacopo itopi. [16]Cacoponta' hui'nahuanpachina, Cosi itopi. Cosi yasa'apachina, Maria manin. Ina hua'huinso' Quisoso, Cristo itopiso'.

[17]Nani Quisocristo shimashonënpita sha'huitëranquëma'. Apraan quëran Tapi copirno ya'conaquë huarë' shonca catapini shimashonënpita ya'huëtërin. Ina quëran Papironiaquë quëpai huarë' shonca catapini shimashonënpita

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

ninshitantaranquëma'. Ina quëran Quisocristo nasitaquë huarë', shonca catapini chachin shimashonënpita ninshitantaranquëma huachi.

Quisocristo nasitërinso'
(Lucas 2.1-7)

18 Apira Quisocristo nasitërinso' sha'huichinquëma', nitotoco'. Naporo tahuëri'sa' Cosiso', nani Maria nontërin macacaso marë'. Napoaponahuë' co'huara mashatërasohuë', Ispirito Santo nohuanton inaora cayorin. 19 Cosi nitotahuaton, pa'yanin. Noya quëmapi ni'ton, yonquiarin. "¿Ma'cha onpo'iya? Maria nani hua'hua ma'patërin. Co maca'huaso' ya'huërinhuë'. Co piyapi'sa' sha'huitarahuë', Maria tapanpachin. Coisëichin sha'huitahuato, co masarahuë'," ta'ton, yonquirárin. 20 Huë'ëso', Yosë anquëninëni ya'notimarin nontacaso marë'.

—Tashita Cosi. Carinquën nohuitëranquën. Quëmaso' Tapico' shinquën. Pi'pian sha'huitaponquën o'marahuë. Maria noya maquë'. Co quëmapiri së'huarinhuë'. Ispirito Santo nohuanton, inaora cayorin. Napoaton noya maquë'. 21 Huaicaso' nanihuachin, quëmapia'huaya nasitapon. Nasitohuachin, Quisoso itëquë'. Piyapinënpita oshanëna' inquitaton, nicha'ësarin ni'ton, ina nininën acotëquë', itërin anquëniri. Itahuaton, panantarin huachi.

22 Iráca Yosë nohuanton, pënëntona'pi ninorin. Ninoton, Yosë quiricanënquë chachin ninshitërin:

23 "A'na tahuëri nanon inaora
cayoapon.
Co quëmapiri së'huapirinhuë',
napoapon.
Quëmapia'huaya huaihuachin,
Imanino itapi," tënin.

Yosë chachin o'maton, yacaparinpoa', tapon naporin. Ina pochin nasitimahuachina, iráca ninopiso' nanirin huachi.

24 Cosiso' capayatahuaton, Sinioro anquëninën natëton, Maria manin huachi. 25 Macaponahuë', co ichihuë'ërinhuë'. Hua'huin nasitërin piquëran huarë' ichihuë'ërin. Quëmapia'huaya nasitohuachina, Quisoso itopi.

Tayora nitotona'piro'sa' quënanpiso'

2 1 Quisososo' Pirinquë nasitërin. Cotia parti chachin nasitërin. Naporo' Irotisëri inaquë hua'anëntërin. Ina quëran tayora nitotona'piro'sa' canquipi. Pi'i pipirinso parti quëran huë'pi. Canquihuachinara, Quirosarinquë, natantiipi:

2 —¿Insëquëta' nasha copirno nasitërin? Cotio copirno ya'conacaso' nani nasitërin ipora. Ya'huërai parti ya'huasocoi, nasha tayora ya'norinso' quënanai. Ina nicatoi: "Yosëri a'paimarinso' nasitërin huachi," ta'toi, huë'nai ina chinotapoi, itëra'piapi.

3 Ina natantahuaton, copirno Irotisë pa'yanin. Quirosarinquë ya'huëpisopitanta' pa'yanpi. 4 Copirno pa'yanaton, cotio maistro'sa', corto hua'ano'sa', inapita amatërin. Amatahuaton, natanin.

—¿Insëquëta' Cristo Yosëri a'paimarinso' nasitapon? itërin.

5 —Cotia parti chachin nasitapon. Pirinquë nasitapon, itopi. Iráca pënëntona'pi ninoton, Yosë quiricanënquë ninshitërin.

6 "Cotiaquë a'na ninano'
ya'huërin, Pirin itopiso'.
Co panca ninanoyahuë' niponahuë',
inaquë a'na copirno nasitapon.
Na'a copirnoro'sa' Cotia parti
ya'huëpirinahuë', inaso'
chini chiníquën nanantapon.
Ya'ipi piyapinëhuëpita israiro'sa'
itopiso' hua'anëntapon,"
tënin Yosë, itopi.

7 Copirnoso' natanahuaton, co a'ninquë-
chin yanatantërinhuë'. Po'oana quëran
tayora nitotona'piro'sa' amatërin. Huë'pa-
chinara, inaora quëparahuaton, nontërin:
—¿Ma yoquiquëta' nasha tayora
ya'norin? itërin.
Sha'huitohuachinara, itantarin:
8 —Pirin'pa' nasha copirno nasitërin
ipora. Inatohua' paatoma', noyá yoníco'.
Hua'huasha quënanpatama', huënan-
tatoma', sha'huitiintaco canta' paato
chinochi, itërin nonpintaton.
9 Ina natanahuatona', pa'pi huachi.
Pa'sapirinahuë', a'nanaya tayora
quënaantapi. Ya'huëpiquë ni'piso
chachin inápaquë paaton, quëchitërarin.
Hua'huasha yacapatërinquë chachin
tayora chiniconin. 10-11 Ina ni'sahuatona',
pa'pi pa'yatopi. Capa cancantatona',
pëiquë ya'conpi. Inaquë hua'huasha
quënanconpi. A'shionta' ya'huarin,
Maria itopiso'. Hua'huasha quënana-
huatona', isonconahuatona', chinotopi.
Ina quëran caposoa'huayanënapita

i'soatahuatona', ma'sha pa'ton nininso' quëtopi. Oro, yonarin pochin pimóchin nininso', yaqui' pimóchin nininso' inapita quëtopi. 12Ina quëran tashi' huë'ësoi', Yosë nohuanton, hua'napi.

—Ama copirno ya'huërinquë pantatoma', sha'huitocosohuë', itërin anquëniri. Napoaton a'na ira pa'tahuatona', ya'huëpi'pa' canconpi huachi.

Iquipito'pa' ichita'apiso'

13Tayora nitotona'piro'sa' pa'pachinara, Yosë anquëninëni huë'ënquë Cosi ya'notahuaton itapon:

—Copirno nani chinotërin hua'huasha tëpacaso marë'. Apira sontaro'sa' a'parin ina yonicaiso marë'. Napoaton a'naroáchin ichita'aquë'. A'shinë chachin Iquipito'pa' quëpaquë'. Inaquë yacapatëquë'. Noya huënantacaso' nipachin, sha'huitantaranquën, itërin anquëniri.

14Natanahuaton, a'naroáchin Cosi huënsëintarin. Tashi' nipirinhuë', hua'huasha quëparin. A'shinë chachin ichita'arahuaton, Iquipito'pa' pa'pi. 15Irotisë chiminaquë huarë' inaquë ya'huëpi. Iráca Yosë nohuanton, pënëntona'pi ninorin: "Hui'nahuë Iquipito'pa' yacapatopirinhuë', ina quëran ocoiarahuë," tënin Yosë. Hui'nin chachin Iquipitoquë yacapatohuachina, ninorinso' nanirin huachi.

Hua'huasharo'sa' tëpapiso'

16Copirno Irotisëso' tayora nitotona'piro'sa' ninarápirinhuë', co ya'nopihuë'. "Nonpintërinaco ipora," ta'ton, chiníquën no'huitërin. No'huitaton, sontaro'sa' Pirin'pa' a'parin quëmapia'huaro'sa' tëpacaiso marë'. "I'huá chachin tayora ya'norin ni'ton, co canopia'huaro'saráchin tëpacaso' ya'huërinhuë'. Cato' pi'ipitërinquë huarë' tëpaco'," itahuaton, a'parin. Sontaro'saso' pa'sahuatona', ya'ipi quëmapia'huaya Pirinquë ya'huërinsopita tiquipi. Ya'cariyanta' yonitona', cato' pi'ipitërinquë huarë' tëpapi.

17-18Iráca ninoton, Yosë quiricanënquë Irimiasë ninshitërin:

"Namaquë na'nërinso' natanpi.
Naquira na'nërárin, ayanárin.
Hua'huinpitaco' yonquiaton,
na'nërarin.
'Ama sëtëquësohuë',' itopirinahuë',

nani chiminpi ni'ton, sëtárin,"
tënin.
Iráca naporinso pochachin iporanta' hua'huaro'sa' tëpapi ni'ton, a'shina' na'nërápi.

19 Naporo' Cosiso' Iquipitoquë yacapatarin. Irotisë chiminpachina, Yosë anquëninëni ya'notantarin. Hua'narinso pochin Cosiri quënanin.

20 —Hua'huasha tëpana'pi nani chiminin ni'ton, israiro'sa' ya'huëpiquë panantaquë'. Hua'huasha a'shinë chachin quëpantaquë', itërin.

21 Ina natanahuaton, natërin. Quisoso a'shinë chachin quëparahuaton, inatohua' panantarin. 22 Canconahuaton, nanan natantërin. "Irotisë hui'nin ya'huërë' hua'anëntantarin. Ariquirao itopisoari pa'pin ya'huërëtërin," topi, natantërin. Ina të'huataton, co nohuantërinhuë' inatohua' ya'huëcaso'. Naporahuaton, hua'nantarin.

—Ama copirno ya'huërinquë chachin panantaquësohuë', itërin anquëniri. Ina natanahuaton, Cariria parti pa'nin ya'huëcaso marë'. 23 Inatohua' a'na ninano' ya'huërin, Nasarito itopiso'. Inaquë ya'huërarin. Iráca pënëntona'piro'sa' ninopi. "Cristo huë'pachin, Nasarito piyapi itapona'," topi. Napoaton Yosë nohuanton, inaquë ya'huaton, hui'napitërin huachi.

Coansha Paotista pënëntërinso'

(Marcos 1.1-8; Lucas 3.1-9, 15-17; Juan 1.19-28)

3 1 Naporo' tahuëri'sa' Coansha Paotista pënëntarin. Cotia parti pancana inotëro' ya'huërin. Co inaquë piyapi'sa' ya'huëpihuë'. Inaquë ya'huaton, Yosë nanamën sha'huirarin. Na'a piyapi'sa' huë'pi natanapona':

2 —Yosë hua'anëntiinpoaso' tahuëri nani ya'cariarinpoa'. Napoaton co noyahuë' yonquiramasopita naniantatoma', Yosë chachin tahuërëtantaco huachi, itarin. Nani tahuëri ina pochin pënënárin.

3 Iráca Yosë nohuanton, Isaiasë ninorin. Ninshitaton, naporin:

"Inotëro parti a'na quëmapi
pënëntápon: 'Sinioro o'macaso tahuëri naniriarin
ni'ton, yonquico'. Ni'co'.
Hua'an chiníquën nanantona'pi ni'ton, a'na parti yapa'pachina, comisionën a'parin
ira tapatacaso marë'.
Ira otëërin noya pa'tacaiso marë'.
Inapochachin iporaso' cancanëma' anoyatoco' Sinioro
o'main,' tapon ina quëmapi,
pënëntohuachin," tënin.

Coansha pënëntacaso' ninoton, naporin.

4 Coanshaso' co noyápiachin a'morinhuë'. Ponira pochin a'morin, camiyo anporo quëran nipiso'. Sha'huëtë quëran nitonporin. Sëquërë pochin nininso' macaton, ca'nin. Ninoi' quënanpachina, irorin. 5-6 Inaquë na'a piyapi'sa' huë'pi natanacaiso marë'. Quirosarin quëran huë'pi. Ya'ipi Cotia parti quëran huëcatona', natanpi. Cortanii' ya'cariya quëraonta' huë'pi. A'naya a'naya huëcatona':

—Tëhuënchachin co noyahuë' nicato, oshahuanahuë. Catahuaco Sinioro naporahuëso nanianchi, itopi Yosë nontatona'. Ina topachinara, Coanshari Cortaniiquë aporintërin.

7 Ina quëran na'a parisioro'sa', satosioro'sa', inapitanta huë'pi.

—Quiyanta' aporintocoi, itopirinahuë', Coansha co nohuantërinhuë':

—¡Canpitaso' ya'huan pochin cancantatoma', yanonpinama'! "Yosë isoro'pa' ana'intohuachin, cha'ëpoi," topiramahuë'. Co topinan cha'ësaramahuë'. 8 Co noyahuë' yonquiramasopita

naniantatoma', noya nico huachi.
9 Ama canpitaora ninonpintocosohuë'.
"Apraan shinpitacoi ni'toi, Yosë piyapinënpitacoi," ama tocosohuë'. Yosë
nohuantërin naporini, iso na'piro'santa' Apraan shinpita atarantacaso'
nanichitonhuë'. 10 Nani Yosë yonquirin
oshahuano'sa' ana'intacaso'. Ni'co'.
Nararo'sa' co noya nitohuachinahuë',
a'nërë'. Itëquënpitarë chachin ocoirahuatë', pënquë të'yatërë' huiquitacaso
marë'. 11 Co noyahuë' yonquiramasopita
naniantohuatama', i'që aporintaranquëma'. Ca piquëranso nipirinhuë'
a'na quëmapi huë'sarin. Inaso' chini
chiníquën nanantërin. Caso' co pi'pian
tëranta' ina pochin chiníquën nanantërahuë'. Co maquëyancohuë' ni'to,
co sapatën quëpaca'huaso tëranta'
nanitarahuë'. Inaso' huë'pachin, a'naquëma' Ispirito Santo aya'coancantarinquëma'. A'naquëmaso nipirinhuë'
pënquë chiníquën ana'intarinquëma'.
12 Cayarinso' manëso pochin nisarin.
Arosë mapatëra, to'norarë'. Ina quëran
pintiarahuatë', pëiquë acorë'. Sha'huëtënso nipirinhuë', pënquë ahuiquitërë'.
Inaso' co onporonta' tacopiarinhuë',
tënin Coansha.

Quisoso aporihuaninso'

(Marcos 1.9-11; Lucas 3.21-22)

13 Ina quëran Quisoso Cariria quëran
huë'nin. Cortaniquë canquirahuaton,
Coansha nontërin aporintacaso marë'.
14 Napotopirinhuë', co nohuantërinhuë'.
—¿Ma'marëta' napotiiranco? Co
aporinta'huanquënso' ya'huërinhuë'.
Quëma aporintoco tëhuënchinso', itërin.
15 Napotopirinhuë', Quisosori itërin:
—Yosë nohuantërin ni'ton, ya'ipi
natëca'huaso' ya'huërin. Napoaton
noya quëma aporintoco, itërin. Ina
natanahuaton:
—Noyahua', itahuaton, i'që aporintërin. 16 Ina quëran nonshiaso chachin
a'naroáchin inápaquë pi'iro'të' ni'soatërin, ni'nin. Ispirito Santo nëpë pochin
nohuaraimarahuaton, Quisoso ya'coancantomiatërin. 17 Naporo' inápa quëran
Yosë noninso' natanpi.
—Isoso' ca hui'nahuë chachin, na'con
nosororahuëso'. Noya ni'nahuë, tënin.

Sopairi Quisoso tënirinso'

(Marcos 1.12-13; Lucas 4.1-13)

4 1 Ina quëran Ispirito Santori
Quisoso quëparin inotëro parti
sopairi tënicaso marë'.
2 Catapini shonca tahuëri tashirë
chachin inaquë ya'huaponahuë', co
manta' ca'ninhuë'. Ina piquëran tanarin
huachi. 3 Naporo' sopairi huëcapairin.
—Tëhuënchachin Yosë hui'ninquën
nipatan, iso na'piro'sa quëran cosharo'
atarantëquë', itopirinhuë',
4 —Inca, co nohuantërahuë'. Yosë
quiricanënquë pënëninpoa'. "Co cosharoriáchin piyapi ananpirinhuë'. Ya'ipi
Yosë noninso' natëhuachin tëhuëchinso',
nanpiarin," tënin, itërin.
5 Ina quëran Quirosarin'pa' sopairi
quëparin. Yosë chinotopiso pëi' a'canpiso aipi quëpantarahuaton, itërin:
6 —Quëmaso' Yosë hui'ninquën
nipatan, no'paquë niiquë'. Quiricanën
quëran nani sha'huitërinquën.

"Yosë anquëninënpita a'patima-
rinquën a'paiinquënso marë'
ni'ton, co ma'sha onpoaranhuë'.
Imirina quëran masarinënquën
ama na'piquë tëranta' ya'quia-
maso marëhuë',"

tënin ni'ton, no'paquë niiquë' a'pai'inënquën, itërin sopairi.
7 —Inca co nohuantërahuë'. Yosë
quiricanënquë pënëninpoa'. "Ama Yosë
tëniquësohuë'. Ama camaiquësohuë'.

Ina nohuantërinsoáchin yonquicaso' ya'huërin," tënin quiricanënquë, itërin Quisosori.

8 Ina quëran a'na motopi'pa' sopairi quëpantarin. Inatohua quëran ya'ipi ninanoro'sa', ma'shanënpita, inapita a'notërin. Noyápiachin nininsopita ya'ipiya quënanin.

9 —Natëhuatanco, carinquën catahuaranquën, ya'ipi isopita hua'anëntapon. Isonahuaton, chinotoco chiníquën nanan quëchinquën huachi, itërin sopairi.

10 —Inca co nohuantërahuë'. Quëmaso' sopai hua'anquën. Patoco huachi. Yosë quiricanën quëran sha'huitërinpoa': "Sinioroíchin chinotëquë'. Inasáchin natëcaso' ya'huërin," tënin, itërin Quisosori.

11 Napotohuachina, sopairi patërin. Patohuachina, anquëniro'sari huëcapaimarahuatona', nocomaimapi.

Quisoso pënëntacaso' caniaritërinso'

(Marcos 1.14-15; Lucas 4.14-15)

12 Ina piquëran Coansha tashinan pëiquë po'mopi. Pënëntërinso marë' napotopi. Ina natanahuaton, Quisoso pa'nin Cariria parti. 13 Inatohua' pacaponahuë', co huachi Nasaritoquë ya'huërinhuë'. Sono' yonsanquë paaton, Capinaomoquë yacapatonin. Saporonoro'sa', nipitariro'sa', inapita iráca ya'huëpiquë yacapatonin. 14 Iráca chachin Yosë nohuanton, Isaiasë ninorin. Ninshitaton, naporin:

15 "Na'a piyapiro'sa' Cariria parti
ya'huëpiso', imasapi.
Inapitaso', Cortanii' aquëtëran
ya'huëpi, marë Pancai' ya'cari'.
Inaquë saporonoro'sa', nipitariro'sa', inapita ya'huëpi.
Inaquë inpioro'santa' ya'huëpi.
16 Inapitaso' co Yosë nohuitatonaraihuë', tashi pochin cancantopi.
Chiminpachina', parisitomiatacaiso' ya'huëpirinhuë',
Yosëri a'pintërinso pochin nanamën anitotarin noya cancantacaiso marë'.
Tahuëri pochin a'pintarin huachi," tënin iráca.

Naporinso chachin Quisoso inatohua' paaton, a'chinarin.

17 Naporo quëran huarë' Quisosori pënënarin.

—Iso tahuëri'sa' Yosë yahua'anëntarinquëma'. Napoaton ya'ipi co noyahuë' yonquiramasopita naniantatoma', Yosë chachin tahuërëtaantaco huachi, itëra'piarin pënënaton.

Sami camayoro'sari imapiso'

(Marcos 1.16-20; Lucas 5.1-11)

18 Cariria sono' yonsanquë pa'sahuaton, cato' sami camayoro'sa' quënanconin. A'naso' Simon. Pitro itopi anta'. Iinso' Antërisë itopi. Ritinënapita të'yatapi sami macacaiso marë'.

19 —Huëco' iyaro'sa', imaquico a'chinchinquëma'. Sami manamaso pochachin piyapi'sa' masarama' Yosë imacaiso marë', itërin Quisosori.

20 Napotohuachina, ritinënapita patahuatona', Quisoso imasapi huachi. 21 Ina quëran amasha pa'sahuaton, catoya'pi quënancoantarin. Santiaco, Coansha inapita itopiso'. Pa'pinarë' potiquë huënsëatona', ritinënapita pasonapi. Pa'pinaso' Sipitio itopi.

—Huëco' imaquico, itohuachina, 22 potinëna', pa'pina' inapita patahuatona', Quisoso imasapi huachi.

Na'a piyapi'sa' a'chintërinso'

(Lucas 6.17-19)

23 Ya'ipi Cariria parti paaton, niyontonpiso pëiro'saquë pënëna'piarin. Noya nanan a'chinaton: "Yosë yahua'anëntërinquëma',"

itëra'piarin. Naporahuaton, na'a cania'piro'sa' a'naroáchin anoyatërin. Nisha nisha caniori maninsopita anoyatëra'piarin. 24Ya'ipi Siria partinta', nahuinin ni'ton, notohuaro' cania'piro'sa' quëpi Quisosori anoyatacaso marë'. Nisha nisha canio inquitëra'piarin. A'naquëonta' sopairi ya'coancantërin ni'ton, co huachi inaora yonquirinso' yonquirinhuë'. Tocona'piro'sa', apiaro'sa inapitanta' quëpapi Quisosori anoyatacaso marë'. Quëpachinara, ya'ipi anoyatëra'piarin.

25Hua'huayatërahuë' piyapi'sari Quisoso imasapi huachi. Cariria quëran, Ticaporisë quëran, Quirosarin quëran, Cotia parti quëran, Cortanii' aquëtëran quëran, inaquëranpita huë'pi Quisoso natanacaiso marë'.

Panënquë a'chininso'

5 1-2Ina quëran notohuaro' piyapi'sa' niyontonpi. Inapita quënanahuaton, Quisoso panënquë pa'sahuaton, huënsëconin. Imarinsopitari tancapitohuachinara, na'con a'chintárin.

Noya cancantopisopita

(Lucas 6.20-23)

3 "Natanco iyaro'sa' a'chinchinquëma'. Yosë huëntonënquë yaya'conpatama', iso pochin cancantacaso' ya'huërin. 'Caora co nanitërahuë' noya nica'huaso'. Catahuaco Sinioro,' topatama', Yosë noya ni'sarinquëma' ni'ton, noya cancantarama'. Hua'anëntërinquë chachin aya'conarinquëma'.

4 Sëtohuatama', Yosë achinicancanarinquëma'. Oshanëma' yonquiatoma', cancanëma quëran huarë' sëtohuatama', Yosë noya ni'sarinquëma'. Catahuarinquëma' noya cancantacamaso marë'.

5 Sano piyapi nipatama', Yosë noya ni'sarinquëma'. Naporahuaton, a'na tahuëri nasharo'paquë ya'huëmiatarama'.

6 Tanarëso pochin, yamororëso pochin cancantatoma', Yosë na'con nohuantoco'. Ina pochin cancantacasoáchin nohuantohuatama', noya ni'sarinquëma'. Catahuarinquëma' ina pochin cancantacamaso marë'. Sano cancantarama'.

7 A'napita nosorohuatama', Yosë nosoroarinquëma' canpitanta'. Noya cancantarama'.

8 Ya'ipi cancanëma quëran imapatama', Yosë nohuitarama'. Naporahuaton, a'na tahuëri ina quënancontahuatama', noyá nohuitarama'.

9 Isoro'paquë na'a piyapi'sa' nino'huipirinahuë', canpitari catahuaco' noya ninonchina'. Ina marë' Yosë noya ni'sarinquëma'. Hui'nin pochin cancantiarinquëma'.

10 Yosë natëramaso marë' aparisitohuachinënquëma', Yosë noya ni'sarinquëma'. Hua'anëntërinquë chachin nani aya'coninquëma'. A'na tahuëri inápaquë ya'huëcontarama'.

11 Imaramacoso marë' a'naquën no'huiarinënquëma', ahuëarinënquëma', pinosarinënquëma', nisha nisha nonpinapiarinënquëma'. Napotopirinënquëmahuë', ama sëtocosohuë'. Ina marë' Yosë noya ni'sarinquëma' ni'ton, nóya cancantoco'. 12 Iracanta' Yosë piyapinënpita pënëntohuachinara, a'naquëni inapochachin no'huipi. Napoaton a'napita no'huihuachinënquëma', noya cancantoco'. Parisitëramaso marë' Yosë'pa' na'con acanaarinquëma'. Ina yonquiatoma', capa cancantoco'," itërin Quisosori.

Yamora pochin nininso'

(Marcos 9.50; Lucas 14.34-35)

13 Ina quëran itantarin:

"Canpitaso' iyaro'sa', yamora pochin nicatoma' a'napita catahuamaso' ya'huërin. Napoaponahuë', yamora chimipitë pochin nicatoma co a'napita catahuahuatamahuë', co huachi insonta natëarinquëmahuë'.

14 Isoro'paquë ya'huëpisopita tashinanquë pa'nëso pochin nisapirinahuë', canpitari a'pintatë pochin nitarama'. Ni'co' iyaro'sa'. Ninano' panënquë ya'huëhuachina, ya'ipi piyapi'sari quënanpi. 15 Nanparionta' i'chinpihuatëra, co caconquë ocohuëtërëhuë'. A'ninquëchin acorë' pëi' acoana a'pinacaso marë'. Piyapi'sa' inaquë ya'huëhuachinara, noya quënantopi. 16 Inapochachin canpitanta' a'pininso pochin nicatoma', noyasáchin nico'. A'napita nicatënënquëma': 'Ma noya Tata Yosëri catahuarin ni'ton, noya nisapi,' tosapi," tënin.

Iráca pënëntopiso'

17 Ina quëran itaantarin:

"Iráca Moisësë, pënëntona'piro'sa', inapita na'con pënëntopi. Pënëntatona',

ninshitopi. Co ina naniantacaso' ya'huërinhuë', tënahuë. Ya'ipi inapita ninopiso' nanicaso marë' o'marahuë. Ma'sona tapon naporinsopita no'tëquën sha'huichinquëma'. 18 Tëhuënchachin itëranquëma'. Isoro'pa' ta'huantaquë huarë' Yosë quiricanën iráca ninshitopiso' ya'huápon. Co a'na hui'sharinso tëranta' topinan quëran ninshitopihuë'. Ya'ipi ninorinso' naniarin huachi. 19 Napoaton pi'pian tëranta' co natëhuatamahuë', co Yosë noya ni'sarinquëmahuë'. Hua'anëntërinquë co acanarinquëmahuë'. Piyapi'sa' a'chintatoma': 'Ama natëquësohuë',' itohuatama', co noya a'chinaramahuë'. 'Natëcaso' ya'huërin,' itohuatama', noya a'chinarama'. Natëhuatama', Yosë noya ni'sarinquëma'. Hua'anëntërinquë acanamiatarinquëma'. 20 Cotio maistro'sa', parisioro'sa', inapita Yosë quiricanën noya nitotaponaraihuë', co cancanëna quëran imapihuë'. Canpitanta' co ya'ipi cancanëma quëran huarë' imapatamahuë', co onporonta' Yosë hua'anëntërinquë ya'conaramahuë'," tënin.

Co no'huitacaso' ya'huërinhuë'

(Lucas 12.57-59)

21 Ina quëran itaantarin:

"Iráca pënëntopiso' nani nitotërama'. Mashocoro'sa' iráca pënënpi. 'Ama piyapi tëpacosohuë'. Tëpahuatama', hua'ano'sa' ana'intinquëmaso' ya'huërin,' topirinahuë'. 22 Co tëpatërëso marëáchin ana'intinpoaso' ya'huërinhuë', tënahuë. A'na piyapi no'huihuatama', ana'intarinquëma'. Pinotohuatamanta', cotio ansiano'sa' ana'inchinquëma'. Cancanëma quëran huarë' no'huitoma', 'Quëmaso' sopainquën,' itohuatama', pënquë chachin parisitacaso' ya'huërin, tënahuë.

23 Napoaton, iyaro'sa', a'naroáchin nanan anoyatacaso' ya'huërin. Yosë yachinotohuatama', yonquico'. Pi'pian tëranta' nanan ya'huëhuachin, 24 a'naroáchin paatoma', anoyatoco'. Nani nanan anoyatohuatama', naporo huarë' Yosë pëinënquë paantaco'. Yosë chinotatoma' ma'sha yaquëtëramaso', quëtoco huachi.

25 Ni'co'. Nihuitëramaso marë' yaquëpahuachinënquëma', a'naroáchin nanan anoyatoco'. Co anoyatohuatamahuë', coisëquë quëparinënquëma'. Coisëquë quëpahuachinënquëma', sontaro'saquë yo'coaninënquëma', tashinan pëiquë po'moarinënquëma'. 26 Inaquë po'mohuachinënquëmaso', ya'ipiya pahuërëtaquë huarë' pipiarama'," tënin Quisoso.

Monshihuaninso'

27 Ina quëran itantarin:

"Isonta' iráca pënëntopiso'. 'Sa'ama' ya'huëtohuachinquëma', ama monshihuancosohuë',' tënin iráca, natantërama'. 28 Nipirinhuë', co monshihuanpiso marëáchin ana'intacaso' ya'huërinhuë', tënahuë. A'na sanapi cancanëna quëran noyahuachina', ina marënta' oshahuanapi. Nani monshitërinso pochin Yosëri ni'sarin.

29 Napoaton, ya'pirama quëran quënanamaso marë' co noyahuë' yonquihuatama', pa'pi co noyahuë' nisarama'. Ya'pirama' ocoirama' naporini, noya noya niitomahuë'. Somaraya nipomarahuë', co parisitopiquë pa'itomahuë'. Cato' quëran chachin noya ni'tapomarahuë' parisitopiquë të'yatohuachinënquëma', pa'pi co noyahuë' nisarama'. 30 Imirama quëran pi'pian tëranta' co noyahuë' nipatama', oshahuanama'. Ninishitëimiratërama' naporini, noya noya niitomahuë'. Apia nipomarahuë', co parisitopiquë

pa'itomahuë'. Imirama' nishitëramaso pochin cancantatoma', ya'ipi aoshahuaninquëmaso' a'poco',” tënin.

Sa'ahuano'sa' pënëninso'

(Mateo 19.9; Marcos 10.11-12; Lucas 16.18)

31 Ina quëran itaantarin:

“Isonta' iráca pënëntopiso'. ‘A'na quëmapi sa'in yatë'yatohuachin, co topinan të'yatacaso' ya'huërinhuë'. Coisëquë paaton, quirica aninshichin: “Iso sanapi nani të'yatërahuë huachi,” ta'caso aninshichin. Ina quëran sanapi quëtacaso' ya'huërin,’ topi. 32 Caso nipirinhuë' nisha pënënanquëma'. Co sa'ama monshihuanpachinahuë', co onporonta' të'yatamaso' ya'huërinhuë', tënahuë. Topinan të'yatohuatama', oshahuanarama'. Ina sanapinta' so'yantahuachin, monshihuaninso pochin nisarin. Nasha so'ionta', monshin pochin nisarin. Co onporonta' të'yatacaso' ya'huërinhuë', tënahuë,” tënin.

No'tëquënáchin nonacaso' ya'huërinso'

33 Ina quëran itaantarin:

“Isonta' shimashonëmapita iráca pënënpiso'. ‘Yoscoarë' no'tëquën nontaranquën, itohuatëra, no'tëquën nontacaso' ya'huërin, Yosë ana'intohuachinpoa'. Ina pochin nonpatëra, sha'huitëranso chachin nicacaso' ya'huërin,’ topi. 34 Nipirinhuë', carinquëma' sha'huichinquëma'. No'tëquënáchin nonpatëra, co Yoscoarë' ta'caso' ya'huërinhuë'. Co onporonta' nonpinacaso' ya'huërinhuë', tënahuë. A'naquënso' yanonpinatona', tapona': ‘Pi'iro'të' ya'huërin ni'ton, no'tëquën nontëranquën,’ toconpi. ‘Ina pochin nontato, nonpintohuatëra, co Yosë ana'intarincohuë',’ topirinahuë'. Pi'iro'tënta' Yosëri ninin. Inaquë ya'huaton, ya'ipiya hua'anëntarin. Napoaton co ina pochin nonacaso' ya'huërinhuë'. 35 A'naquëonta' tapona': ‘Isoro'pa' ya'huërin ni'ton, no'tëquën nontëranquën,’ topi. Yanonpinatona', napopirinahuë'. Isoro'panta' Yosëri ninin. Chini chiníquën nanantaton, isëquënta' hua'anëntërinpoa'. ‘Quirosarin ya'huërin ni'ton, no'tëquën nontëranquën,’ toconpi a'naquëonta'. A'na tahuëri inaquë Yosëri a'paimarinso' hua'anëntapon huachi. Napoaton co ina pochin nonacaso' ya'huërinhuë'. 36 ‘Moto' ya'huëtërinco ni'ton, no'tëquën nontëranquën,’ topi a'naquëonta' yanonpinatona'. Ama ina pochin noncosohuë'. Acatohuatamara, co nanitëramahuë' a'na ainëma tëranta' ayararintantacaso'. Yosëíchin nanitërin. 37 Ma'sona tëranta' iyaro'sa' nonpatama', no'tëquënáchin nonco'. ‘Pa'sarahuë,’ topatama', paco'. ‘Co pa'sarahuë',’ topatama', ama pacosohuë'. No'tëquënáchin nonpatama', co Yoscoarë' ta'caso' ya'huërinhuë'. Pi'pisha tëranta' piyapi nonpintohuatama', sopai nohuanton napoarama', tënahuë,” tënin Quisoso.

Yai'huërëtopiso'

(Lucas 6.29-30)

38 Ina quëran a'chintaantarin:

“Isonta' iráca pënëntopiso'. ‘A'na piyapi a'nari ahuëaton, tapirayahuachin, coisëquë quëpaquë'. Inaquë no'tëquën i'huërëchin. Inanta' tapirayacaso' ya'huërin. Natëonta' nipantohuachin, coisëquë quëpaquë' i'huërëchin,’ topi. 39 Napopirinahuë', carima' sha'huichinquëma'. Co canpita capiniso' nii'huërëtacaso' ya'huërinhuë', tënahuë. Ma'sha onpotohuachinënquëma', ama no'huicosohuë'. Panpirayahuachinënquëma', ama manta' i'huërëtocosohuë'. Naquëranchin panpiantahuachinquëma', co naporo tëranta' no'huicaso' ya'huërinhuë'.

40 A'naquën no'huitënquëma', coisëquë
quëparinënquëma'. 'A'moranso quëtoco,'
itohuachinënquëma', quëtoco'. Aipi a'mo-
ransonta' quëpatopirinënquëmahuë',
co no'huicaso' ya'huërinhuë'. 41 Inso
tëranta' camaiatënquëma': 'Pë'pëto-
nëhuë macaton, a'na quiromitro pochin
quëpatoco,' itohuachinquëma', ama
no'huicosohuë'. 'Noyahua'. Nohuanto-
huatan, cato' quiromitro quëpachinquën,'
itoco'. 42 A'naquën: 'Ma'sha quëtoco,'
itohuachinënquëma', ama apiratoma-
huë', quëtoco'. 'Canta' ma'sha a'nanco,
topirahuë',' itohuachinënquëmanta',
a'nanco'. Onpopionta' nosoroatë' cata-
huacaso' ya'huërin," tënin.

Inimicoro'santa'
nosorocaso' ya'huërinso'
(Lucas 6.27-28, 32-36)

43 Ina quëran a'chintaantarin:
"Isonta' iráca pënëntopiso'. 'Canpita
capini ninosoroco'. Inimiconëmapitaso
nipirinhuë', co nosorocaso' ya'huërin-
huë',' topi. 44 Nipirinhuë' carima' sha'-
huichinquëma'. Inimiconëmapitanta'
iyaro'sa', nosoroco'. Aparisitopirinënquë-
maonta', nosorocaso' ya'huërin. Inapita
marënta' noya Yosë nontoco' inahuanta'
catahuain. 45 Inapotohuatama', Yosë
pochin cancantarama'. Inaso' ya'ipi
piyapi'sa' nosororin. Ina nohuanton,
pi'i, o'nan, inapita ya'huërin noya
nanpicaso marë'. Co imarinsopita marëá-
chin pi'i a'pininhuë'. Noya nipisopita,
oshahuano'santa', ya'ipiya a'pintërin.
Naporahuaton, o'naonta' napopiana-
chin acotërinpoa' ma'sha apapotacaso
marë'. 46 Nipayaramasopitaráchin noso-
rohuatama', co ina marë' Yosë acanaa-
rinquëmahuë'. Copirno marë' coriqui
ma'patona'piro'santa' nipayapisopita
nosoropi. 47 Iyamaráchin noya nonto-
huatama', co noya noya ninamahuë'.
Co Yosë nohuitopisopitahuënta' inahua
capini noya ninontopi. Napoaton
canpitaso' nisha piyapiro'santa' noya
nontoco'. 48 Tata Yosë pochin cancan-
tacaso' ya'huërin. Inaso noyasáchin
ninin ni'ton, canpitanta' ina pochin
cancantatoma', noyasáchin nico'," tënin.

A'napita catahuacaso'
ya'huërinso'

6 1 Naquëranchin Quisoso pënën-
taantarin:
"A'naquënso' piyapi'sari noya nicacaiso
marë' noya Yosë imapisopita pochin
ya'nopirinahuë', co tëhuënchachin
cancanëna quëran huarë' Yosë yonquipi-
huë'. Ina pochin nipatama', co inápaquë
Tata Yosë acanaarinquëmahuë'. Ama
iyaro'sa' inapita pochin nicosohuë'.
2 Ma'sha sa'ahuaro'sa' quëtohuatama',
ama a'ninquëchin quëtocosohuë'.
A'naquën niyontonpiso pëiquë ya'co-
nahuatona', coriqui sa'ahuaro'sa marë'
quëtopirinahuë', a'ninquëchin quëtopi.
'Ina marë' noya ni'sarinacoi,' ta'tona',
napopi. Cachiquënta' coriqui quëtopi
piyapi'sari nicacaiso marë'. Co tëhuën-
chachin nosoroaponaraihuë', napopi.
Piyapi'sariso' noya ni'pirinahuë', Yosëriso'
co noyahuë' ni'nin. Co inápaquë acanaa-
rinhuë', tënahuë. 3 Canpitaso nipirinhuë',
sa'ahuaro'sa' ma'sha quëtohuatama',
ama a'ninquëchin quëtocosohuë'. Ama
nipayaramaso tëranta' sha'huitocosohuë'.
4 Co piyapi'sa' nitotopirinahuë', Tata
inápaquë ya'huërinso' ni'sarinquëma'.
Ina acanaarinquëma'," itërin.

Yosë nontacaso' a'chininso'
(Lucas 11.2-4)

5 Ina quëran itaantarin:
"Yosë nontohuatama', ama nonpina'pi-
ro'sa pochin nicosohuë'. Inapitaso' niyon-
tonpiso pëiquë huanirahuatona', na'con

Yosë nontopirinahuë', co cancanëna
quëran huarë' nontopihuë'. Cachiquënta'
a'ninquëchin Yosë nontopirinahuë', piya-
pi'sari noya nicacaiso marë' napopi. Co
tëhuënchachin Yosë yonquipihuë'. Piya-
pi'sari noya ni'pirinahuë', Yosëriso' co
acanaarinhuë'. 6 Canpitaso nipirinhuë'
Yosë yanontohuatama', canpitaoráchin
onpopiyanquë tëranta' Yosë nontacaso'
ya'huërin. Quëmaoraíchin Yosë nontëquë'.
Co quënanpiranhuë', nataninquën. Co
piyapi'sa' natanpirinënquënhuë', Yosëso'
noya natanatënquën, acanaarinquën.

7 Yosë nontohuatama', ama inachin
inachin nontocosohuë'. Co Yosë imapiso-
pitahuë' ina pochin yonquipi. 'Hua'qui'
nontohuato, natanatonco catahuarinco,'
topirinahuë'. Co Yosë nohuitatonahuë',
napopi. 8 Ama inapita pochin cancanto-
cohuë'. Co'huara Yosë nonchátërasënquë-
mahuë', ya'ipi pahuantërinquëmasopita
nitotërin. 9 Napoaton Yosë yanontohua-
tama', iso pochin nontoco':

'Tata Yosë, quëmaso inápaquë
ya'huaponahuë', natanancoi.
Quëmasáchin noya noyan-
quën ni'ton, ya'ipi piyapi'sa'
chinochinënquën.
10 Chini chiníquën nanantëran
ni'ton, ya'ipicoi natëiinquën.
Inápaquë no'tëquën natërinën-
quënso pochachin
catahuacoi quëma nohuantëran-
soráchin nii.
11 Nani tahuëri catahuacoi
cosharo' ya'huëchincoi.
12 Co noyahuë' nicatoi, osha-
huanai. Nosoroatoncoi,
oshanëhuëi inquitocoi.
A'napita ma'sha onpotohua-
chincoi, nanan anoyatëraiso
pochachin
oshanëhuëi inquitatoncoi,
anoyacancantocoi.
13 Co noyahuë' yonquihuatoi, cata-
huacoi a'naroáchin nanianchii.
Catahuacoi ama sopai minsëin-
coisohuë'. [Quëmasáchin
hua'anëntarancoi. Ya'ipi nani-
taparan. Ipora quëran huarë'
ya'ipiya natëinënquën. Amen,]'
itoco' Yosë nontohuatama'.

14 A'naquën ma'sha onpotopirinquë-
maonta', noya nontacaso' ya'huërin.
Nanan anoyatohuatama', Tata Yosënta'
canpita oshanëma' inquitarinquëma'.
15 Co nanan anoyatohuatamahuë',
Yosënta' co oshanëma' inquitarinquë-
mahuë'," itërin Quisosori.

Co coshatatonaraihuë', Yosë nontopiso'

16 Ina quëran itaantarin:

"Ama nonpina'piro'sa pochin nicoso-
huë'. A'naquën Yosë nontacaso marë'
ya'ipi tahuëri co manta' coshatërinhuë'.
Naporahuaton, co nitapamantarinhuë'.
Sëtërëso pochin ya'norin a'napita nito-
tacaiso marë'. Co cancanën quëran
chinotaponahuë', a'napitari nicacaiso
marë' naporin. Ni'pachinara: 'Ma noya
Yosë chinotërin,' topi. Piyapi'sari noya
ni'pirinahuë', co huachi Yosëri acanaa-
rinhuë'. 17 Canpitaso nipirinhuë' Yosë
nontacaso marë' co coshatohuatamahuë',
ama piyapi'sa' sha'huitocosohuë'. Noya
ihuiantahuatoma', nitapaco'. 18 Ama
a'napita nitotacaiso marëhuë' inapoco'.
Tata Yosëíchin nitotarin. Co quënanpirë-
huahuë', ya'ipiya ni'sarinpoa'. Ina marë'
inápaquë acanaarinquëma'," itërin.

Canamiatërëhuaso'

(Lucas 12.33-34)

19 Ina quëran itaantarin:

"Ama iyaro'sa' ma'sharáchin yonqui-
cosohuë'. Ama na'con coriqui, ma'sha,
inapita yontoncosohuë'. Isoro'paquë

ya'ipi ma'sha a'naroáchin mocarin, chanatërin. No'soni pë'yarin. Chi'chirotërin. Ihuatëro'sa' ya'conatona', ihuarinënpoa'. Naporin. Napoaton, isoro'paquë ya'huërinsopita co ya'huëmiatërinhuë'. 20 Inápaquë ya'huërinsopitaso nipirinhuë', ya'huëmiatarin. Yosë na'con yonquiatoma', noya nico'. Ina marë' na'con sacatoco' inápaquë acanamiachinquëma'. Inatohua' co manta' mocaponhuë'. Co no'soni pë'yaponhuë'. Co chi'chirotaponhuë'. Co ihuatëro'sa' ya'conatona' ihuaponënpoahuë'. Napoapon. 21 Ma'sharáchin nohuantohuatama', co Yosë yonquiaramahuë'. Nipirinhuë' Yosë na'con na'con nohuantohuatama', ina na'con na'con yonquiarama',” tënin Quisoso.

Nitapicancaninso'

(Lucas 11.34-36)

22-23 Ina quëran a'chintaantarin:

“Ya'piranpo quëran ma'sha quënanë'. Co pëtorayatohuatërahuë', noya ni'tërë'. Nitapirayahuatëra, co manta' quënantërëhuë'. Canpitanta' ya'ipi cancanëma quëran Yosë yonquihuatama', tahuëri pochin cancantarama'. Nipirinhuë', ma'sharáchin yonquihuatama', tashi pochin cancantarama'. Nitapicancanpatama', aquë aquëtë co noyahuë' cancantarama huachi,” itërin.

Coriquiráchin yonquipisopita

(Lucas 16.13)

24 Ina quëran itaantarin:

“A'na piyapi cato' patron ya'huëtohuachina, nisha nisha camaitopi ni'ton, co nanitërinhuë' cato chachin natëcaso'. A'naso' nohuantaton, noya natëarin. A'naso nipirinhuë' co onpopinchin nohuantatonhuë', co natëarinhuë'. Inapochachin canpitanta' coriquiráchin cancantohuatama', co nanitaramahuë' Yosë natëcamaso',” tënin.

Yosë noya a'pairinpoaso'

(Lucas 12.22-31)

25 Ina quëran itaantarin:

“A'naquënso' ma'sharáchin yonquipi. Capacaiso', o'ocaiso', a'mocaiso', inasáchin yonquipi. ‘Nani ma'sha ya'huëtohuachinco, nóya ya'huarahuë huachi,’ topirinahuë'. Ama iyaro'sa' ina pochin cancantocosohuë'. Co capacaso marëáchin isoro'paquë acorinpoahuë'. A'mocasonta', co onpopinchin yonquicaso ya'huërinhuë'. Yosë na'con na'con yonquihuatëhua', catahuarinpoa noya ya'huëcaso'. 26 Ni'co'. Inairaro'sa' co manta' sha'pihuë'. Co ma'sha sha'piso' macatona', pëinënaquë acopihuë'. Napoaponahuë', Tata Yosëri catahuarin. Ina nohuanton, cosharo' quënanpi. ¡Canpitaso' inapita quëran noya noya ni'ninquëma'! 27 Chiminacaso nanihuachin co napion ancantopiramahuë', co a'na tahuëri tëranta' nanitaramahuë' ana'huëcamaso'.

28 Nitapacamasonta', co aquëtë yonquicamaso ya'huërihuë'. Ni'co'. Yancoro'sa' topinan noya papotopi. Co sacatopihuë'. Co manta' a'mocaiso nipihuë'. Nipirinhuë', noyápiachin yancotopi. 29 Iráca copirno Saromon nani ma'sha ya'huëtërin. ‘¡Ma noyápiachincha a'morin paya!’ topi. Yancoro'saso nipirinhuë', ina quëran noya noya ya'nopi. 30 Pacatoro quëran huarë' Yosëri yonquirin. A'na tahuëríchin ya'huëpirinhuë', ahuipachina, ahuiquitërë huachi. Co hua'qui' ya'huëpirinhuë', Yosëri yonquirin. Ina nohuanton, noya papotërin. Canpitaso' ina quëran na'con na'con yonquirinquëma'. ¿Onpoatomata' nipachin, co natëramahuë'? ‘Yosë catahuarinco mini,’ ta'caso nipirinhuë'. 31 Ama ma'sha yonquiatoma', pa'yancosohuë'. ‘¿Ma'cha ca'në'poya? ¿Ma'cha o'orë'poya?

¿Ma'cha a'morë'poya?' ama tocosohuë'.
32 Co Yosë imapisopitahuë' ina pochin
yonquipi. Ma'sharáchin yonquipi. Canpi-
taso nipirinhuë' tatanëma' inápaquë
ya'huërinso' yonquirinquëma'. Ya'ipi
pahuantërinquëmasopita nani nito-
tërin. 33 Napoaton Yosë na'con na'con
yonquico'. A'napitanta' catahuaco'
hua'anëntërinquë ya'conacaiso marë'.
Yosë nontoco' noyasáchin yonquicamaso
marë'. Ina pochin cancantohuatama',
catahuarinquëma'. Ina nohuanton,
ma'sha pahuantërinquëmasopita
ya'huëtarinquëma'. 34 Napoaton ama
tashiraya ma'sha onpoamaso' yonquia-
toma', pa'yancosohuë'. Tashirayanta'
ma'sha onpohuatama', pa'yanacaso
ya'huapon ni'ton, co ipora quëranchin
ina yonquiatoma co napion ancantá-
pamaso ya'huërinhuë'," tënin Quisoso.

Nocantoro'sa' pënëninso'

(Lucas 6.37-38, 41-42)

7 1 Naquëranchin Quisoso pënën-
taantarin.

"Ama iyaro'sa' a'napita nocancoso-
huë'. 'Paso' quëmapi co noyahuë',' ama
tocosohuë', Yosë ana'intochinquëma'.
2 A'napita pinopatama', Yosënta' co
noyahuë' ni'sarinquëma'. Piyapi
chiníquën nonapihuatama', Yosënta'
chiníquën ana'intarinquëma'. Piyapi
noya yonquirapihuatama', Yosënta'
noya ni'sarinquëma'. 3-5 Co iyaparin
nocanacaso ya'huërinhuë'. Inaso
pi'pian co noyahuë' nipachin, mo'shiri
ya'conayatërinso pochin ninin ni'ton,
nocanan. Quëmanta' co noyahuë' ninan
ni'ton, narasëratë' nani noyá ya'copi-
rayarinquënso pochin nipiranhuë',
naporan. Napoaton 'carinquën noya
nicatënquën mo'shi ocoichinquën,' co
itamaso ya'huërinhuë'. Napotohuatan,
nonpinan. Narasëratë' niocoitëquë'.
Ina quëran noya quënantaran. Naporo
huarë' nanitaran iyaparin mo'shi ocoi-
tacaso'," itërin.

6 Ina quëran itaantarin:

"Isonta' a'chinchinquëma'. Ni'ni-
ro'sa', coshiro'sa', inapita co yonqui-
pihuë'. Huirina'pi pa'ton nininso' co
quëtacaso' ya'huërinhuë'. No'paquë
acorama' naporini, i'nachitonahuë'.
Ina quëran canpitanta' yaquëtëitën-
quëmahuë'. A'naquën piyapi'santa'
ni'niro'sa pochin cancantopi ni'ton,
Yosë nanamën a'chintohuatama',
chiníquën no'huiarinënquëma'. Co
pi'pisha tëranta' nohuantohuachina-
huë', tananpitoco'," itërin.

Yosë nontacaso' ya'huërinso'

(Lucas 11.9-13; 6.31)

7 Ina quëran itaantarin:

"Nani tahuëri Yosë nontoco'
nata'inquëma'. Pahuantërinquëmaso'
nipatama', quëtarinquëma'. Ma'sha yoni-
rëso pochin cancantatoma', nontáco'
catahuainquëma'. Ya'coana pi'nirëso
pochin cancantatoma', nontoco' aya'-
coinquëma'. 8 Tëhuënchachin ma'sha
nitohuatama', quëtarinquëma'. Hua'qui'
ma'sha yonípatama', quënanarama'.
Ya'coana pi'nirëso pochin nipatama',
i'soatarinquëma'.

9 Hui'nama' tanaton cosharo' natan-
pachinquëma', co na'pi quëtëramahuë'.
10 Sami nayahuachina', co ya'huan
quëtaramahuë'. Sami quëtarama'.
11 Canpitaso' co noyahuë' yonquiapo-
marahuë', hui'nama' nosororama'. Noya
ma'sha quëtërama'. Yosëso' noya noya
ni'ton, na'con na'con nosororinquëma'.
Inápaquë ya'huaponahuë', hui'ninpita
pochin ni'ninquëma'. Nontohuatama',
noya nininso' quëtarinquëma'. Cata-
huarinquëma' noya cancantacamaso
marë'.

12 Noya ninosorocaso' ya'huërin.
Canpitaso' nohuantërama' a'napita
nosoroinënquëmaso'. Napoaton canpita
nohuantëramaso chachin inapitanta'
nosoroco'. Ninosoroatoma', nicata-
huaco'. Yosë nohuanton, Moisësë,
pënëntona'piro'sa', inapita na'con
pënënpirinënquëmahuë', ninosorocaso'
na'con na'con nohuantërin. Ninosoro-
huatama', noya imasarama', tënahuë,"
itërin Quisosori.

Cato' ira ya'huërinso'

(Lucas 13.24)

13-14 Ina quëran itaantarin:
"Ni'co'. Cato' ira ya'huërin. A'naso'
pancana. Co sacaihuë' pa'tacaso'
ni'ton, na'a piyapi'sa' ina pa'tapi.
Ya'coanamënso' pancana nipirin-
huë', ina pa'tohuatama', parisitopiquë
paatoma', parisitomiatápoma'. A'na iraso
nipirinhuë', sacai pochin pa'tacaso'.
Ya'coanamënso' yamianasha'huaya.
Caraíchin piyapi'sa' ina quënanpi.
Inaquë ya'conpatama', nanpimiatarama'.
Ina ira pa'toco'. Sacai' Yosë imacaso'
niponahuë', chiníquën cancantatoma',
imaco huachi," tënin Quisoso.

Nisha a'china'piro'sa'

(Lucas 6.43-44)

15 Ina quëran itaantarin:
"Ni'cona iyaro'sa' nonpin nanan
pënëntona'piro'sa' nonpintochinën-
quëma'. 'Quiyanta' imarai,' itopiri-
nënquëmahuë', co cancanëna quëran
imapihuë'. Tanan ni'ni' yamapintërinso
pochin cancantatona', yatapicancanin-
quëma'. Co no'tëquën a'chinpihuë'.
16 Napoaton noya yonquico'. Noya
cancantohuachina', noya nisapi. Co
noyahuë' cancantohuachina', co noya-
huë' nisapi. Co no'tëquën a'chintari-
nënquëmahuë'. Ni'co'. Sharo'sa' nitërin
quëran nohuitërëhua'. So'huanpiso',
co misëra nitërinhuë'. ¡Shihuarionta'
co quëpa nitërinhuë'! 17 Nara noya
nipachina, noya nitërin. Co noya-
huë' nipachina, co noya nitërinhuë',
napoonin. 18 Nitacaso' nara nipachina,
inachachin noya nitërin. A'naso nipi-
rinhuë', co nitacaso' narahuë' ni'ton,
co onporonta' noya nitërinhuë'. 19 Co
noya nitohuachinhuë', a'nëhuachinara
pënquë ahuiquitopi huachi. 20 Nitërin
quëran nara nohuitërëhua'. Inapocha-
chin a'china'piro'sa' nohuitarëhua'.
Noya cancantohuachina', noya nisapi.
Co noyahuë' cancantohuachina', co
noyahuë' nisapi. Co no'tëquën a'chi-
napihuë'," itërin.

Yosë huëntonënquë
ya'conpisopita

(Lucas 13.25-27)

21 Ina quëran itaantarin:
"Na'a piyapi'sa': 'Sinioro, Sinioro,'
itopirinacohuë', a'naquën co cancanëna
quëran imarinacohuë ni'ton, co Yosë
hua'anëntërinquë ya'conapihuë'. Yosë
natëpisopitaráchin inatohua' ya'huë-
contapi huachi. 22 Ayaro' tahuëri nani-
huachin, na'a piyapi'sa' nontaponaco:
'Quëma nanamën Sinioro sha'huirai.
Quisoso nanan quëtërincoi, ta'toi sopai-
ro'sa' a'parai. Quëma pochin sacai'
nininsopita ninai,' itaponaco. 23 Cariso
nipirinhuë' itapo: 'Yanonpintatomaco,
napopiramahuë', co noyahuë' cancan-
tërama'. Co piyapinëhuëpitanquëma-
huë'. Co onporonta' imaramacohuë'.
¡Paco huachi!' itapo," itërin Quisosori.

Cato' pëirinso'

(Marcos 1.22; Lucas 6.47-49)

24 Ina quëran pënëntaantarin:
"Na'aquëma' natanamacoso marë'
huë'nama'. Natëhuatamaco, a'na

quëmapi pochin nisarama'. Ina quëmapiso', natëricho quëran yapëirin. Yapëihuachina, noya yonquiaton, noya pëiaquë yonirin. Na'pitë' quënanahuaton, inaquë noya pëirin. 25 Chiníquën o'nanpachina, panca ihuan pa'nin. Pamatohuachina, opotopirinhuë', co anotërinhuë'. Chinii' niponahuë', co të'yatërinhuë'. Panca ihuantaponahuë', na'pitëquë pëirin ni'ton, noya huanirin. Co të'yatërinhuë'. 26 A'naquënso nipirinhuë' yapëihuachina, co noya yonquirinhuë'. 'Inotëquë tëranta' pëi'i,' ta'ton, inaquë pëipirinhuë'. 27 Ina quëran panca o'nanin huachi. Pamatohuachina, chiniiri të'yatërin. Panca ihuantohuachina, pëi' a'naroáchin të'yatërin. Ya'ipi noyá quiquirin huachi," itërin Quisosori.

28 Ya'ipi piyapi'sa' natanahuatona', pa'yanpi. "¡Ma noyacha a'chintërinpoa paya! 29 Co hua'anhuë' niponahuë', chiníquën nanantaton, a'chintërinpoa'. Co cotio maistro'saso' ina pochin a'chinpihuë'," topi.

Chana caniori maninso'

(Marcos 1.40-45; Lucas 5.12-16)

8 1 Ina quëran panën quëran nohuaramahuachinara, na'a piyapi'sari imasapi. 2 Pa'sapirinahuë', a'na cania'pi huë'nin, chana caniori maninso'. Nacapirahuaton, Quisoso nantëntaquë isonin quëran, itapon:

—Nohuantohuatan Sinioro, quëma nanitëran anoyatancoso'. Anoyatoco topirahuë', itërin. 3 Quisosori së'huarahuaton, itërin:

—Nohuantërahuë mini, iyasha. ¡Noyatëquë huachi! itërin. Itohuachina, a'naroáchin noyatërin. Canio inquirin huachi.

4 —Ama piyapi'sa' sha'huitëquësohuë'. Corto hua'an ya'huërinquë paaton, noyatëranso' a'notonquë' ni'inquën. Naporahuaton, ma'sona Moisësë sha'huirinso' quëpaquë' noyatëranso' nitotacaiso marë', itërin. Napotohuachina, pa'nin huachi.

Capitan piyapinën anoyatërinso'

(Lucas 7.1-10)

5 Ina quëran Capinaomoquë paantarin. Canconpachina, a'na Noma capitani huëcapairahuaton:

6 —Piyapinëhuë Sinioro chiníquën caniorin. Pëinëhuëquë quëhuënárin. Co huachi nanitërinhuë' iratacaso'. Pa'pi parisitarin, itiirin.

7 —Noyapa', pa'sarahuë anoyatapo, itërin.

8 —Quëmaso' Sinioro noya noyanquën. Co caso' quëma pochincohuë'. Co pëinëhuëquë huarë' huëcamaso' ya'huërinhuë'. Topinan camaiquë' noyachin, tënahuë. 9 Caso' hua'anëhuë natërahuë. Capitanco ni'ton, sontaro'sa' natërinaco canta'. "Paquë'," itohuatëra, pa'nin. "Huëquë'," itohuatëra, huë'nin. Piyapinëhuëpitanta' camairahuë. "Sacatëquë'," itohuatëra, sacatarin. Inapochachin quëmanta' topinan camaihuatan, a'naroáchin piyapinëhuë noyatarin tënahuë, itërin.

10 Quisosori natanahuaton, pa'yatërin. Napoaton piyapi'sa' itapon:

—¡Ma noyacha iso quëmapi natërinco paya! Nisha piyapi niponahuë', israiro'sa quëran noya noya natërinco. 11 Iporaso huachi nisha nisha parti quëran huë'sapi. Nisha piyapi'sa' niponaraihuë', imatona', Yosë hua'anëntërinquë ya'conapi. Inápaquë pa'pachina', Apraan, Isaco, Cacopo, inapita nohuitapi. Inapitarë' huënsëapi coshatacaiso marë'. Nóya ya'huërapi huachi, tënahuë. 12 A'naquëmaso nipirinhuë',

"Quiyanta' Yosë piyapinënpitacoi," topiramahuë', co natëramahuë' ni'ton, co hua'anëntërinquë ya'conaramahuë'. Tashinanquë të'yatarinquëma'. Inaquë na'nëarama', chiníquën parisitarama huachi, itërin Quisosori.

13 Ina quëran capitan itantarin:

—¡Ya'huëranquë iyasha paantaquë'! Natëranco ni'ton, apiramiachin piyapinën noyatarin, itërin.

Naporo chachin piyapinën noyatërin. Paantahuachina, sano quënanconin huachi.

Pitro a'shatën a'naroáchin anoyatërinso'

(Marcos 1.29-31; Lucas 4.38-39)

14 Ina quëran Pitro pëinënquë pa'pi. A'shatën chiníquën sapoton, quëhuënárin, quënanconpi. 15 Quisosori maimirarahuaton, a'naroáchin anoyatërin. Co huachi saporinhuë'. Huanirahuaton, inari chachin a'carin, o'shitërin, napotërin.

Na'a cania'piro'sa' anoyatërinso'

(Marcos 1.32-34; Lucas 4.40-41)

16 I'huanahuanquë yatashirahuaso', na'a piyapi'sa' huëcatona', cania'piro'sa' quëpi Quisosori anoyatacaso marë'. A'naquën sopairi ya'coancantërin ni'ton, co inaora yonquirinso' yonquirinhuë'. Quisosori topinan noncharapirinhuë', sopairo'sa' pipipi. Ya'ipi cania'piro'sa' anoyatërin. 17 Iráca Isaiasë ninoton, ninshitërin. "Caniopirëhuahuë', anoyatarinpoa'. Canio inquitarinpoa'," tënin. Cania'piro'sa' anoyatohuachina, ninorinso' nanirin huachi.

Ya'ipi cancanëna quëran imacaiso' ya'huërinso'

(Lucas 9.57-62)

18 Notohuaro' piyapi'sa' niyontonpachinara, ca'tano'sanënpita itërin:

—Poti maconco'. Aquëtëran pa'ahua', itapirinhuë', 19 a'na cotio maistrori nontiirin.

—Canta' Maistro imainquën. Insëquësona pa'patan, canta' pa'i, topirahuë', itërin.

20 —Sacai' imancoso' iyasha, tënahuë. Anashiro'sa', huë'ëshinantëna ya'huëtopi, inaquë huë'ëpi. Inairaro'santa' pë'pëtëna ya'huëtopi. Caso nipirinhuë' Yosë quëran quëmapico niporahuë', co pëi' ya'huëtërincohuë'. Pa'sápato, co ya'huëmiatërahuë', itërin.

21 A'na imarinsoarinta' huëcapairahuaton, itiirin:

—Canta' oshaquëran imamiachinquën, topirahuë', co apira nanitërahuë'. Tatahuë nani noyá mashotërin. Chiminpachin, cari pa'pitarahuë. Ina quëran imamiataranquën, itopirinhuë'.

22 Quisosori itërin:

—A'naquën co nohuantopihuë' imainacoso'. Chimipi pochin cancantopi. Inapitari pa'pichina'. Quëmaso nipirinhuë' ca na'con na'con yonquiatonco, imaco, itërin.

Ihuan a'parinso'

(Marcos 4.35-41; Lucas 8.22-25)

23 Ina quëran Quisoso potiquë ya'conin. Ya'conpachina, ca'tano'sanënpitanta' ya'conpi anta'. 24 Paaquëya', a'nanaya panca ihuani manin. Panca sono' ni'ton, co'sacairi poti opoto opototahuaton, yamëntaitapirinhuë'. Ya'huërë Quisososo' huë'érarin. 25 Napohuachina, ca'tano'sanënpitari ochinanpi.

—¡Catahuacoi Sinioro! ¡Chimiitarihua' canpoaso'! itopi.

26 —¿Onpoatomata' të'huaramaso'? ¿Co noya natëyatëraramacohuë' ti? itërin. Ina quëran huënsëintarahuaton, ihuan a'parin. Sononta' nontërin.

—Sanoquë', itohuachina, a'naroáchin co'sacai' sanoirin. 27 Ina nicatona', ca'tano'sanënpita pa'yanpi.

—¿Ma quëmapicha isoso' ni'ton, ihuan a'parin paya? Sononta' a'naroáchin asanoirin, nitopi.

Sopairo'sari ya'coancantopiso'

(Marcos 5.1-20; Lucas 8.26-39)

28 Ina quëran aquëtëran canconpi. Inaso no'pa' Catara parti itopi. Inaquë cato' quëmapi ya'huëpi. Na'a sopairo'sari ya'coancantopi ni'ton, co huachi yonquipihuë'. Pa'pi hua'yantopi. Na'pi naninquë chimipiro'sa' po'mopiquë ya'huërapi. A'naroáchin yaahuëtopi ni'ton, co inataquëchin pa'pihuë'. Quisoso nonshihuachina, sopairo'sari ya'coancantërinsopita na'pi nanin quëran pipirahuatona', huë'sapi nacapirin. 29 Quisoso quënanahuatona', chiníquën nontapi.

—Nohuitërainquën Sinioro. ¿Ma'ta' onpotaponcoi? Quëmaso' Yosë hui'ninquën ni'ton, co'huara ayaro' tahuëri naniyatërasohuë', ¿aparisitarancoi ti? itopi.

30 Ina ya'cariya na'a coshiro'sa' ya'huërin. Huëntonën coshatapi. 31 Inapita quënanahuatona', itaantapi:

—Yaocoihuatancoi, coshiro'saquë tëranta' a'pacoi ya'coanta'ii, itantapi.

32 —Inta nipachin, inaquë paatoma' ya'conco', itohuachina, quëmapi'sa quëran pipirahuatona', coshiro'saquë ya'conconpi. Inaquë ya'conpachinara, coshiro'santa' hua'yantatona', a'naroáchin tahuan pa'topi. Panca sonoquë niitahuatona', inaquë chimiitopi.

33 Ina ni'sahuatona', a'paina'piro'saso' pa'yanpi. Pa'yanatona ninano'pa' ta'api. Inaquë ya'ipiya sha'huiconpi.

—Sopairo'saso' quëmapi'sa quëran pipirahuatona', coshiro'saquë ya'conconpi. Napohuachinara, hua'yantatona', tahuan pa'topi. Ya'ipi chimiitopi, itopi. 34 Natanahuatona', na'a piyapi'sa' huë'pi Quisoso nicacaiso marë'. Nani ni'pachinara, të'huatatona':

—A'na parti paquë', itopi.

Apia anoyatërinso'

(Marcos 2.1-12; Lucas 5.17-26)

9 1 Napotohuachinara, potiquë ya'coantarahuatona', aquëtëran pëntoantapi. Quisoso ninanonënquë chachin paantapi. 2 Inaquë catapini quëmapi'sari huëcatona', apia quëpi. Pë'sara'huaya pochin nininquë quëpi. Hua'qui' co nanitërinhuë' huanicaso', quëhuënárin. "Ma noya isopita natërinaco," ta'ton, Quisosori cania'pi itërin:

—¡Noya cancantëquë', apia'hua! Apiramiáchin quëma oshanën inquitaranquën, itërin.

3 Ina natanahuatona', cotio maistro'sa' yonquipi. "¿Ma quëmapita' isoso'? 'Oshanën inquitaranquën,' ta'ton, Yosë yaya'huërëtërin," topi, yonquiatona'. 4 Topinan yonquinëna quëran napoápirinahuë', Quisosori nitotaton.

—¿Onpoatomata' co noyahuë' yonquirapiramaco? 5 Canpitaso naporama': "Piyapinpoa a'napita oshanën inquitacaso', co nanitërëhuahuë'. Apia camaiatë': 'Huanirahuaton, noya paquë huachi,' itacasonta' co nanitaparëhuahuë'," tënama'. 6 Caso nipirinhuë' Yosë quëran quëmapico ni'to, nanan quëtërinco piyapi'sa' oshanëna' inquita'huaso marë'. Canpitanta' ina nitotacamaso marë' iso apia anoyatarahuë, itërin. Ina quëran apia itantarin:

—Huaniquë' apia'hua. Pë'sara'huaya masahuaton, ya'huëranquë paquë', itërin.

7 Itohuachina, a'naroáchin huanirahuaton, ya'huërin'pa' pa'nin huachi. 8 Piyapi'sa' ina nicatona', pa'yanpi.

—¡Ma noyacha Yosëri catahuarin paya! Piyapi niponahuë' chiníquën nanan quëtërin paya, topi.

Matio imarinso'

(Marcos 2.13-17; Lucas 5.27-32)

9 Ina quëran Quisoso paantarahuaton,
Matio quënanconin. Coriqui Noma
copirno marë' ma'patërinquë huën-
sëarin. Quisosori itapon:

—Huëquë' iyasha imaco, itërin.
Itohuachina, a'naroáchin huanira-
huaton, imarin.

10 Naporo' tahuëri ina pëinënquë
Quisoso ca'tano'sanënpitarë' coshata-
patapi. Na'a piyapi'sa' huë'pi Quiso-
sorë' coshatatona' nohuitacaiso marë'.
A'naquënso' copirno marë' coriqui ma'pa-
tona'piro'sa'. A'naquëonta' oshahuano'sa'
itopiso'. 11 Parisioro'saso' ina ni'sahua-
tona', Quisoso ca'tano'sanënpita itonpi:

—¿Onpoatonta' maistronëma' osha-
huano'sapitarë' coshatarin? Copirno

marë' coriqui ma'patona'piro'santa' co noyahuë' nipirinahuë', inapitarë' coshatarin, itopi.

12 Natanahuaton, Quisosori itërin:

—Isopitaso' tëhuënchachin nohuantopi imainacoso'. Ni'co'. Cania'piro'saso' notoro nohuantopi. Nipirinhuë', "Co caniorahuë'," topatëraso', co notoro nohuantërëhuë'. 13 Oshahuano'sa' pënëna'huaso marë' o'marahuë. "Co noyahuë' yonquiramasopita naniantatoma', Yosë chachin tahuërëtantaco'," itërahuë. A'napitaso': "Quiyaso' co oshahuancoihuë'," topiso marë' co na'con a'chintërahuë'. Paatoma', Yosë quiricanën noya nitotoco' no'tëquën yonquicamaquë. Inaquë iráca ninshitopi: "A'naquën topinan quëran chinotatonaco oshanëna marë' ma'sha tëpapirinahuë', co a'napita nosoropihuë'. Nosorotacaso' na'con na'con nohuantërahuë," tënin Yosë, itërin Quisosori.

Nasha nanan a'chininso'

(Marcos 2.18-22; Lucas 5.33-39)

14 Ina quëran Coanshari a'chintërinsopita huëcatona', Quisoso nontiipi:

—Quiyaso' a'na tahuëri co coshatatoihuë', Yosë nontarai. Parisioro'santa' inapopi. Quëma imarinënsopitaso nipirinhuë', noya coshatapi, o'osapi, inapopi. ¿Onpoatonta' co quiya pochin imarinënhuë'? itiipi.

15 —Ca ya'huarahuë ni'ton, co sëtopihuë'. Ni'co'. Quëmapi sa'acaso marë' piyapi'sa' amatohuachina, capa cancantopi. Nipayarinsopita huë'pachinara, inapitarë' coshatatona', capa cancantapi. ¡Co sëtacaiso' ya'huërinhuë'! A'na tahuëriso nipirinhuë' inimiconënpitari huëcatona', sa'ana'pi masapi. Quëpatohuachina', co huachi coshatacaiso' yonquiapihuë'. Sëtapi huachi. Inapochachin canta' mapachinaco, imarinacosopita sëtapi. Sëtatona', co huachi coshatacaiso' yonquiatonahuë', Yosë nontápona', itërin Quisosori.

16 Ina quëran a'chintaantarin.

—Ni'co'. A'morëso noyá mocahuachina, co nasha në'mëtëquë pa'pitërëhuë'. Nasha në'mëtëquë pa'pitërë' naporini, naquëranchin noshataton, aquëtë chachin napointonhuë'. 17 Sha'moronta' yonquico'. Huino sha'moro' nipachina, co sha'huëtë' morsa mocaro' nininquë ta'panëhuë'. Sa'potohuachina, a'naroáchin nopoitërin. Nopoitohuachina, huino chiniarë'. Morsanta' tapirë'. Sha'moro' huinoso' nasha morsaquë ta'panë'. Huino, morsanta' noya nisarin, tënin Quisoso. (Iráca inachitopiso' naniantatona', nasha nanan imacaso' ya'huërin, tapon naporin.)

Sanapi anoyatahuaton, Cairo hui'nin ananpitaantarinso'

(Marcos 5.21-43; Lucas 8.40-56)

18 A'chinaquëya', a'na cotio hua'an huë'nin. Quisoso notënanquë isonquirin.

—Hui'nahuë apira chiminin. Huëcaton, Sinioro, së'huaquiquë' nanpianta'in, topirahuë', itiirin.

19 —Noyapa', tosahuaton inarë chachin pa'nin. Ca'tano'sanënpitanta' pa'pi. 20-21 Paaquëya', a'na sanapiri imaquiarin. Hua'qui' panca huënai' a'parin. Nani shonca cato' pi'ipi co sanorinhuë'. Parisitárin. "A'morinso tëranta' së'huatohuato, anoyataponco," ta'ton pinën quëran imaquiarin. Imaquiton, a'morinso' huirotëínchin së'huaquirin. 22 Quisosori tahuërëtahuaton, sanapi quënanin.

—Noya cancantëquë', imoya. Natëranco ni'ton, noyataran, itërin. Naporo chachin noyatërin. Huënai' no'narin huachi.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

23 Ina quëran hua'an pëinënquë canconpi. Na'a piyapi'sa' quënanconpi, na'nërápi, ayanápi. Quinatoro'santa' quënanconpi. Huinatacaiso marë' huë'pirinahuë', 24 Quisosori itapon:

—Ya'ipinquëma' pipico'. Co sanapia'hua chimininhuë'. Topinan huë'ësárin, itërin.

—Co huë'ërinhuë'. Nani chiminin, itatona' tëhuapi. 25 Ya'ipi piyapi'sa' aipiran a'parahuaton, acoana chimipi ya'huërinquë ya'conin. Maimirarahuaton, ananpitaantarin. A'naroáchin huanirin huachi. 26 Napohuachina, ya'ipi parti nanan nahuinin.

Cato' somaraya anoyatërinso'

27 Ina quëran pipirahuaton pa'sapirinhuë', cato' somarayari imaquiapi. Co manta' quënantopihuë'. Quisoso imaratona', chiníquën nontapi.

—¡Nosorocoi Sinioro! Quëmaso' Tapico' shinquën. Yosë a'paimarinquën ni'ton, nosoroatoncoi anoyatocoi, topiraihuë', itopi.

28 Pëiquë canconahuatona', Quisoso ya'conin. Somarayaro'santa' ya'conpachinara, Quisosori itërin:

—Cari nanitato anoyatërahuëso' ¿natërama' ipora ti? itërin.

—Natërainquën mini Sinioro. Ya'ipiya nanitaparan tënai, itopi.

29 Napotohuachinara, së'huarayarahuaton, itërin:

—Natëramaco ni'ton, apiramiáchin anoyataranquëma', itërin.

30 Napotohuachina a'naroáchin quënantopi.

—Anoyatëranquëmaso' iyaro'sa', ama insonta' sha'huitocosohuë', itopirinhuë', 31 pipirahuatona', na'a piyapi'sa' sha'huitëra'piapi.

—Quisoso anoyarayatërincoi. Noya huachi quënantërai, itëra'piapi. Ya'ipi parti quëran natantopi.

Në'huëya anoyatërinso'

32 Ina quëran pa'pachina, a'napitanta' canquipi. Në'huëya quëpi. Sopai nohuanton, co nanitërinhuë' nonacaso'. 33 Quisosori nosoroaton, sopai a'patërin. A'patohuachina, a'naroáchin noyatërin. Noya nonsarin huachi. Piyapi'sari ni'pachinara, pa'yanpi.

—Co onporonta' iso pochin ni'chinëhuahuë'. Iráca quëran huarë' co insonta' isëquë naporinhuë', topi.

34 Parisioro'saso nipirinhuë', co yanatëpihuë'.

—Sopai hua'ani catahuarin ni'ton, nanitërin sopairo'sa' a'pacaso', toconpi.

Piyapi'sa' nosororinso'

35 Ina quëran Quisoso pa'sápaton, nisha nisha ninanoro'saquë a'chintëra'piarin. Niyontonpiso pëiro'saquë noya nanan sha'huitëra'piarin.

—Yosë yahua'anëntërinquëma', itëra'piarin. Insëquësona pa'pachina, ya'ipi cania'piro'sa' anoyatëra'piarin. Nisha nisha canio inquitërin. 36 Paaton, notohuaro' piyapi'sa' quënanin. Co Yosë yonquiatonahuë', co napion cancantopi. Ohuicaro'sa pochin inahuaso', co incari tëranta' a'pairinhuë'. "¿Incha catahuaincoi paya?" ta'tona', nisha nisha yonquipi. Napoaton Quisosori nosororin. 37 Nosoroaton, ca'tano'sanënpita itërin:

—Notohuaro' piyapi'sa' ya'huëpirinahuë', co incariso tëranta' catahuarinhuë' Yosë hua'anëntërinquë ya'conacaiso marë'. Isoro'pa' panca imin pochin ninin. Cayarinso' manëso pochachin piyapi'sa' manë' Yosë imacaiso marë'. Notohuaro' piyapi'sa' ya'huaponaraihuë', caraíchin pënëntapi Yosë imacaiso marë'. 38 Napoaton Yosë nontoco' a'napitanta' a'pa'in pënënchina'. Ina sha'huitërinpoa' a'chinacaso marë', itërin Quisosori.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Shonca cato' ca'tano'sanënpita acorinso'

(Marcos 3.13-19; Lucas 6.12-16)

10 1Shonca cato' quëmapi'sa' Quisosori nani huayonin na'con na'con a'chintacaso marë'. Inapitaso', ca'tano'sanënpita itopi. Ayontonahuaton, chiníquën nanan quëtërin sopairo'sa' a'pacaiso marë'. Ina nohuanton, nisha nisha caniori maninsopitanta' anoyatapi.

2Shonca cato' acorin paatona' nanamën a'chinacaiso marë'. Simon'ton acorin. Pitro itopi anta'. Iionta' acorin, Antërisë itopiso'. Santiaco, Coansha, inapitanta' acorin. Sipitio hui'ninpita inahuaso'. 3Pinipi, Partoromi, Tomasë, Tatio, inapitanta' nohuantaton, acorin. Mationta' coriqui Noma copirno marë' ma'patopirinhuë', acorin ca'tanacaso marë'. Arpio hui'nionta' acorin, Santiaco itopiso'. 4A'na Simonta' acorin. Inaso', copirno no'huina'piro'sa' imapirinhuë', iporaso' Quisoso imasarin huachi. Cotasë Iscariotinta' acopirinhuë', a'na tahuëri inari sha'huirapiarinso'.

A'chinacaiso marë' a'parinso'

(Marcos 6.7-13; Lucas 9.1-6)

5Nani shonca catoya'pi acohuachina, sha'huitërin: "Paatoma' iyaro'sa' noya pënëntoco'. Ama nisha piyapiro'sa' ya'huëpiquë pacosohuë'. Samaria ninanoro'saquënta' ama pacosohuë'. 6Israiro'sa' a'chintonco'. Inapitaso', ohuicaro'sa' chihuëpiso pochin ni'tona', co Yosë yonquipihuë'. Napoaton pënënacaso' ya'huërin. 7Paatoma', a'chintoco': 'Iso tahuëri'sa' Yosë hua'anëntarinpoa',' itoco'. 8Cania'piro'sa' a'naroáchin anoyatoco'. Chimipiro'santa', ananpitaantaco'. Chana caniori maninsonta' quënanpatama', anoyatoco'. A'napitanta' sopairo'sari ya'coancantopi ni'ton, pa'pi hua'yantopi. Quënanpatama', sopairo'sa' a'patoco' piyapi'sa' noyachina'. Co manta' pahuërëtapomarahuë', Yosëso' inaora nohuanton, catahuarinquëma' ni'ton, ama pahuërë nitocosohuë'.

9A'chinacamaso marë' pa'patama', ama manta' coriqui quëpacosohuë'. 10Ama pë'pëto, pitana, sapatë', inapita quëpacosohuë'. Ama a'moramaso tëranta' cato' quëpacosohuë'. 'Asacatohuatëra, a'cacaso' ya'huërin,' topi. Napoaton a'chintohuatama', a'caarinënquëma', catahuaarinënquëma' ama ma'sha pahuantinquëmaso marëhuë'.

11Nisha nisha ninanoquë a'chintoco'. Ninanoquë canconpatama', insosona noya natanpachinquëma', ina pëinënquë yacapaco'. Inaquë yacapatohuatama', inaquësáchin ya'huëco'. 12Pëinënaquë ya'conpatama', 'Yosë catahuainquëma',' itoco'. 13Noya nohuantohuachinënquëmaso', Yosëri catahuarin. Nipirinhuë', co noyahuë' nontohuachinënquëmaso', co Yosëri catahuarinhuë'. 14Insëquësona pa'patama', 'Ama isëquë huëcosohuë'. Co yanatanainquëmahuë',' itohuachinënquëma', patoco'. Yapa'patama', pënënco'. 'Nani sha'huitopiranquëmahuë'. Co nohuantëramahuë' ni'ton, canpitaora tëhuënëmaquë nina'intarama',' itoco'. Ina quëran a'na parti paco huachi. 15Tëhuënchachin itëranquëma'. Ayaro' tahuëri nanihuachin, inapitaso' chiníquën parisitapi. Iráca Sotomaro'sa', Comoraro'sa', inapita pa'pi co noyahuë' cancantopi ni'ton, Yosëri chiníquën ana'intërin. Co natërincosopitasohuë' nipirinhuë', chini chiníquën ana'intarin huachi," itërin Quisosori.

Aparisitacaiso' ninorinso'

16Ina quëran itaantarin:

"Ni'co' iyaro'sa'. Ohuicaro'sa' co nanitopihuë' nia'paicaiso'. A'naroáchin

huëntonën ni'niro'sari mapi. A'chinto-huatama', a'naquën piyapi'sa' ni'niro'sa pochin cancantatona', no'huiarinën-quëma'. Napoaton noya yonquico'. No'huipirinënquëmaonta', ama no'hui-cosohuë'. Noya cancantatoma', sanoanan quëran nontoco'. 17 Ni'cona iyaro'sa', piyapi'sa' a'naroáchin ano'huitotama'. A'naquën no'huitënënquëma', masari-nënquëma'. Mapachinënquëma', coisëquë quëpaarinënquëma'. Niyontonpiso pëiro'saquënta' huihuiarinënquëma'. 18 Imaramacoso marë' hua'ano'sa' ya'huë-rinquë sha'huirapiarinënquëma'. Copir-noro'saquënta' quëpaarinënquëma'. Ca nohuanto, inaquë quëpaarinënquëma' nanamëhuë sha'huitacamaso marë'. Inaquë nisha piyapiro'santa' a'chinta-rama'. 19 Inaquëpita quëpahuachinën-quëma', ama pa'yancosohuë'. '¿Ma'cha tono'poya?' ama tocosohuë'. Naporo' Yosë anitotarinquëma' no'tëquën a'pa-nitacamaso marë'. 20 Co canpitaora yonquinëma quëran nonsaramahuë'. Ispirito Santo ayonquiarinquëma' noya nonacamaso marë'.

21 A'naquën imasarinaco. A'naquënso nipirinhuë' co nohuantarinacohuë' ni'ton, quëmopinënpita capini nino'-huiapi. A'naquën iin chachin niponahuë', sha'huirapiarin tëpacaiso marë'. A'naquëonta' hui'nin niponahuë', imapachinco, pa'pini chachin sha'hui-rapiarin. A'naquëonta' a'shin chachin, pa'pin chachin niponahuë', imapa-chinaco, hui'ninpitari sha'huirapiapi. 22 Imaramaco ni'ton, na'a piyapi'sa' no'huiarinënquëma'. Nipirinhuë', co a'pohuatamacohuë', nicha'ësaranquëma huachi. 23 Aparisitohuachinënquëma', a'na ninanoquë paantaco'. Inaquënta' a'chiantaco'. Na'a ninanoro'sa' Cotia parti ya'huërin. Co ya'ipi ninanoro'-saquë pa'shatërasënquëmahuë', canta' o'mantararahuë. Yosë quëran quëmapico ni'to, a'na tahuëri o'mantarahuë Yosë hua'anëntërinso' acoca'huaso marë'.

24 Ni'co'. Patron ya'huëhuachina, co piyapinënpitaso' chini chiníquën nanan-tërinhuë'. Canta' canpita maistronëmaco ni'ton, chini chiníquën nanantërahuë. 25 Napoaton no'huihuachinënquëma', co ina marë' sëtacaso' ya'huërinhuë'. Nani no'huirinaco canta'. 'Sopain-quën,' itërinaco ni'ton, canpitanta ina pochachin nontarinënquëma',' itërin Quisosori.

Yosë të'huatacaso' ya'huërinso'

(Lucas 12.2-9)

26 Ina quëran itantarin:

"Piyapi'sa' no'huipirinënquëmahuë', ama iyaro'sa' të'huatocosohuë'. Iporaso' ma'sha noyá po'opinan pochin ni'ton, co insonta' nitotërinhuë'. A'na tahuëriso nipirinhuë' ya'ipiya nitotapi. 27 Iporaso' co ya'ipi piyapi'sa' a'chintarahuë'. Carayanquëma tëranta' canpitaora quëparahuatënquëma', na'con a'chinta-ranquëma'. A'na tahuëriso nipirinhuë' ya'ipi piyapi a'ninquëchin sha'huitoco' nitochina'. 28 Ama piyapi'sa' të'huato-cosohuë'. Tëpapirinënquëmaonta', co hua'yanëma' matarinënquëmahuë'. Yosë tëhuënchinso' të'huatacaso' ya'huërin, tënahuë. Ina nohuanton, chiminë'. Co noyahuë' nipachina', pënquë chachin a'paarin huachi. Inatohua' hua'yanë-narë chachin parisitomiatapi huachi. Napoaton Yosë na'con na'con të'hua-tacaso' ya'huërin. Co piyapi'sa' të'hua-tacaso' ya'huërinhuë'.

29 Yosëso' a'pairinquëma'. Ni'co'. Inai-raro'sa' co pa'tonhuë'. Cato nipirinhuë', a'na soroíchin pa'tërin. Napoaponahuë', co a'naya tëranta' Yosëri naniantërin-huë'. Co ina nohuantohuachinhuë', co chimininhuë'. 30-31 Canpoaso nipirinhuë'

na'con na'con a'pairinpoa'. Ya'ipinpoa' a'naya a'nayanpoa' yonquirinpoa'. Ainënpoa' hua'huayátërahuë nipirinhuë', ya'ipiya pichirin. Napoaton ama të'huacosohuë'. Ni'sárinpoa'.

32 'Quisoso imarahuë,' topatama', ayaro' tahuëri carinquëmanta' nohuantaranquëma'. 'Imarinaco mini,' itarahuë Tata Yosë. 33 Nipirinhuë', 'a'porahuë huachi,' topatamaso', carinquëmanta' a'poaranquëma'. 'Co imarinacohuë',' itarahuë Tata Yosë," tënin Quisoso.

Nisha nisha Quisoso yonquirapipiso'

(Lucas 12.51-53; 14.26-27)

34 Ina quëran pënëantarin:

" 'Cristo o'mahuachin, ya'ipiya nohuantatona', noya ya'huapi,' topiramahuë', co ya'ipiya nohuantarinacohuë' ni'ton, nino'huiapi. 35 Ipora quëran huarë' a'na pëiquë ya'huëpisopita nisha nisha yonquiapi. A'na pëiquë pa'pin nohuantarin. Hui'ninso nipirinhuë' co nohuantarinhuë'. A'na pëiquënta' hui'nin nohuantarin. Pa'pinso nipirinhuë' co nohuantarinhuë'. Sanapi'santa' nisha nisha yonquiapi. A'shin co nohuantarinhuë'. Hua'huinso nipirinhuë' nohuantarin. A'shatën nohuantapirinhuë', notainso' co nohuantarinhuë'. Napoapona'. 36 Imaramacoso marë' quëmopinëma chachin no'huiarinënquëma'. Co nishahuë' niponaraihuë', inimiconën pochin ni'sarinënquëma'.

37 Yaimapatamaco, ca na'con na'con nosoroco. Tatama', mamama', hui'nama' inapita co onpopinchin nosorocaso' ya'huërinhuë'. Co na'con na'con nosorohuatamacohuë', co tëhuënchachin imaramacohuë' tënahuë. 38 Imapatamaco, a'napita aparisitarinënquëma'. Yatëpapirinënquëmaonta', imamiatoco. Corosëquë chiníquën parisitërë'. Inapochachin canpitanta' imapatamaco, aparisitarinënquëma'. Co ahuantohuatamahuë', co tëhuënchachin imaramacohuë'. 39 Noya nanpicamasoáchin yonquihuatama', topinan quëran nanpiarama'. Chiminpatama', parisitomiatarama'. Nipirinhuë', imaramacoso marë' aparisitohuachinënquëma', noya cancantoco'. Tëpapirinënquëmaonta', noya noya nanpimiatontarama'," itërin.

Yosëri acanarinso'

(Marcos 9.41)

40 Ina quëran pënëantarin: "Insosona noya natanpachinquëma', noya natanarinaco canta'. Yosë a'paimarinco ni'ton, Yosë nanamën chachin imasapi huachi. 41 A'chinamaso marë' Yosë noya ni'sarinquëma'. Inápaquë acanaarinquëma'. A'naquën natanpachinënquëma', 'Yosë nanamën chachin a'chintarinpoa',' ta'tona', noya natanarinënquëma'. Ina marë' inapitanta' inápaquë canarapi. Tëhuënchachin noya piyapi'sa' catahuacaso' ya'huërin. 'Yosë imarin ni'ton, noya quëmapi inaso',' ta'toma', catahuaco'. Ina marë' Yosë acanaarinquëma'. 42 Inso tëranta' imarincoso co chiníquën nanantopirinhuë', inanta' nosorocaso' ya'huërin. Imarincoso marë' i'sha tëranta' o'shitohuatama', inápaquë Yosë acanaarinquëma'. Tëhuënchachin noya i'huërëtarinquëma'," itërin Quisosori.

Coansha Paotistari piyapi a'parinso'

(Lucas 7.18-35)

11 1 Nani ca'tano'sanënpita sha'huitahuaton, a'chinacaso marë' pa'nin huachi. Nisha nisha ninanoquë pa'sahuaton, a'china'piarin. Pënëna'piarin.

2 Coansha Paotistaso nipirinhuë', naporo' tashinan pëiquë ya'huárin.

Inaquë ya'ipi Quisoso naporinso' natantërin. Ina natantaton, cato' imarinsopita a'parin Quisoso natanacaiso marë'. 3Canconpachinara, Quisoso natanatona':

—Coansha Paotista a'parincoi ni'ton, natana'huainquënso marë' huë'nai. I'huá chachin inaso', na'con sha'huitërincoi. "A'na tahuëri Cristo o'mararin, Yosëri a'paimarinso'," itërincoi. ¿Quëmaso' inanquën nimara, ti? ¿Pahuanarin o'macaso' nica? Co nitotatoihuë', natanapoinquën huë'nai. Sha'huitocoi quiyanta' Coansha sha'huitoanta'ii, itopi.

4-5Napotohuachinara, Quisosori itërin:

—Nani ma'sha ni'nama', natanama'. Somaraya nininsopita huë'pachinara, ca nohuanto, ni'topi. Apiaro'santa' a'naroáchin anoyatërahuë. Noya iratopi ni'nama'. A'naquëonta' chana caniori maninsopita anoyatërahuë. Në'huëro'santa' ca nohuanto, noya natantopi. Chiminpisopitanta' ananpitaantarahuë. Notohuaro' piyapi'sa' co Yosë nohuitatonaraihuë', nosorotápirinahuë', iporaso huachi noya nanan a'chintarahuë natanama'. Paatoma', ya'ipiya Coansha sha'huitonco' no'tëquën nitochin. 6Insosona ya'ipi cancanëna quëran natëmiatohuachinaco, nóya cancantapi, itërin Quisosori.

7Ina natanahuatona', Coansha sha'huitapona' pa'pi. Nani pa'pachinara, Quisosori piyapi'sa' a'chintantarin.

—Natanco iyaro'sa' Coansha yonquiato a'chinchinquëma'. I'hua inotëro parti ina nicapoma' pa'patamara, inaso Yosë marë chiníquën huanirin quënanconama'. Co piquira ihuani onororinso pochin niconinhuë'. 8Co inaso ma'huano'sa' pochin noyápiachin a'morinhuë'. Noyápiachin a'mopisopitaso', copirnoro'sa' pëinënaquë ya'huëpi. Coanshaso nipirinhuë', co nani ma'sha ya'huëtërinhuë'. 9Pënëntërinso' natanacamaso marë' pa'nama', tënahuë. Coansha tëhuënchachin nóya pënëntërin. Co topinan quëran pënëntërinhuë'. Yosëri chachin a'parin pënëntacaso marë'. 10Iráca quiricanënquë ninoton Yosëri hui'nin sha'huitërin.

"Co'huara
pa'shamátërasënquënhuë',
comisionëhuë'ton a'pararahuë piyapi'sa' ayonquicaso
marë'," itërin.

Coansha ninoton, naporin.

11"Iráca quëran huarë' na'a piyapi'sa' pënëntopirinahuë', Coansha Paotistaso' noya noya pënëntërin. Pënëntërinso' noya, nipirinhuë', inso tëranta' imapachinaco, noya noya nisarin. Yosë hua'anëntërinquë chachin ya'conarin huachi, tënahuë.

12Coansha pënëntërin quëran huarë' na'a piyapi'sa' huë'sapi natanacaiso marë'. A'naquënso nipirinhuë' co nohuantopihuë' Yosë hua'anëntërinquë ya'conacaiso'. Co nohuantatonaraihuë', nohuantopisopita aparisitopi. Chiníquën cancantopisopitaso nipirinhuë', onpopionta' ya'conapi. 13Iráca quëran huarë' Moisësë, pënëntona'piro'sa', inapita ninopi. 'Yosë yahua'anëntërinpoa'. A'na tahuëri ina marë' acorinso' a'paimararin,' topi. Coanshanta' ninotona', ninshitopi: 'Co'huara Sinioro tahuërinën naniyatërasohuë', Iniasë huëantarin pënëntacaso marë',' topi. 14Napopiso chachin Coansha pënëntarin huachi. Iniasë pochin cancantaton, pënëntarin, tënahuë. Nohuantohuatama', natëco'. 15Huëratëhuanpatama', noya natanatomaco, yonquico'.

16Iporaso' piyapi'sa' nisha nisha yonquipi. Hua'huaro'sa pochin cancantopi. Hua'huaro'sa' cachiquë ya'nipihuachinara, a'naquën tapona':

‘Huëco' pita pochin ni'tëhua', ya'nipiahua',’ ta'tona', 17 quinatapirinahuë', co a'napita nohuantopihuë' nansacaiso'. Ina quëran co nohuantohuachinarahuë', tantapona': ‘Inta nipachin, huëco' chimipi pa'pitopiso pochin ni'tëhua', ya'nipiahua',’ nitantapi. Na'nëpirinahuë', co a'napita nohuantopihuë' na'nëcaiso'. Inapochachin canpitanta' ipora nisha nisha yonquirama'. 18 Coansha Paotistaso' pënëntapon, co aquëtë' cosharo' yonquirinhuë'. Co noya coshatërinhuë'. Co pi'pian tëranta' huino o'orinhuë'. Napopirinhuë': ‘Inaso' Sopairi ahua'yantërin ni'ton naporin,’ tënama'. 19 Caso nipirinhuë', Yosë quëran quëmapico niporahuë' coshatërahuë, o'orahuë. Ina marë' pinoramaco canta'. ‘Quisoso coshatárin, o'opatárin. Oshahuano'-sarë' nipayarin. Copirno marë' coriqui ma'patona'piro'sarënta' nipayarin,’ toconama'. Nisha nisha yonquiconama'. A'naquënso nipirinhuë' noya yonquiatona', Yosë natëapi huachi. No'tëquën pënënahuë ni'ton, no'tëquën yonquiapi huachi,” tënin Quisoso.

Nisha nisha ninanoquë ya'huëpisopita pënëninso'

(Lucas 10.13-15)

20 Nisha nisha ninanoro'saquë nani pënëntërin. Inaquë na'a cania'piro'sa' a'naroáchin anoyatërin. Ya'huëhuano'saso' nicaponaraihuë', inachachin inachachin yonquiantapi. Co oshanëna' yaa'popihuë'. Napoaton chiníquën pënënin. 21 Corasinoquë ya'huëpisopita, Pitsaitaquë ya'huëpisopita, inapita yonquiaton, itapon:

“¡Ma'huántacha canpitaso' nisarama paya! Na'con pënënpiranquëmahuë', co natëramacohuë'. Ina marë' parisitarama'. Na'con nitotopiramahuë', co yaimaramacohuë'. Tiroquë, Sitonquë, inaquëpitaso nipirinhuë' co pënëntërahuë'. Co inaquë cania'piro'sa' a'naroáchin anoyatërahuë'. Inaquë naporahuë naporini, oshanëna marë' sëchitonahuë'. Sa'catën nininso a'motona', huarianoquë nipashimotochitonahuë'. Co noyahuë' yonquipisopitanta', nanianchitonahuë'. 22 Napoaton ayaro' tahuëri nanihuachin, canpitaso' Yosë chini chiníquën ana'intarinquëma'. Inapitaso' co onpopinchin ana'intarinhuë'. 23 Capinaomoquë ya'huëramasopitanta' co no'tëquën yonquiramahuë'. ‘Noyacoi ni'toi, Yosë'pa' pa'sarai,’ ¿topiramahuë' ti? Co ina marë' inatohua' pa'saramahuë'. Parisitopiquë pa'miatarama huachi. Hua'qui' a'chintëranquëma'. Na'a cania'piro'sa' a'naroáchin anoyatërahuë. Nani nicapomarahuë', co yaimaramacohuë'. Sotomaquë naporahuë naporini, inapitaso natëitonacohuë'. Co oshanëna marë' Yosëri ata'huanchitonhuë'. Ipora huanta' ya'hua'itonahuë'. 24 Ayaro' tahuëri nanihuachin, canpitaso' chini chiníquën ana'intarinquëma'. Sotomaro'saso nipirinhuë', co onpopinchin ana'intarinhuë', tënahuë,” itërin Quisosori.

Quisoso asanocancaninpoaso'

(Lucas 10.21-22)

25 Naporo' noya cancantaton, Yosë nontërin:

“¡Ma noyacha Tata yonquiran paya! Quëmaso' chini chiníquën nanantëran. Inápaquë ya'huërinsopita, isoro'paquë ya'huërinsopita, ya'ipiya hua'anëntëran. A'naquën Tata nani ma'sha nitotaponaraihuë': ‘Quiyaora noya noya nitotarai,’ topiso marë', co nanamën anitotëranhuë'. Imarinacosopitaso nipirinhuë', co onpopinchin nitotaponaraihuë': ‘Catahuaco Sinioro co caora nanitërahuë',’ topachinara,

quëma nanamën chachin anitotëran. Ina marë: 'Yosparinquën,' itëranquën. 26 Quëmaora nohuanton Tata naporan," itërin.

27 Ina quëran piyapi'sa' a'chintantarin.

"Tata Yosë nohuanton, pënëntarahuë. Ya'ipi nanamën anitotërinco piyapi'sa' a'chintaca'huaso marë'. Hui'ninco ni'ton, inasáchin noya nohuitërinco. Inapochachin Tata Yosë nohuitërahuë. Casáchin noya nohuitërahuë. A'naquëonta' cari anohuitohuato, nohuitapi anta'. 28 Huëco' casáchin imaco catahuainquëma'. Isoro'paquë ma'sha onporama' ni'ton, sëtarama'. Naporahuaton, nisha nisha yanatëpiramahuë', co canpitaora nanitëramahuë' noya cancantacamaso'. Pë'pëto quëquën quëparamaso pochin ninatanama ni'ton, napion cancantërama'. Napoaton huëco' catahuainquëma' sano cancantacamaso marë'. 29 Co carinquëma' nocananquëmahuë'. Sanoanan quëran pënënanquëma'. Casáchin natanco a'chinchinquëma'. Nani tahuëri catahuaranquëma' noya cancantacamaso marë'. Ina pochin imapatamaco, sano cancantarama huachi. 30 Ma'sona nicacaso sha'huitohuatënquëma', catahuaranquëma' noya nicacamaso'. Catahuaranquëma' ni'ton, co sacaihuë' imasaramaco huachi," itërin Quisosori.

Chinoto tahuëri naporinso'

(Marcos 2.23-28; Lucas 6.1-5)

12 1 A'na chinoto tahuëri nanihuachina, Quisoso ca'tano'sanënpitarë' pa'sapi. Tricoro' pëntontapi. Ca'tano'sanënpita tanatona', papona pochin a'naya a'naya trico moto maraapi. I'shorayarahuatona', ca'pi. 2 Ina ni'sahuatona parisioro'saso':

—¡Ni'quë' Maistro! Chinoto tahuëri nipirinhuë', ca'tano'sanënpita tricoraya i'shorayapi, co ipora tahuëri pi'pisha tëranta' sacatacaso ya'huërinhuë'. Co Moisësë pënëntërinso' natëpihuë', itopi.

3 Napotohuachinara, itërin:

—Yosë quiricanën ¿co nontëramahuë' ti? Iráca Tapi tanahuachina, 4 Yosë pëinënquë ya'conin. Inaquë ya'conahuaton, pan Yosë marë' acopiso' ca'nin. Ca'taninsopitanta' tanatona', ca'pi. Corto hua'ano'saráchin ina pan capacaiso nipirinhuë', Tapi ca'nin. Ca'pirinhuë', co ina marë' Yosëri ana'intërinhuë'. 5 Isonta' yonquico'. Nani chinoto tahuëri corto hua'ano'sa' Yosë pëinënquë sacatopi. Piyapi'sa' oshanëna marë' ohuicaro'sa' tëpapi. Sacatopirinahuë', co ina marë' oshahuanpihuë'. ¿Co inanta' nontëramahuë' ti? 6 Yosë pëinën noya nipirinhuë', caso' chini chiníquën nanantato, noya noya a'chintaranquëma'. 7 Yosë chachin naporin: "Piyapi'sa' nosorocamaso' na'con na'con nohuantërahuë. Ma'sha oshanëma marë' tëparahuatoma ya'ipi ahuiquitamaso', co onpopinchin nohuantërahuë'," tënin quiricanënquë. Nontopiramahuë', co natantochináchinhuë' cancantërama'. No'tëquën yonquirama' naporini, co topinan quëran sha'huirapiitomahuë'. 8 Yosë quëran quëmapico ni'to, chiníquën nanantërahuë. Chinoto tahuëri ma'sona noya nicacaso' sha'huichinquëma'. Co nicacasohuë nininsonta' sha'huichinquëma', itërin.

Imirin tachitërinso'

(Marcos 3.1-6; Lucas 6.6-11)

9 Ina quëran paantarahuaton, niyontonpiso pëiquë ya'conconin. 10 Inaquë a'na quëmapi quënanconin. A'na imirin tachitërin ni'ton, co pi'pisha tëranta' nanitërinhuë' së'quëtacaso'. "Ipora tahuëri co cania'piro'sa' anoyatacaso ya'huërinhuë'," ta'tona', parisioro'sari

ni'sapi. Quisoso yasha'huirapitona', itapona':

—Chinoto tahuëri nipirinhuë', ¿noya cania'piro'sa' anoyatacaso' ti? itopi.

11 —Ni'cochi iyaro'sa', ohuicaro'sa' pë'tahuahuatamara, a'naya tëranta' panca nanincatëquë anotohuachina, ocoirama'. Chinoto tahuëri nipirinhuë', masahuatoma', ocoirama'. 12 Piyapi'saso nipirinhuë' noya noya ni'ton, na'con na'con nosorocaso' ya'huërin. Napoaton chinoto tahuërinta' piyapi'sa' catahuacaso' ya'huërin, itërin.

13 Napotahuaton, apia nontërin.

—Imiran iyasha ihuëquë', itërin. Natëton ihuëpachina, a'naroáchin noyatërin. A'na imirin pochachin niantarin. 14 Ina nicatona parisioro'saso' pipipi. Pipirahuatona', Quisoso tëpacaiso marë' yonquipi huachi.

Iráca ninorinso'

15 Ina nitotaton, Quisoso a'na parti pa'nin. Na'a piyapi'sari imasarin. Cania'piro'sa' huë'pachinara, ya'ipiya anoyatërin.

16 —Ama a'napita sha'huitocosohuë', itërin. 17 Iráca Quisoso ninoton, Isaiasë ninshitërin. Yosë yonquirinso chachin ninshitaton, naporin:

18 "Iso quëmapi nani acorahuë
nisha nisha piyapi'sa'
nicha'ëcaso marë'. Noya
natëarinco.
Na'con nosoroato, nóya ni'nahuë.
Ispiritonëhuë chachin aya'coan-
cantarahuë.
Nisha piyapiro'santa' no'tëquën
a'chintahuaton, anoyacan-
cantarin.
19 Co no'huiarinhuë'. Co chiníquën
nonsarinhuë'.
Co cachiquë paaton, piyapi'sa'
ano'huitarinhuë'.
20 A'naquën piquira yanopantë-
rinso pochin nicatona', co
huachi chiníquën cancanto-
pihuë'. Inapitaso' achinican-
canarin.
Nanparin yatacopirinso pochin
cancantatona', pi'pianchin
Yosë shia'popi. Co inapi-
tanta' no'huiarinhuë'.
No'tëquën a'chintahuaton, na'a
piyapi'sa' anoyacancantarin.
Inapotaton, sopai minsëarin
huachi.
21 Nisha nisha piyapi'sari natana-
huatona': 'Inasáchin nicha'ë-
sarinpoa',' tosapi huachi,"
tënin Yosë quiricanënquë.

Iráca Isaiasë ninorinso chachin nanirin ni'ton, Quisosori sanoanan quëran piyapi'sa' pënënarin.

Sopai hua'an minsërinso'

(Marcos 3.20-30; Lucas 11.14-23; 12.10)

22 Ina quëran a'na quëmapi quëpi Quisosori anoyatacaso marë'. Sopairi ya'coancantërin ni'ton, co nanitërinhuë' nonacaso'. Co quënantacaso tëranta' nanitërinhuë'. Sopai a'parahuaton, a'naroáchin anoyatërin. Noya ni'tërin. Nonacasonta' nanitërin huachi. 23 Ina ni'sahuatona', piyapi'sa' pa'yanpi. "¡Ma'pitacha nanitaparin paya! Isoso' Tapico' shiin, ¿Yosëri a'paimarinso' nimara ti?" nitopi.

24 Parisioro'sariso nipirinhuë', co natëpihuë': "Sopairo'sa' hua'an Piirsipo[a] itopisoari catahuarin ni'ton, nanitaparin sopairo'sa' a'pacaso'. Co inari catahuarinhuë' naporini, co nanichitonhuë'," topi.

[a] **12.24** *Piirsiposo':* Satanasë tapon naporin.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

25 Topinan yonquirapirinahuë', inaora
yonquinën quëran Quisosori nitotaton,
itërin: "Ni'co'. Ninanoquë ya'huëpisopita
nino'huipi naporini, yanquë'itonahuë'. Co
huachi inaquë ya'huë'itonahuë'. Huën-
tonënquë ya'huëpisopitanta' nino'huipi
naporini, inapitanta' yanquë'itonahuë'.
26 Inapochachin Satanasë sopairo'sarë'
nino'huipi naporini, co huachi hua'an
niitonhuë', co huachi piyapi'sa' hua'a-
nëntacaso' nanichitonhuë'. 27 'Piirsipo
catahuarinquën,' itopiramacohuë', co
no'tëquën yonquiramahuë'. Co ina
catahuarincohuë'. A'naquën a'chin-
tëramasoarinta' sopairo'sa' yaa'papi.
Satanasë catahuarinco ni'quëhuarë',
inapitanta' inari catahuarin. Inapita
natanco' macariso' catahuarinso' sha'-
huichinquëma'. 28 Caso nipirinhuë',
Ispirito Santo catahuarinco sopairo'sa'
a'paca'huaso'. Napoaton Yosë chachin
a'paimarinco hua'anënta'huanquëmaso
marë', tënahuë.

29 Quëmapi chiníquën nipachina,
pëinën noya a'pairin. Co insonta
ya'conaton ma'shanën mataponhuë'.
A'naso nipirinhuë' ina quëran chini
chiníquën ni'ton, huëcapairahuaton
minsëquirin. Tonporahuaton, ma'sha-
nënpita quiquitërin.

30 Co imapatamacohuë', inimicota-
ramaco. Co catahuahuatamacohuë',
sopai natëarama huachi. Piyapi'sa'
anishacancantarama' ama Yosë imacaiso
marëhuë'.

31 Napoaton itaranquëma': Co noya-
huë' nipatama', oshahuanarama'.
Pinótohuatamanta oshahuanarama'.
Oshanëma marë' sëtohuatama', Yosë
oshanëma' inquitarinquëma'. Ya'ipi
co noyahuë' ninamasopita inquitarin-
quëma'. Ispirito Santoíchin pinotoma'
oshahuanpatama' tëhuënchinso', co
inquitarinquëmahuë'. 32 Caso' Yosë
quëran quëmapico nipirahuë pinopa-
tamaco, ina marë' oshahuanpirama-
huë', oshanëma marë' sëtohuatama',
inquitarinquëma'. Nipirinhuë', Ispirito
Santo pinopatama', co oshanëma'
inquitarinquëmahuë'. Co onporonta'
inquitarinquëmahuë'," itërin Quisosori.

Nara pochin nininso'

(Lucas 6.43-45)

33 Ina quëran itaantarin: " 'Nara noya
nipachina, noya nitërin. Co noya nito-
huachinahuë', napoonin,' topi. Nitërin
quëran nara nohuitërë'. Inapochachin
piyapinpoanta' ninëhua'. Noya yonqui-
huatëhua', no'tëquën nonarihua'.
34 Canpitaso nipirinhuë', ya'huan pochin
cancantatoma' yanonpinama'. Co noya-
huë' yonquiatoma', co nanitëramahuë'
noya nonacamaso'. Onpopinsona cancan-
tëramaso', nonama quëran piyapi'sa
anitotarama'. 35 Noya cancantohuatëhua',
noyasáchin nonarihua'. Co noyahuë'
cancantohuatëhua', co noyahuë' nona-
rihua'. 36-37 Noya cancantohuatama', noya
nonsarama'. Ayaro' tahuëri Yosë noya
ni'sarinquëma'. Co noyahuë' cancanto-
huatama', co noyahuë' nonsarama'. Ina
marë' ayaro' tahuëri ana'intarinquëma'.
Ayaro' tahuëri nanihuachin, Yosë nonta-
rinquëma'. Ya'ipi nonamasopitanta'
aipitarinquëma'. A'naquëma' co noya-
huë' nonpatama', 'Co yonquiatohuë',
naporahuë,' itopiramahuë', ina marënta'
ana'intarinquëma', tënahuë. Co noyahuë'
cancantohuatama', no'tëquën ana'in-
tarinquëma huachi," itërin Quisosori.

Yosë pochin nicacaso'
nohuantopiso'

(Marcos 8.12; Lucas 11.29-32)

38 Ina quëran parisioro'sa', cotio
maistro'sa', inapita huë'pachinara,
Quisoso nontiipi:

—Yosë pochin niquë' ni'iinquën. Ina ni'patoi, natëarainquën, itiipi.

39—Canpitaso' co noyahuë' cancantërama'. Co pi'pisha tëranta' Yosë yanatëramahuë'. "Yosë pochin niquë' ni'iinquën," itopiramacohuë', co Yosë nohuantërinhuë'. Isoíchin anitotarinquëma'. A'na tahuëri Conasë pochin nisarahuë. 40Iráca Conasë marëquë të'yaitohuachinara, panca sami pochin nininsoari mi'tërin. Cara tahuëri tashirë chachin inaquë ya'huapirinhuë'. Ina quëran Yosë nohuanton, cha'ërin. Inapochachin canta' Yosë quëran quëmapico ni'to, chiminpato, cara tahuëri tashirë chachin acoporo' ya'huaporahuë', cha'ësarahuë huachi. 41Conasë cha'ërahuaton, Ninihuiquë pa'nin. Inaquë pënëntohuachina, co noyahuë' yonquipisopita naniantopi. Napoaton ayaro' tahuëri inapita nontarinënquëma'. "¿Onpoatomata' co canpitaso' natëramahuë'?" itaponënquëma'. Caso' chiníquën nanantato, noya noya pënënpiranquëmahuë', co yanatëramacohuë'. Napoaton ayaro' tahuëri Yosë na'con ana'intarinquëma'. 42Inapochachin iráca Saromon hua'anëntapon, copirno sanapi nininso' sor parti quëran huë'nin ina nontacaso marë'. "Ya'ipi nitotërin," ta'ton, huë'nin natanapon. Napoaton ayaro' tahuëri ina atapanarinquëma'. Saromon quëran caso' na'con na'con nitotato, noya noya a'chintopiranquëmahuë', co yanatëramacohuë' ni'ton, Yosë chiníquën ana'intarinquëma', itërin Quisosori.

Sopairi ya'coancantantarinso'

(Lucas 11.24-26)

43Ina quëran Quisosori a'chintaantarin. "A'na quëmapi sopairi ya'coancantopirinhuë', ina quëran pipirin. Pipihuachina, inotëro' parti pa'sárin. Insëquësona ya'huëcaso marë' yonisapirinhuë', co quënaninhuë'. 44Napoaton ina quëmapiquë chachin huëantarin. Inaso' co Yosë yonquiatonhuë', topinan ya'huárin quënanquiantarin. Noya ya'huëantachinachin ni'ton, sopairi yaya'coancantantarin. 45Napoaton paantarahuaton, canchisë sopairo'sa' maantarin. Aquë aquëtë' co noyahuë' nipisopita maantarin. Posa sopairo'sari chachin quëmapi ya'coancantantapi. Napoaton aquë aquëtë' co noyahuë' yonquirin huachi. Inapochachin ipora na'a piyapi'sa' sopai natëtona', co noyahuë' cancantopi. Ina quëran: 'Co huachi sopai natëarahuë',' taponaraihuë', co Yosë yonquiatonahuë', oshaquëran aquë aquëtë' co noyahuë' cancantaantapi huachi," itërin Quisosori.

Quisoso quëmopinënpita pochin nininsopita

(Marcos 3.31-35; Lucas 8.19-21)

46Piyapi'sa' nontaso', a'shin, iinpita, inapita huë'pi. Quisoso yanontopirinahuë', na'a piyapi'sa' yamorapi ni'ton, co nanitopihuë' ya'conacaiso'. Aipiran huaniápirinahuë', 47a'na quëmapiri sha'huitërin:

—Ni'quë' Maistro. Mamaparin, iyaparinpita, inapita huëcatona', aipiran huanirapi. Yanontërinënquën, itërin, 48Napotopirinhuë', Quisosoriso' itapon:

—Mamahuë, iyahuëpita, inapita pochin ni'nahuësopita sha'huichinquën nitotëquë', itahuaton, 49imirin quëran tasatërin:

—Isopita imarinaco ni'ton, iyahuëpita pochin nicato, nosororahuë. 50Yosë natëpisopita iyahuëpita pochin ni'nahuë. Sanapi'santa' Yosë nanamën natëhuachina', oshihuëpita pochin ni'nahuë. Payaro'santa' Yosë imapachina', mamahuë pochin ni'nahuë, itërin.

Pa'sarayarinso'

(Marcos 4.1-9; Lucas 8.4-8)

13 1Naporo' tahuëri pëi quëran pipirahuaton, sono' yonsanquë huënsëconin. 2Inaquë notohuaro' piyapi'sa' niyontonpi natanacaiso marë'. Hua'huayatërahuë' tancapitohuachinara, potiquë ya'conahuaton, huënsëmarin. Ii' yonsánshaquë huarë' piyapi'sa' yamorapi. 3Nisha nisha pënënto nanan a'chintërin. Ma pochinsona nininsopita a'chintárin ayonquicaso marë'.

A'chintaton, itapon: "A'na quëmapi sha'tapon pa'sarin. 4Tricoraya iminquë pa'sarayarin papotacaso marë'. Pa'sarayahuachina, a'naquën ya'pirin iraquë huarë' pa'sarayarin. Iraquë huarë' anotërin ni'ton, inairaro'sari huëcapairahuatona', pë'yaquipi huachi. 5A'naquën ya'pirin na'piroquë pa'sarayarin, pi'pian pi'pian no'pa' ya'huërinquë. Shimënshin no'pa' ni'ton, shiarahuaton, papotopirinhuë'. 6Pi'iri chiníquën pi'cahuachina, yaahuirin. Pi'pishara'huaya itëhuanin ni'ton, ahuirin huachi. 7A'naquën ya'pirionta' nahuanoquë pa'sarayarin. Inaquë papotopirinhuë', nahuano'sarinta' papotërin. A'shinahuatona', imotërin huachi. Napoaton co nitërinhuë'. 8A'naquënso nipirinhuë' noyaro'paquë pa'sarayarin. Inaquë noya papotërin. A'shinpachina, sha'nin quëran na'con na'con nitërin. A'naquën cara shonca, cara shonca nitërin. A'naquën saota shonca, saota shonca nitërin. A'naquën pasa, pasa nitërin. 9Huëratëhuanpatama', noya natanatomaco, yonquico'," itërin Quisosori.

Pënënto nananquë a'chininso'

(Marcos 4.10-12; Lucas 8.9-10)

10Ina quëran ca'tano'sanënpitari ya'caritahuatona', natanpi. "¿Onpoatonta' Maistro piyapi'sa' a'chintohuatana, pënënto nanan quëran a'chintëran?" itopi.

11"Yosë hua'anëntërinso' co insonta' inaora yonquinën quëran nitotërinhuë'. Canpitaso' ya'ipiya a'chintaranquëma'. A'napitaso nipirinhuë' co ya'ipi a'chintarahuë'. Pënënto nanan quëransáchin a'chintarahuë. 12Insosona noya natanpachinaco, Yosëri catahuarin noya yonquicaiso marë'. Na'con na'con nitotapi. A'napitaso nipirinhuë' co yanatëhuachinacohuë', Yosëri tananpitarin ni'ton, ya'ipiya naniantapi huachi. 13Napoaton inapita huë'pachinara, sacai pochin a'chintërahuë. Natanaponaraihuë', co natëapihuë'. Nicaponaraihuë', co yonquiapihuë'. 14Iráca Isaiasëri ninoton, naporin:

'Natanapomarahuë', co natëtaramahuë'.
Nicapomarahuënta' co tëhuënchachin quënanaramahuë'.
15 Isopitaso' co natantochináchinhuë' cancantopi.
Në'huëya pochin cancantatona', co yanatantopihuë'.
Tanshirinso pochin cancantatona', co yaquënantopihuë'.
Noya ni'pi naporini, quënanchitonahuë'.
Noya natanpi naporini, cancanëna quëran nataintonahuë'.
Co noyahuë' yonquipisopita naniantatona' imarinaco naporini,
anoyacancanchitohuë',' tënin Yosë iráca.

Ipora huanta' na'a piyapi'sa' ina pochin cancantopi.

16Canpitaso nipirinhuë', ma noya Yosë catahuarinquëma' ni'ton noya ni'namaco. Noya natanamaco. Napoaton noya cancantarama'. 17Iráca quëran

huarë' na'a pënëntona'piro'sa', noya piyapi'sa', inapita canpita ni'namasopita yani'pirinahuë', co ni'pihuë'. A'chintëranquëmasopitanta' yanatanpirinahuë', co natanpihuë'," itërin Quisosori.

Tricoraya tapon naporinso'

(Marcos 4.13-20; Lucas 8.11-15)

18 Ina quëran ca'tano'sanënpita a'chintaantarin. "Natanco iyaro'sa'. Sha'tona'pi sha'ninso pochin nininso' a'chintanta'inquëma' no'tëquën nitotacamaso marë'. 19 Tricoraya pa'sarayarëso pochin Yosë nanamën ya'ipi parti a'chintërë'. 'Yosë yahua'anëntarinquëma',' topachina, a'naquën piyapi'sa' ira pochin nipi. Nanamën natanpirinahuë', co yonquipihuë'. Inairaro'sari huëcapairahuatona', pë'yaquipiso pochin a'naroáchin sopai huë'nin. Huë'sahuaton, Yosë nanamën natanpiso' osërëtiirin. Ananiantërin huachi. 20 A'naquën piyapi'saso nipirinhuë', na'piro pochin niconpi. Yosë nanamën natanahuatona', a'naroáchin pa'yatatona', natëpirinahuë', 21 co cancanëna quëran huarë' natëpihuë'. Co chiníquën cancantatonaraihuë', co natëmiatopihuë'. Ma'sha onpohuachinara, a'naroáchin yaa'popi. Imapiso marë' aparisitohuachinara, a'popi huachi. 22 A'naquën piyapi'santa' nahuano' ya'huërinso pochin niconpi. Yosë nanamën natanpachinara, yaimapirinahuë', ma'sharáchin yonquiatona', naniantopi. 'Na'a coriqui, ma'sha, inapita ya'huëtohuachincoi, nóya cancantarai,' topirinahuë', co ina quëran noya cancantacasohuë' nipirinhuë'. Napoaton nahuano'sari imotërinso pochin, ma'sharáchin yonquiatona', Yosë nanamën naniantopi. Co imamiatopihuë'. 23 A'naquën piyapi'saso nipirinhuë', noyaro'pa pochin nipi. Yosë nanamën natanahuatona', cancanëna quëran huarë' natëpi. Cara shonca, cara shonca nitërinso pochin a'naquën noyamiáchin imapi. A'naquëonta' saota shonca, saota shonca nitërinso pochin noya imapi. A'naquëonta' pasa, pasa nitërinso pochin ya'ipi cancanëna quëran imatona', noya noya imapi huachi," itërin.

Pacatëro' sha'ninso'

24 Ina quëran a'chintaantarin: "A'nanta' iyaro'sa', a'chintaanta'inquëma' Yosë hua'anëntërinso' nitotacamaso marë'. A'na patron iminpachina, noya trico sha'nin. 25 Ina quëran tashihuachina, huë'ësoi' inimico huë'nin. Huë'sahuaton, inaquë chachin pacatëro' trico pochin ya'norinso' sha'quirin anta'. Trico sha'ninso' huancanaya ina huancanaya sha'quirin. Nani sha'pachina, pa'nin. Co incari tëranta' ni'ninhuë'. 26 Inanta' pichopitahuaton, tricorë' napopianachin ya'norin. Cato chachin a'shinaponahuë', pacatëroso' co nitërinhuë'. Naporo huarë' nohuitopi huachi. 'Isoso' co tricohuë', pacatëro',' topi. 27 Ina ni'sahuatona', piyapinënpitari sha'huitonpi. 'Noyarayasachin asha'topiranhuë', ¿onporahuatonta' ina huáncana ina huancánachin pacatëro' papotërin?' itonpi. 28 'Inimiconëhuë naporin,' itërin patronënari. Napohuachina, piyapinënpitari itapona': 'Nohuantohuatan, paatoi hua'chi'i, topiraihuë',' itopi. 29 'Ama napotocosohuë'. Ipora hua'tohuatama', triconta' ocoiarama'. 30 Tananpitoco' cato chachin a'shiina'. Nani macacaso' nanihuachin, sacatoro'sa' sha'huitarahuë. Pacatëro'ton masahuatoma', tonpoco' pënquë ahuiquitacaso marë'. Ina quëran tricosachin masahuatoma', pëinëhuëquë acotoco huachi, itarahuë,' tënin patron," itërin Quisosori.

Mostasaraya pochin nininso'

(Marcos 4.30-32; Lucas 13.18-19)

31 Ina quëran itaantarin: "Yosë hua'anëntërinso' a'chintaanta'inquëma'.

Mostasaraya pochin ninin. Inaso ya'pirin pi'pira'huaya niponahuë', 32 iminquë sha'patëra papotohuachina, panca ta'an ninin. Nani a'shinpachina, inairaro'sa' huëcatona', inaquë pëirin," itërin. (Inapochachin caniaritapon, caraíchin piyapi Yosë imapirinahuë', a'na tahuëri notohuaro' piyapi'sa' Yosë imasapi.)

Pan ahuëpocatërinso pochin nininso'

(Lucas 13.20-21)

33 "Naquëranchin iyaro'sa' Yosë hua'anëntërinso' a'chintaanta'inquëma'. Pan ahuëpocatërinso pochin ninin anta'. A'na sanapi pan nipachina, cara shonca quiro pochin trico no'mo' manin. Masahuaton, pi'pian tëranta' pan ahuëpocatërinso' ayontohuachina, ya'ipiya së'cotaton, ahuëpocatërin huachi," itërin Quisosori.

Ma'pochinsona nininso'

(Marcos 4.33-34)

34 Notohuaro' piyapi'sa' niyontonpachinara, na'a pënënto nanan sha'huitërin. Ma'pochinsona nininsoáchin sha'huitërin. 35 Iráca pënëntona'piri ninoton, ninshitërin.

"Piyapi'sa' a'chintahuato,
ma'pochinsona nininso'
a'chintarahuë.
Isoro'pa' ninin quëran huarë' co
piyapi'sa' nitotopirinahuë',
a'chintarahuë huachi," tënin
iráca ninoton.

Naporinso chachin ina pochin Quisosori a'chintarin.

Pacatëro' tapon naporinso'

36 Ina quëran piyapi'sa' patahuaton, pëiquë ya'conconin. Inaquë ca'tano'sanënpitari itapona': "Achin sacai' pochin pënënto nanan a'chintopirancoihuë'. Pacatëro' sha'piso' co nitotëraihuë'. ¿Ma'ta' tapon naporan? A'chintantacoi nitochii," itopi. 37 "Inta nipachin, a'chinchinquëma'. Patron asha'tërinso pochin piyapi'sa' a'chintërahuë. Yosë quëran quëmapico ni'to, nanamën a'china'huaso marë' o'marahuë. 38 Isoro'pa' panca imin pochin ninin. Yosë hua'anëntërinquë ya'conpisopitaso' noya ya'pirin pochin nipi. Sopai natëpisopitaso nipirinhuë', pacatëro' pochin niconpi. Co noyahuë' cancantatona', sopai natëpi. 39 Inimico pacatëro' sha'ninso pochin sopai chachin nohuanton, co noyahuë' nipi. Nitërinso' manëso pochachin ayaro' tahuëri naniriarin. Nanihuachin, anquëniro'sa' o'maapi piyapi'sa' macacaiso marë'. 40 Pacatëro' ahuiquitërëso pochin ayaro' tahuëri pënquë ana'intacaso' ya'huërin. 41 Anquëniro'sa' a'pahuato, ya'ipi co noyahuë' nipisopita ayontonapi huachi. Anishacancantona'piro'santa' masapi. 42 Inapita masahuatona', pënquë të'yatapi. Inaquë chiníquën parisitatona', na'nërápona'. 43 Yosë natëpisopitaso nipirinhuë', nóya ni'sarin. Pi'i a'pininso pochin Yosë hua'anëntërinquë ya'noapi. Huëratëhuanpatama', noya natanatomaco, yonquico'," itërin Quisosori.

Oro pochin nininso'

44 Ina quëran itaantarin: "Isonta' a'chinchinquëma' Yosë hua'anëntërinso' nitotacamaso marë'. A'na quëmapi ya'huëpirinhuë'. A'na no'pa' pa'taton, oro pochin nininsopita quënanconin. Acoporo' ya'huëpirinhuë', quënanconin. Pa'yataton, imotantarahuaton, pa'nin huachi. Ya'ipi ma'shanënpita pa'anahuaton, coriqui canarin quëran, ina no'pa' pa'anconin huachi.

‘Quënanahuëso' noya nóya,’ ta'ton, ina na'con na'con nohuantërin,” tënin. (Inapochachin Yosë hua'anëntinquëmaso' na'con na'con nohuantoco', tapon naporin.)

Huirina'pi pa'ton nininso'

45 Ina quëran itaantarin: “A'nanta' a'chinchinquëma' Yosë hua'anëntërinso' nitotacamaso marë'. A'na quëmapi pa'sárin huiri na'pira'huayaro'sa' pa'ton nininso' yonicaso marë'. 46 A'na tahuëri noya noya nininso' quënanin huachi. Na'con pa'tërin ni'ton, ya'ipi ma'shanënpita pa'anahuaton coriqui canarin quëran pa'anconin. ‘Ina na'con na'con nohuantërahuë,’ ta'ton, pa'anin huachi,” itërin.

Sami pochin nininso'

47 Ina quëran itaantarin: “A'nanta' a'chintaanta'inquëma' Yosë hua'anëntërinso' nitotacamaso marë'. Sami manëso pochin ninin. Panca riti marëquë të'yatohuatëra, notohuaro' sami manë'. Nisha nisha manë'. 48 Na'a sami ya'conpachina, yonsanquë oshirë'. Ina quëran sami camayoro'sa' huënsërahuatona', sami nisha nisha huayonapi. Noya sami i'mëquë po'morapi. Napoonin nininsopitaso nipirinhuë', të'yatopi. 49 Ayaro' tahuëri inapochachin nisarin. Anquëniro'sa' o'marahuatona', ya'ipi piyapi'sa' nisha nisha huayonapi. Yosë yonquipisopita noya acoapi. A'naquënso nipirinhuë', co noyahuë' cancantopi ni'ton, 50 pënquë të'yatapi. Inaquë chiníquën parisitatona', na'nërápona huachi,” itërin Quisosori.

51 Ina quëran ca'tano'sanënpita natanin:

—Nani a'chintëranquëmaso' ¿nitotërama' ti? itërin.

—Nani nitotërai, itopi.

52 —Yosë quiricanën nani nitotarama'. Yosë hua'anëntërinso' a'chintëranquëma' ni'ton, pëi' hua'anën pochin nisarama'. Pëi' hua'anën noya nipachina, ya'ipi pëinënquë ya'huëpisopita noya nocomarin. Nani na'con a'chintëranquëma' Yosë nanamën a'chinacamaso marë'. Iráca ninshitopiso' nitotërama'. Naporahuaton, a'nanta' nashamiachin a'chintaranquëma'. Ya'ipiya nitotatoma', a'chintëra'piarama', itërin Quisosori.

Nasaritoquë paantarinso'

(Marcos 6.1-6; Lucas 4.16-30)

53 Nani a'chintohuachina, pa'nin huachi. 54 Ya'huërinquë chachin paantarahuaton, niyontonpiso pëiquë a'chintarin. Piyapi'sa' natanahuatona', nisha nisha yonquiatona', ninontopi.

—¡Ma'pítacha nitotërin paya! ¿Macariso' a'chintomara? Piyapi'sa' a'naroáchin anoyatërin. ¿Onporahuatoncha nani ma'sha nanitaparin nicaya? 55 Hua'huatapon quëran huarë' nohuitërëhua'. Pa'pinso' nontëcamayo. A'shinso' Maria itopi. Iinpitanta' nohuitërëhua'. Santiaco, Cosi, Simon, Cotasë, inapita itopi. 56 Oshinpitanta' isëquë ya'huarin. Co Quisoso chiníquën nanantërinhuë'. ¿Onporahuatonta' nipachin ina pochin nitotërin? nitopi.

57 Co natëtonaraihuë' tëhuapi. Napohuachinara, Quisosori itërin:

—Iráca quëran huarë' napopi. “Ya'ipi piyapi'sari pënëntona'pi noya natanpi. Ninanonënquë ya'huëpisopitaso nipirinhuë', co noyahuë' natanpi. Co quëmopinënpitari tëranta' yanatëpihuë',” topi iráca. No'tëquën napopi, tënin Quisoso.

58 “Co Yosë quëran o'marinhuë',” ta'tona', co cancanëna quëran huarë' natëpihuë' ni'ton, co na'a piyapi'sa' a'naroáchin anoyatërinhuë'. Caraíchin cania'piro'sa' anoyatërin.

Coansha Paotista tëpapiso'

(Marcos 6.14-29; Lucas 9.7-9)

14 1 Ya'ipi Quisoso naporinso' nahuinin. Cariria hua'an Irotisë itopisonta' natantërin. 2 "Ma'pitacha nanitapaton, cania'piro'sa' a'naroáchin anoyatërin paya. Coansha Paotistaco' nanpiantarinso' tënahuë," itërin piyapinënpita nontaton. I'huamiáchin Coansha atëpataton, naporin.

3-4 I'hua chachin Coansha nanpiso', Irotisë co noyahuë' ninin. Iin sa'in osërëtaton, manin. Pinipi sa'in chachin osërëtërin, Irotiasa itopiso'. Napoaton Coansha Paotistari chiníquën pënënin. "Yosë co nohuantërinhuë' iyaparin sa'in osërëtaton macamaso'," itërin. Napotohuachina, chiníquën no'huitaton, sontaro'sa' camairin macacaiso marë'. Masahuatona', tashinan pëiquë po'mopi.

5 Chiníquën no'huiton, yatëpapirinhuë', piyapi'sa' të'huatërin. "Yosëri chachin Coansha a'parin pënëinpoaso marë'," ta'tona', noya ni'pi. Inapita të'huataton, co atëpatërinhuë'. 6 Ina quëran hua'huatërinso' tahuëri nanihuachina, pita ninin. Na'a piyapi'sa' amatërin. Naporo' Irotiasa hua'huin ya'conahuaton, ya'ipi piyapi'sa' ni'tërantapaquë nansararin. Nanon nansarinso' ni'sahuaton, hua'ani pa'yatërin: 7 "Ma'sona tëranta', apia'hua, nohuantohuatan, nico quëchinquën. Yoscoarë' quëchinquën," itërin. 8 Itohuachina, a'shin paahuarin.

—¿Ma'ta' mama ma'pai? itoonin.

—"Coansha anishitëconotahuaton, motën quëtoco," itëquë', itërin a'shini. Manorahuaton, hua'an ya'huërinquë paantarin.

—Coansha motën nohuantërahuë. Sënanquë acorahuaton, apiramiáchin quëtoco, itoonin.

9 Natanahuaton, hua'an sëtërin. "Coansha noya quëmapi," ta'ton, co huachi yonquirinhuë' tëpacaso'. Co yatëpapirinhuë', "Ya'ipi piyapi'sa' nataninaco, Yoscoarë' itërahuë," ta'ton, sontaro'sa' a'parin tëpacaiso marë'. 10 Pa'sahuatona', tashinan pëiquë nishitëconotonpi. 11 Motën sënanquë acorahuatona', nanon quëtopi. Nanonta' a'shin quëtoonin.

12 Napotohuachinara, imarinsopita natantahuatona' huë'pi. Nonën quëparahuatona', pa'pitopi. Ina quëran Quisoso sha'huitonpi.

Cosharo' ana'atërinso'

(Marcos 6.30-44; Lucas 9.10-17; Juan 6.1-14)

13 Coansha tëpapiso' natantahuaton, Quisoso piyapi'sa' patërin. Potiquë ya'conahuaton, co piyapi ya'huërinquëhuë' pa'nin. Piyapi'sa' natantahuatona', imapi. Ira pa'tatona', inahua'ton canconpi. 14 Quisososo canconahuaton nonshipirinhuë', notohuaro' piyapi'sa' quënanconin. Quënanconahuaton, na'con nosororin. Noya nontaton, ya'ipi cania'piro'sa' anoyatërin. 15 I'huararahuaso', ca'tano'sanënpitari itiipi:

—Nani i'huarin. Co manta' isëquë ya'huërinhuë'. Piyapi'sa' a'paquë' ninanoro'saquë pa'ina'. Inaquë cosharo' pa'anatona' ca'ina', itopirinahuë'.

16 —Co iyaro'sa' pacacaiso' ya'huërinhuë'. Canpitari a'caco', itërin Quisosori.

17 —Capa isëquë capacaso'. A'natërapoíchin pan, catoíchin sami, inaíchin ya'huëtërincoi, itopi.

18 —Inaya tëranta' quëshico, itohuachina, quëshiipi.

19 Ina quëran piyapi'sa' sha'huitërin pastoquë huënsëcaiso marë'. Nani huënsëhuachinara, Quisosori a'natërapoya pan, catoya sami, inapita manin. Masahuaton, inápaquë në'pëtahuaton, Yosë nontërin. "Yosparinquën, Tata,"

itahuaton, pan, sami, inapita së'panahuaton, ca'tano'sanënpita quëtërin.

—Piyapi'sa' quëtonco' ca'ina', itohuachina, quëtëra'piapi. 20 Ya'ipi piyapi'sa' coshatopi. Natëaquë huarë' coshatopi. Ina quëran pë'sotopiso' mapi. Shonca cato' i'më' mëntatopi. 21 A'natërápo huaranca pochin quëmapi'sa' coshatopi. Sanapi'santa' hua'huinarë chachin coshatopi anta'.

Ii' aipi i'narinso'

(Marcos 6.45-52; Juan 6.16-21)

22 Ina quëran ca'tano'sanënpita sha'huitërin. "Potiquë ya'conahuatoma', aquëtëran paco'. Nani piyapi'sa' nontohuato, canta' pa'sarahuë," itohuachina, pa'pi huachi. Ina quëran piyapi'sa' nontërin. 23 Nani nontohuachina, panënquë inaora pa'nin Yosë nontacaso marë'. Inaquë Yosë nontaso', tashitërin. 24 Ca'tano'sanënpitaso nipirinhuë', sono' huancanai' tashitopi. Ya'ipi tashi' maitopirinahuë', panca ihuan nacapiatona', co nanitopihuë' chiníquën paacaiso'. Poti opoto opototarin. 25 Co tahuëriyátërasohuë', Quisoso huë'sapirinhuë', co nitotopihuë'. I' aipi i'narahuaton, no'pa pochin pa'tarin. Poti ya'cariarin. 26 Ca'tano'sanënpitari quënanpirinahuë'. Ii' aipi i'narinso' ni'sahuatona', pa'yanpi. "Hua'yan" ta'tona', "ëë" topi. Chiníquën pa'yanpirinahuë', 27 a'naroáchin Quisosori nontërin.

—¡Co'ta ca huë'sarahuë. Ama pa'yancosohuë'! Chiníquën cancantoco', itërin.

28 Ina natanahuaton, Pitrori itërin:
—Quëma Sinioro ni'quëhuarë', sha'huitoco pa'i. Canta' i' pa'tato nacapi'inquën, itërin.
29 —Noyapa', huëquë', itohuachina, Pitro poti quëran nohuaraitahuaton, ii' aipi huanirin. Quisosoíchin yonquiaton, amasha huancanaimiachin noya pa'sapirinhuë'. 30 Ihuani chiníquën aco'sacaitërinso ni'sahuaton, të'huatërin. Napohuachina acopoi' pa'sapirinhuë':
—¡Catahuaco Sinioro! itërin.
31 A'naroáchin Quisosori maimirarin. Oshirahuaton, ahuaniintarin:
—Co ya'ipi cancanën quëran natërancohuë' ni'ton, acopoi' pa'sapiranhuë'. ¿Onpoatonta' co noya natërancohuë'? itërin.
32 Ina quëran potiquë quësahuaton, ichiya'conin. Ya'conpachina, a'naroáchin ihuan sanorin. 33 Napohuachina, na'con yonquipi.
—Quëmaso' Sinioro tëhuënchachin Yosë hui'ninquën, ta'tona' chinotopi.

Na'a cania'piro'sa' anoyatërinso'
(Marcos 6.53-56)

34 Ina quëran aquëtëran canconahuatona', Quinisariti parti nonshipi. 35 Ya'huëhuano'sari nohuitahuatona', nanan a'papi. "Quisoso nani canquirin," topachinara, na'a cania'piro'sa' quëpi anoyatacaso marë'. Nisha nisha parti quëran huë'pi. 36 "Quëma a'moranso' huirotën tëranta' së'huatona', noyachina'," itopi. "Inta nipachin së'huaina'," topachina, së'huapi. Insoarisona së'huahuachina, a'naroáchin noyatopi.

Shimashonënapita napopiso'
(Marcos 7.1-13)

15 1 Ina quëran a'naquën parisioro'sa', cotio maistro'sa', inapita Quirosarin quëran huë'pi Quisoso natanacaiso marë'.
2 —¿Onpoatonta' ca'tano'sanënpita co quiya pochin nipihuë'? Iráca shimashonënpoa' inachintopiso' a'chintërinënpoa'. "Co'huara coshachatërasëmahuë', i'shaquë pi'pian niopoimiratoco' ama oshahuanacaso marëhuë'," topi iráca. Quëmaso nipirinhuë' co ina pochin nicacaso' a'chintëranhuë', itopi.
3 Napotohuachinara, Quisosori itërin:
—¿Onpoatonta' canpitanta' shimashonënpoa' inachintërinso' natëtoma', co Yosë pënëntërinso' natëramahuë'? 4 Quiricanën quëran pënëninpoa'. "Tatama', mamama', inapita noya nicatoma natëco'," tënin. Naporahuaton, "Inso tëranta pa'pina', a'shina' inapita co noyahuë yonquirapitona' no'huihuachina', tëpaco'," tënin Yosë iráca. 5 Canpitaso nipirinhuë' nisha a'chinama'. "Ma'sha ya'huëtërincoso' nani acorahuë Yosë quëta'huaso marë'," topatëra, co tatanpo' quëtacaso' ya'huërinhuë', toconama'. Napoaton tatama' ma'sha pahuantohuachinara, apiratatoma', co quëtëramahuë'. 6 "Co quëtacaso' ya'huërinhuë'," toconama'. Ina pochin a'chinatoma', co Yosë quiricanën natëramahuë'. 7 "Yosë imarai," topiramahuë', co imaramahuë'. ¡Canpitaso' nonpintënquëma'! Iráca Isaiasë ninshitaton, no'tëquën ninorinquëma'.

8 Yosë naporin: "Isopita piyapi'sa'
nanamëna quëran noya
nontopirinacohuë',
co cancanëna quëran imarinacohuë'. Co ca pochin cancantopihuë'.
9 'Yosë pënëntërinso' a'chinarai,'
topirinahuë',
inahuara yonquinëna quëran
a'chinpi. Napoaton topinan
quëran chinotërinaco," tënin
Yosë.

Iráca Isaiasë ninshitaton naporin, itërin Quisosori.

Onporahuatëhuasona oshahuanëhuaso'

(Marcos 7.14-23)

10 Ina quëran piyapi'sa' përasahuaton, a'chintërin.

—Ya'ipinquëma' natanco no'tëquën yonquicamaso marë'. 11 Coshatërëso marë' co oshahuanëhuë'. Cancanënpoa quëran yonquirëso marë' oshahuanëhuaso'. Tëhuënchachin co noyahuë' nonpatëra, oshahuanë', itërin.

12 Ina quëran ca'tano'sanënpitari sha'huitiirin.

—Achin Maistro pënënancoi ni'ton, parisioro'sa' no'huirinënquën, itopi.

13-14 —Ama ina marë' pa'yancosohuë'. Oshaquëran Yosëri ana'intarin. Ni'co'. Ma'sha sha'patëra, co pacatëro' pa'ararëhuë'. Ocoirahuatë' të'yatërë'. Inapochachin co nanamën imapisopitahuë' Yosëri a'poarin. Inapitaso' somaraya pochin cancantopi. Somarayaso' co nanitërinhuë' a'na somaraya noya quëpacaso'. Quëparin naporini, cato chachin panca naninquë anochitonahuë', itërin Quisosori.

15 —Achin Maistro a'chintërancoiso', a'chintaantacoi quiyanta' no'tëquën nitochii, itërin Pitrori.

16 —¿Co canpita tëranta' yonquiyátëramahuë' ti? Inta nipachin, a'chinchinquëma'. 17 Nani ma'sha ca'nëhuaso marë', co ina marë' oshahuanëhuahuë'. Co cosharo' cancanënpoaquë ya'coninhuë'. Chi'chirinamënpoaquë ya'conin. Ina quëran inquiantarëhua'. ¿Co ina nitotëramahuë' ti? 18 Napoaponahuë', cancanëma quëran co noyahuë' yonquihuatamara, co noyahuë' nonama'. Ina marë' oshahuanama'. 19 Co noyahuë' yonquihuatamara, tëpatërama', nitëhuananpitërama', monshihuanacasoáchin yonquirama', ihuatërama', nonpintërama', pinotërama'. 20 Ina pochin cancantohuatamara, oshahuanamaso'. Co i'shaquë niopoimiratarihuarahuënta', coshatohuatëhuara, co ina marë' oshahuanëhuahuë'. Cancanënpoa quëran nóya yonquicaso' ya'huërin. Ina Yosë nohuantërin, itërin Quisosori.

Nisha sanapi natëtërinso'

(Marcos 7.24-30)

21 Ina quëran Cotia parti quëran pipirahuaton, Tiro, Siton, inapita parti pa'nin. 22 Naporo' a'na Canaan sanapi inaquë ya'huërinsoari huëcapairahuaton, chiníquën itapon:

—¡Nosoroco, Sinioro! Quëmaso' Tapico' shinquën ni'ton, Yosë chachin acorinquën piyapi'sa' catahuamaso marë' tënahuë. Hua'huahuë parisitárin. Sopairi ya'coancantaton, chiníquën aparisitarin. Inquitoco, topirahuë', itërin.

23 Quisososo' co a'panitaponahuë' pa'sapirinhuë', sanapiriso' imaraton:

—Nosoroco Sinioro, itérarin. Ina ni'sahuatona', ca'tano'sanënpitari pi'pian no'huipi.

—Iso sanapi a'paquë' pa'in. Imaquitonpoa', pinatano' níriarin, itopi.

24 Napotohuachinara, sanapi itërin:

—Quëmaso' imoya nisha piyapinquën. Israiro'sa' catahua'huaso marë' Yosë a'parinco. Inahuaso Yosë piyapinënpita nipirinahuë', ohuica chihuërinso pochin nipi ni'ton, catahuarahuë, itërin.

25 Sanapiso nipirinhuë', isonquirahuaton moshaquirin.

—Nisha sanapico nipirahuë', canta' Sinioro catahuaco, topirahuë', itërin.

26 —Ni'quë' imoya. Hua'huaro'sa' a'cahuatëra, co cosharonën osërëtahuatë' ni'nira a'carëhuë', itërin Quisosori.

27 —Naporin mini Sinioro. Napoaponahuë', pi'pian tëranta' cosharo' atatohuachina, ni'nira'huayari capitërin

ni'ton, quiyanta' catahuacoi, topirahuë', tënin.

28—¡Ma noya imoya natëranco! Ya'ipi cancanën quëran huarë' natëranco ni'ton, hua'huan anoyachinquën, itërin. Napotohuachina, a'naroáchin hua'huin noyatërin huachi.

Nisha nisha cania'piro'sa' anoyatërinso'

29Ina quëran Cariria sono' yonsanquë pa'sahuaton, a'na panënquë pantarin. Inaquë huënsëconin. 30Napohuachina, notohuaro' piyapi'sa' huë'pi. Nisha nisha caniori maninsopita quësapi. A'naquën sonpacha, a'naquën somaraya. Apiaro'sa', në'huëyaro'sa', inapita quësahuatona', Quisoso pirayan acoipi. Inaquë acoihuachinara, ya'ipimiachin anoyatërin. 31Piyapi'sari ni'sahuatona', pa'yatopi. "Ni'co'. Në'huëyaro'sa' nonsapi. Apiaro'sa' nani noyatopi. Sonpacharo'sa' noya iratopi. Somarayaro'santa' noya quënantopi. ¡Ma noyacha Yosëso paya! ¡Ma noyacha ni'ton, piyapinënpitanpoa catahuarinpoa paya!" topi.

Cosharo' ana'atantarinso'

(Marcos 8.1-10)

32Ina quëran ca'tano'sanënpita përasahuaton, itapon:

—Piyapi'sa' nosororahuë. Nani cara tahuëri pochin natanarinaco ni'ton, co huachi manta' cosharo' ya'huëtopihuë' capacaiso'. Co topinan yaa'parahuë', tanari canahuachina', itërin.

33—Pa'pi notohuaro' piyapi'sa' yamorapi. ¿Intohuacha cosharo' macatë' isonapo' piyapi a'carë nicaya? Co pëi' isëquë ya'huërinhuë', itopi.

34—¿Onpo panta' ya'huëtërinquëma'? itohuachina, —Canchisëíchin pan, caraíchin sami, inaíchin ya'huëtërincoi, itopi.

35Ina quëran piyapi'sa' sha'huitërin no'paquë huënsëcaiso marë'. Sha'huitohuachinara, huënsëpi. 36Nani huënsëhuachinara, canchisë pan, sami, inapita masahuaton, Yosë nontërin. "Yosparinquën Tata," itërin. Ina quëran së'panahuaton, ca'tano'sanënpita quëtërin piyapi'sa' quëtacaiso marë'. Ya'ipi quëtëra'piapi. 37Nani quëtohuachinara, ya'ipiya natëaquë huarë' coshatopi. Ina quëran pë'sotopiso' masahuatona', canshisë i'më' mëntatopi. 38Catapini huaranca quëmapi'sa pochin coshatopi. Sanapi'santa' hua'huinarë chachin coshatopi. 39Ina quëran piyapi'sa' nontahuaton, potiquë ya'conin. Aquëtëran pëntonahuaton, Macatan parti canconin.

Quisoso sacai' nininso' nicacaso' nohuantopiso'

(Marcos 8.11-13; Lucas 12.54-56)

16 1Ina quëran parisioro'sa', satosioro'sa' inapita Quisoso nontacaiso marë' huë'pi. Nonpintatona', nontopi atëhuëcaiso marë'. "Yosë a'paimahuachinquën, sacai' nicacaso nininso' niquë'. Quiyanta' ina nicatoi, natëiinquën," itiipi.

2"¿Onpoatomata' iyaro'sa' co no'tëquën yonquiramahuë'? Ni'co'. O'nan nitoninorama'. I'huanahuanquë noyapihuayanchin nipachina, 'Tashiraya noyahuantapon,' tënama'. 3Tashiramiachin chistro yaratohuachinaso', 'Ipora tahuëri o'nanapon nimara,' tënama'. Ina nitotapomarahuë', ¿onpoatomata' ipora chachin naporahuësopita co yonquiramahuë'? 4Ipora ya'huëramasopita co noyahuë' cancantërama'. Nitëhuananpitopisopita pochin cancantatoma', co pi'pisha tëranta' Yosë yanatëramahuë'. 'Sacai' nicacaso nininso' niquë' natëiinquën,' itopiramacohuë', co Yosë

nohuantërinhuë' ina pochin nica'huaso'. Isoíchin anitotarinquëma'. A'na tahuëri canpita nitotacamaso marë', Conasë pochin nisarahuë" itërin. Ina quëran patërin huachi.

Parisioro'sa' yanonpinpiso'
(Marcos 8.14-21)

5 Ca'tano'sanënpita sono aquëtëran pëntonpirinahuë', naniantopi pan quëpacaiso'. 6 Ina quëran Quisosori itërin:

—Parisioro'sa', satosioro'sa' inapita, pan ahuëpocatërinso' pochin ya'huëtopi. Ama iyaro'sa' ina nohuantocosohuë', itërin.

7 Natanahuatona', ca'tano'sanënpita capini ninontopi.

—¿Onpoatonta' naporin? tënin a'naso'.

—Ahuën. Capa pan. Co quënëhuahuë' ni'ton, napotërinpoa' nimara, tënin a'nanta'.

8 Ninontopiso' nitotaton, Quisosori itërin:

—¿Onpoatonta' "capa pan," toconama'? Tëhuënchachin co noya natëyatëraramacohuë'. 9 A'chintápiranquëmahuë', ¿ipora huanta' co yonquiramahuë' ti? Yonquico' iyaro'sa'. I'hua chachin a'natërápo painchin nipirinhuë' a'natërápo huaranca piyapi ananitërahuë. ¿Ina naniantërama' ti? Naporo' pë'sotopiso' shonca cato' i'më' mëntatërama'. 10 Ina quëran canchisë painchin nipirinhuë', catapini huaranca quëmapi'sa' ananitërahuë. Naporo' canchisë i'më' pë'sotopiso' manama'. 11 ¿Onpoatomata' co yonquiramahuë'? "Pan ahuëpocatërinso pochin ya'huëtopiso' ama nohuantocosohuë'," itohuatënquëmara, co cosharo' yonquiato naporahuë', itërin.

12 Naporo huarë' yonquipi huachi: "Co pan chachin yonquiaton, naporinhuë'. Parisioro'sa', satosioro'sa' inapita a'chinpiso' yonquiaton, pënëninpoa'. Pi'pisha pan ahuëpocatërinso' së'yonpachinara, a'naroáchin së'cotërin. Inapochachin inapitanta' co no'tëquën a'chinatonaraihuë', piyapi'sa' anishacancantopi, tapon napotërinpoa'," topi.

Pitro natëtërinso'
(Marcos 8.27-30; Lucas 9.18-21)

13 Ina quëran Sisaria Pinipo parti pa'pi. Inaquë ca'tano'sanënpita itapon:

—Nani ma'sha nanitaparahuëso marë', ¿inpochinta' piyapi'sa' cancantërinaco? itërin.

14 —Nisha nisha cancantiarinën: "Coansha Paotistaco' nanpiantarinso' ni'ton, naporin," topi a'naquën. "Co inahuë'. Iniasëco' nanpiantamara," topi a'naquëonta'. "Pënëntona'pi iráca chiminpirinhuë', nanpiantarinso' nimara, tomantatona', Irimiasë nimara," topi a'napitanta', itopi.

15 —¿Canpitapo'? ¿Incota tënama'? itërin. Itohuachina, 16 Simon Pitrori itërin:

—Quëmaso' Cristo. Yosë hui'nin chachinquën. Ina nanpiton, a'paimarinquën, itërin.

17 —Ma noyacha iyasha Yosë catahuarinquën ni'ton, naporan. Napoaton noya cancantëran. Co quëmaora yonquinën quëran nitotëranhuë'. Tata Yosë chachin anitotërinquën. Quëmaso' Conasë hui'ninquën. Simon itopirinënquënhuë', 18 nasha nininën acochinquën. Pitro itaranquën. Ca nohuanto, na'pitëquë noya pëipiso pochin na'a piyapi'sa' a'chintaran imainacoso marë'. A'chintohuatan, huëntonëhuëquë aya'conarahuë. Oshaquëran na'asarama huachi. Co chimirin tëranta' minsëarinquëmahuë'. 19 A'na tahuëri chiníquën nanan quëchinquën a'napita a'chintacamaso marë'. Yosë huëntonënquë ya'conacaiso' a'chintaran. Ya'coana niahuiquë

i'soatërëso pochin piyapi'sa' catahuaran ya'conacaiso marë'. Ina quëran ma'sona noya nicacaiso' a'chintaran. Insosona co yanatëhuachinquënhuë', sha'huitëquë': "Tëhuënchachin co Yosë ya'huërin'pa' pa'saranhuë'," itëquë'. Yosërinta' inachachin sha'huitarin. A'naquënso nipirinhuë', noya natanpi quëran cha'ësapi huachi. Yosërinta' noya ni'sarin. Natërinaco ni'ton, oshanëna' Yosëri inquitarin. Napoaton huëntonënquë ya'conapi huachi, itërin.

20 Ina quëran ya'ipi ca'tano'sanënpita itapon: "Ca mini Cristoco. Yosë chachin acorinco piyapi'sa' nicha'ëca'huaso marë'. Ina nitotapomarahuë', ama iporaso' a'napita sha'huitocosohuë'," itërin.

Chiminacaso' ninorinso'

(Marcos 8.31-9.1; Lucas 9.22-27)

21 Naporo quëran huarë' chiminacaso' ninoton, ca'tano'sanënpita sha'huitërin:

—Quirosarinquë pa'pato, na'con parisita'huaso' ya'huërin. Cotio ansiano'sa', corto hua'ano'sa', cotio maistro'sa', inapita co huachi quë'yaarinacohuë'. Tëpaarinaco. Chiminaporahuë', cara tahuëri quëran Yosë ananpitaantarinco, itërin. 22 Ina natanahuaton, a'naroáchin Pitrori amasha quëparahuaton, chiníquën pënënin:

—¡Ama Sinioro napoquësohuë'! Ama Yosë nohuanchinsohuë', itopirinhuë',

23 Quisosori tahuërëtahuaton, itërin.

—¡Ta'tëquë' iyasha! Sopai nohuanton, napotëranco. ¿Yaanishacancantëranco ti? Co Yosë pochin yonquiranhuë'. Piyapinquën ni'ton, quëmaora nohuantëransoachin yonquiran, itërin Quisosori.

24 Ina quëran ya'ipi ca'tano'sanënpita itërin:

—Yaimapatamaco, canpitaora nohuantëramaso' naniantatoma', Yosë nohuantërinsoráchin imaco'. Corosëquë chiníquën parisitërë'. Canpitanta' parisitapomarahuë', imamiatoco. 25 Noya nanpicamasoáchin yonquihuatama', topinan quëran nanpiarama'. A'na tahuëri chiminpatama', parisitomiatarama'. Nipirinhuë', casáchin yonquihuatamaco, parisitapomarahuë' co topinan quëran nanpiaramahuë'. Yosë'pa' nanpimiatarama'. 26 Ya'ipi ma'sha isoro'paquë ya'huërinsopita canapiramahuë', co hua'yanëma' cha'ëpachinhuë' topinan quëran nisarin. ¡Onponta' pahuërëtapiramahuë', co huachi hua'yanëma' nanitarinhuë' cha'ëcaso'! 27 Yosë quëran quëmapico ni'to, a'na tahuëri o'mantararahuë. Tatahuë huënaratërinso pochin canta' huënaratarahuë. Anquëniro'sapitarë'co o'mantararahuë. Naporo' coisë pochin no'tëquën sha'huitarahuë huachi. Noya nipachina', noya acoarahuë. Co noyahuë' nipachina', ana'intarahuë huachi. 28 Tëhuënchachin isoro'pa' hua'anëntapo. A'naquëma' co'huara chimiyantërasënquëmahuë', hua'anëntarahuëso' ni'sarama', itërin.

Nisha pochin ya'norinso'

(Marcos 9.2-13; Lucas 9.28-36)

17 1 Saota tahuëri quëran Quisoso pa'nin motopi'pa'. Pitro, Santiaco, Coansha, inapitaráchin quëparin. 2 Inapitari nicasoi', nisha pochin ya'norin. Ya'ipi ya'pirin pi'i pochin a'pinin. A'morinso' huënaráchin huënaráchin ninin. 3 A'nanaya Moisësë, Iniasë, inapita quënanpi. Iráca ayapirinahuë', Yosë nohuanton, ya'noantatona'. Quisosorë' ninontapi. 4 Ina ni'sahuaton, Pitrori itërin:

—¡Ma noya Sinioro isëquë huë'nëhua'! Nohuantohuatan, cara imënamëa'huaya nii, a'nara' quëma marë', a'nanta'

Moisësë marë', a'nanta' Iniasë marë', topirahuë', itërin.

5 Nonaquëya', chitorori imotërin. Huënaráchin huënaráchin ninin. Chitoro' huáncana quëran Yosëri sha'huitërin: "Isoso' ca hui'nahuë, na'con nosororahuëso'. Nóya ni'nahuë. Ina noya natanco'," itërin.

6 Ina natanahuatona', chiníquën pa'yanpi. Isonahuatona', nipa'copirayatopi. Monshoápirinahuë', 7 Quisosori së'huaquirahuaton:

—Ama huachi iyaro'sa' pa'yancosohuë'. Huaniantaco', itërin.

8 Napotohuachina në'pëtintapirinahuë', Quisosoráchin quënanpi.

9 Ina quëran motopi quëran nohuaramapona pochin, Quisosori itërin:

—Achin ni'namaso', ama insonta' sha'huitocosohuë'. Yosë quëran quëmapico ni'to, a'na tahuëri nanpiantarahuë. Naporo huarë' a'napita sha'huitoco', itërin.

10 —Pi'pian Sinioro yanatanainquën. Maistro'sa' Yosë quiricanën a'chinpachinara, napopi: "Co'huara Cristo o'mayatërasohuë', Iniasë'ton huëantarin," topi. ¿Onpoatonta' napopi? itërin ca'taninsopitari.

11 —No'tëquën napopi. "Noya ayonquiantacaso marë' huëantapon," tënin pënëntona'pi ninoton. 12 Carimaso nipirinhuë' sha'huitaranquëma'. Nani mini huëantapirinhuë', co nohuitopihuë'. Co yanatëtonaraihuë', inahuara yonquinëna quëran no'huipi. Canta' Yosë quëran quëmapico nipirahuë', inapochachin aparisitarinaco, itërin Quisosori.

13 Napotohuachina, ca'tano'sanënpita yonquipi huachi: "Tëhuënchachin i'hua Coansha Paotista pënëntërin. Iniasë pënëntërinso pochachin pënëntopirinhuë', co yanatëpihuë'," topi yonquiatona'.

Hua'huasha hua'yantërinso'

(Marcos 9.14-29; Lucas 9.37-43)

14 Nani nohuaraimantahuachinara, na'a piyapi'sa' quënanquimarin. A'na quëmapiso' huë'sahuaton, isonquirin.

15 —Hui'nahuë Sinioro nosorotoco. Chiníquën parisitarin. Sopai nohuanton, no'paquë nitë'yatahuaton, sa'po sa'po niconin. Pacoro pacorotarin. A'na tahuëri pënquë anotërin. A'na tahuëri i'quë nitë'yaitërin. Naporárin. 16 Ca'tano'sanënpita sha'huitato: "Sopai inquitoco'," itopirahuë', co nanitopihuë', itërin.

17 —¡Ma'huantacha ninama paya! Canpitaso' co Yosë natëramahuë'. Co natëtochináchinhuë' cancantërama'. Nani hua'qui' a'chintopiranquëmahuë', ¿onporo huarëta' yanatëramaco? itahuaton, —Hua'huasha quëshico, itërin Quisosori.

18 Quëntahuachina, Quisosori sopai nontërin. "Iso hua'huasha tananpitëquë'. Pipimiatëquë huachi," itohuachina, a'naroáchin sopai pipirin. Hua'huasha noyatërin huachi.

19 Ina quëran inaora ya'huaso', ca'tano'sanënpitari natanquirin.

—¿Onpoatonta' Sinioro co quiyariso' nanitëraihuë' inquita'huaiso'? itopi.

20 —Co ya'ipi cancanëma quëran huarë' natëramacohuë' ni'ton, co nanitëramahuë'. Natëramaco naporini, catahuaitënquëmahuë'. Yosëso' ya'ipiya nanitaparin. Pi'pian tëranta' ina natëtoma', nontohuatama', catahuarinquëma'. Nani ma'sha nanitaparama'. "Yosë nohuanton, iso motopi ya'huinca'in," tënama' naporini, ina nohuanton, ya'huincaitonhuë'. Inapochachin ya'ipi cancanëma quëran natëramaco naporini, sacai' nininso' catahuaitënquëmahuë'. [21 Isanpi sopaiso nipirinhuë' sacai' inquitacaso'. Ayono

nicatë chiníquën Yosë nontaquë huarë', inquitërë', itërin.]

Chiminacaso' ninoantarinso'
(Marcos 9.30-32; Lucas 9.43-45)

22 Cariria parti papona pochin, Quisosori ca'tano'sanënpita sha'huitaantarin:
—Yosë quëran quëmapico nipirahuë', piyapi'sa' masarinaco. Sha'huirapihuachinaco, masarinaco. 23 Mapachinaco, tëpaarinaco. Chiminaporahuë', cara tahuëri quëran Yosë ananpitaantarinco huachi, itërin. Natanahuatona', pa'pi, sëtopi.

Coriqui Yosë pëinën marë' quëtopiso'

24 Capinaomoquë canconpachinara, a'naquën Yosë pëinën marë' coriqui ma'patona'piro'sa' huë'pi. Huëcatona', Pitro itiipi:
—Yosë chinotopiso pëi' tapacaso marë' ya'ipinpoa' pi'pian coriqui quëtacaso' ya'huërin. ¿Quëma maistronënso' co pahuërëtërinhuë' ti? itopi.
25 —Pahuërëtërin mini, itërin Pitrori.
Ina quëran pëiquë ya'conpachina, inaquë Quisoso quënanconin. Co'huara sha'huichátërasohuë', inari ninoton, itërin:
—Pi'pian iyasha natainquën. Copirnoro'sa' coriqui nohuantohuachinara, ¿inpitata' ma'parin? ¿Quëmopinënpita quëran huarë' ma'parin to? itërin.
26 —Co quëmopinënpitaso' ma'parinhuë'. Nisharo'saráchin ma'parin, itërin Pitrori.
—No'tëquën naporan. Napoaton co hui'ninpitariso' quëtacaso' ya'huërinhuë'. Inapochachin Yosë pëinënquë nicacaso' ya'huërin. Co caso' quëta'huasohuë' nipirahuë', 27 ama no'huitacaiso marëhuë' carinta' quëchi. Sono' yonsanquë pa'sahuaton, yo'natëquë'. Ya'nan ohuararanso' sami nanamënquë ni'quë'. Inaquë coriqui quënanaran. Masahuaton, quëtonquë'. Catoënpo marë' naniarin, itërin. Pitro pa'sahuaton, Quisoso ninorinso chachin quënanconin huachi.

Chini chiníquën nanantërinso'
(Marcos 9.33-37; Lucas 9.46-48)

18 1 Ina quëran ya'ipi ca'tano'sanënpitari paahuarahuatona', Quisoso natanpi.
—A'na tahuëri Yosë isoro'paquë hua'anëntohuachin, ¿insota' chini chiníquën nanantarin? itopi.
2 Ina natanahuaton, a'na hua'huasha përasahuaton, huancánachin ahuanirin.
3 —Natanco iyaro'sa' pi'pian a'chinchinquëma'. Co no'tëquën yonquiyátëraramahuë'. Hua'huasharo'sa' yonquico'. Co chiníquën nanan nohuantopihuë'. Co a'napita nocanpihuë'. Co inapita pochin cancantohuatamahuë', co onporonta' Yosë hua'anëntërinquë ya'conaramahuë'.
4 Hua'an pochin cancantacamaso' naniantatoma', hua'huasha pochin sano cancantoco'. Ina quëran Yosë noya noya ni'sarinquëma huachi.
5 Imaramaco ni'ton, ya'ipiya nicatahuacaso' ya'huërin. Hua'huaro'santa' nosorohuatama', canta' nosoroaramaco. Ya'ipi hua'huaro'sa pochin cancantopisopitanta', noya ni'co'.

Anishacancantërinso'
(Marcos 9.42-48; Lucas 17.1-2)

6 "Hua'huasha natërincoso' anishacancantohuatama', Yosë chiníquën ana'intarinquëma'. A'naquëonta' imasapirinacohuë', co chiníquën cancanchatërapihuë'. Inapitanta' anishacancantohuatama', ana'intarinquëma'. Co'huara inapita anishacancanchatërapomahuë',

marëquë chimiitërama' naporini, noya noya niitomahuë'. Pancara'piquë a'sonconotahuatënënquëma', të'yaitërinënquëma' naporini, co aquëtë' oshahuaintomahuë'. Piyapi anishacancantacaso', pa'pi co noyahuë'. 7 Isoro'paquë sacai' Yosë imacaso'. Nisha nisha ya'huërin piyapi'sa' anishacancantacaiso'. Ina marë' oshahuanpi. Anishacancantona'piso nipirinhuë', na'con na'con oshahuanin. Yosëri chiníquën ana'intarin ni'ton, ¡ma'huantacha nisarin paya!

8 Napoaton imirama quëran, nantëma quëranhuë nipon co noyahuë' nipatama', oshahuanama'. Ninishitëimiratërama', ninishitërantëtërama', ninapotërama naporini, noya noya niitomahuë'. Tantoimira, tantorancha nipomarahuë', Yosë'pa' paatoma', co parisitopiquë pa'itomahuë'. Imirama', nantëma', inapita nishitëtëramaso pochin cancantatoma', ya'ipi aoshahuaninquëmaso' a'poco'. 9 Ya'pirama quëran quënanamaso marë' co noyahuë' yonquihuatama', pa'pi co noyahuë' nisarama'. Ya'pirama' ocoirama' naporini, noya noya niitomahuë'. Somaraya nipomarahuë', co parisitopiquë pa'itomahuë'. Cato quëran chachin noya ni'tapomarahuë' parisitopiquë të'yatohuachinënquëma', pa'pi co noyahuë' nisarama'," itërin.

Ohuica chihuërinso pochin nininso'

(Lucas 15.3-7)

10 Ina quëran Quisosori itaantarin: "Ama a'na hua'huasha tëranta' nocancosohuë'. Inahuanta' Yosëri nosororin. Nani anquëniro'sa' sha'huitërin a'naya a'naya a'paicaiso marë'. Tata Yosë'pa' ya'huatona', Yosë nontapi. [11 Na'a piyapi'sa' co noyahuë' cancantatona', chihuëpiso pochin nipi. Yosë quëran quëmapico ni'to, o'marahuë inapita nicha'ëca'huaso marë'.]

12 Ni'co'. A'na quëmapi pasa ohuicaro'sa' pë'tahuarin. Ya'ipiya nosororin. Pastoquë coshatacaiso marë' quëparinquë a'naya tëranta' chihuëhuachina, yonípon pa'nin. A'napitaso' inaquëranchin patahuaton, hua'qui' yonisarin. 13 Quënanahuaton, pa'yatarin. Iscon shonca iscon ohuicanënpita co chihuëpirinahuë', co inapitaráchin yonquirinhuë'. A'naíchin chihuërinso' quënanahuaton, na'con na'con pa'yatërin. 14 Inapochachin Tata inápaquë ya'huërinso' nosororinquëma'. Hua'huaro'santa' nosororin. Co nohuantërinhuë' a'naya tëranta' parisitopiquë paacaiso'," tënin.

Nanan anoyatacaso' ya'huërinso'

(Lucas 17.3)

15 Ina quëran Quisosori pënëantarin. "Imapatamaco, iyaparima pochin ninicamaso' ya'huërin. A'naquën ma'sha onpotohuachinquën, quëmaora paaton, nanan anoyatëquë'. Ina quëran oshaquëran pënënquë' noya yonquianta'in. Noya natëhuachinquën, oshanën marë' tëhuënchachin sëtohuachin, noya cancantaantarin. Iyaparima pochin ninosoroantarama huachi. 16 Nipirinhuë', co yanatëhuachinquënhuë', a'na ya'pihuë nipon, catohuë nipon pënënanso natanacaiso marë' quëparahuaton, nontoantaquë'. Iyaro'sa' quëparansopitanta' noya nataina' ama pi'pian tëranta' nonpinacaso marëhuë'. Inapitarinta' pënëina'. 17 Co inapita tëranta' yanatëantahuachinhuë', ya'ipi imaramasopita niyontonpachina', ya'ipiya sha'huitëquë' inahuarinta' nanan anoyachina'. Inapitarinta' pënëantapirinahuë', co inapita tëranta' yanatantahuachinhuë', ama huachi iyama pochin ni'cosohuë'. Co imarinso pochinhuë nipon, Noma copirno marë' coriqui ma'patona'pi pochin nipon ni'co huachi.

18 Oshahuanacaso' co yananiantohuachinhuë', sha'huitëquë': 'Tëhuënchachin
iyasha oshahuanan. Co naniantëranhuë'
ni'ton, co Yosë inquitarinquënhuë','
itëquë'. Yosërinta' inachachin napotapon.
Nipirinhuë', oshanën marë' sëtaton
Yosë yonquiantahuachin, noyatapon.
'Oshanën iyasha Yosë inquitarinquën,'
itëquë'. Yosërinta' oshanën inquitaton,
noya ni'sarin huachi.
19 Catoyanquëma tëranta' napopianachin yonquiatoma Yosë nontohuatama', Yosë natanatënquëma',
catahuarinquëma'. 20 Chinotamacoso
marë' niyontonpatama', canpitaro'co
ya'huarahuë. Carayanquëma tëranta'
niyontonpatama', canta' inaquë ya'huërarahuë," tënin Quisoso.
21 Ina quëran Pitrori itërin:
—A'na iyahuë Sinioro ma'sha onpotohuachinco, nanan anoyachi, tënahuë.
Nipirinhuë', naquëranchin naquëranchin ma'sha onpotohuachinco, ¿onpo
onporota' nanan anoyachi? ¿Canchisëro'
pochin nimara ti? itërin.
22 —Co canchisëroichin nanan
anoyatacaso' ya'huërinhuë'. Canchisë
shonca canchisëro'[b] anoyatoco', itërin
Quisosori.

Co nanan anoyatona'pihuë'

23 Ina quëran itaantarin:
"Yosë hua'anëntërinso' a'chinchinquëma', natanco'. A'na hua'an naporinso
pochin ninin. Na'a piyapinënpitari
nihuirin ni'ton, a'naya a'naya amatërin
natanacaso marë'. 24 Napohuachina,
a'nara' quëntapi na'a huaranca nihuirinso'. Co apira pahuërëtochináchinhuë'
nihuitërin. 25 'Hua'huayátërahuë nihuirinco ni'ton, co onporonta' nanitarinhuë'
pahuërëincoso',' ta'ton, inpriatonën
itapon: 'Iso quëmapi co nanitërinhuë' pahuërëincoso'. Chiminaquë
huarënta' sacatopirinhuë', co onporonta' pahuërarincohuë'. Napoaton
ya'ipi ma'shanënpita matonquë'. Ina
quëran inaora chachionta' pa'anquë'.
Sa'in, hui'ninpitarë chachin pa'anquë'
pi'pian tëranta' cana'i,' itërin hua'ani.
26 Ina natanahuaton, nihuitona'pi chiníquën pa'yanin. Isonahuaton, nohuantaso' mosharin. 'Nosoroco sinioro
oshaquëran ya'ipiya pahuërë'inquën.
Ama pa'ancoisohuë',' itërin. 27 Napotohuachina, hua'ani nosororin. Nosoroaton, ya'ipi nihuirinso' ayataton noya
a'parin huachi.
28 Nihuitona'piso nipirinhuë' pipirahuaton, a'na iin pi'pian nihuirinso'
quënanconin. Pasa tahuëri sacatohuachina canarinsoichin nihuipirinhuë',
maconorahuaton, chiníquën no'huirin.
'Ya'ipi nihuirancoso' apiramiáchin
pahuërëco huachi,' itërin. 29 Ina quëmapinta' isonahuaton, na'con mosharin.
'Nosoroco iyasha oshaquëran ya'ipi
pahuërëaranquën,' itopirinhuë', 30 co
pi'pian tëranta' nosororinhuë'. Tashinan
pëiquë apo'motërin. 'Pahuërëtaquë
huarë' pipiin,' itërin. 31 Hua'an piyapinënpitaso' ina ni'sahuatona', no'huitopi.
'¡Ma'huantacha ninin paya! Co pi'pian
tëranta' nosororinhuë',' ta'tona',
hua'anëna ya'ipiya sha'huitonpi. 32 Ina
natanahuaton, nihuitona'pi amataantarin. '¡Quëmaso' pa'pi co noyahuë'
cancantëran! "Nosoroco," itëranco
ni'ton, hua'huayátërahuë nihuipirancohuë', ya'ipiya topinan ayatëranquën.
33 Carinquën nosororanquënso pochachin
a'na iyasha nosorocamaso nipirinhuë',

[b] **18.22** *Canchisë shonca canchisëro' topachina:* Onponta nanan anoyatacaso' ya'huërin, tapon napotërin.

¿co pi'pian tëranta' nosororanhuë' ti?' itërin. 34Ina quëran chiníquën no'huiton, sontaro'sa' amatahuaton, tashinan pëiquë apo'motërin anta'. 'Pahuërëinco huarë' chiníquën aparisitëquë',' itërin," tënin.

35Ina quëran itaantapon:

—Inapochachin Tata Yosë na'con nosoroatënquëma', ya'ipi oshanëma' yainquitopirinquëmahuë', co canpita capini nanan anoyatohuatamahuë', co oshanëma' inquitarinquëmahuë'. Chiníquën parisitarama'. Ya'ipi cancanëma quëran huarë' nanan anoyatacaso' ya'huërin, itërin Quisosori.

Sa'ahuano'sa' pënëninso'

(Marcos 10.1-12; Lucas 16.18)

19 1Nani a'chinahuaton, Cariria quëran pipirin. Cortanii' aquëtëran paaton, Cotia parti cancoantarin huachi. 2Notohuaro' piyapi'sari imasapi. Inaquë na'a cania'piro'sa' anoyatërin.

3Ina quëran a'naquën parisioro'santa' huë'pi. Nonpintatona', atëhuëcaiso marë' nontiipi:

—¿Noya ipora sa'anpo' të'yatacaso' ti? itiipi.

4—¿Ma'ta' Yosë quiricanën quëran sha'huitërinpoa'? Iráca ya'nan piyapi nipon, catoíchin Yosëri ninin. A'na quëmapi, a'na sanapi, inaíchin ninin. 5"Napoaton quëmapi sa'apachina, pa'pin, a'shin, inapita patahuaton, sa'inë' nichinpitacaso' ya'huërin. Cato' piyapi nipirinhuë', a'naíchin pochin Yosëri ni'nin," tënin. 6Catoya'pi nipirinhuë', a'naíchin pochin ni'nin. Nani Yosëri asë'quërin ni'quëhuarë', co onporonta' sa'ama' të'yatacaso' ya'huërinhuë', tënahuë, itërin Quisosori.

7—¿Onpoatonta' nipachin, iráca Moisësëso' pënëninpoa' sa'anpo' të'yatacaso'? "Sa'anpo' yatë'yatohuatëra, coisëquë aninshitahuatë', të'yatërë'," tënin, itopi parisioro'sari.

8—Co të'yatacaso' pënëninquëmahuë'. Co natantochináchinhuë' cancantërama' ni'ton, napotërinquëma'. "Coisëquë ninshitaquë huarë' të'yatërë'," itopirinquëmahuë', ya'nan nipon quëran huarë' co Yosë nohuantërinhuë' sa'ama' të'yatacaso'. 9Napoaton carinquëma' pënëinquëma'. Co sa'ama' monshihuanpirinhuë', të'yatohuatama', oshahuanama'. Ina quëran a'na sanapi mapatama', co inaso' sa'amahuë'. Monshitëramaso pochin Yosëri ni'nin, itërin.

10Ina natanahuatona', ca'tano'sanënpitari itapona':

—Ina pochin ni'quëhuarë', co noyahuë' sa'acaso' nimara, itopi.

11—A'naquën mini Yosë nohuanton co sa'apihuë'. Na'con na'conso nipirinhuë' noya sa'acaso'. 12A'naquën hua'huatapona quëran huarë' inachin co nanitopihuë' sa'acaiso'. A'naquëonta' a'napitari ma'sha onpotërin ni'ton, co huachi nanitopihuë'. A'naquëonta' na'con na'con Yosë marë' yasacatatona', co sa'apihuë'. Ina pochin nicacamaso' nohuantohuatama', inapoco', itërin Quisosori.

Hua'huaro'santa' nosororinso'

(Marcos 10.13-16; Lucas 18.15-17)

13Ina quëran hua'huaro'sa' quëpi Quisosori së'huamotocaso marë'. Inapotahuaton, inapita marë' Yosë nontërin. Na'a hua'huaro'sa' quëntapirinahuë', ca'tano'sanënpitari co nohuantopihuë':

—Ama napotocosohuë'. Quisoso apinama', itopi. 14Quisososo nipirinhuë' tënin:

—Tananpitoco' hua'huaro'santa' huë'ina'. Ama a'pacosohuë'. Hua'huaro'sa' a'naroáchin yaimarinaco. Inapita pochin cancantohuatama',

Yosë hua'anëntërinquë ya'conarama', itahuaton, 15hua'huaro'sa' së'huamotorahuaton, Yosë nontërin noya ya'huëcaiso marë'. Nani Yosë nontohuachina, pa'nin huachi.

Ma'huan yaimarinso'

(Marcos 10.17-31; Lucas 18.18-30)

16Ina quëran a'na quëmapiri huëcapairin.

—¿Ma'ta' Maistro caso' nii nanpimiata'huaso marë'? Sha'huitoco canta' noya nii, itërin.

17—¿Ma'marëta' noya nininso' natananco? Yosëíchin noya noyaso'. Nanpimiatamaso' nohuantohuatan, pënëntërinso' natëquë', itërin.

18—¿Insopitata' natëca'huaso' ya'huërin? itërin ma'huani.

—"Ama piyapi tëpaquësohuë'. Nani sa'an ya'huëtohuachinquën, ama monshihuanquësohuë'. Ama ihuatëquësohuë'. Ama nonpinapiquësohuë'. 19Tata natëquë'. Mamanta' natëquë'. Quëmaora ninosororanso pochachin a'napitanta' nosoroquë'," itërin Quisosori.

20—Hua'huatapo quëran huarë' inapita natërahuë. ¿Ma'ta' pahuantarinco nica'huaso'? itaantarin ma'huani.

21—Yosë pochachin cancantamaso' nohuantohuatan, ya'ipi ma'shanënpita pa'anconahuaton, coriqui canaranso' sa'ahuaro'sa' quëtëquë'. Ina quëran imaco huachi. Co huachi ma'sharáchin yonquihuatanhuë', inápaquë canamiataran, itërin Quisosori.

22Ina natanahuaton, co huachi noya cancantërinhuë'. "Hua'huayátërahuë ma'sha ya'huëtërinco," ta'ton, sëtërin. Sëtaton, pa'nin huachi.

23Nani pa'pachina, ca'tano'sanënpita itërin:

—Sacai quëran ma'huano'sa' Yosë hua'anëntërinquë ya'conapi. 24Ni'co'

iyaro'sa'. Nahuan huëratën pi'pira'huaya naninën ya'huëtërin. Camiyoso panca masho ni'ton, sacai' inaquë ya'conacaso'. Ma'huano'saso' ina quëran saca sacai Yosë hua'anëntërinquë ya'conacaiso', itërin.

25Ina natanahuatona', pa'yanpi.

—Napoahuarë' ¿cha'ërë'po ta'ma a'naya tëranta nica? nitopi.

26Ya'ipiya notëërahuaton, itapon:

—Co insonta' inaora nanitërinhuë' cha'ëcaso'. Yosëíchin nanitërin anoyacancantinquëmaso'. Ya'ipiya nanitaparin, itërin.

27—Ni'quë' Maistro. Quiyaso' ya'ipi ma'shanëhuëi patahuatoi, imasarainquën. ¿Ma'ta' ina marë' canapoi? itërin Pitrori.

28—Tëhuënchachin iyaro'sa' canaarama'. Yosë quëran quëmapico ni'to, a'na tahuëri ya'ipiya anoyatarahuë. Naporo' noya noya ya'noato, hua'anëntacaso' shiraquë huënsëarahuë. Inaquë coisë pochin no'tëquën sha'huitarahuë. Canpitanta' acoaranquëma' ya'ipi israiro'sa' shonca cato' huënton chachin nininso' hua'anëntacamaso marë'. Shonca catonquëma' napoarama'. 29A'naquëma mini imamacoso marë' ma'shanëma' patarama'. Ina marë' Yosë acanaarinquëma'. A'naquëma' pëinëma', iyaparima', oshiparima', tataparima', mamaparima', sa'ama', hui'nama', no'panëma' inapita patarama'

a'chinacaso marë'. Inapohuatama', a'naíchin marë' pasa aquëtë canarëso pochin quëtarinquëma'. Ina quëran a'na tahuëri Yosë'pa' nanpimiatarama'. 30 A'naquënso ipora chiníquën nanantopirinahuë', a'na tahuëri topinan piyapi pochin nisapi. A'naquënso nipirinhuë' ipora topinan piyapi pochin nicaponaraihuë', a'na tahuëri chiníquën nanantapi, itërin Quisosori.

Sacatoro'sa' canapiso'

20 1 "Natanco iyaro'sa', Yosë hua'anëntërinso' a'chintaanta'inquëma'. A'na quëmapi ya'huërin, pancana no'pa' hua'anëntërinso'. Inaquë opasáchin sha'nin. Panca imin ya'huëtërin ni'ton, piyapi'sa' nohuantërin iminënquë asacatacaso marë'. Tashiramiachin pa'nin sacatoro'sa' yonípon. 2 A'naquën quënanconahuaton: 'Sacatoco',' itohuachina, natanpi. '¿Onpo marëta' asacatarancoi?' itohuachinara: 'A'napita canapiso nápo' pahuërëaranquëma',' itërin. 'Noyahua'. Ina nápo marë' ni'quëhuarë', sacatarai,' topachinara, iminënquë a'parin sacatacaiso marë'. 3 Ina quëran yono pi'iriahuaso', cachiquë paantarin a'na sacatoro'sa' yoniantacaso marë'. A'naquën quënancoantarin. 4 'Canpitanta' iminëhuëquë sacatoco' no'tëquën pahuërë'inquëma',' itohuachina: 'Noyahua'. Sacachii nipachin,' ta'tona', inahuanta' paantapi sacatapona'. 5 Ina quëran camotëchin naquëranchin cachiquë paantarahuaton, a'napitanta' iminënquë a'parin sacatacaiso marë'. Tëhuërënahuaso', inapotaantarin. 6 I'huaraya huarë' naquëranchin cachiquë paantarahuaton, quëmapi'sa' quënancoantarin. '¿Onpoatomata' topinan huaniarama'? ¿Ya'ipi tahuëri ipora co sacatëramahuë' pa'?' itoonin. 7 'Co sacachátëraraihuë'. Co inso tëranta' camairincoihuë' ni'toi, ninaarai,' itopi. 'Inta nipachin, canpitanta' iminëhuëquë sacatoco',' itërin. A'na oraíchin pi'i ya'conacaso' nisapirinhuë', pa'pi sacatapona'.

8 Nani tashihuachina, hua'anëni inpriatonën sha'huitërin: 'Ya'ipi sacatoro'sa' amatahuaton, pahuërëquë'. I'huaraya huarë' sacatërinsopita'ton pahuërëquë',' itërin. 9 A'na oraíchin sacatopirinahuë', huë'pachinara, ya'ipi tahuëri nanirinso' pahuërërin. 10 Tashiramiachin sacatopisopita ina ni'sahuatona', yonquiapi: 'Na'con na'con canpoaso' pahuërëarinpoa',' ta'tona', huë'pirinahuë'. Ina nápo chachin pahuërërin anta'. 11 Coriqui ma'pataponaraihuë', hua'anën no'huiconpi. 12 'Pasopitaso', a'na oraíchin sacatopi. Quiyaso nipirinhuë', ya'ipi tahuëri sacatërai. Tashiramiachin quëran huarë' pi'i pi'carincoi. Hua'qui' sacatopiraihuë', napopianachin pahuërërancoi. Co no'tëquën pahuërërancoihuë',' itërin a'nari. 13 'Co'chi iyasha nonpintëranquëmahuë paya. Ina nápo coriqui marë' ya'ipi tahuëri sacatarai, itëramaco ni'ton, no'tëquën pahuërëranquëma'. 14 Canaranso' masahuaton, paquë huachi. A'napitaso' co hua'qui' sacatopirinahuë', caora nohuanto, ya'ipi tahuëri nanirinso' pahuërërahuë. 15 Caoranquën coriqui ni'ton, onposona nohuantohuato, inanapo pahuërëta'huaso' ya'huërin. Inapita nosoroato, pahuërërahuëso marë' ¿no'huiramaco ti?' itahuaton, a'parin huachi. 16 Tëhuënchachin a'naquënso' ipora co piyapi'sari noya ni'pirinahuë', a'na tahuëri Yosëri nóya ni'sarin. A'naquënso nipirinhuë' ipora piyapi'sari noya ni'pirinahuë', a'na tahuëri co Yosëri noya ni'sarinhuë'," itërin Quisosori.

Chiminacaso' sha'huitantarinso'

(Marcos 10.32-34; Lucas 18.31-34)

17 Ina quëran Quirosarinquë paantapi. Papona pochin ca'tano'sanënpita

amashamiachin quëparahuaton, inapitaráchin sha'huitantarin.

18—Natanco iyaro'sa'. Quirosarinquë paantarëhua'. Inatohua' Yosë quëran quëmapico nipirahuë', sha'huirapiarinaco. Cotio hua'ano'sa', maistro'sa', inapita masahuatonaco: "Tëpacaso' ya'huërin," tosapi. 19Ina tosahuatona', nisha piyapiro'sa' sha'huitapi aparisitinacoso marë'. Tëhuarahuatonaco, chiníquën huihuiarinaco. Huihuitonaco, pë'shaarinaco. Ina quëran corosëquë apatanantarinaco chimina'huaso marë'. Chiminaporahuë', cara tahuëri quëran nanpiantarahuë huachi, itaantarin.

Santiaco, Coansha inapita nohuantopiso'

(Marcos 10.35-45)

20Ina quëran cato' ca'tano'sanënpita huë'pi Quisoso nontacaiso marë'. Sipitio hui'ninpita inahuaso'. A'shinë chachin huë'pi. A'shinso' isonahuaton:

Pi'pian Sinioro nonchinquën, topiraihuë', itërin.

21—¿Ma'ta' imoya nohuantëran? itërin Quisosori. —Hua'an ya'conpatan, hua'huahuëpita chiníquën nanan quëtëquë', topirahuë'. Quëma pirayan ahuënsëquë', a'nara' inchinan quëran, a'nanta' ahuënan quëran ahuënsëquë', itërin.

22—Canpitaso' co ya'ipi nitochátëraramahuë' ni'ton, co no'tëquën yonquiramahuë'. Máin o'orëso pochin chiníquën parisitarahuë. Canpitanta' aparisitohuachinënquëma', ¿ahuantapoma' ti? itërin.

—Ahuantarai, topi cato chachin.

23—Imaramaco ni'ton, canpitanta' parisitapoma mini. Napoaponahuë', co caso' nanitërahuë' chiníquën nanan quëta'huanquëmaso'. Tata Yosëíchin nanitërinso'. Inari nohuantërinsopita acoarin. Nani inapita marë' taparin huachi, itërin.

24Ina quëran oshaquëran a'napita ca'tano'sanënpitari natanpi. "Chini chiníquën nanantacaiso' ¿nohuantopi ti?" ta'tona', no'huipi. 25Quisososo nipirinhuë', ya'ipi ca'tano'sanënpita përasahuaton, pënënin:

—Nisha piyapiro'sa' chiníquën nanantacaiso' pa'yatopi. Hua'ano'saso' chiníquën nanantatona', piyapinënpita no'huiana quëran camaipi. 26Canpitaso nipirinhuë' ama inapita pochin cancantocosohuë'. Yosë huëntonënquë ya'conpatëra, co chiníquën nanantacaso' nohuantërëhuë'. Noya noya iyaro'sa' yanipatama', ya'ipi piyapi'sa' catahuaco'. 27Piyapinën pochin cancantoco'. Catahuacasoáchin yonquihuatama', Yosë noya noya ni'sarinquëma'. 28Canta' Yosë quëran quëmapico niporahuë', co a'napita camaica'huaso marë' o'marahuë'. Piyapi'sa' catahuaca'huaso marë' o'marahuë. Chiminarahuë na'a piyapi'sa' nicha'ëca'huaso marë', itërin Quisosori.

Somaraya nininso'

(Marcos 10.46-52; Lucas 18.35-43)

29Paantarahuatona', a'na ninanoquë canconpi, Quirico itopiso'. Ina quëran pipihuachina, notohuaro' piyapi'sari imasapi. 30Cato' quëmapi'saso nipirinhuë', ira yonsanquë huënsëapi. Somaraya ni'tona', inaquë huënsërapi coriqui ma'patacaiso marë'. "Quisoso na'huërarin," topachinara, chiníquën përapi.

—¡Nosorocoi Sinioro! Quëmaso' Tapico' shinquën. Yosë a'paimarinquën ni'ton, nosorocoi quiyanta' topiraihuë', itopi. 31A'naquëni natanahuatona', no'huipi: "Ta'toco'," itopirinahuë', aquëtë chachin chiníquën nontopi.

—¡Onpopionta' Sinioro nosorocoi quiyanta' topiraihuë'! itantapi.

32 Napotohuachinara, Quisososo
chiniconahuaton:
—Sha'huitoco' huë'ina', itërin. Huë'-
pachinara:
—¿Ma'ta' iyaro'sa' onpochinquëma'?
itërin.
33 —Anoyarayatocoi Sinioro quiyanta'
ni'chii, itopi.
34 Itohuachinara, nosoroaton, së'hua-
rayarin. A'naroáchin noya ni'topi.
Inapotohuachina, Quisoso imapi huachi.

Quirosarinquë canconinso'
(Marcos 11.1-11; Lucas 19.28-40;
Juan 12.12-19)

21 1 Nani Quirosarinquë ya'cari-
tahuatona', Oriposë panënquë
canconpi. Ina ya'cariya a'na ninano'
ya'huërin, Pitipaqui itopiso'. Inaquë
canconahuaton, cato' ca'tano'sanën-
pita sha'huitërin:
2 —Paso' ninanoquë paco'. Pëi'
ya'natimarinquë canconpatama',
mora hua'huinë chachin a'sonpinan
quënanconarama'. Hua'huinso', hui'na-
pishin. Cato chachin i'quiritahuatoma',
quëshico. 3 "¿Onpotaomata' i'quiritara-
maso'?" itohuachinënquëma', "Siniorori
nohuantërin. Apira isëquë acoquian-
tarai," itoco'. "Quëpaquë' nipachin,"
itohuachinënquëma', quëshico, itërin.
4-5 Iráca Yosë nohuanton pënëntona'-
piri ninshitaton tapon:

"Quirosarinquë ya'huëpisopita
sha'huitëquë':
'Ni'co' iyaro'sa'. Hua'anëma' huë'-
sarin catahuainquëmaso marë',
Yosë a'patimarinquëmaso'.
Chiníquën nanantaponahuë',
topinan piyapi pochin cancan-
taton, mora hui'napishin aipi
huënsëriarin, itëquë',' " tënin.

Iráca ninorinso chachin Quisoso mora
aipi paacaso yonquirin.

6 Ca'tano'sanënpitaso pa'sahuatona',
Quisosori camairinso chachin nipi.
7 I'quiritahuatona', cato chachin quën-
tapi. Mora aipi a'mopiso' huëtohuachi-
nara, ina aipi Quisoso huënsërahuaton,
pa'sarin. 8 Na'a piyapi'sa' quëchitahua-
tona', a'mopiso' iraquë huëtopi. A'na-
quëonta' panpë mono pochin nininso'
masahuatona', no'paquë huëtopi. Inaquë
Quisoso pa'sarin huachi. 9 A'naquën
quëchitërapi. A'naquëonta' imasapi.
Papona pochin chiníquën nonsapi:
—¡Nicha'ëcoi Tata Yosë! ¡Ma noyacha
Quisososo paya! Tapico shiin inaso'.
¡Quëmari chachin chiníquën nanan
quëtëran! ¡Quëma nohuanton, israi-
ro'sacoi hua'anëntarincoi! itopi.
10 Quirosarinquë canconpachina,
ya'huëhuano'sa' pa'yanatona', noncа-
roapi.
—¿Ma piyapita' isoso'? topachinara,
11 —Co'ta Quisoso, Cariria parti ya'huë-
rinso'. Nasarito quëran huëcaton, na'con
pënëntërin, itopi.

Nipa'antopisopita
Yosë chinotopiso pëi
quëran a'parinso'
(Marcos 11.15-19; Lucas 19.45-48;
Juan 2.13-22)

12 Ina quëran Yosë chinotopiso
pëiquë paaton, ya'conconin. Inaquë
na'a nipa'antopisopita quënanconа-
huaton, a'parin. A'naquën coriqui
nicanpiarapirinahuë', misanënapitanta'
pitara'piarin. Nëpë' pa'aninsopitanta'
a'paton, huënsëpiso' pitarin.
13 —Yosë quiricanën quëran pënëninpoa'. "Ca nohuanto, pëinëhuë ya'huërin
piyapi'sa' nontinacoso marë'," tënin Yosë.
Canpitaso nipirinhuë', ihuatëro'sa' ya'huë-
piquë pochin nitërama', itërin Quisosori.
14 Ina quëran na'a cania'piro'sa' Yosë
chinotopiso pëiquë ya'conpi Quisosori

anoyatacaso marë'. A'naquën somaraya nininso'. A'naquëonta' apiaro'sa'. Inapita huë'pachinara, a'naroáchin anoyatërin. 15Cotio maistro'sa', corto hua'ano'sa', inapitaso' ni'sápi. Hua'huaro'saso nipirinhuë' pa'yatatona', chiníquën nonsapi. "¡Ma noyacha Quisososo paya! Tapico' shiin inaso'. Yosë chachin a'patimarinpoaso'," tosapi. Ina natanahuatona', hua'ano'sari no'huipi. 16No'huitona', Quisoso itopi:

—Isopita napopiso' ¿co natananhuë' ti? itopi.

—Natanahuë mini. No'tëquën nonsapi. Yosë quiricanënquë naporin:

"Quëma nohuanton, hua'huaro'sa' nóya nonapiarinënquën.
Sho'shopia'huaro'sa' niponaraihuë', 'Ma noyanquëncha quëmaso paya,' itarinënquën," tënin, itërin Quisosori.

17Ina tosahuaton, Pitaniaquë pa'nin. Inaquë huë'ëpatërin.

Iquira nara ahuirinso'

(Marcos 11.12-14, 20-26)

18 Tashiramiachin ninanoquë paantapon pochin, Quisoso tanarin. 19 Aquë
quëran iquira nara quënanin, ira
yonsanquë huanirinso'. "Inaya tëranta'
nitërinso' ma'to ca'i," ta'ton pa'pirinhuë'. Na'con monohuanaponahuë', co
manta' nitërinhuë'. Ina ni'sahuaton:

—Ama huachi iso nara nichinsohuë',
tënin Quisoso. Napohuachina, nara
a'naroáchin ahuirin. 20 Ina ni'sahuatona', ca'tano'sanënpita pa'yanpi.

—¿Onporahuatonta' Maistro, iso nara
a'naroáchin ahuirin? itopi.

21 —Tëhuënchachin Yosë ya'ipi nanitaparin. Ina nontohuatama', ya'ipi
cancanëma quëran natëco'. "Co Yosë
catahuarincohuë'," ama tocosohuë'.
Ya'ipi cancanëma quëran ina natëhuatama', sacai' nininso' nanitaparama'
canpitanta'. "Yosë nohuanton, iso motopi
nichi'huincarahuaton marëquë niichin"
tënama' naporini, ina nohuanton,
inapo'itonhuë'. 22 Yosë nontohuatama',
noya natëco'. "Tëhuënchachin Yosë
catahuarinco," topatama', na'con
catahuarinquëma'. Ma'sona tëranta'
nipatama', acotarinquëma', tënin.

Chiníquën nanantërinso'

(Marcos 11.27-33; Lucas 20.1-8)

23 Ina quëran Yosë chinotopiso pëiquë
paantarin piyapi'sa' a'chintantacaso
marë'. A'chinaquëya', cotio ansiano'sa',
corto hua'ano'sa', inapita huë'pi.

—¿Onporahuatonta' chiníquën
nanantaton, nipa'antopisopita a'paran?
¿Inta' nanan quëtërinquën ina pochin
nicacaso'? Sha'huitocoi, itopi.

24 —Inta nipachin, carinquëmanta'
natainquëma'. Ina sha'huitohuatamaco,
nanan quëtërincoso' sha'huitaranquëma'.
25 ¿Incarita' Coansha nanan quëtërin
piyapi'sa' aporintacaso marë'? ¿Yosëri
nanan quëtërin, piyapi'sari nica?
¿Ma'ta' tënama' canpita? Sha'huitoco
carinquëmanta' nanan quëtërincoso'
sha'huichinquëma', itërin Quisosori.

Natanahuatona', inahua capini
ninontapi.

—¿Ma'ta' itahua'? "Yosëri nanan
quëtërin aporintacaso'," itohuatëhua',
"¿Onpoatomata' nipachin co natëramahuë'?" itarinpoa'. 26 Nipirinhuë', "Co
Yosëri nanan quëtërinhuë'. Piyapiri
quëtërin," itohuatëhua', na'a piyapi'sa'
no'huiarinënpoa'. "Yosëri a'parin pënëntacaso marë'," topi ya'ipiya, nitopi.

27 Nani ninontohuachinara, Quisoso
itapona':

—Ahuën. Co quiyaso' nitotëraihuë'.
¿Incariso' Coansha nanan quëtomara?
Co nitotëraihuë', toconpi.

—I'yan, napoahuarë' co carinquëmanta' insosona nanan quëtërincoso'
sha'huitaranquëmahuë', itërin Quisosori.

Cato' hui'napi'sa' napopiso'

28 Ina quëran itaantarin:

—Apira iyaro'sa' a'chintaanta'inquëma' yonquico'. A'na quëmapi
ya'huërin opa sha'na'pi. Inaso', Cato'
hui'nin ya'huëtërin. A'naso' sha'huitërin: "Ipora tahuëri, conpa, iminquë
sacatonquë'," itopirinhuë', 29 "Inca tata,
co yasacatërahuë'," itërin. Napotaponahuë', oshaquëran yonquiantarin. Noya
cancantaton, sacatapon pa'nin. 30 A'na
hui'nionta' camairin iminquë sacatacaso'. "Noyahua'. Pa'i nipachin canta'
sacachi," itaponahuë', co pa'ninhuë'.
31 Cato' hui'nin chachin sha'huitopirinhuë', ¿insoarita' natërinso'? itërin
Quisosori.

—Ya'nan camairinso' pa'pin natëton,
sacatërin, itopi.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

—No'tëquën naporama'. A'naso' "Pa'i nipachin," taponahuë', co pa'ninhuë'. Inapochachin copirno marë' coriqui ma'patona'piro'sa', monshihuana'piro'sa', inapita co noyahuë' yonquipirinahuë', iporaso' ina naniantahuatona', Yosë imasapi. Imatona', tëhuënchachin hua'anëntërinquë ya'conapi. Canpitaso nipirinhuë' co yaya'conamahuë'. 32 Coansha Paotista pënënpirinquëmahuë', co yanatëramahuë'. Noya cancantamaso marë' a'chintopirinquëmahuë', co yanatëramahuë'. Copirno marë' coriqui ma'patona'piro'sa', monshihuana'piro'sa', inapitaso nipirinhuë' a'naroáchin natëtona', noya cancantopi. Ina nicapomarahuë', co yonquiramahuë'. Co natëtochináchinhuë' cancantërama', itërin.

Inpriatoro'sa' co noyahuë' yonquipiso'

(Marcos 12.1-12; Lucas 20.9-19)

33 Ina quëran itaantarin: "A'nanta' pënënto nanan, a'chinchinquëma', natanco'. A'na quëmapi pancana imianatërin. Inaquë oparachin sha'nin. Nani pairapirahuaton, na'pi quëran nanpi ninin opa to'poitona' huino nicacaiso marë'. Naporahuaton, tori ninin. Inaquë piyapinën ya'huaton nocorarin ama ihuacaiso marëhuë'.

Nani tiquihuachina, inpriatoro'sa' acorin a'paicaiso marë'. 'Sacatëramaso marë' patoma nitërinso' canpitaoranquën marë' maco'. Patomachin canta' acotoco,' itërin. Itahuaton, a'na parti pa'nin huachi. 34 Ina quëran nani nitohuachina, aquë ya'huërin quëran piyapinënpita a'parin patoma nitërinso' ma'pacaiso marë'. 35 A'papirinhuë', inpriatonënpitari masahuatona', ahuëpi. A'naso' tëpapi. A'nanta' na'piquë të'yaratona', tëpapi. 36 Naquëranchin hua'anëni a'napita a'paantarin. Na'a piyapinënpita a'paantapirinhuë', inachachin nitantapi. Ahuëantarahuatona', topinan a'paantapi.

37 Ina quëran hua'anënso' yonquiantarin. '¿Ma'cha onpochiya? Na'aya'pi a'papirahuë', co manta' quëtopihuë'. Hui'nahuë chachin nipachin a'pa'i. Ina tëhuënchinso' natëapona' nimara,' ta'ton, hui'nin chachin a'papirinhuë'. 38 Ya'caritëraso', inpriatoro'sari quënanpi. 'Ni'cochi. Hui'nin chachin huë'sarin huachi. Pa'pin chiminpachin, iso no'pa chachin hua'anëntapon. Huëco' tëpa'ahua' ya'ipi ma'shanënpita matahua',' nitopi. 39 Naporahuatona', hua'anën hui'nin mapi. Masahuatona', aipiran të'yatopi. Ina quëran tëpapi huachi.

40 Napotohuachinara, ¿ma'ta' onpotintapon hua'anëni, hui'nin chachin tëpatopi ni'quëhuarë'?" itërin Quisosori.

41 —Pa'pi co noyahuë' nipi ni'ton, chiníquën no'huiton, a'naroáchin tëpapon. Ina quëran nasha inpriatoro'sa' acoantarin. Inapitaso' opa nitohuachin, no'tëquën quëtapi huachi, itopi.

42 —Iráca Yosë quiricanënquë ninshitërinso' ¿co nontëramahuë' ti? Ninshitaton, naporin:

> "Na'pi quëran yapëihuachina,
> a'na na'pi quënanpirinahuë',
> pëina'piro'sa' co nohuantopihuë'. 'Napoonin,' ta'tona',
> të'yatopirinahuë'.
> Hua'anëni maantarahuaton, 'Iso
> na'pi na'con na'con nohuantërahuë pëica'huaso marë','
> ta'ton, noya acoantarin.
> Yosëri chachin inapotërin.
> Napoaton 'ma noya' tënëhua',"
> tënin quiricanënquë.

43 Napoaton itaranquëma', Yosë yahua'anëntopirinquëmahuë', co

nohuantëramahuë' ni'ton, a'poarinquëma'. Nisha piyapiro'sa' piyapinënpita pochin ni'sarin. Inapitaso' noya natëapi. [44Ina na'pi i'patohuatëra, anotatë' ya'panë'. A'na tahuëriso nipirinhuë' ina na'piri chachin anoantohuachin, a'naquën ni'shariarin,] itërin Quisosori.

45Natanahuatona', cotio hua'ano'sa', parisioro'sa', inapita yonquipi. "Canpoa' chinotatonpoa' pënënarinpoa'," ta'tona', no'huipi. 46No'huitona' tashinan pëiquë yapo'mopirinahuë', piyapi'sa' të'huatatona', co mapihuë'. Notohuaro' piyapi'sa' Quisoso noya natanpi. "Yosëri chachin acorin pënëinpoaso marë'," topi. Napoaton cotio hua'ano'sa' co nanitopihuë' Quisoso macacaiso'.

Coshatacaso marë' amatërinsopita

(Lucas 14.15-24)

22 1Ina quëran a'na pënënto nanan ya'huërë', sha'huitaantarin:

"Yosë hua'anëntërinso' a'chintaanta'inquëma'. 2A'na copirno naporinso pochin ninin. Inaso', hua'huayátërahuë piyapi'sa' hua'anëntërin. Hui'nin yasa'apachina, panca pita nisarin. 3Napoaton piyapinënpita a'parin piyapi'sa' sha'huitacaiso marë'. Sha'huitopirinahuë', co nohuantopihuë' huëcacaiso'. 4Copirnoso natanahuaton, a'napita piyapinënpita a'paantarin: 'Sha'huitonco' manóton huë'ina'. Nani ohuacaro'sa' amoshin nipisopita atëpatërahuë capacaso marë'. Nani ya'ipi taparahuë. Huëco huachi ca'ahua', itonco',' itahuaton a'parin. 5Pa'sahuatona', sha'huitaantapirinahuë'. 'Co'chi nanitëraihuë paya,' toconpi a'naya a'naya. A'naso' iminquë pa'nin. A'nanta' ma'sha pa'anapon pa'nin. 6A'naquëniso', piyapinënpita masahuatona ahuëpi. Inapotatona' tëpapi. 7Copirnoso' natantahuaton, chiníquën no'huitërin. Sontaro'sa' a'parin ana'intacaiso marë'. Piyapinënpita tëpatopi ni'ton, inahuanta' sontaro'sari tëparin. Napotahuatona' pëinënapita ahuiquitopi. 8Piyapinënpita amatantarahuaton, sha'huitërin. 'Pita marë' nani tapapirahuë'. Amatërahuësopitaso' co inashitopihuë' isëquë nicacaiso ni'ton, co huachi inapita yonquirahuë. 9A'na ira a'na ira pa'tatoma', a'napita piyapi'sa' quënanpatama', sha'huitonco' huë'ina'. Inso tëranta' quënanpatama', sha'huitoco' huë'ina'. Hui'nahuë sa'acaso marë' noya pita nisarahuë,' itërin. 10Piyapinënpita pa'sahuatona', na'a piyapi'sa' sha'huitëra'piapi. Noya nipisopita, co noyahuë' nipisopitanta' sha'huitëra'piapi. Pita pëi' noyá ya'sotopi.

11Ya'conahuaton copirnoso', a'naya a'naya noya nontërin. A'na quëmapiso nipirinhuë', co noya nitaparinhuë' pita pëiquë ya'conacaso marë'. 12Ina ni'sahuaton, copirnori itërin: '¿Onpoatonta' iyasha co noya nitapaponahuë' ya'conan?' itërin. Napotopirinhuë', co manta' tëninhuë'. Tapanaton, ta'tárin. 13'Iso quëmapi masahuatoma', tonpoco'. Pa'on, tanpaquën, inapita noyá tonpoco'. Nani tonporahuatoma', tashinanquë të'yatoco'. Inatohua' piyapi'sa' na'nërapi, chiníquën parisitapi huachi,' itërin piyapinënpita. 14Inapochachin notohuaro' piyapi'sa' Yosëri amatërin huëntonënquë ya'conacaiso marë'. Na'a natanpirinahuë', caraíchin huayonin," itërin.

Coriqui ma'patërinso'

(Marcos 12.13-17; Lucas 20.20-26)

15Parisioro'sa' natanahuatona', ninontopi. "Huëco' nonpintatëhua', nisha nisha natahuan'. Co no'tëquën a'panihuachinpoahuë', sha'huirapiahua'," nitopi. 16Napoaton a'naquën

a'papi Quisoso natanacaiso marë'. Irotisë pa'yatopisopitanta' caraya pa'pi. Canconahuatona', noyásha nontonpi nonpintacaiso marë'.

—Quëmaso' Maistro, noyanquën. Co onporonta' nonpinanhuë'. Yosë pënëninpoaso' no'tëquën a'chintërancoi. Piyapi'sa' no'huipirinënquëonta', co ina yonquiranhuë'. Co hua'an tëranta' të'huatëranhuë'. 17 Napoaton yanatanainquën. Noma copirnoso' nisha piyapi niponahuë', ya'ipinpoa' hua'anëntërinpoa'. Nani pi'ipi coriqui ma'painpoaso marë' comisionënpita a'parin. Huë'pachina, ¿noya ipora quëtacaso', ti? ¿Ma'ta' Yosë nohuantërin nica'huaiso'? Sha'huitocoi nitochii, itopi.

18 Yanonpintopiso' nitotaton, Quisosori itërin:

—¡Canpitaso' nonpintënquëma'! ¿Ma'marëta' yaatëhuëramaco? 19 Noma coriqui a'notoco ni'i, itërin. Napotohuachina, a'notopi.

20 —¿Inta' isoso' nonanpiso'? itohuachina, —Noma copirno, itopi.

—¿Inta' nininëonta' isëquë ninshitopi? itantarin.

21 —Noma copirno chachin, itopi.

—Copirno coriquinën ni'quëhuarë', quëtantaco'. Naporahuaton, Yosë nininpoa' ni'ton, hua'anëntërinpoa'. Ya'ipi cancanëma quëran ina natëcaso' ya'huërin, itërin.

22 Natanahuatona', pa'yanpi. "¡Ma noyacha a'panirinpoa paya!" ta'tona', patopi huachi.

Piyapi'sa' nanpiantarapiso'

(Marcos 12.18-27; Lucas 20.27-40)

23 Naporo' tahuëri a'napita cotio hua'ano'sa' huë'pi, satosioro'sa' itopiso'. Inapitaso' nisha a'chinpi. "Piyapinpoa' chiminpatëhua', co onporonta' nanpiantarihuahuë'," toconpi. Inapitanta' Quisoso yanonpintatona', huëcapaipi.

24 —Iráca Maistro Moisësë pënëninpoa': "Quëmapi sa'aponahuë co hui'nin ya'huëyátërasohuë' sa'in ayananpihuachin, ina iini chachin imoroën maantacaso' ya'huërin. Hui'nahuanpachin, iinco' apoin inari ya'huërëtacaso marë'. Ina quëran mashotohuachin, ma'shanën, no'panën, inapita maantarin," tënin Moisësë. 25 Canchisë iyaro'sa' iráca ya'huërin. Paninanso' sa'apirinhuë'. Co hui'nin ya'huëyátërasohuë', sa'in ayananpirin. 26 Ina iini chachin maantarin. Moisësë tëninso chachin manin. Inanta' co hui'nin ya'huëyátërasohuë', chimiantarin. A'na iionta' inapoantarin. Canchisë iinpita chachin inapoantapi. Co a'naya tëranta' hui'nina ya'huëchátërasohuë', ya'ipi taquipi. 27 Ina quëran sanapinta' chiminin huachi. 28 Canchisë chachin ina sanapiáchin mapirinahuë', nanpiantacaso tahuëri nanihuachin, ¿inquën chachincha sa'in ninë'poya? itopi.

29 —Canpitaso' co no'tëquën yonquiramahuë'. Yosëso' chini chiníquën nanantopirinhuë', co nohuitëramahuë'. Quiricanëonta' co nitotëramahuë'. Napoaton co nanitëramahuë' no'tëquën yonquicamaso'. Yosëso' ya'ipiya nanitaparin. 30 Chiminpisopita nanpiantahuachina', co huachi sa'asapihuë'. Sanapi'santa' co huachi so'yaapihuë'. Anquëniro'sa pochin nisapi. 31 Chiminpisopita tëhuënchachin nanpiantarapi. Moisësë nontohuachina, Yosëri chachin sha'huitërin. 32 "Caso' Yosëco.

Apraan chinotarinco. Isaco, Cacopo,
inapitanta' chinotarinaco," itërin. Cara
chachin iráca chiminpirinahuë', naporin.
Nanpipisopitaráchin Yosë chinotapi.
Napoaton inapitanta' chiminpirinahuë',
Yosë marëso nanpirápi, itërin Quisosori.
33 Piyapi'sa' ina natanahuatona',
pa'yanpi. "¡Ma noyacha a'chintërinpoa
paya!" topi.

Yosë na'con na'con nohuantërinso'
(Marcos 12.28-34)

34 Natanahuatona', parisioro'santa'
niyontonpi. "Quisoso no'tëquën a'pani-
taton, satosioro'sa' atapanin ni'ton,
co huachi yanatanpihuë'," ta'tona',
niyontonpi ina nontantacaiso marë'.
35 A'na maistro iráca nanan noya nitotë-
rinso' huë'sahuaton, Quisoso nontiirin
atëhuëcaso marë'.
36 —Pi'pian Maistro yanatananquën.
Yosë na'con pënëninpoa'. ¿Ma'ta' na'con
na'con nohuantërin nicacaso'? itiirin.
37 —Inta nipachin sha'huichinquën.
Yosëso' Sinioro ni'ton, hua'anëntërinpoa'.
Ina na'con nosorocaso' ya'huërin. "Ya'ipi
cancanëma quëran, ya'ipi hua'yanëma
quëran, ya'ipi yonquinëma quëran,
ya'ipi inaquëranpita nosoromiatoco',"
tënin. 38 Ina na'con na'con nohuantërin.
39 Isonta' Yosë nohuantërin: "Quëmaora
ninosororanso pochachin a'napitanta'
nosoroco'," tënin. 40 Moisësë, pënënto-
na'piro'sa', inapitaso' na'con pënënto-
pirinahuë', nosorocaso' na'con na'con
nohuantopi. Napoaton nosorohuatama',
Yosë yonquirinso chachin imasarama',
itërin Quisosori.

Yosëri a'paimarinso'
(Marcos 12.35-37; Lucas 20.41-44)

41 Parisioro'sa' nani niyontonpi ni'ton,
Quisosorinta' natanarin no'tëquën
ayonquicaso marë'.
42 —Iráca Yosë quiricanënquë sha'hui-
tërinpoa'. "A'na tahuëri a'na quëmapi
acoarahuë piyapi'sa' nicha'ëcaso marë'.
Inaso' Cristo itopiso'," tënin Yosë. ¿Inta'
shiin inaso'? itërin Quisosori.
—Tapico' shiin inaso', topi parisioro'sa'.
43-44 —Naporinchi paya. Inaso nipi-
rinhuë', iráca Ispirito Santo nohuanton,
Tapiri chachin Cristo ninoton, ninshi-
tërin:

"Yosëri Sinioronëhuë sha'hui-
tërin. 'Inchinanëhuë quëran
huënsëquë'
inimiconënpita cari minsëchin-
quën,' itërin Yosëri," tënin
Tapi.

45 Shia'huain niponahuë', Cristo
yonquiaton, "Sinioronëhuë," tënin.
¿Onpoatonta' naporin? itërin Quisosori.
46 Natanaponaraihuë', co manta'
a'panitopihuë'. "Yosë hui'nin chachin
ni'ton, Tapiri Cristo chinotërin," ta'caiso
nipirinhuë', co yanatëpihuë'. Napoaton
naporo quëran huarë' tapanatona',
co huachi nohuantopihuë' Quisoso
natanacaiso'.

**Parisioro'sa', cotio maistro'sa',
inapita chiníquën pënëninso'**
(Marcos 12.38-40;
Lucas 11.37-54; 20.45-47)

23 1 Ina quëran piyapi'sa' a'chin-
tantarin. Ca'tano'sanënpitanta'
natanapi. 2 "Tëhuënchachin iyaro'sa',
cotio maistro'sa', parisioro'sa', inapita
na'con a'chintatënënquëma': 'Moisësë
pënëninpoaso' no'tëquën a'chinchin-
quëma',' topi. 3 Yosë nanamën a'chin-
tohuachinënquëma', noya natëco'.
Nipirinhuë', ama inapita nonancosohuë'.
Inahuaso' pënënpirinënquëmahuë', co
cancanëna quëran imapihuë'. 4 Ni'co'.
Panca pë'pëto quëpahuatëra, sacai'
iratacaso'. Inapitaso' inapochachin

a'chintërinënquëma'. Co Yosë quiricanënáchin a'chinpihuë'. Inahuara yonquinëna quëraonta' nisha nisha pënëntopi. Panca pë'pëto apë'pëtërëso pochin nitërinënquëma'. A'chintopirinënquëmahuë', inahuara chachionta' co natëpihuë'. 5Pi'pian Yosë quiricanën ninshitahuatona', të'yainaquë achinpipi piyapi'sari nicacaiso marë'. Naporahuatona', naporopi a'mopi nohuitacaiso marë'. 'Inapohuatëhua', piyapi'sa' noya ni'sarinënpoa',' ta'tona', napopi. Napoaponaraihuë', co aquëtë' Yosë yonquipihuë'. 6Pita nipachina, huancánachin yahuënsëconpi. Niyontonpiso pëiquë ya'conpachinara, hua'ano'sapitarë' yahuënsëconpi. 7Cachiquë pa'pachinara, na'a piyapi'sari noya nontopi. 'Huë'cama maistro,' itohuachinara, pa'yatopi.

8Canpitaso nipirinhuë', ama maistro itiinëmaso nohuantocosohuë'. Ya'ipinquëma' iyama pochin nisarama'. Casáchin no'tëquën a'chintëranquëma'. 9Ama a'na piyapi na'con na'con pa'yatocosohuë'. 'Quëmaso' tata pochin ni'nanquën. Natëaranquën huachi,' ama itocosohuë'. Yosëíchin natëcaso' ya'huërin. Inaso' tatanënpoa' inápaquë ya'huërinso'. 10Ama hua'an pochin chiníquën nanan nohuantocosohuë'. 'Ca natëco,' ama tocosohuë'. A'naíchin hua'an ya'huëtërinquëma', Cristo itopiso'. 11Yosë huëntonënquë ya'conpatëra, co chiníquën nanantacaso' ya'huërinhuë'. Noya noya yanipatama', ya'ipi piyapi'sa' catahuaco'. 12'Caso' noya noyaco,' topatama', Yosë atapanarinquëma'. Nipirinhuë', 'Caora co nanitërahuë' noya nica'huaso'. Catahuaco Sinioro,' topatama', Yosë catahuaarinquëma'. Noya noya acoarinquëma'," itërin.

13Ina quëran Quisosori cotio maistro'sa', parisioro'sa inapita pënënaton itapon:

"Cotio maistro'sanquëma', parisioro'sanquëma', canpitaso nonpintënquëma ni'ton, ¡ma'huantacha nisarama paya! Co no'tëquën a'chinamahuë' ni'ton, Yosë iranën ya'copiatë pochin nitërama'. Co no'tëquën Yosë imatomahuë', co canpita tëranta' Yosë hua'anëntërinquë ya'conaramahuë'. A'napitanta' yaya'conpirinahuë', co catahuaramahuë' ya'conacaiso'. Canpita nonaninënquëma' ni'ton, inapitanta' co ya'conpihuë'. [14Canpitaso nonpintënquëma ni'ton, ¡ma'huantacha nisarama paya! Quëyorono'sa' nonpintërama'. Noya nontapomarahuë', a'naya a'naya nonpintatoma', ma'shanënapita matërama'. Ina quëran niyontonpiso pëiquë ya'conpatamara, hua'qui' Yosë nontapomarahuë', co cancanëma quëran imaramahuë'. Ina marë' aquë aquëtë' ana'intarinquëma'.]

15Canpitaso' nonpintënquëma ni'ton, ¡ma'huantacha nisarama paya! Nisha piyapi'sa' a'chintacamaso marë' ira iratérantarama'. Aquë paatoma', a'naya a'naya a'chintërama' canpita pochin yonquicaiso marë'. Natëhuachinënquëma', aquë aquëtë' co noyahuë' cancantapi. Ya'ipinquëma' parisitopiquë pa'sarama huachi.

16¡Ma'huantacha nisarama paya! A'napita yaa'chintopiramahuë', co no'tëquën yonquiatomahuë', somaraya pochin cancantërama'. Somaraya nininso' co pi'pian tëranta' nanitërinhuë' a'napita quëpacaso'. Inapochachin canpitaso' co Yosë nohuitatomahuë', co nanitëramahuë' a'napita a'chintacamaso'. 'Yoscoarë' topatëra, no'tëquën nontacaso' ya'huërin,' topi ya'ipi piyapi'sa'. Canpitaso nipirinhuë' nisha nisha tënama'. 'Yosë chinotopiso pëi' ya'huërin ni'ton, no'tëquën nontaranquën,' itopiramahuë', nonpinpatamanta', 'Co ina marë' Yosë ana'intarinpoahuë','

toconama'. 'Yosë chinotopiso pëiquë oro ya'huërin ni'ton, no'tëquën nontaranquën, topatëra, naporo huarë' no'tëquën nontacaso' ya'huërin,' topiramahuë'. 17 Co no'tëquën yonquiramahuë'. Yosë chinotopiso pëi' mini oro quëran noya noya ninin. Oro inaquë ya'huërinso' co aquëtë' yonquicaso' ya'huërinhuë'. Co chinotopiso' pëiquë ya'huërinhuë' naporini, co Yosëri noya ni'itonhuë'. 18 Yosë chinotopiso pëiquë artaro ya'huërin. Inaquë ma'sha acopi Yosë chinotacaiso marë'. 'Artaro ya'huërin ni'ton, no'tëquën nontaranquën,' tapomarahuë', nonpinpatamanta', 'Co ina marë' Yosë ana'intarinpoahuë',' toconama'. 'Ma'sha inaquë acopiso' ya'huërin ni'ton, no'tëquën nontaranquën, topatëra, naporo huarë' no'tëquën nontacaso' ya'huërin,' topiramahuë'. Yanonpinatoma', naporama'. 19 Somaraya pochin cancantatoma', co no'tëquën yonquiramahuë'. Co ma'sha acopiso' aquëtë' yonquicaso' ya'huërinhuë'. Artaro mini ma'sha acopi quëran noya noya ninin. Artaroquë acopi ni'ton, Yosëri noya ni'nin. 20 'Artaro ya'huërin ni'ton, no'tëquën nontaranquën,' topatama', ya'ipi inaquë acopisopitanta' yonquicaso' ya'huërin. 21 'Yosë chinotopiso pëi' ya'huërin ni'ton, no'tëquën nontaranquën,' topatama', Yosë inaquë ya'huërinsonta' yonquicamaso' ya'huërin. 22 Inapochachin 'Pi'iro'të' ya'huërin ni'ton, no'tëquën nontaranquën,' topatamanta', co pi'iro'tëáchin yonquicaso' ya'huërinhuë'. Yosë inaquë ya'huaton, hua'anëntarinpoa'. Inanta' yonquicamaso' ya'huërin.

23 Canpitaso nonpintënquëma ni'ton, ¡ma'huantacha nisarama paya! 'Nani ma'sha quëran, diesmo Yosë quëtacaso' ya'huërin,' itërinpoa' Moisësë. Ina natëpiramahuë', nonpintënquëma' canpitaso'. Napoaton ma'sha sha'patamara, pi'pian quëtërama'. Ya'ipi cosharo apimotacaso marë' sha'nama' quëran huarë' diesmo quëtërama'. Inaso' noya nipirinhuë', Yosë na'con na'con nohuantërinsoso' naniantërama'. Co no'tëquën nonamahuë'. Co sa'ahuaro'sa' nosororamahuë'. Naporahuaton, co cancanëma quëran huarë' Yosë natëramahuë'. Ina marë' ana'intarinquëma'. 24 Somaraya pochin cancantatoma', co no'tëquën a'chinamahuë'. Ni'co'. Canpitaso' yao'opatamara, ama o'oso tëranta' o'ocamaso marëhuë' noyá panshairama'. Napoapomarahuë', camiyo a'naroáchin mi'tëramaso pochin ninama'. Yosë na'con na'con nohuantërinso', co natëramahuë'.

25 Canpitaso' nonpintënquëma ni'ton, ¡ma'huantacha nisarama paya! Tëhuënchachin yanonpinama'. Ni'co'. A'naquën minë', sënan, inapita pa'mohuachinara, aipiáchin pa'mopi. Acoposo nipirinhuë', në'huënantëtërin. Inapochachin canpitaso' piyapi'sa' noya nicainënquëmasoachin yonquipiramahuë', acopo' cancanëma quëranso', co noya yonquiramahuë'. Nonpinatoma', yaihuatërama'. Ma'sharáchin nohuantatoma', co Yosë nohuantërinso' ninamahuë'. Ina marë' Yosë ana'intarinquëma'. 26 Canpitaso parisioro'sanquëma', somaraya pochin cancantërama'. ¿Onporahuatomacha co no'tëquën yonquiramahuë paya? Cancanëma'ton anoyatoco'. Ina quëran noya cancantatoma', noya nisarama huachi.

27 Canpitaso' nonpintënquëma ni'ton, ¡ma'huantacha nisarama paya! Yosë quiricanën a'chinpiramahuë', yanonpinama'. Ni'co'. Chimipi na'pi naninquë po'mohuatëra, aipiran quëran huiríchinquë pashitërë'. Noyápiachin ya'nopirinhuë', acoposo' nansë, nosha chanatërinso', inapita co nishinahuën' nisarin. 28 Inapochachin canpitaso'

ninama'. Piyapi'sa' noya nicatënënquëma': 'Ma noya maistro'sa' Yosë natëpi,' topirinahuë'. Acopo' cancanëma quëranso nonpinatoma', pa'pi co noyahuë' cancantërama'.

29 Canpitaso' nonpintënquëma ni'ton, ¡ma'huantacha nisarama paya! Iráca Yosë piyapinënpita pënëntohuachinara, shimashonëmapitari no'huitona', tëpapi. Ipora canpitaso', pa'pitopiquë pëirapirama'. Noya quëmapi'santa pa'pitopiso', yancoro'sa' sharapirama'. Ama naniantacaso marëhuë' napotërama'. 30 Inapotatoma' naporama': 'Iráca chachin ya'huërai naporini, co quiyariso' tëpa'itoihuë',' topiramahuë', 31 shimashonëma' quëpatoma', canpitanta' tëpatona'piro'sa pochin cancantarama'. 32 Inapita pochin cancantatoma', co noyahuë' nisarama'. Na'con na'con oshahuanarama'.

33 ¡Ya'huan pochin cancantatoma', pa'pi co noyahuë' nisarama'! ¿Onporahuatomacha pën quëran cha'ërë'ponquëmaya? Co cha'ësaramahuë'. 34 Napoaton pënëntona'piro'sa' a'pataranquëma'. No'tëquën yonquina'piro'sa', a'china'piro'sa' inapita a'pataranquëma' a'chintinënquëmaso marë'. No'tëquën pënënaponënquëma' nipirinhuë', no'huiarama'. A'chintopirinënquëmahuë', a'naquën tëpaarama'. A'naquën niyontonpiso pëiquë chiníquën huihuiarama'. Nisha nisha ninanoquë imatoma', aparisitarama'. A'naquëonta' corosëquë patanantatoma', tëpaarama'. 35 Iráca quëran huarë' noya quëmapi'sa' pënëntopirinahuë', na'a tëpapi. Apiri'ton noya quëmapi nipirinhuë', iini tëparin. Ina piquëran a'naya a'naya noya pënëntopirinahuë', tëpara'piapi. Na'a pi'ipi napopi. Napoin quëran Sacariasë tëpapi anta'. Piriquiasë hui'nin inaso'. Yosë chinotopiso pëi i'iratëquë artaro ya'huërinso aquëcha tëpapi. Canpitaso' ina nitotapomarahuë', co natantochináchinhuë' cancantërama'. Napoaton Yosë chiníquën ana'intarinquëma'. 36 Iráca quëran huarë' shimashonëmapita co noyahuë' cancantopi. Ipora canpitanta' inapita pochachin cancantarama' ni'ton, Yosë na'con ana'intarinquëma huachi, tënahuë," itërin.

Quirosarinquë ya'huëpisopita yonquiaton, Quisoso sëtërinso'

(Lucas 13.34-35)

37 Ina quëran taantarin: "¡Ya'ipi Quirosarinquë ya'huëramasopita yonquiatënquëma', chiníquën sëtërahuë! Na'a pënëntona'piro'sa' Yosë a'patërinquëma' pënëinënquëmaso marë'. A'papirinhuë', tëparama'. A'naquën na'piquë të'yaratoma', tëparama'. Ya'ipinquëma' nosoroatënquëma', na'aro' yacatahuapiranquëmahuë', co ca tëranta' nohuantëramacohuë'. Atari hua'huin to'cohuëtërinso pochin yapa'poyapiranquëmahuë', co nohuantëramacohuë'. 38 Napoaton Tata Yosë patarinquëma'. Chinotëramaso pëinta' patarin. Co huachi catahuaarinquëmahuë' ni'ton, noquitarama huachi. 39 Canta', co huachi quënanaramacohuë'. O'manta'huaso' tahuëri huarë' quënaantaramaco. Naporo': '¡Ma noyanquëncha quëmaso paya! Sinioro chachin a'paimarinquën,' itaramaco huachi," itërin Quisosori.

Yosë chinotopiso pëi' ohuatapiso'

(Marcos 13.1-2; Lucas 21.5-6)

24 1 Ina quëran Yosë chinotopiso pëi quëran pipihuachinara, ca'tano'sanënpitari itapona':

—Ni'quë' Maistro. Ma noyápiachin Yosë chinotopiso pëi', itopi.

2—Iporaso' ya'ipiya noyápiachin ni'piramahuë', a'na tahuëriso' ya'ipiya ohuatapi. Co a'na na'piya tëranta' niya'huiritarinhuë', itërin Quisosori.

Ayaro' tahuëri ya'caritërinso'

(Marcos 13.3-23; Lucas 21.7-24; 17.22-24)

3Ina quëran Oriposë panënquë pa'sahuaton, inaquë huënsëconin. Ca'tano'-sanënpitaráchin ya'huëpi. Inapitari huëcapairahuatona', itiipi:

—¿Onporota' Maistro ohuatapi? Ayaro' tahuëri ya'caritohuachin, ¿ma'ta' onporahuachina' nitotapoi? ¿Onporota' o'mantararan? Inapita sha'huitocoi quiyanta' nitochii, itopi.

4—Ni'cona iyaro'sa' nonpintochinënquëma'. 5A'naquën huëcapona'. "Caso' Cristoco. Yosë chachin a'paimarinco," tosapi. Nonpintë' nipirinhuë', na'a piyapi'sari imasapi. 6Nisha nisha parti piyapi'sa' nino'huiapi. Niahuërahuatona', quira nisapi. Ina natanpatama', ama pa'yancosohuë'. Yosë nohuanton, naporapi. Napoaponahuë', co isoro'pa' ta'huanchátëraponhuë'. 7Nisha nisha nananquë nonpisopita nino'huitona', quira nisapi. Copirnoro'sa capini nino'huitona', piyapinënpita camairapi quira nicacaiso marë'. Nisha nisha parti cosharo' pahuanpachin, tanari piyapi'sa' tiquirarin. Naporahuaton, a'na parti a'na parti ocohua pa'sarin. 8Ni'co'. Sanapi yahuaihuachina, iquitárin, co a'naroáchin huairinhuë'. Inapochachin ayaro' tahuëri ya'caritohuachin, piyapi'sa' parisitaponaraihuë', co isoro'pa' ta'huanchátëraponhuë'.

9"Naporo' tahuëri'sa' co noya piyapi'-sahuë' masarinënquëma'. Imaramacoso marë' aparisitarinënquëma'. Nisha nisha piyapi'sa' no'huiarinënquëma'. A'naquëma' tëpararinënquëma'. 10Inapohuachina', na'a piyapi'sa' imasapirinacohuë', co ahuantatonaraihuë', Yosë naniantapi. Pipirahuatona', imarinacosopita no'huitona', sha'huirapirapi. 11A'naquëonta' nonpin nanan pënëntapona'. Nonpinapirinahuë', na'a piyapi'sari natëtona', nonpin nanan imasapi huachi. 12Piyapi'sa' pa'pi co noyahuë' cancantatona', na'con na'con oshahuanapi. Co huachi ninosoroapihuë'. 13Canpitaso nipirinhuë' noya ahuantoco'. Co a'pohuatamacohuë', noya nicha'ësaranquëma huachi. 14Yosë hua'anëntërinquë ya'conacaso' a'chintëranquëma'. Ina nanan chachin ya'ipi parti a'chinacaso' ya'huërin. Ya'ipi piyapi'sa' nitochina'. Ya'ipi parti a'chintohuachina', naporo' ayaro' tahuëri naniarin huachi.

15Iráca Naniri ninoton, ninshitërin. 'A'na tahuëri inimicoro'sa' Yosë pëinënquë ya'conahuatona', tapiapona'. Pa'pi co noyahuë' nitatona' inapotohuachina', co huachi inaquë Yosë chinotapihuë',' tënin. No'tëquën ninorin ni'ton, ina quirica nontohuatama', noya yonquico'. 16Naniri ninorinso' nanihuachin, Cotia parti ya'huëramasopita motopi'pa' manóton ta'aco', chiníquën aparisitochinënquëma'. 17Pëinëma aipi ya'huëhuatama', ama ma'shanëmapita quëpacaso marë' ya'concosohuë'. A'naroáchin topinan ta'aco'. 18Iminëmaquë sacatasënquëma' nipachin, ama a'moramaso tëranta' maquintacosohuë'. Manóton ta'aco'. 19Naporo' tahuëri'sa' cayorono'sa', sho'shopia'hua ya'huëtopiso', inapitaso' sacai quëran ta'arapi ni'ton, parisitapona'. ¡Ma'huantacha nisapi paya! 20Yosë nontoco' ama o'nápiquë ta'acaso' ya'huë'insohuë'. O'napiquëhuë nipon, chinoto tahuërihuë nipon, saca sacai' ta'acaso'. 21Ina quëran piyapi'sa' chini chiníquën parisitapi.

Isoro'pa' ya'huërin quëran huarë' co ina pochin parisichátërapihuë'. Ina piquëraonta' co onporonta' ina pochin parisitantarapihuë'. 22 Yosë nohuanton, co hua'qui' aparisitapihuë'. Hua'qui' aparisitapi naporini, ya'ipi piyapi'sa' taqui'itonahuë'. Nipirinhuë', piyapinënpita nosoroaton, co nohuantërinhuë' hua'qui' aparisitacaiso'. Huayoninsopita nicha'ësarin huachi.

23 Naporo' tahuëri'sa' nisha nisha sha'huitarinënquëma'. '¡Ni'cochi, Cristo nani huë'nin! Pasëquë ya'huarin,' itohuachinënquëma', ama natëcosohuë'. 24 Na'a nonpin nanan pënëntona'piro'sa' huëcapona'. 'Caso' Cristoco' tosapi a'naquën. 'Caso' ninotona'pico,' tosapi a'naquëonta'. Sacai' nininsopita nisapi piyapi'sa' nonpintacaiso marë'. Huayoninsopitanta' nonpintochinaichin nisapi. 25 Nani sha'huitëranquëma' ama naporo tahuëri nonpintinënquëmaso marëhuë'. 26 'Huëco' inotëro parti pa'ahua'. Inatohua' Cristo ya'huarin,' itohuachinënquëma', ama pacosohuë'. 'Paso' pëiquë ya'huërarin,' itohuachinënquëmanta', ama natëcosohuë'. 27 Yosë quëran quëmapico ni'to, a'na tahuëri o'mantararahuë. O'mantahuato, ya'ipi piyapi'sa' ni'sarinaco. O'cori' huënsha' topachina, ya'ipi parti a'pintërin. Inapochachin a'na tahuëri huënaráchin huënaráchin o'mantararahuë, ni'saramaco. 28 Ma'sharo'sa' chiminpachina, a'naroáchin tamëro'sari huëcapairin," itërin Quisosori. (Cristo o'mantahuachin, ya'ipiya nitotapi, tapon naporin.)

O'mantacaso' tahuëri

(Marcos 13.24-37; Lucas 17.26-30, 34-36; 21.25-33)

29 "Nani parisitohuachina', pi'i tashiarin. Yoquinta' co huachi a'pinarinhuë'. Naporahuaton, na'a tayoraro'sa' anotarin. Ya'ipi inápaquë ya'huërinsopitanta' nacon nacontapon. 30 Naporo' o'mantararahuë. Yosë quëran quëmapico ni'to, inápa quëran o'mantararahuë huachi. Nisha nisha nananquë nonpisopita: 'Ana'intarinpoa',' ta'tona' pa'yanapi, na'nëapi, napoapi. Chiníquën nanantato, chitoro' huáncana o'mantararahuë, ni'sarinaco. Huënaráchin huënaráchin ya'noarahuë. 31 O'mantarahuato, na'a anquëniro'sa' a'pararahuë. Panca tronpita pihuitona', ya'ipi parti pa'sapi huayonahuësopita ayontonacaiso marë'.

32 Iquira nara papotërin quëran nitotoco'. Ta'amën monoantahuachina, 'Nani o'napi naniriarin huachi,' topi. 33 Inapochachin nani ma'sha onporahuachina', nitotarama'. 'O'mantacaso' tahuëri naniriarin huachi,' tosarama'. 34 No'tëquën sha'huitëranquëma'. Co'huara cotioro'sa' huënton ta'huanchatërasoihuë', nani ma'sha onporapi. 35 Isoro'pa' ta'huantarin. Pi'iro'tënta' ta'huantarin. Ca nanamëhuëso nipirinhuë' co onporonta' ta'huantarinhuë'. No'tëquën nonahuë ni'ton, ya'ipi sha'huitëranquëmaso chachin naniarin huachi.

36 Ma tahuërisona o'mantaca'huasoso nipirinhuë', co insonta' nitotërinhuë'. Anquëniro'santa' co nitotapihuë'. Yosë hui'ninco niporahuë', co ca tëranta' nitotërahuë'. Tata Yosëíchin nitotërinso'.

37-39 Iráca Noi nanpiso', na'a piyapi'sa' co Yosë natëpihuë'. Topinan ya'huëcaisoráchin cancantopi. Coshatápi, o'osápi, sa'asápi, hui'ninapitanta' aso'yarápi. Napoatona', co Yosë yonquipihuë'. Noiso nipirinhuë', Yosë natëton, panca nancha ninin. Nani tinihuachina, inaquë ya'conin. A'napitaso' co yonquipirinahuë', a'nanaya panca pama pa'sarin. Naporo' ya'ipiya chimiitopi huachi.

Inapochachin canta' Yosë quëran quëmapico ni'to, a'nanaya o'mantararahuë. Na'a piyapi'sa' co yonquipirinacohuë', o'mantararahuë. 40 Naporo' cato' quëmapi'sa' ina iminquëáchin sacatapirinahuë', a'nara' quëpantarahuë. A'naso nipirinhuë' patarahuë. 41 Cato' sanapi'sa' inaquëráchin shi'shi' pë'sanapirinahuë', a'nara' quëpantarahuë. A'naso nipirinhuë' patarahuë.

42 Ama huë'ërëso pochin cancantatoma', naniantocosohuë'. Onporosona o'maca'huaso' tahuëri nanihuachin, co nitotaramahuë'. 43 Ni'co'. Ihuatë' a'nanaya huë'pachina, pëiquë ya'conin. Hua'anën co nicasohuë', ma'sha ihuarin. Onporosona huëcacaso' nitotërin naporini, hua'anëni ninaitonhuë', co pëinënquë ya'conacaso' nanichitonhuë'. 44 Inapochachin canpitanta' ninatomaco, ya'huëco'. Hua'quihuato: 'Co yao'marinhuë',' ama tocosohuë'. Co nitotasënquëmahuë', a'nanaya o'mantararahuë," itërin.

Inpriato naporin quëran a'chininso'

(Lucas 12.41-48)

45 Ina quëran itaantarin: "Ni'co', iyaro'sa'. O'maca'huaso' tahuëri a'na patron pochin nisarahuë. Inaso' aquë yapa'pachina, inpriatonën sha'huitërin. 'Piyapinëhuëpita noya ni'quë'. Cosharo', ma'sha, inapita pahuantohuachina', quëtëra'piaquë',' itahuaton, pa'nin. 46 Inpriatoso' noya yonquihuachin, no'tëquën natëtarin. Patronëni huëcapaintahuachin, noya ni'sarin. Ina marë' noya cancantarin. 47 Noya natërin ni'ton, acoarin ya'ipi ma'shanënpita a'paicaso marë'. 48 Nipirinhuë', inpriatonën co noyahuë' cancantohuachin, tapon: 'Patron hua'quirarin. Co a'naroáchin huënantaponhuë',' ta'ton, 49 piyapinënpita ahuëapon. Pita nicacasoáchin cancantapon. No'pirápon. 50 Napoaso', patronëni quënanquintapon. Co nitotasohuë', a'nanaya canquipon. 51 Co natërinhuë' ni'ton, chiníquën ana'intarin. Nonpintëro'sa' ana'intopiso pochin nitapon. Inaquë co napion ancantaton, na'nërápon," tënin Quisoso.

Sanapi nipayarinsopita

25 1 Naquëranchin Quisosori pënëantarin:

"Yosë hua'anëntërinso' a'chintanta'inquëma', noya natanco. Hua'an sa'arinso pochin ninin. Inaso aquë quëran huë'sarin. Onporosona canquicaso' co nitotopihuë'. Tahuëri nanihuachina, sanapi nipayarinsopita ninarapi hua'an huëcacaso'. 'Hua'qui quëran canquipon nimara,' ta'tona', shonca nano'sa' nanparinënarë chachin ninarapi. 2-4 A'natërápo sanapiíchin noya yonquipi. Quirosin pochin orotërinso' ta'pantatona', mëntaiquë huarë' quëpapi. Naporahuatona', a'naya a'naya potiriaquë quëpapi. A'natërápo sanapi'saso nipirinhuë' co yonquiatonahuë', co aquëtë' quëpapihuë'. 5 Hua'an hua'quirin ni'ton, tashitopi. Yahuë'ëtona', ya'ipimiáchin huë'ëpi. 6 Huë'ësoi', yono tashi' a'nanaya chiníquën noninso' natanpi. '¡Ma'tana, huë'sarin huachi! ¡Huënsëco' pa'ahua'

nacapia'ahua'!' nitopi. 7 A'naroáchin
shonca nano'sa chachin capayata-
huatona', nanparinënapita taparapi
noya orotacaso marë'. 8 Noya yonqui-
rinsopitaso' ta'pantohuachinara,
noya orotërin. A'napitaso nipirinhuë'
i'chinpitopirinahuë', yatacopiconpi.
Napohuachinara: 'Ta'pantocoi quiyanta'
i'chinpi'i. Nani quiyaso' tacopiarin,'
topirinahuë'. 9 'Co'chi nanitëraihuë'
ta'panta'huainquëmaso paya. Inapo-
huatoi, co huachi quiyanta' orotarinhuë'.
Ya'ipinpoa' tacopianarihua'. Manóton
paatoma', pa'anconco',' itopi. 10 Napo-
tohuachinara, a'natërápo chachin
manotona pa'pi quirosin pochin
nininso' pa'anapona'. Pa'pirinahuë',
co'huara huëntayátërasoihuë', hua'an
canquirin. A'natërápo nano'sa' noya
yonquirinsopitaso' imatona', pëiquë
ya'conpi. Inaquë sa'acaso marë' pita
nisapi. Nani ya'conpachinara, oncotopi.
11 Ina quëran co yonquirinsopi-
tasohuë' huënantatona': '¡I'soatocoi
sinioro quiyanta' ya'coin!' itopirinahuë'.
12 Hua'ani co nohuantërinhuë'. 'Co
canpitaso' piyapinëhuëpitanquëma-
huë'. Co nohuitëranquëmahuë',' ta'ton
co aya'coninhuë'.

13 Napoaton canpitanta' noya yonquia-
toma', o'manta'huaso' tahuëri ninaco'.
Onporoso' nanipon nimara, co nitotë-
ramahuë'. Ni'cona patontatënquëma',"
itërin.

Canacaso marë' coriqui quëtërinso'

(Lucas 19.11-27)

14 Ina quëran itaantarin: "Isonta'
iyaro'sa' a'chinchinquëma' Yosë hua'a-
nëntërinso' nitotamaso marë'. A'na
quëmapi aquë yapa'sarinso pochin ninin.
Yapa'pachina, inpriatonënpita amatërin
camaicaso marë'. Huë'pachinara, itapon:
'Aquë pa'pato, oshaquëran huënan-
tarahuë. Inatohua' ya'huasoco, noya
sacatoco'. Apira coriqui quëchinquëma'
ina quëran na'con na'con canaca'huaso
marë'. Ma'sha pa'anatoma', oshaquëran
ana'atoco',' itërin. 15 Itahuaton, a'naya
a'naya quëtëra'piarin. Co napopia-
nachin quëtërinhuë'. Nanitinpichin
tantiaton, nisha nisha quëtërin. A'naso'
a'natërápo huaranca coriqui oro
quëran nininso' quëtërin. A'naso' cato
huaranca quëtërin. A'nanta' huaranca
quëtërin. Nani inpriatonënpita quëta-
huaton, pa'nin huachi. 16 A'natërápo
huaranca ma'patona'piso' a'naroáchin
natërin. Paaton, na'a ma'sha pa'anin.
Ina quëran inapita pa'anaton, na'con
na'con coriqui canarin. Nani tahuëri
inapoaton, oshaquëran a'natërápo
huaranca aquëtë' canaantarin. 17 Cato
huaranca quëtërinsonta' noya saca-
tërin. Inanta' ma'sha pa'anahuaton,
cato huaranca aquëtë' canantarin.
18 Huaranca ma'parinsoso' nipirinhuë',
co yanatërinhuë'. No'paquë ihuata-
huaton, coriquinën pa'pitërin inaquë
tapacaso marë'.

19 Hua'qui quëran hua'anëna huënan-
tarahuaton, inpriatonënpita amataan-
tarin nontacaso marë'. 20 A'natërápo
huaranca ma'patona'piso huë'sahuaton,
coriqui a'notiirin. 'Ni'quë' sinioro,
a'natërápo huaranca quëtopiranco-
huë', ina quëran a'natërápo huaranca
aquëtë' nani canarahuë,' itiirin. 21 '¡Ma
noyacha sacatëran paya! Natëranco
ni'quëhuarë', chiníquën nanan quëchin-
quën na'con hua'anëntamaso marë'.
Pëinëhuëquë huëquë', noya cancan-
tahua',' itërin hua'anëni. 22 Ina quëran
a'nanta' huë'nin: 'Ni'quë' sinioro, cato
huaranca quëtopirancohuë', nani cato
huaranca aquëtë' canarahuë,' itiirin.
23 '¡Ma noyacha quëmanta' sacatëran

paya! Natëranco ni'quëhuarë', nanan quëchinquën na'con hua'anëntacaso marë'. Pëinëhuëquë huëquë', noya cancantahua',' itërin inanta' hua'anëni.
24 Piquëran quëtërinsoso nipirinhuë', huë'sahuaton itiirin: 'Quëmaso' sinioro co nosororancoihuë'. Co quëmaora shacaponahuë', nitërinso' manan. Co sacataponahuë', canaran. 25 Napoaton të'huatatënquën, co sacatërahuë'. Coriqui quëtërancoso' acoporoquë po'orahuë. Ma'tana ya'huarin,' itahuaton, coriqui a'notërin. 26 Napotohuachina, co noya ni'ninhuë'. 'Quëmaso' co noyanquënhuë'. Chiroton, co natërancohuë'. Co no'të-quën yonquiranhuë'. "Co sacataponahuë' canaran," ¿itëranco ti? 27 ¿Onpoatonta' nipachin, co bancoquë acoranhuë'? Inaquë acoran naporini, pi'pian tëranta' canaitohuë',' itërin. 28 Ina quëran a'na piyapinën sha'huitërin. 'Iso quëmapi topinan quëran coriqui quëtërahuë. Osërëtahuaton, paso' quëmapi na'con na'con canarinso', quëtëquë'. 29 Noya natërinco ni'ton, na'con na'con quëtan-tarahuë. Co manta' pahuantarinhuë'. A'naso nipirinhuë' co natërincohuë' ni'ton, pi'pian ya'huëtërinso tëranta' osërëtarahuë. 30 Naporahuaton co noyahuë' ni'ton, aipiran tashinantë-rinquë të'yatoco'. Inatohua co napion ancantaton na'nërápon,' tënin," itërin Quisosori.

Nisha nisha nananquë nonpisopita ana'intërinso'

31 Ina quëran itaantarin: "Yosë quëran quëmapico ni'to, a'na tahuëri o'manta-rarahuë hua'anënta'huaso marë'. Ya'ipi anquëniro'sapitarë'co chachin o'man-tararahuë. Huënaráchin huënaráchin ya'norahuato, hua'anënta'huaso' shiraquë huënsëarahuë coisë pochin nica'huaso marë'. 32 Yosë nohuanton, nisha nisha nananquë nonpisopita niyontonapi. Niyontonpachina', pë'tahuatona'pi pochin nisarahuë. Ni'co'. Tahuëri nipa-china, ohuicaro'sa', chiporo'sa' napo-pianachin pa'sapi coshatacaiso marë'. Inaquëráchin ya'huëpirinahuë', tashi-huachina, nisha nisha acorin huachi. 33 Ohuicaro'sa' inchinanën quëran acorahuaton, chiporo'saso' ahuënanën quëran acorin. Inapochachin canta' ya'ipi piyapi'sa' nisha nisha acoarahuë. Noya cancantopisopita inchinanëhuë quëran acoarahuë. Co noyahuë' cancan-topisopitaso nipirinhuë', ahuënanëhuë quëran acoarahuë. 34 Ina quëran inchinanëhuë quëran acorahuësopita itarahuë: 'Ya'ipinquëma' huëcatoma', Yosë hua'anëntërinquë ya'conquico'. ¡Ma noyacha Tata Yosë nosororinquëma paya! Isoro'pa' ninin quëran huarë' yonquirinquëma' hua'anëntërinquë aya'coinquëmaso marë'. 35 Canpitaso' noya nosororamaco. Tanahuatëra, a'ca-ramaco. Yamorohuatëra, o'shitëramaco. Ya'huëramataquëchi na'huëpatëra, noya nontëramaco. Pëinëmaquë chachin aya'conamaco. 36 Capa a'moca'huaso' nipachina, quëtëramaco. Caniohuatë-ranta', huëcatoma', nosoroquiramaco. Tashinan pëiquë ya'huasoconta', ni'qui-ramaco. Napoaton huëco huachi, noya ya'hua'ahua',' itarahuë. 37 Naporo' inapitaso' natanarinaco: '¿Onporota' Sinioro tanaran nicatëinquën, a'ca-rainquën? ¿Onporota' yamororan ni'ton, o'shitërainquën? 38 ¿Onporota' pëinëhuëiquë aya'conainquën? ¿Onpo-rota' a'mocamaso' pahuantërinquën ni'ton, quëtërainquën? 39 ¿Onporota' canioran ni'ton, nosoroquirainquën? ¿Onporota' tashinan pëiquë parisitëran, ni'conainquën? ¿Onpórochana napotë-rainquën nicaya? Co yonquiraihuë',' itarinaco. 40 'Co'ta, imarinacosopita

parisitohuachinara, catahuarama'. Topinan piyapi'sa', sa'ahuaro'sa', inapita ma'sha pahuantohuachinara, quëtërama'. Imatomaco, a'napita catahuarama' ni'ton, canta' catahuaramacoso pochin ni'nahuë,' itarahuë.

41 Ahuënanëhuë quëran acorahuësopitaso nipirinhuë', sha'huitarahuë: 'Ya'ipinquëma' paco huachi. Tata Yosë co noyahuë' ni'ninquëma' ni'ton, ana'intarinquëma huachi. Panca pën nani acorin sopairo'sa' ana'intacaso marë'. Inaquë pën co onporonta' tacopiarinhuë'. Inaquë paco' canpitanta'. 42 Tanapirahuë', co a'caramacohuë'. Yamoropirahuë', co o'shitëramacohuë'. 43 Ya'huëramataquëchin na'huëpatëra, co pëinëmaquë aya'conamacohuë'. Capa a'moca'huasonta' nipirinhuë', co quëtëramacohuë'. Caniopirahuë', co huëcatoma' nosororamacohuë'. Tashinan pëiquë ya'huëpirahuë', co ni'quiramacohuë',' itarahuë. 44 Ina quëran natanarinaco: '¿Onporota' Sinioro tanapiranhuë' co a'carainquënhuë'? ¿Onporota' yamoropiranhuë' co o'shitërainquënhuë'? ¿Onporota' co pëinëhuëiquë aya'conainquënhuë'? ¿Onporota' a'mocaso' pahuantopirinquënhuë', co quëtërainquënhuë'? ¿Onporota' caniopiranhuë' co nosororainquënhuë'? ¿Onporota' tashinan pëiquë parisitopiranhuë' co catahuarainquënhuë'? Co onporonta' ina pochin ni'nainquënhuë',' itarinaco. 45 'Co'ta imarinacosopita parisitopirinahuë', co catahuaramahuë'. Sa'ahuaro'sa' ma'sha pahuantopirinahuë', co quëtëramahuë'. Co inapita nosororamahuë' ni'ton, co canta' nosororamacohuë',' itarahuë. Itahuato, a'pararahuë huachi. 46 Parisitopiquë pa'sahuatona', inaquë ya'huëmiatapi huachi. Noya nipisopitaso nipirinhuë', Yosë pochin nanpimiatapi huachi," itërin Quisosori.

Quisoso macacaiso marë' chinotopiso'

(Marcos 14.1-2; Lucas 22.1-2; Juan 11.45-53)

26 1 Nani a'chintohuachina, ca'tano'sanënpita itapon:

2 —Cato' tahuëri pahuanarin Pascoa nanicaso', nani nitotërama'. Naporo' Yosë quëran quëmapico niporahuë', masarinaco. Masahuatonaco, corosëquë patanantarinaco, itërin.

3 Ina quëran corto hua'ano'sa', cotio ansiano'sa', inapita Caihuasë pëinënquë niyontonpi. Inaso' corto hua'an, chini chiníquën nanantërin. 4-5 Inaquë niyontonahuatona', ninontapi Quisoso tëpacaiso marë'.

—Ama pita tahuëri chachin maahuasohuë', piyapi'sa' no'huihuachinënpoa'. Quisoso pa'yatapi ni'ton, ahuëarinënpoa'. Napoaton po'oana quëran maahua', nitopi.

Hua'saiquë opomototërinso'

(Marcos 14.3-9; Juan 12.1-8)

6 Quisososo nipirinhuë' Pitaniaquë pa'nin. Simon pëinënquë coshatapatarin. Ina Simon chana caniori mapirinhuë', anoyatërinso'. 7 Misaquë coshatasoi', a'nara' sanapi huë'nin. Potiria'huaya huirina'pi quëran nipiso' quënin. Inaquë pimo hua'sai' na'con pa'tërinso' ya'huërin. Quisoso nosoroaton, opomototërin. 8 Ina nicatona ca'tano'sanënpitaso', no'huitopi. No'huitatona ninontopi.

—¿Onpoatonta' iso hua'sai' pa'ton nipirinhuë' chiniarin? 9 Pa'anin naporini, na'con coriqui canaton sa'ahuaro'sa' quëtacaso' ya'huëchitonhuë', nitopi.

10 Quisosori natanahuaton, itërin:

—¿Ma'marëta' iso sanapi no'huirama'? Tananpitoco'. Na'con nosoroatonco, inapotërinco. 11 Nani tahuëri

sa'ahuaro'saso' ya'huërapi. Caso nipirinhuë', co hua'quiyahuë' canpitaro'co ya'huarahuë. 12Co'huara chimiyantërasocohuë', nosoroatonco, nonëhuë hua'saiquë opotërinco pa'pitinacoso marë'. 13No'tëquën itaranquëma'. Ya'ipi parti noya nanan sha'huihuachina', iso sanapi napotërincoso' sha'huirapi anta'. Co naniantapihuë', itërin.

Cotasëri sha'huirapirinso'

(Marcos 14.10-11; Lucas 22.3-6)

14Ina quëran, Cotasë Iscarioti pa'pi co noyahuë' yonquirin. Quisoso ca'tanaponahuë', yasha'huirapirin. Corto hua'ano'sa' ya'huërinquë pa'sahuaton, itoonin:

15—Po'oana quëran Quisoso a'notohuatënquëma', ¿onpo coriquita' quëtaramaco? itërin.

—Cara shonca coriqui prata quëran nininso' quëchinquën, itopi. Itohuachinara:

—Noyahua'. Quëtoco nipachin a'nochinquëma', topachina, quëtopi. 16Naporo quëran huarë' Cotasë yonquirarin po'oana quëran a'nocaso marë'.

Pascoa tahuëri coshatopiso'

(Marcos 14.12-25; Lucas 22.7-23; Juan 13.21-30; 1 Corintios 11.23-26)

17Pascoa tahuëri nipachina, nisha pan ca'pi, co ahuëpocatopisohuë'. Ina tahuëri nanihuachina, ca'tano'sanënpitari huëcapaipi.

—¿Intohuata' Maistro paatoi, Pascoa cosharo' nii capacaso marë'? itopi.

18—Ninanoquë paco'. Inaquë a'na quëmapi quënanconarama'. Ina quënanconpatama', sha'huitoco'. "Maistro a'parincoi ni'ton, huë'nai. Naporin: 'Yosë ninorinso' nani naniriarin ni'ton, quëma pëinënquë Pascoa cosharo' ca'tano'sanëhuëpitarë'co chachin coshatarai, tënin,' itonco'," itërin Quisosori.

19Pa'pachinara, Quisosori sha'huitërinso chachin quënanconpi. Quëmapi quënanconahuatona', nontopi. Nani natanconpachinara, inaquë Pascoa cosharo' nipi capacaiso marë'.

20Nani tashihuachina, Quisoso ca'tano'sanënpitarë chachin huë'pi. Huë'sahuatona', misaquë huënsëquipi. 21Coshatapona pochin itërin:

—No'tëquën ipora itaranquëma'. Shonca catonquëma' ca'tanpiramacohuë', a'naquëma' sha'huirapiaramaco, itërin.

22Natanahuatona', sëtopi. Sëtatona', a'naya a'nayari Quisoso natanpi.

—¿Incoita' Sinioro, yasha'huirapirainquën? ¿Co cahuë' nimara ti? itopi a'naya a'nayari.

23—Tëhuënchachin a'naquëma' yasha'huirapiramaco. Ina sënanquëráchin i'shiaton carë' caponahuë', yasha'huirapirinco. 24Yosë quiricanën quëran ninorincoso chachin chiminarahuë. Yasha'huirapirincoso nipirinhuë', ma'huantacha nicapon paya. Co nasitërinhuë' naporini, noya noya niitonhuë', itërin.

25Itohuachina, Cotasërinta' itërin:

—¿Incoita' Maistro, yasha'huirapirainquën? ¿Co cahuë' nimara ti? itohuachina, —Quëma chachin mini, itërin.

26Coshatasoi', pan masahuaton Yosë nontërin. "Yosparinquën, Sinioro" itahuaton, së'panin. Ina quëran ca'tano'sanënpita quëtërin.

—Ca'co' iyaro'sa'. Ca nonëhuë pochin iso', itërin.

27Minënta' masahuaton, "Yosparinquën Sinioro," itahuaton, inanta' quëtërin.

—Ya'ipinquëma' o'oco'. 28Ca huënainëhuë pochin iso'. Huënainëhuë pa'sarin ni'ton, nasha quëran canpitarë' Yosë anoyatërinso' sha'huichinquëma' imacamaso marë'. Chiminarahuë na'a piyapi'sa'

oshanëna' inquita'huaso marë'. 29 Co huachi opai' o'oantarahuë'. Chiminarahuë huachi. A'na tahuëri Tata Yosë hua'anëntërinso' nanihuachin, canpitaro'co nasha pochin o'oantarahuë. Naporo' noya noya cancantarihua huachi, itërin.

Pitrori nonpinapicaso' ninorinso'

(Marcos 14.26-31; Lucas 22.31-34; Juan 13.36-38)

30 Ina quëran Yosë cantanën cantarahuatona', pipipi. Pipirahuatona', Oriposë panënquë pa'pi huachi. 31 Inaquë Quisosori itërin:

—Iráca quiricanënquë ninoton, Yosë naporin: "Ca nohuanto, a'paitona'pi tëpaapi. Tëpahuachina', ohuicanënpita yanquëërapi," tënin. Inapochachin yatëpahuachinaco, ya'ipinquëma' co chiníquën cancantatomahuë', ta'ananpiaramaco. Ipora tashi chachin napoarama'. 32 Chiminaporahuë', Yosë ananpitaantarinco. Ananpitaantahuachinco, ca'ton Cariria'pa' pa'sarahuë. Inatohua' niquënantarihua', itërin.

33 —A'napita ta'ananpipirinënquëonta', co caso' ta'arahuë', tënin Pitro.

34 —No'tëquën iyasha, itëranquën. Ipora tashi chachin co'huara atari përashatërasohuë', cararo' nonpinapiaranco. "Co caso' Quisoso nohuitërahuë'," toconapon, itërin Quisosori.

35 —Co Sinioro napoarahuë'. Quëma imasaranquën ni'ton, yatëpapirinacohuënta' co onporonta' nonpinapiaranquënhuë', itaantarin Pitrori. Inachachin topi ya'ipiya.

Quisoso sëtaton, Yosë nontërinso'

(Marcos 14.32-42; Lucas 22.39-46)

36 Ina quëran, Quisimani nararo itopiquë canconpi. Inaquë ca'tano'sanënpita sha'huitërin.

—Isëquë huënsëtaco'. Pasëyáquë pa'sarahuë Yosë nontapo, itërin.

37 Caraíchin ca'tano'sanën amashamiachin quëparin. Pitro, Sipitio hui'ninpita inapitaíchin quëparin. Naporo' sëtaton, co napion cancantërin.

38 —Pa'pi sëtërahuë. Chiminchinachin sëtërahuë. Isëquë huënsëtaco'. Ama huë'ëtomarahuë', ni'táco', itërin.

39 Amashamiachin pa'sahuaton, isonconin. No'paquë huarë' monshomarahuaton, Yosë nontërin: "Quëma nohuantohuatan Tata, nicha'ëco ama ma'sha onpo'isohuë'. Main o'orëso pochin parisita'huaso' ya'huërin. Co parisita'huaso' nohuantopirahuë', quëma nohuantohuatan, noya, tënahuë. No'tëquën yanatëranquën," itërin.

40 Ina quëran huënantapirinhuë', cara chachin huë'ësápi quënanquintarin.

—Iya Pitro, ¿co a'na ora tëranta' nanitëramahuë' ni'tamaso' ti? 41 Ama huë'ëtomahuë', ni'táco'. Yosë nontoco' ama sopai minsëinquëmaso marëhuë'. Cancanëma quëranso mini Yosë yanatëpiramahuë', co canpitaora chiníquën cancantaramahuë', itërin.

42 Ina quëran paantarahuaton, Yosë nontaantarin.

—Nohuantohuatan Tata, nicha'ëco ama ma'sha onpo'isohuë'. Nipirinhuë' co nohuantohuatanhuë', ma'sona yaonpotohuatanconta' noya, tënahuë. No'tëquën yanatëranquën, itaantarin.

43 Ina quëran huënantapirinhuë', naquëranchin huë'ëantapi, quënanquinantarin. Huë'ëi' iquitatona', huë'ësápi. 44 Tananpitahuaton, paantarin. Paantarahuaton, inachachin Yosë itantarin. Nani cararo' inachachin Yosë nontërin. 45 Ina quëran huënantahuaton, itërin:

—¿Ipora huanta' huë'ësarama' ti? Nani ora nanirin huachi. Yosë quëran quëmapico nipirahuë', sha'huirapiarinco

oshahuano'sa' macainacoso marë'.
46 Huënsëco huachi pa'ahua'. Ni'co', sha'-
huirapirincoso' nani canquiarin, itërin.

Quisoso mapiso'

(Marcos 14.43-50; Lucas 22.47-53;
Juan 18.2-11)

47 Nontaso chachin, Cotasë canquirin.
Inanta' Quisoso ca'tanaponahuë',
yasha'huirapirin. Inarë' na'a piyapi'sa'
huë'sapi, corto hua'ano'sa', cotio
ansiano'sa', inapitari a'papisopita.
Sahuëni, shonqui, inapita së'quëra-
huatona' huë'sapi. 48 Co'huara cansha-
tërasoihuë', Cotasëri nani sha'huitërin
Quisoso nohuitacaiso marë'.

"Insosona apinohuato, ina Quisososo'.
Máco huachi," itërin.

49 Ina quëran ya'yoranquirahuaton:

—Tashita Maistro, itiirahuaton,
apinorin.

50 —Ma'sona yaninanso' iyasha,
manóton niquë', itërin Quisosori. Ina
quëran piyapi'sari chiníquën masapi
huachi.

51 Ca'tano'sanënpita inaquë huaniapi.
A'nara' sahuëninën ocoirahuaton, corto
hua'an inpriatonën ahuërin. Ahuëaton,
nishitëhuëratëtërin. 52 Quisososo nipi-
rinhuë' co nohuantërinhuë'.

—Sahuëninën iyasha, po'moantaquë'.
Hua'naquë tëpatohuatama', hua'na
quëran chachin tëpainëmaso' ya'huërin.
53 Tatahuë nontërahuë naporini, shonca
cato huaranca anquëniro'sa' a'patimaiton-
cohuë'. A'naroáchin catahuaitonacohuë'.
¿Co ina nitotëranhuë' ti? 54 Napoapona-
huë', co nohuantërahuë' cha'ëca'huaso'.
Nicha'ërinaco naporini, co huachi nino-
rinacoso' naniitonhuë'. Yosë nohuanton,
chiminarahuë, itërin ca'tano'sanënpita.

55 Ina quëran piyapi'sa' itapon:

—Sahuëni, shonqui, inapita së'quëra-
huatoma', huëcapairamaco. Tëpatona'pi
pochin cancantatomaco, ¿yamanamaco
ti? Co'tana nani tahuëri Yosë chinoto-
piso pëiquë huënsëato, a'chinárahuë.
Nicapomaracohuë', co manamacohuë'.
56 Napoaponahuë', Yosë nohuanton,
iporaso' masaramaco. Quiricanën
quëran ninorinacoso chachin masa-
ramaco, itërin.

Ina quëran ya'ipi ca'tano'sanënpitari
ta'ananpipi huachi.

Corto hua'ano'saquë quëpapiso'

(Marcos 14.53-65; Lucas 22.54-55, 63-71;
Juan 18.12-14, 19-24)

57 Nani masahuatona', corto hua'an
chini chiníquën nanantërinso' ya'huë-
rinquë quëpapi, Caihuasë itopiso'.
Inaquë cotio maistro'sa', ansiano'sa',
inapita nani niyontonpi. 58 Pitroso
nipirinhuë', aquë quëran imaquiarin.
I'iratëquë huarë' imaquirin. Pairaanaquë
ya'conahuaton, ponisiaro'sapitarë'
huënsëquirin. "¿Ma'ta' onpotapona'?
Tëpapona' nimara," ta'ton, ni'sárin.

59 Corto hua'ano'sa', cotio hua'ano'sa'
inapitari yatëpapi ni'ton, a'naya a'naya
yonípi Quisoso sha'huirapicaiso marë'.
60 Na'a piyapi'sari nonpinapiponarai-
huë', nisha nisha nonconpi. Napoyan
quëran catoya'piri huë'sahuatona',
sha'huirapipi.

61 —I'hua chachin Quisoso noninso'
natanai. "Yosë chinotopiso pëi' ata'-
huantahuato, caora nanitërahuë
anoyatanta'huaso'. Cara tahuëri quëran
anoyatantarahuë," toconin, itopi.

62 Corto hua'an chini chiníquën
nanantërinsoari huanirahuaton,
Quisoso itapon:

—¿Co manta' tënanhuë' ti? ¿Ma'ta'
tapona' isopita nonapiarinënquën? itërin.

63 Quisososo nipirinhuë' co manta'
tëninhuë', ta'tárin. Ina quëran corto
hua'ani itantarin:

—“Yosë ni'sárinco co nonpinahuë',” ta'ton, no'tëquën sha'huitocoi. ¿Quëmaso' Cristo, Yosë hui'ninquën chachin ti? itërin.

64—Ca mini inaco. Yosë quëran quëmapico ni'to, a'na tahuëri niantaramaco. Inápaquë pa'pato, Yosë inchinanën quëran ahuënsëarinco. Ina quëran chitoro' huancana o'mantararahuë niantaramaco, itërin.

65 Corto hua'anso natanahuaton, chiníquën no'huitërin. Inapoaton a'morinso osharin.

—“¡Caso' Yosë hui'ninco,” toconin! Nani natanama'. Inaora chachin sha'huitërinpoa' ni'ton, co a'napita sha'huitinpoaso' nohuantarihuahuë'.

66 ¿Ma'ta' onpotahua' Quisoso? tënin.

—Pa'pi co noya quëmapihuë' ni'ton, tëpacaso' ya'huërin, topi ya'ipiya.

67 Ina quëran ipirayatahuatona', ahuëpi. A'naquëninta' tonporayatahuatona', chiníquën panpirayapi.

68—¿Inta' ahuërinquën? Quëmaso' Cristonquën nipatan, ninoton no'tëquën sha'huitocoi, itopi.

Pitrori nonpinapirinso'

(Marcos 14.66-72; Lucas 22.56-62; Juan 18.15-18, 25-27)

69 Napotasoi, Pitroso' i'iratëquë huënsëarin. A'na cosonari huë'sahuaton, itiirin.

—Quëmanta' Quisoso Cariria quëran huë'ninso' ca'tanan, itopirinhuë'.

70—¿Ma quëmapita' napotaranso'? Co caso' ina nohuitërahuë', itërin. Ya'ipiya natanpi.

71 Ina quëran pa'sahuaton, ya'coanaquë huaniso', a'na cosonarinta' quënanquiantarin. Quënanahuaton, huanipapisopita itapon:

—Iso quëmapi Quisoso Nasaritoquë ya'huërinso' ca'tanin anta', itaantapirinhuë'.

72—¡Co'chi nohuitërahuë' paya! Yosë ni'sárinco, co nohuitërahuë', taantarin Pitro.

73 Ina quëran hua'quimiachin nisahuaso', a'napitarinta' itaantapi:
—Tëhuënchachin quëmanta' Quisoso ca'tanan. Cariria piyapi pochin nonan quëran nohuitërainquën, itopi.
74 —¡Co'chi iyaro'sa' paya! Yosë ni'sárinco, co cariso' nohuitërahuë'. Nonpintohuatënquëmaso', Yosë ana'inchinco, tënahuë, itërin.
Naporo chachin atari përarin. 75 Ina natanahuaton, Quisosori napotërinso' yonquirin: "Co'huara atari përashatërasohuë', cararo' nonpinapiaranco," itërinco, ta'ton, aipiran pipirin. Inaquë chiníquën sëtaton, na'nërin.

Piratoquë quëpapiso'

(Marcos 15.1; Lucas 23.1-2; Juan 18.28-32)

27 1 Tahuërianpitohuachina, ya'ipi corto hua'ano'sa', cotio ansiano'sa', inapita napopianachin yonquipi Quisoso atëpatacaiso marë'. 2 Ina quëran noyá tonporahuatona', Pirato ya'huërinquë quëpapi. Inaso' hua'an, Noma copirnori acorinso'.

Cotasë nitëparinso'

(Hechos 1.18-19)

3 Cotasëso' nani sha'huirapiponahuë', Quisoso tonpopinan quëpahuachinara, ni'sárin. Ina ni'sahuaton, yonquirin huachi. "Ma'tana tëpacaiso marë' quëparapi. ¿Onpoatocha sha'huirapirahuë paya?" ta'ton, sëtërin. Corto hua'ano'sa' ya'huëpiquë paantarahuaton, cara shonca coriqui prata quëran nininso' quëtopiso' yayo'coantapirinhuë'.
4 —Co huachi iso coriqui nohuantërahuë'. Pa'pi co noyahuë' ninahuë. Quisoso nóya quëmapi nipirinhuë', sha'huirapirahuë. Ina marë' oshahuanahuë, itoonin.
—¿Ma'marëta' ina sha'huitërancoi? Co quiyaso' ina yonquiraihuë'. Quëma naporanso', itopi.
5 Napotohuachinara, Yosë chinotopiso pëiquë chachin coriqui të'yatonahuaton, pipirin. Pa'sahuaton, nihuënquëconorahuaton, nitëparin.
6 Ina quëran corto hua'ano'saso' coriqui maantarahuatona':
—Tëpacaiso marë' pahuërëtopiso' ni'ton, co Yosë marë' acocaso' ya'huërinhuë'. Inaquë acohuatëhua', co Yosë pënëntërinso' natëarihuahuë', ta'tona', co inaquë acopihuë'.
7 —Iso coriquiquë no'pa' pa'ahuan' nisha piyapi'sa' pa'pitacaso marë', topachinara:
—Noyahua', topi ya'ipiya. Napoaton pa'sahuatona', ina coriquiquë no'pa' pa'anpi. "Tëshitona'pi no'panën," itopiso' pa'anpi. Inaquë nisharo'sa chiminpachinara, pa'pitopi. 8 Napoaton ipora huanta' ina po'oroso': "Huënai' No'pa'," itopi. 9 Iráca Irimiasë ninoton, Yosë quiricanënquë ninshitërin. "Cara shonca coriqui prata quëran nininso' quëtapi. Ina nápo' cotioro'sa' nohuantopi ni'ton, quëtapi. Ina coriqui chachin maantarahuatona', 10 tëshitona'pi no'panën pa'anapi. Yosë sha'huitërincoso chachin napoapi," tënin, ninshitaton. Naporinso chachin ina nápo' coriqui masahuatona', no'pa' pa'anpi.

Pirato naporinso'

(Marcos 15.2-5; Lucas 23.3-5; Juan 18.33-38)

11 Quisososo' Pirato notënanquë huaniárin.
—¿Quëmaso' cotioro'sa' copirnonquën ti? itërin Piratori.
—Ca mini inaco, itërin Quisosori.
12 Corto hua'ano'sa', cotio ansiano'sa', inapitari na'con nonpinapipirinahuë', co manta' tëninhuë'.
13 —Na'con nonapirinënquën, ¿co natananhuë' ti? itopirinhuë' Piratori.
14 Co manta' tëninhuë'. Co pi'pisha tëranta' a'panitërinhuë'. "Ma quëmapita'

isoso' ni'ton, co manta' yaa'panitërinhuë',” tënin Pirato yonquiaton.

Quisoso tëpacaiso' sha'huirinso'

(Marcos 15.6-20; Lucas 23.13-25; Juan 18.38—19.16)

15 Nani Pascoa tahuëri Piratoso', a'nara' apina'pi tashinan pëi quëran ocoirin. Insosona piyapi'sari nohuantopiso' ocoirin. 16 Tashinan pëiquë a'na apina'pi ya'huarin. Inaso' pa'pi co noyahuë'. Ya'ipi parti nahuiantërinso'. Parapasë itopi. 17 Piyapi'sa' huë'pachinara, Piratori itërin:

—Ipora Pascoaquënta' a'nara' apina'pi ocoianta'i, topirahuë'. ¿Insota' nohuantërama' ocoica'huaso'? Cato' ya'huapi. A'naso' Parapasë. A'nanta' Quisoso, Cristo itopiso'. ¿Insochachinta' nohuantërama' ocoica'huaso'? Canpita huayonco', itërin.

18 “Cotio hua'ano'sari co quë'yatonahuë', Quisoso mapi,” ta'ton, Piratori napotërin.

19 Hua'an shiranënquë huënsëaso', sa'ininta' nanan a'patiirin Quisoso ocoicaso marë'. “Achin tashi' a'ninquëchin hua'narahuë. Quisoso hua'nato, chiníquën pa'yanahuë. Inaso' noya quëmapi. Co manta' onporinhuë' ni'ton, nicha'ëquë'. Co tëpacaso' ya'huërinhuë',” itërin sa'ini. Ina marënta' Piratori co yatëparinhuë'.

20 Corto hua'ano'sa', cotio ansiano'sa', inapitaso nipirinhuë', a'naya a'naya piyapi'sa' sha'huitëra'piapi:

—“Parapasë ocoirahuaton, Quisoso atëpatëquë',” itoco', itëra'piapi. 21 Ina quëran Piratori natanin huachi.

—¿Insochachinta' ocoi'i? itaantarin. Napotaantahuachina:

—¡Parapasë ocoitocoi! itopi.

22 —¿Ma'ta' onpochi nipachin Quisoso, Cristo itopiso'? itohuachina:

—¡Corosëquë patanantëquë' chimi'in! tosapi ya'ipiya.

23 —¿Ma'marëta' tëpa'i? ¿Ma'ta' onporin? itopirinhuë', aquëtë chachin chiníquën itantapi:

—¡Corosëquë patanantëquë' chimi'in! itaantapi.

24 Napotohuachinara, nisha yonquirin huachi. “Piyapi'sa' co yanatërinacohuë'. Chiníquën no'huitatona', yaahuërinaco,” ta'ton, co huachi yonquirinhuë' Quisoso ocoicaso'. Napoaton i'sha masahuaton, piyapi'sa' ni'tërantapaquë hui'sërin.

—Iso quëmapiso' noya. Co manta' onporinhuë', tënahuë. Co ca nohuanto, tëpaapihuë'. Co ina marë' ana'intincoso' ya'huërinhuë'. Canpita yonquiramaso', itahuaton, hui'sërin.

25 —Tëhuënchachin quiya yonquirai tëpaca'huaiso'. Yosë yaana'intohuachincoi, hui'nahuëipitarë'coi chachin ana'inchincoi, topi.

26 Napohuachinara, Pirato camaitërin Parapasë ocoicaiso'. Quisososo nipirinhuë' chiníquën ahuihuitërin. Chiníquën huihuitona', pë'sha pë'shatopi. Nani huihuihuachinara, sha'huitërin corosëquë patanantacaiso marë'.

27 Sha'huitohuachina, Pirato pëinënquë quëpapi. Inaquë notohuaro' sontaro'sa' niyontonpi tëcariatona' tëhuacaiso marë'. 28 Ai'nanpiratahuatona', quëhuanën miachin hua'an a'morinso pochin nininso' a'motopi tëhuacaiso marë'. 29 Yancotënta' nahuan quëran nicatona', ayancotopi. Ina quëran tëhuacaiso marë napotopi:

—Ma'tana huaranën maquë huachi, itatona', piquiranan asë'quëëpi. Naporahuatona' ina notënanquë isonpi:

—Hua'qui tahuëri nanpiton cotioro'sa' hua'anëntëquë', itopi.

30 Ina quëran iraiquë ipitopi. Piquirananta' matantarahuatona', ahuëmotopi. 31 Inapotatona', tëhuapi.

Nani tëhuahuachinara, a'motopiso' ocoitahuatona', a'morinso chachin a'motantapi. Ina quëran corosëquë patanantacaiso marë' quëpapi huachi.

Corosëquë patanantopiso'

(Marcos 15.21-32; Lucas 23.26-43; Juan 19.17-27)

32 Ninano quëran pipirahuatona', a'na quëmapi nacapipi, Siriniquë ya'huërinso'. Simon itopi. Ina masahuatona', corosë Quisoso quëparinso' sontaro'sari apitëntopi. Inari quëpatërin.

33 Pa'sahuatona', panëa'hua Corocota, itopiquë canconpi. Corocotaso': "Nansë Moto'," tapon naporin. 34 Inaquë canconahuatona', huino ma'sha pinshiinë' ayontahuatona', o'shitopirinahuë', pi'pisha pi'nirahuaton, co o'orinhuë'.

35 Ina quëran sontaro'sari corosëquë patanantopi. Nani patanantahuatona', ninontopi. "Huëco', nicanatëhua' Quisoso a'morinsopita maahua'," nitatona', ya'nipirapi. Naporahuatona', a'naya a'naya mapi. 36 Nani masahuatona', inaquë huënsëapi nicacaiso marë'. 37 Onporinso marësona tëparapisonta' ninshitopi.

ISOSO' QUISOSO,
COTIORO'SA' COPIRNO

ta'caso', ninshitopi. Inapotahuatona', corosëquë chachin motën pëtëcha achinpitopi.

38 Ina pirayan cato' apiro'santa' patanantopi. Nisha patanantopi. A'nara' inchinan quëran, a'nanta' ahuënan quëran acopi. 39 Piyapi'sa' na'huëpona pochin, Quisoso tëcariatona', tëhuaconpi.

40 —¿Nani ma'sha nanitaparan ti? I'hua naporan: "Yosë chinotopiso pëi' ata'huantohuato, cara tahuëri quëran anoyatantarahuë," tënan. Inta nipachin cha'ëquë'. Yosë hui'ninquën chachin nipatan, corosë quëran nohuararahuaton cha'ëquë', itoonpi.

41 Inapochachin corto hua'ano'sa', cotio maistro'sa', cotio ansiano'sa', inapitarinta' tëhuatona', itapona':

42 —A'napitaso' yanicha'ëponahuë', inaora chachinso' co nanitërinhuë' cha'ëcaso'. Israiro'sa' copirno nipachin, corosë quëran nohuarain nicatëhua' natëahua'. 43 "Yosë hui'ninco chachin ni'ton, catahuarinco," topirinhuë'. Yacatahuahuachin, apiramiáchin nicha'ëin, nitopi.

44 Ina pirayan patanantopisopitanta' Quisoso no'huipi.

Quisoso chimininso'

(Marcos 15.33-41; Lucas 23.44-49; Juan 19.28-30)

45 Camotëchin nisahuaso', ya'ipi parti tashirarin. I'huaraya huarë' yono tashi pochin nisarin. 46 Naporo' Quisoso chiníquën nonin. *Iri, Iri, ¿nama sapacatani?* tënin. Inaora nananquë nonaton, naporin. "¿Onpoatonta' Tata patëranco?" tapon naporin.

47 A'naquën huanipapisopita natanahuatona':

—Iniasë përasamara, topi.

48 A'naso' manorahuaton, pi'shiro pochin nininso' maconin. Ina masahuaton, huino áin nininso' asë'cotëtahuaton, piquirananquë achinpitërin. Achinpitahuaton, ihuëtërin o'ocaso marë'. 49 A'napitariso nipirinhuë' itapona':

—Tananpitëquë' nia'ahua'. Iniasëri o'maton nicha'ëpon nimara, nitopi.

50 Quisososo nipirinhuë' chiníquën nonsahuaton, chiminin huachi. 51 Naporo' Yosë chinotopiso pëiquë tanontën në'mëtë' patonpiso' noshatërin. Inaora noshataton, catotë huarë' ninin. Inapa quëran no'paquë huarë' noshatomarin. Naporahuaton, panca ocohua pa'nin.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Na'piro'sa' inaora nopaatërin. 52Nopaatohuachina, a'naya a'naya pa'pitopiso' nii'soatërin. A'naquën Yosë imarinsopita iráca ayapirinahuë', nanpiantapi huachi. 53Quisoso nanpiantarinso' piquëran inapitanta' pa'pitopi quëran pipirahuatona', Quirosarinquë pa'sapi. Na'a piyapi'sari quënanpi.

54Quisoso chiminpachina, capitanso sontaronënpitarë chachin ni'sapi. Ocohua pa'ninso', na'piro'sa' nopaatërinso', inapita ni'sahuatona', pa'pi pa'yanpi.

—Tëhuënchachin iso quëmapiso', Yosë hui'nin, topi.

55Sanapi'sa' Cariria quëran huë'pisopitanta', aquë quëran notëërapi. Inapitaso' Quisoso imaquipi nocomacaiso marë'. Iporaso' chimininso' ni'sapi anta'. 56A'naso' Maria Mactarina itopiso'. A'nanta' Maria. Inaso' Santiaco, Cosi, inapita a'shin. A'nanta' Sipitio hui'ninpita a'shin. Inapitaso' aquë quëran notëërapi.

Na'pi naninquë po'mopiso'

(Marcos 15.42-47; Lucas 23.50-56; Juan 19.38-42)

57I'huararapaso', a'na ma'huan Cosi itopiso huë'nin. Inaso', Arimatiaquë ya'huërin. Quisoso imarin anta'. 58Pirato ya'huërinquë pa'nin Quisoso nonën natantacaso marë'. "Quëtoco cari quëpa'i," itoonin. Napotohuachina, "Noyahua'. Quëpaquë' nipachin," itahuaton, sontaro'sa' a'parin nonën anohuaratacaiso marë'. Anohuararahuatona', quëtopi. 59Nonën masahuaton, noya morinquë so'quëëtahuaton, 60na'pi nanin nasha nininquë po'morin. Inaora marë' pa'anpirinhuë', inaquë po'morin. Ina quëran pancara'pi masho pitarahuatona', pa'copitopi. Pa'copitahuatona', patopi huachi. 61Maria Mactarina, a'na Maria, inapitaso nipirinhuë' na'pi nanin notënanquë chachin huënsëapi.

Sontaro'sari a'paipiso'

62Tahuëririnquë chinoto tahuëri marë' nani tapahuachinara, corto hua'ano'sa', parisioro'sa', inapita niyontonahuatona', pa'pi Pirato nontacaiso marë'.

63—Sinioro hua'an, Quisosocoso' nonpintë', tënai. Nani yonquirai. Co'huara chimiyantëraponhuë', piyapi'sa' sha'huitërin. "Tëpahuachinaco, cara tahuëri quëran nanpiantarahuë," toconin. 64Napoaton sontaro'sa' a'paquë' na'pi naninquë a'paicaiso marë'. Cara tahuëri chachin noya a'pai'ina', ama nonën quëpacaiso marëhuë'. Ca'taninsopitari quëpahuachina': "Nani nanpiantarin huachi," toconapona'. Napohuachina', aquë aquëtë' piyapi'sa' nonpintapi, itopi.

65—Inta nipachin, sontaro'sa' ya'huarin. Canpitari chachin paatoma', inapita quëpaco' noya ni'ina'. Ama piyapi'sari huëcatona' quëpacaiso marëhuë' inapo'ina', itërin Piratori.

66Napohuachina, pa'pi. Pancara'pi to'ni pochin nininquë noyá pa'pirapitopi. Napotahuatona', sontaro'sa' acopi.

—Noya a'paico', itahuatona' patopi huachi.

Quisoso nanpiantarinso'

(Marcos 16.1-8; Lucas 24.1-12; Juan 20.1-10)

28 1Chinoto tahuëri piquëran Maria Mactarina, a'na Mariarë' naquëranchin paantapi po'mopiquë nicacaiso marë'. Tomio tahuëri tashíramiachin na'pi nanin'pa' pa'sapirinahuë'. 2A'nanaya panca ocohua pa'nin. Sinioro anquëninëni inápa quëran o'marahuaton, pancara'pi pa'copitopiso' chi'huincarin. Chi'huincarahuaton, ina aipi huënsërin. 3Huënaráchin huënaráchin o'cori pochin ya'norin. Huiríchin a'morin. Pi'shiro quëran huiri huiríchin.

4 Ina ni'sahuatona', sontaro'sa' pa'yanpi.
Pa'pi të'huatopi. Ropa ropátahuatona',
chimipi pochin no'paquë anotopi. 5 Ina
quëran sanapi'santa' canquihuachinara,
anquëniri itërin:

—Ama pa'yancosohuë'. Quisoso coro-
sëquë patanantopiso' yonisaramaso',
nitotërahuë. 6 Co huachi isëquë ya'huë-
rinhuë'. Sha'huitërinquëmaso chachin
nani nanpiantarin. Huëco' ni'quirico'
po'mopiquë. Capa huachi. 7 Manóton
paatoma', ca'tano'sanënpita sha'hui-
tonco': "Nani nanpiantarin. Ina'ton
Carириaquë pa'sarin. Inatohua' quënan-
coantarama'," itonco'. Nani sha'huitë-
ranquëma', itërin anquëniri.

8 Natanahuatona', a'naroáchin na'pi
nanin quëran pipipi. Pa'pi pa'yanpi-
rinahuë'. Nóya cancantatona' ta'api
ca'tano'sanënpita sha'huitacaiso marë'.
9 Pa'sapirinahuë', a'nanaya iraquë
chachin Quisosori ya'notërin.

—Huë'cama imoyaro'sa', itërin. Ina
nohuitatona', ya'carionpi. Monshora-
huatona', nantën iporantërahuatona',
chinotopi.

10 —Ama huachi pa'yancosohuë'.
Paatoma', iyahuëpita sha'huitonco'
Carириa'pa' pa'ina'. Inatohua' quënan-
coantarinaco, itahuaton, pa'nin huachi.

Sontaro'sa' napopiso'

11 Sanapi'sa' paasoi', sontaro'santa'
ninanoquë pa'pi corto hua'ano'sa' sha'-
huitacaiso marë'. "Quisoso pa'pitopiquë
noya ni'sapiraihuë', a'nanaya panca
ocohua pa'nin. Naporo' anquëni ya'no-
rahuaton, pancara'pi pa'copitopiso' chi'-
huincarin. Ni'piraihuë', Quisoso nonën
capa huachi," itonpi. 12 Ina quëran corto
hua'ano'sa', cotio ansiano'sa' inapita
niyontonahuatona', ninontápi. Nani
ninontohuachinara, sontaro'sa' amatan-
tarahuatona', na'con coriqui quëtopi.

13 —Piyapi'sa' sha'huitoco': "Yono
tashi' Quisoso ca'tano'sanënpita
huë'pi. Huë'ësocoi, nonën quëpapi,"
itoco'. 14 Hua'anëma' natantaton ina
marë' no'huihuachinquëma', quiyari
anoyatarai ama ana'intinquëmaso
marëhuë', itopi.

15 —Noyahua'. Napo'i nipachin,
tosahuatona', coriqui ma'patopi. Pa'sa-
huatona', piyapi'sa' nonpintopi. Cotio
hua'ano'sari sha'huitopiso chachin
nonpinpi. Ipora huanta' na'a cotioro'sa'
ina nonpin nanan natëpi.

Ca'tano'sanënpita a'chinacaiso marë' sha'huitërinso'

(Marcos 16.14-18; Lucas 24.36-49; Juan 20.19-23)

16 Ina quëran shonca a'na ca'tano'-
sanënpitaso' pa'pi Carириa'pa'. A'na
panënquë pa'pi, Quisosori sha'hui-
tërinquë chachin. 17 Inaquë Quisoso
quënanconahuatona', chinotopi. A'na-
quënso nipirinhuë' pi'pian co natërin-
huë'. "Co inahuë' nimara," topirinahuë'.
18 Quisosori ya'carirahuaton, itapon:

—Tata Yosë nohuanton, chini chiní-
quën nanantërahuë. Inápaquë ya'huë-
rinsopita, isoro'paquë ya'huërinsopita,
ya'ipiya hua'anëntarahuë. 19 Napoaton
canpita paatoma', ya'ipi piyapi'sa' a'chin-
toco'. Nisha nisha nananquë nonpisopita
a'chintoco' imainaco. Insosona natëhua-
chinaco, i'quë aporintoco'. "Tata Yosë,
Hui'nin, Ispirito Santo inapita nanan
quëtërincoi ni'ton, aporintaranquën,"
itahuatoma', aporintoco'. 20 Ina quëran
ya'ipi sha'huitëranquëmaso' a'chintoco'
natëinaco. Insëquësona pa'patama',
carinquëma' ca'tanaranquëma'. Nani
tahuëri catahuaranquëma'. Ayaro'
tahuëri naniquë huarë' ca'tanaran-
quëma'. Co onporonta' pataranquë-
mahuë', itërin Quisosori. Nani huachi.

Marco ninshitërinpoa' Quisocristo naporinso' nitotacaso marë'

Coansha Paotista pënëntërinso'
(Mateo 3.1-12; Lucas 3.1-9, 15-17; Juan 1.19-28)

1 [1]Apira iyaro'sa', Quisocristo nanamën ninshitaranquëma'. Inaso' Yosë hui'nin chachin. Iráca isoro'paquë o'marin nicha'ëinpoaso marë'.
[2]Isaiasë pënëntona'pi ninoton Yosë quiricanënquë ninshitërinso chachin o'marin. Inaquë Yosëri hui'nin itapon:

"Co'huara pa'shamátërasën-
quënhuë', comisionëhuë'ton
a'pararahuë piyapi'sa' ayon-
quicaso marë'.
[3]Inotëro parti ina quëmapi
pënëntápon: 'Ni'co' iyaro'sa'.
Hua'an chiníquën nanantona'pi
ni'ton, a'na parti yapa'pa-
china, comisionën a'parin ira
tapatacaso marë'. Ira otëërin
noya pa'tacaso marë'.
Inapochachin iporaso' canca-
nëma' anoyatoco' Sinioro
o'main,' itarin," tënin ninshi-
taton.

[4]Ninorinso chachin Coansha huë'nin pënëntacaso marë'. Inotëro' parti ya'huaton, piyapi'sa' pënënárin. "Co noyahuë' yonquiramasopita naniantatoma', Yosë chachin tahuërëtantaco' oshanëma' inquichinquëma'. Ina quëran aporihuanco'," itarin. Napotahuaton, na'a piyapi'sa' aporintarin. [5]Inaquë notohuaro' piyapi'sa' huë'pi natanapona'. Quirosarin quëran huë'pi. Ya'ipi Cotia parti quëran huëcatona', natanapi. "Tëhuënchachin co noyahuë' nicatoi, oshahuanai. Catahuacoi Sinioro ina nanianchii," topachinara, Cortaniquë Coanshari aporintërin. [6]Co inaso' noyápiachin a'morinhuë'. Ponira pochin camiyo anporo quëran nipiso' a'morin. Sha'huëtë quëran nitonporin. Sëquërë pochin nininso' macaton, inaya tëranta' ca'nin. Ninoi' quënanpachina, irorin. Piyapi'sa' pënënpachina, itapon: [7]"Ca piquëran a'na quëmapi huë'sarin chini chiníquën nanantërinso'. Caso' co pi'pian tëranta' ina pochin chiníquën nanantërahuë'. Co maquëyancohuë' ni'ton, co sapatën i'quirita'huaso tëranta' nanitarahuë'. [8]Caso' i'që aporintëranquëma'. Inaso nipirinhuë' Ispirito Santo aya'coancantarinquëma'," itërin.

Quisoso aporihuaninso'
(Mateo 3.13-17; Lucas 3.21-22)

[9]Naporo tahuëri'sa' Quisoso Cariria parti quëran huë'nin. Nasaritoquë ya'huëpirinhuë', Coansha pënëntarinquë huë'nin. Huë'pachina, Coanshari Cortaniquë aporintërin. [10]Ii' quëran nonshihuachina, a'naroáchin inápaquë pi'iro'të' ni'soatërin. Ispirito Santonta', nëpë pochin nohuaraimarin, ni'nin. Nohuaraimarahuaton, Quisoso ya'coancantomiatërin. [11]Naporo' inápa quëran Yosëri itapon: "Quëmaso' hui'nahuënquën

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

chachin ninan. Na'con nosoroatënquën, noya ni'nanquën," itërin.

Sopairi tënirinso'

(Mateo 4.1-11; Lucas 4.1-13)

12 Ina quëran Ispirito Santori inotëro parti co piyapi ya'huërinquëhuë' a'parin. 13 Inatohua' catapini shonca tahuëri ya'huërin. Tanan ni'niro'sapitarë' ya'huërin. Sopai hua'aninta' huëcapairahuaton, tënirin. Sha'huitápirinhuë' ama Yosë natëcaso marëhuë'. "Inca, co nohuantërahuë'," tënin. Nani sopai pa'pachina, anquëniro'sari o'marahuatona', Quisoso nocomaimapi.

Noya nanan sha'huicaso' caniaritërinso'

(Mateo 4.12-17; Lucas 4.14-15)

14 Ina quëran Coansha tashinan pëiquë po'mopi. Ina natantahuaton, Quisoso pa'nin Cariria parti pënëntapon. Noya nanan Yosë noninso' sha'huirarin: 15 "Nani tahuëri nanirin huachi. Iso tahuëri'sa' Yosë yahua'anëntarinquëma'. Napoaton ya'ipi co noyahuë' yonquiramasopita naniantatoma', Yosë chachin tahuërëtantaco'. Naporahuaton noya nanan natëco' Yosë nicha'ëinquëma'," itërarin.

Sami camayoro'sari imapiso'

(Mateo 4.18-22; Lucas 5.1-11)

16 Ina quëran Cariria sono' yonsanquë pa'sahuaton, cato' sami camayoro'sa' quënanconin. A'naso' Simon itopi. Iinë' riti të'yatapi sami macacaiso marë'. Iinso' Antërisë itopi.

17 —Huëco' iyaro'sa', ca imaco a'chinchinquema'. Sami manamaso pochachin piyapi'sa' masarama' Yosë imacaiso marë', itërin Quisosori.

18 Napotohuachina, ritinëna' patahuatona' Quisoso imapi huachi.

19 Amashamiachin Santiaco, Coansha, inapitanta' quënancoantarin. Sipitio hui'ninpita inahuaso'. Pa'pinarë' potiquë huënsëatona', ritinëna' pasonapi. 20 "Huëco' pa'ahua', ca imaco," itohuachina, pa'pin, inpriatonënpita, inapita potiquë patahuatona', Quisoso imapi.

Sopai a'parinso'

(Lucas 4.31-37)

21 Ina quëran Capinaomoquë canconpi. Chinoto tahuëri nanihuachina, cotioro'sa' niyontonpiso pëiquë ya'conin. Inaquë a'chinarin. 22 Chiníquën nanantona'pi pochin a'chinarin. Co cotio maistro'sa

pochin a'chininhuë'. Napoaton a'chininso' natanahuatona', piyapi'sa' pa'yanpi: "¡Ma'pitacha Quisoso nitotërin paya!" topi. 23 Naporo' a'nara' quëmapi inaquë ya'huërin. Sopairi ya'coancantaton, camairin ni'ton, pa'pi co noyahuë' yonquirin. Quisoso quënanahuaton, chiníquën nontërin. Sopairi chachin anonin.

24 —¡Tananpitocoi! Quëmaso' Quisosonquën, Nasaritoquë ya'huëran. Nohuitërainquën. Yosë quëran o'maton noya ninan. ¿Ma'ta' quëma onpotaponcoi? ¿Ata'huantaponcoi ti? itërin.

25 Itohuachina, Quisosori itapon:

—¡Ta'të quë'! ¡Iso quëmapi quëran pipimiatëquë'! itërin.

26 Napotohuachina, quëmapi chiníquën apa'tanin. Naporahuaton chiníquën "yai" ta'so chachin, sopai pipirin. 27 Ya'ipi piyapi'sa' pa'yanahuatona', ninontapi:

—¿Ma'pítata' ni'sarëhuaso'? Quisososo' co a'napita pochin a'chininhuë'. Chini chiníquën nanantaton, sopairo'sa quëran huarë' camaihuachina, natëpi, topi.

28 Shiarahuaton, Quisoso naporinso' ya'ipi Cariria parti nahuinin.

Simon Pitro a'shatën anoyatërinso'

(Mateo 8.14-15; Lucas 4.38-39)

29 Ina quëran niyontonpiso pëi quëran pipirahuatona', Simon, Antërisë, inapita ya'huëpiquë pa'pi. Santiaco, Coansha, inapitanta' pa'pi. 30 Simon a'shatën chiníquën sapoton, quëhuënárin ni'ton, Quisoso sha'huitopi. "A'shacha saporin ta'a," itopi. 31 Inaquë paaparahuaton, maimirarahuaton, opatërin. Naporo chachin sapo otanotërin. Otanotahuaton, inari chachin a'carin, o'shitërin, napotërin.

Na'a cania'piro'sa' anoyatërinso'

(Mateo 8.16-17; Lucas 4.40-41)

32 I'huanahuanquë nani pi'i ya'conahuaso', na'a cania'piro'sa' quëpi. Sopairi ya'coancantërinsopitanta' quëpi. 33 Ya'ipi ya'huëhuano'santa', ninano' ya'coanaquë niyontonpi Quisoso nicacaiso marë'. 34 Naporo' notohuaro' cania'piro'sa' anoyatërin. Nisha nisha caniori maninsopita anoyatërin. Na'aya'pi sopairo'sari ya'coancantërinsopitanta' inquitërin. Sano yonquipi huachi. Sopairo'sari ina nohuitatona', yasha'huipirinahuë', Quisoso co nohuantërinhuë' ni'ton, ta'topi huachi.

Carirìaquë a'chintëra'piarinso'

(Lucas 4.42-44)

35 Tahuërirìnquë co'huara noya huënihuayantërasohuë', Quisoso huënsërahuaton ninano quëran pipirin. Co piyapi ya'huërinquëhuë' Yosë nontacaso marë' inaoraíchin pa'nin. 36 Simonso' capayatopirinhuë', co Quisoso quënanatonhuë', a'napitarë chachin pa'nin yonípon. 37 Quisoso quënanconahuatona':

—Notohuaro' piyapi'sa' yonisarinënquën, itopi. Itopirinahuë', Quisosori itërin:

38 —Huëco' iyaro'sa', a'na partinta' pa'ahua'. Ya'cariya ninanoro'saquë pa'ahua'. Inaquënta' pënënta'huaso' ya'huërin. Ina marë' Yosë a'paimarinco ni'ton, huë'sarahuë, itërin.

39 Ina quëran ya'ipi Cariria parti pa'sahuaton, niyontonpiso pëiro'saquë pënëntëra'piarin. Naporahuaton, sopairo'sari ya'coancantërinsopita inquitëra'piarin.

Chana caniori maninso'

(Mateo 8.1-4; Lucas 5.12-16)

40 Naporo' a'na quëmapi huë'nin, chana caniori maninso'. Quisoso huëcapairahuaton, isonquirin. Isonahuaton, itapon:

—Nohuantohuatan, nanitëran anoyatancoso'. Anoyatoco topirahuë', itërin.

41 Quisosori nosoroaton, së'huarin.

—Nohuantërahuë mini iyasha. ¡Noyatëquë huachi! itërin.

42 Itohuachina, a'naroáchin canio
inquirin. 43-44 Naporo chachin Quiso-
sori chiníquën pënënin.
—¡Ama insonta' sha'huitëquësohuë'!
Corto hua'ainchin sacatërinquë paaton,
noyatëranso' a'notonquë' ni'inquën.
Naporahuaton, Moisësë sha'huirinso'
quëpaquë' noyatëranso' nitotacaiso
marë', itërin. Ina quëran a'parin huachi.
45 Napotopirinhuë', papon pochin
ya'ipi piyapi sha'huitëra'piarin. "Quiso-
so anoyatërinco," itëra'piarin. Ya'ipi napo-
rinso' nahuinin. Napoaton piyapi'sa'
ni'tërantapaquë co huachi Quisoso
iratërinhuë'. Co huachi nanitërinhuë'
a'ninquëchin ninanoro'saquë paca-
caso'. Co piyapi'sa' ya'huërinquëhuë'
ya'huërárin. Ina niponahuë', ya'ipi
parti quëran huë'pi nicapona'.

Apia anoyatërinso'

(Mateo 9.1-8; Lucas 5.17-26)

2 1 Cara tahuëri quëran pochin Capi-
naomoquë huëantarin. "Pëinënquë
Quisoso ya'huarin," topi. 2 Natantahua-
tona', notohuaro' piyapi'sa' niyontonpi.
Pëi' ya'sotahuatona', ya'coana aquëtëran
huarë' yamopi. Yosë nanamën sha'-
huirarin, natanapi. 3 Naporo chachin
catapini quëmapi'sa' huëcatona', apia
pë'sara'huayaquë quëshipi. Hua'qui' co
nanitërinhuë' huanicaso', quëhuënárin.
4 Quisosoquë yaquëpapirinahuë', hua'hua-
yátërahuë piyapi'sa' ni'ton, co nanitopi-
huë' ya'conacaiso'. Ya'shotopi. Napoaton
pëi' nanpëtahuatona', a'canpiso pi'pian
o'quirahuatona', pë'sara'huayarë chachin
anohuaramapi. Quisoso pirayan acomapi
huachi. 5 Quisosori ni'sahuaton, "Ma noya
isopita natërinaco," ta'ton, apia itapon:
—Oshanën apia'hua inquitaranquën
huachi, itërin.
6 A'naquën cotio maistro'sa' inaquë
huënsëpisopitaso', cancanëna quëran
yonquirápi: 7 "¿Ma quëmapita' isoso'
Yosë yaya'huërëtërin? Co ínsonta' nani-
tërinhuë' oshanënpoa' inquitinpoaso'.
Yosëíchin nanitërinso'," topi yonquia-
tona'. 8 Topinan yonquirapirinahuë',
yonquipiso nitotaton Quisosori itapon:
—¿Onpoatomata' co noyahuë' yonquira-
piramaco? 9 Canpitaso naporama': "Piya-
pinpoa a'napita oshanën inquitacaso', co
nanitërëhuahuë'. Apia camaiatë': 'Huani-
quë' apia'hua. Pë'sara'huanën masahuaton,
noya paquë huachi,' itacasonta' co nanita-
parëhuahuë'," tënama'. 10 Caso nipirinhuë'
Yosë quëran quëmapico ni'to, nanan quë-
tërinco piyapi'sa' oshanëna' inquita'huaso
marë'. Canpitanta' ina nitotacamaso marë'
iso apia anoyatarahuë, tënin.
11 Ina quëran apia itantarin:
—¡Huaniquë' apia'hua! Pë'sara'hua-
yanën masahuaton, ya'huëranquë paquë
huachi, itërin. 12 Itohuachina, a'naroáchin
noyatahuaton, huanirin. Pë'sara'huaya
masahuaton, ya'huërinquë paantarin.
Ina ni'sahuatona', piyapi'sa' pa'yanpi.
—¡Ma noyacha Yosëso ni'ton, a'naroá-
chin anoyatërin paya! Co onporonta'
ina pochin ni'chinëhuahuë', topi.

Nihuiri Quisoso imarinso'

(Mateo 9.9-13; Lucas 5.27-32)

13 Naquëranchin panca sono' yonsanquë
Quisoso paantarin. Inaquë hua'hua-
yátërahuë piyapi'sa' huë'pachinara,
a'chintarin. 14 Ina quëran na'huëpon
pochin, Nihui quënanconin. Arpio
hui'nin inaso'. (Matio itopi anta'.)
Coriqui Noma copirno marë' ma'patë-
rinquë huënsëarin. Quisosori itapon:
—Huëquë' iyasha imaco, itërin.
Itohuachina, huanirahuaton Quisoso
imasarin huachi.
15 Ina quëran pëinënquë Quisoso
quëparin coshatacaso marë'. Ca'ta-
no'sanënpitarë' coshatapatapi. Na'a

piyapi'sa' huë'pi coshatatona' Quisoso nohuitacaiso marë'. A'naquën copirno marë' coriqui ma'patona'piro'sa'. A'napitanta' oshahuano'sa' itopiso'. Inahuanta' Quisoso yaimápi. 16 A'naquëonta' cotio maistro'sa', parisioro'sa', inapitari ni'sahuatona', ca'tano'sanënpita natanpi:

—¿Onpoatonta' maistronëma' oshahuano'sapitarë' coshatarin? Copirno marë' coriqui ma'patona'piro'santa' co noyahuë' nipirinahuë', inapitarë' coshatarin, itopi.

17 Natanahuaton, Quisosori itapon:

—Isopitaso' tëhuënchachin nohuantërinaco imainacoso'. Ni'co'. Cania'piro'saso' notoro nohuantopi. "Co caniorahuë'," topatëraso', co notoro nohuantërëhuë'. Inapochachin canta' oshahuano'sa' pënëna'huaso marë' o'marahuë. "Co noyahuë' yonquiramasopita naniantatoma', Yosë chachin tahuërëtantaco'," itërahuë. A'napitaso nipirinhuë': "Quiyaso' noyacoi," topiso marë' co na'con a'chintërahuë', itërin.

Nasha nanan a'chininso'

(Mateo 9.14-17; Lucas 5.33-39)

18 Naporo' Coansha Paotista imapisopitaso ayonatona', Yosë nontapi. Parisio imapisopitanta' inapoapi. Napohuachinara, a'naquëni paaparahuatona', Quisoso natanpi:

—Coansha imapisopitaso' ayonatona', Yosë nontapi. Inapochachin parisio imapisopitanta' nisapi. ¿Onpoatonta' imarinënsopitaso' co inapopihuë'? itopi.

19 —Ca ya'huarahuë ni'ton, co sëtopihuë'. Ni'co'. Quëmapi sa'acaso marë' piyapi'sa' amatohuachina, coshatatona', capa cancantopi. Nipayarinsopita huë'pachinara, coshatopi. 20 A'na tahuëriso nipirinhuë' inimiconënpitari sa'ana'pi masapi. Quëpatohuachina', sëtapi huachi. Co huachi yonquiapihuë' coshatacaiso', tënin.

21 Itahuaton: "Ni'co'. A'morëso noyá mocahuachina, co nasha në'mëtëquë pa'pitërëhuë'. Nasha në'mëtëquë pa'pitërë' naporini, naquëranchin panca panca noshataanta'itonhuë'. 22 Sha'moronta' yonquico'. Huino sha'moro' nipachina, co sha'huëtë' morsa mocaro' nininquë ta'panëhuë'. Inaquë ta'panë' naporini, a'naroáchin nopoitaton, nichinia'itonhuë'. Naporahuaton morsanta' tapiitonhuë'. Napoaton sha'moro' huinoso' nasha morsaquë ta'panë'. Huino, morsanta' noya nisarin huachi," itërin Quisosori. (Iráca inachintopiso' naniantatona', nasha nanan imacaso' ya'huërin, tapon napotërin.)

Chinoto tahuëri naporinso'

(Mateo 12.1-8; Lucas 6.1-5)

23 Ina quëran a'na chinoto tahuëri nanihuachina, tricoro' Quisoso pëntontarin. Ca'tano'sanënpitaso papona pochin, a'naya a'naya trico moto maraapi. 24 Ina nicatona parisioro'saso':

—¡Ni'quë', Maistro! Chinoto tahuëri nipirinhuë', ca'tano'sanënpita tricoraya i'shorayarapi. Co ipora tahuëriso' pi'pisha tëranta' sacatacasohuë' nipirinhuë'. ¿Onpoatonta' co Moisësë pënëntërinso' natëpihuë'? itopi.

25-26 —Yosë quiricanën ¿co nontëramahuë' ti? Iráca Tapi tanahuachina, Yosë pëinënquë ya'conin. Apiataro corto hua'an ni'so' ya'conahuaton, pan Yosë marë' acopiso' ca'nin. Ca'taninsopitanta' quëtërin, ca'pi anta'.

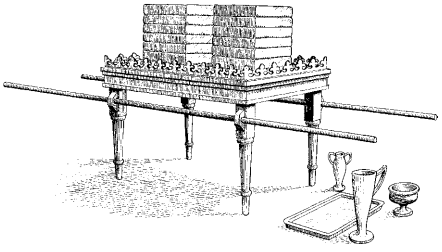

Corto hua'ano'sáchin ina pan capacaso nipirinhuë', co ina marë' Yosëri no'huirinhuë', itërin.

Ina quëran itantarin: 27—Piyapi'sa' nosoroaton, chinoto tahuëri acorin noya ya'huëcaiso marë'. Co tahuëri chinotacaso' na'con na'con yonquirinhuë'. Piyapi'sa' na'con na'con nosororin. 28Yosë quëran caso quëmapico ni'to, chiníquën nanantërahuë. Ma'sona noya nicacaso' sha'huichinquëma'. Chinoto tahuëri ma'sona co nicacasonta' sha'huichinquëma', itërin.

Imirin tachitërinso'

(Mateo 12.9-14; Lucas 6.6-11)

3 1Naquëranchin niyontonpiso pëiquë Quisoso ya'conconin. Inaquë apia quënanconin. Imirin tachitërin ni'ton, co nanitërinhuë' së'quëtacaso'. 2"Chinoto tahuëri anoyatomara," ta'tona', parisioro'sari ni'sápi sha'huirapicaiso marë'. 3Naporo' apia itapon:

—Huë'sahuaton, huancánachin huaniquë', itërin.

4Inaquë nipachina, piyapi'sa' itapon:

—Chinoto tahuëri noya nicacaso' ya'huërin. Co ahuëtacaso', co tëpatacaso', co inapita nicacaso' ya'huërinhuë'. Cania'pi tananpitohuatoso', co nosoroarahuë'. Nipirinhuë', nosoroato anoyata'huaso' ya'huërin, tënahuë caso'. ¿Ma'ta' tënama canpitaso'? itërin.

Natanaponaraihuë', co manta' topihuë'. 5Co a'panitohuachinarahuë', a'naya a'naya ni'sarin. Co natantochináchinhuë' cancantopi ni'ton, no'huirë pochin cancantaton, co noyahuë' ni'nin. "Co nosoropihuë'," ta'ton, pa'pi sëtërin.

—Imiran iyasha ihuëquë', itërin. Ihuëhuachina, a'naroáchin noyatërin. 6Parisioro'saso' no'huitatona', pipipi. Irotisë piyapinënpita quënanconahuatona', ninontopi Quisoso tëpacaiso marë'.

Sono' yonsanquë a'chininso'

7Quisososo' panca sono' yonsanquë paantarin. Ca'tano'sanënpitarë' pa'nin. Na'a piyapi'sari imasapi. A'naquën Cariria parti quëran huë'pi. 8A'naquëonta' Cotia parti quëran huë'pi. Quirosarin quëran, Itomia quëran, Cortanii' aquëtëran quëran, Tiro quëran, Siton quëran, ina quëranpita hua'huayátërahuë' huë'pi. Quisoso naporinso' natantahuatona', nicapona' huë'pi. 9-10Na'a piyapi'sa' nani anoyatërin ni'ton, ya'ipi cania'piro'sa' huë'sapi. Na'a piyapi'sa' ni'ton, ya'sëratërarahuatona', huë'sapi Quisoso së'huacaiso marë'. "Së'huahuato, anoyatarinco," ta'tona', naporapi. Napoaton ca'tano'sanënpita itapon: "Poti amasha quëpaco' inaquë huënsëato a'chinchi. Notohuaro' piyapi ni'ton, ya'quëëtohuachinaco," itërin.

11Sopairo'sari ya'coancantërinsopitanta' huë'pi. Quisoso quënanahuatona', nocotapataquëchin isonquipi.

—¡Quëmaso' Yosë hui'ninquën! itopi chiníquën nontatona'. 12Inariso nipirinhuë', chiníquën pënënin: "¡Ama piyapi'sa' anohuitocosohuë'!" itërin.

Shonca cato' ca'tano'sanënpita acorinso'

(Mateo 10.1-4; Lucas 6.12-16)

13Ina quëran Quisoso a'na motopia'huaquë paantarin. Nohuantërinsopita përapachina, paapapi. 14Na'a a'chintërinsopita ya'huëpirinahuë', shonca cato' quëmapi'sa' huayonahuaton, acorin. "Nani tahuëri iyaro'sa' ca'tanco a'chinchinquëma'. Ina quëran a'pararanquëma' piyapi'sa' pënënacamaso marë'. 15Chiníquën nanan quëchinquëma' sopairo'sa' a'pacamaso marë'," itërin. 16Shonca cato' ca'tano'sanënpita acorin. A'naso' Simon. Nisha nininën acotërin. Pitro itërin. 17Santiaco, Coansha, inapitanta' acorin.

Sipitio hui'ninpita inahuaso'. Nisha nininën inapitanta' acotaantarin. Poaniquisë itërin. (“Huira pochin,” tapon napotërin.) 18 Antërisë, Pinipi, Partoromi, Matio, Tomasë, Tatio, inapitanta' acorin. A'nanta' Santiaco itopi. Arpio hui'nin inaso'. A'na Simonta' acorin. Iráca copirno no'huina'piro'sa' imapirinhuë', iporaso' Quisoso imasarin huachi. 19 Cotasë Iscariotinta' acopirinhuë', a'na tahuëri inari sha'huirapiarinso'.

Sopai hua'an minsërinso'

(Mateo 12.22-32; Lucas 11.14-23; 12.10)

20 Ina quëran a'na pëiquë pa'pi. Naquëranchin notohuaro' piyapi'sari huëcapaiantapi ni'ton, co nanitopihuë' capacaiso tëranta'. 21 Quisoso quëmopinënpitari natantahuatona', “Nani hua'yantërin,” topi. Napoaton Quisoso quëpacaiso marë' huëcapaipirinahuë'.

22 Cotio maistro'santa' Quirosarin quëran o'marahuatona', tapona': “Sopai hua'an Piirsipo itopisori ya'coancantërin ni'ton, nani ma'sha nanitaparin. Inari chiníquën nanan quëtërin sopairo'sa' a'pacaso marë',” toconpi.

23 Quisososo nipirinhuë' piyapi'sa' përasahuaton, pënënto nanan sha'huitërin ayonquicaso marë'. “Sopairo'sa capini co onporonta nia'pacaiso ya'huërinhuë'. 24 Ni'co'. Ninanoquë ya'huëpisopita nino'huipi naporini, yanquë'itonahuë'. Co huachi inaquë ya'huë'itonahuë'. 25 Quëmopinëna capininta' nino'huipi naporini, inapitanta' yanquë'itonahuë'. 26 Inapochachin Satanasë sopairo'sarë' nino'huipi naporini, co huachi hua'anëna niitonhuë'. Co huachi chiníquën nanan ya'huëchitonhuë'.

27 Quëmapi chiníquën nipachina, pëinën noya a'pairin. Co insonta' nanitërinhuë' ya'conaton ma'shanënpita matacaso'. A'nariso nipirinhuë' ina quëran chini chiníquën ni'ton, huëcapairahuaton minsëirin. Tonporahuaton, ma'shanënpita quiquitërin huachi.

28 Oshanëma marë' sëtohuatama', Yosë ya'ipi oshanëma' inquitarinquëma'. Pinopatama', inanta' inquitarinquëma'. 29 Nipirinhuë', Ispirito Santo pinotoma' oshahuanpatama', ina oshanëmaso' co inquitarinquëmahuë'. Onpopionta' ana'intinquëmaso' ya'huërin,” itërin.

30 “Sopairi ya'coancantërin,” topiso marë' Quisoso napopënëntërin.

Quëmopinënpita pochin nininsopita

(Mateo 12.46-50; Lucas 8.19-21)

31 Ina quëran a'shin, iinpita, oshinpita, inapita canquiponaraihuë', co ya'conpihuë'. Aipiran huanirahuatona', Quisoso amatopi. 32 Quisoso ahuancanapitona', tahuishin miáchin huënsëpisopitari sha'huitopi:

—Ni'quë' Maistro. Mamaparin, iyaparinpita, oshiparinpita, inapita huëcatona', aipiran huanirapi. Yanontërinënquën, itopirinahuë'.

33-34 —Mamahuë, iyahuëpita, oshihuëpita inapita pochin ni'nahuësopita sha'huichinquëma' nitotoco', itërin.

Piyapi'sa' tahuishin miáchin huënsërantapaiso' ni'sarin quëran itantapon:

—Isopita imarinaco ni'ton, iyahuëpita, oshihuëpita, mamahuë, inapita pochin nicato nosororahuë. 35 Yosë natëpisopita iyahuëpita pochin ni'nahuë. Sanapi'santa' Yosë nanamën natëhuachina', oshihuëpita pochin ni'nahuë. Payaro'santa' imapachinaco, mamahuë pochin ni'nahuë, itërin.

Pa'sarayarin quëran a'chininso'

(Mateo 13.1-9; Lucas 8.4-8)

4 1 Naquëranchin sono' yonsanquë Quisoso a'chiantararin. Inaquë notohuaro' piyapi'sa' niyontonpi

natanacaiso marë'. Hua'huayatërahuë' tancapitohuachinara, potiquë ya'conahuaton, huënsëmarin. Inaquë yanponapirarin. Ya'huërë' piyapi'sasо' ii' yonsanquë yamorapi. 2Nisha nisha pënënto nanan a'chintarin. Ma pochinsona Yosë nanamën nininso' ayonquicaso marë' a'chintarin.

3A'chintaton, itapon: "Natanco a'chinchinquëma'. A'na quëmapi sha'tapon pa'sarin. 4Na'a trico pa'sarayarin papotacaso marë'. Pa'sarayahuachina, a'naquën ya'pirin iraquë huarë' anotërin ni'ton, inairaro'sari huëcapairahuatona', pë'yaquipi. 5A'naquën ya'pirin na'piroquë pa'sarayarin, pi'pian pi'pian no'pa' ya'huërinquë. Inaquë, shiarahuaton, papotopirinhuë'. 6Pi'iri chiníquën picahuachina, yaahuirin. Pi'pishara'huaya itëhuanin ni'ton, ahuirin huachi. 7A'naquën ya'pirionta' nahuanoquë pa'sarayarin. Inaquë papotopirinhuë', nahuano'santa' papotërin. Shia a'shinahuatona', imotërin. Napoaton co nitërinhuë'. 8A'naquënso nipirinhuë' noyaro'paquë pa'sarayarin. Inaquë noya papotërin. A'shinpachina, sha'nin quëran na'con na'con nitërin. A'naquën ya'pirin cara shonca, cara shonca nitërin. A'naquëonta' saota shonca, saota shonca nitërin. A'naquënso' pasa, pasa nitochanin," itërin.

9Itahuaton: "Huëratëhuanpatama', noya natanatomaco, yonquico'," itaantarin.

Pënënto nananquë a'chininso'

(Mateo 13.10-17; Lucas 8.9-10)

10Niyontonpisopita pa'pachinara, a'naquën imapisopita co pa'pihuë'.

Shonca cato' ca'tano'sanënpitarë chachin co pa'pihuë'. “Apira a'chintërancoiso' co noya nitotëraihuë'. ¿Ma'ta' tapon naporan?” itopi. 11 Itohuachinara, Quisosori itapon: “Onpopinsona Yosë hua'anëntërinso' co a'napita nitotopihuë'. Co imarinacohuë' ni'ton, co nitotopirinahuë', canpitaso' carinquëma' a'chinchinquëma'. Yosë nanamën no'tëquën nitotacamaso marë' a'chinchinquëma'. A'napitaso nipirinhuë' pënënto nanan quëransáchin a'chintarahuë. 12 Inapitaso' co yanatërinacohuë' ni'ton, natanaponaraihuë', co natëtapihuë'. Ma'sona ninahuësonta' nicaponaraihuë', co yonquiapihuë'. Imarinaco naporini, oshanëna' inquitahuato anoyacancanchitohuë',” itërin.

Tricoraya tapon naporinso'

(Mateo 13.18-23; Lucas 8.11-15)

13 Naquëranchin Quisosori ca'tano'sanënpita itantapon: “Achin sha'huitëranquëmaso' ¿co nitotëramahuë' ti? Co inaya tëranta' nitotohuatamahuë', ¿onporahuatomacha ya'ipiya nitotërë'pënquëmaya? Carinquëma' nipachin anitochinquëma'. 14 Tricoraya pa'sarayarëso pochin Yosë nanamën ya'ipi parti a'chinë'. 15 A'naquën piyapi'sa' iraquë huarë' pa'sarayarinso pochin nipi. Yosë nanamën natanpirinahuë', a'naroáchin Satanasë huë'nin. Yosë nanamën natanpiso' osërëtiirin. Ama natëcaiso marëhuë' ananiantërin. 16 A'naquën piyapi'santa' na'piroquë pa'sarayarinso pochin nipi. Yosë nanamën natanahuatona', a'naroáchin pa'yatatona', natëpirinahuë', 17 co cancanëna quëran huarë' natëpihuë'. Co chiníquën cancantatonahuë', co natëmiatopihuë'. Yosë nanamën yaimapi ni'ton, a'napitari tëhuapi, no'huipi, napotopi. Napohuachinara, Yosë nanamën yaa'popi. Ma'sha onpohuachinara, a'naroáchin nanamën a'popi. 18 A'naquën piyapi'santa' nahuanoquë pa'sarayarinso pochin nipi. Yosë nanamën natanpirinahuë', 19 ma'sharáchin yonquipi. ‘Na'a coriqui, ma'sha, inapita ya'huëtohuachincoi, noya cancantarai,’ topi. Napoaton nahuano'sari imotërinso pochin, nani ma'sha nohuantatona', Yosë nanamën naniantopi. Co imamiatopihuë'. 20 A'naquënso nipirinhuë' noyaro'paquë pa'sarayarinso pochin nipi. Yosë nanamën noya natanpi. Natanahuatona', cancanëna quëran natëpi. Sharo'sa' nisha nisha nitërinso pochin natëtopi. A'naquën ya'pirin cara shonca, cara shonca nitërinso pochin noyamiachin imapi. A'naquëonta' saota shonca, saota shonca nitërinso pochin noya imapi. A'naquënso' pasa, pasa nitërinso pochin ya'ipi cancanëna quëran imatona', noya noya imapi huachi,” itërin.

Nanparin pochin nininso'

(Lucas 8.16-18)

21 Naquëranchin Quisosori itaantarin: “Ni'co' iyaro'sa'. Nanparin i'chinpihuatëra, ¿co i'mëanaquë po'morëhuë' pa'? Co pë'saraanaquë tëranta' acorëhuë'. Nanparin aconanquë acorë' noya a'pinacaso marë'. 22 Iporaso' ma'sha noyá po'opinan pochin ni'ton, co insonta' nitotërinhuë'. A'na tahuëriso nipirinhuë' ya'ipiya nitotapi. 23 Huëratëhuanpatama', noya natanatomaco, yonquico',” itërin.

24 Ina quëran napotaantarin: “Natanpatama', noya yonquico'. Onpopinsona a'napita nitohuatama', inapochachin Yosënta' nitarinquëma'. Aquë aquëtë chachinhuë nipon quëtarinquëma'. 25 Noya natëhuatama', na'con na'con nitotarama'. A'naquënso nipirinhuë', ‘Nani nitotërahuë,’ topirinahuë', co

yanatëpihuë'. Napoaton Yosëri tananpitarin. Inapotohuachina, pi'pian tëranta' nitotopiso', ya'ipiya naniantapi," itërin.

Ya'pirin papotërin quëran a'chininso'

26 Ina quëran napotaantarin:
"Yosë hua'anëntërinso' a'chinchinquëma'. Iminquë sha'tërëso pochin ninin. 27 Sha'tërinso piquëran tashihuachina, hua'anën huë'ërin. Tahuërihuachina, huënsëantarin. Nani tahuëri naporárin. Oshaquëran sha'ninso' pichopitahuaton, papotërin. Onporohuatonso' papotërinso' co nitotërinhuë'. 28 Sha'pachina, inaora nohuanton, no'pa quëran papotërin. Nani a'shinpachina, huënsharatërin. Nani huënsharatahuaton, nitërin. 29 Ya'pirin cayahuachina, nani noya macacaso' ni'ton, manin huachi," tënin. (Inapochachin Yosë nanamën sha'huitohuatëhua', ina nohuanton, oshaquëran a'naquën natëtapi.)

Mostasaraya pochin nininso'

(Mateo 13.31-32; Lucas 13.18-19)

30 Ina quëran sha'huitantarin:
"¿Ma'pochinta' Yosë hua'anëntërinpoaso' ninin? ¿Ma quëranta' nanitërë' ina yonquicaso'? 31 Mostasaraya no'paquë sha'nëso pochin ninin. Mostasarayaso' hua'huishin. A'napita ya'pirin quëran pi'pi pi'pishara'huaya. 32 Pi'pira'huaya niponahuë', sha'patëra, panca panca papotërin. A'napita sharo'sa quëran panca panca ta'an ninin. Panca së'patohuachina, inairaro'sa' na'iyatona', inaquë pëipi," itërin.

Ma'pochinsona nininso'

(Mateo 13.34-35)

33 Ina pochin Quisosori piyapi'sa' a'chintarin. Na'a pënënto nanano'sa quëran ayonquiarin. Natantiinpichin a'chintarin. 34 Napoaponahuë', pënënto nanan quëransáchin a'chintërin. Ina quëran ca'tano'sanënpitaráchin ya'huëhuachinara, oshaquëran a'chintantarin no'tëquën yonquicaiso marë'.

Ihuan a'parinso'

(Mateo 8.23-27; Lucas 8.22-25)

35 Naporo' tahuëri chachin nani tashirarapaso', ca'tano'sanënpita itapon:
—Sono aquëtëran pa'ahua', itërin.
36 Nani piyapi'sa nontahuaton, Quisoso potiquë ya'comarin. Napohuachina, ca'tano'sanënpitarë chachin pa'pi. Naporo' a'napitanta' nisha potiro'saquë pa'pi. 37 Paaquëya', panca ihuani manin. Co'sacairi poti opoto opototahuaton, nani yamëntairapirinhuë'. 38 Ya'huërë Quisososo', huanconënquë motonan motoantahuaton, huë'ërarin. Ca'tano'sanënpitari ochinanpi:
—¡Catahuacoi Maistro chimiitarihua'! ¿Co ina yonquiranhuë' ti? itopi.
39 Huanintarahuaton, ihuan a'parin. Sononta' camaiton:
—¡Sanoquë'! ¡Copi tëquë huachi! itërin. Itohuachina, ihuan copitënin. A'naroáchin sanoirin.
40 —¿Onpoatomata' të'huataramaso'? ¿Co Yosë natëyatëraramahuë' ti? itërin.
41 Pa'pi pa'yanahuatona', ninontopi:
—¿Ma quëmapicha isoso' ni'ton, ihuan a'parin nicaya? Sononta' a'naroáchin asanoirin, nitopi.

Sopairo'sari ya'coancantërinso'

(Mateo 8.28-34; Lucas 8.26-39)

5 1 Ina quëran, sono' aquëtëran Quirasa parti itopiquë canconpi. 2 Quisoso nani nonshihuachina, a'na quëmapiri na'pi nanin quëran pipirahuaton, nacapirin. Sopairi ya'coancantërin ni'ton, co huachi noya yonquirinhuë'. Hua'yantërin. 3 Na'pi naninquë

chimipiro'sa' po'mopiquë ya'huërin. Pa'pi chiníquën ni'ton, co catinaquë tëranta' nanitopihuë' tonpocaiso'. 4Na'aro' catinaquë tanpaquën tonpotahuatona', pa'on tonpotopirinahuë', oshitërachinin. Co incariso tëranta' nanitërinhuë' minsëcaso'. 5Nani tashi', nani tahuëri iratárin. Na'pi naninquë, motopiquë inaquëpita pa'sápaton, chiníquën yaitárin. Na'piquë nipë'sharárin. 6Quisoso aquë quëran quënanahuaton, ta'aquirin. Quisoso nocotapataquë isonquirahuaton, mosharin. 7-8Napohuachina, Quisosori nosoroaton, a'naroáchin sopai nontërin.

—¡Iso quëmapi quëran pipico huachi! itërin. Ina natanahuaton, sopairi chiníquën a'panirin.

—¿Ma'ta' yaonpotarancoi? Quëmaso' Quisosonquën, Yosë hui'ninquën ni'ton, chini chiníquën nanantëran. Yosë marë' ama apira aparisitocoisohuë', itërin.

9—¿Ma'ninquënta' quëmaso'? itërin Quisosori.

—Na'acoi ni'toi, "na'a huaranca," itërinacoi. 10Ama a'na parti a'pacoisohuë', tosapi. 11Ina ya'cariya notohuaro' coshiro'sa' panënquë coshatapi.

12—A'pacoi coshiro'saquë tëranta' ya'coanta'ii, tosapi.

13—Inta nipachin, inaquë paatoma' ya'conconco', itërin. Itohuachina, sopairo'sa' pipirahuatona', coshiro'saquë ya'conconpi. Ina quëran ya'ipi coshiro'sa', cato huaranca pochin nipirinahuë', hua'yantatona' ta'api. Tahuan pa'tatona', sonoquë niitopi. Inapoatona', taquiitopi.

14Coshi a'paina'piro'saso' ni'sahuatona', ta'arë'nachin ninanoquë ya'huëpisopita sha'huitonpi. Ninano pirayan ya'huëpisopitanta' a'naya a'naya sha'huitëra'piapi. Natantahuatona', "¿Ma'ta' onpocaiso'?" ta'tona', pa'pi nicapona'. 15Quisosoquë canquirahuatona', quëmapi hua'qui' hua'yantërinso' quënanquipi. Nani a'moanaton, noya huënsërarin. Na'a sopairo'sari ya'coancantopirinahuë', noya yonquiantarin. Co huachi hua'yantërinhuë'. Napoaton pa'yanpi. 16"Quisosori anoyatërin. Sopairo'sa' a'pahuachina, coshiro'saquë ya'conconpi. Inapohuachinara, tahuan pa'tahuatona', sonoquë taquiitopi huachi," itopi ni'pisopitari. 17Natanahuatona', piyapi'sa' të'huatopi: "A'na parti paquë'," itopi Quisoso nontatona'.

18Quisoso potiquë ya'conaso', hua'yantërinsoari huëcapairahuaton, itapon: "Canta' imainquën," itërin. 19Quisososo nipirinhuë' co nohuantërinhuë'.

—Ya'huëranquë iyasha paantaquë'. Quëmopinënpita sha'huitonquë'. "Sinioro noyá anoyatërinco. Na'con nosororinco," itëquë', itërin Quisosori.

20Napotohuachina, pa'nin. Ticaporisë parti sha'huira'piarin. "Quisoso nóya anoyatërinco," itëra'piarin. Natanahuatona', "¡Ma'pitacha sha'huirin paya! ¡Ma noya catahuarin!" topi ya'ipiya.

Sanapi anoyatahuaton, Cairo hui'nin ananpitaantarinso'

(Mateo 9.18-26; Lucas 8.40-56)

21Quisososo' pëntonquiantarahuaton, na'a piyapi'sa' quënanquirin. Sono' yonsanquë huëcapairahuatona', tancapitopi. 22Naporo' a'na cotio hua'an Cairo itopiso huë'nin. Inaso', niyontonpiso pëi' hua'an ya'conin. Quisoso quënanquirahuaton, nantën pirayan isonquirin:

23—¡Hui'nahuë Sinioro, chiminarin! Huëquë'. Së'huaquiton, anoyatoco, chiminpachin, itárin.

24—Inta nipachin, tosahuaton, imarin. Na'a piyapi'santa' imasapi ni'ton, Quisoso ya'quëëtërapi. 25Paaquëya', a'na sanapiri

imaquiarin, hua'qui' panca huënai' a'parinso'. Nani shonca cato' pi'ipi co sanorinhuë'. 26 Na'a notoro'sari nonënpirinahuë', na'con parisitárin. Nani ya'ipi coriquinën i'quiaponahuë', co manta' noyatërinhuë'. Aquëtë chachin nisarin. 27-28 Quisoso nahuininso' natantahuaton, pinën quëran imaquiarin. "A'morinso tëranta' së'huahuato, anoyatarinco," ta'ton, piyapi'sa' ya'sëratërarahuaton, a'morinso' së'huatiirin. 29 Naporo' a'naroáchin huënai' no'narin. Canio quëran nani noyatërin ninatanin. 30 Quisososo' co quënanaponahuë', inaora nitotërin. "A'naso' natëtonco, së'huaquirinco. Ca nohuanto noyatërin," ta'ton, a'naroáchin tahuërëtahuaton, natantërin:

—¿Inta' a'morahuëso' së'huatërinco? tënin.

31 —Ni'quëchi Maistro, notohuaro' piyapi'sa' ya'quëëtapirinënquënhuë', "¿Inta' së'huarinco?" ¿tënan ti? itërin ca'tano'sanënpitari.

32 Itopirinahuë', Quisososo' a'naya a'naya ni'sarin. "¿Inta' së'huarinco?" ta'ton, ni'sárin. 33 Napohuachina, sanapiso' "Nani anoyatërinco," ta'ton, ropa ropátërarin quëran Quisoso huëcapairin. Isonquirahuaton, no'tëquën sha'huitërin. "Hua'qui' caniorahuë ni'ton, së'huaranquën Sinioro. Së'huatënquën, a'naroáchin noyatërahuë huachi," tënin.

34 —Natëranco ni'ton, nani imoya, anoyatëranquën. Nani noyatëran ni'ton, noya paquë huachi, itërin.

35 Ina nontaso chachin, Cairo pëinën quëran huë'sahuatona', sha'huitiipi.

—Hui'nan nani chiminin huachi. ¿Ma'marëta' topinan quëran Maistro quësaran? itiipi.

36 Quisososo nipirinhuë' piyapi'sa' noninso' natanaponahuë', co ina yonquirinhuë'.

—Ama iyasha pa'yanquësohuë'. Natëco, itërin.

37 "Ama a'napitaso' huë'inasohuë'," topachina, Pitro, Santiaco, Coansha, inapitaráchin pa'pi. Coanshaso' Santiaco iin. 38 Cairo pëinënquë canconahuatona', na'a piyapi natanconpi. Chiníquën na'nëtona', ayanápi. 39 Ya'contarahuaton, inapita itapon:

—¿Onpoatomata' na'nëtoma', noncaroaramaso'? Co sanapia'hua chimininhuë'. Huë'ësárin, itërin Quisosori.

40 Naporinso' natanahuatona', piyapi'sari tëhuapirinahuë'. Quisosoriso' inapita ocoirahuaton, pa'pin, a'shin, cara ca'tano'sanën, inapitaráchin quëparin. Sanapia'hua ya'huërinquë ya'concontarin. 41 Maimirarahuaton, inaora nananquë:

—*Tarita comi,* itërin. "Huënsëquë' apia'hua," tapon napotërin. 42 A'naroáchin sanapia'hua huënsërahuaton, huanirin. Nani shonca cato' pi'ipitërin ni'ton, noya iratërin. Ina ni'sahuatona', ya'ipi piyapi'sa' pa'pi pa'yanpi. "¡Ma'pítacha nitotaton, ananpitaantarin paya!" topi. 43 Quisososo nipirinhuë', "Ama a'napita sha'huitocosohuë'," itahuaton, "Nanon a'caco'," itërin.

Nasaritoquë paantarinso'

(Mateo 13.53-58; Lucas 4.16-30)

6 1 Ina quëran pipirahuaton, ya'huërin'pa' paantarin. Ca'tano'sanënpitarinta' imapi. 2 Chinoto tahuëri nanihuachina, niyontonpiso pëiquë a'chinarin. Na'a piyapi'sari natanahuatona', pa'yanpi. Pa'yanatona', inahua capini ninontapi:

—¡Ma'pítacha Quisoso nitotërin paya! ¿Macariso' a'chintomara? Noya noya yonquirin. Piyapi'sa' a'naroáchin anoyatërin. ¿Onporahuatoncha nani ma'sha nanitaparin nicaya? 3 Hua'huatapon

quëran huarë' nohuitërëhua'. ¿Co'na nontëcamayo inaso'? A'shinso' Maria itopi. Iinpitanta' nohuitërëhua'. Santiaco, Cosi, Cotasë, Simon, inapita itopi. Oshinpitanta' isëquë canpoarë' ya'huarin. Co Quisoso chiníquën nanantërinhuë'. Canpoa pochachin inanta', ta'tona', "¡Macari natëapon!" topi. 4Napohuachinara, Quisosori itapon:

—Ya'ipi piyapi'sari pënëntona'pi noya natanpi. Ninanonënquë ya'huëpisopitariso nipirinhuë', co noyahuë' natanpi. Quëmopinënpita, huëntonënquë ya'huëpisopita, inapitanta' co noyahuë' ni'pi, topi iráca. No'tëquën napopi, tënin Quisoso. 5Co cancanëna quëran huarë' natëpihuë' ni'ton, co nanitërinhuë' aquëtë huarë' Yosë pochin nicacaso'. Caraíchin cania'piro'sa' së'huarahuaton, anoyatërin. 6"¿Onpoatoncha isopita co yanatërinacohuë' nicaya?" tënin, yonquiapon.

Ca'tano'sanënpita a'chinacaiso marë' a'parinso'

(Mateo 10.5-15; Lucas 9.1-6)

Ina quëran ya'cariya ninanoro'saquë pa'sahuaton, piyapi'sa' a'chintarin. 7Naporahuaton, shonca cato' ca'tano'sanënpita përasahuaton, sha'huitërin paatona' a'chinacaiso marë'. Catoya catoya a'parin. Chiníquën nanan quëtërin sopairo'sa' a'pacaiso marë'.

8—Pa'patama', ama ma'sha quëpacosohuë'. Ama cosharo', pë'pëto, coriqui, inapita tëranta' quëpacosohuë'. Pitanaráchin quëpaco'. 9Sapatë' po'morahuatoma', a'moramasorë'quëmaráchin paco'. 10Inso pëiquësona yacapatohuatama', ina pëiquëráchin ya'huëco'. Ina ninano quëran pipiamaquë huarë' inaquë ya'huëco'. 11A'na ninanoquë ya'huëpisopita no'huitënënquëma': "Ama isëquë huëcosohuë'. Co yanatanainquëmahuë'," itohuachinënquëma', patoco'. Yapa'patama', pënënco': "Nani sha'huitopiranquëmahuë'. Co nohuantëramahuë' ni'quëhuarë' canpitaora tëhuënëmaquë nina'intarama'," itoco'. Tëhuënchachin Yosëri chiníquën ana'intarin huachi, itërin Quisosori.

12Ina quëran ca'tano'sanënpita pa'sahuatona', piyapi'sa' pënëna'piapi: "Ya'ipi co noyahuë' yonquiramasopita naniantatoma', Yosë chachin tahuërëtantaco huachi," itëra'piapi. 13Naporahuatona', na'a piyapi'sa' sopairo'sari ya'coancantërinso inquitopi. Na'a cania'piro'santa' tomaquë pashitatona', anoyatopi.

Coansha Paotista tëpapiso'

(Mateo 14.1-12; Lucas 9.7-9)

14Ya'ipi Quisoso naporinso' nahuinin. Piyapi'sa' natanahuatona', nisha nisha yonquipi. Cariria hua'aonta' natantërin, Irotisë itopiso'. I'huamiáchin inari sontaronënpita camaiton, Coansha Paotista atëpatërin ni'ton, yonquiárin: "Ina quëmapiso' Coansha. I'hua chiminaponahuë', nanpiantarin. Napoaton nani ma'sha nanitaparin," tënin.

15"Co inahuë'. Iniasë pënëntona'pi ipora," topi a'naquëonta'.

"Co inahuë'. Ninotona'pi iráca ya'huërinso' nimara," topi a'naquëonta'.

16Irotisëso nipirinhuë', co nisha nisha yonquirinhuë'.

—Inaso' tëhuënchachin Coansha. Anishitëconotopirahuë', nanpiantarin, tënin.

17-19I'hua chachin Coansha nanpiso', Irotisë co noyahuë' ninin. Iin sa'in osërëtërin. Pinipi sa'in chachin osërëtaton, manin, Irotiasa itopiso'. Napoaton Coanshari chiníquën pënënin. "Co Yosë nohuantërinhuë' iyaparin sa'in osërëtaton macamaso'," itërin. Napotërinso

marë' Irotiasaso' co quëyatonhuë', onpopionta yatëparin. Ina nohuanton hua'anso', sontaro'sa a'parin. Coansha macacaiso marë'. Masahuatona tashinan pëiquë po'mopi. Inapotahuatona, catinaquëtopi.

20 Irotisëriso' Coansha noya natanin. "Nóya quëmapi inaso'. Co oshahuanhuë'," ta'ton, co nohuantërinhuë' atëpatacaso'. Coanshari pënënpachina, nisha nisha yonquiaponahuë', noya natanin. 21 Ina quëran hua'huatërinso' tahuëri nanihuachina, pita ninin. Na'a piyapi'sa' amatërin. Coisëro'sa', capitano'sa', ma'huano'sa' Carириaquë ya'huëpisopita, inapita amatërin. Naporo' tahuëri Irotiasa chinotërin Coansha atëpatacaso'. 22 Coshatasoi', hua'huin ya'conahuaton, nansararin. Nanon nansarinso' ni'sahuatona', ya'ipiya quëran pa'yatopi. Hua'an mashorinta' pa'yatërin.

—Ma'sona nohuantëranso' apia'hua, nico quëchinquën. 23 Yoscoarë' quëchinquën. Ma'sona tëranta' nipatanco, quëtaranquën. Pancana no'pa' hua'anëntërahuë. Patomaquë huarë' quëtaranquën, itërin hua'ani na'aro nontaton. 24 Napotápachina, a'shin paahuarin.

—¿Ma'ta' mama ma'pai? itoonin.

—"Coansha nishitëconotahuaton, motën quëtoco," itëquë', itërin.

25 Manorahuaton, hua'an ya'huërinquë paantarin.

—Coansha motën nohuantërahuë. Sënanquë acorahuaton, apiramiáchin quëtoco, itërin.

26 Ina natanahuaton, hua'an pa'pi sëtërin. Napoaponahuë', "Ya'ipi piyapi'sa' nataninaco, Yoscoarë' itërahuë," ta'ton, co yanonpintërinhuë'. 27 Ina quëran sontaro sha'huitahuaton, a'parin Coansha motën macacaso marë'. Inaso pa'sahuaton, tashinan pëiquë nishitëconotërin. 28 Sënanquë motën acorahuaton, nanon quëtërin. Nanonta' a'shin quëtonin.

29 Imarinsopitaso', natantahuatona huë'pi. Nonën quëparahuatona', pa'pitopi huachi.

Cosharo' ana'atërinso'

(Mateo 14.13-21; Lucas 9.10-17; Juan 6.1-14)

30 Ina quëran ca'tano'sanënpita huëantarahuatona', Quisoso sha'huitiipi. "Nani a'chintëra'piarai. Cania'piro'santa' anoyatërai. Noya natanpi," itiipi. 31 Na'a piyapi'sa' huë'sapi Quisoso nicapona'. Ina quëran paantapi. A'napita ya'huërë' huëantapi, ina quëran paantapi. Naporápi ni'ton, Quisoso ca'tano'sanënpitarë chachin co capacaiso tëranta' nanitopihuë'.

—Huëco' iyaro'sa'. Co piyapi ya'huërinquëhuë' pa'ahua'. Pi'pian chinotahua', itërin ca'tano'sanënpita. 32 Itohuachina, potiquë ya'conahuatona', pa'pi. Co piyapi ya'huërinquëhuë' pa'sapirinahuë'. 33 Pa'pachinara, na'a piyapi'sari notëërapi. Quisoso nohuitahuatona', na'a paahuapi. Nisha nisha ninano quëran pa'pi. Ira pa'tatona', ta'arahuatona', inahua'ton canconpi. Co'huara Quisoso canshátërasohuë', canconpi. 34 Na'a piyapi'sa' yamorapi. Nonshirahuaton, Quisosori quënanconin. "Isopitaso' ohuicaro'sa' co macari a'pairinsohuë pochin nisapi," ta'ton, nosororin. Nosoroaton, na'con a'chintaantarin. 35 Nani i'huararahuaso', ca'tano'sanënpitari Quisoso huëcapairahuatona', itopi:

—Nani Maistro i'huarin. Co manta' isëquë ya'huërinhuë' ni'ton, 36 piyapi'sa' a'paquë' pa'ina'. Isosha'huaya pëiro'sa' ya'huërin. Ninanoro'santa' co aquëyahuë'. Inatohua' cosharo' pa'anatona', ca'ina', itopirinahuë'.

37 —Canpitari a'caco', itërin Quisosori.

—Cato pasa tahuëri sacatatë' coriqui canarëso pochin nininquë pan pa'anahuatoi, ¿a'ca'ii ti? itopi.

38 —¿Onpo panta' ya'huëtërinquëma'? Paatoma', ni'conco', itërin. Pa'sahuatona', ni'conpi.

—A'natërapoya pan, catoyachin sami, inaíchin ya'huëtërincoi, itiipi.

39 Itohuachinara, piyapi'sa' sha'huitërin pastoquë huënsëcaiso'. 40 A'naquën a'natërápo shonca, a'natërápo shonca, a'naquën pasa, pasa huënsëpi. 41 Ina quëran a'natërapoya pan, catoya sami, inapita ma'parin. Inápaquë në'pëtahuaton, Yosë nontërin. "Yosparinquën, Tata," itahuaton, pan së'panin. Ina quëran ca'tano'sanënpita quëtërin piyapi'sa' quëtacaiso marë'. Sami së'paninsonta' quëtëra'piapi. Inaíchin nipirinhuë', ya'ipi piyapi ananitërin. 42 Ya'ipi piyapi'sa' natëaquë huarë' coshatopi. 43 Ina quëran pan, sami, inapita pë'sotopiso' maantapi. Shonca cato' i'më' amëntatopi. 44 A'natërápo huaranca quëmapi'sa' naporo' coshatopi.

I aipi i'narinso'

(Mateo 14.22-27; Juan 6.16-21)

45 Ina quëran ca'tano'sanënpita itapon: "Potiquë ya'conahuatoma', aquëtëran paco'. Apira canta' pa'sarahuë. Pitsaita'pa' pa'ahua'," itërin. Ca'tano'sanënpita nani pa'pachinara, piyapi'sa' nontarin ya'huëpi'pa' paacaiso marë'. 46 Nani nontohuachina, inaora pa'nin a'na motopia'huayaquë Yosë nontacaso marë'. 47 Tashihuachina, ca'tano'sanënpitaso' potiquë pa'sapirinahuë', sono' huáncoanai' tashitopi. Quisososo' inaoraíchin quëparitërin. 48 Ca'tano'sanënpita

ya'ipi tashi' maitopirinahuë'. Ihuan nacapiatona', co nanitopihuë' chiníquën pacacaiso'. Canotopi huachi. Ina ni'sahuaton, co tahuëriyátërasohuë', Quisoso pa'nin. I aipi i'narahuaton, no'pa pochin pa'tarin. Poti nani icantaponahuë', na'huëtatë pochin nisarin. 49 I aipi pa'sarinso' quënanahuatona', pa'yanpi. "Hua'yan" ta'tona', "ëë" topirinahuë'. 50 Ya'ipiya quëran ni'sahuatona', të'huatopi. Nipirinhuë', a'naroáchin Quisosori itërin:

—Co'ta ca huë'sarahuë. Ama pa'yancosohuë'. Chiníquën cancantoco', itërin.

51 Ina quëran potiquë ya'conapatërin. Ya'conpachina, ihuan sanorin huachi. Ca'tano'sanënpita pa'yanpi: "¿Onporahuatoncha nanitaparin nicaya?" topi yonquiatona'. 52 Nani pan ana'atërinso' nicaponaraihuë', co ina yonquipihuë'.

Quinisariti parti pa'ninso'

(Mateo 14.34-36)

53 Aquëtëran canconahuatona', Quinisariti parti nonshipi. Yonsanquë poti a'sonpi. 54 Nonshiaso chachin, a'naroáchin piyapi'sari Quisoso nohuitopi. 55 Manorahuatona', ya'ipi ina parti pa'sahuatona', pëiro'saquë pa'pi. Na'a cania'piro'sa' pë'sara'huayaquë quëpi anoyatacaso marë'. "Pasëquë Quisoso ya'huarin," itohuachinara, inaquë quëpi. 56 Intohuaso tëranta' Quisoso pa'pachina, inatohua' cania'piro'sa' quëparapi. Nisha nisha ninanoquë pa'sarin. A'naquën pancana. A'naquën caraíchin piyapi ya'huëpirinhuë', insëquësona pa'pachina, cachiquë cania'piro'sa' acopi. "Quëma a'moranso' huirotën tëranta' së'huatona', noyachina'," tosapi. "Inta nipachin, së'huaina'," topachina, së'huapi. Insoarisona së'huahuachina', a'naroáchin noyatopi huachi.

Cotio mashocoro'sa' napopiso'

(Mateo 15.1-9)

7 1 Ina quëran a'naquën parisioro'sa', cotio maistro'sa', inapita Quirosarin quëran o'mapi Quisoso natanacaiso marë'. 2-3 Quisoso ca'tano'sanënpita coshatasoi', quënanquipi. A'naquën co niopoimirataponaraihuë' coshatapi. Parisioro'saso' co'huara coshachatëraponahuë', pi'pian i'shaquë niopoimiratopi. Ya'ipi cotioro'sa' ina pochin yonquipi. "Co inapohuatëhuahuë', oshahuanarihua'," tëcatona' napopi. Shimashonëna' inachintopiso' ni'ton, inapopi. 4 Mircatoquë pa'pi quëran yacoshatohuachinara, i'quë niopoimiratopi. Na'a nisha nisha inachintopisopita ya'huëtopi. Minëro'sa', i'sha ta'painano'sa', hua'na yonsharo'sa', pë'sararo'sa', inapita pa'mopi. 5 Napoaton parisioro'sa', cotio maistro'sa' inapitari Quisoso natanpi.

—¿Onpoatonta' Maistro quëma a'chintëransopitaso', co niopoimirataponaraihuë' coshatapi? Shimashonënpoa' inachintopirinahuë', inahuaso' co napopihuë', itopi.

6 —Co no'tëquën iyaro'sa' yonquiramahuë'. "Yosë imarai," topiramahuë', co imaramahuë'. Canpitaso' nonpintënquëma'. Iráca Yosë quiricanënquë Isaiasë no'tëquën ninorinquëma':

"Isopita piyapi'saso' nanamëna
quëran noya nontopirinacohuë',
co cancanëna quëran imarinacohuë'.
7 'Yosë pënëntërinso' a'chinarai,'
topirinahuë',
inahuara yonquipiso' nia'chintapi. Napoaton topinan
quëran chinotërinaco," tënin
Yosë.

Iráca Isaiasë ninshitaton, naporin.
8 Inapochachin canpitanta' Yosë pënëninpoaso' naniantahuatoma', piyapi'sa' a'chinpiso' natërama huachi, itërin.
9 Naquëranchin itantarin:
—Tehuënchachin Yosë pënëntërinso' a'porama' shimashonëma' napopiso' natëcamaso marë'. 10 Ni'co'. Moisësë iráca pënëntaton, naporin: "Tatama', mamama', inapita noya natëtoma', catahuaco'. Inso tëranta pa'pina', a'shina' inapita co noyahuë yonquirapitona' no'huihuachina', tëpaco'," tënin. 11 Canpitaso nipirinhuë' nisha a'chinama'. A'chinatoma', naporama': "A'naquën nanitërin pa'pina', a'shina' apiratacaso'. 'Ma'sha ya'huëtërincoso' nani acorahuë Yosë quëta'huaso marë',' topatëra, co tatama', mamama' inapita quëtacaso' ya'huërinhuë'," toconama'. Napoaton tatama', mamama' inapita ma'sha pahuantohuachinara, apiratatoma', co quëtëramahuë'. 12 "Co quëtacaso' ya'huërinhuë'," toconatoma', co catahuaramahuë'. 13 Ina pochin nia'chintatoma', co Yosë quiricanën natëramahuë'. Hui'namapitanta' a'chintërama' inapochachin nicacaiso marë'. Inapochachin pochin na'con nisha nisha nia'chintërama', itërin Quisosori.

Onporahuatëhuasona oshahuanëhuaso'

(Mateo 15.10-20)

14 Naquëranchin piyapi'sa' përasahuaton, a'chintantarin.
—Ya'ipinquëma' natanco no'tëquën yonquicamaso marë'. 15 Co manta' ma'sha ya'huërinhuë' nonënpoaquë ya'conahuaton, aoshahuaninpoaso'. Cancanënpoa quëran pipirinso' tëhuënchinso' aoshahuaninpoa'. [16 Huëratëhuanpatama', noya natanatomaco, yonquico', itërin.]
17 Nani a'chintohuachina, piyapi'sa' patahuaton, pëiquë ya'conconin. Ca'tano'sanënpitanta' ya'conpi. Nani ya'conpachinara: "Achin naporanso' co nitotëraihuë'. ¿Ma'ta' tapon naporan?" itopi.
18-19 —¿Co canpita tëranta' nitochátëraramahuë' ti? Inta nipachin, a'chintanta'inquëma'. Nani ma'sha ca'nëhuaso marë' co ina marë' oshahuanëhuahuë'. Co cosharo' cancanënpoaquë ya'coninhuë'. Chi'chirinamënpoaquë ya'conin. Ina quëran inquiantarë'. Napoaton ya'ipi cosharo' noya capacaso'. Coshatërëhuaso marë' co oshahuanëhuahuë', itërin.
20 Ina quëran itaantarin:
—Cancanëma quëran co noyahuë' yonquihuatamara, co noyahuë' ninama'. Ina marë' oshahuanama'. 21 Acopo' cancanëma quëran co noyahuë' yonquiramasopita pipirin. Co noyahuë' yonquihuatama', monshihuanama', ihuatërama', tëpatërama'. 22 Nitëhuananpitërama'. Pa'yatacasoráchin cancantërama'. A'napita ma'shanën noyaparama'. Co noyahuë' ninama'. Nonpinama'. Nisha nisha co noyahuë' ninamaso' co yaa'poramahuë'. Apirarama'. Pinotërama'. "Caso' co a'napita pochincohuë'. Noya noyaco," toconama'. Co yonquinahuanhuë' ninama'. 23 Co noyahuë' yonquihuatamara, ina pochin ninama'. Ina marë' oshahuanama', itërin Quisosori.

Nisha sanapi natëtërinso'

(Mateo 15.21-28)

24 Ina quëran pipirahuaton, nisha piyapi'sa' ya'huëpiquë pa'nin. Tiro, Siton, inapita ya'cariya paaton, a'na pëiquë ya'conconin. "Ama isëquë huë'nahuëso' a'napita sha'huitocosohuë'," itopirinhuë', a'naroáchin ya'ipi nahuinin. 25-26 Inaquë a'na sanapi ya'huërin. Co cotio sanapihuë'. Nisha piyapi. Siropinisia parti

hua'huatërin. Hua'huinso' parisitárin. Sopairi ya'coancantërin ni'ton, co inaora yonquirinso' yonquirinhuë'. Quisoso huë'ninso' natantahuaton, paaparin. Paaparahuaton, Quisoso nantën pirayan isonconin.

—Hua'huahuë Sinioro parisitárin. Sopairi ya'coancantaton, chiníquën aparisitarin. Inquitoco, topirahuë', itiirin.

27—Ni'quë' imoya. Hua'huaro'sa' a'cahuatëra, co cosharonën osërëtahuatë', ni'nira a'carëhuë'. Hua'huaro'sa'ton coshachin noya natëaquë huarë', itërin Quisosori.

28—Naporin mini Sinioro. Napoaponahuë', hua'huaro'sa' pi'pian tëranta' atatohuachinara, ni'niraro'sarinta' capitërin ni'ton, quiyanta' catahuacoi topirahuë', itërin.

29—¡Naporinchi paya! Ma noya natëranco ni'ton, ya'huëran'pa' paantaquë'. Nani sopai hua'huan quëran pipirin, itërin.

30Sanapiso pëinënquë canconahuaton, hua'huin noya quëhuëánin quënanconin. Nani sopai pipirin huachi.

Në'huëro'sa' anatantërinso'

31Quisoso Tiro quëran pipirahuaton, Sitontaquëchin na'huërin. Ina quëran Ticaporisëquë canquirin. Inaso no'pa' Cariria sono yonsanquë ya'huërin. 32Inaquë a'nara apia quëpi Quisosori anoyatacaso marë'. Noyá në'huërin. Naporahuaton, pa'pi icotë' ninin. "Iso quëmapi së'huaquë' noyachin topiraihuë'," itopi. 33Napotohuachinara, apiaráchin amashamiachin quëparin. Quëparahuaton, imirin quëran icarahuëratërin. Ina quëran niipiimiratahuaton, nënërain së'huatërin. 34Inápaquë në'pëtahuaton, sëtërin quëran panca nii o'huarin. Ina quëran Yosë nontahuaton: *"¡Ipata!"* itërin. "¡Në'huëranso' inquiquë'!" tapon napotërin.

35Naporo' në'huërinso' inquirin huachi. Nënërionta' noyatahuaton, noya nonin huachi. 36Quisosori piyapi'sa' pënënin: "Ama a'napita sha'huitocosohuë'," itërin. Itopirinhuë', piyapi'saso' pa'sahuatona', sha'huira'piapi. Na'con na'con pënënpirinhuë', aquë aquëtë huarë' sha'huira'piapi. 37"¡Ma'pitacha Quisoso nitotërin paya! Në'huëro'sa' anoyatohuachina, noya natantopi huachi. Co nonpirinahuënta', a'naroáchin anoyatërin ni'ton, noya nonsapi. ¡Ya'ipichi noya ninin paya!" topi.

Cosharo' ana'atantarinso'

(Mateo 15.32-39)

8 1Naporo' tahuëri'sa' na'a piyapi'sa' niyontoantapi. Capa cosharo' nipachina, Quisosori ca'tano'sanënpita përarin. Huë'pachinara, itërin:

2—Piyapi'sa' nosororahuë. Nani cara tahuëri natanarinaco ni'ton, co huachi manta' cosharo' ya'huëtopihuë'. 3A'naquën áquë quëran huë'pi ni'ton, co topinan yaa'parahuë' tanari canahuachina', itërin.

4—Capa pëiro'sa' isëquë. Notohuaro' piyapi'sa' ya'huapi. ¿Onpotahuatëcha isonapo' piyapi a'carë paya? itopi ca'tano'sanënpitari.

5Napotohuachinara, Quisosori natanin:

—¿Onpo panta' ya'huëtërinquëma'? itohuachina:

—Canchisëyachin ya'huëtërincoi, itopi.

6Ina quëran piyapi'sa' sha'huitërin no'paquë huënsëcaiso'. Nani huënsëhuachinara, pan ma'patërin. "Yosparinquën, Tata," itahuaton, pan së'panin huachi. Së'panahuaton, ca'tano'sanënpita quëtërin piyapi'sa' quëtacaiso marë'. Ya'ipi piyapi'sa' quëtëra'piapi. 7Caraíchin saminta' ya'huëtopi. Ina marënta'

"Yosparinquën Tata," itahuaton, ca'tano'sanënpita sha'huitërin piyapi'sa' quëtacaiso'. 8Nani quëtohuachinara, natëaquë huarë' coshatopi. Pë'sotopisonta' masahuatona', canchisë i'më' amëntatopi. 9Catapini huaranca piyapi'sa' pochin coshatopi. Nani coshatohuachinara, piyapi'sa' nontërin pacacaiso marë'. 10Nani nontohuachina, potiquë ya'conin. Ca'tano'sanënpitarë' pa'sahuatona', Tarmanota parti chinpiconpi.

Sacai' nininso' nicacaso' nohuantopiso'

(Mateo 16.1-4; Lucas 12.54-56)

11Inaquë parisioro'sa' huë'sahuatona', Quisoso nontiipi atëhuëcaiso marë'. "Yosë a'paimahuachinquën, sacai' nininso' niquë' quiyanta' nicatëinquën natëiinquën," itopirinahuë'. 12Chiníquën sëtaton, itapon:

—¿Ma'marëta' yani'nama'? "Sacai' nininso' niquë' ni'iinquën," itopiramacohuë', co Yosë nohuantërinhuë' a'nota'huanquëmaso', itërin.

13Ina quëran potiquë ya'coantarahuaton, aquëtëran paantarin.

Parisioro'sa' yanonpinpiso'

(Mateo 16.5-12)

14Pëntonpirinahuë', ca'tano'sanënpita naniantopi cosharo' quëpacaiso'. A'naíchin pan potiquë ya'huëtopi. 15Quisosoriso nipirinhuë' pënënarin:

—Ni'cona iyaro'sa'. Pan ahuëpocatërinso pochin parisioro'sa' ya'huëtopi. Irotisë imapisopitanta' ya'huëtopi. Ama iyaro'sa' ina nohuantocosohuë', itërin.

16Natanahuatona', ca'tano'sanënpita capini ninontapi. "Capa pan. Co ya'huëtërinpoahuë'. Napoaton napononterinpoa'," nitopi.

17Ninontopiso' nitotaton, Quisosori itapon:

—¿Onpoatonta "capa pan," toconama'? ¿A'chintápiranquëmahuë', co ipora huanta' yonquiyátëramahuë ti? ¿Co natantochináchinhuë' cancantërama' nica? 18Noya natanapomarahuë', ¿onpoatomata' co yonquiramahuë'? Nicapomarahuë', ¿onpoatomata co natëtëramahuë'? 19I'hua chachin a'natërapoíchin pan nipirinhuë', a'natërápo huaranca piyapi'sa' ananitërahuë. ¿Onpo i'mëta' naporo' pë'sotopiso' amëntatërama'? itërin.

—Shonca cato' i'më', itopi.

20—Panso' canchisëíchin nipirinhuë', catapini huaranca piyapi ananitahuato, ¿onpo i'mëta' pë'sotopiso'? itaantarin.

—Canchisë i'më', itopi.

21—Napoaton co pan yonquiato, pënënaranquëmaso', ¿Co nitochátëraramahuë' ti? itërin Quisosori.

Somaraya anoyatërinso'

22Ina quëran Pitsaitaquë chinpiconpi. Inaquë somaraya nininso' Quisosoquë quëpi. "Së'huaquë' Sinioro noyachin," itopi. 23Itohuachinara, maimirarahuaton, ninano aipiran quëparin. Iroiquë pashirayatërin. Nani së'huarayarahuaton:

—¿Ma'ta' iyasha quënanan? itërin.

24—Piyapi ni'pirahuë', co a'ninquëchin ni'nahuë'. Pa'sapirinahuë', nararo'sa pochin ni'nahuë, itërin.

25Naquëranchin së'huarayantahuachina, noya ni'tërin. Nani noyatërin ni'ton, ya'ipi a'ninquëchin quënanin huachi.

26—Ya'huëran'pa' iyasha no'tëëquë'. Ama ninanoquë paquësohuë', itërin Quisosori.

Pitro natëtërinso'

(Mateo 16.13-20; Lucas 9.18-21)

27Ina quëran Quisoso paantarahuaton, Sisaria Pinipi parti pa'sarin nisha nisha ninanoquë a'chinacaso marë'. Papon pochin, ca'tano'sanënpita itapon:

—Nani ma'sha nanitaparahuë ni'to, ¿in pochinta piyapi'sa' cancantiarinaco? itërin.

28—Nisha nisha yonquirapirinënquën. "Coansha Paotistaco' nanpiantarinso' ni'ton, naporin," topi a'naquën. "Co inahuë'. Iniasëco' nanpiantamara," topi a'naquëonta'. "Ninotona'pi iráca chiminpirinhuë', nanpiantarinso' nimara," topi a'napitanta', itopi.

29—Canpitaso nipirinhuë', ¿ma'ta' yonquirama'? itërin.

—Quëmaso' Cristo, Yosë chachin a'paimarinquën, itërin Pitrori.

30—Ama ina a'napita sha'huitocosohuë', itërin Quisosori.

Chiminacaso' ninorinso'

(Mateo 16.21-28; Lucas 9.22-27)

31 Naporo quëra huarë' chiminacaso' ninoton, ca'tano'sanënpita sha'huitërin.

—Yosë quëran quëmapico niporahuë', na'con parisita'huaso' ya'huërin. Cotio ansiano'sa', corto hua'ano'sa', cotio maistro'sa', inapita co huachi nohuantarinacohuë'. Tëpararinaco. Chiminaporahuë', cara tahuëri quëran nanpiantarahuë, itërin Quisosori. 32 No'tëquën sha'huitochinarin. Ina natanahuaton, Pitrori amashamiachin quëparahuaton:

—¡Ama, Sinioro, napoquësohuë'! itërin. 33 Quisososo nipirinhuë' tahuërërahuaton, ya'ipi ca'tano'sanënpita ni'sarin.

—¡Ta'tëquë' iyasha! Sopai nohuanton, napotëranco. Co Yosë pochin yonquiranhuë'. Piyapinquën ni'ton, quëmaora nohuantëransoachin yonquiran, itërin.

34 Na'a piyapi'sa' ya'cariya huaniapi.

—Amashamiachin huëco' iyaro'sa', a'chinchinquëma', itohuachina, huë'pi natanacaiso marë'. Ca'tano'sanënpitanta' natanapi.

—Yaimapatamaco, canpitaora nohuantëramaso' naniantoco'. Yosë nohuantërinsoráchin imaco huachi. Corosëquë chiníquën parisitërë'. Inapochachin canpitanta' parisitapomarahuë', imamiatoco. 35 Noya nanpicamasoráchin yonquihuatama', topinan quëran nanpiarama'. A'na tahuëri chiminpatama', parisitomiatarama'. Nipirinhuë', casáchin yonquihuatamaco, noya nanan a'chinamaso marë' parisitapomarahuë', co topinan quëran nanpiaramahuë'. Yosë'pa' nanpimiatarama huachi. 36 Ya'ipi ma'sha isoro'paquë canapiramahuë', co hua'yanëma' cha'ëpachinhuë', topinan quëran napoarama'. 37 ¡Onponta' pahuërëtapiramahuë', co huachi hua'yanëma' nanitarinhuë' cha'ëcaso'! 38 Ipora tahuëri'sa' ya'huëpisopita co noyahuë' nipi. Nitëhuananpitopisopita pochin cancantopi. Tapayatomaco a'pohuatamaco, a'na tahuëri carimanta' tapayatënquëma', a'poaranquëma'. Nanamëhuë a'pohuatama', carimanta' o'mantahuato, a'poaranquëma'. Yosë quëran quëmapico ni'to, a'na tahuëri o'mantararahuë. Tatahuë pochin huënaratahuato, noya anquëniro'sapitaro'co o'mantararahuë, itërin.

9 1 Ina quëran itaantarin: —Tëhuënchachin iyaro'sa' Yosë isoro'pa' hua'anëntapon. Chiníquën nanantaton hua'anëntapon, ni'sarama'. A'naquëma' co'huara chimiyantërasënquëmahuë', ni'sarama', itërin.

Quisoso nisha pochin ya'norinso'

(Mateo 17.1-13; Lucas 9.28-36)

2 Saota tahuëri quëran Quisoso motopiquë pa'nin. Pitro, Santiaco, Coansha, inapitaráchin quëparin. Inapita nicasoi', nisha pochin ya'norin. 3 A'morinso' huënaráchin huënaráchin ninin. Co

inso tëranta' nanitërinhuë' pë'sainaton, ina pochin huiríchin acocaso'. Huiri huiríchin inaso'. 4A'nanaya Iniasë, Moisësë, inapita quënanpi. Iráca ayapirinahuë', Yosë nohuanton ya'noantapi. Quisosorë' ninontapi. 5-6Ina ni'sahuatona', Pitro, Santiaco, Coansha, cara chachin pa'yanpi. Na'con pa'yanaton, Pitrori itapon:

—¡Ma noyacha Maistro isëquë huë'nëhua paya! Cara imënamëa'huaya nii, topirahuë', a'nara' quëma marë', a'nanta' Moisësë marë', a'nanta' Iniasë marë', itërin. Napoaponahuë', co yonquiatonhuë' naporin.

7Naporo' chitorori imotërin. Chitoro' huáncana quëran Yosëri sha'huitërinso' natanpi. "Isoso' ca hui'nahuë, na'con nosororahuëso'. Ina natanco'," itërin. 8Napotaso chachin ca'tano'sanënpitari ni'sapirinahuë', co a'napitaso' quënanpihuë'. Quisosoráchin quënanpi.

9Motopi quëran nohuaramapona pochin, Quisosori itërin: "Achin ni'namaso' ama insonta' sha'huitocosohuë'. Yosë quëran quëmapico ni'to, a'na tahuëri nanpiantarahuë. Naporo huarë' a'napita sha'huitoco'," itërin. 10Napoaton co insonta' sha'huitopihuë'. Inahua capini ninontapi. "¿Onporahuatonta' nanpiantaponso'?" nitopi. 11Achin Iniasë quënanpi ni'ton, inanta' yonquiapi.

—Pi'pian Sinioro yanatanainquën. Cotio maistro'sa' Yosë quiricanën a'chinpachinara, napopi: "Co'huara Cristo o'mayatërasohuë', Iniasë'ton huëantarin," topi. ¿Onpoatonta' napopi? itopi.

12-13—No'tëquën napopi. "Yosë nanamën ayonquiantacaso marë' huëantapon," tënin pënëntona'pi. Naporinso chachin. Nani mini huëantapirinhuë', co nohuitopihuë'. Co yanatanatonahuë', inahuara yonquinëna quëran no'huipi. Yosë quiricanënquë naporinso chachin nitopi. Canta' Yosë quëran quëmapico niporahuë', inapochachin no'huiarinaco. Aparisitarinaco. Yosë quiricanënquë iráca ninorin ni'ton, parisita'huaso' ya'huërin, itërin Quisosori.

Hua'huasha hua'yantërinso'

(Mateo 17.14-21; Lucas 9.37-43)

14Ina quëran motopi quëran nohuaraimarahuatona', a'napita ca'tano'sanënpita quënanquimantapi. Cotio maistro'sarë' chiníquën ninontapi. Na'a piyapi'sa' yamorapi ni'quimapi. 15Quisoso quënanahuatona' ya'ipiya quëran ta'arë'nachin nacapipi. Pa'yatona: "I'huata Maistro," itoonpi.

16Ina quëran Quisosori natanin:

—¿Ma'ta' ninontapiramahuë'? itërin.

17A'na quëmapiri itapon:

—Hui'nahuë Maistro quënahuë, anoyatoco topirahuë'. Sopairi ya'coancantërin ni'ton, co huachi nanitërinhuë' nonacaso'. 18Insëquësona sopairi mapachina, no'paquë nitë'yatahuaton, sa'po sa'po niconin. Ninaquërarahuaton, pacororárin. Ca'tano'sanënpita natanpirahuë' inquitacaiso marë', co nanitopihuë', itërin.

19—¡Ma'huantacha ninama paya! Canpitaso' co Yosë natëramahuë'. Co natantochináchinhuë' cancantërama'. Nani hua'qui' a'chintopiranquëmahuë', ¿onporo huarëta' yanatëramaco? Hua'huasha quëshico, itërin Quisosori.

20Napohuachina, quëshipi. Quisoso quënanahuaton, sopai no'huitaton, hua'huasha ahua'yantërin. No'paquë atatahuaton, asocoro asocorotarin. Sa'po sa'po niconin.

21—¿Onporo quëran huarëta' hui'nan naporin? itërin.

—Hua'huatapon quëra huarë' naporin. 22Na'aro' pënquë sopairi të'yatërin.

I'quënta' të'yaitërin tëpacaso marë'. Nosorocoi, Sinioro. Nanitohuatan, anoyatëquë', itërin.

23—"Nanitohuatan," ¿itëranco ti? Yosë natëhuatëra, ya'ipiya nanitaparë', itërin Quisosori.

24—Tëhuënchachin Sinioro natëpiranquënhuë'. ¡Catahuaco noya noya natëinquën! itaantarin pa'pini.

25Na'a piyapi'sa' niyontonquirapi ni'sahuaton, a'naroáchin sopai itapon:

—Quëmaso' sopainquën. Piyapi ya'coancantohuatana, anë'huëran. Napoaton carinquën napotaranquën. Iso hua'huasha quëran pipirahuaton, ama huachi onporonta' ya'coancantantaquësohuë', itërin.

26Napotohuachina, Sopai chiníquën "yai" tahuaton, hua'huasha ahua'yantaantarin. Inapotahuaton, chimipi pochin patërin. Napoaton: "Nani chiminin," topirinahuë', 27Quisosori maimirarahuaton, opatohuachina, huanirin huachi.

28Ina quëran Quisososo' ca'tano'sanënpitarëachin pëiquë ya'conconpi.

—¿Onpoatonta' Maistro quiyariso' co nanitëraihuë' inquita'huaiso'? itopi.

29—Isanpi sopaiso', sacai' inquitacaso'. Chiníquën Yosë nontaquë huarë', inquitërë', itërin Quisosori.

Chiminacaso' ninoantarinso'

(Mateo 17.22-23; Lucas 9.43-45)

30Ina quëran paantarahuatona', Cariria parti pa'sapi. "Ama huë'nahuëso' piyapi'sa sha'huitocosohuë'," tënin Quisoso. 31Ina quëran ca'tano'sanënpita a'chintaton, napotërin:

—Yosë quëran quëmapico nipirahuë', piyapi'sa' masarinaco. Sha'huirapihuachinco, masarinaco. Mapachinaco, tëpararinaco. Chiminaporahuë', cara tahuëri quëran nanpiantarahuë, itërin. 32Natanaponaraihuë', co natëtacaiso' nanitopihuë'. "¿Onpoatonta' ina pochin nontërinpoa'?" topi yonquinëna quëran. Naporahuaton të'huatatona', co nohuantopihuë' natanacaiso'.

Chini chiníquën nanantërinso'

(Mateo 18.1-5; Lucas 9.46-48)

33Ina quëran Capinaomoquë canconpi. Pëiquë ya'conpachinara, ca'tano'sanënpita itapon:

—¿Ma'ta' iraquë huëcapoma pochin ninontëriarama'? itohuachina, 34co manta' topihuë'. "¿Inquënpoacha ipora chini chiníquën nanantarihua nicaya?" nitopi ni'ton, co yasha'huitopihuë'. 35Napoaton inaquë huënsërahuaton:

—Huëco' iyaro'sa' shonca catonquëma chachin natanquico pënëinquëma'. Inquëmasona' chini chiníquën nanantamaso' nohuantohuatama', topinan piyapi pochin cancantatoma', ya'ipi piyapi'sa' catahuaco', itërin.

36Ina quëran hua'huasha maimirarahuaton, huancánachin ahuanirin. Ina iporahuaton, ca'tano'sanënpita itapon:

37—Ca imaramaco ni'ton, hua'huasha tëranta' nosorohuatama', nosoroaramaco canta'. Nosorohuatamaco, co casáchin nosoroaramacohuë'. Yosënta' nosoroarama'. Inaso' isoro'paquë a'paimarinco, itërin.

Yosëri acanarinso'

(Mateo 10.42; Lucas 9.49-50)

38A'na tahuëri Coanshari itapon:

—A'na quëmapi, Maistro, ni'nai. "Quisoso nanan quëtërinco," ta'ton, sopairo'sa' a'pararin. Inaso nipirinhuë', co quiya pochin imarinquënhuë' ni'ton, co nohuantëraihuë'. "Ama inapotëquësohuë'," itërai, tënin.

39—Tananpitoco' iyaro'sa'. "Quisoso nanan quëtërinco," ta'ton piyapi anoyatohuachina, inaso' noya. Co sha'huirapiincoso' nanitaponhuë'. 40Insosona co inimicotohuachinpoahuë',

catahuarinpoa'. 41 Caso Cristoco. Imaramacoso marë' piyapi catahuahuachinquëma', Yosë nitotërin. I'sha tëranta' o'shitohuachinënquëma', ina marë' a'na tahuëri acanaarin. Tëhuënchachin noya i'huërëtarin, itërin Quisosori.

Anishacancantërinso'

(Mateo 18.6-9; Lucas 17.1-2)

42 Ina quëran itaantarin: "Hua'huasha natërincoso' anishacancantohuatama', Yosë chiníquën ana'intarinquëma'. A'naquëonta' imasapirinacohuë', co chiníquën cancanchatërapihuë'. Inapitanta' anishacancantohuatama', Yosë ana'intarinquëma'. Co'huara inapita anishacancanchatërapomahuë', pancara'piquë a'sonconotahuatënënquëma', marëquë të'yaitërinënquëma' naporini, noya noya niitomahuë'. Piyapi anishacancantacaso', pa'pi co noyahuë' tënahuë. 43-44 Ma'sona tëranta' iyaro'sa' anishacancantohuachinquëma', a'poco'. Iso pochin yonquico'. A'na imirama quëran co noyahuë' nipatama', oshahuanama'. Ninishitëimiratërama' naporini, tantoimiraya nipomarahuë', Yosë'pa' pa'itomahuë'. Cato imirarë'quëma chachin parisitopiquë pa'patamaso', pa'pi co noyahuë' nisarama'. Inaquëso' pën co onporonta' tacopiarinhuë'. 45-46 Nantëma' ya'huëtërinquëma' iratacaso marë'. Nipirinhuë', ma'sona marë tëranta' co noyahuë' yonquiatoma', iratohuatama', na'con oshahuanama'. Ninishitërantëtërama' naporini, noya noya niitonhuë'. Tantorantë' nipomarahuë', Yosë'pa' pa'itomahuë'. Catorantërë'quëma chachin parisitopiquë pa'patamaso', pa'pi co noyahuë' niitonhuë'. 47 Ya'piramanta' ya'huëtërinquëma' noya ni'tacaso marë'. Nipirinhuë', ya'pirama quëran quënanatoma' co noyahuë' yonquihuatama', oshahuanarama'. Ya'pirama' ocoirama' naporini, a'na quëran somaraya nipomarahuë', Yosë hua'anëntërinquë pa'itomahuë'. Cato quëran chachin ni'tapomarahuë', parisitopiquë të'yatohuachinquëma', pa'pi co noyahuë' nisarama'. Ma'sona tëranta' anishacancantohuachinquëma', a'naroáchin naniantoco' ama parisitopiquë paacamaso marëhuë'. 48 Inaquë chiníquën parisitápoma'. Co shonaro'sa tëranta' chiminaponhuë'. Pën co onporonta' tacopirarinhuë'.

49 Pënquë ahuiquitërëso pochin Yosëri ya'ipi piyapi'sa' tëniarin noya noya cancantacaiso marë'. 50 Yamora noya acashicaso' niponahuë', chiminpachina co huachi noyatërinhuë'. Canpitaso nipirinhuë', yamora cosharo' noya acashirinso pochin nico'. Noya nini'toma', ya'huëco'," itërin.

Sa'ahuano'sa' pënëninso'

(Mateo 19.1-12; Lucas 16.18)

10 1 Capinaomo quëran pipirahuaton, Cotia parti paantarin. Naporahuaton, Cortanii' aquëtëran pa'nin. Inaquë naquëranchin na'a piyapi'sari huëcapaipi. Quisosori a'chintantarin. Nani tahuëri huë'pachinara, noya a'chintarin. 2 Parisioro'santa' Quisoso ya'carirahuatona', atëhuëcaiso marë' natanquipi:

—¿Noya ipora sa'anpo' të'yatacaso' ti? itiipi.

3 —¿Ma'ta' iráca Moisësë pënëntërin? itërin Quisosori.

4 —"Sa'anpo' yatë'yatohuatëra, coisëquë aninshitërë': 'Nani sa'ahuë të'yatarahuë,' ta'caso' aninshitërë'. Ina quëran noya të'yatacaso huachi," tënin Moisësë, itopi.

5 —Co të'yatacaso' pënëninquëmahuë'. Canpitaso' co natantochináchinhuë' cancantërama' ni'ton, Moisësë napopënëninquëma'. 6 Napoaponahuë' ya'nan piyapi nicapon, cato' piyapiíchin Yosëri

ninin. A'na quëmapi, a'na sanapi, inaíchin ninin. 7Napoaton quëmapi sa'apachin, pa'pin, a'shin, inapita patahuaton, sa'inë' nichinpitacaso' ya'huërin. 8Cato' piyapi nipirinhuë', a'naíchin pochin nipi. Cato-ya'pi nipirinhuë', a'naíchin pochin Yosëri ni'nin. 9Nani Yosëri asë'quërin ni'quë-huarë', co onporonta' sa'ama' të'yatamaso' ya'huërinhuë', itërin Quisosori.

10Nani pëiquë ya'conpachina, naquë-ranchin ca'tano'sanënpitari itapona':

—Achin naporanso' a'chintantacoi nitochii, itopi.

11—Sa'ama' të'yatatoma', a'na sanapi mapatama', inaso' co sa'ama chachin-huë' ni'ton, monshitëramaso pochin Yosëri ni'nin. Ina marë' oshahuana-rama'. 12Inapochachin sanapi'santa', so'in ta'ananpirahuaton, a'na quëmapi so'yatohuachin, inaso' co so'inhuë'. Monshin pochin Yosëri ni'sarin. Ina marë' oshahuanarin, itërin.

Hua'huaro'sa marë' Yosë nontërinso'

(Mateo 19.13-15; Lucas 18.15-17)

13Ina quëran hua'huaro'sa' quëpi Quisosori së'huamotocaso marë'. Inapo-tahuaton, inapita marë' Yosë nontërin. Hua'huaro'sa' quëpisopita ca'tano'sa-nënpitari yaa'papirinahuë'. 14Ina ni'sa-huaton, Quisosori co noyahuë' ni'nin.

—Tananpitoco' iyaro'sa' hua'huaro'-santa' huë'ina'. Ama a'pacosohuë'. Hua'-huaro'sa pochin cancantopisopita Yosë hua'anëntërinquë ya'conapi. 15Tëhuën-chachin carinquëma' itaranquëma', hua'-huaro'sa' a'naroáchin yaimarinaco. Co'so' inapita pochin cancantohuatamahuë', co onporonta' Yosë hua'anëntërinquë ya'conaramahuë', itërin.

16Ina quëran hua'huaro'sa' iporin. Së'huamotorahuaton, inapita marë' Yosë nontërin noya ya'huëcaiso marë'.

Ma'huan yaimarinso'

(Mateo 19.16-30; Lucas 18.18-30)

17Ina quëran Quisoso yapaantara-pirinhuë'. A'nara quëmapi ta'aquira-huaton, isonquirin.

—Quëmaso' Maistro noyanquën. ¿Ma'ta' caso' onpo'i nanpimiata'huaso marë'? Sha'huitoco canta' noya nii, itiirin. 18—¿Ma'marëta' "Quëmaso' noyanquën" itëranco? Yosëíchin noyaso'. 19Iráca pënëntërinso' nani nitotëran. "Ama piyapi tëpacosohuë'. Ama nitëhuananpitocoso-huë'. Ama ihuatocosohuë'. Ama ninon-pinapicosohuë'. Ama nonpincosohuë'. Tatama' natëco'. Mamamanta' natëco'," tënin Yosë pënëntaton, itërin Quisosori.

20—Co manta' Maistro onporahuë'. Hua'huatapo quëran huarë' ya'ipi inapita natërahuë, itërin.

21Ina natanahuaton, nirayarin. "Tëhuën-chachin noya yonquirin," ta'ton nosororin.

—Isonta' iyasha Yosë nohuantërin ta'a. Paquë'. Ya'ipi ma'shanënpita pa'ana-huaton, coriqui canaranso' sa'ahuaro'sa' quëtëquë'. Ina quëran huëquë' imaco huachi. Inapohuatan, a'na tahuëri Yosë'pa' canamiataran, itërin.

22Ina natanahuaton, co huachi noya-huë' cancantërin. "Hua'huayatërahuë' ma'sha ya'huëtërinco," ta'ton sëtërin. Sëtaton, pa'nin huachi.

23Ina quëran Quisosori ca'tano'sa-nënpita ni'sahuaton, itapon:

—Pa'pi sacai ma'huano'sa' Yosë hua'anëntërinquë ya'conacaiso', itërin.

24Ina natanahuatona': "¡Ma'pitacha naporin paya!" nitopi ca'tano'sanënpita.

—Tëhuënchachin iyaro'sa' ma'sha-ráchin yonquihuatëra, sacai' Yosë hua'anëntërinquë ya'conacaso'. 25Ni'co'. Nahuan huëratën pi'pira'huaya naninën ya'huëtërin. Camiyoso panca masho ni'ton, co pi'pisha tëranta' nanitërinhuë'

inaquë ya'conacaso'. Ina quëran saca sacai' ma'huano'saso' Yosë hua'anëntërinquë ya'conacaiso', itaantarin.

26 Ina natanahuatona', pa'yanpi:

—Napoahuarë', ¿incha nica cha'ërë'poya? nitopi. 27 Ya'ipiya notëërahuaton, Quisosori itapon:

—Co insonta' inaora nanitërinhuë' cha'ëcaso'. Yosëíchin nanitërin anoyacancantinquëmaso'. Ya'ipiya nanitaparin, itërin.

28 —Ni'quë' Maistro. Quiyaso' nani ya'ipi ma'shanëhuëi huëshirahuatoi, imarainquën, itërin Pitrori.

29 —Tëhuënchachin iyaro'sa' imamacoso marë' nani ma'sha patohuatama', na'con na'con Yosë catahuarinquëma', tënahuë. A'naquëma' mini nanamëhuë a'chinacamaso marë' co huachi ya'huëmiataramahuë'. A'naquëma' pëinëma', iyaparima', oshiparima', tatama', mamama', hui'nama', no'panëma', inapita patërama'. 30 Ca imamacoso marë' napohuatama', Yosë na'con na'con quëtantarinquëma'. Isoro'paquë chachin pasaro' aquëtë pochin pëiro'sa', iyaro'sa', oshiro'sa', mamaro'sa', hua'huaro'sa', no'paro'sa' inapita quëtarinquëma'. Noya cancantarama'. Napoaponahuë', aparisitarinënquëma anta'. A'na tahuëriso huachi Yosë'pa' nanpimiatarama'. 31 A'naquën ipora chiníquën nanantopirinahuë', a'na tahuëri topinan piyapi pochin nisapi. A'naquënso nipirinhuë', ipora topinan piyapi pochin nicaponahuë', a'na tahuëri chiníquën nanantapi, itërin Quisosori.

Chiminacaso' sha'huiantarinso'

(Mateo 20.17-19; Lucas 18.31-34)

32 Ina quëran ira pa'tahuatona', Quirosarin'pa' paantarapi ni'ton, ca'tano'sanënpita pa'yanpi. Imapisopitanta' të'huatopi. Quisososo nipirinhuë', quëchitërarin. Naquëranchin ca'tano'sanënpita amashamiachin quëparahuaton, ma'sona onpocaso' sha'huitaantarin. 33 "Noya iyaro'sa' natanco'. Iporaso' Quirosarin'pa' pa'sarëhua'. Inatohua' nani ma'sha onpotarinaco. Yosë quëran quëmapico nipirahuë', inaquë sha'huirapiarinaco. Corto hua'ano'sa', cotio maistro'sa', inapita masahuatonaco, 'Tëpacaso' ya'huërin,' tosapi. Ina tosahuatona', nisha piyapi'saquë yo'coaninaco tëpainacoso marë'. 34 Inapita tëhuarahuatonaco, ipitarinaco. Chiníquën huihuiarinaco, pë'shararinaco. Ina quëran tëpararinaco. Chiminaporahuë', cara tahuëri quëran nanpiantarahuë," itantarin.

Santiaco, Coansha, inapita nohuantopiso'

(Mateo 20.20-28)

35 Ina quëran Santiaco, Coansha, inapita Quisoso huëcapaipi. Sipitio hui'ninpita inahuaso'.

—Pi'pian Maistro natainquën, topiraihuë', itopi.

36 —¿Ma'ta' iyaro'sa' nohuantërama'? itërin.

37 —A'na tahuëri noya noya hua'anëntaran. Hua'an ya'conpatan, chiníquën nanan quëtocoi. A'naso' quëma inchinan quëran ahuënsëquë', a'nanta' ahuënan quëran ahuënsëquë', topiraihuë', itopi.

38 —Canpitaso' co no'tëquën yonquiátëraramahuë'. Co ya'ipi nitochátëraramahuë'. Chiníquën iyaro'sa' parisitarahuë. Main o'orëso pochin pa'pi parisitarahuë. I'quë ya'coitërëso pochin aparisitarinaco. Canpitanta' aparisitohuachinënquëma', ¿ahuantapoma' ti? itërin.

39 —Ahuantarai, itopi cato chachin.

—¡Naporinchi paya! Ca pochin mini canpitanta' main o'orëso pochin parisitarama'. I'quë ya'coitërëso pochin parisitarama'. 40 Napoaponahuë', co caso' nanitërahuë' chiníquën nanan quëta'huanquëmaso'. Tata Yosëíchin

nanitërinso'. Inari nohuantërinsopita inchinanëhuë quëran ahuënsëarin. Nani inapita marë' taparin huachi, itërin.

41 Chiníquën nanan nohuantopiso' natanahuatona', a'napitariso' no'huipi. 42 Quisososo nipirinhuë', ya'ipi ca'tano'sanënpita përasahuaton, pënënin.

—Co Yosë imapisopitahuë' chiníquën nanantacaiso' pa'yatopi. Hua'an ya'conpachinara, chiníquën nanantatona', yacamaitopi. Piyapinënpitanta' aparisitopi. 43 Canpitaso nipirinhuë', ama inapita pochin cancantocosohuë'. Yosë hua'anëntërinquë ya'conpatëra, co chiníquën nanantacaso' nohuantërëhuë'. Noya noya yanipatama', ya'ipi piyapi'sa' catahuaco'. 44 Topinan piyapi pochin cancantoco'. Catahuacasoáchin yonquihuatama', Yosë noya nicatënquëma', chiníquën nanan quëtarinquëma'. 45 Canta' Yosë quëran quëmapico niporahuë', co a'napita camaica'huaso marë' o'marahuë'. Piyapi'sa' catahuaca'huaso marë' o'marahuë. Chiminarahuë na'a piyapi'sa' nicha'ëca'huaso marë', itërin Quisosori.

Somaraya anoyatërinso'

(Mateo 20.29-34; Lucas 18.35-43)

46 Ina quëran paantarahuatona', Quiricoquë canconpi. Ca'tano'sanënpitarë chachin pipihuachinara, na'a piyapi'sarinta' imasapi. Naporo' a'na somaraya ira yonsanquë huënsëarin quënanconpi. Timio hui'nin ni'ton, Partimio itopi. Somaraya ni'ton, nani tahuëri coriqui topinan ma'patárin. 47 "Quisoso Nasaritoquë ya'huërinso' huë'sarin," topi, natantërin. Ina natantaton:

—¡Nosoroco Sinioro! Quëmaso' Tapico' shinquën ni'ton, nosoroco canta', itërin chiníquën nontaton.

48 A'napitari natanahuatona', no'huipi.

—Ta'tëquë', itopirinahuë', aquë aquëtë chachin chiníquën nontantarin.

—¡Nosoroco canta'! Quëmaso' Tapico' shinquën ni'ton, onpopionta' nosoroco, itantarin. 49 Quisososo' natanahuaton, chiniconin:

—Sha'huitoco' huë'in, itërin. Napotohuachina, sha'huitopi.

—Noya cancantëquë' iyasha. Nani përarinquën ni'ton, Quisoso nontiiquë', itopi. 50 A'morinso' të'yatahuaton, a'naroáchin Quisosoquë pa'nin.

51 —¿Ma'ta' iyasha, onpochinquën? itërin Quisosori.

—Anoyarayatoco Maistro canta' noya ni'tanta'i, itërin.

52 —Inta nipachin, noya paquë'. Natëranco ni'ton, carinquën anoyataranquën, itërin. Napotohuachina, noya ni'tërin. Noyatahuaton, Quisoso imarin.

Quirosarinquë canconinso'

(Mateo 21.1-11; Lucas 19.28-40; Juan 12.12-19)

11 1 Quirosarinquë ya'caritohuachinara, Pitipaqui'pa' canconpi. Ina ya'cariya Pitania ya'huërin anta'. Oriposë panënquë canconahuaton, cato' ca'tano'sanën sha'huitahuaton, a'parin.

2 —Paso' ninanoquë paco'. Canconpatama', a'nara' mora hui'napishin a'sonpinan quënanconarama'. Co incari

tëranta' huënsëchátërarinhuë'. I'quiritahuatoma', quëshico. 3"¿Onpotaomata' i'quiritarama'?" itohuachinënquëma': "Siniorori nohuantërin. Apira isëquë acoquiantarai," itoco', itërin Quisosori.

4Pa'sahuatona', mora a'sonpinan ya'coanaquë quënanconpi. Cachi yonsanquë huanirarin. Quënanahuatona', i'quiritonpi.

5—¿Onpotaomata' moraso' i'quiritarama'? itopi inaquë ni'sapisopitari.

6"Siniorori nohuantërin," itohuachina: "Inta nipachin, quëpaquë'," itopi. 7Napotohuachinara, Quisosoquë quëpi. A'mopiso' masahuatona', mora aipi huëtopi. Nani huëtohuachinara, ina aipi Quisoso huënsërahuaton, pa'sarin. 8Na'a piyapi'sa' quëchitahuatona', cachiquë a'mopiso' huëtapi. A'napitanta', panpë mono pochin nininsopita nishitëtahuatona', no'paquë huëtërantapi. Inataquëchin Quisoso pa'sarin huachi.

9-10Piyapi'sa' quëchitërapi. A'naquëonta' Quisoso imasapi. Ya'ipi piyapiri pa'yatatona', chiníquën nonsapi.

—¡Nicha'ëcoi Tata Yosë! ¡Ma noyacha Quisososo paya! Tapico' shiin inaso'. ¡Quëmari chachin chiníquën nanan quëtëran! ¡Quëma nohuanton, israiro'sacoi hua'anëntarincoi! tosapi.

11Quirosarinquë canconahuaton, Yosë chinotopiso pëiquë no'tëërin. Ya'ipi ma'sha inaquë ni'sárin. Nani i'huarin ni'ton, pipiantarin. Shonca cato' ca'tano'sanënpitarë chachin Pitania'pa' pa'pi.

Iquira nara yanicaso marë' sha'huitërinso'

(Mateo 21.18-19)

12Tahuëririnquë Pitania quëran huënantarahuaton, Quisoso tanarin. 13Aquëran iquira nara quënanin. Na'a monohuanin ni'ton: "Inaya tëranta' nitërinso' ca'i," ta'ton, paahuapirinhuë', co manta' nitërinhuë'. Monoquënachin quënanconin. Co tahuërinën naniyatërarinhuë' ni'ton, co nitërinhuë'.

14—Ama huachi iso nara nichinsohuë'. Co huachi insoari tëranta' nitërinso' caponhuë', tënin Quisoso. Ca'tano'sanënpitarinta' natanapi.

Nipa'antopisopita Yosë chinotopiso pëi quëran a'parinso'

(Mateo 21.12-17; Lucas 19.45-48; Juan 2.13-22)

15Ina quëran Quirosarinquë canconpi. Yosë chinotopiso pëiquë ya'conahuatona', na'a nipa'antopisopita quënanconpi. Quisosori quënanconahuaton, co noyahuë' ni'nin. Napoaton a'parin. A'naquën inaquë coriqui nicanpiarapirinahuë', misanënpita pitaton, ohuërëtëra'piarin. Nëpë' pa'anpisopitanta' a'parahuaton, huënsëpiquë të'yatërin. Ina quëran ya'ipi piyapi'sa' pënënin. 16"Ama nisha nisha ma'sha Yosë pëinënquë quëntacosohuë'," tënin. Ina quëran a'chintaton, itapon:

17—Yosë quiricanënquë ninshitërinpoa'. "Ca nohuanto, pëinëhuë ya'huë'in nontiinacoso marë'. Ya'ipi piyapi'sa' nisha nisha nananquë nonpisopita nontiinacoso marëáchin acotëranquëma'," tënin Yosë. Canpitaso nipirinhuë', ihuatëro'sa' ya'huëpiquë pochin atarantërama', itërin Quisosori.

18"¡Ma'pitacha nitotërin paya!" topi ya'ipi piyapi'sa'. Napoaton corto hua'ano'sa', cotio maistro'sa', inapitanta natanahuatona', të'huatopi. "Ya'ipi piyapi'sari yaimapi," ta'tona', Quisoso tëpacaiso' chinotopi. 19Yatashirahuaso', Quisososo' ca'tano'sanënpitarë chachin ninano quëran pipiantapi.

Iquira nara ahuirinso'

(Mateo 21.20-22)

20Tahuëririnquë tashiramiachin huënantarahuatona', iquira nara ni'quiantapirinahuë', nani ahuirin. Itën quëran huarë' ahuirin. 21Ina ni'sahuaton, Pitro yonquirin.

—Ni'quëchi Maistro. Iquira nara i'huara sha'huitëranso' nani ahuirin huachi, itërin.

22—Ya'ipi cancanëma quëran Yosë natëco'. 23Inaso', ya'ipi nanitaparin. Ina nontohuatama', chiníquën natëco': "Co Yosë catahuarincohuë'," ama tocosohuë'. Ya'ipi cancanëma quëran ina natëhuatama', catahuarinquëma'. "Yosë nohuanton, iso motopi marëquë nichi'huincain," tënama' naporini, ina nohuanton nichi'huincaitonhuë'. 24Napoaton Yosë nontatoma' ma'sona nipatama', natëco'. "Tëhuënchachin Yosë catahuarinco," topatama', catahuaarinquëma' tënahuë. 25Noya cancantatoma', Yosë nontoco'. A'na piyapi ma'sona tëranta' onpotohuachinquëma', canpitarinta' pi'pian tëranta' no'huihuatama', ina naniantoco'. Ya'ipi cancanëma quëran huarë' nanan anoyatoco' Tata Yosë oshanëma' inquichinquëma'. [26Co nanan anoyatohuatamahuë', Tata Yosënta' co oshanëma' inquitarinquëmahuë',] itërin Quisosori.

Chiníquën nanantërinso'

(Mateo 21.23-27; Lucas 20.1-8)

27Ina quëran Quirosarinquë huëantapi. Yosë chinotopiso pëiquë ya'concoantahuachina, cotio ansiano'sa', corto hua'ano'sa', cotio maistro'sa' inapitari huëcapaipi.

28—¿Onporahuatonta' chiníquën nanantaton, nipa'antopisopita a'paran? ¿Inta' nanan quëtërinquën ina pochin nicacamaso'? Sha'huitocoi, itopi.

29—Inta nipachin, carinquëmanta' natainquëma'. Ina sha'huitohuatamaco, insosona nanan quëtërincoso' sha'huitaranquëma'. 30¿Incarita' Coansha nanan quëtërin piyapi'sa' aporintacaso marë'? ¿Yosëri nanan quëtëca, piyapi'sari nica? ¿Ma'ta' tënama' canpita? Sha'huitoco carinquëmanta' nanan quëtërincoso' sha'huichinquëma', itërin Quisosori.

31Natanahuatona', inahua capini nisha nisha ninontapi. "¿Ma'ta' itahua'? 'Yosëri nanan quëtërin,' itohuatëhua', a'paniarinpoa'. '¿Onpoatomata' nipachin co ina natëramahuë'?' itarinpoa'. 32Nipirinhuë', 'Co Yosëri nanan quëtërinhuë'. Piyapiri quëtërin,' itohuatëhua', na'a piyapi'sa' no'huiarinënpoa'. 'Yosëri Coansha a'parin pënëntacaso',' topi ya'ipi piyapi," nitopi. 33Nani ninontohuachinara, Quisoso itapona':

—Ahuën. Co quiyaso' nitotëraihuë'. ¿Incariso' Coansha nanan quëtomara? Co nitotëraihuë' ta'a, toconpi.

—Noyapa'. Napoahuarë', co carinquëmanta' insosona nanan quëtërincoso' sha'huitaranquëmahuë', itërin Quisosori.

Inpriatoro'sa' co noyahuë' yonquipiso'

(Mateo 21.33-46; Lucas 20.9-19)

12 1Ina quëran Quisosori pënënto nanan sha'huitaantarin:

"A'na quëmapi pancana iminaton, oparotërin. Nani pairapirahuaton, na'pi quëran nanpi ninin opa to'poitona', huino nicacaiso marë'. Naporahuaton, na'pi quëran chachin tori ninin. Inaquë piyapinën ya'huaton, nocorarin ama ihuacaiso marëhuë'. Nani tiquihuachina, inpriatoro'sa' acorin a'paicaiso marë'. 'Sacatëramaso marë' nitërinso' patomachin canpitaora marë' maco'. Patomachin canta' acotoco,' itërin. Itahuaton, a'na parti pa'nin. 2Nitërinso' nani cayahuachina, piyapinën a'parin patoma nitërinso' ma'pacaiso marë'. 3A'papirinhuë', inpriatonënpitari masahuatona', ahuëpi. Ahuërahuatona', topinan a'paantapi. 4Naquëranchin hua'anëni a'na piyapinën a'paantapirinhuë', inanta' motën pë'shatahuatona', chiníquën no'huipi. 5Ina quëran a'nanta' a'paantapirinhuë', inaso' huachi tëpapi. Ina quëran na'a a'paantapirinhuë', a'naquën ahuëpi, a'naquën tëpapi.

6 Napotohuachinara, hua'anëni
yonquiantarin. '¿Ma'cha onpochiya?
Na'aya'pi a'papirahuë', co manta' quëto-
pihuë'. Hui'nahuë na'con nosoropirahuë',
ina huachi a'paarahuë. Ina tëhuënchinso'
natëpona' nimara,' ta'ton, hui'nin
chachin a'parin. 7 Inpriatonënpitaso
nipirinhuë', hui'nin quënanahuatona'
ninontopi. 'Paso' hui'napi a'na tahuëri
pa'pin chiminpachin, ya'ipi hua'anën-
tarin huachi. Huëco' tëpa'ahua'. Ya'ipi
ma'shanënpita canpoari matahua','
nitopi. 8 Naporahuatona', hui'nin masa-
huatona', tëpapi. Aipiran të'yatopi.

9 Pa'pin natantohuachin, ¿ma'ta'
onpotintapon hui'nin chachin tëpatopi
ni'quëhuarë'? Chiníquën no'huiton,
inpriatonënpita tëpapon. Ina quëran
nasha inpriatoro'sa' acoantapon,
tënahuë.

10 Iráca Yosë nohuanton, ninorin.
Quiricanënquë ninshitërinso' ¿co nontë-
ramahuë' ti? Ninshitaton, naporin:

'Na'pi quëran yapëihuachina,
a'na na'pi ya'huëpirinhuë',
sacatoro'sari co nohuanto-
pihuë'. "Napoonin," ta'tona',
të'yatopirinahuë'.

Hua'anëni maantarahuaton:
Iso na'pi mini na'con na'con
nohuantërahuë pëica'huaso
marë', ta'ton, noya acoan-
tarin.

11 Yosë chachin naporin.

Napoaton ¡Ma noyacha inaso'
ninin paya! tënëhua',' tënin
quiricanënquë," itërin
Quisosori.

12 Natanahuatona', cotio hua'ano'sari
chiníquën no'huipi. "Chinotatonpoa'
pënënarinpoa'," ta'tona' Quisoso yama-
pirinahuë' tashinan pëiquë po'mocaiso
marë'. Piyapi'sa' niyontonpisopita të'hua-
tatona', co mapihuë'. Patopi huachi.

Copirno marë' coriqui
ma'patërinso'

(Mateo 22.15-22; Lucas 20.20-26)

13 Ina quëran hua'ano'sari yonquipi
Quisoso nonpintacaiso marë'. Napoaton
a'naquën parisioro'sa' a'papi. Caraí-
chin Irotisë imarinsopitanta' a'papi.
Yapa'pachinara, itapona': "Paatoma',
nisha nisha natanco'. Co no'tëquën
a'panihuachinquëmahuë', sha'huira-
piahua'," itatona', a'papi. 14 Canconа-
huatona', noyásha nontonpi nonpin-
tacaiso marë'.

—No'tëquën Maistro nontërancoi.
Co piyapi'sa' pa'yatiinënquënso marë'
a'chinanhuë'. Co hua'an tëranta'
të'huatëranhuë'. Yosë nohuantërinso'
no'tëquën a'chintërancoi. Napoaton
yanatanainquën. Noma copirno nisha
piyapi niponahuë', ya'ipinpoa' hua'a-
nëntërinpoa'. Coriqui ma'painpoaso
marë' comisionën a'parin. Huë'pachin,
¿noya ipora quëtacaso' ti? ¿Ma'ta' Yosë
nohuantërin nica'huaiso'? Sha'huitocoi
nitochii, itopi.

15 Yanonpintopiso' nitotaton, Quiso-
sori itërin:

—¡Canpitaso' nonpintënquëma'!
¿Ma'marëta' yaatëhuëramaco? Noma
coriqui quëshico ni'i, itërin.

16 Napotohuachina, quëtopi.

—¿Inta' isoso' nonanpiso'? itohua-
china, —Noma copirno, itopi.

—¿Inta' nininëonta' isëquë ninshi-
topi? itantarin.

—Noma copirno chachin, itantapi.

17 —Copirno ma'shanën ni'quëhuarë'
inachachin quëtantaco'. Naporahuaton,
Yosëso nininpoa' ni'ton, hua'anëntë-
rinpoa'. Ya'ipi cancanëma quëran ina
natëcaso' ya'huërin, itërin.

Natanahuatona', pa'yanpi. "¡Ma
noyacha a'panirinpoa paya!" nitopi.

Piyapi'sa' nanpiantarapiso'

(Mateo 22.23-33; Lucas 20.27-40)

18 Ina quëran a'napita cotio hua'ano'sa' ya'huërë' huë'pi, satosioro'sa' itopiso'. Inapitaso' nisha a'chinpi. "Piyapinpoa' chiminpatëhua', co onporonta' nanpiantarihuahuë'," toconpi. Inahuanta' Quisoso yanonpintatona', iráca napopiso' sha'huitiipi:

19 —Iráca, Maistro, Moisësë ninshitërin pënëinpoaso marë'. "Quëmapi sa'aponahuë co hui'nin ya'huëyátërasohuë' sa'in ayananpihuachin, ina iini chachin imoroën maantacaso' ya'huërin. Hui'nahuanpachin, iinco' apoin inari ya'huërëtacaso marë'. Ina quëran mashotohuachin, ma'shanën, no'panën, inapita masarin," tënin Moisësë. 20 Canchisë iyaro'sa' ya'huërin. Paninanso' sa'apirinhuë'. Co hui'nin ya'huëyátërasohuë', sa'in ayananpirin. 21 Ina iini chachin maantarin. Moisësë tëninso chachin manin. Inanta' co hui'nin ya'huëyátërasohuë', chimiantarin. A'na iionta' inapoantarin. 22 Canchisë iinpita chachin inapoantapi. Co a'naya tëranta' hui'nin ya'huëyátërasohuë', ya'ipi taquipi. Ina quëran sanapinta' chiminin. 23 Canchisë iinpita chachin nani mapirinahuë', nanpiantacaso tahuëri nanihuachin, ¿inquën chachincha sa'in ninë'poya? itopi.

24 —¡Canpitaso' co no'tëquën yonquiramahuë'! Yosëso' chini chiníquën nanantopirinhuë', co nohuitëramahuë'. Quiricanëonta' nontapomarahuë', co cancanëma quëran natëramahuë'. Napoaton co nanitëramahuë' no'tëquën yonquicamaso'. Yosë ya'ipi nanitaparin. 25 Chiminpisopita nanpiantahuachina', co huachi sa'aponahuë'. Sanapi'santa' co huachi so'yaponahuë'. Anquëniro'sa pochachin nisapi huachi. 26 Chiminpisopita tëhuënchachin nanpiantarapi. ¿Co'na ina Moisësë ninshitërinquë nontëramahuë'? Sarsa nara'huaya orotarinso' nicaso', Yosëri nontërin. "Caso' Yosëco. Apraan chinotarinco. Isaco, Cacopo, inapitanta' chinotarinaco," itërin Yosëri. 27 Nanpirëhuasopitaráchin Yosë chinotarëhua'. Napoaton Apraan, Isaco, Cacopo, inapita nani chiminpirinahuë', nanpiantarapi. Canpitaso' co no'tëquën yonquiramahuë', itërin Quisosori.

Yosë na'con na'con nohuantërinso'

(Mateo 22.34-40)

28 Satosioro'sarë' ninontasoi', a'na cotio maistro huë'nin. Natanahuaton: "Ma noyacha Quisososo' nitotërin paya," ta'ton, itapon:

—Yosë na'con pënëninpoa'. ¿Ma'ta' na'con na'con nohuantërin natëcaso'? itërin.

29 —Inta nipachin iyasha a'chinchinquën. Yosë quiricanën quëran chachin sha'huitërinpoa'. "Ya'ipi israiro'sanquëma', natanco'. Yosëíchin hua'anëntërinpoa'. Inasáchin natërëhuaso'. 30 Ina na'con na'con nosorocaso' ya'huërin. Ya'ipi cancanëma quëran, ya'ipi hua'yanëma quëran, ya'ipi yonquinëma quëran, ya'ipi chinirama quëran, ya'ipi inaquëranpita nosoromiatoco'. 31 Isonta' Yosë nohuantërin: Quëmaora ninosororanso pochachin a'napitanta' nosoroco'," tënin. Nosorotacaso' na'con na'con nohuantërin, itërin Quisosori.

32 —Tëhuënchachin Maistro no'tëquën nonan. A'naíchin Yosë ya'huërin. Co a'na ya'huërinhuë'. 33 Ya'ipi cancanënpoa quëran, ya'ipi yonquinënpoa quëran, ya'ipi chinirëhua quëran, ya'ipi inaquëranpita nosoromiatacaso' ya'huërin. Naporahuaton, canpoara ninosororëso pochachin a'napitanta' nosorocaso' ya'huërin. Iráca Moisësë pënëninpoa'. "Yosë yachinotohuatama', oshanëma marë' ma'sha tëpatoma', ahuiquitoco'," itërinpoa'. Inapopirëhuahuë', co Yosë nosorohuatëhuahuë', co piyapi'santa' nosorohuatëhuahuë', Yosëso' co onpopinchin noya ni'sarinpoahuë', itërin.

34—No'tëquën iyasha yonquiran ni'ton, pi'pian pahuantarinquën Yosë hua'anëntërinquë ya'conacaso', itërin Quisosori.

Ina quëran ya'ipi piyapi'sa' tapanatona', co huachi nohuantopihuë' nataantacaiso'.

Yosëri a'paimarinso'

(Mateo 22.41-46; Lucas 20.41-44)

35 Ina quëran Yosë chinotopiso pëiquë Quisosori piyapi'sa' a'chintaantarin.

—Iráca quiricanën quëran Yosë tapon: "A'na tahuëri a'na quëmapi acoarahuë piyapi'sa' nicha'ëcaso marë'. Inaso' Cristo," tënin. Cotio maistro'saso' a'chinpachinara, "Cristoso' Tapi shia'huain," topi. ¿Onpoatonta' naporin? Ina iyaro'sa' yonquico'. 36 Iráca Ispirito Santo nohuanton, Tapi chachin ninshitërin. Cristo ninoton, naporin:

Yosëri Sinioronëhuë sha'huitërin.
"Inchinanëhuë quëran huënsëquë'
inimiconënpita cari minsëchinquën," itërin Yosëri, tënin Tapi.

37 Shia'huain niponahuë', Cristo yonquiaton, "Sinioronëhuë," tënin Tapi. Piyapi chachin nipirinhuë', Tapiri chinotërin. ¿Onpoatonta' naporin? itërin Quisosori. "Yosë hui'nin chachin ni'ton, naporin," ta'caiso nipirinhuë', co manta' topihuë'.

Notohuaro' piyapi'sa' niyontonpisopitaso nipirinhuë', nóya natanpi.

Maistro'sa' pënëninso'

(Mateo 23.1-36; Lucas 11.37-54; 20.45-47)

38 Ina quëran Quisosori a'chintaantarin. "Ni'cona cotio maistro'sa' nonpintochinënquëma'. A'naquën naporopi a'mopi piyapi'sari nohuitacaiso marë'. Ina pochin a'mosahuatona', cachiquë pa'pachinara, na'a piyapi'sari noya nontopi. 'Huë'cama maistro,' itohuachinara, pa'yatopi. 39 Cotioro'sa' niyontonpiso pëiquë ya'conpachinara, hua'ano'sapitarë' yahuënsëconpi. Pita nipachinara, huancánachin yahuënsëpi. 40 Noya nonaponaraihuë', a'naya a'naya quëyorono'sa' nonpintatona', ma'shanënapita matopi. Ama noninacaiso marëhuë' hua'qui' Yosë nontopirinahuë', co cancanëna quëran natëpihuë'. Ina marë' aquë aquëtë' Yosëri ana'intarin," tënin.

Quëyoron Yosë marë'
coriqui acorinso'
(Lucas 21.1-4)

41 Ina quëran coriqui cacon notënanquë Quisoso huënsërin. Piyapi'sa' ni'sárin. Notohuaro' piyapi'sa' huë'sahuatona', coriqui Yosë marë' inaquë po'moquirapi. Na'a ma'huano'saso' na'con coriqui po'morapirinahuë'. 42 Ina quëran a'nara quëyoron huë'nin, sa'ahua nininso'. Catotëra'huayaíchin coriqui po'moquirin, pi'pira'huaya pa'tërinso'. 43 Ca'tano'sanënpita përasahuaton, Quisosori itapon:

—No'tëquën itëranquëma'. Na'a piyapi'sa' na'con coriqui po'morapirinahuë', iso quëyoronso', na'con na'con po'moquirin, tënahuë. 44 Ma'huano'saso' na'a coriquihuanatona', ya'sotopiso' acopi. Iso sanapiso nipirinhuë', pi'pian ya'huëcharinso tëranta' tiquirin. Co huachi ya'huëtërinhuë'. Napoaton na'con na'con Yosë quëtërin, tënahuë, itërin.

Yosë chinotopiso
pëi' ohuatapiso'
(Mateo 24.1-2; Lucas 21.5-6)

13 1 Ina quëran Yosë chinotopiso pëi quëran pipihuachinara, a'na ca'tano'sanëni itapon:

—Ni'quë' Maistro. Ma noyápiachin pëipiso'. Pancara'pi quëran nipi, itërin.

2 —Iporaso' noyápiachin ni'piramahuë', a'na tahuëri ya'ipi ohuatapi. Co a'na na'piya tëranta' niya'huiritarinhuë', itërin.

Ayaro' tahuëri ya'caritërinso'
(Mateo 24.3-28; Lucas 21.7-24; 17.22-24)

3 Ina quëran Oriposë panënquë pa'sahuaton, inaquë huënsëconin. Ca'tano'sanënpitaráchin ya'huëapi. Aquë quëran Yosë chinotopiso pëi' notëërapi. Pitro, Santiaco, Coansha, Antërisë, inapitari itapona': 4 "¿Onporota' Maistro ohuatapi? Ya'ipi yata'huantohuachina', ¿onporahuachinata' nitotapoi? Sha'huitocoi quiyanta' nitochii," itopi.

5 "Ni'cona iyaro'sa' nonpintochinënquëma'. 6 A'naquën huëcapona', 'Caso' Cristoco. Yosë chachin a'parinco,' tëcapona'. Nonpintë' nipirinhuë', na'a piyapi'sari imapona'.

7 Nisha nisha parti piyapi'sa' nino'huiapi. Niahuëatona', quira nisapi. Ina natantohuatama', ama pa'yancosohuë'. Tëhuënchachin nisha nisha parti naporapi. Napoaponahuë', co isoro'pa' ta'huanchátëraponhuë'. 8 Nisha nisha nananquë nonpisopita nino'huitona' quira nisapi. Copirnoro'sa capini nino'huitona', piyapinënpita camairapi quira nicacaiso marë'. A'na parti a'na parti ocohua pa'sarin. Cosharo' pahuanpachin, tanari tiquirarin. Ni'co'. Sanapi yahuaihuachina, iquitárin, co a'naroáchin huairinhuë'.

Inapochachin ayaro' tahuëri ya'caritohuachina, na'con parisitapirinahuë', co isoro'pa' ta'huanchátëraponhuë'.

9 Ni'cona canpitanta' naniantotamaco. A'na tahuëri masarinënquëma'. Imaramacoso marë' coisëquë sha'huirapiarinënquëma'. Cotio niyontonpiso pëiro'saquë huihuiarinënquëma'. Imaramaco ni'ton, chirinchi hua'ano'sa' ya'huërinquënta' sha'huirapiarinënquëma'. Ca nohuanto, inaquë quëpaarinënquëma' nanamëhuë sha'huitacaso marë'. 10 Co'huara isoro'pa' ta'huanchatërasohuë', noya nanan ya'ipi piyapi'sa' sha'huitacaso' ya'huërin. Nisha nisha nananquë nonpisopita nataina'. 11 Mapachinënquëma', '¿Ma'cha tono'pocoya?' ama tocosohuë'. Coisë'pa' quëpahuachinënquëma', naporo' Yosë catahuaarinquëma' noya nonacamaso marë'. Co canpitaora nonsaramahuë'. Ispirito Santo ayonquiarinquëma' noya nonacamaso marë'. 12 Naporo' tahuëri'sa' nisha nisha yonquiapi. A'naquën imasarinaco. A'naquënso nipirinhuë' co nohuantarinacohuë' ni'ton, quëmopinënpita capini nino'huiapi. A'naquën iin chachin niponahuë', sha'huirapiarin tëpacaiso marë'. A'naquën hui'ninpita imapachinaco, pa'pini chachin sha'huirapiarin. A'naquën a'shinhuë nipon, pa'pinhuë nipon, imapachinaco, hui'ninpitari chachin sha'huirapiapi tëpacaiso marë' 13 Imaramaco ni'ton, ya'ipi piyapi'sa' no'huiarinënquëma'. Napoaponahuë', chiminaquë huarë' imamiatohuatamaco, cha'ësarama huachi. 14 A'na tahuëri inimicoro'sa' Yosë pëinënquë ya'conahuatona', pa'pi co noyahuë' nisapi ni'ton, tapiapona', co huachi inaquë Yosë chinotapihuë'. (Ina quirica nontohuatama', noya yonquico'.) Ina ni'patama', naporo' ta'aco'. Cotia parti ya'huëhuatama', motopi'pa' ta'aco'. 15 Pëinëma' a'canamaso' aipi ya'huëhuatama', ama ma'shanëmapita quëpacaso marë' ya'concosohuë'. A'naroáchin topinan paco'. 16 Iminëmaquë sacatasënquëma' nipachin, ama a'moramaso tëranta' maquintacosohuë'. Manóton ta'aco'. 17 Naporo tahuëri'sa' cayorono'sa', sho'shopia'hua ya'huëtopiso', inapita parisitapona'. ¡Ma'huantacha nicapona paya! 18 Yosë nontoco' ama o'napi tahuëri inapocamaso' ya'huë'insohuë'. 19 Naporo' tahuëri'sa' piyapi'sa' chini chiníquën parisitapi. Isoro'pa' ninin quëran huarë' co ina pochin parisichátërapihuë'. Ina piquëraonta' co onporonta' ina pochin parisitaantarapihuë'. 20 Yosë nohuanton, co hua'qui' aparisitapihuë'. Hua'qui' aparisitapi naporini, ya'ipi piyapi'sa' taqui'itonahuë'. Nipirinhuë', piyapinënpita nosoroaton, co nohuantërinhuë' hua'qui' aparisitacaiso'. Huayoninsopita nicha'ësarin huachi.

21 Naporo' tahuëri'sa' nisha nisha sha'huitarinënquëma'. '¡Ni'cochi, Cristo nani huë'nin!' tosapi. A'napitanta' tapona': '¡Ni'cochi, pasëquë ya'huarin!' tosapi. Napotohuachinënquëma', ama natëcosohuë'. 22 Na'a nonpin nanan pënëntona'piro'sa huëcapona'. 'Caso' Cristoco,' tëcapona' a'naquën. 'Caso' ninotona'pico,' tosapi a'naquëonta'. Sacai' nininso' nisapi piyapi'sa' nonpintacaiso marë'. Ni'sahuatona': 'Ma'pitacha nitotërin paya. ¿Yosë quëran o'mamara, ti?' ta'tona', na'a piyapi'sari imasapi. Yosëri huayoninsopita quëran huarë' nonpintochinaichin nisapi. 23 Canpitaso nipirinhuë' ni'cona nonpintochinënquëma'. Nani sha'huitëranquëma' ama naporo' tahuëri'sa' nonpintinënquëmaso marëhuë'," itërin Quisosori.

Quisoso o'macaso tahuëri

(Mateo 24.29-35, 42, 44; Lucas 21.25-36)

24 Ina tosahuaton taantarin: "Ina quëran iyaro'sa' nani chiníquën

parisitohuachina', pi'i tashiarin. Yoquinta' co huachi a'pinarinhuë'. 25 Naporahuaton, na'a tayoraro'santa' anotarin. Ya'ipi inápaquë ya'huërinsopitanta' nacon nacontapon. 26 Naporo' ya'ipi piyapi'sa' ni'sarinaco. Yosë quëran quëmapico ni'to, chitoro' huancana o'mantararahuë. Chiníquën nanantato, huënaráchin huënaráchin ya'noarahuë. 27 O'mantahuato, anquëniro'sa' a'pararahuë Yosëri huayoninsopita ya'ipi parti quëran ayontonacaiso marë'. Pa'sahuatona', nisha nisha parti quëran huarë' ayontonapi huachi.

28 Iquira nara papotërin quëran, iyaro'sa', nitotoco'. Ta'amënquë monoantahuachina, 'Nani o'napi naniriarin huachi,' topi. 29 Inapochachin nani ma'sha onporahuachina, nitotarama'. 'O'mantacaso' tahuëri naniriarin huachi,' tosarama'. 30 No'tëquën sha'huitëranquëma'. Co'huara cotioro'sa' huënton ta'huanchatërasoihuë', nani ma'sha onporapi. 31 Isoro'pa' ta'huantarin. Pi'iro'tënta' ta'huantarin. Ca nonahuëso nipirinhuë', co onporonta' ta'huantarinhuë'. No'tëquën nonahuë ni'ton, ya'ipi sha'huitëranquëmaso chachin naniarin huachi.

32 Onporosona o'mantaca'huaso' tahuëri nanihuachin, co insonta' nitotërinhuë'. Co anquëniro'sa' tëranta' nitotapihuë'. Yosë hui'ninco niporahuë', co ca tëranta' nitotërahuë'. Tata Yosëíchin nitotërinso'.

33 Napoaton ama huë'ërëso pochin cancantatoma', naniantocosohuë'. Onporosona o'mantaca'huaso' tahuëri nanihuachin, co nitotaramahuë'. Yosë nontatoma', ninaco. Noya yonquiatoma', ya'huëco'. 34 A'na quëmapi aquë yapa'ninso pochin nisarin. Yapa'pachina, inpriatonënpita camairin. A'naya a'naya sha'huitërin ma'sona nicacaiso marë'. Ya'coana to'shitona'pinta' sha'huitaton: 'Pëi' noya ni'quë',' itërin. 35 Onporosona pëi' hua'anën huënantacaso' co nitotopihuë'. 'I'huaraya huarë' huëcapon nimara. Yonotashi' a'na' huëcapon nimara. Atari përasahuaso', huëcapon nimara. Tashíramiachin huëcapon nimara,' topi. Inapochachin canpitanta' o'manta'huaso tahuëri co nitotatomahuë', ninaco. 36 Ni'cona a'nanaya o'mato, huë'ësënquëma' quënanquimatënquëma'. 37 Nani a'chintëranquëma huachi. Ya'ipi piyapi'sa' nitochina'. 'Ama huë'ërëso pochin cancantatomarahuë', ninaco,' itarahuë ya'ipi piyapi'sa'," itërin Quisosori.

Quisoso macacaiso marë' chinotopiso'

(Mateo 26.1-5; Lucas 22.1-2; Juan 11.45-53)

14 1 Cato' tahuëri pahuanarin Pascoa nanicaso'. Naporo' Yosëri iráca nicha'ërinso' yonquiatona', coshatapi. Pan co huëpocatërinsohuë' ca'sapi. Pascoa naniriahuachina, cotio hua'ano'sa', cotio maistro'sa', inapitari chinotapi onporahuatonsona Quisoso macacaiso marë'. Nonpintatona', yatëpapi.

2 —Ama niyontonpiso tahuëri'sa chachin maahuasohuë', piyapi'sa' no'huihuachinënpoa'. Quisoso pa'yatapi ni'ton, ahuëarinënpoa', topi a'naquën.

Hua'saiquë opomototërinso'

(Mateo 26.6-13; Juan 12.1-8)

3 Quisososo' Pitaniaquë pa'nin. Simon pëinënquë coshatapatarin. Inaso' chana caniori mapirinhuë', anoyatërinso'. Misaquë coshatasoi', a'nara sanapi huë'nin. Potiria'huaya nishana'pi quëran nipiso' quënin. Inaquë pimo hua'sai' na'con pa'tërinso' ya'huërin. Potiria'huaya oparahuaton, Quisoso

motënquë hua'sai' opomototërin. 4A'naquën no'huitatona', inahua capini ninontapi.

—¿Onpoatonta' iso hua'sai' pa'ton nipirinhuë' chiniarin? 5Pa'anin naporini, cara pasa tahuëri marë' pahuërëtopiso pochin coriqui canaitonhuë'. Sa'ahuaro'sa' quëtacaso' ya'huëchitonhuë', nitopi. Ina pochin yonquiatona', sanapi no'huipi.

6Quisosoriso nipirinhuë', itapon:

—¿Ma'marëta' iso sanapi no'huirama'? Tananpitoco'. Na'con nosoroatonco, inapotërinco. 7Nani tahuëri sa'ahuaro'saso' isëquë ya'huërapi. Nohuantohuatama', nosoroarama'. Napoaponahuë', caso' co hua'qui' canpitaro'co ya'huarahuë'. 8Iso sanapiso' cancanën quëran noya yonquiaton, inapotërinco. Co'huara chimiyantërasocohuë', nosoroatonco, nonëhuë hua'saiquë opotërinco pa'pitinacoso marë'. 9No'tëquën itaranquëma'. Insëquësona noya nanan sha'huihuachina', iso sanapi napotërincoso' sha'huirapi anta'. Co naniantapihuë', tënin.

Cotasëri sha'huirapirinso'

(Mateo 26.14-16; Lucas 22.3-6)

10Shonca catoya'piri Quisoso ca'tanpirinahuë', a'nara' corto hua'ano'saquë pa'nin sha'huirapicaso marë'. Inaso' Cotasë Iscarioti itopi. 11Natanahuatona', pa'yatopi: "Ina marë' coriqui quëchinquën," itopi. Ina quëran Cotasë yonquirarin po'oana quëran Quisoso a'nocaso marë'.

Pascoa tahuëri coshatopiso'

(Mateo 26.17-29; Lucas 22.7-23; Juan 13.21-30; 1 Corintios 11.23-26)

12Pascoa nanihuachina, nisha pan ca'pi, co huëpocatërinsohuë'. Naporo' tahuëri chachin carniroa'hua iráca tëpapiso pochin tëpaantapi capatona' yonquicaiso marë'. Nani pi'ipiquë cotioro'sa' naporápi ni'ton, ca'tano'sanënpitari Quisoso itapona':

—¿Intohuata' Maistro paatoi Pascoa cosharo' nii capacaso marë'? itopi.

13Napotohuachinara, cato' ca'tano'sanënpita nontërin:

—Ninanoquë paco'. Inaquë a'na quëmapi nacapiarama'. Yonquë i'sha chi'yatarin. Ina imaco'. 14Pëiquë ya'conconpachin, pëi' hua'anën natanconco'. "¿Insëquëta' patoana ya'huërin Pascoa cosharo' capa'huaiso'?" tënin Maistro, itonco'. 15Napotohuatama', panca patoana inápaquë nininso' a'notarinquëma'. Inaquë misa, huënsënan, inapita ya'huërarin coshatacaso marë'. Nani taparin huachi. Inaquë cosharo' nico' canpoa' capacaso marë', itërin.

16Pa'sahuatona', ninanoquë canconpi. Quisosori sha'huitërinso chachin quënanconpi. Inaquë Pascoa cosharo' nipi capacaiso marë'.

17Nani tashiro'porapaso', Quisoso shonca cato' ca'tano'sanënpitarë chachin huë'pi. 18Misaquë coshatasoi', Quisosori itapon:

—No'tëquën iyaro'sa' itëranquëma'. A'naquëma' carë' coshatapomarahuë', sha'huirapiaramaco, itërin.

19Natanahuatona', sëtopi. Sëtatona', a'naya a'nayari Quisoso natanpi.

—¿Incoita' Sinioro yasha'huirapirainquën? ¿Co cahuë' nimara ti? topi a'naya a'naya.

20—Shonca catonquëma' ca'tanapomaracohuë', a'naquëma' yasha'huirapiramaco. Ina sënanquërachin i'shiaton carë' caponahuë', yasha'huirapirinco. 21Yosë quiricanënquë ninorincoso chachin chiminarahuë. Yosë quëran quëmapico niporahuë', chiminarahuë. Napoaponahuë', quëmapi

yasha'huirapirincoso' ma'huantacha nicapon paya. Co nasitërinhuë' naporini, noya noya niitonhuë', itërin.

22 Coshatasoi', pan masahuaton,
Yosë nontërin. "Yosparinquën Tata,"
itahuaton, së'panin. Ina quëran, ca'tano'sanënpita quëtëra'piarin.

—Ca'co' iyaro'sa'. Ca nonëhuë pochin iso', itërin. 23 Minëa'huanta' masahuaton,
"Yosparinquën Tata," itahuaton, inanta'
quëtërin. Quëtohuachina, ya'ipi o'opi.

24 —Ca huënainëhuë pochin iso'.
Huënainëhuë pa'sarin ni'ton, nasha
quëran canpitarë' Yosë anoyatërinso'
sha'huichinquëma' imacamaso marë'.
Chiminarahuë na'a piyapi'sa' oshanëna'
inquita'huaso marë'. 25 No'tëquën itaranquëma'. Ipora quëran huarë' co huachi
opai' o'oantarahuë'. Chiminarahuë
huachi. A'na tahuëri Yosë hua'anëntërinso' nanihuachin, nasha pochin
nininso' o'oantarahuë. Naporo' noya
noya cancantarihua', itërin.

Pitrori nonpinapicaso' ninorinso'

(Mateo 26.30-35; Lucas 22.31-34; Juan 13.36-38)

26 Nani Yosë cantanën cantarahuatona', Oriposë panënquë pa'pi. 27 Inaquë
Quisosori itapon:

—Tëhuënchachin ya'ipinquëma' ta'ananpiaramaco. Iráca quiricanënquë
ninoton, Yosë naporin. "Ca nohuanto,
pë'tahuatona'pi tëpaapi. Tëpahuachina',
ohuicanënpita yanquëërapi," tënin. Ipora
tashi chachin napoarama'. 28 Chiminaporahuë', Yosë ananpitaantarinco.
Ananpitaantahuachinco, ca'ton
Cariria'pa' pa'sarahuë. Inatohua'
niquënantarihua', itërin.

29 —A'napita ta'ananpipirinënquëonta',
co caso' ta'arahuë', itërin Pitrori.

30 —No'tëquën iyasha itaranquën. Ipora
tashi chachin co'huara atari catoro'
përashatërasohuë', cararo' nonpinapiaranco. "Co caso' Quisoso nohuitërahuë'," toconapon, itërin Quisosori.

31 —Quëma imasaranquën ni'ton,
yatëpapirinacohuënta', co onporonta'
nonpinapiaranquënhuë', itërin Pitrori.
Inachachin topi ya'ipiya.

Quisoso sëtaton,
Yosë nontërinso'

(Mateo 26.36-46; Lucas 22.39-46)

32 Ina quëran nararoquë canconpi,
Quisimani itopiquë.

—Isëquë iyaro'sa' huënsëtaco'. Yosë
nontëri'i, itërin Quisosori.

33 Pitro, Santiaco, Coansha, inapitaíchin amashamiachin quëparin. Naporo'
sëtaton, co napion cancantërin.

34 —Pa'pi sëtërahuë. Chiminchinách in sëtërahuë. Isëquë huënsëtaco'.
Ama huë'ëtomarahuë', ni'táco', itërin.
35-36 Amashamiachin pa'sahuaton, isonconahuaton, no'paquë huarë' monshomarin. Inaquë Yosë nontarin. "Quëma
nohuantohuatan Tata, nicha'ëco ama
ma'sha onpo'isohuë'. Main o'orëso
pochin parisita'huaso' ya'huërin. Co
parisita'huaso' nohuantaporahuë',
quëma nohuantohuatan, ma'sona
yaonpotohuatanconta' noya, tënahuë.
No'tëquën yanatëranquën," itërin.

37 Ina quëran huënantapirinhuë', cara
chachin huë'ësápi quënanquintarin.

—¿Onpoatoncha iya Simon, huë'ësaran
paya? ¿Co a'na ora tëranta' nanitëranhuë' ni'tamaso' ti? 38 Ama huë'ëtomahuë', ni'táco'. Yosë nontáco' ama sopai
minsëinquëmaso marëhuë'. Cancanëma
quëran Yosë yanatëpiramahuë', co
canpitaora chiníquën cancantëramahuë', itërin.

39 Naquëranchin paantarahuaton, Yosë
nontantarin. Inachachin itantarahuaton,
40 huënantapirinhuë', naquëranchin

huë'ëantapi quënanquinantarin. Huë'ëi' iquitatona', huë'ësápi. Tapanatona', co nanitopihuë' ma'sha ta'caiso'. 41 Naquëranchin paantarahuaton, Yosë nontantarin. Ina quëran huënantarahuaton, ca'tano'sanënpita itapon:

—¿Ipora huanta' huë'ësarama' ti? Nani huachi. Nani ora nanirin. Yosë quëran quëmapico nipirahuë', sha'huirapiarinco oshahuano'sa' macainacoso marë'. 42 Huënsëco' pa'ahua'. Ni'co'. Sha'huirapiarincoso' nani canquiarin, itërin.

Quisoso mapiso'

(Mateo 26.47-56; Lucas 22.47-53; Juan 18.2-11)

43 Nonaso chachin, Cotasë canquirin. Inanta' Quisoso ca'tanaponahuë', sha'huirapiarin macacaiso marë'. Notohuaro piyapi'sari imaquiapi. Corto hua'ano'sa', cotio maistro'sa', ansiano'sa', inapitari a'papisopita. Sahuëni, shonqui, inapita së'quëërahuatona', huë'sapi. 44 Co'huara canshátërasoihuë', Cotasëri nani sha'huitërin Quisoso nohuitacaiso marë'. "Apinorahuë quëran Quisoso nohuitatoma', maco'. Noyá tonporahuatoma' quëpaco', ta'ahuachin," itërin. 45 Canquirahuaton, Quisoso ya'yoranquirin. Ina quëran:

—Tashita Maistro itahuaton, apinoirin.

46 Ina quëran Quisoso chiníquën masapi.

47 A'naso nipirinhuë' sahuëninën ocoirahuaton, corto hua'an inpriatonën ahuërin. Inapotaton, nishitëhuëratëtërin. 48 Quisosori piyapi'sa' itapon:

—Sahuëni, shonqui, inapita së'quëërahuatoma', huëcapairamaco. Matararo pochin cancantatomaco, ¿yamanamaco ti? 49 Co'tana nani tahuëriya Yosë pëinënquë ya'huëato, a'chinárahuë. Nicapomaracohuë', co manamacohuë'. Napoaponahuë', Yosë quiricanën quëran ninorinacoso chachin masaramaco, itërin.

50 Ina quëran ya'ipi ca'tano'sanënpitari ta'ananpipi. 51 A'na hui'napiso' sahuanasaquëáchin niso'quëëtahuaton Quisoso imasapirinhuë', mapi. Mapirinahuë', 52 sahuanasáchin matohuachinara, i'nanpirapi ta'arin.

Cotio hua'ano'saquë quëpapiso'

(Mateo 26.57-68; Lucas 22.54-55, 63-71; Juan 18.12-14, 19-24)

53 Nani Quisoso masahuatona', corto hua'an chini chiníquën nanantërinso' ya'huërinquë quëpapi. Inaquë ya'ipi corto hua'ano'sa', ansiano'sa', cotio maistro'sa', inapita nani niyontonpi. 54 Pitroso nipirinhuë', aquë quëran imaquiarin. Corto hua'an i'iratë' pairapirinquë huarë' imaquirin. Inaquë ya'conahuaton, ponisiaro'sapitarë' huënsëaton, napëntarin.

55 Ya'ipi hua'ano'sari yatëpapi ni'ton, a'naya a'naya Quisoso nonpinapicaiso marë' yonípirinahuë', co quënanpihuë'. 56 Na'a nonpinapiaponaraihuë', nisha nisha nonconpi. Co inachachin nonpihuë'. 57 A'naquën huanirahuatona', tapona':

58 —I'hua chachin Quisoso naporin, natanai. "Yosë pëinën piyapi'sari nipiso' ata'huantahuato, cara tahuëri quëran anoyatantarahuë. Co piyapi'sari nipisohuë' acoantarahuë," toconin, itopi.

59 Napoaponahuë', co inahua tëranta' inachachin nonpihuë'. Nisha nisha nonpi.

60 Corto hua'an chini chiníquën nanantërinsoari huanirahuaton, Quisoso itapon:

—¿Ma'ta' ta'tona' isopita nonapirinënquën? ¿Co manta' tënanhuë' ti? itërin.

61 Quisososo nipirinhuë', co manta' tëninhuë'. Ta'tárin. Napohuachina, naquëranchin nataantarin:

—¿Quëmaso' Cristo, Yosë hui'ninquën chachin ti? itaantarin.

62 —Ca mini inaco. A'na tahuëri ni'saramaco. Yosë quëran quëmapico ni'to, Yosë chiníquën nanantaton, inchinan

quëran ahuënsëarinco. Ina quëran chitoro' huáncana o'mantararahuë niantaramaco, itërin Quisosori.

63 Ina natanahuaton Corto hua'anso, chiníquën no'huitërin. A'morinso osharahuaton tapon:

—"¡Caso' Yosë hui'ninco," toconin! Nani natanëhua'. Co huachi a'napitari sha'huirapicaiso' nohuantarihuahuë'. 64 Nani huachi Yosë yaya'huërëtërinso' natanëhua'. ¿Ma'ta' onpotahua' Quisoso? tënin.

—Pa'pi co noya quëmapihuë' ni'ton, tëpacaso' ya'huërin, topi ya'ipiya.

65 Naporahuatona', Quisoso ipitopi. Tonporayatahuatona', chiníquën panpirayapi.

—Quëmaso' Cristonquën nipatan, ninoton no'tëquën sha'huitocoi. ¿Inta' ahuërinquën? itoonpi.

Ponisiaro'sarinta' chiníquën ahuërayapi.

Pitrori nonpinapirinso'

(Mateo 26.69-75; Lucas 22.56-62; Juan 18.15-18, 25-29)

66 Pitroso i'iratëquë ya'huëápirinhuë', a'na sanapi huë'nin. Corto hua'an cosonanën inaso'. 67 Pitro napëntaquëya', inari ni'nin. Noya ni'sahuaton:

—Co'ta quëmanta' Quisoso Nasaritoquë ya'huërinso' ca'tanan, itërin.

68 —¿Ma quëmapita' napotëranso'? Co caso' ina quëmapi nohuitërahuë', itërin. Ina quëran pipirahuaton, paira ya'coanaquë pa'nin. Naporo' atari përarin. 69 Naquëranchin sanapiri quënaantarin. Quënanahuaton, huanipapisopita itapon:

—Iso quëmapi Quisoso ca'tanin anta', itërin.

70 —¡Co'chi nohuitërahuë paya! itaantarin. Ina quëran a'napitarinta' itaantapona':

—Quëmanta' Cariria piyapi pochin nonan ni'quëhuarë', Quisoso ca'tanan ipora, itopi.

71—¡Co'chi nohuitërahuë paya! Yosë ni'sárinco, co cariso' nohuitërahuë'. Nonpintohuatënquëmaso', Yosë ana'intarinco, itërin Pitrori.

72Naporo chachin atari përaantarin. Atari natanahuaton, Quisosori napotërinso' Pitro yonquirin: "Co'huara atari catoro' përashatërasohuë', cararo' nonpinapiaranco," itërinco, ta'ton chiníquën sëtërin. Sëtaton, na'nërin.

Piratoquë quëpapiso'

(Mateo 27.1-2, 11-14; Lucas 23.1-5; Juan 18.28-38)

15 1Tahuërianpitohuachinara, ya'ipi cotio ansiano'sa', cotio maistro'sa', corto hua'ano'sa', inapita niyontonahuatona', ninontopi. Ina quëran Quisoso tonporahuatona', Pirato ya'huërinquë quëpapi.

2—¿Quëmaso' cotioro'sa' copirnonquën ti? itërin Piratori.

—Inaco mini, tënin Quisoso.

3Ina quëran corto hua'ano'sari na'con nonpinapipirinahuë', co manta' tëninhuë'.

4—Nani ma'sha sha'huirapipirinënquënhuë', ¿co manta' tënanhuë' ti? itaantarin Piratori.

5Quisososo nipirinhuë', co manta' tëninhuë'. Napohuachina: "Ma quëmapita' isoso' ni'ton, co manta' tëninhuë'," tënin Pirato yonquiaton.

Tëpacaiso marë' sha'huirinso'

(Mateo 27.15-31; Lucas 23.13-25; Juan 18.38—19.16)

6Nani Pascoa tahuëri a'nara apina'pi tashinan pëi quëran ocoirin noya pipicaso marë'. Pita tahuëri ni'ton, Noma hua'an napotërin. Insosona piyapi'sari nohuantopiso' ocoirin. 7Tashinan pëiquë copirno no'huipisopita ya'huëpi. Copirno piyapinënpita tëpapi ni'ton, tashinan pëiquë po'mopi. A'nara' Parapasë itopiso'. 8Piyapi'sa' huë'sahuatona', Pirato nontiipi.

—Ipora Pascoaquënta' apina'pi ocoitaantacoi, itopi.

9—¿Inta' ocoichinquëma'? Copirnonëma' ocoichinquëma' topirahuë', itërin Piratori.

10Corto hua'ano'sari apiratona', Quisoso nani mapi. Ina nitotaton, Piratori naponontërin. 11Napoaponahuë', corto hua'ano'sari a'naya a'naya piyapi'sa' sha'huitëra'piapi.

—"Co Quisososo' nohuantëraihuë'. Parapasë ocoitocoi," itoco', itëra'piapi. Napoaton:

—Parapasë ocoitocoi, tosapi.

12—¿Ma'ta' nipachin Quisoso onpochi: "Inaso' copirnonëhuëi," tënamaso'? itërin Piratori. Napotohuachina:

13—¡Corosëquë patanantëquë' chimiin! itapi chiníquën nontatona'.

14—¿Ma'marëta' tëpa'i? ¿Ma'ta' onporinso'? itopirinhuë', aquëtë chachin chiníquën itaantapi:

—¡Corosëquë patanantëquë' chimiin! itaantapi.

15Ina natanahuaton, ama piyapi'sari no'huicaiso marëhuë' Parapasë ocoitërin. Quisososo nipirinhuë', chiníquën ahuihuitërin. Chiníquën huihuitona', pë'sha pë'shatopi. Ina quëran sha'huitërin corosëquë patanantacaiso marë'.

16Ina quëran sontaro'sari Pirato pëinënquë quëpapi. Pairaanaquë ichiya'conahuatona', ya'ipi sontaro'sa' amatopi. 17Nani niyontonpachinara, quëhuanën miachin hua'an a'morinso pochin a'motopi tëhuacaiso marë'. Yancotënta' nahuan quëran nicatona', ayancotopi:

18—¡Hua'qui tahuëri nicaton cotioro'sa' hua'anëntëquë'! itoonpi.

19 Piquirananquë ahuëmotopi. Ahuërahuatona', ipitopi. Isonahuatona', nito mosharapi. 20 Inapotatona', tëhuapi. Ina quëran quëhuanën a'motopiso ocoitahuatona', inaora a'morinso chachin a'motaantapi. Inapotahuatona', corosëquë patanantacaiso marë' quëpapi.

Corosëquë Quisoso patanantopiso'

(Mateo 27.32-44; Lucas 23.26-43; Juan 19.17-27)

21 Pa'sapirinahuë', a'na quëmapi Sirini parti hua'huatërinso' nacapipi. Iminën quëran huëntararin. Simon itopi. Inaso', cato' hui'ninpita ya'huëtërin, Aricantro, Nopo, inapita itopiso'. Simon nacapirahuatona', sontaro'sari Quisoso corosënën apitëntopi inari quëpatacaso marë'.

22 Pantarahuatona', panëa'huayaquë canconpi huachi, Corocota itopiquë. Corocotaso': "Nansë Moto'," tapon naporin. 23 Huino tanparo nimirio ayontahuatona', yao'shitopirinahuë', co o'orinhuë'. 24 Ina quëran sontaro'sari corosëquë patanantopi.

Nani patanantohuachinara', "Huëco', nicanatëhua', Quisoso a'morinso' maahua'," nitatona' ya'nipirapi. Nicanatona', a'naya a'naya mapi.

25 Yono pi'irirahuaso', corosëquë patanantapi. 26 Onporinso marësona tëparapiso' nani ninshitopi.

ISOSO' COTIORO'SA' COPIRNO ta'caso ninshitopi. Motën pëtëcha achinpitopi. 27 Quisoso pirayan cato'

apiro'santa' patanantopi. A'nara' inchinan quëran, a'nanta' ahuënan quëran acopi. [28 Iráca Yosë quiricanënquë ninorin. "Apiro'sapitarë' acorapi," tënin. Naporinso chachin inapitarë' acopi.]

29 Piyapi'sa' na'huëpona pochin Quisoso tëcariatona', tëhuapi.

—"Yosë pëinën ata'huantohuato, cara tahuëri quëran anoyatantarahuë," tënan pora. 30 Inta nipachin, corosë quëran nohuararahuaton, cha'ëquë', itoonpi.

31 Inapochachin corto hua'ano'sa', cotio maistro'sa', inapitanta' Quisoso tëhuatona', itapona':

—A'napitaso' nicha'ëponahuë', inaora cha'ëcasoso' co nanitërinhuë'. 32 "Caso' Cristoco, israiro'sa' copirnoco," toconin. Inta nipachin, corosë quëran nohuarain nicatëhua' natëahua', nitopi.

Ina pirayan patanantopisopitanta' Quisoso no'huipi.

Quisoso chimininso'

(Mateo 27.45-56; Lucas 23.44-49; Juan 19.28-30)

33 Camotëchin nisahuaso', ya'ipi parti tashirin. I'huaraya huarë' yono tashi pochin ninin. 34 Naporo' Quisoso chiníquën nonin. *"Iroi iroi ¿nama sapacatani?"* tënin. Inaora nananquë nonaton, naporin. "¿Onpoatonta' Tata patëranco?" tapon naporin.

35 A'naquën huanipapisopitari natanahuatona':

—Natanco'. Iniasë përasamara, topi.

36 A'na quëmapiso' manorahuaton, pi'shiro pochin nininso' maconin. Main huino asë'cotëtërin. Nara'huayaquë achinpitahuaton, inápaquë ihuëtërin o'ocaso marë'.

—Tananpitëquë'. Corosë quëran anohuaracaso marë', Iniasë huë'samara, tënin.

37 Ina quëran Quisososo' chiníquën nonsahuaton, chiminin huachi. 38 Naporo' Yosë chinotopiso pëiquë tanontën në'mëtë' patonpiso' noshatërin. Inaora noshataton, catotë huarë' ninin. Inapa quëran no'paquë huarë' noshatomarin. 39 Onporahuatonsona Quisoso chimininso' capitani ni'sahuaton:

—Tëhuënchachin iso quëmapi Yosë hui'nin, tënin.

40 Sanapi'santa' aquë quëran notëërapi. A'nara' Maria Mactarina, a'naso' Saroma, a'nanta' Maria. Inaso' Cosi, Santiaco, inapita a'shina'. Santiacoso' hua'hua nimarinso'. 41 Quisoso Cariaquë ni'so', imatona', nocomapiso'. A'napita sanapi'santa' Quisoso notëërapi. I'huamiáchin Quisoso Quirosarinquë huë'pachina, inapitarinta' imaquipi.

Na'pi naninquë po'mopiso'

(Mateo 27.57-61; Lucas 23.50-56; Juan 19.38-42)

42 Ina tashiraya chinoto tahuëri ni'ton, cotioro'sa' tapatapi chinotacaiso marë'. 43 I'huararahuaso', Cosi huë'nin. Inaso' Arimatiaquë ya'huërinso'. Cotio hua'an niponahuë', noya Yosë chinotarin. "A'na tahuëri Yosë o'mararin hua'anëntiinpoaso marë'," tënin yonquiaton. Napoaton co të'huatatonhuë', Piratoquë pa'nin Quisoso nonën ma'patacaso marë'. 44 "Co chimiyántëramarahuë'," ta'ton, capitan amatahuaton, natantërin. "¿Nani Quisoso chiminin?" itërin. 45 "Nani mini chiminin," itërin capitani. Napotohuachina, Cosi itapon: "Nonën quëpaquë' nipachin," itërin. 46 Morin nani pa'anin ni'ton, corosë quëran nonën anohuarahuatona', quëpapi. So'pinahuatona', na'pi naninquë po'mopi. Ina quëran pancara'pi masho pi'napirahuatona', pa'copitopi. 47 Maria Mactarina, a'na Maria (Cosi a'shin nininso'), inapitari ni'sapi. Insëquësona Quisoso acopiso' ni'pi.

Quisoso nanpiantarinso'

(Mateo 28.1-10; Lucas 24.1-12; Juan 20.1-10)

16 [1]Chinoto tahuëri piquëran Maria Mactarina, Saroma, a'na Maria (Santiaco a'shin nininso'), inapita hua'sai' pa'anpi Quisoso nonën pashitonacaiso marë'. [2]Tomio tahuëri tashiramiachin pi'i nëhuëcharirahuaso', na'pi nanin'pa' pa'sapi. [3]Inahua capini ninontërapi.

—Pancara'piquë nanin pa'copitopi pora. ¿Incha iporaso' chi'huincatërë'-ponpoya? nitopi.

[4]Canconahuatona', notëëpirinahuë', na'pi panca nipirinhuë', nani chi'huincapi ni'pi. [5]Na'pi naninquë ya'conahuatona', hui'napi pochin nininso' ni'pi. Huirí-chin a'morahuaton, inchinan quëran huënsëarin. Ni'sahuatona', pa'yanpi. [6]Pa'yanasoi', inari itërin:

—Ama pa'yancosohuë'. Quisoso Nasaritoquë ya'huërinso' yonisapiramahuë', co huachi isëquë ya'huërinhuë'. Corosëquë chiminaponahuë', nani nanpiantarin. Huëco' po'mopiquë ni'quirico'. Capa huachi. [7]Napoaton paatoma', ca'tano'sanënpita sha'huitonco'. Pitronta' sha'huitonco' nitochin. "Quisoso'ton nani pa'sarin Cariria'pa'. I'hua sha'huitërinquëmaso chachin pa'sarin. Inatohua' quënancoantarama'," itonco', itërin.

[8]Pipirahuatona', na'pi nanin quëran ta'api. Pa'pi pa'yanahuatona', ropa ropátërapi. Co manta' topihuë'. Pa'yanatona', co piyapi'sa' sha'huitopihuë'.

Maria Mactarina'ton ya'notërinso'

(Juan 20.11-18)

[9]Tomio tahuëri tashiramiachin Quisoso nanpiantarin. Nanpiantarahuaton, Maria Mactarina'ton ya'notërin. Ina sanapi iráca canchisë sopairo'sari ya'coancantopirinahuë', nani Quisosori inquitërin. [10]Nani ni'pachina, pa'nin imapisopita sha'huitacaso marë'. Inapitaso' sëtatona', na'nëapi.

[11]"¡Quisoso nani nanpiantarin! Cari ni'nahuë," itopirinhuë', co natëpihuë'.

Catoya'pi ya'notërinso'
(Lucas 24.13-35)

12 Ina piquëran cato' imapisopitanta' ninano quëran pipiapi. Paaquëya', Quisosori nisha pochin ya'notërin. 13 Nani nohuitahuatona', ca'tano'sanënpita sha'huitoantapirinahuë', co inapita tëranta' natëpihuë'.

Ca'tano'sanënpita ya'notërinso'
(Mateo 28.16-20; Lucas 24.36-49; Juan 20.19-23)

14 Ina quëran shonca a'nara ca'tano'sanënpita misaquë coshatasoi', Quisosori ya'notiirin. "¿Onpoatomata', iyaro'sa', co natëtëramahuë'? Co natantochinách inhuë' cancantërama nica. 'Quisoso nani nanpiantarin. Cari ni'nahuë,' itopirinënquëmahuë', co natëtëramahuë'," itërin. 15 Ina quëran itaantarin: "Ya'ipi parti, iyaro'sa', paco'. Ya'ipi piyapi'sa' noya nanan carinquëma' sha'huitëranquëmaso' sha'huitoco'. 16 Insosona noya nanan natëhuachina', cha'ësapi. Aporihuanahuatona', imapachinaco, cha'ësapi huachi. Co nanamëhuë natëhuachinahuë', Yosëri ana'intarin. 17 Natëhuatama', nani ma'sha nisarama' piyapi'sa' nitotacaiso marë'. Chiníquën nanan quëchinquëma' sopairo'sa' a'pacamaso marë'. Nisha nisha nananquë nonsarama'. 18 Ya'huan mapatama', co manta' onpotarinquëmahuë'. Sonimaonta' nipirinhuë' o'opatama', co chiminaramahuë'. Cania'piro'sa' topinan së'huahuatama', noyatapona'," itërin Quisosori.

Inápaquë panantarinso'
(Lucas 24.50-53)

19 Nani ca'tano'sanënpita nontohuachina, inápaquë Sinioro Quisoso panantarin. Yosëri quëpantarahuaton, inchinanën quëran ahuënsërin. 20 Ina quëran ca'tano'sanënpita pa'sahuatona', Quisoso nanamën sha'huirapi. Siniorori chachin catahuarin ni'ton, ya'ipi parti sha'huira'piapi. Yosë nohuanton, piyapi a'naroáchin anoyatopi. Nani ma'sha nanitapapi ayonquicaiso marë'. Ina ni'sahuatona', "No'tëquën nontërinpoa'," topi ya'ipi piyapi'sa'. Nani huachi.]

Nocasë ninshitërinpoa' Quisocristo naporinso' nitotacaso marë'

Ma'marësona ninshitërinso'

1 [1]Quisocristo isoro'paquë o'maton, nóya ninin. Na'a piyapi'sari ina naporinso' nani ninshitopi. [2]Ca'tano'sanënpitaso' iráca quëran huarë' imatona', naporinso' ni'pi. Nani ya'ipi no'tëquën sha'huitërinacoi. [3]Canta' ya'ipi nanamën nitotërahuë. Hua'qui' natanato, nani noyá nitotërahuë. Napoaton, iya Tiohuiro ninshichinquën, tënahuë. Quëmaso' pa'pi noya piyapinquën ni'ton, ninshitaranquën. Ya'nan nininso quëran huarë' ya'ipiya ninshitaranquën. [4]Na'a piyapi'sa' nani sha'huitopirinënquënhuë', iporaso' carionta' ninshitaranquën no'tëquën nitotamaso marë'.

Coansha Paotista nasitacaso' ninorinso'

[5]Iráca Irotisë Cotia parti hua'anëntaso', a'na corto hua'an ya'huërin, Sacariasë itopiso'. Ina huëntoa'huanënso', Apiasë huëntoa'hua, itopi. Sa'inso' Isapira itopi. Inanta' Aaron shiin, iráca corto hua'an ya'coninso'. [6]Cato chachin noya Yosë imapi. Ya'ipi pënëntërinso' no'tëquën natëpi. [7]Sa'inso nipirinhuë' co hua'huana'pihuë'. Co a'naya tëranta' hua'huin ya'huëtërinhuë'. Nani paiya. So'ionta' nani mashoya.

[8]A'na tahuëri Sacariasë huëntoa'huanën Yosë chinotopiso pëiquë pa'pi sirihuitacaiso marë'. Naporo' tahuëri sirihuitacaiso' ya'huërin. [9]Cotioro'sa' inachintopiso' imatona', Sacariasë huayonpi yonarin pochin nininso' a'pëcaso marë'. Acohuana ya'conahuaton, pimóton nininso' a'përin Yosë yonquicaiso marë'. [10]A'pëso', na'a piyapi'sa' aipiran huanirahuatona', Yosë nontapi. [11]Naporo' acohuana Sinioro anquëninëni ya'notimarin. Misa'huaya inchinan quëran huanitimarin. [12]Anquëni quënanahuaton, pa'yanin. Pa'pi të'huarin. [13]Anquëniriso nipirinhuë' noya nontërin.

—Ama pa'yanquësohuë'. Quëmaso' Sacariasënquën, nohuitëranquën. Hua'qui' hui'nahuanacaso' nohuantopiranhuë'. Ina marë' Yosë nontëranso' nataninquën. Sa'an hua'huanarin. Huaihuachin, nininën cari sha'huitaranquënso' acotëquë'. Coansha itëquë'. [14]Nasitohuachin, noya cancantaran. Na'a piyapi'sari pa'yatapi. [15]Inaso' nóya quëmapi nipon. Yosëri catahuaarin ni'ton, noya noya nisarin. Naporahuaton, co pi'pian tëranta' main o'oponhuë'. Co'huara nasichátëraponhuë', Ispirito Santori ya'coancantarin. Inasáchin natëarin. [16]Mashotohuachin, pënëntapon. Pënëntohuachin, na'a israiro'sa' Yosë yonquiantapi. [17]Iráca Iniasë pënëntërinso pochin nóya pënëntarin. Ina pochin chiníquën nanantarin inanta'. Sinioro yao'mahuachin, pënëntapon. Pënëntohuachin, quëmapi'sa' hui'ninpitarë' noya ninontantapona'.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Iporaso' a'naquën co Yosë natëpirinahuë'. Ina natanahuatona', no'tëquën yonquiapona'. Inari a'chintohuachin, Sinioro nohuantapona huachi, itërin anquëniri.

18—Caso' mashoyaco. Sa'ahuënta' nani paiya. ¿Inaporo'pocoita'ma nica? ¿Onporahuatota' no'tëquën nitochi? tënin Sacariasë.

19—Caso' Capirico. Yosë ya'huërin quëran o'marahuë. Ina a'paimarinco nonta'huanquënso marë'. Noya nanan sha'huitopiranquënhuë'. 20 Co natërancohuë' ni'quëhuarë', hua'qui' co nonsaranhuë'. Hui'nan nasitaquë huarë' co nonacamaso' nanitaranhuë'. Napoaponahuë', no'tëquën nontëranquën. Hui'nahuanaran. Tahuërinën nanihuachin, sa'an huaiarin, itërin anquëniri.

21 Piyapi'saso nipirinhuë' Sacariasë ninatona': "¿Onpoatonta' hua'quiarin?" topi. 22 Ina quëran acohuana quëran pipipirinhuë', co huachi nanitërinhuë' nonacaso'. Imirin quëran anquitaponahuë', co nanitërinhuë' piyapi'sa' nontacaso'. "Acohuana ya'conin quëran, Yosë nohuanton, hua'narëso pochin quënamara," topi.

23 Nani Yosë chinotopiso pëiquë sirihuitohuachina, Sacariasëso' ya'huërin'pa' paantarin. 24 Ina quëran co hua'quiya quëranhuë' sa'in cayorin huachi. A'natërápo yoqui pochin co intoaso' pa'ninhuë'. Pëinënquë ya'huárin. 25 "Ma noyacha Yosë catahuarinco ni'ton, hua'huanarahuë paya. Ina nohuanton, co huachi tapan ya'huëtarincohuë'," tënin yonquiaton.

Anquëniri Maria nontërinso'

26 Nani saota yoquitohuachina, naquëranchin anquëni isoro'paquë o'mantarin, Capiri itopiso'. Nasaritoquë Yosëri a'paimarin, Cariria parti ya'huërinso'. 27 Inaquë a'nara nanon ya'huërin, Maria itopiso'. Cosiri nani nontërin macacaso marë'. Tata masho Tapi shiin inaso'. 28 Anquëni o'marahuaton, Maria itapon: —I'huata Maria. Sinioro noya ni'ninquën. Ina chachin catahuarinquën, itërin.

29 Ina natanahuaton, Maria pa'yanin: "¿Ma'marëta' napotërincoso'?" tënin yonquinënquë.

30—Ama Maria, pa'yanquësohuë'. Yosë noya ni'ninquën. 31 Natanco sha'huichinquën. Quëmaso' hua'huanaran. Quëmapia'huaya huaihuatan, Quisoso itëquë'. 32-33 Mashotohuachin, chiníquën nanantarin. Inaso' Yosë hui'nin. Yosë nohuanton, copirno ya'conarin. Iráca Tata masho Tapi israiro'sa' noya hua'anëntopirinhuë'. Ina quëran chiminin. Iporaso nipirinhuë' hua'huani hua'anëntomiatarin. Co onporonta' pipirarinhuë', itërin anquëniri.

34—¿Onporahuatota' hua'huanapo? Co caso' quëmapi së'huayátërarincohuë', itërin Mariari.

35—Ispirito Santo nohuanton, quëmaora hua'huanaran. Yosë topinan yonquiarapirinquënhuë', cayoaran. Napoaton hua'huan, Yosë hui'nin chachin nisarin. Co pi'pisha tëranta' oshahuanaponhuë'. 36 Ni'quë'. Quëmopinën Isapira itopiso' paiya niponahuë', Yosë nohuanton nani cayorin. Co hua'huana'pihuë' niponahuë', nani saota yoquitarin. Quëmapia'huaya huaipon. 37 Yosë ya'ipi nanitaparin, itërin anquëniri.

38—Inta nipachin. Yosëíchin caso' natëarahuë. Ina nohuanton, hua'huahuë ya'huë'in nipachin, tënin Maria.

Napotohuachina, anquëni pa'nin.

Isapira nicapon pa'ninso'

39 Ina quëran manorahuaton, Mariaso' Cotia motopiro'sa parti pa'nin quëmopinën nicapon. Inaquë canconahuaton, 40 Sacariasë pëinënquë ya'conconin. Isapira quënanconahuaton, —I'huata a'shacha, itërin. 41 Ina natanahuaton, hua'huin yo'namënquë to'mo to'mótarin. Isapiranta' nóya cancantërin. Ispirito

Santori noyá ya'coancantërin ni'ton,
42 pa'yataton, chiníquën itapon:
—I'huata hua'huata'hua. ¡Ma noya Yosë catahuarinquën! A'napita sanapi'sa quëran noya noya ni'ninquën. Hua'huaonta' noya noya ni'sarin. 43 Inaso' ya'ipiya hua'anëntarinpoa'. Co caso' chiníquën nanantopirahuë', ¡ma noyacha ina a'shinquën nipiranhuë', nicaponco huë'nan paya! 44 Quëma nontohuatancora, a'naroáchin hua'huahuënta' yo'namëhuëquë to'mo to'mótarin. Noya cancantaton, naporin. 45 "Yosë no'tëquën nontërinco," tënanso marë' inaso' noya ni'ninquën. Sha'huitërinquënso chachin acotarinquën, itërin Isapirari.
46 Ina quëran Maria tapon:
"Ma noyacha Tata Yosëso paya,
tënahuë canta'.
47 Anoyacancantërinco ni'ton,
nóya cancantërahuë.
48 Topinan piyapico nipirahuë',
yonquirinco.
Ipora quëran huarë' na'a piyapi'sa'
nohuitarinaco. 'Ma noyacha
Yosëri catahuarin paya,' tosapi.
49 Yosëso' ya'ipi nanitaparin.
Inaso' nóya catahuarinco.
Noya noya ninin.
50 Iráca chinotopisopitanta' nosororin.
Ipora huanta' ina chinotohuatëhua', nosoroarinpoa'.
51 Chiníquën nanantaton, nani
ma'sha ninin.
Nocantopisopita atapanin.
52 Copirnoro'santa' co noyahuë'
nipachinara, ocoirin.
Topinan piyapi'sa' ya'huërë'
noya acorin.
53 Pahuantërinsopita catahuarin
nóya ya'huëcaiso marë'.
Ma'huano'saso nipirinhuë',
topinan a'parin.
54 Israiro'sa' na'con catahuarin.
Piyapinënpita ni'ton, nosororin.
55 Iráca Apraan nontaton, 'Nosororanquën. Quëma shiparinpitanta' nosoroato, catahuaarahuë,' itërin Yosëri.
Ina yonquiaton, ipora catahuarinpoa huachi," tënin Maria.
56 Cara yoqui pochin inaquë yacapatërin. Ina quëran ya'huërin'pa' paantarin.

Coansha Paotista nasitërinso'

57 Isapira nani tahuërinën nanihuachina, huairin. Quëmapia'huaya huairin.
58 Quëmopinënpita, ya'cariya ya'huëpisopita, inapita natantopi. "¡Ma noya Yosëri catahuarin ni'ton, noya huairin! ta'tona'," nóya cancantopi. 59 Hua'huasha posa tahuëritohuachina, marca yaacotopi.
"Niapoquë'. Sacariasë itëquë'," itopi a'naquëni. 60 A'shinso nipirinhuë', co nohuantërinhuë'.
—Coansha itarai, tënin.
61 —Ama nisha nininën acotëquësohuë'. Quëmopinënáchin apoquë'. Ina noya, itopi.
62 Ina quëran pa'pin ipora huanta' në'huë ni'ton, imirin quëran tasatopi nininën nitotacaiso marë'. 63 Pa'pinso' quirica ma'patahuaton, ninshitërin. "Coansha itarahuë," tënin ninshitaton. Ina nicatona': "¡Ma'pitacha yonquirin paya!" topi. 64 Naporo' në'huërinso' inquirahuaton, a'naroáchin noantarin huachi. "¡Ma noyacha Tata Yosëso' ni'ton, catahuarinco paya!" tënin. 65 Ina ni'sahuatona', piyapi'sa' pa'yanpi. Ya'ipi Cotia parti nanan nahuinin. 66 Ina natanatona', yonquiapi. "¿Ma'ta' onpoapon iso hua'huasha ni'ton, ipora quëranchin Yosëri na'con na'con catahuararin?" topi.

Sacariasë ninorinso'

67 Ina quëran Ispirito Santori noyá ya'coancantohuachina, Sacariasënta' tapon:

68 “¡Ma noyacha Tata Yosëso'
hua'anëntërinpoa paya!
Piyapinënpitanpoa' yonquiaton-
poa', nicha'ësarinpoa'.
69 Ina nohuanton, Tata masho Tapi
shiin chachin nicha'ësarinpoa'.
Inaso' chini chiníquën nanan-
tapon.
70 Iráca quëran huarë' pënëntona'-
piro'sa' ninopi.
Yosë nohuanton, sha'huitërinën-
poa':
71 ‘A'na tahuëri nicha'ësaranquëma'.
Co huachi inimicoro'sa'
minsëarinënquëmahuë'.
No'huipirinënquëmahuë', nicha'ë-
saranquëma',’ tënin Yosë, topi.
72 Iráca shimashonënpoapita
nosoroaton, naporin. Ipora
huanta' nosororinpoa'.
Sha'huitërinso' co Yosëri
naniantërinhuë'.
73 Tata masho Apraan sha'huitë-
rinso' yonquirárin.
74 Napoaton nicha'ësarinpoa'. Co
huachi inimiconënpoapita'
minsëarinënpoahuë'.
Ina quëran co të'huatatëhua-
huë', Yosë chinotarihua'.
75 Ina pochin cancantatëhua',
inasáchin chinotarihua'.
Chiminaquë huarë' nóya nisarihua'.
76 Quëmanta', conpa, Yosë a'paa-
rinquën piyapinënpita pënë-
nacaso marë'.
Sinioro isoro'paquë yao'marin
ni'ton, pënëntaran piyapi'-
sari natëcaiso marë'.
77 Yosë piyapinënpita itapon:
‘Oshanëma' inquitatënquëma',
Sinioro anoyacancantarin-
quëma',’ itaran.
78 Yosë nosoroatonpoa', inápa
quëran a'pintimarinpoa'.
Pi'i a'pintërinpoaso pochin
no'tëquën anitotërinpoa'.
79 Tashinan pochin cancantopirë-
huahuë',
a'pintatë pochin nitarinpoa'
noya nanpicaso marë'.
Anoyacancantohuachinpoa',
sano cancantarihua',” tënin
Sacariasë.
80 Ina quëran hui'ninso' so'sorahuaton,
hui'napitarin huachi. Yosë yonquiarin
ni'ton, chiníquën cancantarin. Inotëro
parti ya'huëárin. Ina quëran osha-
quëran Yosëri sha'huitërin israiro'sa'
pënënacaso marë'.

Quisoso nasitërinso'

(Mateo 1.18-25)

2 1 Naporo' tahuëri'sa' Noma copirno
nanan a'parin, Aocosto itopiso'.
Ya'ipi parti a'parin. “Ya'ipinquëma'
paco'. Quiricaquë nininëma' niacotoco',”
tënin. 2 Naporo huarë' ya'ipi piyapi'sa'
pichirapi. Sirinioso' Siria parti hua'a-
nëntohuachina, naporin. 3 Natanahua-
tona', ya'ipi piyapi'sa' pa'pi nininëna'
niacotacaiso marë'. Hua'huatopiso'
ninanonënaquë pa'pi. Nisha nisha pa'pi.
4 Cosiso' Cariria parti ya'huërin. Nasa-
ritoquë ya'huëpirinhuë', ina quëran
pipirahuaton, Cotia parti pa'nin. Inaquë
canconahuaton, Pirin'pa' pa'nin. Iráca
Tata masho Tapi inaquë hua'huatërin. Ina
shiin ni'ton, inaquë pa'nin nininën niaco-
tacaso marë'. 5 Mariarë chachin pa'nin.
Nani ina macacaso marë' nontaponahuë',
Yosë nohuanton, inaora cayorin. 6 Nani
naniarin huaicaso' ni'ton, inatohua' ni'so',
huairin. 7 Paninan huairin, quëmapia'-
huaya. Në'mëtërinquë so'quëëtahuaton,
nona'huayaquë acorin, ohuaca coshatë-
rinquë. Huë'ëcaiso' pëi' nani ya'sotopi
ni'ton, co inaquë huë'ëpatërinhuë'.
Napoaton nona'huayaquë hua'huin acorin.

Ohuica pë'tahuana'piro'sa' quënanpiso'

8 Naporo' tashi' ohuica pë'tahuana'piro'sa' pastoquë ya'huërapi. Pirin ya'cariya ya'huërapi. Tashirë chachin ohuicanënapita a'pairapi. 9 Inaquë ni'soi', a'nanaya Sinioro anquëninëni ya'notimarin. Huënaráchin huënaráchin a'pintimarin. Yosë pochin a'pinin. Anquëni quënanahuatona', quëmapi'sa' pa'yanpi. 10 Anquëniriso' itapon: "¡Ama pa'yancosohuë'! Noya nanan sha'huichinquëma' ya'ipi piyapi'sa' noya cancantacaiso marë'. 11 Ipora tashi' a'nara quëmapia'huaya Pirinquë nasitërin. Inaso' Cristo, Yosëri a'paimarinso'. Sinioro ni'ton, chinotacaso' ya'huërin. Nani o'marin piyapi'sa' cancanëna' anoyatacaso marë'. 12 Inaquë pa'patama', hua'huishin quënanconarama'. Në'mëtërinquë so'quëëtahuatona', ohuaca coshatërinquë acopi. Ina quëran nohuitarama'," itërin.

13 Ina quëran a'naroáchin na'a anquëniro'sari ya'notantapi. Yosë chinotatona', itapona':

14 "¡Ma noyacha Yosëso paya!
Inápaquë ya'huaponahuë',
piyapinquëma' yonquirinquëma'.
Cancantatoma ina yanatëramasopitaso' sano cancantarama'," itopi anquëniro'sari.

15 Nani inápaquë panantahuachinara, pë'tahuatona'piro'sa' ninontopi.

—Pirin'pa' pa'ahua' nipachin. Sinioro anitotërinpoaso' nia'ahua', nitopi.

16 Manorahuatona', pa'pi. Canconahuatona', hua'huasha, Maria, Cosi, inapita quënanconpi. Hua'huasha ohuaca coshatërinquë quëhuëánin. 17 Nani ni'sahuatona', na'a piyapi'sa' sha'huitëra'piapi. "Quëmapia'huaya nani nasitërin. Inaso' Cristo, Yosëri a'paimarinso'. Anquëni sha'huitiimarincoi," itëra'piapi. 18 Natanahuatona', "Ma'pítacha itërinpoa' paya," topi ya'ipi piyapi. 19 Mariaso nipirinhuë' naporinso' na'con yonquirárin. 20 Ina quëran pë'tahuatona'piro'sa' paantapi. "Ma'pítacha natanëhua paya. Ma'pítacha ni'nëhua paya. Anquëniro'sa' itërinpoaso chachin quënanëhua'. ¡Ma noyacha Tata Yosëso paya!" topi.

Yosë chinotopiso pëiquë quëpapiso'

21 Hua'huasha posa tahuëritohuachina, marca acotopi. Naporo' nininën acotopi huachi. Quisoso itopi. Co'huara Maria hua'huayantërasohuë', anquëniri sha'huitërin ina nininën acocaso' ni'ton, napotopi.

22 Moisësë iráca pënëntërin: "Sanapi huaihuachin, a'na yoqui pochin nina'in. Ina quëran Yosë chinotopiso pëiquë ya'coanta'in," tënin. Cotioro'sa' napopiso chachin a'na yoqui pochin nanihuachina, Maria, Cosi inapitaso Quirosarin'pa' paantapi pënëntërinso' natëcaso marë'. Naporo' hua'huin Yosë chinotopiso pëiquë quëpapi inaquë Yosë nontacaiso marë'. "Iso hua'huasha, Sinioro, noya a'paiquë' quëma piyapinën niin," itopi. 23 "Paninanso' quëmapi nipachin, Yosë piyapinën ninin," tënin Moisësë iráca pënëntaton. Napoaton ina pochin nontërin. 24 Naporo' cato' nëpëhuë nipon, cato' pë'tahua nëpëa'huahuë nipon atëpatopi Yosë chinotacaiso marë'. Inanta' Moisësë pënëntërin ni'ton, inapopi.

25 Quirosarinquë chachin a'na quëmapi ya'huërin, Simion itopiso'. Nóya quëmapi inaso'. Nani tahuëri Yosë chinotërin. "A'na tahuëri Yosë nicha'ësarinpoa'," ta'ton, Cristo a'paimacaso' ninarárin. Ispirito Santori noyá ya'coancantërin. 26 Ina nohuanton, Simion nani ninorin. "Siniorori a'paimarinso' nohuitapo. Co'huara chimiyantërapohuë', Cristo o'mararin, ni'sarahuë," tënin yonquiaton. 27 Naporo' tahuëri Ispirito Santo nohuanton, Yosë chinotopiso pëiquë pa'nin anta'. Cosinta' sa'inë chachin inaquë nisapi. Pënëntopiso' natëtona', inaquë Quisosoa'huaya quëpapi ni'ton, Simioni quënanconin. 28 Hua'huasha quënanahuaton, Simion nóya cancantërin. Iporahuaton, Yosë nontërin.

29 "¡Ma noyanquëncha quëmaso',
Sinioro, ni'ton, a'paimaranso' nani anohuitëranco paya!
Napoaton noya ipora caso'
chimiin, tënahuë. Sha'huitërancoso chachin nanirin huachi.
30 Iso hua'huasha nani ni'nahuë.
Nicha'ëincoiso marë' a'paimaran.
31 Ya'ipi piyapi'sa' yonquiaton,
a'paimaran.
32 Nisha nisha nananquë nonpisopita a'pintarin no'tëquën yonquicaiso marë'.
Israiro'santa' catahuaarin. Piyapinënpita ni'ton, noya noya acorarin," itërin.

33 Ina natanahuaton, "¡Ma'pítacha naporin paya!" tënin Cosi. Marianta' inachachin yonquirin.

34—Yosë noya a'painquëma', itërin Simioni. Ina quëran a'shin itantapon:
—Hua'huan mashotohuachin, ya'ipi israiro'sa' pënënarin. Natanahuatona', a'naquën natëtona', noya cancantapi. A'naquënso nipirinhuë' co nohuantapihuë' ni'ton, anotërëso pochin nisapi. Yosë nohuitacaiso marë' no'tëquën pënëntapirinhuë', chiníquën no'huiapi. 35Inahuara cancanëna quëran nisha nisha yonquiapirinahuë', inari a'ninquëchin anitotarin. Hua'huan no'huihuachina', quëmaso' chiníquën sëtaran. Sahuëniquë ohuaninënposo pochin sëto ya'coancantarinquën huachi, itërin.

36A'na sanapinta' inaquë ya'huërin, Ana itopiso'. Inaso' Panino hui'nin, Asirë huëntonquë ya'huërinso'. Yosë nohuanton, nitoninorin. Nani paiya. Nanon nipon, a'na quëmapiri manin. Canchisë pi'ipiachin niquëpasoi', 37so'ini ayananpirin ni'ton, nani hua'qui' quëyoronin. Nani posa shonca catapini pi'ipitërin. Yosë chinotopiso pëiquë ya'huëmiatërin. Tahuërirë chachin, tashirë chachin Yosë chinotërin. Apira apira Yosë yonquirin. Co cosharo' yonquiatonhuë', Yosë nontárin. 38Naporo' inanta' huëcaton, Quisosoa'huaya ni'nin. Noya cancantaton, Yosë nontërin.

—Iso hua'huasha nasitërinso marë': "Yosparinquën Sinioro," itëranquën, tënin. Ina quëran Yosë imapisopita sha'huitërin.

—Yosë nohuanton, a'paimarinso' nani nasitërin. Inaso' nicha'ësarinpoa', itërin. Na'a Quirosarinquë ya'huëpisopita ina ninarapi ni'ton, napotërin.

Nasaritoquë pantapiso'

39Ya'ipi iráca pënëntërinso' nani natëhuachinara, Cosiso sa'inë chachin Cariria parti paantarin. Nasaritoquë ya'huantarin. 40Quisoso so'sorahuaton, chinirarin. Nóya yonquirin. Yosëri na'con catahuarin.

Hui'napitahuaton, Yosë chinotopiso pëiquë pa'ninso'

41Nani Pascoa tahuëri a'shin, pa'pin, inapita Quirosarinquë pantapi. 42Quisoso shonca cato' pi'ipitohuachina, naquëranchin pantapi cotio niyontonpiso tahuëri na'huëcaiso marë'. 43Nani na'huëhuachinara, ya'huëpi'pa' pa'mantapirinahuë', Quisososo' co pa'marinhuë'. Hui'napi niponahuë', inaquë inaora quëparitërin. A'shinso' co nitotërinhuë'. Cosinta' co nitotërinhuë'. 44Na'a piyapi'sa' pa'sapi ni'ton, "Nisha huë'sarin," ta'tona', a'na tahuërira' iratopirinahuë'. I'huanahuanquë Quisoso yonisápirinahuë', co quënanpihuë'. Quëmopinënpita, nohuitopisopita, inapita natanpirinahuë', 45co quënanpachinarahuë', yonicaiso marë' inatohua chachin paantapi.

46Cara tahuëri quëran Yosë chinotopiso pëiquë quënanpi huachi. Maistro'sa' a'chinpiquë huënsërahuaton, a'chinpiso' natanarin. Natanahuaton, natantaantarin anta'. 47Na'a piyapi'sa' natanpi. "Ma noyacha yonquirin paya. Nóya a'panitërin," topi. 48Inaquë quënanahuatona', a'shinso' pa'yanin.

—¿Onpoatonta' hua'hua napotërancoi? Ni'quë'. Pa'yanatoi, cara tahuëri yonisápirainquënhuë', ipora huarë' quënanainquën huachi, itërin.

49—¿Onpoatonta' yonisápiramacohuë'? Tatahuë pëinënquë ya'huëca'huaso' ¿co nitotëramahuë' ti? itërin.

50Natanaponahuë', ma'sona tapon naporinso' co nitotopihuë'.

51 Ina quëran pipihuachina, a'shin,
pa'pin inapitarë' Nasaritoquë paan-
tarin. Inaquë paaton, a'shin, pa'pin,
inapita noya natërin huachi. Naporinso'
a'shini cancanën quëran yonquirárin.
52 Naporahuaton, Quisoso hui'napitarin
huachi. Noya noya yonquirin. Yosëri
noya ni'nin. Piyapi'sarinta' noya ni'pi.

Coansha Paotista pënëntërinso'

(Mateo 3.1-12; Marcos 1.1-8; Juan 1.19-28)

3 1 Naporo tahuëri'sa' Tipirio itopiso',
Noma copirno ya'conin. Nani
shonca a'natërápo pi'ipi hua'anën-
tarin. Ponsio Piratonta' Cotia parti
hua'anëntarin. Irotisëso', Cariria parti
hua'anëntarin. Iin Pinipi itopisonta',
Itoria parti, Traconiti parti, inapita
parti hua'anëntarin. Nisaniasëso' nipi-
rinhuë', Apirinia parti hua'anëntarin.
2 Anasë, Caihuasë, inapita corto hua'an
chini chiníquën nanantërinso' ya'conpi.
Naporo' Coansha pënëntarin. Sacariasë
hui'nin inaso'. Inotëro' parti ya'huaso',
Yosëri sha'huitërin paaton pënëntacaso
marë'. 3 Napoaton ya'ipi Cortanii' parti
pa'taton, pënëntárin.

—Co noyahuë' yonquiramasopita
naniantatoma', Yosë tahuërëtantaco'
oshanëma' inquichinquëma'. Ina quëran
aporintaranquëma', itëra'piarin. 4 Iráca
Isaiasë ninorin. Ninshitaton, naporin:

"Inotëro parti a'na quëmapi
pënëntápon.
'Sinioro o'macaso' tahuëri
yonquico'. Ni'co'. Hua'an
chiníquën nanantona'pi
ni'ton, a'na parti yapa'pa-
china, comisionën a'parin
ira tapatacaso marë'.

Ira otëërin noya pa'tacaso
marë'.
5 Iconantëro'sa' amëntarotarin.
Panëno'sa' taparoarin.
Co'shoninsopita otëarin.
Tomashin acoarin. Ira noya
tapahuachina, hua'an pa'nin
huachi.
Inapochachin iporaso' co noya-
huë' yonquiramasopita
naniantatoma', cancanëma'
anoyatoco' Sinioro o'main.
6 Ya'ipi piyapinpoa' nicha'ëinpoaso
marë' o'mararin,' tapon ina
quëmapi pënëntohuachin,"
tënin Isaiasë iráca ninoton.
Naporinso chachin Coansha pënëntarin.
7 A'naquën aporihuanacaiso marë'
huë'pirinahuë', Coanshariso', co
yaaporintërinhuë':
—Canpitaso' ya'huan pochin cancan-
tatoma', yanonpinama'. "Yosë isoro'pa'
ana'intohuachin, cha'ëpoi quiyanta'," ¿topiramahuë ti? Topinan aporihuanpa-
tama', co cha'ësaramahuë'. 8 Co noya-
huë' yonquiramasopita naniantatoma',
noya nico'. Ama ninonpintocosohuë'.
"Quiyaso' Apraan shinpitacoi ni'toi,
Yosë piyapinënpitacoi," ama tocosohuë'.
Yosë nohuantërin naporini, iso na'pi-
ro'santa' Apraan shinpita atarantacaso'
nanichitonhuë'. 9 Nani Yosë yonquirin
oshahuano'sa' ana'intacaso'. Ni'co'.
Nararo'sa' co noya nitohuachinahuë',
nicosotërë'. Nicosotahuatë', pënquë
të'yatërë' huiquitacaso marë'. Inapocha-
chin canpitanta' co noyahuë' nipatama',
chiníquën ana'intarinquëma', tënin.
10 —¿Ma'ta' onpo'ii nipachin? itopi.
11 —Piyapi'sa ma'shari pahuanto-
huachina, ama apiratocosohuë'. Cato'
a'mocamaso ya'huëtohuachinquëma',
a'nara' quëtoco' a'mo'in. Tanahua-
china', a'caco' ca'in, itërin Coanshari.
12 A'napitanta' aporihuanacaiso marë'
huë'pi. Inapitaso' coriqui copirno marë'
ma'patona'piro'sa'.
—¿Ma'ta' maistro quiyaso' onpo'ii?
itiipi.
13 —No'tëquën coriqui ma'patoco'.
Ama nonpinatoma', na'con na'con
ma'patocosohuë', itërin.
14 Sontaro'santa' huë'pi.
—¿Ma'ta' quiyanta' onpo'ii? itiipi.
—Ama piyapi ahuëatoma', coriqui
matocosohuë'. Ama canacaso marë'
nonpinapicosohuë'. Nani pahuërë-
huachinquëma', ama na'con na'con
nohuantocosohuë', itërin.
15 Piyapi'saso' yonquirapirinahuë'. "¡Ma
noyacha Coanshaso' pënëntërin paya!
Inaso' Cristo nimara. Nicha'ëinpoaso
marë' ¿Yosëri a'paimamara ti?" topi.
16 Ina natanahuaton, Coanshari itërin:
—Aporintëranquëma mini nipirin-
huë', co caso' Cristocohuë'. Ca piquëran
inaso' huë'sarin. Inaso chini chiníquën
nanantërin. Caso' co pi'pisha tëranta'
ina pochin chiníquën nanantërahuë'.
Co maquëyancohuë' ni'ton, co sapatën
i'quirita'huaso tëranta' nanitarahuë'.
Inaso' huë'pachin, a'naquëma' Ispi-
rito Santo aya'coancantarinquëma'.
A'naquëmaso nipirinhuë', pënquë chiní-
quën ana'intarinquëma'. 17 Cayarinso'
manëso pochin nisarin. Arosë mapatëra,
to'norarë'. Ina quëran pintiarahuatë',
pëiquë acorë'. Sha'huëtënso nipirinhuë'
pënquë ahuiquitërë'. Inapochachin
ana'intohuachinquëma', co onporonta'
pën tacopiarinhuë', tënin Coansha.
18 Nani tahuëri ina pochin piyapi'sa'
pënënárin. Yosë nanamën a'chintárin.
19 Irotisënta' hua'an nipirinhuë'
pënënin. "Quëmaso' pa'pi co noya-
huë' ninan. Naporahuaton, iyaparin
sa'in osërëtaton, manan. Pinipi sa'in
chachin manan. Irotiasa itopiso'. Ina

marë' oshahuanan," itërin. 20 Napotohuachina, Irotisëso' aquë aquëtë' co noyahuë' yonquiaton, Coansha tashinan pëiquë apo'motërin.

Quisoso aporihuaninso'

(Mateo 3.13-17; Marcos 1.9-11)

21 Co'huara apo'mochatërasohuë', Coanshari piyapi'sa' aporintahuachina, Quisosonta' huë'nin aporihuanacaso marë'. Nani aporihuanahuaton, Yosë nontërin. Nontaso', pi'iro'të' ni'soatërin. 22 Ispirito Santo nëpë pochin nohuaraimarahuaton, Quisoso ya'coancantomiatërin. Naporo' inápa quëran Yosëri itërin:

—Quëmaso' hui'nahuënquën chachin ninan. Na'con nosoroatënquën, nóya ni'nanquën, itërin.

Quisoso shimashonënpita ya'huërinso'

(Mateo 1.1-17)

23 Ya'nan pënëntapon, Quisoso cara shonca pi'ipitërin. Cosi hui'nin, topirinahuë'. Cosi pa'pinso' Iri itopi. 24 Iri pa'pinta' Matato itopi. Ina pa'pinso' Nihui itopi. Nihui pa'pinta' Miriqui itopi. Ina pa'pinso' Cana itopi. Cana pa'pinta' Cosi itopi. 25 Cosi pa'pinso' Matatiasë itopi. Ina pa'pinta' Amosë itopi. Amosë pa'pinso' Naomo itopi. Ina pa'pinta' Isiri itopi. Isiri pa'pinso' Nacai itopi. 26 Ina pa'pinta' Maato itopi. Maato pa'pinso' Matatiasë itopi. Ina pa'pinta' Simi itopi. Simi pa'pinso' Cosico itopi. Ina pa'pinta' Cota itopi. 27 Cota pa'pinso' Coanan itopi. Ina pa'pinta' Nisa itopi. Nisa pa'pinso' Soropapiro itopi. Ina pa'pinta' Saratiro itopi. Ina pa'pinso' Niri itopi. 28 Niri pa'pinta' Miriqui itopi. Miriqui pa'pinso' Ati itopi. Ina pa'pinta' Cosamo itopi. Cosamo pa'pinso' Irmatamo itopi. Ina pa'pinta' Iri itopi. 29 Iri pa'pinso' Cosoi itopi. Ina pa'pinta' Irisiro itopi. Ina pa'pinso' Corimo itopi. Ina pa'pinta' Matato itopi. Ina pa'pinso' Nihui itopi. 30 Nihui pa'pinta' Simion itopi. Ina pa'pinso' Cota itopi. Ina pa'pinta' Cosi itopi. Cosi pa'pinso' Conamo itopi. Ina pa'pinta' Iriaquimo itopi. 31 Ina pa'pinso' Miria itopi. Ina pa'pinta' Mina itopi. Ina pa'pinso' Matata itopi. Ina pa'pinta' Natano itopi. Ina pa'pinso' Tapi itopi. 32 Tapi pa'pinta' Quisi itopi. Ina pa'pinso' Opito itopi. Ina pa'pinta' Pooso itopi. Ina pa'pinso' Sara itopi. Sara pa'pinta' Nasono itopi. 33 Nasono pa'pinso' Aminatapo itopi. Ina pa'pinta' Atamino itopi. Ina pa'pinso Arni itopi. Arni pa'pinta' Isromo itopi. Isromo pa'pinso' Parisë itopi. Ina pa'pinta' Cota itopi. 34 Ina pa'pinso' Cacopo itopi. Cacopo pa'pinta' Isaco itopi. Isaco pa'pinso' Apraan itopi. Apraan pa'pinta' Tari itopi. Ina pa'pinso' Nacoro itopi. 35 Nacoro pa'pinso' Siroco itopi. Ina pa'pinta' Nacao itopi. Nacao pa'pinso' Parico itopi. Ina pa'pinta' Ipiri itopi. Ipiri pa'pinso' Sara itopi. 36 Ina pa'pinta' Cainano itopi. Cainano pa'pinso' Arapasato itopi. Ina pa'pinta' Simo itopi. Simo pa'pinso' Noi itopi. Noi pa'pinta' Namico itopi. 37 Namico pa'pinso' Matosarino itopi. Ina pa'pinta' Inoco itopi. Inoco pa'pinso' Carito itopi. Ina pa'pinta' Marariro itopi. Ina pa'pinso' Cainano itopi. 38 Ina pa'pinta' Inosë itopi. Inosë pa'pinso' Sito itopi. Ina pa'pinta' Atan itopi. Atanso' Yosëri ninin.

Sopairi tënirinso'

(Mateo 4.1-11; Marcos 1.12-13)

4 1 Quisoso Cortani quëran pipirahuaton, huëantarin. Ispirito Santori noyá ya'coancantërin. Inasáchin natërin. Naporo' ina nohuanton, inotëro parti pa'nin. 2 Inaquë catapini shonca tahuëri ya'huërarin. Naporo' sopairi huëcapairahuaton, sha'huitopirinhuë'

ama Yosë natëcaso marëhuë'. Catapini shonca tahuëri ya'huaponahuë', co manta' ca'ninhuë'. Ina piquëran tanarin. 3 Tanahuachina, sopairi itërin:

—Tëhuënchachin Yosë hui'ninquën nipatan, iso na'pi cosharo' atarantëquë', itopirinhuë'.

4 —Inca co nohuantërahuë'. Yosë quiricanënquë pënëninpoa': "Co cosharoriáchin piyapi ananpirinhuë'. Ya'ipi Yosë nanamën natëhuachin tëhuënchinso' nanpiarin," tënin, itërin.

5 Ina quëran a'na motopi'pa' sopairi quëparin. Ya'ipi ninanoro'sa', ma'shanënpita, inapita a'notërin. A'naroáchin noyápiachin nininsopita, ya'ipi quënanin.

6 —Ya'ipi isopita hua'anëntato, carinquën quëchinquën inapita hua'anëntamaso marë'. Chiníquën nanan quëchinquën. Insosona nohuantërahuëso' nanitërahuë quëta'huaso'. 7 Isonahuaton, chinotohuatanco, catahuaaranquën ya'ipiya hua'anëntamaso', itërin.

8 —Inca co nohuantërahuë'. Yosë quiricanënquë sha'huitërinpoa'. "Sinioroíchin chinotëquë'. Inasáchin natëcaso' ya'huërin. Inaso' hua'anëntërinpoa'," tënin, itërin Quisosori.

9 Ina quëran Quirosarin'pa' quëpaantarin. Yosë chinotopiso pëi a'canpiquë huarë' quëparahuaton:

—Tëhuënchachin Yosë hui'ninquën nipatan, no'paquë niiquë'. 10 Quiricanënquë nani sha'huitërinquën:

"Yosë, anquëninënpita a'patimarinquën,
co ma'sha onpoaranhuë'.
11 Imirina quëran masarinënquën
ama na'piquë tëranta' ya'quiamaso marëhuë',"

tënin ni'ton, no'paquë niiquë' a'painënquën, itërin sopairi.

12 —Inca co nohuantërahuë'. Yosë quiricanënquë pënëninpoa'. "Ama Yosë tëniquësohuë'. Ama camaiquësohuë'. Ina nohuantërinsoáchin yonquicaso' ya'huërin," tënin, itërin Quisosori.

13 Nani hua'qui' sopairi sha'huitopirinhuë', co yanatërinhuë'. Napoaton patërin. "A'na tahuëri minsëapo nimara," ta'ton, pa'nin huachi.

Quisoso pënëntacaso caniaritërinso'

(Mateo 4.12-17; Marcos 1.14-15)

14 Ina quëran Cariria parti Quisoso paantarin. Ispirito Santori noyá ya'coancantërin ni'ton, catahuarin nóya nicacaso'. Ya'ipi naporinso' nahuinin. 15 Nisha nisha niyontonpiso pëiquë a'china'piarin. A'chinpachina: "Ma noyacha yonquirin paya," topi.

Nasaritoquë paantarinso'

(Mateo 13.53-58; Marcos 6.1-6)

16 Ina quëran Nasaritoquë paantarin. Inaquë so'sorin. Chinoto tahuëri nanihuachina, niyontonpiso pëiquë pa'nin. Nani simana inaquë pa'nin ni'ton, naporo' paantarin. Inaquë ya'conahuaton, Yosë quiricanën nontacaso marë' huanirin. 17 Isaiasë pënëntërinso' quirica quëtohuachina, manin. Oporinahuaton, nontërin natanacaiso marë'.

18 "Sinioro ispiritonën ya'coancantërinco ni'ton, noya catahuarinco.
Na'a piyapi'sa' co Yosë nohuitatonahuë', nosorotopi.
Napoaton Yosë acorinco noya nanan a'chinta'huaso marë'.
Sopairi minsëpirinhuë', ocoiarahuë noya yonquicaiso marë'.
Somaraya nininsopita anoyatarahuë.
Parisitapisopita nicha'ësarahuë.
19 Ipora tahuëri'sa' Yosë nosoroatënquëma', nicha'ësarinquëma huachi, tënahuë. Ina sha'huica'huaso marë' acorinco," tënin Isaiasë, itërin quirica nontaton.

20 Quirica so'nanahuaton, niyontonpiso' pëiquë catahuatona'pi quëtaantarin. Ina quëran huënsëhuachina, ya'ipi inaquë ya'huëpisopitari ni'sápi. 21 —Tëhuënchachin iyaro'sa' iráca Isaiasë ninorincoso chachin, Yosë a'paimarinco nicha'ëca'huanquëmaso marë', itërin Quisosori.

22 Ya'ipiya natantapi. "Ma'pítacha nitotaton, naporin paya. Nóya a'chintërinpoa'," ta'tona':

—¿Co'na iso' Cosi hui'ninhuë'? topi.

23 Ina quëran Quisosori itaantarin:

—Iráca quëran huarë' napopi: "Nitoanoyatohuatan, quëma'ton nianoyatëquë' ni'ii," topi. Ina pochin canpitanta' yonquirama' tënahuë. "Capinaomoquë na'a cania'piro'sa' a'naroáchin anoyatëran ni'quëhuarë', isëquënta' anoyatëquë' ni'ii," itaramaco, tënin. 24 Ina quëran itaantarin:

—Co yanatëtomacohuë', napotëramaco. Ni'co'. Pënëntona'pi pënëntohuachina, nisha nisha parti noya natanpi. Ninanonënquë ya'huëpisopitariso nipirinhuë', co noya natanpihuë'. 25 Tëhuënchachin iráca Iniasë pënëntona'pi nanpipon, cara pi'ipi miria co pi'pian tëranta' o'naninhuë'. Ya'ipi parti tanarotopi. Naporo' na'a quëyorono'sa' Israiroquë ya'huëpirinahuë', 26 co Yosëri catahuarinhuë'. A'na quëyoronso nipirinhuë' Saripitaquë ya'huërin, Siton parti ya'huërinso'. Nisha sanapi niponahuë', Yosëri catahuarin. Inaquë Iniasë a'parin cosharonën ana'atacaso marë'. 27 Irisio pënëntona'pinta' nanpiso', na'a chana caniori maninsopita Israiro no'paquë ya'huëpirinahuë', co a'naya tëranta' anoyatërinhuë'. Namanoso' Siria piyapi niponahuë', Yosë nohuanton, anoyatërin. A'naroáchin canio inquirin, tënin Quisoso.

28 Ina natanahuatona', ya'ipi piyapi'sa' chiníquën no'huitopi. 29 Manorahuatona', ninano quëran quëpapi. Ina yonsanquë tahuan ya'huërin. Inatohua' quëpapi të'yatacaiso marë'. 30 Yatë'yatopirinahuë', Quisososo' huancánachin paaton, noya cha'ërin.

Sopai a'parinso'

(Marcos 1.21-28)

31 Ina quëran Cariria parti paantarin. Capinaomoquë paaton, chinoto tahuëri a'chiantarin. 32 Chiníquën nanantona'pi pochin a'chinarin ni'ton, natanahuatona', pa'yanpi. "Ma noyacha a'chintërinpoa paya," topi.

33 Niyontonpiso pëiquë chachin a'na quëmapi ya'huërin. Sopairi ya'coancantërin ni'ton, pa'pi co noyahuë' yonquirin. Quisoso quënanahuaton, chiníquën nontërin. Sopairi chachin ichinonin.

34 —¡Tananpitocoi! ¿Ma'ta' onpotaponcoi? ¿Ata'huantaponcoi ti? Nohuitërainquën. Quëmaso' Quisosonquën, Nasaritoquë ya'huëran. Yosë quëran o'maton, noya noya ninan, itërin.

35 Itohuachina, Quisosori itërin:

—¡Ta'tëquë'! Iso quëmapi quëran pipimiatëquë', itërin.

Sopaiso' quëmapi no'paquë të'yatahuaton, pipirin. Co manta' onpotërinhuë'. 36 Ya'ipi piyapi'sa' nicatona', pa'yanpi.

—¡Ma'pítacha Quisoso nitotërin paya! Chiníquën nanantaton, sopairo'sa' ocoirin. Camaihuachina pipipi, nitopi.

37 Quisoso naporinso', ya'ipi parti nahuinin.

Simon Pitro a'shatën a'naroáchin anoyatërinso'

(Mateo 8.14-15; Marcos 1.29-31)

38 Ina quëran niyontonpiso pëi quëran pipirahuaton, Simon pëinënquë pa'nin. Simon a'shatën chiníquën saporin ni'ton, Quisoso sha'huitopi. "A'shacha chiníquën saporin ta'a. Quëmari anoyatëquë' topiraihuë'," itopi. 39 Inaquë paaparahuaton, sapo a'naroáchin inquitërin. Noyatërin huachi.

Nani noyatahuaton, inari chachin a'carin, o'shitërin, napotërin.

Na'a cania'piro'sa' anoyatërinso'
(Mateo 8.16-17; Marcos 1.32-34)

40 I'huanahuanquë pi'i yaya'conahuaso', na'a cania'piro'sa' nisha nisha caniori maninsopita Quisoso quëshipi. Napohuachinara, a'naya a'naya së'huarahuaton, ya'ipiya anoyatërin. 41 Sopairi ya'coancantërinsopitanta' quëntapi. Quisosori nontohuachina, sopairo'sa' pipipi. Yapipihuachina', chiníquën nontapi.

—Quëmaso' Yosë hui'ninquën, itopi. Yosëri a'paimarinso' nitotatona', napotopi. Napoaton Quisosori itapon: "Ta'tëquë'. Ama insonta' sha'huitëquësohuë'," itohuachina, ta'topi huachi.

Nisha nisha parti a'chininso'
(Marcos 1.35-39)

42 Tahuëririnquë tashiramiachin Quisoso huënsërahuaton, pa'nin. Ninano quëran pipirahuaton, co piyapi ya'huërinquëhuë' pa'pirinhuë'. Na'a piyapi'sa' ina yonípona' pa'pi. Quënanahuatona', "Ama paquësohuë'. Isëquë ya'huaton, a'chintocoi," itopirinahuë', co nohuantërinhuë'.

43 —Nisha nisha ninanoro'saquë paca'huaso' ya'huërin. Inaquënta' Yosë nanamën a'chinchi hua'anëntërinquë ya'coina'. Ina marë' Yosë a'paimarinco, itërin.

44 Ina quëran ya'ipi cotioro'sa' ya'huërin parti pa'sahuaton, niyontonpiso pëiro'saquë a'chinarin.

Sami macacaiso marë'
Quisosori catahuarinso'
(Mateo 4.18-22; Marcos 1.16-20)

5 1 Ina quëran Quisoso Quinisariti sono' yonsanquë a'chinarin. Na'a piyapi'sa' yamorapi. Yosë nanamën natanacaiso marë' huë'pi. Chiníquën ya'quëëtopi. 2 Napotohuachinara, cato' poti ni'nin, yonsanquë oshipiso'. Hua'anënpitaso' nonshirahuatona', ritinëna pa'moapi. 3 A'na potiso' Simonquën. Inaquë ya'conahuaton, "Amasha paquë'," itërin. Itohuachina, amasha pa'nin. Inaquë huënsërahuaton, piyapi'sa' a'chintaantarin. 4 Nani a'chinpachina, Simon itapon:

—Huëquë' iyasha, amasha anpoquë pa'ahua'. Inaquë ritinëma të'yatoco' sami macamaquëma', itërin.

5 —Capa sami Maistro. Ya'ipi tashi' të'yatopiraihuë', co manta' manaihuë'. Nipirinhuë', quëma sha'huitëranco ni'quëhuarë', naquëranchin të'yatanta'i, itërin Simoni.

6 Ina quëran të'yatohuachinara, notohuaro' sami mapi. Hua'huayatërahuë' ni'ton, riti yaoquirin. 7 Amiconënpita a'na potiquë ya'huërinso' imirin quëran anquitërin huëcatona' catahuacaiso marë'. Napotohuachinara, huë'pi. Cato' potiquë chachin sami amëntatopi. Napohuachinara, yayancominapipi. 8-9 Ina nápo' sami ma'ton, Simon Pitro pa'yanin. Quisoso nantën pirayan isonahuaton, itërin:

—¡Ma'pítacha Sinioro nanitaparan paya! Caso' oshahuanco ni'to, co ya'cariancoso' ya'huërinhuë', itërin.

10 Amiconënpitanta' pa'yanpi, Santiaco, Coansha inapita itopiso'. Sipitio hui'ninpita inahuaso'. Ina quëran Simon nontaton, Quisosori itapon:

—Ama iyasha pa'yanquësohuë'. Nani catahuaranquën sami macamaso'. Ipora quëran huarëso nipirinhuë', catahuaranquën piyapi'sa' macamaso marë'. Inapitanta' imainacoso marë' masaran, itërin.

11 Ina quëran nonshirahuatona', ma'shanënapita patahuatona', Quisoso imapi huachi.

Chana caniori maninso'
(Mateo 8.1-4; Marcos 1.40-45)

12 Ina quëran a'na ninanoquë paantapi. Inaquë a'na quëmapi ya'huërin,

chana caniori maninso'. Noshinën noyá pë'yatërin. Quisoso nantën pirayan isonahuaton, itapon:

—Nohuantohuatan Sinioro, nanitëran anoyatancoso'. Anoyatoco topirahuë', itërin.

13 Quisosori së'huarahuaton, itapon:

—Nohuantërahuë mini. Apiramiáchin anoyataranquën, itërin.

Itohuachina, a'naroáchin canio inquirin.

14 —Ama iyasha piyapi'sa' sha'huitëquë-sohuë'. Corto hua'ainchin sacatërinquë paaton, noyatëranso' a'notonquë' ni'inquën. Naporahuaton, ofrenda Moisësë camaitërinso' quëpaquë' noyatëranso' nitotacaiso marë', itërin.

15 Napotopirinhuë', ya'ipi parti nahuinin. Ina quëran hua'huayátërahuë' piyapi'sa' huë'pi Quisoso natanacaiso marë'. Cania'piro'santa' huë'pi anoyatacaso marë'. 16 Quisososo nipirinhuë', apira apira piyapi'sa' patërin. Co piyapi ya'huërinquëhuë' pa'nin Yosë nontacaso marë'.

Apia anoyatërinso'

(Mateo 9.1-8; Marcos 2.1-12)

17 A'na tahuëri Quisoso a'chinaso', parisioro'sa', cotio maistro'sa', inapitanta' inaquë chachin huënsëapi. Inapitaso nisha nisha ninano quëran huë'pi. Cariria parti quëran, Cotia parti quëran, Quirosarin quëran, ina quëranpita huë'pi. Nani a'chintohuachina, cania'piro'sa' anoyatërin. Yosëri catahuarin ni'ton, na'a cania'piro'sa' a'naroáchin anoyatërin. 18 Ina quëran catapini quëmapi'sa huëcatona', apia pë'sara'huaya pochin nininquë quëpi. Hua'qui' co nanitërinhuë' huanicaso', quëhuëánin. Quisoso ya'huëarinquë yapo'mopirinahuë'. 19 Hua'huayatërahuë' piyapi'sa' ya'sopi ni'ton, co nanitopihuë' ya'conacaiso'. Napoaton pëi' nanpëtahuatona', a'canpiso' pi'pian o'quirahuatona', pë'sara'huayarë chachin anohuaramapi. Huancanachin Quisoso pirayan acomapi. 20 "Ma noya isopita natërinaco," ta'ton, Quisosori apia itapon:

—Oshanën apia'hua inquitaranquën, itërin.

21 Ina natanahuatona', cotio maistro'sa', parisioro'sa', inapita yonquipi. "¿Ma quëmapita' isoso'? Yosë yaya'huërëtërin. Co insonta' nanitërinhuë' oshanënpoa' inquitinpoaso'. Yosëíchin nanitërinso'," topi yonquiatona'.

22 Topinan yonquiarapirinahuë', inaora yonquinën quëran Quisoso nitotërin.

—¿Onpoatomata' co noyahuë' yonquirapiramaco? 23 Canpitaso naporama': "Piyapinpoa a'napita oshanën inquitacaso', co nanitërëhuahuë'. Apia camaiatë': 'Huanirahuaton, noya paquë',' itacasonta' co nanitaparëhuahuë'," tënama'. 24 Caso nipirinhuë', Yosë quëran quëmapico ni'to, nanan quëtërinco piyapi'sa' oshanëna' inquita'huaso marë'. Canpitanta' ina nitotacamaso marë' iso apia anoyatarahuë, tënin.

Ina quëran apia itantapon:

—Huaniquë', apia'hua. Pë'sara'huaya masahuaton, ya'huëranquë paquë', itërin.

25 Itohuachina, a'naroáchin huanirin. Ya'ipi piyapi'sari ni'pi. "¡Ma noyacha Yosëso' ni'ton, anoyatërinco paya!" tënin. Pë'sara'huayanën masahuaton, ya'huërinquë pa'nin. 26 Ina nicatona' piyapi'saso' pa'yanpi.

—Ma noyacha Yosëri catahuarin ni'ton, a'naroáchin anoyatërin paya. Ma'pítacha ipora ni'nëhua paya, nitopi.

Nihuiri Quisoso imarinso'

(Mateo 9.9-13; Marcos 2.13-17)

27 Ina quëran Quisoso paantarahuaton, a'na quëmapi quënanconin, Nihui itopiso'. (Inachachin Matio itopi anta'.) Coriqui Noma copirno marë' ma'patona'pi inaso'. Coriqui ma'patërinquë huënsëarin.

—Huëquë' iyasha imaco, itërin.
28 Napotohuachina, a'naroáchin huanirin. Ma'shanënpita patahuaton, Quisoso imarin.
29 Ina quëran na'a amiconënpita amatërin pëinënquë coshatacaiso marë'. Quisoso nohuitacaiso marë' amatërin. Na'a copirno marë' coriqui ma'patona'piro'santa' huë'pi. 30 Ca'tano'sa' inaquë ni'sahuatona', cotio maistro'sa', parisioro'sa', inapitari no'huipi. No'huitona' itapona':
—¿Onpoatomata' oshahuano'sarë'quëma' coshatarama', o'opatarama', naporama'? Coriqui ma'patona'piro'santa' co noyahuë' nipirinahuë', inapitarë'quëma' coshatarama', itopi.
31 Natanahuaton, Quisosori itërin:
—Isopitaso' tëhuënchachin nohuantërinaco imainacoso'. Ni'co'. Cania'piro'sa' notoro nohuantopi. "Co caniorahuë'," topatëra, co notoro nohuantërëhuë'.
32 Oshahuano'sa' pënëna'huaso marë' o'marahuë. "Co noyahuë' yonquiramasopita naniantatoma', Yosë tahuërëtantaco'," itërahuë. A'napitaso': "Quiyaso' noyacoi," topiso marë' co na'con a'chintërahuë', itërin.

Nasha nanan a'chininso'

(Mateo 9.14-17; Marcos 2.18-22)

33 Ina quëran piyapi'sari itaantapi:
—Coansha imarinsopitaso', co coshatatonaraihuë' Yosë nontapi. Parisio imarinsopitanta', inapochachin nipi. Quëma imarinënsopitaso nipirinhuë', noya coshatapi, o'osapi, naporapi, itopi.
34 —Ca ya'huarahuë ni'ton, co sëtopihuë'. Ni'co'. Quëmapi sa'acaso marë' piyapi'sa' amatohuachina, capa cancantopi. Nipayarinsopita huë'pachina', noya coshatopi. 35 A'na tahuëriso nipirinhuë' inimiconënpitari huëcatona', sa'ana'pi masapi. Quëpatohuachina', co huachi coshatacaiso' yonquiatonahuë' sëtapi. Inapochachin canta' mapachinaco, imarinacosopita sëtapona'. Sëtatona' co huachi coshatacaiso' yonquiatonahuë', Yosë nontápona', tënin.
36 Ina quëran pënënto nanan a'chintaantarin.
—Ni'co'. A'moramaso irácaya nininso' noshatohuachina, co nasha a'morëso yanorëhuë' pa'pitacaso marë'. Nasha a'morëso yanohuatëra, tapirë'. Naporahuaton, nasha në'mëtëquë pa'pitohuatëra, co inashitërinhuë'. 37 Huino sha'moronta' yonquico'. Sha'moro' nipachina, co sha'huëtë' morsa mocaro' nininquë ta'panëhuë'. Sa'potohuachina, a'naroáchin nopoitërin. Nopoitohuachina, huino chiniarë'. Morsanta' tapirë'.
38 Sha'moro' huinoso' nasha morsaquë ta'panë'. Huino, morsanta' noya nisarin.
39 Huino hua'qui' acopiso' o'opachinara, co nasha nipiso' nayapihuë'. "Hua'qui' acopiso' noya noya," topi, itërin Quisosori.

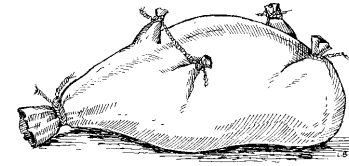

Chinoto tahuëri naporinso'

(Mateo 12.1-8; Marcos 2.23-28)

6 1 A'na chinoto tahuëri nanihuachina, Quisoso ca'tano'sanënpitarë' pa'sarin. Tricoro' pëntontapona pochin, ca'tano'sanënpita a'naya a'naya trico moto maraapi. I'shorayarahuatona', caraapi. 2 Parisioro'sari ni'sahuatona', itopi:
—¿Onpoatomata' chinoto tahuëri nipirinhuë' tricoraya i'shorayarama'? Co ipora tahuëri sacatacasohuë' nipirinhuë'. ¿Onpoatomata' Moisësë pënëntërinso' co natëramahuë'? itopi.

3-4 Itohuachinara, Quisosori itërin:
—Yosë quiricanën ¿co nontëramahuë' ti? Iráca Tapi tanahuachina, Yosë pëinënquë ya'conahuaton, pan Yosë marë' acopiso' ca'nin. Ca'taninsopitanta' tanapi ni'ton, quëtërin, ca'pi anta'. Corto hua'ano'saráchin ina pan capacaiso nipirinhuë', Tapiso' ca'nin, itërin.
5 Ina quëran itantarin:
—Yosë quëran quëmapico ni'to, chiníquën nanantërahuë. Ma'sona chinoto tahuëri noya nicacaso' sha'huichinquëma', itërin.

Imirin tachitërinso'
(Mateo 12.9-14; Marcos 3.1-6)

6 Ina quëran chinoto tahuëri naniantahuachina, niyontonpiso pëiquë paantahuaton, Yosë nanamën a'chiantarin. Inaquë a'na quëmapi ya'huërin. Inchinan imirin tachitërin ni'ton, co nanitërinhuë' së'quëtacaso'. 7 "Chinoto tahuëri nipirinhuë', Quisosori anoyatapon nimara," ta'tona', cotio maistro'sa', parisioro'sa', inapitari ni'sápi sha'huirapicaiso marë'. 8 Topinan yonquiarapirinahuë', Quisosori ninorin. Napoaton apia itërin:
—Huë'sahuaton huancánachin huaniquë', itërin.
Napotohuachina, huanirahuaton, inaquë pa'nin. 9 Inaquë huanihuachina, Quisosori cotio maistro'sa', parisioro'sa', inapita itërin:
—Chinoto tahuëri noya nicacaso' ya'huërin. Ahuëtacaso', tëpatacaso', co inapita nicacaso' ya'huërinhuë'. Cania'pi tananpitohuatoso', co nosoroarahuë'. Napoaton anoyatacaso' ya'huërin, tënahuë caso'. ¿Ma'ta' canpitaso' tënama'? itërin Quisosori.
10 Napotopirinhuë', co manta' topihuë'. Co a'panitohuachinarahuë', a'naya a'naya ni'sarin quëran apia itërin:
—Imiran iyasha ihuëquë', itërin. Natëton, ihuëhuachina, a'naroáchin noyatërin. 11 Ina marë' ni'sapisopitari chiníquën no'huitona', inahuara capini ninontopi onporahuatonsona Quisoso ma'sha onpotacaiso'.

Shonca cato' ca'tano'sanënpita acorinso'
(Mateo 10.1-4; Marcos 3.13-19)

12 Ina quëran Quisoso a'na motopia'huaquë paantarin Yosë nontacaso marë'. Ya'ipi tashi' Yosë nontárin. 13 Tahuërihuachina, imarinsopita përarin. Huë'pachinara, shonca cato' acorin na'con na'con a'chintacaso marë'. "A'chinacaso marë' a'parahuësopita itaranquëma'," itërin. 14 A'naso' Simon. Nisha nininën acotërin. Pitro itërin. Iionta' acorin, Antërisë itopiso'. Santiaco, Coansha, Pinipi, Partoromi, 15 Matio, Tomasë, inapitanta' acorin. A'na Santiaconta' acorin. Arpio hui'nin inaso'. A'nanta' Simon itopi. Inaso' copirno no'huina'piro'sa' imapirinhuë', iporaso' Quisoso imasarin huachi. 16 Ina quëran cato' Cotasë acorin. A'naso' Santiaco hui'nin. A'nanta' Cotasë Iscarioti. Inanta' Quisosori acopirinhuë', a'na tahuëri sha'huirapiapon. Inapita Quisosori acorin ca'tanacaiso marë'.

Na'a piyapi'sa' a'chintërinso'
(Mateo 4.23-25)

17 Inapitarë' nohuaraimarahuaton, pastoquë huanirin. Na'a imarinsopita inaquë ya'huapi. Notohuaro' piyapi'santa' huë'pi Quisoso natanacaiso marë'. Quirosarin quëran huë'pi. Ya'ipi Cotia parti quëran huë'pi. Marë yonsan quëraonta' huë'pi. Tiro, Siton, inapita ya'cariya ya'huëpisopitanta' huëcatona', noya natanpi. Cania'piro'santa' quëpi anoyatacaso marë'. 18 A'naquëonta' sopairi ya'coancantërin ni'ton, parisitápirinahuë', inapitanta' anoyatërin. 19 Ya'ipiya Quisoso së'huacaiso' nohuantopi. Së'huahuachinara, ina nohuanton, a'naroáchin noyatopi.

Noya cancantopisopita

(Mateo 5.1-12)

20 Ina quëran ca'tano'sanënpita notëërahuaton, a'chintërin:

"Canpitaso' co na'a ma'sha ya'huëtopirinquëmahuë', Yosë noya ni'sarinquëma'. Catahuarinquëma' noya cancantacamaso'. Hua'anëntërinquë chachin aya'conarinquëma'.

21 Iporaso' tanapomarahuë', Yosë'pa' co onporonta' tanararamahuë'. Sano cancantarama'.

Isoro'paquë na'nëpiramahuë', inapaquëso' capa cancantarama'.

22 Yosë quëran quëmapico ni'to, imaramaco. Imaramacoso marë' a'naquën no'huiarinënquëma'. Co huachi quë'yarinënquëmahuë'. Pinosarinënquëma'. Nonpinapiarinënquëma'. Napotopirinënquëmahuë', ama sëtocosohuë'. Ina marë' Yosë noya ni'sarinquëma ni'ton, nóya cancantoco'. 23 Iráca Yosë piyapinënpita pënëntohuachinara, shimashonëmapitari inapochachin no'huipi. Napoaton a'napita no'huihuachinënquëma', noya cancantoco'. Parisitëramaso marë' Yosë'pa' na'con canaarama'. Ina yonquiatoma', capa cancantoco'.

24 A'naquëmaso' nani ma'sha ya'huëtopirinquëmahuë', ¡ma'huantacha nisarama paya! 'Noya cancantarëhua',' topiramahuë', Yosëso' co noya ni'sarinquëmahuë'.

25 Iporaso' noya coshatapiramahuë', ¡ma'huantacha nisarama paya! A'na tahuëriso' co manta' ya'huëtarinquëmahuë'.

Iporaso' capa cancantapiramahuë', ¡ma'huantacha nisarama paya! A'na tahuëriso' sëtatoma', na'nëarama'.

26 Noyasáchin nontinënquëmaso' pa'yatohuatama', ¡ma'huantacha nisarama paya! Iráca nonpin nanan pënëntona'piro'sa pënëntohuachinara, shimashonëmapitari pa'yatopi. Inapochachin iporanta' a'naquëma' niantarama'. Yosëso nipirinhuë' ana'intarinquëma'," itërin.

Inimicoro'santa' nosorocaso' ya'huërin

(Mateo 5.38-48; 7.12)

27 Ina quëran itaantarin:

"Carinquëma' iyaro'sa', pënëinquëma' natanco. Ya'ipi piyapi'sa' nosorocaso' ya'huërin, tënahuë. Inimiconëmapitanta' nosoroco'. No'huipirinënquëmaonta', ama i'huërëtocosohuë'. Catahuaco'. 28 Pinopirinënquëmaonta', noya nontoco'. Co quë'yapirinënquëmaonta', ama no'huicosohuë'. Yosë nontoco' inahuanta' catahuain. 29 Panpirayahuachinquën, ama manta' i'huërëtëquësohuë'. Naquëranchin panpiantahuachinquën, co naporo tëranta' no'huicaso' ya'huërinhuë'. A'moranso' matohuachinquën, tananpitëquë' quëpa'in. Aipi a'moransonta quëpatohuachinquën, ama no'huiquësohuë'. 30 'Ma'sha quëtoco,' itohuachinquën, ama apiraquësohuë'. Quëpatohuachinquën, ama ma'pataantaquësohuë'. 31 Noya ninosorocaso' ya'huërin. Canpita nohuantërama' a'napita nosoro'inquëmaso'. Napoaton canpita nohuantëramaso chachin a'napitanta' nosoroco'. Ninosoroatoma', nicatahuaco'.

32 Amiconëmapitaráchin nosorohuatama', co noya noya nisaramahuë'. Oshahuano'sa tëranta' inahua capini ninosoropi. 33 Noya nontërinquëmasopitaráchin catahuahuatama', co noya noya nisaramahuë'. Oshahuano'sa tëranta' inahua capini nicatahuapi. 34 No'tëquën pahuërëtopisopitarachin coriqui a'nanpatama', co noya noya nisaramahuë'. Oshahuano'sa tëranta' inahua capini nia'nanpi. 'Oshaquëran niquëtanta'a,' ta'tona', nia'nanpi. 35 Canpitaso nipirinhuë' inimiconëmanta' nosoroco'.

Inapitanta' catahuaco'. Piyapi'sa' pahuantohuachina', coriqui a'nanco'. 'Co i'huërëtaponcohuë' nimara,' tapomarahuënta', a'nanco'. Ina pochin nipatama', Yosë'pa' na'con canaarama'. Yosë pochachin cancantarama'. Inaso' ya'ipi piyapi'sa' nosoroaton, catahuarin. Oshahuano'santa' nosororin. Co 'Yosparinquën,' itopirinahuë', catahuarin. 36 Tata Yosëri ya'ipi piyapi'sa' nosororin. Inapochachin canpitanta' a'napita nosoroco'," itërin.

Nocantopisopita pënëninso'

(Mateo 7.1-5)

37 Ina quëran itaantarin:

"Ama iyaro'sa' a'napita nocancosohuë'. 'Caso' noya piyapico. Paso' piyapi co noyahuë' ni'ton, ana'intacaso' ya'huërin,' topi a'naquën. Ama ina pochin noncosohuë', Yosë ana'intochinquëma'. A'napita pinotoma' sha'huirapihuatama', Yosënta' inapochachin sha'huirapitënquëma', ana'intarinquëma'. A'napita ma'sha onpotohuachinquëma', nanan anoyatoco'. Canpitanta' oshanëma' Yosë inquichinquëma'. 38 Ama a'napita apiratocosohuë'. Ma'sha quëtoco'. Ina marë' canpitanta' Yosë acanaarinquëma'. Co manta' nonpintarinquëmahuë'. Piyapi'sa' nosoroatoma' catahuahuatama', Yosënta' na'con na'con catahuarinquëma'. Apirahuatama', canpitanta' co Yosë catahuarinquëmahuë'," tënin.

39 Ina quëran pënënto nanan sha'huitërin yonquicaiso marë': "Somaraya nipachina, co nanitërinhuë a'na somaraya nininso' quëpacaso'. Quëparin naporini, cato chachin panca naninquë anochitonahuë'. 40 Maistroso' noya noya nitotaton, a'napita a'chintërin. Natanpisopitaso' co na'con na'con nitotopihuë'. Nani ya'ipi a'chintohuachina, maistronëna pochin nisapi.

41-42 Co iyaparin nocanacaso ya'huërinhuë'. Inaso pi'pian co noyahuë' nipachin, mo'shiri ya'conayatërinso pochin ninin ni'ton, nocanan. Quëmanta' co noyahuë' ninan ni'ton, narasëratë' nani noyá ya'copirayarinquënso pochin nipiranhuë', naporan. Napoaton 'carinquën noya nicatënquën mo'shi ocoichinquën,' co itamaso ya'huërinhuë'. Napotohuatan, nonpinan. Narasëratë' niocoitëquë'. Ina quëran noya quënantaran. Naporo huarë' nanitaran iyaparin mo'shi ocoitacaso'," itërin.

Nara pochin nininso'

(Mateo 7.17-20; 12.34-35)

43 Ina quëran itantarin:

"Nara co noyahuë' nipachina, napoonin nitërin. Noya naraso nipirinhuë' noya nitërin. 44 Nitërin quëran nara nohuitërë'. So'huanpiso' co misëra nitërinhuë'. Shihuarionta' co quëpa nitërinhuë'. 45 Inapochachin piyapi'sa' nipi. Noya yonquihuachinara, noya nipi. Co noyahuë' yonquihuachinara, co noyahuë' nipi. Ma'sona yonquihuachinara, ina chachin nonpi," itërin.

Cato' pëirinso'

(Mateo 7.24-27)

46 Ina quëran itantarin:

"A'naquëma' 'Sinioro, Sinioro,' itapomaracohuë', ¿onpoatonta' co natëramacohuë'? 47 Na'aquëma' natanamacoso marë' huë'nama'. Natëhuatamaco, a'na quëmapi pochin nisarama'. 48 Inaso', natëricho quëran yapëirin. Yapëihuachina, noya yonquiaton, noya pëiaquë yonirin. Na'pitë' quënanahuaton, na'pitëquë chachin natëricho quëran pëirin. Pamatohuachina, opotopirinhuë', co anotërinhuë'. Chinii' niponahuë', co yatë'yatërinhuë'. 49 A'naquënso nipirinhuë' yapëihuachina, co noya yonquirinhuë'. 'Inotëquë tëranta' pëi'i,' ta'ton, inaquë pëirin. Ina quëran pamatohuachina, chiniiri a'naroáchin të'yatërin. Ya'ipi noyá quiquirin. Inapochachin topinan natanpatamaco, co natëhuatamacohuë', co cha'ësaramahuë'," itërin.

Capitan piyapinën anoyatërinso'

(Mateo 8.5-13)

7 1Piyapi'sa' a'chintahuaton, Quisoso Capinaomoquë pa'nin. 2Inaquë a'na Noma capitan ya'huërin. A'na piyapinën chiníquën canioton, yachiminin. Hua'anëni noya nosororin. 3Quisoso canquirinso' natantahuaton, cotio ansiano'sa' amatërin. "Paatoma', Quisoso sha'huitonco' huë'in piyapinëhuë anoyachinco," itahuaton, a'parin. 4-5Inapitaso Quisosoquë canconahuatona', itapona':

—Paso' capitan amatërinquën. Inaso' nisha piyapi niponahuë', nóya quëmapi. Nosororinpoa'. Inaora coriquinën quëran niyontona'huaiso pëi' ninin Yosë yonquica'huaiso marë'. Napoaton huëquë' piyapinën anoyatëquë', chiminpachin, itopi.

6-7Ina natanahuaton, inapitarë' pa'nin. Capitan pëinënquë ya'caritërahuaso', amiconënpitari nacapipi. Capitani a'parin Quisoso nontacaiso marë'. "Capitan nanan a'patërinquënso' sha'huichinquën. Naporin: 'Caso' Sinioro nontaponquën yapa'pirahuë'. Tapanato, co pa'nahuë'. Co caso' quëma pochin noyacohuë'. Co pëinëhuëquë tëranta' ya'conamaso' ya'huërinhuë'. Topinan camaiquë' piyapinëhuë noyachin. 8Canta' hua'anëhuë natërahuë. Capitanco ni'to, sontaro'sa' camaihuatëra, natërinaco. "Paco'," itohuatëra, pa'pi. "Huëco'," itohuatëra, huë'pi. Piyapinëhuëpitanta' camairahuë. "Sacatoco'," itohuatëra, sacatopi. Napoaton natëranquën,' tënin capitan," itiipi.

9Quisoso natanahuaton, pa'yatërin. Ina quëran tahuërëtahuaton, piyapi'sa' itapon:

—¡Ma noya ina quëmapi natërinco paya! Nisha piyapi niponahuë', israiro'sa quëran noya noya natërinco. Napoaton ca nohuanto, apiramiachin piyapinën noyatarin, tënin.

10Napotohuachina, capitan amiconënpita ayancoantapi. Cania'pi nani noyatërin quënanconpi huachi.

Hui'napi ananpitaantarinso'

11Ina quëran Quisoso Nainquë ca'tano'sanënpitarë' pa'nin. Na'a piyapi'sari imasapi. 12Ninano ya'coanaquë ya'caritërahuaso', na'a ya'huëhuano'sa nacapipi. Chimipi pa'pitacaiso marë' quësapi. Hui'napi niponahuë', a'shin ayananpirin. A'shini imasarin. Inaíchin hua'huin nipirinhuë', chiminin. So'ionta' iráca ayarin ni'ton, sa'ahua paiya inaso'. 13Ina quënanahuaton, Quisosori nosororin.

—Ama imoya na'nëquësohuë', itërin.

14Napotahuaton, chimipi acopiquë së'huaconin. Së'huarahuachina, quëparapisopita huanipi. Napohuachina, chimipi itapon:

—Huënsëquë' apia'hua, itërin.

15Napotohuachina, nanpiantarahuaton huënsërin. Ina quëran nonsarin. Quisosori a'shin itapon: "Ya'huëranquë imoya quëpaantaquë," itërin. 16Ina nicatona', ya'ipi piyapi'sa' pa'yanpi.

—¡Ma noyacha Tata Yosëso paya! Ma noya quëmapi a'patimarinpoa' pënëinpoaso marë'. Nani ma'sha nanitaparin, topi.

Ina quëran taantapi:

—Yosë co naniantërinpoahuë'. Catahuarinpoa huachi, topi.

17Ananpitaantarinso' ya'ipi Cotia parti nahuinin. Ya'ipiya natantopi.

Coansha Paotistari a'parinsopita

(Mateo 11.2-19)

18-19Coansha imarinsopitaso', Quisoso naporinso' sha'huitonpi. Inaso' natanahuaton, yonquiárin. "Quisososo' Yosëri a'paimarinso' nimara. ¿Pahuanarin

o'macaso' nica?" ta'ton, cato' imarinsopita a'parin Quisoso natanacaiso marë'.
20 Paatona quënanconpachinara, itapona':
—Coansha Paotista a'pairincoi natana'huainquënso marë'. ¿Quëmaso' Cristonquën? ¿Pahuanarin inaso' o'macaso' nica? Co nitotëraihuë'. Sha'huitocoi quiyanta' nitochii, itiipi.
21 Naporo chachin na'a cania'piro'sa' ya'huapi, nisha nisha caniori maninsopita. Quisosori a'naroáchin anoyatërin. Sopairo'sari ahua'yantërinsopitanta' huë'pachinara, sopairo'sa' a'patërin. Naporahuaton, ina nohuanton, somaraya nininsopitanta' ni'topi.
22 —Ni'co' iyaro'sa'. Ca nohuanto, somaraya nininsopita ni'topi. Apiaro'santa' a'naroáchin anoyatërahuë. Noya iratopi. Chana caniori maninsopitanta' anoyatërahuë. Në'huëro'santa' në'huëpiso' inquitërahuë. Chiminpisopita ananpitaantarahuë. Notohuaro' piyapi'sa' co Yosë nohuitatonaraihuë' nosorotápirinahuë', noya nanan a'chintarahuë. Ya'ipi nani ni'nama', nani natanama'. Paatoma', Coansha sha'huitonco' no'tëquën nitochin. 23 Ya'ipi cancanëma quëran natëhuatamaco, noya cancantarama'. Co nisha nisha yonquiamacoso' ya'huërinhuë', itërin Quisosori.
24 Ina natanahuatona', Coansha sha'huitapona' pa'pi. Nani paantahuachinara, Quisoso a'chiantarin. "Coansha yonquiato a'chinchinquëma'. I'hua inotëro parti ina nicapoma' pa'patamara, inaso Yosë marë chiníquën huanirin quënanconama'. Co piquira ihuani onororinso pochin niconinhuë'. 25 Co inaso ma'huano'sa pochin noyápiachin a'morinhuë'. Noyápiachin a'mopisopita, capa cancantacaisoráchin cancantopisopita, inapitaso' copirno pëiro'saquë ya'huëpi. Coanshaso nipirinhuë' co ina pochin nininhuë'. 26 Pënëntërinso' natanacaso marë' pa'nama'. Coansha tëhuënchachin nóya pënëntërin. Co topinan quëran pënëntërinhuë'. Yosëri chachin a'parin pënëntacaso marë'. 27 Iráca quiricanënquë ninorin:

'Co'huara a'pamayátërasënquënhuë', comisionëhuë a'pararahuë.
Paaton, pënëntapon noya natanainënquënso marë',' itërin Yosëri hui'nin nontaton.

Coansha ninoton, naporin. 28 Iráca quëran huarë' na'a piyapi'sa' pënëntopirinahuë', Coanshaso' noya noya pënëntërin. Inaso noya pënëntopirinhuë', inso tëranta' imapachinaco, ina quëran noya noya nisarin. Yosë hua'anëntërinquë chachin ya'conarin, tënahuë," itërin.
29 Nani na'a piyapi'sari Coansha noya natanpi. Copirno marë' coriqui ma'patona'piro'santa' "Yosë noninso' no'tëquën pënëninpoa'," ta'tona', aporihuanpi. 30 Parisioro'saso nipirinhuë', co nohuantopihuë' Yosë nanamën natëcaiso'. Coansha no'tëquën pënëntopirinhuë', topinan quëran natanpi. Napoaton co aporihuanpihuë'. Cotio maistro'sarinta' co yanatëpihuë'.
31 Naquëranchin Quisoso taantarin: "Iporaso' piyapi'sa' nisha nisha yonquipi. ¿Ma pochinta' niconpi? 32 Hua'huaro'sa pochin cancantopi, tënahuë. Hua'huaro'sa' cachiquë ya'nipihuachinara', a'naquën tapona': 'Huëco' pita pochin nicatëhua' ya'nipiahua',' ta'tona', quinatopirinahuë', co a'napitaso' nohuantopihuë' nansacaiso'. Ina quëran tantapona': 'Inta nipachin, huëco', chimipi pa'pitopiso pochin nicatëhua' ya'nipiahua',' nitantapi. A'naquën sëtatona' na'nërápirinahuë', co a'napitaso' nohuantopihuë' na'nëcaiso'.
33 Inapochachin ipora nisha nisha yonquirama'. Coansha Paotistaso' huëcapon, co aquëtë' cosharo' yonquirinhuë'. Co pi'pian tëranta' huino o'orinhuë'. Napopirinhuë', 'Sopai nohuanton, naporin,'

toconama'. 34 Ina quëran caso' Yosë
quëran quëmapico ni'to, coshatërahuë,
o'orahuë. Ina marë' pinoramaco. 'Quisoso
coshatárin. O'opatárin. Oshahuano'-
sarë' nipayarin,' toconama'. Nisha nisha
yonquiconama'. 35 A'naquënso nipirinhuë',
noya yonquiatona', Yosë natëapi. Pënën-
tërahuëso' natanahuatona', no'tëquën
yonquiapi huachi," tënin Quisoso.

Sanapi co noyahuë' yonquirinsopita naniantërinso'

36 Ina quëran a'na parisio quëmapiri
Quisoso amatërin. "Pëinëhuëquë huëquë'
coshatahua'," itërin. Itohuachina,
pa'nin. Pëinënquë ya'conconahuaton,
misaquë huënsëconin. 37 A'na sanapi
natantahuaton, inaquë huë'nin. Inaso'
oshahuana'pi itopiso'. Pimo hua'sai'
potiria'huaquë quënin. 38 Quisoso
ya'yoranconahuaton, oshanën marë'
sëtaton na'nërin. Na'nëhuachina,
na'nëinën quëran Quisoso nantëquën
shipitërin. Ainën quëran amirantë-
rahuaton, apinorantërin. Ina quëran
pimo hua'saiquë pashirantëtërin. 39 Ina
ni'sahuaton, pëi' hua'anëni co noyahuë'
ni'nin. Inaora yonquinën quëran yonqui-
rarin. "Quisoso pënëntona'pi naporini,
iso sanapi nohuichitonhuë'. Oshahuan
ni'ton, co së'huacaso' nohuanchiton-
huë'," tënin yonquiaton. 40 Yonquirinso'
nitotaton, Quisosori itërin:

—Iya Simon, pi'pian yasha'huitë-
ranquën, itërin.

—Inta Maistro sha'huitoco, itërin
inarinta.

41 —Cato' quëmapi ya'huëpirinhuë'.
Cato chachin patron nihuipi. A'naso'
a'natërápo pasa tahuëri canarëso'

nihuitërin. A'nanta' a'natërápo shonca tahuëri canarësoíchin nihuitërin. 42Capa coriqui pahuërëtacaso' ni'ton, cato chachin nihuitopiso' ayatërin. Topinan ayatërin. ¿Insoarita' patronën na'con na'con nosoroarin? ¿Ma'ta' quëma yonquiran? itërin Quisosori.

43—Na'con na'con ayatërinsoari na'con na'con nosoroarin, topirahuë', tënin.

—Ina mini. No'tëquën yonquiran, tënin.

44Ina tosahuaton, sanapi tahuërëtahuaton, Simon itërin:

—Iso sanapi ni'quë'. Quëma pëinënquë ya'conpirahuë', co inachintërëhuaso' ninanhuë'. Co i'sha tëranta' quëtërancohuë' nipa'morantëcaso marë'. Iso sanapiso nipirinhuë' na'nëinën quëran pa'morantërinco. Ainën quëran amirantërinco. 45Canquipirahuë', co apinorancohuë'. Iso sanapiso nipirinhuë' apinorantërinco. 46Ni'toro'sa' huë'pachina, noya hua'saiquë pashimototacaso' ya'huëpirinhuë', quëmaso' co pashimototërancohuë'. Iso sanapiso nipirinhuë' nóya nicatonco, pimo hua'saiquë pashirantëtërinco. 47Tëhuënchachin na'con oshahuanpirinhuë', oshanën inquitarahuë. Napoaton na'con na'con nosororinco, tënahuë. A'naquënso nipirinhuë', "Co aquëtë' oshahuanahuë'," ta'tona', co onpopinchin nosororinacohuë', tënin.

48Ina quëran sanapi itapon:

—Oshanën imoya inquitëranquën huachi, itërin.

49A'napitaso' natanahuatona', ninontopi.

—¿Ma quëmapita' isoso'? ¿Oshanëna quëran huarë' inquitacaso' nanitërin ti? nitopi.

50Quisososo nipirinhuë' sanapi itantapon:

—Natëranco ni'ton, Yosë nicha'ërinquën. Noya paquë huachi, itërin.

Sanapi'sa' Quisoso catahuapiso'

8 1Ina quëran nisha nisha ninanoquë Quisoso pa'nin a'chinapon. A'naquën pancana, a'naquën co pancanayahuë' niponahuë', inaquënta' paaton, noya nanan a'chinarin. "Yosë yahua'anëntërinquëma'," itëra'piarin. Shonca cato' ca'tano'sanënpitari imasapi. 2A'naquën sanapi'santa' imasapi, canio quëran anoyatërinsopita. A'napitanta' sopairo'sari ya'coancantohuachinara hua'yantopirinahuë', nani anoyatërin. A'naso' Maria Mactarina itopi. Canchisë sopairo'sari ya'coancantopirinahuë', Quisosori inquitërin. 3Coananta' imarin. Cosa sa'in inaso'. So'inso' ya'ipi Irotisë ma'shanënpita a'pairin. Sosananta' imarin. Inapita imatona', inahuara coriquinëna quëran cosharo' pa'anpi Quisoso, ca'tano'sanënpita, inapita coshatacaiso marë'.

Sha'tona'pi pochin nininso'

(Mateo 13.1-9; Marcos 4.1-9)

4Nisha nisha ninano quëran huë'pi Quisoso natanacaiso marë'. Notohuaro' niyontonpachinara, pënënto nanan sha'huitërin.

5—A'na quëmapi sha'tapon pa'nin. Tricoraya iminquë pa'sarayarin papotacaso marë'. Pa'sarayahuachina, a'naquën iraquë huarë' anotërin. Inaquë piyapi'sa' iratatona', i'natopi. Inairaro'santa' huë'sahuatona', pë'yaquipi. 6A'naquën ya'pirinso' na'piroquë anotërin. Inaquë papotopirinhuë', shimënshin no'pa' ni'ton, ahuirin. 7A'naquëonta' nahuanoquë anotërin. Inaquë papotopirinhuë', nahuano'santa' papotërin. A'shinahuatona, imotërin. Napoaton co nitërinhuë'. 8A'naquënso nipirinhuë' noyaro'paquë anotërin. Inaquë noya papotërin. A'shinpachina, sha'nin quëran na'con na'con nitaton, pasa, pasa nitërin, itërin.

Ina quëran taantarin: —Huëratëhuanpatama', noya natanatomaco, yonquico', itërin Quisosori.

Pënënto nananquë a'chininso'

(Mateo 13.10-17; Marcos 4.10-12)

9 Napotohuachina, ca'tano'sanënpitari itapona': "Achin Maistro naporanso', co nitotëraihuë'. ¿Ma'ta' tapon naporan?" itopi. 10 "Yosë hua'anëntërinso' co a'napita nitotopihuë'. Canpitaso nipirinhuë' ya'ipiya a'chinchinquëma' Yosë nanamën no'tëquën nitotacamaso marë'. A'napitaso nipirinhuë' co ya'ipiya a'chintarahuë'. Pënënto nananquësáchin a'chintarahuë ni'ton, natanaponaraihuë', co nitotapihuë'. Ma'sona ninahuësonta' nicaponaraihuë', co yonquiapihuë'," itërin.

Tricoraya tapon naporinso'

(Mateo 13.18-23; Marcos 4.13-20)

11 Ina quëran itaantarin: "Achin naporahuëso' iyaro'sa', a'chintanta'inquëma' nitotoco'. Yosë nanamën a'chinpatëhua', tricoraya pa'sarayapiso pochin ninëhua'. 12 A'naquën piyapi'sa' ira pochin nipi. Yosë nanamën natanpirinahuë'. Inairaro'sari huëcapairinso pochin a'naroáchin sopai huë'nin. Yosë nanamën natanpiso' osërëtiirin. Ama natëcaiso marëhuë' ananiantërin. Natëpi naporini, Yosëri cancanëna' anoyachitonhuë'. 13 A'naquëonta' na'piro pochin nipi. Yosë nanamën natanahuatona', a'naroáchin pa'yatatona', natëpirinahuë'. Co chiníquën cancantatonahuë', co natëmiatopihuë'. Ma'sha onpohuachinara, Yosë a'popi. 14 A'naquëonta' nahuano'sa' ya'huërinquë pochin nipi. Yosë nanamën natanpirinahuë'. Isoro'paráchin yonquiatona', co nanamën yonquipihuë'. Coriquirárchin cancantopi. Nipa'yatacasoáchin yonquirapi. Nahuano'sari imotërinso pochin ma'sharáchin yonquiatona', Yosë nanamën naniantopi. Co huachi natëpihuë'. 15 A'naquën piyapi'saso nipirinhuë' noyaro'pa pochin nipi. Yosë nanamën noya natanpi. Natanahuatona', noya cancantatona', natëtopi. No'tëquën yonquiatona', natëmiatopi. Ma'sha onpoaponaraihuë', co a'popihuë'. Ya'ipi cancanëna quëran imatona' noya noya nisapi," tënin.

Nanparin pochin nininso'

(Marcos 4.21-25)

16 Ina quëran a'chintaantarin:

"Nanparin i'chinpihuatëra, co i'mëanaquë po'morëhuë'. Co pë'saraanaquë acorëhuë'. Nanparin aconanquë acorë' noya a'pinacaso marë'. Piyapi'sa' huë'pachinara, noya quënantopi. Inapochachin Yosë nanamën sha'huitahua' a'napitanta' nitochina'. 17 Iporaso' ma'sha noyá po'opinan pochin ni'ton, co insonta' nitotërinhuë'. A'na tahuëriso nipirinhuë' ya'ipiya nitotapi.

18 Napoaton noya natanco'. Noya natëhuatama', na'con na'con nitotarama. A'naquënso nipirinhuë', 'Nani nitotërahuë,' topirinahuë', co yanatëpihuë' ni'ton, pi'pian tëranta' nitotopiso' Yosëri ananiantarin," itërin.

Quisoso quëmopinënpita

(Mateo 12.46-50; Marcos 3.31-35)

19 Ina quëran Quisoso a'shin, iinpita, inapita huë'pi. Quisoso yanontopirinahuë', na'a piyapi'sa' yamopi ni'ton, co nanitopihuë' ya'conacaiso'. 20 Napoaton a'naquëni sha'huitërin.

—Ni'quë' Maistro. Mamaparin, iyaparinpita, inapita huëcatona', aipiran huaniapi. Yanontërinënquën, itopirinahuë', Quisososo' tapon:

21 —Yosë natëpisopita iyahuëpita pochin ni'nahuë. Sanapi'santa' Yosë

nanamën natëhuachina', mamahuë pochin ni'nahuë, itërin.

Ihuan a'parinso'

(Mateo 8.23-27; Marcos 4.35-41)

22 Ina quëran a'na tahuëri ca'tano'-
sanënpita itapon:
—Aquëtëran pa'ahua', itërin.
Potiquë ya'conahuatona', pëntonapi.
23-24 Quisososo' nipirinhuë', huanco-
nënquë huë'érarin. Paaquëya', panca
ihuani manin. Co'sacairi potinën opoto
opototahuaton nani yamëntaitapirinhuë',
ca'tano'sanënpitari pa'yanatona',
ochinanpi.
—¡Maistro, Maistro, chimiitarihua'!
Catahuacoi, itopi.
Quisososo' huënsërahuaton, ihuan
a'parin. Sononta' panca co'sacaitapirin-
huë', asanoirin. A'naroáchin copitënin.
25 —¿Onpoatomata' co natëramа-
cohuë? itërin. Inapitaso nipirinhuë'
pa'yanatona', ninontapi.
—¿Ma quëmapicha isoso' ni'ton, ihuan
a'parin nicaya? Sononta' a'naroáchin
asanoirin, nitopi.

Sopairo'sari ya'coancantërinso'

(Mateo 8.28-34; Marcos 5.1-20)

26 Ina quëran Cariria sono' aquëtëran
canconpi, Quirasa parti itopiquë.
27 Quisoso nonshiconpachina, a'na
quëmapiri nacapirin, na'a sopairo'-
sari ya'coancantërinso'. Ya'coancan-
topi ni'ton, co huachi yonquirinhuë'.
Hua'qui' co manta' a'morinhuë'. Co
huachi pëiquë ya'huërinhuë'. Na'pi
naninquë chimipiro'sa' po'mopiquë
ya'huárin. 28-29 Na'pochuachina catinaquë
tanpaquën tonporahuatona', pa'onta'
tonpotopirinahuë', oshitërachinin.
Sopai nohuanton, co piyapi ya'huërin-
quëhuë' ta'antarin. Quisoso quënana-
huaton, nantëntaquë isonquirahuaton,
monshorarin. Napohuachina, Quisosori
nosoroaton, a'naroáchin sopai itërin:
—Iso quëmapi quëran pipico huachi,
itërin. Ina natanahuaton, chiníquën
nonin.
—¿Ma'ta' yaonpotarancoi? Quëmaso'
Quisosonquën. Yosë hui'ninquën. Yosë
marë' ama aparisitocoisohuë', itërin.
30 —¿Ma'ninquënta' quëmaso'? itërin.
—Na'a huaranca itërinacoi, topi.
Hua'huayatërahuë' sopairo'sari
ya'coancantopi ni'ton, ina pochin
ninihuanin.
31 "Ama parisitopiquë a'pacoiso-
huë'," itantapi. 32 Ina ya'cariya na'a
coshiro'sa' ya'huërin. Panënquë
coshatapi. "Coshiro'saquë tëranta'
a'pacoi ya'coanta'ii," itantapi. "Inta
nipachin, inaquë ya'conco'," itërin.
33 Itohuachina, quëmapi quëran pipi-
rahuatona', coshiro'saquë ya'conconpi.
Inaquë ya'conpachinara, coshiro'santa'
hua'yantatona', a'naroáchin tahuan
pa'topi. Panca sonoquë niitatona',
inaquë chimiitopi.
34 Ina ni'sahuatona', coshi a'paina'-
piro'saso' ta'api. Ninanoquë canconа-
huatona', sha'huiconpi. Ninano pirayan
ya'huëpisopitanta' a'naya a'naya
sha'huitëra'piapi. 35 Natanahuatona',
"¿ma'ta' onpocaiso'?" ta'tona', pa'pi
nicapona'. Canquirahuatona', quëmapi
hua'qui' hua'yantërinso' quënanquipi.
Iporaso' Quisoso ya'cariya huënsëarin.
Nani a'moanahuaton, noya yonquirin
huachi. Co huachi hua'yantërinhuë'.
Ina nicatona', pa'yanpi. 36 "Quisosori
anoyatërin. Sopairo'sa' a'patahuaton,
anoyatërin huachi. Co huachi hua'yan-
tërinhuë'," topi ni'pisopitari. 37 Nata-
nahuatona', ya'huëhuano'saso' pa'pi
të'huatopi. Të'huatatona', Quisoso itopi:
"A'na parti paquë," itopi. Itohuachinara,
potiquë ya'coantarin. 38 Yapa'pachina,

quëmapi achin hua'yantërinsori itërin: "Canta' imainquën, topirahuë'," itërin.

—Ama huëquësohuë'. 39 Ya'huëranquë paantaton, piyapi'sa' sha'huitonquë': "Yosë noyá anoyatërinco," itëquë', itërin Quisosori.

Napotohuachina, pa'nin. Ya'ipi ninananonënquë sha'huitëra'piarin. "Quisoso noyá anoyatërinco," itëra'piarin.

Sanapi anoyatahuaton, Cairo hui'nin ananpitaantarinso'

(Mateo 9.18-26; Marcos 5.21-43)

40 Quisoso aquëtëran pëntoantarahuaton, na'a piyapi'sa' quënanconin. Inaquë ninarapi ni'ton, canconpachina nóya nontopi. 41 Naporo' a'na cotio hua'an cairo itopiso huë'nin. Inaso' niyontonpiso pëi' hua'an ya'conin. Quisoso quënanquirahuaton, nantën pirayan isonquirin. "A'naroáchin Sinioro pëinëhuëquë huëquë'. 42 Hui'nahuë yachiminarin," itiirin. A'naíchin hui'nin ya'huëtërinso' chiníquën caniorin. Shonca cato' pi'ipitërin. Napotohuachina, inarë' pa'nin. Na'a piyapi'sari imasapi ni'ton, Quisoso ya'quëëtërapi.

43 Paaquëya', a'na sanapiri imaquiarin. Hua'qui' panca huënai' a'parárin. Nani shonca cato' pi'ipi co sanorinhuë'. Na'a notoro'sari nonënpirinahuë'. Ya'ipi coriqui i'quiaponahuë', co manta' noyatërinhuë'. 44 Quisoso pinën quëran huëcaton, a'morinso' huirotëínchin së'huaquirin. Së'huahuachina, a'naroáchin huënai' no'narin.

45 —¿Inta' së'huarinco? tënin Quisoso. "Co carinquënso' së'huaranquënhuë'," topi ya'ipiya.

—Ni'quëchi Maistro, notohuaro' piyapi'sa' ya'quëëtapirinënquënhuë': "¿Inta' së'huarincoso'?" ¿tënan ti? itërin Pitrori.

46 —A'naso' natëtonco, së'huarinco. Së'huahuachincora, nitotërahuë. Ca nohuanto, noyatërin, tënin.

47 "Nani nitotërin," ta'ton, sanapi huë'nin. Pa'yanaton, ropa ropátëriarin. Isonquirahuaton, Quisoso itapon: "Hua'qui' caniorahuë ni'ton, së'huaranquën Sinioro. Së'huahuatënquëra, a'naroáchin noyatërahuë," tënin. Ya'ipi piyapi'sa' natanpi.

48 —Natëranco ni'ton, nani imoya anoyatëranquën. Noya paquë huachi, itërin.

49 Quisoso nonaquëya', a'na quëmapi Cairo pëinën quëran huë'nin.

—Hui'nan nani chiminin. Ama huachi Maistro apiquësohuë', itërin.

50 Quisososo' natanaponahuë', itapon:

—Ama iyasha pa'yanquësohuë'. Natëco, hui'nan noyachin, itërin.

51 Pëinënquë canconahuaton, ya'conconin. Pa'pin, a'shin, Pitro, Coansha, Santiaco, inapitaíchin quëparin. "Ama a'napitaso' huë'inasohuë'," tënin. 52 Na'a piyapi'sa' na'nëtona', ayanápi.

—Ama na'nëcosohuë'. Co sanapia'hua chimininhuë'. Huë'ësárin, itërin Quisosori.

53 —Co huë'ërinhuë'. Nani chiminin huachi, itatona', tëhuapi. 54 Quisososo nipirinhuë' sanapia'hua maimirarahuaton:

—Huënsëquë', apia'hua, itërin.

55 A'naroáchin nanpiantarahuaton, huanirin. "Nanon a'caco'," tënin Quisoso. 56 A'shin, pa'pin, inapita pa'yanpi. "Ma'pitacha nitotaton, ananpitaantaran paya," itopirinahuë', "Ama a'napita sha'huitocosohuë'," itërin Quisosori.

A'chinacaso marë' a'parinso'

(Mateo 10.5-15; Marcos 6.7-13)

9 1 Shonca cato' quëmapi'sa' Quisosori nani huayonin na'con na'con a'chintacaso marë'. Ca'tano'sanënpita itopi. Ayontonahuaton, chiníquën nanan quëtërin sopairo'sa' a'pacaiso marë'.

Ina nohuanton, nisha nisha caniori maninsopitanta' anoyatapi. 2"Paatoma' iyaro'sa', piyapi'sa' a'chintonco'. 'Yosë yahua'anëntarinquëma'. Huëntonënquë ya'conpatama', noya catahuarinquëma',' itoco'. Cania'piro'santa' anoyatoco'. Carinquëma catahuaranquëma' anoyatacamaso marë'," itërin. 3—Pa'patama', ama manta' quëpacosohuë'. Pitana, pë'pëto, pan, coriqui, inapita ama quëpacosohuë'. Ama a'moramaso tëranta' cato' quëpacosohuë'. 4Inso pëiquësona yacapatohuatama', ina pëiquëráchin ya'huëco'. Ina ninano quëran pipiamaquë huarë' inaquë ya'huëco'. 5A'na ninanoquë pa'patama', "Ama isëquë huëcosohuë'. Co yanatanainquëmahuë'," itohuachinënquëma', patoco'. Yapa'patama', pënënco'. "Nani sha'huitopirainquëmahuë'. Co nohuantëramahuë' ni'ton, canpitaora tëhuënëmaquë nina'intarama'," itoco'. Ina quëran a'na parti paco', itërin Quisosori.

6Ina quëran ca'tano'sanënpitari pa'sahuatona', noya nanan a'china'piapi. Nisha nisha ninanoquë pënëna'piapi. Na'a cania'piro'sa' anoyatopi.

Coansha Paotista tëpapiso'

(Mateo 14.1-12; Marcos 6.14-29)

7Napopiso' ya'ipi parti nahuinin. Cariria hua'an Irotisë itopisonta' natantërin. Natantahuaton, nisha nisha yonquirin. "¿Inta' Quisososo'?" itohuachinara, "Coansha Paotista nanpiantarinso' nimara," topi a'naquën. 8"Co inahuë'. Iniasë ya'noantarinso' nimara," topi a'naquëonta'. "Co inahuë'. A'na pënëntona'pi iráca chiminpirinhuë', nanpiantarinso' ipora," topi a'napitanta'.

9Ina natanaton, hua'ani itërin:

—Cari Coanshaso' atëpatërahuë, nishitëconotopi. Ina quëmapiso nipirinhuë', nani ma'sha nanitaparin, natantërahuë. ¿Inta' inaso' nimara? Canta' nohuichi, ta'ton ya'nipishahuë yani'nin.

Cosharo' ana'atërinso'

(Mateo 14.13-21; Marcos 6.30-44; Juan 6.1-14)

10Ca'tano'sanënpita huëantarahuatona', Quisoso sha'huitiipi. "Nani a'chinai. Cania'piro'santa' anoyatërai," itiipi. Napotohuachinara: "Huëco' iyaro'sa' canpoara pa'ahua'," itërin Quisosori. Itohuachina, Pitsaitaquë pa'pi. 11Na'a piyapi'sari natanahuatona', imapi. Canquihuachinara, Quisosori noya nontërin. Yosë hua'anëntërinquë ya'conacaiso' a'chintarin. Nani a'chintahuaton, cania'piro'sa' a'naroáchin anoyatërin.

12Nani i'huararahuaso', ca'tano'sanënpitari itiipi:

—Nani i'huarin. Co manta' isëquë ya'huërinhuë'. Piyapi'sa' a'paquë' pa'ina'. Isoshara'huaya ninanoro'sa', pëiro'sa', inapita ya'huërin. Inaquë cosharo' pa'anatona', ca'ina'. Naporahuatona', inaquë huë'ëpachina', itopi.

13—Canpitari a'caco', itërin Quisosori.

—Capa isëquë capacaso'. A'natërapoya pan, catoya sami, inaíchin ya'huëtërincoi. Notohuaro piyapi'sa' ya'huërin. Quiya pa'anahuatoi, ¿ina nápo' ya'pi a'ca'ii ti? itopi.

14A'natërápo huaranca pochin quëmapi'sa' ya'huëpi ni'ton, napopi. Ina quëran ca'tano'sanënpita itërin:

—Piyapi'sa' sha'huitoco' huënsë'ina'. A'natërápo shonca, a'natërápo shonca pochin huënsë'ina', itërin.

15Sha'huitohuachinara, ya'ipiya huënsëpi. 16Nani huënsëhuachinara, Quisosori a'natërapoya pan, catoya sami, inapita ma'patërin. Inápaquë në'pëtahuaton, Yosë nontërin: "Yosparinquën, Tata," itahuaton, pan, sami,

inapita së'panahuaton, ca'tano'sanënpita quëtërin. “Piyapi'sa' quëtonco' ca'ina',” itërin. 17 Quëtohuachinara, ya'ipi piyapi'sa' coshatopi. Natëaquëhuarë' coshatopi. Ina quëran ca'tano'sanënpitari pë'sotopiso' masahuatona', shonca cato' i'më' amëntatopi.

Pitro natëtërinso'

(Mateo 16.13-19; Marcos 8.27-29)

18 A'na tahuëri Quisoso inaora pa'nin Yosë nontacaso marë'. Ca'tano'sanënpitaráchin inaquë ya'huëpi. Nani Yosë nontohuachina, Quisosori itërin:

—Nani ma'sha nanitaparahuë ni'to, ¿in pochinta' piyapi'sa' cancantiarinaco? itërin.

19 —“Coansha Paotistaco' nanpiantarinso',” topi a'naquën. “Co inahuë'. Tata Iniasëco' nanpiantarinso',” topi a'naquëonta'. “Co inahuë'. A'na pënëntona'pi iráca chiminpirinhuë', nanpiantarinso' nimara,” topi a'napitanta', itopi.

20 —Canpitaso nipirinhuë' ¿ma'ta' yonquirama'? itërin Quisosori.

—Quëmaso' Cristo, Yosë a'paimarinquënso', itërin Pitrori.

Chiminacaso' ninorinso'

(Mateo 16.20-28; Marcos 8.30—9.1)

21 Pitrori napotopirinhuë': “Ama inaso' ipora a'napita sha'huitocosohuë',” itahuaton, sha'huitërin: 22 —Yosë quëran quëmapico niporahuë', na'con parisita'huaso' ya'huërin. Cotio ansiano'sa', corto hua'ano'sa', cotio maistro'sa', inapita co huachi quë'yaponacohuë'. Tëpararinaco. Napoaponahuë', cara tahuëri quëran Yosë ananpitaantarinco, itërin.

23 Ina quëran piyapi'sa' pënëantarin.

—Yaimapatamaco, canpitaora nohuantëramaso' naniantoco'. Yosë nohuantërinsoráchin imaco huachi. Corosëquë chiníquën parisitërë'. Canpitanta' parisitapomarahuë', nani tahuëri imamiatoco. 24 Noya nanpicamasoáchin yonquihuatama', topinan quëran nanpiarama'. A'na tahuëri chiminatoma', parisitomiatarama'. Nipirinhuë', casáchin yonquihuatamaco, parisitapomarahuë', co topinan quëran nanpiaramahuë'. Yosë'pa' nanpimiatarama'. 25 Ya'ipi ma'sha isoro'paquë canapiramahuë', co hua'yanëma' cha'ëpachinhuë', co canamiataramahuë'. ¡Onponta' pahuërëtapiramahuë', co huachi hua'yanëma' nanitarinhuë' cha'ëcaso'! 26 Imapatamaco, tëhuaponënquëma'. Tapayatomaco a'pohuatamaco, a'na tahuëri carinquëmanta' a'poaranquëma'. Nanamëhuë a'pohuatama', carinquëmanta' o'mantahuato, a'poaranquëma'. Yosë quëran quëmapico ni'to, o'mantararahuë. Tata huënaratërinso pochin canta' huënaratarahuë. Noya anquëniro'sapitaro'co o'mantararahuë. 27 No'tëquën itaranquëma'. Yosë isoro'pa' hua'anëntapon. A'naquëma' co'huara chimiantërasënquëmahuë', hua'anëntërinso' ni'sarama', itërin.

Nisha pochin ya'norinso'

(Mateo 17.1-8; Marcos 9.2-8)

28 Posa tahuëri quëran Quisoso motopiquë pa'nin. Pitro, Coansha, Santiaco, inapitaráchin quëparahuaton, Yosë nontacaso marë' pa'nin. 29 Yosë nontaso', nisha pochin ya'norin. A'morinsonta' huënaráchin huënaráchin ninin. Huiri huiríchin. 30-31 A'nanaya Moisësë, Iniasë, inapita ya'nopi. Inahuanta' huënaráchin huënaráchin nipi. Quisosorë' ninontapi. “Quirosarinquë pa'pato, tëpararinaco,” itërin Quisosori. 32 Ca'tano'sanënpitaso nipirinhuë' huë'ëi' iquitatona', yahuë'ëpirinahuë'. Capayatantahuachinara, Quisoso huënaráchin nininso' quënanpi. Moisësë,

Iniasë, inapitanta' quënanpi. 33 Inapitaso' yapanantahuachinara, Pitrori itapon:

—¡Ma noyacha Maistro isëquë huë'-nëhua paya! Cara imënamëa'huaya nii, a'nara' quëma marë', a'nanta' Moisësë marë', a'nanta' Iniasë marë', topirahuë', itërin.

Co yonquiatonhuë', napotërin. 34 Napotaquëya', chitorori imotërin. Ya'ipiya imotërin ni'ton, pa'yanpi. 35 Chitoro' huancana quëran Yosëri nontërinso' natanpi. "Isoso' hui'nahuë huayonahuëso'. Ina natanco'," itërin.

36 Nani nontohuachina, ni'sápirinahuë', co a'napita quënanpihuë'. Quisosoráchin quënanpi. Ina yonquiatona', co manta' topihuë'. Nani ni'pirinahuë', naporo tahuëri'sa' co insonta' sha'huitopihuë'.

Hua'huasha hua'yantërinso'

(Mateo 17.14-21; Marcos 9.14-29)

37 Tahuëririnquë motopi quëran nohua-raimantarahuatona', na'a piyapi'sa' quënanquimapi. Quisoso yonípona' huë'pi. 38 A'nariso' nontiirin.

—Huëquë' Maistro, hui'nahuë nitiico. Inaíchin hui'nahuë nipirinhuë', 39 a'nanaya sopairi ya'coancantohuachina, "yai" tosahuaton no'paquë nitë'yatërin. Sa'po sa'po niconin. Pacororárin. Napoin quëran sopairi patohuachina, pa'pi iquirorin. 40 Ca'tano'sanënpita nontato: "Sopai inquitoco'," itopirahuë', co nanitopihuë', itërin.

41 —¡Ma'huantacha ninama paya! Canpitaso' co Yosë natëramahuë'. Co natantochináchinhuë' cancantërama'. Nani hua'qui' a'chintopiranquëmahuë', ¿onporo huarëta' yanatëramaco? tënahuë. Hui'nan quëshico, itërin Quisosori.

42 Inaquë quëntapirinhuë', no'paquë sopairi ataatantarin. Apacoroantarin. Quisosori ni'sahuaton, sopai itërin: "Hua'huasha tananpitëquë'. Pipimiatëquë huachi," itërin. A'naroáchin sopai pipirin. Hua'huasha noyatërin huachi. "Pëinënquë iyasha quëpantaquë'," itërin. 43 Ya'ipi piyapi'sari nicatona', pa'yanpi. "¡Ma noyacha Yosëri catahuarin ni'ton, sopai a'parin paya!" topi.

Chiminacaso' ninoantarinso'

(Mateo 17.22-23; Marcos 9.30-32)

Ya'ipi piyapi'sari pa'yanatona', anoyatërinso' yonquirápirinahuë', ca'tano'-sanënpita itantarin:

44 —Noya natanco iyaro'sa'. Yosë quëran quëmapico niporahuë', a'na tahuëri sha'huirapihuachinco, piyapi'sa' masarinaco. Ina yonquiráco', itërin.

45 Natanaponaraihuë', co nanitopihuë' natëtacaiso'. "¿Onpoatonta' ina pochin nontërinpoa'?" topi yonquinëna quëran. Naporahuaton, të'huatatona' co nohuantopihuë' natanacaiso'.

Chini chiníquën nanantërinso'

(Mateo 18.1-5; Marcos 9.33-37)

46 Ina quëran ca'tano'sanënpita capini ninontatona', "¿Inquënpoacha chini chiníquën nanantërë'pëhuaya?" nitopi. 47 Co natanaponahuë', inaora yonquinën quëran Quisoso nitotërin. Napoaton hua'huasha maimirarahuaton, ya'cariya ahuanirin.

48 —Ama chiníquën nanantacamaso' yonquicosohuë'. Imaramaco ni'ton, hua'huasha nosorohuatama', nosoroaramaco canta'. Nosorohuatamaco, co casáchin nosoroaramacohuë'. Yosënta' nosoroarama'. Inaso' isoro'paquë a'paimarinco. Hua'huaro'sa pochin cancantopisopita Yosëri noya noya ni'nin, itërin Quisosori.

Pi'pian nisha imarinso'

(Marcos 9.38-40)

49 A'na tahuëri Coanshari itapon:

—A'na quëmapi Maistro ni'nai. "Quisoso nanan quëtërinco," ta'ton

sopairo'sa' a'pararin. Inaso nipirinhuë', co quiya pochin imarinquënhuë' ni'ton, co nohuantëraihuë'. "Ama inapoquësohuë'," itërai, itërin.

50—Tananpitoco' sopai a'pa'in. Insosona co inimicotohuachinpoahuë', catahuarinpoa', itërin Quisosori.

Santiaco, Coansha inapita pënëninso'

51 Nani ya'caritëriarin Quisoso inápaquë panantacaso'. Napoaton "Onpopionta' Quirosarinquë pa'sarahuë huachi," tënin. 52 Yapaaton, catoya'pi a'parin. "Paso' ninanoquë pa'i, topirahuë'. Paatoma', natantonco' huë'ëpataquëhua'," itërin Quisosori. Inaquë Samaria piyapi'sa' ya'huëpi. 53 Natanahuatona', co Quisoso huëcacaso' nohuantopihuë'. Quirosarinquë pa'sarin ni'ton, co nohuantopihuë'. 54 Ina marë' Santiaco, Coansha, inapita no'huitopi.

—¿Ma'ta' Sinioro onpochii? Yosë nonchii inápa quëran pën a'paimaton isopita ahuiquichin topiraihuë', itopi.

55 Tahuërëtahuaton: —Ama iyaro'sa' napocosohuë'. Tananpitoco', itërin. 56 Ina quëran a'na ninanoquë paantarin.

Ya'ipi cancanën quëran imacaso' ya'huërinso'

(Mateo 8.19-22)

57 Papona pochin a'na quëmapiri nontiirin:

—Canta' Sinioro imainquën. Insëquësona pa'patan, canta' pa'i, topirahuë', itërin.

58—Sacai' imancoso', tënahuë. Ma'sha tananquë ya'huërinsopita huë'ëshinantëna ya'huëtopi huë'ëcaiso marë'. Inairanta' pë'pëtën ya'huëtërin. Caso nipirinhuë' Yosë quëran quëmapico niporahuë', co pëi' ya'huëtërincohuë'. Pa'sápato, co ya'huëmiatërahuë', itërin.

59 A'nanta' huë'pachina: —Imaquico, itopirinhuë'.

—Oshaquëran Sinioro imainquën. Tatahuë nani noyá mashotërin. Chiminpachin, cari pa'pitarahuë. Ina quëran imainquën, topirahuë', itërin.

60—A'naquën co nohuantopihuë' imainacoso'. Chimipi pochin cancantopi. Inapitari pa'pichina', tënahuë. Quëmaso nipirinhuë', ca na'con na'con yonquiatonco Yosë yahua'anëntërinpoaso' sha'huiquë', itërin Quisosori.

61 A'na quëmapinta' huëcaton:

—A'na tahuëri Sinioro imasaranquën, topirahuë'. Ipora quëmopinëhuëpita nontëri'i. Nani nontohuato imainquën, itopirinhuë', 62 Quisosori itërin:

—Ama iyasha, nisha nisha yonquiquësohuë'. Ni'quë'. A'nëtohuatëra, noya nicatë' ahuëhuatëra, no'tëquën ahuërë'. Niquë notëtahuatë' ahuëhuatëraso', co noya ahuërëhuë'. Inapochachin nisha nisha yonquihuatama', co nanitaramahuë' Yosë hua'anëntërinso' no'tëquën imacamaso', itërin.

Canchisë shonca catoya'pi a'parinso'

10 1 Ina quëran a'napitanta' sha'huitërin pënëntacaiso'. Canchisë shonca cato' quëmapi'sa' huayonahuaton, catoya catoya a'parin. Nisha nisha ninanoquë a'parin. Oshaquëran ina ninanoro'saquë chachin pa'sarin ni'ton, inapita'ton a'parin pënëntacaiso marë'. Yapa'pachinara itapon:

2 "Tëhuënchachin iyaro'sa', isoro'pa' panca imin pochin ninin. Cayarinso' manëso pochachin piyapi'sa' manë' Yosë imacaiso marë'. Na'a piyapi'sa' ya'huëpirinahuë', caraíchin pënëntarin. Napoaton Yosë nontoco' a'napitanta' a'pa'in pënënchina'. Inaso' ya'ipiya hua'anëntarin. 3 Iporaso' a'paranquëma'. Ni'co'.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Carniroa'huaro'sa' co nanitopihuë' nia'paicaiso'. A'naroáchin tanan ni'niro'sari manin. A'naquën piyapi'sa' ni'niro'sa pochin cancantatona', no'huiponënquëma'. 4Pa'patama', ama manta' quëpacosohuë'. Pë'pëto, coriqui, sapatë co inapita tëranta' quëpacaso' ya'huërinhuë'. Piyapi'sa' nacapihuatama', ama hua'qui' nontocosohuë'. Manóton paco'. 5A'na pëiquë canconpatama', hua'anën nontoco': 'I'huata iya. Yosë catahuainquëma',' itoco'. 6Noya nontohuachinënquëma', Yosëri catahuaarin mini. Co'so' noya nontohuachinënquëmahuë', co Yosëri catahuaarinhuë'. 7Nohuantohuachinënquëma', ina pëinënquë yacahuaco'. A'cahuachinënquëma', ca'co'. O'shitohuachinënquëma', o'oco'. A'chintarama' ni'ton, topinan ca'co'. Ama nisha nisha pëiquë yaca yacapatérantacosohuë'. 8A'na ninanoquë pa'patama', noya nontohuachinënquëma', inaquë a'chintoco'. Ma'sona a'cahuachinënquëma', ca'co'. 9Cania'piro'sa' inaquë ya'huëhuachina', anoyatoco'. 'Iso tahuëri'sa' Yosë yahua'anëntarinquëma',' itoco'. 10A'naquën piyapi'saso nipirinhuë' co nohuantarinënquëmahuë'. Ina ninanoquë canconpatama', cachiquë paatoma', pënëntoco'. 11'Nani sha'huitopirainquëmahuë'. Co nohuantëramahuë' ni'ton, canpitaora tëhuënëmaquë nina'intarama'. Co natëpiramahuë', Yosëso' yahua'anëntarinquëma',' itoco'. 12Ayaro' tahuëri nanihuachin, inapitaso' chiníquën parisitapi, tënahuë. Iráca Sotomaro'saso' pa'pi co noyahuë' nipi ni'ton, Yosëri chiníquën ana'intërin. Co natërinacosopitaso nipirinhuë', chini chiníquën ana'intarin huachi," itërin.

Nisha nisha ninanoquë ya'huëpisopita pënëninso'

(Mateo 11.20-24)

13Ina quëran Quisoso taantarin: "Corasinoquë, Pitsaitaquë inaquëpita ya'huëramaso', ¡ma'huantacha nisarama paya! Na'con pënënpiranquëmahuë', co natëramacohuë'. Ina marë' parisitarama'. Tiroquë, Sitonquë, inaquëpitaso nipirinhuë' co pënëntërahuë'. Co inaquë cania'piro'sa' a'naroáchin anoyatërahuë'. Inaquë naporahuë naporini, oshanëna marë' sëtatona', sa'catën nininso' a'moitonahuë'. Huarianoquënta nipa'samototatona' co noyahuë' yonquipisopita nanianchitonahuë'. 14Napoaton iyaro'sa' ayaro' tahuëri nanihuachin, Yosë chini chiníquën ana'intarinquëma'. Tiroquëso', Sitonquëso', co onpopinchin ana'intarinhuë'. 15Capinaomoquë ya'huëramasopitanta' co no'tëquën yonquiramahuë'. 'Noyacoi ni'toi, Yosë'pa' pa'sarai, ¿topiramahuë' ti? Co inatohua' pa'saramahuë'. Parisitopiquë tëhuënchinso' pa'miatarama huachi,' tënahuë," itërin.

16Ina quëran yaa'parinsopita itaantarin:

"Iporaso' pënëntacamaso marë' a'pararanquëma'. Ca ya'huërënamëhuë pënëntarama'. Noya natanpachinquëma', natanarinaco canta'. Co'so' nohuantohuachinënquëmahuë', co canta' nohuantarinacohuë'. Co nohuantohuachinacohuë', co Yosënta' nohuantapihuë'," itërin Quisosori. Itohuachina, pa'pi huachi. Nisha nisha ninanoquë pënëntëra'piapi.

A'parinsopita huëantapiso'

17Nani pënëntohuachinara, canchisë shonca catoya'pi chachin nóya cancantatona', Quisosoquë huëantapi.

—Sopairo'santa' Sinioro nontërai. "Quisoso nanan quëtërincoi ni'ton, a'parainquën," itohuatëira, pipipi, itopi.

18Napotohuachinara, Quisosori itërin;

—Sopai hua'an chachin iráca inápaquë ya'huëpirinhuë', Yosëri të'yatërin.

O'cori pochin a'naroáchin anotërinso' ni'nahuë. 19 Nani nanan quëtëranquëma' canpitanta' sopai minsëcamaso marë'. Ca yonquiatomaco, sopairo'sa' nontohuatama', patarinquëma'. Ya'huan, yonpinca inapita i'natohuatama', co manta' onpotarinquëmahuë'. Ya'huan yaquëtërinposo pochin sopainta' yaacorinquëma'. Canpitariso nipirinhuë' minsëarama'. Co manta' nanitarinhuë' minsëinquëmaso'. 20 Sopairo'sa' a'papiramahuë', ama ina marëáchin noya cancantocosohuë'. Imaramaco ni'ton, Yosë'pa' pa'sarama'. Inatohua' nininëma' nani ninshitërinquëma'. Ina marë' tëhuënchinso' nóya cancantoco', itërin.

Tata Yosë anitotërinpoaso'

(Mateo 11.25-27; 13.16-17)

21 Naporo' Ispirito Santo nohuanton, Quisoso nóya cancantërin. Noya cancantaton, Yosë nontarin. "Ma noyacha, Tata, yonquiran paya. Quëmaso' chini chiníquën nanantëran. Inápaquë, isoro'paquë, ya'ipi parti hua'anëntaran. Quëma nohuanton, a'naquën nani ma'sha nitotaponaraihuë', co nanamën nitotopihuë'. 'Quiyaora noya noya nitotarai,' topiso marë', co nanamën anitotëranhuë'. Imarinacosopitaso nipirinhuë' catahuaran. 'Catahuaco Sinioro co caora nanitërahuë',' itohuachinën, quëma nanamën chachin anitotëran. Ina marë' Tata, 'Yosparinquën,' itëranquën," tënin, Yosë nontaton.

22 Ina quëran a'parinsopita itantarin. "Tata Yosë nohuanton, chiníquën nanantërahuë. Ya'ipi nanamën anitotërinco piyapi'sa' a'chinta'huaso marë'. Hui'ninco ni'to, tatahuësáchin noyá nohuitërinco. Inapochachin canta' Tata Yosë nohuitërahuë. Casáchin noyá nohuitërahuë. A'naquën piyapi'santa' caora nohuanto, anohuitërahuë. Inapitanta' Yosë nohuitapi huachi," itërin.

23 Nani a'chintohuachina, ca'tano'sanënpita amasha quëparahuaton, sha'huitërin: "Isoro'paquë o'mato, nani ma'sha ninahuë. Ma noya Yosë nosororinquëma' ni'ton, ni'nama'. 24 Iráca quëran huarë' na'a copirnoro'sa', pënëntona'piro'sa', inapita ni'namasopita yani'pirinahuë', co ni'pihuë'. A'chintëranquëmasopitanta' yanatanpirinahuë', co natanpihuë'," itërin.

Nosorotona'pi naporinso'

25 Ina quëran a'na maistro iráca nanan noya nitotërinso' huanirahuaton, Quisoso tënicaso marë' itapon:

—¿Ma'ta' Maistro onpo'i nanpimiata'huaso marë'? itërin.

26 —Iráca Yosë quiricanën quëran ninshitaton, pënëninpoa'. ¿Ma'ta' tënin? itërin.

27 —"Tata Yosë hua'anëntërinpoa'. Ina nosoroco'. Ya'ipi cancanëma quëran, ya'ipi hua'yanëma quëran, ya'ipi chinirama quëran, ya'ipi yonquinëma quëran, ya'ipi inaquëranpita nosoromiatoco'. Isonta' Yosë nohuantërin: Quëmaora ninosororanso pochachin a'napitanta' nosoroco'," tënin, itërin.

28 —No'tëquën naporan. Ina pochin nipatan, Yosë pochin cancantaton, nanpimiataran huachi, itërin Quisosori.

29 —Ina nitotaporahuë', ¿ma'ta' onpo'i? ¿Inpitaquë huarëta' nosoro'i? itaantarin.

30 —Inta nipachin a'chinchinquën. A'na cotio quëmapi Quirosarinquë ya'huërin. A'na tahuëri Quiricoquë pa'sapirinhuë'. Paaso', tëpatoro'sari mapi. Ahuëatona', ihuapi. Ai'nanpiratopi. Yachimiánin patopi. 31 Ina quëran cotio corto hua'an ina ira chachin pa'tapirinhuë'. Quëmapi quënanconaponahuë',

pëshonanpirahuaton na'huëtërin. 32 Ina piquëran a'na quëmapinta' pa'sarin. Inaso' Nihui huënton quëmapi ni'ton, corto hua'an catahuarinso'. Inarinta' quënanconaponahuë', inapotaantarin. 33 Ina quëran Samaria quëmapirinta' quënancoantarin. Inaso' nisha quëmapi niponahuë', nosororin. 34 Ya'caricona huaton, catahuarin. Pë'shapiso' tomaquë, huinoquë, inaquëpita pashitërin. Inapotahuaton tonpotërin. Ina quëran inaora moranënquë acorahuaton, huë'ëpatacaso pëiquë quëparin. Inaquë a'pairin. 35 Tahuëririnquë catotë' coriqui prata quëran nininso' pëi' hua'anën quëtërin. "Paso' ninanoquë pa'sarahuë. Quëmari a'paiquë'. Coriqui pahuanpachin, quëmaora coriquinën castaquë'. Huënantahuato, i'huërëchinquën," itërin. 36 Ni'quë' iyasha. Caraya'piri ahuëpiso' quënanconpi. ¿Insoarita' iin pochin nosororin? itërin Quisosori.

37 —Nisha piyapiri nosororinso', tënin.

—Ina mini. Paaton, quëmarinta' inapochachin nosoroquë', itërin.

Marta, Maria, inapita napopiso'

38 Ina quëran paantahuaton, a'na ninanoquë canconin. Inaquë Marta ya'huërin:

—Huëquë' Sinioro ni'quicoi, itohuachina, ya'conapatërin. 39 Martaso' cain ya'huëtërin, Maria itopiso'. Quisoso

huë'pachina, ya'cariya huënsëquirin. A'chininso' noya natanarin. 40Martaso nipirinhuë' cosharo nicaton sacatárin. Nisha nisha yonquiaton, Quisoso huëcapairin:

—Caihuë Sinioro topinan huënsëárin. Caora cosharo' nisarahuë. Sha'huitëquë' catahuainco, itërin.

41—Imoya. Nisha nisha ma'sha yonquiaton, co noya cancantëranhuë'. 42Casáchin natancoso' na'con na'con nohuantërahuë. Mariaso' natanatonco, noya noya nisarin. Na'con yonquirinco ni'ton, noya cancantomiatarin tënahuë, itërin Quisosori.

Yosë nontacaso' a'chininso'

(Mateo 6.9-15; 7.7-11)

11 1A'na tahuëri Quisoso Yosë nontárin. Nani nontohuachina, ca'tano'sanëni itërin:

—A'chintocoi Sinioro Yosë nonta'huaiso'. Coanshaso' imarinsopita a'chintërin. Quiyanta' a'chintocoi nitochii, itërin.

2—Inta nipachin a'chinchinquëma'. Yosë yanontohuatama', iso pochin nontoco':

"Tata Yosë, quëmasáchin noya noyanquën ni'ton, ya'ipi piyapi'sa' chinochinënquën.
Chini chiníquën nanantëran ni'ton, ya'ipicoi natëiinquën.
3 Nani tahuëri catahuacoi cosharo' ya'huëchincoi.
4 Co noyahuë' nicatoi, oshahuanai. Nosoroatoncoi, oshanëhuëi inquitocoi.
A'napita ma'sha onpotohuachincoi, nanan anoyatëraiso pochachin oshanëhuëi inquitatoncoi anoyacancantocoi.
Co noyahuë' yonquihuatoi, catahuacoi a'naroáchin nanianchii," itoco', Yosë nontohuatama', tënin.

5Ina quëran a'chintantarin.

—Ni'co' iyaro'sa'. Ni'toro'sa' huë'pachinara, capa a'cacaso' nipachina, a'na piyapi pëinënquë pa'në'. Yono tashi' nipirinhuë', ma'sha nitonë'. "Cara pan quëtoco iyasha. 6Nipayaraiso' huë'pirinhuë', co manta' a'ca'huaso' ya'huëtërincohuë'," tënë'. 7Yono tashi' ni'ton, co nohuantaponhuë' nimara. "Paquë' iyasha. Nani ya'coana oncotërahuë. Hui'nahuëpitanta' huë'ësápi. Co nanitërahuë' quëta'huanquënso'," tapon nimara. 8Nipayarinso' niponahuë', co nohuantopirionta', naquëranchin naquëranchin nitantahuachina, huënsëintarahuaton, quëtapon. 9Napoaton Yosë na'con nontoco'. Pahuantërinquëmaso' nipatama', quëtarinquëma'. Ma'sha yonirëso pochin cancantatoma', nontáco' catahuainquëma'. Ya'coana pi'nirëso pochin cancantatoma', nontoco' aya'coinquëma' 10Tëhuënchachin ma'sha nitohuatama', quëtarinquëma'. Hua'qui' ma'sha yonípatama', quënanarama'. Ya'coana pi'nirëso pochin nipatama', i'soatarinquëma'.

11"Hui'nama' tanaton, 'Sami nayarahuë,' itohuachinquëma', co ya'huan quëtaramahuë'. Co insonta' nohuantërinhuë' hui'nin inapotacaso'. 12Ataricayonta' natanpachinquëma', co yonpinca quëtaramahuë'. Noya cosharo' quëtarama'. 13Canpitaso' co noyahuë' yonquiapomarahuë', hui'nama' nosororama'. Noya ma'sha quëtërama'. Yosëso' noya noya ni'ton, na'con na'con nosororinquëma'. Inápaquë ya'huaponahuë', hui'ninpita pochin ni'ninquëma'. Nontohuatama', 'Ispirito Santo aya'coancantoco,' itohuatama', aya'coancantarinquëma'," itërin.

Sopai hua'an minsërinso'

(Mateo 12.22-30; Marcos 3.19-27)

14Ina quëran a'na quëmapi huë'nin. Sopairi ya'coancantërin ni'ton, co

nanitërinhuë' nonacaso'. Quisosori quënanahuaton, sopai a'patërin. Nani a'patohuachina, noya nonin huachi. Piyapi'sari nicatona', pa'yanpi. "¡Ma noyacha ni'ton, a'naroáchin sopai a'parin paya!" topi. 15 A'naquënso nipirinhuë' nisha yonquipi. "Sopairo'sa' hua'anën Piirsipo itopisoari catahuarin ni'ton, nanitaparin sopai a'pacaso'," toconpi.

16 A'napitarinta' Quisoso itapona': "Yosë pochin niquë' ni'iinquën," itonpi. Tënicaiso marë' napotopi. 17-18 Quisososo nipirinhuë' yonquipiso' nitotaton, itërin:

"Co Satanasë catahuarincohuë' sopairo'sa' a'paca'huaso'. Inaso' sopairo'sa' hua'anën ni'ton, co sopairo'sa' no'huirinhuë'. Nino'huipi naporini, co huachi hua'anëna nicacaso nanichitonhuë'. Ni'co'. Ninanoquë ya'huëpisopita nino'huipi naporini, yanquë'itonahuë'. Quëmopinëna capininta' nino'huipi naporini, yanquë'itonahuë'. 19 A'naquën a'chintëramasoarinta' sopairo'sa' yaa'papi. Piirsipo catahuarinco tënama' ni'quëhuarë', inapitanta' inari catahuarin. Napoaton inapita natanpatama', co no'tëquën yonquiatomahuë' naporamaso sha'huitarinquëma'. 20 Caso nipirinhuë', Yosë catahuarinco sopairo'sa' a'paca'huaso'. Ina nohuanton, a'parahuë. Napoaton Yosë chachin a'paimarinco hua'anënta'huanquëmaso marë', tënahuë.

21 Quëmapi chiníquën nipachina, pëinën noya a'pairin. Sahuëni, shonqui, inapita ya'huëtërin ni'ton, co insonta' nanitërinhuë' ma'shanënpita ihuacaso'. 22 A'naso nipirinhuë' ina quëran chini chiníquën ni'ton, huëcapairahuaton minsërin. Sahuëni, shonqui, inapita matahuaton, ma'shanënpitanta' quiquitërin.

23 Insosona co imapachincohuë', inimicotarinco. Co catahuahuachincohuë', piyapi'sa' anishacancantarin ama Yosë imacaiso marëhuë'," itërin.

Sopairi ya'coancantaantarinso'

(Mateo 12.43-45)

24 Naquëranchin a'chiantaton, itaantapon: "A'na quëmapi ya'huërin. Sopairi ya'coancantopirinhuë', ina quëran pipirin. Pipihuachina, inotëro parti pa'sárin. Insëquësona ya'huëcaso marë' yonisapirinhuë', co quënaninhuë'. Napoaton ina quëmapiquë chachin huëantarin. 25 Inaso' co Yosë yonquiatonhuë', topinan ya'huárin quënanquiantarin. Noya ya'huëantachinachin ni'ton, yaya'coancantantarin. 26 Napoaton paantarahuaton, canchisë sopairo'sa' aquë aquëtë' co noyahuë' nipisopita maantarin. Posa sopairo'sari chachin quëmapi ya'coancantantapi. Inaquë ya'huápi. Quëmapi aquë aquëtë' co noyahuë' yonquirin huachi," itërin.

Noya cancantopisopita

27 Na'a piyapi'sa' natanapi. A'na sanapiso' natanahuaton, itërin:

—Ma noya a'chintërancoi. Mamaparinquën hua'huarinquën ni'ton, ma noya Yosëri ni'nin. ¡Aso'sorinquën ni'ton, nóya cancanchin! tënahuë, tënin chiníquën nonaton.

28 Inaso napopirinhuë', Quisosori itapon:

—Yosë nanamën natanahuatona natëpisopita tëhuënchinso', noya noya cancantapona' tënahuë, itërin.

Yosë pochin nicacaso' nohuantopiso'

(Mateo 12.38-42; Marcos 8.12)

29 Na'con na'con piyapi'sa' huë'pachinara, itantarin: "Iporaso' na'a piyapi'sa' co noyahuë' yonquipi. 'Yosë pochin niquë' ni'iinquën. Ina ni'patoi natëarainquën,' itopirinacohuë', co

Yosë nohuantërinhuë' ina pochin nica'huaso'. Isoíchin anitotaranquëma'. A'na tahuëri Conasë naporinso pochin nisarahuë. 30 Ninihuiquë ya'huëpisopita co noyahuë' nipachinara, Yosëri a'parin pënënacaso marë'. Canta' Yosë quëran quëmapico ni'to, pënënaranquëma' Yosë ayonquianta'huanquëmaso marë'. 31-32 Ayaro' tahuëri nanihuachin, Ninihuiquë ya'huëpisopita sha'huirapiarinënquëma'. 'Conasë pënënpachincoi, oshanëhuëi marë' sëtërai. Ina naniantatoi, Yosë yonquirai. Canpitaso nipirinhuë' noya noya nininso' natanpiramahuë', co natëtëramahuë'. Napoaton na'con na'con oshahuanama',' itarinënquëma'. Inapochachin Saromon hua'anëntohuachina, Sor parti quëran sanapi copirno huë'nin ina natanacaso marë'. 'Ya'ipi nitotërin,' ta'ton, natanapon huë'nin. Napoaton ayaro' tahuëri inanta' atapanarinquëma'. Saromon quëran caso' na'con na'con nitotopirahuë', co yanatëramacohuë'. 'Ina marë' na'con na'con oshahuanama',' itarinënquëma',” itërin.

A'pininso pochin nininso'

(Mateo 5.15; 6.22-23)

33 “Nanparin i'chinpihuatëra, co ma'sha acohuana po'orëhuë'. Co i'mëanaquë po'morëhuë'. Nanparin aconanquë acorë'. Ina quëran piyapi'sa' huë'pachina', noya quënantopi. 34 Ya'piranpo' nanparin pochin ninin. Ina quëran ma'sha quënanë'. Noya ya'piranpo' nipachina, noya quënantërë'. Ya'piranpo' co noyahuë' nipachina, co noya quënantërëhuë'. Inapochachin noya yonquihuatëra, noya cancantërë'. Co noyahuë' yonquihuatëra, tashi pochin cancantërë'. 35 Napoaton, ni'cona tashi pochin cancantotama'. No'tëquën a'chintopiranquëmahuë', co noya natanpatamahuë', tashi pochin cancantarama'. 36 Noyasáchin yonquihuatama', co tashi pochin cancantaramahuë'. Nanparin noya orotërinso pochin nisarama'. Noyápiachin cancantarama',” itërin.

Parisioro'sa', cotio maistro'sa', inapita pënëninso'

(Mateo 23.1-36; Marcos 12.38-40; Lucas 20.45-47)

37 Nani a'chintohuachina, a'na Parisiori amatërin coshatacaso marë'. Ina pëinënquë pa'sahuaton, coshatacaso marë' huënsërin. 38 Parisioro'saso' yacoshatohuachinara, i'shaquë pi'pian niopoimiratopi. “Inapohuatëhua', oshanënpoa' inquiarëhua',” topi. Quisososo nipirinhuë' yacoshatohuachina, co ina pochin nininhuë'. Ina marë' pëi' hua'anën pa'yanin. “¿Onpoatonta' topinan coshatarin?” ta'ton, yonquirarin. 39 Yonquirinso' Quisosori ninoton, itërin:

—Canpitaso' aipi quënanamasoráchin yonquipiramahuë', Yosëso' acopo' cancanëma quëran yonquiramasopita ni'nin. Ni'co'. A'naquën minë', sënan, inapita pa'mohuachinara, pinënáchin pa'mopipi. Acoposo nipirinhuë' në'huënantërin. Inapochachin canpitaso' cancanëma quëran co noyahuë' yonquirama'. Piyapi'sa' nonpintatoma', yaihuarama'. Pa'pi co noyahuë' cancantërama'. 40 Co no'tëquën yonquiramahuë'. Co nonënpoáchin Yosë acotërinpoahuë'. Cancanënpoanta' acotërinpoa'. 41 Cancanëma quëran huarë' sa'ahuaro'sa' catahuaco'. Nosorohuatama', noyápiachin cancantarama'.

42 “Parisioro'sanquëma', ¡ma'huantacha canpitaso' nisarama paya! 'Nani ma'sha canarëhua quëran, diesmo Yosë quëtacaso' ya'huërin,' itërinpoa' Moisësë. Ina natëpiramahuë', co noya ninamahuë'. Nani ma'sha sha'nama quëran, diesmo quëtërama'. Ya'ipi cosharo' apimotacaso marë' sha'namaso

manama quëran huarë', diesmo quëtërama'. Napoaponahuë', co Yosë nosororamahuë'. Piyapi'santa' yanonpintërama'. Ina marë' Yosë ana'intarinquëma'. Diesmo Yosë quëtacaso' noya nipirinhuë', nosorocaso' na'con na'con nohuantërin.

43 Parisioro'sanquëma', ¡ma'huantacha canpitaso' nisarama paya! Niyontonpiso pëiquënta' piyapi'sa' nocanama'. Hua'ano'sapitarë'quëma' yahuënsëconama'. 'Ma noyacha canpitaso' nitotërama',' itohuachinënquëmara, pa'yatërama'. Cachiquë pa'patamara: 'Huë'cama maistro,' itohuachinënquëmara, pa'yatërama'.

44 ¡Ma'huantacha canpitaso' nisarama paya! Chimipi pa'pitopiso pochin niconama'. Co corosë acotohuachinarahuë', acopo' co nishinahuën' nisarinso co nitotatonaraihuë', piyapi'sari i'natopi," itërin Quisosori parisioro'sa' nontaton.

45 A'na cotio maistrori natanahuaton, no'huirin.

—Ina pochin pënëntaton Maistro, quiyanta' anatantarancoi, itërin.

46 Napotohuachina, cotio maistro'santa' pënënaton, itapon:

—¡Ma'huantacha canpitanta' nisarama paya! Na'con piyapi'sa' pënënpiramahuë', nani ma'sha natëcaiso' sha'huitërama' ni'ton, panca pë'pëtërëso pochin ninatanpi. A'chintopiramahuë', co pi'pisha tëranta' catahuaramahuë' natëcaiso'.

47 "Iráca pënëntona'piro'sa' pënëntopirinahuë', canpita shimashonëmapitari co natëtonaraihuë', tëpapi. Canpitanta' pa'pitopiso' pëirapipiramahuë', co natëramahuë'. Ina marë' canpitanta' Yosë ana'intarinquëma' ni'ton, ¡ma'huantacha nisarama paya! 48 Shimashonëma pochin cancantatoma', inapitari tëpatona pa'pitopiso', canpitari topinan quëran pëirapirama'. Co natëramahuë'.

49 Yosë no'tëquën ninorinquëma'. Iráca chachin naporin: 'Na'a quëmapi'sa' a'pararahuë pënëinënquëmaso marë'. A'chintapirinënquëmahuë', no'huitoma', ahuëarama'. A'naquën tëpaarama',' itërinquëma'. 50-51 Isoro'pa' ninin quëran huarë' noya quëmapi'sa' pënëntopirinahuë', na'a tëpapi. Apiri'ton noya quëmapi nipirinhuë', iini tëparin. Ina piquëran a'naya a'naya noya pënëntopirinahuë', tëpara'piapi. Na'a pi'ipi napopi. Napoin quëran Sacariasë tëpapi anta'. Yosë chinotopiso pëiquë chachin tëpapi. Canpitaso nipirinhuë' ina nitotapomarahuë', co natantochináchinhuë' cancantërama'. Napoaton Yosë na'con na'con ana'intarinquëma'.

52 ¡Ma'huantacha cotio maistro'sanquëma' nisarama paya! Niahui osërëtërëso pochin co Yosë nanamën no'tëquën a'chintëramahuë' ni'ton, piyapi'sa' co Yosë nohuitopihuë'. Co canpita tëranta' Yosë huëntonënquë ya'conamahuë'. A'napitanta' yaya'conpirinahuë', co nohuantëramahuë'. Ina marë' Yosë ana'intarinquëma'," itërin Quisosori.

53 Nani tonitohuachina, parisioro'sa', cotio maistro'sa', inapitaso' chiníquën no'huitopi. No'huitatona', nisha nisha Quisoso natanpi atëhuëcaiso marë'. 54 "Co no'tëquën nonpachinhuë', sha'huirapiahua'," nitopi.

Parisioro'sa' yanonpinpiso'

12 1 Hua'huayatërahuë' piyapi'sa' niyontonpi Quisoso natanacaiso marë'. Na'a huaranca yamorapi ni'ton, niya'quëtapi. Ca'tano'sanënpita a'chintaton, itapon: "Tëhuënchachin iyaro'sa', parisioro'sa' yanonpinpi. Napoaton a'chinpiso', pan ahuëpocatërinso pochin niconaton a'naroáchin piyapi'sa' yanonpintopi. Ni'cona nonpintochinënquëma'. 2 A'naquën po'oana quëran ma'sha nipi. Ma'sha po'orëso pochin nipirinahuënta', a'na tahuëriso' ya'ipi piyapi'sari nitotapi. 3 Tashi' napopiramahuë', naporamaso' tahuëri anitotapi. Pëi' acoana

nisacarotopiramahuë', a'na tahuëriso', naporamaso' a'ninquëchin sha'huitapi. Ya'ipi piyapi'sa' nitotapi huachi," tënin.

Yosë të'huatacaso' ya'huërinso'
(Mateo 10.28-31)

4 Ina quëran itaantarin: "Ama iyaro'sa', piyapi'sa' të'huatocosohuë'. Tëpapirinënquëmaonta', co hua'yanëma' matarinënquëmahuë'. 5 Yosë tëhuënchinso' të'huatacaso' ya'huërin, tënahuë. Co noyahuë' nipatama', Yosë hua'yanëma' matahuatënquëma', parisitopiquë a'pamiatarinquëma'. Napoaton ina na'con na'con të'huatoco'. Co piyapi'sa' të'huatacaso' ya'huërinhuë'.

6-7 Yosëso' a'pairinquëma'. Ni'co'. Inairaro'sa' co pa'tonhuë'. A'natërápo nipirinhuë', catotë' coriquia'huaíchin pa'tërin. Napoaponahuë', co a'naya tëranta' Yosëri naniantërinhuë'. Canpitaso' na'con na'con yonquirinquëma'. Noya noya a'pairinquëma'. Noyá nohuitërinquëma'. Ainëma' hua'huayátërahuë nipirinhuë', ya'ipi pichirin. Napoaton ama të'huacosohuë'. Ni'sárinquëma'," itërin.

Quisocristo imarëhuaso' sha'huicaso' ya'huërinso'
(Mateo 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

8 Ina quëran taantarin: "Tëhuënchachin iyaro'sa', 'Quisoso imarahuë,' topatama', ayaro' tahuëri canta' nohuantaranquëma'. 'Imarinco mini,' itarahuë Yosë'pa'. Anquëniro'santa' natanapi. 9 Nipirinhuë', Yosë quëran quëmapico nipirahuë' a'pohuatamaco, carinquëmanta' a'poaranquëma'. 'Co nohuitërinacohuë',' itarahuë. Anquëniro'santa' natanapi.

10 A'naquën no'huitonaco, pinorinaco. Ina quëran oshanëna marë' sëtohuachina', Yosëri oshanëna' inquitarin. Nipirinhuë' Ispirito Santo pinotona' oshahuanpiso', co onporonta' inquitarinhuë'.

11 A'na tahuëri mapachinënquëma', cotio niyontonpiso pëiquë quëpaarinënquëma'. Hua'ano'sa', coisëro'sa', inapitaquë sha'huirapihuachinënquëma', '¿Ma'cha tono'pocoya?' ama tocosohuë'. 12 Naporo' Ispirito Santo catahuaarinquëma' noya a'panitacamaso'," itërin Quisosori.

Nani ma'sha nohuantopiso'

13 Na'a piyapi'sa' natanasoi', a'nari huëcapairin.

—Maistro, tatahuë nani chiminin. Nani ma'sha ya'huëtopirinhuë', patërin. Iyahuëso' nipirinhuë' apiratërinco. Co nohuantërinhuë' patomatiincoso'. Sha'huitëquë' patomachinco, itërin.

14 —Co coisë pochin nica'huaso' ya'huërinhuë', itërin Quisosori.

15 Napotahuaton, ya'ipiya pënënin.

—Ama iyaro'sa' ma'sha canacamasoáchin yonquicosohuë'. Co nani ma'sha ya'huëtinquëma' huarë' noya nanpiaramahuë', itërin.

16 Itahuaton, a'na pënënto nanan sha'huitërin. "Ni'co'. A'na ma'huan ya'huërin. Iminënquë sha'pachina, hua'huayátërahuë nitërin. 17 Napoaton ya'ipi pëinënpita ya'sotërin huachi. '¿Insëquëcha ma'sha aco'iya?' ta'ton, yonquiárin. 18 Yonquihuachina, tapon: 'Pëiro'sa' i'quitahuato, a'na pëiro'sa' niantarahuë. Panca panca nisarahuë. Inaquë ya'ipi ma'shanëhuëpita acoarahuë. 19 Na'a ma'sha ya'huëtërinco. Co apípora nohuantarahuë'. Co huachi sacatarahuë'. Noya coshatápo. Noya o'opo. Capa cancantato, nóya ya'huápo,' tënin yonquinën quëran. 20 Napopirinhuë', Yosëri itërin: 'Quëmaso' co manta' yonquiranhuë'. Ipora tashi chachin ca nohuanto, chiminaran. Nani ma'sha canapiranhuë', ya'ipiya pataran ni'ton, a'napitari mapon,' itërin. 21 Canpitanta' nani ma'sha canapomarahuë', co Yosë yonquihuatamahuë', ina ma'huan pochin

nisarama'. Co manta' ya'huëtomiatarinquëmahuë'. Co Yosë'pa' canamiataramahuë',” tënin Quisoso.

Yosë noya a'pairinpoaso'

(Mateo 6.25-34)

22 Ina quëran ca'tano'sanënpita itapon: “A'naquën ma'sharáchin yonquipi. Capacaiso', o'ocaiso', a'mocaiso', inasáchin yonquipi. ‘Nani ma'sha ya'huëtohuachinco, nóya ya'huarahuë,’ topirinahuë' yonquinëna quëran. Ama iyaro'sa' ina pochin cancantocosohuë'. 23 Yosë chachin ananpirinpoa'. Nonënpoa' quëtërinpoa'. Co capacaso marëáchin isoro'paquë acorinpoahuë'. Noyápiachin a'mocasonta' co onpopinchin yonquicaso' ya'huërinhuë'. Yosë na'con na'con yonquihuatëhua', catahuarinpoa' noya ya'huëcaso'. 24 Ni'co'. Inairaro'sa' co sha'topihuë'. Co cayarinso' sënapihuë'. Cosharo' tapacaso marë' co pëi' ya'huëtopirinahuë', Yosëri catahuarin. Ina nohuanton, cosharo' ya'huëtopi. Canpitaso' inapita quëran na'con na'con nosororinquëma'. 25 Ama nisha nisha yonquiatoma', napion cancantocosohuë'. Chiminacaso' nanihuachin, co huachi a'na ora tëranta' nanpicaso' ya'huërinhuë'. 26 Canpitaora co manta' nanitapapiramahuë'. Yosë nohuanton, noya ya'huërama'. Napoaton sano yonquiatoma', ya'huëco'.

27 Ni'co'. Yancoro'sa' co sacatopihuë'. Co manta' a'mocaso nipihuë'. Nipirinhuë', noyápiachin yancotopi. Iráca copirno Saromon nani ma'sha ya'huëtërin. ‘Ma noyápiachincha a'morin paya,’ topi. Yancoro'saso' napoaponahuë', ina quëran noya noya ya'nopi. 28 Pacatoro quëran huarë' Yosëri yonquirin. A'na tahuëriíchin ya'huëpirinhuë', ahuihuachina, ahuiquitërë'. Co hua'qui' ya'huëpirinhuë', Yosëri yonquirin. Ina nohuanton, noya papotërin. Canpitaso' ina quëran na'con na'con yonquirinquëma'. Ina nohuanton, a'mocamasonta' ya'huëtarinquëma'. ¿Onpoatomata' nipachin co natëramahuë'? ‘Yosë catahuarinco mini,’ ta'caso nipirinhuë'. 29 Ama ma'sha yonquiatoma', pa'yancosohuë'. ‘¿Ma'cha ca'në'poya? ¿Ma'cha o'orë'poya?’ ama tocosohuë'. 30 Co Yosë imapisopitahuë' ina pochin yonquipi. Ma'sharáchin yonquipi. Canpitaso nipirinhuë', tatanëma' inápaquë ya'huërinso' yonquirinquëma'. Ya'ipi pahuantërinquëmasopita nitotërin. 31 Napoaton Yosë na'con na'con yonquico'. A'napitanta' catahuaco' hua'anëntërinquë ya'conacaiso marë'. Ina pochin cancantohuatama', Yosë catahuarinquëma'. Ina nohuanton, ma'sha pahuantërinquëmasopita ya'huëtarinquëma',” itërin.

Canamiatërëhuaso'

(Mateo 6.19-21)

32 Naquëranchin itaantarin:

—Ama iyaro'sa' pa'yancosohuë'. Ohuica pë'tahuana'pi pochin nicato a'paiaranquëma'. Caraichinquëma' nipomarahuë', Yosë noya ni'ninquëma'. Hua'anëntërinquë chachin aya'coninquëma'. 33 Ama na'con ma'sha yontoncosohuë'. Ma'sha ya'huëtohuachinquëma', pa'anahuatoma', sa'ahuaro'sa' quëtoco'. Inapotohuatama', Yosë acanaarinquëma'. Isoro'paquë ma'sha a'naroáchin mocarin. Ihuarinënpoa'. Ma'shari a'quirin. Inapaquëso nipirinhuë' Yosë acanahuachinpoa', ya'huëtomiatarinpoa'. 34 Ma'sharáchin nohuantohuatama', co Yosë yonquiaramahuë'. Nipirinhuë', Yosë na'con nohuantohuatama', ina na'con na'con yonquiarama', itërin.

Noya ninacaso' ya'huërinso'

35-36 Ina quëran taantarin: “Noya yonquiatoma', capayatërëso pochin cancantoco'. Ni'co'. A'na patron sa'acaso marë' pa'nin. Onporosona huënantacaso'

co piyapinënpita nitotopihuë'. Napoaton noya nitaparahuatona', nanparin i'chinpirahuatona', ninarapi. Canquiton, onconan pi'nihuachina, a'naroáchin i'soatacaiso' ya'huërin. 37 Piyapinënpita ninarapi quënanquintahuachina, hua'anëni nóya ni'sarin. Inari chachin nitaparahuaton, cosharo' acotarin piyapinënpita capacaiso marë'. 38 Yono tashihuë nipon, tahuëri ya'carihuë nipon, huënantarin. Co huë'ëponaraihuë' ninarapi quënanquintahuachina, noya ni'sarin. 39 Isonta' yonquico': Ihuatë' a'nanaya huëcaton, pëiquë ya'conin. Hua'anën co nicasohuë', ma'sha ihuarin. Onporosona huëcacaso' nitotërin naporini, hua'anëni ninaitonhuë', co ma'shanënpita ihuaitonhuë'. 40 Yosë quëran quëmapico ni'to, canpitanta' ninatomaco, ya'huëco'. Hua'quihuato: 'Co a'naroáchin o'mantararinhuë',' tosapi a'naquën. Co nitotasënquëmahuë', a'nanaya o'mantararahuë," itërin Quisosori.

Inpriato pochin nininso'

(Mateo 24.45-51)

41 Napohuachina, Pitrori natanin:

—¿Ya'ipi piyapi'sa' Sinioro pënënaran? ¿Quiyasáchin nica? itërin.

42 Napotohuachina:

"Ni'co' iyaro'sa'. O'maca'huaso tahuëri a'na patron pochin nisarahuë. Inaso' aquë yapa'pachina, inpriatonën noya natërinso' sha'huitërin. 'Piyapinëhuëpita noya ni'quë'. Cosharo', ma'sha, inapita pahuantohuachina', quëtëra'piraquë',' itahuaton pa'nin. 43 Inpriatoso' noya yonquihuachin, no'tëquën natërin. Patronëni huëcapaintahuachina, noya ni'sarin. 44 Noya natërin ni'ton, acoarin ya'ipi ma'shanënpita a'paicaso marë'. 45 Nipirinhuë', inpriatonën nisha cancantohuachin, tapon: 'Patron hua'quirarin. Co a'naroáchin huëntaponhuë',' ta'ton, piyapinënpita ahuëapon. Cosonanënpitanta' ahuëapon. Pita nicacasoáchin cancantapon. No'pirápon. 46 Napoaso', a'nanaya patronëni quënanquiantapon. Co nitotasohuë', a'nanaya canquipon. Co natërinhuë' ni'ton, ocoirahuaton, chiníquën ana'intarin. Co natëtono'sahuëpitarë chachin ana'intarin.

47 A'na piyapinënso' patronëni sha'huitopirinhuë', co yonquirinhuë'. Noya nitotaponahuë', co natërinhuë'. Co ma'shanënpita noya tapatërinhuë' ni'ton, chini chiníquën ahuihuitarin. 48 A'naso nipirinhuë' co nitotërinhuë'. Co noyahuë' nipachina, co onpopinchin ahuihuitarinhuë'. Inapochachin canpitanta' na'con a'chintëranquëma' ni'ton, noya natëco'. Na'con nitotohuatama', noya noya natëcaso' ya'huërin," itërin.

Nisha nisha Quisoso yonquirapipiso'

(Mateo 10.34-36)

49-50 "Tëhuënchachin, iyaro'sa', pën matohuachina, a'naroáchin huiquitërin. Inapochachin piyapi'sa' a'chintohuato, nisha nisha yonquiapi. Na'a piyapi'sa' no'huiarinaco. Caso' chiníquën parisita'huaso' ya'huërin. Ina yonquiato, sëtërahuë. A'naroáchin nipachin napochinaco. 51 'Cristo o'mahuachin, ya'ipiya nohuantatona', noya ya'huapona',' ¿topiramahuë' ti? Co ya'ipiya nohuantarinacohuë'. Pënënpato, nisha nisha yonquiapi. A'naquën nohuantarinaco. A'naquënso nipirinhuë', co nohuantarinacohuë'. 52 Ipora quëran huarë' a'na pëiquë ya'huëpisopita nisha nisha yonquiapi. Catoya'pi nohuantarinaco, caraya'piso nipirinhuë' co nohuantarinacohuë' ni'ton, nino'huiapi. 53 A'na pëiquë pa'pin nohuantarinco. Hui'ninso nipirinhuë' co nohuantarincohuë'. A'na pëiquënta' hui'nin nohuantarinco. Pa'pinso nipirinhuë' co nohuantarincohuë'. Sanapi'santa' nisha nisha yonquiapi. A'shin nimara co nohuantarincohuë'. Hua'huinso

nipirinhuë' nohuantarinco. A'shatën nohuantarinco. Notainso nipirinhuë' co nohuantarincohuë',” tënin.

Ipora ma'sha onporëhuaso' yonquicaso' ya'huërin

(Mateo 16.1-4; Marcos 8.11-13)

54 Ina quëran ya'ipi piyapi'sa' a'chintantaton, itapon:

“No'tëquën, iyaro'sa', yonquico'. Pi'i ya'coninso parti tashirotohuachina: ‘O'nanapon,’ tënama'. Ina quëran o'nanin. 55 Sor parti quëran chiníquën ihuantohuachina, ‘Huënoca ya'huëapon,’ tënama'. Naporo' huënocatërin. 56 Canpitaso' nonpintënquëma'. O'nan, sëhuën, inapita noya ninopiramahuë', ¿onpoatonta' ipora chachin naporahuësopita co yonquiramahuë'?” itërin.

Nanan anoyatacaso' ya'huërinso'

(Mateo 5.25-26)

57 “¿Onpoatomata' canpitaora cancanëma quëran co no'tëquën yonquiramahuë'? 58 Ni'co'. Nihuitëranso marë' yaquëpahuachinënquën, a'naroáchin nanan anoyatëquë'. Co anoyatohuatanhuë', coisëquë quëpaarinënquën. Coisëquë quëpahuachinënquën, sontaroquë yo'coaninënquën ni'ton, tashinan pëiquë po'moarinënquën. 59 Inaquë po'mohuachinënquën, ya'ipiya pahuërëtaquë huarë' pipiaran,” tënin Quisoso. (Inapochachin canpitanta' co noyahuë' nipatama', a'naroáchin nanan anoyatoco', Yosë ana'intochinquëma'.)

Co noyahuë' yonquipisopita naniantacaso' ya'huërinso'

13 1 Naporo' a'naquën huë'sahuatona', Quisoso sha'huitiipi: “Carirìaro'sa' Yosë pëinënquë chinotatona', ma'sha tëparapirinahuë', Piratori sontaro'sa' a'parin tëpacaiso marë'. Inaquë chachin tëpapi,” itiipi.

2 “A'napita carirìaro'sa quëran na'con na'con oshahuanpi ni'ton, Yosë nohuanton, ¿tëpapi, topiramahuë' ti? 3 Co inapita na'con na'con oshahuanpihuë'. Canpitanta' co noyahuë' yonquirama'. Co ina naniantohuatamahuë', ana'intarinquëma'. Chiminatoma', parisitomiatarama'. 4-5 Siroiquënta' a'na tori anotaton, shonca posa ya'pi tëparin: ‘Inapitanta' na'con na'con oshahuanpi,’ ¿topiramahuë' ti? Co naporinhuë', tënahuë caso'. Na'a piyapi'sa' Quirosarinquë inachachin oshahuanpi. Canpitanta' co noyahuë' yonquirama'. Co ina naniantohuatamahuë', chiminatoma', parisitomiatarama',” itërin Quisosori.

Nara co nitërinsohuë'

6 Ina quëran iso pënënto nanan sha'huitërin: “A'na quëmapi iminënquë iquira naranta' sha'nin. Papotahuaton a'shinaponahuë', hua'qui' co nitërinhuë'. 7 Ina quëran inpriatonën itërin: ‘Iso huayo napoonin. Nani a'shinaponahuë', cara pi'ipi co manta' nitërinhuë'. A'nëquë'. ¿Ma'marëta' topinan huanirin?’ itopirinhuë', 8 ‘Ama sinioro ipora a'nëquësohuë'. A'na pi'ipira' tananpitëquë'. Iso pi'ipi noya pacarapiarahuë. Apono acotarahuë noya nitacaso marë'. 9 Iso pi'ipi nitapon nimara. Co nitohuachinhuë', sha'huitoco a'nëchinquën,’ itërin inpriatonëni,” tënin Quisoso.

Chinoto tahuëri apia anoyatërinso'

10 Chinoto tahuëri nanihuachina, niyontonpiso pëiquë pa'sahuaton, piyapi'sa' a'chintarin. 11 Inaquë a'na sanapi quënanconin, apia nininso'. Sopai nohuanton, nani shonca posa pi'ipi monconpirin. Co nanitërinhuë' no'tëpicaso'. 12 Quisosori quënanahuaton, përarin. Huëcapaihuachina:

—Nani imoya noyatëran, itërin.

13 Së'huapihuachina, a'naroáchin no'tëquën huanirin. “¡Ma noyacha Yosëso'

ni'ton, anoyatërinco paya!" tënin. 14Niyontonpiso pëi' hua'anso nipirinhuë', no'huitërin. Chinoto tahuëri anoyatërin ni'ton, naporin. Napoaton piyapi'sa' itapon:

—Saota tahuëri sacatacaso' ya'huërin. Naporo' huëco' anoyatinquëmaso marë'. Chinoto tahuëriso' co noyahuë' anoyatacaso', itërin.

15Quisosori natanahuaton, itapon:

—Canpitaso' nonpintënquëma'. Co no'tëquën yonquiramahuë'. Ohuaca', mora, inapita pë'tahuahuatama', chinoto tahuërinta' i'quiritërama'. I'sha ya'huërinquë quëparahuatoma', o'shitërama'. 16Iso sanapiso nipirinhuë' Yosë piyapinën niponahuë', hua'qui' parisitërin. Nani shonca posa pi'ipi Satanasëri aparisitopirinhuë', ipora huarë' nicha'ërahuë. Chinoto tahuërinta' anoyatacaso' ya'huërin tënahuë. ¿Ma'ta' canpitaso' yonquirama'? itërin.

17Natanahuatona', inimiconënpitaso' tapanpi. A'napitariso nipirinhuë', pa'yatopi: "¡Ma noyacha Quisoso nanitaparin paya!" topi.

Mostasaraya pochin nininso'

(Mateo 13.31-32; Marcos 4.30-32)

18"¿Ma pochinta' Yosë hua'anëntërinso'? topiramahuë'. A'na pënënto nanan sha'huitanta'inquëma' canpitanta' nitotacamaso marë'. 19Mostasaraya pochin ninin. Ya'pirin hua'huishin niponahuë', iminquë sha'patëra, panca ta'an ninin. Nani a'shinpachina, inairaro'sa' huëcatona', inaquë pëirin," tënin. (Inapochachin ya'nan nipon, caraíchin piyapi Yosë imapirinahuë', a'na tahuëri hua'huayátërahuë imasapi huachi.)

Pan ahuëpocatërinso pochin nininso'

(Mateo 13.33)

20Ina quëran itantarin: "¿Ma pochinta' Yosë hua'anëntërinso'? 21Pan ahuëpocatërinso pochin ninin anta'. A'na sanapi pan nipachina, cato shonca quiro pochin trico no'mo' manin. Masahuaton, pi'pian tëranta' pan ahuëpocatërinso' ayontohuachina, ya'ipiya së'cotërin, pan huëpocatërin huachi," tënin Quisoso.

Ya'coana pochin nininso'

(Mateo 7.13-14, 21-23)

22Ina quëran nisha nisha ninanoquë pa'sahuaton, a'chintëra'piarin. Quirosarinquë huarë' pa'sarin. 23A'chintohuachina, a'na quëmapiri itapon:

—¿Onpo piyapita' cha'ëpona'? ¿Caraíchin nimara ti? itërin.

24—Yosë huëntonën pëi pochin ninin. Ya'coananënso' yamianasha. Na'a piyapi'saso' yaya'conpirinahuë', co noyahuë' cancantatona', co nanitopihuë' ya'conacaiso'. Canpitaso nipirinhuë' ipora chachin ya'conacamaso' nohuantoco'. Ama hua'quicosohuë'. 25A'na tahuëri hua'anëni ya'coananën oncotarin huachi. Naporo huarë' aipiran huanirahuatoma', yaya'conpiramahuë'. "I'soatocoi Sinioro," tosapiramahuë', co nohuantarinhuë'. "Co nohuitëranquëmahuë'. Co canpitaso' piyapinëhuëpitanquëmahuë'," itarinquëma'. 26"Co'ta nohuitërancoi. Quëmaro'coi coshatërai, o'orai. Quiyataquë a'chinan," tosapiramahuë'. 27"Co' mini nohuitëranquëmahuë'. Co noyahuë' ninama' ni'ton, co piyapinëhuëpitanquëmahuë'. Paco huachi," itahuatënquëma', a'paarinquëma'. 28Parisitopiquë pa'sahuatoma', na'nëarama', chiníquën parisitarama'. Apraan, Isaco, Cacopo, pënëntona'piro'sa', inapita Yosë hua'anëntërinquë ya'huërapi, ni'sarama'. Canpitaso nipirinhuë' co ya'conamahuë' ni'ton, sëtarama'. 29Nisha nisha parti quëran huëcatona', Yosë ya'huërinquë ya'conapi. Inaquë noya coshatërëso pochin nóya ya'huërapi. 30A'naquënso' ipora co piyapi'sari noya ni'pirinahuë',

a'na tahuëri Yosëri nóya ni'sarin. A'naquënso nipirinhuë' ipora piyapi'sari noya ni'pirinahuë', a'na tahuëri co Yosëri noya ni'sarinhuë', itërin Quisosori.

Quirosarinquë ya'huëpisopita yonquiaton, sëtërinso'

(Mateo 23.37-39)

31 Naporo' a'naquën parisioro'sa' Quisosoquë huë'pi.

—A'naroáchin ta'aquë'. Irotisë yatëparinquën, itiipi.

32 —Inca. Co yapa'nahuë'. Irotisëso' pa'pi nonpintë'. Paaton, sha'huitonquë'. Nani Yosë sha'huitërinco ma'sha nica'huaso'. Iporaso' ina natëto, sopairo'sa' a'parahuë. Na'a cania'piro'sa' anoyatarahuë. Cara tahuëríchin pochin pahuanarin tiquia'huaso'. Ina sha'huitonquë' nitochin. 33 Inaso napotopirahuë', ipora tahuëri chachin pipito tashira aquëtëran Quirosarinquë nincana'huaso' ya'huërin. Iráca quëran huarë' na'a piyapi'sa' inaquë pënëntopirinahuë', tëpapi. Inaquë canta', tëpainacoso ya'huërin, tënin.

34 Ina quëran itantarin: "¡Ya'ipi Quirosarinquë ya'huëramasopita yonquiatënquëma', chiníquën sëtërahuë! Na'a pënëntona'piro'sa' Yosë a'patërinquëma' pënëinënquëmaso marë'. A'papirinhuë', tëparama'. A'naquën na'piquë të'yaratoma', tëparama'. Ya'ipinquëma' nosoroatënquëma', na'aro' yacatahuapiranquëmahuë', co ca tëranta' nohuantëramacohuë'. Atari hua'huin to'cohuëtërinso pochin yapa'poyapiranquëmahuë', co nohuantëramacohuë'. 35 Napoaton Tata Yosë patarinquëma'. Co huachi catahuararinquëmahuë'. Co huachi quënanaramacohuë'. O'manta'huaso' tahuëri huarë' quënantaramaco. Naporo': '¡Ma noyanquëncha quëmaso paya! Sinioro chachin a'paimarinquën,' itaramaco," itërin Quisosori.

Chinoto tahuëri anoyatantarinso'

14 1 A'na hua'ani Quisoso amatërin coshatapacaso marë'. Parisio quëmapi inaso'. Amatohuachina, inaquë pa'nin. Chinoto tahuëri ni'ton, a'napitarinta' ni'sapi sha'huirapicaiso marë'. 2 Naporo' a'na cania'pi Quisosoquë huë'nin, panca pomatërinso'. 3 Cotio maistro'sa', parisioro'sa', inapita notëërahuaton, Quisosori itërin:

—¿Noya chinoto tahuëri cania'pi anoyatacaso' ti? ¿Ma'ta' tënama' canpita? itërin.

4 Natanahuatona', ta'tápi. Co manta' topihuë'. Co a'panitohuachinaraihuë', cania'pi së'huarahuaton, a'naroáchin anoyatërin. —Noya paquë huachi, itërin. 5 Ina quëran piyapi'sa' pënëantarin.

—¡Hui'nama' posoquë pa'itohuachina, chinoto tahuëri nipirinhuë', a'naroáchin ocoirama'! Mora tëranta' pa'itohuachina, ocoirama'. ¿Co ocoiramahuë' nica? itërin.

6 Parisioro'saso nipirinhuë' tapanatona', co nanitopihuë' a'panitacaiso'.

Pita pochin nininso'

7 Yacoshatohuachinara, na'a piyapi'sa' hua'an pirayan yahuënsëpi. "Hua'an pirayan huënsëhuato, chiníquën nanantona'pi pochin ni'sarinaco," ta'tona', inaquë huënsëconpi. Ina ni'sahuaton, Quisosori itërin:

8 —Natanco iyaro'sa' pi'pian pënëinquëma'. Quëmapi yasa'apachina, nipayarinsopita amatërin coshatapacaiso marë'. Inaquë amatohuachinquën, ama hua'ano'sa pirayan huënsëquësohuë'. Tapona' a'na quëmapi chini chiníquën nanantërinso' huë'sarin. 9 Huë'pachin, hua'an itarinquën: "Po'shaquë', iso quëmapi huënsë'in. Pasëquë tëranta' huënsëconquë'," itohuachinquën, tapanaran. 10 Napoaton amatohuachinquën, co'inquë huënsëquë'. Hua'an

huë'pachin, noya nontarinquën. "Huëquë' iyasha, isëquë noya huënsëiquë'," itohuachinquën, ya'ipi piyapi'sa' noya ni'sarinquën. 11 Inapochachin "Caso' noya noyaco," topatama', Yosë atapanarinquëma'. Nipirinhuë', sano piyapi nipatama', Yosë noya noya acoarinquëma', itërin.

12 Ina quëran pëi' hua'anën pënënaton, itantarin:

—Ca'painënquënso marë' piyapi amatohuatan, ama quëmopinënpita, amiconënpita, inapitaráchin amatëquësohuë'. Ma'huano'sa' amatohuatan, inapitanta' amataantahuachinënquën, i'huërëtarinënquën. 13 Sa'ahuaro'sa', apiaro'sa', sonpacharo'sa', somaraya nininsopita, inapitanta' nosoroaton, amatëquë'. 14 Ina quëran noya cancantaran. Inapitaso' co nanitopihuë' amatanta'inënquënso'. Co i'huërëtopirinënquënhuë', Yosëso' i'huërëtarinquën. Noya ninan ni'ton, ayaro' tahuëri ananpitaantahuachinquën, acanaarinquën huachi, itërin.

Yosëri amatërinsopita

(Mateo 22.1-10)

15 Inaquë coshatasoi', a'naso' natanahuaton, Quisoso itapon:

—Yosë chachin hua'anëntohuachinpoa', nóya coshatarihua'. Noya noya cancantarihua', itërin.

16 Napotohuachina, pënënto nanan sha'huitërin.

—A'na quëmapiri na'a piyapi'sa' amatërin ca'pacaiso marë'. 17 Tahuëri nanihuachina, inpriatonën a'parin sha'huitantacaso marë'. "Huëco huachi. Nani cosharo' taparin," itërin. 18 Nani amatopirinhuë', co huachi nohuantopihuë'. "Co'chi nanitëraihuë paya," toconpi a'naya a'naya. "No'pa' pa'anahuëso' nicapo pa'sarahuë. Napoaton co nanitërahuë'," tënin a'na'. 19 "Shonca toro pa'anahuë asacata'huaso marë'. Inapita tënipo pa'sarahuë. Napoaton co ipora nanitërahuë'," tënin a'nanta'. 20 "I'huara sa'arahuë. Napoaton co canta' nanitërahuë'," tënin a'nanta'. 21 Napotohuachinara, inpriatoso ayanahuaton hua'anën sha'huitiirin. "Co huachi nohuantopihuë'," itërin. Natanahuaton, no'huitërin. "Manóton paantaquë'. Cachiquë tëranta' paaton, piyapi maconquë'. Sa'ahuaro'sa', apiaro'sa', somaraya nininsopita, sonpacharo'sa' inapita maconquë'," itërin. Itohuachina, pa'sahuaton, macontarin. 22 Huënantarahuaton, sha'huitiantarin. "Nani maconpirahuë'. Ipora huanta' pahuanarin piyapi'sa' nanicaso'," tënin inpriatonën. 23 "Ninano quëran pipirahuaton, macoantaquë'. Nisha nisha ira pa'taton, sha'huitonquë' huë'ina'. Imino'saquë huarë' paaton, maconquë'. Na'a piyapi'sa' nohuantërahuë. 24 Ya'nan amatërahuësopitaso', co huachi ca'painacoso' nohuantërahuë' ni'ton, inapoco'," itërin hua'ani, tënin Quisoso.

Sacai' imacaso'

(Mateo 10.37-38)

25 Ina quëran Quisoso paantarin. Na'a piyapi'sari imasapirinahuë', tahuërëtahuaton, itapon: 26 "Yaimapatamaco, ca na'con na'con nosoroco. Tatama', mamama', inapita co onpopinchin nosorocaso' ya'huërinhuë'. Sa'ama', hui'nama', iyaparima', oshiparima', inapitanta' co onpopinchin nosorocaso' ya'huërinhuë'. Canpitaora nohuantëramasonta' naniantatoma', casáchin imaco huachi. Co na'con na'con nosorohuatamacohuë', co tëhuënchachin imaramacohuë'. 27 Imapatamaco, a'napita aparisitarinënquëma'. Yatëpapirinënquëmaonta', imamiatoco. Corosëquë chiníquën parisitërë'. Inapochachin canpitanta' imapatamaco, aparisitarinënquëma'. Co ahuantohuatamahuë', co tëhuënchachin imaramacohuë'. 28 Ni'co' iyaro'sa'.

A'na quëmapi panca tori yanipachin, co a'naroáchin nininhuë'. Ya'ipi pa'tërinso'ton yonquirin. 29Ina quëran coriquinën nanihuachina, pëiarin huachi. Co coriquinën nanihuachinhuë', co pëirinhuë'. Patomaíchin a'canin naporini, a'napitari tëhuaitonahuë'. 30'Ni'co'. Panca yapëipirinhuë', co nanitërinhuë' a'canacaso',' ichitonahuë'. 31Isonta' yonquico'. A'na copirno ya'huërin, shonca huaranca sontaro'sa' camairinso'. Inimiconënso nipirinhuë', cato shonca huaranca sontaro'sa' camairin. Ina napo' huë'pachinara, co a'naroáchin ahuëapon pa'sarinhuë': 'Sacai' minsëcaso',' ta'ton, yonquirárin. 32Co nanitochináchinhuë' nipachina, comisionën a'parin nanan anoyatacaso marë'. 33Inapochachin pënënanquëma'. Sacai' imamancoso', tënahuë. Napoaton noya yonquiatoma', imaco. Casáchin yonquihuatamaco, tëhuënchachin noya imasaramaco," tënin Quisoso.

Yamora pochin nininso'

(Mateo 5.13; Marcos 9.50)

34-35Ina quëran taantarin: "Yamora noya acashicaso' niponahuë', chiminpachinaso co huachi cashirinhuë' ni'ton, co huachi ma'marë tëranta noyatërinhuë'. Topinan të'yatërë'. Huëratëhuanpatama', noya natanatomaco, yonquico'," itërin Quisosori. (Canpitanta' co noya cancantohuatamahuë', co Yosë nohuantarinquëmahuë' tapon naporin.)

Ohuica chihuërinso pochin nininso'

(Mateo 18.10-14)

15 1Nisha nisha piyapi'sa' huë'pi Quisoso natanacaiso marë'. Copirno marë' coriqui ma'patona'piro'sa', oshahuano'sa' itopiso', inapitanta' huë'pi. 2Ina ni'sahuatona', parisioro'sa', cotio maistro'sa', inapitari no'huipi.

—¿Onpoatonta' Quisoso oshahuano'sa' pa'yatërin? Inapitarë' coshatarin, co napocasohuë' nipirinhuë', toconpi.

3Ina natanahuaton, Quisosori iso pënënto nanan sha'huitërin ayonquicaiso marë': 4"A'na quëmapi pasa ohuicaro'sa' pë'tahuaton, ya'ipiya nosororin. A'naya tëranta' chihuëhuachina, yonípon pa'sarin. A'napitaso' pastoquëranchin patahuaton, hua'qui' yonisarin. Quënanaquë huarë' yonisárin. 5Quënanahuaton, pa'yatërin. Pitënahuaton, quëmantarin. 6Pëinënquë canquiantahuachina, nipayarinsopita, ya'cariya ya'huëpisopita, inapita sha'huitërin. 'Ohuicanëhuë chihuëpirinhuë', quënanahuë. Ina marë' nóya cancantahua',' itërin. 7Inapochachin Yosë ni'ninpoa'. Noya piyapi ya'huëhuachin, Yosëri noya ni'sarin. Nipirinhuë', oshahuano'santa' nosororin. A'naya tëranta' co noyahuë' yonquirinso' naniantohuachin, Yosë ya'huërinquënta' capa cancantomiatapi," itërin Quisosori.

Coriqui ayatërinso'

8Ina quëran iso pënënto nanan sha'huitantarin: "A'na sanapi shonca coriqui prata quëran nininso' ya'huëtopirinhuë', a'nara' ayatërin. Nanparin i'chinpitahuaton, noyá huitëtërin. Quënanaquë huarë' yonisárin. 9Quënanahuaton, nipayarinsopita, ya'cariya ya'huëpisopita, inapita sha'huitërin. 'Coriquinëhuë ayatopirahuë', quënanahuë. Ina marë' noya cancantahua',' itërin. 10Inapochachin a'na piyapi tëranta' co noyahuë' yonquirinsopita naniantohuachin, anquëniro'santa' noya cancantapi," itërin.

Oshahuana'pi huëantarinso'

11Ina quëran Quisosori itaantarin: "A'na quëmapi cato' hui'ninpita ya'huëtopirinhuë', 12hua'hua nininsoari pa'pin itërin: 'A'na tahuëri ya'ipi ma'shanënpita iyahuëro'co patomatarancoi. Caso

nipirinhuë' apira nohuantërahuë. Ipora tata quëtochanco, topirahuë',' itërin. Itohuachina, patoma ma'shanënpita quëtërin. 13 Cara tahuëri quëran pochin hua'hua nininso' yapipirin. Ya'ipi ma'shanënpita pa'anahuaton, coriqui canarinso' masahuaton, aquë pa'nin. Inaquë no'pirárin, nansarárin, monshihuanárin. Na'a coriqui quëparinso' i'quirin. 14 Nani ya'ipi i'quihuachina, inaquëso' tanarotopi ni'ton, co manta' capacaso' ya'huërinhuë'. Inanta' tanarin. 15 Napoaton a'na patronquë pa'nin. 'Canta' sacachi, topirahuë',' itërin. 'Noyahua'. Sacatëquë' nipachin,' itahuaton, pastoquë a'parin coshinënpita a'paicaso marë'. 16 Inaquë paaton, coshiro'sa' a'cararin. Tanaton, coshi ca'ninso' tëranta' nayapirinhuë', co incari quëtërinhuë'. 17 Ina quëran yonquirin. '¡Ma'huántacha ninahuë paya! Tata piyapinënpitaso' noya coshatapi. Caso nipirinhuë' tana yatëparinco ta'a. 18 Paato, tatahuë nonchi: "Co noyahuë' tata ninahuë. Nonpintëranquën. Co Yosë natëtohuë', oshahuanahuë. 19 Co noyahuë' ninahuëso marë' co huachi hui'nan pochin cancantancoso' ya'huërinhuë'. Piyapinën pochin tëranta' ni'co," ichi,' tënin yonquinënquë. 20 Ina quëran pa'pin ya'huërin'pa' paantarin.

Ya'caritëriahuaso', aquë quëran pa'pini quënanin. Quënanahuaton, na'con nosoroaton, ta'aparin. Iporahuaton, apinorin. 21 'Co noyahuë' ninahuë, tata. Nonpintëranquën. Co Yosë natëtohuë', oshahuanahuë. Co noyahuë' ninahuëso marë' co huachi hui'nan

pochin cancantancoso' ya'huërinhuë',' itërin pa'pin. 22Napotopirinhuë', pa'piniso' na'con nosororin. Piyapinënpita camairin. 'Manóton paatoma', noyápiachin nininso' maconahuatoma', a'motoco'. Po'moitëranta' noyápiachin nininso' po'motoco'. Sapatënta' matonquë' po'moin. 23Ina quëran toroa'hua amoshin nininso' ma'toma', tëpaco' ca'ahua'. Capa cancantatëhua', pita niahua'. 24Iso hui'nahuë chiminin pochin niponahuë', iporaso' ya'noantarin. Ayatë pochin nipirinhuë', iporaso' niantarahuë,' itërin. Ina quëran pita nisapi.

25Paninanso nipirinhuë', iminquë sacatërin quëran huëntararin. Pëiquë ya'caritëriahuaso', mosica pi'nirapiso natanin. Nansatona', capa cancantapi. 26Natanahuaton, piyapinën përarin: '¿Onpoatonta' pita nisapi?' itërin. 27'Co'ta iya'hua huënantarin. Noya canquintarin ni'ton, tatari pa'yatërin. Toroa'hua amoshin nininso' atëpatërin capacaso marë',' itërin. 28Ina natanahuaton, no'huitërin. No'huitaton, co yaya'coninhuë'. Pa'pini pipirahuaton, itërin: 'Huëquë' conpa capa cancantahua',' itopirinhuë'. 29'Inca tata. Na'a pi'ipi quëma marë' chiníquën sacatërahuë. Sha'huitohuatancora, ya'ipiya natëranquën. Napoaponahuë', co caso' chipo tëranta' quëtërancohuë' amiconëhuëpita amatahuato capa cancanta'huaiso marë'. 30Iso hui'nanso nipirinhuë', aquë paaton no'piárin. Monshihuanárin. Coriquinën quëtopiranhuë', ya'ipi i'quirin. Ina quëran huënantahuachina, quëmari nosoroaton, pa'yatëran. Toroa'hua amoshin nininso' atëpatëran coshatacaiso marë',' itërin.

31Napotohuachina, pa'pini itërin: 'Nosororanquën mini conpa. Quëmaso' co ya'huincaranhuë'. Ya'ipi ma'shanëhuëpita quëchinquën. Ya'ipiya quëmaquën nisarin. 32Iya'huaso nipirinhuë', nani huënantarin. Chimininso pochin niponahuë', ya'noantarin. Ayatërëso pochin nitopirëhuahuë', niantarëhua'. Ina marë' noya cancantacaso' ya'huërin,' itërin pa'pini," tënin Quisoso.

Inpriatori nonpintërinso'

16 1Ina quëran ca'tano'sanënpita a'chintantaton, itapon: "A'na ma'huan ya'huërin. Inpriatonën chiníquën nanan quëtërin piyapinënpita camaicaso marë'. Inari asacatërin. Chiníquën nanantaton, nihuipiso' ninshitërin. Inaso nipirinhuë', nonpintaton, inaora marë' coriqui masarin ni'ton, sha'huirapipi. 2Ma'huanso' natantahuaton, amatërin. 'Quëmaso' nonpintaranco natantërahuë. Coriqui quëtëranquënso' quëmaora marë' manan ni'quëhuarë', ocoiaranquën. Ya'ipi nihuirinacoso' ninshitoco nitochi,' itërin. 3Inpriatonënso' pipirahuaton, yonquirarin. '¿Ma'cha onpo'i nicaya? Hua'anëhuë ocoiarinco. Co nanitërahuë' chiníquën sacata'huaso'. Naporahuaton, tapanato, co nohuantërahuë' coriqui topinan ma'pata'huaso'. 4Na'a quëmapi'sa' hua'anëhuë nihuipi. Iporaso' inapita catahuarahuë. Ina quëran hua'anëhuë ocoihuachinco, inahuanta' catahuarinaco nanpica'huaso marë',' tënin yonquiaton. 5Naporahuaton, co'huara hua'ani ocoiyatërasohuë', nihuitopisopita amatërin. A'naya a'naya huë'pi. A'naso' huë'pachina, natanin. '¿Onpota' hua'an nihuiran?' itërin. 6'Pasa rata toma' ma'parahuë ni'ton, ina nápo' nihuirahuë,' itohuachina, 'Inta nipachin, nihuitëranso quirica masahuaton, a'natërápo shoncaíchin ninshitantaquë',' itërin. 7Ina quëran a'nanta' huë'nin. Huë'pachina, '¿Onpota'

quëmanta' nihuitëran?' itërin. 'Trico ma'parahuë ni'ton, pasa costaro marë' nihuirahuë,' tënin. 'Inta nipachin, Posa shoncaíchin ninshitantaquë',' itërin. Inapotëra'piaton, na'a amiconënpita catahuarin ama na'con pahuërëtacaiso marëhuë'. 8 Hua'ani natantahuaton, amataantarin. 'Naquëranchin nonpintantaranco. Nipirinhuë', "ma noyacha yonquiran paya," tënahuë,' itërin hua'anëni. Ni'co' iyaro'sa'. Na'a piyapi'sa' co noyahuë' nipisopita noya yonquipi inaora canacaiso marë'. A'naquëmaso nipirinhuë', imapiramacohuë', co onpopinchin yonquiramahuë' noya nicacamaso marë'.

9 Coriqui ya'huëtohuachinquëma', ama canpitaoráchin i'quicosohuë'. A'napita pahuantohuachina', quëtoco'. Inapohuatama', Yosë'pa' noya ni'sarinquëma'. Chiminpatama', Yosë inápaquë quëpantarinquëma'. Coriquinëma' patopiramahuë', inatohua' noya noya ya'huëcontarama'.

10 Ni'co' iyaro'sa'. Hua'anëma' sha'huitohuachinquëma', natëcamaso' ya'huërin. Pi'pian tëranta' sha'huitopirinquëmahuë', natëhuatama', noya ni'sarinquëma'. Chini chiníquën nanan quëtarinquëma'. Co'so' natëhuatamahuë', co chiníquën nanan quëtarinquëmahuë'. 'Nonpintarinco,' ta'ton, co huachi natëarinquëmahuë'. 11 Ya'ipi coriquinëma' canpitaora marë' i'quihuatama', co insonta' inápaquë acanarinquëmahuë'. 12 Iporaso' Yosë nohuanton, ma'sha, coriqui, inapita ya'huëtarinquëma'. A'naninquëmaso pochin quëtërinquëma'. Topinan quëran i'quihuatama', co manta' Yosë'pa' canamiataramahuë'.

13 Cato' patron camaihuachinquëma', co nanitëramahuë' cato chachin natëcamaso'. A'naso' nohuantatoma', noya natëarama'. A'naso nipirinhuë' co onpopinchin nohuantatomahuë' co natëaramahuë'. Inapochachin canacamasoáchin yonquihuatama', co nanitaramahuë' Yosë natëcamaso'. Coriquiráchin cancantohuatama', co Yosë natëaramahuë'," itërin Quisosori.

14 Parisioro'sa' coriquiráchin cancantopi. Napoaton Quisoso a'chininso' natanahuatona', tëhuapi. 15 Tëhuapirinahuë', Quisosori itërin: "Canpitaso' Yosë imaramaso pochin nipomarahuë', co tëhuënchachin imaramahuë'. Nonpinama'. Yonquiramaso chachin Yosë nitotërin. Piyapi'sa' noya ni'pirinënquëmahuë'. Cancanëma quëranso yanonpinama' ni'ton, Yosë co pi'pian tëranta' noya ni'sarinquëmahuë'," itërin.

Yosë quiricanën quëran pënëninpoaso'

16 Ina quëran tantarin: "Iráca Moisësë, pënëntona'piro'sa', inapita pënëntopi nani ma'sha natëcaso'. Ina quëran Coansha Paotista huë'pachina, noya nanan sha'huirin Yosë hua'anëntërinquë ya'conacaiso marë'. Yaya'conpisopitaso' chiníquën cancantatona', ya'conapi. 17 Quiricanën quëran Yosë no'tëquën pënëninpoa'. Isoro'pa', pi'iro'të', inapita ta'huantapirinahuë', ya'ipi Yosë nanamënso' ya'huëmiatápon. Co a'na hui'sharinso tëranta' topinan quëran ninshitopihuë' ni'ton, ya'ipi naniarin," tënin.

Sa'ahuano'sa' pënëninso'

(Mateo 19.1-12; Marcos 10.1-12)

18 Ina quëran Quisosori pënëantarin: "Co sa'ama' të'yatamaso' ya'huërinhuë'. Noya nichinpitacaso' ya'huërin. Napoaton sa'ama' të'yatatoma', a'na sanapi maantahuatama', oshahuanarama'. Monshihuaninso pochin Yosë ni'sarinquëma'. Insosona ina sanapi

so'ini të'yatërinso chachin maantahuachina, inanta' monshihuaninso pochin Yosëri ni'sarin," itërin.

Ma'huan parisitërinso'

19 Ina quëran itaantapon: "A'na ma'huan ya'huërin. Nani ma'sha ya'huëtërin. Morin pa'ton nininso' a'morin. Noyápiachin a'moton, nani tahuëri pita pochin nicaton, nóya coshatërin. Co manta' pahuantërinhuë'. 20-21 A'na quëmapinta' inaquë ya'huërin, sa'ahua nininso'. Nasaro itopi. Apia ni'ton, co nanitërinhuë' sacatacaso'. Ma'sha topinan ma'pataton, nanpirin. Ma'huan pëinën aipiran acopi. Ya'coanaquë huënsëarin. Tanaton, ma'huan pë'sotërinso tëranta' nayapirinhuë', co manta' quëtopihuë'. Ta'taráchin niconin ni'ton, ni'niraro'sari huëcatona', irotiipi. 22 Napoin quëran Nasaro chiminin huachi. Chiminpachina, Yosë'pa' anquëniro'sari quëparin. Apraan pantarinquë chachin pantarin. Ina quëran ma'huaonta' chimininpachina, pa'pitopi.

23 Parisitopiquë paaton, parisitárin. Në'përahuaton, aquë quëran Nasaro quënanin. Tata Apraanë' ya'huëarin. 24 Napoaton chiníquën përarin: '¡Tata Apraan, nosoroco canta'! Pënquë parisitárahuë. Nasaro a'patimaco i'sha pi'pian tëranta' api'nichinco,' itopirinhuë'. 25 'Co'chi nanitërahuë paya. Ni'quë'. Quëmaso' nanpipon, nani ma'sha ya'huëtopirinquënhuë', inasáchin yonquiran ni'ton, iporaso' parisitáran. Nasaroso nipirinhuë' nanpipon, parisitápirinhuë', iporaso' noya ya'huarin huachi. 26 Naporahuaton, Yosë'pa' pa'patëra, co onporonta' pipirëhuë'. Inapochachin parisitopiquënta' pa'patëra, co onporonta' Yosë'pa' pa'nëhuë'. Panca tahuan ya'copitërinso pochin ni'ton, co nanitërëhuë' pëntonacaso',' itërin.

27-28 Napotopirinhuë', itantarin: 'A'natërápo iyahuëpita ipora ya'huërapi. Nasaro a'paquë' tatahuë pëinënquë iyahuëpita pënënacaso marë'. Caso' parisitápato, co nohuantërahuë' isëquë huëcacaiso',' itërin. 29 Napotohuachina, Apraani itërin: 'Co'ta Yosë quiricanën ya'huëtopi. Inaquë Moisësë, pënëntona'piro'sa', inapita ninshitopi nontatona' nitotacaiso marë'. Inapita natëina',' itërin Apraani. 30 'Nani nontaponaraihuë', co natëpihuë'. Nipirinhuë', chimininso' nanpiantahuaton, pënënconpachin, natëpona' nimara. Co noyahuë' yonquipisopita naniantatona', Yosë tahuërëtantapona' nimara, topirahuë',' tënin. 31 'Co Yosë quiricanën natëhuachinahuë', chimininsonta' nanpiantapirinhuë', co onporonta' natëapihuë',' itërin Apraani," tënin Quisoso.

Anishacancantopisopita

(Mateo 18.6-7, 21-22; Marcos 9.42)

17 1 Ina quëran ca'tano'sanënpita pënëantarin. "Nisha nisha ma'sha ya'huërin anishacancantiinpoaso'. Nipirinhuë', anishacancantona'piso' pa'pi co noyahuë' ni'ton, ¡ma'huantacha nisarin paya! Ina marë' Yosëri chiníquën ana'intarin. 2 Co'huara hua'huaro'sa tëranta' anishacancanchátërasohuë', marëquë chimiitërin naporini, noya noya niitonhuë'. Pancara'piquë a'sonconotahuatona', të'yaitopi naporini, co aquëtë' oshahuaintonhuë'. A'naquënta' imasapirinacohuë', co chiníquën cancanchatërapihuë'. Hua'huaro'sa' pochin cancantopi. Inapita anishacancantohuachina', Yosëri ana'intarin. 3 Napoaton, ni'cona a'napita anishacancantotama'.

A'na piyapi ma'sha onpotohuachinquëma', pënënco'. Naporinso marë' sëtohuachina, nanan anoyatoco'. 4A'na tahuërimarëáchin canchisëro' napotopirinquëmahuë', canchisëro chachin: 'Co noyahuë' ninahuë ni'ton, sëtërahuë,' itohuachinquëma', nanan anoyataantaco'. Co onporonta' no'huicaso' ya'huërinhuë'," tënin.

Ya'ipi cancanënpoa quëran natëcaso' ya'huërin

5Ina quëran ca'tano'sanënpitari itopi:

—Catahuacoi Sinioro, Yosë noya noya natë'i, itopi.

6—Mostasa ya'pirin hua'huishin ninin. Ina pochin pi'pian tëranta' Yosë natëtoma', nontohuatama', noya catahuarinquëma'. "Yosë nohuanton, iso nara no'pa quëran pipirahuaton, marëquë pa'in," tënama' naporini, pa'itonhuë'. "Yosë no'tëquën nontërinco," topatama', sacai' nininso' nanitaparama', itërin.

Yosë marë' sacatacaso' ya'huërinso'

7Ina quëran itantarin: "Patron ya'huëhuachina, piyapinën camairin. Camaihuachina, iminënquë sacatërin. Pë'tahuanënpitanta' a'pairin. Nani sacatohuachina, imin quëran huënantahuachina, patroni a'naroáchin a'carin, ¿topiramahuë' ti? 8Co naporinhuë'. Patron'ton yacoshatërin. Napoaton piyapinën sha'huitërin. 'Cosharo' niquë'. Ina quëran nitaparahuaton, o'huintoco ca'i. Nani coshatohuato, o'shitoco,' itërin. Nani coshatohuachina, naporo huarë' piyapinënso' coshatërin. 9Piyapinën camairin ni'ton, natërin. 'Ma noyanquën ni'ton, natëranco. Ina marë' "Yosparinquën," ' co itërinhuë'. 10Canpitanta' iyaro'sa', Yosë sha'huitohuachinquëma', natëco'. Nani natëhuatama': 'Topinan piyapinënpoa' ni'tëhua', natërëhua',' nitoco'. Ya'ipiya natëcamaso' ya'huërin," itërin Quisosori.

Chana caniori maninsopita anoyatërinso'

11Ina quëran Cariria parti na'huëtahuaton, Quirosarinquë pa'sarin. Samaria yonsan ya'cariya pa'nin. 12Inaquë paaton, a'na ninanoquë canconin. Canconpachina, shonca quëmapi'sa' chana caniori maninsopita quënanconin. Inapitaso' aquëmiáchin huanirahuatona', 13chiníquën nontopi:

—¡Quiyanta' Maistro nosoroatoncoi anoyatocoi topiraihuë'! itopi.

14Napotohuachinara, ni'sahuaton, itapon:

—Paatoma' corto hua'an noyatëramaso a'notonco', itërin. Napotohuachina, pa'pi.

Paasoi', a'nanaya canio inquipi. Noyatopi. 15A'nara': "Nani noyatërahuë," ta'ton, ayanquintarin. Iratapon pochin "¡Ma noyacha Yosëso' ni'ton, anoyatërinco paya!" tosarin. 16Quisosoquë huënantahuaton, nantëntaquëchin isonquirin. Isonquirahuaton, "Yosparinquën, Sinioro," itërin. Samaria piyapi inaso'.

17-18—Shonca ya'pi anoyatopirahuë', a'naíchin huënantahuaton, "Yosparinquën," itërinco. Inaso' nisha piyapi niponahuë', Yosë yonquirin. A'napitaso nipirinhuë' co "Yosparinquën," itërinacohuë', tënin.

19Ina quëran itantarin:

—Huanirahuaton iyasha, noya paquë. Yosë natëran ni'ton, noyatomiatëran huachi, itërin.

Yosë hua'anëntarinso'

(Mateo 24.23-28, 36-41)

20Ina quëran Parisioro'sari huëcapairahuatona', itapona':

—¿Onporota' Yosë isoro'paquë hua'anëntarin? itopi.

—Yosë hua'anëntohuachin iyaro'sa', co a'ninquëchin ya'noarinhuë'. 21 "Isëquë ya'huarin," co taponahuë'. "Pasëquë ya'huarin," co taponahuë'. Yosë hua'anëntohuachinquëma', ya'coancantarinquëma', itërin.

22 Ina quëran ca'tano'sanënpita itantarin:

—A'na tahuëri iyaro'sa', panantarahuë. Naporo' nohuantaramaco. Yosë quëran quëmapico ni'to, o'mantararahuë. "Manóton o'manta'in," tosapiramahuë', co naporo' quënanaramacohuë'. 23 A'naquën yanonpintarinënquëma'. "Nani o'mantarin. Pasëquë ya'huarin," itarinënquëma' a'naquën. "Patoro'pa' ya'huarin, quiyaso' nitotërai," itarinënquëma' a'naquëonta'. Ina pochin nontohuachinënquëma', ama natëcosohuë'. Ama inapita imacosohuë'. 24 A'nanaya o'mantararahuë. O'cori' huënsha' topachina, ya'ipi parti a'pintërin. Inapochachin a'na tahuëri ya'ipi piyapi'sa' ni'sarinaco. 25 Iporaso nipirinhuë' chiníquën parisita'huaso' ya'huërin. Na'a piyapi'sa' co nohuantarinacohuë'. No'huiarinaco. 26-27 Iráca Noi pënëntopirinhuë', co natëpihuë'. Co natëtonahuë', topinan ya'huëcaisoráchin cancantopi. Coshatapi, o'osapi, sa'asapi, hui'ninpitanta' aso'yapi. Napoatona', co manta' Yosë yonquipihuë'. Noiso nipirinhuë', Yosë natëton panca nancha ninin. Nani tinihuachina, inaquë ya'conin. A'napitaso' co yonquipirinahuë', a'nanaya panca pacon pa'sarin huachi. Naporo' ya'ipiya chimiitopi. Inapochachin piyapi'sa' topinan ya'huasoi', a'nanaya o'mantararahuë. 28 Notonta' iráca Sotomaquë ya'huëpirinhuë'. Inaquë a'napitaso' topinan ya'huatona', coshatápi, o'osápi, nipa'antápi, ma'sha sha'sapi, pëiapi. 29 Napoápirinahuë', Noto pipihuachina, naporo tahuëri chachin Yosë nohuanton, inápa quëran pën a'paimarin. A'nanaya ta'huantopi. 30 Inapochachin canta' a'na tahuëri Yosë quëran quëmapico ni'to, ya'noantarahuë.

31 "Ina tahuëri nanihuachin, co ma'shanëmapita yonquicaso' ya'huaponhuë'. Pëinëma aipi ya'huëhuatama', ama ma'sha macacaso marë tëranta' ya'concosohuë'. A'naroáchin ta'aco'. Iminquë ya'huëhuatama', ama pëinëmaquë paantacosohuë'. Topinan paco'. 32 Iráca Noto sa'in ma'shanënpita yonquiaton, co a'naroáchin ta'arinhuë'. Napoaton co cha'ërinhuë'. Ina yonquico'. 33 Noya nanpicamasoáchin yonquihuatama', topinan quëran nanpiarama'. Chiminpatama', parisitomiatarama'. Nipirinhuë', casáchin yonquihuatamaco, tëpapirinënquëmaonta', noya noya nanpimiatontarama'.

34 O'mantahuato, naporo' tashi' cato' piyapi ina pë'saraquëáchin huë'ësapirinahuë', a'nara' imarinco ni'ton, anquëniri inápaquë quëpantararin. A'naso nipirinhuë' patarin. 35 Cato sanapi shi'shi' pë'sanapirinhuë', a'nara' quëpantararin. A'naso nipirinhuë' patarin. [36 Cato quëmapi ina iminquëáchin sacatapirinahuë', a'nara' quëpantararin, a'nara' patarin,"] tënin Quisoso.

37 —¿Insëquëta' Sinioro napoapi? itopi.

—Ma'sharo'sa' chiminpachina, tamëro'sari huëcapaipi, itërin. (O'mantahuachin, ya'ipiya nitotapi, tapon naporin.)

Coisë naporinso'

18 1 "Chiníquën cancantatë', apira apira Yosë nontacaso' ya'huërin," ta'ton, pënënto nanan sha'huitantarin ama amitona' a'pocaiso marëhuë'. A'chintaton, itapon:

2 “A'na ninanoquë a'na coisë ya'huërin.
Co manta' Yosë të'huatërinhuë'.
Piyapi'santa' co nosororinhuë'. 3 Ina
ninanoquë chachin a'na quëyoron
ya'huëpirinhuë', inimiconëni na'con
ihuarin. Napoaton coisëquë pa'nin.
‘Paso' quëmapi ihuarinco. Sha'huitëquë'
quëtanta'inco. Ana'intëquë',’ itopirin-
huë', co nohuantërinhuë' catahuacaso'.
Nani tahuëri paantahuaton, inachachin
inachachin itantarin. 4 Hua'qui' coisëri
co natëpirinhuë', napoin quëran ami
ami natanin. ‘Co' mini Yosë të'huatë-
rahuë'. Piyapi'santa' co nosororahuë.
5 Iso quëyoronso nipirinhuë' apininco.
Apira apira huëcapaihuachincora,
pinatanahuë. Co huachi ahuantëra-
huë'. Napoaton inimiconën ana'inta-
rahuë,’ tënin.

6 Ni'co'. Coisë co noyahuë' niponahuë',
napoin quëran quëyoron catahuarin.
7 ¡Yosëso nipirinhuë' nóya ni'ton, huayonin-
sopita na'con catahuarin! A'napitari apari-
sitohuachina', Yosëri no'tëquën ana'intarin.
Tahuërirë chachin, tashirë chachin ina
nontopi ni'ton, catahuaarin. Co naniantа-
rinhuë'. 8 Tahuëri nanihuachin, a'naroáchin
ana'intarin. Napoaponahuë' o'mantahuato,
¿na'a ya'pita'ma' natëarinaco quënaimapo
to?” itërin Quisosori.

Cato' piyapi Yosë nontopiso'

9 A'naquën piyapi'sa' ya'huëpirinahuë'.
“Quiyasáchin no'tëquën Yosë natërai.
A'napitaso' co quiya pochin natëpihuë',”
toconpi. Napopirinahuë', inapita pënë-
nacaso marë' Quisosori itërin: 10 “Cato'
quëmapi Yosë chinotopiso pëiquë Yosë
nontacaso marë' pa'pi. A'naso' parisio.
A'nanta' coriqui copirno marë' ma'patë-
rinso'. 11 Parisioso' huanirahuaton, saca-
ronquë Yosë nontërin: ‘Tata Yosë, yanon-
tëranquën. Caso' noyaco. Ina marë' noya
ni'nanco ni'ton: “Yosparinquën,” itëranquën.
Co a'napita pochincohuë'. Co ihuatërahuë'.
Co nonpinahuë'. Co monshihuanahuë'. Paso'
quëmapi co noyahuë'. Caso nipirinhuë' co
ina pochincohuë'. 12 Nani simana catoro'
ayonarahuë. Ya'ipi canarahuë quëran,
diesmo quëma marë' acorahuë,’ itërin Yosë
nontaton. 13 A'naso nipirinhuë' co ya'caritë-
rinhuë'. Tapanaton, monshoárin. Oshanën
marë' sëtërin. ‘Tata Yosë, caso' oshahuanco.
Nosoroatonco, oshanëhuë inquitoco,’ itërin.
14 Ina oshanën inquitaton, Yosëri noya
ni'nin. Parisioso nipirinhuë', co noyahuë'
ni'nin. A'napita nocanpatama', a'na tahuëri
Yosë atapanarinquëma'. Nipirinhuë': ‘Caora
co nanitërahuë' noya nica'huaso'. Catahuaco
Sinioro,’ topatama', noya acoarinquëma',”
tënin Quisoso.

Hua'huaro'sa' nosororinso'

(Mateo 19.13-15; Marcos 10.13-16)

15 Ina quëran hua'huaro'sa' quëpi
Quisosori së'huamotocaso marë'.
Së'huamotorahuaton, inapita marë' Yosë
nontërin. Hua'huaro'sa' quëpisopita
ca'tano'sanënpitari yaa'papirinahuë'.

—Ama napotocosohuë'. Quisoso
apinama', itopi. 16 Quisosoriso nipi-
rinhuë' itërin:

—Tananpitoco' hua'huaro'santa'
huë'ina'. Ama a'pacosohuë'. Hua'-
huaro'sa pochin cancantohuatama',
Yosë hua'anëntërinquë ya'conarama'.
17 Tëhuënchachin itëranquëma'. Hua'-
huaro'sa' a'naroáchin yaimarinaco.
Co'so' inapita pochin cancantohua-
tamahuë', co Yosë hua'anëntërinquë
ya'conaramahuë', itërin.

Ma'huan yaimarinso'

(Mateo 19.16-26; Marcos 10.17-27)

18 Ina quëran a'na hua'ani Quisoso
huëcapairin.

—Quëmaso' Maistro noyan-
quën, tënahuë. ¿Ma'ta' caso' nii

nanpimiata'huaso marë'? Sha'huitoco canta' noya nii, itiirin.

19—¿Ma'marëta' "Quëmaso' noyanquën" itëranco? Yosëíchin noyaso'.
20Iráca pënëntërinso' nitotëran. "Ama sa'an tëhuananpitëquësohuë'. Ama piyapi tëpaquësohuë'. Ama ihuatëquësohuë'. Ama nonpinapiquësohuë'. Tata natëquë'. Mamanta' natëquë'," tënin Yosë iráca pënëntaton, itërin.

21—Hua'huatapo quëran huarë' ya'ipi inapita natërahuë, itërin.

22Ina natanahuaton, Quisosori itantarin:

—Isonta' Yosë nohuantërin. Paaton, ya'ipi ma'shanënpita pa'anconquë'. Coriqui canaranso' sa'ahuaro'sa' quëtonquë'. Ina quëran imaquico. Inapotohuatan, Yosë'pa' na'con canamiataran, itërin.

23Ina natanahuaton, co huachi noya cancantërinhuë'. "Hua'huayátërahuë ma'sha ya'huëtërinco," ta'ton, sëtërin. Sëtaton, pa'nin. 24Napohuachina, Quisosori itërin:

—Sacai quëran ma'huano'sa' Yosë hua'anëntërinquë ya'conapi. 25Ni'co' iyaro'sa'. Nahuan huëratën pi'pira'huaya naninën ya'huëtërin. Camiyo panca masho ni'ton, sacai' inaquë ya'conacaso'. Ina quëran saca sacai' ma'huano'sa' Yosë hua'anëntërinquë ya'conacaiso', itërin.

26Ina natanahuatona', pa'yanpi.

—¿Incha nica cha'ërë'poya? itopi.

27—Co insonta' inaora nanitërinhuë' cha'ëcaso'. Yosëíchin nanitërin anoyacancantinquëmaso'. Ya'ipi nanitaparin, itërin Quisosori.

28—Ni'quë' Sinioro, quiyaso' ya'ipi ma'shanëhuëi patahuatoi, imasarainquën, itërin Pitrori.

29—Tëhuënchachin iyaro'sa', nani ma'sha patohuatama', na'con na'con Yosë catahuarinquëma', tënahuë. A'naquëma' Yosë hua'anëntërinso' a'chinacamaso marë' pëinëma', sa'ama', iyaparima', tatama', mamama', hui'nama', inapita patarama'. 30Ca marë' patohuatama', ipora chachin Yosë na'con na'con quëtantarinquëma'. Ina quëran a'na tahuëri Yosë'pa' nanpimiatarama huachi, itërin Quisosori.

Chiminacaso' sha'huitantarinso'

(Mateo 20.17-19; Marcos 10.32-34)

31Ina quëran ca'tano'sanënpita amashamiachin quëparahuaton, itantarin: "Iporaso', Quirosarinquë paantarëhua'. Inatohua' ya'huasëhua', Yosë quëran quëmapico nipirahuë', nani ma'sha onpotarinaco. Pënëntona'piro'sa' iráca ninshitopiso chachin napotarinaco. 32Hua'ano'sa' masahuatonaco, nisha piyapi'saquë yo'coaninaco. Tëhuaarinaco, no'huiarinaco, ipitarinaco. 33Chiníquën huihuirahuatonaco, tëpararinaco. Napoaponahuë', cara tahuëriya quëran nanpiantarahuë," itërin.

34Natanaponaraihuë', co nitotopihuë'. Ma'sona tapon naporinso' co yonquipihuë'.

Somaraya anoyatërinso'

(Mateo 20.29-34; Marcos 10.46-52)

35Ina quëran Quiricoquë ya'caritohuachina, a'na quëmapi quënanconin. Ira yonsanquë huënsëarin. Somaraya ni'ton, nani tahuëri inaquë huënsëaton, coriqui topinan ma'patárin. 36Na'a piyapi'sa' iratapi, natanaton: "¿Inta' huë'sarin?" topachina, 37"Quisoso Nasaritoquë ya'huërinso' huë'sarin," itopi. 38Ina natanahuaton, chiníquën nontërin:

—¡Nosoroco Sinioro! Quëmaso' Tapico' shinquën. Yosë a'paimarinquën ni'ton, nosoroco canta', itërin.

39 A'naquën quëchitopisopitari natanahuatona', no'huipi. "Ta'tëquë'," itopirinahuë', aquëtë chachin chiníquën nontërin.

—Nosoroco Sinioro. Quëmaso' Tapico' shinquën. Onpopionta' catahuaco, itantarin.

40 Quisososo' chiniconahuaton, camaitërin quëcacaiso'. Quëshihuachinara:

41 —¿Ma'ta' iyasha onpochinquën? itërin.

—Anoyarayatoco Sinioro canta' ni'chi, itërin.

42 —Noyapa'. Natëranco ni'ton, anoyarayataranquën, itërin.

43 Itohuachina, a'naroáchin noya ni'tërin. "¡Ma noyacha Yosëso' ni'ton, anoyarayatërinco paya!" ta'ton, Quisoso imarin. Piyapi'santa' pa'yatatona', "Ma noyacha Yosëso' ni'ton, anoyarayatërin paya," topi.

Saquio anoyacancantërinso'

19 1 Quiricoquë canconahuaton, ninano huáncana pa'sarin. 2 Inaquë a'na ma'huan ya'huërin. Saquio itopiso'. Inaso', coriqui copirno marë' ma'patona'piro'sa' hua'anën ni'ton, chiníquën nanantërin. 3 Quisoso inaquë huë'pachina, na'a piyapi'sari yamotërapi. Saquionta': "Canta' Quisoso nohuichi," ta'ton, huë'pirinhuë'. Mo'copiya ni'ton, co nanitërinhuë' quënanacaso'. 4 Napoaton ta'arë'nachin piyapi'sa' na'huëtërahuaton, naraquë nanpëconin. "Isëquëchin Quisoso huë'sarin," ta'ton, inaquë huënsëarin Quisoso nococaso marë'. 5 Quisososo' inaquë canconahuaton, në'pëconin.

—Iya Saquio, manóton nohuaraquë'. Ipora tahuëri quëma pëinënquë yacahuaranquën, itërin.

6 Napotohuachina, manorahuaton, nohuaraimarin. Pa'yataton, "Noya Maistro. Huëquë' ni'quico," itërin. Ina quëran pëinënquë quëparin. 7 Piyapi'sari quënanahuatona', ninontapi. "¿Onpoatonta' oshahuan pëinënquë yacahuatonin?" nitopi. 8 Saquioso nipirinhuë' Quisoso a'chininso' natanahuaton, noya natërin. Napoaton itapon:

—Nani ma'sha Sinioro ya'huëtërinco. Ipora patoma sa'ahuaro'sa' quëtarahuë. Iráca a'naya a'naya nonpintato, ihuarahuëso' na'con na'con quëtantarahuë. A'na marëíchin nipirinhuë', catapini quëtantarahuë, itërin.

9 Itohuachina, Quisosori itërin:

—Ipora tahuëri Yosë nicha'ërinquën. Sa'an, hui'nanpita, inapitanta' nicha'ërin. Apraan shinquën ni'ton, nicha'ërinquën. 10 Na'a piyapi'sa' co Yosë natëtonahuë', chihuëpi pochin nipi. Inapita yonica'huaso marë' o'marahuë. Cancanëna' anoyacancanta'huaso marë' o'marahuë, tënin Quisoso.

Canacaso marë' coriqui quëtërinso'

11 Na'a piyapi'sa' natanapi. Paatona', Quirosarinquë ya'caritërapi. "Ipora tahuëri'sa' Yosë hua'anëntarinpoa huachi," topi. Napoaton Quisosori a'na pënënto nanan sha'huitërin:

12 "A'na quëmapi aquë pa'sarin hua'an ya'conacaso marë'. Yapa'pachina, piyapinënpita nontërin: 'Inatohua' pa'pato, copirno chiníquën nanan quëtarinco naro'pa' hua'anënta'huaso marë'. Oshaquëran chiníquën nanan quëtohuachinco, huënantarahuë,' tosahuaton, 13 shonca inpriatonën amatërin. Huë'pachinara, a'naya a'naya coriqui quëtërin. Napopináchin quëtëra'piarin. 'Iporaso' aquë pa'sarahuë. Iso coriqui quëchinquëma' ma'sha pa'anatoma', na'con na'con canacamaso marë',' itërin. Itahuaton, pa'nin. 14 Piyapinënpitaso nipirinhuë' co nohuantopihuë'. No'huipi. Napoaton

comisionënpita a'papi copirno sha'huitacaiso marë'. ‘Ina quëmapi co nohuantëraihuë' hua'anëntiincoiso'. Ama acoquësohuë',’ itoonpi.

15 Copirnoso nipirinhuë' co comisionënpita natëtonhuë', chiníquën nanan quëtërin. Napotohuachina, ya'huërinquë huëantarin. Canquirahuaton, inpriatonënpita amataantarin. Huë'pachinara, ‘¿Onpota' canarama'?’ itëra'piarin. 16 A'naso' huë'sahuaton, itërin: ‘Ina nápo' coriqui sinioro quëtëranco. Ma'sha pa'anato, nani shoncaro' aquëtë canarahuë,’ itërin. 17 ‘Ma noya sacatëran. Natëranco ni'quëhuarë', hua'an aco'inquën. Shonca ninanoro'sa' hua'anëntaran,’ itërin. 18 Ina quëran a'na inpriatonën huë'pachina, itërin: ‘Ina nápo' coriqui, sinioro, quëtëranco canta'. Ma'sha pa'anato, a'natëraporo' aquëtë canarahuë,’ itërin. 19 ‘Natëranco ni'quëhuarë', quëmanta' hua'an aco'inquën. A'natërápo ninanoro'sa' hua'anëntaran,’ itërin.

20-21 A'nanta' nipirinhuë' huë'sahuaton, itërin: ‘Quëmaso' sinioro, co nosororancoihuë' ni'ton, të'huatëranquën. Co sacataponahuë', canaran. Co sha'topiranhuë', nitërinso' manan. Canahuato, topinan osërëtarinco, ta'to, co sacatërahuë'. Ina nápo' coriqui quëtërancoso' panioquë so'pinahuato, taparahuë. Ma'tana ya'huarin,’ toconin. 22 ‘Quëmaso' co noyanquënhuë', chiroran. Co pi'pisha tëranta' natërancohuë'. Quëmaora nanamën quëran napotaranquën. Co sacataponahuë', canaran, ¿itëranco ti? 23 ¿Onpoatonta' nipachin co bancoquë acoranhuë'? Inaquë acoran naporini, pi'pian tëranta' canaitohuë',’ itërin. 24 Ina quëran piyapinënpita sha'huitërin. ‘Iso quëmapi topinan quëran coriqui quëtërahuë. Coriqui osërëtahuaton, paso' quëmapi quëtëquë', na'con na'con canarinso',’ itërin. 25 ‘Co'ta, inaso' nani hua'huayátërahuë coriqui ya'huëtërin. ¿Naquëranchin quëtanta'i ti?’ itërin piyapinëni. 26 ‘Ina mini quëtëquë'. Noya natërinco ni'ton, na'con ya'huëtarin. Na'con na'con quëtantarahuë. A'naso nipirinhuë' co natërincohuë' ni'quëhuarë', pi'pian ya'huëtërinso tëranta' osërëtarahuë. 27 Co nohuantërinacosopitaso nipirinhuë' maconco'. Isëquë chachin tëpaco',’ tënin,” itërin Quisosori.

Quirosarinquë canconinso'

(Mateo 21.1-11; Marcos 11.1-11; Juan 12.12-19)

28 Ina tosahuaton, paantarin. Quirosarinquë ya'caritëriarin. 29 Ya'caritahuaton, Oriposë panënquë canconin. Ina ya'cariya cato' ninano' ya'huërin. A'naso' Pitipaqui itopi. A'nanta' Pitania itopiso'. Inaquë canconahuaton, cato' ca'tano'sanën sha'huitërin.

30 —Paso' ninanoquë paco'. Pëi' ya'natirinquë canconpatama', mora hui'napishin a'sonpinan quënanconarama'. Co incari tëranta' huënsëchátërarinhuë'. I'quiritahuatoma', quëshico. 31 “¿Onpotaomata' i'quiritarama'?” itohuachinquëma', “Sinioro nohuantërin,” itoco', itërin.

32 Itohuachina, pa'pi. Pa'sahuatona', mora a'sonpinan quënanconpi. Quisosori sha'huitërinso chachin quënanconpi. 33 I'quiritaquëya':

—¿Onpotaomata' moraso' i'quiritarama'? itërin hua'anëni.

34 —Siniorori nohuantërin, itohuachina:

—Inta nipachin, quëpaquë', itërin.

35 Napotohuachina quëpatopi. Mora aipi a'mopiso' huëtohuachinara, ina aipi Quisoso huënsërahuaton, pa'sarin. 36 Na'a piyapi'sa' quëchitahuatona', a'mopiso' iraquë huëtopi. Chiníquën hua'an pochin nicatona', napotapi. Inaquë Quisoso pa'sarin. 37-38 Oriposë panën quëran nohuarapona pochin, imarinsopita chiníquën nonsapi.

—¡Ma noyacha Quisososo paya! Nani ma'sha nitotërin. Yosë nohuanton, na'a cania'piro'sa' a'naroáchin anoyatërin, ni'nai. Yosëri a'paimarin hua'anëntinpoaso marë'. Siniorori chachin chiníquën nanan quëtërin. ¡Ma noyacha Yosëso paya! Nanan anoyatërinpoa' ni'ton, noya yonquirinpoa', topi. Noya cancantatona', napopi. 39 Parisioro'sari natanahuatona', no'huipi.

—Imarinënsopita Maistro, sha'huitëquë' ta'china', itopi.

40 —Ta'topi naporini, na'piro'sa tëranta' chiníquën nointonahuë', tënin Quisoso.

41 Ina quëran Quirosarin notënanquë canconpi. Canconpachina, piyapi'sa' yonquiaton, Quisoso sëtërin. Sëtaton, na'nërin. 42 "Hua'qui' pënënpiranquëmahuë', co yanatanamacohuë'. Ipora tëranta' no'tëquën yonquirama' naporini, noya cancanchitomahuë'. Iporaso nipirinhuë' co huachi nanitaramahuë'. Co natantochináchinhuë' cancantërama'. 43 Napoaton a'na tahuëri parisitarama'. Inimiconëmapita huëcapairahuatënënquëma', tancapitarinënquëma'. Ya'ipi parti quëran ahuëarinënquëma'. Ninano pairapiramaso' inápa niponahuë', ma'sha a'mitë a'mitëtapi ya'conacaiso marë'. 44 Ya'conahuatona', pëinëmapita ohuatapi. Co a'na na'pi tëranta' niya'huiritarinhuë'. Ya'ipinquëma' ta'huantarama'. Nicha'ëca'huanquëmaso marë' o'mapirahuë'. Co nohuantëramacohuë' ni'ton, Yosë ana'intarinquëma huachi," tënin Quisoso.

Nipa'antopisopita Yosë chinotopiso pëi quëran a'parinso'

(Mateo 21.12-17; Marcos 11.15-19; Juan 2.13-22)

45 Ina quëran Yosë chinotopiso pëiquë ya'conahuaton, nipa'antopisopita a'parin. 46 —Yosë quiricanën quëran tapon: "Ca nohuanto, pëinëhuë ya'huë'in piyapi'sa' nontiinacoso marë'," tënin Yosë. Canpitaso nipirinhuë', ihuatëro'sa' ya'huëpiquë pochin nitërama', itërin Quisosori. Itahuaton, a'parin.

47 Ina quëran nani tahuëri inaquë a'chinin. Corto hua'ano'sa', cotio maistro'sa, ninano' hua'ano'sa', inapitaso' no'huitona', Quisoso yatëpapirinahuë'. 48 Na'a piyapi'sari nóya natanatona' yamotopi ni'ton, co nanitopihuë' macacaiso'.

Chiníquën nanantërinso'

(Mateo 21.23-27; Marcos 11.27-33)

20 1 Ina quëran Yosë chinotopiso pëiquë paantarahuaton, piyapi'sa' a'chintantarin. Noya nanan pënëntaquëya', cotio ansiano'sa', cotio maistro'sa', corto hua'ano'sa', inapita huë'pi.

2 —¿Onporahuatonta' chiníquën nanantaton, nipa'antopisopita a'paran? ¿Inta' nanan quëtërinquën ina pochin nicacaso'? Sha'huitocoi, itopi.

3 —Noyapa', carinquëmanta' natainquëma'. Ina sha'huitohuatamaco, canta' insosona nanan quëtërincoso' sha'huitaranquëma'. 4 ¿Incarita' Coansha nanan quëtërin piyapi'sa' aporintacaso marë'? ¿Yosëri nanan quëtërin, piyapiri nica? ¿Ma'ta' tënama' canpita yonquiatoma'? Sha'huitoco carinquëmanta' nanan quëtërincoso' sha'huichinquëma', itërin Quisosori.

5 Natanahuatona', inahua capini ninontopi. "¿Ma'ta' itahua'? 'Yosëri nanan quëtërin aporintacaso',' itohuatëhua': '¿Onpoatomata' nipachin co natëramahuë'?' itarinpoa'. 6 Nipirinhuë': 'Co Yosëri nanan quëtërinhuë'. Piyapiri quëtërin,' itohuatëhua', na'a piyapi'sa' chiníquën no'huiarinënpoa'.

Na'piquë të'yaratënënpoa', tëpamarinënpoa'. 'Yosëri a'parin pënëinpoaso marë',' topi ya'ipiya," nitopi. 7 Nani ninontohuachinara, Quisoso itapona': "Ahuën. Co quiyaso' nitotëraihuë'. ¿Incariso' Coansha nanan quëtomara? Co nitotëraihuë'," toconpi.

8 —Napoahuarë', co carinquëmanta' insosona nanan quëtërincoso' sha'huitaranquëmahuë', itërin Quisosori.

Inpriatoro'sa' co noyahuë' yonquipiso'

(Mateo 21.33-44; Marcos 12.1-11)

9 Ina quëran piyapi'sa' a'chintacaso marë', iso pënënto nanan sha'huitaantarin: "A'na quëmapi pancana iminin. Inaquë opasáchin sha'nin. Nani tiquihuachina, inpriatoro'sa' acorin a'paicaiso marë'. 'Sacatëramaso marë', nitërinso' patomachin maco'. Patomachin canta' acotoco,' itërin. Itahuaton, a'na parti pa'nin. Hua'qui' inaquë ya'huërin. 10 Nitërinso' nani cayahuachina, piyapinën ya'huërin'pa' a'parin. Patoma nitërinso' ma'caso marë' pa'pirinhuë', inpriatonënpitari masahuatona', ahuëpi. Ahuërahuatona', topinan a'papi. 11 Naquëranchin hua'anëni a'na piyapinën a'pantapirinhuë'. Inanta' chiníquën no'huitona', ahuëantapi. Ahuëatona', topinan a'paantapi. 12 A'nanta' a'pantapirinhuë'. Pë'sharahuatona', a'papi inanta'.

13 Napoin quëran hua'anëni yonquirin. '¿Ma'cha onpochiya? Na'aya'pi a'papirahuë'. Ahuërahuatona', topinan a'pairachinpi. Hui'nahuë nosoropirahuë', ina huachi a'paarahuë. Ina natëapona' nimara,' ta'ton, hui'nin chachin a'papirinhuë'. 14 Inpriatonënpitaso' hui'nin quënanahuatona', ninontopi. 'Paso' hui'napi a'na tahuëri pa'pin chiminpachin, iso no'pa chachin hua'anëntapon. Huëco' tëpa'ahua'. Ya'ipi ma'shanënpita canpoari matahua huachi,' nitopi. 15 Naporahuatona', hui'nin masahuatona', aipiran të'yatahuatona', tëpapi.

Pa'pin natantohuachin, ¿ma'ta' onpotintapon, hui'nin chachin tëpatopi ni'quëhuarë'? 16 A'naroáchin huëntarahuaton, inpriatonënpita tëpapon. Ina quëran nasha inpriatoro'sa' acoantapon, tënahuë," itërin Quisosori.

Ina natanahuatona':

—¡Ama onporonta' napoinsohuë'! topi.

17 Napohuachinara, nirayarahuaton, itantarin:

—Napopiramahuë', ¿ma'ta' tapon nipachin pënëntona'pi iráca ninorinso'? Ninshitaton, tapon:

"Na'pi quëran yapëihuachina,
a'na na'pi ya'huëpirinhuë',
pëina'piro'sa' co nohuantopihuë'. 'Napoonin,' ta'tona',
të'yatopirinahuë',
hua'anëni maantarahuaton, 'Iso
na'pi mini na'con na'con
nohuantërahuë pëica'huaso
marë',' ta'ton, noya acoantarin.

18 Ina na'pi i'patohuatëra, anotatë' ya'panë'. A'na tahuëriso nipirinhuë' ina na'pi chachin insosona anoantohuachin, ni'shariarin," itërin Quisosori.

19 Ina natanatona', corto hua'ano'sa', cotio maistro'sa', inapitaso' no'huitopi: "Chinotatonpoa', pënënarinpoa'," ta'tona', yamapirinahuë' tashinan pëiquë po'mocaiso marë'. Piyapi'sa' të'huatatona', co mapihuë'.

Copirno marë' coriqui ma'patërinso'

(Mateo 22.15-22; Marcos 12.13-17)

20 Napoaton a'naquën quëmapi'sa' amatahuatona', itapona': "Nonpintatoma', Quisosoquë paco'. Yaimaramaso pochin nicatoma', ina nontoco' atëhuëcaso

marë'. Ina quëran sha'huirapihuatama', hua'ani sontaro'sa' a'paarin ina macacaso marë',” itopi. 21 Itohuachinara, pa'pi Quisoso nontapona':

—Ma noya Maistro nontërancoi. No'tëquën a'chinan. Yosë nanamën no'tëquën a'chintatoncoi, co hua'an tëranta' të'huatëranhuë'. 22 Napoaton yanatanainquën. Noma copirnoso' nisha piyapi niponahuë', ya'ipinpoa' hua'anëntërinpoa'. Coriqui ma'painpoaso marë' comisionën a'parin. Huë'pachina', ¿noya ipora quëtacaso' ti? ¿Ma'ta' Yosë nohuantërin nica'huaiso'? Sha'huitocoi nitochii, itopi.

23 Quisososo nipirinhuë' yonquipisopita nitotërin.

—¿Onpoatomata' yaatëhuëramaco? 24 Noma coriqui quëshico ni'i, itërin. Napohuachina, quëtopi.

—¿Inta' isoso' nonanpiso'? itohuachina, —Noma copirno, itopi.

—¿Inta' nininëonta' isëquë ninshitopi? itaantahuachina, —Noma copirno chachin, itaantapi.

25 —Copirno ma'shanën ni'quëhuarë' inachachin quëtaantaco'. Naporahuaton, Yosëso' nininpoa' ni'ton, hua'anëntërinpoa'. Ya'ipi cancanëma quëran ina natëcaso' ya'huërin, itërin.

26 Na'a piyapi'sari Quisoso yaatëhuëpirinahuë', co nanitopihuë':

—Ma noyacha a'panitërin paya, ta'tona', co huachi natanpihuë'.

Piyapi'sa' nanpiantarapiso'

(Mateo 22.23-33; Marcos 12.18-27)

27 Ina quëran a'napita cotio hua'ano'sa' huë'pi. Satosioro'sa' itopiso'. Inapitaso' nisha a'chinpi. “Piyapinpoa' chiminpatëhua', co onporonta' nanpiantarihuahuë',” toconpi. Inapitanta' Quisoso yanonpintatona', huëcapaipi.

28 —Iráca Maistro Moisësë pënëninpoa': “Quëmapi sa'aponahuë co hui'nin ya'huëyátërasohuë' sa'in ayananpihuachin, ina iini chachin imoroën maantacaso' ya'huërin. Hui'nahuanpachin, iinco' apoin inari ya'huërëtacaso marë'. Ina quëran mashotohuachin, ma'shanën, no'panën, inapita masarin,” tënin Moisësë ninshitaton. 29 Canchisë iyaro'sa' ya'huërin. Paninanso' sa'apirinhuë'. Co hui'nin ya'huëyátërasohuë', sa'in ayananpirin. 30 Ina iini chachin imoroën maantarin. Moisësë tëninso chachin manin. Inanta' co hui'nin ya'huëyátërasohuë', chimiantarin. 31 A'na iionta' inapoantarin. Canchisë iinpita chachin inapoantapi. Co a'naya tëranta' hui'nin ya'huëyátërasohuë', ya'ipi taquipi. 32 Ina quëran sanapinta' chiminin huachi. 33 Canchisë iinpitari chachin mapirinahuë', nanpiantacaso' tahuëri nanihuachin, ¿inquën chachincha sa'in ninë'poya? itopi.

34 —Co no'tëquën, iyaro'sa', yonquiramahuë'. Isoro'paquë piyapi'sa' sa'api, so'yapi, inapopi. Ina quëran chiminpi. 35 A'naquën Yosëri noya ni'ninsopita inápaquë pantarapi. Nanpiantahuachina', co huachi sa'aponahuë'. Sanapi'santa' co so'yaponahuë'. 36 Co huachi chiminaponahuë'. Anquëniro'sa pochin nisapi. Nanpiantarapi ni'ton, Yosë hui'ninpita chachin nisapi. 37 Chiminpisopita tëhuënchachin nanpiantarapi. Ina a'chinchinquëma'. Moisësë chachin ninshitërinso'. Nara'huaya orotarinso' nicaso', Yosëri nontërin: “Caso' Yosëco. Apraan chinotarinco. Isaco, Cacopo, inapitanta' chinotarinaco,” tënin Yosë. 38 Nanpirëhuasopitaráchin Yosë chinotarëhua'. Napoaton inapitanta' nani chiminpirinahuë', nanpimiataantapi, itërin Quisosori.

39 Cotio maistro'sa' natanahuatona', pa'yanpi.

—¡Ma noyacha, Maistro, yonquiran paya! tënin a'na'.

40 Ina quëran të'huatatona', co huachi nohuantopihuë' nataantacaiso'.

Yosëri a'paimarinso'
(Mateo 22.41-46; Marcos 12.35-37)

41 Ina quëran Quisosori itantapon:
—Iráca Yosë quiricanënquë sha'huitërinpoa'. "A'na tahuëri a'na quëmapi acoarahuë piyapi'sa' nicha'ëcaso marë'. Inaso' Cristo," tënin iráca. Cotio maistro'saso' a'chinpachinara: "Cristoso' Tapico' shiin," topi. Napopirinahuë', 42 iráca Ispirito Santo nohuanton, Tapiri chachin Cristo ninorin. Sarmoquë ninshitaton, naporin:

Yosëri Sinioronëhuë sha'huitërin: "Inchinanëhuë quëran huënsëquë'
43 inimiconënpita cari minsëchinquën," itërin Yosëri, tënin Tapi.
44 Shia'huain niponahuë', Cristo yonquiaton, "Sinioronëhuë," tënin Tapi. Piyapi chachin nipirinhuë', Tapiri chinotërin. ¿Onpoatonta' naporin? itërin Quisosori.

Cotio maistro'sa' yanonpipiso'
(Mateo 23.1-36; Marcos 12.38-40; Lucas 11.37-54)

45 Ya'ipi piyapi'sa' natantapaquë, ca'tano'sanënpita pënënaton, itapon: 46 "Ni'cona cotio maistro'sa' nonpintochinënquëma'. 'Noya noyacoi,' ta'tona', naporopi a'mopi piyapi'sari nicacaiso marë'. Cachiquë pa'pachinara, na'a piyapi'sari nontopi. 'Huë'cama maistro,' itohuachinara, pa'yatopi. Niyontonpiso pëiquë ya'conahuatona', hua'ano'sapitarë' yahuënsëconpi. Pita nipachinara, huancánachin yahuënsëconpi. 47 Noya nonaponaraihuë', a'naya a'naya quëyorono'sa' nonpintatona', ma'shanënpita matopi. Ama noninacaiso marëhuë' hua'qui' Yosë nontopirinahuë', co cancanëna quëran natëpihuë'. Ina marë' aquë aquëtë' Yosëri ana'intarin," itërin.

Quëyoron Yosë marë' coriqui acorinso'
(Marcos 12.41-44)

21 1 Yosë chinotopiso pëiquë a'na cacon ya'huërin. Inaquë coriqui Yosë marë' po'mopi. Quisosori notëërahuaton, na'a ma'huano'sa' ni'nin. Na'con coriqui inaquë po'morapirinahuë'. 2 Ina quëran a'nara quëyoron huë'nin, sa'ahua nininso'. Catotëra'huayaíchin coriqui po'moquirin. 3 Ina ni'sahuaton, Quisosori itërin:
—No'tëquën itëranquëma', na'a piyapi'sa' na'con coriqui po'morapirinahuë', iso quëyoronso nipirinhuë' na'con na'con po'moquirin. 4 Ma'huano'saso' na'a coriquihuanatona', ya'sotopisoíchin po'mopi. Iso sanapiso nipirinhuë', pi'pian ya'huëcharinso', ya'ipi po'moton, tiquirin. Napoaton na'con na'con Yosë quëtërin, tënahuë, tënin Quisoso.

Yosë pëinën ohuatapiso'
(Mateo 24.1-2; Marcos 13.1-2)

5 Yosë chinotopiso pëi' nicatona', a'naquën nitapona': —Ma noyápiachin na'pi quëran nipi. A'naquën ninshiyaráchin Yosë marë' acopiso', nitopi. 6 Napohuachinara, Quisosori itërin:
—Iporaso' ya'ipiya noyápiachin ni'piramahuë', a'na tahuëri ya'ipi ohuatapi. Co a'na na'piya tëranta' niya'huiritarinhuë', itërin.

Ayaro' tahuëri ya'caritërinso'
(Mateo 24.3-28; Marcos 13.3-23)

7 Napohuachina, natanpi:
—¿Onporota' Maistro ohuatapi? Ina tahuëri'sa' naniriahuachin, ¿ma'ta' onporahuachina', nitotapoi? Sha'huitocoi quiyanta' nitochii, itopi.

8 Napotohuachinara: “Ni'cona iyaro'sa' nonpintochinënquëma'. A'naquën huëcatona': ‘Caso' Cristoco. Yosë chachin a'pairinco,’ tosapi. A'napitanta' nonpin nanan sha'huirapi. ‘Nani tahuëri naniriarin, nitotërai,’ tosapi. Ama inapita imacosohuë'. 9 Nisha nisha parti piyapi'sa' nino'huiapi. Niahuërahuatona', quira nisapi. Ina natanpatama', ama pa'yancosohuë'. Piyapi'sa' co noyahuë' nicatona', na'a quira nisapi. Napoaponahuë', co isoro'pa' ta'huanchátëraponhuë'.

10 Nisha nisha piyapi'sa capini quira nisapi. Copirnoro'sa capini nino'huitona', piyapinënpita camairapi quira nicacaiso marë'. 11 A'na parti a'na parti panca ocohua pa'sarin. Cosharori pahuantohuachina', piyapi'sa' tanari tiquirarin. Nisha nisha parti chiníquën canio matarin. Na'a taquirapi. Yosë nohuanton, nisha nisha ma'sha inápaquë ya'noarin. Quënanahuatona', piyapi'sa' pa'yanapi. Ya'ipiya të'huatapi. Ayaro' tahuëri ya'caritohuachin, ayonquicaiso marë' napoarin.

12 Co'huara ma'sha onpoyatërasohuë', co noya piyapi'sahuë' masarinënquëma'. Imaramacoso marë' aparisitarinënquëma'. Cotio niyontonpiso pëiquë sha'huirapiarinënquëma'. Tashinan pëiquë po'morarinënquëma'. Imaramacoso marë' copirno ya'huërinquënta' quëpararinënquëma'. 13 Naporo' inapitanta' Yosë nanamën sha'huitohuatama', natanapi. 14 Mapachinënquëma', ‘¿Ma'cha tono'pocoya?’ ama tocosohuë'. 15 Catahuaranquëma' noya nonacamaso'. Ca nohuanto, noya yonquiarama'. Inimiconënpita co nanitapihuë' a'paniinquëmaso'. 16 Tataparima' co imatonahuë', sha'huirapiarinënquëma'. Iyaparima', quëmopinëmapita, amiconëmapita, inapita sha'huirapiarinënquëma'. A'naquëma' tëpararinënquëma'. 17 Imaramacoso marë' na'a piyapi'sa' no'huiarinënquëma'. 18 Napoaponahuë', Yosë ni'sarinquëma' Co inquëma tëranta' chimimiataramahuë'. 19 Noya imamiatohuatamaco, cha'ësarama'.

20 Notohuaro' sontaro'sa' nisha parti quëran huëcatona', Quirosarin tancapitapi. Ina ni'patama', nani tahuëri nanirinso' nitotarama'. ‘Quirosarin ata'huantapi,’ tosarama'. 21 Naporo' ta'acaso' ya'huërin. Cotia parti ya'huëhuatama', motopi'pa' ta'aco'. Ninanoquë ya'huëhuatama', a'naroáchin pipico'. Iminëmaquë ya'huëhuatama', ama ninanoquë ayancontacosohuë'. 22 Ina tahuëri'sa' nanihuachin, na'con parisitapi. Iráca Yosë quiricanënquë ninorinso chachin naporo huarë' Yosëri chiníquën ana'intarin. 23 Cayorono'sa', hua'huahuano'sa', inapitaso' sacai quëran ta'arapi. ¡Ma'huantacha nisapi paya! Yosëri no'huiton, cotioro'sa' ana'intarin. 24 Inimicoro'sa' huëcatona', na'a piyapi'sa' sahuëniquë tëparapi. Nisha nisha sontaro'sari ya'huëpiquë quëparapi asacatacaiso marë'. Nisha piyapi'sa' Quirosarinquë ya'conahuatona', camaitapi. Hua'qui' inaquë ya'huapona'. Tahuërinën nanihuachina, Yosë nohuanton, pipiapi.

Quisoso o'mantacaso' tahuëri

(Mateo 24.29-35, 42-44; Marcos 13.24-37)

25 Ina quëran Yosë nohuanton, pi'i tashiarin. Co huachi yoqui a'pianinhuë'. Tayoraro'sa' inápa quëran anotarin. Marënta' panca co'sacaitapon ni'ton, tënëntapon. Ya'ipi piyapi'sa' pa'yanapona'. 26 Inápaquë ya'huërinsopitanta' nacon nacontapon. Piyapi'sa' nisha nisha yonquiatona', të'huatapona'. ‘¿Ma'cha onporo'poya?’ ta'tona', pa'yani yatëpapon.

27 Ina quëran ni'sarinaco. Yosë quëran
quëmapico ni'to, chitoro' huancana
o'mantararahuë. Chiníquën nanantato,
o'mantararahuë. Huënaráchin huënará-
chin ya'noarahuë. 28 Napoaton nisha nisha
quira nisahuachina', nisha nisha ma'sha
onporahuachina', ama pa'yancosohuë'.
O'manta'huaso' tahuëri naniriarin ni'ton,
nóya cancantatoma', ninaco. O'manta-
huato, noya nicha'ësaranquëma'. Yosë'pa'
quëpantaranquëma',” itërin Quisosori.

29 Ina quëran iso pënënto nanan
sha'huitërin: “Iquira nara papotërin
quëran nitotoco'. A'napita nararo'-
santa' yonquico'. 30 Nara ta'amënquë
monoantahuachina: ‘Nani o'napi
naniriarin,’ topi. 31 Inapochachin nani
ma'sha onporahuachina', nitotarama'.
‘O'mantacaso' tahuëri naniriarin. Yosë
hua'anëntarinpoa',’ tosarama'.

32 No'tëquën itëranquëma'. Co'huara
cotioro'sa' huënton ta'huanchatërasо-
huë', nani ma'sha onporapi. 33 Isoro'pa'
ta'huantarin. Pi'iro'tënta' ta'huantarin.
Ca nanamëhuëso nipirinhuë' co onpo-
ronta' ta'huantarinhuë'. No'tëquën
nonahuë ni'ton, ya'ipiya sha'huitëran-
quëmaso chachin naniarin.

34 Ni'cona naniantotamaco. Ama pita
pa'yatacasoachin cancantocosohuë'.
Ama no'picosohuë'. Ama ma'sharáchin
yonquicosohuë'. Ina pochin cancan-
tohuatama', co aquëtë' yonquiarama-
cohuë'. Co noya ninahuatamacohuë',
35 huënson a'naroáchin ma'sha maninso
pochin, a'nanaya o'mantararahuë. Ya'ipi
piyapi'sa' a'ninquëchin ni'sarinaco.
36 Napoaton noya cancantatoma', Yosë
nontoco' achinicancainquëma' cha'ëca-
maso marë'. Yosë quëran caso quëmapico
ni'to, co imapisopitahuë' ana'intarahuë.
Apira apira Yosë nontohuatama', naporo'
tahuëri co tapanatomahuë', noya huani-
paramaco,” tënin Quisoso.

37 Nani tahuëri Yosë chinotopiso pëiquë
a'chinin. Tashi' nipachina, Oriposë
panënquë huë'ëcaso marë' pa'nin. 38 Tashi-
ramiachin na'a piyapi'sa' chinotopiso
pëiquë pa'pi Quisoso natanacaiso marë'.

Quisoso macacaiso marë' chinotopiso'

(Mateo 26.1-5, 14-16; Marcos 14.1-2, 10-11; Juan 11.45-53)

22 1 Cato' tahuëri pahuanarin Pascoa
nanicaso'. Naporo' cotioro'sa'
niyontonpi Yosëri iráca nicha'ërinso'
yonquicaiso marë'. Ina tahuëri nani-
huachina, nisha pan ca'pi, co ahuëpo-
catopisohuë'. 2 Corto hua'ano'sa', cotio
maistro'sa', inapitari chinotopi Quisoso
tëpacaiso'. Piyapi'sa' të'huatatona', co
nanitopihuë' a'ninquëchin macacaiso'.

3 Shonca catoya'piri Quisoso ca'tan-
pirinahuë', a'nara' sopairi ya'coancan-
tërin, Cotasë Iscarioti itopiso'. Sopairi
ya'coancantohuachina, 4 corto hua'a-
no'saquë pa'nin. Cotio sontaro'santa'
nontërin Quisoso sha'huirapicaso marë'.
5 Natanahuatona', pa'yatopi. Ina marë'
coriqui quëtacaiso sha'huitopi.

6 —Noyapa', ta'ton, Cotasë yonqui-
rarin po'oana quëran a'nocaso marë'.

Pascoa tahuëri coshatopiso'

(Mateo 26.17-29; Marcos 14.12-25; Juan 13.21-30; 1 Corintios 11.23-26)

7 Pascoa tahuëri'sa' nipachina, nisha
pan ca'pi, co ahuëpocatopisohuë'. Naporo
tahuëri chachin carniroa'hua iráca
tëpapiso pochin tëpaantapi yonqui-
caiso marë'. Nani pi'ipiquë cotioro'sa'
naporápi. 8 Quisosonta' yonquirin ina
pochin capacaso' ni'ton, Pitro, Coansha,
inapita sha'huitërin:

—Paatoma', Pascoa cosharo' tapaco'
capaquëhuaquë, itërin.

9 —¿Intohuata' paatoi tapaii? itopi.

10—Ninanoquë paco'. Inaquë a'na
quëmapi nacapiarama'. Yonquë i'sha
chi'yatarin. Ina imaco'. Pëiquë ya'con-
conpachin, canpitanta' ya'conco'. 11Pëi'
hua'anën quënanconpatama', natan-
conco'. " '¿Insëquëta' patoana ya'huërin
Pascoa cosharo' capaca'huaiso'?' tënin
Maistro," itonco'. 12Napotohuatama',
panca patoana a'notarinquëma', inápaquë
nininso'. Misa, huënsënan, inapita nani
ya'huërarin. Inaquë cosharo' tapaco'
canpoa' capaquëhuaquë, itërin Quisosori.
13Itohuachina, paatona', ninanoquë
canconpi. Quisosori sha'huitërinso
chachin quënanconpi. Inaquë Pascoa
cosharo' acopi capacaiso marë'.
14Ora nanihuachina, Quisoso ca'ta-
no'sanënpitarë' huë'pi. Huëcatona',
misaquë huënsëquipi.
15—Apira Pascoa cosharo' ca'sarëhua'.
Pa'pi nohuantërahuë canpitaro'co ina
capa'huaso'. Ipora tëranta' ca'ahua'
co'huara chimianahuë. 16Yosë natëto,
chiminarahuë. Iporáchin Pascoa cosharo'
ca'sarahuë. Ina quëran Yosë hua'anën-
tërinso' naniquë huarë' ca'sarahuë.
Naporo' noya noya ya'huarihua', itërin.
17Minëa'hua masahuaton, Yosë
nontërin. "Yosparinquën, Tata,"
itahuaton, ca'tano'sanënpita quëtërin.
—Canpitanta' pi'pian pi'pian o'oco'.
18Ipora quëran huarë' co huachi huino
o'osarahuë'. Yosë isoro'pa' hua'anën-
taquë huarë' o'oantarahuë, itërin.
19Ina quëran cosharo' masahuaton,
"Yosparinquën, Tata," itahuaton, së'panin.
Inapotahuaton, a'naya a'naya quëtërin.
—Ca nonëhuë pochin iso'. Canpita
marë' chiminarahuë. Ca chinotato-
maco, ca'co', itërin.
20Nani coshatohuachinara, ninëa'hua
maantarin.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

—Huënainëhuë pochin iso'. Huënainëhuë pa'sarin ni'ton, nasha quëran canpitarë' Yosë anoyatërinso' sha'huichinquëma' imacamaso marë'. Huënainëhuë quëran nicha'ësaranquëma'. 21 Napoaponahuë', a'naquëma' carë'quëma chachin coshatapomarahuë', sha'huirapiaramaco. 22 Yosë quëran quëmapico niporahuë', ina nohuanton, chiminarahuë. Napoaponahuë', sha'huirapirincoso', chiníquën parisitapon. Yosëri ana'intarin, tënin Quisoso.

23 "¿Inquënpoacha yasha'huirapirëhua' nicaya?" nitopi.

Chini chiníquën nanantacaso' nohuantopiso'

24 Ina quëran inahua capini ninontapi. "¿Inquënpoata' chini chiníquën nanantërë'pëhuaya?" nitopi. Ya'ipiya chiníquën nanan nohuantopi. 25 Napoaton Quisosori itërin: "Nisha piyapi'sa' co Yosë nohuitopihuë'. Hua'anënapita chiníquën nanantatona', piyapinënpita camaipi. 'Caso' noyaco ni'ton, "a'paitona'pi," itoco,' toconpi a'naya a'naya. 26 Canpitaso nipirinhuë' ama ina pochin yonquicosohuë'. Insosona chiníquën nanantacaso nohuantohuachin, a'napita na'con na'con catahuacaso' ya'huërin. Hua'an yanipatama', piyapimia pochin cancantoco'. 27 Ni'co'. Hua'anso' huënsërahuaton, coshatarin. Piyapinënpitaso nipirinhuë' sacatapi. Co hua'anën pochin chiníquën nanantopihuë'. Caso nipirinhuë' piyapimia pochin cancantërahuë. Apira apira a'napita catahuarahuë.

28 Canpitaso' noya imaramaco. Aparisitopirinacohuë', co a'poramacohuë'. 29 Ina marë' Yosë'pa' canaarama'. A'na tahuëri Yosë nohuanton, hua'anëntarahuë. Naporo' canpitanta' acoaranquëma' hua'an pochin nicamaso'. 30 Hua'anëntohuato, carë'quëma' noya coshatërëhuaso pochin nóya cancantarama'. Inaquë catahuaramaco ya'ipi israiro'sa' hua'anënta'huaso'," itërin.

Pitrori nonpinapicaso' ninorinso'

(Mateo 26.31-35; Marcos 14.27-31; Juan 13.36-38)

31 Ina quëran Simon Pitro pënënin chiníquën cancantacaso marë'.

—Tëhuënchachin iya Simon sopai yaminsërinquëma'. Inari nani Yosë nontërin: "Arosë pintiapiso pochin tëni'i, topirahuë'," itërin. "Inta nipachin tënirіquë'," itërin Yosëri. Napoaton sopai chiníquën sha'huitarinquëma' naniantamacoso marë'. 32 Caso nipirinhuë' iyasha, nani Yosë nontërahuë ama a'poancoso marëhuë'. Napoaton co naniantomiatarancohuë'. Noya imaantahuatanco, iyanpita achinicancanquë', itërin.

33 —Sinioro, co caso' a'poaranquënhuë'. Tashinan pëiquë po'mohuachinënquën, canta' ya'co'in. Yatëpapirinacohuënta', co të'huatarahuë', tënin Pitro.

34 —No'tëquën iyasha itaranquën. Ipora tashi chachin, co'huara atari përashatërasohuë', cararo' nonpinapiaranco. "Co caso' Quisoso nohuitërahuë'," toconapon, itërin Quisosori.

Tëniarinso'

35 Ina quëran ya'ipi ca'tano'sanënpita itapon:

—Iráca a'chinacamaso marë' a'paranquëma'. Pa'patamara, coriqui, pë'pëto, sapatë', co inapita tëranta' quëparamahuë'. Topinan pa'patamara, ¿co manta' pahuantërinquëmahuë' ti? itërin.

—Co manta' pahuantërincoihuë'. Noya pa'nai, itopi.

36 —Iporaso nipirinhuë' sacai' nipon. Napoaton ama topinan pacosohuë'.

Coriqui, pë'pëto, inapita ya'huëtohuachinquëma', quëpaco'. Co sahuëni ya'huëtohuachinquëmahuë', a'moramaso' pa'anatoma', sahuëni pa'anco'.
37 Iráca Yosë quiricanën quëran ninorinaco. “Apiro'sarë' acorapi,” tënin. Napopiso chachin apiro'sa pochin cancantatonaco, masarinaco. Ya'ipi ninorinacoso' nanicaso ya'huërin, tënin.
38 —Ni'quë' Maistro. Cato' sahuëni ya'huëtërincoi, itohuachina:
—Tatoco huachi pa'ahua', itërin Quisosori.

Quisoso sëtaton, Yosë nontërinso'

(Mateo 26.36-46; Marcos 14.32-42)

39 Ina quëran pipirahuaton, Oriposë panënquë pa'nin. Nani tashi' inaquë pa'nin. Ca'tano'sanënpitarinta' imapi.
40 Inaquë canconpachinara:
—Yosë nontoco' iyaro'sa', ama sopai minsëinquëmaso marëhuë', itërin.
41 Ina quëran amashamiachin pa'sahuaton, isonin quëran, inaora Yosë
42 nontërin: “Quëma nohuantohuatan Tata, nicha'ëco, ama ma'sha onpo'isohuë'. Main o'orëso pochin parisita'huaso' ya'huërin. Co parisita'huaso' nohuantaporahuë', quëma nohuantohuatan, ma'sona yaonpotohuatanconta' noya, tënahuë. No'tëquën yanatëranquën,” itërin.
[43 Nani nontohuachina, anquëni inápa quëran o'marahuaton, achinirin.
44 Ina quëran pa'pi sëtaton, chiníquën Yosë nontaantarin. Oncainën huënai pochin no'paquë hui'shirin.]
45 Nani Yosë nontohuachina, ca'tano'sanënpita paahuantapirinhuë'. Huë'ësápi quënanconin. Sëtatona', huë'ësápirinahuë'.
46 —¿Onpoatomata' iyaro'sa' huë'ësárama'? Huënsëatoma' Yosë nontoco' ama sopai minsëinquëmaso marëhuë', itërin.

Quisoso mapiso'

(Mateo 26.47-56; Marcos 14.43-50; Juan 18.2-11)

47 Nontaso chachin, na'a piyapi'sa' canquipi. Cotasë quëchitëriarin. Inanta' ca'tanaponahuë', a'notiarin. Quisoso ya'yoranquirahuaton, apinorin.
48 —Iya Cotasë, Yosë quëran quëmapico nipirahuë', ¿sha'huirapitonco, apinoranco ti? itërin.
49 Ca'tano'sanënpitari quënanahuatona', “Quisoso yamasapi,” ta'tona', yaahuëtopi.

—¿Sahuëniquë Sinioro ahuëchi? itopirinahuë'.

50 Co'huara a'panichatërasohuë', a'naso' corto hua'an piyapinën ahuëaton, inchinan huëratën nishitëtërin.

51 —Tananpitëquë' iyasha. Ama ahuëquësohuë', itërin Quisosori.

Ina quëran së'huahuëratërahuaton, a'naroáchin anoyatërin. 52 Naporahuaton, corto hua'ano'sa', capitano'sa', ansiano'sa', inapita itapon:

—Sahuëni, shonqui, inapita së'quëërahuatoma', huëcapairamaco. Tëpatona'pi pochin cancantatomaco, ¿yamanamaco ti? 53 Co'tana nani tahuëri Yosë chinotopiso pëiquë pa'nahuë. Nicapomaracohuë', co manamacohuë'. Napoaponahuë', Yosë nohuanton, iporaso' masaramaco. Tashi pochin cancantërama' ni'ton, sopai camairinquëma' co noyahuë' nicacaso marë', itërin.

Pitrori nonpinapirinso'

(Mateo 26.57-58, 69-75; Marcos 14.53-54, 66-72; Juan 18.12-18, 25-27)

54 Quisoso masahuatona', corto hua'an chini chiníquën nanantërinso' pëinënquë quëpapi. Pitrori aquë quëran imaquiarin. 55 I'iratëquë huarë' imaquirahuaton, pairaanaquë ya'conin. Inaquë ponisiaro'sa' nani a'pëtopi napëntacaiso marë'. Pana yonsanquë huënsërahuaton, inanta' napëntarin. 56 Napëntaquëya', a'na cosonari quënanin. Noya ni'sahuaton:

—Iso quëmapinta' Quisoso imarin, tënin.

57 —¡Co imoya caso' ina nohuitërahuë'! itërin Pitrori.

58 Co hua'quiya quëranhuë' a'na quëmapiri niantarin.

—Quëmanta' Quisoso imaran topirahuë', itërin.

—Co'chi iyasha imarahuë' paya, itaantarin.

59 A'na ora pochin nisahuaso', a'nanta' taantapon:

—Cariria piyapi pochin nonin ni'ton, iso quëmapinta' Quisoso ca'tanin tënahuë, tënin.

60 —¡Co'chi iyasha paya! Co cariso' nohuitërahuë', itaantarin.

Nonaso', atari përarin. 61 Naporo chachin Quisosori tahuërëtahuaton, Pitro notëërin. Ni'sarin ni'ton, ninorinso' Pitrori yonquirin. "Ipora tashi chachin, co'huara atari përashatërasohuë', cararo' nonpinapiaranco," ¿itërinco pora? ta'ton, 62 aipiran pipirahuaton, na'nërin. Chiníquën sëtaton, na'nërin.

Quisoso tëhuapiso'

(Mateo 26.67-68; Marcos 14.65)

63 Ina quëran ponisiaro'sari Quisoso tëhuapi. Tëhuarahuatona', ahuëpi. 64 Tonporayatahuatona', panpirayapi.

—¿Inta' ahuërinquën? Ninoquë', itopi.

65 "¿Quëmaso' hua'anquën ti?" itatona', tëhuapi. Nisha nisha itatona', no'huipi.

Cotio hua'ano'saquë quëpapiso'

(Mateo 26.59-66; Marcos 14.55-64; Juan 18.19-24)

66 Tahuërihuachina, cotio ansiano'sa', corto hua'ano'sa', cotio maistro'sa', inapita niyontonpi. Nani niyontonpachina', inaquë Quisoso quëpapi natanacaiso marë'.

67 —Quëmaso' Cristo Yosë a'paimarinquënso' nipatan, no'tëquën sha'huitocoi nitochii, itopi.

—Sha'huitohuatënquëma', co natëaramacohuë'. 68 Ma'sona tëranta' natanpatënquëma', co a'paniantaramacohuë'. 69 Nipirinhuë', ipora quëran huarë' caso' Yosë quëran quëmapico ni'to, Yosë inchinanën quëran huënsëapo. Inaquë chiníquën nanantarahuë, itërin.

70—Napoahuarë' ¿quëmaso' Yosë hui'ninquën ti? itopi.

—Ca mini inaco, itërin.

71—Co huachi aquëtë' sha'huirapicaiso' nohuantarihuahuë'. "Ca Yosë hui'ninco," toconin, nani natanëhua', nitopi.

Piratoquë quëpapiso'

(Mateo 27.1-2, 11-14; Marcos 15.1-5; Juan 18.28-38)

23 1Ina quëran pipirahuatona', Piratoquë Quisoso quëpapi. 2Inaquë sha'huirapipi.

—Iso quëmapi piyapi'sa' nonpintarin. "Noma copirno coriqui yama'pahuachinquëma', ama quëtocosohuë'," tosahuaton: "Caso' Cristoco. Yosë a'paimarinco hua'anënta'huaso marë'," toconin, itopi.

3—¿Quëmaso' cotioro'sa' copirnonquën ti? itërin Piratori.

—Ca mini inaco, itërin.

4Nonapipiso' natanahuaton, ya'ipi cotio ansiano'sa', corto hua'ano'sa' inapita itapon:

—Iso quëmapiso' noya, tënahuë. Co manta' onporinhuë'. Co ana'intacaso' ya'huërinhuë', itopirinhuë', 5aquë aquëtë' no'huitatona', itaantapi:

—A'chintohuachina, piyapi'sa' nisha nisha yonquipi. Naporahuaton, copirno yano'huipi. Ya'ipi parti a'chinárin. Cariria parti quëran huëcaton, ya'ipi Cotia parti pa'tërin. Isëquënta' a'chinarin, itopi.

Irotisëquë a'parinso'

6Ina natanahuaton, "¿Cariria parti quëran huë'nin ti?" itërin Piratori. 7"Ina quëran mini," itopi. I'huamiáchin Cariria hua'an Quirosarinquë huë'nin ni'tapon, Irotisë itopiso'. Inaquë ya'huarin ni'ton, Quisoso yaa'parin Irotisë nontacaso marë'. "Ina piyapinën ni'ton, inari ana'inchin," ta'ton, a'parin. 8Inaquë canconpachina, Irotisëri pa'yatërin. Hua'qui' Quisoso yani'pirinhuë', co nohuichátërarinhuë'. Nani ma'sha naporinso' nani natantërin. "Yosë pochin ninin. Piyapi a'naroáchin anoyatërin," topi natantërin. "Anoyatohuachin, canta' ni'i," tënin. 9Napoaton Quisoso canquihuachina, hua'qui' nontopirinhuë', co a'panitërinhuë'. Na'con natanpirinhuë', ta'tárin. 10Corto hua'ano'sa', cotio maistro'sa', inapita huëcatona', Quisoso sha'huirapiapirinahuë', co manta' tëninhuë'. 11Napohuachina, Irotisëri tëhuarin. Sontaronënpitarinta' tëcaripi. Noyápiachin hua'an a'morinso pochin a'motahuaton, Piratoquë a'paantarin. 12Nani hua'qui' Pirato Irotisërë' nino'huipirinahuë', naporo quëran huarë' co huachi niinimicotopihuë', noya ninontantapi.

Tëpacaso' sha'huirinso'

(Mateo 27.15-26; Marcos 15.6-15; Juan 18.39—19.16)

13Ina quëran Piratori piyapi'sa' amatërin. Corto hua'ano'sa', cotio hua'ano'sa', inapitanta' ayontonahuaton, itërin:

14—Canpitaso' na'con Quisoso sha'huirapirama'. "Piyapi'sa' sha'huitarin niahuëcaiso marë'," itopiramacohuë'. Nani hua'qui' nontërahuë, canpitanta' natanama'. Iso quëmapiso' noya. Sha'huirapipiramahuë', co manta' onporinhuë', tënahuë. 15Irotisënta' inachachin tënin. Napoaton a'patiantarinco. Co tëpacaso' ya'huërinhuë'. 16Topinan ahuihuitahuato ocoi'i, topirahuë', itërin.

[17Nani Pascoa tahuëri a'nara' apina'pi tashinan pëi quëran ocoirin pipicaso marë'. Iso pi'ipinta' a'nara' ocoicaso' ya'huërin.] 18Piyapi'sariso nipirinhuë' chiníquën nontopi.

—¡Quisososo' tëpaquë'! ¡Parapasë ocoitocoi! itopi.

19 Parapasëso' co noya quëmapihuë'. Tëpatona'pi inaso'. Ninanoquë piyapi'sa' sha'huitërin niahuëcaiso' ni'ton, tashinan pëiquë nani po'mopi. 20 Pirato co nohuantërinhuë' Quisoso tëpacaso'. Napoaton: "Ocoi'i," tantarin.

21 Naquëranchin chiníquën nontaantapi.

—¡Corosëquë patanantëquë' chimi'in! ¡Inaquë patanantëquë' chimi'in! itaantapi.

22 —¿Ma'marëta' atëpachi? Nani natanpirahuë'. Co manta' onporinhuë'. Co tëpacaso' ya'huërinhuë', tënahuë. Topinan ahuihuitahuato, ocoi'i, tënin. Nani cararo' inachachin itaantarin.

23 "¡Corosëquë patanantëquë' chimi'in!" itaantapi. Chiníquën nontápi ni'ton, "Inta nipachin," itërin. 24 Napotahuaton, sontaro'sa' sha'huitërin corosëquë patanantacaiso marë'. 25 Parapasëso' tëpatona'pi nipirinhuë', tashinan pëi quëran ocoirin. Piyapi'sari huayonpi ni'ton, ocoirin. Quisososo nipirinhuë' co ocoirinhuë'. Tëpacaiso marë' sha'huitërin. Cotioro'sa' nohuantopiso chachin ninin.

Corosëquë patanantopiso'

(Mateo 27.32-44; Marcos 15.21-32; Juan 19.17-27)

26 Ninano quëran quëpasoi', a'na quëmapi Simon itopiso' nacapipi. Imin quëran huëntararin. Inaso' Siriniquë ya'huërin. Sontaro'sari masahuatona', corosë apitëntopi. Quisoso pinën quëran quëpatërin.

27 Na'a quëmapi'sari imasapi. Sanapi'sarinta' imasapi. Quisoso yatëpapiso marë' chiníquën sëtatona', na'nërapi.

28 Tahuërëtahuaton, Quisosori itapon:

—Ama imoyaro'sa' ca marë' na'nëcosohuë'. A'na tahuëri Quirosarinquë ya'huëramasopita na'con parisitarama'. Hua'huamapitanta' parisitapi. Ina yonquiatoma' tëhuënchinso', sëtoco'. 29 Naporo' tahuëri'sa' hua'huahuaninsopita na'con na'con parisitapi. Hua'huinpita yonquiatona', sëtapi. Co hua'huanpihuë' naporini, noya noya niitonahuë'. 30 Piyapi'sa' chiníquën parisitapi ni'ton, "Motopi quëran na'piro'sa' notarintahuatona' imotërinpoa' naporini, noya niitonhuë'," tosapi. 31 Ni'co'. "Nanpimë' co huëyarinhuë', yanimëso nipirinhuë' a'naroáchin huëyarin," topi. Caso' nanpimë pochin nipirahuë', aparisitarinaco. Canpitaso' yanimë pochin ninama' ni'ton, chini chiníquën aparisitarinënquëma' tënahuë, itërin Quisosori.

32 Cato' apiro'santa' quëpapi inapitanta' tëpacaiso marë'. 33 Pa'sahuatona', a'na panëa'huayaquë canconpi, "Nansë Moto'," itopiquë. Inaquë canconahuatona', corosëquë patanantopi. Cato' apiro'santa' nisha patanantopi. A'na ahuënan quëran, a'na inchinan quëran. Quisososo' ahuancanapipi. [34 Patanantopirinahuë', Yosë nontërin.

—Tëparinacoso marë' Tata, ama ana'intëquësohuë'. Co nohuitatonacohuë', napotarinaco, itërin.]

Ina quëran sontaro'sa capini ninontopi. "Huëco' nicanatëhua' Quisoso a'morinso' maahua'," nitatona', ya'nipirapi. Naporahuatona', a'naya a'naya mapi. 35 Na'a piyapi'sa' inaquë ni'sapi. Cotio hua'ano'sariso' tëhuapi.

—A'napita nicha'ëponahuë', inaora cha'ëcasoso' co nanitërinhuë'. Inaso' Cristo, Yosëri chachin huayoninso' nipachin, inaora cha'ë'in, nitopi tëhuatona'.

36 Sontaro'sarinta' tëhuapi. Ya'cariconahuatona', huino main nininso' ihuëtopi.

—O'oquë' Maistro. 37 Quëmaso' cotioro'sa' copirnonquën nipatan, corosë quëran nohuararahuaton, cha'ëquë', itoonpi.

38 Onporinso marësona tëparapiso' ninshitopi.

ISOSO' COTIORO'SA' COPIRNO
ta'caso ninshitopi. Nani ninshitohuachina, corosëquë chachin motën pëtëcha achinpitopi.

39 Cato' apiro'santa' corosëquë parisitapi. A'nari Quisoso no'huirin.

—Quëmaso' Cristonquën nipatan, corosë quëran nohuararahuaton, cha'ëquë'. Ina quëran quiyanta' nicha'ëcoi, itërin.

40 A'nariso nipirinhuë' pënënin:

—Ta'tëquë'. ¿Co pi'pisha tëranta' Yosë të'huatëranhuë' ti? Tëpararinën quëmanta'. 41 Canposo' co noyahuë' ninë'. Napoaton no'tëquën coisë ana'intarinpo'. Iso quëmapiso nipirinhuë' nóya. Co manta' onporinhuë', itërin.

42 Ina quëran Quisoso itapon:

—Hua'anëntacaso' caniaritohuatan, yonquico Sinioro canta', itërin.

43 —Tëhuënchachin iyasha ipora tahuëri chachin carë'quën Yosë'pa' ya'huëcontaran, itërin.

Quisoso chimininso'

(Mateo 27.45-56; Marcos 15.33-41; Juan 19.28-30)

44 Camotëchin nisahuaso', ya'ipi parti tashiarin. I'huaraya huarë' yono tashi pochin ninin. 45 Co huachi pi'i a'pininhuë'. Naporo' Yosë chinotopiso pëi' tanontën në'mëtëquë patonpiso' inaora noshatërin. 46 Napohuachina, Quisoso chiníquën nonin.

—Apira Tata chiminarahuë. Hua'yanëhuë quëpaquë', itahuaton, chiminin. 47 Capitanso' ina ni'sahuaton, Yosë chinotërin:

—Tëhuënchachin iso quëmapi co manta' onporinhuë', tënin.

48 Na'a piyapi'sa' Quisoso chimininso' ni'sapi. Nani chiminpachina, pa'yanpi. Chiníquën sëtatona', yanquëëpi. 49 Imarinsopitaso' nipirinhuë', aquë quëran notëërapi. Sanapi'santa' Cariria parti quëran imaquitona', inaquë ni'sápi.

Quisoso pa'pitopiso'

(Mateo 27.57-61; Marcos 15.42-47; Juan 19.38-42)

50-51 A'na cotio hua'an ya'huërin, Arimatiaquë ya'huërinso'. Cosi itopi. Cotio hua'an niponahuë', noya quëmapi. Yosë no'tëquën chinotërin. "A'na tahuëri Yosë acorinso' isoro'paquë hua'anëntapon," ta'ton, Yosë chinotërin. A'napitari Quisoso yatëpahuachinara, "Ama tëpacosohuë'," itopirinhuë', co yanatëpihuë'. 52 Quisoso chiminpachina, Piratoquë pa'nin. "Quisoso nonën quëtoco quëpa'i," itohuachina, "Noyahua', quëpaquë'," itërin. 53 Ina natanahuaton, pa'nin. Corosë quëran nonën anohuararahuatona', morinquë so'quëëtopi. So'quëëtahuatona', na'pi naninquë po'mopi. Inaquë co insonta' chimipi po'moyatërarinhuë'. Inaquë nonën po'mopi. 54 Ina tashiraya chinoto tahuëri ni'ton, cotioro'sa' tapatapi chinotacaiso marë'. Napoaton pi'i yaya'conahuaso', manorahuatona po'mopi.

55 Sanapi'santa' Cariria quëran imaquipiso' pa'sahuatona', na'pi nanin quënanconpi. Po'mopiso' ni'pi. 56 Nani ni'pachinara, ya'huëpi'pa' paantapi. Inaquë no'morain pimóton nininso' tapapi. Pimo hua'sainta' tapapi Quisoso nonën pashitacaiso marë'. Chinoto tahuëri nanihuachina, chinotopi. Moisësë sha'huirinso chachin chinotopi.

Quisoso nanpiantarinso'

(Mateo 28.1-10; Marcos 16.1-8; Juan 20.1-10)

24 1 Tomio tahuëri nanihuachina, tashíramiachin sanapi'sa' pa'pi. Pimo hua'sai', no'morain pimóton nininso' inapita quëpatona', na'pi naninquë pa'pi. 2 Canconpachinara, pancara'pi pa'copitopiso' nani chi'huincapi ni'conpi. 3 Na'pi naninquë ya'conpirinahuë', Sinioro Quisoso nonën co quënanpihuë'. 4 "¿Onporincha nicaya?" ta'tona', huaniápirinahuë', a'nanaya catoya'piri ya'notimarin. Piyapi pochin niponahuë', a'mopiso' huënaráchin huënaráchin ya'nopi. 5 Sanapi'sa' pa'yanpi. Të'huatatona', monshoapirinahuë', catoya'piri itapona':

—¿Onpoatomata' chimipi po'mopiquë Quisoso yonirama'? Inaso' nanpiárin. 6 Co huachi isëquë ya'huërinhuë'. Nani nanpiantarin. Carириaquë sha'huitërinquëmaso', ¿co yonquiramahuë' ti? 7 "Yosë quëran quëmapico niporahuë', ina nohuanton, oshahuano'sa' masarinaco. Corosëquë patanantarinaco. Tëpapirinacohuë', cara tahuëri quëran nanpiantarahuë," itërinquëma', itopi.

8 Itohuachina, yonquipi. 9 Na'pi nanin quëran pipirahuatona', shonca a'na ca'tano'sanënpita, a'napita imapisopita, inapita sha'huitonpi. "Quisoso nonën capa. 'Nanpiantarin,' itërinacoi," itoonpi. 10 Maria Mactarina, Coana, Maria, Santiaco a'shin nininso', a'napita sanapi'santa' napopi. Quisoso ca'tano'sanënpita sha'huitonpirinahuë', co natëpihuë'. 11 "Inahuara yonquinëna quëran napoapi," toconpi.

12 Pitroso nipirinhuë', a'naroáchin na'pi nanin'pa' ta'arin. Monshorahuaton, nëhuëconpirinhuë'. Morin so'pinpisoráchin quënanconin. "Capa mini. ¿Ma'ta' onporinso'?" ta'ton, ya'huërin'pa' paantarin.

Catoya'pi iratapona pochin quënanpiso'
(Marcos 16.12-13)

13 Naporo tahuëri chachin cato' imarinsopita Quirosarin quëran pipirahuatona', ninanonënquë paantapi. Imaosë itopiquë paantapi. Shonca a'na quiromitro pochin aquërinso'. 14 Papona pochin ninontapi.

"Quisoso tëpapi mini. Na'pi naninquë nani po'mopi. Napoaponahuë': 'Nani nanpiantarin,' tënin Maria. ¿Ma'ta' onpocaso'?" nitopi. 15 Ninontasoi', Quisosori chachin ya'cariquirin. Inapitarë' pa'sapirinhuë', 16 Yosë nohuanton co nohuitopihuë'.

17 —¿Ma'ta' papoma pochin ninontériarama'? Naporahuaton, ¿onpoatonta sëtëramaso pochin ya'norama'? itërin Quisosori.

18 —Ya'ipi Quirosarinquë ya'huëpisopita nani nitotopirinahuë', quëmasáchin iso tahuëri'sa' napopiso' ¿co nitotomaranquënhuë' ti? itërin Criopasëri.

19 —¿Ma'ta' onpopiso'? itaantarin Quisosori.

Napotohuachina:

—Co'ta Quisoso Nasaritoquë ya'huërinso' tëpapi. Nóya quëmapi nipirinhuë', tëpapi. Ma noya Yosë nanamën a'chintërincoi. Cania'piro'sa' nosoroaton, a'naroáchin anoyatërin. Yosëri nóya ni'nin. Piyapi'sarinta' noya ni'pirinahuë'. 20 Corto hua'ano'sa', ansiano'sa', inapitari mapi. Masahuatona', Piratoquë quëpapi tëpacaiso marë'. Sha'huirapihuachinara, corosëquë

apatanantërin. Nani chiminin. 21 Ina ta'ma' israiro'sacoi nicha'ësarincoi, topiraihuë'. Nani chiminin. Nani cara tahuëritërin. 22 Napoaponahuë', a'naquën sanapi'sa' quiya pochachin imapiso' nanan sha'huitatonacoi, a'payaninacoi. Tashíramiachin na'pi naninquë po'mopiquë pa'pirinahuë', 23 co nonën quënanpihuë'. Huëantarahuatona', sha'huitiirinacoi. "Anquëniro'sa' quënanai. 'Quisoso nani nanpiantarin,' itërinacoi," topi. 24 A'napitanta' natantahuatona', na'pi naninquë pa'pi. Sanapi'sa' sha'huitërinacoiso chachin quënanconpirinahuë', co Quisoso quënanpihuë', itopi.

25 —Canpitaso' co yonquiramahuë'. Iráca quëran huarë' pënëntona'piro'sa' ninopirinahuë', co yanatëramahuë'. 26 Cristo parisitacaso' ya'huërin. Nani parisitohuachina, naporo huarë' Yosë'pa' noya noya acoarin huachi, itërin Quisosori.

27 Ina quëran Yosë quiricanënquë ninotona ninshitopiso', a'chintarin. Moisësë'ton ninoton, Yosë quiricanënquë ninshitërin. Ina piquëran na'a pënëntona'piro'sa' ninoantapi. Ya'ipi Cristo ninopiso' no'tëquën a'chintarin.

28 Ninanonënaquë canconpachinara, Quisoso yana'huëpirinhuë':

29 —Nani i'huarin. Huëquë' iyasha quiyataquë huë'ëquiquë', itopi. "Noyahua'," tosahuaton, ya'conconin. 30 Yacoshatohuachina', Quisosori pan manin. "Yosparinquën," Yosë itahuaton, së'panin. Së'panahuaton, quëtërin. 31 Pan së'panaso chachin Yosë nohuanton, Quisoso nohuitopi huachi. Ni'sapirinahuë', ina quëran chachin ayarin. 32 Napohuachina, ninontopi.

—Huëcapon pochin Quisoso chachin nontërinpo'. Ma noya Yosë quiricanën a'chintërinpo'. ¡Ma noyásha natanë paya! nitopi.

33 A'naroáchin Quirosarinquë paantapi. Ca'tano'sanënpita ya'huërinquë pa'pi. Inaquë a'napita imarinsopitanta' nani huë'pi anta'. Inapitari itapona':

34 —Tëhuënchachin Sinioro nanpiantarin. Iya Simon nani ya'notërin, itopi.

35 Ina quëran catoya'pi canquipisopitarinta' itapona': "Quiyanta' ni'nai. Paasocoi, ya'notërincoi. Hua'qui' a'chintopirincoihuë', co nohuitëraihuë'. Ina quëran yacoshatohuatoira, pan së'panin. Së'panpachina, a'naroáchin nohuitërai," itopi.

Ca'tano'sanënpita ya'notërinso'

(Mateo 28.16-20; Marcos 16.14-18; Juan 20.19-23)

36 Ninontasoi', a'nanaya Quisosori ya'notërin. Huancanachin huanirahuaton:

—Tashita iyaro'sa'. Sano cancantoco', itërin.

37 Ina quënanahuatona', pa'yanpi. "Hua'yan," ta'tona', pa'pi të'huatopi.

38 —¿Ma'marëta' pa'yanama'? ¿Onpoatomata' nisha nisha yonquirama'? 39 Ca mini. Imirahuë ni'co'. Nantëhuënta' ni'co'. Ohuaninacoso' nicatoma', nohuitoco huachi. Co hua'yancohuë'. Së'huaco. Hua'yanso' co nonën ya'huëtërinhuë'. Caso' ya'huëtërinco, itërin.

40 Ina tosahuaton, imirin, nantën, inapita a'notërin. 41 Ina ni'sahuatona' pa'pi pa'yataponaraihuë', co ya'ipi cancanëna quëran natëyátërapihuë'. "¿Tëhuënchachin nanpiantarin ti?" topi yonquiatona'.

—¿Ya'huarin capacaso'? itërin Quisosori.

42 "Ya'huarin," tosahuatona', sami chinpi së'panpiso' quëtopi. 43 Masahuaton, inapitari nicasoi', ca'nin.

44 —Nani i'hua chachin iyaro'sa' sha'huitëranquëma'. Yosë quiricanënquë na'con ninorinaco. Moisësë, pënëntona'piro'sa', inapita ninorinaco. Sarmoquënta' ninshitopi. Ya'ipi iráca ninorinacosopita nanicaso' ya'huërin ni'ton, iso tahuëri'sa' ina pochin ninahuë, itërin.

45 Yosë quiricaquë naporinsopita
a'chintaantarin. A'chintaton, cata-
huarin no'tëquën yonquicaiso marë'.
46 —Iráca ya'ipi ninotonaco, ninshi-
topi: "Cristo parisitaton, chiminapon.
Chiminaponahuë', cara tahuëri quëran
nanpiantarin," tënin. 47 Ina nanan
chachin sha'huicaso' ya'huërin. "Co
noyahuë' yonquiramasopita nanian-
tohuatama', oshanëma' inquitarin-
quëma'," itoco'. Quirosarinquë'ton
sha'huicaso' ya'huërin. Ina quëran
nisha nisha nananquë nonpisopita
sha'huitacaso' ya'huërin. 48 Canpitaso'
ni'namaco. Natanamaco. Ya'ipiya
sha'huitonco'. 49 Ispirito Santo a'pati-
maranquëma' ya'coancantiinquëmaso
marë'. Quiricanën quëran tatahuë
sha'huitërinquëmaso chachin a'pa-
timaranquëma'. Napoaton isëquë
ninaco'. Ispirito Santo ya'coancanto-
huachinquëma', naporo huarë' nani-
taparama' noya noya nicacamaso'.
Nani ya'coancantohuachinquëma',
noya nanan sha'huitonco huachi,
itërin Quisosori.

Inápaquë panantarinso'

(Marcos 16.19-20)

50 Ina quëran a'na tahuëri ninano
quëran quëparin. Pitaniaquë huarë'
canconpachinara, anquirahuaton, Yosë
nontërin. "Isopita Tata noya a'paiton,
catahuaquë'," itërin. 51 Nonin quëran
chachin inápaquë panantarin. 52 Ina
ni'sahuatona', Quisoso chinotopi. Noya
cancantatona', Quirosarinquë ayaman-
tapi. 53 Nani tahuëri Yosë chinotopiso
pëiquë pa'pi. "Ma noyacha Yosëso
paya," tosápi. Nani huachi.

Coansha ninshitërinpoa' Quisocristo nohuitatëhua' nanpimiatacaso marë'

Iráca Quisocristo Yosë'pa' ya'huërinso'

1 [1]Iráca quëran huarë' Yosë noninso' ya'huërin, Quisocristo itërëhuaso'. Tata Yosërë' ya'huërin. Yosë pochachin ninin anta'. [2]Co'huara isoro'pa' ya'huëyátërasohuë', Yosë'pa' ya'huërin. [3]Naporo' Yosë yonquirin ya'ipi ma'sha acocaso'. Ina nohuanton, hui'nini acorin. Ya'ipi ma'sha ninin. Co a'naya tëranta' inaora ya'huërinhuë'. Co acorinhuë' naporini, co manta' ya'huë'itonhuë'. [4]Inariáchin ya'ipiya ananpirin. Piyapinpoanta' a'pintatë pochin a'chintërinpoa' ina nohuitatëhua' nanpimiatacaso marë'. [5]Tashinantërinso' a'pintohuatëra, a'naroáchin tahuëri pochin ninin. Co tashiri tacopitërinhuë'. Inapochachin Quisocristo a'pintërinpoa'. Co noyahuë' nininsopitari yaminsëpirinahuë', co nanitapapihuë'.

[6]A'na quëmapi ya'huërin, Coansha itopiso'. Yosëri a'parin [7]a'pininso' anohuitiinpoaso marë'. Ya'ipi piyapi'sari natëcaiso marë' sha'huirin. [8]Coanshaso' co a'pintërinpoahuë'. Yosëri a'parin a'pininso' anohuitiinpoaso marë'. [9]Sha'huitërinpoaso chachin Quisocristo isoro'paquë o'marin. O'marahuaton, ya'ipi piyapinpoa' a'pintimarinpoa'. Inasáchin no'tëquën anitotërinpoa'.

[10]Isoro'paquë o'marin. Iráca Tata Yosë nohuanton, ya'ipi ma'sha ninin. Inari acopirinhuë', co piyapi'sari nohuitopihuë'. [11]No'panënquë chachin o'mapirinhuë', co piyapinënpitari nohuantopihuë'. Nipirinhuë', [12]Quisocristo cancanën mapatëhua', hui'nin pochin Yosë ni'ninpoa'. Natërëhuasopitarachin huëntonënquë aya'coninpoa'. [13]Ya'ipinpoa' piyapi quëran nasitërëhuaso nipirëhuahuë', co ina quëran Yosë huëntonënquë ya'conëhuahuë'. Co piyapi nanitërinhuë' aya'co'inpoaso'. Co canpoara nohuanton, ya'conëhuahuë'. Yosëíchin aya'coninpoa'. Ina quëran hui'ninpita pochin ni'ninpoa'.

[14]Quisocristo isoro'paquë nasitimarin. Yosë niponahuë', piyapi chachin nasitërin. Canpoarë chachin ya'huërin. Quiyaso' ni'nai. Inaso' nóya, tënai. Yosë pochachin ninin. Inaíchin hui'nin inaso'. Inaora nohuanton nosororinpoa'. No'tëquën nontërinpoa'. [15]Coansharinta' ni'nin. Ni'pachina, piyapi'sa' sha'huitërin: "I'hua chachin sha'huitëranquëma'. 'Ca piquëran a'na quëmapi huë'sarin. Co'huara ca nasichátërapohuë', inaso' Yosë'pa' ya'huërin. Napoaton ca quëran chini chiníquën nanantërin inaso',' itëranquëma'. Nani o'marin huachi," itërin.

[16]Inaso' pa'pi nosororinpoa'. Nóya ni'ton, nosoroatonpoa', na'con catahuarinpoa'. Co canpoara nanitopirëhuahuë', ina imapatëhua', nani

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

tahuëri catahuarinpoa'. 17Iráca Yosë nohuanton, Moisësë pënëntërin nani ma'sha natëcaso'. Pënëntopirinhuë', co ya'ipiya anitotërinpoahuë'. Quisocristoso nipirinhuë' nosororinpoa'. No'tëquën nonaton, ya'ipi nanamën anitotërinpoa'. 18Co inquënpoa tëranta' Yosë quënanëhuahuë'. Hui'niniso nipirinhuë' noyá nohuitërin. Yosë pochachin ni'ton, napopianachin yonquipi. Inasáchin Tata Yosë anohuitërinpoa'.

Coansha Paotista sha'huirinso'

(Mateo 3.11-12; Marcos 1.7-8; Lucas 3.15-17)

19Coansha pënëntápachina, corto hua'ano'sa', nihuiro'sa', inapita pa'pi Coansha nontacaiso marë'. Cotio hua'ano'sari a'papi ni'ton, Quirosarin quëran pa'sahuatona', Coansha itapona': "¿Inquënta' quëmaso'?" itoonpi.

20—Caso co Cristocohuë'. A'naquën napotopirinacohuë', co caso' inacohuë', itërin Coanshari.

21—Quëmaso' Iniasënquën, iráca ayaponahuë', ¿ya'noantamaranquën ti? itopi.

—Co caso' inacohuë', tënin.

—¿Quëmaso' pënëntona'pi ninaraiso' nimara ti? itaantapi.

—Co inacohuë', tënin.

22—¿Inquënta' quëmaso' nipachin? Sha'huitocoi hua'ano'sa' sha'huitonta'ii. ¿Ma'marëta' pënëntaran? itaantapi.

23—Yosë nohuanton, pënëntarahuë. Iráca Isaiasë ninotonco, naporin: "A'na quëmapi inotëroquë pënëntaton, tapon: 'Ira co'shon co'shon toconin ni'ton, otëëquë' Sinioro o'main,' tënin. Naporinso chachin canta' piyapi'sa' pënënarahuë. 'Cancanëma' anoyatoco' Sinioro o'main,' itarahuë," itërin Coanshari.

24Ina quëran Parisioro'sari itantapi:

25—Co quëmaso' Cristonquënhuë'. Co Iniasënquënhuë'. Co pënëntona'pi ninaraisonquënhuë' ni'quëhuarë', ¿onpoatonta' nipachin, piyapi'sa' aporintaran? ¿Inta' nanan quëtërinquën aporintamaso'? itërin.

26—I'quë mini aporintarahuë. Nipirinhuë', iporaso' a'na quëmapi ya'huërin, co nohuitëramasohuë'. 27Inaso' chini chiníquën nanantërin. Caso' co ina pochin chiníquën nanantërahuë'. Co maquëyancohuë' ni'ton, co sapatën i'quirita'huaso tëranta' nanitarahuë'. Ca piquëran ina pënëntapon, itërin.

28Naporo' Cortanii' aquëtëran Coansha piyapi'sa' aporintarin, Pitania itopiquë. Inaquë paaparahuatona natanconpi.

Quisoso anohuitërinso'

29Tahuëririnquë inaquë Quisoso huë'sarin. Coanshari quënanahuaton, piyapi'sa' itërin: "Paso' quëmapi ni'co'. Yosëri a'paimarinso'. Inaso' carniroa'hua pochin nicaton, oshanënpoa' inquitiinpoaso marë' chiminapon. 30I'hua chachin sha'huitëranquëma'. 'Ca piquëran a'na quëmapi huë'sarin. Co'huara ca nasichátërapohuë', inaso' Yosë'pa' ya'huërin. Napoaton ca quëran chini chiníquën nanantërin inaso',' itëranquëma'. Nani o'marin. 31Co carinta' nohuitopirahuë', nani nohuitërahuë. Yosë a'parinco ya'ipi piyapinënpita anohuita'huaso marë'. Ina marë' pënënato, i'quë aporintarahuë.

32-33Co Quisoso nohuichatërapohuë', Yosë sha'huitërinco. 'A'na tahuëri Ispirito Santo nëpë pochin nohuaraimarahuaton, a'na quëmapi motoanshiranënquë chachin huanitimarin, ni'saran. Quëmaso' i'quë aporintëran. Ina quëmapiso nipirinhuë' Ispirito Santo aya'coancantarinquëma',' itërinco Yosë. Ispirito Santo inápa quëran o'mahuachina, ni'nahuë. Nëpë pochin ya'noton, Quisoso motoanshiranënquë chachin huanitiimarin. 34Cari ni'nahuë.

Napoaton nani nohuitato, sha'huitaranquëma'. Iso quëmapi Yosë hui'nin, tënahuë," itërin Coanshari.

Ya'nan Quisoso imaraisopita'

35-36 Tahuëririnquë Quisoso na'huëso', Coanshari quënaantarin. Quënaantarahuaton, catocoi imaraiso' itaponcoi:

—Paso' quëmapi ni'co'. Inaso' carniroa'hua pochin ninin, Yosëri a'paimarinso', itërincoi.

37 Natanahuatoi, Quisoso imarai. 38 Ina quëran tahuërëtahuaton, quënanincoi.

—¿Onpoapomata'? itërincoi.

—Yanohuitërainquën Maistro. ¿Insëquëta' ya'huaran? itërai.

39 —Huëco' ni'quico, itërincoi.

Pa'sahuatoi, ya'huërinquë canconai. I'huaraya ni'ton, inaquë i'huatërai. Hua'qui' ninontërai.

40 Catoya'picoi Coansha natanahuatoi, Quisoso imarai. A'naso', Simon Pitro iin Antërisë itopi. 41 Shiarahuaton, iin quënanconin.

—Iya Simon, Cristo nani quënanai, Yosëri a'paimarinso', itërin.

42 Itahuaton, Quisosoquë quëparin. Quisosori notëërahuaton, itërin:

—Carinquën nohuitëranquën. Quëmaso' Simonquën. Coansha hui'ninquën. Nasha nininën acotaranquën. Pitro ichinquën, itërin. Inaora nananquë Sipasë itopi. (Na'pi pochin tapon naporin.)

A'napitanta' imapiso'

43 Tahuëririnquë Quisoso Carириaquë yapa'sarin. Pa'sahuaton, Pinipi quënanconin.

—Huëquë' iyasha imaco', itërin. Itohuachina, imarin.

44 Pinipiso' Pitsaitaquë ya'huërin. Ina ninanoquë chachin Antërisë, Pitro, inapitanta' ya'huëpi. 45 Pinipiri Natanino yonisahuaton, quënanconin.

—Nani iyasha Cristo quënanai, Yosë quiricanën quëran ninopiso'. Moisësë, pënëntona'piro'sa', inapita ninotona', inaquë ninshitopi. Inaso' Quisoso, Cosi hui'nin. Nasaritoquë ya'huërinso', itërin.

46 —Nasaritoro'saso', pa'pi co noya piyapi'sahuë'. ¿A'na tëranta' ta'ma' inaquë ya'huërinso' noya nihuan nica? tënin Natanino.

—Huëquë' pa'a nohuitonquë', itërin Pinipiri.

47 Natanino ya'carirahuaso', Quisosori quënanin.

—Paso' quëmapi ni'co'. Israiromia chachin inaso'. Co pi'pisha tëranta' nonpininhuë', itërin Quisosori.

48 —¿Onporahuatonta' nohuitërancoso'? itërin.

—Co'huara Pinipi nonchatërasënquënhuë', ninoto quënananquën. Iquira naraanaquë huënsëasënquën, quënananquën, itërin. Aquë ni'ton, co ya'pirin quëran chachin quënanaponahuë', napotërin ni'ton, Natanino pa'yanin.

49 —Quëmaso' Maistro, Yosë hui'ninquën. Israiro'sa' copirnonquën, tënahuë, itërin.

50 —¿Ninoto quënananquënso marëáchin natëranco ti? saca sacai nininsopita ni'saran, itërin.

51 Ina quëran itaantarin:

—No'tëquën itëranquëma'. Iráca Cacopo nanpiso', pi'iro'të' ni'soarin. Ni'soatohuachina, anquëniro'sari huëcapaimapi. Huëcapaimarahuatona', panantarapi. Inapochachin iporaso' Yosë quëran quëmapico ni'to, o'marahuë Yosë anohuita'huanquëmaso marë'. Ya'ipi ninahuëso' ni'sarama', itërin Quisosori.

Canaquë Yosë pochin nininso'

2 1 Cara tahuëri quëran a'na quëmapi pita nisarin sa'acaso marë'. Canaquë naporin, Cariria parti ya'huërinso'. Inatohua' Quisoso a'shin

ni'tapon pa'nin. 2Quisosonta' amatopi. Pa'nin inanta' ni'tapon. Ca'tano'sanënpitacointa' amatërinacoi. 3Huino ta'quihuachinara, a'shini Quisoso itapon:

—Capa huino ta'quipi huachi, itërin.

4—¿Ma'marëta' mama napotëranco? Co tahuëri naniyatërarinhuë' nohuitiinacoso', itërin Quisosori.

5Napotopirinhuë', inpriatoro'sa' quënanconahuaton, a'shini itapon:

—Ma'sona Quisoso sha'huitohuachinquëma', natëco', itërin.

6Inaquë saota panca orinan ya'huërin, na'pi quëran nipiso'. A'na orinanquëáchin catapini rata pochin ya'conin. Moisësë pënëntërinso' natëtona' oshanëna inquicaiso marë' acopiso'. 7Ina quëran inpriatoro'sa' sha'huitërin:

—I'sha amëntaitoco', itërin Quisosori. Natëtona', huirotënquë huarë' i'sha amëntaitopi.

8—Pi'pian macatoma', pita hua'an api'nitonco', itaantarin Quisosori.

Napotohuachina, masahuatona api'nitoonpi. 9Orinan quëran mapirinahuë', pita hua'anso' co nitotërinhuë'. Inpriatoro'saráchin nitotopi. I'sharáchin ta'panpirinahuë', nani huino taranin. Napoaton pi'nirahuaton, sa'ana'pi amatërin. 10Huë'pachina, itërin:

—¡Ma'pitacha ninan paya! Iso huinoso' noya noya, yashin yashin o'ocaso'. Ya'ipi piyapi'sa' noya noya huino nininso'ton o'shipi. Ina quëran nani natëhuachinara, co onpopinchin noyahuë' nininso' o'shiantarapi. Quëmaso nipirinhuë' ipora huarë' noya noya huino o'shitërancoi, itërin. Quisoso naporinso' co nitotatonhuë', naporin.

11Naporo' Quisoso caniaritërin Yosë pochin nicacaso'. Piyapi'sari nicatona': "Tëhuënchachin Yosëri catahuarin ni'ton, nanitaparin," topi. Ca'tano'sanënpitacointa ni'sahuatoi: "Quisososo', Yosëri a'paimarinso'," tënai. Canaquë naporin. Inaso ninano', Cariria parti ya'huërin

12Ina quëran Capinaomoquë pa'marin. A'shin, iinpita inapitarë chachin pa'marin. Ca'tano'sanënpitacointa' imarai. A'na simana pochin inaquë ya'huërai.

Nipa'antopisopita Yosë chinotopiso pëi quëran a'parinso'

(Mateo 21.12-13; Marcos 11.15-18; Lucas 19.45-46)

13Pascoa tahuëri cotioro'sa' niyontonpi Yosëri Iquipito quëran nicha'ërinso' yonquiantacaiso marë'. Ina naniriahuachina, Quirosarinquë paantarai. 14Yosë chinotopiso pëiquë pa'sahuatoi, i'iratëquë nipa'antopisopita quënanconai. Ohuaca', ohuica, nëpë', inapita nipa'antapi. Yosë chinotatona' tëpacaiso marë' pa'anapi. A'naquëonta' misanënpitaquë huënsëatona', coriqui nicanpiarapi. 15Inapita quënanconahuaton, Quisosori co noyahuë' ni'nin. Nonin masahuaton, sihuirintahuaton, ohuica, ohuaca', inapita huënintaton, a'parin huachi. Pa'anpisopitanta' Yosë pëinën quëran a'parin. Coriqui

nicanpiapisonta' misanënapita quëran ta'sarin. Coriqui ta'sarahuaton, misanënapitanta' të'yatërin. 16 Nëpë' pa'anpisopita itapon:

—Isopitanta' quëpaco'. ¡Ama Tatahuë pëinën mircato pochin nitocosohuë'! itërin Quisosori.

17 Yosë quiricanënquë ninshitopiso' yonquirai. "Ya'ipi piyapi'sa' Tata, chinochinënquën, tënahuë. Ina na'con yonquiato, quëma pëinën a'pitërahuë. Ina marë' no'huiarinaco," tënin quiricaquë.

18 Ina quëran cotioro'sari huëcapaipi.

—¿Onpoaponta' hua'an pochin nisaran? Chiníquën nanantohuatan, Yosë pochin niquë' quiyanta' nicatoi natëiinquën, itopi.

19 —Iso pëi' ata'huantohuatama', cara tahuëri quëran anoyataantarahuë, itërin Quisosori.

20 —Yosë chinotopiso pëi' catapini shonca saota pi'ipi quëran tinipi. Cara tahuëri quëran naquëranchin ¿anoyataantaran ti? itopi cotioro'sari.

21 Quisososo nipirinhuë' co ina pëi chachin yonquirinhuë'. Inaora nonën pëi pochin tapon naporin. 22 Quisoso nanpiantahuachina, naporinso' yonquirai. Cara tahuëriya quëran nanpiantarin ni'ton, "Yosë quiricanën quëran no'tëquën ninorin," tënai. Quisoso noninsonta' natërai.

Yonquipisonta' nitotërinso'

23 Pascoa tahuëri inaquë ya'huasocoi, Quisoso Yosë pochachin ninin. Piyapi'sa' a'naroáchin anoyatërin. "Yosëri catahuarin," ta'tona', a'naquën natëpi. 24-25 Quisososo nipirinhuë' ya'ipiya noyá nohuitërin. Co piyapiri sha'huitopirinhuë', yonquipiso chachin nitotërin. Napoaton "Co natëmiatërinacohuë'," ta'ton, co inapita natërinhuë'.

Nicotimo a'chintërinso'

3 1-2Tashi' nisahuaso', a'na quëmapi huë'nin Quisoso nontacaso marë', Nicotimo itopiso'. Cotio hua'an inaso'. Parisio niponahuë', Quisoso nontiirin.

—Maistro, Yosë a'pairinquën a'chintancoiso marë'. Sacai' nininsopita nicaton, Yosë pochin ninan. Napoaton ina a'pairinquën, tënai. Co Yosë catahuarinquënhuë' naporini, co quëma nanitapaitonhuë', itiirin.

3—No'tëquën iyasha sha'huitaranquën. Co nasitaantahuatanhuë', co onporonta' Yosë hua'anëntërinquë ya'conaranhuë', itërin Quisosori.

4—Nani mashotohuatëra, co huachi mamanpo yo'namënquë ya'conëhuë'. ¿Onporahuatëta' nasitaantarë'? itaantarin Nicotimorinta'.

5Napotohuachina, Quisosori itaantapon:

—No'tëquën sha'huitaranquën. I'që amarëso pochin cancanëma' anoyatacaso' ya'huërin. Ya'ipi co noyahuë' yonquiramasopita naniantoco'. Ina naniantohuatama', Ispirito Santo anoyacancantohuachinquëma', nasitaantarëso pochin nisarama'. Naporo huarë' Yosë hua'anëntërinquë ya'conarama'. 6Piyapi quëran nasitohuatamara, piyapi pochin cancantërama'. Ispirito Santo quëranso' nasitaantahuatama', Yosë pochin cancantarama'. 7Napoaton nasitantacaso' ya'huërin. Ama ina natanaton, pa'yanquësohuë'. 8Ni'që'. Ihuan inaora nohuanton, pa'nin. Natanarihuarahuë', intohua quëranso' huëcaton intohuasona pa'ninso', co nitotërëhuahuë'. Co quënanpirëhuahuë', natanëhua'. Inapochachin Ispirito Santo ya'coancantohuachinquëma', nasitaantarëso pochin nasha cancan quëtarinquëma', itërin.

9—¿Onporahuatëta' nasitaantarë'? itantarin.

10—Quëmaso' Israiro maistronquën niponahuë', ¿co nitotëranhuë' ti? 11No'tëquën itaranquën. Nitotatoi, a'chintarainquëma'. Ni'naiso' sha'huitarainquëma'. Canpitaso nipirinhuë' co natëramacoihuë'. 12Isoro'paquë ya'huërinsopita quëran a'chintopiranquëmahuë', co natëramacohuë'. Inápaquë ya'huërinsopita quëran a'chintohuatënquëma', aquëtë huarë' co natëtaramahuë'.

13Co inso piyapi tëranta' inápaquë pantarinhuë'. Casáchin ina quëran o'marahuë. Yosë quëran quëmapico ni'to, inápa quëran o'marahuë. Napoaton casáchin inápaquë ya'huërinso' a'chintaranquëma'. 14Iráca shimashonëmapita inotëro parti paasoi', na'a piyapi'sa' ya'huanapi. Co noyahuë' cancantopi ni'ton, Yosëri ana'intërin. Na'a ya'huano'sa' huëcatona', quëtëra'piapi. Ina quëran Moisësë ya'huan nonanpiso' ninin. Hua'na quëran nisahuaton, naraquë achinpirin. Achinpirahuaton, inápaquë ahuanirin. Inapochachin Yosë quëran quëmapico niporahuë', a'na tahuëri inápaquë achinpiarinaco. 15Natëhuatamaco, Yosë nohuitatoma', nanpimiatarama'. Ina marë' achinpiarinaco, itërin Quisosori.

Yosë nosororinpoaso'

16Yosëso' ya'ipi piyapi'sa' pa'pi nosoromiatërin. Napoaton a'naíchin hui'nin nipirinhuë', isoro'paquë a'paimarin chiminacaso marë'. Ina natëtëhua': "Ca marë' chiminin," topatëhua', co parisitopiquë pa'sarëhuahuë'. Yosë nohuitatëhua', nanpimiatarëhua'. 17Co ana'intinpoaso marë' hui'nin a'paimarinhuë'. Nicha'ëinpoaso marë' a'paimarin. Hui'nin quëran cha'ërihua'.

18 Hui'nin natëhuatëhua', co Yosë
ana'intarinpoahuë'. Co natëpisopitahuë'
nani Yosëri yonquirin ana'intacaso'. Inaí-
chin hui'nin nipirinhuë', co natëpihuë'.
Napoaton ana'intarin. 19 Quisoso isoro'-
paquë o'maton, a'pintërinpoaso pochin
oshanënpoa' anitotërinpoa'. A'naquëniso
nipirinhuë', co nohuantopihuë' Quisoso
nohuitacaiso'. Co noyahuë' nicacaisoáchin
pa'yatatona', tashi pochin cancantopi. Co
yanatëpihuë' ni'ton, Yosëri ana'intarin.
20 Co noyahuë' nipisopita co tahuëri pochin
nininso' nohuantopihuë'. A'pininquë a'nin-
quëchin huanicaiso' co nohuantopihuë'.
Tahuëri nipachina, ma'sha co noya nipi-
sohuë' quënanë'. 21 Nipirinhuë', no'tëquën
yonquihuachina', noya nisapi. Ina quëran
a'napitanta' nicatona': "Ma noya Yosëri
catahuarin ni'ton, noya natëpi," tosapi.

Naquëranchin Coansha sha'huirinso'

22 Ina quëran Quisoso Cotia parti
pa'nin. Ca'tano'sanënpitacoi imarai.
Inaquë hua'quimiáchin ya'huëcona-
huatoi, piyapi'sa' aporintërai. 23 Coan-
shanta' Inoiiquë aporintarin. Sarimo
ya'cariya inaso'. Inaquë na'a ii' ya'huërin
ni'ton, inaquë aporintarin. Na'a piyapi'sa'
huë'pachinara, aporintarin. 24 Naporo'
Coanshaso' noya pa'sarin. Co tashinan
pëiquë po'moyátërapihuë'.

25 Quiyarinta' aporintërai. Coanshanta'
aporintarin. Napoaton a'na cotio quëmapi
huëcaton, Coansha ca'taninsopita itërin:

—¿Insota' noya noya aporintërinso'?
itërin. Nisha nisha ninontopi. 26 Ina
quëran Coansha sha'huitonpi.

—Ni'quë' Maistro. Cortanii' aquë-
tëran nicasëhua', inaquë Quisosonta'
nisarin ni'ton, anohuitërancoi. Iporaso'
inanta' aporintarin. Na'a piyapi'sari
imasapi. Co ina nápo quëmaso' imasa-
rinënquënhuë', itopi.

27 —Co Yosë nohuantërinhuë' napo-
rini, co napo'itonahuë'. Ya'ipinpoa'
Yosë acorinpoa' ma'sona nicacaso'.
28 Nani sha'huitëranquëma'. "Co caso'
Cristocohuë'," itëranquëma'. Co'huara
ina huë'shatërasohuë', Yosë a'parinco
piyapi'sa' pënëna'huaso marë'. Ina
imacaiso marë' pënënarahuë. 29 Ni'co'.
Quëmapi sa'apachina, amiconëonta'
noya cancantërin. Noya nipayapi ni'ton,
naporinso' natantaton, nóya cancantërin.
Inapochachin canta' ninahuë. Na'con
piyapi'sa' Quisoso imasapi ni'ton, nóya
cancantërahuë. 30 Co caso' nohuantëra-
huë' piyapi'sa' yonquiinacoso'. Quisoso
na'con na'con yonquiinaso', tënin.

Inápa quëran o'marinso'

31 Cristo inápa quëran o'maton, chini
chiníquën nanantërin. Noya noya ninin.
Piyapinpoaso nipirinhuë' isoro'paráchin
nohuitërëhua'. Inasáchin nohuitatëhua',
nisha'huitërëhua'. Cristoso nipirinhuë'
inápa quëran o'maton, chini chiníquën
nanantërin. 32 Yosë'pa' ya'huërinsopita
nohuitërin. Nani ni'nin. Yosëri nontërin-
sonta' natanin. Ina nohuitaton, sha'hui-
tarinpoa'. Sha'huitopirinpoahuë', na'con
na'con piyapi'saso', co yanatëtopihuë'.
33 A'naquënpoaso nipirinhuë' natëtë-
rëhua'. "Yosë no'tëquën nonin. Inari
a'paimarin," ta'tëhua', natëtërëhua'.
34 Quisososo' Yosë nanamën chachin
nonin. Ispirito Santori noyá ya'coan-
cantërin ni'ton, no'tëquënáchin nonin.
35 Tata Yosëri hui'nin pa'pi nosororin.
Chini chiníquën nanan quëtërin ya'i-
piya hua'anëntacaso marë'. 36 Hui'nin
natëpisopitaso', Yosë nohuitatona'
nanpimiatapi. Co natëpisopitasohuë',
co ina pochin nanpimiatapihuë'. Nani
Yosëri yonquirin ana'intacaso marë'.
A'na tahuëri ana'intomiatarin, parisi-
topiquë a'pararin huachi.

Samaria sanapi sha'huitërinso'

4 1-2 I'huaso' na'a piyapi'sa' Coansha imapi. Na'a aporintërin. Iporaso' na'con na'con Quisoso imasapi. Co Quisoso chachin aporintërinhuë'. Ina sha'huitohuachincoi, ca'tano'sanënpitacoi aporintarai. Na'con na'con aporintarai. Parisioro'sarinta' natantopi. 3 Ina nitotaton, Quisoso pa'nin. Cotia parti quëran pipirahuaton, Cariria parti paantarin.

4 Inatohua pa'pachina, Samaria parti na'huëcaso' ya'huërin. 5 Inatohua' a'na ninano' ya'huërin, Sicarë itopiso'. Ina ya'cariya Cosi no'panën ya'huërin. Iráca pa'pin Cacopo itopisori quëtërinso'. 6 Inaquë a'na poso ya'huërin. Cacopo posonën itopi. Camotëchin inaquë canconai. Quisoso canotaton, posoquë huënsëconin.

7-8 Ca'tano'sanënpitacoiso', ninanoquë pa'nai cosharo' pa'ana'huaiso marë'. Pa'naiso', Samaria sanapi i'sha macapon huë'nin. Nani mapachina, Quisosori itapon:

—Imoya, i'sha mananso canta' o'oi topirahuë, itërin.

9 —Caso' Samaria sanapico nipirahuë': "I'sha mananso canta' o'oi," ¿itëranco ti? itërin inarinta'. Cotioro'saso' Samariaro'sarë' co noya ninontopihuë' ni'ton, napotërin.

10 —Yosë yanicanapirinquënhuë', co quëmaso' nitotëranhuë'. "I'sha mananso canta' o'oi," itëranquën nipirinhuë', co nohuitërancohuë'. Nohuitëranco naporini, quëma nataintoncohuë'. Carinquën nanpirin i'sha quëchitënquënhuë', itërin Quisosori.

11 —Quëmaso' co manta' ya'huëtërinquënhuë' i'sha macamaso'. I'shaso' acopo' ya'huërin. ¿Onporahuatoncha nanpirin i'sha manë'ponquënya? 12 Iráca Tata Cacopo iso poso ninin. Isëquëran i'sha macaton, o'orin. Hui'ninpita, pë'tahuanënpita inapitanta' isëquë o'opi. Inaso' chiníquën nanantërin, topi. ¿Ina quëran na'con na'con quëmaso' nanitaparan ti? itërin sanapiri.

13 —I'shamia imoya o'opatëra, naquëranchin yamoroantarë'. 14 Nisha i'sha carinquën quëtaranquën. Ina ya'huëtohuachinquën, co huachi yamororëso pochin cancantaranhuë'. Ni'quë'. Pancai' no'pa quëran pipihuachina, noyápiachin pipirárin. Co onporonta' yanimarinhuë'. Inapochachin nanpirin i'sha quëtohuatënquën, cancanënquë chachin ya'huëtarinquën. Inaquë ya'huápon huachi. Yosë nohuitaton, nanpimiataran, itërin.

15 —Ina i'sha sinioro quëtoco ama yamoroto, i'sha masa'isohuë', itërin.

16 —Paaton imoya so'yan maconquë' huë'in, itërin.

17 —Co caso' so'yahuancohuë', itërin.

—No'tëquën naporan. Co so'yahuanquënhuë'. 18 Nani a'natërápo quëmapi so'yataponahuë', iporaso' quëmapi yacaparanso' co so'yanhuë'. No'tëquën nonan, itërin.

19 —Quëmaso' sinioro ninotona'pinquën, tënahuë. 20 Shimashonëhuëipita paso motopiquë Yosë chinotopi. Ya'huërë cotioro'sanquëmaso': "Quirosarinquëráchin Yosë chinotacaso' ya'huërin," tënama', itërin.

21 —Natanco imoya. Nani tahuëri naniarin. Yosë yachinotohuatama', co paso motopiquë pa'saramahuë'. Co Quirosarinquë tëranta' pacacaso ya'huërinhuë'. 22 Canpitaso' Yosë chinotopiramahuë', co nohuitëramahuë'. Cotioro'sacoiso', Yosë nohuitërai. Cotio quëmapi nicha'ësarinquëma' canpitanta'. 23 Ipora quëran huarë' Yosë yachinotohuatama', ya'ipi cancanëma

quëran huarë' chinotoco'. Ispirito Santo catahuarinquëma' ni'ton, no'tëquën yonquiatoma', Yosë chinotoco'. Ina pochin nohuantërin chinotacaso'.
24 Yosë co nonën ya'huëtërinhuë'. Co quënanarihuarahuë', ya'huërárin. Ispirito Santo chachin catahuarinquëma' no'tëquën yonquiatoma', ina chinotacaso', itërin Quisosori.
25 —A'na tahuëri Cristo huë'sarin, Yosëri a'paimarinso'. Ina huë'pachin, ya'ipiya a'chintarinpoa', tënin Samaria sanapi.
26 —Ca mini inaco, nontaranquënso', itërin.
27 Naporo chachin ca'tano'sanënpitacoi o'mantarai. Sanapi nontarin, quënanquimarai. "¿Ma'marëta' iso sanapi nontarin? ¿Ma'ta' nohuantërin?" ta'toi, yonquinëhuëi quëran pa'yanpiraihuë', co natanaihuë'. 28 Sanapiso nipirinhuë' yonshanën patahuaton, ninanoquë pantarahuaton, piyapi'sa' sha'huitërin.
29 —Huëco' pa'ahua'. Pasëquë quëmapi nohuitoco'. Co nohuitaponcorahuë', "Nani a'natërápo so'yahuanquën," itërinco. Ya'ipiya ninorin. ¿Inaso' Cristo nimara ti? itërin.
30 Natanahuatona', na'a ya'huëhuano'sa' o'mapi Quisoso nicapona'. 31 Co'huara canquiyatërasoihuë', Quisoso yaa'capiraihuë'.
—Ca'quë' Maistro, itopiraihuë', co nohuantërinhuë'.
32 —Cosharo pochin nininso' ya'huëtërinco, co nohuitëramasohuë', itërincoi.
33 —¿A'napitari cosharo' quëtiimara? nitopiraihuë', co coshachatërarinhuë'.
34 —Yosë a'paimarinco nohuantërinso' nica'huaso'. Ya'ipiya yanatërahuë. Ina yonquiato, co huachi cosharo' yonquirahuë'. Cosharo pochin achinirinco.
35 "Catapini yoqui pahuanarin cayarinso' macacaso'," topiramahuë'. Ipora chachin cayarinso pochin nininso' macacaso' ya'huërin, tënahuë caso'. ¡Ni'cochi! Isoro'pa' panca imin pochin ninin. Cayarinso' manëso pochachin piyapi'sa' manë' Yosë imacaiso marë'. Ipora tahuëri'sa chachin na'a piyapi'sa' ya'huërarin Yosë imacaiso marë'. Inapita a'chintacaso' ya'huërin. 36-37 Piyapi'sa' a'chintohuatama', Yosë'pa' canaarama'. Noya noya nanpimiatarama'. Cato' piyapi sacatërinso pochin nisarama'. "A'naso' ya'pirin sha'nin. Cayahuachina, a'narinta' manin," topi. Napohuachina, cato' a'china'piro'sa chachin nóya cancantapi. 38 Na'a piyapi'sa' ya'huërin, co Yosë nohuitopisohuë'. A'naquëni nani a'chintopirinahuë', co yanatëpihuë'. Iporaso nipirinhuë' a'paranquëma' a'chintantacamaso marë'. Yosë huëntonënquë ya'conacaiso marë' a'chintoco'. A'chintohuatama', imasapi huachi, itërincoi.
39 Na'a ya'huëhuano'sa' Quisoso natëpi. Sanapiri: "Ya'ipi ninorinco," itërinso marë' natëpi. 40 Quisoso ni'quihuachinara, "Huëquë' isëquë yacapatoncoi, a'chintocoi," itopi. Itohuachinara, cato' tahuëri a'chintacaso marë' inaquë i'huatërai.
41 A'chintohuachina, na'con na'con piyapi'sa' natëpi. 42 Sanapi itapona':
—Quëma sha'huitërancoi ni'toi, pi'pian Quisoso natërai. Iporaso nipirinhuë' quiyaora chachin natanai. Nani nohuitatoi, cancanëhuëi quëran huarë' natërai huachi: "Tëhuënchachin isoso' nicha'ërinpoa'. Insosona imapachina', oshanën inquitaton, anoyacancantarin, tënai," itopi.

Capitan hui'nin anoyatërinso'

43 Cato' tahuëri quëran paantarahuatoi, Carirria parti canconai. 44-45 Carirriaro'sari nohuitatona', noya natanpi. I'hua chachin Pascoa tahuëri na'huëhuachina, inahuanta' Quirosarinquë pa'pi. Naporo'

Quisoso nohuitopi. Nani ma'sha Yosë pochin nininso' ni'pi ni'ton, iporaso' a'chintohuachina, noya natanpi. Ninananonënquë chachinso nipirinhuë' co a'chininhuë'. "Ya'huërinquëso' pënëntona'pi co yanatëpihuë'," ta'ton, co inaquë a'chininhuë'.

46 Ina quëran Canaquë cancoantarai. Inaquë i'hua i'sha huino atarantërin. Inaquë canconpatoira, a'na capitan copirno piyapinën nininsoari huëcapairin. Hui'nin quëmapia'hua nininso', Capinaomoquë chiníquën caniorin. 47 "Quisoso Cotia parti quëran pipirahuaton, Carirria parti canquirin," topi, natantërin. Natantahuaton, paahuarin:

—Huëquë' Maistro hui'nahuë anoyatiimaco. Nani yachiminin, itërin.

48 —Canpitaso' co a'naroáchin natëramacohuë'. Co'so' Yosë pochin nipatohuë', co natëaramacohuë', itërin inarinta'.

49 —Manóton Sinioro huëquë'. Hui'nahuë chiminpachin, itaantarin.

50 Napotaantahuachina:

—Ya'huëran'pa' pa'mantaquë'. Hui'nan co chiminaponhuë'. Noyatarin, itërin. Napotohuachina: "No'tëquën nontërinco," ta'ton, ya'huërin'pa' pa'mantarin. 51 Yacanconahuaso', inpriatonënpitari nacapiatona':

—Hui'nan nani noyatërin, itiipi.

52 —¿Insëchinta' pi'i nisahuaso' noyatërin? itërin.

—I'huara pi'i yatëhuërënahuaso' sapo otanotërin, itopi.

53 "Naporo chachin Quisoso nontërinco. 'Hui'nan noyatarin,' itërinco," ta'ton, Quisoso natërin. Ya'ipi pëinënquë ya'huëpisopitanta' natëpi.

54 I'hua chachin i'sha huino atarantërin. Iporaso' Cotia parti quëran huëntarahuaton, capitan hui'nin ya'huërë' a'naroáchin anoyatërin. Inapoaton catoro' huachi Carirriaquë Yosë pochin nisarin piyapi'sari nohuitacaiso marë'.

Apia anoyatërinso'

5 1 Ina quëran cotio niyontonpiso tahuëri naniriarin. Naporo' Quisoso Quirosarinquë paantarin. 2 Inaquë i'sha ya'huërin, anpomiachin. Cotio nananquë Pitista itopi. Ninano ya'coana pirayan ya'huërin, ohuicaro'sa' ya'coananën itopiquë. I'sha pirayan a'natërápo imënamë pochin nininso' ya'huërin. 3-4 Inaquë na'a cania'piro'sa' quëhuënapi. A'naquën somaraya. A'naquën sonpacha. A'naquën nantën tachitërin ni'ton, co nanitërinhuë' huanicaso'. Inaquë ninarapi. ["Hua'qui quëran hua'qui quëran Sinioro anquëninën o'maton, i'sha aco'sacaitërin," topi. "Napohuachina, inso'ton i'quë ya'conpachina, a'naroáchin noyatërin," ta'tona', ninarapi.] 5 Inaquë a'na quëmapi ya'huërin. Nani cara shonca posa pi'ipi caniorin. Co nanitërinhuë' huanicaso'. 6 Inaquë quëhuënápirinhuë', Quisosori quënanquirin. "Nani hua'qui' caniorin," itohuachina, apia itapon:

—¿Nohuantëran noyatamaso ti? itërin.

7 —Nohuantopirahuë' Sinioro. Sa'ahuaco. Co insonta' ya'huërinhuë' i'quë po'moincoso'. I'sha co'sacaitohuachina, yaya'conpirahuë'. A'na'ton ya'conin, itërin.

8 —Huaniquë' iyasha. Pë'sara'huaya masahuaton, iratëquë', itërin.

9 Napotohuachina, a'naroáchin apia noyatërin. Pë'sara'huaya masahuaton, iratërin. Chinoto tahuëri chachin naporin. 10 Cotio hua'ano'sari quënanahuatona', apia huëcapaipi.

—Ipora tahuëriso', chinoto tahuëri ni'ton, co ma'sha quëpacaso' ya'huërinhuë', itopi.

11 —Quëmapi anoyatërincoso' nani sha'huitërinco. "Pë'sara'huaya masahuaton, iratëquë'," itërinco, tënin.

12 —¿Ma quëmapita' napotërinquën?
itopi. 13 "Ahuën. Co nohuitërahuë'," tënin. Hua'huayatërahuë' piyapi inaquë ya'huërin ni'ton, nani Quisoso pa'nin. 14 Ina quëran chinotopiso pëiquë pa'sahuaton, apia anoyatërinso' quënancoantarin.

—Ni'quë' iyasha. Nani quëmaso' noyatëran. Ama huachi oshahuaantaquësohuë', na'con na'con ma'sha onpotan, itërin.

15 Ina natanahuaton, Yosë chinotopiso pëi quëran pipirahuaton, cotioro'sa' sha'huitonin. "Quisoso anoyatërinco," itoonin. 16 Napoaton Quisoso no'huipi. Chinoto tahuëri anoyatërinso marë' co quë'yapihuë'. 17 Quisosoriso nipirinhuë' itërin:

—Tatahuëso' co ipora huanta' chinotërinhuë'. Sacatárin piyapi'sa' catahuacaso marë'. Canta' co chinotërahuë'. Nani tahuëri piyapi'sa' catahuarahuë, tënin.

18 Chinoto tahuëri piyapi anoyatërin ni'ton, cotioro'sari yatëpapi. " 'Yosëso' tatahuë chachin,' topachina, Yosë pochachin niconin," ta'tona', aquë aquëtë' yatëpapi.

Yosë hui'nin ni'ton chiníquën nanantërinso'

19 Ina quëran Quisosori itantarin: "No'tëquën itaranquëma'. Caora yonquinëhuë quëran co manta' ninahuë'. Tatahuëráchin nonanahuë. Hui'ninco ni'to, inapochachin canta' ninahuë. 20 Tatahuë na'con nosororinco. Nosoroatonco, yonquirinso chachin anitotërinco. A'na tahuëri catahuaarinco saca sacai' nininso' nica'huaso'. Canpitaso' ni'patama', pa'yanarama'. 21 Tatahuë chimipi ananpitaantarin. Inapochachin canta' insosona nohuantërahuëso' ananpitaantarahuë. 22 A'na tahuëri coisë pochin nicato, ya'ipi piyapi'sa' no'tëquën sha'huitarahuë. Noya nipisopita noya acoarahuë. Oshahuano'saso nipirinhuë' no'tëquën ana'intarahuë. Co tatahuëri ana'intarinhuë'. Nani nanan quëtërinco ana'inta'huaso marë'. 23 Ina quëran ya'ipi piyapi'sa' noya ni'sarinaco. Tatahuë noya ni'piso pochachin ni'sarinaco. Ina marë' nanan quëtërinco. Co noya ni'patamacohuë', Tatahuënta' co noya ni'namahuë'. Ina a'paimarinco.

24 No'tëquën itaranquëma'. Yosë chachin a'paimarinco. Noya natanpatamaco, cancanëma quëran huarë' ina imapatama', nanpimiatarama'. Co onporonta' ana'intaranquëmahuë'. Chiminpatama', co parisitomiataramahuë'. Nani Yosë nohuitarama' ni'ton, nanpimiatarama'. 25 Caso' Yosë hui'ninco. Iporaso huachi a'naquën chimipi pochin nipisopita natanarinaco. Inapita noya natanpachinaco, Yosë anohuitarahuë. Ina nohuitohuachina', nanpimiatapi. 26 Tata Yosë inaora nohuanton, nanpirin. Inari piyapi'sa' nanpicaso' quëtërin. Inapochachin canta' ina nohuanton, nanpirahuë. Naporahuaton, a'napitanta' ananpita'huaso' nanitaparahuë. 27 Yosë quëran quëmapico ni'to, nanan quëtërinco piyapi'sa' ana'inta'huaso marë'. 28 Ama ina yonquiatoma', pa'yancosohuë'. A'na tahuëri ya'ipi chiminpisopita natanarinaco. 29 Natanpachinaco, po'oro quëran pipiapi. Noya nipisopita noya noya nanpiantarapi. Co noyahuë' nipisopitaso nipirinhuë', ana'intarahuë," tënin Quisoso.

Yosëri a'paimarinso'

30 Ina quëran Quisosori itantarin: "Co caora nohuanto manta' ninahuë'. Tata Yosë sha'huitohuachincora, inachachin sha'huirahuë. Co caso' nisha yonquirahuë'. Tata yonquirinsoráchin nohuantërahuë. Napoaton no'tëquën

ana'intarahuë. 31 Caso' Cristoco. Yosë
quëran o'marahuë, tënahuë. Casáchin
naporahuë naporini, co natëinacoso'
ya'huëitonhuë'. 32 Nipirinhuë', Tata
Yosënta' inachachin sha'huitarinquëma'.
No'tëquën nonin, tënahuë. 33 I'hua
piyapi'sa' a'parama' Coansha nata-
nacaiso marë'. 'Co caso' Cristocohuë'.
Inaso' Cristo, Yosëri a'paimarinso','
itërin. No'tëquën naporin. 34 Caso' co
piyapi noninsoachin yonquirahuë'.
Nipirinhuë', iso' sha'huitaranquëma'
canpita natëtoma' cha'ëcamaso marë'.
35 Coanshaso' noya quëmapi. Huararo
noya orotërinso pochin ni'ton, noya
anitotërinquëma'. Ya'nan natanpatamara,
hua'quimiachin pa'yatërama'. 36 Inaso'
no'tëquën sha'huitërinquëma'. 'Yosëri
chachin Quisoso a'paimarin,' itërin-
quëma'. Nipirinhuë', co inasáchin
anitotërinquëmahuë'. Yosëso' chini
chiníquën nanantaton, catahuarinco
ni'ton, sacai' nininso' ninahuë. Cania'-
piro'sa' a'naroáchin anoyatërahuë.
Yosë nohuanton, ina pochin ninahuë.
Ina marë' na'con na'con natëamacoso'
ya'huërin. 37 Tatahuë a'paimarinco-
sonta' nani sha'huitërinquëma'. Co
onporonta' noninso' natanchinamahuë'.
Co ni'chinamahuë'. 38 Nanamënta' co
natëramahuë'. A'paimapirincohuë' co
natëramacohuë' ni'ton, naporama'.
39 Yosë quiricanën na'con nontërama'.
'Ina nontohuatëhua', nanpimiata-
caiso marë' anitotarinpoa',' tënama'.
Napopiramahuë', co tëhuënchachin
natëramahuë'. Ina quiricaquë chachin
ninorinaco. 40 No'tëquën ninopirina-
cohuë', co yaimaramacohuë'. Ananpi-
miata'huanquëmaso' ya'huëpirinhuë',
co nohuantëramacohuë'.

41 Co canpita noya nicamacoso marë'
napotëranquëmahuë'. 42 Nani nohuitë-
ranquëma'. Co cancanëma quëran Yosë
nosororamahuë', tënahuë. 43 Yosë chachin
a'paimarinco ni'ton, o'mapirahuë',
co nohuantëramacohuë'. A'naquënso
nipirinhuë' inaora yonquinën quëran
a'chintohuachinquëma', nohuantarama'.
44 Canpita capini nipa'yatacasoráchin
yonquiatoma', co Yosë noya nicain-
quëmaso' yonquiramahuë'. Napoaton
co natëramacohuë'. 45 Co carinquëma'
Yosëquë sha'huirapiaranquëmahuë'.
Moisësë tëhuënchinso' sha'huirapiarin-
quëma'. 'Ina catahuarinpoa',' ta'toma',
imapiramahuë', co natëramahuë' ni'ton,
sha'huirapiarinquëma'. 46 Inaso', iráca
ninotonco ninshitërin. Ina natërama'
naporini, canta' natëitomacohuë'.
47 Ninshitopirinhuë', co natëramahuë'
ni'ton, carinquëmanta' a'chintopiran-
quëmahuë', 'Co no'tëquën nonanhuë','
itëramaco," itërin Quisosori, cotio
hua'ano'sa' nontaton.

Cosharo' ana'atërinso'

(Mateo 14.13-21; Marcos 6.30-44;
Lucas 9.10-17)

6 1 Ina quëran Cariria sono' aquëtëran
pëntonai. Ina sonoso', Tipiriasë itopi
anta'. 2 Notohuaro' piyapi'sa' imasarinacoi.
Na'a cania'piro'sa' Quisosori a'naroá-
chin anoyatërin. Ina nicatona', imasapi.
3 Nonshirahuatoi, a'na motopia'huaquë
pomosocontarai. Inaquë huënsëconai.
4 Pascoa tahuëri naniriarin. Naporo'
cotioro'sa' niyontonpi Yosë yonquicaiso
marë'. 5 Quisoso natanacaiso marë' noto-
huaro' piyapi'sa' canquirapi. Inapita
quënanahuaton, Quisosori Pinipi itapon:

—¿Intohuacha cosharo' pa'anë isopita
capacaiso marë' nicaya? itërin.

6 Nani yonquirin cosharo' ana'atacaso'
niponahuë', Pinipi natanin tënicaso marë'.

7 —Cato pasa tahuëri sacatatë' cana-
rësoquë pa'anpirëhuahuë', co iso nápo
piyapi'sa' naniitonahuë', itërin Pinipiri.

8 Antërisënta' ya'huarin. Simon Pitro
iin inaso'. Natanahuaton, itapon:
9 —Isëquë a'na quëmapia'hua
ya'huërin. A'natërapoíchin pan nisa-
huaton, catoyachin sami ya'huëtërin.
Inaíchin nipirinhuë', ¿iso nápo' piyapi
ta'ma' nanitërë'poya? itërin.
10 —Piyapi'sa' sha'huitoco' huënsë'ina',
itërincoi Quisoso.
Inaquë noya pastoa'huaya ya'huërin.
Sha'huitohuatëira, inaquë huënsëpi.
A'natërápo huaranca quëmapi'sa
pochin ya'huëpi. 11 Quisosori a'natëra-
poya pan masahuaton, Yosë nontërin.
"Yosparinquën, Tata," itahuaton,
piyapi'sa' quëtërin capacaiso marë'.
Samirë chachin quëtëra'piarai. Ya'ipi
piyapi'sa' natëaquë huarë' coshatopi.
12 Nani natëhuachinara, ca'tano'sanën-
pitacoi itaponcoi:
—Pan, sami, inapita pë'sotopiso'
maconco', chiniahuachina', itërincoi.
13 Napoaton pë'sotopiso' masahuatoi,
shonca cato' i'më' mëntatërai. 14 Ina
nápo piyapi'sa' capacaiso marë' cosharo'
ana'atërinso' ni'sahuatona', piyapi'sa'
ninontopi:
—Tëhuënchachin iso quëmapi
Yosëri a'paimarin. Pënëinpoaso marë'
a'paimacaso sha'huirinso chachin, nani
o'marin, nitopi.
15 "Huëco' maahua', copirno acoa'a-
hua'," topi a'naquën. Co Quisosori
natanaponahuë', inaora yonquinën
quëran nitotërin. Nitotaton, inaora
panënquë pantarin.

Ii' aipi iratërinso'

(Mateo 14.22-27; Marcos 6.45-52)

16 I'huanahuanquë ca'tano'sanënpita-
coiso', sono' yonsanquë pa'mantarai.
17-18 Potiquë ya'conahuatoi, Capinao-
moquë paca'huaiso marë' pëntona-
piraihuë', huancoanai' tashitërai. Co
Quisoso huë'shatërasohuë', panca
ihuan manincoi ni'ton, panca co'sa-
caitërin. 19 Saota quiromitro pochin
nani maitopiraihuë', Quisoso huë'sarin
nicaporaihuë', co a'naroáchin nohui-
tëraihuë'. Ii' aipi i'narahuaton, no'pa
pochin huë'shiarin. Poti ya'carirriarinso'
ni'sahuatoi, pa'yanai.
20 Napopiraihuë':
—¡Co'ta ca huë'sarahuë! ¡Ama pa'yan-
cosohuë'! itërincoi. 21 Ina quëran noya
cancantatoi: "Ya'conquiquë'," itohuatoira,
ya'conin. Ya'conpachina, a'naroáchin
Capinaomo yonsanquë canconai.

Quisoso yonípiso'

22 Piyapi'saso nipirinhuë' ina quëran-
chin quëparitopi. Tahuëririnquë Quisoso
yonisápirinahuë'. Co quënanatonahuë',
ninontopi. "¿Intohuaso' pa'mara?
I'huara a'naíchin poti ya'huëpirinhuë'.
Inaquë ca'tano'sanënpita ya'conahua-
tona', pa'pi. Quisososo nipirinhuë' co
pa'ninhuë'," nitopi. 23 Napoasoi, potiro'santa Tipiriasë quëran huë'piso'
canquirapi quënanpi. Quisoso cosharo'
ana'ataton piyapi'sa' a'carinso' ya'cari
nonshiipi. 24 Co ca'tano'sanënpitacoi
tëranta' ya'huëraihuë' ni'ton, "Huëco'
pa'ahua', Quisoso yoniahua'," nitatona',
potiro'saquë ya'conpi. Ya'conahuatona',
Capinaomoquë pa'pi Quisoso yonípona'.

Cosharo pochin nininso'

25 Inaquë nonshirahuatona', Quisoso
quënanconpi huachi.
—¿Onporota' Maistro isëquë huënan?
itopirinahuë'.
26 —No'tëquën sha'huitaranquëma'.
I'huara cosharo' ana'atërahuë nohui-
tamacoso marë' nipirinhuë', co yano-
huitëramacohuë'. Natëaquë huarë'
coshatërama' ni'ton, yoniramaco.
27 Cosharomia a'naroáchin chanatërin.

Ama inasáchin nohuantocosohuë'. Cosharo pochin nininso' ya'huërin. Cancanëma marë' quëtaranquëma'. Ina co onporonta' chanatarinhuë'. Ya'huëtohuachinquëma', Yosë nohuitatoma' nanpimiatarama. Ina na'con na'con yonquico'. Yosë quëran quëmapico ni'to, quëtaranquëma'. Ina marë' Tata Yosë acorinco. Ina nohuanton, nani ma'sha nanitaparahuë nohuitamacoso marë', itërin.

28—¿Ma'ta' Yosë nohuantërin nica'huaiso'? itopi.

29—Tëhuënchachin Yosë yanatëhuatama', ca imaco. Ina a'paimarinco ni'ton, cancanëma quëran huarë' imaco. Ina Yosë nohuantërin, itërin Quisosori.

30—Inta nipachin, Yosë pochin niquë'. Ina nicatoi, natë'inquën. Co topinan natëa'huainquënso' ya'huërinhuë'. 31 Iráca shimashonënpoapita Moisësëri Iquipito quëran quëcapon, noya cosharo' mana itopiso' quëtërin. "Cosharo' inápa quëran o'marinso' quëtërin capacaiso marë'," tënin Yosë quiricanënquë. Inotëro parti napopi, itopi.

32—No'tëquën itëranquëma'. Cosharo' inápa quëran o'marinso' co Moisësëri quëtërinhuë'. Tata Yosëri quëtërinso'. Iporaso' noya noya nininso' quëtarinquëma'. 33 Inápa quëran a'patimarinquëma' piyapi'sa' ina pochin nanpicaiso marë', itërin.

34—Inanpi cosharo', Sinioro, quëtocoi nani tahuëri capatoi, noya nanpii, itopi.

35—Ca inaco. Caso' cosharo pochinco ni'to, piyapi'sa' ananpitomiatarahuë. Imapatamaco, co huachi tanarëso pochin cancantaramahuë'. Natëhuatamaco, co huachi yamororëso pochin cancantaramahuë'. Yosë nohuitohuatama', sano cancantarama'. 36 Nipirinhuë', nani sha'huitëranquëma'. Ninahuëso' nicapomarahuë', co natëramacohuë'. 37 A'naquën Tata Yosë nohuanton, imasarinaco. Insosona imapachinaco, co onporonta' a'pararahuë'. 38 Co caora nohuanto, ma'sha ninahuë'. Inápa quëran o'marahuë Tata Yosë natëca'huaso marë'. Ina a'paimarinco. 39 A'naquën Yosë nohuanton, imasarinaco. Inapitaso' noya a'paiarahuë, co a'poarinacohuë'. Ayaro' tahuëri ananpitaantararahuë. Ina Yosë nohuantërin. 40 "Quëmaso' tëhuënchachin Yosë hui'ninquën," itatomaco imapatamaco, Yosë nohuitatoma' nanpimiatarama huachi. Ayaro' tahuëri ananpitaantaranquëma'. Ina Yosë nohuantërin, itërin Quisosori.

41 Ina natanahuatona', cotioro'sari no'huipi. "Caso' cosharo pochin ninahuë. Inápa quëran o'marahuë," tëninso marë' no'huipi. No'huitona', ninontapi.

42—Co'ta inaso' Quisoso. Cosi hui'nin. A'shionta' nohuitërëhua'. ¿Onpoatonta' "Inápa quëran o'marahuë," toconin? nitopi.

43—Ama huachi no'huitomaco, sacaro quëran ninontocosohuë'. 44 Co insonta' nanitërinhuë' inaora nohuanton imaincoso'. Tata Yosëri huayoninsopitaráchin imasarinaco. Ayaro' tahuëri inapitaso' ananpitaantararahuë. 45 Pënëntona'piro'sa' iráca ninshitopi. "Ya'ipi piyapi'sa' Yosëri a'chintarin," topi, ninshitatona'. Tatahuë natanatoma' natëhuatama', imasaramaco.

46 Co insonta' Tata Yosë quënaninhuë'. Casáchin quënanahuë. Ina ya'huërin quëran o'marahuë. 47 No'tëquën sha'huitëranquëma'. Imapatamaco, Yosë nohuitatoma' nanpimiatarama'. 48 Ca cosharo pochinco ni'to piyapi'sa' ananpimiatarahuë. 49 Shimashonëmapita inotëro parti ya'huasoi', cosharo' Yosëri quëtërinso' ca'pi. Mana itopiso' ca'pirinahuë', nani iráca chiminpi.

50 Insososona natëhuachinco inápa
quëran cosharo' o'marinso capatë
pochin nisarin. Napohuachin, Yosërë'
ya'huëmiatapon. 51 Ca nanpirin cosharo
pochinco. Inápa quëran o'mato, noya
noya ananpiaranquëma'. Ca nonëhuë
chachin quëtarahuë ya'ipi piyapi'sa
marë'. Coshatëramaso pochin nito-
huatamaco, ya'coancantaranquëma',
nanpimiatarama huachi, itërin.
52 Ina natanahuatona', cotioro'sa'
nisha nisha ninontopi.
—¿Onporahuatonta' nonën chachin
ca'nëso pochin quëtërë'ponpoa nicaya?
nitopi.
53 —No'tëquën itëranquëma'.
Caso' Yosë quëran quëmapico ni'to,
ya'ipi cancanëma quëran yonquico.
Co'so' nonëhuë ca'nëso pochin
nitohuatamahuë', huënainëhuënta'
co o'orëso pochin nitohuatamahuë',
co onporonta' nanpimiataramahuë'.
54 Insososona nonëhuë ca'nëso pochin
nipachina', huënainëhuënta' o'orëso
pochin nipachina', nanpimiatarin.
Ayaro' tahuëri ananpitaantarahuë.
55 Nonëhuë cosharo pochin ni'ton,
achinicancanaranquëma'. Huënai-
nëhuë pa'sarin ni'ton, imapatamaco,
anoyacancantaranquëma'. 56 Tëhuën-
chachin nonëhuë ca'nëso pochin nipa-
tama', huënainëhuënta' o'orëso pochin
nipatama', ya'coancantaranquëma'
ni'ton, imamiataramaco. 57 Tatahuëso'
nanpimiatarin. Ina a'paimarinco. Cata-
huarinco noya nanpica'huaso marë'.
Inapochachin imamiatohuatamaco,
cosharo pochin achinicancanaran-
quëma' ni'ton, catahuaranquëma'
Yosë nohuitatoma' nanpimiatacaso
marë'. 58 Ca cosharo pochinco. Inápa
quëran o'marahuë. Shimashonëmapita
cosharo' Yosëri a'patimarinso' ca'pi-
rinahuë', iráca chiminpi. Nipirinhuë',
imamiatohuatamaco, nanpimiatarama',
itërin.
59 Capinaomo niyontonpiso pëiquë
a'chintaton naporin.

Quisoso natëhuatëhua', nanpimiatacaso ya'huërinso'

60 Na'a piyapi'sa' Quisoso imasapi-
rinahuë', ina nanan natanahuatona'
a'naquën nisha yonquipi.
—A'chininso' sacai' imacaso'. ¿Inca-
richa nitotaton, natërë'poya? nitopi.
61 Napohuachinara, Quisoso inaora
nitotaton, itërin:
—A'chintopiranquëmahuë', ¿yaa'po-
ramaco ti? 62 Yosë quëran quëmapico
ni'to, a'na tahuëri Yosë ya'huërin'pa'
panantararahuë. Ina ni'patama' ¿ma'ta'
yonquiarama'? 63 Ispirito Santoráchin
ananpimiatarinquëma'. Piyapi'sa'
inahuara co nanitapihuë'. Yosë yonqui-
rinso chachin sha'huitëranquëma'.
Ina natëhuatama', Yosë nohuitatoma'
nanpimiatarama'. 64 Nipirinhuë', a'na-
quëma' co natëramacohuë', itërin.
Iráca quëran huarë' ya'ipi piyapi'sa'
yonquirinsopita nitotërin. A'naquën
co yanatëtopihuë'. A'nanta' yasha'hui-
rapirin. Inapita nitotaton, napotërin.
65 Ina quëran itantarin:
—Napoaton itaranquëma'. Co Yosëri
anitotohuachinhuë', co insonta' nani-
tarinhuë' imaincoso', itërin.
66 Naporo quëran huarë' na'amiáchin
co huachi imapihuë'. A'popi huachi.
67 Napohuachinara, ca'tano'sanënpi-
tacoi itaponcoi:
—¿Co canpitaso' a'poapomacohuë'
to? itërincoi.
68 —Co Sinioro a'poarainquënhuë'.
Co a'na ya'huërinhuë' imaca'huaiso'.
Quëma nóya a'chintarancoi Yosë nohui-
tatoi nanpimiata'huaiso marë'. 69 Nani
natërainquën. Quëmaso' noyasáchin

ninan. Yosë a'paimarinquën, tënai, itërin Simon Pitrori.

70—Shonca catonquëma' acoranquëma' imacamacoso marë'. A'naëmaso nipirinhuë', sopai pochin cancantërin, itërincoi. 71Simon hui'nin Cotasë Iscarioti itopiso yonquiaton, naporin. Inarinta' ca'tanpirinhuë', yasha'huirapirin.

Quisoso iinpita napopiso'

7 1Ina quëran hua'quimiáchin Quisoso Cariria parti ya'huërarin. Cotioro'sari yatëpapi ni'ton, co Cotia parti yapa'ninhuë'. 2Ina quëran a'na cotio niyontonpiso tahuëri naniriarin, imënamëro'sa' pita itopiso'. 3Napoaton iinpitari itapona':

—Quëmanta' Cotia parti paaton, Yosë pochin niquë' imarinënquënsopita ni'ina'. 4Po'oana quëran ma'sha nipatan, piyapi'sa' co nohuitarinënquënhuë'. Yosë pochin yanipatan, a'ninquëchin niquë' ya'ipi piyapi ni'inënquën, itopi.

5Co iinpitari tëranta' natëyátërapihuë' ni'ton, napotopi. Inapita nontaton, itapon:

6—Pahuanarin caso' paca'huaso'. Canpitaso nipirinhuë' onporosona yapa'patama', noya paco'. 7Canpitaso' piyapi'sa' co no'huirinënquëmahuë'. Caso nipirinhuë' no'huirinaco. "Co noyahuë' ninama'," itërahuëso marë' no'huirinaco. 8Napoaton paatoma', niyontonpiso tahuëri na'huëco'. Co ipora pa'sarahuë'. Pahuanarin paca'huaso', itërin.

9Ina tosahuaton, ina quëranchin ya'huërarin.

Quisosonta' Cotia parti pa'ninso'

10Iinpita nani pa'pachinara, Quisosonta' pa'nin niyontonpiso tahuëri na'huëcaso marë'. Pa'pirinhuë', co piyapi'sa' ni'tërantapaquë pa'ninhuë'. Po'oana quëran pochin pa'nin. 11Inaquë cotioro'sari yonisápirinahuë'.

—¿Intohuata' Quisoso ipora? tosapi.

12Nisha nisha yonquiatona', ninontopi. "Inaso' noya quëmapi," topi a'naquën. A'napitaso nipirinhuë' tapona': "Co noyahuë'. Yanonpintërinpoa'," topi.

13Napopirinahuë', hua'ano'sa' të'huatatona', po'oana quëran ninontopi.

14Simana huancana Quisoso Yosë chinotopiso pëiquë pa'nin. Inaquë a'chinarin. 15Cotioro'sa' natanahuatona', pa'yanpi.

—¿Onporahuatonta' iso quëmapi co na'con quirica nitotaponahuë', noyá nitotërin? topi.

16Napohuachinara, Quisosori itapon:

—Co caora yonquinëhuë quëran a'chinahuë'. Tata Yosë a'paimarincoso' sha'huitohuachincora, canta' a'chinarahuë. 17Cancanëma quëran huarë' Yosë yanatëhuatama', no'tëquën anitotarinquëma': "Co inaora yonquinën quëran a'chininhuë'. Yosë nanamën chachin a'chinarin," tosarama'. 18A'naquënso' inahuara yonquinëna quëran a'chinpi. Piyapi'sari pa'yatacaiso marë' napopi. Caso' nipirinhuë' Yosëíchin yonquiato, no'tëquën a'chinahuë. Inaíchin pa'yatacaiso' ya'huërin, tënahuë. Co nonpintëranquëmahuë'. 19Moisësë iráca pënëntopirinhuë', co a'nayanquëma tëranta' natëramahuë'. ¿Onpoatonta' yatëparamaco? itërin.

20—¡Quëmaso' sopai ya'coancantërinquën ni'ton, hua'yantëran! ¿Inta' yatëparinquën? itopi.

21—Chinoto tahuëri a'na quëmapi anoyatërahuë. "Chinoto tahuëri nipirinhuë', co chinotërinhuë'," ta'toma', canpitaso' pa'yanama'. 22Ni'cochi. Co canpita tëranta' ya'ipi chinoto tahuëri chinotëramahuë'. Iráca shimashonëma' sha'huitërinënquëma' marca acocaso'.

“Hui'nanpita posa tahuëritohuachina', marca acotoco',” itërinpoa' Moisësënta'. Posa tahuëri nanihuachina, marca acotërama'. Chinoto tahuëri nisapirinhuë', acotërama'. 23 Chinoto tahuëri niponahuë', marca niacotërama'. Moisësë pënëntërinso' natëcaso marë' naporama'. Inapoapomarahuë', ¿onpoatomata' nipachin chinoto tahuëri piyapi anoyatërahuëso marë' no'huiramaco? 24 Ama quënanamasoráchin yonquiatoma', sha'huirapicosohuë'. Yonquinënpoa quëran huarë' Yosë ni'sarinpoa'. Ina nitotatoma', no'tëquën yonquico', itërin Quisosori.

Cristo inápa quëran o'marinso'

25 Ina quëran ya'huëhuano'sari Quisoso quënanahuatona', ninontopi.

—¿Isona quëmapi yatëpapiso' ti? 26 Ni'cochi. A'ninquëchin a'chinapirinhuë', co incari tëranta' no'huirinhuë'. Hua'ano'sarinta' natëtona': “Inaso' Cristo, Yosëri a'paimarinso',” ¿tomarai huachi ti? nitopi.

27 —Napochináchin, nipirinhuë' Quisoso intohua quëransona huë'ninso' nitotërëhua'. Cristoso huë'pachin intohua quëransona huë'ninso', co insonta nitotarinhuë', nitopi.

28 Quisososo nipirinhuë', Yosë chinotopiso pëiquë chiníquën itaantarin:

—¿Nohuitëramaco ti? Intohua quëranso' huë'nahuëso' nitotapomarahuë', co tëhuënchachin nohuitëramacohuë'. Co caora nohuanto, o'marahuë'. Yosë nohuanton, o'marahuë. Inaso' no'tëquën nonin. Nipirinhuë', inanta' co nohuitëramahuë'. 29 Caso nipirinhuë' ina nohuitërahuë. Inatohua' ya'huëpirahuë', isoro'paquë a'paimarinco, itërin.

30 Ina topachina, hua'ano'sari tashinan pëiquë po'mocaiso marë' yamápirinahuë', Yosë nohuanton, co chiminacaso' naniyátërarinhuë' ni'ton, co mápihuë'. 31 Hua'ano'sariso' no'huipirinahuë', na'a piyapi'sari Quisoso yanatëpi.

—Cristo o'mahuachin, iso quëmapi quëran na'con na'con ta'ma' ¿Yosë pochin niquimarë'po ti? topi.

Tashinan pëiquë yapo'mopiso'

32 Ina pochin ninontopiso', parisioro'sa' natantopi. Natantahuatona', corto hua'ano'sarë chachin ponisiaro'sa' a'papi Quisoso macacaiso marë'. 33 Huë'pirinahuë', Quisosori itërin:

—Co hua'qui' canpitaro'co ya'huapohuë'. Pa'miatarahuë. Yosë nohuanton, o'marahuë. Inaquë chachin panantarahuë. 34 Naporo' yonípiramacohuënta', co quënanaramacohuë'. Insëquësona pa'pato canpitaso' co nanitaramahuë' pacacamaso', itërin.

35 Hua'ano'sa capini ninontopi.

—¿Intohuata' yapaaton naporinso'? “Co quënanaramacohuë',” tënin. Nisha piyapi'sa' ya'huëpi parti a'naquën cotioro'sa' yacapatonpi. Inaquë paaton, nisha piyapi'sa' a'chintapon nimara. 36 ¿Ma'ta' tapon naporin? “Yonípiramacohuënta', co quënanaramacohuë'. Insëquësona pa'nahuëquë co canpitaso' nanitaramahuë' pacacamaso',” toconin, nitopi.

Nanpirin i'sha

37 Pita ta'huantërinso' tahuëri na'con na'con yonquipiso' ni'ton, notohuaro' piyapi'sa' niyontonpi. Naporo' Quisosori huanirahuaton, chiníquën itapon:

—Yamororëso pochin cancantohuatama', huëco' imaco sano cancantamaso marë'. 38 Natëhuatamaco, cancanëmaquë nanpirin ii' ya'huëtarinquëma'. Pancai' no'pa quëran pipirinso pochin cancanëmaquë ya'huërápon. Yosë quiricanënquë naporin, itërin.

39 Quisoso imapatëhua', Ispirito Santo
ya'coancantarinpoa'. Ina yonquiaton,
napotërin. Naporo' Quisoso co inápaquë
pantayátërarinhuë'. Napoaton co Ispi-
rito Santori piyapi'sa' noyá ya'coan-
canchátërarinhuë'. (Ina ya'coancan-
tohuachinpoa', na'con catahuarinpoa'
noya cancantacaso marë'. Ina quëran
a'napitanta' Yosë anohuitarihua', tapon
naporin.)

Nisha nisha yonquipiso'

40 Quisoso naporinso' natanahuatona',
nisha nisha yonquipi.

—Tëhuënchachin isoso' pënëntona'pi
ninarëhuaso', topi.

41 —Cristo mini tënahuë, tënin
a'naquën.

—Co inahuë' nimara. Cristo naporini
co Cariria parti quëran huë'itonhuë'.
42 ¿Co'ta "Tapico' shiin ni'ton, ina nina-
nonënquë chachin nasitapon? Pirinquë
nasitapon," tënin Yosë quiricanënquë,
topi a'naquëonta'.

43 Ina pochin ninontatona', nisha
nisha yonquipi. 44 A'naquëninta'
tashinan pëiquë po'mocaiso marë'
yamápirinahuë', co mápihuë'.

Hua'ano'sa' co natëpisohuë'

45 Ina marë' ponisiaro'sa' nani a'papi.
Hua'ano'sari chachin a'papirinahuë',
topinan huënantapi.

—¿Onpoatomata' co manamahuë'?
itopi.

46 —¡Co insonta' ina pochin a'chin-
chininhuë'! itopi.

47 Ina quëran parisioro'sari itapona':

—Nani nonpintërinquëma' ni'ton,
¿canpitanta' natërama' pa'? 48 Ni'cochi.
Co inso hua'ano'sari tëranta' ina natë-
rinhuë'. Parisioro'sacointa' co natë-
raihuë'. 49 Topinan piyapi'sariachin
natëpirinahuë', inapitaso' co Moisësë
pënëntërinso' nitotopihuë' ni'ton, Yosëri
ana'intarin, tënai, itopi.

50 Nicotimonta' inaquë ya'huërin,
i'huapo' tashi' Quisoso nicapon pa'ninso'.
Inanta' cotio hua'an ni'ton, itapon:

51 —Moisësë pënëntërinso' natërëhua'.
Nani pënëninpoa'. "Ama topinan quëran
ana'intocosohuë'. No'tëquën nito-
taquë huarë' ana'intacaso' ya'huërin,"
tënin. Napoaton canpoanta' Quisoso
a'chininso' natahuan'. Naporinsonta'
nitotahua'. Co topinan quëran ana'in-
tacaso' ya'huërinhuë', tënahuë, itërin.

52 —¿Quëmanta' Cariria parti quëran
huë'nan? Yosë quiricanën nontëquë'.
Pënëntona'pi co onporonta' Cariria
quëran huëcaponhuë', itopi.

Oshahuana'pi sha'huirapipiso'

[53 Ina quëran piyapi'sa' yanquëëra-
huatona', ya'huëpi'pa' paantapi.

8 1 Quisososo nipirinhuë' Oriposë
panënquë pa'nin. 2 Tahuëririnquë
tashiramiachin Yosë chinotopiso pëiquë
paantarin. Na'a piyapi'sa' huë'pi ina nata-
nacaiso marë'. Inaquë huënsërahuaton,
a'chinapirinhuë', 3 Cotio maistro'sa', parisio-
ro'sa', inapita huëcatona', a'na sanapi quëpi.
So'yahuan nipirinhuë', nisha quëmapiri
ichihuë'ërin. Nani quënanpi ni'ton, masa-
huatona', Quisosoquë quëpi. Sanapi huancá-
nachin ahuanirahuatona', Quisoso itapona':

4 —Maistro, iso sanapi so'yahuan nipi-
rinhuë', nisha quëmapiri ichihuë'ërin,
quënanai. 5 Iráca Moisësë pënëninpoa'.
"Monshihuanpisopita na'piquë të'ya-
ratoma', tëpaco'," tënin. ¿Ma'ta' tënan
quëma ipora? ¿Tëpa'ii ti? itopi.

6 Quisoso atëhuërahuatona' sha'hui-
rapicaiso marë' natanapi. Quisososo
nipirinhuë' i'chorahuaton, imirin
quëran no'paquë ninshitarin.

7 —¿Ma'ta' onpochii? Sha'huitocoi,
itantahuachinara, huaniantarin.

—Noyahua'. Insonquëma tëranta' co pi'pian tëranta' oshahuanpatamahuë', inari'ton na'piquë të'yarain, itërin.

8 Ina quëran i'choantarahuaton, no'paquë ninshitaantarin. 9 Ina natanahuatona', a'naya a'naya pa'pi. Mashoro'sa'ton pa'pi. Ina quëran a'naya a'naya pa'pi. Ya'ipiya pa'pachinara, sanapiíchin huaniárin. 10 Quisoso huaniantarahuaton, itapon:

—¿Inso huachi, imoya, quëmapi'sa' yaana'intërinënquënso'? ¿Co huachi yaana'intërinënquënhuë'? itërin.

11 —Nani pa'pi Sinioro, itërin.

—Co carinquëonta' yaana'intëranquënhuë'. Paaton, ama huachi aquëtë' oshahuaantaquësohuë'. Noya niquë huachi, itërin. Napotohuachina, pa'nin.]

Quisoso a'pintërinpoaso'

12 Ina quëran piyapi'sa' a'chintantarin.

—Caso' a'pintatë pochin nicato, ya'ipi piyapi'sa' no'tëquën anitotarahuë. Imapatamaco, co huachi tashinan pochin cancantaramahuë'. Tahuëri pochin cancantarama'. Ina pochin cancantohuatama', Yosë nohuitatoma' nanpimiatarama'. 13 Parisioro'sari natanahuatona', itapona':

—Quëmaora yonquinën quëran naporan. Co natëca'huainquënso' ya'huërinhuë', itopi.

14 —Caora yonquinëhuë quëran napopirahuë', tëhuënchachin no'tëquën nonahuë. Intohua quëransona o'marahuëso' nitotërahuë. A'na tahuëri inatohua chachin panantarahuë. Casáchin ina nitotërahuë. Canpitaso nipirinhuë' co nitotëramahuë'. Napoaton natëcamacoso' ya'huërin. 15 Canpitaso' piyapi'sa' inahuara yonquipiso pochin napoonin yonquirapitomaco sha'huirama'. Caso nipirinhuë', co insonta ina pochin yonquirapito sha'huirahuë'. 16 Sha'huihuatëraso napoaponahuë', no'tëquën sha'huirahuë. Co casáchin sha'huirahuë'. Tatahuënta' ina pochachin yonquiaton sha'huitarinquëma'. Ina a'paimarinco. 17 Moisësë pënëntërinso' ya'huëtërinquëma'. Inaquë iráca ninshitërin. "A'na piyapiáchin sha'huihuachina, nonpiámara. Nipirinhuë', cato' piyapi inachachin sha'huihuachina', naporo huarë' natëtacaso' ya'huërin," tënin. 18 Carinquëma' nani sha'huitaranquëma'. Tatahuënta' inachachin anitotarinquëma'. Ina a'paimarinco, itërin Quisosori.

19 —¿Insëquëta' tataparin? itopi.

—Canpitaso' co ina nohuitëramahuë'. Canta' co tëhuënchachin nohuitëramacohuë'. Nohuitëramaco naporini, tatahuënta' nohuichitomahuë', itërin.

20 Yosë chinotopiso pëiquë a'chintaton, napotërin. Coriqui cacon notënanquë a'chintarin. Yosë nohuanton, co chiminacaso' naniyatërarinhuë'. Napoaton co insoari tëranta' maninhuë'.

Quisoso pa'miatarinso'

21 Ina quëran itantarin:

—A'na tahuëri pa'miatarahuë. Naporo' yonípiramacohuënta', co quënanaramacohuë'. Oshanëmarë'quëma chachin chiminarama'. Insëquësona pa'pato, co canpitaso' nanitaramahuë' pacacamaso', itërin. 22 Ina natanahuatona', cotioro'sa' ninontopi.

—¿Ma'ta' tapon naporin? "Insëquësona pa'pato, co nanitaramahuë' pacacamaso'," itërinpoa'. ¿Yanitëpamara ti? nitopi.

23 —Canpitaso' isoro'paquë ya'huatoma', a'napita piyapi'sa pochin yonquirama'. Caso nipirinhuë' inápa quëran o'marahuë ni'to, Yosë pochin yonquirahuë. 24 Napoaton napotëranquëma'. Caso iráca quëran huarë' ya'huato,

ya'huëmiatarahuë. Co natëhuatamacohuë', oshanëmarë'quëma chachin chiminarama', itërin.

25 Napohuachina:

—¿Inquënta' quëmaso'? itopi.

—Nani iráca quëran huarë' sha'huitëranquëma'. Ca inaco tënahuë. 26 Canpitaso co noyahuë' ninama ni'ton, na'con sha'huita'huanquëmaso ya'huërin. A'paimarincoso' no'tëquënáchin nonin. Ina sha'huitohuachincora natanato, ina chachin sha'huitaranquëma', tënin.

27 Tata Yosë tapon naporinso' co nitotopihuë'.

28 —Yosë quëran quëmapico niporahuë', corosëquë achinpiarinaco. Naporo huarë' ca ya'huëmiatarahuëso' nohuitaramaco. Naporahuaton: "Tëhuënchachin co inaora yonquinën quëran a'chininhuë'. Pa'pini a'chintërinso chachin a'chinin," tosarama'. 29 Tatahuë a'paimarinco ni'ton, ca'taninco. Ina nohuantërinsoráchin no'tëquën natërahuë ni'ton, co patarincohuë', itërin.

30 Itohuachina, na'a piyapi'sari "No'tëquën nontërinpoa'," ta'tona', natëpi.

Sopairi camairinso'

31 Ina quëran nasha imarinsopita itantarin:

—Carinquëma' a'chintëranquëmaso' noya natëhuatama', noya imasaramaco. 32 Imamiatohuatamaco, no'tëquën yonquiarama'. Co insonta' camaiarinquëmahuë', itërin.

33 —Quiyaso' Apraan shinpitacoi. Co onporonta' a'napita camairinacoihuë'. ¿Onpoatonta': "Co insonta' camaiarinquëmahuë'," itërancoi? itopi.

34 —No'tëquën itëranquëma'. Co noyahuë' nipatama', sopai hua'an camaiarinquëma'. Piyapinënpita pochin nisarama'. Co canpitaora nanitaramahuë' oshanëma' naniantamaso'. Sopai camaihuachinquëma', co noyahuë' nisarama'. 35 Ni'co'. Patron ya'huërinquë piyapinën co ya'huëmiatërinhuë'. Patronëni nohuantohuachina, ocoiantarin. Hui'ninso nipirinhuë' ya'huëmiatarin. 36 Yosë hui'ninco ni'to, catahuahuatënquëma', cha'ësarama'. Co huachi insonta' camaiantarinquëmahuë'. 37 Canpitaso' Apraan shinpitanquëma' nipomarahuë', yatëparamaco. A'chintopiranquëmahuë', nonahuëso' co yanatëramahuë'. 38 Tatahuë anitotërincoso' natëto sha'huitaranquëma'. Canpitaso nipirinhuë', ma'sona tatanëma pochin nininso' camaihuachinquëmara, natërama', itërin Quisosori.

39 —Apraan mini quiyaso tatanëhuëi, itopi.

—Apraan pochin cancantërama' naporini, ina pochin noya niitomahuë'. 40 Yosë anitotërincoso chachin no'tëquën sha'huitopiranquëmahuë', yatëparamaco. Apraanso' co ina pochin yonquirinhuë'. Yosë nanamën noya natërin. 41 Canpitaso nipirinhuë' tatanëma pochin nininso' nonanama', itërin.

—Co quiyaso' ma'papia'huaro'sacoihuë'. Yosë chachin tatanëhuëi. Inasáchin natërai, itaantapi.

42 Napotohuachinara:

—Yosëso' tatanëma' naporini, nosoro'itomacohuë'. Yosë quëran o'marahuë. Co caora nohuanto, o'marahuë'. Yosë a'paimarinco. 43 A'chintopiranquëmahuë', ¿onpoatomata' co natanamacohuë'? Co natëtochináchinhuë' cancantërama' ni'ton, co nanitëramahuë' natanamacoso' tënahuë. 44 Sopai hua'an mini tataparinquëmaso'. Ina pochin cancantatoma', inasáchin natëarama'. Iráca quëran huarë' piyapi'sa' tëpana'pi inaso'. Co no'tëquën nitononinhuë'

ni'ton, co pi'pisha tëranta' natëcaso' ya'huërinhuë'. Pa'pi nonpintë' inaso'. Inachin, nonpinacasoráchin cancantërin. Ina nohuanton, nonpinë'. 45 No'tëquën pënënanquëma' ni'ton, co yanatëramacohuë'. 46 ¿Inquëmata' nanitërama' no'tëquën sha'huirapiamacoso'? "Co noyahuë' nicaton, oshahuanan," itohuatamaco, nonpinarama'. Caso' no'tëquën nontaranquëma', nipirinhuë', ¿onpoatomata' co natëramacohuë'? tënahuë. 47 Yosë piyapinënpita ina nanamën noya natanpi. Canpitaso nipirinhuë' co Yosë piyapinënquëmahuë' ni'ton, co yanatanamahuë', itaantarin Quisosori.

Co'huara Apraan nasichatërasohuë', Quisoso ya'huërinso'

48 Ina natanahuatona' hua'ano'sari itantapi:

—¿Co'ta quëmaso' Samaria piyapinquën? tënai. "Sopai ya'coancantërinquën ni'ton, hua'yantëran," topatëira, no'tëquën napotërainquën, itopi.

49 —Co sopai ya'coancantërincohuë'. Tatahuë noya nicato natërahuë. Canpitaso nipirinhuë' nocanatomaco, pinoramaco. 50 Co noya ni'piramacohuë', co ina yonquirahuë'. Yosëso' noya ni'ninco. Inaso' coisë pochin nicaton, no'tëquënáchin yonquirin. 51 No'tëquën itaranquëma'. Natëhuatamaco, co chiminaramahuë', itërin Quisosori.

52 —Sopai mini nani ya'coancantërinquën. Co huachi yonquiranhuë'. Apraan nani chiminin. Pënëntona'piro'santa' chiminpi anta'. Quëmaso nipirinhuë': "Natëhuatamaco, co chiminaramahuë'," itërancoi. 53 Tata Apraan, pënëntona'piro'sa', inapita chiminpi. ¿Inapita quëran quëmaso' chini chiníquën nanantëran ti? ¿In pochinta' cancantaton, naporan? itaantapi cotioro'sari.

54 —Casáchin "Noyaco," tënahuë naporini, topinan quëran napo'itohuë'. Nipirinhuë', Tata Yosë noya ni'ninco. Canpitanta': "Ina chinotërai," tënamaso'. 55 Co inaso' nohuitopiramahuë', caso' nohuitërahuë. Ya'ipi noninso' natërahuë. "Co nohuitërahuë'," tënahuë naporini, canpita pochachin canta' nonpiintohuë'. 56 Tata Apraan yonquirinco. "A'na tahuëri Yosëri a'paimarinso' o'mararin," ta'ton, noya cancantërin. Nani ni'ninco ni'ton, noya cancantërin, itërin Quisosori.

57 —Co quëmaso' a'natërápo shonca pi'ipichátëraponahuë', ¿Apraan ni'nan ti? itopi.

58 —No'tëquën sha'huitëranquëma'. Co'huara Apraan nasichatërasohuë', caso' ya'huárahuë, itërin.

59 Ina quëran na'piro'sa' masahuatona', yatë'yarapi. Quisososo nipirinhuë' na'pirahuaton, Yosë chinotopiso pëi quëran pipirin.

Somaraya anoyatërinso'

9 1 Quisoso pa'sahuaton, a'na quëmapi quënanconin, somaraya nininso'. Hua'huatërin quëran huarë' co manta' ni'tërinhuë'. 2 Ca'tano'sanënpitacoi imarai ni'ton, quiyanta' ni'nai.

—¿Onpoatonta' Maistro iso quëmapi somaraya nasitërin? ¿Inaora oshanën marë' nica? ¿A'shin, pa'pin, inapita oshanëna marë' nica? Sha'huitocoi nitochii, itërai.

3 —Co inso oshanën marë' ina pochin nasitërinhuë'. Yosë nohuanton, ina pochin hua'huatërin. Anoyatacaso marë' naporin. Piyapi'sa' ni'pachina', na'con na'con Yosë yonquiapi. "Ma noyacha Yosëso' nanitaparin paya," tosapi. 4 Ipora chachin catahuarahuë. Yosë natëto, ina marë' sacatarahuë. Co hua'qui' isoro'paquë ya'huarëhuahuë'.

A'na tahuëriáchin pochin ya'huërëhua'. Shiarahuaton tashihuachin, co huachi nanitarihuahuë' ma'sha nicacaso'.
5 Isoro'paquë ya'huasoco, a'pintërinso pochin ya'ipi piyapi'sa' no'tëquën anitotërahuë, itërincoi.

6 Ina quëran no'paquë ipirahuaton, ashipirotërin. Ina quëran ina masahuaton, somaraya pashirayatërin.

7 —Paaton Siroiquë nipa'morayaquë', itërin. Siroiso': "A'parinso'," tapon naporin.

Itohuachina, pa'nin. Inaquë nipa'morayahuachina, noya ni'tërin. Noya ni'tahuaton, ya'huërin'pa' pa'nin huachi.
8 Ya'cariya ya'huëpisopitari quënanahuatona', pa'yanpi. Nani hua'qui' huënsëaton, coriqui ma'patërin. Somaraya ni'ton, topinan quëtopi. Napoaton na'a piyapi'sari nohuitopi. Inapitari quënanahuatona', ninontopi.

—¿Isona quëmapi i'hua coriqui ma'patërinso' ti? nitopi.

9 —Ina mini, tënin a'naquën.

—Ina pochin ya'nopirinhuë' co inahuë' topiraihuë', topi a'naquëonta'.

—Ca mini, co nishacohuë', tënin quëmapiso'.

10 —¿Onporahuatonta' iporaso' noya ni'tëran? itopi.

11 —A'na quëmapi Quisoso itopiso' no'pa ipitahuaton, shipiro' ninin quëran, pashirayatërinco. Ina quëran sha'huitërinco: "Paaton Siroiquë nipa'morayaquë'," itërinco. Inaquë pa'sahuato, nipa'morayahuatëra, ni'tërahuë, itërin.

12 —¿Intohuata' ipora inaso'? itopi.

—Ahuën. Co caso' nitotërahuë', tënin.

Hua'ano'sari natanpiso'

13 Napohuachina, Parisioro'sataquë
quëpapi. 14 Chinoto tahuëri nipirin-
huë' Quisosori no'pa ipitahuaton,
shipiro nininquë pashirayatahuaton,
anoyarayatërin ni'ton, inaquë quëpapi.
15 Parisioro'sari quënanahuatona', itopi:
—¿Onpotahuatënquënta' anoyara-
yatërinquën? itopi.
—Shipiroquë pashirayatërinco. Nipa'-
morayarahuatëra, noya ni'tërahuë, itërin.
16 —Ni'quëchi. Chinoto tahuëri nipi-
rinhuë', co Quisoso chinotërinhuë'.
Napoaton co Yosë quëran o'marinhuë',
topi a'naquën.
—¿Onporahuatonta' nipachin nanitërin
somaraya a'naroáchin anoyatacaso'?
Oshahuan naporini, co nanitapaitonhuë',
topi a'naquëonta'. Nisha nisha yonquipi.
17 Napoaton quëmapi itantapona':
—Nani anoyarayatërinquën ni'quë-
huarë', ¿ma'ta' quëma yonquiran? itopi.
—Yosëri acorin pënëntacaso marë'
tënahuë, itërin.
18 Hua'ano'saso nipirinhuë' co natë-
pihuë'. "Iso quëmapi co somaraya
hua'huataponahuë', nonpiámara,"
topi. Napoaton a'shin, pa'pin, inapita
amatopi natanacaiso marë'. 19-20 Huë'-
pachinara, natanpi:
—¿Iso' hui'nan, somaraya hua'huatë-
rinso'? itopi. Itohuachinara:
—Ina mini hui'nahuë. Somaraya
hua'huatërin, itërin.
—¿Onporahuatonta' iporaso' noya
ni'tërin? itopi.
21 —Co quiyaso' nitotëraihuë'. ¿Incariso'
anoyarayatomara? Nani mashotërin. Ina
natanco' sha'huichinquëma', tënin pa'pin.
22 Cotio hua'ano'sa' të'huataton, napotërin.
I'hua chachin hua'ano'sa capini ninontopi
Quisoso imarinsopita ana'intacaiso marë'.
"Quisososo' Cristo chachin," topachina',
ocoia'ahua'. Ocoihuatëhua', co huachi nani-
tapihuë' niyontonpiso pëiquë huëcacaiso',
nitopi. 23 Napoaton: "Nani mashotërin. Ina
natanco'," itërin pa'pini.
24 Ina quëran hui'nin amatantapi.
—Yosë ni'sarinquën ni'quëhuarë',
no'tëquën sha'huitocoi. Quisososo' co
noyahuë' ni'ton, oshahuanin, tënai, itopi.
25 —Ahuën. Oshahuamara. Co ina nitotë-
rahuë'. Nipirinhuë', anoyarayatërinco. I'hua
co manta' quënantopirahuë', nani noya
ni'tërahuë. Inaíchin nitotërahuë, itërin.
26 —¿Ma'ta' onpotahuatënquën,
anoyarayatërinquën? itaantapi.
27 —Nani sha'huitopiranquëmahuë',
co yanatëramacohuë'. ¿Onpoatomata'
naquëranchin yanatantaramaco? ¿Canpi-
tanta' Quisoso yaimarama' ti? itërin.
28 Napohuachina, chiníquën no'huipi.
—Quëmari imasaran. Co quiyaso'
nohuantëraihuë'. Moisësë imarai.
29 Yosëri iráca Moisësë nontërin. Quiso-
soso nipirinhuë' intohua quëranso'
huë'mara. Co nitotëraihuë', itopi.
30 —¡Ma'pitacha tënama paya! Into-
huaransona huë'ninso canpitaso co nito-
topiramahuë', caso' anoyarayatërinco.
31 Oshahuano'sari Yosë nontohuachina,
co natanatonhuë', co catahuarinhuë'.
Nipirinhuë', Yosë chinotohuatëhua', noya
natëhuatëhua', natanarinpoa'. Ina nitotë-
rëhua'. 32 Somaraya hua'huatohuachina, co
onporonta' anoyarayatochinpihuë'. 33 Co
Yosë quëran o'marinhuë' naporini, co
anoyarayachitoncohuë', tënahuë, itërin.
34 —Quëmaso' hua'huatapon quëran
huarë' oshahuanaponahuë', ¿yaa'chin-
tërancoi ti? itopi. Ina quëran ocoira-
huatona', a'papi huachi.

Somaraya pochin nipiso'

35 Hua'ano'sari ocoirinso' natan-
tahuaton, Quisoso pa'nin yonípon.
Quënanconahuaton, itërin:

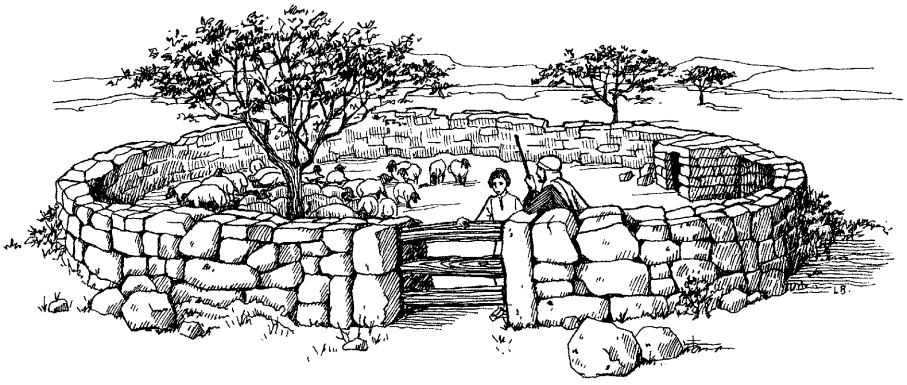

—Quëmapi Yosë quëran o'marinso' ¿natëran ti? itërin.

36—¿Inta' Sinioro inaso'? Yanatëpirahuë', itërin.

37—Nani ni'nanco. Ca mini, nontaranquënso', itërin.

38—Natëranquën Sinioro, itahuaton, isonin quëran Quisoso chinotërin.
39Napotohuachina, Quisosori itërin:

—Isoro'paquë o'marahuë piyapi'sa' no'tëquën sha'huita'huaso marë'. Somarayaro'sa nipisopita anoyarayatarahuë. Napoaponahuë': "Quiyaso noya ni'tërai topisopitaso', asomarayatë pochin nitarahuë," itërin.

40A'naquën parisioro'sa' inaquë huanirahuatona', Quisoso natanapi.

—¿Napoahuarë quiyanta somarayacoi? itopi.

41—Somarayanquëma naporini, co oshahuaintomahuë'. Nipirinhuë', "co quiyaso somarayacoihuë'," tënamaso marë' oshahuanama'. Ina marë' Yosë ana'intarinquëma', itërin.

Ohuicaro'sa pochin nininso'

10 1Ina quëran Quisosori a'chintaantarin.

—Ohuicaro'sa naporin quëran a'chinchinquëma' natanco'. Ohuicaro'sa' a'paicaiso marë' pairapipi. A'naíchin ya'coana ya'huërin. A'naquën huëcaton, co ya'coana quëran ya'coninhuë'. Nanpërahuaton, ya'conin. Inaso' co hua'anënhuë'. Ihuatë', matararo, inapita ina pochin ya'conpi ohuica ihuatacaiso marë'. 2Hua'anënso nipirinhuë' ya'coana quëran ya'conahuaton, ohuicanënpita a'pairin. 3Ina huë'pachina, ya'coana a'paina'piri nohuitaton, i'soatërin. Ohuicanënpitarinta' natanahuatona', nohuianantopi. A'naya a'naya nininën përapachina, co të'huatatonahuë', a'naroáchin huë'pi. Huë'pachinara, quëparin panpatëro' capacaiso marë'. 4Ohuicanënpita quëpahuachina, quëchitërarin. Noninso' nohuianantatona', imapi huachi. 5Nisha piyapiri yaquëpahuachina, co yaimapihuë'. Co noninso' nohuianantatonahuë', ta'ananpipi, itërin Quisosori.

6Iso pënënto nanan sha'huitopirinhuë', co nitotopihuë'.

—¿Ma'ta' tapon naporin? itopi.

Quisososo' ohuica hua'anën pochin ninin

7Napoaton itaantarin:

—Tëhuënchachin caso' ya'coana pochin ninahuë. Ohuica pairapipiquë yaya'conpatëra, ya'coana quëran ya'conë'. 8Co'huara huë'shatërasocohuë',

na'a piyapi'sa' a'chinpirinahuë', inapitaso' ihuatëro'sa pochin nipi. Anishacancantacaiso marë' a'chinpi. Imarinacosopitaso nipirinhuë', co inapita natëpihuë'. 9 Casáchin ya'coana pochin ninahuë. Ca quëran ya'conpatama', cha'ësarama'. Ohuicaro'sa' pipirahuatona', noya coshatopi. Ina quëran ya'coantapi. Inapochachin imarinacosopita noya pa'sapi.

10 Ihuatëro'sa' co noyahuë' yonquipi. Ihuatacaiso', tëpatacaiso', ata'huantacaiso inapita nicacaisoráchin yonquipi. Caso nipirinhuë' o'marahuë imarinacosopita Yosë nohuitacaiso marë'. Noya noya nanpicaiso marë' o'marahuë. 11 Caso' ohuica hua'anën pochin ninahuë. Imarinacosopita noya a'pairahuë. Hua'anën noya nipachina, ohuicanënpita a'paiton, co chiminacaso' të'huatërinhuë'. Inapochachin canta' imarinacosopita marë' chiminarahuë. 12 Inpriatoso nipirinhuë', pa'pini' huë'pachina, ohuicaro'sa' ta'ananpirin. Pa'piniri a'nara' macaso', ya'ipi ohuicaro'sa' yanquëëpi. Inpriatoso' co hua'anënhuë' ni'ton, co ohuicaro'sa' pa'poyatërinhuë'. 13 Canacaso marëáchin sacatërin ni'ton, co inapita yonquiatonhuë', ta'ananpirin.

14 Caso nipirinhuë' noya hua'anën pochin ninahuë. Imarinacosopita nohuitërahuë. Canta' nohuitërinaco. 15 Tatahuërë'co ninohuitëraiso pochin nohuitërahuë. Nosoroato, inapita marë' chiminarahuë. 16 A'napita piyapi'santa' oshaquëran imasarinaco. Nisha piyapiro'sa' niponaraihuë', yaimarinaco. Inapitanta' nohuantërahuë imainacoso marë'. A'chintacaso' ya'huërin. Nanamëhuë natanpachina', natëarinaco. Ya'ipi imarinacosopita a'na huëntoínchin nisapi. Carisachin hua'anëntarahuë.

17 Imarinacosopita yonquiato, caso' chiminarahuë noya noya nanpianta'huaso marë'. Napoaton Tatahuë nosororinco. 18 Caora nohuanto, imarinacosopita marë' chiminarahuë. Co nohuantërahuë' naporini, co tëpainacoso' nanichitonahuë'. Tatahuë sha'huitërinco ni'ton, chimina'huaso' nohuantërahuë. Ina nohuanton, nanpiantararahuë huachi, itërin.

19 Ina natanahuatona', cotioro'sa' nisha nisha yonquipi.

20 —Sopairi nani ya'coancantërin ni'ton, hua'yantërin. ¿Ma'marëta natanama'? topi a'naquën.

21 A'naquëniso nipirinhuë' noya natanpi.

—Co sopairi ya'coancantërinhuë'. Noya a'chintërinpoa'. Hua'yantona'piso' co ina pochin noninhuë'. ¿Sopainta' ta'ma' somaraya anoyarayatacaso' nanichitonhuë' ti? topi.

Cotioro'sa' co Quisoso nohuantopisohuë'

22 Ina quëran a'na cotio niyontonpiso tahuëri naniantarin. Naporo' Yosë chinotopiso' pëi' iráca anoyataantapiso' yonquiatona', "Yosparinquën Sinioro," itopi. Ina marë' na'a piyapi'sa' Quirosarinquë pa'sapi. Quisosonta' Yosë chinotopiso' pëiquë pa'nin. O'napi tahuëri ni'ton, 23 ishpanamën pochin nininquë pa'sarin, inaso "ishpana, Saromon ishpananën," itopi nohuitatona'. 24 Na'a cotioro'sa' canquirahuatona', Quisoso ahuancanapipi.

—Na'aro' natanpirainquënhuë', ¿onporo huarëta' sha'huitaponcoi? Quëmaso' Cristonquën nipatan, no'tëquën sha'huitocoi nitochii, itopi.

25 —Nani sha'huitopiranquëmahuë', co yanatëramacohuë'. "Tata Yosë chachin catahuarinco," ta'to, sacai' nininso' ninahuë canpita nohuitamacoso marë'. 26 Nipirinhuë', canpitaso' co ohuicanëhuë pochin ninamahuë' ni'ton, co natëramacohuë'. 27 Caso' ohuica pë'tahuana'pi pochin

ninahuë. Imarinacosopita ohuicanëhuëpita pochin ni'nahuë. Nohuitërahuë. Noya nataninaco. Nontohuatëra, natëtonaco, imarinaco. 28Ca nohuanto, nanpimiatapi. Co parisitopiquë pa'sapihuë'. Noya a'paiarahuë. Co insonta' osërëtarinacohuë'. 29Tata Yosë nohuanton, imarinaco. Inaso' chini chiníquën nanantërin. Co insonta' nanitërinhuë' Yosë quëran osërëcaiso'. 30Caso Tatahuëro'co napopináchin cancantërahuë, itërin Quisosori.

31Ina natanahuatona', naquëranchin na'piro'sa' maantapi. Tëpacaiso marë' maantapirinahuë', 32Quisosori itaantarin:

—Tata Yosë sha'huitërinco ni'ton, na'a piyapi'sa' anoyatërahuë: ¿Insota anoyatërahuëso marë' na'piquë yatëparamaco? itërin.

33—Co ina marë' na'piquë yatëparainquënhuë'. Yosë pinoranso marë' napotarainquën. Quëmaso' piyapinquën niponahuë', "Caso' Yosëco," toconan. Ina pochin nonan ni'ton, Yosë yaya'huërëtëran, itopi.

34Napotohuachinara, itantarin:

—Yosë pënëntërinso' quiricaquë nani ninshitopi: "Canpitaso' a'naya a'nayanquëma' Yosë pochin ninama'," tëninso' nontërama'. 35Yosëri chachin hua'ano'sa' acorinso' yonquiaton, napotërin. Ya'ipi Yosë quiricanënso' no'tëquën. Co pi'pisha tëranta' nonpininhuë'. 36Tata Yosë chachin acorinco nanamën a'china'huaso marë'. Ina marë' isoro'paquë a'paimarinco. "Caso' Yosë hui'ninco," topatëra, ¿onpoatonta' ina marë' pinoramaco? tënahuë. 37Co tatahuë pochin nipatohuë', ama natëcosohuë' 38Co yanatëpiramacohuë', nani ma'sha Yosë pochin ninahuë ni'ton, natëco. Ina quëran nitotarama Tata Yosë pochachin ninahuëso'. Tata Yosënta' ca pochachin ninin, itërin.

39Ina natanahuatona', naquëranchin tashinan pëiquë po'mocaiso marë' yamaantapirinahuë', cha'ërin.

40Ina quëran Cortanii' aquëtëran paantarin. I'hua Coansha piyapi'sa' aporintërinquë ya'huërarin. 41Na'a piyapi'sa' ina nicapona' pa'pi. Ina ni'sahuatona', ninontopi.

—Coanshaso' co piyapi'sa' a'naroáchin anoyatopirinhuë', no'tëquën sha'huitërinpoa'. "Quisososo' Yosëri a'paimarinso'," itohuachinpoara, no'tëquën nonin, nitopi. 42Na'a piyapi'sa' inaquë paatona', Quisoso natërapi.

Nasaro chimininso'

11 1-2Pitaniaquë a'na cania'pi ya'huërin, Nasaro itopiso'. Cato' oshinpita ya'huëtërin, Maria, Marta inapita itopiso'. Ina Maria a'na tahuëri Quisoso pa'morantëarin. Hua'sai' pa'ton nininsoquë pa'morantërahuaton, ainën quëran amirantërarin. Co'huara inapoyátërasohuë', yo'in chiníquën caniorin. 3Caniohuachina, oshinpitari piyapi a'papi Quisoso sha'huitacaso marë':

—Nosororanso' Sinioro, chiníquën caniorin. Huëcaton ni'quiquë', itërin.

4Ina natanahuaton, ca'tano'sanënpita itapon:

—Tëhuënchachin yo'in chiníquën canioponahuë', co chiminacaso marë' caniorinhuë'. Noyatohuachin, na'a piyapi'sari nicatona', na'con na'con Yosë yonquiapi. "Ma noyacha Yosëso' ni'ton, anoyatërin paya," tosapi. Canta' ina hui'ninco ni'ton, noya ni'sarinaco. Ina marë' caniorin, itërin.

5Nasaro, Marta, Maria, inapita pa'pi nosororin. 6Napoaponahuë', Nasaro caniorinso' natantaponahuë', cato' tahuëri inaquë chachin i'huataantarin. 7Ina quëran ca'tano'sanënpitacoi itaponcoi:

—Huëco' iyaro'sa' Cotia parti paanta'ahua', itërincoi.

8—I'huamiáchin Maistro, inaquë ya'huëpisopita tëpainënquënso marë'

na'piquë yatë'yarapirinënquënhuë', ¿inatohua chachin yapaantaran ti? itërai.
9 Napotohuatoira, Quisoso itaponcoi:
—Shonca cato' ora quëran i'huarin. Tahuëri iratohuatëra, co i'parëhuë'. Noya quënantatë', noya pa'në'. 10 Tashiso nipirinhuë' iratohuatëra, i'parë'. Capa a'pininso' ni'ton, i'parë', itërincoi.
11 Ina quëran itaantarincoi:
—Iya Nasaro huë'ërin. Nipirinhuë', paato ochinanconapo, itërincoi.
12 —Huë'ërin ni'quëhuarë' Sinioro, noyatapon, itërai.
13 Topinan huë'ërin, topiraihuë'. Nani chimininso' nitotaton, naporin.
14 Napoaton no'tëquën sha'huitërincoi:
—Nasaro nani chiminin. 15 I'huara aquëtëran co paatorahuë', co anoyatërahuë'. Canpita na'con na'con natëamacoso marë' isëquë ninarahuë. Inaso' noya tënahuë. Iporaso nipirinhuë', huëco' inatohua' pa'ahua', itërincoi.
16 —Huëco' iyaro'sa' pa'ahua' canpoanta' inarë'quënpoa' chiminacaso marë', itërincoi Tomasë, catopia'hua nininso'.

Quisosori ananpitaantacaso' yonquirinso'

17 Napotohuachincoira, Pitaniaquë pa'nai. Inaquë canconpiraihuë', nani Nasaro chiminin quënanconai. Nani catapini tahuëri na'pi naninquë ya'huërin. 18 Pitaniaso' Quirosarin ya'cariya ya'huërin. Cara quiromitro pochin aquërin. 19 Na'a cotioro'sa' nani huë'pi Marta, Maria, inapita achinicancanapona'. Yo'ina' chimininso marë' nontapi ama aquëtë' sëtacaiso marëhuë'. 20 "Quisoso nani huë'sarin," topachinara, Marta pa'nin nacapiapon. Mariaso nipirinhuë' pëinënquë ya'huarin. 21 Quisoso nacapirahuaton, Martari itapon:
—I'hua Sinioro isëquë ya'huëran naporini, co yo'yohuë chimiintonhuë'. 22 Chiminpirinhuë', natëranquën Sinioro. Ma'sona Yosë nipatan, acotarinquën, tënahuë, itërin.
23 —Yo'yoparin nanpiantararin, itërin Quisosori.
24 —Nanpiantacaso tahuëri nanihuachin, nanpiantararin, nitotërahuë, tënin Marta.
25 —Cari ananpitaantarahuë. Casáchin nanpicaso' quëtërahuë. Insopitasona natëhuachinaco, chiminaponaraihuë', nanpiantarapi. 26 Natërinacosopita chiminpachina', co parisitomiatapihuë'. Co onporonta' ta'huantapihuë'. No'tëquën nontaranquën. ¿Natëranco ti? itërin Quisosori.
27 —Natëranquën mini Sinioro. Tëhuënchachin quëmaso' Cristo. Yosë hui'ninquën. Isoro'paquë a'paimarinquënso', itërin.

Quisoso na'nërinso'

28 Ina tosahuaton, Marta pa'nin cain sha'huitapon. Canconahuaton, sacaro quëran sha'huitërin.
—Nani Maistro huë'nin. Yanontërinquën, itërin.
29 Ina natanahuaton, Maria a'naroáchin huanirahuaton, nontapon pa'nin. 30 Quisososo' co ninanoquë canshatërarinhuë'. Martari nacapirinquë quëparitërin. 31 Maria manorahuachina, cotioro'sa' huë'pisopitari ni'sapi. "Na'pi naninquë na'nëapon pa'samara," ta'tona' imapi.
32 Mariaso' Quisosoquë canconahuaton, nantën pirayan isonconin.
—I'hua Sinioro isëquë ya'huëran naporini, yo'yohuë co chimiintonhuë', itërin.
33 Ina tosahuaton, na'nërárin. Cotioro'santa' na'nërápi. Ina ni'sahuaton, Quisoso chiníquën sëtaton, co napion cancantërin.
34 —¿Insëquëta' po'mopi? itërin.
—Huëquë' Sinioro ni'quiquë', itopi.
35 Quisosonta' na'nërin. 36 Ina ni'sahuatona', cotioro'sa' nitapona':
—Ni'co'. Na'nërin anta'. Pa'pi nosororin inarinta', itopi.

37 —Somaraya a'naroáchin anoyarayatërin ni'quëhuarë', ¿ina nohuanton Nasaronta co chimiintonhuë' nimara ti? topi a'naquën.

Nasaro ananpitaantarinso'

38 Quisoso sëtaton, na'pi naninquë Nasaro po'mopiquë pa'nin. Pancara'piquë nani pa'copitopi.

39 —Na'pi chi'huincaco', itërin Quisosori.

—Co', Sinioro. Nani anarotarin. Nani catapini tahuëritërin, itërin oshini, Marta itopiso'.

40 —Ama imoya ina pochin yonquiquësohuë'. Yosë ya'ipiya nanitaparin. Natëhuatanco, Yosë nóya nininso' ni'saran, itërin. 41 Ina quëran na'pi chi'huincatopi. Quisoso inápaquë në'pëtahuaton, Yosë nontërin:

—Nani Tata nontëranquën catahuancoso marë'. Natanatonco, catahuaranco mini. Ina marë' "Yosparinquën," itëranquën. 42 Nani tahuëri natanatonco, catahuaranco noya nica'huaso marë'. Quëma chachin isoro'paquë a'paimaranco. Caso' nitotopirahuë', isopitaso' co nitotopihuë'. Inapita natëinacoso marë' a'ninquëchin nontaranquën, tënin.

43 Ina tosahuaton, chimipi chiníquën itapon:

—¡Iya Nasaro, pipirahuaton huëquë'! itërin.

44 Napotohuachina, chimipi nanpiantarahuaton, pipirin. Pa'on, imirin, inapita në'mëtërinquë ya'ipi so'pinpinan

pipirin. Ya'pirionta' panioquë tonporayatopinan. Cotioro'sa' inachintopiso' ni'ton, ina pochin po'mopi.

—I'quiritoco' pa'in, itërin Quisosori. Napotohuachina, i'quiritopi.

Quisoso macacaiso marë' chinotopiso'

(Mateo 26.1-5; Marcos 14.1-2; Lucas 22.1-2)

45 Cotioro'sa' huë'pisopitanta' ni'pi. Ananpitaantarinso' ni'sahuatona', na'a natëpi. "Tëhuënchachin Yosëri catahuarin ni'ton, naporin," topi. 46 A'naquënso nipirinhuë' paatona', parisioro'sa' sha'huitonpi. 47 Ina natanahuatona', parisioro'sa', corto hua'ano'sa', inapita napopianáchin yonquiatona', ya'ipi cotio hua'ano'sa' ayontonpi ninontacaiso marë'.

—¿Ma'ta' onpotahua'? Ina quëmapi na'a piyapi'sa' a'naroáchin anoyatarin. Iporanta' a'na piyapi chiminpirinhuë', ananpitaantarin. "Yosëri chachin catahuarin," topi. 48 Tananpitohuatëhua', ya'ipi piyapi'sari natërapi. Napohuachina', Noma copirno no'huitaton, sontaro'sa' a'paiarin. Huë'pachina', Yosë chinotërëhuaso pëi' ohuatahuatona', ya'ipi cotioro'sanpoa' ata'huantarinënpoa' nimara, nitopi.

49 Ina quëran a'na corto hua'an Caihuasë itopisoari nontërin. Naporo pi'iquë inaso', chini chiníquën nanantërin. Inaso huanirahuaton, tapon:

—Canpitaso' co manta' nitotëramahuë'. 50 Chiminacaso' ya'huërin, tënahuë. Ama ya'ipinpoa' chiminacaso marëhuë' ina chimi'in. Ina noya noya canpoa marë', itërin.

51 Napoaponahuë', co inaora yonquinën quëran naporinhuë'. Corto hua'an ni'ton, Yosë nohuanton, ninorin. Tëhuënchachin Quisoso cotioro'sa marë' chiminarin. 52 Nipirinhuë', co cotioro'sa marëáchin chiminarinhuë'. Ya'ipi piyapi'sa' ya'huërënamën chiminarin. Natëhuachina', Yosëri hui'ninpita pochin ni'sarin. A'naquën aquë ya'huëpirinahuë', imapachina', a'na huëntoíchin pochin nisapi. 53 Naporo tahuëri quëran huarë' cotio hua'ano'sa' yonquipi Quisoso tëpacaiso marë'.

54 Napoaton Quisoso co huachi nohuantërinhuë' a'ninquëchin cotio ninanoro'saquë paacaso'. Inotëro parti pirayan paaton, Iprainquë yacapatarin. Inaquë ca'tano'sanënpitacointa' yacapatonai.

55 Pascoa tahuëri naniriahuachina, na'a piyapi'sa' Quirosarinquë pa'pi. Co'huara Pascoa naniyátërasohuë', Yosë chinotopiso pëiquë pa'pi. "Moisësë camaitërinso' nipatëhua', Yosë noya ni'sarinpoa'," ta'tona', pa'pi. 56 Inatohua' pa'sahuatona', Quisoso yonisápi. Chinotopiso pëiquë ya'conahuatona', ninontápi.

—Pascoa na'huëcaso marë' ¿Quisoso huëcapon to? topi a'naquën.

57 Corto hua'ano'sa', parisioro'sa', inapitaso' nani piyapi'sa' sha'huitopi: "Quisoso quënanpatama', sha'huitocoi maii," itopi. Tashinan pëiquë po'mocaiso marë' napotopi.

Hua'saiquë oporantëtërinso'

(Mateo 26.6-13; Marcos 14.3-9)

12 1 Saota tahuëri pahuanarin Pascoa nanicaso'. Naporo' Quisoso Pitaniaquë paantarin. Inaquë Nasaro ya'huërin, ananpitaantarinso'. 2 Inaquë canconpatëira, ya'huëhuano'sa' amatërinacoi ca'pata'huaiso marë'. Quisoso nosoroatona', napopi. Martaso' cosharo' o'huinarin. Nasaronta' inaquë coshatarin. 3 Naporo' Mariaso' a'na potiria pa'ton hua'sai' ya'huërinquë manin. Inaquë Quisoso nantëquën pashirantëtërin. Ina quëran

ainën quëran amirantërin. Ya'ipi pëi' pimoanahuanin. 4Cotasë Iscariotiso nipirinhuë', co noyahuë' ni'nin. Inaso' Quisoso ca'tanaponahuë', yasha'huirapirin.

5—¿Onpoatonta' iso hua'sai' chiniarin? Pa'anin naporini, cara pasa tahuëri sacatërëso marë' canarëso pochin coriqui canaitonhuë'. Sa'ahuaro'santa' quëchitonhuë', tënin Cotasë.

6Nipirinhuë', co sa'ahuaro'sa' yonquiaton naporinhuë'. Yaihuataton, naporin. Inari chachin coriqui tanpanantë' a'pairin ni'ton, pi'pian pi'pian ihuatarin. 7Napopirinhuë', Quisosori itërin:

—Iso sanapi tananpitëquë'. Noya napotarinco. Chimina'huaso' yonquiaton, pashirantëtërinco pa'pitinacoso marë'. 8Nani tahuëri sa'ahuaro'saso' ya'huërarin. Caso nipirinhuë', co isëquë ya'huëmiatarahuë', itërin.

Nasaronta' yatëpapiso'

9Quisoso Pitaniaquë ya'huëaso', na'a cotioro'sa' natantopi. Ina natantahuatona', huë'pi Quisoso nicapona'. Nasaronta' yani'pi. Quisosori ananpitaantarin ni'ton, yani'pi. 10-11Ananpitaantarinso marë' na'aya'pi co huachi cotio hua'ano'sa' yanatëpihuë'. Inapita a'porahuatona', Quisoso imasapi. Napoaton hua'ano'sari yonquipi Nasaronta' tëpacaiso marë'.

Quirosarinquë canconinso'

(Mateo 21.1-11; Marcos 11.1-11; Lucas 19.28-40)

12Hua'huayátërahuë piyapi'sa' Quirosarinquë pa'sapi. Pascoa na'huëcaiso marë' inatohua' pa'sapi. Tahuëririnquë Quisosonta' inatohua chachin pa'sarin. Ina natantahuatona', 13mërëmë pochin nininso' mapi. Ina quëran nacapiapona' pa'sapi. Pa'yatatona', chiníquën itapona':

—¡Nicha'ëcoi Tata Yosë! ¡Ma noyacha Quisososo paya! ¡Quëmari chachin chiníquën nanan quëtëran! ¡Quëma nohuanton, israiro'sacoi hua'anëntarincoi! tosapi.

14Mora quënanconahuaton, ina aipi Quisoso huënsërin. Iráca Yosë quiricanënquë, pënëntona'pi ninshitërin Quirosarinquë ya'huëpisopita nitotacaiso marë'.

15 "Quirosarinquë ya'huëramasopita, ama pa'yancosohuë'.
Ni'co'. Hua'anëma' huë'sarin.
Mora hui'napishin aipi huënsëriarin.
Inaquë ya'mitahuaton huë'sarin," tënin ninshitaton.

16Yosë quiricanën quëran ninorin. Ca'tano'sanënpitacoiso nipirinhuë', co ina yonquiraihuë'. Quisoso nanpiantahuachina, naporo huarë' yonquirai. "Mora aipi chachin huënsërahuaton, Quirosarinquë huë'nin," tënai.

17Nasaro ananpitaantarinso' ni'pisopita sha'huirápi. "Tëhuënchachin chiminpirinhuë', catapini tahuëri quëran Quisosori ananpitaantarin. Po'mopi quëran përarin quiyari ni'nai," tosapi. 18Ina marë' notohuaro' piyapi'sa' Quisoso nacapiapona' pa'pi. 19Natanahuatona', parisioro'sa' ninontopi.

—Topinan quëran pënënpirëhuahuë', co piyapi'sa' pi'pisha tëranta' natërinënpoahuë'. ¡Ni'cochi! ¡Na'con na'con piyapi'sa' Quisoso imasapi! nitopi ninontatona'.

Cricoro'sari Quisoso yanontopiso'

20A'naquën Crico piyapi'santa' Quirosarinquë huë'pi. Nisha piyapi niponahuë', Yosë yonquiapi anta'. Niyontonpiso tahuëri ni'ton, Yosë chinotacaiso marë' huë'pi. 21Quisoso yanohuitatona', Pinipi nontiipi. Pinipiso' Pitsaitaquë ya'huërin, Cariria parti ya'huërinso'.

—Quiyanta' iyasha Quisoso yanohuitopiraihuë', itopi.

22 Ina natanahuaton, Antërisë sha'huitonin. Naporahuaton, cato chachin paatona', Quisoso sha'huitonpi. 23 Natanahuaton, itërin:

—Noya iyaro'sapa'. Nani tahuëri nanirin huachi. Yosë quëran quëmapico ni'to, chiminapo. Ina quëran na'a piyapi'sa' noya ni'sarinaco. 24 No'tëquën sha'huitëranquëma'. Tricoraya pochin ninin. Co sha'patërahuë', co na'arinhuë'. A'naíchin nisárin. Napoaponahuë', sha'patëra, chiminin pochin niponahuë', papotohuachina, na'a nitërin. 25 Canpitanta' isoro'paquë ya'huërinsopitarách in yonquihuatama', topinan quëran nanpiarama'. Nipirinhuë', Yosë na'con na'con yonquihuatama', ina nohuitatoma' noya nisarama'. Canpitaora nohuantëramasoáchin naniantohuatama', a'na tahuëri inápaquë nanpimiatontarama'. 26 Nohuantërahuëso' yanipatama', ca pochin cancantatoma' imaco. Insëquësona pa'pato, piyapinëhuëpita imasarinaco. Inquëma tëranta' ca marë' sacatohuatama', Yosë noya ni'sarinquëma', itërin Quisosori.

Chiminacaso' ninorinso'

27 Ina quëran itaantarin: "Iporaso' sëtochinachin cancantërahuë. ¿Ma'ta' Yosë ichi? tënahuë, yonquiato. Co parisita'huaso' nohuantopirahuë', 'Catahuaco Tata ama parisichisohuë',' co itarahuë'. Chimina'huaso marë' o'marahuë," itahuaton, Yosë itapon: 28 "Catahuaco Tata nohuantëranso nii. Ina quëran piyapi'sa' nóya ni'sarinënquën," itërin, Yosë nontaton. Itohuachina, inápa quëran Yosëri itërin: "Nani catahuaranquën. Nohuantërahuëso ninan ni'ton, piyapi'sa' nóya ni'ninaco. Iporaso' catahuaantaranquën nohuantërahuëso nicacaso marë'. Napoaton noya noya ni'sarinaco," itërin Yosëri.

29 Piyapi'sa' natanahuatona', ninontopi. "Huirátarin," topi a'naquën.

—Co huirahuë'. Anquëniri nontërin nimara, topi a'naquëonta'.

30 Napohuachinara, Quisosori itërin:

—Co ca marë' inápa quëran nontërincohuë'. Canpita natëamacoso marë' nontërinco, natanama'. 31 Iporaso' co natëpisopitahuë' no'huiarinaco ni'ton, ana'intacaso' ya'huërin huachi. Hua'qui' sopairi piyapi'sa' camaipirinhuë', cari minsërahuato, ocoiarahuë. 32 Co hua'quiya quëranhuë' inápaquë achinpiarinaco. Ina quëran nisha nisha piyapi'sa' imasarinaco, itërin.

33 "Corosëquë chachin chiminapo," tapon naporin. 34 Ina quëran nataninsopitari itapona':

—Cristo nanpimiatarin. Co onporonta' chimianinhuë', tënai. Yosë quiricanënquë naporin, nontërai. Quëmaso nipirinhuë' nisha nonan. "Yosë quëran quëmapico niporahuë', inápaquë achinpiarinaco," tënan. ¿Onpoatonta' naporan? ¿Ma quëmapinquënta' quëmaso'? itopi.

35 —Iporáchin tahuëri pochin a'pintaranquëma'. Co huachi hua'qui' ya'huapohuë'. A'pininso pochin no'tëquën anitotëranquëma'. Anitotohuatënquëma', noya nico'. Ni'cona tashinan pochin cancantotama'. Tashinanquë iratohuatëra, chihuërë'. 36 Carinquëma' a'pintaranquëma'. Co'huara pa'shantatërasocohuë', natëco. Natëhuatamaco, canpitanta' tahuëri pochin cancantarama', itërin.

Ina tosahuaton, pa'nin. Co huachi a'ninquëchin iratërinhuë'.

Tanshirëso pochin cancantopisopita

37 Nani na'a piyapi'sa' a'naroáchin anoyatërin. Cosharo' ana'atërin. Yosë

pochin nininso' nicaponaraihuë', co
yanatëpihuë'. 38 Iráca Isaiasë pënëntaton, tapon:
"Nani a'chintopiraihuë', Sinioro.
Quëma nohuanton,
sacai' nininso' nani a'notopiraihuë'.
Na'con na'con piyapi'sa' co natërapihuë'," tënin.
39 No'tëquën ninorin. Napoaton co
nanitopihuë' natëtacaiso'. Isaiasë
chachin itantarin:
40 "Yosëri tananpitërin ni'ton,
tanshirëso pochin cancantatona',
co natëtochináchinhuë' cancantopi.
Hua'qui' co yanatëpihuë' ni'ton,
napotërin.
Noya ni'pi naporini, quënanchitonahuë'.
Noya natanpi naporini, natëchitonahuë'.
Imarinaco naporini, anoyancanchitohuë'," tënin.
41 Iráca co'huara Quisoso isoro'paquë
huë'shamátërasohuë', Isaiasëri hua'narëso
pochin quënanin. Quisososo' Yosë pochachin nóya ni'ton, ina yonquiaton, naporin.
42 Napoaponahuë', na'amiachin
cotioro'sa' hua'ano'sanënpitarë chachin
natëpi. Napopirinahuë', parisioro'sa'
të'huatatona', co a'ninquëchin sha'huipihuë'. "Niyontonpiso pëiro'sa quëran
ocoihuachinënpoa'," ta'tona', ta'tápi.
43 Yosëáchin pa'yatacaiso nipirinhuë',
piyapi'sari pa'yatacaiso' na'con na'con
nohuantatona napopi.

Co Quisoso a'chininso' natëhuachinahuë', ana'intacaso' ya'huërinso'

44 Ina quëran Quisosori chiníquën
nonaton, a'chintantarin ya'ipiya
natanacaiso marë'. "No'tëquën a'chintëranquëma'. Natëhuatamaco, co casáchin natëaramacohuë'. Tata Yosënta'
natëarama anta'. Ina a'paimarinco. 45 Ca
nohuitohuatamaco, Yosënta' nohuitarama'. 46 Carinquëma' a'pintëranquëma'.
Imapatamaco, co tashinan pochin cancantaramahuë'. Tahuëri pochin cancantarama'. Ina marë' isoro'paquë o'marahuë.
47 A'naquëma' natanpiramacohuë', co
natëramacohuë'. Co natëhuatamacohuë',
co carima' ana'intaranquëmahuë'. Co ina
marë' o'marahuë'. Piyapi'sa' nicha'ëca'huaso marë' o'marahuë. 48 Co nohuantohuatamacohuë', a'chintëranquëmasonta'
co natëhuatamahuë', canpitaora tëhuënëmaquë nina'intarama'. Nonahuëso
chachin co natëramahuë' ni'ton, ayaro'
tahuëri na'intarinquëma'. 49 Co caora
yonquinëhuë quëran a'chinahuë'. Tata
Yosë sha'huitërinco nani ma'sha a'china'huaso'. 50 Yosë a'chininso' imapatama',
ina nohuitatoma' nanpimiatarama
huachi, tënahuë. Sha'huitohuachincora,
inachachin carinquëmanta' sha'huitaranquëma'," itërin.

Quisosori ca'tano'sanënpita pa'morantërinso'

13 1 A'na tahuëríchin pahuanarin
Pascoa nanicaso'. Naporo'
naniarin Quisoso chiminaton, Tata
Yosë'pa' panantacaso'. Ina nitotërin.
Ca'tano'sanënpitacoi na'con nosororincoi.
Chiminaquë huarë' nosoromiatërincoi.
2 Inaro'coi coshatarai. Sopai hua'ani
nani Cotasë ayonquirin Quisoso sha'huirapicaso marë'. Simon Iscarioti hui'nin
inaso'. 3 Quisososo nipirinhuë' ya'ipi
nitotërin. Yosë ya'huërin quëran nani
o'marin. Co hua'quiya quëranhuë' naquëranchin inatohua' panantararin. Tata
Yosëri chini chiníquën nanan quëtërin
ya'ipiya hua'anëntacaso marë'. Inanta'

nitotaton, coshatasocoi, 4Quisoso misa
quëran huanirin. Aipi a'morinso' ocoi-
rahuaton, paniocara masahuaton, niso'-
nantërin. 5Ina quëran i'sha panticaquë
oporahuaton, nantëhuëi pa'morantëra'-
piarincoi. A'naya a'naya pa'morantëa-
toncoi, paniocaraquë amirantërincoi.

6Simon Pitronta' yapa'morantëpirin-
huë', co nohuantërinhuë'.

—Quëma Sinioro, ¿yapa'morantë-
ranco ti? itërin.

7—Ma'marësona napotaranquënso',
co ipora nitochátëraranhuë'. Osha-
quëran nitotaran, itërin.

8—Co onporonta' caso' pa'moran-
tëarancohuë', itërin Pitrori.

—Co napotohuatënquënhuë', co ca
pochin cancantaton imamiatarancо-
huë', itërin Quisosori.

9—Napoahuarë', ama Sinioro nantë-
huërachin pa'motocosohuë'. Imirahuë,
motohuë, inapitanta' ya'ipi pa'motoco,
itërin.

10—Co ina nohuantërëhuë'. Nani
amahuatëra, co huachi në'huëtërëhuë'.
Nantëichin pa'morë'. Inapochachin
nani anoyacancantëranquëma'. Ina
piquëran co noyahuë' nipatama', inanta'
inquitaantaranquëma'. Ina quëran noya
cancantaantarama'. Canpitaso' noyápia-
chin cancantërama'. A'naichinquëma'
co noyápiachin cancantërinhuë', itërin.

11 Cotasëri yasha'huirapirinso' ninoton,
naporin. Napoaton "A'naichinquëma' co
noyápiachin cancantërinhuë'," tënin.
12 Nani ya'ipicoi pa'morantëra'piatoncoi,
a'moantarahuaton, huënsëantarin.
Huënsëantarahuaton, a'chintërincoi.
—Ma'ta' tapo napotëranquëmaso'
iyaro'sa', ¿nitotërama' to? Ina a'chinchin-
quëma'. 13 Canpitaso' nontohuatamacora,
"Maistro" itëramaco. "Sinioro" itëramaco
anta'. No'tëquën yonquiatoma', napotë-
ramaco. Canpita maistronëmaco mini.
Sinioroco ni'to, natëramaco. 14 Canpita
maistronëmaco niporahuë', pa'morantë-
ranquëma'. Napoaton canpita capininta'
ina pochachin cancantoco'. 15 Nani
pa'morantëranquëma' nonanamacoso
marë'. Canpitanta' ca pochin cancan-
tatoma', ninosoroatoma' nicatahuaco'.
16 Tëhuënchachin iyaro'sa' patronso'
chiníquën nanantërin. Piyapinënpitaso
nipirinhuë' co ina pochin chiníquën
nanantopihuë'. Comisionëonta' co
hua'anën pochin chiníquën nanantë-
rinhuë'. 17 Nani nitotërama' ipora. Ca
pochin nipatama', nóya cancantarama'.
18 "Co ya'ipinquëma' noya cancantë-
ramahuë'. Shonca catoya'pinquëma'
huayonanquëma' ca'tanamacoso
marë'. Ya'ipinquëma' noyá nohuitë-
ranquëma'. Yosë quiricanënquë iráca
naporin: 'A'nara' carë' coshataponahuë',
inimicotarinco,' tënin. Ipora huarë'
ina pochin nisarin. 19 Apira nitotato,
sha'huitëranquëma'. Ma'sha onpoto-
huachinaco, yonquiarama'. 'Inaso'
tëhuënchachin Cristo ni'ton, ninorin,'
tosarama'. 20 No'tëquën sha'huitëran-
quëma'. Carinquëma' a'paranquëma'
piyapi'sa' a'chintacamaso marë'. Natë-
huachinënquëma', natëarinaco canta'.
A'paranquëma' ni'ton, natëinënquëma'.
Insosona natëhuachinco, Yosënta'
natëarin. Ina a'paimarinco," itërincoi.

Cotasëri sha'huirapicaso' ninorinso'

(Mateo 26.20-25; Marcos 14.17-21; Lucas 22.21-23)

21 Naporo' Quisoso sëtërin. Chiníquën
sëtaton, co napion cancantërin.
—No'tëquën sha'huitëranquëma'. Shonca
catonquëma' ca'tanpiramacohuë', a'nayan-
quëma' sha'huirapiarinco, itërincoi.
22 Ina natanahuatoi, a'naya a'nayacoi
nini'nai. "¿Inquënpoacha yasha'hui-
rapirëhua' nicaya?" tënai, yonquiatoi.
23 Caso' Quisoso inchinanën quëran
coshatërahuë. Na'con nosororinco ni'ton,
inaporahuë. 24 Simon Pitro imirin quëran
tasatahuatonco, "nataniquë': ¿Incarita' sha'-
huirapiarin?" itërinco. 25 Napotohuachin-
cora, amasha ya'carirahuato, natanahuë.
—¿Inta' Sinioro yasha'huirapirin-
quën? itërahuë.
26 —Iso pan, nocaroquë i'shirahuato
quëtarahuë. Insosona quëtohuato, ina
sha'huirapiarinco, itërinco. Ina quëran
i'shirahuaton, Cotasë quëtërin. Simon
Iscarioti hui'nin inaso'. 27 Ina ma'pahua-
china, sopairi ya'coancantërin huachi.
Naporo' Quisosori itapon:
—Ma'sona yaninanso' manóton
niquë', itërin.
28 Napotërinso' natanpiraihuë', ma'ma-
rësona napotërinso' co nitotëraihuë'.
29 Cotasëri coriqui tanpanantë' a'pairin
ni'ton, ma'sha pita tahuëri marë' pa'anapon
a'pamara, topirinahuë' a'naquën. Sa'ahua-
ro'sa' coriqui quëtacaso marë' a'pamara,
topirinahuë' a'naquëonta'. 30 Cotasëso
nipirinhuë', cosharo' quëtërinso' ma'pa-
rahuaton, pipirin. Naporo' nani tashirin.

Nasha pochin ninosorocaso' pënëninso'

31 Cotasë nani pipihuachina, Quisoso
itantarincoi:

—Yosë quëran quëmapico ni'to, apira no'tëquën Yosë natëarahuë. Napoaton nóya ni'sarinco. Piyapi'sa' ni'pachinaco: "Ma noyacha Yosëso' ni'ton, na'con catahuarin paya," tosapi. 32Ina hui'ninco chachin ni'ton, piyapi'sa' nitotatona', na'con na'con Yosë yonquiapi. Ina quëran Yosë noya noya acoantarinco. Co hua'quiya quëranhuë' inapotarinco. 33Hui'nahuëpita pochin ni'piranquëmahuë', co huachi hua'qui' ya'huapohuë'. Yonípiramacohuë', intohuaso' pa'nahuëquë, co nanitaramahuë' pacacamaso'. I'hua inachachin cotioro'santa' sha'huitërahuë. 34Iporaso' nasha pochin pënënaranquëma' noya ninosorocamaso marë'. Carinquëma nosororanquëmaso pochachin, imaramacosopita capininta' ninosoroco'. 35Ninosorohuatama', tëhuënchachin imaramacoso' nitotapi. "Quisoso imatona', noya noya ninosoroapi," tosapi, itërin.

Pitrori nonpinapicaso' ninorinso'

(Mateo 26.31-35; Marcos 14.27-31; Lucas 22.31-34)

36Ina quëran Simon Pitrori itapon:

—¿Intohuata' Sinioro pa'saran? itërin.

—Intohuaso' pa'pato, co ipora nanitëranhuë' imaancoso'. A'na tahuëri imasaranco, itërin. 37—¿Onpoatonta' Sinioro co apira nanitërahuë' ima'huanquënso'? ¡Imaranquën ni'ton, yatëpapirinacohuënta', imamiataranquën! itërin.

38—Yatëpapirinënquënhuënta', ¿imamiataranco ti? No'tëquën sha'huitaranquën. Ipora tashi chachin co'huara atari përashatërasohuë', cararo' nonpinapiaranco. "Co Quisoso nohuitërahuë'," tosaran, itërin Quisosori.

Quisoso ira pochin nininso'

14 1Ina quëran a'chintaantarin: "Ama pa'yancosohuë'. Ama sëtocosohuë'. Yosë natëco'. Canta' natëco. 'Co naniantarincoihuë',' ta'toma', nani tahuëri natëco. 2Tatahuë ya'huërinquë na'a pëi' ya'huërin. Co ya'huërinhuë' naporini, nani sha'huichitënquëmahuë'. Inatohua' panantarahuë canpita ya'huëcamaso marë' tapachinquëma'. 3Inatohua' pa'pato, tapatontahuatënquëma', o'mantararahuë. O'mantahuato, maquimaranquëma'. Carë'quëma' ya'huapoma'. Ina marë' o'mantararahuë. 4Intohuasona pa'sarahuëso' nitotërama'. Iranta' nani nohuitërama'," itërin.

5—¿Intohuata' Sinioro pa'saranso'? Co nitotëraihuë'. ¿Onporahuatoita' ira nohuichii? itërin Tomasëri.

6—Ca ira pochinco. Ya'ipiya no'tëquën a'chintëranquëma'. Casáchin nanpicaso' quëtëranquëma'. Imaramacosopitarachin Yosë'pa' cancontarama'. 7Nohuitohuatamaco, Tatahuënta' nohuitarama'. Ipora quëran huarë' ina nohuitarama'. Nani ni'nama', itërincoi.

8—Tata a'notocoi ni'ii. Ina ni'patoi, nóya cancantarai huachi, itopirinhuë' Pinipiri.

9—Isonápo' pi'ipi iyasha, canpitaro'co ya'huëpirahuë', ¿co nohuichatërarancohuë' ti? Ni'patamaco, tatahuënta' ni'nama'. ¿Onpoatonta' nipachin, "Tata a'notocoi ni'ii," itëranco? 10Caso Tata Yosë pochachin ninahuë. Tata Yosënta' ca pochachin ninin. ¿Co ina iyasha, natëyatëraranhuë' ti? A'chintohuatënquëmara, co caora yonquinëhuë quëran a'chinahuë'. Yosë yonquirinso chachin yonquiato, a'chintaranquëma'. Ina nohuanton, nani ma'sha nanitaparahuë. 11Caso Tatahuë pochinco. Inanta' ca pochachin ninin. Napoaton ya'ipinquëma' natëco. Naporahuaton, nani ma'sha nanitaparahuëso' yonquiatoma', natëco, itërincoi.

12—Natanco' iyaro'sa' no'tëquën sha'huitaranquëma'. Tëhuënchachin

imapatamaco, ca pochin nisarama'. Tata Yosë ya'huërin'pa' panantarahuë ni'ton, saca sacai' nininsonta' nanitapaarama'. 13 Ca pochin yonquihuatama', nanan quëchinquëma' Tatahuë nontacamaso marë'. "Hui'nan chachin nanan quëtërinco," ta'toma', ina nontoco'. Ca pochin cancantatoma', ma'sona nipatamaco acotaranquëma'. A'napitanta' Tata Yosë noya noya nicacaiso marë' inapoarahuë. Ina na'con nohuantërahuë. 14 Ca pochin yonquiatoma', ma'sona nipatamaco acotaranquëma'.

Ispirito Santo a'patimarinpoaso'

15 Ina quëran taantarin: "Nani pënënanquëma'. Nosorohuatamaco, natëaramaco. 16 Inápaquë panantahuato, Tata nontarahuë Ispirito Santo a'patimarinquëma'. Inaso ca pochachin catahuarinquëma', achinicancanarinquëma'. Co onporonta' patarinquëmahuë'. 17 Ispirito Santoso' no'tëquënáchin nonin ni'ton, Yosë nanamën no'tëquën anitotarinquëma'. Co imarinacosopitasohuë' nipirinhuë' co ina natëpihuë'. Napoaton co nohuitapihuë'. Canpitaso nipirinhuë' nohuitarama'. Nani tahuëri catahuarinquëma'. Ya'coancantarinquëma'.

18 Co sa'ahuaro'sa' pochin nitaranquëmahuë'. Co patomiataranquëmahuë'. Ca nohuanto, Ispirito Santo ya'coancantarinquëma'. Ca pochachin catahuarinquëma'. 19 Co hua'qui' isëquë ya'huapohuë'. Pa'pato, co imarinacosopitahuë' co huachi quënanarinacohuë'. Canpitaso nipirinhuë' quënaantaramaco. Nanpiantarahuë ni'ton, Yosë nohuitatoma' nanpimiatarama'. 20 Nani nanpiantahuato, noya noya nohuitaramaco. Tëhuënchachin Tata Yosë pochin ninahuëso' nitotarama'. Imamiataramaco ni'ton, canpitarë'co a'naíchin pochin nisarahuë. Ya'coancantaranquëma' ni'ton, nóya ninohuitarihua'. 21 Nani pënënanquëmaso' nitotatoma' natëhuatamaco, tëhuënchachin nosoroaramaco, tënahuë. Nosorohuatamaco, Tata Yosënta' nosoroarinquëma'. Carinquëmanta' nosoroaranquëma'. Inápaquë panantaporahuë', cancanëma quëran nontaranquëma'. Noya noya nohuitaramaco," itërin Quisosori.

22 —¿Onpoatonta' Sinioro, quiyariachin noyá nohuitarainquën? ¿Co ya'ipi piyapi'sa' nohuitarinënquënhuë' ti? itërin Cotasëri. A'na Cotasë inaso'. Co Cotasë Iscariotihuë'.

23 Napotohuachina, Quisosori itërin:

—Co ya'ipi piyapi'sa' nanitopihuë' nohuitinacoso'. Insosona nosorohuachinaco, natëarinaco. Natëhuachinaco, Tata Yosëri nosoroarin. Inaro'co ya'coancantatoi, inaquë ya'huëarai. 24 Co'so' nosorohuachinacohuë', co natëarinacohuë'. Co caora yonquinëhuë quëran sha'huitëranquëmahuë'. Tata Yosë sha'huitohuachincora, inachachin sha'huitëranquëma'. Ina a'paimarinco.

25 Co'huara pantayatërasocohuë', sha'huitëranquëma'. 26 Inápaquë pantahuato, tatahuë nontarahuë, Ispirito Santo a'patimarinquëma'. Ca ya'huërënamëhuë o'mararin. Inaso' achinicancanarinquëma'. Ya'ipi Yosë nanamën a'chintarinquëma'. Catahuaarinquëma' a'chintëranquëmaso' ama naniantacamaso marëhuë'. Catahuahuachinquëma', nóya yonquiantarama'.

27 Pantaporahuë', asanocancanaranquëma'. Tata Yosë natëto, co manta' të'huatërahuë'. Catahuaaranquëma' ca pochachin cancantacamaso marë'. Piyapi'sa' inahuara co sano cancantopihuë'. A'naroáchin pa'yanpi. Carinquëmaso nipirinhuë' catahuaaranquëma' sano cancantacamaso marë'. Ama pa'yancosohuë'. Ama të'huacosohuë'. 28 Nani sha'huitëranquëma'. Inápaquë

pantaporahuë', ya'coancantimaranquëma'. Tëhuënchachin nosororamaco naporini, Tatahuëtaquë panantarahuëso marë' noya cancanchitomahuë'. Inaso' chini chiníquën nanantërin. 29Co'huara pantayatërapohuë', sha'huitaranquëma'. Inápaquë pantahuato, yonquiarama'. "Tëhuënchachin ninoton, sha'huitërinpoa'," ta'toma', noya noya natëaramaco. Ina marë' sha'huitaranquëma'.

30Co huachi hua'qui' nontaranquëmahuë'. Sopai hua'an nohuanton, masarinaco. Inari camairin ni'ton, nani huë'sapi macainacoso marë'. Co caso' pi'pian tëranta' ina camaincosohuë' nipirinhuë', 31co ta'arahuë'. Tata Yosë nosoroato, ina no'tëquën natëarahuë. Ina nohuanton, ma'sha onpoarahuë. Piyapi'sa' nicatonaco, "Tëhuënchachin Yosë nosoroaton, natërin," tosapi.

"Huëco' pa'ahua huachi," itërincoi Quisoso.

Opa nara'huaya nitërinso pochin nininso'

15 1Ina quëran itantarincoi: "Casáchin no'tëquën a'chintatënquëma', opa nara'huaya pochin ninahuë. Tata Yosëso' hua'anën pochin ninin. 2A'na së'paquën co nitohuachinahuë', nishitëtërin. A'naquënso nipirinhuë' pi'pian nitërin. Ina së'para'huainpita pi'pian ni'quitërin na'con na'con nitacaso marë'. Co ni'quitohuatërahuë', co noya nitërinhuë'. 3Carinquëma' nani anoyacancantëranquëma'. A'chintëranquëmaso' natërama' ni'ton, anoyacancantëranquëma'. 4Imamiatatomaco, nani tahuëri yonquiráco catahuainquëma'. Noya nichinpitërinso pochin nico'. Nara së'pa' nohuishatohuachina, co nitërinhuë'. Inapochachin co imamiatohuatamacohuë', co nanitaparamahuë' noya nicacamaso'.

5Ca opa ya'huë pochinco. Canpitaso' së'paquën pochinquëma'. Ya'coancantaranquëma'. Nani tahuëri yonquihuatamaco, catahuaaranquëma'. Opa noya nitërinso pochin noya nisarama'. Canpitaora co nanitaramahuë' Yosë pochin cancantacamaso'. 6Nara së'pa' nohuishatohuachina, ahuirin. Masahuatona', pënquë të'yatopi ahuiquitacaiso marë'. Inapochachin co imamiatohuatamacohuë', Yosë ana'intarinquëma'.

7Casáchin yonquihuatamaco, na'con catahuaaranquëma'. A'chintëranquëmasonta' ama naniantocosohuë'. Ina yonquiatoma', Yosë nontoco'. Tëhuënchachin imamiatohuatamaco, ma'sona nohuantohuatama', sha'huitoco acochinquëma'. 8Opa na'con nitërinso pochin canpitanta' noya noya nico'. Ina quëran a'napitanta' nicatënënquëma', Yosë yonquiapona'. Naporahuatoma', noya noya imasaramaco. 9Tata Yosë

nosororincoso pochachin nosororanquëma'. Casáchin yonquico na'con nosoro'inquëma'. 10 Tata Yosë no'tëquën natërahuë ni'ton, pa'pi nosororinco. Inapochachin natëhuatamaco, carinquëmanta' pa'pi nosoroaranquëma'.

11 Ya'ipi cancanëhuë quëran Tatahuë natërahuë ni'ton, nóya cancantërahuë. Natëhuatamaco, ca pochachin noya cancantarama'. Co sëtaramahuë'. Ina marë' a'chintëranquëma'. 12 Nani pënënanquëma' noya ninosorocamaso marë'. Carinquëma' nosororanquëmaso pochachin canpitanta' ninosoroco'. Ina pa'pi nohuantërahuë nicacamaso'. 13 Ni'co' iyaro'sa'. Nipayarëso' na'con nosorohuatëra, ina nicha'ëcaso marë' chiminë'. Inapochachin canta' na'con nosoroatënquëma', canpita nicha'ëca'huanquëmaso marë' chiminarahuë. Co insonta' ina pochin nosororinquëmahuë'. 14 Natëhuatamaco, tëhuënchachin nipayarahuëso pochin ni'saranquëma'. 15 Co caso' patron pochin cancantërahuë'. Patronso' piyapinënpita camairin. Camaipirinhuë', yonquirinso chachin co sha'huitërinhuë'. Nipayarinso nipirinhuë' ya'ipiya sha'huitërin. Inapochachin carinquëmanta' ya'ipiya sha'huitëranquëma'. Co piyapinëhuë pochin ni'nanquëmahuë'. Nipayarahuëso pochachin ni'nanquëma'. Ya'ipi Tatahuë sha'huitërincosopita anitotëranquëma'. 16 Co canpitaora nohuanton imaramacohuë'. Ca nohuanto, imaramaco. Carinquëma' huayonanquëma'. Nani acoranquëma opa së'paquën na'con nitërinso pochin nisápamaso marë'. Inapohuatama': 'Quisoso nanan quëtërinco,' ta'toma', Yosë nontoco' catahuainquëma'. Ca pochin yonquiatoma', ma'sona nipatama', acochinquëma'. 17 Nani pënënanquëma'. 'Imaramacosopita capini ninosoroco',' itëranquëma'," tënin.

Piyapi'sa' no'huirinënpoaso'

18 Ina quëran itantarincoi: "Co imarinacosohuë' no'huihuachinënquëma', ama pa'yancosohuë'. Ca'ton no'huirinacoso, nitotërama'. 19 Inapita pochin cancantërama' naporini, noya ni'itënënquëmahuë'. Inahua capiniráchin nipa'yatopi. Nipirinhuë', nani huayonanquëma'. Ca nohuanto, co inapita pochin cancantëramahuë'. Imaramaco ni'ton, no'huiarinënquëma'. 20 No'huirinaco ni'ton, canpitanta' no'huiarinënquëma'. Nani sha'huitëranquëma': 'Hua'anëmaco ni'ton, co canpitaso' noya noya ni'sarinënquëmahuë',' itëranquëma'. Aparisitërinaco ni'ton, canpitanta' aparisitarinënquëma'. A'chinahuëso' natëhuachina', canpitanta' natëarinënquëma'. 21 Napoaponahuë', imaramaco ni'ton, na'con na'con piyapi'sa' aparisitarinënquëma'. Tata Yosë a'paimarincoso' co nohuitopihuë' ni'ton, no'huiarinënquëma'.

22 Co o'mato, a'chintërahuë' naporini, co a'porinacoso marë' oshahuaintonahuë'. Nani a'chintopirahuë'. Co natëtonacohuë', oshahuanpi ni'ton, Yosëri ana'intarin. 23 Insopitaso' no'huihuachinaco, Tata Yosënta' no'huiapi. 24 Na'a piyapi'sa' a'naroáchin anoyatërahuë. Nani ma'sha Yosë pochin ninahuë. A'napita piyapi'saso' co nanitapapihuë'. Yosë anohuita'huaso marë' sacai' nininso' a'notërahuë. Co a'notërahuë' naporini, co ina marë' oshahuaintonahuë'. Nani nicaponaracohuë', no'huirinaco. Tata Yosënta' no'huipi. 25 Iráca Yosë quiricanënquë ninshitopi. 'Topinan quëran no'huirinaco,' tënin ninshitaton. Iporaso' naporinso chachin topinan quëran no'huiarinaco.

26 Yosë'pa' pantahuato, Ispirito Santo a'patimaranquëma'. Inaso'

achinicancanarinquëma'. No'tëquënáchin nonin. Yosë quëran o'marahuaton, piyapi'sa' ayonquiarin. Nonahuëso chachin no'tëquën ayonquiarinquëma'. 27 Canpitanta' a'chinarama' a'napitanta' nohuitinacoso marë'. Ya'nan a'chinahuë quëran huarë' nohuitëramaco ni'ton, naporahuëso' sha'huitarama'.

16 1 Co'huara ma'sha onpochátërasënquëmahuë', sha'huitaranquëma' ama pa'yanatoma' a'poamacoso marëhuë'. 2 Niyontonpiso pëiro'sa quëran ocoiarinënquëma'. A'na tahuëri yatëparinënquëma'. 'Co noyahuë' nipi ni'ton, tëpahuatoi, Yosë noya ni'sarincoi,' ta'tona', a'naquëma' tëpaarinënquëma'. 3 Co Tata Yosë nohuitopihuë'. Canta' hui'ninco nipirahuë', co nohuitërinacohuë' ni'tona', aparisitarinënquëma'. 4 Napoaton iyaro'sa', ama pa'yancosohuë'. Nani sha'huitëranquëma'. A'na tahuëri aparisitohuachinënquëma', ina yonquiarama'. 'Tëhuënchachin no'tëquën ninoton, sha'huitërinpoa',' tosarama'.

Ispirito Santo catahuarinpoaso'

Ya'nan imapoma', co ina pochin sha'huitëranquëmahuë'. Canpitaro'co ya'huato, catahuaranquëma'. 5 Iporaso' 'Yosë'pa' paantarahuë,' itopiranquëmahuë': '¿Intohuata' pa'saran?' co itëramacohuë'. 6 Napotëranquëmaso marë' chiníquën sëtapiramahuë'. 7 No'tëquën itëranquëma'. Canpita marë' paanta'huaso' noya, tënahuë. Co paantahuatohuë', Ispirito Santo co o'marinhuë' catahuainquëmaso marë'. Nipirinhuë', paantahuato, ina a'patimaranquëma'. 8-11 Ispirito Santo isoro'paquë o'mahuachin, oshahuano'sa' pa'pi co noyahuë nipiso', Yosë noya coisë pochin nininso', no'tëquën ana'intacaso ya'huërinso', inapita ayonquiarin: 'Co Quisoso natëramahuë' ni'ton, pa'pi oshahuanama'. Inaso' no'tëquënáchin Yosë natëton co tëhuërinhuë ni'ton, chiminpachina Tata Yosë ya'huërinquë pantarin. Napoaton co huachi quënanaramahuë'. Sopai hua'ani hua'qui' piyapi'sa' hua'anëntopirinhuë', Yosëri minsërahuaton, ana'intarin,' itarin piyapi'sa', ayonquiaton.

12 Na'con yaa'chintopiranquëmahuë', co ipora nanitaramahuë' ya'ipiya yonquicamaso'. 13 Nipirinhuë', Ispirito Santo o'mahuachin, ya'ipi nanamëhuë a'chintarinquëma'. No'tëquën anitotarinquëma'. Co inaora yonquirinso' a'chintarinquëmahuë'. Yosë yonquirinso chachin a'chintarinquëma'. A'na tahuëri ma'sha onpocaisonta' anitotarinquëma'. 14 Ca nonahuëso chachin a'chintarinquëma' ni'ton, noya noya ni'saramaco. 15 Ya'ipi tatahuë yonquirinso' nitotërahuë. Ina pochin yonquirahuë canta'. Napoaton Ispirito Santo o'mahuachin, ca nonahuëso chachin a'chintarinquëma'.

16 Pi'pian pahuanarin paca'huaso'. Pa'pato, co quënanaramacohuë'. Ina quëran co hua'quiya quëranhuë' quënaantaramaco," itërincoi.

Sëto inquitarinso'

17 Ca'tano'sanënpitacoi ninontërai.

—¿Ma'ta' tapon naporin? "Pi'pian pahuanarin paca'huaso'. Pa'pato, co quënanaramacohuë'. Ina quëran quënaantaramaco," tënin. "Tatahuë ya'huërin'pa' paantarahuë," tënin anta'. 18 "Co hua'quiya quëranhuë' quënantaramaco," topachina, co nitotërëhuahuë'. ¿Ma'ta' tapon naporin? tënai ninontatoi.

19 Yanatanpiraihuë', co natanaihuë'. Quisososo nipirinhuë' nitotërin. Napoaton itërincoi:

"¿Ma'ta' tapon naporin?" ta'toma', yanatanpiramacohuë', co natanamacohuë'. Tëhuënchachin pi'pian

pahuanarin paca'huaso'. Pa'pato co quënanaramacohuë'. Ina quëran co hua'quiya quëranhuë' quënaantaramaco. 20 No'tëquën itëranquëma'. Sëtatoma', na'nëarama'. Co natërinacosopitasohuë' nipirinhuë': "Nani chiminin huachi," ta'tona', capa cancantapi. Canpitaso nipirinhuë' sëtapiramahuë', co hua'qui' sëtaramahuë'. A'naroáchin noya cancantantarama'. 21 Ni'co iyaro'sa'. Sanapi yahuaihuachina, iquitaton co noyahuë' cancantërin. Nani huaihuachina, a'naroáchin nóya cancantërin. Co huachi iquitërinso' yonquirinhuë'. "Hua'huahuë nani hua'huacharin," ta'ton nóya cancantërin. 22 Inapochachin canpitanta' ipora sëtapiramahuë', naquëranchin quënaantaranquëma'. Naporo' nóya cancantarama'. Co huachi insonta' nanitarinhuë' asëtainëmaso'. Nóya cancantomiatarama'.

23 "Naporo' co huachi natanaramacohuë'. No'tëquën sha'huitëranquëma'. Ca pochin yonquiatoma', Tata Yosë nontoco'. 'Quisoso nanan quëtërincoi,' ta'toma', ma'sona nipatama', acotarinquëma'. 24 Ipora huanta' co ina pochin Yosë nonchátëraramahuë'. Iporaso nipirinhuë' ca pochin yonquiatoma', ma'sha nico quëchinquëma'. 'Quisoso nanan quëtërincoi,' ta'toma', nani tahuëri nontáco' nóya cancantacamaso marë'," itërincoi.

Co noyahuë' nipisopita Quisosori minsërinso'

25 "Ma pochinsona nininso' nani a'chintëranquëma'. A'na tahuëriso nipirinhuë' co huachi ina pochin a'chintaranquëmahuë'. A'ninquëchin tatahuë naporinso' sha'huitaranquëma'. 26 Naporo' ca pochin yonquiatoma', tatahuë nontarama'. Ca pochin nontarama' ni'ton, noya natanarinquëma'. Co huachi canpita marë' nonta'huaso' ya'huërinhuë'. 27 Tatahuë chachin nosororinquëma'. Nosororamaco ni'ton, nosororinquëma'. Ina a'paimarincoso' natërama' ni'ton, nosororinquëma' canpitanta'. 28 Tatahuë quëran o'mato, isoro'paquë ya'huëpirahuë'. Co hua'qui quëranhuë' tatahuë ya'huërin'pa' panantarahuë," itërincoi.

29 —Iporaso' co huachi ma pochinsona nininso' sha'huitarancoihuë'. A'ninquëchin nontarancoi ni'ton, a'naroáchin natanai. 30 Quëmaso' ya'ipi nitotëran. Yosë quëran o'maran, tënai. Co huachi natana'huainquënso tëranta' ya'huërinhuë', itërai.

31 —¿Nani natëramaco ti? Napoaponahuë', carinquëma' itaranquëma'. 32 Ipora tashi chachin ya'ipinquëma' ta'ananpiaramaco. Yanquëërahuatoma', pëinëmaquë pa'sarama'. Patopiramacohuë', co caora ya'huapohuë'. Tatahuë ca'tanarinco. 33 Nani na'con sha'huitëranquëma' sano cancantacamaso marë'. Casáchin yonquihuatamaco, sano cancantarama'. Co pa'yanaramahuë'. Piyapi'sa' aparisitopirinënquëmahuë', catahuaranquëma' ni'ton, chiníquën cancantoco'. Ya'ipi isoro'paquë co noyahuë' nipisopita nani minsëarahuë, itërincoi Quisoso.

Quisoso, imarinsopita marë' Yosë nontërinso'

17 1 Ina tosahuaton, inápaquë në'pëtërin Yosë nontacaso marë': "Nani Tata ora naniarin chimina'huaso'. Aparisitohuachinaco, catahuaco quëma pochachin cancantato, noya natëinquën. Ina quëran a'napita nicatonaco, noya noya yonquiarinënquën. Quëma hui'nanco ni'to, napotaranquën. 2 Nani chiníquën nanan quëtëranco ya'ipi piyapi'sa' hua'anënta'huaso marë'. Quëma nohuanton, a'naquën imasarinaco. Inapitaso' anoya-cancantërahuë quëma nohuitatënën

nanpimiatacaiso marë'. 3Quëmasáchin Yosënquën. Isoro'paquë a'paimaranco. Piyapi'sa' nohuitahuatënënquën, canta' nohuitohuachinaco, nanpimiatapi.

4Piyapi'sa' nicha'ëca'huaso marë' a'paimaranco. Ya'ipi sha'huitërancoso' natëarahuë. Ya'ipi tiquirahuë. Quëmasáchin natëranquën ni'ton, piyapi'sa' noya ni'sarinënquën. 5Iráca co'huara isoro'pa' ya'huëyátërasohuë', quëmaro'co noya noya ya'huëpirahuë', a'paimaranco. Iporaso', Tata, quëmataquë naquëranchin acoantaco quëmaro'co chachin ya'huanta'i.

6Quëma nohuanton, a'naya a'naya imasarinaco. Isoro'paquë ya'huëpirinahuë', huayonan imainacoso marë'. Napoaton, imasarinaco. Nani a'chintërahuë. Onpopinsona quëma cancantëranso' nani anitotërahuë ni'ton, nohuitërinënquën. Inapitaso' quëma piyapinënpita. Iráca quëran huarë' yonquiran imainacoso'. Quëma nanamën natëpi. 7Caora yonquinëhuë quëran co manta' ninahuë'. Quëma sha'huitohuatancora, natëranquën. Ina nitotopi. 8Sha'huitohuatancora, inachachin a'chintërahuë, natëtopi. Quëmá quëran o'marahuë. Quëma chachin a'paimarancosonta' natëpi.

9Imarinacosopita marë' chiníquën nontaranquën. Hui'nanpita pochin ni'nan. Iráca quëran huarë' yonquiran imainacoso'. A'napitaso' co imarinacohuë'. Co inapita marë' nontaranquënhuë'. 10Ya'ipi imarinacosopita imarinënquën quëmanta'. Quëmari hui'nanpita pochin cancantëran. Napopianachin imarinënpo'. Noya natërinaco ni'ton, piyapi'sa' noya ni'sarinaco.

11Co hua'quiya quëranhuë' quëmataquë paantarahuë. Isoro'paso' patarahuë. Imarinacosopitaso nipirinhuë', isëquë ya'huapona'. Quëma nohuanton, imasarinaco. Quëmaso' Tata nóyanquën ni'ton, noya a'paiquë' imamiachinaco. Ya'ipiya nanitaparan ni'ton, catahuaquë' napopianachin yonqui'ina'. Canpo' ninosororëso pochin ninosoro'ina'. 12Inapitaro'co ya'huasoco, quëma nanamën a'chintërahuë, pënënahuë, na'con catahuarahuë imamiatinacoso marë'. Noya a'pairahuë. Co a'naya tëranta' a'poarinacohuë'. A'naíchin pipirin, parisitopiquë pacacaso' ya'huërinso'. Quëma quiricanënquë ninoranso chachin nanirin.

13Iporaso nipirinhuë' ya'huëranquë paantarahuë. Co'huara pantayatërapohuë', isoro'pa quëran chachin, nontaranquën imarinacosopita noya cancantacaiso marë'. Ya'ipi cancanëhuë quëran natëranquën ni'ton, noya cancantërahuë. Catahuaquë inapitanta' ca pochachin noya cancanchina'. 14Quëma nanamën chachin nani a'chintërahuë. Co imarinacosopitarihuë' no'huipi. Co inapita pochin cancantopihuë' ni'ton, no'huipi. Canta' co inapita pochin cancantërahuë'. 15Co nohuantërahuë' isoro'pa quëran ocoicamaso'. Isëquë ya'huëpirinahuë', catahuaquë' ama sopairi minsëinsohuë'. 16Na'a piyapi'sa' co noyahuë' nipirinahuë', co caso' inapita pochin cancantërahuë'. Imarinacosopitanta' co inapita pochin cancantopihuë'. 17Catahuaquë' quëmasáchin cancanchinën. No'tëquën ayonquiquë' noya nicacaiso marë'. Quëma nanamën quëran no'tëquën anitotëran. 18Isoro'paquë a'paimaranco. Inapochachin inapitanta' a'parahuë piyapi'sa' a'chintacaiso marë'. 19Imarinacosopita nosoroato, ya'ipi cancanëhuë quëran quëmasáchin natëaranquën. Inapitanta' no'tëquën yonquiatona', nóya natëinënquën.

20Co isopita marëáchin nontaranquënhuë'. A'na tahuëri inapitanta a'napita a'chintohuachina', imasarinaco. 21Inapitanta' catahuaquë' napopianachin yonqui'ina'. Canpo' ninosororëso pochin ninosoro'ina'. Quëma hui'nanco ni'to, yonquiranso chachin

yonquirahuë. Inapitanta' catahuaquë' canpo pochachin yonqui'ina'. Ina quëran a'napitanta' natëarinaco. 'Yosëri chachin a'paimarin,' tosapi. 22Quëma nohuanton, noyápiachin cancantërahuë. Imarinacosopitanta' catahuarahuë noyápiachin cancantacaiso marë'. Ina quëran a'na huënton pochin napopianachin yonquiapi. Canpo pochachin cancantapi. 23Quëma pochachin yonquiato, inapita ya'coancantërahuë canpo pochachin yonquicaiso marë'. Ina quëran co imapisopitahuënta' nicatona': 'Tëhuënchachin Yosëri hui'nin a'paimarin. Hui'nin nosororinso pochin imarinsopitanta' nosororin,' tosapi.

24Quëma nohuanton Tata, isopitaso' imasarinaco. Inapita nohuantërahuë carë' ya'huëcaiso'. Iráca quëran huarë' quëma nosororanco. Co'huara isoro'pa' ya'huëyátërasohuë', nosoroatonco, nóya acoranco. Inatohua' inapitanta' pantahuachina', noya noya ni'sarinaco. Ina na'con nohuantërahuë. 25Quëmaso' Tata no'tëquënáchin yonquiaton, noyasáchin ninan. Co imarinacosopitahuë' co nohuitërinënquënhuë'. Caso nipirinhuë' nohuitëranquën. Quëma isoro'paquë a'paimaranco. Imarinacosopita nitotopi. 26Quëma nanamën nani a'chintërahuë nohuitinënquënso marë'. Ipora huanta' a'chintarahuë ni'ton, noya noya nohuitarinënquën. Quëma nosororancoso pochachin ninosorocaiso marë'. Inapohuachina', inapita ya'coancantato, ya'huëmiatarahuë," itërin.

Quisoso mapiso'

(Mateo 26.47-56; Marcos 14.43-50; Lucas 22.47-53)

18 1Nani Yosë nontohuachina, Sitron itopiso' i'shanantë' aquëtëran pa'nai. Inaquë nararoa'hua ya'huërin. 2Inatohua' na'aro' niyontonai ni'ton, Cotasërinta' nohuitërin. Inaso' yasha'huirapirinso'. 3Corto hua'ano'sa', parisioro'sa', inapita nani sha'huitonin. Natanahuatona', sontaro'sa', ponisiaro'sa', inapita a'papi Quisoso macacaiso marë'. Nansa, sahuëni, inapita quëpapi. Tashi' ni'ton, nanparin, yonarin, inapitanta' quëpapi. Cotasëri quëchitërahuaton, a'notërin. 4Quisososo' ya'ipiya ninoponahuë', co ta'arinhuë'. Nacapiapon pa'nin.

—¿Inta' yonisarama'? itërin.

5—Quisoso Nasaritoquë ya'huërinso', itopi.

—Ca mini inaco, itërin. Cotasënta' inaquë huaniarin anta'.

6—Ca mini inaco, itohuachina, pa'yanpi. A'na achira' pinën parti pa'sahuatona', pinëna quëran anotopi.

7Ina quëran naquëranchin itantarin:

—¿Inta' yonisarama'? itantarin.

—Quisoso Nasaritoquë ya'huërinso', itantapi.

8—Nani sha'huitëranquëma'. Ca mini. Ca nohuantohuatamaco, isopitaso' tananpitoco' pa'ina', itërin. 9Achin Yosë nontaton, itërin: "Quëma nohuanton, isopita imasarinaco. Noya a'paiarahuë. Co a'naya tëranta' a'poarinacohuë'," itërin. Ina nanicaso marë': "Tananpitoco' pa'ina'," itërin. 10Napopirinhuë', Simon Pitroso' sahuëninën ocoirahuaton, corto hua'an inpriatonën Marco itopiso' ahuërin. Inapotaton, inchinan huëratën nishitëhuëratëtërin. 11Quisososo nipirinhuë' co nohuantërinhuë'.

—Sahuëni iyasha po'moantaquë'. Tananpitëquë' mainaco. Tatahuë nohuanton, masarinaco. Main o'orëso pochin chiníquën parisitarahuë. ¿Co ina nitotëranhuë' ti? itërin.

Corto hua'an pëinënquë quëpapiso'

(Mateo 26.57-58; Marcos 14.53-54; Lucas 22.54)

12Ina quëran sontaro'sa', capitan, cotio ponisiaro'sa', inapita huë'sahuatona', Quisoso mapi. Masahuatona', tanpaquën noyá tonporahuatona', 13Anasëtaquë quëpapi. Inaso' Caihuasë mi'sën.

Naporo' pi'ipi Caihuasë corto hua'an chini chiníquën nanantërinso' ya'conin. 14 I'hua inaso' cotioro'sa' sha'huitërin: "Ama ya'ipinpoa' chiminacaso marëhuë' ina chimi'in, tënahuë," itërin. Inaquë quëpapi natanacaiso marë'.

Pitrori nonpinapirinso'

(Mateo 26.69-70; Marcos 14.66-68; Lucas 22.55-57)

15 Ca'tano'sanënpitaso' pa'pi. Simon Pitroso nipirinhuë', Quisoso imaquirin. Canta' imaquirahuë. Caso' corto hua'an nohuitërinco ni'ton, Quisoso acoana quëpahuachinara, pairanaquë chachin ya'conahuë. 16 Pitroso' ya'coana aipiran huaniárin. Napohuachina, ya'coana a'pairinso' sanapi nontërahuë Pitronta' ya'conacaso marë'. Nontohuatëra, ya'conin anta'. 17 Pitro ya'conpachina, sanapiri itërin:

—Quëmanta' mini Quisoso imaran, itërin.

—Co'chi caso' imarahuë paya, itërin Pitrori.

18 Naporo' tashi' sëhuën ni'ton, ponisiaro'sa', inpriatoro'sa', inapita pëyara quëran nani a'pëtopi. Inaquë huanirahuatona', napëntapi. Pitronta' inaquë napëntapatarin.

Corto hua'ani nataninso'

(Mateo 26.59-66; Marcos 14.55-64; Lucas 22.66-71)

19 Ina quëran Quisososo' natanapi:

—¿Ma'ta' a'chinan? ¿Inpitata' imarinënquën? itërin corto hua'ani.

20 —Caso' a'ninquëchin piyapi'sa' a'chintërahuë. Niyontonpiso pëiquë, Yosë chinotopiso pëiquë, inaquëpita cotioro'sa' niyontonpachinara, a'chintërahuë. Co po'oana quëran a'chinahuë'. 21 ¿Onpoatonta' natananco? Na'a piyapi'sa' nataninaco, nani nitotopi. Inapita natanquë' sha'huichinën, itërin.

22 Itohuachina, ponisiari panpirayarin.

—Corto hua'an chini chiníquën nanantërinso nipirinhuë', ¿ina pochin a'paniran ti? itërin ponisiari.

23 —Co noyahuë' nonahuë nipachin, sha'huitoco maquëta tëhuërahuë. Nipirinhuë', no'tëquën nonahuë nipachinso', ¿onpoatonta' ahuëranco? itërin.

24 Ina natanahuaton, hua'ani a'parin Caihuasë nontacaso marë'. Tonpopinan quëpapi.

Naquëranchin Pitrori nonpinapiantarinso'

(Mateo 26.71-75; Marcos 14.69-72; Lucas 22.58-62)

25 Simon Pitroso nipirinhuë' huaniton, napëntarin.

—¿Quëmarinta' iso quëmapi imamaranquën ti? itërin ponisiari.

—Co'chi imarahuë paya, itantarin.

26 Ina quëran cotio hua'an piyapinëni quënanin. Ina quëmopinën chachin Pitrori nishitëhuëratëtërinso' ni'ton, pi'pian nohuitërin. Pitro quënanahuaton, itërin:

—¿Co'ta Quisoso mapiquë quënananquën pora? itërin.

27 —Co'chi cahuë paya, itaantarin Pitrori. Naporo' atari përarin, natanin.

Pirato quëtonpiso'

(Mateo 27.1-2, 11-14; Marcos 15.1-5; Lucas 23.1-5)

28 Tashíramiachin nisahuaso', Caihuasë pëinën quëran quëparahuatona', Noma hua'an pëinënquë quëpapi. Cotioro'saso nipirinhuë' co inaquë ya'conpihuë'. "Nisha piyapi'sa' pëinënquë ya'conpatëhua', oshahuanarihua'. Ina quëran co nanitarihuahuë' Pascoa cosharo' capacaso'," topi. 29 Napoaton Pirato pipirahuaton, inapita nontërin.

—¿Ma'ta' onporin iso quëmapi? itërin.

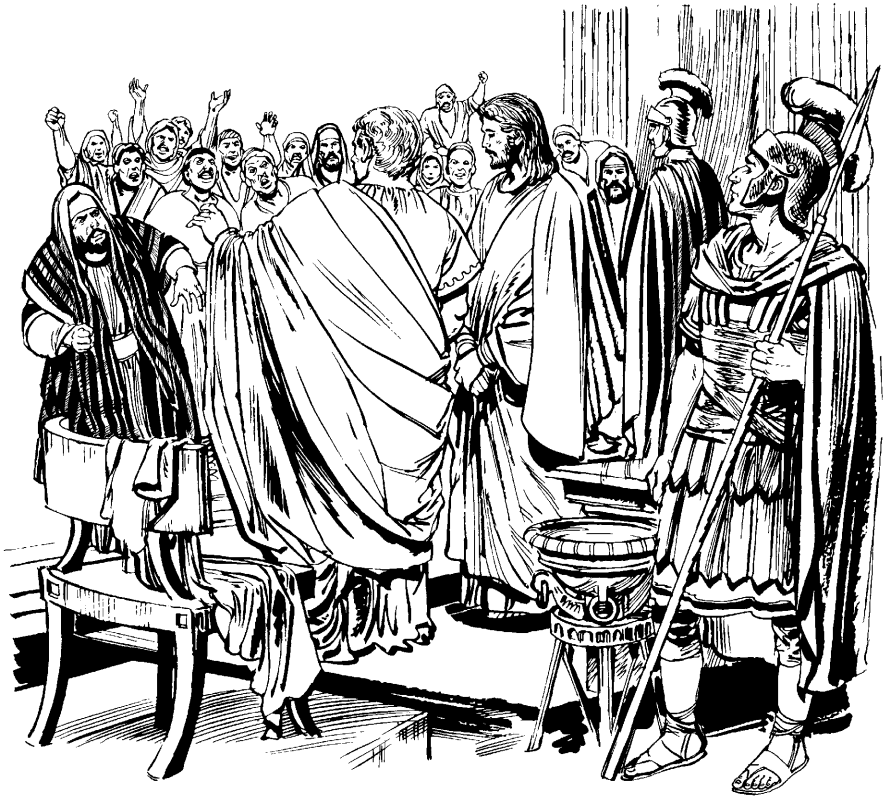

30—Pa'pi co noyahuë'. Noya ninin naporini, co quëshiitënquënhuë', itopi.

31—Canpitari quëpaco'. Iráca quëran huarë' nipënënamaso' co natëhuachinhuë', ana'intoco', itërin.

—Co quiyaso' nanitëraihuë'. Co nanan ya'huëtërincoihuë' piyapi'sa' tëpaca'huaiso', itopi.

32 I'hua Quisoso ninoton nani sha'huirin: "A'na tahuëri inápaquë achinpiarinaco," tënin. Yosë nohuanton, onpotatonasona tëpacaiso' naniarin. 33 Ina quëran Piratori pëiquë ya'coantarahuaton, Quisoso itapon:

—¿Quëmaso' cotio copirnonquën ti? itërin.

34—¿Quëmaora yonquinën quëran napoaran? ¿A'napita sha'huitërinquën nica? itërin.

35—"Cotio piyapi inanta'," ¿topiranhuë' ti? Caso' nishaco. Cotioro'sa' sha'huirapirinënquën. Corto hua'ano'sa chachin yo'quirinën ana'inta'huanquënso marë'. ¿Ma'ta' onporan ni'ton, yatëparinënquën? itërin.

36—Co caso' isoro'paquë hua'anëntarahuë'. Ina nohuantërahuë naporini, imarinacosopita sontaro'sa pochin niitonahuë'. Ama cotioro'sa' macainacoso marëhuë' chiníquën ahuëchitonahuë'. Caso nipirinhuë' nisha pochin hua'anëntarahuë, itërin.

37—Napoahuarë' ¿quëmaso' copirnonquën? itërin Piratori.

—Inaco mini. Ina marë' nasitimarahuë. O'marahuë no'tën nanan pënënta'huaso marë'. No'tëquën yonquipisopita natëarinaco, itërin.

38—¿Ma no'tën nanancha napotëran nicaya? itërin Piratori.

Quisoso tëpacaso' sha'huirinso'

(Mateo 27.15-31; Marcos 15.6-20; Lucas 23.13-25)

Ina tosahuaton, pipiantarahuaton, cotioro'sa' itantarin:

—Iso quëmapi noya, tënahuë. Co manta' onporinhuë'. Co ana'intacaso' ya'huërinhuë'. 39Napoaton sha'huichinquëma'. Nani Pascoa tahuëri a'nara' apina'pi tashinan pëi quëran ocoirahuë pipicaso marë'. ¿Nohuantërama' cotio copirno ocoica'huaso'? itërin. 40Natanahuatona', chiníquën a'panitopi:

—¡Ama ina ocoiquësohuë'! ¡Parapasë ocoiquë'! itopi. Inaso' matararo nipirinhuë' napotopi.

19 1Ina natanahuaton, sontaro'sa' camairin Quisoso huihuicaiso marë'. Napohuachina, chiníquën huihuitona' pë'sha pë'shatopi. 2Nahuan quëran yancotë' nicatona', ayancotopi. Nahuan ni'ton, ohuanin. Naporahuaton, quëhuanën miáchin hua'an a'morinso pochin a'motopi tëhuacaiso marë'.

3—¡Nanpimiataton israiro'sa hua'anëntëquë'! itopi. Napotahuatona', panpirayarápi. 4Ina quëran Pirato pipiantarahuaton, piyapi'sa' nontantarin.

—Iso quëmapi a'notantaranquëma', ni'co'. Co manta' onporinhuë', tënahuë, itërin.

5Naporo' Quisosonta' pëi quëran pipirin. Yancotë' nahuan quëran nipiso ayancotopi, quëhuanën miáchin a'motopiso'. Inapitarë chachin pipirin.

—Ni'co' iso quëmapi, sa'ahua, itërin piyapi'sa'.

6Corto hua'ano'sa', ponisiaro'sa', inapitari quënanahuatona', chiníquën noncarotopi.

—¡Corosëquë patanantëquë' chimiin! itopi. Inachin inachin itápi.

—Canpitari corosëquë patanantatoma', tëpaco'. Co caso' nohuantërahuë' tëpa'huaso'. Co manta' onporinhuë', tënahuë caso', itërin Piratori.

7—Iráca pënëntërinso' co natërinhuë' ni'ton, chimi'in. Topinan piyapi niponahuë', "Yosë hui'ninco," toconin, itopi.

8Ina natanahuaton, Pirato chiníquën pa'yanin. 9Ya'coantarahuaton, Quisoso itapon:

—¿Intohua quëranta' huë'nan? No'tëquën sha'huitoco, itërin. Inariso nipirinhuë', co manta' itërinhuë'.

10—¿Onpoatonta' co yanontërancohuë'? Ca nohuantohuato, ocoiaranquën. Nohuantohuato, atëpataranquën. ¿Co ina nitotëranhuë' ti? itërin.

11—Co Yosë nanan quëtërinquënhuë' naporini, co manta' quëma nanitapaitoncohuë'. Tëpahuatanco, ina marë' oshahuanaran. Nipirinhuë', yo'coninacosopita na'con na'con oshahuanapi, itërin. 12Naporo' quëran huarë' Piratori yaocoipirinhuë', cotioro'sari itaantapi:

—Iso quëmapi ocoihuatan, Noma copirno no'huiarinquën. "Caso' copirnoco," tëninso marë' copirnori inimicotarin, itopi.

13Ina natanahuaton, "Co'chi nanitërahuë' Quisoso ocoica'huaso paya," ta'ton, aipiran quëpantarin. Quëpantarahuaton, ana'intacaso' shiranënquë huënsërin. "Shancori i'iratë'," itopiquë ya'huërin. Cotio nananquëso', Capata, itopi. 14A'na tahuëríchin pahuanarin Pascoa nanicaso'. Yacamotahuaso', cotioro'sa' itërin:

—Copirnonëma' ni'co', itërin.

15—Co quiyariso' nohuantëraihuë'. ¡A'naroáchin atëpatëquë'! ¡Corosëquë apatanantëquë' chimiin! itaantapi hua'ano'sari.

—Copirnonëma' nipirinhuë', ¿atëpachi ti? itërin.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

—¡Noma copirnoíchin natërai quiyanta'! Co a'na copirno ya'huëtërincoihuë', itopi.

16 Napotohuachinara, Piratori itërin: "Inta nipachin, Quisoso quëparahuatoma', corosëquë patanantoco'," itërin sontaro'sa'. Napotohuachina, masahuatona' quëpapi.

Corosëquë patanantopiso'

(Mateo 27.32-44; Marcos 15.21-32; Lucas 23.26-43)

17 Corosë apitëntohuachinara, inaora quëparin. Pa'sahuatona', "Nansë Moto'," panën itopiquë canconpi. Cotio nananquëso', Corocota itopi. 18 Inaquë corosëquë patanantopi. Cato' apiro'santa' tëparapi anta' ni'ton, nisha patanantopi. A'na' ahuënan quëran, a'nanta' inchinan quëran patanantopi. Quisoso ahuancanapipi. 19 Ina quëran Pirato ninshitërin onporinso marësona tëparapiso nitotacaiso marë'. Nani ninshitohuachina, corosëquë chachin motën pëtëcha achinpitopi.

ISOSO' QUISOSO NASARITOQUË YA'HUËRINSO'. COTIORO'SA' COPIRNO tënin, ninshitaton. 20 Ninano ya'cariya ni'ton, na'a cotioro'sa' ina nontopi.

Cotio nananquë, Noma nananquë, Crico nananquë, cara nananquë chachin aninshitërin. 21 Corto hua'ano'saso nipirinhuë', co noyahuë' ni'pi.

—"Cotioro'sa' copirno," ta'ton ninshitëranso', co noyahuë'. "Cotioro'sa' copirnoco toconinso'," ta'caso' ninshitaantaquë', itoonpi Pirato.

22 —Inca, co nohuantërahuë'. Nani ninshitërahuë huachi. Co huachi a'na ninshitanta'huaso' ya'huërinhuë', itërin Piratori.

23 Ina quëran sontaro'saso', nani Quisoso patanantahuatona', aipi a'morinso' nipatomatopi. Catapinitë yasëratona', a'naya a'naya mapi. Acopotërinsoso' nipirinhuë', co pipinamën ya'huëtërinhuë'. Ya'ipitë' a'nanpiso'.

24 —Ama oshahuasohuë'. Huëco' ya'nipitëhua' nicanahua', ta'tona' ya'nipirapi. Inaporahuatona', a'nari manin.

Iráca Yosë quiricanënquë ninoton, tapon: "A'morahuëso' nipatomatapi. Acopotërahuëso macacaiso marënta' nicanarapi," tënin ninshitaton. Naporinso chachin mapi.

25 Corosë ya'cari catapini sanapi'sa' huaniapi. A'naso' Quisoso a'shin. A'nanta' a'shatën. Criopasë sa'in Maria itopisonta' inaquë huaniarin. A'nanta' Maria Mactarina. Inapitari ni'sapi. 26 Canta' inaquë huaniarahuë. Quënanahuatonco, a'shin itapon:

—Iso quëmapi mama, hua'huan pochin ni'quë'. Ina ni'sarinquën huachi, itërin. Na'con nosoroatonco napotërin. 27 Ina quëran nontërinco.

—Quëmanta' iyasha, mamahuë mamaparinquën pochin ni'quë', itërinco.

Napotohuachincora, naporo chachin pëinëhuëquë quëparahuë yacapaincoso marë'.

Quisoso chimininso'

(Mateo 27.45-56; Marcos 15.33-41; Lucas 23.44-49)

28 Quisoso nontahuatoncoi: "Nani ya'ipi Yosë sha'huitërincoso' natërahuë," tënin yonquinënquë. Ina quëran, Yosë quiricanënquë ninorinso nanicaso marë':

—Yamororahuë, tënin.

29 Huino áin nininso' tasonquë ya'huërin. Napoaton pi'shiro pochin nininquë asë'cotërahuatona', nara'huayaquë achinpipi. Ihuëtahuaton, Quisoso nanamënquë paquëanantërin. 30 Pi'pian o'osahuaton: —Nani ya'ipi nanirin, tënin.

Ina tosahuaton, monshorahuaton, chiminin.

Sontarori ohuaninso'

31 Ina tashiraya chinoto tahuëri ni'ton, cotioro'sa' co nohuantopihuë' inaquëranchin patanantopisopita patacaiso'. Pascoa tahuëri chachin inaso' ni'ton, noya noya ni'pi. Napoaton Pirato paahuantapi. "Sontaro'sa' sha'huitëquë' tonaina' nipanchina' a'naroáchin chiminacaiso marë'. Chiminpachina', quëparahuatona', pa'pichina'," itopi hua'ano'sari. 32 Napotohuachinara: "Noyahua'," itahuaton, sontaro'sa' a'parin tonaina' nipantacaiso marë'. Pa'sahuatona', cato' apiro'sa chachin nipantonatonpi. 33 Ina quëran Quisoso huëcapaipirinahuë', nani chiminin quënanquipi. Napoaton co nipantonatopihuë'.

34 A'na sontaroso nipirinhuë', nansaquë nininpitën ohuantërin. Huënai' i'shapitarë chachin pipirin. 35 Cari chachin ni'nahuë. No'tëquën sha'huitaranquëma' canpitanta' nitotatoma' natëcamaso marë'. 36 Iráca Yosë quiricanënquë ninshitërin: "Co a'na nansëquën tëranta' nipantapihuë'," tënin. Naporinso chachin co inaso' nipantopihuë'. 37 A'nanta'

ninshitërin: “A'na tahuëri ohuanpiso' ni'sapi,” tënin Yosë quiricanënquë.

Quisoso na'pi naninquë po'mopiso'
(Mateo 27.57-61; Marcos 15.42-47; Lucas 23.50-56)

38 Ina quëran Cosi Arimatiaquë ya'huërinso' pa'nin Pirato nontapon. Inanta' Quisoso imaponahuë', cotioro'sa' të'huataton, co a'ninquëchin sha'huirinhuë'. Inaso nipirinhuë', chiníquën cancantaton, pa'nin Pirato nontapon.

—Quisoso nonën nohuantërahuë. Quëtoco cari quëpa'i, itërin. Itohuachina, “Noyahua'. Quëpaquë',” itërin. Napotohuachina, pa'nin nonën corosë quëran anohuaracaso marë'. Anohuararahuatona', quëpapi. 39 Nicotimonta' huë'nin. Inaso' iráca Quisosoquë paaton, tashi' nontërin. Inanta huëcaton, pimo yaqui' shinpanantë ayontopinan, quënin nonën pashitacaso marë'. Cara shonca quiro pochin quë'ninso' quënin. 40 Quisoso nonën masahuatona', pimóchin nininsoquë morin asë'cotëtopi. Inapotatona, noyá so'pinpi. Ina pochin cotioro'sa' nipa'pitohuachinara, chimipi tapapi na'pi naninquë po'mocaiso marë'. 41 Ina ya'cariya imia'huaya ya'huërin. Inaquë nasha na'pi nanin ya'huërin chimipi po'mocaiso marë'. Inaquëso', co chimipi po'moyátërapihuë'. 42 Nani i'huararin. Tahuëririnquë Pascoa tahuëri chachin ni'ton, manorapi. Tëpapiso' ya'cariya ni'ton, inaquë po'mopi. Pancara'pi pitarahuatona', nanin pa'copitopi.

Quisoso nanpiantarinso'
(Mateo 28.1-10; Marcos 16.1-8; Lucas 24.1-12)

20 1 Tomio tahuëri nipachina, tashiyachin Maria Mactarina pa'nin Quisoso po'mopiquë nicapon. Co noya tahuëriyátërasohuë', canconin. Canconahuaton ni'pirinhuë', na'pi pa'copitopiso' chi'huincapinan quënanconin. 2 “Quisoso nonën nani quëpapi,” ta'ton, ta'aquirin. Canquirahuaton, Simon Pitroro'coi sha'huitiirincoi.

—¡Sinioro nonën po'mopi quëran, nani quëpapi! Intohuaso' quëpapiso' co nitotërahuë', itiirincoi.

3 Napotohuachincoira, na'pi nanin'pa' pa'nai. 4 Napopianachin ta'apiraihuë', Pitro na'huëtërarahuato, ca'ton canconahuë. 5 Monshorahuato, nëhuëconahuë. Morinquë so'pinpisoachin quënanconahuë. Nipirinhuë', co ya'conahuë'. 6 Ca piquëran Simon Pitro canconahuaton, ya'conin. Morin Quisoso so'pinpiso' ni'conin anta'. 7 Në'mëtë' so'pinayapisonta' quënanin. Inaso' nisha quëhuëánin. Inanta' so'pinpinan. 8 Ina quëran canta' ya'conahuë. Në'mëtë' so'pinpiso' ni'sahuato, natërahuë. “Tëhuënchachin Quisoso nanpiantarin,” tënahuë. 9 Yosë quiricanënquë iráca ninshitatona': “Nanpiantararin,” topirinahuë', co yonquiyátëraraihuë'. 10 Nani ni'patëira, ya'huërai'pa' paantarai.

Maria Mactarina ya'notërinso'
(Marcos 16.9-11)

11 Mariaso nipirinhuë' huëantarahuaton, Quisoso po'mopiso' aipiran huaniquiantarin. Chiníquën na'nërárin. Na'nëárin quëran monshorin na'pi naninquë nëhuëcaso marë'. 12 Nëhuëpirinhuë', cato' anquëniro'sa' quënanin, huiríchin a'mopiso'. Quisoso nonën acopiquë huënsëapi. A'na' motën quëran huënsëarin. A'nanta' nantën parti quëran huënsëarin.

13 —¿Onpoatonta' na'nëaran? itërin anquëniri.

—Sinioronëhuë nonën nani quëpapi. Intohuaso' quëpapiso' co nitotërahuë', itërin.

14 Tahuërëtahuaton, Quisoso chachin quënanaponahuë', co nohuitërinhuë'.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

15 —¿Onpoatonta' imoya na'nëaran?
¿Inta' yonisaran? itërin Quisosori.
Mariaso napoaponahuë': "Sacatona'pi
ta'ma'," tëcaton:
—Quëmari imoya Quisoso nonën
quëpahuatan, sha'huitoco maconta'i,
itërin.
16 —¡Maria! itërin Quisosori. Tahuë-
rëtahuaton, nohuitërin huachi. Inaora
nananquë nontaton;
—*¡Raponi!* itërin. Maistro tapon
naporin.
17 —A'poco imoya. Co tatahuë ya'huë-
rin'pa' pantayátërarahuë'. Apira paaton,
iyahuëpita pochin ni'nahuësopita
sha'huitonquë': "Yosë ya'huërin'pa'
panantarahuë. Inaso': 'Tata,' itato
chinotërahuë. Canpitanta' imaramaco
ni'ton, 'Tata,' itatoma' chinotërama',
tënin Quisoso, itonquë'," itërin.
18 Ina natanahuaton, Maria paaton,
itaponcoi: "¡Sinioro chachin nani
ni'nahuë!" itiirincoi. Ya'ipi sha'huitë-
rinso chachin sha'huitërincoi.

Ca'tano'sanënpitacoi
ya'notaantarincoiso'
(Mateo 28.16-20; Marcos 16.14-18;
Lucas 24.36-39)

19 Naporo' tahuëri Tomio tahuëri.
Tashihuachina, pëiquë ya'huarai.
Cotioro'sa' të'huatatoi, ya'coana noyá
oncotopiraihuë', Quisoso a'nanaya
huancánachin ya'notatoncoi:
—Tashita iyaro'sa'. Sano cancan-
toco', itërincoi.
20 Itahuatoncoi, imirin a'notërincoi.
Nininpitëonta' a'notërincoi. Ohuanpiso'
ni'nai. Sinioro chachin ni'sahuatoi,
"Ina mini," ta'toi, nóya cancantërai.
21 —Sano cancantoco' iyaro'sa'. Tatahuë
a'parincoso pochachin canpitanta'
a'paaranquëma' piyapi'sa' a'chinta-
camaso marë', itërincoi.
22 Ina quëran pihuirahuaton,
—Ispirito Santo ya'coancanchin-
quëma huachi. Ina catahuarinquëma'
no'tëquën pënëntacamaso'. 23 Insosona
natëhuachinquëma', "Oshanën iyasha
Yosë inquitarinquën," itoco'. Inquita-
rin mini. Nipirinhuë', co yanatëhua-
chinquëmahuë', "Co oshanën iyasha
inquitarinquënhuë'," itoco'. Tëhuën-
chachin co inquitarinhuë', itërincoi.
Itahuatoncoi, pa'nin.

Tomasëri quënanaton,
natërinso'

24 Naporo' shoncayáchincoi ya'huërai.
Tomasëso' co ya'huërinhuë'. Inaso':
"Catopia'hua," itopi. 25 Quisoso quëna-
nahuatoi, Tomasë sha'huitonai:
—Sinioro ni'nai, itopiraihuë', co
yanatërincoihuë'.
—Imirin ohuantopiso' nicato së'huata
huarë', nininpitëonta' ohuantopiso'
së'huata huarë', natëarahuë', itërincoi
Tomasë.
26 Posa tahuëri quëran niyon-
toantahuatoira, Tomasënta' inaquë
nisarin. Naquëranchin ya'coana noya
oncotaantapiraihuë'. Quisoso a'naroá-
chin huancánachin ya'noantarahuaton:
—Tashita iyaro'sa'. Sano cancan-
toco', itërincoi.
27 Ina quëran anquirahuaton, Tomasë
itërin:
—Imirahuë iyasha nicaton, së'huaquë'.
Nininpitëhuënta' së'huatoco. Ama
huachi nisha nisha yonquiquësohuë'.
Natëco huachi, itërin.
28 —¡Quëma mini Sinioronëhuënquën!
Natëranquën. Yosënëhuënquën ni'ton,
chinotaranquën, itërin Tomasëri.
29 —Ni'nanco ni'ton iyasha, natë-
ranco. A'napitaso' co nicaponaracohuë',
natëarinaco. Inapitaso' noya noya
cancantapi, itërin Quisosori.

Ma'marësona iso quirica ninshitërahuëso'

30 Quisoso nani ma'sha Yosë pochin
ninin piyapi'sari natëcaiso marë'. Ca'ta-
no'sanënpitacoi ni'piraihuë', co ya'ipiya
isëquë ninshitëranquëmahuë'. 31 Iso quiri-
caquë ninshitërahuësopitaso', Quisoso
natëcamaso marë' ninshitërahuë: "Inaso'
tëhuënchachin Cristo, Yosë hui'nin. Inari
a'paimarinso'," ta'toma', ina imaco huachi.
Imapatama', Yosë nohuitatoma' nanpimia-
tarama'.

Yonsanquë ya'notantarincoiso'

21 1 Ina quëran Tipiriasë sono'
yonsanquë Quisoso ya'notan-
tarincoi. Ni'naiso' sha'huichinquëma'.
2 Inaquë canchisë ya'picoi nisarai.
A'naso' Simon Pitro. A'nanta' Tomasë,
catopia'hua itopiso'. A'nanta' Natanino,
Canaquë ya'huërinso'. Sipitio hui'ninpi-
tacointa' ya'huërai. A'napitanta' Quisoso
ca'tanpisopita, catoya'pi, inapitaro'coi
canchisëcoi ya'huërai.

3 —Riti të'yatapo pa'sarahuë, itërincoi
Simon Pitro.

—Pa'sarai quiyanta', itërai. Potiquë
ya'conconahuatoi, pa'nai. Pa'piraihuë',
ya'ipi tashi' riti të'yatopiraihuë', co
manta' manaihuë'. 4 Pi'i yapipirira-
huaso', Quisoso yonsanquë huaniarin,
ni'piraihuë', co nohuitëraihuë'.

5 —¿Co iyaro'sa', manta' manamahuë'
ti? itërincoi.

—Co'chi manta' manaihuë paya, itërai.

6 —Inchinan quëran të'yatoco'. Inaquë
tëhuënchinso' masarama', itërincoi. Ina
quëran inchinan quëran të'yatohuatëira,
notohuaro' sami manai. Na'a ni'ton,
co nanitaparaihuë' oshica'huaiso'.
7 Naporo' Sinioro nohuitërahuë huachi.

—Pasoso' Sinioro chachin, itërahuë
Pitro.

Itohuatëra, i'nanpirapi sacatarin ni'ton,
aipi a'morinso' a'naroáchin masahuaton,
a'morin. Manorahuaton, i'quë niitërin.
8 Quiyaso' potiquë pa'nai. Riti ohuarara-
huatoi, yonsai'pa' quëparai. Co aquëyahuë'.
Pasa mitro pochin aquërinso'. 9 Nonshico-
nahuatoi, pën quënanconai. Inaquë sami
chinsarin, ni'conai. Paonta' ya'huërin.

10 —Sami manamaso' caraya mamaco',
itërincoi Quisoso.

11 Simon Pitro potiquë ya'conahuaton,
riti yonsanquë oshirin. Pasa a'natërápo
shonca cara sami ya'huërin, panca
samisachin. Ina nápo' niponahuë', co
riti oquirinhuë'.
12 —Huëco' iyaro'sa' coshatahua',
itërincoi Quisoso. "¿Inquënta' quëmaso'?"
co itapoirahuë', Sinioro nohuitërai. 13 Pan
masahuaton, quëtërincoi. Saminta'
quëtërincoi ca'nai.
14 Nanpiantarin piquëran nani cararo'
ca'tano'sanënpitacoi quënanai.

Simon Pitro nontërinso'

15 Nani coshatohuatoira, Quisosori
itërin:
—Iya Simon, ¿isopita quëran na'con
na'con nosoromiatëranco ti? itërin.
—Nosororanquën Sinioro ina nito-
tëran, itërin.
—Imarinacosopita carniroa'huaro'sa pochin ni'nahuë. Patontahuato, co incariso' a'pairarinhuë'. Quëmari noya a'paiton, a'chintëquë', itërin.
16 Ina quëran itaantarin:
—¿Nosoromiatëranco ti? itërin.
—Nosororanquën mini, Sinioro, ina nitotëran, itantarin.
—Imarinacosopitaso', ohuicaro'sa pochin nipi ni'ton, a'paiquë' noya imamiachinaco, itërin. 17 Ina quëran naquëranchin itantarin:
—Iya Simon, ¿tëhuënchachin nosororanco ti? itantarin. Cararo' natanin ni'ton, Pitro sëtërin.
—Ya'ipi Sinioro nitotëran. Nosororanquën mini, ina nitotëran, itërin.
—Imarinacosopitaso', ohuicaro'sa pochin nipi ni'ton, noya a'paiquë'.
18 No'tëquën, iyasha, itaranquën. Quëmaso' hui'napitapon, quëmaora nohuanton, ma'sha ninan. Intohuaso' yapa'patana, nitaparahuaton, pa'nan. Nipirinhuë', a'na tahuëri mashotohuatan, ma'sha onpotarinënquën. Cato quëran chachin anquiran'so' tonpoarinënquën. Co nohuantopiranhuë', quëpararinënquën, itërin Pitro.
19 A'na tahuëri Yosë imarin ni'ton, inapotatona', tëparapi. Ina ni'pachina', na'a piyapi'sari Yosë nóya ni'sapi huachi. Ina ninoton, Quisoso naporin. Ina quëran:
—Imamiatoco iyasha, itërin.

Tiquinamënquë ninshitërahuëso'

20 I'hua coshatapoi, Quisoso pirayan coshatërahuë. Naporo' "¿Inta' Sinioro sha'huirapiarinquënso'?" itërahuë Pitro nitotacaso marë'. Iporaso' sono' yonsanquë Pitro tahuërërahuaton, quënaninco. 21 Quënanahuatonco, Quisoso itapon:
—Iso quëmapiso' Sinioro, ¿ma'ta' onpoapon? itërin Pitrori.
22 —¿Onpoatonta' iyasha, ina yonquiran? Nohuantohuato, o'maca'huaso tahuëri huarë' nanpihuachin, co ina quëmaso' yonquicamaso' ya'huërinhuë'. Quëma imaco, itërin.
23 Naporo quëran huarë' imapisopita ninontopi. "Inaso' co onporonta' chiminarinhuë'," nitopi. Quisososo nipirinhuë' co naporinhuë'. "Nohuantohuato, o'maca'huaso tahuëri huarë' nanpihuachin," topachina, "co chiminaponhuë'," co tapon naporinhuë'.
24 Nani carinquëmaso' sha'huitëranquëma'. No'tëquën ninshitëranquëma'. Ya'ipiya nicatoi, nitotërai.
25 Na'con Quisoso a'chinin. Nani ma'sha ninin. Co insonta' nanitaparinhuë' ya'ipiya ninshitacaso'. Ina nápo' quirica ninshitërai naporini, co isoro'paquë tëranta' naniitonhuë', topirahuë'. Nani huachi.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Quisoso ca'tano'sanënpita napopiso'

Quisoso nanpiantarahuaton, imapisopita ya'notërinso'

1 [1]Iya Tiohuiro. Ca Nocasëco ninshitaantaranquën. ¿Noya quëmanta' ya'huaran? Noya canta' ya'huarahuë. A'na quiricaquë nani ninshitëranquën. Ya'ipi Quisoso naporinso' sha'huitëranquën. A'chininsonta' anitotëranquën. [2]Ya'ipi inápaquë panantaquë huarë' naporinso' ninshitëranquën no'tëquën nitotamaso marë'. Iporaso' naquëranchin ninshitantaranquën. Co'huara Quisoso inápaquë pantayátëraponhuë', ca'tano'sanënpita huayoninso' sha'huitërin paatona' a'chinacaiso marë'. Ispirito Santo nohuanton, sha'huitërin. Inapita napopisonta' nitochin, ta'to, ninshitantaranquën. [3]Quisososo' tëhuënchachin chiminpirinhuë', nanpiantarin. Ina piquëran catapini shonca tahuëri isoro'paquë ya'huëantarin. Ca'tano'sanënpita ya'notëra'piarin nanpiantarinso' natëcaiso marë'. Yosë hua'anëntërinso' a'chintaantarin.

[4]A'na tahuëri inapitarë' ni'so', sha'huitërin:

—Ama a'naroáchin Quirosarin quëran pipicosohuë'. Isëquë ninaco' Ispirito Santo o'main. "Ispirito Santo a'patimaranquëma'," tënin Tata Yosë. I'hua chachin sha'huitëranquëmaso'. [5]Coanshaso' i'quë aporintërinquëma'. Iporaso nipirinhuë' Ispirito Santo aya'coancantaranquëma' catahuainquëmaso marë'. Co hua'qui quëranhuë' ya'coancantarinquëma', itërin ca'tano'sanënpita.

Quisoso inápaquë pantarinso'

[6]Ina quëran niyontoantarahuatona', Quisoso natanpi:

—Iráca Sinioro israiro'sa' pancana hua'anëntopirinahuë'. ¿Ipora chachin chiníquën nanantaton, ina pochin acoantaran ti? itopi.

[7]—Tata Yosëíchin chini chiníquën nanantërin. Inaora nohuanton, ma'sha acorin. Ma tahuëriso' acoamara. Onporosona napoarinso', co Yosë nohuantërinhuë' canpita nitotacamaso'. [8]Iporaso nipirinhuë' Ispirito Santo na'con catahuarinquëma'. Ya'coancantohuachinquëma', nóya pënëntarama'. Ina nohuanton, nani ma'sha nanitaparama'. Ya'ipi naporahuëso' ni'nama', nani nitotërama'. A'napitanta' sha'huitoco'. Quirosarinquë chachin sha'huitoco'. Ina quëran ya'ipi Cotia parti paatoma', sha'huitonco'. Samaria partinta' sha'huitonco'. Ya'ipi parti paatoma', sha'huitëra'piaco', itërin Quisosori.

[9]Ina topachina, Yosëri inápaquë quëpantarin. Ca'tano'sanënpitari nicasoi', inápaquë pantarin. Në'përápirinahuë', chitorori imotërin. Co huachi quënanpihuë'. [10]Inápaquë pantaquëya', në'përápirinahuë', a'nanaya catoya'piri ya'notiimarin, huiríton a'mopiso'.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

11 —¿Ma'marëta' carириaro'sanquëma' inápaquë në'pëtërama'? Quisoso nani pantarin. Yosëri inápaquë quëpantapirinhuë', ina chachin o'mantararin. Inápaquë pa'ninso pochachin a'na tahuëri o'mantararin, itërin.

Cotasë ya'huërënamën Matiasë acopiso'

12 Ina natanahuatona', Oriposë panën quëran nohuaramarahuatona', Quirosarinquë paantapi. Co aquëyahuë'. A'na quiromitro pochin aquërinso'. 13 Canconahuatona', a'na pëiquë pa'pi. Inapa pë'satë' pëi' ni'ton, nanpëpi. Inaquë naporo' yacapatapi. Pitro, Coansha, Santiaco, Antërisë, Pinipi, Tomasë, Partoromi, Matio, inapita ya'huërapi. A'nanta' Santiaco. Arpio hui'nin inaso'. A'na Simonta' ya'huërin. Inaso' copirno no'huina'piro'sa' imapirinhuë', inanta' Quisoso imarin. A'na Cotasënta' ya'huërin. Santiaco hui'nin inaso'. 14 Inapitaso' nani tahuëri niyontonatona', Yosë nontápi. Quisoso iinpitanta' huë'pi Yosë nontacaiso marë'. Sanapi'santa' inaquë huë'pi. A'naso' Maria. Quisoso a'shin inaso'. Napopianachin yonquiatona', inaquë na'con Yosë nontápi.

15 Ina quëran na'a Quisoso imapisopita niyontonpi. Pasa cato shonca piyapi'sa pochin ya'huëpi. Pitrori huancánachin huanirahuaton, itërin:

16-17 "Shonca catoya'picoi iyaro'sa' Quisoso nani acorincoi a'napita a'chinta'huaiso marë'. Cotasënta' acorin ni'ton, quiyapitarë' Quisoso ca'tanpirinhuë', inimiconënpitari yamapachina, sha'huirapirin. A'notonpachina, mapi. Iráca Ispirito Santo nohuanton, Cotasë napocaso' ninorin. Tapiri ninoton, Yosë quiricanënquë ninshitërin. Iráca ninorinso chachin naporin. 18 Sha'huirapirinso marë' coriqui quëtopi. Ina coriquinënquë no'pa' pa'anpi. Cotasëso' nitëparahuaton, no'paquë anotaton, ya'poirin. Chi'chirinamën pipirin. 19 Ya'ipi Quirosarinquë ya'huëpisopita natantopi. Natantahuatona', ina no'pa' apoyatopi. Inahuara nananquë *Aquirama* itopi. Aquiramaso', 'Huënai' No'pa',' tapon naporin. 20 Yosë quiricanënquë ninoton, ninshitërin:

> 'Ama insonta' pëinënquë ya'huë'insohuë'.
> No'panëonta', tanahuantërarin quëran pantachin,' tënin.

Ina quëran tantarin:

> 'Ina ya'huërënamën a'na acoantaquë',' tënin anta' Sarmo quiricaquë.

21-22 Napoaton iyaro'sa' a'na quëmapi acoanta'ahua' Cotasë ya'huërëtacaso marë'. Iráca Coansha aporintaso', Sinioro Quisoso caniaririn a'chinacaso'. Naporo' na'a miachincoi Quisoso imarai. Nani tahuëri ca'tanai. Inápaquë panantaquë huarë' ca'tanai. A'nara' Quisoso ca'taninso chachin acoanta'ahua'. 'Quisoso nanpiantarin. Canta' ni'nahuë,' ta'caso marë' acoa'ahua'," tënin.

23 Ina marë' catoya'pi huayonpi. A'naso' Matiasë. A'nanta' Cosi Parsapa. Costo itopi anta'. 24 Ina quëran Yosë nontopi. "Quëmasáchin Sinioro, ya'ipi cancanëhuëi quëran yonquiraiso' nitotëran. ¿Insota' nohuantëran acoa'huaiso', 25 inanta' paaton, a'napita a'chintacaso marë'? Cotasë co huachi nanitërinhuë'. Nani a'porinquën ni'ton, parisitopiquë pa'nin," itopi.

26 Ina quëran cato' ya'pi nininënpita cato' na'pitëa'huayaquë ninshitopi. Yontëra'huayaquë po'morahuatona', pa'tan pa'tantohuachinara, Matiasë nininën pipirin. Shonca a'nara' ca'tano'sanënpita ya'huëpirinahuë', iporaso huachi shonca cato' ca'tano'sanënpita ya'huantapi.

Ispirito Santo o'marinso'

2 [1]Ina quëran Pinticosti tahuëri nanihuachina, Quisoso imapisopita inaquëráchin niyontonpi. [2]A'nanaya chiníquën irininso' natanpi. Panca ihuan pochin tënëntërimarin. Inápa quëran o'marin. Ya'ipi pëianaquë tënëanahuanin. [3]Ina quëran pën nënërinso pochin nininsopita ya'noimarin. Ya'ipiya a'naya a'naya motoanshirainënaquë chiniimarin. [4]Napohuachina, Ispirito Santori ya'ipiya ya'coancantërin. Ina quëran inari catahuarin nisha nisha nananquë nonacaiso marë'. Co nitotaponaraihuë', a'naroáchin nonpi huachi.

[5]Ina ninanoquë chachin na'a cotioro'sa' ya'huëapi. Nisha nisha parti quëran huë'pi Yosë chinotacaiso marë'. Napoaton nisha nisha nananquë nonpi. [6]Quisoso imapisopita nisha nisha nananquë nonsapiso' natanpi. Natanahuatona', notohuaro' piyapi niyontonpi. A'naya a'naya inahuara nananquë nonpiso' natanahuatona', pa'yanpi. [7]Chiníquën pa'yanatona', ninontopi.

—Ma'pitata' natanëhuaso'. Isopitaso Cariria parti ya'huëpisopitaráchin niponaraihuë', [8]¿onporahuatonata' canpoa' nisha nisha nananquë nonëhuaso pochachin inahuanta' a'naroáchin nonpi? topi. [9]Nisha nisha parti ya'huëpisopita nani huë'pi. Partiaro'sa', miriaro'sa', irano'sa', Misapotamiaquë ya'huëpisopita, Cotia parti ya'huëpisopita, capatosiaro'sa', pontoro'sa', asiaro'sa', inapita natanapi. [10]Piriquiaro'sa', panpiriaro'sa', iquipitoro'sa', nipiaro'sa', Sirini pirayan ya'huëpisopita, inapitanta' nani huë'pi. Ni'toro'sa' Noma quëran huë'pisopitanta' natanapi. [11]A'naquën cotioro'sa', a'naquën nisha piyapi'sa' niponaraihuë', Yosë chinotopi. Critaro'sa', arapiaro'sa', inapitanta' huëcatona', natanapi. "Nisha nishanpoa' nicarihuarahuë', canpoa' nanamënpoaquë chachin nontarinënpoa'. Yosë pa'yápiro nininso' sha'huitarinënpoa', natanëhua'. [12]Ma'pitata' napopi," ta'tona', pa'yanpi.

—¿Onporahuatonata' naponontërinënpoa'? topi. [13]A'naquënso nipirinhuë' tëhuarahuatona':

—No'pitona', napoapi, toconpi.

Pitro pënëntërinso'

[14]Shonca cato' ca'tano'saso nipirinhuë', co të'huatonaraihuë' huanipi. Pitroso' a'ninquëchin huanirahuaton, chiníquën nontërin ya'ipi piyapi'sa' natanacaiso marë'. "Noya natanco iyaro'sa'. Ya'ipima Quirosarinquë ya'huëramasopitanta' natanco onporaisona no'tëquën sha'huichinquëma'. [15]'Isopita no'pipi,' topiramahuë', co no'piraihuë'. Co yono pi'iyátërarinhuë'. Co tashiramiachin no'pirëhuë'. Ispirito Santo ya'coancantërincoi ni'ton, naporai. [16]Iráca pënëntona'pi Coiro itopiso', ninoton ninshitërin ipora ni'saramaso'. Yosë noninso chachin ninshitaton, tapon:

[17] 'A'na tahuëri ispiritonëhuë
a'pamarahuë
nisha nisha piyapi'sa' ya'coancantacaso marë'.
Ya'coancantohuachin, hui'namapita nanamëhuë sha'huirapi.
Hui'napi'santa' co huë'ëponaraihuë', hua'narëso pochin quënanapi.
Mashoro'santa' hua'narapi.
[18] Naporo' ya'ipi natërinacosopita ispiritonëhuëri ya'coancantarin.
Ina nohuanton, nanamëhuë sha'huirapi.
[19] Inápaquë nani ma'sha acoarahuë. Piyapi'sa' quënanpachina', pa'yanapi.

Isoro'paquënta', ma'sha acoarahuë piyapi'sa' yonquicaiso marë'. Huënai', pën, conai' tomontarinso', inapita ni'sapi, tënin Yosë.
20 Sinioro o'macaso' tahuëri na'con yonquicaso' ya'huërin.
Co'huara naniyatërasohuë', nani ma'sha onporapi. Pi'i tashiarin.
Yoqui quëhuashin huënai pochin nisarin. Yosë yonquicaiso marë' inapoarin.
21 "Nicha'ëco Sinioro," topachina', nicha'ësarin.
Anoyacancantahuaton, nicha'ësarin huachi,' tënin Coiro iráca ninshitaton.
22 Natanco iyaro'sa'. Canpitanta' israiro'sanquëma' ni'ton, Yosë nanamën anitotarinquëma'. Quisoso naporinso' sha'huichinquëma', nitotoco'. Inaso' Nasaritoquë ya'huërin. Nani ma'sha nanitaparin. Piyapi a'naroáchin anoyatërin. Co ina pochin ni'chinëhuahuë'. Yosëri catahuarin ni'ton, naporin. Napoaton: 'Tëhuënchachin Yosë quëran o'marin,' topi. Canpitanta' nicatoma', nitotërama'. 23 Napoaponahuë', canpitari atëpatërama'. Masahuatoma', nisha piyapi'sa' quëtonama' corosëquë tëpacaiso marë'. Co Yosë natëpihuë' ni'ton, tëpapi. Iráca chachin Yosëri yonquirin hui'nin chiminacaso'. Ina nohuanton, oshanënpoa marë' chiminin. Co nohuantërinhuë' naporini, co macacamaso' nanichitomahuë'. Canpitari atëpatopiramahuë', 24 Yosëri ananpitaantarin. Chimirin quëran nicha'ërin. Co chimirini minsërinhuë'. 25 Ina yonquiaton, Tapi iráca tapon:
'Nani tahuëri Sinioro ca'tanarinco. Inchinanëhuë quëran ya'huërarin
achinicancaincoso marë'. Catahuarinco ni'ton, co pa'yanahuë'.
26 Napoaton noya cancantërahuë. Ma noyacha Tata Yosëso paya, tënahuë.
Co naniantarincohuë', ta'to, co chimina'huaso' të'huatërahuë'.
27 Yosë yonquiato, nontarahuë. Hua'yanëhuë, Sinioro, co chimipiro'sa ya'huërinquë të'yataranhuë'.
Quëmasáchin natëranquën ni'ton,
co nohuantaranhuë' nonëhuë chanatacaso'.
28 Quëma iranën a'notëranco. A'chintëranco quëma nohuitatënquën nóya nanpica'huaso'.
Nani tahuëri ca'tananco ni'ton, nóya cancantarahuë,' tënin Tapi, iráca ninshitaton.
29 Ni'cochi iyaro'sa'. Tata masho Tapi nani chiminin. Iráca nani pa'pitopi. Pa'pitopiso' ipora huanta' ya'huërarin. 30 Co'huara chimiyantërasohuë', Yosëri itërin: 'A'na tahuëri quëma shiparinquën acoarahuë hua'anëntacaso marë'. Quëma ya'huërënamën hua'anëntarin. Caso' Yosëco ni'to, co nonpintaranquënhuë',' itërin. Napoaton shia'huain ninoton, ninshitërin. 31 Cristo nanpiantacaso' ninorin. 'Co chimipiro'sa ya'huërinquë patarancohuë'. Co nonëhuë chanatarinhuë',' tënin iráca ninoton. 32 Iporaso' Quisoso chachin Yosëri ananpitaantarin. Quiyari ni'nai. 33 Ina quëran Yosëri inápaquë quëpantarin. Chiníquën nanantërin ni'ton, inchinanën quëran ahuënsërin. Inapotahuaton, sha'huitërin: 'Ispirito Santo a'pamaquë' piyapi'sa' ya'coancanchin.

I'hua sha'huitëranquënso',' itërin. Ina quëran Quisosori Ispirito Santo a'paimarin, ya'coancantërincoi, ni'nama'. Napoaton nisha nisha nananquë nonai, natanama'. 34 Tapi co nanpiantaton, inápaquë pantarinhuë', nitotërëhua'. Napoaponahuë', ninshitaton, tapon:

'Yosëri Sinioronëhuë sha'huitërin:
"Inchinanëhuë quëran huënsëquë'
35 inimiconënpita cari minsëchinquën," itërin Yosëri,' tënin.

36 Yosë hui'nin chachin iyaro'sa', corosëquë apatanantërama'. Inapotopiramahuë', Yosëri noya noya ni'nin. 'Inaso' Cristo, a'paimarahuëso'. Sinioro ni'ton, natëcaso' ya'huërin,' tënin. No'tëquën iyaro'sa' nani sha'huitëranquëma','' itërin.

37 Piyapi'sa' natanahuatona', na'con sëtopi.

—Co noyahuë' ninai. ¿Ma'ta' iyaro'sa', onpo'iiso'? itopi ca'tano'sa'.

38 Napotohuachinara, Pitrori itaantarin:

—Ya'ipi co noyahuë' yonquiramasopita naniantatoma', Yosë chachin tahuërëtantaco'. "Quisocristo imarahuë," ta'toma', aporihuanco'. Ina imapatama', Yosë oshanëma' inquitarinquëma'. Ina quëran Ispirito Santo aya'coancantarinquëma' canpitanta'. 39 Yosë nohuanton, Ispirito Santo a'patimarinpoa'. Canpitanta' ya'coancantarinquëma'. Hui'namapitanta' ya'coancantarin. A'naquëonta' aquë ya'huëpirinahuë', Yosë nohuanton, imasapi. Imapachina', Ispirito Santori ya'coancantarin inahuanta', itërin.

40 Itahuaton, na'con pënënin.

—Ipora ya'huëpisopita co manta' Yosë yanatëpihuë'. Ina marë no'tëquën ana'intarin. Canpitaso nipirinhuë' ama inapita pochin cancantocosohuë'. Yosë nontoco' anoyacancanchinquëma'. Ina quëran cha'ësarama', itërin.

41 Napotohuachina, na'a natëtopi. Naporahuatona', i'quë aporihuanpi. Naporo' tahuëri cara huaranca pochin piyapi'sa' ya'conpi. Quisoso imasapi. 42 Ca'tano'sa a'chinpachinara, pa'yatopi

natanacaiso'. Noya natanatona', natëpi. Noya nini'tona', ya'huërapi. Quisoso chimininso' yonquiatona', coshatapatapi. Naporahuatona', apira apira Yosë nontapi.

Quisoso imatona',
noya ya'huëpiso'

43 Siniorori catahuahuachina, ca'tano'sa' nani ma'sha nanitapapi. Na'a piyapi'sa' a'naroáchin anoyatopi. Ya'ipi piyapi'sari nicatona', pa'yanpi. "Tëhuënchachin Yosëri catahuarin," topi. 44 Ya'ipi Quisoso imapisopita noya nini'tona' ya'huërapi. A'na huëntoíchin pochin nipi. A'naya a'naya ma'sha pahuantohuachinara, nicatahuapi. Co niapiratopihuë'. 45 A'naquënso' ma'shanënapita pa'anahuatona', coriqui ma'patopi. Ina quëran a'napita pahuantohuachinara, quëtopi. 46 Nani tahuëri Yosë chinotopiso pëiquë niyontonpi. Quisoso chimininso' yonquiatona', a'na pëiquë a'na pëiquë coshatapatapi. Co apiratonaraihuë', noya cancantapi. Nóya cancantatona', coshatapatapi. 47 "Ma noyacha Yosëso paya," tosapi. Ya'ipi piyapi'sari noya ni'pi. Nani tahuëriya a'napitanta' imasapi ni'ton, Yosëri anoyacancantërin. Ina nohuanton, inapitanta' ya'conpi.

Apia anoyatërinso'

3 1 A'na tahuëri pi'i tëhuërënahuaso', Pitro pa'sarin Yosë chinotopiso pëiquë. Naporo' ora niyontonatona', Yosë nontopi. Coansharë' pa'sapirinhuë'. 2 Inaquë a'na quëmapi quënanconpi. Nasitërin quëran huarë' co nanitërinhuë' iratacaso'. Nani tahuëri Yosë chinotopiso pëiquë quëpapi. A'na ya'coanaquë acopi, "Noyápiachin," itopiquë. Inaquë acopi coriqui ma'patacaso marë'. Piyapi'sa' Yosë

chinotopiso pëiquë ya'conpachinara, coriqui ma'patërin. 3 Pitro, Coansha, inapita ya'conasoi', apiari quënanin. Quënanahuaton, coriqui quëtacaiso' nohuantopirinhuë'. 4 Pitro, Coansha inapitari ni'sahuatona':

—Ni'coi iyasha, itërin Pitrori.

5 "Coriqui quëtarinco," ta'ton, në'pëtarin. 6 Pitroriso nipirinhuë':

—Co coriqui ya'huëtopirincohuë', nanitato, anoyataranquën. Quisocristo Nasaritoquë ya'huërinso' nanan quëtërinco ni'ton, anoyataranquën. Ina nohuanton, noyataran. Huanirahuaton, noya iratëquë', itërin.

7 Inchinan imira quëran masahuaton, ahuanirin. A'naroáchin ca'yopirain nantërë chachin chinirin. 8 Ina quëran pashitiquintarahuaton, huanirin. Iratarin. Pitro, Coansha, inapita Yosë chinotopiso pëiquë ya'conpachinara, inapitarë chachin apianta' ya'conin. Noya irataton, niirárin. "Ma noyacha Yosëso paya," tosárin. 9 Inapohuachina, ya'ipi piyapi'sari ni'pi. "Ma noyacha Tata Yosë catahuarinco paya," ta'ton, iratárin. 10 Ni'sahuatona', piyapi'sari nohuitopi ni'ton, pa'yanpi. "Isoso'

quëmapi, Yosë chinotopiso pëi' ya'coananënquë huënsërahuaton, coriqui ma'pachantërinso'. ¿Onporahuatoncha noya iratërin nicaya?" nitopi.

Yosë chinotopiso pëiquë Pitro pënëntërinso'

11 Apia anoyatërinsoso': "Ama patocosohuë'," ta'ton, Pitro, Coansha inapita co a'porinhuë'. Cara chachin "Saromon ishpananën," itopiquë pa'pachinara, notohuaro' piyapi'sa' manorahuatona', inaquë niyontonpi. "Ma noyacha ni'ton, apia a'naroáchin anoyatërin paya," ta'tona', pa'yanpi. 12 Inapita ni'sahuaton, Pitrori itapon: "¿Onpoatonta' iyaro'sa' iso quëmapi nicatoma', pa'yanama'? ¿Onpoatonta' quiyanta' ni'saramacoi? Co quiyaora nanitaparaihuë' anoyata'huaiso'. Co quiyaso' noya noyacoihuë'. Yosë nohuanton noyataton, iratarin. 13 Iráca shimashonënpoapita Apraan, Isaco, Cacopo, inapita Yosë chinotopi. Ina Yosëri chachin Quisoso noya noya acorin. Nicha'ëinpoaso marë' a'paimapirinhuë', canpitari masahuatoma', hua'ano'saquë yo'conama'. Piratori yaocoipirinhuë', co canpita nohuantëramahuë'. 14 Quisososo' noyasáchin ninin. Co pi'pisha tëranta' oshahuanpirinhuë', co nohuantëramahuë'. '¿Inta' ocoichinquëma'?' itohuachinquëmara, tëpatona'pi huayonama'. 15 Quisoso mini ananpirinpoaso nipirinhuë', atëpatërama'. Tëpapirinahuë', Yosëri ananpitaantarin. Quiyaso' ni'nai. 16 'Quisoso catahuarincoi,' ta'toi, iso apia nohuitëramaso' anoyatërai. Inanta': 'Inaso', catahuarinco mini,' ta'ton, noya pa'sarin ni'nama' canpitanta'.

17 Quisoso Yosë quëran o'mapirinhuë', co nitotëramahuë'. Napoaton, iyaro'sa', atëpatërama'. Hua'ano'sanëmanta' co nitotopihuë'. 18 Iráca pënëntona'piro'sa' ninotona', ninshitopi. 'A'na tahuëri Cristo parisitapon,' topi. Yosë nohuanton, ninopi. Ninopiso pochachin parisitërin. 19 Napoaton iyaro'sa' ya'ipi co noyahuë' yonquiramasopita naniantatoma', Yosë chachin tahuërëtantaco' oshanëma' inquichinquëma'. 20 Quisocristo imapatama', anoyacancantarinquëma' ni'ton, sano cancantarama'. A'na tahuërinta' ina chachin a'patimantarinquëma'. Canpita marë' nani Yosëri acorin. 21 Iráca quëran huarë' Yosë nohuanton, noya pënëntona'piro'sa' ninopi. 'A'na tahuëri Yosëri ya'ipiya anoyatarin,' topi. Anoyataquë huarë' inápaquë Quisoso ya'huantarin. 22 Iráca Moisësëri ninoton, shimashonënpoapita sha'huitërin: 'A'na tahuëri Yosë nohuanton, a'na pënëntona'pi ya'huapon, ca pochin nininso'. Inaso' Israiro quëmapi. Pënënpachinquëma', ya'ipi natëco'. 23 Insosona co natëhuachinhuë', ya'huërama quëran ocoimiatamaso ya'huërin,' tënin.

24 Ya'ipi pënëntona'piro'sa' iso tahuëri'sa' ninopi. Samoiro quëran huarë' napopi. 25 Yosë nohuanton, ninshitërinënquëma', nitotërama'. Yosë chachin naporinso' natanama'. Shimashonënpita nontohuachina, yonquirinquëma' canpitanta'. Iráca Apraan itërin: 'Caora nohuanto, catahuaranquën. Quëma shiparinpita quëran ya'ipi piyapi'sa' noya cancantapi,' itërin Yosëri. 26 Canpita'ton yonquiatënquëma', hui'nin ananpitaantarahuaton, a'parin catahuainquëmaso marë'. Ina catahuahuachinquëma', co noyahuë' ninamasopita naniantarama'. Ina quëran nóya cancantarama'. Ina marë' Quisoso a'paimarin," itërin.

Pitro, Coansha, inapita mapiso'

4 1 Pitrori a'chintohuachina, na'a piyapi'sa' natanapi. Coansharinta' pënënin. Pënëntasoi', corto hua'ano'sa'

canquipi. Ponisiaro'sa' hua'anën, satosioro'sa', inapitanta' canquipi. 2Piyapi'sa' a'chintopiso marë' no'huipi. "Quisoso nanpiantarin ni'ton, nanpiantacaso' ya'huërin," topiso marë' no'huipi. 3Napoaton cato chachin mapi. I'huaraya ni'ton, tashinan pëiquë po'mopi. "Tashiraya natahuan'," ta'tona', napotopi. Naporo' tashi' inaquë tahuërianpitopi. 4Na'a piyapi'saso nipirinhuë' nanamën natanahuatona', natëpi. Nani a'natërápo huaranca pochin quëmapi'sa' Quisoso imasapi.

5Tahuëririnquë ya'ipi cotio hua'ano'sa' niyontonpi. Corto hua'ano'sa', ansiano'sa', maistro'sa', inapita huë'pi. Quirosarinquë chachin niyontonpi. 6Nisha nisha corto hua'ano'sa' huë'pi. Anasë chini chiníquën nanantërinso', Caihuasë, Coansha, Aricantro, inapita huë'pi. Corto hua'ano'sa' quëmopinënpitarë chachin niyontonpi. 7Pitro, Coansha, inapita maconahuatona', ahuancanapipi natanacaiso marë'.

—¿Onporahuatomata' chiníquën nanantatoma', apia anoyatërama'? ¿Inta' nanan quëtërinquëma' anoyatacamaso'? itopi.

8Ispirito Santori noyá ya'coancantërin ni'ton, Pitrori itapon:

—Natanco hua'ano'sanquëma' ninamaso'. 9Tëhuënchachin co quiyaora nanitëraihuë' apia anoyata'huaiso'. "¿Onporahuatomata' anoyatërama'?" itëramacoi ni'ton, 10no'tëquën sha'huitaranquëma', nitotoco'. Ya'ipi israiro'sa' nitochina'. Quisocristo Nasaritoquë ya'huërinso' nanan quëtërincoi anoyata'huaiso'. Ina catahuarincoi ni'ton, anoyatërai. Yosëri a'paimapirinhuë', canpitariso' corosëquë apatanantërama'. Tëpapiramahuë', Yosëri ananpitaantarin. Ina nohuanton iso quëmapi nani noyataton, isëquë huanirarin. 11Ni'cochi. Yosë quiricanënquë naporin: "Pëi' nina'piro'sa' pëihuachina', a'na na'pira' quënanpirinahuë', co nohuantopihuë'. 'Napoonin,' ta'tona', të'yatopirinahuë'. Hua'anëni maantarahuaton, 'Iso na'pi na'con na'con nohuantërahuë pëica'huaso marë',' ta'ton, noya acoantarin," tënin. Quisocristoso' ina na'pi pochin. Canpita co nohuantopiramahuë', Yosëri noya noya ni'nin. 12Quisocristoíchin anoyacancantërinpoa'. Co a'na nanitërinhuë' nicha'ëinpoaso'. Inaíchin nanitërin nicha'ëinpoaso', itërin Pitrori.

13Ina natanahuatona', cotio hua'ano'sa' ninontopi. "Isopitaso' topinan piyapi'sa'. Co maistro'sahuë'. Co na'con quirica nitotaponaraihuë', co të'huatërinënpoahuë'. Ma'pitacha nitotopi paya. Quisoso ca'tanpi ni'ton, ina pochin cancantopi," nitopi. 14Quëmapi nani noyatërinso' inaquë huanirarin ni'ton, co nanitopihuë' "Nonpinápi," ta'caiso'. 15Pitro, Coansha, inapita aipiran a'parahuatona', inahua capini ninontapi.

16—¿Ma'ta' isopita onpotahua'? Apia nani anoyatopi. Ya'ipi Quirosarinquë ya'huëpisopita nitotopi. Nani ni'pi. Co nanitërëhuahuë' "Nonpinápi," ta'caso'. 17Nipirinhuë', ama aquëtë' piyapi'sari natëcaiso marëhuë' pënëanhuan'. "Ama huachi Quisoso nanamën sha'huicosohuë'," itahua', nitopi.

18Ina quëran amatantarahuatona', pënënpi. "Ama aquëtë' a'chintantacosohuë'. Ama Quisoso nanamën sha'huitantacosohuë'," itopi. 19-20Napotopirinahuë', Pitro Coansharë chachin co yanatëtopihuë'.

—Yosë natëtoi, co nanitëraihuë' canpita natëca'huainquëmaso'. Co quiyaso' nanitëraihuë' ta'tahuaiso'. Ni'naiso' sha'huirápoi. Natanaisonta' sha'huirápoi. "Co Yosë natëcaso' ya'huërinhuë'," ¿tënama' ti? itopi.

21-22"Co natëhuatamacoihuë', ana'intarainquëma'," itahuatona', a'papi. Apia

anoyatërinso' nani catapini shonca na'con pi'ipitërin ni'ton, ya'ipi piyapi'sari pa'yatopi. "Yosëíchin nanitërin anoyatacaso'. Ma noyacha Yosëso paya," topi ya'ipi piyapi'sa'. Napoaton hua'ano'sari co nanitopihuë' ana'intacaiso'.

Yosë nontopiso'

23 Nani Pitro, Coansha, inapita a'pahuachinara, imapisopitataquë paantarahuatona', sha'huiconpi. "Corto hua'ano'sa', ansiano'sa', inapita chiníquën pënëninacoi ama a'china'huaiso marëhuë'," itopi. 24 Napotohuachinara, napopianachin yonquiatona', Yosë nontopi: "Quëmasáchin Sinioro chini chiníquën nanantëran. Isoro'pa', inápaquë ya'huërinsopita, iiro'sa', ya'ipi ma'sharo'sa', inapita acoran. 25 Quëma nohuanton, iráca Tata masho Tapi ninshitërin. Inaso' noya natërinquënso'. Ispirito Santori ayonquirin ni'ton, no'tëquën ninshitaton, itapon:

'Inpio naciono'saquë ya'huëpisopita, co no'tëquën yonquipihuë'.
Sinioro co quë'yatonaraihuë' pinosapi:
"Huëco canpoari minsëahua'," ta'tona', ma'sha onpotacaiso' yonquirapi.

26 Copirnoro'sa', hua'ano'sa', inapita niyontonpi.

Sinioro ahuëcaiso marë' nisha'-
huitapi.
Copirno huayoninso chachin
Cristoso nipirinhuë', co
nohuantopihuë',' tënin Tapi
iráca ninshitaton.
27 Iso ninanoquë chachin Sinioro,
piyapi'sa' yonquipi hui'nan tëpacaiso
marë'. Inaso' nóya nipirinhuë', tëpapi.
Quëmari acoranso nipirinhuë', co
që'yapihuë'. Irotisë, Ponsio Pirato,
nisha piyapiro'sa', israiro'sa', inapi-
tari Quisoso no'huipi. 28 Quëmaso
nipirinhuë' chini chiníquën nanan-
tëran. Co nohuantëranhuë' naporini,
co nanitapaitonahuë'. Iráca quëran
huarë' yonquiran ina chiminacaso'
ni'ton, aparisitopi. 29 Iporaso' Sinioro,
quiyanta' no'huirinacoiso', nitotëran.
Quëmasáchin yanatërainquën ni'ton,
catahuacoi chiníquën cancantatoi, quëma
nanamën sha'huii. 30 Cania'piro'santa'
quëmari anoyatëquë'. 'Yosë hui'nin
chachin nanan quëtërincoi,' topatoi,
catahuacoi piyapi'sa' noyachina'. Ina
ni'pachina', yonquiapi huachi," itopi
Yosë nontatona'.
31 Nani Yosë nontohuachinara, ina
nohuanton, pëi' nacon nacontarin.
Ispirito Santori ya'ipiya noyá ya'coan-
cantërin. Chiníquën cancantatona',
Yosë nanamën sha'huirapi.

Imapisopita capini ninosoropiso'

32 Ya'ipi Quisoso natëpisopita noya
nini'tona', ya'huëpi. Napopianachin
yonquipi. A'naya a'naya pahuanto-
huachinara, niquëtopi. Co manta'
niapiratopihuë'. 33 Ca'tano'sa' na'con
sha'huirapi. "Sinioro Quisoso nanpian-
tarin. Nani ni'nai," topachinara, na'a
piyapi'sa' noya natanpi. Yosëri ya'ipiya
catahuarin. 34 Napohuachina, co a'naya
tëranta' ma'sha pahuantërinhuë'. A'naya
a'naya no'panën, pëinën, ma'shanën,
inapita ya'huëtohuachinara, pa'anpi.
35 Pa'anahuatona', coriqui canapiso'
ca'tano'sa' quëtopi piyapi'sa' quëtacaiso
marë'. A'naya a'naya pahuantohuachi-
nara, quëtopi. 36 Naporo' a'na quëmapi
ya'huërin. Cosi itopiso'. Ca'tano'sari
nisha nininën acotopi. Pirnapi itopi.
Pirnapiso': "Achinicancantona'pi," tapon
naporin. Inaso' Nihui huënton quëmapi,
Chipriquë hua'huatërinso'. 37 Inanta'
no'panën pa'anin. Pa'anahuaton, ya'ipi
coriqui canarinso' ca'tano'sa' quëtërin
pahuantërinsopita quëtacaiso marë'.

Ananiasë sa'inë chachin nonpininso'

5 1 A'na quëmapi Ananiasë itopisoso'
nipirinhuë' yanonpinin. Sa'inso'
Sahuira itopi. Inahuaso' no'panëna
pa'anpirinahuë', co nohuantopihuë'
ya'ipi canapiso' yocacaiso'. 2 Napoaton
ninontopi. "Coriqui yo'conpatë', onpo-
sona canarëso' ama sha'huitasohuë'.
Ya'ipimiáchin quëtërëso pochin quëta
noya ni'inënpo'," itërin sa'in. "Inta
nipachin inapota," topachina, patoma
coriqui canarinso' po'orahuaton, taparin.
Napopinchin ca'tano'sa' quëtontarin.
3 Co Pitroso' sha'huitopirinhuë', Yosë
nohuanton, nitotërin. Nitotaton,
Ananiasë itërin:
—¿Onpoatonta iyasha Sopai natëran?
Ispirito Santo yanonpintaton patoma
coriqui canaranso' quëmaora marë'
taparan. 4 Co'huara pa'ayantëraponhuë', no'paso' quëmaquën. Quëmaora
nohuanton pa'anan. Ina quëran nani
pa'anpatana coriqui canaransonta',
quëmaquën. Co nohuantohuatan-
huë', co ya'ipi quëtacaso' ya'huë'i-
tonhuë'. "Ya'ipimiáchin coriqui Yosë
quëtarahuë," tëcaton nonpinan. Co

iyasha, napo'itonhuë'. Co piyapiáchin nonpintëranhuë'. Yosënta' yanonpintopiranhuë', co inaso' nanitëranhuë' nonpintamaso', itërin.

5 Ananiasë natanahuaton, a'naroáchin no'paquë anotaton, chiminin. Piyapi'sari ni'pachinara, pa'yanpi. A'napitanta' natantahuatona', pa'pi të'huatopi. 6 Ina quëran hui'napi'sari nonënso' so'pinahuatona', quëpapi pa'pitacaiso marë'.

7 Cara ora quëran pochin, sa'ionta' huë'nin. So'in chimininso' co nitochátërarinhuë'. 8 Huë'pachina, Pitrori itapon:

—Pi'pian imoya yanatananquën. Achin so'yan isonapo' coriqui quëtërincoi. ¿Isonápo marë' no'panëma' pa'anama' ti? itërin.

—Inanapo marë' mini pa'anai, tënin sanapi.

9 —¿Onpoatonta' imoya canpita capini ninontatoma', Ispirito Santo yanonpintopiramahuë'? "Co ina ana'intarinpohuë'," ta'toma', napopiramahuë'. Ni'quë'. Quëmapi'sa' so'yan pa'pitopisopita nani huënantarapi. Quëma' ya'huërë quëpantarinënquën pa'pitinënquënso marë', itërin Pitrori.

10 Itohuachina, a'naroáchin chiminaton, inaquë chachin anotërin anta'. Hui'napi'sa' huëantarahuatona', chimipi quënanquinantapi. Inanta' quëpantarahuatona', so'in pirayan pa'pitopi. 11 Ya'ipi Quisoso huëntonënquë ya'conpisopita të'huatopi. A'napitanta' natantahuatona', "Ana'intohuachinpoa' canpoanta'," ta'tona' pa'pi të'huatopi.

Cania'piro'sa' a'naroáchin anoyatopiso'

12 Naporo' tahuëri'sa' Yosë nohuanton, ca'tano'sa' nani ma'sha nanitapapi. Na'a cania'piro'sa' së'huarahuatona', a'naroáchin anoyatopi. Piyapi'sari ni'pachinara, "Tëhuënchachin Yosëri catahuarin," topi. Ya'ipi imapisopita "Saromon ishpananën," itopiquë niyontonapi. 13 Imapisopitaráchin inaquë niyontonpi. A'napitaso': "Ana'intohuachinpoa'," ta'tona', co inaquë niyontonpihuë'. Napoaponahuë', "Inapitaso' nóya piyapi'sa'," topi ya'ipiya. 14 Naporahuaton, na'con na'con piyapi'sari Quisoso natëtona', imasapi anta'. Na'a quëmapi'sa' sanapi'sarë chachin ya'conachinpi. 15 "Quisosori catahuarin ni'ton, ca'tano'sa' nani ma'sha nanitapapi," ta'tona', na'a cania'piro'sa' quëntarahuatona', cachiquë acoonpi anoyatacaiso marë'. A'naquën nantëtërë chachin acoonpi. A'naquëonta' sahuanasaquë tëranta' aquëhuënpi. "Pitro pa'pachin, hua'yanën tëranta' tashinantohuachin, noyatapon nimara," ta'tona', quëntapi. 16 Ya'cariya ninanoro'sa' quëraonta' huë'pi. Quirosarinquë huë'sahuatona', cania'piro'sa' quëpi. Sopairi ahua'yantërinsopitanta' quësapi. Yosë nohuanton, ya'ipiya anoyatopi.

Cotio hua'ano'sari aparisitopiso'

17 Napohuachina, corto hua'an chini chiníquën nanantërinso' no'huitërin huachi. "Na'con na'con piyapi'sa' Quisoso imasapi," ta'ton, apiratërin. Satosioro'santa' no'huitopi. 18 Napoaton ca'tano'sa' masahuatona', tashinan pëiquë po'mopirinahuë'. 19 Yono tashi' Sinioro anquëninën huë'sahuaton, ya'coana i'soatiirin. Ca'tano'sa' aipiran quëparahuaton, sha'huitërin: 20 "Yosë chinotopiso peiquë paco'. Inaquë pa'sahuatoma', piyapi'sa' a'chintoco' nasha pochin nanpicaiso marë'," itërin anquëniri. 21 Ina natanahuatona', tashiramiachin Yosë chinotopiso pëiquë pa'pi. Piyapi'sa' huë'pachinara, a'chintapi.

Corto hua'an chini chiníquën nanantërinso', satosioro'sa', inapitaso' co

nitotatonahuë', niyontonahuatona', ya'ipi hua'ano'sa', Israiro ansiano'sa', inapita amatopi. Huë'pachinara, ponisia a'papi inapita maconacaiso marë'. 22 Ponisiaro'saso' tashinan pëiquë pa'pirinahuë', co insonta' quënanpihuë'. Huëantarahuatona', sha'huitiipi.

23 —Tashinan pëi' noya niahuitopinan quënanconai. Ya'coanaquë ponisiaro'sa' a'pairápirinahuë'. I'soapiraihuë', capa piyapi huachi, itiipi.

24 Natanahuatona', ponisiaro'sa' hua'anën, corto hua'ano'sa' chini chiníquën nanantopisopita, inapita pa'yanpi. Pa'yanahuatona', ninontopi. "¿Intoacha pacaiya? ¿Ma'ta' onpoapona napoapi?" nitopi. 25 Naporo' a'na quëmapiri huë'sahuaton, sha'huitiirin.

—Quëmapi'sa' tashinan pëiquë po'moramaso', Yosë chinotopiso pëiquë piyapi'sa' a'chintapi, itërin.

26 Ina quëran ponisiaro'saso' hua'anënarë chachin pa'sahuatona', macoantapi. Piyapi'sa' të'huatatona', co ahuëpihuë'. "Na'piquë të'yarahuachinënpoa'," ta'tona', oshaquëran mapi. 27 Hua'ano'sa' niyontopiquë quëpapi. Inaquë quëpahuachinara, hua'an chini chiníquën nanantërinsori itapon:

28 —Nani pënënatënquëma': "Ama huachi Quisoso nanamën a'chincosohuë'," itopiranquëmahuë', aquë aquëtë' a'chinarama'. Ya'ipi Quirosarinquë ya'huëpisopita natanapi. Inapoatoma', Quisoso chimininso marë' na'intaramacoi, itërin.

29 —Pënënpiramacoihuë', Yosë na'con na'con natëcaso' ya'huërin. Napoaton co nanitëraihuë' natëca'huainquëmaso'. 30 Tëhuënchachin corosëquë patanantatoma', Quisoso tëpapiramahuë', shimashonënpoapita chinotërinso Yosëri chachin ananpitaantarin. 31 Inapotahuaton, inchinanën quëran acorin. Inaso' hua'anënpoa' ni'ton, natëcaso ya'huërin. Nóya nicaton ya'ipi israiro'sanpoa' nicha'ëinpoaso marë' acorin. Co noyahuë' yonquirëhuasopita naniantohuatëhua', oshanënpoa' inquitarinpoa'. 32 Ina nitotatoi sha'huirárai. Ispirito Santorinta' inachachin anitotarin. Yosë natëhuatëhua', Ispirito Santo aya'coancantarinpoa', itërin Pitrori.

33 Cotio hua'ano'sari natanahuatona', chiníquën no'huiantarahuatona', yatëpapirinahuë'. 34 A'na hua'an ya'huërin. Inaso' cotio maistro. Camariro itopi. Parisio quëmapi niponahuë': "Noya quëmapi inaso'," topi ya'ipi piyapi'sa'. Inaso' huanirahuaton, itërin:

—Isopita aipiran ocoico' pi'pian nonchinquëma'. Apira huënanta'ina', itërin. 35 Nani ocoihuachinara, pënënin.

—Ni'cona iyaro'sa' tëhuëtama'. Co isopita tëpacaso' ya'huërinhuë', tënahuë. 36 Ni'cochi. Iráca Tiotasë ya'huërin. "Ca hua'an ya'coanahuë," topachina, catapini pasa pochin quëmapi'sari imapi. Imasapirinahuë', tëpahuachinara, ya'ipi imapisopita yanquëëpi huachi. 37 Ina piquëran copirno sha'huitërinpoa' nininënpoa' niacotacaso'. Naporo' a'nanta' ya'huërin, Cotasë Carirriaquë ya'huërinso'. Na'con miáchin piyapi'sari imasapirinahuë', inanta' tëpahuachinara, imapisopita yanquëëpi. 38 Napoaton ama isopita tëpacosohuë'. Tananpitoco', tënahuë. Inahuara yonquinëna quëran a'chinahuachinaso', oshaquëran imapisopita pipimiatapi. 39 Nipirinhuë', Yosëri catahuahuachin, co canpitari acopitaramahuë'. Ni'cona Yosë chachin inimicototama', itërin.

Itohuachina, hua'ano'sari natëtona', co tëpapihuë'. 40 Ca'tano'sa' naquëranchin amatantarahuatona', chiníquën huihuipi. "Ama huachi insonta' Quisoso nanamën

sha'huitocosohuë',” itahuatona', a'papi huachi. 41 A'pahuachinara, pipipi. “Yosë noya ni'nincoi ni'toi, Quisoso marë' parisitërai,” ta'tona', capa cancantopi. Co manta' sëtopihuë'. 42 Nani tahuëriya Yosë chinotopiso pëiquë a'chinapi. Co ta'topihuë'. Pëiro'saquënta' Quisoso nanamën sha'huira'piapi. “Inaso' Cristo, Yosëri a'paimarinso',” tosápi.

Canchisë quëmapi'sa' catahuacaiso marë' acopiso'

6 1 Naporo' tahuëri'sa' Quisoso imapisopita na'asapi. Notohuaro' ya'huëpi huachi. A'naquën cotio nananquë nonpi. A'naquënso nipirinhuë' cotioro'sa' niponaraihuë', Crico nananquë nonpi. Inapitaso' co noyahuë' cancantatona', tapona': “Nani tahuëriya quëyorono'sa' huë'pachinara, a'naya a'naya cosharo' ma'patopirinahuë', co napopianachin quëtopihuë', apiratërinacoi. Crico quëyorono'sa' pahuantopi,” topi. 2 Ina natanahuatona', ca'tano'sari ya'ipi Quisoso imapisopita ayontonpi. Niyontonpachinara, itopi:

—Natancoi iyaro'sa' pi'pian sha'huichinquëma'. Yosë nanamën a'china'huaiso marë' Quisocristo acorincoi. Inaso nipirinhuë', nani tahuëri cosharo' yo'sápatoi, co nanitëraihuë' Yosë nanamën a'china'huaiso'. Co a'chinpatoihuë', co noyahuë' nisarai, tënai. 3 Napoaton iyaro'sa', canchisë ya'pi huayonco' catahua'inacoiso marë'. Ispirito Santori noyá ya'coancantërinso' huayonco', noya yonquipiso'. Noya quëmapisáchin acoa'ahua' cosharo' yocacaiso marë'. 4 Quiyaso nipirinhuë' Yosë nonta'huaiso', nanamën a'china'huaiso', inasáchin yonquiarai, itopi ca'tano'sari.

5 Natanahuatona':

—Noyapa'. Pa'ahua acoa'ahua', topi ya'ipiya. Ina quëran Istipan huayonpi. Inaso' Yosë nóya natërin. Ispirito Santori noyá ya'coancantërin. Pinipi, Porocoro, Nicanoro, Timon, Parminasë, Niconasë, inapitanta' huayonpi. Niconasëso' Antioquiaquë hua'huatërin. Co cotio quëmapihuë' niponahuë', cotioro'sa pochin Yosë chinotërin. Iporaso' Quisoso imasarin anta'. Inanapo huayonpi. 6 Inapita huayonahuatona', ca'tano'saquë quëpi. Yosë nontahuatona', së'huamotopi acocaiso marë'. Inapotatona', acopi huachi.

7 Ina quëran ca'tano'sa' nani tahuëri pënëntapi. Yosë nanamën a'chinapi. Aquë aquëtë' nahuinin. Quirosarinquë na'con na'con piyapi'sa' imasapi. Na'a corto hua'ano'santa' Quisoso nanamën natëpi.

Istipan mapiso'

8 “Istipanso' nóya pënëntërin,” topi ya'ipiya. Ispirito Santori catahuarin ni'ton, sacai' nininso' nanitaparin. Cania'pi marë' Yosë nontohuachina, a'naroáchin noyatopi. Napoaton: “Tëhuënchachin Yosëri catahuarin,” topi. 9 A'naquën cotioro'saso nipirinhuë', nisha niyontonpiso pëi quëran huëcatona', Istipan no'huipi. “Patron quëran pipipisopita,” itopiso quëran huë'pi. Inapitaso' Sirini quëran, Aricantëria quëran, Sirisia parti quëran, Asia parti, inaquëranpita huëcatona', Quirosarinquë ya'huëpi. Inapitaso' Istipan no'huipi. Hua'qui' chiníquën ninontopi. 10 Istipanso nipirinhuë', Ispirito Santori catahuarin ni'ton, no'të no'tëquën nonin. Co nanitopihuë' a'panicaiso'. 11 Napoaton po'oana quëran quëmapi'sa' pahuërëpi sha'huirapicaiso marë'. Inapotohuachinara, sha'huirapipi:

—Iso quëmapiso', co noyahuë'. Moisësë pinorin. Yosënta' pinorin natanai, tosápi. 12 Ina pochin nonatona', na'a piyapi'sa'

ano'huitopi. Cotio ansiano'sa', cotio maistro'sa', inapitanta' ano'huitopi. Co huachi Istipan noya ni'pihuë'. Napoaton maconpi. Maconahuatona', quëpapi cotio hua'ano'sari natanacaiso marë'. 13 Nani niyontonpachinara, naquëranchin sha'huirapiantapi. Nonpinatona', co no'tëquën sha'huirapipihuë'.

—Yosë chinotopiso pëi' noya nipirinhuë', nonapirarin. "Moisësë iráca pënëntërinsonta' co natëcaso' ya'huërinhuë'," toconin. 14 Quisoso Nasaritoquë ya'huërinso' imaton, naporinso' a'chinarin. "A'na tahuëri Quisosori Yosë chinotopiso pëi' ata'huantarin. Moisësë pënëninpoasonta' ananiantatonpoa', nisha a'chintarinpoa'," toconin Istipan natanai, topi sha'huirapitona'.

15 Ina quëran hua'ano'sari Istipan ni'sapi. Ni'sapirinahuë', ya'pirin anquëni pochin huënaráchin ni'tërin.

Istipan sha'huirinso'

7 1 Ina quëran Corto hua'an chini chiníquën nanantërinsoari natanin.

—¿Tëhuënchachin naporan nonapon? itërin.

2 —Co onporonta' api Yosë pinorahuë'. Natanco, apiro'sa'. Iyaro'sa' canpitanta' natanco no'tëquën sha'huichinquëma'. Iráca quëran huarë' shimashonënpoapita Yosë imapi. Canta' ina imarahuë. Tata Yosëso' noya noya. Iráca Tata Apraan nisha no'paquë ya'huaso', ya'notimarin. Co Aranquë pa'shátëraponhuë', nontërin. Misopotamia parti ya'huëpirinhuë', inaquë Yosëri itapon: 3 "Ya'huëran quëran pipimiatëquë'. Quëmopinënpitanta' patomiatëquë'. A'na parti paaton, inaquë ya'huëquë'. Carinquën a'notaranquën, inaquë ya'huëmiatëquë'," itërin Yosëri. 4 Natanahuaton, Apraan pipirin. Cartia parti quëran pipirahuaton, Aranquë pa'nin. Inaquë ya'huëantapirinhuë'. Ina quëran pa'pin chiminpachina, Yosë nohuanton, Canaan parti huë'nin. Ya'huërëhuaquë chachin huë'nin. 5 Huë'pirinhuë', Yosë nohuanton, co no'pa' ya'huëtërinhuë'. Co pi'pisha tëranta' hua'anëntërinhuë'. "A'na tahuëri Canaan parti ya'huëmiatarama'. Quëma shiparinpita na'asahuatona', ina no'pa' hua'anëntapi," itërin Yosëri. Co hui'nahuayantërasohuë', napotërin. 6 Ina quëran Yosëri itantarin: "A'na tahuëri quëma shiparinpita nisha parti yacapatapona'. Inaquë nisha piyapi'sari chiníquën asacatapi. Co pahuërëaponaraihuë', asacatapi. Catapini pasa pi'ipi aparisitapi. 7 Nipirinhuë', nisha piyapi'sa' shiparinpita aparisitopiso' ana'intarahuë. Ina quëran shiparinpita pipirapi. Isëquë chachin huënantahuachina', chinotarinaco," itërin Yosëri. 8 Ina quëran itantapon: "Caora nohuanto, catahuaranquën. Hui'nanpita, ya'ipi shiparinpita, inapitanta' catahuarahuë. Napoaton marca niacotoco' imaramacoso' anitotacamaso marë'," itërin. Ina quëran Apraan hui'nin ya'huëtërin. Isaco itërin. Posa tahuëritohuachina, marca acotërin. Isaco mashotohuachina, hui'nin ya'huëtërin. Cacopo itopi. Ina quëran inanta' hui'ninpita ya'huëtantarin. Shonca cato' ya'huëtërin. Ya'ipiya marca niacotëra'piapi. Inapita quëran shonca cato' huënton cotioro'sa' ya'huërëhua'. Inapitaso' shimashonënpoa', tënëhua'.

9 A'nara' Cosi itopi. Iinpitari apiratatona', no'huipi. Iina chachin nipirinhuë', co quë'yapihuë'. Napoaton nisharo'sa' ya'nohuachinara, pa'anpi asacatacaiso marë'. Nisha piyapi'sari Iquipito'pa' quëpapi. Yosëriso nipirinhuë' catahuarin. 10 Parisitopirinhuë', nicha'ërin. Ina nohuanton, Iquipito copirnori noya ni'nin. "Cosi noya quëmapi. Noya yonquirin," ta'ton, chiníquën nanan quëtërin. Ya'ipi copirno ma'shanënpita a'pairin. Ya'ipi Iquipito piyapi'sa' camairin.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

11 Naporo' Iquipito parti cosharo' co noya papotërinhuë'. Hua'qui' co manta' papotërinhuë' ni'ton, tanarotopi. Canaan partinta' capa cosharo'. Shimashonënpoa' co manta' ya'huëtopihuë' capacaiso'. Parisitápi. 12 "Iquipito parti trico ya'huërin," topiso marë' Cacoposo' hui'ninpita a'parin cosharo' pa'anacaiso marë'. Iina chachin ma'paponaraihuë', nani mashotërin ni'ton, co nohuitopihuë'. Ina pa'anatona', ya'huëpi'pa' cosharo' quëpaantapi capacaiso marë'. Ina capatona', nanpipi. 13 Ina quëran pë'yahuachinara, pa'pini a'paantarin. Naporo' Cosiri sha'huitërin. "Caso' co nishacohuë'. Cosico. Iyaya, itoco," itërin. Copirnonta' iinpita anohuitërin. 14 Ina quëran Cosiri pa'pin amatërin. Ya'ipi quëmopinënpitanta' amatërin. Ya'ipi quëran canchisë shonca a'natërápo piyapi ya'huërin. 15 "Huëquë', tata, isëquë ya'huëa'ahua'," itohuachina, Cacoponta' Iquipito'pa' pa'marin. Ya'ipiya pa'mapi. Inatohua' Cacopo chiminin. Ya'ipi shimashonënpoanta' inaquë ya'huërapi quëran chiminpi. 16 Cacopo chiminpachina, nonën isëquë chachin quënantapi pa'pitacaiso marë'. Siquimoquë pa'pitopi. Ina no'pa chachin iráca Apraani, amororo'sa' pa'antërin.

17 Yosëri chachin nani iráca Apraan sha'huitërin Canaan parti hua'anëntacaso'. Nipirinhuë', shinpita co a'naroáchin panantapihuë'. Hua'qui' Iquipitoquë ya'huëpi. Inaquë na'api. Panantacaiso' tahuëri ya'caritohuachina, notohuaro' israro'sa' ya'huëpi. 18 Napoin quëran Iquipito parti nisha copirno ya'conin. Cosiso' iráca chiminin ni'ton, co nohuitërinhuë'. 19 Cosi naporinso' co nitotërinhuë' ni'ton, nonpintaton, israiro'sa' aparisitërin. Ahuihuitahuaton, chiníquën asacatërin. Naporahuaton: "Quëmapia'hua nasitohuachin, aipiran të'yatoco' chimiin," itërin. 20 Naporo', iyaro'sa', Moisësë nasitërin. Yosëri noya ni'nin. Pa'pin a'shinë chachin nosoropi ni'ton, cara yoqui po'orahuatona', pëinënquë acanopitopi. 21 Ina quëran aipiran acohuachina', Yosë nohuanton copirno hui'nini chachin manin aso'socaso marë'. Hua'huin pochin ni'nin. 22 Iquipito maistro'sari noya a'chintopi. Ya'ipi nitotopiso' a'chintopi. Napoaton noya noya nonin. Nani ma'sha nicacaso' nitotërin.

23 Catapini shonca pi'ipitohuachina, a'napita israiro'sa' yonquiaton, pa'nin ni'tapon. 24 Inaquë a'na Israiro quëmapi quënanconin. Co manta' onpopirinhuë', Iquipito quëmapiri ahuëaton, yatëpararin quënanconin. Quëmopinën nosoroaton, "cari i'huërëchi," tënin. Ina quëran Iquipito quëmapi ahuëaton, tëparin. 25 "Israiro'saso' iyahuëpita. Yosë catahuaarinco inapita nicha'ëca'huaso'," tënin Moisësë yonquinënquë. Inapitaso nipirinhuë' inari nicha'ëcaso' co yonquipihuë'. 26 Tahuëririnquë cato' israiro'sa capini niahuërapi, Moisësëri quënanconin. "¿Onpoatomata' canpita capini niahuëarama'? Nanan anoyatoco'," itërin. 27 Ahuëtona'piso nipirinhuë' co nohuantërinhuë' natëcaso'. "¿Inta' hua'an acorinquën? Co coisë pochin sha'huitancoiso' ya'huërinhuë'. 28 I'huara Iquipito quëmapi tëparan. ¿Inapochachin canta' yatëparanco ti?" itërin. 29 Ina natanahuaton, të'huatërin. "Copirno natantohuachin, no'huiarinco," ta'ton, pipimiatërin huachi. Matian parti yacapatërin. Inaquë sa'aton, cato' hui'nin ya'huëtërin.

30 Catapini shonca pi'ipi Moisësë inaquë ya'huërin. Ina quëran a'na tahuëri inotëro' parti pa'nin. Sinai motopi ya'cariya ni'so', sarsa nara orotarinso' quënanin. Inaquë chachin anquëniri ya'notimarin. 31 Ina ni'sahuaton, pa'yanin. "¿Ma'ta' inaso' nimara?" ta'ton, ya'cariconin. Naporo'

Yosëri itapon: 32 "Caso' Yosëco. Quëma
shimashonënpita chinotërinaco. Apraan,
Isaco, Cacopo, inapita chinotërinaco,"
itërin. Moisësë të'huataton, ropa ropá-
tarin. Monshorahuaton, co yani'ninhuë'.
33 Ina quëran Yosëri itantarin: "Sapatën
ocoiquë'. Isëquë nontaranquën ni'ton,
isëquë chachin chinotancoso' ya'huërin,
tënahuë. 34 Piyapinëhuëpita Iquipitoquë
ya'huëpirinahuë', parisitápi ni'nahuë.
Chiníquën aparisitopi ni'ton, tarëtápi,
natanahuë. Napoaton nicha'ësarahuë
huachi. Huëquë' inatohua' a'pa'inquën
nicha'ëcamaso marë'," itantarin.

35 Napoaton Moisësë inatohua chachin
paantarin. Iráca israiro'sa' yacata-
huapirinhuë', co yanatëpihuë'. "¿Inta'
hua'an acorinquën? Co coisë pochin
sha'huitancoiso' ya'huërinhuë'," itopi.
Yosëso nipirinhuë' Moisësë chachin
hua'an acorin. Nara'huaya quëran
anquëniri ya'notaso', Yosëri sha'hui-
tërin inapita nicha'ëcaso marë'. 36 Ina
quëran Iquipitoquë paantarahuaton,
nani ma'sha Yosë pochin ninin, sacai'
nininsopita. Inapoaton, Iquipito quëran
ocoirahuaton, nicha'ërin. Inapocha-
chin Quëhuai marëquë, inotëro parti
inaquëpita Yosë pochin ninin. Catapini
shonca pi'ipi inaporin. 37 Moisësëri
chachin inapita itërin: "A'na tahuëri
Yosë nohuanton, a'na pënëntona'pi
ya'huapon, ca pochin nininso'. Inanta'
Israiro quëmapi nisarin," tënin. 38 Iráca
inotëro parti shimashonënpoa' niyon-
tonpachinara, Moisësëri Yosë nanamën
anitotërin. Sinai motopiquë pa'pachina,
anquëniri nontërin. Yosë nanamën
sha'huitërin noya nanpicaiso marë'.
Canpoa marënta' sha'huitërin.

39 Shimashonënpoaso nipirinhuë' co
nohuantopihuë' Moisësë natëcaiso'.
Yaa'popi. Iquipito parti na'huanatona',
inatohua' yapa'mantapi. 40 Napoaton
Moisësë motopiquë ya'huaso', iin, Aaron
itopiso', nontopi. "Mamanshiro'sa' nitocoi,
ina imahua'. Moisësë Iquipito quëran
ocoipirinpoahuë', ¿intohuaso' pa'mara?"
ta'tona', mamanshi nipi. 41 Ohuaca'huaya
pochin nininso nipi. Ma'sha tëparahua-
tona', mamanshi moshapi. Inahuara
nipiso' niponahuë', pa'yatatona' pita nipi.
42 Napoaton Yosëri tananpitërin. Tanan-
pitohuachina, ma'sha inápaquë ya'huë-
rinsopita moshapi. Pi'i, yoqui, tayora,
inapita moshapi. Pënëntona'pi iráca Yosë
quiricanënquë ninshitaton, tapon:

"Israiro'sa' nontaton, Yosëri
itërin:
'Catapini shonca pi'ipi inotëro
parti paasëma' ma'sha tëpa-
huatamara,
co chinotatomaco naporamahuë'.
43 Nisha piyapiro'sa' moshapiso'
yonquirama'.
Moroco artaronën quëparahua-
toma', ina chinotërama'.
A'na tayoranta' mosharama',
Nipan itopiso'.
Napoaton ana'intaranquëma'.
Ca nohuanton, inimicoro'sa'
huë'sahuatona', minsëari-
nënquëma'.
Papironia aquëtë' quëpararinën-
quëma',' itërin Yosëri," tënin.

44 Shimashonënpoapita iráca inotëro
parti pacapona', Yosë chinotacaso në'mëtë'
pëi quëparápi. Yosëri chachin Moisësë
sha'huitërin ina pochin nicatona', chino-
tacaiso marë'. A'notërinso pochachin nipi.
Inaquë Yosë pënëntërinso nanan ninshi-
tërinso' ya'huërin. 45 Ina quëran hui'nin-
pitanta' inachachin pëi' ya'huëtopi. Nisha
piyapi'sa' isëquë ya'huëpirinahuë', Yosë
nohuanton, a'papi. Cosoiri minsëhuachina,
a'papi isëquë ya'huëcaiso marë'. Ina pëi
chachin isëquë quëpi Yosë chinotacaiso
marë'. Tapi hua'an ya'conaquë huarë' ina

pëiquë Yosë chinotopi. 46 Yosëri noya catahuarin ni'ton, Tapi noya hua'anëntërin. Inari pancana yapëitopirinhuë', co Yosë nohuantërinhuë'. 47 Ina quëran hui'nin Saromon itopiso', panca pëi' na'pi quëran ninin inaquë chinotacaiso marë'. 48 Nipirinhuë', Yosëso' chini chiníquën nanantërin. Co nipiso' pëiquëráchin ya'huërinhuë'. Pënëntona'pi inachachin sha'huitërinpoa':

49 "Yosëri itapon: Inápaquë huënsërahuë hua'anënta'huaso marë'.
Isoro'panta' nantëhuë aya'nanahuëquë pochin nitërahuë.
¿Onpopinta' yapëirapipiramacohuë'?
¿Insëquë chachinta' acotapomaco ya'huëca'huaso marë'?
Co pëiquëráchin ya'huarahuë'.
50 Cari ya'ipi ma'sha ninahuë,
itërin Yosëri," tënin.

51 Canpitaso nipirinhuë' co pi'pisha tëranta' yanatëtëramahuë'. Co natantochináchinhuë' cancantërama'. Co onporonta' Ispirito Santo yanatëramahuë'. Iráca shimashonëmapita co noyahuë' cancantopi. Inapita quëpatoma', inapochachin cancantërama'. 52 Iráca quëran huarë' na'a pënëntona'piro'sa' pënëntopirinahuë', ¿insota' shimashonëmapitari noya ni'pi? Ya'ipiya aparisitopi. "A'na tahuëri noya noya nininso' o'mararin," topachinara, no'tëquën ninopirinahuë', tëpapi. Ina quëran Cristo chachin o'mahuachina, sha'huirapitoma', atëpatërama'. 53 Yosë iráca pënëntërinso' anquëniri chachin sha'huitopirinquëmahuë', canpitaso' co natëramahuë', itërin Istipani.

Istipan tëpapiso'

54 Natanahuatona', chiníquën no'huitona', yatëpapi. 55 Istipanso nipirinhuë' Ispirito Santori noyá ya'coancantërin ni'ton, inápaquë në'pëtërin. Yosë ya'huërinso chachin ni'nin. Huënaráchin huënaráchin ya'norin. Quisoso Yosë inchinanën quëran huaniárin, ni'nin.

56 —Ni'cochi iyaro'sa'. Pi'iro'të nii'soatërin ni'nahuë. Quisoso chachin Yosë

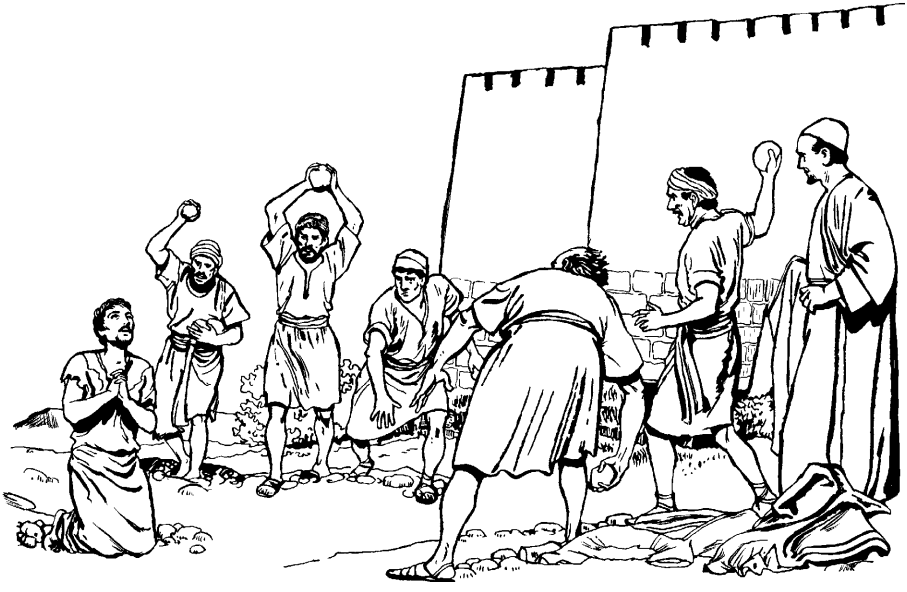

inchinanën quëran huaniarin, quënanahuë, itërin Istipani.
57 Ina natantahuatona', nipicopihuëratëtopi. Chiníquën no'huitona', a'naroáchin maconpi. 58 Ninano quëran quëparahuatona', na'piquë të'yararapi. Sha'huirapipisopitaso', aipi a'mopiso' ocoirahuatona', a'na hui'napi Saono itopiso' quëtopi a'paicaso marë'. 59 Të'yarasoi', Istipanso' chiníquën parisitaponahuë', Quisoso nontërin: "Hua'yanëhuë Sinioro matahuatonco, quëpaquë'," itërin. 60 Ina quëran isonahuaton, chiníquën itantarin: "Tëparinacoso marë', ama Sinioro isopita ana'intëquësohuë'," itërin. Ina tosahuaton, chiminin.

8 1 Istipan tëpasoi', Saononta': "Tëpaco'," tënin.

Saonori aparisitërinso'

Naporo quëran huarë' cotio hua'ano'sa' no'huitatona', Quisoso imapisopita chiníquën aparisitopi. Quirosarinquë napopi. Aparisitatona', ayanquëëpi. Ya'ipi Cotia parti, Samaria parti, inaquëpita yanquëëpi. Ca'tano'saráchin co pa'pihuë'. 2 Nani Istipan tëpahuachinara, Yosë chinotopisopitari pa'pitopi. Sëtatona', na'nërápi. 3 Saonoso nipirinhuë' Quisoso imapisopita aparisitaton, pëinënaquë huarë' ya'cona'piarin. Quëmapi'sa' masahuaton, ohuararahuaton, tashinan pëiquë po'morin. Sanapi'santa' inaquë po'morin.

Samaria parti noya nanan sha'huirinso'

4 A'naquënso nipirinhuë' yanquëërahuatona', pa'sapi. Yosë nanamën sha'huira'piapi. 5 Pinipiso' Samariaquë pa'nin. Inaquë Quisocristo naporinso' sha'huirarin: "Yosëri a'paimarinso' imaco' canpitanta'," itarin. 6 Na'a piyapi'sa' niyontonahuatona', natanapi. Nóya natanpi. A'chintohuachina, cania'piro'santa' quëpi. Yosë nohuanton, Pinipiri anoyatërin. Ni'sahuatona', aquë aquëtë' yaimapi. "Yosëri catahuarin ni'ton, a'naroáchin anoyatërin," topi. 7 A'naquënso' sopairi ya'coancantërin ni'ton hua'yantopirinahuë', Pinipiri sha'huitohuachina, sopairo'sa' chiníquën nonsahuatona', pipira'piapi. A'naquëonta' caniopi quëran co huachi nanitopihuë' iratacaiso', quëhuënápi. A'napitaso' apia ni'tona', sonpapi. Inapitanta' huë'pachinara, anoyatërin. 8 Napoaton inaquë ya'huëpisopitaso', capa cancantopi.

9 Inaquë a'na quëmapi Simon itopiso' ya'huërin. Co'huara Pinipi huë'shatërasohuë', na'con pënotërin. Nani hua'qui' piyapi'sa' nonpintërin. "Caso' chiníquën nanantërahuë," tëninso marë' pa'yatopi. 10 Ya'ipi Samariaquë ya'huëpisopitari natëpi. Ya'ipi piyapi'sa', hua'ano'sa quëran huarë' natëpi. "Iso quëmapi Yosë pochin ninin. Nani ma'sha nanitaparin," topi.

11 Hua'qui' pënotaton, piyapi'sa' nonpintërin. Napoaton natëpi. 12 Nipirinhuë', Pinipiri noya nanan sha'huitohuachina, noya natanpi. "Yosë yahua'anëntërinpoa'. Quisocristo inápa quëran a'paimarin nicha'ëinpoaso marë'. Ina imaco' canpitanta'," itohuachina, natëpi. Ina quëran quëmapi'sa' sanapi'sarë chachin aporihuanpi. 13 Simonta' natëpirinhuë'. Aporihuanahuaton, Pinipi ca'tanin. Pinipiri cania'piro'sa' a'naroáchin anoyatërin. Nani ma'sha nanitaparin. "Tëhuënchachin Yosëri catahuarin," topi. Ina ni'sahuaton, Simon pa'yanin. "Ma'pitacha nanitaparin paya," tënin, yonquiaton.

14 Naporo' ca'tano'sa' Quirosarinquë ya'huëpi. "Samariaquë ya'huëpisopitanta' Yosë nanamën natëpi huachi," topi. Natantahuatona', Pitro, Coansha cato chachin a'papi nicapona'. 15-16 Na'a ya'huëhuano'sa' nani aporihuanpi. "Sinioro Quisoso

imarai," ta'tona', aporihuanaponaraihuë', Ispirito Santori co ya'coancanchátërarinhuë'. Napoaton Pitro, Coansha inapita o'marahuatona', Yosë nontopi Ispirito Santori ya'coancantacaso marë'. 17 Ina quëran së'huamotohuachinara, Ispirito Santori ya'coancantërin. 18-19 Simonta' nicaton: "Ca'tano'sari së'huamotorahuatona', Ispirito Santo aya'coancantopi," ta'ton: —A'chintoco canta' canpita pochin nii. Ina marë' pahuërë'inquëma'. Ispirito Santo aya'coancanchi canta', topirahuë', itërin. 20 Pitroriso' itapon:

—Ma'pitacha yonquiran paya. Coriqui marë' Ispirito Santo ¿yama'paranco ti? Co ina marë' Yosë quëtërinpoahuë'. Co inaso' pa'anëhuë'. Ina pochin yonquihuatan, parisitopiquë pa'saran. ¡Coriquirë'quën chachin inaquë pa'saran! 21 Co ya'ipi cancanën quëran imaranhuë' ni'ton, co Yosë noya ni'ninquënhuë'. 22-23 Pa'pi co noyahuë' yonquiran. Catinaquë tonporëso pochin ninan ni'ton, co pi'pian tëranta' Yosë yanatëranhuë'. Napoaton co noyahuë' yonquiransopita naniantaton, Yosë nontëquë' tapona oshanën yainquitápirinquënhuë', itërin.

24 —Canpitari Yosë nontoco' ama ina pochin ana'inchincosohuë', itërin. Chiníquën pa'yanaton, naporin.

25 Ina quëran Pitro Coansharë chachin piyapi'sa' a'chintantapi. Quisocristo naporinso' anitotapi. Ya'ipi Yosë nanamën sha'huitantapi. Nani sha'huitohuachinara, ya'huëpi'pa' yapaantapi. Samaria parti paatona', a'naya a'naya ninanoro'saquë noya nanan sha'huitëra'piapi. Inaporatona', Quirosarinquë cancoantapi.

Itiopia quëmapi natërinso'

26 Ina quëran Sinioro anquëninëni ya'notimarahuaton, Pinipi sha'huitërin: "Huanirahuaton, Quirosarin quëran Casa'pa' ira pa'ninso pa'tëquë'," itërin. Inatohua' inotërachin ya'huërin. 27 Sha'huitohuachina, pa'nin. Pa'sapirinhuë', a'na quëmapi quënanconin, Itiopiaquë ya'huërinso'. Inaso' hua'an. Itiopia copirno paya Cantasi itopisoari nani acorin ya'ipi coriquinën a'paicaso marë'. Hua'anso' i'hua Quirosarinquë pantarin Yosë chinotacaso marë'. 28 Nani o'mantaton, ya'huërin'pa' paantararin. Torona'hua cahuariori quëparinquë huënsëaton, pa'sarin. Papon pochin, Yosë quiricanën iráca Isaiasë ninshitërinso' nontérarin.

29 Naporo' Ispirito Santori Pinipi sha'huitërin: "Manóton ya'yoranconahuaton, imaraaquë'," itërin.

30 Pinipiso' ta'arahuaton, ya'yoranconin. Isaiasë ninshitërinso' nontaquëya', natanin:

—Nontëranso' iyasha, ¿nitotëran ti? itërin.

31 —¡Co'chi iyasha, nitotërahuë paya! Co insonta' a'chintërincohuë' ni'ton, co nanitërahuë'. Huëquë' huënsëiquë'. Sha'huitoco nitochi, itërin. Napotohuachina, inaquë huënsërin. Papona pochin ninontërapi.

32 —Iso' iyasha nontápirahuë', ma'ta' tápon naporinso' co nitotërahuë', itahuaton, Yosë quiricanënquë nontërinso' a'notërin nontacaso marë'.

"Tëhuënchachin ohuica tëpacaiso marë' quëpahuachinara, co manta' tëninhuë'.
Carniroa'huanta ya'ihuachinara, co na'nërinhuë'.
Inapochachin ina quëmapi yatëpahuachina', co manta' taponhuë'.
33 Nonpinapipi ni'ton, coisë co no'tëquën sha'huirinhuë'.
Tëpapi ni'ton, co a'na hui'nin tëranta' ya'huërërinhuë'," tënin quiricanënquë.
34 —¿Ma quëmapita' yatëpapiso'? Isaiasë nica. A'na quëmapi nica. Co caso' nitotërahuë'. Sha'huitoco canta' nitochi, itërin hua'ani.
35 "Quisoso ninoton, Isaiasë ninshitërin," itahuaton, ina quirica chachin nontaton, ya'ipi Quisoso nanamën a'chintërin. 36 Nani a'chintohuachina, ira pa'tapona pochin ii' quënanconpi.
—Ni'quë' iyasha. Ii' ya'huërin. Canta' aporintoco, topirahuë', itërin hua'ani.
[37 —Ya'ipi cancanën quëran huarë' natëhuatan, aporintaranquën, itërin.
—Quisocristoso' Yosë hui'nin chachin, tënahuë, tënin hua'an.]
38 "Noyahua'," itohuachina, torona'hua asanorin. Nohuararahuatona', cato chachin i'quë pa'mapi. Inaquë aporintërin. 39 Nonshipirinahuë', a'nanaya Pinipi ayarin. Ispirito Santori quëparin ni'ton, hua'ani co huachi quënaninhuë'. Co quënanaponahuë', noya cancantaton, pa'nin. 40 Pinipiso nipirinhuë', Asotoquë'pa ya'nochanin. Ina quëran pa'sahuaton, ninanoro'saquë noya nanan sha'huitëra'piarin. Sisariaquë huarë' sha'huira'piarin.

Saono imarinso'

9 1 Saonoso nipirinhuë' no'huitárin. Quisoso imapisopita no'huiton, yatëparin. Napoaton corto hua'an chini chiníquën nanantërinso' nontonin. 2 "Quirica ninshitoco piyapi maca'huaso marë'. Tamascoquë quëparahuato,

niyontonpiso pëi' hua'ano'sa' quëtarahuë. Inaquë nasha nanan imapisopita quënanpato, masarahuë. Quëmapi'sa' tonporahuato, isëquë chachin quësarahuë. Sanapi'saquë huarë' masarahuë," tënin Saono. Napohuachina, quirica ninshitahuaton, quëtërin. 3 Ina quëran Tamascoquë pa'nin. Ya'caritërahuaso', a'naroáchin inápa quëran huënaráchin huënaráchin a'pintërin. 4 No'paquë anotahuaton, inápa quëran nontërinso' natanin.

"Saono, Saono, ¿onpoatonta' aparisitaranco?" itërin.

5 "¿Inquënta' quëmaso', Sinioro?" itërin Saonori. "Ca Quisososoco, aparisitarancoso'. 6 Iporaso' huanirahuaton, ninanoquë paquë'. Inaquë sha'huitarinënquën ma'sona nicamaso'," itërin.

7 Ca'taninsopitaso' pa'yanatona', co manta' topihuë'. Nontërinso' natanaponaraihuë', co insonta' quënanpihuë'. 8 Saono huaniintarahuaton, ni'topirinhuë', co huachi quënantërinhuë'. Napoaton a'napitari së'quërahuatona', Tamascoquë quëpapi. 9 Cara tahuëri co quënantërinhuë'. Co manta' ca'ninhuë'. Co manta' o'orinhuë'.

10 Ina ninanoquë chachin a'na quëmapi ya'huërin, Quisoso imarinso'. Ananiasë itopi. Yosë nohuanton, co huë'ëponahuë', hua'narëso pochin ni'nin. Nontërinsonta' natanin. "Ananiasë, ¿ya'huaran?" itërin Quisosori. "Ya'huarahuë Sinioro," itërin inarinta'.

11 "Huanirahuaton, no'tëquën cachi itopiquë paquë'. Inatohua' Cotasë pëinën ya'huërin. Inaquë a'na quëmapi Tarsoquë ya'huërinso' yacapatarin. Inaso' Saono itopi. Apira inaso' nontarinco. 12 Inanta' hua'narëso pochin nani quënaninquën. Quëmari së'huarayaconpatan, quënantaantapon," itërin Quisosori.

13 Ananiasëso nipirinhuë' co yapa'ninhuë'. "Ina quëmapiso' Sinioro, pa'pi co noyahuë', topi natantërahuë. Quirosarinquë quëma imarinënquënsopita chiníquën aparisitërin. 14 Corto hua'ano'sa' chiníquën nanantopisopitari nanan quëtërin isëquënta' piyapi'sa' macacaso marë'. Nontërinquënsopita tonporahuaton, tashinan pëiquë yapo'morin," itërin Ananiasëri.

15 "I'hua mini co noyahuë' yonquipirinhuë', nani huayonahuë ca nanamëhuë a'chinacaso marë'. Nisha nisha piyapi'sa' a'chintarin imainacoso marë'. Hua'ano'sanënpitanta' sha'huitarin. Israiro'santa' a'chintarin imainacoso marë'. 16 Nanamëhuë a'chininso marë' na'con parisitapon. Inanta' cari anitotarahuë," itërin Quisosori.

17 Ina natanahuaton, Ananiasë pa'nin. Cotasë pëinënquë ya'conconahuaton, Saono së'huaconin:

—Iya Saono. Sinioro Quisoso iraquë ya'notërinquënso sha'huitërinco ni'ton, huë'nahuë. Ina nohuanton, apira noya ni'taantaran. Naporahuaton, Ispirito Santo noyá ya'coancantarinquën, itërin.

18 Naporo chachin sami sha'huëtë pochin nininso', ya'pirin quëran anotërin. A'naroáchin noya ni'taantarin. Ina quëran huaniintarahuaton, aporihuanin. 19 Nani coshatahuaton, chiníquën cancantaantarin. Hua'quimiachin inaquë Quisoso imapisopitataquë yacapatërin.

Saono ya'nan pënëntërinso'

20 Shiarahuaton, cotio niyontonpiso pëiquë pa'sahuaton, pënëntarin. "Quisososo' Yosë hui'nin," itahuaton, na'con a'chinarin. 21 Ya'ipi piyapi'sa' natanahuatona', ina nohuitatona', pa'yanpi.

—¿Co'na isohuë' Quirosarinquë ya'huapon Quisoso imapisopita

chiníquën aparisitërin? Isëquënta' huë'nin imapisopita macacaso marë'. Tonporahuaton, corto hua'ano'saquë quëpararin, topiraihuë'. Ni'quëchi. Nani a'chinarin inanta', topi.

22 Saonoso' chiníquën cancantaton, nóya a'chinarin. "Tëhuënchachin Yosëri Cristo a'paimarin. Inaso' Quisoso chachin. Yosë quiricanën quëran no'tëquën anitotërinpoa'," ta'ton, na'con a'chintërin. Cotioro'sa' inaquë ya'huëpisopita nisha nisha yonquiatona', co nanitopihuë' a'panitacaiso'.

Saono cha'ërinso'

23 Napoaton hua'qui quëran cotioro'sari tëpacaiso' yonquipi. 24 Yatëpapiso' natanaton, Saono co huachi a'ninquëchin paacaso' nohuantërinhuë'. Nani tahuëri ninano' ya'coanaquë cotioro'sari ninarapi tëpacaiso marë'. Tashirë chachin ninarápi. 25 A'na tashiso nipirinhuë', imapisopitari huëcatona' Saono quëpapi. Ninano pairapipi quëran anohuaramapi. Nantipi pochin nininquë anohuaramahuachinara, pa'nin huachi.

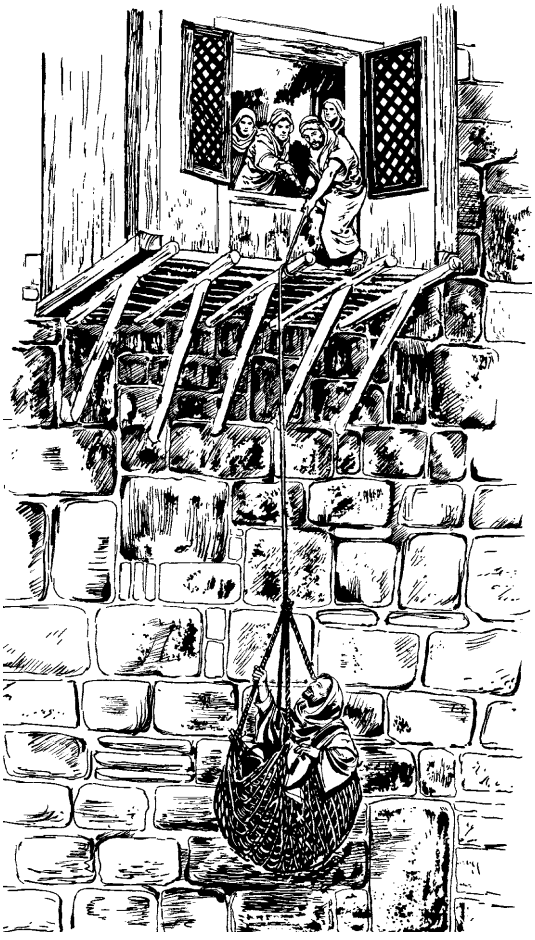

Saono Quirosarinquë paantarinso'

26 Quirosarinquë canconahuaton,
Quisoso imapisopita ya'huëpiquë pa'pirinhuë'. "Co tëhuënchachin Quisoso
imamarahuë', sha'huirapihuachinpoa'," ta'tona', të'huatopi.
27 Pirnapiso nipirinhuë' natërin.
Natëton, Saono quëparin ca'tano'sa'
nontacaso marë'. "Saono ira pa'taso',
Quisoso quënanin. Nontërinsonta'
natanin. Tamascoquë chiníquën cancantaton, Quisoso nanamën sha'huirin,"
itërin. 28 Ina quëran ca'tano'sataquë Saono
yacapatarin. Imapisopitarë' nipayatona',
pa'sapi. Inaquë co të'huatonhuë', Sinioro
nanamën sha'huirárin. 29 A'naquën cotioro'saso' Crico nananquë nonpi. Saonori
chiníquën pënënpachina, no'huitona',
yatëpapi. 30 Yatëpapirinahuë', imapisopita natanahuatona', Sisariaquë quëpapi.
Inaquë quëparahuatona', Tarsoquë a'papi.
31 Ina quëran Quisoso imapisopita
noya ya'huapi. Co huachi insoari
tëranta' aparisitërinhuë'. Cotia parti,
Cariria parti, Samaria parti, inaquëpita
sano ya'huatona', noya noya imasapi.
"Sinioro chiníquën nanantërin," ta'tona',
nóya natëpi. Ispirito Santori catahuarin
ni'ton, a'napitanta imasapi.

Yosë nohuanton Pitrori Iniasë anoyatërinso'

32 Pitroso nipirinhuë' nisha nisha
parti pa'sarin imapisopita nicacaso
marë'. Nitaquë canconpachina, imapisopita ni'conin. 33 Inaquë a'na quëmapi
quënanconin, Iniasë itopiso'. Posa pi'ipi
canioton, quëhuënárin. Apia ni'ton, co
nanitërinhuë' huanicaso'.
34 —Iya Iniasë, Quisocristo anoyatarinquën. Huanirahuaton, pë'sara'huaya
tapaquë huachi, itërin Pitrori.
Napotohuachina, a'naroáchin
huanirin. 35 Inaquë ya'huëpisopitari
ni'pi. Saronaquë ya'huëpisopitarinta'
ni'pi. Napoaton na'a piyapi'sa' iráca
yonquipisopita naniantatona', Quisocristo imapi.

Yosë nohuanton Tapita ananpitaantarinso'

36 Copëquë a'na sanapi Tapita itopiso'
ya'huërin. Crico nananquë Torëcasa
itopi. Inanta' Quisoso imarin. Noya
sanapi ni'ton, sa'ahuaro'sa' nosoroaton, nani tahuëri catahuarin.
Pahuantohuachinara, ma'sha topinan
nicanarin. 37 Naporo' ina sanapi caniorahuaton, chiminin. Nonën pa'morahuatona', inapa pa'cotë' nininquë
acopi. 38 Pitroso' Nitaquë ya'huarin,
natantopi. Co aquëyahuë' ni'ton, cato'
quëmapi a'papi. Canconahuatona',
"Manóton huëquë'," itopi.
39 Napoaton Pitro inapitarë' pa'nin.
Canconpachinara, inapa pa'cotëquë
quëpantapi. Inaquë na'a quëyorono'sari
tahuirapitahuatona', na'nëtopi. A'mopisopita Tapitaco' i'hua pipitërinso'
sa'ahuaro'sa' quëtacaso marë' a'notopi.
40 "Ya'ipinquëma' pipico' Yosë nontëri'i,"
itohuachina, pa'pi. Nani pa'pachinara,
isonahuaton, Yosë nontërin. Ina quëran
nonën tahuërëtahuaton, itapon:
—Imoya Tapita, huënsëquë', itërin.
A'naroáchin ni'tiintarin. Pitro quënanahuaton, huënsërin. 41 Pitrori maimirarahuaton, ahuanirin. Ina quëran
imapisopita, quëyorono'sa' inapita
përarin. Huë'sahuatona', nanpirin
quënanquipi. 42 Ya'ipi ninanoquë
nahuinin. Na'a piyapi'sa' Quisoso
natëpi. 43 Inaquë hua'qui' Pitro yacapatërin. Simon itopiso' pëinënquë
yacapatërin. Simonso', sha'huëtë'
tapana'pi.

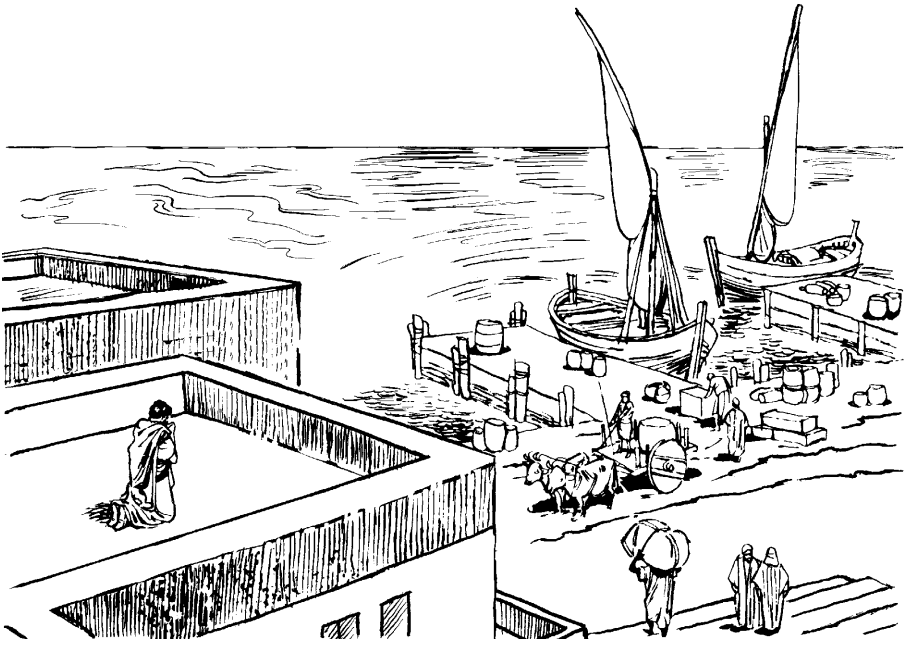

Cornirio nicacaso marë'
Pitro pa'ninso'

10 [1]Sisariaquë a'na quëmapi ya'huërin. Cornirio itopiso'. Inaso' capitan. "Itariaro'sa'" itopiso sontaro huënton camairin. [2]Inaso nisha piyapi niponahuë', Yosë chinotërin. Ya'ipi pëinënquë ya'huëpisopitanta' Yosë chinotopi. Cotioro'sa' ma'sha pahuantohuachinara, nosoroaton, topinan quëtërin. Nani tahuëri Yosë nontërin. [3]Pi'i tëhuërënahuaso', co huë'ëponahuë', hua'narëso pochin a'ninquëchin quënanin. Yosë anquëninëni huëcapaimarahuaton: "¡Cornirio!" itërin.

[4]Anquëni ni'sahuaton, pa'pi të'huatërin.

—¿Ma'ta' sinioro nohuantëran? itërin.

—Quëmaso' na'con Yosë nontëran, nataninquën. Sa'ahuaro'sa' nosoroaton, ma'sha topinan quëtëran. Ina marë' noya yonquirinquën. [5]Napoaton Copëquë piyapi'sa' a'paquë' Simon Pitro maconta'ina'. [6]Inaso', sha'huëtë' tapana'pi Simon itopiso' pëinënquë yacapatarin. Marë yonsanquë ya'huërin, itërin.

[7]Anquëni pa'pachina, cato' piyapinën amatërin. A'na sontaronta' amatërin, nani tahuëri camairinso'. Inanta' Yosë chinotërin. [8]Anquëniri nontërinso' sha'huitahuaton, Copëquë a'parin.

[9]Tahuëririnquë yacamotëriahuaso', ninanoquë ya'caritopi huachi. Naporo' Pitro inapa pa'cotëquë pa'nin Yosë nontacaso marë'. [10]Tanaton, yacoshatopirinhuë'. A'na piyapiri cosharo' nitaso', Pitro hua'narëso pochin quënanin. [11]Pi'iro'të' ni'soatarin, ni'nin. Panca ta'na pochin nininso' o'marin. Catapini cachinën quëran huëntënimararin. [12]Inaquë nani ma'sha ya'huërin. Tananquë ya'huërinsopita, pëhuara pochin nininsopita, anpiantëhuano'sa',

inapita ya'huërin ni'nin. 13 Ina quëran noninso' natanin. "Huanirahuaton Pitro, tëpaton ca'quë'," itërin.

14 —Inca Sinioro. Sopai inapitaso'. Co onporonta' ina pochin ca'chinahuë'. Iráca Moisësë pënënincoi ama ina pochin capaca'huaiso marëhuë', itërin Pitrori.

15 —Noya capacaso', itëranquën ni'ton, ama quëmari "sopai" itëquësohuë'. Co huachi tananpitacaso' ya'huërinhuë', itërin.

16 Cararo' inachachin sha'huitantarin. Ina quëran ta'na pochin nininso' inápaquë quëpantarin. 17 Pitroso' yonquirárin. "Yosë nohuanton hua'narëso pochin quënanahuë. ¿Ma'ta' tapon ina pochin a'notërinco nica?" tënin yonquiaton. Naporo' Corniriori a'parinsopita canquirapi. Natantiirahuatona', Simon pëinën ya'coananënquë canquipi. 18 Canquirahuatona', natanpi: "¿Simon Pitro isëquë ya'huarin ti?" topi.

19 Pitroso nipirinhuë' co nataninhuë'. Hua'narëso pochin ni'ninso' yonquirárin. Yonquiaso', Ispirito Santori itërin: "Apira cara quëmapi yonisarinquën. 20 Nohuaramarahuaton, paquë'. Ama nisha nisha yonquiatonhuë', imaquë'. Ca nohuanton, huë'pi ni'ton, noya imaquë'," itërin.

21 Pitro nohuaramarahuaton, comisiono'sa' nontërin.

—Ca Simon Pitroco. ¿Onpoapomata' huë'namaso'? itërin.

22 —Capitan Cornirio a'parincoi. Inaso' nóya quëmapi. Nisha piyapi niponahuë', Yosë chinotërin. Ya'ipi cotioro'sari noya ni'pi. I'huara ya'huaso', a'nanaya anquëniri ya'notimarahuaton, sha'huitimarin. "Piyapi'sa' a'paquë' Pitro maconta'ina'. Ina a'chintarinquën, noya natanquë'," itërin ni'ton, a'parincoi huë'nai, itërin. 23 Napotohuachina, "Ya'cointaco' iyaro'sa'," itërin Pitrori. Napotohuachina, ya'coontapi. A'cahuachinara, huë'ëpatopi. Tahuëririnquë paantahuachinara, Pitronta' pa'nin. A'napitanta' Quisoso imapisopita Pitro imapi.

24 Ina tashiraya Sisariaquë canconpi. Inaquë Corniriori ninararin quënanconpi. Quëmopinënpita, nipayarinsopita, inapita amatohuachina, nani niyontonpi natanacaiso marë'. 25 Pitro canconpachina, Corniriori isonapairahuaton, moshapirinhuë'. 26 A'naroáchin Pitrori ahuaniantarin.

—Huaniquë' iyasha. Co caso' moshancoso ya'huërinhuë'. Piyapico canta', itërin.

27 Ninontahuatona', pëiquë ya'conpi. Inaquë na'a piyapi'sa' niyontonpi quënanconpi. 28 Nani ninontohuachinara, Pitrori itërin:

—Cotioro'sacoi inachintëraiso', nani iyaro'sa' nitotërama'. Co onporonta' nisha piyapiro'sataquë ni'tapoi pa'naihuë'. Co inapitaro'coi niyontonaihuë'. "Co Yosë nohuantërinhuë'," topiraihuë'. Iporaso nipirinhuë' Yosë nani anitotërinco. Insosona Yosëri noya ni'pachina, canta' noya ni'i. Ya'ipi piyapi napopianachin noya nica'huaso' ya'huërin, tënahuë. 29 Napoaton amatohuatancora, noya huë'nahuë. ¿Ma'marëta' amatëranco? itërin.

30 Napotohuachina, Corniriori itërin:

—Nani catapini tahuëritarin, ipora pochin Yosë nontasoco, a'nanaya a'na quëmapi ya'notërinco. A'morinso' huënaráchin huënaráchin ni'nahuë. 31 Ya'notirahuatonco, itërinco: "Cornirio, quëmaso' na'con Yosë nontëran, nataninquën. Sa'ahuaro'sa' nosoroaton, ma'sha quëtëran. Ina marë' Yosë noya yonquirinquën. 32 Napoaton Copëquë piyapi'sa' a'paquë' Simon Pitro

maconta'ina'. Inaso', Simon itopiso' sha'huëtë' tapana'pi pëinënquë yacapatarin. Marë yonsanquë ya'huërin," itërinco. 33 Ina natanahuato, a'naroáchin amatëranquën. Ma noyanquën ni'ton, huë'nan. Iporaso' ya'ipicoi niyontonai. Yosënta' ni'sarincoi. ¿Ma'ta' ina sha'huitërinquën natëca'huaiso marë'? Yanatanai, itërin.

Cornirio a'chintërinso'

34 Itohuachina, Pitrori itërin:

—Tëhuënchachin Yosëri ya'ipi piyapi'sa' nosororin. Co quiyasáchin nosororincoihuë'. Cancanënpoaquë yonquirëhuasopita nitotaton, no'tëquën yonquirinpoa', tënahuë. 35 Nisha piyapi'sanquëma' nipomarahuë', cancanëma quëran huarë' ina chinotohuatama', nohuantarinquëma'. Noya cancantohuatama', noya ni'sarinquëma'. 36 Iráca israiro'sacoi noya nanan sha'huitërincoi. Piyapinënpita pochin nicatoncoi, Yosë anitotërincoi. Oshahuanëhua' ni'ton, Yosë inimicotopirëhuahuë', Quisocristo a'paimarin nanan anoyatinpoaso marë'. Inaso' ya'ipi piyapinpoa' yahua'anëntërinpoa'. 37 Carirìaquë nanan nahuinin. Ina quëran ya'ipi Cotia parti nahuinin ni'ton, canpitanta' natantërama'. Yosë nohuanton, Coansha pënëntërin co noyahuë' yonquipisopita naniantacaiso marë'. Piyapi'sari natëhuachinara, aporintërin. 38 Ina piquëran Yosëri chachin Quisocristo acorin, Nasaritoquë ya'huërinso'. Yosë nohuanton, Ispirito Santori noyá ya'coancantërin. Napoaton nani ma'sha nanitaparin nicacaso'. Nisha nisha parti paaton, nóya ninin. Na'a cania'piro'sa' a'naroáchin anoyatërin. A'naquën sopairi ya'coancantërin ni'ton, chiníquën parisitopirinahuë', inari anoyatërin. Yosëri catahuarin ni'ton, a'naroáchin anoyatërin. 39 Quirosarinquë naporin. Ya'ipi cotioro'sa' ya'huëpiquënta' inaporin. Ina quëran corosëquë patanantahuatona', tëpapi. Ya'ipiya quiyari ni'nai. 40 Chiminpirinhuë', cara tahuëri quëran Yosëri ananpitaantarin. Nanpiantahuachina, Yosë nohuanton, ya'notërincoi. 41 Co ya'ipi piyapi'sari ni'pihuë'. Yosë nohuanton, quiyariso' ni'nai a'napita sha'huita'huaiso marë'. Nani nanpiantahuachina, quiyarë' coshatërin, o'orin. Quisocristo tëhuënchachin nanpiantarin, tënai. 42 Naporo' sha'huitërincoi paatoi pënënta'huaiso marë'. "Paatoma', ca nanamëhuë sha'huico' imatonaco noya cancanchina'. Yosë chachin acorinco ni'ton, a'na tahuëri coisë pochin nisarahuë. Nanpipisopita, chiminpisopitanta', ya'ipiya co noyahuë' nipachina', ana'intarahuë. Inanta' sha'huitoco' nitochina'," itërincoi ni'ton, sha'huirárai. 43 Iráca quëran huarë' pënëntona'piro'sa' Quisoso ninotona', sha'huitërinënpoa' ina natëcaso marë'. Cancanënpoa quëran huarë' ina natëcaso' ya'huërin. Oshanënpoa marë' chiminin ni'ton, imapatëhua', ya'ipi oshanënpoa' inquitarinpoa'. "Ca oshanëhuë marë' mini Quisocristo chiminin," topatëhua', inquitarinpoa', itërin Pitrori.

Ispirito Santori ya'coancantërinso'

44 Noninso' natanahuatona', ya'ipiya natëpi. Nontaso chachin, Ispirito Santori ya'coancantërin. 45-46 Ina nohuanton, nisha nisha nananquë nonsapi. Co nitotaponaraihuë', Ispirito Santo nohuanton, napoapi. "Ma noyacha Yosëso paya," tosapi. Natanahuatona', cotioro'sa' Pitro ca'tanpisopita pa'yanpi: "Nisha piyapi'sa' niponaraihuë', Yosë nohuanton, Ispirito Santori ya'coancantërin," topi.

47—Isopitanta' canpoa pochin Ispirito Santori ya'coancantërin ni'quëhuarë' aporihuaina', tënahuë. 48"Quisocristo imarai huachi," topachinara, aporintëquë', itërin Pitrori. Napotohuachina, aporintopi.

—Isëquë iyaya yacapatoncoi, hua'quimiáchin a'chintocoi, itopi. Napotohuachinara, inaquë hua'quimiáchin yacapatërin.

Pitro Quirosarinquë natanpiso'

11 1Nisha piyapi'santa' Yosë nanamën natëpi ni'ton, Cotia parti a'naroáchin nahuinin. Ca'tano'santa' natantopi. Ya'ipi imapisopita inaquë ya'huëpiso' nitotopi. 2Napoaton Pitro Quirosarinquë huënantahuachina, a'naquën cotioro'sa' iráca nanan natëpisoari no'huipi. Quisoso imaponaraihuë', iráca nanaonta' nohuantopi.

3—Nisha piyapi'sa' pëinënquë yacapataton, inapitarë'quën coshatëran. Co inapitaso' marca niacotopihuë'. ¿Onpoatonta' naporan? itërin.

4Pitroso nipirinhuë' ya'ipiya sha'huitërin.

5—Natanco iyaro'sa', no'tëquën sha'huichinquëma'. Copëquë ya'huëasoco, a'na tahuëri Yosë nontárahuë. Naporo' co huë'ëporahuë', hua'narëso pochin quënanahuë. Panca ta'na pochin nininso' inápa quëran o'mararin. Catapini cachinën quëran huëntënimararin. Ca ya'cariya o'marin. 6Inaanaquë ni'pirahuë', nani ma'sha quënanahuë. Tananquë ya'huërinsopita, tanan ni'ni pochin nininso', pëhuara pochin nininso', nisha nisha anpiantëhuano'sa', inapita quënanahuë. 7Nontërincosonta' natanahuë. "Huanirahuaton isopita tëpaton ca'quë'," itërinco. 8"Inca Sinioro. Sopai inapitaso'. Co onporonta' ina pochin ca'chinahuë'. Iráca Moisësë pënënincoi ama ina pochin capa'huaiso marëhuë'," itohuatëra, 9inápa quëran itantarinco: "Noya capacaso', itëranquën ni'ton, ama quëmari 'sopai' itëquësohuë'. Co huachi tananpitacaso ya'huërinhuë'," itërinco. 10Cararo' inachachin sha'huitantarinco. Ina quëran inápaquë quëpanantarin. 11Naporo' cara quëmapi'sa' Simon pëinënquë canquipi. Sisaria quëran huë'pi. Capitan Corniriori a'parinso'. 12Ispirito Santo sha'huitërinco: "Inapita imaquë'. Ama nisha nisha yonquiatonhuë', noya paquë'," itërinco. Napoaton pa'nahuë. Isopita iyaro'sa' ca'taninaco, saotaya'pi chachin ca'taninaco. Pëinënquë canconahuatoi, ya'conai. 13Ya'conpatoira, Cornirio itërincoi: "Pëinëhuëquë Yosë nontasoco, anquëni ya'notirinco, ni'nahuë. 'Copëquë piyapi'sa' a'paquë' Simon Pitro maconta'ina'. 14Inaso' nanan sha'huitarinquën cha'ëcamaso marë'. Ina natëhuatan, Yosë anoyacancantarinquën. Quëmopinënpitanta' anoyacancantarin,' tënin anquëni," itërinco. 15Quisoso nanamën sha'huitasoco chachin, inapitanta' Ispirito Santori ya'coancantërin. Ya'nan canpoa' ya'coancantërinpoaso pochachin inapitanta' ya'coancantërin. 16Naporo' Sinioro sha'huitërincoiso' yonquirahuë. "Coanshaso' i'quë aporintërinquëma'. Yosëso nipirinhuë' Ispirito Santo aya'coancantarinquëma' catahuainquëmaso marë'," itërincoi Quisoso. 17Sinioro Quisocristo imapatëhua', Yosë nohuanton, Ispirito Santo ya'coancantërinpoa'. Inapitaso' nisha piyapi'sa' niponaraihuë', imapachinara, inapochachin Ispirito Santori ya'coancantërin. Yosëri noya ni'pachina, inapochachin canta' noya ni'i, tënahuë. ¡Co caso' nanitërahuë' nisha yonquia'huaso'! itërin Pitrori.

18Natanahuatona', co huachi no'huipihuë'.

—Tëhuënchachin Yosë nohuanton, nisha piyapi'santa' co noyahuë' yonquipisopita naniantatona', imasapi. Inari catahuarin ni'ton, nanpimiatapi. Ma noyacha Yosëso paya, itopi.

Antioquiaquë imapiso'

19 I'hua chachin Istipan tëpahuachinara, Quisoso imapisopita aparisitopi ni'ton, aquë yanquëëpi. A'naquën Pinisia parti pa'pi. A'naquëonta' Chipriquë pa'pi. A'napitanta' Antioquiaquë'pa' pa'pi. Nisha nisha parti paatona', Quisoso nanamën sha'huipi. Sha'huiponaraihuë', cotioro'saráchin sha'huitopi. 20 A'naquënso nipirinhuë' Antioquiaquë canconahuatona', nisha piyapi'santa' sha'huitopi. Sinioro Quisoso naporinso' a'chintopi. "Oshanëma' inquitatënquëma', anoyacancantarinquëma'," itopi. Chipri quëran huë'pisopita, Sirini quëran huë'pisopita, inapita napopi. 21 Yosëri catahuarin ni'ton, na'a piyapi'sa' natëtona', imapi. Iráca yonquipiso' naniantatona', Quisoso imasapi.

22 Quirosarinquë nahuinin. Quisoso imapisopita natantahuatona', Pirnapi a'papi Antioquiaquë ya'huëpisopita nicacaso marë'. 23-24 Inaquë canconahuaton, "Tëhuënchachin nisha piyapi'santa' imasapi. Yosëri na'con catahuarin," ta'ton, noya cancantërin. Pirnapiso' noya quëmapi. Yosë noya natërin. Ispirito Santori noyá ya'coancantërin ni'ton, piyapi'sa' pënënin: "Ama Sinioro a'pocosohuë'. Ya'ipi cancanëma quëran huarë' imamiatoco'," itërin. Pënënpachina, a'napitanta' Quisoso imapi.

25 Ina quëran Pirnapi Tarsoquë pa'nin Saono yonípon. Inaquë yoniton, quënanin. 26 "Huëquë' pa'a Antioquiaquë ya'huëpisopita a'chinta," itohuachina, "Inta nipachin pa'a," ta'ton, imarin. A'na pi'isa' inaquë ya'huëpi. Imapisopita catahuacaiso marë' yacapatopi. Na'a piyapi'sa' a'chintopi. Inaquë chachin Quisoso imapisopita nisha nininën acoantapi. "Cristo imaro'sa'," itopi.

27 Naporo' tahuëri'sa' pënëntona'piro'sa' Quirosarin quëran Antioquiaquë huë'pi. 28 A'naso' Acapo itopi. Inaso' Ispirito Santo nohuanton, ninorin. "Co hua'qui quëranhuë' ya'ipi parti tanarotapi," itërin ninoton. Ina quëran Craotio itopiso' Noma copirno ya'conaso', tëhuënchachin tanarotopi. 29 Napohuachina, imapisopita yonquipi Cotia parti ya'huëpisopita catahuacaiso marë'. Imapisopita parisitapi ni'ton, coriqui yaa'papi. Coriquihuano'saso' na'con quëtopi. Co coriquihuano'sahuë' nipisopitaso', pi'pian quëtopi. 30 Nani coriqui yontonpachinara, Pirnapi, Saono, inapita quëtopi quëpacaiso marë'. Quirosarinquë quëparahuatona', ansiano'sa' quëtonpi pahuantërinsopita quëtacaiso marë'.

Irotisëri aparisitërinso'

12 1 Naporo' tahuëri'sa' a'na hua'an ya'huërin, Irotisë itopiso'. Quisoso imapisopita no'huiton, sontaro'sa' a'parin aparisitacaiso marë'. 2 Santiaco maconpi. Inaso' Coansha iin. Mapachinara, sahuëniquë atëpatërin. 3 Tëpapi ni'ton, cotio hua'ano'sari pa'yatopi. Ina natantahuaton, Pitronta' macacaiso marë' camaitërin. Naporo' cotioro'sa' niyontonapi pan co ahuëpocatopisohuë' capacaiso marë'. 4 Mapachinara, tashinan pëiquë apo'motërin. Shonca saota sontaro'sa' acorin a'paicaiso marë'. Catapini, catapini ya'piri ni'sapi. Niya'huërëtatona', tashirë chachin a'pairapi. "Pascoa na'huëhuachin, piyapi'sa' ni'tërantapaiquë Pitro ana'intarahuë," tënin hua'an yonquiaton. 5 Pitro tashinan pëiquë ya'huapirinhuë', Quisoso imapisopita Yosë nontapi. Pitro marë' chiníquën Yosë nontapi.

Pitro tashinan pëi quëran cha'ërinso'

6 Tashiraya pochin hua'ani ana'intacaso' nisahuaso', Pitro huë'ësárin. Cato' sontaro'sari ahuancoanapipi. Cato' catinaquë tonpopi. Ahuënan quëran a'na sontarori nitonpotanpatërin. Inchinan quëran a'narinta' nitonpotanpatërin. Inapotahuatona', ya'ipi huë'ësapi. Ya'coanaquë cato' sontaro'sa chachin tashinan pëi' a'pairápirinahuë'. 7 A'nanaya Sinioro anquëninën inaquë ya'notimarin. Huënaráchin a'pinin. Pitro pichianahuaton, ochinanin. "Manóton huënsëquë' pa'a," itërin. Napotohuachina, tanpain quëran catina inaora nii'quiritërin. Cato quëran chachin nii'quiritërin. 8 "A'moanahuaton, sapatë' po'moquë'," itërin. Itohuachina, inaporin. "Aipi a'moransonta' a'mosahuaton, imaquico," itantarin.

9 Ina quëran pipihuachina, Pitrori imarin. "Co'ta'ma' anquëni ocoiarincohuë'. Topinan hua'narëso pochin ni'samarahuë," topirinhuë'. 10 Sontaro ya'natontarinso' na'huëtirin. Ina quëran a'nanta' na'cotiantarin. Pëianshinanquë huarë' canquirin. Inaquë panca ya'coana hua'na quëran nininso' ya'huëpirinhuë', inaora ni'soatërin. Pipirahuaton, a'na cachiquë pa'nin. Inaquë a'naroáchin anquëniri patërin.

11 Naporo' Pitro no'tëquën yonquirin: "Co hua'narëso pochin ni'nahuë'. Sinioro chachin anquëninën a'patimarinco nicha'ëincoso marë'. Irotisë, cotio hua'ano'sa', inapita yatëpapirinacohuë', nicha'ërinco," tënin.

12 Ina yonquiaton, Maria pëinënquë pa'nin. Coansha Marco a'shin inaso'. Inaquë na'a imapisopita niyontonahuatona', Yosë nontapi. 13 Paira tahuirinquë canconahuaton, ya'coananënquë pi'nitonin. Pi'nitohuachina, a'na nanon huë'nin, Rota itopiso'. 14 Pitro noninso' nohuianantahuaton, pa'yanin. Pa'yanaton, co ya'coana i'soataponahuë', ta'acontarahuaton, pëiquë ya'coantarin. Pitro aipiran huaniarinso' sha'huiconin.

15 —Quëmaso' hua'yantëran, itopirinahuë'.

—Co hua'yantërahuë'. Tëhuënchachin Pitro inaquë huaniarin, itohuachina:

—Co inahuë'. Anquëninën nimara, itopi.

16 Napoasoi', Pitroso' ya'coana pi'niantarin. Naporo huarë' i'soatopi. Pitro quënanahuatona', pa'yanpi. 17 Inaso nipirinhuë' imirin quëran anquitërin ama noncarocaiso marëhuë'.

—Sinioro chachin anquëninën a'patimarinco. Tashinan pëi quëran ocoirinco. Iya Santiaco sha'huitonco' nitochin. Ya'ipi imapisopitanta' sha'huitoco', itërin.

Ina quëran a'na parti pa'nin.

18 Tahuërihuachina, sontaro'sa' pa'pi pa'yanpi. "¿Intoacha Pitro pacaya?" nitopi. 19 Irotisëso nipirinhuë': "Pitro maconquë'," itopirinhuë'.

"Capa huachi," itohuachina, a'na a'na sontaro natanin. Co nitotohuachinarahuë', tëpacaiso marë' camaitërin. Napoaton sontaro'sa' Pitro a'paipisopita tëpapi. Ina quëran Irotisë Cotia quëran pipirahuaton, Sisariaquë pa'nin ya'huapon.

Irotisë chimininso'

20 Irotisi hua'an ya'huërinquë nisha nisha piyapi'sa' huëcatona', cosharo' pa'anquipi. A'naquënso' cosharo' yapa'anpirinahuë', chiníquën no'huiton, co nohuantërinhuë' quëtacaso'. Tiroquë ya'huëpisopita, Sitonquë ya'huëpisopita, inapita no'huirárin. Napoaton niyontonahuatona', inaquë huë'pi.

Po'oana quëran inpriatonën Pirasito itopiso' nontiipi.

—Quëmari hua'an nontëquë' ama huachi no'huiincoisohuë'. Ina marë' coriqui quëchinquën, itopi.

—Noyahua', tosahuaton, pa'nin hua'anën nontacaso marë'.

21—Sha'huitëquë' huënta'ina' nonchi, itërin. Niyontonpachinara, noyápiachin nitaparin. Hua'anëntacaso' shiranënquë huënsërahuaton, piyapi'sa' nontarin. 22Natanahuatona', pa'yatapi: "Ma noyanquëncha quëmaso paya. Co piyapi pochin nontërancoihuë'. Yosë chachin pochin nontarancoi," itopi chiníquën nontatona'. 23Topinan piyapi niponahuë' natanahuaton hua'an nipa'yatërin. Yosëíchin chinotacaso nipirinhuë' naporinso marë', a'naroáchin Sinioro anquëninëni acaniorin. Chiníquën canioton, shonari pë'yarin. Parisitërarin quëran chiminin.

24Yosë nanamënso nipirinhuë' nahuinarin. Nisha nisha parti sha'huirápi ni'ton, na'a piyapi'sa' natëtona' imasapi.

25Pirnapi, Saono, inapitaso' nani yonquipi Antioquiaquë paantacaiso'. Imapisopita coriqui a'papiso' nani quëtonpi ni'ton, Quirosarin quëran pipirahuatona', paantapi. Coansha Marconta' quëpapi.

Pirnapi, Saono inapita a'chinacaso marë' a'papiso'

13 1Antioquiaquë na'a Quisoso imapisopita ya'huëpi. Na'a niyontonahuatona', Yosë chinotopi. A'natërápo quëmapi'sa' ansiano ya'conpi. A'naquënso' Quisoso nanamën sha'huitona', pënëntopi. A'naquëonta' imapisopita a'chintopi noya imacaiso marë'. Inapitaso': Pirnapi, Simon, Nosio, Manain, Saono, inanapo ya'huëpi. Simonso' yara piyapi. Nosioso' Sirini quëran huë'nin. Manainso', Cariria hua'an Irotisë pëinënquë so'sorinso'. 2A'na tahuëri co coshatatonaraihuë', Sinioro chinotopi. Napohuachinara, Ispirito Santori sha'huitërin: "Pirnapi, Saono inapita nohuantërahuë paatona', piyapi'sa' a'chintacaiso marë'. Ina marë' inapita acorahuatoma', a'paco' pa'ina'," itërin.

3Napoaton co coshatatonaraihuë', inapita marë' chiníquën Yosë nontopi. Nani Yosë nontohuachinara, së'huamotorahuatona', acopi paatona' a'chinacaiso marë'. Ina quëran a'papi.

Chipri parti a'chinpiso'

4Ispirito Santo nohuanton, Siriosiaquë pa'pi marë pa'tacaiso marë'. Ina quëran panca nanchaquë pa'sahuatona', Chipri parti canconpi. Panca so'ton inaso'. Inaquë na'a ninano' ya'huërin. 5Saraminaquë nonshirahuatona', cotio niyontonpiso pëiquë pantarahuatona', Yosë nanamën sha'huitopi. Nisha nisha niyontonpiso pëiquë sha'huitëra'piapi. Coansha Marconta' pa'nin catahuacaso marë'.

6Inaquë sha'huirahuatona', ya'ipi Chipri parti pa'topi. A'chintëra'piapi. Inapoatona', Paposëquë huarë' canconpi. Inaquë a'na pënoton quënanconpi. Inaso' cotio quëmapi, Pariquisoso itopiso'. Inaso', nonpin nanan pënëntona'pi ni'ton, piyapi'sa' nonpintarin. 7Inaso' hua'an amiconën. Hua'anso' Siriquio Paono itopi. Inaso' noya yonquirin. "Canta' Yosë nanamën nata'in," ta'ton, Pirnapi, Saono, inapita amatërin. 8Pënotonso nipirinhuë' co nohuantërinhuë'. Inaso' Crico nananquë Irimasë itopi. "Ama natëquësohuë'," toconin. 9Saonoso' Noma nananquë Paono itopi. Ispirito Santori noyá ya'coancantërin ni'ton, pënoton ni'sárin quëran itapon:

10—Quëmaso' sopai pochin cancantëran. Yosëso' noya noya nipirinhuë', yainimicotëran. Tëhuënchachin nonpintënquën, pa'pi co noya quëmapinquënhuë'. Sinioro no'tëquën sha'huitopirinpoahuë', ¿onpoatonta' quëmari nonpintaton, a'napita anishacancantaran? 11 Apiramiachin Yosë nohuanton, co manta' quënantaranhuë'. Hua'quimiachin co pi'i quënanaranhuë', itërin.

Napotohuachina, a'naroáchin chitoro pochin ni'tërin. Somaraya pochin nicaton, co manta' quënantërinhuë'. Si'pinantápirinhuë', a'na piyapi nohuantërin matanparahuaton, quëpacaso marë'. 12 Hua'ani ni'sahuaton, "Yosëri mini napotërin," ta'ton, natërin. Sinioro nanamën natanahuaton, pa'yanin. "Inaso' chiníquën nanan," tënin.

Pisitia parti pënëntërinso'

13 Ina quëran Paonoso', ca'taninsopitarë chachin a'na parti pa'nin. Nanchaquë ya'conahuatona', marë pa'tantapi. Panpiria parti nonshirahuatona', a'na ninano Piriqui itopiquë pa'pi. Coansha Marcoso nipirinhuë', co huachi imátërinhuë'. Quirosarinquë ayamantarin. 14 Paonoso' Pirnapirë chachin paantapi. Piriqui na'huëtahuatona', aquë iratopi. Pa'sápatona', a'na Antioquiaquë canconpi, Pisitia parti ya'huërinso'. Chinoto tahuëri nipachina, cotio niyontonpiso pëiquë pa'pi. Inaquë ya'conahuatona', huënsëpi. 15 Cotio ansiano'sa' quirica nontapi. Moisësë iráca pënëntërinso', pënëntona'piro'sa' ninshitopiso', inapita nani nontohuachinara, itapona':

—Achinicancanamacoiso marë' yapënënpatamacoi iyaro'sa', sha'huitocoi nata'in, itërin.

16 Napotohuachina:

—Noyapa', carinquëmanta' pënëinquëma', ta'ton Paono huanirin. Huanirahuaton, imirin quëran tasatërin piyapi'sari ta'tatona' natanacaiso marë'.

—Natanco iyaro'sa'. A'naquëmanta' nisha piyapinquëma' nipomarahuë', Yosë chinotërama'. Canpitanta' natanco. 17 Iráca quëran huarë' israiro'sanpoa' Yosë chinotërëhua'. Iráca chachin shimashonënpoapita acorin piyapinënpita nicacaiso marë'. Iquipitoquë ya'huëapona', Yosë nohuanton, na'api. Ina quëran Yosëri chachin chiníquën nanantaton, catahuarin inatohua quëran cha'ëcaiso marë'. 18 Catapini shonca pi'ipi inotëro parti pa'pachinara, Yosëri nosoroaton, co ata'huantërinhuë'. Co yanatëpirinahuë', na'con catahuarin. 19 Ina nohuanton, Canaan parti pa'pi. Inatohua' nisha nisha piyapiro'sa' ya'huëpi, nisha nisha nananquë nonpisopita. Canchisë huënton ya'huëpirinahuë', co Yosë natëpihuë' ni'ton, ina nohuanton minsëpi. Inaquë chachin shimashonënpoapita ya'huëpi. Yosëri catahuarin ni'ton, ina no'pa' hua'anëntopi. 20 Ya'ipi quëran catapini pasa a'natërápo shonca pi'ipi ninin.

Ina piquëran Yosë nohuanton, hua'ano'sa' ya'cona'piapi catahuacaiso marë'. Samoiro ya'conaquë huarë' inapopi. 21 Inaso' noya pënëntopirinhuë': "Copirno nohuantërai huachi," topachinara, Yosëri Saono acorin. Inaso' Mincamin huënton quëmapi, Quisi hui'nin. Catapini shonca pi'ipi Saono hua'anëntopirinhuë', 22 Yosëri ocoirahuaton, Tapi acorin. Quisi hui'nin inaso'. Nóya quëmapi ni'ton, Yosëri noya ni'nin. "Tapiso' ca pochin cancantërin. Noya ni'nahuë. No'tëquën natëarinco," tënin Yosë. 23 Iráca chachin Yosëri sha'huitërin: "A'na tahuëri Tapi shiin nicha'ësarinquëma'."

itërin shimashonëmapita. Iporasoˈ iyaroˈsaˈ, nani Quisoso aˈpaimarin nichaˈëinpoaso marëˈ. ShaˈhuitërinsoChachin aˈpaimarin. 24 CoˈhuaraQuisoso huëˈshatërasohuëˈ, Coansha pënëntarin. Naˈaisrairoˈsaˈpënënarin. “Co noyahuëˈ yonquiramasopita naniantatomaˈ, Yosë chachin tahuërëtantacoˈ. Ina quëran iˈquë aporintaranquëmaˈ,” itërin. 25 Coansha pënëntërinsoˈ yatiquihuachina, noˈtëquën shaˈhuirin. “ ‘Quëmasoˈ Cristonquën,’ itopiramacohuëˈ, co casoˈ inacohuëˈ. Nipirinhuëˈ, ca piquëran huëˈsarin. InasoˈnoyanoyaCo casoˈ maquëyancohuëˈ niˈto, co sapatën iˈquiritaˈhuaso tëranta ˈ nanitarahuëˈ,” itërin.

26 “Canpoasoˈ iyaroˈsaˈ, Apraan shinpitanpoaˈ niˈtëhuaˈ, Yosë nanan aˈpatirinpoaˈ nichaˈëinpoaso marëˈ. Nisha piyapinquëmantaˈ Yosë chinotohuatamaˈ, nichaˈësarinquëmaˈ canpitantaˈ. Napoaton yaˈipinquëmaˈ shaˈhuitaranquëmaˈ. 27 Quirosarinquë yaˈhuëpisopitasoˈ, co Quisoso nohuitopihuëˈ: ‘Yosëri aˈpaimarin,’ co topihuëˈ. Co huaˈanoˈsa tëranta ˈ napopihuëˈ. Pënëntonaˈpiroˈsaˈ ninshitopisoˈ nani chinoto tahuëri natanpirinahuëˈ, co yonquipihuëˈ. ‘Quisoso tëpaquë ,’ itopi. Iráca ninorinso chachin yatëpapi. 28 Co maˈmarë tëranta ˈ tëpacasohuëˈ nipirinhuëˈ, Pirato shaˈhuitopi: ‘Tëpaquë ,’ itopi. 29 Ina quëran yaˈipi Yosë quiricanënquë ninorinsoˈ nanihuachina, corosë quëran anohuararahuatonaˈ, naˈpi naninquë poˈmopi. 30 Inaquë poˈmopirinahuëˈ, Yosëri ananpitaantarin. 31 Nanpiantarahuaton, aˈna yoqui miria pochin yaˈhuantarahuaton, caˈtanoˈsanënpita yaˈnotëraˈpiarin. CoˈhuaraChimiyantërasohuëˈ, naˈa Carirìaquë yaˈhuëpisopitari caˈtanpi. Quirosarinquë huarëˈ imapi. Quisoso nanpiantahuachina, inapitarintaˈ quënanpi. Quënanahuatonaˈ, yaˈipi piyapi shaˈhuitapi: ‘Nanpiantarin mini. Quiyari niˈnai,’ tosapi.

32 Quiyantaˈ, iyaroˈsaˈ, noya nanan shaˈhuitarainquëmaˈ. Iráca Yosëri shimashonënpoapita nontaton, shaˈhuitërin. 33 Iporasoˈ nani Quisoso aˈpatimarinpoaˈ. Shinpitanpoaˈ niˈtëhuaˈ, yonquirinpoaˈ. Quisoso ananpitaantarahuaton, catahuarinpoaˈ canpoantaˈ. Yosë quiricanënquë iráca ninshitërin. ‘Quëmasoˈ huiˈnahuënquën. Ipora chachin acoaranquën huaˈanëntamaso marëˈ,’ tënin Tapi. Sarmo catoquë naporin. 34 Yosëri ananpitaantacasoˈ ninorin. Co nonën chanatarinhuëˈ. Iráca quiricanën quëran itërin: ‘Tapi noˈtëquën nontërahuë. Nosoroato, naˈcon catahuarahuë. Canpitantaˈ inapochachin catahuaranquëmaˈ,’ tënin Yosë. 35 Napoaton Tapiri ninshitantarin. ‘Quëmasáchin natëranquën niˈton, co nohuantaranhuëˈ nonëhuë chanatacasoˈ,’ itërin, Yosë nontaton. Sarmo quiricaquë chachin naporin. 36 Napoaponahuëˈ, Tapisoˈ Yosë natëton, piyapiˈsaˈ catahuarin. Ina quëran chiminin. Shimashonënpita pirayan paˈpitopi. Nonën chanatërin. 37 Quisososo nipirinhuëˈ Yosëri ananpitaantarin. Co nonën chanatërinhuëˈ. Quisoso nonën chachin ninoton, Tapi iráca ninshitërin. 38-39 Napoaton iyaroˈsaˈ shaˈhuichinquëmaˈ. Quisosoíchin nanitaparin oshanëmaˈ inquitiinquëmasoˈ. Iráca pënëntërinsoˈ Moisësëri ninshitopirinhuëˈ. Ina imapatamaˈ, co oshanëmaˈ inquitarinquëmahuëˈ. Nipirinhuëˈ, Quisoso natëhuatëhuaˈ, oshanënpoaˈ inquitarinpoaˈ. Oshanënpoa marëˈ chiminin niˈton, inquitarinpoaˈ. Ina quëran Yosë noya niˈsarinpoaˈ. 40 Nani natanamaco niˈton, aˈnaroáchin, iyaroˈsaˈ, natëcoˈ.

Ni'cona ana'intochinquëma'. Iráca Yosë
quiricanën quëran pënëntona'piro'sa'
itapona':
41 'Yosëri itërin: "Canpitaso'
na'con tëhuaconama'.
Iso tahuëri'sa' ca nohuanto,
na'con ma'sha onpoarama'.
Yonquirahuëso' sha'huitari-
nënquëma'.
Natanapomarahuë', co natëtara-
mahuë'. Napoaton pa'yana-
toma', yonquico'.
Chiníquën ana'intaranquëma'
ni'ton, ta'huantarama',"
tënin Yosë,' itopi.
Canpitanta' ni'cona inapochachin ana'in-
tochinquëma', tënin Paono, pënëntaton.
42 Ina quëran niyontonpiso pëi quëran
pipihuachinara, 'a'na chinoto tahuë-
rinta' inapochachin a'chintaantacoi,'
itopi. 43 Piyapi'sa' noquitopirinahuë',
na'a cotioro'sari Paono imasapi. Nisha
piyapi'santa' cotioro'sa pochin Yosë
chinotopisopita imasapi. Imapachi-
nara, Paono, Pirnapi catoari chachin
a'chintantapi.
'Yosë inaora nohuanton, nosororin-
poa',' ta'toma', imamiatoco',"
itopi.
44 A'na chinoto tahuëri nanihua-
china, ya'ipi ninanoquë ya'huëpisopita
niyontonpi Yosë nanamën natanacaiso
marë'. Caraíchin piyapi co pa'pihuë'.
45 Cotioro'saso nipirinhuë' notohuaro'
piyapi ni'sahuatona', no'huitona', apira-
topi. "Isopitaso' nisha piyapi'sa' ni'ton,
co canpoa pochin iráca pënëntërinso'
natëpihuë'," ta'tona', no'huitopi.
"Paono co no'tëquën a'chininhuë'.
Inaso' nonpintë'," itopi. 46 Paonoso
nipirinhuë' chiníquën cancantaton, co
të'huarinhuë'. Pirnapinta' chiníquën
cancantërin.
—Canpita'ton Yosë nanamën sha'-
huita'huanquëmaso' ya'huëpirinhuë',
a'porama' ni'ton, canpitaora tëhuë-
nëma quëran co nanpimiataramahuë'.
Napoaton nisha piyapi'sa' a'chintarai.
47 Sinioro sha'huitërincoi:
"Quëmaso' acoranquën nisha
piyapi'sa' a'chintaton
anohuitancoso marë'.
A'pintërëso pochin nanamëhuë
anitotaran.
Ya'ipi parti paaton, piyapi'sa'
a'chintëra'piapon cha'ëcaiso
marë'," itërincoi, tënin
Paono.
48 Nisha piyapi'sa' natanahuatona',
pa'yatopi. "Ma noyacha Yosë sha'hui-
tërinpoa paya," topi. A'naquën Yosëri
huayonin ni'ton, natëtona', Quisoso
imasapi ina nohuitatona', nanpimiata-
caiso marë'. 49 Ya'ipi ina parti Sinioro
nanamën nahuinin. 50 Cotioro'saso
nipirinhuë' ninano' hua'ano'sa' nontopi.
Sanapi'santa' chiníquën nanantopi-
sopita nontopi, Yosë chinotopisopita
nininso'. "Paono co noya quëmapihuë'.
Pirnapinta' co noyahuë'. Co isëquë
nohuantëraihuë'," toconpi. Napota-
tona', aparisitahuatona', a'papi. 51 "Nani
sha'huitopiranquëmahuë', co nohuan-
taramahuë' ni'ton, canpitaora tëhuë-
nëmaquë nina'intarama'," itahuatona',
Iconioquë pa'pi. 52 Patopirinahuë', nani
a'chintopi ni'ton, Quisoso imapisopi-
taso' noya cancantopi. Ispirito Santori
noyá ya'coancantërin.

Iconioquë a'chinpiso'

14 1 Paono, Pirnapi, inapita
Iconioquë canconpachinara,
inachachin niantapi. Inaquënta' chinoto
tahuëri nanihuachina, cotio niyonton-
piso pëiquë ya'conpi. Nóya a'chinpi
ni'ton, na'a cotioro'sari natëpi. Na'a
nisha piyapi'santa' Quisoso imápi.
2 A'naquën cotioro'saso nipirinhuë', co

yanatëpihuë'. Napoaton, nisha piyapi'sa' nontatona', anishacancantopi. “Quisoso imapisopita co noya piyapisahuë',” itopi. Napoaton a'naquën co yaimatonahuë', imapisopita no'huipi. 3Hua'qui' inaquë Paono yacapatërin. Pirnapirë chachin inaquë ya'huëpi. Chiníquën cancantatona', Siniorori nosororinso' sha'huirápi. No'tëquën sha'huipi ni'ton, Siniorori catahuarin cania'piro'sa' a'naroáchin anoyatacaiso'. Ina ni'sahuatona', “Tëhuënchachin Yosë catahuarinquëma',” itopi. 4Ya'huëhuano'saso' nisha nisha yonquipi. A'naquën cotioro'sa pochin cancantopi. A'naquënso nipirinhuë' Paono, Pirnapi, inapita natëpi. 5Cato chachin noya nipirinahuë', cotioro'-saso' nisha piyapi'sarë' napopianachin yonquiatona', chinotopi ahuëcaiso'. Hua'ano'sarinta' no'huipi. Na'piquë yatëpapirinahuë', 6natantahuatona', ta'api. Niconia parti pa'pi. Inaquë cato' panca ninanoro'sa ya'huërin. A'naso Nistra, a'nanta' Tirpi itopi. 7Inatohua' paatona', noya nanan sha'huiantarapi. Ya'cariyanta' a'chinapi.

Paono na'piquë të'yarapiso'

8Nistraquë apia ya'huërin. Co nanitërinhuë' iratacaso'. Nasitërin quëran huarë' co onporonta' huanirinhuë'. 9Paonori a'chintohuachina, nóya natanarin. Napohuachina, Paonori notëërin. “Iso quëmapi noya natëtërin. ‘Quisocristo nanitërin anoyatiincoso',’ tëninso marë' anoyatarahuë,” tënin yonquinënquë. 10Napoaton chiníquën itapon:

—No'tëquën huaniquë' iyasha, itërin.

A'naroáchin huanirahuaton, noya pa'sarin. 11Piyapi'sari ni'sahuatona', Niconia nananquë ninontopi:

—Yosëro'sa' isëquë o'matona', piyapi taraimapi, topi.

12“Pirnapiso' Sioso chinotërëhuaso',” nitopi. Paono na'con na'con a'chinin ni'ton, “Inaso' Irimisë chinotërëhuaso',” nitopi. (Inahuara nananquë ninontopi ni'ton, Paono, Pirnapi inapitaso' co natanpihuë'.) 13Ninano intonquë Sioso moshapiso pëi' ya'huërin. Ina hua'anënso', ohuaca' masahuaton, yancoro'sa' sihuirin, apë'pëconotacaso marë'. Notohuaro' piyapi'sari imasapi. Ninano ya'coanaquë quëparahuaton, inaquë yatëparin moshacaiso marë'. 14Naporo huarë' Pirnapi, Paono, inapita nitotopi. Natanahuatona': “Tata Yosëíchin chinotacaso' ya'huërin,” ta'tona', a'mopiso oshapi. Huancanachin ta'arahuatona', chiníquën nontopi.

15—¿Onpoaramata' iyaro'sa'? Ama moshacoisohuë'. Tëhuënchachin co quiyaso' moshamacoiso ya'huërinhuë'. Quiyanta' piyapicoi, canpita pochachin ninai. Noya nanan sha'huita'huanquëmaso marë' huë'nai. Quisoso nanamën, iyaro'sa', a'chinchinquëma', natanco. Mamanshi topinan quëran mosharama'. Yosëso nipirinhuë' nanpirárin. Ama huachi mamanshi moshacosohuë'. Inapita naniantatoma', Yosë imaco huachi. Isoro'pa', inápaquë ya'huërinsopita, marëro'sa', ya'ipi ma'sharo'sa', inapita inari ninin. 16Iráca piyapi'sa' co Yosë nohuitopihuë' ni'ton, Yosëri tananpitërin inahuara yonquipiso' imacaiso marë'. 17Nipirinhuë', nosoroatonpoa', nani ma'sha acotërinpoa' ina nohuitacaso marë'. Ina nohuanton, o'nanin. Ina nohuanton, ma'sha papotërin. Ina nohuanton, cosharo' ya'huëtërinpoa' ca'patëhua' noya cancantacaso marë'. Inapoaton, noya yonquirinpoaso' anitotërinpoa', itopi.

18Napotopirinahuë', co a'naroáchin natëtopihuë'. Parisi quëran pochin natëtona', co huachi ohuaca' tëpatona inapita moshapihuë'.

19 Napoaponahuë', cotioro'sari huëcapairahuatona', anishacancantopi. A'naquën Antioquia quëran huë'pi. A'napitanta' Iconio quëran huë'pi. Huë'sahuatona', Paono, Pirnapi, inapita sha'huirapipi ni'ton, no'huipi.

No'huirahuatona', Paono mapi. Masahuatona', na'piquë të'yarahuachinara, chiminpirinhuë'. Ohuararahuatona', ninano intonquë të'yatonpi. "Nani chiminin," ta'tona' inaquë patopi. 20 Quisoso imapisopitari tancapitahuatona', nocoasoi', a'nanaya ni'tiintarahuaton, huaniantarin. Ninanoquë paantarin. Tahuëririnquë Tirpiquë pa'nin. Pirnapinta' pa'nin.

21 Inaquë noya nanan sha'huitohuachina', na'a piyapi'sa' Quisoso imasapi. Nani a'chintohuachinara, Nistraquë ayamantapi. Ina quëran Iconioquënta' paantarahuatona', Antioquiaquë cancoantapi. 22 Cara ninanoquë chachin Quisoso imapisopita pënëna'piapi. "Ama iyaro'sa' Quisoso a'pocosohuë'. Imamiatoco'. A'napita aparisitarinënpoa'. Parisitacaso' ya'huërin. Parisitatëhua', Yosë hua'anëntërinquë ya'conarëhua'. Napoaton noya ahuantoco'," itopi. Pënënpachinara, achinicancanpi. 23 Yapa'pachinara, a'naya a'naya Quisoso imapisopitaquë ansiano'sa' acora'piapi. Noya nipisopitaráchin acora'piapi. Co coshatatonaraihuë', inapita marë' Yosë nontopi: "Ya'ipi isopita, Sinioro, noya natërinënquën. Noya a'paiquë'," itopi. Cara ninanoquë chachin napopi.

Hua'qui quëran ya'huëpiquë paantapiso'

24 Ina quëran paantapi. Pisitia parti na'huëtaantarahuatona', Panpiria parti cancoantapi. 25 Piriquiquë Yosë nanamën sha'huiantarahuatona', Atariaquë pa'pi huachi. 26-27 Ina quëran nanchaquë huë'sahuatona', Antioquiaquë canquipi. A'papi quëran chachin canquiantapi. Canquirahuatona', Quisoso imapisopita ayontonahuatona', ya'ipi sha'huitopi. "I'hua chachin a'paramacoi. 'A'na parti ya'huëpisopita noya nanan sha'huitonco'. Insëquësona pa'patama', Yosë noya catahuainquëma'," itohuatamacoira, pa'nai. Nani sha'huirai. Yosë nóya catahuarincoi. Ina nohuanton, nisha piyapi'santa' Quisoso natëtona', Yosë huëntonënquë ya'conpi," itopi. 28 Inaquë hua'qui' ya'huëantapi. Imapisopitarë' ninontatona', noya ya'huëpi.

Quirosarinquë anoyatopiso'

15 1 Ina quëran a'naquën quëmapi'sa' Cotia parti quëran canquipi. Quisoso imaponaraihuë', Moisësë pënëntërinsonta' imasapi. Napoaton Antioquiaquë canquihuachinara, imapisopita nisha a'chintopi. "Iráca Moisësë pënëninpoa' marca niacotacaso'. Co ina natëhuatamahuë', co Yosë anoyacancantarinquëmahuë'," itopi. 2 Paonoso', co ina pochin yonquirinhuë'. "Co niacotacaso' ya'huërinhuë'," tënin. Pirnapinta' inachachin yonquirin. Napoaton canquipisopitarë' ninontopi. "Co no'tëquën a'chinamahuë'," nitatona', chiníquën ninontopi. Napoaton imapisopitari itapona': "Quirosarinquë paco'. Ca'tano'sa', ansiano'sa', inapita natanco'. ¿Ma'tama' sha'huichinënquëmapa'?" ta'tona', Paono, Pirnapi, inapita a'papi. A'napitanta' inapitarë' a'papi.

3 A'pahuachinara, pa'pi. Pinisia parti, Samaria parti, inaquëpita pa'sahuatona', sha'huira'piapi. "Nisha piyapi'santa' iráca yonquipiso' naniantatona', Quisoso imasapi huachi," itëra'piapi. Quisoso imapisopita natanahuatona', nóya cancantopi.

4 Quirosarinquë canconpachinara, ya'ipi Quisoso huëntonënquë

ya'conpisopita noya nontopi. Ca'tano'sa', ansiano'sa', inapitanta' noya nontopi. Ina quëran Paonori ya'ipi sha'huitërin: "Aquë iyaro'sa' pa'nai Quisoso nanamën sha'huita'huaiso marë'. Yosë noya catahuarincoi. Nisha piyapi'santa' Quisoso imasapi. Nisha nisha ninanoquë niyontonapi," itërin. 5 Ina natanahuatona', a'naquën parisioro'sa' Quisoso imaponaraihuë', co noyahuë' natanpi. Napoaton huanirahuatona', tapona':

—Nisha piyapi'sa' yaimapachina', marca acotacaso' ya'huërin. Ya'ipi Moisësë iráca pënëntërinso' imacaiso' ya'huërin. Inapita a'chintoco' imaina', itopi.

6 Napoaton ca'tano'sa', ansiano'sa', inapita niyontonpi nisha nisha yonquipiso' natanacaiso marë'. 7 Hua'qui' ninontohuachinara, Pitro huanirahuaton, itërin:

—Canta' iyaro'sa' pi'pian sha'huichinquëma'. Nani iráca Yosë acorinco nisha piyapi'sa' sha'huita'huaso marë'. Ina nohuanton, Quisoso nanamën sha'huitërahuë. Inapitanta' natanahuatona', natëpi. Natëtona', imasapi. Ina nitotërama' canpitanta'. 8 Ya'ipi yonquirëhuasopita Yosë nitotërin. "Inapitanta' cancanëna quëran noya natërinaco," ta'ton, Ispirito Santo aya'coancantërin. Canpoa' ya'coancantërinpoaso pochachin inapitanta' ya'coancantërin. 9 Ya'ipinpoa' napopianachin ni'ninpoa'. Nisha piyapi'santa' nosororin. "Quisocristoíchin imasarahuë," topachinara, cancanëna' anoyatërin. 10 Iráca Moisësë nisha nisha pënëntopirinhuë', shimashonënpoa' co nanitopihuë' ya'ipiya no'tëquën natëcaiso'. Canpoanta' co nanitaparëhuahuë'. ¿Ma'marëta' nipachin nisha piyapi'sa' imapachina', iráca pënëntopiso' a'chinacaso' nohuantërama'? tënahuë. Yosëri noya ni'pachina, co canpoari nisha sha'huicaso' ya'huërinhuë'. Quisoso imapisopita tananpitahua', Yosë ana'intohuachinpoa'. 11 Sinioro Quisoso natëhuatëhua', inaora nohuanton, nicha'ësarinpoa'. Nosoroatonpoa', oshanënpoa marë' chiminin ni'ton, anoyacancantërinpoa'. Inapochachin nisha piyapi'santa' anoyacancantërin, tënin Pitro.

12 Ina natanahuatona', "No'tëquën nonin," ta'tona', ta'tápi. Ina quëran Pirnapi, Paono, inapitanta' sha'huitantapi: "I'hua pa'patoira, Yosë na'con catahuarincoi. Quisoso nanamën sha'huitohuatoira, na'a nisha piyapi'sari natëpi. Inapitanta' caniohuachinara, Yosë nohuanton, anoyatëra'piarai. Ni'sahuatona', 'Tëhuënchachin Yosëri catahuarin,' topi," tënin Paono.

13 Nani nontohuachina, Santiaconta' tapon:

—Natanco iyaro'sa'. 14 Iya Simon nani sha'huitërinpoa'. Yosë nohuanton, ina'ton nisha piyapi'sa' a'chintërin. A'chintohuachina, a'naquën imasapi, Yosëri huëntonënquë aya'conin. Inapitanta' piyapinënpita pochachin ni'sarin. 15 Inachachin pënëntona'piro'sa' ninshitërin. Iráca Yosë quiricanënquë ninshitaton, tapon:

16 "Yosë chachin naporin:
'A'na tahuëri huëantarahuë.
Tapi shinpita catahuaantarahuë.
Inapitaso' naniantërinaco
ni'tona', pëi' mocarinso
pochin nisapi.
Co noya cancanto-
pirinahuë', cari
anoyacancantaantarahuato,
noya acoantarahuë.
17 A'napita piyapi'santa'
nohuitiinacoso marë' napoarahuë.

Nisha piyapi'santa' nohuitohuachinaco, chinotarinaco.
Ca nohuanto, a'naquën imasarinaco,'
18 tënin Yosë. Iráca quëran huarë' yonquirin nisha nisha piyapi'sa' nicha'ëcaso'.
Ina yonquiaton, anitotërinpoa',"
tënin pënëntona'pi.
19 "Napoaton nisha piyapi'sa' Yosë imapachina', noya nia'ahua', tënahuë. Co ya'ipi Moisësë pënëntërinso' a'chintacaso ya'huërinhuë'. 20 Nipirinhuë', pi'pian pënënacaso marë' ninshitahua'. Nisha piyapi'sa' ma'sha tëpapi mamanshi moshacaiso marë'. Ina nosha Quisoso imapisopita tananpichina'. Naporahuatona', a'naquën maconorahuatona', ma'sha tëpapi. Co huënainën noya inquitopihuë'. Ina noshanta' ama ca'inasohuë'. Naporahuatona', ama monshihuainasohuë', Inaíchin pënëanhuan'. 21 Iráca quëran huarë' Moisësë pënëntërinso' ya'huërin. Na'a ninanoquë a'chintapi. Nani chinoto tahuëri niyontonpiso pëiquë nontopi. Napoaton ama inapita pinoinënpoaso marëhuë' ina pochin quirica a'patahua' Quisoso imapisopita pënënacaso marë'," itërin.

Pënënacaiso marë' ninshitopiso'

22 "Noyahua'. Ina pochin ninshitahua'," topi ya'ipiya. Ina quëran ca'tano'sa', ansiano'sa', inapita yonquipi catoya'pi a'patacaiso marë'. "Paono, Pirnapi, inapita panantahuachina', inahuanta' ca'taina'," topachinara, "Inanta' noya," topi ya'ipi imapisopita. Napoaton cato' quëmapi'sa' nóya nipisopita huayonpi paatona' sha'huitacaiso marë'. A'naso' Sirasë. A'nanta' Cotasë. Parsapasë itopi anta'. 23 Ina quëran quirica ninshitopi Antioquiaquë ya'huëpisopita quëtontacaiso marë'.

"Iyaro'sa'. ¿Noya canpitanta' ya'huarama'? Noya quiyanta' ya'huarai. Quiyaso' ca'tano'sanënpitacoi ninshitarainquëma'. Ansiano'saro'coi chachin quirica a'patarainquëma', ni'co'. Co cotioro'sanquëmahuë' nipomarahuë', canpitanta' Quisoso imarama' ni'ton, iyahuëipita pochin ni'nainquëma'. Ya'ipi imaramasopita Antioquiaquë, Siria parti, Sirisia parti, inatohua' ya'huëramasopita iso nanan chachin a'patarainquëma' nitotacamaso marë'. 24 I'hua a'naquën isëquëran pa'pachinara, nisha a'chintërinënquëma'. 'Co Moisësë pënëntërinso' natëhuatamahuë', co Yosë huëntonënquë ya'conaramahuë',' itërinënquëma'. Co quiyari a'papiraihuë', pa'pi. Natanahuatoma', nisha nisha yonquirama'. Pirnapi Paonorë chachin huëcaton, nani sha'huitirincoi. Ipora huarë' nitotatoi, ninshitarainquëma'. 25 Napoaton niyontonpatëira, catoya'pi sha'huitatoi, a'patarainquëma'. Pirnapi, Paonorë chachin ya'huëramaquë pa'pachina', inapitanta' pa'sapi. Pirnapi, Paono cato chachin nóya quëmapi'sa', tënai, noya nosororai. 26 Sinioro Quisocristo nanamën sha'huipiso marë' na'con aparisitopi. A'naquëni no'huitona', pi'píshachin shitëpapi. 27 Napoaton Cotasë, Sirasë inapita a'patarainquëma' yonquiraiso' sha'huitinquëmaso marë'. 28 Nani iyaro'sa' ninontërai. Ispirito Santonta' no'tëquën anitotërincoi. Napopianachin yonquiatoi, ninshitarainquëma'. Co ya'ipi Moisësë pënëntërinso' natëcaso' ya'huërinhuë', tënai. Pi'pisha sha'huichinquëma' natëcamaso marë'. 29 A'naquën ma'sha tëpapi mamanshi moshacaiso marë'. Ina nosha tananpitoco', tënai. Naporahuaton, a'naquën maconorahuatona',

ma'sha tëpapi. Co huënainën noya inquipirinhuë', ca'pi. Ina noshanta' ama ca'cosohuë'. Naporahuaton, ama monshihuancosohuë'. Moisësë na'con pënëntopirinhuë', inaíchin natëcaso' ya'huërin, tënai. Cotasë, Sirasë, inapitanta' inachachin pënënarinënquëma'. Natëhuatama' iyaro'sa', noya nisarama'. Nani huachi," topi quiricatatona'.

30 Nani a'pahuachinara, pa'sahuatona', Antioquiaquë canconpi. Imapisopita niyontonpachinara, quirica quëtopi. 31 Nani nontohuachinara: "Ma noyacha pënëninpoa paya," ta'tona', nóya cancantopi. 32 Cotasë, Sirasë, inapitaso' pënëntona'piro'sa' ni'ton, hua'qui' Quisoso imapisopita pënënpi. Noya pënënpi ni'ton, noya noya imasapi. 33 Hua'quimiáchin inaquë yacapatopi. Ina quëran ya'huëpi'pa' yapanantahuachinara: "Osharan paco'. Yosë noya catahuainquëma'," itopi. [34 Sirasëso nipirinhuë': "Co caso' pa'shatërapohuë'," ta'ton, co pa'ninhuë'.]

Naquërachin a'chinacaso marë' paantapiso'

35 Paonoso' Pirnapirë chachin hua'qui' Antioquiaquë ya'huëpi. Sinioro nanamën sha'huirápi. A'napitarë chachin a'chinápi.

36 Nani hua'quimiachin ya'huëhuachinara, Paonori itërin:

—Huëquë' pa'a iyasha. I'hua na'a ninanoquë Sinioro nanamën sha'huirë'. Paatë' Quisoso imapisopita nianta'a. ¿Onpoapita'mapa'? itërin.

37 "Noyapa'. Pa'a nipachin. Coansha Marconta' quëpanta'a," itërin Pirnapiri.

38 "Ama iya quëpa'asohuë'. I'hua pi'iquë Panpiriaquë canconpatëhuara, ya'huërin'pa' pa'mantarin. Co yacatahuarinpohuë'. Napoaton co nohuantërahuë'," itërin Paonori. 39 Hua'qui' ninontopirinahuë', co napopianachin yonquiatonahuë', nisha nisha pa'pi. Pirnapiso' Coansharë chachin nanchaquë pa'sahuaton, Chipriquë canconpi. 40 Paonoso nipirinhuë' Sirasë nontërin ca'tanacaso marë'. Yapa'pachinara, Quisoso imapisopitari Yosë nontopi: "Isopita pa'pachina' Sinioro, a'paiquë' noya pa'ina'. Nosoroaton, catahuaquë' noya a'chiina'," itahuatona', a'papi. 41 Ya'ipi Siria parti pa'tatona', nisha nisha ninanoquë pa'pi. Quisoso imapisopita pënëna'piapi chiníquën cancantacaiso marë'. Sirisia partinta' paantatona', inachachin pënëantapi. Quisoso nanamën sha'huitatona', imapisopita achinicancanpi.

Timotionta' imatërinso'

16 1 Ina quëran Tirpiquë pa'pi. Inaquë a'chinahuatona', paantapi. Paantarahuatona', Nistraquë canconpi. Inaquë a'na hui'napi quënanconpi, Timotio itopiso'. Inanta' Quisoso imarin. A'shinso' cotio sanapi. Quisoso imarin anta'. Pa'pinso nipirinhuë' Crico piyapi.

2 "Timotio nóya quëmapi," topi ya'ipi Quisoso imapisopita. Nistraquë ya'huëpisopita, Iconioquë ya'huëpisopitanta' napopi. 3 "Huëquë' api imaquico," itërin Paonori.

"Noyahua', pa'i canta'," tënin anta'. Inaquë na'a cotioro'sa' ya'huëpi ni'ton, Paonori sha'huitohuachina, marca acotopi. Pa'pinso' Crico quëmapi ni'ton, napopi. 4 A'na ninanoquë, a'na ninanoquë pa'sahuatona', pënëna'piapi. Ca'tano'sa', ansiano'sa', inapita Quirosarinquë ya'huëpisopita ninshitopiso' sha'huirapi imacaiso marë'. 5 Napohuachina, Quisoso huëntonënquë ya'conpisopita natëtona', noya noya imasapi. Naporahuaton aquë aquëtë na'asapi.

Ispirito Santo nohuanton, hua'narinso'

6 Asia parti Yosë nanamën yasha'huipirinahuë', Ispirito Santo co nohuantërinhuë' inaquë a'chinacaiso'. Napoaton Piriquia parti, Carasia parti inapita na'huëtopi. 7 Misia parti ya'caritonahuatona', Pitinia parti yapa'sapirinahuë'. Naquëranchin Ispirito Santori ya'copirin. "Co Quisoso nohuantërinhuë' inaquë a'china'huaiso'," ta'tona', co inatohua' pa'pihuë'. 8 Napoaton Misia parti na'huërahuatona', Toroasëquë canconpi. 9 Inaquë Yosë nohuanton, tashi' Paono hua'narëso pochin quënanin. Masitonia piyapi huaniarin, quënanin. "Huëquë' isëquë. Nosoroatoncoi, catahuacoi," itërin. 10 Ina natanahuaton, "Yosë nohuantërincoi inatohua' noya nanan sha'huica'huaiso'," ta'toi, manorai inatohua' paca'huaiso'.

Piriposëquë a'chinpiso'

11 Marë yonsanquë ya'huërai ni'ton, nanchaquë ya'conai paca'huaiso marë'. Ya'conahuatoi, pipirai. Panca so'ton huancoanai' nininquë canconai, Samotrasia itopiso'. Inaquë huë'ëpatërai. Tahuëririnquë pantarahuatoi, Niaporisëquë canconai. Inaquë nonshirai. 12 Nani Masitonia parti canconpatoira, ira pa'tatoi, Piriposëquë canconai. Inaso' panca ninano'. Copirnori acorinso' ni'ton, inaquë na'a Nomaro'sa' ya'huëpi. Hua'quimiáchin inaquë ya'huërai. 13 Chinoto tahuëri nanihuachina, ninano quëran pipirahuatoi, ii' yonsanquë pa'nai. "Inaquë Yosë chinotapi," ta'toi, inaquë pa'nai. Sanapi'sa' nani niyontonpi, quënanconai. Inaquë huënsërahuatoi, a'chintërai. 14 A'na sanapi inaquë Yosë chinotërin, Niria itopiso'. Tiatira quëran huë'nin. Inaso' tintahuan. Ma'maro' në'mëtë' pa'ton nininso' pa'anin. Inaso' nisha piyapi niponahuë', Yosë chinotërin ni'ton, Paonori a'chintohuachina, nóya natanin. Yosë nohuanton, a'naroáchin cancanën quëran huarë' yaimarin. 15 Quisocristo imarin ni'ton, aporintërin. Pëinënquë ya'huëpisopitarë chachin aporihuanpi.

—Canta' Sinioro imarahuë ni'ton, huëco' pëinëhuëquë yacapacoi, itërincoi. Na'con sha'huitohuachincoira, inaquë huachi yacaparai.

16 A'na tahuëri yonsanquë paantarai Yosë chinota'huaiso marë'. Paasocoi, a'na nanon quënanconai. Sopairi ya'coancantërin ni'ton, ninotërin. Ina sanapiso' a'napitari pa'anpi asacatacaiso marë'. Ninorinso marë' hua'anënpitaso', na'con canapi. 17 Nanonso' quënanahuatoncoi, imaquiarincoi. Imaritoncoi, chiníquën nonsarin ya'ipi piyapi'sa' natanacaiso marë'.

—Isopita quëmapi'saso' Yosë piyapinënpita. Yosë chini chiníquën nanantërinso' nohuitatona', natëpi. A'chintarinënquëma' canpitanta' nitotatoma' cha'ëcamaso marë', itériarin.

18 Na'a tahuëri imatoncoi, naporárin. Pinatanaton, Paonoso' no'huitëriporin. Tahuërëtahuaton, sopai itapon:

—Quisocristo nanan quëtërinco ni'ton, a'paaranquën. ¡Iso sanapi quëran pipimiatëquë'! itërin. Naporo chachin pipimiatërin.

19 Hua'anënpitaso nipirinhuë' no'huitopi. "Co huachi ninorinhuë' ni'ton, co huachi canarëhuahuë'," ta'tona', Paono, Sirasërë chachin masahuatona', cachiquë quëpapi ninano hua'ano'sa' nontacaiso marë'. 20 Inaquë quëparahuatona', coisëro'sa' itapona':

—Isopita quëmapi'saso' cotioro'sa' ni'ton, a'chinatona', ninano' tapiapi.

Nisha a'chintohuachinara, ya'ipi piyapi'sa' nisha nisha yonquipi.
21 Canpoaso nipirinhuë' Noma piyapinpoa' ni'ton, co inachintopiso' natëcaso' ya'huërinhuë', itopi.
22 Huanipapisopitanta' no'huitatona', Paono, Sirasë inapita ahuëpi. Coisëro'sarinta' camaipi. "Ai'nanpiratahuatoma', naraquë ahuëpico'," itopi. Napohuachina inapotopi. 23 Chiníquën ahuëpitona', tashinan pëiquë po'mopi. Po'mohuachinara, tashinan pëi' hua'an itapona': "Noya a'paiquë', ta'ahuachina'," itopi.
24 Ina natanahuaton, huancánachin po'morin. Nantëna' nontëquë acatëntahuaton, catinaquë niahuitërin.
25 Yono tashi' nisahuaso', parisitaponaraihuë', co sëtopihuë'. Cato chachin Yosë nontápi. Yosë chinotatona', cantarapi. Apiro'sa' natantapi. 26 A'nanaya panca ocohua pa'nin. Tashinan pëi' achinicaso marë acotopiquë huarë', nacon nacontarin. Naporo' Yosë nohuanton, ya'coanaro'sa' nii'soatëra'piapi. Ya'ipi apiro'sa' catinanëna' nii'quiritopi.
27 Tashinan pëi' hua'an capayatohuachina. Ya'coanaro'sa' nii'soatopinan ni'nin. "Ya'ipi apiro'sa' capa, nani ta'api," ta'ton, sahuëninën ocoirahuaton, yanitëparin. 28 Paonoriso nipirinhuë' a'naroáchin nontërin:

—¡Ama iyasha nitëpaquësohuë'! ¡Co ta'araihuë'! itërin chiníquën nontaton.

29 Ina natanahuaton: "¿Naporin ti?" tosahuaton, pa'yanin. "Nanparin quëshico ni'i," itohuachina, piyapinënpitari quëpatopi. Manorahuaton, ya'conin. Pa'yanaton, ropa ropátarin.

Paono pirayan isonahuaton, mosharin.
30 Ina quëran cato chachin ocoirahuaton:
—¿Ma'ta' iyaro'sa' onpo'i cha'ëca'-huaso marë'? itërin.
31 —Quisocristoíchin nicha'ërinpoa'. Ina natëhuatan, cha'ësaran. Sa'an, hui'nanpita inapitarë'quën chachin cha'ësaran. 32 Ina tosahuaton, Quisocristo nanamën a'chintërin. Ya'ipi pëinënquë ya'huëpisopita natanpi. 33 Tashinan pëi' hua'anso' noya natanahuaton, natërin. Tashi' nipirinhuë', quëparahuaton, nicarotopiso' pa'mopirin. Napohuachina, Quisoso imapi huachi ni'ton, ya'ipiya aporintërin. 34 Nani aporihuanpachinara, pëinënquë quëparin. Inaquë a'carin. Yosë natëtona', ya'ipiya noya cancantopi.
35 Coisëro'saso' nipirinhuë' co nitotopihuë'. Tahuërihuachina, sontaro'sa' amatahuatona', itopi: "Tashinan pëi' hua'an sha'huitonco' catoya'pi i'huara po'moraiso' ocoi'in pa'ina'," itohuachinara, pa'pi sha'huitapona'. 36 Ina natanahuaton, Paono itapon:
—Coisëro'sa' nanan a'patërinaco ocoia'huainquëmaso marë'. Napoaton noya pipico', itërin hua'ani.
37 Paonoso nipirinhuë' sontaro'sa' itërin:
—Co po'oana quëran pa'saraihuë'. Quiyaso' Noma piyapicoi nipiraihuë', naraquë hui'tonpirinacoi. Co coisëquë sha'huirapiponaracoihuë', cachiquë chachin napotërinacoi. Ina quëran tashinan pëiquë po'morinacoi. Noma piyapicoi ni'toi, co topinan ana'intinacoisohuë' nipirinhuë'. ¿Iporaso' po'oana quëran yaocoiantarinacoi ti? ¡Co'chi nohuantëraihuë paya! Sha'huitëquë' inahuara chachin huë'ina'. A'ninquëchin ocoi'inacoi, itërin.
38 Sontaro'sa' paantarahuatona', coisëro'sa' sha'huitonpi: "Inapitaso' Noma piyapi'sa'," topachinara, pa'yanpi. Co topinan quëran Noma piyapi ahuëcasohuë' nipirinhuë', ahuëpi. 39 Napoaton tashinan pëiquë pa'sahuatona', noya nontopi. "¿Canpitanta' Noma piyapinquëma' ti?" itohuachina, "Inacoi mini," tënin Paono. "Co'chi nitotëraihuë paya. Co nitotatoihuë' ahuërainquëma', co ahuëca'huainquëmasohuë' nipirinhuë'," itërin. Ina quëran noya ocoirahuatona', "A'na parti paco'," itopi. 40 Napotohuachinara, tashinan pëi quëran pipipi. Pipirahuatona', Niria pëinënquë paantapi. Quisoso imapisopita niyontonpachinara, pi'pian pënëantapi: "Chiníquën cancantatoma', imamiatoco'," itopi. Ina quëran pa'pi huachi.

Tisaronicaquë a'chininso marë' no'huipiso'

17 1 Ina quëran Anpiporisë na'huëtahuatona', Aporonianta' na'huëtaantapi. Ina quëran Tisaronicaquë canconpi. Inaquë cotioro'sa' niyontonpiso pëi' ya'huërin. 2 Inachintërin nichinapon chachin cara chinoto tahuëri inaquë Paono Yosë quiricanën a'chinin.
3 —Quisocristo imaco' canpitanta'. Inaso' inápa quëran o'marin, Yosëri a'paimarinso'. Ina nohuanton, oshanënpoa marë' chiminin. Chiminpirinhuë', Yosë nohuanton, nanpiantarin. Iráca quiricanën quëran ninorinso chachin naporin. Inaso' Cristo, Yosëri acorinso', tënin.
4 A'naquën natanahuatona', natëpi. Natëtona', imasapi. Na'a Crico piyapi'santa' imasapi. Nisha piyapi'sa' niponaraihuë', Yosë chinotopi. Paono a'chininso' natanahuatona', Quisoso imasapi. Na'amiachin sanapi'santa' chiníquën nanantopisopita imasapi.
5 A'naquën cotioro'saso nipirinahuë', co

yanatëpihuë'. “Na'a piyapi'sa' Quisoso imasapi,” ta'tona', apiratopi. Apiratatona', no'huipi. Cachiquë pa'sahuatona', no'huitërayaro'sa', chirotëro'sa', inapita itapona': “Huëco' Paono, Sirasërë chachin macatëhua' ana'intahua',” ta'tona', piyapi'sa' ayontonpi. No'huitëratona', Casono pëinënquë pa'pi. Inaquë Paono yacapatërin ni'ton, macacaiso marë' pa'pi. Ya'coana papaatahuatona', ya'conpirinahuë', 6 co Paono ya'huërinhuë'. Co ina quënanatonahuë', Casono mapi. A'napita Quisoso imapisopitanta' masahuatona', ninano hua'ano'saquë quëpapi.

—Paono ya'ipi parti pa'sárin. A'chintaton, notohuaro' piyapi'sa' anishacancantarin. Sirasënta' inachachin nisarin. Isëquënta' huë'pachinara, 7 Casonori pëinënquë aya'conin ni'ton, inaquë yacapapi. Isopitanta' imatona', co huachi Noma copirno natëtonahuë', nisha imasapi. “A'na copirno ya'huarin. Inaso' Quisoso,” toconpi, itopi.

8 Piyapi'sa' natanahuatona', aquë aquëtë' no'huitopi. Hua'ano'santa' no'huitatona', Casono, a'napita imapisopita inapita chiníquën pënënpi. 9 Ina quëran coriqui ma'papi ama tashinan pëiquë po'mocaiso marëhuë'. Nani pahuërëtohuachinara, a'papi.

Piriaquë Yosë quiricanën na'con nontopiso'

10 Quisoso imapisopita pipirahuatona', ya'huëpi'pa' paantapi. Naporo' tashi' Paono, Sirasë, inapita Piriaquë a'papi. Inaquë canconahuatona', cotioro'sa' niyontonpiso pëiquë pa'pi a'chinacaiso marë'. 11 Inaquë ya'huëpisopitaso nipirinhuë' nóya yonquipi. Co Tisaronicaquë ya'huëpisopita pochinhuë'. Paonori a'chintohuachina, nóya natanpi. “Paonoso' no'tëquën a'chinamara,” ta'tona', nani tahuëri Yosë quiricanën noyásha nontapi no'tëquën nitotacaiso marë'. 12 Naporahuatona', na'a cotioro'sa' natëpi. Na'amiachin Crico sanapi'santa' chiníquën nanantopisopita natëpi. A'naquën Crico quëmapi'santa' imasapi. 13 Napopiso', Tisaronicaquë nahuinin. Cotioro'saso' natantahuatona', “Piriaquënta' Paono Yosë nanamën a'chinarin,” ta'tona', inatohua' pa'pi. Canconahuatona', Paono sha'huirapitona', piyapi'sa' ano'huitopi. 14 Napohuachinara, Quisoso imapisopitari a'naroáchin Paono a'papi. A'naquëni ca'tanatona', marë yonsanquë'pa' quëpapi. Sirasë, Timotio, inapitaso nipirinhuë' co pa'pihuë'. 15 Atinasë'pa' Paono ca'tanpi. Yapanantahuachinara, —Sirasë, Timotio, cato chachin sha'huitonco' manóton huë'ina', itërin Paonori. Napotohuachina, ya'huëpi'pa' panantapi.

Atinasëquë nisha nisha moshapiso'

16 Paonoso nipirinhuë' Atinasëquë Sirasë, Timotio, inapita ninararin. Ninano' conitaton, notohuaro' mamanshi quënanin. Inapita quënanahuaton, sëtërin. Inapoaton, napion cancantërin. 17 Napoaton na'con pënëntërin. Niyontonpiso pëiquë pa'sahuaton, cotioro'sa' a'chintërin. Cotioro'sa pochin chinotopisopitanta' natanapi. Quisoso nanamën a'chintohuachina, ninontápi. Naporahuaton, nani tahuëriya cachiquë pa'nin. Inaquë a'naya a'naya huë'pachinara, nontarin. Nisha piyapi'santa' natanapi. 18 Inaquë nisha nisha yonquipiso' a'china'piro'santa' huë'pi. A'naquën ipicorioro'sa' itopi. A'naquëonta' istoicoro'sa' itopi. Paono quënanahuatona', ninontopi.

—Iso quëmapi pa'pi nona'pi. ¿Ma'ta' tëcapon naporin? itopi a'naquën.

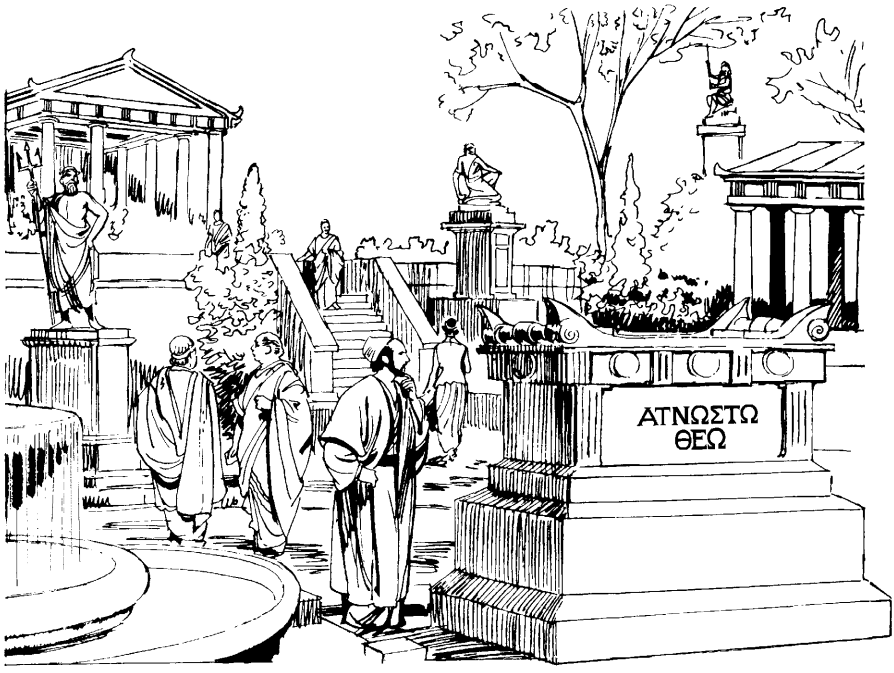

—Ahuën. Nisha yosëro'sa' imacaiso marë' a'chinamara, topi a'naquën. “Quisoso chiminin. Ina quëran nanpiantarin,” tëninso marë' napotopi. 19 A'naquënso natanahuatona', Ariopaco itopiquë quëpapi. Inaso' hua'ano'sa niyontoyantopiquë. Paono inaquë quëparahuatona', itopi:

—¿Ma nisha nanan chachinta' a'chinan? Yanitotërai quiyanta'. 20 Co onporonta' natanchinaihuë'. A'chintocoi quiyanta' nitochii, itopi.

21 Inaquë ya'huëpisopita nasha nanano'sa' pa'yatopi. Nisha nisha a'chinpiso' yanatanpi. Nisha piyapi'sa' huë'pisopitanta' yanatanpi.

22 Paono inaquë huanirahuaton, Atinasëquë ya'huëpisopita itërin:

“Natanco iyaro'sa' pi'pian sha'huichinquëma'. Canpitaso' ya'ipinquëma' na'con moshatërama', tënahuë. 23 Cachiquë pa'patora, ya'ipi moshatëramaso' ni'nahuë. A'na artaro quënanahuë. Inaquë ninshitërama'. ‘ISOSO YOSË CO NOHUITOPIRËHUAHUË', MOSHAHUA',’ tënama' ninshitatoma'. Co nohuitapomarahuë', mosharama'. Apira carinquëma' a'chinchinquëma', nohuitoco'.

24 Ina Yosëso' chini chiníquën nanantërin. Iráca isoro'pa', ya'ipi ma'sha isëquë ya'huërinsonta' acorin. Inaso' hua'anënpoa'. Isoro'paquë ya'huërinsopita, inápaquë ya'huërinsopita, ya'ipimiáchin hua'anëntarin. Moshatopiso pëi' piyapi'sari nipiquë co Yosë ya'huërinhuë'. 25 Co piyapi ma'shanënpita nohuantërinhuë'. Co manta' pahuantërinhuë'. Inariáchin ya'ipi ma'shanënpoa' quëtërinpoa'. Ina nohuanton, nanpirëhua'. Ina nohuanton, cosharo', ma'sha, inapita ya'huëtërinpoa'.

26 Iráca a'na quëmapira' ninin. Inaya quëranchin ya'ipi piyapi'sa' na'api.

Nisha nisha nipisopita na'api ya'ipiro'paquë ya'huëcaiso marë'. Co'huara ya'huëyatërasëhuahuë', yonquirinpoa'. Nisha nisha parti ya'huëcaso marë' acorinpoa'. Onporosona nanpicahuasonta' yonquirin. Ina nohuanton, nanpirëhua'. 27 Ya'ipinpoa' acorinpoa' ina nohuitacaso marë'. Co quënanarihuarahuë', ina na'con yonquicaso' ya'huërin. Co inaso' aquë patërinpoahuë'. Co naniantërinpoahuë'. 28 Ina nohuanton nanpiarëhua', pa'nëhua', ya'huërëhua'. A'nara' cancan yonquina'pi ninshitaton, no'tëquën naporin: 'Canpoaso' Yosë hui'ninpita pochin ninëhua',' tënin.

29 Napoaton Yosënta' canpoa pochin nanpirárin anta'. Co inaso' mamanshi pochinhuë'. Mamanshiso nipirinhuë' piyapi'sari inahuara yonquinëna quëran nipi. Oro quëran, prata quëran, na'pi quëran, ina quëranpita nipi. Ama Yosëso' mamanshi pochin cancantocosohuë'. 30 Iráca co Yosë nohuitopihuë' ni'ton, co ana'intërinhuë'. Iporaso nipirinhuë', ya'ipi piyapinpoa' pënëninpoa': 'Co noyahuë' yonquiramaso' naniantatoma', casáchin chinotoco,' itërinpoa' Yosë. 31 A'na tahuëri co noyahuë' nipisopita no'tëquën ana'intarin. Nani Quisoso acorin coisë pochin nicaton, ya'ipi piyapi'sa' no'tëquën sha'huitacaso marë'. Inaso' piyapi chachin ni'ton, chiminpirinhuë', Yosëri ananpitaantarin. Napoaton inaso', Yosëri acorinso', tënëhua'," tënin Paono.

32 "Ananpitaantarin," tëninso marë', "Tëhuënchachin ta'ma' ananpitëca," ta'tona', tëhuapi a'naquën. A'naquënso nipirinhuë' co tëhuapihuë'.

—A'na tahuëri a'chintaantacoi, itopi.

33 Ina quëran Paono pa'nin. 34 A'naquënso nipirinhuë' natëtona', imapi. Quisoso natëpi. A'naso' Tionisio, Ariopaco hua'an nininso'. A'nanta' sanapi, Tamarisa itopiso'. A'napitanta' imasapi.

Corintoquë Paono a'chininso'

18 1 Ina quëran Paono pipirahuaton, Corintoquë pa'nin. 2 Inaquë a'na cotio quëmapi Aquiro itopiso' quënanconin. Inaso' Pontoquë nasitërin. Sa'inso' Pirisira itopi. I'huamiáchin Itaria parti ya'huëpi. Nomaquë chachin ya'huëpirinahuë', copirno Craotiori camaitohuachina, ya'ipi cotioro'sa' pipipi. Aquiroso' ina quëran pipirahuaton, Corintoquë huë'nin. Ina pëinënquë Paono pa'nin ni'tapon. 3 Paonoso' në'mëtë' pëiro'sa' nina'pi. Aquironta' inaquë chachin sacatërin ni'ton, inaquë yacapatërin nicatahuacaiso marë'. 4 Nani chinoto tahuëri cotioro'sa' niyontonpiso pëiquë pa'sahuaton, cotioro'sa' a'chintërin. Cricoro'santa' a'chintaton: "Quisoso natëco' canpitanta'," itërin.

5 Ina quëran Sirasë Timotiorë chachin Masitonia parti quëran canquipi. Canquihuachinara, Paono na'con na'con a'chinarin quënaimapi. Nani tahuëri cotioro'sa Quisoso nanamën a'chintárin. "Inaso Cristo, Yosëri a'paimarinso'," itaton na'con pënënin. 6 Inapitaso nipirinhuë' no'huitona', Paono pinopi. Napoaton tananpitërin.

—Tëhuënchachin Yosë ana'intarinquëma'. Nani ya'ipi a'chintopiranquëmahuë', co yanatëramahuë' ni'ton, canpitaora tëhuënëmaquë nina'intarama'. Iporaso nisha piyapi'sa' a'chintarahuë huachi, tënin Paono.

7 Ina quëran co huachi cotioro'sa' niyontonpiso pëiquë a'chintërinhuë'. Pipirahuaton, Tisio Costo pëinënquë pa'nin. Inaso' nisha piyapi niponahuë',

Yosë chinotërin. Niyontonpiso pëi' pirayan ya'huërin. Ina pëinënquë pa'nin a'chinacaso marë'. 8 Cotio niyontonpiso pëi' hua'aonta' natanahuaton, natërin, Crispo itopiso'. Ina pëinënquë ya'huëpisopitanta' Quisoso imasapi. Na'a ya'huëhuano'sa' Quisoso nanamën natanahuatona', natëpi. Natëhuachinara, aporihuanpi. 9 A'na tashi' Yosë nohuanton, Paono hua'narëso pochin niantarin. Siniorori chachin itapon: "Ama të'huaton, copitëquësohuë'. A'chináquë'. 10 Carinquën catahuaranquën. A'naquën no'huipirinënquëonta', noya a'paiaranquën. Co insonta' nanitapaponhuë' ma'sha onpotinquënso'. Na'a piyapi'sa' isëquë yaimarinaco. Napoaton a'chintáquë'," itërin. 11 Napotohuachina, inaquë a'na pi'ipi miria ya'huaton, Yosë nanamën a'chinárin.

12 Ina quëran Cariono Acaya parti hua'anëntohuachina, cotioro'sari Paono no'huitona', niyontonpi. Ina masahuatona', hua'ano'sataquë quëpapi ana'intacaiso marë'.

13 —Moisësë iráca pënënincoiso pochin Yosë chinotërai. Iso quëmapiso nipirinhuë' nisha a'chinarin. Piyapi'sa' anishacancantarin, itopi.

14 Paonori yanontapirinhuë', hua'ani itapon:

—Canpita cotioro'sanquëma' co yanatananquëmahuë'. Paso' quëmapi co noyahuë' ninin naporini, nata'intohuë'. Ihuatërin, ahuëtërin, inaporin naporini tëhuënchinso', natanacaso' ya'huë'itonhuë'. 15 Nipirinhuë', nisha nisha nanan cotioro'sanquëma' ya'huëtërinquëma'. Nipënënamaso' quiricanta' ya'huëtërinquëma'. Co caso' nohuantërahuë' ina yonquica'huaso'. Canpita capini anoyatoco', itërin.

16 Itahuaton, a'parin. 17 Na'a piyapi'sari ni'sapi. Ni'sahuatona', cotio niyontonpiso pëi' hua'an mapi, Sostinisë itopiso'. Masahuatona', inaquë chachin ahuëpi. Carionori nicaponahuë', co manta' tëninhuë'. Co ina yonquirinhuë'.

Antioquiaquë paantapiso'

18 Hua'qui' Paono inaquë ya'huantarin. Ina quëran Quisoso imapisopita nontahuaton, pa'nin huachi. Aquiro sa'inë chachin pa'pi anta'. Nanchaquë Siria parti yapantapirinahuë'. Sincriaquë canconahuaton, Paono noyá niya'itërin. Yosë sha'huitërinso' nanirin ni'ton, naporin. Ina quëran nanchaquë ya'conpi. 19 Ipisoquë canconpachinara, nonshipi. Aquiroso' sa'inë chachin inaquë quëparitërin. Paonoso' yapaantahuachina, cotio niyontonpiso pëiquë ya'conahuaton, a'chintërin. Cotioro'sarë' ninontopi. 20 "Hua'qui' ya'huaton, a'chintaantacoi," itopirinahuë', co nanitërinhuë'. 21 "A'na tahuëri Yosë nohuantohuachin, huëantarahuë," tënin.

Ina quëran nanchaquë ya'coantarahuaton, paantarin. 22 Sisariaquë nonshiconahuaton, Quirosarinquë pa'nin. Ya'ipi Quisoso imapisopita inaquë ya'huëpiso' nontërin. Ina quëran Antioquiaquë paantarin. 23 Hua'quimiáchin inaquë ya'huërin. Ina quëran naquëranchin yonquirin paaton nasha imapisopita nicacaso marë'. Carasia parti pa'sahuaton, pënëna'piarin. Naporahuaton, Piriquia partinta' pa'sahuaton, pënëna'piarin. A'naya a'naya ninanoro'saquë Quisoso imapisopita achinicancana'piarin. Achinicancanpachina, noya noya imasapi.

Aporosë Ipisoquë pënëntërinso'

24 Naporo' tahuëri'sa' a'na cotio quëmapi Ipisoquë pa'nin, Aporosë itopiso'. Aricantriaquë nasitërin. Noyá nitotërin

a'chinacaso'. Yosë quiricanën iráca ninshitopisonta' noya nitotërin. 25Sinioro iranën anitotopi ni'ton, a'ninquëchin nanamën a'chintarin. Ya'ipi cancanën quëran a'chinin. Quisoso naporinso' no'tëquën a'chinaponahuë', Coansha aporintërinsoráchin nitotërin. 26Cotioro'sa' niyontonpiso pëiquë ya'conahuaton, chiníquën cancantaton, a'chinpirinhuë'. Pirisira, Aquiro, inapitari natanahuatona': "Co ya'ipi Quisoso nanamën nitochátërarinhuë'," ta'tona', pëinënquë quëpapi. Inaquë ya'ipi Quisoso nanamën a'chintopi no'tëquën nitotaton, Yosë iranën pa'tacaso marë'. Ina natanahuaton, natërin. 27Ina quëran Acaya parti yapa'sarin a'chinacaso marë'. "Acaya parti a'chinchi, topirahuë'," topachina: "Noya iyasha. Noya paquë'," itopi Quisoso imapisopitari. Naporahuatona', quirica ninshitopi quëtontacaiso marë'. "I'huata, iyaro'sa'. Aporosë huë'pachin, noya nontoco'. Inanta' Quisoso imarin ni'ton, noya natanco'," itopi ninshitatona'. Quirica ma'patahuaton, Acaya parti pa'nin. Inaquë Quisoso imapisopita quënanconin. Yosëri catahuarin ni'ton, Quisoso imapi. Inapita quënanconahuaton, noya a'chintaton, achinicancanarin. 28Piyapi'sa' niyontonpachinara, Yosë quiricanën a'chinárin. "Iráca quëran huarë' Cristo o'macaso' ninopi. Iporaso' nani o'marin. Inaso' Quisoso," tënin. Quiricanën quëran anitotërin. Noya noya a'chinin ni'ton, cotioro'sa' co nanitopihuë': "Nonpiánin" ta'caiso'.

Ipisoquë Paono a'chininso'

19 1Aporosë Corintoquë ya'huaso', Paono huancoro ira pa'tahuaton, Ipisoquë canconin. Inaquë na'amiáchin imapisopita quënanconin.

2—Quisoso natëhuatamara, ¿Ispirito Santo ya'coancantërinquëma' ti? itërin.

—Co Ispirito Santo nohuitëraihuë'. Co ina a'chintërinacoihuë', itopi.

3—¿Ma'ta' natëhuatamara aporihuanama'? itërin.

—Coansha pënëntërinso' natëtoi, aporihuanai, itopi.

4—Coanshaso pënëntërin co noyahuë' yonquipisopita naniantacaiso marë'. Ina quëran aporintërin. Nipirinhuë', co inasáchin sha'huirinhuë'. "Ca piquëran a'na quëmapi huë'sarin, Yosëri a'paimarinso'. Ina imaco'," itërin anta'. Napoaton Quisoso imaco', itërin Paonori.

5Ina natanahuatona': "Sinioro Quisoso imasarai. Ina natëarai huachi," ta'tona', aporihuanpi. 6Ina quëran Paonori së'huamotohuachina, Ispirito Santori ya'coancantimarin. Ina nohuanton, nisha nisha nananquë nonpi. Co nitotopirinahuë', a'naroáchin nonpi anta'. Naporahuaton, Ispirito Santori catahuarin Yosëri anitotërinso sha'huicaiso marë'. 7Shonca catoya'pi pochin napopi.

8Hua'qui' inaquë Paono ya'huërin. Cara yoqui pochin cotioro'sa' a'chintárin. Nani simana niyontonpiso pëiquë pa'nin. Co të'huatonhuë', a'chintárin. "Yosë yahua'anëntërinquëma'. Ina marë' Quisoso a'paimarin. Ina imaco'," itarin. 9A'naquënso nipirinhuë' co natantochináchinhuë' cancantatona', co yanatëpihuë'. Piyapi'sa' niyontonpachinara, no'huitopi. No'huitatona', —Co Quisoso nanamën imacaso' ya'huërinhuë', toconpi. Napoaton Paonori patërin. Quisoso imapisopita quëparahuaton, iscoira pëiquë pa'nin. Tirano a'chininquë paaton, nani tahuëri a'chintárin. 10Cato' pi'ipi inaquë ya'huaton, a'chinin. Sinioro nanamën ya'ipi Asia parti nahuinin. Cotioro'sa' natantopi. Na'a nisha piyapi'santa' natantopi. 11Yosë nohuanton, Paono

nani ma'sha nanitaparin. Cania'piro'sa' së'huahuachina, a'naroáchin noyatopi. 12 Panionën, a'morinso', inapita tëranta' quëparahuatona', cania'piro'sa' quëtonpachinara, a'naroáchin noyatopi. Sopairo'santa' pipipi.

13-14 A'naquën cotioro'santa', sopairo'sa' yaa'papi. Paono nicatona', yanonanpi. A'naquënso' Isipo corto hua'an hui'ninpita napopi. Canchisë hui'ninpita chachin napopi. Co Quisoso imaponaraihuë', sopairi ya'coancantërinso' itapona': "Quisoso nanan quëtërincoi ni'ton, a'paarainquën. Ina nanamën Paononta' a'chinarin. Napoaton pipiquë huachi," itopirinahuë', 15 sopairi a'panirin: "Quisoso nohuitërahuë. Paononta' nohuitërahuë'. Canpitaso napoaponahuë', co nohuitëranquëmahuë'," itërin.

16 Ina tosahuaton, quëmapi hua'yantërinsoari pashita'parin Inapotaton, canchisëya'pi chachin manin. Chiníquën ahuëaton, pë'shara'piarin. A'naya'piáchin niponahuë', canchisëya'pi minsërin. A'mopisonta' oshato oshatotërin. I'nanpirapi ta'api. 17 Ya'ipi ninanoquë nahuinin. Cotioro'sa', nisha piyapi'sa', inapita natanahuatona', pa'yanpi. "Sinioro Quisoso chini chiníquën nanantërin," topi.

18 Ina quëran na'amiáchin Quisoso imapisopita huë'pi. "Quiyanta' pënotopiraihuë'. Co noyahuë' ninaiso' a'poarai," itopi. 19 A'naquënso' pënoton quirica ya'huëtopi. Inapita a'porahuatona', quëntapi ahuiquitacaiso marë'. Na'a piyapi'sa' nicasoi', ahuiquitopi. Pa'tërinso pichihuachinara: "A'natërápo shonca huaranca coriqui prata quëran nininso pa'tërin," topi. 20 Pënotono'santa' pënotopiso' a'porahuatona', cancanëna quëran huarë' imasapi ni'ton, Sinioro nanamën ya'ipi parti nahuinin. Na'con na'con imasapi.

21 Ina quëran Paono yonquirin a'napita imapisopita ni'coantacaso marë': "Masitonia parti ni'coantarahuë. Acaya partinta' nisha nisha ninanoquë imapisopita niantarahuë. Nani pënëantahuato, Quirosarinquë paantarahuë. Ina quëran Nomaquë'pa' paca'huaso' ya'huërin," tënin. 22 Timotio, Irasito, inapitari inaquë catahuapirinahuë', Paonori a'parin Masitonia parti imapisopita a'chintacaiso marë'. Inaso nipirinhuë', hua'quimiachin Asia parti quëparitantarin.

Artimisa moshapiso'

23 Naporo' na'a piyapi'sa' Sinioro imasapi ni'ton, mamanshi moshana'piro'sa' no'huitopi. 24 Inaquë moshapiso' Artimisa itopi. Na'a mamanshi nina'piro'sa' ya'huëpi. Mamanshi pëia'huaro'sa' prata quëran nonanpi. Ina pa'anatona', na'con canapi.

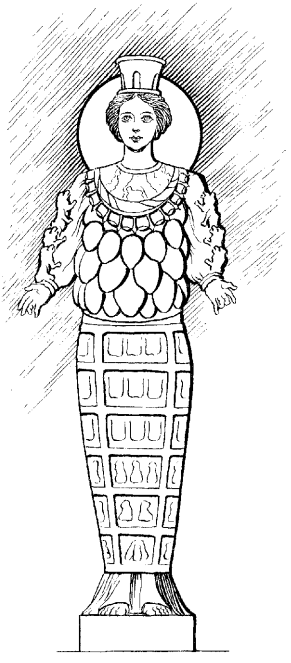

A'nara' Timitirio itopi. 25 Inari ya'ipi piyapinënpita ayontonin. A'napita ma'sha nina'piro'santa' amatërin. Ya'ipi niyontonpachinara, itapon: "Ni'co', iyaro'sa'. Mamanshi ninëhua quëran na'con canarëhua'. 26 Paonoso nipirinhuë' isëquë huëcaton, pënëntarin. 'A'naíchin Yosë ya'huërin. Piyapi'sari nipiso' co inaso' Yosëhuë',' tosarin, natanama' canpitanta'. Ya'ipi Asia partinta' nahuinin. Na'a piyapi'sa' natanahuatona', natëpi. Natëtona', mamanshi a'popi. 27 Napohuachina', co huachi noya ni'sarinënpoahuë'. Co onpopinchin canarihuahuë'. Artimisaonta' naniantapi. Inaso' chini chiníquën nanantërin. Ya'ipi asiaro'sa' moshapiso'. Ya'ipi parti quëran nohuitopi. Aquëtë chachin Paono natëhuachina', co huachi moshato pëiquë huë'sapihuë'. Artimisa nóya nipirinhuë', co huachi moshaapihuë'," itërin.

28 Natanahuatona', Paono chiníquën no'huipi. "¡Ma noyacha Artimisaso paya! Ina chinotërëhuaso'," tosapi chiníquën nonatona'.

29 Ina quëran ya'ipi piyapi'sa' noncaropi. No'huitatona', Paono ca'taninsopita mapi, Acayo, Aristarico inapita itopiso'. Inapitaso' masitoniaro'sa'. Chiníquën masahuatona', huëntëntërahuatona', niyontonpiso i'iratëquë quëpapi. 30 Paononta' piyapi'sa' nontapon yapa'pirinhuë', Quisoso imapisopitari to'shitëatona', ya'copipi. "Ama paquësohuë'," itopi. 31 A'naquën Asia parti hua'ano'santa' Paono amiconënpita ni'ton, nanan a'patopi. "Ama niyontonpiso i'iratëquë pa'insohuë'," itopi. 32 Piyapi'saso' noncaroápi. Nisha nisha nonsápi. Na'con na'con piyapi'sa' co nitotatonaraihuë', "¿ma'marëcha niyontonëhua' nicaya?" topi. 33 Ina quëran cotio hua'ano'saso', Aricantro itopiso camaipi piyapi'sa' nontacaso marë'. Napoaton huancánachin huanirahuaton, anquirarin piyapi'sa' ta'tacaiso marë': "Co quiya tëhuëraihuë'," ta'caso' yonquipirinhuë', 34 "inaso' cotio quëmapi," ta'tona', co yanatanpihuë'.

"¡Ma noyacha Artimisaso paya! Ina chinotërëhuaso'," tosapi chiníquën nonatona'. Cato' ora pochin naporápi.

35 Parisi quëran ninshitona'pi hua'ani atonirin. Atonirahuaton, itapon: "Tëhuënchachin iyaro'sa', Artimisaso' chini chiníquën nanantërin. Inaso ya'ipiya quëran nitotopi. Iráca inápa quëran anotimarin. Iso ninanonënpoaquë chachin anotimarin ni'ton, canpoari a'pairëhua'. 36 Ya'ipiya nitotopi ni'ton, ama huachi no'huitocosohuë'. Ama topinan quëran ahuëtocosohuë'. 37 Isopita quëmapi'sa' quëpiramahuë'. Co Artimisa sha'huirapipihuë'. Co moshato pëiquë ihuatopihuë'. 38 Timitirio, mamanshi nina'piro'sa', inapitari yasha'huirapihuachina', coisëquë pa'ina'. Hua'ano'santa' ya'huërapi. Inaquë quëparahuatona', sha'huirapiina'. 39 Aquëtë huarë' nanan ya'huëhuachin, hua'ano'sa' niyontopiquë natanco'. 40 Ipora tahuëri topinan quëran noncaroarama'. Co manta' onpocasohuë' nipirinhuë', naporama'. Ni'cona, copirno no'huihuachinpoa'. 41 Ya'huëramaquë paco'," topachina, yanquëëpi.

Masitonia parti, Crisia parti, inaquëpita a'chiantarinso'

20 1 Piyapi'sa' nani yanquëëhuachinara, co huachi no'huitantapihuë'. Ina quëran Paono yapaantarin. Ya'ipi imapisopita amatahuaton, achinicancanin. Ina quëran "Pa'sarahuë huachi," topachina, "Osharan paquë'," itohuachinara, Masitoniaquë pa'nin. 2 Masitonia parti pa'taton, pënëna'piarin achinicancanacaso marë'. Inapotaton, Crisia parti canconin. 3 Inaquë cara yoqui yacapatërin. Ina quëran Siria parti yapa'pirinhuë'. Nanchaquë yaya'conaso',

cotioro'sari yatëpapiso' natantërin. Napoaton co inaquë pa'ninhuë'. "Masitonia parti paantarahuë," ta'ton, ira pa'tërin. 4Na'a piyapi'sari ca'tanpi. Sopatiro (Pirro hui'nin, Piriaquë ya'huërinso'), Aristarco, Siconto, (Tisaronicaquë ya'huëpiso'), Acayo (Tirpiquë ya'huërinso'), Timotio, Tiquico, Tropimo (Asia parti ya'huëpiso') inapita Paono ca'tanpi. 5Inapitaso' quëchitërahuatona', Troasëquë ninarinacoi. 6Pita tahuëri nanihuachina, Piriposë quëran pipirai. Naporo' nisha pan ca'sapi, co ahuëpocatopisohuë'. Nanchaquë ya'conahuatoi, marë pa'tërai. A'natërápo tahuëri quëran Troasëquë canconahuatoi, inapita quënanconai. Inaquë a'na simana ya'huërai.

Hui'napi inapa quëran anotërinso'

7Tomio tahuëri nanihuachina, niyontonai Quisoso chimininso' yonquiatoi coshata'huaiso marë'. Naporo' Paonori a'chintarin: "Tashiraya pa'sarai," ta'ton, yono tashiquë huarë' a'chinin. 8Inapa pë'satë' pëiquë niyontonai. Inaquë na'a nanparin orotarin. 9A'na hui'napi Iotico itopiso', huintanaquë huënsëápirinhuë', Paono hua'qui' a'chinpachina, inaso huë'ëi' iquitaton, iquëtërarin quëran anotërin. Cara pa'cotë quëran anotohuachina nohuararahuatona' nimapirinahuë', chiminin quënamapi. 10Paononta nohuararahuaton, ipomarin.

—Ama pa'yancosohuë', nanpiarin, itërin piyapi'sa'.

11Ina quëran pëiquë nanpëonantarin. Quisoso chimininso' yonquiatona', coshatopi. Nani coshatohuachinara, ninontatona', tahuërianpitopi. Ina quëran pa'nin. 12Hui'napi nanpiantarinso' ya'huërinquë quëpantapi. Napoaton co sëtopihuë'. Noya cancantopi.

Miritoquë pa'naiso'

13Nani Paono sha'huitërincoi: "Canpita'ton potiquë paco'. Asoquë ninataco," itohuachincoira, pa'nai. Inaso nipirinhuë' ira pa'tërin. 14Asoquë canconahuatoi, ninarai. Paononta' canconpachina, nanchaquë ya'conahuarincoi. Ina quëran Mitiriniquë canconai. 15Tahuëririnquë Quio notënanquë na'huërai. Ina tashiraya Samosëquë canconai. Ina huënihuaninquë Miritoquë nonshirai. 16"Nanitohuato, Quirosarinquë Pinticostisë tahuëri yana'huërahuë," ta'ton, co Paono nohuantërinhuë' Asia parti hua'quicaso'. Napoaton manorahuatoi, co Ipisoquë nonshiraihuë'.

Ansiano'sa' Ipisoquë ya'huëpisopita pënënahuaton, patërinso'

17Miritoquë nonshirahuaton, Ipisoquë nanan a'parin. "Ya'ipi ansiano'sa' sha'huitëquë' huë'ina'," itërin. Sha'huitonpachinara, a'naroáchin huë'pi Paono nicacaiso marë'. 18Huë'pachinara, Paonori itapon: "Iporaso' iyaro'sa' pi'pian nonchinquëma', noya natanco. Ya'nan Asia parti canquirahuë quëran huarë' nohuitëramaco. Ya'ipi ninahuëso' ni'nama'. Ya'ipiya nitotërama'. Co caso' chirorahuë'. Nani tahuëri pënënanquëma'. 19Quisocristoíchin natëto, Yosë marë' sacatërahuë. Co a'napita nocanahuë'. 'Caso' noya noyaco,' co tënahuë'. A'na tahuëri sëtato, na'nërahuë. Cotioro'sa' na'con chinotërinaco tëpainacoso marë'. Chiníquën aparisitërinaco. 20Napotopirinacohuë', ahuantato pënënanquëma'. Co të'huato, ta'tërahuë'. Quisoso nanamën no'tëquën sha'huitëranquëma' noya imacamaso marë'. Niyontonpatamara, a'chintëranquëma'. Naporahuaton, a'naya a'naya pëinëmaquënta'

paato, a'chintantaranquëma'. 21 Co cotioro'saráchin pënënahuë'. Cricoro'santa' pënënahuë. 'Co noyahuë' yonquiramasopita naniantatoma', Yosë chachin tahuërëtantaco'. Sinioro Quisoso natëco huachi. Inasáchin anoyacancantërinpoaso',' itëranquëma'. Ya'ipinquëma' a'chintëranquëma'. 22 Iporaso nipirinhuë' Ispirito Santo natëto, Quirosarinquë pa'sarahuë. Ma'sona onpotaponaco nimara, co caso' nitotërahuë'. 23 Nisha nisha ninanoro'saquë pa'patora, Ispirito Santo nohuanton, sha'huitëra'piarinaco: 'Quirosarinquë pa'patan, tashinan pëiquë po'moarinënquën, chiníquën aparisitarinënquën,' itërinaco. 24 Yatëpapirinacohuënta', co caso' të'huatërahuë'. Co ina yonquirahuë'. Sinioro Quisoso natëa'huasoáchin cancantërahuë. Iráca ina sha'huitërinco a'china'huaso marë'. 'Yosëri ya'ipi piyapi nosoroaton, anoyacancantacaso' nohuantërin. Ina noya nanan chachin a'chintonquë',' itërinco. Napoaton paato, a'chintárahuë. Co chimina'huaso' të'huatërahuë'.

25 Hua'qui' ya'huëramaquë pa'sápato, Yosë hua'anëntërinpoaso' a'chintopiranquëmahuë', apira pa'sarahuë huachi. Co huachi quënanaramacohuë'. 26-27 Ya'ipi Yosë yonquirinpoaso' nani sha'huitëranquëma'. Napoaton no'tëquën itëranquëma'. Insosona co natëhuachinahuë', ina marë' co Yosë ana'intarincohuë'. Inahuara tëhuënënaquë nina'intapi. 28 Canpitanta' ni'cona pi'pian tëranta' Yosë naniantotama'. Quisoso imapisopitanta' noya ni'co'. Ispirito Santo nani acorinquëma' hua'anën pochin nicacamaso marë'. Inapitanta' Yosë huëntonënquë ya'conpi. Quisoso chiminaton, aya'coninpoa'. 29 Nani pa'pato, co noyahuë' quëmapi'sa' huë'sapi. Canoniri ma'sha maninso pochachin yaocoiarinënquëma'. Pa'sápatona', anishacancantapi. Co nosoroarinënquëmahuë'. Ina nani nitotërahuë. 30 A'naquëonta' Quisoso imaponaraihuë', a'porahuatona', nisha a'chinapona'. Yanonpintarinënquëma'. Inahua' imacamaso marë' napotarinënquëma'. 31 Napoaton iyaro'sa', ni'cona nonpintochinënquëma'. Cara pi'ipi catahuaranquëma'. Tahuërirë chachin, tashirë chachin pënënanquëma'. Na'con nosororanquëma' ni'ton, na'nëto, a'naya a'nayanquëma' pënënanquëma'. Ina yonquiatoma', nipënënco', nicatahuaco'.

32 Pa'pato, Yosë noya a'painquëma'. Quiricanën quëran nontarinquëma'. Ina quëran nosororinpoaso' anitotarinpoa'. Ina natëhuatama', achinicancanarinquëma'. Oshaquëran noya noya cancantarama'. Quisocristo imarëhua' ni'ton, anoyacancantërinpoa'. Ina nohuanton, a'na tahuëri ya'ipi sha'huitërinpoaso' noya acotarinpoa'. 33 A'chintohuatënquëmara, co aquëtë' coriqui yonquirahuë'. A'na piyapi coriquinën co nohuantaparahuë'. Co a'mopiso tëranta' noyapatërahuë'. 34 Caora sacatonëhuë quëran coshatërahuë, ma'sha pahuantërincoso' pa'anahuë. Ca'tanincosopitanta' quëtërahuë. Ina nitotërama'. 35 Canpitanta' nonanco. Sacatatoma', pahuantërinsopita ma'sha quëtoco'. Sinioro Quisoso noninso' yonquico'. 'A'napita ma'sha topinan quëtohuachinquëma', noya cancantërama'. Nipirinhuë', canpitarinta' nosoroatoma', topinan quëtohuatama', noya noya cancantarama',' tënin Quisoso," itërin Paonori.

36 Ina tosahuaton, inapitarë chachin isonin. Napohuachinara, Yosë nontërin inapita catahuacaso marë'. 37 Naporo' ya'ipiya sëtatona', na'nëpi. Paono iporahuatona', apinopi. 38 "Co huachi quënanaramacohuë'," tëninso marë' na'con sëtopi. Ina quëran nanchaquë huarë' imapi.

Co të'huatonahuë', Quirosarinquë paantarinso'

21 [1]Imapisopita nani nontahuatoi, panca nanchaquë pipirai. Cosëquë no'tëërai. Tahuëririnquë Notasëquë canconai. Ina quëran Pataraquë canconahuatoi, nonshirai. [2]Inaquë a'na nancha quënancoantarai, Pinisia parti yapa'sarinso'. Inaquë ya'conahuatoi, paantarai. [3]Chipri so'ton notërahuatoi, ahuënan quëran na'huëtërai. Pa'sahuatoi, Siria parti canconai. Tiroquë ma'sha oshicaso' ni'ton, inaquë nonshirai. [4]Quisoso imapisopita quënanconahuatoi, inaquë a'na simana pochin yacapatonai. Ispirito Santo nohuanton, Paono pënënpi: "Ama Quirosarinquë paquësohuë', aparisitochinën," itopirinahuë'. [5]Simana nanihuachina, paantarai. Yapa'patëira, ninano yonsanquë huarë' imarinacoi. Sa'inarë chachin, hui'ninpitarë chachin ca'taninacoi. Nonshinanquë isonconahuatoi, Yosë nontërai. [6]Ina quëran imapisopita nontahuatoi, nanchaquë ya'coantarai. Ya'huëhuano'saso nipirinhuë' ya'huëpi'pa' paantapi.

[7]Tiro quëran pipirahuatoi, Torimaitaquë canconai. Imapisopita nontahuatoi, a'na tahuërira' i'huatonai. [8]Tahuëririnquë pipiantarahuatoi, Sisariaquë canconai. Inaquë nonshirahuatoi, Pinipi pëinënquë yacapatonai. Inaso' iráca Quirosarinquë acopi ca'tano'sa' catahuacaso marë'. Canchisëya'pi acohuachinara, inanta' acopi. Iporaso huachi noya nanan sha'huirárin. [9]Catapini hui'ninpita ya'huëtërin. Nano'sa' niponaraihuë', co so'yapihuë'. Ispirito Santori catahuarin Yosëri anitotërinso sha'huicaiso'. [10]Inaquë hua'quimiáchin ya'huasocoi, a'na pënëntona'pi Cotia parti quëran o'marin, Acapo itopiso'. [11]Huë'sahuaton, Paono sintoronën ocoirahuaton, inaora tanpaquën nantënë chachin nitonporin.

—Ispirito Santo nohuanton iyasha, ninorahuë. Quirosarinquë pa'patan, sintoronënquë nitonporahuëso pochachin cotioro'sa' tonpoarinënquën. Nisha piyapi'saquë yo'coaninënquën ana'intinënquënso marë', itërin. [12]Natanahuatoi: "Ama Quirosarinquë paquësohuë'," itopiraihuë'. Inaquë ya'huëpisopitarinta' inachachin napotopirinahuë', co yanatërincoihuë'.

[13]—¿Onpoatonta' na'nëtoma' asëtaramaco? Ama huachi na'nëcosohuë'. Inatohua' pa'pato, yatonpoarinaco. Nipirinhuë', yapa'sarahuë. Sinioro Quisoso imarahuëso marë' yatëpapirinacohuënta', pa'sarahuë, itërincoi. [14]Hua'qui' nontopiraihuë', inachachin yonquirin ni'ton:

—Noyahua'. Sinioro nohuantohuachin, paquë nipachin, itërai.

[15]Ina quëran ma'shanëhuëipita taparahuatoi, Quirosarinquë paantarai. [16]Pa'patoira, a'naquën imapisopita ca'taninacoi. Mason pëinënquë quëparinacoi yacapata'huaiso marë'. Inaso' Chipri quëran huë'nin, iráca imarinso'.

Santiaco nontërinso'

[17]Quirosarinquë canconpatoira, imapisopita nóya nontërinacoi. Huë'naiso marë' noya cancantopi. [18]Tahuëririnquë Paono pa'nin Santiaco nicapon. Quiyanta' pa'nai. Ya'ipi ansiano'sa' inaquë nani niyontonpi. [19]"Huë'cama, iyaro'sa'," itahuaton, Paonori itantapon: "Nani hua'qui' Quisocristo nanamën a'chinahuë. Nisha piyapi'sa' a'chintëra'piarahuë. Yosë catahuarincoi ni'ton, noya natanatona', na'a imasapi huachi," itërin. Ya'ipi a'chininso' sha'huitërin.

[20]Natanahuatona', "Ma noyacha Yosëso' ni'ton, nisha piyapi'santa' imasapi paya," topi a'naya a'naya. Ina quëran itantapi:

—Noya iyasha nipirinhuë', isëquë na'a huaranca cotioro'sa' Quisoso

imaponaraihuë', Moisësë iráca pënëntërinso' yanatëpi anta'. "Inanta' natëcaso' ya'huërin," topi. 21 Inapitaso' nonpin nanan natantopi. "Paono nisha piyapi'sa' ya'huërinquë paaton, cotioro'sa' inaquë ya'huëpisopita nisha a'chintërin. 'Moisësë pënëntërinso' a'poco'. Ama huachi hui'namapita marca acotocosohuë',' tënin Paono pënëntaton. Co nohuantërinhuë' iráca napopiso' natëcaiso'," topi, natantopi. 22 ¿Ma'ta' iporaso' onpoa'ahua' nonpintopiso' ama natëcaiso marëhuë'? Huë'nanso' onpopionta' piyapi'sa' nitotapona'. 23 Nani yonquirai ni'ton, natancoi sha'huichinquën ma'sona nicamaso'. Catapini quëmapi'sa' isëquë ya'huëpi. Nani Yosë nontopi ma'sha nicacaiso'. 24 Inapita quëparahuaton, catahuaquë' iráca pënëntërinso' natëcaiso marë'. Yosë chinotopiso pëiquë quëparahuaton, pahuërapitëquë' ma'sha Yosë marë' tëpacaiso'. Ina quëran niya'irapi. Inapotohuatan, ya'ipi piyapi'sa' ni'sarinënquën. "Paononta' Moisësë pënëntërinso' natërin. Nonpin nanan natantërëhua'," tosapi. 25 Nisha piyapi'saso nipirinhuë' nani ninshitërai. "Quisocristo imapatama', co ya'ipi iráca pënëntërinso' natëcamaso' ya'huërinhuë'. Isoíchin sha'huichinquëma' ama nicacamaso marëhuë'. A'naquën ma'sha tëpapi mamanshi moshacaiso marë'. Ina nosha tananpitoco'. Naporahuaton, a'naquën maconorahuatona', ma'sha tëpapi. Co huënainën noya inquipirinahuë', ca'pi. Ina noshanta' ama ca'cosohuë'. Naporahuaton, ama monshihuancosohuë'. Cotioro'sacoi pënëntëraiso' na'con ya'huëpirinhuë', inaíchin natëcamaso' ya'huërin," tënai, nisha piyapi'sa' ninshitatoi, itërin Santiacori.

Paono mapiso'

26 Itohuachina, "Noyahua'. Napo'i nipachin," itërin Paonori. Tahuëririnquë catapiniya'pi quëparin. Iráca pënëntërinso' natërahuatona', Yosë chinotopiso pëiquë ya'conpi. Ya'conahuatona', corto hua'an sha'huitopi: "Canchisë tahuëri huë'sápoi Yosë camaitërinso' natëtoi oshanëhuëi inquica'huaiso marë'. Tahuëri nanihuachin, ma'sha quësarai canpitari tëpatoma' ahuiquitamaso marë'," itopi.

27 Canchisë tahuëri naniriahuachina, Yosë chinotopiso pëiquë paantapi. Inaquë a'naquën cotioro'sa Asia parti quëran huë'pisopitari quënanpi. Paono quënanahuatona', mapi. Ya'ipi piyapi'sa' ano'huitopi. 28 "¡Huëco' iyaro'sa' catahuacoi! Iso quëmapi ya'ipi parti paaton, nisha a'chinarin. 'Cotioro'saso' co no'tëquën a'chinpihuë'. Moisësë pënëntërinso' a'poco'," tënin. Naporahuaton, Yosë chinotopiso pëi' co huachi noya ni'ninhuë'. Ni'cochi. Crico piyapi'sa' isëquë chachin ichiya'conin ni'ton, Yosë pëinën tapiarin. Co inapitaso' ya'conacasohuë' nipirinhuë'," toconpi.

29 I'hua Paonori Toropimo quëparahuaton, ninano' pa'tërin, cotioro'sari quënanpi. Ipisoquë ya'huërin ni'ton, Crico piyapi inaso'. "Nisha piyapi nipirinhuë', Yosë chinotopiso pëiquë ichiya'conin," tëcatona napopi.

30 Natanahuatona', notohuaro' piyapi'sa' no'huitopi. Yosë chinotopiso pëiquë ta'arahuatona', Paono mapi. Masahuatona', ocoicaiso marë' ohuararachinpi. Nani ocoihuachinara, ya'coana oncotopi. 31 Paono yatëparapiso', capitan hua'anso' natantërin. Ya'ipi Quirosarinquë ya'huëpisopita yaniahuërapi, natantërin. 32 Natantahuaton, sontaro'sa', capitano'sa', inapita amatahuaton, quëparin. Ta'arahuatona', piyapi'sa' niyontonpiquë pa'sapi. Sontaro'sa' ya'caritërahuachinara, cotioro'sari quënanahuatona', co huachi Paono ahuëpihuë'. 33 Capitan hua'ani

canconahuaton, Paono maconin. “Cato' catinaquë tonpotanpatëquë',” itohuachina, a'na sontarori nitonpotanpatërin. A'na tanpain quëraonta' a'na sontarori inapotërin. Inapotohuachinara, capitanso' piyapi'sa' natanin: “¿Ma'ninta' iso quëmapi? ¿Ma'ta' onporinso'?” tënin. 34Napoaponahuë', chiníquën nonatona', nisha nisha sha'huitopi. Noncaroapi ni'ton, co nanitërinhuë' no'tëquën natanacaso'. Napoaton: “Sontaro'sa' ya'huëpiquë quëpaco',” itërin. 35-36Quëpahuachinara, ya'ipi piyapi'sari imasapi. “Tëpachinaco',” itërapi. Pëi' nanpënanquë canconahuatona', na'con na'con no'huitona', yaahuëpi. Napoaton sontaro'sari Paono inápaquë pitëtërahuatona', quëpapi.

No'huitona'piro'sa' nontërinso'

37Pëiquë yaya'conpachinara, Paonori capitan itapon:

—Sinioro capitan, pi'pian nonchinquën topirahuë', itërin.

—¿Crico nananquë nonan ti? itërin.

—Ina nananquë mini nonahuë, itërin.

38—Iquipito piyapinquën ta'ma topirahuë'. Inaso' i'huamiáchin copirno no'huiton, catapini huaranca tirocoro'sa', inotëro parti quëparin, itërin.

39—Co inacohuë'. Caso' cotio quëmapico. Tarsoquë nasitërahuë. Inaso' panca ninano', Sirisia parti ya'huërinso'. Ya'ipi piyapi'sa' nohuitopi. Isopita piyapi'sa' nonchi, topirahuë', itërin.

40“Inta nipachin, nontëquë',” itërin. Paono nanpënanquë huanirahuaton, anqui anquita'parin. Piyapi'sari ni'sahuatona', copica topi huachi. Napohuachinara, Paonori cotio nananquë itapon:

22 1“Natanco iyaro'sa', apiro'sa', pi'pian yanontëranquëma'. Caso co manta' onporahuë',” tënin. 2Cotio nananquë nonsarinso natanahuatona', aquë aquëtë ta'topi. Napohuachinara, itaantarin:

3“Canta' iyaro'sa' cotio piyapico. Tarsoquë nasitërahuë. Sirisia parti nasitopirahuë', isëquë huëcato, hui'napitërahuë. Maistro Camariro a'chintërinco. Shimashonënpoa' pënëntërinso chachin ya'ipi a'chintërinco. Hua'huatapo quëran huarë' chiníquën Yosë yonquirahuë. A'naya tëranta' nisha yonquihuachinara, canpita pochachin no'huirahuë. 4Iráca na'a Quisoso imapisopita aparisitërahuë. Yatëparahuë. Quëmapi'sa' tonporahuato, tashinan pëiquë po'morahuë. Sanapi'sa quëran huarë' inaquë po'morahuë. 5Yanitotohuatama', corto hua'an chini chiníquën nanantërinsonta' inachachin sha'huitarinquëma'. Cotio ansiano'santa' nitotopi. Inapitaso' quirica ninshitërinaco iyaro'sa' Tamascoquë ya'huëpisopita quëtona'huaso marë'. Inatohua' pa'nahuë Quisoso imapisopita maca'huaso marë'. ‘Tonporahuato, Quirosarinquë quëmaarahuë ana'intacaiso marë', ta'to,’ pa'nahuë.

Quisosori ya'notërinso' sha'huiantarinso'

(Hechos 9.1-19; 26.12-18)

6Pa'sápatoi Tamascoquë ya'caritërarai. Camotëchin nisahuaso', a'naroáchin inápa quëran huënaráchin huënaráchin a'pintërinco. 7No'paquë anotahuato, inápa quëran nontërincoso' natanahuë. ‘Saono, Saono, ¿onpoatonta' aparisitaranco?’ itërinco. 8‘¿Inquënta' quëmaso' Sinioro?’ itërahuë. ‘Ca Quisososoco, Nasaritoquë ya'huërahuëso'. Aparisitaranco,’ itërinco. 9Ca'taninacosopitanta' a'pininso' ni'pi. Nipirinhuë', nontërincoso' co natanpihuë'. 10‘¿Ma'ta' Sinioro onpo'iso'?’ itërahuë. ‘Huanirahuaton,

ninanoquë paquë'. Inaquë a'na quëmapi sha'huitarinquën ma'sona nicamaso',' itërinco. 11 Huënaráchin huënaráchin a'pintërinco ni'ton, co manta' quënantërahuë'. Napoaton ca'tanincosopita matanparahuatonaco, Tamascoquë quëparinaco.

12 Ina ninanoquë chachin a'na quëmapi ya'huërin, Yosë noya chinotërinso'. Ananiasë itopi. Moisësë iráca pënëntërinso' no'tëquën natërin. 'Inaso' noya quëmapi,' topi ya'ipi cotioro'sa'. 13 Huëcapairahuatonco, nontiirinco. 'Iya Saono. ¡Sinioro nohuanton, noya ni'tantaquë'!' itërinco. Naporo chachin noya ni'taantarahuato, ina quënanahuë. 14 Ina quëran itaantarinco: 'Yosë chinotërëhuaso' nani huayoninquën nohuantërinso chachin nitotamaso marë'. Ina nohuanton, Quisoso ya'notërinquën. Noya noya inaso'. Nontërinquënso' natanan. 15 Yosë acorinquën ya'ipi piyapi'sa' sha'huitamaso marë'. Ni'nanso', natananso', inapita sha'huiaran. Ina marë' ya'notërinquën. 16 Napoaton ama hua'quiquësohuë'. Apiramiáchin huaniquë'. "Quisoso imasarahuë huachi," ta'ton, aporihuanquë'. Ina nontohuatan, oshanën inquitarinquën,' itërinco.

Nisha piyapi'sa' a'chintacaso marë' a'parinso'

17 Ina quëran Quirosarinquë paantahuatëra, Yosë chinotopiso pëiquë pa'nahuë. Inaquë Yosë nontasoco, hua'narëso pochin ni'nahuë. 18 Quisoso nontaantarinco. 'Manorahuaton, Quirosarin quëran pipiquë'. Ca nanamëhuë sha'huihuatan, co natëarinënquënhuë',' itërinco. 19 'Inapita Sinioro nohuitërinaco. A'na parti a'na parti paato, ya'ipi niyontonpiso pëiro'saquë ya'conahuë. Inaquë imarinënquënsopita ahuërahuë. Tashinan pëiquë po'morahuë. 20 Istipan quëma nanamën a'chininso marë' tëpahuachinara, canta' ni'nahuë. "Tëpaco'," itërahuë carinta'. Tëpatona'piro'sa' a'mopiso' ocoirahuatona', quëtërinaco, a'pairahuë. Ya'ipiya nohuitërinaco,' itërahuë. 21 'Ina nipirinhuë', paquë'. Aquë yaa'paranquën nisha piyapi'sa' a'chintamaso marë',' itërinco. Napoaton nisha piyapi'sa' a'chintarahuë," tënin Paono.

Capitan hua'ani maninso'

22 Piyapi'sa' noya natanapirinahuë'. "Nisha piyapi'sa' a'chintarahuë," topachina, no'huitaantapi.

"Tëpachinaco'. ¡Pa'pi co noya quëmapihuë'! ¡Chiminchina'in!" itopi. 23 Chiníquën nonsapi. No'huitatona', a'mopiso' pa'tan pa'tantahuatona', inápaquë mo'shiquëpita pa'satapi. Chiníquën no'huitohuachinara, cotioro'sa' inachintopiso'. 24 Capitan hua'ani ni'sahuaton, sontaro'sa itapon: "Sontaro'sanpoa ya'huërëhuaquë quëparahuatoma', huihuico'. Ma'marësona no'huipiso', sha'huichinpoa'," itërin. 25 Inaquë quëparahuatona', tonpopi huihuicaiso marë'. Tonpopirinahuë', capitan inaquë huaniarin ni'ton, Paonori itapon:

—Caso' Noma piyapico nipirahuë', yahuihuiramaco. Co napotamacoso

ya'huërinhuë'. Co coisë nitotopirinhuë', ¿yahuihuiramaco ti? itërin Paonori.

26 Ina natanahuaton, capitan hua'an sha'huitapon pa'nin.

—¿Ma'ta' ipora onpoapon? Paso' quëmapi Noma piyapi nipirinhuë', yahuihuitëran. Ni'quëna copirno no'huihuachinquën, itërin.

27 Napotohuachina, capitan hua'ani huëcapairahuaton:

—¿Quëmaso' Noma piyapinquën ti? itiirin.

—Inaco mini, itërin Paonori.

28 —Na'con pahuërëtato, Noma piyapi ya'conahuë, itërin capitan hua'ani.

—Caso nipirinhuë' nasitërahuë quëran huarë' Noma piyapico. Tatahuë Noma piyapi ni'ton, canta' inapochachin ninahuë, tënin Paono.

29 Ina natanahuatona', co huachi huihuipihuë'. Capitan hua'aonta' pa'yanaton, të'huarin. Noma piyapi nipirinhuë', catinaquë tonporinso marë' copirno të'huatërin.

Cotio hua'ano'sa' Paonori sha'huitërinso'

30 Tahuëririnquë capitan hua'ani yanatantërin. "¿Ma'marëta' cotioro'sari sha'huirapipi?" ta'ton, sontaro'sa' sha'huitërin Paono ocoicaiso marë'. Naporahuaton, ya'ipi cotio hua'ano'sa' amatërin. Corto hua'ano'sa' chini chiníquën nanantopisonta' amatërin. Nani niyontonpachinara, inaquë Paono quëparin natanacaiso marë'.

23 1 Paono ya'conahuaton, hua'ano'sa' notëërahuaton, itapon:

—Ipora iyaro'sa' pi'pian nonchinquëma' natanco. Hua'huatapo quëran huarë' noya ninahuë. Yosë ni'sárinco, co manta' onporahuë', itërin.

2 Naporo tahuëri'sa' Ananiasë itopiso', corto hua'an chini chiníquën nanantërinso' nisarin. Inari huanipapisopita itapon:

—Ahuëananco', itërin. Napohuachina, huaniparinsoari ahuëananin. Napotohuachina, Paonori itapon:

3 —Quëmaso' nonpintënquën. ¡Yosë ahuëarinquën quëmanta'! "Moisësë pënëntërinso' natëto, ana'intarahuë," taponahuë', ¿onpoatonta' sha'huitëran ahuëincoso'? Moisësë chachin pënëninpoa' ama topinan quëran piyapi ahuëcaso marëhuë', itërin.

4 —Corto hua'an chini chiníquën nanantërinso nipirinhuë', ¿no'huiton, nonapiran ti? itopi.

5 —Co'chi iyaro'sa' nohuitatorahuë', naporahuë paya. Tëhuënchachin Yosë quiricanën quëran pënëninpoa'. "Co hua'anënpoa' nonapicaso' ya'huërinhuë'," tënin, itërin Paonori.

6 Cotio hua'ano'sa' huë'pisopita co napopianachin yonquipihuë'. Patoma satosioro'sa', patomaso', parisioro'sa'. Ina yonquiaton, Paonori itantarin:

—Caso' iyaro'sa', Parisioco. Shimashonëhuëpitanta' parisioro'sa chachin. "Yosë ananpitaantarinpoa'," tënahuëso marë' isopita sha'huirapirinaco, itërin.

7 Ina natanahuatona', parisioro'sa', satosioro'sa', inahua capini nino'huipi. Nisha nisha yonquipi. 8 Satosioro'saso' co natëtona'piro'sahuë'. "Co Yosë ananpitaantarinpoahuë'. Co hua'yanënpoa' ya'huëtërinpoahuë'. Co anquëniro'sa tëranta' ya'huëpihuë'," toconpi. Parisioro'saso nipirinhuë' natëpi. "Hua'yanënpoa' ya'huëtërinpoa' ni'ton, Yosë ananpitaantarinpoa'. Anquëniro'santa' ya'huërin," topi. 9 Napoaton ninontatona', noncaroapi. Parisio maistro'sa' huanirahuatona', chiníquën nonpi.

—Iso quëmapiso' noya, tënai. Co manta' onporinhuë'. Anquëni noninso'

natamara. Hua'yani a'na nontomara, tënin a'naquën. Napohuachinara, satosioro'sa' no'huitopi.

10 Chiníquën nino'huitona', niahuërapi. Napoaton capitan hua'ani sontaro'sa' camairin.

—Maconco' tëpahuachina', itërin. Napotohuachina, sontaro'sa' pa'pi. Paono osërëconahuatona', sontaro'sa' ya'huëpiquë quëpaantapi.

11 Naporo' tashi' Siniorori ya'notimarahuaton, Paono itapon: "¡Ama të'huatonhuë', chiníquën cancantëquë'! Quirosarinquë nanamëhuë nani sha'huiran. Inapochachin Nomaquënta' paaton, sha'huiantamaso' ya'huërin," itërin.

Paono yatëpapiso'

12 Tahuëririnquë a'naquën cotioro'sa' chinotopi Paono tëpacaiso'. "Ama huachi ca'ahuasohuë'. Ama o'oahuasohuë'. Paono tëpaquë huarë' ca'ahua'. Co tëparihuarahuë' ca'patëhua', Yosë ana'inchinpoa'," nitopi. 13 Catapini shoncaya'pi pochin napopi. 14 Naporahuatona', paatona', cotio hua'ano'sa', ansiano'sa', inapita nontopi.

—Nani huachi anoyatërai. Co huachi coshataraihuë'. Paono tëpaquë huarë' coshataantarai. Yoscoarë' tëpaarai, tënai. 15 Napoaton capitan hua'an sha'huitoco' Paono quënta'in. "Tashiraya yanontantarai no'tëquën nitota'huaiso marë'," itoco'. Quiyaso nipirinhuë' na'pitatoi, ninaarai. Ya'caritohuachin, a'naroáchin masahuatoi, tëpaarai, itopi.

16 Paono apia'huainso nipirinhuë', yatëpapiso' natantërin. Inaso', oshin hua'huin. Natantahuaton, sontaro'sa' ya'huëpiquë paaton, Paono sha'huitërin. 17 Sha'huitohuachina, a'na capitan amatërin.

—Iso hui'napi hua'anënquë quëpaquë' nanan sha'huichin, itërin.

18 Napohuachina, hua'anënquë quëparahuaton, itonin:

—Sontaro'sa' ya'huëpiquë Paono amatërinco. "Iso hui'napi hua'anënquë quëpaquë' nanan sha'huichin," itërinco ni'ton, quënahuë, itërin.

19 Capitan hua'ani matanparahuaton, amashamiachin quëparin ama piyapi'sari natanacaiso marëhuë'.

—¿Ma'ta' yasha'huitërancoso'? itërin.

20 —Cotio hua'ano'sa' nani chinotopi Paono amatacaiso marë'. "Tashiraya Paono quënantaquë' nontanta'ii. Naporinso', aquëtë huarë' yanitotërai," itarinënquën. 21 Nipirinhuë', ama natëquësohuë'. Catapini shonca na'con piyapi'sari chinotopi tëpacaiso marë'. Po'oana quëran ninarapi tëpacaiso marë'. Co huachi coshatapihuë'. Co o'osapihuë'. Paono tëpai huarë' coshatacaiso' yonquipi. Iporaso' quëma ninarinën nohuantopiso chachin nitamaso', itërin.

22 —Sha'huitërancoso' api, ama insonta' sha'huitëquësohuë', itahuaton hui'napi a'parin.

Paono a'na parti quëpapiso'

23 Ina quëran cato' capitano'sa' amatërin.

—Apira ma'sha tapaco' Sisariaquë pacacamaso marë'. Cato pasa sontaro'sa' sha'huitonquë' pa'ina'. Cahuarioquë pa'na'piro'santa' canchisë shonca quëpaquë'. Nansahuano'sa' cato pasa quëpaquë'. Ya'ipi tapatëquë' yayonotashirahuaso' pacacamaquëma'. 24 Cato' cahuario quëpaco' Paono paacaso marë'. Noya a'pairahuatoma', hua'an Huirisë quëtonco', itërin. 25 Ina quëran quirica ninshitërin hua'an quëtacaiso marë'.

26 "Sinioro hua'an Huirisë. ¿Noyanquën quëmanta'? Ca Craotio Nisiasëco ninshitaranquën, ni'quë'. Quëmaso'

chiníquën nanantëran ni'ton, pi'pian sha'huichinquën. 27 Iso quëmapi a'pataranquën, cotioro'sari mapiso'. Yatëpapirinahuë', quënanahuato, sontaro'sa' a'parahuë osërëtacaiso marë'. Inaso' Noma piyapi ni'ton, osërëtërahuë. 28 '¿Ma'marëta' sha'huirapipiso'?' ta'to, cotio hua'ano'saquë quëparahuë nitota'huaso marë'. 29 'Cotio pënëntërinso' co natërinhuë',' toconpi. Inaíchin sha'huirapipi. Co manta' onporinhuë'. Co chiminacaso' ya'huërinhuë'. Coni tashinan pëiquë tëranta' po'mocaso' ya'huërinhuë'. 30 Ina quëran cotioro'sa' chinotopi tëpacaiso', natantërahuë. Napoaton a'naroáchin a'patëranquën. Cotioro'santa' nani sha'huitërahuë ya'huëranquë paatona' sha'huirapicaiso marë'. Nani huachi," itërin, ninshitaton.

31 Ina quëran sontaro'saso' natërahuatona', Paono quëpapi. Tashi' nipirinhuë', Antipatërisë'pa' quëpapi. 32 Tahuëririnquë sontaro'saso' ya'huëpiquë panantapi. Cahuarioquë pa'na'piro'saichin Paono quëpapi. 33 Sisariaquë canconahuatona', quirica hua'an quëtonpi. Paononta' yo'conpi. 34 Hua'anso' quirica nontahuaton, itapon: "¿Inso partita' hua'huatëranso'?" itërin. "Sirisia parti hua'huatërahuë," itërin Paonori.

35 —Sha'huirapirinënsopita canquihuachina', ya'ipiya natanarahuë, itërin. Ina tosahuaton, sontaro'sa' camairin Paono quëpacaiso marë'.

—Hua'an Irotisë pëinënquë quëparahuatoma', a'paico' ta'ahuachin, itërin.

Hua'an Huirisëquë sha'huirapipiso'

24 1 A'natërápo tahuëri nanihuachina, corto hua'an chini chiníquën nanantërinso' canquirin, Ananiasë itopiso'. A'naquën cotio ansiano'sari ca'tanpi. Nonapina'pi hua'aonta' huë'nin, Tirotoro itopiso'. Huirisë ya'huërinquë huë'sahuatona', Paono sha'huirapipi. 2 Paono quëntahuachinara, Tirotorori itërin:

—Ipora sinioro hua'an, pi'pian nonchinquën natanco. Ma noya quëmaso' hua'anëntërancoi. Noya yonquiaton, na'con catahuarancoi ni'ton, sano ya'huërai. 3 Ina marë' ya'ipicoi noya ni'nainquën. "Yosparinquën," itërainquën. Quëmaso' tëhuënchachin chiníquën nanantëran. 4 Apira pi'pisha yanontaranquën, noya natanco. Co hua'qui' nontaranquënhuë'. 5 Iso quëmapi Paono itopiso' pa'pi co noyahuë', tënai. Ya'ipi parti paaton, piyapi'sa' nisha nisha ayonquirin. A'chinpachina, cotioro'sa' nino'huipi. Ya'ipi parti naporin. Nisha imarin. Nasarinoro'sa' itopiso' imaton, na'a piyapi'sa' a'chintarin imacaiso marë'. 6 Yosë chinotopiso pëinta' yatapirin. Nisha piyapi'sa' inaquë ichiya'conin, co inapitaso' ya'conacasohuë' nipirinhuë'. Naporo' quiyari manai. [Quiya coisëquë yaquëpapiraihuë' ana'intacaso marë'. 7 Capitan hua'an Nisiasëso nipirinhuë', notohuaro' sontaro'sa' quësahuaton manin. Osërëtërincoi. 8 "Noma hua'an ya'huërin'pa' paatoma', sha'huirapico'," itërincoi. Napoaton isëquë huë'nai.] No'tëquën sha'huirapiarai. Quëmari Paono natanquë' inachachin sha'huichinquën, itërin Tirotorori.

9 Cotioro'sa' huë'pisopitanta' inachachin napotopi. "No'tëquën sha'huitërinquën," itopi. 10 Ina quëran hua'ani imirin quëran tasatërin Paono nontacaso marë'. Napotohuachina, Paonori itërin:

—Na'a pi'ipi sinioro hua'an quëma hua'anëntërancoi. Napoaton noya cancantato, nontaranquën. 11 I'huamiáchin

Quirosarinquë paantarahuë Yosë chinota'huaso marë'. Shonca cato' tahuëríchin nisarin pa'nahuëso'. A'napita natanpatan, inachachin sha'huitarinënquën. Co hua'quiyatërarahuë'. 12 Yosë chinotopiso pëiquë pa'patora, co insonta' no'huirahuë'. Niyontonpiso pëiquënta' noya pa'nahuë. Co cachiquë tëranta' chiníquën a'chinahuë'. Piyapi'sa' niyontonpachinara, co sha'huitërahuë' nino'huicaiso'. 13 Topinan quëran nonpinapirinaco. Na'con sha'huirapipirinacohuë', ni'nincoso chachinso co ya'huërinhuë'. 14 "Nisha imarin," topi. Inaíchin no'tëquën nonpi. Tëhuënchachin Quisoso nanamën imarahuë. Nipirinhuë', Yosë no'tëquën chinotërahuë. Shimashonëhuëpita chinotopiso chachin chinotërahuë canta'. Ya'ipi Yosë quiricanën natërahuë. Iráca pënëntërinso', pënëntona'piro'sa' ninshitopiso', inapita yonquirahuë. 15 "Yosë no'tëquën nontërinpoa'," ta'to natërahuë. "A'na tahuëri ya'ipi piyapi'sa' ananpitaantarahuë. Noya piyapi'sa', co noya piyapi'sahuë', ya'ipi ananpitaantarahuë," tënin Yosë. Ina tahuëri caso' ninarahuë. Isopitanta' ina ninarapi. 16 Napoaton nani tahuëriya Yosë no'tëquën yanatërahuë. Piyapi'santa' co yanonpintërahuë'.

17 Iráca Quirosarinquë ya'huëpirahuë'. Na'a pi'ipi a'na parti pa'nahuë quëran i'huamiáchin inaquë paantarahuë. Sa'ahuaro'sa' nosoroato, coriqui quëta'huaso marë' pa'nahuë. Ma'sha Yosë quëta'huaso marënta' pa'nahuë. 18 Iráca pënëntërinso' natëto, Yosë chinotopiso pëiquë ya'conpirahuë', co manta' onporahuë'. Co piyapi'sa' ayontonahuë'. Co ca nohuanto nino'huipihuë'. Inaquë cotioro'sa' Asia parti ya'huëpisopita quënaninaco. 19 Inapita mini isëquë huë'sahuatona', sha'huirapiitonacohuë', co huë'pihuë'. 20 I'hua cotio hua'ano'sa' niyontonpachinara, amatërinaco. Isopita nataninaco. Ma'sona onporahuëso' sha'huichinën. 21 Naporo' isoíchin napotërahuë. "Yosë ananpitaantarinpoa' tënahuëso marë' ipora sha'huirapirinaco," itërahuë, tënin Paono.

22 Ina natanahuaton:

—Noyahua'. Nani natananquën. Capitan hua'an Nisiasë o'mahuachin, iso nanan yonquiantarahuato, sha'huichinquëma', tënin hua'an. Quisoso nanamën a'chinpiso' noya nitotaton, co aquëtë' yanataninhuë'.

23 Ina quëran capitan sha'huitërin: "Paono noya a'paiquë' ama ta'ainsohuë'. Nipirinhuë', ama tonpoquësohuë'. Nipayarinsopita huë'pachina', noya ya'coina'. Ma'sha pahuantohuachin, quëchina'," itërin.

24 Hua'quimiáchin quëran Huirisë sa'inë chachin huëantarahuaton, Paono amataantarin. Sa'inso' cotio sanapi, Torosira itopi. Paono huë'pachina, itapon:

"Quisocristo imaranso' sha'huitocoi noya nitochii," itohuachina, "Tëhuënchachin Quisocristo imarahuë. 25 Yosë sha'huitërinpoa' noya cancantacaso marë'. Ina catahuarinpoa' co noyahuë' yonquirëhuasopita naniantacaso'. A'na tahuëri coisë pochin nicaton, ya'ipi piyapi'sa' natanarin. Co noyahuë' nipisopita ana'intarin," tënin Paono. Napotohuachina, hua'an pa'pi pa'yanin.

—Nani huachi. Iporaso' paquë'. A'na tahuëri yanontaantahuatënquën, amataantaranquën, itërin.

26 "Paono pahuërëaponco pipicaso marë' nimara," ta'ton, hua'qui quëran hua'qui quëran amataantarin nontacaso marë'. Na'aro' Paono nontopirinhuë'. 27 Cato' pi'ipi nanihuachina, nisha hua'an ya'coantarin, Porsio Pisto itopiso'. Huirisëso' pipirin huachi. Pipiponahuë', co Paono ocoirinhuë'. "Cotioro'sa' no'huihuachinaco," ta'ton, co ocoirinhuë'.

Hua'an Pistoquë sha'huirapiantapiso'

25 [1]Nasha hua'an canquirin huachi, Pisto itopiso'. Sisariaquë huëcaton, cara tahuëri i'huatërin. Ina quëran Quirosarinquë pa'nin. [2]Inaquë pa'pachina, cotio hua'ano'sa', corto hua'ano'sa', inapitari Paono sha'huirapipi.

[3]"Quirosarinquë quënantaquë', natanta'ii, topiraihuë'," itopi. Nani chinotopi na'pirahuatona', iraquë tëpacaiso marë'. [4]Napotopirinahuë', co hua'an nohuantërinhuë'.

"Inca. Co yaquëntarahuë'. Sisariaquë a'pairapi. Co hua'qui quëranhuë' inaquë canta' paantarahuë," tënin. [5]—Napoaton pa'pato, caraíchin hua'anquëma' huëco' pa'ahua', tënahuë. Paono co noyahuë' nipachin, inaquë sha'huirapico', itërin.

[6]Inaquë shonca tahuëri pochin i'huatantarahuaton, Sisariaquë paantarin. Tahuëririnquë coisë shiranënquë huënsërahuaton, Paono amatërin. [7]Cotioro'sa' Quirosarin quëran nani o'mapi ni'ton, Paono huë'pachina, ahuancanapirahuatona', na'con sha'huirapiapi. Nisha nisha sha'huirapipirinahuë', co ni'ninso chachin ya'huërinhuë'. [8]Ina quëran Paonori itërin:

—Iráca quëran huarë', sinioro hua'an, noya ninahuë. Co manta' onporahuë'. Moisësë pënëntërinso' cotioro'sari natëhuachinara, co ina marë' no'huirahuë'. Yosë chinotopiso pëinta' co tapirahuë'. Co nisha piyapi ichiya'conahuë'. Noma copirnonta' natërahuë. Co onporonta' piyapi'sa' sha'huitërahuë' ina no'huicaiso'. Topinan quëran sha'huirapirinaco, itërin.

[9]Noya natanpirinhuë', hua'an co nohuantërinhuë' cotioro'sari no'huicaiso' ni'ton, Paono itërin:

—¿Nohuantëran Quirosarinquë paacaso'? Inaquë sha'huirapihuachinën, cari natanpato, sha'huitaranquën, itërin.

[10]—Co nohuantërahuë'. Quëmaso' Noma copirno acorinquën ni'ton, nontaranquën. Sha'huirapirinacoso' isëquë anoyatacaso' ya'huërin. Co manta' cotioro'sa' onpotërahuësohuë', nitotëran. [11]Tëpatona'pi, copirno no'huina'pi, inapita tëpacaso' ya'huërin. Ina pochinco canta' naporini, tëpainacoso' nohuanchitohuë'. Nipirinhuë', nonpinapihuachinaco, co cotioro'saquë yocancoso' ya'huërinhuë', tënahuë. Noma copirno chachin yanontarahuë. Ina nataincoso' ya'huërin, itërin Paonori.

[12]"Noma copirnoso' chini chiníquën nanantërin ni'ton, co topinan a'parëhuë'," ta'ton, coisënënpita nontërin. Nani nontohuachina, Paono itantarin:

—Noma copirno chachin yanontëran ni'quëhuarë', ina ya'huërin'pa' a'paaranquën, nontonquë', itërin.

Acripa hua'an canquirinso'

[13]Hua'quimiáchin quëran a'na hua'an chiníquën nanantërinso' canquirin, Acripa itopiso'. Sisariaquë huë'nin Pisto nicapon. A'na sanapinta' huë'nin, Pirinisa itopiso'. [14]Hua'qui' inaquë yacapatarin ni'ton, Pistori itërin:

—Tashinan pëiquë a'na quëmapi ya'huëarin, Paono itopiso'. Iráca Huirisëri po'morinso'. [15]I'hua Quirosarinquë ya'huasoco, cotio hua'ano'sa', ansiano'sa', inapitari na'con sha'huirapipi. "Chiníquën ana'intëquë'," itërinaco. [16]Ina itohuachinacora, cari itapo: "Noma piyapicoi co topinan quëran ana'intëraihuë'. Cato ya'pi ma'sha nionpotohuachinara, cato chachin coisëquë pa'sapi. Sha'huirapihuachina, a'nanta' a'panitacaso' ya'huërin. Ina quëran coisëri noya nitotaton, tëhuëna'pi no'tëquën ana'intarin. Ina pochin Noma piyapicoiso' ninai," itërahuë. [17]Napoaton isëquë huë'pachinara, co

hua'quirahuë'. Tahuëririnquë coisë shiranënquë huënsërahuato, Paono amatërahuë. 18 Ina quëran cotioro'sari sha'huirapipi. Panca tëhuëmara ni'ton, sha'huirapiapi, topirahuë', co ina pochin sha'huirapipihuë'. 19 "Paono co quiya pochin Yosë chinotërinhuë'. Nisha imarin. A'na quëmapi Quisoso itopiso' chiminaponahuë', nani nanpiantarin," toconin, topi. Inaíchin sha'huirapipi. 20 Cotioro'sa' moshapiso' co pi'pisha tëranta' nitotërahuë'. Napoaton Quirosarinquë yaquëpapirahuë' aquëtë' natanta'huaso marë'. "Inaquë sha'huirapiinën," itopirahuë', co nohuantërinhuë' 21 "Noma copirno chachin yanontarahuë. Ina nataincoso' ya'huërin," tënin. Napoaton tashinan pëiquë po'moantarahuë. Nanitohuato, Noma copirno nontacaso marë' a'paarahuë, tënin Pisto.

22 —Carinta' nata'in, tënin Acripa.

—Noyahua'. Tashiraya chachin natanaran, itërin Pistori.

23 Tahuëririnquë Acripaso' Pirinisarë chachin huë'pi. Noyasha nitaparahuatona', natanacaiso pëiquë ya'conpi. Capitano'sa', ninano' hua'ano'sa', inapitanta' ya'conpi. Naporahuatona', Paononta' amatopi. 24 Huë'pachina, Pistori itapon:

—Noya sinioro hua'an huë'nan. Canpitanta' iyaro'sa', noya huë'nama'. Ya'ipinquëma' yanontaranquëma', natanco. Iso quëmapi ni'co'. Ma'sona onpomara. Ya'ipi cotioro'sari no'huipi. Quirosarinquë sha'huirapipi, isëquënta huëcatona', sha'huirapipi, chiníquën

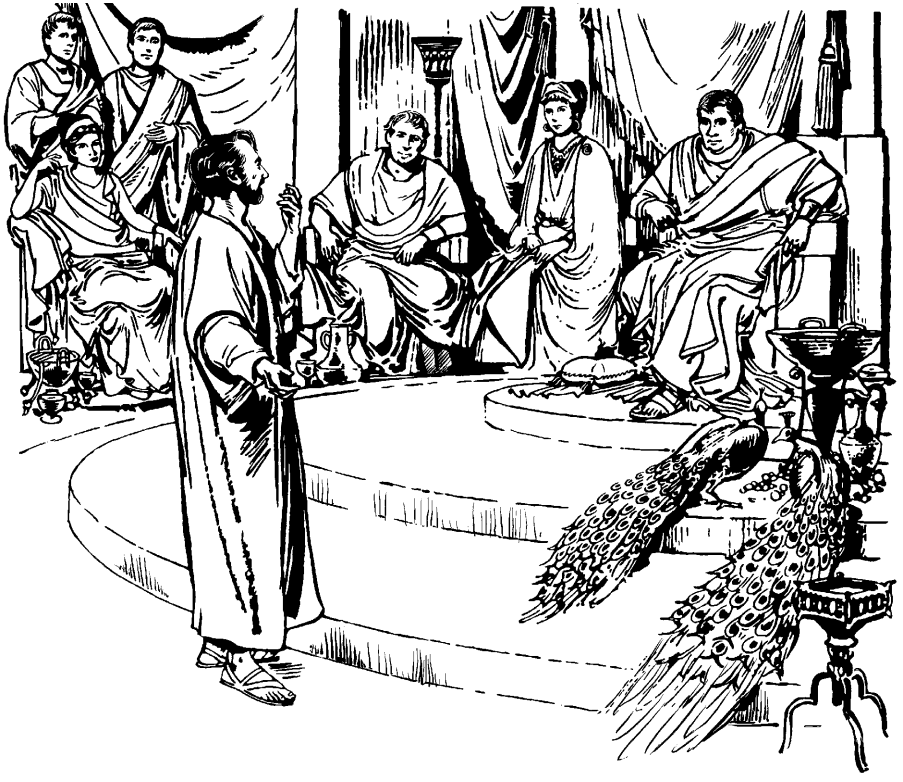

nonapitona'. “Co noya quëmapihuë'. Atëpatëquë',” itërinaco. 25 Natanpirahuë', co manta' onporinhuë'. Co tëpacaso' ya'huërinhuë', tënahuë. “Noma copirno chachin yanontarahuë,” itërincoso marë' inaquë yaa'papirahuë', co nanitërahuë' topinan a'paca'huaso'. 26 Quiricanta' yaa'papirahuë'. Co nitotërahuë' ma'sona onporinso' ninshita'huaso'. “¿Ma'ta' Noma copirno ichi?” ta'to, Paono amatërahuë natanamaso marë'. Quëmarinta', sinioro hua'an, noya natantariquë'. Nani natanpatan, catahuaco ninshichi, topirahuë'. 27 Co topinan a'pacaso' ya'huërinhuë'. Ma'sona onporinso' ninshitahuato sha'huirapicaso' ya'huërin, tënahuë, itërin.

Hua'an Acriparinta' Paono nataninso'

26 1 Ina quëran hua'an Acripari Paono itapon:

—Inta noniquë nipachin. Ma'sona onporanso' sha'huitocoi pa'poyainquën, itërin.

Itohuachina, Paonori anquitahuaton, itapon: 2 “Noya sinioro hua'anpa', noya cancantato, nonchinquën natanco. Cotioro'sa' nani na'con sha'huirapirinaco ni'ton, cari no'tëquën sha'huitaranquën. 3 Quëmaso' cotioro'sa' a'chininso' noyá nitotëran. Nisha nisha inachintopiso' ya'ipiya nitotëran. Ama no'huitatonhuë', noya natanco.

Co'huara imashatëraponhuë', Paono naporinso'

4 Hua'huatapo quëran huarë' ya'huërahuëso', Quirosarinquënta' ya'huërahuëso', inapita ya'ipi cotioro'sa' nitotopi. 5 Caso' Parisioco. Quiyaso' cotioro'sa' imapiso', no'të no'tëquën natërai. Ya'ipi cotioro'sa' nitotopi. Nohuantopi naporini, inachachin sha'huichitënënquënhuë'. 6-7 Iráca shimashonënpoapita nontaton, Yosëri itërin: ‘A'na tahuëri nicha'ësaranquëma', nanpimiatarama',’ itërin. Ya'ipi cotioro'sa' ina ninapi, shonca cato' huënton chachin ninarapi. Nani tahuëri tashirë chachin ina chinotatona', naporapi. Canta' ina ninarahuë. Ina marë' sinioro hua'an, cotio hua'ano'sa' sha'huirapirinaco. 8 A'na tahuëri Yosë ananpitaantarinpoa', tënai. ¿Onpoatomata' canpitaso' co ina yanatëramahuë? tënahuë.

Paonori Quisoso imapisopita aparisitërinso'

9 Canta' iráca co Quisoso Nasaritoquë ya'huërinso' imarahuë'. Ina imapisopitanta' no'huirahuë. Aparisita'huaso' ya'huërin, topirahuë'. 10 Quirosarinquë ya'huasoco, Quisoso imapisopita tashinan pëiquë po'morahuë. Cotio hua'ano'sa' nanan quëtërinaco po'moa'huaso marë'. Yatëpahuachinara, carinta': ‘Tëpaco',’ itërahuë. 11 Niyontonpiso pëiro'saquë ya'conahuato, na'aro' aparisitërahuë. Quisoso a'pocaiso marë' naporahuë. Chiníquën no'huito, nisha piyapi'sa' ya'huëpiquë huarë' paato, aparisitërahuë.

Paono ya'nan imarinso'

(Hechos 9.1-19; 22.6-16)

12 A'na tahuëri cotio hua'ano'sa' nanan quëtërinaco Tamascoquë paca'huaso marë'. Quisoso imapisopita maca'huaso marë' pa'sapirahuë', 13 camotëchin iratërasoco, inápa quëran chiníquën a'pintimarincoi. Pi'i quëran chini chiníquën a'pintërincoi. Huënaráchin huënaráchin ni'nahuë. Ca'tanincosopitanta' ni'pi. 14 Ya'ipicoi no'paquë anotasocoi, Quisoso nontërinco. Cotio nananquë nontërinco, natanahuë. ‘Saono, Saono, ¿onpoatonta' aparisitaranco? Ni'quë'.

Cahuario yaa'pahuatëra, nara'huaya inëshin nininquë ohuanë'. Cahuariori no'huitaton to'tahuachina, aquë aquëtë' iquitërin. Inapochachin quëmanta' no'huiranco ni'ton, aquë aquëtë' co noyahuë' cancantaran,' itërinco. 15 '¿Inquënta' quëmaso' Sinioro?' itërahuë. 'Ca Quisososoco, aparisitarancoso'. 16 Iporaso nipirinhuë' huaniquë'. Nani acoranquën piyapi'sa' sha'huitamaso marë'. Nani ni'nanco. A'na tahuëri nohuantërahuëso' a'notaranquën. Ya'ipi sha'huiráquë'. 17 Cotioro'sa' yatëpahuachinënquën, nicha'ësaranquën. Nisha piyapi'sa' ya'huëpiquë a'paaranquën. Inapitanta' yatëpahuachinënquën, nicha'ësaranquën. 18 Nisha piyapi'santa' a'chintëquë' nanamëhuë nitochina'. Somaraya pochin cancantatona', co nohuitërinacohuë'. Nanamëhuë a'chintohuatan, nohuitarinaco. Iporaso' tashi pochin cancantopi. Nohuitohuachinaco, tahuëri pochin cancantapi. Iporaso' sopai hua'ani camaihuachina, natëpi. A'na tahuëriso' Yosë natërapi. Natëtonaco, imapachinaco, oshanëna' Yosëri inquitarin. Ya'ipi natërinacosopita nasha cancan quëtarahuë. Yosë piyapinënpita chachin nisapi,' itërinco.

Paonori natërinso'

19 Napoaton, sinioro hua'an, Quisoso inápa quëran ya'notimarinco ni'ton, a'naroáchin imarahuë. Ya'ipi sha'huitohuachincora, no'tëquën natërahuë. 20 Tamascoquë ya'huëpiso'ton sha'huitërahuë. Ina quëran Quirosarinquënta' sha'huiantarahuë. Ya'ipi Cotia partinta' inachachin sha'huiantarahuë. Nisha piyapi'santa' a'chintërahuë. 'Co noyahuë' yonquiramasopita naniantatoma', Yosë chachin tahuërëtaantaco'. Tëhuënchachin imapatama', noya nisarama',' itërahuë. 21 Ina marë' cotioro'sa' no'huirinaco. Yosë chinotopiso pëiquë masahuatonaco, yatëpapirinacohuë', 22 Yosëso' catahuarinco, cha'ërahuë. Napoaton ipora huanta' natëarahuë. Ya'ipi piyapi'sa' hua'ano'sa quëran huarë' sha'huitarahuë. Moisësë, pënëntona'piro'sa', inapita ninopiso chachin a'chinarahuë: 23 Yosë nohuanton, Cristo chiminapon. Chiminaponahuë', Yosëri ananpitaantarin. Ina'ton nanpiantarin. Ina quëran a'chintapon tahuëri pochin cancantacaiso marë'. Co cotioro'saráchin nicha'ësarinhuë'. Nisha piyapi'santa' nicha'ësarin, topi ninshitatona',” tënin.

Hua'aonta' imacaso'
Paono nohuantërinso'

24 Ina pochin nontahuachina, Pistori chiníquën itërin:

—¡Paono, quëmaso' hua'yantëran! Na'con quirica nontaton hua'yantëran, itërin.

25 —Co'chi sinioro hua'an hua'yantërahuë' paya. No'tëquën nonahuë. Sano yonquiato, nontaranquëma'. 26 Ya'ipi sha'huitëranquëmaso' hua'an Acripa nani nitotërin. Co po'oana quëran napopihuë'. Ya'ipi piyapi nitotopi. Inanta' nani natantërin. Napoaton co të'huatohuë', ina nontarahuë. 27 ¿Quëmanta' sinioro hua'an, pënëntona'piro'sa' ninshitopiso' natëran pa'? Natëran tënahuë caso', itërin Paonori.

28 —Pi'pian nontopirancohuë' a'naromarëáchin quëma pochin canta' Cristo ima'i, ¿topiranhuë' ti? itërin Acripari.

29 —Pa'pi nohuantërahuë ca pochachin nicamaso'. Ya'ipinquëma' natanamacosopita ca pochachin nicacamaso' nohuantopirahuë'. Catinaquëachin tonpoinëmaso' co nohuantërahuë'. A'naroáchin imarama naporini, noya niitonhuë'. Hua'qui quëran imapatamanta', noya chachin niitonhuë', itërin Paonori.

30 Ina natanahuaton, hua'an huanirin.
Pisto, Pirinisa, ya'ipi inaquë huënsëpisopitarë chachin huanipi. 31 Pipirahuatona', inahuara capini ninontopi.
—Iso quëmapi co manta' onporinhuë'. Co tëpacaso' ya'huërinhuë'. Co tashinan pëiquë tëranta' po'mocaso' ya'huërinhuë', nitopi.
32 Ina quëran Acripari Pisto nontaton itapon:
Co Noma copirno chachin nontapon yapa'ninhuë' naporini, ocoicaso' ya'huë'itonhuë', itërin.

Nomaquë Paono a'papiso'

27 1 Ina quëran Pisto yaa'parincoi. A'napita apiro'santa' yaa'parin. Noma copirno Itaria parti ya'huërin ni'ton, Noma sontaro'sa' capitan Orio itopiso' nontërin inatohua' quëpacaiso marë'. "Paono, apiro'sa', inapita quëpaco'," itohuachina, "Noyahua'. Quëpa'i nipachin," tënin. 2 Inaquë panca nancha ya'huërin, Atramitio quëran huë'ninso'. Asia parti yapa'sarin. A'naya a'naya ninanoquë yachinpirinso'. Inaquë ya'conahuatoi, pipirai. Aristarconta' ca'tanincoi. Inaso' Tisaronicaquë ya'huërin, Masitonia parti nininso'. 3 Tahuëririnquë Sitonquë nonshirai. Inaquë Paono nosoroaton, capitani itërin: "Nipayaransopita ya'huërinquë yapa'patan, noya paquë'," itërin. Pa'patoira, pahuantërincoisopita quëtërinacoi. 4 Ina quëran pipirahuatoi, Chipriquë canconai. Ihuan niquëran pitarincoi ni'ton, coninan pa'tërai. 5 Ina quëran Sirisia parti, Panpiria parti, inapita pirayan na'huërai. Inapoatoi, Nisia parti canconai. Miraquë nonshiconai.
6 Inaquë capitan a'na nancha quënanin, Aricantria quëran huë'ninso'. Itaria parti yapa'sarin ni'ton, inaquë ichiya'conincoi. Panca nancha inaso'. 7 Pipirahuatoi, sacai' pa'nai. Oshaquëran paatoi, na'a tahuëri quëran Quinitoquë canconai. Ihuan nacapiatoi, panca so'ton Crita itopiso' tahuitonai. Sarmona ya'cariya pa'nai. 8 Inaquë yonsai' pa'tërai. Sacai' pa'sahuatoi, Noya Nonshinano'sa' itopiquë canconai. Ya'cariya a'na ninano' ya'huërin. Nasia itopiso'.
9 Hua'quirai ni'toi, o'napi tahuëri'sa' naniriarin. Naporo quëran huarë' huëhuëpiro' marë pa'tacaso'. Napoaton Paonori itapon:
10 —Ama siniororo'sa' pa'ahuasohuë', ma'sha onpohuatëhua', tënahuë. Pa'patëhua', nancha tapiarëhua'. Ma'sharo'santa' a'paitarihua'. Piyapinpoanta' chimiitochináchin, itërin.
11 Capitanso nipirinhuë' co natëtërinhuë'. Nancha hua'anën, nancha quëpana'pi, inapita manorapi: "Pa'ahua'," itohuachinara, "Noyahua', pa'ahua' nipachin," tënin capitan. 12 "Iso nonshinanquë co noyahuë' o'napi na'huëanatacaso'. Pinisiquë tëranta' canconamarëhua'. Inaquë o'napi na'huëanatahua'," topi. Napoaton manorapi. Pinisiso' Crita parti ya'huërin. Nonshinanën quëran pi'i pipirinso parti notëërin.

Panca ihuani maninso'

13 Ihuan ahuënan quëran huisohuantahuachina, "Iporaso' noya pacacaso'," topachinara, pipirai. Crita yonsai' pa'tërai. Noya pa'sapiraihuë', 14 shiarahuaton, panca ihuan manincoi. Pi'i pipirinso parti quëran huëcaponahuë', norti parti amasha yonsanin. 15 Chiníquën mapachincoira, co nanitëraihuë' no'tëca'huaiso'. Ihuansa' topinan quëpaconincoi. 16 Marë huancoanai' so'ton ya'huërin, Caota itopiso'. Co pancanayahuë'. Inataquëchin co ihuan chiníquën pa'ninhuë' ni'ton, ina yonsan yoranai.

Ina pa'tasocoi, sacai' niponahuë', poti
quëparaiso' a'sonai ama ihuani oshi-
tëcaso marëhuë'. 17 Ohuararahuatona',
nanchaquë po'mopi. Ina quëran capo-
rinquë nancha so'quëtopi ama ya'qui-
rapicaso marëhuë'. Ina ya'cariya panca
sa'mairo' ya'huërin. Inotërachin ninin,
Sirti itopiso'. Nohuitatona', ama inaquë
pacacaso marëhuë' panca në'mëtë'
ótënpiso', a'pamapi. Inapotohuachi-
nara, ihuansa' topinan quëpaconincoi.
18 Tahuëririnquë co'sacairi chiníquën
ayanpon yanpontárin. Chiníquën ihuai'
ni'ton, pë'pëtoro'sa' quëpapiso' inquii-
topi. 19 Ina tashiraya nancha ma'shanën-
pitanta' inquiitopi. 20 Ina quëran na'a
tahuëri co pi'i quënanaihuë'. Tayoranta'
co ya'norinhuë'. Intohuaso' quëparincoi
nimara. Co nitotëraihuë'. Chiníquën
ihuantarin ni'ton: "Tëhuënchachin
chimiitarihua'; co cha'ësarihuahuë'," topiraihuë'.

21 Nani hua'qui' co coshatëraihuë'.
Chiníquën ihuan manincoi ni'ton, co
nanitëraihuë'. Co huachi chiniraihuë'.
Paonoso' huancánachin huanirahuaton,
itapon:

—Natanco iyaro'sa' no'tëquën sha'huichinquëma'. Ni'co'. Critaquë quëparitacaso marë' sha'huitopiranquëmahuë', co natëramacohuë' ni'ton, huë'nëhua'. Co huë'nëhuahuë' naporini, co ma'sha onpo'itërihuahuë'. Co ma'sha aya'itonhuë'. 22 Iporaso nipirinhuë' chiníquën cancantoco'. Co inquënpoa tëranta' chimiitarihuahuë'. Nanchasáchin ayatarihua'. 23 Caso' Yosë natërahuë. Inasáchin imarahuë. Ina nohuanton, achin tashi' anquëninën ya'notimarinco. 24 Ya'notimarahuatonco, itërinco: "Ama Paono të'huaquësohuë'. Co chimiitaranhuë'. Yosë nohuanton, a'na tahuëri Noma copirno ya'huërin'pa' cansaran copirno chachin nontamaso marë'. Yosë nontëran ni'ton, ya'ipi nanchaquë nisaramasopita nanpiarama'. Co a'nayanquëma tëranta' chiminapomahuë'," itërinco anquëni. 25 Napoaton iyaro'sa' chiníquën cancantoco'. Të huënchachin Yosë natërahuë. Co inaso' nonpintërinpoahuë'. Sha'huitërincoso chachin co a'nayanpoa tëranta' chimiitarihuahuë'. 26 Nipirinhuë', a'na so'tonquë ihuai' të'yatarinpoa', itërincoi Paono.

27 Nani cato' simana naniriahuaso', Atriatico marëquë yanponarai. Ipora huanta' ihuai' quëparárincoi. Yono tashi pochin nisahuaso': "No'pa' ya'cariarëhua'," topi nancha quëpana'piro'sa'. 28 Napoaton caporin quëran tantiarin. "Cara shonca saota mitro anpotërinso'," tënin. Amashamiachin pa'sahuatoi, inapochachin tantiantarin. "Cato shonca canchisë mitroíchin anpotërinso'," tënin. 29 "Na'piquë ya'parapihuatëhua'," ta'tona', huanconën quëran catapini hua'na moto' të'yaitopi ama pacacaso marëhuë'. "¿Onporohuarëcha tahuërirë'poya?" ta'tona', moshatopi. 30 Nancha quëpana'piro'saso nipirinhuë' yata'ananpitonacoi: "Hui'nimotën quëran a'na hua'na moto' të'yaitahua'," niitatona', ta'acaiso marë' poti i'që yatë'yatantapi. 31 Napohuachinara, Paonori nicaton, capitan, sontaro'sa', inapita itapon:

—Isopita ta'ahuachina', co canpitanta' cha'ëpomahuë', itërin.

32 Napotohuachina, sontaro'saso' manorahuatona', caporin nishitëtopi. Inapotohuachinara, poti i'që anotërin huachi.

33 Tahuëri ya'caritohuachina, Paono itantarincoi:

—Iporaso', iyaro'sa', nani cato' simana pa'yanatoma', co coshatëramahuë'. 34 Napoaton coshatoco huachi chiniamaquëma'. Co chimiitarihuahuë'. Co manta' onpoarihuahuë', itërincoi.

35 Itahuatoncoi, pan manin. Ya'ipiya
ni'tërantapaiquë, Yosë nontërin. "Yospa-
rinquën Tata Yosë," itahuaton, së'panin.
Ina quëran coshatarin. 36 Napohuachina,
ya'ipicoi chiníquën cancantatoi, cosha-
tërai. 37 Cato pasa canchisë shonca
saotaya'picoi nanchaquë ya'huërai.
38 Nani ya'ipiya natëhuachinara, trico
quëparaiso' inquiitopi. Inapotohuachi-
nara, nancha niotëintarin.

Nancha quëran cha'ëpiso'

39 Tahuërihuachina, no'pa' quënanpi-
rinahuë', co nohuitopihuë'. Coninanquë
inotë' quënanpi. "Nanitohuatëhua',
paso' inotëquë chinpia'ahua'," nitopi.
40 Napoaton hua'na moto' nishitëtatona',
i'quë a'paitopi huachi. Naporo chachin
no'soratën i'shiritopi. Ina quëran hui'nin
quëran panca në'mëtë' inapaquë pë'tënpi.
Ihuan quëpahuachincoira, inotëquë
pa'sarai. 41 Pa'sapiraihuë', sa'mairo'
ni'ton, hui'nin quëran ya'tararin.
Co huachi yapa'ninhuë'. Huanconën
quëran co'sacairi chiníquën opotaton,
nipaatërin huachi.

42 "Huëco' apiro'sa' tëpa'ahua', yona-
tona' ta'ahuachina'," topi sontaro'sa'.
43 Capitanso nipirinhuë' nohuantërin
Paono cha'ëcaso'. Napoaton "Ama
tëpacosohuë'. Ya'ipinpoa' pa'ahua'.
Nitoyonpatama', canpita'ton niitatoma',
yonsaiquë paco'. 44 Ina quëran a'na-
quëmanta' nontë' së'quërahuatoma',
yonsaiquë paco'. Capa nontë' nipachin,
nancha ma'shanënpitaquë tëranta'
së'quërahuatoma', paco huachi," itërin
capitani. Naporahuatoi, cha'ërai. Ya'i-
picoi yonsaiquë canconai.

Paono Martaquë naporinso'

28 [1]Ya'ipicoi cha'ërahuatoi, no'paquë nonshiconai. Ya'huëhuano'sa natanatoi: "¿Ma'ninta' iso parti?" itohuatëira, "Marta," itopi, itërinacoi. [2]Ya'huëhuano'sa' noya nosororinacoi. O'natatoi, sëhuënai ni'ton, a'pëtopi. "Huëco' napëntiico'," itërinacoi. [3]Paono ihuë masahuaton pënquë acoapirinhuë', ya'huan pipirahuaton quëtëimirarin. [4]Naquëimirarinso', ya'huëhuano'sari ni'pi. "Iso quëmapi tëpatona'pi ipora. Napoaton yosëro'sa' nohuanton, ma'sha onpoarin i'huërëtacaso marë'. Marë quëran cha'ëponahuë', chimianin," nitopi.

[5]Paonoso nipirinhuë' imirin pa'tanahuaton, ya'huan pënquë të'yatërin. Co manta' onporinhuë'.

[6]"Apira pomatarin. A'naroáchin anotahuaton, chiminapon," tëcatona' hua'qui' ni'sapirinahuë', co manta' onporinhuë'. Napoaton "Co ipora tëpatona'pihuë'. Yosë pochin niponahuë', piyapi taramara," nitopi.

[7]Ina ya'cariya a'na hua'an ya'huërin, Popirio itopiso'. Noya quëmapi ni'ton, pëinënquë ahuë'ëtërincoi. Noya nontërincoi. Cara tahuëri cosharo' quëtërincoi. [8]Pa'pinso nipirinhuë' chiníquën caniorin. Apira apira saporin. Nani hua'qui' chi'chirárin. Paonori nicapon pa'nin. Së'huamotorahuaton Yosë nontohuachina, a'naroáchin noyatërin. [9]Napohuachina, na'a cania'piro'sa' huë'pi. Inapitanta' anoyatërin. [10]Ina marë' nóya ni'ninacoi. Naporahuaton, ma'sha nicanarinacoi. Hua'qui inaquë ya'huërai. Yapa'patëira, pahuantërincoiso' quëtërinacoi.

Nomaquë canconinso'

[11]Nani cara yoqui nisahuaso', yapa'nai huachi. Inaquë nisha nancha ya'huërin. Aricantria quëran huë'pirinhuë', inatohua' o'napi na'huëanatërin. Ina hui'nin motënquë catopia'hua mamanshiro'sa' ya'huërin. Castoro, Porosi inapita itopiso'. [12]Inaquë ya'conahuatoi, paantarai. Siracosaquë nonshirahuatoi, cara tahuëri inaquë i'huatërai. [13]Ina quëran yonsai' pa'tahuatoi, Niquioquë canconai. Tahuëririnquë pinëhuëi parti quëran ihuan huë'sahuaton, quëparincoi. Cato' tahuëri quëran Potioriquë canconpatëira, nonshirai. [14]Inaquë imapisopita quënanconai. "Huëco' ni'quicoi," itohuachinacoira, inaquë a'na simana yacaparai. Naporahuatoi, Nomaquë ya'caritërai huachi. [15]Ya'caritohuatëira, Quisoso imapisopita inaquë ya'huëpiso' natantahuatona', huë'pi. "Apio niyontonpiso," itopiquë a'naquën nacapirai. Naporahuaton, Tres Tapinasëquë canconpatëira, a'napitanta' quënancoantarai. Imasapi anta' ni'ton, nacapiaponacoi huë'pi. Inapita Paono quënanahuaton, Yosë nontërin: "Yosparinquën," itërin. Naporahuaton, chiníquën cancantërin. [16]Ina quëran Nomaquë chachin canconai. Capitanso'

pa'sahuaton, prisoro'sa' quëparin tashinan pëiquë po'mocaiso marë'. Paonoso nipirinhuë' co inaquë po'mopihuë'. “Nohuantohuatan, quëmaora ya'huëquë',” itopi. Napoaton a'na pëiquë ya'huërin. Nipirinhuë', a'na sontarori a'pairarin ama ta'acaso marëhuë'.

Nomaquë Paono pënëntërinso'

17 Cara tahuëri quëran cotio hua'ano'sa' amatërin. Inaquë huë'pachinara, Paonori itërin:

—Nani iyaro'sa' isëquë huë'nahuë. Pi'pian nonchinquëma', ta'to, amatëranquëma' huë'nama'. Topinan quëran iyaro'sa' sha'huirapirinaco. Canta' cotio quëmapico ni'to, co a'napita cotioro'sa' no'huirahuë'. Shimashonënpoapita napopiso' yonquiato, co pinorahuë'. Nipirinhuë', Quirosarinquë pa'patora, maninaco. Masahuatonaco, Noma hua'ano'saquë yo'coninaco ana'intinacoso marë'. 18 Hua'ano'sa' natanahuatonaco, “Co manta' onporinhuë' ni'ton, co tëpacaso' ya'huërinhuë'. Ocoi'i,” topi. 19 Cotioro'saso nipirinhuë' co nohuantopihuë'. Napoaton “Noma copirno chachin yanontërahuë,” itërahuë. Co yaocoirinacohuë' ni'ton, isëquë huarë' huëca'huaso' ya'huërin. Co cotioro'sa' sha'huirapica'huaso marë' huë'nahuë. Co no'huirahuë'. 20 Napoaton amatëranquëma'. Yanohuitëranquëma'. Huëco' ninontahua'. Ya'ipi israiro'sanpoa' ninarëhuaso marë' catinaquë tonpoimiratërinaco, itërin.

21 —Co'chi iyasha manta' nitotëraihuë' quiyaso paya. Cotia parti ya'huëpisopita co quirica a'patiirinacoihuë'. Huë'pachinaranta', co a'naya tëranta' nonapirinënquënhuë'. 22 Nipirinhuë', yanatanainquën. “Quisoso imapisopita co noyahuë',” topi natantërai. Ya'ipi parti napopi. Napoaton sha'huitocoi. ¿Ma'ta' quëma a'chinan? 23 A'na tahuëri huënantahuatoi, sha'huitocoi nitochii, itopi.

—Noya iyaro'sapa'. Naporo' tahuëri huënantaco' ya'ipinquëma' sha'huichinquëma', itohuachina, pa'pi. Ina quëran tahuëri nanihuachina, na'aya'pi huë'pi. Paono ya'huërinquë niyontonpi natanacaiso marë'. Tashiramiachin huë'pi. Huë'pachinara, Paonori a'chintárin.

—Yosë yahua'anëntërinpoa'. Na'con nohuantërin huëntonënquë chachin aya'coinpoaso'. Ina marë' hui'nin a'paimarin. Inaso' Quisoso itopi. Quiricanën quëran ina na'con ninopi. Moisësë pënëntërinso' ninshitaton, ninorin. Pënëntona'piro'santa' ninopi, itërin. Quiricanën quëran na'con a'chintërin. A'chintaton, chiníquën pënënin Quisoso natëcaiso marë'. A'chintochináchin i'huatërin. 24 Natanahuatona', a'naquën natëpi. A'naquënso nipirinhuë' co natëpihuë'. 25 Nisha nisha yonquiatona', yapipipi. Yapipihuachinara, Paonori itaantarin:

—Ma no'tëquën iyaro'sa' Ispirito Santori nontërin shimashonënpoa' pënënacaso marë'. Ina nohuanton, Isaiasë ninshitaton, naporin:

26 “Paaton, piyapi'sa' sha'huitonquë':
‘Natanapomarahuë', co natëtaramahuë'.
Nicapomarahuënta', co tëhuënchachin quënanaramahuë', itëquë'.
27 Isopita piyapi'sa' co natantochináchinhuë' cancantopi.
Në'huëya pochin cancantatona', co yanatantopihuë'.
Tanshirinso pochin cancantatona', co yaquënanpihuë'.
Noya ni'pi naporini, quënaintonahuë'.

Noya natanpi naporini, cancanëna quëran natëchitonahuë'.
Co noyahuë' yonquipisopita nanian-
tatona' imarinaco naporini,
anoyacancanchitohuë',' itërin
Yosëri," tënin.

28 Napoaton sha'huichinquëma' nitotoco'. Yosëri nisha piyapi'sa' nani sha'huitërin cancanëna' anoyatacaso marë'. Inapitaso' natërapi, tënin Paono. [29 Ina itohuachina, nisha nisha ninontahuatona', pipipi.]

30 Ina quëran cato' pi'ipi Paono inaquë ya'huërin. A'nantërinso' pëiquë ya'huëhuachina, na'a piyapi'sari nicapona' huë'pi. Huë'pachinara, noya nontërin.

31 "Yosë hua'anëntërinquë ya'conco' canpitanta'," itërin. Sinioro Quisocristo naporinso' a'chintárin. Co të'huatonhuë', na'con a'chinin. A'chinpirinhuë', co insoari tëranta' atonirinhuë' ni'ton, Quisoso nanamën nahuinin. Nani ninshitëranquën huachi.

Paonori Nomaquë ya'huëpisopita ninshitërinso'

Paonori imapisopita yonquiaton, ninshitërinso'

1 [1]Ca Paonoco ninshitaranquëma', ni'co'. ¿Noyanquëma' canpitanta'? Noya canta' ya'huarahuë. Quisocristoí-chin natërahuë. Ina acorinco paato nanamën a'china'huaso marë'. Yosë nohuanton, noya nanan a'chinárahuë.

[2]Co'huara Quisocristo o'mayatërasohuë', ina nanan chachin Yosë sha'huitërinpoa'. Quiricanën quëran anitotërinpoa', iráca ninshitopiso'. Ina nohuanton, na'a pënëntona'piro'sa' ninopi. [3]"Hui'nahuë a'paimarahuë," tënin Yosë. Napoaton Quisocristo isoro'-paquë o'marahuaton, piyapi chachin nasitimarin. Tapi shiin inaso'. [4]Yosë pochachin ni'ton, noyasáchin ninin. Chiminpirinhuë', Yosëri ananpitaantarin. "Inaso' tëhuënchachin Yosë hui'nin. Chini chiníquën nanantarin," tënëhua'. Ananpitaantarin ni'ton, nitotërëhua'. Quisocristo chachin hua'anëntërinpoa' ni'ton, "Sinioro" itërëhua'.

[5]Ina nosoroatonco, acorinco nisha nisha piyapi'sa' a'chinta'huaso marë'. Inapitanta' nanamën natëcaiso marë' pënënarahuë. Natëhuachina', "Quisocristoso' noya noya," tosapi. [6]Canpitanta' nisha piyapinquëma' nipomarahuë', Quisocristo imarama'. Yosë nohuanton, imarama'. [7]Napoaton Nomaquë ya'huëramasopita ninshitaranquëma'. Yosë pa'pi nosororinquëma'. Nani acorinquëma' piyapinënpita nicacamaso'. Ni'ton, inasáchin yonquicaso' ya'huërin. Tata Yosë inaora nohuanton, catahuainquëma'. Asanocancainquëma'. Quisocristonta' inapochachin catahuainquëma'. Inaso' hua'anëntërinpoa'.

Inapita marë' Yosë nontërinso'

[8]Canpitaso' noya Yosë natërama', natantërahuë. Ya'ipi piyapi napopi. Ina natantato, "Yosparinquën Sinioro," itërahuë Yosë. Ina'ton napotërahuë. Quisocristo catahuarinco ina pochin Yosë nonta'huaso marë'. [9]Yosë ni'sárinco, no'tëquën nontaranquëma'. Ya'ipi cancanëhuë quëran huarë' Yosë imarahuë. Hui'nin nanamën a'chinárahuë. Nani tahuëriya canpita yonquiatënquëma', [10]Yosë nontarahuë. "Noya catahuaquë'," itërahuë. Iráca quëran huarë' nicapënquëma' yapa'pirahuë', co nanitërahuë'. Ipora huanta' paca'huaso' yonquiarahuë. "Quëma nohuantohuatan, Sinioro, catahuaco onpopionta' pa'i," tënahuë, Yosë nontato. [11]Yani'nanquëma'. Yacatahuaranquëma' chiníquën cancantamaso marë'. Ina quëran noya noya imasarama'. [12]Canpitanta' noya imapatama', achinicancanaramaco canta'. Noya ninontatëhua', noya noya cancantarihua'.

[13]Tëhuënchachin iyaro'sa', iráca quëran huarë' nicapënquëma' yapa'-pirahuë'. Ipora huanta' co nanitërahuë' paca'huaso'. Nisha nisha parti

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

a'chinpatëra, piyapi'sa' natëtona', Quisocristo imasapi. Canpitanta' yaa'chintëranquëma' noya noya imacamaso marë'. 14 Ya'ipi piyapi'sa' pënëna'huaso' ya'huërin. Quisocristo sha'huitërinco. "Hua'ano'sa', topinan piyapi'sa', ya'ipi nananquë nonpisopita a'chintëquë'. Quirica nitotoro'sa', co nitotoro'sahuë', ya'ipiya pënënquë'," itërinco. 15 Napoaton canpitanta' yaa'chintëranquëma'. Nomaquë ya'huëramasopitanta' Quisocristo nanamën a'chinchinquëma' tënahuë.

Quisocristo nanamën

16 Co caso' tapanahuë' Quisocristo nanamën a'china'huaso marë'. Piyapi'sa' natëhuachina', Yosëri anoyacancantarin. Inaíchin nanitaparin nicha'ëinpoaso'. Cotioro'sari'ton natëhuachina', anoyacancantarin. Iporaso' nisha nisha piyapi'santa' anoyacancantarin. Napoaton pa'yatërahuë nanamën sha'huica'huaso'. 17 "Yosëíchin anoyacancantërinpoa'," topatëhua', Yosë noya ni'sarinpoa'. Oshanënpoa' inquitatonpoa', co huachi inapita yonquiarinhuë'. Quiricanën quëran ina anitotërinpoa'. "Cancanënpoa quëran huarë' Yosë natëhuatëhua', noya ni'sarinpoa' ni'ton, noya nanpimiatarihua'," tënin Yosë quiricanënquë. Co canpoara nanitërëhuahuë' noya cancantacaso'.

Iráca quëran huarë' oshahuanpiso'

18 Yosë inápaquë ya'huaponahuë', cancanënpoa quëran anitotërinpoa'. "Piyapi'sa' co noyahuë' nipi. Co ca pochin cancantopihuë'. Ina marë' no'huito, ana'intarahuë huachi," tënin Yosë. No'tën nanan nitotaponaraihuë', co nohuantopihuë' natëcaiso'. 19 Cancanëna quëran Yosë nohuitochinachin acopirinhuë', co yanohuitopihuë'. 20 Isoro'pa' ninin quëran huarë' piyapi'sa' nitotopi. Yosëso' co quënanpirëhuahuë', nani ma'sha ninin. Ina nicatona', "Tëhuënchachin Yosë ya'huërin. Ya'ipiya nanitaparin ni'ton, ina chinotahua'," ta'caso nipirinhuë', co nohuantopihuë'. Napoaton na'inpi. 21 Yosë ya'huërinso' nitotaponaraihuë', co ina chinotopihuë'. Ina nohuanton, nani ma'sha ya'huëtopirinahuë', co ina marë' "Yosparinquën Sinioro," co itopihuë'. Nisha nisha yonquiatona', chihuërinso pochin nipi. Tashi pochin cancantopi. 22 "Ya'ipiya nitotërai," topirinahuë', co noya yonquipihuë'. 23 Yosëso' noyasáchin ninin. Co onporonta' chiminaponhuë'. Inaso nipirinhuë', co ina yonquipihuë'. Ina naniantatona', mamanshi nipi moshacaiso marë'. Mamanshi piyapi nonanpiso' moshapi. Co piyapi ya'huëmiatopirinhuë', ina yamoshapi. Nisha nisha ma'sharo'santa' moshapi. A'naquën anpiantëhuano'sa', a'naquën no'paquë niohuaratërinsopita, inapita moshapi.

24 Napoaton Yosëri tananpitërin co noyahuë' yonquipisopita nicacaiso marë'. A'porin. A'pohuachina, pa'pi co noyahuë' nipi. Taparosáchin yonquiatona', nisë'huapi. Co ina pochin nisë'huacasohuë' nipirinhuë'. 25 Yosëri no'tëquën anitotopirinhuë', ina a'porahuatona', nonpin nanan natëpi. Ma'sha isoro'paquë ya'huërinsopita moshatona', chinotopi. Yosëriáchin ya'ipiya ninin nipirinhuë', co inaso' chinotopihuë'. Tëhuënchachin inasáchin chinotacaso' ya'huërin, tënahuë. Amen.

26 Napoaton Yosëri tananpitërin pa'pi co noyahuë' cancantacaiso marë'. Sanapi'sa' co huachi so'ina' nohuantopihuë'. Sanapi capini nisë'huacaiso' nohuantopi. Co ina pochin nicacasohuë'

nipirinhuë'. 27 Quëmapi'santa' co huachi
sa'ina' nohuantopihuë'. Quëmapi
capini nisë'huapi. Ina marë' na'inpi
ni'ton, Yosëri ana'intarin. Co no'tëquën
yonquiatonaraihuë', nitapicancanpi.
Nonënanta' tapipi.
28 Co Yosë yanatëpihuë' ni'ton, inari
a'porin co noyahuë' nicacaiso marë'.
Nitapicancamiatopi. 29 Pa'pi co noyahuë'
nipi. Nimonshitacaisoráchin yonquipi.
Na'con oshahuanpi. A'na piyapi ma'shanënpita nohuantapapi. Piyapi chinotopi. Niapiratopi. A'naquën tëpatopi.
Nino'huipi. Nonpinápi. No'huitápi.
A'napita nonpinapipi. 30 Nipinopi. Yosë
inimicotopi. Ma'tona ma'tona nonpi.
"Caso' noya noyaco," ta'tona', a'napita
nocanpi. Yonquirápi co noyahuë'
nicacaiso marë'. Pa'pina', a'shina', co
inapita tëranta' natëpihuë'. 31 Co huachi
noya yonquipihuë'. Nonpinápi. Co
quëmopinënpita tëranta' nosoropihuë'.
No'huitochinachin cancantopi. 32 "Co
noyahuë' nipisopita chiminpachinara,
ana'intacaso' ya'huërin," tënin Yosë.
Ina nitotaponaraihuë', inachachin
niantapi. Naporahuatona', a'napitanta'
co noyahuë' nipachinara, pa'yatopi.

Yosëri no'tëquën ana'intërinso'

2 1 A'naquëma' iyaro'sa' piyapi'sa'
yonquirapiratoma': "Paso' quëmapi
co noyahuë' ninin," tënama'. Napoapomarahuë', ina pochachin canpitanta'
co noyahuë' ninama'. Napoatoma',
nina'intarama'. 2 "Co noyahuë' nipatama', ana'intaranquëma'," tënin Yosë.
No'tëquën inaso' ana'intarin, nitotërëhua'. 3 "Pasopita oshahuanpi," tënama'.
Nipirinhuë', canpitanta' co noyahuë'
nipatama', Yosë ana'intarinquëma co
cha'ësaramahuë'. 4 Yosë nosororinpoaso'
co no'tëquën yonquiramahuë'. "Co
a'naroáchin no'huirinpoahuë'," ta'toma',
co noyahuë' ninama'. Tëhuënchachin
co a'naroáchin ana'intërinquëmahuë'.
"Oshaquëran co noyahuë' yonquipisopita naniantapona' nimara," ta'ton,
ninarárin. 5 Canpitaso nipirinhuë', co
natantochináchinhuë' cancantërama'. Co
oshanëma' yaa'poramahuë'. Napoaton
ayaro' tahuëri chini chiníquën ana'intarinquëma'. Naporo' ya'ipi piyapi'sa'
no'tëquën ana'intarin. 6 Ya'ipi ninëhuasopita Yosë nitotërin. Ayaro' tahuëri ina
yonquiaton, no'tëquën sha'huitarinpoa'.
Noya nipatëhua', noya acoarinpoa'.
Co'so' noya nipatëhuahuë', ana'intarinpoa'. 7 Noyasáchin nipatëhua', noya
ni'sarinpoa'. Yosë yonquiatëhua', noya
acoinpoaso marë' na'con nohuantohuatëhua', ananpitaantarinpoa'.
Inarë'quënpoa' ya'huëmiatarihua'.
8 Nipirinhuë', canpoara nohuantërëhuasoráchin nipatëhua', no'huiarinpoa'. No'tëquën anitotopirinpoahuë'
co natëhuatëhuahuë', ana'intarinpoa'.
Co noyahuë' nipatëhua', chiníquën
ana'intarinpoa'. 9 Ya'ipi co noyahuë'
nipisopita no'tëquën ana'intarin.
Naporo' chiníquën parisitapi. Cotioro'sa'
no'tëquën chachin ana'intarin. Nisha
piyapi'santa' co noyahuë' nipachina,
inapochachin ana'intarin. 10 Noya
nipisopitaso nipirinhuë', noya ni'sarin.
Noya noya acorarin. Asanocancanarin.
Cotioro'sa' no'tëquën chachin napotarin. Nisha piyapi'santa' inapochachin
nitarin. Ya'ipinpoa' noya nipatëhua',
nicha'ësarinpoa'.
11 Yosëso' ya'ipinpoa' napopianachin
ni'ninpoa'. 12 Iráca Moisësëri cotioro'sa'
pënënin nani ma'sha natëcaiso'. Cotioro'saráchin pënënin. Co ina natëhuachinahuë', oshahuanpi. Ina marë'
Yosëri ana'intarin. A'napitaso nipirinhuë' co pënëntërinso' nitotopihuë'.
Co nitotatonahuë', co ina natëcaiso'

ya'huëpirinhuë'. Co noyahuë' nipachina', ana'intarin chachin inahuanta'. 13 Cotioro'saso' Moisësë pënëntërinso' natanaponaraihuë', co natëtopihuë'. Napoaton co Yosëri noya ni'ninhuë'. No'tëquën natëpi naporini, Yosëri noya ni'itonhuë'. 14 Nisha piyapi'saso' co Moisësë pënëntërinso' nitotopihuë'. Co nitotaponaraihuë', a'naquën noya nipi. Inahuara cancanëna quëran nitotopi ni'ton, napopi. 15 Cancanëna quëran Yosëri anitotërin noya nicacaiso'. Co noyahuë' nipachinara, inahuara nitotopi. "Co inapocaso nipirinhuë', inaporëhua'," topi yonquiatona'. Inapochachin noya nipachinara, inanta' cancanëna quëran nitotopi. 16 Ayaro' tahuëri ya'ipi co noyahuë' yonquirëhuasopita aipitarinpoa'. Po'oana quëran ma'sona tëranta' onporëhuasopita a'ninquëchin anitotarinpoa'. Naporo' tahuëri Tata Yosë nohuanton, Quisocristo no'tëquën sha'huitarinpoa'. Co noyahuë' nipatëhua', ana'intarinpoa'. Ina nanan ya'ipi parti sha'huirarahuë.

Co cotioro'sa' tëranta Yosë pënëntërinso' natëpisohuë'

17 A'naquëma' cotioro'sanquëma' ni'ton, a'napita nocanama': "Moisësë pënëntërinso' natëhuatoi, cha'ësarai," tënama'. "Yosë na'con na'con nosororincoi," tomantatoma', a'napita nocanama'. 18 Yosë nohuantërinso' nani nitotërama'. Yosë quiricanën a'chintërinënquëma' ni'ton, nitotërama' noya nicacamaso'. 19 Nisha piyapi'santa' yaa'chintërama'. Inapitaso' co Yosë nohuitatonaraihuë', somaraya pochin niconpi. Tashi pochin cancantopi. 20 Co Yosë nanamën nitotopihuë' ni'ton, yaa'chintërama'. "Yosë no'tëquën pënënincoi ni'ton, noya noya nitotërai. A'napitaso' co quiya pochin nitochátërapihuë'," tënama'. 21 A'napita a'chintopiramahuë', ¿onpoatomata' canpita chachinso' co yonquiramahuë? "Ama ihuatocosohuë'," tapomarahuë', ¿onpoatomata' ihuatërama'? 22 "Ama a'na quëmapi sa'in monshitocosohuë'," tapomarahuë', ¿onpoatomata' canpitanta' monshihuanama'? Piyapi'sa' mamanshi moshahuachinara, no'huirama'. "Yosëíchin chinotacaso nipirinhuë'," tënama'. Napoapomarahuë', ¿onpoatomata' co cancanëma quëran huarë' chinotëramahuë'? Co mamanshi moshapiramahuë', moshatopiso pëiquë ihuatërama'. 23 "Quiyasáchin Moisësë pënëntërinso' nitotërai," tënama'. Napoapomarahuë', co natëramahuë'. Ina marë' a'napitari Yosë pinopi. 24 Co noyahuë' cancantërama' ni'ton, nisha piyapi'santa' co Yosë noya ni'sapihuë'. Quiricanënquë chachin naporin:

25 "Quiyaso' Yosë piyapinënpitacoi," ta'toma', marca niacotërama'. Moisësë pënëntërinso' noya natëhuatama', no'tëquën niacotërama'. Nipirinhuë', co natëhuatamahuë', topinan quëran marca niacotërama'. 26 Nisha piyapi'santa' niponaraihuë', Yosë natëhuachina', piyapinënpita pochin ni'sarin. 27 Co marca niacotaponaraihuë', Yosë natëhuachina', sha'huirapiaponënquëma'. Canpitaso' pënëntërinso' nitotapomarahuë', co natëhuatamahuë', Yosë ana'intarinquëma'. 28 Cotioro'sanquëma' nipiramahuë', co ina marë' piyapinënpita pochin ni'ninquëmahuë'. Inapochachin Yosë marcanënta' co topinan nonënpoaquë niacotacaso' ya'huërinhuë'. 29 Ya'ipi cancanënpoa quëran Yosë imapatëhua', tëhuënchachin piyapinënpita pochin ni'sarinpoa'. Marcanën cancanënpoaquë acotërinpoa'. Co nonënpoaquë acotërinpoahuë'. Ispirito Santo anoyacancantërinpoa'. Ina quëran noya ni'ninpoa'. Co piyapi'sa' pa'yatopirinënpoahuë', Yosëso' noya ni'sarinpoa'.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

3 [1]Cotioro'sa' ni'tona', marca niacotopi. ¿Ma'ta' ina marë' canapi? [2]Na'con canapi tënahuë. Yosëri na'con catahuarin. Inahua'ton iráca nontërin. Nanamën chachin aninshitërin ya'huëmiatacaso marë'. [3]A'naquënso' co huachi ina natëpihuë'. Ina niponahuë', co nanitërëhuë': "Yosëso' co no'tëquën sha'huitërinhuë'," ta'caso'. [4]Yosëriso' co onporonta nonpintarinhuë'. Ya'ipi piyapi'sa' nonpinpirinahuë', Yosëso' no'tëquënáchin nonin. Quiricanën quëran naporin:

"No'tëquënáchin nontërancoi
ni'ton, a'naquën nonpinapipirinënquënhuë',
co onporonta' minsëarinënquënhuë'," tënin.

[5]A'naquën po'pin yonquipi: "Canpoa co noyahuë ninëhua ni'ton, Yosë noyasáchin nininso' a'ninquëchin anitotërinpoa'. Napoaton ana'intohuachinpoa', co no'tëquën ana'intërinpoahuë'," toconpi. [6]¡Co ina pochin yonquicaso ya'huërinhuë'! Yosëso' noya ni'ton, no'tëquën ana'intiinpoaso' ya'huërin. Co ana'intiinpoaso' ya'huërinhuë' naporini, co ayaro' tahuëri no'tëquën sha'huichitonpoahuë'.

[7]A'naquëonta' tapona': "Caso' nonpinpirahuë', Yosëso' no'tëquënáchin nonin. Nonpinahuë ni'ton, Yosë no'tëquënáchin noninso a'ninquëchin anitotërinpoa'. Napoaton co oshahuan pochin Yosë ana'intincoso' ya'huërinhuë'," toconpi. Co no'tëquën yonquipihuë'. [8]A'naquënta napopi: "Huëco' manta tëranta' niahua' Yosë na'con na'con catahuainpoaso marë'. Paono chachionta' ina pochin a'chintërinpoa'," topi pinotonaco. Co no'tëquën yonquipihuë' ni'ton, napopisopita no'tëquën ana'intacaso' ya'huërin.

Ya'ipinpoa' oshahuanëhuaso'

[9]¿Onpopinta' iporaso' yonquiarihua'? Cotioro'sanpoa noya noya ninëhua', ¿tëcarihua ti? ¡Co naporinhuë'! Nani sha'huitëranquëma'. Cotioro'sanpoa', nisha piyapi'sa', ya'ipinpoa' oshahuanëhua'. [10]Yosë quiricanënquë tapon:

"Ya'ipi piyapi'sa' co noyahuë' nipi.
Co a'naya tëranta' noya nininhuë'.
[11]Co no'tëquën yonquipihuë'.
Co inahuara nohuantopihuë Yosë chinotacaiso'.
[12]Co Yosë iranën pa'topihuë', pëshonpi.
Co a'naya tëranta' noya nininhuë'.
[13]Chimipi pa'pitopiso' i'soatopinan pochin napoonin nonpi.
Nonpintatona', ya'huan tomain yanquëëtërinso pochin na'a piyapi'sa' aparisitopi.
[14]No'huitatona', piyapi'sa' pinosápi.
[15]A'naroáchin yaahuëtopi, yatëpatopi.
[16]Insëquësona pa'pachinara, piyapi'sa' aparisitopi, asëtopi.
[17]Piyapi'sa' ano'huitopi ni'ton, co noya nini'tona' ya'huëpihuë'. Co sano cancantopihuë'.
[18]Yosë të'huatacaso' ya'huëpirinhuë', co ina yonquipihuë'," tënin iráca Yosë quiricanënquë ninshitatona'.

[19]Tëhuënchachin co noyahuë' nicatëhua', ya'ipinpoa' oshahuanëhua'. Yosë pënëntërinso' nitotopirëhuahuë', co natërëhuahuë' ni'ton, ana'intinpoaso' ya'huërin. [20]"Pënëntërinso' natëhuatëhua', Yosë noya ni'sarinpoa'," topirinahuë' a'naquën. Co ina marë' noya ni'ninpoahuë'. Pënëntërin quëran oshahuanëhuaso' anitotërinpoa'. Ina

natanpatëhuara, “Tëhuënchachin oshahuanëhua'. Co noyahuë' ninëhua',” tënëhua'.

Quisocristo imapatëhua', anoyacancantërinpoaso'

21 Iporaso nipirinhuë' Yosë anitotërinpoa' onporahuatësona cha'ëcaso'. Co iráca pënëntërinso' natërëhua quëran noya cancantarihuahuë'. Moisësë, pënëntona'piro'sa', inapita inachachin sha'huitërinënpoa'. 22 Quisocristo imapatëhua', Yosë noya ni'sarinpoa'. Insosona natëhuachin, anoyacancantarin. Co nisha nisha nontërinpoahuë'. 23 Ya'ipinpoa' oshahuanëhua'. Co a'nayanpoa tëranta' Yosë pochin cancantërëhuahuë'. 24 Nipirinhuë', inaora nohuanton, Yosë nosororinpoa'. Nosoroatonpoa', Quisocristo a'paimarin nicha'ëinpoaso marë'. Ina imapatëhua', Yosë noya ni'sarinpoa'. 25 Yosë nohuanton, Quisocristo chiminin. Oshanënpoa' inquitinpoaso marë' chiminin. “Ca marë' chiminin,” topatëhua', oshanënpoa' inquitarinpoa'. Huënainën quëran anoyacancantarinpoa'. Iráca piyapi'sa' oshahuanpirinahuë', Yosëri co a'naroáchin ana'intërinhuë'. “A'na tahuëri Quisocristo chiminpachin, oshanëna' inquitarahuë,” ta'ton, co ana'intërinhuë'. 26 Iporaso huachi Quisocristo chachin a'paimarin ya'huërënamënpoa' chiminacaso marë'. “Quisocristo oshanënpoa marë' chiminin,” topatëhua', oshanënpoa' inquitarinpoa'. Noyápiachin cancan quëtarinpoa'. Ina imapatëhua', Yosë noya ni'sarinpoa'. Co canpoanta' ana'intarinpoahuë'.

27 Napoaton co inso tëranta nocanacaso' ya'huërinhuë', tënahuë. Co pënëntërinso' natërëhuaso marë' Yosë noya ni'ninpoahuë'. Quisocristo naporinso' natërëhuaso marë' nicha'ërinpoa' ni'ton, co a'napita nocanacaso' ya'huërinhuë'. 28 Nani sha'huitëranquëma'. Quisocristo imarëhuaso marë' anoyacancantërinpoa'. Co ya'ipi pënëntërinso' natëpirëhuahuë', noya ni'ninpoa'.

29 Yosë ya'ipi piyapinpoa' nohuantërinpoa'. Co cotioro'saráchin nosororinhuë'. Nisha piyapi'santa' nosororin. Ya'ipinpoa' nosororinpoa'. 30 A'naíchin Yosë ya'huërin. Ya'ipinpoa' napopianachin nosororinpoa'. Cotioro'santa', nisha piyapi'santa', Quisocristo imapachina', anoyacancantarin. 31 Quisocristoíchin anoyacantërinpoa' ni'ton, iráca pënëntërinso' ¿co huachi pa'tërinhuë pochin nitërëhua ti? ¡Co naporinhuë'! Ina quëran oshahuanëhuaso' nitotarihua'. Quisocristo imapatëhua', catahuarinpoa' noya natëcaso'.

Apraan natëtërinso'

4 1 Apraan naporinso' sha'huichinquëma'. Inaso' shimashonënpoa'. ¿Onporahuatonta' Yosëri noya ni'nin? 2 Apraan inaora co nanitërinhuë' no'tëquën Yosë natëcaso'. Inaora nanitërin naporini, “Caso' noyaco. No'tëquën natërahuë,” chitonhuë'. Napoaponahuë', co ina pochin Yosëri ni'ninhuë'. 3 Yosë quiricanënquë naporin: “ ‘Yosë no'tëquën nontërinco. Inasáchin catahuarinco,’ topachina, Yosëri noya ni'nin. Oshanën inquitaton, noya ni'nin,” tënin quiricanënquë. 4 Ni'co'. Piyapi'sa' sacatohuachinara, pahuërëcaso' ya'huërin. Inapochachin no'tëquën natërëhua' naporini, Yosë noya nicainpoaso' ya'huë'itonhuë'. 5 Yosëso nipirinhuë', inaora nohuanton nosororinpoa'. “Co caora noya nipirahuë', Yosë chachin anoyacancantarinco,” topatëhua', oshanënpoa' inquitatonpoa' noya ni'ninpoa'. 6 Co noyahuë' nipirëhuahuë', inaora nohuanton, Yosë anoyacancantërinpoa'

ni'ton, noya ni'ninpoa'. Ina marë' nóya cancantërëhua'. Iráca Tapi inachachin naporin. 7 Quiricanënquë ninshitërin:

"Oshanënpoa' Yosë inquitohuachinpoa', noya cancantarihua'. Ya'ipi oshanënpoa' ayatarinpoa'.

8 ¡Co huachi oshanënpoa marë' ana'intarinpoahuë'!

Napoaton noya cancantarihua'," tënin.

9 ¿Inpitata' ina pochin noya cancantapi? Co cotioro'saráchin ina pochin noya cancantacaso' ya'huëtopihuë'. Co marca niacotopirinahuënta' noya cancantapi. Apraan yonquico'. "Yosë no'tëquën nontërinco. Inasáchin catahuarinco," topachina, Yosëri noya ni'nin. Nani sha'huitëranquëma'. 10 ¿Onporota' noya ni'nin? ¿Marca niacotërin piquëran noya ni'nin? Co naporo' naporinhuë'. Co'huara marca niacochatërasohuë', noya ni'nin. 11 Yosë natërin ni'ton, inari noya ni'nin. Co'huara marca niacochatërasohuë', piyapinën pochachin ni'nin. Ina piquëran marca niacotërin imarinso' anitotacaso marë'. "No'tëquën nontërinco," topachina, noya ni'nin. Nisha piyapi'santa' ina pochachin natëtohuachinara, Apraan pochin cancantopi. Co marca niacotopirinahuë', Apraan hui'ninpita pochin nipi. 12 Cotioro'santa' Apraan pochin natëtohuachinara, hui'ninpita pochin nipi anta'. Co marca niacotopiso marë' noya cancantopihuë'. Co'huara marca niacochatërasohuë', Apraanso' natëtërin. A'napitanta' ina pochin cancantohuachinara, Yosëri noya ni'sarin.

Yosëri Apraan sha'huitërinso'

13 Iráca Yosëri Apraan itapon: "Nosoroatënquën, páncaro'pa' quëchinquën. Piyapinëhuë pochin ni'saranquën. Quëma shinparinpitanta' noya catahuaarahuë. A'na tahuëri ya'ipiro'pa' hua'anëntapona'," itërin. "Yosë co onporonta' nonpintarincohuë'," tëninso marë' Yosëri noya ni'nin. Co naporo' Moisësë pënënchátërarinhuë'. Napoaton co ina natërinso marë' Apraan noya ni'ninhuë'. 14 Pënëntërinso' natëpisopitaráchin noya ni'nin naporini, topinan cancanënpoa quëran natërëhuasopitaso' co noya nicainpoaso' ya'huë'itonhuë'. Topinan quëran Yosëri Apraan sha'huichitonhuë'. 15 Moisësë pënëntërinso' co natëhuachinarahuë', ana'intacaso' ya'huërin. Co pënëntërinso' ya'huërinhuë' naporini, co natëcaso' ya'huë'itonhuë'. Co ina marë' oshahuaintërihuahuë'.

16 Napoaton Apraaniso natëton: "Yosë no'tëquën nontërinco," topachina, Yosëri itërin: "Oshahuanpiranhuë', caora nohuanto, nosoroatënquën catahuaranquën. Hui'nanpitanta' catahuarahuë," itërin Yosëri. Co cotioro'saráchin nosororinhuë'. Ya'ipi Apraan pochin cancantopisopitanta' nosororin. Ina hui'ninpita pochin ninëhua'. 17 Iráca Yosëri Apraan itërin: "Ca nohuanto, notohuaro' shiparinpita ya'huëtarinquën. Na'a nisha nisha piyapi'santa' quëma pochachin cancantapi," tënin Yosë. Quiricanënquë naporin. "Yosë no'tëquën nontërinco. Ya'ipiya nanitaparin. Chiminpisopitanta' nanitërin ananpitacaso'. Co ma'sha ya'huëpirinhuë', nani ya'huërinso pochin sha'huichanin," ta'ton, Apraan natëtërin.

18 "Quëma shiparinpita notohuaro' na'asapi," itërin Yosëri. Hua'qui' co a'na hui'nin tëranta' ya'huëtërinhuë'. Sacai' natëtacaso nipirinhuë', Apraan natëtërin. "Yosë nohuanton, oshaquëran hui'nahuë ya'huëtarinco. Shihuëpitanta' na'asapi," tënin Apraan. 19 Pasa

pi'ipitaponahuë', co hui'nin ya'huëchatërarinhuë'. Co huachi chinirinhuë'. Sa'ionta' co hua'huana'pihuë'. Nani paiya. Napoaponahuë', Yosë natërin. 20"Yosë nonpintërinco," co tëninhuë'. Co nisha nisha yonquirinhuë'. "No'tëquën nontërinco," ta'ton, chiníquën cancantërin. "Ma noyacha Yosëso' ni'ton, co naniantarincohuë'. 21Yosë ya'ipiya nanitaparin. Sacai' niponahuë', nani sha'huitërinco ni'ton, catahuarinco. Sha'huitërincoso chachin ya'huapon," tënin. 22Ina pochin yonquirinso marë' Yosëri nóya ni'nin.

23Apraan naporinsopita Yosë quiricanënquë ninshitopi. Canpoanta' nitotacaso marë' ninshitopi. 24Ina pochin cancantohuatëhua', Yosë noya ni'sarinpoa'. Quisocristo chiminpirinhuë', Yosëri ananpitaantarin. Ina hua'anëntërinpoa', tënëhua'. Ina marë' Yosë noya ni'sarinpoa' canpoanta'. 25Yosë nohuanton, oshanënpoa marë' chiminin. Inari chachin ananpitaantarin oshanënpoa' inquitatonpoa', noya nicainpoaso marë'.

Yosë anoyacancantërinpoaso'

5 1"Sinioro Quisocristoíchin nicha'ësarinpoa'," ta'tëhua', imarëhua'. Oshanënpoa' inquitërinpoa' ni'ton, Yosë noya ni'ninpoa'. Co inimiconënpita pochin ni'ninpoahuë'. 2Quisocristo cancanënpoa quëran natëhuatëhua', nicha'ësarinpoa'. Nosoroatonpoa', ipora huanta' catahuarinpoa' noya imacaso marë'. A'na tahuëri Yosë'pa' pa'patëhua', Yosë pochin nisarëhua'. Ina yonquiatëhua', nóya cancantarihua'. 3Iporaso' parisitarihuarahuë', noya cancantarihua'. "Parisitohuatëhua', Yosë catahuarinpoa' imamiatacaso marë'," ta'tëhua', co sëtarihuahuë'. Chiníquën cancantatëhua', noya ahuantarihua'. 4Noya ahuantohuatëhua', chini chiníquën cancantarihua' ni'ton, Yosë noya ni'ninpoa'. "Co naniantarinpoahuë'," ta'tëhua', inasáchin ninarihua'. 5Inasáchin ninahuatëhua', tëhuënchachin co naniantarinpoahuë' ni'ton, co tapanarihuahuë'. Ispirito Santo a'patimarinpoa'. Ya'coancantohuachinpoa': "Ma noyacha Yosë nosororinpoa paya," tarihua'. Ispirito Santo chachin Yosë nosororinpoaso' anitotërinpoa'.

6Canpoara co nanitërëhuahuë' cha'ëcaso'. Nipirinhuë', iráca o'macaso' nanihuachina, Quisocristo isoro'paquë o'marin. O'marahuaton, oshahuano'sa marë' chiminin. 7Ni'co'. Piyapi noya niponahuë', co insonta' ya'huërënamën chiminacaso' nohuantërinhuë'. Noya noya nipachin, nicha'ëcaso marë' a'nara' ya'huërëtapon nimara. 8Quisocristoso nipirinhuë' oshahuano'sa marë' chiminin. Oshahuanpirëhuahuë', ya'huërëtërinpoa'. Yosë nohuanton, canpoa marë' chiminin. Napoaton: "Ma noyacha Yosë nosororinpoa paya," tënëhua'. 9"Corosëquë huënainën pa'nin. Oshanënpoa marë' chiminin," topatëhua', Yosë noya ni'sarinpoa'. Napoaton ayaro' tahuërinta' catahuarinpoa'. Naporo' tahuëri co noyahuë' nipisopita chiníquën ana'intarin. Imarëhuasopitaso nipirinhuë', co ana'intarinpoahuë'. Quisocristo chachin nicha'ësarinpoa'. 10Iráca oshahuanatëhua', Yosë inimicotopirëhuahuë', hui'nin chiminin ni'ton, nanan anoyatërinpoa'. Iporaso' noya nipayarëhuaso pochin ninëhua' ni'ton, noya noya catahuarinpoa'. Nanpiantarin ni'ton, catahuarinpoa' noya cha'ëcahuaso marë'. 11Naporahuaton, "Yosë nosororinpoa'," ta'tëhua', ina pa'yatërëhua'. Hui'nin chachin nanan anoyatërinpoa' ni'ton, noya cancantërëhua'.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Atan, Cristo inapita napopiso'

12 Atan'ton co noyahuë' nicaton,
oshahuanin. Ina marë' chiminacaso'
ya'huërin. Ina quëran ya'ipinpoa' co
noyahuë' nicatëhua', chiminëhua'.
13 Co'huara Moisësë pënënchatërasohuë',
piyapi'sa' oshahuanpi. Oshahuanpirinahuë', co pënëntërinso' ya'huëyátërarinhuë' ni'ton, co ina marë' ana'intacaso' ya'huë'itonhuë'. 14 Nipirinhuë',
Atan quëran huarë' ya'ipi piyapi'sa'
chiminpi. Moisësë ya'huëaquë huarënta'
chimina'piapi. Ya'nan isoro'pa' nipon,
Yosëri pënënpirinhuë', Atan co natëtonhuë', oshahuanin. Ina quëran ya'ipi
piyapi'santa' co noyahuë' nicatona',
oshahuanpi. Co Yosëri chachin pënënpirinhuë', inahuanta' oshahuanpi. Atan
pochin cancantatona' ya'ipi piyapi'sa'
oshahuanpi. Quisocristoso nipirinhuë'
nanan anoyatinpoaso marë' o'marin.
15 Inaso' ya'ipinpoa' nosororinpoa'.
Atanso nipirinhuë' co ina pochin
nininhuë'. Co natërinso marëhuë'
oshanën ya'huëtërin. Inapochachin
ya'ipi piyapi'sa' oshahuanatona',
chiminpi. Ina quëran ana'intacaso'
ya'huërin. Yosëso nipirinhuë' inaora
nohuanton, na'con nosororinpoa'.
Nosoroatonpoa', hui'nin a'paimarin
na'aquënpoa' anoyacancantinpoaso
marë'. 16 Atan co natërinhuë' ni'ton,
osha ya'huërin. A'naíchin pënëninso'
co natërinhuë' ni'ton, ana'intacaso'
ya'huërin. Nipirinhuë', Yosë nosororinpoaso' co ina pochin nininhuë'.
Na'con oshahuanpirëhuahuë', Quisocristo chiminin ni'ton, oshanënpoa'
inquitatonpoa', noya ni'ninpoa'. 17 A'na
ya'piíchin tëhuërin ni'ton, ya'ipi piyapinpoa' chiminacaso' ya'huërin. Aquëtë
huarë' Yosëso', inaora nohuanton
nosoroatonpoa Quisocristo quëran
nicha'ërinpoa' ni'ton, inarë'quënpoa'
nanpimiatatëhua' hua'anëntarihua'.
18 Atan co noyahuë' ninin ni'ton, ya'ipinpoa' ana'intinpoaso' ya'huëpirinhuë'.
Quisocristo chiminin ni'ton, ya'ipinpoa' nanitërëhua' nanpimiatacaso'.
Imapatëhua', co ana'intarinpoahuë'.
19 A'naíchin co Yosë natërinhuë' ni'ton,
ya'ipinpoa' oshahuanëhua'. A'naso
nipirinhuë' Yosë natëton, chiminin.
Ina marë' na'aquënpoa' anoyacancantërinpoa'.
20 Iráca Moisësë pënëntërin oshahuanëhuaso' anitotinpoaso marë'.
Ina quëran na'con oshahuanëhuaso'
nitotërëhua'. Na'con oshahuanpirëhuahuë', inaora nohuanton, Yosë na'con
na'con nosororinpoa'. 21 Oshahuanëhua'
ni'ton, chiminpatëhua', parisitomiatacaso' ya'huëpirinhuë'. Yosëso' inaora
nohuanton, nosoroatonpoa', catahuarinpoa'. Sinioro Quisocristo anoyacancantohuachinpoa', nanpimiatarihua'.

Quisocristo imapatëhua', co huachi oshahuanacaso' pa'yatarihuahuë'

6 1 Yosë inaora nohuanton nosororinpoa ni'ton, manta tëranta'
niahua' inaora nohuanton, oshanënpoa' inquitiinpoaso marë' ¿tëcarihua
ti? 2 ¡Co naporinhuë'! Quisocristo
imapatëhua', chiminëhuaso pochin
cancantatëhua', co huachi oshahuanacaso' pa'yatarihuahuë'. 3 "Quisocristo
imarahuë huachi," ta'tëhua', aporihuanëhua'. Ina noya chinpitacaso marë'
aporihuanëhua'. Aporihuanpatëhua',
Quisocristorë'quënpoa' chiminëhuaso
pochin ninëhua'. Ina chimininso pochachin co noyahuë' yonquirëhuasopita
a'porëhua'. Nani ina nitotërama'.
4 Quisocristo chiminpachina, pa'pitopi.
Aporintohuachinënpoara, canpoanta'

pa'pitërinënpoaso pochin co noyahuë' yonquirëhuasopita naniantërëhua'. Tata Yosë chiníquën nanantaton, Quisocristo ananpitaantarin. Canpoanta' nasha cancan quëtërinpoa' nasha pochin nanpicaso marë'. Ina yonquiatëhua', aporihuanëhua'.

5 Quisocristo chiminaponahuë', nanpiantarin. Inapochachin canpoanta' co noyahuë' yonquirëhuasopita naniantohuatëhua', nanpiantarëso pochin noya noya cancantarihua'. 6 Cato' cancan pochin ya'huëtërinpoa'. A'na cancanso' sopai yanatërin. Quisocristo imarëhua' ni'ton, co noyahuë' cancantërëhuaso' corosëquë patanantërëso pochin nitërëhua'. Ama huachi sopai natëcaso marëhuë' napotërëhua'. Co noyahuë' cancantërëhuaso' chimininso pochin nitahua'. 7 Chimipiso' co huachi yonquirinhuë' oshahuanacaso'. Inapochachin canpoanta' Quisocristo imapatëhua', co huachi oshanënpoa hua'anëntërinpoahuë'. 8 Co noyahuë' cancanso' naniantohuatëhua', Quisocristo pochachin noyápiachin cancantarihua'. Ina nohuitatëhua', noya noya nanpiarëhua'. 9 Inaso' nanpiantahuachina, co huachi chimianinhuë'. Chimirin nani minsëaton, nanpimiataantarin. 10 Chiminpachina, oshanënpoa marë' chiminin. Naporo' oshanënpoa' minsërin. Iporaso' Yosëíchin natëcaso marë' nanpimiataantarin. 11 Inapochachin canpitanta' ama huachi oshahuanacamaso' yonquicosohuë'. Quisocristo imarama' ni'ton, Yosëíchin natëco'.

12 Ama oshanëma hua'anëntatë pochin nitatënquëma' camayápainquëmaso nohuantocosohuë'. Ya'ipi co noyahuë' yonquiramasopita naniantatoma', noyasáchin yonquico'. 13 Ni'co'. Imirama', nantëma', ya'pirama', huëratëma', nanamëma', inapita ya'huëtërinquëma'. Inapita quëran co noyahuë nicacaso ya'huëpirinhuë'. Ama nohuantocosohuë'. Yosë natëcamasoáchin yonquico'. Chiminama quëran nanpiantëramaso pochin cancantatoma', ya'ipi nonëma quëran huarë' noyasáchin nico'. 14 Inapohuatama', co huachi oshanëma hua'anëntatë pochin nitarinquëmahuë'. Co ya'ipi pënëntërinso' natëpiramahuë', inaora nohuanton, Yosë anoyacancantërinquëma'. Nosoroatënquëma', catahuarinquëma' noya nicacamaso marë'.

Hua'anënpoa pochin nininso'

15 Tëhuënchachin co huachi iráca pënëntërinso' natëcaso' ya'huërinhuë'. Yosë nosoroatonpoa', nicha'ërinpoa'. A'naquënso nipirinhuë' ina natanatona', co manta' yanatëpihuë'. "Noya oshahuanacaso'," toconpi. ¡Co ina pochin yonquicaso ya'huërinhuë'! 16 Insososona natëhuatëhua', inaso' hua'anëntarinpoa'. ¡Nani nitotërama' ipora! Oshanënpoa natëhuatëhua', ina hua'anëntarinpoa'. Camaihuachinpoara, co noyahuë' ninëhua'. Oshanënpoa' co a'poasëhuahuë' chiminpatëhua', parisitopiquë pa'sarëhua'. Nipirinhuë', Yosë natëhuatëhua', noya nicarihua'. 17 Iráca oshanëma natëtoma', co noyahuë' nipiramahuë'. Quisocristo nanamën a'chintohuachinënquëmara, noya natanama'. Ya'ipi cancanëma quëran noya natërama'. Ina yonquiatëhua', "Yosparinquën" itërëhua' Yosë. 18 Iporaso', co huachi oshanëma camaiarinquëmahuë'. Nasha hua'anëma' ya'huëtërinquëma'. Quisocristo natëtoma', noya nisarama'. 19 Iso pochin a'chintaranquëma' noya noya nitotacamaso marë'. Canpitaora co nitotëramahuë'. Iracaso' ya'ipi nonëma quëran huarë' oshahuanacasoáchin pa'yatërama'. Inapohuatamara, pa'pi nishinahuën' cancantërama'. Iporaso'

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

noyasáchin nico'. Inapohuatama', noyápiachin cancantarama'.
20 Iráca oshanëma natëhuatamara, co noyahuë' ninama'. Co yonquiramahuë' noya nicacamaso'. 21 Inapohuatamara, ¿ma'ta' ina marë' canarama'? Co ina marë' canamiataramahuë'. Topinan quëran ya'huërama'. Ina pochin cancantohuatama', chiminpatama', parisitopiquë pa'sarama'. Iráca ina pochin nipiramahuë', iporaso ina marë' tapanama'. 22 Iporaso nipirinhuë' co huachi oshanëma hua'anëntërinquëmahuë'. Yosë nicha'ërinquëma' ama huachi oshahuanacamaso marëhuë'. Ina chachin hua'anëntërinquëma'. Napoaton noyápiachin cancantarama'. A'na tahuëri Yosë'pa' nanpimiatarama'. 23 Piyapi asacatohuatëra, pahuërërë'. Inapochachin co noyahuë' nipatëhua', chiminpatëhua' parisitomiatarihua'. Yosëso nipirinhuë', inaora nohuanton nosororinpoa'. Quisocristo imapatëhua', ina nohuitatëhua', nanpimiatarihua. Inaso' hua'anënpoa'. Inasáchin natërëhua'.

Sa'arinso pochin nininso'

7 1 Canpitaso' iyaro'sa', pënëntopiso' nitotërama'. Nanpipisopitaráchin camaitërinso' natërapi. 2-3 Ni'co'. Sanapi so'yahuachina, so'in chinpitacaso' ya'huërin. So'in ya'huëtopirinhuë', a'na quëmapiri së'huahuachin, monshihuanin. Ina marë' oshahuanarin. Nipirinhuë', so'in chiminpachin, so'yaantahuachin, co ina marë' oshahuaninhuë'.
4 Inapochachin iyaro'sa', canpoanta' Quisocristorë'quënpoa' chiminëhuaso pochin ninëhua' ni'ton, co huachi iráca pënëntërinso' hua'anëntiinpoaso' ya'huërinhuë'. Quisocristo chinpitacaso' ya'huërin. Inaso chiminaponahuë', nani nanpiantarin. Ina imamiatohuatëhua', noya nicarihua' a'napitanta' Yosë noya yonquicaiso marë'. 5 Iráca, canpoara nipa'yatacasoáchin yonquirëhua'. Co noyahuë' cancantërëhua'. Pënënpachinënpoara, aquë aquëtë' co noyahuë' yonquiatëhua', co noyahuë' ninëhua'. Ina marë' chiminpatëhua', parisitomiatacaso' ya'huërin. 6 Iráca nisha nisha pënëntërinso' ya'huërin natëcaso', Moisësëri ninshitërinso'. "Co ya'ipiya natëhuatëhuahuë', co onporonta' cha'ësarëhuahuë'," topi. Apina'pi tashinan pëiquë ya'huërinso pochin nipirëhuahuë'. Iporaso' co huachi Moisësë pënëntërinso' yonquiarëhuahuë'. Quisocristorë'quënpoa' chiminëhuaso pochin ninëhua' ni'ton, co huachi hua'anëntiinpoaso' ya'huërinhuë'. Ispirito Santo catahuarinpoa' cancanënpoa quëran huarë' Yosë natëcaso'. Nasha cancan quëtërinpoa'. Napoaton noya nisarëhua'.

Co noyahuë' yonquirëhuasopita yaminsërinpoaso'

7 Napoahuarë', "Moisësë pënëntërinso' aoshahuaninpoa' ni'ton, co noyahuë'," ¿tëcarihua' ti? ¡Co naporinhuë'! Napoaponahuë', pënëntërin quëran oshahuanëhuaso' nitotërëhua'. Iso pochin yonquia'ahua'. "Ama a'na piyapi ma'shanëna' noyapatocosohuë'," tënin iráca pënëntaton. Caso' ina natanato, "Tëhuënchachin a'napita ma'shanën noyapatato, co noyahuë' yonquirahuë. Ina marë' oshahuanahuë," tënahuë.
8 "Ama ma'sha noyapatocosohuë'," itërinco. Ina natanato, aquë aquëtë' a'napita ma'shanëna' noyapatërahuë. Co noyahuë' cancantërahuëso' canarinco. Iráca oshahuanpirahuë'. Co'huara pënëntërinso' nitochatërasocohuë', oshahuanahuëso' co nitotërahuë'. 9 Co'huara pënëntërinso' natayantërasocohuë',

"Caso' noya piyapico," topirahuë'. Pënëntërinso' natanpatëra, "Tëhuënchachin oshahuanco. Chiminpato, Yosë ana'intarinco," tënahuë. 10 Noya ya'huëca'huaso marë' pënënpirincohuë'. Co ina natëtorahuë', oshahuanahuë. Oshahuanato, parisitopiquë paca'huaso' ya'huërin. 11 Pënëntërinso' natëhuato, noya cancantarahuë, topirahuë'. Co ina natërahuë' ni'ton, oshahuanahuë. Chiminpato, ana'intincoso' ya'huërin.

12 Yosë chachin pënëninpoa'. Sha'huitërinpoaso' nóya. No'tëquën nonin. 13 Napoahuarë' pënëntërinso' noya nipirinhuë', ina marë' ana'intarinco, ¿topiramahuë' ti? ¡Co pënëntërinso marë' ana'intincoso' ya'huërinhuë'! Oshahuanahuë ni'ton, ana'intincoso' ya'huërin. Pënëntërinso' noya nipirinhuë' natanahuë quëran aquë aquëtë' co noyahuë' yonquiato, co noyahuë' ninahuë. Pënëninpoa quëran oshahuanahuëso' nitotërahuë. Pa'pi co noyahuë' ninahuë, tënahuë.

14 Noya yonquicaso marë' pënënpirinpoahuë'. Caso' co noya yonquiatohuë', oshahuanahuë. Oshahuanahuëso' hua'anëntatë pochin nitërinco. Co nanitërahuë' noya nica'huaso'. 15 Noya nisarahuë, topirahuë', a'naroáchin co noyahuë' yaninahuë. Co yaoshahuanpirahuë', oshahuanahuë. Onpoatoso' napomaraco, co nitotërahuë'. 16 Co nohuantopirahuë', co noyahuë' ninahuë. Ina marë' co noya cancantërahuë'. Yonquinëhuë quëran nitotërahuë. Tëhuënchachin pënëntërinso' noya, tënahuë. 17 Co nohuantopirahuë', caora co noyahuë' cancantato, co noyahuë' ninahuë. Co noyahuë' cancantërahuëso' canarinco. 18 Caora co noyahuë' cancantërahuë. Co nanitërahuë' noya nica'huaso'. Inachinco. Yosë yanatëpirahuë', caora co nanitërahuë' natëca'huaso'. 19 Noya nica'huaso' nohuantopirahuë', co noyahuë' ninahuë. Co yaoshahuanpirahuë', oshahuanahuë. 20 Co nohuantopirahuë', co noyahuë' ninahuë. Co noyahuë' cancantërahuëso' canarinco.

21 Noya nica'huaso' nohuantopirahuë', co noyahuë' cancantato, co noyahuë' nica'huasoráchin yonquiconahuë. 22 Cancanëhuë quëran Yosë pënëninpoaso' pa'yatato, yanatëpirahuë'. 23 A'na cancan nohuantërin. A'na cancanso nipirinhuë', co nohuantërinhuë'. Co noyahuë' nicacasoáchin yonquirin. Ina canarinco ni'ton, co noyahuë' ninahuë.

24 ¡Ma'huantacha caso' ninahuë paya! ¿Incha ipora nicha'ëinco co noyahuë' yonquirahuëso' nanianta'huaso marë'? tënahuë. 25 ¡Yosëíchin nanitaparin! Sinioro Quisocristo imarahuë ni'ton, ina catahuarinco. Ina marë': "Yosparinquën Tata Yosë," itërahuë. Tëhuënchachin cancanëhuë quëran Yosë yanatëpirahuë', co noyahuë' cancantato, co noyahuë' ninahuë.

Ispirito Santo catahuarinpoaso'

8 1 Napoaton iporaso' Quisocristo imapatëhua', co huachi ana'intinpoaso' ya'huërinhuë'. 2 Oshanënpoa natëhuatëhua', co noyahuë ninëhua'. Inapohuatëhua', chiminpatëhua', ana'intarinpoa'. Nipirinhuë', Quisocristo imapatëhua', Ispirito Santo catahuarinpoa' nanpimiatacaso marë'. Naporahuaton, co huachi oshanënpoa natëcaso' ya'huërinhuë'. 3 Iráca Yosë pënënpirinpoahuë'. Co noyahuë' cancantatëhua', co nanitërëhuahuë' no'tëquën natëcaso'. Ina quëran hui'nin chachin isoro'paquë a'paimarin. Piyapi chachin nasitimarin. Co oshahuanaponahuë', oshanënpoa' inquitinpoaso marë' chiminin. Inapoaton, nicha'ërinpoa' ama huachi ana'intinpoaso

marëhuë'. 4Co noyahuë' yonquirëhuasopita naniantatëhua', Ispirito Santo natëhuatëhua', catahuarinpoa' noya nicacaso'. Ina pochin cancantohuatëhua', Yosë noya ni'sarinpoa'. Ina marë' hui'nin a'paimarin.

5Co noyahuë' yonquihuatëhuara, co noyahuë' nicacasoáchin pa'yatërëhua'. Nipirinhuë', Ispirito Santo natëhuatëhua', Yosë nohuantërinsoáchin pa'yatarëhua'. 6Co noyahuë' nicacasoráchin pa'yatohuatëhuara, chimipi pochin niconëhua'. Co Yosë nohuitërëhuahuë'. Nipirinhuë', Ispirito Santo pa'yatatëhua' natëhuatëhua', Yosë nohuitatëhua', nanpimiatarihua'. Noya yonquiatëhua', sano cancantarihua'. 7Co noyahuë' nicacasoráchin pa'yatohuatëhua', Yosë inimicotarëhua'. Co Yosë pënëntërinso' natëcaso' nohuantarëhuahuë'. Co nanitarëhuahuë' ina natëcaso'. 8Ina pochin cancantohuatëhua', co Yosë noya ni'sarinpoahuë'.

9Canpitaso nipirinhuë' co noyahuë' yonquiramasopita naniantërama'. Ispirito Santo ya'coancantohuachinquëma', ina nohuantërinso' nisarama'. Co Ispirito Santo ya'coancantohuachinquëmahuë', co tëhuënchachin Quisocristo imaramahuë'. 10Oshahuanama' ni'ton, nonëmaso chiminacaso' ya'huërin. Napoaponahuë Quisocristo ya'coancantatënquëma', anoyacancantërinquëma'. Napoaton Yosë noya nicatënquëma ispiritonëma ananpitarin ni'ton, nanpimiatarama'. 11Ispirito Santo ya'coancantërinpoa'. Yosë hua'yanën chachin ni'ton, achinicancaninpoa' Yosë pochin cancantacaso marë'. A'na tahuërinta' Yosë ananpitaantarinpoa'. Quisocristo ananpitaantarinso' pochachin ananpitaantarinpoa' canpoanta'. Nonënpoa' chiminacaso ya'huëpirinhuë', Ispirito Santo ya'coancantërinpoa' ni'ton, nanpiantarihua'.

12Napoaton iyaro'sa', Ispirito Santo natëcaso' ya'huërin. Co noyahuë' yonquirëhuasopitaso' naniantahua'. 13Co noyahuë' ninëhuasopita co a'poasëhuahuë', chiminpatëhua' parisitomiatacaso' ya'huërin. Nipirinhuë', co noyahuë' ninëhuasopita tëpatë pochin nitohuatëhua', nanpimiatarihua'. Ispirito Santo catahuarinpoa' co noyahuë' ninëhuasopita tëpatë pochin nitacaso marë'.

14Ispirito Santo nohuantërinso' natëhuatëhua', Yosë hui'ninpoa chachin nisarëhua'. 15Iráca Yosë të'huatërama'. Iporaso nipirinhuë' Ispirito Santo ya'coancantërinpoa' ni'ton, co huachi manta' të'huatacaso' ya'huërinhuë'. Hui'ninpita pochachin Yosë ni'ninpoa'. Ina nontohuatëhuara, "Tata," itërëhua'. 16Ispirito Santo chachin cancanënpoa quëran anitotërinpoa'. "Hui'ninpita pochachin Yosë ni'ninquëma'," itërinpoa'. 17Hui'ninpoa' ni'ton, na'con na'con catahuarinpoa'. A'na tahuëri ya'huërin'pa' noya acoarinpoa'. Quisocristo noya acorinso pochin acoarinpoa' canpoanta'. Ina imarëhuaso marë' aparisitopirinënpoahuë', inapochachin inarë'quënpoa' noya noya ya'huëcontarihua'.

A'na tahuëri ya'ipiya anoyatarinso'

18Isoro'paquë pi'pian parisitarihuarahuë', ama ina yonquia'ahuasohuë'. Ama ina marë' sëtahuasohuë'. A'na tahuëri Yosë'pa' noya noya ya'huëcontarihua'. Ina yonquiatëhua', nóya cancantahua' tënahuë. 19Naporo' Quisocristo imarëhuasopita noya noya ya'noarihua'. Ya'ipi ma'sha isoro'paquë ya'huërinsopitanta' ina tahuëri ninarapi. 20Iporaso nipirinhuë' sharo'sa' co noyatopihuë'. Ma'sharo'santa' chiminpi. Nipirinhuë', co

inahuara nohuanton, napopihuë'. Yosë nohuanton, napopi. A'na tahuëri ya'ipiya anoyatarin. 21 Naporo' co huachi ma'sha chanatarinhuë'. Yosë hui'ninpitanpoa ninëhuasopita noya noya acohuachinpoa', ma'sharo'santa' noya noya niantapi. Co huachi chiminaponahuë'. 22 Iráca quëran huarë' ma'sharo'sa' parisitopi. Sharo'santa' papotopirinhuë', co noyatërinhuë', chiminin. Ipora huanta' sanapi hua'hua iquitohuachina, iquitërinso pochin chiníquën parisitapi. 23 Canpoanta' Ispirito Santo nani ya'coancantopirinpoahuë', parisitërëhua'. Parisitatëhua', manorëhua' nasha nonënpoa' ya'huëtinpoaso marë'. Ina ninarëhua'. Nasha nonënpoa' quëtohuachinpoa', co huachi caniorihuahuë'. Co huachi chiminarihuahuë'. Naporo' Yosë hui'ninpita chachin nisarëhua'. 24 Tata Yosë noya nicha'ërinpoa'. Napoaponahuë', co ya'ipi naniyatërarinhuë': "A'na tahuëri noya noya acoarinpoa'," ta'tëhua', ina ninarëhua'. Pahuanarin ya'ipi nanicaso'. Napoaton ninarëhua'. Nani nanirin naporini, co ninacaso' ya'huë'itonhuë'. 25 "Tëhuënchachin noyá nicha'ësarinpoa'," ta'tëhua', co sëtërëhuahuë'. Noya cancantatëhua', ninarihua'.

26 Iporaso' co chiníquën cancantopirëhuahuë', Ispirito Santo catahuarinpoa'. Yosë nontohuatëhuara, co nitotërëhuahuë' ma'sona itacaso nipirinhuë', catahuarinpoa'. Cancanënpoa quëran inari Yosë nontërin. Tarëtarinso pochin ninin. Canpoaso' co natanpirëhuahuë', Yosëriso' natanin. 27 Ya'ipi yonquirëhuasopita Yosë nitotërin. Ispirito Santori nontohuachina, natanin. Yosë nohuantërinso chachin nitotaton, canpoa marë' noya nontërin.

Yosë nosororinpoaso'

28 Yosë nosorohuatëhua', noyasáchin yonquirinpoa'. Ma'sha onpohuatëhuara, na'con catahuarinpoa'. Pi'pian parisitapirëhuahuë', ina nohuanton, parisitërëhua quëran noya noya pipiarëhua'. Achinicancaninpoa' ni'ton, noya noya imarihua'. Nani huayoninpoa' ina nohuantërinso' nicacaso marë'. 29 Iráca quëran huarë' Yosë nohuitërinpoa'. Nohuitatonpoa', huayoninpoa' Quisocristo pochachin cancantacaso marë'. Quisocristoso' noya noya ninin. Ina quëran na'aquënpoa' imapatëhua', ina pochin cancantarihua'. Yosë hui'ninpita pochin ni'sarinpoa' canpoanta'. 30 Nohuantërinpoa' ni'ton, huëntonënquë chachin aya'coninpoa'. Oshanënpoa' inquitatonpoa', noya ni'ninpoa'. Ina nohuanton, a'na tahuëri inápaquë noya noya acoarinpoa'.

31 Ina pochin Yosë yonquirinpoa' ni'quëhuarë', co insonta nanitërinhuë minsëinpoaso'. 32 Yosë chachin nosoroatonpoa' co hui'nin tëranta' apiratërinpoahuë'. Isoro'paquë a'paimarin chiminacaso marë'. Canpoa marë' chiminin. Ipora chachinta' nosoroatonpoa', catahuarinpoa'. ¡Quisocristo imarëhua' ni'ton, co manta' pahuantarinpoahuë' Yosë pochin cancantacaso marë'! Nóya nicha'ësarinpoa'. 33 Yosë huayoninpoa' ni'quëhuarë', co insonta nanitërinhuë sha'huirapinpoaso'. Yosë chachin noya ni'ninpoa'. 34 Yosë noya ni'ninpoa ni'ton, co insonta nanitërinhuë ana'intinpoaso'. Quisocristo oshanënpoa' inquitinpoaso marë' chiminin. Ina quëran nanpiantarin. Yosë inchinanën quëran ya'huaton, canpoa marë' Yosë nontárin. 35 Tëhuënchachin Quisocristo nosororinpoa'. Co insonta' nanitërinhuë ina quëran osërëinpoaso'. A'na tahuëri parisitërëhua'. Parisitatëhua', co napion cancantërëhua'. Piyapi'sa' aparisitërinënpoa'. Cosharo', ma'sha inapita pahuantërinpoa'. Ma'sha onpochináchin

nisarëhua'. Yatëparinënpoa'. Inapopirëhuahuë', ¡co inapita nanitapihuë' Quisocristo quëran osërëinpoaso'! 36 Yosë quiricanënquë naporin:

"Imarainquënso marë' Sinioro,
ya'ipi tahuëri yatëparinacoi.
Co manta' onpopiraihuë', ohuicaro'sa' yatëpapiso pochin
yatëparinacoi," tënin.

37 Ina nipirinhuë', Quisocristo nosororinpoa'. Parisitapirëhuahuë', nani tahuëri catahuarinpoa' sopai minsëcaso marë'. Nóya cancantarëhua'. 38 Yosë nosoromiatërinpoa'. Nanpihuatëhuara, nosororinpoa'. Chiminpatëhuanta', co patarinpoahuë'. Anquëniro'sa', sopairo'sa', tanan hua'yano'sa', inapita co nanitopihuë' Yosë quëran osërëinpoaso'. Ipora tahuëri'sa' ma'sha onpotopirinënpoahuë', co patarinpoahuë'. A'na tahuërinta' ma'sha onpotohuachinënpoa', co Yosë naniantarinpoahuë'. 39 Ma'sha inápaquë ya'huërinsopita, acoporoquë ya'huërinsopita inapita co nanitopihuë' Yosë quëran osërëinpoaso'. ¡Co insonta' nanitërinhuë' Yosë ananiantinpoaso'! Quisocristo hua'anëntërinpoa'. Ina imarëhua' ni'ton, Yosë nosoromiatërinpoa'.

Yosëri israiro'sa' huayoninso'

9 1 Quisocristo imato, no'tëquën nonahuë. Co nonpinahuë'. Ispirito Santo ya'coancantërinco ni'ton, no'tëquën nontaranquëma', tënahuë. 2 Tëhuënchachin israiro'sa' yonquiato, sëtërahuë. Cancanëhuë quëran huarë' sëtárahuë. 3 Inapitaso' quëmopinëhuëpita. Co Quisocristo imapihuë' ni'ton, ana'intacaso' ya'huërin. Nanitërahuë naporini, inapita ya'huërënamën parisitopiquë pa'itohuë'. Cha'ëcaiso marë' inaquë parisichitohuë'. 4 Piyapinënpita nicacaiso marë' Yosëri acorin. Israiro shinpita nipi. Iráca quëran huarë' Yosëri nohuantërin ni'ton, hui'ninpita pochin nicacaiso marë' acorin. Huënaráchin huënaráchin a'pintohuachina, shimashonënpitari quënanpi. Iráca chachin piyapinënpita nicacaiso marë' inapitarë' anoyatërin. Naporahuaton, pënëntërinso nanan sha'huitërin. Noya chinotacaiso marënta' a'chintërin. Na'con sha'huitërin nicha'ëcaso marë'. 5 Shimashonënpitaso' Yosëri chachin huayonin. Ina quëran Cristo isoro'paquë o'mahuachina, Israiro sanapi quëran nasitërin. Inaso' Yosë chachin. Ya'ipiya hua'anëntërinpoa'. ¡Ma noyacha inaso paya! tënëhua'. Amen.

6 Na'con nitotaponaraihuë', notohuaro' israiro'sa' co Yosë natëpihuë'. Napoaponahuë', Yosëri co topinan quëran sha'huitërinhuë' nicha'ëcaso marë'. Co ya'ipi israiro'sa' piyapinënpita pochin ni'ninhuë'. 7 Apraan cato' hui'ninpita ya'huëtopirinhuë', a'naíchin Yosëri acorin Apraan ya'huërëtacaso marë'. "Isaco huayonahuë. Shinpitanta' piyapinëhuëpita pochin ni'sarahuë," tënin Yosë. 8 Napoaton co ya'ipi Apraan hui'ninpita Yosë piyapinënpita nipihuë'. Yosëri sha'huitërinso chachin nasitohuachina, piyapinën pochin ni'nin. 9 Iráca Yosëri Apraan itapon: "A'na pi'ipi quëran nicaponquën huëantarahuë. Naporo' ca nohuanto, sa'an hua'huanarin," itërin. Naporinso chachin tahuëri nanihuachina, Isaco nasitërin, Yosëri acorinso'.

10 Naporahuaton, Tata Isaconta' cato' hui'nahuanin. Sa'in Nipica itopiso' yahuaihuachina, Yosëri itapon: 11-13 "Hua'hua nininso' chini chiníquën nanantarin. Paninanso' co onpopinchin chiníquën nanantaponhuë'," itërin. Ina quëran itantarin: "Cacopo nosoroato, huayonahuë. Isaoso

nipirinhuë' co onpopinchin nohuantërahuë'," tënin Yosë quiricanënquë. Co'huara nasichátërasoihuë', naporin. Co ya'huëyátërasoihuë', yonquiaton, huayonin. "Noya nininso marë' Yosëri huayonin," topiramahuë', co ina marë' huayoninhuë'. Inaora nohuanton, huayonin.

14 Naporin ni'quëhuarë' ¿ma'ta' tëcarihua'? "Yosëso' co napopináchin ni'ninpoahuë'," ¿tëcarihua ti? ¡Co naporinhuë'! 15 Iráca Yosëri Moisësë itërin: "Caora nohuanto, nosororahuë. Insosona nohuantohuato, huayonahuë," itërin. 16 Napoaton co canpoara nohuanton, Yosë huëntonënquë ya'conëhuahuë'. Noya nipirëhuahuënta', co canpoara nanitërëhuahuë' ya'conacaso'. Inaora nohuanton, Yosë aya'coninpoa'. Nosoroatonpoa', aya'coninpoa'. 17 Iráca Iquipito copirnoso' co noyahuë' cancantopirinhuë', Yosëri huayonin hua'anëntacaso marë'. "Piyapinëhuëpita hua'anëntopiranhuë', nicha'ësarahuë noya pipicaiso marë'. Ina quëran na'a piyapi'sa' nicatona', 'Ma noyacha Yosëso' nanitaparin paya. Copirno co nohuantopirinhuë', piyapinënpita nicha'ërin,' tosapi," tënin. Quiricanën quëran sha'huitërinpoa'. 18 Inaora nohuanton, a'naquën nosororin. A'naquënso nipirinhuë' tananpitërin. Tananpitohuachina, co natantochináchinhuë' cancantopi.

19 Ina natanatoma', a'naquëma' co noyahuë' yonquirama': "Yosë nohuanton, a'naquën natëpi. Co ya'ipiya natëpihuë'. Ma'sona Yosë nohuantërinsoichin nipirëhuahuë'. ¿Onpoatonta' nipachin ana'intarinpoa'? ¡Co insonta' nanitërinhuë' Yosë nohuantërinso' canpiacaso'!" toconama'. 20 ¿Maquëma cháchinta' ni'toma', nanitërama' Yosë chachin pinocamaso'? Ni'co'. Piyapi tëshitohuachina, minë', huë'ëta, inapita ninin. Nipachina, co tëshiri hua'anën no'huirinhuë'. "¿Onpoatonta' naponin ninanco?" co itërinhuë'. 21 ¡Co'ta tëshitona'pi no'pa' mapachina, ma'sona nohuantohuachina, ninin! Nohuantohuachina, a'naquën ninshirayarin. A'naquënso' topinanaya. Inapochachin Yosëso' yonquirinpoa'.

22 A'naquën co natëpihuë' ni'ton, Yosëri no'huirin. No'huipiro' nipirinhuë', co a'naroáchin ana'intërinhuë', ninararin. Co a'naroáchin ana'intohuachinahuë', co ina marë' Yosë no'huicaso' ya'huërinhuë'. Oshaquëran ana'intarin. Ina ni'pachina', "Tëhuënchachin Yosë no'tëquën yonquirin. Hua'qui' tananpitopirinhuë', iporaso' no'tëquën ana'intërin. Chini chiníquën nanantërin inaso'," tosapi. 23 A'naquënpoaso nipirinhuë', nosoroatonpoa' nicha'ësarinpoa'. Inaora nohuanton, nosororinpoa'. Iráca chachin yonquirinpoa' nicha'ëinpoaso marë'. Anoyacancantohuachinpoa', piyapi'sa' na'con Yosë yonquiapi. "Ma noyacha catahuarin paya," tosapi. 24 A'naquën cotio piyapi'sacoi huayonincoi. A'naquëma' nisha piyapi'sanquëmanta' Yosë nohuanton, imarama' canpitanta'.

25 Inapochachin iráca Osiasë ninshitërin.

> "A'naquën iráca co piyapinëhuëpitahuë' nipirinahuë',
> iporaso' piyapinëhuëpita
> pochin ni'nahuë.
> Iráca co nosoropirahuë',
> iporaso' nosororahuë
> huachi," tënin Yosë, itërin.

26 Ina quëran itantarin: "Canpitaso' co piyapinëhuëpitanquëmahuë'," itopirinhuë',

> iporaso' inaquë itapona': "Inapitaso'
> Yosë hui'ninpita chachin nisapi.
> Inaso' nanpimiatarin," tosapi.

27 Isaiasënta' ninoton, ninshitërin. "Hua'huayatërahuë' israiro'sa'

ya'huëpirinahuë', co ya'ipiya cha'ësapihuë'. Marë yonsanquë inotëra'huaya ya'huërinso nápo' ya'huëpirinahuë', caraíchin Yosëri nicha'ësarin. 28 Co hua'quiya quëranhuë' na'a piyapi'sa' no'tëquën ana'intarin," tënin. 29 Co'huara ina ninshichatërasohuë', Isaiasë ninoton, tapon:

"Sinioro ya'ipinpoa' hua'anëntërinpoa'. Iráca ina nohuanton, ya'ipi Sotomaquë ya'huëpisopita ta'huantopi huachi. Comoraquë ya'huëpisopitanta' ta'huantopi.

Canpoanta' caraíchin nipirëhuahuë' nosoroatonpoa', nicha'ërinpoa'. Co nosororinpoahuë' naporini, canpoanta' ya'ipinpoa' ta'huanchitërihuahuë'," tënin.

Israiro'santa' noya nanan natëcaso' ya'huërinso'

30 Napoahuarë' ¿ma'ta' tëcarihua'? tënahuë yonquiato. Nisha piyapi'sa' hua'qui' co Yosë yonquipirinahuë', inari anoyacancantërin. "Yosë no'tëquën nonin," ta'tona' natëpi. Napoaton noya ni'nin. 31 Israiro'saso nipirinhuë' tapona': "Moisësë pënëntërinso' natëhuatëhua', Yosë noya ni'sarinpoa'," topirinahuë'. Co nanitopihuë' no'tëquën natëcaiso' ni'ton, co Yosëri noya ni'ninhuë'. 32 ¿Onpoatonta' co noya ni'ninhuë'? "Pënëntërinso' nanan no'tëquën natëhuatëhua', nóya cancantarëhua'," topirinahuë', co nanitopihuë'. "Yosëíchin nanitërin anoyacancantinpoaso'," ta'caiso nipirinhuë', co Quisocristo nohuantopihuë'. Inapoatona', pancara'pi i'patërëso pochin ni'pi. Ina marë' Yosëri co noyahuë' ni'nin. 33 Yosë quiricanën quëran naporin:

"Sionquë Cristo a'papirahuë', co nohuantopihuë'.
Inapoatona' pancara'piquë i'parëso pochin ni'pi. Co nohuantopihuë' ni'ton, anotërëso pochin nipi.
Nipirinhuë', insosona Cristo nohuantohuachin, co onporonta' atapanarahuë'. Noya ni'sarahuë huachi," tënin Yosë.

10 1 Pa'pi nohuantërahuë israiro'sa' cha'ëcaiso'. Ina marë' iyaro'sa', chiníquën Yosë nontárahuë. 2 Tëhuënchachin Yosë yachinotopirinahuë', co nanamën no'tëquën yonquipihuë'. 3 Yosëíchin anoyacancantërinpoa'. Nipirinhuë', co nohuantopihuë' ina nanan imacaiso'. "Pënëntërinso' natëhuatëhua', Yosë noya ni'sarinpoa'," toconpi. "Quëma Sinioro anoyacancantocoi," co itopihuë'. 4 Iráca Moisësë pënëntërin. Iporaso nipirinhuë' co ina natërëhuaso marë' Yosë noya ni'ninpoahuë'. Quisocristo nani o'marin oshanënpoa' inquitinpoaso marë'. "Quisocristoíchin anoyacancantarinpoa'," topatëhua', Yosë noya ni'sarinpoa'.

5 Moisësëri ninshitërin pënëntërinso nanan imacaiso marë'. "No'tëquën natëhuatama', Yosë noya ni'sarinquëma'. Ya'ipiya natëcaso' ya'huërin," tënin ninshitaton. 6 Canpoaso nipirinhuë' Quisocristo imapatëhua', Yosë noya ni'sarinpoa'. Quisocristo nanamënso' co sacaiyahuë' nitotacaso'. "¿Inta inápaquë pantapon Quisocristo quëmacaso marë'?" co ta'caso' ya'huërinhuë'. Nani o'marin. 7 "¿Inta' chimipiro'sa' ya'huëpiquë papon ina quëran Cristo quënantacaso marë'?" co ta'caso' ya'huërinhuë'. Nani nanpiantarin.

8 ¿Ma'ta' quiricanën quëran anitotërinpoa'? "Ina nananso', co sacaihuë' nitotacaso'. Nanamënpoa quëran sha'huicaso ya'huërin. Cancanënpoa quëranta',

natëcaso ya'huërin," itërinpoa'. Inasáchin natëco', itëranquëma' canta'. 9 Tata Yosë nohuanton, Quisocristo tëhuënchachin nanpiantarin. Ina cancanënpoa quëran natëhuatëhua', "Quisocristoíchin imarahuë," topatëhua', Yosë anoyacancantarinpoa'. 10 "Yosë co onporonta' nonpintarinpoahuë'," ta'tëhua', cancanënpoa quëran natëhuatëhua', noya ni'sarinpoa'. "Caso' Quisocristo imarahuë," topatëhua', naporo chachin anoyacancantarinpoa'.

11 "Insososna Quisocristo natëhuachin, co sëtarinhuë'. Co a'poarahuë'," tënin Yosë quiricanënquë. 12 A'naíchin Yosë ya'huërin. Ya'ipinpoa' hua'anëntërinpoa'. Co cotioro'saráchin na'con nosororinhuë'. Nisha piyapi'santa' nosororin. Ina nontohuatëhua', nóya catahuarinpoa'. 13 "Oshanëhuë Sinioro inquitoco," topatëhua', anoyacancantatonpoa' nicha'ësarinpoa'. 14 Napoaponahuë', co a'chintohuatëhuahuë', co nitotapihuë'. Co nitotohuachinahuë', co nanitapihuë' natëtacaiso'. Co natëtohuachinahuë', co nanitapihuë' Yosë nontacaiso'. Napoaton a'chintacaso' ya'huërin. 15 Co Yosëri a'china'piro'sa' a'pahuachinhuë', ¿onpo nitotaponata'? Yosë quiricanën quëran naporin: "Ma noyacha ni'ton, noya nanan sha'huitaonpoa' huë'sarin paya," tënin.

16 A'naquënso nipirinhuë', noya nanan natanpirinahuë', co nanitopihuë' natëcaiso'. "Nanamën Sinioro, sha'huitopirahuë' co insonta natëtërinhuë'," tënin Isaiasë iráca. 17 Quisocristo nanamën natanacaso' ya'huërin. Natanpatëhua': "No'tëquën nonin," topatëhua', natëtarihua'.

18 ¿Co natanpihuë' ti? ¡Nani mini natanpi! tënahuë. Yosë quiricanënquë naporin:

"Nisha nisha parti nanamën
sha'huitopi.
Ya'ipi parti nahuinin," tënin
Yosë quiricanënquë.

19 Naquëranchin natainquëma'. Israiro'saso' natanaponaraihuë', ma'sona tapon naporinso' ¿co nitotopihuë' ti? Nitotaponaraihuë', co natëpihuë'. Moisësë ninshitaton, naporin:

"Nisha piyapi'sa' co yonquipirinacohuë' catahuararahuë ni'ton,
canpitariso' a'pitarama'.
Ina marë' no'huitarama', tënin
Yosë," itërin.

20 Isaiasënta' co të'huatonhuë', Yosë noninso' sha'huirin.

"Nisha piyapi'sa' co yanohuitopirinacohuë', iporaso' imasarinaco.
Co iráca nohuantopirinacohuë',
iporaso' nohuitarinaco, tënin
Yosë," itërin.

21 Israiro'saso nipirinhuë' co yanatëpihuë'. Inapita yonquiaton, Isaiasë quëran taantarin: "Iráca quëran huarë' yacatahuarahuë. Imirahuë ihuëtatë pochin nitato: 'Huëco' catahuainquëma',' itopirahuë', co yanatërinacohuë'. Co natantochináchinhuë' cancantopi, tënin Yosë," itërin.

Israiro'sa' huayoninso'

11 1 Napoaton natananquëma': ¿Israiro'sa' co natëtopiso marëhuë' Yosëri a'pomiatërin ti? Co a'porinhuë'. Ipora huanta' piyapinënpita ni'ton, nosororin. Canta' Israiro piyapico. Tata Apraanso' shimashonëhuë. Mincamin huëntonquë nasitërahuë. 2 Inapitaso', iráca Yosëri huayonahuaton acorin piyapinënpita nicacaiso marë'. Co a'porinhuë'. Iráca Iniasë naporinso' Yosë quiricanënquë ninshitopiso' nitotërama'. Inariso pënënpirinhuë', israiro'sari no'huipi. Napoaton Yosë nontohuachina, inapita sha'huirapirin. 3 "Na'amiachincoi Sinioro pënëntopiraihuë'. Co nohuantatonaraihuë', a'naquëncoi tëparinacoi. Artaroro'sa' chinota'huainquënso marë' a'mitëraisonta' të'yatopi. Casáchin pënëntapirahuë', yatëparinaco canta',"

itërin. 4Napotopirinhuë', ¿ma'ta' Yosëri itantarin? "A'naquën mini mamanshi moshapi, Paaro itopiso'. Nipirinhuë', ca nohuanto, canchisë huaranca quëmapi'sa' chinotarinaco. Co mamanshi moshapihuë'," itërin. Nani ina nitotërama'. 5Inapochachin iporanta' caraya pochin Yosë huëntonënquë ya'conpi. Inaora nohuanton, nosoroaton, Yosëri aya'conin. 6Inaora nohuanton, catahuarin. Co noya nipiso marë' catahuarinhuë'. Noya nipiso marë' huayonin naporini, co huachi inaora nohuanton, catahuacaso' ya'huë'itonhuë'.

7Napoahuarë', ¿ma'ta' nipachin tëcarihua'? Na'a israiro'sa' Yosë huëntonënquë yaya'conpirinahuë', co inahuara nanitopihuë' noya cancantacaiso'. A'naquën huayoninsopitaso' Yosë nohuanton, ya'conpi. A'napitaso nipirinhuë' co natantochináchinhuë' cancantopi. 8"Yosëri tananpitërin ni'ton, huë'ërëso pochin cancantopi. Ya'pirahuanaponaraihuë', co quënantërëso pochin nipihuë'. Huëratëhuanaponaraihuë', co natantërëso pochin nipihuë'. Ipora huanta' ina pochin nisapi," tënin Yosë quiricanënquë. 9Iráca Tapinta' tapon:

> "Yosë no'huipi ni'quëhuarë', ana'inchin. Nani ma'sha ya'huëtopirinahuë', co Yosë yonquipihuë'.
> Coshatatona', capa cancantapirinahuë', ina quëran chachin nitapicancaina'. Yosëri ana'inchin.
> 10 Somaraya pochin cancantopi ni'quëhuarë', ama quënantërëso pochin cancanchinasohuë'.
> Yosë nohuanton, chiníquën parisitomiachina'," tënin iráca.

Inapochachin ipora huanta' nisapi.

Nisha piyapi'sa' ya'conpiso'

11Napoaton natanaranquëma'. ¿Israiro'sa' co yanatëpihuë' ni'quëhuarë' Yosëri a'pomiatërin ti? Co Yosëri a'pomiatërinhuë'. Nipirinhuë', co imapihuë' ni'ton, nisha piyapi'santa' Yosëri anoyacancantarin. Ina quëran israiro'saso', apiratona' yonquiapi: "Canpoanta' inapita pochin cancantohuatëhua', Yosë noya ni'sarinpoa'," tosapi. 12Inapita co imatonahuë' tëhuëpiso marë', iporaso' ya'ipi piyapi'sa' nanitopi Yosë huëntonënquë ya'conacaiso'. Nisha nisha piyapi'sa' niponaraihuë', Yosëri noya ni'sarin. A'na tahuëri na'a cotioro'sa' imaantahuachina', noya noya nisarin.

13A'naquëmaso' nisha piyapi'sanquëma'. Yosë a'parinco a'chinta'huanquëmaso marë'. Ina marë' noya cancantërahuë. Pa'sápato, a'chintaranquëma'. 14Na'aquëma' imapatama', a'naquën israiro'santa' nohuantapi imacaiso' nimara. Inapitanta' Yosëri anoyacancantarin. 15Iporaso Yosëri tananpitërin ni'ton, nisha nisha piyapi'sa' ina nohuitapi. A'na tahuëriso nipirinhuë' israiro'santa' imaantahuachina', noya noya nisapi. ¿Ma pochinta' nisapi? Chimipi nanpiantarinso pochin nisapi, tënahuë. 16Ni'co'. Pan nipachinara, ya'nan nipiso' Yosë marë' acohuachina, ya'ipi chachin noya ninin. Nara itënta' noya nipachina, së'paquëonta' noya nisarin.

17Nara quëran a'chinchinquëma'. Oripo nara së'pa' co noya nitohuachinahuë', nishitëtahuatë', të'yatërë'. Ina quëran apinapinso' oripo së'paquën tëranta' achinpitërë' papotacaso marë'. A'naquën israiro'saso' oripo nara së'pa pochin nipi. Co natëpihuë' ni'ton, Yosëri tananpitërin. Canpitaso' nisha piyapinquëma' nipiramahuë', huëntonënquë aya'coninquëma'. Piyapinënpita pochachin ni'ninquëma'. 18Nipirinhuë', ama israiro'sa' nocancosohuë'. Ama: "Quiyaso' noya noyacoi," tocosohuë'. Së'paquëni co nara achinirinhuë'. Itëni achinirinso'.

19"Quiyanta' imaca'huaiso marë' israiro'sa' tananpitërin," tënama' nimara.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

20 Yosëri tananpitërin mini. Nipirinhuë',
co ina marë' tananpitërinhuë'. Co Quisocristo nohuantopihuë' ni'ton, tananpitërin. Canpitanta' imarama' ni'ton, noya ni'ninquëma'. Napoaton ama inapita nocancosohuë'. Ni'cona canpitanta' Quisocristo naniantotama'. 21 Israiro'sa'ton piyapinënpita pochin ni'pirinhuë', ana'intërin. Quisocristo naniantohuatama', ana'intarinquëma' canpitanta'.

22 Ma noyacha Yosëso' nosororinpoa paya. Co natëpisopitasohuë' nipirinhuë', chiníquën ana'intarin. Inasáchin imapatama', nosoromiatarinquëma'. Nipirinhuë' naniantohuatama', ana'intarinquëma' canpitanta'. 23 Naporahuaton israiro'santa' imaantahuachina', Yosëri piyapinënpita pochin niantarin. Nara së'para'huain achinpitantarëso pochin acoantarin. Yosë ni'ton, nanitaparin. 24 Nani a'chintëranquëma'. Canpitaso' apinapin nara pochin ninama'. Apinapinso' nara së'para'huain nishitëtahuatë', oripo nara së'para'huain achinpihuatëra, papotërin. Aquëtë huarë' së'para'huain chachinso' achinpitaantahuatëra, a'naroáchin papotaantarin. Inapochachin israiro'sa' noya imapachina', Yosëri noya niantarin.

Na'a israiro'sa' imaantapiso'

25 Yosë yonquirinso' iyaro'sa' sha'huichinquëma', no'tëquën nitotacamaso marë'. A'napita co nitotopirinahuë', ama nocantamaso marëhuë' sha'huitaranquëma'. "Quiyasáchin no'tëquën yonquirai," ama tocosohuë'. Iporaso' na'a nisha piyapinquëma' Yosë huëntonënquë ya'conarama'. Ya'ipi Yosë nohuantërinquëmasopita ya'conamaquë huarë' na'a israiro'sa' co natantochináchinhuë' cancantapi. 26 A'na tahuëriso nipirinhuë' ya'ipi israiro'santa' cha'ësapi huachi. Yosë quiricanënquë ninorinso pochachin imaantapi. Iráca ninshitaton, naporin:

"A'na tahuëri a'nara' Israiro
quëmapi Quirosarin quëran
o'mararin piyapi nicha'ëcaso
marë'.
Cacopo shinpita co noyahuë'
yonquipiso' ananiantarin.
27 Oshanëna' inquitahuato, piyapinëhuëpita pochin ni'sarahuë.
Apraan sha'huitërahuëso
chachin napotarahuë," tënin
Yosë.

28 Iporaso' israiro'sa' co Quisocristo nanamën natëpihuë'. Yosë inimicotopirinahuë', canpitaso' imarama'. Napoaponahuë', israiro'sa'ton acorin piyapinënpita nicacaiso marë'. Iráca Apraan, Isaco, Cacopo, inapita sha'huitërin ni'ton, ipora huanta' shinpita nosoroarin. 29 Nani Yosëri sha'huitohuachin, inachachin nisarin. Co onporonta' nisha nontarinhuë'. Huëntonënquë aya'conpachin, co onporonta' naniantarinhuë'. 30 Iráca co canpitaso' natëpiramahuë', co israiro'sa' nohuantopihuë' ni'ton, Yosë nosoroatënquëma', catahuarinquëma'. 31 Iporaso' israiro'sa' co natëpihuë'. Co natëhuachinarahuë', Yosë catahuarinquëma'. Ina ni'pachina', yonquiantapona' ni'ton, a'na tahuëri inahuanta' nosoroaton, catahuaantarin. 32 Yosëri ya'ipi piyapi'sa' tananpitërin ni'ton, co natëtochináchinhuë' cancantopi. Ya'ipinpoa' nosoroinpoaso marë' naporin.

33 ¡Ma noyacha Yosëso' catahuarinpoa paya! ¡Ma noyacha yonquirin paya! Ya'ipiya nitotërin. Yonquirinsopita co nitotochináchinhuë' ninin. Naporahuaton, ina pochin cancantacaso' co onporonta' nanitarihuahuë'. 34 "Co insonta inaora Yosë yonquirinso' nitotërinhuë'. ¡Co incari tëranta' nanitërinhuë' noya noya ayonquicaso'! 35 ¿Incarita' ma'sha Yosë quëtërin ni'ton, i'huërëtacaso' ya'huërin? Co incari tëranta'," tënin

quiricanënquë. 36 Ya'ipi ma'sha Yosëri ninin. Ina nohuanton, co ta'huantarëhuahuë'. Yosëíchin pa'yatacaso marë' ya'huërëhua'. Inaora nohuanton, anoyacancantërinpoa'. Ma noyacha Yosëso paya, itahua'. ¡Inasáchin chinotahua'! Amen.

Yosë marë' sacatërëhuaso'

12 1 Yosë na'con nosororinpoa' ni'ton, ya'ipi cancanëma quëran, iyaro'sa', ina imaco'. Iráca Yosë chinotohuachinara, ma'sha tëpapi. Canpitaso nipirinhuë' Yosë marë' nanpitoma', nohuantërinsoráchin nico'. Ina yonquiatoma', nani tahuëri noyasáchin nico'. Ina Yosë nohuantërin. Inapohuatama', Yosë noya chinotarama'. 2 Iporaso' notohuaro' piyapi'sa' co Yosë natëpihuë'. Ma'sharáchin yonquiatona', co Yosë yonquipihuë'. Ama inapita nonancosohuë'. Nani tahuëri Yosë nontoco' yonquirinso chachin quëchinquëma'. Ina yonquihuatama', nohuantërinso chachin anitotarinquëma'. Ina quëran noya noya cancantohuatama', noya ni'sarinquëma'.

3 Yosë nosoroatonco, acorinco piyapi'sa' a'chinta'huaso'. Nani tahuëri catahuarinco. Napoaton pënënaranquëma'. Ya'ipinquëma' sano yonquico'. Ama a'napita nocancosohuë'. Yosë nisha nisha acorinpoa'. Nisha nisha catahuarinpoa' ma'sona nohuantërinso' nicacaso'. Napoaton, co a'napita nocanacaso' ya'huërinhuë'. No'tëquën yonquiatoma', ma'marësona acorinquëmaso' nitotoco'. A'naya a'nayanquëma' anitotarinquëma'. 4 Ni'co'. Imira, nantë', ya'pira, inapita ya'huëtërinpoa'. Imira ya'huëtërinpoa' së'quëtacaso marë'. Nantë' ya'huëtërinpoa' iratacaso marë'. Nisha nisha ya'huëtërinpoa' nisha nisha nicacaso marë'. Co ya'ipiya inachachin nipihuë'. 5 Inapochachin ya'ipi Quisocristo imarëhuasopita a'naíchin nonënpoa pochin ninëhua'. Ya'ipinpoa' ina imarëhua' ni'ton, ina pochin ninëhua'. Nisha nisha nitotërëhuaso' nirihuarahuë', nicatahuarëhua'. A'na huëntonaca ninëhua'.

6 Yosë nosoroatonpoa', acorinpoa' nisha nisha nicacaso'. Ma'marësona acohuachinpoa', noya niahua'. A'naquën, yonquirinso chachin anitotërin sha'huicaiso marë'. Anitotohuachinquëma', ya'ipiya no'tëquën sha'huico'. 7 Ina nohuanton, a'naquën nitotërin catahuatacaso'. Nitocatahuatohuatama', noya catahuatoco'. A'naquën nitotërin a'chinacaso'. Nitoa'chinpatama', noya a'chinco'. 8 A'naquëonta' nitotopi achinicancanacaso'. Nitotohuatama', noya cancantatoma' achinicancanco' imamiachina'. A'naquëonta' ina nohuanton, coriqui, ma'sha, inapita ya'huëtopi. A'napita quëtohuatama', ama piyapi'sa' noya nicainënquëmaso marë' quëtocosohuë'. Yosë yonquiatoma', quëtoco'. "Ina nosororinco ni'ton, carinta' nosoro'i," ta'toma', quëtoco'. A'naquëonta' ina nohuanton chachin, chiníquën nanan ya'huëtopi. Ansianohuë nipon, hua'anhuë nipon ya'conpatama', ama chirotomarahuë', noya pënëntoco'. Noya nonco'. A'naquëonta' ina nohuanton, cania'piro'sa', sa'ahuaro'sa', inapita catahuapi. Inapita nicapoma' pa'patama', noya cancantatoma', catahuaco'.

Ma'pitasona nicacaso' ya'huërinso'

9 Ya'ipi piyapi'sa' nosoroco'. Cancanëma quëran huarë' nosoroco'. Co noyahuë' ninamasopita a'poco'. Noyasáchin nico'. 10 Imaramasopita capini noya ninosoroco'. Iyaparima pochin nini'co'. Ama "Caso' noya noyaco," tocosohuë'. A'napita noya noya ni'co'. 11 Ama chirotomarahuë', noya sacatoco'. Ya'ipi cancanëma quëran noya yonquiatoma', Yosë marë'

sacatoco'. 12"Yosë ananpitaantarinpoa'," ta'toma', noya cancantoco'. Ma'sha onpohuatama', ama no'huitocosohuë'. Chiníquën cancantatoma', ahuantoco'. Apira apira Yosë nontoco'. 13Imapisopita pahuantohuachina', ma'sha quëtoco'. Ni'toro'sa' ya'notohuachinënquëma', noya nontatoma', a'caco'.

14Piyapi aparisitohuachinënquëma', ama no'huitomarahuë', noya nontoco'. Yosë nontoco' inahuanta' catahuacaso marë'. Ama Yosëri ana'intacaso' yonquirapicosohuë'. 15A'napita na'con yonquico'. Canpitaora ninatanamaso pochin cancantoco'. Noya cancantohuachina', ina marë' canpitanta' noya cancantoco'. Sëtohuachina', sëtoco'. 16Noya ninicatoma' ya'huëco'. Ama a'na piyapi tëranta' nocancosohuë'. Topinan piyapi pochin cancantatoma', ya'ipiya catahuaco'. Ama: "Caso' na'con na'con nitotërahuë," tocosohuë'. Ama ina pochin yonquicosohuë'.

17A'na piyapi ma'sha onpotohuachinquëma', ama i'huërëtocosohuë'. Noya nico' a'napitanta' catahuacaso marë'. 18Ama piyapi'sa' no'huicosohuë'. No'huihuachinënquëma', ama canpitariso' no'huicosohuë'. Onpopionta' nanan anoyatoco'. 19Nosoroatënquëma' iyaro'sa', oshaquëran pënënanquëma'. Ama i'huërëtocosohuë'. Tananpitoco' Yosëri ana'inchin. Quiricanën quëran naporin: "Co noyahuë' nipisopita cari ana'intarahuë. No'tëquën ana'intarahuë," tënin Yosë. 20Napoaton "Inimiconëma' tanahuachin, a'caco'. Yamorohuachin, o'shitoco'. Inapotohuatama', inimiconëma' atapanarama'," tënin anta'. 21Ama sopai natëcosohuë'. Nani ma'sha ayonquirinquëmaso' a'pomiatoco'. Yosë yonquiatoma', noyasáchin nico'. Inapohuatama', sopai minsëarama'.

13 1Copirno acorinsopita natëco'. Yosë nohuanton, copirno, chirinchi, coisë, hua'an, inapita ya'huërin. Co Yosë nohuantërinhuë' naporini, co inapita ya'cointonahuë'. Napoaton natëco'. 2Co copirno acorinsopita natëhuatamahuë', Yosënta' co natëaramahuë'. Ina marë' ana'intarinquëma'. 3Noya nipatama', co hua'ano'sa' no'huiarinënquëmahuë'. Co natëhuatamahuë', no'huiarinënquëma' ni'ton, të'huatacaso' ya'huërin. ¿Nohuantërama' hua'ano'sa' noya nicainënquëmaso'? Noya nico' nipachin noya ni'inënquëma'. 4Yosëri acorin a'painënpoaso marë'. Nipirinhuë', co noyahuë' nipatama', të'huatoco'. Co topinan quëran chiníquën nanan quëtërinhuë'. Yosëri acorin co noyahuë' nipisopita ana'intacaso marë'. 5Napoaton hua'ano'sa' natëco' ana'intochinënquëma'. Isonta' yonquicaso' ya'huërin: "Yosëri acorin natëcaso marë'," ta'toma', natëco'. 6Ina nohuanton, hua'ano'sa' ya'huërin noya nicacaiso marë'. Ina marë' nani tahuëri sacatapi. Napoaton pahuërëtacaso' camaitërinso' pahuërëtarama'.

7Ya'ipiya no'tëquën pahuërëtoco'. Hua'ano'sa' catahuacaso marë' pahuërëtacaso' ya'huëhuachina', quëtoco'. Chiníquën nanantopi ni'ton, noya nicatoma', natëco'.

8Nihuitohuatama', a'naroáchin pahuërëtoco'. Ya'ipi piyapi nosoroco'. Inaso' na'con na'con Yosë nohuantërin. Nosorohuatama', iráca pënëntërinso' noya natëarama'. 9Iráca pënëntohuachina, itërin: "Sa'ahuanpatama', ama a'na sanapi së'huacosohuë'. Ama tëpatocosohuë'. Ama manta' ihuatocosohuë'. Ama nonpinapicosohuë'. Ama a'na piyapi ma'shanënpita nohuantapatocosohuë'," tënin. Ninosorohuatëhua', ya'ipi Yosë pënëninpoaso' natëarëhua'. "Quëmaora ninosororanso pochachin a'napitanta' nosoroquë'," tënin Yosë. 10A'napita nosorohuatama', co no'huiaramahuë'. Co pinosaramahuë'.

Nóya catahuarama'. Napoaton nosorohuatama', Yosë nóya natëarama huachi.
11 Ya'nan imarihua': "Pahuanarin
Quisocristo o'mantacaso'," tënëhua'.
Iporaso nipirinhuë' nani o'mantacaso'
tahuëri ya'caritëriarin. Naporo' nicha'ësarinpoa'. Napoaton ama huë'ërëso
pochin yonquicosohuë'. Yosë no'tëquën natëco'. 12 Hua'qui' piyapi'sa'
co noyahuë' nicatona', tashi pochin
cancantopirinahuë'. Iporaso' Sinioro
tahuërinën ya'caritëriarin. Napoaton
ama tashi pochin cancantahuasohuë'.
Sontaro'sa' hua'na quëran a'mopiso
pochin tahuëri pochin cancantatëhua', noyasáchin niahua'. 13 Tahuëri
nipachina, a'ninquëchin ni'ton, noyasáchin ninë'. A'naquënso nipirinhuë'
pitasachin pa'yatopi. Na'a tahuëri
nansarápi, o'osápi, coshatápi, no'piápi.
Ama pitaso' pa'yatocosohuë'. Ama
no'picosohuë'. Ama pi'pisha tëranta'
nimonshitacamaso' yonquicosohuë'.
Ama nino'huicosohuë'. Ama a'na
piyapi noyapatoma', no'huicosohuë'.
14 Sontaro'sa' hua'na a'mopiso pochin
Quisocristo ya'copirinpoa' ama sopai
minsëinpoaso marëhuë'. Napoaton
Quisocristo na'con yonquiatoma', ina
pochachin cancantoco'. Ina natëtoma',
ama pi'pian tëranta' yonquicosohuë'
co noyahuë' nicacamaso marë'.

Co ninocanacaso' ya'huërinsohuë'

14 1 A'naquënso' Quisocristo imasapirinahuë', co ya'ipi cancanëna
quëran natëyátërapihuë'. "Pënëntërinsonta' natëcaso' ya'huërin," topi.
Inapitanta' huë'pachina', noya nontoco'.
"Huëco' iyaro'sa' Yosë chinotahua',"
itatoma', cortoquë ichiya'conco'. Ama
ninocanacamaso marë' ninontocosohuë'. 2 A'naquënso' "Quisocristoíchin
nicha'ërinpoa' ni'ton, ya'ipi cosharo' noya
capacaso'," ta'tona' ya'ipi ca'pi. A'napitaso nipirinhuë', "Nosha ca'patëhua',
oshahuanëhua'," ta'tona' ya'ipi nosha
a'popi. 3 Nosha ca'patama', ama nosha
a'poro'sa' nocancosohuë'. Nosha a'pohuatamanta' "Nosha ca'nama' ni'ton,
co noyahuë' ninama'," ama itocosohuë'.
Cato chachinquëma' Yosë noya ni'ninquëma' ni'ton, ama ninapotocosohuë'.
4 Co a'napita piyapinën nocanacaso
ya'huërinhuë'. Piyapinën noya nipachina, co noyahuë' nipachinanta' hua'anëni nitotarinso'. Yosëíchin ya'ipinpoa'
hua'anëntërinpoa' ni'ton, no'tëquën
sha'huitarinpoa'. Inasáchin nanitërin
achinicancainpoaso'. Co canpoa capiniso'
ninocanacaso' ya'huërinhuë'.

5 Inapochachin a'naquën: "Cotio
chinoto tahuëri noya noya," topi.
Naporo' tahuëri chinotatona', Yosë
chinotopi. A'napitaso nipirinhuë' "Nani
tahuëri noya Yosë chinotacaso'," topi.
Co tahuëri imarëhuahuë'. Quisocristo
imarëhuaso'. Napoaton ama nisha nisha
yonquicosohuë'. A'naya a'nayanquëma'
cancanëma quëran na'con yonquico'
noya nicacamaso marë'. 6 Ma tahuërisona
chinotohuatama', Yosë yonquiatoma',
ina chinotarama'. Inapochachin nosha
ca'patama', Yosë yonquiatoma', coshatërama'. "Yosparinquën, Sinioro," itërama'.
Co nosha ca'na'pinquëmahuënta' Yosë
yonquiatoma', coshatërama'. "Yosparinquën, Sinioro," itërama' canpitanta'. 7 Co
canpoara nipa'yatacaso marë' ya'huërëhuahuë'. Chiminpatëhuanta' co canpoara
marë' chiminarihuahuë'. 8 Sinioro
piyapinënpoa' ninëhua'. Ina natëcaso
marë' nanpitëhua', ya'huërëhua'. Ina
yonquiinpita chiminarihua'. Nanpihuatëhuanta', inasáchin hua'anëntarinpoa'.
Ina quëran chiminacaso' nipachin, ina
yonquiatëhua', chiminarihua'. Inasáchin

imarëhua'. 9Ya'ipinpoa' hua'anëntinpoaso marë' Quisocristo chiminin. Nani chimirin minsërahuaton, chini chiníquën nanantaton, nanpiantarin. Napoaton nanpirëhuasopita, chiminpisopitanta', ya'ipinpoa' hua'anëntarinpoa'.

10Ayaro' tahuëri ya'ipinpoa' natanarinpoa' co noyahuë' nipisopita ana'intacaso marë'. ¿Onpoatonta' nipachin iyaparin nocanan? Co ina pochin nicacaso' ya'huërinhuë'. Yosëíchin no'tëquën anitotarinpoa'. 11Iráca quiricanënquë naporin:

> "Caso' Yosëco ni'to, co nonpinahuë'.
> A'na tahuëri ya'ipi piyapi'sa' isonahuatona', chinotarinaco.
> 'Quëmasáchin Yosënquën,' itarinaco," tënin Yosë.

12Ayaro' tahuëri nanihuachin, ya'ipinpoa' Yosë natanarinpoa'. Ma'marësona ma'sha ninëhuaso' natanarinpoa'. A'naya a'nayanpoa' no'tëquën sha'huitacaso' ya'huapon.

Noya noya imacaso marë' nicatahuahua'

13Napoaton ama huachi ninocancosohuë'. A'napita imapisopita catahuaco' noya cancanchina'. Ni'cona anishacancantotama'. 14Ya'ipi cosharo' noya capacaso'. Co manta' a'pocaso' ya'huërinhuë'. Sinioro Quisoso imato, naporahuë. Napoaton nitotërahuë. A'naquënso nipirinhuë': "Co Yosë nohuantërinhuë' nosha capacaso'," taponaraihuë', ca'pachina', tëhuënchachin oshahuanpi. 15Isonta' yonquico'. A'naquëma' ya'ipi cosharo' noya ca'nama'. A'naquënso nipirinhuë' co nosha ca'pihuë'. "Huëco' ina ca'ahua'," itohuatama', co noyahuë' cancantapona' nimara. "Co noyahuë' capacaso'," taponaraihuë', ca'pachina', co huachi noyahuë' cancantapi. Napoaton inapita nosoroatoma', ama napotocosohuë'. Ama cosharoachin yonquiatoma', a'napita anishacancantocosohuë'. Inapita marënta' Quisocristo chiminin. 16Ma'sona tëranta' noya nicacaso' ya'huëpirinhuë', a'napita co noyahuë' ni'pachinënquëma', ama napocosohuë'. Ni'cona co noyahuë' nicatënënquëma' nonapichinënquëma'. 17Yosë noya hua'anëntërinpoa'. Ina imapatëhua', noya nisarëhua'. Asanocancanarinpoa' ni'ton, co nino'huicaso' ya'huërinhuë'. Yosëso', ca'nëhuaso', o'orëhuaso', inapita co onpopinchin yonquirinhuë'. Ispirito Santo catahuarinpoa' noya cancantahuaso'. Catahuahuachinpoa', capa cancantarihua'. 18Ina pochin Quisocristo imapatëhua', Yosë noya ni'sarinpoa'. Piyapi'santa' noya ni'sarinpoa'.

19Napoaton noya ninicatëhua', ya'hua'ahua'. Nicatahuahua' noya noya imacaso marë'. 20Ama ca'namaso marë' a'napita anishacancantocosohuë'. Ya'ipi cosharo' noya capacaso'. Co manta' a'pocaso ya'huërinhuë'. Nipirinhuë', a'naquën co ina natëtonahuë', ca'pachina', co noyahuë' cancantapi. Napoaton co yaca'pachinahuë', naporo' canpitanta' tananpitoco' nisha cancantohuachina'. 21Ama manta' a'napita anishacancantacamaso' yonquicosohuë'. Ca'namaso marë', o'oramaso marë', ama inapita marë' a'napita anishacancantocosohuë'. Iyaparin pochin nosoroatoma', catahuaco' noya noya imacaiso marë'. 22Ma'sona tëranta' nipatama', "Yosë nohuantërinso' nisarahuë," ta'toma', noya nico'. Cancanënpoa quëran huarë': "Noya nisarahuë," topatëhua', noya cancantarihua'. 23Napoaponahuë': "Co Yosë nohuantërinhuë' iso cosharo capacahuaso'," tarihuarahuë', ca'patëhua', oshahuanarihua'. Ina pochin yonquiarihuarahuë' ma'sona tëranta nipatëhua', oshahuanarihua'. Nipirinhuë', "iso cosharo noya capacaso'," tëcaton ca'patan, co oshahuanaranhuë'.

Nicatahuacaso' ya'huërinso'

15 [1]Canpoaso' ya'ipi cancanënpoa quëran imarëhua'. "Quisocristoíchin nicha'ërinpoa'," ta'tëhua', co nisha nisha yonquirëhuahuë'. A'naquënso nipirinhuë' co ya'ipi cancanëna quëran natëyátërapihuë'. Inapitanta' oshaquëran pënënatëhua', catahuahua' noya imaina'. Ama canpoara nohuantërëhuasoráchin yonquia'huasohuë'. [2]A'napita yonquiatëhua', catahuahua' noya cancanchina'. Catahuahuatëhua', noya noya imasapi. [3]Quisocristoso' co inaora nohuantërinso' yonquirinhuë'. Yosëíchin natërin. Ina nontaton, itërin: "Quëma inimiconënpita Tata, no'huirinënquën. Natëranquën ni'ton, no'huirinaco canta'," itërin. Quiricanënquë naporinso chachin ninin. [4]Iráca Yosë quiricanënquë na'con ninshitopi. Canpoanta' yonquicaso marë' napopi. "Iráca imapisopitanta' ma'sha onpoaponaraihuë', Yosë yonquiatona', ahuantopi. Yosëri noya catahuahuachina, imamiatopi. Inapochachin Yosë noya catahuarinpoa' canpoanta'," ta'caso marë' ninshitopi. [5]Yosëso' catahuarinpoa' ya'ipiya ahuantacaso'. Ina achinicancaninpoa', ina pochin cancantacaso marë'. Ina catahuainquëma' noya ninicatoma' ya'huëcamaso marë'. Quisocristo naporinso pochachin nico'. [6]Ina quëran co nisha nisha yonquiaramahuë'. Napopináchin cancantatoma', nóya Yosë chinotarama'. Hui'nin chachin hua'anëntërinpoa', Quisocristo imarëhuaso'. "Ma noyacha Yosëso' catahuarinpoa paya," tosarama'.

Nisha piyapi'santa' Yosë imacaiso ya'huërinso'

[7]Quisocristo co nocaninpoahuë'. Ina pochin canpitanta' ninosoroatoma', ama ninocancosohuë'. Nisha nisha piyapinpoa' ni'tëhua', pi'pisha nisha inachintërëhua'. Nisha nisha nirihuarahuë', noya ninontahua'. Ina quëran "Ma noyacha Yosëri catahuarin ni'ton, ninosoropi paya," tosapi. [8]Iráca cotioro'sa' shimashonëna' nontaton, Yosëri itërin: "A'na tahuëri Cristo a'paimarahuë," itërin. Napoaton Quisocristo a'paimarin cotioro'sa' catahuacaso marë'. Sha'huitërin ni'ton, a'paimarin. Co onporonta' nonpininhuë'. [9]Nisha piyapi'sarinta' imacaiso marë' o'marin. A'chintohuachinara, inahuanta' Yosë chinotapi. "Ma noyacha nosororinpoa paya," tosapi. Quiricanënquë ninshitopi.

"Nisha nisha piyapi'sa' ya'huërinquë,
Sinioro, chinotaranquën.
Yonquiatënquën, cantararahuë,"
tënin.

[10]Ina quëran taantarin:

"Cotioro'sa' Yosë chinotatona',
noya cancantopi. Canpitanta'
nisha piyapi'sanquëma' nipomarahuë', ¡ina chinotatoma',
noya cancantoco'!" tënin.

[11]Naquëranchin taantarin:

"Tata Yosë chinotatoma': 'Ma
noyanquëncha quëmaso
paya,' itoco'.
Nisha nisha piyapi'saquëmanta'
ina chinotoco'," tënin.

[12]Isaiasënta' Quisocristo ninoton, ninshitërin.

"A'na tahuëri Quisi shiin nasitimapon.
Cotio piyapi niponahuë', mashotohuachin, ya'ipi piyapi'sa'
hua'anëntarin.
Nisha nisha piyapi'sarinta' ina
natëtona', ninarapi," tënin.

[13]Yosëíchin tëhuënchachin catahuarinpoa' chiníquën cancantacaso'. Canpitanta' catahuainquëma' nóya cancantacamaso marë'. Asanocancainquëma'. Inasáchin yonquihuatama', catahuarinquëma'.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Ispirito Santo ya'ipi nanitaparin. Catahuahuachinquëma', chini chiníquën cancantatoma', noya ninarama'.

14 Canpitaso' iyaro'sa', nóya piyapinquëma'. Yosë nanamën noya nitotërama'. Napoaton nipënënamaso' nanitarama', tënahuë. 15 Napoaponahuë', chiníquën miachin pënënatënquëma', ninshitaranquëma' na'con na'con ayonquica'huanquëmaso marë'. Yosë nosoroatonco, acorinco nanamën a'china'huaso marë'. 16 Quisocristo chachin a'parinco nisha nisha piyapi'sa' a'chinta'huaso marë'. Nanamën a'chintarahuë inapitanta' imacaiso marë'. A'chinato, Yosë marë' sacatarahuë. Nisha piyapi'santa' imapachina', Ispirito Santori ya'coancantarin. Noyápiachin cancan quëtarin. Ina marë' Yosëri noya ni'sarin.

17 Quisocristo catahuarinco ni'ton, nóya a'chinahuë. Napoaton noya cancantërahuë. 18 Quisocristo noya catahuahuachincora, nisha nisha piyapi'sa' a'chintërahuë. Ina nohuanton, noya ninahuë ni'ton, natëpi. Co catahuarincohuë' naporini, co imaitonahuë'. Napoaton inasáchin sha'huitaranquëma'. 19 Tëhuënchachin Ispirito Santo ananitërinco ni'ton, na'a cania'piro'sa' a'naroáchin anoyatërahuë Yosë natëcaiso marë'. Ina ni'sahuatona', natëpi. Ispirito Santori ya'coancantërin ni'ton, imapi. Quirosarinquë a'chintërahuë. Ina quëran pa'sápato, Iriricoquë huarë' Quisocristo nanamën a'chintëra'piarahuë. Ya'ipi parti pënëntërahuë. 20 Insëquësona a'na piyapiri a'chintohuachina, co inaquëso' a'chinahuë'. Co Quisocristo nohuitopiquëhuë' pa'nahuë. Ina marë' acorinco ni'ton, inaporinquëráchin a'china'huaso' nohuantërahuë. 21 Yosë quiricanënquë ninorin:

> "Nisha nisha parti co Yosë
> nanamën natanaponaraihuë', natanapi.
> Co nitotopirinahuë', a'na
> tahuëri nitotapi," tënin.

Ipora huarë' nisha nisha parti a'chintërahuë.

Nomaquë yapa'ninso'

22 Napoaton hua'qui' nicapënquëma' yapa'pirahuë', pa'sápato, co nanitërahuë'. 23 Isëquë nani ya'ipi a'chintërahuë. Naporahuaton, ya'nipishahuë' yani'nanquëma ni'ton, iporaso' nicapënquëma' pa'sarahuë. 24 Nani yonquirahuë Ispania'pa' a'china'huaso marë'. Inatohua' pa'pato, nirapënquëma'. Naporo huarë' ninohuitarihua'. Hua'quimiáchin yacapatënquëma', pi'pian tëranta' a'chintaranquëma'. Ina quëran yapa'pato, catahuaco noya pa'i, topirahuë'. 25-26 Iporaso nipirinhuë' Quirosarinquë'ton pa'sarahuë. Inatohua' na'a imapisopita ya'huëpirinahuë'. Ma'sha pahuantopi ni'ton, parisitapi. Ina natantahuatona', Masitoniaquë imapisopitari inahuara nohuanton yacatahuapi. Acayaquë imapisopitarinta' yacatahuapi. Pahuantërinsopita nosoroatona', coriqui yontonpiso' quëtërinaco. Ina quëtonta'huaso marë' pa'sarahuë. 27 Inahuanta' Quisocristo imapi ni'ton, catahuatacaiso' pa'yatopi. "Cotioro'sa' imapisopita Yosë nanamën nitotatona', a'chintërinënpoa' ni'quëhuarë', canpoarinta' ma'sha quëtacaso' ya'huërin. Nisha piyapinpoa' nipirëhuahuë', Yosë nohuitacaso marë' catahuarinënpoa' ni'ton, canpoarinta' catahuahua' ama ma'sha pahuanchinasohuë'," nitopi. 28 Napoaton cari coriqui quëtapo pa'sarahuë. Huënantahuato, nicapënquëma' pa'sarahuë. Ina quëran Ispaniaquë pa'sarahuë. 29 Canpitataquë pa'pato, Quisocristo noya catahuarinco nanamën a'chinta'huanquëmaso marë', tënahuë.

30 Canpitanta' iyaro'sa' Quisocristo imarama'. Ispirito Santo catahuarinpoa'

ni'ton, ninosoroarëhua'. Napoaton chiníquën Yosë nontoco' catahuainco. 31 Cotia parti na'a piyapi'sa' co Yosë natëpihuë'. Inatohua' pa'pato, Yosë nontoco' ama macainacoso marëhuë'. Naporahuaton, coriqui quëtontahuato, Yosë nontoco' cotioro'sa' imapisopita Quirosarinquë ya'huëpiso' noya nicainacoiso marë'. 32 Ina quëran Yosë nohuanton, canpitataquë pa'sarahuë. Noya cancantato, nontaranquëma'. Noya ninontohuatëhua', chiníquën cancantarahuë. 33 Yosëíchin asanocancaninpoa'. Canpitanta' noya catahuainquëma', tënahuë. Amen.

Nipayarinsopita yonquirinso'

16 1 Imoya Huipi noya sanapi, tënahuë. Inanta' noya imarin. Sincriaquë ya'huaton, tiacona ya'conin. Inaquë imapisopita na'con catahuarin ni'ton, noya ni'co'. 2 Canpitataquë canconpachin, Quisocristo imarama' ni'ton, noya nontoco'. Ma'sha pahuantohuachin, quëtoco'. Ina sanapi na'a piyapi'sa' catahuarin. Canta' catahuarinco.

3 Pirisira, Aquiro, inapita yonquiato, saludos a'patarahuë. Na'con catahuarinaco Quisocristo nanamën a'chinaca'huaso marë'. 4 Iráca a'napita yatëpapirinacohuë', inapita co chimirin të'huatatonaraihuë', catahuarinaco. Ina marë' pi'píshachin shichiminaponaraihuë', catahuarinaco ni'ton, cha'ërahuë. Ina marë' "Yosparinquën," itërahuë. Nisha piyapi'sa' imapisopitarinta' "Yosparinquën," itopi inahuarinta'. 5 Aquiro pëinënquë chachin a'naquën niyontonpi Yosë chinotacaiso marë'. Inapitanta' yonquiato, saludos a'patarahuë. Ipinitonta' saludos a'patarahuë. Asia parti pa'patëra, ina'ton Quisocristo imarin. Inaro'co noya nipayarai. 6 Marianta' saludos a'patarahuë. Na'con catahuarinquëma'. 7 Antronico, Coniasë inapitanta' saludos a'patarahuë. Inapitaso' ca pochin cotio piyapi nipi. Quisocristo imapi anta'. Imaraiso marë' napopináchin tashinan pëiquë po'morinacoi. Yosë nohuanton, iráca inahuanta' acopi a'chinacaiso marë'. Noya a'chinpi. Co'huara ca imayatërasocohuë', imapi.

8 Anpriasënta' saludos a'patarahuë. Inanta' Quisocristo imarin. Inaro'co noya nipayarai. 9 Orpanonta' saludos a'patarahuë. Inanta' noya catahuarincoi Quisocristo nanamën a'china'huaiso marë'. Istaquisënta' noya nipayarai ni'ton, saludos a'patarahuë. 10 Apirisënta' saludos a'patarahuë. Ya'ipi cancanën quëran Quisocristo natërin. A'napitari aparisitopirinahuë', co a'porinhuë'. Aristoporo pëinënquë ya'huëpisopitanta' saludos a'patarahuë. 11 Irotiononta' saludos a'patarahuë. Inanta' cotio piyapi. Narsiso pëinënquë ya'huëpisopitanta' Quisocristo imapisopita saludos a'patarahuë. 12 Imoya Tripina, Imoya Triposa, inapitanta' saludos a'patarahuë. Nani tahuëri piyapi'sa' catahuapi Yosë imacaiso marë'. Imoya Pirisitanta' noya ni'nahuë. Inanta' na'con piyapi'sa' catahuarin ni'ton, saludos a'patarahuë. 13 Noponta' saludos a'patarahuë. Nóya Quisocristo marë' sacatërin. A'shionta' yonquirahuë. Mamahuë pochin ni'nahuë carinta'. 14 Asincrito, Priconti, Irimasë, Patropasë, Irimisë, ya'ipi imapisopita inaquë ya'huëpiso', inapitanta' saludos a'patarahuë. 15 Piroroconta' Coniarë chachin saludos a'patarahuë. Niriontа' oshinë chachin yonquiato, saludos a'patarahuë. Orinpasënta' yonquiarahuë. Ya'ipi imapisopita inapitarë' niyontonpiso' saludos a'patarahuë.

16 Imaramasopita capini noya ninosoroatoma', nisë'quëco'. A'napita

Quisocristo imarinsopitanta' nisha nisha parti ya'huëpisopita saludos a'patarinënquëma'.

17 Quisocristo nanamën nóya a'chintërinënquëma'. A'naquënso nipirinhuë' co no'tëquën a'chinpihuë'. Yaanishacancantopi. Ni'cona, iyaro'sa', nonpintochinënquëma'. Insëquësona a'chintohuachinara, nisha nisha yonquiapi. Ama inapita natancosohuë'. Tananpitoco' pa'ina'. 18 Quisocristoso' hua'anënpoa' nipirinhuë', co inapitariso' natëpihuë'. Inahuara nohuantopisoráchin yonquipi. Noyasha nonaponaraihuë', co no'tëquën nonpihuë'. Co noya nitotopiquëhuë' a'chintohuachinara, a'naroáchin nonpintopi. 19 Canpitaso nipirinhuë' noya natërama' ni'ton, ya'ipi piyapi'sa' natantopi. Ina marë' noya cancantërahuë. Na'con yonquico' noya nicacamaso marë'. Ama oshahuanamaso marë' yonquicosohuë'. 20 Yosëíchin catahuarinpoa' sano cancantacaso'. Sopai yanonpintopirinquëmahuë', Yosë catahuarinquëma' ni'ton, a'naroáchin sopai minsëarama'. Canpita marë' Yosë nontarahuë. Inaora nohuanton, Sinioro Quisocristo noya catahuainquëma', tënahuë. 21 Timotionta' saludos a'patarinquëma'. Inaso' catahuarinco a'china'huaso'. Nosio, Cason, Sosipatro, inapitanta' saludos a'patarinënquëma'. Inapitaso' cotio piyapi'sa'. 22 Ca Tirsioco iso quirica ninshitaranquëma'. Paono sha'huitërincoso' ninshitaranquëma'. Canpitanta' Yosë imarama' ni'ton, saludos a'pataranquëma'. 23 Acayonta' yonquiatënquëma', saludos a'patarinquëma'. Ina pëinënquë yacapatërahuë. Inaquë chachin imaraisopita niyontonai Yosë chinota'huaiso marë'. Irasitonta' saludos a'patarinquëma'. Iso ninanoquë coriqui tapana'pi inaso'. Iya Coartonta' saludos a'patarinquëma'. [24 Inaora nohuanton, Sinioro Quisocristo na'con catahuainquëma'. Amen, tënahuë.]

Ma noyacha Yosëso paya, itahua'

25 Nani tahuëriya Yosë chinotahua'. Ya'ipi nanitaparin. Ina achinicancaninquëma' imamiatacamaso marë'. Nanamën tëninso pochachin catahuarinquëma'. Ina nanan chachin a'chintëranquëma'. Quisocristo nanamën inaso'. Iráca quëran huarë' co nanamën nitotopirinahuë', iporaso' Yosë anitotërinpoa'. 26 Quiricanën quëran anitotërinpoa'. Iráca a'naya a'naya ninotona', Yosë nohuanton, ninshitopi. Iráca quëran huarë' Yosë ya'huërin. Co onporonta' chiminaponhuë'. Nanpimiatarin. Ina nohuanton, nanamën ya'ipi parti sha'huiarëhua'. Nisha nisha piyapi'sa' anitotarëhua' natëcaiso marë'. 27 Yosëíchin chinotacaso' ya'huërin. Inaíchin ya'ipi nitotërin. Quisocristo catahuarinpoa' noya noya ina chinotacaso marë'. Ipora quëran huarë' inasáchin chinotahua'. Ama onporonta' naniantahuasohuë'. Amen. Nani ninshitëranquëma huachi.

Paono

Paonori Corintoquë ya'huëpisopita ninshitërinso'

Imapisopita yonquiaton, quirica a'patërinso'

1 [1]Ca Paonoco ninshitaranquëma'. ¿Noya canpitanta' ya'huarama'? Canta' isëquë noya ya'huarahuë. Yosë nohuanton, Quisocristo acorinco nanamën a'china'huaso marë'. Iya Sostinisëro'co nanan a'patarainquëma'. [2]Corintoquë ya'huëramasopita ninshitaranquëma'. Canpitanta' Yosë huëntonënquë ya'conama'. Quisocristo imapatama', anoyacancantërinquëma' ni'ton, noyápiachin cancantërama'. Yosë acorinquëma' piyapinënpita nicacamaso marë'. Nisha nisha parti a'napitanta' Quisocristo imapi. Ya'ipinpoa' ina hua'anëntërinpoa'. A'na huënton pochin ninëhua'. [3]Inaora nohuanton, Tata Yosë catahuainquëma'. Asanocancainquëma'. Sinioro Quisocristonta' inachachin catahuainquëma'.

Yosë catahuarinpoaso'

[4]Quisocristo imapatama', Yosë nosoroatënquëma', catahuarinquëma'. Ina marë', "Yosparinquën," itërahuë Yosë. [5]Quisocristo imarama' ni'ton, na'con catahuamiatërinquëma'. Ina catahuahuachinquëma', noya yonquiatoma' noya nia'chintarama'. Yonquirinso chachin anitotërinquëma'. [6]Quisocristo nanamën a'chintohuatënquëma', Yosë catahuarinquëma' natëcamaso marë'. "No'tëquën sha'huitërinpoa'," ta'toma', natërama'. [7]Canpitaora co nanitëramahuë' Yosë pochin cancantacamaso'. Nipirinhuë', Yosë ananitarinquëma'. Co manta' pahuantarinquëmahuë' noya nicacamaso marë'. Catahuarinquëma' ni'ton, noya cancantatoma', Sinioro Quisocristo o'mantacaso' tahuëri ninarama'. [8]O'mantaquë huarë' inaso' achinicancanarinquëma'. Oshanëma' inquitatënquëma', noyápiachin cancan quëtërinquëma'. Imamiatarama' ni'ton, o'mantahuachin, co insonta' ana'intarinquëmahuë'. [9]Yosë co naniantarinquëmahuë'. Sha'huitërinquëmaso chachin catahuarinquëma'. Nani acorinquëma' hui'nin nohuitacamaso marë'. Quisocristo chachin hua'anëntërinpoa huachi.

Nisha nisha imapiso'

[10]Apira iyaro'sa' Sinioro Quisocristo nanan quëtërinco ni'ton, pënënaranquëma'. Ina imarama' ni'quëhuarë', noya ninontoco'. Ama nisha nisha yonquiatoma', a'na' a'na' imacosohuë'. Napopináchin yonquiatoma', noya nini'toma' ya'huëco'. [11]A'naquëma', iyaro'sa', canpita capini nino'huirama', natantërahuë. Croi quëmopinënpita sha'huitiirinco. [12]Nisha nisha nonama': "Paono imarai," tënama' a'naquëma'. "Quiyaso' Aporosë imarai," tënama' a'naquëma'. A'naquëmanta': "Pitro imarai," tënama'. A'naquëmaso nipirinhuë': "Cristo imarai quiyaso'," tënama'.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

13 A'naíchin Cristo ya'huërin imacaso'.
¿Onpoatomata' nipachin nisha nisha
imarama'? ¡Caso' co canpita oshanëma
marë' corosëquë patanantërinaco-
huë'! Aporintohuachinënquëmara,
¿ma'ta' tënama'? "Paono imarahuë,"
co tënamahuë pora. 14 Co na'aquëma'
aporintëranquëmahuë'. Crispo, Acayo,
inaíchinquëma' aporintëranquëma'. Ina
marë' noya cancantërahuë. 15 Na'aquëma'
aporintëranquëma' naporini, "Paono
aporintërincoi ina imaca'huaiso marë',"
ichitomacohuë'. Co napotamacoso'
nohuantërahuë'. 16 I'yan, Istipanasënta',
sa'in, hui'ninpita, inapitarë chachin
aporintërahuë. Inaíchin aporintëra-
huëso', topirahuë'. Co huachi a'na
yonquirahuë'. 17 Nanamën a'china'-
huaso marë' Quisocristo acorinco. Co
aporinta'huaso marë' acorincohuë'.
A'chintohuatënquëmara, co na'con
nitotoro'sa pochin nontëranquëmahuë'.
Quisocristo corosëquë chiminin oshа-
nënpoa' inquitinpoaso marë', tënahuë.
Inaíchin nanitaparin nicha'ëinpoaso'.
Napoaton inasáchin a'chinahuë. Nisha
nisha a'chinahuë naporini, Quisocristo
nanianchitomahuë'. Inaíchin yonqui-
huatëhua', tëhuënchachin anoyacan-
cantërinpoa'.

Quisocristo chiníquën nanantaton, nicha'ërinpoaso'

18 A'chinpatëra, "Quisocristo coro-
sëquë chiminin nicha'ëinpoaso marë',"
itërahuë. A'naquën natanpachinara,
tëhuapi. Naporinsopita chiminpachina',
parisitomiatapi. Canpoaso nipirinhuë'
noya natanëhua'. Nani Yosë anoyacan-
cantërinpoa'. Yosëíchin nanitaparin
nicha'ëinpoaso'. 19 Quiricanën quëran
itapon:

"A'naquënso' nani ma'sha
nitotaponaraihuë', co noya
yonquipihuë'. Inahuara
cha'ëcaiso' yonquipirinahuë',
co nanitapihuë'.
Nani ma'sha yonquiaponarai-
huë', napoonin yonquipi,"
tënin Yosë.

20 A'naquën inahuara yonquinëna
quëran nani ma'sha nitotopi. A'naquënta'
nitoa'chinapi. A'naquëonta' míso nonpi.
Inapopirinahuë', ¿ma'ta' ina marë'
canapi? Co manta' canapihuë'. "Co
nanamëhuë imatomahuë', napoonin
yonquirama'," itërin Yosëri. 21 Ina
nohuanton, piyapi inahuara yonqui-
nëna quëran co nanitopihuë' Yosë
nohuitacaiso'. Quisocristo chimininso'
a'chinárai. A'naquënso' ina natanpa-
chinara, tëhuapi. Canpoaso nipirinhuë'
natëhuatëhua', anoyacancantërinpoa'.
Ina Yosë nohuantërin.

22 Cotioro'saso' co yanatëtopihuë'.
"Yosë pochin niquë'. Ina ni'patoi,
natëarainquën," toconpi. Nisha piyapi'-
santa' co yanatëtopihuë'. Na'con na'con
nitotacasoráchin yonquipi. "Quiyaora
yonquinëhuëi quëran nitotarai," topi.
23 Quiyaso nipirinhuë' Quisocristo nana-
mënáchin a'chinai: "Corosëquë canpoa
marë' chiminin," tënai. Cotioro'saso' co
natëtopihuë': "Inaso' Yosë hui'nin napo-
rini, co chimiintonhuë'," toconpi. Nisha
piyapiro'sarinta' co nohuantatonarai-
huë', tëhuapi. 24 Canpoaso nipirinhuë'
Yosë huayoninpoa' ni'ton, Quisocristo
imarëhua'. Inaso' no'tëquën yonquirin.
Ya'ipiya nitotaton, no'tëquën anitotë-
rinpoa'. Inasáchin nanitaparin anoya-
cancantinpoaso', tënëhua'. Quiyanta'
cotio piyapicoi nipiraihuë', canpitanta'
nisha piyapinquëma' nipomarahuë',
Yosë nohuanton, imarëhua'. 25 A'naquën
Quisocristo nanamën tëhuapi. "Quiyaso'
na'con na'con nitotërai," topirinahuë',
Yosëso' noya noya yonquiaton, no'tëquën

anitotërinpoa'. A'naquëonta' "Co inaso' chiníquën nanantërinhuë'," ta'tona', co natëtopirinahuë'. Yosëso' ya'ipi nanitapaton, anoyacancantërinpoa'. 26 Ni'co' iyaro'sa'. Na'aquëma' co na'con nitotopiramahuë', Yosë huayoninquëma'. Co chiníquën nanantona'piro'sa pochin nipiramahuë', nohuantërinquëma'. Caraíchin ma'huano'saso' imasapi. 27 Yosë nohuanton, na'a topinan piyapi'sa' imasapi. A'naquënso nipirinhuë' na'con nitotaponaraihuë' co imapihuë'. Chiníquën nanantopirinahuë', co Yosëri nicha'ërinhuë'. Inapita atapanacaso marë' Yosë nohuanton, na'a topinan piyapi'sa' imasapi. 28 Iporaso' a'naquën nocaninënpoa'. "Canpitaso' topinan piyapi'sanquëma'. Co manta' nitotëramahuë'. Napoonama'," itopirinënpoahuë', Yosëso' nohuantërinpoa'. Inapitaso' chiníquën nanantaponaraihuë', co imapihuë' ni'ton, ya'ipi Yosëri ayatarin. 29 Co insonta' inaora cha'ëponhuë'. Yosë'pa' huanihuatëhua', co inquënpoa tëranta' nanitarihuahuë': "Caso' noyaco," ta'caso'. 30 Yosë nohuanton, Quisocristo imarëhua'. Imapatëhua', ya'coancantërinpoa' ni'ton, yonquínahuan pochin Yosë ni'ninpoa'. Naporahuaton, catahuarinpoa' no'tëquën yonquicaso'. Oshanënpoa' inquitohuachinpoa', noya huachi ni'ninpoa'. Nasha cancan quëtërinpoa' noya nicacaso marë'. Quisocristo chachin nicha'ërinpoa'. 31 " 'Ma noyacha Yosëso' ni'ton, anoyacancantërinpoa paya,' nitahua'. 'Quiyaso' noya noyacoi,' ama tocosohuë'," tënin Yosë quiricanënquë.

Quisocristo nanamën sha'huirinso'

2 1 Canpitataquë pa'patëra, Yosë nanamën a'chintëranquëma'. Co iyaro'sa' míso nona'pi pochin nontëranquëmahuë'. Co na'con na'con nitotërinso pochin a'chintëranquëmahuë'. 2 Co'huara pa'shatërapohuë', yonquirahuë. "Quisocristo naporinsoáchin a'chinarahuë. Corosëquë oshanënpoa marë' chimininso' a'chinchi," ta'to, inaíchin sha'huitëranquëma'. Inasáchin imacamaso marë'. 3 Canpitataquë ya'huasoco, co chiníquën cancantërahuë'. "Co caora nanitërahuë' noya a'china'huaso'," ta'to, naporahuë'. 4 Co na'con nitotona'pi pochin nontëranquëmahuë'. Ispirito Santo chachin catahuarinco nanamën nóya a'china'huaso marë'. Inaso' ya'ipi nanitaparin. Natanpatama', "Yosë nanamën chachin a'chintërinpoa'," ta'toma', natërama'. 5 Napoaton co piyapi yonquirinso' imaramahuë'. "Yosëíchin ya'ipi nanitaparin," ta'toma', natërama'.

Yosë anitotërinpoaso'

6 Napoaponahuë', chinoton pochin cancantopisopita a'chintohuatoi, ya'ipi Yosë yonquirinpoaso' a'chintërai. Co piyapi'sa' yonquipiso' a'chinaihuë'. Co hua'ano'sa' yonquipiso tëranta a'chinaihuë'. Inapitaso' inahuara yonquipisoáchin yonquiatona', co Yosë pochin yonquipihuë' ni'ton, ta'huantapi. 7 Co inapita pochin a'chinaihuë'. Yosë yonquirinso chachin a'chinai. Iráca co'huara isoro'pa' ya'huëyátërasohuë', Yosë ninotonpoa', yonquirinpoa' anoyacancantinpoaso marë'. Anoyacancantohuachinpoa', inarë'quënpoa' ya'huëmiatarihua'. Iráca co insonta' nitotopirinahuë', iporaso huachi Yosë anitotërinpoa' ni'ton, a'chintërainquëma'. 8 Hua'ano'saso' co nitotopihuë'. Nitotopi naporini, co Quisocristo tëpa'itonahuë'. Inaso' Yosë chachin. Noya noya nipirinhuë', tëpapi. 9 Napoaponahuë', Yosë quiricanënquë naporin:

"Yosë nosorohuatëhua', noya
noya catahuarinpoa'. Noya

nininsopita nani tapatërinpoa'.
Co inso tëranta' ina pochin ni'chininhuë'. Co incari tëranta' nataninhuë'.
Yosë noya yonquirinpoaso', co insonta' inaora nitotërinhuë',” tënin quiricanënquë.
10 Imarëhuasopitaso nipirinhuë', nitotërëhua'. Yosë nohuanton, Ispirito Santo anitotërinpoa'. Ya'ipi Yosë yonquirinsopita Ispirito Santo nitotërin.
11 Co insonta' piyapi yonquirinso' nitotërinhuë'. Ispiritonën tëhuënchinso nitotërin. Inapochachin Ispirito Santonta', Yosë ispiritonën ni'ton, yonquirinso chachin nitotërin.
12 Imarëhuasopitaso' co piyapi yonquipiso' imarëhuahuë'. Yosë nohuanton, Ispirito Santo ya'coancantërinpoa'. A'chintinpoaso marë' a'patimarinpoa'. Ya'coancantohuachinpoara, Yosë yonquirinpoaso' anitotërinpoa'. 13 Quiyanta' ina nitotatoi, a'napita a'chintarai. Co quiyaora yonquinëhuëi quëran a'chinaihuë'. Ispirito Santo ayonquirincoi noya a'china'huaiso marë'. Chinoton pochin cancantopisopita a'chintohuatoira, ma'sona tapon naporinsopita a'chintarai.
14 A'naquënso nipirinhuë' piyapi yonquirinsoráchin nitotatona', co nohuantopihuë' Yosë nanamën natanacaiso' ni'ton, tëhuaconpi. Ispirito Santoráchin catahuarinpoa' natëtacaso'. Napoaton co imarinsopitasohuë' natanaponaraihuë', co nanitopihuë' no'tëquën yonquicaiso'. 15 Ispirito Santo catahuahuachinpoa', no'tëquën yonquiarihua'. A'napitaso' co canpoa pochin yonquipihuë'. Co nitotatonaraihuë': “¿Onpoatomata' ina pochin yonquirama'?” itërinënpoa'. 16 Quiricanënquë naporin: “¡Co insonta' Yosë yonquirinso' nitotërinhuë'! ¡Co incari tëranta' nanitërinhuë' ina a'chintacaso'!” tënin. Canpoaso nipirinhuë' Quisocristo imapatëhua', yonquirinso chachin ayonquiarinpoa huachi.

Inpriatoro'sa pochin nipiso'

3 1 Ya'ipi Yosë nanamën iyaro'sa' yaa'chintopiranquëmahuë', co ipora nanitërahuë'. Ispirito Santo cancanëma quëran huarë' natërama' naporini, na'con a'chinchitënquëmahuë'. Co noyahuë' yonquiramasopita co nanianchátëraramahuë'. Quisocristo imapiramahuë', hua'huishin pochin cancantërama'. 2 Ni'co'. Hua'huishin sho'shoíchin nanpitërin. Co coshachatërarinhuë'. Inapochachin canpitaso' ninama'. Ya'nan a'chintaponquëma', pi'pian a'chintëranquëma'. Aquëtë' yaa'chintopiranquëmahuë', co nanichátëraramahuë' no'tëquën yonquicamaso'. Iporahuanta' co nanitëramahuë'. 3 Co noyahuë' yonquiramasopita co nanianchátëraramahuë'. Canpita capini ninoyapatoma', nino'huirama'. ¿Onpoatonta' canpitaora nohuantëramasoachin yonquiconama'? Nisha nisha yonquiatoma', co imapisopitahuë pochin cancantërama'. 4 “Paono imarai quiyaso',” tënama' a'naquëma'. “Quiyaso' Aporosë imarai,” tënama' a'naquëmanta'. Ina pochin nonatoma', co imapisopitahuë pochin yonquirama'.
5 Co ca imamacoso' ya'huërinhuë'. Aporosënta' co imacaiso' ya'huërinhuë'. Quiyanta' topinan piyapicoi nipiraihuë', Yosë sha'huitërincoi ni'ton, a'chintërainquëma'. Natanpatama', Yosë imasarama'. 6 Ni'co'. Iminpatëra, a'naso' sha'tërin. Ina quëran a'nanta' pacarapiton, i'shaquë oporapitërin noya papotacaso marë'. Nipirinhuë', Yosëriíchin apapotërin. Inapochachin

carinquëma'ton a'chintëranquëma'. Ina quëran Aporosënta' a'chintantarinquëma'. A'chintopirainquëmahuë', Yosëso' anoyacancantërinquëma'. 7 Napoaton co ca imamacoso' ya'huërinhuë'. Aporosënta' co imacaiso' ya'huërinhuë'. Yosë anoyacancantërinquëma' ni'ton, inasáchin yonquicamaso' ya'huërin. 8 Sha'tërëso pochin carinquëma'ton a'chintëranquëma'. A'nari i'shaquë oporapitërinso pochin Aporosënta' a'chintantarinquëma'. Catocoi chachin Yosë inpriatonën pochin ninai. Inpriatoro'sa' sacatohuachinara, hua'anëni pahuërërin. Onpopinsona sacatohuachinara, no'tëquën pahuërërin. Inapochachin quiyaso' Yosë marë' sacatarai ni'ton, ina acanarincoi. 9 Quiyaso' Yosë a'parincoi ina marë' sacata'huaiso'. Canpitaso nipirinhuë' Yosë sha'tërinso pochin ninama'. Naporahuaton, Quisocristo imarama' ni'ton, Yosë pëinën pochin ninama'.

10 Natëricho quëran yapëihuatëra, acopo' ihuatahuatë', siminto acorë'. Ina'ton acorëso pochin carinquëma'ton a'chintëranquëma'. Yosë catahuarinco no'tëquën a'china'huaso'. Ina quëran a'napitanta' a'chintantarinënquëma'. Napoaponahuë', a'naya a'naya noya yonquiaton pëirinso pochin a'napita noya a'chintacaso' ya'huërin. 11 Quisocristoso' ina siminto pochin ninin. Yosë nohuanton, ya'huërin. Co a'na ya'huërinhuë'. Co ina imapatëhuahuë', co onporonta' Yosë nohuitarihuahuë'. 12 Siminto nani acohuachina, nisha nisha quëran pëipi. A'naquën oro, prata, inapita quëran pëipi. Nisha nisha na'piro'sa' pa'ton nininsopita quëran pëipi. A'naquënso nipirinhuë' nara, panpë, piquira, inapita quëran pëipi. 13 Tachiton nininso quëran pëipatëra, noya ninin, co huiquitërinhuë'. Nipirinhuë', nara, panpë, piquira inapita quëran pëipatëra, a'naroáchin huiquitërin. Inapochachin ayaro' tahuëri Yosë ya'ipinpoa' ninëhuasopita pën quëran tëniarin. Naporo' ya'ipi piyapi'sa' nitotapi. 14 Noya nipatëhua', tachiton quëran pëirinso pochin nisarëhua'. Inaso' co huiquitërinhuë' ni'ton, Yosë noya ni'sarinpoa'. A'napita catahuarëhua' noya imacaiso marë'. Napoaton inápaquë acanaarinpoa'. 15 A'naquënso nipirinhuë' Yosë imaponaraihuë', co ya'ipi cancanëna quëran imapihuë'. Co a'napita catahuapihuë' noya imacaiso marë'. Napoaton pëi' huiquitërinso pochin nisapi. Yosë'pa' paponaraihuë', co ina marë' sacatopihuë' ni'ton, inápaquë co manta' canaapihuë'.

16 Yosë imapatëhua', ina pëinën pochin ninëhua'. Ispirito Santo ya'coancantohuachinpoa', cancanënpoaquë ya'huërarin. ¿Co ina nitotëramahuë' ti? 17 Canpitaso' Yosë pëinën pochin ninama' ni'ton, a'na piyapi atapicancanpachinquëma', Yosëri chiníquën ana'intarin. Yosë pëinënquëso' noyasáchin nicacaso' ya'huërin.

18 Ama inquëma tëranta' isoro'parách in yonquiatoma', ninonpintocosohuë'. "Caora noya noya nitotërahuë," co ta'caso' ya'huërinhuë'. Ama ina pochin yonquicosohuë'. "Caora co no'tëquën yonquirahuë'. Catahuaco Sinioro noya yonqui'i," topatama', Yosë catahuarinquëma' noya noya yonquicaso'. 19 Co imapisopitasohuë' nani ma'sha nitotaponaraihuë': "Co no'tëquën yonquipihuë'," tënin Yosë. Quiricanën quëran anitotërinpoa'. "Na'con nitotatona', piyapi'sa' nonpintopirinahuë', co nanitopihuë' Yosëso' nonpintacaiso'. Inari na'con na'con nitotaton, minsëarin," tënin. 20 Yosëso' ya'ipi nitotërin. "Piyapi'sa'

na'con yonquipirinahuë', napoonin yonquipi," tënin anta'. Quiricanën quëran naporin. 21 Napoaton ama piyapi'sa' pa'yatocosohuë'. "Paso' quëmapi noya noya a'chintërincoi," ama tocosohuë'. Yosëíchin pa'yatacaso' ya'huërin. Inari ya'ipi acorin canpita marë'. 22 Ina nohuanton, carinquëma' a'chintëranquëma'. Aporosë, Pitro, inapitanta' Yosëri a'parin a'chintinquëmaso marë'. Nani ma'sha isoro'paquë quëtërinpoa' noya ya'huëcaso marë'. Anoyacancantërinpoa' Yosë nohuitatëhua' noya noya nanpicaso marë'. Chiminpatëhua', ya'huërin'pa' noya noya ya'huëcontarihua'. Ipora tahuëri'sa' noya catahuarinpoa'. O'mantacaso' tahuërinta' co naniantarinpoahuë'. Noyasáchin yonquirinpoa'. 23 Quisocristo anoyacancantërinpoa' ni'ton, inasáchin imacaso' ya'huërin. Inaso' hua'anëntërinpoa'. Tata Yosëri chachin a'paimarin.

Yosë marë' sacatëraiso'

4 1 Hua'qui' piyapi'sa' co Yosë nanamën nitotopihuë' ni'ton, Yosë a'parincoi nanamën a'china'huaiso marë'. Quisocristo inpriatonën pochin ninai. Ina yonquico'. 2 Inpriatonpo' nipatëra, hua'anënpo' no'tëquën natëcaso' ya'huërin. Inapochachin Yosë hua'anëntërincoi ni'ton, inasáchin natëcaso' ya'huërin. 3 Napoaton sha'huirapihuatamaco, co ina yonquirahuë'. Piyapi yonquirincoso' co yonquirahuë'. Co caora tëranta' nisha'huirapica'huaso' yonquirahuë'. 4 Noya mini natërahuë, topirahuë', co caso' Yosë pochin nitotërahuë'. "Noyaco," tënahuëso marë' co Yosë noya ni'sarincohuë'. Inaíchin ya'ipi nitotaton, no'tëquën sha'huitarinpoa'. 5 Napoaton iporaso' ama nisha'huirapiahuasohuë'. A'na tahuëri Sinioro o'mantahuachin, ya'ipi piyapinpoa' tëniarinpoa'. Ya'ipi ninëhuasopita anitotarinpoa'. Po'oana quëran ninëhuasopitanta' a'ninquëchin sha'huitarinpoa'. Yonquirëhuasopitanta' nitotërin. Ma'marësona tëranta' naporëhuaso' anitotarinpoa'. Naporo' ya'ipinpoa' no'tëquën nontarinpoa'. Noya nipatëhua', noya ni'sarinpoa'.

6 A'chintohuatëinquëmara iyaro'sa', Yosëíchin yonquirai. Aporosërë'coi a'chintërainquëmaso' ninshitëranquëma' canpitanta' quiya pochin yonquicamaso marë'. Yosë quiricanënáchin natëcaso' ya'huërin. A'na quëmapi noya noya a'chintohuachinquëma', ama inasáchin pa'yatocosohuë'. 7 Yosë nohuanton, nisha nisha nitotërëhua'. Co canpoara nohuanton, nitotërëhuahuë'. Yosëíchin catahuarinpoa' noya noya nicacaso'. Co catahuarinpoahuë' naporini, co manta' nitochitërihuahuë'. Napoaton co nocantacaso' ya'huërinhuë'.

8 Canpitaso' naporama': "Nani ya'ipi nitotërai. Co manta' pahuantërincoihuë' noya cancanta'huaiso marë'. Quiyaora noya nitotatoi, hua'an pochin chiníquën nanantërai," topiramahuë'. ¡Tëhuënchachin chiníquën nanantërama' naporini, quiyanta' isoro'paquë chachin chiníquën nananchitoihuë'! 9 Co ina tahuëri naniyatërarinhuë'. Yosë nohuanton, co piyapi'sa' noya ni'ninacoihuë'. Nanamën a'china'huaiso marë' a'papirincoihuë', na'a piyapi'sa' co nohuantopihuë'. Apiro'sa pochin ni'ninacoi. Chimirin quihuitërinacoi. A'ninquëchin aparisitërinacoi ni'ton, anquëniro'santa' nicatona', pa'yanpi. 10 Quisocristo natëtoi, nanamën a'chinarai. Ina marë' quiyaso' tëhuarinacoi. Canpitaso nipirinhuë' noya nitotona'piro'sa pochin nicatënënquëma', co tëhuarinënquëmahuë'. Quiyaso' co

chiníquën nanantëraihuë'. Canpitaso nipirinhuë' chiníquën nanantërama'. Piyapi'sa' noya ni'pirinënquëmahuë', quiyaso' co noyahuë' ni'ninacoi. 11 Iporahuanta' parisitarai. A'na tahuëri tana natanai. Yamororai. A'moca'huaisonta' pahuantërincoi. Ahuërinacoi. Pa'sápatoi, co huachi ya'huëmiatëraihuë'. 12 Chiníquën sacatatoi, canotërai. No'huipirinacoihuënta', noya nontërai. Aparisitohuachinacoiranta', co no'huiraihuë'. Ahuantërai. 13 Pinopachinacoiranta', sanoanan quëran nontërai. "Nanan anoyachi," ta'toi, noya nontërai. No'huitonacoi, iporahuanta' co quë'yarinacoihuë'. Amoro pochin ni'ninacoi.

14 Co no'huiranquëmahuë'. Nosororanquëma'. Co nohuantërahuë' atapana'huanquëmaso'. Pënëna'huanquëmaso marë' ninshitaranquëma'. Hui'nahuëpita pochin nicatënquëma', napotaranquëma' noya yonquicamaso marë'. 15 Notohuaro' piyapi'sa' Quisocristo nanamën a'chintopirinënquëmahuë', carima'ton pënënanquëma' ni'ton, imarama'. Quisocristo nanamën sha'huitohuatënquëmara, natërama'. Napoaton tataparima pochin ni'co. 16 Ina pochin cancantatomaco, nonanco, tënahuë.

17 Ina marë' Timotio a'patëranquëma'. Inaso' noya ni'nahuë. A'chintohuatëra, Quisocristo imarin ni'ton, hui'nahuë pochin ni'nahuë. Nóya Sinioro imarin. Ya'ipi naporahuëso' ayonquiarinquëma' noya noya imacamaso marë'. Insëquësona pa'patëra, Quisocristo nanamënsáchin a'chinahuë. Imapisopita niyontonpachinara, a'chintërahuë. 18 A'naquëmaso nipirinhuë' nocanatomaco, "Quiyaso' Paono quëran na'con na'con nitotërai. Napoaton co huachi yahuë'ninhuë'," topiramahuë'. 19 Tëhuënchachin nicaponquëma' yapa'sarahuë. Yosë nohuanton, co hua'quiya quëranhuë' pa'sarahuë. Naporo' nocaninacosopita ni'sarahuë. Na'con nonpirinahuë', co nimara nanitapapihuë' Yosë marë' noya sacatacaiso'. 20 Co topinan quëran nonacaso' ya'huërinhuë'. Yosë hua'anëntohuachinpoa', piyapi'sa' catahuarëhua' noya noya imacaiso'. 21 Nosororanquëma' ni'ton, sanoanan quëran yapënënpiranquëmahuë'. Co Yosë natëhuatamahuë', pa'pato ana'inta'huanquëmaso' ya'huërin. Canconpato, ¿ma'cha onpochinquëma nicaya? tënahuë.

Quisocristo imaponahuë', oshahuaninso'

5 1 A'naquënso' co noyahuë' nicaton, monshihuanin, topi natantërahuë. Inaso' pa'pin sa'in monshitërin. Inapoaton, pa'pi co noyahuë' ninin. Co imapisopitahuë tëranta' co onporonta' ina pochin nipihuë'. 2 Canpitanta' nitotapomarahuë', co ina marë' tapanamahuë'. Ina oshanën yonquiatoma' sëtacamaso nipirinhuë', iporahuanta' "Quiyaso' nóya imarai," toconama'. Nani ocoicaso nipirinhuë', co ocoiramahuë'. 3 Co canpitataquë ya'huaporahuë', canpitataquë ya'huëarahuëso pochin cancantato, yonquiranquëma'. Ina quëmapi no'tëquën ana'intacaso' ya'huërin, tënahuë. 4-5 Quisocristo imarama' ni'ton, niyontonco'. Niyontonpatama', ca pochin cancantatoma', ina quëmapi chiníquën pënënco'. "Sinioro Quisoso nanan quëtërincoi ni'ton, ama huachi Tata Yosë a'painquënsohuë', tënai. Sopai natëran ni'ton, parisitamaso' ya'huërin," itoco'. Inapotohuatama', a'na tahuëri yonquiapon nimara. "Co noyahuë' yonquirahuëso' naniantato, Yosë imanta'i," tapon

nimara. Napohuachin, Sinioro Quisoso o'mantahuachin, nicha'ësarin huachi.
6 Iporaso nipirinhuë' "Nóya imarai," topiramahuë', co ya'ipinquëma' noya ninamahuë'. Co no'tëquën yonquiramahuë'. Ni'co'. "Pan nipatëra, pi'pian ahuëpocatërinso' acohuachina, ya'ipi së'cotërin," topi. Nani ina nitotërama'. Inapochachin a'nayanquëma tëranta' co noyahuë' yonquihuatama', ya'ipinquëma' nitapicancanarama'. 7 Iráca Pascoa cosharo' ca'pachinara, co pi'pian tëranta' ahuëpocatërinso' nohuantopihuë'. Ya'ipiya të'yatopi. Pascoaquë carniroa'hua tëpapiso pochin Quisocristo nani chiminin canpoa marë'. Ina imarama' ni'ton, nasha cancan quëtërinquëma'. 8 Pascoa pita na'huasoi', ya'ipi ahuëpocatërinso' të'yatopi. Inapochachin canpoanta' ya'ipi co noyahuë' yonquirëhuasopita a'poatëhua', noyasáchin niahua'. Ama huachi co noyahuë' niahuasohuë'. Noyápiachin cancantatëhua', no'tëquënáchin yonquia'ahua'.
9 I'huanta' nani ninshitëranquëma'. "Ama monshihuaninsopitarë'quëma' nipayacosohuë'. Ama inapita noya ni'cosohuë'," itëranquëma'. 10 Na'a piyapi'sa' co Yosë imatonahuë', monshihuanpi, apirapi, ihuatopi, mamanshi moshapi, inapopi. Hua'huayatërahuë' piyapi ina pochin nipi ni'ton, inapitaso' nontacaso' ya'huërin. Co nontërëhuahuë' naporini, co nanichitërihuahuë' isoro'paquë ya'huëcaso'. 11 A'naquënso nipirinhuë'. "Canta' imarahuë," taponahuë', monshihuanárin. A'nanta' apirarin. A'naquëonta' ipora huanta' mamanshi moshararin. A'napitanta' pinotapi, no'pirapi, ihuatapi, naporapi. Napoaponaraihuë': "Quiyanta' imarai," topi. Ama inapitarë'quëma' nipayacosohuë'. Yosë nonpintapi ni'ton, ama inapitarë'quëma' coshatocosohuë'. 12-13 Co Yosë imapisopitasohuë' co canpoari ana'intacaso' ya'huërinhuë'. Tananpitahua' Yosëri ana'inchin. Imarëhua capiniso nipirinhuë' nipënëahuan' noya yonquicaso marë'. Co noyahuë' nina'pi, niyontonama quëran ocoico', tënahuë.

Imarëhuasopita capini nanan anoyatacaso' ya'huërinso'

6 1 Canpita capini nanan ya'huëhuachin, ama nino'huicosohuë'. Ma'sha nionpotohuatamara, ¿onpoatomata' coisëquë niquëparama'? Co inaso' imarinhuë'. Quisocristo imarama' ni'ton, niyontonpatama', no'tëquën pënënco' nanan anoyachina'. 2 A'na tahuëri Quisocristo o'mahuachin, imarëhuasopita acoarinpoa' inarë'quënpoa' hua'anëntacaso marë'. Coisë pochin nicatëhua', ya'ipi piyapi'sa' no'tëquën sha'huitarihua'. Nani ina nitotërama'. Ina nitotatoma', ipora nanan ya'huëhuachin, anoyatacaso ya'huërin. 3 Ayaro' tahuëri anquëniro'santa' hua'anëntatëhua', coisë pochin no'tëquën sha'huitarihua'. Nani inanta' nitotërama'. ¡Nanan isëquë co onpopinchin sacaihuë' anoyatacaso'! 4 Napoaton nanan ya'huëhuachina, co coisëquë nisha'huirapicamaso ya'huërinhuë'. Co inaso' Yosë imana'pihuë' ni'ton, co canpoa pochin no'tëquën yonquirinhuë'. 5 Tapanacamaso marë' pënënaranquëma'. ¿Co a'naya tëranta' niyontonamaquë noya yonquina'pi ya'huërinhuë' ti? ¡Ya'huërin mini, tënahuë! Nanan ya'huëhuachin, inari anoyachin. 6 Canpitaso nipirinhuë' imaramaso capini nipinotoma', nisha'huirapirama'. Naporahuaton, coisëso' co Yosë natëpirinhuë', inaquë niquëpahuatamara, co noyahuë' ninama'.

7 Nisha'huirapihuatamara, co imapi-
sopitahuë pochin niconama'. Ma'sha
onpotohuachinënquëma', ¿onpoatonta'
co ahuantëramahuë'? Ma'shanëma'
matohuachinënquëma', tananpitërama'
naporini, noya noya niitomahuë'.
8 Canpitaso nipirinhuë' co noyahuë'
cancantatoma', imaramasopita capini
niihuarama'. Naporahuaton, ninonpi-
napitoma', nii'huërëtërama'.
9 Co noyahuë' nipisopita co Yosë hua'a-
nëntërinquë ya'coanpihuë'. ¡Nani ina
nitotërama' ipora! Ama ninonpintoco-
sohuë'. A'naquën co Yosë natëtonahuë',
monshihuanapi. Mamanshi moshapi.
Sa'ina' ya'huëtopirinahuë', a'na sanapi
së'huapi. Quëmapi capini nisë'huapi.
Taparosachin yonquipi. Inapita pochin
nipisopitaso', co Yosë'pa' pa'sapihuë'.
10 A'naquëonta' ma'sha ihuatopi, apirapi,
no'pipi, pinotopi. A'naquën a'napita
ahuëatona', ma'shanëna' matopi. Ya'ipi
co noyahuë' nipisopita co Yosë hua'a-
nëntërinquë ya'coanpihuë'. 11 Iráca
a'naquëma' ina pochin nipiramahuë'.
Sinioro Quisocristo imapatamara, osha-
nëma' inquitërinquëma'. Nani anoya-
cancantërinquëma' ni'ton, Yosë noya
ni'ninquëma'. Ispirito Santo chachin
catahuarinquëma' noya cancantacaso'.

Ma'marësona nonënpoa' Yosë acotërinpoaso'

12 "Ma'sona tëranta' yanipatëhua', noya
nicacaso'," topi a'naquën. Napoaponahuë',
co ya'ipi ninëhuasopita catahuarinpoa-
huë' noya cancantacaso marë'. Napoaton
ma'sona tëranta' anishacancantohua-
chinco, co nisarahuë'. Ano'quihuachinco.
13 A'naquën napopi: "Cosharo' ya'huërin
anpopitë marë'. Anpopitënta' ya'huërin
cosharo marë'," topi. Inaso nipirinhuë',
a'na tahuëri Yosë nohuanton, cosharo',
anpopitë', inapita ta'huantarin. Ni'ton,
co coshatërëhuaso marë' oshahuanëhua-
huë'. Napoaponahuë', monshihuanacaso'
pa'pi co noyahuë'. Co Yosë nohuantërin-
huë' monshihuanacaso'. Co ina marë'
nonënpoa' acotërinpoahuë'. Sinioro
natëcaso marë' acotërinpoa'. Nonën-
poanta' nicha'ërin. 14 Yosë nohuanton,
Sinioro Quisoso nanpiantarin. Inari
chachin chiníquën nanantaton, nonën-
poa' ananpitaantarinpoa'.
15 Quisocristo imapatëhua', ina nonën
pochin ninëhua'. Nani ina nitotërama'. Ina
nitotapomarahuë', ¿noya ipora monshihua-
na'pi monshitacaso' to? ¡Co onporonta'!
16 Yosë quiricanënquë naporin: "Quëmapiri
sanapi mapachina, cato' piyapi niponahuë',
a'naíchin pochin Yosëri ni'nin," tënin.
Canpitaso' monshihuana'pi ichihuë'ëpa-
tama', ina pochin cancantarama'. Inapo-
huatama', co Quisocristo imamiataramа-
huë'. 17 Quisocristoíchin imapatëhua', ina
pochin cancantarëhua'.
18 Napoaton ama pi'pisha tëranta' monshi-
huancosohuë'. Ihuatacaso', no'picaso',
inapita nicacaso' co noyahuë', nipirinhuë',
co atapicancaninpoahuë'. Monshihuanpa-
tama', nitapicancanarama'. Nonëmanta'
tapiarama'. 19 Quisocristo imapatëhua',
Ispirito Santo ya'coancantërinpoa'. Nani ina
nitotërama'. Yosë a'patimarinpoa' ni'ton,
cancanënpoaquë chachin ya'huërarin.
Napoaton co huachi canpoara nohuantë-
rëhuasopita nicacaso' ya'huërinhuë'. Yosë
chachin hua'anëntërinpoa'. 20 Quisocristo
chiníquën parisitaton, chiminin nicha'ëin-
poaso marë'. Nicha'ërinpoa' ni'ton, ya'ipi
nonënpoa quëran huarë' hua'anëntinpoaso'
ya'huërin. Napoaton noyasáchin nico' a'na-
pitanta' nicatënënquëma' Yosë chinochina'.

Yasa'arinsopita pënëninso'

7 1 I'hua chachin ninshitatomaco,
nisha nisha natanamaco ni'ton,
sha'huichinquëma'. Quëmapi co

yasa'apachinhuë', noya inaora ya'huëcaso', tënahuë. 2Napoaponahuë', na'a piyapi'sa' monshihuanapi ni'ton, na'con na'con quëmapi'sa' sa'aina'. Ama monshihuanacaiso marëhuë' sa'aina'. Quëmapi'sa' sa'inaráchin yonqui'ina'. Inapochachin sanapi'santa' so'ináchin yonqui'ina'. 3Quëmapi'sa' sa'ina' noya nosoroatona', ichihuë'ëina'. Inapochachin sanapi'santa' so'ina' nosoroatona', huë'ëpaina'. 4Sanapi nani so'yahuachina, co inaora nohuantërinso' yonquicaso' ya'huërinhuë'. So'in nohuantërinsonta' yonquicaso' ya'huërin. Quëmapinta' co inaora nohuantërinso' yonquicaso' ya'huërinhuë'. Sa'in nohuantërinsonta' yonquicaso' ya'huërin. 5Ama nia'po'inasohuë', niichihuë'ëina'. A'na tahuëriso nipirinhuë' quëmapi sa'inë chachin inahuara yonquinëna quëran nohuantohuachina', na'con na'con Yosë nontacaiso marë' nisha huë'ëina'. Ina quëran naquëranchin nihuë'ëpanta'ina' ama nisha yonquicaiso marëhuë'. Ama hua'qui' nisha huë'ëcosohuë', Satanasë minsëchinquëma'.

6Napoaton yasa'apatama', sa'aco', tënahuë. Co yasa'apatamahuë', noyatapon. Co Yosë ina pochin camaipirinpoahuë', ayonquirinco ni'ton, sha'huitaranquëma'. 7Caso nipirinhuë' co sa'ahuancohuë'. Co manta' sanapi së'huarahuë'. Yosë catahuarinco ahuanta'huaso'. Pa'sápato, a'chinárahuë. Na'a quëmapi'sa' ca pochin nipi naporini, noya niitonahuë', topirahuë'. Co ya'ipi nanitopihuë' ca pochin nicacaiso'. Yosë catahuarinpoa' nisha nisha nicacaso'. A'naquën ina nohuanton, sa'arin. A'naquënso nipirinhuë' ina nohuanton, noya inaora ya'huërin.

8Co yasa'apatamahuë', noya nisarama'. Inapochachin quëyorono'sa' co yaso'yantahuachinahuë', noya nisapi. Canta' caora ya'huarahuë. 9Napoaponahuë', sanapi nohuantohuatama', maco'. Noya sa'acaso'. A'naquën co sa'apachinahuë', nisha nisha yonquipi. Sanapi së'huacaisoachin nohuantopi. Ina pochin cancantohuachina', sa'aina'. Ina noya, tënahuë.

10Nani sanapi mapatama', inarë'quëmáchin ya'huëco', tënahuë. Co casáchin naporahuë'. Quisocristo sha'huitërinpoa' ni'ton, natëcaso' ya'huërin. Sanapi'santa' so'yahuachina', so'ina' chinpitomiatacaso' ya'huërin. 11Nipirinhuë', co chinpitohuachinhuë', ama huachi a'na quëmapi so'yachinsohuë'. So'in chachin chinpitantahuachin, noya nisarin. Quëmapi'santa' sa'apachina', ama sa'ina' të'yachinasohuë'.

12Isonta' pënëantaranquëma'. Quisocristo isoro'paquë nipon, co napopirinhuë', noya pënënaranquëma', tënahuë. A'naquëma' co'huara Quisocristo imashatërapomahuë', sa'arama'. Iporaso' imapiramahuë', sa'amaso' co yaimarinhuë'. Noya yacapahuachinquëma', ama të'yatocosohuë'. 13Canpitanta', imoyaro'sa', a'naquëma' imapomarahuë', co so'yamaso' yaimarinhuë'. Co yatë'yatohuachinquëmahuë', ama ta'ananpicosohuë'. Noya yacahuatoma', chinpitoco'. 14A'naíchin imaponahuë', noya ichiya'huë'in. Sa'in imapachina, so'ionta' Yosëri noya yonquiarin. Oshaquëran imapon nimara. Inapochachin quëmapi imana'pi nipachina, sa'ionta' Yosëri noya yonquiarin. Hui'ninpitanta' noya yonquiarin. Co ichiya'huëhuachinhuë', hui'ninpita co onporonta' Yosë imaponahuë' nimara. 15Nichinpitacaso' noya noya nipirinhuë', quëmapihuë' nipon, co imatonhuë' yapa'pachin, noya pa'in. Sanapinta' co imatonhuë' yapa'pachin, noya inanta' pa'in. "Noya nini'toma',

ya'huëco',” itërinpoa' Yosë. 16 Sanapi noya imaponahuë', so'inso' co onporonta' imaponhuë' nimara. Quëmapinta' noya imaponahuë', sa'inso' co imaponhuë' nimara. Co nitotërëhuahuë'.

17 Yosë nohuanton, nisha nisha ninëhua'. Co napopináchin ninëhuahuë'. Onpopinsona nicasëhua' Yosë imapatëhua', inachachin niahua'. Ya'huërëhuaquë chachin sano yonquiatëhua', imahua'. Paato, ya'ipi imapisopita inachachin pënënarahuë. 18 A'naquëma' co'huara imashatërapomahuë', marca acotërinënquëma'. Quisocristo imapatama', ama ina marë' tapancosohuë'. Naporahuaton, co marca ya'huëtohuachinquëmahuë', ama niacotocosohuë'. 19 Co marca yonquicaso' ya'huërinhuë'. Yosë natëcasorachin yonquico'. 20 Ya'nan Quisoso imapatama', onpopinsona nicasëma' imapatama', inachachin nisáco'. Ama a'na' a'na' pochin yonquicosohuë'. 21 A'naquëma' patron marërachin sacatohuatama', ama ina marë' sëtocosohuë'. Nipirinhuë' nanitohuatama', pipimiatatoma', canpitaora marë' sacatoco'. 22 Patron marë' sacatapomarahuë', Yosë huayonpachinquëma', oshanëma' inquitatënquëma', nicha'ërinquëma'. Ina yonquiatoma', co huachi sëtacaso' ya'huërinhuë'. Inapochachin a'naquëma' co patron asacatopirinquëmahuë'. Yosë nicha'ërinquëma' ni'ton, ina na'con na'con natëcamaso' ya'huërin. Yosë piyapinënpita ninama'. 23 Quisocristo chiminaton, nicha'ërinquëma'. Inasáchin natëtoma', yonquico'. Ama piyapi'sa marëáchin sacatatoma', Yosë naniantocosohuë'. 24 Napoaton iyaro'sa' ya'nan imapatama', onpopinsona nicasëma' imaramaso chachin nisáco'. Yosë ni'sarinquëma'.

25 Iporaso' co sa'arinsopitahuë', co so'yarinsopitahuë', inapita ma'sona onpocaso' sha'huichinquëma'. Quisocristo isoro'paquë nipon, co ina a'chinpirinhuë', catahuarinco no'tëquën pënëna'huaso'. Nosoroatonco, acorinco nanamën a'china'huaso marë'. Napoaton nanitërama' natëamacoso', tënahuë. 26 Ipora tahuëri'sa' sacai' imacaso', na'con aparisitarinënpoa'. Napoaton onporamasona ya'huapoma', inachachin ya'huëco'. 27 Sa'ahuanpatama', ama të'yatocosohuë'. Co sa'ahuanpatamahuë', noya canpitaora ya'huëco'. 28 Napoaponahuë', sanapi nohuantohuatama', maco'. Noya sa'acaso'. Inapochachin nano'santa' yaso'yahuachina', noya nisapi. Co ina marë' oshahuanapihuë'. Nipirinhuë', sa'ahuano'sa', so'yahuano'sa' inapitaso' saca sacai' ya'huapona'. Co nohuantërahuë' canpitaso' ina pochin nicacamaso'.

29 Ni'co', iyaro'sa'. Yosë nohuanton, co hua'qui' isoro'paquë ya'huarihuahuë'. Napoaton sa'ahuanpatama', ama sa'amachin yonquicosohuë'. Yosë na'con na'con yonquico'. 30 A'na tahuëri sëtapomarahuë', ama sëtacamasorachin yonquicosohuë'. Yosë yonquiatoma', noya cancantoco'. A'na tahuërinta' capa cancantapomarahuë', ama inasáchin yonquicosohuë'. Ma'sha pa'anacasonta' ya'huëtopirinquëmahuë', ama inasáchin yonquicosohuë'. 31 Ya'ipi ma'sha isoro'paquë ya'huërinsopita a'na tahuëri ta'huantarin. Napoaton ma'sha ya'huëtopirinquëmahuë', ama inapita na'con na'con yonquicosohuë'.

32 Nani ma'sha yonquihuatëra, sacai' Yosë marë' sacatacaso'. Co nohuantërahuë' canpitaso' nisha nisha yonquiatoma', napion cancantamaso'. Quëmapi co sa'in ya'huëtohuachinhuë', co nani ma'sha yonquicaso' ya'huërinhuë'. Nanitërin Sinioroáchin yonquicaso'. 33 Sa'ahuano'saso nipirinhuë' nani ma'sha

yonquicaiso' ya'huërin. Sa'ina' noya ya'huëcaiso marë' na'con yonquiapi. 34 Co nanitopihuë' Yosëáchin yonquicaiso'. Inapochachin sanapi'santa' co so'yahuachinahuë', nanitopi ya'ipi cancanëna quëran Yosëíchin yonquicaiso'. Inasáchin yonquihuachina', na'con Yosë marë' sacatapi. So'yahuano'saso nipirinhuë', na'con ma'sha yonquicaiso' ya'huërin. So'ina', hua'huinpita, inapita noya nocomacaiso' ya'huërin.

35 Ina pochin a'chintëranquëma' yonquicamaso marë'. Co caso' camairanquëmahuë'. Noya yonquico' Yosë nohuantërinso' ayonqui'inquëma'. Noyasáchin nicacaso' ya'huërin. Yosë na'con na'con yonquiatoma', ina marë' sacatoco'.

36 Hui'nama' nani nanontohuachin, quëmapiri nohuantohuachin, ama apiratocosohuë'. Noya macacaso' nipachina', "Maquë'," itoco'. Noya so'yain. Co ina marë' oshahuaninhuë'. 37 Nipirinhuë', co quëtacaso' nohuantohuatamahuë', noya inanta'. Hui'naonta' co yaso'yahuachinhuë', quëma pëinënquë chachin ya'huë'in. Yaso'yahuachin, acoantoco'. 38 Nanon aso'yacaso' noya. Co'so' nohuantohuachinahuë', inanta' noya. Co so'yahuachinhuë', noya noya, topirahuë'.

39 Sanapi so'yahuachin, so'in chinpitacaso' ya'huërin. Napoaponahuë', so'ini ayananpihuachin, yaso'yantahuachin, noya so'yanta'in. Yosë imana'pi so'yachin. 40 Co huachi so'yantahuachinhuë', noya inanta'. Noya noya cancantarin, topirahuë'. Ispirito Santo catahuarinco no'tëquën pënënta'huaso' tënahuë.

Cosharo' mamanshi marë' acopiso'

8 1 A'naquën ma'sha tëparahuatona', nosha acopi mamanshi chinotacaiso marë'. "¿Noya ipora ina nosha pa'anatë' capacaso' ti?" itëramaco ni'ton, sha'huichinquëma'. Tëhuënchachin iyaro'sa' co mamanshiso' nanpirinhuë', nitotërëhua'. Nani na'con nitotarihuarahuë', co a'napita nosorohuatëhuahuë', topinan quëran nitotatëhua', ninocanarihua'. Nipirinhuë', piyapi nosorohuatëhua', catahuarëhua' noya noya Yosë imacaiso marë'. 2 A'naquënso': "Ya'ipi nitotërai" topirinahuë', na'con pahuantarin no'tëquën yonquicaiso'. 3 Napoaponahuë', Yosë nosorohuatëhua', ina pochin cancantarihua'. Ina quëran Yosë nohuitatonpoa', noya ni'sarinpoa'.

4 Nosha mamanshi chinotacaiso marë' acopiso' a'chinchinquëma' nitotoco'. Co mamanshi nanpirinhuë'. Co ina chinotacaso' ya'huërinhuë'. Tata Yosëíchin chinotacaso' ya'huërin, tënëhua'. 5 A'naquënso nipirinhuë' nisha nisha ma'sha isoro'paquë ya'huërinsopita moshapi. Inápaquë ya'huërinsopitanta' moshapi. Nisha nisha ya'huërin, "yosë" ta'tona', moshapi. "Inapita natëcaso' ya'huërin," topi. 6 Canpoaso nipirinhuë' Tata Yosëíchin chinotërëhua'. Ya'ipi ma'sha ninin. Ina marë' acorinpoa'. Quisocristoíchin hua'anëntërinpoa'. Ina nininpoa'. Nani nicha'ërinpoa' ina nohuitatëhua' nanpicaso marë'.

7 Napoaponahuë', a'naquënso' co ina nitochátërapihuë'. Iráca mamanshi chinotopirinahuë', Quisocristo imapachinara, mamanshi a'popi. A'popirinahuë', ipora huanta' co cancanëna quëran natëyátërapihuë'. "Nosha mamanshi marë' tëpapiso' ca'patëhua', mamanshi chachin chinotarëhua'," taponaraihuë' ca'pachina': "Oshahuanëhua'," ta'tona', co huachi noyápiachin cancantopihuë'. 8 Tëhuënchachin ca'patëhua', co ina marë' oshahuanëhuahuë'. A'pohuatëhua', co ina marë' Yosë noya noya ni'ninpoahuë'. Co inaso' cosharo' yonquirinhuë'.

Cancanënpoa quëran noya yonquicaso' na'con na'con nohuantërin. 9Nipirinhuë', ya'ipi nosha ca'patama', ni'cona a'napita anishacancantotama'. A'naquën imasapirinahuë', co Quisocristoíchin natëyátërapihuë'. Nisha nisha të'huatapi. 10"Ya'ipi nosha noya capacaso'," ta'toma', noya ca'nama'. A'na tahuëriso nipirinhuë' mamanshi moshapiso' pëiquë pa'patama', inaquë coshatarama'. Inaquë coshatasëma', të'huatona'pi nicatënquëma': "Mamanshi marë' acopiso' noya capacaso'," tapon nimara. Ina quëran: "Canta' nipachin ca'i," ta'ton, ina nosha capon. Ina ca'pachin, "Oshahuanahuë caso huachi," ta'ton, co noyahuë' cancantarin. 11Canpitaso' nitotatoma', noya capomarahuë', të'huatona'pi atapicancanarama'. Ina marënta' Quisocristo chiminin. 12Të'huatona'pinta' imaponahuë', co ya'ipi cancanën quëran imarinhuë' ni'ton, nisha nisha të'huatarin. Nonanatënquëma', ca'pachin, co noyahuë' cancantapon. "Ma'cha onpo'iya. Co noyahuë' ninahuë," tapon. Ina aoshahuanpatama', Quisocristonta' co noyahuë' ni'sarinquëma'. Ina marë' canpitanta' oshahuanarama'. 13Ya'ipi cosharo' noya capacaso nipirinhuë', a'na tahuëri nosha capasoco iyahuë nicatonco nishacancantohuachin, co huachi ina nosha ca'sarahuë'. Iyahuë nosoroato, co pi'pian tëranta' nohuantërahuë' anishacancanta'huaso'.

Quisocristori acorinsopita

9 1Co inso piyapi tëranta' camairincohuë'. Quisocristo chachin acorinco nanamën a'china'huaso marë'. Inápaquë panantarinso' piquëran cari ni'nahuë. Ina catahuarinco a'china'huaso'. A'chintohuatënquëmara, canpitanta' imarama'. 2"Co Quisocristo chachin acorinquënhuë'," itërinaco a'naquën. Canpitaso nipirinhuë' co napotaramacohuë'. A'chintohuatënquëmara, Quisocristo imarama' ni'ton, acorincoso' nitotërama'.

3Nocanpachinacora, no'tëquën iso pochin sha'huitërahuë: 4A'chintohuatëinquëmara, a'camacoiso' ya'huërin. Yamorohuatoi, o'shitamacoisonta' ya'huërin. Nohuantërai naporini, noya ma'paitëinquëmahuë'. 5A'napita Quisocristori acorinsopitaso', sa'atona' sa'inarë' iratopi. Nanamën a'chinacaiso marë' pa'pachinara, sa'inë chachin pa'pi. Quisocristo iinpita, Pitro, inapitanta' inapopi. Nohuantërai naporini, quiyanta' Quisocristo imarinso' macatoi, inaro'coi chachin irachitoihuë'. 6Pirnapirë'co a'chintarainquëma' ni'ton, a'camacoiso' ya'huëpirinhuë'. Quiyaora sacatatoi, coshatërai. Ma'shanta' pahuantohuachincoira, quiyaora pa'anai. A'napitaso' topinan ma'parinënquëma'. 7Ni'co', iyaro'sa'. Sontaro ya'conpachinara, co cosharonën pa'anacaso' ya'huërinhuë'. Capacaso', a'mocaso', inapita topinan quëtopi. Inapochachin opa sha'pachina, hua'anëni inaora macaton, irorin. Co ina marë' pahuërëtacaso' ya'huërinhuë'. Ohuica pë'tahuana'pinta' nohuantohuachina, ohuica sho'shoi' shi'shiaton, o'orin. 8Co piyapi'saráchin ina pochin yonquipihuë'. Yosë quiricanënquënta' Moisësë naporin: 9"Toro asacatohuatama', a'caco'. I'natatón to'norayahuachin, ama tonpoanantocosohuë'. Tananpitoco' pi'pian pi'pian coshachin," tënin iráca ninshitaton. Co toroáchin yonquiaton, Yosë naporinhuë'. 10Canpoanta' yonquiatonpoa', quiricanënquë aninshitërin. Quëmapi iminpachina, co topinan sha'ninhuë'. "Nitohuachin, masarahuë," ta'ton, sha'nin. Ina quëran sha'ninso' cayahuachina,

manin. 11 Inapochachin quiyanta' Yosë
nanamën a'chintërainquëma' noya
noya cancantacamaso marë'. Ina marë'
ma'sha pahuantohuachincoi, topinan
quëtëramacoi naporini, noya niitonhuë'.
12 A'napitaso' a'chintohuachinquëmara,
ma'sha topinan quëtërama'. Quiyaso'
na'con na'con a'chintërainquëma'
ni'ton, na'con na'con quëtamacoiso'
ya'huëpirinhuë'.

Napoaponahuë', co manta' topinan
ma'parainquëmahuë'. Ma'sha pahuan-
topirincoihuënta', ahuantërai. Piyapi'sa'
noya noya Quisocristo nanamën nata-
nacaiso marë' co manta' ma'patëraihuë'.
A'chinahuë quëran canarahuë naporini,
co onpopinchin noya ni'itonacoihuë'
nimara, tënahuë. 13 Iráca a'naquën Yosë
chinotopiso pëiquë sacatohuachinara,
inaquë chachin coshatopi. Ma'sha Yosë
chinotacaiso marë' tëpahuachinara,
patoma ca'pi. Topinan quëtohuachi-
nara, noya ca'pi. Nani ina nitotë-
rama'. 14 Inapochachin Quisocristonta'
sha'huitërinpoa'. "Nani tahuëri nani
tahuëri Yosë nanamën a'chinpachina',
natanpisopitari ma'sha quëchina' nanpi-
caiso marë'," tënin. 15 Ina nipirinhuë',
co manta' ma'paranquëmahuë'. Co
ina marë' ninshitëranquëmahuë'. Co
manta' nohuantërahuë'. Caora sacatato, a'chinarahuë. Ina marë' noya
cancantërahuë. A'chintëranquëmaso
marë' pahuërëamacoso' ya'huërin
naporini, chimina'huaso' noya noya
niitonhuë'. Topinan nohuantato, a'chin-
taranquëma', tënahuë.

16 A'naquën: "Yosë nanamën a'china-
huëso marë' caso' noya noyaco," topi.
Caso nipirinhuë' co caora nohuanto
a'chinahuë'. Co ina marë' noya noya-
cohuë'. Quisocristo acorinco nanamën
a'china'huaso marë'. Co'so' a'chin-
patohuë', ¡ma'huantacha nisarahuë
paya! 17 Caora nohuanto, a'chinahuë
naporini, ina marë' canaitohuë'. Nipi-
rinhuë', ina sha'huitërinco ni'ton,
a'china'huaso' ya'huërin. 18 Napoaton
nanamën a'chinpatëra, co manta' ina
marë' ma'patërahuë'. Cosharo', ma'sha,
inapita quëtinacoso' ya'huëpirinhuë', co
manta' ma'patërahuë'. Topinan a'chi-
nahuë. Ina marë' nóya cancantërahuë.

19 Co insonta' pahuërërincohuë' ni'ton,
co insonta' camaincoso' ya'huërinhuë'.
Nipirinhuë', caora nohuanto, ya'ipi
piyapi'sa' catahuarahuë. Na'con na'con
piyapi'sari Quisocristo imacaiso marë'
a'chinarahuë. 20 Cotioro'sa' a'chin-
tohuatëra, inapita pochin ninahuë
inapitanta' imacaiso marë'. Co Moisësë
pënëntërinso' natëca'huaso' ya'huëto-
pirincohuë', cotioro'sa pochin ninahuë
natainacoso marë'. Inapitanta' Quiso-
cristo natëcaiso' nohuantërahuë. 21 Nisha
piyapi'saso' co Moisësë pënëntërinso'
natëpihuë'. Napoaton inapita a'chin-
tohuatëra, co ya'ipi Moisësë pënëntë-
rinso' natërahuë'. Co ina natëpirahuë',
Quisocristo natëto, noya ninahuë. Nisha
piyapi'sarinta' imacaiso marë' Quiso-
cristo nanamënáchin a'chintërahuë.
22 A'naquëonta' imaponahuë', co ya'ipi
cancanëna quëran natëyátërapihuë'.
Inapitanta' co nocanahuë'. "Caso' noya
noya imarahuë," co itërahuë'. Inapita
pochin ninahuë natanatonaco, noya
noya Quisocristo imacaiso marë'. Ya'ipi
piyapi'sa' nosoroato, sanoanan quëran
a'chintarahuë caraya tëranta' cha'ëcaiso
marë'. 23 Ina pochin Yosë nanamën
a'chinpato, na'con na'con piyapi'sari
ina nohuitapi anta'. Ina marë' canta'
noya cancantërahuë.

24 Quëmapi'sa' nicanacaiso marë'
ta'ahuachinara, a'naíchin canatërin.
Nani ina nitotërama'. A'napitaso' co
chiníquën ta'atonahuë', co canatopihuë'.

Canpitanta' chiníquën ta'apiso pochin cancantatoma', na'con yonquico' noya noya cancantamaso marë'. 25 Quëmapi'sa' yanicanahuachinara, nani tahuëri ta'arápi noya noya no'quicaiso marë'. Ta'acaisoráchin yonquipi. Canatohuachinara, yancotë' huëron quëran nipiso' quëtopirinahuë', inaso' a'naroáchin ahuirin. Canpoaso nipirinhuë' noya nipatëhua', Yosë'pa' acanarinpoa'. Inatohua' co manta' mocasarinhuë'. 26 Caso' co nisha nisha yonquirahuë'. Noya ni'tatë' ta'arëso pochin Yosë natëca'huasoráchin yonquirahuë. Co topinan ya'huërahuë'. Co papinanquë ahuëtërëso pochin ninahuë'. Yosë nohuantërinsoráchin ninahuë. 27 Co noyahuë' yonquihuatëra, a'naroáchin naniantërahuë. Co nohuantërahuë' pi'pian tëranta' oshahuanaca'huaso'. Nohuantaso' Yosë marë' sacatarahuë. A'napita na'con pënënpirahuë', co caso' noya nipatohuë', co Yosë noya ni'sarincohuë', co acanaarincohuë', tënahuë.

Ama mamanshi moshacaiso marëhuë' pënëninso'

10 1 Iráca napopisopita iyaro'sa', yonquico'. Iráca cotio mashocoro'sa' Iquipito quëran pipirahuatona', Moisësë imapi. Yosë nohuanton, chitoro' ya'norin imacaiso marë'. Naporahuatona', Quëhuai' marë pëntonahuatona', ya'ipiya cha'ëpi. 2 Marë quëran cha'ërahuatona', Moisësë imapi. Chitoronta' quëchitërarin. (Inapochachin iporaso' Quisocristo natërëhua' ni'ton, aporihuanatëhua', imarëhua'.) 3 Iráca inotëro parti pa'pachinara, Yosë nohuanton, nani tahuëri no'paquë cosharo' ya'nohuachina, ya'ipiya coshatopi. 4 Inaquëso' co i'sha ya'huëpirinhuë', Yosë nohuanton, na'pi quëran pipirin, ya'ipiya o'opi. Quisocristoso' ina na'pi pochin ninin. Pa'pachinara, co quënanpirinahuë', inari na'con catahuarin cha'ëcaiso marë'. 5 Inapotopirinhuë', cotioro'saso' co noyahuë' cancantopi. Na'con na'con co natëpihuë' ni'ton, Yosëri co noyahuë' nicaton, ana'intërin. Ina nohuanton, inaquë chachin chiminpi.

6 Pënëinpoaso marë' iráca ina ninshitërin. Inapitaso' co noyahuë' yonquipi. Nani ma'sha noyapatopi. Ama inapita nonahuansohuë'. 7 Inapitaso' mamanshi moshapi. "Moshatacaiso marë' pita nipi. Huënsërahuatona', coshatopi, o'opi. Ina quëran nansarahuatona', capa cancantopi," tënin Yosë quiricanënquë. Canpitaso nipirinhuë' ama inapita pochin nicosohuë'. 8 Ina quëran a'napita monshihuanpi. Ina marë' Yosëri ana'intërin. Ina nohuanton, cato shonca cara huaranca piyapi'sa' chiminpi. A'na tahuëriíchin nipirinhuë', inanapo chiminpi. Ina yonquiatoma', ama manta' monshihuanacamaso' yonquicosohuë'. 9 Naporahuatona' Sinioronta tënipi: "Co nimara ana'intarinpoahuë'," ta'tona', co noyahuë' nipi. Ina marë' ya'huanatona', na'a chiminpi. 10 Ama Yosë no'huitëhua' tarëtahuasohuë'. "Co Yosë noya catahuarinpoahuë'," topi a'naquën. Napoaton Yosëri anquëni a'paimarin inapita tëpacaso marë'.

11 Yosë nohuanton, iráca napopisopita quiricanënquë ninshitopi pënëinpoaso marë'. Inapita pochin nipatëhua', ana'intarinpoa' canpoanta'. Nani ana'intacaso' tahuëri naniriarin. 12 A'naya a'nayanquëma' ni'cona oshahuantama'. "Caso' noya piyapico. Co onporonta' Yosë a'poarahuë'," ama tocosohuë'. 13 Sopai ya'ipi piyapinpoa' sha'huitërinpoa' co noyahuë' nicacaso marë'. Yosëso nipirinhuë' catahuarinpoa'. A'naya a'nayanpoa' co nanitërëhuasohuë' nitotaton, ni'sarinpoa'. "Tananpitëquë',"

itohuachina, co sopai nanitërinhuë' aquëtë' tëniinpoaso'. Cancanënpoa quëran huarë' Yosë natëhuatëhua', co sopai minsëarinpoahuë'. Ma'sha onpopirëhuahuënta', Yosë ananitarinpoa' ahuantacaso'. Yosë chachin catahuarinpoa' sopai minsëcaso marë'.

14 Napoaton iyaro'sa' ama pi'pisha tëranta' mamanshi moshacosohuë'. Nosororanquëma' ni'ton, pënënaranquëma'. 15 Canpitaso' nitoyonquirama'. Sha'huitëranquëmaso' yonquico' no'tëquën nitotacamaso marë'. 16 Niyontonpatëhuara, Quisocristo chimininso' yonquirëhua'. "Quiya marë' Sinioro huënainën pa'nin ni'ton, 'Yosparinquën' tënai," itatëhua', huënainën pochin nininso' o'orëhua'. Cancanënpoa quëran huarë' yonquiatëhua', o'opatëhua', huënainën napopináchin yonquirëhua'. Ina quëran cosharo' ina nonën pochin nininso' së'panahuatëhua', ca'nëhua'. "Tëhuënchachin canpoa marë' Quisocristo nonën ohuanpi," ta'tëhua', napopináchin yonquirëhua'. 17 Quisocristo yonquiatëhua', ina cosharo' ca'nëhua'. Na'aquënpoa' nirihuarahuë', Quisocristo imarëhua' ni'ton, a'na huëntona pochin ninëhua'. Napopináchin yonquirëhua'.

18 Israiro'sa' napopisonta' yonquico'. Ma'sha Yosë chinotacaso marë' tëparahuatona', ahuiquitopi. Pi'pian nosha acopiso' ca'pi. Yosë yonquiatona', coshatopi. Inapoatona', Yosë chinotopi. 19 Mamanshiso' co nanpirinhuë'. Co chinotacasohuë' nipirinhuë', a'naquëni moshapi. Ma'sha inapita chinotacaso marë' tëpahuachinara, topinan quëran napopirinahuë', co mamanshiri ni'ninhuë', co nataninhuë'. 20 Nisha piyapi'saso nipirinhuë' mamanshi moshacaiso marë' ma'sha tëpahuachinara, co Yosë yonquipihuë'. Sopairo'sa' yonquipi. Co caso' nohuantërahuë' canpitanta' sopairo'sa' yonquicamaso'. 21 A'naquën mamanshi moshacaiso marë' pita nipi. Sopairo'sa' yonquiatona', napopi. Sinioro yonquihuatama', co sopairo'sa' yonquicamaso' ya'huërinhuë'. Napoaton amatohuachinënquëma', ama pacosohuë'. Quisocristo chimininso' yonquiatoma', coshatërama', o'orama'. Napoaton ama sopairo'sa' yonquiatoma', coshatocosohuë', o'ocosohuë'.

22 Sopairo'sa' yonquihuatama', Yosë a'pitatënquëma', no'huiarinquëma'. ¿Ina nohuantërama' ti? ¡Inaso' chini chiníquën nanantërin! Canpoaso' co ina pochin chiníquën nanantërëhuahuë'.

A'napita nosorocaso' ya'huërinso'

23 "Ma'sona tëranta' yanipatëhua', noya nicacaso'," topi. Napoaponahuë', co ya'ipi ninëhuasopita catahuarinpoahuë' noya cancantacaso'. Tëhuënchachin ya'ipi noya nicacaso nipirinhuë', co ya'ipi catahuarinpoahuë' a'napita achinicancanacaso'. 24 Napoaton a'napitanta' noya noya imacaiso marë' catahuaco'. Canpitaora costaramaso' ama aquëtë' yonquicosohuë'. A'napita na'con na'con yonquico'.

25 Nosha mircatoquë ya'huëhuachin, pa'anatoma', ca'co'. Ama manta' natantapomarahuë', ca'co'. "¿Mamanshi chinotopiso pëiquë ma'patëran?" ama itocosohuë'. Ama nisha nisha yonquiapomarahuë', ca'co'. 26 Tata Yosëri ya'ipiro'pa' ninin. Ya'ipi ma'sharo'santa' noya ninin.

27 A'na tahuëri coshatapatarama'. Co imarinsohuë' amatohuachinquëma', nohuantohuatama' paco'. Nosha acotohuachinënquëma', "Mamanshi marë' acopiso' nimara," ama tapomarahuë', ca'co'. 28 Nipirinhuë', a'na piyapi

sha'huitohuachinquëma', “Iso nosha mamanshi chinotacaso marë' acopiso',” itohuachinquëma', ama ca'cosohuë'. Sha'huitërinquëmaso' nosoroatoma', ama ca'cosohuë'. 29 Ca'patama', co ina marë' oshahuanaramahuë'. A'naquënso nipirinhuë' ni'pachinënquëma', nisha nisha yonquiamara. Ina nosoroatoma', ama ca'cosohuë'.

A'naquëmaso nipirinhuë', itaramaco: “¿Ma'marëta' a'napita yonquiato cosharo' a'poca'huaso' ya'huërin? 30 ‘Yosparinquën Sinioro,’ itahuato, noya caso' ca'nahuë. ¿Onpoatonta' ina marë' co noyahuë' ni'ninaco?” topiramahuë'. 31 Ma'sona tëranta' nipatama', Yosë yonquiatoma', noya nico' a'napitanta' Yosë noya yonquicaiso marë'. Napoaton coshatohuatama', o'opatama', ma'sona tëranta' nipatama', ina yonquico'. 32 Ama insonta' anishacancantocosohuë'. Cotioro'sa', nisha piyapi'sa', Quisocristo imapisopita, ya'ipiya nosorocaso' ya'huërin. 33 Caso' ya'ipi piyapi'sa' yonquirahuë. Catahuarahuë noya Yosë imacaiso marë'. Co caora costarahuëso' yonquirahuë'. A'napitanta' yacatahuarahuë inahuanta' Quisocristori anoyacancantacaso marë'.

11 1 Caso' Quisocristo noya nonanahuë. Canpitanta' nonanatomaco, noya nico'.

Sanapi'sa' Yosë imapisopita

2 Ma noyanquëma' iyaro'sa' ni'ton, na'con yonquiramaco. Yosë nanamën a'chintohuatënquëmara, noya natëramaco. 3 Isonta' iyaro'sa' a'chinchinquëma' nitotoco'. Co insonta' inaora nohuanton ya'huërinhuë'. Tëhuënchachin natëcaso' ya'huërin, tënahuë. Sanapi'saso' so'ina' natëina'. Quëmapi'santa' Quisocristo natëina'. Quisocristoso' Tata Yosë natërin. 4 Quëmapinpoa' niyontonëhuaquë Yosë nontohuatëhua', ama motënpoa' niimomototahuasohuë'. Niimomotohuatëhua', co Quisocristo natërëhuahuë'. Inapochachin pënëntohuatëhua', ama niimomototahuasohuë'. 5 Canpitanta', imoyaro'sa', niyontonëhuaquë Yosë nontohuatama', so'yama' natëtoma', niimomototoco'. Yosë anitotërinquëmaso' sha'huihuatamanta', niimomototoco'. Co niimomototohuatamahuë', noyá niya'itopiso pochin ya'noarama'. Ina pochin nipatama', so'yama' atapanarama'. 6 Ni'co'. Sanapi'sa' co quëmapi'sa pochin niya'itopihuë'. Ya'ipi noyá niya'itopi naporini, tapaintonahuë'. Napoaton imoyaro'sa' niimomototoco'. 7 Quëmapinpoaso nipirinhuë' Yosë nontohuatëhua', ama motënpoa' niimomototahuasohuë'. Yosë nininpoa' ina pochin hua'anëntacaso marë'. Inasáchin, iyaro'sa', natëhuatëhua', nóya cancantarihua'. Ina marë' acorinpoa'. Inapochachin sanapi'santa' so'ina' noya natëhuachina', nóya cancantapi. 8 Quëmapi'ton Yosëri ninin. Ina quëran ahuë'ëtahuaton, a'na nininpitëraca' ocoitërin. Ina ocoitahuaton, ina quëran chachin sanapi ninin. 9 Quëmapi'ton ninin. Ina piquëran sanapi ninin so'in catahuacaso marë'. 10 Napoaton quëmapi'sa' chini chiníquën nanantopi. Sanapi'saso' so'ina' natëina'. Natëtona', motëna' niimomotochina'. Napohuachina', so'ina' natëpi ni'ton, anquëniro'sarinta' noya ni'sapi. 11 Napoaponahuë', Yosë napopináchin nosororinpoa'. Co quëmapi'saráchin nohuantërinhuë'. Sanapi'santa' nohuantërin. Quisocristo imapatëhua', napopináchin ni'ninpoa'. 12 Ya'ipinpoa' Yosë nininpoa'. Quëmapi'ton nisahuaton, quëmapi nininpitën quëran sanapi ninin. Naporo quëran huarë' quëmapinpoanta' sanapi'sa

quëran nasitërëhua'. Yosë nohuanton naporin.

13 Iporaso' iyaro'sa', imoyaro'sa', cancanëma quëran yonquico' noya nicacamaso marë'. Niyontonpatama', ¿noya ipora sanapi'sa' co niimomototaponaraihuë' Yosë nontacaiso' to? 14 Ni'co'. Quëmapinpoa' niya'itërëhua'. Co ain a'pamacaso' nohuantërëhuahuë'. 15 Sanapi'saso nipirinhuë' ainën a'pamapi. A'pamahuachinara, noya ya'nopi. Yosëri naporopi ain quëtërin noyá niimomototacaiso marë'. 16 A'naquëma' nisha yonquihuatama', isoíchin sha'huitaranquëma': Quiyaso' co nisha nisha a'chinaihuë'. Ya'ipi parti imapisopitanta' inachintopi.

Niyontonpachinara, a'naquën co noyahuë' nipiso'

17 Niyontonpatama' iyaro'sa', noya nicacaso' ya'huëpirinhuë', a'naquëma' co noyahuë' ninama'. Co ina marë' noya ni'nanquëmahuë'. Napoaton pënënaranquëma'. 18 Yosë chinotacaso marë' niyontonpatamara, a'na huënton a'na huënton nicatoma', nino'huirama', natantërahuë. No'tëquën sha'huitërinaco, topirahuë'. 19 Co ya'ipi cancanëma quëran imapatamahuë', nisha nisha yonquiarama'. Co napopináchin yonquiaramahuë'. Ina quëran Yosë cancanën manëhuasopita nohuitërinënpoa'. Co ya'ipinpoa' nisha nisha yonquirëhuahuë'. A'napitaso nipirinhuë' co noya yonquiatonahuë', co no'tëquën imapihuë'. 20 Quisocristo yonquicaso marë' niyontonatoma', coshatapomarahuë', co tëhuënchachin chimininso' yonquiramahuë'. 21 A'naquëma' co ninosoroatomahuë', niapiratërama'. A'naroáchin canpitaora cosharonëma' ca'nama'. Co nipatomatëramahuë'. Inapotohuatamara, a'naquën tanapi. A'naquënso nipirinhuë' na'con o'otona', no'pipi. Napoatoma', co nanitëramahuë' Quisocristo chimininso' yonquiatoma' coshatacamaso'. 22 ¿Co'na pëinëma' ya'huëtërinquëmahuë' inaquë coshatamaso', o'ocamaso'? ¿Onpoatonta' corto pëiquë chachin pahuantërinsopita atapanarama'? ¿Ma'ta' ina marë' ichinquëma'? Co ina marë' noya ni'nanquëmahuë'.

Quisocristo chimininso' yonquiatëhua', ca'nëhuaso'

(Mateo 26.26-29; Marcos 14.22-25; Lucas 22.14-20)

23 Sinioro sha'huitërincoso chachin nani sha'huitëranquëma'. Iráca Cotasëri Quisocristo sha'huirapirin. Sontaro'sari yamapachinara, naporo' tashi' ca'tano'sanënpitarë' coshatopi. Cosharo' masahuaton, 24 "Yosparinquën Tata Yosë," itahuaton, së'panin. Së'panahuaton, a'naya a'naya quëtërin. "Ca nonëhuë pochin iso'. Ca'co'. Canpita marë' chiminarahuë. Niyontonpatama', chiminahuëso' yonquiatomaco, pi'pian cosharo' ca'co'," itërin. 25 Nani coshatohuachinara, minëa'hua manin. "Huënainëhuë pochin iso'. Huënainëhuë pa'sarin ni'ton, nasha quëran canpitarë' Yosë anoyatërinso' sha'huichinquëma' imacamaso marë'. Chiminarahuë ni'ton, anoyacancantaranquëma'. Ca yonquiatomaco, o'oco'. Ipora quëran huarë' inapoatoma', yonquico," itërin Quisosori. 26 Onporosona cosharo' ina nonën pochin nininso' ca'patama', huënainën pochin nininsonta' o'opatama', Quisoso chimininso' a'napita anitotarama'. Sinioro o'mantaquë huarë' inapoarama'.

Onpopinsona Quisoso chimininso' yonquicaso' ya'huërin

27 Ina marë' niyontonpatama', ama topinan quëran ca'cosohuë'. Ama nisha nisha yonquiatoma', o'ocosohuë'. Co

Sinioro nonën, huënainën inapita noya yonquihuatamahuë', oshahuanarama'. 28 Napoaton canpitaora yonquinëma quëran no'tëquën yonquico'. Pi'pisha tëranta' co noyahuë' yonquihuatama', naniantoco'. Noyapiachinsáchin cancantatoma', ca'co', o'oco'. 29 Quisoso chimininso' no'tëquën yonquicaso' ya'huërin. Topinan quëran ca'patama', topinan quëran o'opatama', na'con oshahuanarama'. Ina marë' Yosë ana'intarinquëma'. 30 Napoaton na'anquëma' caniorama'. A'naquëmanta' co chiniramahuë'. A'naquënso' ina marë' chiminin. 31 Ya'ipi cancanënpoa quëran huarë' nitantiacaso' ya'huërin ni'ton, yonquia'ahua'. Co noyahuë' yonquirëhuasopita naniantohuatëhua', co Yosë ana'intarinpoahuë'. 32 A'na tahuëri oshahuano'sa' ana'intomiatarin. Imarëhuasopitaso nipirinhuë', ipora chachin pi'pian ana'intarinpoa' noya noya yonquicaso marë'. Ina quëran ayaro' tahuëri co ana'intomiatarinpoahuë'.

33 Napoaton iyaro'sa' noyápiachin cancantatoma', Quisocristo chimininso' yonquicaso marë' niyontonco'. Ina marë' niyontonpatama', ama a'naroáchin ca'cosohuë'. Nininaco'. Ya'ipi nanihuatama', napopináchin ca'co'. 34 A'naquën tanahuachina', inahuara pëinënaquë coshachina'. Ina quëran noya niyontonpatama', co Yosë ana'intarinquëmahuë'. A'na tahuëri pa'sarahuë nicaponquëma'. Naporo' na'con na'con a'chinchinquëma'.

Ispirito Santo nisha nisha catahuarinpoaso'

12 1 Apira Ispirito Santo naporinso' iyaro'sa', a'chinchinquëma' no'tëquën nitotacamaso marë'. Ina tëhuënchachin catahuarinpoa' nohuantërinso' nicacaso'. A'naya a'nayanpoa' catahuarinpoa'.

2 Iráca co Yosë natëyatërapomahuë', nisha nisha yonquiatoma', mamanshi mosharama'. Co nanpiton natanpirinquëmahuë', sopai nohuanton, inapita chinotërama'. 3 Iporahuanta' a'naquëni co noyahuë' yonquirapitona' Quisocristo no'huipi. Inapitaso' co Ispirito Santo natëpihuë'. Ispirito Santo ya'coancantohuachinpoa', catahuarinpoa' Quisocristo natëcaso'. "Quisocristoíchin natërahuë. Inaso' hua'anëntërinco," tënëhua'. Ispirito Santo nohuanton, naporëhua'.

4 Yosë acorinpoa' nisha nisha nitotacaso marë'. Ispirito Santo chachin catahuarinpoa' noya nicacaso'. 5 Sinioro nohuanton, nisha nisha ninëhua' a'napita catahuacaso marë'. Nisha nisha nirihuarahuë', ya'ipinpoa' Sinioro natërëhua'. 6 A'naya a'nayanpoa' ananitërinpoa' nisha nisha nicacaso marë'. Ya'ipinpoa' Yosë chachin catahuarinpoa'. 7 Co canpoara nanitopirëhuahuë', Ispirito Santo ananitërinpoa' ma'sona ina nohuantërinso' nicacaso'. Catahuarinpoa' ni'ton, a'napitanta' catahuarihua' noya noya imacaiso marë'. 8 Ispirito Santo nohuanton, a'naquën noyá nitotërin pënëntacaso'. No'tëquën yonquiaton, pënëntarin. A'naquëonta' noya noya nitotaton, a'chinarin. 9 A'naquëonta' catahuarin chiníquën Yosë natëcaso marë'. "Yosë ya'ipiya nanitaparin," ta'ton ina nontërin. Nontohuachina, Yosëri na'con catahuarin. A'nanta' Ispirito Santori catahuarin cania'piro'sa' anoyatacaso marë'. 10 Ispirito Santo nohuanton, a'naquëonta' nanitërin sacai nininso' nicacaso'. A'naquën Yosë yonquirinso chachin cancanën quëran anitotërin a'napita sha'huitacaso marë'. A'naquëonta' Ispirito Santo nohuanton, macarisona catahuarinso' nitoninorin. Co Ispirito Santoachin

yacatahuarinpoahuë'. Sopairinta' piyapi'sa' catahuarin nonpintinpoaso marë'. Napoaton a'napita pënënpachinpoa', ninocaso' ya'huërin. Nonpin nanan nipachina, sha'huitërinpoa' ama natëcaso marëhuë'. A'naquëonta' Ispirito Santo nohuanton, nisha nananquë nonpiso pochin nonpi. A'napitanta' catahuarin ma'sona nisha nananquë topiso' sha'huicaiso'. 11 Ya'ipi imarëhuasopita catahuarinpoa'. A'naíchin Ispirito Santo niponahuë', catahuarinpoa' nisha nisha nitotacaso'. Inaora nohuantërinso' ananitërinpoa'.

A'na huëntona pochin ninëhuaso'

12 Nonënpoa' a'naíchin nipirinhuë', nisha nisha ya'huëtërin. Ya'piranpoa', nantënpoa', imiranpoa', inapita ya'huëtërinpoa'. Inapochachin Quisocristo imarëhuasopita nisha nisha nirihuarahuë', a'na huëntoínchin ninëhua'. Nonën pochin Quisocristo ni'ninpoa'. 13 Ispirito Santo chachin Quisocristo huëntonënquë aya'coninpoa'. Cotioro'-sahuë nipon, nisha piyapi'sahuë nipon, napopináchin Yosë ni'ninpoa'. A'naquëma' canpitaora marë' sacatërama'. A'naquëma' nani tahuëri patronëma' asacatërinënquëma'. Nisha nishanpoa' nipirihuahuë', Ispirito Santo catahuarinpoa'. Quisocristo imarëhua' ni'ton, huëntonënquë aya'coninpoa'. Aporintohuachinënpoara, a'na huëntoínchin ninëhua'. Ya'ipi imarëhuasopita Ispirito Santo ya'coancantërinpoa'.

14 Nonënpoa' a'naíchin nipirinhuë', nisha nisha ya'huëtërin. Nantënpoa', imiranpoa', ya'piranpoa', inapita pochin nininsopita ya'huëtërinpoa'. 15 Nantëhuë nontërinco naporini, "Caso' co imirancohuë'. Napoaton co nohuantancoso' ya'huërinhuë'," itërinco naporini, co no'tëquën nonchitoncohuë'. Nantëhuënta' nohuantërahuë. 16 Huëratëhuënta' nontërinco naporini, "Caso' quëma huëratënco. Co ya'pirancohuë'. Napoaton co nohuantancoso' ya'huërinhuë'," itërinco naporini, co no'tëquën nonchitoncohuë'. Huëratëhuënta' nohuantërahuë. 17 Ya'piranpoáchin ya'huërin naporini, ¿ma quëranta' natanchitërihuahuë'? Huëratënpoáchin ya'huërin naporini, ¿ma quëranta' imëchitërihuahuë'? tënahuë. 18 Yosëso nipirinhuë' nisha nisha acotërinpoa'. Ina nohuanton, imiranpoa', nantënpoa', ya'piranpoa', inapita ya'huëtërinpoa'. A'naya a'naya nohuantërinquë chachin acotërinpoa'. 19 A'naíchin ya'huëtërinpoa' naporini, co nonënpoa' inaichitonhuë'. Napoaton nisha nisha acotërinpoa'. 20 Nisha nisha ya'huëtopirinpoahuë', a'naíchin nonënpoa' ya'huërin.

21 Isonta' yonquico'. Ya'pirari imira nocanin naporini, "Quëmaso' napoonan. Co nohuantëranquënhuë'," itërin naporini, co no'tëquën nonchitonhuë'. Motënpoanta' co nantënpoa' nocanacaso' ya'huërinhuë'. Ya'piranpoa', imiranpoa', motënpoa', nantënpoa', ya'ipi nohuantërëhua'. 22 Ni'co'. Ninopinënpoa', sa'poronënpoa', inapita pochin nininsopita co a'ninquëchin ya'noponahuë', na'con na'con nohuantërëhua' nanpicaso marë'. Inapitaso' noya noya ananpirinpoa'. Co inapita ya'huëtërinpoahuë' naporini, chimiintërihuahuë'. 23 A'naquën nonënpoaquë ya'huërinso' co onpopinchin pa'yatërëhuahuë'. Nipirinhuë', inaso' noya noya a'motërëhua'. Taparonënpoapitanta' noya imotërëhua'. 24 Imiranpoa', ya'piranpoa', inapita co imotërëhuahuë'. Nisha nisha ya'huëtopirinpoahuë', ya'ipi nohuantërëhua'. Yosë nohuanton, co a'ninquëchin nininsopitahuë' na'con

na'con yonquirëhua'. 25 Nonënpoa' a'naíchin nipirinhuë', nisha nisha ya'huëtërin. Co nino'huitonahuë', nicatahuapi. 26 Maquënpoa tëranta' iquin nipachina, ya'ipi ninatanë'. Inapochachin maquënpoa tëranta' pa'yatohuachinënpoa', ya'ipi nonënpoa' capa cancantërin.

27 Canpoanta' imarëhua' ni'ton, a'na huëntoínchin ninëhua'. Nonën pochin Quisocristo ni'ninpoa'. A'naya a'nayanpoa' nohuantërinpoa'. 28 Yosë nisha nisha acorinpoa' imarëhuasopita capini nicatahuacaso marë'. Quisocristo isoro'paquë nipon, a'naquën acorin paatona' nanamën a'chinacaiso marë'. Inapita'ton Yosëri acorin. Ina quëran a'napitanta' acorin pënëntacaiso marë'. Naporahuaton, a'naquëonta' acorin Quisocristo nanamën a'chinacaiso marë'. Yosë nohuanton, a'naquën sacai' nininso' nanitaparin. A'naquën acorin cania'piro'sa' anoyatacaso marë'. A'naquën acorin a'napita catahuacaso marë'. A'naquën acorin hua'an pochin nicacaso marë'. A'naquën Yosë nohuanton, nisha nananquë nonpiso pochin nonin. 29 Co ya'ipinpoa' acorinpoahuë' paatëhua' a'chinacaso marë'. Co ya'ipinpoa' nitopënëntërëhuahuë'. Co ya'ipinpoa' Quisocristo nanamën a'chinacaso' ananitërinpoahuë'. Co ya'ipinpoa' sacai' nininsopita nanitaparëhuahuë'. 30 Co ya'ipinpoa' ananitërinpoahuë' cania'piro'sa' anoyatacaso'. Co ya'ipinpoa' nisha nananquë nonëhuahuë'. Nisha nanan natanpatëhuara, co ya'ipinpoa' nanitërëhuahuë' ma'sona tëninso' sha'huicaso'. Co ya'ipinpoa' inachachin nicacaso' acorinpoahuë'. Ispirito Santo nohuanton, nisha nisha ninëhua'. 31 Yosë nontoco' Ispirito Santo catahuainquëma' noya noya nininsopita nitotatoma' a'napita catahuacaso marë'.

Ninosorocaso' ya'huërinso'

Napoaponahuë', piyapi nosorocaso' noya nóya tënahuë. Ina a'chinchinquëma'.

13 1 Nisha nananquë nonpiso pochin nitononarihuarahuë', co piyapi'sa' nosorohuatëhuahuë', topinan quëran nonarihua'. Anquëni pochachin nonarihuarahuënta', co nosorohuatëhuahuë', hua'na, canpana inapita irininso pochin Yosë nataninpoa'. 2 A'naquënpoa' Yosë yonquirinso chachin nitotatëhua', sha'huitarëhua'. Ya'ipi nitotarihuarahuë', co piyapi'sa' nosorohuatëhuahuë', topinan quëran nitotarihua', co Yosë noya ni'sarinpoahuë'. Yosë chiníquën natëtëhua', nontohuatëhua', motopi chi'huincacaso pochin nanitapapirëhuahuë', co piyapi'sa' nosorohuatëhuahuë', topinan quëran natërëhua', co Yosë noya ni'sarinpoahuë'. 3 Ya'ipi ma'shanënpoa' sa'ahuaro'sa' quëtopirëhuahuë', co tëhuënchachin nosorohuatëhuahuë', topinan quëran quëtarihua'. "Pën quëran yatëpapirinacohuënta', imamiatarahuë," tarihuarahuë', co piyapi'sa' nosorohuatëhuahuë', co manta' Yosë'pa' canarihuahuë'.

4 Piyapi'sa' nosorohuatëhua', co yano'huirihuahuë'. Noya nontatëhua', catahuarihua'. Piyapi'sa' nosorohuatëhua', co noyapatëhua', no'huiarihuahuë'. Co nocantarihuahuë'. "Caso' noya noyaco," co tarihuahuë'. 5 Piyapi'sa' nosorohuatëhua', co pi'pisha tëranta' atapanarihuahuë'. Co canpoara nohuantërëhuasoachin yonquiarihuahuë'. Tëhuënchachin nosorohuatëhua', no'huipirinënpoahuënta' co no'huirihuahuë'. Pinopirinënpoahuënta', co ina yonquiarihuahuë', naniantarihua'. 6 Piyapi'sa' co noyahuë' nipachina',

tëhuënchachin sëtarihua'. No'tëquën yonquihuachina', canpoanta' noya cancantarihua'. 7Co noyahuë' nanan natantohuatëhua', co a'naroáchin natëtarihuahuë'. Noya yonquiatëhua', natëarihua'. "Yosë nohuanton, oshaquëran noya cancantapon," ta'tëhua', ninarëhua'. Ma'sha onpotopirinënpoahuënta', ya'ipi ahuantarihua'.

8Ipora quëran huarë' ninosoromiatacaso' ya'huërin. A'naquën ipora Yosë yonquirinso chachin piyapi'sa' sha'huitapirinahuë', a'na tahuëriso' co huachi ina sha'huitacaso' ya'huaponhuë'. A'naquëonta' nisha nananquë nonpiso pochin nonpi. A'na tahuëriso nipirinhuë' co huachi ina pochin nonacaso' ya'huaponhuë'. Iporaso' a'naquën nitotërin a'chinacaso'. A'na tahuëri co huachi ma'sha anitotacaso' ya'huaponhuë'. Inapitaso' co ya'huëmiatarinhuë'. Nipirinhuë', ninosorocasoso' ya'huëmiatarin. 9Iporaso' co ya'ipi nitotërëhuahuë'. Co inquënpoa tëranta' no'tëquënáchin nitopënëntërëhuahuë'. 10A'na tahuëriso nipirinhuë' Yosë'pa' ya'ipi nitotarihua'. Naporo' co a'chinacaso' ya'huaponhuë'. Co huachi nipënënacaso' ya'huaponhuë'. Ya'ipi noya nisapi.

11Iráca hua'huatarihua', hua'huasha pochin nonëhua', hua'huasha pochin yonquirëhua'. Iporaso nipirinhuë' nani mashotërëhua'. Co huachi hua'huasha pochin nonëhuahuë'. Co huachi hua'huasha pochin ninëhuahuë'. 12Hua'na huënaratërinquë sacóshin hua'yanënpo' quënanë'. Inapochachin iporaso' pi'pisha Yosë nohuitërëhua'. Yosë'paso nipirinhuë' a'ninquëchin Yosë nohuitarihua'. Iporaso' co Yosë pochin ya'ipi nitotarihuahuë'. Inatohuaso nipirinhuë' ya'ipiya nitotarihua'. Yosë noyá nohuitërinpoa'. A'na tahuëri canpoanta' inapochachin ina noya nohuitontarihua'. 13Cancanënpoa quëran huarë' Yosë natëcaso' ya'huërin. "Co onporonta' nonpintarinpoahuë'," ta'tëhua', inasáchin ninacaso' ya'huërin. Ninosorocasonta' ya'huërin. Yosëso' na'con na'con nohuantërin ninosorocaso'.

Nisha nisha nananquë nonpiso'

14 1Napoaton iyaro'sa', noya ninosoroco'. Ina quëran Yosë nontoco' Ispirito Santo catahuainquëma' ma'sona nohuantërinso' nicacamaso'. Yosë nanamën sha'huicaso' na'con na'con nohuantoco'. 2A'naquën Ispirito Santo nohuanton, nisha nananquë nonpiso pochin nonpi. Co natanchináchinhuë' nonpi ni'ton, co piyapi'sa' natanpihuë'. Yosëíchin natanin. Yosëri ayonquirinso' nonsapirinahuë', co a'napitari natanpihuë'. 3Napoaponahuë', Yosë nanamën sha'huitohuatëhuaso', noya nataninënpoa'. Ina yonquihuachina', noya noya imasapi. Sha'huitohuatëhua', achinicancanarihua'. Sëtopirinahuë', natanatënënpoa', chiníquën cancantapi. 4Nisha nananquë nonpiso pochin nonpachina', inahuara Yosë yonquiatona', chiníquën cancantapi. Nipirinhuë', Yosë nanamën sha'huitohuachinënpoa', ya'ipi imarëhuasopita natanpatëhua', chini chiníquën cancantarihua'.

5Nisha nananquë pochin nonacaso' noya nipirinhuë', Yosë nanamën sha'huicaso' noya noya, tënahuë. Ina na'con na'con Yosë nohuantërin. Nisha nananquë nonpachina, ina piquëran ma'sona tapon naporinso' sha'huichinënquëma'. Imaramasopita natanatoma', noya yonquicamaso marë' sha'huichinënquëma'. 6Yosë a'chintohuachincora, inachachin iyaro'sa'

sha'huitëranquëma'. Ina anitotohuachincora, nanamën chachin a'chintëranquëma'. Inapotato, catahuaranquëma' noya noya imacamaso marë'. Nisha nananquë nonpiso pochin nontëranquëma' naporini, co nataintomacohuë'. Co ina quëran noya noya imaitomahuë'. Canpita nananquë chachin no'tën nanan pënënpatënquëma', tëhuënchachin catahuaranquëma'.

7 Ni'co'. Quina co noya pihuihuachinahuë', napoonin natanpi. Quitaranta' co noya pi'nihuachinahuë', napoonin natanpi. 8 Tronpitanta' nisha nisha pihuipi sontaro'sa' nitotacaiso marë'. A'na tahuëri inimicoro'sa' huë'pachinara, tronpita pihuipi sontaro'sa' përacaiso marë'. Co no'tëquën pihuihuachinahuë', co sontaro'sa' niyontoanpihuë' inimicoro'sa' ahuëcaiso marë'. 9 Inapochachin canpitanta' nisha nananquë nonpiso pochin nonpatama', co natanarinënquëmahuë'. Topinan quëran nonsarama'. 10 Tëhuënchachin iyaro'sa' nisha nisha nanan ya'huërin. Nisha nisha piyapi'sa' ninontacaiso marë' ya'huëpirinhuë', 11 co nitotohuatëhuahuë', co natanarihuahuë'. "Nisha piyapi ni'ton, nisha nananquë nonin," tënëhua'. Co ninontacaso' nanitarihuahuë'. 12 Na'con nohuantërama' Ispirito Santo catahuainquëmaso'. Nisha nisha nicacamaso' nohuantërama' ni'quëhuarë' ma'sona tëranta' nipatama', a'napita imapisopita catahuaco' noya noya cancantacaiso marë'.

13 Napoaton nisha nananquë nonpiso pochin yanonpatama', Yosë nontoco' ma'sona tapon nonamaso' nitotamaquë. Ina quëran nitotatoma', canpita nananquë chachin piyapi'sa' sha'huitoco'. 14 Nisha nananquë Yosë nontohuato, ispiritonëhuë quëran nontopirahuë', ma'sona tapo naporahuëso' co nitotërahuë'. 15 Napoahuarë', ¿onpocasota ya'huërin? Ispiritonëhuë quëran Yosë nontarahuë', cantarahuë, napoarahuë. Napoaporahuë', ma'sona tapo naporahuësonta' yonquiato, Yosë nontarahuë, cantarahuë napoarahuë, tënahuë. 16 Niyontonpatama', a'naquëma' Yosë chinotatoma', "Yosparinquën," itohuachina, napopináchin yonquiatoma', "Amen," tënama'. Napoaponahuë', nisha nananquë nonpiso pochin nontërama' naporini, a'napitaso' co nitotatonahuë', co "Amen" ta'caiso' nanichitonahuë'. 17 Noya Yosë nontopiramahuë', a'napitaso' topinan quëran natanpi ni'ton, co catahuaramahuë'. 18 Canta' nisha nananquë nonpiso pochin nitononahuë. Canpita quëran na'con na'con nitotërahuë. Ina marë' "Yosparinquën" itërahuë Yosë. 19 Napoaponahuë', Yosë chinotacaso marë' niyontonpatëhua', a'chinacaso' noya noya tënahuë. Nisha nananquë pochin nonato, shonca huaranca nanan nonahuë naporini, topinan quëran nointohuë'. Canpoa' nananquë cara nanaínchin tëranta' nonpato, natanama' ni'ton, noya noya ninin, tënahuë.

20 Canpitaso' iyaro'sa' chinotono'sa pochin yonquico'. Ama hua'huaro'sa pochin yonquicosohuë'. Napoaponahuë', hua'huaro'sa pochin noyápiachin cancantatoma', noyasáchin nico'. Inapitaso' co yonquiyatërapihuë' oshahuanacaiso'. 21 Yosë quiricanënquë iráca ninshitërin: "Cotioro'sa' hua'qui' pënënpirahuë', co yanatërinacohuë'. Napoaton nisha piyapi'sa' inaquë a'parahuë. Nisha nananquë nontapirinahuënta', co natëarinacohuë'," tënin Yosë. 22 A'naquën nisha nananquë nonpiso pochin nonpi. Co imapisopitasohuë' ayonquicaiso marë' napopi. "Yosë nohuanton, naporin," ta'tona',

yonquiapona' nimara. Imarëhuasopitaso nipirinhuë', canpoara nanamënpoaquë chachin Yosë nanamën sha'huitohuachinënpoa', noya cancantarihua': "Ma noyacha catahuarinpoa paya," tarihua'. 23 Yosë chinotacaso marë' niyontonëhuaquë, a'naquën co Yosë imana'piro'sahuënta' ya'conpi. Nisha nananquërachin nonpatama', co natanatonaraihuë': "Hua'yantomarai'," tapona'. 24 Nipirinhuë', Yosë nanamën a'chintohuatama', co imarinsopitahuënta' noya natanapi. Pënëntërinso' natanahuatona', yonquiapi: "Tëhuënchachin canta' co noyahuë' nicato, oshahuanahuë," tosapi. 25 Cancanëna quëran yonquipisopita a'ninquëchin sha'huitapi ni'ton, ina yonquiatona', oshanëna marë' sëtapi. Isonahuatona', Yosë chinotapi: "Tëhuënchachin Yosë catahuarinquëma'," itarinënquëma'.

Niyontonpachinara Yosë chinotopiso'

26 Napoaton iyaro'sa' niyontonpatama', noyasáchin yonquico'. A'naquëma' cantarama'. A'naquëma' Yosë nanamën a'chinarama'. A'naquëma' Yosë anitotërinquëmaso' sha'huitarama'. A'naquëmanta' nisha nananquë nonpiso pochin nonsarama'. Ina piquëran a'naquëmaso' ma'sona tapon nonamaso' canpita nananquë sha'huitarama'. Ma'sona tëranta' nipatama', nicatahuaco' ya'ipinquëma' noya noya imacamaso marë'. 27 Nisha nananquë pochin yanonpachina', a'naya a'naya noina'. Catoya'pihuë nipon, caraya'pihuë nipon, inaíchin noina'. Naporahuaton, a'nanta' ma'sona tapon noninso' sha'huiin. 28 Co insoari tëranta' sha'huitacaso' nanitohuachinhuë', niyontonpiquë ama ina pochin noinasohuë'. Ina pochin yanonpachin, inaora paaton, noin Yosëíchin natanacaso marë'. 29 Niyontonpatama', catoya, caraya nimara Yosëri anitotërinso' sha'huiina'. A'napitaso' nataina'. No'tën nanan nipachin, noya natanatoma' yonquico' no'tëquën natëcamaso marë'. Yosë nanamënáchin imacaso' ya'huërin. 30 A'nanta' inaquë huënsërinso' Yosëri nanan anitotohuachin, inanta' sha'huiin. Yasha'huihuachin, ya'nan nona'pi ta'taton, nata'in. 31 Inapoatoma', a'naya a'nayanquëma' pënëntoco'. Ya'ipinquëma' noya noya yonquicamaso marë' nipënënco'. Napohuatama', canpita capini niachinicancanarama'. 32 Nipënënpatëhua', a'naya a'nayanpoa' pënëntacaso' ya'huërin. A'na'ton tonihuachin, a'nanta' pënëntanta'in. Ina toniantahuachin, a'nanta' pënëntanta'in. 33 Yosëso' co nisha nisha ayonquirinpoahuë'. Catahuarinpoa' sano cancantacaso'. Niyontonëhuaquënta' catahuarinpoa' a'naya a'nayanpoa' pënëntatëhua' noya Yosë chinotacaso marë'.

Ya'ipi Yosë imarëhuasopita nisha nisha niyontonëhuaquë, 34 sanapi'saso' ta'tatona', nataina'. Ama pënënchinasohuë'. "Quëmapi'sa' natëina'," tënin Yosë pënëntërinquë. 35 Ma'sona yanitotohuachina', pëinënaquë so'ina' nataina'. Yosë chinotacaso marë' niyontonpatama', sanapi'saso' co nonacaiso' ya'huërinhuë'.

36 Isonta' yonquico'. Co canpita'ton Yosë nanamën nitotëramahuë'. Naporahuaton, co canpitaráchin a'chintërainquëmahuë'. 37 Yosë nanamën chachin no'tëquën a'chintëranquëma'. No'tëquën ninshitëranquëma'. Insosona yapënëntohuachin, natëinco. Ispirito Santo tëhuënchachin catahuahuachinquëma', ina nanan chachin natëarama'. 38 Nisha a'chintohuachinënquëma', ama natëtocosohuë', tënahuë.

39 Napoaton iyaro'sa', Yosë anitotërinquëmaso' sha'huicamaso' na'con
na'con nohuantoco'. A'naquën nisha
nananquë nonpiso pochin yanonpachina, tananpitoco' noin. 40 Nipirinhuë', ama noncarocosohuë'. A'naya
a'nayanquëma' nonco'. Noyápiachin
cancantatoma', Yosë yonquico'.

Quisocristo nanpiantarinso'

15 1 Yosë nanamën iyaro'sa', nani
a'chintëranquëma'. "No'tëquën nontërincoi," ta'toma' natërama'.
Natëtoma', imamiatarama'. Ina nanan
chachin sha'huitaantaranquëma'
yonquicamaso marë'. 2 Ina natëmiatohuatama', Yosë nicha'ësarinquëma'.
A'naquënso nipirinhuë': "Imarahuë,"
taponaraihuë', topinan quëran napopi.
Co cancanëna quëran natëpihuë'. Inapitaso' co nicha'ësarinhuë'.

3 Ya'nan a'chintaponquëma', Yosë
anitotërincoso chachin sha'huitëranquëma': "Oshanënpoa' inquitinpoaso marë' Quisocristo chiminin,"
itëranquëma'. Iráca Yosë quiricanën
quëran ninorinso chachin chiminin.
4 "Chiminpachina, pa'pitopi huachi.
Pa'pitopirinahuë', cara tahuëri quëran
nanpiantarin," itëranquëma'. Quiricanënquë ninorinso chachin nanpiantarin:
5 Nanpiantarahuaton, Pitro ya'notërin.
Ca'tano'sanënpitanta' ya'notërin. 6 Ina
quëran na'a imapisopita niyontonasoi',
ya'notaantarin. A'natërápo pasa na'con
ni'pi. Ipora huanta' nanpirapi. Caraíchin
nani chiminpi. 7 Santiaconta' ya'notërin.
Naporahuaton, ya'ipi a'chinacaso marë'
acorinsopita ya'notaantarin. Ina quëran
inápaquë panantarin.

8 Piquëran huarë' canta' ni'nahuë.
Ana'huaya pochin nipirahuë', inápa
quëran ya'notimarinco. Naporo huarë'
imarahuë. 9 Imapisopita aparisitërahuë
ni'ton, co acoincoso' ya'huërinhuë',
topirahuë'. Pa'pi co noyahuë' cancantopirahuë', anoyacancantatonco, acorinco
paato a'china'huaso marë'. 10 Inaora
nohuanton, Yosë catahuarinco. Co
catahuarincohuë' naporini, co manta'
nanichitohuë'. Catahuahuachincora,
pa'nahuë nanamën a'chinapo. Co topinan
quëran catahuarincohuë'. Caso' na'con
na'con Yosë marë' sacatërahuë. Co
cariso' piyapi'sa' anoyacancantërahuë'.
Yosë achinicancaninco a'china'huaso
marë'. Ina catahuarinco ni'ton, a'chinpatëra na'a piyapi'sa' imasapi. 11 Yosë
nanamën a'chintëranquëma'. Quisocristo ca'tano'sanënpitanta' a'chinpi.
Ina nanansáchin a'chintërainquëma',
natërama'.

Quisocristo imarëhuasopita nanpiantacaso' ya'huërinso'

12 "Quisocristo nanpiantarin huachi,"
itërainquëma' ni'ton, ¿onpoatomata'
a'naquëmaso' co no'tëquën yonquiramahuë'? "Co Yosë ananpitaantarinpoahuë'," toconama'. 13 Co nanpiantacaso' ya'huërinhuë' naporini, co Quisocristo tëranta'
nanpiantaitonhuë'. 14 Co nanpiantarinhuë'
naporini, topinan quëran a'chinchitënquëmahuë'. Canpitanta' topinan quëran
natëitomahuë'. 15 Co nanpiantarinhuë'
naporini, nani nonpinchitënquëmahuë'. Nipirinhuë', co iyaro'sa' nonpin
nanan a'chintërainquëmahuë'. "Yosëri
chachin ananpitaantarin," itohuatëinquëmara, no'tëquën nontërainquëma'.
16 Co ananpitaantainpoaso' ya'huërinhuë' naporini, co Quisocristo tëranta'
nanpiantaitonhuë'. 17 Co nanpiantarinhuë' naporini, topinan quëran
imaitërihuahuë', co oshanënpoa'
inquichitonpoahuë'. 18 Co nanpiantarinhuë naporini, a'naquën imapisopita
nani chiminpi ni'ton, parisitopiquë

pa'itonahuë'. 19 Isoro'pa marëáchin
Quisocristo imarëhua' naporini, pa'pi
nosorochitërihuahuë'.
20 Nipirinhuë', Quisocristo tëhuënchachin nani nanpiantarin. Ya'nan cayarinso'
sënarëso pochin ina'ton nanpiantaton,
nanpimiatarin. Ina quëran canpoanta'
chiminarihuarahuë', nanpiantarihua'.
21 Atan'ton co Yosë natëtonhuë', chiminin
ni'ton, canpoanta' chiminëhua'. Inapochachin Quisocristoso' chiminaponahuë', nanpiantarin ni'ton, canpoanta'
nanpiantarihua'. 22 Atan pochin cancantatëhua', ya'ipinpoa' chiminëhua'.
Napoaponahuë', Quisocristo imapatëhua', ya'ipinpoa' ananpitaantarinpoa'.
23 Co napopináchin nanpiantarihuahuë'.
Quisocristo'ton nanpiantarin. A'na
tahuëri o'mantahuachin, imarëhuasopitanta' ananpitaantarinpoa'. 24 Ina
quëran ya'ipiya naniarin. Iporaso' nisha
nisha hua'ano'sa', copirnoro'sa', inapita
chiníquën nanantatona', camairinënpoa'. Sopairo'santa' yacamairinënpoa'.
Quisocristo o'mantahuachin, ya'ipiya
minsëarin. Nani minsëhuachin, Tata
Yosëíchin ya'ipiya hua'anëntarinpoa'.
25 Ina nohuanton, Quisocristo chiníquën
nanantarin. Ya'ipi hua'anëntarin. A'na
tahuëri ya'ipi inimicoro'sa' minsëarin.
26 Ina quëran huachi chimirionta'
ayatarin. Ananpitaantahuachinpoa',
chimirin minsëarin huachi. Co huachi
chiminacaso' ya'huaponhuë'. 27 "Yosë
nohuanton, ya'ipiya minsëarin huachi,"
tënin Yosë quiricanënquë. Napoaton
Quisocristo ya'ipiya hua'anëntarin. Tata
Yosëíchin co hua'anëntarinhuë'. Inari
Quisocristo chiníquën nanan quëtërin.
28 Ina nohuanton, Quisocristo ya'ipiya
minsëarin. Nani minsëhuachina, inanta'
Yosë hui'nin ni'ton, pa'pin natëmiatarin.
Naporo quëran huarë' Yosëáchin ya'ipiya hua'anëntomiatarin.

29 ¿Onpoatomata' ipora huanta' a'naquëma' co natëyátëraramahuë'? "Co
Yosë ananpitaantarinpoahuë'," tocona-
ma'. Co no'tëquën yonquiramahuë'.
A'naquën chiminpisopita yonquiatona',
inapita ya'huërënamën aporihuanpi. Co
nanpiantacaso' ya'huërinhuë' naporini,
¿ma'marëta' inapitanta' napo'itonahuë'?
30 ¿Ma'marëta' quiyanta' parisitaporaihuë',
a'chinárai? Nani tahuëri yaahuërinacoi.
Co nanpiantahuatëhuahuë', topinan
quëran parisitërai. 31 A'naquën yatëparinaco. Nani tahuëri "Chiminapo nimara,"
tënahuë. Tëhuënchachin no'tëquën nontëranquëma'. Quisocristo catahuarinco
ni'ton, a'chintohuatënquëmara, noya
imarama'. Ina marë' nóya cancantërahuë.
32 Ipisoquë a'chinahuëso marë' chiníquën
no'huirinaco. Ni'ni pochin cancantatona',
yatëparinaco. Ahuantaporahuë', ¿ma'ta'
ina marë' canarahuë? Isoro'paquëráchin
ya'huërëhua' naporini, co manta' canaitërihuahuë'. Co nanpiantacaso' ya'huërinhuë' naporini, co Yosë yonquicaso'
ya'huë'itonhuë'. "¡Huëco' coshatahua'.
Huëco' o'oahua'. Co hua'quiya quëranhuë'
chiminarihua' ni'ton, capa cancantahua'!"
topiso pochin nichitërihuahuë'.
33 Ama ina pochin yonquicosohuë'.
Ni'cona a'napita anishacancantochinënquëma'. "Co noyahuë' nipisopitarë'quëma'
nipayahuatama', canpitanta' nitapicancanarama'. Inapita nonanpatama', co
huachi noyápiachin cancantaramahuë'."
topi iráca. No'tëquën napopi. 34 No'tëquën
yonquiatoma', noyasáchin nico'. Ama
huachi tëhuëcosohuë'. A'naquëma' co Yosë
nohuichátëraramahuë'. Ina yonquiatoma',
tapanacamaso' ya'huërin, tënahuë.

Nasha nonënpoa' quëtarinpoaso'

35 A'naquëma' yanitotërama'.
"Chiminpatëhua', ¿onporahuatëhuata'

nanpiantarihua'? ¿Onpopinta' nonënpoa' ya'huëtaponpoaso'?" tënama'. 36 ¡Co canpitaso' nitoyonquiramahuë'! Ni'cochi. Ya'pirin sha'patëra, ya'pirin chachinso' chimininso pochin ninin. Acopo' ya'pira'huainso nipirinhuë', noya papotërin. 37 Tricoraya yonquia'ahua'. Ina sha'patamara, aipi noshinënso' co papotërinhuë'. Ya'pira'huain papotohuachina, nisha ya'norin huachi. 38 Yosë nohuanton, ma'sha papotërin. Nisha nisha ya'pirin sha'patëra, nisha nisha papotërin. Co napopináchin papotërinhuë'. Yosë nohuanton, naporin. 39 Ma'sharo'santa' nisha nisha noshatopi. Piyapinpoanta' nonënpoa' nisha. Ohuacaro'sa', inairaro'sa', samiro'sa', inapitanta' nisha nisha noshatopi. Co napopináchin noshatërëhuahuë'. Nisha nisha acorinpoa'. 40 Nisha nisha ma'sha isoro'paquë ya'huërin. Inápaquë ya'huëpisopitanta' nisha nisha ya'nopi. Co napopináchin noyápiachin ya'nopihuë'. 41 Pi'iso' huënaráchin huënaráchin a'pinin. Yoquinta' nisha a'pinin. Tayoraro'santa' nisha nisha a'pinpi. Co napopináchin a'pinpihuë'.

42 Inapochachin canpoanta' nanpiantahuatëhua', nisha ya'noarihua'. Chiminpatëhuara, nonënpoa' chanatopirinhuë', nanpiantahuatëhua', nasha nonënpoa' ya'huëtarinpoa'. Co onporonta' chanatarinhuë'. 43 Iporaso' nonënpoa' co onpopinchin noyahuë'. Chiminpatëhua', pa'pitarinënpoa'. A'na tahuëriso' nipirinhuë', noyápiachin nonënpoa' ya'huëtarinpoa'. Iporaso' co chinipirëhuahuë'. Nanpiantahuatëhua', chiniarihua'. 44 Isoro'pa marëáchin nonënpoa' ya'huëtërinpoa' ni'ton, chiminëhua'. Pa'pitopirinënpoahuë', ananpitaantahuachinpoa', nisha nonënpoa' quëtarinpoa' Yosë'pa' ya'huëcaso marë'. Iporaso' nonënpoa' Yosë acotërinpoa' isoro'paquë ya'huëcaso marë'. A'na tahuëriso nipirinhuë' noya noya nonënpoa' quëtarinpoa' inápaquë ya'huëcontacaso marë'.

45 Yosë quiricanënquë tapon: "Iráca Yosëri ya'nan quëmapi nininso' Atan itërin. Inaso' nonën quëtërin isoro'paquë nanpicaso marë'," tënin. Iporaso' Quisocristonta' Atan pochin nicaponahuë', Yosë chachin ni'ton, catahuarinpoa' canpoanta' Yosë pochin nanpicaso marë'. 46 Napoaponahuë', ya'nan nipon, nonënpoa' quëtërinpoa' isoro'paquë nanpicaso marë'. Ina piquëran nasha nonënpoanta' quëtarinpoa' inápaquë nanpimiatacaso marë'. 47 Atanso' no'pa quëran ninin isoro'paquë nanpicaso marë'. Quisocristoso nipirinhuë' Yosë ya'huërin quëran o'marin ni'ton, noya noya ninin. 48 Ya'ipi piyapinpoa' Atan pochin nicatëhua', ina nonën pochin ya'huëtërinpoa'. Napoaponahuë', Quisocristo imapatëhua', a'na tahuëri ina nonën pochachin ya'huëtarinpoa'. 49 Iporaso' Atan pochin ya'norëhua'. A'na tahuëriso nipirinhuë' Quisocristo pochin ya'noarihua'.

50 Nonënpoa' ipora ya'huëtërinpoaso' co nanitërinhuë' Yosë hua'anëntërinquë paacaso'. Chiminpatëhua', nonënpoa' chanatarin, co ya'huëmiatarinhuë'. 51 Noya natanco iyaro'sa'. Na'a piyapi'sa' co nitotopirinahuë', sha'huitaranquëma'. Co ya'ipi imarëhuasopita chiminarihuahuë'. Napoaponahuë', Yosë nohuanton, ya'ipi imarëhuasopita nisha ya'noarihua'. 52 A'nanaya nisha nonënpoa' ya'huëtarinpoa'. O'mantacaso' tahuëri nanihuachin, tronpita pihuirarin. Pihuihuachin, chiminpisopita nanpiantarapi. Quisocristo imapi ni'ton, ananpitaantarin huachi. Naporo' ya'ipi imarëhuasopita nisha nonënpoa' ya'huëtarinpoa'. Co huachi

chiminarihuahuë'. 53 Nonënpoa' ipora
ya'huëtërinpoaso' chanatarin. A'na
tahuëriso nipirinhuë' nisha nonënpoa'
ya'huëtohuachinpoa', co chanatarin-
huë'. Nasha a'morëso pochin nisarihua'.
Co huachi chiminarihuahuë'. 54 Nisha
nonënpoa' quëtohuachinpoa', nanpian-
tarihua'. Yosë quiricanën quëran ninoton,
naporin: "A'na tahuëri Yosëri chimirin
minsëarin. Co huachi chiminacaso'
ya'huaponhuë'. 55 ¿Onporahuatonta'
chimirin minsëarinpoa'? Co huachi
nanitarinhuë'. Ya'huan quëtëhuachin-
pora chiminëso pochin chiminacaso'
ya'huëpirinhuë', co huachi chimina-
caso' të'huatarihuahuë'," tënin. 56 Yosë
iráca pënëntërinso' co natëtatëhuahuë',
oshahuanëhua'. Oshahuanëhua' ni'ton,
chiminacaso' ya'huërin. 57 Ya'huëpirin-
huë', ¡ma noyacha Tata Yosëso' ni'ton,
nicha'ërinpoa paya! Ina nohuanton,
Quisocristo ya'huërëtërinpoa'. Corosëquë
chiminaton, sopai minsërin. Nanpian-
tarahuaton, chimirionta' minsërin. Ina
marë': "Yosparinquën," itahua'.

58 Napoaton iyaro'sa' chiníquën
cancantoco'. Nosororanquëma' ni'ton,
pënënaranquëma': Ama nisha nisha
yonquicosohuë'. Naporahuaton,
paatoma' a'napita a'chintëra'piaco'.
Sinioro catahuahuachinquëma', co
onporonta' topinan quëran a'chinara-
mahuë'. A'chinpatama', Yosëri nohuan-
tërinsopita imasapi huachi.

Pahuantërinsopita catahuacaso' ya'huërinso'

16 1 A'nanta' sha'huichinquëma',
yonquico'. A'naquën imapisopita
ma'sha pahuantarin ni'ton, parisitapi.
Inapita catahuacaso marë' coriqui
yaa'parama'. Carasiaquë imapisopi-
tanta' coriqui a'parapi. Inapita nani
sha'huitërahuë coriqui yontonacaiso
marë'. Inapochachin canpitanta' sha'-
huitaranquëma'. 2 Nani Tomio tahuëri
niyontonpatama', coriqui acoco'. Nani-
tëramaso' acoco'. Na'con canahuatama',
na'con quëtoco'. Pi'pian canahuatama',
pi'pian quëtoco'. Nani simana inapo-
huatama', nicaponquëma' pa'pato,
coriqui yontonamaso' quënanconа-
rahuë. 3 A'naquëma' noya ni'nama-
sopita huayonco' coriqui quëpacaiso
marë'. Canconpato, quiricatarahuë
huayonamasopita nohuitacaiso marë'.
Nani quiricatahuato, inarë chachin
huayonamasopita a'paarahuë. Quiro-
sarinquë quëparapi pahuantërinsopita
quëtacaiso marë'. 4 Nanitohuato, canta'
pa'samaraco. Pa'patoso', napopináchin
pa'sarai.

Nicapon yapa'ninso'

5 Nicaponquëma' yapa'pirahuë', iporaso'
co nanitërahuë'. Masitonia parti paca'-
huaso' ya'huërin. Nani ni'tontahuato,
ya'huëramaquë pa'sarahuë. 6 Canpita-
taquë hua'quimiáchin yacaparanquëma'.
O'napi tahuëri inaquë na'huëanatapo
nimara. Ina quëran catahuaramaco
a'na parti paca'huaso', topirahuë'.
7 Co topinan niraponquëmahuë'.
A'na tahuëri Yosë nohuantohuachin,
hua'qui' yacaparanquëma'. 8 Iporaso
nipirinhuë' Ipisoquë ya'huato, a'chi-
nárahuë. Pinticostisë tahuëri huarë'
isëquë ya'huapo. 9 Yosë nohuanton,
na'a piyapi'sa' isëquë yaimapi ni'ton,
a'chintárahuë. A'naquënso' no'huipiri-
nacohuë', pënëntárahuë. Na'amiachin
imasapi.

10 Iya Timotio cantonpachinquëma',
noya nontoco' noya cancanchin. Ca
pochachin inanta' Yosë nanamën
a'chinarin. 11 Hui'napi nipirinhuë',
ama nocancosohuë', noya natanco'.
Noya nontatoma', catahuaco' isëquë

huënanta'in. Ina ninarahuë. A'napita iyaro'sarë' canquimapon, tënahuë.

12 Iya Aporosënta' sha'huitopirahuë'. "Iyaro'sa' pa'pachina', quëmanta' paquë'," itopirahuë', co ipora nohuantërinhuë'. Nanitohuachin, nicaponquëma' pa'sarin.

Tiquiapon pochin pënëninso'

13 Ama huë'ërëso pochin cancantatomarahuë', noya yonquico'. Ya'ipi cancanëma quëran natëmiatoco'. Ma'sha onpoapomarahuënta', chiníquën cancantoco'. Niachinicancanco'. 14 Ma'sona tëranta' nipatama', noya ninosoroatoma', nico'.

15 Istipano sa'inë chachin nohuitërama'. Iráca Acaya parti a'chinpatëra, inapita'ton Quisocristo imapi. Pëinënquë ya'huëpisopitanta' imasapi. Imatona', na'con catahuarinënquëma'. Ya'ipi imapisopita catahuapi. 16 Inapitaso' noya natëco', tënahuë. A'napitanta' chiníquën catahuarinquëma' noya imacamaso marë'. Insosona ina pochin a'chintohuachinquëma', noya ni'co'.

17 Istipanasë, Portonato, Acaico, inapita isëquë cantihuachinacora, nóya cancantërahuë. Canpitaso' aquë ya'huatoma', co ni'namacohuë'. Inapitaso' ya'huërama quëran huëcatona', catahuarinaco. 18 Noya nontatonaco, achinicancaninaco. Canpitanta' achinicancaninënquëma', tënahuë. Cancoantahuachina', noya nicatoma', natanco'.

19 Ya'ipi imapisopita Asia parti ya'huëpiso' yonquiatënquëma', saludos a'patarinënquëma'. Aquira sa'inë chachin na'con yonquiatënquëma', saludos a'patarinquëma'. Pëinënquë niyontonpisopitanta' yonquirinënquëma'. Canpitanta' Sinioro imarama' ni'ton, na'con yonquirinënquëma'. 20 Ya'ipicoi saludos a'patarainquëma'. Noya iyaro'sa' ya'huëco', tënai. Noya ninosoroatoma', nisë'quëco'.

21 Ca Paonoco na'con yonquiranquëma'. Caora imirahuë quëran isoíchin ninshitaranquëma'.

22 Insosona co Sinioro Quisocristo nosorohuachinhuë', Yosëri ana'inchin. ¡A'naroáchin Sinioro o'mantaquë'! tënahuë.

23 Inaora nohuanton, Sinioro Quisoso catahuainquëma'. 24 Ya'ipinquëma' Quisocristo imarama' ni'ton, nosororanquëma'. Nani ninshitëranquëma huachi.

Paono

Paonori Corintoquë ya'huëpisopita ninshitaantarinso'

Imapisopita yonquiaton, nanan a'patërinso'

1 [1]Ca Paonoco ninshitantaranquëma'. ¿Noya canpitanta' ya'huarama'? Noya canta' ya'huarahuë. Yosë nohuanton, Quisocristo acorinco nanamën a'china'huaso marë'. Iya Timotioro'co nanan a'pataranquëma'. Corintoquë ya'huëramasopita ninshitaranquëma'. Yosë nohuanton, canpitanta' huëntonënquë ya'conama'. Acaya parti nisha nisha ninanoro'saquë imaramasopita yonquiatënquëma', ninshitaranquëma'. [2]Inaora nohuanton, Tata Yosë catahuainquëma'. Asanocancainquëma'. Sinioro Quisocristonta' inachachin catahuainquëma'.

Paono parisitaponahuë', Yosëri achinicancaninso'

[3]—Ma noyacha Tata Yosëso paya. Sinioro Quisocristo pa'pin inaso'. Na'con nosororinpoa' ni'ton, catahuarinpoa' chiníquën cancantahuaso'. Nani tahuëri inasáchin achinicancaninpoa'. [4]Ma'sona tëranta' onpohuatëhua', ina catahuarinpoa' noya cancantacaso marë'. Achinicancaninpoa' ni'ton, canpoanta' nanitarihua' a'napita catahuacaso'. Inapitanta' ma'sha onpohuachina', achinicancanarihua'. Yosë catahuarinpoaso pochachin inapitanta' catahuarihua'. [5]Quisocristo imarëhuaso marë' a'napita aparisitërinënpoa'. Aparisitohuachinënpoara, Quisocristo chachin achinicancaninpoa'. Na'con na'con aparisitohuachinënpoa', na'con na'con catahuarinpoa' noya cancantacaso marë'. [6]Canpitanta' Yosë nohuitacamaso marë' a'chintërainquëma'. Ina marë' aparisitërinacoi. Parisitapiraihuë', Yosë achinicancanincoi ahuanta'huaiso marë'. Yosë catahuarinquëma' canpitanta', tënai. Parisitopiramahuë' achinicancanarinquëma' quiya pochachin ahuantamaso marë'. [7]Canpitanta' aparisitohuachinënquëma', Yosë catahuarinquëma' chiníquën cancantacamaso marë'. Napoaton co Yosë a'poaramahuë'. Chiníquën cancantatoma', imamiatarama', tënai. Ina marë' noya cancantërai.

[8]Parisitëraiso' sha'huichinquëma', canpitanta' nitotoco'. Asiaquë ya'huasocoi, na'con ma'sha onpotërinacoi. Co ahuantochináchinhuë' cancantërai: [9]"Chiminapoi nimara," topiraihuë', co chiminaihuë'. Yosë nohuanton, ma'sha onporai ina na'con na'con yonquica'huaiso marë'. Napoaton "Quiyaora nanitërai," co tënaihuë'. "Catahuacoi Sinioro, co quiyaso' nanitëraihuë'," itërai. Yosëíchin ya'ipi nanitaparin. Chiminpisopitanta' ananpitaantarin, tënai. [10]Pi'pishachin shichiminpiraihuë', Yosë na'con catahuarincoi ni'ton, cha'ërai. Nani tahuëri ni'sárincoi. "Co onporonta' naniantarincoihuë'. A'na tahuëri parisitaantapiraihuë', nicha'ësarincoi,"

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

ta'toi noya cancantërai. 11 Canpitanta' quiya marë' chiníquën Yosë nontoco' catahuaincoi. Na'anquëma' quiya marë' Yosë nontohuatama', Yosë catahuarincoi. Ina quëran canpitanta' noya cancantarama'. "Ma noyacha Yosëri catahuarin paya," ta'toma', "Yosparinquën Sinioro," tosarama'.

Paono Corintoquë yapa'ninso'

12 Yosë ni'sárincoi ni'ton, no'tëquën sha'huitarainquëma'. Co pi'pian tëranta' nonpintërainquëmahuë'. Noyápiachin cancantatoi, ya'ipi parti a'chinai. Co quiyaora yonquinëhuëi quëran a'chintërainquëmahuë'. Yosë inaora nohuanton, catahuarincoi ni'ton, noya ninai. Ina marë' noya cancantërai. 13 No'tëquënáchin ninshitërainquëma'. Co nisha nisha yonquiraihuë'. Co yanonpintërainquëmahuë'. Iso quirica nontohuatama', yonquiraiso chachin nitotarama'. Oshaquëran ya'ipi nitotarama huachi, tënahuë. 14 Ipora noyamiachin nitotërama'. Sinioro Quisoso o'mantacaso' tahuëri nanihuachin, noya cancantatoi, noya ni'sarainquëma'. Naporo tahuëri canpitanta' noya ni'saramacoi, tënai. "Paono noya a'chintërincoi ni'ton, imarai," tosarama'. Ina yonquicamaso' nohuantërai.

15-16 "Noya ni'sarinaco," ta'to, i'hua nicaponquëma' yapa'pirahuë'. Masitonia parti pa'pato, nira'inquëma'. Ina quëran o'mantahuato, nirimanta'inquëma', topirahuë'. Inaporahuë naporini, canpita catahuaitomacohuë' Cotia parti paca'huaso'. Catoro' ni'nanquëma' naporini, noya noya cancanchitomahuë', tënahuë yonquiato. Napopirahuë', co pa'nahuë'. 17 Napoaton: "Paono nisha nisha yonquirin," ¿topiramahuë' ti? Co nisha nisha yonquirahuë'. A'naquënso' ma'sona tëranta' sha'huipirinhuë', co tëhuënchachin naporinhuë'. Co caso' ina pochin cancantërahuë'. 18 Yosë ni'sárinco no'tëquën nontëranquëma'. Yosë no'tëquënáchin nonin ni'ton, canta' co nonpintëranquëmahuë'. Co nisha nisha nonahuë'. 19 Iráca Siripano, Timotio, ca, caracoi a'chintërainquëma'. Quisocristo nanamën a'chintërainquëma'. Inaso' Yosë hui'nin chachin. Co onporonta' nonpintërinpoahuë'. No'tëquën nontërinpoa'. 20 Ya'ipi Yosë sha'huitërinpoaso' Quisocristo acotarinpoa'. Napoaton "Quisocristoso' no'tëquën nonaton, catahuarinpoa'. Ma noyacha Yosëso paya," tënëhua'. 21 Yosë chachin huëntonënquë aya'coninpoa' Quisocristo imacaso marë'. Huayonatonpoa', acorinpoa' piyapinënpita nicacaso marë'. 22 Hui'nin pochin nicatonpoa', sichoquë marca acorëso pochin Ispirito Santo aya'coancantërinpoa'. Hua'yanën chachin aya'coancantërinpoa' ni'ton, anitotërinpoa'. "Ya'ipi sha'huitërinpoaso' chachin quëtarinpoa'," tënëhua'.

23 Ya'ipi yonquirahuëso' Yosë nitotërin. Ina ni'sárinco ni'ton, no'tëquën nontaranquëma'. Co nohuantërahuë' canpitataquë chiníquën pënëna'huanquëmaso'. Napoaton co i'hua ni'conanquëmahuë'. Naporo' pa'nahuë naporini, co noyahuë' ninamaso marë' chiníquën pënëna'huanquëmaso' ya'huë'itonhuë'. 24 Co quiyaso' hua'an pochin chiníquën pënëntëraihuë'. Sanoanan quëran pënënainquëma'. Yosë nanamën noya natërama'. Yacatahuarainquëma' noya cancantacamaso marë'.

2 1 I'hua nicaponquëma' yapantapirahuë', co pa'nahuë'. Pa'nahuë naporini, asëchitënquëmahuë'. 2 Chiníquën pënënpatënquëma', sëtarama'. Co nohuantërahuë' asëta'huanquëmaso'. Canpita sëtohuatama', co huachi

nanitaramahuë' acapacancanamacoso', tënahuë yonquiato. 3Napoaton i'hua ninshitëranquëma' pënëna'huanquëmaso marë'. Ina quëran canpitataquë pa'pato, co sëtarahuë'. Noya imaantahuatama', noya cancantarahuë. Noya cancantohuato, canpitanta' noya cancantarama', tënahuë. 4Chiníquën sëtato, i'hua ninshitëranquëma'. "Co yanatërinacohuë'," ta'to, sëtërahuë. Na'nëchináchin cancantërahuë. Co nohuantërahuë' chiníquën asëta'huanquëmaso'. Co no'huiranquëmahuë'. Na'con nosororanquëma'. Ina nitotacamaso marë' ninshitëranquëma'.

Nanan anoyatacaso' ya'huërinso'

5I'hua a'nara' co noyahuë' nininso marë' sëtërahuë. Co casáchin sëtërahuë'. Canpitanta' pancamiachin sëtërama'. Nipirinhuë', co nohuantërahuë' nanan apancatacaso' ni'ton, napotëranquëma'. 6Tëhuëna'pi nani ana'intërama'. Na'anquëma' ana'intërama' ni'ton, co noyahuë' nininso marë' inanta' sëtárin. Co huachi aquëtë' ana'intacaso' ya'huërinhuë'. 7Iporaso' nanan anoyatoco'. Noya nontaantaco' chiníquën cancanchin. Iporahuanta' sëtárin. Napoaton catahuaco' ama aquëtë' sëchinsohuë', sëtori ya'coancantohuachin. 8Niyontonahuatoma', noya nontoco'. "Nosoroatënquën iyasha nanan anoyatarainquën," itoco'. Ina quëran tëhuënchachin nosoroatoma', noya nontaantaco'. 9Napoaton i'hua ninshitëranquëma'. "Ya'ipi natëarinaco," ta'to, pënënanquëma'. Tënia'huanquëmaso marë' ninshitëranquëma'. 10Nanan anoyatohuatama', canta' nanan anoyatërahuë pochin cancantarahuë. Canpita yonquiatënquëma', nanan anoyatërahuë. "Quisocristo nani tahuëri ni'sarinpoa'," ta'to, cancanëhuë quëran huarë' nanan anoyatërahuë. 11Co nanan anoyatohuatëhuahuë', Satanasë minsëarinpoa'. Inaso' nisha nisha yanonpintërinpoaso' nitotërëhua'.

Troasëquë Paono na'con yonquirinso'

12I'hua Troasëquë pa'nahuë Quisocristo nanamën a'china'huaso marë'. Yosë nohuanton, na'a piyapi'sa' nohuantopi ni'ton, a'chintërahuë. 13Napoaponahuë', i'hua chachin iya Tito canpitataquë a'papirahuë'. Co huënantarinhuë ni'ton, co sano cancantërahuë'. "¿Onpoatoncha co iyasha huëntarinhuë nicaya?" ta'to, piyapi'sa' noyasha nontahuato, Masitoniaquë pa'nahuë.

Quisocristo catahuarinpoa' minsëtacaso'

14Ma noyacha Tata Yosëso paya, tënëhua'. Quisocristo imarëhua' ni'ton, nani tahuëri ina catahuarinpoa' inimiconënpoapita minsëcaso'. Inapitaso' co nohuantopihuë' Quisocristo nanamën a'china'huaiso'. Co nohuantopirinahuë', nisha nisha parti paatoi, nanamën a'chinárai. Pimóton hua'sai' pimoanahuaninso pochin Quisocristo nanamën nahuinarin. A'chintatoi, na'a piyapi'sa' anitotërai. 15Quisocristoso' pimóchin nininso' a'përahuaton, Yosë chinotërin. Ina pimoanahuaninso pochin ya'ipi parti nanamën a'chinai. A'chinpatëira, Yosëri nohuantërinsopita noya natanpi ni'ton, nicha'ësarin. Co nohuantërinsopitahuënta' natanpirinahuë', topinan quëran natanpi ni'ton, parisitopiquë pa'sapi. 16Inapitaso' chimipi anarinso pochin nicatonacoi, co natëtopihuë' ni'ton, chiminpachina', parisitomiatapi. Natëpisopitaso nipirinhuë' pimóchin imërëso pochin nicatonacoi, cha'ësahuatona',

nanpimiatapi. ¿Incarita' nanitërin ina pochin noya a'chinacaso'? Co insonta' nanitërinhuë' inaora a'chinacaso', tënahuë. 17 A'naquën nonpinatona', inahuara canacaiso marë' a'chinapi. "Yosë nanamën a'chintërainquëma'," topirinahuë', co no'tëquën a'chinpihuë'. Quiyaso nipirinhuë' no'tëquën sha'huitërainquëma'. Yosë a'parincoi ni'ton, ina nanansáchin a'chinarai. Yosë ni'sárincoi ni'ton, Quisocristoíchin natëarai.

Nasha quëran anoyatërinso'

3 1 "Ina pochin nonpatama', naquëranchin a'napita nocanarama'," ¿itëramacoi ti? Co insonta' nocanaihuë'. A'naquënso' carta a'napitari ninshitërinso' a'notërinquëma' nohuitacaso marë'. "Iso quëmapiso' noya. A'chintohuachinquëma', noya natanco'," tënin quiricaquë. Inanpi quirica co ma'parainquëmahuë'. Co ina pochin nohuantëraihuë'. Nani noyá nohuitëramacoi. 2 Canpitaso' cartanëhuëi pochin ninama', cancanëhuëiquë Quisocristori ninshitërinso'. Nanamën chachin a'chintohuatëinquëmara, noya imarama'. Ya'ipi piyapi'sa' ni'ninënquëma'. "Paono ca'taninsopitarë chachin a'chintërin ni'ton, noya cancantopi," ta'tona', noya ni'ninacoi. 3 A'chintohuatëinquëmara, noya natanatoma' Quisocristo imarama' ni'ton, noya carta pochin ninama'. Quisocristo chachin ninshitërinso'. Ina cartaso' co napisëquë ninshitërinhuë'. Co na'piquë tëranta' ninshitërinhuë'. Yosëso' nanpimiatarin ni'ton, Ispirito Santo anoyacancantërinquëma' nóya nicacamaso marë'.

4 Quisocristo catahuarincoi ni'ton, noya a'chintërainquëma'. Ina marë' Yosë noya ni'sarincoi, tënai. 5 Quiyaora co pi'pisha tëranta' nanitëraihuë' noya a'chinta'huainquëmaso'. Yosëíchin ananitërincoi. Co catahuarincoihuë' naporini, co canpitanta' cancanëma quëran imaitomahuë'. 6 Ina nani acorincoi a'china'huaiso marë'. Acohuachincoira, catahuarincoi nasha quëran anoyatërinso a'chinta'huainquëmaso marë'. Ina imapatëhua', Ispirito Santo catahuarinpoa' Yosë nohuitatëhua' nanpimiatacaso marë'. Iráca anoyatërinso Moisësëri ninshitopirinhuë'. Ina imapatëhua, co onporonta' noya cancantërëhuahuë'. "Co natëhuatamahuë', chiminpatama', ana'intacaso' ya'huërin," tënin. Co ina a'chintërainquëmahuë'.

7 Iráca Yosë pënëntërinso' sha'huihuachina, na'piquë ninshitërin. Yosëso' noya noya ni'ton, huënaráchin ya'norin. Moisësë ya'pirionta' huënaratarin ni'ton, co israiro'sa' nanitopihuë' hua'qui' nirayacaiso'. Huënarataponahuë', oshaquëran sacorayarin. Pënëntërinsonta' noya niponahuë', co ya'huëmiatërinhuë'. Co ya'ipi natëhuachinahuë', chiminpachina', ana'intacaso' ya'huërin. 8 Iporaso nipirinhuë', nasha quëran anoyatërinso a'chinarai. ¡Ispirito Santo chachin catahuarinpoa' ni'ton, inaso' noya noya! 9 Iráca pënëntërinso' nanan noya nipirinhuë', co natëhuachinahuë', ana'intacaso' ya'huërin. Quisocristo nanamënso nipirinhuë', noya noya. Ina imapatëhua', oshanënpoa' inquitatonpoa', Yosë noya ni'sarinpoa'. Napoaton noya noya, tënahuë. 10 Iráca Moisësë noya pënëntopirinhuë', iporaso' noya noya ya'huëtërinpoa'. 11 Iráca pënëntërinso sha'huitohuachina, huënaráchin pochin ya'nopirinhuë', sacorin huachi, co ya'huëmiatarinhuë'. Iporaso' nasha quëran anoyatërinsoso', ya'huëmiatarin. Co onporonta' nishatarinhuë' ni'ton, noya noya, tënëhua'.

12 "Inaso co ta'huantarinhuë'," ta'toi,
inasáchin a'chinarai. Co të'huatoihuë',
ya'ipi parti a'chinarai. 13 Iráca Moisësë
pënëntohuachina, ya'pirin huënara-
topirinhuë', oshaquëran sacorayarin.
Napoaton nipa'copirayatërin ama
sacorayarinso' quënanacaiso marëhuë'.
Quiyaso' co ina pochin a'chintërain-
quëmahuë'. 14 Israiro'saso nipirinhuë'
co natantochináchinhuë' cancantopi.
Ipora huanta' Yosë quiricanën iráca
ninshitopiso' nontopirinahuë', co
no'tëquën yonquipihuë'. Nipa'copi-
rayatërinso pochin cancantatona', co
nanitopihuë' Yosë quiricanën no'të-
quën nitotacaiso'. Quisocristoíchin
catahuarinpoa' no'tëquën nitotacaso'.
15 Ipora huanta' Moisësë ninshitërinso'
nontopirinahuë', co no'tëquën yonqui-
pihuë'. 16 Quisocristo imapatëhua', co
huachi nipa'copirayatërëso pochin
cancantarihuahuë'. Sinioro noya
nohuitarihua'. 17 "Sinioro" topatëhua',
Ispirito Santo tapon naporëhua'. Ina
catahuahuachinpoa', co huachi iráca
pënëntërinso' imacaso' ya'huërinhuë'.
Ispirito Santo nicha'ërinpoa' no'tëquën
yonquicaso marë'. 18 Sinioro imapatëhua',
co huachi nipa'copirayatërëso pochin
cancantarihuahuë'. Isihuicoquë ma'sha
a'notërëso pochin ninëhua'. Yosë nóya
nininso' piyapi'sa' anitotërëhua'. Apira
apira ina yonquihuatëhua', oshaquëran
Yosë pochachin cancantarihua'. Ina
nohuanton, Ispirito Santo catahuarin-
poa' noya noya cancantacaso marë'.

4 1 Yosë nosoroatoncoi, acorincoi ina
nanamën a'china'huaiso marë'.
Ina yonquiatoi, co yaa'poraihuë'.
2 A'naquënso' co noyahuë' yonquiatona',
a'chinapi. Noyasha nonpirinahuë',
nonpinacaiso marë' napopi. Quiyaso
nipirinhuë' co manta' po'oana quëran
ninaihuë' ni'ton, co tapana'huaiso'
ya'huërinhuë'. Co nisha nisha a'chinai-
huë'. Ya'ipi Yosë nanamën no'tëquën
a'chintarainquëma'. Yosë ni'sárincoi
ni'ton, inasáchin a'chinarai. A'ninquë-
chin a'chinai ya'ipi piyapi'sa' yonqui-
caiso marë'. 3 Quisocristo nanamën
noya a'chintopiraihuë', a'naquën co
yanatëtopihuë'. Parisitopiquë paca-
caiso nipisopita co nohuantopihuë'
natëtacaiso'. 4 Sopai nohuanton, co
nanitopihuë' no'tëquën yonquicaiso'.
Ma'sha a'pintërëso pochin nanamën
quëran Yosë anitotërinpoa' Quiso-
cristo nohuitacaso marë'. Inaso' Yosë
chachin ninin. Inapitaso nipirinhuë'
somaraya pochin cancantatona', co
nanitopihuë' natëtacaiso'. 5 Co quiya
imancoiso marë' a'chintërainquë-
mahuë'. Quisocristo nanamënáchin
sha'huitërainquëma'. "Sinioro ni'ton,
inasáchin yonquicaso' ya'huërin," tënai.
Quiyanta' ina natëtoi, nani tahuëri
yacatahuarainquëma'. 6 Ya'nan isoro'pa'
acoapon ya'ipi parti tashipirinhuë':
"Nii'sohuanchin huachi," tënin Yosë.
Napohuachina, tahuëri ya'huërin.
Inapochachin iporaso' cancanënpoaquë
a'pintërinpoa' ina nohuitacaso marë'.
Inaso' noya noya. Quisocristo ya'pirin
quëran a'pintërinpoaso pochin ninin.
Ina yonquihuatëhua', Yosë chachin
anohuitarinpoa huachi.

Yosë natëtona', chiníquën cancantopiso'

7 Co quiyaso' chiníquën nanantopi-
raihuë', Yosë nohuitatoi, a'napitanta'
catahuarai ina nohuitacaiso marë'.
Ni'co'. Yonsha, huë'ëta, inapita no'pa
quëran nipi ni'ton, co ya'huëmiatërin-
huë'. A'naroáchin ya'quihuachina, co
noyatërinhuë'. Napoonin. Inapochachin
quiyanta' co chiníquën cancantopi-
raihuë', Yosë catahuarincoi nanamën

a'china'huaiso'. A'napitanta' natanatonacoi, yonquiapi. "Ma noyacha Yosëri catahuarin paya. Co catahuarinhuë' naporini, co ina pochin nanichitonahuë'," tosapi. 8 Nani ma'sha onpopiraihuë', Yosë catahuarincoi ahuanta'huaiso marë'. "Oshaquëran nicha'ësarincoi," ta'toi, imarai. "¿Onpoatoicha ma'sha onporai paya?" tapoiraihuë', co pa'yanaihuë'. 9 A'chinaiso marë' chiníquën no'huipirinacoihuë', co Yosë naniantërincoihuë'. Aparisitopirinacoihuë', co ata'huantërinacoihuë'. 10 Iráca Quisocristo chiníquën aparisitahuatona', tëpapi. Quiyanta' Quisocristo marë' parisitarai. A'naquën yatëparinacoi. Napoaponahuë' Quisocristo nanpiantarin ni'ton, catahuarincoi ina pochin nica'huaiso marë'. 11 Quisocristo nanamën a'chinaiso marë' yatëparinacoi. Quiyaora co nanitopiraihuë', nani tahuëri ina achinicancanincoi ina pochachin yonquica'huaiso marë'. Ipora huanta' nanpitoi, Quisocristo pochin cancantarai. 12 A'chintërainquëmaso marë' aparisitatonacoi, yatëpapirinacoihuë', canpitaso' imarama'. Quisocristo anoyacancantërinquëma' ni'ton, nanpimiatarama', tënahuë.

13 Yosë quiricanënquë ninshitopi. "Yosë natërahuë ni'ton, sha'huirahuë," tënin. Quiyanta' inapochachin cancantërai. "Yosë catahuarincoi," ta'toi, nanamën a'chinarai. 14 Tëpapirinacoihuënta', Quisocristo imarai ni'toi, Yosë ananpitaantarincoi, tënai. Iráca Quisocristo ananpitaantarinso' pochin quiyanta' ananpitaantarincoi. Yosë'pa' quëpantarincoi. Canpitaro'coi chachin ya'huëcontarihua huachi. 15 Canpitanta' imacamaso marë' parisitërai. Inaora nohuanton, Yosë na'con nosororincoi. Na'con na'con piyapi'sa' ina nohuitohuachina', noya cancantatona', Yosë nontapi. "Ma noyanquëncha, Sinioro, paya. Nosoroatoncoi, nicha'ësarancoi ni'ton, 'Yosparinquën,' Sinioro," itapi.

16 Napoaton co a'pochináchinhuë' cancantërai. Parisitatoi, co huachi chinipiraihuë', nani tahuëri achinicancanincoi noya noya cancanta'huaiso marë'. 17 Tëhuënchachin iporaso' pi'pian parisitapirëhuahuë', co hua'qui' isoro'paquë ya'huarihuahuë'. Yosë'pa' pa'patëhua', co onporonta' pipiarëhuahuë'. Imarëhuaso marë' parisitapirëhuahuë', inapaquëso' noya noya cancantarihua'. Yosë pochachin cancantarihua'. 18 Isoro'paquë ya'huërinsopita co na'con na'con yonquirëhuahuë'. Iporaso' parisitarihuarahuë', co ina marë' sëtarihuahuë'. Yosë na'con na'con yonquiarëhua'. Ina nohuitacasoáchin cancantarihua'. Isoro'paquë ya'huërinsopita quënanpirëhuahuë', co ya'huëmiatarinhuë'. Ta'huantarin. Yosë noya yonquirinpoasoso' co quënanpirëhuahuë', ya'huëmiatarin.

5 1 Ni'co'. Pëi' në'mëtë quëran nipachinara, co hua'quirinhuë'. Inapochachin nonënpoanta' co ya'huëmiatarinhuë'. Chiminpatëhua', Yosë'pa' pa'patëhua', nasha nonënpoa' Yosë quëtarinpoa'. Noya noya nininso' quëtarinpoa'. Inaso' co onporonta' chanatarinhuë'. 2 Iporaso' parisitapirëhuahuë', a'na tahuëri nasha a'morëhuaso pochin nasha nonënpoa' ya'huëtarinpoa'. Ina na'con nohuantërëhua'. 3 Chiminpatëhua', co hua'yanënpoarachin inápaquë ya'huëmiatarinhuë'. Nasha nonënpoa' quëtarinpoa'. 4 Iporaso' isoro'paquë ya'huatëhua', co chinirëhuahuë', sëtërëhua', naporëhua'. Napopirëhuahuë', co chiminacaso' nohuantërëhuahuë'. Nasha nonënpoa' tëhuënchinso' na'con nohuantërëhua'. Isoro'paquë ta'huantopirëhuahuë', Yosë'pa' noya

noya nanpimiatarihua'. 5 Yosë acorinpoa' nasha nonënpoa' ya'huëtinpoaso marë'. Tëhuënchachin inápaquë noya ananpitaantarinpoa', tënëhua'. Sichoquë marca acorëso pochin nani Ispirito Santo aya'coancantërinpoa' ni'ton, nitotërëhua'.

6 Napoaton chiníquën cancantërëhua'. "A'na tahuëri Yosë'pa' pa'sarëhua'," ta'tëhua', noya cancantarëhua'. Tëhuënchachin isoro'paquë nanpihuatëhua', co Quisocristo nirayarihuahuë'. 7 Co ipora quënanpirëhuahuë', "Yosë no'tëquën nontërinpoa'," ta'tëhua', natërëhua'. "Co onporonta' nonpintarinpoahuë'," tënëhua'. 8 Napoaton chiníquën cancantërëhua'. "Chiminpatëhua', Quisocristorë'quënpoa' ya'huëcontarihua'. Inaso' noya noya," tënëhua'. 9 Ma'sona tëranta' nipatëhua', Yosëíchin natërëhua' noya nicainpoaso marë'. Nanpihuatëhua', chiminpatëhuanta', Sinioro nohuantërinsoáchin nohuantërëhua'. 10 A'na tahuëri Quisocristo o'mantahuachin, ya'ipinpoa' coisë pochin sha'huitarinpoa'. Ya'ipi ninëhuasopita yonquiaton, a'naya a'nayanpoa' no'tëquën nontarinpoa'. Co noya nipatëhuahuë', co Yosë'pa' acanaarinpoahuë'. Noya nipatëhua', acanaarinpoa huachi.

Nanan anoyatërinpoaso'

11 Napoaton Yosë të'huatacaso' ya'huërin. Ina yonquiatoi, ya'ipi piyapi'sa' pënënárai. Co pi'pian tëranta' nonpintërainquëmahuë'. Yosë ni'sárincoi ni'toi, no'tëquën nontërainquëma'. Noya ninaiso' canpitanta' nitotërama', topiraihuë'. 12 "Quiyaso' noya noyacoi," co tënaihuë'. Co a'napita nocanaihuë'. Nisha nanan a'china'piro'sa' noya pochin ya'noponaraihuë', co cancanëna quëran huarë' imapihuë'. Pinopachincoi, sha'huitoco': "Paono tëhuënchachin no'tëquën nontërincoi. Ya'ipi cancanën quëran huarë' Quisocristo imarin," itoco'. Ina pochin a'panicamaso marë' sha'huitaranquëma'. 13 A'naquën na'con pënënpatëira, "Hua'yantopi," itërinacoi. Napopirinahuë', Yosë yonquiatoi, naporai. A'na tahuërinta' sanoanan quëran pënënainquëma'. Yosë yonquicamaso marë' ina pochin nontërainquëma'. 14 "Quisocristo na'con nosororinpoa'," ta'toi, nanamën a'chinárai. Canpoa marë' inaso' chiminin. Ina imapatëhua', canpoanta' chiminëhuaso pochin ni'ninpoa'. 15 Tëhuënchachin canpoa marë' chiminin noya noya cancantacaso marë'. Co huachi canpoara costarëhuaso' pa'yatacaso' ya'huërinhuë'. Inasáchin yonquicaso marë' chiminin. Chiminaponahuë', nanpiantarin ni'ton, inasáchin yonquirëhua'. 16 Iráca quiyaora yonquinëhuëi quëran yonquiatoi, aipi ya'norinsoráchin yonquirai. Quisocristonta' iráca co no'tëquën yonquirapiraihuë'. "Co inaso' Yosë hui'ninhuë'," topiraihuë', iporaso' no'tëquën yonquirai. 17 Quisocristo imapatëhua', Yosë anoyacancantarinpoa'. Nasha cancan ya'huëtarinpoa huachi. Iráca yonquirëhuasopita naniantërëhua'. Nashamiachin pochin cancantatëhua', noya noya yonquiarihua huachi.

18 Co canpoara noya cancantërëhuahuë'. Yosëíchin anoyacancantërinpoa'. Iráca oshahuanatëhua', Yosë inimicotopirëhuahuë', inaora nohuanton, hui'nin isoro'paquë a'paimarin chiminaton nanan anoyatinpoaso marë'. Ina quëran quiyanta' acorincoi nanamën a'china'huaiso marë'. Insosona natëhuachin, nanan anoyatarin. 19 Yosë nohuanton, hui'nin chiminin anoyacancantinpoaso marë'. Anoyacancantohuachinpoa', co huachi oshanënpoa'

yonquirinhuë', inquitërinpoa huachi. Nani nanan anoyatohuachinpoara, quiyanta' acorincoi paatoi a'napita sha'huita'huaiso marë'. 20 Quisocristo chachin acorincoi a'napita anitota'huaiso marë'. Ina ya'huërënamën pochin sha'huitarainquëma'. "Yosë nontoco' nanan anoyachinquëma'," itárainquëma'. 21 Iráca Quisocristo co manta' oshahuanaponahuë', Yosë nohuanton, ya'huërëtërinpoa'. Oshahuan pochin nicaton, Yosëri chiníquën ana'intërin. Canpoa marë' chiminin ni'ton, co huachi oshahuan pochin ni'ninpoahuë'. Quisocristo imapatëhua', Yosë nóya ni'sarinpoa'.

6 1 Yosë acorincoi nanamën a'china'huaiso marë'. Acoatoncoi, catahuarincoi a'chinta'huainquëmaso marë'. "Yosë nosoroatonpoa', yanicha'ërinpoa'," itërainquëma'. Ama topinan quëran natancosohuë'. Imaco huachi. 2 Iráca quiricanën quëran Yosë naporin:

> "Ipora chachin yacatahuaranquëma'. Nontohuatamaco, natanaranquëma'.
> Yanicha'ëranquëma' ni'ton, catahuaranquëma' cha'ëcamaso marë'," tënin.

Ipora tahuëri chachin yacatahuarinpoa'. Nontohuatëhua', anoyacancantarinpoa', tënahuë.

3 Napoaton noyasáchin ninai ama a'na piyapi tëranta' nisha cancantacaso marëhuë'. Co noyahuë' ninai naporini, a'napitanta' nicatonacoi, co Yosë imaitonahuë'. 4 Ma'sona tëranta' nipatoira, Yosëíchin natërai piyapi'sa' nicatonacoi ina yonquicaiso marë'. Aparisitopirinacoihuë', co i'huërëtëraihuë'. Ma'sha, cosharo', inapita pahuantopirincoihuë', ahuantatoi, chiníquën cancantërai. Ma'sha onpoapoiraihuë', co pa'yanaihuë'. 5 A'chinaiso marë' tëhuënchachin huihuirinacoi, tashinan pëiquë po'morinacoi. Chiníquën no'huitatona', ahuërinacoi. A'chinapoi pa'sápatoi, co huachi chiniraihuë'. Na'a tashi' Yosë marë' sacatápatoi, huë'ëi' natanai. A'na tahuërinta' co coshatatoihuë', tana natanai. 6 "Quisocristo imarai," ta'toi, noyasáchin ninai. Yosë nanamën noya nitotërai. Ma'sha onpotopirinacoihuë', co no'huiraihuë', ahuantërai. Ya'ipi piyapi'sa' nóya nontatoi, catahuarai. Ispirito Santo ya'coancantërincoi ni'ton, catahuarincoi noya nica'huaiso'. Tëhuënchachin cancanëhuëi quëran huarë' piyapi'sa' nosororai. 7 No'tëquën a'chinai. Yosë na'con catahuarincoi ni'ton, a'chinpatoira, na'a piyapi'sa' natanatona', imasapi. Ni'co'. Inimicoro'sa' huë'pachinara, sontaro'sa' hua'na quëran a'morin ama inimicori paquitacaso marëhuë'. Inapochachin Yosë achinirincoi ama sopai minsëincoiso marëhuë'. Yosë nohuanton, noyasáchin ninai. Noya catahuarincoi ni'ton, sopai minsëarai. 8 A'naquën noya ni'ninacoi. A'naquënso nipirinhuë' no'huirinacoi. A'na tahuëri: "Paono nóya a'chinin," topi. A'na tahuëriso nipirinhuë' pinorinacoi. No'tëquën a'chintopiraihuë': "Nonpiánpi," topi a'naquënta'. 9 Na'a piyapi'sa' nohuitopirinacoihuë', a'naquënso' nisha pochin nicatonacoi, co yanataninacoihuë'. Pi'pianchin shichiminpiraihuë', nanpiárai. Chiníquën aparisitopirinacoihuë', co tëparinacoihuë'. 10 Sëtopiraihuë', Yosë yonquiatoi, noya cancantërai. Co na'con ma'sha ya'huëtopirincoihuë', Yosë nanamën a'chintërai ni'ton, na'a piyapi'sa' natëtonacoi, noya noya cancantapi. Co manta' ya'huëtopirincoihuë', Yosë nohuitatoi, sano cancantërai. Co manta' noya nininso' pahuantërincoihuë'.

11 Corintoquë ya'huëramasopita,
na'con ninshitarainquëma'. Nani ya'ipi
yonquiraiso', iyaro'sa', sha'huitërain-
quëma'. Na'con nosororainquëma'.
12 Quiyaso' ya'ipi cancanëhuëi quëran
nosoromiatërainquëma'. Noyasáchin
yonquipirainquëmahuë', canpitaso' co
a'na nosororamacoihuë' nimara, tënai.
13 Hui'nahuëpita pochin ni'nanquëma'
ni'ton, inapochachin nosorocoi quiyanta',
topiraihuë'. Ina na'con nohuantërai.

Nipayarëhuasopita

14 Co Yosë imapisopitasohuë' nipi-
rinhuë', ama inapitarë'quëma' na'con
na'con nipayacosohuë'. Co canpita
pochin cancantopihuë'. Noya cancanto-
huatama', co nohuantaramahuë' osha-
huanacamaso'. Ni'co'. Tahuëri, tashi' co
inachachinhuë'. Nisha nisha ya'nopi.
15 Quisocristo sopairë' co napopináchin
yonquipihuë'. Naporahuaton, canpoaso'
Quisocristo imarëhua' ni'ton, co osha-
huano'sa pochin cancantërëhuahuë'.
16 Yosë chinotërëhuaquë noyasáchin
nicacaso' ya'huërin. Co inaquëso'
mamanshi moshacaso' ya'huërinhuë'.
Inapochachin canpoanta' Yosë imapa-
tëhua', ya'coancantarinpoa' ni'ton,
ina pëinën pochin ninëhua'. Yosëso'
nanpiárin. Quiricanën quëran naporin:

"Imapatamaco, ya'coancanta-
ranquëma'. Canpitaro'co
ya'huarahuë.
Chinotohuatamaco, noya a'paia-
ranquëma'.
Piyapinëhuëpita pochin ni'sa-
ranquëma'," tënin.

17 Ina quëran Siniorori itantarin:

"A'naquën co noyahuë' cancan-
tohuachina', ama inapitarë'-
quëma' nipayacosohuë'.
Co noyahuë' yonquipiso' tanan-
pitoco'.
Inapotohuatama', noya ni'saran-
quëma'.

18 Tataparinquëma pochachin
noya nosoroaranquëma'.
Hui'nahuëpita pochin cancantë-
ranquëma',
itërinpoa' Tata Yosë. Chini
chiníquën nanantaton, ya'i-
piya hua'anëntërin," tënin
quiricanënquë.

7 1 Iyaro'sa na'con nosororanquëma'.
Ina pochin Yosë yonquirinpoa
ni'ton, ya'ipi co noyahuë' yonquirëhua-
sopita naniantahua'. Ya'ipi co noyahuë'
ninëhuasopitanta' a'poa'ahua'. Yosë
të'huatatëhua', noyasáchin niahua'.

Noya cancantantapiso'

2 Cancanëma quëran huarë' noso-
rocoi. Co a'nayanquëma tëranta'
ma'sha onpotërainquëmahuë'. Co
anishacancantërainquëmahuë'. Co
nonpintërainquëmahuë'. 3 Co nocana-
tënquëma' pënënanquëmahuë'. Na'con
nosororainquëmaso' nani sha'huitë-
rainquëma'. Chimina'huaiquë huarë'
nosoromiatarainquëma'. 4 Tëhuënch-
achin nóya ni'nanquëma'. "Corintoquë
ya'huëpisopita noya imapi," itërahuë
ya'ipi piyapi'sa'. Parisitaporahuë',
canpita yonquiatënquëma', nóya
cancantërahuë.

5 Masitoniaquë canconpatoira, na'con
ma'sha onpoatoi napion cancantërai.
Na'a piyapi'sa' no'huirinacoi ni'ton,
parisitërai. Naporahuaton, cancanë-
huëi quëran na'con yonquirápatëin-
quëma', sëtërai. 6 Sëtohuatëhua', Yosë
achinicancaninpoa' ni'ton, quiyanta'
achinicancanincoi. Ina nohuanton, Tito
huë'nin. 7 Napoaton noya cancantërai.
Noya nanan sha'huitiirincoi. Noya
yonquiantarama' ni'ton, inanta' noya
cancantërin. I'hua ni'conpachinquëmara,

napotërama': "Hua'qui' co Paono ni'nincoihuë'. Sha'huitëquë' manóton huë'in. Co noyahuë' ninaiso marë' sëtërai. Paono pënënpachincoi, noya natanai," tënama', itërincoi. Ina natanato, nóya cancantërahuë.

8-9 I'hua quirica ninshitatënquëma', chiníquën pënënanquëma'. Ina quirica nontohuatamara, pa'pi sëtërama'. Ina natanato, canta' sëtopirahuë'. Co nohuantërahuë' chiníquën asëta'huanquëmaso'. Iporaso nipirinhuë' noya cancantërahuë. Co hua'qui' sëtëramahuë'. Oshanëma marë' sëtatoma', na'con na'con Yosë yonquirama'. Co noyahuë' ninamasopita a'porama'. Pënënanquëma' ni'ton, co ana'intinquëmaso' ya'huërinhuë'. 10 Oshanënpoa marë' sëtatëhua', Yosë nontohuatëhua', catahuarinpoa' co noyahuë' yonquirëhuasopita naniantacaso marë'. Ina pochin sëtacaso' noya, tënahuë. Ina quëran anoyacancantarinpoa'. Co imapisopitasohuë' nipirinhuë' topinan quëran sëtopi. Co oshanëna' naniantohuachinahuë', chiminpachina', Yosëri ana'intarin. 11 Canpitaso' sëtatoma', na'con na'con Yosë yonquirama'. Ina quëran "Tëhuënchachin co noyahuë' nicatëhua', oshahuanëhua'. Co noyahuë' ninëhuasopita naniantahua', Yosë ana'intohuachinpoa'," tënama'. Canta' noya yonquiramaco. "Manóton Paono huë'in catahuainpoaso marë'. Chiníquën cancantatëhua', no'tëquën natëahua'," tënama'. Oshahuana'pi co noyahuë' nininso marë' ana'intërama' noya nicacaso marë'. Ya'ipi co noyahuë' yonquiramasopita naniantatoma', noya cancantaantarama'. 12 I'hua ninshitaponquëma', co tëhuëna'pi yonquiato, ninshitëranquëmahuë'. Co inari aparisitërinso tëranta' yonquirahuë'. Ya'ipinquëma' noya yonquiantamacoiso' nohuantërahuë. "Paonoso catahuarinsopitarë chachin, no'tëquën pënëninpoa'. Yosë ni'sarinpoa' ni'quëhuarë', natëahua'," ta'camaso marë' ninshitëranquëma'. 13 Naporama' ni'ton, co huachi sëtëraihuë'.

Tito cantonpachinquëmara, co pi'pian tëranta' no'huiramahuë'. Noya nontërama' ni'ton, noya cancantërin. Quiyanta' ina natanatoi, nóya cancantërai. 14 Co'huara Tito pa'shátërasohuë', sha'huitërahuë: "Corintoquë ya'huëpisopita noya imatona', natëarinënquën," itërahuë. Canpita no'tëquën nontërainquëmaso pochachin Titonta' no'tëquën nontërahuë. Pa'pachina, tëhuënchachin noya natërama' ni'ton, co tapanahuë'. 15 Pënënpachinquëmara, itërama': "No'tëquën pënënancoi. Tëhuënchachin co noyahuë' ninai. Yosë të'huata'huaiso' ya'huërin," ta'toma', natërama'. Ina natanahuaton, Titonta' na'con nosororinquëma'. 16 Carinquëmanta' yonquiatënquëma', nóya cancantërahuë. Noya noya imasarama huachi, tënahuë.

Pahuantërinsopita catahuacaso' ya'huërinso'

8 1 Isonta' iyaro'sa' yasha'huitëranquëma'. Masitonia parti na'a piyapi'sa' Quisocristo imasapi. Nisha nisha ninanoquë niyontonatona', Yosë chinotapi. "Yosë na'con nosororinpoa'," ta'tona', a'napita noya nosoroapi. Yosëri chachin catahuarin ina pochin cancantacaiso marë'. 2 Ma'sha onpotohuachinara, chiníquën parisitaponaraihuë', noya cancantopi. Naporahuaton, pi'pisha ya'huëtopirinahuë', a'napita imapisopita pahuantohuachinara, na'con coriqui quëtopi. 3 Co apiratonahuë', na'con quëtopi. Pahuantaiquëhuarë' quëtopi, cari ni'nahuë. Co sha'huitopiraihuë',

inahuara nohuantatona', quëtërinacoi pahuantërinsopita quëtaca'huaiso marë'. 4"Quiyarinta' a'napita imapisopita catahua'ii, topiraihuë'. Cotia parti na'con pahuantopi ni'ton, iso coriqui quëtonquë'," itërinacoi. Na'con ina pochin nontërinacoi. 5Co coriqui quëtacasoachin yonquipihuë'. Ya'ipi cancanëna quëran Yosë imapi. Ina'ton yonquipi. Ina pochin cancantacaso' noya noya, tënahuë. Ina quëran coriqui, ma'sha, inapita quëtopi. Quiyanta' yanatërinacoi. "Ma'sona Yosë nohuantohuachin, sha'huitocoi natë'i," itërinacoi. 6I'hua chachin Tito sha'huitërinquëma' ni'ton, canpitanta' yonquirama' coriqui yontonacamaso'. "Imapisopita pahuantopi ni'ton, a'patahua'," tënama'. Napoaton i'huamiachin Tito itërai: "Naquëranchin paantaton, pënëantaquë' ya'ipi coriqui yaa'papiso' ananiina'," itërai. 7Canpitaso' nóya imarama' ni'ton, Quisocristo natërama'. Na'con nitotatoma', a'chinama'. A'napita yacatahuarama'. A'chintëranquëmaso pochachin a'napita nosoroarama'. Napoaton iporaso' pahuantopisopita nosoroatoma', catahuaco', tënahuë.

8Co camairanquëmahuë'. A'napita na'con Yosë marë' acopiso' sha'huitëranquëma' yonquicamaso marë'. Tëhuënchachin a'napita nosorohuatama', ama topinan quëran nontocosohuë'. Catahuaco' ama pahuanchinasohuë'. 9Sinioro Quisocristo nosoroatonpoa', catahuarinpoaso' nani nitotërama'. Iráca noya noya inápaquë ya'huëpirinhuë', isoro'paquë o'marin nicha'ëinquëmaso marë'. Co manta' isëquë ya'huëtërinhuë'. Parisitërin quëran nicha'ërinquema' noya noya cancantacaso marë'. Parisitaton, na'con catahuarinquëma'.

10I'hua pi'iquë yonquirama' a'napita catahuacamaso'. Naporo' caniaritërama' coriqui yontonacaso'. Iporaso' naquëranchin yontoantaco', tënahuë. Inapohuatama', noya nisarama'. 11Naporo' pa'pi nohuantopiramahuë', iporaso' coriqui ya'huëtohuachinquëma', noya cancantatoma', yontonco' ananicaso marë'. 12Ya'ipi cancanëma quëran quëtohuatama', Yosë noya ni'sarinquëma'. Co na'a coriquihuanpatamahuë', Yosë nitotërin. Co nanitëramahuë' na'a quëtacaso'. Co apiratomahuë', pi'pian tëranta' quëtohuatama', noya ni'sarinquëma'.

13Nanitinpichin acocaso' ya'huërin. Co nohuantërahuë' pahuantinquëmaso'. 14Noya nicatahuacaso' nohuantahua'. Iporaso' ya'huëtarinquëma' ni'ton, pahuantërinsopita quëtoco'. A'na tahuëriso' canpita ya'huërë' ma'sha pahuantohuachinquëma', inahuanta' i'huërëtarinënquëma'. Ninapotohuatëhua', ya'ipi imarëhuasopita noya ya'huarihua'. Co pahuantarinpoahuë'. 15Iráca Yosë quiricanënquë naporin: "Mana mapachinara, a'naquënso' na'a maponaraihuë', co ya'sotopihuë'. A'naquënso nipirinhuë' pi'pian maponaraihuë', co pahuantopihuë'," tënin.

Tito Corintoquë a'parinso'

16Titonta' na'con yonquirinquëma'. Ina marë' noya cancantato, "Yosparinquën, Sinioro," itërahuë. 17"Naquëranchin paantaquë'," itohuatëra, "Noyahua'. Nani canta' yonquirahuë paanta'huaso'. Na'con nohuantërahuë," itërinco.

18A'na iyayanta' a'paarai. Titorë' pa'sarin. "Inanta' nóya imaton, Quisocristo nanamën noya a'chinin," topi ya'ipi imapisopita. 19Nisha nisha ninano quëran imapisopita niyontonahuatona', ina quëmapi chachin huayonahuatona', acopi ca'tanaincoiso marë'. Coriqui yoca'huaiso marë' pa'patoi, inanta'

pa'sarin. Coriqui quëtonpatoi, noya cancantapona huachi. “Ma noyacha Tata Yosë nosororinpoa paya. Ina nohuanton, iyaro'sa' noya cancantatona', catahuarinënpoa',” tapona'. 20 Na'a coriqui quëparai ni'ton, co nohuantëraihuë' a'napita pinoinacoiso'. Napoaton ina napocoi pa'sarai. 21 Noyasáchin nisarai Yosë noya nicaincoiso marë'. Piyapi'santa' noya nicainacoiso' nohuantërai.

22 A'na iyayanta' a'parai nicainquëmaso marë'. Inanta' na'con catahuarincoi a'china'huaiso marë'. Piyapi'sa' nosoroaton, catahuarin, a'chintërin, naporin. Noya quëmapi, tënai. Ipora canpitataquë pa'sarin. “Corintoquë imapisopita na'con nohuantopi pahuantërinsopita catahuacaiso',” ta'ton, pa'sarin catahuainquëmaso marë'.

23 “¿Inta' Titoso'?” itohuachinënquëma', sha'huitoco'. “Co'ta Paonorë' a'chininso'. Inanta' piyapi'sa' catahuarin noya imacaiso marë',” itoco'. “¿Ma'marëta' a'napitanta' huë'pi?” itohuachinënquëma', “Nisha nisha ninano quëran a'paipiso'. Quisocristo noya imapi inapitanta',” itoco'. 24 Inapita cantonpachinquëma', noya nontoco'. Ina quëran coriqui pahuantërinsopita marë' yontonamaso' quëtohuatama', noya ni'sarinënquëma'. “Paono no'tëquën nontërinpoa'. Corintoquë imapisopitaso' pahuantopisopita nosoropi mini,” tosapi. Ina quëran ya'huëpiquë chachin paantahuachina', sha'huirapi anta'. Ya'ipi imapisopita nitotapi huachi.

Imapisopita catahuacaso marë' coriqui yontonpiso'

9 1 Tëhuënchachin a'napita imapisopita pahuantohuachina', ma'sha quëtacaso' ya'huërin. Nani nitotërama' ni'ton, co na'con ninshitaranquëmahuë'. 2 Piyapi'sa' yacatahuaramaso' nitotërahuë. Ya'ipi Masitonia parti pa'pato, sha'huitëra'piarahuë. “I'hua pi'iquë chachin Acaya parti imapisopita na'con yonquipi pahuantërinsopita catahuacaiso',” itërahuë. Masitoniaro'sa' natantahuatona', inahuanta' nohuantopi. “Inapita pochin quiyanta' catahuachi, topiraihuë',” itërinaco na'aya'pi. 3 Nipirinhuë', “Co ya'ipi coriqui yontonchátërapihuë',” ta'to, isopita iyaro'sa' a'pataranquëma' nontinquëmaso marë'. “Nani yontonapi huëshirahuë,” itopirahuë', ipora huanta' pahuanamara. Co topinan quëran napota'huaso' ya'huërinhuë', tënahuë. 4 Co hua'quiya quëranhuë' canpitataquë pa'sarahuë. A'naquën Masitoniaquë ya'huëpisopita imasarinaco nimara. Canpitataquë canconpatoi, nani coriqui yontontopinan quënanconarai, topirahuë'. Co ya'huëhuachinhuë', tapanarahuë. “Corintoquë imapisopitaso' noyaro'sa',” itërahuëso marë', co coriqui ya'huëhuachinhuë', tapanarama' canpitanta'. 5 Napoaton iyaro'sa' aquëchitërahuë. I'hua yonquirama' a'napita catahuacaso'. Inapitaso' catahuarinënquëma' coriqui yontonacamaso marë'. Nani yontonpatama', noya quënanconarai. Canpitaora nohuanton, quëtoco'. Co quiyaora nohuanton, yama'parainquëmahuë'.

6 Isonta' yonquico': “Pi'pian sha'tohuatëra, pi'pian manë'. Pancana sha'tohuatëra, na'con manë',” topi. 7 Ya'ipinpoa' canpoara nohuanton, quëtahua'. Onposona yaquëtohuachin, quëchin. Ama nisha nisha yonquia'huasohuë'. Co apiquëran quëtacaso' ya'huërinhuë'. Noya cancantatëhua', quëtahua'. Ina pochin quëtohuatëhua', Yosë noya ni'sarinpoa'. 8 Yosë ya'ipi nanitaparin. Nosoroatënquëma', na'con

catahuarinquëma' noya nicacamaso'. Nani tahuëri catahuarinquëma'. Ina catahuahuachinquëma', noya cancantarama'. Ina nohuanton, ya'huëtarinquëma' a'napitanta' quëtacaso marë'.
9 Iráca Yosë quiricanënquë naporin:
"Noya cancantopisopita co
apirapihuë'. Sa'ahuaro'sa'
pahuantohuachina', quëtapi.
Noya nipiso', ya'huëmiatarin,"
tënin.
10 Ni'co'. Yosë nohuanton, ya'pirin ya'huërin shacacaso marë'. Sha'patëra, ina nohuanton, na'a papotërin capacaso marë'. Inapochachin ina nohuanton, ma'sha ya'huëtarinquëma'. A'napita topinan quëtohuatama', Yosë catahuarinquëma' noya noya cancantacamaso marë'. 11 Noya catahuahuachinquëma', a'napitanta' catahuarama'. Co apiratatomahuë', quëtarama'. Pahuantërinsopita quëtonpatoi, "Yosparinquën, Sinioro," tosapi. 12 Imapisopita catahuahuatama', co huachi pahuantapihuë'. Naporahuaton, na'con na'con Yosë yonquiapi. "Yosparinquën, Sinioro," itapi. 13 Catahuarama' ni'ton, noya cancantapi. "Ma noya Quisocristo nanamën natëtona', catahuarinënpoa'. Ma noyacha Yosëso' ni'ton, ina nohuanton, na'a piyapi'sa' catahuapi paya," tosapi. 14 Yosë nohuanton, na'con nosororama' ni'ton, inapitanta' nosoroatënquëma', canpita marë' Yosë nontapi huachi. 15 Yosëso nipirinhuë' na'con na'con quëtërinpoa'. Hui'nin chachin a'paimarin nicha'ëinpoaso marë'. Inaso' noya nóya ni'ton, "Yosparinquën, Sinioro," itahua'.

Yosëri nanan quëtërinso'

10 1 Ca Paonoco sanoanan quëran pënënanquëma'. A'naquën napopi: "Paono aquë quëran ninshitohuachinpoara, chiníquën nanan a'patirinpoa'. Isëquë chachin ya'huapon, të'huatatonpoa', co chiníquën pënëninpoahuë'," topi natantërahuë. Quisocristoso' chiníquën nanantaponahuë', co no'huirinpoahuë'. Sanoanan quëran pënëninpoa'. Ina pochin cancantato, canta' sanoanan quëran pënënanquëma'.
2 A'naquënso' pinorinaco. "Paonoso' co Yosë pochin yonquirinhuë'. Inaora nohuantërinsoáchin yonquirin," topirinahuë'. Pa'pato, inapita chiníquën pënënarahuë. Canpitaso nipirinhuë', noya yonquihuatama', co chiníquën pënëna'huanquëmaso' ya'huaponhuë', tënahuë. 3 Piyapicoi quiyanta' nipiraihuë', co a'napita pochin yonquiraihuë'. Co natëpisopitahuëso' inimicotopirinacoihuë', co quiyaora yonquinëhuëi quëran yaminsëraihuë'. 4 A'naquënso' inimiconënpita minsëcaiso marë' nisha nisha quihuípi. Quiyaso nipirinhuë' co quiyaora yonquinëhuëi quëran minsëtaraihuë'. Sacai' nipirinhuë', Yosë ananitërincoi nonpin nanano'sa' minsëca'huaiso'. 5 A'naquën nisha nanan imasapi. "Quiyaora noya nitotërai," toconpi ni'ton, co nanitopihuë' Yosë nohuitacaiso'. Nipirinhuë', Yosë catahuarincoi inapitanta' minsëca'huaiso'. No'huipirinacoihuë', no'tën nanan a'chintarai Quisocristoíchin natëcaiso marë'. Ya'ipinpoa' co noyahuë' yonquipirëhuahuë', Yosë nanitërin ananiantinpoaso' Quisocristoíchin natëcaso marë'. 6 Canpita noya natëhuatama', noya cancantarai. Ina quëran canconpatoi, co natëpisopitahuë' no'tëquën ana'intarai.
7 Canpitaso' ya'pirama quëran quënanamasoráchin yonquirama'. Co cancanëma quëran huarë' yonquiramahuë'. A'naquën "Quisocristo chachin imarai," topachinara, isonta' yonqui'ina'. Quiyanta' Quisocristo imarai mini.

8 Yosë chachin chiníquën nanan quëtërincoi nanamën a'chinta'huainquëmaso marë', itohuatënquëmara, co ina marë' tapanahuë'. Noya noya imacamaso marë' a'chintërainquëma'. Co nisha cancantamaso marë' a'chintërainquëmahuë'. 9 Chiníquën nanantopirahuë', co apa'yana'huanquëmaso marë' ninshitaranquëmahuë'. 10 A'naquën itërinënquëma': "Paono na'con ninshitatonpoa', chiníquën pënënpirinpoahuë'. Huë'pachinaso', co chiníquën nanantona'pi pochin nontërinpoahuë'. Sanoanayan quëran a'chintërinpoa' ni'ton, co chiníquën nanantërinhuë'," toconpi. 11 Napopirinahuë', co nisha nisha nontaraihuë'. Inapitanta' sha'huitoco' nitochina'. Ninshitohuatënquëmara, chiníquën pënënanquëma mini. Canpitataquë canconpatoi, inachachin nontarainquëma'. Insosona co yanatëhuachinhuë', chiníquën pënënatoi, ana'intarai huachi.

12 Inapitaso' co no'tëquën yonquipihuë'. "Quiyaso' noya noyacoi. A'napita quëran noya noya nitotërai," toconpi. Co ina pochin nonacasohuë' nipirinhuë', napopi. Inahua capini ninocanatona', ninapotopi. Co quiyaso' inapita pochin cancantëraihuë'. 13 Co quiyaora nohuanton, chiníquën nanantëraihuë'. Yosë chachin acorincoi na'a piyapi'sa' a'chinta'huaiso marë'. Insëquësona a'china'huaisonta' sha'huitërincoi. Ina nohuanton, Corintoquë ya'huëramasopitanta' a'chintërainquëma'. 14 Yosë sha'huitërincoisoráchin natërai. Ina nohuanton, canpitataquë pa'nai. Quiyarima'ton Quisocristo nanamën a'chintërainquëma'. 15 Co a'na piyapi a'chininquë paatoi, a'chinaihuë'. Yosë a'parincoi noya a'chinta'huainquëmaso marë'. Na'con nohuantërai noya noya imacamaso'. Noya noya natëhuatama', aquëtë huarë' a'chintarainquëma'. 16 Ina quëran a'napita ya'huërinquënta' yaa'chinai. Inapitanta' Yosë imacaiso marë' a'chintarai. A'na piyapi a'chininquë co nohuantëraihuë' a'china'huaiso'.

17 Yosë quiricanënquë naporin: " 'Noya noya ninahuë,' co ta'caso' ya'huërinhuë'. 'Ma noyacha Yosë catahuarinco paya,' ta'caso' ya'huërin," tënin. 18 "Caso' noyaco," topatëhua', co ina marë' Yosë noya ni'sarinpoahuë'. Noya cancantohuatëhua', Yosë noya ni'sarinpoa'. Ina na'con na'con yonquia'ahua'.

Nisha a'china'piro'sa' yanonpinpiso'

11 1 Noya nipatëhua', co ina marë' a'napita nocanacaso' ya'huërinhuë'. Nipirinhuë', pi'pian hua'yantërinso pochin nonchinquëma' natanco. No'tëquën yonquicamaso marë' sha'huitaranquëma'. 2 Yosë nohuanton, na'con nosororanquëma'. Nosoroatënquëma', a'pitëranquëma'. Co nohuantërahuë' nisha cancantacamaso'. Nanon so'yarinso pochin ninin. Ni'co'. Quëmapiri mapachina, so'ináchin yonquicaso' ya'huërin. Inapochachin carinquëmanta' a'chintëranquëma' Quisocristoíchin yonquicamaso marë'. 3 A'naquënso nipirinhuë' yaanisha-cancantërinënquëma'. Iráca ya'huani Ipa nonpintërinso pochin yanonpintërinënquëma' ama Quisocristoíchin yonquicamaso marëhuë'. 4 Quisocristo imacaso' a'chintëranquëma'. Natëhuatama', Ispirito Santo ya'coancantërinquëma'. Inapitaso nipirinhuë' nisha a'chintërinënquëma'. "Quisocristo nanamën chachin a'chintarainquëma'," itopirinënquëmahuë', nisha nanan a'chintërinënquëma'. Nisha ispiritonta' ya'huërin, itërinënquëma'. Nisha nisha

natëcaso' a'chintohuachinquëmara, a'naroáchin yaimarama'. 5"Quiyaso' noya noyacoi," itopirinënquëmahuë', inapitaso' co ca quëran noya noyahuë', tënahuë. 6Co míso nona'picohuë' niporahuë', noya noya nitotërahuë. Ya'ipi no'tëquën a'chintëranquëmaso' nani nitotërama'. Nani ma'sha ninahuësonta' nani ni'nama'.

7Yosë nanamën a'chintohuatënquëmara, co pi'pisha tëranta' coriqui ma'paranquëmahuë'. Sacatato, ma'sha pahuantërincoso' pa'anahuë. Topinan a'chintëranquëma' canpita noya noya imacamaso marë'. ¿Ina marë' co noyahuë' ni'namaco ti? 8A'chintëranquëmaso marë' co manta' ma'paranquëmahuë'. A'napita imapisopita coriqui a'patërinaco catahua'huanquëmaso marë'. Naporo' co inapita a'chintopirahuë', a'patërinaco. 9Canpitataquë ya'huasoco, ma'sha pahuantopirincohuë', co pi'pisha tëranta' ma'paranquëmahuë'. Masitonia parti quëran huëcatona', quëtirinaco. Quisocristo imapi ni'ton, topinan ma'sha quëtirinaco nanpica'huaso marë'. Canpita ma'shanëma' co ma'paranquëmahuë'. Co onporonta' nohuantaparanquëmahuë'. 10Quisocristo catahuarinco ni'ton, no'tëquën nontaranquëma'. Co a'chinato canarahuë'. Ya'ipi Acaya parti topinan a'chinarahuë. Napoaton noya cancantërahuë. Co insonta' nanitarinhuë' nisha ayonquiincoso'. 11"Co nosororinquëmahuë' ni'ton, ma'shanëma' co ma'parinquëmahuë'," itopirinënquëmahuë', co no'tëquën nonpihuë'. Yosë ni'sárinco, na'con nosororanquëma', tënahuë.

12Nisha a'china'piro'sa' a'chintohuachinënquëmara, coriqui ma'parinënquëma'. Caso nipirinhuë' a'chinahuëso marë' co coriqui ma'patërahuë'. Ipora huanta' topinan a'chinárahuë ama pinoinacoso marëhuë'. Inapita pochin canta' ma'paranquëma' naporini, "Paono pochachin a'chintërainquëma'. Yosë a'parincoi quiyanta'," ichitënënquëmahuë'. 13Inapitaso nipirinhuë' na'con nonpintërinënquëma'. "Quisocristo a'parincoi," itopirinënquëmahuë', co tëhuënchachin a'parinhuë'. Nonpintatënënquëma', a'chintarinënquëma'. 14Co ina marë' pa'yanacaso' ya'huërinhuë'. Ni'co'. Satanasënta' nohuantohuachin, Yosë anquëninën pochin ya'norarin piyapi'sa' nonpintacaso marë'. 15Napoaton Satanasë natëpisopitanta' ina pochachin nisapi. "Yosë a'parincoi. No'tëquën natëcamaso marë' a'chintarainquëma'," topirinahuë'. Nonpinapi ni'ton, a'na tahuëri Yosëri no'tëquën ana'intarin.

Paono parisitërinso'

16Naquëranchin sha'huitanta'inquëma'. "Paonoso' hua'yantërin," toconpi a'naquën. Ama inapita natëcosohuë'. Nipirinhuë', pi'pian ina pochin nontohuatënquëma', ahuantatoma', natanco, topirahuë'. Caso' noya noya ninahuëso' sha'huitaranquëma' yonquicamaso marë'. 17Co Sinioro nohuantërinhuë' a'napita nocanacaso'. Nocantohuatëra, hua'yantërinso pochin nonëhua'. 18Nipirinhuë', nisha a'china'piro'sa' ina pochin nonpi ni'ton, canta' pi'pian ina pochin sha'huichinquëma'. 19Inapitaso' nocanpirinënquëmahuë', noya natanama' ni'quëhuarë', canta' pi'pian tëranta' natanco, topirahuë'. 20Inapitaso' chiníquën camairinënquëma'. Ma'shanëma' topinan mapi. Nocaninënquëma', yaahuërinënquëma'. Inapotopirinënquëmahuë', ¿ma'marëcha noya natanama nicaya? tënahuë, yonquiato. 21Quiyaso nipirinhuë' co ina pochin ninaihuë'. Co chiníquën nontërainquëmahuë'. Ina marë' tapanai.

Nipirinhuë', inapitaso' nocaninacoi ni'quëhuarë', canta' hua'yantërinso pochin nonato, pi'pian nonantapatarahuë. 22 "Quiyaso' Iprio piyapicoi," topachinara, canta' mini Iprioco. "Israiro piyapicoi," topachinara, canta' inachachin ninahuë. "Apraanso' shimashonëhuëi chachin," topachinara, inaso' shimashonëhuë canta'. 23 "Quisocristo sha'huitërincoi ni'toi, natërai," itopirinënquëmahuë'. ¡Caso' na'con na'con natërahuë! Inapitaso' nocaninaco ni'ton, hua'yantërinso pochin nonato, pi'pian inapita pochin nonchinquëma' no'tëquën yonquicamaso marë'. Yosë marë' caso' chini chiníquën sacatërahuë. Pa'sápato, Yosë nanamën a'chinahuë. Ina marë' na'con na'con parisitaporahuë', ahuantërahuë. Inanta' sha'huichinquëma'. A'chinahuëso marë' na'aro' tashinan pëiquë po'morinaco. Na'aro' ahuërinaco. Shitëparinaco. 24 Cotio hua'ano'sa' ana'intatonaco, chiníquën huihuirinaco. Cara shonca iscono' huihuirinaco. Nisha nisha ninanoquë a'natëraporo' inapotëra'piarinaco. 25 Copirno sontaro'sanënpita naraquë chiníquën ahuërinaco. Cararo' inapotatonaco, ana'intërinaco. A'na tahuëri na'piquë të'yararinaco tëpainacoso marë'. Naporahuaton, cararo' pi'píshachin shichimiitërahuë. Nanchaquë marë pa'taporahuë', nancha yancominahuaton, acopoi' pa'nin. Cararo' inaporahuë. A'na tashi' nara yanponinquë matato, marëquë chachin tahuërianpitërahuë. I'huaraya huarë' cha'ërahuë. 26 A'chinaca'huaso marë' pa'sárahuë. Iiro'sa' panca pamatohuachina, shichimiitërahuë. Ihuatëro'santa' yatëparinaco. Canta' cotio piyapico nipirahuë', cotioro'sa' no'huitonaco, yaahuërinaco. Nisharo'santa' no'huirinaco. Panca ninanoro'saquë a'naquën yaahuërinaco. Co piyapi ya'huërinquëonta' ma'sha onporahuë. Marë pa'tohuatëra, parisitërahuë. A'naquën: "Quiyanta' imarai," taponaraihuë', chiníquën no'huirinaco. 27 Chiníquën sacatápato, parisitërahuë. Tashinta' co huë'ëtorahuë', ni'tárahuë. Na'a tahuëri capa cosharo' ni'ton, tanarahuë, yamororahuë. Co coshataporahuë', a'chinárahuë. A'moca'huaso' pahuantërinco ni'ton, sëhuën natanahuë.

28 Yosë nohuanton, ina pochin parisitárahuë. Naporahuaton, ya'ipi imaramasopita nosoroatënquëma', yonquiáranquëma'. Noya noya imacamaso' na'con nohuantërahuë. Nani tahuëri yonquiatënquëma' napion cancantërahuë. 29 A'naquën co chiníquën cancantohuachinahuë', canta' ina pochin ninatanahuë. A'na piyapi anishacancantohuachinquëmara, nosororanquëma' ni'ton, ina no'huirë pochin cancantërahuë. 30 A'naquënso' na'con nonsapi. "Quiyaso' noya noyacoi," topi. Caso nipirinhuë' co ina pochin nonahuë'. Co caora nanitërahuëso' sha'huichinquëma'. Na'con ma'sha onpotopirinacohuë', Yosëíchin achinicancaninco ahuanta'huaso marë'. 31 Yosë ni'sárinco, co nonpintaranquëmahuë'. Inaso' Quisocristo pa'pin chachin, ya'ipiyari chinochina'. Ina ni'sárinco ni'ton, no'tëquën nontaranquëma'. 32 Iráca Tamascoquë ya'huasoco, ninano hua'an yamaninco, copirno Aritasëri acorinso'. Tashinan pëiquë yapo'morinco ni'ton, sontaro'sa' a'parin. Nani tahuëri ninano ya'coana ni'sapi macainacoso marë'. 33 Yamapirinacohuë', imapisopita catahuarinaco cha'ëca'huaso marë'. Inapa pairatopiquë huintana ya'huërin. Ina quëran nantipiquë anohuaraimarinaco. Napotohuachinacora, cha'ërahuë. Co caora nanitopirahuë', Yosë catahuarinco, cha'ërahuë.

Paono inápaquë quënaninso'

12 [1]Co nohuantërahuë' a'napita nocana'huaso'. "Caso' noya noya piyapico," co taporahuë', pi'pian ina pochin sha'huichinquëma'. Iráca Yosë nohuanton, hua'narëso pochin ma'sha ni'nahuë. Quisocristo chachin anitotërincoso'. [2]Naporo' inápaquë Yosë ya'huërinquë chachin quëparinco. Nani shonca catapini pi'ipitarin quëparincoso'. Hua'yanëhuëichin a'na' pa'mara. Nonëhuëro'co chachin a'na' pa'maraco. Co caso' nitotërahuë'. Yosëíchin nitotërin. [3]Tëhuënchachin pantarahuë. Hua'yanëhuëichin a'na' pa'mara. Nonëhuëro'co chachin a'na' pa'maraco. Co caso' nitotërahuë'. Yosëíchin nitotërin. [4]Yosë'pa' ya'huasoco, na'con natanpirahuë', co nanitërahuë' sha'huica'huaso'. Co Yosë nohuantërinhuë'. [5]Noya noya nininso' anitotërinco ni'ton, nocantochináchin cancantopirahuë', tananpitërahuë. Co caora nohuanto, chiníquën nanantërahuë'. Co caora nanitërahuë' noya nica'huaso', tënahuë. [6]"Na'con na'con nitotërahuë," itëranquëma' naporini, no'tëquën nonchitënquëmahuë', co nonpinchitënquëmahuë'. Nipirinhuë', co ina pochin nontëranquëmahuë'. Nani nohuitëramaco. A'chintohuatënquëmara, natanamaco. Naporahuësopita ni'nama'. Inaíchin yonquiatoma', noya ni'co topirahuë'. Napoaton co aquëtë' sha'huitaranquëmahuë'.

[7]Yosë na'con na'con anitotërinco. Ina quëran ama a'napita nocana'huaso marëhuë' ina nohuanton, ma'sha onporahuë. Nahuan acoposha ohuanincoso pochin natanahuë. Co oshahuanaporahuë', Satanasë na'con aparisitërinco. [8]Ina marë' chiníquën Sinioro nontërahuë. "Catahuaco ama parisichisohuë'," itërahuë. Cararo' ina pochin nontopirahuë'. [9]Sinioro sha'huitërinco: "Ca nohuanto, ipora huanta' parisitapiranhuë', nosoroatënquën, na'con catahuaranquën. Carinquën achinicancanaranquën noya ahuantamaso marë'. Co quëmaora nanitohuatanhuë', na'con na'con catahuaranquën. Ma'sona tëranta' onpohuatan, co onporonta' pataranquënhuë'," itërinco. Napoaton co huachi sëtërahuë'. "Co caora nanitohuatërahuë', Quisocristo na'con na'con catahuarinco," ta'to, noya cancantërahuë. [10]Napoaton co chiníquën cancantopirahuë', co pa'yanahuë'. Pinopachinacora, co no'huitërahuë'. Ma'sha pahuantopirincohuë', co ina yonquirahuë'. Quisocristo imarahuëso marë' aparisitohuachinacora, ahuantërahuë. Sacai' nipirinhuë', nóya cancantërahuë. "Co caora nanitohuatërahuë', na'con na'con catahuarinco," ta'to, chini chiníquën cancantërahuë.

Imapisopita yonquirinso'

[11]Nisha a'china'piro'sa' pa'yatërama' ni'ton, hua'yantërinso pochin nontëranquëma'. "Paono nóya a'chintërincoi," itërama' naporini, co ina pochin canta' nonaca'huaso' ya'huë'itonhuë'. "Quiyaso' noya noyacoi," itopirinënquëmahuë', co ca quëran noya noyahuë' inahuaso'. Co caora nanitaporahuë', Quisocristo catahuarinco ni'ton, noya ninahuë. [12]Iráca isoro'paquë nipon, a'naya a'naya huayonaton, acorin nanamën a'chinacaiso marë'. Inapitaso' na'con catahuarin. Ina nohuanton, cania'piro'sa' a'naroáchin anoyatopi. Nani ma'sha nanitapapi. Inapopi quëran acorinsopita nohuitërëhua'. Canta' acorinco ni'ton, inapochachin catahuarinco. Canpitataquë ya'huapo, cania'piro'sa' a'naroáchin anoyatërahuë.

Aparisitopirinacohuë', ahuantato, a'chintëranquëma'. "Ma noyacha Yosëri catahuarin paya," ta'toma', imarama'. 13 A'naquënso nipirinhuë' sha'huitërinënquëma'. "A'napita imapisopita noya noya ni'nin," itopirinënquëmahuë', ya'ipinquëma' napopináchin ni'nanquëma'. A'na parti a'chinpato, cosharo', coriqui, inapita ma'patërahuë capato, nanpica'huaso marë'. Canpitaíchin co ma'pachinanquëmahuë'. ¿Ina marë' no'huiramaco ti? No'huihuatamaco, ¡naniantoco'!

14 Nani catoro' ni'conanquëma'. Iporaso' naquëranchin nicaponquëma' yapa'sarahuë. Cantonpatënquëma', co manta' ma'paaranquëmahuë'. Co ma'shanëma' nohuantërahuë'. Canpita noya noya imacamaso' nohuantërahuë. Hui'nahuëpita pochin ni'nanquëma'. Hui'nanpoa' co nocomarinpoahuë'. Canpoari catahuacaso' ya'huërin. 15 Napoaton co manta' ma'paranquëmahuë'. Noya cancantato, sacatarahuë cosharo' pa'ana'huaso marë'. Ina quëran parisitaporahuë', a'chintaranquëma' noya imacamaso marë'. Carimaso' na'con na'con nosoropiranquëmahuë', canpitaso' co onpopinchin nosororamacohuë' topirahuë'.

16 A'naquëonta' nonpinapirinaco. "Paono co ma'sha ma'papirinquëmahuë', nonpintatënquëma', canarin," itërinënquëma'. Co napopirahuë', napotërinënquëma'. 17 I'hua mini a'naquën a'papirahuë', co manta' ina quëran canarahuë'. 18 "Inta, quëmari ni'coniquë' iyaro'sa'," itahuato, Tito a'parahuë. Inarë' a'na iyayanta' a'parahuë. Cantonpachinquëma', co Tito nonpintërinquëmahuë'. Canta' ina pochachin cancantërahuë. Co pi'pisha tëranta' canaraihuë'.

19 Co noya nicamacoiso marë' ninshitarainquëmahuë'. A'naquëma' nimara ina pochin yonquipiramahuë', co quiyaso naporaihuë'. Nosororainquëma' iyaro'sa'. Noya noya imacamaso marë' ninshitarainquëma'. Quisocristo imarai ni'ton, Yosëíchin yonquirai. Ina ni'sárincoi ni'ton, no'tëquën ninshitarainquëma'. 20 Canconpato, co noya ni'saranquëmahuë' nimara. Canpitanta' co noya ni'saramacohuë' nimara. Napoaton sëtato, yonquiáranquëma'. Ipora huanta' a'naquëma' nimara nino'huiarama', nia'pitarama', iquianan quëran ninontarama', nipinosarama', ninocanarama', nisha nisha yonquiarama' nimara, tënahuë yonquiato. 21 Iráca a'naquëma' co noyahuë' yonquirama'. Monshihuanama', sanapirachin yonquirama'. Ipora huanta' a'naquëma' inapoarama' nimara. Co ina naniantohuatamahuë', canconpato, pa'pi sëtarahuë. Carinquëma' a'chintëranquëmaso' ni'ton, Yosë atapanarinco. Co oshanëma' a'pohuatamahuë', chiníquën asëtaramaco.

Piquëran pënëntërinso'

13 1 Nani catoro' ni'conanquëma'. Iporaso' naquëranchin nicaponquëma' pa'sarahuë. Yosë quiricanën quëran sha'huitërinpoa'. "Ama topinan quëran ana'intocosohuë'. Natantacaso' ya'huërin. Cato' piyapihuë nipon, cara piyapihuë nipon, inachachin sha'huitohuachinpoa', naporo huarë' ana'intacaso' ya'huërin," topi. Napoaton pa'pato, ina pochin natantarahuë no'tëquën nitota'huaso marë'. 2 I'hua ni'conpatënquëmara, pënënanquëma'. "Co oshanëma' naniantohuatamahuë', a'na huë'pato, no'tëquën ana'intaranquëma huachi," itëranquëma'. Iporaso' co inatohua' ya'huëpirahuë', inachachin pënëantaranquëma'. Co i'hua oshahuaninsoachin yonquirahuë'. Ya'ipinquëma' pënënaranquëma'. 3 "Chiníquën

nanantëranso' a'notocoi nitochii," itopiramacohuë'. Pa'pato, no'tëquën ana'intohuatënquëma', nitotarama'. "Quisocristori a'parin ni'ton, chiníquën nanantërin," tosarama'. Quisocristo co topinan quëran nontërinpoahuë'. Chiníquën nanantaton, ya'ipi nanitaparin. 4Isoro'paquë nipon, co aquëtë' chinirinhuë'. Corosëquë patanantopi. Chiminaponahuë', Tata Yosëri chiníquën nanantaton, ananpitaantarin. Quiyanta' Quisocristo pochin cancantatoi, co quiyaora chiniraihuë'. Ina acorincoi ni'ton, Yosë achinicancanincoi no'tëquën pënëna'huainquëmaso marë'.

5Canpitaso nipirinhuë' nitantiaco'. Canpitaora yonquinëma quëran yonquico'. A'naquëma' co cancanëma quëran huarë' imashatëraramahuë' nimara. Ya'ipi cancanëma quëran imapatama', Quisocristo ya'coancantërinquëma'. ¿Co ina nitotëramahuë' ti? A'naquëmaso nipirinhuë' co tëhuënchachin imamaranquëmahuë'. 6Tëhuënchachin imapatama', co topinan quëran a'chintërainquëmahuë', tënahuë. Ina quëran canpitanta' inachachin yonquiarama'. "Tëhuënchachin Quisocristori acorin pënënainpoaso marë'," tosarama'. 7Canpita marë' Yosë nontarai. "Catahuaquë' noyasáchin niina'," itërai. Co a'napita noya nicainacoiso marë naporaihuë'. Canpita noya noya imacamaso marë' naporai. A'napita co noyahuë' yonquiarapipirinacoihuë', co ina yonquiraihuë'. 8No'tën nanan natëcamaso marë' catahuarainquëma'. Co nohuantëraihuë' nisha a'chinta'huainquëmaso'. 9Co chiníquën nanantona'pi pochin nipiraihuë', co ina marë' sëtëraihuë'. Noya imapatama', nóya cancantarai. Ipora huanta' Yosë nontarai. "Catahuaquë', Sinioro, noya noya cancanchina'," itërai. 10Napoaton co inaquë ya'huaporahuë', ninshitaranquëma' pënëna'huanquëmaso marë'. Ya'ipi co noyahuë' yonquiramasopita naniantohuatama', canconpato, co ana'inta'huanquëmaso' ya'huaponhuë'. Sinioro chachin chiníquën nanan quëtërinco catahua'huanquëmaso marë'. Co anishacancanta'huanquëmaso marë' napotaranquëmahuë'. Noya noya imacamaso marë' napotaranquëma'.

11Nani iyaro'sa' ninshitëranquëma'. Noya cancantoco', tënahuë. Ya'ipi cancanëma quëran Yosë imaco'. Pënënanquëmaso' noya natëtoma', niachinicancanco'. Napopináchin yonquico'. Noya nini'toma', ya'huëco'. Inapohuatama', Yosë catahuarinquëma'. Inasáchin nosoroatonpoa', catahuarinpoa' sano cancantacaso marë'. 12Noya ninosoroatoma', imaramasopita capini nisë'quëco'. 13Ya'ipi imapisopita isëquë ya'huëpiso', saludos a'patarinënquëma'.

14Inaora nohuanton, Sinioro Quisocristo catahuainquëma'. Tata Yosë nosoro'inquëma'. Ispirito Santo chachin nani tahuëri noya ayonquiinquëma'. Nani huachi.

Paono

Paonori Carasiaquë ya'huëpisopita ninshitërinso'

Carasiaquë imapisopita quirica a'patërinso'

1 [1]Ca Paonoco ninshitaranquëma', ni'co'. ¿Noyanquëma' canpitanta'? Noya canta' ya'huarahuë. Quisocristo acorinco nanamën a'china'huaso marë'. Co piyapi'sa' inahuara nohuanton a'parinacohuë' a'china'huaso marë'. Co inapita acorinacohuë'. Tata Yosë chachin acorinco. Ina nohuanton, Quisocristo nanpiantarin huachi. Nani nanpiantohuachina, ina chachin nanan quëtërinco a'china'huaso marë'. [2]Ya'ipicoi isëquë imaraisopitaro'coi chachin nanan a'patarainquëma'. Canpitanta' Carasia parti ya'huëramasopita imarama' ni'ton, ninshitaranquëma'. [3]Inaora nohuanton, Tata Yosë catahuainquëma'. Asanocancainquëma'. Sinioro Quisocristonta' inachachin catahuainquëma'. [4]Oshanënpoa' inquitinpoaso marë' Quisocristo chiminin. Inaora nohuanton, ya'huërëtërinpoa'. Notohuaro' piyapi'sa' co noyahuë' yonquipi. Ama inapita pochin cancantacaso marëhuë' chiminaton, anoyacancantërinpoa'. Tata Yosë nohuanton, nicha'ërinpoa'. [5]"¡Ma noyacha Tata Yosëso paya!" itahua'. Ama onporonta' ina naniantahuasohuë'. Amen.

Quisocristoíchin imacaso' ya'huërinso'

[6]Yosë ayonquirinquëma' imacamaso marë'. Quisocristo inaora nohuanton nosoroatënquëma', catahuarinquëma' ni'ton, imarama'. Imapiramahuë', a'naroáchin ina naniantatoma', nisha nanan yaimarama'. Ina yonquiato, pa'yanahuë. [7]Co a'na nanan, iyaro'sa', ya'huërinhuë' cha'ëcaso marë'. Quisocristoíchin anoyacancantërinpoa'. Ina imapatëhua', oshanënpoa' inquitarinpoa'. Inasáchin yonquipiramahuë', a'napita huëcatona', nisha nanan a'chintarinënquëma'. Napoaton nisha nisha yonquiarama'. Yanonpintërinënquëma'. "Co Quisocristoráchin yonquicaso' ya'huërinhuë'," itërinënquëma'. [8]Quiyanta' nisha nanan a'chinai naporini, Yosë ana'inchitoncoihuë'. Anquëni tëranta' nisha nanan a'chinin naporini, Yosëri ana'inchitonhuë'. "Quisocristoíchin nicha'ërinpoa'," itëranquëma'. [9]Iráca inachachin sha'huitërainquëma'. Iporaso' naquëranchin sha'huitantaranquëma'. "Quisocristoíchin anoyacancantërinpoa'," ta'toma', imarama'. Inso tëranta' nisha nanan a'chintohuachinquëma', Yosëri chiníquën ana'inchin, tënahuë.

[10]Co piyapi'sa' noya nicainacoso marë' a'chinahuë'. Yosë noya nicaincoso marë' a'chinahuë. Piyapi'sa' pa'yatinacoso marë' na'con na'con yonquirahuë naporini, co Quisocristo natëitohuë'.

Paono ya'nan imarinso'

[11]No'tëquën iyaro'sa' sha'huitaranquëma'. Iráca quëran huarë' co piyapi yonquirinso' a'chintëranquëmahuë'.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

12 Quisocristo chachin nanamën anitotërinco. Co a'na piyapi sha'huitërincohuë'. Co insonta' ina nanamën a'chintërincohuë'. Inaora chachin anitotërinco.
13 Iráca naporahuëso' nani natantërama'. Co'huara Quisocristo imashatërapohuë', cotio nanan imarahuë. Ina imato, Quisocristo imapisopita no'huirahuë. Chiníquën aparisitërahuë. Ata'huanta'huaso' yonquipirahuë'.
14 Cotioro'sa' napopiso' chiníquën imato, inasáchin yonquirahuë. Carë' napopináchin pi'ipitopiso' noya natëpirinahuë', caso' na'con na'con natërahuë. Nani ma'sha shimashonëhuëpita a'chinpiso' yanatëpirahuë'.
15-16 Yosë nosoroatonco, nohuantërinco hui'nin imaca'huaso marë'. Co'huara nasichátërapohuë', yonquirinco nanamën a'china'huaso marë'. Inaora nohuanton, nosororinco ni'ton, hui'nin anohuitërinco nisha piyapi'sa' pënëna'huaso marë'. Ina marë' acohuachincora, co piyapi'sa' paaparahuë' a'chintinacoso marë'.
17 Ca'tano'sa' Quirosarinquë ya'huëpirinahuë', co inatohua' pa'nahuë' nonta'huaso marë'. Inapita'ton acopirinhuë', Yosë nani sha'huitërinco ni'ton, co inapita tëranta' natanconahuë'. Co hua'qui quëranhuë' Arapia parti paato, Quisocristo nanamën yonquiarahuë. Ina quëran Tamascoquë paantarahuë.
18 Cara pi'ipi quëran Quirosarinquë pa'nahuë Pitro nohuita'huaso marë'. Cato simana pochin pëinënquë yacaparahuë.
19 Naporo' Santiaconta' nohuitërahuë. Quisocristo iin inaso'. Inapitasáchin nontërahuë. A'napita ca'tano'saso' co ni'nahuë'.
20 Yosë ni'sárinco, no'tëquën ninshitaranquëma'. Co nonpintaranquëmahuë'.
21 Ina quëran Siria parti pa'nahuë a'chinapo. Sirisia partinta' pa'nahuë.
22 Cotia parti ya'huëpisopitaso nipirinhuë' co nohuichatërarinacohuë'. Inatohua' na'a Quisocristo imapisopita ya'huëpirinahuë', co nohuitërinacohuë'.
23 Topinan natantërinaco. "Iráca Paono aparisitërinpoa'. Yatëpapirinpoahuë', iporaso' inanta' imarin. Quisocristo nanamën a'chinarin huachi," topi, natantopi.
24 Ina natantahuatona', "¡Ma noyacha Tata Yosëso' ni'ton, Paononta' imarin paya!" topi.

Quisoso ca'tano'sanënpitarë' ninontopiso'

2 1 Shonca catapini pi'ipi quëran naquëranchin Quirosarinquë paantarahuë. Pirnapi ca'taninco. Titonta' quëparai.
2 Yosë ayonquirinco paca'huaso' ni'ton, pa'nahuë imapisopita nonta'huaso marë'. Ansiano'sarachin niyontonpachinara, sha'huitërahuë. "Caso' nisha piyapi'sa' a'chintohuato, Quisocristoíchin imacaiso' ya'huërin, tënahuë. Iráca pënëntërinso' imacaiso' co a'chintërahuë'," itërahuë. "Co no'tëquën a'chinanhuë'," itërinaco naporini, topinan quëran a'chinchitënquëmahuë', tënahuë yonquiato. Ansiano'saso nipirinhuë' "Noya a'chinan," itërinaco.
3 Titonta' nisha piyapi nipirinhuë', inatohua' quëparahuë. Co marca ya'huëtopirinhuë', ansiano'sari noya ni'pi. "Marca niacotëquë'," co itopihuë'.
4 A'naquën cotioro'saso nipirinhuë', "Quiyanta' imarai," taponaraihuë', co Quisocristoráchin imapihuë'. Iráca pënëntërinsonta' imapi. Yasha'huirapitonacoi, niyontonpiso pëiquë ya'conpi Quisocristo imatoi naporaisopita nicacaiso marë'. "Iráca pënëntërinsonta' natëcaso' ya'huërin," ta'tona', yaanishacancantërinacoi nisha nisha natëca'huaiso marë'.
5 Napotopirinacoihuë', co pi'pian tëranta' nohuantëraihuë'. "Quisocristoíchin anoyacancantërinpoa',"

itërai. Canpitanta' no'tëquën yonquicamaso' nohuantërai. Napoaton nisha a'chintohuachinacoira, co manta' natëraihuë'.

6 Ansiano hua'ano'saso' nipirinhuë', co nisha sha'huitërinacohuë'. Chiníquën nanantopirinahuë', co të'huatërahuë'. Napopináchin Yosë ni'ninpoa'. 7-8 "No'tëquën a'chinan," itërinaco. Pitrori a'chintohuachina, Yosë nohuanton, na'a cotioro'sa' Quisocristo imasapi. Carinta' a'chintohuato, Yosë nohuanton, na'a piyapi'sa', nisha nisha niponaraihuë', imasapi inahuanta'. Napoaton ansiano'santa' noya nontërinaco. "Yosëri Pitro acorin cotioro'sa' a'chintacaso marë'. Quëmaso nipirinhuë' acorinquën nisha piyapi'sa' a'chintacaso marë'," itërinaco.

9 Santiaco, Pitro, Coansha, inapitaso' chini chiníquën nanantopi ni'ton, sha'huitërinacoi. "Yosë na'con catahuarinquën. Ina acorinquën nisha piyapi'sa' a'chintacaso marë'," ta'tona', së'quërinaco. Pirnapinta' së'quëpi. "Canpitaso' nisha piyapi'sa' a'chintoco'. Quiyaso nipirinhuë' cotioro'sa' a'chintarai," itohuachinacoira, "Noyahua'," itërai. 10 "Ama sa'ahuaro'sa' naniantocosohuë'. Imapisopita a'chintoco' ma'sha quëtacaso'," itërinacoi. "Co'chi naniantaraihuë paya. Nosororai quiyarinta'," itërahuë.

Paonori Pitro pënëninso'

11 Ina quëran Pitro Antioquiaquë pa'pachina, Quisocristoíchin anoyacancantërinpoaso' nitotaponahuë', tëhuërin. Napoaton niyontonpiquë chachin pënënahuë. Ina sha'huichinquëma' nitotoco'. 12 Inaquë nisha piyapi'sa' ya'huëpi. A'naquën Quisocristo imapi. Inapitaso' co cotio piyapihuë' ni'ton, ya'ipi cosharo' ca'pi. Cotioro'santa' inaquë ya'huëpisopita Quisoso imapachinara, co huachi cosharo' a'popihuë'. Napopináchin coshatopi. Pitronta' inapitarë' coshataton, co ma'sha a'porinhuë'. Ina quëran a'napita cotioro'sa' Quirosarin quëran canquipi. Santiaco imarinsopita inahuaso'. "Quiyanta' Quisocristo imarai," taponaraihuë', iráca pënëntopiso' yonquiatona', ma'sha a'popi. Inapita huë'pachinara, Pitro co huachi nisha piyapi'sarë' coshatërinhuë'. Marca pa'yatopisopita të'huataton, nisha coshatërin. 13 Ya'huëhuano'santa' cotioro'sa' nipisopita Pitro nicatona', nisha coshatopi. Pirnapinta' Pitrorë chachin nisha coshatërin. Quisocristo nanamën nitotaponaraihuë', co no'tëquën imapihuë'. 14 Ina ni'sahuato, ya'ipi piyapi ni'tërantapaiquë Pitro chiníquën pënënahuë. "Cotio piyapinquën niponahuë', Quisocristo imaton, iráca pënëntërinso' naniantëran. Nisha piyapi'sarë'quën coshataponahuë', iporaso' naquëranchin ma'sha a'poantaran. Ina pochin nicaton, piyapi'sa' anishayonquiaran. 'Co Quisocristoíchin nicha'ërinpoahuë' nimara. Iráca pënëntërinsonta' natëcaso' ya'huërin,' ta'tona', nonanarinënquën. ¿Nisha piyapi'santa' cotioro'sa pochin yaatarantëran ti?

Quisocristo natëhuatëhua', Yosë nicha'ërinpoaso'

15 Canpoaso' hua'huatërëhua quëran huarë' cotioro'sanpoa' ninëhua'. Co nisha piyapinpoahuë'. 'Co oshahuano'sanpoahuë',' nitërëhua'. 16 Napopirëhuahuë', Moisësë pënëntërinso' natëhuatëhua', co ina marë' Yosë noya ni'sarinpoahuë'. Quisocristoíchin imapatëhua', noya ni'sarinpoa'. Napoaton canpoanta' Quisocristo natërëhua' oshanënpoa' inquitinpoaso marë'. Co inso tëranta' pënëntërinso' natërinso marë' Yosë'pa' pa'sarinhuë'. Quisocristoráchin nicha'ërinpoa'.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

17 'Quisocristo nicha'ësarinpoa',' ta'tëhua', imarihuarahuë', iráca pënëntërinso' imaantahuatëhua', ¿Quisocristo napoahuarë' aoshahuaninpoa' ti? Co onporonta' ina pochin yonquicaso' ya'huërinhuë'. 18 Iráca pënëntërinso' nani naniantërëhua'. Naquëranchin ina yonquiantahuatëhua', co Yosë natëarihuahuë'. Quisocristoíchin yonquicaso' ya'huërin. 19 Iráca canta' pënëntërinso' imapirahuë', co nanitërahuë' no'tëquën natëca'huaso'. Co ina imato noya cancantërahuë'. Oshahuanato, chimipi pochin cancantërahuë. Napoaton iráca pënëntërinso' naniantërahuë Yosëíchin yonquica'huaso marë'. 20 Quisocristo corosëquë chiminin. Ina imato, canta' corosëquë chiminahuëso pochin ninahuë. Iráca yonquirahuëso' naniantërahuë. Napoaton co huachi oshahuanaca'huaso' ya'huërinhuë'. Iporaso' Quisocristoíchin yonquirahuë. Co huachi caora nohuanto ma'sha ninahuë'. Quisocristo ya'coancantërinco ni'ton, catahuarinco noya nica'huaso'. 'Nani tahuëri Yosë hui'nin chachin catahuarinco,' ta'to, noya cancantërahuë. Inaso' pa'pi nosororinco. Nosoroatonco, ya'huërënamëhuë chiminin. 21 Inaora nohuanton, Yosë nosoroatonpoa', hui'nin a'paimarin chiminacaso marë'. Co ina naniantërahuë'. Inasáchin imarahuë ni'ton, Yosë noya ni'sarinco huachi. Iráca pënëntërinso' natërëhuaso marë' noya ni'ninpoa' naporini, topinan quëran Quisocristo chimiintonhuë'," itërahuë.

Iráca nanan naniantatëhua', nasha nananáchin imahua'

3 1 Co no'tëquën iyaro'sa' yonquiramahuë'. ¿Inta' ahua'yantatënquëma', anishacancantërinquëma'? tënahuë yonquiato. "Quisocristo corosëquë patanantopi. Canpoa marë' chiminin," itërainquëma'. A'ninquëchin quënanëso pochachin sha'huitohuatënquëmara, natanama'. "Ina pochin chiminaton, oshanënpoa' inquitërinpoa'," ta'toma', Quisocristo imarama'. 2 Isoíchin yanitotërahuë. ¿Ma'ta' imarama' ni'ton Ispirito Santo ya'coancantërinquëma'? Iráca pënëntërinso' natëhuatama', ¿Ispirito Santo ya'coancantërinquëma' ti? ¡Co'ta, Quisocristo nanamën natanatoma' natëhuatama', ya'coancantërinquëma'! "No'tëquën nontërinpoa'," ta'toma', natërama'. Ina imapatama', Ispirito Santo ya'coancantatënquëma', na'con catahuarinquëma'. 3 ¿Onpoatomata' iporaso' co huachi no'tëquën yonquiramahuë'? Naquëranchin iráca pënëntopiso' yanatëantarama'. Ya'nan imapoma', co canpitaora nanitëramahuë' Yosë huëntonënquë ya'conacamaso'. Ispirito Santo aya'coninquëma'. Ipora huanta' co canpitaora nanitaramahuë' noya noya imacamaso'. 4 Imaramaso marë' Ispirito Santo na'con catahuapirinquëmahuë'. Quisocristo naniantohuatama', topinan quëran catahuarinquëma'. Napoaponahuë', co Quisocristo naniantaramahuë', topirahuë'. 5 "Quisocristoíchin anoyacancantërinco," topatama', Ispirito Santo ya'coancantërinquëma'. Inapotohuachinquëma', achinicancaninquëma'. Catahuarinquëma' ni'ton, nani ma'sha nanitaparama'. Co iráca pënëntërinso' natëramaso marë' catahuarinquëmahuë'.

6 Isonta' yonquico': iráca Apraan Yosë natërin. "No'tëquën nontërinco. Sacai' nininsonta' nanitaparin," topachina, Yosëri noya ni'nin. 7 Iporaso' canpoanta': "Yosë no'tëquën nontërinpoa' ni'ton, imasarahuë," topatëhua', Apraan pochin cancantarihua'. Ina pochin cancantohuatëhua', Yosë noya ni'sarinpoa'. Inanta' iyaro'sa' nitotoco'.

8 Co cotioro'saráchin Yosëri nohuantërinhuë'. Nisha piyapi'santa' imapachina', noya ni'sarin. Noya nicaton, co oshanëna marë' ana'intarinhuë'. Iráca iso noya nanan ninoton, Apraan itapon: "Nisha nisha piyapi'santa' quëma pochin cancantohuachina', na'con catahuaarahuë," itërin Yosëri. Quiricanën quëran naporin. 9 Apraan Yosëri sha'huitërinso' topinan natëcharinso marë' Yosëri na'con catahuarin. Inapochachin canpoanta' Quisocristo nanamën topinan natëcharëhuaso marë' catahuarinpoa'.

10 Moisësë iráca pënëntërinso' yaimapatama', ana'intinquëmaso' ya'huërin. Co ya'ipi natëramahuë' ni'ton, Yosë ana'intarinquëma'. Iráca quiricanën quëran naporin: "Co ya'ipimiáchin natëhuatamacohuë', chiníquën ana'intaranquëma'. Parisitopiquë a'paranquëma'," tënin. 11 "Pënëntërinso' natëto cha'ësarahuë," co ta'caso' ya'huërinhuë'. Ina pochin cancantohuatëhua', co Yosë noya ni'sarinpoahuë'. Quiricanën quëran no'tëquën sha'huitërinpoa': "Cancanënpoa quëran huarë' natëtohuatëhua', Yosë noya ni'sarinpoa ni'ton, noya nanpimiatarihua'," tënin quiricanënquë. 12 Cato' nanan ya'huërin. Co cato chachin imacaso' ya'huërinhuë'. Iráca pënëntërinso' natëhuachina', inasáchin natëcaso' ya'huërin. Moisësë sha'huitërinpoa': "No'tëquën natëcaso' ya'huërin. No'tëquën natëhuatëhua', noya nanpimiatarihua'," tënin. Ina nanan imapatama', co Quisocristo nanamën imaramahuë'.

13 Co nanitërëhuahuë' no'tëquën natëcaso' ni'ton, ana'intinpoaso' ya'huërin. Quisocristoso nipirinhuë' nicha'ërinpoa'. Canpoa' ya'huërënamënpoa' chiminin. Ina, Yosëri ana'intërin. Quiricanën quëran naporin: "Piyapi pa'pi co noyahuë' nipachina, naraquë achinpirahuatë', chiníquën ana'intërë'. Nani Yosëri a'porin," tënin quiricanënquë. Canpoaso' ana'intinpoaso' ya'huëpirinhuë', naraquë chachin Quisocristo apatanantohuachinara, oshanënpoa marë' parisitërin. Inaquë parisitaton, nicha'ërinpoa'. 14 "Yosë no'tëquën nontërinco," tënin Apraan. Ina tëninso marë' Yosëri noya ni'nin. Nisha piyapiro'sarinta' imacaiso marë' Quisocristo chiminin. Ina natëhuachinara, Yosëri noya ni'nin. Ya'ipinpoa' Quisocristo imapatëhua', Ispirito Santo ya'coancantarinpoa'. Iráca Yosë sha'huirinso pochachin ya'coancantarinpoa'.

Yosë sha'huirinso'

15 Ni'cochi iyaro'sa'. Iso pochin sha'huichinquëma' yonquicamaso marë'. Ma'sha mapatëra, quirica quëtërinënpo'. Quëtohuachinënpora, hua'ani nininën acorahuaton, hui'sharin. Ina quëran co insonta' nanitërinhuë' canpiacaso'. Co aquëtë' ninshitacaso' ya'huërinhuë'. Naporahuaton, co tapicaso' ya'huërinhuë'. Ya'nan ninshitërinsoráchin ya'huëmiatarin. 16 Inapochachin iráca Yosëri nontaton, Apraan sha'huitërin: "Caora nohuanto, nóya catahuaranquën. Quëma shiparionta' catahuarahuë ya'ipi piyapi'sa' anoyacancantacaso marë'," itërin. A'naíchin shiin yonquiaton, naporin. Quisocristo ninoton, napotërin. 17 Iráca Apraanë' anoyataton, itapon: "A'na tahuëri quëma shiparin ya'huëhuachin, ya'ipi piyapi'sa' anoyacancantarin. Caora nohuanto, nicha'ësarahuë. No'tëquën nontaranquën. Co onporonta' naniantarahuë'," itërin Yosëri. Ina quëran catapini pasa cara shonca pi'ipi na'huëhuachina, cotioro'sa' pënënin nani ma'sha natëcaiso marë'. Pënënpirinhuë', Apraanë'

iráca anoyatërinso' co naniantërinhuë'. Yosëri nani sha'huitohuachina, co onporonta' nonpininhuë'. 18 Iráca Yosëri sha'huitërin. "Caora nohuanto, piyapi'sa' nicha'ësarahuë," itërin. Iráca pënëntërinso' natëtë' cha'ëcaso' ya'huërin naporini, co inaora nohuanton Yosë nicha'ëitonpoahuë'.

19 ¿Ma'marëta' nipachin pënëntërinso nanan ya'huërin? Co topinan quëran cotioro'sa' pënëninhuë'. Oshahuanëhuaso' anitotinpoaso marë' pënënin. Quisocristo nasitaquë huarë' pënëntërinsoachin ya'huërin imacaiso'. Quisocristo nasitohuachina, iráca Apraan sha'huitërinso chachin o'marin. Yosë pënëntohuachina, anquëniro'sa' a'paimarin Moisësë sha'huitacaso marë'. Ina quëran Moisësëri piyapi'sa' sha'huitërin. 20 Nipirinhuë', Apraan nontohuachina, co anquëni a'paimarinhuë'. Co piyapi tëranta' a'parinhuë' sha'huitacaso marë'. Inaora chachin no'tëquën sha'huitërin.

Maistro pochin nininso'

21 Ina pochin ni'quëhuarë' Moisësë pënëntërin ni'ton, ¿Yosëri Apraan sha'huitërinso' tapirin ti? Co naporinhuë'. Pënëntërinso' noya noya nicaton, anoyacancantërinpoa' naporini, ina natërëhuaso marë' Yosë noya ni'itonpoahuë'. 22 Nipirinhuë', co insonta' nanitërinhuë' no'tëquën natëcaso'. Ya'ipinpoa' oshahuanëhua'. Ina marë' ana'intinpoaso' ya'huërin, tënin Yosë quiricanën quëran. Napoaton Quisocristoráchin nanitaparin anoyacancantinpoaso'. Inasáchin imapatëhua', Yosë noya ni'sarinpoa'.

23 Co'huara Quisocristo imacaso' tahuëri naniyatërasohuë' Moisësë pënëntërinso' hua'anëntatë pochin nitërinpoa' ama aquëtë' oshahuanacaso marëhuë'. Oncorapirinpoaso pochin nitërinpoa'. Quisocristo nasitaquë huarë' pënëntërinsoachin ya'huërin ama Yosë naniantacaso marëhuë'. 24 Ni'cochi. Hua'huaro'sa' co yonquipihuë' ni'ton, na'con pënënacaso' ya'huërin. Inapochachin iráca Moisësë na'con pënëninpoa'. Maistro pochin pënëninpoa' oshahuanëhuaso' ayonquiinpoaso marë'. Co pënëntërinso' natëcaso' nanitërëhuahuë' ni'ton, Quisocristo huachi yonquiarëhua'. Ina imapatëhua', anoyacancantarinpoa'. 25 Iporaso' nani Quisocristo o'marin ni'ton, co huachi maistro pochin nininso' nohuantarihuahuë'.

26 Iporaso' Quisocristo imapatëhua', hui'ninpita pochin Yosë ni'ninpoa'. 27 Ya'ipinpoa' Quisocristo natëhuatëhua', huëntonënquë chachin aya'coninpoa'. Ya'conpatëhuara, "Quisocristoíchin imasarahuë huachi," ta'tëhua', aporihuanëhua'. Nasha a'morëso pochin ninëhua' ni'ton, Quisocristo pochin yonquiarihua'. 28 Yosëso' co nisha nisha yonquirinpoahuë'. A'naquënpoa' cotio piyapinpoa', a'naquëonta' nisha piyapi'sa'. A'naquëonta' patrono'sa', a'naquënso' piyapinënpita. A'naquën sanapi'sa', a'naquënpoa' quëmapinpoa' nipirëhuahuë', ya'ipinpoa' Quisocristo imapatëhua', a'na huëntoínchin pochin ninëhua'. 29 Quisocristo imapatëhua', Apraan shinpitanpoa' ninëhua' canpoanta'. Apraan sha'huitërinso pochachin na'con catahuarinpoa'.

4 1 Ni'cochi. Ma'huan chiminpachina, ya'ipi ma'shanënpita, coriqui, inapita ayananpirin. Hui'nin mashotohuachina, inari ya'huërëtërin. Hua'huataponso nipirinhuë', co a'naroáchin maninhuë'. Inaora ma'shanënpita nipirinhuë', piyapinën pochin nicaton, co a'naroáchin hua'anëntërinhuë'.

2Hui'napitaquë huarë' a'napitari a'pairin.
Hua'huasha ni'ton, natëcaso' ya'huërin.
Ina quëran hui'napitohuachina, ya'ipi
hua'anëntarin. Pa'pin sha'huirinso
tahuëri chachin nanihuachin, hua'a-
nëntarin. 3Inapochachin canpoanta'
co'huara Quisocristo nanamën nito-
chatërarihuahuë', hua'huaro'sa pochin
yonquirëhua'. Nani ma'sha natëtacaso'
yonquiconëhua'. Ma'sha a'pocaso',
ma'sha nicacaso', inapita sha'huitëri-
nënpoa'. Inasáchin yonquipirëhuahuë'.
4Ina quëran tahuërinën nanihuachina,
Yosëri hui'nin a'paimarin. Sanapi quëran
nasitaton, piyapi chachin ninin. Cotio
quëmapi ni'ton, iráca pënëntërinso'
natëcaso' ya'huërin. 5Iráca pënën-
tërinso' natëtoi, piyapinën pochin
nipiraihuë', Quisocristo nicha'ëin-
poaso marë' o'marin. Ina imarëhua'
ni'ton, iporaso' hui'ninpita pochin
Yosë ni'ninpoa'. 6Hui'nin pochachin
nicatonpoa', Ispirito Santo aya'coan-
cantërinpoa'. Ina quëran Yosë nonto-
huatëhua', Ispirito Santo nohuanton,
"Tata" itërëhua'. 7Napoaton co huachi
pënëntërinso' hua'anëntërinpoahuë'.
Hui'ninpita pochin Yosë ni'ninpoa'
ni'ton, na'con catahuarinpoa'. Inaora
nohuanton, ya'ipi sha'huitërinpoaso'
acotarinpoa'.

Iráca pënëntopiso' co natëcaso' ya'huërinhuë'

8Iráca co Yosë nohuitëramahuë'.
Nisha nisha ma'sha, mamanshi,
inapita të'huatatoma', mosharama',
co inapita yonquicasohuë' nipirinhuë'.
9Iporaso' Yosë nohuitërama'. Inanta'
hui'ninpita pochin nicatënquëma',
noya nohuitërinquëma'. Nani nicha'ë-
pirinquëmahuë', ¿ma'marëcha naquë-
ranchin iráca pënëntërinso', a'napita
piyapi'sa' natëtopiso', inapita natëtoma',
të'huachinachin cancantantarama'?
tënahuë. Inapita natëapomarahuë',
co ina marë' noyápiachin cancantëra-
mahuë'. 10Cotioro'sa pochin sahuato
tahuëri chinotërama', yoquia'huarai
tahuëri'santa', chinotantarama'.
Nani pi'ipi nisha nisha niyontonpiso
tahuëri'sa' na'huërama'. "Ina marë'
Yosë noya ni'ninpoa'," topiramahuë',
co ina marë' noya ni'ninquëmahuë'.
11No'tëquën iyaro'sa' a'chintopiran-
quëmahuë', naniantërama' nimara,
tënahuë. "Topinan quëran a'chintë-
rahuë nimara," ta'to sëtërahuë.

12Canta' iráca ya'ipi pënëntërinso'
natëpirahuë', Quisocristo imaca'huaso
marë' co huachi ina yonquirahuë'. Ca
pochin cancantatoma', canpitanta',
iyaro'sa', "Co iráca pënëntërinso' nicha'ë-
sarinpoahuë'," ta'toma', Quisocristoíchin
imaco huachi. Iráca nicapënquëma'
pa'patëra, co no'huiramacohuë', noya
nontëramaco. 13Ya'nan a'chintapën-
quëma', caniorahuë. Canioto, hua'qui'
yacapatënquëma', a'chintëranquëma'.
Ina nitotërama'. 14Chiníquën canio-
pirahuë', co nocanamacohuë'. Noya
natanamaco. "Anquëni pochin Yosë
nanamën a'chintërancoi," itëramaco.
Quisocristo noninso pochachin nata-
namaco. 15A'chintohuatënquëmara,
pa'yatërama'. Na'con nosororamaco.
Nanitërama' naporini, ya'pirama
chachin quëchitomacohuë'. ¿Onpoa-
tomata' iporaso nisha yonquirama'?
16No'tëquën pënënanquëma' ni'ton,
¿no'huiramaco ti?

17Nisha a'china'piro'saso canpitataquë
paatona' noyásha nontopirinënquëma-
huë', co tëhuënchachin yacatahuari-
nënquëmahuë'. Yaocoiarinënquëma'
inapita pa'yatamaso marë'. "Ama Paono
natëcosohuë'," itërinënquëma'. 18Noyasha
yonquiatona', a'chinpachina', a'china'pi

pa'yatacaso' ya'huërin. Nipirinhuë', co noyahuë' yonquiatona', a'chinpachina', co pa'yatacaso' ya'huërinhuë'. Canpitataquë ya'huasoco, nóya nontëramaco. Iporanta' co ya'huëpirahuë', noya yonquirapico, topirahuë'. 19 Na'con iyaro'sa' nosororanquëma'. Hui'nahuëpita pochachin ni'nanquëma'. Ni'co'. Sanapi yahuaihuachina, chiníquën parisitërin. Inapochachin canta' na'con yonquiatënquëma', chiníquën parisitarëso pochin cancantërahuë. Canpitanta' Quisocristo pochachin cancantacamaso' na'con nohuantërahuë. Quisocristoráchin imapatama', oshaquëran ina pochachin cancantarama'. Ina marë' na'con yonquiáranquëma'. 20 Ma'cha inatohua' aco'incoya, topitërarahuë. ¡Inaquë ya'huërahuë naporini, ninontërëhua' noya noya niitonhuë'! Aquë ya'huërama' ni'ton, "¿Ma'ta' onpochi anoyata'huaso' marë' nicaya?" tënahuë yonquiato.

Acara, Sara inapita pochin nipiso'

21 Natanco iyaro'sa' Moisësë pënëntërinso' yanatëramasopita. ¿Co ya'ipi Moisësë ninshitërinso' natanamahuë' ti? 22 Apraan cato' hui'nin ya'huëtërin. A'naso' cosonanën hua'huin. A'naso nipirinhuë' sa'in chachin hua'huin, tënin. 23 Cosonanënso' a'napita sanapi'sa' pochin hua'huanin. Sa'in chachinso nipirinhuë' Yosë nohuanton, hua'huanin. Co'huara hua'huayantëraponhuë', Yosëri itërin: "Ca nohuantonëhuëquë hua'huanaran," itërin. Yosëri catahuarin ni'ton, hua'huanin. 24-25 Iso cato' sanapi'sa' yonquiatoma', nitotoco'. Cato' sanapi'sa' ya'huërin. Inapochachin cato' anoyatërinso ya'huërin. A'naso' iráca pënëntërinso', itopi. A'naso' nipirinhuë', Quisocristo quëran anoyatërinpoaso'. Iráca pënëntërinsoso' cosona pochin ninin, Acara itopiso'. Iráca cotioro'sa' Arapia parti pa'topi. Ina parti pa'tasoi', Moisësë pënëntërin. Sinai motopiquë canconpachinara, pënëntërin nani ma'sha natëcaiso'. "Co no'tëquën natëhuatëhuahuë', Yosë ana'intarinpoa'," ta'tona', të'huatopi. Ipora huanta' cotioro'saso' Quirosarinquë ya'huatona', pënëntërinso' nanan imasapi. "Ana'intohuachinpoa'," ta'tona', të'huarë'na' ya'huapi. 26 Apraan sa'inso nipirinhuë' co ina pochinhuë'. So'ini noya noya ni'nin. Co hua'anën pochin camairinhuë'. Inapochachin inápaquë nasha Quirosarin ya'huërin. Inatohua' co nisha nisha natëcaso' ya'huërinhuë'. Quisocristo imapatëhua', Sara hua'huin pochin ninëhua'. 27 Iráca Yosë quiricanënquë ninshitaton, naporin:

> "Co hua'huana'pinquënhuë' niponahuë', nóya cancantëquë'.
> Co hua'huanaton iquitaponahuë', capa cancantëquë'.
> A'na'ton so'yaton, hua'huanin.
> Quëmaso nipirinhuë', na'con na'con amiparinpita ya'huëtarinquën. Ina marë' capa cancantëquë'," itërin.

28 Apraan hui'nin chachin Isaco itopiso'. Yosë nohuanton, ya'huëtërin. "No'tëquën Yosë nontërinco," topachina, ina nohuanton, Isaco nasitërin. Canpoanta' Quisocristo imapatëhua', Yosë nohuanton, huëntonënquë ya'conarihua'. Hui'ninpita pochin ni'ninpoa'. 29 Apraan hui'ninpitaso' co noyahuë' nini'tona', ya'huëpi. Ispirito Santo nohuanton, Isaco nasitërin. Cosona' hua'huinso nipirinhuë', apiraton Isaco aparisitërin. Inapochachin ipora huanta' iráca pënëntërinso' nanan imapisopita aparisitërinënpoa'.

30 Cosona' hua'huinso nipirinhuë', co
ya'huëmiatërinhuë'. Ina'ton nasita-
ponahuë', Yosë co nohuantërinhuë'
pa'pin ma'shanënpita hua'anëntacaso'.
Apraan nontaton, itapon: "Isaco ya'ipi
hua'anëntapon. Napoaton cosonaso',
hua'huinë chachin a'paquë' pa'ina'," 31 Napoaton iyaro'sa' Quisocristo
tënin. nanamën imapatëhua', co pënëntërinso'
nanan imacaso' ya'huërinhuë'. Yosëso'
co patron pochin piyapitërinpoahuë'.
Huëntonënquë chachin aya'coninpoa'
ni'ton, hui'nin pochachin ni'ninpoa'.

Quisocristo ocoirinpoaso'

5 1 Quisocristo nicha'ërinpoa'
inasáchin yonquiatëhua' noya
cancantacaso marë'. Ina imapatë-
hua', catahuarinpoa' noya nicacaso'.
Napoaton ama naquëranchin iráca
pënëntërinso' imahuasohuë'. Quiso-
cristoráchin yonquia'ahua'.

2 Ca Paonoco no'tëquën sha'huitë-
ranquëma'. Marca niacotohuatama',
co Quisocristoíchin yonquiaramahuë'.
Ina quëran co anoyacancantarinquë-
mahuë'. 3 Naquëranchin sha'huitanta-
ranquëma'. Marca niacotohuatama',
ya'ipi cotio pënëntërinso' natëcaso'
ya'huërin. 4 "No'tëquën natëhuatëhua',
Yosë noya ni'sarinpoa'," topatama', co
Quisocristo imaramahuë'. Yosë inaora
nohuanton, nosoropirinquëmahuë',
Quisocristo naniantohuatama', co
huachi catahuarinquëmahuë'. 5 Nipi-
rinhuë', ina imapatëhua', Ispirito Santo
catahuarinpoa'. "Quisocristoíchin
anoyacancantërinpoa'," topatëhua',
Yosë noya ni'sarinpoa', tënëhua'. Osha-
nënpoa' inquitatonpoa', tëhuënchachin
noyápiachin cancan quëtarinpoa'. Ina
ninarëhua'. 6 Quisocristo imapatëhua',
co marca yonquiarihuahuë'. A'naquënso'
nani niacotopi. A'naquënso nipirinhuë'
co niacotopihuë'. Co ina yonquicaso'
ya'huërinhuë'. Cancanënpoa quëran
huarë' imacaso' ya'huërin. "Quisocristo
catahuarinpoa'. Co nonpintarinpoa-
huë'," ta'tëhua', ya'ipi cancanënpoa
quëran natëahua'. Ina natëhuatëhua',
catahuarinpoa' nóya ninosorocaso'.
Ina pochin cancantohuatëhua', Yosë
noya ni'sarinpoa'.

7 Canpitaso noya imasapiramahuë',
¿inta nonpintatënquëma', nisha ayon-
quirinquëma'? tënahuë. 8 Co ina pochin
Yosë a'chintërinpoahuë'. Huëntonënquë
aya'coninpoa' ni'ton, cancanënpoaquë
nontarinpoa'. No'tëquën yonquicaso'
nohuantërin. 9 Ni'co' iyaro'sa'. Pan
nipatëra, pi'pian ahuëpocatërinso'
acotohuachinara, ya'ipi së'cotërin.
Inapochachin pi'pian tëranta' nonpin
nanan yonquihuatama', co hua'quiya
quëranhuë' ya'ipinquëma' nitapican-
canarama'. 10 Caso nipirinhuë' natë-
ranquëma'. No'tëquën yonquiarama',
tënahuë. Sinioro catahuarinquëma' ama
nisha nisha yonquicamaso marëhuë'.
Nipirinhuë', inso tëranta' nisha a'chin-
tohuachinquëma', Yosëri ana'intarin.
Chiníquën nanantopirionta', nonpin-
tohuachinquëma', Yosëri ana'intarin.

11 A'naquën nonpinapirinaco.
—Paononta' quiya pochin a'chinin.
"Marca niacotoco'. Co iráca pënëntë-
rinso' natëhuatamahuë', co Yosë noya
ni'sarinquëmahuë'," tënin Paononta',
toconpi. Co napopirahuë', nonpinapiri-
naco. Ina pochin a'chinahuë naporini,
co cotioro'sa' no'huiitonacohuë'. "Quiso-
cristo corosëquë chiminin. Inasáchin
imapatëhua', anoyacancantarinpoa'," 12 Marca niacotacaiso' na'con
itërahuëso marë' ipora huanta' aparisi-
tarinaco. na'con yonquipi ni'quëhuarë', ya'ipi
niyashitëtochinapi naporini, noya
noya niitonahuë'.

13 Ina pochin, iyaro'sa', nontaranquëma'. Canpitaso' Quisocristo nohuantërinquëma'. Nicha'ërinquëma' ama huachi të'huarë'quëma' ya'huëcamaso marëhuë'. Co huachi ya'ipi iráca pënëntërinso' imacaso' ya'huëpirinhuë', co Yosë nohuantërinhuë' oshahuanacamaso'. Quisocristo imapatama', co noyahuë' yonquiramaso' naniantacaso' ya'huërin. Ninosoroatoma', nicatahuaco' noya cancantacamaso marë'. A'napita na'con na'con yonquico'. 14 Iráca Yosë pënëntohuachina, ninosorocaso' na'con na'con nohuantërin. "Quëmaora ninosororanso pochachin a'napitanta' nosoroco'," tënin. 15 Nino'huihuatama', pa'pi co noyahuë' nisarama'. Tanan ni'niro'sa' niquëtëpiso pochin cancantarama'. Nipinocasonta' co noyahuë'. Ina pochin nipatama', ni'cona ya'ipinquëma' nitapicancantama'.

Ispirito Santo catahuarinpoaso'

16 Ispirito Santo natëco' catahuainquëma', tënahuë. Ina catahuahuachinquëma', co noyahuë' yonquiramaso' naniantarama'. Inapita naniantatoma', nóya nisarama'. 17 Ispirito Santo noyasáchin ayonquiinpoaso' nohuantopirinhuë', ipora huanta' co noyahuë' yonquirëhua'. Ispirito Santoso nipirinhuë' pënëninpoa' ama ina pochin cancantacaso marëhuë'. Co noyahuë' yonquihuatëhua', co nanitërëhuahuë' Ispirito Santo natëcaso'. Cato' cancan pochin ya'huëtërinpoa'. Itohuara capini nipatëtatë pochin nipi. Noya cancantacaso' nohuantopirëhuahuë', canpoara co nanitërëhuahuë' noya nicacaso'. 18 Cancanënpoaquë Ispirito Santo nontërinpoa' ma'sona noya nicacaso'. Ina natëhuatëhua', co huachi iráca pënëntërinso' camairinpoahuë'. Ispirito Santo nohuantërinso chachin yonquiarihua'.

19 Piyapi'sa' inahuara co nanitopihuë' Yosëíchin yonquicaiso'. Co noyahuë' yonquipisopita nitotërëhua'. Co noyahuë' yonquihuachinara, co noyahuë' nipi. Yamonshihuanpi, taparo' nonpi, sanapi së'huachinachin cancantopi. 20 Co noyahuë' yonquihuachinara, mamanshi moshapi, pënotopi, co nanan anoyatopihuë', co napopianachin yonquipihuë'. A'pitatona', a'naroáchin no'huitopi, nipinopi. A'na huënton a'na huënton co noyahuë' ninicatona' ya'huëpi. Nisha nisha yonquiatona', ya'huëpi. 21 Co noyahuë' yonquihuachinara, a'napita ma'shanënpita noyapatona', no'huipi. No'pipi, pitaro'saquë ca'miatopi, o'omiatopi, a'naratipita nipi. Iráca pënënanquëma'. Iporanta' pënëantaranquëma'. Inapohuatama', co Yosë hua'anëntërinquë ya'conaramahuë'. Ina pochin nipisopita co Yosë'pa' pantarapihuë'.

22 Nipirinhuë', Ispirito Santo natëhuatëhua', catahuarinpoa' ninosorocaso'. Catahuahuachinpoa', Yosë nohuitatëhua', capa cancantarihua'. "Yosë noya ni'sarinco," ta'tëhua', sano cancantarihua' ni'ton, noya ninicatëhua' ya'huarihua'. Piyapi'sa' no'huipirinpoahuënta', co yano'huirihuahuë'. Ma'sha onpohuatëhuanta', ahuantarihua'. Nosoroatëhua', nóya nontarihua'. Ispirito Santo catahuahuachinpoa', noya nicarihua'. No'tëquën nontarihua'; co pi'pisha tëranta' nonpintarihuahuë'. 23 Ispirito Santo natëhuatëhua': "Caso' noya noyaco," co tëcarihuahuë'. Sano piyapi nicarihua'. Co noyahuë' nicacaso' yonquipirëhuahuë', ina catahuarinpoa' naniantacaso'. Inapohuatëhua', Yosë noya ni'sarinpoa'. Co pënëinënpoaso' ya'huaponhuë'. 24 Quisocristo corosëquë chiminaton, oshanënpoa' inquitërinpoa'. Napoaton canpoanta'

ina imapatëhua', co noyahuë' yonquirëhuasopita corosëquë patanantatë pochin nitatëhua', naniantacaso' ya'huërin. Co huachi nohuantarihuahuë' sopai pochin cancantacaso'. 25 Ispirito Santo ya'coancantatonpoa', catahuarinpoa' noya nicacaso' ni'quëhuarë', ma'sona tëranta' sha'huitohuachinpoa', noya natëahua'.

26 Ama noya ninëhuaso marë' a'napita nocahuansohuë'. Ninocanpatëhua', a'naroáchin nino'huiarihua'. Itohuara capini ninoyapatëhua', nino'huiarihua'. Ama ina pochin cancantahuasohuë'.

Nicatahuacaso' ya'huërinso'

6 1 Ispirito Santo natëtoma' noya cancantohuatama', a'napitanta' catahuaco' ina pochin cancanchina'. A'naso' co noyahuë' nipachin, ama no'huicosohuë'. Sanoanan quëran pënënatoma', catahuaco' co noyahuë' yonquirinsopita nanianchin. Ni'cona canpitanta' sopai minsëchinquëma'. 2 Ya'ipinpoa' a'na tahuëri ma'sha onporëhua'. A'na tahuërinta' sopai yanonpintërinpoa' co noyahuë' nicacaso marë'. Napoaton nicatahuahua' noya yonquicaso marë'. Panca pë'pëto nicatahuarëso pochin catahuahua'. Inapohuatëhua', Quisocristo natëarihua'. "Ninosoroco'," itërinpoa'.

3 "Caso' noya piyapico," topatan, quëmaora ninonpintaran, co no'tëquën yonquiranhuë'. Co insonta' Yosë pochachin cancantërinhuë'. Co Yosë catahuarinpoahuë' naporini, co manta' noya niitërihuahuë'. 4 Ama a'napita napopiso' nicatoma', nitantiacosohuë'. Quëmaora naporanso yonquiaton, nitantiaquë'. Noya cancantohuatan, Yosë noya ni'sarinquën. Ina quëran "Yosë noya ni'sarinco," ta'ton, capa cancantaran. 5 A'naya a'nayanpoa' Yosë acorinpoa' ma'sona nicacaso'. Canpoara pë'pëtonënpoa' quëparëso pochin niahua'. A'na tahuëri sacai' nipirinhuë' ahuantatëhua', imamiatahua'.

6 A'naquën paatona', nani tahuëri Yosë nanamën a'chinápi. A'chintohuachinquëma', ma'sha quëtoco' ama pahuanchinasohuë'.

7 Ni'cona sopai nonpintochinquëma'. Co Yosë tëhuacaso' ya'huërinhuë'. Co insoari tëranta' nanitërinhuë' Yosë nonpintacaso'. No'tëquën yonquico'. Ma'sha sha'patëra, inachachin nitërin. Co nisha nitërinhuë'. 8 Inapochachin co noyahuë' yonquirápatëhua', co noyahuë' nisarëhua'. Ina marë' ana'intinpoaso' ya'huërin. Nipirinhuë', Ispirito Santo natëhuatëhua', nani tahuëri catahuarinpoa' noya cancantacaso marë'. Ina quëran Yosë'pa' noya nanpicontarihua'. 9 Ama Yosë naniantatëhuahuë', noya niahua'. Noya nicacaso' ama amiahuasohuë'. Chiníquën cancantohuatëhua', Yosë noya ni'sarinpoa'. Ina marë' tahuëri nanihuachin, acanaarinpoa'. 10 Napoaton ya'ipi piyapi'sa' nosoroa'hua'. Nanitohuatëhua', catahuahua'. Quisocristo imarëhuasopita capini na'con na'con nicatahuahua'.

Piquëran huarë' pënëntërinso'

11 Ca Paonoco apira pi'pian tëranta' caora imirahuë quëran ninshitaranquëma'. Panca ninshiquë ninshitaranquëma'. 12 A'naquën ipora huanta' marca yaacotarinënquëma'. A'napita cotioro'sari noya nicacaiso marë' inapopi. "Quisocristo corosëquë chiminaton, anoyacancantërinpoa'. Inasáchin nicha'ërinpoa', topatëhua', cotio hua'ano'sa' aparisitarinënpoa'," topi. Ama inapitari no'huicaiso marëhuë' napopi. 13 Co inapita tëranta' ya'ipi pënëntërinso' natëpirinahuë',

marca yaacotarinënquëma'. Niacotohuatama', pa'yatapi. "Ni'co'. Nisha piyapi'santa' natëtënënpoa', marca niacotopi," tosapi. 14 Caso nipirinhuë' piyapi'sa' pa'yata'huaso' co yonquirahuë'. Quisocristo chimininsoáchin yonquirahuë. Corosëquë chiminaton, anoyacancantërinpoa'. Ni'ton, inaro'co chiminahuëso pochin co ma'sha isoro'paquë ya'huërinso' yonquirahuë'. Naporahuaton, isoro'paráchin pa'yatopisopita co huachi noya ni'ninacohuë'. 15 Marcaso' co onpopinchin yonquicaso' ya'huërinhuë'. Co ina marë' Yosë noya ni'ninpoahuë'. Quisocristo imapatëhua', nasha cancan quëtërinpoa'. Ina marë' tëhuënchinso' noya ni'ninpoa'. 16 Nani no'tëquën a'chintëranquëma'. Ina imapatama', Yosë piyapinën chachin nisarama'. Yosë nosoroatënquëma', noya catahuainquëma'. Asanocancainquëma', tënahuë.

17 Quisocristo no'tëquën natërahuë ni'ton, ahuërinaco. Ipora huanta pë'sharinaco ni'ton, cariro'sa' ya'huëarin. Napoaton ama insonta' aquëtë huarë' asëchincosohuë' tënahuë.

18 Ya'ipinquëma', iyaro'sa', yonquiáranquëma'. Inaora nohuanton, Sinioro Quisocristo catahuainquëma'. Amen. Nani huachi.

Paono

Paonori Ipisoquë ya'huëpisopita ninshitërinso'

Imapisopita yonquiaton, ninshitërinso'

1 [1]Ca Paonoco ninshitaranquëma', ni'co'. ¿Noyanquëma' canpitanta'? Noya canta' ya'huarahuë. Yosë nohuanton, Quisocristo acorinco nanamën a'china'huaso marë'. Canpitanta' Quisocristo noya imarama' ni'ton, Yosë noya ni'ninquëma'. Ipisoquë ya'huëramasopita ninshitaranquëma'. [2]Inaora nohuanton, Tata Yosë catahuainquëma'. Asanocancainquëma'. Sinioro Quisocristonta' inapochachin catahuainquëma'.

Iráca quëran huarë' Tata Yosë yonquirinpoaso'

[3]Ma noyacha Tata Yosëso paya. Sinioro Quisocristo pa'pin inaso'. Inápa quëran noya noya yonquirinpoa'. Quisocristo imarëhua' ni'ton, na'con catahuarinpoa' noya noya cancantacaso marë'. Oshanënpoa' inquitatonpoa', anoyacancantërinpoa'. Ina quëran nani tahuëri catahuarinpoa' nohuantërinso chachin nicacaso'. Co inápaquë ya'huëyatërarihuarahuë', inatohua' ya'huëarëhuaso pochin Yosë nohuitërëhua'. Ina yonquiatëhua', "Yosparinquën Sinioro," itahua'. [4]Co'huara isoro'pa' ya'huëyátërasohuë', yonquiatonpoa', huayoninpoa' nóya cancantacaso marë'. Quisocristo imapatëhua', oshanënpoa' inquitatonpoa', Yosë nóya ni'ninpoa'. [5]Iráca quëran huarë' nosoroatonpoa', acorinpoa' huëntonënquë ya'conacaso'. Quisocristo anoyacancantërinpoa' ni'ton, hui'nin pochachin ni'ninpoa'. Inaora nohuanton, noya yonquirinpoa'. [6]Hui'nin na'con nosororin. Ina imapatëhua', canpoanta' na'con nosoroarinpoa'. Ina yonquiatëhua', "Ma noyacha Tata Yosëso' ni'ton, inaora nohuanton, nosororinpoa paya," tosarëhua'. [7]Quisocristo corosëquë chiminaton, nicha'ërinpoa'. Huënainën pa'nin ni'ton, oshanënpoa' inquitërinpoa'. Inaora nohuanton, Yosë na'con nosororinpoa'. [8]Nosoroatonpoa', na'con catahuarinpoa' no'tëquën yonquicaso marë'. Yonquinën chachin anitotërinpoa'. [9]Inaora nohuanton, nóya yonquirinpoa'. Co canpoara nitotopirëhuahuë', yonquirinpoaso' anitotërinpoa'. Iráca quëran huarë' yonquirin Quisocristo a'paimacaso'. [10]Ina tahuërinën nanihuachin, Quisocristo ya'ipiya hua'anëntarin. Isoro'paquë ya'huërinsopita, inápaquë ya'huërinsopita inapita hua'anëntarin. A'na huëntoínchin pochin acoarin. Ina Yosë na'con nohuantërin.

[11]Inaora nohuanton, acorinpoa' piyapinënpita nicacaso marë'. Quisocristo imapatëhua', hui'nin pochin ni'sarinpoa'. Napoaton a'na tahuëri Yosë'pa' noya noya acoarinpoa'. Iráca chachin yonquirinpoa' ni'ton, huëntonënquë aya'coninpoa'. [12]Quiya'ton imarai. "Quisocristo nicha'ësarinpoa'," ta'toi imarai. Noya

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

imapatoi, a'napitanta' nicatonacoi, Yosë yonquiapi inahuanta': "Ma noyacha Tata Yosëso paya," tosapi. Ina ta'caiso marë' acorincoi. 13 Canpitanta' Yosë nanamën natanama'. "Quisocristo anoyacancantohuachinquëma', nicha'ësarinquëma'," itërainquëma'. Natanpatamara: "No'tën nanan inaso'," ta'toma', natërama'. Quisocristo imapatama', hui'nin pochin Yosë ni'ninquëma'. Napoaton Ispirito Santo aya'coancantërinquëma'. Sichoquë marca acopiso pochin aya'coancantërinquëma' huëntonënquë aya'coninquëmaso' nitotacaso marë'. Iráca sha'huirinso chachin napotërinquëma'. 14 Quisocristo imapatëhua', Ispirito Santo ya'coancantomiatërinpoa'. Ina'ton quëtërinpoa' ni'ton: "Tëhuënchachin a'na tahuëri Yosë'pa' quëpantarinpoa'," tënëhua'. Nani Yosë nicha'ërinpoa' ni'ton, o'mantacaso' tahuëri nanihuachin, ya'huërin'pa' quëpantarinpoa'. Inaquë noya noya ya'huëcontarihua'. Ina yonquiatëhua': "Ma noyacha Tata Yosëso yonquirinpoa paya," tënëhua'.

Inapita marë' Paonori Yosë nontërinso'

15 "Quisocristo anoyacancantërinpoa'," ta'toma', inasáchin imarama'. Ina imatoma', ya'ipi imaramasopita capini noya ninosoroarama', natantërahuë. Ina natantato, nóya cancantërahuë. 16 Na'con canpita marë' Yosë nontërahuë. "Noya imarinënquën ni'ton, 'Yosparinquën, Sinioro,' " itërahuë, Yosë nontato. 17 Tata Yosëso' noya noya ninin. Inasáchin chinotacaso' ya'huërin. Quisocristo isoro'paquë o'maton, Yosë anohuitërinpoa'. Ina yonquiato, canpita marë' Yosë nontërahuë: "Catahuaquë' Sinioro no'tëquën yonqui'ina'. Noya noya nohuichinënquën. Noya nohuitohuachinënquën, quëma yonquiranso chachin nitotapi. 18 Ya'ipi nanamën Sinioro noyá anitotëquë'. Quëma huëntonënquë chachin aya'conancoi noya cancanta'huaiso marë'. Catahuaquë' ina yonquiatona', noya cancanchina'. A'na tahuëri ya'huëranquë chachin noya noya ya'huëcontarai. Ina na'con yonqui'ina'. 19 Quëmaso' ya'ipi nanitaparan. Natërainquën ni'ton, nani tahuëri catahuarancoi. Chini chiníquën nanantaton, nicha'ërancoi. Catahuacoi ina yonquiatoi, chiníquën cancanchii. 20 Iráca chiníquën nanantaton, Quisocristo ananpitaantaran. Inápaquë quëpantarahuaton, inchinan quëran ahuënsëran ni'ton, chini chiníquën nanantarin," itërahuë, Yosë nontato. 21 Isoro'paquë nisha nisha hua'ano'sa', chirinchiro'sa', copirnoro'sa', inapita chiníquën nanantopi. Inapaquënta' chiníquën nanantopisopita ya'huëpi. Quisocristoso nipirinhuë', inapita quëran chini chiníquën nanantërin. Co incari tëranta' nanitërinhuë' ina minsëcaso'. Co onporonta' a'napitari ina minsëapihuë'. 22 Yosëri chachin Quisocristo nanan quëtërin ya'ipi ya'huërinsopita hua'anëntacaso marë'. Naporahuaton, ya'ipi imarëhuasopita catahuainpoaso marë' acorin. Na'aquënpoa' nipirëhuahuë', a'na huëntoínchin pochin ninëhua'. Inaso' motënpoa pochin nicaton, ya'ipiya hua'anëntarinpoa'. 23 Inaora nonën pochin ni'ninpoa'. Napoaton na'con yonquirinpoa'. Nani ya'coancantërinpoa' noya noya imacaso marë'. Noyá ya'coancantohuachinpoa', ya'ipi cancanënpoa quëran ina yonquiarihua'. Ina marë' nininpoa'. Inaso' ya'ipiya hua'anëntarin.

Inaora nohuanton nicha'ërinpoaso'

2 1 Iráca canpitaso' co noyahuë' nicatoma', oshahuanama'. Co Yosë nohuitatomahuë', chimipi pochin cancantërama'. 2 Co'huara Quisocristo

imashatërapomahuë', sopai hua'an natëtoma', co noyahuë' ninama'. Inaso' ihuan ya'huërinquë ya'huaton, ya'ipi sopairo'sa' hua'anëntarin. Co quënanpirëhuahuë', isoro'paquë sacatárin minsëinpoaso marë'. Yonquinëmaquë camairinquëma' ni'ton, co Yosë natëramahuë'. 3Iráca ya'ipinpoa' co Yosë natërëhuahuë'. Co noyahuë' yonquiatëhua', co noyahuë' ninëhua'. Canpoara nohuantërëhuasoráchin ninëhua'. Yano'huitohuatëhuara, no'huitërëhua'. Yano'pihuatëhuara, no'pirëhua'. Yaahuëtohuatëhuara, ahuëtërëhua'. Ina marë' ya'ipinpoa' ana'intinpoaso' ya'huërin. 4Yosëso nipirinhuë' na'con nosororinpoa'. Nosoroatonpoa', yanicha'ërinpoa'. 5Oshahuanëhua' ni'ton, chimipi pochin ni'pirinpoahuë', oshanënpoa' inquitërinpoa'. Iporaso huachi Quisocristo imarëhua' ni'ton, nanpiantarinso pochin Yosë ni'ninpoa'. Anoyacancantërinpoa' noya noya cancantacaso marë'. Nosoroatonpoa', inaora nohuanton, nicha'ërinpoa'. 6Iráca Quisocristo pa'pitopirinahuë', Yosëri ananpitaantarahuaton, inápaquë quëpantarin. Canpoanta' imarëhua' ni'ton, inarë'quënpoa' nanpiantarëhuaso pochin anoyacancantërinpoa'. Quisocristo ya'coancantërinpoa' ni'ton, ipora chachin inápaquë ya'huarëhuaso pochin Yosë ni'ninpoa'. 7Yosë inaora nohuanton, na'con nosororinpoa'. Quisocristo imapatëhua', noya catahuarinpoa'. A'na tahuëri a'napitanta' nicatënënpoa', Yosë chinotapi: "Ma noyacha Yosëri nosororin paya," tosapi. 8Nosoroatonpoa', inaora nohuanton nicha'ërinpoa'. "Quisocristoíchin anoyacancantërinpoa'," topatëhua', oshanënpoa' inquitatonpoa', nicha'ërinpoa'. Co canpoara nanitërëhuahuë' Yosë imacaso'. Ina catahuarinpoa' cancanënpoa quëran natëcaso'. 9Co canpoara nanitërëhuahuë' cha'ëcaso'. Napoaton co nocantacaso' ya'huërinhuë'. "Caso' noyaco ni'to, Yosë'pa' pa'sarahuë," co ta'caso' ya'huërinhuë'. 10Yosë anoyacancantërinpoa'. Anoyacancantahuatonpoa', acorinpoa' nóya nicacaso marë'. Quisocristo catahuahuachinpoa', noya nisarëhua'. Iráca quëran huarë' yonquirinpoa' ina pochin nicacaso'. Ina marë' nicha'ërinpoa'.

Quisocristo nanan anoyatërinpoaso'

11Isonta' iyaro'sa' yonquico'. Iráca co pi'pian tëranta' Yosë nohuitëramahuë'. Canpitaso' nisha piyapi'sanquëma' ni'ton, cotioro'sa' nocaninënquëma'. "Quiyaso' Yosë piyapinënpitacoi. Canpitaso' co marca tëranta' nonëmaquë niacotëramahuë'," itërinënquëma'. 12Tëhuënchachin co'huara imashatërapomahuë', co Quisocristo nohuitëramahuë'. Iráca Yosëri israiro'sa' huayonin piyapinënpita nicacaso' ni'ton, "Nicha'ësaranquëma'," itërin. Co inapita pochin ni'ninquëmahuë'. Shimashonënapitarë' anoyatërinso' sha'huitopirinhuë', co nitotëramahuë'. Topinan quëran ya'huërama'. Co Yosë'pa' pacamaso' ninaramahuë'. Co pi'pian tëranta' Yosë nohuitëramahuë'. 13Co Yosë nohuitatomarahuë', áquë pochin nisapiramahuë'. Iporaso' Quisocristo imatoma', nohuitërama huachi. Oshanëma marë' huënainën pa'nin ni'ton, Yosë anohuitërinquëma'. Ya'caritëramaso pochin ninama'. 14Quisocristo chiminin ni'ton, nanan anoyatërinpoa'. Iráca cotioro'sacoi co noyahuë' ni'nainquëma'. Nisha piyapinquëma' ni'ton, inimicoro'sa pochin ni'pirainquëmahuë'. Inaso' chiminaton, paira pochin ya'copirinpoaso' nani chi'huincarin. Iporaso' ya'ipinpoa' Quisocristo imarëhuasopita

a'na huëntoínchin ninëhua'. 15Quisocristo nasha nanan quëtërinpoa'. Co huachi iráca pënëntërinso' yonquicaso' ya'huërinhuë'. Ya'ipinpoa' Quisocristo imapatëhua', nasha huëntonquë aya'coninpoa'. Quisocristo huëntonënquë ya'conatëhua', co huachi nisha chinotërëhuahuë'. Nisha nisha piyapinpoa' nirihuarahuë', noya nini'tëhua' ya'huërëhua'. 16Naporahuaton, co huachi Yosë inimicotërëhuahuë'. Quisocristo corosëquë chiminaton, nanan anoyatërinpoa'. Cato' huënton pochin nipirëhuahuë', Quisocristo imapatëhua', noya ninicatëhua' ya'huërëhua'. A'na huëntoíchin ninëhua'.

17Quisocristo isoro'paquë o'maton, noya nanan sha'huitërinpoa'. "Ya'ipinquëma' nicha'ësaranquëma'," itërinpoa'. Canpitaso' co pi'pisha tëranta' Yosë nohuitatomarahuë', áquë pochin nipiramahuë', nanan anoyatërinquëma'. Cotioro'sacointa' ya'carisha pochin ninaiso' nanan anoyatërincoi. 18Quisocristo chiminin ni'ton, ya'ipinpoa' nanitërëhua' Tata Yosë nontacaso'. Ispirito Santo catahuarinpoa' ni'ton, ina nontohuatëhuara, noya nataninpoa'. 19Napoaton iporaso' iyaro'sa', Yosë nohuitërama'. Co Yosë'pa' pa'shatërapomarahuë', nani huëntonënquë aya'coninquëma'. Ya'huëhuano'sa pochin nisarama'. Co huachi nisharo'sa pochin ni'ninquëmahuë'. Ya'ipinpoa' Quisocristo imarëhuasopita hui'ninpita pochachin nóya ni'ninpoa'. 20Ya'ipi imarëhuasopita ina naponpoa chachin a'na pëi pochin ninëhua', na'pi quëran nipiso'. Na'pi quëran yapëihuatëra, acopo' ihuatahuatë', siminto'ton acorë'. Inapochachin canpoanta' Yosë pëinën pochin ninëhua'. Siminto acopiso pochin, ca'tano'sa'ton nanamën a'chintërinënpoa'. Ina quëran pënëntona'piro'santa' no'tëquën a'china'piapi. Na'pi quëran yapëihuatëra, pëi' taconorinquë na'pi noya noya nininso' acorë' tantiacaso marë'. Ina acohuatëra, a'napita na'piro'sa' no'tëquën apanshinë'. Na'pi noya noya nininso pochachin Quisocristoso' achinirinpoa'. 21Quisocristo imapatëhua', Yosë acoarinpoa' ina pëinën pochin nicacaso marë'. Catahuahuachinpoa', noya nini'tëhua' ya'huërëhua'. A'napitanta' a'naya a'naya Quisocristo imapachina', ya'conapi anta'. Nóya pëi' Yosë chinotacaso marë' acorëso pochin nisarëhua'. 22Canpitanta' Quisocristo imatoma', ya'conama'. A'naya a'nayanpoa' na'pi pochin ninëhua' pëi' nanicaso marë'. Ya'ipi imarëhuasopita Yosë pëinën pochin ninëhua'. Ispirito Santo ya'coancantohuachinpoa', Yosë chachin canpoarë' ya'huërarin huachi.

Nanamën a'chinacaso marë' acorinso'

3 1Napoaton isonahuato, canpita marë' Yosë nontarahuë. Nisha piyapi'sanquëma' nipomarahuë', Quisocristo nanamën a'chintëranquëma' ni'ton, tashinan pëiquë po'morinaco. 2Inaora nohuanton, Yosë chachin acorinco a'chinta'huanquëmaso marë'. Na'con catahuarinco ni'ton, nanamën sha'huiárahuë, natantërama'. 3Iráca quëran huarë' Yosë yonquirin nicha'ëinquëmaso'. Napoaponahuë', co piyapi'sa' anitotërinhuë'. Iporaso nipirinhuë' inaora nohuanton, anitotërinco ni'ton, nani pi'pian ninshitëranquëma'. 4Ina nontohuatama', Quisocristo nanamën anitotërincoso' canpitanta' nitotarama'. 5Iráca co iso nanan nitotopihuë'. Iporaso' Quisocristo acorincoisopita nitotërai. Pënëntona'piro'santa' nitotopi. Ispirito Santo anitotërincoi a'china'huaiso marë'. 6Na'a

pi'ipi cotioro'saráchin Yosë chinotopi. "Nicha'ësaranquëma'," itaton, Yosëri na'con catahuarin. Iporaso nipirinhuë' nisha piyapi'sanquëmanta' catahuarinquëma'. Noya nanan natanatoma', Quisocristo imarama' ni'ton, canpitanta' nicha'ësarinquëma'. Napoaton a'na huëntoínchin pochin ninëhua'.

7 Yosë nosoroatonco, acorinco ina nanan a'china'huaso marë'. Co acoincosohuë' nipirinhuë', acorinco. Na'con catahuarinco ni'ton, noya a'chinárahuë. 8 Caso' a'napita imapisopita quëran na'con na'con co noyahuë' nipirahuë', anoyacancantërinco. Ina quëran nosoroatonco, acorinco nisha piyapi'sa' sha'huita'huaso marë'. Quisocristo nanamënso' noyápiachin. Ma inacha ni'ton, nosoromiatërinpoa paya, tënahuë yonquiato. 9 Iráca Yosëri ya'ipi ma'sha ninin. Naporo chachin yonquirinpoa' anoyacancantinpoaso marë'. Napoaponahuë', co ya'ipi piyapi'sa' sha'huitërinhuë'. Ipora huarë' anitotërinco ni'ton, sha'huitëranquëma'. 10 Na'con Yosë yonquirinpoa'. Ina nohuanton, oshaquëran a'naya a'nayanpoa' imarëhua'. Iporaso' na'aquënpoa' imapatëhua', Quisocristo huëntonënquë ya'conëhua'. Inápaquë chiníquën nanantopisopitanta' nicatënënpoa': "Ma noya Yosë yonquirin ni'ton, anoyacancantaton, huëntonënquë chachin aya'conin paya," tosapi. 11 Iráca quëran huarë' Yosë yonquirinpoa' imacaso marë'. Quisocristo o'maton, huëntonënquë aya'coninpoa'. Inasáchin hua'anëntërinpoa'. 12 Ina imarëhua ni'ton, natëtëhua', Yosë nontarihua'. "Anoyacancantërinpoa' ni'ton, noya natanarinpoa'," ta'tëhua', co të'huatarihuahuë'. Noya cancantatëhua', ina nontarëhua'. 13 A'chintëranquëma' ni'ton, tashinan pëiquë po'morinaco. Parisitapirahuë', chiníquën cancantoco'. Canpitanta' Quisocristo imacamaso marë' parisitërahuë. Ina marë' noya cancantacaso' ya'huërin.

Quisocristo nosororinpoaso'

14 "Ma noyacha Yosë yonquirinpoa paya," ta'to, isonahuato, Tata Yosë nontërahuë. 15 Inaso' ya'ipinpoa' hua'anëntërinpoa'. A'naquën inápaquë ya'huërapi. A'naquënpoanta' isoro'paquë chachin ya'huëarëhua'. 16 Napoaton canpita yonquiatënquëma', Yosë nontërahuë. "Quëmaso' Sinioro chini chiníquën nanantëran. Noya noyanquën ni'ton, imarinënsopita nosoroaton, catahuaquë' chiníquën cancanchina'. Ispirito Santori achinicancain noya noya imainënquën. 17 Ya'ipi cancanëna quëran natëtatona', Quisocristoíchin yonqui'ina'. 'Cancanëhuëquë ya'huërarin,' ta'tona', noya noya nohuichinën. Catahuaquë' noya nosoro'inën. Ya'ipi piyapi'santa' nosoro'ina', Nara itëquën acopo' pa'pachina, co inpaninhuë'. Inapochachin inapitanta' 'Quisocristo na'con nosororincoi',' ta'tona', a'napitanta' nosoro'ina'. Noya ninosorohuachina', Ispirito Santori catahuararin chiníquën cancantacaiso'. 18-19 Inapohuachina', Quisocristo nosoromiatërincoiso' nitotapi. Pi'iro'të' pancantërinso', naporopitërinso', inaparinso', acoporinso' inapita co naninahuanhuë' yonquirai. Inapochachin Quisocristo nosoromiatërincoisonta' co nitotochináchinhuë nipirinhuë', nitotapi. Ina nitotohuachina', ya'ipi quihuítërancoisopita ya'huëtapi. Ya'ipi imapisopita ina yonqui'ina'," itërahuë.

20 Tata Yosëso' chini chiníquën nanantaton, ya'ipi nanitaparin. Hua'yanën chachin nani ya'coancantërinpoa' ni'ton, noya catahuarinpoa'. Nani tahuëri achinicancaninpoa' ni'ton, cancanënpoa quëran huarë' Yosë yonquia'ahua'. Ina

nontohuatëhua', "Catahuaco," itohuatëhua', na'con catahuarinpoa'. Na'con nohuantopirëhuahuë', na'con na'con inaso' nanitaparin nicacaso'. Co nitotërëhuasohuënta' nanitaparin. 21 "Ma noyacha Tata Yosëso paya," itahua'. Quisocristo noya imapatëhua', a'napitanta' nicatënënpoa', Yosë yonquiapi. Ya'ipi piyapi'sari ina chinochina'. Ama onporonta' ina naniantahuasohuë'. Ipora quëran huarë' inasáchin yonquia'ahua'. Amen.

A'na huënton pochin ninëhuaso'

4 1 Quisocristo nanamën a'chinahuëso marë' tashinan pëiquë po'mopirinacohuë', iporahuanta' pënënáranquëma'. Yosë nicha'ëtënquëma', huëntonënquë aya'coninquëma'. Napoaton noyasáchin nico'. 2 "Yosëíchin catahuarinpoa' noya nicacaso'," ta'toma', ama a'napita nocancosohuë'. Sanoanan quëran nontatoma', ama no'huicosohuë'. A'napita ma'sha onpotohuachinënquëma', ama yai'huërëtocosohuë'. Co noyahuë' nipirinahuë', nosoroatoma' noya nontoco'. 3 Na'con yonquico' iyaparima pochachin ninosorocamaso'. Ispirito Santo catahuarinquëma' napopináchin yonquicamaso marë'. Ina catahuahuachinquëma', co pi'pian tëranta' nino'huiaramahuë'. Noya nini'toma', ya'huarama'. 4 Quisocristo imapatëhua', ya'ipinpoa' a'na huëntoínchin pochin ninëhua'. A'naíchin Ispirito Santo ya'huërinso' ya'coancantërinpoa'. Imarëhuasopita nicha'ësarinpoa' ya'huërinquë chachin quëpanta'inpoaso marë'. Inasáchin ninarëhua'. 5 Quisocristoíchin hua'anëntërinpoa'. Ina nanamënáchin natërëhua'. "Quisocristo imarahuë," ta'tëhua', aporihuanëhua'. Co nisha nisha imacaso marë' aporintërinënpoahuë'. 6 Tata Yosëíchin chinotërëhua'. Ya'ipi imarëhuasopita hui'ninpita pochin ni'ninpoa'. Inaso' chini chiníquën nanantaton, hua'anëntërinpoa'. Ya'ipinpoa' catahuarinpoa' ina marë' sacatacaso'. Imapatëhua', ya'coancantomiatërinpoa'.

7 Quisocristo catahuarinpoa' ma'sona tëranta' noya nicacaso marë'. Ya'ipinpoa' a'naya a'nayanpoa' catahuarinpoa' nisha nisha nicacaso'. Inaora nohuanton, catahuarinpoa' ma'sona nohuantërinso' noya nitotacaso marë'. 8-9 Iráca inápaquë nóya ya'huëpirinhuë', isoro'paquë chachin o'marin. Na'con parisitaton, chiminin. Pa'pitopirinahuë', nanpiantaton, inápaquë panantarin. Iráca quiricanënquë naporin:

> "Ya'ipi minsërahuaton,
> inápaquë panantarin huachi.
> Naporahuaton, ma'sha topinan
> nicanarëso pochin piyapinënpita catahuarin nóya
> nicacaso'.
> Nisha nisha nicacaso' catahuarin," tënin.

10 Quisocristo chachin isoro'paquë o'marahuaton, inápaquë panantarin. Yosë ya'huërinquë chachin panantarahuaton, hua'yanën chachin a'patimarinpoa' ya'coancantinpoaso marë'. Ya'ipi parti ya'huaton, ya'ipi hua'anëntarin. 11 Naporahuaton, nisha nisha acorinpoa' nicatahuacaso marë'. A'naquën Quisocristori chachin a'parin a'chinacaso marë'. A'naquëonta' Ispirito Santo nohuanton, Yosë yonquirinso chachin sha'huirin. A'naquëonta' nisha nisha parti paaton, Yosë nanamën a'china'piarin. A'naquëonta' ina nohuanton, ya'huëpiquë ya'huëhuano'sa' nani tahuëri catahuapi noya imacaiso marë'. A'naquëonta' ya'ipi Yosë nanamën a'chintapi. 12 Nisha nisha acorinpoa' noya nicatahuacaso marë'. Inaora

nonën pochin ni'ninpoa' ni'ton, ya'ipi imarëhuasopita catahuarinpoa' noya ina marë' sacatacaso'. 13 Inapohuatëhua', ya'ipinpoa' imarëhuasopita napopináchin yonquiarihua'. Yosë hui'nin chachin nóya nohuitarihua'. Ina quëran noya noya cancantarihua'. So'sorëso pochin oshaquëran Quisocristo pochachin cancantacaso' ya'huërin. 14 Ina quëran no'tëquën yonquiarihua'. Co huachi hua'huaro'sa pochin cancantarihuahuë'. Hua'huaro'saso' co yonquiyatërapihuë' ni'ton, nisha nisha natëtopi. Canpoaso nipirinhuë' chinotënpoa pochin no'tëquën yonquia'ahua'. Ni'co'. Panca ihuan huë'pachina, poti niquëran niquëran ohuërërin. Co no'tëquën yanponinhuë'. Inapochachin a'naquën nisha nisha nanan natanpachinara, nisha nisha yonquipi. Co Quisocristo nanamënáchin yonquipihuë'. A'naquën nisha nisha a'chinapi. Noyá nitotopi nonpinacaiso'. Nonpin nanan imatona', yanonpintopirinënquëmahuë', ama pi'pian tëranta' natëcosohuë'. 15 Quisocristo nanamënso nipirinhuë' no'tën nanan. Noya ninosoroatëhua', inasáchin nia'chintahua'. Inapohuatëhua', oshaquëran Quisocristo pochin cancantarihua'. Inaso' na'con nosoroatonpoa', hua'anëntarinpoa'. Inaora nonën pochachin ni'ninpoa'. Inaso' motënpoa pochin ni'ton, natëcaso' ya'huërin. 16 Ina natëhuatëhua', noya nini'tëhua', ya'huarihua'. Ya'ipinpoa' nicatahuacaso' ya'huërin. Nisha nisha nicatahuarihua' noya noya imacaso marë'. Quisocristo chachin catahuahuachinpoa', noya nicatahuarihua'. Ina quëran ninosoroatëhua', ya'ipinpoa' noya noya cancantarihua'.

Nasha cancan quëtërinpoaso'

17-18 Quisocristo nanan quëtërinco ni'ton, pënënaranquëma'. Na'a piyapi'sa' co imatonaraihuë', topinan quëran ya'huërapi. Somaraya pochin cancantatona', nisha nisha yonquipi. Co natantochináchinhuë' cancantopi ni'ton, co Yosë nanamën nitotopihuë'. Co Yosë yonquiatonaraihuë', co manta' Yosë nohuitopihuë'. Ama inapita pochin nicosohuë'. 19 Inapitaso' nitotaponaraihuë', co nohuantopihuë' noya nicacaiso'. Co noyahuë' nisáponaraihuë', co nitotapanpihuë'. Monshihuanacaisoáchin yonquipi. Co noyahuë' yonquiatona', a'naratipita nipi. 20 Co ina pochin Quisocristo a'chintërinpoahuë'. 21 Inaso' no'tëquën anitotërinpoa'. Nanamën nani natanama'. 22 Iráca pa'pi co noyahuë' ninama'. No'pirama', monshihuanama', nisha nisha yonquirama'. Inapohuatamara, "noya cancantarëhua'," topiramahuë', ninonpintërama'. Co tëhuënchachin noya cancantëramahuë'. Iráca naporamaso' chanatërinso pochin Yosë ni'ninquëma'. Iporaso' ya'ipi co noyahuë' yonquiramasopita naniantoco huachi. 23 Ina naniantatoma', nóya cancantoco' noya noya yonquiamaso marë'. 24 Nasha cancan Yosë quëtërinpoa' ina pochin cancantacaso marë'. Napoaton nasha a'morëso pochin nasha cancantoco'. No'tëquën yonquiatoma', noyasáchin nico'.

25 Ya'ipi imarëhuasopita Yosë huëntonënquë chachin ya'conëhua'. Iyanpoa pochin ninëhua'. Napoaton ama ninonpintahuasohuë'. No'tëquënáchin ninontahua'.

26 A'na piyapi no'huihuatama', ni'cona oshahuantama'. Co'huara pi'i ya'coyantërasohuë', nanan anoyatoco'. 27 Hua'qui' no'huihuatama', a'naroáchin sopai minsëarinquëma'.

28 A'naquëma' iráca ihuatërama'. Ama huachi ihuatocosohuë'. Ama

chirotomarahuë', noya sacatoco'. Ina quëran nanitërama' pahuantërinsopita quëtacamaso'.

29 Ama taparo' noncosohuë'. Ama ma'toma ma'toma noncosohuë'. Sano yonquiatoma', noya nonco' a'napita natanatënquëma', Yosë yonqui'ina'. Noya noya imacaso marë' catahuaco'. 30 Co noyahuë' nipatama', Ispirito Santo sëtarin. Quisocristo imapatamara, sichoquë marca acotërëso pochin Ispirito Santo aya'coancantërinquëma'. Ayaro' tahuëriquë huarë' a'paiarinquëma'. Naporo' noyá nicha'ësarinquëma'. Napoaton ama Ispirito Santo asëtocosohuë'.

31 Ama a'napita no'huitoma', yonquirácosohuë'. A'naroáchin nanan anoyatoco'. Ama no'huitacamaso' nohuantocosohuë'. Ama no'huito canainquëmasohuë'. Ama iquianan quëran ninontocosohuë'. Nipinocasonta' co noyahuë'. Ama pi'pian tëranta' co noyahuë' nicosohuë'. 32 Ya'ipi piyapi noya nontoco'. Nosoroatoma', catahuaco'. Ma'sha onpotohuachinënquëma', ama ina yonquicosohuë'. Quisocristo imarama' ni'ton, Yosë oshanëma' inquitërinquëma'. Canpita marë' chiminin ni'ton, nanan anoyatërinquëma'. Inapochachin canpitanta' a'napita ma'sha onpotohuachinënquëma', nanan anoyatatoma', noya nontoco'.

Yosë imatëhua', noyasáchin niahua'

5 1 Yosë nosoroatonpoa', hui'ninpita pochin ni'ninpoa'. Tatanpoa' ni'ton, ina nonahuan'. 2 Quisocristo nosoroatonpoa', canpoa marë' chiminin. Oshanënpoa marë' chiminpachina, Yosëri noya ni'nin. Napoaton canpoanta' nani tahuëriya inapochachin ninosoroa'ahua' Yosë noya ni'inpoa'.

3 Yosë anoyacancantërinquëma' ni'ton, ama iyaro'sa' monshihuancosohuë'. Ama a'na quëmapi sa'in noyapacosohuë'. Ama ma'sharáchin cancantatoma', apiracosohuë'. Ama a'napita tëranta ina pochin nipiso sha'huitocosohuë'. 4 Ama taparo' ninontocosohuë'. Ama narinacasoachin yonquicosohuë'. Co topinan quëran ninontacaso' ya'huërinhuë'. Yosë catahuarinpoaso' na'con na'con nisha'huitatëhua': "Yosparinquën Sinioro," itahua'. 5 Monshihuanpatama', co Quisocristo huëntonënquë ya'conamahuë'. Taparo' nininso' nipatama', co imaramahuë'. Ma'sharáchin yonquihuatama', co tëhuënchachin Yosë yonquiaramahuë'. Nani ma'sha nohuantohuatama', mamanshi moshapiso pochin niconama'. Ina nitotatoma' iyaro'sa' yonquico'. 6 A'naquën yanonpintatënënquëma', napopi: "Quisocristo imapomarahuë', ma'sona nohuantëramaso' nico', co ana'intarinquëmahuë'," itopirinënquëmahuë', ama pi'pian tëranta' natëcosohuë'. Co Yosë natëpisopitahuë' chiníquën ana'intarin. 7 Napoaton ama inapitarë'quëma' nipayacosohuë'.

8 Iráca tashi pochin cancantopiramahuë', iporaso' Yosë imarama' ni'ton, anoyacantërinquëma' tahuëri pochin nicacamaso marë'. Napoaton tahuëri pochin nico'. 9 Tahuëri pochin cancantohuatama', nóya nisarama'. No'tëquënáchin yonquiatoma', noyápiachin cancantarama'. 10 Noya yonquiatoma', Yosë nohuantërinso' nitotoco'. Ina nitotohuatama', ya'ipiya natëco'. 11 A'naquën tashi pochin cancantatona', co noyahuë' nipi. Topinan quëran ya'huërapi ni'ton, ama inapita pochin cancantocosohuë'. No'tëquën sha'huitoco' co noyahuë' nipisopita naniantacaiso marë'. 12 Pa'pi co noyahuë' nipi. Po'oana quëran a'naratipita nipi. Napopiso a'ninquëchin sha'huirahuë' naporini,

pa'pi tapaintërihuahuë'. 13 Noyasáchin
nipatëhua', oshahuano'sa' oshaquëran
yonquiapi. "Tëhuënchachin co noyahuë'
ninëhua'," tosapi. 14 Tahuëri nipachina,
ya'ipi quënanë'. Ninshitatona napopiso
chachin ninin.

"Co noyahuë' nipatama', huë'ë-
rëso pochin cancantarama'.
Ama ina pochin cancantatoma-
rahuë', Yosë yonquico'.
Chimipi pochin cancantohua-
tama', Yosë nontoco' nasha
cancan quëchinquëma'.
Ina quëran nanpiantarëso
pochin cancantarama'.
Quisocristo chachin a'pintarin-
quëma' noya nicacamaso
marë'," topi.

15 Napoaton iyaro'sa' noya yonquia-
toma' ya'huëco'. A'naquën co manta'
yonquipihuë'. Ama inapita pochin
cancantocosohuë'. No'tëquën yonquico'.
16 Ama tahuëri chiniacosohuë'. Iporaso'
na'a piyapi'sa' co noyahuë' cancan-
topi. Napoaton apira apira a'napita
catahuaco' Yosë yonquicaiso marë'.
Onpopionta' nanamën anitotoco'. 17 Ama
topinan quëran ya'huëcosohuë'. Yosë
nohuantërinso' nitotatoma', natëco'.
18 A'naquën no'picasoáchin cancantopi.
"Huëco' no'piahua'. Capa cancanta-
hua'," nitopirinahuë'. Ama canpitaso'
no'picosohuë', nishacancantotama'.
Yosë nontoco' Ispirito Santo noyá
ya'coancanchinquëma'. Nani tahuëri
ya'coancantomiachinquëma'. Ina quëran
co no'pipomarahuë', tëhuënchachin
capa cancantomiatarama'. 19 Yosë
quiricanënquë cantapiso' yonquia-
toma', nisha'huitoco'. Yosë cantanën
cantaco'. Nisha nisha cantanën canta-
toma', ya'ipi cancanëma quëran Yosë
chinotoco'. 20 Nani tahuëri Tata Yosë
nontatoma': "Yosparinquën," itoco'.
Ma'sha onpoapomarahuënta', noya
cancantoco'. "Sinioro Quisocristo
nanan quëtërinco ni'ton, nontaran-
quën," ta'toma' Yosë nontoco'.

Quëmapi'sa' sa'inarë chachin pënëninso'

21 Quisocristoso' hua'anëma' ni'ton,
ina yonquiatoma', imaramasopita capini
nicatahuaco'. Ya'ipinquëma' nipënëna-
toma', ninatanco'. 22 Sanapi'sa' Sinioro
natëtona', so'inanta' natëina'. 23 Imarë-
huasopitaso' Quisocristo nonën pochin
ninëhua'. Inaso' hua'anënpoa' ni'ton,
camairinpoa'. Ya'ipi imarëhuasopita
nicha'ësarinpoa'. Napoaton inasáchin
natëcaso' ya'huërin. Inapochachin
quëmapi'sa' sa'ina quëran chini chiní-
quën nanantërin. Napoaton sanapi'sa'
so'ina' natëina'. 24 Imarëhuasopita
Quisocristo natërëhuaso pochachin
sanapi'santa' so'ina' natëina'.

25 Quëmapi'santa' sa'ina' nosoro'ina'.
Quisocristoso' imarëhuasopita na'con
nosororinpoa'. Nosoroatonpoa', ya'huë-
rënamënpoa' chiminin. Ina nosororin-
poaso pochachin quëmapi'sa' sa'ina'
nosoro'ina'. 26 Quisocristo chiminin
anoyacancantinpoaso marë'. Nanamën
natëhuatëhuara, noyápiachin cancan
quëtërinpoa'. I'quë amarëso pochin
oshanënpoa' inquitërinpoa'. 27 Ya'ipi
imarëhuasopita noya noya acoinpoaso
marë' naporin. Co pi'pian tëranta'
në'huëtërinso pochin cancantacaso'
nohuantërinhuë'. Napoaton ya'ipi co
noyahuë' yonquirëhuasopita inquitërin-
poa'. Noyápiachin cancan quëtërinpoa
ni'ton, noya ni'sarinpoa'. 28 Inapocha-
chin quëmapi'sa' sa'ina' nosoro'ina'.
Inahuara nonëna pochin nicatona',
nosoro'ina'. Insosona sa'in nosorohua-
chin, inaora ninosoroarin. 29 Co insonta'
inaora nino'huirinhuë'. Tanahuachina,

coshatërin. Canotohuachina, chinotërin. Noya ina pochin ninosororin. Quisocristo imarëhuasopita nosororinpoaso pochin ninin. 30 Imarëhuasopitaso' inaora nonën pochin ni'ninpoa' ni'ton, a'naya a'nayanpoa' nosororinpoa'. 31 "Napoaton quëmapi sa'apachina, co huachi pa'pin, a'shin, inapita na'con na'con yonquicaso' ya'huërinhuë'. Sa'in na'con na'con yonquiaton, chinpitacaso' ya'huërin. Cato' piyapi nipirinhuë', a'naíchin pochin Yosëri ni'nin," tënin quiricanënquë. 32 Inaso' sacai' nitotacaso'. Caso nipirinhuë' Quisocristo noya yonquirinpoaso' sha'huitaranquëma'. Ya'ipi imarëhuasopita inarë'quënpoa' nichinpitërëhua' ni'ton, a'naíchin pochin Yosë ni'ninpoa'. 33 Canpitanta' iyaro'sa', sa'ama' na'con nosoroco'. Canpitaora ninosororamaso pochachin sa'ama' nosoroco'. Sanapi'sanquëmanta' so'yama' noya ni'co'. Noya nicatoma', natëco'.

Hua'huaro'santa' pënëninso'

6 1 Canpitanta' apia'huaro'sa', pënënanquëma'. Tatama' natëco'. Mamamanta' natëco'. Quisocristo imarama' ni'ton, inapita natëcamaso' ya'huërin. 2-3 Yosë quiricanën quëran pënëninpoa'. "Tatama' noya nicatoma', natëco'. Mamamanta' natëco'. Natëhuatama', Yosë na'con catahuarinquëma'. Hua'qui' noya ya'huarama'," tënin quiricanënquë. Ina pochin nicacaso' Yosë na'con na'con nohuantërin.

4 Canpitanta' iyaro'sa', hui'nama' noya pënënco'. Ama apira apira no'huicosohuë'. Apira apira no'huihuatama', co natantochináchinhuë' cancantapona'. Co noyahuë' nipachina', sanoanan quëran pënënco' noya nicacaiso marë'. Yosë nanamën noya a'chintoco' Quisocristo imaina'.

Sacatoro'sa' pënëninso'

5 Patron marë' sacatohuatama', noya nicatoma', natëco'. Ama nonpintocosohuë'. Quisocristo marë' sacatarëso pochin cancantatoma', noya sacatoco'.

6 A'naquënso' patroni ni'pachina', chiníquën sacatërin. Co ni'pachinahuë', chiroton co sacatërinhuë'. Canpitaso nipirinhuë' patron co ni'pirinquëmaonta', noya sacatoco' Quisocristo noya ni'inquëma'. Yosë natëtoma', ya'ipi cancanëma quëran noya nico'. 7 Co piyapi marëáchin sacataramahuë'. Sinioro imarama' ni'ton, ina marë' sacatarama'. Napoaton ya'ipi cancanëma quëran sacatoco'. 8 Noya nipatëhua', Yosë'pa' acanaarinpoa'. Ma'huano'sahuë nipon, piyapinënpitahuë nipon, ya'ipinpoa' no'tëquën sha'huitarinpoa'. Insosona noya nipachin, acanararin. Ina yonquiatoma', noya nico'.

9 Patrono'saquëmanta', piyapinëmapita noya nontoco'. Ama no'huiana quëran camaitocosohuë'. Yosë ni'sarinquëma' canpitanta'. Inaso' inápaquë ya'huaton, hua'anëntërinpoa'. Napopianáchin ni'ninpoa'. Co ma'huano'sa' noya noya ni'ninhuë'.

Yosë catahuarinpoa' sopai minsëcaso marë'

10 Nani iyaro'sa' pënënanquëma'. Yosë imatoma', nani tahuëri ina nontoco' achinicancainquëma'. Inaso' chini chiníquën nanantaton, ya'ipi nanitaparin ni'ton, catahuarinquëma'. 11 Sopai hua'an noyá nitotërin nonpinacaso'. Nani tahuëri yanonpintërinpoa'. Yosëso nipirinhuë' chini chiníquën nanantaton, yacatahuarinpoa'. Ina nontohuatëhua', catahuarinpoa' sopai minsëcaso'. Sontaro'sa' a'mopiso pochin nininso' Yosë quëtërinpoa' ama sopai

minsëinpoaso marëhuë'. 12 Inimiconënpoa' co piyapi pochin quënanëhuahuë'. Sopai hua'anso' yaminsërinpoa'. Na'a sopairo'santa' inápaquë ya'huatona', yacamairinënpoa'. Co quënanpirëhuahuë', yonquinënpoa quëran yacamairinënpoa' co noyahuë' nicacaso marë'. Iporaso' notohuaro' piyapi'sa' tashi pochin cancantatona', sopai natëpi. Inari camairin ni'ton, pa'pi co noyahuë' yonquipi. 13 Sopai chiníquën sacatarin minsëinpoaso marë'. Napoaton Yosë nontoco' catahuainquëma'. Sontaro'sa' a'mopiso pochin nininso' Yosë quëtërinquëma'. Ina masahuatoma', a'moco' sopai minsëcaso marë'. Noya nitaparëso pochin nico'. Inapoatoma', chinitoco'.

14 Napoaton chiníquën cancantatoma', panca sintoronquë nitonpotopiso pochin no'tën nanan na'con nohuantoco'. Ina imatoma', no'tëquën nonco'. Co pi'pisha tëranta' nonpinacaso' ya'huërinhuë'. Hua'na coton a'mopiso pochin noyasáchin nico' Yosë catahuainquëmaso marë'. 15 Sho'shorahuan sapatë' pochin nininso' po'mohuachinara, co to'coitopihuë', noya noya iratopi. Inapochachin canpitanta' Yosë nanamën sha'huitoco' a'napitanta' nitochina'. Noya nanan yonquihuatëhua', sano cancantarihua'. 16 Sontaro'sa' iscoto quëpapi nipa'shintacaiso marë'. Inimicoro'sa' panca shinërë masahuatona', yaqui' noya orotërinso' nininquë pashitahuatona', i'chinpitopi. I'chinpitahuatona', pë'chinanquë aquë të'yatopi. Napoaton sontaro'sa' iscoto quëpapi nipa'shintacaiso marë'. Ina quëran inimicori të'yanantohuachina, shinërë inaquë tacopiquirin. Panca shinërë orotërarinso pochachin sopai apira apira yanonpintërinpoa' Yosë naniantacaso marë'. Napoaton na'con Yosë yonquico'. "Yosë ni'sárinco. Co onporonta' naniantarincohuë'," topatama', achinicancanarinquëma'. Co pi'pian tëranta' sopai natëaramahuë'. Iscoto quëpapiso pochin Yosëso' noya ya'copiarinpoa'. 17 Sontaro'sa' co casco hua'na quëran nininso' yancopihuë' naporini, a'naroáchin inimiconënpitari motën acochitonahuë'. Inapochachin canpoanta' co Yosë anoyacancantërinpoahuë' naporini, co cha'ëitërihuahuë'. Yosë quiricanënta' ya'huëtërinpoa'. Ispirito Santo nohuanton, ninshitërinënpoa' sopai minsëcaso marë'. Napoaton nani tahuëri ina nontatoma', yonquico'. Sontaro'sari sahuëninëna quëran inimico minsëpi. Inapochachin canpoanta' Yosë quiricanën quëran sopai minsëarihua'.

18 Apira apira Yosë nontoco'. Ma'sha onpohuatamanta', ina nontoco' catahuainquëma'. Noya yonquiatoma', chiníquën nontoco'. Ispirito Santo

catahuarinpoa' cancanënpoa quëran huarë' noya nontacaso'. Ama amiatomahuë', ni'sáco' ama a'nanaya sopai minsëinquëmaso marëhuë'. Ya'ipi imarëhuasopita marë' Yosë nontoco'. 19 Ca marënta' Yosë nontoco' catahuainco nanamën noya a'chinchi. Chiníquën cancantato, a'chinchi. Yosëso' yanicha'ëpirinpoahuë', na'a piyapi'saso' co nitochátërapihuë'. 20 Quisocristo chachin a'parinco a'chinta'huaso marë'. Ina marë' tashinan pëiquë po'morinaco. Po'mopirinacohuë', Yosë nontoco' ama të'huaisohuë'. Chiníquën cancantato, a'ninquëchin a'chinta'huaso' ya'huërin.

Piquëran huarë' sha'huirinso'

21 Iya Tiquico ya'ipi naporahuëso' sha'huitarinquëma' nitotamaso marë'. Inaso' na'con nosoroato, iyahuë pochin ni'nahuë. Sinioro nanamën noya a'chinarin. 22 Canpitataquë a'paarahuë onpohuinsona ya'huëraiso' sha'huitinquëmaso marë'. Ina natanpatama', chiníquën cancantarama'.

23 Quisocristo imarama' ni'ton, iyaro'sa', Tata Yosë asanocancainquëma'. Nosoro'inquëma'. Catahuainquëma' sha'huitërinpoaso' noya natëcamaso marë'. Sinioro Quisocristonta' inapochachin catahuainquëma'. 24 Quisocristo hua'anëntarinpoa'. Ina nosoromiatohuatama', inaora nohuanton, Yosë noya catahuainquëma', tënahuë. Amen. Nani ninshitëranquëma huachi.

Paono

Paonori Piriposëquë ya'huëpisopita ninshitërinso'

Imapisopita yonquiaton, ninshitërinso'

1 [1]Ca Paonoco ninshitaranquëma', ni'co'. ¿Noyanquëma' canpitanta'? Noya canta' ya'huarahuë. Iya Timotioro'co nanan a'patarainquëma'. Quisocristo hua'anëntërincoi. Inasáchin natërai. Ya'ipi Quisocristo imaramasopita Piriposëquë ya'huëramaso', ninshitaranquëma'. Ansiano'sanquëma' na'con yonquiranquëma'. Tiacono'sanquëmanta' yonquiranquëma'. [2]Tata Yosë inaora nohuanton, catahuainquëma'. Asanocancainquëma'. Sinioro Quisocristonta' inapochachin catahuainquëma'.

Inapita marë' Yosë nontërinso'

[3]Co naniantëranquëmahuë'. Canpita yonquiatënquëma', Yosë nontárahuë. "Piriposëquë ya'huëpisopita noya imarinënquën ni'ton, 'Yosparinquën, Sinioro,' " itërahuë, Yosë nontato. [4]Noya cancantato, canpita marë' Yosë nontërahuë. [5]Iráca Yosë nanamën a'chintohuatënquëmara, a'naroáchin imarama'. Naporo quëran huarë' catahuaramaco a'napitanta' a'chinta'huaso marë'. Iporahuanta' a'napita a'chintarama' Yosë imacaiso marë'. Ina yonquiato, noya cancantërahuë. [6]"Quisocristo imasarahuë huachi," topatama', naporo tahuëri chachin Yosë anoyacancantërinquëma'. Co naniantarinquëmahuë', tënahuë. Ipora huanta' catahuarinquëma' noya noya nicacamaso marë'. Quisocristo o'mantaquë huarë' catahuarinquëma'. Naporo' Quisocristo pochachin cancantarama'. [7]Na'con nosororanquëma' ni'ton, ina pochin noya yonquiranquëma'. Iráca Quisocristo nanamën a'chinpatëra, catahuaramaco. Tashinan pëiquë po'mohuachinacoranta', co naniantëramacohuë'. Inaquënta' catahuaramaco. Imarahuëso marë' sha'huirapirinaco. Coisëquë quëpapirinacohuë', co tapanatohuë', Yosë nanamën no'tëquën sha'huitërahuë. Canpitanta' "Yosë catahuarinpoa'," ta'toma', co tapanaramahuë'. Napoaton canpita yonquiatënquëma', noya cancantërahuë. Iyahuëpita pochachin ni'nanquëma'. [8]Quisocristo nosororinpoaso pochachin carinquëmanta' nosororanquëma'. Pa'pi yani'nanquëma'. Yosë ni'sárinco no'tëquën nontaranquëma'. [9]Canpita marë' ina nontërahuë. "Catahuaquë', Sinioro, noya noya ninosoro'ina'. Quëma nohuanton, nanamën nóya nitochina'. Catahuaquë', Sinioro, no'tëquën yonqui'ina'," itërahuë Yosë nontato. [10]Yosë nanamën na'con yonquihuatama', noya noya nitotatoma', noya nisarama'. No'tëquën yonquihuatama', noyápiachin cancantarama'. Noyasáchin nipatama', Quisocristo o'mantahuachina, nóya ni'sarinquëma'. Co ana'intarinquëmahuë'. [11]Quisocristo catahuahuachinquëma', noyasáchin

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

nisarama'. Ina quëran a'napitanta' nicatënquëma', Yosë yonquiapi. “Ma noya Yosëri catahuarin ni'ton, noya nipi. Ma noyacha Yosëso paya,” tosapi.

Parisitërin quëran Yosë nanamën nahuininso'

12 Ma'sha onpotopirinacohuë', inanta' noya, tënahuë. Ina sha'huichinquëma'. Tashinan pëiquë po'mopirinacohuë', ina marë' na'con na'con piyapi'sa' Yosë nanamën natanapi. 13 Ya'ipi sontaro'sa' isëquë ya'huëpisopita natanapi. “Paono co manta' onpopirinhuë', Quisocristo imarin ni'ton, tashinan pëiquë po'mopi,” topi. Ya'ipi piyapi'sa' ina nitotopi. 14 Tashinan pëiquë po'mopirinacohuë', chiníquën cancantërahuë. Ina natanatona', na'a imapisopita co huachi aquëtë' të'huapihuë'. “Quisocristo catahuarincoi quiyanta',” ta'tona', chiníquën cancantapi. Chiníquën cancantatona', Yosë nanamën na'con na'con a'chinapi.

15-17 A'naquën noya nosororinaco ni'ton, noya cancantatona', a'chinapi. “Paono tashinan pëiquë ya'huëpirinhuë', Yosë nohuanton, inaquë po'mopi Quisocristo nanamën no'tëquën sha'huicaso marë',” ta'tona', noya a'chinapi. A'naquënso nipirinhuë', co nosororinacohuë'. Apiratatë pochin nitërinaco. “Quiyaso' noya noya a'chinarai,” toconatona', co noyahuë' ni'ninaco. “Paono tashinan pëiquë ya'huaso', quiyaso' a'chinpatëira, na'con na'con piyapi'sa' pa'yatatona', nataninacoi. Ina quëran Paonori apiratë pochin nicaton, aquë aquëtë' sëtarin,” topi natantërahuë. 18 Ina niponahuë', co no'huirahuë'. Co apiratatë pochin ninahuë'. A'naquën noya cancantatona', Quisocristo nanamën a'chinapi. A'naquënso' co noya cancantaponaraihuë', a'chinapi anta'. Na'con na'con piyapi'sari natanapi ni'ton, noya cancantërahuë.

19 Nani tahuëri ca marë' Yosë nontërama'. Naporahuaton, Ispirito Santo nani tahuëri catahuarinco. Napoaton co pa'yanahuë'. Ocoiarinaco nimara. Co caso' nitotërahuë'. Yosëíchin nitotërinso'. Ma'sona tëranta' onpotohuachinaco, inanta' noya, tënahuë. Noyasáchin Yosë yonquirinpoa'. Ina marë' noya cancantarahuë. 20 Co nohuantërahuë' pi'pian tëranta' Yosë nanianta'huaso'. Inaso' noyasáchin yonquirinpoa' ni'ton, co atapanarincohuë', tënahuë. Coisë ocoiaponco nimara. Tëpaponco nimara. Co ina nitotërahuë'. Co ina yonquirahuë'. Ocoihuachinco, chiníquën cancantato, a'chiantarahuë a'napitanta' imacaiso marë'. Tëpahuachinaco, piyapi'sa' nicatonaco, na'con na'con Quisocristo yonquiapona', tënahuë. Quisocristo natëca'huasoráchin yonquirahuë. 21 Co tëpahuachinacohuë', Quisocristo natëto noya cancantarahuë. Tëpahuachinacoso' nipirinhuë', canamiatarahuë. 22 Co chiminpatohuë', Yosë nanamën a'chiantarahuë. Ina quëran na'con na'con piyapi'sa' Quisoso imasapi. Napoaton co nitotërahuë'. 23 ¿Ma'cha noya noya nicaya? tënahuë yonquiato. Co caso' nitotërahuë'. A'na cancan nohuantërin chimina'huaso'. Chiminpato, Quisocristoro'co ya'huëcontarahuë. Inaso' noya noya. 24 Nipirinhuë', chiminpato, ¿incha a'chintërë'ponquëmaya? tënahuë yonquiato. Canpita a'chinta'huanquëmaso' nohuantërahuë. 25 Napoaton co tëparinacohuë', tënahuë. Yosë nohuanton nanpihuatoso', a'chiantarahuë. Noya noya Quisocristo imacaso marë' a'chinchinquëma'. Nóya natëtohuatama', noya noya cancantarama'. 26 Ocoihuachinaco, nicaponquëma' pa'sarahuë. Pa'pato, capa cancantarama huachi.

"Ma noyacha Quisocristoso' ni'ton,
Paono a'pairin paya," tosarama'.
27 Iporaso' iyaro'sa' nóya nico'. Quisocristo nanamën yonquiatoma', ina pochachin cancantoco'. Yosë huëntonënquë ya'conama' ni'ton, ina pochin cancantacaso' ya'huërin. Nicaponquëma' pa'samarahuë. Co a'na' nanitapohuë' nimara. Ina niponahuë', nani tahuëri noya nico' noya nanan natanchi. Ya'ipinquëma', iyaro'sa', imamiatoco'. Ama a'nayanquëma tëranta' nisha yonquicosohuë'. Napopináchin yonquiatoma', Quisocristo nanamën a'chináco'. Inapohuatama', natantohuato, nóya cancantarahuë huachi. 28 A'naquën co Quisocristo imatonahuë', no'huiarinënquëma', aparisitarinënquëma'. No'huipirinënquëmaonta', ama të'huatocosohuë'. Chiníquën cancantohuatama', yonquiapi. "Ma inacha Yosë imapisopitaso paya. Yosëri catahuarin ni'ton, cha'ësapi. Co imarëhuasopitasohuë' nipirinhuë', co nicha'ësarinpoahuë'," tosapi. Yosëíchin catahuarinpoa' chiníquën cancantacaso'.
29 Yosë nosoroatonpoa', noyasáchin yonquirinpoa'. Ina nohuanton, Quisocristo imarëhua'. Ina quëran imarëhuaso marë' parisitarëhua'. "Ca marë' chiníquën parisitërin ni'ton, canta' imarahuëso marë' parisichi," ta'të̈hua', noya cancantahua'. Inanta' Yosë nohuantërin.
30 Iráca canpitataquë ya'huapo, imarahuëso marë' aparisitërinaco, ni'nama'. Ipora huanta' ina marë' parisitarahuë. Canpitanta' imaramaso marë' aparisitarinënquëma'. Niponahuë', chiníquën cancantatoma', imamiatoco'.

Quisocristo nonanacaso' ya'huërinso'

2 1 Quisocristo achinicancaninquëma'. Na'con nosororinquëma' ni'ton, noya cancantarama'. Ispirito Santo ya'coancantohuachinquëma', catahuarinquëma'. Catahuahuachinquëma', noya ninosoroarama'. 2 Napoaton ya'ipinquëma' nóya nini'toma', ya'huëco'. Noya noya ninosoroco'. Ama, iyaro'sa', nisha nisha yonquicosohuë'. Napopináchin cancantoco'. Ina pochin cancantohuatama', noya noya cancantarahuë. 3 A'naquën chiníquën nanan nohuantopi. Inasáchin yonquiatona', a'napita nocanpi. "Caso' noya noyaco," topi yonquinëna quëran. Canpitaso nipirinhuë' ama ina pochin cancantocosohuë'. A'napita noya noya ni'co'.
4 Ama canpitaora nohuantëramasorachin yonquicosohuë'. A'napita nohuantërinsonta' yonquiatoma', catahuaco'.
5 Noya ninicatoma', Quisocristo pochachin cancantoco'.
6 Inaso', iráca quëran huarë' Yosë'pa' ya'huërin. Yosë chachin niponahuë',
co inaora nipa'yatacaso' yonquirinhuë'. Nosoroatonpoa', yonquirinpoa'. Inápaquë chini chiníquën nanantaponahuë', co ina na'con na'con nohuantërinhuë'.
7 Noya noya ya'huërinso' huëshimarahuaton, isoro'paquë o'marin.
Piyapi chachin nasitimarin. Nani mashotohuachina, co hua'an pochin chiníquën nanantacaso' nohuantërinhuë'.
Topinan piyapi pochin cancantaton, a'napita catahuacasoráchin yonquirin.
Canpoa pochachin ninin.
8 Isoro'paquë ya'huëhuachina, Yosëíchin natërin.
Ina nohuanton, canpoa marë' chiminin.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Yosë hui'nin niponahuë', coro-
sëquë patanantohuachinara,
chiminin.
9 Yosëíchin natërin ni'ton, inari
ananpitaantarahuaton,
inápaquë quëpantarin.
Inaquë chini chiníquën nanan
quëtërin. Yosë nohuanton,
ya'ipiya hua'anëntarin.
"Sinioro" itarëhua'.
10 Napoaton Quisocristo yonquia-
tona',
ya'ipi piyapi'sari isonahuatona'
chinochina'.
Inápaquë ya'huërinsopita,
isoro'paquë ya'huërinsopita,
no'paanaquë ya'huëpisopita,
inapitarinta' chinochina'.
11 "Quisocristoso' Yosë hui'nin
ni'ton, ya'ipiya hua'anën-
tarin," tëcapona'.
Ina quëran Tata Yosë na'con
na'con yonquiarëhua huachi.

Tashi' a'pininso pochin ninëhuaso'

12 Iráca canpitataquë ya'huapo, noya natanamaco. Noya natanatomaco, Yosë natërama'. Iporanta' iyaro'sa' nosoro-ranquëma' ni'ton, co inatohua' ya'hua-porahuë', noya noya natëco'. Ya'nan imapoma', Yosë anoyacancantërin-quëma'. Napoaton noya cancantatoma', imamiatoco'. "Catahuaco Sinioro noya imainquën. Co caora nanitërahuë'," ta'toma' imamiatoco'. Ni'cona Yosë naniantotama'. 13 Co noyahuë' cancan-tatoma', co canpitaora nanitëramahuë' Yosë natëcamaso'. Nipirinhuë', Yosë nontohuatama', catahuarinquëma' nohuantacaso'. Ina quëran Yosë yana-tëhuatama', inari chachin catahuarin-quëma' no'tëquën natëcamaso'. Inaso' noya noya ayonquiarinquëma'.

14 Noya ninicatoma' iyaro'sa' ya'huëco'. Ama nino'huicosohuë'. Ma'sona tëranta' nipatama', noya cancantatoma', nico'. 15 Noyasáchin nico' a'napita nicatën-quëma', Yosë yonqui'ina'. Ina hui'nin-pita pochin nicatoma', noyápiachin cancantoco'. Co imapisopitasohuë' nipirinhuë' co Yosë nohuitatonahuë', co noyahuë' cancantopi. Nino'huipi, monshihuanacaisoráchin yonquipi, nonpinápi. Co noyahuë' yonquiatona', tashi pochin cancantopi. Canpitaso nipirinhuë', tayoraro'sa' tashi' a'pin-tërinso pochin piyapi'sa' catahuaco' no'tëquën yonquicaiso marë'. 16 Quiso-cristo nanamën chachin a'chintoco'. Ina imapatëhua', Yosë nohuitatëhua', nanpimiatarihua'. Ina quëran Quiso-cristo o'mantahuachin, co atapanara-macohuë'. "Parisitaporahuë', co topinan quëran Yosë nanamën a'chintërahuë', noya imamiatopi," ta'to, nóya cancan-tarahuë huachi. 17 Iráca ma'sha Yosë marë' tëpahuachina', huinonta' opotopi. Inapochachin canta' canpita noya noya imacamaso marë' tëpahuachinaconta', noya nisarin, co sëtarahuë'. A'chin-tëranquëma' ni'ton, noya imarama'. Napoaton noya cancantërahuë. 18 Tëpa-huachinaco, ama sëtocosohuë'. Ca pochachin noya cancantoco'.

Timotio, Ipapirotito inapita yaa'parinso'

19 Hua'qui' iyaro'sa' canpitata quëran co nanan natantërahuë' ni'ton, yonquiá-ranquëma'. Napoaton Timotio yaa'pa-rahuë natantacaso marë'. Quisocristo nohuantohuachin, co hua'qui quëranhuë' a'paarahuë. Ina quëran sha'huitintahua-chinco, noya cancantarahuë. 20 Inaso' na'con nosororinquëma'. Cancanën quëran huarë' yacatahuarinquëma'. Ca pochachin nosororinquëma'. Inasáchin

ina pochin cancantërin. 21 A'napitaso' inahuara nohuantopisoráchin yonquipi. Co Quisocristo na'con yonquipihuë'. 22 Timotioso nipirinhuë' nohuitërama'. "Inaso' noya quëmapi," topi ya'ipi piyapi'sa'. Hui'nahuë pochin ni'ton, catahuarinco Yosë nanamën a'china'huaso marë'. Inanta' nitotërama'. 23 Ma'sona coisë onpotaponco nimara, co caso' nitotërahuë'. Nitotohuato, Timotio a'parahuë sha'huitinquëmaso marë'. 24 Yosë nohuanton, tashinan pëi quëran ocoiarinaco, topirahuë'. Ocoihuachinco, canta' nicaponquëma' pa'sarahuë. Co hua'qui quëranhuë' pa'sarahuë, tënahuë.

25 Iporaso nipirinhuë' Iya Ipapirotito a'patantaranquëma'. I'hua chachin a'patiramaco catahuaincoso marë'. Canquihuachina, nóya catahuarinco. Achinicancaninco. Naporahuaton, inanta' Quisocristo nanamën a'chinin. Ina marë' parisitaponahuë', noya ahuantërin. Iporaso nipirinhuë' canpitataquë pananta'in, tënahuë. 26 I'huamiáchin chiníquën caniorin, natantërama'. Nani noyatahuaton, ya'huërin'pa' yapanantarin. Yani'ninquëma'. "Caniorahuëso' natantatona', pa'yamarai'," ta'ton, manorarin. Napoaton "Noyahua'. Panantaquë' nipachin," itërahuë. 27 Tëhuënchachin chiníquën caniorin. Pi'pishachin shichiminin. Nipirinhuë', Yosëri nosoroaton, anoyatërin. Canta' nosoroatonco, iyahuë anoyatërinco. Ama aquëtë' sëtaca'huaso marëhuë' Yosë nohuanton, co chimininhuë'. 28 Napoaton manoton a'parahuë. Ina quënanpatama', nóya cancantarama huachi. Noya cancantohuatama', canta' noya cancantarahuë. Co huachi aquëtë' sëtarahuë'. 29-30 Canconpachin, noya cancantatoma', nontoco'. "Ma noyacha Sinioro catahuarinquën ni'ton, noya huënantaran paya," itatoma', noya nontoco'. Co canpitaso' nanitëramahuë' isëquë huëcacamaso'. Napoaton ina a'patiramaco. Isëquë huëcaton, shichiminin. Chiníquën parisitërin catahuaincoso marë'. Ina pochin cancantopisopita nóya ni'co'.

Yosëri noya ni'ninsopita

3 1 Iporaso' iyaro'sa' Quisocristo yonquiatoma', nóya cancantoco'. Iráca quëran huarë' inachachin inachachin pënënápiranquëmahuë', co amirahuë'. Naquëranchachin natantahuatama', yonquiantarama'. Ina quëran noya noya imasarama', tënahuë. 2 A'naquënso' nonpin nanan a'chinapi. "Co marca niacotohuatamahuë', co Yosë piyapinënquëma' nisaramahuë'," topi nonpinatona'. Ni'nira pochin pa'pi co noyahuë' cancantatona', napopi. Ni'cona, nonpintochinënquëma'. Inapitaso' co noyahuë' nisapi. 3 Yosë marcanën co nonënpoaquë niacotërëhuahuë'. Cancanënpoa' Yosë anoyacancantërinpoa'. Cancanënpoa quëran ina chinotarëhua'. Ispirito Santo chachin catahuarinpoa' noya chinotacaso marë'. Co canpoara nanitërëhuahuë' noya cancantacaso'. Quisocristoíchin anoyacancantohuachinpoa', nicha'ësarinpoa', tënëhua'. Napoaton canpoaso' Yosë piyapinënpita ninëhua'. 4 "Moisësë pënëntërinso' no'tëquën natërahuë ni'ton, Yosë noya ni'sarinco," topi a'naquën. Caso nipirinhuë' na'con na'con natërahuë. Ina marë' Yosë nicha'ërinpoa' naporini, ca noya noya cha'ëitohuë'. 5 Caso' Israiro piyapico. Mincamin huënton quëmapico. Posa tahuëritahuaso', marca acotërinaco. Tatahuë, mamahuë Israiro piyapiráchin. Co nishahuë'. Israiro hua'an ya'conahuë, parisioro'sa' itopiso'. Ya'conato, ya'ipi Moisësë pënëntërinso'

imarahuë. 6Inasáchin imato, Quisocristo imapisopita chiníquën aparisitërahuë. “Iráca pënëntërinso' no'tëquën natërahuë,” ta'to, noya piyapico, topirahuë'. 7Ina marë' Yosë noya ni'sarinco, tënahuë iráca. Iporaso nipirinhuë' iráca yonquirahuëso' a'porahuë Quisocristo imaca'huaso marë'. 8Ina na'con na'con nohuantato, inasáchin yonquirahuë. Iráca cotioro'sa' noya ni'ninaco. Hua'ano'saquë huarë' noya ni'pirinacohuë', Quisocristo imapatëra, a'porinaco. No'huipirinacohuë', co ina yonquirahuë'. Iráca yonquirahuëso' amoro pochin nicato, co pi'pisha tëranta' nohuantërahuë'. Quisocristo nohuita'huasoráchin nohuantërahuë. Ina nohuitacaso' noya noya, tënahuë. Inasáchin hua'anëntërinco. 9Quisocristoíchin imasarahuë huachi. Co caora noya nicato cha'ërahuë'. Co pënëntërinso' natëto, cha'ërahuë'. Quisocristoíchin anoyacancantërinco, ta'to, ina imarahuë. Imapatora, oshanëhuë inquitatonco, anoyacancantërinco. Ina quëran Yosë catahuarinco noya nica'huaso'. Ina marë' noya ni'ninco. 10Aquë aquëtë' Quisocristo yanohuitërahuë. Iráca nanpiantarahuaton, chini chiníquën nanantërin. Ya'ipi nanitaparin ni'ton, catahuaincoso' nohuantërahuë. Noya noya nica'huaso marë' catahuainco, tënahuë. Iráca Yosë natëton, parisitërin. Canpoa marë' chiminin. Iporaso' canta' aparisitopirinacohuë', Quisocristo pochin Yosë natëi. Chimininso pochin ya'ipi co noyahuë' yonquirahuëso' naniantato, noyápiachin cancanchi, tënahuë. 11Ina pochin cancantato, imamiachi a'na tahuërinta' ananpitaantaincoso marë'.

Chini chiníquën imacaiso' ya'huërinso'

12Co ya'ipi cancanëhuë quëran noya noya cancanchatërarahuë'. Ipora huanta' pi'pian pi'pian co noyahuë' yonquirahuë. Co Yosë pochachin cancantopirahuë', Quisocristo nani acorinco ina pochin cancanta'huaso marë'. Napoaton nani tahuëri yonquiárahuë noya noya nica'huaso marë'. 13Co iyaro'sa' Yosë pochachin cancanchatërarahuë'. Nipirinhuë', inasáchin nohuantërahuë. I'hua naporahuësopita naniantërahuë. Iporaso' chiníquën Yosë imasarahuë noya noya cancanta'huaso marë'. 14Co nisha nisha yonquirahuë'. Quëmapi'sa' nicanatona' ta'apiso pochin cancantato, Quisocristoíchin yonquiárahuë ina pochin cancanta'huaso marë'. Nani tahuëri nani tahuëri napoarahuë. Ina quëran a'na tahuëri Yosë'pa' cancontahuato, noya ni'sarinco. Quisocristo anoyacancantërinco ni'ton, inápaquë quëpantarinco.

15Ya'ipi Yosë imarëhuasopita chinoton pochin cancantohuatëhua', ina pochin yonquiarëhua'. Nisha yonquihuatëhua', Yosë anitotarinpoa'. “Catahuaco no'tëquën yonqui'i,” itohuatëhua', anitotarinpoa'. 16Anitotohuachinpoa', ama topinan quëran natahuansohuë'. Na'con yonquia'ahua' natëcaso marë'. Ya'ipi cancanënpoa quëran huarë' imahua'.

17Ya'ipinquëma' iyaro'sa' nonanco. Nicatahuaco' ca pochachin imacamaso marë'. A'naquën nani quiya pochin cancantapi. Inapitanta' nicatoma', nonanco'. 18A'naquënso nipirinhuë' “Yosë imarahuë,” taponaraihuë', co noyahuë' cancantopi. Quisocristo oshanënpoa' inquitinpoaso marë' corosëquë chiminin. Nipirinhuë', co inapitaso' ina yonquipihuë'. Ina nanan a'chinpatora, no'huitopi. Iporanta' inapita yonquiato, chiníquën sëtato, na'nërahuë. Co inapita nonanacaso' ya'huërinhuë'. 19Inapitaso' co Quisocristo nanamën imapihuë'. Ma'sona tëranta' yanipachinara, nipi.

Ina marë' tapanacaso' ya'huëpirinhuë', co tapanpihuë'. "Nohuantato, napoarahuë," toconpi. Isoro'paquë ya'huërinsopitaráchin yonquipi. A'na tahuëri pënquë parisitomiatapi. 20 Canpoaso nipirinhuë', inápaquë ya'huërinso' na'con na'con yonquia'ahua'. Inatohua' ya'huëmiatarihuaso'. Sinioro Quisocristo nicha'ërinpoa' ni'ton, ina ninarëhua'. A'na tahuëri inápa quëran o'mantararin. 21 Iporaso' nonënpoa' co chinirinhuë'. Yacaniorëhua'. Chiminacaso' ya'huërin. Nipirinhuë', Quisocristo o'mantahuachin, nonënpoa' anishatarin. Ina pochachin ya'noarihua'. Nanitaparin ni'ton, ya'ipi minsërahuaton, ananpitomiatarinpoa', noya noya acoarinpoa'.

Quisocristo yonquiatëhua', noya cancantërëhuaso'

4 1 Napoaton iyaro'sa' Quisocristo imamiatoco'. Na'con nosororanquëma'. Ya'nipishahuë' yani'nanquëma'. Canpita yonquiatënquëma', nóya cancantërahuë. Noya imarama' ni'ton, co topinan quëran a'chintëranquëmahuë', tënahuë.

2 Imo Ipotia, imo Sintiquia, inapitaso' co noya ninontopihuë', natantërahuë. Ama huachi imoyaro'sa' nino'huicosohuë'. Catonquëma chachin Quisocristo imarama' ni'ton, noya nini'toma', ya'huëco'. 3 Quëmanta' iyasha na'con catahuaranco ni'ton, inapita catahuaquë' noya ninonchina'. Cato chachin nóya sanapi'sa'. Na'con catahuarinaco Quisoso nanamën a'china'huaso marë'. Iya Crimintinta' noya catahuarinco. A'napitanta' catahuarinaco a'china'huaso marë'. Co nininënpita isëquë ninshitopirahuë', Yosëri nohuitërin. Nanpirin quiricaquë nininënpita nani ninshitërin. Inaquë ninshitohuachinpoa', nanpimiatarihua'.

4 Nani tahuëri Quisocristo yonquiatoma', noya cancantoco'. Naquëranchin inachachin sha'huichinquëma'. Ma'sha onpoapomarahuë', noya cancantoco', tënahuë. 5 Ya'ipi piyapi'sa' nosoroatoma', noyasha nontoco'. Quisocristo ni'sárinpoa'. Co hua'quiya quëranhuë' o'mantararin. Ina yonquiatoma', ya'ipi piyapi'sa' noya nontoco'.

6 Ma'sha onpohuatama', ama pa'yancosohuë'. Ama nisha nisha yonquicosohuë'. Yosë nontoco' catahuainquëma'. Ma'sha pahuantohuachinquëma', nitoco'. "Ma noya catahuarancoi ni'ton, 'Yosparinquën, Sinioro,' " itoco'. 7 Apira apira Yosë nontohuatama', asanocancanarinquëma'. Co imapisopitasohuë' nipirinhuë' co sano cancantopihuë'. Ma'sha onpohuachinara, a'naroáchin pa'yanpi. Canpoaso nipirinhuë' Quisocristo imarëhua' ni'ton, ina yonquiatëhua', sano cancantarihua'.

Yonquirëhuasopita

8 Isoíchin iyaro'sa' pënënaranquëma'. No'tën nanansáchin yonquico'. Noya imatona', noya nipisopita yonquico'. Ama nonpin nanano'sa' natëtocosohuë'. Noyápiachin cancantoco'. A'napita noyasáchin yonquirapico'. Noya nahuininsoráchin yonquico'. A'napita noya nipiso' yonquiatoma': "Ma noyacha Yosëri catahuarin paya," itoco'. Ina pochin yonquihuatama', Yosë noya ni'sarinquëma'.

9 Na'con Yosë nanamën sha'huitëranquëma', natanama'. Ya'ipi a'chintëranquëmaso' noya natëco'. Canpitataquë ya'huapo, noya ninahuë, ni'namaco. Ca pochachin noya nico'. Noya nipatama', Yosë noya catahuarinquëma'. Ina nohuanton, noya nini'toma', ya'huarama'. Inasáchin asanocancaninpoa'.

Paono catahuapiso'

10 Canpitaso' yonquiramaco ni'ton, noya cancantërahuë. I'huamiáchin

ma'sha a'patiramaco ama pahuantincoso marëhuë'. Ina marë' "Yosparinquën," itërahuë Yosë. Iráca ma'sha a'patëramaco. Ina quëran yacatahuantapiramacohuë', co insonta' huë'ninhuë' ni'ton, co nanitëramahuë'. Iporaso nipirinhuë' catahuantaramaco. 11 Co ma'sha pahuantërincoso marë' napotëranquëmahuë'. Yosë nohuanton, nani nitotërahuë ya'ipi ahuanta'huaso'. Ma'sha pahuantopirincohuënta', noya cancantërahuë. 12 Ma'sha ya'huëtohuachinco, noya ya'huërahuë. Capanta' nipachina, co ina marë' sëtërahuë'. Sacai' ahuantacaso nipirinhuë', Quisocristo catahuarinco ni'ton, noya ahuantërahuë. A'na tahuëri cosharo' ya'huërin, noya ca'nahuë. A'na tahuëriso nipirinhuë' capa ni'ton, tana natanahuë. Ma'sha ya'huëhuachina, noya cancantërahuë. Capanta' nipachina, ahuantato, noya cancantërahuë. 13 Co caora nanitapapirahuë', Quisocristo achinicancaninco ni'ton, ya'ipiya nanitaparahuë. Ma'sha onpoaporahuënta', noya ahuantërahuë. 14 Inaso nipirinhuë', ma noyanquëma' canpitaso' ni'ton, catahuaramaco. Isëquë ya'huato parisitopirahuë', noya catahuaramaco.

15 Iráca Masitonia parti pacapo, Yosë nanamën a'chintëranquëma'. Ina marë' a'na parti yapa'patëra, canpita catahuaramaco. "Ma noya quëmaso' catahuarancoi Quisocristo ima'huaiso'," itatomaco, coriqui a'patëramaco. Canpitasáchin inapotëramaco. 16 Ina quëran Tisaronicaquë ya'huasoco, ma'sha pahuantohuachincora, naquëranchin coriqui a'patantaramaco. Catoro' a'patëramaco. 17 Ina marë' noya cancantërahuë. Co coriqui quëtëramacoso marëáchin noya cancantërahuë'. Catahuaramacoso marë' Yosë'pa' canaarama' ni'ton, noya noya cancantërahuë. 18 Iporaso' nóya i'huërëtëramaco huachi. Napoaton noya ya'huarahuë. Co manta' pahuantërincohuë'. I'hua Ipapërotito huë'pachina, coriqui a'patëramaco ni'ton, ma'sha ya'huëtërinco. Ina marë' "Yosparinquëma'," itëranquëma'. Yosë nosoroatoma', a'patiramaco. Yosë chinotacaiso marë' pimóchin nininso' a'pëhuachinara, Yosëri noya ni'nin. Inapochachin canpitanta' coriqui a'patëramaco ni'ton, Yosë noya ni'ninquëma'. 19 Canpitanta' ma'sona pahuantohuachinquëma', Yosë chachin quëtarinquëma'. Ya'ipi hua'anëntaton, nanitaparin. Quisocristo imarama' ni'ton, catahuarinquëma'. Co huachi pahuantarinquëmahuë'. 20 Ma noyacha Tata Yosë chinotërëhuasoso paya. Ipora quëran huarë' ya'ipi piyapi'sari chinochina'. Amen.

Amiconënpita yonquirinso'

21 Ya'ipi Quisocristo imaramasopita noya yonquiatënquëma', saludos a'pataranquëma'. Ca'taninacosopitanta' yonquiatënënquëma', saludos a'patarinënquëma'. 22 Ya'ipi Yosë imapisopita isëquë ya'huëpiso' saludos a'patarinënquëma'. Copirno inpriatonënpitanta' na'con yonquiatënënquëma', saludos a'patarinënquëma'.

23 Inaora nohuanton, Sinioro Quisocristo noya catahuainquëma'. Nani ninshitëranquëma huachi.

Paono

Paonori Corosasëquë ya'huëpisopita ninshitërinso'

Imapisopita yonquiaton, nanan a'patërinso'

1 [1]Ca Paonoco ninshitaranquëma', ni'co'. ¿Noyanquëma' canpitanta'? Noya canta' ya'huarahuë. Yosë nohuanton, Quisocristo acorinco nanamën a'china'huaso marë'. Iya Timotioro'co nanan a'patarainquëma'. [2]Ya'ipi imaramasopita Corosasëquë ya'huaramaso', ninshitaranquëma'. Canpitanta' Quisocristo imamiatarama' ni'ton, Yosë noya ni'ninquëma'. Ina imarama' ni'ton, iyahuëi pochin ni'nainquëma'. Inaora nohuanton, Tata Yosë na'con catahuainquëma'. Asanocancainquëma'.

Imapisopita marë' Yosë nontërinso'

[3-4]Canpita yonquihuatëinquëmara, na'con Yosë nontarai. Inaso' Sinioro Quisocristo pa'pin. Cancanëma quëran huarë' ina natërama'. Ya'ipi Yosë piyapinënpitanta' nosororama', natantërai. Ina natantatoi, noya cancantërai. "Noya imarinënquën ni'ton, 'Yosparinquën Sinioro,' " itërai. [5]Iráca noya nanan natanama'. "Oshanënpoa' inquitatonpoa', Quisocristo anoyacancantërinpoa'," itohuachinënquëma', no'tëquën a'chintërinënquëma'. A'chintohuachinënquëma', natërama'. "A'na tahuëri Yosë'pa' noya ananpitaantarinpoa'," ta'toma', Quisocristo imarama'. Ina imatoma', ina tahuëri ninarama'. [6]Noya nanan chachin ya'ipi parti a'chinapi. A'na parti a'na parti piyapi'sa' natëtatona', noya imasapi. Canpitanta' noya imasarama'. Ya'nan natantapoma', natërama'. "Yosë nosoroatonpoa', inaora nohuanton, nicha'ësarinpoa'," itërinënquëma'. Napotohuachinënquëmara, "No'tëquën sha'huitërinpoa'," ta'toma', natërama'. [7]Ipapërasë a'chintërinquëma', inaro'coi nóya ninosororaiso'. Quiya pochachin natëton, Quisocristo nanamën a'chinarin. Co quiyaso' nanitëraihuë' canpitataquë paca'huaiso' ni'ton, ina a'parahuë a'chintinquëmaso marë'. Co chirorinhuë' a'chinacaso'. [8]Ina sha'huitiirincoi. "Ispirito Santori catahuarin ni'ton, noya ninosoroapi," itiirincoi.

[9]Naporo quëran huarë' canpita yonquiatëinquëma', Yosë nontërai. Nani tahuëriya nontatoi, itërai: "Quëmaso' Sinioro tëhuënchachin anitotërancoi no'tëquën natëca'huainquënso marë'. Corosasëquë imarinënsopita na'con catahuaquë'. Ya'ipi nohuantëranso' anitotëquë'. Ispirito Santori catahuain no'tëquën yonqui'ina'. [10]Catahuaquë' Sinioro quëma nohuantëranso chachin niina'. Inapohuachina', noya noya ni'saran. Catahuaquë' noyasáchin niina'. Na'con na'con nohuichinënquën. [11]Quëmaso', Sinioro, chini chiníquën nanantëran ni'ton, catahuaquë' chiníquën cancanchina'. Ma'sha onpohuachina', catahuaquë' noya

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

cancantatona', ahuanchina'. A'napitari aparisitohuachina', catahuaquë' ama no'huiinasohuë'," itërai, Yosë nontatoi. 12 Nani anoyacancantohuachinpoara, huëntonënquë chachin aya'coninpoa'. Hui'ninpita pochin ni'sarinpoa'. Iporaso' ina catahuahuachinpoa', tahuëri pochin cancantarihua'. Naporahuatëhua', ya'huërinquë chachin ya'huëcontarihua'. Ina marë' noya cancantatëhua' "Yosparinquën Sinioro," itarihua'. 13 Iráca sopai camairinpoa'. Ina natëtëhua', tashi pochin cancantopirëhuahuë', nani Yosë nicha'ërinpoa'. Co huachi sopai natëcaso' ya'huërinhuë'. Yosë nohuanton, hui'nin hua'anëntërinpoa'. Hui'nin na'con nosoropirinhuë', isoro'paquë a'paimarin. 14 Ina chiminin ni'ton, nicha'ërinpoa'. Oshanënpoa' inquitërinpoa huachi.

Quisocristo chiminaton, nanan anoyatërinpoaso'

15 Tata Yosëso' co quënanëhuë'. Nipirinhuë', hui'nin isoro'paquë o'maton, pa'pin anohuitërinpoa'. Inanta' Yosë chachin ni'ton, nóya anohuitërinpoa'. Co'huara isoro'pa' ya'huëyátërasohuë', hui'nionta' inápaquë ya'huërin. 16 Yosë nohuanton, inarë chachin ya'ipi ma'sha ninin. Inápaquë ya'huërinsopita, isoro'paquë ya'huërinsopita, inapita acorin. A'naquën quënanë'. A'naquënso co quënanëhuë'. Anquëniro'sa', inápaquë chiníquën nanantërinsopita, nisha nisha nininsopita, inapitanta' ninin. Quisocristoíchin chinotacaiso marë' ya'ipiya ya'huërin. Ina marë' acorin. 17 Co'huara ma'sha ya'huëyátërasohuë', Quisocristo ya'huërin. Ina nohuanton, piyapi'sa', ma'sharo'sa', ya'ipiya ya'huërapi. Ipora huanta' co yonquirinpoahuë' naporini, ya'ipinpoa' ta'huanchitërihuahuë'. Ya'ipi ma'sharë'quënpoa chachin ta'huanchitërihuahuë'. 18 Ya'ipi imarëhuasopita a'na huënton pochin ninëhua'. Inaora nonën pochachin Quisocristo ni'ninpoa'. Inaso' motënpoa pochin nicaton, hua'anëntërinpoa'. Ina'ton chiminaponahuë', nanpiantarin. Napoaton ya'ipinpoa' inasáchin natëcaso' ya'huërin huachi. 19 Quisocristoso' Yosë hui'nin ni'ton, Yosë chachin anta'. Co pi'pisha tëranta' pahuantërinhuë' pa'pin pochin nicacaso'. Tata Yosë nohuanton, naporin. 20 Iráca oshahuanëhua' ni'ton, ya'ipinpoa' Yosë inimicotopirëhuahuë'. Yosë nohuanton, Quisocristo chiminin nanan anoyatinpoaso marë'. Isoro'paquë ya'huërinsopita, inápaquë ya'huërinsopita, ya'ipiya nohuantërin anoyatacaso'. Canpoa marë' huënainën pa'nin. Corosëquë chiminin ni'ton, co huachi Yosë inimicotacaso' ya'huërinhuë'.

21 Iráca canpitaso' co Yosë yonquiramahuë'. Co noyahuë' cancantatoma', Yosë inimicotërama'. Co noyahuë' ninama'. 22 Iporaso nipirinhuë' nanan anoyatërinquëma'. Quisocristo isoro'paquë o'maton, piyapi chachin nasitimarin. Corosëquë chiminin nanan anoyatinpoaso marë'. Nanan anoyatatonpoa', anoyacancantërinpoa'. Noyápiachin cancan quëtërinpoa'. O'mantahuachin, co ana'intarinpoahuë'. Noya cancantacaso marë' nanan anoyatërinpoa'. 23 Imamiatohuatama', Yosë noya ni'sarinquëma huachi. Noya nanan natanama'. "Nicha'ësarinpoa'," ta'toma', natërama huachi. Natëmiatoco'. Ama, iyaro'sa', nisha nisha yonquicosohuë'. Ama pi'pian tëranta' a'pocosohuë'. Ya'ipi parti noya nanan chachin a'chinapi. Inachachin canta' a'chinarahuë.

Imapisopita catahuacaso marë' Yosëri acorinso'

24 Imarëhuasopita marë' Quisocristo chiníquën parisitërin. Parisitaton,

huëntonënquë aya'coninpoa'. Ina quëran imarëhuasopitanta' parisitacaso' ya'huërin a'napitanta' imacaiso marë'. Napoaton ipora canta' parisitarahuë canpitanta' imacamaso marë'. Parisitaporahuë', noya cancantërahuë. 25 Yosë acorinco imapisopita catahua'huaso marë'. Canpitanta' a'chintaranquëma'. Ya'ipi nanamën a'china'huaso marë' acorinco. 26 Iráca iso nanan co nitotopihuë'. Iporaso nipirinhuë' imarëhuasopita anitotërinpoa'. Yonquirinso chachin anitotërinpoa'. 27 "Quisocristo chachin aya'coancantaranquëma'," itërinpoa'. Canpitanta' nisha piyapinquëma' nipiramahuë', ya'coancantërinquëma'. Ya'ipinpoa' ya'coancantërinpoa' ni'ton, a'na tahuëri Yosë'pa' noya noya ya'huëcontarihua'. Iráca co manta' ina nitotopirinahuë', nani anitotërinpoa huachi. Quisocristo nohuitatëhua', ina ninarëhua'. Ma noyacha Tata Yosëso' yonquirinpoa paya, tënëhua'.

28 Napoaton Quisocristo nanamën a'chinárai. Ya'ipi piyapi pënënárai. Noya yonquiatoi, a'chintarai Quisocristo imacaiso marë'. Ina imapatama', noya noya cancantarama'. 29 Ina marë' pa'sápato, a'chinárahuë. Quisocristo chachin catahuarinco. Achinicancaninco ni'ton, chiníquën cancantato a'chinárahuë.

2 1 Na'con iyaro'sa' yonquiranquëma'. Naotisiaquë ya'huëpisopitanta' yonquirahuë. Na'aquëma' inatohua' ya'huëramasopita co nohuitaponquëmarahuë', na'con yonquiranquëma'. Co pi'pisha tëranta' nohuantërahuë' nisha cancantacamaso'. Napoaton ninshitaranquëma'. 2 Ya'ipinquëma' yonquiatënquëma', Yosë nontárahuë. "Catahuaquë' Sinioro chiníquën cancanchina'. Noya ninosoro'ina'. Ina quëran a'na huëntoínchin pochin nisapi. Ma noyacha quëmaso' yonquirancoi paya. Catahuaquë' quëma nanamën noya yonqui'ina'. Quisocristo chachin nohuichina'. Iracaso' co piyapi'sari nohuitopirinahuë'. Iporaso nipirinhuë' anohuitërancoi. Ina nohuitatoi, tëhuënchachin noya cancantarai," itërahuë, Yosë nontato. 3 Quisocristo ya'ipi nitotërin. No'tëquën yonquirin. Inasáchin catahuarinpoa' no'tëquën yonquicaso'. Ina na'con yonquihuatëhua', noya noya nitotarihua'. Na'a piyapi'sa' co nitotopirinahuë', Yosë anitotërinpoa' Quisocristo pochin yonquicaso marë'. 4 A'naquënso nipirinhuë' nisha a'chinpi. Ama Quisocristoíchin yonquicamaso marëhuë' noyásha nontarinënquëma'. Ni'cona nonpintochinënquëma'. 5 Co canpitataquë ya'huaporahuë', nosoroatënquëma', nani tahuëri yonquiranquëma'. Noya nini'toma', ya'huarama'. Co nisha nisha yonquiramahuë'. Ya'ipi cancanëma quëran Quisocristo natërama'. Ina marë' nóya cancantërahuë.

Quisocristo nicha'ërinpoaso'

6 Ya'nan imapoma', Quisocristo anoyacancantërinquëma'. Inasáchin hua'anëntërinquëma'. Iporahuanta' inasáchin natëtoma', imamiatoco'. 7 Ni'co'. Ma'sha sha'patëra, itën acopo' no'paquë pa'pachina, noya huanirin. Inapochachin canpitanta' Quisocristo noya chinpitoco'. Inasáchin yonquico' achinicancainquëma'. Nani iyasha no'tëquën a'chintërinquëma' ni'ton, ya'ipi cancanëma quëran Quisocristo natëco'. "Yosë na'con nosororinpoa'," ta'toma', nani tahuëri "Yosparinquën Sinioro," itoco'.

8 A'naquënso nipirinhuë' nisha a'chinpi. Ni'cona oshaquëran anishacancantochinquëma'. Nonpin nanan inahuara yonquipiso' a'chinapi. Piyapi'sa'

yonquipisoráchin imasapi. Quisocristo a'chininso' co imapihuë'. Nisha nisha isoro'paquë chiníquën nanantopisopita yonquiatona', nisha pënëntapi. Yaocoirinënquëma'. Canpitaso nipirinhuë' ama inapita natëcosohuë'.

9 Quisocristoíchin natëcaso' ya'huërin. Piyapi chachin niponahuë', Yosë chachin ninin anta'. Co manta' pahuantërinhuë' Yosë pochin nicacaso'. 10 Canpoanta' ina imapatëhua', co manta' pahuantarinpoahuë' noya noya cancantacaso marë'. Yosë chachin nohuitarëhua'. Hua'ano'sa', anquëniro'sa', sopairo'sa', inapita chiníquën nanantopirinahuë', Quisocristoso' chini chiníquën nanantërin. Co ina nohuantohuachinhuë', co manta' nanitapihuë' nicacaiso'. 11 Iráca Yosë chinotopisopita marca niacotopi. Iporaso nipirinhuë' Quisocristo imapatëhua', nisha acotërinpoa'. Co nonënpoaquë acotërinpoahuë'. Cancanënpoa' anoyatërinpoa'. Co noyahuë' yonquirëhuasopita inquitatonpoa', anoyacancantërinpoa' ni'ton, nóya cancantarihua'. 12 Aporihuanpatëhua', Quisocristo pochin ninëhua'. Chiminpachina, pa'pitopirinahuë'. Yosë nohuanton, nanpiantarin. Inapochachin canpoanta' co noyahuë' yonquirëhuasopita naniantarihua'. Ina quëran Quisocristo nanpiantarinso pochin ninëhua'. "Yosë ya'ipiya nanitaparin," topatëhua', catahuarinpoa' ina pochin nicacaso'. 13 Iráca canpitaso' oshahuanatoma', chimipi pochin ninama'. Co noyahuë' nicacasorachin yonquirama'. Co Yosë piyapinënpita ninamahuë'. Iporaso nipirinhuë' Quisocristo imarama' ni'ton, anoyacancantërinquëma'. Oshanëma' inquitatënquëma', nanpiantarinso pochin ni'ninquëma'. 14 Iráca Moisësë pënëntërin nani ma'sha natëcaso marë'. Co inquënpoa tëranta' nanitaparëhuahuë' ya'ipi natëcaso' ni'ton, oshahuanëhua'. Ina marë' ana'intinpoaso nipirinhuë', Quisocristo corosëquë chiminaton, nicha'ërinpoa' ni'ton, Yosë noya ni'ninpoa'. 15 Quisocristoso' chini chiníquën nanantërin. Corosëquë chiminaton, ya'ipi sopai hua'ano'sa', sopairo'sa', inapita a'ninquëchin minsërahuaton, atapanin. Co huachi inapita nanitapihuë' sha'huirapiinpoaso'.

Inápaquë ya'huërinsopita yonquicaso' ya'huërin

16 Napoaton nisha pënënpachinënquëma', ama natëcosohuë'. "Nani ma'sha ca'patëhua', o'opatëhua', oshahuanarëhua'," topi a'naquën. Nani sahuato tahuëri chinotopi. Nani yoquia'huaraiquë chinotopi. Nisha nisha niyontopiso tahuëri'sa' na'huëpi. "Co quiya pochin nipatamahuë', co no'tëquën imaramahuë'," itarinënquëma'. Nipirinhuë', ama inapitaso' natëcosohuë'. 17 Iráca Yosë ina pochin pënënin. Quisocristo o'maquë huarë' napopirinhuë'. Iporaso' nani o'marin ni'ton, co huachi inapita nohuantërëhuahuë'. Quisocristoíchin natëcaso' ya'huërin. 18 Nisha a'china'piro'saso nipirinhuë' tapona': "Quiyaso' anquëniro'sa' chinotërai. Hua'narëso pochin quënanai. Co canpitaso' quiya pochin nipatamahuë', co noya cancantaramahuë'," itohuachinënquëma', ama pi'pisha tëranta' natëtocosohuë'. Inapitaso' nonpinatona', "Nani ma'sha Yosë anitotërincoi ni'ton, noya noyacoi," topirinahuë', inahuara yonquinëna quëran napopi. 19 Inapitaso' co tëhuënchachin Quisocristo imapihuë'. Inasáchin motënpoa' pochin nicaton, hua'anëntarinpoa'. Ni'co'. Nonënpoa' nisha nisha ya'huëtërin. Motënpoari ya'ipi camairin noya sacatacaiso marë'.

Inapochachin imarëhuasopitanta' Quisocristoíchin noya camairinpoa'. Achinirinpoa' so'sorëso pochin nicacaso marë'. Ina pochin nicacaso' Yosë nohuantërin.

20-21 Iráca Quisocristo chiminin. Canpitanta' ina imapatama', inarë'quëma' chiminamaso pochin ninama' ni'ton, co huachi a'napita pochin nisha nisha chiníquën nanantopisopita imaramahuë'. Inapitaso' inahuara yonquinëna quëran nisha a'chinpi. "Nani ma'sha natëhuatoi, cha'ësarai," ta'tona', "Ama ina ca'cosohuë. Ama pi'nicosohuë'. Ama së'huayátëracosohuë'," itarinënquëma'. ¿Ma'marëta' ipora huanta' ina natëcamaso' yonquirama'? tënahuë yonquiato. 22 Co ina pochin Yosë pënëninpoahuë'. Cosharo', ma'sha, inapitaso' co ya'huëmiatërinhuë'. A'na tahuëri ta'huantarin ni'ton, co inapitaso' aquëtë' Yosë yonquirinhuë'. Piyapi'sa' inahuara yonquinëna quëran ina pochin nipënënpi. 23 Ina pochin nipënënpachina', yonquínahuan pochin ya'nopirinahuë'. "Ma'sha a'porahuatoi, parisitërai. Parisitopiraihuë', ahuantërai. Ina marë' Yosë noya noya ni'nincoi," topirinahuë', co no'tëquën yonquipihuë'. Ina pochin nipirinahuënta', co pi'pian tëranta' nanitopihuë' co noyahuë' yonquipisopita naniantacaiso'.

3 1 Quisocristo chiminpachina, Yosëri ananpitaantarin. Canpitanta' imarama' ni'ton, anoyacancantërinquëma' noya noya yonquicamaso marë'. Napoaton Quisocristo yonquirinso chachin nohuantoco'. Nani tahuëri yonquiráco' ina pochin cancantacamaso marë'. Inaso' inápaquë ya'huërarin. Yosë inchinan quëran huënsëaton, ina pochachin chini chiníquën nanantarin. 2 Ama ma'sharáchin yonquicosohuë'. Yosë'pa' ya'huërinsopita yonquiráco'. 3 Ni'co'. Chimipiso' co huachi isoro'pa' yonquirinhuë'. Inapochachin canpitanta' Quisocristorë'quëma' chiminamaso pochin cancantatoma', co ma'sharáchin yonquiaramahuë'. A'na tahuëri huachi Quisocristorë'quënpoa' Yosë'pa' noya noya ya'huëcontarihua'. 4 Quisocristo chachin ya'coancantërinpoa' Yosë yonquicaso marë'. A'na tahuëri o'mantahuachin, noya noya ya'noarin. Naporo' inarë'quënpoa' ya'huërarihua' ni'ton, canpoanta' noya noya acoarinpoa'.

Co noyahuë' yonquirëhuasopita naniantatëhua', noyápiachin cancantahua'

5 Napoaton pi'pian tëranta' co noyahuë' yonquihuatama', a'naroáchin naniantoco'. Ama monshihuancosohuë'. Ama taparo' yonquicosohuë'. Ama a'na sanapi së'huacamaso' yonquicosohuë'. Ama a'na quëmapi sa'in noyapacosohuë'. Ama nani ma'sha nohuantapatocosohuë'. A'naquënso' ma'sha na'con nohuantatona', mamanshi moshapiso pochin niconpi. 6 Ina pochin nipisopita co natëpihuë'. Ina marë' Yosëri chiníquën ana'intarin. 7 Iráca canpitanta' co noyahuë' cancantatoma', co noyahuë' ninama'. 8 Iporaso nipirinhuë' isopitanta' co noyahuë' cancantatoma' naporamasopita a'poco'. Ama no'huitocosohuë'. Ama no'huito canainquëmasohuë'. Ama piyapi naponin yonquirapicosohuë'. Ama yanpitocosohuë'. Ama taparo' noncosohuë'. 9 Ama ninonpintocosohuë'. Co noyahuë' yonquiramasopita nani a'porama' ni'ton, co ina yonquicaso' ya'huërinhuë'. Mocarinso' të'yatërëso pochin iráca naporamasopita a'poatoma', naniantomiatoco'. 10 Nasha a'morëso pochin nasha cancan manama'. Yosë nininpoa' ni'ton, nani tahuëriya

catahuarinquëma' ina pochin cancantacamaso marë'. Ina quëran noya noya ina nohuitarama'. Ina marë' nasha cancan quëtërinquëma'. 11 Quisocristo imapatëhua', napopináchin Yosë ni'ninpoa'. A'naquën cotioro'sa', a'naquënso nipirinhuë' cricoro'sa'. A'naquën marca niacotopiso', a'naquënso nipirinhuë' co niacotopihuë'. A'naquën nisha piyapi'sa', a'naquënta' quëmaro'sa'. A'naquën patron piyapinënpita, a'naquënso nipirinhuë' inahuara marë' sacatopi. Nisha nisha nicarihuarahuë', napopináchin Yosë ni'ninpoa'. Quisocristoíchin yonquicaso' ya'huërin. Ina imapatëhua', ya'ipinpoa' ya'coancantërinpoa'. Co manta' pahuantarinpoahuë' noya cancantacaso marë'.

12 Yosë nosoroatonpoa', huayoninpoa' noya nicacaso marë'. Napoaton ya'ipi piyapi'sa' nosoroatoma', noya nontoco'. Nasha a'morëso pochin noyápiachin cancantoco'. Ama nocantocosohuë'. Nani tahuëriya yonquico' a'napita catahuacaso marë'. Sano nicatoma', noya nontoco'. Ma'sha onpoapomarahuë', ahuantoco'. 13 Ama yai'huërëtocosohuë'. A'napita no'huihuachinquëma', nanan anoyatoco'. Ma'sha onpotopirinquëmaonta', naniantoco'. Sinioro oshanëma' nani inquitërinquëma'. Ina nonanatoma', canpitanta' nanan anoyatoco'. 14 Nóya ninosoroco'. Ina na'con na'con Yosë nohuantërin. Noya ninosorohuatëhua', noya noya nisarëhua'. Inapohuatëhua', tëhuënchachin nóya cancantarihua'. 15 Quisocristoíchin asanocancaninpoa'. Ina yonquihuatëhua', noya ninicatëhua', ya'huarëhua'. Ina marë' a'na huënton pochin Yosë acorinpoa'. Ina catahuahuachinpoa', co huachi pa'yanarihuahuë'. Napoaton inasáchin yonquico' asanocancainquëma'. Nani tahuëri: "Yosparinquën Sinioro," itoco'.

16 Ya'ipi Quisocristo nanamën yonquiráco'. Na'con ina yonquico'. Noya nitotatoma', nia'chintoco', nipënënco'. Yosë cantanën nisha nisha nininsopita cantaco'. Sarmo quirica nontatoma', inanta' cantaco'. Canpitaora yonquinëma quëraonta' ocoirahuatoma', cantaco': "Ma noyanquëncha Tata ni'ton, catahuarancoi paya," itatoma', cancanëma quëran huarë' cantaco'. 17 Ma'sona tëranta' yanipatama', Sinioro Quisoso yonquiatoma', nico'. Ina yonquiatoma', noya nonco'. Quisoso catahuarinquëma' ni'ton, "Yosparinquën," Tata Yosë itoco'.

Sa'ahuano'sa', so'yahuano'sa', inapita pënëninso'

18 Canpitaso' imoyaro'sa', so'yama' natëco'. Sinioro Quisocristo imarama' ni'ton, natëcaso' ya'huërin. 19 Canpitanta' iyaro'sa', sa'ama' nosoroco'. Ama no'huicosohuë'. Sanoanan quëran nontoco'. 20 Hua'huaro'santa' pa'pina' natëina'. A'shinanta' natëina'. Ya'ipi pënënpiso' natëina'. Inapohuachina, Siniorori noya ni'sarin. 21 Canpitanta' iyaro'sa', hui'nama' sanoanan quëran pënënco'. Apira apira no'huihuatama', co huachi nohuantapihuë' natëcaiso'. "Natëpirahuë', no'huiárinco," ta'tona', co huachi natërapihuë'.

22 Patron marë' sacatohuatama', noya natëco'. Ama nonpintocosohuë'. Co ni'pirinquëmaonta', noya sacatoco'. Co patronachin yonquicaso' ya'huërinhuë'. Sinioronta' ni'sarinquëma'. Ina yonquiatoma', ya'ipi cancanëma quëran natëco'. 23 Ma'sona tëranta' nipatama', noya nico'. Co piyapi marëáchin sacatëramahuë'. Yosë imarama' ni'ton, ina marë' sacataramaso pochin cancantatoma', nóya sacatoco'. 24 Inaso' no'tëquën acanaarinpoa'. Inápaquë noya noya acoarinpoa'. Quisocristo

tëhuënchinso' hua'anëntërinpoa'. Napoaton noya natëco'. 25Yosëso' ya'ipinpoa' napopináchin ni'ninpoa'. Noya nipatëhua', acanaarinpoa'. Co'so' noya nipatëhuahuë', ana'intarinpoa'.

4 1A'naquëma' patronquëma' ninamaso'. Piyapinëmapita nosoroatoma', no'tëquën pahuërëco'. Ama topinan quëran ana'intocosohuë'. Canpitanta' hua'anëma' ya'huëtërinquëma'. Yosë inápaquë ya'huaponahuë', ya'ipinpoa' hua'anëntërinpoa'.

Piquëran huarë' pënëntërinso'

2Nani tahuëri Yosë nontoco'. Ama amiatomahuë', nontáco'. Ama topinan nontocosohuë'. Ya'ipi cancanëma quëran huarë' noya yonquiatoma', nontoco'. "Yosparinquën Sinioro," itoco'. 3Quiya marënta' Yosë nontoco'. Pa'sápato, Quisocristo nanamën a'chinpirahuë'. Ina marë' tashinan pëiquë po'morinaco. Na'a piyapi'sa' co nanamën nitochátërapihuë'. Inahuanta' nitochina'. Napoaton Yosë nontohuatama', quiya marënta' nontoco' catahuaincoi a'chintohuatoira, Yosë nanamën nohuanchina'. 4Yosë nontoco' noya a'chinchi no'tëquën nitotacaiso marë'. Ina pochin a'china'huaso' ya'huërin.

5Co imarinsopitasohuë' huë'pachina', noya nontoco'. Ama tapanatomahuë', noya a'chintoco'. Onpopionta' noya nanan sha'huitoco'. 6Noya yonquiatoma', sanoanan quëran pënëntoco' noya natainënquëma'. Yashin yashin nontoco'. A'naya a'naya natanpachinquëma', noyasha a'panico'. Ina pochin nontacaso marë' na'con yonquico'.

Nipayarinsopita napopiso'

7Iya Tiquico a'pataranquëma'. Inaso' nóya ni'nahuë. Iyahuë pochachin nosororahuë. Noya catahuarinco. Inanta' Sinioro natëton, noya nanan a'chinarin. Onpopinsona ya'huërahuëso' sha'huitarinquëma'. 8Canpitanta' onporaisona nitotacamaso marë' a'pataranquëma'. Achinicancainquëmaso marënta' a'pataranquëma'. 9Iya Onisimonta' pa'sarin, canpitataquë ya'huërinso'. Inanta' iyahuë pochin nosororahuë. Yosë natëton, noya imarin. Inapita canconpachina', ya'ipi isëquë ya'huëraisopita ma'sona onporaiso' sha'huitarinënquëma'.

10Aristarconta' isëquë ya'huërarin. Quisocristo imarinso marë' tashinan pëiquë po'mopi anta'. Inanta' yonquiarinquëma', saludos a'patarinquëma'. Marconta' saludos a'patarinquëma'. Inaso' Pirnapi quëmopinën. Canpitataquë pa'pachin, noya nontatoma', catahuaco' tënahuë. Nani ina sha'huitëranquëma'. 11Quisoso Costo itopisonta' yonquiatënquëma', saludos a'patarinquëma'. Inapitaso' cotio piyapi'sa' niponaraihuë', Quisocristo imasapi. Ca pochin a'chinapi a'napitanta' Yosë hua'anëntërinquë ya'conacaiso marë'. Ina marë' nóya cancantërahuë. Inapitaso' achinicancaninaco. A'napita cotioro'saso nipirinhuë' co catahuarinacohuë'. 12Ipapërasënta' canpitataquë ya'huërinso' saludos a'patarinquëma'. Inanta' Quisocristo natëton, noya nanan a'chinarin. Nani tahuëri canpita marë' Yosë nontárin. "Catahuaquë' Sinioro ya'ipi nohuantëranso' nitochina'. Noya nitotatona' imamiachinën," itárin. 13Na'con yonquirinquëma'. Co chirorinhuë' Yosë nontacaso'. Naotisiaquë, Iraporisëquë inaquëpita ya'huëpisopitanta' yonquiaton, Yosë nontárin. Noya Yosë marë' sacatarin. Cari ni'nahuë. 14Nocasënta' saludos a'patarinquëma'. Inaso' notoro. Inanta' iyahuë pochin nosororahuë. Timasënta' inapochachin yonquirinquëma'.

15 Imapisopita Naotisiaquë ya'huë-
pisopitanta' saludos a'patarahuë.
Ninpanta' yonquirahuë. Ina pëinënquë
Quisocristo imapisopita niyontonpi.
Inapitanta' saludos a'patarahuë.
16 Iso quirica nontoco' ya'ipi imapi-
sopita nataina'. Nani nontohuatama',
Naotisiaquë a'patoco' imapisopita
nonchina'. Inapitanta' nisha ninshi-
tato, a'patërahuë. Ina quiricanta'
canpitari nontoco'. 17 Arquipo
sha'huitoco': "Ama chirotonhuë',
ya'ipi Sinioro camairinquënso'
natëquë'," itoco'.

18 Ca Paonoco na'con yonquiatën-
quëma', saludos a'pataranquëma'. Caora
imirahuë quëran isoíchin ninshitaran-
quëma'. Tashinan pëiquë ya'huarahuë.
Ama naniantocosohuë'. Yosë inaora
nohuanton, noya catahuainquëma'.
Nani ninshitëranquëma huachi.

Paono

Paonori Tisaronicaquë ya'huëpisopita ninshitërinso'

Imapisopita yonquiaton, nanan a'patërinso'

1 [1]Ca Paonoco ninshitaranquëma', ni'co'. Noyanquëma' canpitanta'. Noya quiyanta' ya'huarai. Ya'ipi Yosë imaramasopita Tisaronicaquë ya'huëramaso' ninshitaranquëma'. Siripano, Timotio, inapitanta' isëquë ya'huapi. Inapitaro'coi nanan a'patarainquëma'. Canpitanta' Tata Yosë chinotatoma', Sinioro Quisocristo imarama'. Inaora nohuanton, Yosë noya catahuainquëma'. Asanocancainquëma'. Quisocristonta' inapochachin catahuainquëma', tënahuë.

Cancanëna quëran huarë' imapiso'

[2-3]Nani tahuëri canpita marë' Yosë nontërai. Tata Yosë natëtoma', noya ninama'. Ninosoroatoma', na'con nicatahuarama'. "Sinioro Quisocristo co onporonta' naniantarinpoahuë'. Inasáchin ninarëhua'," ta'toma', chiníquën cancantërama'. Napoaton yonquiatëinquëma', Tata Yosë nontërai: "Ma noya Tata catahuaran ni'ton, cancanëna quëran huarë' imasarinënquën. Ina marë' 'Yosparinquën,' itërainquën," itërai Yosë nontatoi. [4]Tata Yosë na'con nosororinquëma', iyaro'sa'. Nani huayoninquëma' huëntonënquë ya'conacaso marë'. Nani ina nitotërai. [5]Quisocristo nanamën a'chintohuatëinquëmara, co topinan quëran a'chintërainquëmahuë'. Ispirito Santo chachin catahuarincoi a'china'huaiso'. Canpitanta' catahuarinquëma' noya natanacamaso marë'. "No'tëquën nontërinpoa'," ta'toma', ya'ipi cancanëma quëran natërama'. Ina nicatoi: "Tëhuënchachin Yosëri huëntonënquë aya'conin," tënai. Canpitataquë ya'huapoi, noya imarai canpitanta' noya imacamaso marë'.

[6]Ina marë' aparisitopirinacoihuë', noya cancantërai. Canpitanta' Yosë nanamën noya natanama'. Imaramaso marë' aparisitopirinënquëmahuë', Ispirito Santo catahuarinquëma' ni'ton, nóya cancantërama'. Quiya pochin cancantatoma', chiníquën cancantërama'. Nonanpatamacoi, Quisocristo chachin nonanarama'. [7]Parisitapomarahuë', co a'poramahuë'. Nóya imarama' ni'ton, a'napita imapisopitanta' natantopi. "¡Ma noyacha inapitaso' imapi paya! Ina pochin Quisocristo imacaso' ya'huërin," topi. Ya'ipi Masitonia parti, Acaya parti, inaquëpita napopi. [8]Noya imarama' ni'ton, ya'ipi inaquë ya'huëpisopita nicatënënquëma', yonquipi. Naporahuaton, ya'ipi ina parti nahuinin. Co quiyari sha'huitopiraihuë', ya'ipiya nitotopi. [9]Inapita chachin canpita naporamaso' sha'huiantapi: "Paono ni'quihuachincoira, noya a'chintërincoi. Noya natanatoi, a'naroáchin natërai. Mamanshi a'porahuatoi, Tata Yosëíchin chinotërai. Ina imarai huachi. Yosëso' nanpirárin. Inasáchin chinotacaso'

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

ya'huërin. 10 Ina chinotatoi, hui'nin chachin ninarai. Canpoa marë' Quisocristo chiminin. Ina quëran Yosëri ananpitaantarin. A'na tahuëri inápa quëran o'mantahuachin, nicha'ësarinpoa'. Co imapisopitasohuë' nipirinhuë', Tata Yosëri no'huiton ana'intarin huachi, tënama',” topi, natantërai.

Paonori noya a'chintërinso'

2 1 Canpitataquë ya'huapoi iyaro'sa', co topinan quëran a'chintërainquëmahuë', nitotërama'. 2 Piriposëquë a'chinapiraihuë', no'huitonacoi, chiníquën aparisitërinacoi. Inapotopirinacoihuë', canpitataquë canconpatëira, co të'huaraihuë'. “Yosë catahuarincoi,” ta'toi, Quisocristo nanamën a'chintërainquëma'. A'napita no'huipirinacoihuë', chiníquën cancantatoi, pënënainquëma'. 3 Co nonpin nanan a'chintërainquëmahuë'. Co nisha nisha nicacaso marë' a'chintërainquëmahuë'. Co pi'pian tëranta' nonpintërainquëmahuë'. 4 Yosë chachin acorincoi nanamën a'china'huaiso marë'. “No'tëquën a'chinapona',” ta'ton, a'parincoi. Napoaton co piyapi'sa' noya nicainacoiso marë' a'chinaihuë'. Yosë noya nicaincoiso marë' a'chinárai. Ya'ipi yonquirëhuasopita nitotërin. Ma'marësona sacatërëhuasonta' nitotërin. 5 Co noyasha nonatoi, yanonpintërainquëmahuë'. Co canaca'huaiso marë' napotërainquëmahuë'. Yosë ni'sárincoi, no'tëquën nontërainquëma'. 6 Co piyapi'sa' noya nicainacoiso' yonquiatoi a'chinaihuë'. 7 Quisocristo a'parincoi ni'ton, chiníquën nanan quëtërincoi. Napoaponahuë', co chiníquën nontërainquëmahuë'. Co inso tëranta' hua'an pochin camairaihuë' natëinacoiso marë'. Sanoanan quëran nontërainquëma'. Sanapi hua'huinpita nosoroaton, noya nocomarinso pochin quiyarimanta' ni'nainquëma'. 8 Na'con nosoroatëinquëma', Yosë nanamën a'chintërainquëma'. Ina marë' parisitopiraihuë', co ina yonquiraihuë'. Ya'ipi cancanëhuëi quëran nosororainquëma' ni'ton, na'con catahuarainquëma'. 9 Canpitataquë ya'huasocoi, chiníquën sacatatoi, a'chintërainquëma'. Tahuërirë chachin tashirë chachin sacatërai ama topinan ma'sha ma'paca'huainquëmaso marëhuë'. Quiyaora sacatonëhuëi quëran coshatërai. Naporahuatoi, Yosë nanamën a'chintërainquëma'. Co ina naniantëramahuë', tënahuë.

10 No'tëquën Yosë natëtoi, noyasáchin ninai. Co manta' onpotërainquëmahuë'. Ya'ipi imaramasopita ni'namacoi. Yosënta' ni'nincoi. 11 Ya'ipinquëma' pënënainquëma', nitotërama'. A'naya a'nayanquëma' nontërainquëma' noya imacamaso marë'. Quëmapi hui'ninpita a'chintërinso pochin a'chintërainquëma'. 12 Achinicancanainquëma'. “Yosë imarama' ni'ton, noyasáchin nico' Yosë noya ni'inquëma',” itërainquëma'. Ina acorinquëma' hua'anëntërinquë ya'conacamaso'. A'na tahuëri ya'huërin'pa' quëpantahuachinquëma', noya noya ya'huëcontarama'.

13 Yosë nanamën a'chintohuatëinquëmara, noya natanama'. “Co piyapi yonquirinso' a'chintërinpoahuë'. Yosë nanamën chachin a'chintërinpoa',” tënama'. Tëhuënchachin Yosë nanamën ni'ton, ina natëhuatama', nanamën quëran anoyacancantarinquëma'. Ina marë' nani tahuëri “Yosparinquën,” itërai Yosë. 14 Iráca Cotia parti na'a piyapi'sa' Quisocristo imatona', natëpi. A'napita cotioro'sariso nipirinhuë', no'huitona' chiníquën aparisitopi. Iporaso' iyaro'sa' canpitanta' parisitërama'. Ya'huëhuano'sa' inapochachin aparisitarinënquëma'.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

15 Iráca cotioro'sari pënëntona'piro'sa' no'huitona', tëpapi. Ina quëran Sinioro Quisocristo chachin o'mahuachina, inanta' tëpaantapi. Quiyanta' aparisitatonacoi, a'parinacoi. Napopiso marë' Yosëri co noyahuë' ni'nin. Tëhuënchachin co ya'ipi piyapi'sa' nosoropihuë'. 16 Nisha piyapi'sa' cha'ëcaiso marë' yaa'chintopiraihuë', cotioro'saso' co nohuantopihuë'. "Ama a'chintocosohuë'," ta'tona', no'huirinacoi. Ina marë' aquë aquëtë' oshahuanpi. Napoaton Yosëri chiníquën no'huirin. No'tëquën ana'intarin huachi.

Paonori nicapon yapaantarinso'

17 Hua'quimiáchin iyaro'sa' co ni'pirainquëmahuë', co naniantërainquëmahuë'. Yonquiatëinquëma', na'con nohuantërai nica'huainquëmaso'. 18 Canpitataquë yapa'piraihuë', ipora huanta' co nanitëraihuë'. Ca Paonoco cararo' yapa'pirahuë', Satanasë ya'copirinco ni'ton, co nanitërahuë' paca'huaso'. 19 Na'con yonquiatëinquëma', nóya cancantërai. ¿Ma'marë chachinta' ina pochin cancantërai? Imarama' ni'ton, Yosë ya'huërin'pa' canpitanta' pa'sarama', tënai. A'na tahuëri Sinioro Quisocristo o'mantararin. Naporo': "Quiyari a'chintërai ni'ton, imapi," ta'toi, noya cancantarai. 20 Tëhuënchachin noya imarama': "¡Ma noyacha Yosë catahuarinquëma paya!" ta'toi, capa cancantërai.

3 1 Hua'qui' co ni'nainquëmahuë'. Co nanan tëranta' natantëraihuë'. Napoaton co huachi ahuantatoihuë', "Quiyaora Atinasëquë quëparichii," ta'toi, 2 Timotio a'patërainquëma' nitotacaso marë'. Inanta' noya imarin. Yosëri acorin Quisocristo nanamën a'chinacaso marë'. Achinicancainquëmaso marë' a'patërainquëma'. 3 Canpitanta' parisitapiramahuë', co nohuantëraihuë' nisha nisha yonquicamaso'. Co ina marë' a'pocaso' ya'huërinhuë'. Quisocristo imapatëhuara, aparisitërinënpoa'. Yosë nohuanton, ina marë' parisitarëhua', nani nitotërama'. 4 Canpitataquë ya'huasocoi, sha'huitërainquëma'. "Imarëhuaso marë' aparisitarinënpoa'," itërainquëma'. Napotërainquëmaso pochachin iporaso' aparisitarinënquëma'. 5 Napoaton caso' co huachi ahuantatohuë', Timotio a'patëranquëma' onpopinsona imaramaso' nitota'huaso marë'. Sopai yanonpintërinpoa' Yosë a'pocaso marë'. Minsërinquëma' naporini, topinan quëran a'chinchitënquëmahuë'. "Co huachi noya imamaraihuë'," ta'toi, Timotio a'patërainquëma'.

6 Iporaso' nani huënantaton, nanan sha'huitiirincoi. "Ipora huanta' noya imasapi. Inahua capini noya ninosoroapi," itiirincoi. Na'con yonquiramacoi. Quiya pochin cancantatoma', canpitanta' yani'namacoi. 7 Inanta' sha'huitiirincoi. Ina natantatoi, nóya cancantërai. Ipora huanta' ma'sha onpotërinacoi. Parisitapiraihuë', noya imarama' ni'ton, noya cancantarai. 8 Quisocristo imamiatarama' ni'ton, co huachi sëtëraihuë'. Chiníquën cancantarai. 9 Capa cancantërai ni'ton, ¿onporahuatëicha noya noya: "Yosparinquën Tata Yosë," ichii? ¡Co'chi nanitëraihuë paya! 10 Nani tahuëri tashirë chachin Yosë nontarai canpitataquë paca'huaiso marë'. Co ya'ipi Yosë nanamën nitochátëraramahuë'. Pahuantarinquëma' ni'ton, ina a'chinchinquëma' noya noya imacamaso marë', tënahuë.

11 Tata Yosë chachin catahuaincoi onpopionta' pa'ii. Sinioro Quisosonta' catahuahuachincoi, pa'sarai nicapoinquëma'. 12 Na'con nosororainquëma'.

Inapochachin canpita capininta' ninosorocamaso' ya'huërin. "Catahuaquë' Sinioro noya noya ninosoro'ina'. Ya'ipi piyapi'sa' nosoro'ina'," itërahuë, Yosë nontato. 13 Noya ninosorohuatama', Quisocristo achinicancanarinquëma' noyasáchin nicacamaso marë'. Catahuahuachinquëma', noyápiachin cancantarama'. Ina quëran Quisocristo o'mantahuachin, Yosë noya ni'sarinquëma'. A'na tahuëri ya'ipi piyapinënpitarë chachin o'mantararin.

Yosëri noya ni'ninsopita

4 1 Iporaso' iyaro'sa' Sinioro Quisoso nanan quëtërincoi ni'ton, pënëantarainquëma'. Iráca pënënainquëma' noya nicacamaso marë'. "Noya nipatama', Yosë noya ni'sarinquëma'," itërainquëma', natëramacoi. Iporaso' aquë aquëtë' natëtatoma', noyasáchin nico', tënahuë.

2 Sinioro Quisoso a'chintërincoiso chachin sha'huitërainquëma', natanama'. 3 Yosë nohuantërin noyasáchin nicacaso'. Ama pi'pian tëranta' monshihuancosohuë'. 4 Sanapi nohuantohuatama', ama monshitocosohuë'. Nitatoma', noya sa'aco'. Yosë yonquiatoma', noya ichiya'huëco'. Nani sa'apatama', inasáchin yonquicaso' ya'huërin. 5 A'naquën co Yosë nohuitatonahuë', ichihuë'ëcaisoachin yonquiatona', a'naroáchin mapi. Ama inapita pochin cancantocosohuë'. Tëhuënchachin nosoroatoma', maco'. 6 A'na quëmapi sa'in ama së'huacosohuë'. Ama ina pochin ni'toma', so'in nonpintocosohuë'. Së'huahuatama', Yosë no'tëquën ana'intarinquëma'. Iráca inachachin chiníquën pënënainquëma'. 7 Co Yosë nohuantërinhuë' oshahuanacaso'. Acorinpoa' noyasáchin nicacaso marë'. 8 Co quiyaora yonquinëhuëi quëran pënënainquëmahuë'. Co natëhuatamahuë', Yosë chachin co natëaramahuë'. Ina nohuanton, Ispirito Santo ya'coancantërinpoa' noya nicacaso marë'. Inaso' noyasáchin ninin.

9 Imaramasopita capini noya ninosoroco'. Nani nitotërama' ni'ton, co aquëtë' sha'huita'huanquëmaso' ya'huërinhuë'. Yosë chachin cancanëmaquë anitotërinquëma' ninosorocamaso'. 10 Nani huachi imapisopita nosoroarama'. Ya'ipi Masitonia parti ya'huëpisopita aquë ya'huëpirinahuë', Quisocristo imapachinara, nosororama'. Iporaso', iyaro'sa', na'con na'con ninosoroco', tënai. 11 Nani tahuëri yonquico' sano piyapi nicacamaso marë'. Ama topinan ya'huëcosohuë'. Ya'ipinquëma' noya sacatoco' ama pahuanchinquëmasohuë'. Iráca inachachin pënënainquëma'. 12 Inapohuatama', noya ya'huarama'. Co imapisopitahuënta' noya ni'sarinënquëma'. Napohuatama', co manta' pahuantarinquëmahuë'. Co topinan ma'patacaso' ya'huëaponhuë'.

Chiminpisopita nanpiantarinso'

13 Chiminpisopita ma'sona onpocaiso' a'chinchinquëma', nitotoco'. Quisoso imarëhuasopita chiminpatëhua', nanpiantarihua'. Co imapisopitasohuë' nipirinhuë', quëmopinënpita chiminpachinara, sëtopi. "Co onporonta' quënantarihuahuë'," ta'tona' sëtápi. Ama inapita pochin sëtacaso marëhuë' canpitaso' a'chinchinquëma'. 14 Quisososo' chiminaponahuë', nanpiantarinso' nitotërëhua'. Inapochachin imapisopita chiminpachina', Yosëri ananpitaantarin. Quisoso isoro'paquë o'mantahuachin, ananpitaantarin.

15 O'mantahuachin, co nanpirëhuasopitaráchin pantarihuahuë'. Chiminpisopita'ton nanpiantarapi. Sinioro Quisoso sha'huitërinpoaso chachin

sha'huichinquëma'. 16 Chiníquën nanantaton, o'mantararin. Anquëni hua'aonta' chiníquën sha'huirarin. Yosë nohuanton, tronpita pihuirarin. Naporo' Quisocristo imatona' chiminpisopita'ton nanpiantarapi. 17 Ina quëran a'naroáchin nanpirëhuasopitarë'quënpoa' chitoro' ya'huërinquë quëpantarinpoa'. Inaquë Sinioro nacapiarihua'. Inarë'quënpoa' ya'huëmiatarihua'. 18 Inapita yonquiatoma', nisha'huitoco' noya cancantacaso marë'. Ama sëtacaso marëhuë' ina pochin niachinicancanco'.

5 1 Onporosona o'mantacaso' tahuëri nanicaso', co ina iyaro'sa' a'chintaranquëmahuë'. 2 Iráca sha'huitërinpoaso' nani nitotërama'. Co nitotasoihuë', o'mantararin. Ni'co' iyaro'sa'. Yono tashi' co nitotasëhuahuë', ihuatona'pi pëinënpoaquë ya'conin. Inapochachin a'nanaya Quisocristo o'mantararin. 3 Co imapisopitasohuë' o'mantacaso' tahuëri co yonquipihuë'. "Noya ya'huarëhua', co manta' onpoarihuahuë'," topirinahuë'. A'nanaya chiníquën ana'intacaso' naniarin, co cha'ësapihuë'. Sanapi yahuaihuachina, onporosona iquitacaso' co nitotërinhuë'. A'nanaya iquitërin. Inapochachin a'nanaya Yosëri ana'intarin. 4 Canpitaso nipirinhuë', co tashi pochin cancantëramahuë'. O'mantacaso' tahuëri nanihuachin, co pa'yanaramahuë'. Ihuatona'pi a'nanaya huë'pachina, apa'yaninpo'. Inapochachin Quisocristoso' a'nanaya o'mahuachin, na'a piyapi'sa' pa'yanapona'. Canpitaso nipirinhuë' ina tahuëri ninaarama'. Nanihuachin, co pa'yanaramahuë'. 5 Quisocristo imarama' ni'ton, tahuëri pochin cancantatoma', nitotarama'. Ya'ipinpoa' imarëhuasopita co tashi pochin cancantërëhuahuë'. 6 Napoaton o'mantacaso' tahuëri yonquiatëhua', noya ninahua'. A'naquënso' huë'ërëso pochin cancantatona', co ina tahuëri yonquipihuë'. Canpoaso nipirinhuë' no'tëquën yonquiatëhua', sano cancantahua'. 7 Yahuë'ëpachinara, tashi' huë'ëpi. Yano'pihuachinaranta', tashi' no'pipi. 8 Canpoaso nipirinhuë' tahuëri pochin cancantacaso' ya'huërin. Napoaton noya yonquiatëhua', Yosë imamiatahua'. Ni'co' iyaro'sa'. Inimicoro'sa' huë'pachinara, sontaro'sa' co topinan pa'pihuë'. Coton hua'na quëran nininso' a'mopi. Casconta' hua'na quëran nininso' yancopi ama inimicori ohuanacaso marëhuë'. Noya nitapahuachinara, co inimicori minsërinhuë'. Hua'na a'mopiso pochin canpoanta' Yosë natëahua' catahuainpoa'. Ina natëtëhua', noya ninosoroa'ahua'. "Yosë a'paiarinpoa'. O'mahuachin, noyá nicha'ësarinpoa'," ta'tëhua' noya ninahua'. 9 Co ana'intinpoaso marë' Yosë acorinpoahuë'. Sinioro Quisocristo imarëhua' ni'ton, nicha'ësarinpoa'. Ina nohuanton cha'ësarëhua'. 10 Canpoa marë' inaso' chiminin. A'naquënpoa' nanpiarëhua', a'naquënpoa' chiminarihuarahuë', o'mantahuachin, ya'ipi imarëhuasopita quëpantarinpoa'. Inarë'quënpoa' ya'huëmiatarihua'. 11 Napoaton nani tahuëri nicatahuaco' chiníquën cancantacamaso marë'. O'mantacaso' tahuëri yonquiatoma', na'con ninontoco' noya noya imacamaso marë'. Nani noya nicatahuarama'. Aquëtë chachin niachinicancanco'.

Piquëran huarë' pënëninso'

12 Ansiano'sa' iyaro'sa' noya ni'co', tënahuë. Sinioro nohuanton, ansiano ya'conpi pënënainquëmaso marë'. Co chirotonahuë', a'chintarinënquëma'. Pëshonpatama', otërarinënquëma' ni'ton, noya ni'co'. 13 Na'con catahuarinënquëma' noya noya Yosë imacamaso marë'. Napoaton

nosoroatoma', noya yonquirapico'. Ya'ipinquëma' noya nini'toma', ya'huëco'.

14 Canpita capini iyaro'sa' nipënënco'. A'naquën co yasacatopihuë'. Inapita pënënco' ama chiroinasohuë'. A'naquën ma'sha onpohuachinara, Yosë yananiantopi. Inapitanta' noya nontoco' chiníquën cancanchina'. A'naquëonta' cancanëna quëran co chinipihuë'. Catahuaco' ama Yosë nanianchinasohuë'. Inapohuatama', ama insonta' no'huicosohuë'. Sanoanan quëran pënënco'.

15 A'napita ma'sha onpotohuachinënquëma', ama yai'huërëtocosohuë'. Nani tahuëri noya nontoco'. No'huipirinënquëmaonta', nosoroatoma', catahuaco'. Canpita capini ninosoroatoma', a'napita piyapi'santa' catahuaco'.

16 Ama sëtocosohuë'. Yosë yonquiatoma', nani tahuëri noya cancantoco'. 17 Apira apira Yosë nontoco'. Ama a'na tahuëri tëranta' pahuancosohuë'. 18 Ma'sha onpotopirinënquëmahuë', ama sëtocosohuë'. Nani tahuëri "Yosparinquën Sinioro," itoco'. Ma'sha onpoapomarahuënta', noya cancantoco'. "Inanta' Sinioro noya," itoco'. Quisocristo imarëhua' ni'ton, ina pochin cancantacaso' Yosë nohuantërin.

19 Ispirito Santo ya'coancantërinquëma'. Cancanëmaquë nontohuachinquëma', a'naroáchin natëco'. Ni'co'. Pën noya orotohuachina, noya napëntërë'. Inapochachin Ispirito Santo yacatahuarinpoa' noya cancantacaso marë'. Ama pën atacopitërëso pochin nitocosohuë'. 20 "Yosë anitotërincoso sha'huichinquëma," itohuachinënquëma', noya natanco'. 21 Napoaponahuë', ni'cona nonpintochinënquëma'. A'naquën "No'tëquën a'chintaranquëma'," itohuachinënquëma', ama a'naroáchin natëtocosohuë'. Ya'ipi napopiso' Yosë quiricanën quëran tantiaco'. "Inaora yonquinën quëran a'chinamara," ta'toma', tantiaco'. Yosë nanamënsáchin natëcaso' ya'huërin. 22 Ya'ipi aoshahuaninquëmasopita a'poco'.

23 Yosëíchin asanocancaninpoa'. Canpita marë' ina nontarahuë noyásha anoyacancanchinquëma'. "Catahuaquë' Sinioro, ya'ipi cancanëna quëran noyápiachin yonqui'ina'. Naporahuaton, ya'ipi yonquinëna quëran noya nininsopitaráchin nohuanchina'. Quëma nohuanton, ya'ipi nonëna quëran huarë noyasáchin niina'," itërahuë. Ina quëran Sinioro Quisocristo o'mantahuachin, nóya ni'sarinquëma'. 24 Yosë nani nontërinpoa' imacaso marë'. Huëntonënquë chachin aya'coninpoa'. No'tëquën sha'huitërinpoa'. Co onporonta' nonpintarinpoahuë' ni'ton, noya catahuarinpoa'.

25 Quiya marënta' iyaro'sa' Yosë nontoco'.

26 Imaramasopita capini noya ninosoroatoma', nisë'quëco'.

27 Niyontonpatama', iso quirica nontoco' imapisopita nataina'. Sinioro nanan quëtërinco ni'ton, nontoco' ya'ipiya nataina', tënahuë.

28 Inaora nohuanton, Sinioro Quisocristo nosoroatënquëma', catahuainquëma'. Nani ninshitëranquëma huachi.

Paono

Paonori Tisaronicaquë ya'huëpisopita ninshitaantarinso'

Imapisopita yonquiaton, nanan a'pataantarinso'

1 [1]Ca Paonoco ninshitaranquëma', ni'co'. Noyanquëma' canpitanta'. Noya quiyanta' ya'huarai. Ya'ipi Yosë imaramasopita Tisaronicaquë ya'huëramaso' ninshitaantaranquëma'. Siripano, Timotio, inapitanta' isëquë ya'huapi. Inapitaro'coi nanan a'patarainquëma'. Tata Yosë natëtoma', Sinioro Quisocristo imarama'. Huëntonënquë chachin aya'coninpoa' ni'ton, "Tata" itërëhua'. [2]Inaora nohuanton, catahuainquëma'. Asanocancainquëma'. Sinioro Quisocristonta' inapochachin catahuainquëma', tënahuë.

Oshahuano'sa' ana'intarinso'

[3]Iporaso' iyaro'sa' noya noya imasarama'. Cancanëma quëran huarë' ina natërama'. Na'con na'con ninosororama' ni'ton, nani tahuëri "Yosparinquën," itërai Yosë. Ina na'con catahuarinquëma' ni'ton, ina pochin nontacaso' ya'huërin. Ina Yosë nohuantërin. [4]Ya'ipi parti Yosë imapisopita sha'huitërai. "Tisaronicaquë ya'huëpisopita noya imasapi. Imapiso marë' na'con aparisitopirinahuë': 'Yosë co naniantarinpoahuë',' ta'tona', ahuantapi. Co yaa'popihuë'. Ma'sha onpoaponaraihuënta', chiníquën cancantapi," itërai. Noya natërama' ni'ton, noya cancantërai. [5]Imaramaso marë' parisitapomarahuë', noya ahuantërama' ni'ton: "Tëhuënchachin Yosë catahuarinquëma'," tënai. Inaso' no'tëquën yonquirin. Yosë nohuanton, ipora parisitarama' noya noya cancantacaso marë'. Ina quëran noya ni'sarinquëma'. A'na tahuëri hua'anëntërinquë quëpantarinquëma'.

[6]Iporaso' a'napita no'huirinënquëma'. Aparisitapirinënquëmahuë', a'na tahuëri Yosëri no'tëquën ana'intarin. Co naniantarinhuë'. "Oshahuano'sa' ana'intacaso' ya'huërin," tënin. [7]Quisocristo o'mantahuachin, co huachi parisitaramahuë'. Noya ya'huarama'. Quiyanta' ipora aparisitapirinacoihuë', naporo' ya'ipi imarëhuasopita nóya cancantarihua'. Sinioro Quisocristo chachin inápa quëran o'mantararin. Pën huënaratërinso huáncana ya'noarin. Anquëniro'santa' chiníquën nanantatona', o'mantararin. Inapitarë chachin o'mantararin. [8]O'mantarahuaton, co Yosë nohuitopisopitahuë' ana'intarin. Co Sinioro Quisoso nanamën natëpihuë' ni'ton, chiníquën ana'intarin. [9]No'tëquën ana'intaton, parisitopiquë a'pararin. Aquë a'pahuachin, chiníquën parisitomiatapi, co cha'ësapihuë'. Inatohua' paatona', co onporonta' Quisocristo nohuitapihuë'. Inaso' chini chiníquën nanantaton, noyasáchin niponahuë', inapitaso' co onporonta' nirayarapihuë'. [10]O'mantahuachin, imarëhuasopitaso' quënanarihua'. "Ma noyacha Quisocristoso paya.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Anoyacancantërinpoa'. Inasáchin ya'ipiya chinochina',” tosarëhua'. Ya'ipi imarëhuasopita napoarëhua'. A'chintohuatëinquëmara, canpitanta' natërama' ni'ton, noya ni'sarama'.

11 Napoaton nani tahuëri canpita marë' Yosë nontërai: “Quëma nohuanton Sinioro imarinënquën. Napoaton, catahuaquë' noyasáchin niina'. Noya noya yaimarinënquën ni'ton, catahuaquë' noyápiachin cancanchina'. Quiyaora co nanitëraihuë'. Quëmasáchin Sinioro ananitaparancoi. Catahuaquë' ya'ipi cancanëna quëran natëinënquën,” itërahuë, Yosë nontato. Noya nipatama', Yosë noya ni'sarinquëma'. 12 Ina quëran a'napitanta' nicatënënquëma': “Ma noyacha Sinioro Quisoso ni'ton, ina imatona', noya nisapi paya,” tosapi. Canpitanta' ina nohuitërama' ni'ton, noya noya cancantarama'. Inaora nohuanton, Yosë nosoroatënquëma', catahuarinquëma' ina pochin cancantacamaso marë'. Sinioro Quisocristonta' catahuarinquëma'.

Yosë inimiconën ya'nocaso' ya'huërinso'

2 1 Apira iyaro'sa' o'mantacaso' tahuëri pi'pian a'chinchinquëma'. Sinioro Quisocristo o'mantahuachin, nacapirahuatëhua', pantarihua'. 2 A'naquënso nipirinhuë' co no'tëquën nitotopihuë'. “O'mantacaso' tahuëri nani nanirin,” itohuachinquëma', ama pa'yancosohuë'. Ama nisha nisha yonquicosohuë'. A'naquën tapon: “Cari ninorahuë. O'mantacaso' tahuëri nani nanirin,” itohuachinquëma', ama natëcosohuë'. A'nanta' tapon: “Nanirin mini. Paono chachin naponinshitërincoi,” itopirinënquëmahuë', ama ina natëcosohuë'. 3 Ni'cona nonpintochinënquëma'. Co'huara Quisocristo o'mayátërasohuë', notohuaro' piyapi'sa' Yosë a'poapi. Co pi'pian tëranta' yanatërapihuë'. Naporo' a'na quëmapi ya'huapon. Ya'ipi piyapi'sa' nonpintarin ama Yosë imacaiso marëhuë'. Pa'pi co noyahuë' nisarin. Sopairi noyá ya'coancantërin ni'ton, chiníquën ana'intacaso' ya'huërin. Ayaro' tahuëri Yosëri ana'intaton, parisitopiquë a'pararin. 4 Inaso' Yosë inimicotërin. “Ama Yosë chinotocosohuë'. Ama manta' moshacosohuë'. Casáchin natëco. Yosë ya'huërëtarahuë,” tosarin. Yosë chinotopiso pëiquë chachin huënsëapon piyapi'sari chinotacaiso marë'. Pa'pi co noyahuë' nisarin. Chiníquën nanantaton, ya'ipi piyapi'sa' yacamaiapon.

5 Canpitataquë ya'huapo, nani sha'huitëranquëma'. ¿Ina naniantarama' ti? 6 Tahuëri nanihuachin, ina quëmapi huë'sarin. Yosë inimiconën inaso'. Yosë nohuanton, macarisona ya'copiarin ni'ton, co iporaso' huë'shatërarinhuë'. Ina nitotërama'. 7 Co Yosë inimiconën ya'noyatëraponahuë', ipora chachin co incari tëranta' nitotopirinahuë', nani sacatapi Yosë inimiconën hua'anëntacaso marë'. A'na tahuëriso nipirinhuë', Yosë nohuanton, ya'copirinso' capa nipachin, Yosë inimiconën ya'norarin. 8 Ya'nohuachin, piyapi'sa' aquë aquëtë' co noyahuë' cancantapi. Inari camaihuachin, notohuaro' piyapi'sari natëapi. Ayaro' tahuëriso nipirinhuë', Sinioro Quisosori ana'intarin. Huënaráchin huënaráchin o'mantahuachin, minsëarin. Topinan noncharapirinhuë', ata'huantarin. Co huachi nanitarinhuë' piyapi'sa' nonpintacaso'. 9 Nipirinhuë', co'huara ina o'mayatërasohuë', notohuaro' piyapi'sa' nonpintarin. Satanasëri catahuarin ni'ton, nani ma'sha nanitapaarin nicacaso'. Piyapi inaora co nanitërinhuë' ina pochin nicacaso'. Nonpintaton, nani ma'sha sacai' nininso'

a'notohuachina, natërapi. Ni'pachina', pa'yanapi. 10 Co noyahuë' nicaton, na'a piyapi'sa' nonpintarin. Co no'tën nanan nohuantopihuë' ni'ton, Yosë inimiconën natëapi, parisitopiquë pa'sapi huachi. Yosë nanamën nohuantopi naporini, cha'ëitonahuë'. 11 Napoaton, Yosëri tananpitarin nonpin nanan natëcaiso marë'. Sopai nohuanton, natëapi. 12 Co no'tëquën yonquiatonahuë', co noyahuë' nicacaiso' pa'yatapi. Ina pochin cancantopi ni'ton, Yosëri ana'intarin.

Yosëri huayonin nicha'ëcaso marë'

13 Canpitaso nipirinhuë' iyaro'sa', imarama'. Sinioro nosororinquëma'. Iráca quëran huarë' Yosë huayoninquëma' huëntonënquë ya'conacamaso marë'. No'tën nanan natëhuatama', Ispirito Santo anoyacancantërinquëma' Yosë nohuantërinso chachin nicacamaso marë'. Ina yonquiatoi, Yosë nontërai: "Ma noya Sinioro inapitaso' nicha'ëran ni'ton, 'Yosparinquën,' " itërai, Yosë nontatoi. 14 Yosë nanamën a'chintohuatëinquëmara, canpitanta' imarama'. Yosë acorinquëma' Sinioro Quisocristo pochin nicacamaso'. A'na tahuëri o'mantahuachin, ina pochin ya'noarama'.

15 Napoaton iyaro'sa', chiníquën cancantatoma', ya'ipi cancanëma quëran imaco'. Canpitataquë ya'huasocoi, no'tëquën a'chintërainquëma'. Ina quëran quirica a'patëranquëma' na'con na'con nitotacamaso marë'. No'tën nanansáchin imamiatoco'. 16 Sinioro Quisocristo catahuainquëma' chiníquën cancantacamaso marë'. Inaora nohuanton, Tata Yosënta' nosoroatonpoa', achinicancamiatërinpoa'. A'na tahuëri ya'huërinquë chachin quëpantarinpoa'. Sha'huitërinpoa' ni'ton, ina ninarëhua'. 17 Ina yonquiatoi, canpita marë' Yosë nontarai. "Nani tahuëriya Sinioro catahuaquë', chiníquën cancanchina'. Achinicancanquë' noyasáchin niina'. Catahuaquë' noyásha noina'," itërai.

Yosë nontacaso' ya'huërinso'

3 1 Iporaso' iyaro'sa', quiya marënta' Yosë nontoco' nanamën noya a'china'huaiso marë'. Ya'ipi parti nahuinacaso ya'huërin. Canpitaso' natanatomacoi, noya imarama'. A'napitanta' a'chintohuatoi, noya nohuanchina'. Canpita pochachin noya imaina'. Ina marë' Yosë nontoco'. 2 A'naquënso nipirinhuë' co yaimapihuë'. Pa'pi co noyahuë' cancantopi. No'huitonacoi, yaahuërinacoi ama a'china'huaiso marëhuë'. Yosë nontoco' inapita quëran nicha'ëincoi. 3 Tata Yosëso nipirinhuë' co onporonta' naniantërinpoahuë'. Achinicancaninpoa'. Sopai yaminsëpirinpoahuë', ina ni'sarinpoa'. Catahuarinpoa' sopai minsëcaso'. 4 Pënënpatëinquëmara, noya natëramacoi. Co a'poatomahuë', imamiatarama'. Yosë catahuarinquëma' ni'ton, noya imasarama', tënahuë. 5 Yosë catahuainquëma' ina nosororinpoaso' na'con yonquicamaso marë'. Parisitopiramahuë', achinicancainquëma' Quisocristo pochin ahuantacamaso marë'.

Sacatacasonta' ya'huërinso'

6 Sinioro Quisocristo nanan quëtërincoi ni'ton, no'tëquën iyaro'sa' pënënainquëma'. A'naquëmaso' imapomarahuë', co sacatatomahuë', nisha nisha yonquirama'. Yosë nanamën no'tëquën a'chintopirainquëmahuë', co natëramacoihuë'. Insosona inapohuachin, ama inapitarë'quëma' nipayacosohuë'. 7 Nani nitotërama' noya nicacamaso'. "Nonancoi," itërainquëma'.

Canpitataquë ya'huasocoi, co quiyaso' topinan ya'huëraihuë'. Co chiroraihuë'. 8Co a'na piyapi cosharonën topinan ma'paraihuë'. Nani tahuëri chiníquën sacatërai. Tashirë chachin sacatërai ama topinan ma'pata'huaiso marëhuë'. 9Hua'qui' a'chintërainquëma' ni'ton, noya topinan ma'patacaso nipirinhuë', co topinan ma'parainquëmahuë'. Sacatatoi, ma'sha pa'anai. Noya sacatërai nonanamacoiso marë'. 10Canpitataquë ya'huasocoi, pënënainquëma'. "Insosona co yasacatohuachinhuë', ama coshachinsohuë'," itërainquëma'. 11Nanan nani natantërahuë. A'naquëma' co yasacatatomahuë', topinan pa'sárama'. Naporahuaton, ma'toma ma'toma nonatoma', piyapi'sa' chinotërama', natantërahuë. 12Sinioro Quisocristo nanan quëtërinco ni'ton, pënënaranquëma': Ama huachi iyaro'sa' ina pochin cancantocosohuë', tënahuë. Sano yonquiatoma', noya sacatoco' pahuantërinquëmaso' pa'anacaso marë'.

13Na'aquëma' iyaro'sa' noya nisarama'. Ama amiatoma', nisha cancantocosohuë'. Nani tahuëri noya nico'. 14Nani ninshitatoi, pënënainquëma'. Inso tëranta' co yanatëhuachincoihuë', pënënco'. Co natëtohuachinahuë', ama inapitarë'quëma' nipayacosohuë' oshanëna marë' tapaina'. 15Napoaponahuë', ama inimico pochin nicatoma', no'huicosohuë'. Iyaparima pochin nicatoma', sanoanan quëran pënënco'.

Asanocancaninpoaso'

16Sinioroíchin asanocancaninpoa'. Ina catahuainquëma' sano cancantacamaso marë'. Ma'sona onpopiramahuënta', nani tahuëri catahuainquëma' ama pa'yanacamaso marëhuë'. Nani tahuëri noya a'painquëma'.

17Ca Paonoco caora imirahuë quëran pi'pian ninshitaranquëma' saludos a'pata'huanquëmaso marë'. Nani quirica ninshitërahuëquë iso pochin ninshitërahuë. Ina nicatoma', nitotarama': "Paono mini ninshitërinpoa'," tosarama'. 18Sinioro Quisocristo inaora nohuanton, nosoroatënquëma', ya'ipinquëma' catahuainquëma'. Nani ninshitëranquëma huachi.

Paono

Paonori Timotio ninshitërinso'

Timotio yonquiaton, nanan a'patërinso'

1 [1]Ca Paonoco ninshitaranquën, ni'quë'. ¿Noya, ya'huaran? Noya canta' ya'huarahuë. Yosë nohuanton, Quisocristo acorinco nanamën a'china'huaso marë'. Yosë chachin anoya-cancantërinpoa'. Oshanënpoa' inquitatonpoa', nicha'ërinpoa'. Quisocristo imatëhua', ina ninarëhua'. A'na tahuëri inápaquë quëpantarinpoa'. [2]Timotionquën ninshitaranquën. A'chintëranquën ni'ton, Quisocristo natëton, ina imaran. Napoaton hui'nahuë pochachin ni'nanquën. Na'con nosororanquën. Tata Yosë inaora nohuanton, catahuainquën. Noya nosoroinquën. Nani tahuëri asanocancainquën. Quisocristonta' inapochachin catahuainquën. Inasáchin natërëhua'.

Nonpin nanan a'china'piro'sa'

[3]I'hua Masitoniaquë yapa'patëra, sha'huitëranquën. "Ipisoquë ya'huëtaquë' pënëntamaso marë'," itëranquën. Iporanta' inachachin sha'huitaranquën. Inaquëranchin ya'huaton, pënëntáquë'. A'naquën nisha nisha nanan a'chinapi. Inapita sha'huitëquë' ama ina pochin a'chi'inasohuë'. [4]Shimashonënpita iráca napopiso' yonquiápi. Inahuara yonquinëna quëraonta' nisha'huitopiso' yonquirápi. Ama huachi inapita yonquicaiso marëhuë' sha'huitëquë'. Ina pochin a'chinpachina', topinan quëran a'chinapi. Piyapi'sa' nisha nisha nonsapi. Co catahuapihuë' Yosë nohuitacaiso'. Yosëíchin natëhuatëhua', catahuarinpoa' noya noya imacaso marë'.

[5]No'tën nanansáchin imapatëhua', catahuarinpoa' noya ninosorocaso'. Noyápiachin cancantohuatëhua', co nisha nisha yonquiarihuahuë'. Ina quëran cancanënpoa quëran huarë' natëarihua'. Ina pochin cancantohuatëhua', noya nosoroarihua'. Ina Yosëso' nohuantërin. [6]Nisha a'china'piro'saso nipirinhuë', co ina pochin yonquipihuë'. Yosë nohuantërinso' naniantatona', topinan quëran nonsapi. [7]"Quiyaso' maistrocoi. Ya'ipi pënëntërinso' nitotërai," topirinahuë', co no'tëquën nitotopihuë'. Chiníquën nonpirinahuë', co nitotopihuë'.

[8]Moisësë pënëntërinso' noya niponahuë', ma'marë chachinsona pënëntërinso' nitotatëhua', no'tëquën sha'huitacaso' ya'huërin. [9]Noya nipisopita co pënënacaso' ya'huërinhuë'. A'napitaso nipirinhuë' pënënacaso' ya'huërin. Co Yosë natëtonahuë', co insonta' yanatëpihuë'. Co natantonhuë' niconpi. Pa'pi co noyahuë' nipi, oshahuanpi. Yosënta' tëhuapi. Co ina chinotopihuë'. A'naquënso' pa'pina', a'shina' inapita co quë'yatonahuë', yatëpapi. A'naquëonta' tëpatopi. [10]Nisha nisha nicacaiso' yonquipi. Sa'ina', so'ina' inapita ya'huëtaponaraihuë', monshihuanpi. Quëmapi capini, sanapi capini nisë'huapi. Piyapi'sa chachin ihuatopi pa'anacaiso marë'. Nonpintopi. "Tëhuënchachin no'tëquën nonahuë," taponaraihuë', nonpinpi. Yosëso' noya nicacaso' a'chintopirinpoahuë', co

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

nohuantopihuë' natëcaiso'. Ina pochin nipisopita tëhuënchinso' pënënacaso' ya'huërin. 11 Yosë nanamënso' noya nóya. Ina quëran nicha'ërinpoa'. "Ma noyacha Yosëso paya," itërëhua'. Ina chachin acorinco nanamën sha'huica'huaso marë'.

Quisocristori catahuarinso'

12 Ina marë' Sinioro Quisocristo achinicancaninco. "No'tëquën natëarinco," ta'ton, acorinco a'china'huaso marë'. Napoaton: "Yosparinquën Sinioro," itërahuë. 13 Iráca caso' nisha cancantërahuë. Quisocristo pinorahuë. Imarinsopita no'huito, aparisitërahuë. Quisocristoso nipirinhuë' nosororinco. Co nohuitatohuë', co natëyatërarahuë' ni'ton, nosororinco. 14 Sinioro chachin inaora nohuanton, nosoroatonco, na'con catahuarinco. Catahuahuachincora, "Quisocristoíchin anoyacancantarinco," ta'to, ina natërahuë. Ina imato, nosororahuë canta'. 15 No'tëquën sha'huitaranquëma'. Ya'ipi piyapi'sa' natëina'. Quisocristo isoro'paquë o'marin oshahuano'sa' anoyacancantacaso marë'. Caso' na'con na'con oshahuanpirahuë', anoyacancantërinco. 16 Yosë nosororinco. Hua'qui co noyahuë' nipirahuë', nosororinco. A'napitanta' natëcaiso marë' napotërinco. "Paono pa'pi co noyahuë' nipirinhuë', hua'qui ahuantaton, Quisocristori nosororin. Nosoroarinco canta'," ta'tona', natëtapi. Natëtohuachina', Yosë nohuitatona', noya nanpiapi. A'na tahuërinta' inápaquë nanpimiatapi. 17 Napoaton Yosëíchin natëahua'. Nani tahuëriya: "¡Ma noyacha Yosëso paya!" itahua'. Inaso' co onporonta' ta'huantaponhuë'. Co quënanpirëhuahuë', hua'anëntomiatërinpoa'. Inaíchin chinotacaso' ya'huërin. Ama onporonta' ina naniantahuasohuë'. Amen.

18 Hui'nahuë pochin api, ni'nanquën. I'hua chachin ansiano'sa' Yosë nontatona', acorinënquën Yosë nanamën a'chinamaso marë'. Naporo' Yosëri anitotërinso' sha'huitatënën, pënëninënquën. "Yosë nohuanton, api, nanamën noya a'chinaran. Ina marë' acorinquën. Parisitaponahuë', catahuarinquën. Napoaton Quisoso a'chininso chachin a'chinquë'," itërinënquën. Iporanta' inachachin pënënaranquën. Quisoso nanamën chachin a'chinquë' sopai minsëcaso marë'. Tëhuënchachin sopai yacanapirinpoahuë', Quisocristo catahuarinpoa' minsëcaso marë'. 19 Inasáchin natëton, pënëntëquë'. Quisocristo nohuantërinsoráchin yonquiaton, noya niquë'. Noyápiachin cancantaton, piyapi'sa' a'chintëquë'. A'naquënso nipirinhuë' cancanëna quëran noya nicacaiso' nitotopirinahuë', co yanatëpihuë'. Nani Yosë naniantatona', co huachi yonquipihuë'. Quisocristo a'poatona', co huachi imapihuë'. 20 A'naso' Iminio itopi. A'nanta' Aricantëro itopi. I'hua niyontonpatëira, inapita chiníquën pënënahuë. "Quisocristo nanan quëtërinco ni'ton, ama huachi Tata Yosë a'paiinquëmasohuë'. Satanasë natërama' ni'ton, parisitamaso' ya'huërin," itërahuë. Ama huachi Yosë pinocaiso' marëhuë' chiníquën pënënahuë. "Oshaquëran co noyahuë' yonquipisopita naniantatona', Yosë pochin cancantantapona' nimara," ta'to napotërahuë.

Yosë nontacaso' ya'huërinso'

2 1 Ya'ipi piyapi marë' Yosë nontacaso' ya'huërin. Niyontonpatama', na'con nontoco' Yosëri catahuain. "A'paniarinpoa' mini," ta'toma': "Yosparinquën Sinioro," itoco'. Ina'ton pënënaranquëma'. 2 Copirnoro'sa marë'

Yosë nontocoˈ noya huaˈanëntacaiso marëˈ. Yaˈipiˈipiˈipi

noya natërapi. Pa'pina' noya ni'sapi. 5Co hui'ninpita tëranta' pënënpachinhuë', a'napitarinta co yanatëponhuë'. Napoaton co nanitërinhuë Yosë imapisopita noya catahuacaso'. 6Hua'qui imapisopitaráchin ansiano ya'coina'. Nasha imarinso' ya'conpachin, co noyahuë' yonquiamara: "Caso' ansianoco ni'ton, noya noyaco," tapon nimara yonquinënquë. Iráca sopai hua'an ina pochin yonquihuachina, Yosëri ana'intërin. Ni'cona inapochachin ana'intochinquëma'. 7Noya nininsoráchin ya'coina'. Noya nipachina', co imapisopitarihuënta' noya ni'sapi: "Inaso' noya quëmapi," tosapi. Co noyahuë' nicaponahuë', ya'conpachin, sopai hua'ani nonpintaton, minsëarin. Piyapi'sarinta' tëhuapi.

Tiacono'sa' acocaso' ya'huërinso'

8Ansiano'sa' catahuarinsopitaso' tiacono'sa' topi. Inapitanta' natëtono'sa' niina'. No'tëquënáchin noina'. Ama nisha nisha noinasohuë'. Ama no'piinasohuë'. Ama nonpinatona', coriqui canainasohuë'. 9Yosë anitotërinpoaso' nóya nitochina'. Nitotatona', cancanëna quëran huarë' natëina'. Inapohuachina', noyápiachin cancantapi. 10Ama a'naroáchin aya'concosohuë'. Pi'pian tënitoma', ni'co'. Noya nipachina', ya'coina'. 11Tiaconaro'santa' natëtono'sa' niina'. Ama ma'tona ma'tona noinasohuë'. Ama pinochinasohuë'. Ama no'piinasohuë'. Noyasáchin niina'. 12Tiacono'saso', a'naíchin sa'ina' ya'huëchina'. Hui'ninpita noya pënëina' no'tëquën natëcaiso marë'. Ya'ipi pëinënquë ya'huëpisopita noya a'paitona', a'chinchina'. Ina pochin cancantërinsopitarachin ya'coina'. 13Tiacono'sa' noya nipachina', imapisopitari noya ni'sapi. Noya Yosë marë' sacatohuachina', chini chiníquën cancantapi. Quisocristo noya natëtona', nanamën a'chinapi.

Yosë huëntonënquë ya'conpisopita

14-15Na'con yonquiatënquën api, nicaponquën yapa'sarahuë. "Co hua'quiya quëranhuë' pa'sarahuë topirahuë'. Hua'qui quëran a'na' pa'samarahuë," ta'to, iso quirica ninshitaranquën pënëna'huanquënso marë'. Yosë huëntonënquë ya'conpatëhua', onpopinsona nicacaso' sha'huitaranquën. Yosëso' nanpiárin. Canpoarë chachin ya'huërarin. Nanamën no'tëquën anitotërinpoa'. Imarëhuasopita niyontonpatëhua', no'tëquën a'chinarihua'. 16Iráca co Yosë nohuitopirëhuahuë', iporaso' Quisocristo anohuitërinpoa': "Ma noyacha inaso paya," tënëhua'.

Yosë hui'nin isoro'paquë o'maton, piyapi chachin nasitimarin.
Ispirito Santo chachin anitotërinpoa' Yosë hui'nin nininso'.
Nanpiantahuachina, anquëniro'sarinta' quënanpi.
Imapisopitari ya'ipi parti paatona', nanamën sha'huira'piapi.
Na'a piyapi'sa' natëpi.
Iporaso' Yosë'pa' noya ya'huërin. Inatohua' Yosëri quëpantarin.

Yosë nanamën a'porapiso'

4 1Tëhuënchachin Ispirito Santo ninoton, a'ninquëchin sha'huitërinpoa': "A'na tahuëri a'naquën piyapi'sa' Yosë nanamën a'porapi. Sopai natëtona', nonpin nanan a'chinpachina', imasapi. Ayaro' tahuëri

ya'caritohuachin, naporapi," tënin.
2 Naporo' nonpina'piro'sa' ya'huapona' piyapi'sa' nonpintacaiso marë'.
"Quiyanta' Yosë imarai," topirinahuë',
co no'tëquën nonsapihuë'. Nitotaponaraihuë', co cancanhuanhuë pochin
nicatona', co natëtochináchinhuë'
cancantapi. Hua'qui' sopai natëtona',
co huachi nanitapihuë' Yosë natëcaiso'.
Inapitaso' nisha a'chinapi. 3 "Ama sanapi
macosohuë'. Nisha nisha cosharo' a'poco
huachi," tosapi. Napopirinahuë', Yosë
ya'ipi cosharo' ninin capacaso marë'.
Nanamën nitotatëhua', Yosë natëhuatëhua', co a'poarihuahuë'. "Yosparinquën,
Sinioro," itatëhua', caparihua'. 4 Ya'ipi
ma'sha Yosëri ninin. Napoaton nóya.
Co manta' a'pocaso' ya'huërinhuë'.
"Yosparinquën, Sinioro," itatëhua', ya'ipiya noya caparihua'. 5 Yosë quiricanën
yonquiatëhua', Yosë nontohuatëhua',
noya capacaso', tënin Yosë.

Quisocristo marë' noya sacatacaso' ya'huërin

6 Nani pënënanquën. Ina nanan
a'chinpatan, noya nisaran. Quisocristo noya ni'sarinquën. Cosharo'
achinirinposo pochin Yosë nanamën
natëhuatan, achinicancanarinquën.
No'tëquën a'chintërainquën ni'ton,
noya imasaran.

7 Nonpin nanano'saso nipirinhuë'
tananpitëquë'. Inahuara yonquinëna
quëran naporapi ni'ton, tananpitëquë'.
Inapitaso' topinan quëran a'chinapi.
Quëmaso nipirinhuë' nani tahuëri
yonquiquë' Yosë noya imacaso marë'.
8 Nani tahuëriya sacatohuatëhuara,
chinipirëhuahuë', noya noya Yosë
imacaso' yonquihuatëhua', achinicancaninpoa'. Achinicancanpachinpoa',
noya noya nisarëhua', tënahuë. Noya
noya imapatëhua', isoro'paquë noya
nanpiarëhua'. A'na tahuërinta' Yosë'pa'
nanpimiatarihua'. 9 Caso' no'tëquën
pënëntërahuë, ya'ipi piyapi'sa' natëina'.
10 Ina marë' paatëhua', Yosë nanamën
sha'huirárëhua'. Parisitarihuarahuë',
a'chinárëhua'. Yosëíchin ninarëhua'.
Inaso' nanpiarin ni'ton, ya'ipi piyapi
nicha'ëcaso' nohuantërin. Natëhuatëhua',
anoyacancantatonpoa', nicha'ësarinpoa'.

11 Nani a'chintëranquën ni'ton, inachachin api a'chinquë'. A'chinaton, pënëntëquë'
natëina'. 12 Co mashonquënhuë' niponahuë',
noya pënëntëquë' mashoro'santa' natëinënquën. Ya'ipi piyapi'sa' noya nontëquë'.
Nosoroaton, catahuaquë'. Cancanën quëran
huarë' Yosë natëquë'. Sano yonquiaton,
noyápiachin cancantëquë'. Noyasáchin
niquë' imapisopita nonainënquënso marë'.
13 Niyontonpachina', Yosë quiricanën nontëquë'. Ina nontaton, pënëntëquë'. Quisocristo
nanamën a'chintëquë'. Ca cancona'huarë'
inapoquë'. 14 Iráca ansiano'sa' niyontonahuatona', acorinënquën Yosë nanamën a'chinamaso marë'. Së'huamotorahuatënënquën,
nanan quëtërinënquën a'chinamaso marë'.
Ina quëran Yosë catahuarinquën nóya a'chinamaso'. Ama ina naniantaton, topinan
ya'huëquësohuë'.

15 Yosë nanamën na'con yonquiaton,
a'chináquë'. Ya'ipi cancanën quëran huarë'
imaquë'. Ina quëran pënënpatan, a'napita
noya ni'sarinënquën. "Ma noya Yosëri
catahuarin ni'ton, noya noya pënëntërin,"
tosapi. 16 Nani tahuëri yonquiquë' nóya
imacamaso marë'. Naporahuaton, no'tëquën a'chinquë'. Inapohuatan, Yosë catahuarinquën imamiataton cha'ëcaso marë'.
A'napitanta' natanpachinquën, cha'ësapi.

A'naya a'naya pënënacaso ya'huërinso'

5 1 Mashoro'sa' co noyahuë' nipachina', ama no'huiquësohuë'.
Tata pochin nicaton, sanoanan quëran

pënënquë'. Napopináchin pi'ipitëramaso', iyaparin pochin ni'quë'. Inapitanta' nosoroaton, sanoanan quëran pënënquë'. 2Sanapi'santa' pënënacaso' ya'huërin. Payaro'sa' nipachin, mama pochin nicaton, sanoanan quëran pënënquë' noya cancanchina'. Imoyaro'santa' napopináchin pi'ipitëramaso' oshiparin miáchin pochin ni'quë'. Ama inapita pi'pian tëranta' narintëquësohuë'. Noyasáchin yonquiaton, nontëquë'.

Quëyorono'sa' napopiso'

3Isonta' api, imapisopita sha'huitëquë' nitochina'. "Quëyorono'sa' noyá sa'ahuamia nipachina', nosoroatoma' catahuaco'," itëquë'. 4Nipirinhuë', hua'huinpita ya'huëtohuachin, inapita pënënquë' a'shina catahuaina'. Aminpitarinta' catahuaina'. Aso'sorin ni'ton, inahuarinta' i'huërëtanta'ina'. Nosoroatona', nocomanta'ina'. Ina Yosë na'con nohuantërin. 5A'naquën quëyorono'saso nipirinhuë', co hua'huinpita ya'huëtërinhuë'. Yosëíchin yonquiarin. "Ina catahuarinco," ta'ton, nani tahuëri Yosë nontarin. Tashirë chachin nontarin. Inapitaso' catahuahua'. 6A'naquën quëyorono'saso nipirinhuë', nipa'yatacasoáchin yonquipi. Nanpiaponahuë', chimipi pochin cancantopi. Co huachi Yosë yonquipihuë' ni'ton, co inapita catahuacaso' ya'huërinhuë'. 7Nani api sha'huitëranquën. Ya'ipi imapisopita pënënquë' natëina'. Ama a'napitari pinocaiso marëhuë' noya niina'. 8Quëmopinëna' tëhuënchachin nosorocaso' ya'huërin. Pahuantohuachina', catahuaina'. A'shina', pa'pina', hui'ninpita, inapita na'con na'con nosorocaso' ya'huërin. Catahuaina', nocoma'ina'. Insoarisona co nocomahuachinahuë', co huachi Yosë natëapihuë'. Co quëmopinëna' nosorohuachinarahuë', na'con na'con oshahuanapi.

9A'naya a'naya niyontonpiquë quëyorono'sa' nininënpita ninshichina' catahuacaiso marë'. Payaro'saráchin acoina', saota shonca pi'ipitërinso'. A'naíchin so'yatërinso'. 10Noya nininsoráchin aco'ina'. Iso pochin nipisopita: Hua'huinpita noya aso'sorinso'. Ni'toro'sa' huë'pachinara, o'shitërinso'. Co manta' apirarinsohuë'. Piyapinën pochin cancantaton, imapisopita catahuarinso'. Parisitopisopita nosororinso'. Noyasáchin nininso'. Ina pochin nipisopita aco'ina'.

11-12Nanon quëyorono'saso nipirinhuë', ama acoinasohuë'. "Quisocristo marëáchin sacatarahuë, co so'yantapohuë'," taponahuë', oshaquëran ina naniantaton, naquëranchin so'yaantacaso' yonquiantapon nimara. So'yaantacaso' noya nipirinhuë', ma'sona Quisocristo sha'huitërinso' co naniantacaso' ya'huërinhuë'. Naniantohuachin, ina marë' oshahuanarin ni'ton, ama inapitaso' acoinasohuë'. 13A'naquëonta' topinan ni'tapona' pa'sápatona', chiropi. Naporahuaton, ma'tona ma'tona nonsapi, pinotapi, co napocasohuë' nipirinhuë'. 14Napoaton nano'sa' so'inari ayananpihuachina', so'yanta'ina', tënahuë. So'yantatona', hua'huaanta'ina'. So'ina', hua'huinpita, inapita nocomahuachina', noya nisapi. Napohuachina', co a'napitari pinosapihuë'. 15Ni'quë' api. A'naquën quëyorono'sa' nani nisha cancantopi. Quisocristo a'porahuatona', sopai natëpi.

16Quisocristo imapatëhua', noya niahua'. Quëyoron quëmopinënpoa' ya'huëhuachin, canpoari chachin catahuahua' noya nanpicaso marë'. Ina quëran a'napita imapisopitarinta' sa'ahuamiaro'sarachin catahuaina'.

Ansiano'sa' nininso'

17A'naquën ansiano'sa' noya noya Yosë marë' sacatopi. Paatona', nani

tahuëri a'chinápi, pënëntápi. Inapita noya noya ni'co'. 18 Yosë quiricanën quëran sha'huitërinpoa'. “Toro asacatohuatama', a'caco'. Trico i'nataton to'norayahuachin, ama tonpoanantocosohuë'. Tananpitoco' pi'pian pi'pian coshachin,” tënin. “Piyapi asacatohuatama', pahuërëco',” tënin anta'. Napoaton ansiano'sa' Yosë marë' sacatopi ni'ton, catahuaco'. Ma'sha quëtoco' ama pahuanchinasohuë'.

19 Nanan natantohuatan, ama a'naroáchin natëquësohuë'. A'na piyapiriachin ansiano sha'huirapihuachin, co natëcaso' ya'huërinhuë'. Catoya'pihuë nipon, caraya'pihuë nipon, inachachin sha'huirapihuachina', naporo huarë' natëtëquë'.

Nisha nisha pënëntërinso'

20 Ansiano tëhuënchachin co noyahuë' nipachina, pënënacaso' ya'huërin. Ya'ipi imapisopita ayontonahuaton, chiníquën pënënquë'. A'napitanta' të'huatatona', noya nicacaiso marë' pënënquë'.

21 Tata Yosë Quisocristorë chachin ni'sarinpoa'. Anquëniro'sa' acorinsopitanta' ni'sarinënpoa'. Napoaton api, ya'ipiya no'tëquën pënënquë'. Ama a'naroáchin ana'intëquësohuë'. Noya natantëquë' no'tëquën nitotacaso marë'. Ina quëran no'tëquën yonquiaton, pënënquë'. Inso tëranta' co noyahuë' nipachina, pënënacaso' ya'huërin. 22 Ansiano yaacohuatan, noya yonquiaton, oshaquëran acoquë'.

A'naroáchin acohuatan, co noyahuë' nipachina, quëmanta' na'ianan. Noyasáchin niquë'.

23 Apira apira yacanioran ni'ton, ama api i'sharáchin o'oquësohuë'. Pi'pian huinonta' o'oquë', aquëtë' caniotan.

24 A'naquën co noyahuë' nipachina, ya'ipi piyapi'sari nitotopi. "Inaso' oshahuanin. Ina marë' Yosëri ana'intarin," topi. A'naquënso nipirinhuë' oshahuanaponahuë', co a'naroáchin nitotërëhuahuë'. Nipirinhuë', co cancanën quëran imarinhuë' ni'ton, oshaquëran nitotarihua'. 25 Inapochachin a'naquën noya nipachina, ya'ipi piyap'sa' nitotopi. A'naquënso' nóya niponahuë', co a'naroáchin nitotërëhuahuë'. Oshaquëranchi inanta' nitotarihua'.

6 1 Patron marë' sacatopisopita, pënënquë' patronëna' noya nicatona' natëina'. Co natëhuachinahuë', no'huitatona', Yosë pinopona' nimara. "Yosë nanamënso' napoonin ni'ton, ina imatona' co yanatërinacohuë'," tapona' nimara. Co ina Yosë nohuantërinhuë'. 2 "Patronënanta' Quisocristo imapachin, ama ina marë' chiroinasohuë'. Iyaparin pochin nicatona', noya noya sacachina'. Imarinso' catahuarapi ni'ton, nóya sacachina'. Inanta' Yosëri nosororin ni'ton, noya catahuaina'," itëquë'. Ya'ipi carinquën pënënanquënso', a'chinquë'. Onpopionta' pënënquë' natëina'.

Nonpin nanan a'china'piro'sa'

3 Quisocristo no'tëquën a'chintërinpoa'. Natëhuatëhua', noya noya cancantarihua'. A'naquënso nipirinhuë' Sinioro nanamën co natëtonahuë', nisha a'chinpi. Nonpin nanano'sa' a'chinapi. 4 "Ya'ipiya nitotërai," topirinahuë', co yonquipihuë'. Topinan quëran nonsápi. Nisha nisha nanano'sa' yonquiatona', nonconpi. Pa'yatopi piyapi'sa' ano'huitacaiso'. Inapita natanpachinara, niapiratopi, nino'huipi, nipinopi. "Nonpintërinco nimara," ta'tona', co huachi natërapihuë'. 5 Nitapicancantatona', co niquë'yapihuë'. Iráca Yosë nanamën nitotopirinahuë', ina naniantatona', co huachi no'tëquën yonquipihuë'. Ma'sha canacaiso marë' Yosë yaimaconpi. Co ina marë' imacasohuë' nipirinhuë', napopi. Ama inapitaso' natanquësohuë'.

Canamiatërëhuaso'

6 No'tëquën Yosë imapatëhua', tëhuënchachin canamiatarihua'. Co na'a ma'sha ya'huëtopirinpoahuë', sano cancantohuatëhua', nóya ya'huarihua huachi. 7 Nasitohuatëhua', co manta' ya'huëtërinpoahuë'. Naporahuaton, chiminpatëhuanta', ya'ipi ma'shanënpoa' patarihua'. 8 Napoaton capacaso', a'mocaso' inapita ya'huëtohuachinpoa', sano cancantahua'. 9 A'naquënso nipirinhuë' coriqui canacasoáchin yonquipi. Inasáchin cancantatona', sopai natëpi. Nani ma'sha nohuantatona' huënsonquë ma'sha manëso pochin nisapi. Inasáchin yonquiatona', aquë aquëtë' nohuantapona'. Ina marë' Yosëri chiníquën ana'intarin. 10 Coriquiráchin pa'yatohuatëra, nisha nisha yonquirë'. Co noyahuë' ninë'. Nonpinë', ihuatërë', no'huitërë', ina pochin yonquirë'. A'naquën coriquiráchin yonquiatona', Yosë a'popi. Ina quëran cancanëna quëran co huachi noya cancantopihuë'. Sëtatona', chiníquën parisitapi.

Imamiatacaso' ya'huërin

11 Quëmaso nipirinhuë' api Yosë imaran ni'ton, ama coriquiráchin yonquiquësohuë'. Noya nicacasoáchin yonquiquë'. Cancanën quëran huarë' Yosë chinotëquë'. "Inaso' nosoroatonco, catahuarinco," ta'ton,

noya natëquë'. Naporahuaton, ya'ipi piyapi nosoroquë'. Ma'sha onpoaponahuë', chiníquën cancantëquë'. Sano piyapi niquë'. 12 Iráca imapisopita niyontonpachinara, chiníquën cancantaton, "Caso' Quisocristo imarahuë," itëran. Napoaton "Yosë catahuarinco," ta'ton, sopai minsëquë'. Yosë nani huëntonënquë aya'coninquën ni'ton, imamiatëquë'. Ina quëran a'na tahuëri inápaquë nanpimiataran. 13 Yosë chachin ananpirinpoa'. Inaso' ni'sarinpoa'. Quisocristonta' ni'sarinpoa'. Iráca inanta' chiníquën cancantaton, Ponsio Pirato no'tën nanan sha'huitërin. 14 Ina yonquiaton, Quisocristo noninso chachin natëquë'. Ama a'napita pinocaiso marëhuë' no'tëquën a'chinquë'. Sinioro Quisocristo o'mantaquë huarë' noya natëquë'. 15 Tahuëri nanihuachin, Yosë nohuanton, o'mantararin. Yosëíchin hua'anëntërinpoa'. Ya'ipi hua'ano'sa' ina natëina'. Copirnoro'sarinta' natëina'. "Ma noyacha Yosëso paya," ichina'. 16 Inasáchin co ta'huantarinhuë'. Nanpirápon inaso'. Noya noya ni'ton, huënaráchin pochin ya'norin. Co ya'carichinachinhuë'. Iráca quëran huarë' co insonta' Yosë quënaninhuë'. Ipora huanta' co quënanarihuarahuë', ya'ipi piyapi'sari chinochina'. Ya'ipiya nanitaparin. Amen.

17 A'naquën na'con coriqui ya'huëtërin. Inapitanta' api pënënquë': "Ama a'napita nocancosohuë'. Ama coriquinëmáchin pa'yatocosohuë'. Inaso' co ya'huëmiataponhuë'. Yosë na'con na'con pa'yatoco'. Inaso' co apiratërinpoahuë'. Nani ma'sha quëtërinpoa' nóya cancantatëhua, ya'huëcaso marë'. 18 Na'a coriqui ya'huëtohuachinquëma', a'napita nosoroatoma', catahuaco'. Ma'sha pahuantohuachina, quëtoco'. Ama manta' apiracosohuë'. Noya nico'. 19 Inapohuatama', Yosë'pa' canamiatarama'. Inaquë noya noya nanpimiatarama," itëquë'.

Tiquinamën pochin pënëninso'

20 No'tëquën api Quisocristo nanamën a'chintëranquën. Ama naniantatonhuë', noya imaquë'. Nonpin nanano'saso nipirinhuë' ama natanquësohuë'. Nisha nisha nonpi. "Ya'ipiya no'tëquën nitotërai," topirinahuë', co no'tëquën nitotopihuë'. 21 A'naquën nisha nanan imatona', Yosë a'popi. Ama inapita natëquësohuë'.

Inaora nohuanton, Yosë noya catahuainquën. Nani ninshitëranquën huachi.

Paono

Paonori Timotio ninshitaantarinso'

Timotio yonquiaton, nanan a'patërinso'

1 [1]Ca Paonoco ninshitaranquën. ¿Noya quëmanta' ya'huaran? Noya canta' isëquë ya'huarahuë. Yosë nohuanton, Quisocristo acorinco nanamën a'china'huaso marë'. Quisocristo imapatëhua', Yosë nohuitatëhua', nanpimiatarihua'. [2]Timotionquën ninshitaranquën. Nosoroatënquën, hui'nahuë pochin ni'nanquën. Tata Yosë inaora nohuanton, catahuainquën. Noya nosoro'inquën. Nani tahuëri asanocancainquën. Quisocristonta' inachachin catahuainquën. Inaso' hua'anënpoa' ni'ton, inasáchin natërëhua'.

Timotio noya imarinso'

[3]Iráca shimashonëhuëpita Yosë chinotopi. Inapochachin canta' chinotërahuë. Yosë nanamën no'tëquën natëto, chinotërahuë. Ina marë' noyápiachin cancantërahuë. Nani tahuëri tashirë chachin Yosë nontato, quëma yonquiranquën. Noya imaranso marë': "Yosparinquën Sinioro," itërahuë. [4]Iráca yapatohuatënquëna, sëtaton na'nëran. Ina yonquiato, na'con yani'nanquën. Onpopionta' nicato noya cancanchi, tënahuë. [5]Cancanën quëran huarë' Quisocristo natëran. Mamapaya'ton natërin. Noita inaso'. Ina quëran mama Ionisanta' natëton, a'chintërinquën. Ipora quëmanta' imaran, tënahuë. Ina yonquiarahuë.

[6]Iráca së'huamotorahuatënquën, acoranquën pënëntamaso marë'. Naporo' Yosë chachin ananitërinquën ni'ton, nóya pënëntëran. Imapisopita noya a'chintëran. Iporanta' api, ina yonquiaton chiníquën cancantëquë'. Ni'quë'. Pënsha yatacopihuachina, pishitohuatëra noya orotaantarin. Inapochachin chiníquën cancantaton, pënëntaantaquë', tënahuë. Napoaton ninshitaranquën achinicancana'huanquënso marë'. [7]Yosë co nohuantërinhuë' të'huacaso'. Ispirito Santo chachin achinicancaninpoa' sopai minsëcaso marë'. Inasáchin ananitërinpoa' piyapi'sa' nosorocaso'. Catahuarinpoa' cancanënpoa quëran no'tëquën yonquicaso'. [8]Ama tapanatonhuë', Sinioro nanamën a'chináquë'. Ina a'chinahuëso marë' tashinan pëiquë po'morinaco. Ama ina marënta' tapanquësohuë'. Quëmanta' a'chinanso marë' aparisitohuachinënquën, chiníquën cancantëquë'. Napohuatan, Yosë catahuarinquën noya ahuantamaso'. [9]Yosë chachin anoyacancantërinpoa'. Oshanënpoa' inquitatonpoa', acorinpoa' nóya nicacaso marë'. Inaora nohuanton, nosororinpoa'. Co noyahuë' nipirëhuahuë', nosoroatonpoa', catahuarinpoa'. Co'huara isoro'pa' acoyátërasohuë', ninotonpoa', nosororinpoa'. Naporo' chinotërin Quisocristo a'paimacaso'. Ina imapatëhua', anoyacancantërinpoa'. [10]Nosororinpoaso' nani anitotërinpoa'. Quisocristo o'marin ni'ton, nitotërëhua'.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Quisocristo chachin nicha'ërinpoa'. Nanpiantarahuaton, chimirin minsërin. Nanamën natëhuatëhua', Yosë nohuitatëhua', nanpimiatarëhua'. Chiminarihuarahuë', nanpiantarihua'. Nanamën quëran anitotërinpoa'.

11 Yosë acorinco nanamën sha'huica'huaso marë'. Pënënta'huaso marë' a'parinco. Ina nohuanton, nisha piyapi'sa' a'chintarahuë. 12 Ina marë' aparisitopirinacohuë', co tapanato yaa'porahuë'. Quisocristo imamiatarahuë. Ina nohuitato, inasáchin natërahuë. Ya'ipi nanitaparin. Nani sha'huitërinco nanamën a'china'huaso' ni'ton, noya a'paiarinco. O'mantaquë huarë' nanamën ya'huëmiatarin, tënahuë.

13 No'tëquën api a'chintëranquën. Inachachin quëmanta' a'chinquë'. "Quisocristoíchin anoyacancantërinpoa'," ta'ton inasáchin natëquë'. Ina nosoroaton, a'napitanta' nosoroquë'. 14 Yosë nohuanton, nanamën no'tëquën nitotëran. Ama manta' nisha a'chinquësohuë'. Ispirito Santo catahuarinquën no'tëquën yonquicamaso'. Nani ya'coancantërinpoa' catahuainpoaso marë'.

15 Tashinan pëiquë po'mohuachinaco, ya'ipi Asiaquë imapisopita patërinaco. Huiquiro, Imoquinisi, inapita quëran huarë' napotërinaco. Nani nitotëran, tënahuë. 16-17 Onisiporoso nipirinhuë', co naniantërincohuë'. Nomaquë huë'sahuaton, yonisápatonco, quënaninco. Co tapanatonhuë', tashinan pëiquë ni'quirinco. Na'aro' achinicancaninco. Ina marë' ya'ipi pëinënquë ya'huërinsopita Siniorori na'con catahuain, tënahuë. 18 Ipisoquënta' na'con catahuarincoso' nani nitotëran. Ina marë' Yosë nontërahuë. "Na'con nosororinco ni'ton, Sinioro o'mantahuachin, inanta' nosoroquë'," itërahuë, Yosë nontato.

Sontaro pochin nininso'

2 1 Quëmanta' api: "Quisocristo catahuarinco," ta'ton chiníquën cancantëquë'. Ina imapatëhua', inaora nohuanton catahuarinpoa' chiníquën cancantacaso'. Hui'nahuë pochin nicatënquën, pënënaranquën. 2 Piyapi'sa' niyontonpachinara, Yosë nanamën a'chintërahuë. Quëmanta' natanan. Inapochachin quëmanta' caraíchin quëmapi'sa' huayonahuaton, ina nanan chachin a'chintantaquë'. Noya natërinsopita a'chintëquë'. Inahuanta a'napita a'chintacaiso marë' inapotëquë'.

3 Noya sontaro pochin niquë'. Inaso' parisitohuachina, ahuantërin. Inapochachin quëmanta' Quisocristo marë' parisitohuatan, ahuantëquë'. 4 Sontaro ya'conpatëra, co huachi a'na sacato yonquirëhuë'. Capitanáchin natërë'. Ina nohuantërinsoáchin ninë'. Inapochachin canpoanta' Quisocristoachin natëcaso' ya'huërin. 5 Isonta' yonquiquë'. Canatacaso marë' ya'nipihuatëra, ya'nipi hua'an sha'huitërinpo' ma'sona noya nicacaso'. Co natëhuatërahuë', co canatërëhuë'. Inapochachin canpoanta' Quisocristo noninso' natëahua'. 6 Iminquë chiníquën sacatërinso pochin Yosë marë' chiníquën sacatacaso' ya'huërin. Sha'tona'pi noya sacatohuachina, cosharo' ya'huëtërin. Cayahuachina, inari'ton manin. 7 A'chintaranquënso' api yonquiráquë'. Quisocristo catahuaarinquën noya noya yonquicamaso marë'.

8 Quisocristo na'con yonquiquë'. Isoro'paquë o'maton, piyapi chachin nasitimarin. Tapi shiin inaso'. Chiminaponahuë', nanpiantarin. Ina nanan chachin a'chinárahuë. Ina imapatëhua', nicha'ësarinpoa'. 9 Ina a'chinahuëso marë' parisitërahuë. No'huitonaco, tashinan pëiquë po'morinaco. Apina'pi

pochin nicatonaco, catinatërinaco.
Inapotopirinacohuë', Yosë nanamënso'
co nanitopihuë' inapotacaiso'. Nisha
nisha parti a'chinapi ni'ton, nahuinin.
10 "Yosë nohuanton, huayoninsopita
oshaquëran imasapi," ta'to, ya'ipiya
ahuantërahuë. Quisocristo imapachina',
nicha'ësarin. Oshanëna' inquitahuaton,
anoyacancantarin ni'ton, a'na tahuëri
Yosë'pa' nanpiantarapi. Inatohua' noya
noya ya'huëcontapi. Co onporonta'
pipiapihuë'.

11 No'tëquën itëranquën.
Yatëpapirinënpoahuënta',
imamiatohuatëhua', inarë'-
quënpoa' nanpimiatarihua'.
12 Parisitapirëhuahuë', noya
ahuantohuatëhua', a'na
tahuëri inarë'quënpoa'
hua'anëntarihua'
Nipirinhuë', ina a'pohuatëhua',
inanta' a'poarinpoa'.
13 Co no'tëquënáchin imapirë-
huahuë', inaso' no'tëquën
nontërinpoa' ni'ton, noya
a'paiarinpoa'.
Nani sha'huitërinpoa' ni'ton,
co nanitërinhuë' nonpintin-
poaso'. Co onporonta' nisha
cancantarinhuë'.

Yosë marë' sacatërëhuaso'

14 Ina nanan chachin api ya'ipi
piyapi'sa' sha'huitaantaquë' yonqui'ina':
"Yosë ni'sarinpoa ni'ton, ama nisha nisha
ninontocosohuë'," itëquë'. Inahuara
yonquinëna quëran nisha nisha ninon-
tohuachinara, topinan quëran nonsapi.
Insosona inapita natanpachina', co
huachi noya Yosë imasapihuë'. Nisha
cancantatona', yaa'poapi. 15 Noyasá-
chin niquë' Yosë noya ni'inquën. Yosë
nanamën ma'sona tapon naporinsopita
noya nitotaton, no'tëquën a'chinquë'. Ina
marë' noya sacatohuatan, co Yosë'pa'
tapanaranhuë'. 16 Nonpin nanano'saso
nipirinhuë' tananpitëquë'. Ama natan-
quësohuë'. Topinan quëran ninontapi.
Inapita imapatëhua', co huachi Yosë
pochin yonquiarëhuahuë'. 17 Ni'quë'.
Panca yonitohuatëra, nohuarotërë'.
Inapochachin nonpin nanano'saso',
yatapicancaninpoa'. Iminio, Huirito
inapitaso', nonpin nanan a'chinapi.
18 Yosë no'tëquën a'chintopirinpoahuë', co
huachi natëpihuë'. "Yosë nani piyapi'sa'
ananpitatë pochin nitërin. Co huachi
a'na tahuëri ananpitaantarinpoahuë'," toconpi. Napopi ni'ton, co huachi
a'naquën imapihuë'. 19 Yosë nanamënso
nipirinhuë' ya'huárin, Yosë chachin
acorinso'. Natëricho pëi' achinirinso'
pochin ni'ton, ya'huëmiatarin. Cato
quëran chachin ninshitopi. "Ya'ipi
imapisopita Yosëri nohuitërin," tënin.
"Quisocristo imapisopita nóya cancan-
china'. Ya'ipi co noyahuë' yonquipisopita
nanianchina'," tënin anta'.

20 Panca pëiquë nisha nisha ma'sha
ya'huërin inaquë o'shitacaso marë'.
Ni'toro'sa' huë'pachinara, nasha minë'
ninshirayáchin masahuatë', o'shitërë'.
Minëtë', pa'chitë', inapitaso nipirinhuë'
co ina marë' ya'huërinhuë'. Në'huëi'
acocaso marë', hui'sëcaso marë', inapita
marë' ya'huërin. 21 Inapochachin co noya-
huë' yonquiramaso' naniantohuatama',
ninshiraya minë' pochin nisarama'.
Noyasáchin cancantohuatama', Yosë
nohuantarinquëma'. Acoarinquëma'
noya nicacaso marë'.

22 A'naquën hui'napi'saso' nisha nisha
yonquiatona', pa'sápi. Ama ina pochin
yonquiquësohuë'. Noyasáchin nicacaso'
yonquiquë'. Ya'ipi cancanën quëran
Quisocristo natëquë'. Ya'ipi piyapi
nosoroquë'. Ya'ipi imarëhuaso capi-
ninpoa' noya nini'tëhua', ya'hua'ahua'.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Noyápiachin cancantatëhua', Sinioro nontërëhua' catahuainpoaso marë'. 23 A'naquën co Yosë yonquiatonahuë', nisha nisha ninontapi. Topinan quëran ninontatona', nino'huiapi. Quëmaso nipirinhuë' ama inapitarë'quën chiníquën ninontocosohuë'. 24 Sinioro piyapinënpoa' nipatëhua', co piyapi'sa' no'huicaso' ya'huërinhuë'. Noya nontacaso' ya'huërin. Noya nitotatëhua', a'chintahua'. No'huipirinpoahuë', ama no'huiahuasohuë', ahuantahua'. Sanoanan quëran nontahua'. 25 Nisha nanan imapachina, oshaquëran pënëanhuan'. Ama no'huitatëhuahuë', a'chintahua'. Yosëri catahuahuachin, oshaquëran co noyahuë' yonquipisopita naniantatona', no'tëquën yonquiapona' nimara. 26 Yonquicaiso marë' sanoanan quëran pënëanhuan'. Huënsonquë ma'sha manëso pochachin sopairi nani manin. Camaihuachina, natëpi. Nipirinhuë' pënënpatëhua', sopai quëran cha'ëpona' nimara.

Aquë aquëtë' co noyahuë' cancantapisopita

3 1 Isonta' api pënëanta'inquën. Ayaro' tahuëri ya'caritohuachin, co huachi noya ya'huapihuë'. 2 Piyapi'sa' niapiratatona', co huachi a'napita yonquiapihuë'. Coriquiráchin cancantapi. A'napita nocanapi. "Caso' noya noyaco," ta'tona', a'napita co noyahuë' ni'sapi. Nipinosapi; Yosënta' pinosapi. A'shina', pa'pina', inapita co natërapihuë'. Nani ma'sha quëtopirinahuë', ina marë' "Yosparinquën," co itopihuë'. Co Yosë chinotapihuë'. 3 Co pi'pisha tëranta' ninosoroapihuë'. Co niquë'yaapihuë'. Ninonpinapitona' nisha'huirapiapi. Nimonshitapi. Ni'ni pochin cancantatona' niahuëapi. Noya nininsopita co pi'pisha tëranta' nohuantapihuë'. 4 Iina niponaraihuë', nonpinapitona' sha'huirapiapi. Co huachi yonquiapihuë': "Quiyasáchin nitotërai," tosapi. Nipa'yatacasoáchin yonquiatona', co huachi Yosë nohuantapihuë'. 5 "Quiyanta' Yosë imarai," topirinahuë', co tëhuënchachin imapihuë'. Chinotopirinahuë', co cancanëna quëran huarë' natëpihuë' ni'ton, co Yosëri catahuarinhuë' ina pochin cancantacaiso'.

Ama inapita natanquësohuë'. Tananpitëquë' pa'ina'. 6 Na'a piyapi'sa' anishacancantapi. A'naya a'naya pëiquë paatona', sanapi'sa' nonpintopi. Nonpintatona', a'chintapirinahuë', a'naquënso' noya natanpi. "Oshahuanco ni'ton, ana'intincoso' ya'huërin," ta'tona', co chiníquën cancantopihuë'. Nani ma'sha nohuantatona', co sano yonquipihuë' ni'ton, a'naroáchin natëtopi. 7 Nisha nisha nanan yanatanapona'. Yosë no'tëquën noninsoso nipirinhuë', co yanatëpihuë'. Napoaton co Yosë nohuitopihuë'. 8 Iráca cato' pënotono'sari Moisësë chinitopi. Canisë, Canprisë inapita itopiso'. Moisësë no'huitona', copirno nonpintopi ama natëcaso marëhuë'. Inapochachin ipora nisha a'china'piro'sa' co noyahuë' yonquiatona', co Yosë nohuantopihuë'. No'tëquën noninso' co yanatanpihuë'. Nisha nanan imatona', co Yosë imasapihuë'. 9 A'chintohuachina, a'naquën natëpirinahuë', oshaquëran co huachi natërapihuë'. "Nonpinápi," ta'tona', co huachi imasapihuë'. Inapochachin iráca ina pënotono'sari nonpintopirinahuë', piyapi'sari oshaquëran no'tëquën nitotahuatona', a'popi huachi.

Paonori Timotio pënëninso'

10 Quëmaso nipirinhuë' noya cancantaton, hua'qui' ca'tananco. Yosë nanamën a'chinpatëra, noya natanan. Ya'ipi naporahuëso' ni'nan. Yosëíchin

yonquiato, imamiatarahuë. Cancanëhuë
quëran huarë' natërahuë. Co piyapi'sa'
no'huirahuë', nosororahuë. Ma'sha
onpoaporahuë', chiníquën cancantë-
rahuë. 11 Aparisitopirinacohuë', ahuan-
tërahuë. Ya'ipi ni'nan ni'ton, nitotëran.
Antioquiaquë, Iconioquë, Nistraquë,
inaquëpita chiníquën parisitaporahuë',
Sinioro catahuarinco ni'ton, cha'ërahuë.
12 Ya'ipi cancanënpoa quëran Quisocristo
imapatëhua', aparisitarinënpoa'. 13 Co
noyahuë' nipisopita, nonpintëro'sa',
inapitaso' aquë aquëtë' co noyahuë'
nisapi. Na'con piyapi'sa nonpintopi
quëran, a'napitarinta' nonpintapi.
14 Quëmaso nipirinhuë', Yosë nanamën
imamiatëquë'. Nani iráca mama,
mama paya, ca, a'napitanta' a'chin-
tërainquën, cancanën quëran huarë'
natëran. Noya nohuitërancoi ni'ton:
"No'tëquën a'chintërinacoi," ta'ton,
imamiatëquë'. 15 Hua'huatapon quëra
huarë' Yosë quiricanën nohuitëran. Ina
quëran Yosë nontërinpoa' nicha'ëin-
poaso marë'. Ina nitotohuatëhua',
Quisocristo natëhuatëhua', cancanën-
poa' anoyacancantërinpoa'. 16 Ya'ipi
Yosë quiricanënso' nóya. Yonquirinso
chachin Yosëri aninshitërin. Quiricanën
quëran a'chintërinpoa'. Pënëninpoa' co
noyahuë' ninëhuasopita naniantacaso
marë', nóya ayonquirinpoa'. Anito-
tërinpoa' no'tëquën Yosë natëcaso'.
17 Quisocristo imapatëhua', quiricanën
quëran catahuarinpoa' noya nicacaso
marë'. Nitotatëhua', natëhuatëhua',
nóya nisarëhua'. Ina marë' quiricanën
quëtërinpoa'.

4 1 Yosë ni'sárinpoa ni'ton, pënë-
naranquën. Quisocristonta'
ni'sárinpoa ni'ton, "nanamën a'chiná-
quë'," tënahuë. A'na tahuëri inaso'
o'mantararin isoro'pa' hua'anëntacaso marë'. Naporo' chiminpisopita,
nanpirëhuasopita, ya'ipinpoa' coisë
pochin no'tëquën sha'huitarinpoa'.
Oshahuano'sa' ana'intarin. Natërëhua-
sopitaso' noya acoarinpoa'. Napoaton
Yosë marë' noya sacatëquë'. 2 Nanamën
a'chináquë'. Piyapi'sa' yanatanpa-
china', a'chintëquë'. Sacai' a'chinacaso
nipirinhuë', onpopionta' a'chináquë'.
A'naquënso' co yaimapachinahuë',
no'tëquën sha'huitëquë' natëina'. Co
noyahuë' nipachina', pënënquë'. Noya
nontëquë' chiníquën cancantatona',
imaina'. Ya'ipi piyapi'sa' a'chintëquë'
noya nicacaiso marë'. Nipirinhuë', ama
no'huiquësohuë'. Sanoanan quëran
pënënquë'. 3 A'na tahuëri piyapi'sa' co
nohuantapihuë' Yosë nanamën natana-
caiso'. Nonpin nanano'sa' nisha nisha
a'chinpachina', pa'yatapi. Inahuara
costapisorachin yanatanapi. 4 Yosë
no'tëquën noninso' a'porahuatona',
piyapi yonquirinso' natëapi. 5 Quëmaso
nipirinhuë', yonquínahuan niquë'.
Aparisitohuachinënquën, ama no'hui-
tatonahuë', ahuantëquë'. A'naya a'naya
Yosë nanamën a'chintëra'piaquë'. Co
imapisopitahuënta' nitochina'. Ya'ipi
imapisopita catahuaquë' noya noya
imaina'.

6 Ma'sha Yosë marë' tëpapiso pochin
co hua'quiya quëranhuë' a'chinahuëso
marë' tëpaarinaco. Nani tahuëri nani-
riarin chimina'huaso'. 7 Iráca Yosë sha'-
huitërinco a'napita a'chinta'huaso'. Nani
tiquirahuë. Chiníquën sacatërahuë pochin
Quisocristo nóya natërahuë. Co pi'pian
tëranta' a'porahuë'. 8 Napoaton Yosë'pa'
acanaarinco. Quisocristo o'mantahua-
chin, coisë pochin nicaton, no'tëquën
sha'huitarinpoa'. Naporo' noya nina-
huëso marë' acanaarinco. Co casáchin
acanaarincohuë'. A'napitanta' Quisocristo
nosoroatona', "Manóton o'manta'in,"
topisopitanta' Yosë'pa' canaapi.

Timotio huëcacasoˈ nohuantërinsoˈ

9 Manóton api huëquëˈ niˈquico.
Ama huaˈquiquësohuëˈ. 10 Timasësoˈ
isoroˈparáchin yonquiaton, patërinco.
Tisaronicaquë paˈnin. Crisinti Carasiaquë paˈnin. Titontaˈ Tarëmasiaquë
paˈnin. 11 Nocasëíchin isëquë yaˈhuërarin. Marcontaˈ macaton, quëquëˈ.
Inasoˈ noya catahuarinco. 12 Tiquicosoˈ
yaˈhuëapirinhuëˈ, Ipisoquë aˈparahuë.
13 Aipi aˈmorahuëso tanontën nininsoˈ
Troasëquë huëshirahuë. Carpio
pëinënquë yaˈhuëarin. Huëˈpatan,
quëshico. Quiricaroˈsantaˈ quëshico.
Quiricanëhuë soˈnanpinan nininsopita
naˈcon naˈcon nohuantërahuë.
14 Aricantëro huaˈnaquë sacatërinsoˈ
chiníquën shaˈhuirapirinco. Ina marëˈ
Siniorori anaˈintarin. 15 Yosë nanamën
aˈchinahuë niˈton, chiníquën noˈhuirinco. “Nonpiánin,” tënin. Napoaton
niˈquëna quëmanta inapotochinquën.
16 YaˈnanCoisëquë shaˈhuirapiponaco,
co insontaˈ catahuarincohuëˈ. YaˈipiyaTëˈhuatonaˈ, taˈananpirinaco. Nipirinhuëˈ, co noˈhuirahuëˈ. “Ama ina marëˈ
Sinioro anaˈintëquësohuëˈ,” itërahuë
Yosë nontato. 17 Taˈananpipirinacohuëˈ,
Quisocristo catahuarinco. Co patërincohuëˈ. Achinicancaninco niˈton,
inaquëntaˈ yaˈipi Yosë nanamën shaˈhuirahuë. Nisha nisha piyapiˈsaˈ nani
natanpi. Paˈpiniˈ yamaninposo pochin
yatëpapirinacohuëˈ, Yosë catahuarinco, chaˈërahuë. 18 Paˈpi co noyahuëˈ
yonquirapihuachinaconta, onpopiontaˈ
nichaˈësarinco. Quisocristo anoyacancantërinco niˈton, aˈna tahuëri
huaˈanëntërinquë quëpantarinco. ¡Ma
noyacha Quisocristoso paya! Ipora quëra
huarëˈ inasáchin chinotahuaˈ. Amen.

Tiquiapon pochin shaˈhuirinsoˈ

19 Pirisica, Aquira, Onisiporo, saˈin,
huiˈninpita, inapita saludos aˈpatërahuë.
20 Irasito Corintoquë quëparitërin.
Tropimo caniorin niˈton, Miritoquë
huëshirahuë. 21 Ama api huaˈquiquësohuëˈ. Coˈhuara oˈnapi naniyatërasohuëˈ,
huëquëˈ. Ioporo, Potinti, Nino, Craotia,
yaˈipi imapisopita isëquë yaˈhuëpisoˈ
yonquiatënënquën, saludos aˈpatarinënquën.
22 Sinioro Quisocristo achinicancainquën. Yaˈipinquëmaˈimaramasopitaˈ
inaora nohuanton, noya catahuainquëmaˈ. Nani huachi.

Paono

Paonori Tito ninshitërinso'

Tito yonquiaton, ninshitërinso'

1 [1]Ca Paonoco ninshitaranquën, ni'që'. ¿Noya ya'huaran? Noya canta' ya'huarahuë. Tata Yosë hua'anëntërinco ni'ton, inasáchin natërahuë. Quisocristo acorinco nanamën a'china'huaso marë'. Yosë huayoninpoa' ni'ton, huëntonënquë ya'conëhua'. Nóya natëcaiso marë' a'chinarahuë. No'tën nanan a'china'huaso marë' acorinco. Ina natëhuatëhua', no'tëquën imasarëhua'. [2]Quisocristo imapatëhua', a'na tahuëri inápaquë quëpantarinpoa'. Ya'huërin'pa' ya'huëmiatarihua'. "Ananpitaantarinpoa'," ta'tëhua', ina ninarëhua'. Yosë iráca co'huara isoro'pa' acoyátërasohuë', ninotonpoa' yonquirinpoa'. Inaso' co onporonta' nonpintërinpoahuë'. [3]Iporaso huachi tahuëri nanihuachina, inaora nohuanton, nanamën anitotërinpoa'. Yosë sha'huitërinco ni'ton, ina nanan chachin pënënanquëma'. Inaso' nicha'ësarinpoa'. [4]Titonquën ninshitaranquën. A'chintohuatënquëna natëton, imaran ni'ton, tëhuënchachin hui'nahuë pochin ni'nanquën. Tata Yosë inaora nohuanton, catahuainquën. Asanocancainquën. Quisocristonta' inachachin catahuainquën. Inaso' nicha'ësarinpoa'.

Ma'sona Tito nicacaso' ya'huërinso'

[5]Crita parti ya'huarihua', a'naya a'naya ninanoquë a'chintopirëhuahuë', pahuanarin ya'ipi a'chinacaso' ni'ton, inaquë huëshiranquën: "Imapisopita ya'ipi a'chintacaso ya'huërinso a'chintëquë'. Naporahuaton, ya'ipi ninanoro'saquë ansiano'sa' acora'piaquë'," itëranquën. [6]Ansiano'sa' yaacohuatan, noya imapisopitaráchin acoquë'. A'naíchin sa'in ya'huëtërinso'. Hui'ninpitanta' Quisocristo imaina'. A'naquënso' ansiano yaya'conpirinahuë', hui'ninpita co noya cancantopihuë'. Co yonquínahuan nipihuë'. Co pa'pina' yanatëpihuë'. Co hui'ninpita tëranta' pënënpachinahuë', a'napitarinta' co yanatëponahuë'. Napoaton co inapita acocaso' ya'huërinhuë'. [7]Yosë nohuanton, ansiano'sa' ya'huëpi imapisopita catahuacaiso marë'. Yosëri acorin ni'ton, noyasáchin niina'. Ama nocanchinasohuë'. "Casáchin no'tëquën nitotërahuë," topachina', ama acoquësohuë'. Ama yano'huichinasohuë'. Ama no'piinasohuë'. Ama yaahuëchinasohuë'. Ama coriquiráchin cancanchinasohuë'. Ama pi'pian tëranta' nonpinatona', canainasohuë'. Insososna ina pochin cancantohuachin, ama ansiano acoquësohuë'. [8]Ni'toro'sa' huë'pachina', noya nonchina', o'shichina'. Pahuantërinsopita nosoro'ina'. Noyasáchin ni'tona', a'napita catahuaina'. Sano yonqui'ina'. Yosë natëtona', ina pochin cancanchina'. Pi'pisha tëranta' co noyahuë' yonquihuachina', a'naroáchin nanianchina'. Ina pochin cancantohuachina', noya ansiano ya'conacaso', tënahuë. [9]Yosë nanamën no'tëquën a'chintërainquëma'. Ina nanansáchin ansiano'sa' imaina'.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Ina na'con yonquihuachina', noya pënëntapona', no'tëquën a'chinapona'. A'napitaso nisha nanan a'chinpirinahuë', ansiano'sariso' Yosë nanamënáchin a'chinchina'. Ama imapisopita nonpin nanan natëtacaiso marëhuë' inapochina'.

10 Na'a quëmapi'sa' co natëtochinánchinhuë' cancantopi. Inahuara yonquinëna quëran a'chinapi ni'ton, topinan quëran nonsápi. Cotioro'sa' pënëntërinso' imatona', napopi. Nisha nisha nonatona', yanonpinapi. 11 Yapënëntohuachina', sha'huitëquë' ama pënënchinasohuë'. Ma'sha canacaisoáchin yonquiatona', a'chinapi. Nisha a'chintohuachinara, a'naquën Yosë nanamën yaa'popi. Quëmopinënpitarë chachin nisha imasapi.

12 Tëhuënchachin Crita parti na'a nonpina'piro'sa' ya'huëpi. A'na Crita quëmapi chachin iráca tapon: "Critaro'sa' yanonpinpi. Ni'ni pochin cancantopi. Chirotëro'sa' nicatona', cosharoachin cancantopi," tënin pënëntona'pi. 13 No'tëquën nonin. Na'a piyapi'sa' inatohua' ina pochin cancantopi. Napoaton chiníquën pënënquë' ama nonpin nanan a'chinacaiso marëhuë'. No'tëquën natëhuachina', noya cancantapi. 14 Ama cotioro'sa' iráca napopiso' natëinasohuë'. A'naquën no'tën nanan a'porahuatona', inahuara yonquinëna quëran a'chinapi. Ama inapita natëinasohuë'.

15 Noyápiachin cancantohuatëhua', ya'ipiya noya yonquiarëhua'. A'naquënso nipirinhuë' co yaimapihuë'. Taparosáchin yonquipi. Co noyahuë' cancantohuachinara, nisha nisha yonquipi. No'tën nanan nitotaponaraihuë', co yanatëpihuë'. Napoaton co huachi no'tëquën yonquipihuë'. Nitapicancanatona', co huachi nanitopihuë' noya yonquicaiso'. 16 "Yosë nohuitërahuë," topirinahuë', co noyahuë' nipi. Ina marë' co tëhuënchachin imapihuë', tënahuë. Co Yosëri noya ni'ninhuë'. "Napoonpi," tënin. Co manta' yanatëpihuë'. Yosë a'poatona', co pi'pisha tëranta' nanitopihuë' noya nicacaiso'.

Quëmapi'sa', sanapi'sa' inapita pënëninso'

2 1 Quëmaso nipirinhuë' Yosë nanamën no'tëquën a'chinquë'. Ina a'chinaton, pënënquë' noya nicacaiso marë'. 2 Quëmapi'sa' quëmá quëran mashomiachin nipisopita pënënquë' natëtono'sa' niina'. Ama nisha nisha yonqui'inasohuë'. Noya yonquiatona ya'huë'ina'. Yosë nanamën no'tëquën imaina'. Ya'ipi piyapi nosoro'ina'. Aparisitopirinahuënta', ama yai'huërëchinasohuë', ahuanchina'. 3 Sanapi'sa' payamiachin nipisopitanta' a'chintëquë' sano yonquiatona' ya'huë'ina'. Ama ma'tona ma'tona noinasohuë'. Ama no'picaiso' pa'yachinasohuë'. Noya niina' a'napita sanapi'sarinta' nicatona' nonanacaiso marë'. Naporahuatona', noya nicacaiso' a'chiina'. 4 Ina quëran sanapi'saso' nanitopi nasha so'yahuano'sa' a'chintacaiso'. So'ina', hua'huinpita inapita nosorocaiso marë' pënëina'. 5 Noya yonquicaiso marë' pënëina'. Ama manta' so'ina' tëhuananpitacaiso' yonqui'inasohuë'. So'ina' noya nocoma'ina'. Ya'ipi piyapi noya nonchina'. So'ina' noya natëina' ama a'napitari Yosë nanamën nonapicaiso marëhuë'.

6 Hui'napi'santa' pënënquë' sano yonqui'ina'. 7 Quëmanta' api, noyasáchin niquë' a'napita nonanainquënso marë'. Noya cancantaton, Yosë nanamën no'tëquën a'chinquë'. Ya'ipi yonquinën quëran huarë' a'chinquë'. 8 Noyasáchin

nonquë' ama a'napita nonapiinquënso marëhuë'. Ina quëran no'huipirinënquënhuënta', tapanapi. Co manta' pinoinpoaso' ya'huaponhuë'.

9 Patron marë' sacatopisopitanta' pënënquë' patronëna' noya nicatona', natëina'. Natëtona', noya sacachina'. Camaihuachina', natëina'. Co a'panicaso' ya'huërinhuë'. 10 Ama ihuachinasohuë'. No'tëquën natëtona', ama pi'pian tëranta' nonpiinasohuë'. Noya nipachina', a'napitarinta' noya ni'sapi. "Tata Yosë imatona', noya nipi. Ma noyacha Yosë nanamënso paya," tapona'. Inaso' tëhuënchachin nicha'ësarinpoa'.

11 Inaora nohuanton, Yosë nosororinpoa'. Ni'ton, hui'nin chachin a'paimarin nanamën anitotinpoaso marë'. Inaso' ya'ipi piyapinpoa' nicha'ëinpoaso' nohuantërin. 12 Nosoroatonpoa', pënëninpoa' ya'ipi co noyahuë' yonquirëhuasopita naniantacaso marë'. Ama ma'sharáchin nohuantahuasohuë'. Co monshihuanacaso' ya'huërinhuë'. Sano ya'huatëhua', nóya yonquia'ahua'. Yosë yonquirinsoráchin imahua'. Nani tahuëri Yosë chinotatëhua', noyasáchin niahua'. Ina marë' pënëninpoa'. 13 Noya cancantatëhua', Quisocristo ninarëhua'. A'na tahuëri chiníquën nanantaton, o'mantararin. Inaso' Yosë chachin ni'ton, huënaráchin huënaráchin ya'noarin. Ina quënanpatëhua', nóya cancantarihua'. Chiníquën nanantaton, noyá nicha'ësarinpoa'. 14 Iráca canpoa marë' chiminin oshanënpoa' inquitinpoaso marë'. Anoyacancantërinpoa' piyapinënpita nicacaso marë'. Huëntonënquë chachin ya'conpatëhua', noya nicacasoráchin nohuantarihua'.

15 Ina nanan a'chintáquë'. Noya nontaton, achinicancanquë'. Co noyahuë' nipachina', chiníquën nanantaton, pënënquë'. Co mashonquënhuë' niponahuë', Quisocristo nanamën a'chintëran ni'ton, natëinënquënso' ya'huërin.

Imapisopita noya niina'

3 1 Imapisopita nani nitotopirinahuë', inachachin quëmarinta' pënëantaquë'. "Copirno natëco'," itëquë'. Ya'ipi copirno acorinsopitanta' natëcaso' ya'huërin. Noya nicacaiso' yonqui'ina'. 2 Ama pinochinasohuë'. Ama nino'huiinasohuë'. Noya ninicatona' ya'huë'ina'. Ya'ipi piyapi'sa' noya nicatona', sanoanan quëran nonchina'.

3 Iráca canpoanta' co noyahuë' cancantërëhua'. Co'huara Yosë nanamën nitochatërarihuahuë', co yonquirëhuahuë'. Co yanatërëhuahuë'. Sopai nonpintërinpoa' ni'ton, nisha nisha nicacaso' nohuantërëhua'. Ma'pitasona pa'yatacasoáchin yonquirëhua'. A'na piyapi ma'shanënpita noyapatërëhua'. Nino'huitëhua', co niquë'yarëhuahuë'. No'huípiro' ninëhua'. Inapoatëhua', topinan quëran ya'huërëhua'. 4 Yosëso nipirinhuë' nosoroatonpoa', catahuarinpoa'. Inaso' noya ni'ton, hui'nin a'paimarin nicha'ëinpoaso marë'. 5 Co canpoara noya ninëhuaso marë' nicha'ërinpoahuë'. Inaora nohuanton, Yosë nosoroatonpoa', nicha'ërinpoa'. Amatërëso pochin ya'ipi oshanënpoa' inquitërinpoa'. Oshanënpoa' inquitatonpoa', anasitaantarëso pochin nasha cancan quëtërinpoa'. Ispirito Santo nohuanton, ina pochin cancantërëhua'. 6 Quisocristo anoyacancantërinpoa' ni'ton, Ispirito Santo a'patimarinpoa' ya'coancantinpoaso marë'. Noyá ya'coancantohuachinpoa', na'con catahuarinpoa'. 7 Napoaton iporaso' Yosë noya ni'ninpoa'. Iráca oshahuanpirëhuahuë', inaora nohuanton, nosoroatonpoa', nanan anoyatërinpoa'.

“Huëntonënquë aya'coninpoa' ni'ton, a'na tahuëri ya'huërin'pa' ya'huëcontarihua',” ta'tëhua', ninarëhua'. Inatohua' nanpimiatarihua'.

8 No'tëquën sha'huitëranquën. Quëmanta' inachachin a'chintëquë', tënahuë. Pënënáquë' ya'ipi imapisopita noya nicacaiso marë'. A'chintëranquënsoso' nóya imacaso'. Natëhuatëhua', noya noya ya'huarihua'. 9 A'naquën co noyahuë' yonquiatona', nisha nisha nonpi. Cotio mashocoro'sa' yonquiatona', inahuara yonquinëna quëran nisha nisha a'chinpi. Cotioro'sa' iráca pënëntopiso' nisha nisha a'chinatona', nino'huipi. Ama inapita natancosohuë'. Ina pochin ninontohuachinara, topinan quëran ninontopi. Co manta' catahuarinpoahuë'. Yosë nanamënáchin imacaso' ya'huërin.

10 A'na piyapi nisha nanan a'chinpachin, imapisopita nisha nisha ayonquirin. Inaso' pënënquë' no'tëquën a'chinchin. Co yanatëhuachinquënhuë', naquëranchin pënëantaquë'. Ina quëran co yanatëantahuachinquënhuë', sha'huitëquë' ta'chin. Ama insoari tëranta' ina natëinasohuë'. Ama huachi imarinso pochin ni'cosohuë'. 11 Nisha nisha yonquiaton, nitapicancanarin. Co noyahuë' cancantaton, inaora nina'intarin.

Nisha nisha pa'pisopita

12 Artimasë a'pataranquën. Co ina nanitohuachinhuë', Tiquico pa'sarin. Cantonpachinquën, manoton Nicoporisëquë huëcaton, ni'quico. Inaquë o'napi na'huëanatarahuë. 13 Sinasë, Aporosë, inapita cantonpachinquën, noya nontëquë'. Sinasëso' coisë catahuana'pi. Yapa'pachina', catahuaquë' noya pa'ina'. Ma'sha pahuantohuachina', quëtëquë' ama pahuanchinasohuë'. 14 Ya'ipi imapisopitanta' sha'huitëquë' noya niina'. Pahuantërinsopita catahuaina'. Inapotohuachina', co topinan ya'huapihuë'.

Tiquiapon pochin sha'huirinso'

15 Ca'taninacosopita yonquiatënënquën, saludos a'patarinënquën. Ya'ipi imaramasopita yonquiarainquëma'. Noya ya'huëco' canpitanta', tënai. Quisocristo imarama' ni'ton, nosororamacoi. Yosë inaora nohuanton, noya catahuainquëma'. Nani ninshitëranquëma huachi.

Paono

Paonori Pirimon ninshitërinso'

Tashinan pëi quëran ninshitaton a'patërinso'

1 Iya Pirimon, ca Paonoco ninshitaranquën, ni'quë'. ¿Noya quëmanta' ya'huaran? Noya canta' ya'huarahuë. Quisocristo nanamën a'chinahuëso marë' tashinan pëiquë po'morinaco. Iya Timotioro'co nanan a'patarainquën. Nosororainquën iyasha. Quëmanta' catahuarancoi a'china'huaiso marë'. 2 Imoya Apianta' yonquiato, ninshitaranquëma'. Arquiponta' yonquirai. Yosë nanamën a'chinpatora, inanta' na'con catahuarincoi. Parisitaponahuë', noya ahuantërin. Ya'ipi imapisopita quëma pëinënquë niyontonpiso' na'con yonquirai. Iso quirica nontëquë' inapitanta' nataina'. 3 Tata Yosë inaora nohuanton, na'con catahuainquëma'. Asanocancainquëma'. Sinioro Quisocristonta' inachachin catahuainquëma'.

Imarinso marë' noya cancantërinso'

4-5 Nani tahuëri iyasha quëma marë': Yosë nontërahuë. Quisocristo noya natëran. Naporahuaton, ya'ipi imapisopita nosororan, natantërahuë. Ina marë' "Yosparinquën Sinioro," itërahuë. 6 Quisocristo imaton, a'napitanta' catahuaran imacaiso marë'. Napoaton ina yonquiato, Yosë nontërahuë: "Catahuaquë' Sinioro Quisocristo imaton, noya noya yonqui'in. Ya'ipi ina yonquirincoiso' nitochin," itërahuë. 7 Ya'ipi imapisopita nosoroaton, quëmari achinicancanan. Noya noya cancantapi. Ina natantahuato iyasha, canta' nóya cancantërahuë. Achinicancananco canta'.

Onisimo marë' nontërinso'

8 Iporaso' pi'pian sha'huichinquën ma'sona noya nicamaso'. Quisocristo acorinco nanamën a'china'huaso marë'. Chiníquën nanan quëtërinco ni'ton, nohuantërahuë naporini, camai'tënquënhuë'. Nipirinhuë' co nohuantërahuë'. 9-10 Nani caso' mashotërahuë. Quisocristo imarahuëso marë' tashinan pëiquë po'morinaco. Napoaton iyasha nosoroatanco, Onisimonta' nosoroquë', tënahuë. Tashinan pëiquë ya'huasoco, inaso' ni'quirinco. Co hui'nahuë chachinhuë' nipirinhuë', pënënpatëra, inanta' Quisocristo imarin ni'ton, hui'nahuë pochin ni'nahuë.

11 Iráca Onisimo pa'anan asacatacaso marë'. Hua'anëntopiranhuë', co noya catahuarinquënhuë'. Ta'ananpirinquën. Iporaso nipirinhuë' Quisocristo imaton, noya catahuarinco. Quëmanta' noya catahuaarinquën huachi, tënahuë. 12 Noya catahuapirincohuë', apira a'pataranquën. Na'con nosoropirahuë', quëma piyapinën ni'ton, nani sha'huitërahuë ya'huëranquë panantacaso marë'. Ca pochachin cancantaton, noya ni'quë'. 13 Isëquë quëparitacaso' nohuantopirahuë', a'pataranquën. Quisocristo nanamën a'chinahuëso marë' tashinan pëiquë ya'huarahuë. Quëmanta' isëquë ya'huaran naporini, catahuaitoncohuë', tënahuë. Onisimo quëma ya'huërënamën pochin catahuarinco ni'ton, co yaa'paporahuë',

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

a'pataranquën. 14 Isëquë quëparitacaso' nohuantopirahuë', co quëma nohuantomaranhuë' ta'to, a'pataranquën. 15 Yosë nohuanton, ta'ananpirinquën nimara Quisocristo nohuitacaso marë', tënahuë. Co hua'qui' patërinquënhuë'. Iporaso' paahuamantarinquën inaquë ya'huëmiatacaso marë'. 16 Quëma marë' sacatopirinhuë', ama huachi piyapinën pochin ni'quësohuë'. Piyapinën niponahuë', iporaso' noya noya ni'quë'. Quisocristo imarin ni'ton, iyanpo pochachin nosoroquë'. Cariso' na'con nosororahuë. Quëmaso' aquëtë huarë' na'con na'con nosoroquë', tënahuë.

17 Canposo' Quisocristo imatë', noya nipayarë'. Napoaton Onisimo cantonpachinquën, noya nontëquë'. Ca nosororancoso pochin inanta' nosoroquë'. 18 Tëhuëhuachinhuë nipon, nihuihuachinquënhuë nipon, sha'huitoco carinquën pahuërë'inquën. 19 Caora imirahuë quëran no'tëquën ninshitaranquën. Tëhuënchachin pahuërëaranquën. Isonta' iyasha yonquiquë'. Co a'chintëranquënhuë' naporini, co Yosë anoyacancanchitënquënhuë'. Napoaton quëmanta' nihuirancoso pochin nipiranhuë', co manta' ma'paranquënhuë', tënahuë. 20 Napoaton iyasha ninshitaranquën. Quisocristo imaran ni'ton, Onisimo nosoroquë'. Noya nontohuatan, canta' nóya cancantarahuë. Inapoaton, achinicancanco topirahuë'.

21 "Yosë natëton, Onisimo noya nontarin," ta'to, ninshitaranquën. Pi'pian sha'huitopiranquënhuë', quëmariso' na'con na'con catahuaaran, tënahuë. 22 Naporahuaton, quëma pëinënquë a'na patoana tapatoco. Ca marë' Yosë nontërama' ni'ton, ocoiarinaco nimara, tënahuë. Tashinan pëi quëran pipihuato, nicaponquën pa'sarahuë.

Tiquiapon pochin sha'huirinso'

23 Iya Ipapërasë saludos a'patarinquën. Inanta' Quisocristo imarin ni'ton, tashinan pëiquë ya'huarin. 24 Marco, Aristarco, Timasë, Nocasë, inapitanta' yonquiatënënquën, saludos a'patarinënquën. Inapitaso' catahuarinaco Yosë nanamën a'chinacaso'. 25 Inaora nohuanton, Sinioro Quisocristo noya catahuainquëma'. Nani huachi.

Paono

Cotioro'sa' Quisocristo imapisopita a'na piyapiri ninshitërinso'

Yosë nanamën anitotërinpoaso'

1 [1]Iráca quëran huarë' Yosëso' nanamën anitotërinpoa'. Shimashonënpoapita, pënëntona'piro'sa quëran na'aro anitotërin. Naporahuaton nisha nisha quëran anitotërin. Co a'naromaráchin ya'ipi anitotërinhuë'. [2]Iporaso nipirinhuë', hui'nin quëran nontërinpoa'. Iráca Yosëri sha'huitohuachina, Quisocristori isoro'pa', inápaquë ya'huërinsopita, ya'ipi ninin. A'na tahuëri Yosë nohuanton, ya'ipi hua'anëntarin. [3]Inaso' pa'pin pochachin noya nóya ninin. Ina pochachin ni'ton, inasáchin Yosë no'tëquën anohuitërinpoa'. Chiníquën nanantërin ni'ton, ipora huanta' ina nohuanton, ma'sha ya'huërarin. Co yonquirinpoahuë' naporini, ya'ipiya ta'huanchitërihuahuë'. Iráca oshanënpoa' inquitinpoaso marë' chiminin. Chiminpirinhuë', nanpiantarahuaton, inápaquë panantarin. Inaquë panantarahuaton, Yosë inchinanën quëran huënsërin. Chiníquën nanantaton, hua'anëntarin.

Quisocristoso' noya noya ninin

[4]Yosë hui'nin ni'ton, anquëniro'sa quëran chini chiníquën nanantërin inaso'. Yosëri acorin ni'ton, inaso' noya noya. [5]Iráca Yosëri sha'huitërin. Quiricanënquë naporin:

"Quëmaso' hui'nahuënquën. Ipora chachin noya nicatënquën, acoaranquën piyapi'sa' hua'anëntamaso marë'," itërin. Ina quëran taantarin:

"Ca hui'nahuë inaso'. Caso' ina pa'pinco," tënin. Co inso anquëni tëranta' ina pochin nontërinhuë'.

[6]Hui'nin chachin nipirinhuë' isoro'paquë a'paimahuachina, chini chiníquën nanan quëtaton, tapon:

"Ya'ipi anquëniro'sarinta' ina chinochina'," tënin.

[7]Anquëniro'sa' yonquiaton, quiricanën quëran Yosë tapon:

"Anquëniro'saso' comisionëhuëpita. Cari camairahuë. Camaihuatëra, ihuan pochin a'naroáchin pa'pi.

A'naquën ca nohuanto, pën pochin nipi," tënin.

[8]Hui'ninso nipirinhuë', noya noya acorin. Ina nontaton, itapon:

"Quëmanta' Yosënquën ni'quëhuarë', ya'ipi hua'anëntaran. Co onporonta' pipiaranhuë'.

Piyapiro'sa' no'tëquënáchin pënënaran ni'ton, noya nicaponën.

[9]Noyasáchin yonquiaran. Co pi'pisha tëranta' oshahuanamaso' yonquiaranhuë'.

Napoaton noya ni'nanquën. Noya noya acoranquën ni'ton,

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

ya'ipi nipayaransopita quëran
noya noya cancantaran,"
itërin Yosëri. Quiricanënquë
ninshitopi.
10 Ina quëran itantarin:
"Quëma Sinioro iráca isoro'pa'
acoran. Pi'iro'të', tayora,
yoqui, inapitanta' acoran.
11 A'na tahuëri ya'ipi inapitaso' ta'huan-
tarin.
A'morëso mocarinso pochin
nisapi.
Quëmaso nipirinhuë' ya'huë-
miataran.
12 A'morëso si'pirahuatë', të'yatërëso
pochin ya'ipi ata'huantaran.
Nasha a'morëso pochin, ya'ipi
nasha acoantaran.
Quëmaso nipirinhuë' co onpo-
ronta' ta'huantaranhuë'.
Co nishataranhuë'. Inachachin
ya'huërápon," itërin.
13 Ina quëran hui'nin itantarin:
"Chiníquën nanantaton, inchi-
nanëhuë quëran huënsëquë'
ya'ipi inimiconënpita carin-
quën minsëchinquën," itërin
Yosëri.
Co inso anquëni tëranta' ina pochin
nontërinhuë'. 14 Inapitaso' inpriatonënpita
pochin ni'ton, Yosëri camairin. A'pai-
marin imarëhuasopita catahuainpoaso
marë'. Yosë chachin nicha'ësarinpoa'.
Nani ina nitotërama'.

Ama Quisocristo nanamën a'poahuasohuë'

2 1 Nani no'tën nanan natanëhua'
ni'ton, nanamën na'con na'con
yonquia'ahua', ama pëshonacaso
marëhuë'. Ni'cona canpitanta' ina
naniantotama'. 2 Iráca Yosëri anquëni-
ro'sa' a'paimarin nanan sha'huitacaiso
marë'. Natëcaso' ya'huërin ni'ton, co
piyapi'sari natëhuachinahuë', Yosëri
no'tëquën ana'intërin. 3 Iporaso nipirin-
huë', Quisocristo a'paimarin noya nanan
sha'huitiinpoaso marë'. Na'con nosoroa-
tonpoa', yanicha'ërinpoa'. Hui'nin chachin
ni'ton, co ina natëhuatëhuahuë', na'con
na'con ana'intinpoaso' ya'huërin. Quiso-
cristo chachin noya nanan sha'huirin. Ina
quëran ca'tano'sanënpitari natanahua-
tona', inachachin sha'huitaantarinënpoa'.
4 Yosëri catahuarin ni'ton, ca'tano'sa-
nënpita nani ma'sha nanitapapi. Ina
nohuanton, Ispirito Santori catahuarin
nisha nisha nitotacaiso marë'. A'naya
a'naya catahuarin Yosë nohuantërinso'
nicacaiso'. A'naquën catahuarin cania'-
piro'sa' a'naroáchin anoyatacaiso'. A'na-
quëonta' catahuarin Yosë yonquirinso
chachin nitotacaiso marë'. Ina nicatëhua':
"¡Ma noyacha Yosëri catahuarin paya!
Ina nohuanton, no'tëquën Yosë nanamën
sha'huitërinënpoa'," tënëhua'.

Quisocristo isoro'paquë o'marinso'

5 Iráca quëran huarë' Yosë yonqui-
huachinpoara, co nohuantë-
rinhuë' anquëniro'sa' hua'a-
nëntinpoaso'. A'na tahuëri
nasharo'pa' nipachin, co
inapita hua'anëntarinënpoa-
huë'. Ina sha'huitaranquëma'.
6 Iráca a'na piyapi naporinso'
Yosë quiricanënquë ninshitopi:
"Topinan piyapicoi Sinioro
nipiraihuë', na'con yonqui-
rancoi. ¿Onpoatonso' nimara
na'con nosororancoi? tënai
yonquiatoi.
7 Quëma nohuanton, co anquëniro'sa
pochin chiníquën nanantopiraihuë',
co hua'quiya quëranhuë' chiní-
quën nanan quëtarancoi.
Noya noya acoarancoi.

8 Ya'ipi ma'sha hua'anëntarai," itërin.
"Ya'ipimiáchin hua'anëntarai," topirinhuë', iporaso' co piyapinpoa' ya'ipi
ma'sha hua'anënchátërarëhuahuë'.
9 Quisososo nipirinhuë' yonquia'ahua'.
Inaso' isoro'paquë o'maton, piyapi
chachin nasitimarin. Parisitaton,
canpoa marë' chiminin. Napoaton
Yosëri chiníquën nanan quëtërin ya'ipi
hua'anëntacaso marë'. Inaora nohuanton,
Yosë nosoroatonpoa', hui'nin a'patimarinpoa' ya'huërëtinpoaso marë'. Ya'ipi
piyapinpoa marë' chiminin.

Quisocristo parisitërinso'

10 Yosëri ya'ipiya ninin. Inasáchin
yonquicaso marë' nininpoa'. Ina
nohuanton, hui'nin parisitërin huëntonënquë aya'coinpoaso marë'. Na'aquënpoa' imarëhua'. Imapatëhua',
anoyacancantërinpoa'. Hui'ninpita
pochin Yosë ni'ninpoa'. Quisocristo
parisitërin ni'ton nanitërin nicha'ëinpoaso'. Napoaton, "noya parisichin,"
tënin Yosë. Nosoroatonpoa', naporin.
11 Anoyacancantohuachinpoara, hui'ninpita pochin ni'ninpoa'. Canpoarinta'
"Tata" itërëhua'. Napoaton Quisocristo
co tapanatonhuë', iinpita pochin
ni'ninpoa'. 12 Quiricanënquë naporin:

> "Piyapi'sa' iyahuëpita pochin
> ni'nahuë. Quëma nanamën,
> Sinioro, a'chintarahuë.
> Niyontonpatëira, yonquiatëinquën, cantarai," tënin.

13 Inanta' piyapi ni'ton, itaantarin:

> "Canta' Tata Yosë natërahuë. Co
> naniantarincohuë', tënahuë,"
> tënin.

Ina quëran itaantarin:

> "Yosë nohuanton, a'naquën
> piyapi'sa' imasarinaco.
> Inapitanta' Yosë hui'ninpita
> pochin ni'nahuë," tënin.

14 Piyapinpoa' ni'ton, nonënpoa' ya'huëtërinpoa'. Napoaton Quisocristonta'
o'mahuachina, piyapi chachin nasitimarin. Inanta' nonën ya'huëtërin.
Piyapi chachin niquimaton, chiminin.
Canpoaso' sopai natëtëhua', oshahuanëhua' ni'ton, chiminarëhua'. Quisocristoso nipirinhuë' oshanënpoa marë'
chiminin. Canpoa marë' chiminaton,
sopai minsërin. 15 Iráca quëran huarë'
chimirin të'huatërëhua'. "Chiminarihua'
nimara," ta'tëhua', të'huarë'quënpoa
chachin ya'huápirëhuahuë', Quisocristoso' nicha'ërinpoa'. Ina imapatëhua',
co huachi të'huatacaso' ya'huërinhuë'.
16 Co anquëniro'sa' catahuacaso marë'
o'marinhuë'. Piyapinpoa' catahuarinpoa'
cha'ëcaso marë'. Apraan pochin noya
cancantohuatëhua', catahuarinpoa'.
17 Napoaton isoro'paquë o'maton, piyapi
chachin nasitimarin. Co piyapi pochin
nasitërinhuë' naporini, co catahuainpoaso' nanichitonhuë'. Piyapi pochachin
inanta' ni'ton, noyá nohuitërinpoa'.
Corto hua'an chini chiníquën nanantërinso pochin nicaton, canpoa marë'
Yosë nontarin nanan anoyatinpoaso
marë'. Nosoroatonpoa', chiminin oshanënpoa' inquitinpoaso marë'. Inaso' co
nonpintërinpoahuë'. 18 Inanta' sopairi
tënihuachina, parisitërin ni'ton, yanonpintërinso' ninatanin anta'. Napoaton
sopai yaminsëhuachinpoa', ina nanitërin catahuainpoaso'. Catahuarinpoa'
ama sopai natëcaso marëhuë'.

Moisësë quëran noya noya nininso'

3 1 Imarama' ni'ton, Yosë anoyacancantërinquëma'. Huëntonënquë
aya'coninquëma'. Napoaton iyaro'sa'
Quisocristo na'con yonquico'. Yosëri
a'paimarin nanamën a'chintinpoaso
marë'. Corto hua'an chini chiníquën

nanantërinso pochin acorin. Ina nohuanton, imarëhua'. 2Yosëri acohuachina, no'tëquën natërin. Iráca Moisësënta' Yosë natëton, ya'ipi piyapinënpita catahuarin. 3-4Quisososo nipirinhuë', Moisësë quëran chini chiníquën nanantërin. Ni'co'. Yapëihuachinara, co pëi' inaora ya'huërinhuë'. Piyapiri nipachina, inari hua'anëntërin. Inapochachin Yosëri ya'ipiya ninin ni'ton, ya'ipi hua'anëntërin. Quisocristonta' Yosë hui'nin ni'ton, chiníquën nanantaton, ya'ipi hua'anëntërinpoa'. 5Moisësëso' inpriatonën pochin ninin. Yosëri acorin cotioro'sa' pënënacaso marë'. Ma'sona tëranta' sha'huitohuachina, inachachin piyapi'sa' sha'huitantarin. 6Quisocristoso nipirinhuë' co inpriatohuë'. Yosë hui'nin chachin ni'ton, chini chiníquën nanantërin. Pa'pin natëton, nóya hua'anëntarinpoa huachi. Napoaton chiníquën cancantatëhua', chiminaquë huarë' Quisocristo natëahua'. "Co naniantarinpoahuë'," ta'tëhua', noya cancantahua'. Imamiatohuatëhua', piyapinënpita chachin nisarihua'.

Asanocancaninpoaso'

7Napoaton iyaro'sa' yonquico'. Iráca Ispirito Santo nohuanton, Yosë noninso' quiricanënquë ninshitopi:

"Ipora tahuëri Yosë nontarinquëma'. Natanpatama', noya natëtoco'.

8 Ama naniantocosohuë'. Iráca Moisësëri israiro'sa' quëpahuachina, shimashonënpoa' co natëtochináchinhuë' cancantopi.

Inotëro parti ya'huasoi', na'con catahuapirahuë', co natërinacohuë'.

9 Tënihuachinaconta', ahuantërahuë.

Catapini shonca pi'ipi nani ma'sha sacai' nininso nipirahuë', co yanatërinacohuë'. 'Co Yosë catahuarinpoahuë',' ta'tona', a'naquën a'porinaco.

10 Napoaton inapita no'huito, napotërahuë:

Isopita co onporonta' natërinacohuë'.

Co yanohuitërinacohuë'. Co iranëhuë pa'topihuë' ni'ton,

11 no'tëquën sha'huitërahuë. Noyaro'paquë ya'huëcaiso marë' yaquëtopirahuë', co imarinacohuë' ni'ton, co huachi nohuantërahuë'.

Co onporonta' inaquë ya'huëcontapihuë'. Co inaquë sano cancantapihuë'," tënin Yosë.

12Canpitanta' iyaro'sa' a'nayanquëma tëranta' co cancanëma quëran huarë' natëhuatamahuë', co noya cancantaramahuë'. Ni'cona Yosë chachin a'potama'. Inaso', iporahuanta' nanpiton ni'sárinpoa'. 13Napoaton nani tahuëri nipënënco'. Ipora chachin co'huara ayaro' tahuëri naniyatërasohuë', nicatahuaco' ama oshahuanacaso marëhuë'. Ni'cona oshanëma' ano'quihuachinquëma'. Inapotohuachinquëma', oshaquëran Yosë naniantarama' ni'ton, co natëtochináchinhuë' cancantarama'. 14Iráca Quisocristo natërëhua'. Chiminaquë huarë' noya imahua'. Co a'pohuatëhuahuë', Quisocristorë'quënpoa' ya'huëcontarihua'.

15 Quiricanënquë naporin:

"Ipora tahuëri Yosë nontarinquëma'. Natanpatama', noya natëtoco'.

Iráca shimashonëmapita co natëtochináchinhuë' cancantopi. Ama inapita pochin cancantocosohuë'," tënin.

16 ¿Inpitata' natanaponaraihuë', co
yanatëpihuë'? Co'ta cotioro'sa chachin
napopi. Moisësëri Iquipito quëran ocoi-
rahuaton, quëpapirinhuë', co yanatë-
pihuë'. 17 ¿Insopitata' catapini shonca
pi'ipi Yosëri co noyahuë' ni'nin? Co'tana
inapita chachin oshahuanpi ni'ton,
no'huiton, ana'intërin. Inotëro parti
chachin ya'ipiya chiminpi. 18 Co'huara
chimiyantërasoihuë', Yosëri sha'huitërin:
"Noyaro'pa' yaquëtopiranquëmahuë',
co natëramacohuë' ni'quëhuarë', co
onporonta' inaquë ya'huëcontaramahuë',
Co inaquë sano cancantaramahuë'. Ca
Yosëco ni'to, no'tëquën sha'huitaran-
quëma'," tënin. 19 "Co Yosë nanitërin-
huë' nicha'ëinpoaso'," topiso marë' co
Yosëri catahuarinhuë'. Co ya'conpihuë'
ni'ton, co sano cancantopihuë'.

4 1-2 Yosë nani sha'huitërinpoa'. "Ipora
huanta' yacatahuaranquëma' sano
cancantacamaso marë'," itërinpoa'.
Noya nanan nani natanëhua'. Iráca
natanpirinahuë', co natëpihuë'. "Yosë
no'tëquën nontërinpoa'," co topihuë'.
Topinan quëran natanpi ni'ton, co
Yosëri anoyacancantërinhuë'. Ni'cona
canpitanta' topinan quëran natantama'.
Co natëhuatamahuë', co sano cancan-
taramahuë'. 3-4 Iráca Yosëri itërin:

> "Co cancanëma quëran huarë'
> yaimaramacohuë' ni'ton,
> no'huiranquëma'. Co onpo-
> ronta' sano cancantarama-
> huë', tënahuë. Ca Yosëco
> ni'to, no'tëquën sha'huita-
> ranquëma'," itërin.

Canpoaso nipirinhuë' cancanënpoa
quëran huarë' imapatëhua', huëntonënquë
chachin aya'coninpoa'. Ina quëran sano
cancantarihua'. Sano cancantohuatëhua',
co huachi nisha nisha yonquiarihuahuë'.
Yosëso' isoro'pa' tënirahuaton, chino-
tërin. Quiricanënquë sha'huitërinpoa':

> "Iráca Yosëri isoro'pa' ninin.
> Saota tahuëri quëran nani
> ya'ipi tiquihuachina, tahuë-
> ririnquë sano cancantaton,
> chinotërin," tënin.

5 Naquëranchin quiricanën quëran
tantarin:

> "Co onporonta' ya'conatona',
> ca pochin sano cancantapi-
> huë'," tënin.

6 Cotioro'sa'ton noya nanan natana-
ponaraihuë', co natëpihuë' ni'ton, co
ya'conpihuë'. Napoaton ipora huanta'
Yosë yonquiarin piyapi'sa' asano-
cancantacaso'. Iráca quëran huarë'
yonquirinpoa' asanocancainpoaso'.
7-8 Moisësë chiminpachina, Cosoiri
israiro'sa' hua'anëntantarin. Noyaro'-
paquë quëpapirinhuë'. "Ya'conpatoi,
sano cancantarai huachi," topirinahuë',
co sano cancantopihuë'. Iráca Yosëri
sha'huitërin. "Piyapi'sa' asanocancan-
tarahuë," itopirinhuë', co cotioro'sa' ina
pochin cancantopihuë'. Ina quëran na'a
pi'ipi na'huërin piquëran Tapi tapon:

> "Ipora tahuëri Yosë nontarin-
> quëma'. Natanpatama', noya
> natëtoco'. A'naquën co natë-
> tochináchinhuë' cancantopi.
> Ama inapita pochin cancan-
> tocosohuë'," tënin.

Cosoiri asanocancantërin naporini, co ina
pochin Yosëri pënëintonhuë'. 9 Napoaton
ipora huanta' Yosë nohuantërin asano-
cancainpoaso'. Yosë anoyacancantohua-
chinpoa', sano cancantarihua'. 10 Iráca
isoro'pa' tiquihuachina, Yosë chinotaton,
sano cancantërin. Canpoanta' canca-
nënpoa quëran imapatëhua', inapochachin
sano cancantarihua'. Yosë noya nohuita-
rihua'. 11 Napoaton na'con yonquia'ahua'
Yosë huëntonënquë ya'conacaso marë'.
Iráca co natëtonahuë', co imamiatopihuë'.
Ama inapita pochin cancantahuasohuë'.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

12 Yosë nanamën chiníquën nanantërin. Yosë nanpiárin ni'ton, ipora huanta' quiricanën quëran nontarinpoa'. Noya natëhuatëhua', nanamën quëran chachin catahuarinpoa' noya noya imacaso marë'. Co'so' natëhuatëhuahuë', aquë aquëtë' co noyahuë' cancantarihua'. Sahuëni cato quëran chachin to'nahuatëra, inëshin ni'ton, niahuëpatëra, a'naroáchin nansë acopoquë huarë' nipë'sharë'. Inapochachin Yosë nanamënso' chini chiníquën ya'coancantërinpoa'. Ina yonquihuatëhua', no'tëquën nitotarihua'. Ya'ipi yonquirëhuaso chachin anitotërinpoa'. Yonquinënpoaquë ma'marësona naporëhuasopitanta' anitotarinpoa'. 13 Ya'ipi ninëhuasopita Yosëso' nitotërin. Po'oana quëran nipirëhuahuë', ya'ipi ni'ninpoa'. Co pi'pisha tëranta' inaso' nonpintarihuahuë'. Ya'ipi yonquirëhuasopitanta' noyá nitotërin. Ayaro' tahuëri ya'ipinpoa' ninëhuasopita aipitarinpoa'. Naporo' coisë pochin nontarinpoa'. Nontohuachinpoa', no'tëquën sha'huitacaso' ya'huapon.

Corto hua'an chini chiníquën nanantërinso pochin nininso'

14 Iporaso' Quisoso imarëhua'. Yosë hui'nin chachin inaso'. Nani inápaquë panantarahuaton, Yosë'pa' ya'huarin. Corto hua'an chini chiníquën nanantërinso pochin Yosëri acorin catahuainpoaso marë'. Napoaton ama ina naniantatëhuahuë', imamiatahua'. 15 Inaso' ya'ipinpoa' noyá nohuitërinpoa'. Sopai yaminsërinpoasonta' nitotërin. Co chiníquën cancantërëhuahuë' ni'ton, sopai sha'huitarinpoa' ama Yosë natëcaso marëhuë'. Quisosonta' isoro'paquë nipon, sopairi na'con yanonpintaton, nisha nisha sha'huitopirinhuë' minsëcaso marë', co inaso' sopai natërinhuë'. 16 "Tëhuënchachin nosoroatonpoa', catahuarinpoa'," ta'tëhua', apira apira Yosë nontahua'. Nontohuatëhua', oshanënpoa' inquitarinpoa'. Ma'sha onpohuatëhua', ina nontohuatëhua', inaora nohuanton, catahuarinpoa' noya ahuantacaso marë'.

5 1 Iráca Yosëri a'naya a'naya corto hua'an chini chiníquën nanantërinso' acorin ina marë' sacatacaso'. Inanta' piyapi niponahuë', a'napita piyapi'sa marë' Yosë nontërin. Co noyahuë' nipachinara, chinotopiso pëiquë ma'sha quëpapi. Inaquë corto hua'ani tëparin oshanëna marë'. Ama Yosëri ana'intacaso marëhuë' inaporin. 2 A'naquën piyapi'sa' co aquëtë' nitotatonahuë', co noyahuë' nipi. Inapita huë'pachinara, corto hua'ani co chiníquën nontërinhuë'. Inanta' piyapi ni'ton, sopairi yaminsërin. Napoaton sanoanan quëran pënënin. 3 Inanta' oshahuanin ni'ton, inaora oshanën marë'ton ma'sha tëpacaso' ya'huërin. Ina quëran a'napita oshanëna marënta' ma'sha tëpaantarin.

4 Co inaora nohuanton, corto hua'an ya'coninhuë'. Yosë nohuanton, ya'conin. Iráca Aaron'ton Yosëri acorin. 5 Quisocristonta' co inaora nohuanton, corto hua'an chini chiníquën nanantërinso' ya'coninhuë'. Yosëri noya nicaton, itapon:

> "Quëmaso' hui'nahuë chachinquën.
> Ipora chachin acoaranquën piyapi'sa' anohuitancoso marë'," itërin. Quiricanënquë chachin naporin.

6 Ina quëran quiricanën quëran itaantarin:

> "Na'a corto hua'ano'sa' ya'conpirinahuë', quëmaso' noya noya acoaranquën. Ya'ipi piyapi'sa marë' nontaranco.

Miriquiso pochin nisaran. Co
onporonta' pipiaranhuë',"
itërin.
7 Quisocristo isoro'paquë o'marahuaton, piyapi chachin nasitimarin. Yatëpahuachinara, chiníquën Yosë nontërin. Na'nëton, itapon: "Quëma nohuantohuatan Tata, nicha'ëco, ama tëpa'inacosohuë'. Nipirinhuë', co quëma nohuantohuatanhuë', ma'sona yaonpotohuatanconta' noya," itërin. No'tëquën yanatërin ni'ton, Yosëri natanaton, catahuarin noya natëcaso'. 8 Yosë hui'nin chachin niponahuë', piyapi pochachin parisitërin. Co oshahuanaponahuë', piyapi ni'ton, parisitërin quëran noyá nitotërin Yosë natëcaso'. 9 No'tëquën natëton, canpoa marë' chiminin. Napoaton nanitërin anoyacancantinpoaso'. Ina natëhuatëhua', noya nicha'ësarinpoa' nanpimiatacaso marë'. 10 Yosë nohuanton, Quisocristo corto hua'an chini chiníquën nanantërinso pochin ya'conin. Miriquiso pochin ninin.

Ama Yosë a'pocaiso marëhuë' pënëninso'

11 Iráca ninopiso' na'con yaa'chintopiranquëmahuë'. Co natantochináchinhuë' cancantatoma', co yanatantëramahuë' ni'ton, sacai' a'chinta'huanquëmaso'. 12 Hua'qui Yosë nanamën natanapomarahuë', co nanitëramahuë' Yosë no'tëquën natëcamaso'. Noya yonquiatoma', a'napita a'chintacamaso nipirinhuë', co no'tëquën yonquiyátëramahuë'. Ya'nan a'chintëranquëmaso' naquëranchin a'chintanta'huanquëmaso' ya'huërin. Co inapita tëranta' cancanëma quëran huarë' yanatëramahuë'. Hua'huaro'sa pochin cancantatoma', co nanitëramahuë' ya'ipi Yosë nanamën yonquicamaso'. Ni'co'. Canopia'huaya sho'shoráchin yonquirin. Co nanitërinhuë' coshatacaso'. 13 So'soquë huarë' coshatërin. Canpitaso' co noyahuë' yonquiatoma', canopia'huaya pochin yonquiconama'. Co nanitëramahuë' no'tëquën yonquicamaso'. 14 Chinotono'saso nipirinhuë', cosharomia ca'pi. Inapochachin noya noya imapisopitaso' no'tëquën yonquiapi. Noya nicacaso' no'quitona', co noyahuë' nininso' a'naroáchin a'porapi.

6 1 Napoaton noya so'sorinso pochin noya noya imahua'. Ya'ipi Quisocristo nanamën yonquia'ahua'. Ya'nan a'chintohuatëinquëmara, co sacaihuë' nininsopita'ton a'chintërainquëma'. "Co noyahuë' nipatama', parisitopiquë pacacaso' ya'huërin ni'ton, ya'ipi co noyahuë' yonquiramasopita naniantoco'. Naporahuaton, Yosëíchin natëco'," itërainquëma'. 2 Ina quëran aporihuanacasonta' a'chintërainquëma'. Naporahuaton, "Nani imapachina', së'huamotorahuatoma', Yosë nontoco' inari catahuacaso marë'," itërainquëma'. Ina quëran Yosë ananpitaantainpoaso ya'huërinsonta' a'chintërainquëma'. "Ayaro' tahuëri ya'ipinpoa' no'tëquën sha'huitarinpoa'. Co noyahuë' nipisopita ana'intomiatarin," itërainquëma'. Ya'nan imapoma', inapita'ton anitotërainquëma'. Inaso' noya nipirinhuë', co inaíchin yonquicaso' ya'huërinhuë'. 3 Ya'ipi Quisocristo nanamën yonquia'ahua' noya noya imacaso marë'. Yosë nohuantohuachin, oshaquëran ina a'chintanta'inquëma'.

4 Ama Quisocristo a'pocosohuë'. Ina a'pohuatama', co nanitërinhuë' anoyacancantinquëmaso'. A'naquën Quisocristo nanamën nani nitotopi. "Quisocristo nicha'ësarinpoa'," ta'tona', imapi. Cosharo' pi'nirëso pochin pi'pian nohuitopi. Ispirito Santori chachin

catahuarin. 5Yosë nanamën noya natanpi. Yosë chiníquën nanantaton catahuarinsonta' nicaponaraihuë', 6Quisocristo a'pohuachina', ¿incaricha anoyacancantërë'poiya? Co huachi nanitapihuë' cha'ëcaiso'. Yosë hui'nin chachin canpoa marë' chiminin. Co ina nohuantohuachinahuë', naquëranchin corosëquë patanantopiso pochin cancantapi. Ina a'pohuachina', piyapisari Quisoso tëhuapona'. 7Ni'co'. Ya'pirin sha'patëra, o'nan ya'huëhuachina, papotërin. Hua'anënso' inaquë sacatarin. Noya nitohuachina, noya cancantërin. "Yosë nohuanton, noya papotërin," tënin. 8Nipirinhuë', nahuan, shihuarin, inapitasáchin papotohuachina, co manta' nitërinhuë'. "No'pa' napoonin," topatëra, tananpitërë huachi. Inapochachin Yosë na'con catahuarinpoa'. Noya imapatëhua', Yosë noya ni'sarinpoa'. A'naquënso nipirinhuë' nahuan, shihuarin, inapita papotërinso pochin nicatona', topinan quëran ya'huëpi. Co Yosë yonquipihuë'. Inapitaso' Yosëri tananpitërin. A'na tahuëri parisitopiquë a'parahuaton, pën quëran ana'intarin.

Co Yosë naniantërinpoasohuë'

9Chiníquën iyaro'sa' pënënpiranquëmahuë', nosororanquëma'. Co Yosë a'poaramahuë'. Noya imatoma', cha'ësarama' tënahuë. 10Yosë co topinan ana'intarinquëmahuë'. Iráca noya ninama'. Imapisopita nosoroatoma', catahuarama' noya imacaso marë'. Ipora huanta' noya ninosoroarama' ni'ton, co Yosë naniantarinquëmahuë'. 11Chiníquën cancantatoma', ya'ipinquëma' imamiatoco'. "Yosë co naniantarinpoahuë'. A'na tahuëri ya'huërin'pa' quëpantarinpoa'," ta'toma', chiminaquë huarë' nóya imaco'. 12Ama amitomarahuë', na'con Yosë yonquico'. Noya natëpisopita nonanco'. Inapitaso' imamiatapi. "Yosë no'tëquën nontërinpoa'," ta'tona', noya natëapi. Ma'sha onpoaponaraihuë', noya ahuantapi. Iráca Yosëri sha'huitërinso chachin ninapi.

13-14Apraan yonquico'. Iráca Yosëri itërin: "Caso' Yosëco ni'to, no'tëquën nontëranquën. Quëma na'con catahuaaranquën. Ca nohuanto, a'na tahuëri hui'nan ya'huëtarinquën. Naporahuaton, oshaquëran notohuaro' shiparinpitanta' ya'huëtarinquën," itërin. Yosëso' chini chiníquën nanantërin. Co a'na' ya'huërinhuë' ina quëran chini chiníquën nanantërinso'. Napoaton: "Caso' Yosëco ni'to, no'tëquën nontëranquën," itërin. 15Itohuachina, Apraani Yosë natërin. Hua'qui' co hui'nin ya'huëtopirinhuë', noya cancantaton, ninarárin. "Co Yosë nonpintërincohuë'," ta'ton, natërin. Napoaton napoin quëran hui'nin nasitërin. 16Co piyapi yanatëhuachinpoarahuë', "Yosë ni'sárinco, no'tëquën nontaranquën," tënëhua'. Ina pochin nontohuatëhua', natërinënpoa'. "No'tëquën nontërinpoa'," topi. 17Yosë co onporonta' nonpintërinpoahuë'. Sha'huitërinpoaso' co onporonta' nishatërinhuë'. Napoaton noya nanan sha'huitohuachinpoa': "Caso' Yosëco ni'to, no'tëquën nontëranquëma'. Nicha'ësaranquëma'," itërinpoa'. 18Yosë chachin sha'huitërinpoa'. Naporahuaton "Caso' Yosëco ni'to, no'tëquën nontëranquëma'," itomantarinpoa'. Napoaton co onporonta' nonpintarinpoahuë'. Co pi'pian tëranta' nishataponhuë', tënëhua'. Ina yonquiatëhua', chiníquën cancantahua'. Iráca Yosëíchin imarëhua' catahuainpoaso marë'. "Nicha'ësarinpoa'," ta'tëhua', ya'ipi cancanënpoa quëran imahua'.

19 Ni'co'. Nanchaquë pa'pachinara, a'na
tahuëri panca ihuan nacapipi. Chiníquën co'sacaitërin. Naporo' hua'na
quëquën nininso' a'sonahuatona',
të'yaitopi. Acopoi' no'paquë ni'toroma-
huachina, sano yanponin. Co co'sacairi
tëranta' chi'huincarinhuë'. Inapocha-
chin canpoanta' a'na tahuëri ma'sha
onporëhua', parisitërëhua', sëtërëhua',
naporëhua'. Inapohuatëhua', Yosë
yonquia'ahua'. "Inaso' no'tëquën nontë-
rinpoa'. Nicha'ësarinpoa'. Co onporonta'
naniantarinpoahuë'," topatëhua', sano
cancantarihua'. Yosëso' co quënana-
rihuarahuë', inápaquë ya'huárin. Ina
yonquiatëhua', ninarëhua'. 20 Quisoso'ton
nani inápaquë panantarin tapatinpoaso
marë'. Inaquë ya'huëmiatarin. Corto
hua'an chini chiníquën nanantërinso
pochin ni'ton, canpoa marë' Yosë
nontarin. Miriquiso pochin ninin. Co
onporonta' pipiarinhuë'.

Quisocristo Miriquiso pochin nininso'

7 1 Miriquisoso' iráca ya'huërin. Co
cotio piyapihuë' niponahuë', noya
Yosë imarin. Sarimoquë ya'huëpisopita
hua'anëntërin. Naporahuaton, Yosë
nohuanton, corto hua'an ya'conin.
Piyapi marë' Tata Yosë nontërin. Iráca
Apraani nohuitërin. Inimico copirnoro'sa' minsërahuaton, o'mantahuachina,
Miriquisori nacapirin. Nacapirahuaton,
Apraan noya nontërin. Ina quëran corto
hua'an ni'ton, Yosë nontërin Apraan
noya noya ya'huëcaso marë'. 2 Nani
nontohuachina, Apraani nani ma'sha
canarin quëran diesmo Yosë marë'
acorinso' quëtërin. Miriquisoso' nóya
hua'an. Nininën chachin "hua'an noya
nicacaso' yonquirinso'" tapon naporin.
Naporahuaton, Sarimo hua'an ni'ton,
"hua'an sano cancantërinso'" tapon
naporin. 3 A'shin, pa'pin, shimasho-
nënpita, inapita co nohuitërëhuahuë'.
Onporosona nasitërinso', onpo pi'ipi
quëransona chimininso', inapita co
nitotërëhuahuë'. Co Yosë quiricanën
quëran sha'huitërinpoahuë'. Piyapi
marë' Yosë nontárin. Co Yosëri ocoi-
rinhuë' ni'ton, pi'pian Yosë hui'nin
pochin ni'nin. Nanpiárin pochin
cancantërëhua'.

4 Iráca na'a corto hua'ano'sa' ya'huë-
pirinahuë', cotioro'saráchin ya'conpi.
Miriquisoso nipirinhuë' nisha piyapi. Co
cotio quëmapihuë' niponahuë', a'napita
corto hua'ano'sa quëran chini chiní-
quën nanantërin. Apraani noya ni'nin.
Apraan'ton Yosëri acorin piyapinën-
pita nicacaso marë'. Inaso' chiníquën
nanantërin, tënëhua'. Napoaponahuë',
inimiconënpita ma'shanëna' matërin
quëran, diesmo ocoirinso' Miriquiso
quëtërin. Inaso' corto hua'an ni'ton,
ma'parin. 5 A'na cotio huënton Nihuiro'sa'
itopiso'. Iráca Yosë nohuanton, Moisësëri
sha'huitërin. "Nihuiro'saráchin corto
hua'an ya'coina'. Inapita chinotopiso
pëiquë pa'pachina', piyapi marë' Yosë
nontapi," itërin. Ina quëran piyapi'sa'
itantarin: "Yosë nohuanton, nani ma'sha
ya'huëtarinquëma'. Napoaton diesmo
quëtoco'. Corto hua'an ma'pahuachin-
quëma', quëtoco'," itërin Moisësëri.
Quëmopinënpita niponahuë', Yosë
nohuanton, ma'parin. 6 Miriquisoso' co
cotio quëmapihuë' niponahuë', diesmo
Apraan ma'parin. Naporahuaton, ina
marë' Yosë nontahuaton, "Yosë noya
catahuainquën," itërin. Yosëri chachin
Apraan nani sha'huitërin noya cata-
huacaso marë'. 7 "Chini chiníquën
nanantohuatëra, a'napita marë' Yosë
nontërë', 'Yosë noya catahuainquën,'
itërë'," tënëhua'. Napoaton Apraan
quëran Miriquisoso' chini chiníquën

nanantërin. 8Isoro'paquë corto hua'ano'sari diesmo ma'patopirinahuë', inapitanta' piyapi'sa' ni'ton, chiminpi anta'. Miriquisoso nipirinhuë' nanpiarin pochin cancantërëhua'. Yosë quiricanën nontërëhua' quëran, naporëhua'. 9-10Nihuiro'saso nipirinhuë' Apraan shinpita. Corto hua'an ya'conpi ni'ton, diesmo ma'patopirinahuë', co Miriquiso pochin chiníquën nanantopihuë'. Co'huara Nihui shinpita nasichátëraponahuë', Apraani Miriquiso quënanahuaton, diesmo quëtërin. Nihuiro'sa' ya'huërënamën quëtërin.

11Iráca Aaron'ton corto hua'an ya'conin. Ina quëran a'naya a'naya Nihuiro'sa' huënton quëran niya'huërëtëra'piapi. Naporo' Yosëri, pënëntërinso' nanan sha'huitërin ya'ipi israiro'sa' imacaiso marë'. Nihui corto hua'ano'sa' nanan anoyatërinënpoa' naporini, ¿ma'marëta' a'na corto hua'an Miriquiso pochin nininso' huëcacaso' ya'huëitonhuë'? 12Nisha corto hua'an ya'conpachina, nisha nanan pënëninpoa'. 13-14Quisocristoso' co Nihui huëntonquë nasitërinhuë'. Cota huëntonquë nasitërin. Inapitaso' co onporonta' corto hua'an ya'conpihuë'. Co ina pochin Moisësë pënëntërinhuë'. Napoaton Quisocristo co corto hua'an ya'coninhuë', tënahuë.

15Inaso' isoro'paquë o'marin ni'ton, nasha nanan sha'huitërinpoa'. Corto hua'an pochin canpoa marë' Yosë nontárin. Miriquiso pochin co onporonta' pipiarinhuë'. Ina yonquihuatëhua', naporinso' no'tëquën anitotërinpoa'. 16Co Nihuiro'sa' huënton quëran ya'conpiso pochin nininhuë'. Inaso' chiminaponahuë', nanpiantarahuaton, ya'huëmiatarin. Napoaton chiníquën nanantaton, noya noya ya'conin. 17Yosë quiricanën quëran naporin:

"Na'a corto hua'ano'sa' ya'conpirinahuë', quëmaso' noya noya acoaranquën inapita ya'huërëtacaso marë'.
Ya'ipi piyapi'sa marë' nontaranco. Miriquiso pochin nisaran. Co onporonta' pipiaranhuë'," itërin Yosëri.

18Iráca corto hua'ano'sa' pënëntërinso' nanan imapirinahuë', co oshanëna' inquitërinhuë'. Co tëhuënchachin catahuarinhuë'. Napoaton co imacaso' ya'huërinhuë'. 19Moisësë pënëntërinso' nanan co manta' anoyatërinhuë'. Quisocristoso nipirinhuë' anoyacancantërinpoa'. Anoyacancantohuachinpoa', nanitërëhua' Yosë nohuitacaso'. Huëntonënquë chachin aya'coninpoa'. Inaso' noya noya, tënëhua'.

20-21Iráca na'a cotioro'sa' corto hua'an ya'conpi. Yosëri acopirinhuë', co ya'huëmiatopihuë'. Nipirinhuë', Quisocristo yaa'paimahuachina, itapon:

"Caso' Yosëco ni'to, no'tëquën nontaranquën.
Ipora quëran huarë' corto hua'an chini chiníquën nanantërinso pochin nicaton, piyapi marë' nontaranco huachi.
Ya'huëmiataran. Co onporonta' nisha acoaranquënhuë'," itërin Yosëri.

22Napoaton Quisocristoso', nasha quëran canpoarë' anoyatërin. Co nonpintarinpoahuë'. Co onporonta' nisha sha'huitarinpoahuë'. Ina anoyatërinpoaso' noya noya. Pënëntërinso' nanan iráca imapisoso', co onpopinchin noyahuë'. 23Iráca na'a corto hua'ano'sa' ya'conpirinahuë', niya'huërëtëra'piapi. A'na chiminpachina, a'na ya'coantarin. Ina chimiantahuachina, a'nanta' ya'coantarin. 24Quisocristoso nipirinhuë'

nanpiantarahuaton, ya'huëmiatërin ni'ton, canpoa marë' Yosë nontárin. Co incari tëranta' ya'huërëtërinhuë'. 25 Napoaton nanitërin noyá nicha'ëinpoaso'. "Quisocristoíchin anoyacancantërinpoa'," ta'tëhua', Yosë imarëhua'. Iporahuanta' Quisocristo nanpiárin catahuainpoaso marë'. Nani tahuëri canpoa marë' Yosë nontárin.

26 Quisocristoíchin nanan anoyatërinpoa'. Inaso' corto hua'an chini chiníquën nanantërinso pochin nicaton, nóya ninin. Co pi'pian tëranta' oshahuaninhuë'. Co në'huëtërinso pochin nininhuë'. Co oshahuano'sa pochin cancantërinhuë'. Inápaquë panantahuachina, Yosëri chini chiníquën nanan quëtërin. 27 Co inaso' a'napita corto hua'ano'sa pochinhuë'. Inapitaso' oshahuanatona', inahuara oshanëna marë'ton ma'sha tëpapi. Ina quëran piyapi'sa' oshanëna marënta' ma'sha tëpaantapi. Nani tahuëri naporápi. Quisocristoso nipirinhuë' co oshahuanatonhuë', co ma'sha tëpacaso' ya'huërinhuë'. Inaora nohuanton, canpoa' ya'huërënamënpoa' chiminin. A'naroíchin chiminaton, nanitërin ya'ipi oshanënpoa' inquitinpoaso'. 28 Iráca Moisësë pënëntërin quëran na'a quëmapi'sa' corto hua'an ya'cona'piapi. Inahuanta' co noyahuë' cancantatona', oshahuanpi. Ina piquëran Yosëso' hui'nin chachin acorin. "Co onporonta' nisha acoaranquënhuë'," itaton, oshanënpoa' inquitinpoaso marë' acorin. Inaso' noyasáchin ninin. Co onporonta' oshahuanaponhuë'. Napoaton nóya catahuarinpoa'.

Quisocristo nasha quëran anoyatërinso'

8 1 No'tëquën sha'huitaranquëma'. Quisocristo inápaquë panantarahuaton, Yosë inchinanën quëran chachin huënsërin. Corto hua'an chini chiníquën nanantërinso pochin ni'ton, nanan anoyatërinpoa'. 2 Iráca cotioro'sa' chinotopiso pëi' nipi Yosë chinotacaiso marë'. Inápaquë ya'huërinso chachin nonanpi. Inaquë corto hua'ano'sari piyapi'sa marë' Yosë nontopi. Quisocristoso nipirinhuë' inápaquë Yosëri acorinquë chachin canpoa marë' ina nontárin. Inaquëso' noya noya catahuarinpoa'.

3 Iráca corto hua'ano'sa' ma'sha tëpapi piyapi'sa' oshanëna marë'. Quisocristoso nipirinhuë' inaora nohuanton, chiminin oshanënpoa' inquitinpoaso marë'. 4 Ipora huanta' isoro'paquë ya'huërin naporini, co corto hua'an ya'cointonhuë'. Cotioro'sa' iráca nanan imatona', corto hua'ano'sa' ya'huëtapi ma'sha tëpacaiso marë'. 5 Corto hua'ano'saso chinotopiso pëiquë Yosë marë' sacatopi. Inaso', inápaquë ya'huërinso chachin nonanpiso'. Iráca chinotopiso pëi' yanipachinara, Yosëri Moisësë itërin: "Chinotamacoso marë' në'mëtë pëi' nico'. Motopiquë a'notëranquënso chachin niquë'," itërin. 6 Quisocristoso nipirinhuë', Yosë ya'huërinquë chachin panantarahuaton, nanan anoyatërinpoa'. Cotioro'saso' iráca anoyatërinso imapirinahuë', Quisocristoso' nasha quëran anoyatërinso sha'huitërinpoa'. "Oshanëma' inquitatënquëma', anoyacancantaranquëma'," itërinpoa' ni'ton, inaso noya noya, tënahuë.

7 Iráca anoyatërinso natërëhua quëran noyápiachin cancantërëhua' naporini, co nasha quëran anoyatacaso ya'huëitonhuë'. 8 Iráca anoyatërinso imaponaraihuë', co noya cancantopihuë' ni'ton, quiricanën quëran Yosëri sha'huitërin:

"A'na tahuëri ca nohuanto,
ya'ipi piyapinëhuëpitarë'co
nasha quëran anoyatarahuë.

9 Iráca inapitaso' Iquipito parti
ya'huëpirinahuë',
imiranpo quëran së'quërëso
pochin nosoroato, nicha'ërahuë.
Naporo' inapitarë'co anoyatopirahuë',
co natantochináchinhuë'
cancantopi ni'ton,
tananpitërahuë," tënin Yosë.
10 Ina quëran itantarin:
"Tahuëri nanihuachin, nasha
quëran anoyataantarahuë.
Naporo' anoyacancantarahuë
noya yonquicaiso marë'.
Nasha cancan quëtarahuë ca
pochin cancantacaiso marë'.
Casáchin chinotarinaco ni'ton,
noya a'paiarahuë.
Ca pochin cancantatona', piyapinëhuëpita chachin nisapi.
11 Iráca a'naya a'naya yanohuitohuachinacora, a'napitari
a'chintopi.
'Yosë nohuitoco',' itopirinahuë',
co ya'ipi nanamëhuë nitochátërapihuë'.
A'na tahuëriso nipirinhuë' nitotapi. Nasha cancan ya'huëtohuachina', cancanëna quëran
chachin nohuitarinaco.
Insopita tëranta' nasha quëran
anoyatërahuëso imapachina', nohuitarinaco.
Hua'ano'sahuë nipon, topinan
piyapi'sahuë nipon nohuantohuachina', nohuitarinaco.
12 Na'con nosoroato, ya'ipi co
noyahuë' yonquipisopita
inquitarahuë.
Co huachi oshanëna' yonquiarahuë," tënin Yosë.
13 Nasha quëran anoyatërinso quëtërinpoa. Inaso' iráca ya'huërinso' ya'huërëtërin. Napoaton iráca anoyatërinsoso' naniantacaso' ya'huërin. Co huachi ina imacaso' ya'huërinhuë'.

Iráca chinotopiso pëi' nininso'

9 1 Iráca anoyatërinso sha'huitohuachina, Moisësë nani ma'sha sha'huitërin onporahuatonsona Yosë chinotacaiso marë'. Ina marë' chinotopiso pëi' nipi. 2 Në'mëtë', sha'huëtë', inapita quëran nipi. Cato' patoana ya'huërin. Ya'natimarinsoso', noya patoana itopi. Inaquë panca nanparin pochin nininso' ya'huërin. Misanta' ya'huërin. Inaquë pan acorin, Yosë marë' acopiso'. 3 Nëmëtëquë patonpiso' aquëtë', a'na patoananta' ya'huërin, noya noya patoana itopiso'. 4 Në'mëtë' ya'cariya a'na misa'huaya ya'huërin, oro quëran nipiso'. Inaquë yonarin pochin pimóchin nininso' a'pëpi tomontacaso marë'. Yosë caposonëonta' ya'huërin. Aipiran, acoporan, ya'ipi oro quëran achinpitopi. Caposo acopoana yonsha oro quëran nipiso' ya'huërin. Inaquë pi'pian cosharo' Yosëri inápa quëran a'paimarinso' po'morin, mana itopiso'. Aaron pitananëonta' inaquë po'morin. Inaso' noyá yaniponahuë', Yosë nohuanton, a'naroáchin papotantarin piyapinënpita yonquicaiso marë'. Naporahuaton, cato' na'pitëa'huayanta' inaquë acopi. Inaquë Yosë pënëntërinso' nani ninshitopi. Iráca anoyatërinso' itopiso'. 5 Caposo a'tanamënquë cato' anquënia'huaya pochin nonanatona', acopi. Yosë huënaráchin nininso' ayonquiinpoaso marë' napopi. A'na inchinan quëran, a'na ahuënan quëran ninotëëpi. Naporahuaton anpiantëna quëran, caposo a'tanamën imotatë pochin nipi. Nisha nisha nininsopita a'chintaca'huanquëmaso' ya'huëpirinhuë', co apira aquëtë' sha'huitaranquëmahuë'.

6 Ina pochin ma'sha chinotopiso pëiquë
acohuachinara, noya patoanaquëso'
ya'ipi corto hua'ano'sa' ya'conpi. Nani
tahuëri ya'conpi Yosë chinotacaiso marë'.
7 Noya noya patoanaquëso nipirinhuë',
co ya'ipi ya'conpihuë'. A'naíchin chini
chiníquën nanantërinsoáchin ya'conin.
Co ina tëranta' nani tahuëri ya'coninhuë'. Nani pi'ipiquë a'na tahuëriáchin
ya'conahuaton, ma'sha huënainën
quëparin. Inaora oshanën marë'
quëparin. Naporahuaton, piyapi'sa' co
yonquiatonahuë oshahuanpiso marënta'
quëparin. 8 A'napita piyapi'saso' co
onporonta' inaquë ya'conpihuë'. Ina
yonquihuatëhua', Ispirito Santo anitotërinpoa'. Iráca anoyatërinso' imapachina', piyapi'sa' co nanitopihuë' Yosë
nohuitacaiso', tënëhua'. 9 Iporahuanta'
ina yonquihuatëhua', nitotarihua'. Iráca
pënëntërinso' co natëhuachinahuë',
ma'sha tëpapi ama Yosëri ana'intacaso
marëhuë'. Nipirinhuë', co ina marë'
oshanën inquitërinhuë'. 10 Iráca nisha
nisha cosharo' a'popi. Nisha nisha
o'ocasonta' a'popi. Co noyahuë' nipachinara, "Oshanëhuë inqui'i," ta'tona',
nisha nisha pa'mopi. "Inapotohuatëhua',
Yosë noya ni'sarinpoa'," topirinahuë', co
ina marë' noya cancantopihuë'. Yosëri
nasha nanan sha'huitaton, anoyataquë
huarë' inapocaiso' ya'huërin.

11-12 Iporaso nipirinhuë', Quisocristo
nani o'marin. Corto hua'an chini chiníquën nanantërinso pochin nicaton,
nóya catahuarinpoa'. Co chinotopiso
pëiquë ya'conaton, nanan anoyatërinpoahuë'. Co isoro'paquë nipiso pëiquë
ya'coninhuë'. Co chipo, ohuaca'huaya, inapita tëparinhuë' huënainën
macacaso marë'. Inaora huënainën
chachin a'parin. Chiminaton, oshanënpoa' inquitërinpoa'. Ina quëran
Yosë ya'huërinquë chachin panantarin
a'naromaráchin nanan anoyatinpoaso
marë'. Inaquë noya noya catahuarinpoa'. Canpoa marë' chiminin ni'ton,
anoyacancantarinpoa'. Ina imapatëhua', nicha'ësarinpoa'. 13 Cotioro'sa'
co ya'ipi Moisësë pënëntërinso' natëhuachinahuë', në'huëtërinso pochin
ni'tona', co nanitopihuë' chinotopiso
pëiquë ya'conacaiso'. Napohuachinara, ma'sharo'sa', chipo, toroa'huaya,
inapita chinotopiso pëiquë quëpapi.
Inaquë corto hua'ani tëparahuaton,
huënainën manin. Huënainën masahuaton, ohuaca'huaya huiquitërinso'
yanonën ayontërin. Ayontahuaton, oshahuana'pi ta'satërin. Inapotohuachina,
në'huëtërinso' inquirinso pochin ninin
ni'ton, naquëranchin nanitërin chinotopiso pëiquë ya'conacaso'. 14 Quisocristo
huënainënso nipirinhuë' noya nóya.
Inaso' Yosë hui'nin ni'ton, co pi'pisha
tëranta' oshahuaninhuë'. Ispirito Santo
ya'huëmiatërinsori catahuarin ni'ton,
canpoa marë' chiminaton anoyacancantomiatërinpoa'. Inaso huënainën
a'parin oshanënpoa' inquitinpoaso
marë'. Inapoaton noyápiachin cancan
quëtërinpoa'. Ina quëtohuachinpoa', Yosë
noya chinotarihua'. Inaso' nanpiarin
ni'ton, canpoanta' ina marë' noya
sacatarihua'.

15 Napoaton nasha quëran anoyatërinso nani sha'huitërinpoa'. Ya'nan
anoyatërinso na'a piyapi'sa' imapirinahuë', co noyahuë' cancantatona',
oshahuanpi. Co ma'sharo'sa' huënainën
quëran oshanëna' inquimiatopihuë'.
Nipirinhuë', Quisocristo chiminin
ya'ipi huayoninsopita oshanëna' inquitacaso marë'. Ya'nan anoyatërinso
imapisopita oshanënanta' inquitërin.
16-17 Ni'co'. Quëmapi yachiminpachina,
quiricatërin ma'shanënpita macacaiso
marë'. Co'huara chimiyantërasohuë', co

macacaiso' ya'huërinhuë'. Chiminpachina, naporo huarë' mapi. Inapochachin nani Quisocristo chiminin ni'ton, ya'ipi sha'huitërinpoaso' acotërinpoa'. Oshanënpoa' inquitatonpoa', nóya catahuarinpoa'. 18 Napoaton ya'nan anoyatërinsonta' sha'huitohuachina, ma'sharo'sa' tëparahuatona', huënainëna' a'patopi. Inapotatona', iráca anoyatërinso' imapi. 19 Ya'ipi piyapi'sa' ayontonahuaton, Moisësëri pënënin. Nani ma'sha sha'huitërin natëcaiso marë'. Nani sha'huitohuachina, ohuaca'hua, chipo, inapita tëparahuaton, huënainëna manin. Ina quëran narasë'pa' isopo itopiso' masahuaton, quëhuan huaitaquë so'quëtahuaton, i'sharë chachin ta'satërin. Pënëntërinso' quirica, piyapi'sa', inapita ta'satërin. 20 Inapotahuaton: "Nani anoyatërinso Yosë sha'huitërinpoa' natëcaso marë'. Iso huënai' pa'nin ni'ton, Yosë canpoarë anoyatërinso anitotërinpoa'," tënin Moisësë. 21 Ina quëran chinotopiso pëi', ma'sha inaquë ya'huërinsopita, inapitanta' huënaiquë ta'satërin. 22 Iráca pënëntërinso imapachinara, nani ma'sha huënaiquë ta'satopi anoyatacaiso marë'. "Co huënai' ta'satohuatëhuahuë', co Yosë noya ni'sarinpoahuë'," topi. Tëhuënchachin co huënai' pa'pachinhuë', Yosë co onporonta' oshanënpoa' inquitërinpoahuë'.

Quisocristo oshanënpoa' inquitërinpoaso'

23 Iráca ma'pitasona inápaquë ya'huërinsopita nonanpiso', huënai quëran ta'satopi anoyatacaso marë'. Ma'sha inápaquë ya'huërinsopitaso nipirinhuë', noya noya huënai' nohuantërin. 24 Iráca chinotopiso pëi', piyapi'sari ninin. Quisocristoso', co inaquë ya'coninhuë'. Yosë ya'huërinquë chachin pantarahuaton, canpoa marë' Yosë nontárin. "Oshanëna' inquita'huaso marë' nani chiminahuë," ta'ton, nontárin. 25 Iráca corto hua'an ma'sha huënainën masahuaton, noya noya patoanaquë ya'conin. Nani pi'ipi inaporin. Quisocristoso nipirinhuë' co na'aro' inaporinhuë'. 26 A'naroíchin chiminaponahuë', ya'ipi piyapinënpita marë' chiminin. Co a'naromarëáchin nanitërinpoahuë' naporini, iráca quëran huarë' na'aro' chimianta'itonhuë'. Iporaso' nani ayaro tahuëri ya'cariapirinpoahuë', a'naroíchin chiminin oshanënpoa' inquitinpoaso marë'. 27 Yosë nohuanton, ya'ipi piyapinpoa' a'naroíchin chiminëhua'. Ina quëran Yosë chachin coisë pochin nicaton, ma'sona onpotiinpoaso' no'tëquën sha'huipon. 28 Quisocristonta' a'naroíchin chiminin oshanënpoa' inquitinpoaso marë'. Ina quëran inápaquë panantarin. Nani oshanënpoa' inquitohuachinpoa', a'na tahuëri o'mantararin. "¡Ma noyacha Quisocristoso' ni'ton, nicha'ërinpoa paya!" ta'tëhua', ina ninarëhua'. O'mantahuachin, imarëhuasopita maquimarinpoa huachi.

10 1 Iráca pënëntërinso' nanan imapachinara, ma'sharo'sa' tëpapi. Oshanëna' yonquiatona', napopi ama Yosëri ana'intacaso marëhuë'. Quisocristo chiminacaso' ninoton, Yosëri sha'huitërin ma'sharo'sa' huënainëna a'patacaso'. Quisocristoíchin anoyacancantërinpoa'. Ina chiminin ni'ton, oshanënpoa' inquitërinpoa'. Iráca nani pi'iquë ma'sha tëpapirinahuë', co tëhuënchachin piyapinënpita oshanëna' inquitërinhuë'. 2 Oshanëna' inquipi naporini, co nani pi'iquë naquëranchin naquëranchin ma'sha tëpa'itonahuë'. Cancanëna' anoyatopi naporini, noyápiachin cancanchitonahuë'. 3 Nani pi'iquë ma'sharo'sa' tëpahuachinara,

yonquiantapi. “Tëhuënchachin oshahuanëhua',” topi. 4Ma'sharo'sa' tëpapirinahuë', ina huënainën quëran co onporonta' oshanëna' inquitërinhuë'.
5Napoaton Quisocristo isoro'paquë yao'mahuachina, pa'pin itapon:
“Iporaso huachi ma'sharo'sa' tëpacaiso', ofrenda quëcacaiso', inapita co nohuantëranhuë'.
Quëma nohuanton, piyapi chachin nasitomarahuë natëa'huanquënso marë'.
6 Na'a ma'sharo'sa' ahuiquitopi.
Nisha nisha ma'sha oshanëna marë' tëpapirinahuë', co inapita marë' noya ni'nanhuë'.
7 Ina quëran itërahuë: ‘Napoaton tata, nani o'marahuë nohuantëranso' nica'huaso marë'.
Quiricanënquë ninorancoso chachin nisarahuë,’ itërahuë,” tënin.
8Quisocristo pa'pin nontaton, naporin: “Iporaso huachi ma'sharo'sa' tëpacaiso' co nohuantëranhuë'. Nisha nisha ma'sha oshanëna marë' tëpapirinahuë', co inapita marë' noya ni'nanhuë',” itërin. Iráca pënëntërinso natëtona' inapopirinahuë', naporin. 9Ina quëran itantarin: “Ma'tana nani o'marahuë quëma nohuantëranso' nicaca'huaso marë',” itërin. Napoaton co huachi iráca Yosë chinotacaiso marë ma'sha tëpapiso pochin nicacaso' ya'huërinhuë'. Quisocristo nasha pochin Yosë chinotacaso anitotërinpoa'. 10Quisocristo piyapi chachin nasitimarahuaton, oshanënpoa marë' chiminin. Yosë nohuanton, a'naroíchin chiminin. Canpoanta' ina imapatëhua', oshanënpoa' inquitërinpoa'. Noyápiachin cancan quëtërinpoa huachi.
11Nani tahuëri corto hua'ano'sa' sacatápi. Naquëranchin naquëranchin ma'sharo'sa' tëpapirinahuë', co oshanëna' inquipihuë'. 12Quisocristoso nipirinhuë' a'naroíchin chiminin oshanënpoa' inquitinpoaso marë'. Ina quëran inápaquë panantarahuaton, Yosë inchinanën quëran huënsëarin. 13Inimiconënpita minsëaquë huarë' inaquë ninarin. 14A'naroíchin chiminaponahuë', anoyacancantërinpoa'. Ya'ipi imarëhuasopita oshanënpoa' inquitatonpoa', noyápiachin cancan quëtërinpoa'. 15Ispirito Santonta' inachachin anitotërinpoa'. Quiricanën quëran sha'huitërinpoa'.
16 “A'na tahuëri piyapinëhuëpitarë'co anoyatohuato, iso pochin nisarahuë:
Nasha cancan quëtarahuë natëtochináchin cancantacaiso marë'.
Anoyacancantarahuë noya yonquicaiso marë'.
17 Co huachi oshanëna' yonquiarahuë'.
Ya'ipi co noyahuë' nipisopita naniantarahuë,” tënin.
18Quisocristo oshanënpoa' nani inquitohuachinpoa', co huachi ma'sha tëpacaso' ya'huërinhuë'. Inasáchin anoyacancantërinpoa'.

Quisocristo imatëhua', Yosë nohuitërëhuaso'

19Napoaton iyaro'sa', iporaso' nanitërëhua' Yosë chachin nohuitacaso'. Noya noya patoanaquë ya'conëso pochin nohuitërëhua'. Piyapinpoa' nirihuarahuë', chiníquën cancantatëhua', Yosë nontahua'. Quisoso huënainën pa'nin ni'ton, 20nasha ira pochin nininso' acorin Yosë nohuitacaso marë'. Noya noya ananpirinpoa'. Iráca

noya noya patoanaquë Yosë ya'nopirinhuë'. Në'mëtëri ya'copitërin ni'ton, co piyapi'sari nohuitopihuë'. Iporaso' Quisocristo o'maton, piyapi chachin nasitimarin. Chiminin ni'ton, nanitërëhua' Yosë nohuitacaso'. 21 Chiníquën nanantaton, noya noya corto hua'an pochin canpoa marë' Yosë nontárin. Ya'ipi imarëhuasopita catahuarinpoa'. 22 Napoaton Quisocristoíchin natëtëhua', ya'ipi cancanënpoa quëran Yosë nontahua'. Nani oshanënpoa' inquitërinpoa' ni'ton, noya cancantarëhua'. Quisocristo anoyacancantërinpoa' ni'ton, noya i'që amarëso pochin noyápiachin cancantarihua'. 23 "Yosë no'tëquën sha'huitërinpoa'. Quisocristoíchin nicha'ësarinpoa'," ta'tëhua', imamiatahua'. Ama pi'pian tëranta' nisha yonquia'huasohuë. Nani sha'huitërinpoa' ni'ton, co nonpintarinpoahuë'. 24 A'napitanta' yonquia'ahua'. Na'con nosoroatëhua', catahuahua' inahuanta' noya ninosorocaiso marë'. Nipënëahuan' noya nicacaso marë'. 25 A'naquën co huachi niyontonpihuë' Yosë chinotacaiso marë'. Ama inapita pochin cancantahuasohuë'. Sinioro o'macaso' tahuëri naniriarin ni'ton, niyontonatëhua', na'con na'con nicatahuahua' chiníquën cancantacaso marë'.

26 Quisocristo nanamën nani nitotërëhua'. Nitotarihuarahuë', naquëranchin naquëranchin co noyahuë' nipatëhua', a'popisopita pochin cancantararihua'. A'pohuatëhua', co insonta' nanitarinhuë' oshanënpoa' inquitinpoaso'. 27 Ina quëran pa'pi të'huatacaso' ya'huërin. Yosë chiníquën ana'intarinpoa'. A'na tahuëri inimiconënpita pënquë a'pararin. 28 Iráca Moisësë pënëntohuachina, a'naquën co yaimapihuë'. A'popi. A'pohuachinara, ana'intopi. Coisëquë quëparahuatona', sha'huirapipi. Catoya'pihuë nipon, caraya'pihuë nipon inachachin sha'huirapihuachinara, co nosoropihuë'. "Tëpaquë'," itopi. 29 Yosë hui'nin chachin a'pohuatama', ¡aquë aquëtë' ana'intinquëmaso' ya'huërin! Quisocristo canpoa marë' chiminin. Huënainën a'parin anoyacancantinpoaso marë'. Inapoaton, nasha quëran anoyatërinso sha'huitërinpoa' imacaso marë'. A'naquënso nipirinhuë' imapirinahuë'. Ina quëran Quisocristo a'popi. Huënainën quëran anoyacancantopirinhuë', nisha cancantatona', ina huënainën chachin nocanpi. Ispirito Santori nosoropirinhuë', co pi'pian tëranta' yanatëpihuë'. Inapitaso' Yosëri chini chiníquën ana'intarin. 30 Yosë nohuitërëhua'. Inaso' ya'ipiya nitotërin. "Co noyahuë' nipachina', cari ana'intarahuë. No'tëquën ana'intarahuë huachi," tënin Yosë. "Piyapinënpita tëranta' co yanatëhuachinahuë', Siniorori ana'intarin," tënin anta'. Quiricanënquë naporin. 31 Yosëso' nanpiárin. Chiníquën nanantërin. Co noyahuë' nipatëhua', pa'pi të'huatacaso' ya'huërin. Ana'intarinpoa'.

32 Ya'nan imaramaso' tahuëri'sa' yonquico'. Quisocristo nanamën a'chintohuachinënquëmara, noya natanatoma', imarama'. Ina marë' parisitapomarahuë', co yaa'poramahuë'. Noya ahuantërama'. 33 Imaramaso marë' a'ninquëchin tëhuarinënquëma', no'huirinënquëma'. A'na tahuëri ahuëpirinënquëmahuënta', noya cancantërama'. A'napita imapisopitanta' parisitohuachinara, nosoroatoma', catahuarama'. 34 Tashinan pëiquë po'mohuachinara, co të'huatomarahuë', nicapoma' pa'nama'. Paatoma', catahuarama'. Canpitanta' imaramaso marë' ma'shanëma' osërëtopirinënquëmahuë', co sëtëramahuë'. "Yosë chachin nohuitërëhua'. Nasha cancan

quëtërinpoa'. Co insonta' nanitërinhuë' inaso' osërëtinpoaso'," ta'toma', nóya cancantërama'. 35 Ya'nan imapoma', noya imarama'. Ama iporaso' yaa'pocosohuë'. "Yosë naniantërinco," ama tocosohuë'. Chiníquën cancantoco' Yosë nóya acanainquëma'. 36 Ma'sha onpopiramahuënta', noya ahuantoco'. Noya natëhuatama', na'con catahuarinquëma'. Nani sha'huitërinquëma' ni'ton, co nonpintarinquëmahuë'. Noya nicha'ësarinquëma'.

37 Quiricanënquë naporin:
"Tëhuënchachin o'macaso'
nininso' o'mapon.
Co hua'quiarinhuë'.
38 Cancanëma quëran huarë' natëhuatamaco,
noya ni'saranquëma' ni'ton,
noya nanpimiatarama'.
Nipirinhuë' a'pohuatamaco,
pa'pi co noyahuë' ni'saranquëma'," tënin.

39 Insososna a'pohuachina', parisitopiquë pa'sapi. Canpoaso nipirinhuë', co a'poarihuahuë'. Natërëhua' ni'ton, nicha'ësarinpoa huachi.

Ya'ipi cancanëna quëran huarë' natëpisopita

11 1 "Co Yosë quënanpirëhuahuë', ya'huárin. Nosoroatonpoa' catahuarinpoa'," topatëhua', tëhuënchachin ina natërëhua'. Na'con Yosë sha'huitërinpoa'. Co ipora naniyatërarinhuë'. "Oshaquëran naniarin huachi," ta'tëhua', noya ninarëhua'. 2 Iráca quëran huarë' ina pochin cancantohuachinara, Yosëri noya ni'nin.

3 "Yosë no'tëquën nontërinpoa'," ta'tëhua', natërëhua'. Inaora yonquinën quëran ya'ipi isoro'pa' acorin. Co manta' ya'huëpirinhuë', "Ya'huë'in," topachina, ma'sha ya'huërin. Ya'ipi ni'nëhuasopita co inaora ya'huërinhuë'. Yosëri nininso'. Quiricanën quëran anitotërinpoa'.

4 Iráca Apiri Yosë natërin. "Yosë catahuarinco," ta'ton, ma'sha tëparahuaton, Yosë chinotërin. Inapotohuachina, noya ni'nin. "Noya natërinco," tënin. Cainoso nipirinhuë' co ina pochin cancantërinhuë'. Napoaton Apiri nani chiminpirinhuë', ipora huanta' "Ma noya Apiri natëtërin," tënëhua'.

5 Iráca Inoco noya natërin ni'ton, Yosëri inápaquë quëpantarin. Napoaton co chimininhuë'. Piyapi'sari yonisápirinahuë', co quënanpihuë'. Co'huara inápaquë quëpantayátërasohuë', "Inoco nóya ni'nahuë," tënin Yosë quiricanënquë. 6 Yosë yonquihuatëhua', natëtacaso' ya'huërin. "Yosë ya'huárin. No'tëquën nontërinpoa'. Ina nontohuatëhua', natanatonpoa' catahuarinpoa'," topatëhua', noya ni'sarinpoa'. Co ina pochin cancantohuatëhuahuë', co onporonta' noya ni'sarinpoahuë'.

7 Iráca Nointa' ya'huëpirinhuë', a'na tahuëri Yosëri itapon: "Co hua'qui quëranhuë' ma'sha onpoarama'. Co ni'chinamasohuë' ni'sarama'. Naporo' ya'ipi oshahuano'sa' ii' quëran ata'huantarahuë," itërin. Co'huara o'nayantërasohuë' napotopirinhuë': "Yosë no'tëquën nontërinco," ta'ton, Noi natëtërin. Sha'huitohuachina, natëton, panca nancha ninin. Ina quëran sa'in, hui'ninpitarë chachin cha'ëpi. A'napitaso' natanaponaraihuë', co yanatëpihuë'. Napoaton na'inpi. Noiso nipirinhuë', ya'ipi cancanën quëran natëtërin. "No'tëquën nontërinco," topachina, Yosëri noya ni'nin.

8 Apraanta' Yosëri itërin: "Ya'huëran quëran pipimiatëquë'. A'na parti a'nochinquën. Ina no'pa' quëchinquën ya'huëcamaso marë'," itërin. Co no'pa'

nohuitaponahuë', Yosë natërin. "Co nonpintarincohuë'," ta'ton, pa'nin. 9Aquë paaton, Canaan parti canconin. Inaquë ya'huaponahuë', në'mëtë' pëiquëráchin ya'huërin. Pa'sápaton, co ya'huëmiatërinhuë'. Isaco, Cacopo, inapitanta' në'mëtë' pëiro'saquë ya'huëpi. Yosëri nani sha'huitërin. "Iso no'pa chachin quëchinquëma'," itopirinhuë', co hua'anënchátërapihuë'. "Co Yosë nonpintarinpoahuë'. A'na tahuëri ina nohuanton, hua'anëntarihua'," ta'tona', Yosë natëpi. 10Apraan yonquiárin. "A'na tahuëri Yosë'pa' noya noya ya'huëcontarihua'. Inaquë noya ninano' ya'huëmiatarin. Yosëri chachin canpoa marë' acorinso'," ta'ton, ina ninararin.

11Inaso', chiníquën Yosë natërin. "Nani máshoco. Saranta' co hua'huana'pihuë' nipirinhuë', Yosë sha'huitërinco ni'ton, oshaquëran hui'nahuë ya'huëtarinco," tëninso marë', Yosë nohuanton, hui'nahuanin huachi. 12Apraan nani másho niponahuë', hui'nahuanin. Ina hui'nin quëran chachin na'api. Oshaquëran hua'huayátërahuë shinpita ya'huëtërin. Tayora nápo' ya'huëpi. Marë yonsanquë notohuaro' inotëra'huaya ya'huërin. Inotëra'huaya nápo' shinpita ya'huëpi. Co pichicasohuë'.

13Apraan, Isaco, Cacopo, inapita chiminaquë huarë' Yosë natëpi. "Nani Yosë sha'huitërinpoa'. Co nonpintarinpoahuë'. Pahuanarin nipirinhuë', a'na tahuëri Yosë nohuanton, ya'huapon," ta'tona', nóya cancantopi. "Co hua'qui isoro'paquë ya'huarihuahuë'. Isëquëso' topinan yacapatërëhuaso pochin ninëhua'," topi. 14"Co isoro'paquë ya'huëmiatarihuahuë'. Yosë'pa' tëhuënchinso' ya'huëmiatarihua'," ta'tona', napopi. 15Ya'huëpi quëran nani pipimiatopi. Ina na'con yonquipi naporini, inaquë ayamanta'itonahuë'. 16Nipirinhuë', co isoro'pa' na'con yonquipihuë'. Yosë na'con na'con nohuantopi. Ina ya'huërinquë chachin ya'huëcaiso' nohuantopi. Napoaton Yosë tapon: "Nóya yonquirinaco ni'ton, hui'nahuëpita pochin ni'sarahuë. A'na tahuëri inápaquë quëpantarahuë. Nani tapatërahuë ya'huëcaiso'," tënin.

17-18Apraan tëhuënchachin Yosë natërin. A'naíchin hui'nin ya'huëtërin. Nasitohuachina, Isaco itërin. Naporo' Yosëri sha'huitërin: "Isaco mashotohuachin, hui'nahuanarin anta'. Naporahuaton, oshaquëran notohuaro' shinpita ya'huëtarin," itopirinhuë'. Hui'nin hui'napitohuachina, Yosëri itantarin: "Hui'nan quëparahuaton, motopi'pa' paquë'. Inaquë hui'nan tëpaquë' chinotancoso marë'," itërin. Tënicaso marë' napotërin. 19"Yosë co nonpintërincohuë'. Ananpitaantacasonta' nanitërin," ta'ton, Apraan natëtërin. Paaton, Isaco yatëparahuachina, Yosëri itaantarin: "Tananpitëquë'. Ama tëpaquësohuë'," itërin. Napoaton hui'nin chiminin quëran, nanpiantarinso pochin ni'nin.

20Ina quëran Isaconta' cato' hui'ninpita ya'huëtërin, Cacopo, Isao inapita itopiso'. Mashotohuachina, Yosë natëton, nontërin hui'ninpita catahuacaso marë'. 21Cacoponta' mashotahuaton, pitana paquëaponahuë', Yosë chinotarin. Yachiminpachina, ina natëton, Cosi hui'ninpita catahuacaso marë' Yosë nontërin.

22Cosinta' chiminaquë huarë' Yosë natërin. Yachiminpachina, quëmopinënpita sha'huitërin: "Iquipito parti ipora ya'huërëhua'. A'na tahuëriso nipirinhuë' Yosë nohuanton, ya'ipi israiro'sa' isëquëran pipiapi. No'pa' Yosë quëtërinpoaquë chachin quëpantarin ya'huëcaiso marë'. Naporo' nansëhuëpita

quëpa'ina' pa'pitinacoso marë',” itërin. “Yosë co nonpintarinpoahuë',” ta'ton, naporin.

23 Ina quëran Iquipito copirnori piyapinënpita camairin: “Israiro sanapi'sa' huaihuachina', quëmapia'huaya nipachin, tëpaco',” itërin. Napopirinhuë', Moisësëso' nasitohuachina, a'shini co nohuantërinhuë' hua'huin chiminacaso'. Yosë natëton, co copirno tëranta' të'huatërinhuë'. “Iso hua'huahuëso' noya,” itërin so'in nontaton. Cara yoqui noya po'opi. 24 Ina quëran copirno hui'nini masahuaton, aso'sorin. Napoaponahuë' hui'napitohuachina, Yosë natëton copirno pëinën quëran pipirin. 25 Yosë piyapinënpita catahuacaso marë' pa'nin. Ina marë' parisitopirinhuë', co ina yonquirinhuë'. Yosë natëcaso' na'con na'con nohuantërin. “Co noyahuë' nicatëhua', capa cancantopirëhuahuë', co hua'quiya quëranhuë' ma'sha ta'huantarin,” ta'ton, co ma'sharáchin yonquirinhuë'. 26 Copirno hui'nin pochin ni'ton, nohuantërin naporini, Iquipito parti na'con canaitonhuë', co ina nohuantërinhuë'. Yosë na'con na'con yonquirin. “A'na tahuëri Cristo o'maton, nicha'ësarinpoa'. Iporaso' ina marë' aparisitopirinacohuë', Yosë'pa' noya noya acanarinco,” ta'ton, noya ahuantërin.

27 Yosë natëton, Moisësë Iquipito quëran pipirin. Copirnori no'huipirinhuë', co të'huatërinhuë'. “Yosë co quënanaporahuë', ni'sárinco,” ta'ton, chiníquën cancantërin. Chiníquën cancantaton, Yosë piyapinënpita catahuarin. 28 “Yosë nicha'ësarinpoa',” ta'ton, natëtërin. Napoaton piyapi'sa' camairin: “Ya'ipinquëma' carniroa'hua tëpaco'. Huënainën ya'coanaquë pashitoco' ama anquëniri paninan nininso' tëpacaso marëhuë',” itërin. Napotohuachina, a'naya a'naya inahuara pëinëna' ya'coanaquë huënaiquë pashitëra'piapi. Napoaton Yosëri catahuarin. Co paninano'sa' chiminpihuë'. Pascoa pitaquë napopi.

29 Ina quëran ya'ipi israiro'sa' Yosë natëtona', noya pipipi. “Yosë catahuarinpoa',” ta'tona', Quëhuai marë aquëtëran pa'pi. Pancai' niponahuë', Yosë nohuanton, a'naroáchin nipatomairin ni'ton, panca ira pochin yaniro ya'norin. Ina pa'tatona pëntonpi. Iquipito sontaro'saso nipirinhuë' co nanitopihuë' pëntonacaiso'. Imatapirinahuë', iiri imotërin ni'ton, chimiitopi.

30 Ina quëran israiro'sa' Canaan parti canconpi huachi. Yosë natëtona', inimiconënpita minsëpi. Quiricoso' panca ninano'. Natëricho quëran pairatopiso' inápaquë huarë' pantarin. Yosëri sha'huitërin tahuitacaiso'. “Catahuarinpoa mini,” ta'tona', natëpi. Canchisë tahuëri tahuitopi. Inapotohuachinara, Yosë nohuanton, paira a'naroáchin nohuaatërin. 31 Ya'ipi ya'huëhuano'sa' co Yosë yanatëpihuë' ni'ton, chiminpi. A'na sanapiáchin natëton, cha'ërin. Oshahuana'pi inaso', Nacapa itopiso'. Inimico niponahuë', Israiro comisionënpita huë'pachinara, inari po'orin ama sontaro'sari tëpacaiso marëhuë'.

32 Co inapitaráchin Yosë natëpihuë'. Quitiono, Paraco, Sanson, Quihuiti, Tapi, Samoiro, pënëntona'piro'sa', inapitanta' nóya natëtopi. ¡Notohuaro' ya'huëpi ni'ton, co'chi nanitërahuë' ya'ipiya sha'huita'huaso paya! 33 A'naquën Yosë natëtona', nisha nisha piyapiro'sa' minsëpi. A'naquëonta' hua'an ya'conatona', no'tëquën hua'anëntopi. “Yosë sha'huitërinpoa' ni'ton, catahuarinpoa',” ta'tona', a'naquën natëpi. Napoaton Yosëri catahuarin. A'naquënso' Yosë natëtona', pa'pini' quëran cha'ëpi.

34 A'naquën pën chiníquën nënë nënë-
tapaquë të'yatopirinahuë', co pi'pian
tëranta' huëyapihuë'. Noya cha'ëpi.
A'naquëonta' Yosë nohuanton, sahuëni
quëran cha'ëpi. Yatëpapirinahuë', co
chiminpihuë'. A'naquëonta' co chinipi-
rinahuë', Yosëri catahuarin chiníquën
cancantacaiso marë'. Na'a inimicoro'sa'
minsërahuatona', a'papi. 35 Sanapi'-
santa' hua'huinpita chiminpachina,
Yosë natëpi ni'ton, ina nohuanton
nanpiantapi huachi.

A'naquënso nipirinhuë' Yosë natë-
tona', chiníquën parisitopi. "Yosë
a'poco' tëpachinënquëma'," itopiri-
nahuë', co yaa'popihuë'. "Co onpo-
ronta' a'poaraihuë'. Yosë noya noya
ananpitaantarincoi," ta'tona', imapiso
marë' chiminpi. 36 A'naquëonta' Yosë
imapi ni'ton, tëhuapi, huihuipi, cati-
naquë tonpopi, tashinan pëiquë po'mopi,
napotopi. 37 A'naquëonta' na'piquë
të'yaratona', tëpapi. A'naquëonta'
sërichoquë yatonatona', tëpapi. "Yosë
a'poco', tëpachinënquëma'," itopirina-
huë', co yaa'popihuë'. A'naquëonta'
sahuëni quëran tëpapi. A'naquën co
tëpapirinahuë', imapiso marë' chiní-
quën aparisitopi. Yatëpahuachinara,
ta'api. Co huachi ya'huëmia ya'huë-
pihuë'. Capa a'mocaiso' ni'ton, ohuica
sha'huëtë', chipo sha'huëtë' inapita
a'mopi. Co manta' ya'huëtopihuë'.
Chiníquën parisitopi. 38 Motopiro'sa'
parti, inotëro partiro'sa', nisha nisha
parti iratopi. Na'pi naninquë ya'cona-
huatona', huë'ëpi. Inpioro'sari nocanpi:
"Inapitaso' napoonpi," topirinahuë',
Yosëriso' noya noya ni'nin.

39 Yosëíchin yonquiatona', nóya imapi.
Napoaponahuë', co ya'ipi Yosëri sha'-
huitërinso' naniyatërasohuë', chiminpi.
40 Canpoanta' yonquiatonpoa', Yosë
ninararinpoa'. Iporaso' Quisocristo nani
chiminin ni'ton, ya'ipinpoa' anoyacan-
cantërinpoa'. Iráca imapisopita, ipora
canpoanta', ya'ipinpoa' anoyacancan-
tërinpoa'. A'na tahuërinta' inápaquë
pa'patëhua', Yosë noyá nohuitarihua'.

Quisocristoíchin yonquia'ahua'

12 1 Iráca quëran huarë' na'a
piyapi'sa' parisitaponaraihuë',
imamiatopi. "Yosë catahuarinpoa'," ta'tona', natëpi. Napoaton inapita yonquiatëhua', canpoanta' nóya imahua'. Ni'co'. Quëmapi'sa' nicanacaiso marë' ta'ahuachinara, chiníquën ta'api. Co manta' quëpapihuë'. Torosarëáchin ta'api. Naporopi a'mopiso' co ocoihuachinahuë', co nanitopihuë' chiníquën ta'acaiso'. Inapochachin canpoanta' naporopi a'mopiso' ocoipiso pochin ya'ipi oshanënpoa' naniantahua'. Co noyahuë' yonquirëhuasopita naniantatëhua', ya'ipi cancanënpoa quëran Quisocristo imahua'. Sacai' nipirinhuë', ahuantatëhua', noya imahua'. 2 Quisocristo na'con yonquia'ahua'. Inasáchin catahuarinpoa' Yosë natëcaso'. Naporahuaton, inasáchin catahuarinpoa' noya noya natëtacaso'. Isoro'paquë o'mahuachina, chiníquën parisitërin. Corosëquë parisitohuachina, na'con tëhuapirinahuë', co ina yonquirinhuë'. "Chiminpato, piyapi'sa' nicha'ësarahuë," ta'ton, nóya cancantërin. Ina quëran inápaquë panantarahuaton, Yosë inchinanën quëran chachin huënsëarin.

3 Isoro'paquë ya'huapon, oshahua-
no'sari chiníquën no'huipirinahuë',
ahuantërin. Ina yonquiatëhua', ama
yaa'poa'huasohuë'. Chiníquën cancan-
toco'. 4 Sopai yaminsërinquëma' Yosë
a'pocaso marë'. Sacai' nipirinhuë',
Quisocristo imamiatoco'. Imaramaso
marë' aparisitopirinënquëmahuë', co
tëparinënquëmahuë'. 5 Hui'ninpita

pochin nicatonpoa', Yosë pënëninpoa' chiníquën cancantacaso marë'. Nani nitotopiramahuë', ¿naniantërama' ti? Quiricanën quëran napotërinpoa':

"Yonquiquë' conpa. A'na tahuëri Yosë nohuanton, parisitaran noya noya imacamaso marë'.
A'na tahuëri pi'pian ana'intopirinquënhuë', ama sëtëquësohuë'.
Ama yaa'poquësohuë'. Ahuantacaso' ya'huërin.
6 Nosororinpoa' ni'ton, a'na tahuëri ina nohuanton, ma'sha onporëhua'.
Hui'ninpita pochin nicatonpoa', ana'intërinpoa' noya noya yonquicaso marë'," tënin.
7 Hui'ninpita pochin ni'ninpoa' ni'ton, ahuantacaso' ya'huërin. Ni'co'. Hui'nanpo' no'tëquën pënënë' noya noya yonquicaso marë'. 8 Co Yosë pënëninpoahuë' naporini, co tëhuënchachin hui'ninpita pochin ni'itonpoahuë'. Ya'ipi hui'ninpita yonquirin noya noya cancantacaiso marë'. Co pi'pian tëranta' ana'intohuachinquëmahuë', co Yosë hui'ninpitanquëmahuë'. 9 Tatanpoa' pënënpachinpoara, natërëhua'. Pi'pian ana'intopirinpoahuë', co no'huirëhuahuë'. Noya nicatëhua', natërëhua'. Tata Yosëso nipirinhuë' na'con na'con natëcaso' ya'huërin. Inaso' nininpoa' ni'ton, natëhuatëhua', noya noya nanpiarihua'. 10 Hua'huatarihua', co hua'qui isoro'paquë ya'huëcasohuë' nipirinhuë', tatanpoa' pënëninpoa'. Inaora yonquiaton, pi'pian ana'intërinpoa' natëcaso marë'. Yosëso nipirinhuë', noya noya yonquiatonpoa', no'tëquën catahuarinpoa'. Na'con nosoropirinpoahuë', a'na tahuëri ina nohuanton parisitërëhua' ina pochin cancantacaso marë'. 11 A'na tahuëri Yosë nohuanton, ma'sha onporëhua'. Naporahuaton, a'napita ma'sha onpotërinënpoa'. Naporo chachinso' sëtërëhua'. Parisitacaso' co nohuantopirëhuahuë', noya ahuantohuatëhua', Yosë na'con catahuarinpoa'. Nirótëatëhua', noya nisarëhua'. Inapoatëhua sano cancantarihua'.

Ama Yosë a'poa'huasohuë'

12 Napoaton iyaro'sa', chiníquën cancantahua'. Ama amiatëhuarahuë', chiníquën Yosë imahua'. Ni'co'. Aquë pa'patëra, canotërë', sacai' iratërë'. A'naquëma' ina pochin cancantatoma', co huachi ya'ipi cancanëma quëran Yosë imaramahuë'. Ama huachi canotërëso pochin cancantocosohuë'. 13 Yosë iranën no'tëquën imapatama', co pëshonaramahuë'. Yosë catahuarinquëma' noya noya yonquicamaso marë'. A'napitanta' nicatënquëma', chiníquën cancantapi. Co huachi sonpacha pochin cancantapihuë'.

14 Ama pi'pian tëranta' nino'huicosohuë'. Naporahuaton, noya nico'. Co noya nipatamahuë', co manta' Yosë nohuitaramahuë'. 15 Yosë inaora nohuanton nosoroatonpoa', yacatahuarinpoa'. A'naquëniso nipirinhuë', co yatahuërëtopihuë'. Inahuara yonquipisoáchin imatona', co Yosë yonquicaiso' nohuantopihuë'. Ama inapita pochin cancantocosohuë'. Co Yosëíchin yonquihuatamahuë', oshaquëran nitapicancanarama'. Ina quëran pënanin a'naroáchin së'cotëtërinso pochachin a'napitanta' atapicancanarama'. 16 Ni'cona nisha nisha cancantotama'. Ama monshihuancosohuë'. Noyápiachin cancantoco'. Ama ma'sha yonquiatoma', Yosë naniantocosohuë'. Isao iráca naporinso' yonquico'. Ma'sharáchin yonquiaton, co onpopinchin Yosë yonquirinhuë'.

Tanaton, iin nontërin: “¿Yosë na'con catahuainquënso' nohuantëran ti? Co caso' ina yonquirahuë'. Cosharo' na'con na'con nohuantërahuë,” itërin. 17 Ina piquëran yonquiantapirinhuë'. “Yosë na'con catahuainco,” tantapirinhuë', co huachi Yosëri nohuantërinhuë'. Chiníquën sëtaton na'nëpirinhuë', iráca a'porinso' co huachi nanitërinhuë' anoyatacaso'. Ina yonquiatoma', ni'cona Yosë naniantotama'.

18 Iráca Sinai motopi nicotoanaquë huë'pachinara, cotioro'sa' pa'pi të'huatopi. Inaquë panca pën nënërin. Co ya'caritacaso' ya'huërinhuë'. Tahuëri niponahuë', tashi pochin ninin. Yara yaráchin ninin. Panca ihuan pa'nin. 19-20 Tronpita chiníquën pihuirinso' natanpi. Naporo' Yosëri chiníquën itërin: “Iso motopiquë pënënaranquëma' ni'ton, ama ya'caricosohuë'. Ma'sharo'sa tëranta' inaquë pa'pachina', chimiina'. Na'piquë të'yaratoma', tëpaco',” itërin. Ina natanahuatona': “Sacai' ina nanan natëcaso',” ta'tona', pa'yanpi. “Ama huachi chiníquën nonchincoisohuë',” itopi. 21 Ni'sahuaton, Moisësënta' pa'pi të'huatërin. “Canta' të'huatato, ropa ropátarahuë,” tënin.

22 Canpoaso nipirinhuë', co ina motopi ya'carirëhuahuë'. Quisocristo imapatëhua', nisha motopi ya'carirëhua', Sion itopiso'. Yosë chachin nohuitarihua'. Co ipora quënanpirëhuahuë', nanpiárin. A'na tahuëri ya'huërinquë chachin pantarihua'. Nasha Quirosarinquë ya'huëcontarihua huachi. Notohuaro' anquëniro'sa' inaquë niyontonpi. Noya cancantatona', Yosë chinotapi. 23 Huëntonënquë chachin Yosë nani aya'coninpoa'. Inápaquë nininënpoa' nani ninshitërinpoa' hui'ninpita pochin nicainpoaso marë'. Inatohua' niyontonarihua'. Yosë chachin imarëhua'. Inaso' ya'ipiya hua'anëntaton, co imapisopitahuë' no'tëquën ana'intarin. A'naquën imapisopita nani chiminpachinara, hua'yanënaso' Yosë'pa' ya'huapi huachi. Yosë pochachin cancantopi. Inapitarë'quënpoa chachin niyontonarihua' 24 Quisocristo chachin nohuitarihua'. Inaso' nasha quëran anoyatërinso sha'huitërinpoa' imacaso marë'. Huënainën quëran anoyacancantërinpoa'. Iráca Apiri huënainën pa'nin. Iini tëpahuachina, huënainën pa'nin ni'ton, ana'intacaso' ya'huërin. Quisocristo chimininsoso' nipirinhuë', noya noya. Huënainën pa'nin ni'ton, nanan anoyatërinpoa'.

25 Napoaton Quisocristo nanamën noya natanco'. Ama pi'pian tëranta' a'pocosohuë'. Pënëntërinso nanan sha'huitohuachinara, a'naquën co yanatëtopihuë' ni'ton, a'naroáchin ana'intërin. Quisocristo nanamënso' noya noya ni'ton, ina naniantohuatëhua', aquë aquëtë' ana'intinpoaso' ya'huërin. Inaso' inápa quëran pënëninpoa'. 26 Yosëri pënëntërinso nanan sha'huitohuachina, ina nohuanton, panca ocohua pa'nin. Ina quëran quiricanën quëran sha'huitërinpoa': “A'na tahuëri naquëranchin nontaantahuato, co isoro'paráchin nacontarinhuë'. Inápaquë ya'huërinsopitanta' naco nacóntarin,” tënin. 27 A'na tahuëri mini ya'ipi ma'sha isoro'paquë ya'huërinsopita ta'huantarin. Ma'sha ya'huëmiatërinso' acohuachinaso', ya'huëmiatarin. 28-29 Hua'anëntërinquë chachin aya'coninpoa'. Inápaquë pa'patëhua', co onporonta' ta'huantarihuahuë'. Napoaton: “Yosparinquën Sinioro,” itahua'. Ya'ipi cancanënpoa quëran inasáchin chinotahua'. Noya cancantatëhua', natëahua' noya nicainpoaso marë'. Ipora huanta' Yosëso' no'tëquën ana'intarin ni'ton, të'huatacaso'

ya'huërin. Pënquë ma'sha ahuiquitërëso pochin ya'ipi co noyahuë' nininsopita ana'intarin.

Onporahuatonsona Yosë noya ni'ninpoaso'

13 1Ya'ipi imaramasopita capini noya ninosoroco'. Iyaparima pochin ni'co'. 2Co nohuitapomarahuë', nosoroco'. Huë'pachina, noya nontatoma', o'shitoco', a'caco'. Iráca a'naquën napopiso' yonquico'. Ni'toro'sa' huë'pachinara, "Huëco' ni'quicoi," itërin. Piyapita'ma' topirinhuë', Yosë anquëninën chachin a'carin. Inapochachin canpoanta' ni'toro'sa' noya nontahua'.

3Ama tashinan pëiquë po'mopisopita naniantocosohuë'. Catahuaco'. Canpitanta' tashinan pëiquë ya'huëaramaso pochachin yonquico'. A'naquëonta' imapiso marë' chiníquën aparisitohuachina', noya yonquico'. Canpitanta' inapita ninatanpiso pochin cancantatoma', nosoroco'.

4Quëmapi'sa' sa'apachina', ama a'na sanapi yonqui'inasohuë'. Sanapi'santa' so'yahuachina', ama so'ina' tëhuananpichinasohuë'. Ama manta' monshihuainasohuë'. Monshihuanpatama', Yosë chiníquën ana'intarinquëma'.

5Ama coriquiráchin pa'yatocosohuë'. Co na'con ma'sha ya'huëtopirinquëmahuë', sano cancantoco'. Ama na'con na'con nohuantocosohuë'. Yosë chachin nani sha'huitërinpoa'. "Co onporonta' pataranquëmahuë'. Co naniantaranquëmahuë'," itërinpoa'. 6Napoaton chiníquën cancantatëhua' naporëhua':

> "Yosë catahuarinpoa' ni'ton, co të'huarëhuahuë'.
> ¡Piyapi'sa' ma'sha onpotopirinpoahuënta', co të'huatarihuahuë'!" tënëhua'.

7Ya'nan a'chintërinënquëmasopita yonquico'. Yosë quiricanën noya a'chintërinënquëma'. Chiminaquë huarë' noya nicatona', a'napita catahuapi. Napoaton inapita nonanatoma', noya natëco'.

8Quisocristo co onporonta' nishataponhuë'. Iráca nosororinpoa'. Ipora huanta' catahuarinpoa'. Co onporonta' naniantarinpoahuë'. Inasáchin imahua'. 9A'naquën nisha a'chintohuachinënquëma', ama natancosohuë', nonpintochinënquëma'. No'tëquën yonquico'. Nisha nisha nicacaso' pënënpirinënpoahuë', co ina quëran noya cancantërëhuahuë'. Na'a piyapi'sa' nisha nisha cosharo' a'poaponaraihuë', co noya cancantopihuë'. Quisocristoíchin nanitërin anoyacancantinpoaso'. Inaora nohuanton, nosoroatonpoa', catahuarinpoa' imamiatacaso'.

10-11Quisocristo corosëquë chiminaton, oshanënpoa' inquitërinpoa'. Iráca pënëntërinso imapisopitaso nipirinhuë', co ina natëpihuë' ni'ton, co oshanëna' inquitërinhuë'. Iráca corto hua'ano'sa' piyapi'sa' oshanëna marë' ma'sha tëpapi. Tëpahuachinara, corto hua'an chini chiníquën nanantërinsoari ma'sha tëpapiso' huënainën manin. Masahuaton, Yosë ya'norinso' patoanaquë quëparin oshanëna marë'. Noshinënso nipirinhuë' co ca'pihuë'. Ninano' intonquë quëpapi ahuiquitacaiso marë'. 12Quisocristonta' ninano' aquëcha quëparahuatona', aparisitopi. Inaquë chiminin oshanënpoa' inquitinpoaso marë'. Inaora huënainën quëran anoyacancantërinpoa'. 13Napoaton canpoanta' aparisitohuachinënpoa', ahuantahua'. Iráca pënëntërinso nanan naniantatëhua', Quisocristoíchin imahua'. Ina no'huipiso pochin no'huipirinënpoaonta', ahuantahua'. 14Co isoro'paquë ya'huëmiatarihuahuë'. Yosë ya'huërin'pa' pantacaso'

ninarëhua'. Inatohua' ya'huëmiatarihua'. 15 Napoaton iporaso' co huachi ma'sha tëparihuahuë' Yosë chinotacaso marë'. Nani tahuëri ina chinotatëhua', "Ma noyanquëncha Tata Yosë quëmaso paya. Quisocristoíchin anoyacancantërincoi ni'ton, 'Yosparinquën Sinioro,' itërainquën," itahua'. 16 Noyasáchin niahua'. Nicatahuacaso' ama naniantahuasohuë'. A'napita ma'sha pahuantohuachina', ama apiratocosohuë'. Inapohuatëhua', Yosë noya chinotarëhua' ni'ton, noya ni'sarinpoa'.

17 Ansiano'sa' pënënpachinënquëma', noya natëco'. Noya noya imacamaso marë' Yosëri acorin. A'na tahuëri inapitanta' ya'ipi napopisopita Yosë sha'huitapi. Nani tahuëri pënënarinënquëma'. Noya natëhuatama', noya cancantatona', a'chintarinënquëma'. Co yanatëhuatamahuë', sëtapi. Naporahuaton, canpitanta' co noya noya cancantapomahuë'.

18 Quiya marë' Yosë nontoco'. Noya nisarai, ta'toi, noyápiachin cancantërai. Ya'ipi cancanëhuëi quëran Yosë yanatërai. 19 Ca marë' chiníquën Yosë nontoco' catahuainco a'naroáchin canpitataquë pa'i.

Quisocristo a'pairinpoaso'

20 Yosë catahuainquëma' noya ninicatoma' ya'huëcamaso'. Inasáchin asanocancaninpoa'. Inari chachin iráca Quisocristo ananpitaantarin. Iporaso' ohuicanënpita pochin nicatonpoa', Sinioro Quisoso a'pairinpoa'. Huënainën pa'nin ni'ton, nasha quëran anoyatërinso sha'huitërinpoa' imacaso marë'. Ina anoyatërinsoso' ya'huëmiatarin. Co onporonta' nishataponhuë'. 21 Yosë na'con catahuainquëma' ina nohuantërinso' nicacamaso marë'. Pi'pian tëranta' co noyahuë' yonquihuatama', anoyacancanchinquëma'. Quisocristo catahuahuachinpoa', nani tahuëri nóya nisarëhua'. Ina quëran noya ni'sarinpoa huachi. Ya'ipi piyapi'sa' inasáchin chinochina'. Ama onporonta' ina naniantahuasohuë'. Amen.

22 Nani pi'pian ninshitëranquëma'. Noya cancantatoma' iyaro'sa' natanco', tënahuë. Achinicancainquëma', ta'to ninshitërahuë. 23 Co hua'quiya quëranhuë' nicaponquëma' pa'sarahuë. Iya Timotio nani tashinan pëi quëran ocoipi. Manóton huë'pachin, inaro'co pa'sarai.

24 Ansiano'sanquëma' saludos a'pataranquëma'. Ya'ipi imaramasopitanta' yonquiatënquëma', saludos a'pataranquëma'. Itariaro'santa' saludos a'patarinënquëma'.

25 Inaora nohuanton, Yosë nóya catahuainquëma'. Nani ninshitëranquëma huachi.

Santiaco ninshitërinso'

Nisha nisha parti ya'huëpisopita ninshitërinso'

1 [1]Ca Santiacoco ninshitaranquëma', ni'co'. ¿Noya canpitanta' ya'huarama'? Canta' isëquë noya ya'huarahuë. Tata Yosë hua'anëntërinco ni'ton, Sinioro Quisocristoíchin natërahuë. Ya'ipi cotioro'sanquëma' Quisocristo imaramaso' ninshitaranquëma'. Canpitaso' yanquëërahuatoma', nisha nisha parti ya'huarama'. Ya'ipi Yosë piyapinënpitanquëma' ninamaso' ninshitaranquëma'.

Ma'sha onporëhuaso'

[2]Nisha nisha ma'sha onpoapomarahuë' iyaro'sa', ama sëtocosohuë'. Noya cancantoco'. [3]Yosë tëniarinpoa' cancanënpoa quëran huarë' natëcaso marë'. A'naquën ma'sha onpohuachinara, a'naroáchin Yosë yaa'popi. Canpoaso nipirinhuë' parisitohuatëhua', "Yosë co onporonta' naniantarinpoahuë'," topatëhua', catahuarinpoa' chini chiníquën cancantacaso marë'. [4]Noya cancantatoma', ya'ipi ahuantoco' noya noya imacamaso marë'. Chiníquën cancantohuatama', nóya nisarama'. Oshaquëran noya noya cancantarama'.

[5]"¿Ma'cha ipora niiya?" topatama', Yosë nontoco' noya anitochinquëma'. Onpopionta' Yosë nontacaso' ya'huërin. Co nosororinpoaso' apiratërinpoahuë'. Inaora nohuanton, catahuarinpoa'. Nontërëhuaso marë' co no'huirinpoahuë'. Catahuarinpoa' no'tëquën yonquicaso marë'. [6]"Yosë noya catahuarinco. Natëmiatarahuë," ta'tëhua', Yosë nontahua'. Ama nisha nisha yonquia'ahuasohuë'. "Co catahuarincohuë' nimara," ama tahuasohuë'. Ni'co'. Co'sacai' co sanoirinhuë'. Pancaiquë ihuaitohuachina, niquëran niquëran niohuërërin. A'naquën piyapi'sa' ina pochin yonquionpi. Nisha nisha yonquipi. [7]Nisha nisha yonquiatoma', nontohuatama', co Yosë a'paniarinquëmahuë', co catahuarinquëmahuë'. [8]Co ya'ipi cancanëma quëran huarë' imapatamahuë', co no'tëquën yonquiaramahuë'. Cato' cancan pochin ya'huëtohuachinquëma', nisha nisha yonquiarama'.

[9]Co na'con coriqui iyaro'sa' ya'huëtopirinquëmahuë', Yosë nóya ni'ninquëma'. Huëntonënquë chachin aya'coninquëma'. Ina marë' nóya cancantoco'. [10]A'naquëmaso nipirinhuë' na'a coriqui, ma'sha, inapita ya'huëtërinquëma'. Ina niponahuë' Quisocristo imarama' ni'ton, co ma'sharáchin yonquicamaso' ya'huërinhuë'. A'na tahuëri chiminarihua'. Ya'ipi ma'sha papotërinsonta' ta'huantapona'. Quisocristo na'con yonquiatoma', noya cancantoco'. [11]Ni'co'. Pi'i chiníquën picatohuachina, papotërinso' a'naroáchin ahuirin. Yanconëonta' anotohuachina, co huachi noyápiachin nininhuë'. Ahuirin huachi. Inapochachin ma'huano'santa' a'na tahuëri chiminapi anta'. Sacatápirinahuë', chiminapona'. Nani ma'sha ya'huëtopirinahuë', patapi.

Anishacancaninpoaso'

[12]Ya'ipinpoa' ma'sha onporëhua'. Caniorëhua', parisitërëhua', naporëhua'. Noya ahuantohuatëhua', nóya cancantarihua'. "Parisitaponaraihuë',

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

nóya imasarinaco," ta'ton, Yosë noya ni'sarinpoa'. Ina marë' inápaquë noya acanararinpoa'. Nanpimiatarihua'. "Tëhuënchachin nosorohuatamaco, ananpitaantaranquëma'," itërinpoa'. Sha'huitërinpoa' ni'ton, co onporonta' nonpintarinpoahuë'. 13 A'naquënso nipirinhuë' ma'sha onpohuachinara, a'naroáchin co noyahuë' yonquipi. "Yosë nohuanton, co noyahuë' ninahuë. Napoaton co ana'intincoso' ya'huërinhuë'," toconpi. Ama ina pochin yonquicosohuë'. Yosëso' noyasáchin yonquirin. Co pi'pisha tëranta' oshahuaninhuë'. Co onporonta' aoshahuaninpoahuë'. 14 Canpoara nohuanton, co noyahuë' cancantatëhua', co noyahuë' yonquirëhua'. Inachin inachin yonquihuatëhua', chinii' quëparinposo pochin co noyahuë' nicacaso' yonquirëhua'. 15 Ipora huanta' pi'pian co noyahuë' yonquirëhua'. Co a'naroáchin naniantohuatëhuahuë', co noyahuë' nisarëhua'. Naporahuatëhua', oshahuanarëhua'. Oshahuanpatëhua', chiminpatëhua' parisitomiatarëhua'. Ni'co'. Sanapi hua'huanpachina, oshaquëran oshaquëran hua'huin nanihuachina, huairin. Inapochachin co noyahuë' yonquihuatëhua', oshaquëran oshaquëran co noyahuë' nisarëhua'. Ina marë' oshahuanarëhua'.

16 Nosororanquëma' iyaro'sa'. Ama canpitaora yonquinëma quëran ninonpintocosohuë'. No'tëquën yonquico'. 17 Yosëso' noyasáchin yonquirinpoa'. Noya noya cancantacaso marë' catahuarinpoa'. Inasáchin noya a'pintërinpoa' no'tëquën yonquicaso marë'. Pi'i, yoqui, tayora, inapita inari acopirinhuë', co ya'ipi tahuëri noya a'pininhuë'. A'na tashinta' co manta' a'pininhuë'. Yosëso nipirinhuë' co ina pochin nininhuë'. Nani tahuëriya nosoroatonpoa', catahuarinpoa'. 18 Inaora nohuanton, anasitaantatonpoa pochin nasha cancan quëtërinpoa'. Inaso' no'tëquën nonin. Nanamën natëhuatëhua', huëntonënquë aya'coaninpoa'. Hui'ninpita pochachin ni'ninpoa'. Canpoa'ton anoyacancantërinpoa'. Ina quëran oshaquëran na'aya'pi anoyacancantarin.

Cancanënpoa quëran huarë' natëcaso' ya'huërin

19 Napoaton iyaro'sa', ama topinan nonacamasoáchin yonquicosohuë'. Yosë nanamën na'con na'con natanco'. Naporahuaton, ama yano'huitocosohuë'. 20 No'huitohuatëhua', co nanitarihuahuë' noya nicacaso'. Ina marë' co Yosë noya ni'sarinpoahuë'. 21 Napoaton ya'ipi co noyahuë' yonquiramasopita naniantoco'. Ama huachi oshahuancosohuë'. Yosë nanamën nani a'chintërinënquëma'. "Caora Sinioro co nanitërahuë' noya nica'huaso'. Catahuaco," ta'toma', nanamën yonquiráco'. Ina yonquihuatama', nicha'ësarinquëma'.

22 No'tëquën yonquico'. Yosë nanamën a'chintohuachinënquëma', ama topinan quëran natancosohuë'. Ya'ipi cancanëma quëran huarë' natëco'. 23-24 Ni'co'. A'na piyapi isihuicoquë ya'pirin ni'pirinhuë'. Në'huërayatërinso' nicaponahuë', a'naroáchin naniantërin. Co niamirayarinhuë'. Canpitanta' Yosë nanamën topinan natanpatama', co natëhuatamahuë', ina piyapi naporinso pochin nicapoma'. 25 Nipirinhuë', natëhuatama', noya nisarama'. Nasha nananso' nóya. Canpitaora nohuanton, ina natëhuatama', co sopai camaiarinquëmahuë'. Nani tahuëri Yosë nanamën yonquico'. Natanpatama', ama naniantocosohuë'. Noya natëhuatama', Yosë catahuarinquëma' noya nicacamaso marë'.

26 "Canta' noya Yosë imarahuë," topi a'naquën. Nipirinhuë', nisha nisha nonin. Co noyahuë' nonpachina, topinan

quëran nonsarin, inaora ninonpintarin. Co tëhuënchachin imarinhuë'. 27 Tëhuënchachin Yosë chinotohuatëhua', piyapi'sa' nosoroarëhua'. Sa'ahuaro'sa', quëyorono'sa', inapita catahuarëhua'. Ma'sha pahuantohuachina', quëtacaso' ya'huërin. A'naquën piyapi'sa' co noyahuë' cancantatona', co Yosë imapihuë'. Ama inapita nonanhuansohuë'. Noyápiachin cancantohuatëhua', noya imasarëhua'. Inapohuatëhua', Yosë noya ni'sarinpoa'.

Ya'ipi piyapi'sa' nosoroa'hua'

2 1 Quisocristo hua'anëntërinpoa'. Inasáchin noya noya ninin. Ina imarama' ni'ton, ama iyaro'sa' a'napita nocancosohuë'. Ya'ipi piyapi'sa' napopináchin nosoroco'. 2-3 Yosë chinotacaso marë' niyontonpatamara, ma'huanso' huë'pachina, pa'yatërama'. Noyápiachin a'morin. Na'a po'moitëra oro quëran nininso' po'morin. Ina nicatoma': "Huëquë' iyasha," itatoma', noyaquë chachin ahuënsërama'. A'naquënso nipirinhuë', co onpopinchin noyahuë' a'mosahuaton huë'pachina, co onpopinchin noya ni'namahuë': "Inaquë huaniquë'. Nohuantohuatan, no'paquë tëranta' huënsëquë'," itërama'. 4 ¿Co'ta ina pochin nipatama', co napopianachin nosororamahuë'? Cancanënpoa quëran huarë' Yosë ni'sarinpoa' nipirinhuë', co ina pochin yonquiramahuë'. Co noyahuë' yonquirama'.

5 Ni'co' iyaro'sa'. Na'aquënpoa' co na'con coriqui ya'huëtopirinpoahuë', Yosë huayoninpoa' imacaso marë'. Yosë nohuitohuatëhua', nóya cancantarihua'. Huëntonënquë chachin aya'coninpoa' ni'ton, Yosë'pa' noya noya ya'huëcontarihua'. Nani sha'huitërinpoa'. "Nosorohuatamaco, inápaquë quëpantaranquëma'," itërinpoa'. 6 Canpitaso nipirinhuë', sa'ahua nininsopita co onpopinchin nosororamahuë'. Ma'huano'saso' nonpintatënënquëma', ihuarinënquëma'. Aparisitërinënquëma'. Coisëquë sha'huirapirinënquëma'. ¿Ina nipirinhuë' pa'yatarama' ti? 7 Quisocristoso' nóya niponahuë', tëhuapi: "Co noyahuë' inaso'," toconpi. Imarëhua' ni'ton, Quisocristo piyapinënpitanpoa' canpoaso'. Napoaton ama ma'huano'sa' na'con na'con pa'yatocosohuë'.

8 Yosë quiricanën quëran noya noya pënëninpoa'. "Quëmaora ninosororanso pochachin a'napitanta' nosoroco'," itërinpoa'. Ya'ipi piyapi'sa' nosorohuatama', noya nisarama'. 9 Nipirinhuë', a'naso' nocanpatama', co noyahuë' nisarama'. Co Yosë natëramahuë' ni'ton, oshahuanarama'. 10 Yosë chachin pënëninpoa'. "Noya natërai," topiramahuë', pi'pian tëranta' co natëhuatamahuë', oshahuanarama'. Ana'intinquëmaso' ya'huërin. 11 "Sa'ahuanpatama', ama a'na sanapi monshitocosohuë'," tënin Yosë. Naporahuaton, "Ama piyapi tëpacosohuë'," tënin anta'. Co monshihuanaponahuë', piyapi tëpahuatan, oshahuanaran. Co Yosë natëaranhuë'. 12 Quisocristo imapatëhua', nasha nanan sha'huitërinpoa'. Nicha'ërinpoa' ni'ton, nanitërëhua' nóya nicacaso'. Ina nanan chachin yonquiaton, a'na tahuëri Yosë coisë pochin nontarinpoa'. Ni'ton, piyapi nosoroatoma', noya nico', noya nontoco'. 13 Co piyapi'sa' nosorohuatamahuë', ayaro' tahuëri Yosënta' co nosoroarinquëmahuë'. Napoaton "Yosë na'con nosororinpoa'," ta'tëhua', a'napita nosoroa'hua'. Ina quëran ayaro' tahuëri co ana'intarinpoahuë'.

Noya nicacaso' ya'huërin

14 "Canta' Yosë imarahuë," tapomarahuë', co noyahuë' nipatama', topinan quëran nonsarama'. Ina pochin cancantohuatama', co cha'ësaramahuë'. 15 Ni'co'. A'na quëmapihuë' nipon,

sanapihuë nipon Quisocristo imana'pi, capa capacaso', capa a'mocaso' nipachina, catahuacaso' ya'huërin. 16 Co catahuarihuarahuë': "Noya ya'huëquë'. Ama sëhuënquësohuë'. Ama tana natanquësohuë'," itapomarahuë', co a'mocaiso', cosharo', inapita quëtohuatëhuahuë', ¡topinan quëran napotarihua'! 17 Inapochachin "Canta' Yosë natërahuë," tapomarahuë', co piyapi'sa' catahuahuatamahuë', topinan quëran nonsarama'. Co tëhuënchachin imaramahuë'.

18 A'naquëma' tapoma' nimara: "Quëmaso' 'Yosë imarahuë,' ta'ton, chinotëran. Caso nipirinhuë' noya ninahuë. Quëmaso' Yosë chinotaponahuë', co noya nipatanhuë', topinan quëran nonsaran. Caso nipirinhuë', noya ninahuëso marë' natërahuëso' ya'noarin," tapoma'. 19 "A'naíchin Yosë ya'huërin," ¿tënan ti? No'tëquën nonan. "Yosë ya'huarin mini," topi sopairo'santa'. Ina nitotopi ni'ton, të'huatatona', ropa ropatapi. Napoaponaraihuë', co Yosë imapihuë'. Co napopiso marë' Yosë'pa' pa'sapihuë'. 20 ¡Co'chi no'tëquën yonquiranhuë paya! Co noya nipatanhuë', "Canta' imarahuë," topiranhuë', topinan quëran nonsaran. 21 Tata Apraan yonquiquë'. Yosëri nontohuachina, "Ama hui'nan apiratocosohuë'," itohuachina, Isaco quëparin. Hui'nin niponahuë', co apiratërinhuë'. Yosë chinotacaso marë' yatëpapirinhuë', Yosëriso' nicha'ërin. ¡Natërinso marë' Yosëri noya ni'nin! 22 "Yosë no'tëquën nontërinco," ta'ton, Apraani natërin. Natëton, noya noya imarin. Co topinan quëran chinotërinhuë'. Ya'ipi cancanën quëran huarë' natëton, noya imarin. 23 Yosë quiricanënquë ninshitërin: " 'Yosë no'tëquën nontërinco,' tëninso marë' Yosëri noya ni'nin," tënin. "Inaso' Yosërë' nipayarin," tënin anta'. No'tëquën naporin.

24 Co topinan quëran nonacaso' ya'huërinhuë', tënahuë. Yosë natëtëhua', noya nipatëhua', noya imarëhua'. Ina marë' Yosë noya ni'sarinpoa'. 25 Inapochachin Nacapanta' oshahuana'pi niponahuë', Yosë yonquiaton, noya ninin. Cosoi a'parinsopita huë'pachinara, noya a'pairin ama inimicoro'sari tëpacaiso marëhuë'. Ina quëran po'oana quëran catahuarin cha'ëcaso'. Ina marë' Yosëri noya ni'nin. 26 Hua'yanënpo' capa nipachina, co nanpirëhuë'. Inapochachin topinan quëran nonpatëhua', co noya cancantohuatëhuahuë', co Yosë natërëhuahuë'. Chimipi pochin cancantatëhua', co tëhuënchachin imarëhuahuë'.

Nanamënpoa' nininso'

3 1 Ama iyaro'sa' na'anquëma' cortoquë pënëntocosohuë'. Piyapi'sa' pënënpirëhuahuë' co canpoa tëranta' noya nipatëhuahuë', aquëtë chachin Yosë ana'intarinpoa'. 2 Ya'ipinpoa' co noyahuë' nicatëhua', oshahuanëhua'. Noyasáchin nonacasoso' saca sacai'. Noyasáchin nonëhua' naporini, Yosë pochachin cancanchitërihuahuë'. Co huachi aquëtë' tëhuë'itërihuahuë'. 3 Cahuario pa'patëra, pi'pian hua'nayon acatëntërë' no'tëquën pacacaso marë'. Ina quëran motën no'tëquën otëërarë'.

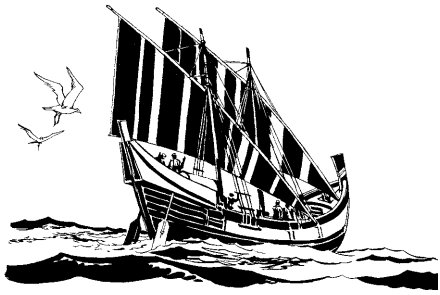

4Nanchanta' panca masho nipirinhuë', quëmapiri otëërin. No'soratënën hua'huishin niponahuë', noya otëërarin. Panca ihuani mapirionta', noya otëërarin. Insëquësona yaquëpahuachina, noya quëparin. 5Inapochachin nanamënpoa' pi'pira'huaya niponahuë', nonpatëhua', na'con nocanëhua'. Noya nonpatëhua', piyapi'sa' achinicancanarihua'. Nipirinhuë', co noyahuë' nonpatëhuara, anishacancantarihua'. Ni'co'. Pën pi'pira'huaya niponahuë', matohuachina, panca imin a'naroáchin huiquitërin. 6Nanamënpoaso' pën pochin ninin. Pa'pi co noyahuë' ninin. Ina marë' oshahuanëhua'. Sopai chachin camairinpoa' co noyahuë' nonacaso'. Nanamënpoa quëran nipinorëhua', nino'huirëhua'. Ma'tëhua' ma'tëhua' nonëhua'. Co noyahuë' nonpatëhuara, nitapicancanarëhua'.

7Nisha nisha ma'sharo'sa' tananquë ya'huërinsopita pë'tahuarë'. Pë'tahuahuatëra, co huachi maninpohuë'. Anpiantëhuano'sa', i'quë ya'huërinsopita, inapita pë'tahuarë'. Pëhuara, mayo, inapita pochin nininsonta' mapatëra, pë'tahuarë'. 8Nipirinhuë', co insonta' inaora nanitërinhuë' noya nonacaso'. A'naroáchin co noyahuë' nonëhua'. Co noyahuë' nonpatëhua', ya'huan tomainën pochin nonëhua'. A'naroáchin yanquëëtërinso pochin na'a piyapi'sa' atapicancanarihua'. 9Nanamënpoa quëran Yosë chinotërëhua'. "Tata Yosë hua'anëntërinpoaso' nóya," tënëhua'. Ina nanamënpoa quëran chachin piyapi'sa' pinorëhua'. Ya'ipinpoa' Yosë chachin nininpoa'. Ina pochin cancantacaso marë' acopirinpoahuë', nipinorëhua'. 10Yosë noya nontapomarahuë', piyapi pinopatama', co noyahuë' cancantarama'. Co iyaro'sa' nisha nisha nonacaso' ya'huërinhuë'. 11-12Ni'co'. Quëpa papotohuachina, quëpa nitërin. Co nisha nitërinhuë'. Misëra papotohuachina, misëra nitërin. Co quëpa nitërinhuë'. A'na huinan ya'huëhuachina, noyai', ca'cai', co cato chachin pipirinhuë'. Noyápiachin nipachina, co onporonta' ca'caquën pipirinhuë'. Inapochachin iyaro'sa', co nisha nisha nonacaso' ya'huërinhuë'. Noyasáchin nonco'.

Yosë noya ayonquirinpoaso'

13¡Tëhuënchachin noya yonquihuatama', noya nisarama'! Napoaton noya nico' a'napitanta' noya yonquiramaso' nitochina'. "Co canpoara noya nitotërëhuahuë'. Yosëíchin catahuarinpoa' noya yonquicaso'," ta'toma', noya nico'. 14A'naquënso nipirinhuë' a'napita apiratatona', nocanpi. Inahuara nohuantopisoráchin yonquiatona' no'huitápi. Ina pochin cancantohuatama': "Caso' noyaco," ama tocosohuë'. Co no'tëquën yonquiramahuë'. Nonpiánama'. 15Co Yosë nohuanton ina pochin cancantërëhuahuë'. Piyapi'sa' inahuara ina pochin yonquipi. Ninocanatona', niapiratopi. Inachin yonquipi. Sopai nohuanton, ina pochin yonquipi. 16Niapiratohuatëhuara, yanino'huirëhua'. Co a'napita nohuantopiso' yonquihuatëhuahuë', nisha nisha cancantarihua'. Inapohuatëhua', pa'pi co noyahuë' nisarëhua'. 17Yosëso nipirinhuë', no'tëquën ayonquirinpoa'.

Ina catahuahuachinpoa', noyápiachin cancantarihua'. Co manta' no'huitarihuahuë'. Sanoanan quëran nontarihua'. A'napita pënënpachinpoa', noya natanarihua'. Piyapi'sa' nosoroarihua'. Naporahuaton noyasáchin nisarëhua'. Co nisha nisha yonquiarihuahuë'. Co nonpintarihuahuë'. Yosëíchin catahuarinpoa' ina pochin cancantacaso'. 18 Yosë yonquihuatëhua', sano cancantatëhua', nanan anoyatarihua'. Napoaton, noya nini'tëhua' ya'huarihua'. Noya nipatëhua', a'napitanta' nicatonpoa', noya nisapi.

Ma'sharáchin yonquipisopita

4 1 ¿Onpoatomata' nino'huitoma', yaniahuërama'? tënahuë, yonquiato. Canpitaora cancanëma quëran nisha nisha ma'sha nohuantërama' ni'ton, co noyahuë' cancantërama'. Nipa'yatacasoáchin yonquirama'. Napoaton nino'huirama'. 2 Nani ma'sha nohuantopiramahuë', co ya'huëtërinquëmahuë' ni'ton, yatëpatopiso pochin cancantërama'. A'na piyapi ma'shanënpitanta' nohuantaparama'. Co ya'huëtohuachinquëmarahuë', nino'huirama', yaniahuërama'. Co Yosë nontëramahuë' ni'ton, noya nininsopita co ya'huëtërinquëmahuë'. 3 A'naquëma' Yosë nontohuatamara, ma'sha nipiramahuë', co quëtërinquëmahuë'. Canpitaora nipa'yatacamaso marë' ma'sha nohuantërama' ni'ton, co quëtërinquëmahuë'. 4 Canpitaso' co huachi Yosëíchin yonquiramahuë'. Yosë yonquipiramahuë', nani ma'sha na'con na'con nohuantatoma', yamonshihuaninso pochin cancantërama'. Capa cancantacasoáchin pa'yatërama'. Ma'sharáchin yonquiatoma', Yosë inimiconën pochin cancantërama'. 5 Yosë quiricanën quëran sha'huitërinpoa'. "Ispirito Santo aya'coancantërinpoa'. Ya'coancantohuachinpoa', apirarinpoa' Yosëíchin pa'yatacaso marë'," tënin. Co topinan quëran naporinhuë'. 6 Sacai' Yosëíchin yonquicaso nipirinhuë', inari chachin inaora nohuanton catahuarinpoa' ina pochin cancantacaso'. "Caora noya ninahuë," topatëhua', co Yosë noya ni'sarinpoahuë'. Nipirinhuë', "Co caora nanitërahuë' noya nica'huaso'. Catahuaco Sinioro," topatëhua', Yosë catahuarinpoa'. Nosoroatonpoa', catahuarinpoa', tënin Yosë quiricanënquë.

7 Napoaton Yosëíchin natëco'. Ama pi'pian tëranta' sopai nohuantocosohuë'. Chiníquën cancantoco'. Yosë nontatoma', sopai a'paco' pa'in. Co ina natëhuatamahuë', patarinquëma'. 8 Nani tahuëri Yosë yonquihuatama', inanta' yonquiarinquëma', na'con catahuarinquëma'. Ya'ipi co noyahuë' yonquiramasopita naniantatoma', noya nico'. Ama huachi nisha nisha yonquicosohuë'. Noyápiachin cancantoco'. 9 Oshanëma' yonquiatoma', sëtoco'. Ina yonquiatoma', ama huachi capa cancantamasoachin yonquicosohuë'. Ama narinamasoachin yonquicosohuë'. Ya'ipi cancanëma quëran oshanëma marë' sëtatoma', na'nëco'. 10 Ya'ipinquëma', a'naya a'nayanquëma', Yosë chachin ni'sárinquëma'. "Caora Sinioro co nanitërahuë' noya nica'huaso'. Catahuaco," topatama', anoyacancantarinquëma'. Ina pochin cancantohuatëhua', noya noya acoarinpoa'.

Pinotona'piro'sa' ana'intacaso' ya'huërinso'

11 Ama iyaro'sa' nipinocosohuë'. Ama coisë pochin cancantatoma', a'napita no'huicosohuë'. Pi'pisha tëranta' nanan ya'huëhuachin, ama apancatahuatoma', nisha'huirapicosohuë'. Quisocristo

imarama' ni'ton, iyaparin pochachin ninosorocaso' ya'huërin. Pinopatama', co nosoroaramahuë'. Yosë pënënpirinpoahuë'. "Ya'ipi piyapi'sa' nosoroco'," itopirinpoahuë', "Co nosorocaso' ya'huërinhuë'," ta'toma', pinorama'. Canpitaora yonquinëma quëran pinotatoma', co Yosë natëramahuë'. 12Yosëíchin coisë pochin nicaton, no'tëquën sha'huitarinpoa'. Inasáchin ana'intarinpoa'. Noya cancantohuatëhua', nicha'ësarinpoa'. Co'so' natëhuatëhuahuë', parisitopiquë a'pararinpoa'. Canpoa capiniso nipirinhuë', co nisha'huirapicaso ya'huërinhuë'.

A'nanaya chiminacaso' ya'huërinso'

13Natanco iyaro'sa'. A'naquëma' co Yosë yonquiatomahuë', nisha nisha yonquiconama'. "Iporahuë nipon, tashirayahuë nipon, sacatapoi a'na ninanoquë pa'sarai. Inaquë a'na pi'ipi pochin sacatohuatoi, na'con canaarai," topiramahuë'. 14Co tashiraya tëranta' nanitaramahuë' ninocamaso'. Ma'sona onpocamaso' co nitotëramahuë'. Co canpitaora nohuanton nanpiramahuë'. Chitoro' a'naroáchin sacorinso pochachin a'nanaya a'naquën chiminin. 15"Yosë nohuantohuachin nanpihuatoi, ma'sha nisarai," ta'caso nipirinhuë'. 16"Quiyaora nohuanton, nani ma'sha nisarai," toconama'. Co Yosë yonquihuatamahuë', co noyahuë' cancantarama'. 17Yosë yonquicamaso' nitotapomarahuë', co yonquihuatamahuë', oshahuanarama'. Ma'sona tëranta' noya nicacaso' nitotapomarahuë', co ina nipatamahuë', ina marënta' oshahuanarama'.

Ma'huano'sa' pënëninso'

5 1Ma'huano'santa' co Yosë natëpisopitahuë' pënëin. A'na tahuëri canpitaso' chiníquën parisitarama'. Ina yonquiatoma', sëtoco', na'nëco'. 2Ya'ipi ma'sha canaramaso' chanatarin. A'moramasopitanta', no'soni pë'yararin. 3Coriquinëmanta' topinan quëran canarama'. Hua'na chi'chirotërinso pochin napoonin nisarin. Co canamiataramahuë'. Canpitaora marëáchin coriqui yontonama' ni'ton, Yosë chiníquën ana'intarinquëma'. Pënquë parisitarama'. Na'a coriqui canapomarahuë', nani ayaro' tahuëri ya'caritëriarin. 4Piyapinëmapita nonpintërama'. Iminëmaquë asacatopiramahuë', co no'tëquën pahuërëtëramahuë'. Inapitaso' Yosëquë sha'huirapirinënquëma'. Shanëmapita nitërinso' mapirinahuë', co pahuërëtëramahuë'. Inapohuatama', Yosë nitotarin. Inaso' chini chiníquën nanantërin ni'ton, no'tëquën i'huërëtarinquëma'. 5Isoro'paquë nóya ya'huërama'. Nani ma'sha ya'huëtërinquëma'. Capa cancantacasoáchin yonquirama'. Nani ma'sha ya'huëtopirinquëmahuë', Yosë ana'intarinquëma'. Ohuacaro'sa' tëpacaso pochin nipon. Yatëparinso' co nitotatonahuë', coshatápirinahuë', tahuëri nanihuachina, a'nanaya hua'anëni huëcapairahuaton, tëparin. Inapochachin canpitaso' noya ya'huápiramahuë', a'nanaya ayaro' tahuëri naniarin. 6Pa'pi co noyahuë' cancantatoma', noya piyapi'sa' nonpinapirama'. Chiníquën aparisitopiramahuë', inapitaso' co nanitopihuë' i'huërëtinënquëmaso'. Napoaton, Yosë chiníquën ana'intarinquëma'.

Quisocristo noya ninacaso' ya'huërinso'

7Napoaton iyaro'sa' aparisitohuachinënquëma', noya ahuantoco'. A'na tahuëri Sinioro o'mantararin. Naporo' ya'ipiya no'tëquën ana'intarin. Ni'co'. Sha'tohuatëra, co a'naroáchin manëhuë'.

O'nanpachina, oshaquëran papotarin. O'naantahuachina, cayarin. “Oshaquëran cayahuachin, mapatëhua' ca'sarëhua',” ta'ton hua'anëni ninararin. 8 Inapochachin canpitanta' noya cancantatoma', Sinioro o'mantacaso' tahuëri ninaco'. Nani ya'caritëriarin. Napoaton ama sëtocosohuë'. Chiníquën cancantoco'. 9 Ama pi'pian tëranta' iyaro'sa' nino'huicosohuë', Yosë ana'intochinquëma'. Ni'sárinpoa'. Co hua'quiya quëranhuë' o'mararin ana'intinpoaso marë'. 10 Ni'co' iyaro'sa'. Iráca pënëntona'piro'sa' Sinioro nanamën a'chinpirinahuë'. Pënëntohuachinara, a'naquëni no'huitona', aparisitopi. Parisitaponaraihuë', ahuantopi. Co no'huipihuë'. 11 Noya ahuantopi ni'ton, Yosëri nóya ni'nin, tënëhua'. Coponta' pa'pi parisitërin, nitotërama'. Na'con parisitaponahuë', chiníquën cancantaton, ahuantërin. Ma'sha onpoaponahuë', Yosëri catahuarin noya noya pipicaso'. Ina nohuanton, napoin quëran noya noya yonquirin. Yosë nosoroatonpoa' na'con catahuarinpoa', tënahuë. Napoaton chiníquën cancantatoma', ahuantoco'.

12 Na'con iyaro'sa' yonquico' no'tëquënáchin nonacamaso': “Pa'sarahuë,” topatama', paco'. “Co pa'sarahuë',” topatama', ama pacosohuë'. Nani tahuëri no'tëquënáchin nontohuatama', co “Yoscoarë',” ta'caso' ya'huërinhuë'. Co'ni ma'sha tëranta' isoro'paquë ya'huërinso' a'pitatëhua' nonpinacaso' ya'huërinhuë'. Napoaton nani tahuëri no'tëquën nonco', Yosë ana'intochinquëma'.

13 A'naquëma' ma'sha onpohuatama', Yosë nontoco' catahuainquëma'. Noya cancantohuatama', Yosë cantanën cantatoma': “Yosparinquën Sinioro,” itoco'. 14 A'naquëma' caniohuatama', ansiano'sa' amatoco' Yosë nonchina'. “Quisocristo catahuainquën,” ta'tona', pi'pian tomaquë pashichinquëma'. Ina quëran Yosë nonchina' anoyatacaso marë'. 15 Ya'ipi cancanëma quëran huarë' natëcaso' ya'huërin. “Ya'ipi Sinioro nanitaparan,” topachina', anoyatarin. Oshahuanpachina', inanta' inquitarin. 16 Napoaton ma'sona tëranta' co noyahuë' nipatëhua', imarëhuasopita capini nisha'huitahua'. “Ina marë' caso' oshahuanahuë,” nitahua'. Itohuaran capini Yosë nontahua' anoyachinpoa'. Ya'ipi co noyahuë' yonquirëhuasopita nanian-tohuatëhua', chiníquën ina nontohuatëhua', na'con catahuarinpoa'. 17 Ni'co'. Iniasë canpoa pochachin niponahuë', chiníquën Yosë nontohuachina, natanin. “Na'a piyapi'sa' Sinioro co imarinën-quënhuë'. Quëma nohuanton, ama o'nainsohuë',” itohuachina, cara pi'ipi na'con co pi'pisha tëranta' o'naninhuë'. 18 Ina quëran Yosë nontantahuachina: “Quëma nohuanton o'naanta'in,” itohuachina, o'naantarin. Sharo'sa' papotantarin. Napoaton canpoanta' noyápiachin cancantatëhua', chiníquën Yosë nontahua'.

19 Noya iyaro'sa' nipënënco'. A'naso' no'tën nanan nitotaponahuë', nisha cancantohuachina, a'naya a'nayanquëma' pënënco' no'tëquën yonquianta'in. 20 Natëhuachinquëma', chiminpachina co parisitomiatapihuë'. Ya'ipi oshanëna' Yosëri inquitarin. Pënënama' ni'ton, noyápiachin cancantantapi huachi. Ina yonquiatoma', nipënënco'. Nani huachi.

Santiaco

Pitrori Yosë piyapinënpita ninshitërinso'

Nisha nisha parti ya'huëpisopita ninshitërinso'

1 [1]Ca Pitroco ninshitaranquëma', ni'co'. ¿Noya canpitanta' ya'huarama'? Noya canta' isëquë ya'huarahuë. Quisocristo a'parinco nanamën a'china'huaso marë'. Canpitaso' aparisitatënënquëma', ayanquërinënquëma' ni'ton, nisha nisha parti ya'huëarama'. Pontoquë, Carasiaquë, Capatosiaquë, Asiaquë, Pitiniaquë, inaquëpita ya'huëramaso' nanan a'pataranquëma'. Tëhuënchachin co isoro'paquë ya'huëmiatarihuahuë'. Yosë nohuanton, Quisocristo imarëhua' ni'ton, Yosë'pa' ya'huëmiatarihua'. Isëquëso' topinan yacapatatëhua pochin ninëhua'. [2]Iráca quëra huarë' Tata Yosë nohuitërinquëma'. Nosoroatënquëma', huayoninquëma' huëntonënquë ya'conacamaso marë'. Ispirito Santo anoyacancantërinquëma' natëcamaso marë'. Quisocristo corosëquë chiminin oshanëma' inquitiinquëmaso marë'. Yosë nontërama' ni'ton, oshanëma' inquitërinquëma'. Yosë inaora nohuanton, noya catahuainquëma'. Asanocancainquëma'.

Yosë'pa' ya'huëcaso' ninarëhuaso'

[3]Ma noyacha Tata Yosëso paya. Quisocristo pa'pin inaso'. Na'con nosoroatonpoa', nasitantarëso pochin nasha cancan quëtërinpoa' ina nohuitacaso marë'. Quisocristo hua'anëntërinpoa'. "Chiminaponahuë', nanpiantarin ni'ton, canpoanta' nanpiantarihua'," ta'tëhua', noya ninarëhua'. Natëtomiatërëhua'. [4]Yosë'pa' nani tapatërinpoa' noya noya ya'huëcontacaso marë'. Inatohua' co manta' ta'huantarihuahuë'. Co manta' nitapiarinhuë'. Inaquëso' co yanco pochin ahuirinhuë'. Noya noya nisarin. Canpoa marë' Yosëri acorin. Inari chachin ni'sarin. [5]Tata Yosë ya'ipiya nanitaparin. "Yosë co quënanpirëhuahuë', catahuarinpoa'," topatëhua', noya a'paiarinpoa'. Ma'sha onpohuatëhua', catahuarinpoa' ahuantacaso'. Ayaro' tahuëri nóya nicha'ësarinpoa'. Nani yonquirin o'mantacaso'. A'na tahuëri ni'sarëhua'. O'mantaquë huarë' a'paiarinpoa'.

[6]Ina yonquiatoma', capa cancantarama'. A'na tahuëri Yosë nohuanton, pi'pian ma'sha onporama'. Ipora chachin ma'sha onpotopirinënquëmahuë', co hua'qui' parisitaramahuë'. Parisitapomarahuë', o'mantacaso' tahuëri yonquiatoma', noya cancantoco'. [7]Ma'sha onpohuatëhua', Yosë catahuararinpoa' ya'ipi cancanënpoa quëran imacaso marë'. Oro tapacaiso marë' a'irotopiso pochin nitarinpoa'. Oro inapotohuachinara, noyápiachin pipirin. Ya'ipi në'huë huiquitahuaton, orosachin ninin. Inapochachin iporaso' Yosë nohuanton, pënquë ahuiquitërëso pochin ma'sha onpotërinpoa' noya

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

noya acoinpoaso marë'. Oro pa'ton niponahuë', co ya'huëmiatërinhuë'. Canpoaso nipirinhuë', Yosë natëhuatëhua', nanpimiatarihua'. Napoaton na'con yonquia'ahua' cancanënpoa quëran huarë' natëcaso'. Ina Yosë nohuantërinso'. Natëmiatohuatëhua', Yosë noya noya ni'sarinpoa'. Quisocristo o'mantahuachin, noya noya acorarinpoa'. Ina pochin ya'noarihua'.

8 Quisocristo co onporonta' quënanapomarahuë', nosororama'. Ipora huanta' co nicapomarahuë', "Co nonpintarincohuë'. Catahuarinco," ta'toma', ina natërama'. Cancanëma quëran ina nohuitatoma', nóya cancantërama'. Ina yonquiatoma', capa cancantërama'. 9 Imarama' ni'ton, anoyacancantërinquëma'. Nicha'ësarinquëma' huachi.

10 Iráca pënëntona'piro'sa' ninopi. "A'na tahuëri Yosë inaora nohuanton, nosoroatënquëma', nicha'ësarinquëma' canpitanta'," topi. Ninotona' ninshitaponaraihuë', co nitotopihuë' ma'sona tapon napopiso'. Napoaton cancantatona', Yosë quiricanën nontopi no'tëquën nitotacaiso marë'. Noya nitotatona no'tëquën sha'huitërinënpoa'. 11 Ispirito Santo nohuanton, iráca Cristo ninopi. "Parisitapon. Ina quëran nanpiantarahuaton, noya noya ya'huapon," topi ninotona'. Napoatona', yonquiapi. "¿Ma quëmapita' o'maton, parisitapon? ¿Onporota' parisitaponso'?" topi. 12 Ina quëran Yosëri anitotërin. "Pahuanarin nanicaso'. A'na tahuëri ya'huëpisopita nitotacaiso marë' ca nohuanton, ninorama'," itërin Yosëri. Canpita iyaro'sa' nitotacamaso marë' ninopi. Iporaso' ina noya nanan chachin a'chintërainquëma'. Inápa quëran o'maton, Ispirito Santo catahuarincoi noya a'china'huaiso marë'. Anquëniro'sa quëran huarë' yanitotopirinahuë', co ya'ipiya nitotopihuë'.

Noyasáchin nicacaso' ya'huërinso'

13 Napoaton chiníquën cancantatoma', yonquico' noya nicacamaso'. Sano yonquico'. Quisocristo o'mantahuachin, inaora nohuanton, nicha'ësarinpoa'. Ina ninatoma', noya cancantoco'. 14 Hua'huaro'sa' noya nipachinara, pa'pina' natëpi. Inapochachin canpitanta' Yosëíchin natëco'. Iráca co Yosë nanamën nitotatomarahuë', co yonquiramahuë'. Yano'pihuatamara, no'pirama'. Co noyahuë' yonquihuatamara, co noyahuë' ninama'. Iporaso nipirinhuë' ama inapocosohuë'. 15 Tata Yosë noyasáchin ninin. Huëntonënquë aya'coninquëma' ni'ton, canpitanta' ina pochin cancantoco'. 16 Quiricanën quëran Yosë pënëninpoa'. "Caso' noyasáchin ninahuë. Napoaton canpitanta' noyasáchin nico'," itërinpoa'.

17 Yosë nontohuatamara, "Tata," itërama'. A'na tahuëri inaso' coisë pochin ni'ton, ya'ipi piyapi'sa' no'tëquën sha'huitarin. Co noyahuë' nipisopita no'tëquën ana'intarin. Ya'ipi oshahuaninsopita ana'intarin ni'ton, të'huatacaso' ya'huërin. Chiminaquë huarë' ina yonquiatoma', noya nico'. 18 Iráca shimashonënpoapita topinan quëran ya'huëpi. Moshatopirinahuë', co Yosë nohuitopihuë'. Inapita nonanatoma', canpitanta' topinan quëran ya'huëpiramahuë', Yosë ocoirinquëma' ina nohuitacamaso marë'. Ocoiinquëmaso marë' co coriqui pahuërëtërinhuë'. Hui'nin chachin a'paimarin. Coriqui, oro, inapita a'na tahuëri ta'huantarin. 19 Hui'ninso nipirinhuë' noya noya. Ina chiminpachina, huënainën pa'nin. Iráca cotioro'sa' co noyahuë' nipachinara, carniroa'hua noyápiachin nininso' masahuatona', tëpapi.

Inapochachin Quisocristoso' nóya. Co manta' oshahuanaponahuë', corosëquë chiminin. Oshanënpoa' inquitatonpoa', ocoirinpoa huachi. 20 Iráca co'huara isoro'pa' ya'huëyátërasohuë', Yosë yonquirin hui'nin a'paimacaso marë'. Ipora huarë' ya'norin canpitanta' nicha'ëinquëmaso marë'. Nani ayaro' tahuëri ya'caritapon chachin ya'norin. 21 Quisocristo anoyacancantërinquëma' ni'ton, Yosë nohuitatoma', natërama': "Tëhuënchachin catahuarinpoa'," tënama'. Quisocristo chiminaponahuë', Yosëri ananpitaantarin. Inápaquë quëpantarahuaton, chiníquën nanan quëtërin. Napoaton Yosëíchin imarama'. "Canpoanta' ananpitaantarinpoa'," ta'toma', ninarama'.

22 Yosë nanamënso' no'tën nanan. Ina natëhuatama', ya'ipi co noyahuë' yonquiramasopita naniantarama'. Noyápiachin cancantarama'. Yosë anoyacancantërinquëma' ninosorocamaso marë'. Napoaton imaramasopita capini noya ninosoroco'. Tëhuënchachin cancanëma quëran huarë' ninosoroco'. 23 Yosëso' co onporonta' chimininhuë'. Nanpimiatarin. Inaso' nasha cancan quëtërinquëma' huëntonënquë ya'conacaso marë'. Nasitantarëso pochin noya cancantërama'. Co piyapi quëran nasitatoma' huëntonënquë ya'conamahuë'. Nanamën quëran anoyacancantërinquëma'. Nanamënso' co onporonta' ta'huantarinhuë'. Ina natëhuatëhua', canpoanta' nanpimiatarihua'.

24 "Panpatëro' a'naroáchin
ahuirin. Inapochachin
canpoanta' chiminarihua'.
Yancoro'santa' noyápiachin
nipirinhuë', a'naroáchin
ahuihuachina, nohuatërin.
Inapochachin nani ma'sha
ni'nëhuasopita ta'huantarin
anta'. 25 Sinioro nanamënso
nipirinhuë', ya'huëmiatarin,"
tënin Yosë quiricanënquë.

Ina nanan chachin nani a'chintërainquëma'.

2 1 Ya'ipi co noyahuë' yonquiramasopita naniantoco'. Ama iyaro'sa' ninonpintocosohuë'. A'naquën noyasha nonaponaraihuë', po'oana quëran co noyahuë' nipi. Ama ina pochin nicosohuë'. Ya'ipi cancanëma quëran no'tëquën ninontoco'. A'napita noya ya'huëhuachina', ama noyapatocosohuë'. Ama pinotocosohuë'. 2 Yosë huëntonënquë ya'conpatëhua', hua'huasha nasha huaipiso pochin ninëhua'. Ni'co'. Canopia'huaya sho'sho apira apira nayarin. Sho'shotaton, noya chinirarin. Inapochachin canpitanta' Yosë noninso chachin na'con na'con nohuantoco'. Ina yonquihuatama', oshaquëran noya noya nisarama'. Chiníquën cancantatoma', noya cha'ësarama'. Yosë nanamënáchin achinicancaninpoa'. 3 "Sinioroso' noya," ta'toma', nani imarama'. Cosharo' pi'nirëso pochin pi'pian nohuitërama'. Na'con na'con ina nohuitoco'.

Quisocristo na'pi pochin nininso'

4 Na'pi quëran yapëihuatëra, a'na na'piso' na'con na'con nohuantërë' pëi' achinicaso marë'. Quisocristo ina na'pi pochin ninin. Piyapi'sari co nohuantopirinahuë', Yosëriso' nóya nicaton, na'con nohuantërin. Apira apira Quisocristo yonquico'. Inaso' nanpimiatarin. 5 Imarama' ni'ton, canpitanta' noya na'piro'sa pochin nisarama'. Nanpimiatarama'. Ya'ipi imarëhuasopita Yosë acorinpoa' pëinën pochin nicacaso marë'. Cancanënpoa quëran huarë' ina na'con chinotërëhua' ni'ton, corto hua'ano'sa pochin

nisarëhua'. Nani tahuëri ina chinotatëhua', "Yosparinquën Sinioro," itahua'. Nicatahuacasonta' ama naniantahuasohuë'. Quisocristo catahuarinpoa' ina pochin nicacaso'. Ina marë' Yosë noya ni'sarinpoa'. 6Quiricanën quëran ina ninorin:

"Yapëihuachinara, noya noya na'pi nohuantopi pëi' achinicaso marë'. Cristo ina na'pi pochin nisarin. Sionquë acoarahuë. Ina natëhuatama', 'Co naniantarinpoahuë',' ta'toma', co sëtërëso pochin cancantaramahuë'," tënin Yosë quiricanënquë.

7Quisocristo natëhuatëhua', ina na'con nohuantarihua'. A'naquënso nipirinhuë' co natëtonaraihuë', co Quisocristo nohuantopihuë'. Quiricanën quëran naporin:

"Na'pi quënanpachinara, sacatoro'sa' co nohuantopihuë'. Të'yatopi. Ina na'piso nipirinhuë' noya noya ninin pëicaso marë'," tënin.

Inapochachin Quisocristo noya nipirinhuë' co nohuantopihuë'. 8Quiricanën quëran itantarin:

"Iratohuatëra, na'pi i'patahuatë', anotërë'," tënin. Inapochachin a'naquën co Quisocristo nanamën natëtonaraihuë', nisha cancantopi. Ina marë' Yosë nohuanton, na'inpi huachi.

9Imarëhuasopitaso nipirinhuë' nohuantërinpoa'. Huayoninpoa' ina nohuitacaso marë'. Inasáchin hua'anëntërinpoa'. Nani acorinpoa' corto hua'ano'sa pochin nicatëhua', ina marë' sacatacaso'. Noyápiachin cancan quëtërinpoa'. Yosë piyapinënpoa' ninëhua'. Iráca tashi pochin cancantopirëhuahuë', Yosë nicha'ërinpoa' tahuëri pochin cancantacaso marë'. Acorinpoa' Yosë noya nosororinpoaso' sha'huicaso marë'. 10Iráca co Yosë piyapinënpita nipiramahuë', iporaso' nani huëntonënquë aya'coninquëma'. Iráca co insonta' tëhuënchachin nosororinquëmahuë'. Iporaso' Yosë nosororinquëma'.

Yosë noya imahua'

11Nosororanquëma' iyaro'sa' ni'ton, pënënaranquëma'. Quisocristo imatoma', co isoro'paquë ya'huëmiataramahuë'. Yosë'pa' ya'huëmiataramaso'. Napoaton ama ma'sha isoro'paquë ya'huërinsopitaráchin yonquicosohuë'. Isoro'paquë no'piápi, monshihuanapi, taparosáchin nonatona', capa cancantapi. Ama ina pochin cancantocosohuë'. Ina pochin cancantohuatama', sopai minsëarinquëma', co Yosë pochin cancantaramahuë'. 12Co imapisopitahuë' pinorinënquëma'. "Co noyahuë' nipi," topi. Ina nipirinhuë', noyasáchin nico' ni'inënquëma'. Ina quëran a'na tahuëri Yosëri catahuarin ni'ton, no'tëquën yonquihuachina', yonquiarinënquëma'. "Ma noyacha Yosëri catahuarin ni'ton, noya nipi paya," tosapi.

Hua'ano'sa' natëcaso' ya'huërinso'

13Sinioro imarama' ni'ton, hua'ano'sa' natëco'. Ya'ipi acorinsopitanta' natëco'. Copirnoso' chini chiníquën nanantërin ni'ton, natëcaso' ya'huërin. 14Ninano hua'ano'sa', chirinchiro'sa', sontaro'sa', ponisiaro'sa', inapita acorin piyapi'sa' a'paicaiso marë'. Co noyahuë' nipachina', ana'intapi. Noya nipachina', noya ni'sapi. Inapitanta' natëco'. 15Ina Yosë nohuantërin. A'naquën co Yosë nanamën nitotatonaraihuë', co yonquipihuë'. Quisocristo imarama' ni'ton, a'naroáchin yapinorinënquëma'.

Noyasáchin nico' ama pinoinënquëmaso marëhuë'.
16 "Yosë nicha'ërinpoa'," ta'toma', noya
yonquico'. Iráca nanan co natëcaso'
ya'huëpirinhuë', ama ina yonquiatoma'
tëhuëcosohuë'. Yosë hua'anëntërinquëma' ni'ton, ina nohuantërinsoáchin
natëco'. 17 Ya'ipi piyapi'sa' noya nontoco'.
Imaramasopita capini noya ninosoroco'.
Yosë të'huatatoma', no'tëquën natëco'.
Copirnonta' noya nicatoma', natëco'.

**Quisocristo nonanacaso'
ya'huërinso'**

18 A'naquëma' patron marë' sacatërama'. Asacatohuachinquëma', natëco'.
Yosë ni'sarinquëma ni'ton, noya natëco'.
A'naquën patron noya. Nosororinquëma'.
A'naquënso nipirinhuë' yáno'huitërin.
Co noyahuë' nipirinhuë', inapitanta'
natëcaso' ya'huërin. 19 Topinan quëran
ana'intohuachinquëma', ama no'huicosohuë'. Yosë yonquiatoma', ahuantoco'.
Ina marë' Yosë noya ni'sarinquëma'.
20 Co noyahuë' nipatama', ana'intarinquëma'. Ahuantohuatama', co ina marë'
noya ni'ninquëmahuë': "No'tëquën
ana'intohuachinquëma', ahuantacaso'
ya'huërin," topi ya'ipiya. A'na tahuëriso nipirinhuë' noya nipiramahuë',
aparisitarinënquëma'. Co no'huitatomahuë', ahuantohuatama', Yosë noya
ni'sarinquëma'. 21 Ina pochin ahuantacaso' Yosë nohuantërin. Quisocristo
canpoa marë' parisitërin. Parisitaton,
a'chintërinpoa' canpoanta' ina pochin
ahuantacaso'. Ina iyaro'sa' nonanco'.
22 Inaso' nóya ninin. Co manta' onporinhuë'. Co pi'pian tëranta' nonpininhuë'.
23 Inimiconënpitari pinopachinara, co
yai'huërëtërinhuë'. Aparisitopirinahuë',
co no'huirinhuë'. "A'na tahuëri Yosëri
no'tëquën ana'intarin," ta'ton, Yosëíchin natërin. 24 Quisocristo isoro'paquë
o'maton, piyapi chachin nasitimarin.
Oshanënpoa marë' corosëquë chiminin.
Inaora ya'huërëtërinpoa'. Ya'ipi co
noyahuë' yonquirëhuasopita naniantatëhua' noya nicacaso marë' chiminin.
Corosëquë parisitaton, anoyacancantërinpoa'. 25 Ohuica chihuërinso pochin
nicatëhua', co Yosë nohuitopirëhuahuë',
iporaso' Quisocristo imarëhua'. Inaso'
ohuicaro'sa' hua'anën pochin ni'ton,
noya a'paiarinpoa'.

So'yahuano'sa' pënëninso'

3 1-2 Sanapi'santa' so'yahuachina',
so'ina' natëina'. A'naquën quëmapi'sa' co Yosë nanamën natëyátërapihuë'. Inahuanta' imacaiso marë' so'ina'
noya natëina'. Noya nocoma'ina'. Ama
a'na quëmapi tëhuainasohuë'. Yosë
yonquiatona', noya niina'. Noyasáchin
nipachin, ina nicaton, so'ionta' oshaquëran imapon nimara. Co sa'ini pënënpirinhuë', noya nininso marë': "Noya
nanan imasarin," tapon inanta'. 3 Ama
imoyaro'sa' nitapacasoráchin yonquicosohuë'. A'naquën sanapi'sa' ainëna
tapacasoachin yonquipi. Oro quëran
nipiso' a'sontanpapi. Notohuaro' miyo
pë'pëpi. Pa'ton nininsopita a'mocaiso
pa'yatopi. Noyápiachin nitapacasoráchin
yonquipi. 4 Quisocristo imapatama',
ama aipi ya'norinsoráchin yonquicosohuë'. Noyápiachin cancantacamaso'
na'con na'con yonquico'. Yosë pochin
yonquicaso' ya'huërin. Nitaparamaso'
co ya'huëmiatarinhuë'. Cancanënpoa
quëran yonquirëhuasopitaso nipirinhuë',
ya'huëmiatarin. Napoaton imoyaro'sa'
sano cancantoco'. Ama pi'pian tëranta'
no'huitocosohuë'. Nóya cancantohuatama', Yosë noya ni'sarinquëma'. 5 Iráca
noya sanapi'sa' Yosë natërinsopita
ina pochin nipi. "Yosë catahuarinco,"
ta'tona', inaíchin yonquipi. So'ina' noya

natëtona', noyápiachin cancantopi.
6 Apraan sa'in ina pochin ninin, Sara
itopiso'. So'in noya natërin. "Camai-
huachincora, natërahuë mini," tënin.
Canpitanta' imoyaro'sa' noya nipatama',
ina pochin cancantarama'. Noyápiachin
cancantohuatama', co të'huatochina-
chin cancantaramahuë'.
7 Canpitanta' iyaro'sa', sa'ama'
nosoroatoma' noya ichiya'huëco'. Co
canpita pochin chinipihuë' ni'ton, noya
nicatoma', sanoanan quëran nontoco'.
Inapitanta' Quisocristo imapi ni'ton,
canpitarë'quëma chachin Yosë huën-
tonënquë ya'conpi anta'. Inapitanta'
nanpimiatapi. Ina yonquiatoma', sa'ama'
noya nosoroco'. Inapotohuatama', Yosë
nontohuatama', catahuarinquëma'.

Aparisitërinënpoaso'

8 Ya'ipinquëma' noya nini'toma',
ya'huëco'. A'naquën sëtohuachina', noya
nontoco' ama aquëtë' sëchinasohuë'.
Noya cancantohuachina', canpitanta'
noya cancantoco'. Imaramaso capini
ninosoroco'. Ninosoroatoma' iyaro'sa'
nicatahuaco'. Ama ninocancosohuë'.
Canpitanta' imoyaro'sa', noya ninon-
toco'. 9 Piyapi'sa' ma'sha onpotohua-
chinënquëma', ama i'huërëtacamaso'
yonquicosohuë'. Pinopachinënquëma',
ama canpitariso' pinocosohuë'. Noya
nontoco'. Naporahuaton, Yosë nontoco'
inapitanta' catahuain. Imapatëhua',
ina sha'huitërinpoa' a'napitanta' noso-
rocaso'. Napohuatëhua', Yosë noya
catahuarinpoa'. 10 Iráca quiricanën
quëran itërinpoa':

> "Noya ya'huëcamaso' nohuan-
> tohuatama', noyasáchin
> nonco'. Ama insonta'
> nonpintocosohuë'. Inapohua-
> tama', noya cancantatoma',
> noya ya'huarama'.
>
> 11 Ya'ipi co noyahuë' yonquira-
> masopita naniantatoma', nóya
> nico'. Sano piyapi nicatoma',
> ama insonta' no'huicosohuë'.
> A'napitanta' catahuaco' noya
> nini'tona' ya'huë'ina'.
>
> 12 Noya nipatama', Sinioro a'paia-
> rinquëma'. Ina nontohuatama',
> natanarinquëma'. Nipirinhuë',
> co noyahuë' nipatama', co
> Sinioro tahuërëtarinquëma-
> huë'," tënin.

13 ¡Noyasáchin nipatama', co a'napita
yai'huërëtarinquëmahuë'! 14 A'na tahuë-
riso nipirinhuë' imaramaso marë'
aparisitohuachinënquëma', ama të'hua-
tocosohuë'. "Quisocristo marë' parisi-
tarëhua'," ta'toma', noya cancantoco'.
Yosë noya catahuarinquëma' ni'ton,
ama pa'yancosohuë'. 15 Ya'ipi cancanëma
quëran Quisocristo yonquico'. Inaso'
hua'anëntërinpoa' ni'ton, chinotoco'.
Nani tahuëriya chiníquën cancanta-
toma', yonquico' Quisocristo nanamën
sha'huicamaso marë'. Ina quëran
"¿Onpoatomata' imarama'?" itohua-
chinënquëma', a'naroáchin no'tëquën
sha'huitarama'. 16 Ama no'huitë pochin
chiníquën sha'huitocosohuë'. Sanoanan
quëran pënënco'. Yosë yonquihuatama',
noya sha'huitarama'. Quisocristo
imarama' ni'ton, noyasáchin nicatoma',
noyápiachin cancantoco'. Ina quëran
pinopirinënquëmahuë', "Co'ta noya
nisapi. Quëmariso' nonpinapiran," itarin
a'narinta'. Itohuachina, pinotona'piso'
tapanarin.

17 Co noyahuë' nipatëra, parisitacaso'
ya'huërin. A'na tahuëriso nipirinhuë'
Yosë nohuanton, imarëhuasopitanta'
parisitarëhua'. Noya nipirëhuahuënta',
piyapi aparisitarinënpoa'. Ina pochin
parisitacaso' Yosë nohuantërin.
18 Quisocristonta' nóya niponahuë',

oshahuanëhuaso marë' parisitërin. Oshanënpoa' inquitinpoaso marë' chiminin. A'naromarëáchin chiminin. Noya niponahuë', oshahuano'sa marë' chiminin. Canpoanta' Yosë nohuitacaso marë' chiminin. Piyapi ni'ton tëhuënchachin tëpapi. Chiminaponahuë', nanpiantarin ni'ton, noya noya ya'huantarin. 19 Ina pochin nanpiantaton, pa'nin chimipiro'sa' ya'huërinquë. Inaquë tashinan pëiquë ya'huapiso pochin nininsopita nanan sha'huitonin. 20 Inapitaso' iráca Noi nanpiso', pa'pi co noyahuë' cancantopi ni'ton, ina nohuanton, Noi pënëntárin. Pënëntopirinhuë', co yanatëpihuë'. Yosëso' co a'naroáchin ana'intërinhuë'. Noi panca nancha nicaso', ninarapirinhuë', co natëpihuë' ni'ton, ana'intërin. Ipora huanta' parisitapi. Noiso' nancha tinirahuaton, ya'conin. Naporo' posaya'píchin ii' quëran cha'ëpi. 21 Inapochachin iporaso' Yosë nicha'ësarinpoa'. Anoyacancantohuachinpoa', aporintërinënpoa'. Co në'huë inquitinënpoaso marë' aporintërinënpoahuë'. Aporintohuachinënpoara, Yosë nontërëhua' catahuainpoaso marë'. "Ya'ipi oshanëhuë inquitoco. Catahuaco noyasáchin nicato, noyápiachin cancanchi," itërëhua'. Ina marë' anoyacancantërinpoa'. Quisocristo nanpiantarin ni'ton, nicha'ësarinpoa'. 22 Nanpiantarahuaton, Yosë'pa' pantarin. Yosë inchinan quëran huënsëaton, chini chiníquën nanantarin. Ya'ipi anquëniro'sa', hua'ano'sa', chiníquën nanantërinsopita inapitari natëpi huachi.

Iráca naporëhuaso' naniantahua'

4 1 Quisocristo isoro'paquë o'maton, tëhuënchachin parisitërin. Napoaton canpitanta' parisitohuatama', ahuantoco'. Quisocristo yonquiatëhua', noya ahuantohuatëhua', noya noya cancantarihua'. Co huachi oshahuanacaso' pa'yatarihuahuë'. 2 Napoaton ama iráca naporamaso pochin yonquicosohuë'. Ipora quëra huarë' Yosë nohuantërinsoáchin natëco'. 3 Hua'qui' co noyahuë' ninama'. Monshihuanama', nisha nisha sanapi noyarama', no'pirama'. Pita nicacasoáchin yonquirama'. Mamanshi mosharama', co inapita moshacasohuë' nipirinhuë'. Iráca co Yosë imatomahuë', inaporama'. Inapoatoma', tahuëri chiniarama'. 4 Iporaso nipirinhuë' imarama'. A'napita yano'pihuachinara, amatopirinënquëmahuë'. Co yano'pihuatamarahuë', no'huirinënquëma'. "¿Onpoatomata' pita nipatëira, co yani'namacoihuë'?" itatënënquëma', pinorinënquëma'. 5 Iporaso' pinopirinënquëmahuë', ayaro' tahuëri nanihuachin, Yosë sha'huitiinpoaso' ya'huërin. Nanpirëhuasopita, chiminpisopita, ya'ipinpoa' coisë pochin nontarinpoa'. Co noyahuë' nipisopita no'tëquën ana'intarin. 6 A'naquën nohuitëramasopita nani chiminpi. Piyapi ni'ton, chiminpi. Chiminaponaraihuë', co'huara chimiyantërasoihuë', Quisocristo nanamën a'chintopi. Natëpi ni'ton, hua'yanëna quëran Yosë pochin nanpimiatapi.

Nisha nisha acorinpoaso'

7 Ayaro' tahuëri nani ya'cariarinpoa'. Napoaton ama nisha nisha yonquicosohuë'. Noya yonquiatoma', Yosë nontáco'. 8 Ya'ipi cancanëma quëran noya ninosoroco'. Ina na'con na'con Yosë nohuantërin. Piyapi nosorohuatama', co noyahuë' nipirinahuënta', a'naroáchin nanan anoyatarama'. Co noyahuë' nipisopita naniantatoma', co huachi yonquiaramahuë'. 9 Ama apiracosohuë'. Ni'toro'sa' huë'pachina', noya nontoco'. Noya cancantatoma', a'caco', ahuë'ëtoco'. 10 Yosë imarëhuasopita acorinpoa' nisha

nisha nicacaso'. Inaora nohuanton, a'naya a'nayanpoa' catahuarinpoa' ma'sona nohuantërinso' nitotacaso'. Napoaton ama topinan quëran ya'huëcosohuë'. Ma'sona nitotohuatama', noya nico' a'napita catahuacaso marë'. Noya noya imacamaso marë' nicatahuaco'. 11 A'naquën Yosë nohuanton, nitotopi pënëntacaiso'. Nitotohuatama', Yosë noninso chachin pënëntoco'. A'naquëonta' Yosë nohuanton, cania'piro'sa', sa'ahuaro'sa', inapita catahuapi. Yosë catahuarinquëma' ni'ton, ina yonquiatoma', a'napita noya catahuaco'. Ma'sona tëranta' nipatama', ya'ipi cancanëma quëran nico'. Piyapi'sa' nicatënënquëma' Yosë noya noya yonquicaiso marë' inapoco'. Yosëso' noya noya ninin. Chini chiníquën nanantërin. Ya'ipi piyapi'sari ina chinochina'. Quisocristo catahuarinpoa' ina pochin cancantacaso'. Amen.

Nisha nisha parisitërëhuaso'

12 Na'con iyaro'sa', imoyaro'sa', nosororanquëma'. Iporaso' chiníquën parisitohuatama', ama pa'yancosohuë'. Co topinan quëran ma'sha onporamahuë'. Imarama' ni'ton, ina pochin parisitacaso' ya'huërin. Yosë nohuanton, napoarama' noya noya imacamaso marë'. 13 Quisocristo parisitërinso pochin parisitohuatama', noya cancantoco'. Ina quëran chiníquën nanantaton o'mantahuachin, noya noya cancantarama'. 14 Imaramaso marë' pinopachinënquëma', Yosë noya ni'sarinquëma'. Ispirito Santo ya'coancantatënquëma' achinicancanarinquëma' ni'ton, noya cancantoco'.

15 A'naquën piyapi'saso' co noyahuë' cancantopi. Tëpatopi, ihuatopi, nanan pa'yatopi inapitaso' ana'intacaso' ya'huërin. Ama inapita pochin yonquicosohuë'. Ina marë' parisitohuatëhua', tapanacaso' ya'huërin. 16 Nipirinhuë', imaramaso marë' aparisitohuachinënquëma', ama tapancosohuë'. "Quisocristo imarai mini. Ma noyacha Tata Yosëso paya," topatama', Yosë noya ni'sarinquëma'.

17 Nani ana'intinpoaso' naniriarin. Ipora chachin imarëhuasopita pi'pian pi'pian ana'intarinpoa'. Co noyahuë' nipatëhua', tatanpoa pochin pi'pian ana'intarinpoa' noya noya yonquicaso marë'. ¡Ayaro' tahuëriso nipirinhuë' co nanamën natëpisopitahuë' chiníquën ana'intarin! Parisitopiquë a'pararin ni'ton, parisitomiatapi. 18 Yosë quiricanënquë sha'huitërinpoa': "Noya piyapi'santa' parisi quëran cha'ësapi. ¡Oshahuano'saso nipirinhuë' co onporonta' cha'ësapihuë'! Ya'ipi co noyahuë' nipisopita chiníquën parisitomiatapi," tënin. 19 Napoaton Yosë nohuanton parisitohuatama', noya nico'. "Catahuaco Sinioro chiníquën cancanchi," itoco'. Yosë chachin nininpoa'. Inaso' co onporonta' naniantarinpoahuë'.

Ansiano'sa' pënëninso'

5 1 Ya'ipi ansiano'sanquëmanta' pënënanquëma'. Canta' ansianoco ni'to, achinicancainquëma', tënahuë. Quisocristo isoro'paquë nipon, nohuitërahuë. Corosëquë parisitohuachina, cari ni'nahuë ni'ton, sha'huirárahuë. O'mantahuachin, canpoanta' inarë'quënpoa' hua'anëntarihua'. Napoaton iporaso' pënënaranquëma' noya nicacamaso marë'. 2 Quisoso imapisopita iyaro'sa' noya ni'co'. Yosë acorinquëma' ya'huëramaquë a'chinacamaso marë'. Hua'anëni ohuicanënpita noya a'pairinso pochin noya a'paico' imamiachina'. A'naya tëranta' co noyahuë' nipachin, sanoanan quëran pënënco' noya yonquianta'in. Nani tahuëri catahuaco' noya imaina'. Ama chirotomahuë', a'chinco'. Ina pochin nicacaso' Yosë nohuantërin.

Ni'ton, canpitanta' noya nohuantatoma', a'chinco'. Ama canacaso marë' a'chincosohuë'. Nóya cancantatoma', Yosë marë' sacatoco'. 3 Pënëntohuatama', ama chiníquën nontocosohuë'. Ama hua'an pochin cancantatoma', camaitocosohuë'. Yosë acorinquëma' a'chintëramasopita catahuacamaso'. Napoaton noya yonquiatoma', noya nico' inapitanta' inachachin nonainquëmaso marë'. 4 Quisocristo imarëhua' ni'ton, ya'ipinpoa' hua'anëntërinpoa'. A'na tahuëri o'mantararin. Noya ansiano'sa' nipatama', naporo' noya canaarama'. Isoro'paquë canatohuachinara, yancotë' huëron quëran nipiso' quëtopirinahuë', inaso' a'naroáchin ahuirin. Inapaquëso nipirinhuë' canahuatama', ya'huëtomiatarinquëma'. Noya noya ya'huëcontarama'.

Yosë catahuarinpoaso'

5 Hui'napi'sanquëmanta' ansiano'sa' natëco'. Ya'ipinquëma' noya yonquiatoma', nicatahuaco'. Quiricanën quëran itërinpoa':

> "Caora noya nisarahuë, ta'toma', nocantohuatama', Yosë co noya ni'sarinquëmahuë'.
> Nipirinhuë', 'Caora co nanitërahuë' noya nica'huaso'. Catahuaco,' topatama', inaora nohuanton, Yosë nóya catahuarinquëma'," tënin.

6 Parisitapomarahuë', ama Yosë no'huicosohuë'. Chiníquën nanantaton, ni'sárinquëma ni'ton, natëco'. Ina noya yonquihuatama', tahuëri nanihuachin, noya noya acoarinquëma'. 7 Ama ma'sha onpochináchin yonquicosohuë'. Ya'ipiya Yosë sha'huitoco' catahuainquëma'. Ina quëran: "Nosoroatonpoa', co naniantarinpoahuë'," ta'toma' sano cancantoco'.

Sopai yaminsërinpoaso'

8 Sopaiso' inimiconënpoa'. Yacamairinpoa' co noyahuë' nicacaso marë'. Pa'pini' yamaninposo pochachin sopai pa'sarin piyapi'sa' minsëcaso marë'. Napoaton noya yonquiatoma', ni'sáco'. 9 Ama pi'pian tëranta' ina tahuërëtocosohuë'. Chiníquën cancantatoma', sha'huitoco' pa'in. Yosëíchin natëco'. Co canpitaíchin parisitaramahuë'. Ya'ipi parti Yosë imarëhuasopita parisitarëhua'. Ina yonquiatoma', chiníquën cancantoco'. 10 Yosë pa'pi nosororinpoa'. Quisocristo imarëhua' ni'ton, a'na tahuëri inápaquë quëpantarinpoa'. Iporaso' ma'sha onpopirëhuahuë', catahuarinpoa'. Co hua'qui' parisitarihuahuë'. Ina quëran nosoroatonpoa', anoyatarinpoa'. Achinicancanarinpoa'. Noya noya acoarinpoa'. 11 Yosë chini chiníquën nanantërin. Ya'ipiya hua'anëntarin ni'ton, co onporonta' pipiarinhuë'. Inasáchin chinochina'. Amen.

Tiquiapon pochin ninshitërinso'

12 Iya Siripano catahuarinco ninshita'huanquëmaso'. Inaso' noya ni'nahuë. Noya imarin. Nani pi'pian ninshitëranquëma' pënëna'huanquëmaso marë'. Yosë yonquirinpoaso chachin nani sha'huitëranquëma'. Noya nosororinpoa', tënahuë. Ina yonquiatoma', ama a'pocosohuë'.

13 Papironiaquënta' Yosëri huayoninsopita ya'huëpi. Inapita saludos a'patarinënquëma'. Marconta' saludos a'patarinquëma'. Inaso' hui'nahuë pochin ni'nahuë. 14 Ya'ipinquëma' noya ninosoroatoma', nisë'quëco'. Quisocristo imarama' ni'ton, Yosë catahuainquëma' sano cancantacamaso marë'. Nani huachi.

Pitro

Pitrori imapisopita ninshitaantarinso'

Imapisopita yonquiaton, nanan a'patërinso'

1 [1]Ca Simon Pitroco ninshitaranquëma', ni'co'. ¿Noya ya'huarama'? Noya canta' ya'huarahuë. Quisocristoíchin hua'anëntërinco ni'ton, inasáchin natërahuë. Ina acorinco nanamën a'china'huaso marë'. Yosë nohuanton, canpitanta' Quisocristo natërama'. Quiya pochin imarama' ni'ton, canpitanta' nicha'ësarinquëma'. Ma noyacha Quisocristo anoyacancantërinpoa paya, tënëhua'. Inaso' Yosë ni'ton, chinotërëhua'. Oshanënpoa' inquitatonpoa', nóya ni'ninpoa'. Napopianachin nosororinpoa' ni'ton, catahuarinquëma' canpitanta' cancanëma quëran huarë' natëcamaso'. [2]Yosë inaora nohuanton noya catahuainquëma'. Asanocancainquëma'. Noya noya nohuitohuatama', noya noya cancantarama'. Sinioro Quisocristo nohuitohuatama', na'con catahuarinquëma' sano cancantacamaso marë'.

Noya noya imacaso' ya'huërin

[3]Quisocristoso' chiníquën nanantaton, ya'ipiya nanitaparin. Ina imapatëhua', catahuarinpoa' Yosë pochin cancantacaso marë'. Ina Yosë anohuitërinpoa'. Huëntonënquë nani aya'coninpoa'. Inaso' nóya ni'ton, nohuantërin canpoanta' inapochachin cancantacaso'. Ina nohuitohuatëhua', catahuarinpoa' onporahuatësona noya noya chinotacaso'. [4]"Caora nohuanto, catahuaranquëma' noyápiachin cancantacamaso marë'," itatonpoa', na'con catahuarinpoa'. Oshanënpoa' inquitatonpoa', anoyacancantërinpoa'. Sopai yacamairinpoa' co noyahuë' nicacaso marë'. Sopai natëhuatëra, monshihuanë', canacasoáchin yonquirë', co noyahuë' cancantërë'. Inapohuatëra, oshaquëran nitapicancanë'. Quisocristoso nipirinhuë' nicha'ërinpoa'. Apira apira ina yonquihuatëhua', oshaquëran Yosë pochin cancantarihua'. [5]Napoaton Quisocristo imapatama', na'con yonquico' noya nicacamaso marë'. Noya nicatoma', Yosë yonquirinso chachin nitotoco'. [6]Ina nitotatoma', co noyahuë' yonquihuatama', a'naroáchin naniantoco'. Naporahuatoma', ma'sha onpoapomarahuë', chiníquën cancantoco'. Chiníquën cancantohuatama', ya'ipi cancanëma quëran ina chinotoco'. [7]Noyasha chinotatoma', imaramasopita capini noya ninosoroco'. Naporahuatoma', ya'ipi piyapi nosoroco'.

[8]Ina pochin Yosë pënëninpoa' noya noya imacaso marë'. Ina pochin cancantohuatama', co topinan quëran imasaramahuë'. Oshaquëran noya noya cancantohuatama', noya noya Quisocristo nohuitarama'. [9]A'naquënso nipirinhuë' co ya'ipi cancanëna quëran Yosë imapihuë'. Co noyahuë' nipi.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Co a'napita nosoropihuë'. Ina pochin cancantohuachinara, pëtorayatërëso pochin cancantopi. Pëtorayatohuatëra, co aquë quënantërëhuë'. Inapochachin inapitanta co ya'ipi cancanëna quëran imatonahuë', isoro'paquë ya'huërinsopitaráchin yonquipi. Nóya cancantacaso marë' oshanënpoa' inquitopirinpoahuë', ina naniantopi. Oshaquëran somaraya pochin cancantatona' co huachi nanitapihuë' Yosë nanamën natanacaiso'. 10 Napoaton iyaro'sa', na'con yonquico' ya'ipi cancanëma quëran huarë' imacamaso marë'. Yosë huayonatënquëma', nontërinquëma' ni'ton, noyá matërëso pochin imamiatoco'. Inapohuatama', co nisha cancantatoma', a'poaramahuë'. 11 Cancanëma quëran huarë' imapatama', a'na tahuëri hua'anëntërinquë quëpantarinquëma' noya ya'huëmiatacamaso marë'. Sinioro Quisocristo nóya cancantaton, nicha'ësarinpoa'. Inápaquë pa'patëhua', co onporonta' pipiarëhuahuë'.

12 Ina yonquiato, co amirahuë' pënënta'huaso'. No'tën nanan nani nitotërama'. Noya nitotopiramahuë', naquëranchin sha'huitantaranquëma' noya noya yonquicamaso marë'. 13 Co'huara ca chimiyantërapohuë', ina nanan chachin sha'huichinquëma' ama naniantacamaso marëhuë', tënahuë. 14 Co hua'quiya quëranhuë' chiminarahuë. Sinioro Quisocristo nani anitotërinco. 15 Napoaton ninshitaranquëma'. Naquëranchin a'chintantaranquëma'. Ina quëran chiminpirahuënta', iso quirica nontohuatama', yonquiantarama'.

Quisocristo ya'norinso'

16 "Chiníquën nanantaton, Quisocristo o'mantararin," itërainquëma'. Sinioro o'mantacaso' tahuëri no'tëquën a'chintërainquëma'. Co quiyaora yonquinëhuëi quëran a'chintërainquëmahuë'. Co pi'pisha tëranta' nonpintërainquëmahuë'. Iráca isoro'paquë nipon, nisha pochin ya'notërincoi. Ya'pirahuëi quëran chachin ni'nai. 17-18 Quisocristoro'coi a'na motopi'pa' pa'nai. Inaquë Yosë nohuanton, huënaráchin huënaráchin ya'norin, ni'nai. Naporo chachin inápa quëran Tata Yosë noninso natanai: "Isoso' hui'nahuë, nosororahuëso'. Nóya ni'nahuë," tënin. Yosë nohuanton, inaquë quënanatoi, natanai. Inapotatoncoi, Quisocristo chiníquën nanantërinso' anitotërincoi.

19 Ina yonquiatoi: "Ma no'tëquëncha Yosëri ninorin paya," tënai. Iráca quëra huarë' pënëntona'piro'sa' ninshitërinënpoa'. Yosë nohuanton, co'huara nasichátëraponhuë', Quisocristo napocaso' ninopi. "No'tëquën ninshitopi," ta'toi, quiricanën na'con natërai. Canpitanta' ina nontatoma', yonquico'. No'tëquën anitotërinpoa'. Tashi' nipachina, nanparin noya a'pintërinpoa'. Inapochachin Yosë quiricanën quëran a'pintërinpoa' no'tëquën yonquicaso marë'. Tahuërianpitaquë huarë' nanparin noya orotërin. Inapochachin ipora Quisocristo o'mantaquë huarë' quiricanën ya'huëtërinpoa' ina nohuitacaso marë'. O'mantahuachin, noyá nohuitarihua'. Huënio tayora huënaráchin a'pininso pochin a'pintarinpoa'. 20 Iporaso' quiricanën quëran nontërinpoa'. Co canpoara yonquinënpoa quëran ma'sona tapon naporinso' nitotërëhuahuë'. 21 Iráca co inahuara nohuanton, ninshitopihuë'. Yosëri acorin nanamën anitotinpoaso marë'. Ispirito Santo nohuanton, Yosë yonquirinso chachin ninshitopi.

Nisha a'china'piro'sa'

(Judas 4-13)

2 1 Iráca Yosëri acorinsopita no'tëquën pënëntopi. A'naquënso nipirinhuë' nonpin nanan pënëntatona', israiro'sa'

nonpintopi. Inapochachin iporantaˈ
aˈnaquën nonpin nanan yaaˈchintarinën-
quëmaˈ. Noyasha nontapirinënquëma-
huëˈ, nonpintarinënquëmaˈ. “Quiyantaˈ
imarai,” taponaraihuëˈ, nonpin nanan
aˈchinapi anishacancantacaiso marëˈ.
Quisocristo nichaˈëinpoaso marëˈ
chiminin. Inaíchin natëcaso nipirin-
huëˈ, nisha aˈchinaˈpiroˈsasoˈ co yana-
tëpihuëˈ. Ina marëˈ aˈna tahuëri Yosëri
anaˈintarin. Aˈnanaya anaˈintarin. 2Co
noˈtëquën aˈchintatonaraihuëˈ, naˈa
piyapiˈsaˈ nonpintapi. “Noya noˈpicasoˈ,
noya monshihuanacasoˈ,” taˈtonaˈ, co
noyahuëˈ nisapi. Naˈa piyapi natana-
huatonaˈ, inapita pochin cancantapi.
“Imarai quiyantaˈ,” taponaraihuëˈ,
co noyahuëˈ nisapi. Ina marëˈ aˈnapi-
tari nicatonaˈ, Quisocristo pinosapi.
“Quisocristo nanamën co imacasoˈ
yaˈhuërinhuëˈ. Ina imapisopitasoˈ co
noyahuëˈ nipi,” taˈtonaˈ, co noˈtën nanan
yaimasapihuëˈ. 3Nisha aˈchinaˈpiroˈsasoˈ
co nosororinënquëmahuëˈ. Canacaiso
marëˈ nonpin nananoˈsaˈ aˈchintarinën-
quëmaˈ. Inaso nipirinhuëˈ, iráca quëra
huarëˈ Yosëri yonquirin anaˈintacasoˈ.
Aˈna tahuëri noˈtëquën anaˈintarin. Co
naniantarinhuëˈ anaˈintacasoˈ.

4Niˈcoˈ. Iráca aˈnaquën anquëniroˈsaˈ
co Yosë yanatëpihuëˈ. Co noyahuëˈ nipi
niˈton, Yosëri anaˈintërin. Co inapita
tëranta nichaˈërinhuëˈ. Parisitacaiso
marëˈ aˈparin. Tashinanquë oncora-
pipinan yaˈhuërápi. Inaquë ayaro
ninarapi. 5Iráca yaˈhuëpisopitantaˈ co
nichaˈërinhuëˈ. Co noyahuëˈ nipachi-
nara, Yosë nohuanton, panca pacon
paˈnin. Iiˈ quëran taˈhuantopi. Noisoˈ
Yosë imaton, noˈtëquën pënëntopirin-
huëˈ, co yanatëpihuëˈ niˈton, yaˈipiya
taˈhuantopi. Noisáchin nichaˈërin. Yaˈipi
quëran posayaˈpíchin chaˈëpi. 6Ina
quëran Sotomaquë yaˈhuëpisopitantaˈ
anaˈintërin. Co noyahuëˈ cancantohua-
chinara, Sotoma, Comora, catoˈ ninano
chachin noyá ahuiquitërin. Yaˈipiya
chiminpi. Ayonquiinpoaso marëˈ inapita
aninshitërin. “Co noyahuëˈ nipatëhuaˈ,
chiníquën anaˈintarinpoaˈ,” tënëhuaˈ.
7-8Sotomaquë yaˈhuëpisopita paˈpi co
noyahuëˈ cancantopi. Monshihuana-
caisoáchin yonquipi. Aˈnaratipita co
noyahuëˈ nipi. Inaquë aˈna quëmapiíchin
noya ninin, Loto itopisoˈ. Nani tahuëri,
nani tahuëri co noyahuëˈ nipiso nicaton,
sëtërin. Taparoˈ nonpachinara, co noya
nataninhuëˈ. Sëtacasoáchin cancan-
tërin. Sacaiˈ niponahuëˈ, inaora Yosë
yonquirin. Ina marëˈ Yosëri nichaˈërin.
9Inapochachin ipora Quisocristo imapa-
tëhuaˈ, Yosë nanitërin catahuainpoasoˈ.
Sopai yaminsëpirinpoahuëntaˈ, Yosë
catahuarinpoaˈ chaˈëcaso marëˈ. Osha-
huanoˈsaso nipirinhuëˈ anaˈintarin.
Nani yonquirin chiníquën anaˈintacasoˈ.
Ayaroˈ tahuëri nanihuachin, noˈtëquën
anaˈintaton, parisitopiquë aˈpararin.

10Aˈnaquën co piˈpisha tëranta Yosë
yanatëpihuëˈ. Inapitasoˈ chini chiníquën
anaˈintarin. Co Yosë natëtonahuëˈ, co
noyahuëˈ nicacaisoráchin yonquipi.
Aˈnaratipita taparoˈ nisáponaraihuëˈ,
co ina marëˈ tapanpihuëˈ. “Caora noya
nitotërahuë,” taˈtonaˈ, co inso tëranta
yanatëpihuëˈ. Chiníquën nanantopisopita
Yosëri acorinsoˈ co quënanpirinahuëˈ,
pinopi. 11Anquëniroˈsaso nipirinhuëˈ
inapita quëran chini chiníquën nanan-
taponaraihuëˈ, co nohuantopihuëˈ pino-
tacaisoˈ. “Yosëri anaˈinchin,” taˈtonaˈ,
tananpitopi.

12Nisha aˈchinaˈpiroˈsasoˈ maˈsha-
roˈsa pochin cancantopi. Co mantaˈ
yonquipihuëˈ. Maˈsona tëranta yani-
pachinara, nipi. Yosë yonquirinsoˈ
co nitotatonaraihuëˈ pinopi. Niˈcoˈ.
Maˈsharoˈsaˈ tananquë quënanpatëra,

tëparë', co nosororëhuë'. Ina marë' Yosëri acorin. Inapochachin nisha a'china'piro'saso' ta'huantapi. Oshanëna marë' Yosëri ana'intarin. 13 Piyapi'sa' anishacancantopi ni'ton, a'na tahuëri inahuanta' parisitapi. Isoro'paráchin yonquiatona', capa cancantacaisoáchin yonquipi. A'morëso mancharinso pochin nicatona', nitapicancanpi. Imaramasopita niyontonpatamara, "Quiyanta' imarai," ta'tona', ya'conpi. Nonpintatënënquëma', ichicoshatapirinënquëmahuë', inahuaso' co noyahuë' nicatona taparo' nipi.

14 Sanapi quënanpachinara, monshitacaisoráchin yonquipi. Co nanitopihuë' naniantacaiso'. Co chiníquën cancantopisopitahuë' nonpintatona', anishacancantapi. Huënsonquë ma'sha manëso pochin nonpintapi. Ma'sharáchin yonquiatona', noyapatopi. Napoaton Yosëri ana'intarin. 15 No'tën nanan a'porahuatona', Yosë iranën quëran pëshonpi. Paramo pochin cancantopi. Pioro hui'nin inaso'. Iráca pënëntopirinhuë', coriqui na'con na'con nohuantërin. "Nonpinacaso' co noyahuë' nipirinhuë', inapoato, na'con canarahuë," ta'ton, co noyahuë' ninin. 16 Co yanatërinhuë' ni'ton, Yosëri chiníquën no'huirin. Moranën co nitononaponahuë', Yosë nohuanton, piyapi pochin nonin. Ina nonin quëran Yosëri pënënin co noyahuë' yonquirinsopita naniantacaso marë'.

17 Nisha a'china'piro'sa' co Quisocristo nanamën a'chinpihuë'. Poso yanirinso pochin nipi. Yanihuachina, co huachi o'ocaso' ya'huërinhuë'. Inapochachin nisha a'china'piro'sa' nonpintarinënquëma'. Isonta' yonquico'. Hua'qui' co o'nanpachinahuë', chitoro' yaráton quënanpatëra, pa'yatopirëhuë'. Panca ihuani quëpahuachina, co huachi o'naninhuë'. Inapochachin nisha a'china'piro'sa' nisapi. "Noya noya a'chintarainquëma'," itopirinënquëmahuë', co tëhuënchachin catahuarinënquëmahuë'. Nani iráca Yosëri yonquirin

ana'intacaso'. Tashinanquë a'pararin. Inaquë parisitápona'. Co onporonta' pipiponahuë'. 18 Inahuara nipa'yatatona', topinan quëran nontarinënquëma'. Nisha nisha yonquipi. Nasha ya'conpisopita a'naroáchin nonpintopi. Ipora huarë' co noyahuë' yonquipisopita naniantapirinahuë'. "Huëco' no'piahua'. Noya no'picaso'. Noya monshihuanacaso'," itopi nonpintatona'. 19 "Co insonta' natëcaso' ya'huërinhuë'. Canpitaora nohuanton ya'huëco'. Ma'sona tëranta' yanipatama', nico'. Inapohuatama', capa cancantarama'," itopirinënquëmahuë', co inapita tëranta' inahuara nohuanton ya'huëpihuë'. Sopai nohuanton, no'pipi, monshihuanpi, co noyahuë' nipi. Insosona minsëhuachinpoa', hua'anëntërinpoa'. 20 Quisocristo nanamën natanpachinara, natëpirinahuë'. "Cha'ësarahuë huachi," ta'tona', co noyahuë' yonquirinsopita pi'pian naniantopi. Ina quëran nisha cancantatona', Yosë a'poantapi. Co noyahuë' niantahuachinara, sopairi minsërin. Ina marë' na'con na'con Yosëri ana'intarin huachi. 21 No'tën nanan nitotaponaraihuë', co imamiatopihuë'. Nóya nicacaso' a'chintopirinahuë', ina naniantopi. Co onporonta' natanpihuë' naporini, noya noya niitonahuë'. Nani Yosë a'popi. 22 Ma'pitacha nipi paya. Imaponaraihuë' a'pohuachinara, iráca ninshitatona napopiso chachin nipi: "Ni'nira imohuachina, co yonquirinhuë'. Imorinso chachin caantarin. Coshinta' i'quë pa'mopirinahuë', naquëranchin shipiroquë quëhuëantaton, në'huëtantarin," topi. Inapochachin inahuanta niconpi.

O'mantacaso' tahuëri

3 1 Nosororanquëma' iyaro'sa'. I'hua quirica a'patëranquëma' nontacamaso marë'. Iporaso' naquëranchin ninshitantatënquëma', pënëantaranquëma' no'tëquën yonquicamaso marë'. 2 Iráca noya pënëntona'piro'sa' ya'huëpi. Ninotona', Yosë quiricanënquë ninshitopi, nani nontërama'. Naporahuaton, quiyanta' Quisocristo pënënincoiso' a'chintërainquëma'. Inaso' nicha'ësarinpoa'. Ca'tano'sanënpitacoi chachin a'parincoi. Ama naniantacamaso marëhuë' ninshitaranquëma'.

3 Iso' na'con yonquico'. O'mantacaso' tahuëri ya'caritohuachin, co noyahuë' piyapi'sa' ya'huapona'. Co Yosë natëtonaraihuë', ma'sona yonquipiso' nisapi. Co noyahuë' cancantapi. Quisocristo sha'huitërinpoaso' tëhuaapi. 4 "¡Ma'pítacha nonama paya! 'O'mantararahuë,' ¿itërinquëma' ti? Intohuaso' Quisocristoso' nimara, capa. Co o'maarinhuë', tënai. Tatanënpoarinta ninarápirinahuë', nani chiminpi. Isoro'pa' ninin quëra huarë' inachachin inachachin nisárin. Co onporonta' nisha tahuëri nisarinhuë'," tosapi. 5 Co yanatëtonaraihuë', co yonquiapihuë'. Iráca co manta' ya'huëpirinhuë'. Ina quëran Yosë nonaton, isoro'pa' acorin. Inápaquë ya'huërinsopitanta' acorin. Isoro'paso' iisáchin nipirinhuë', ina nohuanton, yaniro' ya'norin. 6 Ina quëran piyapi'sa' co noyahuë' nipachinara, ii' quëran chachin ata'huantërin. 7 Inapochachin ipora isoro'pa', pi'iro'të', inapita ya'huëpirinahuë', nani Yosëri chinotërin ana'intacaso': "A'na tahuëri pën quëran ata'huantarahuë," tënin ni'ton, tahuëri nanihuachin, pën quëran chachin ata'huantarin. Naporo' tahuëri ya'ipi oshahuano'sa' chiníquën ana'intarin. Parisitopiquë a'pararin.

8 Isonta' iyaro'sa' yonquico'. "A'na tahuëriso' a'naroáchin na'huërin. Huaranca pi'ipiso' hua'qui'," tënëhua'. Yosëso nipirinhuë' co canpoa pochin yonquirinhuë'. Huaranca pi'inta'

nipirinhuë', Yosëriso' a'na tahuëriáchin pochin ni'nin. Huaranca pi'ipi, a'na tahuërirë' napopianachin pochin ni'nin. 9A'naquën napopi: "Yosë hua'quiarin. Naniantërinpoa'," topirinahuë', co hua'quirinhuë'. Co topinan quëran sha'huitërinpoahuë'. Nosoroatonpoa', ninarárin. Co nohuantërinhuë' a'na piyapi tëranta' parisitopiquë pacacaso'. Na'con na'con piyapi'sa' co noyahuë' yonquipisopita naniantacaiso marë' ninarárin.

10Napoaponahuë', tahuërinën nanihuachin, Sinioro o'mantararin. Ni'co'. Tashi' co yonquiasëhuë', ihuatë' huë'nin. Inapochachin a'nanaya ayaro' tahuëri naniarin huachi. Naporo' tahuëri pi'iro'të' huëntoncaarin. Chiníquën huëntoncahuachin, ta'huantarin. Pi'i, tayora, inapita huéya ni'ton, soquiarin huachi. Isoro'pa', ya'ipi ya'huërinsopita, inapita huiquitapi.

Noya yonquicaso' ya'huërinso'

11Co manta' ya'huëmiatarinhuë'. Ya'ipi ta'huantarin ni'ton, ¡Yosë pochin cancantatëhua', noyasáchin niahua'! 12O'mantacaso' tahuëri noya ninahua'. "Manoton o'manta'in," ta'të̈hua', noyápiachin cancantahua'. Ina tahuëri nanihuachin, ya'ipi inápaquë ya'huërinsopita pën quëran ta'huantarin. Pi'i, yoqui, tayora, inapita soquiarin. 13Napoaponahuë', nasha ya'huaantapon. Nani Yosë sha'huitërinpoa'. "A'na tahuëri nasharo'pa', nasha pi'iro'të' inapita acoantapo," itërinpoa'. Ina ninarëhua'. Inaquë noyasáchin nisarëhua'.

14Napoaton iyaro'sa', ina ninatoma' na'con yonquico' noyasáchin nicacamaso marë'. "Quisocristo nanan anoyatërinpoa'," ta'toma', noya nini'toma', ya'huëco'. Ya'ipi co noyahuë' yonquiramasopita naniantatoma', noyápiachin cancantoco'. Ina quëran o'mantahuachin, noya ni'sarinquëma'. 15Nosoroatonpoa', hua'qui' Sinioro ninararin na'con na'con piyapi'sari natëcaiso marë'. Ina quëran inapitanta' nicha'ësarin. Ama ina naniantocosohuë'. Inachachin iya Paononta' ninshitërinquëma'. Inaso' iyanpoa pochin ni'nëhua'. Yosë nohuanton, no'të̈quën nitotaton, ninshitërin. 16Na'a quirica ninshitaton, nisha nisha ninanoquë ya'huëpisopita a'patërin. Noya pënënpirinpoahuë', pi'pian sacai' yonquicaso'. A'naquën piyapi co Yosë nanamën nitotatonahuë', nisha nisha yonquipi. Paono ninshitërinso' nontopirinahuë', co noya yonquiatonaraihuë', ma'sona tapon naporinso' anishatopi. Yosë quiricanën iráca ninshitopisonta' anishatopi. Ina marë' Yosëri chiníquën ana'intarin huachi.

17Napoaton iyaro'sa' nani pënënanquëma' ni'ton, ni'cona nonpintochinënquëma'. Iporaso' noya yonquipiramahuë'. Co noyahuë' nipisopita yanonpintarinënquëma' inapita pochin nisha nisha cancantacamaso marë'. 18Canpitaso nipirinhuë', Sinioro Quisocristoíchin yonquico'. Inaora nohuanton, nosororinquëma' ni'ton, nani tahuëri yacatahuarinquëma'. Inasáchin yonquihuatama', oshaquëran noya noya nohuitarama'. Inaso' nicha'ësarinpoa'. Ya'ipi piyapi'sari chinochina'. Ayaro' tahuëriquë huarë' inasáchin yonquia'ahua'. Amen. Nani ninshitëranquëma huachi.

Pitro

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Coanshari imapisopita ninshitërinso'

Quisocristo no'tëquën anitotërinpoaso'

1 [1]Iso quirica a'pataranquëma', ni'co'. ¿Noyanquëma' canpitanta'? Quiyanta' isëquë noya ya'huarai. Quisocristo noya noya nohuitacamaso marë' ninshitaranquëma'. Iráca co'huara isoro'pa' ya'huëyátërasohuë', inápaquë ya'huërin. Ina quëran o'marahuaton, a'chintërincoi, natanai. Quiyaso' ni'nai. Nirayarai. Nonën chachin ya'huëtërin, së'huarai. Inasáchin Yosë yonquirinso' anitotërinpoa'. Ina nohuitohuatëhua', nóya nanpimiatarihua'. [2]Isoro'paquë o'mahuachina, quiyariso' ni'nai. Nohuitatoi, sha'huitarainquëma'. Inaso' nanpimiatarin. Iráca inápaquë ya'huërin. Tata Yosërë chachin ya'huërin. Napopináchin yonquipi. [3]Inápaquë ya'huaponahuë', o'mahuachina, piyapicoi ni'nai, a'chininsonta' natanai. Pa'pionta' anohuitërincoi. Hui'nin nohuitatoi, nohuitërai. Nipayarëso pochin ninai. Napoaton ninshitaranquëma' canpitanta' Quisocristo nohuitacamaso marë'. Quiya pochachin Yosë nohuitoco' nipayarëso pochin nicacamaso marë'. [4]Ina pochin cancantohuatama', nóya cancantarihua'. Ina marë' ninshitaranquëma'.

Tahuëri pochin nininso'

[5]Noya nanan Quisocristo anitotërincoi. Ina nanan chachin sha'huitaranquëma'. "Yosëso' noyasáchin ninin. Tahuëri pochin cancantërin. Co pi'pisha tëranta' tashi pochin cancantërinhuë'," itërincoi. [6]Tashi pochin cancantohuatëhua', co Yosë nohuitarihuahuë'. "Yosë nohuitërahuë," tapomarahuë', co noyahuë' cancantohuatama', nonpinama'. Co no'tën nanan imaramahuë'. [7]Yosëso' noyasáchin ninin. Tahuëri pochin cancantërin. Canpoanta' tahuëri pochin yonquihuatëhua', Yosë nohuitarihua'. Naporahuaton, noya nini'tëhua' ya'huarihua'. Hui'nin chachin chiminin ni'ton, ya'ipi oshanënpoa' inquitarinpoa'. Huënainën quëran anoyacancantarinpoa'.

[8]"Co oshahuancohuë'," topatëhua', canpoara ninonpintërëhua'. Co no'tëquën yonquirëhuahuë', co tëhuënchachin imarëhuahuë'. [9]Onporosona co noyahuë' nipatëhua', Yosë nontahua'. "Tëhuënchachin co noyahuë' nicato, oshahuanco," topatëhua', Yosë oshanënpoa' inquitarinpoa'. Co nonpintërinpoahuë'. Quisocristo chiminin ni'ton, nanitërin ya'ipi oshanënpoa' inquitinpoaso'. Noyápiachin cancan quëtarinpoa'. [10]"Ya'ipinquëma' co noyahuë' ninama'," itërinpoa' Yosë. Napotopirinpoahuë', "Noya ninahuë. Co caso' oshahuancohuë'," topatëhua', "Yosë nonpintërinpoa'," tënëhuaso pochin cancantërëhua'. Nanamën no'tëquën sha'huitopirinpoahuë', co tëhuënchachin natërëhuahuë'.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Nanan anoyatërinpoaso'

2 [1]Quisocristo imarama' ni'ton, hui'nahuëpita pochin ni'nanquëma'. Ninshitaranquëma' noyasáchin nicacamaso marë'. Nipirinhuë', co noyahuë' nipatëhua', Quisocristo catahuarinpoa'. Oshahuanëhua' ni'ton, ana'intinpoaso' ya'huëpirinhuë'. Canpoa marë' Yosë nontaton, nanan anoyatarinpoa'. Inaso' no'tëquënáchin yonquirin. [2]Ya'huërënamënpoa' chiminin ni'ton, nontohuatëhua', oshanënpoa' inquitarinpoa'. Oshanënpoa' inquitatonpoa', nanan anoyatërinpoa'. Ya'ipi piyapi marë' chiminin. Ya'ipinpoa' oshanënpoa' inquitinpoaso' nohuantopirinhuë'.

[3]Yosë nohuitohuatëhua', pënëninpoaso' natëarëhua'. No'tëquën natëcaso' nohuantarihua'. Ina natëhuatëhua', tëhuënchachin Yosë nohuitërëhua'. [4]A'naquënso nipirinhuë' "Nani Yosë nohuitërahuë," topirinahuë', pënëninpoaso' co natëtonahuë', nonpiánpi. Co no'tëquën yonquipihuë'. [5]Yosë nanamën natëhuatëhua', noya noya Yosë nosoroarihua'. Ina pochin cancantohuatëhua', tëhuënchachin ina nohuitarihua'. [6]"Yosë imarahuë," topatëhua', Quisocristo pochachin cancantacaso' ya'huërin.

Nasha pochin pënëninpoaso'

[7]Co iyaro'sa' nasha camaitërinso' ninshitaranquëmahuë'. Iráca quëran huarë' Yosë nanamën natanama'. "Ya'ipinquëma' noya ninosoroco'," itërinpoa'. Inachachin iporanta' pënënaranquëma'. [8]Co nasha camaitërinsohuë' niponahuë', nasha pochin ninshitaranquëma' cancanëma quëran huarë' ninosorocamaso marë'. Quisocristo ya'ipi piyapi nosororin. Nosoroatonquëma', a'pintërëso pochin anoyacancantërinquëma' tahuëri pochin cancantacamaso marë'. Ninosorohuatama', co huachi tashi pochin cancantaramahuë'.

[9]A'na piyapi no'huihuatama', co Yosë imaramahuë'. "Imarahuë," tapomarahuë', co tahuëri pochin cancantëramahuë'. Ipora huanta' tashi pochin cancantarama'. [10]Imaramasopita capini ninosorohuatama', tahuëri pochin cancantarama'. Ina pochin nipatama', no'tëquën imarama'. [11]Nipirinhuë' nino'huihuatama', tashi pochin cancantarama'. Co noyahuë' cancantatoma', co manta' yonquiaramahuë'. Co nanitaramahuë' no'tëquën yonquicamaso'. Sopai nohuanton, somaraya pochin cancantarama'. Napoaton iyaro'sa', cancanëma quëran huarë' ninosoroco'.

[12]Canpitaso' imarama' ni'ton, ninshitaranquëma'. Hui'nahuëpita pochin nicatënquëma', ninshitaranquëma'. Quisocristo canpoa marë' chiminin. Imapatama', oshanëma' inquitërinquëma'. [13]A'naquëma' nani hua'qui' imatoma' a'napita catahuarama' ni'ton, Quisocristo noya nohuitërama'. Inaso' iráca quëran huarë' ya'huërin. Noya imarama' ni'ton, ninshitaranquëma'. Canpitanta' hui'napi'sanquëma', nani sopai minsërama'. Napoaton ninshitaranquëma'.

[14]Ya'ipi imaramasopita hui'nahuëpita pochin ni'nanquëma'. Yosë nohuitërama' ni'ton, ninshitaranquëma' noya noya cancantacamaso marë'. Quisocristo noya nohuitërama' ni'ton, iyaro'sa', ninshitaranquëma'. Inaso' iráca quëran huarë' ya'huërin. Nani tahuëri, apia'huaro'sa', Yosë nanamën yonquiarama'. Napoaton chiníquën cancantarama'. Chiníquën cancantatoma', sopai nani minsërama'.

Isoro'paráchin pa'yatopisopita

[15]Na'a piyapi'sa' co Yosë natëtonahuë' nisha nisha yonquipi. Isoro'paquë

ya'huërinsopitaráchin yonquipi. Ama inapita pochin cancantocosohuë'. Ama nani ma'sha nohuantapatocosohuë'. Ma'sha na'con yonquihuatama', co tëhuënchachin Tata Yosë nosororamahuë'. 16 Isoro'paquë nisha nisha ya'huërin aoshahuainpoaso marë': Monshihuanacasoráchin cancantërë'. Ma'sha quënanpatëra, nohuantapatërë'. Ma'huanpatëra, yanocantërë', naporë'. Inapitaso' co Tata Yosë nohuanton ya'huërinhuë'. Sopai nohuanton, ya'huërin. 17 Isoro'pa' ta'huantarin. Ya'ipi ma'shanta' ta'huantarin. Inasáchin pa'yatohuatëhua', topinan quëran nanpiarihua'. Nipirinhuë', Yosë noya imapatëhua', co onporonta' ta'huantarihuahuë'. Ya'huëmiatarihua'.

Quisocristo inimiconën

18 Co hua'quiya quëranhuë', apia'huaro'sa', Quisocristo o'mantararin. "Cristo yao'mahuachin, inimiconën huë'sarin," itërinënpoa'. Nani natantërama' canpitanta'. Iporaso' na'a piyapi'sari Cristo yainimicotopi. Napoaton o'mantacaso' tahuëri naniriarin, tënëhua'. 19 "Quiyanta' imarai," topirinahuë', nani pipipi. Co tëhuënchachin Yosë huëntonënquë ya'conpihuë'. Ya'conpi naporini, co pipiitonahuë'. Pipipi quëran nitotërëhua'. "Co onporonta' cancanëna quëran huarë' imapihuë'," tënëhua'.

20 Canpitaso nipirinhuë' imarama'. Quisocristo nohuanton, Ispirito Santo ya'coancantërinquëma'. Napoaton no'tëquën yonquirama'. 21 Nitotopiramahuë', naquëranchin pënëantaranquëma' yonquicamaso marë'. No'tën nanan imapatëhua', co nonpin nanan natëarihuahuë'. 22 Tëhuënchachin nonpin nanan sha'huitarinënquëma'. "Quisososo' co Cristohuë'. Co Yosë hui'ninhuë'," ta'tona', yanonpintërinënquëma'. Inapoatona', Quisocristo inimicotapi. Tata Yosënta' a'popi. 23 Yosë hui'nin a'pohuachina', co Tata Yosënta' nohuitapihuë'. "Quisocristoso' Yosë hui'nin chachin," topachina', Tata Yosënta' imasapi.

24 Ya'nan imapoma', no'tëquën a'chintërainquëma'. Ina chachin imamiatoco'. Ina imapatama', cancanëma quëran Tata Yosë nohuitarama'. Hui'nionta' noya nohuitarama huachi. 25 Quisocristo chachin sha'huitërinpoa': "Imamiatohuatamaco, Yosë nohuitatoma', nanpimiatarama'," itërinpoa'.

26 A'naquën yanonpintarinënquëma' ni'ton, ninshitaranquëma'. 27 Canpitaso nipirinhuë' Ispirito Santo ya'huëtërinquëma'. Quisocristo imarama' ni'ton, ina nohuanton, ya'coancantërinquëma'. Nani tahuëri a'chintarinquëma'. Cancanëmaquë Yosë nanamën a'chintarinquëma'. Co onporonta' nonpintërinquëmahuë'. No'tëquën a'chintërinquëma' ni'ton, co a'napita a'chintinquëmaso' ya'huërinhuë'. Ina natëhuatama', no'tëquën yonquiarama'. Sha'huitërinquëmaso pochachin Quisocristo imamiatoco'.

28 Ipora quëran huarë', apia'huaro'sa', Quisocristo imamiatoco'. Inapohuatama', o'mantahuachin, co tapan ya'huëtarinquëmahuë'. Co pa'yanaramahuë'. 29 Quisocristo noyasáchin ninin, nitotërëhua'. Napoaton Yosë huëntonënquë ya'conpatëhua', noya nicarihua'. Inpitasona noya nipachina', nani Yosëri anoyacancantërin ni'ton, hui'nin pochin ni'sarin, tënëhua'.

Yosë hui'ninpita

3 1 Ma noya Tata Yosë nosororinpoa' ni'ton, hui'ninpita pochachin ni'ninpoa'. Huëntonënquë chachin aya'coninpoa'. Co imapisopitasohuë' nipirinhuë' co nitotopihuë'.

"¿Onpoatonta' Yosë pochin cancantacaso' nohuantopi?" toconpi. Co Yosë nohuitatonahuë', napopi. 2Na'con, iyaro'sa', nosororanquëma'. Iporaso' Yosë hui'ninpita pochin ni'ninpoa'. A'na tahuëri noya noya acoarinpoa'. Onpopinsona nicarihua' nimara. Co ya'ipi nitochatërarëhuahuë'. Nipirinhuë', Quisocristo o'mantahuachin, nirayarihua'. Ina ni'patëhua', ina pochachin nicarihua'. 3"A'na tahuëri Quisocristo ni'sarëhua'," ta'tëhua', co noyahuë' yonquirëhuasopita naniantarëhua'. Quisocristoso' noyápiachin cancantërin ni'ton, canpoanta' noyápiachin cancantacaso' nohuantarihua'.

4Yosë pënëninpoa'. Co ina natëhuatëhuahuë', oshahuanëhua'. Co noyahuë' nipatëhua', co Yosë natërëhuahuë'. 5Noya nanan nani nitotërama'. Quisocristo o'marin oshanënpoa' inquitinpoaso marë'. Inaso' co pi'pisha tëranta' oshahuaninhuë'. 6Tëhuënchachin imapatëhua', nóya nisarëhua'. Co pa'yatarihuahuë' oshahuanacaso'. Nani tahuëri co noyahuë' nipatëhua', co Yosë nohuitërëhuahuë'. Co ya'coancantërinpoahuë'. 7Ni'cona, apia'huaro'sa', nisha a'china'piro'sa' nonpintochinënquëma'. Noya nipatëhua', noya cancantarëhua'. Quisocristo noya ni'ton, ina pochin cancantacaso' ya'huërin. 8Nani tahuëri co noyahuë' nipatama', sopai imarama'. Iráca quëran huarë' sopai co noyahuë' cancantaton, oshahuanin. Inaso' nonpintohuachinpoa', canpoanta' oshahuanarëhua'. Napoaton Yosë hui'nin o'marin sopai minsëaton nicha'ëinpoaso marë'. Ya'ipi oshanënpoa' inquitohuachinpoa', co huachi sopai natëcaso' ya'huërinhuë'.

9Huëntonënquë chachin Yosë aya'coninpoa' ni'ton, co iporaso' pa'yatarëhuahuë' oshahuanacaso'. Hui'nin pochachin cancantatonpoa', yonquinën chachin quëtërinpoa'. Nasitantarëhuaso pochin ninëhua'. Napoaton co huachi nohuantarihuahuë' oshahuanacaso'. 10Co sacaihuë' Yosë hui'ninpita nohuitacaso'. Noyasáchin nipatëhua', Yosë hui'ninpita pochin nisarëhua'. Nipirinhuë', co noyahuë' nipachina', co Yosë huëntonënquë ya'conpihuë'. Co imapisopita nosorohuachinahuë', co Yosë hui'ninpita pochin nisapihuë'. Sopai hui'ninpita pochin nisapi. Co noyahuë' cancantopi quëran sopai hui'ninpita nohuitarëhua'.

Ninosorocaso' ya'huërinso'

11Ya'nan imapoma quëran huarë' Yosë nanamën natanama'. "Noya ninosoroco'," itërainquëma'. 12Iráca Cainoso' sopai natëton, iin tëparin. ¿Ma'marëta' tëparin? Iinso' noya ninin ni'ton, no'huiton, tëparin. Ama ina pochin cancantocosohuë'.

13Napoaton iyaro'sa' co natëpisopitahuë' no'huihuachinënquëma', ama pa'yancosohuë'. 14Iráca canpoanta' ina pochin co noyahuë' cancantërëhua'. Co Yosë nohuitatëhuahuë', chimipi pochin nipirëhuahuë', Yosë anoyacancantërinpoa' ina nohuitatëhua' nanpimiatacaso marë'. Napoaton iporaso' ninosororëhua'. Ina quëran Yosë huëntonënquë ya'conëhuaso' nitotërëhua'. Co ninosorohuatamahuë', co Yosë anoyacancantërinquëmahuë'. Chimipi pochin cancantarama'. 15A'na piyapi no'huihuatama', tëpatona'piro'sa pochin Yosë ni'sarinquëma'. Tëpatonapiro'saso', co Yosë pochin nanpimiatacaiso ya'huërinhuë'. 16Quisocristoso nipirinhuë' na'con nosoroatonpoa', nicha'ëinpoaso marë' chiminin. Chiminaton, nosororinpoaso' anitotërinpoa'. Inapochachin iyaro'sa', ya'ipi Quisocristo imapisopita

nosorocaso' ya'huërin. Na'con ninosoroa'ahua'. Quisoso ya'huërënamënpoa' chimininso pochachin nosorocaso' ya'huërin. 17 Quisocristo imarëhuasopita capini noya ninosorocaso' ya'huërin. A'napita ma'sha pahuantohuachina', catahuahua'. Capa capacaiso' nipachin, capa a'mocaiso' nipachin quëtahua'. Co inapita catahuahuatëhuahuë', co tëhuënchachin nosororëhuahuë'. Co canpoa capini ninosorohuatëhuahuë', co Yosënta' nosororëhuahuë'. 18 "Ya'ipi imapisopita nosororahuë," topatëhua', ama, apia'huaro'sa', topinan quëran napoa'huasohuë'. Cancanënpoa quëran huarë' nosoroatëhua', catahuahua'.

Co të'huatatëhuahuë' Yosë nontërëhuaso'

19 Tëhuënchachin a'napita nosorohuatëhua', no'tëquën Yosë nanamën imasarëhua'. Ina quëran co huachi të'huatacaso' ya'huëtarinpoahuë'. "Tatanpoa pochin ni'ton, noya ni'ninpoa'," ta'tëhua', noya cancantarihua'. 20 Co noyahuë' nipatëhua', cancanënpoa quëran nitotatëhua', sëtërëhua'. Co noyahuë' ninëhuaso' Yosënta' nitotërin. Napoaponahuë', cancanënpoa quëran huarë' yaimapatëhua', inanta' nitotërin. Ina nitotaton, nosororinpoa'. Ina yonquihuatëhua', noya cancantatëhua', Yosë nontarihua'. 21 Napoaton iyaro'sa', cancanënpoa quëran a'naya a'nayanpoa' yonquia'ahua'. "Yosë noya ni'sarinco," topatëhua', co Yosë të'huatarihuahuë'. Co të'huatatëhuahuë', nani tahuëri ina nontarihua'. 22 Yosë pënëninpoaso' natëhuatëhua', noya natanarinpoa'. Ina nohuantërinsoáchin yonquihuatëhua', catahuarinpoa'. Ina pochin cancantohuatëhua', ma'pitaso nipatëhua', quëtarinpoa'. 23 Yosë nani pënëninpoa' hui'nin imacaso marë'. Naporahuaton, ninosorocasonta' sha'huitërinpoa'. "Quisocristonta' inachachin sha'huitërinpoa'," ta'tëhua', cancanënpoa quëran natëahua'. 24 Yosë natëhuatëhua', yonquirinsoráchin imasarihua'. Imapatëhua', ya'coancantomiatërinpoa'. Ispirito Santo quëtërinpoa' ya'coancantinpoaso marë'. Ina catahuahuachinpoa', noya nisarëhua'. Ina quëran Yosë nohuitërëhuaso' nitotërëhua'.

Nonpin nanan a'chinpiso'

4 1 Na'con iyaro'sa' nosororanquëma' ni'ton, pënënaranquëma'. Na'a nonpin nanan pënëntona'piro'sa' nonpin nanan a'chinapi. "Yosë nanamën a'chinahuë," topirinahuë', co no'tëquën a'chinpihuë'. Napoaton a'chintohuachinënquëma', ama a'naroáchin natëtocosohuë'. "Nonpin nanan nimara," ta'toma', yonquico'. Ya'ipi Yosë quiricanën quëran a'chintërinpoaso' yonquiatoma', tantiaco'. Co ina pochin a'chintohuachinënquëmahuë', ama natëcosohuë'. 2 Ispirito Santo no'tëquën anitotërinpoa'. "Quisocristo Yosë hui'nin niponahuë', isoro'paquë o'maton, piyapi chachin nasitimarin. Nonën chachin ya'huëtërin," itërinpoa'. Ina nanan a'chintohuachinënquëma', no'tëquën a'chinapi. Ispirito Santori ayonquirin ni'ton, noya nonsapi. 3 A'naquënso nipirinhuë' sopai nohuanton, nonpinapi. Co Quisocristo nanamën no'tëquën a'chinpihuë'. "Yosë hui'ninso' co piyapi chachin nasitimarinhuë'," toconpi. Inapitaso' Quisocristo inimicotopi. Co ina pochin Ispirito Santo anitotërinpoahuë'. Iráca ninorinso chachin nani Cristo inimiconën natantërëhua'.

4 Canpitaso' apia'huaro'sa', Yosë hui'ninpitanquëma' ninama'. No'tëquën yonquiatoma', nisha a'china'piro'sa'

minsëarama'. Sopai nohuanton, nonpin nanano'sa' a'chintopirinënquëmahuë', Ispirito Santo nani ya'coancantërinquëma'. Inaso' sopai quëran chini chiníquën nanantarin ni'ton, catahuahuachinpoa', co nonpin nanano'sa' natëtarihuahuë'. 5Inapitaso nipirinhuë', co Yosë nohuitatonahuë', co nanamën chachin a'chinpihuë'. Isoro'paquë ya'huërinsopitaráchin yonquiatona', inahuara yonquinëna quëran a'chinpi. Napoaton co imapisopitasohuë' nonpin nanan natëpi. 6Quiyaso nipirinhuë' Yosë nohuitatoi, no'tëquën a'chinai. Yosë imapisopita noya nataninacoi. Inaso' no'tën nanan, topi. Co imapisopitasohuë' nipirinhuë', co yanatërinacoihuë'. Ispirito Santoso' no'tëquënáchin nonin. Napoaton nonpin nanan pa'yatopisopitaso' co Ispirito Santo yanatëpihuë'. Ina quëran nonpin nanano'sa' nohuitërëhua'.

Iráca quëran huarë' Yosë nosororinpoaso'

7Yosë pa'pi nosororinpoa'. Napoaton iyaro'sa', canpoanta' noya ninosoroa'ahua'. Huëntonënquë aya'conpachinpoa', catahuarinpoa' a'napita nosorocaso'. Nosorohuatëhua', Yosë nohuitarihua'. Hui'ninpita pochin ni'ninpoa'. 8Inaso' nosoromiatochinarinpoa'. Napoaton canpoanta' co a'napita nosorohuatëhuahuë', co pi'pisha tëranta' ina nohuitarihuahuë'. 9Nosoroatonpoa', hui'nin chachin isoro'paquë a'paimarin anoyacancantinpoaso marë'. A'naíchin hui'nin ya'huëtopirinhuë', a'paimarin. Quisocristo anoyacancantohuachinpoa', Yosë nohuitatëhua', nanpimiatarihua'. 10Co canpoariso' nosoropirëhuahuë', Yosëso' na'con nosororinpoa'. Ina nohuanton, hui'nin chachin o'marahuaton, chiminin. Ya'huërënamënpoa' chiminin ni'ton, oshanënpoa' inquitatonpoa', nanan anoyatërinpoa'.

11Yosë na'con nosororinpoa' ni'ton, canpoanta', iyaro'sa', inapochachin ninosoroa'ahua'. Ina pochin cancantacaso' ya'huërin. 12Co inquënpoa tëranta' Yosë quënanpirëhuahuë', noya ninosorohuatëhua', Yosë nohuitarihua', ya'coancantomiatërinpoa'. "Yosë na'con nosororinpoa'," ta'tëhua', canpoanta' noya noya ninosoroarihua'. 13Yosë huëntonënquë ya'conpatëhua', Ispirito Santo a'patimarinpoa' ya'coancantinpoaso marë'. Hua'yanën chachin ni'ton, cancanënpoaquë ayonquirinpoa'. "Tëhuënchachin Yosë ya'coancantërinpoa'," tënëhua'. 14Tata Yosëri hui'nin isoro'paquë a'paimarin nicha'ëinpoaso marë'. Quiyariso' ni'nai. Nani tahuëri piyapi'sa' sha'huitárai. 15"Quisocristoso' Yosë hui'nin. Ina natërahuë," topatëhua', Yosë pochin cancantatëhua', imamiatarihua'. Inanta' ya'coancantërinpoa'.

16Yosë nohuitatëhua', natërëhua. "Ma noyacha Yosë nosororinpoa paya," tënëhua'. Inaso' nosoromiatochinarinpoa'. Canpoanta' nosorohuatëhua', Yosë nohuitarihua'. Yonquirinsoráchin imasarëhua'. Imapatëhua', ya'coancantomiatërinpoa'. 17Yosë noya nohuitohuatëhua', na'con na'con nosoroarihua'. Ina quëran ayaro' tahuëri nanihuachin, co të'huatarihuahuë'. Quisocristo nosororinpoa' ni'ton, canpoarinta' ina pochachin nosoroarihua'. Napoaton ayaro' tahuëri co pa'yanarihuahuë'. 18Imarëhuasopita capini noya ninosorohuatëhua', co nisaitarihuahuë'. Inapochachin Yosërë'quënpoa' ninosorohuatëhua', co të'huatarihuahuë'. A'naquën piyapi'saso' na'con të'huapi. "Yosë ana'intarinco," ta'tona', të'huatochinachin cancantopi. Canpoaso nipirinhuë' "Yosë na'con nosoroatonpoa', oshanënpoa' inquitërinpoa'," topatëhua', ya'ipi të'hua inquitarinpoa'.

19 Yosë'ton na'con nosororinpoa' ni'ton,
canpoarinta' Yosë nosoroatëhua', a'na-
pitanta' nosoroarihua'. 20 A'naquënso'
"Yosë nosororahuë," taponahuë', iin
no'huirin. Co inaso' no'tëquën nonin-
huë', nonpiánin. Piyapi quënanëhua'.
Yosëso nipirinhuë' co quënanëhuahuë'.
Piyapi quënanarihuarahuë', co nosoro-
huatëhuahuë', aquëtë huarë' Yosëso' co
nanitarëhuahuë' nosorocaso'. 21 Quiso-
cristo pënëninpoa'. "Nosorohuatamaco,
piyapinta' nosoroco'," itërinpoa'.

Onporahuatësona Yosë imamiatacaso'

5 1 Ya'ipi Quisocristo imarëhuasopita
a'na huënton pochin ninëhua'.
"Quisocristo Yosë hui'nin chachin,"
tënëhua' ni'ton, huëntonënquë ya'co-
nëhua'. Hui'ninpita pochin ni'ninpoa'.
Ni'co'. "Quëmapi tëhuënchachin noso-
rohuatëra, hui'ninpitanta' nosororë',"
topi. 2 Napoaton Yosë nosorohuatëhua',
pënëninpoaso' noya natëhuatëhua',
tëhuënchachin hui'ninpitanta' nosoroa-
rihua', tënahuë. 3 Yosë nosorohuatëhua',
pënëninpoaso' no'tëquën natëarihua'.
Catahuahuachinpoa', nanitaparëhua'.
4 Canpoaso' Yosë hui'ninpitanpoa' ni'ton,
nanitaparëhua' sopai minsëcaso'. "Quiso-
cristo catahuarinpoa'," topatëhua', co
noyahuë' yonquirëhuasopita naniantа-
rihua'. Isoro'paquë na'a ma'sha, piyapi,
inapita ya'huërin anishacancantinpoaso
marë'. Nipirinhuë', Quisocristo yonqui-
huatëhua', catahuarinpoa' imamiatacaso'.
5 "Quisocristo Yosë hui'nin chachin,"
topatëhua', achinicancaninpoa' sopai
minsëcaso marë'. A'napitariso' co nani-
topihuë' sopai minsëcaiso'.

Yosë anitotërinpoaso'

6 Quisocristo isoro'paquë chachin
o'marin. O'mahuachina, Yosë nohuanton,
i'quë aporihuanin. Nani ya'ipi sha'hui-
tërinso' tiquiaton, corosëquë chimin-
pachina, huënainën pa'nin. Co topinan
aporihuaninhuë'. Oshanënpoa' inquitin-
poaso marë' chiminin. Naporahuaton,
Ispirito Santonta' cancanënpoa quëran
anitotërinpoa'. Inaso' no'tëquën sha'-
huitërinpoa'. "Quisososo' Yosë hui'nin
chachin," itërinpoa'. 7-8 Tata Yosë noya
anitotërinpoa' hui'nin natëcaso'. Ni'co'.
"Caraya'pi inachachin sha'huihuachina,
naporo huarë' natëtërë'," topi. Inapo-
chachin cancanënpoaquë Ispirito Santo
sha'huitërinpoa'. Quisocristonta' i'quë
aporihuanpachina, ya'ipiya Yosë natërin.
Naporahuaton, canpoa marë' chiminpa-
china, huënainën pa'nin. Cara chachin
napopináchin anitotërinpoa'. 9 Piyapi'sa'
inachachin sha'huihuachina', natëtërëhua'.
Yosëso nipirinhuë' noya noya ni'ton,
no'tëquënáchin nontërinpoa'. Napoaton
ina sha'huitohuachinpoa', na'con na'con
natëtacaso' ya'huërin. Nani Yosë sha'-
huitërinpoa' ni'ton, "Quisocristoso' Yosë
hui'nin chachin. Ina nicha'ërinpoa'," tënë-
hua'. 10 Yosë nani sha'huitërinpoa' ni'ton,
imarëhuasopita nitotërëhua'. Canca-
nënpoa quëran anitotërinpoa'. A'napitaso
nipirinhuë', co Yosë natëpihuë'. "Quisoso
co Yosë hui'ninhuë'. Co nicha'ësarin-
poahuë'," ta'tona', Yosëri nonpintërinso
pochin cancantopi. No'tëquën sha'hui-
topirinpoahuë', co natëpihuë'. 11 Yosëso'
huëntonënquë aya'coninpoa' ina pochin
nanpicaso marë'. Hui'nin chachin anoya-
cancantërinpoa' nanpimiatacaso marë',
tënëhua'. 12 Yosë hui'nin ya'coancanto-
huachinpoa', nanpimiatarihua'. Co'so' ina
imapatëhuahuë', co nanpimiatarihuahuë'.

Chiníquën cancantatëhua', imamiatahua'

13 Canpitaso' Quisocristo natërama'.
"Inaso' Yosë hui'nin ni'ton, imasarahuë,"

topatama', huëntonënquë nani aya'coninquëma'. Ina nohuitatoma', nanpimiatarama. Ina nitotacamaso marë' ninshitaranquëma'. 14 Yosë nontohuatëhua', natanarinpoa'. Ina nohuantërinso chachin natanpatëhua', noya nataninpoa'. 15 "Noya nataninpoa'," ta'tëhua', ina ninahua' nohuantërinso chachin quëchinpoa'. "Co onporonta' nonpintarinpoahuë', acotarinpoa'," ta'tëhua', noya cancantarihua'.

16 A'naquën Yosë imamiataponahuë', co noyahuë' ninin. Co Yosë a'poaponahuë', oshahuanin. Inapita marë' Yosë nontahua' anoyacancanchin. A'naquënso nipirinhuë' imapirinhuë', co noyahuë' yonquiaton, Quisocristo chachin a'pomiatërin. A'pomiatohuachina, chiminpi pochin cancantantapi. Co inapita marë' Yosë nontacaso' ya'huërinhuë'. 17 Co noyahuë' nipachina', oshahuanpi. Nipirinhuë', co Yosë a'pomiatohuachinahuë', cha'ësapi.

18 Yosëri imarinsopita huëntonënquë aya'conin. Noyasáchin nicacaso' ya'huërin. Yosë hui'nini chachin a'paiarin. Sopairi yanonpintopirinhuë', Quisocristori catahuarin ni'ton, co sopairi minsëarinhuë'.

19 Imarëhuasopitaso' Yosë hui'ninpitanpoa' ninëhua'. A'napitaso nipirinhuë' co imapihuë' ni'ton, sopairi hua'anëntërin. Camaihuachina, ina natëpi. Ina nitotërëhua'.

20 Yosë hui'nin chachin o'maton, no'tëquën Yosë anohuitërinpoa'. Inasáchin no'tëquën yonquirin. Yosë nohuitatëhua', yonquirinsoráchin imasarëhua'. Quisocristo nohuitërëhua' ni'ton, catahuarinpoa' no'tëquën yonquicaso marë'. Inaíchin Yosëso' ni'ton, chinotacaso' ya'huërin. Ina nohuitohuatëhua', nanpimiatarihua'. 21 Apia'huaro'sa'. Mamanshiro'saso', co moshacaso' ya'huërinhuë'. Yosëíchin chinotahua'. Nani huachi.

Coansha

Coanshari ninshitaantarinso'

No'tën nanan imarëhuaso'

1 Ca ansianoco iso quirica ninshitaranquëma' ¿Noya canpitanta' ya'huarama'? Canta' noya isëquë ya'huarahuë. Yosë nohuanton, canpitanta' huëntonënquë nani ya'conama'. No'tën nanan imarama' ni'ton, tëhuënchachin nosororanquëma'. Ya'ipi Quisoso imapisopita noya nicatënënquëma', nosororinënquëma'. Ya'ipinquëma' yonquiatënquëma', ninshitaranquëma'. 2 Quisocristo no'tëquën a'chintërinpoa'. No'tën nanan imamiatatëhua', ninosoroarëhua'. 3 Inaora nohuanton, Tata Yosë na'con catahuainquëma'. Nani tahuëri nosoro'inquëma'. Asanocancainquëma'. Quisocristonta' inachachin catahuainquëma'. Inaso' Yosë hui'nin chachin. Catahuahuachinpoa', no'tëquën yonquiarihua'. Ina quëran noya ninosoroarihua'.

4 A'naquën ya'huëramaquë noya imasapi quënanconahuë. Tata Yosë pënëninpoaso' no'tëquën natëapi. Ina marë' nóya cancantërahuë. 5 Iporaso' ya'ipinpoa' noya ninosoroa'ahua', tënahuë. Co nasha nanan ninshitaranquëmahuë'. Iráca quëra huarë' Yosë sha'huitërinpoa' ninosorocaso'. 6 Yosë nosorohuatëhua', natëarihua'. "Ya'ipi piyapi'sa' nosoroco'," itërinpoa'. Ya'nan imarama quëra huarë' ina natanama'.

Nonpin nanan a'china'piro'sa'

7 A'naquënso nipirinhuë' piyapi'sa' yanonpintatona', nisha a'chinapi. Ya'ipi parti pa'sápi nonpin nanan sha'huicaiso marë'. "Quisocristoso' Yosë hui'nin niponahuë', co piyapi chachin nininhuë'. Co canpoa pochin nonën ya'huëtërinhuë'," topi. Co no'tëquën a'chinpihuë'. Insosona ina pochin a'chinpachina, nonpinarin. Inaso' Quisocristo inimiconën, tënahuë. 8 Ni'cona nonpintochinënquëma'. Nani hua'qui Yosë imatoma', ina marë' sacatopiramahuë'. Inapita pochin cancantohuatama', topinan quëran imapoma'. Co Yosë'pa' acanaarinquëmahuë'. Nipirinhuë', ya'ipi cancanëma quëran imapatama', inatohua' Yosë noya noya nohuitatoma', ya'huëmiatarama'.

9 A'naquën co Quisocristo nanamënáchin imapihuë'. "Quiyaso' na'con na'con nitotërai," toconpi. Inapitaso' co Tata Yosë nohuitapihuë'. Quisocristo nanamën imapatëhua', Tata Yosë nohuitarihua'. Hui'nionta' nohuitarihua'. 10 A'na piyapi huë'pachin: "Carinquëma' a'chinchinquëma'," itohuachinquëma', ama a'naroáchin natëcosohuë'. Co Quisocristo nanamën a'chintohuachinquëmahuë': "Inca. Co yanatanainquënhuë'," itoco'. Ama ya'huëramaquë aya'concosohuë'. "Yosë catahuainquën," ama itocosohuë'. 11 Co Quisocristo natëtonahuë', co noyahuë' nipi. Ama pi'pian tëranta' natanacamaso' nohuantocosohuë'. Canpitaquë nisha nanan a'chintohuachinquëma', a'naquën nonpin nanan imapona' nimara. Imapachina', ina marë' canpitanta' oshahuanarama'.

Nicapon yapa'ninso'

12 Na'con na'con yasha'huitopiranquëmahuë', co aquëtë'

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

yaninshitëranquëmahuë'. Co hua'quiya quëranhuë' nicaponquëma' pa'sarahuë topirahuë'. Canconpato, ninontohuatëhua', noya noya cancantarihua'. 13Isëquë Quisocristo imapisopita yonquiarinënquëma'. Yosë nohuanton, huëntonënquë ya'conpi anta'. Inapitanta' saludos a'patarinënquëma'. Nani huachi.

Isonta' Coanshari ninshitaantarinso'

Imapisopita nosoroaton, catahuarinso'

1 Ca ansianoco ninshitaranquën, iya
Acayo. ¿Noya quëmanta' ya'huaran?
Canta' noya isëquë ya'huarahuë. No'tën
nanan imaran ni'ton, tëhuënchachin
nosororanquën. 2 Quëma marë' iyasha,
Yosë nontërahuë: "Catahuaquë' Sinioro
noya ya'huë'in, ama canioinsohuë'. Noya
imarinquën ni'ton, catahuaquë' noya
ya'huë'in," itërahuë, Yosë nontato. 3 I'hua-
miáchin a'napita iyaro'sa' canquirahua-
tona', sha'huitiirinaco: "Iya Acayo nóya
cancantaton, no'tëquën imarin," itiiri-
naco. Ina natanato, nóya cancantërahuë.
4 Nani Quisocristo nanamën a'chintëran-
quëma'. Ina natëtoma', imarama' ni'ton,
hui'nahuëpita pochin ni'nanquëma'.
Na'con nosororanquëma'. No'tën nanan
imapatama', nóya cancantarahuë. Ina
na'con na'con nohuantërahuë.

5 Ma noya iya imapisopita nosororan.
Ni'toro'sa' ya'nohuachinara, Quisocristo
imapi ni'ton, o'shitaton, a'caran. Co
nohuitaponahuë', noya nontaton, cata-
huaran, natantërahuë. Yosë natëton iya
inaporan. 6 Inapitaso' huënantahuatona',
niyontonaiquë sha'huitiirinacoi: "Iya
Acayo noya nosororincoi," itiirinacoi.
Naquëranchin quëmataquë cancoanta-
huachina', catahuantaquë' noya pa'ina',
tënahuë. Yosë marë' sacatapi ni'ton,
catahuaquë' ama pahuanchinasohuë'.
7 Quisocristo noninso' a'chinápi. Ina
marë' pa'sápi. Co Yosë imapisopita-
huë' a'chintaponaraihuë', co manta'
ina marë' ma'patopihuë'. 8 Napoaton
canpoa' inapopisopita catahuahua' ama
pahuanchinasohuë'. Inapitaso' no'tën
nanan a'chinapi. Cosharo', ma'sha
inapita pahuantopiso' quëtohuatëhua',
canpoarinta' a'napita catahuarihua' Yosë
nohuitacaiso marë'. Catahuahuatëhua',
na'con na'con piyapi'sa' imasapi.

Tiotripisë co noyahuë' nininso'

9 Ya'ipi ya'huëramaquë imaramasopita
quirica nani ninshitëranquëma'. Tiotri-
pisëso nipirinhuë', co yanatërincohuë'.
Inaso' hua'an pochin yaninin. 10 Napoaton
ya'huëramaquë pa'pato, co noyahuë'
nininsopita a'ninquëchin sha'huitarahuë.
Inaso' na'con pinorincoi, nonpinapirincoi.
Naporahuaton, iyaro'sa' a'chinacaiso
marë' canconpachinara, co noya nontë-
rinhuë'. Co pëinënquë aya'coninhuë'.
A'napitari a'china'piro'sa' yacatahuapiri-
nahuë', co ina tëranta' nohuantërinhuë'.
"Ama pëinëmaquë aya'concosohuë',"
itopirinhuë'. Aya'conpachinara, no'huiton,
inapitanta' niyontonpi quëran yaocoirin.
"Ama huachi canpita tëranta' niyonton-
piso pëiquë ya'concosohuë'," toconin.
Pa'pi co noyahuë' yonquirin inaso'.

11 Ama iya co noyahuë' nipisopita
nonanquësohuë'. Noya nipisopita
nonanquë'. Noya nipatëhua', tëhuën-
chachin Yosë imarihua'. Co noyahuë'
nipatëhua', co Yosë nohuitarihuahuë'.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Imitirio noya nininso'

12 Imitirioso nipirinhuë' noya imarin. Ya'ipiya quëran napotërinco. Ya'ipi cancanën quëran no'tëquën yonquirin. Quiyanta' nohuitërai. "Inaso' noya quëmapi," tënai. No'tëquën nontërainquën.

13 Na'con iya yasha'huitopiranquënhuë', co aquëtë' yaninshitëranquënhuë'.

14 Co hua'quiya quëranhuë' nicaponquën pa'sarahuë, topirahuë'. Pa'pato, niquënanpatëhua' noanhua'.

15 Yosë asanocancainquën. Ina quëran noya cancantaton, noya ya'huaran. Ya'ipi imapisopita isëquë ya'huëpiso' yonquiatënënquën saludos a'patarinënquën. Ya'ipi nipayaraisopita inatohua' ya'huëpiso' yonquiarahuë. Saludos a'patarahuë sha'huitëquë'. Nani huachi.

A'na Cotasë ninshitërinso'

Imapisopita yonquiaton, nanan a'patërinso'

1 Ca Cotasëco ninshitaranquëma'. Santiaco iinco caso'. ¿Noyanquëma' canpitanta'? Canta' noya ya'huarahuë. Quisocristoíchin natërahuë. Ina acorinco pënënta'huaso marë'. Quisocristo imaramasopita ninshitaranquëma'. Tata Yosë nohuanton, imarama'. Inaso' na'con nosororinquëma'. Quisocristo imarama' ni'ton, nóya a'paiarinquëma', nicha'ësarinquëma'. 2 Yosë na'con catahuainquëma'. Nanan anoyatërinpoa' ni'ton, na'con asanocancainquëma'. Nani tahuëriya nosoro'inquëma' canpitarinta' noya noya nosorocamaso marë'.

Nonpin nanan a'china'piro'sa'

(2 Pedro 2.1-17)

3 Carinquëma' iyaro'sa' nosororanquëma'. I'huamiáchin yonquirahuë ninshita'huanquëmaso marë'. Yosë anoyacancantërinpoaso' noya noya yaa'chintopiranquëmahuë', apira nanan natantërahuë. A'naquënso' nonpin nanan a'chintarinënquëma', natantërahuë. Napoaton pënëna'huanquëmaso' ya'huërin, tënahuë. Quisocristo nanamën no'tëquën a'chintërainquëma'. Yosë nohuanton, no'tëquën ninshitërai ya'ipi imapisopita nitotacaiso marë'. Nani ya'ipiya nanamën anitotërinpoa'. Inasáchin natëtoma', a'napitanta' a'chintoco' no'tëquën yonquicaiso marë anta'. Ama pi'pian tëranta' nisha a'chintocosohuë', tënahuë. 4 Tëhuënchachin a'naquënso' nonpin nanan a'chintarinënquëma'. Pa'pi co noyahuë' inapitaso'. "Quiyanta' imarai," taponaraihuë', co no'tëquën a'chinpihuë'. "Ma'sona nohuantërëhuaso niahua'. Yosë nosororinpoa' ni'ton, co ana'intarinpoahuë'," ta'tona', pa'pi co noyahuë' nipi. No'pipi, monshihuanpi, a'naratipita nipi. Naporahuatona', co tëhuënchachin Quisocristo imapihuë', inasáchin natëcaso nipirinhuë'. Ina marë' Yosëri chiníquën ana'intarin. Iráca quëra huarë' nani yonquirin ana'intacaso'. Napoaton ni'cona canpitanta' nonpintochinënquëma'. Chiníquën cancantatoma', no'tëquën a'chinco'.

5 Nani nitotopiramahuë', naquëranchin sha'huitantaranquëma' yonquicamaso marë'. Iráca Yosë piyapinënpita Iquipito parti parisitopirinahuë', Yosëri nicha'ërin. Ya'ipiya noya pipiponaraihuë', ina quëran a'naquën co yanatëhuachinahuë', Yosëri chiníquën ana'intaton, ata'huantërin. Inapochachin iporanta' imaponaraihuë' nisha cancantohuachina', chiníquën ana'intarin. 6 Anquëniro'santa' ya'nan nipon, ya'ipiya noya yonquipirinahuë'. Ina quëran a'naquën nisha cancantatona', co huachi Yosë yanatëpihuë'. "Quiyanta' nóyacoi ni'toi, natëinacoiso' ya'huërin," topiso marë', co huachi Yosë'pa' ya'huëpihuë'. Nani Yosëri yonquirin chiníquën ana'intacaso'. Tashinanquë tonpopinan ya'huapi. Ayaro' tahuëri parisitopiquë a'pararin. Co onporonta' cha'ësapihuë'. 7 Iráca Sotomaquë ya'huëpisopitanta' pa'pi co noyahuë' yonquipi. Monshihuanacaisoáchin cancantopi. A'naratipita

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

taparo' nipi. Co ina pochin nicacasohuë' nipirinhuë', napopi. Ina marë' Yosëri chiníquën ana'intërin. Pën inápa quëran a'paimarin ahuiquitacaso marë'. Sotoma, Comora, inapita huiquitopi. Ya'cariya ninanoro'santa' huiquitopi. Ayonquiinpoaso marë' ninshitërinpoa'. Inapita yonquiatëhua', "A'na tahuëri oshahuano'sa' pënquë parisitomiatapi huachi," tënëhua'.

8 Inapochachin iporanta' nisha a'china'piro'saso', huë'ëiri ahua'yantërinso pochin cancantatona', inahuara yonquinëna quëran nonpin nanan imasapi. Na'con monshihuanatona', nitapicancanapi. Co inso tëranta' yanatëpihuë'. "Co insonta' camaiinpoaso' ya'huërinhuë'," toconpi. Chiníquën nanantopisopita Yosëri acorinso' inapitanta' tëhuapi. 9 Iráca Moisësë chiminpachina, Yosëri anquëni hua'an a'paimarin nonën pa'pitacaso marë'. Miquiri itopiso'. Sopairi yaosërëtohuachina, nino'huipi. Naporo' anquëni chiníquën nanantaponahuë', co nohuantërinhuë' sopai pinocaso'. Co inaora ana'intacaso' yonquirinhuë'. "Sinioro ana'inchinquën," itërin. 10 Nisha a'china'piro'saso nipirinhuë' Yosë yonquirinso' co nitotatonaraihuë', tëhuapi. Ma'sharo'sa pochin cancantatona', co yonquipihuë'. Ma'sona tëranta' yanipachinara, nipi. Inapoatona', nitapicancanpi. Ana'intacaso' ya'huërin.

11 ¡Ma'huantacha nisapi paya! Nonpina'piro'saso', Caino pochin cancantatona' co Yosë natëpihuë'. Paramo pochin cancantopi. Iráca Paramoso' coriquiráchin cancantaton, piyapi'sa' anishacancantërin. Corinta' iráca co noyahuë' ninin. Co hua'ano'sa' yanatërinhuë', no'huirin. Ina marë' Yosë nohuanton, chiminin. Inapita pochin cancantopisopita Yosëri chiníquën ana'intarin. 12 Quisoso imaramasopita coshatacaso marë' niyontonpatamara, nisha a'china'piro'santa' huë'pi. Naporo' Yosë yonquicaso nipirinhuë', na'con o'otona', capa cancantopi. Co Yosë të'huatatonaraihuë', napopi. A'napita catahuacaso' ya'huëpirinhuë', co nosoropihuë'. Inahuara noya ya'huëcasoráchin yonquipi. Ni'co' iyaro'sa'. Hua'qui' co o'nanpachinahuë', no'pa' yaniromarin. Ina pochin nipachina, yararo'të' quënanpatamara, pa'yatërama'. "O'nan huë'sarin," topiramahuë', co o'naninhuë'. Ihuana' pa'nin. Inapochachin inapitaso' pënënpirinënquëmahuë', nonpin nanan a'chintatënënquëma' co catahuarinënquëmahuë'. Nara nitërinsonta' yonquico'. Pi'ipi tahuëri nanihuachina, nitacaso' ya'huërin. Co nitohuachinahuë', "Nani chiminin huachi," ta'ton, hua'anëni nishitëtërin. Itënë chachin ocoirin ni'ton, noyá chiminin huachi. Inapochachin nonpin nanan a'china'piro'sa' ina nara pochin niconpi. Quisocristo nanamën nitotaponaraihuë', chimipi pochin nicatona', a'popi. Ina marë' chiníquën ana'intacaso' ya'huërin huachi. 13 Pamanta' yonquico'. Panca pamatohuachina, notohuaro' sa'po', amoro', inapita quënin. Nonpina'piro'saso', ina pochin co sano cancantopihuë'. Co noyahuë' nipi ni'ton tapanacaso nipirinhuë', co nitotapanpihuë'. Ina marë' Yosëri ana'intarin. Tayoranta' yonquico'. Anotohuachina, tacopirin. Co huachi a'pininhuë'. Inapochachin nisha a'china'piro'santa', tashinanquë pa'miatapi. Quisocristo a'pohuachina', parisitopiquë pacacaso' ya'huërin huachi.

14 Iráca Inocori chachin inapita ninorin. Atan shiin inaso'. Atan quëran saota shinpita ya'huërin piquëran Inoco ya'huërin. Ninoton, naporin: "Sinioro chachin o'mararin huachi. Hua'huayatërahuë' anquëniro'sarë

chachin o'mararin. 15 Naporo' ya'ipi oshahuano'sa' ana'intarin huachi. Pa'pi co noyahuë' nipi ni'ton, ana'intacaso' ya'huërin. Yosë no'huipisopita no'tëquën ana'intarin huachi," tënin iráca. 16 Yosëso' noya nosoropirinpoahuë', inapitaso' ma'sha onpohuachinara, ina no'huipi. Co sano cancantopihuë'. Ma'sona tëranta' yonquihuachinara, nipi. Co noyahuë' cancantatona', napopi. "Quiyaso' noya noya nitotërai," ta'tona', chiníquën nonconpi. Co piyapi nosoroaponaraihuë', noyasha nontopi. Inahuara canacaiso marë' napotopi.

Chiníquën cancantatëhua', Quisocristoíchin imamiatahua'

17 Canpitaso nipirinhuë' iyaro'sa', noya yonquico'. Nosororanquëma' ni'ton, pënënaranquëma'. Quisocristo ca'tano'sanënpita sha'huitërinpoaso' ama naniantocosohuë'. 18 "Ayaro' tahuëri naniriahuachin, co noyahuë' quëmapi'sa' ya'huërapi. Yosë nanamën tëhuaapi. Co noyahuë' cancantatona', a'naratipita nisapi," itërinpoa'. 19 Inahuara nohuantopiso' nisapi. Co Ispirito Santori ya'coancantërinhuë'. Nisha a'chinatona', piyapi'sa' anisha-cancantopi, a'na huënton a'na huënton co huachi noya nini'tona', ya'huapihuë'.

20 Canpitaso nipirinhuë' iyaro'sa', Yosë nanamën na'con yonquico' noya noya imacamaso marë'. Inasáchin no'tëquën anitotërinpoa' Yosë pochin cancantacaso'. Naporahuaton, Yosë nontáco'. Ispirito Santo catahuarinquëma' cancanëma quëran huarë' noya nontacaso'. 21 Inapotatoma', nani tahuëri nóya cancantoco' Yosë nosoro'inquëma'. Ina na'con nohuantoco'. Quisocristo yonquiatoma', o'mantacaso' tahuëri ninaco'. O'mantahuachin, nosoroatonpoa', chimirin quëran nicha'ësarinpoa'. Yosë'pa' nanpimiatarihua'.

22 A'naquënso' co noya natëyátërapihuë'. Inapitaso' nosoroatoma', sanoanan quëran pënënco' no'tëquën yonquicaiso marë'. 23 Ni'co' iyaro'sa'. Ma'sha pënquë anotohuachina, a'naroáchin manë' ama huiquitacaso marëhuë'. Inapochachin piyapi'sa' na'con pënënco' ama parisitopiquë paacaiso marëhuë'. A'naquënso nipirinhuë' nonpin nanan pa'yatatona', co noyahuë' nipi. Inapitanta' nosoroatoma', pënënco'. Nipirinhuë', ama pi'pian tëranta' inapita pochin cancantocosohuë'. Napopiso' ama yonquicosohuë'. Ni'cona sopai minsëchinquëma' canpitanta'.

Ma noyacha Yosëso paya itahua'

24-25 Tata Yosëso' ya'ipi nanitaparin. Noya a'paiarinquëma' ama anotërëso pochin tëhuëcamaso marëhuë'. Catahuahuachinpoa', co sopai minsëarinpoahuë'. Noya noya tapararinpoa' imamiatacaso marë'. A'na tahuëri ya'huërinquë noya ni'sarinpoa'. Inatohuaso' noya noya. Capa cancantarihua'. Tata Yosëíchin hua'anëntërinpoa'. Ina nohuanton, Quisocristo nicha'ësarinpoa'. Inasáchin catahuarinpoa' noya chinotacaso'. Ma noyacha Tata Yosëso paya. Iráca quëra huarë' chini chiníquën nanantërin. Noya noya ni'ton, ya'ipi piyapi'sari chinochina'. Inasáchin natëahua'. Ama onporonta' naniantahuasohuë'. Amen. Nani huachi.

Cotasë

A'na tahuëri ma'sha onpocaso' Coansha ninshitërinso'

Quisocristo anitotërinpoaso'

1 [1]Tata Yosë nohuantërin ya'ipinpoa' iso nanan nitotacaso'. Napoaton a'na tahuëri ma'sha onpocaso' nininso' Quisocristo sha'huitërin anitotinpoaso marë'. Inaso' anquëni a'paimarin ca Coanshaco sha'huitiincoso marë'. Quisocristoíchin caso' natërahuë. Anquëni o'marahuaton, nani ma'sha a'notërinco. [2]A'notohuachincora, ni'nahuë. Ina nicato, no'tëquën ninshitaranquëma'. Quisocristo chachin Yosë nanamën anitotërinco.

[3]Iso quirica nontohuatama', noya cancantarama'. Ina natanpatamanta', noya cancantarama'. A'na tahuëri ma'sona onpocaso' sha'huitaranquëma'. Natëhuatama', Yosë noya ni'sarinquëma'. Ayaro' tahuëri nani ya'caririarinpoa huachi.

Canchisë ninanoro'saquë Yosë imapisopita ninshitërinso'

[4]Ca Coanshaco quirica a'pataranquëma'. Asia parti ya'huëramasopita ninshitaranquëma'. Imarama' ni'ton, a'naya a'naya ninanoro'saquë niyontonatoma', Yosë chinotërama'. Canchisë ninanoquë niyontonamaso' a'naya a'nayanquëma' yonquiatënquëma', ninshitaranquëma'. Inaora nohuanton, Tata Yosë noya catahuainquëma'. Asanocancainquëma'. Iráca quëran huarë' ya'huërin. Ipora huanta' nanpiarin. Inaso' ya'huërápon. Co onporonta' chimianinhuë'. Hua'anëntacaso' shiranën notënanquë canchisë ispiritoro'sa' ya'huapi catahuainquëmaso marë'. [5]Quisocristonta' inaora nohuanton, catahuainquëma'. Asanocancainquëma'. Iráca isoro'paquë o'marahuaton, no'tëquën a'chintërinpoa'. Ina'ton chiminaponahuë', nanpiantarin. Chimirin minsërahuaton, ya'ipiya hua'anëntarin. Ya'ipi hua'ano'sa quëran chini chiníquën nanantarin. Naporahuaton, na'con nosororinpoa'. Oshanënpoa' inquitinpoaso marë' huënainën a'parin. Chiminaton, nicha'ërinpoa. [6]Huëntonënquë chachin aya'conatonpoa', hua'anëntërinpoa'. Yosëíchin yonquicaso marë' corto hua'ano'sa' pochin acorinpoa'. ¡Ma noyacha inaso paya! Ya'ipi piyapi'sari chinochina'. Ipora quëran huarë' inasáchin natëina'. Amen.

[7]Ni'cochi. Quisocristo o'mantararin. A'na tahuëri chitororë chachin o'mantararin. Naporo' ya'ipi piyapi'sari ni'sapi. Iráca ohuanpisopitarinta' ni'sapi. Nisha nisha piyapi'sa' sëtatona', na'nërapi. "¿Onpoatëhuacha co natërëhuahuë paya?" tosapi. Tëhuënchachin naporapi. Amen.

[8]Yosë chachin sha'huitërinpoa': "Ca'ton ya'huërahuë. Co'huara isoro'pa' ya'huëyátërasohuë', ya'huárahuë. A'na tahuërinta' ya'ipi ma'sharo'sa' ta'huantopirinahuë', caso' ya'huápo. Iráca quëran huarë' ya'huërahuë. Ipora huanta' nanpiárahuë. Co onporonta' ta'huantapohuë', ya'huërápo. Chini chiníquën nanantërahuë," tënin.

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Quisocristo ya'norinso'

9 Ca Coanshaco ninshitaranquëma'. Canpitaro'co chachin imarahuë. Ina marë' parisitopirëhuahuë', hua'anëntërinquë aya'coninpoa'. Quisocristo chachin catahuahuachinpoa', noya ahuantarëhua'. Yosë nanamën a'chinahuëso marë' aparisitërinaco. Quisocristo imarahuë ni'ton, a'na so'ton'pa' a'parinaco, Patomosë itopiquë. 10 I'hua Tomio tahuëri Yosë chinotasoco, Ispirito Santo nohuanton, hua'narëso pochin quënanahuë. Co huë'ëpirahuë', pinëhuë quëran chiníquën nontërinco, natanahuë. Tronpita pihuirinso pochin natanahuë. 11 Nontatonco, sha'huitërinco:

—Apira nani ma'sha a'notaranquën, quiricaquë ninshitëquë'. Ina quëran canchisë ninanoro'saquë a'patëquë' imarinacosopita nonchina'. Ipisoquë, Ismirinaquë, Pircamoquë, Tiatiraquë, Sartisiquë, Piratiripiaquë, Naotisiaquë inaquëpita ya'huëpisopita a'patëquë' nitochina', itërinco.

12 "¿Inta' nontarinco?" ta'to, tahuërëtopirahuë', canchisë së'parahuan nanparino'sa pochin nininsopita quënanahuë, oro quëran nipiso'. Inapamiáchin huanipi. 13 Ina huancánachin quëmapi huaniarin, ni'nahuë. Piyapi pochachin niponahuë', noya noya ya'norin. Naporopi a'mosahuaton, oro pochin nininso quëran të'tëtëntaquëchin nitonporin. 14 Huiríchin aintërin. Huirihuaita pochin huiritërinso'. Naporahuaton, ya'pirin chachin pën nënërinso pochin ya'norin. 15 Nantëonta' sha'pi hua'na pënquë a'përëso pochin huënaráchin ya'norin. Naporahuaton, chiníquën nonin. Panca so'pora tënëntërinso pochin natanahuë. 16 Inchinan imirin quëran canchisë tayora pochin nininso' së'quërin. Naporahuaton, nanamën quëran sahuëni pochin nininso' pipirarin. Cato quëran chachin to'napinan. Ya'ipi ya'pirinso' pi'i pochin a'pinin. Huënaráchin huënaráchin ya'norin.

17 Ina ni'sahuato, pa'yanahuë. Chimipi pochin anotërahuë. Nantën pirayan anotopirahuë', inchinan quëran së'huarahuatonco, nontërinco.

—Ama të'huatocosohuë'. Caso' iráca quëran huarë' ya'huërahuë. Co onporonta' ta'huantarahuë'. 18 Nanpiárahuë. Chiminaporahuë', nanpiantarahuë. Caso' chini chiníquën nanantërahuë. Onporosona chiminacaiso' cari sha'huitarahuë. Ca nohuantohuato, nanpiapi. Ca nohuantohuato, chiminapona'. Co imarinacosopitahuë' chiminpachina', parisitopiquë a'pararahuë. 19 Ni'nanso' ninshitëquë'. Apira Yosë nohuanton, naquëranchin nani ma'sha niantaran. Ipora naporapiso', a'na tahuëri ma'sha onpocasonta', inapita a'nochinquën ninshitantaquë'. 20 Ni'nanso' co quëmaora nitotopiranhuë', a'chinchinquën nitotëquë'. Canchisë së'parahuan

nanparino'saso' noya a'pinin. Inapochachin canchisë ninanoro'saquë imarinacosopita ya'huapi. Niyontonatona', chinotarinaco. Canchisë tayoraro'sa' së'quërahuëso pochin ansiano'sa' a'paiarahuë, itërinco.

Ipisoquë ya'huëpisopita ninshitërinso'

2 [1]Ina quëran sha'huitërinco: —A'na quiricaquë ninshitaton, ansiano Ipisoquë ya'huërinso' a'patëquë' nontohuachin imapisopita nataina'.

"Ca Quisososoco quirica a'pataranquëma', ni'co'. Inchinanëhuë quëran canchisë tayoraro'sa' së'quërahuë. Canchisë së'parahuan nanparin pochin nininsopita huancánachin pa'sárahuë. [2]Nani nohuitëranquëma'. Ya'ipi ninamasopita nitotërahuë. Chiníquën ca marë' sacatërama'. Co amiatomacohuë', noya ninama'. A'naquën co noyahuë' nipachinara, co noya ni'namahuë'. Nonpin nanan a'china'piro'santa' co noya ni'namahuë'. 'Yosë a'parincoi, a'chinarai,' itopirinënquëmahuë', nonpinapi. Inapita natanpatama': 'Co no'tëquën a'chinpihuë',' ta'toma', co natëramahuë'. [3]Imaramacoso marë' aparisitopirinënquëmahuë', ahuantërama'. Co yaa'poramacohuë'. Ina marë' noya ni'nanquëma'. [4]Nipirinhuë', co huachi noya nosororamacohuë'. Iráca ya'nan imapomaco, tëhuënchachin nóya nosororamaco. Canpita capininta' noya ninosororama'. Iporaso nipirinhuë' co huachi iráca pochin noya ninosororamahuë'. Co huachi canta' noya nosororamacohuë'. Ina marë' sëtato, co noya ni'nanquëmahuë'. [5]Iráca naporamaso' yonquiantatoma', noya niantaco'. Ya'ipi co noyahuë' yonquiramasopita naniantatoma', ya'ipi cancanëma quëran nosoroantaco. Naporahuaton canpita capininta' noya ninosoroantaco'. Co noya cancantantahuatamahuë', paaparahuatënquëma', ana'intaranquëma'. Nanparin tacopirinso pochin nisarama'. A'na tahuëri ya'huëramaquë co insonta' imasarinacohuë'. [6]Napoaponahuë', nisha a'china'piro'sa' co pi'pian tëranta' nohuantëramahuë', Nicoraitaro'sa' itopiso'. Co noyahuë' nicacaso' a'chintopirinënquëmahuë', co nohuantëramahuë' natëcamaso'. Carinta' co costarahuë'. [7]Imaramaco ni'ton, Ispirito Santo chachin nontarinquëma'. Huëratëhuanpatama', noya natanatoma', yonquico'. Sopai minsëhuatama', Yosë'pa' ya'huëmiatarama'. Inatohua' nanpirin nara nitërinso' ca'patama', noya noya nanpimiatarama'. Nani huachi," itëquë', ninshitohuatan, itërinco Quisoso.

Ismirinaquë ya'huëpisopita ninshitërinso'

[8]Ina quëran sha'huitaantarinco: —Ansiano Ismirinaquë ya'huërinsonta' ninshitëquë' nonchin imapisopita nataina'.

"Ca Quisososoco quirica a'pataranquëma', ni'co'. Iráca quëran huarë' ya'huërahuë. Co onporonta' ta'huantarahuë'. Chiminaporahuë', nanpiantarahuë. [9]Imaramacoso marë' na'con parisitëramaso' nitotërahuë. Co na'a ma'sha ya'huëtopirinquëmahuë', Yosë nohuitacamasoachin cancantatoma', sano cancantërama'. A'na tahuërinta' Yosë'pa' pa'patama', co manta' pahuantarinquëmahuë'. Iporaso nipirinhuë' a'naquën chiníquën pinorinënquëma'. 'Yosë piyapinëncoi quiyaso',' topirinahuë', Satanasë huëntonënquë

ya'conpi. 10 Ipora tahuëri'sa' na'con
parisitapiramahuë', ama të'huaco-
sohuë'. Sopai nohuanton, tashinan
pëiquë po'moarinënquëma'. Yosë
a'pocamaso marë' napotarinënquëma'.
Shonca tahuëri pochin parisitarama'.
Tëpapirinënquëmaonta', ama a'poco-
sohuë'. Imamiatohuatamaco, inápaquë
acanaranquëma'. Inatohua' nanpimia-
tarama'. 11 Imaramaco ni'ton, Ispirito
Santo chachin nontarinquëma'. Huë-
ratëhuanpatama', noya natanatoma',
yonquico'. Sopai minsëhuatama', co
parisitopiquë paatoma', parisitomia-
taramahuë'. Nani huachi," itëquë',
ninshitohuatan, itërinco.

Pircamoquë ya'huëpisopita ninshitërinso'

12 Ina quëran sha'huitaantarinco:
—Ansiano Pircamoquë ya'huërin-
sonta' ninshitëquë' nonchin imapiso-
pita nataina'.

"Ca Quisosoco quirica a'patara-
nquëma', ni'co'. Chiníquën nanan-
tato, sahuëni cato quëran chachin
to'napinan pochin nininso' ya'huëtë-
rinco ana'inta'huaso marë'. 13 Canpita
ya'huëramaquë nohuitërahuë. Inaquë
na'a piyapi'sa' co noyahuë' cancan-
topi. Satanasëri hua'anëntopirinhuë',
canpitaso' noya imaramaco. Antipasë
natëtonco, noya pënëntopirinhuë',
ina marë' tëpapi, ni'nama'. Satanasë
chachin inaquë ya'huërin, tënahuë.
Parisitapomarahuë', co a'poramaco-
huë'. Ina marë' noya ni'piranquëma-
huë', 14 co ya'ipinquëma' no'tëquën
imaramacohuë'. A'naquëma' Paramo
pochin cancantërama'. Iráca inaso'
Yosë nanamën nitotopirinhuë', Yosë
piyapinënpita nonpintërin. Inimi-
conënpita hua'anën sha'huitërin
anishacancantacaiso marë', Paraco
itopiso'. Inari sha'huitohuachina,
anishacancantopi. Nisha cancanta-
tona', mamanshi moshapi. Moshatona',
nosha mamanshi marë' acopisonta'
ca'pi. Naporahuaton, monshihuanapi.
15 Inapochachin a'naquëma' nisha
cancantërama'. Nisha a'china'piro'sa'
a'chintohuachinënquëmara, a'na-
quëma' natëtoma', Nicoraitoro'sa'
a'chinpiso' imarama'. 16 Napoaton
ya'ipi co noyahuë' yonquiramasopita
naniantoco'. Insosona co naniantohua-
chinhuë', chiníquën ana'intarahuë.
Nanamëhuë quëran sahuëni inëshin
nininso' ya'huëarin oshahuano'sa'
ana'inta'huaso marë'. 17 Imaramaco
ni'ton, Ispirito Santo chachin nonta-
rinquëma'. Huëratëhuanpatama',
noya natanatoma', yonquico'. Sopai
minsëhuatama', noya cancantara-
rama huachi. Iráca israiro'sa' Yosëri
cosharo' a'patimarin, mana itopiso'.
Inachachin po'orahuëso' carimanta'
quëchinquëma' sano cancantacamaso
marë'. Imaramaco ni'ton, nasha
nininëma' a'naya a'nayanquëma'
aco'inquëma'. Canpitaora nitota-
rama'. Huiri na'piquë ninshitahuato,
quëchinquëma'. Cancanëma quëran
noya noya nohuitaramaco huachi.
Nani huachi," itëquë', ninshitohuatan,
itërinco.

Tiatiraquë ya'huëpisopita ninshitërinso'

18 Ina quëran itaantarinco:
—Ansiano Tiatiraquë ya'huërinsonta'
ninshitëquë' nonchin imapisopita
nataina'.

"Ca Yosë hui'ninco quirica a'pata-
ranquëma'. Ya'pirahuë pën nënërinso
pochin ni'ton, ya'ipi yonquiramaso
quëran huarë' nitotërahuë. Nantë-
huënta' sha'pi hua'na pënquë a'përëso

pochin ni'ton, huënaráchin ya'norin.
19 Canpitaso' noya ninama'. Noya
natëtomaco, ninosororama'. A'na-
quëma' pahuantohuachinquëmara,
nicatahuarama'. Ma'sha onpoapoma-
rahuë', noya ahuantërama'. Ya'nan
imapomaco, noya ninama'. Iporaso'
na'con na'con nicatahuarama'. Ina
marë' noya ni'piranquëmahuë', 20 co
ya'ipi cancanëma quëran imarama-
cohuë'. A'na sanapi corto pëiquë
chachin nonpin nanan a'chintopirin-
quëmahuë', co a'paramahuë'. Iráca
Quisapira pa'pi co noyahuë' sanapi
niponahuë', chiníquën nanantaton,
piyapinëhuëpita anishacancantërin.
Inapochachin iporaso' ina sanapi
pënënarinquëma' co noyahuë' nica-
camaso'. 'Noya monshihuanacaso'.
Mamanshi moshacaso marë' nosha
acohuachina, noya capacaso'. Ca'co','
itohuachinquëmara, a'naquëma'
natëtoma', monshihuanama'. Nosha
mamanshi marë' acopiso' ca'nama'. Ina
pochin ina sanapi nonpintërinquëma'.
21 Co a'naroáchin ana'intërahuë'.
Hua'qui' pënënpirahuë', co pi'pisha
tëranta' nohuantërinhuë' natëincoso'.
Oshahuanacaso' co yaa'porinhuë'.
22 Iporaso nipirinhuë' ana'intarahuë
huachi. Chiníquën aparisitarahuë.
A'napitanta' anishacancantërinso-
pita co oshanëna' a'pohuachinahuë',
chiníquën ana'intarahuë. 23 Sanapi
imarinsopitaso' co natërinacohuë'
ni'ton, ata'huantarahuë. Ina nica-
tona', ya'ipi imarinacosopitanta'
yonquiapi. 'Tëhuënchachin Sinioro
nohuitërinpoa'. Yonquirëhuasonta'
nitotërin. Co noyahuë' nipatëhua',
no'tëquën ana'intarinpoa'," tosapi.
24 A'naquëmaso nipirinhuë' co nonpin
nanan natëramahuë'. 'Noya noya
nitotërai,' itopirinënquëmahuë',
'Sopai imatona', napopi,' ta'toma',
co ina natëramahuë'. Iporahuanta'
noya imaramaco ni'ton, co aquëtë'
pënëna'huanquëmaso' ya'huërinhuë'.
25 Chiníquën cancantatoma', o'man-
ta'huaquë huarë' imamiatoco. 26 Sopai
minsëhuatama', a'na tahuëri chiní-
quën nanan quëtaranquëma'. Ayaro'
tahuëriquë huarë' natëhuatamaco,
catahuaramaco nisha nisha piyapi'sa'
hua'anënta'huaso marë'. 27 Tata Yosë
nohuanton, chiníquën nanantërahuë.
Canpitanta' catahuaramaco copirno-
ro'sa' co natërinacosopitahuë' ana'in-
ta'huaso'. No'pa huë'ëta hua'naquë
pa'quirëso pochin oshahuano'sa'
ana'intarihua'. 28 Naporahuaton,
huënio tayora huënaráchin a'pininso
pochin quëchinquëma'. Noyápiachin
a'pintaranquëma'. 29 Imaramaco ni'ton,
Ispirito Santo nontarinquëma'. Huë-
ratëhuanpatama', noya natanatoma',
yonquico'. Nani huachi," itëquë',
ninshitohuatan, itërinco.

Sartisiquë ya'huëpisopita ninshitërinso'

3 1 Ina quëran Quisoso sha'huitaan-
tarinco:

—Ansiano Sartisiquë ya'huërinsonta'
ninshitëquë' nonchin imapisopita
nataina'.

"Ca Quisososoco ninshitaranquëma'.
Caso' canchisë ispiritoro'sa' Yosëri
camairinso' canta' camairahuë,
natërinaco. Naporahuaton, tayora-
ro'sa' së'quërahuëso pochin, ansia-
noro'santa' acorahuë a'chinacaiso
marë'. Canpitaso' nohuitëranquëma'.
Ya'ipi co noyahuë' ninamasopita
nitotërahuë. A'napitaso' nicatënën-
quëma', 'noya imapi,' topirinahuë',
co tëhuënchachin imaramacohuë'.
Chimipi pochin cancantërama'.

2 Ipora huanta' niyontonpiramahuë',
topinan quëran naporama': 'Ya'ipi
natëtoi, noya ninai,' topiramahuë', co
huachi Yosë noya ni'ninquëmahuë'.
Huë'ërëso pochin cancantërama'
ni'ton, co yonquiramahuë'. Pënsha
yatacopirinso pochin cancantërama'.
Pën yatacopihuachina, pishitërë'
noya orotacaso marë'. Inapochachin canpitanta' chiníquën Yosë
yonquiantaco'. 3 Ya'nan natanapoma',
Yosë nanamën no'tëquën a'chintërinënquëma'. Ina yonquiatoma',
ya'ipi co noyahuë' yonquiramasopita naniantoco'. Ya'ipi cancanëma
quëran casáchin yonquico. Co
noya cancantaantahuatamahuë',
a'naroáchin ana'intaranquëma'.
Ihuatona'pi huë'ninso pochachin
a'nanaya ana'intaranquëma'. Co
nitotasënquëmahuë', o'mantararahuë. 4 Napoaponahuë', caraichinquëma' noyápiachin cancantërama'.
Canpitaráchin noya nicatoma', co
në'huëtërinso pochin cancantaramahuë'. Ina marë' canpitaso' noya
ni'saranquëma' ni'ton, Yosë'pa'
ichiya'huëcontaranquëma'. Inatohua'
nóya cancantarama' ni'ton, huiríchin
a'mocontarama'. 5 Inquëmaso' sopai
minsëhuatama', Yosë'pa' pa'sarama'.
Noyápiachin cancantarama' ni'ton,
huiríchin a'mocontarama'. Inatohua'
ya'huëmiatarama'. Nanpirin quiricaquë nininëma' nani ninshitëranquëma'. Co onporonta' tapiarahuë'.
Tata Yosë sha'huitarahuë: 'Isopita
imamiatërinaco,' itarahuë. Anquëniro'santa' natanapi. 6 Imaramaco
ni'ton, Ispirito Santo chachin nontarinquëma'. Huëratëhuanpatama',
noya natanatoma', yonquico'. Nani
huachi," itëquë', ninshitohuatan,
itërinco.

Piratiripiaquë ya'huëpisopita ninshitërinso'

7 Ina quëran itaantarinco:
—Ansiano Piratiripiaquë ya'huërinsonta' ninshitëquë' nonchin imapisopita nataina'.

"Ca Quisososoco quirica a'patarranquëma', ni'co'. Caso' noya noyaco.
Casáchin no'tëquën a'chinahuë. Iráca
Yosëri Tapi sha'huitërin. 'A'na tahuëri
quëma shiparinquën ya'ipi piyapinëhuëpita hua'anëntarin,' itërin. Iráca
ninorincoso chachin nani o'marahuë
Yosë huëntonënquë aya'cona'huanquëmaso marë'. Niahuiquë ya'coana
i'soarahuatë', aya'conë'. Inapochachin
carinquëma' aya'conpatënquëma', co
insonta' nanitërinhuë' ocoiinquëmaso'.
Oncotohuatëra, co a'napita nanitopihuë'
ya'conacaiso'. 8 Cari nohuitëranquëma'.
Ya'ipi ninamasopitanta' nitotërahuë.
Co na'aquëmahuë' nipomarahuë', noya
ninama'. Co chiníquën nanantapomarahuë', nanamëhuë noya imarama'.
Co tapanatomahuë', 'Quisocristoíchin
imarai,' tënama' ni'ton, ya'coana
i'soatërëso pochin catahuaranquëma'
na'a piyapi'sa' a'chintacamaso'. Ca
nohuanton, pënëntarama'. Co insonta'
nanitarinhuë' ata'tëinquëmaso'.
9 A'naquën nonpintatënënquëma',
'Yosë piyapinënpitacoi quiyanta','
itopirinënquëmahuë', Satanasë huëntonënquë ya'conpi. A'na tahuëri ca
nohuanto, inapitanta' isonahuatona',
noya nontarinënquëma'. 'Tëhuënchachin no'tëquën imarama'. Quisocristo
nosororinquëma'," itarinënquëma'.
10 Chiníquën cancantatoma', imamiatoco, itëranquëma'. Natëramaco ni'ton,
carinquëmanta' na'con catahuaranquëma'. A'na tahuëri ya'ipi isoro'paquë
ya'huëpisopita chiníquën aparisitarahuë

tënica'huaso marë'. Co naporo' parisitaramahuë'. Nicha'ësaranquëma'. 11 Co hua'quiya quëranhuë' o'mantararahuë. Ama naniantatomacohuë', imamiatoco. Ni'cona sopai minsëchinquëma'. Ina minsëhuachinquëma', co inápaquë canaaramahuë'. 12 Sopai minsëhuatama', Yosë ya'huërinquë chachin pantarama'. Piyon pëi' achinirinso pochin na'con nohuantaranquëma'. Napoaton ya'huëmiatontarama'. Co pipiaramahuë'. Yosë co onporonta' a'poarinquëmahuë'. Nininën chachin acotaranquëma'. A'na tahuëri panca ninano' ya'huapon. Inápa quëran o'mararin. Nasha Quirosarin itopiso'. Ina nininëonta' acotaranquëma'. Canta' Quisosoco o'mantahuato, nasha nininëhuë acotaranquëma'. Co onporonta' a'poaranquëmahuë'. 13 Imaramaco ni'ton, Ispirito Santo chachin nontarinquëma'. Huëratëhuanpatama', noya natanatoma', yonquico'. Nani huachi," itëquë', ninshitohuatan, itërinco.

Naotisiaquë ya'huëpisopita ninshitërinso'

14 —Ina quëran ansiano Naotisiaquë ya'huërinso' ninshitëquë' nonchin imapisopita nataina'.

"Ca Quisosoco quirica a'pataranquëma', ni'co'. No'tëquën nonato, no'tën nanan a'chintëranquëma'. Co onporonta' nonpintëranquëmahuë'. Yosë nohuanton, ya'ipi ma'sha ninahuë. Napoaton, ya'ipi piyapi'sa' natëinacoso' ya'huërin. 15 Caso' nohuitëranquëma'. Ya'ipi ninamasopitanta' nitotato, co noya ni'nanquëmahuë'. Ni'co'. Të'nai' noyápiachin o'orë'. Ahuaihuatëranta', yashin o'orë'. Co noya huairinsohuë' nipirinhuë' o'opatëra, amirotërë', topi. Inapochachin ni'nanquëma'. A'naquën noya ahuairëso pochin noya imarinaco. Canpitanta' noya imaramaco naporini, noya ni'itënquëmahuë'. A'naquëonta' të'nai pochin nipi. Co nitochátërapihuë' ni'ton, nosororahuë. 16 Canpitaso nipirinhuë' co noya ahuairëso pochinhuë' ninama'. 'Noya imarai,' topiramahuë', co ya'ipi cancanëma quëran imaramacohuë' ni'ton, yaa'poranquëma'. Ma'sha amirotatë' yaimorëso pochin ni'nanquëma'. 17 Canpitaso' naporama': 'Na'a ma'sha ya'huëtërincoi ni'ton, noya ya'huarai. Quiyaso' noya piyapicoi. A'napita quëran noya noya nitotërai. Co manta' pahuantërincoihuë',' topiramahuë', co no'tëquën yonquiramahuë'. Cancanëma quëran yonquiramasopita nitotërahuë. Sa'ahuaya pochin ni'nanquëma'. Coriqui pahuantërinso pochin canpitaso' na'con pahuantarinquëma' noya cancantacamaso'. Somaraya pochin cancantatoma', co tëhuënchachin nohuitëramacohuë'. Sa'ahua capa a'mocaso' nininso pochin co noyápiachin cancantëramahuë'. Pa'pi nosorotërama'. 18 Napoaton pënënanquëma'. Chiníquën nontoco catahuainquëma'. Ni'co'. Oro a'pëhuatëra, ya'ipi në'huë inquirin. Orosachin quëparitërin, noyasáchin nininso'. Inapochachin canpitanta' nontoco catahuainquëma' noya yonquicamaso marë'. Na'con pahuantarinquëma' Yosë pochin nicacamaso'. Casáchin yonquico Yosë noya ni'inquëma'. Yonquihuatamaco, huirí-chin a'morëso pochin noya nisarama'. Somaraya pochin cancantërama' ni'ton, co tëhuënchachin nohuitëramacohuë'. Nimirioquë acorayatërëso pochin anoyacancanchinquëma' cancanëma quëran nohuitamacoso marë'. 19 Nosoroatënquëma', chiníquën nontëranquëma'. Ana'intaranquëma' noya cancantacamaso marë'. Co noyahuë' yonquiramasopita a'porahuatoma',

casáchin tahuërëtantaco huachi.
20 Cancanëmaquë yaya'coancantëranquëma'. Ina marë' nontaranquëma'. Ya'coana pi'nirëso pochin ninaranquëma'. Natanahuatamaco: 'Ya'coancantoco,' itohuatamaco, ya'coancantaranquëma'. Niichicoshatërëso pochin nóya ninohuitarihua'. 21 Nani sopai minsërahuato, Tata Yosë'pa' ya'huarahuë. Ya'ipiya hua'anëntarai. Canpitanta' sopai minsëhuatama', Yosë'pa' noya acoaranquëma'. Canpitaro'co hua'anëntarahuë. 22 Imaramaco ni'ton, Ispirito Santo chachin nontarinquëma'. Huëratëhuanpatama', noya natanatoma', yonquico'. Nani huachi," itëquë' ninshitohuatan, itërinco Quisoso.

Inápaquë Yosë chinotopiso'

4 1 Ina quëran inápaquë në'përahuato, quënanahuë. Yosë ya'huërinquë chachin ya'coana ni'soatërin, ni'nahuë. Naporahuaton, inápa quëran ya'nan nontërincoso' nontaantarinco. Tronpita pihuipiso pochin natanahuë.

—Isëquë huëntaquë'. Nani ma'sha a'nochinquën. A'na tahuëri ma'sha onpocaso' ninoto, anitotaranquën, itërinco.

2 A'nanaya Ispirito Santo nohuanton, hua'narëso pochin Yosë ya'huërinso' quënanahuë. Hua'anëntacaso' shiranënquë a'nara' huënsëárin, ni'nahuë. 3 Inaquë nisha pochin ya'norin. Na'pi noyápiachin nininso pochin huënaratarin. Caspi, cornarina inapita pochin huënaratarin. Noyápiachin ya'norin. Yahua'tani tahuitërin, huënsëarin. Yahua'tan niponahuë', huëron pochin caninchin a'pinin. Ismirarita pochin huënaratarin, ni'nahuë. 4 Inaquë cato shonca catapini ansiano'sa' hua'anëntacaso' shiraro'saquë tahuishin miáchin huënsëapi. Huirichinachin a'mopi. Yancotë' oro quëran nininso' yancopi. 5 Yosë hua'anëntacaso' shiranën quëran o'cori pochin nininso' pipiarin. Huënsha huënsha'tarin. Huira tacarintërinso pochin nonpiso' natanahuë. Canchisë pën nënërinso' Yosë notënanquë chachin ni'nahuë. Inapitaso' canchisë ispiritoro'sa' Yosëri camairinso', tënahuë. 6 Shira notënanquë panca sono pochin ya'huërin. Co i'sha pochinhuë'. Isihuico pochin niponahuë', acopoquë huarë' quënantërë'.

Yosë shiranën tahuirinquë catapini ma'sharo'sa pochin nininso' ya'huëpi, nanpirihuanpiso'. Na'a ya'pirahuanatona', itoparan itoparan quënantopi. 7 Nisha nisha ni'topi. A'naso' pa'pini pochin ya'norin. A'nanta' toro pochin ya'norin. A'nanta' piyapi pochin ya'piratërin. Ya'natoninsoso', panca onian pochin ya'norin. 8 Nisha nisha niponaraihuë', ya'ipiya anpiantëhuanpi. Saota saota ya'huëtopi. Ina aipi, ina acopo', cato

quëran chachin ya'pirin ya'huëtopi. Inapitaso' tahuërirë chachin, tashirë chachin Yosë chinotápi. Co ta'topihuë'. Napopianachin naporapi:

"¡Ma noyacha Tata Yosëso paya!
¡Noyasáchin ninin! Chini
chiníquën nanantaton, ya'i-
piya hua'anëntarin. Iráca
quëra huarë' ya'huërin.
Ipora huanta' nanpiárin.
Inaso' ya'huërárin. ¡Ma
noyacha inaso paya!" tosapi.

9 Apira apira chinotapi. "¡Ma noyacha Yosëso paya! Ya'ipi piyapi'sari chinochina'. Na'con catahuarinpoa' ni'ton, 'Yosparinquën Sinioro,' itahua'. Inaso' hua'anëntomiatarinpoa'. Co onporonta' ta'huantarinhuë'," topachinara, 10 ansiano'santa' Yosë yonquiapi. "Tëhuënchachin hua'anëntërinpoa'. Co onporonta' chimianinhuë'," ta'tona', cato shonca catapini chachin isonahuatona', chinotapi: "Quëmasáchin nóyanquën," itatona', Yosëri ayancotërinso', shiranën notënanquë acoantapi. Chinotatona', itapona':

11 "Quëmasáchin Sinioro imarain-
quën. Noya noyanquën
ni'ton, ya'ipi piyapi'sa'
chinochinënquën. Nani
tahuëri natëinënquën. Ya'ipi
nanitaparan. Ya'ipi ma'sha
ninan. Quëma nohuanton,
ipora huanta' ya'huarin,"
itopi.

Carniroa'hua quirica ma'patërinso'

5 1 Yosë nohuanton, hua'narëso pochin niantarahuë. Inápaquë ya'huërinso' quënanato, quirica ni'nahuë, so'nanpinan. Inchinan imirin quëran Yosëri së'quërarin. Cato quëran chachin nani ninshitërin. To'niquë noyá achinpitërin. Canchisëro' achinpitërin. 2 A'na anquëninta' ni'nahuë. Chiníquën nanantaton, chiníquën nonin.

—¿Inta' noya noya ni'ton, nanan ya'huëtërin to'niro'sa' i'shotahuaton iso quirica oporinacaso'? tënin.

3 Ya'ipiro'paquë yonisápirinahuë', co insonta' nanan ya'huëtërinhuë' oporinacaso'. Inápaquë ya'huëpisopitanta' co nanitopihuë'. Acoporonta' yonípirinahuë', co inso tëranta' nanan ya'huëtërinhuë' oporinaton nicacaso'. 4 Co insonta' nanitohuachinhuë', chiníquën sëtato, na'nërahuë. Na'nëapirahuë', 5 a'na ansiano sha'huitërinco.

—Ama na'nëquësohuë'. Ni'quë'. Tapi shiin nani ya'ipi minsërin. Cota huëntonënquë nasitaton, chini chiníquën nanantërin. Inari nanitërin to'ni i'shotahuaton quirica oporinacaso', itërinco.

6 Itohuachincora, Quisoso quënanahuë. Huancanachin Yosë huënsërinso ya'cariya huaniarin. Ansiano'sa', catapini ma'sharo'sa pochin nininsopita, inapitari tancapitopi. Quisoso chachin niponahuë', carniroa'hua nani tëpapiso pochin ya'norin. Canchisë pomohuan nisahuaton, canchisë ya'pirin ya'huëtërin. Chiníquën nanantaton, canchisë ispiritoro'sa' a'parin ya'ipiro'paquë nicainpoaso marë'. 7 Ina quëran ya'cariconahuaton, Yosë inchinan quëran quirica ma'parin. 8 Nani ma'pahuachina, ma'sharo'sa pochin nininsopita isonahuatona', Carniroa'hua chinotapi. Ansiano'santa' isonahuatona', ina chinotapi. A'naya a'naya arparo'sa' së'quëpi pi'niatona' chinotacaiso marë'. Sënaonta' a'naya a'naya quëpapi, oro quëran nininso'. Inaquë yonarin pochin pimóchin nininso' ya'huërin tomontacaso marë'. Tomontërinso pochin imarëhuasopita Yosë nontërëhua'. "Nontohuatëhua', noya nataninpoa',"

ta'tona', Yosë chinotapi. 9 Chinotatona', inahuara yonquinëna quëran nasha cantanën cantarapi.

"Noya noyanquën, Sinioro,
ni'ton, nanan ya'huëtërinquën quirica ni'camaso'.
To'ni i'shotohuatan, nani
ma'sha anitotarancoi. Iráca
tëparinënquën. Chiminaton,
piyapi'sa' sopai quëran
ocoiran Yosë imacaiso marë'.
Napoaton quëmasáchin
nanitëran ya'ipiya hua'anëntacaso'. Nisha nisha parti
ya'huëpirinahuë', imarinënquën, Sinioro. Nisha
nisha nananquë nonpisopita
imarinënquën. Nisha nisha
copirnori hua'anëntërinsopita niponaraihuë', natërinënquën.

10 Hua'anëntëranquë aya'conan.
Corto hua'ano'sa pochin
acoran Yosëíchin yonquicaiso marë'. A'na tahuëri
no'paquë chachin ichihua'anëntaran huachi. Ma noyanquëncha quëmaso paya,"
itopi, cantatona'.

11 Ina quëran hua'huayátërahuë anquëniro'sa' quënanahuë. Yosë shiranën, ma'sharo'sa pochin nininsopita, ansiano'sa' inapita tancapitopi. Hua'huayátërahuë ya'huëpi, co pichinahuanhuë'. Inapitanta' chiníquën naporapi:

12 "¡Ma noyacha Carniroa'huaso
paya! Piyapi'sa' oshanëna'
inquitacaso marë' chiminin.
Noya noya ni'ton, ya'ipi
piyapi'sari chinochina'.
Chini chiníquën nanantaton,
ya'ipi nanitaparin. Nani
ma'sha ya'huëtërin, ya'ipi
hua'anëntarin. Ya'ipi nitotërin. Napoaton ya'ipinpoa'
natëahua'. 'Yosparinquën,
Sinioro,' itahua'," tosapi.

13 Ina quëran ya'ipi Yosëri nininsopita napopianachin chinotapi, natanahuë. Inápaquë ya'huërinsopita, isoro'paquë ya'huërinsopita, chiminpisopita, marëquë ya'huërinsopita, ya'ipiya Yosë chinotapi.

"Ma noyacha Tata Yosëso paya.
Hua'anëntarinpoa' ni'ton,
'Yosparinquën' itahua'.
Inasáchin natëahua'. Noya
noya ni'ton, chinotahua'.
Ya'ipiya nanitaparin. Carniroa'huanta' inapochachin
chinotahua'. Ipora quëra
huarë' ina natëahua'," tosapi.

14 —Naporinchi paya. Tëhuënchachin inasáchin natëahua', topi catapini ma'sharo'sa pochin nininsopitanta'. Ansiano'santa' isonahuatona', chinotapi.

To'ni i'shorinso'

6 1 Yosë nohuanton, hua'narëso pochin niantarahuë. Quirica so'nanpinan nininso' quënantarahuë, canchisë to'niquë achinpitërinso'. Naporo' Carniroa'huari ya'nan achinpitërinso' i'shotërin. I'shotohuachina, a'na ma'sha pochin nininso' chiníquën nonin, huira pochin natanahuë.

—¡Huëquë huachi! itërin.

2 Itohuachina, cahuario ya'norin, ni'nahuë, huiríchin nininso'. Ina aipi quëmapi huënsëarin. Pë'chinan quëparin. Piyapi'sa' yaminsërin ni'ton, hua'an pochin yancotëtaton, pa'sarin minsëcaso marë'.

3 Ina quëran a'na to'niquë achinpitërinso' i'shotantarin. I'shotantahuachina, a'na ma'sha pochin nininsoarinta' përantarin.

—¡Huëquë huachi! itërin. 4Itohuachina, nisha cahuario ya'norin, quëhuashin nininso'. Ina aipi a'na quëmapinta' huënsëarin. Panca sahuëni së'quëarin. Chiníquën nanan ya'huëtërin quira nicacaso marë'. Ina nohuanton, isoro'paquë na'a piyapi'sa' niahuëatona', nitëparapi. Nisha nisha parti quira nisapi. Co huachi noya ya'huapihuë'.

5Ina quëran a'na to'niquë achinpitërinso' i'shotantarin. I'shotantahuachina, a'na ma'sha pochin nininsoari përantarin.

—¡Huëquë huachi! itohuachina, yara cahuario ya'norin, ni'nahuë. Quëmapi ina aipi huënsërinso' paransa së'quërin cosharo' pë'tënacaso marë'. 6Naporo' catapini ma'sharo'sa' huancánachin, noninso' natanahuë:

—Ya'ipi cosharo' na'con pa'tarin. A'na tahuërira' i'huaquë huarë' sacatopirinahuë', a'na quiroichin trico pa'anapi. Inapochachin a'na cosharonta' pahuanarin. Sipataso' trico pochin niponahuë', co ina pochin pa'topirinhuë', inanta' pa'tarin. A'na tahuërira' i'huaquë huarë' sacatopirinahuë', cara quiroichin pa'anapi. Toma', huino, inapitanta' pahuanarin. Ni'cona chiniatama', tënin.

7Ina quëran a'na to'niquë achinpitërinso' i'shotantarin. Nani catapini i'shotërin. Ina i'shotohuachina, a'na ma'sha pochin nininsoari përantarin, ya'natomarinso'.

8—¡Huëquë huachi! itohuachina, a'na cahuarionta' ya'noantarin, sha'píchin nininso'. Quëmapi ina aipi huënsërinso', Chimirin itopi. Ina nohuanton, na'a piyapi'sa' chiminapi. Notohuaro' chiminatona', chimipiro'sa' ya'huëpiquë pa'sapi. A'naquën niahuëatona', nitëparapi. A'naquën tanari tëpaarin. Naporahuaton, chiníquën caniori masarin ni'ton, na'a piyapi'sa' chiminapi. Tanan ni'niro'sarinta' tëparapi. Inapoatona', patoma patoma pochin piyapi'sa' chiminapi. Cacharonquë un cuarto itopi.

9Ina quëran a'na to'niquë achinpitërinso' i'shotantarin. I'shotantahuachina, artaro Yosë chinotacaso marë' acorinso' inápaquë ni'nahuë. Inaanaquë na'a imapisopita chiminpisopita quënanahuë. Nanpipona', nóya imapi. Co të'huatonaraihuë', Yosë nanamën a'chinpi. Ina marë' tëpapi. 10Tëpahuachinara, hua'yanëna' inápaquë ya'huëcontarahuatona', Yosë nontápi.

—Quëma Sinioro chini chiníquën nanantëran. Noyasáchin nicaton, no'tëquën nonan. ¿Onporo huarëta' oshahuano'sa' ana'intaran? Tëparinacoiso marë' no'tëquën ana'intacaso' ya'huërin, tosapi.

11Napotohuachinara, Yosëri itërin:

—Ninataco'. Oshaquëran ana'intarahuë. Co tahuëri naniyatërarinhuë'. A'napita imarinacosopita ipora huanta' pënëntapi. A'naquën tëpaantahuachina', isëquë chachin huëantapi anta'. Naporo huarë' tëparinënquëmasopita no'tëquën ana'intarahuë, itërin. Itahuaton, huiríchin a'mocaiso' quëtërin. Noyápiachin cancantopi ni'ton, huiríchin a'motërin.

12Ina quëran a'na to'niquë achinpitërinso' i'shotaantarin. Inarë' nani saotaro' i'shorin. Inapotohuachina, panca ocohua pa'sarin. Pi'i tashiaton yaráchin nisarin. Yoquinta' co huachi a'pianinhuë'. Nincoan huë'saponahuë', quëhuashin huënai pochin nisarin. 13Naporahuaton, tayoraro'santa' anotapi. Iquira nara nitërinso' canora niponahuë', panca ihuan pa'pachina, notohuaro shitatërinso pochin nisapi. 14Pi'iro'tënta' capa nisarin. Quirica so'nanëso pochin co huachi ya'noarinhuë'.

Naporahuaton, motopiro'sa', so'tono'sa', inapitanta' nacon nacontatona', itopa itopa nichi'huincapi. 15 Ya'ipi piyapi'sa' pa'yanahuatona', ta'arapi. Copirnoro'sa', hua'ano'sa', sontaro hua'ano'sa', ma'huano'sa', chiníquëno'sa', inapita Yosë të'huatatona', ta'arapi. Motopi'pa' ta'arahuatona', na'pi nanino'saquë ya'conapi na'picaiso marë'. Patrono'sa' piyapinënpitarë chachin panca na'pianaro'saquë na'pirapi. 16 Ya'ipi piyapi'sa' të'huatatona', motopi nontapirinahuë':

—Panca na'piro'sa' notarintatona', ya'copiinacoi ama Yosë quënanaincoiso marëhuë'. Inápaquë hua'anëntarin. Carniroa'huanta' chiníquën no'huirincoi. 17 Nani ana'intacaso' tahuëri nanirin. Ana'intohuachincoi, co insonta nanitarinhuë ina chinitacaso', tosapi.

Yosë marcanën acotopiso'

7 1 Ina quëran Yosë nohuanton, hua'narëso pochin niantarahuë. A'na tahuëri ma'sha onpocaso' a'notantarinco. Catapini anquëni ya'nopi, ni'nahuë. A'naso' pi'i pipirinso' parti huaniarin. A'nanta' pi'i ya'coninso' parti huaniarin. Huancanachionta' cato' ninotërapi. Inaquëpita Yosëri acorin isoro'pa' ana'intacaiso marë'. Oshaquëran Yosë nohuanton, ana'intapi. Pi'pisha pahuanarin ni'ton, anquëniro'sari ihuan ya'copirapi ama marëquë, isoro'paquë inaquëpita ma'sha onpocaiso marëhuë'. Ama nararo'sa tëranta' oyanacaiso marëhuë' ya'copirapi. 2 Ina quëran a'nanaya a'na anquëninta' ya'noantarin. Pi'i pipirinso' parti quëran huë'sahuaton, hua'na'huaya quësarin Tata Yosë marcanën acocaso marë'. Inaso' catapini anquëniro'sa' sha'huitërin:

3 —Ama apiramiáchin ana'intocosohuë'. Ninataco Yosë piyapinënpita catahuai. Co Yosë marcanën acochátëraraihuë'. Të'yainaquë acotëra'piapoi. Nani acotohuatoi, ya'ipiro'pa', marë, nararo'sa', inapita ana'intoco', itiirin.

4 Ina quëran të'yainaquë Yosë marcanën acotëra'piapi a'napitari nohuitacaiso marë'. Notohuaro' acotë'yatëra'piapi. Pichirahuaton:

—Pasa catapini shonca catapini huaranca acotërai, tënin, natanahuë. Ya'ipi Israiro huëntono'saquë napotërin. 5-8 Shonca cato' huëntono'sa' ya'huërin, israiro'sa' itopiso'. Nisha nisha nininsopita ya'huëpi: Cota, Nopino, Caro, Asiri, Nipitari, Manasisi, Simion, Nihui, Isacaro, Saporono, Cosi, Mincamin, inanapo huëntono'sa' ya'huërin ni'ton, shonca cato huaranca, shonca cato huaranca acotë'yatëra'piapi.

Huiríchin a'mopiso'

9 Ina quëran hua'narëso pochin niantarahuë. Hua'huayatërahuë' piyapi'sa' Yosë'pa' quënanahuë. Co pichicasohuë'. Nisha nisha piyapi'sa' Yosë hua'anëntacaso' shiranën notënanquë huaniapi, nisha nisha nananquë nonpisopita. Nisha nisha parti quëran huëcatona', Carniroa'hua yamotatona', notërapi. Inapitaso' huiríchin a'mopi. Mërëmë pochin nininso' së'quërahuatona', Yosë chinotapi.

10 "Tata Yosëíchin nicha'ërinpoa'.
Inasáchin hua'anëntërinpoa'.
Carniroa'hua anoyacantërinpoa'. ¡Ma noyacha inaso paya!"
tosapi chiníquën nonatona'.

11 Inaquë Yosë chachin hua'anëntacaso' shiranënquë huënsëarin. Ansiano'sa', catapini ma'sharo'sa pochin nininsopita, inapitari tancapitopi. Ina tahuirinquë notohuaro' anquëniro'sa' huaniapi. Chinotopiso' natanahuatona', inapitanta' isonahuatona', Yosë chinotapi:

12 “Tëhuënchachin Sinioro,
piyapi'sa' nicha'ëran. ¡Ma
noyanquëncha quëmaso
paya! Ya'ipiya chinochi-
nënquën. Ya'ipi nitotëran.
Chini chiníquën nanan-
taton, ya'ipiya nanitaparan
ni'ton, ya'ipi natëinënquën.
‘Yosparinquën,’ ichinënquën.
Na'con natëmiatarainquën.
Co onporonta' a'poarain-
quënhuë'. Amen,” itapi.
13 Ina quëran a'na ansiano nataninco.
—¿Ma piyapi'sata' isopita, huiríchin
a'mopiso'? ¿Intohua quëranta' huën-
tapi? ¿Nitotëran ti? itërinco.
14 —Co caso' nitotërahuë'. Quëma
nitotëranso'. Sha'huitoco canta' nitochi,
itohuatëra, sha'huitërinco:
—Isopitaso' chiníquën parisitaponarai-
huë', co Yosë a'popihuë'. Carniroa'huari
huënainën quëran anoyacancantërin
ni'ton, huiríchin a'mopi.
15 Napoaton Yosë ya'huërinquë huën-
tapi. Tahuërirë chachin tashirë chachin
ina chinotapi. Yosëri ichiya'huëaton,
ni'sarin. 16 Co huachi tanaponahuë', co
yamoroponahuë'. Co pi'iri picahuachin,
parisitaponahuë'. Noya ya'huëintarapi.
17 Ni'co'. Hua'anëni ohuicanënpita noya
a'paiarin. Quëchitërahuaton, noya ii'
a'notërin o'ocaiso marë'. Inapochachin
Carniroa'huari imapisopita a'paiarin.
Yosë'pa' noya noya nanpiapi. Yosëri
chachin na'nëi' amitarin ni'ton, co
huachi sëtaponahuë', itërinco.

Sënan oro quëran nininso'

8 1 Ina quëran hua'narëso pochin
niantarahuë. A'na tahuëri ma'sha
onpocaso' a'notantarinco, ni'nahuë.
Ipora huanta' Carniroa'hua quirica
së'quëarin. Nani saota to'niquë achinpi-
tërinso' i'shotërin. A'naíchin pahuanarin
i'shocaso'. Naporo' a'naíchin nininso'
i'shotarin. I'shotohuachina, ya'ipiya
copica topi. Miria ora pochin co manta'
nonpihuë'. 2 Ina quëran canchisë anquë-
niro'sa' quënanahuë. Yosë notënanquë
huanirapi. Inaquë huanihuachinara,
a'naya a'naya tronpita quëtopi pihui-
caiso marë'. 3-4 Co'huara pihuiyatëra-
soihuë', a'na anquëninta' huëcaton,
Yosë chinotopiquë artaroa'huaya
notënanquë huaniconin. A'pëtinan
oro quëran nininso' së'quërin. Inaquë
na'a yonarin pochin pimóchin nininso'
acorin panca tomontacaso marë'. Yosë
ya'huërinquë chachin tomontarin.
Tomontërinso pochin Yosë imapisopi-
tanta' ina nontápi. “Ma noyanquëncha
quëmaso paya. Nani tahuëri catahuacoi,
Sinioro,” itohuachinara, noya natanin.
5 Ina quëran anquëni Yosë artaronënquë
ya'caritahuaton, na'a pënaya' manin.
A'pëtinanquë acorahuaton, isoro'paquë
të'yatërin. Të'yatohuachina, a'naroá-
chin huira pochin natanahuë. Chiní-
quën tënëntërin. O'corinta' huënsha
huënsha'tarin. Naporahuaton, panca
ocohua pa'nin. (Nani huachi Yosëri
ana'intarin, tënahuë.)

Tronpita pihuipiso'

6 Naporo' canchisë anquëniro'sa'
tronpita yapihuirapi. Co napopianachin
pihuiapihuë'. A'naya a'naya pihuirapi.
7 Ya'nan pihuirinso' irinpachina, Yosë
nohuanton, ocai', pën, inapita inápa
quëran anotarin. Huënairë chachin
anotarin. Pancana huiquitarin. Patoma
pochin huiquitarin. [Cacharonquë un
tercero, topiso'.] Nararo'sa', panpatëro'
inapitanta napochachin huiquitarin.
8 Ina quëran a'na anquëninta' tronpita
pihuiantarin. Pihuiantahuachina, panca
motopi pochin nininso' ni'nahuë. Pën
pochin orotërimarin. Yosë nohuanton,

marëquë anoitërin. Inaquë anotohuachina, patoma pochin marë huënai taranin. 9Patoma pochin ma'sharo'sa' inaquë ya'huërinso' chiminpi huachi. Panca nancharo'santa' patoma pochin ta'huantopi.

10Ina quëran a'na anquëninta' pihuiantahuachina, panca tayora anotarin, panca orotërinso'. Anotohuachina, Yosë nohuanton, patoma pochin iiro'sa' tapiarin. 11Ina tayoraso' Main itopi. Tëquëin, i'shaa'huaro'sa', inapita patoma pochin main nisarin. Máin ni'ton, notohuaro' piyapi'sa' ina o'otona', chiminapi.

12Nani cara anquëni pihuirin. A'nanta' pihuiantahuachina, Yosë nohuanton, patoma pochin pi'i tapiarin. Yoqui, tayoraro'sa', inapitanta' patoma pochin tapiapi. Napoaton tahuëri nipachina, co huachi pi'i noya a'pianinhuë'. Tashinta' yoqui, tayoraro'sa', inapita co huachi noya a'pianpihuë'.

13Ina quëran panca onian quënanahuë. Inápaquë a'ninquëchin yanponarin. Piyapi pochin noninso' natanahuë.

—¡Ma'huantacha nisapi paya! Yosë a'popi ni'ton, piyapi'sa' chiníquën parisitapona'. A'napita anquëniro'sa' pihuiantahuachina, isoro'paquë ya'huëpisopita aquë aquëtë' parisitapona', tënin.

9 1Ina piquëran a'na anquëninta' pihuiantahuachina, tayora anotërinso pochin a'nanta' o'marin. Yosë nohuanton, chiníquën nanan ya'huëtërin sopairo'sa' oncorapirinso' parti i'soatacaso marë'. Nanin acoporo' pa'ninso' i'soatarin. 2I'soatohuachina, acopo quëran conai' pipiarin. Yaráchin tomontarin. Panca pën quëran tomontërinso pochin pipiton, pi'i ya'copiarin. Ya'ipi parti tashiarin. 3Naporahuaton, conai quëran notohuaro' sopairo'sa' pipiapi. Panca sëquërë pochin ya'norahuatona', pipiapi. Pa'pi të'huatoro'. Sëquërë pochin niponaraihuë', yonpinca pochin huitapi. 4"Ama panpatëro', nara mono', nitërinso' inapita pë'yacosohuë'. Piyapi'sa' co Yosë marcanën të'yainquë ya'huëtohuachinarahuë', inapita aparisitoco'," itërin. 5Co tëpaponaraihuë', a'natërápo yoqui pochin aparisitapi. Yonpincari huininso pochin niponahuë', co sanoaponhuë'. Pa'pi iquin natanaponaraihuë', co chiminaponahuë'. 6Na'con parisitatona': "Chimiin nipachin," tosapirinahuë', co chiminaponahuë'. Chiminacaiso' nohuantopirinahuë', co nanitapihuë'.

7Panca sëquërë pochin ya'notona', chiníquën pa'sapi. Cahuarioro'sa' quira nicacaiso marë' tapapiso pochin pa'sapi. Yancotë pochin oro quëran nininso' yancopi. Naporahuaton, piyapi pochin ni'topi. 8Aihuan ni'ton, sanapi pochin aintapi. Pa'pini' pochin natëtopi. 9Sha'huëtëonta' tachiton. Hua'na pochin ni'ton, co ohuanchináchinhuë'. Pa'pachinara, anpiantëna quëran chiníquën tënëntërapi. Quira toronano'sa' cahuarioro'sari ohuararinso pochin tënëntapi. 10Naporahuaton, yonpinca pochin hui'notopi. Iquin huitatona', a'natërápo yoqui pochin aparisitapi. 11Hua'anën ya'huëtërin anta'. Inari camairinso', sopairo'sa' oncorapirinso' parti quëran huë'nin. Cotio nananquë Apatono itopiso'. Crico nananquë Aporiono itopi. Tiquitona'pi tapon naporin.

12Na'con parisitacaiso' ninoton, nani a'notërinco. Ina ni'pirahuë', na'con na'con parisitacaso' ya'huapon. Catoro' aparisitacaso' pahuanarin nica'huaso'.

13Yosë nohuanton, nani a'natërápo anquëniro'sa' tronpita pihuipi co noyahuë' nipisopita ana'intacaiso marë'. Ina

quëran a'na anquëninta' pihuiantahuachina, inápaquë nontërinso' natanahuë. Artaroa'huaya pomonënpita huáncana quëran nontaton, pihuitona'pi itapon: 14 "Catapini anquëniro'sa' i'quiritëquë pa'ina' piyapi'sa' aparisitacaiso marë'. Panca i' yonsanquë nani ninarapiso', Iyopiratisii' itopiquë," itërin.

15 Itohuachina, anquëniro'sa' a'parin piyapi'sa' ana'intacaiso marë'. Iráca inaquë acopirinhuë'. Nani ora nanirin ni'ton, a'parin huachi patoma pochin piyapi'sa' tëpacaiso marë'. 16 Ina quëran hua'huayátërahuë sontaro'sa' huë'sapi, ni'nahuë. Cahuarioro'sa aipi huënsëriapi. "Cato pasa michon huë'sapi," tënin, natanahuë.

17 Hua'narëso pochin a'ninquëchin quënanahuë. A'na tahuëri ma'sha onpocaso' quënantarahuë. Hua'na coton sontaro'sa' a'mopiso pochin a'mopi. Pënsha pochin huënaráchin nipi. A'naquën caninchin. A'nanta' sha'píchin. Cahuarioro'santa' nisha ya'nopi. Pa'pini' pochin mototopi. Nanamën quëran pën, conai', sha'pi mo'shi', inapita pipiapi. 18 Cahuarioro'sa nanamëna quëran inapita pipirahuatona', patoma pochin piyapi'sa' tëparapi. Notohuaro' chiminapi. 19 Nanamëna quëran tëparapi. Huinamëna quëraonta' ya'huan pochin quëtëtatona', tëparapi.

20 Na'a piyapi'sa' chiminpirinahuë', co naporo tëranta' a'napitaso' yonquiapihuë'. Ni'saponaraihuë', inachachin co noyahuë' cancantapi. Aquëtë chachin sopairo'sa' chinotapi. Nisha nisha mamanshi moshapi. Oro quëran, prata quëran, hua'na quëran, na'pi quëran, nara quëran, ina quëranpita nipiso'. Co inapitaso' quënantopihuë', co natantopihuë', co iratopihuë'. Co nanpipirinahuë', mosharapi. 21 Pa'pi co noyahuë' cancantatona', tëpatapi, pënotapi, monshihuanapi, ma'sha ihuatapi. Yosëri ana'intërinso' ni'sáponaraihuë', co naporo tëranta' nohuantapihuë' oshanëna' a'pocaiso'.

Quirica'huaya oporininso'

10 1 Ina quëran hua'narëso pochin a'na anquëninta' niantarahuë, chiníquën nanantërinso'. Chitoro' huancana inápa quëran o'mararin. Motën yahua'tani tahuitërin. Ya'pirin pi'i pochin a'pinin. Tonainta' pën pochin ya'noarin. 2 Quirica'huaya së'quërin. So'nanpinan nipirinhuë', nani oporininso' së'quërin. O'marahuaton, inchinan nantën quëran marëquë i'naitarin. Ahuënan nantën quëran isoro'paquë i'narin. Panca masho ni'ton, naporin. 3 Chiníquën nanantaton, chiníquën nonsarin. Pa'pini' përarinso pochin natanahuë. Përapachina, inápa quëran canchisë huira pochin nininsopitari a'panipi. 4 Nonpachinara, natanato quiricaquë yaninshitopirahuë', inápa quëran a'na sha'huitërinco: "Ama naporinso' ninshitëquësohuë'. Co a'napita sha'huitacaso' ya'huërinhuë'," itërinco.

5 Naporo' panca anquëni marëquë, no'paquë inaquëpita i'narinso' inchinan tanpaquën anquiontarin. 6 "Yosë ni'sárinco ni'ton, co nonpinahuë'. Inaso' iráca quëran huarë' ya'huaton, co onporonta' ayaponhuë'. Isoro'pa', marë, pi'iro'të', ya'ipi ya'huërinsopita inari ninin. Tëhuënchachin co huachi hua'qui quëranhuë' ana'intomiatarin. 7 A'naíchin anquëni pahuanarin tronpita pihuicaso'. Ina pihuiantahuachina, oshahuano'sa' ana'intahuaton, ya'ipiya Yosëri hua'anëntarin. Piyapi'sa' inahuara co nitotopihuë'. Iráca quëran huarë' Yosë nohuanton, pënëntona'piro'sa' ninopirinahuë', ipora huarë' nanirin. Inimiconënpita ana'intahuaton, hua'anëntarin," tënin panca anquëni.

8 Ipora huanta' a'na nantën quëran
marëquë i'naitarin. A'na quëraonta'
no'paquë i'narin. Ina quëran inápa
quëran nontërincoso' itantarinco:
—Paaton, quirica'huaya së'quërinso'
ma'paquë', 9 itohuachincora, pa'sahuato,
—Quirica'huaya quëtoco, itërahuë.
—Noyahua'. Macaton, ca'quë'. Ninoi
pochin cashin ca'saran. Napoaponahuë',
nani ni'ipatan, main nisarin, itërinco.
10 Quirica'huaya masahuato, ca'nahuë.
Ninoi pochin cashin ca'pirahuë'. Nani
ni'ipatëra, main natanahuë. 11 Ina
quëran sha'huitërinaco:
—Na'a piyapi'sa' pënëantaquë'. A'na
tahuëri ma'sona onpocaiso' Yosë anito-
tarinquën. Nisha nisha piyapi'sa', nisha
nisha nananquë nonpisopita, copirno-
ro'sa', inapita ma'sona onpocaiso' Yosë
ninoton, anitotarinquën ninshitamaso
marë', itërinaco.

Catoya'pi Yosëri a'parinso'

11 1 Ina quëran mitro pochin
nininso' quëtërinaco a'nica'-
huaso marë'.
—Yosë chinotopiso pëi' a'niconquë'.
Artaronta' a'niquë'. Nani a'nihuatan,
piyapi'santa' Yosë chinotopisopita
onposona ya'huëpiso' nitotacaso marë'
pichiquë'. 2 I'iratëso nipirinhuë', ama
a'niquësohuë'. Inaquë nisha piyapi'sa'
ya'conapi. Co Yosë imaponaraihuë',
inaquë ya'conahuatona', tapirapi. Yosë
ninanonëonta' tapirapi. Cara pi'ipi miria
pochin napotapi. 3 Naporo tahuëri'sa'
cato' quëmapi a'pararahuë pënëntacaiso
marë'. Yaa'pahuato, chiníquën nanan
quëtarahuë no'tëquën sha'huicaiso
marë'. Piyapi'sa' na'con oshahuanpi
ni'ton, cato' quëmapi sëtapi. Sëtatona'
sa'catën nininso' a'mosapi piyapi'sa'
oshanëna' ayonquicaiso marë'. Cara
pi'ipi miria pënëntapi, itërinco Yosë.
4 Catoya'piso' nóya pënëntapona',
Yosëri chachin a'parinso'. Panca nanpa-
rino'sa' orotërinso pochin nicatona',
Yosë nanamën anitotapona'. Oripo nara
pochin nipi anta', Yosë notënanquë
ya'huërinso'. 5 Yosë nohuanton, sacai'
nininsopita nanitapapi. A'napitari yatë-
pahuachina', nanamëna quëran pën
pipiarin. Pipihuachina, yatëpapisopita
huëyarapi. Huëyarahuatona', chiminapi.
Ina pochin Yosëri catahuarin ni'ton,
minsëapi. 6 Iráca pënëntona'piro'sa'
nani ma'sha nipi piyapi'sa' ayonquicaiso
marë'. Inapochachin catoya'pi Yosëri
a'parinso', nani ma'sha nanitapaapi.
Yosë nontahuachina', co o'nanaponhuë'.
Inapotatona', pënëntápona'. Tëquëionta'
nontahuachina', huënai' taranapon. Ina
quëran Yosë nohuanton, nisha nisha
canioro'sa' acorapi Yosë yonquicaiso
marë'. 7 Nani ya'ipi noyá pënëntohua-
china', co huachi aquëtë' pënëntacaso'
ya'huaponhuë'. Naporo' ma'sha pa'pi
të'huatoro nininso' ya'noarin. Acoporo'
quëran huë'sarin. Huë'sahuaton, cato
ya'pi ahuëquiarin. Ina quëran minsë-
rahuaton, tëpararin. 8 Quirosarinquë
chachin tëpararin. Inaquë iráca
Quisosonta' tëpapi. Inaquë ya'huëpi-
sopita pa'pi co noyahuë' cancantopi.
Sotomaquë, Iquipitoquë inaquëpita
ya'huëpisopita pochin cancantatona',
oshahuanacaisoáchin yonquipi. Cato-
ya'pi tëpahuachina', cachiquë të'ya-
tapi. Co pa'pitapihuë'. 9 Cara tahuëri
miria pochin nisha nisha piyapi'sa',
nisha nisha nananquë nonpisopita
inapitari ni'sapi. Nicaponaraihuë', co
nohuantapihuë' pa'pitacaiso'. 10 Tëpapi
ni'ton, capa cancantatona', pita nisapi.
Ma'shanënanta' topinan a'naya a'naya
niquëtapi. "Hua'qui' pënënatonpoa',
apininpoa' nipirinhuë', iporaso' nani
chiminpi," ta'tona', capa cancantapi.

11 Cara tahuëri miria napoápirinahuë',
a'nanaya Yosë nohuanton, nanpiantarahuatona', huanintarapi. Piyapi'sari
ni'sahuatona', pa'pi të'huatapi. 12 Naporo'
inápa quëran nontërinso' natanapi.
—¡Isëquë huëntaco huachi! itarin.
Napotohuachina, inimiconënpitari
nicasoi', catoya'piso' inápaquë paantapi.
Chitororë chachin paantapi. 13 Naporo
chachin panca ocohua pa'sarin.
Pa'pachina, notohuaro' pëiro'sa' ohuatarin. Canchisë huaranca piyapi'sa'
chiminapi huachi. A'napitaso' pa'pi
të'huatapi. "Yosë nohuanton, naporin.
¡Ma'pitacha nanitaparin paya!" tosapi.
14 Nani catoro' parisitapiso' ni'nahuë.
Shiarahuaton, a'nanta' a'notantarinco.
Hua'narëso pochin ni'nahuëso' sha'huichinquëma'.

Ya'natontarinso' pihuirinso'

15 Ina quëran ya'natontarinso' anquëninta', pihuiantarin. Pihuihuachina,
inápaquë chiníquën nonsapi, natanahuë.

"Iráca quëra huarë' na'a copirnoro'sa' ya'huëpirinahuë',
iporaso' Yosëri ya'ipiya
hua'anëntarin. Quisocristorë
chachin hua'anëntomiatarin.
Co onporonta' pipiapihuë'," tosapi.

16-17 Cato shonca catapini ansiano'santa'
Yosë'pa' ya'huëpiso' isonahuatona',
Yosë chinotapi:

"Yosparinquën, Sinioro.
Quëmasáchin ya'ipi nanitaparan. Iráca quëran huarë'
ya'huaton, ipora huanta'
nanpiaran. Chini chiníquën
nanantaton, ya'ipi hua'anëntaran.

18 Nisha nisha piyapi'sa' no'huirinënquënsopita ana'intaran.
Ya'ipi chiminpisopitanta'
no'tëquën ana'intaran.
Imarinënquënsopitaso
nipirinhuë', acanaaran.
Inso tëranta' natëhuachinquën, inápaquë quëpaaran.
Hua'ano'sa', topinan
piyapi'sa', inapita imapachinënquën, acanaaran. A'napitaso nipirinhuë' piyapi'sa'
aparisitatona tëpapi ni'ton,
chiníquën ana'intaran,"
itapi.

19 Ina quëran hua'narëso pochin nicasoco, Yosë pëinën inápaquë ya'huërinso'
ni'soatërin ni'nahuë. Iráca chinotopiso
pëi acohuana Yosë caposonën ya'huërin.
Ina pochin nininso' inápaquë ni'nahuë.
Nicasoco, o'coritërin, tënëntërin, huiratërin, ocohua pa'nin, ocai' anotërin,
naporin. Yosë chiníquën nanantërin
ni'ton, naporin.

Panca ya'huan pochin ya'norinso'

12 1 Ina quëran Yosë nohuanton,
hua'narëso pochin niantarahuë ayonquiinpoaso marë'. A'na
sanapi inápaquë quënanahuë. A'morinso' huënaráchin huënaráchin. Pi'i
pochin a'pinin. Nantëanaquë yoqui
ya'huërin. Shonca cato' tayoraro'sari
yancotë pochin motën tahuitërin.
2 Inaso' cayoron. Nani yahuaiarin
ni'ton, chiníquën iquitaton, parisitárin.
3 Ina quëran a'na ma'sha inápaquë
ya'norin, niantarahuë. Panca ya'huan
pochin niponahuë', ina quëran panca
panca ninin. Quëhuashin nisahuaton,
canchisë motën ya'huëtërin, shonca
pomohuanin. A'naya a'naya motënquë
hua'an pochin yancotë yancorin.
4 Huinamën quëran inápaquë huihuicontahuachina, tayoraro'sa' a'tëntontarahuaton, isoro'paquë të'yatimarin.

Patoma pochin të'yatimarin. Ina
quëran hua'narëso pochin quënanta-
rahuë. Panca ya'huan pochin nininso'
pa'nin. Sanapi notënanquë huaniarin.
"Huaihuachin, hua'huin matahuato,
ca'sarahuë," ta'ton, ninararin. 5Ninaso',
huairin. Quëmapia'huaya huairin.
Inaso' chini chiníquën nanantaton,
a'na tahuëri ya'ipi piyapi'sa' hua'a-
nëntapon. No'tëquën ana'intapon
ni'ton, ya'huani yatëparin. Ina marë'
ninarápirinhuë'. Nani nasitohuachina,
Yosëri nicha'ërin. Ya'huërinquë chachin
quëpantarin ichihua'anëntacaso marë'.
6A'shinso nipirinhuë', co piyapi ya'huë-
rinquëhuë' ta'arin. Inaquë Yosëri nani
tapatërin ya'huëcaso marë'. Cara pi'ipi
miria pochin inaquë ya'huarin ni'ton,
cosharo' quëtapi.

7Ina quëran hua'narëso pochin nian-
tarahuë. Inápaquë quira nisapi. Anquëni
hua'an Miquiri itopiso' anquëninënpi-
ta camairin panca ya'huan pochin
nininso' minsëcaiso marë'. Inanta'
anquëniro'sa' camairinsopitarë chachin
ahuëtopirinahuë', 8co nanitopihuë'
minsëcaiso'. Miquiri anquëninënpitari
minsërahuatona', isoro'paquë a'paimapi.
9Inapotatona', panca ya'huan pochin
nininso' inápa quëran të'yatopi. Inaso'
sopai chachin, Satanasë itopiso'. Ya'ipi
piyapi'sa' yanonpintërin. Ina minsëra-
huatona', anquëninënpitarë chachin
isoro'paquë të'yatopi.

10Ina quëran inápaquë chiníquën
noninso' natanahuë.

"Tëhuënchachin sopai yaminsë-
pirinpoahuë', Yosë nicha'ë-
rinpoa'. Quisocristorë
chachin hua'anëntarinpoa'.
Sopairi Yosë nontaton,
na'con sha'huirapirinpoa'.
'Oshahuanpi,' itëra'piarin-
poa'. Tahuërirë chachin
tashirë chachin sha'huira-
piápirinpoahuë', nani Yosëri
minsërin.

11 Carniroa'hua chiminaton,
huënainën quëran anoya-
cancantërinpoa' ni'ton,
sopai minsërëhua'. Nanamën
sha'huitatëhua', minsërëhua'.
Yatëpapirinënpoahuënta', co
a'porëhuahuë', tosapi.

12 Napoaton inápaquë ya'huëpi-
sopita noya cancanchina'.
Ya'ipiro'paquë, marëquë,
inaquëpita ya'huëpisopi-
taso nipirinhuë', parisitapi.
¡Ma'huantacha nisapi paya!
Sopai pa'sárin minsëcaso
marë'. 'Co hua'quiya quë-
ranhuë' Yosë ana'intarinco,'
ta'ton, chiníquën no'hui-
tërin. No'huitaton, piyapi'sa'
yaminsërin."

13Ina quëran Yosë nohuanton,
hua'narëso pochin niantarahuë. Ya'huan
pochin nininso' nani isoro'paquë të'ya-
topi. Të'yatohuachina, sanapi huairinso'
aparisitapirinhuë', 14Yosëri catahuarin
cha'ëcaso marë'. Panca onian pochin
anpiantëhuanaton, ta'arin. Co piyapi
ya'huërinquëhuë' pa'sahuaton, cara
pi'ipi miria pochin inaquë na'piarin.
Yosë nohuanton, ma'sha ya'huërin capa-
caso'. 15Chiníquën no'huiton, ya'huani
yamapirinhuë'. Nanamën quëran panca
ii' pipirin. Tëquëin pochin pipirin
sanapi quëpacaso marë'. 16Ii' të'yato-
pirinhuë', no'pa' huëncharohuachina,
ya'ipiya yanquirin. Co chimiitërinhuë'.
17Napoaton sopairi chiníquën no'huirin.
No'huiton, pa'nin a'napita hua'huinpita
ahuëapon. Yosë natëpisopita tëpacaso
marë' pa'nin. Quisoso imasapi ni'ton,
aparisitarin. 18Ina yonquiaton, marë
yonsanquë huaniarin.

Ma'sha marë quëran pipirinso'

13 [1]Ina quëran hua'narëso pochin niantarahuë. A'na ma'sha pa'pi të'huatoro' nininso' marë quëran pipiarin. Canchisë motohuan nisahuaton, shonca pomonën ya'huëtërin. A'naya a'naya pomonënquë yancotë' ya'huëtërin. Hua'an pochin chiníquën nanantërin ni'ton, naporin. Motënaquë nininënpita nani ninshitërin, Yosë pinorinso'. "Yosë quëran chini chiníquën nanantërahuë," ta'ton, ninshitërin. [2]Yarani pochin niponahuë', tocani pochin nantëtërin. Nanamënso' pa'pini pochin nanantërin. Panca ya'huani chachin chiníquën nanan quëtapon ni'ton, chiníquën nanantaton, copirno ya'conapon. [3]A'na motën ahuëtohuachina', chiminatë pochin niponahuë, noyatantarin. Noyatohuachin, ya'ipi piyapi'sa' pa'yanapi. Pa'yatatona', imasapi. [4]Panca ya'huan chinotatona', acorinsonta' chinotapi. Notohuaro' piyapi'sa' ina yonquiatona', natëapi: "Ma noyacha inaso paya. Chini chiníquën nanantarin. ¿Incarita' nanitërin ina minsëcaso'?" tosapi.

[5]Sopai nohuanton, ma'sha marë quëran pipirinso' na'con Yosë pinosarin. "Yosë quëran chini chiníquën nanantërahuë. Co ina chinotacaso' ya'huërinhuë'," tosarin. Sopairi catahuarin ni'ton, copirno ya'conarin. Chini chiníquën nanantarin ni'ton, ya'ipi copirnoro'sa' camaiarin. Cara pi'ipi miria ya'ipiya hua'anëntarin. [6]Na'con Yosë pinosarin. "Caso' Yosëco," toconapon. Yosë ya'huërinsonta' nocanarin. Inaquë ya'huërinsopitanta' pinosarin. [7]Yosë imapisopita co quë'yarinhuë'. Sopai nohuanton, aparisitarin. Quira nisahuaton, canatarin. Notohuaro' piyapi'sa' nisha nisha parti ya'huëpisopita hua'anëntarin. Nisha nisha nananquë nonpisopita hua'anëntarin. [8]Hua'huayatërahuë' piyapi'sari natëapi. Carniroa'hua imapisopitaíchin co ina chinotapihuë'. Inaso' a'na quirica ya'huëtërin. Nanpirin quirica itopiso'. Inaquë nininënpita nani ninshitërin. Isoro'pa' ninin quëran huarë' imapisopita ninoton, inaquë ninshitërin. "Canpoa marë' Carniroa'hua chiminin," ta'tona', ina imasapi. A'napitaso nipirinhuë' co nanpirin quiricaquë nininënpita ya'huërinhuë' ni'ton, ma'sha marë quëran pipirinso' chinotapi.

[9] Huëratëhuanpatama', noya
natanatoma', yonquico'.
[10] "Mapachinënquëma', parisita-
caso' ya'huërin. Sahuëniquë
yatëpahuachinënquëma',
ahuantacaso' ya'huërin. Ina
yonquiatoma', chiníquën
cancantoco'. 'Yosë catahua-
rinpoa',' ta'toma', imamia-
toco'."

Ma'sha no'pa quëran pipirinso'

[11]Ina quëran hua'narëso pochin niantarahuë. A'na ma'shanta' no'pa quëran pipiarinso' ni'nahuë. Carniroa'hua pochin cato' pomona'huaya ya'huëtërin. Noya ya'noaponahuë', panca ya'huan pochin chiníquën nonsarin. [12]Inanta' chiníquën nanantapon. Chiníquën nanantaton, ya'ipi piyapi'sa' camaiarin ma'sha marë quëran pipirinso' chinotacaiso marë'. Inaso' motën ahuëtohuachinara, chiminatë pochin niponahuë', noyatantarinso' ni'ton, piyapi'sari chinotapi. [13]Ma'sha no'pa quëran pipirinsonta' nani ma'sha nanitaparin piyapi'sa' nonpintacaso marë'. Ina nohuanton, pën inápa quëran anotarin. Piyapi'sa' ni'tërantapaquë napoarin. [14]Nisha nisha acoarin,

sacai' nininso'. Ma'sha pa'pi të'huatoro' nininso' ni'tonënquë naporin. Piyapi'sari ni'pachina': "Tëhuënchachin inaso' Yosë," tosapi. Notohuaro' piyapi'sa' nonpintarin. Ina quëran itapon: "Panca mamanshi niahua'. Sahuëniquë ahuëatona' shitëpapirinahuë', noyataantarinso' nonanatëhua' chinotahua'," itohuachina', nisapi. 15 Ina quëran aquëtë chachin piyapi'sa' nonpintarin. Ina nohuanton, mamanshi nanpirinso pochin ya'noarin. Noninso pochin natanapi. "Insosona co moshahuachincohuë' tëpaco'," tosarin. 16 Ina quëran camaiantarin. "Marca niacotacaso' ya'huërin. Të'yamaquëhuë nipon, inchinan imiramaquëhuë nipon niacotoco'. Hua'ano'sa', topinan piyapi'sa', ma'huano'sa', sa'ahuaro'sa', patrono'sa' piyapinënpitarë chachin, ya'ipiya niacotacaso' ya'huërin. Co a'naya tëranta' pahuantacaso' ya'huërinhuë'," tosarin. 17 Co marca niacotohuachinahuë', co huachi nanitapihuë' ma'sha pa'anatona' canacaiso'. Co pa'anacaiso tëranta' nanitapihuë'. Ma'sha marë quëran pipirinso' marcanën niacotëra'piapona'. A'naquën nininën chachin niacotapi. A'naquënso nipirinhuë' nomironën niacotapi. 18 No'tëquën yonquiamaquë huarë' nomironën nitotarama'. "Piyapi niponahuë', inasáchin natërëhua'," ta'tona', saota pasa saota shonca saota niacotapi.

Pasa catapini shonca catapini huaranca cantapiso'

14 1 Ina quëran hua'narëso pochin niantahuato, Carniroa'hua quënantarahuë. Sion motopiquë huaniarin. Inarë' pasa catapini shonca catapini huaranca piyapi'sa' ya'huapi, ni'nahuë. Imapi ni'ton, ina nininën niacotë'yatopi. Tata Yosë nininëonta' niacotopi. 2 Ina quëran inápaquë chiníquën tënëntërinso' natanahuë. Panca so'pora pochin tënëntarin. Chiníquën huira pochin natanpirahuë', arparo'sa' pi'niatona', naporapi. 3 Nasha cantanën inápaquë cantarapi. Yosë notënanquë cantarapi. Ansiano'sa', catapini ma'sharo'sa pochin nininsopita, inapitanta' natanapi. Pasa catapini shonca catapini huaranca imapisopita cantapiso'. Isoro'paquë ya'huapona', Quisosori nicha'ërin. Oshanëna marë' chiminaton, anoyacancantërin ni'ton, inapitaráchin nanitopi ina cantacaiso'. 4 Noyápiachin cancantapi. Co pi'pisha tëranta' monshihuana'pi pochin cancantopihuë'. Yosëíchin yonquiapi. Insëquësona Carniroa'hua pa'pachin, imasapi. Isoro'paquë ya'huëpirinahuë', nani Yosëri nicha'ërin. Ya'nan cayarinso macatë' Yosë quëtërëso pochin nicatona', inasáchin chinotapi. Nani tahuëri Carniroa'huanta' chinotapi. 5 Co pi'pisha tëranta' nonpinpihuë'. Noyápiachin cancantapi.

Cara anquëniro'sa' pa'sapiso'

6 Ina quëran a'na anquëninta' quënanahuë. Inápaquë yanponarin noya nanan sha'huicaso marë'. Nisha nisha piyapi'sa', nisha nisha nananquë nonpisopita, ya'ipiya sha'huitarin.

7 —Yosë të'huatatoma', natëco'. Ana'intacaso' tahuëri nani naniriarin ni'ton, inasáchin imaco'. Ya'ipi isoro'pa', inápaquë ya'huërinso', marë, iiro'sa', ya'ipiya ninin ni'ton, chinotoco', itarin anquëniri chiníquën nontaton.

8 Ina quëran a'na anquëninta' paaton, sha'huirarin:

—Iráca na'a oshahuano'sa' Papironiaquë ya'huëpi. Panca ninano' nipirinhuë', Yosë nohuanton, ta'huantopi. Inapita pochin cancantopisopita

ya'huantapirinahuë', Yosëri ana'intarin. Pa'pi co noyahuë' yonquiatona', na'a piyapi'sa' anishacancantopi ni'ton, ta'huantapi. Noyá ta'huantapi, tënin.

9 Ina piquëran a'na anquëninta' paaton, chiníquën nonsarin.

—Ama ma'sha pa'pi të'huatoro' nininso' natëcosohuë'. Ama mamanshinën moshacosohuë'. Të'yamaquë marcanën yaacotarinquëma' hua'anëntinquëmaso marë'. Ama natëcosohuë'. Ina chinotohuatama', Yosë ana'intarinquëma'. 10 Chiníquën no'huitënquëma', main huino o'shitërëso pochin ana'intarinquëma'. Parisitopiquë a'pahuachinquëma', pënquë parisitarama'. Carniroa'hua, anquëniro'sa' inapita ni'tërantapaquë no'tëquën ana'intarinquëma'. 11 Co onporonta' pën tacopiaponhuë'. Inaquë conainta' tomontápon. Parisitápona. Co sanoarinhuë'. Insopitasona ma'sha pa'pi të'huatoro' nininso' natëtona', mamanshinën moshahuachina', tahuërirë chachin, tashirë chachin chiníquën parisitápona'. Co marcanën niacotacaso' ya'huërinhuë', tënin. 12 Ina yonquiatoma', chiníquën cancantoco'. Yosë nanamën natëtoma', Quisocristo imamiatoco'. Aparisitopirinënquëmahuë', ama a'pocosohuë'.

13 Ina quëran inápa quëran noninso' natanahuë:

—Apira sha'huichinquën ninshitëquë': Insosona Sinioro imarinso marë' chiminpachina, noya cancanchina', tënin. Ina quëran Ispirito Santo tapon:

—Të huënchachin Yosë'pa' pa'pachina', chinotapi. Yosë marë' sacatopi ni'ton, inápaquë canapi huachi, tënin.

Piyapi'sa' mapiso'

14 Ina quëran hua'narëso pochin niantahuato, chitoro' quënanahuë, huiríchin nininso'. Inaquë a'naso' huënsëarin, piyapi pochin ya'norinso'. Chiníquën nanantaton, oro quëran nininso' yancorin. Imirin quëran nisha sahuëni së'quërin nitërinso' macacaso marë'. 15 Naporo' anquëni Yosë pëinën quëran huë'nin. Huëcaton, sha'huitiarin:

—Nani ora nanirin, maquë huachi. Trico noya cayahuachina, a'naroáchin sahuëniquë manë'. Inapochachin iporaso' ora nanirin piyapi'sa' macacaso marë', itërin. 16 Itohuachina, manin. Cayarinso' manëso pochachin manin huachi.

17 Ina quëran a'na anquëni ya'huërë Yosë ya'huërin quëran pipiantarin. Inanta' nisha sahuëni ya'huëtërin, inëshin nininso'. 18 A'na anquëninta' Yosë chinotopi quëran huë'nin. Inari pën ni'sarin ora nanihuachin, ana'intacaso marë'. Huëcaton, sha'huitërin:

—Nani ora nanirin isoro'pa' ana'intacaso marë'. Opa cayahuachina, manëso pochachin a'naroáchin maquë', itërin anquëniri.

19 Itohuachina, a'naroáchin co imapisopitahuë' manin ana'intacaso marë'. Yosëri chiníquën no'huiton, no'tëquën ana'intarin. 20 Ni'co'. Oparo'sa' mapachinara, ninano aipiran quëparapi. Inaquë panca nanpiquë to'poipi. Opai' pipihuachina, quëhuain ninin. Huënai pochin ya'norin. Inapochachin ana'intohuachina, panca huënai' pa'sarin, ni'nahuë. Cara pasa quiromitro pochin pancaitërinso'. Cahuario motën ya'cari huarë' anpotarin huachi.

Canchisë anquëniro'sa' ana'intacaiso marë' acorinso'

15 1 Ina quëran Yosë nohuanton, hua'narëso pochin niantarahuë. A'na tahuëri oshahuano'sa' chiníquën ana'intarin. Ina anitotincoso marë' nani ma'sha a'notërinco. Pa'pi huëhuëpiro'

ni'nahuë. Canchisë anquëni ya'huarin. A'naya a'naya Yosëri yaa'parin piyapi'sa' ana'intacaso marë'. Ina nohuanton, isoro'paquë nani ma'sha onpocaiso' ya'huapon. Inapoaton, ana'intërinso' naniarin.

2 Co'huara anquëniro'sa' pa'shatërasoihuë', inápaquë panca sono' niantarahuë. Isihuico pochin niponahuë', huënaratarin. Pën pochin ya'norin. Sono yonsanquë na'a piyapi'sa' quënanahuë, ma'sha pa'pi të'huatoro' nininso' minsëpisopita. Isoro'paquë ya'huapona', co mamanshinën moshapihuë'. Co marcanën niacotopihuë'. Parisitaponaraihuë': "Yosëíchin imarai," ta'tona', imamiatopi. Iporaso' Yosë'pa' ya'huatona', noya ya'huërapi. Arparo'sa' Yosëri quëtërin pi'niatona' cantacaiso marë'. 3 Iráca Moisësë Yosëíchin natëton, inimiconënpita minsërahuaton, cantarin. Inapochachin isopitanta' cantarapi. Carniroa'hua cantarinsonta' cantarapi.

"¡Ma noyanquëncha, Sinioro,
quëmaso paya! Ya'ipi nanitaparan. Ma noyacha catahuarancoi paya. Chiníquën nanantaton, noya ninan. Noya hua'anëntaton, no'tëquën ana'intëran. Co onporonta' nonpinanhuë'. Ya'ipi piyapi'sa' natëinënquën.
4 Ya'ipiya Sinioro të'huachinënquën. Ya'ipiya yonqui'inënquën. Quëmasáchin nóyanquën. A'na tahuëri no'tëquën oshahuano'sa' ana'intaran ni'ton, nisha nisha piyapi'sa' huëcatona', chinotarinënquën," topi cantatona'.

5 Ina quëran Yosë chinotopiso pëi' inápaquë ya'huërinso' ni'soatërin, ni'nahuë. Acoana Yosë caposonën ya'huërinquë chachin quënanahuë. 6 Canchisë anquëniro'sa' ina quëran pipiapi. Huiríchin huiríchin a'mopi. Të'tëtënquë oro pochin nininquë nitonpopi. Piyapi'sa' oshahuanpi ni'ton, Yosëri a'paarin nisha nisha aparisitacaiso marë'. 7 Ina marë' canchisë minëro'sa pochin nininso' ya'huërin, oro quëran nipiso'. A'nara' ma'sha pochin nininso' minëro'sa' masahuaton, anquëniro'sa' quëtërin. "Paatoma', minëro'saquë ya'huërinso' të'yanantoco'. A'naya a'naya të'yanantohuatama', Yosëri chiníquën ana'intarin huachi," ta'ton, a'naya a'naya quëtërin. Yosëso' co onporonta' chimianinhuë', ni'sárinpoa'. 8 Noya noya ni'ton, ya'ipi nanitaparin. Ina të'huatacaiso marë' conai pochin nininso' tomontarin. Ya'ipi Yosë chinotopiso pëi' inápaquë ya'huërinso' yanquëëtërin. Co insonta' nanitërinhuë' inaquë ya'conacaso'. Nani piyapi'sa' ana'intohuachina, naporo huarë' noya ya'coantapi.

Minëro'saquë ya'huërinso' të'yanantopiso'

16 1 Naporo' chinotopiso pëi' inápaquë ya'huërinso quëran chiníquën noninso' natanahuë.

—Piyapi'sa' ya'huërinquë paatoma', minëro'saquë ya'huërinso' të'yanantoco'. Të'yanantohuatama', parisitapi. Pa'pi co noyahuë' cancantopi ni'ton, Yosëri chiníquën no'huiton, ana'intarin, itërin anquëniro'sa'.

2 Ina natanahuaton, a'nara' pa'nin. Isoro'pa' nocorahuaton, minëquë ya'huërinso' të'yanantërin. Të'yanantohuachina, na'a piyapi'sa' panca ta'tarapi. Sëncopi pochin pipitëra'piapona'. Co noyatochináchinhuë' nisapi. Ma'sha pa'pi të'huatoro' nininso' imapisopita parisitapi. Marcanën niacotopi ni'ton, Yosë nohuanton, ta'taráchin nisapi.

Mamanshinënta' moshapi ni'ton, parisitápona'. A'na tahuëri ma'sha onpocaso' ninoton, a'notërinco, ni'nahuë.

3 Ina quëran a'na anquëninta' paaton,
minëquë ya'huërinso' marëquë të'yaitarin. Inaquë të'yaitohuachina, huënai'
taranarin. Chimipi huënainën pochin
anën nisarin. Napoaton ya'ipi marëquë
ya'huërinsopita taquiapi.

4 Ina piquëran a'na anquëninta'
pa'nin. Minëquë ya'huërinso' iro'saquë
të'yaitohuachina, inapitanta' huënai'
taranarin. Tëquëin, i'sharo'sa', inapita
napoapi.

5 Napohuachina, anquëni ii' a'pairinsoari Yosë nontaton tapon:

"No'tëquën Sinioro ana'intaran.
Iráca quëra huarë' ya'huaton,
ipora huanta' nanpiaran.
Noyasáchin ninan.
6 Na'a imarinënsopita tëpapi.
Noya pënëntopirinahuë',
tëpapi ni'ton, i'huërëtaton,
ana'intaran. Iiro'sa' huënai'
atarantëran ni'ton, ina
tëranta' o'ocaiso' ya'huërin.
No'tëquën ana'intaran,"
itërin.

7 Artaro quëraonta' noninso' natanahuë: "Tëhuënchachin Sinioro quëmasáchin ya'ipi hua'anëntëran. Chini chiníquën nanantaton, no'tëquën nonan. No'tëquën ana'intaran," tënin.

8 Ina quëran a'na anquëninta' pa'nin
ana'intacaso marë'. Minëquë ya'huërinso' pi'iquë të'yanantohuachina, pi'i
chini chiníquën pi'catarin. Pën pochin
pi'cataton, piyapi'sa' chiníquën aparisitarin. 9 Panca huëyaponaraihuë, co
nirotapihuë'. Yosë no'huitona', pinosapi:
"Sopai pochin cancantaton, aparisitarinpoa' ni'sora," tosapi. Parisitaponaraihuë', co nohuantapihuë' oshanëna'
a'pocaiso'. Co Yosë yayonquiapihuë'.

10 Nani catapini anquëniro'sari ana'intapona' pa'pi. Ina quëran a'nanta'
ma'sha marë pipirinso' ya'huërinquë
pa'nin. Hua'anëntacaso' shiranënquë
chachin paaton, minëquë ya'huërinso'
të'yanantarin. Të'yanantohuachina,
ya'ipiya tashiarin. Piyapi'sa' chiníquën
parisitatona', tarëtapi. 11 Yosëso' chini
chiníquën nanantopirinhuë', piyapi'sari
ta'taráchin nicatona', no'huipi. "Pa'pi
co noyahuë' ni'ton, aparisitarinpoa'," topi pinotona'. Co naporo tëranta'
oshanëna' yaa'poapihuë'.

12 Ina quëran a'na anquëninta' pa'sahuaton, minëquë ya'huërinso' panca
i'quë të'yaitërin, Iyopiratisii' itopiquë.
Inaquë të'yaitohuachina, pancai' niponahuë', huinquintomaton, yaniromarin.
Copirnoro'sa' noya pëntonacaiso marë'
yaniromarin. Pi'i pipirin parti quëran
huë'sapi quira nicacaiso marë'.

13 Ina quëran panca ya'huan pochin
nininso' niantarahuë. Ma'sha marë
quëran pipirinso', nonpin nanan
pënëntona'pi, inapitanta' niantarahuë. Cara chachin nanamëna quëran
cara sopairo'sa' pipipi, inpo pochin
ya'nopiso'. 14 Sopairo'sa' ni'ton, nani
ma'sha nanitapapi. Sacai' nininsopita
nisapi piyapi'sari natëcaiso marë'.
Nonpintatona', napoapi. Nisha nisha
copirnoro'sa' camaira'piapona' quira
nicacaiso marë'. Ana'intacaso' tahuëri
nani ya'caritëriarin ni'ton, niyontonapona'. "Canpoari Yosë minsëahua'," ta'tona', napoapona'. 15 Nani Quisoso
sha'huitërinpoa': "Ni'co', iyaro'sa'.
A'nanaya o'mantararahuë. Ihuatë
pochin nicato, co nitotasënquëmahuë', o'mantararahuë ni'ton, nani
tahuëri ninaco. Noya ninahuatamaco,
noya cancantarama'. Yosë noya ni'sarinquëma'. Noyápiachin a'morëso
pochin noyasáchin nico'. Ina quëran

o'mantahuato, co tapanapomahuë'. Noya cancantarama',” itërinpoa'.
16 Ana'intacaso' tahuëri ya'caritohuachin, na'a copirnoro'sa' ayontonapi quira nicacaiso marë'. Armaquitono itopiquë niyontonapi. Cotio nananquë napopiso'.

17 A'naíchin anquëni pahuanarin pacacaso'. Ina pa'sahuaton, minëquë ya'huërinso' të'yanantarin. Ihuanquë të'yanantohuachina, inápaquë Yosë chinotopiso pëi quëran chiníquën nonin. Hua'anëntërinso shiranën quëran “¡nani huachi!” tosarin.

18 Napohuachina, o'coritarin. Huira pochin chiníquën tënëntarin. Naporo' panca ocohua pa'sarin. Iráca quëran huarë' co onporonta' ina pochin pa'chininhuë' niponahuë', napoarin. 19 Co Yosë natëpisopitahuë' ya'huëpiquë nocharotarin. Panca ninano' niponahuë', huëncharoaton, cararo'të huarë' niacoarin. Nisha nisha ninanoro'saquë ta'huantapi. Co Yosëri naniantërinhuë' ana'intacaso'. Papironiaquë na'a piyapi'sa' ya'huëpirinahuë', co noyahuë' nicacaisoráchin yonquipi ni'ton, ana'intërin. Inapochachin a'na tahuëri chiníquën no'huiton, ata'huantarin.
20 Naporo' motopiro'sa', so'tono'sa', inapita co huachi ya'huaponahuë'.
21 Inápa quëran ocai' anotapon. Panca masho ni'ton, quëquën. Catapini shonca quiro pochin quë'ninso'. Na'a anotohuachin, piyapi'sa' chiníquën parisitapi. Napoaton Yosë chiníquën no'huitona', pinosapi huachi.

Monshihuana'pi pochin nininso'

17 1 Ina quëran a'na anquëni minë' së'quëna'pi nininso' huëcapairahuatonco, itërinco: “Huëquë' pa'a piyapi'sa' ana'intacaso' ya'huërinso' a'nochinquën. Pasëquë a'na sanapi panca iiro'sa' aipi huënsëárin. Inaso' pa'pi co noyahuë'. Monshihuana'pi pochin piyapi'sa' anishacancantërin.
2 Ya'ipi copirnoro'sa' ina natëtona', co noyahuë' nisapi. Monshihuaninso pochin cancantatona', Yosë naniantapi. Piyapinënpitanta' ina imatona', co noyahuë' nicacaisoáchin yonquiapi,” itërinco.

3 Itohuachincora, hua'narëso pochin niantarahuë. Ispirito Santo nohuanton, co piyapi ya'huërinquëhuë' quëparinco. Inaquë co noyahuë' sanapi ni'nahuë. Ma'sha pa'pi të'huatoro' nininsonta' quënanahuë. Iporaso' quëhuanën ya'norin. Canchisë mototahuaton, shonca pomon ya'huëtërin. Nisha nisha nininën ya'huëtërin, Yosë pinorinso'. Ya'ipi nonënquë ninshitëra'piarin. Ina aipi sanapi huënsëarin. 4 Inaso' noyápiachin a'moponahuë', co noyahuë' cancantërin. A'morinso' pa'ton ninin. Quëhuashin, quëhuanën, inapita a'morin. Naporahuaton, oro, na'pia'huaya pa'ton nininsopita, inapita pë'tënin. Monshihuana'pi pochin nitaparin. Minë oro quëran nininso' së'quërin. Inaquë taparo' nininsoráchin ya'huërin. O'shitërinso pochin na'a piyapi'sa' anishacancantërin. Ano'pirin, amonshihuanin, napotërin
5 Nininën pochin nininso' të'inquë ninshitopi. Ninshitopirinahuë', ma'ta' tapon naporinso' co piyapi'sa' nitotopihuë'.

ISO SANAPISO' PAPIRONIAQUË YA'HUËPISOPITA POCHIN CANCANTËRIN. PA'PI MONSHIHUANTË' NI'TON, INA A'CHININ QUËRAN MONSHIHUANPI. NISHA NISHA CO NOYAHUË' YONQUIPI

topi, ninshitatona'. 6 Tëhuënchachin ina sanapi pa'pi co noyahuë' cancantërin. Quisoso imapisopita co që'yarinhuë'. “Quisoso imarai,” topachinara,

atëpatërin. Notohuaro' atëpatahuaton, no'pirinso pochin pa'yatërin. Ina nicato, panca pa'yanahuë.

Ina quëran anquëni itërinco: 7"¿Onpoatonta' pa'yananso'? Carinquën anitochinquën. Sanapi, ma'sha ina aipi huënsërinso' inapita ma'sona tapon naporinso' a'chinchinquën nitotëquë'. Ina ma'shaso' canchisë mototahuaton, shonca pomonën ya'huëtërin. 8Iráca isoro'paquë ya'huërin. Iporaso' co ya'huërinhuë'. A'na tahuëriso nipirinhuë' ya'noantarin. Acoporo' quëran huëantarin. Ayaro' tahuëri nanihuachin, parisitopiquë pa'sarin. Nipirinhuë', co'huara pa'shátërasohuë', a'nanaya ya'noantahuaton, piyapi'sa' a'payanarin. Co Quisoso imapihuë' ni'ton, pa'yanapi. Quisoso imapi naporini, iráca quëran huarë' nininënpita nanpirin quiricaquë ninshichitonhuë'.

9No'tëquën yonquiamaquë huarë' ma'sona tapon naporinso' nitotarama'. Ma'sha canchisë motohuaninso', canchisë motopi tapon naporin. Ina aipi sanapi huënsërinso'. Naporahuaton, canchisë copirnoro'sa' ayonquirinpoa'. 10A'natërápo nani iráca hua'anëntëra'piapirinahuë', chimina'piapi. Iporaso' a'nari hua'anëntantarin. A'naíchin pahuanarin ya'ipiro'pa' hua'anëntacaso'. A'na tahuëri ya'noarin. Nipirinhuë', co hua'qui' hua'anëntaponhuë'. 11Ina piquëran ma'sha pa'pi të'huatoro' nininsoari hua'anëntapon. Nani canchisë copirnoro'sa' ayaponahuë', inapita pochin nicaton, hua'anëntapirinhuë', a'na tahuëri Yosëri ocoiarin. Ocoirahuaton, parisitopiquë a'pararin.

12Shonca pomontërinso pochin shonca copirnoro'sa' ya'huapona'. Inapitaso' co hua'anënchatërapihuë'. Tahuëri nanihuachin, nisha nisha piyapi'sa' hua'anëntapona'. Naporo chachin ma'sha pa'pi të'huatoro' nininsonta' hua'anëntapon. Napoaponahuë', co hua'qui hua'anëntapihuë'. 13Shonca copirnoro'saso' napopianachin yonquiatona', ma'sha pa'pi të'huatoro' nininso' natëpona'. Piyapinënpitanta' camaiapona' ina natëcaiso marë'. 14Inapitaso' Carniroa'hua yaminsëatona', quira nisapirinahuë', co nanitapihuë' minsëcaiso'. Inari minsëapon. Inaso' Quisocristo chachin. Chini chiníquën nanantarin ni'ton, ya'ipiya hua'anëntarin. Inasáchin natëcaso' ya'huërin. Piyapinënpitari imasapi. Yosëri huayonin ni'ton, natëmiatapi," itërinco anquëni.

15Ina quëran a'chintaantarinco.

—Panca iro'santa' ni'nan, ina aipi sanapi huënsërinso'. Inanta' a'chinchinquën nitotëquë'. Inapochachin a'na tahuëri nisha nisha piyapi'sa' ya'huapona', nisha nisha nananquë nonpisopita. Hua'huayatërahuë' ya'huapona'. Nisha nisha copirnori hua'anëntërinsopita. 16Oshaquëran shonca copirnoro'sa', ma'sha pa'pi të'huatoro' nininso', inapita co huachi sanapi nohuantapihuë'. No'huirahuatona', masapi. Masahuatona', ai'nanpiratapi. Chiníquën aparisitatona', tëparapi. Ina quëran ahuiquitapi. 17Yosë nohuanton, copirnoro'sa' yonquiapi ma'sha të'huatoro' nininso' natëcaiso marë'. Napopianachin yonquiatona', co noya sanapihuë' nininso' ata'huantapi. Yosë nohuantërinso chachin nisapi. 18Sanapi panca iiro'sa' aipi huënsërinso pochin panca ninano' ya'huapon. Ya'huëhuano'sa' pa'pi co noyahuë' cancantapi. Na'a piyapi'sa', copirnoro'sa', inapita anishacancantapona' ma'sharáchin yonquicaiso marë'. Yosë a'pocaiso marë' yanonpintapi. Nonpintápirinahuë', Yosë nohuanton, ata'huantapi anta'.

Papironia ta'huantërinso'

18 [1]Ina quëran a'na anquëninta' inápa quëran o'mararin, ni'nahuë, chiníquën nanantërinso'. Huënaráchin ni'ton, isoro'pa' a'pintërin. [2]O'marahuaton, chiníquën nonin.

"Nani huachi Papironia ta'huantarin. Panca ninano' niponahuë', ta'huantarin. Inaquë nisha nisha sopairo'sa' ya'huapona'. Nisha nisha chanaro' ca'tëro'santa' inaquë pa'sapi.

[3] Papironiaro'sari notohuaro' piyapi'sa' anishacancantopi. Ina pochin cancantatona', copirnoro'sa', piyapinënpita, inapita co noyahuë' nisapi. Monshihuaninso pochin nicatona', Yosë naniantopi. Ma'huano'santa' inaquë pa'anatona', nani ma'sha canapirinahuë'," tënin anquëni.

[4]Ina topachina, inápa quëran a'nari itërin:

—Ya'ipi imaramasopita pënënaranquëma', natanco. Ni'cona papironiaro'sa' anishacancantochinënquëma'. Ina quëran pipiramaso pochin nicatoma', ama inapita pochin cancantocosohuë'. Co noyahuë' nipatama', Yosë ana'intarinquëma' canpitanta'. [5]Na'con oshahuanpi ni'ton, co Yosëri naniantarinhuë' ana'intacaso'. [6]A'napita aparisitopi ni'ton, no'tëquën ana'intacaso' ya'huërin. Na'con na'con i'huërëtacaso' ya'huërin. Pa'pi co noyahuë' nipi. [7]Pita nicacaisoáchin cancantopi. Ma'sharáchin yonquiatona', a'napita nocanpi ni'ton, Yosëri aparisichin. Iporaso' cancanëna quëran yonquirapi. "Quiyaso' nóya ya'huërai. Hua'an pochin nicatoi, co manta' pahuantërincoihuë'. Co quëyoron pochincoihuë'. Co onporonta' sëtaraihuë'," topirinahuë'. [8]A'nanaya Yosëri ana'intarin huachi. Na'a piyapi'sa' caniopona', sëtapona', tanarotapona', napoapona'. Yosëri chini chiníquën nanantaton, ana'intarin. Ahuiquitarin.

[9]Nisha nisha copirnoro'santa' anishacancantërinsopita sëtapona'. Huiquitërinso' nicatona', na'nëpona'. Yosëri ana'intohuachin, na'nëpona'. [10]Aquë quëran quënanpachina', pa'pi të'huatapi.

"¡Ma'huantacha ninin paya! Papironia panca ninano' niponahuë', a'naroáchin ata'huantopi. Yosëri ana'intërin," tosapi.

[11]Ma'sha pa'ana'piro'santa' sëtatona', na'nëpona'. Nani ma'sha pa'anacaso marë' ya'huëtopirinahuë', co huachi insoari tëranta' pa'antaponhuë'. [12]Notohuaro' oro, prata, na'pira'huaya pa'ton nininsopita, morin, sita, caninë'mëtë', quëhuanë'mëtë', inapita ya'huëtopirinahuë', co incari tëranta' pa'antarinhuë huachi. Nisha nisha pimonontëro'sa', huiripomon quëran ma'sha nipisopita, nontëro'sa' pa'ton nininsopita quëran ma'sha nipiso', sha'pihua'na, hua'namia, huirina'pi, ina quëranpita ma'sha nipiso ya'huërin. [13]Nisha nisha pimoanacaso marënta' ya'huërin. Canina, nisha nisha cosharo' apimotacaso' nininsopita, yonarin pochin pimóchin nininso', pimo yaqui', pimo hua'sai', huino, toma', arina, trico, inapita ya'huërin. Ohuacaro'sa', ohuicaro'sa', cahuarioro'sa', toronano'sa', inapitanta' ya'huërin. Piyapiro'santa' pa'anapi asacatacaiso marë'. Piyapi chachin nipirinhuë', ma'sharo'sa pochin yapa'anpi. Notohuaro' ma'sha ya'huëpirinhuë', co huachi pa'anapihuë'. [14]Ya'huëhuano'sa' itapona':

"Huayoro'sa' nayaramaso' capa
ninin. Na'a ma'sha ya'huë-
topirinënquëmahuë', capa
nisarin. Co huachi noya
ya'huapomahuë'," tosapi.
15 Ma'sha pa'ana'piro'sa' na'con cana-
pirinahuë', sëtapi huachi. Të'huatatona',
aquë quëran notërapi. Na'nëpona
pochin 16 itapona':
"¡Ma'huantacha ninin paya! Panca
ninano' niponahuë', ta'huan-
tërin. Sanapi noyápiachin
a'morinso pochin nipirinhuë',
co huachi ya'huërinhuë'. Morin,
caninë'mëtë', quëhuanë'mëtë',
inapita a'mosahuaton, oro, na'pi-
ra'huaya pa'ton nininso', inapita
pë'pëpirinhuë',
17 a'naroáchin ma'shanënpitarë chachin
ta'huantërin huachi," tosapi.
Nanchahuano'santa' marë pa'tatona',
na'a ma'sha aquë quëran quëpirinahuë'.
Inapoatona', na'con canapirinahuë', co
huachi pa'sapihuë'. Piyapinënpitanta'
inaquë sacatatona', canapirinahuë', co
huachi canapihuë'. Inapitanta' aquë
quëran ni'sapi. 18 Pëiro'sa' huiquitohua-
china', panca conaitarinso' quënanapi.
Quënanpachina', pa'yanapi. "Co onpo-
ronta' a'na ninano' iso pochin ni'chinë-
huahuë'. Ma notohuaro' ma'shanënpita
ya'huëtopirinahuë', ta'huantopi," tosapi.
19 Chiníquën sëtatona', mo'shiquë
nipashimototapi. Iráca sëtohuachinara,
inachintopiso'. Na'nëpona pochin itapona':
"¡Ma'huantacha ninin paya!
Panca ninano' nipirinhuë',
ayarin. Marë nanchaquë
pa'tohuatëira, na'a ma'sha
pa'anatoi, quënai. Pa'anpa-
tëira, na'con canapiraihuë',
a'naromaráchin ma'shanën-
pitarë chachin ta'huantërin
huachi," tosapi.
20 Ya'ipi inápaquë ya'huërama-
sopitaso nipirinhuë', ama
ina marë' sëtocosohuë'.
Imarama' ni'ton, noya
cancantoco'. Aparisitopiri-
nënquëmahuë', nani Yosëri
ana'intërin huachi. Ina
marë' Quisoso ca'taninso-
pita, pënëntona'piro'sa',
inapitanta' noya cancan-
china'.
21 Ina quëran hua'narëso pochin nian-
tarahuë. A'na anquëninta' ya'noantarin,
chiníquën nanantërinso'. Pancara'pi
masahuaton, marëquë të'yaitërin.
"Pancara'pi të'yaitërahuëso
pochachin Papironia
ta'huantarin. Panca ninano'
niponahuë', ta'huantarin.
Yosëri chiníquën ana'intarin.
Co huachi ya'huaponhuë'.
22 Iráca na'a arparo'sa' pi'nipi.
Pirinano'sa', tronpitaro'sa',
inapitanta' pihuipirinahuë',
iporaso' co huachi mosica
natanapihuë'. Co huachi
sacatoro'sa' inaquë sacata-
pihuë'. Co huachi cosharo'
nipiso' natanapihuë'.
23 Co huachi nanpara i'chinpia-
pihuë'. Co huachi inaquë
sa'asapihuë'. Iráca noto-
huaro' ma'sha pa'ana'pi-
ro'sa' inaquë ya'huatona',
na'con canapirinahuë', noyá
ta'huantapi. Na'con pënota-
tona', nisha nisha piyapi'sa'
isoro'paquë anishacan-
cantopirinahuë', Yosëri
ana'intarin huachi," tënin.
24 Iráca quëran huarë' inaquë Yosë
imapisopita, pënëntona'piro'sa', inapita
tëpapi. Ina marë anta' chiníquën
ana'intarin huachi.

19 [1]Ina quëran notohuaro' inápaquë ya'huëpisopita nonsapi natanahuë. Capa cancantatona', chiníquën nonsapi:

"¡Ma noyacha Tata Yosëso piyapi'sa' nicha'ërin paya! Chini chiníquën nanantarin ni'ton, ya'ipi piyapi'sari chinochina'.

[2] Co topinan quëran ana'intërinhuë'. Ya'ipiya no'tëquën ana'intërin. Monshihuana'pi pochin nininso' nani ana'intërin. Inaso' notohuaro' piyapi'sa' anishacancantërin. Imapisopita tëpapi ni'ton, i'huërëtërin," topi.

[3]Ina quëran itantapi:

"¡Ma noyacha Tata Yosëso paya! Co noyahuë' nipisopita ana'intërin ni'ton, huiquitapi. Pën co onporonta' tacopiarinhuë'. Conainta' tomontápon," tosapi.

[4]Napohuachinara, cato shonca catapini ansiano'sa', catapini ma'sharo'sa pochin nininsopita, inapitanta' isonahuatona', Yosë chinotapi: "¡Naporinchi paya! ¡Ma noyacha Tata Yosëso paya! Shiranënquë huënsëaton, ya'ipiya hua'anëntarin," tosapi. [5]Ina quëran Yosë shiranën quëran noninso' natanahuë.

"Ya'ipi Yosë imaramasopita ina chinotoco'. Hua'ano'sanquëmahuë nipon, piyapinënpitanquëmahuë nipon, inasáchin yonquico'. Ina nóya nicatoma' natërama' ni'ton, 'Ma noyanquëncha, Sinioro, quëmaso paya,' itoco'," tënin.

Carniroa'hua sa'acaso' pita nisarinso'

[6]Ina quëran hua'huayátërahuë piyapi'sa' nonsapiso' natanahuë. Panca so'pora pochin tënëëntarin. Chiníquën huira ahuëtërinso pochin natanahuë.

"Ma noyacha Tata Yosëso paya. Chini chiníquën nanantaton, ya'ipiya hua'anëntarin.

[7] Huëco' capa cancantahua'. Noya cancantahua'. Inasáchin noya noya ni'ton, natëahua'. Nani ora nanirin Carniroa'hua sa'arinso pochin nicacaso'. Imapisopitarë' ya'huëmiatarin. Ni'co'. Sanapi yaso'yahuachina, noyápiachin nitaparin. Inapochachin imapisopita nitapacancanpi.

[8] Huiríchin a'morëso pochin Yosëri noyápiachin cancan quëtërin. Tëhuënchachin inari catahuarin noya nicacaiso marë'," tosapi.

[9]Ina quëran anquëni sha'huitërinco ninshita'huaso marë': "Carniroa'hua sa'acaso' pita nininquë përapachinquëma', nóya cancantarama'," itërinco. Ina quëran itaantarinco: "Yosë chachin no'tëquën sha'huitërinquën ni'ton, ina ninshitëquë'," itërinco.

[10]Naporo' isonahuato, yachinotopirahuë'. "Ama chinotocosohuë'. Caso' anquënico. Co Yosëcohuë'. Canpita pochachin canta' Yosë natërahuë. Quisoso nanamën imarama' ni'ton, Yosëíchin yonquiquë'," itërinco.

Quisoso nanamënáchin a'chinpatëhua', no'tëquën pënëntarëhua'.

Quisoso canatërinso'

[11] Ina quëran Yosë nohuanton, hua'narëso pochin niantarahuë. Pi'iro'të' ni'soatohuachina, huiri cahuario quënantarahuë. Ina aipi quëmapi huënsëarin. No'tëquën nona'pi itërëhuaso'. Ma'sona tëranta' sha'huitohuachinpoa',

co onporonta' nonpintarinpoahuë'. No'tëquën hua'anëntarin. Quira nicaton, inimicoro'sa' minsëarin. 12 Ya'pirin pën nënërinso pochin huënaratarin. Na'a yancotëro'sa' oro quëran nininso' yancorin. Inaquë a'na nininëonta' ninshitërin, inaora nitotërinso'. 13 A'morinso' huënaiquë a'shitërin. Inaso' Yosë nanamën chachin ninin. 14 Notohuaro' inápaquë ya'huërinsopitari imasapi, huiríchin a'mopiso'. Inapitanta' huiri cahuarioro'sa' aipi huënsëatona', sontaro'sa pochin pa'sapi. 15 Quëmapi quëchitërinso' nanamën quëran sahuëni pochin nininso' ya'huëtërin. Chiníquën nanantaton, nanamën quëran chachin inimiconënpita minsëarin. Noninso' sahuëni pochin nicaton, topinan noncharapirinhuë', co noyahuë' nipisopita minsëarin. Piyapi'sa' no'tëquën ana'intarin. Yosëri no'huirin ni'ton, oparo'sa' to'poirëso pochin oshahuano'sa' chiníquën ana'intarin. 16 Aipi a'morinsoquë nani ninshitërin:

ISO QUËMAPI CHINI
CHINÍQUËN NANANTATON,
YA'IPI COPIRNORO'SANTA',
HUA'ANËNTARIN. INASÁCHIN
NATËCASO' YA'HUËRIN

tënin. Tonamënquënta' ina chachin ninshitërin.

17 Ina quëran a'na anquëninta' quënantarahuë. Inápaquë pi'i a'pininquë huanirahuaton, soporo'sa' përasarin. Ya'ipi chanaro' ca'tëro'sa' chiníquën përasarin.

—Huëco' Yosëri ata'huantarinsopita ca'quico'. 18 Na'a piyapi'sa' chiminapona'. Copirnoro'sa', capitano'sa', chiníquën nanantopisopita, inapita chiminapona'. Cahuarionënpitarë chachin ta'huantapona'. Hua'ano'sa' piyapinënpitarë chachin co Yosë imapihuë' ni'ton, ta'huantapi. Ma'huano'sa', sa'ahuaro'sa', inapitanta co cha'ësapihuë', tënin anquëni.

19 Ina quëran ma'sha pa'pi të'huatoro' nininso' quënantarahuë. Na'a copirnoro'sa' sontaro'sanënpitarë chachin niyontonapi. Huiri cahuario aipi huënsërinso' minsëcaiso marë' quira nisapi. Piyapinënpitanta' yaminsëpirinahuë'. 20 Quira nipachinara, huiri cahuario aipi huënsërinsoari canarin. Canarahuaton, ma'sha pa'pi të'huatoro' nininso' masarin. Nonpin nanan pënëntona'pinta', masarin. Inaso', sacai' nininso' nicaton, notohuaro' piyapi'sa' nonpintërin ma'sha pa'pi të'huatoro' nininso' imacaiso marë'. Marcanën niacotahuatona', mamanshinën moshapirinahuë', minsëarin huachi. Minsërahuaton, cato chachin masahuaton, ana'intomiatarin. Nanpirapirinahuë', parisitopiquë të'yatarin huachi. Inaquë panca sono sha'pimo'shirë chachin pën tënëntápon. Co onporonta' pipiapihuë'. 21 Inapita imapisopitanta' ata'huantarin. Inaora nanamën quëran ya'ipiya ata'huantarin. Chiminpachina', chanaro' ca'tëro'sari huëcatona', natëaquë huarë' noshinëna' ca'sapi.

Huaranca pi'ipi nininso'

20 1 Ina quëran a'na anquëninta' inápa quëran o'mararin, ni'nahuë. Panca catina, niahui, inapita së'quërin. Niahuiso' sopairo'sa' oncorapirinso' parti i'soacaso marë' së'quërin. 2 O'marahuaton, panca ya'huan pochin nininso' masarin. Sopai chachin inaso'. Iráca quëran huarë' piyapi nonpintërin, Satanasë itopiso'. Ina masahuaton, catinaquë tonporin. Huaranca pi'ipinta' nipirinhuë' co ni'quiritarinhuë'. 3 Tonporahuaton, nanin acoporo' nininquë të'yatarin. Nani të'yatahuaton, oncorapiarin.

Oncorapirahuaton, noyá pa'pirapitarin ama pipicaso marëhuë'. Huaranca pi'ipi co nanitarinhuë' piyapi'sa' nonpintacaso'. Ina quëran ocoiantapirinhuë', co hua'qui quëranhuë' Yosëri ana'intomiatarin.

4 Ina quëran hua'narëso pochin niantarahuë. Na'a piyapi'sa' quënanahuë. Yosëri nani acorin coisë pochin nicacaiso marë'. A'napitanta' ni'nahuë. Isoro'paquë ya'huapona', Quisosoíchin imapi. Yosë nanamën a'chinpi ni'ton, tëpapi. Co ma'sha pa'pi të'huatoro' nininso' chinotopihuë'. Co nonanpiso' moshapihuë'. Co marcanën niacotopihuë'. "Quisosoíchin imarai," topachinara, nishitëconotëra'piapi. Inapotopirinahuë', Quisosori ananpitaantarahuaton, ichihua'anëntarin. Huaranca pi'ipi hua'anëntapi. 5 Inapita'ton ananpitaantarin. Ina quëran nani huaranca pi'ipi nanihuachin, a'napita chiminpisopita ananpitaantarin ana'intacaso marë'. 6 Quisoso imarëhuasopita'ton ananpitaantarinpoa'. Noya nicatëhua', nóya cancantarihua'. Co onporonta' chiminarihuahuë'. Iráca corto hua'ano'sa' ya'huërin Yosë chinotacaiso marë'. A'na tahuëriso nipirinhuë', Quisoso imarëhuasopita noya noya chinotarihua'. Huaranca pi'ipi inarë'quënpoa' hua'anëntarihua'.

Sopai hua'an ana'intomiatërinso'

7 Nani huaranca pi'ipi nanihuachin, sopai ocoiantarin. 8 Ocoiantahuachin, isoro'paquë huënantarin nisha nisha piyapi'sa' nonpintacaso marë'. Ya'ipi parti paaton, notohuaro' piyapi'sa' nonpintarin, Coco, Macoco inapita itopiso'. Inotë pochin co pichicasohuë'. Sopairi nonpintërin ni'ton, niyontonapi quira nicacaiso marë'. 9 Nisha nisha parti quëran niyontonahuatona', Yosë piyapinënpita ya'huëpiquë huë'sapi. Huë'sahuatona', ninanonën tancapitapi. Imapisopita yatëpapirinahuë', Yosëri nosoroaton, inápa quëran panca pën a'paimarin. Anotohuachin, no'huipisopita ahuiquitarin. Ya'ipimiáchin ta'huantapi. Yosë imapisopitaíchin cha'ësapi. 10 Ina quëran sopai ana'intomiatarin. Hua'qui' piyapi'sa' nonpintërin ni'ton, Yosëri ana'intarin. Panca sono sha'pimo'shirë chachin pën orotërinquë të'yatarin. Co onporonta' pipiarinhuë'. Inaquë ma'sha pa'pi të'huatoro' nininsonta' parisitarin. Nonpin nanan pënëntona'pinta' inaquë chachin parisitarin. Tahuërirë chachin, tashirë chachin chiníquën parisitapi. Co onporonta' sanoarinhuë'. Co onporonta' pipiapihuë'.

Ayaro' tahuëri ana'intërinso'

11 Ina quëran panca hua'anëntacaso' shira quënanahuë, huiríchin nininso'. Inaquë Yosë huënsëaton, piyapi'sa' ana'intarin. Chini chiníquën nanantarin ni'ton, isoro'pa', pi'iro'të', inapita ta'huantopi. Capa nisarin. 12 Ayaro' tahuëri nani nanirin ni'ton, ya'ipi chiminpisopita inatohua' huaniápona'. Hua'ano'sa', topinan piyapi'sa', inapita ya'ipiya inaquë pa'sapi. Yosëri ana'intacaso marë' ayontonarin. Naporo' quiricaro'sa' inápaquë ninshitërinso' a'naya a'naya oniriarin. A'naso' nanpirin quirica itopiso'. Inaquë Yosë imapisopita nininënpita nani ninshitopi. A'na quiricanta' ya'huërin. Inaquë ya'ipi ninëhuasopita ninshitërinpoa'. Noya ninëhuasopita, co noyahuë' ninëhuasopita, ya'ipiya nani ninshitërinpoa'. Ina nontaton, Yosëri ana'intarin. 13 Ya'ipi piyapi'sa' Yosëri nontarin. Pa'itatona', marëquë chimiitopi quëran huarë' ananpitaantarin no'tëquën ana'intacaso

marë'. Insëquëso tëranta' chiminpisopita ya'ipiya ya'norapi. A'naya a'nayanpoa' nontarinpoa'. Co noyahuë' nipatëhua', no'tëquën ana'intarinpoa'. 14 Chimirin, chiminpisopita ya'huëpiquë, inapita panca sono pën orotárinquë të'yatapi. Inaquë parisitomiatápona'. 15 Co nanpirin quiricaquë nininënpita ya'huëhuachinahuë' inaquë chachin a'pararin.

Nasharo'pa' nininso'

21 1 Ina quëran hua'narëso pochin niantarahuë. Nasharo'pa', nasha pi'iro'të', inapita quënanahuë. Yosë nohuanton, isoro'pa' ta'huantapon. Pi'iro'tënta' ta'huantapon. Marënta' co huachi ya'huaponhuë'. Ya'ipiya nasha nisarin. 2 Ina quëran noyápiachin ninano' inápa quëran o'mararin ni'nahuë. Yosë ya'huërin quëran o'mararin. Quirosarin pochin niponahuë', noya noya ninin. Noyápiachin ya'norin. Sanapi so'yacaso marë' nitaparinso pochin noyápiachin ninin. Nasha Quirosarin itopiso'. 3 Inápa quëran chiníquën noninso' natanahuë.

—Iporaso huachi, Yosë piyapinënpitarë chachin ya'huërarin. Co onporonta' patarinhuë'. Inapitarë' ya'huëmiatarin. 4 Yosëri chachin na'nëi' amirayatarin. Co huachi chiminaponahuë'. Co huachi sëtaponahuë'. Co huachi na'nëponahuë'. Co pi'pisha tëranta' iquitaponahuë'. Iráca na'con parisitopirinahuë', co huachi ina pochin ya'huaponahuë'. Noya noya ya'huapona', tënin.

5 Ina quëran Yosë hua'anëntacaso' shiranënquë huënsëaton, itërinco:

—Ni'quë'. Ya'ipiya anoyatarahuë. Nashasáchin acoarahuë. No'tëquën nontëranquën ni'ton, ninshitëquë'. Ya'ipiya natëtacaiso' ya'huërin, itërinco.

6 Ina quëran itantarinco:

—Nani ya'ipiya anoyatërahuë. Ca'ton ya'huërahuë. Co'huara isoro'pa' ya'huëyátërasohuë', ya'huárahuë. A'na tahuërinta' ya'ipi ma'sharo'sa' ta'huantopirinahuë', caso' ya'huápo. Iráca quëran huarë' ya'huárahuë. Co onporonta' ta'huantarahuë'. Napoaton nontoco catahuainquëma'. Ni'quë'. Chiníquën yamorohuatëra, o'orë'. O'opatëra, chiníquën cancantërë'. Inapochachin canta' catahuaranquëma'. Yamororëso pochin cancantohuatama', nanpirin ii' quëchinquëma' noya cancantacamaso marë'. Caora nohuanto, catahuaranquëma'. Insonquëma tëranta' nohuantohuatamaco, huëco' anoyacancanchinquëma'. 7 Sopai minsëhuatama', ya'ipi tapatëranquëmasopita quëchinquëma'. Hui'nahuëpita pochin ni'saranquëma'. Casáchin yonquiaramaco. 8 A'napitaso nipirinhuë' parisitápona'. Ayaro' tahuëri na'a piyapi'sa' pënquë pa'sapi. Të'huatona' a'popisopita, co natëpisopitahuë', co natëtochináchinhuë' cancantopisopita, tëpatona'piro'sa', monshihuaninsopita, pënotono'sa', mamanshi chinotopisopita, nonpina'piro'sa', inapita panca sono sha'pimo'shirë chachin pën tënëntápaquë pa'sapi. Inaquë parisitápona'. Huaranca huaranca pi'ipinta' nipirinhuë', co onporonta' pipiapihuë'.

Ninano' inápa quëran o'mararinso'

9 Ina quëran a'nara' anquëni huëcapairinco, ana'intacaso marë' minë' quëtopiso'. Huë'sahuaton, itërinco: "Huëquë', nasha ninano' a'nochinquën. Inaquë Carniroa'huari huayoninsopita ya'huapona'. Sanapi so'yacaso marë' nitaparinso pochin noyápiachin ninin," itërinco.

10 Itohuachincora, hua'narëso pochin niantarahuë. Ispirito Santo nohuanton, panca motopi'pa' quëparinco. Inaquë

noya ninano' a'notërinco. Nasha Quirosarin itopiso'. Ina ninanoso' Yosë ya'huërin quëran chachin o'mararin. 11 Yosëso' noya noya ni'ton, ina pochin nicaton, huënaráchin huënaráchin a'pinin. Na'pia'huaya pa'ton nininso pochin huënaratarin. Caspi itopiso'. Isihuico pochin niponahuë', i'hua i'huanánshin quënantërë'. 12 Pairatopiso' inápa masho ninin. Shonca cato' ya'coana ya'huëtërin. A'naya a'naya ya'coanaquë a'na anquëniri ni'sarin. Ya'ipi quëran shonca cato' ya'huëpi. Nisha nisha ya'coanaquë nininën nani ninshitopi. A'naya a'naya israiro'sa' huëntonën ninintërinso'. Shonca cato' ni'ton, ya'ipi ya'coana nanitopi. 13 Pi'i pipirinso' parti quëran pairatopiso' cara ya'coana ya'huëtërin. Pi'i ya'coninso' partinta' cara chachin ya'huëtërin. Huancana yonsanquëchin inapochachin cara cara ya'huërin. 14 Pairatopiso' shonca cato' na'piquë paquëërin, panca nininso'. A'naya a'naya na'piquë Quisoso ca'tano'sanënpita nininëna' ninshitopi. Shonca cato' ya'huërin ni'ton, ya'ipi nanitopi. 15 Ina ninanoso', pancana. Mitro pochin oro quëran nininso' anquëni ya'huëtërin a'nicaso marë'. Ina masahuaton, a'nirin. Ninano', pairatopiso', ya'coanaro'sa', inapita a'nirin. 16 Cato huaranca cato pasa quiromitro naporopitërinso'. Inapochachin pancanatërinso' ninin. Inaparinsonta' cato huaranca cato pasa quiromitro inaparin. 17 Pairatopisonta' a'nirin. Anquëni niponahuë', piyapi'sa' ma'sha a'nipiso pochin a'niton: "Saota shonca a'natërápo mitro ya'huëtërin," tënin.

18 Pairaso' na'pi pa'ton ninin quëran nipi. Caspi itopiso'. Ina ninanoso' oro quëransáchin ninin. Oro niponahuë', i'hua i'huanánshin quënantërë'. 19 Paira paquëëmarinquë noyápiachin nipi. Nisha nisha na'pi pa'ton nininsopita quëran nipi. Shonca cato' nisha nisha ya'huërin. Ya'natiirinsoso' caninton, caspi itopi. Ina quëran niantarinso' caninchin, sapiro itopi. Ina quëran caninton niponahuë', hui'tonchin hui'tonchin ninin, acata itopi. Ina piquëran canora niponahuë', caninton pochin ya'norin, ismirarita itopi. 20 Ina quëran quëhuanën nisahuaton, pi'pian huiri huiríton hui'shatërin. Onisi itopi. Ina quëran niantarinsonta' quëhuashin, cornarina itopi. Ina piquëranso' sha'píchin, crisorito itopi. Ina quëran caninton, piriro itopi. Ina quëran niantarinso sha'piton, topasio itopi. Ina quëranso' crisoprasa itopi. Inanta' caninton chachin. Ina piquëranso' caninton niponahuë', pi'pisha pi'pisha quëhuanën ya'huëtërin. Casinto itopi. Ya'natontarinsoso' caninchin, amatista itopi. Ya'ipi quëran shonca cato' ya'huërin. 21 Ya'coanaro'santa' noyápiachin. A'naya a'naya panca huiri na'pi quëran nipi. Cachinta' oro quëran chachin ninin. Orosachin niponahuë', i'hua i'huanánshin quënantërë'.

Yosë chachin a'pintarinpoaso'

22 Inaquëso' co Yosë chinotacaso' pëi' ya'huërinhuë'. Yosë chini chiníquën nanantërinso chachin ya'ipi parti ya'huarin. Carniroa'huanta' ya'huarin ni'ton, noya noya chinotarihua'. 23 Inatohua' pa'patëhua', co huachi pi'i, yoqui, inapita nohuantarihuahuë'. Tata Yosë chachin huënaráchin a'pintarinpoa'. Carniroa'huanta' a'pintarinpoa'. 24 Inaquë nisha nisha piyapinpoa' napopianachin yonquiarihua'. Noya a'pintarinpoa'. Nisha nisha copirnoro'santa' isoro'paquë chiníquën nanantaponaraihuë', naporo' Yosëíchin yonquirapi. "Ma

noyacha Yosëso' catahuarinpoa paya," tosapi. 25Inatohua' co huachi tashiarinhuë'. Ya'coanaro'santa' co huachi oncotapihuë'. 26Naporo' nisha nisha piyapinpoa' noya noya nicatëhua', inaquë ya'huarihua'. "Ma noyacha Yosëso' ni'ton, anoyacancantërinpoa paya," ta'tëhua', inasáchin yonquiarihua'. 27Noyasáchin inaquë ya'huapona'. Co manta' osha ya'huërarinhuë'. Co noyahuë' nipisopitaso', co ya'conaponahuë'. A'naquën nonpinatona': "Imarai quiyanta'," topirinahuë', co inapitaso' ya'conaponahuë'. Carniroa'hua imarëhuasopitaráchin inaquë ya'huëcontarihua'. Nanpirin quiricaquë nininënpoapita nani ninshitërinpoa'.

Nanpirin ii'

22 1Ina quëran Yosë nohuanton, hua'narëso pochin niantarahuë. Nasha Quirosarin niantahuato, anquëni pancai' a'notërinco, noyápiachin nininso'. Inaso', Nanpirin ii' itopiso'. Yosë hua'anëntërin quëran pipirarin. Inaquë Carniroa'huanta' hua'anëntarin. 2Ninano huáncana ii' pa'sarin. Cato yonsan quëran chachin nara papotërin. Nanpirin nara itopiso'. Nani yoqui nitarin. Shonca catoro' nitaso', pi'ipi naniarin. Monoquëonta' ya'ipi piyapi'sa noya ya'huëcaiso marë' ya'huërin. Co huachi canioponahuë'. 3Inaquë co huachi ana'intinpoaso' ya'huaponhuë'. Tata Yosë Carniroa'huarë chachin hua'anëntarin huachi. Nani tahuëri piyapinënpoapita ina chinotáparihua'. 4Inaquë pa'patëhua', Yosë chachin nirayarihua'. Inasáchin natëarihua'. Ina piyapinënpita nisarihua' ni'ton, nininën të'yaquënpoaquë acotarinpoa'. 5Co onporonta' tashiaponhuë'. Co huachi pi'i nohuantarihuahuë'. Co nanparin tëranta' nohuantarihuahuë'. Tata Yosëíchin a'pintarinpoa'. Ichihua'anëntarinpoa'. Co onporonta' pipiarihuahuë'.

Quisocristo o'mantacaso' tahuëri

6Ina quëran anquëni sha'huitërinco: "Iráca quëra huarë' Yosë nohuanton, a'naquën ninopi. Iporaso' anquëninënco a'paimarinco ninoca'huaso marë'. A'notëranquën ni'ton, ninshitëran Yosë piyapinënpita nitotacaiso marë'. No'tën nanan nani sha'huitëranquën. Ya'ipiya natëtacaiso' ya'huërin. Co hua'qui quëranhuë' ma'sha onpoarin," itërinco.

7Quisoso chachinta' naporin: "¡Tëhuënchachin co hua'quiya quëranhuë' o'mantararahuë! Nani ma'sha anitotëranquën ninshitacamaso marë'. Insoquëma tëranta' natëhuatama', noya cancantarama'," itërinco.

8Caso' Coanshaco nani ma'sha ni'nahuë, natanahuë. Anquëni sha'huitohuachincora, isonahuë chinota'huaso marë'. 9Yachinotopirahuë', sha'huitërinco. "Ama chinotocosohuë'. Caso' anquënico. Canpita pochachin canta' Yosë natërahuë. Iráca quëran huarë' a'naquën Yosë nanamën pënëntërin. Quëmanta' pënëntëran. A'napita iso quirica natanahuatona', natëapi. Ya'ipinpoa' Yosë natërëhua'. Napoaton inasáchin chinotëquë'," itërinco.

10Ina quëran itantarinco: "Ya'ipi Yosë anitotërinquënso' nani ninshitëran. Ama topinan ninshitëquësohuë'. Ninorinso' nani naniriarin ni'ton, ya'ipi piyapi'sa' nanan a'patëquë' nitochina'. 11A'naquën natanaponaraihuë', co natëapihuë'. Co noyahuë' nipisopitaso', aquë aquëtë' co noyahuë' nisapi. Co nishinahuën cancantopisopitanta', aquë aquëtë' niina'. Noya nipisopitaso' nipirinhuë', noya noya nisapi.

Yosëíchin cancantopisopitanta', noya noya imaina',” itërinco.

12 Ina quëran Quisoso chachin itërinco: “Tëhuënchachin co hua'quiya quëranhuë' o'mantararahuë. O'mantahuato, ya'ipiya no'tëquën i'huërëtarahuë. Co noyahuë' nipisopita ana'intarahuë. Noya nipisopitaso' acanaarahuë. 13 Ca'ton ya'huërahuë. Co'huara isoro'pa' ya'huëyátërasohuë', ya'huárahuë. A'na tahuërinta' ya'ipi ma'sharo'sa' ta'huantopirinahuë', caso' ya'huápo. Iráca quëran huarë' ya'huárahuë. Co onporonta' ta'huantarahuë',” tënin.

14 Huënainën quëran anoyacancantërinsopita nóya cancantapona'. A'mopiso' pë'sarëso pochin noyápiachin cancantapi. Inapitasáchin nanan ya'huëtopi nanpirin nara nitërinso' capatona', nanpimiatacaiso'. Naporahuaton, nasha Quirosarinquë noya ya'conapi. 15 A'naquënso nipirinhuë', co onporonta' Yosë ya'huërinquë pa'sapihuë'. Ni'ni pochin cancantopisopita, pënotono'sa', monshihuana'piro'sa', tëpatoro'sa', mamanshi chinotopisopita, inapita aipiran ya'huëmiatapi. A'naquëonta' nonpinápi ni'ton, co nohuantapihuë' no'tën nanan imacaiso'. Inapitanta' co onporonta' Yosë'pa' pa'sapihuë'.

16 “Ca Quisosoco anquëninëhuë a'patimaranquën. Nani nanan sha'huitërinquën ya'ipi imarinacosopita nitotacaiso marë'. A'naya a'naya niyontonpiquë a'patëquë' nonchina'. Iráca Tapi ya'huapon, Yosëri sha'huitërin: ‘A'na tahuëri shiparin nóya nisarin. Ya'ipi piyapi'sa' nicha'ësarin,’ itërin. Ca inaco. Tapi shiinco chachin. Caso' huënio tayora huënaráchin a'pininso pochin a'pintaranquëma',” itërinco Quisoso.

17 Ya'ipi Quisoso imarëhuasopita: “O'mantaquë' Sinioro,” itërëhua'. Ispirito Santonta', inachachin tënin. Natanamasopitanta', “O'mantaquë' Sinioro,” itoco'. Yamororëso pochin cancantohuatama', huëco' nanpirin ii' quëchinquëma'. Achinirinpoaso pochin quëtarinquëma' noya cancantacamaso marë'. Co manta' pa'tërinhuë'.

18 Nani no'tëquën ninshitëranquëma'. Ya'ipi ninorinso' no'tëquën ninshitëranquëma'. Natanpatama', inachachin a'chinacaso' ya'huërin. Iso nanan apancatohuatama', iso quiricaquë sha'huirinso chachin nisha nisha quëran Yosë ana'intarinquëma'. Na'con na'con ana'intarinquëma'. 19 Iso quirica quëran nani no'tëquën anitotëranquëma'. A'na nanayan tëranta' apahuantohuatama', co nanpirin nara nohuitaramahuë'. Co Yosë ninanonënquë pa'saramahuë'.

20 Quisoso chachin anitotërincoso' ya'ipi ninshitëranquëma'. “Tëhuënchachin co hua'quiya quëranhuë' o'mantararahuë,” tënin. ¡Inapoquë' Sinioro! A'naroáchin o'mantaquë', itërahuë.

21 Sinioro Quisoso noya catahuainquëma'. Ya'ipi imaramasopita nosoroatënquëma', catahuainquëma'. Nani ninshitëranquëma huachi.

Coansha

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Antiguo Testamentoquë sha'huirinso', Nuevo Testamentoquënta sha'huiantarinso'

Génesis

1.27	Mateo 19.4
	Marcos 10.6
2.2	Hebreos 4.4
2.7	1 Corintios 15.45
2.24	Mateo 19.5
	Marcos 10.7-8
	1 Corintios 6.16
	Efesios 5.31
5.2	Mateo 19.4
	Marcos 10.6
5.24	Hebreos 11.5
12.1	Hechos 7.3
12.3	Gálatas 3.8
12.7	Hechos 7.5
	Gálatas 3.16
13.15	Hechos 7.5
	Gálatas 3.16
14.17-20	Hebreos 7.1-2
15.5	Romanos 4.18
15.6	Romanos 4.3, 9, 22
	Gálatas 3.6
	Santiago 2.23
15.13-14	Hechos 7.6-7
17.5	Romanos 4.17-18
17.7	Gálatas 3.16
17.8	Hechos 7.5
18.10	Romanos 9.9
18.14	Romanos 9.9
18.18	Gálatas 3.8
21.10	Gálatas 4.30
21.12	Romanos 9.7
	Hebreos 11.18
22.16-17	Hebreos 6.13-14
22.18	Hechos 3.25
24.7	Gálatas 3.16
25.23	Romanos 9.12
26.4	Hechos 3.25
47.31	Hebreos 11.21
48.4	Hechos 7.5

Éxodo

1.8	Hechos 7.18
2.14	Hechos 7.27-28, 35
3.2	Hechos 7.30
3.5-10	Hechos 7.33-34
3.6	Mateo 22.32
	Marcos 12.26
	Lucas 20.37
	Hechos 3.13
	Hechos 7.32
3.12	Hechos 7.7
3.15	Mateo 22.32
	Marcos 12.26
	Hechos 3.13
9.16	Romanos 9.17
12.46	Juan 19.36
13.2	Lucas 2.23
13.12	Lucas 2.23

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

13.15	Lucas 2.23
16.18	2 Corintios 8.15
19.6	1 Pedro 2.9
19.12-13	Hebreos 12.20
20.12	Mateo 15.4
	Marcos 7.10
	Efesios 6.2-3
20.12-16	Mateo 19.18-19
	Marcos 10.19
	Lucas 18.20
20.13	Mateo 5.21
	Santiago 2.11
20.13-17	Romanos 13.9
20.14	Mateo 5.27
	Santiago 2.11
20.17	Romanos 7.7
21.17	Mateo 15.4
	Marcos 7.10
21.24	Mateo 5.38
22.28	Hechos 23.5
24.8	Hebreos 9.20
25.40	Hebreos 8.5
32.1	Hechos 7.40
32.6	1 Corintios 10.7
32.23	Hechos 7.40
33.19	Romanos 9.15

Levítico

11.44-45	1 Pedro 1.16
12.8	Lucas 2.24
18.5	Romanos 10.5
	Gálatas 3.12
19.2	1 Pedro 1.16
19.12	Mateo 5.33
19.18	Mateo 5.43
	Mateo 19.19
	Mateo 22.39
	Marcos 12.31, 33
	Lucas 10.27
	Romanos 13.9
	Gálatas 5.14
	Santiago 2.8
20.7	1 Pedro 1.16
23.29	Hechos 3.23
24.20	Mateo 5.38
26.12	2 Corintios 6.16

Números

9.12	Juan 19.36
14.1-12	Hebreos 3.7-11
16.5	2 Timoteo 2.19
30.2	Mateo 5.33

Deuteronomio

4.35	Marcos 12.32
5.16	Mateo 15.4
	Marcos 7.10
	Efesios 6.2-3
5.16-20	Mateo 19.18-19
	Marcos 10.19
	Lucas 18.20
5.17	Mateo 5.21
	Santiago 2.11
5.17-21	Romanos 13.9
5.18	Mateo 5.27
5.21	Romanos 7.7
6.4	Marcos 12.32
6.4-5	Marcos 12.29-30
6.5	Mateo 22.37
	Marcos 12.33
	Lucas 10.27
6.13	Mateo 4.10
	Lucas 4.8
6.16	Mateo 4.7
	Lucas 4.12
8.3	Mateo 4.4
	Lucas 4.4
9.4	Romanos 10.6
9.19	Hebreos 12.21
17.7	1 Corintios 5.13
18.15	Hechos 7.37
18.15-16	Hechos 3.22
18.19	Hechos 3.23
19.15	Mateo 18.16
	2 Corintios 13.1
19.19	1 Corintios 5.13
19.21	Mateo 5.38
21.23	Gálatas 3.13

22.21	1 Corintios 5.13
22.24	1 Corintios 5.13
24.1-4	Mateo 5.31
	Mateo 19.7
24.1, 3	Marcos 10.4
24.7	1 Corintios 5.13
25.4	1 Corintios 9.9
	1 Timoteo 5.18
25.5	Mateo 22.24
	Marcos 12.19
	Lucas 20.28
27.26	Gálatas 3.10
29.4	Romanos 11.8
30.12-14	Romanos 10.6-8
31.6-8	Hebreos 13.5
32.21	Romanos 10.19
32.35	Romanos 12.19
32.35-36	Hebreos 10.30
32.43	Romanos 15.10
	Hebreos 1.6

1 Samuel

13.14	Hechos 13.22

2 Samuel

7.8	2 Corintios 6.18
7.14	2 Corintios 6.18
	Hebreos 1.5
22.50	Romanos 15.9

1 Reyes

19.10, 14	Romanos 11.3
19.18	Romanos 11.4

Job

5.13	1 Corintios 3.19
41.11	Romanos 11.35

Salmos

2.1-2	Hechos 4.25-26
2.7	Hechos 13.33
	Hebreos 1.5
	Hebreos 5.5
4.4	Efesios 4.26
5.9	Romanos 3.13
8.3	Mateo 21.16
8.4-6	Hebreos 2.6-8
8.6	1 Corintios 15.27
10.7	Romanos 3.14
14.1-3	Romanos 3.10-12
16.8-11	Hechos 2.25-28
16.10	Hechos 2.31
	Hechos 13.35
18.49	Romanos 15.9
19.4	Romanos 10.18
22.1	Mateo 27.46
	Marcos 15.34
22.18	Juan 19.24
22.22	Hebreos 2.12
24.1	1 Corintios 10.26
31.5	Lucas 23.46
32.1-2	Romanos 4.7-8
34.12-16	1 Pedro 3.10-12
34.20	Juan 19.36
35.19	Juan 15.25
36.1	Romanos 3.18
40.6-8	Hebreos 10.5-7
41.9	Juan 13.18
44.22	Romanos 8.36
45.6-7	Hebreos 1.8-9
51.4	Romanos 3.4
53.1-3	Romanos 3.10-12
68.18	Efesios 4.8
69.4	Juan 15.25
69.9	Juan 2.17
	Romanos 15.3
69.22-23	Romanos 11.9-10
69.25	Hechos 1.20
78.2	Mateo 13.35
78.24	Juan 6.31
82.6	Juan 10.34
89.20	Hechos 13.22
91.11-12	Mateo 4.6
	Lucas 4.10-11
94.11	1 Corintios 3.20
95.7-8	Hebreos 3.15
	Hebreos 4.7
95.7-11	Hebreos 3.7-11

95.11	Hebreos 4.3, 5
102.25-27	Hebreos 1.10-12
104.4	Hebreos 1.7
109.8	Hechos 1.20
110.1	Mateo 22.44
	Mateo 26.64
	Marcos 12.36
	Marcos 14.62
	Lucas 20.42-43
	Lucas 22.69
	Hechos 2.34-35
	Hebreos 1.13
110.4	Hebreos 5.6, 10
	Hebreos 7.17, 21
112.9	2 Corintios 9.9
116.10	2 Corintios 4.13
117.1	Romanos 15.11
118.6	Hebreos 13.6
118.22	Lucas 20.17
	Hechos 4.11
	1 Pedro 2.7
118.22-23	Mateo 21.42
	Marcos 12.10-11
118.25-26	Mateo 21.9
	Marcos 11.9-10
	Juan 12.13
118.26	Mateo 23.39
	Lucas 13.35
	Lucas 19.38
132.11	Hechos 2.30
140.3	Romanos 3.13

Proverbios

3.11-12	Hebreos 12.5-6
3.34	Santiago 4.6
	1 Pedro 5.5
11.31	1 Pedro 4.18
25.21-22	Romanos 12.20
26.11	2 Pedro 2.22

Isaías

1.9	Romanos 9.29
6.9	Lucas 8.10
6.9-10	Mateo 13.14-15
	Marcos 4.12
	Hechos 28.26-27
6.10	Juan 12.40
7.14	Mateo 1.23
8.8, 10	Mateo 1.23
8.12-13	1 Pedro 3.14-15
8.14	Romanos 9.33
	1 Pedro 2.8
8.17	Hebreos 2.13
8.18	Hebreos 2.13
9.1-2	Mateo 4.15-16
11.10	Romanos 15.12
22.13	1 Corintios 15.32
25.8	1 Corintios 15.54
26.20	Hebreos 10.37
28.11-12	1 Corintios 14.21
28.16	Romanos 9.33
	Romanos 10.11
	1 Pedro 2.6
29.10	Romanos 11.8
29.13	Mateo 15.8-9
	Marcos 7.6-7
29.14	1 Corintios 1.19
40.3	Mateo 3.3
	Marcos 1.3
	Juan 1.23
40.6-8	1 Pedro 1.24-25
40.13	Romanos 11.34
	1 Corintios 2.16
41.8	Santiago 2.23
42.1-4	Mateo 12.18-21
43.20	1 Pedro 2.9
43.21	1 Pedro 2.9
44.28	Hechos 13.22
45.21	Marcos 12.32
45.23	Romanos 14.11
49.6	Hechos 13.47
49.8	2 Corintios 6.2
49.18	Romanos 14.11
52.5	Romanos 2.24
52.7	Romanos 10.15
52.11	2 Corintios 6.17
52.15	Romanos 15.21
53.1	Juan 12.38

	Romanos 10.16
53.4	Mateo 8.17
53.7-8	Hechos 8.32-33
53.9	1 Pedro 2.22
53.12	Lucas 22.37
54.1	Gálatas 4.27
54.13	Juan 6.45
55.3	Hechos 13.34
56.7	Mateo 21.13
	Marcos 11.17
	Lucas 19.46
59.7-8	Romanos 3.15-17
59.20-21	Romanos 11.26-27
61.1-2	Lucas 4.18-19
61.6	1 Pedro 2.9
62.11	Mateo 21.5
64.4	1 Corintios 2.9
65.1	Romanos 10.20
65.2	Romanos 10.21
66.1-2	Hechos 7.49-50

Jeremías

7.11	Mateo 21.13
9.24	1 Corintios 1.31
	2 Corintios 10.17
31.15	Mateo 2.18
31.31-34	Hebreos 8.8-12
31.33-34	Hebreos 10.16-17

Ezequiel

20.34, 41	2 Corintios 6.17
37.27	2 Corintios 6.16

Daniel

7.13	Mateo 24.30
	Mateo 26.64
	Marcos 13.26
	Marcos 14.62
	Lucas 21.27

Oseas

1.10	Romanos 9.26
2.23	Romanos 9.25
6.6	Mateo 9.13
	Mateo 12.7
10.8	Lucas 23.30
11.1	Mateo 2.15
13.14	1 Corintios 15.55

Joel

2.28-32	Hechos 2.17-21
2.32	Romanos 10.13

Amós

5.25-27	Hechos 7.42-43
9.11-12	Hechos 15.16-17

Jonás

1.17	Mateo 12.40

Miqueas

5.2	Mateo 2.6
7.6	Mateo 10.35-36

Habacuc

1.5	Hechos 13.41
2.3-4	Hebreos 10.37-38
2.4	Romanos 1.17
	Gálatas 3.11

Hageo

2.6	Hebreos 12.26

Zacarías

8.16	Efesios 4.25
9.9	Mateo 21.5
	Juan 12.15
11.12-13	Mateo 27.9-10
12.10	Juan 19.37
13.7	Mateo 26.31
	Marcos 14.27

Malaquías

1.2-3	Romanos 9.13
3.1	Mateo 11.10
	Marcos 1.2
	Lucas 7.27

Nuevo Testamentoquë sha'huiantarinsopita, Antiguo Testamentoquënta sha'huirinso'

Mateo

1.23	Isaías 7.14
	Isaías 8.8, 10
2.6	Miqueas 5.2
2.15	Oseas 11.1
2.18	Jeremías 13.11
3.3	Isaías 40.3
4.4	Deuteronomio 8.3
4.6	Salmos 91.11-12
4.7	Deuteronomio 6.16
4.10	Deuteronomio 6.13
4.15-16	Isaías 9.1-2
5.21	Éxodo 20.13
	Deuteronomio 5.17
5.27	Éxodo 20.14
	Deuteronomio 5.18
5.31	Deuteronomio 24.1-4
5.33	Levítico 19.12
	Números 30.2
5.38	Éxodo 21.24
	Levítico 24.20
	Deuteronomio 19.21
5.43	Levítico 19.18
8.17	Isaías 53.4
9.13	Oseas 6.6
10.35	Miqueas 7.6
11.10	Malaquías 3.1
12.7	Oseas 6.6
12.18-21	Isaías 42.1-4
12.40	Jonás 1.17
13.14-15	Isaías 6.9-10
13.35	Salmos 78.2
15.4a	Éxodo 20.12
	Deuteronomio 5.16
15.4b	Éxodo 21.17
15.8-9	Isaías 29.13
18.16	Deuteronomio 19.15
19.4	Génesis 1.27
	Génesis 5.2
19.5	Génesis 2.24
19.7	Deuteronomio 24.1
19.18-19	Éxodo 20.12-16
	Deuteronomio 5.16-20
19.19	Levítico 19.18
21.5	Isaías 62.11
	Zacarías 9.9
21.9	Salmos 118.25-26
21.13	Isaías 56.7
	Jeremías 7.11
21.16	Salmos 8.3
21.42	Salmos 118.22-23
22.24	Deuteronomio 25.5
22.32	Éxodo 3.6, 15
22.37	Deuteronomio 6.5
22.39	Levítico 19.18
22.44	Salmos 110.1
23.39	Salmos 118.26
24.30	Daniel 7.13
26.31	Zacarías 13.7
26.64a	Salmos 110.1
26.64b	Daniel 7.13
27.9-10	Zacarías 11.12-13
27.46	Salmos 22.1

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Marcos

1.2	Malaquías 3.1
1.3	Isaías 40.3
4.12	Isaías 6.9-10
7.6-7	Isaías 29.13
7.10a	Éxodo 20.12
	Deuteronomio 5.16
7.10b	Éxodo 21.17
10.4	Deuteronomio 24.1, 3
10.6	Génesis 1.27
	Génesis 5.2
10.7-8	Génesis 2.24
10.19	Éxodo 20.12-16
	Deuteronomio 5.16-20
11.9-10	Salmos 118.25-26
11.17	Isaías 56.7
12.10-11	Salmos 118.22-23
12.19	Deuteronomio 25.5
12.26	Éxodo 3.6, 15
12.29-30	Deuteronomio 6.4-5
12.31	Levítico 19.18
12.32a	Deuteronomio 6.4
12.32b	Deuteronomio 4.35
	Isaías 45.21
12.33a	Deuteronomio 6.5
12.33b	Levítico 19.18
12.36	Salmos 110.1
13.26	Daniel 7.13
14.27	Zacarías 13.7
14.62a	Salmos 110.1
14.62b	Daniel 7.13
15.34	Salmos 22.1

Lucas

2.23	Éxodo 13.2, 12, 15
2.24	Levítico 12.8
3.4-6	Isaías 40.3-5
4.4	Deuteronomio 8.3
4.8	Deuteronomio 6.13
4.10-11	Salmos 91.11-12
4.12	Deuteronomio 6.16
4.18-19	Isaías 61.1-2
7.27	Malaquías 3.1
8.10	Isaías 6.9
10.27a	Deuteronomio 6.5
10.27b	Levítico 19.18
13.35	Salmos 118.26
18.20	Éxodo 20.12-16
	Deuteronomio 5.16-20
19.38	Salmos 118.26
19.46	Isaías 56.7
20.17	Salmos 118.22
20.28	Deuteronomio 25.5
20.37	Éxodo 3.6
20.42-43	Salmos 110.1
21.27	Daniel 7.13
22.37	Isaías 53.12
22.69	Salmos 110.1
23.30	Oseas 10.8
23.46	Salmos 31.5

Juan

1.23	Isaías 40.3
2.17	Salmos 69.9
6.31	Salmos 78.24
6.45	Isaías 54.13
10.34	Salmos 82.6
12.13	Salmos 118.25-26
12.15	Zacarías 9.9
12.38	Isaías 53.1
12.40	Isaías 6.10
13.18	Salmos 41.9
15.25	Salmos 35.19
	Salmos 69.4
19.24	Salmos 22.18
19.36	Éxodo 12.46
	Números 9.12
	Salmos 34.20
19.37	Zacarías 12.10

Hechos

1.20a	Salmos 69.25
1.20b	Salmos 109.8
2.17-21	Joel 2.28-32
2.25-28	Salmos 16.8-11
2.30	Salmos 132.11
2.31	Salmos 16.10

2.34-35	Salmos 110.1
3.13	Éxodo 3.6, 15
3.22	Deuteronomio 18.15-16
3.23a	Deuteronomio 18.19
3.23b	Levítico 23.29
3.25	Génesis 22.18
	Génesis 26.4
4.11	Salmos 118.22
4.25-26	Salmos 2.1-2
7.3	Génesis 12.1
7.5	Génesis 12.7
	Génesis 13.15
	Génesis 17.8
	Génesis 48.4
7.6-7	Génesis 15.13-14
7.7	Éxodo 3.12
7.18	Éxodo 1.8
7.27-28	Éxodo 2.14
7.30	Éxodo 3.2
7.32	Éxodo 3.6
7.33	Éxodo 3.5
7.34	Éxodo 3.7-8, 10
7.35	Éxodo 2.14
7.37	Deuteronomio 18.15
7.40	Éxodo 32.1, 23
7.42-43	Amós 5.25-27
7.49-50	Isaías 66.1-2
8.32-33	Isaías 53.7-8
13.22a	Salmos 89.20
13.22b	1 Samuel 13.14
13.22c	Isaías 44.28
13.33	Salmos 2.7
13.34	Isaías 55.3
13.35	Salmos 16.10
13.41	Habacuc 1.5
13.47	Isaías 49.6
15.16-17	Amós 9.11-12
23.5	Éxodo 22.28
28.26-27	Isaías 6.9-10

Romanos

1.17	Habacuc 2.4
2.24	Isaías 52.5
3.4	Salmos 51.4
3.10-12	Salmos 14.1-3
	Salmos 53.1-3
3.13a	Salmos 5.9
3.13b	Salmos 140.3
3.14	Salmos 10.7
3.15-17	Isaías 59.7-8
3.18	Salmos 36.1
4.3	Génesis 15.6
4.7-8	Salmos 32.1-2
4.9	Génesis 15.6
4.17	Génesis 17.5
4.18a	Génesis 17.5
4.18b	Génesis 15.5
4.22	Génesis 15.6
7.7	Éxodo 20.17
	Deuteronomio 5.21
8.36	Salmos 44.22
9.7	Génesis 21.12
9.9	Génesis 18.10, 14
9.12	Génesis 25.23
9.13	Malaquías 1.2-3
9.15	Éxodo 33.19
9.17	Éxodo 9.16
9.25	Oseas 2.23
9.26	Oseas 1.10
9.27-28	Isaías 10.22-23
9.29	Isaías 1.9
9.33	Isaías 8.14
	Isaías 28.16
10.5	Levítico 18.5
10.6	Deuteronomio 9.4
10.6-8	Deuteronomio 30.12-14
10.11	Isaías 28.16
10.13	Joel 2.32
10.15	Isaías 52.7
10.16	Isaías 53.1
10.18	Salmos 19.4
10.19	Deuteronomio 32.21
10.20	Isaías 65.1
10.21	Isaías 65.2
11.3	1 Reyes 19.10, 14
11.4	1 Reyes 19.18
11.8	Deuteronomio 29.4
	Isaías 29.10

11.9-10	Salmos 69.22-23
11.26-27	Isaías 59.20-21
11.34	Isaías 40.13
11.35	Job 41.11
12.19	Deuteronomio 32.35
12.20	Proverbios 25.21-22
13.9a	Éxodo 20.13-17
	Deuteronomio 5.17-21
13.9b	Levítico 19.18
14.11a	Isaías 49.18
14.11b	Isaías 45.23
15.3	Salmos 69.9
15.9	Salmos 18.49
	2 Samuel 22.50
15.10	Deuteronomio 32.43
15.11	Salmos 117.1
15.12	Isaías 11.10
15.21	Isaías 52.15

1 Corintios

1.19	Isaías 29.14
1.31	Jeremías 9.24
2.9	Isaías 64.4
2.16	Isaías 40.13
3.19	Job 5.13
3.20	Salmos 94.11
5.13	Deuteronomio 17.7
	Deuteronomio 19.19
	Deuteronomio 22.21, 24
	Deuteronomio 24.7
6.16	Génesis 2.24
9.9	Deuteronomio 25.4
10.7	Éxodo 32.6
10.26	Salmos 24.1
14.21	Isaías 28.11-12
15.27	Salmos 8.6
15.32	Isaías 22.13
15.45	Génesis 2.7
15.54	Isaías 25.8
15.55	Oseas 13.14

2 Corintios

4.13	Salmos 116.10
6.2	Isaías 49.8
6.16	Levítico 26.12
	Ezequiel 37.27
6.17a	Isaías 52.11
6.17b	Ezequiel 20.34
6.18	2 Samuel 7.8, 14
8.15	Éxodo 16.18
9.9	Salmos 112.9
10.17	Jeremías 9.24
13.1	Deuteronomio 19.15

Gálatas

3.6	Génesis 15.6
3.8	Génesis 12.3
	Génesis 18.18
3.10	Deuteronomio 27.26
3.11	Habacuc 2.4
3.12	Levítico 18.5
3.13	Deuteronomio 21.23
3.16	Génesis 12.7
	Génesis 13.15
	Génesis 17.7
	Génesis 24.7
4.27	Isaías 54.1
4.30	Génesis 21.10
5.14	Levítico 19.18

Efesios

4.8	Salmos 68.18
4.25	Zacarías 8.16
4.26	Salmos 4.4
5.31	Génesis 2.24
6.2-3	Éxodo 20.12
	Deuteronomio 5.16

1 Timoteo

5.18	Deuteronomio 25.4

2 Timoteo

2.19	Números 16.5

Hebreos

1.5a	Salmos 2.7
1.5b	2 Samuel 7.14
1.6	Deuteronomio 32.43

1.7	Salmos 104.4
1.8-9	Salmos 45.6-7
1.10-12	Salmos 102.25-27
1.13	Salmos 110.1
2.6-8	Salmos 8.4-6
2.12	Salmos 22.22
2.13a	Isaías 8.17
2.13b	Isaías 8.18
3.7-11	Números 14.1-12
	Números 14.20-23
	Salmos 95.7-11
3.15	Salmos 95.7-8
4.3	Salmos 95.11
4.4	Génesis 2.2
4.7	Salmos 95.7-8
5.5	Salmos 2.7
5.6, 10	Salmos 110.4
6.13-14	Génesis 22.16-17
7.1-2	Génesis 14.17-20
7.17, 21	Salmos 110.4
8.5	Éxodo 25.40
8.8-12	Jeremías 31.31-34
9.20	Éxodo 24.8
10.5-7	Salmos 40.6-8
10.16-17	Jeremías 31.33-34
10.30	Deuteronomio 32.35-36
10.37-38	Isaías 26.20
	Habacuc 2.3-4
11.5	Génesis 5.24
11.18	Génesis 21.12
11.21	Génesis 47.31
12.5-6	Proverbios 3.11-12
12.20	Éxodo 19.12-13
12.21	Deuteronomio 9.19
12.26	Hageo 2.6
13.5	Deuteronomio 31.6, 8
13.6	Salmos 118.6

Santiago

2.8	Levítico 19.18
2.11	Éxodo 20.13-14
	Deuteronomio 5.17-18
2.23	Génesis 15.6
	Isaías 41.8
4.6	Proverbios 3.34

1 Pedro

1.16	Levítico 11.44-45
	Levítico 19.2
	Levítico 20.7
1.24-25	Isaías 40.6-8
2.6	Isaías 28.16
2.7	Salmos 118.22
2.8	Isaías 8.14
2.9a	Isaías 43.20
2.9b	Éxodo 19.6
	Isaías 61.66
2.9c	Éxodo 19.2
2.9d	Isaías 43.91
2.22	Isaías 53.9
3.10-12	Salmos 34.12-16
3.14	Isaías 8.12-13
4.18	Proverbios 11.31
5.5	Proverbios 3.34

2 Pedro

2.22	Proverbios 26.11

Ya'ipi Yosë quiricanën nontahua'

(Lista de lectura)

Ninshitopiso chachin enero yoquiquë caniaritohuatëhua', diciembrequë tiquiarihua'.

Enero

1	Génesis 1-2
2	Génesis 3-4
3	Génesis 5-6
4	Génesis 7-8
5	Génesis 9-10
6	Génesis 11-12
7	Génesis 13-14
8	Génesis 15-17
9	Génesis 18
10	Génesis 19-20
11	Génesis 21-22
12	Génesis 23
13	Génesis 24
14	Génesis 25-26
15	Génesis 27
16	Génesis 28-29
17	Génesis 30
18	Génesis 31
19	Génesis 32-33
20	Génesis 34-35
21	Génesis 36-37
22	Génesis 38-39
23	Génesis 40-41
24	Génesis 42
25	Génesis 43-44
26	Génesis 45-46
27	Génesis 47-48
28	Génesis 49
29	Génesis 50; Éxodo 1
30	Éxodo 2-3
31	Éxodo 4-5

Febrero

1	Éxodo 6-7
2	Éxodo 8-9
3	Éxodo 10-11
4	Éxodo 12-14
5	Éxodo 15-16
6	Éxodo 17; 19
7	Éxodo 20; 24; 31
8	Éxodo 32-33
9	Éxodo 34
10	Éxodo 40
11	Levítico 10; 16
12	Levítico 19
13	Levítico 23
14	Números 6; 9-11
15	Números 12-14
16	Números 20-22
17	Números 23
18	Números 24; 27
19	Deuteronomio 1; 4
20	Deuteronomio 6-7
21	Deuteronomio 8-9
22	Deuteronomio 10; 12
23	Deuteronomio 13; 18-19; 24
24	Deuteronomio 25-26; 30
25	Deuteronomio 31
26	Deuteronomio 32
27	Deuteronomio 33-34
28	Josué 1-2

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Marzo	
1	Josué 3-5
2	Josué 6; 10
3	Josué 24
4	Jueces 2; 4
5	Jueces 5
6	Jueces 6
7	Jueces 7-8
8	Jueces 9; 13
9	Jueces 14-15
10	Jueces 16
11	Rut 1-2
12	Rut 3-4
13	1 Samuel 1-2
14	1 Samuel 3-4
15	1 Samuel 5-6
16	1 Samuel 7-9
17	1 Samuel 10-11
18	1 Samuel 12-13
19	1 Samuel 14
20	1 Samuel 15
21	1 Samuel 16
22	1 Samuel 17
23	1 Samuel 18-19
24	1 Samuel 20-21
25	1 Samuel 24; 28; 31
26	2 Samuel 1-2
27	2 Samuel 5-6
28	2 Samuel 7; 9
29	2 Samuel 11-12
30	2 Samuel 14-15
31	2 Samuel 16-17

Abril	
1	2 Samuel 18
2	2 Samuel 19
3	2 Samuel 22-23
4	1 Reyes 1
5	1 Reyes 2-3; 5
6	1 Reyes 6
7	1 Reyes 8
8	1 Reyes 9-11
9	1 Reyes 12; 16
10	1 Reyes 17-18
11	1 Reyes 19; 21
12	1 Reyes 22
13	2 Reyes 2; 4
14	2 Reyes 5-6
15	2 Reyes 7; 13; 18
16	2 Reyes 19
17	2 Reyes 22-23
18	2 Reyes 24-25
19	Esdras 1; 3
20	Esdras 6-7
21	Nehemías 1-2; 4
22	Nehemías 8-9
23	Job 1-2
24	Job 3-4
25	Job 5; 14
26	Job 19; 31
27	Job 38
28	Job 39-40
29	Job 41-42
30	Salmos 1-2; 8; 14

Mayo

1	Salmos 15-16; 19
2	Salmos 22-24
3	Salmos 27; 32-33
4	Salmos 34-37
5	Salmos 40; 42
6	Salmos 43; 46-47; 51
7	Salmos 63; 65-66
8	Salmos 69; 72
9	Salmos 73; 80; 84
10	Salmos 87; 89
11	Salmos 90-91; 93
12	Salmos 95-96; 100; 103
13	Salmos 104-105
14	Salmos 107; 110
15	Salmos 115-116; 118
16	Salmos 119; 121-122
17	Salmos 124; 126-127; 130; 137
18	Salmos 139; 145
19	Salmos 148; 150
20	Proverbios 1; 3
21	Proverbios 6-8
22	Proverbios 13; 15; 20; 22
23	Proverbios 23-25
24	Proverbios 27; 30-31
25	Eclesiastés 3; 9; 11-12
26	Isaías 1
27	Isaías 2; 5-6
28	Isaías 7-8
29	Isaías 9; 11; 28
30	Isaías 30
31	Isaías 31-32

Junio

1	Isaías 33
2	Isaías 35; 40
3	Isaías 41
4	Isaías 42
5	Isaías 43
6	Isaías 44
7	Isaías 45
8	Isaías 46; 49
9	Isaías 50; 52
10	Isaías 53-54
11	Isaías 55; 58
12	Isaías 60
13	Isaías 61; 63
14	Isaías 64-66
15	Jeremías 1
16	Jeremías 2
17	Jeremías 6-7
18	Jeremías 9
19	Jeremías 14
20	Jeremías 15
21	Jeremías 18-19
22	Jeremías 20; 23
23	Jeremías 26
24	Jeremías 31
25	Jeremías 36-37
26	Jeremías 38
27	Ezequiel 1-2
28	Ezequiel 3; 18
29	Ezequiel 33
30	Ezequiel 34; 36

Julio	
1	Ezequiel 37; Daniel 1
2	Daniel 2
3	Daniel 3
4	Daniel 4
5	Daniel 5
6	Daniel 6
7	Daniel 7
8	Daniel 9
9	Oseas 1-2
10	Oseas 3-4
11	Oseas 5-6; 11
12	Oseas 13-14
13	Joel 1
14	Joel 2
15	Joel 3
16	Amós 1-2
17	Amós 3-4
18	Amós 5
19	Amós 6-7
20	Amós 8-9
21	Jonás 1-2
22	Jonás 3-4
23	Miqueas 1-2
24	Miqueas 3-4
25	Miqueas 5-7
26	Habacuc 1
27	Habacuc 2
28	Habacuc 3
29	Zacarías 9
30	Malaquías 1-2
31	Malaquías 3-4

Agosto	
1	Mateo 1-2
2	Mateo 3-4
3	Mateo 5
4	Mateo 6
5	Mateo 7-8
6	Mateo 9
7	Mateo 10
8	Mateo 11
9	Mateo 12
10	Mateo 13
11	Mateo 14
12	Mateo 15
13	Mateo 16-17
14	Mateo 18
15	Mateo 19-20
16	Mateo 21
17	Mateo 22
18	Mateo 23
19	Mateo 24
20	Mateo 25
21	Mateo 26
22	Mateo 27
23	Mateo 28
24	Marcos 1
25	Marcos 2-3
26	Marcos 4-5
27	Marcos 6
28	Marcos 7
29	Marcos 8
30	Marcos 9
31	Marcos 10

Setiembre

1	Marcos 11-12
2	Marcos 13
3	Marcos 14
4	Marcos 15-16
5	Lucas 1
6	Lucas 2
7	Lucas 3
8	Lucas 4
9	Lucas 5
10	Lucas 6
11	Lucas 7
12	Lucas 8
13	Lucas 9
14	Lucas 10
15	Lucas 11
16	Lucas 12
17	Lucas 13
18	Lucas 14
19	Lucas 15-16
20	Lucas 17
21	Lucas 18
22	Lucas 19
23	Lucas 20
24	Lucas 21
25	Lucas 22
26	Lucas 23
27	Lucas 24
28	Juan 1
29	Juan 2-3
30	Juan 4

Octubre

1	Juan 5
2	Juan 6
3	Juan 7
4	Juan 8
5	Juan 9-10
6	Juan 11
7	Juan 12
8	Juan 13-14
9	Juan 15-16
10	Juan 17-18
11	Juan 19
12	Juan 20-21
13	Hechos 1-2
14	Hechos 3-4
15	Hechos 5
16	Hechos 6-7
17	Hechos 8-9
18	Hechos 10
19	Hechos 11-12
20	Hechos 13
21	Hechos 14-15
22	Hechos 16
23	Hechos 17-18
24	Hechos 19
25	Hechos 20-21
26	Hechos 22-23
27	Hechos 24-25
28	Hechos 26-27
29	Hechos 28
30	Romanos 1
31	Romanos 2-3

Noviembre

1	Romanos 4-5
2	Romanos 6-7
3	Romanos 8
4	Romanos 9-10
5	Romanos 11
6	Romanos 12-14
7	Romanos 15-16
8	1 Corintios 1-2
9	1 Corintios 3-4
10	1 Corintios 5-7
11	1 Corintios 8-9
12	1 Corintios 10-11
13	1 Corintios 12-13
14	1 Corintios 14
15	1 Corintios 15
16	1 Corintios 16
17	2 Corintios 1-2
18	2 Corintios 3-5
19	2 Corintios 6-7
20	2 Corintios 8-10
21	2 Corintios 11-13
22	Gálatas 1-2
23	Gálatas 3-4
24	Gálatas 5-6
25	Efesios 1-2
26	Efesios 3-4
27	Efesios 5-6
28	Filipenses 1-2
29	Filipenses 3-4
30	Colosenses 1-2

Diciembre

1	Colosenses 3-4
2	1 Tesalonicenses 1-3
3	1 Tesalonicenses 4-5
4	2 Tesalonicenses 1-3
5	1 Timoteo 1-2
6	1 Timoteo 3-5
7	1 Timoteo 6; 2 Timoteo 1
8	2 Timoteo 2-4
9	Tito 1-3; Filemon
10	Hebreos 1-3
11	Hebreos 4-6
12	Hebreos 7-8
13	Hebreos 9-10
14	Hebreos 11
15	Hebreos 12-13
16	Santiago 1-2
17	Santiago 3-5
18	1 Pedro 1-2
19	1 Pedro 3-5
20	2 Pedro 1-3
21	1 Juan 1-3
22	1 Juan 4-5
23	2 Juan; 3 Juan; Judas
24	Apocalipsis 1-2
25	Apocalipsis 3-5
26	Apocalipsis 6-9
27	Apocalipsis 10-13
28	Apocalipsis 14-17
29	Apocalipsis 18-19
30	Apocalipsis 20-21
31	Apocalipsis 22

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

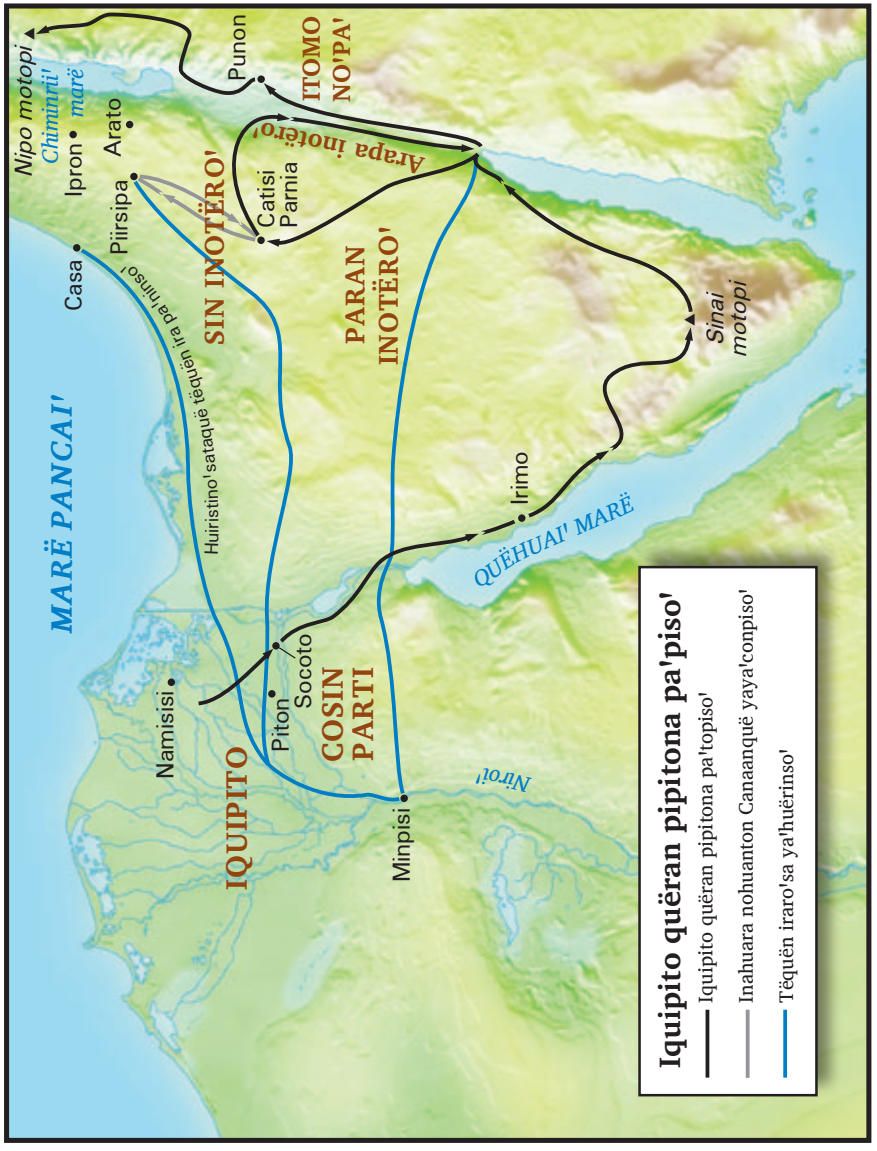
Iquipito quëran pipitona pa'piso'
Iquipito quëran pipitona pa'topiso'
Inahuara nohuanton Canaanquë yaya'conpiso'
Tëquën iraro'sa ya'huërinso'
MARË PANCAI'
Nipo motopi
Chiminrii' marë
Ipron
Arato
Piirsipa
Casa
Punon
ITOMO NO'PA'
Arapa inotëro'
Catisi Parnia
SIN INOTËRO'
PARAN INOTËRO'
Huiristino'sataquë tëquën ira pa'ninso'
Sinai motopi
Irimo
QUËHUAI' MARË
Socoto
Piton
COSIN PARTI
Namisisi
IQUIPITO
Minpisi
Niroi'

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Las Sagradas Escrituras en Shahui del Perú, 2a ed., © 2011, Wycliffe

Nisha nisharo'pa' nonanpiso'
Nisha nisha parti Paono a'chinapon pa'ninso'
1. Ya'nan pa'ninso'
2. Naquëranchin paantarinso'
3. Naquëranchin paantarinso'
4. Nomaquë quëpapiso'
0 100 200 300 400
Onpo kilometrosona aquërinso tantiacaso marë'
YARAI' MARË
PONTO
CARASIA
CAPATOSIA
SIRIA
ARAPIA
IQUIPITO
MARË PANCAI'
CHIPRI
PANPIRIA
PISITIA
SIRISIA
ASIA
TRASIA
IRIRICO
MASITONIA
TARËMASIA
ITARIA
SIRISIA
ACAYA
CRITA
Tamasco
Quirosarin
Antioquia
Siriosia
Tarso
Siton
Tiro
Torimaita
Sisaria
Copë
Casa
Saramina
Paposë
Iconio
Nistra
Tirpi
Antioquia
Piriqui
Ataria
Mira
Patara
Corosasë
Piratiripia
Sartisi
Tiatira
Naotisia
Mirito
Nito
Notasë
Pircamo
Ismirina
Ipiso
Patomosë
Ason
Troasë
Mitirini
Quio
Niaporisë
Anpiporisë
Aporonia
Piriposë
Tisaronica
Piria
Atinasë
Corinto
Nicoporisë
Sarmona
Nasia
Puerto Bueno
Pinisi
Craota
Aricantria
Niquio
Siracosa
Marta
Noma
Potiori